כתב הרמב"ם סידר אחר נדרים נזירות מפני שנזירות נם כן בכלל נדרים וכשהאשה נודרת בנזיר יכול הבעל להפר ולפיכך סידר אחר נדרים נזירות עכ"ל. והכי איתא בגמ' ריש מסכת סוטה איידי דתנא נדרים תני נזיר דדמי לנדרים. אבל בריש מכילתין בגמרא מכדי תנא בסדר נשים קאי ס"ט תני נזיר [שהוא הלכות קרבנות וה"ל למתני בסדר קדשים] תנא אקרא קאי (דנרים כ"ד) והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וה"ק מי גרם לה לעבירה יין וקאמר כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין. וכתבו התוספת דאי לאו האי טעמא. אדרבא ה"ל למתני נזיר בסדר קדשים. ואגב ליתני התם נדרים. לכך צריך לומר דתנא אקרא קאי:

מסכת נזיר

פרק א **א כל** כנויי נזירות. דבר שאינו עקרו של שם מקרי כינוי. כמו המכנה שם לחברו [כ"מ נח:]: האומר אהא. לשון כינוי הוא אלא יד מקרי כמו בית יד שהכלי נאחז בו כך הנדר נתפס בלשון זה ומתני' חסורי מחסרא וכל ידות נזירות כנזירות אלו הוידות נזירות האומר להא. להא עוה. ואלו הן כנויי נזירות נזיק נזיח פזיח: האומר אהא. שראה נזיר עובר לפניו ואמר להא אע"פ שלא אמר להא כזה שאם נתכוין להיות נזיר כמותו הרי זה נזיר ואע"פ שלא פויא בפיו כזה: אהא נוה. שהיה תופס בשערו ואמר להא עוה משמע שהיה נאה בגדול שער זה ואם נתכוין לשם כך הרי זה נזיר ואע"פ שלא פירש שאלו וכיונא בהם ידות לנזירות הם והוו כנזירות: נזיק נזיח פזיח. לשונות של גויים הם שקורין כך לנזיר ולשונם קרוב ללשון של ישראל ומקרו כנויי נזירות: הריני כזה. ורומז לנזיר שבגנדו: הריני מסלסל הריני מבלבל הרי עלי לשלח פרע. וכלהו דוקא כשתופס בשערו ולעתו לנזירות. מסלסל. מחליק בשער. מבלבל. מגדל שער ודוגמתו משתבלבל

העטרה

משתמע שפיר להא בתענית. כי אין נזיר עובר לפניו אע"ג דתופס בשערו. והשתא אתא שפיר דמתניתין פלגינהו בתרי בבי האומר להא הרי זה נזיר או להא נאה אע"ג דתרוייהו ידות נינהו מכוס דמפרשינן בתרי טעמי. ע"כ: נזיק וכו'. כתב הר"ב לשונות גויים הם וכו'. לשון הרמב"ם שהגויים מן האומות המתתפין לישראל היו משבשין לשון נזיר על לד שיטו לשונם אח"כ נעתק זה אל הסמון ונפסד הלשון לפי דבורם עד שהיו אומרים בבגיל נזיר נזיק ע"כ. והיה לשאר כנויים כפי המקום וכפי הזמן כמו שכתבתי בריש נדרים משנה ב'. והתוספות כתבו דשלשה לשונות אלה. משבעים לשון הם ומשום דדמו מפי ללשון תורה מלשונות אחרים תני לה מתניתין דהוי נזיר נה נמי דאין מתכוין. ובשאר לשונות ליכא שיהא מכירם ומבינם ומתכוין לקבל עליו נזירות. ע"כ. ותימה דבלא כוונת הלב אין כאן נזירות כלל שהנזירות מכלל הנדרים הוא כדכתיב כי יחור נדר נזיר ובעינן שיהיו פיו ולבו שוין וכדתנן במשנה ח' פ"ג דתרומות: הריני כזה. פירש הר"ב ורומז לנזיר שבגנדו. גמרא. ולגופיה לא איצטריך דהא בריש אפי' אומר להא הרי זה נזיר אלא לדיוקא אצטריך מעמא דאמר כזה [הא] האומר הריני אפי' נזיר עובר לפניו לא מהני *דטפי משמע להא כזה מן הריני כי לא סיים כזה. תוספות. ורמיה לדבריהם בריש פרק ג' ועיין שם: הריני מסלסל וכו'. הני אלו ידות נזירות נינהו. דא"כ ליתנינהו לעיל בהדי ידות. אלא כיון דגמר דבורו. אלא אלא פירש להדיא אנזירות ואגן הוא דמפרשים דבוריה משמע דנזירות בא לומר כי אמר הני לשונות ותפס בשעריה. תוספות: הריני מסלסל כו' הרי עלי לשלח פרע. כתב הר"ב וכולהו דוקא כשתופס בשערו. בגמ'. דאי אלו הכי מסלסל אימת הוה [במקבל עליו ללמוד תורה] דכתיב (משלי ד') סלסלה ותרוממך. מבלבל אימת מיון עניים כדכתיב (בראשית מ"ז) ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו. אבל בשאלה פרע לא מוקים לה בגמ' כשתופס בשערו ומסיק כמי דמשמעותיה גדול שער כדכתיב (שיר ד') שלמיך פרדס רמונים (*)וכו' כדמתרגם] (ומתרגם) רב יוסף כד משקיין מיא לפירי וכבי. והרמב"ם בפירושו כתב וז"ל כששלח ידו בשער ראשו ואותו בו ואמר הריני מסלסל הריני מבלבל חייב בנזירות. ע"כ:

*) כלי"ל, ושתוי"ט כלא רק לגיין ראשית דברי הגמ' ואתריתם ומי' בכ"מ. ותלונת הב"ד והרמ"ם היא לגלא לדק ותחבולות הש"ל לגלא לרק. ובלשון

כנויי נזירות

פ"א א) עי' פתיחה ריש נדרים, דכנוי הוא [ביומא מב]. ויד, ר"ל שלא גמר דיבורו: ב) חסורי מחסרא וה"ק, כל כנויי וכו' ויחת נזירות כנזירות. ואלו הן ידות, האומר וכו': ג) ודוקא בנזיר עובר לפניו, והתכוון זה לידות ג"כ נזיר, ואמר להא, אעפ"י שלא פירש כוונתו: ד) ר"ל נאה בגידול שער. ומיירי בתופס בשערו והתכוון לנזירות בשעה שאמר כן, דאז הו"ל יד: ה) אי מיירי באומר להא נזיר פשיטא דאל"כ נזירות היכא משכח"ל. ול"ם סיה כ"ל דה"ק האומר להא עוה נזיר, דסדר"ל וודאי לא לנזירות נתכוון, דכיון [נשים ח"ב]

פ"א א כל כנויי נזירות. כ' ע"ל. מי' פ"ג מסי' מיימ' פ"ח מפ"ב מעין קנ"ב. האומר אהא. קדמין כ' פ"ג מי' שם פ"ו. נזיק. מ"ר שם פ"ח. הריני כזה. מ"ר פ"ג שם פ"ל. הריני מסלסל. מ"ר שם פ"ל פ"ו.

שנויי נוסחאות

פ"א א אהא הר"ן נזיר או אהא נוה נזיר נזיק. נכי"ק אוהא (ומטקר שם הר"ן נמולם וכסי' נליר"ב) נדי"נ אהא או אהא נוה לנזיר הר"ן נזיר נזיק. עי' נרש"י ובתוס' וגכפי' סרלמ"ם ומי' מר"מ. ומ"ם נוה לנזיר לא משמע כן בגמ'. גם נמשכי"ל נאוה לנזיר. נוה. נמשכי"ב נאוה; נכי"ק ונמשכי"ל נאוה. הריני כזה. נכי"ק חרי אני בזה(?) וכי"ה חרי אני גם בסמוך. לשלח פרע (הר"ן נזיר). נכי"מ ליתא.

ראשון לציון

פ"א א ברע"ב ד"ה הריני מסלסל כו'. מגדל שער. ודוגמתו כו' מה ל"ב ע"ב: וע"ם כרש"י ותוספת ועיין יסל"מ: תוי"ט ד"ה הריני מסלסל כו' כולכיב שלחין פרדס כו' עי' יסל"מ.

תוספות רעק"א

פ"א א [אות א] הרע"ב ד"ה האומר אהא כו' אם נתכוון כו'. דבלא"ה י"ל דלמא אהא לפומיה מקרבנות קאמר. גמרא: [אות ג] תי"ט ד"ה הריני כזה דמפי משמע אהא. וכ"ב תי"ן נדרים ד"ט א' ד"ה בשהיה בשם רבותי' וכתב עלה ואינו נראה בעיני דהריני לא גרע מאהא וכו' והתוי"ט פ"א (מ"א) דנדרים ד"ה כנדרי וכו' השתיק בסתימת דבר. הר"ן דבאומר הריני לחוד אף שלא אמר כנדרי רשעים מהני ובאן הביא בסתימת דברי תוס' דהריני לא מהני:

דקאמר מילת נזיר, אי לנזירות נתכוון הו"ל בקיצור אהא נזיר, אלא וודאי ה"ק אהא נאה כנזיר, להיות לי תלתלים גדולים, ולא לנדר התכוון כלל, קמ"ל. ועי' לקמן סי' ל"ז: ו) כולהו כנויי נזירות הם בלשונות עמים, וה"ה כנוי שבלשון אחר: ז) ורמז אז על נזיר: ח) [קרויזענד] שע"י שיתאריכו השערות, יעשו גלגלים [כך ריל, כמו מסלסל בשערו (בשים כאן) שלפ"ד פלסל הוא כמו תלתל, פ"ם קוטיתו תלתלים] [שיר ה']: ט) מגדל שער: י) לגדל שער שתלוי ושוכח מבולבל סביב ראשו, דנזיר אסור לסרוק [כפ"ו מ"ג]. וכולהו מיירי בתופס בשערו

ובלבון חבורו פ"ח מהלכות נזירות משמע דבעי לחיות שער גם ללבון שלוח פרע: **ב** הריני נזיר מן הרלענים וכו'. הרי זה נזיר. גמרא מ"ע אמר קרא (במדבר ו') מיין ושכר יזיר פירש"י דמשמע דאפי' לא נזר אלא מיין לחודיה הוי כנזיר מכולם ע"כ כלומר דהא כבר כתיב מכל אשר יעשה מגפן היין ועיין מ"ש במשנה ה' פ"ו. ושוב אמרו בגמרא דמתני' דלא כרבי שמעון דמשנה ד' פרק בני. ועיין מ"ש שם בס"ד: הריני כשמשון וכו'. בגמרא למה לי כל הלין. גריסי וכו'. ופירש"י וכן הוספות דכשאומר כשמשון וא"כ שמשון בן מעוה לא סגי דאומר לאחר נתכוון [ועיין בפי' הר"ב מכנה ה']. עד שיאמר עוד כיומן אחד מכלכה כיומים כבעל דלילה או כמי שנקרו וכו'. ואי אמר חד מהני שלשה סימנים בלבד נמי סגי ור"ת נורס וכבעל דלילה בוי"ו. וכן מכאן ואילך ולהרמב"ם בפרק ג' מה"ג כמו שפי' הכסף משנה בכל חד סגי ואפי' אומר כשמשון בלבד ומסייע ליה דתנן כבן מעוה בכ"ף וכן כולם ולהלבון שכתב הר"ב בס"פ בהרא בשמואל. הריני כשמואל.

הטעמה [נדה נב:] מגיגדל שער הערוה: הרי עלי צפרים. שהי תורים או שני בני יונה והם קרבן נזיר שנטמא וכנון שנזיר עובר לפניו: רבי מאיר אומר נזיר. °הואיל ונזיר עובר לפניו ולפריס קרבן נזיר שנטמא הם מוכיחין הדברים דהרי עלי צפרים לנזירות קאמר: וחכמים אומרים אינו נזיר. והלכה כחכמים שאינו נזיר אבל מביא לפרים לכלם נדרו: **ב** הריני נזיר מן החרצנים ומן הזגים וכו'. אם הזכיר אחד מכל אלו הרי זה נזיר כאילו אמר הריני נזיר סתם. ומכוס דבעי למתנא סיפא דנזיר עולם ונזיר שמשון אין כל דקדוקי נזירות עליהם תנא הכא כל דקדוקי נזירות עליו: מה בין נזיר עולם וכו'. מתני' חסורי מחסרא והכי קתני ואם נדר להיות נזיר עולם הרי זה נזיר עולם. ומה בין נזיר עולם לנזיר שמשון נזיר עולם הכביד שערו מיקל בתער מי"ב חדש לי"ב חדש דילפינן מאבשלום שהיה נזיר עולם וכתיב ביה (שמואל ב' י"ד) ויהי מקץ ימים לימים אשר יגלח כי כבד עליו

נזיר. הרי עלי צפורים(יא). רבי מאיר אומר נזיר. והכמים אומרים אינו נזיר(יב): **ב** הריני נזיר מן הרצנים(יג). ומן הזגים(יד). ומן התגלחת. ומן הטומאה(טו). הרי זה נזיר. וכל דקדוקי נזירות עליו(טו). הריני כשמשון. כבן מנוח. כבעל דלילה. כמי שעקר דלתות עזה. כמי שנקרו פלשתים את עיניו(יז). הרי זה נזיר שמשון(יח). °מה בין נזיר עולם לנזיר שמשון(יט). נזיר עולם הכביד שערו(כ)

בלבד לבון חבורו בס"ד בהרא בשמואל. הריני כשמואל.

לו כבן אלקנה כו' והיא ל' הרמב"ם בחבורו שם והוכיח הכ"מ פירושו מזה הלבון דבחד סגי כגדון דשמשון דמ"ש. א"כ גם סברת הר"ב מוכחת שכך היא: הרי זה נזיר שמשון. כדתנן בסיפא שמותר לטמא למתים. וכתב הרמב"ם ואחר ההיתו לו זה. שהוא לא נדר בנזיר אבל המלאך אמר לאמו כי נזיר אלהים יהיה הנער. עיינו פרוש. ע"כ. ותימה דא"כ האומר הריני כשמשון למה יהיה נזיר והרי אין נזיר עד שיתפיס בדבר הגדור כדתנן רפ"ב דנדרים והנזירות מכלל הנדרים הוא שנאמר כי ידור נדר נזיר. וכן התחיל הרמב"ם הלכות נזירות. ומלאתי בכ"מ פ"ג מה"ג שהביא לר"י בן לב שהקשה קושיא זו ואמר בתירוצה במאי דאתמר בגמרא דפריך אר"ש דס"ל האומר כשמשון לא אמר כלום דלא הוה דבר הגדור. וגבי נזיר נמי הא כתיב לה' [כלומר כי היכי דמרבינן מלה' דכתיב גבי בכור תקדיש לה' דאע"ג דבכור לא הוי דבר הגדור דמתפיסים בו לגדרים הכי נמי בנזיר דכתיב נזיר לה'] אומא דאתי לאתויי האומר הריני כשמשון ומכי ההוא מבעי ליה לבדתניא אמר במעון הגדיק מימי לא אכלתי אבל נזיר כו' אינא למימר דלסתם מתני' דסבר ליה דהוי נזיר היינו דדריש ליה מדכתיב לה' ע"כ. וכתב עליו הכ"מ וז"ל ודבר ברור הוא כמה דוחק הוא לומר דבר שלא נזכר בגמרא אפי' ברמז ול"ל לתרץ בע"א דאמרינן בגמרא וכמשון לאו גדור הוא והא כתיב כי נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן התם מלאך הוא דקאמר ופרש"י הא כתיב כי נזיר אלהים יהיה הנער ותקמ"ד דמעוה קאמר דהתם מלתא. דהוה ליה נדור, דאדם מדיר את בנו בנזיר. מלאך הוא דקאמר כי נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן. אבל מפיו לא ע"כ. ואמתא אינא למימר טעמא מכוס דסבר ליה דהוה דבר הגדור דמאי דכתיב כי נזיר אלהים יהיה הנער. מעוה הוא דקאמר ליה עכ"ל הכ"מ. ואני אומר שדבר ברור הוא שבכתב כן הכ"מ שלא בפנו רעיונו אלא בסתירת המצוות דסתרן אהדדי וכמו שכתבתי אבל לא שפנו בסתירת דברי הרמב"ם שפסק לתרתי המצוות ועליו הוא שהשיב הר"י בן לב ז"ל כמבואר שם. שאילו היה רוצה הכ"מ לישב דברי הרמב"ם לא היה עולה על לבו לכתוב זה. לפי שהרמב"ם כתב שם וז"ל שמשון לא היה נזיר גמור שהרי לא נדר בנזיר אלא המלאך הפריחו מן הטומאה ע"כ. וכמ"ש ג"כ בפירושו במ"ש לעיל. מבואר שדעת הרמב"ם כדעת המתרץ בגמרא ולא כדעת המקשה דסבר ליה דמעוה קא"ל נמצא שאין הירושו של הכ"מ עולה כלל להרמב"ם. מכא"כ דברי הר"י בן לב שכמו שהוא תופס סברת המקשן כן בן לב ג"כ אתפסיה בסברת המקשן שכתב הוא ז"ל ולא ידעתי לאיזו מן הפירושים יש בגמרא רמז יותר לו פהות: הכביד שערו. פי' הר"ב דילפינן מאבשלום דאבשלום נזיר עולם היה. בגמרא משמע דמקרא ילפינן ליה דכתיב (שמואל ב' י"ד) אלכה נא ואכלם את נדרי אשר נדרתי לה'. ופי' התוס' והתם נדר משמע ליה נזירות. ועוד אחר שלא היה מגלח אלא מימים לימים משמע שהכביד עליו שערו מכלל דנזירות נדר ע"כ. והרמב"ם כתב בפירושו ובחבורו דה"ל גמרא גמירי לה. וכתב הכ"מ דר"ל דקרא אסמכתא בעלמא הוא שם לפרסו בגולא אחריגא. ע"כ.

ומ"ש

יכין תפארת ישראל יכין

בשערו בשעת דיבורו והתכוון לנזירות. והנך כולהו לאו ידות הן, דהרי נמר דבורו, רק שלא פירש יפה הנזירות: יא) ב' הוריס או ב' בני יונה, והן קרבן נזיר שנטמא וי"ל דה"ק אם אטמא אהיה חייב בקרבנות אלה ממילא משמע מזה שמתחייב מ"ע בנזירות. ומיירי נמי בנזיר עובר לפניו, והוא התכוין בדיבורו לנזירות: יב) מדלא הזכיר כלום מחיובי הנזיר בגופו מיהו חייב בלפרים ומיהן לעולה נדבה: יג) [קטרן]: יד) [הילזט] [ופש"ו מ"ב]: טו) דבהזכיר א' מאלו דינו כאומר סתם הריני נזיר: טז) נקט כן משום נזיר שמשון ונזיר עולם שנזכר לקמן במשנה שאין כל דקדוקי נזירות עליהן: יז) גרס"י ותוס' לריך שיאמר ג', כשמשון כבן מנוח כבעל דלילה. או, כשמשון כבן מנוח כמי שנקרו עיניו דאל"כ דומא על שמשון אחר מתשון. וכ"ל דלפ"ז קמ"ל מתניתין, אפילו לא אמר כשמשון בן מנוח בעל דלילה, רק אמר כף הדמיון בכל ג', אפ"ה אמרינן דכל הסימנים לומר על ג'. מיהו לרמב"ם [פ"ג מנזירות], בחד מהנהו סגי: יח) שלא היה נזיר גמור, מדלא נדר בעצמו, רק המלאך אמר שיפרוש מהנלחם ויין, ולפיכך הו"ל זה כאמר נדר, כאלו נדר רק מב' אלו: יט) חסורי מחסרא וה"ק, ומאם אמר הריני נזיר עולם, הרי זה נזיר עולם, מה בין נזיר וכו': כ) לשון י"ב

והכ"א. מי' ס"ס ה'. **ב** הריני נזיר. נ' מ"ג. מי"ל פ"ח ס"ס ה'. הריני כשמשון. ל' מ"ל מכות י"ז פ"ח מנ שות כ"ח פ"ב מי"ל פ"ג ס"ס הפ"ז ממ"ג. ולאין יומ"ג. כה בין נ"ע. ס"ס. מי"ל ס"ס ה"ג.

שנויי נוסחאות

צפרים. בד"ל ובכי"ק ובמכי"ל צפרים: **ב** הריני נזיר בכי"ק בכל מקום הרי אני. כשמשון כבן מנוח. ביכבי"ל כשמשון בן מנוח. דכביד שערו במכבי"ל את שערו. וכן בס"ק ולאינו נכון. כי הכוונה כאן הכביד שערו עליו ועדי"ס בכל הנוסח בהרא"ב.

תוספת הדשים

פ"א ב תוי"ט ד"ה הי"ן

ליר שמשון כו' ומלאתי כו' לרי"ן בן לב כו' ולא ידעתי כו' עכ"ל. ונ"ל לייסב שיטת בן לב. לבל לא מוכרינה דבריה דקבה הכ"מ עליו דבגמרא לא גרסה הרי ו' והה לא ס"ל כרבינו הגדיק גם אם לא ס"ל כן הא לי' יעקב וי' יוסי ור"ש ס"ל כן ולגבה נפסוק כיתר עבד רבים ונ"ל דבעלם מהם גמרא דנדרים דף ל"ד ע"ש הגדיק אבי לא דשמשון הגדיק בשיטה ש"מ דלית הלכתא כותיה ואין ע"ב דרבינו גבי מזיר ג"כ לה' לרבות מזיות שמשון כו"ל וחדש דהרמב"ם פסק כרבים הלכי נדרים אם אמר כמדת כברים מה נזיר ונקרבן בסתם מתניתין ריש נדרים ובגמרא קאמר דמתניתין אתיא כרבי יהודה ולא כרבי שמעון דס"ל כשמעון הגדיק. וכן מסורם בלשונו סוף הלכות נזיר האומר הריני נזיר אם אעשה כך וכך לו אם לא אעשה וכה"ג ה"ז עשה אבל נזיר עובר לה' דרך קדושה ב"ז נאה ומשובח וע"ז נאמר מזר ולהיו וגו' קדוש הוא לה' כו' והכ"מ כתב ב"ה כש עון

תוספות רעק"א

[אות ב] בהרע"ב ד"ה רבי מאיר. הואיל ונזיר עובר כו'. הייגו נזיר סהור אבל נזיר טמא ל"ל הרי עלי לפטרו מקרבנות קאבד נמרא: **ב** [אות ד] במשנה מה בין נזיר עולם כו'. ואת שאלה איבא בינידו דנזיר שמשון ליתא בשאלה ונזיר עולם איתא בשאלה (כדאיתא במכות דף כ"ב א') וי"ל מלתא דליתא בנזירות לא קתני. ואם ישאל על נזירתו אז לא הוי נזיר והכי קאמר מה בין נזיר שמשון לנזיר עולם כשניהם נזירים תוס':

עליו וגלחו וכתיב התם (ויקרא כ"ה) ימים תהיה גאולתו: ואם נטמא אינו מביא קרבן טומאה. ואפילו לכתחלה מותר לטמא דטמטום היה מטמא למתים והכי גמירי לה והאי דקתני אם נטמא דטמא דיעבד אין לכתחלה לא משום דתנא ריש גבי נזיר טולם ואם נטמא תנא סיפא נמי גבי נזיר שמשון ואם נטמא: **ג** סתם נזירות שלשים יום. דכתיב (במדבר ו') קדוש יהיה. יהי"ה בגימטריא שלשים מכאן סמכו לומר שאין נזירות פחות מל' יום: הריני נזיר אחת גדולה. כין שאמר הריני נזיר נזירות אחת גדולה. כין שאמר הריני נזיר אחת קטנה. וכין שאמר הריני נזיר אחת מכאן ועד סוף העולם. טהג נזירות שלשים יום. ומכאן ועד סוף העולם דקאמר הכי משמע אלכה עלי זאת הנזירות כאילו היא מכאן ועד סוף העולם: ה"ג הריני נזיר ויום אחד הריני נזיר ושעה אחת הריני נזיר אחת ומחצה הרי זה נזיר שתים. וה"פ אמר הריני נזיר ויום אחד כיון שאמר הריני נזיר קבל עליו נזירות אחת וכי אמר תו ויום אחד הרי יש כאן נזירות אחרת. דאין נזירות פחות משלשים יום. וכן נמי כי אמר הריני נזיר ושעה אחת והריני נזיר אחת ומחצה. יש כאן שתי נזירות שא"א להיות נזיר שעה אחת או מחצה נזירות שלא יהיה נזיר ל' יום ומש"ה ה"ז נזיר שתים ומגלח לסוף ל' ונוהג נזירות אחרת: הריני נזיר ל' יום ושעה אחת הרי זה נזיר ל' ואחד יום שאין נזירות לשעות. שנאמר (שם) ימי נזרו והכי הוא כאילו אמר ל' ואחד יום ולא אמרינן דשעה אחת דאמר הוא נזירות אחרת בפני עצמה הואיל ויש לגרפה עם מנין שלשים שהזכיר אחלה: **ד** הריני נזיר כשער ראשי וכעפר הוא ר"ל כן ה"ל להזכיר מנין סוף העולם דיודע הוא שפיר דהעולם יש בו חמש מאות [שנה] מהלך והל"ל חמש מאות שנים ולפיכך אזלינן לקולא. [ועוד כתבו התוס' וגדולה דקאמר לומר גדול עלי הנזירות דטריחא עלי לו קטנה כלומר דלא טריחא עלי כלל. ועיין בפי' הר"ב מבנה ה']: ג)הריני נזיר ["אחת וכו' נזיר] ויום א' וכו' ה"ז נזיר שתים דסמיך נזיר בדבורו אצל היום ואצל השעה. תוס': הריני נזיר ושעה אחת וכו'. גריכי דלא חימא דדי לנו מאותה שעה [נעשותה] יום ומצטרפין בהדי ל' יום ויהיה ל"א יום קמ"ל כיון שיש להוסיף על דבורו מוסיף נזירות שלם. גמ'. ותוס': הריני נזיר אחת ומחצה. ה"ל קירב נזיר אצל מחצה שלא היה יכול לקרב תיבת נזיר יותר אצל מחצה שלא היה יכול לומר הריני נזיר ומחצה דלא משמע מידי על מה מחצה. תוס'. וגריכא דלא חימא שאני שעות דהואיל ואין מודרים לשעות וגריכין להוסיף על דבורו מוסיף נזירות שלם אבל אחת ומחצה דנחית לדוקא שיכול להיות נזיר אימא לא לימני תרתי אלא מ"ה יום. גמ' ותוס'. ומריבא דהריני נזיר [ויום] א' נמי לא שמעת מבום דשאני הכא דנחית לדוקא ופרש מספר ימים דה"א דבדוקא נקט ואיהו נזיר מ"ה יום כאילו היה פורש מ"ה יום וכדלקמן בסמוך אבל כשאמר רק ויום א' משמע עפי דר"ל עוד נזירות א' כיון דלא נחית למספר כי האחד אינו מספר: הריני נזיר ל' יום ושעה אחת. כתב הר"ב והרי הוא כאילו אמר ל' ואי' יום. דודאי חייל עליה ל"א יום דיום א' מצטרף שפיר בהדי שלשים יום למיהוי נזיר כל ל"א יום. וה"ה אם אמר הריני נזיר שלשים ויום אחד דלא הוי נזיר אלא ל"א יום. כיון שהפסיק בתיבת שלשים דאריבא קאי. אלא דנקטו אחד מן

ומ"ש הר"ב דמי"ב חדש ל"ב חדש ולילך ימים מימים. גמ' ועיין מ"ש במשנה ה' פ"ה דכתובות: מיקל בתער. ולא לגמרי. מאבשלום שלא גלח לגמרי שהרי נתלה בשערו. תוס'. כלומר שהרי מעשה תלייתו סמוך למעשה גלוחו היה ועיין מ"ש במשנה ה': ומביא ג' בהמות. בשעה שמיקל. הלכה למשה מסיני ואסמכתא מאבשלום [מדאמר] אבשלום נדרי חמאת עולה ושלמים כנזיר טהור. קרבן טומאה שתי תורים ואבש. תוספות: אינו מיקל ואם נטמא וכו'. לא אחת לאחמוטי' אלא אחיקוים שבין נזיר עולם לנזיר שמשון. אבל בין אחרים שביהם ©וכ"כ הרמב"ם בחבורו שדינו של שמשון שהי' אסור בין ופטור הוא שהאשה נלטוית שלא תשתה יין ואלה טעמא כי נזיר אלהים יהיה הגער משמע ודאי שהוא יהיה אסור בין. אבל מה שנאמר לאשה (שופטים ג) אל תאכלי כל טמא פירושו טמא לאכול ואדע שהרי נגיעה לא נאסר לה ועוד שהנזיר לא הוזהר אלא על טומאת מת: ואם נטמא כו'. כתב הר"ב דשמשון היה מטמא למתים והכי גמירי לה כדמסיק בגמ' משום דלא מוכח מקראי שהיה מטמא למתים דהא דכתיב (שם ט"ו) בלחי החמור הכיתי אלף איש דלמא א)ע"י חיים שנרק בהם והא דכתיב (שם) ויך ב)בהם אלף איש ויקח חלילותם דלמא נוכסים [שוויגהו] ופירשו התוס' כלומר קרוב לנוסכין דנזיר אסור ליגע לנוסש: **ג** סתם נזירות ל' יום. כתב הר"ב דכתיב קדוש יהיה כו' ומכאן סמכו לומר וכו'. וז"ל הרמב"ם וזה ענין מקובל ואמנם סמך לזה על דרך סימן: מבאן ועד סוף העולם. כתב הר"ב דהכי משמע מרובה עלי וכו'. גמ'. ולא אמרי' דליהוי נזיר לעולם כמו במשנה דלקמן. וכתבו התוספות מבום דהם

א) ע"י חיים. כלשון מגומגם ועי' בגמ' ובתוס'. שוב מצאתי שכן העיר ע"ז הרב"ם בהגהותיו ועי' עוד בפי' הרא"ש. ב) ל"ל מהם שלשים איש ויקח את חלילותם (י"ד, י"ב). ג) הריני נזיר ויום אחד כו' הריני נזיר ושעה אחת וכו' כ"ל ובדשום מקלא מאחד הדבור הריני נזיר ויום אחד כו' הר"ז נזיר שנים. ובדשום קרלקא כוסף בחוי"ם הדברים הריני נזיר ושעה אחת כו' ובלא בדשום שלא במקומם ושלא במלאם כלפינו.

יבין תפארת ישראל יבין

חודש: כא) אבל אינו מגלח לעמרי: כב) ביום שמקיל מביא חטאת עולה שלמים, ככל נזיר ביום מלאות: כג) ג' תורים לו ב' בני יונה א' לעולה ואי לחטאת, וכבש לאשם: כד) ואפילו לכתחילה מותר לטמא אבל ביין אסורים שייכו: כה) הלמת"ם: כו) לו שאמר: כו) לו שאפילו אמר הריני נזיר מכאן וכו': כח) והא דקאמר גדולה וקטנה וסוף העולם, כוונתו דטריחא ליה לו דלא טריחא ליה, לו שטריחא ליה כאילו קבלה עד סוף

העולם [ואילה"ק א"כ נקמן מ"ו נמי נימא דמדלא הזכיר זמן הגריך לדרך זה אינו נזיר רק ל"ו כי הכא, י"ל הש מוכח מלחא דאימי הדרך התכוון ומדמיירי בהחזיק בדרך כפי' ל"ח]: כט) דכדאמר הריני נזיר כבר קבל נזירות אחת, וכי אמר תו ויום א' הו"ל נזירות ב', ואין נזירות פחות מל' יום. ומגלח בין ב' הנזירות: ל) ול"א דב' נזירות קבל, מדים לגרף הנעות עם מנין הל' יום: לא) שמרובים מימי אדם:

ן סתם נזירות. מ' פ"ה ל"ם ע"ל ולילך מ' פ"ל מפנים י"ז ע"ל מפנדלין כ"ל ע"ל מ' ר"פ ר"פ ע"ל, מ"י מ"ג שם ס"ל מפ"ג שם. אמר הריני נזיר. ז' ע"ל מ"י שם מפ"ב שם. ה"ג ויום אחד. שם מ"י שם ה"מ. ה"ג לי יום. ז' פ"ב: ד הינ כשער ראשי. מ' מ"ל. ז' פ"ל. ירושלמי נזיר פ"ל ה"ב. מ"י שם מ"מ.

שנויי נוסחאות

מיקל בתער כו' אינו מיקל. נכי"ק ומיקל.. ואינו מקל(ז). מן מיל שמשון עד סוף המשנה ליתא נכי"מ. ן ויום כו'ושעה. נז"נ ונכי"ק ונכי"מ (עי' נסמון) ונמסי"ל יום. שעה. הריני (נזר) אחת ומחצה. נכי"ק ליתא. הר"ן נזיר (שתים הריני נזיר) שלשים. נכי"ק ליתא נעשות. נזירים לשעות. נכי"ק ונמסי"ל ניזורים שעות ועי' נסמון; נז"נ נ ו ד ר י ן.. ; נמבנ"ל נזירות. ; נכי"מ המבנה בסופה מבואה ומשובשת הריני נזיר יום אחד הריני נזיר שעה אחת הריני נזיר שלשים יום ושעה אחת נזיר שעה אחת שלשים ואחד יום שאין ניזורין שעות: ד כשער כו' וכעפר כו' וכחול נמסי"ל בשער כו' (כולהו נכי"ק) (ז).

תוספת חדשים

כמשון הנדק ואגב דהיקא כתבו דלבימתו כו' נזיר הוקמא מון בתם הוא נדל נגד היא"ל והרמב"ם כתב סתם דרך קוושה גם הכיל פסוק לאל מר אלהין כו'. (מהורש"ם ז"ל).

תוספת רעק"א

[אות ה] תוי"ם ר"ה אינו כו' וכ"ב הרמב"ם בחיבורו, וכ"כ רש"י מ"ב דסוטה דף מ' ע"ב ד"ה ניכרין דברי אמת:

הדינין וממאי דסליק חולק דהייטו דקאמר הריני נזיר ועשה אחת. תוספות: **ד** הרי זה נזיר עולם. לפי שעברות ראשו מרובים ממני חייו. רש"י: ומגלח אחת לשלשים יום. כתב הר"ב הואיל ותלה נזירתו בדברים חלוקים גמ' דף ז' ופירש"י אבל מכאן ועד סוף עולם דלעיל א"ל עד מקום פלוני דלקמן אע"ג דכמה פרסאות איכא סדנא דארעא חד הוא. וכתב הרמב"ם סוף פ"ג מה' נזירות ובכל תגלחת ותגלחת אינו שותה ביין ולא מטמא למתים ואם שתה או נטמא אפילו ביום התגלחת הרי זה לוקה. ע"כ. וכתב הכ"מ פשוט הוא שהרי אין שום דבר שמבדיל בין נזירות לנזירות לגייהיה מותר ביין או להטמא למתים. ע"כ: רבי אומר וכו'. כתב הר"ב ואין הל' כרבי וכך כתב הרמב"ם. ועיין מ"ש במשנה דלקמן: **ה** מלא הבית או מלא הקופה. פירוש בית רקיעא או קופה רקיעא. תוס': אם אמר אחת גדולה כו'. אבל מכתמא לא משום שאינו בשמע הלשון. כמו גבי מכאן ועד סוף העולם: ואם אמר סתם נזרתי. פירש הר"ב כמו שידעו חכמים וכו' וזה כפי' הפני משה הרא"ש במשנה ד' פרק ב' דנדרים. ודלא כמ"ש הר"ב שם: **רואין** את הקופה כאילו היא מלאה חרדל וכו'. ובגמ' ואימא לחזייה כאילו היא מלאה קיסוסין ודלועין ואיהוי ליה תקנתא כמספר הקיסוסין במחזקת הקופה או הבית [מי לא תנן במשנה י"ב פ"ד דטהרות דספק נזירות מותר] וכתבו התוס' דה"ה דה"מ למימר ואיחזי כמאן דמלי בלק ולא נתבטל זה אלא לנזירות אחת. ומסקינן התם כלומר בהיא דטהרות דמיירי שאמר ע"מ שיהא בכרי זה מלא כור והלך ומלאו שנגנב או שנאבד כדפי' הר"ב שם. לא נחית ליה לנזירות כלל ומספיקא לא אמרינן ליה דליהוי נזיר כי היכי דלא לייתי חולין לעזרה לכי מבלים נזירותיה דלכתחילה אינו מגלח אלא א"כ הקריב ג' קרבנותיו. ובחטאת אי אפשר לו להתעות שתהא גדבה. כ"כ הר"ן פרק ב' דנדרים דף י"ח. [והייטו נמי טעמא דבנדרים תנן במשנה ד' פ"ב. סתם נדרים להתמיר מבוא חלין הומרא בספיקתו יותר מבודאי ואילו בנזיר ספיקו חמור שאינו יכול להביא חולין לעזרה ולא יהא מותר מדין נזירתו] הכא נחית ליה לנזירות שאפי' מלאה קיסוסין א"ל בלק. נזירות חיילא עליה. וכיון דנחית לנזירות במאי לסלקה דדלמא כמלא חרדל קיבל עליו. והדר פריך דאכתי ליהוי ליה תקנתא דמכיון שהבלים נזירות קיסוסין אי נמי דבלק. ומייתי ליה קרבן הוי כמסולק ושומד דכלא נחית לנזירות דמיא. ומבני דהאי תנא סבירא ליה כרבי דמתניתין דלעיל שאין מגלח אחת לל' יום עד שיאמר הרי עלי נזירות כו' ולאומר ובמא בחרדל קבל עליה ונדון עד יום מותו נזירות חד ואחרוך. וכן פי' רש"י ותוס' ואע"ג דלר' נמי מגלח כל י"ב חדש כדין נזיר טולם וא"כ ליהוי ליה תקנתא בסוף י"ב חדש הא ליתא דהא דנזיר עולם מגלח לסוף י"ב חדש אינה אלא הקלה הכבדת השער בעלמא ולא גילוח ממש כמו שכתבתי לעיל בשם התוספות. וכיון שאין מגלח ממש. א"כ ליתא ליה תקנתא. כך נראה לי: ונזיר כל ימיו· פי' הר"ב ומגלח כל י"ב חדש. וכך כתב הרמב"ם והדין עמהם כמו שכתבתי דמתני' סברה בהא כר' דאי להגא קמא דרבי אינו נזיר כי אם שלשים יום בלבד ובתר תלתין יומין הוי ספק נזירות דמותר. ולפי שמש"ם למסתיגו בי"ב חדש שמעינן מינה דכרבי מוקים לה ולפיכך לא הוצרכו לפרש דלית הלכתא כמתני'. אבל קשה דאף ע"ג דשמעינן דלית הלכתא כמתני' מ"מ איכא למטעי ולימר דנזיר עולם ומגלח כל שלשים יום וזה אינו אלא כמו שכתבתי שאין זה נזיר יותר משלשים יום. והוי ליה לפרש. ולא עוד אלא שראיתי להרמב"ם בפרק ג' מהלכות נזירות בפסק בדלעיל דלא כרבי. ובדהכא פסק דמגלח כל שנים עשר חדש. הא הוי כמזכי שערא אבי תרי. וע"ע שהראב"ד והכ"מ לא העירו בזה כלל. ועיין מ"ש בסוף פרקין: **ן** הריני נזיר מכאן ועד מקום פלוני. פירש הר"ב

וכעפר הארץ וכו' ה"ז נזיר עולם. ולא נזיר עולם ממש דאינו נזיר עולם מגלח אחד לשנים עשר חודש וזה מגלח א' לל' יום הואיל ותלה נזירותו בדברים חלוקים הוי כאילו נדר בשנין נזיריותיו כמנין שער ראשו ועפר הארץ מש"כ בנזיר עולם אלא חלק נזיריות שלו אלא נעשה הכל נזירות אחת: רבי אומר אין זה מגלח לשלשים יום. דכיון דאמר הריני נזיר הכל נזירות אחת היא ואינו מגלח אלא לשנים עשר חדש כנזיר עולם ואיזהו מגלח לשלשים יום האומר הרי עלי נזירות כשער ראשי דאז מוכיח דנזיריות מופסקות קבל עליו כמנין שער ראשו ואין הלכה כר': **ה** אם אמר אחת גדולה נדרתי. נזירות אחת קבלתי וגרמית לי גדולה כמלא הבית נזיר ל' יום. ואם אמר סתם נדרתי ולא היה בלבי אלא כמו שידוע חכמים לשוני הרי זה נזיר כל ימיו. ומגלח כל י"ב חדש: **ן** הריני נזיר מכאן עד מקום פלוני. והחזיק בדרך כדי ללכת לאותו מקום אבל אם לא החזיק ללכת לאותו מקום נעשה כאומר מכאן ועד סוף העולם והוי נזיר ל' יום בין שהיה המקום קרוב בין שהיה רחוק ואפי' מהלך כמה שנים

אלב) מדתלה נזירותו בדברים חלוקים, הו"ל כאומר הריני נזיר נזירות כמנין שער ראשי, דמגלח בין כל ח'. אבל נזיר עולם מגלח ח' לי' ב חודש. מיהו זה וזה אסורים ביום הגלחתן ביין וטומאה, ויוקין עליהן. ולא"ם דאם לא גלח פ"א בשנגלח בסוף ל' שאח"כ צריך להביא ב' קרבנות של ב' נזירות בלקמן [פ"ב פי' ג'] הכא דקאמר תגא ומגלח אחת לל"י, אין ר"ל ברגלו לגלח, אלא שחייב לגלח, דומיא דרבי איכא דקאמר נזירות, דבכה"ג וודאי חייב לגלח, דהרי נזירות מחולקים קיבל עליה: לג) דנזירות אחת קבל ע"ע: לד) ברמב"ם הגירסא מלא הבית*): לה) בגדולה עלי כבית או קופה מלא: לו) כפי שיפרשו חכמים דבורי: לז) ואע"ג דספק נזירות להקל [כפ"ד דטהרות מי"ב] וה"ג נימא שמא קופה מלא גוף א' קאמר. ליתא, דזה דוקא באמר הריני נזיר בתנאי שיש כאן ק' גופים, וקודם שספרן נאבדו, דאז א"ל שנאמר שיהיה נזיר ויביא קרבנותיו לבסוף, דהרי יש בכן חטאת שאינו בא בנדבה, ולמא פחות מק' גופים היה ויביא חולין לעזרה. ומדלא יכול להביא קרבנותיו לבסוף, א"כ לא יהיה לו תקנה לעולם, משה"כ לא מחית נפשיה לספיקא. משה"כ הכא, הרי ע"כ מחית נפשיה לספק, דהרי עכ"ס נזירות קבל ע"ע, ובסוף ל' א"א שיגלח, דשמא במלאה חרדל נזר, והו"ל נזיר עולם [כמ"ד] והא תנא ס"ל כרבי שם, דכל שלא אמר „נזירות", בל"ר הו"ל כל ימיו נזירות א', ואסור לגלח סוף ל'. [ואילה"ק הרי עכ"פ מגלח כל סוף י"ב חדש

*) לפנינו גם בהרמב"ם הגי' מלא הבית וכן הוא מוכרח מדלא נקט בהבית בה"א בגוונו הקופה.

הה"ג מלא הבית. שם. ושם ירושל' שם מיי' שם ה"ו: **ן הה"ג** מכאן כו'. שם. ושם ירושלמי שם ה"ג. מיי' שם ה"ה.

שנויי נוסחאות

(הים). בכי"מ ליתא. **ומגלח**. בכי"ק ופגליח. (הוא"ד נגיר"ה) וכן בסמוך. **אין זה מגלח (אחת) לל' יום**. בד"נ ליתא וכן ליתא בסמוך. נזירות. במשנ"ר נזיריות ועי' לקמן פ"ג מ"ב: **ה הריני**. במשנ"ר אשר הריני. **מלא**. בכי"ק מלוא בכ"מ. (**או**) מלא הקופה. בד"נ ליתא (וכמ קופה). **נזרתי**. בד"נ נדרתי וכן בסמוך. (**הוא**) מלאה. במשנ"ר ליתא:

תוספת רעק"א

ד [אות ו] תיי"ט ד"ה **וכגלח** כו' בדברים חלוקים כו'. זהו תירוצא דרבה אבל רבא משני דשאני התם דהא כתני הריני נזיר אחת ופירשו תוס' דס"ל דמה דקתני מכאן ועד סוף עולם קאי באומר אחת. ואינך אמוראי לא משמע להו דקאי מכאן ועד סוף עולם אאחת (ומתני' דלקמן מכאן ועד מקום פלוני דלא מיירי באחת לא קשה לשינויא דרבא דהתם דמיירי בהחזיק בדרך מסתמא מפני אונס הדרך קיבל עליו נזירות להנצל מסכנת הדרך לסך מהלך ימים עד מקום פלוני ומסתמא אין דעתו להיות נזיר כ"א בהיותו בדרך. תוס' ד"ה ולהוי). וא"כ הרע"ב דכתב במתני' ג' ובין שאמר ה"נ אחת מכאן ועד סוף עולם משמע דמיירי דוקא באמר אחת וזהו כשינויא דרבא. ואלו סה דכתב הרע"ב כאן הואיל ותלה נזירתו בדברים חלוקים משמע דנקט לתירוצו דרבה וצ"ע:

שיש שלא נתכוין אלא לנזירות אחת גדולה: ז' מונה נזירות כמנין ימות *)השנה. שם"ס נזירות כמנין ימות החמה: אמר רבי יהודה מעשה היה ביון שהשלים מת. ר' יהודה שמעיה לרבי דאפליג אתנא קמא ואמר שהאומר הריני נזיר כמנין ימות החמה הוי נזיר עולם. והביא מעשה להוכיח שאינו נזיר עולם דמעשה היה ויון שהשלים מת ובנזיר עולם לא שייך השלמה אלא ודאי מונה נזירות וכן הלכה:

כמה ימים מכאן עד מקום פלוני. אם פחות משלשים יום. נזיר שלשים יום. ואם לאו נזיר כמנין הימים(לא): ז' הריני נזיר כמנין ימות החמה. מונה נזירות כמנין ימות החמה(לב). אמר רבי יהודה מעשה היה. ביון שהשלים מת(לג):

והחזיק בדרך סי'. גמרא דף ז'. ופירש"י דהואיל והחזיק בדרך ואמר מכאן עד מקום פלוני.מוכחא מלתא דאדעתא דליהוי נזיר כל זמן שיהא בדרך קאמר. ועוד דכיון דהחזיק בדרך. ליכא למימר דאריכא ליה מלתא כמכאן ועד מקום פלוני.דהא חזינן דלא אריכא ליה דרך. דהחזיק בדרך כבר ע"כ. והתוספות כתבו דמסתמא מפני תוגסי הדרך קיבל עליו נזירות להגיע מסכנת הדרך(לכך[לומדין]מהלך הימים עד מקום פלוני: ז' אמר ר' יהודה מעשה היה כו'. כתב הר"ב ר' יהודה שמעיה ליה לרבי דאפליג ליה אתנא קמא כו'. והכי איתא בריתא בגמרא דפליג והשתא רבי יהודה ס"ל כת"ק דהכא ואלא מיהו איכא בין מתני' דהכא לת"ק דרבי דמתני' ד' דאינו הכא אמר כמנין ולפיכך סבר ר' יהודה ותנא דמתני' דנזירות חלוקות קיבל עליו. אבל איכא שלא מנה דלא אמר כמנין סברי נמי כר' *דנזירות חדא אריכא קיבל עליו עד שיאמר הרי עלי נזירות וכו'. והכי מפרש בגמרא דרבי יהודה בחדא ס"ל כרבי ובחדא פליג עליה דרבי ודבתרייבנא. ומהאי טעמא מתני' ה' ר' יהודה היא והשתא איכא תרי סתמא הך דהכא והך דמתני' ה' ותרוייהו דלא כת"ק דר' דמתני' ד'. והרמב"ם והר"ב פסקו שם אין הלכה כרבי מבמע אלא כתנא קמא וא"כ אפילו בלא מנין אמרינן נזירות חלוקות קיבל עליו והכא פסקו דהלכה כרבי יהודה ומבואר דלדידה דוקא איכא שהזכיר מנין. והוה תרתי דסתרן אהדדי. ולריך עיון וגם בזה לא העירו הראב"ד והכסף משנה:

*) כ"ס בר"ב ד"ל ועי' ש"ש.

יכין תפארת ישראל יכין

תודש [כמ"ב], וכשנולח סוף י"ב חודש הראשון, יצא מספיקו. י"ל דהאי גלות אינו רק לחקל הספר, ולא גלות גמור [כפי' כ'] אבל כיון שביום גלותו בסוף י"ב חודש מכיא ג' בהמות [כלעיל פי' כ"ב] אי"כ קשה איך יכול אח"כ בסוף י"ב חודש שניה לגלח ולהביא שוב ג' בהמות שמא בבר פסק נזירותו ומביא חולין לעזרה. אע"כ שנזירות עולם קיבל ע"ע ודו"ק]: לח) והוקא בהחזיק בדרך ללכת למקום פלוני בשעה שקיבל עליו הנזירות, דאז מסתבר דמפני סכנת הדרך קבל הנזירות. אבל בלא החזיק בדרך, הו"ל נזיר ל' יום בין שהמקום רחוק או קרוב [כפי' כ"ח]: לט) שם"ה נזירות: מ) מיימי דאיה בזה לת"ק, דלא אמרינן כל ימי שהחמה בעולם קאמר, והו"ל נזיר עולם. להכי קאמר כיון שהשלים, ובנזיר עולם לא שייך השלמה:

בשם הרא"ש דלת"ק דר' דגם בלא מנין אמרינן נזירות הרבה קיבל עליה היינו בלית ביה קיצותא אבל באית ביה קיצותא אמרי' דנזירות אחד ארוך קיבל עליה ע"ש. והיינו דאזיל בשיטת רש"י לעיל דפירש דפירכת הש"ס ולהוי כל אוונא ואוונא קאי אברייתא דמכאן ועד מקום פלוני ועלה משנינן להלק בין אית ליה קיצותא לליתא ביה קיצותא א"כ מבואר דבאית ליה קיצותא מפרשים נזירות חדא אריכתא. ומטילא הו"ה לשיטת תוס' דלעיל וכפי מה שהעתיק התי"ט לעיל למה דס"ל דפרכת הש"ס הנ"ל קאי אמתני' דמכאן ועד סוף העולם א"ב מבואר דבאית ליה קיצותא מפרשים נזירות א' ל' יום וא"כ בין כך ובין כך חכא נבי יומת החמה גם לת"ק דר' בעינן דוקא כמנין דבלא"ח לתוס' הוי נזיר ל' יום ולהרא"ש הוי נזיר שנה א':

פרק ב **א הריני** נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה ב"ש אומרים נזיר: דסבירא להו לב"ש אין אדם מוציא דבריו לבטלה וכי אמר הריני נזיר אדעתא דליהוי נזיר קאמר. וכי הדר אמר מן הגרוגרות ומן הדבילה מיהדר הוא דבעי הדר ביה. ואפילו בתוך כדי דבור לא מלי הדר ביה דסבירא להו הקדש בטעות אסיר הקדש ולא שייך ביה שאלה ולא חזרה. והוא הדין בנזיר דכתיב ביה (במדבר ו') קדוש יהיה הלכך הוי נזיר. וב"ה סברי הואיל ולא נדר כדרך העודרים לא הוי נזיר שאין נזירות מן הגרוגרות ומן הדבילה: אמר רבי יהודה אף כשאמרו ב"ש לא אמרו אלא

פרק ב **א הריני** נזיר מן הגרוגרות. עיין מ"ש במשנה ח' פרק ח' דב"מ ["ומ"ש במשנה ג' פרק י"א דמסכת פיה]: ובית הלל אומרים אינו נזיר. פירש הר"ב הואיל ולא נדר כדרך העודרים וכו' בגמרא. וכתבו התוס' וא"ת לימא ב"ה ס"ל יש שאלה להקדש וי"ל משום דאכתי לב"ה נמי דנזיר מיון לא הוי") מיהו ליהוי [נדור] מן הגרוגרות להכי קאמר דפטור לגמרי שלא התנדב כדרך המתנדבים שאם בא להיות נדור מן הגרוגרות הל"ל בלשון קונם כדרך העודרים. פ"ב ועיין בסמוך: אמר רבי יהודה אף כשאמרו ב"ש וכו'. כתב הר"ב ב"ש סברי דהוי נדור מן הגרוגרות. וב"ה סברי דלא הוה נדור ואע"ג דלת"ק נמי ב"ה ס"ל דלא הוי נדור כדאכתיבנא לעיל. וא"כ ר' יהודה לא אתא לאשמועינן אלא טעמא דב"ש. לא קשיא אמאינו כיולא בזה וכמו שכתבתי בדפ"ג דפיאה. אבל הרמב"ם כתב בפירושו ולת"ק נדור הוי ואסור בגרוגרות ודבילה ורבי יהודה אומר דאף

*) בתוי"ט ד' פרלא מיר מיכן ליהוי מן כו'. וכן היה לפניו בתוס' אשר בגמרא וויטיא רס"ב. ובד' קרלאה תקן התוי"ט "מיהא ליהוי מדור" ושכח למחק את המלה נזיר וכד"ת הסיקוה. אולם בתוס' שלפניו נתקן מדור מיהא ליהוי מן כו'.

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ב א) תמיס יבשים: ב) תאנים דרוסים יחד בעינוב: ג) דס"ל אין אדם מוציא דבריו לבטלה, ע"כ בדקאמר הריני נזיר, הו"ל נזיר ממש, וכי הדר אפילו תוך כדי דבור וקאמר מן הגרוגרות, חזר מנזירות כאילו בטעות נזר, וס"ל מר בטעות הוה מיר: ד) ס"ל אדם

ז הי' ספק כו'. ח' פ"ה. מ"ו' שם מ"ש:

שנויי נוסחאות

ן ימים (מכאן). נד"ל ליתא. (אם) פחות. נד"ל ונכי"ק ונמשני"ל ליתא: ן החמה. נכי"ק ונמשני"ל השנה וכן בסמוך (ושם גם נכי"מ כן) וכ"ס ג' התוס' והר"מ נתבורו ומי' נכ"מ. ומיין בנבלי וכירושלמי. היה. נד"ל שהיה. ביון. נכי"ק ונמשני"ל וביון:

תוספת רעק"א

ן [אות ז] תוי"ט ד"ה אמר. דנזירות חדא אריבא כו'. ולענ"ד אף לת"ק דרבי מ"מ י"ל דהכא בעי שיאמר כמנין דבלא"ה כיון דאית ליה קיצותא והו"מ לומר שס"ה נזירות וסדלא אמר הכי מפרשים דברי' דקיבל רק נזירות א' לי' יום וכוונתו מרובה עלי באילו קבלתי במנין ימות החמה בהחיא דמתני' דלעיל ס"ג בסבאן ועד סוף עולם במ"ש התוי"ט אלא ע"ב דהבא דאיתר כמנין שאני דא"א לפרש דבריו בענין אחר. אח"כ מצאתי בעוזי"ל שב"ב במ"ל וכן מצאתי בעוזי"ל בשיטה מקובצת למוהר"ר ב"א שהביא

פ"ב **א הריני** נזיר. פ' פ"ח ה' ע"ח מנחות פ"ח ע"ב ק"ג פ"ח: ובה"א ט'. מיי' פ"ח מהלי מ"ר פ"י:

ב אמר. י"ל ע"ל ומצאתי שם פ"ב ס"ל:

שנויי נוסחאות

פ"ב א לא אמרו נדר"ל נזיר לא אמרו. הרי (הן). נמשכי"ל הרי הוא; נד"ל ליתא וכן ליתא בכרמינו עוכדיה: **ב אמר** הדלת הזה הריני נזיר אם נפתח. נד"ל „נזירה„; נכי"מ „אפתח„; נכי"ק „הוו „נזירה אם אפתח; נפי' הרא"ש גריס אמרה הדלת הזו הריני נזירה אם נפתחת (משום דדלת ל' נקבה היא ע"ש ורע"ב. ועי' כ"ו"ט ומה ש"עיקותי עליו) (עליו) קרבן. נד"ל ונכי"ק ונכי"ל ליתא:

ראשון לציון

ב תוי"ט ד"ה הזה אע"פ כו' כבר אמר התכס כו' עיין יש סדר למשנה:

תוספת רעק"א

פ"ב [אות ח] תי"ט סד"ה אמר אמרה פרה. ויאסר עשו בלבו רש"י. עיין בע"ז דף י"ז תוס' ד"ה עד שאנו כו': [אות ט] בהרע"ב ד"ה בש"א כו'. דאולי לטעמייהו דליכא למימר דמיירי באומר נזיר מיין דא"כ היאך אמר ר"י אף כשאמרו ב"ש וכו' אלא ע"כ דמיירי באומר מסנה ואשמעינן נ"כ הפלוגתא באומר ממנה אם הוי נזיר (עי' תוספות) וצריכי כל הני נרונ"ות ובשרה ודלת כמ"ש התי"ט: [אות י] שם בהרע"ב ד"ה וב"ה אומרים. לדבריהם דב"ש. דליכא למימר דבאמת מעסיה דב"ה רק דלטעמיה אולי דמבשרה לא הוי נזיר דא"כ הא דנקט מתני' דהכא בענין תנאי אם עמדה מעמא דב"ש אתי לאשמעי' אלא ע"כ דגם לענין התנאי נחלקו ואף דלב"ה בלא"ה לא הוי נזיר מ"מ נ"מ לב"ה באומר התנאי הזה בנזירות מיין. תוס'. ולא זכיתי להבין הא ביסוד זה ליכא פלוגתא דאם לא העמידה ועמדה מאליה לפ"מ דקיימין עתה בקושית תוס' גם לב"ה נתקיים התנאי שלא העמידה ואם אומר הריני נזיר מיין הוא נזיר וא"כ האי חידושא הוי חידוש להלכתא דמרב"ש נשמע לב"ה בפירוש נזיר מיין ולא שייך בזה מעמא דב"ש אתי לאשמעי' וצ"ע. ובעיקר קושית תוס' הית גראה עפ"י הצעת דבריהם מקודם (ד"ה

דאף לב"ש היו נזיר אלא עד שיאמר ג"כ הרי הן עלי קרבן שזכר המזירות והקרבן שהוא בתנאי נזיר. ע"כ. וגם בחיבורו פ"א מהלכות נדרים פסק דאסור בהן ואע"פ שהראב"ד השיגו כבר הלין בעדו הכ"מ ואילו זכר לדבריו שבפי' המשנה היה מביא ראיה לפירושו בדברי הרמב"ם שכן הוא: אלא באומר הרי הן עלי קרבן. פי' הר"ב דהוי נדור מן הגרוגרות וכפירש"י. וכתבו התוספות וא"ת והא איהו נזיר קאמר. ואיך יהיה נדור. וי"ל דנזיר לשון הפרשה כאילו אמר הריני פרוש מן הגרוגרות. ע"כ. וכ"פ הרמב"ם כי נזיר אלהים דבמשון. כמ"ש בשמו במשנה ב' פרק קמא. וכתבו עוד התוספת וא"ת הא בנדרים [בפ"ק משנה ד'] מוכח [לרבי יהודה] אמר קרבן לא הוי נדר בקרבן עד שיאמר כקרבן בב"ף וי"ל דה"מ כשלא אמר עלי אלא ככר זה כקרבן. אבל כי אמר ככר זה עלי קרבן אע"ל כ"ף ע"כ. דאע"ג דר"י אליבא דב"ש אמר למלתיה דהכא מ"מ לא משמע דבהא פליגי ומי והיה יכול לומר הרי עלי כקרבן אלא ודאי דבלאו הכי ס"ל לר"י דבלא כ"ף סגי והייגו משום דאומר הרי עלי: **ב אמר** אמרה פרה זו הריני נזירה אם שתעמד אני וכו'. פי' הר"ב אמר פרה זו סבורה שלא תעמוד ואומרת בלבה וכו'. וז"ל הרמב"ם. אמרה זאת הפרה נזירה אני ע"ד העברה כמו שאומרים בני אדם בזמנינו זה בשביל הרבה מן הגולמים [לשון גולמי כלי מתכות פי"ב דכלים משנה ו'] כשקשה עליו המלאכה בהם נשבע זה הדבר שהוא לא יתפעל כמו כן בלא ספק היה ג"כ בזמנם אלו הדברים משתמשין הרבה בין בני אדם ע"כ. ובלשון הכתוב נמצא מחשבה אף בדבר שאין בו רוח חיים שנאמר (יונה א') והאניה חשבה להשבר לפי שהאדם הרואה האניה חושב עליה להשבר ותולה הפסוק המחשבה באניה ה"נ תולה המחשבה בפרה ובדלת. תוספות. ונמצא מחשבה בלשון אמירה בכתוב כגון ודבר אמת בלבבו (תהלים ט"ו) ויאמר עשו בלבו (בראשית כ"ז) רש"י: **אמר** הדלת הזה וכו'. ובריבא דלא תימא דוקא גרוגרותא) ובשר מחלפי בענבים בהא אמרי ב"ש. אבל בדלת מודו ואי אשמועינן דלת ה"א בהא אמרי ב"ה וכו'. גמרא. [„ופירש"י מחלפא בענבים דגרוגרות ודבילה פירי בפירי מיחלף. בשרא ואמרא אורחייהו דאינשי דאמרי בהדי הדדי ואמטו להכי איכא למימר כי אמר מבשרא כמ"ד מיין דמי ע"כ ולשון התוס' פירי כו' ומא דעתו היה לומר ענבים ועלה בפיו גרוגרות ובשרא ואמרא זו היא עיקר הסעודה ומיחלף בלשון בני אדם זה לזה עכ"ל] : הזה. אף על פי שבכתוב נמצא הדלת אסוב על גירה [מבלי כ"ו] ובבגיגא דשלמה ויחזקאל ואתים דלתות לדלת האחת. כבר אמר החכם הראב"ע כל אשר אין בו רוח חיים זכרהו ונקבהו. גם נמצא חומה נבוהה דלתים ובריח בסוף פרשת דברים בסימנ[ב] הרבים: הרי פרה זו עלי קרבן. כלומר נדור וכדלעיל וכן מן הדלת שייך לדור בקרבן שהרי כל דברים שבעולם יכול לאסור עליו בהתפסת קרבן כדתנן בפ"ק דנדרים. ולפי' הרמב"ם דלעיל ר"ל שיאמר

אלא באומר הרי עלי קרבן. דלא נחלקו בית שמאי וב"ש לענין מזרות דלא הוי נזיר. לא נחלקו אלא באומר בלבי היה שיהיו הגרוגרות עלי קרבן. ב"ש סברי דהוי נדור מן הגרוגרות. וב"ה סברי דלא הוי נדור: **ב** אמר אמרה פרה זו הריני נזירה אם עומדת אני. מי שהיתה פרתו רבולה ואינה רולה לעמוד ואומר פרה זו סבורה שלא תעמוד ואומרת בלבה הריני נזירה אם עומדת אני. ואני אומר הריני נזיר ממנה אם לא תעמוד. וכן דלת נעולה שאינה יכולה להפתח ואומר סבורה דלת זו שלא אפתחנה ואומרת הריני נזירה אם נפתחת אני ואני אומר הריני נזיר ממנה אם לא תפתח. ואח"כ עמדה פרה זו מאליה או שהעמידוה אחרים ולא העמידה הוא. וכן הדלת נפתחה מאליה או בא אחר ופתחה ולא פתחה הוא: בש"א הרי זה נזיר. *דאחזו לטעמייהו דאמרי בעודר מן הגרוגרות ומן הדבילה שהוא נזיר אע"פ שאין מזרות מן הגרוגרות ומן הדבילה הכי נמי אף ע"פ שאין מזרות מן הבהמה ומן הדלת הרי זה נזיר ואע"פ שעמדה הבהמה ונפתחה הדלת לא היתה דעתו אלא שיעמידנה או יפתחנה הוא בעצמו: וב"ה אומרים. *לדבריהם דב"ש. לדידן אפילו אם לא עמדה כלל לא הוי נזיר מפני שבדר שלא כדרך העודרים שאין מזרות מן הבהמה ומן הדלת אלא לדידכו דאמריתו שאין אדם מוציא דבריו לבטלה וכי אמר הריני נזיר אדעתא דליהוי נזיר קאמר אודו לן מיהת היכא דעמדה מאליה או אחרים העמידוה דלא הוי נזיר שהרי הוא לא אמר אלא אם לא תעמוד והרי עמדה: א"ר יהודה וכו'. לא

דמזר רק מבשרה, אפ"ה ב"ש לטעמייהו (נפי' ג') דאפילו בכה"ג הוה נזיר. ג', קמ"ל אע"ג דלא פירש באיזה הנאי יהיה נזיר, עכ"פ מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, מדינגס להקימה בכח, וודאי כוונתו שמקבל נזירות אם לא יקימנה הוא, והרי עמדה מאליה [ואע"ג דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו אינו רק מדרגון (כתולין די"ג ג') ואיתין דשאי להכיא קרבן לעזרה. היכא דאיכ כס גם דבור הוה דאוריתא (כרש"י שם). ואפילו לתוס' שם, ולרמב"ם (פ"ג מפסולי מוקדשין) דאפילו שם דבור הוה דרבנן. כ"ל דבנזיר מודה, דהרי באומר אהא הוה (פ"א פי' ד'), דאפשר שהתכוון אהא נאה כמלות, ואפ"ה נתפס בשעה הוה נזיר ומכיא קרבן לעזרה]: ח) ב"ש לטעמייהו [פי' ד'] ולהכי מדגיר מבשרה, אפילו עמדה מאליה אינו נזיר. אלא אפילו לב"ש שם, ס"ל לב"ה הכא דאינו נזיר, דאף דהחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, שמקבל נזירות בתנאי עמידתה, עכ"פ אמרינן שלא הקפיד רק על עמידתה, ולא על שיקימנה הוא, והרי עמדה ולהכי אינו נזיר [כן כ"ל פי' משנה

אחד מוציא דבריו לבטלה: ה) ס"ל דגם לב"ש אינו נזיר, רק פליגי באומר שהתכוון במלת נזיר, שיהיה מופרש מהגרוגרות בקונם, דלב"ש אסור מגרוגרות בנדר, ולב"ה מותר בהן, מדקאמר לשון נזיר, ואין נזירות בגרוגרות: ו) שהיתה פרה רבולה. והוא נגם להקימה, ואמר, אמרה פרה זו [כמו ויאמר המן בלבו. ואפילו במה שאינו מי מדבר שייך לשון דיבור ומחשבה, כמו פלאו פריס ריגם, תהום אמר לא כי הוא. שמים מספרים, ויוס ליום יאמר, והאניה חשבה להשבר, וס"ל] ר"ל פרה זו כשראתה שאני רולה להקימה חושבת שהריני נזירה [במסיק הא] ר"ל שאני אהיה נזיר שלא מבשרה אם עומדת מעצמה, שלא אקימה אני. ואני משיב אני [כמו אתה זה בני עשו ויאמר אני], ר"ל אני מרולה בכך להיות נזיר מבשרה אם לא תעמידה רק היא תעמוד מאליה. וגגם להקימה, ועמדה מאליה. וכן בדלת. ונפתח מאליו: ז) קמ"ל ג' מילי. חדא אע"ג דלא פירש דבריו שיהיה נזיר, רק שאמר אני, הו"ל עכ"פ יד לנזירות. ב', קמ"ל אע"ג

ג"כ

ח) כ"ה בתוי"ט ד"פ וד"ק ובשר וכ"ה נכון ולא כמו שהקו בד"ח ודבילה בסיקוס וכשר. והנה בד' ד"פ וד"ק הכ"ל הלשון כן „גרוגרות וכשר מחלפי בענבים וקקמרי כ"פ טי". הו"ו דוקאמרי שאין לה מוכן תכיתו לבשר כי ג"ל „ואמרא קאמרי" אך המגיה שטעה לקרוא בכ"י התוי"ט „וקאמרי" תחת „ואמרא" הסמיכו את המלה „קאמרי" אולם אך שהוא אין כל דוחק בדבריו כי הוראה כפולה לענבים: פירי ואמרא. ועי' בגמ' ובכס"י. ט) אין זה נכון וגם הוא כאן כמו שוגי מינים ועיין ס"ג.

יבין תפארת ישראל יבין

אחד מוציא דבריו לבטלה: ה) ס"ל דגם לב"ש אינו נזיר, רק פליגי באומר שהתכוון במלת נזיר, שיהיה מופרש מהגרוגרות בקונם, דלב"ש אסור מגרוגרות בנדר, ולב"ה מותר בהן, מדקאמר לשון נזיר, ואין נזירות בגרוגרות: ו) שהיתה פרה רבולה. והוא נגם להקימה, ואמר, אמרה פרה זו [כמו ויאמר המן בלבו. ואפילו במה שאינו מי מדבר שייך לשון דיבור ומחשבה, כמו פלאו פריס ריגם, תהום אמר לא כי הוא. שמים מספרים, ויום ליום יאמר, והאניה חשבה להשבר, וס"ל] ר"ל פרה זו כשראתה שאני רולה להקימה חושבת שהריני נזירה [במסיק הא] ר"ל שאני אהיה נזיר שלא מבשרה אם עומדת מעצמה, שלא אקימה אני. ואני משיב אני [כמו אתה זה בני עשו ויאמר אני], ר"ל אני מרולה בכך להיות נזיר מבשרה אם לא תעמידה רק היא תעמוד מאליה. וגגם להקימה, ועמדה מאליה. וכן בדלת. ונפתח מאליו: ז) קמ"ל ג' מילי. חדא אע"ג דלא פירש דבריו שיהיה נזיר, רק שאמר אני, הו"ל עכ"פ יד לנזירות. ב', קמ"ל אע"ג

לא נחלקו ב"ש על ב"ה לענין נזירות דלא הוי נזיר. לא נחלקו אלא באומר בלבי היה שתהיה בהמה זו קרבן בשעה שאמרתי שתהיה נזיר ממנה אם לא תעמוד. דב"ש סברי מאחר ולא העמידה הוא הוי קרבן וב"ה סברי מאחר ואמרה הריני נזיר ממנה וכו'. והרמב"ם כתב כמו כן עד שיאמר נ"כ והרי בשעה קרבן אם לא עמדה. ע"כ. ולפי פירושו שר"ל שיהא נזיר כשאומר שתי לשונות לשון נזיר ולשון קרבן צריך לפרש דה"ק באומר הריני נזיר ממנה. והרי פרה זו עלי קרבן ולא כשאומרה שתהא נזירה אם עומדת היא. [ורש"י לא גרס בדברי תנא קמא אלא אם עומדת ולא גרס אני ומפרש דהכי משמע היא סבורה שתהא מתעכבת עם הריני נזיר אם תתקיים מחבבתה שתהא עומדת עם. ע"כ. וכתב עוד אבל בדלת לא פליג ר"י דהא") לא שייכא ליכנא דנדרים גבי דלת כלל]: ג הרי זה נזיר. כמו הנודר מן הירקות דמשנה ב' פרק קמא ולא קתני לה אלא משום סיפא: מעשה באשה אחת וכו'. פירש הר"ב מתני' הסורי מחסרא. ואם היה שכור וכו' ופירש הרמב"ם אבל לא הגיע לשכרותו כל לוג כמשהגיע לשכרותו כל לוג אינו בר חיובא: ד על מנת שתהא שותה יין ומיטמא למתים. משום דכתיב (במדבר ו') נזר אלהיו על ראשו ניחא להו לאינשי לידור בתגלחת. אבל הוא הדין כשנודר על מנת לגלח. וכן לשון הרמב"ם בפרק א' מה"נ אז לגלח: [*ואסור בכולן וכו'. פירש הר"ב מפני שהתנה כו' עיין מ"ש במשנה ו' פרק י"ג דמנחות]: אבל אינו יודע שהנזיר אסור ביין הרי זה אסור. פירש הר"ב דהנזיר מאחד מהן אסור בכולן ומשמע דאין לו התרה. וכן פסק הרמב"ם בפרק ה' מהלכות נזירות. אבל הראב"ד כתב אחר שנה לפני חכם ואל"ל כך דרך שאלה שהחכם מתיר לו שאין פתח לנדרו גדול מזה ולא אמרו אסור. אלא כשהוא סובר להתיר לעצמו מזה הדרך.ע"כ. וכתב הכ"מ שטעמו של הרמב"ם משום דמתני' סתמא קתני דאסור. משמע אפי' בא לפני חכם. ומעם הדבר שהרי הנודר מן הירקות אפילו יאמר אלו הייתי יודע שהייתי אסור בכולן לא הייתי עובר עם כל זה אסור ע"כ אבל זה הדין דאפי' יאמר כו'. הרמב"ם הוא שכתבו שם. והראב"ד יאמר דערבא ערבא צריך דגב זה מיין לו. ועיין מ"ש בדר"ם לקמן: או מפני שאני קובר מתים. לעומר שאני צריך ליטמאות בהם ולעסוק בהם בשכר מחמת דומקי. הוס'. וכגמ' פירש"י שאין קוברין באותו מקום אלא הוא: הרי זה מותר. פי' הר"ב דהוי נדרי אונסים. גמרא. והקשו בתוס' דמי דמי לנדרי אונסים היינו שהאונס בא אח"כ. אבל בשעת הנדר לא ידע האונס כדתנן במ"ג פ"ג דנדרים ומפר"ת דמתני' נמי איירי שהאונס בא אח"כ כגון בשעת הנדר היה בריא וחזק ויכול לאיות בלא יין. ולבסוף החלים. או תחלה היה עשיר ולא היה צריך להטפל למתים. ת"ג משום דאין פיו ולבו שוים. דפיו היה לאות נזיר מיין. אבל בלבו לא היה. ומה דאמר אבל כשסבור הייתי בלבי כשעשיתי הנדר. ע"כ. וכ"כ רש"י בלשון אחר והביא ראיה דבבה"ג קרי ליה גמ' לבו אנסו. כלומר אבל זה אין בכלל נדרי אונסים אלא בכלל נדרי שגגות הוא שאין פיו ולבו שוין אלא דגמ' קרי ליה אונס הלב על שם זה אמרי' נמי הכא שהן נדרי אונסין. ולשולם נדרי שגגות הן בל' המשנה ואף הרמב"ם בפירושו כתב נדרי אונסין הן כלשון הגמ' אבל בחבורו כתב שאלו בכלל נדרי שגגות: רבי שמעון אוסר. פי' הר"ב דכבר ד' נדרים וכו' צריכין שאלה וע"י שאלה מותרים אף לר"ש ולא אסר אלא עד שיבאל ומכאן סייעתא לפי' הראב"ד דמפרש לאסור דבדברי ת"ק דריש

אם עומדת היא): ג מזגו לו את הכוס. ואמר הריני נזיר ממנו. הרי זה נזירי). מעשה באשה אחת שהיתה שכורה. ומזגו לה את הכוס. ואמרה הריני נזירה ממנו. אמרו חכמים לא נתכונה. אלא לומר הרי הוא עלי קרבן"): ד הריני נזיר על מנת שאהא שותה יין. ומיטמא למתים). הרי זה נזיר ואסור בכולין). יודע אני שיש נזירות. אבל איני יודע שהנזיר אסור ביין. הרי זה אסור יד). ור' שמעון מתירו). יודע אני שהנזיר אסור ביין. אבל סבור הייתי שחכמים מתירים ליו). מפני שאין אני יכול לדוות אלא ביין. או מפני שאני קובר את המתים). הרי זה מותר). ורבי שמעון אוסרים): ה הריני נזיר

ג) מזגו ל. יש"ל פ"ל מי"ל פ"ל שם ה"ל פמ"ג נל"ן ומ"ג; אמרו הכמים לא נזיר. מי"ל שם ה"ל: ד הריני נזיר. שם. מי"ל שם ה"ל: הר"ן אסור. מי' שם ה"ל: ור"ש מתיר. מי' יהונתן מיר פ"ל כ"ל (נפי' פ"מ); הר"ן מותר. מי' שם הפ"ו: ה הריני נזיר ועלי ט'. יש"ל פ"ג מי"ל פ"ח שם ה"ל:

שנויי נוסחאות

ג (הרי זה נזיר). נכי"ק ליתא. שכורה. נד"ל ונכי"ק ונ"מכי"ל שכורות. (את) הכוס. נד"ל ליתא. ואמרה. נכי"ק אמרה. נתכוונה. נד"ל ונכי"ל ונמכנ"ל ..זו. אלא לומר. נכי"ק ונמכנ"ל ד' ווימיתא (כפ"נ) ..בלוסר וכ"ה בנ"מכנ"ל: ד יין. נד"ל ונכי"ק ונמכנ"ל ביין. שיש נזירות. נכי"ק נזירים. שאין אני יכול לחיות. נכי"ק שאני יכול. (אלא ביין). נמכנ"ל בלא יין; נד"ל ליתא. אה הפתים. נד"ל למתים:

תוספת חדשים

ד במשנה הריני נזיר כו' אבל אינו יודע כו' אבל סבור הייתי כו' עכ"ל כתב מוהריק"ש והוא בטוח בלק"ש דהיינו דוקא נכה"ג בכל הנדר בחסר בכוח יותר לו כל המיות אבל אם תבב שבוה יתיבו לו שייה יין לבר לו קבורת מתים ויהיה אסור בשאר כוי כדין נדר מלתה מהן שאסור בכולן עד כ"ן:

הוספת רעק"א

פי קתני) דל"ש להגיה אלא דוקא היבא דמיחה כן שבה עיקר הפ"ונתא וא"כ אם היה עיקר רק לענין מבשרה לא היה שייך להגיה לא (וזה מוכרח להגיה דא"כ לתני שתם אלא ע"כ מוכח מעיקר הפ"ונתא. ועי' בתוספות באותו דיבור לעיל וא"ת והשתא):

יכין תפארת ישראל יכין

חמורה זאת, וכיון המגלה תעלומות, לעינים עמוקות]: ט) ר"ל דוקא בשאומר שמה שאמרתי שתהיה נזיר ממנה, נתכוונתי שתהיה מופרש ממנה בקונם. דלכ"ם כשלא העמידה הוא אסורה ט. אבל כ"ע ס"ל דאינו נזיר: י) כנודר בא' מחיובי נזיר [פ"ח מ"ב]: יא) דהכא דסבורה קלת, אמרינן דהתכוונה רק שלא תשתכר לגמרי ע"י כוס זה. מיהו בהשתכר כבר כשכרות טוב, אז לא בר חיובא הוא כלל: יב) והוא הדין בע"מ שאגלח: יג) דכל המתנה על הכתוב בתורה, תנאו בטל והמעשה קיים: יד) דלא עדיף מאילו אמר בפירוש שלא יאסר רק בא' מחיובי נזיר דאם"ם אסור בכולן [כפ"ח מ"ב]: טו) דס"ל אינו נזיר עד שיזיר בכולן: טז) יפיהו לי לשתות יין אע"ג שאהיה נזיר בשאר מילי. וכן בקבורת מתים בסיפא, ע"כ הי"ם ודו"ק: יז) ואין שם קובר אלא הוא: יח) בלי שאלת חכם, מדהו"ל נדרי שגגות [כפ"ג דנדרים מ"ח], דאנו אנסו. וא"ת א"כ ריש"ל נמי בתמר מ"ש שנזיר אסור ביין נמי נחשבה נדרי שגגות, י"ל דהם שאמר מותר מ"ח ונחשבה כשוגג דאמר מותר קרוב לנזיר [נמכות ד"ו כ'] והו"ל כיודע שהיין אסור ואפילו הכי התנה שיהיה מותר לו: יט) דס"ל ד' נדרים שהתירו חכמים צריכים שאלה להחכם [עיין פ"ג דנדרים. פי' פ']:

*) עי' בהגהות הרש"ש בגמ'.

היינו נמי עד שישאל: ה ועלי לגלח נזיר כו'. כתב הר"ב להביא קרבנות. מסיים הרמב"ם שחייב בהם בשעת התגלחת כשנגלם הנזירות: מגלחים זה את זה. כתב הר"ב ואע"פ שבשעה שנדר הראשון כו' אכתי לא הוי הני [נזיר] משום דה"ק דאי משכחת דהוי נזיר אגלחיה. גמרא: ואם לאו מגלחים נזירים אחרים. הוס': ן [*זה מגלח כו'. כאשר הגהתי בפי' הר"ב כן הוא לגון רש"י ז"ל]: וחכמים אומרים זה מגלח אלי נזיר כו'. פי' הר"ב נדר ופתחו עמו והויא כלומר אלי קרבנות נזיר עלי וכו' שהכל מודים כיון שתלה האלי בקרבן וכשאומר קרבנות אלי נזיר עלי הכל מודים דכולה בעי אחויי כך היא שיטת התוס'. וכתבו דומעמ חברו והמר ואני בכדי נקט דהא בראשון נמי פליגי עכ"ל. ולגלון אחר שפירש"י לאו בכדי נקטיה דמפרש דר"מ ורבנן פליגי אי הנזיר מיפטר בקרבנותיהן של אלו וסבר ר"מ דמפטר משום שזה מגלח נזיר שלש כו' ומעשה שפי' הר"ב ולכך יולא הנזיר בקרבנות אלו ורבנן סברי דהואיל ומים הם ויכולים להביא יחד קרבן נזיר שלש הלכך מביאין ביחד קרבן נזיר שלש ואין הנזיר יולא בקרבנותיהן שהילך יולא והרי אין אחד מהם נדר אלא בחלי. ואי לא הוה אלא חד באמר כן. הוי מודים חכמים שמביא קרבן נזיר שלש שאין חלי נזירות והיה יולא הנזיר בקרבנותיו. אבל עכשיו שמים הם ויכולים להביא ביחד קרבן נזיר שלש הרי אלו מביאים ביחד. וכיון שאין על שום אחד מהם נדר אלא חלי אין נזיר יולא בכך ומחוייב להביא חובתו ומה שמביאין אלו הוא לנדבה בעלמא: ן הריני נזיר לכשיהיה לי בן. פי' הודאה וכבת להקב"ה שתגני וזכני ונולד לי בן. *תוס': הרי זה נזיר. בגמרא פריך פשיטא ומשני משום סיפא בת טומטום כו' שאינו נזיר דמהו דתימא לכשאבנה הוא דקאמר [דכתיב (בראשית ל') ותאבנה גם אנכי ממנה] וכי נולד בת. טומטום. ואנדרוגינוס. [דשאני נמי בנוי] ליתי נזיר קא משמע לן דלא: כשאראה כשיהיה לי ולד. וכן בנוסח מברכה בגמ' ויש נוסחאות דלא גרסינן כשיהיה. וכן בנוסח מברכה דבירושלמי ולא ידענא אמאי שני בסיפא מלישנא דבריתא ולשון הרמב"ם בספ"א מהלכות נזיר אמר הריני נזיר כשיהיה לי ולד: אפילו נולד לו בת כו'. דמהו דתימא ולד דמחשב ביני אינשי קאמר דהיינו בן קמ"ל. דבת טומטום וכו' נמי מקרי ולד. גמ': ח הפילה אשתו אינו נזיר. כתב הר"ב ומתני' ר' יהודה היא דאמר לא מהיות לאינשים כו' היינו ר' יהודה דס"פ דלעיל גם מתני' ה' דפרק דלעיל כוותיה וע"ש: ר"ש אומר וכו'. ולא פליג אהא דנולד לו בן דלעיל דכשאמר שיהיה לי בן ודאי לא היה דעתו אלא לבן ודאי. לא לטומטום. ולא פליג ר"ש אלא דהפילה בן זכר דמכפרא ליה

יכין תפארת ישראל יכין

כ) להביא נס קרבנות לנזיר אחר: כא) וכל מ' פטור מקרבנות של עלמו, דחבירו יביא עליו: כב) קא משמע לן דלא נימא דמדנזרו שניהן ביחד, נתכוונו חדא לגלח זה לזה: כג) דס"ל תפוס לשון ראשון. דבאמר הרי עלי לגלח, נזירות שלש קבל, ותו לא מלי אדר ביה לומר אלי נזיר. וא"ל דשמע חבירו לרבותא דר"מ נקטיה, דאפילו חבירו שמע שהאחר כבר התחייב בחלי קרבנותיו, אם"ה לא אמרינן דוודאי התשון בשאמר הריני מגלח אסיומא דמלתא דקמא, דהיינו רק אלי האחר של הקרבנות מיהו לעיל במשנה מ' נס ר"מ מודה כב"ה מדת"ת כלל נזירות בנדונרת הו"ל נזיר בטעות: כד) נדר ופתחו עמו הוא, והוה כלומר אלי קרבנות נזיר עלי: כה) בש"ס אמרינן דאיתי דסיפא נקטיה. ובדברי רמת דנ"ל דאפשר דקא משמע לן שיהיה נזיר מיד ולא ימתין עד שיהיה בן ל' יום מחשש נפל: כו) אע"ג דלגבי יבום מקרי בן [ביבמות דכ"ב ב', וכ"ב דק"ע], ונס בלשון רבים, נקיבות נמי בכלל בנים [ביבמות פ"ח מ"ג], אפ"ה בלשון יחיד, לשון בני אדם בן דוקא: כז) ג"ל דנקט כשאראה, ולא כבריסא הריני נזיר כשיהיה לי ולד. לרבותא דטומטום נקט הכי דפעמים הוא זכר ופעמים נקיבה, והרי עדיין לא נקרע ולא ראה איזה ולד נולד לו, וכן באנדרוגינוס למ"ד שאינו ברייה בפני עלמו רק ספק זכר ספק נקיבה, והרי עדיין לא נראה איזה ולד הוא. והרי לא סבירא ליה דמחיית נפשיה לספיקא, כדמוכח מסיפא, בהפילה אשתו. א"נ נראה לי כשאראה לרבותא נקטיה. אף על גב דקפיד לשמוח ברחייתו, ולא על הלידה לחוד, והרי בזה לא ישמח כשיראהו: כח) והוא מזר לכשיולד והרי אינו יודע אילו בר קיימא הפילה, דהרי גם בר קיימא יכול למות. או אולי נפל שלא היה בר קיימא מעולם הפילה: כט) מתניתין ר"י היא, דסבירא ליה [סיף פ"ח] לא מחיית נפשיה לספיקא

ן הרי עלי לגלח. יש פ"ג, ר"ת פ"ג. והכ"א זה מגלח. מיי' סה ה"ב: ן הינו לכשיהיה לי. סה ר, מיי' סה פ"ח ה"ז: ח הפילה אשתו. יש פ"ח:

שנויי נוסחאות

ה (ושמע ה' נזיר). כ"ה ליתא בכי"מ בטעות סופר. היו. כ"ל הם. נזירים. ן ואביר ואני לנזירים: ן ואביר ואני עלי. בכי"ק ..ואני ועלי ואינו נכון: ן לכשיהיה. בכי"ק כשיהא. ונולד לו בן. בכי"ק ונמצינ"ל נולד. (נולד לו) בת. בכי"ק ונמצינ"ל ליתא. ואנדרוגינוס. בכי"ק ואנדרגינוס וכן נס"יוך. כשאראה. בשיהיה. נמצינ"ל ליתא למלת כשאראה; בכי"ק ונמצינ"ל ליתא למלת בשיהיה וכ"כ נתמצ"ל ד"ן ועי' תוי"ט. בכי"מ ליתא מן אם אמר עד סוף המשנה. אפילו נולד. בכי"ק אע"פ שנולד:

תוספת רעק"א

ה [אות יא] במשנה ושמע וכו' ועלי לגלח נזיר. דאילו לא אמר רק ואני לחוד אמרי' דפלגיה דדבורי' קיבל עלי' וקאי אריש דבריו של זה שמקבל עליו להיות נזיר ולא לגלח (גמרא): ן [אות יב] במשנה ואני עלי לגלח כו'. הבא גם בואני לחוד הבי הוא דהא לית כאן רק דבר א' אלא אחידי דנקט במתני' הקודם ועלי נקט נמי הכא, גמרא. ן [אות יג] הרע"ב ד"ה ונולד, ולא נקבה כו'. ובס"ל מסתפק באומר לכשיהיה לי בן או בת וילדה טומטום מאי עביד"ש. [אות יד] תי"ט ד"ה הריני בו' תוס'. הבי' בתשובה בדיני בתובה סי' א' כ' דמה"ט הוא דאמרי' הבי דבן דוקא קאמר ולא בת אבל בעלמא אמרי' דבת בכלל בן הוא וכההיא דמתני' פ"ד מ"ח דגיטין נישאת לאחר והיה לה בנים. וההיא דאמרינן פ' מי שמת גבי נכסי לבניי דאין הברתא בכלל. היינו דבת בסקים בן לא הוי בכלל בני עיי"ש: ח [אות טו] במשנה הפילה אשתו כו'. חבי פליגי נמי פ"ה מ"ה דמסכתין (בסשניות הוא משנה ו'):

אור גדול

פ"ב ח במשנה הפילה אשתו אינו נזיר.

עיין ברע"ב. בתשובת סבים (ח"א סי' רנ"ו) כתב בספק אם קבל נזירות להקל מקו"ח בקבל בוודאי וספק אי מהני אזלינן להקל כ"ש בספק אם קבלו יעו"ש. ולפע"ד צ"ע דהתם שייך הטעם דלא מחית אינש נפשיה לספיקא והי' כוונתו לוודאי. משא"כ בספק אי קבל נראה דדמיא לשאר ספיקא דאורייתא לחומרא. וצ"ע.

הלכה כר"ש: חזרה וילדה הרי זה נזיר. שהרי לא נהג נזירות מחמת הנפל. ומכשיו שילדה ולד של קיימא חלה נזירות ולדברי ר"ש צריך לחזור ולהתחיל דשמא הראשון היה ולד של קיימא: ט הריני נזיר ונזיר לכשיהיה לי בן. מי שקבל עליו נזירות סתם. ושוב קבל עליו נזירות אחרת כשיהיה לו בן: משלים את שלו. תחלה ומגלח ומביא קרבן ואח"כ מונה את שלו בנו: הריני נזיר כשיהיה לי בן ונזיר. שקבל עליו תחלה נזירות בנו והתחיל מונה את שלו ואח"כ נולד לו בן קודם שישלמו שלשים יום: מניח את שלו ומונה את של בנו. דכיון שקבל עליו נזירות בנו תחלה. מיד כשנולד לו בן צריך להניח את שלו ולמנות של בנו ואח"כ משלים את שלו: י עד שבעים לא הפסיד כלום. שכשהוא מפסיק נזירותו ומונה נזירות בנו ומגלח וחוזר ומשלים את שלו *)[לתשלום] נזירותו מן השבעים שמנה כבר עד המאה שנדר הם ל' יום נמצא בין תגלחת של נזירות בנו לתגלחת של תשלום נזירותו ל' יום. ואינו מפסיד כלום. אבל אם מנה יותר משבעים יום קודם שהתחיל בנזירות בנו וצא להפסיק נזירותו כדי להתחיל נזירות בנו כשיגלח על נזירות בנו וצא להשלים נזירותו עד מאה יום שנדר. נמצאו פחות משלשים יום בין תגלחת של נזירות בנו לתגלחת של נזירותו ולא אפשר להיות בין תגלחת לתגלחת פחות מל' יום ונמצא מפסיד כל אותן הימים שמנה יותר מע':

*) נר"ב בכל הדפו"י „ותשלום" והה"ש הקן כלשמנו ולא אדע כוונתו.

קיימא. הרי אני נזיר חובה. ואם לאו הרי אני נזיר נדבה לי). *חזרה וילדה. הרי זה נזיר. רבי שמעון אומר אם הראשון בן קיימא. הראשון חובה. וזו נדבה. ואם לאו. הראשון נדבה. וזו חובה: ט הריני נזיר לי). ונזיר כשיהיה לי בן. התחיל מונה את שלו. ואחר כך נולד לו בן. משלים את שלו לי). ואחר כך מונה את של בנו. הריני נזיר כשיהיה לי בן. ונזיר לי). התחיל מונה את שלו. ואחר כך נולד לו בן לי) מניח את שלו. *ומונה את של בנו לי) ואחר כך משלים את שלו לי): י הריני נזיר לכשיהא לי בן. ונזיר מאה יום. נולד לו בן. עד שבעים. לא הפסיד כלום לי). לאחר שבעים. סוחר שבעים לי).

שאין תגלחת פחות משלשים יום לי):

ליה דשמא הוה בן קיימא והוי בן גמור. תוס': ט מניח את שלו ומונה את של בנו ואח"כ משלים וכו'. ואח"כ יגלח על שתיהם ומביא ב' קרבנות אחד לו לנזירות בנו וא' לנזירות עצמו לכל לא יגלח אחר שהשלים נזירות [בנו] דא"כ היאך ישלים נזירותו כי לא יוכל לגלח בהשלמת נזירות דאין גידול שער פחות מל' יום וכהי דלו נדל נזירות מרובה שהיה כשלר *לאחר נזירות דבנו ל' יום דאז היה יכול לגלח לנזירות בנו להשלים נזירתו ולשוב ולגלח מ"מ במתני' דמייירי בסתם נזירות דהוי ל' יום הלכך אם יגלח לנזירות בנו לא יוכל לקיים מצות גילוח לנזירות דנפשיה לכך לא יגלח עד שישלים שתי הנזירות ויביא שתי קרבנות. תוס'. וכן דעת רש"י כמ"ש במשנה דלקמן. אבל להרמב"ם בתבורו פ"ד נראה דאין בין נזירות מרובה לנזירות מועטת כלום ואחר השלמת בנו מגלח וחוזר לשלו וכיון שימנה שלשים אפילו אם אין לו עוד שלשים לפי שאין בין תגלחת לתגלחת פחות מל': ונראה לדבריו מהני' דלקמן פירושא דמהני' דהכא היא ואילו הוא שונה כילד הריני וכו' ואין להבריע מה דעת הר"ב אם הוא סובר כמו הרמב"ם או כרש"י ותוס': י לאחר שבעים יום סותר. ולא גרסינן סותר שבעים *כ"ל התוספות וכן הוא לדעת הר"ב שמפרש שמפסיד כל אותן הימים שמנה אחר שבעים ש"מ דאין סותר הכל וכן פי' הרמב"ם. ובתבורו פ"ד כתב סותר עד שבעים. ואילו שכן גירסתו במשנה. אבל רש"י מפרש כגירסת הספר שכתב סותר את הכל ומתחיל למנות את של בנו ומגלח ואח"כ מונה מאה שלו. וה"מ בנזירות מרובה. אבל בנזירות מועטת אינו סותר כלל דהתם לעיל מניח את שלו ומונה את של בנו ואח"כ משלים את שלו. ואינו סותר. וטעמא מאי דאמרן שאין תגלחת ביניתים וכחדא נזירות אריכא הוא. ע"כ:

יבין תפארת ישראל יבין

לפסיקא, והתכוון לוודאי בן קיימא: ל) ס"ל ספק נזירות לחומרא ולח"ק אסור לעשות כן לגזור לכתחילה מדכתיב טוב שלא תדור [ופי' מש"כ כס"ד לקמן פ"ס פי' כ"ע]: לא) בכל נווגא, ועוד נזירות אחרת מקבל כשיהיה וכו': לב) ומגלח ומביא קרבן: לג) ד"ל ונזירות אחרת מקבל בכל נווגא: לד) קודם שהשלים ל' ימי נזירותו: לה) מדקבל נזירות בנו תחילה: לו) ואחר השלמת ב' הנזירות יגלח ויביא קרבנות לזה ולזה. דבסוף נזירות בנו א"א בגלח, מדכבר מנה תחילה לזה ימים, ואיך ישלים השתא בשאר הימים נזירות שלו, הרי אין גידול שער פחות מל' יום. מיהו בהיה נזירות שלו נזירות מרובה, ונשאר עוד אחר נזירות בנו ל"י, מותר לגלח בסוף נזירות בנו [כ"כ רש"י ותוס']. ולרמב"ם אין כך וכך מגלח לסוף נזירות בנו, וחוזר ומונה ל"י לנזירותו, אחר השלמת נזירות בנו: [ואילו"ק בשלמת לרמב"ם שפיר קאמר דמניח את שלו, לענין תגלחת, לאשמעינן דמגלח בסוף נזירות בנו. אלא לרש"י ותוס', למה קאמר מתניתין מניח שלו, מה ר"מ אם ימנה שלו אז לבנו, שפי הוליל לא יגלח לסוף ל'. ל"ל דר"א בעצמא אחר יום ל' מסתתלת נזירות שלו, דאז אם ימיה שמנה אחר לידה, שייכו לנזירות שלו, הוה ליה נעצמא אחר מגלח ואינו סותר נזירות שלו, ואי ימיה שמנה אחר לידה שייכו לנזירות בנו, הו"ל בעצמא תוך מגלחת של שייכן, ופותר הכל [ופי' רמב"ם פ"ד דנזירות ה"ג]: לז) דמניח שלו ומונה נזירות בנו ומגלח וחוזר ומשלים ל' לנזירות שלו: לח) לרמב"ם (ותו') הנירסא הנכונה, עד שבעים: לט) להכי לא הכבר מנה יותר מעע, צריך למנות ל' לנזירותו, אחר השלמת נזירות בנו:

חזרה וילדה. פיי' שם: ט הי"ג ונזיר. י"ג פ"ל פיי' שם פ"ל ה"ג פמ"ג מבין קכ"ו: ו ה"ג לכשיהיה לי כו'. פ"ו פ"ח פיי' שם פ"ד:

שנויי נוסחאות

ה הרי אני. בד"ל הרי זה יקן בסמוך. אם הראשון. בד"ל אם הראשון; בכמני"ר אם הראשון היה. הראשון חובה. בד"ל ובכי"ק ובכמני"ר הראשונה. וכן בסמוך; ט נזיר (ונזיר). בד"ל ליתא בטעות. התחיל מונה. בד"ל ומונה (ז). הריני נזיר כשיהיה לי בן ונזיר כו'. בכי"מ עוסמת המסמה כן הריני נזיר ושיהיה(ז) לי בן ונזיר התחיל מונה את שלו ואח"כ סונה את של בנו הריני נזיר וכשיהיה לי בן ונזיר התחיל מונה את שלו וסונה את של בנו ואח"כ משלים את שלו (ז): י לכשיהא. בכי"ק ובכמני"ר כשיהא. מאה. בכי"ק למאה. נולד (בן). בד"ל ובכמני"ר ליתא; בכי"ק ליתא גם למלה לו. (עד) שבעים. בכמני"ר עד ע' יום; בכי"ק לשבעים ולהלן. הפסיד. בכמני"ר יפסיד. סותר שבעים. בכי"ק ..בל שבעים:

תוספות רעק"א

[אות נז] במשנה חזרה וילדה כ' תוס' מהריון אחר. לא הבנתי דמה ב ע ו בזה והא מה דמיבעיא לן במניין אמר הריני נזיר כשיהי' לי בן והתילה וכו' ופי' בתוס' דהוי הוכחה גדולה מדהאי בר קיימא גם זה ב"ק היינו בחזרה וילדה בו ביום שאילו לסחר ולימא אחרא בודאי ליכא הובה' דלמא הך דלסחר הוא יום של בילוי דהריון והנולד היום חסר יום אחד מזה. וכ"כ בשיטה מקובצת וא"כ אם מוקמית מתני' דהחזרה וילדה מהריון אחר סמילא הוא אחר זמן הרבה ובכה"ג דהלידות לא ה"ה ביום א' אף מאותו הריון ליכא הוכחה דאיך ג"כ ב"ק. וצ"ע. ובלא"ה אינו מבין דברי תוספת הנ"ל דהא י"ל דמיירי אף מאותו הריון וחזרה וילדה בו ביום והא דלר"ש צריך לחזור ולהתנות היינו אף לפי הצד דנקטי' זה להוכחה דג"ז ב"ק מ"מ לא הוי הוכחה ובירור גמור דהרי אינו לוקה על ניזה ועבודה כמ"ש תוס מלא נקם האיבעיא (לר"ש) ולשלקות (ולענין בלא"ה יש ראיה מדנקם איבעיא בקרבן ולר"י דוקא הא גם לר"ש מיבעי' אם צריך לחזור ולהתנות אע"כ בין כך ובין כך צריך להתנות דליכא הוכחה גמורה). וא"כ שפיר מצי מיירי מתני' בהריון א' וכו' ביום. ועיין. ובמתני' ק' לי דאפשר נקם האיבעי' לענין קרבן ולניתוח ולעבודה וי"ל הא לר"י האיבעיא דאינו נוהג נזירות לר"י אפי' כו' רבן האיבעיא אינו אלא על קדושת הקרבן): ט [אות יז] במשנה ומונה את של בנו. ואם נמצא בתוך של בן סותר גם מה שכבר מנה את שלו. ואם אחר שמנה של בנו ובתוך ימי תשלומי' את שלו נמצא א"נו סותר את של בנו כיון דבבר נתחלק לגמרי נזירות בנו. ולדעת הרמב"ם אינו סותר ג"כ מה שמנה את שלו קודם לשל בנו ואינו מותר אלא מה שמונה אחר של בנו. ודעת הראב"ד דסותר לכל הנזירות שלו: [אות יח] תי"ם ד"ה כנינה. אחר נזירות דבנו ל' יום. כ' לי דהא בבה"ג אינו מגלח רק פעם (אחת) אחר שישלים נזירות דידיה ושולה לדידיה ולדבנו נבלע בתוך שלו כדאיתא בתתני' שאה"ז (וחיינו לפי דברי התוס') ואפשר לדחוק דכוונתו באמר בתחלת קבלת נזירות שלא יהיו נבלעים לעלות לזה ולזה. (וכן אנו מוכרחים לפרש בתוס' ד"ה לאחר במה שאמרו דליכא ל' יום מנזירות ע"י ש) : ו [אות יט] תי"ם ד"ה לאחר. כ"כ התוס'. והם מפרשי' לתתני' דברישא לא הפסיד כלום היינו כיון דנזירות בנו ל' יום מובלעים תוך הנ' יום עולי' לכאן ולכאן לנזירות בנו ולנזירות דנפשיה (ותגלחת אחד על שניהם) ודוקא בהקדים לומר נזירות בנו דסיר בשנולד הבן צריך להתחיל נזירות הבן מש"ה שלים לשניהם. אבל באומר הריני נזיר ק' יום ונזיר לכשיהיה לי בן בזה לא חל עליו נזירות בנו עד שמשלים תחלה את שלו. ובסיפא דתתני' בנולד הבן ביום ע"א דבזה כיון דאותו היום התחיל לנזירות

דנפשי' אינו עולה לנזירות בנו. ומתחיל לנזירות ביום ע"ב ונמצא נמשך נזירות בנו יום א' יותר מנזירות דנפשי' משה"ה אינם עולים לשניהם. ומונה נזירות בני מ"ב ע"ב ואחר ל' מונה ומשלים נזירות הק' ואח"כ סגלה ומביא ב' קרבנות דנזירות וה"נ הדין בנזירות סתם שאמר הריני נזיר ונזיר לכשיח" כי בן והתחיל למנות את שלו ובו ביום נולד הבן הל' יום עולים לשניהם כיון דומנם שוה. ובכה"נ מתחיל נזירות בנו מיד בו ביום כיון דאיתו חיום הוי התחלה לשניהם (ולא דמי ליום ע"א. (סברת חוס' דס"ו ד"ה אבר) ואם נולד הבן ביום שני אינו עולה לשניהם ומונה של בנו ואח"כ משלים את שלו עיי"ש: והרמב"ם מפרש מירוש אחר דלא אמרי' כלל דנבל"ע אלא דבנולד הבן אחר ע' דלא נשאר לשיעור השלמה דהראשון ליום לזמן גדול שער מפסיר כיון דנולד הבן בפ' יום דמפסיק ומונה של בנו ומגלח לאחר תשלום נזירות בנו והני לו למנות כ' יום להשלים להמא"ח וס"מ צריך לבנות ל' לצורך נידול שער לתגלחת מהרה ומפסיד יו"ד יום אבל נולד קודם שבעים דממילא ההשלמה זמן נידול שער לא הפסיד כלום עיי"ש (וכן סי' הר"ב). ותמוה לי דהא מסקי' בסוגיא דיום ע"א דפסיד ובזה יקשה לו יהא דמנין הבן מתחיל ביום ע"ב דיום ע"א אינו עולה לכאן ולכאן דא"א מ"מ גילוח הבן ביום ק"ב לקבלת נזירותי שהוא יום ל"א לבן ויהיו השלום נידל שער ביום קל"א שהוא יום ל' מיום שגילח נזירות הבן וא"כ בכולל מנה (לנזירות) קל"א עם יום הגילוח וזה נ"כ בנולד הבן תוך ע' דהא צריך להכסיף לנזירות בנו ל' ואח"כ לרשלים נזירות עצמו וביום ק"א לנזירות עצמו יגלח דהיינו יום קל"א (לנזירות דהוא קל"ב לקבלת נזירתו. כי יום הלידה אין עולה לא לכאן ולא לכאן בן נלע"ד בכוונת רבינו וכן מוכח באמת כיון שאינו עולה לבן שהוא הקודם בקבלה כ"ש לעצמו שאינו עולה. אך אפשר שהרמב"ם סובר שעולה לעצמו מחמת שהתחיל למנות כעין סברת התוס'):

פ"ג א מי שאמר ה"נ. מ"ו ע"א ה' ע"ב. מי. ע"ז מ"ל נזירות. ל"ל סמס עכין ק"ו. ב מי שנזר. סס וסס. ר"ל ר"ל ת"ו ק פ"ג ה"ה ביר פ"ג ה"ל מ"ר ר"ל מס"ג סס: ואם ל"ל. ר"ל ע"ת: דעיד רו פפיים. בלות פ"ז פ"ב: שאם גילח. מ' מ'. סס: ג מי שאמר ה"נ מ'. פ"ו. פ"ל ו' ע"ל. מ"ל פ"ו סס ה"נ: ראא אינו סיהר ע' יומלי נזיר פ"ו ה"ל (עי' תק ע סס): ד הריני נזיר מאה. סס וסס: ראא. ע' יומלי. מ' סס:

שנויי נוסחאות

פ"ג א ליום שלשים יצא. בד"ל ובכי"ל וב"מכני" יום. וכן בכמיו: בכי"מ. לא יצא והסלר עד סוף המשנה ליקל ודחסיון הוא ין יצא על לא יצא: ב נזירות. במכני"ל נזיריות וכן בסיוק. ועי' לעיל כ"ל מ"ד. יום ל' (ואחד). בכי"מ ליקל בעשרה (ופס ליים ל'). ואת השניה יום ששים (ואחד) בכי מ מולת את דב' ליום ששים וליקל ועשית הוא [ובכלל מעובדה סס מוסת המשנה ולהו"ל ואם גילח את הראשונה ליום שלשים מגלח את הב' ליום ששים חסר אחת ויצא ווו עדות כו' ר פפוס על מי שנזר שתי נזירות שמגלח את הא' ליום ל' ואת הב' ליום ס' ואחר ואם גלח את הראשונה מגלח את הב' ליום ס' חסר אחת יצא וכו'). ואם גלח. בד"ל אם.. : במכני"ל שאם. יום שלשים בד"ל שלשים יום(ז). חסר אחד. בד"ל אחת וכן בסיוק וב"ה בכי"ק כלן. ווו בד"ל ובכי"ק ובמכני"ל זו. כפיים. בכי"ק פפיים. שלשים יום. במכני"ל ובכי"ק ובמכני"ל יום שלשים. ליום ששים. בכי"ן יום. שיום שלשים. ובמכני"ל ובמס' דפ"י ..של שלשים: ג סותר כו' אינו סותר כו' סיתר. בד"ל ובכי"ל ובמכני"ל סתר ..לא סתר ..סתר וכ"ה בנמנה הסמוכה: ד מאה יום. בכי"ק למאה.

פרק ג **ב ואת** הבניה וכו'. עיין מ"ם בכסף הרמב"ם בפ"ק מהלכות ל': **ואת** הבניה יום שבעים ואחד. שבגלח הראשונה ביום שלשים ואחד נגמר המזירות. ומתחיל מזירות שניה בו ביום. מידי דהוה ראדם המקבל עליו מזירות בחלי היום. שעולה לו אותו יום ליום שלם הלכך ביום שבעים שלו שתי מזירות ובשבעים ואחד מגלח על הבניה. ומגלח דבל תגלחת ביום שלשים ואחד. תוספות פ"ק דף ה' ע"ב: ואם גלח יום ס' חסר א' יגלח. עי' מ"ם בספ"ח: **ג** סותר. כדכתיב (במדבר ו') וכי ימות מת עליו וגו' והימים הראשונים יפלו: סותר את הכל. כתב הר"ב ולא אמרינן דיום שלשים עולה לכאן ולכאן וכו'. עיין מ"ם במשנה דלקמן: אינו סותר אלא שבעה. פירש"י כדי שיבית קרבנותיו בעזרה שיזה עליו בג' וב'. ומסיימי התוס' פ"ק דף ו' והיינו סותר ז' בשם ר לעשות יין ולהטמא למתים עד שיביא קרבנותיו: סותר את הכל. כתב הר"ב ור"א דסבירא ליה שהנטמא ביום מלאת ממש כו'. עיין מ"ם במשנה דלקמן: **ד** רבי אליעזר אומר אינו סותר אלא שלשים. כדפירש הר"ב במתני' דלעיל. מדכתיב וזאת תורת הנזיר ביום מלאת וכו' ואע"ג דסבירא ליה לר"א מקלת היום כולו. פירש"י בפ"ק דף ו' ע"ב הואיל דקאמר מלאת יום שלשים משמע. ע"כ. וקלת קשה דאלא הכי ה"ל למימר דבשלמא כשאמר שלשים דשלמים משמע היינו טעמא שהיה יכול לידור בנזיר סתם והוה שלשים כי פירש ואמר שלשים ולא

פרק ג **א מי** שאמר הריני נזיר מגלח יום שלשים ואחד. דכתיב נזירות שלשים יום: ואם גלח יום שלשים יצא. דמקלת היום כולו: הריני נזיר של שלשים יום אם גלח יום ל' לא יצא. דהואיל ופירש שלשים יום שלמים קאמר: **ב** ואם גלח יום ששים חסר א' יצא. ביום ל' של נזירות ראשונה") עולה לכאן ולכאן וביום ל' של הראשונה נמנה גם מן המזירות הבניה נמלאו שלשים יום של מזירות שניה שלים בששים חסר א': **ג** נטמא יום שלשים סתר את הכל. שהרי נטמא בתוך ימי המזירות ולא אמרינן דיום ל' עולה לכאן ולכאן דמקלת היום כולו אלא בשגלח והביא קרבנותיו בו ביום: **ר א** אומר אינו סותר אלא שבעה. דסבירא ליה אמרינן מקלת היום כולו וכאילו נטמא לאחר מלאת וטומאה דלאחר מלאת לר"א אינה סותרת אלא שבעה: הריני נזיר שלשים יום נטמא יום ל' סתר את הכל. בין לר"א בין לרבנן דבין דאמר הריני נזיר שלשים יום הכל מודים דל' יום שלמים בעינן. ולא אמרינן בהא מקלת היום כולו. ור"א דסבירא ליה שהנטמא ביום מלאת ממש סותר שלשים בלבד ואינו סותר הכל ולא מקרא דכתיב (במדבר ו') וזאת תורת הנזיר ביום מלאת נטמא ביום מלאת אין לו הורת הנזיר כלומר סתם נזירות שלשים יום הכא שאמר הריני נזיר ל' יום ונטמא ביום ל' שהוא יום מלאת לכי כתר כל השלשים סתר את הכל ורבנן נמי דפליגי עליה דר"א ואמרי שהנטמא ביום מלאת סותר את הכל ואפילו מנה כמה ימים הכא כי אמר הריני נזיר ל' יום ונטמא ביום מלאת לכי נמי סתר ל' סתר את הכל הכל הלכך אין לר"א אין לרבנן סתר את הכל. ובכל הא דאפליגו ר"א וחכמים הלכה כחכמים: **ד** הריני נזיר מאה יום נטמא יום מאה סתר את הכל. רבנן לטעמייהו דאמרי טעמא יום מלאת כאילו נטמא בתוך זמנו וסותר את הכל: **ר"א** אומר לא סתר אלא

*) כ"ה ברע"ב ד"ר וד"ם וקרלקא. ובד' מ"שברדס תכ"ו נמיטו ברכה דבריס ולא"ז בד' המדפיס רק במשניות שעם תפל"י הות בו ליקוים.

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ג א) סתם מזירות ל"י: ב) דמקלת יום כולו: ג) מהפירש ל, והרי מ"ל לפרש כן, ס"מ שלמים קאמר, לפיכך הו"ל כגילח תוך ימי מזירותו [כדמכ"ס פ"ח ה"ח] שממתין ל"י וחוזר ומגלח על קרבנותיו: ד) שאמר הרי עלי ב' מזירות, או הריני מזיר, ומזיר, אבל באמר הריני מזיר ל' יום ול' יום אם גילח יום ל' לא יגלח כמ"ש: ה) דיום גלוח הראשון, אף על גב שגילח בו, שעולה למזירות ב', מידי דהוה המקבל מזירות בחלי יום, שעולה לו אותו היום. ומ"מ שגם מזירות ב' מגלח ליום ל"ח: ו) דמכיום דיום גלוח עולה לו הו"ל כאילו גילח הבניה ביום ל': ז) ול"ח בכהאי נוונא מקלת יום כולו, מהלא הביא קרבנותיו עדיין: ח) דסבירא ליה גם בכהאי נוונא מקלת היום כולו, והו"ל כנטמא אחר מלאת, דאין לריך לר"א אז רק ז' בלוהריתו. מיהו הייב בדיני מזיר עד שיביא קרבנותיו אחר כך: ט) לכ"ע,

אלא ל'. דסבירא ליה נטמא ביום מלאת אינו סותר אלא שלשים: נטמא יום מאה ואחד. לרבנן סותר שלשים דנזרו יום מאה ואחד שהוא יום תגלחת אינו יום מאה. ומ"מ לא החמירו עליו לעבותו כיום מאה שהוא יום מלאת שהוא סותר הכל וגזרו שיסתור סתם נזירות שהוא שלשים יום בלבד:

ור"א אומר אינו סותר אלא שבעה. ואזדא לטעמיה דאפילו ביום שלשים לא גזר באומר הריני נזיר סתם: ה ואינו מביא קרבן טומאה. דכי כתיב קרבן טומאה. בנזיר טהור שנטמא הוא דכתיב ומ"מ אם החזרו בו חייב מלקות: יצא ונכנס עולין לו מן המנין. ומביא קרבן טומאה. הא מתניתין מפרשא בגמרא הכי יצא מבית הקברות והזה שלשי ובשני וטבל וטהר מטומאתו והתחיל למנות ימי נזירותו אע"פ שחזר ונכנס אח"כ לבית הקברות עולין לו מן המנין אלו הימים שמנה אחר שטהר. הואיל והפסיקה טהרה בין הימים הראשונים שנזר והוא בבית הקברות ובין אלו הימים האחרונים ואע"פ שחזר ונכנס לבית הקברות טומאת בית הקברות אינה סותרת מנין הימים שנמנו בטהרה שאין סותר בנזיר אלא י"ב טומאות החמורות בו. והלי דקאמר הו ומביא קרבן טומאה. ה"ק אם נטמא שוב בהאחת מן הטומאות שהנזיר מגלח מביא קרבן טומאה וסותר: ר"א אומר לא בו ביום. כלומר אם בו ביום

סותר אלא שלשים). נטמא יום מאה ואחד[יא]). סותר שלשים יום[יב]). רבי אליעזר אומר. אינו סותר אלא שבעה[יג]): ה מי שנזר והוא בבית הקברות. אפילו היה שם שלשים יום. אין עולין לו מן המנין[יד]). ואינו מביא קרבן טומאה[טו]). יצא ונכנס. עולין לו מן המנין. ומביא קרבן טומאה[טז]). ר' אליעזר אומר לא בו ביום[יז]). שנאמר (בפרבר ו) והימים הראשונים יפלו. עד שיהיו לו ימים

ודאי שלשים בעי למימר אבל כשרולה לידור בנזירות מרובה על כרחו צריך לפרש. ומנלן דשלשים בעי למימר. לכן נראה כפי' החו' שם דמשמעות דקרא דזאת תורת הנזיר. משמע דאיירי בדמפרש נזירתו ולא בסתם נזיר. מדקאמר נטמא ביום מלאת תגלחתו אינו יום מאה. ומכל מקום לא החמירו וכו'. וקשה קצת דמכיון שלא יסתור אלא שלשים אכתי איכא למיתס נטמא ביום מאה דלמא נמי לא יסתור אלא ל' כ"ש דלר"א דינא הכי דאיכא למעבי ומאי תקנתא היא כיון שאפשר שגם על ידם יבואו לכלל טעות. אבל התוס' כתבו דלכך אינו סותר אלא ל' דהואיל ויום ק"א יום תגלחת ויום הבאת קרבנותיו גזרינן אטו איכא דנטמא ביום שלשים איכא דאמר הריני נזיר סתמא והוי יום שלשים. יום תגלחת מן התורה. משום דאמרינן מקלת היום כולו וסותר כל שלשים מדין תורה כדלעיל. וגזרינן יום ק"א אטו יום תגלחת דאיכא דנטמא ביום שלשים היכא דאמר הריני נזיר סתמא והוי יום שלשים. ה"ק לעיל הוי מלי למתני הכי גבי הריני נזיר נטמא יום ל"א סותר אינו סותר אלא שבעה. כתב הר"ב ואזדא לטעמיה דאפי' ביום שלשים לא גזר באומר הריני נזיר סתם. כלומר דלית ליה גזירה כלל ואפי' ביום שלשים עצמו אינו גוזר. אבל לאו למימרא דאינו לא גזר בשלשים עצמו ורבנן גזרו בשלשים. דלרבנן דסותר ביום ל' לאו משום גזירה הוא. אלא מן התורה הוא. כמ"ש לעיל בשם התוס' והכי מוכיחים גם דברי הר"ב במשנה לעיל. ואע"ג דלבר פדא דס"ל דאין גזירות אלא כ"מ יום. פירשו התוס בפ"ק דלרבנן יום ל' דסותר משום גזירה דרבנן הוא ודנזרו אטו יום ק"א משום דאי לא הא לא קיימא הא. אמן אליבא דרב מתנא קיימין דס"ל סתם גזירות ל' יום: ה והוא בבית הקברות. וה"ה אם היה טמא ונדר. תוס': ואינו מביא קרבן טומאה. אם נטמא טומאה שהנזיר מגלח עליה. הרמב"ם וכדפירש הר"ב בסיפא: עולין לו מן המנין. כתב הר"ב שאין סותר בנזיר אלא י"ב טומאות כו'. נ"ל שכתב כן לפי שראה בדברי הרמב"ם פ"ז מהלכות נזירות שכתב כל אלו י"ב טומאות שמניה כו' כמו שהכתוב בשמו רפ"ז בס"ד. אבל יש עוד שתי טומאות שמגלח עליהן והן עלם כשעורה ורובע קב עצמות שאלו בנזיר אין מטמא באוהל. אבל מטמא לנזיר במגע ובמשא כדלקמן פ"ז משנה ח' וג' ולפיכך לא ה"ל להר"ב לכתוב י"ב טומאות בלבד. והרמב"ם שכלל אותן י"ב הוא משום שבטולן יש דין מגע ומשא ואוהל מלבד אחד מהן שאין בהם טומאת מגע מפני שאי אפשר ליגע בכולו כמו שהכתוב לקמן והואיל ומלד הכלאי אפשרי הוא שאינו מטמא במגע לא הוציאו מן הכלל וכללו בי"ב. וכן עשתה המשנה שם. אבל הר"ב שמפרש בלשון שאין הנזיר סותר כו' לא ה"ל לכתוב רק י"ב. שהרי י"ד הן. ועיין מ"ש במשנה ג' פ"ז של טומאת בית הפרס: רבי אליעזר אומר לא בו ביום וכו'. עד שיהיו לו ימים ראשונים. פי' הר"ב אין הטומאה סותרת עד שיהיו לו ב' ימים של נזירות מעיין וה"ה בנזיר דעלמא שנטמא ביום ראשון וכו'. וכ"כ הרמב"ם בפירושו אם נטמא בשני [או] אח"כ אז סותר הראשונים ולפ"ז מ"ש הר"ב עד שיהיו לו ב' ימים כלומר עד שיתחיל יום השני. וכן הוא ללשון האחרון שפירש"י אדפשיט ליה בגמרא ומביה גריסותא מדכתיב ימים וכתיב יפלו דה"מ למכתב יעזוב א"נ מלבד ימים הראשונים. וכן

נטמא יום מאה אחד. יומא מיר פ"ג ה"ט מ"ו: מס פ"ו: ה מי שנזר. פ"ז פ"ג מ"ו יבמות מס מ"ו. מס פ"ח. יצא ונכנס. מ"ו: מס פ"ו.

שנויי נוסחאות

שלשים (יום). נכי"ק ליתא: הבביה הקברות. נכי"ק בין. הזה שם. נד"ל ונכי"ק ומשמ"ל הוא. אין עולין. נכי"ק אינו. (לו). נכי"ם ליתא. ואינו מביא טו' עד ומביא מסר נכי"מ. (ער) שיהיו. נד"ל ליתא:

תוספת חדשים

פ"ג ה בשנה ואינו מביא קרבן טומאה. ומנו כן אינו חייב כתגלחת. מסקנת הש"ס וכ"כ הרמב"ם: תוי"ט ד"ה עולין טו' ולפיכך לא הי' לה"ר"ב טו'. וגם בלא"ה קשה על הר"ב דהא לא נטמא נמשנה י"ב טומאות רק הרמב"ם מנה שנים שלא נטמא שם רוב מינו לו רוב מינו והר"ב לא הזכירם (ממהרי"ם ז"ל):

תוספת רעק"א

פ"ג ד [אות כ] תי"ם סד"ה רבי אליעזר קרא דוזאת תורת הנזיר. ע"כ. ובטוגין כ' תוס' עוד דמתני' דהכא מיירי בפרש ק' יום שלשים דהוי ביום מלאת והא דאינו סותר הכל היינו מקרא וזאת תורת הנזיר ביום מלאת דתן לו תורת נזיר סתם (וגזירת הכתוב הוא) אבל באומר ק' יום ולא אסר שלשים לר"א הוי בכלל נטמא אחר מלאת ואינו סותר כלל. וכ"כ נ"ב בפ"ק לחר תירוצא: [אות כא] שם בתי"ם סד"ה נטמא. סותר הכל מדרבנן. אבל נטמא יום ל"ב או כל"כ אינו סותר רק שבעה שיטהר ויביא קרבנותיו. תוס': [אות כב] שם ד"ה רבי אליעזר. יום ל' דסותר משום כו'. וכ' תוס' כאן דלבר פדא אינו מביא קרבנות טומאה מביאר דס"ל דלאחר שכלה כל נזירתו כיון דאינו סותר מן התורה אינו מביא קרבן טומאה. ולפ"ז שמילא ה"ה לרב מתנא בנטמא ביום ל"א דסותר ל' כיון דהוא רק מדרבנן אינו מביא קרבן טומאה. אולם ברמב"ם פ"ו ה"ז ד כתב אם נטמא אחר יום מלאת וכו' סותר ל' בלבד. כיצד יעשה מביא קרבנות טומאה בשיטהר וכו' עי"ש:

יכין תפארת ישראל יכין

דל' שלשים נזר כפי' נ': י) אף דסבירא ליה לר"א, קלת יום כולו [נזיר ד"י כ]. א) אפילו הכי מדלא קאמר עד ק', דהו"ל בלשון בני אדם עד ולא עד בכלל [כת"מ סמ"ג סכ"ז ופי' פ"ח דנדרים מ"ב], שמע מינה דשלימים קאמר. ב) (מה שאינו כן באמר הריני נזיר ל' יום, מדהוא כמנין שאמרה תורה, אף בלי עד מקלת יום כולו) (וכזה מיושב לפי"ד קושיית תוי"ט תרפ"ו). וס"ל לר"א דבנטמא ביום מלאת, סותר ל' (וכ"כ במשנה ג' דאמר הריני נזיר ולא פרט ימים הו"ל יום ל' כנטמא אחר מלאת): יא) הוא הדין בכל נזיר שנטמא ביום ל"א, אלא בק' מיירי הכא: יב) דנזרינן יום תגלחת זה, אטו נטמא ביום תגלחת של יום ל' בנזירת סתם, דסותר ל' יום מדאורייתא: יג) לטעמיה, דסבירא ליה [בפ"ג] דאפילו נטמא ביום ל' סותר רק ז': יד) ואפילו לא נטמא שם טומאה שהנזיר מגלח עליו, לא עדיף מדהיה נזיר בחוץ לארץ דכל טומאתו מדברי סופרים ואפילו הכי אינו עולה לו [כמ"ו] וכל שכן הכא דעל כל פנים הו"ל טומאה דאורייתא. והוא הדין בהיה טמא למת, ונדר: טו) בנטמא שם טומאה שהנזיר מגלח עליו [כפ"ז מ"כ]. מיהו אפילו בלא זה, אם החזרו בו שילא, ושהה, ועקר: טז) ה"פ יצא והזה בג' וז' וטבל, דמתחיל נזירותו ביום שטבל, ומנה אחר ימים לנזירותו וחזר ונכנס לביה"ק, אבל לא נטמא בהאי דפ"ז מ"ב, אז אינו סותר ימי נזירותו שמנה קודם שחזר ונכנס. [ואף דבכל נזיר הדין כן. כפ"ל הכא דאף דנזר בביה"ק, אפ"ס כשחזר ונכנס, אם לא נטמא טומאת נזיר, לא הוה כמשיקרא ולא יהיו עולין לו]. ומביא קרבן טומאה דקאמר, ה"ק ואם שוב נטמא שם בטומאה, שהנזיר מגלח, מביא קרבן טומאה וסותר ימים שמנה קודם שחזר ונכנס: יז) ר"ל מי שנטמא ביום

א) כאן נ"ל, וכ"כ במ"ג כו' עד אחר מלאתו שבפס"ד. ב) דבריה אלו בבריוסבר ע"ם וכ"ל וכן כתבר הריני נזיר ל' יום מדלא אמר עד ודאי שלשים קאמר (מהר"ר ליבר בר' פינחס):

ן מי שנזר נזירות. י"מ פ"ב מדיום פ"ל פי"ח. ובה"א. מיי' פ"ג פס הכ"ח סה"ג נאין המ"ג: והרורה ב"ה. כמונות ז' ע"ח: **ן מי שהיו ב' כתי.** כ' ע"ח מדיום פס ינמנאי מיי [פ"ג ה"ז ינמום פס"ז ה"א מיהדרין פ"ס ה"ג].

שנויי נוסחאות

ן נזירות הרבה. נכי"ק ונכי"מ ונמכני"ר ..מרובה. ועי' תוי"ט. **והשלים** נכי"ק ונמכני"ר **השלים.** נזירתו. נד"נ ונכי"ק ונמכנ"נ ונמכני"ר ונדפו"י נזירותו. בתרקה. נכי"ק בתחלה, ובעלום). נמכני"ר ליתא **ובא** נכי"מ ואח"כ בא. ובסוף. נד"נ ולסוף וכן נסיוק. עלתה. נכי"ק עלת. נזירה עוד. נד"נ עוד נזירה. ואחת (שנה). נד"נ ליתא. ארבע עשרה (שנה). נכי"ק ליתא **ן שנזר.** נד"נ שנדר וכן נסיוק ועיין ברע"ב והוי"ט.

תוספת חדשים

ן הר"ב ד"ה אמר ר"י לא וכו' ולפי שלא כו' כן פי' הרמב"ם ונב"ם מיבעיא לכו הא דאמר ר"י כשנעקרת ואלונה דב"ש או דילמא בשנת נעקרת ואלונה דב"ה. ת"ש עלתה לארץ והורה כו' ואי ס"ד כשנעקרת ואלונה דב"ש מ"ה ר"ח לא היתה נזירה אלא י"ד שנה ל' יום מינצי לי'. וכ"ל סלקין ופי' ב' פי' ואיך שיהיה דברי הר"ב ורמב"ם קשה לזולים עם ג"י הגמ' שבידנו. ונב' ש"ל מיישב בדוחק:

תוספת רעק"א

ן [אות כג] בשנה נזיר שלשים יום. ואף דאינו מביא קרבנותיו עד מ"את ימי נזרו באי' ועובר בב"ת יש בה ביד חכמים לעקור דבר מה"ת בשוא"ת. שיטה מקובצת בשם תוספי הרא"ש [אות בר] שם ובסוף שבע שנים נטמאת. נלע"ד דבבה"ג אינה מביאה קרבן טומאה דהא ס"ינא חוי נטמאת אחר שבלה נזירתה ואין הכמים עוקרים בקום ועשה. ועי' ס"ש לעיל משנה ד' (אות ב"ב):

פי' התוס' דיפלו משמע כל דהו דנפיק חד וקאי בתרין ואי כתב יפלו הוי אמינא ואפי' לבו ביום דנפילה כל דהו מכמע. וה"ג מכמע ליעבא דמתני' דאמר ר"א לא בו ביום. מכלל דליום שלאחריו סותר. אבל הרמב"ם בחבורו פ"ו פסק שאינו סותר אלא אם נטמאת מכלשי ואלאה דמפרש יפלו קאי אימים ובעינן שיפלו ב' ימים שלמים. ויש לפרש דברי הר"ב דהא דכתב עד שיהא לו ב' ימים בדוקא. ומ"ש אח"כ שנטמאת ביום ראשון לאו דוקא וה"ה ביום ב' והא דקתני ר"א לא בו ביום. כמו שתירצו התוס' דליכא למשמע ממתניתין די"ל דלא חש ר"א להזכיר רק ממה דפליג אדרבנן דאמרי בו ביום מביא קרבן טומאה ואמר להו ר"א לא בו ביום וה"ה נמי לא ביום שני עד שלישי. ע"כ. ומה שפסק הר"ב הלכה כר"א כך כתב הרמב"ם בפירושו וטעמא כמ"ש הכסף משנה דאמוראי בעו אליבה. וכן נראה דעת הרמב"ם בחיבורו. ומה שהקשה הכ"מ דלא הוה ליה להרמב"ם להשמיט הא דתני' נטמאת בסוף יכול יהא סותר כו' נראה לי דלא קשה ולא מידי דבדרשא זו ליתא הלכתא כרבי אליעזר אלא כדפסק כרבנן בנטמאת ביום מלאת. ולאחר מלאת: **ן** מי שנזר נזירות הרבה. פירשו התוספות הרבה מל' יוסף ובים ספרים גרסי' מרובה וה"ג בכל הספרים במשנה י"א פ"ד דעדיות: ואה"ב בא לארץ. כתב הר"ב שאין נזירות נוהגת אלא בארץ משום טומאת ארץ העמים ומי שנדר נזירות בחוץ לארץ מחייבין אותו לעלות לארץ ישראל כו' וכתבו התוס' דהא דתנן ואח"כ בא לארץ לאו דוקא במקרה בעלמא. דלא סגי דלא אתי לארץ ישראל להקריב קרבנותיו. ולהשלים נזירות. למר כדאית ליה. ולמר כדאית ליה. ע"כ. ומשמע מדברי הר"ב שזה במחייבין אותו הייטו מיד. שהרי כתב שאין נזירות נוהג אלא בארץ כו'. ואהא קאמר דמחייבין כו' משמע דמיד מחייבין אותו. כדי שיקויים נזירתו. וכן דעת הרמב"ם. וכתב הכ"מ דטעמא מפני שכל שהוא בח"ל בכל יום מיטמא בארץ העמים. והקשה הכ"מ בסוף פ"ב אם כדבריהם למה לא חייבו לרבנן המלכה שתעלה לארץ. והירץ שאפשר שלא ידעו חכמים בנזירותה עד שעלתה לארץ או אפשר שהיתה צריכה לעמוד אותם שנים בח"ל מפני היקון המלכות א"נ אפשר שלא עלתה לארץ אלא מפני שחייבוה לעלות. ע"כ. וי"ל דהא דלבית שמאי אינו נזר אלא שלשים יום הייטו אם לא עלה אבל אם עלה ודא בחייב היא כל הימים שהזיר אע"פ שאין כן דעת הרמב"ם בפירושו. וטעמא מבוס קנסא כדאיתא בגמ' וכתבו הר"ב בפ"ד דעדיות מי"ח. וטעמא דכיון דטומאת ארץ העמים מדרבנן היא וכמ"ש הר"ב לקמן פ"ו מ"ג. ועמ"ש בס.א"כ כל דין נזירות יב עליו גם יכול לקיימו בח"ל אלא שהכמים קנסוהו וחייבוהו לעלות לא"י ולקיים נזירתו ולמר כדאית ליה ולמר כדאית ליה. והשתא דאתית להכי אפשר לומר שלפי שאינו אלא קנס בעלמא לא חייבוה להילני אלא לאחר שקיימה נזירתה בח"ל ולא להילני בלבד אלא לכל מי שיזור כן לא נחייבוהו לעלות לא"י אלא כשהשלים נזירתו בחו"ל ולא דמי לנזר והוא בבית הקברות שאם התרו בו ומשהה שם נחייבוהו מלקות כמ"ש הר"ב לעיל. דאותה טומאה מדאורייתא היא אבל בטומאת ארץ העמים שהיא מדרבנן לא חייבוהו לעלות מיד אלא משלים נזירתו. וגם דברי הר"ב יש לפרש כן שאין נזירות נוהג כו' מדרבנן ולפיכך מי שנדר כו' מחייבין כו' היינו אחר השלמתו ולהורות שזהו דעתו לפיכך כשלקח לשון המשנה לפרשה נקט והשלים את נזירתו ואח"כ בא לארץ ולא הספיק לו לנקנו ואח"כ בא לארץ בלחוד אלא לומר דאנן קיימין במי שהשלים נזירתו ועל זה אנו אומרים שנחייבהו וכו': **ן** אלו מעידים שנדר וכו'. אע"פ שבמשנה גרסי' שנזר בזי"ן אין להניה בלבון הר"ב

ראשונים(יח): **ן מי שנזר נזירות הרבה(יט). והשלים את נזירתו. ואחר כך בא לארץ. בית שמאי אומרים שנזיר שלשים יום. ובית הלל אומרים נזיר בתחלה(כ). מעשה בהילני המלכה(כא). שהלך בנה למלחמה. ואמרה אם יבא בני מן המלחמה בשלום. אהא נזירה שבע שנים. ובא בנה מן המלחמה. והיתה נזירה שבע שנים. ובסוף שבע שנים עלתה לארץ והורוה בית הלל. שתהא נזירה עוד שבע שנים אחרות ובסוף שבע שנים נטמאת ונמצאת נזירה עשרים ואחת שנה. אמר רבי יהודה לא היתה נזירה. אלא ארבע עשרה שנה(כב): ן מי שהיו שתי כתי עדים מעידות אותו. אלו מעידים שנזר שתים. ואלו מעידים שנזר חמש(כג). בית שמאי אומרים נחלקה העדות. ואין כאן**

ביום שטבל וטהר. בו ביום נטמא באחת מן הטומאות שהנזיר מגלח. אינו סותר אותו היום דכתיב והימים הראשונים יפלו אין הטומאה סותרת עד שיהיו לו ב' ימים של נזירות מצויין וה"ה בנזיר בעלמא שנטמא ביום ראשון של מנין נזירותו שאין הטומאה סותרת אותו היום אלא משלים עליו מנין ימי נזירותו והלכה כרבי אליעזר: **ן** והשלים את נזירותו ואח"כ בא לארץ. שאין נזירות נוהגת אלא בארץ מבוס טומאת ארץ העמים ומי שנדר נזירות בחוצה לארץ מחייבין אותו לעלות לארץ ישראל ולהיות נוהג בס נזירותו: נזיר בתחלה. צריך לנהוג בארץ ישראל כמנין הימים שנדר בנזירות והימים שנהג בנזירות בחוצה לארץ כאילו לא נהג בהם נזירות כלל: אמר ר"י לא היתה נזירה אלא ארבע עשרה שנה. רבי יהודה סבירא ליה כר"א דאמר לעיל בפרקין הנטמא ביום מלאת אינו סותר אלא שלשים יום ומש"ה קאמר דהילני המלכה בטומאה בסוף ארבע עשרה שנה שהיה ביום מלאת לא סתרה הכל ולא הוצרכה למטת עוד שבע שנים אחרות אלא ל' יום בלבד ולפי שלא היתה שנה שלימה לא מנאה בחשבון וה"ה כאילו אמר לא היתה נזירה אלא י"ד שנה ושלשים יום: **ן** אלו מעידים שנדר שתים. שתי נזירות ואלו מעידים שנדר חמש שנה שאתם אומרים שנדר שתים אינו מעידים שנדר חמש נזירות והוא אומר שלא נדר כלל: בש"א נחלקה העדות. הואיל ומכחישות זו את זו נתבטלו דבריהם ואין כאן עדות כלל: וב"ה

יכין תפארת ישראל יכין

ביום שמתחיל נזירותו אינו סותר: יח) דבעינן שיפלו ב' ימים שלמים. ולהכי רק בנטמא בנ' סותר כולן: יט) יותר מל': כ) דנזירות שבחוץ לארץ אינו עולה. דח"ל עמא מדרבנן: כא) עיין מ"ש יומא [פ"ג סי' כ"ח] · כב) אלא נטמאת כלל [ותיוהין דברי הרמב"ם וב"ב עמשך אחריו שפירשו המשנה אלא כתפורש בס"ם להיפך עי"ש] והמ"ל דעל כל פנים אין כאן הוכחה דטמא אלא כר"א לעיל מ"ג, ואפשר עוד דמדלא קאמר לא נטמאת שמע מינה דוודאי נטמאת ואפ"ה כיון דמדאורייתא יצאה במזרות א"ל להכי לא אחמירו בה בנטמאה שתסתור מה שמתה כבר: כג) והוא מכחישן או מסופק או שיתק. וב' כיתי העדים מעידין על רגע א':

הר"ב שכן גם לשון בדל"ת במשנה י"א פ"ד דעדיות וכם אף במשנה הגירסא בדל"ת ויש ספרים לגרסי התם גמי בזיין ומה שפי' הר"ב והוא אומר שלא נדר כלל א"נ (במודה) [נ"ל בגמור] אינו יודע והשתא צריך ליזון לפי העדות א"נ שטוהר ובאו שתי הכתות ר"ע מברטנורה

ובה"א אומר יש בכלל חמש שתים. ויהא נזיר שתים: נזירותה). ובית הלל אומרים יש בכלל חמש שתים שיהא נזיר שתים: יחד דלא הוי שתיקתו כהודאתו דלאו מודה הוא דאמר מה לי להכחשן הא שתיקן מכחישות זו אח זו. תוס':

ובה"א. מ"ר פ"ג שם כ"פ:

שנויי נוסחאות שיהא. נכ"מ יחא:

יכין תפארת ישראל יכין

כד) ואע"ג דבכת אומרת ק' וכת אומרת ר' מודו בית שמאי ובית הלל דים בכלל ר' ק' ויעלם ק' [כפנדרין ל"ח ח', וכ"ג מ"ח ב']. הכא לב"ש שאני, דודאי סחרי אהדדי בגמרא אחר נזירות להכת שאמר שחייב ב' לא סומר מדיהוא אחר מלאות, ולאיך הכת סומר. ומבאן נראה לי דאיה לרש"י [מיר ד"כ] דפירש מתמיהין דלא כי האי תנא דקליני בכת א' בנזיר והיינו תנא דבי ר' ישמעאל ולא סייע רשב"א דסנהדרין ובכא בתרא הנ"ל ודו"ק:

ר"ע מברטנורה מי שאמר פרק ד נזיר תוספת יום טוב ציונים

פרק ד **א מי** שאמר הריני נזיר. בולם נזירים. והוא שהתפיס כל אחד מהן בתוך דברי חבירו בכדי שאלא שלוס תלמיד לרב. שהוא כדי שיאמר שלוס עליך רבי: פי כפיו כו'. והוא שיאמר פי כפיו מיין ופפרי כשפרו מלהגזז: ושמע בעלה ואמר ואני אינו יכול להפר. בכבר קיים נדרה כשאמר ואני ואם אשה נדרה בנזיר ושמע אחר ואמר ואני ואח"כ הפר לה בעלה אינו מופר לזה שאמר ואני שאין הבעל עוקר הנדר מעיקרו כמו החכם: **ב** הריני נזיר ואת ואמרה אמן מיפר את שלה. ודוקא כי אמר לה בלשון שאלה כלומר ואת מה תאמרי תיהוי נזירה כמוני אם לאו אז יכול להפר אבל אם אמר הריני נזיר °ואת בגיותא וענתה אמן אינו יכול להפר שהרי קיים לה: **ג** והיתה שותה יין ומיטמאה למתים. ואחר כך הפר לה בעלה הרי

פרק ד **א מי** שאמר הריני נזיר. ושמע חבירו ואמר. ואני ואני״). כולם נזירין״). הותר הראשון הותרו כלן. הותר האחרון.האחרון מותר.וכולם אסורין״). אמר הריני נזיר. ושמע חבירו ואמר פי כפיו) ושערי כשערו״). הרי זה נזיר. הריני נזיר. ושמעה אשתו. ואמרה ואני. מיפר את שלה ושלו קיים. הריני נזירה. ושמע בעלה. ואמר ואני. אינו יכול להפר״): **ב** הריני נזיר. ואת. ואמרה אמן״). מיפר את שלה. ושלו קיים״). הריני נזירה. ואתה. ואמר אמן. אינו יכול להפר: **ג** האשה שנדרה בנזיר. והיתה שותה ביין ומיטמאה למתים. הרי זו סופגת ואני ואני. כלומר שיש שמשו לרחמון שקבל נזירות והאחד אמר ואני וכן הבני אמר ואני [תוספות]: ואני ואני כולם נזירים. פירש הר"ב והוא שהתפיס כל אחד באוך כדי דבור חבירו • דאד בחבריה מתפיס ולאו בקמא. הכי אפשיט בגמ'. ולפיכך מבאתיו שבגאה ואני ואני ה"ה אפי' עד מאה דהא א"ל שיתפיסו באוך כדי דבור של ראשון אלא דהגא לאו כי רוכלא ליתבב ולזל ומיהו תריתי אינטריך לאתמוטינן משום דבעי למיתני הותר האחרון האחרון מותר מכלל דאיכא אמצעי ולמידק אחרון הוא דאיכא אחרינא בתריה אבל אמצעי דאיכא אחרינא בתריה °משאחרי אותו שאחריו הכי מסיק בגמ' ומוכח בהדיא דל"ג אלא חרי ואני דלא כיש ספרים דגרסי תלת: כולם נזירים. פי' הר"ב והוא שהתפיס כל אחד מהן באוך כדי דבור של חבירו וכו' גמ'. ומסייע להו להתוס' שכתבתי בשמם ברים פ"ק גבי הריני זה דהריני לא סגי כמו אהא דהא ה"ג ואני לאוד לא מהני אלא ע"י התפסה דאוך כדי דבור אע"פ שהנזיר שומד לפניו ושיעור הדבור כתב הרמב"ם כדרך ביעוית: **ב** ואמרה אמן. דאי לא אמרה אמן היא מותרת שאינו יכול להדירה בעל כרחה תוס'. וכן פירש"י בברייתא בגמ'. וכבר כתבתי ג"כ בזה במשנה ה' פרק ה' דכתובות: מיפר את שלה ושלו קיים. כן הגירסא בכל הספרים ובספר הרמב"ם פי"ג מהלכות נדרים א"ל הריני נזיר ומה אחמרי האת נזירה כמותי ואמרה אמן הרי זה יפר ואם הפר לה שלו בטל בזה כמי שתלה נדרו בנדרה וכן העתיקו ב"י י"ד סימן רל"ד ובס בס"ע שלו ולא העיר בזה כלל. והרי הוא היפך דין המשנה ואין נראה שתהא לו גירסא אחרת. דבגמ' מוכח שהגירסא כן היא במשנה מיפר שלה ושלו קיים. לפיכך נ"ל שיש טעות סופר בדבריו שאחר ה"ז יפר חסר מן הספר וכנ"ל את שלה ושלו קיים. א"ל הריני נזיר אם אתה נזירה כמותי ואמרה אמן בטיהם נזירים ואם הפר לה וכו' ודין הראשון הוא הבטי במשנתיו והדין הבני שהגהתי הוא מה שאמרו בברייתא ואוקימתא דאביי ודוק בלשון הרמב"ם שקודם לזה ואין להאריך כאן: **ג** והיתה שותה ביין וכו'. פירש הר"ב ואח"כ הפר לה הרי זו סופגת כו' דבעל מיגז גייז ולא מעקר כדלעיל: סופגת. מפורש במ"ה פ"ו דזבחים: רבי

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ד א) ר"ל וכן הב' שמע ואמר ואני, והוא הדין ק': ב) והוא שאמרו כן כל מ' תוך כדי דבור של חבירו. דהיינו בכדי שיאמר שלוס עליך רבי [עי' ש"ך ח"מ רנ"ה סק"ה]: ג) ועי' נדרים [פ"ט מ"ו]: ד) לא שאמר: ה) והוא שאמר כפיו מיין, וכבערו מלגזזן: ו) דבשאמר ואני, קיים נזירותה, מדאי אפשר שהיה הוא נזיר אם לא יקיים נזירותה. מיהו באמר אחר ואני, והפר לה הבעל, לא הותר זה, דבעל לא עקר הנדר כחכם, רק נוזזו ומבטלו מכאן ולהבא: ז) ונראה לי דכל שכן באמרה מלה גם כן: ח) מיהו באמר בגיותא ואת ועונתה אמן, הרי קיים לה [ונ"ל דלא דמי לא"ש בנדרים פ"י מ"ו דהקיים קודם לנדר לא מהני. דהרי תון כדי דבור כדיבור דמי. ותו דגני אדעתיה שבהיקשו

יהיו שותה שלאחריו אסורים: **ב** [אות כז] הרע"ב ד"ה הריני נזיר. אבל אם אמר כו' ואת בגיהותא. הכי איתא בסוגי' דפרכינן סברייתא דקאמר הריני נזיר ואת דקתני נדרו בנדרה מתני' דאמר לה הריני נזיר ואת סאי. ואולם מה דכ' הרע"ב שהרי קיים לה

פ"ד א כי שאמר ה"ג. כ"ל ע"ב מ"י ע"ב מהל' מזיקים פ"ד: הותר הראשון. מ"י פ"ב מהל' נזירים ה"ב פמ"ב לאון כמ"ב מס"ב ס"ל ס"ו. הכ"ב כמ' ג'. ה"ז נזיר. מ"י פ"ב מהל' נזירות ס"ד: והשמעה כו'. מ"י פ"ב מהל' נזירים ה"ח ר"ב כמ"ב שם מס"ב ר"ל מ"ד ר"ב: הריני נזירה כו' כ"ל ע"ב נזירים פ' מ"ח מ"ל שם מס"ב שם פס"ד ר"ב: **ב** ה"ב ואת כו' כו. שם. מ"י. שם ה"ב. ר"ל מס"ב שם מ"י. ר"ל: **ג** האשה שנדרה בנזיר. כ"ל ע"ב ר"ח ע"ב נזירים ע"ב ע"ב מ"ר שם מ"ב מ"ם מ"ב פמ"ב שם ר"ם:

שנויי נוסחאות

פ"ד א ואני ואני. נד"ל ונכ"ק ונמסנ"ל ג' פעמים ואני ואני הו"ע; נפי' הר"ם ואני ושמע חבירו ואמר ואני ע"ם. (כולם). נד"ל ליתא בטעות. (אמר) הריני. נד"ל ונכ"ק ונמסנ"ל ליתא. ושערי. נד"ל ששרי: **ב** קיים. נד"ל ונכ"ק ונמסנ"ל בטל. ומ"ל חוי"ט. (ואתה). נכ"מ ליתא; נכ"ק ואת. ואמר. נכ"מ ושמע בעלה ואמר: **ג** ביין. נמדנים פ"ב ע"ב יין וכן נס"ק. וביטמאה. נמסנ"ל ומטמאה וכן נסמוך; נכ"ק ונ"מנ"ל ושישמא וכן נסמוך.

תוספת רעק"א

פ"ד א [אות כה] בהרע"ב ד"ה **פי** כפיו והוא שיאמר פי כפיו מיין, דאילו אמר על פיו שיהי' נזיר לא הוי נזיר אא"כ אסר כן על אבר שהנשבה תלוי' בו, (אבל דעת התוי' שבתב"ר ששמע אין צריך לומר מיין ע"ש): (אות כו) תי"ט ד"ה ואני. משתי אותו שאחריו. דמזה נשמע דאד בחבריה מתפיס דאילו כלם בקמא מתפיס גם בהותר אמצעי דקתני הריני נזיר ואת

רבי יהודה אומר וכו'. ופסקו הרמב"ם בפירושו ובחבורו פי"ב מהלכות נדרים וכתב הכ"מ משום דמשמע ליה דלאו לאפלוגי אחת אלא לפרושי ע"כ. וכיולא בזה רבים שכמו בלשון פלוגתא אע"פ שלא באו לחלוק וכתבתי בפ"ג דבכורים: תספוג מכת מרדות. פי' הר"ב מדברי סופרים וכו' וכתב הר"ן בפ"ד דכתובות ולמה קורין אותו מכת מרדות מפני שמרד בדברי תורה ובדברי סופרים [ע"כ והטעם שכתב שמרד בדברי תורה אחת אליבא דסברת ליה דמכין על מלות עשה ומכין על דברי סופרים שיש בלא אומר ובלא מספר ועד שתלא נפשו. וכן דעת הרמב"ם בהלכות חמץ ומצה פרק שני. אבל הר"ן עצמו לא מסיק כן דא"כ יש תומר בדברי סופרים מבדברי תורה. אלא כהרמ"ה דכתב שמכין אותו באומר ולא בל מצלקות של תורה. וכך הם דברי הר"ב. וכתב עוד הר"ן ומיהו ודאי מכת מרדות שהיא על עבירה שמכת מכין אותו עד שתלא נפשו או עד שיקבל עליו דברי חכמים ומ מ אין מדקדקין במכות מרדות ברלועה של מלקות ונס אלו הדברים אפשר שהם בכלל דברי הר"ב]: ד אם בלו היתה בהמתה תלא והרעה בעדר. דכי אקני לה מידי דלא לריכא לה לא אקני לה. גמ'. ["ועמ"ב במ"ד פרק דלקמן]: ואם שלה וכו'. פירש הר"ב כגון שנתן לה אחר בהמתה ע"מ לבעלה רשות בהם. יהבי היתה בגמרא. ונתבו התוספות שלריך ג"כ שיאמר לה [אלא] מה שלה מוכלת ומותנת לפיך כדתנן במ"ח פרק בתרא דנדרים. ועיין מ"ש שם. וכך כתב הרמב"ם בפ"ט מהל' זמירות: ההחטאת תמות כדמפרשינן בגמ' לעיל [דאלמא שהפר לה בעלה והיא לא ידעה ועכ"ה לריכה כפרה וסליחה מנאמר (במדבר ל') איש הפרם וה' יסלח לה] והיא בחטאת שמתו בעליה דגמירי דלמיהה אחלא. רש"י. ["ועיין ברש פרק ו' דיומא וריש פ"ד דתמורה]: ואינם טעונים לחם. וטעמא פי' הר"ב במ"ב פ"ג דמעילה: כתומין. פירש הר"ב שלא הפרישתן אלו הם לחטאת ואלו הם לעולה כו'. לא דוקא. אלא אפילו אמרה אלו לחטאת ולעולה ולשלמים. ואיכא דאמרי אפילו אמרה אלו הן לחובתי מפורשים הן. ולא"ד פסק הרמב"ם בפ"ד מה"נ: יפלו לנדבה. טעמא שם במעילה במשנה. וכתבו התוס' דאלא אם למתני הכא אם שלו הן חולין כדתני בריש: לים המלח. עיין מ"ש במשנה ג' פ"ג דמסכת עבודה זרה ועיין מ"ש בפרק"ב דפסחים: ולא מועלין בהם. דכיון דלים המלח אזלי לא קרינן ביה קדש לה' וה"ה דלעיל גבי בהמה מני למתני לא נהנין ולא מועלין. תוס': יביאו שלמים. ואל"ל דאין מועלין בהן וכדמפרש בפ"ק דמס' מעילה. רש"י. ועוד ממשנה גופה מפורש דמידי הוא טעמא

הפר לה בעלה. שם ושם. מיי' שם הלכה י"ח; מכת מרדות. שנה מ' ע"ב וגמומה ל"ג ע"ל בהגהות מ"ה ע"ב מזיר ל"ח ע"ב חולין ק"ל ע"ב. מיי' שם: ד האשה שנדרה בנזיר. ל"ד ב"ח ל"ח ע"ב נדרים ל"ג ע"ל. מיי' פ"ם מהל' מזימה פ"ם. החטאת תמות. מיי' נזירות שם ל"ה ולא תמרים. ועולה נו' עיי' חוס' יומא ל"ח ע"ב ל"ה ורש"י עולה. הא' לה מעות סתומין. מתות מ' ע"ב תמ"ל ל"ח ע"ל מיי' שם פ"ו. מעות מפורשין. מיי' שם. דמי חטאת. פי' ירושלמי פוסק פ"ב ה"ו. לא נהנין לא מועלין. מיי' שם ופ"ל מ"ג מ"ה ל"ב. דמי עולה נו'. מיי שם ושם דמי שלמים. מיי' פ"ם מ"ג מזימה רש"י.

שנויי נוסחאות

(אם אינה סופגת את הארבעים. בכי"ל ליתא. הספוג. נד"ל תספוג את?) מכת. בכי"ק סכות: ד והפרישה. בכי"ק הפרישה. שלו היתה בהמתה. נ"כ"ל. הבהמה וכן בסיוק; נד"ל ובכי"ק משלו היתה בהמה. תצא. נד"ל תבא (?) שלה. נד"ל ובמכנ"ל ם ש ל ה. בהמתה. בכי"ק בהמה. ועולה. נד"ל ובכי"ק והעולה. והשלמים. במכנ"ל ו ש ל מ י ם; במכנ"ל שלמים. תקרב. בכי"ק ובמכנ"ל יקרבו; נד"ל יקריבו. ילכו נד"ל יוליכו. ולא מועלים (בהן). נד"ל ובכי"ק ובמכנ"ל ליתא. יביאו. נד"ל יביא וכן בסמוך; בכי"ק יבואו וכן בסמוך.

תוספת חדשים

פ"ד ד תוי"ט ד"ה

החטאת כו' רש"י. פוכ"כ הרוס' ולא הבנתי דבריהם דהתם חטוס דיכוונה לאיסור לבל רבא הוי קרבנות המיר עיבור בלי סוס העבירה ועוד היאך שייך טעם זה לקרן בני קהן והם ליינו שם לכאן ול"ל דהיינו טעמא דכיון אלמה ידעה שבעלה יוכל ל"ר ולעפ"כ הקדישה

ראשון לציון

פ"ד ג תוי"ט ד"ה רבי

יהודה אומר כו' וכתב הכ"מ כו' עי' יסלי.

תוספת רעק"א

ק' לי איך שייך קיום קודם שנדרה הא מתני' מפורשת פ"ו מ"ו דנדרים דמיום קודם לנדרים לא הוי קיום וצ"ע. ובתוס' מבואר דטעמא דברייתא בתולה נדרו בנדרה היינו שאם את תהיה נזירה גם נזירותי יחול וס"ל דהבעל מעקר עקר וא"כ אם יפר לה יבטל נ"כ שלו מעיקרא יהוי בטפר לעצמו (וקאי בלא יחל) מתני' דא"ל ואת מאי הייתו שהוא מקבל נזירות אנשי' בכל ענין ואינו תולה בדירה עיי"ש. וא"כ לפ"ם דקי"ל דבעל מיגו נייז ולא יתבטל נדרו מתני' דהבא גם באומר ואת בניהותא ותולה בדירה מ"מ יפר שלה ושלו קיים. וע' בס"ל פ"ב ה"ד מהל' נזירות (ואפשר לומר סדעת רש"י וה"ע"ב שבוודאי ניחא לי' במה שאמרה אמן והוי קיום בלב שהוא קיום כברייתא דנדרים דף ע"ם: ג [אות כח] הפר לה בעלה. ששמע דלאחר ההפרה סותרת לבסא לחתים ואף לפ"ש בתי"ם בפרקן מ"ה ד"ה א"ו לתפ' דסומאה לא מקרי עינוי נפש ס"ם כיון דאין נזירות לחצאין מוכר הכל. ובאמת לענין סומאה כלא"ה משקי' בסוגי' נדרים דמקרי ע"נ יכסו שהשוג לנכון המוהרש"ה לקמן על התי"ם. ומ"ם נ"ם בסברא דנ"ל לענין דמוחרת גם בחרצנים וזגים דליכא ע"נ מסעמא דאין נזירות להצאין בסבואר בסוגי' דנדרים שם: [אות כט] תי"ם ד"ה תכפ"ג. ודקל ממלקות של תורה. וברש"י ביכסות פר"ג כ' מאי לוקה לא בכות ארבעים אלא רוידוי מ"רבנן שהג קלות ראש בעצמו. והריב"ש בסי' ע' כתב ודתים אמרי שיש בסבות מדת המסבר דתורה אלא שאינן חוקות כמ תן ווהו לפי מ שאמרו רו"ל פ"ק דקדושין הקורא להבריו עבר יהי' בנידוי מגזר מופן את הארבעים ווה אינו רק מלקות דרבנן ואסרו בו מופן מ' והפר"ח א"ח סי' תע"א ס"ב כ' דלשיטת רש"י הנ"ל ג"ל דהתיא דמגזר שניא כיון דאמר שחבירו עבר בלאו לפיכך מיפן מ' כדין עבר בלאו עיי"ש ד [אות ה] תוס' תדשים. וכ"כ התוס'. אינו מפורש כן בתי"ם. אלא שכתבו וז"ל אע"י שהיפר

יבין תפארת ישראל יבין

שבתיקותו מיד אח"כ תהיה הקמה] : ט) אפילו היפר לה אחר כך, דבעל רק מיגו נייז כלעיל סי' ו' ולפיכך לא הוה הקרחת ספק דכל עוד שלא הפר הנדר קיים, וגם בלא זה כל נדר לית ביה הקרחת ספק שמא יתיר נדרו, מדהוא דבר הדם לגמרי שמא לא יזקקו להתירו [כתוס' מכות ע"ז ב'] : י) אחר כך : יא) להכותה מדרבנן לפי אומד בית דין וכפי לורך השעה, על שמרדה בדברי חכמים : [וי"א דאיכות לשון ייסור, כמו יפה מרדות אחת בלבו של אדם [בהכות דיז א']. וי"א שהוא י"ג הכלות שלש של מלקות. ועמ"ש פ ג דמכות סי' ג'. מיהו המאלן מלקיים עשה אפילו דרבנן, מכין אותו מדרבנן עד שיחות לו עד שיקיים העשה [כתוכות דפ ו א']: יב) שנתן לה ח' על מכת שתין לבעלה רשות בהמתנה [כפי א דנדרים מ"ח]: יג) ולא היה כהקדם בטעות דאינו הקדם [בפיה], דהכא ידעה שיוכל בעל להפר ואפ"ה הקדישה: יד) כשאר שלמי נז ר, ולא בכל שלמים שמאכלים לב' ימים ולילה א': טו) ולא כשאר שלמי זיר: טז) שלא פירשה אלו יהיו לחטאת, ואלו המטבעות יהיו לעולה עולה, ואלו לשלמים. ולרמב"ם [פ"ט מגזירות] דדיקא כשהפרים שהם ולא אמר כלום מחשבו סתומים אבל כשאמר אלו לחובתי, אף על גב שלא פירש עולה וחטאת, דינן כמפרש ויולכו כולן ליש המלח : יז) ר"ל לתיבה שבעזרה, שקונין מזבן עולות נדבה כשהמזבח פנוי, אף על גב דדמי העלאת מעורב בהן, ולא בדאוריתא אין בדירה [כפילה ל"ז א']. אפ"ה הלכה לעשה מסיני הוא שיהיו כולן באין לנדבה [ש"ם] : יח) לכתחילה : יט) דבנהנה פטור מיקרבן מעילה. דמדאולי לאבוד אלו קדשי ה' הוו : כ) ואין מועלין בהן

הרי זו סופגת את הארבעים על שעברה קודם הפרה: תספוג מכת מרדות. מדברי סופרים ומכות מרדות האמורה בכל מקום כפי מראה עיני הדיין וכפי לורך השעה ודוקא בעבירה שכבר נעשתה אבל גבי מלות עשה כגון עשה סוכה ואינו עושה. טול לולב ואינו נוטל מכין אותו עד שיעשה או עד שתלא נפשו: ד ואם שלה. כגון שנתן לה אחר במתנה ע"מ שתין לבעלה רשות בהן דנכסי מלוג ונכסי לאן ברזל כולן מבועבדים לבעלה: הטאת תמות. ממתינין לה עד שתמות: ונאכלין ליום אחד. כשלמי נזיר שאין נאכלים אלא ליום ולילה: ואין טעונין להם. שכל שלמי נזיר טעונים להם. וזו הוחיל והפר לה בעלה אין שלמים אלו טעונין לחם: היו לה מעות סתומים. שהפרישתן סתם לקרבנות נזיר. ולא פירשה אלו הם לחטאת ואלו הם לעולה ואלו הם לשלמים: יפלו לנדבה. לחיבות שבמקדש משליכים בהם שאר מעות נדבה וקונים מהן קרבנות שכלן עולות: לא נהנין ולא מועלין. לכתחילה אסור ליהנות בהן

את הארבעים[יא]. [יב]הפר לה בעלה והיא לא ידעה שהפר לה בעלה. והיתה שותה ביין ומיטמאה למתים[יג] אינה סופגת את הארבעים. ר' יהודה אומר אם אינה סופגת את הארבעים תספוג מכת מרדות[יד]: ד האשה שנדרה בנזיר. והפרישה את בהמתה. ואחר כך הפר לה בעלה. אם שלו היתה בהמתה. תצא ותרעה בעדר. ואם שלה היתה בהמתה[טו]. החטאת תמות[טז]. ועולה תקרב עולה. והשלמים תקרב שלמים. ונאכלין ליום אחד[יז]. ואינן טעונין להם[יח]. היו לה מעות סתומים[יט]. יפלו לנדבה[כ]. מעות מפורשין. דמי חטאת ילכו לים המלח. לא נהנים[כא] ולא מועלים בהן[כב]. דמי עולה יביאו עולה. ומועלים בהן. דמי שלמים יביאו שלמים[כג]. ונאכלין ליום

בהן ואם נהנה אינו חייב להביא קרבן מעילה האומר בכל מי שנהנה מן ההקדש: ה נזרק עליה אחד מן הדמים אינו יכול להפר. דלאחר שנזרק הדם. היא יכולה לשתות יין ולטמא למתים. ואין כאן יותר נדר על עצמו נפש: רבי עקיבא אומר אפילו נשחטה עליה אחת מכל הבהמות אינו יכול להפר. משום הפסד קדשים: תגלחת טומאה יפר. שלריכים לחזור ולמנות נזירות טהרה ויכול לומר אי אפשי באשה מגולה ומעוה משתיית יין: אף בתגלחת הטהרה יפר. כדי שלא תצטרך להחטאת בגלות דגלות באשה עול היא ותגלח קמא סבר אין הגלות עול שהרי יכולה לעשות פאה נכרית. ואין הלכה לא כרבי עקיבא ולא כרבי: ן האיש מדיר את בנו בנזיר. כשהוא קטן עד שיביא ג' שערות אחר שיהיה בן י"ג שנה ויום אחד וכל דין נזירות עליו ואביו מביא קרבנותיו ואם נטמא מביא קרבן טומאה והלי מדירו שאומר לו תהא נזיר לו הרי בני פלוני נזיר והוא שלא ימחה לא הבן ולא הקרובים ודבר זה הלכה מפי הקבלה: כיצד גלח או שגלחוהו קרובים. כילד שעשה האב בקרבנות בזמן שגלח הבן ולא קבל הנזירות או שגלחוהו קרובים. או מיחה או שמיחוהו קרובים דבטל הנזירות. ודוקא כשמיחה הוא. או מיחו הקרובים מיד. אבל אם התחיל לנהוג נזירות. או שקבל עליו הנזירות אז לא מצי לממחי לא היא ולא קרובים: ן האיש מגלח על נזירות אביו ואין האשה מגלחת על נזירות אביה.

אחד ואינן טעונין להם[כא]: ה נזרק עליה אחד מן הדמים. אינו יכול להפר[כב]. רבי עקיבא אומר. אפילו נשחטה עליה אחת מכל הבהמות. אינו יכול להפר[כג]. במה דברים אמורים. בתגלחת הטהרה. אבל בתגלחת הטומאה. יפר[כד]. שהוא יכול לומר אי אפשי באשה מגולה[כה]. ר' אומר אף בתגלחת הטהרה יפר[כו]. שהוא יכול לומר אי אפשי באשה מגלחה[כז]: ן האיש מדיר את בנו בנזיר[כח]. *אין האשה מדרת את בנה בנזיר. כיצד[כט] גלח. או שגלחוהו קרוביו. מיחה[ל] או שמיחו קרוביו[לא]. היתה לו בהמה מופרשת. החטאת תמות. ועולה תקרב עולה. והשלמים יקרבו שלמים. ונאכלין ליום אחד[לב] ואינן טעונין להם[לג]. היו לו מעות סתומים[לד]. יפלו לנדבה[לה]. מעות מפורשין. דמי החטאת ילכו לים המלח. לא נהניין[לו] ולא מועלין[לז]. דמי עולה יביאו עולה. ומועלין בהן. דמי שלמים יביאו שלמים[לח]. ונאכלין ליום אחד. ואינן טעונין להם: ן האיש מגלח על נזירות אביו[לט]. ואין האשה מגלחת על נזירות אביה[מ]. כיצד מי שהיה אביו נזיר. והפריש מעות סתומים[מא] על נזירתו. ומת. ואמר[מב] הריני נזיר על מנת שאגלח על מעות אבא.

טעמא דיפלו לנדבה. אלא משום דדמי שלמים מעורבים בו שמע מינה דבשלמים אין מועלין ["ומיהו אע"ג דפסקא דמתני' דבמעילה הכי משמע ליתא למסקנא אלא דיפלו לנדבה הלכה היא בנזיר כמ"ש שם בס"ד]: ה נזרק עליה אחד מן הדמים. עיין במ"ש פ"ו ומ"ש שם בס"ד: אינו יכול להפר. כתב הר"ב דלאחר שנזרק כו' היא יכולה לשתות יין ולהטמא למתים ליטמא דמתני' ט' פרק ו' [הוא] דנקט. אבל והלי דבמעוה מלטמא למתים אין כאן עטוי נפש: רבי עקיבא אומר וכו' אין יכול להפר. פי' הר"ב משום הפסד קדשים. ומסיק בגמרא כשנשחטה החטאת שאם יפר לה נמלאת בהמה זו תגלח לבית השרפה שהיא אינה לריכה לחטאת. וגם לא יכול לזרוק דמה לשם שלמים דחטאת שלא לשמה פסולה: אבל בתגלחת הטומאה יפר. אע"פ שקרבו הקרבנות של תגלחת הטומאה. רמב"ם שפ"ד מה"ג: אי אפשי באשה מגולה. פי' הר"ב משוה ומגוה מכתיית יין ומיגו מיזל עם שם הנעוי בכוף פ"ט דנדרים שהנעוה מגולהן. והקשו התוס' דלמה לא אמר ליטמא דנעוי ולריך לומר דקאי אדרבי עקיבא דקאמר [שאפילו] שנשחטה אחת מן הבהמות אינו יכול להפר מפני שאפשר לבא להפסד קדשים אע"ג דאסירה בין עד [מיזרק הדם] ויש כאן עטוי נפש פירתא ["בשביל הוא פורתא אינו יכול להפר] בשביל הפסד קדשים אבל בתגלחת הטומאה דאיכא עטוי נפש גדול בסותרת ובעיא לממני נזירות אחרת [מודה] שיכול לומר

אי אפשי בשאינה מגולה. אלא אם כן הלכה מפי הקבלה: לה אי אפשי [בעטוי] גדול ע"כ: אי אפשי בשאינה מגולה. אמר כתב הר"ב דלאחר שנזרק הדם [ואם כן אינו יכול להפר] בשביל הוא פורתא אינו יכול להפר] בשביל הפסד קדשים אבל בתגלחת הטומאה דאיכא עטוי נפש גדול בסותרת ובעיא לממני נזירות אחרת [מודה] שיכול לומר אי אפשי בשאינה מגולה. אלא אם כן הלכה מפי הקבלה: לה אי אפשי [בעטוי] גדול ע"כ: אי אפשי בשאינה מגולה. אמר כתב הר"ב דלאחר שנזרק הדם [ואם כן אינו יכול להפר] בשביל הוא פורתא [ואם כן אינו יכול להפר] בשביל הפסד קדשים אבל בתגלחת הטומאה דאיכא עטוי נפש גדול בסותרת ובעיא לממני נזירות אחרת [מודה] שיכול לומר אי אפשי בשאינה מגולה. אלא אם כן הלכה מפי הקבלה: לה אי אפשי [בעטוי] גדול ע"כ: אי אפשי בשאינה מגולה. אמר כתב הר"ב דלאחר שנזרק הדם [ואם כן אינו יכול להפר] בשביל הוא פורתא [ואם כן אינו יכול להפר] בשביל הפסד קדשים אבל בתגלחת הטומאה דאיכא עטוי נפש גדול בסותרת ובעיא לממני נזירות אחרת [מודה] שיכול לומר אי אפשי בשאינה מגולה. אלא אם כן הלכה מפי הקבלה: לה אי אפשי [בעטוי] גדול ע"כ: אי אפשי בשאינה מגולה. אמר כתב הר"ב דלאחר שנזרק הדם [ואם כן אינו יכול להפר] בשביל הוא פורתא [ואם כן אינו יכול להפר] בשביל הפסד קדשים אבל בתגלחת הטומאה דאיכא עטוי נפש גדול בסותרת ובעיא לממני נזירות אחרת [מודה] שיכול לומר

ה נזרק עליה. ר"ה פ"ו. ר"ע אומר כה. מיי' פ"ד מ"ג. מזיחות פ"י. ן האיש מדיר כ"ל. כ"מ פ"ב. כ"מ פ"ב. כ"מ פ"ד. מיי' פ"ד מ"ב. כיצד גלח מי' היתה לו בהמה מ"ל מיי' שם הפ"ו ופ"ח שם מ"ב. ל"מ ולא מועלין. מי' פ"ב מ"ג. מע"ב ה"ד ופ"ד שם מ"ב. רמ"ב עולה כה. מ"ל פ"ב מ"ל מזיחות מ"ב. ן האיש מ"ל כ"ל. מ"ל פ"ד. מ"ל פ"ב מופס: כ"ל פ"ב מיי' פ"ח שם הפ"ו.

שנויי נוסחאות

ואינן. במס"ב: ואין: ה מכל הבהמות. בכי"ק מן הבהמות. באשה מגולה. בכי"ק אשה. וכן בסמוך. רבי אומר. במס"ב ר"מ אומר. וכן בר"י וכוס. מגלחת. בכי"ק ובמס"ב מגילחת: ן (כיצד גלח או שגלחוהו קרוביו). בכי"מ ליתא: בד"מ ובמס"ב ..קרובים וכי"ק (ומס גילח.. שגילחוהו וכ"ה בס נכ"מ) וכן בסמוך. שמיחו. בד"מ ובכי"ק ובמס"ב שמיחוהו. ועולה. בד"מ ובכי"ק והעולה. מן היו לו מעות סתומין עד סוף המשנה ליתא בד"מ. יביאו עולה. בכי"ק יבאו וכי' לעולה. לולה בסמוך יביאו שלמים: ן סתומים על נזירותו. בד"מ ובכי"ק לנזירותו וכן בסמוך; בכי"מ סתם לנזירותו וכן בסמוך. על מעות. במס"ב: על נזירות ששת.

תוספת חדשים

הקרבה קדשה עכ"פ לענין זה וקלקין בני אב שהפרים בשביל בנו הקטן ונ"ל וע"ל בפרק דלקין מ"ג מ"ם. ובזה מיובב ג"כ מה שהקשו בסוטה פ"ג מיסנה ו' כמ"ש הרוי"ש שם בד"ה הלו"ל עכ"ם: (מתורת"ת ז"ל): שם ד"ה אינו יכול כו'. לין כאן עיטוי נפש ונעלם: ן הר"ב גמ' דנדרים פ"ג ע"ב דבני טומאה נמי אית לה נזירות וכו' וכיון הוס' שם ל"מ שאם מדרה אלא הלך לבית הבל בעלה מיפר לה משום עיטוי נפש עכ"ל (ר' הי"ל):

ראשון לציון

ה כתוי"ם סד"ה אי אפשי בתגלחת מגלחת כו' ורבי כו' ומשמה שבגמ' ובגמ' הגירסא ר"מ וכן בר"י וה כ' אבל נעתיק ערך פאה איתא בני' הספר רבי אומר:

תוספת רעק"א

שהיפר לה כדמפרש לה טעמא דמתני' ביון דבעי בארה רוי בחטאת שמתו בעליה עכ"ל. וכוונתם בס"ש לעיל בפרקי' דכ"א ב' דבעיא בפרה על שציערה עצמה מיין בר"א הקפר עי"ש (ובן נ"כ בחוות ר"ש"). ודע שמבואר בסוגיא דלשם

יכין — תפארת ישראל — יכין

בהן ובכל שלמים שאין מועטין בהן רק בחימורין אחר זריקת דמן כספ"ח דמעילה: כא) מיהו בהיו המעות של בעל כולן יולאין לחולין: כב) דכבר מוקדשת ביין, ואין כאן עטוי נפש שיפר [אבל משום טומאה כל ז' אינו מפר. ולא דמי לנדרה שלא תלך לבית האבל דמפר [בנדרים דפ"ג כ']. דגיל דהתם עכ"פ אי"ל להעמא]: כג) משום הפסד קדשים: כד) אף שקרבו הקרבנות דתגלחת טומאה: כה) כלומר מעוטה מיין: כו) אף לאחר זריקת דמים, וקודם נלוח, אף שכבר עבר עליה מיין: כז) אף דהסורה ליגע פרועה ראש [כפ"ב מ"ו] ואפילו [בפאלטע עור] אסיר מטים מרחית עין, דאסור אפילו באיסור דרבנן [כפ"ח אף

ם) ואין האשה מדרת כו' עי' בדר"ק דיש שיטות לי בשמוק ודבר נדר (ר"ע אינר בגליון הש"ס) ז"ל הרד"ק לני תמה איך אל נדרה על בנה שיהיה ניר ועוד אלא היה בעולם ואין אל הנדר בלון ואפילו היה בעולם הני אמרו האיש מדיר את בנו מיד ואין האשה מדרת את בנה בנזיר ואפי' באיש לא מלינו בו שעשה אלא אמרו הלכה היא בנזיר. ואל"ה כי אלקה עבה הנדר ג"כ אחרי שנעשה מאבינו זה לא ראינו. ויאלך הנית הפסוק לפסוד עקר הנדר וכתב נדר מנה שלינו נדר. זה ראוק. ויותר לני תמה איך לא דברו חז"ל בזה הדבר כי לא מלאתי נדבריהם בזה שום דבר לא בירושלמי ולא בתלמוד. עכ"ל.

שנויי נוסחאות

מי שאמר פרק ד נזיר

ר' עובדיה מברטנורה

אמר רבי יוסי הרי אלו יפלו לנדבה וכו'. ואין הלכה כרבי יוסי אלא בין במת אביו ואמר הריני נזיר על מנת שאגלח על מצות אבא בין שהיו הוא ואביו נזירים ומת אביו מגלח על נזירות אביו ואם היו בנים רבים. *וקדם אחד מהן וגילח על נזירות אביו זכה:

תוספת יום טוב

אמר רבי יוסי הרי אלו יפלו לנדבה. אין זה מגלח על נזירות אביו. איזהו שמגלח על נזירות אביו. מי שהיה הוא ואביו נזירים. והפריש אביו מעות סתומים לנזירתו. ומת. זה הוא שמגלח על נזירות אביו(ה):

כו' וכלומר או שהיה וכו'. ועיין ספ"ג דסוטה [וא"ג יש לגרוס בדברי הר"ב אלא *)בין במת]:

*) וכן הוא בין נרע"ב ד"ר. אך במפעות שלפני הרוי"ט (ריווא דטרינע) היה כתוב „בן שמת" ולכן נדחק לפרש „בין שהיו" כלומר או כו' ואח"כ בהוגאה ניה (ד"ק) עמד על האמת.

אין זה. במסני"ל אין הוא. בכי"מ ליתה (אי זה מגלח על נזירות אביו); בכי"ק אלא שאין זה (?). ועיין עוד בכס"ל ובתוס' מה שנוגע לגוסחת משנתנו. שמגלח ע"נ אביו. בכי"ק שהוא מגלח. וכן בסמוך.

תוספת רעק"א

ן (אות לא) הרע"ב ד"ה אר"י. וקדם א' מהן כו' זכה. בסוגי' איבעי' דלא איפשיטא אם הלכתא גמירי לה כל דקדים גלח גלח א"ד ירושה נסרינן לה ופלגא הי'. והרמב"ם (לפי דרכו דאת"ל ה"ו פשיטו') כ' דירושה הוא ויש לכל א' סהן לגלח על חלקו והבכור נוטל בהן

יכין תפארת ישראל יכין

לה) אף דמסתבר דזה מגרע גרע מאילו אמר ע"מ שאגלח על מעות אבא, דהרי הכא נזר על מעות עצמו, וקיימא לן דאפילו לא היה נזיר כשמת אפ"ה מגלח על נזירות אביו:

שי שנים. והוע"ב שב' דאי קדם וגלח לא ירעתי מעכא דנקט כך בפשיטות והא הוא איבעיא דלא איפשיטא ופלגי לה (והרמב"ם בפי' המשנה ב' כסו דרע"ב. ואולי האיבעיא כששני הבנים נזירים): או דאפשיטא אידך צד דירושה הוא

ציונים

בית שמאי פרק ה נזיר

תוספת יום טוב ר"ע מברטנורה

פרק ה **א בית** שמאי אומרים הקדש טעות הקדש וכו' מכוס דכתר הכי איירי בנזירות בטעות נקט הכי פלוגתא במכילתין. וכן מכוס פלוגתא דב"ש וב"ה דבסמוך. גבי מי שנדר ונאכל לחכמים כו' א"ל ב"ה לב"ש לא אתם מודים בזה שהוא הקדש טעות וכו'. תוס': הקדש טעות הקדש. פירש הר"ב דילפינן מתמורה כו' ובגמרא פריכין מה אילו אמר הרי זה תחת זה לחלי היוסי מי הויא תמורה מהיא שעתא [בתמיה] אלא עד דמטי תלי היוסי הוא דהויא תמורה. ה"נ לכי מגליא מלתא. ומסיק [בפירוש התוס'] דשאני תמורה דליכא לפרושי מלתא בעינן אחר כלל ממה שאמר זו תחת זו לחלי היוסי אבל הכא יש לנו לפרש דבריו דמתחלה נתכוין להקדיש ל"ש שאור ל"ש לבן שיאל מפתח ראשון והא דקאמר שאור לפי שטעה והיה סבור שהשאור יצא ראשון לא יאמנו את ההקדש מלחול על השאר שיצא מביתו אפילו על הלבן חל ההקדש ע"כ. ועיין לעיל רפ"ב: **ב** חבית של יין שתעלה כו'. מסיק בגמרא במקום שהיין כס ביוקר מן השמן ואפ"ה קאמרי ב"ה דאינו קדוש לע"פ שמה שתעלה בידו הוא פחות מדמיו מדמי מה שנדר והוי דומיא דדינר זהב וכו'. וא"ת למאי אילטריך למתני חבית כו' וכ"ל דהואיל ומטיגן קדוש קדושת הגוף וכן קדוש קדושת דמים אמטיגן נמי דדבר הקדוש קדושת דמים ונפדה דהכי הוה דינא דמקדיש יין לו שמן סתם דאע"ג דראוי למזבח אפי' הכי סתם הקדש לבדק הבית וימכר לצריכין והדמים יפלו לבדק הבית. וכדתנן במכה ח' פ"ד דשקלים. ואין לחלק דהתם דוקא מכוס דהקדיש כל נכסיו. שהרי הרמב"ם כתב בהדיא בפ' ה' מהלכות ערכין. המקדיש את בהמתו סתם. אם הקדיש נכסיו סתם ראוין כל בהמה תמימה וכו': **ג** מי שנדר בנזיר כו'. פירש הר"ב והוא לא מזהר מלשתות יין והכי נקט הרמב"ם בפרק ד' מהלכות נזירות

פרק ה **א בית** שמאי אומרים הקדש טעות הקדש. דינפקין מתמורה דהוי אפי' בטעות דכתיב (ויקרא כ"ז) והיה הוא ותמורתו יהיה קדש ודרשינן יהיה לרבות שוגג כמזיד: וב"ה אומרים אינו הקדש. דלא גמרינן תחלת הקדש דבר שאינו בא מכח הקדש מתמורה שהוא סוף הקדש שבא מכח דבר אחר שהיה הקדש: **ב** דינר זהב. *ריש אטמוטינן במידי דקדוש קדושת הגוף. והכא אטמוטינן במידי דקדוש קדושת דמים: **ג** מי שנדר בנזיר. בלשון שהיה דומה לו שלא היה נזיר: ונשאל לחכם ואסרו. ואמר

פרק ה **א בית** שמאי אומרים. הקדש טעות הקדש(א). ובית הלל אומרים אינו הקדש. כיצד אמר שור שהור שיצא מביתי ראשון(ב). הרי הוא הקדש ויצא לבן. בית שמאי אומרים הקדש(ג). ובית הלל אומרים אינו הקדש: **ב** דינר זהב שיעלה בידי ראשון הרי הוא הקדש. ועלה של כסף. בית שמאי אומרים הקדש. ובית הלל אומרים אינו הקדש. חבית של יין שתעלה בידי ראשונה. הרי היא הקדש. ועלתה של שמן. בית שמאי אומרים הקדש. ובית הלל אומרים אינו הקדש(ד): **ג** מי שנדר בנזירה. ונשאל לחכם

פ"ה **א** בש"א הקדש כו'. ל' פ"נ נ"ב ק"ב פ"נ עיכן כ"ב כ"ח ירושלמי סמוכות פ"ב ה"ל נזיר פ"ה ה"ד. ובה"א כו'. מי' פ"ז מהל' ערכין ה"ז ופ"ם דהל' נזירות ה"ח: **ב** דינר זהב כו' נ"ח פ"ח. **ג** מי שנדר בנזיר כו'. נ"ח פ"ד מ"ד. מהל' נזירות ה"ב.

שנויי נוסחאות

פ"ה **א** ויצא לבן. בכי"ק יצא. **ב** והרי הוא). בכ"ל ליתא. ועלה. בכי"ק עלה. בידי ראשונה במסני"ל לידי.. בכי"ק ראשון. ועלתה. בכי"ק ובמסני"ל ועלת. **ג** שנדר. בכי"ק שנזר; בכס' ד"פ ודי"ן הבית הטויים ל"ח שנזר ולא נדע כקומה (והכי"ק לא היה לפניו) ועי' רס"י. ועי' שד להלן: לחכם. נד"ג ובכי"ק ובמסני"ל לחכמים וכן בסמוך.

תוספת חדשים

פ"ה **א** תוי"ט ד"ה הקדש טעות כו' ה"נ לכי מגליא מילתא. דינא בחור תחלה קדוש ולא הבחא דנפיק לבן כיוצא דהא לא מיגליא מלתא דקאמר (רס"י): **ב** שם ד"ה חבית כו' וא"ת למאי כו'. וכ"ל דכא לאטמוטינן דנוחא לב"ש דה"ל דינא דיין

תוספת רעק"א

פ"ה **ב** (אות לב) בהרע"ב ד"ה דינר כו' ריש"א אשמועי' ותוס' כ' דצריכי. דדינר של זהב אצטריך לאשמעינן דבעין רעה מקדיש דדוקא הכי חוא דס"ל לב"ש דהוי הקדש אבל

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ה **א**) נקט לה הכא לידי סיפא דנזירות בטעות: **ב**) היינו ראשון לכל השאורים שיצאו מביתו. הא אלו לא הוה אמר מלה ראשון ויצא לבן, גם לב"ש אינו קדוש דהרי רק שאור לבטילא הקדיש. אבל מדקאמר מלת ראשון, אמרינן דנתכוון רק לשור שיצא ראשון, ושאור דקאמר לאו דוקא דרק שאור היה שיצא שאור ראשון: **ג**) דסבור שיצא שאור: **ד**) כ"ל **הקמ"ל נכא** דשור בקדש קדושת הגוף, לרבותא דב"ש. **ונכא דדינר בקדשים ושיש**, לרבותא דב"ש. ובכא דיין לרבותא דהרוייהו, לב"ש אף דטעות נשדר הוא דאמר דהיו יין לא הזי שמן, ותו דמסתבר דרק ליין נתכוון, דמלוה לפרוש ממנו [בכ"ב ד"ל ע"א ופירוכין דס"ם א']. ולרבותא דב"ה, מדקיי"ל דמקדיש בעין יפה מקדיש [כרמב"ם מערכין פ"ד הע"ו], א"כ סד"א דוקא שור שאור דמעלי טפי מלבן [כס"ם הכא], וכ"כ דינר זהב עדיף מכסף מס"ש שמן דעדיף מיין [כס"ם הכא] סד"א דמודה ב"ה דלשמן וודאי נ"כ נתכוון, קמ"ל: **ה**) וסבר שאין בלשון קבלתו לשון

ואמר לו שיש בלשון זה לשון נזירות והוא לא נזהר מלשתות יין: מונה משעה שנדר. ולא קנסינן ליה טל מעבר ושתה יין. אע"ג דמספק איסור היה לו לפרוש עד שישאל לחכם והתירו. שאמר לו שאין בלשון זה לשון נזירות: תצא ותרעה בעדר. דהפרשה בטעות הוא ואלא לחולין ובהא מודו ב"ש דכיון דאינו נזיר כי קאמר לקרבנות נזירותו *ולא מידי קאמר כאדם שאינו חייב חטאת ואמר הרי זו לחטאתי: אי אתם מודים בזה שהוא הקדש טעות. ומאי שנא מריש פרקין דאמריתו הקדש בטעות הוי הקדש: אמרו להם בית שמאי. לא חשו להשיבם טקר טעמם אלא לדבריהם קאמרי להו מתשיעי ואחד עשר דקדשו בטעות דמרבינן ליה מן וכל מעשר בקר ולאן (ויקרא כ"ז): אמרו להם ב"ה לא השבט קדשו. בתמיה. כלומר גזרת הכתוב היא דתשיעי ואחד עשר הסמוכים לעשירי השבט מקדשן אם קרא להם עשירי ולא יליפינן מינה בעלמא דהקדש בטעות הוי הקדש דאינו הוי טעמא משום הקדש בטעות אלא אפי' שמיני ושביע עבר נמי אלא הכתוב שקדש עשירי כו' וגזירת הכתוב היא ולא יליפינן מינה: **ד** מי שנדר בנזיר. ובשעה שנדר היו לו בהמות ואחדעתא דהכי נדר שיקריב קרבנותיו מאותם בהמות והלך ומלאן שגנבו ומחמת זה מתחרטו על שנדר בנזיר: אם עד שלא נגנבו בהמותיו נדר ה"ז נזיר. ולא יתיר לו החכם בפתח זה. דטלד הוי. ואין סותחין בטלד: ואם לאחר שנגנבו נדר. ואמר אילו הייתי יודע שנגנבו לא הייתי נודר הרי זה פתח זיתירנו החכם: וזו טעות טעה נחום המדי שבשעלו נזירים מן הגולה ומצאו בהם"ק חרב. והם נדרו קודם שחרב הבית והתיר להן ואמרו לו חכמים דטלד הוא ואין

זה לעיקר טעמם כמ"ש הר"ב לעיל אלא עיקר טעמם דמתמורה ילפינן כמ"ש הר"ב ברש פרקין: **ד** ודאלך להבית בהמתו. מבואר הוא כי מה שאמר בכאן בהמתו מלאן שגנבו או גנבה בהמה מהן. ע"כ. ואפשר שהמשנה מתכוונה להורות זה שאפילו לא גנבה אלא אחת ולפיכך שאלן הכל בלשון בהמה אחת: הרי זה נזיר. פירש הר"ב דטולד הוי. וכתבו התוספות דטולד דלא שכיח הוא ואין מירבן הבית

כשהיה

יכין תפארת ישראל יכין

נזירות, ושתה יין: ו) אף דהו"ל לפרוש מספק אפ"ה לא קנסינן ליה. מיהו עומאה וגלוח סותרים [כפ"ו מ"ה]: ז) שאמר שאין בלשונו לשון נזירות: ח) דהפרשה בטעות היה. ולא דמי לאשה שהפר לה בעלה [פ"ד מ"ד]. דהתם בעל מינו נייז, משא"כ הכא שהנדר היה בטעות לעקר מעיקרא. וכ"כ במדיר בע [פ"ד מ"ו] דבמיתו הקרובים אפ"ה הבהמות שהפרים נשארו בקדושה, התם מדידע האב שיכולין למחות ואפ"ה הקדיש, בכל נוונא הקדים, וכ"כ אכ"ל בנזירות אשה [כפ"ד סי' י"ג], ואפילו בהומר ע"י פתח, חכם עוקר הנדר מעיקרא. ואף דלב"ש אין שאלה בהקדש, הכא שאין הלשון

טוב שהרי אמר הרי אלו לקרבנות נזירותי והרי אינו נזיר, כ"ע מודו: ט) ומ"ש מבבא דטעות שבמשנה א' דפליגיתו שם: י) במעשר בהמה: יא) והכא בשאל לחכם שאני שנעקר הנדר ופטור מעיקרא: יב) אף בשמע בשבע בטעות להתשיעי וחי"א, לא בשביל זה נעשה קודש. דהרי ומה אלו וכו': יג) וגזירת הכתוב הוא ולא יליפינן מינה: יד) דתעתא שביעי קרבנותיו. שהן הטאה עולה ושלמים, מבהמות שהיו לו אז: טו) ואפילו לא גנבו רק א' מג' בהמות שחייב, ועי"ז מתחרטו שנדר בנזיר: טז) ואין זה פתח חרטה, דנמיבה טולד דלא שכיח הוא, ואין שוחחין בו: יז) דמותר להתיר נזירתו ע"י פתח זה: יח) שמרו

קודם

תוספת רעק"א

אבל בחיפוך דינר כסף שיעלה ועלה ד"ו אינו קדוש. ורישא דשור אצטריך לאשמעינן דלבן לא מקרי יפה לגבי שחורים. וסיפא דיין ושמן אף דברוב מקומות שמן עריף פ"ם אם בגלילא נדר דהיין שם ביוקר אזלי' בחריה: ג [אות לג] בהרע"ב ד"ה תצא ותרעה כו' ולא מידי קאמר. וה"ה לדידן

בשאל לחכם והתירו. מ"ש פ"ב פ"ה. וקרא לתשיעי כו'. מ"ש פ"ח מכל' נזירות ה"ח במנ עשין ל"ב: **ד** מי שנדר בנזיר. נ"ב מ"ח מ"ו. מ"ב מהל' מ' ה"ב. הר' מעשה מעה נחום כו'. יהונתן נדרים פ"ם ה"ב.

שנויי נוסחאות

שנדר. נכי"ק נמשכי"ל שנזר. היתה. נד"ג ונמשכי"ל והיתה. אמרו ב"ה לב"ש. נכי"ק נמעות אמרו להן ב"ש. אי. נמשכי"ל אין ונכי"ק נכי"ק גם נסמון. שהוא הקדש טעות. נכי"ק שהוא.. מעיות. להשיעי עשירי ולעשירי.. ולי"א. נכי"ק על התשיעי.. ועל העשירי.. ועל י"א. לא השבט. נכי"ק ובי השבט. ובה. נד"ג ונכי"ק סה. שמיני. נד"ג ונכי"ק ונמשכי"ל השמיני. ועל י"ב. נד"ג ונמשכי"ל או על י"ב. שבא. נכי"מ לא אלא בתיב שקדש העשירי הוא. נמשכי"ל ..את העשירי והוא ולאן יסנגון יס: הולא נכי"ק אלא שהכתוב קידש את העשירי ואף הוא קידש את התשיעי. נכי"מ ליהא נכי"ם הוא קדש את התשיעי. **ד** שנדר. נמשכי"ל שנזר. (את) בהמתו. נד"ג ליהא. בהמתו. נכי"ק ונמשכי"ל בהמה. ובן נסמוך נזר. נד"ג נדר ובן נסמוך. ווו. נד"ג ונכי"ק ונמשכי"ל זו. המדי. נד"ג ונכי"ק ונמשכי"ל בכל המבנה איש המדי. כישעלו נזירין. נד"ג שבשעלו חנזירים. בית המקדש. נכי"ק את ביהמ"ק.

תוספת הדשים

יין מקרים דמעה לפרוש ממנו כו"ש לא נסמכה פרשה סוטה לנזיר כו' וכיוהו הרבה בגמ': בא כ בשאין דומה כ"ם שאינה הקדש קנ"ל: (ממהורש"ה ז"ל): **ב** תוי"ט בד"ה תצא ותרעה כו' עוקר הנדר מעיקרו כו' עכ"ל ועדיין נ"ע מ"ש מתדיר כנו הקטן דהתם דוקא מיתה מיד כדפי' הר"ב שם ואפ"ה קדמן הקרבנות. ונ"ל כו"ש לעיל מסנה ד' ע"ש מש"כ כאן בשנה בהלשון וכן דייק הרמב"ם בהנזיר ע"ש אבל לשבת הנוס' אפי' הוה מר גמור והתירו החכם היה הדין כן ורש"י וגם הוסי בעמ"ש דייקו דוקא שהלשון אינו לשון נדר וכ"מ בגמ' ומרמב"ם ע"ש: (ממהורש"ה ז"ל): שם עוקר הנדר כו' לפאורה אין זה שייך הכא שאין זו החכם מדיים ולא כ"כ הוסי' אלא אינה מעולם מר לפי שהחכם אל אחרה קבלה לא הוה כלום שלא קבל בלשון עוב (ע"ח):

כשהיה קיים בשעת הגזירות. ועיין במשנה ב' ג' פרק ט' דנדריס ומ"ש שם: **ה** היו מהלכים. פי' שהה שהיו מהלכים כו'. כמ"ש הר"ב במשנה ז': שאין אחד מכם נזיר. משמע שאין אחד מהם נזיר וחבירו מיהא הוי נזיר. ולא שאין [בשאים] הראשונים שום נזיר דא"כ לר"ע ליהוי נזיר שהרי שניהם אינם נזירים לדידיה ובפיר הוה חשוב להפלאה ומהאי טעמא ניחא אמאי לא תני תו. שאין שניכם נזירים. שאין כולכם נזירים. דאי אמר הכי הוה ודאי נזיר לר"ע. שהאמת הוא שאין שניהם נזירים ולא כולם נזירים. תוס': ובית הלל אומרים אינו נזיר אלא מי שלא נתקיימו דבריו. גמ'. מי שלא נתקיימו דבריו אמאי הוי נזיר אמר רב יהודה אימא מי שנתקיימו דבריו אבל אמר כגון דאמר ח"ל לאו פלוני הוא אהוי נזיר. ומאי לא נתקיימו דבריו. לא נתקיימו דבריו הראשונים אלא דבריו האחרונים. ופירש"י דה"ק ב"ה לא מבעיא כי נתקיימו דבריו הראשונים דהוי נזיר אלא אפי' לא נתקיימו דבריו הראשונים הרי זה נזיר משום דבריו האחרונים. ע"כ. והתוס' פירשו דמיירי שחזר בו תוך כדי דבור ואגב אורחיה קמ"ל דתוך כדי דבור כדבור דמי ודבריו האחרונים עקרים ע"כ. והרמב"ם כתב וז"ל מי שלא נתקיים מדבריו דבר שיעלו מן הגזירות הוא המחייבו בגזירות לפיכך אם אמר הריני נזיר שזה פלוני אם נתקיימו דבריו והרי הוא פלוני חל עליו הגזירות ואם אמר הריני נזיר שאין זה [שלא היה] פלוני ונמצא [שלא היה] אותו פלוני שלא נתקיימו דבריו כדי שיעלו מן הגזירות חל עליו הגזירות. והכוונה בודאי ממאמר מי שלא נתקיימו דבריו הוא מה שאמרנו בע"ל. ונתקיימו דבריו. אע"פ שבגמרא לא פירשו כן. הואיל לענין דינא לא נפקא מינה ולא מידי הרשות נתונה לפרש. שאין אני רואה הפרש בין פירוש המשנה לפירוש המקרא שהרשות נתונה לפרש במקראות כאשר עינינו הרואות חבורי הפירושים במימות הגמ'. אלא שצריך שלא יכריע ויפרש שום דין שיהא סותר דעת בעלי הגמ': **ן** אינו נזיר. פירש הר"ב דלא מחית אינש נפשיה לספיקא כו' ורבי יהודה היא בדפירש הר"ב במשנה ח' פ"ב. ופי' התוס' דפלוגתייהו דמתני' אליבא דב"ה היא. [ועיין מ"ש במשנה דלקמן]: **ן** הרי כולם נזירים. פי' הר"ב ולב"ה

ה היו מהלכין בדרך כו'. נ"מ פ"ב נ"א פ"א. בש"א כולן נזירין. ירושלמי מיר פ"ב הא' ל. ובה"א אינו נזיר. פיי' שם ביה. **ן** הרתיע לאחוריו. שם פיי' שם. ור"ש אומר כו'. פ' יב שלמי נדרים פ"ג ה"ח. רש"א כו' עי' ירושלמי מיר פ"ח ה"ח (נפי' בק"ם): **ן** ראה את הכוי כו'. נ"ד פ"ח ירושלמי נגעים בפ"ב ה"ו פ"ח. פיי' שם ה"ח:

שנויי נוסחאות

שביהמ"ק חרב. בד"נ ובכי"ק ובמשכי"ל.. עתיד ליחרב. היייתם נזירים. בד"נ נזירים; בכי"ק ובמשכי"ל נזירים הייתם. לא בכי"ק ובמשכי"ל לאו. והתירן. בכי"ק והתיר להן הרבר. בכי"ק דבר. אמרו (לו). בכי"ק ובמשכ"ל ליתא. שנזר. בד"נ שנדר. ומשחרב. בד"נ ובכי"ק משחרב: **ה** שזה פלוני. בכי"ק שזה איש פלוני וכ"כ בכי"מ (ושם .פלוני נזיר). (ואחד אמר). בד"נ אחד..; בכי"ק ואחר.; בכי"מ ליתא. שאין זה (פלוני). בד"נ ובכי"ק ובמשכי"ל שאינו הוא וליתא; בכי"מ שאינו הוא נזיר. ובה"א אינו נזיר. בכי"ק ובמשכי"ל. אין נזיר. ור' פרפון. בד"נ ר"פ: **ן** לאחוריו. בכי"ק ואחריו. **ן**שזה אינו חיה. בד"נ ובכי"ק ובמשכי"ל שאין זה חיה. (הריני נזיר שא' מכם נזיר) ליתא בכי"מ. (הריני נזיר) שאין. בד"נ ובכי"ק ובמשכי"ל ליתא. וכן ליתא בסמוך.(שכולכם נזירין). בד"נ ובכי"ק ובמשכי"ל ששניכם נזירים שכולכם נזירין ויש לזה סוף נפי' הרמב"ם; במשכ"ל ז"ו ששניכם נזירין וליתא:

תוספת חדשים

ד בתוספתא ומשחרב בהמ"ק אינו נזיר פי' בחרב בהמ"ק וכם לא ידעו ונדרו אינו נזיר דהמירות היה בטעות שלמלי ידעו שבנר מרב לא היו מודיעים ולא הל מיעקרא נדר זה:

תוספת רעק"א

דבעל מינו נזייז. באמת מבואר בסוגיא דלעיל דף כ"א ב' ראפי' אי בעל מיעקר עקר מ"מ החמאת תמות. אבל לשון דהתוס' כן הוא וי"ל דבעל מינו נייז וא"נ דמיעקר עקר מ"מ הא אוקמי לעיל בר"א הקפר (עפ"ש לעיל בפרק הקורס משנה ד') אבל לרבנן נפקי לחולין עכ"ל. והבל תירוץ א'. וכוונתם דלעיל לא אמרי' דחמאת תמות אלא אי משום דמינו נייז אי משום דצריכה כפרה כר"א הקפר. אבל לרבנן היכי דמיעקר עקר נפק לחולין. עוד בתבו. ואפילו לר"א הקפר נראה דלא דמי דהתם הנדר חל רגע אחד וכו' אבל הבא לא חל הנדר אפי' שעה א' כדפרישית ע"ל והיינו דהבא לא מיירי כלל בהתרת חכם אלא דההכם מודיע לו דמעיקרא לא חי' לשון נזירות דמה"מ פירו כ"ש הבא דתצא ותרעה בעדי אף דס"ל לב"ש דאין שאלה בנזירות לעיל ברפ"ב דסנהדרין (ובזה נדחו דברי הרעב' הדשים כאן): **ן** במשנה [אות לה] הרתיע לאחוריו כו'

כשהיה קיים בשעת הגזירות. ועיין במשנה ב' ג' פרק ט' דנדריס ומ"ש שם: **ה** היו מהלכים. פי' שהה שהיו מהלכים כו'. כמ"ש הר"ב במשנה ז': שאין אחד מכם נזיר. משמע שאין אחד מהם נזיר וחבירו מיהא הוי נזיר. ולא שאין [בשאים] הראשונים שום נזיר דא"כ לר"ע ליהוי נזיר שהרי שניהם אינם נזירים לדידיה ובפיר הוה חשוב להפלאה ומהאי טעמא ניחא אמאי לא תני תו. שאין שניכם נזירים. שאין כולכם נזירים. דאי אמר הכי הוה ודאי נזיר לר"ע. שהאמת הוא שאין שניהם נזירים ולא כולם נזירים. תוס': ובית הלל אומרים אינו נזיר אלא מי שלא נתקיימו דבריו. גמ'. מי שלא נתקיימו דבריו אמאי הוי נזיר אמר רב יהודה אימא מי שנתקיימו דבריו אבל אמר כגון דאמר ח"ל לאו פלוני הוא אהוי נזיר. ומאי לא נתקיימו דבריו. לא נתקיימו דבריו הראשונים אלא דבריו האחרונים. ופירש"י דה"ק ב"ה לא מבעיא כי נתקיימו דבריו הראשונים דהוי נזיר אלא אפי' לא נתקיימו דבריו הראשונים הרי זה נזיר משום דבריו האחרונים. ע"כ. והתוס' פירשו דמיירי שחזר בו תוך כדי דבור ואגב אורחיה קמ"ל דתוך כדי דבור כדבור דמי ודבריו האחרונים עקרים ע"כ. והרמב"ם כתב וז"ל מי שלא נתקיים מדבריו דבר שיעלו מן הגזירות הוא המחייבו בגזירות לפיכך אם אמר הריני נזיר שזה פלוני אם נתקיימו דבריו והרי הוא פלוני חל עליו הגזירות ואם אמר הריני נזיר שאין [שלא היה] אותו פלוני ונמצא [שלא היה] אותו פלוני שלא נתקיימו דבריו כדי שיעלו מן הגזירות חל עליו הגזירות. והכוונה בודאי ממאמר מי שלא נתקיימו דבריו הוא מה שאמרנו בע"ל. ונתקיימו דבריו. אע"פ שבגמרא לא פירשו כן. הואיל לענין דינא לא נפקא מינה ולא מידי הרשות נתונה לפרש. שאין אני רואה הפרש בין פירוש המשנה לפירוש המקרא שהרשות נתונה לפרש במקראות כאשר עינינו הרואות חבורי הפירושים במימות הגמ'. אלא שצריך שלא יכריע ויפרש שום דין שיהא סותר דעת בעלי הגמ': **ן** אינו נזיר. פירש הר"ב דלא מחית אינש נפשיה לספיקא כו' ורבי יהודה היא בדפירש הר"ב במשנה ח' פ"ב. ופי' התוס' דפלוגתייהו דמתני' אליבא דב"ה היא. [ועיין מ"ש במשנה דלקמן]: **ן** הרי כולם נזירים. פי' הר"ב ולב"ה

ואין פותחין בנולד והלכה כחכמים: **ה** הריני נזיר שזה איש פלוני. אם זה ההולך לנגדי הוא אים פלוני הריני נזיר והבני אומר אם אין זה אים פלוני הריני נזיר: כולם נזירים. ואפילו אותה שלא נתקיימו דבריהם דכי היכי דהקדש בטעות הוי הקדש. הכי נמי נזירות בטעות הויא נזירות: ר"ט אומר אין אחד מהם נזיר. דסבר ר"ט אין נזירות אלא להפלאה כלומר שיהא ברור וידוע לו בשעת נדרו שיהא נזיר וכל הני לא היה ידוע לו בשעת נדרו שיהיה כדברי. ואין הלכה כר"ט: **ן** הרתיע לאחוריו. זה שבא כנגדן חזר לאחוריו ולא נודע מי הוא: אינו נזיר. אין אחד מהם נזיר דלא מחית אינש נפשיה אספיקא ודעתו היה בשעת הנדר שאם לא בא הדבר לידי בירור שלא יהיה בדבריו כלום:ר' שמעון אומר כו'.רבי שמעון לטעמיה דאמר כספק נזירות להחמיר ומה תקנתן שהרי אי אפשר להביא קרבן מספק אלא לריכים להתנות כל אחד ואומר אם אינו כדבריו שיהא נזיר נדבה ואין הלכה כרבי שמעון: **ן** ראה את הכוי. שבא בני אדם שראו את הכוי ואמר אחד מהן הריני נזיר אם אינו חיה ואמר הבני הריני נזיר אם אינו חיה ואמר השלישי הריני נזיר אם הוא בהמה

להם נחום המדי אלו הייתם יודעים שבית המקדש חרב. הייתם נוזרים. אמרו לו. לא. והתירן נחום המדי. וכשבא הדבר אצל חכמים. אמרו לו. כל שנזר עד שלא חרב בית המקדש. נזירים). ומשחרב בית המקדש. אינו נזיר): **ה** היו מהלכין בדרך כו'). ואחד בא כנגדן. אמר אחד מהן הריני נזיר שזה פלוני). ואחד אמר הריני נזיר שאין זה פלוני). הריני נזיר שאחד מכם נזיר. שאין אחד מכם נזיר). ששניכם נזירים. שכולכם נזירים. בית שמאי אומרים כולן נזירים). ובית הלל אומרים אינו נזיר. אלא מי שלא נתקיימו דבריו). ורבי טרפון אומר אין אחד מהם נזיר): **ן** הרתיע לאחוריו) אינו נזיר). רבי שמעון אומר יאמר אם היה כדברי הריני נזיר חובה. ואם לאו הריני נזיר נדבה): **ן** ראה את הכוי). ואמר הריני נזיר שזה היה). הריני נזיר שזה אינו היה. הריני נזיר שזה בהמה. הריני נזיר שאין זה בהמה. הריני נזיר שזה חיה ובהמה. הריני נזיר שאין זה לא חיה ולא בהמה. הריני נזיר שאחד מכם נזיר. הריני נזיר שאין אחד מכם נזיר). הריני נזיר שכולכם נזירין). הרי כולם נזירים):

יכין תפארת ישראל יכין

קודם שחרב המקדש. ואי"ל דמלא נולה ר"ל ח"ל, דא"כ הרי דיקן ששתרין הכל [בלעיל פ"ג מ"ו] וא"כ לנחוס דס"ל מהירין בעולד ל"ל למתני הת־תן בחורבן הול"ל אילו ידעתם שהתרתו הכל. ונם דוחק לומר שבאמת לא מנו עדיין מ"ה עלו למנות בא"י ימי נזירותן. דפשטות המשנה משמע שעלו להקריב קרבנותיהן. אלא נ"ל דבאמת מתוכני מ"י היו, ואפ"ה קרי להו נולה, משום שכשעלו כבר חרב המקדש, ואז כל ישראל היו נעין ונדין כה וכה כאילים לא מלאו מרעה: יט) דחורבן בירושל"ם נמי נולד דלא שכיח הוא: כ) ששה בר"מ: כא) ר"ל אם פלוני הוא הריני נזיר: כב) אם אינו פלוני הריני נזיר: כג) ר"ל שאחד מכם אינו נזיר: מבא"כ בתמר שאין בשניהן נזיר, נס ר"ט מודה שזה עכ"פ נזיר: כד) אפילו אותן שלא נתקיימו דבריהן. ולטעמייהו אזלי, דנזיר בטעות הוה נזיר: כה) בס"ם מגיהה, תני מי שנתקיימו דבריו. ורמב"ם תירץ לשון המשנה דר"ל שלא נתקיים דברי התגלגלותו שיעלו מלהיות נזיר

[ומזה סוכית דתוי"ע שרשות בידינו לפרש במשנה דלא כס"ם, היכא דאין נ"מ לדינא]: כו) אפילו מי שנתקיים דבריו, דס"ל אין נזירות רק בתמר בפירוש בברור שיהיה נזיר: כז) חזר לאחריו זה שבא כנגדן, ולא נודע מי הוא: כח) ר"ל אין מ' מכולן נזיר, דלא מחית אינש נפשיה בנדרו לספק בלא יהברר, ולא אדעתא דהכי נדר: כט) לטעמי' [בפ"ב מ"ח] דס"ל דספק נזירות להחמיר. רק משום ספק הולין בעזרה, יאמר התנאי. ולה"ק זה אסור, דכיון דנזיר חוטא. כר"א הקפר אסור לגזור בתנאי [במתות פ"ח מ'] ההורה אמר עוד שלא תתור, ואת אמרת ידור לכתחלה: ל) כל מ' מהבשה הכ"ל: לא) [בופעל]: לב) ר"ל אם זה היה הריני נזיר. וכן כולן אם קאמרו: לג) יש ספק אם נתכוון בכולם נזירים וודאין ולא אמר כלום או נתכוון בכולן נזירים מספק: לד) לד"ה, שכולן לא בטעות נדרו, מדים בו דרכים שהוא בזה לחיה, ויש לבהמה, ויש לחיה ובהמה, ויש לא לזה ולא לזה [כפ"ב דבכורים]:

תמות אלא אי משום דמינו נייז אי משום דצריכה כפרה כר"א הקפר. אבל לרבנן היכי דמיעקר עקר נפק לחולין. עוד בתבו. ואפילו לר"א הקפר נראה דלא דמי דהתם הנדר חל רגע אחד וכו' אבל הבא לא חל הנדר אפי' שעה א' כדפרישית ע"ל והיינו דהבא לא מיירי כלל בהתרת חכם אלא דההכם מודיע לו דמעיקרא לא חי' לשון נזירות דמה"מ פירו כ"ש הבא דתצא ותרעה בעדי אף דס"ל לב"ש דאין שאלה בנזירות לעיל ברפ"ב דסנהדרין (ובזה נדחו דברי הרעב' הדשים כאן): **ן** במשנה [אות לה] הרתיע לאחוריו כו'

בהמה ואמר הריני הריני נזיר אם היו בהמה ואמר החמישי הריני נזיר אם הוא חיה ובהמה ואמר הששי הריני נזיר אם היו לא חיה ולא בהמה ואמר ג' אחריני מעלמא ואמר חד מנייהו לאלו הששה הריני נזיר אם אחד מכם נזיר. ואמר הבני הריני נזיר. אם אין אחד מכם נזיר. ואמר השלישי הריני נזיר אם כולכם נזירים. כולן נזירים הששה הראשונים והשלשה האחרונים. לב"ש הוו נזירים ולהי. דנזירות בטעות הוי נזירות. ובין הוהו שנתקיימו דבריו ובין הוהו שלא נתקיימו דבריו הוי נזיר. ולבית הלל הוי נזירות ספק מפני שהכוי כפק בהמה ספק חיה ספק בריה בפני עצמה:

ונב"ה הוי נזירות ספק וכו' ספק בריה בפני עצמה. לכאורה משמע שהלש ספיקות בדבר. וליתא שכך אמרו בריה בפני עצמה ולא הכריעו בו חכמים אם חיה. אם בהמה. כמ"ש הר"ב במשנה ח' פ"ב דבכורים אבל לשון התוס' [ריש דף נ"י] שאין זה לא חיה. ולא בהמה. דמשמע בריה ולא יכול להרביעה לא עם חיה ולא עם בהמה ע"כ. ["ובריש"ה דכריתות אחליתא התם לאחויי דמו של כוי ופרכינן אילעריך קרא למיכר ספיקא ומכני אלא קסבר כוי בריה בפני עצמה הוא. פירשו התוס' דר"ל שאינו לא חיה ולא בהמה. דהי הוה לא בהמה. לא חיה. לא אילעריך לרבוי דמו דלא כהתא דאמרי' בריה בפני עצמו ולא הכריעו חכמים לא מין בהמה לא מין חיה. דהתם הוה. לא מין חיה לא מין בהמה. מדקאמר ולא הכריעו ע"כ] ועיין בכוף פ"ב דבכורים במשנה. ועוד כתבו התוס' וז"ל וכולה ר"ש אליבא דב"ה מסיק לה. דאמר גבי הרחיב לאחוריו דהוי נזיר מספק לב"ה. אע"ג דאין ספיקו עומד להתברר כו' ושאר הראשונים נזירים מספק כו' והשלשה האחרונים ג"כ אינם נזירים אלא מספק שהרי יש להספק בדבריהם שאומר שאחד מכם נזיר איכא לספוקי במילתא שיש לפרש דבר ו בבני פנים. ומאחר ר"ל אם יש לכם אחד מכם שיש עליו נזירות. וזהו אמת שאחד מכם ודאי נזיר. וגם יש לספוקי דשמא ר"ל אם יש אחד מכם שידע בעצמו שהוא ודאי נזיר והרי אין מהן יודע. משו"ה נזיר מספק. וכן האחד שאומר שאין אחד מכם שאינו נזיר. דמשמע שידע בעצמו שאינו ודאי נזיר והרי אין אחד מכם שיודע בברור שאינו ודאי נזיר. וכן השלישי שאמר שכולכם. יש לפרש דבריו שכולכם נזירים ודאים ולא אמר כלום. וגם יש לפרש דבריו שאמר בספק נזירות. לכך כולן נזירים מספק ונריכין להתנות. ול"ע למאי לא תני הו [באין כולכם נזירין] בשלמא לעיל לא מצי למתני בעבור פלוגתא דר"ש ודת"ק לא הוה אמר ר"ש אין אחד מהם נזיר כדפי' לעיל. אבל הכא מצי למתני עכ"ל. וי"ל דאידי דלעיל לא מצי למתני משום פלוגתא דר"ש. לכך ה"ל לא הני תו. אבל הא קשיא דאדרבה הוי מצי למתני הכא. דהא שכולכם נזירים דתנא לעיל לא תני ליה הכא דבר שכנגדו ולא אמרת שכולכם נזירים דתנא הכא קאי על הששה בלבד והוי כנגד שכולכם נזירים דלעיל ת"ל לא תני שכולכם נזירים דומיא דלעיל דקאי אכולהו. ובאמת שלא מצאנו מבאר בשה") מתרבה בלשון הקדש. ["אך ראיתי במסכת מכות פ"ב משנה ד' ששתן קולטות ת"ל יתכן שיאמר לנכח שבתכם כמו שבמספר בלשה נאמר בפ' בהעלתך לאו שלבתכם] ותרתי שכולכם נזירים לא ניחא ליה למתני. ובענין הספיקות שנתבו התוספות. בשלשה האחרונים. ופירשו שהספק מחמת אותו שעניו הוא טודר שאינו יודע בודאי בעצמו אם הוא נזיר. אפשר לי לומר דבלאו הני ספיקא הוי ויינו מצד המדיר שזה שהוא מדיר ואומר אם הוא נזיר. לפי שחובב שבודאי הוא נזיר וזה אינו שאע"פ שהוא נזיר אינו אלא מפני הספק וכי הזיר הוא לא נתכוון אלא לודאי. והוי דומיא דראשונים. שהאומר שזה היה נתכוון לומר בודאי היה הוא ואינה היה ודאית. אלא ספק היה. ומה שנחייבהו בנזירות הוא מפני הספק דמחית אינם נפטרים לספיקא. וכן האחרונים בעצמן זה שאומר שאחד מכם נזיר נתכוון לומר בודאי נזיר הוא ואינו אלא נזיר ספק ונחייבהו מפני הספק ועכשיו ספק כל התבעה שווים הם. וכל זה לדברי הר"ב והתוס'. אבל פירוכם דחוק לומר דכולה מתניתין ר"ש הוא ודלא כהלכתא. ובפירוש המפרש בגמרא כתב ואמר לנו המורה דהך סתם מתניתין דהכא. מתוקמא אפי' לב"ה. דע"כ לא פליגי ב"ה עלייהו דב"ש דלעיל. אלא בטעות הקדש. אבל בספק הקדש כגון הכא דאין ידוע אם כוי זה מין חיה. או מין בהמה וכו'. אפילו ב"ה מודו דהוי נזיר. והרחיב לאחוריו נמי לב"ה הוי נזיר גמור ע"כ. וגם זה אינו נראה דא"כ ר' יהודה דפסקינן כוותיה בפ"ב דלא כהלכה. ועוד סתם מתני' דפ"ב דבכורות דתנן ספק נזירות מותר דלא כב"ה. אבל נראה כפי' הרמב"ם שכתב וכבר נקדם לך בפ' [ב'] מבכורים כוי יש בו דרכים שזה לחיה ולבהמה וכו'. ולפי' אל עליו הנזירות בחזה לד שיאמר כו' *שכבר אמר אמת במקלת ע"כ. והוסיף ביאור בחבורו פ"ב מהלכות נזירות. וכל הדרכים האלו בעניני המלות. ולא בעצמו ומולדתו וכו' ע"כ. כלומר וזה אמת ודאי שיש בו דרך חיה. ודרך בהמה כו'. ונמצא שהוא נזיר ודאי ולא בא זה בכלל דלא מחית אינם נפטרים בספיקא:

*) כוונתו שיבא בנגוי.

הכי פליגי פ"ב ס"ח דסנהדרין: ן [אות לין] חי"ע ד"ה הרי כולם נזירים. שכבר אמר אמת במקצת. לבאורה תמוה דא"כ הדוא דאמר הריני נזיר שאין א' מכם נזיר אפאי הוי נזיר הא לא נתקיימו דבריו דהא באמת כולם נזירים ודאי ואין א' מהם שאינו נזיר שכל א' אמר אמת במקצת וצ"ע. אח"כ ראיתי שעמד בזה הלחם משנה והביא דברי הרמב"ם בפירוש המשנה דהך דאמר הריני נזיר שאין א' מכם וכו' הוא ענין בפ"ע ולא קאי אשל מעלה עיי"ש:

לקוטים

ה' חי"ם ד"ה הרי וכו' לכאורה משמע וכו' יל דהכא שיב לה הר"ב אליבא דגמ' דבריתות דמייתי לה הה"ע לקמיה דבריה היא בפני עצמה ומהני' דייקא הכי הריני נזיר שאינה לא חיה ולא בהמה פי' אלא בריה בפני עצמה. (קול הרמ"ז): באא"ד דאין ספיקו וכו' ובכאי מיתא דהא הגיגן לעיל פ"ב מ"ח הא דב"ש אם היה בן קיימא הריני נזיר חונה וכו' אבל שאני הכא דבעינן שנזיר כוי ספק בריה יכול להתברר משא"כ הכא דלעולם לא יוכל להתברר ואפ"ה בטיה (כס): בא"ד וגם זה אינו וכו' הרוב' יש לו הכרח מגמ' דמהני' דהרחיב מבדרין לאחוריה לאינא דל"י ולא ב"ש סיל דספק הקדש אינו הקדש אלא דבריה אליבא דב"ש ומ"ש הרי"ם מסתם מתני' דעבודות אינו נמי סתמא אבדינא אלא עדיפא דתני לה בהלכתא דנזירות והכא מצרף לה לאחריני דדמון לא וכדאמרי' בסנהדרין ל"ז וע"ש בגמ"ר. (כס):

פרק ו **א שלשה** מינין אסורין בנזיר הטומאה. דכתיב (במדבר ו') על כל נפשות מת לא יבא: התגלחת. דכתיב (שם) תער לא יעבור על ראשו: והיוצא מן הגפן. דכתיב (שם) וענבים לחים ויבשים לא יאכל: כל היוצא מן הגפן. כגון ענבים לחים ויבשים חרגנים וגנים מצטרפין לכזית ללקות עליהן: אינו חייב עד שיאכל מן הענבים כזית. וה"ה לכיעור שהיה בכזית דכיון דכתיב וענבים לחים

הוספת יום טוב

פרק ו **א שלשה** מינין אסורין בנזיר. הטומאה(א) והתגלחת. והיוצא מן הגפן(ב). וכל היוצא מן הגפן(ג). מצטרפין זה עם זה(ד). ואינו חייב עד שיאכל

פרק ו **א אינו** חייב עד שיאכל מן הענבים כזית. והא כמי מתחייב על ז' וחרגן. אלא הא אתא לאתמוני' דאיכא בכזית והאי

פ"ו א' נ' סימן מ'. נ"ו ע"ל ע"ל ע"ל. מ"ו מ"ה מ"ג' מ"ה ה"ל. פ"ב נאין נמ"ג. וכל היוצא כו' מ"ו' שם ה"ו. ואינו חייב מ' מ"ו' שם ה"ג.

שנוי נוסחאות

פ"ו **א** וכל היוצא. נד"ל כל.. ואינו חייב. נד"ל אינו..

פרק ו א) טומאת מת: ב) ענבים ויין חרגנים וגיס: ג) ללקות בכזית מטלו יחד:

והאי דקתני ענבים לאפוקי מר"ח דאמר אפילו עלין ולולבין. רש"י: עד שיאכל מן הענבים כזית. פירש הר"ב וה"ה לביעור שתייה והיינו כמשנה האחרונה ור' עקיבא גמי הכי סבירא ליה דאמר כדי לערף כזית. וכתבו התוס' [ד' ל"ח]. וקשה לר"ת דאין דרך התנא בשום מקום להקדים משנה אחרונה למשנה ראשונה בסדר. ועוד קשה דר' עקיבא כמשנה אחרונה שהקדימה והפסיק ביניהם במשנה ראשונה. ועוד קשה דלפי"ז היה לו לשנות במשנה ראשונה. עד שיאכל רביעית יין דבאכילה פליגי דלעיל דמתני' משמע דבאכילה לא פליגי. לכן נראה לר"ת דמתני' דקתני בריעא עד שיאכל מן הענבים כזית היינו אליבא [דכולי עלמא] דבאכילה מודו כולי עלמא דבכזית ולא פליגי אלא בשתייה דמשנה ראשונה עד שיטהה רביעית יין כדרך כל שתייה ולא גמר שתייה מאכילה ור' עקיבא גמר יין דכתיב (במדבר ו) וענבים לחים וכו'. *)(מה ענבים). וי"ו קדרים דכתיב לעיל מיניה וכל משרת ענבים לא יפתה והשתא ו' דוענבים מוסף על דלעיל דכי היכי דענבים בכזית. ה"נ שתייה הכתוב לעיל בכזית. ע"כ. ועוד כתבו ושתייה בכזית כולד משערינן מביאין זית לגור ומוקצין בכוס מלא יין ["והיין יולא ממנו] אם שותה כיולא בו היינו כזית. ע"כ. ["וכמו שהגהתי כן הוא בפירש"י בחולין דף ק"ח [ע"ב ד"ה חלי זית] וכ"כ בשם התוספתא דמכילתין פרק נזיר שאכל]: משנה ראשונה עד שישתה רביעית יין. כתב הר"ב וגמרינן אכילה משתייה ואכילה מבערינן דכמו שאכל מן הענבים נותנים בכוס מלא יין אם יולא מן היין רביעית. הרי אכל כרביעית ע"כ. וכבר כתבתי לעיל דס"ל להתוס' דלא כהאי פירושא. אלא דבאכילה כולי עלמא לא פליגי דבכזית: רביעית. מדה שיעור אגבעים על אגבעים ברוס אגבעים וחצי אגבע ומומס אגבע ואלו האגבעות במשערים בהם הוא הגדול מאגבעות היד רמב"ם ועיין מ"ש במשנה ה' פ"ח דפיאה: שרה. הוא לשון עברי וכל משרת ענבים: ויש בה כדי לערף. כתב הר"ב דס"ל היתר מצטרף לאיסור שהרי אמרה תורה משרת. ורבנן דרבי ליה ליתן טעם כעיקר שאם שרה ענבים במים ויש בהם טעם יין חייב. ורבי עקיבא גמי אית ליה טעם כעיקר וליף לה מניעולי עכו"ם ורבנן גיעולי עכו"ם חידוש הוא דהא בכל התורה כולה כ"ע לפגם מותר וגבי גיעולי עכו"ם אסור. ולרבי עקיבא גמי חדוש הוא. לא אסרה תורה אלא לקדירה בת יומא דלאו טתם טעם לפגם הוא ורבנן קדירה בת יומא גמי אי אפשר דלא פגמה פורתא והל"ל כי היכי דפגם מרובה שרי רחמנא אף פגם מועט שרי: ב וחייב על היין בפני עצמו כו'. וגראה דעיקר חדוש להגא קמא בא לומר חייב על הזגים בפני עצמן אם אכל לבד מן הזגים [והתיא] אתא לאפלוגי רא"ב ע"כ כו'. הוספות: ועל החרצנים בפני עצמן ועל הזגים בפני עצמן. עיין מ"ש בסוף פ"ע דב"מ: שני חרצנים וזגן. פירש הר"ב דכתיב מחרצנים ועד זג ומיעוט חרצנים בגים ויש להם זג אחד כלומר ועל שניהם הכתוב אומר זג אחד. ומ"ש הר"ב ואין הלכה כראב"ע אלא האוכל מן החרצן והזג אינו לוקה עד שיאכל מהם כזית. אף על גב דלפי לשון המשנה שאמר ראב"ע אין חייב עד שיאכל וכו'. דמשמע דלהקל אחת ולומר אפילו אכל כזית מחרצנים. אז מן הזגים אינו חייב עד שיאכל כו'. ואם כן ה"ל להר"ב לכתוב ואין הלכה כראב"ע. אלא כשיאכל החרצנים. אז הזגים כזית לוקה. וכן לשון הרמב"ם. אבל סובר הר"ב שכמו שיש בדברי ראב"ע להקל כן יש בדבריו להחמיר שאם אכל חרצנים וזגן שיהא חייב. אפילו אם הוא בפחות מכזית שבסבר שהתורה הקפידה שיהיו חרצנים בגים וזג אחד. ושאם אכל כך הרי הוא חייב ואפילו אין בהם כזית ויש בדבר להקל ולהחמיר. וכלפי הך סברא הוא דכתב שאין הלכה. אלא אינו לוקה עד שיאכל כזית: ג סותר ל' יום. כתב הר"ב כלומר סותר עד שיהיה לו גידול שער של ל' יום כשהוא מגלח תגלחת של מצוה. לומר שזה שבסותר הייט אם אין מיום שגלח. אז גלחהו לסטים. עד סוף ימי נזירותו ל' יום כגון שגלחתיו ביום אחד מלאת לריך שימתין ל' יום אחר אם

לחוס ויבשים לא יאכל נמרינן מינה מה אכילה בכזית אף שתיה בכזית: משנה ראשונה עד שישתה רביעית יין. אבל משנה ראשונה איפכא שמעינן לה דנמרינן אכילה משתייה ומיעוט שתייה בנזיר רביעית דנמרינן שכר שכר ממקדש. ומה מיעוט איסור שתייה ברביעית. אף מיעוט איסור אכילה ברביעית: אפילו שרה פתו ביין ויש בה כדי לצרף כזית חייב. דס"ל לר' עקיבא מיעוט איסורי נזיר בין באכילה. בין בשתייה. בכזית. והיתר מצטרף לאיסור להשלים לכביעור ואין הלכה כר"ע: ב עד שיאכל שני חרצנים וזגן. דכתיב (במדבר ו') מחרצנים ועד זג ומיעוט חרצנים בגים ויש להם זג אחד ואין הלכה כרבי אלעזר בן עזריה. אלא האוכל מן החרצן והזג אינו לוקה עד שיאכל מהן כזית: רבי יוסי אומר שלא תטעה. רבי יוסי היה נותן סימן שלא תטעה: זוג של בהמה. שהחיצון קרוי זוג: ג סתם נזירות שלשים יום. אע"ג *)דתני לה לעיל דכתיב לעיל מיניה וכל משרת ענבים לא יפתה והשתא ו' דוענבים מוסף על דלעיל דכי היכי דענבים בכזית. ה"נ שתייה הכתוב לעיל בכזית. ע"כ. ועוד כתבו ושתייה בכזית כולד משערינן מביאין זית לגור ומוקצין בכוס מלא יין ["והיין יולא ממנו] אם שותה כיולא בו היינו כזית. ע"כ. ["וכמו שהגהתי כן הוא בפירש"י בחולין דף ק"ח [ע"ב ד"ה חלי זית] וכ"כ בשם התוספתא דמכילתין פרק נזיר שאכל]: משנה ראשונה עד שישתה רביעית יין. כתב הר"ב וגמרינן אכילה משתייה ואכילה מבערינן דכמו שאכל מן הענבים נותנים בכוס מלא יין אם יולא מן היין רביעית. הרי אכל כרביעית ע"כ. וכבר כתבתי לעיל דס"ל להתוס' דלא כהאי פירושא. אלא דבאכילה כולי עלמא לא פליגי דבכזית: רביעית. מדה שיעור אגבעים על אגבעים ברוס אגבעים וחצי אגבע ומומס אגבע ואלו האגבעות במשערים בהם הוא הגדול מאגבעות היד רמב"ם ועיין מ"ש במשנה ה' פ"ח דפיאה: שרה. הוא לשון עברי וכל משרת ענבים: ויש בה כדי לצרף. כתב הר"ב דס"ל היתר מצטרף לאיסור שהרי אמרה תורה משרת. ורבנן דרבי ליה ליתן טעם כעיקר שאם שרה ענבים במים ויש בהם טעם יין חייב. ורבי עקיבא גמי אית ליה טעם כעיקר וליף לה מניעולי עכו"ם ורבנן גיעולי עכו"ם חידוש הוא דהא בכל התורה כולה כ"ע לפגם מותר וגבי גיעולי עכו"ם אסור. ולרבי עקיבא גמי חדוש הוא. לא אסרה תורה אלא לקדירה בת יומא דלאו טתם טעם לפגם הוא ורבנן קדירה בת יומא גמי אי אפשר דלא פגמה פורתא והל"ל כי היכי דפגם מרובה שרי רחמנא אף פגם מועט שרי: ב וחייב על היין בפני עצמו כו'. וגראה דעיקר חדוש להגא קמא בא לומר חייב על הזגים בפני עצמן אם אכל לבד מן הזגים [והתיא] אתא לאפלוגי רא"ב ע"כ כו'. הוספות: ועל החרצנים בפני עצמן ועל הזגים בפני עצמן. עיין מ"ש בסוף פ"ע דב"מ: שני חרצנים וזגן. פירש הר"ב דכתיב מחרצנים ועד זג ומיעוט חרצנים בגים ויש להם זג אחד כלומר ועל שניהם הכתוב אומר זג אחד. ומ"ש הר"ב ואין הלכה כראב"ע אלא האוכל מן החרצן והזג אינו לוקה עד שיאכל מהם כזית. אף על גב דלפי לשון המשנה שאמר ראב"ע אין חייב עד שיאכל וכו'. דמשמע דלהקל אחת ולומר אפילו אכל כזית מחרצנים. אז מן הזגים אינו חייב עד שיאכל כו'. ואם כן ה"ל להר"ב לכתוב ואין הלכה כראב"ע. אלא כשיאכל החרצנים. אז הזגים כזית לוקה. וכן לשון הרמב"ם. אבל סובר הר"ב שכמו שיש בדברי ראב"ע להקל כן יש בדבריו להחמיר שאם אכל חרצנים וזגן שיהא חייב. אפילו אם הוא בפחות מכזית שבסבר שהתורה הקפידה שיהיו חרצנים בגים וזג אחד. ושאם אכל כך הרי הוא חייב ואפילו אין בהם כזית ויש בדבר להקל ולהחמיר. וכלפי הך סברא הוא דכתב שאין הלכה. אלא אינו לוקה עד שיאכל כזית: ג סותר ל' יום. כתב הר"ב כלומר סותר עד שיהיה לו גידול שער של ל' יום כשהוא מגלח תגלחת של מצוה. לומר שזה שבסותר הייט אם אין מיום שגלח. אז גלחהו לסטים. עד סוף ימי נזירותו ל' יום כגון שגלחתיו ביום אחד מלאת לריך שימתין ל' יום אחר אם

*) ל"ל מוענבים כמו שהוא בתוס' לעיל.

שנויי נוסחאות

משנה ראשונה. ככי"ק ו מ ש נ ה הראשונה; במשנ"ב ס"ר אוסרת. לצרף (כזית). ככי"מ ליתא: ב (ועל החרצנים. כו' ועל הזגים בפ"ע). כ"ז ליתא בכי"מ; בכי"ק ..ועל הזוגים (וכ"ה בכל מקום שם, זוגים במקום זגים). ר' אלעזר ב"ע. בד"נ ר' אליעזר ב"ע. אין חייב. בד"נ ובמכי"ל א י נ ו. וזגן. בכי"ק וכמשנ"ל וזוגן; במשנ"ב וזג. אלו הן החרצנים ואלו הן הזגים ההרצנים. בד"נ ואלו הן החרצנים אלו הן הזגין החרצנים וכ"ה בכי"ק (וכם אלו.. ואלו). שלא תטעה. בכי"ק כדי שלא. עינבל. בכי"ק ענבול:

תוספת חדשים

פיז א ת י"ם ד"ה ויש בהם כו' דהא בכה"ת כולה כו'. כדאמרי' בפ"ב דעבודת כוכבים גבולה שאינה ראוי' לגר אינה קרויה גבלה:

ראשון לציון

תוי"ט סד"ח ויש בהם כדי לערף כו' אף פגם מועט שרי כך לשון תוס' לז ע"ב עיין שם סדר למשנה:

לקוטים

ב תי"ט ד"ה וחייב וכו' ולפ"ד ה"פ ל"מ יין בענבים שהם חבורים שחייב על כל א' וא' אלא לפי תרגום ו נ ב ס ן ס ס ו ל ת (קול הרמ"ן): ג אם שגלחוהו לסטים סיפ"י נין בלוגם נין בדגון. (סס): ברע"ב ד"ה סתם וכו' אע"ג דתני לה וכו' כ"כ התו' ול"ל דהדר תנייה לומר ; לגבי שער לא סותר פחות מל' דגדל מרע כהיב ואין פרע פחות מל' כדפירש"י בתומס ואפילו ר"ת דפליג בפ"ג בסחיטת הקומקא מודה הכא. (סס):

יכין תפארת ישראל יכין

ד) וה"ה חרצנים וזגין שהן ממשות הענבים שיעורן בכזית: ה) דס"ל דשתייה שיעורו ברביעית הלג מיהו בחרצנים תנין מדהן בני אכילה בכזית: ו) מפת ויין: ז) פליג בחרתי, ס"ל דשיעור יין נמי בכזית, וס"ל נמי דהיתר מצטרף לאיסור: ח) ר"ל א"ל לאכל כל המינין, דאפילו באכל רק מין א' חייב: ט) מיקל בלר א', דבאכל חרצנים בלי זג, אף שהוא כזית פטור. ומחמיר בלר א', דבאכל חרצנים עם זגים שלהן אף שאינן כזית, לוקה: י) הילזגן של הענבים: יא) הגרעינין: יב) וכ"ל דרגיל מעוגבים כמו שהוא בתוס' לעיל.

דנ"מ באכל חילון והתרו בו אל תאכל זג לר"י פטור, ולר' יוסי חייב. ובחרצן הדין להיפוך. מיהו ר' יוסי לא יהיב סימנא רק על החילון, ופטימי ממילא משמע, א"נ נראה כי דנקא מינה בשלוגתייהו אליבא דראב"ע דסבירא ליה שחייב ב' חרצנים וזג א' ודו"ק: יג) כבר הני ליה [פ"א מ"ג], רק משום סיפא נקטה הכא: יד) אפילו בגדר נזירות מרובה, ונלאתיהו לשפין ביום מלאת [תוס'], כל דקחתי מזרות עליו ל' יום: טו) [בפרע]:

על מלוה: או *)שספסף כל שהוא. שעקר והשיר אפילו שער אחד חייב דכתיב (במדבר ו') תער לא יעבור לרבות כל המעבירין: חופף. מחכך בידו: ומפספס. בצפרניו או בכלי ובלבד שלא יתכוין להשיר דבר שאין מתכוין מותר: אבל לא סורק. במסרק דהוי פסיק רישיה ואסור אע"ג דהמשיר אפילו שער א' עוקר מ"מ אינו סותר ל' יום עד שיגלח רוב שערו בתער או במספריים בגד עקרו של שער: לא יחוף באדמה. מין תשמישי אדמה שהיא משרת השער דשמ נמי הוי פסיק רישיה והלכה כרבי ישמעאל: ד נזיר שהיה שותה יין כל היום. ולא אמרו בו אלא אחת: אל תשתה אל תשתה. שהחרו בו בין שתייה לשתייה: ה שהטומאה והתגלחת סותרים דכתיב בטומאה (שם) והימים הראשונים יפלו. ותגלחת סותרת שלשים דבעינן גדל פרע שער ראשו (שם) ואין גידול פרע פחות מל' יום: שהיוצא מן הגפן לא הותר מבללו. כגון לשתות יין מלוה דאמרינן מיין ושכר יזיר (שם) לאסור יין מלוה. יין הרשות: טומאה ותגלחת הותרו מבללן. מומאה. למת מלוה דכתיב (במדבר ו') לאביו ולאמו לא יטמא לאחיו

בין בתער[מ]). או שספסף כל שהוא[ח]). חייב[ט]). נזיר חופף[י]) ומפספס[כ]) אבל לא סורק[א]). ר' ישמעאל אומר לא יחוף באדמה מפני שמשרת את השער[ב]): ד נזיר שהיה שותה יין כל היום[ג]). אינו חייב אלא אחת[ד]). אמרו לו[ה]) אל תשתה. אל תשתה. והוא שותה. חייב על כל אחת ואחת. היה מגלח כל היום. אינו חייב אלא אחת[ו]). אמרו לו[ה]) אל תגלח. אל תגלח. והוא מגלח. חייב על כל אחת ואחת. היה מטמא למתים כל היום אינו חייב אלא אחת[ז]). אמרו לו[ה]) אל תטמא. אל תטמא. והוא מטמא. חייב על כל אחת ואחת: ה שלשה מינין אסורין בנזיר[ח]). הטומאה. והתגלחת. והיוצא מן הגפן. חומר בטומאה ובתגלחת מביוצא מן הגפן. שהטומאה והתגלחת סותרין. והיוצא מן הגפן אינו סותר. חומר ביוצא מן הגפן מבטומאה ובתגלחת. שהיוצא מן הגפן לא הותר מבללו[ט]). וטומאה ותגלחת

ים לו עוד ל' יום אינו סותר כלומר כיון דאיכא עדיין ניזול שער שלשים יום וכ"כ התוס'. אבל הרמב"ם בפ"ו מהלכות נזירות כתב דלעולם אפילו בנזירות מרובה סותר ל' יום וכל זמן ל' יום כל דקדוקי נזירות עליו. אלא שאין שולין לו מן המנין: או שספסף כל שהוא. פירש הר"ב דכתיב תער לא יעבור לרבות כל המעבירין דה"ל למכתב בתער לא יגלח ותניא מאחר שסופיט לרבות כל דבר מה ת"ל תער לפי שלא למדנו לתגלחת האחרונה דטהרה להאחר תשלום ימי הנזירות שיהא בתער דלא כתיב התם אלא וגילח ומסתבר דלמסקנת הגמ' דאינו מחייב אלא כעין הער אלמטריך קרא לנופי' לומר שלא יהא חייב אלא כעין תער. וכי תימא תגלחת אחרונה מנלן שהיא בתער י"ל כמו שסובר רבי בברייתא דמן הכתוב עצמו אתה למד. תער וגו'. עד יום מלאת אמרה תורה אחר מלאת. לא תהא תגלחת. אלא בתער. כך נראה בעיני: אבל לא סורק. כתב הר"ב אף על גב דהמשיר וכו'. מ"מ אינו סותר וכו' בגד עקרו של שער כלומר שלא יצא ממנו שיר ראשו לעיקרו: לא יחוף באדמה מפני שמשרת וכו'. פי' הר"ב מין ממיני האדמה כו' כלומר ולא בכל אדמה אמר רבי ישמעאל ואפילו שאינו משרת ולגזור אטו משרת. ואע"ג דבגמ' איבעיא לן איכו הנן אי מפני שמשרת ולא אשמעינא. פי' הר"ב להקל. וכן פסק הרמב"ם בפ"ה מהלכות נזירות. וכתב הכ"מ משום דקי"ל כפסק נזירותן להקל ע"כ. ותמיהני דמידי הוא טעמא להקל אלא משום דלא ליתי חולין לעזרה וכמו שכתבתי במשנה ה' דפרק קמא והכא דוקא נזיר הוא לא שייך הא טעמא כלל. אבל כ"ל דמשיקרא לא קשיא ולא מידי אפילו אי איתא דאתי מפני המשרת אכתי לא הוה אלא גזירה דרבנן וכיון דלא אפשיטא כל כפסק דרבנן להקל. ומ"ש הר"ב והלכה כרבי ישמעאל. וכ"כ הרמב"ם. וכתב הכ"מ. ואף על גב דיחודאה הוא אפשר שסובר דר' ישמעאל לפרש דברי תנא קמא אחא ע"כ וליכא דרבי ישמעאל אומר ל"ק כמו שכתבתי הרבה פעמים דזה בפ"ג דכתובות מ"ו. אבל איכא למידק אמאי משמע ליה דלא לאפלוגי אחא. הלכך נראה לי דהא דפסק כר' ישמעאל משום דבגמרא איבעיא לן אליבא כמו שכתבתי או במשרת אחן או המשרת ואמרינן נמי למאי כ"מ כגון דאיכא אדמה דלא מתרא כו' משמע דשוויה קי"ל ולהכי איבעיא לן אליבא ומפרשינן מאי ל"מ: ד אינו חייב אלא אחת. אין זה אלא כדיני אדם שאינו מחויב מלקות אלא אחר ההתראה על כל מלקות והוא מה שאמרו אמרו לו אל תשתה. אבל בדיני שמים כל זמן שעתה רבעיות יין עבירה ועל כל גילוח [בערה] עבירה וכל טומאה שיטמא עבירה ועל זה תעבה היקש לכל איסורים שפתורה אין הפרש בזה בין איסור לאו ובין איסור כרת או איסור מיתה ב"ד. אבל אדם שהבא על העבירה איזה עבירה שתהיה חייב על כל איתה ואיתה בכלל [ל"ח בפרש] ואם אנחנו לא טבל להעניש עליו אלא עונש אחד. הקב"ה מענש אותו על כל עבירה ועבירה ואם המיתו אותו ב"ד על א' מאלו העבירות והתורה נתכפר לו על הכל. [כדמוכח מתני' ב' דפ"ו דסנהדרין] מלד התשובה לא מלד שהענוש האחד שמענשין אותו ב"ד יכפר עונות הרבה. הרמב"ם: אמרו לו אל תשתה אל תשתה. פירש הר"ב שהחרו בו בין שתייה לשתייה. ועיין מ"ש הר"ב במשנה ז' פ"ג דמכות: אמרו לו אל תטמא אל תטמא וכו' עיין מה שכתבתי שם: ה שהיוצא מן הגפן לא הותר מבללו. פי' הר"ב כגון לשתות יין מלוה דאמרינן מיין ושכר יזיר לאסור יין מלוה כיון הרשות מסיים הרמב"ם. אבל בטומאה לא אמר לא יטמא בלבד. אבל אמר לאביו וכו'. משמע דמדסתם וכתב מיין ושכר יזיר ילפינן והכל בכלל ואפילו דמלוה. אבל בגמ' בפ"ק דף ג' ע"ב. משמע

*) כי"ב ד"ר ספסף ומי' עיין השלם.

בהדיא

יבין תפארת ישראל יבין

טז) [שאלתי מעפסער]: יז) שאלתי בשער והשיר אפילו רק שער א' במזה: יח) אבל אינו סותר עד שגילח רוב שערותיו מעיקרו, כעין הער: יט) מתחכך: כ) מותר גם כן להתחכך בצפרניו או בכלי, ולא יתכוין להשיר שער: כא) [קעממען], דהו"ל פסיק רישא דאיתא ליה, להקל שערות ראשו: כב) דהו"ל נמי פסיק רישא: כג) ולא התרו בו רק פ"א: כד) אבל בדיני שמים חייב על כל א' וא': כה) בין שתייה לשתייה: כו) כמו אמר מר הוא. ונראה לי דלהכי נקט מבנה ה' סמוך אחר משנה ד' כדי לאשמעינן טעמא דמשנה ד', דלהכי אלטריך למנקט במשנה ד' בכל אחד מחיובי נזיר שיש חילוק בין שהתרו בו ביניהיים או לא. ה"מ משום שיש חומר בכל א' מבאחיהו כמפורש במשנה ה', והו"ק. ולהכי לא הוה שמעינן בחד מחברייה: כז) אפילו נכנע לשתות יין:

נזיר

נזיר הישן. פ"ג מ"ח שנפ ל"פ"ע פ"ח ע"ב מ"ד שם כ"ד ב; רי ישמעאל אומר כה. שם. ניזה ל"ב פ"ב מ"ד שם: ד נזיר שהיה שותה כו'. שם. קדושין פ"ז פ"ב מכות פ"ד פ"ח חולין פ"ב פ"ח יבמות פ"ד פ"ב ע"ב מ"ד שם פ"ד ב"ר פ"ב שם נפ"ב: היה מגלח כו' מ"ד שם ב"ר פ"ב שם; היה מטמא למתים. מ"ד שם פפ"ו מ"ב מנלי לנו פ"ד; ה נ' סתנ אמרה כו'. פ"ב ע"ח ר"ד מ"ח: לדרשאות והתגלחת. מ"ר שם פ"ו ה"ח נ' נ'; והיוצא מן הגפן אינו כו'. מ"ד שם ה"ח: שהיוצא מן הגפן לא כו'. מ"ד שם פ"ד ה"ח: ומומאה ותגלחת הותרו כו'. מ"ד שם:

שנויי נוסחאות

ג מפני ששמרת. כ"ל ובמקצ"ר מפני שהיא משמרת וכ"ה בכ"ק (ובס מנשרת): ד יין. נר"ל ובכ"ק ובכ"ר ביין. כל היום. בכ"מ כל היום כולו. היה מגלח כו'. נר"ל ובכ"ק הנגח דטומאה קודמת לנגע ה דגלוח. (והיא מטמא). בכ"מ ובמא; נר"ל ליתא: המבטומאה ובתגלחת בכ"ק ו ב מ ב ר ר.. ומבתגלחת. ייהיוצא מן הגפן כו' ובמת מצוה. נר"ל שלא הותר מבללו יוצא מן הגפן הותר בתגלחת מצוה ובמת מצוה וכ"ר בכ"ק (ובס. בכלל היוצא מן הגפן.) והלכן מנלמנה; ומבכ"ל כמשמעו רק בלא"ב בטעות המלוה מכלל לא יצא מן הגפן הותר בתגלחת כו'

תוספת חדשים

ג תוי"ט ד"ה אי הספסף כו' אלא כיון תער כו'. פי' רש"י שמעמיקן סי' קלעיקין והתוס' כ' כו' בשוקר רשער ומבחיבו מעיקרו: שם ס"ה לא יחוף כו' הלכך נ"ל כו' משרת. כדוהיה קי"ל ולהכי כו'. וכל זה אינו מוכיח ם לכה לומתו ד ח ניכון לידע כוונת דבריו. ו.ה נ"ל דלדבריה חמשים פנינו עליו כמבריאי ר"י אומר ואיכ נ"מ להכמים אי נגסק יפסי שאינה משמיע בפיו ודאי ר"ב נ"ק שרי דדבר שאינו מתכוין שרי אבל אי נגסי כמשמע דר"י נזר בכולן. ות"ק עכ"פ ס"ל דבודאי מסיר אסור רק דלא נזר בשאר וק"ל ואיכ ניובב סכל ד ה ר מ ב " ס פסק פלוגעיא לשמרא וכת"ק דאי גרסי' כמשרת גם ת"ק ס"ל בודאי מסרת דאסור ומ"ש נפירוש הלכה כר"י סייט כחד מקרידוע בת"ק מודה לו בזה: (מהוראים"מ ז"ל)

בהדיא דמיחורא קא דרשינן דהא כבר כתיב (במדבר ו) מכל אבר יעשה מגפן היין ואע"ג דדרשינן נמי לחייב בנזירות לנזיר מן הראוי בלבד. כמ"ש בפרק קמא משנה ב'. הא למדינן התם דאם כן לימא קרא מיין מאי וכבר נמצא מיעה תרתי. עוד שם בגמ' יין דמלוה מאי היא. קדושת ותגלחת ליכא למימר שאף על פי שמלות עשה מן התורה לקדש יום השבת בדברים שנאמר (שמות כ) זכור את יום השבת לקדשו. זה שמקדשין על היין מד"ס הוא [כמו שכתב הרמב"ם בפרק כ"ט מהלכות שבת] ואם כן קרא יתירה ולא להכי אצטריך. ומשני כגון שנכנס לשתות וקמ"ל קרא יתירה דחייל עליה נזירות אף על גב שנשבע לשתות. כ"פ התוספות וכ"כ הרמב"ם בפ"ז מהלכות נזירות: בתגלחת מצוה. פירש הר"ב דמצורע דאתי עשה ודחי לא תעשה דתער לא יעבור על ראשו וכ"כ הרמב"ם. ותימה הא איכא נמי עשה דגדל פרע שער ראשו [וכ"כ הרמב"ם עצמו בהחלת הל' נזירות שם מצות עשה היא ועוד מנה שם מצות עשה דכל היולא מפיו יעשה] ולא אתי עשה ודחי לא תעשה ועשה. וכמ"ש במכנה יו"ד פ"ד דיבמות. ובגמ' [מקשין] ותגלחת לא הותר מכללה קל וחומר מיין וכו'. אמר רחמנא ראשו אמר רחמנא זקנו פי' גבי מצורע. וכן לעיל דף מ"ח. ומש פי' התוספות בהדיא דלהכי אצטריך ראשו דאל"ה הוה מקיימינן בנזיר ומצורע דיגלח כל שערו בשאר גופו. אבל ראשו יהיה אסור לגלח דלא אתי עשה דוגלח דמצורע ודחי לא תעשה דנזיר דתער לא יעבור על ראשו ועשה דגדל פרע שער ראשו. שוב ראיתי בספ"ז מהלכות נזירות שהרמב"ם עצמו הקשה קושיא זו דהא ל"ת ועשה הוא. ויותר ליה מפני שבכבר נטמא הנזיר בגרעת וימי חלוטו חין עולין לו והרי אינו קדוש בהן ובטל העשה מחליו ולא נשאר אלא לא תעשה. ע"כ. והשיג עליו הראב"ד דברים יבמות [דף ה] אמרו דהוה ליה לא תעשה ועשה שיטו בשאלה והיינו דקאי ע"כ. ומיהו התם לא אמרו כך אלא דלא ליליף מנזיר מצורע לכל התורה שיהיה דוחה לא תעשה ועשה. אבל דבריה גופיה דמי ילפינן מראשו וזקנו [ואיצטריך תרוויהו כדאיתא התם] ומעתה סוגיא דהכא ודהתם דלא כהרמב"ם. ומ"ש הכ"מ בשוב זה דגמרא חדא מתרי טעמי נקט אינו מתישב כלל דבשלמא לענין דלא ליליף מינייהו בעלמא איכא למימר דחד מתרתי נקט אבל אי איתא סברת הרמב"ם. דאין כאן עשה כלל למאי איצטריך למכתב ראשו וזקנו. ואפשר דלסברת של הרמב"ם אה"נ דראשו וזקנו לא אתי אלא להקפה. כאיתיך בריתא דברים יבמות: ובמת מלוה. פירש הר"ב דכתיב לאחיו וכו'. גמרא דהכא ודרים פרק דלקמן. ומה שכתב הרמב"ם בסוף פרק ז' מהלכות נזירות. ודברים אלו דברי קבלה הם. ר"ל כמ"ש בפירושו וכא בקבלה לאחיו לא יטמא. אבל מטמא למת מלוה ע"כ. ותניא אינו מת מלוה כל שאין לו קוברים. קורא ואחרים עונים אותו אין זה מת מלוה. גמרא דף מ"ג ע"ב: ן קרבנותיו שתי תורים או בני יונה. אחד לחטאת ואחד לעולה. ולאחר לחטאת ובכם בן שנתו לאשם: ואינו מביא קרבן אלא א"כ היה מעורב שמש. ולכאורה קאי אמצורע והכי קאמר ומצורע [שהרתו] תלויה בתגלחתו וכי גלח צריך שיטבול ואינו מביא קרבן עד שיעריב שמשו אחר שטבל. אי נמי יש לפרש דקאי אנזיר. וכן רש"י מפרש ונזיר אינו מביא קרבנותיו. אלא א"כ היה מעורב שמש שטובל בשביעי ומביא קרבנותיו בשמיני. וכן אם לא טבל בשביעי עד לשמיני אינו יכול להביא קרבנותיו בו ביום עד התשיעי. אע"ג דלדידי' במצורע אין צריך הערב שמש [כדמסיים בהדיא ויהיב טעמא. לפי שהוא טהור ועומד מכעת טבילה הראשונה דהא כתיב ביה וטהר ע"כ] מכל מקום טובל לפרש אף לדעת הר"ב דאנזיר קאי וכן נראה בפירש הרמב"ם. וכך כתב בחיבורו הרי בהזה בשליני ובשביעי ולא טבל ונתאחר כמה ימים. כשיטבול. יעריב שמשו. ויביא קרבנותיו למחר. והכ"מ לא כתב מנין לו וכ"ל דהיינו הך בבא: ן היה מביא שלש בהמות חטאת עולה ושלמים ושוחט את השלמים ומגלח עליהם. לשון התוס' אחרי שאמר הכתוב שעל השלמים יגלח דין הוא שיקדימו וקשה א"כ למה הקדים חטאת ועולה

הותרו מבללן. בתגלחת מצוה[כח]. ובמת מצוה[כט] יאומר בטומאה מבתגלחת. שהטומאה סותרת את הכל. וחייבין עליה קרבן. ותגלחת אינה סותרת אלא שלשים יום. ואין חייבין עליה קרבן: ן תגלחת הטומאה ביצד. היה מזה בשלישי ובשביעי. ומגלח בשביעי. ומביא קרבנותיו בשמיני[ל]. ואם גילח בשמיני[לא]. מביא קרבנותיו בו ביום. דברי ר' עקיבא. אמר לו ר' טרפון מה בין זה למצורע[לב]. אמר לו זה[לג] טהרתו תלויה בימולה. ומצורע טהרתו[לד] תלויה בתגלחתו[לה]. ואינו מביא קרבן. אלא אם כן היה מעורב שמשו[לו]: ן תגלחת הטהרה כיצד. היה מביא שלש בהמות. חטאת[לז]

לאחיו הוא דאיתו מטמא אבל מטמא למת מלוה. ותגלחת לנזיר מצורע דאתי עשה דוגלח את כל שערו (ויקרא י"ד) ודחי את לא תעשה דתער לא יעבור על ראשו (נמדבר ו'): ן מגלח בשביעי ומביא קרבן בשמיני. דכתיב (שם) וגלח ראשו ביום טהרתו ביום השביעי יגלחנו. וכיום השמיני יקח [וגו'] וכתב לאשם: מה בין זה למצורע. דכתיב בפרשת מצורע בתגלחת שניה (ויקרא י"ד) והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו וכו'. וכיום השמיני יקח וכו'. וקי"ל במצורע דאשם נלח בשמיני מביא קרבן בשביעי: אמר לו שזה טהרתו תלויה בימיו. נזיר טהרתו תלויה בהזאת שלשי ובשביעי ובשביעי הלכך כיון שטהר בשביעי אע"פ שלא נגלח עד יום השמיני מביא קרבנותיו בו ביום: אבל מצורע טהרתו תלויה בתגלחתו. דכתיב (שם) ביום השביעי יגלח את כל שערו והדר כתיב ורחצה את בשרו במים ואם טבל עד שלא נגלח לא עלתה לו מבילה הלכך אם נגלח בח' אחתי צריך טבילה והערב שמש הלכך אינו יכול להביא קרבנותיו עד תשיעי והלכה כר"ע: שחט

ותגלחת לא הותר מכללה קל וחומר מיין וכו'. אמר רחמנא ראשו אמר רחמנא זקנו פי' גבי מצורע. וכן לעיל דף מ"ח. ומש פי' התוספות בהדיא דלהכי אצטריך ראשו דאל"ה הוה מקיימינן בנזיר ומצורע דיגלח כל שערו בשאר גופו. אבל ראשו יהיה אסור לגלח דלא אתי עשה דוגלח דמצורע ודחי לא תעשה דנזיר דתער לא יעבור על ראשו ועשה דגדל פרע שער ראשו. שוב ראיתי בספ"ז מהלכות נזירות שהרמב"ם עצמו הקשה קושיא זו דהא ל"ת ועשה הוא. ויותר ליה מפני שבכבר נטמא הנזיר בגרעת וימי חלוטו חין עולין לו והרי אינו קדוש בהן ובטל העשה מחליו ולא נשאר אלא לא תעשה. ע"כ. והשיג עליו הראב"ד דברים יבמות [דף ה] אמרו דהוה ליה לא תעשה ועשה שיטו בשאלה והיינו דקאי ע"כ. ומיהו התם לא אמרו כך אלא דלא ליליף מנזיר מצורע לכל התורה שיהיה דוחה לא תעשה ועשה. אבל דבריה גופיה דמי ילפינן מראשו וזקנו [ואיצטריך תרוויהו כדאיתא התם] ומעתה סוגיא דהכא ודהתם דלא כהרמב"ם. ומ"ש הכ"מ בשוב זה דגמרא חדא מתרי טעמי נקט אינו מתישב כלל דבשלמא לענין דלא ליליף מינייהו בעלמא איכא למימר דחד מתרתי נקט אבל אי איתא סברת הרמב"ם. דאין כאן עשה כלל למאי איצטריך למכתב ראשו וזקנו. ואפשר דלסברת של הרמב"ם אה"נ דראשו וזקנו לא אתי אלא להקפה. כאיתיך בריתא דברים יבמות: ובמת מלוה. פירש הר"ב דכתיב לאחיו וכו'. גמרא דהכא ודרים פרק דלקמן. ומה שכתב הרמב"ם בסוף פרק ז' מהלכות נזירות. ודברים אלו דברי קבלה הם. ר"ל כמ"ש בפירושו וכא בקבלה לאחיו לא יטמא. אבל מטמא למת מלוה ע"כ. ותניא אינו מת מלוה כל שאין לו קוברים. קורא ואחרים עונים אותו אין זה מת מלוה. גמרא דף מ"ג ע"ב: ן קרבנותיו שתי תורים או בני יונה. אחד לחטאת ובכם בן שנתו לאשם: ואינו מביא קרבן אלא א"כ היה מעורב שמש. ולכאורה קאי אמצורע והכי קאמר ומצורע [שהרתו] תלויה בתגלחתו וכי גלח צריך שיטבול ואינו מביא קרבן עד שיעריב שמשו אחר שטבל. אי נמי יש לפרש דקאי אנזיר. וכן רש"י מפרש ונזיר אינו מביא קרבנותיו. אלא א"כ היה מעורב שמש שטובל בשביעי ומביא קרבנותיו בשמיני. וכן אם לא טבל בשביעי עד לשמיני אינו יכול להביא קרבנותיו בו ביום עד התשיעי. אע"ג דלדידי' במצורע אין צריך הערב שמש [כדמסיים בהדיא ויהיב טעמא. לפי שהוא טהור ועומד מכעת טבילה הראשונה דהא כתיב ביה וטהר ע"כ] מכל מקום טובל לפרש אף לדעת הר"ב דאנזיר קאי וכן נראה בפירש הרמב"ם. וכך כתב בחיבורו הרי בהזה בשליני ובשביעי ולא טבל ונתאחר כמה ימים. כשיטבול. יעריב שמשו. ויביא קרבנותיו למחר. והכ"מ לא כתב מנין לו וכ"ל דהיינו הך בבא: ן היה מביא שלש בהמות חטאת עולה ושלמים ושוחט את השלמים ומגלח עליהם. לשון התוס' אחרי שאמר הכתוב שעל השלמים יגלח דין הוא שיקדימו וקשה א"כ למה הקדים חטאת ועולה

יכין — תפארת ישראל — יכין

כח) בנזיר מצורע שחייב לגלח כשנטהר מצרעתו, וה"ט משום דעשה דמצורע דחי ל"ת ועשה דנזיר, משום דיש בשאלה [ותו דעשה דמצורע אינם שתיהן לאתו ונדול השלום (תוס' כ"ת ד"ל)] כט) שאין לו קוברין מיהו אף שמוחרין זה להטמא וזה לגלח, על כל פנים סיתרין הן, מה שמנו כל חד כדאיתא: ל) ב' תורים או ב' בני יונה, מ' לעולה ומ' לחטאת, וכבש בן שנה לאשם ולא פירשן תנא, מדמפורש בתורה. אבל פירשן בתגלחת טהרה במשנה ז' מטוס דפליגי התם על זאת מהן יגלח: לא) אחר שכבר טבל בז': לב) דקי"ל בגלח בח' מביא קרבנותיו בט': לג) נזיר שנטמא: לד) ר"ל נזיר שבילתו תלוי בז' ימים שספר, ולפיכך אם רק כבר העריב שמשו, מביא קרבנותיו אפילו ביום גלוחו: לה) ר"ל טבילתו: לו) שאינו טובל עד אחר גלוח. והרי אינו יכול להביא קרבנותיו וכו': לז) אחר שטבל לח) כבשה בת שנתה:

שהטומאה סותרת כו'. עי' ריטב"א נזיר כ"ח ב"ב מ"ו. אם פ"ג ע"ב. ות"ל דאינה סו' ... ד"ל שם הלכה מ' ונ': ן תגלחת הטומאה כיצד. ר"ל פ"ב מ"ד שם ה"ח ס"ב עם ן קל"ו. זה שהרתו תלויה בו'. מ"ד שם פ"ח ה"ב: ומצורע טו'. מ"ד פ"ח מהלכות מ"ה ה"ב ועי"ש ב' שנים וגכ"מ: ואינו מביא קרבן. מ"ד פ"ו מהלכות נזירים ה"ב: ן תגלחת הטהרה כיצד. מ"ד פ"ח מ"ד שם פ"ח ה"ג מ"ב שם:

שנויי נוסחאות

(בתגלחת מצוה). נכ"מ ליתא נע"ם, והיומר בטומאה נד"ע ונכ"ק ונמ"ב ו"ר חומר, ותגלחת, נמ"ב"ל והתגלחת. שלשים (יום) נכ"ל ונמ"ב"ל עד ז) לי' יום: ביטב"ב ליתא: ן הטומאה. נמ"ב"ל טומאה, (ובשביעי). נכ"מ ליתא נע"ם. ומגלח. נד"ע ונכ"ק מגלח. ומגלח בשביעי כו' בו ביום. נכ"ק. בשביעי ומביא קרבנותיו בו ביום ונכ"ל ליתא נע"ם. זה טהרתו. נד"ע ונכ"ק ונמ"ב"ל שזה. ומצורע. נ בני"ר ווה. בהרין הלוה. נד"ע תלויה שהרתו. ואינו מביא קרבן נד"ע..את קרבנותיו ונכ"ק נכ"ק ונמ"ב"ל (ונכס אינו): ן הטהרה. נכ"ק מהרה.

תוספות רעק"א

פ"ז ה במשנה [אות ה"ן] (והומר בטומא' מבתגלחת. ק' לי אמאי לא חשיב חומר בתגלחת מבטומאה דבגלוח גם המגלה חייב ובטומאה אין המטמא חייב ואפשר דלא חשיב רק לענין הנזיר עצמו אבל לא מה שעל אחר. וס"מ ק' לי לר"ל דס"ל בטבתין די"ז א' דבנזיר ב ה"ק ראינו לוקה משו' מומאה וע' בתוספת שם רמ"ם לוקה על נשן ותגלחת (דלא כהרין נדרים ד"ד א' דלר"ל גם כאלו אינו חייב) א"כ אמאי לא תני חומר בתגלחת מבטומאה בנזיר בבה"ק: [אות ה"ח] תי"ט סד"ה בתגלחת כו' כאידך ברייתא דבריש יבמות. עמ"ש בגליון בנדרים פ"ב משנה ב' (אות פ"ז):

אור גדול

פרק ו ה במשנה בתגלחת מצוה. ישיין בתוי"ט דהביא הרמב"ם פפ"ז מנזיר והשגת הראב"ד שם. ונשאלתי לבאר דברי הרמב"ם סקו' הראב"ד הנ"ל. והשבתי לפום רחיטא. עפ"י מה

ן שחטו את השלמים ומגלח עליהם. דכתיב בנזיר (נמדבר ו') וגלח את ראשו פתח אהל מועד ומפרשינן לקרא הכי וגלח את ראשו על זבח שכתוב בו פתח אהל מועד דהייגו שלמים דכתיב בהו (ויקרא ג') ושחטו פתח אהל מועד: שחטאת קודמת בכל מקום. לעולה ושלמים. ודין הוא שיגלח על הראשון והלכה כרבי יהודה שמגלח על השלמים: ן ולא פירש. אע"ג דכל הקרבנות צריך שיקריבו להם הבעלים שם הכא לא צריך דמכי אמר אלו לנזירותי הוי כאילו קרא שם לכל אחד ואחד דכשבא אינה ראויה אלא לחטאת וכבש לעולה ואיל לשלמים: ומשלח תחת הדוד. שמבשלים בו זבח השלמים: היה מגלח במדינה. בירושלים ואע"ג דכתיב פתח אהל מועד לאו דוקא אלא ללמד שאינו מגלח עד שיהיה פתח") [אהל מועד] פתוח: לא היה משלח תחת הדוד. דכתיב (נמדבר ו') ולקח את שער ראשו נזרו ונתן על האש מי שאינו מתוסר אלא לקיחה ונתינה יצא זה שמתוסר לקיחה והבאה ונתינה תחת הדוד: במה דברים אמורים. שבמקדש טעל שער ומשלח תחת הדוד. בתגלחת טהרה. אבל בתגלחת טומאה. אפילו גלח במקדש אינו טעל שער ומשלח תחת הדוד של אש ותעלת המוף אלא כתיב נתינת שער תחת הדוד אלא בנזיר טהור: הכל משלחין. טהור במקדש ובמדינה. וטמא במקדש. חוץ מטמא שגלח במדינה מפני שעברו נקבר. ופסק ההלכה שאין משלח תחת הדוד אלא נזיר טהור שגלח פתח אהל מועד שנעשה כמצוה. ואם שלח תחת הדוד של חטאת יצא.

*) גרע"ב ד"ר העורה והפי"ע תקן לגפיהו.

ן תוי"ט ד"ה ואם גילח כו' ובירושלמי יליף ליה כו' עיין יסל"מ:

תוספת רעק"א

ן [אות לט] תי"ט ד"ה ואם גילח. אלא נזיר טהור שגילח פתח אהל מועד. תמיה לי הא אינו מגלח כלל פתח א"מ דהוי בזיון מקדש דמה"מ דרשי' וגלח פא"ם הייגו על שלמים דכתיב ביה פתח א"מ בראי' בסוגיא ובמ"ש התי"ט במתני' תקודם

אור גדול

שהקשה הרשב"א בת' ח"נ סי' שפ"ג אחא דכתבו תוס' ורשב"א בגדרים דחלים ע"ד מצוה אמאי לא נימא אתי עשה ודחי ל"ת וכתבו תוס' ורשב"א שם משום דאיכא נמי עשה דכל היוצא מפיו יעשה ואין עשה דוחה ל"ת ועשה. והקשה השואל להרשב"א בח"נ הנ"ל דהא אסר בריש יבמות דעשה דוחה ל"ת ועשה שישנו בשאלה יעו"ש. ולפמ"ש הרמב"ם כאן ניחא דבנזיר ליכא רק ל"ת לחוד. והגמ' בריש יבמות יש לריש ספ"י פ"ש התוס' קידושין דף ל"ד סוד"ה מעתה דכל שיש עמו עשה אף בזוגא דליכא העשה אפ"ה הא' אינם ולא דחי לי' עשה דשל"ה אף נשים אין שורפין קדשים ביו"ט אף דלגבייהו יו"ט

ועולה לשלמים ע"כ. וכן משמע לישנא דוכותא אח השלמים לומר דמקדים לשחוט השלמים אבל הר"ב העתיק שחט אח השלמים ולגבון זה י"ל דה"ק דאשמעינן שלמים מגלח ולא על הקודמים. והשתא ניחא דוכותא בין בהבאה בין בעשייה ולפיכך נראה שכשדרן בכתוב כן הוא סדרן דמנגן לשנות הסדר ממה שסדורין בכתוב וכן לשון הרמב"ם בפ"ח מה"ל ושוחט החטאת תחלה ואחר כך העולה ואח"כ שלמים ואח"כ מגלח ובפי' המשנה פסק כרבי יהודה הרי שסובר דלר"י שחיטת שלמים באחרונה ועליהם מגלח וזה מסולק כל מה שהקשה הכ"מ לומר שהרמב"ם פוסק כסדורן כר"א ובגיגוח על השלמים [פסק כר"י] ואע"ג דלר"י השלמים קודמים שזה דוחק גדול מאד מלפי זה לקח לו הרמב"ם שיטה מהנפשיה דמגלי למעבד הכי לשחוט החטאת ראשונה ולגלח על האחרונה והא ודאי דלא כמאן לסברת הכ"מ. אבל לדידי ניחא שהרמב"ם מפרש דר"י הכי ס"ל וכוותיה הוא דפסק. ומשום דהגלא כוותיה ס"ל בברייתא אבל בסדור הקרבנות אין מחלוקת בין ר"י לר"א ולפיכך נקטינהו ר"י נמי חטאת עולה ושלמים. ולפי דעתי א"א שיחלוק ר"י בסדור הקרבנות שהרי בפרשה כך הם סדורים בעשיה. ועיין מ"ש בסוף הפרק בס"ד. אבל קשה קלת לשון דר"א שאמר החטאת קודמת בכ"מ אותה דר"י נמי ס"ל דקודם בנזיר ולא פליגי אלא בגיגוח אי קודם. מאי בכל מקום דקאמר לא ליתא אלא שהחטאת קודמת וי"ל שהאמת הוא אומר אע"ג דלא אינטריך למימר: ושוחט את השלמים. פירש הר"ב דכתיב ובא לפני פתח אהל מועד ומפרשינן לקרא וכו'. דאי פתח אהל מועד ממש. א"ל כגון הפתח בזון מקדש הוא כדאיתא בגמרא. ועיין מבנה דלקמן ["וגי' הר"ב שחט כתבתי לעיל] ומקום גילוחו שנינו בפ"ב דמדות מבנה ה': ומגלח עליהם. שתהיה תגלחתו אחר שחיטתן. הרמב"ם: ואם גילח וכו'. אתיא כר"ע כדמוכח במשנה י' וביר"שלמי יליף ליה מן ואת האיל יעשה. דיעשה יתירה דה"מ למכתב ועשה את חטאתו ואת עולתו ואת האיל זבח השלמים: ן הראויה כו'. כתב הר"ב דכשבא אינה ראויה וכו' היינו בנזיר דכתיב ביה כבשה וכבש ואיל. אבל בעלמא ראויה היא לשלמים: ומשלח תחת הדוד. פי' הר"ב על שלמים ואם שלח תחת חטאת יצא. בגמ' יליף לה מדכתיב זבח: ואם גילח במדינה. כתב הר"ב ואע"ג דכתיב הכא פתח אהל מועד כו' עד שיהיה פתח כו'. הכי דרים אבא חנן בברייתא ודרשא לעיל דבשלמים הכתוב מדבר כתם ברייתא היא ותפיס הר"ב לתרוייהו וכן הרמב"ם בפ"ח מה"ל משום דס"ל דהכל במשמע ["ובאמר הגהתי בדברי הר"ב כן הוא בגמרא]: במדינה. פי' הר"ב בירושלים. עמ"ש במ"ג פ"ק דשקלים: ואם גילח במדינה היה משלח כו'. כן גירסת הספר וכן בסדר המשנה דבבלי וירושלמי והכי ס"ל רבי יהודה בברייתא טהורים כאן וכאן היו משלחים. ממאים כאן וכאן לא היו משלחים וכן פסק הרמב"ם בפ"ח מהלכות נזירות. וחמה הכ"מ ואמאי לא פסק כחכמים דפליגי בברייתא [והביאם הרמב"ם בפירושו] וסברי דאיתו משלח *אלא נזיר טהור שגלח פתח אהל מועד וכן הוא כתם מתני' ע"כ. וזהו כעסחא אחרינא והיא טעמא הר"ב ג"כ. וכן פסק הלכה. וכן נראה שהיא טעמא הרמב"ם בפירושו אבל בחבורו נראה לי שפסק הטעמא שבספרים דלא גרסי' לא: הכל משלחין. כתב הר"ב טהור וכו' וטמא במקדש. ויליף לה בגמ' מזבח לרבות חטאת בנזיר טהור ואשם בנזיר טמא. והרמב"ם בפ"ז מה"ל אע"ג דפסק דשער נזיר טמא יקבר כתב שאם גילח במקדש והעליכם תחת דוד האשם יצא. והכ"מ לא כתב מנין לו. וכ"ל דמן התוספתא למד כן דאיתא התם טמא שבמדינה יקבר. הטמא שבמקדש משלח תחת הדוד של חטאת ושל אשם. דברי ר"מ. ואח"כ שונה פלוגתא דר"י וחכמים. וחוזר ושונה אם שלח

תחת

יכין תפארת ישראל יכין

לט) כבש בן שנה: מ) איל בן ג' שנים: מא) ר"ל אחר שנשחטו, מגלח. והא דנקט עליהן ל"ר והכי רק בהמה ג' הקריב שלמים, ה"ט מדלריך לשחטו כסדר חטאת עולה שלמים ולרבי קאמר ספיר עליהן דהיינו אחר שנחט כולן: מב) לכ"ע: מג) אף שכל הקרבנות מתפרשות רק על ידי בעלים, הכא כמפורשות דמי: מד) היורה שמבשל בו השלמים, ואם השלכם הנה קדירת הטחאת יצא: מה) ר"ל בירושלים. דאע"ג דכתיב וגילח פתח אהל מועד. ה"פ וגילח ביום, שלח אהל מועד פתוח: מו) דמגלח בעזרת נשים") משלח תחת הדוד: מז) טהור שגלח במקדש לו במדינה. לו טמא שגלח במקדש:

*) גירסא גי' הרע"ב לא הי' משלח.

שהחטאת קודמת. פי' שם פ"ג ובפ"ב בכ"מ ופ"י פ"ב מהל' פסולין ופוסקין הי': ואם גלח על אחת כו'. כ"מ פ"ב נזירים ד' פ"ב זבחים נ"פ פ"ה מנחות כ' פ"ה פרכין כ"ח פ"ה מיי' פ"ח מהלכות מחוסרי כפרה פ"ב שמין קל"ו: ן רשב"ם אומר כו'. פ"ב פ"ה כ"ז פ"ב ירושלמי מיל פ"ד ה"ל מיי' שם ה"ח מ"ג שם: הרה נוטל. מ"ה פ"ב

שנויי נוסחאות

ושוחט. בכי"ק ובמכי"ל שוחט; בד"ל שחט. ר' אליעזר. בד"ל ור' אליעזר. וכ"ה ליעזר גם בכי"ק. על אחר. בד"ל ובכי"ק ובמכי"ל על אחת: ן תקרב שלמים. בכי"ק יקרבו.. ותינו נגון. ראש (נזרו). בכי"מ ליתא ואם כתוב שם ראש (בלא ו') בכופו) הוא ע"ם. במדינה (היה) משלח. במכי"ל ליתא; במשב"ל..לא היה.. והוא גיגסת רש"י ולהתוי"ט היתה גם הטמ' במשב"ל היה משלח ע"ם, מן בד"א עד רמ"א ליתא בכי"מ. הטהרה, הטומאה. בד"ל טהרה. טומאה:

ראשון לציון

ן תוי"ט ד"ה ואם גילח כו' ובירושלמי יליף ליה כו' עיין יסל"מ:

תוספת רעק"א

ן [אות לט] תי"ט ד"ה ואם גילח. אלא נזיר טהור שגילח פתח אהל מועד. תמיה לי הא אינו מגלח כלל פתח א"מ דהוי בזיון מקדש דמה"מ דרשי' וגלח פא"ם הייגו על שלמים דכתיב ביה פתח א"מ בראי' בסוגיא ובמ"ש התי"ט במתני' תקודם

אור גדול

שהקשה הרשב"א בת' ח"נ סי' שפ"ג אחא דכתבו תוס' ורשב"א בגדרים דחלים ע"ד מצוה אמאי לא נימא אתי עשה ודחי ל"ת וכתבו תוס' ורשב"א שם משום דאיכא נמי עשה דכל היוצא מפיו יעשה ואין עשה דוחה ל"ת ועשה. והקשה השואל להרשב"א בח"נ הנ"ל דהא אסר בריש יבמות דעשה דוחה ל"ת ועשה שישנו בשאלה יעו"ש. ולפמ"ש הרמב"ם כאן ניחא דבנזיר ליכא רק ל"ת לחוד. והגמ' בריש יבמות יש לריש ספ"י פ"ש התוס' קידושין דף ל"ד סוד"ה מעתה דכל שיש עמו עשה אף בזוגא דליכא העשה אפ"ה הא' אינם ולא דחי לי' עשה דשל"ה אף נשים אין שורפין קדשים ביו"ט אף דלגבייהו יו"ט

שלשה מינין פרקו נזיר

ר"ע מברטנורה

תחת דוד חטאת ואחס יצא ואין אחס אלא בטל טמא.ם"מ דלר"ה יצא בדיעבד: ט או שלקן. בפרק שני דפסחים מסכה ו' פי' הר"ב *דשליקה בטול יותר מדאי עד שנימות. וכם כתבו התוספות דף ל"ט דאפילו הכי לא הוי הכא זו ואין צריך לומר זו דקמ"ל דבשליקה אינו יוצא מתורת בטול: ואחלה מלה אחת. דיניהן במ"ב פ"ז דמכות: ואחר כך הותר הנזיר לשתות יין ולהטמא למתים. כתב הר"ב דכתיב ואחר ישתה הנזיר יין אחר המעשים כולם. ברייתא. ופירש"י אחר המעשים כולם אחר קרבן ואחר התגלחת ותגלחת מעכבת ע"כ. והיינו דלא הני הותר לגלח לפי שכבר גלח שהרי גילוח מעכבת: רבי שמעון אומר כיון שנזרק עליו אחד מן הדמים כו'. כתב הר"ב כתיב הכא ואחר וכו' וכתיב אחר התגלחו ולקח הכהן את הזרוע וגו'. והניף וגו' אחר התגלחו וגו' מה התם אחר מעשה יחידי פירש"י דלאחר גילוח עביד תנופה אף כאן אחר מעשה יחידי אחר קרבן אף ע"פ שעדיין לא גילח ותגלחת לא מעכבת ע"כ. ובגמרא אימא עד דאיכא תרוייהו דמה התם אחר תגלחת כדכתיב אחר התגלחו. אף כאן נמי אחר התגלחו. ומכני לי הכי גזרה שוה למה לי: כיון שנזרק כו' הותר כו'. כתב הר"ב וכן הלכה. וכן פסק הרמב"ם בפ"ח מהלכות מזרות אע"פ שבפירושו כתב דאין הלכה כרבי שמעון. ותמה הכ"מ לפסוק הלכה כרבי שמעון דלא כתנא קמא ומסיק דבברייתא ר"א כת"ק ור"ש כחכמים. ותו אשכחן סתמא כר' שמעון דלא כרבי אלעזר במשנה ה' פ"ד דתנן נזרק עליה אחד מן הדמים אינו יכול להפר ומוקי התם בגמרא דלא כר"א. דאי כר' אלעזר כיון דתגלחת מעכבת אסורא בחמרא ומאי מיפר. ומכיון דהשכחן כתמא דלעיל כחכמים אע"ג דסתם דהכא כר' אלעזר נקטי כסתמא דאתיא כחכמים עכ"ד. ולי קשיא דמה לי סתמא כחכמים ומה לי סתמא כר"א כיון דהשכחן לר' דסתם לעיל ואח"כ שנה כאן מהלוקת יש לנו לפסוק כללא דסתם ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם. וכ"ש הכא דסתם דלא כסתמא דלעיל. ואפשר דהא דאמרינן דאין הלכה כסתם כלומר שאין זה בכלל הלכה כסתם מכנה. אבל לא לומר שהלכה כדעת החולק אלא הני הסתם ודעת החולק הוא כבאר החולקים שיא הכריע בהם רבי במשנתו הלכה כמאן. והלכך פסקינן כחכמים דברייתא [ועיין ברפ"ו דכלים] אבל כ"ל דאין נריכין לכל זה דעשמו דהרמב"ם לפי שנסה"פ חזר ושנה רבי עצמו לדר"ם בלשון הכמים כדתנן והכ"א יביא שאר קרבנותיו ושעמייהו כדפי' הר"ב דס"ל אחר מעשה יחידי וכו' וזה אמת ברור. ברוך שהנחני בדרך אמת: דיתר וכו'. משמע ודאי מיד הותר ועיין מ"ש ספ"ח: י תגלחתו פסולה. כתב הר"ב דאמרינן לעיל לר"א סותר ז' ימים. לפוס ריהטא כתב כן דסתמא תנן לעיל משנה ג' דסותר ל' יום. ומיהו בגמ' דהתם דף ל"ט ע"ב אמרינן דלר"א סותר שבעה ימים בלבד. וטעמא כי היכי דגדלי שערות דקיק להו לרבנן כל ז' יומין אתיא מזיא כדי לכוף ראשו לעקרו: רבי שמעון אומר אותו זבח לא עלה לו אבל שאר זבחים עלו לו. פי' הר"ב דסבר דאם גלח על עולת נדבה ושלמי נדבה יצא.

ט חיה מבשל בו'. מ"ה ע"ג יהונתן מ"ירוקן פ"ג ה"ח נדרים פ"ו ה"ח מ"י. סם פ"ח פ"ג. או שלקן. מ"י מעש' פסחים נ"ם פ"ג ד"ה נא שלקן ומוסי' זבחים נ"ע ב ד"ה נזרו ן. נוטל את הזרוע. מ"י. סם פ"ד: רש"א כיון שנזרק. יהונתן פסח פ"ג ה"ד מנ"ר פ"ג ה"ח ומ"י נזיר פ"ג פ"ג פ"ד ה"ה פ"ח ה"ג: ו גלח על הזבח וכו'. מ"י פ"ג מ"י. סם ה"ח: נלח על החטאת. מ"י. סם: על העולה. מ"י. סם ה"ם: ואם גלח על שלמים. מ"י. סם ה"ו:

שנויי נוסחאות

ט שלקן. נד"נ ונכ"ל ונמנ"ג ונמנכ"ל ונמנכ"ל שולקן ונ"ה נ"ל ן. הבהן. נד"ל. ונכ"ל ונמנכ"ל וכהן. וחלת מצה ונ"ה נכ"מן; נמנ' ריוח ותמיון נד"ם וקלאלקח חלה מצה וכן הוה נ מ ם נ ר"ב. ורקיק מצה אחת. נכ"ל ונ"מנכ"ל אחד. ונותן. נד"נ ונכ"ל ונותנן. יין. נכ"ל ונמנכ"ל ביין. והטמא. נד"נ ונכ"ל ולטמא וכן נסמוך: י קרבנותיו לשמן. נד"נ ונכ"ל ונמנכ"ל. לשמה. גלח על החטאת. נרס"י ביצר גלח. גלח על העולה או על השלמים. נד"נ ונכ"ל ונמנכ"ל. ועל השלמים. נכ"מ ליתא כל הנגא הלא עד רש"א. אבל שאר. נד"נ ונכ"ל ונמנכ"ל ושאר. זבחים. נד"נ ונכ"ל ונמנכ"ל כל הזבחים. ואם גלח. נד"נ אם. על שלשתן. נכ"ל על אחת משלשתן (?):

תוספת רעק"א

הקודם ד"ה ושוחט וא"כ איך שייך דמצות שלוח השער דכתיב בקרא מיירי דוקא בגלח פא"ם הא לכתחילה אינו מגלח פא"ם גם פ"ש הרע"ב בטעם דאינו משלח דהוי מח סר הבאה ק' הא אדרבא אם מגלח פא"ם הוי מחוסר הבאה דהדוד שלמים הוא בירושלים. ובמבואר בסוגיא וצ"ע. ובתוס' בשמעתין ד"ה לא היה משלח כתבו ג כ הטעם דמחוסר הבאה אלא דבתבו דהוי מחוסר הבאת שעיר מחוץ לירושלים לתתם תחת היור שלמים שבירושלים עכ"ל היינו דס"ל דאם גילח בסרינה חיינו חוץ לירושלים ונ"ה הכל דמצות גילוח היה חוץ לעזרה והיה מצות שלוח בלא חסרון הבאה ואם גילח בסד נה דהיינו חוץ לירושלים אינו משלח אבל הרע"ב שפירש במדינה ירושלים ק' כנ"ל. וצ"ע: ט [אות מ] תי"ם ד"ה או כו' דשליקה בישול. ע' ברפ"ד דמעשרות בתי"ם שם:

רוץ מן הטמא שבמדינה בלבד(מה): ט היה מבשל את השלמים או שלקן(מו). הבהן נוטל את הזרוע בשלה(נא) מן האיל(נב). וחלת מצה אחת מן הסל. ורקיק מצה אחת(נג). ונותן על כפי הנזיר ומניפן(נד). ואחר כך הותר הנזיר לשתות יין. ולהטמא למתים. רבי שמעון אומר. כיון שנזרק עליו(נה) אחד מן הדמים הותר הנזיר לשתות ביין. ולהטמא למתים(נו): ו גלח על הזבח ונמצא פסולין(נז). הגלחתו פסולה. וזבחיו לא עלו לוין(נח). גלח על החטאת שלא לשמה(נט). ואחר כך הביא קרבנותיו לשמן. תגלחתו פסולה. וזבחיו לא עלו לוין(ס). גלח על העולה(נס). או על השלמים שלא לשמן(סא). ואחר כך הביא קרבנותיו לשמן. תגלחתו פסולה. וזבחיו לא עלו לוין(סב). ר' שמעון אומר. אותו הזבח לא עלה לו. אבל שאר זבחים עלו לוסא). ואם גלח על שלשתן(סג). ונמצא אחד מהן כשר. תגלחתו כשרה. לא נאמר אחר תחת זבח השלמים אלא למלוה: ט ואח"כ הותר הנזיר לשתות יין. דכתיב (במדבר ו') ואחר ישתה הנזיר יין אחר המעשים כולם: ר"ש אומר כו'.כתיב הכא ואחר ישתה הנזיר יין. וכתיב התם (שם) אחר התגלחו את נזרו. מה להלן אחר מעשה יחידי אף כאן אחר מעשה יחידי. הא למדת שכיון שנזרק עליו אחד מן הדמים. מותר לשתות יין ולהטמא למתים וכן הלכה: י ונמצא פסול. כגון שנכפף דמו. או יצא או נטמא: תגלחתו פסולה. הואיל ונפסל הזבח שגלח עליו הוה ליה כגלחתו לסטים דאמרינן לעיל לר"א סותר שבעה ימים ולרבנן כותר שלשים יום: וזבחיו לא עלו לו. שאר הזבחים שהקריב אחר תגלחתו הפסולה לא עלו לו. דכיון דצריך לסתור עד שיגדל שערו הוי כאילו הקריבן קודם זמנם: על החטאת שלא לשמה. היינו על הזבח ונמצא פסול דחטאת שלא לשמה פסולה. ואיידי דבעי לאתויי על העולה ועל השלמים פלוגתא דר"ש ורבנן תנא נמי על החטאת: על העולה ועל השלמים שלא לשמן וכו' תגלחתו פסולה. דהואיל וגלח עליו לשם חובת שלמי נזיר ועולת נזיר. הוי ליה כמגלח על עולת נדבה ושלמי נדבה. ור"ש סבר דאם גלח על עולת נדבה ושלמי נדבה יצא. ואין הלכה כר"ש: אם גלח על שלשתן. אחר שהקריבו שלשתן. ונמצא א' מהן כשר. והשאר פסולים. תגלחתו כשרה לדברי הכל. דהא תנן ואם גלח

סתמא כר' שמעון דלא כרבי אלעזר במשנה ה' פ"ד דתנן נזרק עליה אחד מן הדמים אינו יכול להפר ומוקי התם בגמרא דלא כר"א. דאי כר' אלעזר כיון דתגלחת מעכבת אסורא בחמרא ומאי מיפר. ומכיון דהשכחן כתמא דלעיל כחכמים אע"ג דסתם דהכא כר' אלעזר נקטי כסתמא דאתיא כחכמים עכ"ד. ולי קשיא דמה לי סתמא כחכמים ומה לי סתמא כר"א כיון דהשכחן לר' דסתם לעיל ואח"כ שנה כאן מהלוקת יש לנו לפסוק כללא דסתם ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם. וכ"ש הכא דסתם דלא כסתמא דלעיל. ואפשר דהא דאמרינן דאין הלכה כסתם כלומר שאין זה בכלל הלכה כסתם מכנה. אבל לא לומר שהלכה כדעת החולק אלא הני הסתם ודעת החולק הוא כבאר החולקים שיא הכריע בהם רבי במשנתו הלכה כמאן. והלכך פסקינן כחכמים דברייתא [ועיין ברפ"ו דכלים] אבל כ"ל דאין נריכין לכל זה דעשמו דהרמב"ם לפי שנסה"פ חזר ושנה רבי עצמו לדר"ם בלשון הכמים כדתנן והכ"א יביא שאר קרבנותיו ושעמייהו כדפי' הר"ב דס"ל אחר מעשה יחידי וכו' וזה אמת ברור. ברוך שהנחני בדרך אמת: דיתר וכו'. משמע ודאי מיד הותר ועיין מ"ש ספ"ח: י תגלחתו פסולה. כתב הר"ב דאמרינן לעיל לר"א סותר ז' ימים. לפוס ריהטא כתב כן דסתמא תנן לעיל משנה ג' דסותר ל' יום. ומיהו בגמ' דהתם דף ל"ט ע"ב אמרינן דלר"א סותר שבעה ימים בלבד. וטעמא כי היכי דגדלי שערות דקיק להו לרבנן כל ז' יומין אתיא מזיא כדי לכוף ראשו לעקרו: רבי שמעון אומר אותו זבח לא עלה לו אבל שאר זבחים עלו לו. פי' הר"ב דסבר דאם גלח על עולת נדבה ושלמי נדבה יצא.

מ"ה) שסערו נקבר: מט) בשול מרובה, וקמ"ל דהוא נמי בכלל בישול. מהכא מוכח דשליקה בישול מרובה הוא, דהו בישול מועט, היאך יצא הרי תורה צריך בשילה קחמר, דודאי בישול גמור קאמרה: נ) מסוף הארכיבה [קניא] עד לוחב הכתף, שהם ב' פרקים עליונים של יד ימין שנתבטל עם הליל: נא) שהנזיר מביא כ' לחמים, כל א' משלש עשרון, י' מהן היו חלות עביס, וי' מהן רקיקין דקים, ומושח כולן עם רביעית שמן. וכל הכ' היו מלה [בתמות דע"ת]: נב) מיליך ומביא מעלה ומוריד [מנחות דפ"ב]: נד) ר"ל עבורו: נה) וכן הלכה: נו) שנשפך דמו או יצא דמו לו לטמא: נז) נס שאר זבחיו שהקריב אחר תגלחתו זה פסולין, דהו"ל כהקריבן קודם זמן גלוח, כיון שהגלוח נפסל וצריך להמתין מגלח עוד ל' יום [כמ"ג]: נח) דרק הטאה שנשחטה שלא לשמה פסולה: נט) אי' [אי'] על וכו': ס) שהן כשרין כשהוקרבו שלא לשמן, רק שלא עלו לבעלים לכם חובה: סא) דס"ל כיון שכשרין הן, הוה ליה כאילו נילח על עולת או שלמי נדבה, דסבירא ליה שיצא. ורבנן ס"ל דלא יצא: סב) ר"ל שגם גלח

*) נ"ל כמו ועל השלמים ועי' ס"ב.

גדול

דאף דלגבי ליבא עשה עכ"ו הלאו אלים ולא דחי לי' עשה ששום דלגבי אחריני הוי עשה ול"ת. וע"ז צריכינן לתי' הגמ' יבמות ששום

אור

אינו אלא ל"ת גרידא ששום דכיון דלאנשים איכא ל"ת ועשה אף לגבי נשים דליבא עשה הלאו אלים ולא דחי לי' עשה. וא"כ קשיא סנזיר מצירף

גלח על אחד מכלפתן ילא: יא ר"א אומר סותר את הכל.לא כל הימים קאמר אלא סותר כל הקרבנות ור"א לטעמיה דאמר בלא הותר הנזיר לשתות יין אלא אחר כל המעשים כולם. אחר הבאת כל הקרבנות. וכשגמרא קודם שהקריב כולם הוי כאילו נגמרא אחרית קודם שהקריב כוס אחד מהם. והוי הקרבן שהקריב כאילו הביאו חוץ מלאת: וחכמים אומרים יביא שאר קרבנותיו ויטהר. פירוש לכשיטהר ואותו הזבח שהביא בטהרה לא יחזור ויביאנו. רבנן לטעמייהו דאמרי אחר מעשה יחידי מותר לשתות יין ומותר לגלח. הלכך קודם שגמרא היה ראוי לתגלחת ולא יסתור אותו זבח אבל שאר הזבחים שהקריב שגמרא ולאי סותר דקרא קפיד שיהו קרבנות נזיר כולן בטהרה: מרים התרמודית. מתרמוד היתה. והלכה כחכמים:

ויביא שאר הזבחים: יא מי שנזרה עליו אחד מן הדמים ונטמא. ר' אליעזר אומר. סותר את הכל[מ]. וחכמים אומרים. יביא שאר קרבנותיו ויטהר[מ]. אמרו לו. מעשה במרים התרמודית שנזרק עליה אחד מן הדמים. ובאו ואמרו לה על בתה שהיתה מסוכנת. והלכה ומצאה שמתה[מא]. ואמרו חכמים. תביא שאר קרבנותיה ותטהר[מב]:

נגמ'. ויליף לה דאמר קרא (נמדבר ז) ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים ולא כתב על שלמיו. ופי' יגא היינו מעלו גילוחו. אבל ידי נדרו דקרבן נזיר לא יצא. וכדתנן ברים זבחים שלא עלו לבעלים נפסל חובה. והיינו דקאמר אותו זבח לא עלה לו: יא רבי אליעזר אומר סותר את הכל. כתב הר"ב לא כל הימים קאמר דהא אמר כל לאחר מלאת שבעה סותר. גמ' : וחכמים אומרים יביא שאר קרבנותיו [וכו'] . פירש הר"ב רבנן לטעמייהו . דאמרי אחר מעשה יחידי מותר לשתות יין ומותר לגלח . הלכך קודם שגמרא היה ראוי לתגלחת. קלת יש לדקדק מדכתב ומותר לגלח שסובר כמו שכתבתי במ"ז דלר"י שכן הלכה מעלו הגילוח אחר הבלמים שקרב לאחריהם. אבל מ"מ קשה. דלמאי נקט כלל דין הגילוח ושני מלישנא דר"ש ור"א דלא נקטי אלא שתיה וטומאה וגילוח מכ"ש דלר"א גילוח מעכב ולרבי שמעון נמי דלא מעכב . מכל מקום מעלו קודמת : ומצאה שמתה . ונטמאת עליה. רש"י :

יא מי שנזרק עליו כו'. פי"ז פ"ל: ראו"א מותר כו'. יל"ל פ"ב מ' יתעכבו נז ד פ"ם ה"ב: וחכ"א יביא נו'. מ"י: שם פ"ל ס"ד :

שנויי נוסחאות

יא סותר. נמצני"ל סתר. קרבנותיו. נד"ג ונכי"ק קרבנות. (אמרו לו). נד"ג ליתא. התרמודית. נד"ג התרמדית; נמצני"ל התדמורית; נכי"ק התדמרית. שהיתה מסוכנת. נכי"ק שהיא מסכנת. ומצאה. נד"ג ונכי"ק ונמצני"ל ומצאתה. ואמרו. נד"ג. ונכי"ק אמרו. קרבנותיה. נד"ג ונכי"ק ונמצני"ל קרבנות:

אור גדול

דישנו בשאלה ודהי בבה"ג דליכא אלא ל"ת לחוד אף דלגבי אחריני איכא עשה ול"ת. אבל היכא דאיכא עשה ול"ת אף דשנו בשאלה לא דחי כדמוכח מהקי' שבתשובת הרשב"א ח"ג הנ"ל. וא"כ א"ש דנצרך לתרתי טעמי. לטעם הרמב"ם משום קו' הרשב"א. ולטעם הגמי ולתירוציהו צריכי וא"ש:

רק אחר בחיטה בלפתן: סג) לא כל הימים, דהרי אחר מלאת לרבי אליעזר רק ז' סותר. אלא רצונו לומר סותר כל הקרבנות, מדס"ל דאסור לשתות יין קודם הבאת כל קרבנותיו אם כן הוה ליה כמבית קרבנותיו הוך מלאות: סד) רצונו לומר לכשיטהר: סה) וגמרא בה:

משום הקו' משריפת קדשים הנ"ל.

פרק ז א אבל מיטמאין למת מצוה. נזיר מפרש במשנה ה' פ' דלעיל מדכתיב גביה לאביו ולאמו כו'. וה"נ כתיב בכה"ג: ואל יטמא נזיר בהוא מביא קרבן כו'. שקדושתו עדיפא כיון שהזקיקתו תורה להביא קרבן על טומאתו. תוס': יטבא נזיר שאין קדושתו קדושת עולם. ואפי' אמר נזיר עולם מ"מ סתם נזירות הוה שלשים יום. תוס'. ואפשר נמי לומר שקדושתו לא היתה עליו מעולם אלא משעה. ["משנ"כ כהן גדול שחל"פ שלא היתה עליו קדושת כהן גדול אלא משעתמנה להיות כהן גדול מ"מ היתה עליו קדושת כהן הדיוט. "ושאלני בני האלוף כמהר"ר שמואל יל"ן מהרי אפשר שיהיה נזיר מעולם. דהיינו כשהדירו אביו וכדתנן במ"ו פ"ד והכלים הוא אח"כ ונדר נזירות עולם ומשמע נמי דבנו סתמא תנן והיינו אף מעולם. ומשמע יוצא שהיה נזיר עולם מבטן אמו. והשבתיו דסברא פשוטה היא שאין האש מדיר בנו כל עוד שאין הבן

ראה"ל יעקב

ר"ע מברטנורה

פרק ז א כהן גדול ונזיר אינן מיטמאין לקרוביהן. כדכתיב בפרשת אמור ובפרשת נשא: היו מהלכים בדרך. לאו דוקא בכ"ג פליגי דה"ה בכהן הדיוט נמי פליגי. דחד טעמא הוא: על אליעזר יטמא כהן. שאינו מביא קרבן על טומאתו. ואל יטמא נזיר. שהוא מביא קרבן על טומאתו[ז]. אמרו לו יטמא נזיר שאין קדושתו קדושת עולם[ח].

פרק ז א כהן גדול ונזיר אינן מיטמאין בקרוביהן[א]. אבל מיטמאין למת מצוה[ב]. היו מהלכין בדרך[ג]. ומצאו מת מצוה. *רבי אליעזר אומר. יטמא כהן גדול ואל יטמא נזיר. וחכמים אומרים יטמא נזיר. ואל יטמא כהן גדול. אמר להם רבי אליעזר. אם כן מה נזיר שאין מיטמא לאביו ולאמו יטמא לאחיו ולאחותו כו'. וה"נ כתיב בכה"ג: ואל יטמא נזיר מפרש במשנה ה' פ' דלעיל מדכתיב גביה לאביו ולאמו כו'. וה"נ כתיב בכה"ג: ואל יטמא נזיר בהוא מביא קרבן כו'. שקדושתו עדיפא כיון שהזקיקתו תורה להביא קרבן על טומאתו. תוס': יטבא נזיר שאין קדושתו קדושת עולם. ואפי' אמר נזיר עולם מ"מ סתם נזירות הוה שלשים יום. תוס'. ואפשר נמי לומר שקדושתו לא היתה עליו מעולם אלא משעה. ["משנ"כ כהן גדול שחל"פ שלא היתה עליו קדושת כהן גדול אלא משעתמנה להיות כהן גדול מ"מ היתה עליו קדושת כהן הדיוט. "ושאלני בני האלוף כמהר"ר שמואל יל"ן מהרי אפשר שיהיה נזיר מעולם. דהיינו כשהדירו אביו וכדתנן במ"ו פ"ד והכלים הוא אח"כ ונדר נזירות עולם ומשמע נמי דבנו סתמא תנן והיינו אף מעולם. ומשמע יוצא שהיה נזיר עולם מבטן אמו. והשבתיו דסברא פשוטה היא שאין האש מדיר בנו כל עוד שאין הבן

יוצא

פ"ז א כהן גדול ונזיר אין מיטמאין כו'. מ"ז פ"ל מי"ל פ"ב מ"ג: אבל כ"ז בפ"ב לאין נ"ל: אבל מיטמאין למ"מ. מי"ל שם ה"ח ופ"ז מ"ל מיזמת מי"ל ויש: דאו מהלכין בדרך. ומשנמי נזיר פ"ו ה"ל: והכ"א ישמא נזיר. מי"ל פ"ז מהלי נזירות מי"ב ופ"ב מהל' אבל ה"מ: א"ל ישמא נזיר כו'. מי"ל שם ומשנ:

שנויי נוסחאות

פ"ז א אינן מיטמאין בקרוביהן. וכ"ם נד"ג ונמצני"ל; נמצני"ל ..לקרוביהן . (אבל מיטמאין למת מצוה). נד"ג ונכי"ק ונמצני"ל ליתא. ופי' לאלינ. ואל ישמא כ"ג. נד"ג ונכי"מ ונמצנ"ל ..כהן הדיוט; נכי"ק אפילו כהן הדיוט. לפי נוסחא זאת לגרסתא נקטה המשנה דברי ר"א כ"ג ודברי חכמים כהן הדיוט. שהוא מביא. נמצני"ל שמביא. שיאון קדושתו שולם. נד"ג. ונכי"ק ונכי"מ ונמצני"ל שקדושתו קדושת שעה.

תוספת חדשים

פ"ז א בתוי"ם ד"ה ישמא נזיר כו' ואפשר נמי לומר כו'. ולא ידענא לאמר נאה מדברי הגמ' ול"ל הרמב"ם בפ"ם מה"נ שנזיר קדושתו קדושת

פ"ז א) לב ולם, לח ולחות, כן ובם, ולשהו: ב) בלין לו קונרין: ג) הוא הדין נזיר עם כהן הדיוט פליגי בהו. אלא דנקט כה"ג לרבותא דר"א: ד) דמלריך קרבן לכפרה, שמע מינה

ראשון לציון

פ"ז א במשנה אבל מטמאין למת מצוה כל זה מחקו תוס' במשנה ד"ה כהן גדול כו' וכן כתבו עוד פס מז ע"א ד"ה עד כאן כו' מכאן מוכח שאין ענוש במשנתינו מטמאין למת מצוה בריבא כו' ומירוש קבא מהו"ש שבעתיק ד"ה אבל מטמאין למת מצוה כו' ולא הבניה במ"ם תוספת גם לפי גרסתו ישאר קו' הכוס על מכונה: תוי"ם ד"ה אבל מטמאין למת מצוה כו' עיין יסל"פ: שם ד"ה ישמא נזיר כו' ואפשר נמי לומר כו' עיין בפ' אומת מיבור שהאריך להביא על דבריה בלנו:

מנזירות

תוספת רע"ק

פרק ז א [אות מא] ר"א ישמא כ"ג . בירושלמי קאמר דר"א ס"ל תדיר ומקודש מקודש קודם (כן הוא לפי"ם שהגיה בקרבן עדה) דבהן הוא תדיר דקדושתו בכל שעה ונזיר אינו תדיר דהוא רק בימי נזרו אבל מקודש דסביא קרבנות על הטומאה ומקודש עדיף עיי"ש. ולחכמים דהשיבו ישמא נזיר אפשר דס"ל תדיר ומקודש תדיר קודם מש"ה השיבו דכהן קדושתו עולם היינו דהוי תדיר דעדיף או דהשיבו דכ"ג נ"כ מקודש יותר דקדושתו קדושת עולם והוי תדיר ומקודש. ק"ע. [אות מב] בתוי"ם ד"ה ישמא נזיר,

ב על אלו טומאות כו'. פ"ב פ"ג חולין פ"פ פ"ב ק' כ"ב ביו"ד פ"ז מהלי' נז רוח הנ' ג' ספ"ב עזין קכ"ז: על אלו הנפש"ב ומזה כו'. פיי' סס הי"ל והי"ה ופ"ו סס כ"ג: **ג** אבל הסכבות כו'. נ"ד פ"ל. פ' יהונתן בנדים פ"ב הי"ל. פיי' פ"ז סס פ"ו:

שנויי נוסחאות

ב טומאות. נד"נ וכי"ק ו נ מ ס נ י"ר הטמאות. נצל. נכי"ק נצל. תרוך. נד"נ תרבר; נכי"ק תורבר. על השדרה נכי"ק ועל השורה. שיש עליו. רה"ו וכי"ק ונמכי"ר שיש עליהם. וכ"ה נ ס"ל וכתוספות ע"ם וכרע"ב. על מגען. נכי"ק ועל.. ועל מסאן. נד"נ על. אהלן. נכי"ק ונמכי"ר ונמכני"ר אהילן. ועל משאו. נד"נ ונכי"ק ונמכני"ר ועל מסאו ועל אהלו (נכי"ק ונמכני"ר אהילו) איתו נכון. (למנות אלא). נכי"מ ליתא; נד"נ ונכי"ק ונמכני"ר ליתא למנה אלא. ומביא את קרבנותיו. נמכני"ר זיביא..; נד"נ ונכי"ק ויביא קרבנו:

תוספת הדשים

פעה אע"פ שיה נזיר ע לם עכ"ל וכן מסקינ מכנגת דלעיל אבל לדברי הרב ה"ל לא יומר מעולם גם מה שלאריך דקנן אינו חל מזרות עד שהגיע לחיוב גם לענין טומאה אינו מזכיר מן הטורה דקי"ל קנן לוכל נבלות אינ מזנה ליפרישו ונני טומאה דכתיב לאמור ואמרת דלא לענלו ביתים ובי"ה בנזיר אינ לבטר שומר שומרהו והו"ק והעיקר כ"ל דנזיר יש לו ס"לה לכן נק ל רק קדושה שעה שיגל כל שעה לאזור בו וק"ל. (מפוהרים ת"ה ז"ל) **ב** בתוי"ט ד"ה ערך הטמ כו' ואעפ"י כו' וכדפי' נזיר הר"ב כו'. וגיל ראיה לדבריהם מנני דתולין זה קרנ עיא ת"ר לגיון (פירוש גדוד) של נבריה רעוב מקום למקום ונכנס לבית הבית טמא אמין לך כל לגיון ולגיון אמין לו קרקלין כו' ופירכי' הלם הדם מת לנכנסים במלחמה ואמרינ טמא משום אהל דקאמר

תוספות רעק"א

ושאלני בני. כך הקשה בירושלמי. ומשני זו תורה (היינו כהן מפורש בתורה) זו אינה תורה (דנזיר ע"י הורת אב אינו מפורש בקרא אלא דלחד מ"ד הוי הלכה ולחד מ"ד הוי דרבנן) ב"כ בק"ש. ובפני משה: **ב** [אות מג] בהרע"ב ד"ה עד שיטהר. שיטבול ויעריב שמשו. הטוה לי הא ששמי' בסוגיא

יודע להשמר ולהזהר מכל אשר יגיעו אליו מדיני הנזירות. שאע"פ שכשהוא עודנו מוטל בעריסה אמו שומרתו. הנה כשיגדל להלוך לבדו ואמה לא תוציא לו שמירת אמו שהיא מתעסקת בשאר ענני הבית שכן ר"י קרי לאמתו ביתו [שנת קי"ח] כמ"ש בפ"ק דכתובות מ"א בד"ה ר"י א' כו' ואין לכל אדם יכולת לשכור שומר וכדי שלא יאמר שנתנו חכמים דבריהם לגיעורין על כרחינו לריכים לומר דהא דתנן במדיר בנו בנזיר. היינו משהגיע לחיוב שהוא יודע להזהר מדיני הנזירות כשלמדנו אותו. וכי הא דתנן בספ"ג דכתובות לענין לוגב ובברייתא התם מפורש שכן גם לענין הפילין ושאר מצות וה"ל דכוותה ואף בסוגיא שעל מ"ו דפ"ד הכי מוכח דאע"ג דכתב הר"ב לעיל שם דהלכה היא מפי הקבלה הייט שפירש כדברי רבי יוחנן אבל ריש לקיש אמר דטעמא כדי לחנכן במצות. וא"כ קודם שמגיע לכלל חיוב אין כאן נזירות כלל אף מאביו. ואין נראה שיחלוק עליו ר' יוחנן בזה. דהא"כ כי קא מקשה בסוגיא כמה זימני בשלמא לרבי יוחנן כו' ה"ל להקשות ג"כ בשלמא לר"ש בט שחמא קתני אלא ודאי דאף לר' יוחנן מסתמא כפי הסברא דדוקא בשהגיע לחיוב הכי אגמרו לה. וא"כ לא מכחת שיהיה נזיר מעולם אלא מאחר שהגיע לחיוב אליבא דכ"ע ואין להשיב עלי מדהרמב"ם לא כתב בחבורו דדוקא בהגיע לחיוב שהרי כך דרכו להעתיק המשנה כלשונה]: **ב** על אלו טומאות כו'. הרמב"ם למעוטי עלם כשעורה שאינו מטמא באהל. גמרא. ופירשו התוס' [דתנא] והדר מפרש: על המת. פי' הר"ב הע"פ שאינו שלם וכו'. וכ"כ הרמב"ם דאלת"ה על כזית מן המת [מגלת].

על עצמו לא כ"ם. וברים פ"ב דאהלות מפרש לה הר"ב לעפל שלא נתקשרו איבריו וטעמא דהתם הכי בהדיא רוב בניו ורוב מבינו על כרחין לעפל הוא דאתא. ומיהו יש לדקדק אמאי לא מפרש על המת דהתם. ובגמרא רבי יוחנן מוקי לי בעפל כי התם. ורבא מוקיס לה ברוב בנין וכו'. והרמב"ם בפ"ז מהלכות נזירות כתב לתרוייהו ובזה הוא מונה י"ב טומאות עד ועל עלם כשעורה. ולא עד בכלל. לפי שאין לעלם כשעורה טומאת אהל. ואע"פ שהמה עליו הכ"מ במנה שדרה וגולגולת לבנים וכדפירש גמי הר"ב ובגמרא בעיא דלא איפשיטא היא. [ועיין מ"ש בזה בפ"ב דאהלות] וטעמא דשיעור כזית מפרש הר"ב בספ"ו דעדיות ומבנה ה' פרק ב' דאהלות. ומה שכתב הר"ב ברוב בנין. עיין בזה ספ"ו דעדיות. ופ"ב דאהלות. ומה שאמר הר"ב אפילו אין בהן רובע היינו עיין בפירושו למשנה ז' פ"ק דעדיות ומ"ש שם: נצל. לשון הפרש כמו ויעל אלה ס (בראשית נ"א) רש"י: [ועל מלא תרוד כו'. פי' הר"ב כף גדולה שמחזקת מלא חפנים כאמים בברייתא. ודלא קתני במשנה מלא חפנים ל"ל לפי שאין מדרך העולם ליקח בחפניו רקבון של המת אלא בתרוד וכיוצא בו]: ועל חצי לוג דם. משמע מפי' הר"ב דהלכה היא. ועיין מ"ש בסוף פרקין: על מגען. חוץ מן הרקב שאינו מטמא במגע שא"א שיגע בכולו שהרי אינו נוף א'. רמב"ם פ"ז מה"נ ועיין מ"ש במשנה ה' פ"ג. [וכפי' הר"ב דמ"ב פ"ב דאהלות ומ"ש שם]: על אלו כו'. כתב הרמב"ם למעוטי סכבות ופרעות. גמ'. ופירשו התוס' דתנא והדר מפרש: ומביא את קרבנותיו. לא גרסינן במשנה. דבגמ' מיבעיא ליה. ואע"ג דאתפשיטא ליה דמביא את קרבנותיו מ"מ ס"מ דל"ג ליה וכ"כ התוס': **ג** [אבל הסכבות והפרעות. הארכתי בפירושם בס"ד

ב על המת. אע"פ שאינו שלם אלא שיש בו רוב בנין שהם כ' שוקים וירך אחד. או רוב מנין האברים שהם קכ"ה אברים. אפילו אין בהם רובע קב מטמא באהל וגזר מגלח עליו. ואם אין במת לא רוב מנין. ולא רוב בנין. אין הגזר מגלח על אהלו עד שיהא בעצמות חצי קב: ועל כזית נצל. מוהל היולא מן המת כמין לחה היולאת מעפוס הבשר: מלא תרוד רקב. מלא כף מעפר רקבון של מת. ואין הרקבון מטמא אלא כשנקבר המת ערום באדמה של שם ויולא בו באין שם רקבון אחר אלא מגופו של מת. ונקבר המת כולו שלם שלא נחסר ממנו אבר: תרוד. כף גדולה שמחזקת מלא חפנים: על השדרה. אפילו אין בה בשר כלל: וכן על עצם הגולגולת. של הראש. אפילו אין בה בשר: ועל אבר מן המת שיש עליהם בשר כראוי. כל שאינו היה ג) האבר מחובר באדם חי. היה יכול להעלות ארוכה ע"י אותו בשר הוא נקרא. כראוי. והוא פחות מכזית: ועל חצי קב עצמות. ואע"ג דרובע קב עצמות מטמא באהל הלכה נמכה מסיני שאין הגזר מגלח אלא על חצי קב. וכן על חצי לוג דם. ואע"ג דרובע דם מטמא באהל. אין הגזר מגלח אלא על חצי לוג: ועל עצם כשעורה על מגעו ועל משאו. אבל על אהלו לא שאין עצם כשעורה מטמא באהל: וכותר את הקידמים. כדכתיב (במדבר ו') והימים הראשונים יפלו: עד שיטהר. *שיטבול ויעריב שמשו אחר שיזה עליו ובביעי: **ג** אבל הסכבות. אינן שם לו עצמים מובדלים זה מזה. וש כזית

ב על אלו טומאות חי' נפש כו' ר' יוחנן אומר אלו הן הנגעים והאהלים. אלו הן הנזירות. אלו הן הנזיר. אלו הן הגזר. אלו הן הגולגולת. אלו הן הנבלות. אלו הן הטרפות. אלו הן הנפלים. אלו הן הנדות. אלו הן הזבות. אלו הן הזבים. אלו הן הנשים. אלו הן הבעלים. אלו הן הבנים. אלו הן הבנות. אלו הן הבהמות. אלו הן הכלים. אלו הן הארץ. אלו הן הבתים. אלו הן הנכרים. אלו הן הגרים. אלו הן הגרות. אלו הן הגרים. אלו הן הגרות. אלו הן הגרים. אלו הן הגרות

כזית מן המת תחת אחד מהן ועבר הנזיר ואין ידוע אם עבר תחת הענף המאהיל על המת: והפרעות. אבנים או עצים בולטים מן הכותל וטומאה תחת אחד מהם: ובית הפרס. שדה שנחרש בה קבר עושה בית הפרס מלא אמה. שכך שיערו. שהמחריבה מוליכה את העצם: וארץ העמים. שנגרו חכמים טומאה על ארץ העמים: גולל. כסוי הארון: דופק. הארון עצמו שהכסוי דופק עליו: ורביעית דם. אפילו על משאו ומגעו אין הנזיר מנגלח: ואהל ורובע עצמות. אם האהיל על רובע קב של עצמות המת אינו מנגלח עד שיאהיל על חצי קב. אבל על מגע ומשא של רובע עצמות מנגלח. ואפילו אם נמוקים ולא נשאר בהם עצם כשעורה שלם: ובלים הנוגעים במת. שהם מטמאים כמת עצמו. והטוגע בהם טמא טומאת שבעה: ויבמות נמרו. ימי חטאו של מלורע: ויבמי ספירו. לאחר שבעה מלרעתו. דכתיב (ויקרא י"ד) ויבא מחוץ לאהלו שבעת ימים: על אלו אין הנזיר מנגלח. על כל הנך דמתני': ומזה בשלישי ושביעי. הא לא קאי אימי ספירו ואימי גמרו דלא מריש דתנן ועל חצי קב. ס"מ דעל רובע לא. והרמב"ם בחבורו לא כתב כן בהדיא. אבל הימנו במשמע מדכתב אם שנטמא באהל רובע עצמות וכו' שאינו טוהר. דס"מ דהא נטמא במגע ובמשא רובע עצמות דטהר. ולא ידעתי למה לא פירש כן בהדיא: ובלים הטוגעים במת. פירוש בעודם נוגעים שאינן מטמאין טומאת ז' אלא בחבורין דאב"ד פ"ז מהלכות טומאת שכן גם דעת הרמב"ם. אבל כשלמדתי מסכת אהלות יגעתי ומצאתי שלא כן הוא כדברי הג"מ אלא דלהרמב"ם א"ל חבורין לשום כלי. ונם הראב"ד אינו מצריך חבורין אלא לכלי שמף. ועיין לקמן בד"ה ומזה כו'] : ויבמי ספירו וימי גמרו. וא"ע דלא ליתני אלא ימי ספירו. וליכא למימר אבל גמרו טוהר. דא"כ מאי נ"מ במה שימי ספירו אינו טוהר. הרי כבר סתר מטעם ימי גמרו. תוס': על אלו אין הנזיר מנגלח. לפי שלא נאמר בו וכי יטמא לנפש אלא וכי ימות מת עליו עד שיטמא מטומאות שהן מעצמו של מת. רמב"ם. וכ"כ התוספות בד"ה ובביעית דם: ומזה בנ' ובו'. כתב הר"ב הא לא קאי אימי ספירו כולהו קאי. ובאהל העמים מפורש בנמ' דדוקא למתטמא בנוגה ולא באוירה. ובאהל וכלים להרמב"ם א"ל הזייה ויהיב טעמא כדי שיהא שולן לו ככתוב בחבורו פ"ז אע"פ שבפירושו לא משמע כן. בתוס' נחלקו ר"ת סובר דבכלי מתכות צריך הזייה. *ור"ח סבר הביב לו איזה בית אשר תבע לי דכל שהנזיר מנגלח הכהן מוזהר עליו ע"ש ולפי מה שאמר לעיל דדוקא בחבורין צריך הזייה כ"ל דלא קבית דבשאינו בחבורין אין הנזיר מנגלח ואין הכהן מוזהר עליו. ["וזהו לפי מה שהוא מובן מל' הראב"ד פ"ז מהלכות טומאת שהעתקתיו

במשנה ב' פ"ח דאהלות]: ובית הפרס. ואף טומאת בית הקברות תנן בפ' ג' משנה ה' דאינה סותרת אבל לאו מלאת פסיקא היא. שהרי יכול להטמאות בבית הקברות במתים שלשם. ויסתור. לפיכך לא תני ליה הכא: וארץ העמים. שמר באהל ובתוך ימי נזירותו יצא לאהל העמים ונכנס. והא דתנן בפ"ג מ"ו מי שנזר וכו'. ואח"כ בא לאהל כו' בה"א נזיר בתחילה וסותר הקודמין אם טעמא לפי שעשה נזירתו בח"ל וכו'. רש"י ועיין מ"ש לעיל: והגולל והדופק. פי' הר"ב כיסוי הארון והארון עצמו. ובמשנה ד' פ"ב דאהלות מפרש בע"א. אם כפי' ר"ח והא כפירש": ורביעית דם. פי' הר"ב אפילו על משאו כו'. גמ' [דף נ"ג] *לאפוקי מר"ע דסוף פרקין דאלת"ה לא איצטריך. דהא מרישא דתנן על חצי לוג דם ס"מ דעל רביעית דם לא: ואהל ורובע עצמות. פירש הר"ב אם האהיל על רובע כו'. וא"ע ליתנא דורובע. והרמב"ם פירש ואהל. ר"ל שנגע באהל המת או אם האהיל על רובע עצמות והוא עגין מ"ש רובע עצמות. וכן פסק בחבורו [פ"ז] נגע באהל המת: ורובע עצמות. כתב הר"ב אבל מגע ומשא מנגלח. גמ'. דאלת"ה לא איצטריך למתניה. דהא לא כתב כן בהדיא. אבל הימנו במשמע מדכתב או שנטמא באהל רובע עצמות וכו' שאינו טוהר. דס"מ דהא נטמא במגע ובמשא רובע עצמות דטהר. ולא ידעתי למה לא פירש כן בהדיא: ובלים הטוגעים במת. פירוש בעודם נוגעים שאינן מטמאין טומאת ז' אלא בחבורין דאב"ד פ"ז מהלכות טומאת שכן גם דעת הרמב"ם. אבל כשלמדתי מסכת אהלות יגעתי ומצאתי שלא כן הוא כדברי הג"מ אלא דלהרמב"ם א"ל חבורין לשום כלי. ונם הראב"ד אינו מצריך חבורין אלא לכלי שמף. ועיין לקמן בד"ה ומזה כו'] : ויבמי ספירו וימי גמרו. וא"ע דלא ליתני אלא ימי ספירו. וליכא למימר אבל גמרו טוהר. דא"כ מאי נ"מ במה שימי ספירו אינו טוהר. הרי כבר סתר מטעם ימי גמרו. תוס': על אלו אין הנזיר מנגלח. לפי שלא נאמר בו וכי יטמא לנפש אלא וכי ימות מת עליו עד שיטמא מטומאות שהן מעצמו של מת. רמב"ם. וכ"כ התוספות בד"ה ובביעית דם: ומזה בנ' ובו'. כתב הר"ב הא לא קאי אימי ספירו כולהו קאי. ובאהל העמים מפורש בנמ' דדוקא למתטמא בנוגה ולא באוירה. ובאהל וכלים להרמב"ם א"ל הזייה ויהיב טעמא כדי שיהא שולן לו ככתוב בחבורו פ"ז אע"פ שבפירושו לא משמע כן. בתוס' נחלקו ר"ת סובר דבכלי מתכות צריך הזייה. *ור"ח סבר הביב לו איזה בית אשר תבע לי דכל שהנזיר מנגלח הכהן מוזהר עליו ע"ש ולפי מה שאמר לעיל דדוקא בחבורין צריך הזייה כ"ל דלא קבית דבשאינו בחבורין אין הנזיר מנגלח ואין הכהן מוזהר עליו. ["וזהו לפי מה שהוא מובן מל' הראב"ד פ"ז מהלכות טומאת שהעתקתיו

*) עי' מ"ש בקול הכמ"ז.

יכין תפארת ישראל יכין

יח) כזית ממת מונח תחת א' מהאבנים או תחת א' מהקורות, שבולטת מכותל, ואינו יודע תחת איזהו מהן עבר, דלף על נב דהו"ל ספק בקבוע, על כל פנים כיון שאינו ניכר טומאה במקומה הו"ל רק קבוע דרבנן: יט) שדה שנחרש שם קבר, טמטמת ק' אמה מהקבר לכל רוח שחורש. והוא טמטמת במגע ומשא מד"ס שמא התגלגל על ידי החריש עצם כשעורה, מהקבר לשם: כ) נוגע מח"ל מטמא מד"ס במגע ומשא: כא) כסוי הארון: כב) דופקי הארון: כג) ר"ל שאינו חצי לוג, ואפילו נטמא בו במגע ומשא: כד) בנגע הנזיר באהל המת של ספק [עי' פתיחה שלי לטהרות פי' ח'] : כה) שהאהיל על רובע עצמות. אבל מגע ומשא בהן אפילו דקין כקמח סותרין. [ותמהני") אם כן למה לא תני לה תנא לעיל בהדי עצם כשעורה. ודוחק לומר דהני ושייר ול"ע]: כו) שנגע בכלים אפילו בעודן נוגעין במת [ולתוספות נגע בכלי מתכות, אבל הרי הוא בחול, וסותר]: כז) מלורע לאחר שנטהר מלרעתו, כיפר ז"ע: כח) ימי חלוטו של מלורע. והא דנקט ימי חלוטו כלל, דפסיטא אם ימי חלוטו סותר, מה מהני דימי ספירו אינו סותר. תירץ אאמ"ו רבינו הגאון זצוק"ל, דנקט חלוטו לרבותא דאינו עולה לו: כט) בנטמא טומאה מת [ולגמכ"ם פ"ז ממילות ה"ע גם אהל וכלים כשנטמא בהן, אם הוא נזיר א"ל

לישנא דר' לעיל די"ח ומבואר שם דהיינו משעה שראוי להביא קרבן דהיינו מצפרא או מליל ח' אם ליל"ה לאו מחוסר זמן ועי' בתוס' שם ד"ה ורבנן והכא הא קתני עד שביא קרבנות דמיבעיא הבאת קרבן וזהו דר"א בברייתא דלעיל די"ח דחטאתו מעכבתו מלמנות. וגם אפשר דאמר ורבנן דאם הכוונה דבר' אתי הליל ר' היא גם אמאי נקט תחלה לר"א דאינו מפורש כן בדברי ר"א אלא דמוכח כן ואמאי לא נקט ריב"י הוא דאמר במפורש דמונה מיום הז'. מזה נראה דהעיקר כמו שהניה כאן הגאון מוהר"א ווילנא זצ"ל ור' היא והיינו דמבעי' אי בשביעי קאי ומאי עד שיטהר עד דעבור הערב שמש ור' היא דס"ל יום דבאת קרבנות והיינו דינמא באמת דלילה לאו מחוסר זמן ומונה מתחילת ליל ח' (ומה דלא מפרשי' דבאמת מתני' קאי דמונה מיום הז' ממש וריב"י היא היינו דיום ז' לא מקרי עד שיטהר דהא לא נטהר מטומאתו עד אחר דערב שמש). א"ר דבשביעי קאי ועד שיטהר היינו הבאת קרבנות (דאילו מצפרא לא שייך לשון עד שיטהר דהא א"צ לעשות והטהרה בעצמו בכר נגמר בו' ע"י הערב שמש אלא ע"כ דער שביא קרבנות) ורבנן הוא היינו רבנן דר"א דס"ל דחטאתו מעכבתו. וברור. אך תמוה לי דהיכי אפשר' מרקתני סיפא ומונה מיד מכלל דרישא בח' קאי, הא עדיין י"ל דבשביעי קאי ובריש אינו מתחיל עד דיטהר בהערב שמש ואילו בסיפא היכי דליכא קרבן מונה מיום הז' בראיתא לעיל די"ח ע"א דר' מודה בטמא שנזר דמונה מיום הז' והיינו מיד הוינו אחר האות שביעי. ובלע"ג) (ונראה דמשמע מהתוס' שלמרו (ע' דעבור הערב שמש. היינו שהוא יום הטהרה. או דלא נרסי' זה. והזכיר ר"א ולא ריב"י כי הוא בר פלוגתא דרבנן הם בדברים מפורשים [עי' תוס' לעיל ד"ה מתחיל] אבל כרי אין שום הכרעה מפשתינו כנ"ל. ואם שפלות מביא את קרבנו סילתא אחרינא היא [כפי צר האיבעיא] או גם בר"א וכריב"י נמי אתיא. והתוס' הביאו הפסוק וקדש ראשו מפום דרבנן בוודאי נמי למדו מזה): ג [אות כד] תוי"ט ד"ה ורביעית דם כו' לאפוקי מר"ע כו' קשה לי דאיך נשמע זה דהא גם אם אתי' כרע"ק ניחא דתני רובע דלדיוקא דעל אהל אינו מנגלח אבל על מגעו ומשאו מנגלח כמו ברובע עצמות. וא"כ במה מורה לנו מתני' לאפוקי מדרע"ק. ואם נפרש בהרע"ב דמה דקתני ואהל ורובע עצמות היינו אם האהיל על רובע ניחא. דמדוקדק כן בלשון מתני' דקתני ובביעית דם ואהל ורובע עצמות היינו דרביעית דם אינו מנגלח בלל ועל אהל דרובע עצמות אינו מנגלח דמשמע דעל מגעו מנגלח: [אות כה] תוי"ט ד"ה ומזה כו' ור"ח כהן השיב כו'. לענ"ד מבואר בתוס' דלא נחלקו לענין הזאת אלא לענין אם הנזיר מנגלח דלר"ת נזיר מנגלח וע"כ מתני' לא מיירי בכלי מתכת ולא קאי עלה דינא דמתני' ומזה בנ' ובו'. ולרעת ר"ח כהן אין הנזיר מנגלח עלה ומצינו לאוקמי לתני' בכלי מתכת וקאי עלה ומזה וכו' דגם לר"ח כתב צריך הזאה:

ומזה בו'. פ"ו' עם ס"ז:

שנויי נוסחאות

ג ובית הפרס. כ"י מ בבית (?) הפרס. וימי ספרו וימי גמרו. בנמכ"י ..ם פירו..; במשנ"ב וביבמי.. וביבמי.. וכ"ה במשנ"ב (ומס ביבמי ספרו..).

תוספת חדשים

דקאמר הכא טמא מטמא כל מה שבבית ושוד בעצמה אין לאוש ס"מ שנגלולה לבד והו"ק: (ממהרש"ם ז"ל):

ג במשנה ובית הפרס. עי' נפ"ח דאהלות מ"ד ומ"ם הרוש"ם בס: בתוי"ם פר"ח ורובע כו'. ול"ג דהר"ב אינו נדוק כנ"ל והוסי כאן וכ"כ בפ"ב דאהלות. לבל הרמב"ם כתב בחבורו בפ"ד מהל"ת רובע עצמות שנדקדקו מעמאין רק באהל ואינ"ל אם עצמות שלמים בכר בתב עצם כשעורה ו"ם נמוקים אינ מטמאין כלל בנגיר בנגע. (ממהרש"ם ז"ל): בתוי"ם ד"ה ומזה כו' נ"ל דלא קבית כו'. ועיין בהאלות פע"ז מ"ה בתוס הר"ב מדברי עצמו ופ"ם בהאריך:

תוספת רעק"א

דמדקתני בסיפא מתחיל ומינה מיד הא רישא מאי עד שיטהר עד שיביא קרבנותיו ומני רבנן היא וכו' וצע"ג. ובאמת תמוה לי בסתיו דמיבעיא לן דקתני עד שיטהר בשביעי קאי ומאי עד שיטהר עד דעבור הערב שמש ומני ר"א היא א"ד בשביעי קאי ומאי עד שיטהר עד שיביא קרבנותיו. והנה מה דאמרי' ר"א היא הוא תמוה דהא מדברי ר"א מוכח דס"ל כריב"י דמונה מיום השביעי וא"כ איך אמר עד דעבור הערב שמש וגם מאי דאמרינן עד שיביא קרבנותיו ומני רבנן ובתבו תוס' דאמרי וקדש ראשו ביום ההוא ביום הבאת קרבנותיו וזהו

שהעתקתיו לעיל. אבל מדבריו שכפ"ה מהט"מ מבואר דבכלי מתכות אינו מצריך חבורין. ולפיכך קושית ר"מ כהן במקומה עומדת. ורציתי להרמב"ן בפירוש החומש ריש פרשת חוקת על בחלל חרב שבתב והגראה מן הסוגיות במסנה ובגמ' שהוא מטמא במגע ובמשא כמת אבל אינו כמושו לטמא באהל. שמא מלא בו מישוש מן הכתוב באהל. אדם כי ימות באהל שאינו רק על האדם עצמו. ואם היה החרב שנטמא במת מטמא באהל. היו הכהנים אסורים בכל הבתים שבכלן החרב ממא ויהיה מטמא אותם באהל. וכן נראה עוד בגמ' שאין החרב הנוגע במת מטמא אדם להגריכו הזאת ג' וז' אע"פ שהאדם הזה הנוגע בו אב לטומאה. והיה זה מפני שבכתוב השני שאמר והזה על האהל כתוב א) (וכל) הנוגע ב) (במת או) בעצם או בחלל. ולא אמר או בחלל חרב. וא"כ הרי החרב בחלל לטמא במגע [ובמשא] טומאת ז' אבל לא לטמא באהל ולא להגריכו הזאה. ואין הנזיר מגלח עליו ואין הכהן מוזהר ממגעו כלל והוא הקדוש והגראה מדברי רז"ל. עכ"ל]: ואינו סותר את הקודמים. ומתחיל ומונה מיד. והוא שתהא נזירות מרובה כדי שיהא בו גידול שער בלשים יום לאחר שנתגלח בתגלחות שתים של מצורע. רש"י: **באמת אמרו.** עיין בפירוש הר"ב ריש פרק שני דתרומות: **ד וכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח כו'.** עיין מסנה ד' פי"א דפרה ומ"ש שם בס"ד: אינו דין שיהא הנזיר מגלח על מגעו ועל משאו. [וה"ה דהל"ל על אהילות דלר"ע אינו אינו דין מכל מקום אמר לא אמר על אהילות לא אמר גמי גבי רביעית דם. רש"י. ["ועיין לקמן]: אין דין כאן ק"ו. פי' הר"ב שעשה כשעורה הלכה היא ואין דין וכו'. ול"ל דהא דלמרן לעיל מסנה ב' דאינו לוג דם הלכה היא כדמשמע מפירוש הר"ב דזהו דוקא לענין אהל. ["ולרש"י שכתבתי לית ליה לר"ע הלכה כלל] : והרציתי. פירשתי בסוף יבמות:

ז) ל"ל ופל. ב) כ' תיבות אלו ט"ס וכן ליתניהו בדמכ"ן דיו ש"ם.

יבין תפארת ישראל בועז

הזאה בגו"ז]: ל) ולעיל פ"ג סי' כ', דאמרינן דנזיר בתחילה. ה"ט לפי שמנה ימיו בח"ל, ואין עולין לו. אבל אם מנה וילא אינו סותר מנויו שבתחילה: לא) להשלים לימים שמנה קודם שנטמא במת וקודם שנלטרע. אבל ימי טומאה אין עולין לו: לב) ימי טומאתן וז"ל שלהן: לג) וכ"ש שאין סותרין, וזה הלמ"ש הוא: לד) בנטמא בהן, ונכנס למקדש או אכל קודם במיזד קודם שנטהר, חייב כרת, ואם בשונג, חייב קרבן עולה ויורד: לה) שאין הנזיר מפסיק נזירותו על ידו, ואם"ה חייבין עליו על ביאת מקדש, מכל שכן גולל ודופק ורובע עצמות ודקותייהו, שהעפ"י שאין הנזיר מגלח עליהן, על כל פנים מפסיק נזירותו על ידן, מכ"ש דחייבין עליהן על ביאת מקדש. ולא קיי"ל כן, דדבר זה שיהיה נזיר וטומאת מקדש בוין, הלמ"ש הוא [כרמב"ם פ"ג מביאת מקדש הע"ו], ואין דנין קל וחומר לעקור הלכה (**א**): לו) ולא אמר לי טעם למה לא נדון כאן קל וחומר מדבר קבל מרבותיו בלשון זה בלי טעם ורבי אליעזר לא אמר דבר שלא שמע מרבותיו כשורה [כ"ד כ']: לז) עשה כשעורה הלכה למשה מסיני הוא, ואין דנין מנה קל וחומר:

פ"ז (א) [ועיין מ"ק דף ד' ע"א, דאפילו נ"ש שאין אדם דן מעצמו, לא עקרה הלכתא, ודברי הר"ב כאן אינם מובנים כלל, דמה זה נ"ש שבתב, שהרי מגע וי"שא וכו', על מה שבתב מקדש דמטא"ה מגלח דר"מ ליתא. והרי ב' הענינים דמוקים ז"מ כרחוק מזרח ממערב. ונמה"כ הגדול המדומה דלשון הרמב"ם בפי' המשניות אשטיתי, דהוא סנור דמ"ש הרמב"ם וכבר נתבאר וכו' הוא נ"ש על מ"ש תחינה שדברי ר"מ אינם נכונים, ולא היא, דמ"ש וכבר נתבאר וכו' הוא ענין בע"ע, ומשך למשה, למה שבתב ר"ע ללמוד רביעית דם בקו"ו מעשה כשעורה. והדברים ברורים ת"ל]:

הזאה בגו"ז]: ל) ולעיל פ"ג סי' כ', דאמרינן דנזיר בתחילה. ה"ט לפי שמנה ימיו בח"ל, ואין עולין לו. אבל אם מנה וילא אינו סותר מנויו שבתחילה: לא) להשלים לימים שמנה קודם שנטמא במת וקודם שנלטרע. אבל ימי טומאה אין עולין לו: לב) ימי טומאתן וז"ל שלהן: לג) וכ"ש שאין סותרין, וזה הלמ"ש הוא: לד) בנטמא בהן, ונכנס למקדש או אכל קודם במיזד קודם שנטהר, חייב כרת, ואם בשונג, חייב קרבן עולה ויורד: לה) שאין הנזיר מפסיק נזירותו על ידו, ואם"ה חייבין עליו על ביאת מקדש, מכל שכן גולל ודופק ורובע עצמות ודקותייהו, שהעפ"י שאין הנזיר מגלח עליהן, על כל פנים מפסיק נזירותו על ידן, מכ"ש דחייבין עליהן על ביאת מקדש. ולא קיי"ל כן, דדבר זה שיהיה נזיר וטומאת מקדש בוין, הלמ"ש הוא [כרמב"ם פ"ג מביאת מקדש הע"ו], ואין דנין קל וחומר לעקור הלכה (**א**): לו) ולא אמר לי טעם למה לא נדון כאן קל וחומר מדבר קבל מרבותיו בלשון זה בלי טעם ורבי אליעזר לא אמר דבר שלא שמע מרבותיו כשורה [כ"ד כ']: לז) עשה כשעורה הלכה למשה מסיני הוא, ואין דנין מנה קל וחומר:

ואינו סותר את הקודמים ומתחיל ומונה מידא). וקרבן אין לו. באמת אמרו ימי הזב והזבה לב). וימי הסגרו של מצורע. הרי אלו עולין לולין: **ד** אמר רבי אליעזר משום רבי יהושע. כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה. חייבין עליה על ביאת מקדשלג). וכל טומאה מן המת. שאין הנזיר מגלח עליה אין חייבין עליה על ביאת מקדש. אמר רבי מאיר. לא תהא זו קלה מן השרץלה). אמר רבי עקיבא דנתי לפני רבי אליעזר. מה אם עצם כשעורה. שאינו מטמא אדם באהל. הנזיר מגלח על מגעו ועל משאו. רביעית דם שהוא מטמא אדם באהל. אינו דין שיהא הנזיר מגלח על מגעה ועל משאה. אמר לי מה זה עקיבא אין דנין כאן מקל וחומרלו). וכשבאתי והרציתי דברים לפני רבי יהושע. אמר לי יפה אמרת. אלא כן אמרו הלכהלו):

שייך בהו הזאה ג' וז': ואינו סותר את הקודמין ומתחיל מונה מיד. כל אלה שאמרנו אין עולין לימי הנזירות. ואין סותרין אלא *)אחר שיזה ג' וז' ויטהר. אם נטמא בטומאת מת. ואחר שישלים ימי גזרו וימי ספירו אם נלטרע. משלים נזירותו על מנין הימים שמנה קודם שנטמא ואינו מביא קרבן טומאה: באמת אמרו ימי הזב והזבה. כל ימי טומאתם וימי ספירתם שבעה נקיים וימי הסגרו של מצורע. שנאמר בו (שם ט"ז) והסגיר את הנגע שבעת ימים עולין למנין ימי הנזירות וא"ל לומר שאין סותרין את הקודמים: **ד** חייבין עליה על ביאת מקדש. אם נטמא בטומאה וגכנס למקדש. לו אכל קדשים קודם שטהר מטומאתו חייבין עליה כרת אם היה מזיד. לו קרבן עולה ויורד אם היה שוגג: לא תהא זו קלה מן השרץ. דחייבין עליה על ביאת מקדש כדכתיב בויקרא (ה') לו בנבלת שרץ טמא. ומולהא דר"מ ליתא שהרי מגע ומשא של עצם כשעורה שהוא קל שאינו מטמא באהל הנזיר מגלח עליה כדתנן במתני' ורביעית דם שהיא חמורה שמטמא באהל. אין הנזיר מגלח עליה: אין דנין ק"ו. שאין דנין ק"ו על דבר שהוא הל"מ. שעצם כשעורה אינו כתוב בתורה. אלא הלכה היא. ואין דנין ק"ו מהלכה. והן הן דברי ר"ל הן הן דברי ר' יהושע שאמר אלא כך אמרו הלכה:

*) כ"ה ברע"ב ד"ר ולי"ל ישהר.

תוספת יום טוב

ד [אות מו] תוי"ט ד"ה אינו דין. וה"ה דהל"ל. מאד תמוה דסניל דלר"ע ליה ליה להא. הא ל"ל בפשוטו דרע"ק אית ליה ג"כ הלכה דעל הצי לוג באהל הנזיר מגלח ולא על רביעית ובא ללמד סק"ו דעל רביעית עכ"פ דבמגע ומשא מגלח בק"ו מעצם כשעורה וגם היכי פצי לומר על אהלו. הא לענין אהלו ליכא ק"ו דסצינן לסימר דיו לבא וכו' דהא בעצם כשעורה ליכא רק במגע. (ואפשר דרש"י סבר דר"ע ל"ס ל ה ל כ ה בלל כפי משמעות המשנה. ולזה כ' שוה סברא):

לקוטים

ד במשנה אי"ר אליעזר משום ר' יהושע נגמי מוכח דגרסי' רבי אליעזר בגלח יו"ד והוא ר"ל בן שמוע מדמקש' ור"ל משום ר' יהושע גמר לה דהייגו ר' יהושע סתם שהוא ר"ל בן חנניא ושל משום ר' יהושע כר מחל גמר לה דתנינא אר"ל כשהלכתי לעבדסקיא מ.אתי לת ר' יהושע בן עזר ראש שהיה יושב ודן לפני ר"מ וזכו' אמרתי לו כלום אתה נקי. בר"י בר מחל א"ל הן כך אר"י בר ממל משום ר' יהושע כל טומאה מן המת שנזיר וכו' אמרו ש"י כל שעשתה דמתאיר בפי תלמי קדמאי ובתרתי אמרי מליעאי לא אמרי' ופירש"י והתוס' ר"י בן הגיגית אמר לר"י בן מחל וה"ר בן ר"ל (ואף על פי שבדפוסים יש ר' אליעזר ע"ש הוא) ורבי אסורה מ"ש הנזיר ר"ל שאינו אתרון ור"י בן תגיגית שהוא הראשון ור"י בר מחל שהוא האחרון ע"כ ואם זה הוא ר"ל ביו"ד שהוא ר"ל בן הוקנום והוא תבירו של רבי יהושע שם ביכי קרי ליה אתרון ואחרון לא נמיה לפ"שהא מפוניה דר' יהושע עליו עד שהגיע לגיל מל"ו כ"ר ממל והלא דוא ר' יהושע כתים לי מכנים וגם ליכא דנתר לה מוהה אתון זה ר"ל הבירו ודיה גם דרש"י כתב בתוליו דף קי"ב דכל ר"ל דתגיגת משום ר' פלוני לא בחיי רבו בלא היה בימיו ויה לא שיך הלא ב' אלעזר בן שמוע אלעזר ר"ש והוא גמרה משמיה דר' יהושע בר מחל ור"ל ב"מ מר"ל שהם הקדים ליה והבתת ה"ם דר"מ פליג עליה דר"ל במתניתין דתגיגין הוה אתי כתבי מיאתי לחרב ב"ח שכתב בדברי ובכ"ם כפ' יותבין ובמתני מלה. (בוסים לדוד).

פרק ח א שני נזירים שאמר להם אחד כו'. והם שותקים דאם הם מכחישין אינו נאמן. דעד אחד במקום שמכחישין אותו אינו נאמן. ומתני' איירי כגון שזה העד לא היה עמהם. אלא אמר לאותו מרחוק טומאה שמזרקה ביניכם שאם היה העד אצלם במקומם הוה לה ספק טומאה ברה"ר. וספק טומאה בר"ה ספיקו טהור. דכל ספק טומאה מסופה יליפין לה דכתיב בה (במדבר ה') וכסתרה והיא נטמאה ואינן אלא היא והבועל וספיקה ממא. וכל זמן שהם יותר משנים אפילו בתוך הבית ספיקו טהור. דהויא לה כספק טומאה ברה"ר. לכך נ"ל שאלו היה העד בשעת הספק טומאה אצלם במקומם: וסופרים ל' יום. וכגון שנתיהם נדרו נזירות ביחד ונדרו שתים נזירות. והיה אם נדרו שניהם ביחד ופירשו נזירותם לזמן קצוב. שלאחר שהביאו קרבן טומאה וקרבן טהרה תוגים ומונים הזמן הקצוב לנזירותם. ומפרישין קרבן טהרה: וקרבן טומאה ספק. חטאת העוף הבא על הטומאה ספק ואינה נאכלת: אלא

פרק ה א שני נזירים שאמר להן אחד. ראיתי אחד מכם שנטמא. ואיני יודע איזה מכם[א]. מגלחין[ב]. ומביאין קרבן טומאה[ג] וקרבן טהרה[ד]. ואומר אם אני הוא הטמא קרבן טומאה שלי. וקרבן טהרה שלך. ואם אני הוא הטהור. קרבן טהרה שלי. וקרבן טומאה שלך. וסופרין שלשים יום[ה]. ומביאין קרבן טהרה. ואומר. אם אני הוא הטמא. קרבן טומאה שלי. וקרבן טהרה שלך. וזה קרבן טהרתי. ואם אני הוא הטהור. קרבן טהרה שלי. וקרבן טומאה שלך. וזה קרבן טהרתך. מת אחד מהן. אמר רבי יהושע יבקש אחד מן השוק שידור כנגדו בנזיר. ואומר אם טמא הייתי. הרי אתה נזיר מידי. ואם טהור הייתי. הרי אתה נזיר אחר שלשים יום. וסופרין שלשים יום. ומביאין קרבן טומאה[ו]. וקרבן טהרה[ז].

ואומר אם אני הוא הטמא. קרבן טומאה שלי. וקרבן טהרה שלך. ואם אני הוא הטהור קרבן טהרה שלי. וקרבן טומאה בספק[ח]. וסופרין שלשים יום. ומביאין קרבן טהרה. ואומר אם אני הוא הטמא. קרבן טומאה[ט] שלי. וקרבן טהרה[י] שלך. וזה קרבן טהרתי. ואם אני הוא הטהור קרבן טהרה שלי. וקרבן טומאה בספק. וזהו

יכין

פ"ח א) וכן שותקין, דאלו הכחישוהו, ע"מ בהכחשה לאו כלום הוא, [כקידושין דס"ס ב']. ומייתי שעמדו שניהן ברה"ר והעד רואה אותן מבחוץ דאלו עומד העד נמי כן אצלם באותו חצר, כל שאינה שהם אפילו ברה"ר מחשבו כר"ה לענין טומאה, והו"ל ספק טומאה, בר"ה דספיקו טהור, בין שהיה הספק רק בא' מהן נטמא, והב' האחרים ידעינן שוודאי טהורין הם, או שהיה הספק בכל ג' מהב', אז אינה היה הספק בטוגע רק במגיע כגון ספק לפרדע ספק שרץ שנגע באחת מ' בר"ה טהור (א): ב) בסוף ימי נזירותן. מיהו דוקא נשים אז קטנים, אבל אנשים הרי אסורים בהקפת הראש מספק. דהרי נגוף הראשון שהוא נגוף טומאה, לריך שיהיה קודם הבאת קרבנותיו [כגון פ"ו מ"ו], ונגוף זה אינו מועיל לו לנגוף טהרה שלריך שיהיה אחר הקרבת הקרבן [בסוף מ"ז], ונמצא שאם טהור היה, עבר אז על כל הקיף. דבשלמא נגוף ב' מנגוף מ"ע, אי נגוף קמא נגוף טומאה היה, א"כ מנגוף השתא נגוף טהרה, ואי לא קמא היה, א"כ מדנגוף נגוף קמא קודם הבאת קרבנו, לא עלה לו ולריך לנגוף אח"כ [כרמב"ם פ"ח סי"ח], ואפילו לאחר כמה ימים [כרמב"ם פ"ח ס"ו]. אבל על נגוף קמא ק' ספיר, דעביר על כל הקיף. אע"כ דמתניתין מיירי בשאה וקטן (ב): ג) ב' שיעות וכבש: ד) ג' בהמות [כפ"ו מ"ו ומ"ז], ואף על גב דס' טומאה ר"ה, מדאורייתא ממא, הייט באפסר, אבל הכא ממ"ע א' טהור: ה) והוא הדין בנזירות מרובה חוזר ומונה זמן אקצב: ו) כדי שיהיה אצל הקרבן טהרה שאינה בסוף ל' יום: ז) חטאת עוף שעל הספק ואינה נאכלת: ח) שהבאתי משכבר:

תפארת ישראל

בועז

פ"ח (א) [כך נ"ל, וחילו ממתני' דמכילתא[פ"ה מ"א ותוס' חולין ד' ע"ב ד"ה דלמא, שהם' בכותא], וזה דלא כמשמע לכאורה מרמב"ם [פ"ע דנזירות הע"ז] דנקט רק לשנא דמתני' דהכא, לענין ב"ל דרמב"ם שם רבותא נקט, דלא מבעיי' כשהיה הספק רק באחד מ' אם נטמא, שאין חוקת שהרים באותו ספק, ודאי ממא ברה"ר, אלא אפילו היה הספק בב' מ', שם חוקת שהרים באותו ספק, דהרי מ' מהן ודאי טהור, אפ"ה ברה"ר ספיקן ממא. ולא מבעיא בהיה הספק בכל הג' אם נטמאו כולן או לא, דכולן נכנסו בכלל הספק ודאי הו"ל ספק טומאה בר"ה, אלא אפילו היה הספק רק בב' מהן והשלישי שהוא העד הרואה, לא נכנס כלל בכלל הספק, אפ"ה מצטרף להו לאחשב ר"ה. אמנם לרמב"ד שם, דוקא בהיו ג' במעמד מ' ברה"ר מחשב הה"ר, וא"ל דאיהי ספק טומאה ברה"ר מ"מ שם יליפין לה [כסיפה דל"ח ב']. והרי בסופה לא מחלקינן בין שהיו העדים נאותו חצר עם הבועל ונבעלת אז לא, ואף שאין הספק בעדים, אפ"ה מחשב הה"ר כשאינן נמעמד מ', וה"ה כשהן במעמד מ'): (ב) ואילה"ק דעכ"פ אף באשה וקטן האיך מנלחין נגוף קמא, דלמא נגוף ממא הוא, ומדמנלח קודם הבאת הקרבן, הרי הו"ל כמנלח חוץ מנגוף [כמיר דל"ע מ' ותוס' שם ד"ה אחם]. נראה לי כיון דלא אני בנגוף, דלמא ממא הוא, נגוף טומאה ודאי מעכב. דעד כאן לא ס"ל לרבנן [נזיר מ"ו מ'] נגוף אינו מעכב, אלא מ"מ דאחר אחר, דשניהן בנזיר סהור כתיב. אבל בנזיר ממא נכ"ע מעכב [כמנחות ל"ח מ' תוס' ד"ה אחם] דלא נעשין שיהא עליו הב' לעכב רק בקדשים. וכן משמע מרמב"ם [הל' נזירות פ"ח ה"ה], דלא נקט נגוף אינו מעכב רק בנזיר טהור, משמע הא נגוף דנזיר ממא מעכב. א"כ משו"ה אף דהו"ל ספק טומאה, עכ"פ מדא"ל תקנה בלי נגוף טומאה, נהני העשה של נגוף טומאה דוחה לא"ת של נגוף ביום מלאת קודם הבאת קרבנותיו. משא"כ בל הקיף יש ב' נאוין [כמנחות ל"ב ע"א], וכבר' נאוין בין בכל אין עשה דוחה אותן [כשושנת עמקים כלל ב']. **והקשה** לי הרב מו"ה אברהם וויל[עיקין נכד הגאון היי מהר"ר יעקב אלאי, יבאו קרבן טהרה בתחלה שתהיה נמי שמהן טהור ואח"כ יבאו קרבן טומאה בתחלה שיהיה נמי שמהן שמא. ואם כי בשמעתינו מזכרה נגוף קודם הבאת קרבן אין בכך כלום, כי מנינו הרבה דומיהו ואין סדר למשנה. **והשבתי** לו דהוא בגם מפני הדוב ופשטו הארי דרשה להגיל הנזיר מלעבור על נאו הדק שבתורה נעשה, וגרם לו לעבור על עשה מפורשת לגלח ביום שהרהו וקודם שבילה כרמב"ם פ"ז מנזירות הי"ח ורש"י נזיר דמ"ד ב'. והו נזיר מעורע מאכ"ל דגלוחו ק"ד שבילה מעכב. ולפי האמור דגלוח טומאה מעכב, א"כ נאנשים בכה"ג אין לכם הכנה, מדאח"ל דהם לגלח נגוח טומאה. ולכאורה לא משמע כן מלשון הרמב"ם [פ"ע הט"ו]:

פ"ח א שני נזירים כו'. נ"ל פ"ל ה"י פ"ע מ"ג: מילות ה"ל: מה אחר מחין. נ"ם פ"ו:

שנויי נוסחאות

פ"ח א אחד מכם. נד"נ את אחד. (מגלחין ו) מביאין. נד"נ ונכ"ק ונמסני"ר ליתא. ושיין בהורע"ק לות מ"ו. (הוא) המטא כו' נד"נ ליתא. ונסיון פנס כה ופנס כה. (אמר ר' יהושע). נכי"מ ליתא. יבקש אחר. נד"נ. מאחד. שידור בנזיר. נמסני"ל וידור.. נזיר; נכי"מ.. נזירות. ואומר. נכי"ק ויאמר. אחר. נמסני"ל לאחר. קרבן (טומאה וקרבן טהרה). נכי"מ ליתא. בפי הגי"מ: מהמעיקן. בספק וסופרין. נכי"ק ספק. (הוא) המטא. נמסני"ל ליתא. בספק וזהו. נד"נ ספק. ונ"ל נכי"ק (וגם וזה) וכן נסמוך.

תוספת רעק"א

פ"ח א [אות מז] תוי"ט ד"ה מגלחין כו' הם נשים או כו'. לא ידעתי הא הבא מגלחים בסמ"ם דכל א' הוא נזיר טהור או נזיר טמא ורבי הש"ס בחברת דקאי אסיפא אההיא דסופרים ל' יום ומביאים קרבן טהרה בזה יקשה איך יעשו בגלוח. וכן ראיתי מפורש בשיטה מקובצת. ובאמת גם בזה ק"ק דלמא באמת לא מגלחים ואתיא כר"ש דלעיל פ"ו מ"ם דגלוח אינו מעכב וכסתם מתני' לעיל פ"ד מ"ה ואדרבא הי' מיושב מה דלא קתני במתני' בבבא זו ומגלח כדקתני בריישא וצ"ע: [אות מ"ז] תוי"ט ד"ה ומביאין כו' אלא דבר יכול להיות. והא דברה"ר שניהם מהורות לא משום דילפי' מסופה דהכא שאני כיון דמסמ"ם חד מינייהו ממא. אלא דהטעם דבל א' מוקי אחזקת מהרת (וילפינן לי' מקרא) תוס'. אבל ברה"י דילפי' מסופה דלא מהני חזקת מהרת אלא דרחם עשאו הבתוב כוראי והבא ל"ש כן כיון דחד מינייהו ודאי טמא. אבל עכ"פ החזקה לא מהני ברה"י. מהר"ם לובלין:

לקוטים

פ"ח א ברע"ב סד"ה וקרבן טומאה וכו' ואינו נהנה. מסיים רש"י ואולא לקטורה בתמורי' נפ' מי שאמר דף כ"ט תו"י בר יהודה

שנעשה כבר שלי וקרבן טהרה שנעשה כבר שלך. תוס': אלא מביא חטאת העוף. כתב הר"ב ואשם היו מביא כרבן דאמרי לעיל [כו'] (במדבר ו') וקדש את ראשו ביום ההוא. ההוא אע"פ שלא הביא אבל הודו חכמים לבן זומא. ולא חשבו על שמקריב קרבנותיו לחלאים. והלכה כבן זומא: ב נזיר שהיה טבא בספק וטוהלט בספק. ספק אם נטמא במת וספק אם הוא מצורע מוחלט: אוכל בקדשים אחר ששים יום. אבל קודש לבן לא. דספק מצורע הוא ועד שיביא כפרתו אסור לאכול בקדשים אבל מבוא ספק נזיר טמא לא מתסר לאכול בקדשים דלא מקרי מהוסר כפרה שאסור לאכול בקדשים אלא מי שטומאה ודאה על מגופו. כיצד. מזר שלשים יום. וביום הראשון הורע לו ספק טומאת מת. וספק לרעת. מזה ומזה וטובל וטהר מטומאת מת כאילו בא לגלח כדין נזיר טמא. לו כדין מצורע שנתרפא. ואינו יכול לגלח עד שלשים יום מזוס שנזר. שמא נזיר טהור הוא. ואסיר לגלח עד מלאת ימי נזרו ועד שיביא קרבנותיו. ולאחר שלשים יום מגלח ספק תגלחת מצורע. ספק תגלחת טומאה של נזיר. וספק תגלחת טהרה. ומביא שתי ליפורים כדין תגלחת חלוטו של מצורע. וחטאת העוף הבאה על הכפר מבוס ספק נזיר

שנעשה כבר שלי וקרבן טהרה שנעשה כבר שלך. תוס': אלא מביא חטאת העוף. כתב הר"ב ואשם היו מביא כרבן דאמרי לעיל [כו']. רלה לומר בגמ' פ"ג דף י"ח וילפי להו מדכתיב (במדבר ו') וקדש את ראשו ביום ההוא. ההוא אע"פ שלא הביא אשמו. ע"כ. וכתב רש"י ועולת העוף לא בעי מייתי לה לשם נדבה. ולא בעי לא מייתי לה כלל. כיון דדורון בעלמא הוא. לא מעכבא. והרמב"ם בפ"י כתב שאינו מביאה לפי שאינה מעכבת. וכתב הכ"מ המיה לי אע"פ שאינה מעכבת למה לא יביאנה. ויתנה עליה: ועולת בהמה. כדי לגלח על אחד מן הדמים. שכיון שהוא ספק טמא. בשוק שלשים אינו רשאי לגלח בלא הבאת קרבנותיו. תוספות. והכי תניא בתוספתא דמהני דלקמן והטאת אינו יכול להביא שאין חטאת בהמה באה מספק. ובלמים עשויים לחס וגרוע בשלה. ואין שלמים באין באים נדבה. תוספות פרק בתרא דנדה דף ע': אמר רבי יהושע נמצא זה מביא קרבנותיו לחלאין. גמ' ולייתי ומה בכך ומשני לא אמר ר' יהושע אלא לחדד בה את התלמידים פירש"י שיהיו נוטלין ק"ו בעצמן ומה ר"י שיודע הוא בעצמו שאין בדבריו ולא כלום מביא דבר שאינו משנה ק"ו לבאר כל אחד שאפי' יודע שאין בדבריו ולא כלום ובאר תביריו יהיו מלעיגים עליו לא ימנע מלבאול כל לרבו וכו': ב אוכל בקדשים אחר ששים יום כו'. כתב הר"ב אבל קודש לבן לא כו' ולאחר ל' יום מגלח מוקי לה בגמ' בחמה וקטן דלאו בני היובא דהקפת ראש ניהו כדלעיל. ומ"ש הר"ב ומביא ב' לפורים והם נעשים בחוץ ולא הוי בהו משום הולין בעזרה. בגמ'. ומ"ש ועולת בהמה. משום ספק נזיר דאלו חטאת ושלמים לא. כמו שכתבתי לעיל. ועוד דהכא דספק מצורע הוא ואינו יכול להניף ושלמי נזיר טעונים הנפה. תוס' דנדה [שם]. ומ"ש הלכך צריך להמתין שלשים יום של ספק נזירות לבון הרמב"ם לפי שאינו מתנהו טהרה שלא יהיה בין הגלחת והגלחת אלא ז' ימים ולא יותר. אלא שהוצרך שלא יהיה פחות. ע"כ. ומ"ש ולאחרת יום תגלחתו מביא קרבן מצורע כו' ומביא חטאת העוף שחטאת בהמה אינה באה על הספק. תוספתא בפרק בתרא. ומסיים שם הכי להביא חטאת העוף אינו יכול בעבור שהביא קרבן עני לא יצא [כדתנן במשנה י"ב פרק י"ד דנגעים] כולל עושה יכתוב נכסיו לאחר ומביא קרבן עני [וע"ש מבנה י"א לאימתי כותב] ופסקה הרמב"ם בסוף הלכות נזירות. וכ"כ התוספות סוף פרק דלעיל דף ל"ה. ומ"ש ותגלחת מצורע אינו עולה לא לתגלחת נזיר טהור. ולא לתגלחת נזיר טמא. כך הביא רש"י לתלמידיו. לפי שאינן בזין. דגילוח חילוטו של מצורע לגדל שער בל ימי טהרו. וגילוח נזיר טהור להעביר דת"ל עוד גידול. וגילוח דימי טהרו שהוא ג"כ להעביר מ"מ גילוחו לפני זריקת דמים. שהרי ביום השביעי מגלח וביום השמיני מביא קרבנותיו [כדתנן במשנה ו' פ"ן]. וגילוח דנזיר טהור אחר זריקת אחד מן הדמים. וגילוח דנזיר טמא שהוא ג" קודם זריקת אחד מן הדמים. [כדתנן התם] מ"מ אינם שוים דמצורע לפני ביאת מים כדכתיב (ויקרא י"ד) ביום השביעי יגלח [את] כל שערו [וגו'] ורחץ [את] (כל) בשרו במים וטהר. ונזיר טמא אחר ביאת מים כדכתיב (במדבר ו') וגלח ראשו ביום טהרתו מכמש לאחר טהרה. דמגלח לאחר ביאת מים: אחר ששים יום. הקשו בתוס' פרק דלעיל דף ל"ה. דהא תנן במשנה ב' פ"ג שמי שנזר שתי נזירות

אלא מביא חטאת עוף. לספק טומאות נזירות. ואשם אינו מביא כרבנן דאמרי לעיל הביא חטאתו ולא הביא אשמו מונה: נמצא זה מביא קרבנותיו לחצאים. אם נזיר טהור הוא. דעולה ראשונה היתה חובה ועתה הוא מקריב חטאת ושלמים: אבל הודו חכמים לבן זומא. ולא חשבו על שמקריב קרבנותיו לחלאים. והלכה כבן זומא: ב נזיר שהיה טבא בספק וטוהלט בספק. ספק אם נטמא במת וספק אם הוא מצורע מוחלט: אוכל בקדשים אחר ששים יום. אבל קודש לבן לא. דספק מצורע הוא ועד שיביא כפרתו אסור לאכול בקדשים אבל מבוא ספק נזיר טמא לא מתסר לאכול בקדשים דלא מקרי מהוסר כפרה שאסור לאכול בקדשים אלא מי שטומאה ודאה על מגופו. כיצד. מזר שלשים יום. וביום הראשון הורע לו ספק טומאת מת. וספק לרעת. מזה ומזה וטובל וטהר מטומאת מת כאילו בא לגלח כדין נזיר טמא. לו כדין מצורע שנתרפא. ואינו יכול לגלח עד שלשים יום מזוס שנזר. שמא נזיר טהור הוא. ואסיר לגלח עד מלאת ימי נזרו ועד שיביא קרבנותיו. ולאחר שלשים יום מגלח ספק תגלחת מצורע. ספק תגלחת טומאה של נזיר. וספק תגלחת טהרה. ומביא שתי ליפורים כדין תגלחת חלוטו של מצורע. וחטאת העוף הבאה על הכפר מבוס ספק נזיר

קרבן טהרתך. אמר לו בן זומא. ומי שומע לו שידור כנגדו בנזיר. אלא מביא חטאת העוף. ועולת בהמה. ואומר אם טמא היתי. חטאת מחובתי. והעולה נדבה. ואם טהור היתי. העולה מחובתי. וחטאת בספק. וסופר שלשים יום. ומביא קרבן טהרתו. ואומר אם טמא היתי. העולה הראשונה נדבה. וזו חובה. ואם טהור היתי. העולה הראשונה חובה וזו נדבה. וזה שאר קרבני. אמר רבי יהושע. נמצא זה מביא קרבנותיו לחצאים. אבל הודו לו חכמים לבן זומא: ב נזיר שהיה טמא בספק וטוהלט בספק. אוכל בקדשים אחר

שנויי נוסחאות

ומי שומע. כד"נ מי. בנגדו (בנזיר). במסכ"ר ליתא. בהמה. כד"נ הבהמה. אם טמא היתי. נכי"ק אם אני הוא הטמא. ומביא קרבן טהרה. נכי"ק ונכ"מ קרבן מואבה וקרבן טהרה. לחצאים. נמסכ"ר חצאים; כד"נ ונכי"ק מחוצין. הודו (לו). כד"נ ונכי"ק ליתא. לבן זומא. נכי"ק ונמסכ"ר לדברי בן זומא: ב אחר. כד"נ ונכי"ק (וכן בסיון). ונמסכ"ר לאחר.

תוספת הדשים

פ"ח א במשנה א"ל בן זומא כו' שידור כנגדו כו' ולא"ת הוא"ל כדי שלאיתא לריך להרבות קרבנות וי"ל כיון דיש מ"ד שמיכות הוא מצוה ונקרא קדוש מ"כ הוא גורם לחבירו לעשות מצוה וקי"ל: (ממהרי"ם ז"ל):

תוספת רעק"א

[אות מט] שם בתוי"ט ד"ה ועולת כו' אינו רשאי לגלח כו'. ולפ"ז משמע דדוקא בנשים או קטנים דמגלחי' אבל באנשים דלא מילחי' אינם מביאים עולת בהמה. אבל הרמב"ם כתב דבכל ענין מביא ם עולת בהמה ועי' בלח"מ:

לקוטים

מין למטאת העוף הבאה על ספק שלומה מאכלת וכו' ומקשה הב"ד מ"ו ותימה דנסוף המורה הקן דחטאת העוף הבאה על הספק גם פה והן בכיפא כל הנסדרים לא יקבון ול"ו בר יהודה ומי לא קא"ר אלא שאינה מאכלת ויוהר יש לה וה דבנמי נמי תמהני דלא ן מיתא דחטאת ע"ף ספק לקבורה אולא ה"ע עכ"ל ויל דאתם בשלמי תיורה תמוה אשם מלוי ישרף ר' יהודה לומר יקבר וכתב שם סחי"ם בשם תוס' דפסחים דף כ"ח דבר"נ פליג ר"י בחטאת העוף ואע"ג דמבי' אינא חטאת העוף וכו' הטרף ריש"ל ישולר לאמה היינו נמי קבורה אלא אמתר ר"ש דסיון שאור העוף רך סני ליה בשלה לאמה וביינו קבורה וה"נ אינא בש"ם דפסחים דף רכ' א"ל נ"י אשם אלוי חטאת העוף הבא על הספק לרבריך יוכיחו אלמו תומיים בעריפה ואתה לומר בקבורה

יבין תפארת ישראל יבין

ם) לאחר השמש ימי נזירותו: י) לספק טומאת נזירות. דאשם אינו יכול להביא מהשם חולין בעזרה, והפ"ה בדיעבד יצא בחטאת עוף: יא) כדי לגלח על מ' מהבהמות לגילוח נזירות טהרה, והטאת אינו יכול להביא מחשם חולין בעזרה. מבא"כ עולה בא בנדבה ג"כ. מיהו שלמים אף דג"כ בא בנדבה אפ"ה אינו יכול להביאו, דשלמי נזיר צריכים זרוע בשילה ולחם, והרי כה"ג לא מייתי בשלמי נדבה: יב) ולעפ"כ אין בכך כלום: אבר המפרש, כדי להבין משנה ב' יפה, דא"י לא לתזור לאמינו דיני נזיר עמא וטהור, ודיני מצורע. וכך הוא דיוקא. נזיר שנטמא במת, מונה ז"י ומזה בהן בג' וז' וטובל ביום הז' ומגלח, ומחרתו מביא ב' תורים או ב' בני יונה, א' לעולה וא' לחטאת, וכבש אחד לאשם. ואח"כ תוזר ומונה נזירות שקבל, ומביא בסוף כבשה לחטאת ובבש לעולה ואיל לשלמים, ותוזר ומגלח ומותר ביין. ודין מצורע כשנתרפא מביא ב' לפרים, ובחטאת

בתוך מדאינן קרבן, ושוטה בהן בכתוב, ואח"כ מגלח וטובל, וסופר ז"י אז יותר, ותוזר ומגלח וטובל. ולמחרתו מביא בבש לאשם, ובבשה לחטאת, ובבש לעולה. ואם דל הוא, מביא בבש לאשם וב' תורים או ב' בני יונה א' לעולה וא' לחטאת]: יג) שהם זירות של ל' יום:יד)שביום ראשון מנזירותו נספקה אם נטמא במת.והרי אסודלי נטמא, צריך ב' נגוחין, א' אחר הזאת ג' וז', וטובל ומגלח בז', וה' בסוף נזירות דטהרה: טו) באותו יום עצמו נספקה נמי אם הוהלט בגרעתו מכבר. וביום ודאי נתרפא. והרי אם היה באמת מוחלט נמי, היה צריך ב' נגוחין, א' בשנתרפא, וא' אחר ז' ימים שסופר אח"כ. ואיתן ב' התגלחות היו דוחין לנזירות [כפ"ו פי' כ"ט], נס ק דיין לגלוח נזירות טומאה או טהרה. מבא"כ גלוח של ספק מצורע, אינו דוחה לנזירות, אבל קודם הוא לגלוח נזירות טומאה או טהרה, שבשביעי זמן גלוח המירות, מגלח מקודם גלוח של ספק מצורע:

שבשביעי

נזיר טמא. ושולת בהמה משום כפק נזיר טהור. ואע"פ שאינו מביא אחר קרבנות של תגלחת טהרה. הא אמרינן אם גלח על אחת מבלבתן יצא. ומתנה עליה שאם איט נזיר טהור שהא עולת נדבה. ודין מצורע מוחלט צריך בני תגלחות. אחת לאחר גמר הלוטו בכרפא מצרעתו. ואחת לאחר ימי ספירו לאחר שספר שבעה מן התגלחת הראשונה כדכתיב (ויקרא י"ד) והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו. וזה שהוא ספק נזירותו יכול לגלח. הלכך צריך להמתין ל' יום של ספק נזירות טהרה ומגלח תגלחת של ספק ימי ספירו של מצורע וספק נזירות טהרה. ומביא עולת בהמה של ספק נזירות כדי לגלח על הקרבנות ומתנה עליה. ולאחרת יום תגלחתו מביא קרבן מצורע כדי להטירו בקדשים. ומביא חטאת עוף שחטאת בהמה אינה באה על הספק. ואינו מביא אשם. שהאשם אינו מעכב מלאכול בקדשים ומגלח שלאחר ס' [יום] אוכל בקדשים שאז מביא כפרתו על ספק חלטו ומדיין הוא אסור לשתות יין ולטמא למתים דבמא מוחלט היה. ותגלחת מצורע אינו עולה לא לתגלחת נזיר טהור. ולא לתגלחת נזיר טמא. ומטון עוד שתי תגלחות. אחד לנזיר טמא ואחד לנזיר טהור. ואם מצורע מוחלט היה כל מה שמגיע לימי נזירתו אין עולין לו. שימי חלטו וימי ספירו אין עולין לו. וצריך למנות עוד ל' יום ולאחר ל' יום מגלח ספק נזיר טמא. כפק נזיר טהור. ומביא חטאת העוף בספק נזיר טמא. ועולת בהמה בספק נזיר טהור כדי לגלח על הקרבן ומתנה עליה. ועדיין אסור לשתות יין. ולטמא למתים. דשמא מצורע מוחלט היה ולפיכך הביתי תגלחות הראשונות לא עלו לו לשם נזירות. לא של טומאה ולא של טהרה. ושמא נזיר טמא היה. ותגלחת הבאים תגלחת של טומאה היא. לפיכך צריך למנות עוד שלשים יום של נזירות טהרה. ומביא קרבן נזיר טהור ומתנה. ואח"כ מותר לשתות יין. ולהטמא למתים. וכן אם נדר נזירות שנה. ואירע לו בראש שנתו ספק טומאה מת. וספק נרעת מונה שנה ומגלח תגלחת של ספק טומאה. וספק טהרה וספק נרעת. ומונה שנה שניה ומגלח ומביא כפרתו. ואוכל בקדשים. ומונה עוד ב' שנים קודם שיתה יין ויטמא למתים:

ששים יום ושותה יין. ומיטמא למתים. אחר מאה ועשרים יום פו'. שתגלחת הנגע דוחה

נזירות מגלח הראשונה ביום ל"א. והשניה ביום ס"א וא"כ לא היה אוכל בקדשים עד יום ס"ב שהוא יום הבאת קרבנותיו ביום אחר יום התגלחת. ואירע דאין דתנן לעיל שאם גלח ביום ל' דינא ס"מ דמדהו' מגלח ביום ל'. והכא מבום אחילת קדשים הקילו בשני תגלחות הראשונות. וכתבו דלפי"ז אוכל ביום ששים נופיה. דהא תנן לעיל אם גלח השניה ביום ששים אחר אחד יצא. ואע"ג דלאחר ס' [תנן] ה"ג אמרינן פרק שני [נזירים] אוכל בקדשים אחר ח' ימים ור"ל ביום הח' עצמו. ע"כ. אבל דברי הר"ב אין לפרש כן. שהרי כתב ולאחר ל' יום מגלח ספק תגלחת מצורע וג"ל בהר"ב סובר דאחר ס' יום דוקא ומעמא לפי שאמרו שיהא נזיר שני נזירות שלמים. דהיינו ב' פעמים ששים. והואיל וכן. התגלחת הראשונה יכול לגלחה בדין כל תגלחת נזיר שמצוה לגלחה ביום ל"א. והיינו דכתב ולאחר ל' כו' אבל השניה מגלחה ביום הס' והיינו דתגלחת שנייה כתב צריך להמתין ל' יום ומגלח וכו'. ויש לפרש דה"ק ומגלח ביום הל' עצמו. וזה רבינו לעצות כדתנן אמי לעיל שאם גלח הראשונה ביום ל' והשניה יום ס' חסר א' דינא. וה"ג דכוותה שהתגלחת הראשונה בראשון מימי נזירות השניה ותגלחת שניה ביום הל'. ודלא נקט לעיל בכה"ג דאמרן. לפי דאשמעינן רבותא דתרתי היינו בתגלחת ראשונה שהוא ביום שלשים מימי נזירות הראשונה והוא עצמו יום הראשון שהשניה. וכ"ש דהכא דמגלח ביום ל"א שבבר עברו כל ימי נזירות הראשונה. ותוס' פרק בהרא דמה דף ע' כתבו ג"כ דביום ס"א אוכל. אבל לא דקדקו לפרש למה כן: ושותה יין ומיטמא למתים אחר ק"כ יום. לפי

פירוש הארוך **תפארת ישראל** פירוש הקצר

טז) דאינו היה טמא וודאי ומטורע וודאי והרי נתרפא, היה מגלח מיד הגלחה לרעת ראשון, וסופר ז"י, ומגלח ביום ב', ומביא קרבנותיו בח', והיה מותר לח"כ בקדשים אם כבר הזה בג' וז' לטומאתו, ואח"כ היה סופר ז' ימים כדי לגלח אחר כך לנזירות טומאה [שימי ספירת בל לרעת, אין עולין לנזיר לימי טומאה אז שהרם], וא"ל להזות בהן בג' וז', שהרי כבר הזה. אבל מגלח ביום הז' לנזירות טומאה, ומתחיל אחר כך למנות ל"י לנזירות טהרה, ומזור ומגלח לסוף נזירות טהרה ומותר ביין. אבל זה הרי מסופק שמא לא לנטרע ולא נטמא, והו"ל נזיר טהור, ואיך יגלח תוך ימי נזירותו. ואע"ג דהו"ל ס"ס, דשמא נזיר טמא הוא דמותר לגלח מיד, ואח"ל שהוא נזיר טהור דלמא מצורע היה ונתרפא ומותר לגלח מיד, דעשה דומה ל"ת. אם"ה כל שאפשר הקומו בלי היתר הס"ס אסור לגרוס הס"ס לכתחילה לכן בשמת לא יגלח עד אחר ל"י, ובתוך כך מזה בג' וז', ואחר הל' יום יביא ב' לפרים ויגלח. ומגלח שאם מצורע היה נחשב לו הגלחה זה להגלחת חלטו של מצורע. ואם לא היה מצורע רק נזיר טמא, נחשב לו תגלחת זה להגלחת נזיר טמא, ולכן מביא ג"כ לא חטאת העוף שעל הספק כדינו של נזיר טמא, אבל עולת העוף ואשם שמחויב נזיר טמא ג"כ לא יביא, דשמא אינו טמא ויהיה חולין בעזרה. והרי בלא זה אינן מעכבין. מיהו שמא אינו מצורע ולא נזיר טמא, אלא נזיר טהור והו"ל הגלחת זה הגלחת נזיר טהור. לכן יביא לא גם כן עולת בהמה בחלוי, שאם הוא נזיר טהור, יחשב לו זה לעולת נזיר. ואם אינו נזיר טהור, יהיה עולת נדבה. אבל הטאת ושלמים שמחויב גם כן נזיר טהור, לא יביא, מחשב חולין בעזרה, והרי בחטאת אינו יכול להתנות, כעבודה, דהרי אינה באה בנדבה. ואף דבשלמים יכול להתנות, עכ"פ א"ל לכך, דהרי בדיעבד אם גלח על מ' מהקרבנות יצא, נם להביא לשם מ"מ. מיהו גם אחר גלח זה אסור בקדשים, דשמא מצורע היה שאסור בקדשים אחר גלח רחבון עד ביפסור ז' ימים יגלח שניה. וגם ביין אסור מה"ע עדיין, דאם מצורע היה לא עלה לו גלוח של לרעתו לגלוח מזירותו. והו דשמא נזיר טמא היה, וגלוח

ז

טז) דהרי אם הוא מצורע לאסור לאכול בקדשים עד ביאת קרבנותיו, וקרבנותיו מ"מ ביאת עד שיגלח ב' הגלוחין של לרעת, מ' מיד ומ' אחר ז"י. והרי מ"מ שיגלח מיד, דשמא אינו מצורע. והרי נזיר טהור אסור בגלוח עד ל' יום, וגם יין אסור לשתות עד שיפסור מנזירות ומנזירותו מ"מ שיפסור עד שיפסור תחילה מצרעתו, דהרי גלוח לצרעת קודם הוא לגלוח נזירות. לכן ממתין ל' יום ומגלח גלוח ראשון לצרעתו ומדים להם שמא לא היה מצורע וגם לא טמא, ואם כן נזיר טהור הוא ואיך רשאי לגלח קודם הבאת קרבנותיו, לכן יביא אז עליו שלה מ' כדי לגלח עליו, ויתנה שאם אינו נזיר טהור יהיה עולה זו לנדבה. אבל גלוח הב' של לרעת מ"מ שיגלח ז"י אח"כ, דשמא אינו מצורע, רק נזיר טמא היה, והגלוח ראשון בגלח היה לנזירות טומאה, ומגלח שהתחיל מזירות טהרה מיד אחר גלח הראשון, וכשיגלח אחר ז"י, ומגלח יגלח תוך ימי מזירות טהרה. לכן גם לגלוח ב' צריך להמתין ל"י, שאם יחד ס' יום, ואחר כך יביא קרבנות מצורע, ומותר בקדשים. אבל עדיין אסור ביין, דשמא מצורע היה. והיו ב' גלוחין הראשונים של מצורע, וא"כ הרי עדיין צריך גלוח לספק טומאה, ואי אפשר לגלוח אחר גלוח הב' של מצורע מיד. דשמא טהור הוא, ואז תיכף אחר גלוח הב' של מצורע מיד מתחיל מזירות טהרה, ואם יגלח בכן, ומגלח שיגלח תוך ימי מזירות טהרה, לכן גם לגלוח טומאה צריך שיתמתין ל"י מקודם, ומגלח ומותר ומונה ל"י לנזירות טהרה ומגלח מזירות טהרה, שהם הכל יחד ק"כ יום, ואז מותר ביין.

שתגלחת הנגע דוחה מ"ז' שם פ"ו הכ"ו:

שנויי נוסחאות

ששים יום. נכי"מ ששים ואחד יום. יין. נד"ל ונכי"ק ונמכנ"ל ביין.

תוספות רעק"א

ב [אות נ] תוי"ט ד"ה אחר ששים יום. אבל דברי הר"ב אין לפרש כן. ובתוס' דף נ"ח כתב בשם מהר"ף דבב' תגלחות הראשונות הקילו לגלח ביום ל' כדי למהר לאכול בקדשים אלא דגלוח הראשון אינו מביא החטאת עוף עד יום ל"א דאע"ג דקי"ל דאם גילח ביום ח' מביא קרבנותיו בח' כדלעיל פ"ו מ"ו הבא ביין דצריך שבילה משום צרעתו מיתוי כאלו טובל משום טומאתו (והוי כמבל בח' דמביא קרבנותיו בפ') וא"כ מתחיל הנזירות הב' מיום ל"א משהביא הקרבן וסגלח ביום ס' ולמחרתו מביא עוף של ספירה ואוכל בקדשים. ותגלחת ב' האחרונות הוי בבו כל נזיר דסג"ח לכתחילה ביום ל"א ויום ס"א הוא לפנין יום א' וביום קב"א נשלמו ס"א יום כמו בנזיר ב' נזירות ומגלח ושותה יין. וס"ש התוי"ט בבוונת הרע"ב דגלוח הראשון הי' ביום ל"א כדין כל תגלחת נזיר וכו' ותגלחת שני' מגלח ביום ל' ווה רשאי לעשות כדתנן וכו' וה"ג דכוותה שתגלחת הראשונה וכו'. לא הבנתי דזה אמת דהושבים הנזירות מיום התגלחת ראשונה דהיינו מן ל"א אבל ס"מ לכתחילה בעי' תגלחת שניה' ג"כ לל"א וחיינו ס"א כדקתני להדי' פ"ב ס"ב דנזיר ב' נזירות מגלח ראשונה יום ל"א ואת הב' יום ששים וא' וא"כ מגלח הגלחת שניה' ביום ס"א ואינו אוכל בקדשים עד ס"ב שמביא קרבן ספירתו וס"ש התוי"ט ודלא נקט לעיל בה"ג. תמהני הא אדרבא תני להייא לעיל דמגלח ביום ס"א. וכל דיבור של התי"ט בזה לא זכיתי להבין:

לקוטים

בקבוה ואע"ג דהכ"י שם כתב מה ע"ב דכתו וכתב ואתה תומר בקבוה אמשם חלוי קאי הייט חשיב דס"ם הטלה לאמש לינה קבוה מהם וס"ל לרב"י דלא שיך כה לשון קבוה לך מדברי התוס' שם בראה דתתרוייהו קאי והשבטא דסינא וס"ל כדאתרן

לפי מ"ש בדברי הר"ב דאחר ס' דוקא. ויוס הגילוח הוא ביוס הס' ומגלח שמחשב למזירות השליטית מיוס הס'. לפי שעולה לכאן ולכאן כדלעיל. והס גלח הראשונה יוס שלטים. מגלח המגייה יוס ס'. ומגלח שתגלחת השליטית ביוס תשעים. ותגלחת הרביעית ביוס ק"ך. וקשיא דתנן אחר ק"ך. והתוספות כתבו שמיגו התחיל ביוס ס"א ומגלח ביוס ל"א. דהוא יוס ל"א למזירות השליטית. ומשליט על הל"א עוד כ"ט יוס. והן כלים ביוס הק"ך. ומגלח ביוס קכ"א שהוא יוס ל"א. וכו ביוס הותר לשתות יין ולהטמא למתים. אבל *קשה לי דכיון דביוס ס' מגלח כמו שהוכיחו דאם לא כן לא הותר בקדשים אלא עד יוס ס"ב. והיאך נאמר שמיגו מתחיל ביוס ס"א. ולא תנן הכי בפ"ג. אלא דהותו יוס עולה לו לכאן ולכאן. ובדבור אחר"כ כתבו דהא דשתה יין לאחר ק"ך היינו ביוס ק"ך. וזה כפי ביעתם במדרשים כן ג"כ לאחר ס' שהוא ביוס ס'. אבל לפירושי שכתבתי בדברי הר"ב קשיא.וי"ל

דאיידי דתנן לאחר ס' דדוקא. תנא נמי לאחר ק"ך. אבל אה"נ דלאו דוקא אלא אף ביוס הק"ך עלמו הותר לשתות יין ולהטמא למתים.ומלאתי להרמב"ם בפ"ח מהלכות נזירות שכתב ואם הביא קרבנותיו ולא גילח אין התגלחת מעכבת אלא שותה ומטמא לערב ע"כ. ולא ידעתי למה התנה לערב. ואף הכ"מ לא כתב זו מין לו. גם לא העיר בזה כלל. ועוד לעיל מהך העתיק מכנה פ' דפ"ו מוטל הכהן הזרוע כו' ואח"כ הותר הנזיר לשתות יין ולהטמא למתים. ולא התנה לערב אלא משמע דמיד הותר.ואתשוב דשמא דקדק כן ממשנתינו זאת. דלהכי קאמרה לאחר ק"ך דנקטה מלתא פסיקתא לפי שאפשר שיביא קרבנותיו ולא יגלח ואז לא הותר כל אותו יוס עד לערב. אלא דלא ידענא טעמא מאי שיין שאין התגלחת מעכבת. מה לי יוס המחרת מה לי יוס הבאת קרבנות משזרק עליו הדם יהא מותר ביומו כמו לאחר היוס כיון דאין התגלחת מעכבת. מגלן לחלק בין הימים בלא ראיה מוכרחת:

תגלחת הנזיר. בזמן שהוא ודאי. אבל בזמן שהוא ספק. אינו דוחה:

יכין תפארת ישראל יכין

זה הראשון, לגלוח טומאה היה. לכן ממתין עוד ל"י ומגלח שנית, דאם מלורע היה, הרי היה גלוח ראשון לשלומו, וגלוח זה לטהרתו, ולכן היה מהראוי שיביא למחרת גלוח, קרבנותיו של מלורע, דהיינו ג' בהמות כדי להחירו בקדשים. אבל שמא אינו מלורע והאיך יביא חולין לעזרה והרי הטמא מעכב בו [כרמב"ם פ"א מחטוסרי כפרה פ"ה, ופי' לח"מ שם פ"ה פ"י] והרי חטאת אינו יכול להביא בהגאי. לכן יכתוב נכסיו לאחר, והו"ל כמלורע עני, וסני ליה בחטאת העוף שעל הספק, והעולת העוף והאשם שלריך העני להביא, אינן מעכבין [כנזיר ד"ח ב' והרי"ב השמיע שהעולה שלו אינו מעכב, ולא ידעתי למה]. אבל אין להספק שמא תגלחת זה, הגלחת נזיר טמא היה, ויתחייב להביא קרבנותיו כבגלוח ראשון. ליתא דממ"נ, אם היה מלורע, הרי ב' הגלחת מלורע, קוימין לתגלחת טומאה. ואי לא היה מלורע, אם כן כבר גלח גלוח ראשון לנזירות טמא. אבל יש להספק שמא אינו מלורע, רק נזיר טמא היה, והיה הגלחת ראשון לטומאה והגלחת זה לטהרה. לכן יביא הטמא עולת בהמה בהגאי כבתגלחת ראשון. ואחר שהביא קרבן מלורע שבגלוח הב', מותר בקדשים, דהרי כבר הוזה ג' וז' ועכל לספק טומאה. ואי"ל עכ"פ אם היה מלורע, היו ב' ההגלחות אלו להגלחת מלורע, והו"ל מחוסר כפורים מדלא הביא עדיין קרבן לנזירות טומאה, דהטאת העוף שהביא בגלוח ראשון לספק נזירות טומאה, קודם זמן היה, מדלריך לגלח ב' הגלחת מלורע התילה. ליתא, דאין מחוסר כפורים רק למי שטומאה יולאה מגופו, כזב וזבה יולדת מלורע. אבל עדיין אסור ביין, דשמא מלורע היה, והיו ב' הגלחות אלו לגרעתו, שאינן עולין לגלוח טומאה או טהרה של נזיר. ושמא גם טמא היה, ולריך לגלח השתא התלה לטומאה ואחר ל' יוס יגלח לטהרה. וזה אינו יכול לגלח השתא אחר ז' ימים מגלוח הב' גלוח הג' לטומאה, דשמא אינו טמא, ומגלח שמיד אחר גלוח הב' מתחיל נזירות טהרה, ואם יגלח אחר ז' ימים הרי יגלח תוך מלאות. לכן ימתין עוד ל' יוס ויגלח, ויביא שוב חטאתה עוף על הספק, משום ספק הגלחת טומאה. ויביא אז גם עולת בהמה בתגאי, כמו בתגלחת ב', דשמא לא טמא והוה תגלחת זה תגלחת נזיר טהור. מיהו עדיין אסור ביין, דשמא מלורע היה וטמא היה, והיו ב' גלוחין הראשונים לגרעתו, ושלישי לטומאתו. לכן ממתין שוב אחר גלוח ג' ל' יוס, ומביא ג' קרבנות נזיר טהור, ומתנה על העולה שבאם לא היה מלורע ולא טמא, וכבר יצא בעולה שהביא בגלוח ראשון, יהיה זה העולה שמביא השתא עולת נדבה, והחטאת והאשם שמביא השתא, הרי ודאי חייב בהם עדיין. ואחר כך שותה יין ומטמא למתים ומגלח בכל עת. וכן אם קבל מזירות שנה, ונטמא ביוס א' משנה ראשונה, אסור לאכל קדשים עד אחר ב' שנים, ואסור ביין וטומאה עד אחר ד' שנים, ומגלח בין כל שנה ושנה, ומביא קרבנות בכל גלוח כלעיל. מיהו כל זה בנשים וקטנים כפי' ב', דגדול אסור לגלח מחשש הקפת ראש אלא במקום מלוה. אבל התגלחת אינו מעכב בנזיר טהור כרמב"ם [פ"ח ממזירות ה"ו]:

פרק ט א הגוים אין להם נזירות. כתב הר"ב דכתיב ברים פרשת נזיר דבר אל בני ישראל. בני ישראל נודרים בנזיר ואין גוים נודרים בנזיר. גמ'. ופר"ל לה דהא כתיב נמי אים. ובערכין דכתיב בני ישראל ואים. מקיימין שניהם למעוטי עובד כוכבים מענין אחד דערכין ולרבויי מאים לענין אחר דתנן במשנה ב' פ"ח דערכין ומינו שאני הכא דאמר קרא לאחיו ולאחיו לא יטמא במי שיש לו טומאה ילא עכו"ם שאין לו טומאה פירש"י כי נגע במת דאמר קרא (במדבר י"ט) ואיש אשר יטמא ולא יתחטא כלומר אתקש טומאה לטהרה. וכתבו התוספות ועכו"ם אין לו טהרה דכתיב (שם) והיתה לבני ישראל למשמרת למי נדה חטאת היא. למשמרת לבני ישראל ולא לעכו"ם: שהוא כופה את עבדו. כתב הר"ב ובשאר נדרים שיש בהם עמי נפש וכו'. וכ"ת א"כ

פרק ט א הגוים אין להם נזירות. אף על גב דגוים מקריבין נדרים ונדבות כישראל אם נדר בנזיר אין עליו תורת נזירות ומותר לשתות יין ולטמא למתים דכתיב ברים פרשת נזיר (במדבר ו') דבר אל בני ישראל. בני ישראל נודרים בנזיר ואין גוים נודרים בנזיר: שהוא כופה את עבדו. כופהו לשתות יין ולהטמא

פרק ט א הגוים אין להן נזירות. נשים ועבדים יש להן נזירות. חומר בנשים מבעבדים. שהוא כופה

פ"ט א הגוים אין להם נזירות. פ"ח פ"ח מ"ז ירושלמי נזיר פ"ג ה"ג. מי' פ"ג מרע"ז מזרות הפ"ו. נשים ועבדים יש להן. פי"ז שם כ"ו, ובהלכ"ם נפסקינו בהר"ם פ"ו מ"ו יו"ד: שהוא כופה את עבדו. פי"ז שם הי"ח:

שנויי נוסחאות

פ"ט א מבעבדים. בכ"ק מעבדים. **שהוא כופה.** בד"נ ובכי"ק ..כופף. וכן בסיוף.

תוספת חדשים

פ"ט א בשנה ועבדים דכתיב ואמרת אליהם לרבות את הענד. (ש"ם):

אבל בזמן שהוא ספק כו'. פי' שם פ"ט הפ"ו ופי' פ"ח:

שנויי נוסחאות

(תגלחת הנזיר). בד"נ ובמסכי"ר לתגלחת.. ; בכי"ק ליתא. שהוא ודאי. בכי"ק שהיא..וכן בסיוך. אינו דוחה. בד"נ ובכי"ק ובמסכי"ר אינה:

תוספת רעק"א

[אות נא] שם בתוי"ט ד"ה ושו.רוה כו'. קשה לי דכיון דביום ס'. לענ"ד ביון דביום ס"א מביא המאת העוף של ספירו מסום הכי סתחיל המנין מיום ס א (עיין בתוס'):

לקוטים

כראמרן וכפי' יל דסך סוגיא דלקמן אזלא כר' יהודה ורש"י דריכא נמי ליקו כפי מכוס דמייתי מר"י בן יהודה ומסתמא כאבוה ס"ל ואע"ג דבתמור' לא פירש"י כן בנמה מקומות ממש כן בפירוש רש"י תלוש מפי' לחס' זו לפי ליסכתא אחת.(ש"ל):

ולהטמא למתים בעל כרחו: ואינו כופה את אשתו. בעל כרחה ובמחר נדרים שם בהם עיטוי נפש לו בטול מלאכה אין הרב צריך לכוף את העבד אלא הם בטלים מאליהם דכתיב (שם ל') לאסור אסר על נפשו מי שנפשו קטיה לו יצא עבד שאין נפשו קטיה לו וכן השבועות כולם שנכנע העבד בין שם בהם עיטוי נפש בין שאין בהם עיטוי נפש אין רבו צריך לכופו שמאליהם בטלים שהרי אין לו רשות לעצמו אבל נדרים שאין בהם עיטוי נפש ואין בהם ביטול מלאכה לרבו חייב העבד לקיימם ואין רבו יכול לכופו עליהם לבטלם: מיפר נדרי אשתו ואינו מיפר נדרי עבדו. שאם נתרצה בנדר שנדרה אשתו אחר שהפר לה ורוצה שתקיימנו אינה חייבת לקיימו אחר שהפר לה פעם א' ואם כפה את עבדו לעבור על נדרו ורצה אח"כ בקיומו חייב העבד לקיימו: הפר לעבדו יצא לחירות משלים נזירותו. לא דוקא הפר אלא אם כפה את עבדו לשתות יין. ולהטמא למתים. ואח"כ יצא העבד לחירות חייב העבד להשלים נזירותו אחר שיצא לחירות. ורמב"ם פי' הפר לעבדו יצא לחירות שהאומר לעבדו מופר לך פקע זכות האדון ממנו ויצא העבד לחירות בשביל כן וצריך שישלים נזירותו ולכי מהשם בפי' זה: עבר מכנגד פניו. שברח מרבו אחר שנדר בנזיר: ר"מ אומר לא ישתה. יין. כדי שיצטער ויטוב לרבו שיכפהו לעבור על נדרו ויהיה מותר לשתות יין: ור' יוסי אומר ישתה. אלא יתלה וימות שהרי עתיד הוא לטוב לרבו שיבקש רבו לחריו ויחזרנו. ונמצא כאילו הוא ברשות רבו: ב נזיר שנלח. שהביא קרבנותיו וגלח עליהן ואח"כ טרם נזירותו: אם טומאה ידועה. טומאה שאפשר שהיתה ידועה כגון שאינה קבר החמור: סותר. והוא ומונה נזירות אחרת: טומאת התחום אינו סותר. אם טרם לו שבמקום שעבר היתה טומאת התחום והיא טומאה שאין אחר מכירה אפילו בסוף העולם אע"פ שולאי

אחמלי יש להן נזירות. דבגמ' מפיק ליה מקרא דכתיב ואחמרת אליהם לרבות את העבדים ולא תילף לה משאר נדרים. ומ"ש הר"ב וכן השבועות כולם וכו' קשה מאי שנא שבועות מנדרים ובגמ' בשבועה מ"מ דאמר קרא (ויקרא ה') להרע לו להיטיב מה הטובה רשות אף הרעה רשות יצא להרע לאחרים שאין רשות ביניו. ופירש"י הכי נמי כיון דקא מכחיש כי לא אכל ולא שתי ואינא הפכל לרבו לא חיילא עליה שבועה. ע"כ. ותו משמע בגמ' דקרא דלאסור אסר לא צריכין לנדרים דילפינן להו משבועות והם אינן לנדרים אלא לנזירות ושתויל בהן כפייה. כך פי' בתוס'. ולפיכך נראה ודאי שנירסא אחרת היתה להר"ב בגמ' וטעמא רבה כ"ל לחלק בין נדרים לשבועות. שהנדרים אסר הפלא עליה. והשבועות אסר נפשיה אחפלא. כדפי' הר"ב במ"ב פ"ב דנדרים. ולפיכך שבועות דאסר נפשיה ואין לו רשות לעצמו כמ"ש הר"ב אין חלין כלל אינה שבועה שהיה. אבל נדרים שאסר החפץ עליו כשאין לרבו שום הרעה בזה הנדר. שפיר נאסר החפץ עליו: ואינו טופה את אשתו. פירש הכפייה להודם לא מהניא אלא לריך שג"כ יבטלנו בלבו כמ"ש במ"ח פ"י דנדרים: מיפר נדרי אשתו. פי' הר"ב שאם נתרצה וכו' לפי זה הפר לאשתו הפר עולמית פירושא קא מפרש.וז"ל רש"י תומר בעבדים מבנשים שאות מיפר נדרי אשתו.ולזה הומר בעבדים מבנשים שאם הפר לאשתו הפר לה עולמית [כו'] : הפר לעבדו יצא לחירות משלים נזירותו. פי' הר"ב שאם יצא לחירות חייב להשלים. וז"ל רש"י משלים נזירותו שקבל עליו ומתחיל ומונה בתחלה. ואם מנה קלת בפני רבו משלים את השאר. ע"כ. ומ"ש הר"ב בשם הרמב"ם היינו כגירסת הספרים דגרסי ומשלים: ורבי יוסי אומר ישתה. כן הגי' בכל הספרים גם בשמי ") הגמרות במשנה ובגמ' ואם כן הלכה דישתה דר"מ ור"י הלכה כר"י וכבר הביג הרא"ב להרמב"ם שפסק בפ"ב מהל' נזירות דלא ישתה ומ"ש הכסף משנה שגראה שהיה גורס ") בהיפוך רבי מאיר אומר ישתה ור"י אומר לא ישתה אין נראה כן מלשון פירושו שבמשנה: ב טומאה ידועה. פירש הר"ב שאפשר שהיתה ידועה כגון שאינה קבר החמור. ומשמע דאינו קבר החמור לא היתה ידועה מקרי וכ"ה בהדיא בברייתא בגמ'. ותימה לי שהרי טדע למי שקברוהו שם. והרמב"ם כתב ולא

*) פירש בבלי וירושלמי. **) מהפוסקים דשלטי מפסקיהן משמע דר' יוסי סבר לא ישתה (אף לפי"ז היה ל"ל שם אפר ר' יוסי), ודומה לומר דר"י לדברי דה"ק (דר"מ) קאמר שם והוא עצמו ס"ל דגם בשאם ישתה. ולאלה המומקים שם את המלות שתי שנים (עי' בפירי קרבן ירושלמי), קי"ל מה הוספה הוספה על מה דהגן בגמרא.

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ט א) לשתות יין ולהטמא. ודוקא בנזירות צריך לכופו. אבל בשאר נדרים, אם יש בהן עניו נפש, בטלים בלי כפייה, ואם אינן עניו נפש לא מהני כפייה. משא"כ בשבועות, בכל גונא בטלים בלי כפייה, מדאסר נפשיה אהפליה, והרי אין נופו בלו: ב) דכפייה לחוד לא מהני, אם לא יבטל הנדר בלבו [נדרים פ"ו מ"ח] ואפילו לרמב"ם [פי"ג מנדרים ס"ה] דנם יכול לכופה עכ"פ מודה דלריך לבטל הנדר בלבו, דאע"ג דבטול בלב לחוד לא מהני [נדרים פ"ב ה'], עכ"פ בהדי כפייה מהני, ובשבת אפילו בהדי אמירה טול אכול מהני [י"ד פי' רל"ד פכ"ד] אבל בכפייה לחוד סגי אף שלא בטל: ג) דבמרולה בנדרה אחר שאפשר לה. פסוקה מלקיימו: ד) דבמרולה בנדרו אחר שבפנו לעבור, חייב העבד לקיימו: ה) חייב בנדרי עניו נפש, אבל שבינו לבינה גם בחשה מופרים רק כל זמן שהיא אלמנו [כ"ד רל"ד פכ"ה]: ו) ומשלים נזירותו כך גירסת הרמב"ם. ור"ל דבאמר לעבדו מופר לך, על נזירותו אמר, יצא לחירות אבל משלים נזירותו ולרמב"ד הני' היא משלים נזירותו ור"ל אם נשתחרר לריך להשלים נזירותו: ז) ר"ל ואם ברח אחר שמר: ח) כדי שיצטער, ויטיב עי"ז לרבו שיכופו לשתות: ט) שמא יחלש עי"ז, ויפסיד רבו כשימלאנו: י) כדיבו. וקיי"ל דהנלחת אינו מעכב בשום מיר, ובמרק דם מ' מקרבנותיו הומר מיחובי מיר: יא) שנטמא בימי נזירותו: יב) שאפשר לחיות יחוד, מדלא היתה קבר החמור: יג) וחוזר ומונה נזירות טהרה: יד) כגון שנמלא מה תחת הגל שהלך הנזיר עליו, דלא אפשר שלא ידע אדם מעולם שמה מונח שם. [ומה שהקשו תוס' [פסחים פ"א ב'] היכא משכח"ל קבר החמור והרי אותו שקברו ידע שקברו. והרבו בחתק. ול"ש כ"ל דטומאת החמור אינו ר"ל שמעולם לא ידע אדם שמונח כאן מה, אלא ר"ל שלפי מקום הנחתו השתא מסתבר שאין אחד בעולם שידע שמונח כאן מה, אע"ג שהיה פ"א ידוע, עכשיו נשכח, והיינו בכתב הרמב"ם [פי' מטמאות פי"ח] למעוטי הרוג, ר"ל שמלא כאן מת שלם, שמון החה הקרקע, שניכר שנהרג מקרוב הרי מסתבר שהכירנו עדיין חי, והוא יודע שמונח הנהרג קבור כאן, אע"ג שמתון הוא לא נקרא קבר החמור]: טו) הלמ"מ:

אינו כופה את אשתו: טע"ב יו"ל פי' הל"ל כפי' ל"ש: חומר בעבדים. פ"ב ע"ב: שהוא מפר נדרי אשתו. מיי' פי"ח מה"נ נדרים פ"ח מה"ב (אין כמ"ב מיה"ב יו"ל שם ס"ה: ו"ל ו"ל ובה"ש שם: ואינו מיפר נדרי עבדו. מיי' פ"ב מה"ל מיהות פי"ז ויי"ח: הפר לאשתו. מיי' פי"ב מה"ל נדרים פ"ב מה"ב שם פ"ה: הפר לעבדו וכו'. מיי' פ"ב מה"ל מיהות פי"ח מה"ב שם מ"ו רס"ו פ"ב מה"ב: עבר מכנגד פניו. שם: רמ"א לא ישתה. מיי' שם פי"ב ה"ב: ב נזיר שנלח כו'. מ"ב מ"ח מיי' פ"ו שם מ"ו: ב

שנויי נוסחאות

נדרי אשתו. נד"ל נדר. וכן בסמוך. הפר עולמית. בכי"ק ובמכי"ל הפר לה. משלים נזירותו. בכי"ל ומשלים נזירותו; בכי"מ ובמכי"ל השלים את נזירותו מי"ט. ב ונודע (לו). בד"ל ובמכי"ל לתלן; בכי"ק ואח"כ נודע ולתלן.

תוספת חדשים

תוי"ט ר"ה ור"ו ט'. וכבר בסיג כו'. וכ"ל מרן דכא דר"מ כו' נזירה וקי"ל כר"מ בנזירותיו. ומסיים בה בס' ע"מ ול"ד לקמא דקאם מיקרי מה שעבר ולא בא להקן לבא דבבא לתקן מיקרי גזירה:

לקוטים

פ"ט א ח"מ ד"ה ואינו וכו' אלא עיין וכו' עיין מ"ש בס"ד בלוקה בס בנדרים לאפוקי ממ"ש הב"ד הכא דר"ל שאינו יכול לכפיה בע"כ אחשבה נגד רצונה דאם כן בטלה הוכת הבריה שהרי הפרתו חלויה בלשונה וה עגד המפורש ומקובל אלא פי' הרוי"ם לאיסי ומסולקת הבנת הרא"ש מעל הרמב"ם ובוב עייניה ברש"י למהרי דמפרש כי' מחמד לתרלה מחד ולפי מי ליתא להבנת הרלב"ד ול"ל דס"ל שהוא כופה את עבדו שבעבד שנדר במיר יכול רבו לכופו לשתות בין אבל אשתו שנדרה במיר אינו יכול לכופה וכיון שנדרה ולא היה ליכר לה ושמע לה טוב אינו יכול להפר ע"כ ול"ל אינו שפה בשעבר יום שמע. (ב"ל): שם ד"ה ור"ו וכו' וכבר בסיג וכו' יפה הי' כ"ד דאם דר"מ הי גזרה וקי"ל כר"מ בגזרותיו וכן מירן הר"ב פ"ח ומסיים בה ול"ד לקמא דקאם מיקרי על מה שעבר ולא בא להקן לבא דבבא לתקן מיקרי גזרה. (שם):

ולא שהיה הרוג וכן בחבורו ויהיב טעמא שהרי יודע בו זה שהרג וגם הראב"ד מודה לו בזה הטעם וטוב מצאתי בתוס' פ"ז דפסחים דף פ"א וז"ל וא"ת היכי שייכא טומאת התהום בקבר. והלא מודע בבקבריהו שם. ואיכא למימר כגון בנפל בקבר ומת. ע"כ: אם עד שלא גילח וכו'. פירש הר"ב אע"פ שבבר הביא קרבנותיו הואיל ומודע לו קודם הגילוח וכו' דהא דגמירי דטומאת התהום איכא סותרת היינו דוקא לאחר גילוח של טהרה וכ"כ התוס'. וכמ"ז פ"ז דפסחים כתב נזיר שמודע לו בטומאת התהום לאחר שהביא קרבנותיו א"ל להביא קרבן טומאה ט'. משמע דלא איכפת לן בגילוח. וכגמ' אמתני' מאן תנא א"ר יוחנן רבי אלעזר היא. דאמר תגלחת מעכבת כדתנן כוף פרק ח'. ועוד שם במשנה ט' לת"ק. ופירש"י דאילו לרבנן כיון שנזרק עליו אחד מן הדמיים שוב אינו סותר. וכן פסק הרמב"ם בחבורו פרק ו' מהלכות נזירות מודע לו אחר שנזרק עליו אחד מן הדמיים אע"פ שלא גילח הואיל וטומאה שאינה ידועה היא אינו סותר. ע"כ. ואכתי לא ניחא הא דלא היא מהני'. ולא עוד אלא מדכתב דהא דגמירי כו' משמע ודאי דלרבנן הוא דקאמר הכי דאילו לר"א לא איצטריך לגמירי אלא טעמיה משום דס"ל בעלמא דתגלחת מעכבת. לכך נראה שהר"ב סובר כלשון אחר שבפירוש רש"י אאמר רבא ת"ש עד שלא גילח וכו' דמפרש דרבא תולה אדר"י דמוקים למתני' כר"א ולא כרבנן דקסבר רבא דמתני' מני מתוקמא כרבנן דמודו רבנן נמי טומאת התהום כו'. ומיהו לשון דבפסחים שלא בדקדוק נכתב ממ"ש דאי כר"א ואי מני כרבנן אליבא דרבא הל"ל אחר הגילוח. ואי כרבנן אליבא דר' יוחנן ה"ל למכתב אחר שנזרק עליו אחד מן הדמיים: **ונמצא** מת לף כו' טמא. דספק טומאה ברה"י ספיקו טמא. תוס'. וא"ש הר"ב והא דקיי"ל ספק טומאה כו'. במ"ח פ"ד דטהרות ופלוגתייהו דהכהו תנאי בברן פליגי כמו שאפרש שם בס"ד: **נמצא** מבוקע כו'. לשון הרמב"ם וכבר הגיע לך מזה המקום ענין גריך שיהיה מצוי לזכרון תמיד והוא שהמת בכמלאהו בענין שאי אפשר שלא ידע אותו שום אדם בזה המקום הנה אנחנו נחשבהו במדרגת טומאת התהום אח"כ שנמצא מי שידע בו ואם נמלאהו מגולה ונראה. לא נאמר תולי לא עבר שום אדם עליו ולא ראהו ואין מי שידעהו אלא נאמר שבבר שדע ואינה טומאת התהום. ע"כ: שרגלים לדבר. פירש הר"ב כלומר טעם ועיקר יש לדבר לומר דלא גמירי הלכתא לטומאת התהום כו' אלא כשהיה הנזיר בחזקת טהור ולא כשהיה בחזקת

ממ"ש דאי כר"א ואי מני כרבנן אליבא דרבא הל"ל אחר הגילוח. ואי כרבנן אליבא דר' יוחנן ה"ל למכתב אחר שנזרק עליו אחד מן הדמיים: **ונמצא** מת לף כו' טמא. דספק טומאה ברה"י ספיקו טמא. תוס'. וא"ש הר"ב והא דקיי"ל ספק טומאה כו'. במ"ח פ"ד דטהרות ופלוגתייהו דהכהו תנאי בברן פליגי כמו שאפרש שם בס"ד: **נמצא** מבוקע כו'. לשון הרמב"ם וכבר הגיע לך מזה המקום ענין גריך שיהיה מצוי לזכרון תמיד והוא שהמת בכמלאהו בענין שאי אפשר שלא ידע אותו שום אדם בזה המקום הנה אנחנו נחשבהו במדרגת טומאת התהום אח"כ שנמצא מי שידע בו ואם נמלאהו מגולה ונראה. לא נאמר תולי לא עבר שום אדם עליו ולא ראהו ואין מי שידעהו אלא נאמר שבבר שדע ואינה טומאת התהום. ע"כ: שרגלים לדבר. פירש הר"ב כלומר טעם ועיקר יש לדבר לומר דלא גמירי הלכתא לטומאת התהום כו' אלא כשהיה הנזיר בחזקת טהור ולא כשהיה בחזקת טמא. וקלת קמה מה הוסיף התנא באמרו שרגלים לדבר אם הרגלים הללו אינן אלא החזקות שבבר הזכיר ויהיב בהו טעמא למה ירד להקר טהור. ולטבול מטומאת המת טמא. ואמר שהוא מפני החזקות. והרמב"ם מפרש וז"ל ופירוש רגלים לדבר שהענין יצא לדבר שאין לו תכלית כל זמן שלא אחר האפשריות ואמנם העיקר שבתקייים איזה ענין שיהיה בחזקתו עד שיבא דבר מבואר שיבטלהו מזאת החזקה וכל דבר שיהיה בו ספק ואפשרות אחר הרי זה לא יסתלק החזקה. ע"כ. ולדבריו אתי שפיר מה שכתב שרגלים לדבר הוא טעם למה נלך אחר החזקה אלא נאמר שאפשר שנמצאה ממה שיהיה מוחזק בו לא יוכל לעמוד בשום ענין שבשתאמר אפשר שהוא כך הוכל כמו כן לומר שהדברים האפשריים אין להם תכלית שיוכל לעמוד בשום אחד מהם. וזהו שרגלים לדבר כלומר שאין עמידה בדבר האפשרי וכאילו יש לו רגלים להלוך תמיד:

המולים

יבין תפארת ישראל יבין

אם עד שלא גלחו (ט) **בין כך ובין כך סותר. °כיצד** (י) **ירד לטבול במערה** (יא) **ונמצא מת צף על פי המערה** (יב) **טמא** (יג). **נמצא משוקע בקרקע המערה. ירד להקר טהור** (יא). **ליטהר מטומאת מת** (יב) **טמאים** (יג). **שחזקת טמא טמא. וחזקת טהור טהור. שרגלים לדברים:**

ט) ר"ל קודם שנזרק אחד מהדמיים שבקרבנותיו טודע שטמא תוך ימי מלאות: יו) טומאה התהום: יח) מזיר שטמא בברן לו בשאר טומאה שאינו ממת, בין בימי נזירותו לו מקודם, וטבל במערה: יט) על כני המים, ומסיפק אם נגע בו [וגיל דה"ה אפילו בלא לף רק מונח במים, כל שאינו מבוקע תחת קרקעית המים, אינו טומאת התהום [כס"ם דפ"ג כ"]. אלא נקט לף לרבותא, אף דספק מגע ברן לף, טהור [בעברות פ"ד מ"ח]. אתם ה ט מדכתיב הבורן על האדן. אבל ספק מגע מת לף, טמא. ותו ג"ל דעל פי המערה דנקט, אמי לרבותא נקטי, אף דבכה"ג איכא ספיר ספק מגע. וכ"ם בנמלא תוך המערה, דהרי אז בוודאי האיל עליו]: כ) ואפילו נודע לו

שבוודאי טמא היה אינו סותר דהלכה היא כך בנזיר: אם עד שלא גלח. תגלחת טהרה אע"פ שבבר הביא קרבנותיו הואיל ונודע לו קודם הגילוח: בין כך ובין כך. בין טומאה ידועה. בין טומאת התהום סותר. דהא דגמירי דטומאת התהום אינה סותרת היינו דוקא לאחר גילוח של טהרה: כיצד. דין טומאת התהום: ירד לטבול במערה. שהיה טמא טומאת שרץ או טומאה אחרת ביום שהיה בה שאינה של מת וירד לטבול מטומאתו. ונמצא צף מן המת לף על פני המים ספק נטמא בו או לא נטמא טמא. והא דקיימא לן ספק טומאה לפה על פני המים טהור. הני מילי בטומאת שרץ. אבל בטומאת מת טמא ואם נודע לו ספק זה אף אחר שנגלה טמא דהיינו טומאה ידועה. הואיל והיתה במקום שאפשר שיראוה בני אדם. והאי דנקט ירד לטבול רבותא קמ"ל דאע"ג דהטובל מטומאה לטהרה מזהר מכל דבר המטמא אפ"ה טמא: נמצא משוקע בקרקע המערה. במקום שטבל ובודאי נטמא. אם נודע לו אחר שנגלה טהור ואינו סותר דהיינו טומאת התהום שהיתה במקום שנגלה היתה ידוע לכוס אדם: ירד להקר טהור. אע"פ שירד להקר ולהלמטן ולא ירד לטבול כדי שיהיה מזהר מטומאה אפ"ה טהור אם לא היה טמא מת אבל אם ירד ליטהר מטומאה מת וטבל במערה שהיה המת מבוקע בה והכלים מזרותו. או טמא מת שטבל. ואח"כ קבל עליו מזרות. טמא וסותר. שחזקת טמא טמא. וחזקת טהור טהור: שרגלים לדבר. כלומר טעם ועיקר יש לדבר לומר דלא גמירי הלכתא לטומאת התהום שהיא טהורה במזיר אלא כשהיה הנזיר בחזקת טהור ולא כשהיה בחזקת

בחזקת טמא: ג המוצא מת מתחלה. שלא היה ידוע שהיה שם קבר. והייט דאמרינן בגמרא המולא ולא שהיה מלוי. ועוד דייקינן מלישנא דמתניתין מת ולא שהיה הרוג: בושבב. ולא שהיה יושב: בדרכו. ולא שהיה רחקו מונח בין ירכותיו. דכל כני תיישינן להו שמא גויים הם. שאין דרכן של ישראל לקבור מתיהן כך: נוטלו ואת תפושתו. מוחר לפעותו משם ולקברו במקום אחר. ולריך שיטול מן המפר של הקבר עמו כדי תפיסה שהוא כל העפר תיחוח שתחתיו וחופר בקרקע בחולה ג' אלבעות דכתיב (בראשית מז) ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם שאין לריך לומר ממצרים אלא הכי קאמר מעפר של מצרים טול עמי: מצא שלשה אם יש בין זה לזה מד' אמות עד שמנה. כלומר מקבר ראשון עד שלישי אין פחות מארבע אמות ולא יותר משמנה: הרי זה שבונת קברות. ומיבר שלשם קבורה נתנה שם ואסור לפנותם. ואפילו מת אחד אם ביבר שלשם קבורה נתון שם אסור לפנותו. אלא שבאחד או בשנים אנו חולין שלא נקברו שם אלא לפי שעה והיה דעתם לפנותם. אבל בג' מוכח שזה מקום מיוחד לקברות. ואורך המערה דרכה להיות שמה ורחבה ארבעה. ואלכסונה עודף שתי אמות דהייט שמנה להכי תכן מארבע עד שמנה. כמלות מטה וקובריה לא גרסי' לה הכא: ובודק הימנו ולהלן עשרים אמה. בהמערה

ג המוצא. פירש הר"ב שלא היה ידוע שהיה שם קבר [והייט] דאמרינן בגמ' המולא ולא שהיה מלוי. ומסקי התוס' בב"ב פ"ן דף ק"ב. וכן פירש הר"ש בפי"ז דאהלות מכשה ג' ולא שהיה מלוי שהיה ידוע שלשם קבורה נקבר שם. אבל ידוע בים כאן קבר אבל לא נודע לי לשם קבורה לי לפי שעה. לא מקרי מלוי. וגם הר"ב פירש לקמן ולפי' מת אחד אם ביבר בלשם קבורה נתון שם אסור לפנותו. ולפ זה מ"ש בכאן שלא היה ידוע שהיה שם קבר כלומר שהיה שם קבר דלשם קבורה: מת. פירש הר"ב ולא שהיה הרוג. פירש רש"י שאם מצא אחד מגוייד לו בלשתן מגויידים אמרינן הכי אחרמי שנהרגו לשם ונקברו שם שלא בבית הקברות ולא מחזקינן לה בשבונת קברות אלא טמאן ואת תפוסתן. ע"כ. ותוס' מפרשים דדאמרינן בגמ'. דמת שחסר אין לו תבוסה ואין לו שבונת קברות. ושמא הלכה למשה מסיני הוא. וכ"כ הר"ש בתהלות [והר"ב נקט התם בפשיטות דהלכתא גמירי לה: בתחלה עיין במשנה ג' פי"ו דאהלות] : משושבב בדרכו. הר"ב ולא שהיה יושב כו' דכל הכי תיישינן להו שמא גויים הם והגויים אין להם טומאת קברות הואיל ואינן מטמאין בתחלה הרי הטוגע בקברן טהור עד שיגע בעצמה של טומאה לו ישאנה. הרמב"ם פ"ע מהלכות טומאת מת [ה"ד] . ולמשנה ז' פרק בתרא דאהלות דמדורות הגוים טמאים יש לומר דהכי גמירי לה שאין לגויים שבונת קברות : תבוסתן. הרמב"ם פירש תבוסה המקום שמתגלגל בו ונגזר מלשון מתבוססת בדמיך (יחזקאל פ"ז) גם הר"ב כתב גירסא זו ופירשה במשנה ג' פרק ט"ז דאהלות. ומ"ש הר"ב שהוא כל עפר תיחוח שתחתיו פירש רש"י שנעשה מחמת הדם שילא ממנו ומכמה מוהל שילא מן המת. ומ"ש הר"ב וחופר בקרקע בחולה ג' אלבעות פירש רש"י דאמרינן כשיעור ג' אלבעות נבלע בקרקע. וכן כתבו התוס' בשם ירושלמי. ומ"ש הר"ב דכתיב ונשאתני ממצרים וכו' הכי קאמר מעפר של מצרים ולא נמלא בכתוב שנקבר מתחלה במצרים. והרמב"ם כתב דאסמכתא הוא: אם יש בין זה לזה מד' אמות וכו'. פירש הר"ב כלומר מקבר הראשון עד ג' אין פחות מד' אמות. כלומר דאינו נקברין רגילין בפחות מארבע אמות אלא למיסר דמל ידי הדחק נקברו לשם על מנת לפנותן היום ולמחר. אבל קשיא דבין לרבנן ובין לר"ש דפרק ו' דב"ב משנה ה' לא משכחת ג' מתים בד' אמות. וכן הקשו התוספות שם. ועוד דבאהלות פי"ו שטיה מבנתיה ותנן בתרה הבודק אמה ומניח אמה. ואמאי מניח אמה והרי אין אמה בין מת למת. ומפר"ת דהכי שלא שיהיו שלשתן לרוחב המערה. אלא שנים לרוחב ואחד לאורך. ע"כ. ומה שכתב הר"ב ואורך המערה דרכה להיות שמה ורוחב ארבעה ואלכסונה עודף ב' אמות דהייט שמנה להכי תכן מארבעה ועד שמנה וכך כתב הרמב"ם בפירושו בפי"ו דאהלות. ולפי זה ריש"א דהכא נמי כרבנן כמו הסיפא. ואע"ג דבגמ' דב"ב לא מוקמינן לריש"א באלכסונה אלא כמשמעה ולא רבנן היא אלא תנא דברייתא. יש לומר שהרמב"ם והר"ב סוברים דהייט מקמי דמוקמינן לסיפא כרבנן אבל לבתר דמוקמינן לסיפא כרבנן ומפרש לה באלכסונה אתיא ריש"א נמי כרבנן ואע"ג דבגמ' לא קאמר לה משום דלא הולרך למימר דממילא שמעינן לה דריש"א נמי איכא לאוקמי משום אלכסונה. ובענין האלכסון עיין מה שכתוב לקמן. ומה שכתב הר"ב כמלא מטה וקובריה לא גרסי' לה הכא. כלומר אבל בב"ב פ"ו גרסינן לה. אבל במשנה דאהלות פרק ט"ז איתא הכי בספרים אע"ג דהר"ב גם שם כתב דלא גרס לה. הר"ש הביא שם בירושלמי דגרס ליה ולא עוד אלא דבבבא בתרא לא גרסינן וקובריה וקאמר דהתם במטה עומדת. והכא במטה תוזרת. וכן העתיק הרמב"ם בפ"ע מה' טומאת מת: ובודק הימנו ולהלן כ' אמה. כתב הר"ב שהמערה ד' על שם כו' והאחר כו' שם על שם כו' נמלא אורך שני המערות ואחר שביניהן י"ח אמות וכן מפורש בגמ' [דב"ב דף ק"ב] ולפי זה האחר עודף אמה מכאן ואמה מכאן שאין אורך המערה כנגד האחר אלא רחבה. ומ"ש הר"ב ולפי שפעמים בודק מערה אחת באלכסונה. וכ"כ הרמב"ם בפי' אהלות [בפפ"ז] ולשון גמ' כגון דבדק באלכסונה פי' הרשב"ם והר"ש שבדק מערה ראשונה באלכסונה וכתב עוד כדי שימלא יפה אח המתים שאם זה נמשך לפנים מזה או האחד אחרוך הרי נקל למלוא כולן באלכסון. ומ"ש הר"ב והאלכסון של מערה

ג המוצא מת מתחלה בתחלה (ב) בושבב בדרכו (ג) נוטלו ואת תבוסתן. מצא שנים נוטלן ואת תבוסתן. מצא שלשה אם יש בין זה לזה מארבע אמות ועד שמנה (ד) הרי זו שבונת קברות (ה) בודק הימנו ולהלן עשרים

יכין תפארת ישראל יכין

כה) נקט המולא, לדיוקא, דהא במלוי, דהייטו שידוע שיש שם קבר, קנה המת מקומו ואסור לפנותו. גם נקט מת ג"כ לדיוקא, דהא בהרוג בכל גווגא מפנהו ואין לו תבוסה: כו) ר"ל שמלא זה תחילה, ולא מלא ב' קברים מקודם שמוך לזה: כז) ולא במלאו יובב, או רחקו בין ברכיו, שכך קוברים העכו"ם מתיהם. ולהכי מוחר לפנותו בכל ענין [אבל לענין שיעמוד קבר עכו"ם בחבל, יש אוסרין ויש מקילין, ונהגו להחמיר. אבל כאנא ובמשנה י"א דאפילו המקילין אוסרין [י"ד שע"ב כ]:

שנויי נוסחאות

ג (בתחלה). נכי"ק בתחלה וכן בסמוך; ברש"י ליתא ומיין בתוי"ט פע"ז מהלכות מ"ג. ואת תבוסתו. במשכ"ב ואת תפוסתו וכן בסמוך; בסמבי"ל ..תפושתו וכן בסמוך וכ"ס ברע"ב ו"ל. מארבע אמות. נכי"ק כמארבע. ועד שמנה. בד"ל וכי"מ ובמבי"ל ושד שמנה כמלא חממה וקובריה וכ"ה נכי"ק (וכן פמה). ועי' תוי"ט. בודק נכי"ק ובודק.

תוספת חדשים

ג בתוי"ט סד"ח תבוסתן כו. ולא נמלא בכהול כו'. ול"ג דהנמ' דייק מכמל לשון כיון שאמר אל נא תקברני במצרים אלא כ"ש אל נא תקברני במצרים ושכבתי עם אבותי סיהוא שיסביב לוהו שם רק אם תנטרך לקבור במצרים לפי שעה שלא תוכל ליכן היכף לא"י תקח מעפר מצרים גם כן וקברתני בקבורתם ודו"ק דלא כרו שדחק כש"י בתומם. שפי' ושכבתי כו' קלי על הגוויעה כו' ומסרס המקרא דהא לעשות פלוחה אמר אני מאסף אל עמי שיהא בג' דברים לי מאסף כי אל ג' עמי ש"מ השביבה קלי על הקבורה ולכן אח"כ שיכב באמת מאיה טעם שיהיה שם לאנשי אוהו: (ממוסרש"ת ז"ל):

ראשון לציון

פ"ט ג בשנה נוטלו ואת תבוסתו. עיין יסל"מ:

תוספת רעק"א

דבמת ליכא למיבעיא דאין בו דין צפה. ובתהחה כ"ם שם כתב לא ידעתי אמאי שינה רבינו הלשון דשם האיבעיא מת בכלי. ולפי הנ"ל ניחא ואפשר היה הגירסא להרמב"ם בסוגיין שרץ בכלי או דס"ל מת לאו דוקא כנלע"ד נכון בעזהי"ת:

לקוטים

ג בשנה מצא שלשם לם יש בין זה לזה מד' אמות ועד שמונה בודק הימנו להלן עשרים אמה עיין בפי' הרע"ב שכתב שאיך לנדוק מלמעלה ומלמטה כי' אמה דהייטו הרבעים אמה שבא הוא מוכרח האחר ויש עדיין אחרת כנגדה במערה האחר כו' כתב הרי"ש ול"ל וזה שלא

ג המוצא מת מ"ה. פ"ה פ"ע ב"ע ב"ע ל"ע פ"ע מהלכות פ' פ"ז פ"ב יהושלמי ב"ע פ"ם פ"ג פ"ו פ"ם מהל' שאלת מת ה"ב

אחר. כך ל׳ ובכי״ק אחר. בסוף. בכי״ק לסוף.

לקוטים

ים כאן המערה ויבדוק ממנה עשרים אמה לגפון העולם גתא׳ ובמה מערה זו היא שממנה ולדרום העולם יש עוד חצר ומערה ולכך צריך שיבדוק עשרים אמה עם המערה זו לדרום העולם ע״ש וקצה לפי הי״ע דאורך המערה נמדדת לכאן ולכאן דהייגו לעשרים של מזרח וכן לעשרים של לד מערב ת״ל היינו כתב הרע״ב וכן הרבב״ם שכן הרבעים אמה ולפי כדברי הרי״ע ליכא רק ל״ב אמה דהשמונה של מערה נמדדת ועולה לי״לן ולכרן ותו קשה דלפי הרי״ע דאותן שלשה מיתים הם בצד אחד של מערה ובודק שמונה אמות של מערה ממקום שכלו המיתים שהרי בחלל המערה אין מקברים אלא בסתלים שבמערה. ת״ל קשה היאך כתב צריך לבדוק לארבעה רוחות של המערה הא אין לסתפק לי״ותו לד שמצא המיתים דהייגו אם ממלאו המיתים לאחרת אין ל סתפק רק שמא החצר לגד מערב אבל אין לומר שהחצר הוא לגד מזרח דהייגו ע״ג המיתים ושיהיה עשרים אמה לגד מזרח עם המערה. דהא מבואר בש״י דבגא בתרא דחצר הקבר העומד בתיכו שהיו דלין מקברין הת״ת בחצר רק לשלשה צדי המערה ולא לגד החצר וכן הוא בגמרא שם דף ק״ח וכן כתב שם הרי״ש ות״כ אין לסתפק שמא זו מערה של מערב החצר והחצר לגד מזרח כיון שהמיתים נמצאין לגד מערב כ דאי אין כאן חצר אלא ע״כ החצר היא לגד מערב והמערה לגד מזרח והחצר ואמאי צריך לבדוק לארבעה רוחות של המערה אבל המעיין בפי׳ הרבב״ם והרע״ב יראה שאין כוונתם כפי׳ הרי״ש רק כיוונתן דרך משל שמלאו המיתים לגד לי קבורים זה אבל זה ממילא אם מסופקים אם המערה מגד מזרח של המיתים שהמיתים קבורים בכותל הישרני של המערה ות״כ ע״כ החצר של המערה ע״כ ג״כ לגד מזרח דלגד שהמיתים מונחים בודאי ליכא חצר ע״ל ות״כ המערה היא מערב החצר לו שמא שהמערה הוא למערב המיתים שהמיתים היו קבורים בכותל מזרחי של המערה והחצר ג״כ לגד מערב ת״כ המערה היינו לגד מזרחי של החצר וכן הוא מבוון בלשון הרע״ב וכן כתבו הרמב״ם בדף ק״כ ות״ל דיכן היה

מערה אחת עודף ב׳ אמות בקירוב. וכ״כ התוס׳ דב״ב וז״ל שבשתתן חוט באלכסון של ד׳ על ד׳ יהיה לו ד׳ אמות וח׳ חומשין [דכל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונה] ועוד נשאר לד למטה ב׳ אמות ובין הכל לא יהא החוט ארוך אלא ז׳ אמות וג׳ חומשין וכ״ש אם יצך החוט ביושר באלכסון מארבע על שם שיהא פחות ועוד ע״כ אלכסין של ה׳ על ה׳ [שהוא ז׳] גדול יותר דהא בה׳ על ה׳ יש כ״ה אמות ובד׳ על ו׳ יש כ״ד. עכ״ל. וכך כתב הרמב״ם בפי׳ אהלות [נכפ״ז] אלכסונה של מערה יותר מז׳ אמות. לכך נקח הוא שמנה לומרת. ע״כ. גם לפי הנמי המדות שזכרתי ברפ״ג ופ״ה דכלאים שבוכיחו במופת שאלכסון מרובע ארוך הוא גדר למרובע העולה במספר שני רבוע קוי האורך והרוחב. כמו כן בנדון דידן קו האורך ו׳ יהיה רבועו ו׳ פעם ו׳ עולה ל״ו. וקו הרחב ד׳ יהיה רבועו ד׳ פעם ד׳ יהיה י״ו. לרפס יהיו כ״ב ומספר ח׳ היא שורש מרובע ס״ד שכן ח׳ פעם ח׳ הוא ס״ד ושני שאין הלכסן מרובע ו׳ על ד׳ ח׳ אמות אבל בקירוב: בודק הימנו ולהלן כ׳ אמה. כתב הר״ב ועוד צריך לבדוק מלמעלה ומלמטה כ׳ אמות דהייגו ארבעים אמה.

אמה לא). מצא אחד בסוף עשרים אמה. ישרגלים בודק הימנו ולהלן עשרים אמה. ישרגלים

כ׳ אמות. שמנה דמערה דאמונה באלכסונה ושם דחצר שבין שתי המערות ושם דמערה שייה. דחד אלכסון אמרינן. תרי אלכסוני לא אמרינן. והייש דקתני עשרים. ועוד צריך לבדוק מלמעלה ומלמטה כ׳ אמה דהייגו ארבעים אמה דשמא זו היא מערה שבמזרח החצר ויש עדיין אחרת כנגדה במערב החצר. לו נמי זו היא שבמערב החצר ויש עדיין אחרת במזרח החצר: מצא אחד בסוף עשרים בודק הימנו ולהלן ב׳ אמה. דמי יימר דמבית הקברות הויא ההיא מערה שמא קבר אחר הוא. ואחר אחרת של אדם אחר. ולריך לעשות גם לכם כל בדיקות דלעיל דכמו שיש שם קבר כמו כן יש אחרים: שרגלים לדבר. שזו הסדה עשויה לקברים והיו בה גם מערות אחרות. ומשום רגלים לדבר הני כל הני

מעניות

דשמא זו היא שבמזרח החצר ויש עדיין אחרת שכנגדה במערב החצר. לו נמי זו היא שבמערב וכו׳ וכ״כ (הרמב״ם) (הרשב״ם). ומסיים ותנא לשון קצר נקט בדיקת עשרים אמה לאשמועינן דאורך שתי מערות וחצר לא הוו אלא כ׳ אמות ומדשהך לא ובדוק בדיקות כ׳ טובא בכל לד דאיכא לספוקינהו וכו׳. ע״כ. וזה שאם יש כאן מערה ויבדוק ממנה עשרים אמה לגפון העולם. נאמר ובמה מערה זו היא שממנה ולדרום העולם יש חצר ועוד מערה ולכן צריך שיבדוק עשרים אמה עם מערה זו לדרום העולם. וכמו כן יש להסתפק דבמה זו היא מערה שבמזרח חצר. והחצר למערבה. ועוד מערה כנגדה וצריך שיבדוק עשרים אמה עם מערה זו ולמערב העולם. ונחזור ונאמר שמא זו היא מערה שבמערב החצר והחצר למזרחה ועוד מערה כנגדה וצריך שיבדוק עשרים אמה עם מערה זו ולמזרח העולם. ואתאן לרבנן דפרק ו׳ דב״ב דסברי דפותח לתוך חצר כ׳ מערות אחת מכאן ואחת מכאן. אבל לר״ש שסובר ד׳ לד׳ רוחותיה צריך שיבדוק בכל ספק חצר מארבע רוחותיו וזהו שכתב שם הרשב״ם וכללא דמלתא כל היכא דמספקא ליה חצר צריך לבדוק מארבע רוחותיו לרבי שמעון. ע״כ. וכתב עוד ספיקות אחרות שיעלו בין אם נמצאו בעגין שבכל לומר שהם בכותל רוחב המערה. או אם נמצאו בעגין שבכל לומר שהם בכותל אורך המערה ואין להאריך ע״ש. והר״ב כתב ספק אחד וממנו תקש לכל הספיקות. ודבריו בזה לקוחים מהר״ש: מצא אחד בסוף עשרים וכו׳. כתב הר״ב דמי יימר דמבית הקברות הויא וכו׳ וכן לשונו בפע״ז דאהלות. וכן לשון הר״ש שם ול׳ הרשב״ם פ״ו דב״ב מי יימר דמבית הקברות זה הויא וכו׳: שרגלים לדבר. פי׳ הר״ב שזו הסדה וכו׳. ולפירוש הרמב״ם שכתבתי לעיל ה״ק שחזקת הסדה מוחזקת לשכונת קברות ולמה נלך אחר החזקה ולא נאמר שאפשר שאין כאן אלא קבר הלפני ויל

יכין תפארת ישראל יכין

חייסינן שקבורים שם עוד מתים אחרים, דאמרינן שהיה כאן מערה ונתמלאת עפר. שכך היה דרכן, עושין הצר ו׳ על ו׳ אמות, ומעורה לכל רוח מד׳ רוחותיה, וכל מערה ד׳ על ו׳ אמות, ובכותלי המערה סביב היו טוכין, שעשויין כמין ארגז [שובע] שבשולחן, שבהן מניחין המתים, ויש בין כל כוך וכוך עובי אמה אחמה כמין כותל ביניהן. נמצא שאי אפשר שיהיו ג׳ מתים קבורים על מקום שהוא פחות מרוחב ד׳ אמות. דהרי לכל מת צריך רוחב אמה, ואמה כותל בין מת למת. נמצא שב׳ מתים וב׳ רווחים, צריכין רוחב ד׳ אמות והמת הג׳ קבור על האמה הה׳. ויש לפ״ז מתחלת מת א׳ עד תחלת מת ג׳ לכל הפחות ד׳ אמות [עי׳ בציור א]. גם אי אפשר שיהיה מרחק בין ב׳ החלונים יותר מח׳ אמות. דאם ב׳ קבורין בכותל הקצר שבמערה שרחבו ד׳ אמות, א״כ הופסין עם הרווח שביניהן ג׳ אמות, ועוד חצי אמה ברוחב המערה, שמניחו

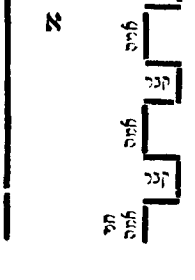

לזויות הכותל, כי כך היה דרכם [כב״ב ד״ק ב׳], א״כ אפילו יהיה הקבר הג׳ שנמצא, אותו שהוא בקצה הכותל האחרון, [עי׳ בציור ב] לא נשאר מכותל האחרון מסוף הקבר עד זויות ז׳, רק ד׳ אמות ומחצה, שהרי אמה צריך לקבר שם בסופו, והני אמה לזויות ח׳, כי כך דרכם כנ״ל. א״כ לא יהיה מתחלת קבר ב׳ עד תחלת קבר ג׳ רק ח׳ אמות מתחלת חפירתו עד סופו [עי׳ ציור ב, וכך כ״ל פירש המשנה לע״ד]: לא) דמדנמצא ג׳ מתים הייסינן שהיו קבורים במערה שפתוחה לחצר, והיה כאן עוד מערה בעבר השני מהחצר נגד מערה ז׳, והחצר בין ב׳ המערות להכי בדק כ׳ אמה להלן, דהייגו שיעור אורך ב׳ המערות י״ב אמה, ואורך החצר שביניהם ג״כ ו׳ אמה, שהן יחד י״ח אמה, ועוד ב׳ אמה שמהרבין ע״י האלכסון של מערה, וכדמוסי

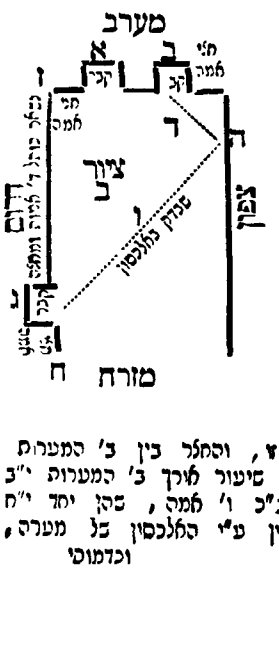
מערב
א
ב
חצי אמה
ז
ד
ה
ציון
ב
ו
מזרח
ח
ג
אמה
אמה
אמה

מצוות הכא: ד כל ספק נגעים בתחלה טהור. כגון שנים שבאו אצל כהן בזה בהרת כגרים. ובזה בהרת כסלע. ובסוף בבוא בזה כסלע ובזה כסלע. ואין יודע באיזה מהן פשה. שניהן טהורין. ואע"ג דודאי א' מהן טמא: משנזקק לטומאה ספיקו טמא. כגון שנים שבאו אצל כהן בזה בהרת כגרים ובזה כסלע. ובסוף שבוא בזה כסלע ועוד ובזה כסלע ועוד. חזרו להיות כסלע. אע"פ שהאחד מהם ודאי טהור שכבר הלך הספיק שניהם טמאים כיון שנזקקו לטומאה. עד שיחזרו לכגרים: בשבעה דרכים בודקין את הזב. שאם ראה מחמת אונס טהור. דדרשינן זב מבשרו ולא מחמת אונס: עד שלא נזקק לטומאה. דהייט כשרואה ראיה שניה שבה נעשה זב גמור לטמא משכב ומושב. אבל ראיה ראשונה ממשה באונס טומאה ערב כדין בעל קרי ומנערפת עם השניה. אפילו היתה באונס: במאכל. אם אכל דברים המביאים לידי זיבה כגון בשר שמן חלב וגבינה בילים יין ישן: ובמשתה. כדרבי שתיה: במשא. כבד שנשא: במראה. ראה אשה אפילו לא הרהר: ובהרהור. אע"פ שלא ראה. אם אירע לו אחד מאלו השבעה קודם שראה ראיה שניה אינו נעשה זב. והטפה אינה מטמאה במשא: משנזקק לטומאה. שראה ראיה שניה באונס אינה בודקין אותו. ואף אם ראה שלישית באונס נעשה זב לדרשין

לדבריב). שאילו מתחלה מצאויג). נוטלו ואת הבוסתולד): ד כל ספק נגעים. בתחלהלה) טהור. עד שלא נזקק לטומאה. משנזקק לטומאהלה). ספיקו טמא. בשבעה דרכים בודקין את הזבלו). עד שלא נזקק לזיבהלז). במאכללח) ובמשתהלט). במשאמ) ובקפיצהמא). ובחולל. ובמראה. ובהרהורמב). משנזקק לזיבה אין בודקין אותומג).

ולך ללא הכלית.ולפיכך נעמיד על החזקה: ד כל ספק נגעים בתחלה טהור. כתב הר"ב כגון שנים וכו'. לאיצא דל"ע מפרש אבל לחכמים אפילו באחד שבא בב' נגעים וכו' כדתנן במשנה ד' פרק ה' דנגעים. והתם מפרש לה הר"ב מהמקרא עיין שם. ועוד שם ברלש הפרק דכל ספק נגעים טהור חוץ מאני ספיקות הוא: בשבעה דרכים. לשון זכר. ואע"ג דדרשי קדושין תנן אלא דרכים. לשון נקבה כמ"ש שם אשכחן נמי דרך בלשון זכר כדכתיב (דברים כח) בדרך אחד יצאו אליך. וכתיב לגבי זכר קחני לה ודרכו של איש ליבדק. ואין דרכה של אשה ליבדק. דהא אשה באונס נמי מטמאת. תנן לשון זכר. גמרא דרשי קדושין: בודקין את הזב. פירש הר"ב שאם ראה מחמת אונס טהור דדרשינן זב מבשרו ולא מהמת אונסו. ברש פ"ב דכריתות. ופירש"י מבשרו מכח אחרו ומתוקף ילדו ע"כ. והימה דאדרבא הרי ילדו מלילו דהיינו הרהור. ול' הרמב"ם בפי' משנה ב' פ"ב דזבים הוא חולי מחוליי כלי הזרע. וזה כי כלי הזרע יחלשו כחם המחזיק והמעכל וכל כחות הגוף נשחרים בטבעם הטבעי. ואז יפתחו הזרע בלתי מכוכל ויולא בלא הנאה *)מאין תשמיש ויהיה שיט טיפה לאדמימות מעט ועלמו (ריקיק) [בנ"א דקיק]. ולשון התוספתא מה בין זב לשכבת זרע. זב בא מבשר המת. שכבת זרע בא מבשר חי. זב דומה לנודן בילה המוזרת. ושכבת זרע קטורה כלודן בילה בחינה מוזרת. וכשתקרה לו השתיתה הזאת מכיבה מתחדשת בו מחלישות כוללת כחות הגוף כולן. לא מחמת כובד שהכבידן ה"ז אינו זב עד שתהיה כיבת השתיתה תולשת כלי הזרע לגבד. והוא אמרו יתעלה כי יהיה זב מבשרו ואמרו בפירושו מבשרו טמא לא מדבר אחר מבאן אמרו בשבעה דברים כו': עד שלא נזקק לטומאה. פירש הר"ב דהייטו כשרואה ראיה שניה שבה נעשה זב גמור לטמא משכב ומושב. ומכיים התם בזבים ולספור ז' נקיים ולטעון ביאת מים חיים. ומ"ש אבל ראיה ראשונה וכו' ומנערפת עם השניה. אבל לא עם השלישית לקרבן כמפורש בסוף משנה ב' פ"ב דזבים: במאכל. פי' הר"ב אם אכל דברים כו'. ובזבים פי' נ"כ אם אכל אכילה גסה [ואין חליית כולם שוה אלא כדפירש הר"ב במשנה ג' פ"ב דזבים]: ובמראה ובהרהור. כתב הר"ב ראה אשה אפילו לא הרהר וכו' וז"ל הרמב"ם פ"ב דזבים ופירוש במראה שראה בריה יפת הצורה ותערב לו לתשמיש ואע"ג שלא קדמה לו לעולם מחשבה בתשמיש הבריה ההיא וכן אם קדמה מהשבתו בעניני התשמיש ואע"פ שאין בדמיונו צורת בריה ידועה והוא אמרו בכאן בבירור בענין הזה הרהר עד שלא ראה [או] ראה עד שלא הרהר ע"כ: משנזקק לטומאה. פירש הר"ב ואף אם ראה שלישית באונס כרבנן דמשנה ג' פ"ב דזבים דלרבי אליעזר דוקא לרביעית:

*) כיא"ע ד"ם ד"ק מעין תשמיש ובאלאים בזבים שם הפתיק בלא קשוי.

אונסו

יכין — תפארת ישראל — בועז

וכדמוקי לה בש"ס דבדק באלכסונה (א), אמנם אופן הבדיקה הוא כך, הופר אחה ומניח אחה עד כ' אמות וכל מה שהופר הופר בעומק עד הקרקע בתולה [בתולות פעיז]. וכן לכל לד בודק כ' אמה, דשמא הקברים שמלא היו למזרח או למערב לשון או לדרום לגד האלר: לב) שבאה זו עשויה למערות וקברים, ונקע כל הך משניות הכא, מבוא דכולהו כבים רגלים לדבר מחמרינן כמבנה ב': לג) אע"ג דבבר הנא כן בריש". ג"ל דה"ק, דאילו מתחלה מצאו לזה הקבר הג' קודם להקבר הב', אע"ג שים בין קבר א' לג' ח' אמה ויהיה קלת הוכחה שהן מהקברים במערה, וא"כ יש ג"כ מערות אחרות מסביב, אפ"ה סני בטיטול לאהו ותבוסתו, והיינו מבוס שלא מלא מת בין קבר א' לג': לד) שבא א' אצל כהן עם ב' נגעים, א' כגרים וא' כסלע, ובסוף שבוא נמצאו כל א' כסלע, ואינו יודע איזה מהן שבה, אף דממ"ג א' שבה, טהור: לה) כגון שפשו ב' הנגעים, ונטמא, ואח"כ נתמעט א', ואינו יודע איזה מהן. ואפילו בב' אנשים, שוודאי א' טהור, מדנתמעט פשיון שלו, אפ"ה שניהן שמאין: לו) דבראה באונס טהור: לז) דהייטו דאם כבר ראה ראייה ב' שלא באונס, נזקק על ידה לטמא משכב ומושב כזב, ושוב אין בודקין בראייה שלישית. אבל בראייה שניה, דעדיין לא הוזקק לטומאה בראייה ראשונה, דהרי לא נטמא בה רק כבעל קרי, לכהי בודקין ראייה שניה. מיהו ראייה ראשונה אפילו באונס מטמא עכ"פ כבעל קרי, ומנערפת עם ראייה שניה, לעשות זב לטמא משכב ומושב. ואעפ"כ בודקין ראייה ראשונה כדי לטמות בה ג' ראיות לחייבו קרבן כשלא היתה באונס [רמב"ם פ"ב מהלכות כפרה ה"ה]: לח) באכל אפילה נבלה, או בשר שמן, וחלב, גבינה, בילים, יין ישן, שכל אלו מרגילין לזיבה: לט) בשתה הרבה: מ) בשתה משא כבד: מא) קפץ [הוא כמו קבץ, וכמו טוון] והוא שמקבץ ב' רגליו אלו יחד ומדלג עמהן. משא"כ דלג הוא המדלג עם רגל א': מב) בראה אשה אף שלא הרהר, או הרהר אף שלא ראה. דבאירע לו אחד מאלו אין נעשה זב בראייה זה: מג) דבראה ראייה ב' שלא באונס, אף בראייה ג' באונס, אפ"ה

ד כל ספק נגעים. פ"ה פ"ב נגעים פ"ב פ"ד מ"ו פ"ו מפלי טומאה לאפה פ"ה: משנזקק לטומאה כו'. מ"ש שם פ"ו ז בוי דרכים. שם. קשיין כי פ"ב זבים פ"ב מ"ב. מ"ר פ"ב מהלי מטמאי משכב פ"ב פמ"ב פעין ביי"ח ר"ע: משנזקק לזיבה כו'. מ"ש שם פ"ה.

שנויי נוסחאות

שאילו מתחלה מצאו נוטלו. נמבנ"ב „תחלה„; במסנ"ל בתחלה. נד"ל שלא בתחלה„; נכי"ק„ מצאו הדה. ד משנזקק. נכי"ק ומשנזקק. בשבעה דרכים. נכי"ק בשבע. ומ" קדושין (ב, ג). לזיבה. נד"ל ונכי"ק ונכי"מ ונמבנ"ל לטומאה וכן נסמוך. ובמשתה בשמא נכי"ק במשתה„; נד"ל „ובמשא„; נמבנ"ל בטלן נלא ו"ו מן מן הלתרון ובחיר הור. ובקפיצה. נכי"ק בקפיצה. ובה"הור. נכי"ק ובחרחור.

ראשון לציון

ד תוי"ט סד"ח משנזקק לטומאה. כו' דלר' אליעזר דוקא לרביעית. עי' יסל"מ:

לקוטים

לקבור דנליהן לגד מערה וכלן חייבי שמלא המתים נקבריים לתשיבן לגד המערה ולכך תליע שבן המערה אחרים וזה לפי שיעקן שמפרשי דשלשה מתים נקבריים בשני צדי המערה ולזה הוקשי לבן דיהו לן לתלוי בהן בודאי של מערה והוכרחו לתוקמי כל"ל אבל לפי הרש"ב אחי כפשוטו דהא מפרי שהם נקבריים לגד מ' של המערה ממילא איכא לספוקי כמו בבתחתי ועיין מה שכתבתי בתוספת אהלות בפרק פ"ז לגרים לדעת הרמב"ם וז"ל כדעת הרא"ש.(מ"מ): ד תי"ט ד"ה הבודקין בו' וסומא וכו' הא לרש"י לק"מ בתיירן דאיהו מפ' פי' אחר במראה והרהור ולהרמב"ם נמי ל"ק דאיהו ז"ל אינו מפ' דרשה דמבארו בפירש"י אלא בדמיונים הרי"ם והוא שייריה מסיבת תולשת האבר וכלי הזרע והוא ממש לרשיע מפרש"י דפי' מכח תיבורו. ומה שתירץ הרמ"ל לעיקר הקו' דמהני מיירי בהרהור דלית ביה יפה"ל דומיא דראה אלא הרהור פ"כ לא ידענא היכי שייך הרהור בלא ראה אלא ודאי ממתה יצר ובהדיא ביאר הרמב"ם שהרהר במתשבש בעניני תשמיש. (פס):

בר"ב ד"ה ובמראה. ראה אשה וכו' כ"פ הר"ם בזכון ומעין זה הוא פי' הרמב"ם שמניא הרי"ם וגם התוס' פי' במראה שראה אשה ואשה מקרקן זה לא

יכין

פ"ט (א) אמר המחוב, הרבה נתקשו בזה רבותינו קמאי, דהרי מערה שהיא ו' על ד' אין מלכסונה מ'. [ופי' בהוס' שם] ושל ק' למאי דמסיק הש"ם לעולם הרבנן. מ"כ הדרא קושיא לדוכתא, דהוא"ל ברישא מד' עד ו'. ע"ש, ונלמדך לדמוק דרישא ר"ש וסיפא רבנן. אמנם לפע"ד, דהא דקאמר הש"ם דבדק באלכסונה רצה לומר כל בדיקותיו היו באלכסון, וק"ל

בועז

למאי דמסיק הש"ם לעולם הרבנן. מ"כ הדרא קושיא לדוכתא, דהוא"ל ברישא מד' עד ו'. ע"ש, ונלמדך לדמוק דרישא ר"ש וסיפא רבנן. אמנם לפע"ד, דהא דקאמר הש"ם דבדק באלכסונה רצה לומר כל בדיקותיו היו באלכסון, וק"ל

אונסו. כמו מאכל ומשתה והנך שבע דאמרינן במרגלין זיבות טמא משמקק לטומאה. תוספות. והרמב"ם בזבים פירש אונסו כגון שיכה על גביו או יפחד. ע"כ. אבל גרלה לי שחוזר ג"כ על אחד מהשבעה והוא הדין לאיכך. שבחבורו פ"ב מהלכות מחוסרי כפרה כתב אהא דתנן קפילה וז"ל או שקפץ ממקום למקום וכגלל דבר זה אם הוכה על גביו: וספיקו ושכבת זרעו. פי' הר"ב ספקו מחמת שכבת זרעו כגון אם ראה שכבת זרע תחלה וטיפת זיבה הבאה אח"כ איכה מטמא שהרואה קרי היא] ועד שלא נזקק לטומאה. הקרי *) מטהר את הזיבה מטום דהוי אונס. וגראה לי דס"ל דהוי בכלל חולי שבשבעה דרכים ולהני לא תני בשמיעה דרכים אבל ר"ל דמאי וספיקו ושכבת זרעו. ספק שכבת זרעו הוה ליה למתני. ועוד שלא ביאר הר"ב אלא דין קרי דמטהר זיבה קודם שנזקק לא. ולאחר שנזקק מאי היא. ומצא שעיקר פירושו החסור מן הספר. וכי תימא שהספק הוא אם ראה מחמת ש"ז אם לא. דתקשה לך מאי קמ"ל כיון שאפילו ודאי ראה מחמת ש"ז טמא מבמזקק דהא תנן אונסו א"כ כ"ש ספק דטמא. וכגמ' וספקו אמר [רבא] לא תימא ספק חזא אלא ודאי חזא. ספק מחמת ש"ז ספק מחמת ראיה כיון שנזקק לטומאה שפיקו טמא והדר פריך ש"ז טמא למאי וכו'. ש"מ דספקו וש"ז תרי טעמי נינהו. אבל בפירוש דברי רבא אע"פ שהר"ש כתב שמס' זבים בפירוש הבני דמספקא לן אם בא הזוב קודם הקרי או לאחריו היינו למאי דמפרש הוא אא"כ בפירוש המשנה דבתרה דקרי איכו מטמא בזיבה מעל"ע אפילו בזמקק לטומאה דהא דקרי מטהר לא מחמת הולשתו ודמקרי אונס. אלא דחשבינן לכל הבא מעל"ע שהוא קרי הנשתייר כו' אבל הר"ב כבר פירש בטעם קרי דמטוס אונס מטהר ודוקא קודם שנזקק לטומאה [מ"כ] גריכין לפרש לדרבא כמ"ש הר"ש בפי' הראשון. וכן פירשו התוס' דאמרינן בפרק המפלת זיבה דפחיכה ביה ש"ז לא סתרה אלא יום אחד זיבה דלא פתיך ביה ש"ז סתרה ז' ורבא מיירי כגון שבדק עצמו ומצא ש"ז ונס זיבה על הבגד ולא נודע אם בא הזיבה לבדה והש"ז לבדו יסתור ז' או פתיך בה זיבה שבאו יחד ולא יסתור רק יום א' ע"כ. אלא אמר רב אדא בר אהבה לומר שאין תולין בה [פי' בקרי דהרואה קרי איכו מטמא מעל"ע וקאמר דמשמזקק אין תולין בה] סבר רב פפא קמיה דרבא למימר אוידי חולשא הוא דחזי. א"ל רבא והתניא גר שראה קרי ואתגייר מטמא בזיבה מיד. [ותני עלה בברייתא בד"א בזמן שנתגייר מהול] א"ל אין לך חולי גדול מזה. אלא תולי היא. דתניא שבעת זרע של זב מטמא במשא וכו'. ובמשנה ב' פרק ג' דזבים אמתניתין דגוי שראה קרי וכו' מפרש הר"ב דמיירי שראה זיבות כשהוא גוי וזיבה שראה אחר שנתגייר היא הבעיה ואפ"ה מטמאה ואין הקרי מבטלה דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי. והרי זיבה זו היא הראשונה דמטמאה באונס עכ"ד. ולפיכך אין לפרש לפי דבריו כפירוש רש"י דמפרש דרב פפא סבר דטעמא דמשמזקק לטומאה אין תולין משום דודאי מהולשא דזיבה אהיא הואיל ומזקק כבר לטומאה. ופריך מגוי דמטמא בזיבה מיד. משמע דעדיין לא נזקק ואין כאן חולשא. ומכני דחולשא עול קבלת מצות יש לו וחולשא לאו כחולי דבל שבעה דרכים אלא כחולשה דזוב מבשר המת. ע"כ. ולהר"ב הא מיירי בשראה כבר זיבה. ועוד כיון דמוקים בשראה כבר זיבה. לי סבר כפירוש רש"י הל"ל דמטוס חולשת הזיבות הוא. ועוד דלפי' זה הא דראה קרי איכו מטמא מעת לעת לאו מטוס חולשא הוא. דהא אדרבא החולשא גורמת הזיבה. אלא טעמא משום דאמרינן שהוא קרי הנשתייר. וכך כתב הר"ש. וכבר כתבתי בהר"ב איכו סובר כן. אלא טעמא דראה קרי שאיכו מטמא מעל"ע הוא משום חולשא. והתוס' מפרשים וכ"כ הר"ש בפי' הלאחנון דה"ק ר"פ אוידי דחולשא הוא דחזי. דהא דראה קרי שאיכו מטמא מעל"ע משום דהולשא דקרי הוא ואונס פוטרו והלכך משמזקק לטומאה אין תולין לפי שאין אונס פוטרו. וא"ל רבא והא תניא גר כו' ואין לך חולי כו' ול"ג א"ל אלא רבא קאמר הכל ולגומר אי ס"ד דמשום חולשא דקרי הוא דאיכו מטמא מה לי שראה כשהוא ישראל. אלא ודאי דגזירת הכתוב הוא דקרי דישראל מטהר ודגוי איכו מטהר ונדחין דברי רב אדא ורב פפא. כ"כ התוס'. וכן צריך להגיה בדברי הר"ש. ומסקינן בגמ' אלא תולי היא כו' כלומר דש"ז דמתניתין לומר דש"ז של זב מטמא במשא אחת לאשמועינן ע"כ. וגם זה הפירוש לא טכל לפרש לדברי הר"ב שהרי הוא מפרש דגם קרי של גוי מחליטו ושוהו כאונס. אלא משום דבקטן שנולד דמי ומחבינן לזו שראה בגירותו לראיה ראשונה דמטמא באונס. הלכך נ"ל לפרש לדברי הר"ב ולהעמיד הגירסא דגרסינן א"ל ונפרש כפירוש התוספות דרב פפא טעמא דראה קרי איכו מטמא מעת לעת הוא דק"אמר דמחמת חולשא הוא. ולפיכך מבמזקק לא איכפת בחולשא דאונסו מטמא. ומקשה רבא מגוי שנתגייר דמטמא אחר שראה קרי. ואי מחמת חולשא מה לי דישראל. מה לי דגוי. ומהדר ליה רב פפא ואמר ליה אין לך חולי גדול מזה. כלומר ולישעמך הא אין לך חולי גדול מזה מחמת עול קבלת מצות. ולמה יטמא בזיבה מיד. אלא התם

*) כ"פ מ ט ס ר נד"פ וכד"ק.

אה"נ

יכין תפארת ישראל בועז

נתחייב קרבן, דאז אונסו וכו': מר) דהיינו כשמסתכר שראה ע"י אחד מז' אונסין הנ"ל: מה) ר"ל אף כשמצא בבגדו זיבה וש"ז, ולא ידע אם בא כל א' לבדו, ושותר ז' נקיים, או שבאו ביחד ואיכו סותר רק יומו: מו) שראה ש"ז ואח"כ זיבה. דאילו קודם שנזקק לטומאה, תלינן הזב בשורי ש"ז, משא"כ כשמזקק. או י"ל לעניין לטומאה, דמשמזקק לטומאה, ש"ז של זב מטמא במשא תוך מעל"ע

של ה' על ה', שהוא ז' אמות. שוב בודק מאמצעית קבר ג' עוד ז"ע אמות. דהיינו אמה אחת מאמצעית קבר ג' עד פתח המערה, כי כך היו דרכם להניח חצי אמה בזוית המערה מהקבר. וי"ב אמות כשיעור אורך החלר ואורך הגערה בצד השני מהחלר. ומצא שכל מה שבדק הוא יחד עשרים אמה, וכדמוקי לה בש"ס ג"כ שם. שמדד אלכסון של מערה אחת:

ר"ל כשמצא ג' הקברים א' ב'. זה בצד זה במערה [בציור ב] שוב בדק אלכסון ד'. דהיינו מאמצעית קבר ב'. באלכסון עד נקודה ה'. והוא אלכסון של אמה על אמה, מפני ששיער שיהיה שם קבר, דהרי אמצעית קבר ב'. היא אמה מהזוית, ונקודה ה'. ג"כ הוא אמה מהזוית, ושם רגיל להיות שם קבר. וכשלא מצא קבר בנקודה ה'. שוב בדק וחפר אלכסון ו'. מנקודת ה'. עד אמצעית קבר ג'. שהוא אלכסון של ד' על ד' אמה. מפני ששיער ששם יש ג"כ קבר בסוף המערה. א"כ כשנערף זה האלכסון של ד' על ד' אמה, עם האלכסון ד' שהוא אלכסון של אמה על אמה, הו"ל יחד כאלכסון

אה"ב דמטמא באוגם לפי שהיא רחבונה. והא קמ"ל שלא נחבוב הזיבות שראה קודם שנתגייר ותהיה זו שניה שאינו מטמא באוגם. לפי שבקטן שנולד דמי. [*והא דמביא אלא תנאי היא.רבא הוא דמסיק הכי. וכן פירש ר"ש בפירוש הב'] כך נראה בעיני לפרש הסוגיא מבלי שנצטרך למחוק הגירסא אלא דקשיא מה שהקשה הר"ש על פירוש התוס' דלמאי דקאמר רב פפא טעמא דחולין בקרי מבוש חולבא והיכא דנזקק לא מיבעיא לחולבא. הא כבר תנא ליה אוגמו טמא ע"כ. וכ"ל לתרץ דיוקא הנ"ל דהכא הכי מבוש פלוגתא דמעתה לעת ויומו כדאיתא התם בזבים. שלכך אינטריך לאמטוינן הכא דדין ב"ז לענין לא נזקק ונזקק. שוה לבאר אוגמים. ולא תימא כיון שחזר ופרטו שאינו שוה ג"כ לבאר דרכים. ובמטהר אינטריך להמטוינן הכא דלא נזקק. אפילו לאחר שנזקק. ומה שהקשה הר"ש דלהני שמעה כבר הרגיל לעיל דבכלל חולי הוא. כשמואל

ר"ע מברטנורה

חולין שמחמת הקרי באה הזיבה: שרגלים לדבר. שאין אותה ראיה מחמת אונס כיון שכבר נעשה זב: ר"נ פוטר שרגלים לדבר. שלא מחמת מכה מת כיון שהקל ממה שהיה. ואין הלכה כרבי*) [נחמיה]: **ה' נזיר היה שמואל.** והאומר הריני כשמואל. אפילו לאחר שנזקק. אינטריך להמטוינן דלא. ומה שהקשה הר"ש דלהני שמעה כבר הרגיל לעיל דבכלל חולי הוא.

*) נר"נ ד"ל יהודה והתי"ט תקן כלפניו ושי' ש"נ.

שרגלים לדבר. המבה את חבירו ואמדוהו למיתה. והקל ממה שהיה. לאחר מכאן הכביד ומת חייב. רבי נחמיה אומר פטור שרגלים לדברים): ה' נזיר היה שמואל(פה)

הכלל השולה דספיקו להר"ש דסובר דרואה קרי אינו מטמא מעת לעת אפי' אחר שנזקק דטעמא דטהור מבוש דאמרינן קרי שבתייר הוא. פירושו דספיקו. היינו רואה זיבה וספק אם כבר ראה קרי אם לא. דמשנזקק לטומאה טמא. ולהר"ב והתוס' דמפרשים טעמא דקרי מבוש חולבא. ודמשנזקק אינו מטהרו כלל. פירושא דספקו כשמלא על בגדו זיבה ובכבת זרע ולא ידע אם בא הזיבה לבדו וכותר שבשה ואם בא"ו יחד לא יטתור אלא יומו. ופירש ובכבת זרעו לרב פפא כפי' התוס' והר"ב הייט לתלות בקרי דלא תליק אלא קודם שנזקק ולא אח"כ. ואינטריך למתני. דלא תימא הואיל ופרטו בתר הכי דלא הוי דין כדין באחר אונסין כמ"ש לעיל אלא דלהתוס' נדחין דברי רב פפא. ולדברי הר"ב כפי מה שפירשתי אני בגירסת הספרים דברי רב פפא שרירין וקיימין. ושוד [יש נפרש] בפי' שבכבת זרעו כמסקנת רבא דהייטו דאתא מתניתין לאמטוינן דש"ז זב מטמא באמבה אפילו אין בה לאנומי זיבה ולהתוס' א"א לפרש בע"א. וכן היא מסקנת הר"ש. הנה הראיתיך פירוש מלות המבנה ועיינה. אבל אין בי כח לייסב לבון הר"ב. והרמב"ם מפרש במסכת זבים. וז"ל וכבר ביארנו כי הזב כשראה ראיה של זוב בשבעה ימי נקיים פחות לא הכל. ואם ראה ב"ז כתר יומו וכל הראיות א"ל בדיקה. אבל אם היה באונס כגון שיוכה על גבו או יפחד ותשתות שבכבת זרעו ואפילו אם היה בספק כותר והוא פי' אמרו משנזקק לזיבה אין בודקין אותו ע"כ. ומה שנראה לי דעתו בפי' אונסו כבר כתבתי בדבור דלעיל אבל ממשמע לשונו נראה דכובר כמו כן דספיקו ובכבת זרעו ענין אחד הוא. ולומר דאפילו בספק אם היא שבכבת זרע אם לא. דכותר. ואע"פ שנאמר שגירסתו היא ספק שבכבת זרעו. כי הוא לא העתיק לשון המבנה היאך היא אחתי קבוא סוגיא דגמ' דבין לרב פפא בין לרבא. לאו לענין כתירה גבית במבנתיו. וגם ליבא דרבא דאמר לא תימא ספק חזא כו' מבמע דודאי חזא ומלשון הרמב"ם משמע דספק לי חזא כלל אי לא. ובחבורו פרק ב' מהלכות מחוסרי כפרה לא הזכיר דין הספק: שרגלים לדבר. פירש הר"ב שאין אותה ראיה מחמת אונס. והקשה הר"ש דהא רבנן ורבי אליעזר בקראי פליגי אי בבלעיתא אי ברביעית [כמו שאפרש בפ"ב דזבים בס"ד] וי"ל דרגלים לדבר אספיקו לחודה קאי. ע"כ. אבל קשה בבבא דלקמן במבה את חבירו דפליגי נמי בקראי כמו שאפרש בס"ד והתם ליכא לאוקמי למלתא אחריתא. לכן נראה לי דאתאונכו קאי ולא קשיא דהייטו נמי דקאמרי רבנן ברגלים לדבר לומר דלהני מקשינן בלעיתא לאמה ולא דרשינן אתיה ולא נקיש לאמה אלא הרביעית מבוש ברגלים לדבר. ומכח הכרח זו מקשינן בלעיתא וכן אפרש בבבא דלקמן. ובפרק קמא דשבועה דף ג' תנא דבי ר' שמעאל מפני מה האמינה התורה ע"א בשבועה ברגלים לדבר שהרי קינא לה ונסתרה וע"א מעידה שהיא טמאה ע"כ ומקרא ילפי בן דע"א נאמן כמ"ש במבנה ג' פ"ו דשבועה וכן יש לפרש גם בכאן דזהו שאמר ברגלים לדבר טעמא דקרא קדרים: **המבה** את חבירו והמדוהו למיתה. שנוה עוד ברש פ"ט דסנהדרין וע"ש בפירש הר"ב: **ורבי** נחמיה אומר פטור ברגלים לדבר. הנו רבנן את זו דרש רבי נחמיה אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה (שמות כ"א) וכי תעלה על דעתך שזה מהלך בשוק וזה נהרג אלא זה שאמדוהו למיתה והקל ממה שהיה ולאחר כך הכביד ומת חייב פטור. ורבנן הא ונקה המכה מאי דרשי ביה מלמד שהובשין לוהו [דונקה המכה משמע לכשיקום ונקה מכלל דעד השתא חבוש הוא] ור"ל הבישה מגלה וכו'. פרק ט' דסנהדרין דף ע"ח. ואע"ג דמן המקרא קדרים ליה ר"נ. אפ"ה קאמר ברגלים לדבר. להבריח סברתו שדורש המקרא לפוטרו ולא דורשו לענין חבישה ודברבנן. אבל הרמב"ם בפ"ד מהלכות רוצח העתיק דברי ת"ק ומסיים בה ברגלים לדבר משמע דסבירא ליה דהריגה אדברי ת"ק קאי. ולומר ברגלים לדבר שמת מחמת מכה זו. שהרי מתחלה אמדוהו למיתה. ודברי הר"ב הן מפירש"י דסנהדרין: **ה' נזיר היה שמואל.** לאורה נראה מדיליף ליה משמשון שנזירתו היה כנזירת שמשון דתנן במ"ב פרק קמא. אבל הרמב"ם בפ"ג מהלכות נזירות כתב שמואל הרמתי נזיר עולם היה. לפיכך האומר הריני כשמואל הרמתי וכו' הרי זה נזיר עולם. ע"כ. ולעיל הבן דאיכא ביניהו דשמשון ונזיר עולם. ונראה בעיני דהרמב"ם סובר דזהו בכלל פלוגתא דר"מ ורבנן בדין מינה ומינה אי דון מינה ואוקי באתרה בפרק ד' דשבועות דף ל"א והלכה כרבנן דס"ל דון מינה ואוקי באתרה וא"א אומר דאוקי באתרה ולא ליהוי נזיר אלא סתם נזירות. דהא הכי כתיב קרא דשמואל (א' א') ונתתיו לה' כל ימי חייו ומורה לא יעלה על ראשו. דש"מ דהך מורה אבל ימי חייו קאי. והלכך דון משמשון דמורה באמורה היא נזירות. ואוקי באתרה דכל ימי חייו. והכ"מ לא העיר בזה: **נזיר היה שמואל.** פירש הר"ב והאומר הריני כשמואל אי כבן אלקנה כו' וכבר כתבתי במבנה ב' פרק קמא דמזה הל' מבמע שאין צריך שיצרף עמו שם כמו שכתבתי שם שכן הוכיח הכ"מ. ומ"מ קשה לי בדברי הרמב"ם שכתב בחבורו שמואל הרמתי ולא ה"ל לכתוב אלא

יכין תפארת ישראל יכין

מעל"ע משראה זיבה: מז) שלא מהבאה מת, שהרי הקל. וי"ל דאה"ק קאי הך ל"ש, דרגלים לדבר במחמת הבאה מה, שהרי רק הקל ולא נהרגא לגמרי: מח) ולפי שנאנקו בו אם מזיר היה, להכי כתרו רבי לבבוף:

ציונים

המבה את חבירו כו'. פנהדרין פ"ט פ"ב פ"ש פיל פ"ד מהלי רוצח ה"ש: ה' נזיר היה שמואל כו'. פ"ו ה"ג. מיי' פ"ג מה' מיזוה פ"ז:

שנויי נוסחאות

ואמדוהו. נכי"ק כמעט בכל מקום שמוצא הפעל הזה הוא בעי"ן; והקל. נד"נ וככי"ק וכ"כבי"ל הקל. ר' נחמיה אומר פטור. בכי"ק וכ"כבי"ל ר' נחמיה פוטר; נד"נ ר' יהודה פוטר. עי' מ"ש בשנוי נוסחאות לפנהדרין:

אור גדול

פרקט ד בתשנה ר' נחמי' אומר פטור שרגלים לדבר. עיין בתוי"ט. וכ"ה בירושלמי כיני מתניתה ר' נחמי' פוטר והכמים מחייבין שרגלים לדבר יש"ש.

לקוטים

תוי"ט סד"ה וספיקו וז"ל ואעפ"י שנאמר בנו' וכו' אינו לא היה דוחק לחר לא מבוש הא הייטו יכולים לייבב ר"ל לפירוש הר"ב ונין לפירוש הרמב"ם ולפי' גרס וספקו ושוה כדלקמן בתוס' נכ"ג דמ"ק דף כ"ב אהייא דלמתה ולמריעות דפעמים אע"ג דהא בהאי ליבא דמשמע הרהי מילי לאיש מפרש' בחד אבל מה נעשה כי ה"א לייבב פירוש ז"ל מכח שאר קרוים הפיע ולעפ"י שראיתי לבב"ד שלה לייבב פי' הרמב"ם וכתב דמ"ש ואחי' אם היה בספק ר"ל אפילו אם בספק אם היה ש"ז לו זוב אפ"ה סותר שנעה ולדיה הייטו פי' דבני רבא דאמר לא ספק תיא פ' לה ח"ה לא והאי תיא פ' מחמת ש"ז פ' מחמת האיר ע"כ ור"ל מה שלה היה ש"ז לו פ' אם היה זוב אפ"ה סותר שנעה זה אי אומר שבוודאו ראייה אבל דבריו אינם רעייה דבהדיא מבייש רבא כיון בנזקק לטומאה ספקו טמא ואין זה ענין כלל לפי הרמב"ם דמפרש לה שראה בימי ספרו ו"שמשון דסותר שנעה ושוד דרבא מפי ספקו וש"ז בירחי כנו' מבש"ם ולא כן עבה הרמב"ם ומהגי' דהבא פירש הרמב"ם כרבן פירוש הר"ב ולתרוייהו בקושטא ל"ע. (מ"ל):

שנויי נוסחאות

תוספת הנוים פרק ט נזיר יום טוב

ה ר' נהוראי. נכי"ק „נהראי וכן נסיוך. בשמשון ושורה.„ומורה. נכי"ק „.מורה. מורה האמורה. נכי"ק הפורה אמורה וכ נסמוך. אמר ר' יוסי. נכי"ק ונכי"י אמר לו ר' יוסי. מ"ה במ.ות דסוס ריוח ווינגא מורא. אלא של. נכי"מ אלא מורא של. נכי"מ שם יש כאן הוספה ומתרגמינן ומרות אינוש לא תהא עלוהי. שכבר היה עליו. כמשכי"ל וכבר„: נכי"מ שהי' עליו; נכי"ק שכבר היה מורה עליו. מורה. בד"נ ובמשכי"ל ובמשכי"ל מורא:

תוספת חדשים

ה הר"ב ר"ה נזיר כיה כו'. וכן הלכה עכ"ל לע"ג דקי"ל ר"י מי: וקו עמו בלתי סכלא ונלמו רבי נהוראי:

אלא שמואל כסברתו בשמשון לדעת הכ"מ: כדברי ר' נהוראי. כך דברי רבי נהוראי. רש"י: מה מורה האמורה בשמשון נזיר. דכתיב (שופטים י"ג) כי נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן. רש"י: אמר רבי יוסי והלא אין מורה אלא של בשר ודם. שיעת הרב המגדלי שבכל מקום שאמרו בגיולא בזה אלא באו לשלול בכל המקומות. אלא במקום שעליו הם אומרים כך. באו לשלול שאין פירושו אלא כך וכך. וזהו מפורסם בפירושו לפי' רש"י

ר"ע מברטנורה

שבחומש. וכבר נפרש דברי רבי יוסי. והלא אין מורה כאומר בשמואל אין לפרש מורה אלא של בשר ודם דהכי כתיב קרא (שמואל א' א') ונתתיו לה' כל ימי חייו ומורה לא יעלה על ראשו. שמשמעותו שיהיה לה' שעול מלכות שמים יהיה עליו. ולא עול מורה בשר ודם. והשיבו רבי נהוראי אלא שיהיה כן שהרי מלאנו שכבר היה עליו מורה בשר ודם. ולפי שנחלקו בו חכמים אם היה נזיר אם לא. לפיכך לא סדרו רבינו הקדוש במשנתו אלא לבסוף של המסכתא: סליק מסכת נזיר

כדברי רבי נהוראי(מ"מ). שנאמר (שמואל א' א') ומורה לא יעלה על ראשו. נאמר בשמשון (שופטים י"ג) ומורה ונאמר בשמואל ומורה. מה מורה האמורה בשמשון נזיר(ג). אף מורה האמורה בשמואל נזיר(א). אמר רבי יוסי והלא אין מורה אלא של בשר ודם(ב). אמר לו רבי נהוראי. והלא כבר נאמר (שמואל א' מ"ז) ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני. שכבר היה עליו מורה של בשר ודם(מ): סליק מסכת נזיר

יכין תפארת ישראל יכין

מא) והאומר הריני כשמואל, הו"ל נזיר עולם: ג) דמפורש גביה דנזיר אלהים יהיה הנער: נא) ואף דאין אמה מדברת בנה בנזיר, חכה נדרה שתפתה לאלקנה עד שיתרלה, ולא מלינו שלא התרלה: נב) ר"ל מורה האמור בשמואל, א"א לפרשו רק על מורא בו"ד, מדכתיב ונתתיו לה' ומורה לא יעלה על ראשו, שמשמעותו שיהיה עליו עול מלכות שמים, ועי ז לא יהיה עליו מורא בשר ודם. ואע"ג דלא מלינו לשון מורא בה"א בסיף רק בא' בסוף י"ל דהכא ע"כ נתחלף א' בה' כהרגל אותיות אהו"י שמתחלפין זב"ז, והיינו מטעם דאמרן. דאי מורה ר"ל הער, הו"ל איפכא מורה לא יעלה על ראשו ונתתיו לה', דהכי היינו מזרותו קדוש לגתיה לה', דגם בעודו אלא אמו אסור לגלחו אז לטמאו אז להסק הו יין: נג) ולפיכך ה"א לפרש מורה בשמואל רק הער בל מזרות. ואע"ג דכתיב ויכסף שמואל לה אנג, ונטמא במת. י"ל לפי מה דקיי"ל [ניטין ל"ע ע ב] דמנייד ומקיתר באמר אנו נט, הו"ל כחי, ה"ל במזר. וכ"כ הירח הכ"ם לעיל [ד ד ע"ב] דשוייניהו נוסחין, דהו"ל נמי כחי לכל דבריו: נשלבה מסכת נזיר:

ציונים

תוספת יום טוב המקנא פרק א סוטה ר"ע מברטנורה

פ"א א המקנא לאשתו. כי פ"ל מנחלין ע"ח ע"ל:

שנויי נוסחאות

פ"א א מקנא (לה). נכי"ק ומשכי"ל ליתא.

תוספת רעק"א

פ"א א [אות ב] ת"י ר"ה המקנא. שיכול לפרש ה ב א לקנאות. בהתיא דריש ביצה משנה ב' השוחט חיה ועוף כמ"ש הר"ב שם:

גמרא מכדי תנא מנזיר קא סליק מאי תנא [בנזירות] דקתני סוטה [אהריה]. כדרבי דתניא רבי אומר למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה. לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין. ולתני סוטה והדר לתני נזיר. איידי דתנא כתובות ותנא המדיר. תנא נדרים. ואיידי דתנא נדרים תנא נזיר דדמי לנדרים. וקתני סוטה כדרבי. וזה מן התימה על הרמב"ם שכתב דסדר גיטין אחר נזיר. וז"ל לשונו. וכשהשלים לדבר על הנשואין. ומה שיתחייב בשבילן מהפרת נדרים התחיל בענין הגירושין. שאחרי הנשואין באין הגירושין. וסדר גיטין אחר נזירות. ואחר גיטין סוטה. שענינה מענין הגירושין שהסוטה כשתזנה יש לכוף האיש והאשה על הגירושין. כמו שאבאר במקומו. ע"כ. ומבואר מלשון הגמ' שהוא אומר דסליק מנזיר ופתח בסוטה ולא הפסיק באחרת ביניתים. ועוד דאי סבר דהפסיק בגיטין. אלא דאפילו הכי טעמא הוא דסוטה נמשכת בסדורה אחר נזיר. א"כ היה ליה לבעל הגמרא לומר טעם שכתב הרמב"ם דסוטה וגיטין שניהן מענין הגירושין. ולא היה צריך להוק עצמו לתלות סוטה בנזיר ויש גיטין המפסקת ביניהן. ולפיכך רואה אני לסדר סוטה אחר נזיר כפשטא דגמרא:

מסכת סוטה

פרק א **המקנא** לאשתו(א). רבי אליעזר אומר מקנאלה על פי

פרק א **המקנא** לאשתו. כתב הרמ"ב הע"ג דהמקנא משמע דיעבד אין לכתחילה לא. ולו מהמקנא דייק. *שיכול לפרש הבא לקנאות. אלא כדפירש רש"י. מדלא חני ר"א אומר מקנא אדם לאשתו על פי עדים. תוס'. וליכא דמקנא לשון כעס הוא שמכעיסה ומקניטתה פירש רש"י כמו הם קנאוני (דברים ל"ב) כי קנאה חמת גבר (משלי ו'). ולהלה כתב הר"ב שחייב לקנאות. ליכנא דהתרלה. וכ"ה אומר (יואל ב') ויקנא ה' לארצו. גמ'. והא דפסק דלא כמתניתין. וגם הרמב"ם פסק כך נראה לי מכוס דבדרייתא פליגי ר' ישמעאל

פרק א **המקנא** לאשתו. אע"ג דהמקנא משמע דיעבד אין לכתחילה לא ההלכה היא בחייב אדם לקנאות לאשתו אם היא ארוסה לך. ולקמן מפרש כיצד מקנא: מקנא לה על פי שנים. אם בא להקניתה מי המריס צריך להביא שני עדים. ואומר לה בפניהם. אל תסתרי עם איש פלוני. ואם לא קנא לה בפני שנים. אינה נאסרת עליו בסתירה זו. ואינו מבקה אותה

ו"ל

יכין תפארת ישראל יכין

פרק א א) ר"ל שהתרה בה בלא הסתיר אם עלמה עם איש יחוד:

לוקה: עד פי עד אחד או ע״פ עצמו. אפילו אין עדים בנסתרה אלא עד אחד. לו הוא עצמו לומר ראיתיה בנסתרה אחר שקנאתי לה. *נאסרה בסתירה [ז״ו] עד שתשתה. שסתירתה לאוסרתה עליו מספק: ר׳ יהושע אומר כו׳. לריך ב׳ עדים לא לסתירה. והלכה כרבי יהושע ואע״פ שאמרי׳ בגמ׳ דבזמן הזה לא לימא אינש לביתיה אפילו ביום לבינה אל תסתרי עם איש פלוני שם לחוש לדברי ר״י ברבי יהודה. דאמר מקנא אדם לאכתו על פי עד אחד לו על פי עצמו. ואם נסתרה אחר שקנא לה ביום לבינה נאסרה עליו לשכור עולם בזמן הזה שאין שם מי המרים: ב כיצד הוא מקנא לה אמר לה בפני שנים אל תדברי עם איש פלוני ודברה עמו. עדיין היא מותרת לביתה. ומותרת לאכול בתרומתו. נכנסה עמו לבית הסתר. ושתתה עמו כדי טומאה. אסורה לביתה. ואסורה לאכול בתרומה. ואם מת. חולצת ולא מתיבמת.

ור״ע. ר׳ ישמעאל סבירא ליה רשות. ור״ע סבירא ליה חובה. וכיון דלתרוייהו מיהו נאו אסורא הוא. הלכך ליתא הלכתא כתנאי ובאנו לכלל הלכה כר״ע מחבירו: ומשקה ע״פ עד אחד לו ע״פ עצמו. דסתירה איתקיש לטומאה דכתיב (במדבר ה׳) ונסתרה והיא נטמאה [ובטומאה כ״ע מודו דע״א נאמן לאחר קטי כמו שאפרש במשנה ג׳ פ״ו] קטי נמי איתקיש לטומאה דכתיב (שם) וקנא את אשתו והיא נטמאה. הא מיעט רחמנא בה. [והיא נטמאה ועד אין בה.ודרשינן אין בה הרי אלא אחד] ומה ראיה מסתברא דהיכא עדיפא לאחמורי בה דאחתלתא דטומאה היא. גמ׳. ומ״ש הר״ב בסתירתה אוסרתה עליו מספק דכתיב בפ״ה דף כ״ח מת״ל והיא נטמאה. והיא לא נטמאה. אם לא נטמאה. נמה שותה. אם לא מבקה. מגיד לך הכתוב שהספק [אוסרה]: רבי יהושע אומר וכו׳ ומבקה על פי שנים. דס״ל דממעטינן מבה בין לקיטי בין לסתירה. גמ׳. ומ״ש הר״ב ואע״פ אחמרינן בגמ׳ דבזמן הזה לא לימא אינש לביתיה. ובגמ׳ גרסינן לאכתי ביתיה. אבל ל״ל גירסת הר״ב עקיבת. וכי הא דאחמרינן בפרק כל כתבי [קיח:] אר״י תעולם לא קראתי לאשתי [אשתי] אלא ביתי. [ומיהו מלינו בסוף פרק בלבה באכלו [ל״א.] גבי כוס של ברכה דמבגרו לאכתי ביתיה ופירש״י לאכתו. והפ״ש בתלמידי הר״י הרגיבו בזה וכתבו דכדי שיעיר ברכה אל ביתה אמרו שיבגרו אל אכתי ביתיה. ע״כ מ״מ אכתי תקבי דלימא לביתיה כי הכא ואו דמלינו נמי בפ׳ התכלת דף מ״ג רב יהודה רמי תכלתא לפרזומא דאכתי ביתיה ופירש״י היה מטיל לינים [לבסות] במחבבה בו אכתו. ע״כ. ולכן נ״ל בלשונם לאכתי ביתיה ג״כ להחביב להאבה כלומר היא גברת הבית ובשין ליבנא דקרא עקרת הבית] ומ״ש הר״ב שיש לחוש לדברי ר״י בר׳ יהודה דאמר במקנא הוס ע״פ ע״א ומבקה לה על פי שנים דסבר מישומא דבה קאי אסתירה אבל קיטי אתקיש כדלעיל דאילו ונסתרה והיא נטמאה לאו להקיבה אתא אלא לגמה שיעור סתירה כדי טומאה הוא דאתא כדאיתא בגמ׳. ומ״ש הר״ב ואם נסתרה פי׳ אפילו ע״פ שנים דלא כמ״ש הרמב״ם בפ״ד כ״ד מהלכות אישות וראה איסה בנסתרה דמאי בזמן הזה אפילו בזמן בבהמ״ק קיים ושם שם מי המרים הא אפילו ר״י בר׳ יהודה עצמו ס״ל דאינו מבקה אלא ע״פ שנים. ואלו קי״ל דמכפר מיהו אסורה עליו. ו״פ הרמב״ם בפ״א מה״ם לגיבא מהי דקיי״ל כר׳ יהודה עצמו קינא לה בפני שנים וראה הוא לו ע״א הנאמן אלא בנסתרה יולא ויתן כתובה. ואכתי קשיא לי למאי אחמרינן בגמ׳ בזמן הזה הרי אפילו בזמן שבהמ״ק קיים שם לחוש שמא הסתר ע״פ עד אחד לו שהוא ירחה הסתירה ואסור עליו אלא יוכל להשקותה כדאמרן. ושון שם לחוש לדר״י בר׳ יהודה לא לימא כו׳ דלמא מסתברא ע״פ עצמו לו ע״פ עד אחד ולא יוכל להשקותה. אבל נ״ל דבזמן שיש מי המרים למ״ד רשות וכ״ש למ״ד חובה. הואיל והפסר שיכול להיות בהסתר ע״פ שנים *ולא יועיל הקינוי שלפנינו להשקותה לפיכך לא נמנענו מן החובה לו לא נאסר עליו הרשות אע״פ שאפשר שאם הסתר ע״פ עצמו לו ע״פ עד אחד שתאסר עליו עולמית. מבא״כ בזמן הזה שלא אפשר שתבוא להתירה אסרו לקנאות בכלל: ב כיצד הוא מקנא לה וכו׳. כתב הר״ב בגמ׳ מפרש למתני׳ הכי א״ל בפני שנים אל תדברי וכו׳. פירש״י וא״ל לאו פירושא דכיצד מקנא לה הוא אלא תרתי קתני והכי קאמר לא תדברי וכו׳: עדיין היא מותרת לביתה. כלומר לבעלה לפי שלא אסרתה התורה מספק אלא ע״י קינוי: כדי טומאה. פירש הר״ב כדי לגלות לו בחם ביעוניה. הרמב״ם: ואסורה לאכול בתרומה. כדילפינן לקמן [דף כ״ח] בגמרא המורים בפרשה

אחד

שנים[ב]. ומשקה על פי עד אחד. או על פי עצמו[ג]. רבי יהושע אומר מקנא לה על פי שנים. ומשקה על פי שנים[ד]: ב כיצד מקנא לה. אמר לה בפני שנים אל תדברי עם איש פלוני ודברה עמו[ה]. עדיין היא מותרת לביתה. ומותרת לאכול בתרומתו[ו]. נכנסה עמו לבית הסתר. ושתתה עמו כדי טומאה[ז]. אסורה לביתה. ואסורה לאכול בתרומה. ואם מת. חולצת ולא מתיבמת[ח]:

יכין — תפארת ישראל — יכין

ב) דס״ל דאם לא הסרה בה בפני ב׳ עדים, לא נאסרה עליו אם נסתרה אחר הקנאתו, גם לא יכול להשקותה מים המרים: ג) שכשעד א׳ לו הבעל עצמו מעיד שנסתרה, משקה לה: ד) וכן הלכה. וקיי״ל דבזה״ז אפילו ביום לבינה לא יאמר לה אל תסתתר, דשמא הלכה כר״י בברי דאפילו ביום לבינה מהני, ובשהסתתר אח״כ אתאסר עליו לעולם, מדאין אפשר שהשתה בזה״ז: ה) אף שעל הדיבור הזהירה, וכ״ש בנסתרה אלא הזהירה על הסתירה: ו) חסורי מחסרא וה״ק, אל תדברי, ודברה לו נסתרה, לא שאמר לה אל תסתרי, ודברה אלא בסתר, מותרת לבעלה ולתרומה ולינם: ז) ר״ל אבל באמר אל הסתרי ונסתרה כדי לגלות בילת תרגילת בתם ביעוניה: ח) ר״ל אחורה

התי״ם ד״ה רי״א: [אות ג] שם בת״ם סד״ה רבי יהושע כו׳ ואז יועיל הקינוי כו׳ עדיין ק״ל הא באמת ההלכה כר״י אלא דראוי להוש לדברי ר״י בר״י. וא״כ אף בזמן מי המרים ואף אם תסתתר הא הב״ד לא ישקו אותה ביין דההלכה דבעי׳ שנים הקינוי ע״פ שנים ולא תהא לה תקנה וצ״ע (ואף שאפשר לקנאות לה שנית ע״פ עדים אך דברי התי״ם לא יצדקו): ב [אות ד] בהר״ב ד״ה כיצד מקנא. בגמ׳ מפרש. בגמ׳ פרבי׳ הא נופי׳ קשיא אסרת א״ל בפני ב׳ אל תדברי אלמא דבור סתירה הוא והדר תני דיברה עמו עדיין מותרת לביתה ולזה סתרצי הכי קאמרי וכו׳ ובתוס׳ ד״ה הא נופא קשי׳ תיסא לר׳ אמאי לא נקט הסירבא כיצד מקנא לה ביצד אין מקנא סיבעי ליה כדפרכי׳ כריש סכות אין העדים נעשים ווסמים סיבעי ליה. ובעניי לא הבנתי קושייתם בזה דהא אם אל תדברי הוי מקרי קינוי הוה מתני׳ בשמא וקאמר כיצד משמה הקינוי ומפרש דאומר לה אל תדברי. ואחר הקינוי זו יש חילוק אם דברה עמו עדיין מותרת לביתה ואם נסתרה אסורה לזה פריך רק בסמנ״ם דאם אל תדברי נחשב לקינוי ע״כ דדיבור הוי כמו סתירה אם אם דברה תתאסר כמו בנסתרה ואדרבא הכי פריך אלמא דדיבור הוי כמו סתירה והדר תני וכו׳ (״כ״מ ואף שדומה לתירוץ התוס׳. אך לא יצטרך לסב׳ דלשון נקי ולומר דהדיבור הוא סתירה. הרי בפשוטה הא הוא קינוי. ואפשר כוונת רבינו שאינו דומה לריש מכות. כי שם לא נזכר כלל מנידון

ר״א מקנא לה עפ״י ב׳. יהוס׳ פוסק ס״ל ה״ג. מיי׳ פ״ה מ״ו׳ פוסק ה״ז סמ״ג עשין נ״ז טוש״ע אה״ע סי׳ קנ״ד סע״א: ומשקה עפ״י ב׳. מיי׳ שם פ״ב מ״ב. סמ״ג עשין נ״ז. טוש״ע שם סע״ב ד״ה: ב כיצד. שם: אומר לה בפני ב׳. מיי׳ שם ה״ד פוס״ב ס. ס ו: נכנסה עמו לבית הס״ם. יבמות י״ח ע״ב מיי׳ שם פ״ב מ״ב טוש״ע שם סע״ד ד״ה: ואסורה לאכול בתרומה. מ״ו ה״ח מהי׳ מרומות הט״ו: חולצת ולא מתיבמת. מיי׳ יבמות יבמות פ״ט ה״ח מיי׳ פ״ח מ״ב:

שנויי נוסחאות

(עד) אחר. בד״ל ליתא. (או) ע״פ. כו״ל ועפ״ם ליתא. מקנא (לה) נכ״ל וכ״מ בכ״ל ליתא: ב כיצד מקנא. בד״ל וכ״ל כיצד הוא מקנא. אמר. כו״ל ומקנא״ל אומר. נכנסה בדפוס ריוטא ווינציה ה״ס ודק נכנסת. ושתתה (עמו). בד״ל ליתא לזכן ליתא בכ״ל ומכמנ״ל (ונכנס ושתה). לאכול. בכ״ל מלאכול:

תוספת חדשים

פ״א א הר״ב ד״ה ר״י אומר כו׳ אסור עולם בזמן הזה כו׳ עכ״ל ואם קינא לה ימהול לה מיד הקינוי דקי״ל דיכול לאמול בדאיתא בגמ׳ אבל אחר סתירה אינו יכול לאמול גם איתא בגמרא לאילו מכל הטריות אפילו מצוים כו׳ קוי וכמ״ל פ״ד מבכה ז׳: (ממהורש״ם ז״ל):

ראשון לציון

פ״א א תוי״ט ד״ה רבי יהושע אומר כו׳ ובגמ׳ גרסי׳ לאכתי ביתיה כו׳ ובפ״ם ופוס פ״ם דמיין שלפני הגירסא לאיתתי׳: בא״ד רב יהודה רמי תכלת לפרזומא כו׳ וכן בסוכה יל ע״א רב עמרם רמי תכלתא כו׳ ופירש״י לפליא לאכתו

ב תוי״ט ד״ה כיצד הוא מקנא כו׳ פירש״י (וא״ל) לאו פירושא כו׳ ל״ל ל״ל: בסה״ד והכי קאמר לא תדברי כו׳ ל״ל והכי קאמר אמר לה לא תדברי כו׳:

תוספת רעק״א

[אות א] הר״ב ד״ה ע״פ ע״א. נאסרה בסתירה כו׳ וכן לשון רש״י ז״ל, ומשמע לכאורה דלר״י אינה נאסרת ע״פ ע״א ועפ״ם עצמו. אבל ברמב״ם פכ״ד מהלי אישות וס״א מהלי סוטה דע״פ עצמו אסורה עליו ואינה שותה וכמ״ש

(ב) דס״ל דאם לא הסרה בה בפני ב׳ עדים, לא נאסרה עליו אם נסתרה אחר הקנאתו, גם לא יכול להשקותה מים המרים: ג) שכשעד א׳ לו הבעל עצמו מעיד שנסתרה, משקה לה: ד) וכן הלכה. וקיי״ל דבזה״ז אפילו ביום לבינה לא יאמר לה אל תסתתר, דשמא הלכה כר״י בברי דאפילו ביום לבינה מהני, ובשהסתתר אח״כ אתאסר עליו לעולם, מדאין אפשר שהשתה בזה״ז: ה) אף שעל הדיבור הזהירה, וכ״ש בנסתרה אלא הזהירה על הסתירה: ו) חסורי מחסרא וה״ק, אל תדברי, ודברה לו נסתרה, לא שאמר לה אל תסתתר, ודברה אלא בסתר, מותרת לבעלה ולתרומה ולינם: ז) ר״ל אבל באמר אל הסתרי ונסתרה כדי לגלות בילת תרגילת בתם ביעוניה: ח) ר״ל אחורה

המקנא פרק א סוטה

ג ואלו טו׳. ר׳ פ"ת מיי׳ סס: ושבעלה אינו רוצה טו׳. ר׳ נלמי׳ כגה כין פ"ת ס"ו: ושבעלה בא טו׳. כ"ל פ"ת: כיצד עושה לה טו׳. ז׳ ל"ת מיי׳ פ"ב ברכ׳ סיפס ס"ת פמ"ג עש ; כ"ו ; ומיסרין לה ב׳ ה"ח. כ"ה ע"ת קהוסו ס׳ ע"ג ירושלמי כמוגות פ"ב ה"ס מיי׳ סס פמ"ג cz ד הוי מעלין אותה טו׳. שם. מיי׳ שם פ"ב ה"ג כמ"ג ע׳ ליו׳.

שנויי נוסחאות

ג ואלו. בד"ג ובכי"ק ובמכי"ל אלו. מלאכול. במכי"ל לוכל ושבאו עדים בד"ג ובמכי"ל: ושבאו אינו לה. ו. אומרת. בד"ג ובכי"ק האומרת. בא עליה. בד"ג ובכי"ק בעלה ועי׳ פ"ג מ"ו. עושה לה. בד"ג ובמכי"ל הוא עושה לה ובכי"ל גם בכי"ק. לב"ד. במכי"ל בב"ד. מקום. בד"ג ובכי"ק ובמכי"ל המקום: ד ואומרים לה בתי. במכי"ב ואומר.. ; בד"ג ואמר..(וכ"ל ואומר). וכגון המוכרת ואומרים לה בתי הוא כפגנון לגון המכה ,ואומרים לו אישי בד"ג (ומא פ"ל). יין יו׳. בכי"ק היין.. השחוק.. הילדות.. השכנים. (הרבה שחוק עושה). בד"ג ליהא. שוכנים הרעים. בד"ג. רעים. עיין לשמו כו׳ שלא יסחה בכי"ל עשי לפגן שמו הגדול..שיסחה וי"ל קת מוכתת את וכגונה הני מודה למען שמו הגדול שיכתב בעת בקדושה ויסחה על המים ; בכי"ק ובמכי"ל אל העשי לשמו הגדול.. שיסחה. ואומרים. בכי"ק אומרים ; במכי"ב ואומר. שאינה. במכי"ב שאינם :

תוספת רעק"א

מנירון עסיית וזמנים ורא׳ שבשם הקשה הגם׳ ועוד אבל בכאן הרי נזכר שהקינוי הוא טוב אם נסתרה ולא יצטרך לס׳ הירושלמי שהביא הוס׳ כגיל בכגונת רבינו). ובהא

ג ואלו אסורות מלאכול בתרומה. לעולם ואפי׳ היא בת כהן ואילו אחר סוטות אינן אסורות אינן מלאכות אלא עד שיסתו וימלאו טהורות: ושבאו עדים שהיא טמאה. ואפילו לאחר שסתתה ולא בדקוה המים אסורה לאיסור עולם לפי שאין המים בודקים אלא שם בה עדים שנטמאת בלאמר ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה דלילא דידע בה הוא שהמים בודקים אבל אינה דידע בה אפילו העדים הם במדינת הים אין המים בודקים: ושבעלה בא עליה בדרך. דסיב אין המים בודקים אותה דכתיב (במדבר ה׳) ונקה האיש מעון. בזמן שהאיש מנוקה מעון אבל בא עליה לאחר שתירה אז והאשה הייתה תבא את עונה. אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקים את אשתו: שני תלמידי חכמים. בידעו להתרות בו: ר"י אומר בעלה נאמן עליה. אם הבעל נאיין על אשתו באיסור חמור אל נדה. לא יהא נאמן באיסור קל אל נאו גרידא ונעמייהו דרבנן *מתוך שאיסור קל הוא תקוף עליה יגריה ואין הלכה כרבי יהודה: ד היו מעלין אותה לב"ד והגדול. דכתיב בסוטה (סב) ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת וכתיב התם (דברים י"ז) ע"פ התורה אשר יורוך מה להלן בב"ד הגדול אף כאן בב"ד הגדול: ומאיימין עליה. כדי בתורה: הרבה ילדות עושה. וגורם לילדה בתבא לידי קלקול: דברים שאינן כראי לשומען. שאינה רגוה לשמוע אותן הדברים שאומרים לפניה ממעביהן אל לדיקים כגון יהודה

*) כ"ס כר"ב בגל הדפו"י.

ג טמאה אני לך. ושבאו עדים שהיא טמאה. והאומרת אינו שותה. ושבעלה אינו רוצה להשקותה. ושבעלה בא עליה בדרך. כיצד עושה לה. מוליכה לבית דין שבאותו מקום ומוסרין לו שני תלמידי חכמים שמא יבוא עליה בדרך. רבי יהודה אומר. בעלה נאמן עליה: ד היו מעלין אותה לבית דין הגדול שבירושלם ומאיימין עליה כדרך שמאיימין על עדי נפשות. ואומרים לה בתי הרבה יין עושה. הרבה שחוק עושה. הרבה ילדות עושה. הרבה שכנים הרעים עושים. עשי לשמו הגדול שנכתב בקדושה שלא ימחה על המים. ואומרים לפניה דברים שאינה כראי לשומען. היא

חולצת ולא מתיבמת דכתיב באחיה ממלא בה ערות דבר (דברים כ"ד) ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר ודרשינן לאיש אחר ולא ליבם ואעפ"כ אינה מותרת) לזר בלא חליצה בכסף שאם היה בעלה חי לא היתה מותרת בלא גט. כך אינה מותרת מן היבם בלא חליצה: ג ואלו אסורות לאכול בתרומה. לעולם ואפי׳ היא בת כהן ואילו אחר סוטות אינן אסורות אינן מלאכות אלא עד שיסתו וימלאו טהורות: ושבאו עדים שהיא טמאה. ואפילו לאחר שסתתה ולא בדקוה המים אסורה לאיסור עולם לפי שאין המים בודקים באשה שם בה עדים שנטמאת בלאמר ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה דלילא דידע בה הוא שהמים בודקים אבל אינה דידע בה אפילו העדים הם במדינת הים אין המים בודקים: ושבעלה בא עליה בדרך. דסיב אין המים בודקים אותה דכתיב (במדבר ה׳) ונקה האיש מעון. בזמן שהאיש מנוקה מעון אבל בא עליה לאחר שתירה אז והאשה הייתה תבא את עונה. אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקים את אשתו: שני תלמידי חכמים. בידעו להתרות בו: ר"י אומר בעלה נאמן עליה. אם הבעל נאיין על אשתו באיסור חמור אל נדה. לא יהא נאמן באיסור קל אל נאו גרידא ונעמייהו דרבנן *מתוך שאיסור קל הוא תקוף עליה יגריה ואין הלכה כרבי יהודה: ד היו מעלין אותה לב"ד והגדול. דכתיב בסוטה (סב) ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת וכתיב התם (דברים י"ז) ע"פ התורה

אשר יורוך מה להלן בב"ד הגדול אף כאן בב"ד הגדול: ומאיימין עליה. כדי בתורה: הרבה ילדות עושה. וגורם לילדה בתבא לידי קלקול: דברים שאינן כראי לשומען. שאינה רגוה לשמוע אותן הדברים שאומרים לפניה ממעביהן אל לדיקים כגון יהודה

יכין תפארת ישראל יכין

אסורה לבעלה ולתרומה קודם שישקנה. ואם מת בעלה קודם שישקנה, חולצת ולא מתיבמת: ט) לעולם, ואפילו היא בת כהן: י) קודם שסתתה, ואחר קנוי וסתירה: יא) אחר קנוי וסתירה ואפילו מעיד כן רק ע"א, ואפילו סתתה מקודם ולא בדקוה מים. דאין המים בודקין כמים עד טומאה: יב) דאז טוב אין המים בודקין אותה, מדבעל באיסור: יג) מקום דירתן: יד) מודעין להתרות בו כסוילה לבעלה ולריך ב׳ אע"ג דלהתרות בחד סגי. אלא כדי שיעידו שמתיחד עמה ובעלה ולא ישקנה אלעזר. א"ג כיון שנמסעים יחד בשדה לריכין ג׳ מטוס יחוד [כאה"ע כ"ב] : טו) דהרי אפילו באיסור נדה דחמיר נאמן. ולהכגן להרבה מדאיסור קל הוא, חייבינן טפי מיעבור: טז) סנהדרין של ע"א: יז) שתודה ולא לעערך למתוק המגילה עם הסמות: יח) ר"ל כמו שמאיימין על עידי נפשות אלא יהבו להם חגם על ידן, כך מאיימין עליה אלא תחיב בעצמה לבתיה ולמית: יט) ר"ל ויש לך התגלות כשהאלה: כ) מביאין לה דאם מדיקים

כי יהה

דסבקי׳ דבאמר לא תדברי ונסתרה דסדורה לביתה ק׳ לי למה דמבעי בסוגיא דב"ה א׳ עוברת על דת אם רשאי לקיימה והייני ע"ב אף בלא התרו בה סראמרי׳ עלת ת"ש ואלו שב"ד מקנין וכו׳ עברי ב"ד מלתא דדלמא לא נחא ליה לבעל. א"כ מוכח דאפי׳ בלא קינוי והתראה תהא אסורה לבעל. ואי"כ תקשי מסתתינו דאל תיבבי ונסתרה דסותרת לביתה הא בלא קינוי בלל תהסר בנסתרה דעבירה ע"ד דאיסור יחוד דאורייתא ובכל קינוי יסתירה רשתתה ונקרה סדורה אף דס"ס עברה ע"ד בסתרה ל"ל דעוברת ע"ד דאסורה דהיישינן שונתה אבל ע"י בירור שלא ונתה מותרת וכמ"ש הנ"ל ס"ב ה"א מהלי סוטה לענין כתובה אבל מ"ם הבא בלא קינוי דאין מסקנא איתה וליבא בירור תתיר על הסתירה מדין ע"ד. וכן הא דקי"ל בכל דיבתא דאין אוסרים על הירור והא מבעי לן בע"ד אם רשאי לקיימה וצ"ע (אשר ליישב ועי׳ בתשובת רבינו סי׳ קי"ד בענין ע"ד): [אות ה] שם כהרע"ב ד"ה יאם מת כו׳ קודם שישקה חולצת ולא מתיבמת) וצריכה א חולצת או מתיבמת. ודוקא בקינוי וסתירה לחוד אבל בנבעלה ודאי היא וצריכה פטורים לגמרי דטומאה בתיבה בה כעריות (תוס׳ ודרא"ש והרמב"ם). אבל לדעת הראב"ד דאין חילוק בין סוטה ודאי או סוטה ספק דבשניהם היא או צריכה חולצת ולא מתיבמת. ובגי׳ פ"א דיבמות (ד"ב ב׳) אהה׳ דצרת סוטה אסר הסתבר בדצון מדרי באשת ישראל. יבאשת כהן שנאנסה צ"ע אם צריכה חליצה. ובב"ש (סי׳ קע"ג סק"י) תמה דדוקא אונס בכהן הוי ג"כ סוטה כראיתא ביבמות דנ"ה וא"צ חליצה. ואני בעניי לא ידעתי הא בסיגיין אמרי׳ אלא מעתה אשת כהן שנאנסה ויש לו אח הלל לא תייבם ולהב"ש הא בסוטת אף מחליצה דהוי כסוטה דהוי ישראל בדצון. וצע"ג: ולגבי בועל אם אחיו נשא אוחה ולו אשה אחרת ומת לאחר תירוצא דתוס׳ יבמות (ד"ג כ׳) ד"ה לפי אמרי׳ דגבי בועל נמי סוטה כתיב בה כעריות והיא וצרתה סטרים סחליצה אבל לא מסטרא צרת צרתה כיון שלא שייך צרת צרתה לגבי בעל אין לנו להחמיר בסוטה דבועל יותר מסוטה דבעל ולאחר תירוצא שם לגבי בועל לא אמרי׳ סוטה כתיב כעריות כיון דנכתב רק עשה וחולצת ולא מתיבמת: ג [אות ו] תוי׳ם ד"ה ושבאו עדים מסתברא דה"ה לעד אחד וכ׳ כמ"ל דהיינו לענין דינא דסתני׳ דע"א נאמן אפי׳ אחד ששתתה אבל לענין מ"ם הר"ב דאין דמים בודקים באשה שיש בה עדים שנטמאת והו רק כב׳ עדים אבל לא בע"א (ועיין שקר אינו דאיסור יש עדים במ"ה׳ עיין שם): [אות ז] בורר"ב ד"ה רבי יהודה מתוך שאיסור קל הוא. לפ"ז נראה דאם פרסה נדה מיתר לו ל"ל תיירד עמה כיון דאסורה לו ג"כ משום נידה דאיסורו חמיר. אולם כפי מה שהשיבו הכמים לר׳ יוסי דנדה יש ריח לאיסורו לא חקיף יצרו משא"כ בסוטה א"כ בכל ענין אסור להתיחד עמה. ובאמת קשה לי על ר"ל ריליף מקו׳ ולפי דסמקנא ליף ר׳ יהודה מקרא דתביא דאיש את אשתו. אבל עכ"פ בתחלה הדין ר"י מקו׳ סגידה וכן לגי"ם דאמרינן דרבנן השיבו דא סור לא׳ קל בקינוי דא תוס׳ הקשו אהה׳ דאר"י נדה שהיא בכרת בעלה נאמן עליה הא דהיר עריות דאורייתא וסגי"ל דגידה שרי ביחוד. ותירצו דדוקא יחוד דעריות דאין להם היתר דומי׳ דבן עם אמו ע"ש. א"כ דכל עיקרו דנדה דמותר ביחוד הוא רק מהאי טעמא דיש לה היתר א"כ בסוטה דאין היתר אין ראיה מנדה ודמי לשאר עריות. וצע"ו:

יהודה אומר ולא בוש במעשה תמר. ראוכן הודה ולא בוש במעשה בלהה: **ה** שוברת כתובתה. כותבת שובר על כתובתה זניחי ואבדתי כתובתי כדי שלא תוכל לחזור ולתבוע כתובתה ממנו ובמקום שאין כותבין כתובה אלא סומכין על תנאי ב"ד הוא שכותבת שובר אבל במקום שכותבים כתובה *מקרעת כתובתה ואינה כותבת שובר: מעלין אותה לשער המזרח. מעלין ומורידין אותה כדי ליגעה אולי תטרוף דעתה ותודה: שעל פתח שער נקנור. אדם שבמו נקנור שהביא דלתות לאולם פתח מאלכסנדריא של מצרים ונעשו לו נסים ונקרא שער נקנור על שמו כדאמרי' ביומא [לח.]: ששם משקין את הסוטות. דבעינן לפני ה': ומטהרין את הולדות. כדי שיעמדו על גבי קרבנן. וה"ה זכין וזכות הטעונים קרבן: ומטהרין את המצורע. כדכתיב (ויקרא י"ד) והעמיד הכהן המטהר וכו' לפני ה': אותו בבנדיה. בבית הטומאה שלהן: אם נקרעו. אינו חוטם. פרימה גדולה מקריעה שנקרע לקריעה הרבה. לשון אחר פרימה מן הלדדין קריעה באורך: עד שמגלה את לבה. דכתיב (במדבר ה') ופרע את ראש האשה אין לי אלא ראשה גופה מנין ת"ל שאשה א"כ מה ת"ל את ראש מלמד שסותר את שערה: רבי יהודה אומר כו'. שמא תגא זאשה ויתגרו בה פרחי כהונה שראו לבה נאה ושערה נאה ואין הלבה כו"י: **ן** היתה מכוסה בלבנים מבשה בשחורים. ואם היו שחורים יפין לה מבשה בבגדים מכוערים: קטליות. שנקיים במשימים סביב הצואר ומפני שהאשה חונקת עצמה בהם כדי שתראה בעצלת בשר נקראים קטליות: נזמים וטבעות מעבירים במנה. מפרש בגמ' דלא תימא שיאמו לה הנזמים והטבעות אחר שקרבו בגדיה וגלו את לבה שזה יותר גנאי לה כמו שגנאי יותר לאדם

בלבנתי יעוני אב: וכל משפחת בית אביה: **ה** אם אמרה טמאה אני שוברת כתובתה[כב] ויוצאת[כג]. ואם אמרה טהורה אני מעלין אותה לשער המזרח שעל פתח שער נקנור[כד]. ששם משקין את הסוטות ומטהרין את הולדות[כה] ומטהרין את המצורעים[כו]. וכהן אוחז בבגדיה[כז] אם נקרעו נקרעו[כח]. אם נפרמו נפרמו[כט]. עד שהוא מגלה את לבה. וסותר את שערה[ל]. ר' יהודה אומר אם היה לבה נאה. לא היה מגלהו. ואם היה שערה נאה לא היה סותרו[לא]: **ן** היתה מתכסה בלבנים מבשה בשחורים[לב]. היו עליה כלי זהב וקטליאות[לג] נזמים[לד] וטבעות מעבירים

פי' אחר שם ח כאילו אמר לשער המזרח שהוא שער נקנור: שער נקנור. כתב הר"ב כדאמרינן ביומא. פ"ג משנה י' גמ' ופירש"י: ששם משקין את הסוטות. ובמשנה ג' פ"ו דשקלים פירש הר"ב שער הנשים לעמוד על קרבנן הייט בביתר ובידב לו שאר חובות שאינן מחוסרי כפרה: ומטהרין את הולדות. כתב הר"ב כדי שיעמדו על קרבנן כו' גמ'. ופירש"י מפני שלא נתקדש בקדושת עזרה [ועיין בפירש הר"ב משנה ד' פ"ג] עובי חלל אורו שער. מפני המצורעין שמכניסין ידיהן לבהמות ליתן מדם האשם על בוהן ידו ומחוסר כפורים שנכנס לעזרה בטרם. לפיכך לא קדשום שיוכל לעמוד בחלל השער [ביגין עליו הבער בחמה מפני החמה. ובגשמים מפני הגשמים. תוספות פ"ק דיבמות ד' ו'] שאם היה כהן מוליא את דם האשם חוץ לעזרה הרי הוא נפסל ביוצא לפיכך צריך להכניס ידו לתוך חלל העזרה וביאת מקדש ארי רחמנא ע"כ. ומ"ש הר"ב והה"ה זכים וכו'. ותנא חדא מיניהו נקט. גמ': אם נפרמו נפרמו. פירש הר"ב בני פירושים. עוד שלשו לו במסכת מכות פ"ג מי"ב: עד שהוא מגלה את לבה. עיין במ"ג פ"ו דסנהדרין ומ"ש שם בס"ד: רבי יהודה אומר אם היה לבה נאה לא היה מגלהו. אע"ג דגזרת הכתוב הוא. שב ואל תעשה לאו מיעקר הוא כדאיתא פ' האשה רבה [ג.]. תוס': לא היה מגלהו. כתב הר"ב שמא תגא זאשה ויתגרו בה פרחי כהונה. פירש"י פרחי כהונה נקט על שם שהיו מצויין בעזרה יותר מבאר העם. וכתבו התוס' ותימה כיון דלאו חובה לאנשים לראותה יתלו סדין של בוץ ביניה ובין האנשים ויסתור שערה כדאמר קרא ואי מבוש כהן המשקה אותה יהפוך פניו לגד אחר והכי תניא בספרי בהדיא ופרע את ראש האשה סדין של בוץ פורס ביניה לבין העם כהן פונה לאחוריה ופרעה כדי לקיים בה מצות פריעה. ולר"י נמי נעשה כך. וי"ל לר' יהודה אם היו פורסין סדין ביניה לבין האנשים לא היה ניוול כל כך בפני הנשים כמו באנשים שאין אשה בוטה מפני חברותיה ולא יוסרו ע"כ: **ן** נזמים הם הבציעי האף. הרמב"ם. ומלבון הר"ב

*) נפרמו כרש"י ליתא לני מלת לשער נקנור. והדא. אבל גם כמ"ם דטוס דאשון והר הבית הוא סוף הדבור. וגם מלי רש"י זה ישמע בלא גיס כמשנה למלות שעל פתח וכגי' המבני"ל ושי' ש"ב.

יכין — תפארת ישראל — יכין

ביהודה ולאובן שהודו ולא בוטו: בא) ר"ל אף אם בני בית אביה היו שם, גם הם אינן רשאין לשמוע דברים אלו, דמהתמא טולן כמנה [בשטות דל"ש א']: בב) ר"ל שתבת שובר על חוב כתובתה. ואם באותו מקום כותבין כתובה, א"ל שובר, דמקרעת כתובתה: בג) בגט. והיינו באמרה אני טוהרה, כך דינה: בד) לשכת הגזית הוא בנוכח הר הבית, ומשם מורידין אותה לשער המזרח, שהוא שער הראשון, שבתחתית ההר, ומשם מוזרין ומעלין אותה לשער נקנור שהוא שער המזרח הפנימי בין עזרת נשים לעזרת ישראל, והוא שוב בנוכח ההר. וכל זה כדי ליגעה, אולי א"ל זה תודה: בה) ר"ל יולדות ומצורעין כשיטהרו ומקריבין קרבן, שנכנסין לעמוד על קרבנן, עומדים שם מדאינן רשאין לכ"ם לעזרה עדיין קודם שהקריבו קרבנן, ולפיכך לא נתקדש אותו חלל השער. וכ"כ זכין וזכות עומדים שם כשיקרבו קרבנותיהן: בו) שנכנסין להכנס משם בהנות לעזרה, לתת עליהן דם האשם שיקריב, באם יוצא הכהן דם האשם, נפסל ביוצא: בז) בבית הלוחר: בח) ואינו חוטם: בט) פרימה גדול מקריעה. וי"א דקריעה באורך ופרימה ברוחב. וי"א דקריעה בגוף הבגד ופרימה היא הפרת הפר: ל) סותר קליעתן ומגלן אע"ג שעשר באשה ונעשה מבשרה ערוה, אפ"ה כך נאתה תורה, ולרבי יהודה יש כח ביד חכמים לעקור ד"ת בשב ואל"ת [בגמות דפ"ע ב']: לא) דחיישינן שמא הלא זאלה, ויתגרו בה פרחי כהונה אחר כך. ואי"ל יפרסו סדין ביניה לבין אנשים. יש לומר דבפני אנשים התביים ביותר: לב) ואם שחורים נאים לה, יכסיה בבגדים מכוערין: לג) [האלזבאנד]: לד) נזמי האף והאוזן:

ה אם אמרה טמאה אני. שם: ואם אמרה טהורה אני. מ"ו שם הגה נ': ששם משקין כו'. מ"ו. פ"ד מהלי מאכלות אסורות ה"ג: ר. בהרין כו' ומטהרין כו'. מ"ו שם: ובהן אוחז. פ"הלדין פ"ה ע"ח מ"ו. פ"ג מהלי כלים פ"ח כמ"ג ע"ל ל"ז: ר"א אם היה לבה כו'. ירושלמי פ"הלדין פ"ו ה"ז: ן היתה מתכסה כו'. שם. מ"ו שם פ"ד: מעבירין מטנה כו'. ז' פ"ג מ"ו. שם פ"ד כמ"ג שם ל"ז:

שנויי נוסחאות

ה ויוצאת. נד"ג ונמשני"ל ויוצאה: נכי"ק ויוצא (?). לשער המזרח. נכי"ת לשערי המזרח. וכ"ה נכי"ק וכ' שני"ל (ובהם מזרח). (שעל פתח) שער נקנור. נכשני"ל לשערי נקנור ולית: נד"ג ליתא נ"ל שער. (ומטהרין) את המצורעים. נד"ל ואת המצורעין ולית. אותו. נד"ג אותו אותה. אם נקרעו כו'. נד"ג ואם. ואם נפרמו. סו"תרו. נכ"ל מותר: ן מתכסה. נד"ג ונכי"ק ונמשני"ל מכוסה. הין נד"ל ויוזא ולית: ן ד"ק היה וכ"ה נמשני"ל. וקטליאות. נד"ג קטליות כו'; נכי"ק וקטלאיות ונזמים.

תוספת רעק"א

ה [אות ה] הר"ב ד"ה שוברת כתובתה כו' מקרעת כתובתה. ויכול לבוא אותה שתחזיר לו התובה ע"י שמעכב אותה בגט. שמעכב הגט אצלו עד שתחזיר לו הכתובה תוס' (בפשוטו נראה דאם כותבים שובר או במקום שא"כ דכזין אותו ליתן גם. וע' תוס' זבחים ב' ע"ב ד"ה סתם כו'. ואשר דבריהם דאם שניהם מתרצים אין הב"ד כופין ואין רוששין שטא תבעל לו ומהני הפרשה. וע' בת' הרשב"א סי' תת"ב. אמנם נראה דאין ראיה מהבא דיכול לומר אתן לה גט ע"מ שתחזיר לי הגייר דמהני כדאיתא בגיטין דע"ה ע"א שיהיוק הגט בידו ולא יהיה לה ראיה על הגירושין עד שתחזיר לו הכתובה אבל בשתזיר לו הכתובה או בשובר לפ"ד כ"ש א"י לקבל ראייתה וכופין אותו ליתן לה ראיה על הגירושין. אז שהב"ד כותבים לה ראיה שתגרשה ומיירי הכל ברצונו לגרשה ומדוקדק היטב לשון התוס' שמעכב הגט אצלו וכו'). ואולם בסוגיין מוקי הכי לפתני' בסקום שאין כותבין כתובה כדי לדחות שלא יהוכיח דכותבין שובי אבל לפאי דקיי"ל כותבין

דפ"ו דסבת גם תכסיטי לוזקא) בכלל. [ועיין במ"ח פרק י"ח דכלים]: חבל מלרי. כתב הר"ב מפרש בירושלמי לפי שעשתה מעשה מלרים לפי שנאמר בתחלת פרשת עריות (ויקרא י"ח) כמעשה ארץ מלרים וגו' ואע"פ שנאמר כמו כן וכמעשה ארץ כנען וגו' ויקחו חבל שבמדינה. שכל הטיטיוס שנוכל לעשות עושין כדי לגולה ולפיכך עושין חבל שלא מהמדינה ולכך ראוי ליקח יותר חבל מלרי מטעם שעשתה מעשה מלרים ולקמן רפ"ב כפיפה מלרית מפרש הר"ב סל עשוי מלורי הדקל וכו' וכפירש"י שם. אבל רש"י מפרש גם בכאן חבל מלרי עשוי מלורי הדקל וכו' וכ"ה בבבלי פ"ה דעירובין ג"ח תני רב יוסף ג' חבלים הם של מגג ושל גגר ושל פשתן. ומפרש של גגר לסוטה דתנן וכו' ולפיכך נראה דירושלמי כפיפה מלרית דלקמן יש לפרש ג"כ ממלרים. ועל שם שעשתה מעשה מלרית אבל אין לומר דירושלמי נמי ס"ל שעשוי מלורי דקל בין בכפיפה בין בחבל דהשתא המ"מ שמושית ולא פרטית: שלבה גם בה. כשאדם רואה בני ביתו דעתו מתגברת עליו ולא תירא ולא תודה ואינו מבקשים שהודה ולא ימחה שם הקדש על המים. רש"י: ן לפיכך תלקח הירך תחלה. לקלל אותה דכתיב (במדבר ה') בתת ה' את ירכך נופלת ואת בטנך לצבה. רש"י. וכגמ' הא כתיב (שם) ולבתה בטנה ונפלה ירכה. אמר אביי כי לייט. לייט תחלה ירך והדר בטן לייט ומיא כי בדקי כי אורחייהו בדקי. בטן בראשא והדר ירך. בקללה נמי כתיב (שם) לצבות בטן ולנפיל ירך ההיא דמודע לה כתן. דבטן בראשא והדר ירך. שלא להוציא לעז על מים המרים: ח שבשון הלך אחר עיניו. שנאמר (שופטים י"ד) ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני. אינו והכתיב (שם) ואביו ואמו לא ידעו כי מה' היא. כי [אזל] מיהו בתר יראותיה [אזל]. גמ': אבשלום נתנאה בשערו שנאמר (שמואל ב' יד) ובאבשלום לא היה איש יפה וגו' ובגלחו את ראשו וגו'. לפיכך נתלה בשערו. שנאמר (שם יח) ויקרא אבשלום לפני עבדי דוד ואבשלום רוכב על הפרד ויבא הפרד תחת סובך האלה הגדולה ויתחז ראשו באלה ויתלה בין השמים ובין הארץ והפרד אשר תחתיו עבר. גמ': ט וכן לענין הטובה כו'. פירש הר"ב ומיהו יותר וכו' דמדה טובה מרובה כו' דהתם

ממנה כדי לגולה. ואחר כך מביא חבל מצרילה). וקושרו למעלה מדדיהלי). וכל הרוצה לראות. בא לראותלי). חוץ מעבדיה ושפחותיה. מפני שלבה גם בהלח). וכל הנשים מותרות לראותהלט) לראותה. שנאמר (יחזקאל כ"ג) ונוסרו כל הנשיסם) ולא תעשינה כזמתכנה: ן במדה שאדם מודד בה מודדין לו. היא קשטה את עצמה לעבירה המקום גיולהפא). היא גלתה את עצמה לעבירהפב) המקום גלה עליה מג). בירך התחילה בעבירה התחלהפד). ואחר כך הבטן. לפיכך תלקח הירך תחלה. ואחר כך הבטנקה). ושאר כל הגוף לא פלטפו): ח שמשון חלך אחר עיניופז). לפיכך נקרו פלשתים את עיניו. שנאמר (שופטים ט"ז) ויאחזוהו פלשתים. וינקרו את עיניו. אבשלום נתנאה בשערו. לפיכך נתלה בשערו. ולפי שבא על עשר פילגשי אביו. לפיכך נתנו בו עשר לונביותפח) שנאמר (שמואל ב' י"ח) ויסבו עשרה אנשים נושאי כלי יואב. ולפי שנגנב שלשה לבבות לב אביו ולב בית דין ולב ישראלפט) שנאמר (שם ט"ז) ויגנוב אבשלום את לב אנשי ישראל לפיכך נתקעו בו שלשה שבטיסנ). שנאמר (שם י"ח) ויקח שלשה שבטים בכפו ויתקעם בלב אבשלום: ט וכן לענין הטובהנא) מרים המתינה למשה שעה אחת שנאמר (שמות א') ותתצב

לאדם ערום שילך במנעלים ברגליו מלילך יחף. קמ"ל דלא: חבל מצרי. מפרש בירושלמי לפי שעשתה מעשה מלרים. ואם אמר חבלים: וקושרו למעלה מדדיה. שלא יפלו בגדיה ותשאר ערומה: וכל הרוצה לראות יבא ויראה. ודוקא באנשים רשות ואינו חובה אבל בנשים חובה על כל הנשים המצויות שם לבא ולראות. כדכתיב ומוסרו [כל] הנשים. ונשים מותרות לראותה. הי בין לראותה. הכי מפרש לה בגמ': ן המקום גיולה. שמגלה כהן את ראשה וסותר את שערה וקורע את בגדיה: היא גלתה את עצמה. יצאה בפרצת דרכים וגלתה עצמה לגופה: המקום גלה עליה. שכהן מעמידה על שער נקור ומראה קלונה לכל: בירך התחילה בעבירה תחלה. בדרך תמיד הירך נראה תחלה בקרוב בשר: ושאר כל הגוף לא פלט. שאר אברי גופה אינם פלטים מן החולי ואע"פ שלא הוזכרו במקרא. אלא בטן וירך: ח לונביאות. חניחות: לב אביו. אמר לו לאבשלום לאביו כתוב לי שילכו עמי בנים אים שאבחר מכל ישראל. כתב לו. והיה מראה מותמו של אביו לבנים. והולכים אחריו. לבנים אחרים והולכים אחריו עד שבנים מאתים אים. כולן ראשי סנהדראות. הרי בנגב לב אביו. ולב ב"ד ונב כל ישראל. דכתיב ויגנוב אבשלום את לב אנשי ישראל: ם וכן לענין הטובה. נותנים לו נאדם שכר מעין הטובה שעשה. ומיהו יותר ממה שעשה משתלם. דמדה טובה מרובה

בתשלומין ממדת פורענות:

ואח"כ מביא חבל כו'. פירוש כ"ח פ"ח פ"ו. סם הוכל הרוצה כו'. פ"ו. סם ה"ה: חוץ מעבדיה. פ"ו. סם ה"ו: וכל הנשים מותרות כו'. פ"ו. סם ה"ה: ן במדה שאדם מודד ו"ל. ה' פ"ב מגילה י"ב פ"ב מ' פנהדרין ג' פ"ח: ח שמשון הלך כו'. פ"ב. ט וכן לענין הטובה. סם:

שנויי נוסחאות

בא לראות. בד"נ ובכ"ק ובמכני"ר בא וראה; בכי"מ יבא ויראה ועי' בגמ"מ ובגמ': ן קשטה. במכני"ר קישטה. המקום. בכי"ק ובמכני"ר והמקום וכן בסמוך. (היא) גלתה. בד"נ ליתא; במכני"ר. גילתה. (לעבירה). במכני"ר ליתא. בירך. במכני"ר הירך ובפי"ז ל"ל סם התחיל בל"ז כמ"ם סם אח"כ ילקה; בכי"ק ירך. לעבירה.. תלקה. הבטן. בד"נ בבטן. תלקה. במכני"ר ילקה. פלט; בד"נ פלים. ח נקרו. בכי"ק ובמכני"ר ניקרו. (שנאמר ויאחזוהו כו'). בכי"ק ובמכני"ר ליתא וכן ליתא בכי"מ. נתנאה בשערו. בכי"ק ובמכני"ר נתנוה.. וכ"ה בגמ' סם. (הוא מלכון נאה, נאוה). נתנו בו. במכני"ר ניתנו.. לונביות. בכי"ק לנוכיות; בכי"ק לנביות; בז"נ סביות(?) ובדוחק מוכל לאמר כי הטוה על הסבוב אשר סבבו אותו י' אנשים כמ"ש ויסבו וגו'. והנכון כמוס' הירוש' ושי' עיין הבלה. י' אנשים. בכתוב נערים ובכ"ק בד"נ ובמכני"ר כלי יואב ולפי. וכ"ה ב. בכ"ב ובמכני"ר ובמס' דפו"ן בד"נ כלי יואב ויכו את אבשלום ויסיתוהו. לבבות. בכי"ק ובמכני"ר ובי"ר לנבות ונבות וכ"ה בהוספתא פ"ג. ולב ישראל. בד"נ ובכי"ק ולב אנשי ישראל. (שנאמר ויגנוב אבשלום את לב אנשי ישראל). בי"מ ליתא ו"ן מתקה המרים מ"מ בכי"ק וכתב כי מלא לו טעות. ואולי ליתא לא הבנתה הרשב"ם הלוות מן הכרוב לתפלות הקודמים דגרי' ובני' במקום לכן ל"ל זה כי יותר ושעות. ל"ל ועי' בפי' הרמב"ם. ויגנוב ל"ל ויגנב וכ"ה בקרא וכ"ה בכי"ק ובמכנ"ר ד' ראם. בלב אבשלום. בד"נ ובכי"ק בלב אבשלום עודנו חי בלב האלה; בכי"ק נאה הנגא שבגב.. והוא נכון ע"פ סדר הכתובים:

תוספת חדשים

ח בפשוטה עימעון כו' אבשלום כו' ולפי בגנב ג' לנבות כו' ע"כ. ג"ע דוה הוי קודם בייעשה גם תשלומין הי' קודם ולעה לוחרו התחל ולפסר קש"ל דה"ל כיון שהגבית לוחר לדוד ביבות לו זה הטוים הי' אלא ישנם אבשלום עליו כמו שהאיר בזה הרש"ק (מהרש"ם ז"ל):

שנויי נוסחאות

בא לראות. בד"נ ובכי"ק ובמכני"ר בא וראה; בכי"מ יבא ויראה ועי' בגמ"מ ובגמ': ן קשטה. במכני"ר קישטה. המקום. בכי"ק ובמכני"ר והמקום וכן בסמוך. (היא) גלתה. בד"נ ליתא; במכני"ר. גילתה. (לעבירה). במכני"ר ליתא. בירך. במכני"ר הירך ובפי"ז ל"ל סם התחיל בל"ז כמ"ם סם אח"כ ילקה; בכי"ק ירך. לעבירה.. תלקה. הבטן. בד"נ בבטן. תלקה. במכני"ר ילקה. פלט; בד"נ פלים. ח נקרו. בכי"ק ובמכני"ר ניקרו. (שנאמר ויאחזוהו כו'). בכי"ק ובמכני"ר ליתא וכן ליתא בכי"מ. נתנאה בשערו. בכי"ק ובמכני"ר נתנוה.. וכ"ה בגמ' סם. (הוא מלכון נאה, נאוה). נתנו בו. במכני"ר ניתנו.. לונביות. בכי"ק לנוכיות; בכי"ק לנביות; בז"נ סביות(?) ובדוחק מוכל לאמר כי הטוה על הסבוב אשר סבבו אותו י' אנשים כמ"ש ויסבו וגו'. והנכון כמוס' הירוש' ושי' עיין הבלה. י' אנשים. בכתוב נערים ובכ"ק בד"נ ובמכני"ר כלי יואב ולפי. וכ"ה ב. בכ"ב ובמכני"ר ובמס' דפו"ן בד"נ כלי יואב ויכו את אבשלום ויסיתוהו. לבבות. בכי"ק ובמכני"ר ובי"ר לנבות ונבות וכ"ה בהוספתא פ"ג. ולב ישראל. בד"נ ובכי"ק ולב אנשי ישראל. (שנאמר ויגנוב אבשלום את לב אנשי ישראל). בי"מ ליתא ו"ן מתקה המרים מ"מ בכי"ק וכתב כי מלא לו טעות. ואולי ליתא לא הבנתה הרשב"ם הלוות מן הכרוב לתפלות הקודמים דגרי' ובני' במקום לכן ל"ל זה כי יותר ושעות. ל"ל ועי' בפי' הרמב"ם. ויגנוב ל"ל ויגנב וכ"ה בקרא וכ"ה בכי"ק ובמכנ"ר ד' ראם. בלב אבשלום. בד"נ ובכי"ק בלב אבשלום עודנו חי בלב האלה; בכי"ק נאה הנגא שבגב.. והוא נכון ע"פ סדר הכתובים:

תוספת חדשים

ח בפשוטה עימעון כו' אבשלום כו' ולפי בגנב ג' לנבות כו' ע"כ. ג"ע דוה הוי קודם בייעשה גם תשלומין הי' קודם ולעה לוחרו התחל ולפסר קש"ל דה"ל כיון שהגבית לוחר לדוד ביבות לו זה הטוים הי' אלא ישנם אבשלום עליו כמו שהאיר בזה הרש"ק (מהרש"ם ז"ל):

לה) מדעשתה מעשה מלרים הטעופים בזעות. ובאין חבל מלרי בגמלא, יקח חבל אחר: לו) שלא יפלו בגדיה שנקרעו, והשאר ערומה: לו) באנשים רשות, ובנשים חובה לראותה: לה) בהיות עליהן, והתביים מלהודות לפניהן, והרי אמו רוצים שתודה ולא ימחה שם הקודש: לט) לבן התראה הוא, וכ"ל מוזהרות, ובש"ם קאמר הייבות: *)(ב) כ"ל לבן התראה. וה"ק בש"ם תני חייבים לראותה): מא) כמשנה ו': מב) ולא נאמרה בנביאה כדרך נשים הלעוות: מג) שמראה קלונה ברבים: מד) בפיסוק רגלים: מה) דייב תחלה ירך ואח"כ בטן, דכתיב ירכך נפלת ובטנך לבה. מיהו מים דרך בילתן בודקין תחלה בטן ואח"כ ירך: מו) לף שלא נזכר בכתוב: מז) בגלגל כי היא ישרה בעיני: מח) [נאגלגן]: מט) שאמר לאביו ביחן לו כתב שילכו עמו בנים אים שיבחר. והראה הכתב הוא לבנים וחזר והראהו לב', עד שהלכו אתו ר' ראשי סנהדראות. וכולן לא ידעו למה הולכים עמו. הרי שנגב לב אביו ולב ב"ד. אולם גם לב ישראל, דכתיב ויהי בקרוב אים אליו וגו' ויאמר מי ישימני שופט וגו': נ) [דהלכע]: נא) ג"כ משתלם מדה כנגד מדה. אבל מדה טובה

*) דברים אלו מוסבים ג"כ על אלה מוהרות שבמשנה ולא על לבן הייקרא כי בודכם בעשות הייבן מ' וכ"ה בהתפא"י מהד"ק שמשם בדאמינ. ובהבדולא בתרא תהן הלבון בכאות ל"ע. ובמת להעניר בקולים על דברין בב ות מ'. ודבריהו שני הדברים אלא ערוך:

תוספות רעק"א

שובר בס"ש הר"ב בפרק בתרא דב"ב ס"ו א"כ משתינו גם במקום שכותבין כתובה. וצ"ע על הר"ב בזה:

חדא שעתא. *הכא ז' יומי. גמ'. וכתבו התוס' [י"ח] ות"ת הא מנינו מדת פורענות גדולה ממדה טובה. דכתיב (דברים נג) איכה ירדוף אחד אלף ושנים ינוסו רבבה נגד מדת פורענות. ונגד מדה טובה כתיב (ויקרא כו) ורדפו מכם חמשה מאה. וי"ל דעדיין נגד מדת פורענות מיירי רדיפה ולא הריגה. אבל הכא דכתיב ורדפו מכם חמשה סיפא דקרא ונפלו אויביכם לפניכם לחרב. מספר היסר. אבל קשיא לרבי. והא במרגלים נפרע מהם יום לבנה יום לבנה. ת"כ היתה מרובה מדת פורענות ממדה טובה של מרים. עכ"ל. ולי נראה דל"ק ולא מידי במפני מדת טובה הוצרך הפורענות להתאחר כל כך כמו שפירש"י בפירוש החומש כדי שלא ימות אחד מהם פחות מכן שנים ר"ו'. והדע שזו מלד מדת טובה היא מדתגן במ"ה [ס ג] רבי אומר הזכות תולה כו'. אלא מתנוגה כו' ולרב ששת בגמ' דלעיל ד' ו' לרבנן גמי מתנוגה. וכ"פ הרמב"ם בפ"ג מה' סוטה ס"מ דאע"פ שמתנוגה וחייס חיי לגר הן אפ"ה זכותה גרמה לה זה. ברוח היו חוטי דעת ספרי שהעתיק רש"י בפי' פ' בהעלותך

אחותו מרחוק. לפיכך נתעכבו לה ישראל שבעה ימים במדבר. שנאמר (במדבר י"ג) והעם לא נסע עד האסף מרים. יוסף זכה לקבור את אביו ואין בארון גדול ממנו. שנאמר (בראשית נ) ויעל יוסף לקבור את אביו ויעל עמו גם רכב גם פרשים. מי לנו גדול מיוסף. שלא נתעסק בו אלא משה. משה זכה בעצמות יוסף. ואין בישראל גדול ממנו. שנאמר (שמות י"ג) ויקח משה את עצמות יוסף עמו. מי גדול ממשה שלא נתעסק בו אלא המקום. שנאמר (דברים ל"ד) ויקבור אותו בגיא. לא על משה בלבד אמרו. אלא על כל הצדיקים שנאמר (ישעיה נ"ח) והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך:

(במדבר יח) עד חדש ימים ז' בכסרים שמתמנין על מזוטיהן ואח"כ נשמתן יולאה וברשעים הוא אומר (שם) הנשר עודנו בין שניהם: ואין באחיו גדול ממנו. בהיה מלך הרי מדה במדד שנקבר אביו בגדולים וכו במדה מדדו לו שנקבר הוא בגדולים. רש"י: מי לנו גדול מיוסף. מי לנו לפנין כבוד קבורה לקבור בגדולים גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה בהוא גדול מישראל ואין בישראל גדול ממנו ח)מדה במדד לקבור (נבי) [אח] יוסף ע"י גדול ג וכה מדדו לו שאין גדול בכבודו קבור ממשה שלא נתעסק בו אלא הקב"ה. רש"י: ["ולא על משה בלבד אמרו אלא על כל הצדיקים שנא' והלך לפניך וגו'. ומ"מ בהא עדיף מרע"ה שעמו לא נתעסק אלא המקום ב"ה משא"כ בשאר הצדיקים שכבוד ה' יאספם ופכ"ז מתעסקים בו בני אדם כדרך כל אחרן וכמאמרי הפסוקים בקבורת הצדיקים בקלתם ג)מיקמי שהתעסק עמהם ויסיה פי' לא על משה בלבד אמרו היינו שהמקום ב"ה ההעסק בקבורתו ולא בכל מה שנא' במשה דהיינו שלא התעסק עמו אלא המקום ב"ה בזה ודאי שאמרו על משה בלבד נ"ל]:

ח) כרש"י שנמדה. ג) כרש"י בס. ג) כ"ס כדי"ק וכדי"ת הגיהו דמוכח שהתעסקו אלא עוכן.

מ מרחוק. נכי"ק מרחוק לדעה מה יעשה לו. ישראל. נד"ל ונמשכי"ל כל ישראל. שבעה ימים. נכי"ק שבעת. לקבור את אביו. נכי"מ בעצמות אביו(ז).(שנא' ויעל יוסף כו' גם פרשים). נמשכי"ל ליתא; נד"ל ויעל יוסף לקבור את אביו ויעלו אותו כל עבדי פרעה וכל זקני ארץ מצרים וגו' וסוף הפסוק הוא ראיה על גדולתו; נכי"ק ויעל יוסף לקבור את אביו וגו' ויעל עמו גם רכב גם פרשים וגו'.(משה זכה בעצמות יוסף). נכי"מ ליתא. וכן ליתא גם נד"ל (וכם ליתא גם ואין בישראל גדול ממנו). מי גדול. נד"ל מי לנו גדול. וכ"ה נכי"ק (וכם וגו' מי..) אלא המקום. נכי"מ..הב"ה. בגיא. נד"ל ונמשכי"ל בגיא מול בית פעור; נכי"ק בגיא וגו'. (לא על משה בלבד). נמשב ב ולא..; נכי"מ ליתא בע"ם. עלכל הצדיקים.נמשכי"ל בכל הצדיקים; נכי"ק על כל הצדיקים שהמקום מאסמן שנא'.בבוד ח'. וכ"ה נק:לן; נד"ל ונמשכי"ל ובבוד ח':

תוספת חדשים

מ בתוי"ם ד"ה וכן כו' וכתבו סתוס' כו'. וי"ל כו'. וקשה דכתיבנ דף ו' פ"ב ליתא כל השסק כתוכה אפילו יום א' בשבה וכן לענין עסק כל בשבה וכן לענין שרפנות דכתיב במסכת סימים אבר תרתם לא תלבן יום לבנה כו' ס"מ דלא מרובה טובה ושוד הא כאן לא מי מדת טובה מרובה גם מהרש"ל הקשה כאן על רי"ל מוסי ע"ם ול"ל לתרץ הכל דגני טובם משלם בעולם הזה הכל משא"כ גני טובה דמשלם בעולם"ו רק הפירות והקרן קיימת לעולם הבא דשכר מצות בהלו עלמא ליכא כדאי' בקדושין, ושבועות זרה דף ג'ע"ב: (ממוכרש"ח ז"ל).

פרק ב **א כפיפה** מגרית. עמ"ם בפרק דלעיל מ"ו: היה מביא את מנחתה וכו .עיין פ' דלעיל מ"ה מ"ם בכסם התוס' ובחבור הרמב"ם מבנה גם סדר המשנה שהקדים משביע וכותב. להבאת פייל ונתינת מים ועפר ואח"כ כתב אחיזת בגדיה וסתירת בערה ואח"כ מביא מנחה כו' ול"ע. והכ"מ לא העיר אלא בשיטי סדר אחיזה וסתירה ונתן מעם מן הירוש' ועמ"ם במ"נ: ונותנה על ידיה. כן הוא בס"א. וכן

ר"ע מברטנורה

פרק ב **א היה** מביא.הכמל: את מנחתה. דכתיב (במדבר ה)והביא את קרבנה: בכפיפה מגרית

פרק ב **א היה**[יא] מביא את מנחתה בתוך כפיפה מצרית[ב]. ונותנה

פ"ב **א** היה מביא אי"ב, יל"ד ע"ח. יי' פ"ג מהל' פוסה פי"ב פ"א ה' ג':

שנויי נוסחאות

פ"ב **א** (את מנחתה. נד"ל ליתא. (בתוך) כפיפה. נד"ל ונמשכי"ל בכפיפה וליתא; נכי"ק בקפיפה (וכן כסמוך) וליתא.

תוספת חדשים

פ"ב **א** במשנה היה מביא את מנחתה כתבו התוס' לא ידענא למה שינה הסנא הכדר ולא סדר הסנא

מרובה על מדת פרענות [ואפ"ג דכתובה כ' ורדפו מכם ה' ק', וק' דכתה ירדופו, ובפרענות כ' איכה ירדוף א' אלף וכ' רבבה ירדופו. תירץ בתוס' דפכ"פ לא כ' בפרענות שיפלו לחרב, דכתיב בכתובה ונפלו אויביכם לפניכם לחרב. ולא כתיב דפתי בזה, דזכי אומת הכדיפה בעלמה אינם פרענות, שיתיכלו אלף מלפני א'. ומלבד זה הקשו עוד שברי מרגלים היו משלמין יום לבנה, שהא מרובה מתשלומי מרים שהמתינם למשרע"ם שפה א' ביאור והמתינו לה ז' ימים. וכתי"ע תירץ דהא דשלמו דור המדבר יום לבנה, זה היה לעובתם, כדי שלא ימות א' מהן בפחות מה' שנה ולפי"ד מ"ש הז"ל

ראשון לציון

מ תוי"ם ד"ה וכן לענין הכתובה כו'. אבל קשיא לרבי והא במרגלים כו' בב"ם דשם פ"ם דמיין שלפי ליתא כו' בד"ם מרים כו' ע"ם אמנם דע דבתכמ"ל שהיה לפני התוי"ע אבל קשיא כו' בדבור א' לרעל מיל בד"ה ולשולם כו' יעלם יפה עפ מנוסחא אחר קשיא עיין שם:

פ"ב א) הכמל: ב) כל הנשוי מנשי הדקל. הדע הסדר הסוטה כך הוא. אם קינא לה בעלה ונסתרה, מעלה הכמל את המנחה

דיה מביא פרק ב סוטה

על ידיה. כדי ליגעה). כל המנחות תחלתן וסופן בכלי שרת). וזו תחלתה בכפיפה מצרית. וסופה בכלי שרת. כל המנחות טעונות שמן ולבונה. וזו אינה טעונה לא שמן ולא לבונה). כל המנחות באות מן החטין. וזו באה מן השעורין. מנחת העומר אף על פי שבאה מן השעורין. היא היתה באה גרש) וזו באה קמח). רבן גמליאל

וכן העתיק הרמב"ם וכן כתיב (פס ז') ונתן על כפיה: כדי ליגעה. [*שהרי היתה נתונה על ידיה עד גמר כל הסדר ל' התוס'] וכתב הר"ב כתודה כו' ולמ"ד שבתחלה וכו'. והיינו ת"ק דר"ש דמשנה ב' פ"ג. ואע"ג דר"ש דרש טעמא דקרא [בספ"ט דב"מ] הכא שאני דאיכא טעמא לדרוש טעמא דהתם דנפקא לן מידי דקרא סתמא כתיב וכולל ואם דורשין טעמא הואיל ומעם בשביל כך אינו דוקא כמו התם בלא תחבול בגד אלמנה וכו'. תוס'. עיין מ"ה פ"ב דיבמות. ומ"ש הר"ב כדי שתודה ולא תמות מיתה מנוולת שאע"פ שנמחקה המגלה אם אמרה טמאה אני אינה שותה במשנה ג' פ"ג. ופירש הר"ב לפי שזו בחוקה ועומדת היא ואין המים אלא לברר הספק. ע"כ. ומיגעין אותה לאת מן הספק כדי שלא תמות מיתה מנוולת. והקשו בתוס' דהא נמחקה המגלה ואמרה אינו שותה מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחה [כדתנן במשנה ג' פ"ג] ותירצו דההוא כמאן דאמר מקריב מנחתה ואח"כ שותה. דבבר נקרבה. עכ"ד. ותימה דהא במ"ב פ"ג מפרשינן נמי למאן דאמר היה מבקה ואח"כ מקריב מנחתה דהשקה בתרא לאשמועינן הא דמערערין כו'. לכך נ"ל דקושייתם לאו קושיא היא. דלא אמרו מערערין אלא לאומרת אינו שותה דלאו כל כמינה שלאחר שנמחק המגלה אינה שותה בספק. אבל אמו מיגעין אותה שתודה ותאמר טמאה אני. ואז לא איכפת לן במחיקת המגלה שהאומרת טמאה אני לאחר שנמחקה המגלה אינה שותה כלום ודוק במ"ג פרק דלקמן ומה שהכתוב אם בס"ד. ["דבר יתא דפ"ק מאי מין עליה שתשתה. ובאמת דמינה מקשים התו' דלעיל ולא ממערערין אלא דהיא גופה הא קשיא אמתניתין דלקמן דמערערין. ולרך לומר דאמרינן לה דברים של תנחומים ואם לא תועיל מערערין וכו' והכל בכלל האומרת אינו שותה אלא שהתוס' ניחא להו להקשות מכדי שתשתה. אבל מ"מ מתורץ שפיר כדפרישית] ונתקיים הכל שכשעומדת בדבורה ואומרת טהורה אני ואשתה מיגעין אותה שתודה ולא תשתה. ואם לא תודה אלא שאומרת אינו שותה הוא שמערערין אותה. ולדברי הר"ב אין היגיעה אלא עד שתשתה: אבל רש"י פירש כל זמן שלא הקרבה מנחתה אינה נבדקת. דכתיב (במדבר ה') מזכרת עון [עיין בפירוש הר"ב דמ"ד] ואע"פ שנשתה מניחין אותה בידה כדי ליגעה ותודה ולא תמות מיתה מנוולת: [*כל המנחות טעונות שמן וכו'. כתב הר"ב וכן הא דתנינן כל המנחות באות חטין. קשה דהא מנחת העומר כו'. תמיה לי דמאי קושיא ומשנתינו היא גופה מקשה והיא גופה מתרלה והא"נ לא מקשינן בסוגיא כלל. אלא לפי שבדברי התרלן איתא נמי מנחת העומר כו' הכניס הר"ב להקושיא דהעומר ג"כ עם הקושיא דמנחת חוטא שלא נזכרה במשנתינו. ויש עוד תריכות לשון בדברי הר"ב שמ"ש ואותן שאינן טעונות שמן ולבונה. ליתא בדברי התרלן. אלא הכי קאמר כל המנחות טעונות שמן ולבונה ובאות מן החיטין ובאות סולת מנחת חוטא כו'. אלא שהר"ב הכניס לפירוש רש"י בתוך הדברים. וכזה קיצר קצת. וז"ל רש"י כרוך ותני הכי. כל המנחות טעונות שמן ולבונה ובאות חטין כלומר ושאינן טעונות באות מיהת חטין ובאות סולת כלומר חדא מהני מעליותא אית בהו. כיצד מנחת חוטא אע"פ כו'. עכ"ל: מנחת העומר כו' מן השעורים. כמו שקבלו חז"ל כמ"ש רפ"י דמנחות. ע"ש]: גרש. דכתיב (ויקרא ב') גרש כרמל תקריב מנחת בכוריך. ובמסכת מנחות [פ"ח ע"ב] אמרינן במנחת העומר הכתוב מדבר. רש"י. ומ"ש הר"ב ומטופה בי"ג נפה כדתנן התם במ"ו פ"ו: רבן גמליאל אומר כשם כו'. דשמעיה ליה לר"מ דקאמר היא האכילתו מעדני

*) בר"ב ד"ל ומן הכך והתי"ע תקן כלאיו ובשאיות התדשים הגיהו מלת הכך ע"פ פירש"י.

יכין תפארת ישראל יכין

מצרית. סל עשוי מלורי הדקל[מן]*) הרך הגדלים סביבות הדקל: כדי ליגעה. כתודה ולא ימחה הכס על המים. ולמ"ד שבתחלה היה מבקה אותה ואח"כ מביא מנחתה אינו"פ שנמחקה המגילה אם אמרה טמאה אני אינה שותה: תחלתן וסופן בכלי שרת. לאו בכלי שרת ממש קאמר שאין אדם מביא מנחתו מתוך ביתו בכלי שרת אלא בקלתות של כסף ושל זהב שהם ראוים לכלי שרת. וזו בכפיפה מצרית שאין ראוי לעשות ממנה כלי שרת דדמי להקריבהו גא לפתחך (מלאכי א): כל המנחות טעונות שמן ולבונה. בגמ' פריך והא איכא מנחת חוטא דכתיב בה (ויקרא ה) לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה. וכן הא דתנינן כל המנחות באות חטים קשה דהא מנחת העומר באה מן השעורים. ומתרץ בגמ' לא היתני מילתא באנפי נפשיה אלא כרוך ותני והכי קאמר כל המנחות טעונות שמן ולבונה ואותן שאינם טעונות שמן ולבונה באות מן החיטין ובאות סולת מנחת חוטא אע"פ שאינה טעונה שמן ולבונה באה חיטין ובאה סולת. מנחת העומר אע"פ שבאה מן השעורין טעונה שמן ולבונה. ובאה גרש. וזו אינה טעונה שמן ולבונה ובאה מן השעורים ובאה קמח: גרש. מבורר ומטופה בשלש עשרה נפה כעין סולת בהעים: קמח. הכל

מעדני

לגל המנחות טעונות מ' וזו ט' מ"ר ב"ג מהל' מעשה הקרבנות ה"ז ופ"ב מהל' פיגול פ"ג: כל המנחות באות מן חטין. מ"ר. ירושלמי תנא פ"ח ר"ח. ת"ר פ"ב הלכ' כיפה ה"ל ופ"ב מהל' בפ"ק ה"ב: בגרש דעומר. מ"ר פ"ז מהל' פסולין המוקדשין ה"ח:

שנויי נוסחאות

על ידיה כ"ס נד"נ וכ"ק וב"ב"ל. מ"ב ומ"מ ד' ביוא ווינ"ל ס"ה ידה. כל המנחות באות. נכ"ל וכל. באה מן השעורין. נד"נ וכ"ק ונ' מנ"ל אינה באה אלא מן השעורין שבאה. נד"נ וכ"ק ונ' מנ"ל שהיא באה. היא (היתר) באה. נמ"ב"ל ליתא. באה קמח. נד"נ וכ"ק ונמ"ב"ל היתה באה.

תוספות הרשים

התנא דוקא לו סדר הפרשה ע"כ ושו' כתוס' לקמן דל"ו ע"ב ד"ה דכתיב וכו' דכתבו בסדר הפרשה עיקר יע"ש: (ס"ח): ברע"ב ד"ה תחלתן כו' וזו בכפיפה מצרית כאין כאלו וכו' דדמי להקריבהו וכו' ולרבי הקי"ל כוותיה אף בחטוטין שבול משוס דהוי כלי עץ. (פר"ה).

לקוטים

פ"ב א ברע"ב ד"ה כדי וכו' ולמ"ד וכו' עד לאינו שותה כו' הו' ז"ל דלר"ם דסל כיס' כ' פ"ג מקריב מנחתה והא"כ מבקה מ"ם דהכא נותן הכפיפה בידה ואיתה מחוקה בידה עד שעת הקרבת הקרבן ומסיר כדי ליגעה כיון דעדיין לא נמחקה המגלה כדי שלא ימחה אבל לת"ק דהתם דס"ל מבקה ואח"כ מקריב מנחתה מ"מ לוכר שמיגעינן אותה להניחה בידה עד הקרבה דבהיא שעתא בבר הקום ומאי דהוה הוה אלא דמ"מ מיגעינן אותה עד הבקה ולפי' אחר שנמחקה היגיעה אעפ"י שבבר נמחקה מגילה אם אינה טמאה אני אינה שותה ע"ז קא מפרש התו"ע דלדברי הר"ב אין היגיעה אלא עד שתשתה כלו' לת"ק דכוותיה קי"ל אבל לרש"י אין הפרש ולת"ק נמי ממתה בידה עד שעת הקרבה דיכון שעד שבקובה מנחתה אינה נבדקת שפיר שייך ליגעה אפי' אחר שנשתה. ומ"ש הר"ב ולמ"ד שבתחלה היה מבקה ראותה ואח"כ מביא מנחתה אין הכוונה ש"ח"כ נותן הכפיפה על ידה דאלא הכתיבה מוקדם היתה אלא ר"ל שאח"כ מקריב מנחתה דהכי הא כ"ם דלקמן לת"ק ושכוע הוא. (ס"ל):

הלכה לנשכת הגזית, ומשם מורידין אותה לשער המזרח, ומשם חוזרין ומעלין אותה לשער נקנור. ואז מביא הבעל המנחה, והכהן מביא כלי חרס ונותן להוכו חלי לוג ממי הכיור, ונותן בו העפר. והאשה העומדת בשער נקנור, הכהן אוחז בבגדיה כנגד בית לוחרה וקורען עד שמגלה לבה, וסותר שערה, וקושר חבל מלרי למעלה מדדיה, ונותן הכהן המנחה על ידיה. והכהן לוקח מים המרים ונותן בהם לעצה, ומשביעה, אם לא שכב וגו', והאשה עונה אמן אמן. ואח"כ כותב הכהן את המגלה, ומוחקה אל המים המרים, ומשקה אותן לאשה. ואח"כ נוטל הכהן המנחה מתוך הכפיפה בבגדי האשה, ונותן את המנחה לכלי שרת, ומניף ומניף, ונוטל קומץ ממנה ומקטיר, וכל זה אינו אלא כסדר שנזכר במשנה, רק כסדר שכתוב בתורה. וכך היה עובה [עתו' כאן, ותו' לעיל ד"ז ד"ה דכתיב. ודברי

ברמב"ם תמוהין שכ' דלא כסדר המשנה ולא כסדר שבקרא]: ג) ר"ל שהכל עם המנחה היה נתון על ידיה עד אחר ששתתה, כדי שתתיגע, אולי עי"ז תודה: ד) לאו דוקא, אלא כל המנחות מביאן אותן הבעלים בכלי כסף או זהב הראוי לכלי שרת, ומשם מפנה אותה הכהן לכלי שרת: ה) ואע"ג דמנחת חוטא [דהיינו מנחה שבא על חטא, מטחת שאכל קודש או נכנס למקדש או בשבע לשקר שבועת עדות או בעוי, שכל אלו מביאין מנחה בדלי דלות], נ"כ כתיב גבה לא ישים עליה שמן ולבונה. ה"ק, המנחות טעונות לבה"פ הדא. דמנחת חוטא לריכה עכ"פ להיות סולת חיטין. ומנחת העומר שבא מקמח שעורים, לריך עכ"פ שמן ולבונה. משא"כ מנחת סוטה באה משעורים ובלא שמן ולבונה: ו) [גראב געמאהלען]. כדי דכשיתגפה אח"כ בי"ג נפות, יוליא רק הזותר מבורר יפה: ז) הכל מעורב כמו שנתן

שהקריב

הכל מעורב כמו שנעמן: **ב** היה מביא. הכהן: פיילי. פיס בלשון יוני: מן הכיור. דכתיב (במדבר ה') מים קדושים ואין קדושים אלא שנתקדשו בכלי: כשם שמטעם. ר' יהודה. בכתב המגילה לקמן במתני' כך ממעט כאן במים. ואין הלכה כרבי יהודה: מקום היה שם. ניכר מתוך שאר רצפת ההיכל: וטבעת קבועה בה. לאוחזה בטבעתה ולהגביהה משאר הרצפה שהיא כולה בלבני שיש: כדי שיראה. לריך שיהא בה שיעור שיהא נראה וניכר על פני המים: ונתן אל המים. מדלא כתיב ונתן במים. אלא אל המים. משמע שלא יהא נבלע בתוכן: **ג** מאם לא שכב איש אותך וגו'. הנקי. שהן קללות הבאות מחמת ברכות דמשמע הא אם שכב לא תנקי: ואינו כותב והשביע הכהן את האשה וגו'. שאין זה אלא מנוה על הכהן להשביעה: ולא היה כותב ואמרה האשה אמן אמן. שאינו אלא קבלה שהאשה מקבלת עליה האלות וליף לה מדכתיב האלות האלה האלות לרבות קללות הבאות מחמת ברכות. האלה למשעי [לוותות ו] קבלות: ר' יוסי אומר אינו מפסיק. מהתחיל אם לא שכב אם אותך עד אמן אמן. וכותב לוותות דוהשביע הכהן את האשה וקבלות דואמרה האשה אמן אמן. דדרים את לרבות לוותות וקבלות: רבי יהודה אומר כל עצמו אינו כותב. כלומר היה אומר בעצמו בלא לכתוב אלא אלות בלבד. ולא קללות הבאות מחמת ברכות ולא לוותות ולא קבלות דדרים האלות ולא קללות הבאות

מעדני טוגס לפיכך קרבנה מאכל בהמה ח"ל בהיגת עשירה. עניה מאי איכא למימר. אלא כסם כו'. גמ'. והייט [דתנן] רג"א בלשון דפליג. ועיין בפ"ג דבכורים [מ"ו]: מעשה בהמה. שהפקירה עצמה להמשמש למי שאינו בן זוגה. רש"י: **ב** חדשה. תנא פיילי של חרס חדשה. דברי רבי ישמעאל. מ"ט גמר כלי כלי ממלורע מה להלן חרס חדשה [כמ"ש בפי' הר"ב רפי"ד דנגעים]. [*ועיין נס מלשון פיילי] אף כאן חרס חדשה. אי מה להלן מים חיים. אף כאן מים חיים. לר' ישמעאל ה"ל איכא למפרך מה למלורע וכו'. אמר רבא אמר קרא בכלי חרס [ואלא כתב ולקח כלי חרס] *כלי שאמרתי לך בבר [ומאי ניהו דמלורע] וא"ל דלרבא אף רבנן דר' ישמעאל דלא בעו מים חיים מודו בכלי דבעינא חדשה מכוס דלאו גזירה הוא היא זו אלא הוראת מקום. ועל הכלי לבד קפיד קרא *ולפיכך לא קפיד דהכא סתם תנא דחדשה בעינן וברייס פ"ב דזבחים כמ"ש הר"ב שכל המימות כשרים לקדוש [דהייט מי הכיור] ואפילו אינן מים חיים. וכן הרמב"ם פסק בסוטה דחדשה בעינן ולא הולרך בפ"ה מהלכות ביאת מקדש שיהו מי הכיור מים חיים וכ"מ כתב בל"ע. לדידי לא קפיד ולא מידי. דלמסקנא אפילו למאן דלא בעי מי הכיור שיהו מים חיים מלי למילף ממלורע שבלי חרס תהיה חדשה: חצי לוג. הלכתא גמירי לה. כ"פ רש"י בפרק בתי מדות במנחות דף פ"ח וא"ל דהכי גמירי לה שלריך מים למחיק הכתב יפה יפה בקלות. ולפיכך ר"י שממעט בכתב. ממעט במים. ועיין מ"ש במ"ע פ"ד דסוכה. א"ל הלכתא גמירי לה לאו מסיני אלא כך קבלו מרבותם וכמ"ש בכס התוס' במ"ג פ"ח דיבמות. ועיין מ"ש בבוף עדיות. וכן במ"ג פ"ק דזבחים: ופנה לימינו. גמרא מ"ט דאמר מר כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין. וטעמא כתבתי במבנה ה' פ"ד דיומא: **ג** בא לו לכתוב. הכא ודאי תנן שלא בסדר. דהא לריך שיבביעה קודם שיכתוב. כדאיתא בגמרא דלקמן דף י"ז ע"ב כתבה קודם בתקבל עליה [שבועה] פכולה. והבביע ואח"כ וכתב. ומיהו לא בהדיא תנן לה אלא על מה היא אומרת דלקמן וקרא הוא דמסיק לפרושי. ועוד בתוס' הביאו ירושלמי דאתפלגון ר' יוחנן ור"ל חד אמר מבביע ואח"כ כותב. וחד אמר כותב ואח"כ מבביע אבל תמהו למ"ד דכותב ואח"כ מבביע דבפ' הוליאו לו [פ' ע"ח] כ"ע סברי היכא דכתיב תקה מעבב נמי על הסדר. ע"כ. וזה ג"כ מן התימה על סדור הרמב"ם שכתבתי בריש פרקין: מאם לא שכב וגו' הנקי. אבל למסקנא דפריך סתם מתניתין דר"מ היא אדר"מ דלא ס"ל מבלל לאו אתה שומע הן. [במ"ד פ"ג דקדושין] הוה טעמא דדרים הנקי כתיב [בלא יו"ד דמשמע הנקי וקרי אקרא דבתריה דכתיב ואת כי בטית למשמע הכי הנקי ממים המאררים האלה ואת כי בטית. לשון רש"י פ"ד דשבועות דף ל"ו]: ואינו כותב והבביע וכו' ואינו כותב ואמרה כו'. כתב הר"ב ויליף לה מדכתיב האלות האלה. ההלות לרבות קללות כו'. לכאורה הכי דרים האלות וה"מ למיכתב הדברים. אלא לומר לך כל אלות אפילו הבאות מחמת ברכות אלא דבגמרא לא אמרינן הכי. אלא הכי דרים. אלות אלות ממש. האלות לרבות קללות הבאות מחמת ברכות. אלה למשעי קללות שבמגילה תורה [דאלה אקרו דכתיב (דברים כט) והיה בשמעו את דברי האלה הזאת] האלה למשעי לוותות וקבלות. דה"י דגבי מישעיא למשעיא דרשינן לה

ה) שהפקירה עצמה להמשמש למי שאינו בן זוגה כבהמה: ט) הכהן:) סוס: יא) הלממ"ם: יב) שנאמר מים קדושים: יג) ר"י ס"ל

יכין תפארת ישראל יכין

בממעט בכתב, כלקמן: יד) כדי לאחוז בה הטבלא: טו) ר"ל נותן בה כל כך עפר, שיהא נראה על פני המים: טז) אלא כותב והבביע הכהן

חרס רק בכלי ונדרוש בכלי שאמרתי לך ומאי ניהו מצורע ונדע ב"ח וחדשה: [אות יא] באד ולפיכך ל"ק. בודאי האמת כן הוא ופשוט דלמסקנא דסתמא דר"י מדרשא דבכלי. פיד הכתוב רק על הכלי. אבל לענין דמים אין ללמוד לדמותו למצורע דלבעי מים חיים. אבל מ"ם נלע"ד דבמתני' ל"ג חדשה דהכי משמע מדמביא עלה דסתמי' תנא

ב היה מביא כו'. פ"ע ע"ג מיר ל"ח ע"ב. מי"י פ"ב מהלי פוסקה פ"ם כפ"ג עשין ל"ה בנבנם להיכל. מי"י עם ה"ו: **ג** בא לו לכתוב. י"ל פ"ל: מאם לא שכב כו'. מי"י שם ס"ם שם פ"ג שם ל"ו: ד"ש אם כל עצמו כו'. נרטנם פ"ג פ"ב:

שנויי נוסחאות

ב הרס (ח ד ש ה). במכ"ב ליתא וכן: וכמ שם קנה בגמ' ומי' בפי' הרמב"ם ומי' עוד בגמרת הילוקלגי ובתוס"פ ובגמרת הרמ"ם. שמטעם כו' ממעם. במכני"ל שהוא מטעם. הוא ממעם וכ"ה שהוא ממעם גם בד"נ ובכי"ק. ופנה. בד"נ: נפ נה. וכשיהיא מגביהה נוטל. בכי"נ ומגביה ונוטל. וכיון נוכחת יבנה ונוטה. על המים. בכי"ק על פני. (ינקק הכהן כו'). בכי"ק ליתא: **ג** (הוא) כותב. בד"נ ליתא: במכני"ל היה כותב. בכל המבנה מובלים כד"נ הפסוקים במלואם הייט מאם לא שכב ועו' עד מבלעדי אישך. ואינו כותב והשביע וגו' עד ואמר הכהן לאשה. וכותב יתן ה' אותך וגו' עד ולנפל ירך (רק שם בטעות ואמרה האשה אמן ואינו כותב אמן וכ"ל ואינו כותב ואמרה וגו' אמן כמ"ם שם בדברי ר' יהודה) וכן בבי ר' יהודה הפסוקים במלואם ואין להאריך בזה.

תוספת חדשים

ב במשנה פיילי של חרס חדשה. כתב התוי"ט וה"ל ועל הכלי לבד קפיד קרא ולפיכך ל"ק דהכא סתם תנא דחדשה בעינן וכו' ואיתא דטעות הוא במשנה מלת חדשה ולא גרסי' לה ולשיטת רש"י בסוגיא סתם מתני' מיכשיר ביכן אך הרמב"ם סבור דתנא דיבן לא פליג אר' ישמעאל ומבוסס הכי פסק כמותו ואפילו הימא דפליג פסק כוותיה דר"י מבוסס דקלקין ומיכין בכ"ם אלינה ומיעיקא דילפינן בנ"ם הוא דפסוקין אי מה לנ"ן מים חיים אבל לאסקא דמקיקין ליה מבלי חרס הו ליכא מיכחא ומאי חיים אף כרבנן דלא מלרכו מים חיים בכיור וכמ"ם בתוי"ט ווה ברור. (פר"מ):

ראשון לציון

פ"ב ב תוי"ט ד"ה חדשה תנא פיילי של חרס כו' וכ"מ בהב בל"ע. לדידי לא קפיד ולא מידי דלמסקנא כו' וכן המה המבנה לעיל על הכ"מ מעשה זה ע"ם:

תוספות רעק"א

פ"ב ב [אות י] תוי"ט ד"ה דדרשה. כלי שאמרתי לך בבר וקשה לי דא"כ לא לכתוב בכלי

לה. ורבי יוסי ה' דהאלה אינה ממעטת *לאורחיה הוא. ורבי יהודה ה' דהאלות נמי למעוטא דרים לה. ועיין סוף פרק קמא דהוריות: **ד הנייר.** פירש הר"ב של עצבים שכותבים אותן ומדבקין אותן בדבק שקורין גליד ועושין וכו'. רש"י. וכ"כ הר"ב במשנה ב' פרק קמא דמגילה: הדפתרא. פירש הר"ב דלא עפין בהון מעבדים הקלפים בעפלים שקורין גלי"ש: שנאמר בספר. עיין בפירוש הר"ב במשנה ג' פ"ב דגיטין ומ"ש שם: ואינו כותב לא בקומוס וכו'. במשנה ב' פ"ב דמגילה פירש ומי וסקרא. והכא כללינהו תולא בכל דבר וכו': בקומוס. פירש הר"ב שרף האילן ועיין עוד פירוש אחר בפירושו למשנה ד' פי"ב דשבת: בדיו. מלאכת עטייתו כתבתי בשם הרמב"ם במשנה ב' פרק ב' דמגילה ואלא מיהו שאני דיו דהכא מדהתם. דהכא דכתיב ומחה קפיד קרא אכתב שהוא *) יכול להמחות ולפיכך כשהועל קנקנתום בדיו שעי"כ מתקיים הרי זה פסול לפ' כותבה אבל להתם אינה פסולה. דהתם לא קפדינן שתהא יכולה להמחק. כ"כ הרמב"ם בפירוש מסכתינו זאת. והרלוה שהביא מדאמר לכל מעילין קנקנתום חוץ מפרשת סוטה. הוא בגמרא פ' דלקמן דף כ': **ד שלא** שעיתי אחרוסה ונשואה. אע"פ שעל האחרוסה הוה הגלגול ועיקר שבועה רחוי להקדים מכל מקום הואיל ואחרוסה קודם בזמן הקדימה המשנה. והרמב"ם בפ"ד מה"ס. בתחלה העתיק יש לבעל לגלגל וכו' משנתארסה וכו' ולאחר שנשאת וכו' ואח"כ כתב לכך נאמר אמן וכו'. אמן אחרוסה ושומרת יבם. כתב הר"ב מתניתין רבי עקיבא היא כו' ואינה הלכה אלא שומרת יבם שזנתה מותרת וכו'. ועיין בפירושו ריש פרק ד' ומ"ש שם: אמן שלא אטמא. כתב הר"ב שאם הטמא לאחר זמן מיס מערערים אותה פירש רש"י חוזרין לה לתוך גרונה כאדם הנאנק על ידי משקה נראה כעושה ערער והוא לשון זעקת שבר יעוערו (ישעיה סו) עד כאן. והכי מפרש בברייתא שלא תעלה על דעתך שרבי מאיר אומר שבודקין אותה מעכשיו. אלא לשהטמא מיס מערערים כו': **ד ולא** על מאחר שתתגרש נסתרה לאחר וכו'. לשון הר"ב ולא משנתגרשה שאם זנתה וכו' וחזר והחזירה כו'. וגרסינן במשנה ולא משנתגרשה וכו'. והכי קאמר לא על קודם שתתארס כלומר אם בנשואין הראשונים השביעה אינו מגלגל על קודם שתתארס. וכן לא משנתגרשה ונסתרה

*) כתוב"ע דפוס פראג וקראקא שלא יוכל להמחות. ובסמוך דהתם לא קפדינן שלא תהא יכולה להמחק. והאחרונים תקנו את לשונו כלפניו. כו"ל

יבין תפארת ישראל יבין

הכהן וגו' וגם אמן אמן אמן: יז) אל עץ: יח) עשוי מעשבים כתושים ודביקים בדבק להיות כמו עור, בלשון יון [מייערא]: יט) עור עשוי מעיבד כראוי, דמליח וקמיח ולא עפין [בגאלעפפעל]. כ) קלף מעובד כהוגן: כא) [נוממי]: כב) [פיטריאל]: כג) שנכלע בקלף ואינו נמחק: כד) העשוי מעשן שמן, שיכול להמחק: כה) נופף זה לו אחר: כו) דע"י גלגול יוכל להשביע גם אזמן הבוא. ומשום דמתחלה לארוסה היתה, לכן מקדימה בשבועתו: כז) מיהו למה דקיי"ל שומרת יבם שזנתה מותרת ליבם [כלה"ע קל"ט], אינו משביעה על כך: כח) ר"ל בשעה שבשמה היבם קודם שבעלה דאז היא דומה לארוסה בעצמה: כט) האלות, ופירש קמפרש למאי דקאמר לעיל, אמן על האלה אלה וכו': ל) לא בשבועה על כך, דהכי מושבעה ועומדת מהר סיני היא. אלא שמקבלת על עצמה שהעבר אח"כ כשהזנה שאם הטמא לאחר זמן יבדקוה מיס למפרע. לא) שלא זנתה בעודה בעוייה: לב) אחר שנתגרשה: לג) דדוקא בנתקדשה לאחר, אחר שנתגרשה אסורה להזור לראשון, אבל בזנתה מותרת להזור לראשון [לה"ע יו"ד]: והיינו

תוספת רנק"א

פיילי ש"ח חדשה דברי רבי ישמעאל ס"פ דר"י וכו' מסמע דבברייתא נזכר יותר מתני' דבמתני' קתני רק פיילי ש"ח. ומב א עלה ברייתא דר"י דקתני נ"ב חדשה. וגם הא לס"ד דלמסמא דר"י מנו"ש

תוספת חדשים

ה במשנה אמן שלא אטמא. כתב הרע"ב ואין הלכה כר"מ והרמב"ם נתנו נסוף הל' סוטה פסק כר"מ וע"ש. (פר"ת):

ד אינו כותב כו'. שם מ"ו פ"ד שם ה"ח במ"ג שם: ואינו כותב כו'. י"ז פ"ב מ"ו שם פ"ג ה"ח וז"ל ה"ש במ"ב שבין כ"ו. שנאמר ומחה כתב כו'. כ' פ"ב עיטורין מ"ג פ"ח: **ה** על מה היא אומרת אמן. י"ח פ"ח ומות ל"ח פ"ח קדושין כ"ז ע"ב מ"ו. שם פ"ד ה"י: אמן מאיש זה כו'. פ"ו יבמות קדוש ל"ח ה"ה: רמ"א אמן כו'. י"ח ע"ב. יומא מ' שבועות ס"ח ה"ו מ"ו. שם: **ו** הכל שיין שאין מתנה כו'. י"ח ע"ב. מ"ו שם:

שנויי נוסחאות

ד אינו כותב. נכי"ק נוסחי ד ואינו ולא על. בד"נ נא על. עוד הסגולה. בד"נ. ונכי"ק במגנה. בספר. בד"נ. וכתב האלות האלה בספר. ואינו כותב בד"נ ונכי"ק אינו. ולא בקנקנתום. נכי"ק ונמבכי"ל ולא בקנקנתום. שרושם. בד"נ ונכי"ק ונמבכי"ל שהוא רושם. בדיו. בד"נ בדיו בלבד. כתב שיכול להמחק. בד"נ דבר שהוא יכול להמחק; נמבכי"ל כתב שיכול למחות; נכי"ק וב נמבכי"ל כתב שהוא יכול להיפחות: **ה** על מה. בד"נ ונכי"ק ונמבכי"ל ולמה. (על) האלה אמן (על) השבועה. נכי"ק לאלה ואמן לשבועה. מאיש זה. מאיש אחר. בד"נ על איש זה. על איש אחר. אמן שלא שטיתי כ' וכנוסח אמן שלא נטמאתי כו'. נכי"ק ונמבכי"ל הסדר (אמן) שלא נטמאתי כו' אמן שלא שטיתי כו'. וכ"ה בד"נ (וכס ליתא). ושומרת יבם. בד"נ ונמבכי"ל שומרת יבם וכן הוא. אמן שלא אטמא. נכי"ק. שלא אטמא שהיה ר"מ אומר או(ר) את שנטמאת המים בידקין אותה את (ז) שנטמאת המים מעוררין עליה ובודקין אותה. ועיין בגיטין י"ח ע"ב וכרוסקת. ן שאן מתנה. בד"נ ונכי"ק ונמבכי"ל שאינו. (לא על) קרם שתתארס. בד"נ. קרם שנתארסה וליתא; נכי"ק ונמבכי"ל קרם לשנתארס' וליתא. ולא על מאחר שתתגרש. בד"נ ונכי"ק ונמבכי"ל ולא משנתגרשה ועי' הוי"ט. נסתרה. בד"נ נתארסה (ז).

ראשון לציון

ד הוי"ם ד"ה ואינו כותב בסמ"ד ועיין נסוף פ"ק דרוגיות ע"ב. ברוי"ט דכס ד"ה שלא אינו ט' כתב תמיה מה שתמהו הוס' בסוטה ז ע"ב ד"ה האלות אם מאיש אחר ואחרוסה ונשואה ושומרת יבם ומאיש אחר דכתיב ומחה ואלה ובכ עה כתיב בדיו אינו מיכלעדי מיכך ואמן יהיה לשומרת יבם ואחרוסה קאתי ע"כ. ונסגמון קנא כזה כתבו הוספות ג"כ קדושין כז ע"ב. **ן** תוי"ם ד"ה ולא על מאחר כו' ומיאתי נמס גגלון של מצוות דפוס קטן וכו' מאתי בהוס' כהגהדון עד ע"כ סד"ס והא מאחר כו'. בזה הלשון ולא על אחר שתתגרש שהסתרני לאחר והטמא כו' ע"ש:

ד הוי"ם ד"ה ואינו כותב בסמ"ד ועיין נסוף פ"ק דרוגיות ע"ב. ברוי"ט דכס ד"ה שלא אינו ט' כתב תמיה מה שתמהו הוס' בסוטה ז ע"ב ד"ה האלות אם מאיש אחר ואחרוסה ונשואה ושומרת יבם ומאיש אחר דכתיב ומחה ואלה ובכ עה כתיב בדיו אינו מיכלעדי מיכך ואמן יהיה לשומרת יבם ואחרוסה קאתי ע"כ. ונסגמון קנא כזה כתבו הוספות ג"כ קדושין כז ע"ב. **ן** תוי"ם ד"ה ולא על מאחר כו' ומיאתי נמס גגלון של מצוות דפוס קטן וכו' מאתי בהוס' כהגהדון עד ע"כ סד"ס והא מאחר כו'. בזה הלשון ולא על אחר שתתגרש שהסתרני לאחר והטמא כו' ע"ש:

דמצורע אמרי עלה ה"נ דבעי מים חיים דאסר ר' יוחנן מי כיור ור"ו וכו' והא מ"ם יקשה על מתני' מעמא מאי דבעי' חדשה דאם מנו"ש ליבעי נ"ב מים חיים אע"כ דל"נ הדשה בסתני': **ג** [אות יב] תוי"ם ד"ה ואינו כו' דאורחיה הוא. דאהי [את בצ"ל] לרבות צוואות וקבלות

זה

ה **במשנה אמן** שלא אטמא. כתב הרע"ב ואין הלכה כר"מ והרמב"ם נתנו נסוף הל' סוטה פסק כר"מ וע"ש. (פר"ת):

שאם זנתה לאחר שנרשה וחזר והחזירה וקנה לה ונסתרה אין המים בודקים על זנות שלאחר גירושין דהגרושה שזנתה מותרת לחזור לבעלה. דבקדושין תלה רחמנא [האיסור. לא] בביאה דכתיב (דברים כד) ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר. לפיכך נתקדשה לאיש אחר. אע"פ שלא נבעלה. אסורה לחזור לבעלה. ואם נבעלה בלא קדושין. מותרת לחזור לבעלה:

כו' ואח"כ החזירה והשביעה לאחר נשואין שניים לא היה מתנה עמה על אחר הגירושין ומילי מילי קתני מס"ה הדר תני לא היה מתנה עמה. וז"ל הרמב"ם בפ"ד מה"ס ולא אחר שנרשה אם נרשה והחזירה. אבל רש"י גורס בגירסת הספרים. ולא על מאחר שתתגרש. ומפרש ואפילו לר"מ דאמר מתנה על העתיד וכו' ולדידיה ותסתר לאחר ותטמא ויחזירנה מבעלי. ומלאתי נדפס בגליון של משניות דפוס קטן. וז"ל כ"ל דה"ג ותטמא ואחר כך יחזירנה. זה הכלל כו' ע"כ. והיה לו להביא ג"כ ותסתר. ["ומ"ש הר"ב דבקדושין תלה רחמנא עיין פ"ד דיבמות משנה י"ב]: זה הכלל כל שתבעל ולא היתה אסורה לו כו'. הא היתה אסורה כגון אם היא יבמה ואם זנתה בנשואי אחיו נאסרה עליו כדתנן במשנה ב' פ"ק ואם מת תולגת ולא מתיבמת. וא"ג במחזיר גרושתו. ואם זנתה בנשואין הראשונים נאסרה עליו. לפיכך יכול להתנות על כל זה. הכי מסיק בגמ'. וג"ל דהייט זה הכלל לאחויי הך וא"ג לר"מ דהא הכל שוין תנן. ולר"מ נמי אייתי מתני' דזה הכלל להתנות עליה אלא תזנה אחר שיחזירה אם יגרש ויחזור דה"ל מסיק בגמרא *ומדייק מדקתני ולא היתה אסורה וכו':

מתנה עמהלי). זה הבלל כל שתבעל ולא היתה אסורה לו. לא היה מתנה עמהלה):

זה הבלל כל כו'. ימשנמי מופס פ"ג ה"ו מיי' מס:

שנויי נוסחאות

ולא היתה. נכי"ק ונמשני"ר ולא תהא. נד"ג בטעות והיא:

תוספת רעק"א

ן [אות יג] חוי"מ ד"ה זה הכלל. ומדייק מדקתני ולא היתה אסורה וכו'. במוגיא שלפנינו אינו מדייק כלל מזה ומביא ההוכחה מהרישא ולא על מאחר שתתגרש וכו' ואח"כ יחזירנה וכו' הא יחזירנה ותטמא ה"ג דמתנה. והיינו דמתני' קאמר דהכל שוים דאפי' לר"מ אינו מתנה על הנות שאחר שתתגרש ואח"כ יחזירנה אבל על הטומאה דאחר שיחזירנה מתנה. והיינו כפירש"י במתני' שהביא התי"ט בדיבור הקודם.

לד) והיינו פירושא של ולא אחר שתתגרש: לה) על זנות כזה. וזה הכלל, לאתויי שהיבם יכול להתנות שלא תזנה תחת אחיו:

ובאמת הגירסא בפנינו בזה שהביא הש"ס זה ופשוט הארבעי', ואח"כ יחזירנה (ורק במתני' קתני ואח"כ החזירה) ואולי באמת זהו ברייתא ופושט מברייתא ולא ממתני' דבמתני' פירשו כמ"ש התוי"ט בדיבור הקודם דהוא שלתא באמי נפשיה:

יכין **תפארת ישראל** יכין

פרק ג **א היה** נוטל. בעלה את המנחה שאין מלות כהונה במנחות אלא מקמילה ואילך והגשה נמי תחילת קמילה היא שאין זר קרב למזבח אבל קדושי כלי ויציקה ובלילה. במנחות הטעונות שמן. כבר בזר: ונותנה על ידה. להניף: וכהן מניח ידו תחתיה. שנאמר בשלמים (ויקרא ז) ידיו תביאנה ונאמר במנחה כאן כאן (במדבר ה) ולקח הכהן מיד האשה. מה בשלמים כהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף. כך במנחה כאן מניח ידו תחת יד האשה ומניף: **ב** והגיש. לקרן מערבית דרומית: והשאר נאכל לכהנים. שכל הקמלות שיהיו נאכלים: היה משקה ואחר כך מקריב את מנחתה. תלתא קרלי כתיבי והשקה קמא ואחר יקריב והשקה בהרא. והשקה קמא. לנופיה בשקה אחר שנמחקה המגילה קודם הקטרת המנחה. ואחר יקריב הע"ג דמשמע דוקא על כרחך מקרא האמור ראשון נדרש לגופו. ומקראות יתרות האמורים אחריו נתנו לידרש. הלכך ואחר יקריב הע"פ שנכתב אחר הקטרת המנחה לקודם הקטרה קאי. ואמחיקה הכתובה למעלה קאי. וקאמר דאם לא נמחקה יפה ונדיין רשומן של אותיות ניכר לא ישקנה. והשקה בתרא לאשמועינן שאם נמחקה המגילה ואמרה איני שותה. מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחה: רבי שמעון אומר מקריב את מנחתה ואחר כך משקה. ע"כ ואחר יקריב דוקא כתיבה לאחר הקטרה. והשקה קמא. שאם בדיעבד השקה

פרק ג א וכהן מניח ידו מתחתיה. פי' הר"ב תחת יד האשה. והביאו תוס' ירושלמי. ואין הדבר כישור. ומניח מפה. ואינו חולן. ומניח כהן זקן. ואפילו תינוק כהן ילד. שאין יולה"ר מצוה לשטה. ע"כ. ומיין מ"ש במשנה ו' פרק ג' דנסורים. והר"ב הנתיק תחתיה וכן הרמב"ם פ"ג מהלכות סוטה וכן הוא בירושלמי: **ב** הניף והגיש וכו'. מיין במשנה ו' פ"ה דמנחות: היה משקה ואח"כ מקריב כו'. גמרא. הא אקרבה ה"ק [וכו']. ובהשקאה נופה פליגי ר"ש ורבנן: ואחר כך מקריב. כתב הר"ב תלתא קרלי וכו' ואחר ישקה וכו' דאם לא נמחק יפה ונדיין רשומן ניכר כו'. גמרא. וכתבו התוספות דלאו דוקא נקט דקרא אחא לרשומן ניכר. דכיון דכתיב ומחה ממילא שמעינן לי ריכומו ניכר דלאו ממי הוא דהא ממטמינהו [פרק דלעיל מבנה ד'] דאין מטילין קנקנתום לתוך הדיו משום דרשומו ניכר הוה כתב שאינו יכול להמחות. אלא עיקר קרא אם הקריב מנחתה ואח"כ השקה כשירה כדדרים ר"ש והשקה קמא. ומ"ש הר"ב והשקה בתרא שאם נמחקה וכו' מערערין וכו' כדתנן במשנה דלקמן ועי"ש: אמרה

פרק ג א נוטל את מנחתה מתוך כפיפה מצרית) ונותנה לתוך כלי שרת. ונותנה על ידה. וכהן מניח ידו מתחתיה) ומניפה): ב הניף והגישה). קמץ והקטירו). והשאר נאכל לכהנים. היה משקה ואחר כך מקריב את מנחתה. רבי שמעון אומר מקריב את מנחתה. ואחר כך היה משקה. שנאמר (במדבר ה') ואחר ישקה את האשה את המים). אם השקה ואחר כך הקריב את

פ"ג **א** היה נוטל כו'. יי"פ פ"ם מיי' פ"ג מהל' סופס הי"ג ספ"ג פס ן נ"ג: ונותנה ע"ש. מיי' סס ספ"ו: וכהן מניח ידו כו'. יהמלאי קהתן פ"ת ה"ז: **ב** דנוף כו'. סס: היה משקה כו'. יי"ד ע"ג מיי' סס: רבי"א בקריב כו'. כ' פ"ג: שני ואחר ישקה וגו'. מיי' יהמלאי פופס פ"ג ה"ב: אם השקה ואח"כ כו' כשרה. מיי' סס פ"ד מי"ו:

שנויי נוסחאות

פ"ג **א** כפיפה. נכי"ק קפיפה. על ידה. נד"ג ונכי"ק ונמשני"ל על ידיה. מניח ידו מתחתיה. נד"ג ונמשני"ל מניח את ידו התחתיה. וכ"ה תחתיה גם נכי"ק: ומניפה. כ"ה בכל מקום ועי' ב"מ: **ב** ואח"כ (היה) משקה. נד"ג ונכי"ק ונמשני"ל ליתא. (את) מנחתה. נד"ג ליתא:

ראשון לציון

פ"ג **ב** במשנה הניף והגיש וקמץ והקטיל. עי' תוס' סנהדרין סב ע"א ד"ס המולת. רומס' מנחות יח ע"א ד"ה לא כו' מוכח דנדסתם הכא במשנה קמץ והלא והקטיל ועי' יח סדר למשנה:

יכין **תפארת ישראל** יכין

פ"ג א) הכהן: ב) לאחר ששתה: ג) תחת ידי האשה: ד) מוליך ומניף מעלה ומוריד: ה) הכהן ליקחה מידי האשה מגיש המנחה לקרן מערבית דרומית של מזבח: ו) הקומץ: ז) וזה כתוב אחר הקטרת הקומץ:

ג אמרה איני שותה. ואע"פ שאינה אומרת טמאה אני שאין כופין אותה לשתות כמ"ש הרמב"ם ברפ"ב מה"ס: מגילתה נגנזת. ופירש רש"י דכל כתבי הקדש שאינן לקרות בהן נגנזין שלא יתבזו. ע"כ. ומ"ש הר"ב בלד ההיכל. ירושלמי והביאוהו התו': **ומנהתה מתפזרת על הדשן.** פירש הר"ב ונשרפת כו' דהואיל וקדשה בכלי כו' והאי מתפזרת היינו נשרפת כדאמר לקמן ואלו שמנחותיהן נשרפות ולא חביב להא דאומרת איני שותה: **מערערים אותה.** כתב הר"ב דדלמא טהורה היא ומחמת בעותא קאמרה וכפירש"י. וגרלה שנתכוונו להעמיד המשנה כר"ע דף י"ט ע"ב דסבר דאומרת איני שותה כי אומרת מחמת בעותא הוא דמערערין והכא מחמת בעותא לא קיימין. וא"נ לר"י דסבר דלעולם מערערין. וטעמא מפרשים אליבא דלעולם אע"פ שאין אנו רואין בעותא אם יש לו לחוש דלמא מחמת בעותא: **מערערים** לשון ערער התערר. ירמיה נא [יח]. ובגמרא דף י"ט תניא ר' יהודה אומר כלבוש של ברזל מטילין לתוך פיה שאם נמחקה מגילה ואמרה איני שותה מערערין אותה ומשקין אותה בע"כ. ומ"ש הרמב"ם בפ"ד מה"ס [מהגמ' דפ"ק ד"ז] ומאיימין עליה ואומרין לה בתי אם ברור לך הדבר שעתידה את. עמדי על בוריך ובתי אל תפחדי לפי שאין המים דומין אלא לסם יבש מונח על בסר מי יש שם מכה מהלחל ויורד. אין שם מכה אינו עושה כלום. ע"כ. הוא ענין בפני עצמו לא מכלל הערעור: **ד אינה מספקת לשתות** וכו'. כתב הר"ב בגמרא מיכיח דמתני' ר"ע היא דסבר כר"ש כו' אימא סיפא אם יש לה זכות תולה [והא רבי שמעון סבר במתניתין דלקמן דאין זכות תולה]. בזכות כרבנן ס"ל: **הוציאוה הוציאוה.** הכי גרסינן בס"ת וכן כתבו התוספות [דפסחים סוף פרק ח' דף ל"ב וכן בתוספות] פ"ג דזבחים דף ל"ב דגרסינן הכי זימני [וכ"כ תוס' יבמות ז' ע"ב ד"ה ואלא]: **שלא תטמא העזרה.** דכתיב בפרשת שלוח טמאים בסדר נשא ולא יטמאו את מחניהם. ואע"פ שאין ענין טומאה זו דומה לבאר טומאות דלא מליט לה טהרה לטומאה זו ודתנן במשנה ז' פ"ג דחגיגה מטבילין על טהרת העזרה התם בכלים שבתוכה כדפי' שם הר"ב והכא אין לומר בטומאת כלים שבעזרה. כיון דלא מצית מוקמת למתניתין בטומאת מת. [דהוה למימר שבפתאום חמות ותאהיל אהל בגניעה והאי מזהירים שלא תגע. כי היכי דמזהירים התם במשנה ח' ממקצת שיוכלו להזהר והכא יוכלו ודאי להזהר מכל וכל שלא תגע] וירא לי שטהרת הטומאה שבמחנה היא בפרשת הטומאה ממנה בלבד: **העזרה.** פי' הר"ב שלא תפרוס גדה. דכתיב בפרשת לפרוס שמרפיס הדמים וגפתח המקור ולא דמי לחרדה מסלקת הדמים דתנן סוף פ"ד דגדה שהיא דאגה אינה פתאום. גמ'. ומ"ש הר"ב ותטמא שער נקור ועזרת נכים כו' שגדה וזבה אסורים לכנוס להר הבית כדתנן ספ"ק דכלים. וטעמא דהוא נקרא מחנה לויה. והר"ב שנכנס בשער נקיר וע"ג ולא בהר הבית. זה לפי שבתחלה מפרש ל' המשנה שטוה בעזרה וזה הסם לא הוגח על הר הבית אבל יצא לו בהמיתת הדין שכן אסורים אפי' בהר הבית דמשנה עצמה קורלת העזרה גם להר הבית דהכי נמי אשכחן במשנה ח' פרק ו' דשבת כמו שכתבתי שם וכן במשנה ח' פרק קמא דבכורים. ומה שכתב הר"ב דמת עצמו מותר להכניסו להר הבית ולשער נקור שלא נתקדשו כו' לפי שעד שער נקור הוא מחנה לויה וקורלתו בכלל הר הבית. ושער נקיר עצמו אע"פ שהוא בעזרת ישראל לא נתקדש כמו שכתבתי בשם רש"י משנה ה' פ"ק. וקדושת עזרה רולה לומר עזרת ישראל. ומשם והלך שהיא מחנה שכינה כמפורש בסוף פרק קמא דכלים. ושם לפרש טעמא דמת

ג עד שלא נמחקה כו'. כ' ע"ל מ"י שם ה"ל: נמחקה המגילה כו'. מ"ר שם ה"ו: נמר"מ ואמרה איני שותה מערערין. י"מ ע"ג ע"י ירושלמי סוטה פ"ב ה"ב מ"ו שם ה"ד: **ד** אינה מספקת כו'. שם. ירושלמי שם מ"ו שם פ"ג הפ"ז: אם יש לו זכות. מ"ר שם ה"ב:

שנוי נוסחאות

ג עד הדשן. גרס"י על בית הדשן; כתוס' שאינן אבית הדשן. נמחקה כו' על הדשן. מסכ"ב על בית הדשן. בעל כרחה. נד"ב וככ"ק על כרחה. **ד** מתמלאת. כנ"ב מתמלאה; בכ"ק מתמלא (?). הוציאוה (הוצ'אוה) נ' סב"ב ליתא. שלא תטמא. בכ"ק עד שלא. העזרה. נד"ב וכ' בכ"ל את העזרה.

לקוטים

ג המים נספקין: מולא קמי מימיה כי היכי דקמני מגלה ויתתה היה מקום לדקדק דלא בשיון מחיקה לשמה ולכן במגילה דבעי כיונה לשמה תני מגילתה וכ"ל מנחתה דבעי לקרוני לשמה מה שאין כן במים ומש"ה הני הייס אמנם בס"ם דף י"ח בעי לה כלל לא בעי אמי מחיקה לשמה וסלקא בתיקו ואם הוי הוא למידק מיהכא דלא בשיון לשמה מ"מ לא ממאתי עשם בכון לגלק אמאי לא הגן ס"ג מיימיה כיון בלאיק ואפשר מקום ד מ ג י ל ה מוכחת מילתא לכל הרואה שיא עבוה לשמה דלגיב הרי אסור לכתוב פרשה מן התורה על הסדר בשיעה לי וכמ"ש הרמב"ם בפי' מס' ד' פ' דלעיל ויעתקה אמי מיגבר שהוא שעורין ולא שין ולגונה. וכדתנן ברפ"ב דלעיל אבל אינה מיגבלת בכלי דלקם על גב דעבוני מן העפר והדיו ואיכוני אמי הוו וכמ"ש בפ' דלעיל מבנה כ' מ"מ מים עבוים וסרוחים אינה בעלת ולא מוכחת מילתא ואכום הכי הני המים וזה דוחק. (מ"ל): **הר"ב** סד"ה ואין וכו' כל עשייתה וכו'. רב"י לא כתב אלא דבשיון כתיבה לשמה דכתיב ועשה לה הכהן לה לשמה אלא דבון דבמ"ם איבעיא בחיתה וכו' ולא איפשטא ממ"ש בסמוך הוא ליה ספקא דאוריתא ולחומרא ולכן דיין הר"ב ז"ל כל עשייתה לשמה דהכי שיקר להלכה. (מ"ל):

יכין תפארת ישראל יכין

ח) דנ' קרלו כתיבי בהשקאה, חד לפני הקטרה, כתיב והשקה את האשה. וב' לאחר הקטרה, ואחר ישקה, והשקה את המים, לא"ק הכאקאה דכתיב קודם הקטרה דוקא. וב' דכתיבי אח"כ, ואחר ישקה ר"ל אחר ומהה דכתיב מקמי הקטרה משמע, דהיינו אחר שמחק יפה ישקנה. והשקאה בהרא. קמ"ל קרא שאם נמחקה מגילה ואמרה איני שותה, מכריחין אותה לשתות. ולר"ש, ואחר ישקה דכתיב אחר הקטרה, דוקא הוא. והשקאה דכתיב מקמי הקטרה

כאלו מלמדת תפלות. חבור מסכב אנשים שמתוך התורה היא מביאה ערמימות ועושה דבריה בהלגע כדכתיב (משלי מ') אני חכמה שכנתי ערמה: רוצה אשה בקב. ליזק מזועת מוטעים ויהא תמיד מעי לה: מתשעה קבין ופרישות. לפרוש מן המטעים הלכך אין טוב שהלמוד תורה: חסיד שוטה. מפרש בגמרא כגון דטבעה אשה בנהר ואמר לאו אורח אדעא לאסתכולי באתתא ולאתולה: רשע ערום. כגון המטעים דבריו לדיין קודם שיבא בעל דין חבירו ומשכפתתו בלב הדיין שטרי זכות לדברי זה קשה לסלקן והרי רשעתו וערמתו של זה שעבר על לא תעשה שמע שוא (שמות כ"ג): ואשה פרושה. כגון אשה כשפעת שהיתה עוברת רחם הנשים היולדות בכשפיה ובטעה שהיתה היולדת מקשה בלדתה. היתה תולה להיו). יש זכות תולה שנה אחת. יש זכות תולה שתי שנים. יש זכות תולה שלש שנים). מבאן אומר בן עזאי חייב אדם ללמד את בתו תורה שאם תשתה חדע שהזכות תולה להיו). רבי אליעזר אומר כל המלמד בתו תורה כאילו לומדה תפלות). רבי יהושע אומר רוצה אשה בקבב) ותפלות מתשעה קבין ופרישות). הוא היה אומר חסיד שוטהבב) ורשע ערוהבג). ואשה פרושהבד).

ויעין מה שכתבתי שם בסייעתא דשמיא: שנה. ואע"פ שאין רחיה לדבר. זכר לדבר דכתיב (דניאל ד) להן מלכא מלכי יספר עליך וחטיך בצדקה פרוק ועויתך במיחן עניין הן תהוה ארכה לשלותך וכתיב (שם) כולא מטיא על נבוכדנצר מלכא. וכתיב (שם) לקצת ירחין תרי עשר. גמ': יש זכות תולה שתי שנים ים זכות תולה שלש שנים. אשכחן קרא דאמר והני [שנה בהארכת זמן כלומר מקרא כתוב שהקב"ה מאריך זמן עד ג' פעמים הלכך הוו להו ג' שנים] דכתיב (עמוס ח) כה אמר ה' על שלשה פשעי אדום וגו' נמ'. ותוס' הביאו ירושלמי שנה אחת מנבוכדנצר. שתי שנים מאחמון ויולדת (שמואל ב יג) ויהי לשנתים ימים. שלש שנים מאחאב (מלכים ח כב) ושבו שלש שנים אין מלחמה: תדע שהזכות תולה לה. תראה ותלמוד בפרשת סוטה. דילפינן מונקתה ונזרעה זרע. *)ונקתה ע"י זכות כדי זרישות זרע ע' חדשים י"א יותר כדמפרש בגמרא. רש"י. ומיהו הני דאמרי יומר לא נקטי קרא דונקתה. ובירושלמי הביאו תוס' ד"ה הא מני. וד"ה יש בו לו לא כתיב אלא מזכרת עון הוי דפורעניות השתא דכתיב נמי מנחת זכרון הוי אומר לעוונה. יש לה זכות. מנחת זכרון. אין לה זכות. מזכרת עון: כאילו לומדה תפלות. וכן העתיק הר"ב. אבל בגמרא מוכח דל"ג כאילו דאמריגן תפלות ס"ל [וכי תורה תפלות קרי לה] אלא אימא כאילו לומדה תפלות: תפלות. פי' הר"ב חבור מסכב אנשים. נ"ל במפרש תפלות כאילו כתיב בעי"ת מעגין חבית שנתרוטעה ומפלה בגלגים פ"ג דכלים. ומפלה של חגור דפ"ה שם כי הא"ו והבעי"ת מתחלפין במולא דטלג"ת. אבל הרמב"ם פי' תפלות דברי הבלי ודברי מפלים ע"כ וזהו מלשון היאכל חפל מבלי מלח (איוב ו) אשר מחתם תפל (יחזקאל יג) שענינם דבר חסר וגרוע: כאילו לומדה תפלות. פי' הר"ב שמתוך התורה וכו' כדכתיב אני חכמה שכנתי ערמה. בגמ'. ורבנן [כלומר בן עזאי] מיבעי ליה לכדר"י בר חגינא. דאמר"י בר חגינא אין דברי תורה מתקיימין. אלא בידי שמעמיד עצמו ערום עליה. פי' רש"י בפרשם מכל עסקיו ונעשה עליה עני וחסר כל. ל"א שמעריס שיתקיים תורתו לקבון על יד ולגלגוד מכל אדם: רוצה אשה בקב ותפלות מתשעה קבין ופרישות. הר"ב פירש מה שפירש אבל התוס' דקדקו ופירשו בשם רביע האי. המשרה אשתו על ידי שנים לא יפחות לה מקבין חטים משבח לשבת [כדתנן במשנה ח' פ' ה' דכתובות] ועוותה מטי לה. ואילו המורד על אשתו מוסיפין על כתובתה ג' דינרין בשבת. [כדתנן שם משנה ז'] ושער ביטוית הוא ארבע סאין בסלע [כדתנן במשנה ב' פ"א דערכין] וסלע ד' דינרין: נמלאת סאה בדינר וג' סאין בג' דינרין שהם י"ח קבין. הרי שחכמים עמדו על סוף דעתה שהיא רוצה בתפלות עמו. בני קבים. מי"ח קבים שיפרוש ממנה. דקביים אחד מתשעה בי"ח קבין. ע"כ. וכן כתבו בפ"ה דכתובות דף ס"ב בשם הערוך ולריך לומר משום לשון קצרה לא אמרו רוצה אשה בשני קבין וכו' מי"ח קבין וכו' אבל ראיה זה מלאתי בפ"ג דב"מ [לא.] אמתני' ו' המפקיד פירות אצל חבירו אפי' אבודין לא יגע בהן מאי טעמא אמר רב כהנא רוצה אדם בקב בלו מע' קבין של חברו וכתבו הר"ב שם בפירושו. והתם אין ערך ויחס הקב לתשעה קבין ע"פ דרך זה. לכך נראה לי שזה שאמר מ' קבין בדקדוק אמרו שכן הוא שיעור שדה כדתנן סוף פ"ק דב"ב. אבל מה שאמרו קב לתפוס שיעור המועט והוא מספר אחד כי לפני אחד מה אתה סופר. ואמרו שרוצה אשה בקב שהוא המועט. מתשעה קבין שהוא שיעור מספיק. שהרי כך הוא שיעור השדה ודכותה בכ"מ: רשע ערום. כתב הר"ב כגון המטעים דבריו לדיין וכו' והרי רשעתו וערמתו של זה שעבר על לא תעשה. מה שכתב שעבר מוסב על רשעתו. וז"ל רש"י והרי ערמתו ורשעתו הוא שעבר וכו' ומ"ש לא תעשה כתיב. ומיהו דרשינן קרי ביה לא תעשה

*) נתוי"ע ד"פ ודי"ק פ"י זכות ונקתה ונזרע"ה תקנו כלפנינו ע"פ פירש"י.

יכין תפארת ישראל יכין

בעזרת נשים, והרי נהא אסורה לכנס בהר הבית. אבל לטומאת מת לא הבטו, דמת מותר בשער נקטור [וכ"ל דמהאי טעמא נמי כתבו הוליאוה, כ"ל מעבר נקטר ומפר סבית, מדלאסורה בשתיהן] : טו) ודוקא זכות תורה בהוליכה בביה לה"ת, או המתינה לבעלה כשהלך לגמוד : יז) הכל לפי רוב המעשה : יח) ה"ק שאם חטאה שוטה אחת בפני בתו תדע הבת שזכות תולה לשוטה. אי נמי ר"ל שאם חטאה ולא תמות מיד לא תתיאש מפורענויות ולא תוליא לעז על המים כשלא יבדקוה [כך כ"ל]: יט) זנות. שתשמוך ע"ז לזנות. וי"א דר"ל כתפל בלי מלח, דע"י שאין לה לב להבין טעמי התורה, יהיו לגחוק בעיניה: ב) מזונות מועטין: כא) ר"ל מדים לה בל"ז נעשיה יהיה לחפלות, לבני מוזהר שפי מלגמדה תורה. והיינו דמזהיר ר' יהושע מלגמדה טפי מה"א [כך נראה לי. וגי"נ מהו' אברהם ראשטשיין שליט"א מלינו מובא שבשנו בלשון פלוגתא, ואינן אלא לפרש, כדתוי"ט פ"ג מ"ו דכטוריס, וכ"כ לשל מ"ב מ"א ד"ס רג"א]: בב) שמתחסד מלהטיל אשה ערומה שטובעת בנהר: בג) שמעריס להטעים דבריו להדיין קודם שיבא בעל מחלוקתו. [ואין זה פוריכי דיינים המוכר במסכת שבועות [דל"א מ"]. דהתם במספר לו כל הענין. והרי זה לא ידלה הדיין לשמוע. רק הכא מיירי שאינו רק מעטים דבריו לדיין בערמה שע"י כיסוהו מדבר אחר יבא מטה לב הדיין לפלגיקו אח"כ, וזה לא ימנע הדיין מלשמוע, כך נראה לי]. לו שהמתיר לאחריס כמתחסד, ומקיל לעצמו ועוד עובא חסיב בש"ס: בד) שמהנהגת

מכאן אומר ב"ע חייב אדם כו'. פי' מיני חגיגה (בג ח) ד"ל נפיס (שמות יכתלמי חגיגה פ"ל כ"ל): כל הבלמד בתו תורה. מיי' פ"ל מאו' פ"ב ה"ב ע"ב עמ"ב עמין י"ב מוס"ב יו"ד מי' נמ"ו פמי' ח: רוצה אשה כו'. כמנטע פ"ב פ"ב: חסיד שוטה כו'. מיי' פ"ח מהל' מנכין ה"ג:

שנויי נוסחאות

(היתה). נד"נ ומבכי"ל ליתא. תולה שנה. נמבכי"ל תולה לה שנה וכן ליקוי. תולה שלש. נכי"ק לשלש. אומר ב"ע. נד"נ ונכי"ק אמר. (בל) המלמד. נד"נ ונכי"ק ליתא. (כאלו). נכי"ק ומבכי"ל ליתא וכן ליתא עלה"מ בנבלי. ועי' תוי"ט. לובדה. נד"נ ונכי"ק ומבכי"ל ונלה"מ בס מלמדה. אשה בקב ותפלות. נכי"ק היא בקב תפלות. מתשעה קבין ופרישות. נכי"ק מתשעת קבין פרישות. ורשע. נד"נ נגא ו"ו וכן בחוק וכ"ה נכי"ק ומבכי"ל (ונהם ומבות).

ראשון לציון

ד תוי"ט ד"ה רוצה אשה בקב כו' כדתנן במ"ה פ"ה דכתובות כו' עיין יכלי"מ: באיר כדתנן במ"ב פ"ה דערכין כו' עיין יכלי"מ וכן בפי"ת דעלה מ"ו:

לקוטים

ד במשנה ר' יהודה וכו' מדהני ליה בלי ר"י לומר ל"ל דפליג אר"מ ואיכא ביניהו דהיה בכתב דר"מ דאמר כלילו לעזה תפלות ומפרשינן בש"ס טע"ה מדבריה אמי חכמה וכו' כי"ב התו"ט וזה לא ביוק אלא בתורה שבע"פ ללמוד הכיה ובערמומות אם כן הב"ב בדי ור"ל ס"ל דלפי' רבינ אין ללמדה לפי שאינה אינם יכולה ליבב בלא הפלות כ"אמר דוגה וכו' ואין טוב לסור לה ד"ל שהקדה בים עם הקפלות אלא הו"ם רבי"ו על דברי ר"י לפי אין עוב שלמוד תורה ור"ל כלל כלל לא וזהו עשיו בל הריאיס שפי' בהלי ת"ת שאסור לכתחלה ללמדה אחילו הב"ב הביינו כרי"ו לגבי דר"מ אלא דכתב שם דע"מ לינו מלמדה הפלות ובעמו בכור דבתב"ב לא שייך לומר כן כיון דאין ללמוד ממנה שרמימות אלא ע"י פי' הבבע"פ ומיובאת בזה קי' הכב מהרחי"א ז"ל שהבא שם במעשה רקח דמיל לרמב"ם הא לאסור אפי' תש"ב ע"ם. (ש"ג)

תקיף. להזהיר לבעל דין שלא יטעים כו' פ"ד דשבועות דף ל"ח: **ומכות** פרושין. פירש הר"ב שמכה עצמו להרחות שהוא עניו וגנוב. וכ"כ רש"י ומדת הענוה היא בכלל מדת פרושין שהם החכמים. וז"ל הרמב"ם החכמים קורחין עצמן פרושים להיותם מופרשים מבני אדם שיש להם חסרונות והמדות הפחתיות והרדיפה אחר תאות העולם. והם מיחלים לשכר הנצח ולמדות המעלות: **הרי** אלו מבלי עולם. לשון הרמב"ם ומ"ש מבלי עולם לו מבלי עולם שאלו הדברים המפסידים מציאות האדם ע"כ. ילדה מציאות האדם לפי שהוא עיקר הבריאה בעולם השפל וכן אמרו על ג' דברים העולם עומד כו' בפ"ק דאבות: **ה** במים המארריס. כן הוא בכל הנוסחאות מלבד בגמרא פרק קמא דף ו' מייתי לה במים המרים ובספרי במים המרים המארריס: מדהה. כתב הר"ב הגוון החסר נקרא דיהה בלשון המשנה. וזה הרבה במסכת נגעים. הרמב"ם: ומוציא אתה שם רע על הטהורות כו'. בפ"ק דף ו' אתמן התם ואלו אסורות מלאכול בתרומה וכו' ושבאו עדים שנטמאה ואמר רב ששת ואפילו אחר שהייה שאין המים בודקין נמצא אתה מוצא שם רע כו' שאומרים טמאות הן אלא שיש להן עדים ומצני לר"ש קאמרת לר"ש מדזכות לא תליא עדים ממי לא תליא. ונקרא דעד אין בה איכא למדחי דהא דרשינן ליה לסוטה ודאית דעד אחד אמר נטמאת וכו' כמ"ש לעיל. והו מייתי ברייתא דילף ליה טהורה ולא שיש לה עדים ומצני יש לה עדים במדינת הים לא שכיח. פירש"י לא מסתי איכא אדעתייהו למחשדינהו לטהורות בהכי ובתבו התוספות וה"ה בא עליה בעלה בדרך [שאין המים בודקים אותה כדכתיב. ונקה האיש כדלעיל] ממי לא שכיח: **רבי** אומר הזכות תולה לה כו' אלא מתנוונה. פליגי רב ששת ורב יוסף. רב יוסף ס"ל דלת"ק מתנוונה ממי לא. ורב ששת כובר דת"ק ממי סבירא ליה דתולה אבל מתנוונה כו'. ופירש רש"י ולא פליגי רבנן עליה דרבי אלא בסוף שהיא מהה באותה מיתה להוד. ע"כ. והרמב"ם בתבורו פרק ג' העתיק דברי רבי אפשר שבובר דהגא קמא ירבי לא פליגי כלל. *ורבי לא אתי אלא לפרושי דברי ת"ק ולתרוצי לקושיתו של ר"ש. א"נ לא להלכה כתב כן שבבר כתב בפירושו שבשים מחלוקת בין החכמים בהברת אמונה. אין תליותו מעשה מן המעשים. שאין אומרים שום הלכה כפלוני ע"כ. אלא מבוס דמסתבר טעמיה דרבי ראה להעתיק דבריו: **ן** ואלו שמנחותיהן נשרפות. דדמיא לאשם תלוי [שהרי על ספק היא באה] ותנן [בריש פרק ו' דכריתות] אם משנשחט נודע לו. הדם יפסל והבשר יצא לבית השריפה. תוס' בשם ירושלמי. ולריך לומר דקדושת כלי מדמי ליה לנשחטה ואף כשלא קמן לשירי וכן כתב הרמב"ם בפ"ד מהלכות פוטה. ומ"מ לא דמי ממש לאשם תלוי דהתם תנן משנזרק הדם הבשר יאכל ואילו הכא נשרפת אפילו קרב הקומץ ממי כמ"ש (בהלכות) [בשם] הרמב"ם. ול"ע טעמא מאי דמדמינן לה במקלת ולא לבולה: **האומרת** טמאה אני לך. [עיין מ"ש מבנה ג' פ"ק] ושבאו לה עדים. בגמ' פ"ק דף ו' מוקיב למאי דאמרינן [בדפירש הר"ב שם מבנה ג'] שאם יש לה עדים אין המים בודקין אותה דהשתא לאו בת בדיקה היא. ותנלי מלתא למפרע דכי קדוש מעיקרא בטעות קדוש. ומצני שזתה בעזרה כגון שנלרכה לנקביה שאין לה שומרים [*ופירש"י ועל זות זה באו לה העדים ולא על טומאה של סתירה ראבונה] והקבו התוס' כיון דהוא היה מכיא מנחתו עליה אמאי נשרפת מאי שנא מהא דתנן בפ"ד דמזיר האשה שנזרה בנזיר והפרישה את בהמתה [' ואח"כ הפר לה בעלה [אם] שלו היתה בהמתה] תלת ותרעה בעדר ואע"ג דבעל מיגז גייז ואינו עוקר הגדר מעיקרו [כמ"ש שם הר"ב בראש הפרק] דבדעת הוקדש אפי' הכי כיון דמבלו היא תרעה. ועוד תנן התם בפ"ה מי שנדר בנזיר והלך להביא בהמתו כו' אם משנגנבה מזר אינו נזיר וה"ג הו עדיים קודש הקדש ולא אדעתא דהכי אתקדש. ולא דמי לאשם תלוי דתנן ר"פ בחרת דכריתות דנודע לו קודש בנשחטו ירעה עד שיסתאב. דהא מפרש התם טעמא דמתוך שלבו נוקפו בשעת הפרשה ומתירה מספק

החטאת

ומכות פרושין. שמכה עצמו להרחות שהוא עניו וגנוב. כגון שמהלך עקב בלב גודל ואינו מריס רגלו מן הארץ ומתוך כך מנקף אצבעותיו באבנים והוא שנקרא בגמרא פרוס נקפי או מי שעושה עצמו כעוגם עינו שלא להסתכל בנשים. ומהוך כך מכה ראשו בכותל ויוצא ממנו דם. והוא הנקרא פרוס קוצאי כלומר שמקיז דם מראשו מחמת פרישותו: הרי אלו מבלי העולם. שרוצים להרחות לבריות שהם חסידים ואין תוכם כברם: **ה** מדהה אתה את המים. מחסר ומחשיך. הגוון החסר נקרא דיהה בלשון משנה: מתנוונה והולכת. נחלית והולכת: **ן** נטמאת מנחתה עד שלא קדשה בכלי. הרי היא בכל המנחות. שנטמאו עד שלא קדשו בכלי: ותפדה. ותצא לחולין ומן המעות יקנה אחרת: ותשרף. שקדשה קדושת הגוף ואינה יוצאה

ויולדת: ומכות פרושים. שמכה עצמו להרחות שהוא עניו וגנוב. כגון שמהלך עקב בלב גודל ואינו מריס רגלו מן הארץ ומתוך כך מנקף אצבעותיו באבנים והוא שנקרא בגמרא פרוס נקפי או מי שעושה עצמו כעוגם עינו שלא להסתכל בנשים. ומהוך כך מכה ראשו בכותל ויוצא ממנו דם. והוא הנקרא פרוס קוצאי כלומר שמקיז דם מראשו מחמת פרישותו: הרי אלו מבלי העולם. שרוצים להרחות לבריות שהם חסידים ואין תוכם כברם: **ה** מדהה אתה את המים. מחסר ומחשיך. הגוון החסר נקרא דיהה בלשון משנה: מתנוונה והולכת. נחלית והולכת: **ן** נטמאת מנחתה עד שלא קדשה בכלי. הרי היא בכל המנחות. שנטמאו עד שלא קדשו בכלי: ותפדה. ותצא לחולין ומן המעות יקנה אחרת: ותשרף. שקדשה קדושת הגוף ואינה יוצאה

ומכות פרושין[כב]. הרי אלו מבלי עולם[כג]: **ה** רבי שמעון אומר אין זכות תולה במים המרים ואם אתה אומר הזכות תולה במים המאררים מדהה[כד] אתה את המים בפני כל הנשים השותות. ומוציא אתה שם רע על הטהורות ששתו. שאומרים טמאות הן אלא שתלתה להן זכות. רבי אומר הזכות תולה במים המאררים ואינה יולדת ואינה משבחת אלא מתנוונה והולכת[כה] לסוף היא מתה באותה מיתה: **ן** נטמאת מנחתה עד שלא קדשה בכלי הרי היא בכל המנחות[כו] ותפדה[כז]. ואם משקדשה בכלי הרי היא בכל המנחות ותשרף. ואלו שמנחותיה: נשרפות. האומרת טמאה אני

(במדבר ה) ועד אין בה כמ"ש שם הר"ב. ומותיב לה דאי איתא שאין המים בודקין נמצא אתה מוצא שם רע כו' שאומרים טמאות הן אלא שיש להן עדים ומצני לר"ש קאמרת לר"ש מדזכות לא תליא עדים ממי לא תליא. ונקרא דעד אין בה איכא למדחי דהא דרשינן ליה לסוטה ודאית דעד אחד אמר נטמאת וכו' כמ"ש לעיל. והו מייתי ברייתא דילף ליה טהורה ולא שיש לה עדים ומצני יש לה עדים במדינת הים לא שכיח. פירש"י לא מסתי איכא אדעתייהו למחשדינהו לטהורות בהכי ובתבו התוספות וה"ה בא עליה בעלה בדרך [שאין המים בודקים אותה כדכתיב. ונקה האיש כדלעיל] ממי לא שכיח: **רבי** אומר הזכות תולה לה כו' אלא מתנוונה. פליגי רב ששת ורב יוסף. רב יוסף ס"ל דלת"ק מתנוונה ממי לא. ורב ששת כובר דת"ק ממי סבירא ליה דתולה אבל מתנוונה כו'. ופירש רש"י ולא פליגי רבנן עליה דרבי אלא בסוף שהיא מהה באותה מיתה להוד. ע"כ. והרמב"ם בתבורו פרק ג' העתיק דברי רבי אפשר שבובר דהגא קמא ירבי לא פליגי כלל. *ורבי לא אתי אלא לפרושי דברי ת"ק ולתרוצי לקושיתו של ר"ש. א"נ לא להלכה כתב כן שבבר כתב בפירושו שבשים מחלוקת בין החכמים בהברת אמונה. אין תליותו מעשה מן המעשים. שאין אומרים שום הלכה כפלוני ע"כ. אלא מבוס דמסתבר טעמיה דרבי ראה להעתיק דבריו: **ן** ואלו שמנחותיה נשרפות. דדמיא לאשם תלוי [שהרי על ספק היא באה] ותנן [בריש פרק ו' דכריתות] אם משנשחט נודע לו. הדם יפסל והבשר יצא לבית השריפה. תוס' בשם ירושלמי. ולריך לומר דקדושת כלי מדמי ליה לנשחטה ואף כשלא קמן לשירי וכן כתב הרמב"ם בפ"ד מהלכות פוטה. ומ"מ לא דמי ממש לאשם תלוי דהתם תנן משנזרק הדם הבשר יאכל ואילו הכא נשרפת אפילו קרב הקומץ ממי כמ"ש (בהלכות) [בשם] הרמב"ם. ול"ע טעמא מאי דמדמינן לה במקלת ולא לבולה: **האומרת** טמאה אני לך. [עיין מ"ש מבנה ג' פ"ק] ושבאו לה עדים. בגמ' פ"ק דף ו' מוקיב למאי דאמרינן [בדפירש הר"ב שם מבנה ג'] שאם יש לה עדים אין המים בודקין אותה דהשתא לאו בת בדיקה היא. ותנלי מלתא למפרע דכי קדוש מעיקרא בטעות קדוש. ומצני שזתה בעזרה כגון שנלרכה לנקביה שאין לה שומרים [*ופירש"י ועל זות זה באו לה העדים ולא על טומאה של סתירה ראבונה] והקבו התוס' כיון דהוא היה מכיא מנחתו עליה אמאי נשרפת מאי שנא מהא דתנן בפ"ד דמזיר האשה שנזרה בנזיר והפרישה את בהמתה [' ואח"כ הפר לה בעלה [אם] שלו היתה בהמתה] תלת ותרעה בעדר ואע"ג דבעל מיגז גייז ואינו עוקר הגדר מעיקרו [כמ"ש שם הר"ב בראש הפרק] דבדעת הוקדש אפי' הכי כיון דמבלו היא תרעה. ועוד תנן התם בפ"ה מי שנדר בנזיר והלך להביא בהמתו כו' אם משנגנבה מזר אינו נזיר וה"ג הו עדיים קודש הקדש ולא אדעתא דהכי אתקדש. ולא דמי לאשם תלוי דתנן ר"פ בחרת דכריתות דנודע לו קודש בנשחטו ירעה עד שיסתאב. דהא מפרש התם טעמא דמתוך שלבו נוקפו בשעת הפרשה ומתירה מספק

יכין — תפארת ישראל — יכין

בפרישות יתירה כפי שליט נאות לאשה: כה) שמכה ראשו בכותל כאילו מעלים עיניו מלהסתכל סביבו ומנקף רגליו בהליכו שותה כמו עניו, ואינו רואה מכשולים שמונחים לפניו בדרך: כו) שרובן אין תוכן כברן, ובערמימותן לעדין בג"ל:

כז) נוון הכהה נקרא דהוי. ולי"ג מהר"א רא"ש הנ"ל, ר"ל שיסמס גמות, כי לכולם יש זכות מעט מתורה: כח) נעשית חולין: כט) שנטמאו קודם שנתקדשו בכלי: ל) ותצא לחולין, ומהמעות יקנה אחרת:

תוספת רע"ק

פרק ג ה [אות יד] תוי"ט ר"ח רבי אומר כו' ורבי לא אתי אלא כו'. וג"ל שכן דעת תוס' בש"ס (דף כ' ע"ב ד"ה ה"מ ר"ע) כו' ועור איכא לס"ד בפ"ק דבטתנוונה פליגי עכ"ל. ואי איתא דס"ל כפירש"י גם לאידך מ"ד דס"ל דלכ"ע מתנוונה א"א לאוקמי כרבי דהא לר' סופה מתה באותה מיתה והכמים דהכא לא ס"ל כן. אלא ע"כ דס"ל דלהך מ"ד רבנן ור' לא פליגי כלל. ודו"ק:

ראשון לציון

במשנה הרי אלו מבלי עולם כו' כיישנה שבגמרא מבלי עולם וכן בגמ' כב. ועי' יומא ס"ח: אמר רבא מבלי לב וכתב רש"י מבלי לב כמו מבלי לב. **ה תי"ט ד"ה רבי** אומר כו' שאין אומרים שום הלכה כפלוני ע"כ עי' יסלמ: **ן תוי"ט ד"ה** ואלו שמנחותיהן כו' כמ"ש בשם הרמב"ם כו' עיין יש סדר למשנה:

תוספת הדשים

פ"ג ן תוי"ט ד"ה ואלו כו' עד סופו. ול"ג דלירושלמי כתיב אין חילוק לגבי הרמב"ם דמיתלק בשם לאשם תלוי לח ס"ל שעשה זה רק כמסקנא דף ו' ע"ב דמדריבון שכרפת בלא יתירון מוציאין מבלי שרת לחול לגן הפי' קרב הקומץ דהא לא כיפרה כלום דלא דמיא לאשם תלוי וגירושלמי ס"ל כבאר תירוצים שם בגמ' וק"ל. (ממהורש"ת זצ"ל):

יולאה עוד לחולין: וכל הנשואות לכהנים מנחותיהן נשרפות. ואפילו קרב קומץ כהלכתו ולא נטמאת. נשרפים שריה על בית הדשן ואין נאכלים מפני שיש לכהן בעלה חלק בה במשנה היא באה והתורה אמרה (ויקרא ו') וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל. ואין כולה כליל מפני שיש לה חלק בה. שלכפרתה היא באה. הא כיצד. הקומץ קרב בעצמו והשיריים קרבין בעצמן: ז' וכהנת שנשאת לישראל. בת כהן: מנחתה נאכלת. דכל מנחת כהן כליל תהיה כתיב. כהן ולא לכהנת. וכן כהנת אלמנה וגרושה שהביאה מנחת נדבה נאכלת: בהנת מתחללת. מן התרומה ומן הבהמה אם נבעלה לפסולים טוב היה חוזרת לכהונתה לעולם: כהן אינו מתחלל. אם נבא גרושה. חללה. או זונה. אלא כל זמן שהוא עמה הוא פסול לעבודה. מבגרמה חוזר להכשרו דכתיב (שם כ"א) ולא יחלל זרעו חלל: בהנת מטמאה למתים. דכתיב (שם) בני אהרן. ולא בנות אהרן: ואין כהנת אוכלת בקדשי קדשים. דהמאת ואכשר ומנחה בכולהו כתיב (שם ו') כל זכר בבני אהרן יאכלנו: הוים

לך. ושבאו לה עדים שהיא טמאה לו). והאומרת אני שותה. ושבעלה אינו רוצה להשקותה. ושבעלה בא עליה בדרך. וכל הנשואות לכהנים מנחותיהן נשרפות לו): ז' בת ישראל שנשאת לכהן מנחתה נשרפת לו). וכהנת שנשאת לישראל מנחתה נאכלת לו). מה בין כהן לכהנת. מנחת כהנת נאכלת. מנחת כהן אינה נאכלת. כהנת מתחללת לו). וכהן אין מתחלל לו). כהנת מטמאה למתים. ואין כהן מטמא למתים. כהן אוכל בקדשי קדשים. ואין כהנת אוכלת בקדשי קדשים לו): ח' מה בין

בא עליה בדרך. כתבו התוספות והימה לר"י כיון שבא עליה בדרך. הייט קודם שתקדוש ואין המיס בודקין [כמ"ש הר"ב במשנה ג' דפ"ק] ותגלי מילתא למפרע דכי קדוש בטעות קדוש. ואיתה דדוקא לגבי שבאו לה עדים שיך למימר הכי משום דמנחה לבדר טון. וכשיש שם עדים הרי הטון מבורר ואין לריך בירור. אבל הכא שבא עליה בדרך שריך לבדר. אף על גב דאין המיס בודקין כי קדוש מעיקרא שפיר קדוש מאחר שלא נתברר הטון. ע"כ: וכל הנשואות לכהנים מנחותיהן נשרפות. פירש הר"ב נשרפין שריה על בית הדשן וכו' ובכוף מביק הא כיצד. הקומץ קרב בעצמו והשיריים קרבים בעצמן. שלא בדקדוק כתב כן. דהא דכתב נשרפים שריה על בית הדשן. ולא הייטו קריבה דבסיפא דקריבה הייטו על המזבח. ואילו בית הדשן הייטו מקום בעזרה לפסולי מוקדשים הנשרפים כמ"ש הר"ב לעיל מבנה ג'. אלא כהגאי. וכ"ע כל שמעתא לאיש הרי זה בבל תקטירו מדכתיב (ויקרא ב) כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו. דממנו מיותר אלא למדרשה בהאביה נפשיה כל ממנו וכו'. דר"ח סבר מקריב הטר"ס על המזבח ולשם עלים. ולרבנן ליה להו האי סברא אלא נשרפים שריה על בית הדשן כדאיתא בגמ': ז' וכהנת שבאה לשרפל. כתב הר"ב בת כהן מנחתה נאכלת וכו' דכל מנחת כהן וכו' כהן ולא כהנת. וכ' כהנת אלמנה וכו' לישנא קטיעה הוא. ורש"י מפרש הכי. כהנת בת כהן מנחתה נאכלת. דכל וכו' כהן ולא כהנת הנכוהה לישראל וכן כהנת אלמנה וכו'. גם מה שאמר הר"ב שהביאה מנחת נדבה ליתא בפירש"י אלא שהביאה מנחה וכן נדבה וכן חובה בכלל. וא"ל לומר דנדבה דוקא דהא קרא דכל מנחת כהן בכל חובה כתיב. ומ"מ מדכתיב כל מרבינן דמנחת כהן בל נדבה ומי איכא נאכלת בדאיתא בספרא: מנחתה נאכלת. פירש הר"ב דכתיב וכל מנחת כהן ולא כהנת. גמרא. ובתוספות הביאו ירושלמי דפריך הכתיב (שם כג) וכהן כי יקנה נפש קנין כספו מעתה כהן ולא כהנת [והא תנן בפ"ז דיבמות [משנה ג'] דבת כהן לישראל והכיסה לו עבדים לא יאכלו וכו' דב"מ דאם לא ניסת יאכלו בשביל] ומבני והכהן המשיח תחתיו מבניו (שם ו) [וכתיב גבי מנחות] אח שבנו עומד תחתיו יאכלה זו בלין בנה עומד תחתיה. ובנבלי פרק הזרוע דף קל"ב איתא גמי דלא משיק ליה מכהן ולא כהנת אלא מדאהרן ובניו כתובין בפרשה וזאת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן (שם) בני אהרן ולא בנות אהרן [רש"י]. ע"כ: בהנת מתחללת. פירש הר"ב אם נבעלה לפסול לה כו' כדדרשינן בפ"ד דקדושין ד' ע"ז ולא יחלל זרעו. לא יהולל זה בהיה כבר ונתחלל פירש"י דשיקר חלול ההמור כאן משום בית' עצמו שהיתה כשרה ונתחללה ע"כ. ולא כמ"ש בפירושו דהכא יחלל בני חלוליים אחד לה ואחד לזרעה: וכהן אין מתחלל. פירש הר"ב אלא כל זמן שהוא עמה הוא פסול כו' ולשון הספרא לחלו בזמן שהוא עוהג מנהג זה הרי הוא חולין. הרמב"ם: ואין כהנת אוכלת בק"ק. כתב הר"ב כל זכר בבני אהרן. גמרא. והע"ג דמבני אהרן ממעטינן ולא בנות אהרן. [וכמ"ש הר"ב במ"ז פ"ק דקדושין] מרה קרא וכתב זכר לרבות בעלי מומין למחלוקת כמו שכתב הר"ב בדפי"ב דזבחים: ח' מה בין שיש לאחה כו'. שייל מובא דתנינן בספ"ק דקדושין וכן הפרת נדרים דאין אחה

מפיה

יכין תפארת ישראל יכין

לא) ואף על גב דבכי האי גוונא הקדש טעות הוא, דכשיש עדים לא יבדיקוה המיס. על כל פנים נזרינן שמא יאמרו מוליאין מכלי שרת לחול [כך מפקנת הש"ס ולא כרחוי"ע]: לב) מיהו בנשואות לכהן הקומץ קרב כהלכתו, והשיריים נשרפין בבית הדשן. ובאיזה דמתניתין כל המנחה נשרף בבית הדשן: לג) שיריי מנחתה נשרפין, בבית הדשן בין מנחת סיטה או שאר מנחה שהביא: לד) ה"ה בנחלה שאינה עוד ברשות אב, דרק במנחת כהן כתיב כליל תקטר: לה) בנבעלה לפסול לה, אסירה בתרומה ומלהנבא לכהן: לו) בבעל הלה לו זונה. מיהו כל זמן שהיא בביתו פסול לעבודה: לז) והא דנקט הכא כהן קודם לכהנת אלא כסדר דרשא. ה"ע מדבעי למנקט

ושבעלה אינו רוצה להשקותה. כ"ג ע"א מי סוטי יעמוד ל"ה ע"א ד"ה ל"ל מא. יהובלמי מכתדרין פ"ח ה"ו; ושבעלה בא עליה בדרך. יומא' סוטה פ"ג ה"ב; וכל הנשואות לכהנים כו'. מ"ר פ"ה מ"ל מנחות ה"ג: ז' בת ישראל שנשאת לכהן כו'. כ"ג מ"ה: וכהנת יוי. מ"ר שם ה"ו: מנחת כהנת נאכלת. תוס' קו"ח ע"ג: ומנחת כהן אינ. מ"ר שם כ"ם: כהנת מתחללת. מ"ר פ"ע מ"ג; ואיסורי בא"ה ה"ל פמ"ג נתין קנ"ג מוס"ע ה"ב מ"ו ז' בכ"ל ה"ג: וכהן אין מתחלל. מ"ר שם פ"ב מ"ע שם פמ"ו ה"ב: כהנת בטמאה כו'. מ"ר שם מ"ה; תנא בטמאה ה"ל ה"ב פמ"ג נתין קנ"ג מוס"ע ה"ב מ"ו ז' בכ"ל ה"ג: וכהן אין מתחלל. מ"ר שם פ"ב מ"ע שם פמ"ו ה"ב: כהנת בטמאה כו'. מ"ר שם מ"ה; תנא בטמאה ה"ל ה"ב פמ"ג נתין קנ"ג מוס"ע ה"ב מ"ו ז' בכ"ל ה"ג: ואין כהן בטמא. מ"ר שם פ"ב מ"ג: שם שנ"ב שם מ"ר שם פ"ב מ"ג: כהן א כל בק"ק. אין כ"ג: מ"ר ע"ו מה"ר מ"ר. מ"ר פ"ג עמין קנ"ד פ"ב: ח' מה בין ארש לאשה הארש פורש כו'. שם ע"ו יהובלמי מוד מ"ר פ"ד ה"ו מ"ר פ"ו מה"ר מ"ר ה"ו במ"ג ע"ו כ"ל: ז'

שנויי נוסחאות

ו ה אומרת. נכי"ק האומרת. ושבעלה בא עליה. נכי"ק ספני שבעלה בעלה (ז) וכ"ל בעלה נס נד"ל ובי"ס. ושיין פ"ח מ"ג. ונכ"ד מ"ג: ז' וכהנת. נכי"ק ובת כהן. וכהן אין מתחלל נד"ל ובכי"ק: כהיל ואין כהן מתחלל. טטבאר. נד"ל מיטמאת; נכי"ק מיטמא (ז) וכן נס: ון. ואין כהן מטמא. נד"ל וכהן אינ מיטמא: ח' מה בין ארש לאשה. נד"ל ונכי"ק בין הארש וכ"ה בכי"ר (ומה ומה).

תוספת הדשים

שם בד"ה האומרת כו' וגרסה בפיני כו'. וכל מה שכתבו התוס' היינו שריך למסקנת דשמ"א יתברו שמוליאין מכ"ם לחול מ"מ לא ה"ל להתוי"ע להאריך ולהחוק כזה ולמה שכתבתי בס"ד דמיר מ"ד ל"ק מ"ש (מגל"ל): וגם לרבנן קמא שיהה בעזרה ל"ק קובית התוס' הגיל רק קוביהם לפי מה"ב ע"ם (כן נראה לגיגה) ב' בתוי"ט נ"ד"ה ושבעלה בא כו' אלא מתבר השון. וזה דוחק דעכ"פ אין עוד להמנחה ולא הבאה זה הבירור רק בהוס' כתבו זה המקבן גם להתלא בדף ו' ע"ב דס"ל בני עדים בטעות קדוש ומתני' מיירי מיהה בעזרה לאחר שקידשה בכלי שרת אבל למסקנת דתיקן מדרבנן

ראשון לציון

ז' תוי"ט ד"ה מנחתה נאכלת כו'. הא לא יאכלו בטבילה כו' ע"ס: ד"ה כהנת מתחלל כו' ולא כמ"ש בפירושו כו' עי' יסל"ש:

מפירה נדרי בתה: ואין האשה פורעת ופורמת. כתב הר"ב דכתיב אים לרוע. לא קשיא דלמעוטי אשה מחליצת ערעת. דהא בהך קרא אים לרוע טמא יטמאנו הכהן כתיב. דהכי דרשינן בגמ'. אים לרוע הוא טמא הוא טמא יטמאנו הכהן ברלאנו נגעו. והלרוע אמר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וגו' דמדכתיב והלרוע וגו' ולא איבעי ליה למכתב אלא בגדיו וגו' לרבות לרוע דאשה לומר שנאלמת בטומאה כמו האים. ומה ת"ל אים לענין שלמעה למעוטי אשה מפריעה ופרימה: האיש מדיר את בנו בנזיר. פי' הר"ב בנו קטן ואבה נזירתו עליו אפילו לכשיגדיל. ולא פירש כן במקומו פ"ד דנזיר מ"ו אלא שיכול להדירו עד שיביא ב' שערות אחר שיהיה בן י"ג ויום אחד. אבל שהנזירות שהדירו קודם שהגדיל יהול עליו לאחר שהגדיל זה לא פירש שם. גם אינו במשמע. דמכיון שלא מרשותו בלא יוכל להדירו כמו כן יצא מרשותו מה שהדירו. ואין סברא לחלק. ומכיון שאין כאן אלא הלכה יש להקל בנזירות משום הקפת הראש ותולין לעזרה וכדתנן שפחת נזירות מותר. איברא דמלשון רש"י באותה סוגיא דנזיר דף ל' אי אייתי שתי שערות מעיקרא וכו' משמע קלת דסברתו שאם הדירו קודם שהביא שתי שערות עליו להשלים נזירתו אף משיביא. אבל תוס' כתבו שם בהדיא דנזירות אביו מתבטל בהבאת שיערות. ועד מתי יש לו להדירו עד שיגדל ויעשה אים. ע"כ. ואי איתא דסבר דנזירות אלא עליו אפי' אחר הבאת שיערות היה לו לכתוב ובעודו קטן מייב האב לנהוג וכו' אלא משום דאין אלות בנזירות אלא בקטנותו בלבד לא הוצרך לפרש ובלאו הכי דיוקא אינו כן דעתו לא הוה ליה למכתב מיניה. ואפשר לי לומר שמה שכתב הר"ב ואפי' לכשיגדיל. מוסב על מדיר לא על אבה וה"ק שהוא מדירו אפילו לכשיגדיל. ופירוש לכשיגדיל לומר לאחר שנעשה גדול לענין נדרים. ומיהו עד שיביא ב' שערות אחר י"ג שנים ותו לא דפשיטא דמכיון שיצא מרשותו לגמרי פקעה לה הדרת אביו ממילא: [*מוכר את בתו. לאמה כשהיא קטנה ל' רש"י]: ואין האשה מוכרת את בתה. דכתיב (שמות כ"א) כי ימכור איש את בתו. גמרא: האיש מקדש את בתו. פי' הר"ב קטנה וכן ל' רש"י. ולא לאפוקי נערה דבהדיא תנן רפ"ב דקידושין האיש מקדש את בתו כשהיא נערה אלא לאפוקי בוגרת. וכן אתה מוצא במ"מ פ"ג דקדושין קדשתי את בתי וכו' כשהיא קטנה ולאו דוקא והא"ה כשהיא נערה. אלא דכל שלא בגרה קטנה קרי לה. ובגמ' פרק המובל דף פ"ז בעא מיניה ר"א מרב המובל בבת קטנה של אחרים חבלה למי אמרינן כיון דאקני ליה רחמנא בבת נעורים לאב כו': ואין האשה מקדשת את בתה. פי' התוס' מרישא דקרא דאת בתי נתתי לאיש ילף ליה ואמר אבי הנערה אל הזקנים משמע למעט אמה דאינה זכאה בבתה לתת: ואין האשה נסקלת ערומה. כתב הר"ב דכתיב ורגמו אותו וגו' אותו ולא כשותו אבל אותה בכשותה. ולא דממעטו ליה מקרא דהא ליכא מיעוט [לבי] דאילטריך אותו למדרש בלא כשותו אלא טעמא משום בזיונה. תוס' פ"ו דסנהדרין ד' מ"ה. ורמינן התם בגמ' מהשקלת סוטה דכהן אותו בבגדיה אם נקרעו וכו' בפ"ק מ"ה ומשני הכא דקטלינן לה אין לך בזיון וייסורין גדול מזה. וכי תימא דליעבד לה תרתי אמר קרא (ויקרא כ"מ) ואתכת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה:

*) כ"ה הלשון ברש"י ובפה"מ להרמב"ם, ובד"ח הגיהו בלא' נבי"ת ע"פ הגהת הב"ח.

יבין תפארת ישראל יבין

בטלהו הן קודם גלאו: לח) בשאר דברים שאינן מעכביי כהונה: לט) כשהיא מטורע: מ) עי' נזיר [פ"ד מ"ו]: מא) דבזיר אביו וספרים מעות פתומים לקרבנותיו ומת, אם בנו ג"כ נזיר יטול להביא קרבנותיו מהמעות האלו: מב) קטנה: מג) קטנה או נערה: מד) משום בזיונה: מה) כל הנסקלין נתלין: מו) דמיעטה קרא: מז) מיהו שייר טובא מה שבין אים לאשה:

ואין האשה כו'. מי' שם כל' מ': האיש מדיר כו' ואין האשה כו'. נזיר כ"ח ע"ב מי' פ"ב מהל' נזירות הי"ב: האיש מגלח כו' ואין האשה כו'. מיר' ל' ע"א ריש שם פ"ח מ"ו: האיש מקדש כו'. מי' פ"ג מהל' אישות הי"א ופ"ד מ"ה: ואין האשה כו'. מיי' פ"ד מהל' גירושין ה"ז פמ"ב מ' מ"ו: האיש מוכר את בתו. מיי' כ"ד מהל' מכרים ה"א וכ"ו: האיש נסקל ערום כו'. סנהדרין פ"ד ע"ב מ"ר ע"ב מהל' סנהדרין פ"ו פמ"ב מ' מ"ב: האיש נתלה ואין האשה כו'. מ"ר פ"ב ה"ו: האיש נמכר כו' ואין האשה כו'. מ"ר פ"ג מ"ב: נגנה הי"ב פמ"ב מ' פ"ח:

שנויי נוסאות

(את) בנו כו' (את) בנה. בד"ב ליתא. האיש מוכר כו' האיש מקדש כו'. במכב"ב סדר העניינים האיש מקדש. האיש מוכר. (וכן משמע שם בגמרא) וכ"ה בכי"ק וכ"ה במשנ"ל (ובגמ' שם משמע כסדר אחר לפנינו). בגנבתו. בגנבתה. בכי"ק בגניבו. בגניבה:

תוספת חדשים

מדרבנן נסרסת שלא יתאיר מיעוטן וכלי שרת לתול אינ לא קשה ניחי ולכן קשה על התוי"ט ליה ליה להעתיק כלל הנרמים:

(מיכו"ם ק"ן ז"ן):

ה הר ב ד"ה האיש מגלח וכו' והפרים קרבנותיו עכ"ל ובפ"ד נזיר ובפ"ב דסריחות מיסרם דדוקא על מעות סתומין ולא על מעות מפורשין (תוס'): שם ד"ה האיש נתלה כו' אותו ולא אותה עכ"ל ובפ' נגמר הדין דף מ"ו נפקא לן מכי יהיה נאם ולא באשה (תוס'). וקרא דאותו דרים ליה כתם אותו ולא כסותו דלע"ג דבבעת סח לה מי' עדות ס"ד מילגיסתו נשנת תלה:

ראשונים דצין

ה הר"ב ד"ה האישנסקל כו' דהא כתיב והוצאת כו' עיין יסל"מ:

לקוטים

ה תוי"ט ד"ה מה וכו' שיר וכו' כתב הרמ"ן כ"ל דלא הוי שיור דל"ד דהתם איירי בכללות כל מצות הכן כל מ"ע וכו' אבל הני דוכא פרטיים הן ופרת מרים ל"ל לאיתאי דמקרא מפורש הוא בין אים לאשה בין אב לבתו אבל הפרטיים כאן נריכין ליחוד וכו' ע"כ. פי' דהתם בהדיא קאמר קרא אלא בחקים אשר צוה כי אל משה דהיינו הפרת מרים אינם אלא בין אים לאשתו ובין אב לבתו ול"ד לבתו ולא לאמה ובין אים לאשה דקרא שהאשה אינה יכולה לאמור אלא דקרא מלתא קאמר שאם אינה אומר שאם אים ויהיו רבנן דהכא דיוקא דקרא למכתב אים ש"מ שבא למעט דדוקא האב יכול ולא האם וכתבתי זה לפי שראיתי להב"ד שכתב על הרמ"ן ז"ל דא"כ לא ליתני מאי האים מוכר את בתו דמקרא מפורש הוא וכי ימכור אים וכו' ואין זו קו' כלל וכדאמרן, אמנם התוס' הבא הביאו מן התוספתא דקרשיב פס עוכא ממתני' ואינם מילי דכללות בנין אים עובר על כל הקוף וכל הבחית ובא"כ בתם אים מדון בכן מוכר ומורם האים נגלע וכמה אתרים ע"ש. א"כ ע"כ לומר הנא ושייר וכיון דמתיה לשיורא מאי' לאמר דשייר לגלגו וכדברי התוי"ט. ולפי דרכו של הרמ"ן ק"ל דהא בתמתי' דהתם הקדושין מאי ליכא דברים פרטיים בגון בל הקוף ובל הבמית ומביכות ותגופות ומאלי לא דמתיה לשיורא מאי' לאמר דשייר מגלגו מהוורתא תנא ושייר. (ב"ן):

פרק ד א ארוסה ושומרת יבם. ארוסה שקנה לה ארוסה ושומרת יבם שקנה לה יבם: לא שותות. דמעטינהו קרא: ולא נוטלות כתובה. שהיא גרמה לאסור עצמה עליו שנסתרה אחר קיטוי דמקיטוי ואיסור לא אמעיט. דכתיב (במדבר ה) דבר אל בני ישראל כו' לרבות ארוסה ושומרת יבם לקיטוי: תחת אישה. ביובמא תחתיו הכתוב מדבר: נתינה. מן הנבעוטים ואסוריס לבא בקהל: לא שותות. דלא נאמרה פרשה אלא בראויה לקיימה דכתיב (שם) כי תשטה אשתו. בראויה לאישות הכתוב מדבר. פרט לאלמנה לכהן גדול וכו': ולא נוטלות כתובה. ואע"ג דשאר אלמנות לכ"ג נוטות כתובתן כדאמרינן בכתובות [ק: וכן ביבמות פד.]. זו אין לה כתובה שסתירתה גרמה לה: ב אמר בעלה איני משקה ושבעלה בא עליה בדרך. שהוא גורם לה בלא תשתה. טוטלת כתובתה: מתו בעליהן. של כל סוטות הראויות

פרק ד א ארוסה ושומרת יבם[א]. לא שותות ולא נוטלות כתובה. שנאמר אשר תשטה אשה תחת אישה. פרט לארוסה ושומרת יבם[ב]. אלמנה לכהן גדול. גרושה והלוצה לכהן הדיוט. ממזרת ונתינה[ג] לישראל. ובת ישראל לממזר ולנתין. לא שותות[ד] ולא נוטלות כתובה[ה]: ב ואלו לא שותות. ולא נוטלות כתובה[ו]. האומרת טמאה אני. ושבאו לה עדים שהיא טמאה. והאומרת איני שותה[ז]. אמר בעלה משקה[ח]. ושבעלה בא עליה בדרך. נוטלת כתובתה[ט] ולא שותה. מתו בעליהן עד שלא שתו.

כו' ולא טמאות כתובה. עיין בפירוש הר"ב מ"ב פ"ד דכתובות ומה שכתבתי במ"ח [נ"ל ז'] פס"ו דיבמות [ד"ה ומניח] ועיין מ"ש לקמן במאי מוקמינן לה בגמ': ושומרת יבם. כתב הר"ב דמקיטוי ואסור לא אימעוט ואפילו אית לן דשומרת יבם מזיגתה מותרת (לבעלה) [ליבמה]. [כמ"ש הר"ב בפ"ב משנה ה'] נהי דמותרת מיהו לא בעי למנסב אשה זונה והיא הפסולה כתובתה. כן כתב רש"י ז"ל ואמהו התוס' דאי לא מיתסרא לא הוה צריך קרא למעוטי כדתנן ספ"ב כל שתבעל ולא תהא אסורה לו לא היה מתנה [ועוד] דמה קטוי צייך היכא דלא מיתסרא בסתירותה אלא מדאלטריך למעוטי ש"מ דמתסרא מיהו ליכא למפסל מינה מכוס דמוקי לה בגמרא כגון שבא עליה יבם בבית אחיו [דדרשינן מבלעדי איש קדמה שביבת בעל לבועל ולא שקדמה שביבת בעל לבועל] ויה"ל מוקיס לארוסה שבא עליה בבית

חמיו] דקנאה לפוטרה בגט בלא חליצה לכ"ע. הלכך צייכא נמי [נדין] אסתו ליאסר עליו בזנות כדברי הכל. ע"כ: ולא טמאות כתובה. כתב הר"ב דמקטוי ואיסור לא אימעט דכתיב דבר אל בני ישראל וגו' לרבות כו' דומאת אליהם רבויא. וה"נ אמרינן לעיל בפרקין. רש"י: אלמנה לכהן גדול כו' לא שותות כו'. מכוס דמלוקיס בטעמא הולרך לאלקן הוס'. ומ"ש הר"ב דאלמנה גורה כתובתה כדאמרינן בכתובות. ר"ל סוף פרק י"ח: והלוצה לכהן הדיוט. הר"ב מפרש לכולהו בטעמא דלא נאמרה פרשה אלא בראויה לקיימה וכפירוש רש"י. ודרכא דכתיב כי תשטה כו' הביאה רש"י בשם ספרי ולא נריכין לומר דחלוצה מכוס אסגרת ליבמא כמ"ש ברש"ע דיבמות דהא עקרה וזקנה ["דלקמן במ"ג] דלכ"ע לא הוי אלא מד"ס ואמרו לא שותות וטעמא דבשב ואל תעשה יכולין לעקור דבר מן התורה כנזכר בהרבה מקומות. ועיין מ"ש במשנה ג' פ"ח דמכילתין. וכן הרמב"ם מפרש למתני' בטעם בכל שאין האיש מעוקה מעון וכו' שכתב הר"ב במשנה ג' פ"ק. וכ"כ עוד במשנה ג' וסברא ליה דלאו דוקא בעון אשה זו שבא עליה בדרך. אלא כל עון קאמר קרא ועון דד"ס נמי בכלל כדאשכחן לר"י הגלילי במ"ה פ"ח לענין הירא ורך הלבב דס"ל דירא עבירה דד"ס נמי בכלל זו כ"ל. וטעמא רבה איכא שהתורה אותה לעמוד לדברי חכמים ואלא לסור מדבריהם. וגמלא שהעובר על דבריהם אינו מעוקה מעון דהכא ויש בכלל הירא מעבירות שבידו דהתם. כך כ"ל. והוסיף הרמב"ם בחבורו פ"ב מ"ה והפילו בא על אחותו בבית המיו שהיא מד"ס וכתב לפיכך אם היתה אשתו אסורה עליו מחייבי עשה הפילו בעיה כו' אינה אותה אלא תנא בלא כתובה. ע"כ. אלא שהרא"ש הביג עליו מהא דמוקמינן לארוסה ושומרת יבם שקדמה שביבת בעל לבועל. וכתב הכ"מ דיש לדחוק ולומר דקרא תרי טעמי איכא למעט ארוסה הוא: ונתינה. עיין מ"ש ברים פ"ג דמכות: ב ושבאו לה עדים. וה"נ במשנה ו' פ"ג אבל במשנה ג' דפ"ק ל"ג לה: ["אמר בעלה אינו מבקה. ולא כן הלכון בפרק דלעיל משנה ו' ובפרק קמא משנה ג' אלא ושבעלה אינו רוצה להשקותה. ובירושלמי דפרקין גרס בכדר המשנה להרוייהו ואמר בעלה אינו מבקה ובבעלה אינו רוצה להשקותה וכ"ל דאינו הלמיד הניה בגירסת הירושלמי דהיה גורס נ"כ כמו גירסתינו דגרס ואמר בעלה וכו'. והגיה ובבעלה כו' וכלומר שכ"ל כלבונות הכתוב דבפרק דלעיל ודפרק קמא ואח"כ הכגיסהו הבוברים המעתיקים. וכן המדפיסים בפנים שהבינו שהגהה היא על זה הסר ולא הבינו שהגהה היא על הלכון שכ"ל כמגנון דלעיל ולא דלגרוס לתרוייהו]: בית

פ"ד א אחוסה ושל"ל לא שתותות כו'. כ"ל פ"ב יבמות ל"ח ע"ל קדושין כ"ז ע"ל עה. יומא כ"ד פ"ב לקמן פ"ב ה"ס. מיי' פ"ב מהל' בכורים ה"ב: אלמנה לכ"ג כו'. מיי' שם ה"ח וה"ט: ב ואלו לא שותות פ'. ל"ל ע"ל: האומרת טמאה. מיי' פ"ב מהל' סוטה ה"ל ב"ר פ"ב ה"ד: ושבאו לה עדים. מיי' שם פ"ב ה"ד: והאומרת איני שותה. מיי' שם פ"ב ה"ל: אמר בעלה א"ל כו'. מיי' יבומין כ"ה הל' ה"ו: כתבו בעליהן עד כו'. יבמות ל"ח ע"ב כתובות פ"ג ע"ל:

שנויי נוסחאות

פ"ד א לא שתות ולא נוטלות כתובה. נד"ג וכמכני"ל .שתה .. נוטלת וכ"ה בסוף המשנה וכן הוא בכי"ק (ובשם כתובתה). תשבר (אשה) כ"ה בד"ג וכמכנ"ל וכ"ה בנוקא ובכל הדפו"י ליתא וכ"ה הוגה עיש הרל"ג.. תהה אישה. בכמכנ"ל.. אישה ובמבאה. ויומרת נד"ג וכמכ"ק ולשומרת. (גרושה והלוצה לכ"ה). כ"ו ליתא בכמכנ"ל בס"ם ובת ישראל. נד"ג ובמכנ"ל בת: ב ואלו. נד"ג אלו. מבאה אני.. נד"ג וכמכ"ק ובמכנ"ל. אני לך. והאו ר ר ה. בכ"ק ובמכנ"ל האומרת אמר בעלה איני משקה. נד"ג ובמכנ"ל ואמר בעלה איני משקה ושבעלה אינו רוצה להשקותה; בכ"ק או שבעלה אינו רוצה להשקותה מפני שבעלה בעלה בדרך ועי' לעיל ס"ג מ"ו ועי' ה"ט ותמ"ל. בא עליה. נד"ג וכמכ"ק ובמכנ"ל בעלה. נוטלת כתובתה ולא שותה. נד"ג ואינה..; בכ"ק ובמכנ"ל נוטלות כתובה ולא שותות. עד שלא שתו. בכ"ק ובמכנ"ל. ישתו; נד"ג קודם שלא ישתו

תוספת חדשים

פ"ד ב בתו"ט ד"ה אמר בעלה כו' ולא כן כו'. וכ"ל דלהני טעמא כאן אלי לגרוס בסיום למעוט ולא לגיעלה מבא"ל בהני דלעיל וק"ל: (ממהרש"ל ז"ל)

תוספת רע"ק"א

פ"ד א [ה] תו"ט ד"ה ושומרת יבם כו'. וה"נ מיקו' לארוסה שבא עליו בבית חמיו. ובגמ' דף כ"ד ע"ב מ ש מ ע דמבלעדי אישך שמעינן דארוסה אינה ש ו ת ה דמקדמת שביבת בעל לבועל ולא שקדמת שביבת בועל לבעל, ומזה מוכיחין דבוותה גבי שומרת יבם שבא עליה יבם. ובוודאי משמע דהטיעוס של

יבין תפארת ישראל יבין

פ"ד א) שקנה לה הארוס או היבם וגסהרו: ב) מיהו לא נאמעטו רק משהיית מים, אבל כשקנה לה לאחרה כשנסתרה. ומה"ט נס כן הפסידה כתובה, מדגרמה שהאחר עליו: ג) נבעוטים: ד) דאשתו כתיב, ברראויה, שהיה אשתו: ה) אף דאחר אלמנות לכה"ג ניטלות כתובה [בכתובות ספי"א]. זו שנס בתירתה גורמת שאחר, הפסד: ו) אף על פי שהוכנו לשתות אפילו הכי לא שותות וכו' וכן אותן שנסנו לעיל [פ"ח מ"ג] לענין אכילת תרומה. ולי"ל בהו' אברהם רלטענבטיין אליט"א, להכי אלק להו בב' בני וקתני

*) גירסתו נמשנתינו ובבעלה אינו רוצה להשקותה ול"ג אחר בעלה אינו מבקה ועי' מפרש דמ"ש ובבעלה ר"ל אבל בבעלה אינו רוצה כו'.

מבלעדי אישך צריכה לארוסה שלא בא עליה בעלה כלל אפי' שלא כדרכה. דאם בא עליה בעלה שלא כדרכה ממילא מקרי שוב קדמה שביבת בעל לבועל, דהא הבעל חייב נ"כ בבא עלי' שלכ"ד. (דאתקיש משכבות להדדי) וא"כ קשה על מה דאמרינן בקדושין ד"פ ע"ב דנערה המאורסה שריא בסקילה. אמרוה רבנן קביה דאביי משבית לה בגון שבא עליה ארוס שלא כדרכה ואם לא בא עליה ארוס הרי היא עודנה פנויה וא"כ למה צריך להמיעוס מבלעדי אישך דפשיטא דפנויה אינה אותה. וצע"ק. מהרב הגאון וכו' מהור"ר בונם וצ"ל. אחי הגאון רבינו המחבר תור"ע וצ"ל: [אות כו] הי"ם ד"ה והלוצה. ואמאי אצטריך קרא לפטיטיה במ"ל כ' דמזה ליכא קושיא דהא אצטריך

בית שמאי אומרים נוטלות כתובה. פירש הר"ב דשטר העומד לגבות כגבוי דמי. ולא דמי למחני' ג' פ"ד דיבמות דהתם ספק גמורה והוי ספק אי עומד לגבות כלל מה שאין כן הכא. דכשמת הבעל ודאי עומד לגבות. אלא מוטעם אחר נראה להפסידה הוי היא כגבתה ומוחזקת. גמ' דהתם דף ל"ח: **ובית הלל אומרים כו'** ולא נוטלות כתובתן. ולא שייך לומר העמד אשה על חזקתה כמו בפ"ק דכתובות מ"ו ח' ואימור לא זנתה שהרי רגלים לדבר שקנא לה ונסתרה והכתוב הוציאה מאותה חזקה ועשאה ספק. תוס'. [והר"ב שכתב וז"ל ובה"א לא שותות ולא נוטלות כתובתן. כלומר מתוך שלא שותות וכו' לא דק דלמאי הוצרך לפרש מתוך כו' דמכיון שהיא בספק אם זנתה הוי ככל ספיקא דממונא דהיכא דקאי היקום ואין להוציא מהמוחזק אלא אטעייה להר"ב דהתוס' כתבו כן מפרק החולץ דהתם מפרש מתוך כו' אבל לא הבניה הר"ב בהתוספות העתיקו ללבון המבנה ובה"א לא שותות או לא נוטלות כתובתן ואהא פרכינן התם לא שותות והבית הלל אומרים את אשתו אל הכהן אמר רחמנא ולוקח אלא מתוך וכו'. וכן הוא הסוגיא בפרק האשה שנפלו דף פ"א אבל הר"ב עצמו העתיק כאן כמו שהיא הגי' לפנינו לא שותות ולא נוטלות כו' ואין כאן פירכא ולא טעמא. וכבר המהו התוס' דהתם אדלא פריך הכא דהוא עיקר מלתא. ונראה הספרים ליתא מכח הגהו סוגיות]: **ג מעוברת כו'**. תימה אמאי לא תני מעוברת בתר בבא דאלמנה לכ"ג דדמי בטעמא. תוספות ברים פרקין: איילונית וכו' לא שותות וכו' רבי אליעזר אומר יכול הוא לישא וכו'. והכי ס"ל רבנן אם אשה אם בנים כמו שכתבתי במ"ה פ"ו דיבמות. וכי תימא הא רבנן אית להו דאיילונית אסורייהו משום דמיפקד אפריה ורביה ולהחזיק מצוה מן התורה אסורה. אבל הא דמעוברת ומינקת לא גזרו להחזיק שום מצוה. אלא מפני חשש התינוק שמא תתעבר בנית בזמן ההנקה [דמעוברת נמי להנקה קיימא] ויתעבר החלב והולד ימות. כי לא יהן לה הבעל להחיות הולד בדבר אחר. כמו שעושה בולד שלו אם תתעבר ויעבר החלב. כדאיתא בפ"ד דיבמות דף מ"ב ולא הוי זה אלא כתקנה בעלמא. ולפיכך לא החמירו בה. וזהו שדקדק הרמב"ם להחזיר בפרק ב' מה"ס. עבר ונשא מעוברת חברו ומינקת חברו הרי זו שותה שאין כאן עבירה ע"כ [ומאי קאמר שאין זו עבירה. והרי עובר הוא על דברי הכמים שאסרו ליקח מעוברת כו'] אבל ר"ל שאין כאן עבירה בערך העובר בענין איילונית כו' שהם נזירות ובכלל ובמרתם [את משמרתי] עבו מבמרת למבמרתי ואילו הך איסור אלא תקנה ומכל מקום אסור לעבור. ועיין בהקדמת הרמב"ם תמצא חלוקה זו: **איילונית**. כיומיה פירש הר"ב במ"א פ"ק דיבמות: ושאר כל הנשים כו'. תימה הא משנה יתירה מאי קמ"ל הא שמעינן ליה מרישא והאומרת אינו שותה. אינה נוטלת כתובה. תוס': **ד אשת** כהן שותה ומותרת לבעלה. כתב הר"ב מהו דתימא הואיל ונאנסה אסורה כו' קמ"ל. וקשיא דאשת כהן שמחתה מותרת מיבעי ליה. ובגמ' אשת כהן שותה פשיטא מהו דתימא ויש לא נתפסה אסורה הא נתפסה מותרת והיא אשת ישראל. אבל אשת כהן דאפי' כי נתפסה אסורה אימא לא הפסה. קמ"ל. ובתבו התוס' דוהיא לא נתפסה אלטריך להשת כהן שנאנסה שתהא אסורה. וכמ"ש במשנה ט' פרק ב' דכתובות. ומב"ה לא ממעטינן אשת כהן מבתיה מוהיא דהא אלטריך לדרשא עצמה דנאנסה תהא אסורה. ע"כ. והדר אמרינן בגמ' ומותרת לבעלה פשיטא (מ"ד) כו' ובמתנוגה דרך אחרים שלא דרך בטן ודרך הימא דנאנסה כו': **אשת** סרים שותה. כתב הר"ב דלא תימא מבלעדי אישך וכו'. קמ"ל דלא. ומבלעדי אישך לקדמה שביבת הבעל לבועל כמ"ש ברים פרקין. תוס': **אשת** סרים. לבון הרמב"ם בפ"ב מה"ס. אשת סרים חמה או סרים אדם המותרות לבעליהן. ודסרים המה מותר תנן בסוף פרק ח' דיבמות. וסרים אדם פירש הכ"מ כשהתה כוס של עקרין שמותרת לו. וקרו ליה סרים אדם לפי בעל ידי אדם בא לו. ע"כ. והא דבסוף פרק ח' דיבמות תנן סרים חמה וכו' מאבילה בתרומה ולא תנן סרים אדם ובכגון שהתה כוס עקרין. משום דעיקר סרים אדם הוא פלוע דכה וכרות שפכה להכי לא מני למתני וזו היא דעת רש"י שגם סרים דהכא מוקי ליה בשל חמה דוקא משום דס"ל דכגון זה אינו נקרא סרים כלל: על

הרלוויות לשתות ולא הספיקו להשקותן עד שמתו: ב"ש אומרים נוטלות כתובה. דשטר העומד לגבות כגבוי דמי: ולא שתות. דכתיב (שם) והבית האיש את אשתו: וב"ה אומרים לא שותות ולא נוטלות כתובתן. כלומר מתוך שלא שותות אין נוטלות כתובתן. דשטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי: **ג** מעוברת חבירו. שמת או נרשה והניחה מעוברת או מניקה ואחרוה חכמים לינשא עד שיהיה הולד בן שהי שנים והלך זה ונשאה קודם הזמן וקנא לה ונסתרה: לא שותה. שהרי אינה ראויה לקיימה דס"ל לר"מ הנשא מעוברת חבירו או מינקת חבירו יוצא ולא יחזיר טולמיה. ואין הלכה כרבי מאיר: יכול הוא להפרישה. עד כ"ד חדשים ולהחזירה. הלכך ראויה לאשות קרינא בה: אילונית. דוכרניתא דלא ילדה: ושאינה ראויה לילד. שהתה כוס עקרין. ואסור לקיימן למי שאין לו בנים: ר"א אומר יכול הוא לישא אשה אחרת. ויהיה מותר לקיים את זאת. הלכך ראויה לאישות היא. ואין הלכה כר' אליעזר: **ד** אשת כהן שותה ומותרת לבעלה. אם נמצאת נקיה. דמהו דתימא הואיל והשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה. ניחוש לה שמא נאנסה ולכך לא בדקוה המים קמ"ל: אשת סרים שותה. דלא תימא מבלעדי אישך אמר

יבין תפארת ישראל יבין

ר"ע מברטנורה

ב"א כו'. ירושלמי שם. כתובות פ"ט ה"ו פוסק פ"ד ה"ח: ובה"א אר שיתות כו'. מיי' שם ס"ז: **ג** מעוברת כו'. שם: ובה"א כו' מיי' שם ה"ט: איילונית. ירושלמי פוסק פ"ד ה"ח. מיי' שם ה"י: **ד** אשת כהן כו'. שם. מ"י שם פ"ג הל"ח: אשת סרים כו'. מיי' שם פ"ב ה"ו:

שנויי נוסחאות

ולא שותות. נד"ל אבל לא שותות. לא שותות ולא נוטלות. נד"ל ונמצכ"ל אר שותות או לא נוטלות. ועיין הוי"ט: **ג** לא שותות ולא נוטלות. נד"ל ונמצכ"ל ..שותה.. נוטלת וכן בסיוק. איילונית כו' ושאינה ראויה לילד לא שותות ולא כו'. נמצכ"ל ..לא נוטלות כתובה ולא שותות.. : בכי"ק ושאינן ראויות לוולד. ר'אליעזר במצכ"ל ר' לעזר. ולפרות. נד"ל לפרות. ושאר. בכי"מ וכן (?) שאר. כתובה. בכי"מ כתובתן:

תוספת חדשים

ג בתוי"ם ד"ה ושאר כל הנשים כו'. ולא ידעתי מאי קשיא לרבו הא יש לדחות כדאיתא בגרייתא אשת ממזר לממזר אשת נתין לנתין ופסקה פרמ"ם בפ"ב מה"ם ומ"ל דליתני רק שותות ומה שלא יטלו כתובה מרישא מיעטין מ"ל כדאיתא בגמ' מ"ד לפוטי פסולין לא ליפוס פי"ס' לא נעשה כלום בנישים כו' ומ"כ ה"א אם היא אינה רוצה לשתות ויתן לה בעל יותר טוב מכתבתה ויתן לה כתובה קמ"ל ודו"ק:

תוספת רעק"א

קרא כיון דסה"ת ליבא איסור בבא על ארוסתו בבית חמיו אבל עיקר הקושיא מתני' ג' דאם אר' סבר' רבנן דמעוברת חבירו שותה הא בא עליה ביאת איסור מדרבנן ואינו מנוקה מעון:

ג [אות כו] בהר"ב ד"ה שאינה ראויה לילד כו' שאין לו בנים. אף שנשא אשה אחרת אחר הקינוי מ"מ בשעת הקינוי לא היתה ראויה לשתות. ובהיפוך אם הי' לו בשעת הקינוי אשה ובנים ומתו אחר הקינוי כבר נראית לשתות כ"כ תוס' בשם ירושלמי ובמ"ל נסתפק אם גם באיסור ראוריתא בגון שנעשה פצוע דכה אחר הקינוי אם שותה:

ו) פליגי בשטר העומד לגבות, דלב"ש כגבוי, והיא מוחזקת: יא) דס"ל לר"מ יוצא ולא יחזיר עולמה: יב) עד סוף כ"ד חדש משולד: יג) ורלוויה להיות אשתו: יד) שהתה כוס עקרין: טו) ואפילו הכי פליגי רבנן, דלא דמי למעוברת ומינקה: טז) דהכא אסורה מגד עלמה: יז) ולא חיישינן שמא נאנסה, דאז לא בדקי לה מים. ומה"ע הוה ס"ד דלא תשתה מדכתיב והיא לא נתפסה, אסורה, הא נתפסה מותרת, זאת משקה. אבל אשת כהן בנתפסה אסורה לא ישקה, קמ"ל שותה: יח) סרים חמה

אמר רחמנא. והא לאו בר הכי הוא קמ"ל: על ידי כל העריות מקנאים. אם קנא לה מחבירה אז מחמיה. ומאחד מכל עריות ונסתרה הוי קנוי ונאסרת עליו ושותה. דלא חימא נממאה נממאה ב' פעמים אחד לבעל ואחד לבועל היכא דמתסרא עליה בהא זמנא לאפוקי הא דאסרא עליה וקיימא [חימא נא] קא מבמע לן: חוץ מן הקטן. פחות מבן ט' שנים ויום אחד אמין ביאתו ביאה כך פירש רמב"ם. *ולי נראה קטן פחות מבן י"ג שנה ויום א' ולא הבית סימנים דכתיב (במדבר ה) ושכב איש אותה. איש ולא קטן: ומשי שאינו איש. למעוטי בהמה: ה' אלו שב"ד מקנאין להם. אם רואים אותם שמתנהגות בפריצות: ולא להשקותה אמרו. דהא בעינן והבית האיש את אשתו וליכא. ובעלה נמי לכשיבא איכו יכול להשקותה בקנוי זה דבעינן וקנא והבית. ור"ל לא בשי וקנא והבית. ואין הלכה כר"י. ושומא איכו משקה את אשתו. שנאמר (שם) מעיני איש. וממה שנאמר (שם) אשה תחת איש למדנו שכל המונע הבעל מלהשקות מונע האשה מלשתות אם היה אותו הדבר באשה. לפיכך אם היתה היא אומה איכה שותה. ואם היתה חגרת איכה שותה שנאמר (שם) והעמיד אותה הכהן. וכן אם היתה נדמת שנאמר (שם) ונתן על כפיה. לא הלמת דבעינן ואמרה האשה וכן אם היה הבעל חגר אז גדס לו אלס איכו משקה מדכתיב אשה תחת איש כדאמרן:

שותהיה). על ידי כל עריות מקנאים) חוץ מן הקטן). ומשי שאינו איש(א): ה' ואלו שבית דין מקנין להקב). מי שנתחרש בעלה. או נשתטה(ג). או שהיה חבוש בבית האסורין. לא להשקותה אמרו. אלא לפוסלה מכתובתה. רבי יוסי אומר. אף להשקותה. לכשיצא בעלה מבית האסורין ישקנה:

על ידי כל עריות מקנאים. כתב הר"ב דלא חימא כו' לאפוקי הא דאסרא עליה כו' קמ"ל. וכתבו התוספות חימה הא שמעינן לה מאלמנה לכהן גדול דאסורה וקיימא לבעל ואפ"ה איצטריך קרא דכי תשטה אשתו למעוטי הא לאו הכי אותה ע"כ: חוץ מן הקטן. כתב הר"ב פחות מבן תשע כו' כך פי' הרמב"ם ופי' הכ"מ בפ"א מה"ם דמשמע להרמב"ם דלא ממעט קטן אלא כשהגיע פחות מבן ט' שאינו ראוי לשכיבה. אבל בן תשע ויום א' כיון שביאתו ביאה אים מיקרי לגבי שכיבה. עכ"ל. ובזה מסולק מה שהקשה עליו הר"ב: ומשי שאינו אים. פירש הר"ב למעוטי בהמה. שאין זנות לבהמה [כדתנן במשנה ג' פ"ו דתמורה] אתנן כלב מותר. גמרא: ה' לא להשקותה כו'. כתב הר"ב וממה שנאמר אשה תחת איש למדנו שכל המונע כו' לפיכך אם היתה אומה כו' גמרא. וכן מנאן הרמב"ם בפירושו. *ומשמע דחרש ושומה שאין מונע להשקותה אלא ממה שאינן בני קיום ולא שמעינה הכתוב מגד המוס שבהם. שאינם בכלל היקש דאשה תחת איש. וראיתי להרמב"ם בחיבורו פ"ב שכתב אשה איכו אומה ואינה אומה שאינן אותות וכתב (במדבר ה) ואמר אל האשה פרט למי שאינה אומה. ע"כ. והשמיט אומה ושומה וכזה העיר הכ"מ. אבל הי"ל ג"כ להעיר על דרשא דואמר מכן לו דבגמרא ת"ר איש מת"ל איש איש לרבות אשת חרש ואשת שומה וכו':

יבין תפארת ישראל יבין

לו בשתה כום עיקרין [ועי' יבמות ספ"ח]: יח) דמותרת לו אף דאינו בר חשמים: יט) אפילו בקנא לה מחבירו ואחיה לא שתוף שאין לברו מחקשה: כ) פחות מבן תשע שנים: כא) בהמה, דאין זנות לבהמה. וג"ל דלהכי לא נקט ומבהמה, היינו אליבא דר' יוסי [בגאים פ"ח מ"ח] דקאמר דאדני שדה מטמא באהל כאדם, והיינו אפי' הירובעלמי שם בר נש דטור, והוא מין קוף נחל בקומת אדם

תוספת רע"ק

ד [אות יז] בירע"ב ד"ה חוץ מן הקטן כו' ולי נראה בו'. ולענ"ד שכן מוכח דעת התוס' יבמות דף נ"ח ע"ב ד"ה ע"י נלעגל עי"ש: ה' [אות יח] תוי"ט ד"ה לא להשקותה. ומשמע דחרש ושומה. בחרש דהוא אינו מדבר ואינו שומע באמת מצד מום אינו משקה כיון דאינו מדבר ולא עריף מאלם דאינו משקה:

תוספת רש"ק

[ווגלדמענס] בל"ח ולהכי מצטריך הכי לאפוקי, דאע"ג דלר' יוסי אינו בהמה לענ"כ אינו אים: כב) כבדוקין בה פרעות: כג) וג"ל דדוקא בנשהמה, דהיינו אלא מחמת חולי. אבל בנטרפה דעהו דהיינו מחמת חולי [כמה די"ג], אפשר דאין ב"ד מקנאין לה, דימתינו עד שיתרפא ויקנא כוח בעלמו ותכתב. ולזה הערני י"ל מהר"א רא"ש נ"י. רק די"ל דדמי לחבוש בבית אסורים שאין ממתינין:

אור גדול

פרק ד ד בתוי"ט ד"ה על ידי כו' הא לאו הכי שותה. אחר זה כתוב עוד בתוס' שם וכן על מה שאמר איש אמר דהסנא ולא קטן נראה דדוקא משתיה מסעם לה קרא כו' עיי"ש. ועי' מהרש"ל שם ופירושו תמוה דאי אלמנה לכ"ג אין מקנין א"כ אמאי אינה נוטלת כתובה. וגם מבואר בסוגיין (כ"ה א') דרק משתה לא שתיה אבל קינוי' מקני לה. וגם פ"ש מהרש"א שם דחוק. ונראה דהיה אפשר לישב דע"י כל עריות מקנין פירושו לענין קינוי לחוד וקאי על הרישא דאלמנה לכ"ג וכו' דמשתה הוא דלא שתיה הא קינוי' מקני לה וקאמר הכא דאף ע"י כל עריות מקנין, ושאיר הוי רבותא דאף דליכא ב' ונמצאה לא לבעל ולא לבועל אפ"ה מקנין לה דאינו דומה לאלמנה לכ"ג דעכ"פ איכא חדא ונמצאה לבועל מצא"כ הכא דאפילו חד ליכא. אמנם תוס' איגן מפרשין הכי רק ע"י כל עריות מקנין קאי על כל האנשים דמקנין ושותין קאמר ע"כ הקפו קושייתם על זה כתבו וכן נבי קטן ע"כ דאינו שותה אבל מקנין וא"כ ע"כ כל העריות מקנין היינו מקנין ושותין ועי' קאמר חוץ מן הקטן דומיא דמקנין דרישא היינו שותין ה"נ בחוץ קאי לענין שתיה לחוד. וא"כ מוכרח דמקנין דעריות היינו דמקנין ושותין. כ"נ לכאורה ברהיפא:

שנויי נוסחאות

ד עריות מקנין. נד"נ העריות מקנאין ו כ"ה במפנ"ר (וכס ..ב ו ל ן ומקנין(?)וכ"ה בכי"ק (וגם שם ומקנין): ה' ואלו. בל"נ. ובכי"ק אלו. מקנין נ"נ מקנאין. כי שנתחרש. בכי"מ בפי'. נשתטה. בכי"ק ובמבנ"ר נשתה. לא להשקותה.. בכי"מ ולא..אלהשקות'. בכי"מ אף לפוסלה מכתו' ולהשקותה(?). לכשיצא בנמבנ"ר שבשיצא:

תוספת הרשים

ד בתוי"ט ד"ה חוץ מן הקטן כו' וכזה מסולק כו'. אבל עדיין קשה להרמב"ם ל"ל אים למעוטי הא בכל עריות הדין כן כדאיתא נפ"ה דנדה וזה דיין הר"ב נלבוא דכתיב אים ול"ל דאים איצטריך למעוטי בהמה דבמ' איתא המעם מפוס דאין זנות לבהמה ולזה לא מלאן זונה אבל הרמב"ם נמר מזה ול"ל פס בנאמר ושכב אים פרט לקטן ולבהמה וכן הא בספרי ת"כ ליכא יתורא לקטן אבל הר"ב הפס שיטת הגמ' כ ן והרמב"ם דרכו לתפוס ספרי וכמדומה נם התוס' רקבו איתא ע"ז המעם ע"ש ולכן הכריע הרמב"ם כספרי: (ממהורש"ת זצ"ל)

ראשון לציון

פ"ד ד הר"ב ד"ה חוץ מן הקטן כו' דכתיב ושכב אים אותה אים ולא קטן וכ"כ בתוס' כו' ע"ב ד"ה אבל הא כו' דמבתיה מרעע לה קרא אבל נאסרה ע"י בן ט' שנים ויום אחד: תוי"ט ד"ה חוץ מן הקטן כו' וכזה מסולק היה שכתב עליו הר"ב. עיין ים סדר למבנה:

לקוטים

ה' תוי"ט ד"ה לא וכו' ומשמע דהרש וכו' כתב הרמ"ז לא יתענה מלי קלאיר דאי ר"ל דלא מינו שייעבו הכתוב חרש ושוטה (ול"ל דע"ס הוא ול"ל חרש ושוטה) ולא נוכל להקשה ולא מאים אים מרבינן אשת חרש ואשת שוטה לקיומ ב"ד ואינה שאינם מקנים מצד המוס שבהן וגם הארשת ושוטה נמעטו מן הריקש דאשה תחת אשה דאלהיה אלא דסעמא דמוס אים קיומי נמלי לענינו דת ע"כ. ועמו הס"ר אלא לא יתענה מלי קדיתה בדברי הפי"ט דנראים כטעם דל"ד חרש ושוטה לשומא וכדומה דהתם אע"ג דסומא בר קיומי הוא מעשיה קרא לדיניה בהדיא מדכתיב ונעלם ממיני אישה ועליה שייך בסיר הריקש דאשה לאים דאם היתה היא סומא אינה שותה וכן כל דומה בזה ואין זה ענין לחרש ושוטה דבקרא דאים אים ליכא שום מעמעותא דמייריי בחרש ושוטה בהו אלא דאע"ג. דליכא מעוטא בהו אלא דשייך בהו קיומי והוו כחנוס בנים האסורין לו כמי שהלך למדינה מלא דוקא בנעל דדכתיב ערוכיה לאעוטיהו מכום דבעינן קיומי והשתא לאשרין בסיר דינו דאים אים לומר דבעלהן לאו בני קיומי מיהו כ"ד מקנין לכן. ולא חימא דקיומי נמי אינו א

פרק ה **א כך** המים בודקין אותו. כתב הר"ב את הבועל דא"א לומר הבעל אם אינו מעוקה מעון הא כשאינו מעוקה מעון לא בדקו לה מיא לדידה והא דלא תנן לבועל כדקתני בסיפא דהכא אידי דתני אותה תני אותו וסיפא אידי דתנא בעל הנא בועל. גמ': שנאמר וכתו וכתו. כתב הר"ב שניהם בו"ו יתירא לדרשא. דלבעלת מים תלתא כתובי וליכי. חד לגזירה שהקב"ה גוזר שיבואו בה המים. וחד לעשיה מודיע הקב"ה ומבטיח לישראל שיבדקוה המים. וחד לידיעה דבטן והדר ירך שלא להוציא לעז כיון דבקללה מזכיר הירך תחלה. ותלתא וו"י לגזירה ועשייה וידיעה לבועל. גמ'. ומס"ה באיסור דבועל סני בחד וי"ו לדרשה: **ב שמטמא** את הטליסי. לפי מ"ש הר"ב בפ"ק דפסחים משנה ו' דאין אוכל מטמא אוכל מן התורה אליבא דר"ע נמי פירש"י שם דף י"ח דטליסי דהכא הייגו משקין: **שאין** לו מקרא מן התורה. גמ'. ומאחר דאין לו. למה טמא. אמר רב יהודה אמר רב מן התורה אין לו. מדין ק"ו יש לו. במה הגד דטבול יום דשרץ וכלי חרס. ומה טבול יום שמותר בחולין פוסל בתרומה [כדתנן סוף זבים] כבר נמי פוסל בחולין [כדתנן במשנה ג' פרק ב' דטהרות] אינו דין הוא שיעשה טליסי בתרומה דכי פרכת מה לטבול יום דיש במינו אב הטומאה מה שאין כן אוכל שאין במינו אב הטומאה. כלי חרס יוכיח שאין במינו אב הטומאה [*ומטמא את התרומה כשהוא ראשון כ"ש בפיסלה] וכי פרכת מה לכלי חרס שכן מטמא מאוירו טבול יום יוכיח. וחזר הדין וכו'. ודור אחר פריך מה להגד הטוה שבהן שכן יש בהן גד חמור וריב"ז גד חמור לא פריך הואיל ואין חומר שבשניהן טוה: **אמר** ר' יהושע וכו' שהרי עקיבא תלמידך. ולא נמנה בין התלמידים החשובים שהיו לו לריב"ז שמגיה במשנה מ' פ"ב דאהלות. לפי שלא תלמידו היה אלא תלמיד תלמידו. וז"ל הרמב"ם בסוף הפרק ואמר בשביל ר"ע תלמידך לרוב מעלתו לפי

פרק ה **א כשם** שהמים בודקין אותה. כך המים בודקין אותו). שנאמר(בס-בר ה' ובאו ובאו). כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל. שנאמר (שם) נטמאה ונטמאה) דברי רבי עקיבא. אמר רבי יהושע כך היה דורש זכריה בן הקצב). רבי אומר שני פעמים האמורים בפרשה אם נטמאה נטמאה. אחד לבעל ואחד לבועלה): **ב** בו ביום) דרש רבי עקיבא (ויקרא י"א) וכל כלי חרש אשר יפול מהם) אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא. אינו אומר טמא. אלא יטמא) לטמא אחרים. לימד על כבר שני שמטמא את השלישי). אמר ר' יהושע מי יגלה עפר מעיניך רבן יוחנן בן זכאי שהיית אומר עתיד דור אחר לטהר כבר שלישי. שאין לו מקרא מן התורה שהוא טמא). והלא עקיבא תלמידך) מביא לו מקרא מן התורה שהוא טמא. שנאמר כל אשר בתוכו יטמא) : **ג** בו ביום דרש רבי עקיבא (במדבר ל"ה) ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה וגו'. ומקרא אחר אומר (שם) מסיר העיר והוצה אלף אמה סביב. אי אפשר לומר אלף אמה. שכבר נאמר אלפים אמה. ואי אפשר לומר אלפים אמה. שכבר נאמר אלף אמה. הא כיצד. אלף אמה מגרשיה)

פרק ה **א כך** בודקים אותו. את הבועל: ובאו ובאו. שניהם בו"ו יתירא לדרשא: נטמאה ונטמאה. וי"ו יתירא דבונטמאה שניה לדרשא: רבי אומר שני פעמים וכו'. רבי לא דרים וי"ו יתירה בכר"ע אלא רבוי דקרא קא דרים בין בובאו ובאו. בין בנטמאה ונטמאה: **ב** בו ביום דרש. כל היכי דתניגן בו ביום ביום שהוציאו את ר' אלעזר בן עזריה לנשיאות שאתרבו התלמידים שאתו רבות לכל ליבנה. [ומבוס] דהך דרשה דנטמאה ונטמאה נמי בו ביום נדרשה נקטיהו לכל הנך הכא: כלי חרס. הוא ראשון בטמא מן הארץ שהוא אב. והאוכל שבתוכו שני טמאו הכלי: אינו אומר טמא. כל אשר בתוכו טמא אלא יטמא. למדרש ביה נמי יטמא שמטמא את אחריס: למד על כבר שני. להכי נקט כבר לפי שהוא מלוי בהמר: שמטמא את השלישי. ואפילו בחולין. דקא סתמא כתיב: דור אחר. מן העתידים לבא שיטהר את הטליסי. ואף בתרומה שאין לו מקרא מן התורה: והרי עקיבא תלמידך מביא לו ראיה מן המקרא שהוא טמא. אף בחולין. ואין הלכה כר"ע דאין שני פוסה שליסי בחולין. אלא בתרומה: **ג** בגרש · רחבה פנויה מזריעה ומאילנות לנוי העיר. ואלפים לא הוזכר לאתם לנוייס ולא

שנויי נוסחאות

פ"ה א כך (המים). בד"נ ליתא וכן ליתא בכי"ק (וכס הן). שאסורה לבעל כך. בד"נ וככי"ק שהיא אסורה .כך היא. נטמאה (ו נ ס מ א ה). בי"מבני"ל נטמאה נטמאה; בכי"ק ונטמאה נטמאה; בד"נ ליתא. דברי (ר"ע אמר) ר' יהושע כך. בכי"מ ליתא; בכש"..וכך; בכי"ק ..אמר לו. זכריה. במכי"ל ר' זכריה עין כהונות פ"ב מ"ט. שני פעמים. בכי"ק שתי.. (אם) נטמאה נטמאה. בכ"ק ליתא; במכי"ל אם נטמאה אם נטמאה; בד"נ ונטמאה נטמאה; במכנ"ב נטמאה ונטמאה. **ב לטמא אחרים**. במכני"ל. את אחרים; בכי"ק לאחרים. לימד על כבר שני. בד"נ ולמד על הכבר השני. וכ"ה בכי"ק (וכס כבר) וכ"ה ו ל ל מ ד נס בכי"מ. שטמטמא. בד"נ ובכי"ק שיטמא. לטהר כבר שלישי. בד"נ ובכי"ק. את הכבר השלישי. שאין לו (מקרא) מן התורה. בכי"ק שלא מן התורה במכני"ל ליתא. (שהוא טמא). בד"נ ובכי"ק ובמכני"ל ליתא. והלא. בכי"ק והרי. מביא. בד"נ ובמכני"ל הביא: **ג ומדותם** כו'. בד"נ כא הכתוב כלו; בכי"ק כא עד והעיר בתוך. אי אפשר כו' (אמה) כו'. בד"נ ליתא וכן ליתא כס להלן ג' פעמיים; בכי"ק אי אפשר.. וכן בכס"ון וא"ו המלות אי אפשר נעתקה מלה אחת (בהבלעת הלי') אי אפשר וכמעט כ"ה בהרבה מקומות בכי"ל זה אי אפשר במקום אי אפשר, וכ"ה כס בפלה פ"ה מ"ג ועי' במלא"ם כס. כיו"ב בפ"מ פ"ו מ"ח אילו אבנים כלה המלה אילו במקום אי אלו (ובהבלעת הלי') כי כנו שלא לומרים איזה (אי זה) אי זו (אי זו) ליחיד וליחידה כן אנו אומרים לרבים ולרבות אי אלו ובמלה אחת אילו ובלבון בכי"ק שכל לומר מן אי אלה אילה ועי' עוד בס"ל כס.

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ה א) את הבועל: ב) מדכתיב וי"ו יתירה: ג) כדבריך אבל אי"ל דר"ל כלקמן, והייגו כרבי דהרי ר"ע ור' יהושע ור' זכריה בן הקצב כולם בזמן החורבן היו כדמיבה מכמה דוכתי וקדמו טובא לרבי שנולד כ"ב שנה אחר החורבן, אחר הורבן ביתר ביום שנהרג רע"ק. והחילוק שבין הדרשות, דר' לא דרש וי"ו יתירה רק ממלת נטמאה יתירה: ד) וא"ל לגמדרש וי"ו יתירה: ה) באותו יום שדרשו נטמאה ונטמאה. שבאותו יום הושיבו ר"א בן עזריה לנשיאות, ויתן רשות לתלמידים רבים לבוא לבית המ"ד: ו) דדשינן כאלו כתיב יטמא: ח) דהבטן אב הטומאה, והכלי שנטמא ממנה ראשון. והאוכל שנגע בכלי שני, ונקרי ביה יטמא, דהאוכל שנגע בשני נעשה שליסי. אנקט כבר, מדמלוי בתנור: ט) דטמא רק מכח ק"ו מטבול יום, שמותר בחולין ופוסל בתרומה, שני שפסול בחולין [כעהרות פ"ב מ"ג]. אינו דין שיעשה שליסי בתרומה. מה לטבול יום שאינו רק באחד וכלים שיש במינו אב, משא"כ אוכל מ"א שיהיה אב הטומאה [כפתיחה לטהרות פי' ס"ג]. כלי חרס יוכיח שאין במינו אב' ע [פי' שם פי' ס"ב], ואפ"ה פוסל תרומה. מה לכ"ח שמטמא מאוירו טבול יום יוכיח. וחזר הדין לא הרי זה וכו', הגד הטוה שבהן, שהן טמאין ומטמאין, אף וכו'. ואמר ריב"ז שהדור האחרון יפרך, מה להגד הטוה שכן יש בהן גד חמור. ורבן יב"ז גד חמור לא פריך [פי' תוס' בתוספות דל"ב א' ד"ה שכן]: י) הר"ע הגמיד ר"א בן אורקנס, הגמיד ריב"ז: יא) ואין הלכה כר' עקיבא ושליסי רק פסול בתרומה: יב) [מגנער], מקום פנוי מאילנות וזריעה:

תוספת חדשים

פ"ה ה בתוי"ם סד"ה אמר ר"י כו' ו"ל הכתב"ם כו' ולא לפי ב"ע היה גם הגמידו של רבי יהושע כדאיתא בס"ז דגיר ובכיה ויקויות ואלו אינה ר"י הגמיד תלמידך היה בגיטא שעל עיינו קאיר שהוא תלמידו והוא תלמיד ריב"ז ולא רצה לעבוד גדולה בעצמו. ועוד נ"ל לפי שבכר בתוכו זמן מתגדל ר"ע ובא לעבלות ר"א וכ"י בהאיתא בכרכות שהיו רוצים למשתו לנשיאות במקום ר"ג אלא מפני זכות הגוף ממנה ראש"ע וזה היה בו ביום. (מתוכס"ת ז"ל):

הא כיצד אלף. בד"נ ובי"מבני"ל (ולמה נאמר אלף) ולמה נאמר אלפים אלא אלף וכ"ה בכי"ק וליתא וכ"ה בכי"מ (וכס ליתא אלא) אלף (אמה) מגרש בד"נ אלף לסגרש וליתא.

ולא נאמרו אלא") [ליציאת תחום] שבת: שדות וכרמים. ואלפים סביב נתנו ללוים. מהם הניחו אלף סביב העיר למגרש והשאר שדות וכרמים. והלכה כרבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי שתחום אלפים אמה דרבנן: **ד** שאין ת"ל לאמר. אין דומה לשאר לאמר שבתורה שהשירה מדברת למשה לאמר הדבר לישראל. אבל כאן אין לומר כן: בקורין את ההלל. ראשי פרקים בלבד היו עונים אחריו: **ה** מאהבה. שאהב את המקום: שקול. משקלו שוה אינו מכריע לכאן ולכאן. יש לו הכתוב בו"ו ומשמעותו כאילו היה לא באל"ף. ויש לא באל"ף. ומשמעותו כלו הכתוב בו"ו. הן יקטלני. הלא הוא הורגני לא איחל לו עוד. או לו אני מיחל: מיראה. מדאגת פורענות שלא תבא עליו: ירא אלהים. ולא אוהב אלהים:

ואלפים אמה תחום שבתיג). רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר. אלף אמה מגרש ואלפים אמה שדות וכרמיביד): **ד** בו ביום דרש רבי עקיבא (שמות פ"ו) אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת להי ויאמרו לאמר שאין תלמוד לומר לאמרטו). ומה תלמוד לומר לאמר. מלמד שהיו ישראל עונין אחריו של משה על כל דבר ודבר בקוראין את ההלל לכך נאמר לאמרטז) רי נחמיה אומר בקורין את שמעיז). ולא בקורין את ההלליח): **ה** בו ביום דרש ר' יהושע בן הורקנוס. לא עבד איוב את הקדוש ברוך הוא אלא מאהבה. שנאמר (איוב י"ג) הן יקטלני לו איחל. ועדיין הדבר שקוליט) לו אני מצפה או איני מצפהי). תלמוד לומר (שם כ"ז) עד אגוע לא אסיר תומתי ממני מלמד שמאהבה עשה. אמר רבי יהושע מי יגלה עפר מעיניך רבן יוחנן בן זכאי שהיית דורש כל ימיך שלא עבד איוב את המקום אלא מיראה. שנאמר (שם א') איש תם וישר ירא אלהיכא) וסר מרע. והלא יהושע תלמיד תלמידך כב). למד שמאהבה עשה:

לפי שר"ע תלמיד ר"א בן הורקנוס. ור"א תלמיד ריב"ז. ע"כ: **ג** רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר כו'. כתב הר"ב והלכה כר"א. וכך פסק הרמב"ם. ואע"ג דהלכה כר"ע מחבירו. הכא כמה מצוות מוכחי כן משנה ה' פרק ג' דעירובין וה' דפרק ה' וסוף פרק ב' דכתובות. וממ"ש הר"ב שתחום אלפים דרבנן ש"מ דלר"ע אלפים דאורייתא הן. וקשה דבמשנה ח' פ"ד דעירובין מפרש הר"ב דנפקא לן מקראי דערי מקלט כו' ובספ"ב דשבת כתב דקראי אסמכתא הן. והא משמע הכא דבהא פליגי והכי איתא אמתני' דהכא בגמ' מר סבר תחומין דאורייתא ומר סבר דרבנן. וגריך עיון: ואלפים אמה שדות וכרמים. כתב הר"ב והשאר שדות וכרמים *וכן פירש* [*והכי הוא לישנא דברייתא פ"ה דעירובין דף ל"ו ע"ב] ונראה לי משום דתפסת מושבו תפסת. כיון דבהד עינא הוא לרבי אליעזר. אבל לר"ע דקרא דאלף בשל לוים וקרא דאלפים בשל שבת דתרי עניני נינהו מקיימין המקראות שניהם כמות שהם: **ד** עונין אחריו של משה על כל דבר ודבר בקוראין את ההלל. פירש הר"ב ראשי פרקים בלבד היו עונין ומכיים בברייתא

משה אמר אשירה לה'. והם אומרים אשירה לה'. משה אמר כי גאה גאה. והן אומרים אשירה לה'. ולישנא דראשי פרקים קשיא. ולכן נראה לי שהשירה מתחלקת לענינים ופרקים. ובכל פרק היו עונין אותו ראש פרק. ובהלל פליגי רש"י ותוספות בפ"ג דסוכה דף ל"ח דלרש"י בראשי פרקים עונין ראשי פרקים ולא יותר. ועל כל דבר חוץ מראשי פרקים עונין הללויה עד שיגמור את ההלל. והתוס' מפרשים שמתחלת הפרק עד סופו עונה ראשו על כל דבר ודבר עד סופו. וכן פרק שני עונה ראש פרק שני. ועל כל דבר ודבר עד סופו. וכן כולן. כגון הללויה. בלשון ישראל. לא נמו כו'. ע"כ. ודעת הרמב"ם בפ"ג מהלכות תענית [הלכה י"ב] כפירוש רש"י: בקורין את שמע. בברייתא. כספר הפורים על שמע בבה"כ. שהוא פותח החלה. והן עונין אחריו. פי' רש"י וקורין כולן יחד. וכך שרתה רוח הקודש על כולם וכיונו יחד את השירה ככתבה. ומפרשים בגמ' טעמו דר' נחמיה דדרשינן ויאמרו דאמור שלהו בהדי הדדי. לאמר דפתח משה בראשה: ולא בקורין את ההלל. כ"ל דלהכי קאמר תו. לאפוקי נמי מדעת שלישית דאיתא בברייתא ר' אליעזר בנו של ר"י הגלילי אומר בקטן המקרא את ההלל. והן עונין אחריו כל מה שהוא אומר. משה אמר אשירה לה' והן אומרים אשירה לה'. משה אמר כי גאה גאה והן אומרים כי גאה גאה. להכי אמר דלא הוו כולל בקריאת הלל. דאפילו בקריאה זו נמי לא: **ה** ועדיין הדבר שקול. פירש הר"ב יש לו הכתוב בו"ו ומשמעותו כאילו הוא לא באל"ף. ויש לא באל"ף וכו'. וכן כתב הרמב"ם. ובגמ' לא מייתי אלא בכל לרחם לא לר (ישעיה ס"ג) דכתיב באל"ף וכתיב (שם) ומלאך פניו הושיעם. אלא דמשמע הכי ומשמע הכי:

*) ברש"ב ד"ל ליציאות ותחום שבת והתי"ט תקן כלפניו.

יבין תפארת ישראל יבין

יג) ר"ל ועוד אלף אמה לענין תחום שבת נאמר, ולא נתחם לוויים. וס"ל תחומין דאורייתא, ולא קיי"ל כן: יד) ר"ל ועוד אלף אמה לשדות וכרמים לוויים: טו) דבכל חכתא פירש נאמור, שבכתב בתואר הלשון שבו נאמר בני שני הגוף, ופירושו בל"ה [פאלגענדע וואָרטע]. אבל הכא א"ל כן, דהרי בל"ז כתב מקמי הכא „את השירה האת" ופשיטא שבכתבה בלשון שנאמרה. א"נ בכל דוכתא י"ל דגריך לאמור לדרשה לא אמור בדברים [פיומא ד"ד ב'] אבל הכא ודאי אין כאן איסור לאמרו: טז) משה אמר אשירה לד' וגו' והן עונין אחריו כדבריו, משה אמר עז וזמרת וגו', והן אומרים אשירה לד', וכן כל פסוק ופסוק: יז) ר"ל כש"ך שמתחיל שמע, וקורין הלבור כולן אחריו. כ"כ הכא שרה רוח הקודש על כולן, וכשאתה משה, כוונו כולן לומר יחד השירה ככתבה: יח) כ"ל דלהכי קאמר תו ולא וכו', דסד"א דק"ש ל"ד אלא ר"ל ברכת ק"ש, משום דיש בתפלתן נמי פסוקים שהלבור עונין כל דבור ודבור שאמר הש"ץ [כמג"א פי' מ"ע]. והיינו בקטן המקרא ההלל שנזכר בש"ס [סוטה ד"ל ע"א], להכי קאמר ולא בקורין וכו', דהכא לא קראו השירה פסוק אחר פסוק, כפסוקי ברכת ק"ש, משה אחלה ואח"כ ישראל אלא קראו כולן יחד, רק משה פתח, ובתוס' הביא תוספתא דמפרש ר"ל דמשה פתח אשירה לי' והם סיימו כי גאה גאה, וכן כל פסוק. ומ"כ ל"ל דמה דקאמר בקורין שמע, היינו מדשמע כעונה הו"ל כק"ש פסוק אחר פסוק: יט) ר"ל בספק, דאפשר לפרשו מירחה: כ) דיש לפרשו, לו איחל, בתמיה: כא) ולא כתיב אוהב אלהים. והף על גב דגבי אברהם נמי כתיב כי ירא אלהים אתה. ר"ל דהכא שאני דשמיך ליה וסר מרע, משמע דהיה סר מרע רק מיראת אלהים. משא"כ שאם ירא אלהים היינו יראת הכבוד, [עהרפורכט] בל"ח: כב) ר"ל הלמיד ר"ע, שהיה תלמיד תלמידו של ריב"ז [כלשון פי' י"]:

שנויי נוסחאות

ואלפים אמה תחום שבת. נכי"ק אלפים תחום השבת. ואלפים (אמה) שדות. נד"ג „באמה„: נמבני"ל ליתא וכן ליתא נכי"ק (ומס אלפים): **ד** ויאמרו (לאמר). נכי"ק ליתא. ומה תלמוד לומר. נד"ג ונכי"ק ומה נאמר. מלמד. נד"ג ונכי"ק ונמבני"ל אלא. נוכין אחריו. נמבני"ל ע נין שירה„; נכי מ אומרים שירה„. ההלל. נמס"ב הלל וכן נסמוך וכ"ה כתן נד"ג ולא נסמוך. נד"ג ונכי"ק ונמבני"ל. אשירה לה' כי גאה גאה וכ"ה נמס' שעם פי' הרע"ב ד"ה ונמס' די ליוות ועוד וכ"ה במבנ"ל ונחקה המס ס"ל וכן הם יש זה כתוי"ע ב הדוכותיו בשם הרמ"ל (מ"ם). אך המדפיסים אח"כ לא הביאו את כונת כתוי"ע בעיתו ובהל"ת מ"ב והלכו והקיפו את הלוות לכן נאמר לאחר בשם ס"ל. את שמע. נד"ג ונכי"ק ונ"מבני"ל את שמע היו קורין: **ה** לא. נד"ג ונכי"ק ונמבני"ל שלא. הקב"ה. נד"ג ונכי"ק ונ"מבני"ל המקום. אינו מצפה. נד"ג ונמבני"ל מצפה לו; נכי"ק עדיין הדבר שקול לא אני מצפה או איני מצפה אלא לו (?). תלמוד לומר. נכי"מ בהוא אומר. מלמד. נמבני"ל ליומר; נד"ג ללמד. (אל המקום). נד"ג ליתא. (איש) תם וישר ירא. נד"ג וירא ליתא. והוא נאיוב (ז, ז) ונסמהנו יותר נטוה כי דברי כי המה. והלא. נד"ג ונמבני"ל והרי:

תוספת חדשים

ד במשנה והלא יהוסף תלמיד הלמיד. פירש"י ר"ה בן הורקנוס היה תלמידו של ר"ע:

תוספת רע"א

פ"ה ג [אות יט] תוי"ט ד"ה ואלפים כו' וכן פירש". והרמב"ם פי"ג מהלי שמיטה כי דמגרשי העיר היה בי אלפים אלף הראשונה שמחוץ לעיר למגרש ואלפים שמודדים חוץ למגרש לשדות וכרמים:

ריה"ג אומר אלף אמה מגרש. פ הוכין ל"ו ע"ב. מוסגתא מ ף עכנין ע"ב. מיי' פי"ג מהלי שמיטה ה"ב. ופ"ש בכ"מ בפ"ג עכין ק"ה: **ד** בו ביום דר"ע אז ישיר כ"ו. שם: **ה** בו ביום דרש ר"י כו'. שם: שלא עבד איוב כו'. פי' יוחנן בכתוב פ"ם כ"ה כוכב פ"ה ה"ה:

מי שקנא פרק ו כותה

ר"ע מברטנורה

פרק ו א מי שקינא. פרק זה היה הגון ביהא שמו ומעורב בפרק ראשון לאחר אותה בבא דאלו אסורות לאכול בתרומה ואח"כ היה לו לשמות כולד עושה לה וכל הסדר הכל תימא דלאחר [שכבה] שבדקוה המים הוא חוזר לקטו.תוס': אפילו שמע מעוף הפורח. לשון הרמב"ם אפילו שיש לו ראיה מלפלוף העוף: **רבי** יהושע אומר עד שישאו וכו'. כלומר מים סתירה שאין בה ב' עדים אינה נאסרת עליו. רש"י: מוזרות בלבנה. פירש הר"ב נכים הטווה לאור הלבנה. שהוא וטווה בלילה הגה מפחד בלילות מתקבצות לטווה ביקיצון ומכיות ביחד: **ב** לא היתה שותה. כתב הר"ב דרגלים לדבר בפ"ק דף ג' תנא דבי ר' ישמעאל מפני מה האמינה תורה עד אחד בסוטה שרגלים לדבר. שהרי קינא לה ונסתרה. ועד אחד מעידה שהיא עומדת. אמר ליה רב פפא לאביי והא כי כתיבא קינוי בתר סתירה וטומאה כתיבא ה"ל ועבר וכבר עבר דאי ס"ד כדכתיב ועבר בתר טומאה וסתירה. קינוי למה לי: **אפילו** עבד כו'. עיין בפירוש הר"ב במכה ח' פ"ק דר"ה: חמותה כו'. עיין פט"ו דיבמות מכה ד' ומ"ש שם: **ג** ועד אין בה כל עדות שיש בה. כתב הר"ב וה"ק קינא הרי ליה בה אלא חד. וקאמר דהא לא נתפסה לאוסרה וכן נשון רש"יובגמ' אסורה ובלומר קינא דקאמר והיא לא נתפסה לומר דאילו הוה בה עד אחד והיא לא נתפסה היתה אסורה: ומה אם עדות אחרונה כו'. כתבו בפחות משנים. כדבעינן למימר מגזירה שוה ור' יהושע היא:

פרק ו **א מי** שקינא לאשתו ונסתרה אפילו שמע מעוף הפורח. יוציא ויתן כתובה. דברי ר' אליעזר. ר' יהושע אומר עד שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה: **ב** אמר עד אחד אני ראיתיה שנטמאתה לא היתה שותה. ולא עוד אלא אפילו עבר אפילו שפחה הרי אלו נאמנין אף לפוסלה מכתובתה. חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה הרי אלו נאמנות. ולא לפסלה מכתובתה אלא שלא תשתה: **ג** שהיה בדין ומה אם עדות ראשונה שאין אוסרתה איסור עולם אינה מתקיימת בפחות משנים. עדות אחרונה שאוסרתה איסור עולם אינו דין שלא תתקיים בפחות משנים. תלמוד לומר (בסדר ה') ועד אין בה כל עדות שיש בה. קל וחומר לעדות הראשונה מעתה. ומה אם עדות אחרונה שאוסרתה איסור

פרק ו **א מי** שקינא לה ונסתרה אפילו שמע מעוף הפורח. יוציא ויתן כתובה. ר' אליעזר אומר עד שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה. ר' יהושע אומר עד שישאו ויתנו בה מוזרות בלבנה: **ב** אמר עד אחד אני ראיתיה שנטמאתה לא היתה שותה. ולא עוד אלא אפילו עבר אפילו שפחה הרי אלו נאמנין אף לפוסלה מכתובתה. חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה הרי אלו נאמנות. אלא שלא תשתה: **ג** שהיה בדין ומה אם עדות ראשונה שאין אוסרתה איסור עולם אינה מתקיימת בפחות משנים. עדות אחרונה שאוסרתה איסור עולם אינו דין שלא תתקיים בפחות משנים. תלמוד לומר (בסדר ה') ועד אין בה כל עדות שיש בה. קל וחומר לעדות הראשונה מעתה. ומה אם עדות אחרונה שאוסרתה איסור

פי"ז א מי שקנא לאשתו. נ"ל ד"ל: ר"א עד שישאו כו'. מיי' פ"ל מה.' סופס פ"ח ספ"ב שמן נ"ו פיז"פ ה"ה כו' קפ"ח סמ"ו י"ל: **ב** אמר עד אחד כו'. שם. נ' ר"ל: אפילו עבר כו'. מיי' שם הפ"ו מז"פ שם מנ' י"ד: חמותה כו'. מיי' שם וטי"ז"מ שם ס"ב' ס"ה: **ג** שהיה בדין ומה כו'. שם. נ' פ"ב: כל עדות שיש בה. שטטות נ"ב פ"ל:

שנויי נוסחאות

פרק ו א מי שקינא (לאשתו) ונסתרה אפילו. כמכ"ל פי שקינא לה.. ליתא וכ"ה כ"כ"י וע"ב וכ"ה ככי"ק (וכ"כ ליתלגבלמ"ליונסתרה) בד"ג משקנא לה אפילו וכן גרים בתוס' ע"ב: מ"ריף. בכי"ק מהעוף; בד"ל ובמכ"ל מן העוף. עד שישאו. בד"ל ובמכ"ל משישאו. בכי"ק אף משישאו. מוזרות. בכי"ק מצורות. ובכ"כ אין תינוק מיצרות ליה תני' תני מוזרות כו' ע"ב: **ב** ולא לפוסלה מכתובתה. בד"ל ובמכ"ל לא.. מכתובתה אסרו; בכי"ק שלא. **ג** (שהיה בדין). בכי"מ ליתא. ומה. בד"ל ובכי"ק מה וכן בסיון. ראשונה. בד"ל ובכי"ק ובמכ"ל הראשונה. שאין. בד"ל ובכי"ק ובמכ"ל שאינה. אחרונה. בד"ל ובכי"ק ובמכ"ל האחרונה. כל (עדות) שיש. בד"ל ובכי"ק ובמכ"ל ליתא; ב"ה ב"ל ד"ל. בכי"מ כל מין ומין שיש. לעדות. בד"ל עדות; בכי"ק בעדות. אחרונה. בכי"ק ובמכ"ל האחרונה.

תוספת חדשים

פי"ן ג תוי"ט ד"ה ומה אם עדות האחרונה וכו' תימה כו' יש מקושקת לייבתמיית התוס"ע"ם מ"ם רתוס' נדף ז' דתפי' הבקוה ולא נדקוה הנים ואחר כך בא עד אחד ואמר שהיא מ"ל אסורה. והבתא לי לאו קרא ה"ל כיון דבתלי גונא אינא רגלים לדבר לאיסרא מדלא נדקוה המים ודחי לא עבדא אסורא ודך ס"ד דא בקרא הוא ואפ"ה אסורה אסור שולם הי"ב לאו מכוס רגלים לדבר אסרו קרא ק"ו לעדות האחרונה לאסורה איסור עשה כך הוה ס"ד קי"ל בה ולא נקטוי וסתירה ולקוטא הכי שבכתא דתוי"ט בסם הכתוס' ים ביקוס לתרן ולומר כיון דילמין מוסיפה לה דבר אחר נאתין לאיסורין לאחיר סר"ל דנאתין גם לאסור קי"ל ואי"ם שם להשוב על זה מזרבי התוס' פ"ק דגיטין ובפרק המפה דנה ובאר דוכתי מ"מ דאוי לשית לה לסברת זו ולא ניתנה לדחות אחר העיון

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ן א) שמע [פתאגייה] שאומר שנסתרה ודרך העוף הוא לחזור ולדבר מה בשמע מאדם מדבר, ואף זה ודאי כך שמע גם הוא מאדם, ולרמב"ם ר"ל בשמע שנטמאה: ב) דנאסרה עליו: ג) לעבירה בפ"ק דח"ל עדות לסתירה: ד) נשים שטוות לאור הלבנה ומכחד בלילות מתקבצות לטווה יחד, ומדברות יחד דברים של יום. ה) רחמא דמלתא מקבלת לטווה יחד, ורק מדמפרסם פרילותה גם לאלה הנשים, בוד לא יבדקוה המים ועכ"פ [לא] הפסידה כתובה: ה) בתוהה כתירה, לכל מ"ד כדאית ליה. "ה) היא דלא כלל להו הנא בהדי מ"ה, הרי כולן נאמנים. י"ל מנוס דסד"ל דבעיקן בין בנאמנות, לכני פלגינהו לאבמעינן דבמכחישין זא ז' ע"ח עדיף, מדמחייב בטועה בדיני ממונות, ועכ"פ: ו) כולן שיגאיה [ביבמות פע"ו מ"ד]: ז) מדשיגאים אותה: ח) ואע"ג דיש לחוש דחוסשין שמא אם השקה ונמצא נקיה הרי מותרת לבעלה, יהם מסגאה, אותה רוצים לאוסרה על בעלה [ביבמות שם]. י"ל כיון שקנא לה ונסתרה רגלים לדבר דקוטנא קאמרו, ותאסר על בעלה [כרמב"ם פ"ח מכוסף הע ו]: ט) אלא עד ג' עד ג' נאמן לטומאה: י) שעל הסתירה: יא) רק עד שהתה: יב) כפר"ק מכה ח': יג) שעל טומאה: יד) ואי"ל מה לעדות האחרונה שכן רגלים לדבר שהרי קינא לה ונסתרה. י"ל לפמ"ש תוס' [ד"ז] דבשתה ולא בדקוה המים, ואה"כ בא ע"א לטומאה, אסורה. אף דבכ"ג מדלא בדקוה המים, איכא רגלים לדבר איכא שהעד מסקר. עוד י"ל עריפת עגלה יוכיח [בלקמן פ"ט מ"ח]: טו) דכל עד כתוס בתורה, שיש בשמע. והכא

ה"ק

תוספות רעק"א

פי"ן ב [אות כ] במשנה ולא לפוסלה מכתובתה אלא שלא תשתה. תמוה לי הא לכ"ה דסת בעלה עד שלא שתתה אינה נוטלת כראיתא בסתני' ב' ס"ד הרי אף דבקינוי וסתירה לא אפקה עצמה לעצמה דהא היתה בת שתיה. פ"מ ע"י קינוי וסתירה הי' ספק ויתה וכ"ז שלא נתברר ע"י שתיה אין לה כתיבה מספק א"כ ה"נ מה בכך דהנך ה' נשים א"נ בעיותן דל עדותן מהבא הא עכ"פ כיון דאינה שותה ולא נתברר טהרה, מספק אין לה כתובה. וכן בירושלמי בעי על כל ע"א בטומאה אמאי נאמן להפסיד כתיבתה ומשני כיון דהאמינה תורה כבי תרי ממילא אין לה כתובה ודומה לע"א שמעיד שהוא חלב ואח"כ דתרו בו דלוקה ומאי צריך לזה הא כיון דבע"א דטומאה אינו משקה אותה ממילא בלאו היסנותא רעד לענין כתובה אין לה כתובה מספק דבקינוי וסתירה דפסידה כתובתה כ"ו שלא נתברר ע"י השקאה. והרמב"ם ס"א בטומה ב' כל טומה שאפרנו שאינה שותה וכו' ותצא בלא כתובה שהרי נאסרה בקינוי וסתירה והשתיה שתתירה נסיעה שדרי יש בה עד עכ"ל. משמע דבאמת מה"ם בע"א דטומאה מפסדת כתובתה. וא"כ קשה אף בה' נשים בין דע"י עדיהן אינה שותה ממילא אין לה כתובה. ורציתי לדחוק דבקינוי וסתירה דדפסידה כתובה היינו מספק. ואם תפסה כיון דהוי תפיסת ברי מהני ורק בע"א בטומאה דנעשה רעד כב' ובראיתא בירושל' הנ"ל. ובאמת במתו בעליהם עד שלא שתו מהני הפיסתן. וא"כ י"ל דסה דקתני במתני' בה' נשים לא לפוסלה מכתובתה היינו שאין מאמינים אותן לדמן לודאי נטמאה כמו ע"א דטומאה ולא מהני תפיסתה אלא דה' בלא העידו כלל ורק מספק מפק אין לה כתובה ומהני תפיסתה (ע' תוס' לעיל ב"ה ע"ב ד"ה בה"א כו' ודו"ק). אולם ברמב"ם הפ"ו ב' אף ה' נשים עשונאות וכו' אבל לא להפסידה כתובתה אלא נוטלת כתובתה ויוצאת עכ"ל וצ"ע: [אות כא] בהר"ב ד"ה אני ראיתי כו' באותה סתירה כו'. וכן לשון רש"י. ומזה דקדק הב"ש דוקא מפעיד דנטמאה באותה סתירה

דכתיב ועד אין בה. וכל עד האמור בתורה בתס. היינו אלא בנים *מדאינטריך קרא לומר (דברים יט) לא יקום עד אחד באיש במעט מינה דעד בעים במכמע. עד מיפרוש לך הכתוב אחד. והכי קאמר קרא תרי ליה בה אלא חד. וקאמר והיא לא נתפסה לאוסרה אלמא עד אחד מהימן: ד' עד אומר נטמאת ועד אומר לא נטמאת. אוקי חד להדי הד. והרי היא בספיקה ושוהה. ודוקא כי אתו בהדי הדדי. אבל בזה אחר זה. כגאמר הראשון נטמאת. הוי מהימן כבתרי. והכני האומר לא נטמאת הוי ליה חד. ואין דבריו של אחד במקום בעים: ושנים אומרים לא נטמאת. כלומר לא נטמאת בפניך. שבבאת ומצאת שנסתרו יחד גם אנו הייו עמך ובפנינו לא נטמאת. הרי נסתלק העד ובטלו דבריו מפני הבעים והרי היא בספיקה אם נטמאת קודם שבאו אלו *ומצאום. ולפיכך שותה. ואמטוטינן תנא בהני תרתי בני דמתני' דבפסולי עדות אלך אחר רוב דעות בין לקולא. בין לחומרא. כלומר בין להבקותה. בין בלא להבקותה:

*) בר"ג דיר הבעים.

דלא הקבה על מה שבתבתי בבס רש"י במבנה ד' פע"ו דיבמות: אשה אומרת נטמאת. ירושלמי נתני עד אחד אומר נטמאת ואשה אומרת לא נטמאת. אשה אומרת נטמאת ועד אחד אומר לא נטמאת. תניי דביה רבי כן. ע"כ. ומבנה ה' פרק ט"ו דיבמות דתנן נמי כה"ג לענין היתר אשת איש וכתבתי בס הירושלמי דעלה כדקאמר הכא. והרמב"ם היא כובר הירושלמי להלכה אלא דדוקא תנן הרי פסולי דאי חד כשר ואד פסול. כי היכי דהורע כה בני פסולים לגבי עד כשר כדלקמן. ה"נ עד אחד פסול לגבי ע"א כשר. ותמהני דבתבורו פ"ק מהלכות סוטה הבמיע בבא זו דאשה אומרת כו'. ועיין מה בהלכות בזה בתבנה ח' פרק בתרא בס"ד: ושנים אומרים לא נטמאת. פי' הר"ב כלומר לא נטמאת בפניך כו' גם אנו הייו עמך. אבל ביבמות פע"ו לא פירש כן מבוס דבבאומרים לא מת מבחיבים אותו. אבל הכא אפשר בנטמאה קודם בבאו. ואיה יכול לפרש בלומרים עמנו הייה במקום אחר. ובדיש עדי בתירה. ומיהו אתיא במ"ש הר"ב ואשמטינן תנא בהני תרתי בני דמתני' דבפסולי עדות אלך וכו' דבפסולי עדות אחיינו כדמוקים בגמ'. דאי ל"ת הכי פסיטא דאין עד אחד במקום בעים. כך פירש רש"י. וכתב ב"י בא"ה סימן קע"ח דאע"ג דאחת מעיקרא מבוטן ליה בתרי הוי תרי והדרא לספיקא דשותה. ופירש"י וכי מוקמינן בפסולי עדות בין בבא אחת בין בזה אחר זה. ועל כרחך דבזה אחר זה אלטריך עיקר לאשמטינן דאי לבא אחת מאי אלך אחר רוב דעות איכא. בחד והד נמי היכא שותה. ע"כ: שנים אומרים נטמאת כו'. כתב הר"ב דאשמטינן בין לקולא בין לחומרא. וכן ל' הרמב"ם. גם לפיל בפע"ו דיבמות לבון הר"ב כן הוא ויותר ראוי היה לומר בהפך. וכן בגמ' והרתי בפסולי עדות למה לי מהו דתימא כי אזלינן בתר רוב דעות לחומרא אבל לקולא לא אזלינן קמ"ל. [וכן בגמ' פ' בתרא ד' מ"ז] ופירש"י לחומרא בהבתה. לקולא להקל מעליא בלא השתה. אימא כיון דאיכא הכתבה כל דהוא נימא אוקי מלתא אספיקא ותשתה קמ"ל ע"כ. וכהבו התוס' וה"ת הא ממהני' פע"ו דיבמות ומתני' ח' פ"ע דנקמן במעינן לה י"ל דהכא אלטריך דאפי' לקולא אע"ג דרגלים לדבר. ועוד דלא תנא פסולי עדות בהדיא במתני' להכי תני גבי כל הד וחד:

יבין תפארת ישראל בועז

ה"ק קרא בעים אין בה רק עד אחד (א): טו) כך קרא נאו בקנוי ובתירה כתיב ונס בס"ם מקבה היפוך ליה דאין קנוי רק בב' עדים מדכתיב בעומלה סיעה ועד אין בה, בטומאה לבד בני עד אחד ולא בקנוי. ומבני דה"נ קאמר דקנוי בע"א לא מבני היינו ממעוטא דמלה בה אבל לעומלה בעלמא בלא יהא בעלה חייב לגרשה בעד ה' אומר בטומאה ולפינן מדכתיב כי מלא בה ונו': יז) באותה בתירה: יח) דאוקי חד להדי חד, והרי היא בספיקה. ודוקא בבא ביחד, אבל בזה"ז והיינו כבר על כי הראשון, הי"ל הראשון כב' עדים, אין דבריו בל אחד במקום בעים: יט) אם אמרו לא נטמאת באותה בתירה, ואחי בתירה בתוה בלא, דהרי אין כאן חבר. אלא ר"ל היינו לא עמך בבוסתרה, ורחינו בלא נטמאת בפניך ועכ"פ אפשר בטומאה באותה בתירה. וכ"ש בטומאין לאוכו שהיה אז עמהן בזיקים אחד: כ) אפילו בלא זה אחר זה: כא) קמ"ל הכא תרתי בבא, דמיירי בפסולי עדות, דאזלינן נבה בתר רוב דעות, בין לקולא בין לחומרא:

עולם. הרי היא מתקיימת בעד אחד. עדות הראשונה שאין אוסרתה איסור עולם אינו דין שתתקיים בעד אחד. תלמוד לומר (דברים ב"ד) כי מצא בה ערות דבר(מ). ולהלן הוא אומר (שם י"ט) על פי שנים עדים יקום דבר. מה להלן על פי שנים עדים. אף כאן על פי שנים עדים: ד' עד אומר נטמאת ועד אומר לא נטמאת(נ). אשה אומרת נטמאת ואשה אומרת לא נטמאת היתה שותה(נא). אחד אומר נטמאת ושנים אומרים לא נטמאת(נב) היתה שותה(נג). שנים אומרים נטמאת ואחד אומר לא נטמאת היתה שותה(נד):

ד' עד אומר נטמאת מי.שם. מוכפת פ"ה:

שנויי נוסחאות

ערות דבר. נד"ג ונכי"ק .דבר ובתב לה. (הוא) אומר. נד"ג ליתא. שנים עדים יקום. נכי"ק ו כי"מ ונמבני"ל שנים עדים או עפ"י ג' עדים. מה להלן מ' אף כאן. נד"ג ונכי"ק ו"מבני"ל מה דבר האמור להלן. אף דבר האמור כאן. (עדים). במבנ"ל ליתא נכי' הפנ"יס ונמבמות ז' ריוות ווילילא ליתא כלן וליתא בס"יוך: ד' אחד אומר. נד"ג ונכי"ק ומבני"ל עד אומר. ומינים. נמבני"ל ועדים שנים. ואחד אומר. נד"ג ועד אומר. וכן הוא בכי"ק (ובס אומר לתן):

תוספת הדשים

מי"ד סימן ק"ז. מהגיון הגדול. אב"ד דק"ק מ"ד מוהר"ר מ"ל ז"ל: ד' תוי"ם ד"ה אינה מי' ואמיתי מי' עכ"ל. ולא מהמבנ"ם דמה שני פעמים אחד בדין ע"ו בלו בעים כאחד זה אומר נטמאת מי' ובהב סמא בטולל עדים בעים מו פסולים דהיכי דאייני בבבר זוקא ביאה בפסולים עוד בזיה ב. ק"ן ו"ט היו כולן פסולין הלך אחר הרוב מי' מהנה על מחלה כרי זה שוחה עכ"ל. (מהבורים ח' ז"ל)

תוספת רעק"א

שיש עדים עליה דרגלים לדבר שהאסת אתו. אבל אם מעיד דנטמאת אח"כ א"ג. אבל הרמב"ם כ' ובא ע"א והעיד עליה שנבעלה בפניו עם זה שקנא לה עמו וכו': ג) [אות כב] הר"ב ד"ה כל עדות. מדאיצטריך קרא ובהיס' ריש מסבתי' דב"כ כתבו אבל קשי' דיבו שבועת העדות כתיב והוא עד ומחייבים אפילו א' בדתנן בפר א' והודה א' הבוגר חייב וכו'. וקשה לי הא הך קושיא לא אליבא כ"ב ר"ל דוהוא עד היינו שמשביע ב' עדים. אם יא יגיד היינו אף א' סהם לא יגיד. ואמאי לא האריבו קושייתם יוהר מהאי דפ"ד דשבועות (דל"ב) במשביע ע"א דתלוי בורם לבמון. וכן בע"א דמוטה לב"ע חייב. וחא פ"ם והוא עד כתיב דהיינו שנים דוקא. ובעיקר קושייתם נלע"ד דהא דאמרי' הא ב"ם שנאמר עד הוא שנים. לא דמיירי רק בשנים רק דסתם עד שייך על ע"א וכן על ב' אלא דהבא דבי מטה דע"כ

בועז מי שקינא פרק ו סוטה בועז

רק הד מלתא משמע אם ע"א והיינו דליכא ע"ות בלל וקרא קאמר ועד אין בה היינו דאינו נאסן בה וא"כ פירושו רק ע"א (או) אם ועד אין בה היינו שנים וקרא קאמר דאם אין

שכב אים אותה ונסתרה והיא נטמאה [דושכב] וקרא דועבר עליו רוח קנאה פרושא דושכב אים אותה הוא, לומר שאינו ודאי כן רק שחשדה כך. עכ"פ מאי דמסיים קרא דושכב ועד אין בה והיא לא נתפסה, הרי כיון שאין כאן אפילו ע"א בטמאה, מה שייך והיא לא נתפסה שלא נא סד, הרי אין כאן עד טומאה כלל. אע"כ דה"ק קרא אם יעלה בו מעל דהיינו כשעברה על קנוי, אז מחזקינן שכב אים אותה, אף

שנעלם מעיני אשה, מיד כשנסתרה מחזקינן לה בחזקת שנטמאה, אפילו כשעל אין בה, ר"ל שאין ב' עדים, רק ע"א לטומאה שאומר שלא נתפסה באונס. ובתר הכי קאמר קרא אבל אם עבר עליו רוח קנאה בלי עדי טומאה כלל, בין והיא נטמאה, ר"ל שמתבר שנטמאה, ובין שעבר עליו רוח קנאה ונסתבר לבעל שלא נטמאה, על כל פנים מדעברה על קנוי אסורה לבעל עד שיביאה אל הכהן להשקותה:

ב' בשמעת נקטי' יותר הקרא בפשוטו דעד אין בה היינו לא עדים אלא א' והיא דאין בה שנים ממה דנפרש דעד הוא א' ולדהוק דאין בה היינו דאינו נאסן בה אבל בקרא דוהוא עד פסדשי' בין ע"א ובין ב' עדים והוא נכון מאד לענ"ד בעזה"י ויעויין ברש"י בב"ק דנ"ו א' ד"ה אם לא יגיד וכו' ועד קו"ל כ"מ שנאסר עד הרי כאן ב' ע"ים וכו' ותוסה לי איך נקט רש"י לקושא דס"תא המעם דהוא עד היינו ב' אפאי ע"א חייב היכי דמועיל הגדתו הא הקרא חייב רק בב' עדים וצ"ע (ואולם בסנהדרין ד"ל ע"א ואב"א קרא דכתיב והוא עד וכו' משמע להדיא דבאמת הקרא מיירי בב' עדים ומוכרח לתירוצא דתוס' דילפינן מינו' דה"ה בע"א היכי דהיה מועיל בעדותו):

תוספת יום טוב אלו נאמרין פרק ז סוטה ר"ע מברטנורה

פ"ז א אלו נאמרין טו'. ל"נ פ"ח נזקנים מ"ג פ"נ שנעשים ל"ם ע"ח. פי' סיסה מיי' פ"ג מהלי סוטה ר"ז כפ"ג ה' ו: ווידוי מעשר. מיי' פ"ח מהלי מע"ש ה"ה כפ"ג ע' קלח קריאת שמע. ע' יומנמי סוכה פ"ח ב"ח. ע' י' פ"ג מהלי ק"ש ה"ו סה"ג פ' י"ח כוסע"ש תרח"ח סי' ס"ג סע' ג' לב ליקם נלנים ר"פ שני ונלנ"ש ס"ב ס' נ"ו ותפלה. עוש"ע תו"ח סי' ק"ח סעי' ל' וברכת המזון. מיי' פ"ח מהל' נלנים ה"ו כפ"ג פ' כ"ו עוש"ע תו"ח סי' קפ"ב סע' מ':

שנויי נוסחאות

פ"ז א אלו. בכי"מ ואלו ובי' מהכס"ל, ודע דנג"ליון מכנ"כ נרס"י מיתא רס"ל מ"ו ודקיפו בכס"ה המלות (בכל לשון) ובסמי לאנ"ל במקומם תיבת כו'. **בכל"לשון.** בכי"ק ובמכנ"ל בלשונם. ועי' הו"ע. ווידוי.נד"ג ווידוי. קריאה שמע. בכי"ק במכנ"ל וק"ש.

ראשון לציון

פ"ז א תוי"ט ד"ה ותפלה גמרא לחמי היא כו' ומשמע נסרי"ג דכ"ם אחר לבונות כו' עיין יסלי"ם:

תוספת רעק"א

פ"ז א [אות כג] תוי"ט ד"ה פרשת סוטה. ובספרי אסרינן כו'.וקשה לי הא בפשוטו אי לא כתיב קרא להתיר הוי ילפינן סוטה ונם ווידוי מעשר בנ"ש דאסירה אסירה סלוים אלא דלבתר דכתיב קרא בסוטה לדתיר בכל לשון שוב ילפי' מעשר סוטה ולא סלוים דילפי' יותר אסירה סתם מאסירה סתם משא כ לוים דכתיב עניה ואסירה והכי מצינו דגבי שבה"ע צריך ליסור דבכל לשון דלא גלשור קול קול מסשה כמ"ש תוס' והתיקו התי"ם. ואילו במתני' ג' ד"ה סה עני כ' בשם תוס' הא דלא ילפינן כלוים קול קול משבה"ע דעני' וקול גסר סעניה וקול ואין דנין עני' וקול סקול גרידא. ותיקשי ג"כ אסאי צריך ריכוי בשבועת העדות הא מסילא לא הוי ילפינן קול קול מסשה דלא ילפינן קול גרידא סקול ועני'. אלא ודאי דבלא ריבוי' חוי ילפי' ג"כ קול גרידא. אלא היכי דאיכא למילף קול סקול. או קול ועני'. סקול ועני' עדיף יותר למילף קול ועניה סקול גרידא. ח"ל ר"ל לענין אסירה: [אות כד] שם ד"ה ותפלה כו' כמ"ש שם פרק ו' מ"ח. כפי מ"ש התי"ם שם וזהו מדברי חתוס' דפירכת הש"ס קרושה ואבדלתא מושבע ועומר סחר סיני הוא. חיינו נהי דקידוש דאוריי' מ"ם עכ"ם יין לאו דאורייתא ע"ש. א"כ מותם לא נשמע כלל דקידוש דאו'. דדלמא באמת מרכת הש"ם דכל עיקרו

פרק ז א [יבבל לשון. והתוספות גורסין בלשונם כמו בכתבתי בשמם בסוף דבור המתחיל [ותפלה וכו'] : פרשת סוטה. כתב הר"ב דכתיב וכו'. וכתב רש"י *ובספרי אמרינן דאי לא כתיב קרא להתיר בכל לשון כדלקמן. ה"א ניגמר מיבמה בק"ו ומה יבמה קלה לא עשה [בה] כל הלשונות בלשון הקדש סוטה חמורה לא כל שכן. ע"כ. ומ"ש הר"ב מקרא דואמר אל האשה בכל לשון שהוא אומר. והרמב"ם פי' ואמר הכהן לאשה בכל לשון שהוא אומר. וה"ג בגמ'. אבל רש"י כתב דה"ג ואמר אל האשה בכל לשון שהיא שומעת. ומהאי קרא ילוף ליה בספרי. ול"נ ואמר הכהן לאשה. אל האשה משמע דברים הנכנסים בלבה שתהא מכרת בלשון. ע"כ. וכדבריו מוכח בגמ' שאשתוב לרמן בוידוי מעשר דילוף ל: אמירה אמירה מסוטה. ומאי הוצמיה דהאי מהאי אלא דהכא כתיב אל. ומעתה הר"ב דכתיב קרא דאל האשה ומסיים לה בלשון שהוא אומר. וזה דלא כמוס גירסא. ושוד קשה על גירסא זו דבלשון שהוא אומר דאם כן משמע אפי' אינה שומעת. ואילו בקריאת שמע ובשבועת עדות ופקדון. דקפדינן אשמיעה לא הוי דכוותה ואנן אלו נאמרין הנן. ומיהו י"ל דס"ל להר"ב והרמב"ם דהא לא אצטריך קרא דוהאי בצריכה שתבין במה שאומר לה הכהן הוא"ל ומשביעה. ואי לאו דרבי קרא כל לשון ה"א דלשון הקדש אע"פ שאינה מכרת. ולהכי לא סני להך מ"ד בואמרה האשה אמן אמן. דיליף לה מ"ד בספרי דבלשון הקדש דסבירא ליה דסייך טומר ואמרה אמן אע"פ שאינה מכרת. ולשון הרמב"ם בחבורו פ"ג [הלכה ז'] כתב בלשון שהיא מכרת ע"כ: ווידוי מעשר. כתב הר"ב דכתיב ואמרת וכו' ויליף אמירה מסוטה. ולא ילפינן מלוים דכתיב בהו עניה ואמירה. גמ': קריאת שמע. פירש הר"ב דכתיב שמע. ואילטריך לאפוקי מרבי דאמר בגמ' והיו ככתבים. ורבנן ההוא לשלא יקראנה למפרע. ור' נפקא ליה מדברים הדברים. ורבנן דברים הדברים לא משמע להו. ועיין מ"ש במשנה ג' פ"ב דברכות: ותפלה. גמרא רחמי היא כל היכא דבעי מלוי. פי' רש"י דהא רחמי נינהו והאוא לישנא דידע לכוין לבלי. ומ"ש הר"ב דבלבור אבל יחיד לא. דאמר ר' יוחנן כל השואל ברכו בלשון אחרמי אין מלאכי השרת נזקקין לו. פירש רש"י יחיד אריך שיסיימוהו מלאכי השרת. לבור לא אריכי להו דכתיב (איוב לו) הן אל כביר לא ימאס. אינו מואס בתפלתן של רבים ע"כ. ומשמע להר"ב דכ"ש אחר לבונות דלא. דהא אחרמי קרוב ללשון הקודש הוא. והקשו בתוס' אמאי שייר הלל וקדושה של שבת וברכת הפירות. וברכת המלות. דליכא למימר דלא נקט אלא דאורייתא דהא תפלה דרבנן כדמשמע פרק ג' דברכות [כמ"ש הר"ב שם במשנה ב'] ועוד דמשמע דקדוש דאורייתא בפ"ק דנזיר *[כמ"ש שם פרק ו' משנה ה'] בשלמא מקרא מגילה איכא למימר להכי שייר א)דתנן ברים פרק ב' דמגילה יצא. אלא הני אמאי שייר. וגראה דהכי נאמרין בכל לשון [אפי'] אינו שומע הלכך לא דמו להני דמתני' דנאמרין דוקא בלשונם ע"כ. [*ולשיטתייהו אזלי שכתבו ברים פרקין ה"נ בסדר המשנה אלו נאמרין בלשונם ופי' כל אדם בלשונו שהוא שומע לאפוקי למדי שאינו אומר בלשון פרסי אם אינו שומעו אבל בכל לשון משמע בין שומע ובין אינו שומע. ג)ובגמ' לא משמע הכי ע"כ. ולא תירצו תנא ושייר מדקתני אלו כמ"ש בשמס לקמן בד"ה ובשבועת הפקדון כו'] : וברכת המזון. כתב הר"ב דכתיב וברכת את ה' [וכו']. ולא ילפינן ברכה מברכות הר גרזים כדילפינן מינייהו ברכת כהנים לקמן. להכי כתיב וברכת את ה'. כלומר מאחר שהברכה והשבח כלפי השמינה תוכל לברך בכל לשון שתרצה. ומסתמא בלשון שאתה מכיר שתתן שבח להקב"ה בלב שלם להאתך. והכי נמי איתא בירושלמי.

ה) כאו"ט ד"פ וד"ק כתוב בפ"ג וכ"ה בתוס' כאן בג"י. וכד"ח הגיהו גם בתוס' וגם בתו"ט כלפנינו · ועי' בהפערה לפי' ר"ת למפ' מגילה ברפ"ב בפ"ס התדשים. שלפי הר"ת הוים פרק הקודמת עומד פ"ב והקורא למפ"ע פ"ג ואולי הי' גם לפני התוס' כן ועי' במלא"ם ברפ"ד דמגילה. ג) בתוי"ט ד"ק ובמוגיא.

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ז א) שמכין: ב) דקודש שבתב הכהן הפרשה, השביעה בעל פה: ג) בפסח של שנת ד' וז' [פי' מפב"ג פ"ס מ"ו וי"] : ד) דוקא בלבור

תוס' הא דלא ילפינן כלים קול קול משבה"ע דעני' וקול גסר סעניה וקול ואין דנין עני' וקול סקול גרידא. ותיקשי ג"כ אסאי צריך ריכוי בשבועת העדות הא מסילא לא הוי ילפינן קול קול מסשה דלא ילפינן קול גרידא סקול ועני'. אלא ודאי דבלא ריבוי' חוי ילפי' ג"כ קול גרידא. אלא היכי דאיכא למילף קול סקול. או קול ועני'. סקול ועני' עדיף יותר למילף קול ועניה סקול גרידא. ח"ל ר"ל לענין אסירה: [אות כד] שם ד"ה ותפלה כו' כמ"ש שם פרק ו' מ"ח. כפי מ"ש התי"ם שם וזהו מדברי חתוס' דפירכת הש"ס קרושה ואבדלתא מושבע ועומר סחר סיני הוא. חיינו נהי דקידוש דאוריי' מ"ם עכ"ם יין לאו דאורייתא ע"ש. א"כ מותם לא נשמע כלל דקידוש דאו'. דדלמא באמת מרכת הש"ם דכל

ושבועת העדות ושבועת הפקדון. בכל לשון שהשביעוהו ולא הודו חייבין. שבועת העדות ילפינן לה דכתיב בה (ויקרא ה') ושמעה קול אלה. בכל לשון שאתה שומע. ושבועת הפקדון גמר תחטא תחטא משבועת העדות: **ב** מקרא בכורים. שהיה קורא מלארמי אובד אבי (דברים כ"ו) עד סוף הפרשה: וחליצת יבמה. היא אומרת (שם כ"ה) מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי. והוא אומר לא חפצתי לקחתה. ואחר החליצה אומרת ככה יעשה לאיש: ברכות וקללות. שאמרו ישראל בהר גריזים ובהר עיבל: ברכת כהנים. נטילת כפים: ברכות כ"ג. ביה"כ אחר עבודת היום שלפני ולפנים. הוא קורא את הפרשה בתורה ומברך שמנה ברכות המפורשות במתני': ופרשת המלך. היא פרשת הקהל כדמפרש בסוף פרקין: ופרשת עגלה ערופה. (שם כ"א) ידינו לא שפכו את הדם הזה. כפר לעמך ישראל וגו': *פרשת משוח מלחמה. (שם כ') והיה כקרבכם וגו' שמע ישראל אתם קרבים היום וגו': **ג** כיצד. כמו מנין: ולהלן הוא אומר. בברכות וקללות של הר גריזים: מה ענייה האמורה להלן בלשון הקודש. דכתיב (שם כ"ז) ואמרו אל כל איש ישראל קול רם. וכתיב התם (שמות י"ט) והאלהים יענני בקול. מה להלן בלשון הקדש. אף כאן בלשון הקדש: **ד** וענתה ואמרה. בבכורים (שם כ"ה) ענתה ואמרה ולהלן הוא אומר וענו הלוים ואמרו. מה ענייה האמורה להלן בלשון הקדש אף כאן בלשון הקדש. ר' יהודה אומר. וענתה ואמרה ככה. עד שתאמר בלשון הזה: **ה** ברכות וקללות כיצד. כיון שעברו ישראל

ואמרת דכתיב גבי וידוי לא דמי להאי. דהכא כתיב אח ה'. אבל התם כתיב לפני ה'. דלהכי כתיב [לפני ה' משום] דבעזרה היה מתודה להכי איצטריך גזרה שוה דאמירה אמירה. תוס': ושבועת העדות כו'. דכתיב ושמעה קול אלה. פירש"י מדלא כתיב והשביעו באלה ע"כ. וכתבו התוס' דאי לאו קרא ה"א נילף קול קול ממשה כדלקמן משנה ג': ושבועת הפקדון. כתב הר"ב גמר תחטא תחטא. וכתבו התוס' אגב דילפינן בשבועות בהא גזירה שוה דבתביעת ממון הכתוב מדבר נקט לה נמי הכא. דהא מהיכא תיתי דנבעי בלשון הקדש. ע"כ. ובהכי נראה לי לתרולי מה שתמהו התוס' ברש פרק ו' דשבועות דף ל"ט דלא תני במתני' שבועת הדיינים. ושבועת בטוי. דכיון דתנא אלו ליכא למימר תנא ושייר. וכתבו דליכא שום גוונא בהנהו דתני דליתא בהני. להכי תני להו לחודייהו. עכ"ל. ולי נראה דאף שבועת הפקדון לא היה צריך לשנות אלא אגב דתנא שבועת העדות ואית ליה ג"ם לשבועת הפקדון תני ליה נמי והיינו טעמא דנסיב לה

הגמרא לג"ם משום דמתניתין קשיתיה דלא תנן נמי לדיינין ובטוי אלא דתנא נסיב פקדון משום הך ג"ם דדמיא לעדות. וזו היא סברת בעלי התוס' דמכילתין דלא תמהו כמו בעלי התוס' דשבועות: **ב** מקרא בכורים ואילה כו'. לריך עיון איזה סדר נקט התנא. דלא נקטינהו ככתוב. ועוד פרשת עגלה ערופה ומשוח מלחמה. כי הדר תני להו לפרושי מפיך

להו. ועיין מ"ש בזה בריש פרק דלקמן בשם התוס': **ג** כיצד. פי' הר"ב דכתיב ואמרו כו' קול רם וכתיב התם והאלהים יענני בקול. במתן תורה. ובלשון הקדש נתנה. רש"י. וכתבו התוס' ולא לומר אדרבה גילף קול קול משבועת הפקדון. דענה וקול [מעניה וקול] גמיר ולא דנין ענה וקול. מקול. גרידא: **ד** רבי יהודה אומר וענתה ואמרה ככה וכו'. ורבנן מיבעי להו לדבר שמעשה מעכב ור"י מכה ככה. ורבנן כה ככה לא משמע להו. והא דבמשנה ג' פי"ב דיבמות קריאה אינה מעכבת בין לר"א בין לר"ע ולא סברא לומר דקריאה אינה מעכבת ואם קרא בלשון אחר מעכב. כתבו התוספות דמסתבר למימר דס"ל דקריאה מעכב וקא סבר לא נחלקו ר"ע ור"א בדבר זה דהכי אמר בעלמא כגון בפ' ר"א דמילה [ד' קל"ה] גבי פלוגתא דב"ש וב"ה ותמה רבי כיון דהעיל הכתוב ככה בין קריאה למעשה [היכי מצי] לומר דלעכבו תרוויהו. וי"ל דמכה ככה נפקא ליה למדרשיה בין לפניו בין לאחריו. ע"כ. הו בגמ' ור"י הא ועתה ואמרה מאי עביד ליה. מיבעי ליה לאגמורי לגוים בלשון הקדש. דג"ם דקול קול לא גמיר מרבו ולא אתם דן ג"ם אא"כ קבלה: **ה** ברכות וקללות כיצד כו'. ומנגן בלשון הקדש פירש הר"ב במ"ג וקבה למה לא נשנה

במשנה

יכין תפארת ישראל בועז

בגבור, אבל ביחיד, דוקא בלשון הקודש [א"ת ק"ח] (**א**): ה) וסייר הלל וקידוש וברכת הנהנין והמלות ושבועת ביטוי ודיינין. וליכא למימר הכא ושייר, דהא אלו קבני. ואפשר דהכי דלא תני נאמרים אינון בלשון שאינו מבין: ו) אמרי אובד וגו': ז) היא אומרת לא אבה יבמי, והוא אומר לא חפצתי לקחתה. ואחר החליצה אומרת ככה יעשה וגו', הכל בלה"ק: ח) מפורש במשנה ה': ט) נטילת כפים: י) מפורש במשנה ז'. לא זכיתי לידע מנ"ל שלריך לומר הברכות בלה"ק דוקא ואפשר משום קדושת היום וקדושת הקורא וקדושת המקום: יא) עי' משנה ח': יב) ידינו לא שפכה וגו': יג) עי' רש"י פ"ח: יד) ר"ל מנין: טו) דילפינן קול קול ממתן תורה שהיה בלשון הקדש: טז) כ"ל הכ"מ דלת"ק שני בלה"ק אפילו אינו אומר בלשון המקרא ממש. אלא דא"כ לפי מה דקיי"ל כת"ק א"ל בלשון המקרא ממש, וכ"כ בבכורים דלא כתב ככה, אין לשון המקרא

פ"ז (א) אולם בזמנינו קנו מקרוב אוסבי חדשות ורלו לסברים ממשנה זאת להתפלל בביה"כ בלשון אשכנזי. ועל החדשים אנו בושים, כי עיקר כוונתם להשוותינו לגוי אשר לא עוכל להתדמות. מפני הגבול שנגלה לנו תורת אלהינו. ולפע"ד לאחם התינעו בזה חכמי ישראל, לרסם כמה קולמסין בענין זה. דלו יהא שאין בדבר זה משום ובחוקותיהן לא תלכו [עי' פ"ז מ"ח סי' ח' סק"ג, וי"ל קע"ח], עכ"פ כיון שרוב חכמי ישראל שבן הן עמודי התורה, והמשים שעי"ז יפול כבוד קדושת היכלות, אשר בכללם שמרתינו החוקים הישנים הטשנים, אפילו יהא חשבתם עוד כ"כ רחוקה ואלשה, נותה התורה בלאו לא הסור לשמוע בקולם, אפילו כשיאמרו על שמאל ימין או איפכא. ולא תהיה המשנה הקדושה גדולה מפסוק שלם. ואפילו היה מלוה שלימה משרשת בתורה להתפלל בלשון אשכנז, יש כח ביד חכמי הדור, לפי אומר דעתם לפי הזמן, לעקור דבר מן התורה בשב ואל"ת, כשאומרין כן לאנדר מלחא [כיבמות דפ"ט ב', ורמב"ם מכשהדרין פכ"ד ד', וממרים פ"א ד' וס"]. ואפילו היו החולקים עליהם בזה ת"ח ודיקים הלכה ברבים. ולכן כל המשנה ידו על התחתונה:

ושבועות העדות. מיי' פ"ט מהל' שבועות הי"ב סמ"ע לאוין כמ"ח: ושבועות הפקדון. מיי' שם פ"ז הי"ז סמ"ב שם: **ב** ואינו בלה"ק. שם: מקרא בכורים. מיי' פ"ב מהל' מעשר הי"י סמ"ע פ' פ"ח: וחליצה. מיי' פ"ל מהל' יבום וחליצה ה"ח סמ"ע פ' נ"ב סמ"ב מ"ה: מי' קפ"ב סמ"ע פ"ב וכמלל חליצה סמ"ע פ"ח ונפ"ד מזל חליצה סמ"ע ז': ברכת כהנים. מיי' פ"ל מהל' נשיאת כפים הי"ח סמ"ע פ' כ' סמ"ב מ"ח: מי' קכ"ח סמ"ע י"ל: ופרשת המלך. מיי' פ"ג מהל' חגיגה ה"ה סמ"ע פ' נ"ג: ופ' עגלה ערופה. מיי' פ"ט מהל' רוצח ופ"ב: פרשת משוח מלחמה. מיי' פ"ז מהל' מלכים ה"ג סמ"ע פ' ק"כ: **ג** מקרא בכורים שם: **ד** חליצה כיצד שם: **ה** ברכות וקללות כיצד. שם:

שנויי נוסחאות

ב ואלו. נכי"ק אלו. בכורים. נמסני"ל הבכורים. וחליצה. עי' נרע"נ ונרס"י. ברכת בהנים. נכי"ק וברכת. שבדבר נד"נ ונכי"ק ונמסני"ל שהוא מדבר. **ג** בכורים. נד"נ ונמסני"ל הבכורים. הי' אלהיך. נכי"ק. אלהיך ארמי אבד אבי. ולהלן. נכי"ק ולפניו. וענו הלוים ואמרו. נד"נ ונכי"מ ונמסני"ל.. ואמרו אל כל איש ישראל קול רם וכ"ה נכי"ק כאן ונמשנה הסמוכה. מה (ענייה האמורה) להלן. במכב"נ ליתא. וכן במשנה הסמוכה; נכי"ק..הענייה.. וכן בשנה הסמוכה. **ד** וענתה ואמרה. נמסני"ל. ואמרה בבה יעשה לאיש וכ"ה נד"נ ונכי"ק בהוספה אשר לא יבנה את בית אחיו. (ואמרה). נד"נ ליתא:

תוספות רעק"א

עיקרו דקידוש. ופי מושבע ועומד מה"ם הוא אבל באמת א"צ כלל לראי'. דהא להדיא איתא בברכות דף כ"א נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה. ובתוס' בשבועתין כ' ועוד דהתם (ברכות דכ"א) משמע דקידוש דאורייתא. ובוונו לראי' הנ"ל. ואח"כ כתבו והכי משמע נמי בריש מס' נזיר וכו':

ב [אות בה] בהרע"ב ד"ה פרשת משוח מלחמה. כן ציין גם רש"י ז"ל. אבל מדברי תוס' ר"פ דלקמן הובא בהי"פ שם מבואר דהגיה' במתניתין כמו שלפנינו משוח מלחמה:

אלו נאמרין פרק ז כוטה

ן ברכת כהנים כיצד במדינה כו' (ל"ז ע"ב מסורת פ"ז פ"ג דיש ל"ת ע"ב, פלה ר"ג כפ"ג מ' ל' טוס"ב אות"ת מ"ו קפ"ז סנה' ל"ג).

שנויי נוסחאות

ה אל הר גריזים ואל הר. בד"ל, וכ"ס גר"ר להר, ולהר.. שבאצל בד"ל שאצל; כ"ל אשר אצל במכ"ל אצל המטה. נכ"ל מלפסה וכל ישראל מכאן ומכאן. בכ"מ וכל ישראל את הלוים מכאן ומכאן. ויש להתנוק הל המוסתל הולת. וגו'. בד"ל מוגה כל הכתוב כ לוחו. ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה. נכ"ל וכ סנ"ל ..ומסכה תועבת ה' מעשה ידי חרש ולא שם בסתר וכ'. בד"ל ומסכה ל"ה תועבת ה'). ואלו ואלו בד"ל ונכ"ל וכ' סנ"ל והיו אלו ואלו וכן בסיוק עונין בד"ל ונכ"ל וכ' סנ"ל עונין ואומרים וכן יש וך. ארור האיש וגו' בד"ל ונכ"ל מוגה הכרוב נחלוקו וסדוהו בסיד וכתבו עליו. בד"ל ונכ"ל ושדום ..עליהן וכ"ל יכון. וכ"ל מ"מ נ"ל (מס ומרום) התורה. בד"ל וכ"מ נ"ל התורה הזאת (את) האבנים. בד"ל ל"ל ן אומרים אותה. נ"מ נ"ל אומר וכ"ל בד"ל (ומס אותם ?).

תוספת הדשים

ה בתו"ס ד"ה והכהנים כו' ומיומ"ל כו'. וכו' ל"ה כנ"ל דף ל"ו בסיוק רגיזים ול כי ס"ל אלו ואלו לעיל. ומ' על כסיוק יע"ם בתוס'.

ראשון לציון

ה תו"ס ד"ה והכהנים והלוים כו' ופלר כל הפנ לישל. ועי' ריטב בסיוק דין ל"ה: ן תו"ס ד"ה שנאמר נגד ריטב כו'. ויש מפרשים תיבת ריטב כו' ובתיבה עצמה כ"כ בס' גור אריה ע"ש. על מ"ש רש"י בפ' כי תבא כ"ז: הי ברר ריטב בבנים לבין. כתב בספר גור אריה בזה"ל בבנים לשון דאלא בלר ריטב לא"ה לין ויש מפרשים תיבת ריטב עולה שבעים כגר ה' כ"ע הטי"ב עכ"ל. ונ"ל בלר דזה בכתי הטי"ב ותמי"ה עלמה עלמה עלמה מפי עניו אריה ויוסף ביאור זה כדי לתולות שהסיון כי כפיון אחה רו"ח בשעים חסר אחת. כיס כנל ס"ה והקומים אחיה ריטב הוא"ד קורס לבי"ה וכן בכל מקום דכתי ריטב בדרוש מיאחי על זרע כתיבה זו בי"ה אחר אי"ד ואח"כ הכי"ה. ומעתה לא ומסוב ותולא בסרטן עולה שבעים. ולכן נראה בהלעו כי טעות נפל בדכוס בספר גור אריה ובגדולה מהקה שהרי הג"ה בעצמו ובכבודו כתב לעיל ריש

במסכה: והכהנים והלוים כו'. כדכתיב בסיפא דקרא דמייתי וכל ישראל וגו' נגד הכהנים והלוים. ובירושלמי רמז ליה דבפרשת כי תבא כתיב אלה יעמדו וגו' על הר גריזים במעון ולוי. ר' אומר זקני כהונה ולויה למטה. ושאר כל הסבט למעלה ר"ש אומר הלוי לפרת למטה. ושאר כל הסבט למעלה: ופתחו בברכה. כל האדורים היו אומרים תחלה בלשון ברכה רב"י. ובגמרא דף ל"ז ע"ב מפ"ק ליה מדכתיב (דברים י"ח) ונתתה את הברכה על הר גריזים ואת הקללה וגו'. מת"ל אם ללמד. שתהא ברכה על הר גריזים וקללה על הר עיבל. הדי כבר נאמר (שם כ"ז) אלה יעמדו לברך את העם על הר גריזים וכו' אלא להקדים ברכה לקללה: ואלו ואלו שבהר גריזים ובהר עיבל. והא דכתיב ואלה יעמדו לברך. לא שהיו הבטבטים מברכין ומקללין. אלא הלוים העומדים בין שני ההרים הופכין פניהם להר גריזים בברכה ולהר עיבל בקללה. רש"י. שנאמר ועונו הלוים ואמרו וגו': הבכו פניהם כו' ופתחו בקללה. בגמ' אם יכול יהו כל הברכות קודמות לקללה. ת"ל ברכה וקללה ברכה אחת קודמת לקללה. ואין כל הברכות קודמות לקללות. ולהקים ברכה לקללה. מה קללה הלוים אף ברכה הלוים. ומה קללה בקול רם. אף ברכה בקול רם. ומה קללה בלשון הקדש אף ברכה בלשון הקדש. ומה קללה בכלל ופרט ["אחור אחר לא יקים הרי בכלל אחור אחר יעבה פסל הרי בפרט וכן כולן] אף ברכה בכלל ופרט [*ברוך אחר יקים ברוך אחר לא יעבה פסל וכן כולן] ומה קללה אלו ואלו עונים ואומרים אמן אף ברכה אלו ואלו עונים ואומרים אמן: ובנו את המזבח וסדתו בסיד וכתבו עליו וכו' בשבעים לשון ונעלו את האבנים כו'. ובירושלמי עוד הוא מעבה נסים נתן הקב"ה ביום בלב כל אומה ואומה והסיחו את התורה בהיתה כתובה בשבעים לשון: בשבעים לשון. כתב רבינו בחיי וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת (דברים כ"ז). זה יורה שכל התורה כולה כתובה עליהן וכ"כ הרמב"ן מלינו בספר חני [ובדרמב"ן כתוב תחני] שכל התורה היתה כתובה בהן מבראשית עד לעיני כל ישראל בתגיה וזוגיה ומסם נעתקו. ע"כ. [ודרך גם היה בלא ספק למלאות שבעים לשון בכל התורה על מספר י"ב אבנים שכל אבן מבא אים. גם כתיבתן ביום אחד מעבה נסים הוא] אבל רבינו סעדיה גאון ז"ל כתב שהיה כתוב בהן מספר המלות כמו שהן כתובות בהלכות גדולות כעין אזהרות. [ע"כ]: בשבעים ל'. כתב הר"ב בכתב של שבעים אומות כלומר בכתב ולשון של ע' אומות · שנאמר בתר ריטב. דהם לא כן בתר ריטב למה לי. ויש מפרשים תיבת ריטב עולה ע' כזה ה' ה"ט הט"ו הטי"ב [*ותיבה עצמה כ"כ בספר] גור אריה: ונטלו את האבנים. פירש הר"ב לאחר שהעלו העולות והשלמים כדכתיב (שם) והעלית עליו עולות. רש"י. [*וכתיב (שם) וזבחת שלמים. ומיהו קשיא לי דעדיפא ה"ל לפרש דתף הכתיבה היתה לאחר שהעלו העולות והשלמים. שכ"כ וכתבת על האבנים. אחר והעלית וזבחת וגו'] ן ברכת כהנים כיצד. ותימה דלא פירש מנין בלשון הקדש. ובגרייתא הה תברכו בלשון הקדש נאמר כאן (במדבר ו') כה תברכו. ונאמר להלן (דברים כ"ז) אלה יעמדו לברך את העם. וכתבו התוס' ואין ללמוד מובדכת דברכת המזון שבכל לשון כמ"ש ריש פרקין. דברכת המזון אין הברכות עלמן מפורשות בתורה. ולפיכך יליפינן ממפורשות. דברכות דהר גריזים היא הפיכת האדורות המפורשות. ע"כ. ורי"א אינו לריך. הרי הוא אומר כה בלשון הזה. וכתבו התו' אבל לרבנן לא מצמע להו עיקובא כה. אלא ככה עכ"ל. ["וכמ"ש לעיל במ"ד בד"ה רי"א כו']: ובמקדש

והאמרה ככה בלשון הזה תאמר: ה שבשומרון. אלא בומרון: מכאן ומכאן. על ההרים: בשבעים לשון. בכתב: כל שבעים לומות וכל הרולה ללמדה יבא ויילמוד שלא יהיה פתחון פה לאומות לומר לא היה לנו מהיכן ללמוד: את האבנים. סתרו את המזבח לאחר שהעלו העולות והשלמים: ולנו בתקומן. בבית מלוגם בגלגל. ושם הקימו את האבנים: ן במדינה אומר אותה שלש ברכות. במפסיקין הכהנים בין פסוק לפסוק. ועיינים*) [העיבור

*) בד"ל ד"ל אחרון הנכון. אמן

את הירדן. ובאו אל הר גריזים ואל הר עיבל שבשומרון*) שבצד שכם. שבאצל אלוני מורה. שנאמר (שם י"א) הלא המה בעבר הירדן וגו'. ולהלן הוא אומר (בראשית י"ב) ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה. מה אלון מורה האמור להלן שכם. אף אלון מורה האמור כאן שכם. ששה שבטים עלו לראש הר גריזים. וששה שבטים עלו לראש הר עיבל. והכהנים והלוים והארון עומדים למטה באמצע הכהנים מקיפין את הארון. והלוים את הכהנים. וכל ישראל*) מכאן ומכאן. שנאמר (יהושע ח') וכל ישראל וזקניו ושוטריו ושופטיו עומדים מזה ומזה לארון וגו'. הפכו פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה ואלו ואלו*) עונין אמן. הפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה. (דברים כ"ז) ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה. ואלו ואלו*) עונין אמן. עד שגומרין ברכות וקללות. ואחר כך הביאו את האבנים ובנו את המזבח וסדוהו בסיד. וכתבו עליו את כל דברי התורה בשבעים לשון*). שנאמר (שם) באר היטב. ונטלו את האבנים. ובאו ולנו במקומן*) ן ברכת כהנים כיצד. במדינה אומרים אותה שלש

יכין תפארת ישראל יכין

המקרא מעכב, והלא לא קיי"ל כן: יז) ר"ל אלא שומרון: יח) מ"ל דהיינו לוחן שלא הרגיקום ב' ההרים, דהרי בירושלמי הכא מבמע בבסה שבטים שלמים היו בכל הר והר מדקאמר מ"ח אומר לוי למעלן שבבר נאמר לוי למעה וכו' ופליג אהא דקאמר מקמי הכא דלר"ח ב' גבסוסיה עשו להן וקראו לה' הר גריזים והר עיבל, אם כן לא היה מבסר ביעמדו ו' שבטים על נבסוס אחד, אלא הר הר ממש, ועמדו ו' שבטים על כל הר. אלא נראה לי דאתנך שעל גריזים ועיבל קאי, וכן משמע בקרא דיהושע דמייתי · יט) שנאמרו בגריזים ועיבל:

כ) בכתב ולשון של ע' לשונות. ולרבינו סעדיה גאון רק מנין המלות היה כתוב בע' לשון. ולרמב"ן כל התורה מבראשית עד לעיני כל ישראל היה כתוב בס בע' לשון ודרך גם היה לכתוב הכל ביום א', ורק על י"ב אבנים שכל אבן מבא אים: בא) כ"ל לא דר"ל שסתרו האבנים אחר הכתיבה, דה"כ ק' קו' הס"ם הכא [דל"ה ב'] דאם כן האיך אפשר שיעתיקו מבס האומות בזמן קצר כזה, והרי עיקר הכתיבה היה כדי שיעתיקו מבס האומות. גם כל הנסים שבאותו כתב לרמב"ן הכ"ל וכי בכדי היו. אלא דר"ל אחר שבנו המזבח

מאזנן

אמן]: ובמקדש ברכה אחת. לפי שאין עונים אמן במקדש ואין כאן סוף הפסק: בכתבה. ביו"ד ה"א: בכנויו. באל"ף דל"ת שאין מזכירין השם ככתבו אלא במקדש בלבד. שנאמר (שמות כ') בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך. כרס המקרא ודרשהו. בכל המקום אשר אבוא אליך וברכתיך. דהייט במקדש. שם אזכיר את שמי: כנגד כתפותיהם. מפני שצריך נטילת כפים. דכתיב וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם. וכתיב (דברים י"ח) הוא ובניו כל הימים מה הוא בנטילות כפים. אף בניו בנטילת כפים כל הימים: ובמקדש. מברכים את העם בשם המפורש ושכינה למעלה מקפרי אצבעותיהם. מגביהים ידיהם למעלה מראשיהם: שאין מגביה ידיו למעלה מן הציץ. מפני שהשם כתוב בו. ואין הלכה כר' יהודה: ן ברכות כ"ג. ביום"כ. לאחר שכלתה עבודת היום. קורא בתורה ומברך שמנה ברכות: חזן הכנסת. שמש הכנסת שטורח עסקי הכנסת עליו להכנים ולהוציא להפשיט את התיבה ולהכין") [הכל]: ראש הכנסת. על פיו נתתכן דברי הכנסת מי יפרוס על שמע. מי יפטיר בנביא. מי ירד לפני התיבה: סגן. המוכן תחת כ"ג. שאם יארע בו פסול ישמש תחתיו: והסגן לב"ג. וכולן משום כבודו של כ"ג דכתיב (משלי י"ד) ברוב עם הדרת מלך: וב"ג עובד ומקבל. מכלל דיוסב היה ס"מ בעזרת נשים היה קורא דאי בעזרת ישראל קי"ל אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד: וקורא אחרי מות. שהוא מסדר י"ה: ואך בעשור. שבפרשת שור לו כשב דמכוכה היא לפרשת אחרי מות. ויכול לגלול ס"ת לשם בעוד שהמתורגמן מתרגם פסוק אחרון של פרשת אחרי מות ואין כאן שהות כדי שיפסיק המתורגמן: וגולל את התורה. והע"פ שעדיין לא קרא

*) נריב ד"ל וכלל הדשו"י פיכל ובד"ת תקנו בלפניהם. בעטור

ובמקדש ברכה אחת. כתב הר"ב לפי שאין עונים אמן במקדש ואין כאן סוף הפסק. וכתבו תחום' תימה והלא עונין ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד כשהיו שומעין את השם. כדתנן [נמ"ח] בפ"ג דיומא. וזה היה הפסק גדול מעניית אמן וכו' ובמה היו עונין בשכמל"ו נאלאחר כשהיו שומעין שם הנכבד והנורא. ולא היו ממתינין עד סוף הפסוק. ולפי שלא היו מפסיקין בין פסוק לפסוק חשיב להו ברכה אחת. ע"כ. אבל לפי מ"ש במשנה כ' פ"ו דיומא בשם הר"מ קרדוחיר"ו אפשר דלא היתה עניית בשכמל"ו בברכת כהנים. אלא דאכתי קשה לי ממה שפירש הר"ב בסוף ברכות דאחר הברכה עונין בשכמל"ו. ובגמרא דהתם דף ס"ג יכול הברכות כולן תהא להן תהלה אחת. ת"ל ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה וברכה תן לו תהלה. והיה ר"ל לומר דבשכמל"ו לא שייך לומר אלא כשהמברך אחר בברכתו ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם שכן היתה תקנת עזרא במקדש. וכמ"ש הר"ב בסוף ברכות. אבל בברכת כהנים שא"א לשנות ועליהם אין להוסיף אלא כה תברכו כמו שכתבו בתורה והואיל והמברכין לא אמרו ברוך ה' כו' לפיכך העונין ג"כ לא היו עונין בשכמל"ו. ומצא שאין כאן הפסק כלל. וא"ת א"כ יהיו עונין אמן. וי"ל שכיון שאין עניית אמן במקדש בשאר ברכות לא רצו לשנות. אבל לקושטא דמלתא ר"ל דהיו אומרים בשכמל"ו וכשיטת התוס' וגם מה שכתבתי דאין עונין אלא אחר שאמר ברוך ה' כו' ג"כ אמת ולפיכך לא היה כאן הפסק. וכן מוכח בגמ' שהבאתי במ"ח פ"ג דיומא. בשעה שאני מזכיר השם הבו גודל כו'. ומצא שבברכת כהנים לא היו מפסיקין בין ברכה לברכה אבל עונו בשכמל"ו. כשמעו השם: כנגד כתפותיהם. פירש הר"ב מפני שצריך נטילת כפים ומיהו נטילת כפים הנזכרה בעלמא במשנה. ומ"ש הר"ב וכתיב הוא ובניו כל הימים ובא ושרת ואתקש ברכה לשירות [דכתיב (דברים י') לברתו ולברך בשמו. גמרא: שנאמר וישא אהרן וגו'. ל"ל דלאו ר"י אמרה דאי הכי לדידיה בנבולין נמי ליבעי נטילת כפים למעלה מראשיהן ולא אשכחן דפליג. אלא אריבא מהדר נטילת כפים מגלן שנאמר וישא. ולה"מ מפרש רש"י במשנה ד' פרק קמא דבכורות ["וכן פירש הר"ב בחד פירושא במשנה ב' פ"ב דפסחים]. ועיין בסוף מסכת עדיות: ן ברכות כ"ג וכו'. לא אתפרש מגלן דאין נאמרין אלא בלשון הקדש. ולפיכך גריאה בעיני דאע"ג דקאמר ברכות כ"ג לא קפיד אברכות עצמן אלא על הקריאה מה שהוא קורא בתורה אלא תהא אלא בלשון הקדש. ועל זה אין צריך ראיה כלל. דכיון שהוא קורא בספר תורה והיא כתובה אלא בלשון הקדש. וקיי"ל נמי דדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן בעל פה מבואר בשהיה קורא. בלשון הקדש היה קורא. וראיה לדברי שכן הרמב"ם בסוף פ"ג מהלכות עבודת יום"כ לא אתמר בברכות שיהיו בלשון הקדש. ועוד בריש הל' ברכות שאחר שכתב ברכת הנהנין. וכן ברכות המצות. כתב וכל הברכות כלן נאמרין בכל לשון וכו' ולא הוצרך מכללן ברכות כ"ג. ועיין במשנה דלקמן: חזן הכנסת. מיין ריש פרק ז' דיומא: והסגן לכהן גדול.

פירש

יכין תפארת ישראל בועז

מחותן אבנים והקריבו עליו, סחרו המזבח והביאו אבנים למלגס בגלגל, ושם הקימום וכתבו עליהן (ב): כב) שבין פסוק לפסוק עונין הלבור אמן: כג) לפי שאין עונין אמן במקדש: כד) ובכל פעם שמעו הלבור השם ענו בשכמל"ו: כה) אדני אל אלהים: כו) מדפליג ר"י במקדש לבני נקע כאן במדינה קודם למקדש ודו"ק: כז) מפני שהשם כתיב עליו: כח) י"א דלאו ר"י קאמר לה, דא"ב בנבולין נמי ליבעי נטילות כפים למעלה מראשיהן. אלא דמהאי קרא לא משמע למעלה מראשיהן, רק הכא אריבא קאי. נטילת כפים מגלן: שנאמר וישא וגו': כט) ביו"כ אחר שסלח השעיר: ל) בשם הכנסת שכל השמיני הביא"כ שבאר הבית נעשים ע"י: לא) שעל פיו נעשה כל עניני בית"כ, מי יפטיר בנביא מי יקרא, וכדומה: לב) הוא שני בגדולה לכה"ג, שכשאינו פסול בכוה"ג ישמש הוא התחיו: לג) מכלל שהיה יושב, מדקרא בעזרה נשים, ושם מוהר ליטב. אבל בעזרה רק מלך מבית דוד מותר ליטב: לד) עד סוף פרשת יו"כ: לה) שבפרשת אמור:

(ב) הקשה לי הרב מוה' יצחק אליהו מדונגא נ"י שבתורה כתוב שאמרו ברכות וקללות אחר שנתן המזבח. ובמשנתינו קאמר שאמרו ברכות וקללות ואח"כ בנו המזבח. ולפע"ד נ' דבגל"ז קשה בביין המזבח מה לי עניין בפרקן, אלא בעי אשמעינן רק דברכות וקללות נאמרו בלה"ק, וע"כ רק אגב גרמא נקט

ובמקדש כו'. פיי' שם ה"ם במקדש אומר כו'. מ"ר שם ה"ם: במדינה כהנים כו'. נ"ח ע"ח פיי' שם ה"ג פפ"ג שם פיז"ל שם מצאי יל"ג ובכל הנפש פרק קומה את הבנלה, ובגמ"ם שם פ"ו יל"ח: ובמקדש כו' חוץ כו'. פיי' שם ה"ע ז ן ברכות כה"ג כו'. מ' פ"ב: חזן הכנסת כו'. יומא פ"ה פ"ח. פיי' פ"ג מהלי בנעם יו"ל הי' בפ"ב מ' ה"ם: וקורא אחרי מות. יומא פ"ה פ"ל ה"ם:

שנויי נוסראות

בכתבו. בכי"ק ובמשני"ל בכתובו. בהנים. נד"נ הבהנים בהפיהן. נד"נ ובמשני"ל בתפותיהן וכן נ"ל בכי"ק. יגל נבי ראשיהן. נד"נ בנגד.. (את) ידיו. נד"נ ובמשני"ל ליהא; נכי"ק .ידו וכן נס"ון. מגביה ידיו. במשני"ל ..את ידיו: ן ברכות. בכי"ק ובמשני"ל ברכת. תורה. שם התורה. ונותנה. (קלי על התורה). נד"נ ובכי"ק ובמשני"ל ונותנו (וקלי על הספר) וכן נס"ון ובמס; חי וכ"ה בכי"ק; במבנ"ב ונותנה לו. (וקורא עופר) וכ"ה נד"נ ובמשני"ל; במבנ"ב ליתא.

הוספת הדשים

ן בתוי"ם סד"ה ברכות כ"ג כו' מבואר בסמיה קילא כו'. וקשה ובעיר בכומעם הפקודים שקורא על פה מגי"ל בלה"ק והדע ריה"ב דאינטריך שיש לנגון בלא האמר והיו כו' כמ"ש בתי"ט לעיל ח"כ פ"מ דאי לא בריב והיו הוי נאמרים בכל לשון מבוה דאלהים על פה (ממהרש"ם זה"ל) ז

ראשון לציון

דברים פ"ה (דכתיב הוא ל משה כתב את התורה וכתב כו"ל בשנעשה לשון פירסה כו"ם בזנ"ל בשבעים לשון פירסה להם ד"ל"ם מיהו לשון בתר פירשהו: בואר עד שבכל מבינים אלא דפרי להם בשבעים לשון, ובהלים מפרש דאלפיון בנ"ם בלה בתר דכתיב נפ' כי הכא בתר (כתיב ונ"ל לבוה) ביטב (והטיב ינ"ל) והטב בגלגולו שבעים מה הי' הי"ט הי"ט עכ"ל הני הודה והוציא בלת ביטב

לקוטים

ן תו"ם ד"ה ובמקדש וכו' אבל לקושטא דמ"ר ורמב"ם ברב ולא היו עונין אמן על כל ברכה וכו' לפי שבעיקר אלגלן אין עונין אמן במקדש אלא כך היו עונין ברוך הי אלהי ישראל מן העולם ועד העולם וכ"ם בתבור פי"ד מה' הפלה והוא פלאי מ"ל הא דהוא"ל שהיו עונים בשכמל"ו בהתיר בס"ם ומוסף זה בהיב הרמב"ם הוא לכל המצרך אין ברכה במקדש אבל לא

פירש הר״ב דכתיב ברוב עם וגו׳. וכ״פ הרמב״ם. וביומא מפרש בטעם אחר: על התורה כו׳. פירש הר״ב [ברכה] שלאחריה כו׳ בכאן מפרש הר״ב כפירש״י והיא ביעת ירושלמי דהכא ודיומא פרק ז׳. אבל התם מפרש כפירוש הרמב״ם בפירושו דהכא ודהתם. אבל בחיבורו סוף פ״ז מהלכות עי״כ כתב כשיטת הירושלמי: ועל ישראל. מהפלל על ישראל ואתם ברוך הבוחר בעמו ישראל: ח״ן פרשת המלך כו׳. נס בכהן לא אמרו בגמרא מגלן דבלשון הקדש. והרמב״ם כתב בפרק ג׳ מהל׳ חגיגה. וז״ל הקריאה והברכות בלשון הקדש. שנאמר (שם ל״א) תקרא את התורה הזאת לנגדו. אע״פ שיש שם לועזית. ע״כ. ויש לתמוה דברכות מגלן והא מצינו דייקא ולא תני ברכות המלך כדתנן ברכות כ״ג וגם הכ״מ נסיב להו לפרש מגליה. ולא עלה ביד. ועוד שכבר כתבתי במשנה דלעיל דבכהן גדול דתנן בהדיא ברכות לא כתב בהן בחיבורו שיהא דוקא בלשון הקדש ושכן נראה ג״כ מדבריו ברישא הלכות ברכות. ול״ע והא דקרי לה פרשת המלך ולא כן בשל כ״ג. לפי שפרשת המלך מצוה מן התורה. שנאמר תקרא וגו׳. אבל קריאת כ״ג ביה״כ אינה אלא תקנה ומנהג מאנשי כנסת הגדולה: מוצאי יו״ט הראשון של חג. פירש הר״ב ת״ל בבא זלנו עיניו דמעות. כל ישראל מתחלת חו״מ דביו״ט הראשון לא. דבמועד משמע בתוך המועד. הוס׳: בשמיני. ה״ג בגמ׳ ופריך בשמיני ס״ד [הא אמרת במוצאי יו״ט הראשון] ומשיבין אימא בשמיני. ומ״מ נ״ע דלא לתני בשמיני. דהא לא שני ליה עד דמפרש במוצאי שביעית. ועיין מ״ש במשנה מ׳ פ״ה דאחות: ביומא בגזר משם במה. כן משמע בערוך: של עץ בעזרה. פירוש בעזרת נשים כדלקמן: והמלך עומד ומקבל וקורא. אותה קרייה ע״י מלך היא. כדתניא בספרי בפרשת המלך. רש״י. ודקדקתי ולא מצאתיה. כי אם זהו משנה תורה אחרים אומרים אין קורין ביום הקהל אלא משנה תורה בלבד. ע״כ. אבל דבר הלמד מעניינו הוא. במשה אמר ליהושע תקרא וגו׳ ויהושע מלך היה: וקורא יושב. ה״ג מפרשים בגמ׳ דבעזרת נשים היה מדסיה יושב. והא אין ישיבה [בעזרה] אלא למלכי בית דוד ולא נמצא מלך בבית שני לבית דוד. והכי תניא בסוף פרק בתרא דף מ״ח מסחרב ביהמ״ק ראשון וכו׳ ופסק מלך מבית דוד: [״ושבחוהו חכמים. עיין

יכין תפארת ישראל בועז

לו) ר״ל סוגרה: לו) שלא יחשבו שחסר בה פרשה שלישית שיקרא אחר כך בעל פה: לח) ר״ל שכתוב בספר במדבר: לט) דדוקא אחרי ואך בעשור שסמוכין בס״ת, נולל משם בלבד. אבל ובעשור שמרוחק מאחרי, איכא טרחא דליבורא כשנגלל לשם. וכס״ת אחרת מ״א שיקרא, מחשש פגם של ס״ת ראשון, כשיקרא חד נברא בס״ת אחרת הטפין זל״ז ורק בהפסיק מ״ל לקרות ביומין שני [מג״א ספקמ״ל]: מ) לאחר שקרא. ומלו כן, על וכו׳: מא) מ״ל לאחריה [מלבד ברכה שלפניה] כמו שמברכין בביה״כ. הרי ברכה מ׳: מב) ר״ל אחר כך אומר רלה ומודים עד לך נאה להודות הרי ג׳: מג) אומר סלח לנו כמו בשמונה עשרה, והותם מלך מוחל וסולח וכו׳ כמו בתפלת יו״כ. הרי ד׳: מד) מתפלל שיתקיים המקדש, והותם בא״י שוכן בציון. הרי ה׳: מה) מתפלל שיתגשא מלכות ישראל בכללה, והותם בא״י הבוחר בישראל הרי ו׳: מו) מתפלל שלא יכשלו בעבודתם וביהיה לעוס ביומין וביולגיחו, והותם בא״י מקדש הכהנים. הרי ז׳: מז) שיושיע הקב״ה לכל יחיד מגלותו, והותם בא״י שומע תפלה. הרי ח׳: מח) ר״ל גיל שקודם יום ב׳ דסוכות: מט) ר״ל סוכות שאחר בנת השמיעה, תהלה שמת ח׳: נ) [נעריסט]: נא) בתמלע עזרת נשים. ותוקעין בחצוצרות בכל ירושלים לתקהיל העם: נב) אע״ג שבתורה לא נזכר שיקרא המלך דוקא, והו הא תיכף בזמן בית מלך, בשאין מלך מי קוראה, וא״ל דמה שהמלך קורא זהו מדרבנן כדי ליתן כבוד לתורה וגם כדי שיזכרו שפי במצות התורה בשיראו שגם המלך חייב לשמיר מצותיה, כל שכן כל יחיד. מיהו בזמן שאין מלך לא היו מבטלין העשה לא קורא אותה גדול שבגבור, ככה״ע אי ראם הסנהדרין: נג) מזרע הורדוס היה. ובימיו חרב המקדש: נד) דאע״ג דמלך במחל על כבוד אין כבודו מחול (כע״ז), היינו נגד בשר ודם אבל נגד הקב״ה ותה״ק רשאי. אמנם ק״ל הרי כל הפטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט. י״ל מדבאמת לא היה ראוי למלכות מדין תורה ולא היה פטור. ולהכי שבחוהו, והיינו דסמיך לה דזלנו עיניו דמעות בקרלו פרשת המלך: נה) דבן נריס היה ופסול למלכות:

בעשור של חומש הפקודים יקרא אותה על פה. ולא יגלול ס״ת לשם מפני שהוא רחוק וים שהות שיפסיק התורגמן ואינא נגלי לגבור. ונקרות בב׳ ס״ת א״א לפי שאין אדם אחד קורא בשני ספרי תורה בגבור. משום פגמו של ספר תורה הראשון: יותר ממה שקריתי לפניכם. מה שאני עתיד לקרות עוד על פה אל תאמרו שחסר מן הספר הזה לכך איני גולגו שם. וכל כך למה. שלא להוציא לעז על ס״ת: על התורה. ברכה שלאחריה: ועל העבודה. רצה ה׳ אלהינו: ועל ההודאה. מודים אנחנו לך: ועל מחילת עון. אחה בחרתנו שאותם בה מלך מוחל וסולח לעונותינו: ועל המקדש. שתברה שכינה בבית המקדש ואותם בה בא״י שוכן בציון: ועל הכהנים. ביקבל קרבנותיהם שברצון ואותם בה מקדש הכהנים: ועל שאר התפלה. שיהו ישראל נוכנין מלויביהם. ואותם בה עמך ישראל לריכים ישועה בא״י שומע תפלה: ח״ן [בשמיני]. בשנה שמיני של שמיטה שעברה. שהיה מוצאי שביעית זו במוצאי יו״ט ראשון. דכתיב (דברים ל״א) בחג הסוכות שומע אני אפי׳ ביו״ט אחרון של חג. ת״ל (שם) בבוא כל ישראל לראות. מהחלת חול המועד: אגריפס המלך. מזרעו של הורודוס היה וביומו נחרב בית שני: שהמקרא הזה פוסלו מן המלכות: אמינ

את התורה[לו]) ומניחה בחיקו. ואומר יותר ממה שקריתי לפניכם כתיב כאן[לז]) (במדבר כ״ט) ובעשור שבחומש הפקודים[לח]) קורא על פה[לט]). ומברך עליה שמנה ברכות[מ]). על התורה[מא]). ועל העבודה. ועל הודיה[מב]). ועל מחילת העון[מג]). ועל המקדש[מד]). ועל ישראל[מה]). ועל הכהנים[מו]). ועל שאר התפלה[מז]): ח״ן פרשת המלך כיצד מוצאי יום טוב הראשון של חג[מח]). בשמיני במוצאי שביעית[מט]). עושין לו בימה של עץ[נ] בעזרה[נא]) והוא יושב עליה. שנאמר (דברים ל״א) מקץ שבע שנים במועד וגו׳[נב]). חזן הכנסת נוטל ספר תורה. ונותנה לראש הכנסת. וראש הכנסת נותנה לסגן. והסגן נותנה לכהן גדול. וכהן גדול נותנה למלך. והמלך עומד ומקבל וקורא יושב. אגריפס המלך[נג]) עמד וקבל וקרא עומד ושבחוהו חכמים[נד]). וכשהגיע (שם י״ז) ללא תוכל לתת עליך איש נברי זלגו עיניו דמעות[נה]).

הגדולה: מוצאי יו״ט הראשון של חג. פירש הר״ב ת״ל בבא זלנו עיניו דמעות. כל ישראל מתחלת חו״מ דביו״ט הראשון לא. דבמועד משמע בתוך המועד. הוס׳: בשמיני. ה״ג בגמ׳ ופריך בשמיני ס״ד [הא אמרת במוצאי יו״ט הראשון] ומשיבין אימא בשמיני. ומ״מ נ״ע דלא לתני בשמיני. דהא לא שני ליה עד דמפרש במוצאי שביעית. ועיין מ״ש במשנה מ׳ פ״ה דאחות: ביומא בגזר משם במה. כן משמע בערוך: של עץ בעזרה. פירוש בעזרת נשים כדלקמן: והמלך עומד ומקבל וקורא. אותה קרייה ע״י מלך היא. כדתניא בספרי בפרשת המלך. רש״י. ודקדקתי ולא מצאתיה. כי אם זהו משנה תורה אחרים אומרים אין קורין ביום הקהל אלא משנה תורה בלבד. ע״כ. אבל דבר הלמד מעניינו הוא. במשה אמר ליהושע תקרא וגו׳ ויהושע מלך היה: וקורא יושב. ה״ג מפרשים בגמ׳ דבעזרת נשים היה מדסיה יושב. והא אין ישיבה [בעזרה] אלא למלכי בית דוד ולא נמצא מלך בבית שני לבית דוד. והכי תניא בסוף פרק בתרא דף מ״ח מסחרב ביהמ״ק ראשון וכו׳ ופסק מלך מבית דוד: [״ושבחוהו חכמים. עיין

שנויי נוסחאות

בחוב (באו). נכי״ק ליתא. הפיקודים נד״נ יבשמב״ב הפקודים. קריא על פה. במבני״ר וקורא. (ועל המקדש) נד״נ ליתא בטעות. ועל ישראל ועל הכהנים. בבריתא בגמ׳ על הכהנים ועל ישראל. ועל שאר התפלה. במבב״ב ועל ירושלים והשאר תפלה וכ״ה במבני ד׳ ריוון ווינא ונ״ע ועי״ס״ג ווינא: ח״ן יו״ט הראשון. נכי״ק האחרון. וכ״ה במבני״ר ומפרשי הירושלמי תקנו הראשון. (שלי חג). נד״נ ליתא. בשמיני. וכ״ה במבני״ר; נד״נ בשמינית ועי׳ הוי״ע. במוצאי שביעית. נד״נ ו מבני״ר מוצאי. וגו׳. נד״נ ונכי״ק הכתוב כמנלא. וראש הכנסת. והסגן. וכה״ג. נד״נ בלא יו״ל המנור. וכשהגיע ללא. בכי״ק. לא. איש נברי. נד״נ ונכי״ק ובמבני״ר א״נ אשר לא אחיך הוא. זלנו (עיניו) דמעות. נכי״ק זלנו דמעיו.

ראשון לציון

היטב המכון מנומס יו״ד קודם לעי״ת (ופ״ה טעו המדפיסים שם שני פעמים לדפוס הטיב וכן והטיב בעי״ת קודם לע״ד וכן לא רחוקה היא וכ״ר. גנס הכא בפ״ב כי תבא לא נמלט המדפיס מן הטעיתה והאמת עד לעתו מיקום שבא כי ז״ל המזרחי ביש פרשה דברים פי׳ באר היטב. והיטב כ״ל עם המשנן הקודמי עולה שבעים גם בפרשה כי תבא כתב המזרחי בזה שלכן באר היטב בבעים לכן כי היטב בגלגולו עולה שבעים עכ״ל

לקוטים

לעונים אלא בבמ״ו מיינני לרבינו הגדול ז״ל מדאמרי הכא בס״ם בזמן שהכהנים מברכין לא העם מה העם אומרים ברכו ה׳ מלאכיו וכו׳ ופיוטי בי״מ מסדרים פיוט ומודים לפניו ית׳ על ברכותיו ואמרי׳ תו בס״ם במוסדי דבראת מה היו אומרים הנה ברכו את ה׳ וכו׳ ברוך ה׳ מציון וכו׳ ולימא נמי יברכך ה׳ מציון אמר יהודה בריה דר״ש

אחינו אתה. שלמו משראל: וקורא מתחלת אלה הדברים עד שמע. שבואהחגן ומחבר עם פרשת שמע פרשת וסיה אם שמוע. שים בפרשת שמע קבלת מלכות שמים ובפרשת והיה אם שמוע קבלת עול מלות ומדלג וקורא עשר תעבר. ומשם מדלג וקורא כי תבלה לעשר מפני שהוא זמן אסיף. ומתחת עניים והפרשת תרומות ומעשרות. ואע"פ שפרשת המלך בין עשר לכי תבלה לעשר היה קורא אותם יחד שלא להפסיק במעשרות ואח"כ ברכות וקללות שהן קבלת גזרות ושונאים של תורה וחוזר וקורא פרשת המלך. בוס תשים עליך מלך;

אמרו לו אל תתיירא אגריפס אחינו אתה אחינו אתה אחינו אתה(ו). וקורא מתחלת אלה הדברים עד שמע. ושמעיי(ז). והיה אם שמועיי(ח). עשר תעשר(ט). כי תבלה לעשר. ופרשת המלך(י). וברכות וקללות. עד שנומר כל הפרשה. ברכות שכהן גדול מברך אותן. המלך מברך אותן. אלא שנותן של רגלים תחת מחילת העון(יא):

ואע"פ שפרשת המלך בין עשר לכי תבלה לעשר. היה קורא אותם יחד כו' ואח"כ קורא פרשת המלך. וכתב רש"י ואי משום דיש כאן דילוג בתורה [ויהר] בכדי שלא יפסוק התורגמן. אין למלך מתורגמן. ואין מתרגמין אחריו ע"כ. ואכתי תקשה דכ"ם דאיכא גנאי לגבור דהכתא אפילו בהפסק מועט שהין הגבור לפי שאין תורגמן. לכך נ"ל דהכא הייט טעמא דבמקום המלך וכבודו אין מקפידין על שהיית הגבור וכיוצא בזה שכתבו התוס' על ובנתתה חכמים דפריך בגמ' האמר רב אמי מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול כו'. *ומשניגן מנה שאני. והוסיפו בס התוס' דדוקא מנה שבינו לקונו הוא דשאני במרלה בעצמו שאינה שבינה עליו. אבל למחול על כבודו כגון לחלק כבוד לבשר ודם כגון לכלה וח"ח. גזרת הכתוב הוא שאינו מוחל אפילו במקום מנה. שהרי מלות כבוד עצמו שהן מריבין לעשות בו למלך כבוד. גדולה ממלות כבוד שמייב המלך לנהוג בהו שהרי גם עליהן אמרה תורה (דברים י"ז) בוס תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך ולא אימתך עליו. נמצא דמה שהמלך מכבדו ליכא מנה ע"כ: ופרשת המלך וברכות וקללות. הר"ב כתב ואח"כ ברכות וקללות. וחוזר וקורא פרשת המלך. ולא ידעתי זו מנין לו לסמוך מסדר הסמי במשנתינו. ורש"י מפרש כמו במשנה והרמב"ם פירש שקורא עשר תעשר. וקורא על הסדר עד סוף הברכות והקללות. לפי שנאמר (דברים כ"ח) אשר כרת אתם בחורב. ובפרק ג' מהלכות חגיגה כתב כמו כן. וקורא מעשר תעשר על הסדר עד סוף ברכות וקללות עד מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב. ע"כ. וזה נראה להגיה בלשון שבפירוש המשנה. אבל גם בזה קשה. דהא במשנה שנינו כי תבלה קודם לפרשת המלך. ואם קורא על הסדר נמצא שפרשת המלך קודם לכי תבלה ולריך לומר שטסחא אחרת היתה לו.

ובסדר מסכת דירושלמי עשר תעשר וכי תבלה לעשר ברכות וקללות עד שהוא נומר את כולם:

*) שעריין. אולי נ"ל שאו

יכין תפארת ישראל יכין

נו) כך עט לו כולם, דמשום דאמו מישראל הוא. והם חנפו לו בזה, דאע"ג דבכה"ג בסר לשאר המעיות בישראל [בקידושין פ"ו כ'] עכ"פ למלכות פסול עד שיהא אביו ואמו מישראל [כ"כ תו'. וק"ל דאכתם בן נעמה העמונית. דאי"ל דהיתה ישראלית שדרש בעמון, דהרי אמרינן [ב"ק דלית כ'] בפירוש דגיורת היתה. גם דוחק לומר דהוריתה ולידתה בקדושה היתה. וג"ל דר"ל אפילו תפיס אמו לריך שיהיה גם אביו, וכ"כ תוס' [יבמות דמ"ה כ' ד"ה כיון] דאגריפס לא היתה גם אמו מישראל, ואפ"ה קרו ליה אחינו, דהיינו במלות [וכ"כ תוס' כ"כ ד"ג כ' ד"ה גל]. וכך נ"ל לגמרא פ"ח ממלכים דס"ל אמו מישראל בסר למלכות, ע"כ דאגריפס גם אמו לאו מישראל הוא.

תוספת רע"ק

ח) [אות כו] תוי"ט ד"ה עשר תעשר כו' ומשניגן מצוה שאני. לבאורה ק' הא במתניתין פ"ב דסנהדרין פ"ב ס"ל לת"ק דמלך לא חולץ ולא מייבם ור"י ס"ל דאם רצה לחלוץ או לייבם זכור לטוב. ופרבי' שם על ר"י הא מלך שמחל ע"כ אין כבודו סחול. ומשניגן מצוה שאני א"כ לת"ק אפילו בסקום מצוה לא. וראיתי במהרש"א בסנהדרין די"ם ע"ב שהקשה כן. וכ' בחר תירוצא דבאמת מתני' דהכא כר"י (וס"ש שם דלפ"ז הלכה כר"י קשה לי הא הוי סתם ואח"כ מחלוקת. ואף אם אפרי' דגם בב' סדרים אין סדר לסשנה. מ"מ עכ"פ הוי פסק שמא הוי סתם ואח"כ מחלוקת) ולפ"ז יקשה על פסק הרמב"ם דפסק למתני' דהכא ופסק ג"כ בת"ק דר"י דמלך לא חולץ ולזה א"ל בתירוצא א' דמהרש"א

שם דבמקום כבוד התורה לכ"ע יבול למחול על כבודו. אלא דמ"ש המהרש"א לייבש בזה דברי תוספות (דסנהדרין שם) במה שהקשו מהחי' דבתובות דף י"ו. לא ידעתי דמה הועיל בזה דהא בבתובות דבבוד חכלה הוי כמו מצוה ומה חילוק בין מצות חליצה ובין מצות בבוד חכלה וצ"ע (כ"מ ולא זכיתי לחבין כוונת רבינו בזה. הא המהרש"א אינו מיישב דברי התוס' בסנהדרין ולכן שמתי התיבות דסנהדרין שם בין חצאי לבנה. ולפסנ"ד כן קושית רבינו על המהרש"א דבמה שהירץ על תוס' דלכן לא הקשו בבאן בסנהדרין מטעם דבבוד התורה גדול א"כ כ"ש דמכתובות אין קושי'. וגם אליבא דאמת לסברת התוס' בתירוצם חליצה דומה לתורה. וד"ל):

הכא מלבה הבתה קס"ל דלא שייכא אלא הכא בני נוכח כהנים וכו' אמרינן. (ס"ל): ח) במשנה שנא' להודיע שיש כפרם בין קריאה זו לבל כ"ג שיו מ"ע מן התורה ובל כ"ג אינה אלא תקנת עזרא כמ"ש הרי"ע ז"ל לעיל מש"ה הכא קרא ובזה הודיע מ"מ קרי לה בהא פרשת המלך (בס): דיון הכנסת וכו' כ"ג פירשו בס"ם כולה מקום כבודו ' כל מלך והרמב"ם פ' לכבוד ולתפארת ולא פירש יותר: בתוי"ט ד"ה והמלך וכו' ולא מלאתיה וכו' כ' כדאיתא תמוהים מה דכתי"ו ז"ל מסייה ז"ל דהנינו בספרי בס' המלך לא משנה פהורה הוא לא קורין כיום הקהל אלא במשנה תורה ע"כ והו כיון דאיתו מי מנא לאתא הבריאתא דמיתה מוכח בהדיא דהמלך היה הקורא מאי קאמר הו אבל דבר בלמד מעניינו הוא וכו' דמסמע דמהבריאתא נזאתא לא מוכח מידי ולישה ע"כ. ואני אומר שדבריו הם המתמיהים דנראה שהכין דכוונת רש"י ז"ל לתיה ראיה בהקריאה ע"י מלך מבריאתא דספרי דהנינו הכי ואם זו היתה כוונת רש"י לא היינו צריכים לפירושו כלל ועיקר דמי אלמא בריאתא דספרי ממשנה עכוכה שבינינו דבהנינו הקני בה בהקריאה ע"י מלך ומה יתן ומה יוסף בריאתא דספרי לאתוי מינה סייעתא למתני' אלא כוונת רש"י דהתם בספרי בפ' המלך יליף ליה מקרא דע"י מלך היא ושל זה מסיים בה התוי"ט והקרקני ולא מלאתיה לראיה זו דליכא התם אלא הך לישנא אחריה וכו' דאין נראה מכאן דמייתי ראיה מקרא אין מ"מ דבר הלמד מעניינו הוא וכו' (שב).

אל תתיירא אגריפס. נד"ל לא.. ; בכי"ק את תתיראו.. ואם אין זו ס"ם תהיה הכונה: אתה אגריפס תתיירא? אחינו אתה. (ג"פ). נד"ל ונמשב"ל ונמשני"ל כ"פ ועי' תוי"ט. עד שמע. נד"ל ובכי"ק ועד.. והיה א"ש. נד"ל ובכי"ק מן שמע ועד היה א"ש ומיון כנון. (ופרשת המלך). נד"ל ובכי"ק ונמשב"ל ליתא ועי' תוי"ט. שנומר כל הפרשה. נד"ל ובכי"ק ונמשב"ל שדוא נומר את כולן. (אותן). בכי"ק ונמשב"ל הם; נד"ל הלשון מגומגם. אותן. בכי"ק ונמשב"ל ליתא. שנותן. נד"ל ובכי"ק ונמשב"ל שהוא נותן:

לקוטים

כן סוי מתוך שהתחיל בברכותיו של הקב"ה מסיים בברכותיו של הקב"ה וכו' ותו לאתמר היכן אומרן רב יוסף אמר בין כל ברכה וברכה ובגמרא הכא ובו' אי"ל חייל בר אבא כל האומרן בנגונין אינו אלא מוסיף ופיגם"ו אלא נתקנו אלא לכנוד שם המיוחד נמצינו למדין דבמקדש היו צריכים העם לענות אחר הכהנים פסוקים דרך הודאה וברכה להקב"ה ובכמה מקומות ראינו נמש' וגמ' שבכל מקום שמקדש במקדש בברכה להקב"ה צריכים לומר מן העולם וכו' ודבר פשוט דלב יוסף דאמר אומרן בין כל ברכה וברכה במקדש שהין שם אלא ברכה א' אין אומרין אלא לבסוף ובשאר לוה הכהנים הכהנים שכתב דבשלשתן בל העם שומע כרוך כי אלהים אלהי ישראל וכו' דייינו דרך ברכה להקב"ה ולא חש הרמב"ם ז"ל להביא סדר הפסוקים מה שהיו אומרים אלא לאחרון בדבר דלא נ"מ מידי בזמן הזה ואפשר עוד דס"ל להרמב"ם דאותם הפסוקים לאו דוקא אלא דבס"ם קאמר דבהן היו רגילים מיהו מדינא א"צ לומר דוקא אותן הפסוקים שפיר דמי שאין הכוונה אלא להודות ולברך לשמו ותברך ע"ד שאמרו כולם יש עבד שמברכין אותו ואינו מסגיר פנים ופסק רבינו כרב יוסף ולבן בתב ובשבלינו אלא מייבי הכא הרמב"ם בדין עניית בשמליו בשמונה העם כמו בכל מקום אלא הוצרך לבתבו וסתר על מ"ם בשאר מקומות אלא

פרק ח א משוח מלחמה כו'. כתבו התוס' תימה למה הקדים פרק זה קודם פרק עגלה ערופה. והלא שנה משוח מלחמה בבא אחרונה אחר כולן. וי"ל דהתם הקדים פרשת עגלה ערופה משום דאיירי בפרשת המלך נקט בתריה פרשת עגלה ערופה. אבל הכא בבא לפרשם מקדים משוח מלחמה. משום דזוטרי מיליה ופסיק וכרי להו. ע"כ. כלומר שאין בהם אלא פירוש הפסוק בלבד. אבל בפרשת עגלה ערופה יש דינין מלבד פירוש הפסוק כמו נמצא טמון וכו'. ועוד ראויה להקדימה שכן היא קודמת בתורה. וכתבו עוד התוספות וא"ת ואיתני לעיל פרשת משוח מלחמה כדתני פרשת עגלה ערופה. [וי"ל] דלא שייך למימר פ' משוח מלחמה. שהרי לא נתנה משוח מצות קריאה אלא משוח התראה. ע"כ: **בשעה** שמדבר אל העם. הלא דלא תני הכא נמי כולד כדתני פרק דלעיל מקרא בבורים כולד. משום דהתם סליק מילה דתני לעיל מינה ואלו נלמדים בלשון הקודש. תוס': **ונגש** הכהן זה כהן משוח מלחמה. מפרש בגמ' דומיא דבוטרים דכתיב (פס כ') ודברו הבוטרים מה בוטרים בממונה ויש ממונה על גביו. אף כהן בממונה ויש ממונה על גביו. אבל כהן גדול אע"פ שהמלך ממונה על גביו. מיהו בעבודה ליכא. ואימא סגן. סגן לאו ממונה הוא. שכל עוד שלא אירע פסול בכהן גדול אין לסגן גדולה של כלום. וא"ת אמר להם הממונה לאו ולאו אם הגיע כו' ברים פ"ג דומיא מפרש הר"ב שהוא הסגן. כבר כתבו התוס' ודאי ממונה הוא לדברים שמיעה אחיו הכהנים אבל מן התורה אין לו כוח מיעוי יותר על אחיו הכהנים. ואינו אלא כעין מיעוי אמרכל ונזכר בגידולה אחיו הכהנים: **ודבר** הר"ב נאמר כאן ודבר ונאמר להלן משה ידבר. גמ'. ועמ"ש בפרק דלעיל משנה ג'. וכתבו התוס' ירושלמי הרי ק"ש הרי כתיב בה (פס ו') ודברת בם. והיא נאמרת בכל לשון. א"ר תני נאמר כאן הגשה ונאמר להלן הגשה. ונגשו הכהנים בני לוי (פס כ"א). מה להלן בלשון הקדש. אף כאן בלשון הקדש. ואיכא דליף הגשה הגשה. מונגש משה אל העדפל (שמות כ'): **לא** יהודה על שמעון ולא שמעון על בנימין. כשאמר יהודה על שמעון. היינו נמי שמעון על יהודה. שאין גבורת המלחמה ונלחומה תלוי במתחיל ולסיכך אמר תו ולא שמעון על בנימין. ועיין כיולא בזה במשנה ו' פ"ק דקידושין. ושיר ג"ל דיהודה ובנימין היו לאחדים עם מלכות בית דוד. ושמעון שהיא ממלכות עשרת השבטים נבדלו בתוך ערי יהודה כמפורש בספר יהושע. ולפיכך כשיהודה הולך ללחום עמה מלחמת ילחום בשבט הקרוב אליו והוא שמעון. ומפני כן יהליך שמעון ויתגרה מלחמה עם בנימין שנתחבר עם יהודה: **וצחצוח** חרבות. הוא מריעת כלי מלחמה. כנגד הסייף והרמחים. הרמב"ם. והוא מלשון נחשת ממורט (מלכים א' ז') ענין זך ולוטש: **ושפעת**. לשון רבוי. כמו ושפעת מים תכסך.

לחוב

*) כרש"ב ד"ר עקלנסין ול"ל עקלנסין וכ"ה בד' ריווח ועי' ס"ב.

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ח א) לעיל [פ"ז מ"ב] הקדים עגלה ערופה למשוח. והכא כשמפרשן נקט תיפכא. ה"ע דלעיל נקט יחד אותן שהן מובא על הקורא יותר מעל השומע, כברכת כהנים וכה"ע ופרשת המלך ופרשת עגלה. משא"כ קריאת משוח מלחמה שהיא על השומע טפי, שהרי עקרו להתרות באנשי המלחמה. אבל הכא כשמפרשן, משוח דזיער מיליה פסק וסדי להו, והדר מפרש עגלה ערופה דעפיסי מיליה [כש"פ פוסק ד"ב ח'] : ב) כ"ל דנקט „בשעה", ולא קאמר היה מדבר וכו', משום דשעמיים מדבר עמה [כש"פ כאן ד"מ כ'], אחר בגבול הארץ וא"ל קודם קרבם למלחמה, ור ל דהיה כמה שעות שמדבר עמם. [עי' דברים כ'] : ג) כשהמערכות עומדות לפניו : ד) כ"ל דנקט הכי משום בשבילא מלכות והיו יהודה ובנימין מתאחדים מדהיה הלך בנימין מובלע תוך חלק יהודה. ושמעון שהיה שייך למלכות ירבעם. והיה מועט בתוכלסין, ואלו סמוך ליהודה, היה רגיל יהודה המרובה לסול על שמעון, ושמעון המרובה בתוכלסין יותר מבנימין שנתמעטו מאוד בסלגם בגבעה, מחזל ומופל על בנימין: ה) [ד"ס כ' כ"ח]: ו) שאינו יכול לילך ברגליו: ז) אף שהגביה לוה להם רק שיושיבום, הם מרחמנות יתירה עשו מה שעשו: ח) [ווייהרען]: ט) [פונקעלן דער וואפענן]: י) [נעקלירר דער שילדע]: יא) [יוכלען דער העערע], רגמת חיל המלחמה: יב) לשון אחור בחרבה: יג) [שאלל דער הערנער]: יד) [זיך ענגסטען]: טו) מהטורנים ומהרגים: טז) שר לבא שלהן וזכר גליות שסמכו על גבורתו. וזכר שובך שסמכו על חכמתו בעכסיסי מלחמה ועל רבוי עמו: יז) ר"ל מחנה ישראל הלוחמים שהביאו הארון עמם שבני הלוחה מ"ח"ים בתוכו [יהושע מקלים פ"ו ובכלי בלבות ד"ח כ'] עד כאן משוח מדבר וכהנים אחרים משמיעין דבריו לכל החיל. ונכאן ואילך משוח מדבר ושוטר משמיע:

פ"ח א משוח מלחמה בשעה כו'. פ"ג ע"ח תוי' ע"ז מלילכים ה ג במ"ג ע' ק"כ:

שנויי נוסחאות

פ"ח א שמדבר. נכי"ק שהוא מדבר. כקרבכם. נכי"ק נקרבכם. והוא על פי כל"ק בתוס' פוגרים. (וזה) כהן משוח. נד"ג ליתא; כי שניל"ר ליתא למלה כהן. ואמר אליהם. נד"ג אומר.. ואינו נכון. וגו'. נכי"ק וכמשניל"ר אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם. (על אויביכם). וכ"ה נד"ג וכם ליתא. כמה שנא'. נד"ג וכמשניל"ר וכמשניל"ר שני כהלן. נקבו בשמות. נכי"ק ..בשמות גו'. אין מרחמין נד"ג אינם. תרחמין נכי"ק התריסין. ושפעת. נכי"ק ונעיזוב (ברך לנגס) ושיפת וזוא מיני בחוקה ומכוך (עי"ס) הקלנסין. נכי"ק הקול וסין. נד"ג עקלנסין. וכ"ה נפ' הרמב"ם נס וכ"ה בספרי סופרים קנ"ב ועפ' הרי"ם שרבשיטין בחלקין עקומים ניסמע ג"כ שכן היתה מסתתו עקלנסים. ויפרש עקל לשון עקום וגסין ל' שבטיב שכן ת"י ויקח ג' שבטים בכפו (בש"ב יח) תלתא גיסין. מקול כרנות במשניל"ר פסני. וכ"ה נד"ג ונכי"ק (ונכם הקרנות). אל תערצו. נד"ג ונכי"ק ונמשניל"ר ואל. קול צוחות. נד"ג ..הצוחות; נמשניל"ר ..צוחה; נכי"ק הצווחה. כי ה'. נד"ג ונכי"ק טפני סה כי ה'. **ההולך עמכם.** נמשניל"ר. עמכם להלחם לכם עם אויביכם להושיע אתכם. בנצחונו של בוד כמשניל"ר בנצחת בו"ר. כולו לסוף. נד"ג ונמשניל"ר בסוגו, סוגו וכ"ה נכי"ק וכן נסיוך. נפל בחרב. נכי"ק שנפל ונכפו עמו. נד"ג ונכי"ק ונמשניל"ר והם נפלו עמו הנכר דבני עמון ליתא נ' שניל"ר. **ואתם אי אתם.** נד"ג ונמשניל"ר אבל אתם אין אתם: נכי"ק אבל אין אתם כן. וגו'. נכי"ק עם אויביכם הרשע אתכם:

[נ' י' פ"ז]: **ב** אחד הבונה ואחד הלוקח. בית בנוי שהרי אלו הוא חדש: ואחד הנוטע המשה אילני מאכל. דבהני הוי כרם. שתים כנגד שתים. ואחת יוצאת וגב. ואפילו מחמשה מינים מלטרפים: **ג** אילני סרק. כגון ארזים וסקמים שאינם עושים פרי: והמחזיר את גרושתו. ולרבה אינו חוזר באינה חדשה לו. וקרא כתיב אשה חדשה: אלמנה. ולרבה כהן גדול אינו חוזר בבתולה. דכתיב ולא יקחה. והיה אפשר. אומר ולא יקח מאי יקחה שתהא ראויה לו ליקחה: על מכונו. שתהו ובנאו כמדה ראשונה אינו חוזר. דלאו חדש הוא וגרע מהלוקח והיורש: הבונה בית לבנים בשרון. מקום הוא שמו שרון. ואין הקרקע שלו יפה לבנים ולא הוי דבר של קיימא שהיו גריסין לחדשה שני פעמים כל שבע שנים: **ד** ואלו שאין זזין ממקומן. דהכי דלעיל הולכים עד הגבול. ושם שומעין דברי כהן וחוזרים מן המערכה לתוך ארץ ישראל. ואין חוזרין לבתיהן אלא עוסקים לספק מים ומזון להולכים למלחמה. ואלו אין זזין ממקומן ואפילו ללכת עד הספר ולשוב על פי כהן: הבונה בית והנכנו. ולא דר בו עדיין שנה. וכן הנוטע כרם וחללו. ועדיין לא עברה שנה רביעית שלימה עליו:

ב (דברים כ') ודברו השוטרים אל העם לאמר מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכוהו ילך וישוב לביתו וגו'. אחד הבונה בית התבן בית הבקר בית העצים בית האוצרות (שם). אחד הבונה ואחד הלוקח ואחד היורש ואחד שניתן לו מתנה. (שם) ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללוהו וגו'. אחד הנוטע הכרם ואחד הנוטע חמשה אילני מאכל (שם). ואפילו מחמשת מינין. אחד הנוטע. ואחד המבריך (שם). ואחד המרכיב (שם). ואחד הלוקח. ואחד היורש. ואחד שניתן לו מתנה. (שם) ומי האיש אשר ארש אשה וגו'. אחד המארס את הבתולה ואחד המארס את האלמנה. אפילו שומרת יבם (שם). ואפילו שמע שמת אחיו במלחמה (שם). חוזר ובא לו. כל אלו שומעין דברי כהן מערכי מלחמה וחוזרין ומספקין מים ומזון. ומתקנין את הדרכים (שם): **ג** ואלו שאינן חוזרין. הבונה בית שערים (שם) אכסדרה (שם) מרפסת (שם). הנוטע ארבעה אילני מאכל וחמשה אילני סרק (שם). המחזיר את גרושתו. אלמנה לכהן גדול. גרושה וחלוצה לכהן הדיוט (שם). ממזרת ונתינה לישראל. בת ישראל לממזר ולנתין. לא היה חוזר. רבי יהודה אומר. אף הבונה בית על מכונו (שם) לא היה חוזר. רבי אליעזר אומר אף הבונה בית לבנים בשרון (שם) לא היה חוזר (שם): **ד** ואלו שאין זזין ממקומן (שם). בנה בית וחנכו (שם). נטע כרם

(מיוב כ"ב י"ח). ערוך: **ב** ודברו השוטרים. עיין מה שכתבתי במשנה ה': אחד הבונה בית התבן וכו'. אחד הבונה ואחד הלוקח וכו'. גמרא ת"ר אחר בנה. אין לי אלא אחר בנה. לקח וירש ונתן לו במתנה מנין ת"ל מי האיש אחר בנה בית. דמי אחר בנה מ"מ. דמלי למכתב מי אחר בית בנה אלא *) דרוש בית בנה מ"מ שהרי לא הזכיר בית עדיין. והאי דכתיב בית למעוטי בית שער כו' שהם עשויים לדריסת רגל ולא ראויים לדור בהם: בית האוצרות. לאוצר יין שמן ותבואה. רש"י: אחד הנוטע כרם ואחד הנוטע חמשה אילני מאכל וכו'. גמרא ת"ר אשר נטע אין לי אלא נטע לקח וירש ונתן לו במתנה מנין ת"ל ומי האיש אשר נטע כרם. אין לי אלא כרם מנין לרבות חמשה אילני מאכל ואפילו מבאר מינין ת"ל אשר נטע יכול שאני מרבה הנוטע ד' אילני מאכל וה' אילני סרק. ת"ל כרם דומי לכרם. ופחות שבכרמים חמשה נפנים הם. והא דהכא תנן הנוטע כרם בהדיא ובריסא לא תנן הבונה בית בהדיא. מבוא דהא מיהת כי נקט בית התבן הוה בית דבקרא נמי בלישנא אבל הכא כי נקט נטיעה ה' אילני מאכל. אין כרם דכתיב בקרא בלישנא. ול' הרמב"ם בתבורו פ"ז מה' מלכים. אחד הבונה בית לישבתו. ול' הבונה [בית התבן] בית הבקר כו': אחד המארס את הבתולה כו'. גמ'. ת"ר אשר ארס ל' המארס את הבתולה ול' המארס את

(דברים כ"ב) ודברו השוטרים. עיין מה שכתבתי במשנה ה': אחד הבונה בית התבן וכו'. אחד הבונה ואחד הלוקח וכו'. גמרא ת"ר אשר בנה. אין לי אלא אשר בנה בנה בית. דמי אשר בנה מ"מ. דמלי למכתב מי אשר בית בנה אלא *) דרוש בית בנה מ"מ שהרי לא הזכיר בית עדיין. והאי דכתיב בית למעוטי בית שער כו' שהם עשויים לדריסת רגל ולא ראויים לדור בהם: בית האוצרות. לאוצר יין שמן ותבואה. רש"י: אחד הנוטע כרם ואחד הנוטע חמשה אילני מאכל וכו'. גמרא ת"ר אשר נטע אין לי אלא נטע לקח וירש ונתן לו במתנה מנין ת"ל ומי האיש אשר נטע כרם. אין לי אלא כרם מנין לרבות חמשה אילני מאכל ואפילו מבאר מינין ת"ל אשר נטע יכול שאני מרבה הנוטע ד' אילני מאכל וה' אילני סרק. ת"ל כרם דומי לכרם. ופחות שבכרמים חמשה נפנים הם. והא דהכא תנן הנוטע כרם בהדיא ובריסא לא תנן הבונה בית בהדיא. מבוא דהא מיהת כי נקט בית התבן הוה בית דבקרא נמי בלישנא אבל הכא כי נקט נטיעה ה' אילני מאכל. אין כרם דכתיב בקרא בלישנא. ול' הרמב"ם בתבורו פ"ז מה' מלכים. אחד הבונה בית לישבתו. ול' הבונה [בית התבן] בית הבקר כו': אחד המארס את הבתולה ול' המארס את הבתולה כו'. גמ'. ת"ר אשר ארס ל' המארס את הבתולה ול' המארס את

*) בתוי"ט ד"ל דהשניה בנה. **) כהוי"ע ד' פ"ל בבידו אפ"ה מיצורין הכא לדרשא דולקחה כדאיתא בגמרא. וכד"ק הקן ושינה כלפנים. ועי' הורע"ק. יכול

יכין תפארה ישראל יכין

יח) שלא דר לתוכו עדיין: יט) להכנים יין ושמן: כ) שלא פדה עדיין פירות של שנת ד' מנטיעתו: כא) כבכרם שאינו נקרא כרם עד שיהיה ה' נפנים: כב) כופף ראש הזמורה תחת האדן והיא לומתת מתחת ועולה: כג) [לויינגאיפפען]: כד) בנפלה לפניו כני, וכדמסיק: כה) ר"ל אע"ג שהוא כבר במלחמה ושמע שמת אחיו: כו) להחיל: כז) חדר שלפני הבית לשומר הבית:

כח) גנ בלי מחיצות: כט) [גאלגערית] שלפני חדרים שבעליה, שבו יורדין לאחר: ל) שאין מגדלין פירות: לא) אף שחלוקה אסור לכהן רק מד"ם. ואף שבשמיהן אין עבירה עדיין ביזו, הלא יחלל זרעו כתיב דהיינו בעילה, ולפ"ז אפילו כר' יוסי [במשנה ה'] אתיא: לב) שסתרו וחזר ובנאו: לג) מדינה בא"י שאין קרקעותיה יפה לבנים: לד) מדאינו מהקיים: לה) שא"ל נלאת מעיני: לו) ולא דר

נו

ב ודברו השטרים כו' פ"ג ע"ח: אחד הבונה בית התבן כו'. מי' שם ס"ה פמ"ג שם ה': אחד הנוטע כו'. מי"ו שם ה': אחד המארס כו'. מי"ו שם ה"ז: **ג** ואלו שאינן חוזרין הבונה כו'. שם. מי"ו שם ה"ח: הנוטע כו' מי"ו שם ה"ט. המחזיר גרושתו כו'. מי' שם ה"ח: **ד** ואלו שאין זזין כו'. שם. מי"ו שם ה"ז:

שנויי נוסחאות

ב אחד הבונה (בית התבן). נד"ל ליתא; נמ"ב אחד הבונה בית חדש ואחד הבונה בית התבן. וגו'. נד"ל יכך ויושב לביתו. דברים; נמ"ב את הברם; נמ"ב כרם וכ"ה נכ"ק. ואפילו. כד"ל ונמ"ב אפילו. (ואחד היורש). נד"ל ליתא. שניתן לו מתנה. נד"ל הניתן לו במתנה. וכ"ה במתנה. גם נמ"ב. וגו'. נד"ל ולא לקחה ילך וישוב לביתו. כל אלו. נד"ל וכל אלו ואלו וכ"ה נמ"ב. דברי כהן. נד"ל את דברי. נכ"ק לדברי: **ג** (ביה) שער אכסדרה. נד"ל אכסנדרה וליתא. מרפסת. נד"ל וכ"ה ומ"ב ומרבסת וכ"ה נכ"ק. וחמש אילני סרק. נכ"ק ונמ"ב חמש אילני סרק או חמשה; נד"ל ונמ"ב ארבעה. המחזיר. נד"ל ונכ"ק ונמ"ב המחזיר. הדבור של ר' יהודה ליתא נכ"ק. ר' אליעזר אומר. נכ"ק ונמ"ב ר' לעזר. וכ"ה בתוספתא כ"י ערפורט. **ד** ואלו. נכ"ק ונמ"ב אלו. שאין. נד"ל ונמ"ב שאינן.

ראשון לציון

פ"ח **ג** בבשנה ואלו שאין חוזרין כו'. אף הבונה בית לנים בכרמים על פי מנהג זו ופי' הר"ב וכן בפי' רש"י וגנמ' דבית בשרון לא הוי דבר של קיימא. כתבתי בגליון המתור בריוסף של י"ב (וכן ביירושלמי פ' הוצלא לו) ושל לגבי הבשרון היה לומר יפי רצון מלאכן בלא יעשו בתיהם קבריהם על כוונה זו מפני שלא היו בתיהם של אבני הבשרון חקים והיו משותפים ליטול לשיכן הפלו עליהם. ויש פי' נכון. ועמ"ש בפ"ד פ"ו מ"ב דנ"ב:

תוספות רעק"א

פ"ח **ב** [אות כו] בבשנה ואחד המרבים. אף היכא דא"צ לחזור משום עיקר האילן בגון דנשא לפייב ולקידות חוזר משום ההרכבה. נמרא

ג [אות כח] בהרע"ב

סרי"ה והמחזיר כתיב אשה חדשה. והא דכתיב נבי בית חדש י"ל נ"כ דמשמע מי שמבר בית והזר ולקח סמנו וע' בס"ל: [אות כט] הוי"ט ד"ה אלמנה לכ"נ. וכדאיתא בגמ'. באמת בגמ' לא אמרו כן על הטתני' דהא במתני' לא קתני טעם משום ולא לקחה (וי"ל דבאמת הטעם משום הא הירא מעבירות שבידו בדנקטה לה ר' יוסי פ"ה. אלא דקדקו כן על הברייתא דקתני ולא לקחה פרש לאלמנה לכ"נ וכו' לימא דלא כריב"נ וכו' אפילו תימא כריב"נ כדרבה. אלא דס"מ לפי (סיגוא) דהנמרא הנ"ל כתב הרע"ב לפרש כן במתני' דסתמו משום ולא לקחה. והתי' ביאר דס"מ אתי' אפילו כריב"נ. ואולם מה דשיטמא ליה כך להתי' מסקא לי למה דצירדו התוס' יבמות די' ע"א ד"ה לרי' נמי. ואפשר דאסור לקדש מדרבנן שמא יבעול מי"ש א"כ צ"ל דסה דשנינן הכא כדרבה. אף דס"מ אסור מדרבנן לריה"נ אף בשביל עבירה (אינו) חוזר ס"מ הברייתא דנקט

אינן מספיקין מ'. מיי' שם כ"מ: ה ויספו השוטרים כו'. מ"ל ע"ב: רע"א הרא בו'. מיי' שם הט"ו: ריה"ג אומר מ"מ ע"ח ן סנמ דין זקיפין מ'. שם. מיי' שם ה': ן ברי"א במלחמת הרשות כו'. מ"ל ע"ג מיי' שם:

שנויי נוסחאות

לביתו זה. בד"ג יהיה לביתו. ואינו נכון; במסני"ר נקי לביתו זה; בכי"ק נקי זה ביתו. **ושמח את אשתו** זו. בד"ג ושמח את אשתו **אשר** לקח את אשתו זו. אינן מספיקין. בתכני"ר ואינם מספיקין: בד"ג אין מספיקין לרם וכ"ה להם גם במסנ"ב והכונה לעורכי המלחמה. ואינן. במסנ"ב ואין: **ה** וגו'. בד"ג ובכי"ק ובמכני"ר ואמרו מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו. **כמשמעו**. בכי"ק ובמכני"ר כשמעון. **בקשרי**. במסני"ר בקישרי. וגמ' שם בקשרי ועיין בפי' מסה במסנה. (זהו) **המתירא** מן העבירות. במסני"ר זה שהוא מתירא. וכ"ה בכי"ק וליתא; בד"ג. שמתירא מן העונות. **תלתה**. בד"ג בכי"ק ובמכני"ר תלת. **את** כל אלו. בכי"ק על כל אלה. **לממזר ולנתין הרי הוא**. בד"ג ובכי"ק ובמסני"ר. זהו וכ"ה בכי"מ (ומס לנתין ולממזר.): ן מאחוריהם. בכי"ק מאחריהם. **לקפח**. בכי"ק לפקיח(ז). **לפני פלשתים**. בכי"ק ספני. הוא אומר. בכי"ק מה הוא. **וינוסו ישראל** בד"ג ובכי"ק אנשי ישראל: ן **במלחמת**. במסנ"ב במלחמות וכן בסמוך.

ראשון לציון

ה תר"ב ד"ה בקשרי המלחמה כו' שלא (ילקוט תוי"ס) יפגיזום תוכים כגיל וכן איתא ברש"י: **תוי"ס** סיף ד"ה זהו המתירא כו' מדכתיב ולא יחס כו'. עיין יסל"מ:

תוספת רעק"א

לה בדרך פי' הקרא דולא לקחה נקם שפיר דהקרא בא למעט אלמנה לכ"ג בקידש לחור. אבל בסתני' דהכא דנקם נוף הדין אלו שאין דורים (אם איתא דשמא דסתני' משום ולא לקחה א"כ באם אשתו זו כשירה לו אלא שלקח אחרת שהיא אלמנה חוזר) והא באמת ס"ם לדינא אינו חוזר משום דעבירה דרבנן בידו ואיצטרך לו ס"ר דסתני' דלא כריה"ג (כ"ם ומחסת שקשה לי להבין דברי רבינו בזה. לכן מה שלפנ"ר שיבוש סתי בין ב' חצאי לבנה. ולא רציתי לשלוח ידי. וחלומר ילמד בטוב לפי שכלו): ה [אות ל] בתוי"ס ד"ה והלוצה כו' אשירת לישן היא כו'. ובחידושי

אין מספיקין כו'. מיי' שם כ"מ: ה ויספו השוטרים כו'. מ"ל ע"ב: רע"א הרא בו'. מיי' שם הט"ו: ריה"ג אומר מ"מ ע"ח ן סנמ דין זקיפין מ'. שם. מיי' שם ה': ן ברי"א במלחמת הרשות כו'. מ"ל ע"ג מיי' שם:

יכול בלבא הוא דלא יכול יספיק מים ומזון ויתקן הדרכים ת"ל (שם) ולא יעבור עליו לכל דבר. יכול שאני מרבה לף הבונה בית ולא חנכו וכו'. ת"ל עליו. עליו לא אתה מעביר. אבל אתה מעביר על אחרים. ומאחר דכתיב לא יעבור. לא יצא בלבא למה לי לעבור עליו בשני לאוין: **ה** ויספו השוטרים. כתב הר"ב על דברי כהן. וכן ל' רש"י. וכלומר דודברו השוטרים דבמשנה ב' אינן דברי עצמן אלא דברי כהן והשוטר משמיע כדאיתא בגמרא דף מ"ג מוגש עד ודבר. כהן מדבר. ונהן משמיע. מודבר עד ויספו. כהן מדבר ושוטר משמיע. מויספו ואילך. שוטר מדבר ושוטר משמיע: **בקשרי המלחמה**. פירש הר"ב כשמתקשרין לעמוד לפופים. וכן נמצא רש"י ובגמרא דמתני' ה' פ"ה דאבות הוא וכם מפורש: **זהו המתירא** מן העבירות. ומיהת מודו לר"ע נמי דמי שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה שחוזר מדכתיב ולא ימס לבב אחיו כלבבו כדאיתא בגמרא: מן העבירות שבידו. פירש הר"ב אפי' עבר על דברי סופרים. עיין מ"ש בזה ברש פ"ד דמכילתין: **וחלוצה** לכהן הדיוט. הא ודאי *אגמרא ליכן הוא דהא פירש הר"ב דלר"י עבירה דדברי סופרים. לא היא בכלל הירא מעבירות: ן מעמידין זקיפין לפניהם. פירש הר"ב גבורים ממונים וכו'. וז"ל רש"י בראשם של לד המלחמה מעמידין בני אדם גבורים ממונים כו' וזקיפו ויגבירו את אנשי הצבא בדבריהם: **ואחרים מאחוריהם**. פירוש מאחורי עם המלחמה ולשון הרמב"ם בפ"ז מהל' מלכים ומעמידין מאחור כל מערכה ומערכה וכו': **לקפח**. פירש הר"ב לאחוף. תרגום

הירא ורך הלבב. הנושא את ארוסתו. הבונם את יבמתו. שנאמר (דברים כ"ד) נקי יהיה לביתו שנה אחת. לביתו זה ביתו. יהיה זה כרמו. ושמח את אשתו. זו אשתו. אשר לקח להביא את יבמתו. אינן מספיקין מים ומזון. ואינן מתקנין את הדרכים(לו): **ה** (שם כ') ויספו השוטרים לדבר אל העם(לח) וגו'. רבי עקיבא אומר הירא ורך הלבב כמשמעו שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה(לט) ולראות חרב שלופה. ר' יוסי הגלילי אומר. הירא ורך הלבב. זהו המתירא מן העבירות שבידו(מ). לפיכך תלתה לו התורה את כל אלו(מא) שיחזור בגללן(מב). רבי יוסי אומר אלמנה לכהן גדול. גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. ממזרת ונתינה לישראל. בת ישראל לממזר ולנתין. הרי הוא הירא ורך הלבב(מג): **ן** (שם) והיה ככלות השוטרים לדבר אל העם. ופקדו שרי צבאות בראש העם. ובעקבו של עם(מד). מעמידין זקיפין(מה) לפניהם. ואחרים מאחוריהם(מו). וכשילין של ברזל(מז) בידיהן. וכל המבקש לחזור הרשות בידו לקפח את שוקיו(מח). שתחלת ניסה נפילה(מט). שנאמר (שמואל א' ד') גם ישראל לפני פלשתים. וגם מגפה גדולה היתה בעם. ולהלן הוא אומר (שם ל"א) וינוסו ישראל מפני פלשתים ויפלו חללים(נ) וגו': **ן** במה דברים אמורים(נא) במלחמת הרשות אבל במלחמת

נקי יהיה לביתו. בשביל ביתו: יהיה. ריבויא הוא הוסיף לך הכתוב הויה אחרת להות כזו: **ה** ויספו השוטרים. על דברי כהן: בקשרי המלחמה. כשמתקשרין לעמוד לפופים אלא יפרקום אויבים: לפיכך. שהירא זהו הירא מעבירות שבידו תלתה תורה בנה ונטע וארס לחזור בגללן. כדי שיתלו בכך החזרה ולא יתביים לומר עליו מעבירות שבידו הוא ירא וחוזר: ר' יוסי אומר אלמנה לכהן גדול וכו'. לר' יוסי הגלילי אפי' עבר על דברי סופרים חוזר. ולר' יוסי עד שיעבור על דברי תורה דומיא דאלמנה לכ"ג: **ן** ובעקבו של עם. בסופו של עם שמשמרים אלא יחזרו האחרונים לאחוריהם לגוס: זקפים. גבורים ממונים לכך שאם יפול אחד מן הנלחמים יעמידוהו ויזקפוהו: ואחרים מאחוריהם וכשילין של ברזל בידיהם. לשמור אלא יגוסו: כשילים. קרדומות של ברזל: לקפח את שוקיו. לחתוך את שוקיו: שתחלת ניסה נפילה. לכון מסורס הוא שתחלת נפילה ניסה: **ן** בד"א. שחוזרים מן המערכה ויש שאין זזין ממקומם במלחמת הרשות: אבל מלחמת מצוה הכל יוצאים. מלחמת ח"י. ומלחמת עמלק. הכל מודים שהיא חובה והכל יוצאים בה. ומלחמת בית דוד שהיא לרוחה להרחיב גבול ישראל ונקחת מס מהעמים כגון מלחמת ארם נהריים וארם צובה. הכל מודים שהיא רשות. לא נחלקו ת"ק ורבי יהודה אלא במלחמה שנלחמים ישראל עם אויביהם כדי שלא יתגברו עליהם וילכו להם. ת"ק קרי לה מלחמת רשות. וסובר שאין אדם רשאי להתבטל מן המצוה. כדי

כו עדיין שנה: לז) מדכתיב נקי יהיה: לח) מכאן ואילך שוטר מדבר ושוטר משמיע: לט) כשמתקשרין יחד הלוחמים אלו מול אלו: מ) אפילו חטא שמד"ם: מא) שיחזרו הבונה ונוטע ומארס: מב) ולא יתביים החוטא (**א**): מג) הבעמיד והחזיר קלי, אבל בשאר עבירות לא, ולריה"ג גם בשאר עבירות כל שלא עשה תשובה חוזר. ובש"ם אמרינן דלר"י הגלילי גם אחטא דמד"ם חוזר ולר' יוסי רק אחטא דאוריתא. ותמיה הרי ר"י גם חלילה קחשיב ועפי הולל אפכא ודו"ק: מד) ר"ל גם בסוף המערכה, והם הנקראים בזמנינו [אוואנטגארדע] ר"ל שומרים בלפני המחנה, [ואריערגארדע] ר"ל שומרי האחר. ומפרש התנא מהו סקודקן של שרי צבאות בכל קצוות החיל. מעמידין וכו': מה) גבורים: מו) אחורי המערכה: מז) [שטרייטעקסטע]: מח) דגליו: מט) ה"ק תחילה נפילה ניסה. וגם נגד הפנים היו לריכים זקיפין שלא יגוס דרך סס מן הלר: נ) בשביאה כתיב ניסה קודם נפילה. ולריכה דאי מקרא קמא י"ל דלא הלו אז"ל. ואי מקרא בתרא לא כתיב שנפלו ישראל דוקא עוד י"ל דאי מקרא קמא י"ל דמגפה כמשמעו שמהו בדבר, ולא ע"י הרינה מיתיבים: נא) שחוזרים בג"ל:

יבין תפארת ישראל בועז

פ"ח (**א**) והקשה לי אדם הקשה בברזל ה"ג י"ג הרב מהו' משה יצחק שליט"א הגאנד"ק קראטינגא הרי כתוב הדר הוא אלא כל א' כן ימות בחלאיה וגו', והאיך קאמר במתני' הכא שאין האחרים שביש ממלחמה רק כדי שלא יתביים הרך הלבב החוטא. ותלתי לו ע"פ מ"ד בש"ם [דף"ב ב'] בפעמיים היה הכהן מדבר עמם הפרשה זו, א' קודם לאדם מספר, וא' קודם נשתם נמלחמה. ופי' רש"י, בבדברו בספר חזרו הבונה בית והנוטע וכו'. וא"כ כ' כיון שחזרו אז, נמה היה הכהן חוזר ומדבר

רשות וכו'. גמ' . רשות דרבנן זו היא מצוה דר"י. מצוה דרבנן זו טוא מוכה דר"י. ופירש"י רשות דרבנן זו היא מצוה דר"י ובאומה מלחמה שאמרו חכמים שהוא רשות ואין חתן יוצא לה אמר רמי ר"י דאין חתן יוצא לה אלא בר"י קורא אוחה מצוה ונפקא מינה לפוטרו מבאר מצוה בעודו עסוק בה כדמפרש ואזיל . מצוה דרבנן דאמרי בה הכל יוצאין אמר רמי ר"י הכל יוצאין אלא דקרי לה חובה ולאו מידי דאמוטינן בהא אלא כולה משום מצוה ורשות נקטו פלוגתייהו . אלא משום דקרו רבנן להא רשות די לסם אם קרא את זו מצוה ואפי' היא חובה שהרי אין הדבר אלא להעלותה מעלה אחת ולומר הכל יוצאין ונני רשות דייס לקרות את שלמעלה ממנה מצוה . ור"י דקרי לקמייתא מצוה למלחיה . לאמוטינן דהעוסק בה פטור מן המצוה. והוצרך להעלות את זו מעלה אחת לומר אבל

ר"ע מברטנורה

כדי להלחם במלחמה כזו . וכ' יהודה סבר בנס זו מלחמת מצוה. מאחר שהיא להושיע את ישראל מיד שונאיהם והעוסק במצוה פטור מן המצוה. ואין הלכה כר' יהודה :

מצוה הכל יוצאין. אפילו (יואל ב') חתן מחדרו. וכלה מחופתה(ב). אמר רבי יהודה במה דברים אמורים(א) במלחמת מצוה. אבל במלחמת חובה הכל יוצאין אפילו חתן מחדרו. וכלה מחופתה(ב):

בזו הכל יוצאין הלכך קרייה חובה. כדאיתא ע"כ. ומ"ש הר"ב וכובר שאין אדם רשאי להתבטל מן המצוה כדי להלחם במלחמה כזו . ותימה דכ"ע הא ס"ל העוסק במצוה פטור כו' כדאשכחן במשנה ה' פ"ב דברכות . וכן במשנה ג' פ"ז דיומא דאין מעבירים על המצות וכ"ש כשעוסק בה כבר . וח"כ אפילו במלחמת מצוה אינו רשאי להתבטל מהמצוה כו' דהא אחתן מחדרו לא קיימא פלוגתייהו כלל . ויש לפרש דהכי קאמר וכובר דאין אדם רשאי להתבטל מן המצוה הבאה לידו כשהוא עוסק במלחמה זו מפני שכבר הוא עוסק במצוה ופטור מזו הבאה לידו. דבמלחמה זו לא דמצוה היא ולפיכך לא יתבטל מהמצוה הבאה לידו. ["ואע"ג דר"י פליג וה"ל למתני ר"א ולא אמר ר"י . מצינו כמו כן בפרק אחרון דמסכת [ערכין] משנה ח' לדברי הרמב"ם. עיין שם]:

ראשון לציון

ן חוי"מ סי"ח אבל מלחמת מצוה כו' מצינו כן בפרק אחרון דמס' ערכין כו' עיין יסל"מ :

תוספת רעק"א

ריפב"א רס"ג דסכות כ' ואפשר דמה דאמרינן עבירה א"ב הויינו מה דליה לי' אסבראא בקרא לאפוקי חלוצת דריו בעין דאורייתא וכ' שם וכ"ב ר"מ הלוי ז"ל .

יכין תפארת ישראל בועז

גב) אשה לאו בת מלחמה. רק לספק מזון ולתקן הורכיס אף היא יוצאת . מיהו לכבוש מ"י ולהוס בעמלק לכ"ע מלחמה חובה היא . ולהרחיב גבול מ"י לכ"ע רשות. כי פליגי במלחמה שנגד חויב שיראים מהם בילורו להם בעתה, ת"ק קרי לה רשות, ור"י קרי לה מצוה: שנאים עדיין לא בא יגר ויטוב לביתו . וא"כ עכ"פ ק' , למה נדבור שנמצר הכיר הכהן מהיא ורך הנגב שלינו חוזר לו עדיין, ולמה ביום קרב הזכיר הכהן מהעלה בית ונוטע שכבר חזרו בספר בדבור ראשון . ע"ז משיב התוס' „לפיכך תלהה לו תורה" וכו' ר"ל בדרך הלוייה בשלמא בדברים שאינה נערכים, כדי שלא לבייש היא ורך הנגב כשיראותו שב, שיחשבו שהוא בוגה לו נוטע . עוד ר"ל דמאחר דאין מיתה בלא חטא כפ"ב דשבת ע"כ אם ימות ביום כדם ע"כ שים בו חטא וא"כ קשה למה הזכירתו תורה כדי בל"ז צריך לחזור , דהרי ערך הנגב הוא ג"כ מפני הטבילות שבילו. אלא ע"כ שהלה לו תורה כדי שלא יתביש :

פרק ט **א עגלה** ערופה בלשון הקדש. מה שהזקנים אומרים ידינו לא שפכו את הדם הזה והכהנים אומרים כפר לעמך ישראל וגו' בלשון הקדש הוזקקו לאמרן: שנאמר כי ימצא כו'. ובאותו פרשה נאמר ועט ואמרו. ונאמר להלן (דברים כ"ז) ועט הלוים ואמרו . מה להלן בלשון הקדש אף כאן בלשון הקדש: היו יוצאים. ובאים שם ומודדים מן החלל לגד העיירות שסביבותיו לידע איזה קרובה: אין ב"ד שקול. אין ב"ד עשויין שיהא אפשר לחלוק בוה בשוה אלא שיהא הרוב לגד אחד לקיים אחרי רבים להטות.(שמות

פרק ט **א עגלה** ערופה בלשון הקדש. מיין מ"ש בשם התוס' בר"פ דלעיל : שנאמר כי ימצא ה"ק שנאמרו עט ואמרו כו' [כמ"ש הר"ב]. וסדר עגלה ערופה כיצד כי ימצא וכו' [גמרא]: שלשה מב"ד הגדול. מפרש בגמ' בגרייתא זקניך בנים. ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהן עוד אחד הרי כאן שלשה:רבי יהודה אומר חמשה שנאמר זקניך בנים ושפטיך בנים . ותנא קמא ההוא מבעי ליה למיוחדין שבשופטיך. ור"י וי"ו דושפטיך דרש למינא להביא עוד בנים . וח"ק וי"ו לא מבעי ליה. גמרא.ומדלא כתב הר"ב הלכה כמאן. ס"מ דס"ל ככללין דהלכה כת"ק. אבל במשנה ג' פ"ק דסנהדרין חגן נהו

פרק ט **א עגלה** ערופה[א] בלשון הקדש. שנאמר (דברים כ"א) כי ימצא חלל באדמה ויצאו זקניך ושופטיך . שלשה מבית דין הגדול שבירושלם היו יוצאין[ב]. רבי יהודה אומר חמשה. שנאמר זקניך שנים . ושופטיך שנים. ואין בית דין שקול מוסיפין עליהן עוד אחד :

בלשון פלוגתא דר"ש ור"י ופסק כר"י . וכן פסק הרמב"ם כאן והחס. ובמיבורו פ"ה מהלכות סנהדרין ובפ"ט מהלכות רוצח ושם כתב הב"מ דבחרי סדרי יש סדר למשנה והוי סתם ואח"כ מחלוקת. ואין הלכה כסתם והדרין לכללין דר"ש וכ"י הלכה כר"י ע"כ. אלא שלא פירש זו מנין לו שיש לסדרים סדר *והדרבא נמצא לתוס' בהפך בפ"ח דשבת דף פ"א דאדר"י אסר לקנח בחרס בשבת אמרינן אלמא דבר שאין מתכוין אסור . ושא אר"י הלכה כסתם משנה . ותנן נזר מעפר ומספסם.והקשו בתוס' דמאי קושיא דהא הוה מחלוקת בפ"ב דבילה ר"א כל הכלים אין נגרים כו' . ובחרי מסכתות אין סדר ושמא סתם ואח"כ מחלוקת הוא. ותירצו

דאע"ג

ציונים

פ"ט א עגלה ערופה בלה"ק . מ"ד כ"ג מיי פ"ם מהל' נזקי ממון ה"ג בס"ג כ' פ"ח : רי"א המשנה . מיי' שם ה"ח : זקניך שנים כו' . סנהדרין י"ל פ"א יומא מ' סנהדרין פ"א ה"ב :

שנויי נוסחאות

פ"ט א כי ימצא וגו' ושופטיך. נד"ג כ' הכתוביס בי' לה"ם. שלשה. נד"ג ובמבי"ר ושלשה (שנא' זקניך). כד"ג ליתא בטעות. ואין ב"ד. נד"ג ובכי"ק ובמבי"ר אין. (עליהן). נד"ג ליתא :

ראשון לציון

פ"ט א חוי"מ ד"ה רבי יהודה אומר כו' אלא בגלא פירש זו מנין לו כו' עיין יסל"מ :

תוספות רעק"א

פ"ט א [אות ל"א] חי"מ ד"ה רבי יהודה כו' ואורבה נמצא לחתו' בהיפוך כו'. ע' בכפות תמרים חדושי הכמות לפרק לולב חגזול בדף ל"ז ע"ב בתוס' ד"ה כל דין וכו' שכתב דמדברי תוספות רלסם סייעתא לדברי הב"מ עיי"ש :

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ט א) שהזקנים אומרים ידינו לא שפכו . והכהנים אומרים כפר [גמ"ז]: ב) לגזוד מהגלל איזה עיר קרובה:

ב נמצא טמון בגל. או תלוי באילן. או צף על פני המים. לא היו עורפין. שנאמר (דברים כ"א) באדמה. ולא טמון בגל. נופל ולא תלוי באילן. בשדה ולא צף על פני המים(ג). נמצא סמוך לספר(ד). או לעיר שרובה נכריה(ה). או לעיר שאין בה בית דין לא היו עורפין(ו). אין מודדין אלא מעיר שיש בה בית דין(ז). נמצא מכוון(ח) בין שתי עיירות. שתיהן מביאות שתי עגלות דברי ר"א. ואין כן הלכה אלא שתיהן מביאות עגלה אחת כשותפות. והכי אמרינן בגמרא בבכורות: אין ירושלם מביאה עגלה ערופה. דכתיב (דברים כ"א) בארמה אשר ה' אלהיך נותן לך נחלה לרשתה. פרט לירושלם אלא נתחלקה לשבטים:

ג נמצא ראשו במקום א'. הכתה לא מיירי תנא לענין מדידה. דמדקתני טיפא מאין היו מודדין. מכלל דרישא לאו במדידה עסקינן. אלא כמה מצוה קנה מקומו עסקינן דהיכא דנמצא ראשו במקום אחד. וגופו במקום אחר. מ ליכין ראשו אצל גופו וקוברין אותו במקום שנמצא הגוף. דגופיה בדוכתיה נפל. ורישא היא דגייד דברי ר"א: רבי עקיבא אומר מוליכין הגוף אצל הראש. דרישא היא דנפיל גפיל. וגופיה רהיט ואזיל. והלכה כרבי

דאע"ג דלכולהו אמוראי בתרי מסכתות אין סדר ואין הלכה כסתם. רבי יוחנן אית ליה דאפילו בתרי מסכתות הלכה כסתם. דמסתמא סתם לכסוף ואין לנו לומר סתם רבי קודם ובוב חזר ממה שפסק. ע"כ. וכ"כ בפרק החולץ דף מ"ב וא"כ ה"נ אית לן למימר דמסתמא סתם דהכא נמצא אחר מחלוקת דסנהדרין. והלכה כסתם. אבל נ"ל דמכם ראיה דנוכל לומר שהרמב"ם מתרץ קושית התוס' בכך דלהכי מקשה גמרא מסתם דבגזר אע"ג דמחלוקת היא בבוצה מכוס דכיון דבתרי סדרי נינהו. וגזיר בסדר נכים אחר סדר מוטד אמרינן דיש סדר והוה מחלוקת ואח"כ סתם דהלכה כסתם. ומעמא רבה איכא דכיון דקשיגן בסידרייהו בתמכתא דקרא (ישעיה נ"ג) והיה אמונת עתך כדאיתא בפ"ב דבבת דף (נ"ח.) [נ"ח.] אית לן למימר דבסדר האסמכתא למדש רבינו הקדוש. מה שאין כן בסדר המסכתות שבכל סדר וסדר. אע"פ שמפני טעם ועמוק סדרן. מ"מ אולי ולא בתמכתא דקרא נסדרו לא היה מלמדן עם תלמידיו אלא במקום אלבס חפץ. ומיהו לדעת הרי"ף והרא"ש נמי אין סדר אפילו בתרי סדרי. כמו שכתוב בשמם במכנה ט' פרק קמא דקידושין בפ"ד. [וכוב ראיתי בתשובות מהר"ם רוטנבורג הנדפסים בפראג שם בסימן תתקפ"ב בפסקא המתחלת ומעמה היה כו' כתוב אסתם בבבוצות ומחלוקת בכתובות הוי תרתי מסכתות ואין סדר ולכן אין לחוש על הסתם שבבבוצות. ע"כ. אע"ג דמסכת שבועות בבסדר מזיקין מאוחר לכתובות בבסדר נכים. ועיין מ"ש במכנה ה' (פ"ה) [פ"ו] דתמורה]. ועוד בגמרא פ"ב דקידושין דף כ"ד מייתי ראיה דהלכה כר"מ דהתם מדסתם לן תנא כוותיה בסדר זרעים. והע"ג דמסקינא סתם כוותיה מ"מ הזיגן דגמרא בברה דכל היכא דאסכחן סתם ומחלוקת בתרי סדרי נים לפסוק כסתם. ואין מוקדם ומאוחר בהן. ועוד קשיא לי על פסק הרמב"ם דהתם נופיה בסמיכת זקנים לא פסק כר"י כמו שכתוב שם בס"ד. ועיין מ"ש במשנה ב' פ"ט דסנהדרין. [וכני מהר"ר אברהם שיחי' מחבר פי' לירושלמי הראה לי דבירושלמי הכא ובסנהדרין פ"ק דף י"ט ע"ח. אי"ר גראון דברי ר"ש בסמיכה ודברי ר"י בעריפה וכו'] **ב** נמצא סמוך לספר. כתב הר"ב דכתיב כי ימצא. פרט לממצא כו'. וכתבו התוס' בפ' הנחנקין ד' פ"ו דלכאו' לאקבוי אהכא מדכתיב (דברים כ"ב) כי ימצא איש שוכב עם אשה בעולת בעל. דאימא ה"נ פרט לממצא כו'. כגון בית פלוני דבכיתי ה"נ דפטירי. [ואין חילוק בין לשון פרט למצוי דהתם לו פרט לממצא דה"נ בגמרא דהכא גרס פרט למצוי והרא"ש בפירושו כתב פרט לממצא. ובחבורו פרק ט' מהל' רוצח גרלה דגרס פרט למצוי. ועיין מ"ש במשנה ב' פרק ב' דמכות] דהכי נמי דרשינן מכי ימצא בחדמה. דקוי כמסקינא דהתם דדרשינן מוגמלא בידו וה"נ בחדמה כמו בידו: **אי** לעיר שאין בה ב"ד. דבעינן זקני העיר וליכא. נמ': דברי ר"א. גמ': קסבר אפסר לגמלס וקרובה. ואפילו קרובות. פירש"י כמו ובהמה רבה (יונה ד') וכתב הר"ב ואין כן הלכה אלא שתיהן מביאות עגלה אחת כשותפות. והכי אמרינן בבכורות פ"ב דף י"ח דקסבר א"א לגמלס ובאילו בשותפות ויתנו ביניהן ואמרו אם זו היא הקרובה הרי היא שלהן. ואלו יקנו להם חלקם במתנה. ואם אלו וגו': **ג** נמצא ראשו כו'. כתב הר"ב במה מצוה קנה מקומו לקוברו עם [עסקינן] דהם אחד מעברה תנאים שהתנה יהושע בפרק מרובה

ג) כל הנ' הוי מלי למילף ממלה אחמה, אלא ניחא ליה טפי לכתיבה מלה יחירתא לכל חד וחד באנפי נפשה: ד) נבול עכו"ם: ה) לף שם בה ב"ד ואפילו בא"י, דכתיב כי ימצא חלל פרט לממצא עצמו למיתה, מדאלף שם יחידי: ו) דהא בעינן (וילאי זקינך) זקני העיר הא: ז) ר"ל דמודדין רק מיזה עיר של ב"ד היותר קרוב (אא): ח) מלומלם: ט) מדכתיב אשר ד' אלקיך נותן לך פרט לירושלים, דקי"ל דלא נתחלקה לשבטים, ודלא כרבי יהודה [מגילה דכ"ו ע"ב]: י) ושם נקבר, דמה מצוה קונה מקומו. וזה היה מיו"ד תנאים שהתנה יהושע עם ישראל בהכנסם לארץ [כ"ק דפ"ח] דליכא למימר דלענין מדידה מיירי, דהרי גם הם יטלטלו הגוף אל הראש, אין מבורר לאיזה לד יניחו טבורו, ואמ"ד מחוטמו הם גם יטלטלו הראש להגוף אין מבורר לאיזה לד יניחו

נמצא טמון בגל. שם. מ"ר ר"ל. נמצא סמוך לספר כו'. מ"ר שם ר"ב. אין מודדין. שם. מ"ר מוס' רבות ר"ל ר"ה חד אמר מ"ר שם הלכה לד נמצא בכוין בין ב' עירות. מ"ה ר"ב לבוחות ר"ז ר"ב מיבאמת דנגנים ר"ח מ"ר שם ר"ח: ואין ירושלים מביאה עגלה ערופה. יומא ר"ב ר"ב ר"ק ר"ב ר"ב. מ"ר שם ר"ה ר"מ ר"ר מהגי בת המקרה ר"ר ב נמצא ראשו בבקיא. מ"ר ר"ב: דברי ר"א הגוף כו' בבי ר"ב ר"ב ההגי בוחת ר"ר.

שנויי נוסחאות

ב (או) תלוי באילן (אר). בד"נ ליתה. וכן ליתה לתחנו. גם בכי"ק ולא מסין. בד"נ ובכי"ק לא.. וכן להלן. לספר (אר) בד"נ ובכי"ק ובמבכי"ר לי"ה. שרובה נכרים. בכי"קובמי"ר וב בכי"רשיש בה גוים(?). עורפין בד"נ ובכי"ק ובמבכי"ר סודדין וכן הוא בכי"ר ב; בכי"ר מודדין אותה (?). (אין מודדין. אלא. בכי"ק ובמבכי"ר ליתה. מעיר בד"נ ובמבכי"ר לעיר. דברי ר' אליעזר. במבכי"ר דברי ר"א [ודבא עיר אחת מביאה עגלה ערופה ואין שתי עיירות מביאות שתי עגלות]. לך בד"נ ובכי"ק (וגם ר' לעזר) ובמבכי"ר ובכי"מ ליתה. ואין. בד"נ אין: **ג** בכי"ק ובמבכי"ר מבכה ד' (מיזן) קודמת היא למשנה ג' (נמצא) ובי"ה בס נגמי לך בגמ' הבנלי נמיע בסדר בלבמנו. (וגופו במקום אחר). בגמ' ד"ה (תפ"ו) ליתה בגעות:

ראשון לציון

בא"ד וע' מ"ש בס"ה (פ"ה) דתמורה ל"ל פ"ז דתמורה:

תוספת רעק"א

[אית לב] **בא"ד**. ועי' מ"ש במשנה ה' פ"ז דתמורה בל"ל:

ב [אות לג] בהר"ב ד"ה לעיר שאין כו' אלא לעיר שיש כו'. בהוס' ב"ב דף כ"ג ע"ב הניהו בתמיה כיון דהתם ששמע דשעסא דקרא והי' העיר הקרובה משום דאלינן בתר קורבא דטוכה דמשם בא הזורע א"כ הבא אמאי מודדים מעיר שיש בה ב"ד הא מוכח דהדורע בא מעיר הקרובה שאין שם ב"ד.

יכין תפארת ישראל בועז

פ"ט (**א**) והרמב"ם כ' שהיה צריך שיהיה ב"ד של כ"ג. והקשה בנאר שבע הרי בכל עיר מצוה למנות ב"ד, ממ"ש שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך. והיכן למיירי באין תושבי העיר ק"כ, דאז אינם ראויה לב"ד כרפ"ק דסנהדרין. והכרו"פ סס' ס"ג הקשה מ"כ בגא"ה אין מודדין לעיר שאין בה ק"כ אף שקרובה יותר מעיר שיש בה ק"כ, דהוא וקרוב הלך אחר הכוב. והניה בג"ע. וי"ל: הרב מהו' יעקב צבי שליט"א הגאבד"ק קעניגסברג הי' מיירי בעיר שאין בה ג' חכמים גדולים א' לדבר ואי' לשמוע דאז אין מושיבין בה סנהדרין [בסנהדרין ד"ז והרמ"ם פ"א מסנהדרין]. ודפח"ח. אולם לכע"ד הו' הכי"פ בג"ז בתח"כ לק"מ, דמי לא מצי מיירי שהיה העיר בת ק"כ כשני עדות, דאז אין מושיבין בה סנהדרין, דהרי הר"כ בעריכים להושיב בה ב"ד הייגו כדי ב"ד ועדים וזוממין וזוממי זוממין, וכדאמר התם ולהכך רק כשרים בעינן:

כרבי עקיבא: **ד** ר"א אומר מטיבורו. קסבר עיקר חיותא בטיבוריה הוא: ר' עקיבא אומר מהוטמו. עיקר חיותא מהוטמו הוא. דכתיב (בראשית ז') כל אשר נשמת רוח חיים באפיו: ממקום שנעשה חלל מצוארו. דאין קרוי חלל אלא מן הצואר. כדכתיב (יחזקאל כ"ח) על צואר חללי רבים. הלכך ממנו היו מודדים. כדכתיב אל החלל. והלכה כר"ע: **ה** נפטרו זקני ירושלם. שאינו באין אלא למדוד כדכתיב וילאו זקניך ושופטיך ומדדו: אע"פ שאינו איתן כשר, שלא נאמר איתן לעבודת אלא למצוה: בקופיץ. סכין גדול: מאחריה. ממול ערפה: מקומה אסור. לעולם: ומותר לסרוק שם פשתן. עבודה שאינה בגופה של קרקע. דכתיב (דברים כ"א) אשר לא יעבד ולא יזרע. מה זריעה מיוחדת שאינו דין שיהא מוס פוסל בה קמ"ל דלא. דשאני התם דאמר קרא (שם) אשר לון בה מוס. בה מוס פוסל. ואין מוס פוסל בעגלה. כך למדתי מהגמרא: ואיתן כמשמעו קשה. פי' הרמב"ם חזק ההמשכה. וכ"כ בחבורו פ"ע מהלכות רוצח ומורידין אותה אל נחל שמוטף בחזקה וזהו איתן האמור בתורה. ע"כ. *אבל רש"י מפרש בפירוש ההומש נחל איתן קשה שלא נעבד ע"כ. לדבריו נחל האמור כאן אינו של מים. אלא עמק. וכן מביא רש"י מה שדרשו בספרקין א"ר יוחנן בן שאול מפני מה אמרה תורה הביאו עגלה בנחל. אמר הקב"ה יבא דבר שלא עשה פירות ויערף במקום שאין עושה פירות וכו'. ופירש"י נחל איתן קשה. ע"כ. אבל נראה בעיני דהייט פלוגתייהו דרבי יאשיה ור' יוחנן בברייתא בגמ'. אשר לא יעבד ולא יזרע לבעבר דברי ר' יאשיה [דדרים אשר דמוכח דלאו לגון לוואה היא. אלא ליפנא דלבעבר] ר' יוחנן אמר להבא. דרש"י נסיב לה בפי' החומש אליבא דר' יאשיה מגוס דמשמעות דאשר הכי משמע טפי דלא בא לאוסרו להבא. אבל הרמב"ם בפירוש המשנה דבהדיה תנן ומקומה אסור מלזרוע ומלעבוד. ש"מ דמתני' דלא כר' יאשיה אלא כר' יוחנן. [ועיין מ"ש עוד לקמן בזה] הלכך ניחא להרמב"ם טפי לומר דנחל היינו נהר. שכן פירושו ברוב המקומות. ועוד דכן דוירתא אם ידיהם משמע מהנחל. והשתא האי דדרים רבי יוחנן בן שאול אלא אתיא אלא אליבא דר' יאשיה. דאי לרבי יוחנן אדרבה כל נחל מגדל ועושה פירות אם בעצמו בדגים. ואם בשפתו לכשיזרע לא יעבד. ועוד י"ל דלהרמב"ם לרבי יאשיה נמי נחל היינו נהר. אלא דקרא אתי שיהא המקום שעורפים בו הוא במקום שלא נעבד בו. ואתיא רבי יוחנן בן שאול כב"ע ומתני' מיהא דלא כר' יאשיה דהא אליבא לא אסרה תורה לזרוע כו' לפיכך ניחא להרמב"ם לפרש קשה על חזק הנהר: אע"פ שאינו איתן כשר. פי' הר"ב שלא נאמר איתן לעבודת אלא למצוה. וכן פירש"י. וקלת קשה. דהוי ליה למתני ואם אינו איתן כשר שזהו ל' דיעבד. אבל לכון אע"פ משמעותו לחולין ולאפוקי שלא נעיל עוד תגאי בדבר. ועוד דלכון אם אינו כו' לכון קלרה הוא. מלכון אע"פ שאינו כו'. ולמה לי להאריך. והרמב"ם פי' וז"ל ענין איתן גדול כמו שאמר. גוי איתן הוא (ירמיה ה'). ואומר אם היה חזק ההמשכה ואפילו שלא היה גדול הסיטור כשר. וכבר פירשו איתן קדמון. ע"כ. בא לומר שאיתן יש בו שני פירושים גדול וחזק. ובאמר התנא דקפידת הכתוב על החוזק. ואע"פ שאינו גדול. ומעתה ל"ק מ"ש הכ"מ וז"ל ודע שאם במשנה כאינו אע"פ שאינו איתן כשר. ופירש"י דלא כתיב ביה עבודה. ולא נאמר אלא למצוה. ולא ידעתי למה השמיטו רבינו ע"כ. שמבואר מגלה שלא השמיטו שהרי לפי פירושו ה"ק אע"פ שאינו גדול וא"כ מכיון שכתב נחל שמוטף בחזקה. וזהו איתן האמור בתורה. כבר נכלל בזה שאין עוד תנאי בענין איתן אלא מה שכתב בלבד שמוטף בחזקה. וא"ת ולהרמב"ם שכתב דממעטים גדול ואמאי. והא כתיב גוי איתן. וכי תימא דהיינו דכתב וכבר פירשו איתן קדמון ד"כ נצריך להיות קדמון ולא מיהא עכוי מחדש. אבל ודאי שז"ש וכבר פירשו איתן קדמון כ"ל וגם זה הפירוש ממעטו בדברי משנתינו באמרה אע"פ שאינו איתן ולא הצריכה אלא שיהיה קשה בלבד ולא חזק. והדרא קושיא לדוכתיה דהיאך ממעטינן הני פירושים וקרא כתיב גוי איתן ל"ק דקראי אהדדי כתיבא כדאיתא בגמ' ת"ר מנין לאיתן שהוא קשה שנאמר (במדבר כ"ד) איתן מושבך ושים בסלע קנך. ואומר (מיכה ו') שמעו הרים את ריב ה' והאיתנים מוסדי ארץ: מאחוריה. פי' הר"ב ממול ערפה דגמר עריפה עריפה מחטאת העוף. גמ'. ועיין בפירוש משנה ה' פ"ו דזבחים: ומותר לסרוק כו'. פירש הר"ב מה זריעה כו'. אף כל עבודה כו' ואימא אשר לא יעבד בה

יבין תפארת ישראל יבין

מוטמו. ואפ"ה י"ל דר"א ורע"ק כל חד לשיטתיה אזיל, דלר"א כמו לענין מדידה עבור שבנוף עיקר ה"נ לענין קבורה מקום הגוף עיקר, ומוליכין הראש אצל הגוף. וכ"כ לרע"ק נמי לענין מדידה חוטם שבראש עיקר, להכי גם לענין קבורה מקום הראש עיקר, ומקברין הגוף אצל הראש: יא) וקיי"ל כר"ע. ואף דמשנת ראב"י קב ונקי. כבר כ' הרא"ש [פ' מי שהוליאוהו סי' כ'], דהיינו רק בק"ב דברים הלכה כמותו: יב) קרקע אבנייתית וקשה [כך כ' רש"י, וכן משמע פשטותא דש"ס] ולרמב"ם ר"ל נחל שמוף בחזקה ולע"ג דכתיב אשר לא יעבד וגם החנא קאמר ומקומו אסור לזרוע היינו בשאם הנחל במקום שערפו: יג) דרק לכתחילה צריך איתן, דומיא דסקילה של מאורסה על פתח בית אביה [כתובות פ"ד מ"ג] וק' מזה להוס' [גיטין ד"ג ב' ד"ה וכי] שכתבו דבדאורייתא לא אסכתן חילוק בין לכתחילה לדיעבד: יד) קונץ הראש מענד העורף: טו) [האקביילע]: טו) לעולם:

ד מאין היו מודדין. פ"ה כ"ג פ"הדרין פ"ח מ"ה ובגמרא מוכחי: דע"א מדיפסר. מיי' שם. **ה** נפטרו זקני ירושלים. פ"ה פ"ב. מיי' שם ס"ב ס"ג ע"פ"ח: אשר לא משכה בעול. מיי' שם פ"י פ"ג: ואין המם כו'. מיי' שם מ"ג נ': ומורידין אותה כו'. מיי' שם פ"ם ה"ב ובי' פס"ב שם: ומקומה אסור כו'. מיי' שם פ"י פ"ם:

שנוי נוסחאות

ד מאין. נד"ב ובכי"ק מנין; במסכי"ל ומאין: **ה** זקני אותה העיר. נד"ב ובמסכי"ל וזקני. עגלת בקר כו'. נד"ב ובכי"ק ובמסכי"ל עגלת בקר אשר לא עבד בה אשר לא משכה בעול. ואיתן כמשמעו. כ. שכ"ק ובמסכי"ל איתן. וכ"ה בכי"ק (שם כשמושו) ע"אינו איתן, במסכי"ל שאין איתן. ועורפין. במסכי"ל עורפין. בקופיץ. נד"ב ובכי"ק בקופים. מאחוריה. נד"ב ובמסכי"ל מאחריה. מלזרוע. נד"ב ובכי"ק פליזרע. ומלעבוד. נד"ב ובכי"ק ו מ ל ע ב ד; במסכי"ל ומלעדר.

תוספת הדשים

פ"ט ד בתוי"ם ד"ה

ר"ע כו' ויש לתמוה כו'. ונאי מה שכתב הרמ"ם בעירובין פרק מי שהוליאוהו קנלה מפ"ת דדוקא בק"ב דברים הלכה כר"ע כ"י ותו לא. לא קשיא מידי:

ראשון לציון

ה תוי"ם ד"ה ואיתן כמשמעו קשה כו' דהא"ל נסיב לה כו' דמשמעות דאתר הכי משמע טפי דלא בא לאוסרו להבא כו' דבכי הכי"ע תמוהים לאלוד דהא בש"ס מ' ע"ב אמר רבא להבא כ"ע לא פליגי (דאסור) ואין שום תולין על דרבא ועע"ג בכל הישוב בדברים האלו ובמיני תרגימא פרשת שופטים האריכתי בזה בס"ד בשלמותא טבא בתשובה ח"ב:

תוספת רעק"א

ה [אות לד] במשנה אע"פ' שאינו איתן כשר. בספרי דריש לה מדכתיב בסיסא דקרא הנחל אתם לאשמעינן אע"פ שאינו איתן וע' בת' חכם צבי סי' ל"ב: [אות לה] בתוי"ם ד"ה ואיתן אבל רש"י ספרש כו'. וכן נראה דעת הרשב"ם בבא בתרא דף נ"ח ד"ה הנחל כו'. ובהרש והרא"ש רפ"ב דסיאה עיי"ש. ובסמחים דף נ"ג ע"א סי' לנחלים קנים נ"מ לנחל איתן משמע בהרמב"ם ופיין בסתרי"ק שורש ק"ך:

בה כלל ולא יזרע פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט זריעה אין מידי אחרינא לא אסר רבויא הוא[1]) גמ'. והיינו נמי כל' יונתן דאלאמרינן ר' יאשיה מאסר כ"ל כמ"ש לעיל. קאמרינן ור"י אסר רבויא הוא: ן במקום ערופה של עגלה.גמ'. ת"ר ירחצו את ידיהם על העגלה הערופה בנחל איתן ת"ל הערופה. ומה ת"ל הערופה על מקום ערופתה של עגלה: ופטרנוהו בלא מזון כו'. כן הגי' בספרים. והר"ב בפירש בלא מזונות כו' לפי שבגירסתו ל"ג בלא מזון. וכן ל"ג בלא לויה אלא בברייתא בגמ'. וכ"כ רש"י ופטרנוהו. בגמ' מפרש בלא מזונות וגירסתם מלאתי בטוכח מבנה שבירושלמי: בלא מזון. והולך ללכתם את הבריות ולבך נהרג. רש"י: והנחנוהו בלא לויה. יחידי בלא חבורה. רש"י: והכהנים אומרים. כדכתיב לעיל (דברים כ"ח) וגגשו הכהנים בני לוי ולא פירש על מה הם נגשים.רש"י: כפר לעמך וגו'. עיין במשנה ח' פ"ג דומיא כתבתי דבמקום שנאמר כפרה יעפיגן מחורב דבעי למימר אנא כדאשכחן להלן. אנא חטאת וגו'. ופרשינן התם בגמרא דף ל"ז בעגלה ערופה נמי. ובקי בקשיא: לא היו צריכים לומר ונכפר כו'. כלומר ונכפר דכתב בקרא לאו לומנו ואמרו קאי שיהא אף זה בכלל אמירה אלא מלאת באפי נפשה היא ברוח הקדש בפרה כו'. [רש"י]: ן נמצא ההורג עד שלא נערפה תצא ותרעה בעדר. פירש"י דכ"ל אלי תנא דעגלה ערופה אין ירידתה לנחל ליתן אוסריה אלא עריפתה. והרמב"ם בפ"י מהלכות רוצח פסק שירידתה לנחל ליתן אוסריה בהאלה. וכתב הכ"מ דאפ"ה תצא ותרעה בעדר. מטוס דאדעתא שימצא ההורג לא אקדשה שהרי דבר מצוי הוא שימצא ההורג. וכ"ש לפי מה שפירשו קצת מפרשים שמתועל ות המדידה והעמיקים הנעשין במצוה שעל ידי כך הוא קרוב שיתגלה מי הוא ההורג. דהא ודאי מעיקרא מסקי אדעתייהו שימצא ההורג ולא גמרי ומקדשי. ע"כ: תקבר. דאסורה בהנאה עיין בפירוש הר"ב משנה ט' פ"ב דקדושין: ח עד אחד אומר ראיתי וכו'. עיין מ"ש בסוטה מתניתין בפ"ו משנה ד' וכן שם בפירוש הר"ב דמה שהסר בזו. גילה בזו.כי שתיהן בענין אחד ואין הלוקה ביניהן: אשה אומרת כו'. לשון הרמב"ם בפרק ט' מהלכות רוצח אשה אומרת כו' בין שבאו שתיהן כאחת בין שבאו זו אחר זו. ע"כ. וכתב הכ"מ דעד כאן לא מפלגינן בין באו בבת אחת לבאו בזה אחר זה.אלא דוקא כשהעד הראשון הוא כשר ולאפוקי מהראב"ד שכתב על זה גרלה מהגמרא שהוא שבוש דבזה אחר זה הראשון עקר. ולפיכו אמר. עכ"ל הכ"מ. ולי קשיא *) לשון הרמב"ם שכפי"ב מהלכות גרושין לענין עדות היתר ח"א לא ביאר בזה כלל ולא עוד אלא שהמגיד כתב עליו שם וז"ל וה"ה לאשה אומרת מת והתירוה לינשא על פיה ואח"כ באה אשה אחרת ואמרה לא מת לא תצא מהתירה הראשון וזה מוסכם ע"כ ואין לחלק דהתם שהיא בגופו של קרקע אף כל עבודה שהיא בגופו של קרקע לנקר שם אבנים. לכתף שם אבנים: ן לא בא לידינו ופטרנוהו. בלא מזונות: ולא ראינוהו והנחנוהו. בלא לויה: ן תצא ותרעה בעדר. כשאר מולין: כפרה ספיקה. היא עמתה את שלה: ואחר כך נמצא ההורג ה"ז יהרג. דכתיב בסוף פרשת עגלה ערופה (דברים כ"ח)ואתה תבער הדם הנקי מקרבך: ח עד אחד אומר ראיתי ועד אחד אומר לא ראית. וכגון שבאו שניהם בבת אחת [אז] היו עורפים. אבל אם בא אחד תחלה ואמר ראיתי את ההורג. והימנהו כבי תרי.שהתורה האמינתהו דכתיב (שם) לא נודע מי הכהו הא נודע אפי' על פי עד אחד אין עורפין. אע"פ שבא עד אחד אח"כ והכחישו אינו נאמן הבני באין דברין של אחד במקום בנים: עד אחד אומר ראיתי ושנים אומרים לא ראית היו עורפים. וכגון שהבנים ואחת פסולי עדות הן דבפסולי עדות הלך אחר רוב דעות

ולנקרי[1]) שם אבנים[2]): ן ^2)זקני אותה העיר רוחצין את ידיהן במים במקום ערופה של עגלה. ואומרים (דברים כ"א) ידינו לא שפכו את הדם הזה. ועינינו לא ראו. וכי על דעתינו עלתה שזקני בית דין שופכי דמים הן. אלא ראינוהו והנחנוהו בלא לוייה[3]) ולא ראינוהו והנחנוהו בלא לוייה[4]). והכהנים אומרים (שם) כפר לעמך ישראל אשר פדית. ואל תתן דם נקי בקרב עמך ישראל. לא היו צריכים לומר ונכפר להם הדם[5]). אלא רוח הקודש מבשרתן אימתי שתעשו ככה הדם כתכפר להם: ן נמצא ההורג עד שלא נערפה העגלה[6]) תצא ותרעה בעדר[7]). שעל ספק באתה מתחלתה כפרה ספיקה והלכה לה. נערפה העגלה ואחר כך נמצא ההורג. הרי זה יהרג: ח עד אחד אומר ראיתי את ההורג. ^2)יעד אחד אומר לא ראית[8]). אשה אומרת ראיתי ואשה אומרת לא ראית. היו עורפין[9]). עד אחד אומר ראיתי ושנים אומרים לא ראית היו עורפין. שנים אומרים ראינו. ואחד אומר להן לא ראיתם. לא היו עורפין:

*) כ"כ בהו"ע ד"ר (פרלא וקרלקא) אך אח"כ נמצטו הדברים (מבהו"ע הוא עד רבויא הוא) נדפוס, ואל הדברים האלה כמו בהו"ע בד"ר ואיתן כו' נמ"ש ,ועי' מ"ש עוד לקמן בזה. **) בהו"ע ד"ר לרמב"ם.

יכין תפארת ישראל יכין

יז) לסתת ולהחליק: יח) מדאין תבמישן בגוף הקרקע וזריעה: יט) והולך ללכתם, ואפשר שלכך נהרג. אם כ"ל דאילו האכלוהו בדאיי, היה מתחזק נגד הורגיו והיה נילל: כ) והנך יחידי, ואפשר שלכך נהרג מלסטין שחבריהו כאים שאין לו אוהבים לדרוש דמו: כא) ר"ל לא שהכהנים צריכים לומר ונכפר וגו': כב) ר"ל מסירדה לנחל איתן שאז נראית לעריפה [עי' בריתות כ"ד ב' ותוס' שם]: כג) כשאר מולין: כד) דאסורה בהנאה: כה) ומרב"ו ח"מ סי' כ"ט שהביא דברי המרדכי נראה שהנרסא לא ראיתי ואע"ג שכל לא ראינו אין ראיה כפ"ב דעדיות משנה ב' היכא דהוי כהדדי הו"ל כאומר לא ראית וה"ל כמכחישו. והא דקאמר ראיתי ההורג, ר"ל ראיתי שהרגו כו' ודוקא בבאו כאחת. אבל בזה אחר זה, והורו ב"ד כבר שלא לערוף, הרי כבר האמינוהו כבי תרי, ואין דבריו של ח' במקום בנים

ראשון לציון

ן חוי"ב ד"ח והנחנוהו בלא לוייה יחידי בלא חבורה כו' עיין יסל"מ: ן ^2)זקני העיר אפי' הן מאה. ולזה תשובה דלא הביא סתני' דהכא הכתוב כהוייתה. וכל זקני. ואפשי השמיטו תיבת וכל וע' בבאר שבע נחי' להוריות ד"ג ע"ב ד"ה ה"ג מסתברא: 'בברייתא בגמ' איתא וכל זקני: ח [אות יז] במשנה וז"א אומר לא ראית. בבי' הוה"ם סימן כ"ם סמיד' ח' כ' וז"ל. וכ' המרדכי בהגהות סנהדריי בשם בעל העיטור דאע"ג דתתן ס"ב דעדיות לא ראינו אין ראיה היינו היכי דאיכא למיסר וה ראה וזה וכל זקני אותה דעיר כו' ומ"ס שם אלא בא כו'. מיש שם: והכהנים אומרים כו'. מ"ו פ"ח ע"ח לי"ז ע"ח מיי' שם פי"ג ע' כ"ח. אלא הוה הקדש כו' מיי' שם: ן נמצא ההורג כו' מ"ז ע"ח. מיי' פ"ו שם ה"ח. עד שלא נערפה כו'. ריטיפ כ"ה ע"ח חולין פ"ג ע"ח משנע"פ כו'. מיי' שם: נערפה כו'. מיי' שם: קדר אחד א בר כו'. מ"ז ע"ח מיי' שם פ"ם ה"ג: עד אחד כו' ושנים כו'. מיי' שם ה"ג: שנים אומרים ראינו. מיי' שם:

שנויי נוסחאות

ולנקר (שם). נד"ל וכמ"ק ולנקות וכ"ה ב מ"ם ב"ר ו ל"ה ת: ן בכקום. נד"ל בכמקום ולולי נ"ל על מקום כ"ה בהוא נכ"ק. ערופה. נד"ל וכ"ק וכמכני"ר ערופתה. עמבו (קרי) במכנ"ל שם כה (כתיב). וכי על דעתנו עלתה. כ"ל כמשני"ל (וכה עלתה) כ"ה בהוא כ"ק שזקני ב"ד, כמכני"ל שב"ד, לידינו. כ"ק וכ"ל ל"ל ידינו(ז) (בלא מזון). (בלא לויה). נד"ל וכ"ק וכמכני"ל ליתא וכן ליתא בכי"מ ועי' הוי"ט. פרוש. נד"ל וכ"ק וכמכני"ל פרוש ה' בנבחנו. ואל תתן. נד"ל ואל תתן עלינו(ז); במכני"ל ליתא מן ואל תתן עד ישראל. לא היו. נד"ל וכ"ק ולא. מהכפר להם. נד"ל וכ"ק וכמכני"ל לכם. ן בכ"ק הוכנה דעד אחד כו' קודמת לכמכנ' נמצא ההורג כו'. נערפה. נד"ל וכמכני"ל תערף; בכ"ק תתערף (ה"נגלה) תקבר בבקומה. נד"ל וכמכ"ק וכמכני"ל ליתא. באתה. נד"ל וכ"ק באת: כמכני"ל באת: ח עד (אחד). בכ"ק ליתא. ועד (אחר). נד"ל וכ"ק ליתא. לא ראית. בכ"ק עי נס ון)ונ שכמ"ל לא ראיתי וכן בכל הנ"ס לשון העדים הי כמיסים כס מדברים בעיר והכונה לא ראיתי כלומר לגבי לא ראיתי את ההורג בעת שהיית אתה עמי שמה ועי' לעיל מ"ד פ"ו. ועי' עוד בגמרת הירושלמי ומפרשי ובתוס' רע"א אות ל"ז. עד (אחר). נד"ל וכמכני"ל ליתא. לא ראית. נד"ל ראינו. ועי' לעיל בכס המכני"ל. ואחד אומר להם לא ראיתם. וכ"ה בכ"ק (וכס ועד אומר..); נד"ל וכמכני"ל ועד אומר וליתא;

תוספת הדשים

ח בתוי"ם ד"ה אשה כו' לא כיאר בזה כלל כו', ובמרקדק נדנרין שם ימצא הכל: (מתכוים"ח ז"ל).

תוספות רעק"א

ן [אות לו] במשנה זקני אותה העיר. בהרס "ם וב"ר של אותה עיר עם כל זקניה אפילו הן מאה כולן רוחצים כו' ובתב בב"מ שכן שיטו בספרי

דטות: ט בטלה עגלה ערופה. לפי שמכירין היו בהם מי רגיל להרוג: בטלו האשכולות. אין שהכל בו. כלומר תורתם אמת מבלי דופי: י הודיית מעשר. וידוי מעשר. ביערתי הקדש מן הבית וגם נתתיו ללוי לפי שעזרת קבס את הלויים שלא יתבו להם מעשר כשעלה מן הגולה ובני לוי לא עלו עמו ולזה שיתנו המעשר להכהנים ויוחנן כהן גדול בטל הודוי שלא היה יכול לומר וגם נתתיו ללוי: בטל את המעוררים. שהיו הלוים בכל יום אומרים על הדוכן שורה למה תישן ה' אמר וכי ים שינה לפני המקום ועמד ובטלן: את הנוקפין. שהיו מסרטין לעגל של קרבן בין קרניו כדי שישתל לו דם בעיניו כדי שלא ירהה ויהא טוח לבשרו ולשוחטו ועמד הוא ובטלו בגרהה כבטל מוס והתקין להם טבעות בקרקע להכניס לתוך הבהמה לתוכה: נוקפין. מכין. ודוגמתו [תוגין ז':] אין אדם טוקף אגבעו מלמטה: היה פטיש מכה בירושלים. בחול המועד הרשי נתשם וברזל היו מכין בפטיש לעשות מלאכת האבד שהיא מותרת במועד. ועמד הוא ובטלן משום דאוושא מלתא מוכא ואיכא זלזול מועד: ובימיו אין אדם צריך לשאול על הדמאי. שהוא אמר לבני דורו כשם שתרומה גדולה עון מיתה. כך תרומת מעשר ומעשר שני בלבד. ולא יוציאו ממנו מעשר ראשון ולא מעשר עני שיטולין לומר לעני הבא ראיה שהוא טבל ושול. ומתקנה זו ואילך הלוקח פירות מן המוכר לא היה שואל אם הן מתוקנין אם לאו. אלא מיד מפרישים מהם תרומת מעשר ומעשר שני ואוכל את השאר שכל הלוקח מעם הארץ אין שהכל בו. כלומר תורתם אמת מבלי דופי ושכחה ומחלוקת. רש"י בגמ'. ובמשנה כתב עד ימיהן לא היה מחלוקת בחכמי ישראל כולן היו אומרים דברים כגחינתן למשה מסיני ואין הראשונים שנחלקו בסמיכות קרבנות ביו"ט כדאמרינן בחגיגה [מז:] והוא היה מחלוקת ראשון שהיה בישראל בדברי תורה. ע"כ. והרמב"ם פי' אשכלות כיטי על אדם הכולל המדות המעולות והחכמות לפי מיניהם והוא מה שאמרו אשכלות אין שהכל בו: שנאמר אין אשכול נאמר לבני בן אדם החבוב בעיני אלהים יתברך: י יוחנן כהן גדול כו'. משנה זו שנויה כבר בסוף מסכת מעשר שני. ועיין מ"ש שם בס"ד: סנהדרין

*) הם עצמם נותנים כפרדיס הללו. רש"י.

ט משרבו הרוצחנין בטלה עגלה ערופה (כ"ז). משבא אליעזר בן דינאי (כ"ח) ותחינה בן פרישה (כ"ט). היה נקרא. חזרו לקרותו בן הרצחן (ל"). משרבו המנאפים פסקו המים המרים. ורבן יוחנן בן זכאי הפסיקן. שנאמר (הושע ד') לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה ועל כלותיכם כי תנאפנה כי הם וגו'. משמת יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים בטלו האשכלות (מ"א) שנאמר (מיכה ז') אין אשכול לאכול בכורה אותה נפשי (מ"ב): י יוחנן כהן גדול העביר הודיית המעשר (מ"ג). אף הוא בטל את המעוררין (מ"ד) ואת הנוקפין (מ"ה). עד ימיו היה פטיש מכה בירושלים (מ"ו). ובימיו אין אדם צריך לשאול על הדמאי (מ"ז): יא משבטלה

בהתירה דהכא נמי בעינן שהב"ד הורו על פיה אלא תיערף וכמ"ש בשם התוס' בענין עדות סומה בפ"ז ול"ע: ט משרבו הרוצחנין בטלה עגלה ערופה. פירש הר"ב לפי במכירין כו' כדת"ר [נעיל] לא נודע מי הכהו הא נודע מי הכהו אפי' א' בסוף העולם [הכיר בו] לא היו עורפין: משבא אליעזר בן דינאי. ורלחן מפורסם היה כדאמרי' בעלמא בפ"ב דכתובות דף כ"ז אתחנן ע"י נפכות אחורה כגון אשתו של בן דינאי ופירש שם רש"י רוצח היה ואליעזר שמו כדאמר בפרק עגלה ערופה: ותחינה בן פרישה. בן פרישה היה נקרא. ה"ג בס"א. אבל בן דינאי לא הוצרכו להחזיר ולשנות שמו כי זה [הפס] בן דינאי נאה לו כי רחוי לדוש.א"ג לשון אים ריב ומדון. והרר"ר זנוויל כ"ן אמר לקייסגירסת הספר ולהגיה ותחלה במקום ותחינה ואין כ"ל שהרי תחלה בן דינאי היה נקרא ואם גם זה הפס נשתנה הוה ליה לתנא לומר כן שנשתנה בשתי אלו הפעמות. ועוד למה נשתנה פעמיים: בן הרלחן. ירושלמי בריה קטילה: שנאמר לא אפקוד וגו'. ולא מייתי קרא דוגקה אים דכתב הר"ב במשנה ב' פ"ק וילפינן מיניה לכל עון זנות שבאים כדאיתא לעיל ריש פ"ד דבסלי קרא עפי טובא קמ"ל. והכי איתא בגמ' ת"ר ונקה האים מעון. בזמן שהאים מנוקה מעון המים בודקין את אשתו אין האים מנוקה מעון אין המים בודקין את אשתו. ולאמר לא אפקוד וגו' מלי ולאומר. וכי הימא עון דידיה אין. דבניה ודבנתיה לא. ת"ש לא אפקוד וגו'. וכי הימא עון א"א אין. עון דבניה לא. ת"ש כי הם עם הזונות יפרדו") (הושע ד'). ["ועמ"ש סוף משנה י"ב] ועמ"ש במשנה ה' פ"ג: בטלו האשכלות. פי' הר"ב אין שהכל בו. כלומר תורתם אמת מבלי דופי ושכחה ומחלוקת. רש"י בגמ'. ובמשנה כתב עד ימיהן לא היה מחלוקת בחכמי ישראל כולן היו אומרים דברים כגחינתן למשה מסיני ואין הראשונים שנחלקו בסמיכות קרבנות ביו"ט כדאמרינן בחגיגה [מז:] והוא היה מחלוקת ראשון שהיה בישראל בדברי תורה. ע"כ. והרמב"ם פי' אשכלות כיטי על אדם הכולל המדות המעולות והחכמות לפי מיניהם והוא מה שאמרו אשכלות אין שהכל בו: שנאמר אין אשכול נאמר לבני בן אדם החבוב בעיני אלהים יתברך: י יוחנן כהן גדול כו'. משנה זו שנויה כבר בסוף מסכת מעשר שני. ועיין מ"ש שם בס"ד: סנהדרין

יבין תפארת ישראל יבין

טים: בז) דמדרבו הרוצחים, מסחתא יש ח' המכיר ארצו. והתורה אמרה לא נודע מי הכהו. והזמן ההוא היה משבא אליעזר וכו': בח) רוצח משרבו היה. שהתקבץ יחד עם חברה שלו נרצח כל עובר ושב: בט) כ"ל דמתחלה היה עניבו לדון עם כל אדם על כל דבר קל, וקרבהו בן דינאי. אח"כ קלקל יותר להתקיטט אפילו שלא כדין, וקרבהו בן פרישה שרחוי לפרוש ממנו ביותר. אח"כ התקלקל יותר לרצח, וקרבהו בן הרלחן [ר"ל כמו בן אים הול ובן הבקר]: ל) מעוררין אים שהכל בו במעלות וחכמה וירא"ה פטים. ודבריהם כיון אשכלות משמה אלהים ואנשים: לא) אלמא דאדם יקר נקרא אשכול בכרם ה' צבאות בית ישראל [ישעיה ה']: לב) לומר בסוף שנת ג"ו משמיטה בערתי הקודש מהבית ונם נתהיו לוי [פס"ז פי' ג']. ותיקן כך משום דעזרא קבע לוים שלא יטלו מעשר, מדלא עלו עמו, דיש כח ביד חכמים לעקור ד"ת בשב ואל תעשה [ביבמות

תוספת רעק"א

לא ראה אבל היכי דתרוייהו כי חדרי כי אסר האחד לא ראיתי הוי כאומר להכירו לא ראית, והכי תנן בפ' עגלה ערופה דע"א אומר ראיתי וע"א אומר לא ראיתי הו"ל הבחשה עכ"ל. נראה דהיה לו הגירסא במתני' דהכא לא ראיתי:

ט משרבו הרוצחנין ע' מ"ז מ"ח עם כ"ב: משרבו המנאפים. מ"ר פ"ב מהלי סוטה הלכה י"ב: בישמת יוסי בן יועזר כו'. סמוכה פ"ו ע"ב פ"ג ע"ב: ר' יוחנן כהה"ג בה. מ"ז פ"ח. מפ"ב פ"ב מפ"ו. יהונתן דמלי פ"ח ב"ב: עד יבא דהה כו' מ"ז מ"ב מ"ו מ"ב מ"ח:

שנויי נוסחאות

ט הרוצחנין. נד"ל ובכי"ק הרצחנים. אליעזר בכי"ק ובמכבי"ר אלעזר. בן דינאי בד"ל ובכמב"כ. דיבאי. ותחינה בן פרישה היה נקרא. כ"ה בנ"ל ובכי"ק ובמכב"כ ובמכבי"ר ובמס' דפו"י; והחוי"ט גורס ותחינה בן פרישה. בן פרישה היה נקרא ושני אנשים הם; ולפי גוסחתנו היה אליעזר בן דינאי נקרא (בשעה שדחק על הדין וכוונתו היתה לעזבת ישראל עיין במדרש חזית בפסוק הבנעתי לתמכם) תחינה בן פרישה ותח"כ כאשר הסב את כלי מלחמתו עד אלה מלחמו אשר לא אנו בלון בדרכיו מרו לקרותו בן הרלחן. ערוך השלם ערך בן דינאי: המנאפים. נ כי"ק המנאפים: המים המרים. בד"ל ובכי"ק ובכי"מ ובמכבי"ר. המארירים: יוסי בן יועזר. בכי"ק יוסף: ויוסי בן יוחנן. בכי"ק ובמכבי"ר ויוסף. במכב"כ ובמ' ד' ליוזא ווינילא. בן יהודה: י הודייה. בד"ל ובמכבי"ר את הודיית: עד ימיו. במכבי"ר ועד:

תוספת חדשים

ט במשנה משרבו כו' ול"י בן דינאי הפסיקן כי וקשה דהא בימי ר"י לא כתי סנהדרין כדאיתא בסנהדרין דף מ"א ולעיל בפ"א מ"ד איתא שנרוך לבניאה לב"ד הגדול ולפיכך מג"ם מזקן ממנה ופס נאמר וקמת ועלית אל המקום מלמד שהמקום גורם כדאיתא בגמ' שם ואל"ל דתלמיד הי אי"כ הי"ל לקרותו בן אבלי כמו שם בס"ה משנה כ': (ממהורים ז"ל) כבר קדמוהו הרוש דף ד' ע"ב ע"ם ומיהו מהרמב"ם משמע דלא קי"ל כר"יכתוב שם וכ"ל דקנעי רבי בשמיה ומיין במס' ר"ה דף ל"א ע"ב דקרי ליה ר"י בן אבלי ולא קרי ליה בן אבלי סתם משמע דלא קפיד נכך זמכן קרי ליה בכי ומיין בכי: מלמדמו"ר הגאון הגדול אב"ד ור"מ דק"ק מ"ד מוהר"ר שאול זי"ל: י בתוי"ם ר"ה יוחנן כו'. ועיין מ"ש שם על בעל אח המעוררין:

ראשון לציון

הר"ב ד"ה את הנוקפין שהיו (מסרטין) לעגל כו' ע"ל מסרטין לעגל כו':

יא סנהדרין. כתב הר"ב שונאי הדרת פניס. ועיין מ"ש ברים מסכת סנהדרין: **בטלה השיר מבית המשתאות.** פירשו הפוסקים בשם רבינו האי גאון ז"ל דהיינו שיר של הלכה שבין אדם לחברו ולעבוד יפה ביפיו. אבל שירות ותשבחות וזכרון חסדים של הקב"ה מנהג כל ישראל לאמרן בבית חתונה ובבית המשתאות בקול נגינות ובקול שמחה: שנאמר בשיר לא ישתו יין. והר"ב שכתב דכתיב זקנים משער שבתו וגו'. מנוס דמנלן דמשבטלה סנהדרין כתיב. דלאיתא בגמ'. וקרא דזקנים וגו' לא כתיב ביה דאסור אלא משמע דנשבת מאליו להכי מייתי מתני' קרא בשיר לא ישתו לומיסר ממש. מ"ש הר"ב הזקנים הושבים בשער. לשון הרמב"ם והם הזקנים שאמר הקב"ה עליהם תתן לך בכל שעריך: **יב בטל** השמיר. כתב הר"ב וכו' פתחו אבני האפוד וכו'. דכתיב בהו במלואותם שלא יחסרו בהם וכו'. ומרלה להם וכו' ואין נבקעות מאליהן כתאנה זו שנבקעת בימות החמה ואינה חסירה כלום וכבקעה זו שנבקעת בימות הגשמים ואינה חסרה כלום. ["כייתא בגמ"]: וגופת צופים. פי' הר"ב דבש הבא ממקום שמנו ליפילה ומדקדוק הלשון שבש העלם לא יתרבה. וא"כ היאך אמרו צופים. וג"ל לדברי הר"ב שהמקום הזה נקרא צופים בלשון מקרא כמה דאת אומר הרמתים צופים ברים שמואל וכן נקרא בימי התנאים. אלא שנכתבם אח"כ בפי ההמון ובימי הר"ב והיו קוראין אותו צופילה. ול' הרמב"ם מין דבש שהיה בא מא"י נקרא צופים משמע שר"ל בהדבש נקרא צופים. ובגמ' זה דבש הבא מן הצופים ופירש"י הדרים הגבוהים שמשם מוציא למהרוח ומפרשינן בגמ' כדמתרגם רב יוסף [מאשר תעביה הדבורים] (דברים ח') כמה דתניין בברייתא ומייתין בדומיא עלמא ומייתין דובשא מעבבי טוריא. וזה מן התימה על הר"ב שמפרש בענין אחר ממה שאמרו בגמ'. ואע"ג דבתר הכי מייתי גמ' מתני' ט' פ"ה דמשמירין דתנן בה דבש זיפים. ואיכא דמפרש על שם מקומו כדכתיב (יהושע ט"ו) זיף וטלם ובבעלות. לא משמע דמייתי לה לענין פירוכא דמשנתינו. אלא דתנא דתנן הכא גופת צופים ומפרשינן בדבש טוב ומשובח. מייתי ליה מתניתין דמשמירין דמייתי נמי בדבש המשובח מבאר דבש בענין הטובי. אבל לא אומר דכי היכי דהתם איכא דמפרש על שם מקומו. הכי נמי הכא דכוותיה דאי הכי כי היכי דהתם מייתי ליה קרא דכתיב ביה מקום הנקרא זיף הכי נמי הוה ליה למייתי הכתוב דכתיב ביה מקום הנקרא צופים. ופסקו אנשי אמנה: פי' הר"ב מאלמינים בהקב"ה. גמ'. ופי' רש"י מאלמינים בהקב"ה לותר ממונם לעני הדור מצות ולצדקה ולגאלות שבחות ויו"ט: שנאמר הושיעה ה' וכי גמר חסיד. וסיפיה כי פסו אמונים מבני אדם. ואע"ג דדוד אמרו מנינו לו כמה מזמורים שאמרן על העתיד וחכמינו ז"ל ידעו שזה שפסקו*) אמונים היה מבחרב בהמ"ק ["ודכוותיה נמי במ"ט"]: **יג הטהרה** נטלה. ול' הר"ב בטלה וכן ל' הרמב"ם. והכי איתא בברייתא בגמ'. **המעשרות** נטלו את שומן הדגן. פי' הר"ב דמעבר אחרי חלב. כדכתיב כל חלב יצהר וכן פירש"י בגמ'. וסיפיה דקרא וכל חלב תירוש וגו'. ואע"ג דקרא בתרומה מכתבי [בפרשת קרח] כבר כתבתי במסכת דמאי רפ"ד שהאילו שם מעשרות לכל המתנות אבל קבה לי אמאי נקט ר' שמעון בן אלעזר שומן דגן טפי משומן יצהר ותירוש. והא בהו נמי שייך לגזון שומן כדר' יוסי במתניתין דלעיל שומן הפירות. ונמא מנוס דדגן הוא עורך לבני אדם יותר מהכל. אבל הוא הדין לאיכך: בפולמוס

*) כתוי"ט דפוס פראג שפסו.

יא משבטלה סנהדרין בטל מ"ש ע"ח פ"ו ופ"ה מהל' סנהדרין כ"ד פ"ג ע' לרבנן נ' פוס"פ תא"ח פי' פס"ם ספי' נ'. **יב.** משמתתו נביאים כו'. פ"ח ע"ח. **יג.** רשב"א אומר כו'. מ"ח פ"ח.

שנויי נוסחאות

יא בטלה השיר. בד"נ ובכי"ק ובמסכי"ל ובמשנ"ב **בטל. וגו'.** בד"נ **יסר** לשונתיו ול"ל יסר שבר לשונתיו ומנו שהוא בכי"ק: **יב אמנה.** במסכי"ל **אמונה: וגו'.** בד"נ ובמסכי"ל **כי פסו** אמונים מבני אדם; וכ"ה בכי"ק (ובס כי **פצו** אמונים.. והעצות בלא מבה"ק בלאיס מוג.ים וכבר העירותי בבגון זה בכמה מקומות: **משום ר'** יהושע. במסב"ב העיד ר' יהושע: **ונוטל.** בד"נ ונוטל וכן **בסמוך**: **יג** (בן אליעזר). בכי"ק ובמסכי"ל ובמסב"ב אליעזר בכי"ע ליתא. **נטלה את (הטעם ואת)** הריח. בברייתא (מ"ע ח) בגמ' **בטלה..**; במסכי"ל ליתא ומהברייתא בגמ' משמע ג"כ קת דליתא במשנתנו. ודע דבתוספתא הנוסחת נשלה ולא בטלה ועיי' הוי"ט: **המעשרות.** בד"נ **והמעשרות (והכ"א).** בד"נ ובמסכי"ל ליתא: **והבשפים.** בכי"ק **והבשמים**:

ראשון לציון

יב תי"ט ד"ה **ונופת** צופים כו' ומדקדוק הלשון שבש העלם לא יתרבה כו' עיין יסלמ"ל. באו"ר ובגמ' זה דבש הבא מן (הצופים) כו' ובס"ם ד' ס"ם דמיין מיתא הליפות ואולי הוא הגירסא קדומה בפי' הר"ב מרטנורה:

לקוטים

יא בטלה השיר וכו' מ"ם רפ"ט שם בשם הפוסקים דהיינו דוקא שיר של הלכה ושבח שבין אדם לחבירו וכדומה אבל שירות והשבחות לאל ברוך יש לחוכיחו מהירושלמי דגרסי' הכא אחר רב חסדא בתחלה היתה אימת סנהדרין עליהם ולא היה אומר דברי נבלה בשיר ע"כ ועכשו זה לא שייך בשירות והשבחות לאל אלא בשירים של הלכה ובשבח של בני אדם זה את זה (הו"ע) דהיינו דקדוק קרא דלא כתיב בשיר בשב"א המשמע בכל שיר אלא בשיר בפה"ח לויר בשיר הידוע דהיינו של ענינים וכדומה לאסוקי שירות והשבחות ומשום הכי מייתי קרא לגילות זה (ס"ל):

יכין תפארת ישראל יכין

יא סנהדרין בטלה השיר מבית המשתאות. שנאמר (ישעיה כ"ד) **בשיר לא ישתו יין וגו':** **יב משמתו נביאים הראשונים** (לה) **בטלו אורים ותומים** (לו)**. משחרב בית המקדש בטל השמיר** (מ) **ונופת צופים** (מא)**. ופסקו אנשי אמנה** (מב) שנאמר (תהלים י"ב) **הושיעה ה' כי גמר חסיד** (מג) **וגו'. רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי יהושע מיום שחרב בית המקדש אין יום שאין בו קללה. ולא ירד הטל לברכה וניטל טעם הפירות. ר' יוסי אומר אף ניטל שומן הפירות** (מד)**: יג ר"ש בן אליעזר אומר הטהרה נטלה את הטעם את הריח** (מה)**. המעשרות נטלו את שומן הדגן** (מו)**. וחכ"א הזנות והכשפים כילו את הכל** (מז)**:**

האדון פירות. הם בחזקת שהם דמאי: **יא סנהדרין.** שם הדיינים. ונקראים סנהדרין שבוגאים הדרת פנים בדין: **בטל השיר.** דכתיב (איכה ה) זקנים משער שבתו בחורים מנגינתם בזמן שבטלו הזקנים היושבים בשער שהם הסנהדרין בטלו הבחורים מנגינתם גם כן: **יב** משמתו נביאים הראשונים. כל הנביאים נקראים נביאים לאשונים מן מחני זכריה ומלאכי וחבריהן דאחרונים נינהו. שהיו בבנין בית שני: **בטל** השמיר. כמין תולעת בריאה כשעורה שהיו מרמים אותו על האבנים הרשומות בדיו והן נבקעות מאליהן [ובו] פתחו אבני האפוד והחשן. דכתיב בהו במלואותם שיהיו שלימות שלא יחסרו בהם [אלא כותב עליהן בדיו] ומרלה להם שמיר על פני הדיו בחוזן: וגופת צופים. דבש הבא ממקום שמנו ליפילה ומשובח מאד: **ופסקו** אנשי אמנה. אנשים שמאמינים בהקדוש ברוך הוא: **יג** הטהרה בטלה את הטעם. טהרה שפסקה מישראל. בטלה טעם הפירות וריחם. שבזמן שהיו ישראל טהורים ועוסקים בטהרה אף הקב"ה היה מטהר את הפירות מטעם רע וריח רע: **מעשר** בטל שומן דגן. דמעשר איקרי הלב. דכתיב (במדבר יח) כל

יא סנהדרין. כתב הר"ב שונאי הדרת פנים. ועיין מ"ש ברים מסכת סנהדרין: **בטלה השיר מבית המשתאות.** פירשו הפוסקים בשם רבינו האי גאון ז"ל דהיינו שיר של הלכה שבין אדם לחבירו ולעבוד יפה ביפיו. אבל שירות ותשבחות וזכרון חסדים של הקב"ה מנהג כל ישראל לאמרן בבית חתונה ובבית המשתאות בקול נגינות ובקול שמחה: שנאמר בשיר לא ישתו יין. והר"ב שכתב דכתיב זקנים משער שבתו וגו'. מנוס דמנלן דמשבטלה סנהדרין כתיב. דלאיתא בגמ'. וקרא דזקנים וגו' לא כתיב ביה דאסור אלא משמע דנשבת מאליו להכי מייתי מתני' קרא בשיר לא ישתו לומיסר ממש. מ"ש הר"ב הזקנים הושבים בשער. לשון הרמב"ם והם הזקנים שאמר הקב"ה עליהם תתן לך בכל שעריך: **יב בטל** השמיר. כתב הר"ב וכו' פתחו אבני האפוד וכו'. דכתיב בהו במלואותם שלא יחסרו בהם וכו'. ומרלה להם וכו' ואין נבקעות מאליהן כתאנה זו שנבקעת בימות החמה ואינה חסירה כלום וכבקעה זו שנבקעת בימות הגשמים ואינה חסרה כלום. ["כייתא בגמ"]: וגופת צופים. פי' הר"ב דבש הבא ממקום שמנו ליפילה ומדקדוק הלשון שבש העלם לא יתרבה. וא"כ היאך אמרו צופים. וג"ל לדברי הר"ב שהמקום הזה נקרא צופים בלשון מקרא כמה דאת אומר הרמתים צופים ברים שמואל וכן נקרא בימי התנאים. אלא שנכתבם אח"כ בפי ההמון ובימי הר"ב והיו קוראין אותו צופילה. ול' הרמב"ם מין דבש שהיה בא מא"י נקרא צופים משמע שר"ל בהדבש נקרא צופים. ובגמ' זה דבש הבא מן הצופים ופירש"י הדרים הגבוהים שמשם מוציא למהרוח ומפרשינן בגמ' כדמתרגם רב יוסף [מאשר תעביה הדבורים] (דברים ח') כמה דתניין בברייתא ומייתין דובשא מעבבי טוריא. וזה מן התימה על הר"ב שמפרש בענין אחר ממה שאמרו בגמ'. ואע"ג דבתר הכי מייתי מתני' ט' פ"ה דמשמירין דתנן בה דבש זיפים. ואיכא דמפרש על שם מקומו כדכתיב (יהושע ט"ו) זיף וטלם ובבעלות. לא משמע דמייתי לה לענין פירוכא דמשנתינו. אלא דתנא דתנן הכא גופת צופים ומפרשינן בדבש טוב ומשובח. מייתי ליה מתניתין דמשמירין דמייתי נמי בדבש המשובח מבאר דבש בענין הטובי. אבל לא אומר דכי היכי דהתם איכא דמפרש על שם מקומו. הכי נמי הכא דכוותיה דאי הכי כי היכי דהתם מייתי ליה קרא דכתיב ביה מקום הנקרא זיף הכי נמי הוה ליה למייתי הכתוב דכתיב ביה מקום הנקרא צופים. ופסקו אנשי אמנה: פי' הר"ב מאלמינים בהקב"ה. גמ'. ופי' רש"י מאלמינים בהקב"ה לותר ממונם לעני הדור מצות ולצדקה ולגאלות שבחות ויו"ט: שנאמר הושיעה ה' וכי גמר חסיד. וסיפיה כי פסו אמונים מבני אדם. ואע"ג דדוד אמרו מנינו לו כמה מזמורים שאמרן על העתיד וחכמינו ז"ל ידעו שזה שפסקו*) אמונים היה מבחרב בהמ"ק ["ודכוותיה נמי במ"ט"]: **יג הטהרה** נטלה. ול' הר"ב בטלה וכן ל' הרמב"ם. והכי איתא בברייתא בגמ'. **המעשרות** נטלו את שומן הדגן. פי' הר"ב דמעבר אחרי חלב. כדכתיב כל חלב יצהר וכן פירש"י בגמ'. וסיפיה דקרא וכל חלב תירוש וגו'. ואע"ג דקרא בתרומה מכתבי [בפרשת קרח] כבר כתבתי במסכת דמאי רפ"ד שהאילו שם מעשרות לכל המתנות אבל קבה לי אמאי נקט ר' שמעון בן אלעזר שומן דגן טפי משומן יצהר ותירוש. והא בהו נמי שייך לגזון שומן כדר' יוסי במתניתין דלעיל שומן הפירות. ונמא מנוס דדגן הוא עורך לבני אדם יותר מהכל. אבל הוא הדין לאיכך: בפולמוס

*) כתוי"ט דפוס פראג שפסו.

פס קבלתיו. ועי' בס"ם כאן, וכן בירושלמי בפרקן אמרינן כס"ם דלן שגוף הסמיר היה מקיא האכן, ולכן הוצרכו לכרכו בלמר גפן כרוך ומוגת בסוגן]: בא) דבש שבמקום לוף מסביבת מאוד: מב) שבועתים בה' באמת, ואינן דיגם לשים חסרון ומזן: מג) וסיפא דקרא כי פסו אמונים: מד) ל"ל ר ל כח הזאה בבהן. וכ"כ שומן הדגן דלקמן הכי פירושו. אבל אין לומר דהיינו הטרף הנפלט על כני הפרי דהרי זה לא שייך בדגן: מה) מדה כנגד מדה כשם שפסקו מלהכל בטהרה, שהוא דבר רוחני, כך פסקו אלו הרוחניים מהם: מו) וה"ה לאחר המיגין. והוא ג"כ מדה כנ"מ, דבתרומה כתיב בהרימכם את חלבו ממנו, ומעבר בכלל בשם הרומה [כרתוי"ע דמאי פ"ד]: מז) דע"י זנות בא רעב [כפועה ד"ד ב']. וכשפים מכחישין כ"י כח פמיליא של מעלה

כל חגב ילהר: **יד** בפולמוס של אספסיינוס. חיל שהביא אספסיינוס על ירושלים: גזרו על עטרות חתנים. היו עושים לחתנים עטרות מחבן מלח שהוא גדול כעין הבדולח ולובשין אותה בגפרית כעין ציורין שקורין ציי"ל(1). ואית דמפרשי עטרות של הדס ושל ורד ושניהם אסורים ואין מיחר אלא עטרות של קנים: ועל האירוס. עשוי כמין נפה שדפנותיה עגולות ושוטחים על פיה טור דק ומכין עליו במקל דק ומוציא קול גדול ובגע"ז קורין לו טנבורו2): עטרות כלות. כעין טיר עשויה מזהב: ושלא ילמד אדם את בנו יונית. פירוש חכמה יונית והם רמזים וחידות שהיו ליונים. ולא היו מכיריס בהם אלא הרגילים בהם. ובגמרא מפרש טעמא משום מעשה שהיה (כשילאו) [ל"ל כשגרו] מלכי חשמונאי זה על זה. היו אותן שבפנים מבלבלים לאותן שבחוץ בכל יום דינרין בקופה ומעלין להן תמידין. היה שם זקן אחד ולמד להם בחכמה יונית כל זמן שהם עסוקין בעבודה אין נמסרין בידכם. אותו היום שלטו להם דינרים בקופה והעלו להם חזיר. באותה שעה אמרו. אחרור אדם שיגדל חזיר. ואחרור אדם שילמד לבנו חכמה יונית. בפולמוס האחרון. הוא חורבן הבית ומל טיטוס נמי הוה: באפריון. כמו אהל של מעילין ומליתות מוזהבות: ורבותינו התירו שתצא כלה באפריון. משום לעיגותא. וכן הלכה: **תן** בטלו מושלי משלים. כגון ממשלות שועלים דאמרינן בסנהדרין [לח:] כי הוי דרים רבי מאיר בפדיקא הוה דרים תלתא שמעתתא ותלתא אגדתא ותלתא מחלי: השקדנים. שוקדים על דלתות בית המדרש לילה ויום כדאמרינן ביבמות [סג:] דאמר בן עזאי מה אעשה ונפשי חשקה בתורה: הדרשנים. שהיה בקי במדרש טעמי מקראות. כדאמר [ברכות יב:] ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא: בטל כבוד תורה. שהיה טוחן לב לדרוש על כל קוץ וקוץ [מנחות כח:]. וזהו כבוד תורה גדול שאין בה דבר לבטלה: בטלו אנשי מעשה. שעושים

1) ציבערלעה פאן שעריכען אונד אנגעריבן לייכען. 2) טרומפעט, פויקע.

יד בפולמוס[מח] של אספסיינוס[מט] גזרו על עטרות חתניס[נ] ועל האירוס[נא]. בפולמוס של טיטוס[נב] גזרו על עטרות כלות ושלא ילמד אדם את בנו יוניה[נג]. בפולמוס האחרון[נד] גזרו שלא תצא הכלה באפריון[נה] בתוך העיר. ורבותינו התירו שתצא הכלה באפריון בתוך העיר[נו]: **תן** משמת ר' מאיר בטלו מושלי משלים[נז]. משמת בן עזאי בטלו השקדנים[נח]. משמת בן זומא בטלו הדרשנים[נט]. משמת רבי יהושע פסקה טובה מן העולם. משמת רבן שמעון בן גמליאל בא גוביים[ס] ורבו צרות. משמת רבי אליעזר בן עזריה פסק העושר מן החכמים[סא]. משמת רבי עקיבא בטל כבוד התורה[סב]. משמת רבי חנינא בן דוסא בטלו אנשי מעשה[סג]. משמת רבי יוסי קטנותא פסקו

יד בפולמוס. פירש הר"ב חיל וכן פירש"י. ובאיזה ה' ואל מלכים יקחהו מחורנם ופולמסין במאלי זיגא ידבריה: עטרות חתנים. פי' הר"ב מחבן מלח כו'. גמ'. ובפ"ק דניטין דף ז' מייתי לה ופי' התוס' עטרות שעושין כעין כיפה למעלה מראשו. אבל בראשו לא דהא של קנים אמרי' נמי דעושין ואין דרך לעשה עטרה של קנים בראש החדש: עטרות כלות. פירש הר"ב כעין טיר כו'. ועיין מ"ש בשם התוספות בדף ו' דשבת: ושלא ילמד אדם את בנו יונית. כתב הר"ב מפרש בגמרא משום מעשה שהיה (כשילאו) [ל"ל כשגרו] מלכי חשמונאי זה על זה כו' ותימה דהא בפולמוס של טיטוס תנן והוא החריב הבית כמ"ש הר"ב. ואע"פ שזה לא היה בפולמוס האחרון שהוא החורבן. מ"מ הוא שהחריב ותנן בספ"ז אגריפס המלך וכו' ופירש הר"ב מזרעו של הורדוס היה ובימיו נחרב בית שני. ומלאתי בתוספות כפ"ז דב"ק שהקשו כן. דטיטוס היה בשעת החורבן כדאמרי' בהניזקין ומלכי בית חשמונאי קדמו טובא. כדאמרינן בפרק קמא דעבודה זרה. ותירצו די"ל דמעט קרא גזרו ולא קבלו מייהו. א"נ אי הוה בעי למיקס [באחרור] לא היה מקרי עבריין. אבל לבסוף איכא גזירה דרבנן ע"כ. [ובמגחות פרק ר' ישמעאל דף ס"ד מסיימי. ומיהו קשה דהא אמרינן [שבועות דף ל"ז] אחרור בו קללה בו נדוי]. ומ"ש הר"ב באותה שעה אמרו אחרור שיגדל חזיר. גמרא. ותימה דלא תנן לה נמי וי"ל דשנויה היא בהדי איכור גדולין דספ"ז דב"ק [ל' פ"ב] ולא הוצרך לבאותה בכאן. ועי' מ"ש שם בשם התוספות: ורבותינו. ר"ל רבינו הקדוש המחבר. רמב"ם: **תן** מושלי משלים. לשון הר"ב כגון ממשלות שועלים וכו'. וז"ל רש"י מושלי משלות לאת (אות) אמלאה ומעשה לחכמה ליכנס בה בשערי בינה כגון ממשלות שועלים כו' ע"כ. ולשון זה ניחא ליישב דכגון. וכן ממשלות ומ"ש רחשונה במקום מן: השקדנים. לשון הר"ב שוקדים על דלתות בית המדרש כו'. וכן לשון רש"י. ולשון הכתוב (משלי ח) הוא לשקוד על דלתותי יום יום ומפרש בשרבי [ר' דוד] קמחי. ענין המהירות וההשתדלות וההתמדה חריסר אלפי ענגלי הוה מעבר מעדריה כל שתא רש"י: שהיה

יד בפולמוס. פי' גזרו מ"ל. פ"ב פ"ל ניטין ל' פ"ל נדה פ"ל ע"ב. מיי' פ"ב מ"ל. ממ"ב פ' מעש"ב פ' פע"ל. ושלא ילמד פי' אינה כו'. עי' חוס' מכות פ"ד ע"ב ד"ה אבור וגר"ש פ"ל דשלה פ"ל. **תן**. משמת ר"מ כולה"ם פ"ל. משמת בן עזאי. יומא מ' גדרים פ"ל ע"ב ע"ש קשה פ"ב ה"ב:

שנויי נוסחאות

יד בפולמס של אספס וכו', נכי"מ בפולמוס ש"א גזרו של עטרות כלות. ולית שם (גזרו על ע"ח ועל האירוס בפולמוס ש"מ): של טיטוס. נכי"ק קיטס ונ"ל קיטוס ועי' עכ"ס מסמו דרנ"ג: עטרות כלות. נד"ן ונכי"ק עטרות הכלה: יונית. נכי"מ חכמת יונית ועי' נגמרא: הכלה. נד"ג ונכי"ק ונ"שבי"ר כלה וכן בסמוך: **תן**. משמת ר"מ כו'. הסר כ"מכי"ל ר"י בן זכאי, רבן גמליאל הזקן. ישמעאל בן פאבי, רבי, ר"מ, ר"ע, בן עזאי, בן זומא, ר' יהושע, ר"א בן עזריה, רבן גמליאל, ר' חנינא ב"ר, ויוסי בן קיטונתא נכי"ק הסר ריב"ז, ר"נ הזקן, ישמעאל ב"מ, רבי, ר"מ, ר"ע, ב"ע, ב"ז, ר' יהושע, רשב"ג ראב"ע רחב"ר, ר"י קטונתא. **השקדנים**. נכי"ק חשוקדנים: הדרשנים: כמכי"ל התלמידים: (משמת ר' יהושע כו'). נכי"מ ליתא וכן ליתא כמכי"ג וכן ליתא שם (משמת רשב"ג כו' משמת ר"א ב"ע כו'): משמת רשב"ג. כמכי"ל. ר"נ. **בטל** כבוד התורה כמכי"ל פסקו הדרשנין, נכי"ק בטלו דורש מדרשות: משמת ר"ח בן דוסא כו'. כמכי"ל משמת רחב"ר ויוסי בן קיטונתא אפסקה החכיות: קטנוראה. נ מ ש נ"ל קטנתא; כמכי"ל בן קיטונתא נכי"ק קטונתן וחסר שם עד קטינתן הכ' נע"ם:

תוספת הדשים

תן במשנה משמת ר"מ ר"ל כ"ע פסק רעושר מן החכמים ע"כ ואף ע"ג שכינו הקדוש היה אחריו ואיתא בגמי אלוריי דבי רבי הוי עיזר משכון מלכא ול"ל דבימי רחב"ע היה שבת עשירים בחכמים שהיה היו עשירים: (ממהרש"ם וגיל)

ראשון לציון

תוי"ם ד"ה כמשלי משלים לאת אות אמלאה כו' נרש"ל שנאמי אאיתא אמלאה מ'

יכין תפארת ישראל יכין

[כתובות ד"ז ב'] : מח) חיל מלחמה: מט) כשגר על ירושלים בעת החורבן: נ שהיו לעטר החתן ביום החופה. ונזרו למעט השמחה אפילו על עטרה מהדס ופרחים וכדומה ומדלא היתה הלרה עדיין גדולה כ"כ לא רצו לגזור גם על הכלות, כדי שלא תתבזה על בעלה: נא) שלא להכות [בטרחמעגל], דחוש מילי דשמחה: נב) שחרב הבית על ידו, והיתה הלרה יותר גדולה, לכן גזרו ג"כ על קישוט הכלה: נג) לשון יוונית מוחר [פס"ם], רק חכמת [זאפיסטען] הוא, שמפורסם שכל דבריהם בחידות. ונזרו בה מפני מעשה שהיה, כשהביא הורקנוס חיל רומי על ירושלים, וגרו על אריסטובלוס בירושלים, גילה מ' בשיים מעל החומה לאותן שבחוץ בלשון חידה, שכשלא יעלבו להם קרבנות לפנים, המטר העיר בידם. וכן עשו וכבשו הרומיים לא ע"י פתמפעיוס את עיר הקודש. ואף שהיו לא נחרבה ירושלים, עכ"פ כשרצו אח"כ בימי טיטוס מה התנגל ע"י דבר זה שהוכנסו תחת ממשלה רומי, נזרו שלא ילמדו אותה הכמה [ומתוכן קו' תוס' ב"ק דפ"ב ב' ד"ה ואסור] : נד) כשכבר חרבה ירושלים ע"י טיטוס. ולי נראה דהיינו כשבא אספסיינוס על בן טוזיגה בביתר וכבשה [כירושלמי תענית פ"ד ה"ב ב'] והרגו לא תלי מילגיתא ישראל: נה) כמין אהל ממשי אדום עם [בתרסטען] זהב: נו) מבוא לעיעות עשוהו לה, מדיוגלתא ורחשה פרוש. גם בל"ז כלה בושה מיסתכלו בה הכל [כפסחים פ"ו ח'] : נז) שאותיות לגמשל, דרק ר"מ היה גדול בזה: נח) שהיה מתמיד גדול: נט) לעות לב השומעים בדברי דרשותיו [כרפ"ד דאלות] : ס) תבנים ואדבה משחיתי הלמחים: סא) שהיה גדול מאד בחכמה ובעושר [כשבת ל"ד ב'] : סב) שהיה דורש כל אות יתר וחסר שמרמז על ל"מ לדינא, באופן שאין בתורה דבר לבטלה, ועוד שהיה לו תלמידים רבים [ברכות ס"ג ח'] . והנה ר"א בן עזריה ור"ע ור' יהושע כולן היו בדור א' [ברכות כ"ח א'] ואחר ר' יוחנן בן זכאי, ור' גמליאל הזקן היה קודם הרבה לריב"ז, ור' ישמעאל כ"ה"ג קודם לכולן ולא זכיתי לידע למה נזכרו אלא כסדר. וכ"כ בן עזאי וכן זומא אחר ר"ע היו [בכתובות שם ובנהדרין י"ז ב'] ונזכרו כאן קודם כולן: סג) שהיה גחר והקב"ה עושה

שהיה קטנותן של חסידים. פירש הר"ב מקטניהן וסופן וכן פירש רש"י. ולבי מהסס שא"כ כיצוי הסס שלא לכנותו. והרמב"ם כתב ופירוש קטנותם של חסידים בכללם ופרסם לפי שפורש הדבר התחלתו קטן עכ"ל. וכירושלמי מלאתי בנוסח המשנה שהיה תמליתן של חסידים וכן עוד שם בברייתא: זיו החכמה. כתב רש"י זה לא ידענא אמאי היא ע"כ. ואנא לא ידענא אמאי לא מפרש כעין שמפרש לזיו הכהונה דלקמן: **בטל** כבוד התורה. כתב הר"ב שעד שמת כו' והיו לומדים תורה מעומד. עיין מ"ש במשנה ד' פרק קמא דתכות: **ומתה** טהרה ופרישות. לא ידענא אמאי נקט לשון מתה ולא קאמר ובטלה: זיו הכהונה. לשון רש"י שהיה חכם ועשיר. וכהנים רבים אוכלים על שלחנו ע"כ. וא"ל שז"ש חכם ל"לא) כהן. שכן היה כהן כדתנן במסכת פרה פרק ג' משנה ה' ועוד אמרו בסוף פרק ד' דפסחים [ד' נ"ז] שנזוהה עזרה שלו שערים ויכנס רבי ישמעאל בן פאבי תלמידו של פנחס ויסמוך בכהונה גדולה: רבי פנחס בן יאיר כו'. בנוסחא אחרינא שהיא ברייתא. ולכך לא פירשוה הרמב"ם והר"ב. אבל בנוסח בבלי וירושלמי היא במשנה עד רבי פנחס בן יאיר הגיע. וכן נ' רש"י: **חברים**. רש"ל בשם הרמב"ם בפ"ב דדמאי משנה ג' שנקראו כן על שם שחברתם חברה לאמנת ע"ש: **ובני** חורין. לשון רש"י מיוחסים: הפו לאשם. שנברה יד עזי פנים ממזרים שהם עשירים. ואלו עניים: ונדלדלו אנשי מעשה. כנ"ק. סעשה בסעשיהם: ורוע. בכ"ק הזרוע: **בעלי** לשון כנ"ק ובע"י לשון הרע: **ואין מבקש** (ואין שואל). נד"ל ואין שואל ואין מבקש; כנ"ק ליתא: **על מי**. כנ"ק **ועל מה**: ר"א הגדול. כנ"ק וכנ"מ ר' יהושע וכ"ה בע"ש: בית המקדש. בע"י בית חסדא: שרו. כנ"ק שרחו; נד"ל תבו וכ"ה בע"י. **וספריא כחזניא כו'**. נד"ל בחזניא וכ"ה בע"י ובמשב"ב; בע"י. כחוניא וחזניא כתלמידיא ותלמודיא כעמא דארעא; בכ"מ וספריא **כתלמידיא** ותלמודיא בעמא,ועמם, כעם; וכ"ה בכ"ק (ומס ותלמודיא בעמא ועמא בעמם): ורלשון מגורגים: **אולא** ודלדלא. בע"י ומנוולה; נד"ל ודללא; בכ"ק אולא ונולא (אולי נ"ל ונוולה) ודללא: **ואין** מבקש. נד"ל ובמשב"ל ובמשבי"ר ואין שואל ואין מבקש; בכ"ק ובע"ש אין דורש דורש.; בכ"מ אין דורש ואין סבין ועד מי. בכ"ק ובכ"מ ועל מה יש להשען נד"ל ובכ"ק ובמשבי"ר לנו לחשען. מן בעקבות משיחא עד ר' פנחס ב"י אסר ליתא נד"ל.

חסידים (סד) ולמה נקרא שמו קטנותא שהיה קטנותן של חסידים(סה). משמת רבן יוחנן בן זכאי בטל זיו(סו) החכמה(סז). משמת רבן גמליאל הזקן בטל כבוד התורה(סח) ומתה טהרה ופרישות(סט). משמת ר' ישמעאל בן פאבי בטל זיו הכהונה(ע). משמת רבי בטלה ענוה(עא) ויראת חטא(עב). רבי פנחס בן יאיר אומר משחרב בית המקדש בושו חברים(עג) ובני חורין(עד) והפו ראשם(עה) ונדלדלו(עו) אנשי מעשה(עז). וגברו בעלי זרוע ובעלי לשון(עח) ואין דורש ואין מבקש ואין שואל(עט) על מי לנו להשען על אבינו שבשמים(פ). רבי אליעזר הגדול אומר מיום שחרב בית המקדש שרו(פא) חכמיא(פב) למהוי כספריא(פג) וספריא כחזנא(פד). וחזנא כעמא דארעא. ועמא דארעא אזלא ודלדלה(פה) ואין מבקש על מי יש להשען על אבינו שבשמים.

ראשון לציון

טו בפשנה רבי פנחס בן יאיר אומר הרמב"ם כי דמהכא עד סוף כל הענין ליתא מן המשנה אלא ברייתא היא:

שנויי נוסחאות

חסידים. נד"ל **החסידים** ועי' נדמור הקודם: קטנותן במשב"ב קפנתא; נד"ל וכ"ק ובמשבי"ל **תמציתן**. ר"ג הזקן. נע"י ר' יהושע: **בטל כבוד התורה**. במשבי"ל. תורה, ועי' לעיל בכי ר"ע: **בטל** זיו. במשב"ב בטלה ואינו זיון: **בטלה** ענוה. במשב"ב בטל.. ואינו נכון. ובניון המשנה שם בטלה והגרשב"ן תקן בטלו. ולעיל **ומתה** טהרה ופרישות לא תקן וסתו: ויראת חטא. בכי"ק ויראות: ר' פנחס בן יאיר אומר כו'. נד"ל נדפסה המשנה כולה לא במקומה כ"א בסוף סדר נשים. בכי"מ כתה בברייתא (ומס ובכי"ק ר' אליעזר אומר): **חברים**. נד"ל **חסידים**. נע"י עבדים: **ונדלדלו**. בכי"ק ונזדלזלו: **אנשי מעשה**. בכי"ק. **מעשה** במעשיהם: **ורוע**. בכי"ק הזרוע: **בעלי** לשון בכי"ק ובע"י לשון הרע: **ואין מבקש** (ואין שואל). נד"ל ואין שואל ואין מבקש; בכי"ק ליתא: **על מי**. בכי"ק **ועל מה**: ר"א הגדול. בכי"ק ובכי"מ ר' יהושע וכ"ה בע"ש: **בית המקדש**. בע"י בית חסדא: **שרו**. בכי"ק שרחו; נד"ל תבו וכ"ה בע"י. **וספריא כחזנא כו'**. נד"ל בחזניא וכ"ה בע"י ובמשב"ב; בע"י. כחוניא וחזניא כתלמידיא ותלמודיא כעמא דארעא; בכי"מ וספריא **כתלמידיא** ותלמודיא בעמא,ועמם, כעם; וכ"ה בכי"ק (ומס ותלמודיא בעמא ועמא בעמם): ורלשון מגורגים: **אולא** ודלדלא. בע"י ומנוולה; נד"ל ודללא; בכי"ק אולא ונולא (אולי נ"ל ונוולה) ודללא: **ואין** מבקש. נד"ל ובמשב"ל ובמשבי"ר ואין שואל ואין מבקש; בכי"ק ובע"ש אין דורש דורש.; בכי"מ אין דורש ואין סבין ועד מי. בכי"ק ובכי"מ ועל מה יש להשען נד"ל ובכי"ק ובמשבי"ר לנו לחשען. מן בעקבות משיחא עד ר' פנחס ב"י אסר ליתא נד"ל.

תוספת הרשים

בתוי"ם ד"ה **ומתה** כו' ולא ק' וכעלה. ולי"נ דבעלה משמת משמע לעולם כלל אינך אבל מתה משמע כמו לדיק שמת אע"פ שבאותו שעה לא המיה כמותו אבל מעשים מופלאים כדאמרינן בתענית [כה.] יאמר לחומן ודליק. ולעזיז להביא זאבים בקרניהם: קטנותם של חסידים. שהיו החסידים הולכים ומתקטנין והוא היה מקטניהן וסופן: משמת רבן גמליאל הזקן בטל כבוד התורה. שעד שמת הוא. [מגילה כח.] היה בריאות בעולם והיו לומדים תורה מעומד. ומשמת בא תשוה כח לעולם והתחילו ללמוד מיושב. וזהו בטל כבוד תורה: משמת רבי בטלה ענוה. תלמידיו של רבי הוסיפו וכתבו זה במשנה:

סליק מסכת סוטה

יבין תפארת ישראל יבין

נפלאות כמאמרו: סד) שהיה חסיד גדול: סה) ר"ל בימיו התחיל להתקטן מספר החסידים: סו) [גלמ"ן]: סו) שנולד בגדול בתורה היה, ידע ג"כ שאר חכמות שבתמין הדור זיו וקבוע לתורה בעיני כל אדם [כסוכה דכ"ח א']: סח) ר"ל כבוד של לימוד התורה, שעד ימיו למדו תורה בעמידה, כקורא לוויי המלך. ומשמת הרגישו חולשה והתירו ללמוד מיושב: סט) כ"ל דאחי פרישות ר"ל שנתמעטו הפורשים מבגדי ע"ה כמנהג הפרושים [עוד ר"ל דלא לאכס נקיא בתנא כאשנה זו ג' לשונות, בעל, ספק, מת דמת היינו שנשאל את חיות הענין, אבל עדיין נשאר נשמיות הענין ודמיון למה שהיה תחלה. משא"כ נספק משמע שנספק לגמרי, אבל עדיין יכול לתור בקלות אבל בעל היינו שנתבטל לגמרי [כמבות די"א כ']], ובאילו לא היה משולם. וכזה מתוכן, דלעיל [במי"ב וי"ג] משמע דכשתרב הבית נתבטלה טהרה, והבא קאמר דמשמת ר"ג הזקן מתה טהרה. והרי ר"ה הזקן קדם טובא לתורבן [בכבת דע"ו א' וקע"ו א']. והרי אפילו לשב"ג בנו בומן הבית היה [בבריתות פ"א מ"ז]: ע) שהיה כה"ג ולדיק, וכל בניו והתניו שריס בכהנים [בפסחים נ"ז א'], וזהו זיו וכבוד לכוה"ג ולריך לייסד למה נזכרו ר"מ ולוינ דברים מסגתינו קודם לרבן גמליאל הזקן ולר' ישמעאל בן פאבי דקדמו לר"מ ולוינ טובא: עא) שהיה עניו גדול [בכתובות ק"ג כ']. דאמר כמה נדוליס מעשה הייתי. ול"ל בנו אפילו ממך. א"ל לא. אפילו מר' ישמעאל. א"ל ח"ו: עב) שהיה בו קדושה ויראה, שלא היה מסיס ידו לגעוה מתנורו במקום הניד בלי הפסק מסה [בכבת ק"ח כ']: עג) ת"ח החברים הנאמנים יחד ביוחר: עד) תלמידיהם שהן בני חורין מילדם. דשייהן אלו בעימודן ואלו בלדקהן, היו יבז ולכלימה בדור, כמ"ש בני אמי נחרו בי. ומכ"ש שהיו לענ וקלס בגויים: עה) נעשו שפלי נפש [מוסרלאו] מלהקן קלקולי הדור, בשרואין בעצמן בדבריהן מביזין בעיניהם: עו) לשון דלות וחלישות כח, גם לשון מיעוט שנתמעטו: עז) אחרים

הכי גרסינן במשנה בגמרא דבבלי וירושלמי. ולא קשיא דלא אמר ולא דורש. כיון דתרי תנאי נינהו. וגירסא דמר הכין. ודמר הכין: בעקבות מביאה. בסוף הגלות לפני ביאת המשיח. רש"י: ויוקר יאמיר. וכן הגירסא בבבלי וירושלמי. ורש"י לא פירש כלום ואולי גירסתו כגירסת בעל עין יעקב דגרים ויוקר יהא. וכן מלאתו במדרש רבה שיר השירים בפסוק התאנה חנטה. ויוקר הוה. ובפרק הלק דף נ"ז גרסינן והיוקר יעוות ופירש"י היוקר יעוות. בלא יכבדו זה את זה. יקר כבוד. ל"א היקר יעוות מכובד שבהן יהא עותן ורמאי. מ"ר ע"כ. והר"ר נתן פלאקע"ר אמר כי יאמיר מענין גבהות כמו שפירש הר"ב על אמרכל במכה ב' פ"ה דשקלים. וכיולא בזה פירש הרד"ק בראש אמיר דיכעיה י"ז שהוא הסעיף העליון ויהיה ענינו בכאן שהיוקר יגדל עד למעלה כלשון האומר יש יקרות באין למעלה הימנו. עוד יש לפרש מלבון את ה' האמרת היום (דברים כ"ו) שפירש"י מל' אהבה ויוקר כפירוש ראבון שכתב רש"י בפרק חלק. בענין כבוד. והמכוון שהכבוד יהיה נאהב מאד לרדף אחריו. והרי זה דוגמת וחולפה יסגא ומענינו: והיין ביוקר. שהכל עוסקין במשתאות. רש"י: ואין תוכחה. אין לך אדם שיכול להוכיח שכולם נכשלים בתאוות וכשמוכיחין א"ל אתה כמוני. רש"י: בית ועד. כל חכמים יהיו לבית זנות. שכלו החכמים ואין לומד תורה ויהא חרב מאין איש ובעלי דומה מתנודדים שם מפני שאון לעיר היו בתי מדרשות שלהם. רש"י: רבי פנחס בן יאיר כו'. ראיתא בבבלי ולא בירושלמי בנוסח המשנה. ולא בגמ' דהכא. אבל בלשון אחרת שנויה בברייתא דספ"ק דע"ז דף כ' בבבלי. ובירושלמי פ"ג דשקלים מסכים לנוסחתינו אלא דל"ג פרישות בעקבות משיחא(ט) רוצפא יסגא(י). ויוקר יאמיר(יא). הגפן תתן פריה והיין ביוקר(יב). והמלכות תהפך למינות(יג). ואין תוכחה(יד). בית ועד(טו) יהיה לזנות(טז). והגליל יחרב(יז). והגבלן(יח) ישום(יט). ואנשי הגבול(כ) יסובבו מעיר לעיר(כא) ולא יחננו. והבמת סופרים תסרח(כב). ויראי חטא יכמסו. והאמת תהא נעדרת. נערים פני זקנים ילבינו. זקנים יעמדו מפני קטנים. (מיכה ז') בן מנוול אב. בת קמה באמה. כלה בחמותה. אויבי איש אנשי ביתו(כג). פני הדור כפני הכלב(כד). הבן אינו מתבייש מאביו ועל מי יש לנו להשען על אבינו שבשמים(כה). ר' פנחס בן יאיר אומר זריזות מביאה לידי נקיות(כו). ונקיות מביאה לידי טהרה(כז). וטהרה מביאה לידי פרישות(כח). ופרישות מביאה לידי קדושה(כט). וקדושה מביאה

ובעל יפה מראה יהיב טעמא משום דכולהו מייתי להו מקרא [כדאיתא התם בירושלמי] ודטהרה מביאה לידי פרישות. ופרישות מביאה לידי קדושה ליתא ליה קרא. ע"כ. ולי נראה דהירושלמי ס"ל דלאין בין טהרה לפרישות דהייגו מטהר עצמו הייגו פורש עצמו מדבר המותר. ובירושלמי פ"ק דשבת איתא נמי בגירסא אחרת קצת. אבל בעל יפה מראה תקנה כגי' דשקלים: זריזות מביאה לידי נקיות. פירוש זריזות שהוא זהיר ומטיר במצות. כד"א זריזין מקדימין למצות. וזהו פירוש הר"ן במסכת ע"ז. וכן בכללו שהוא זריז להשמר עצמו שלא תבא עבירה לידו. וזהו פירש"י. ופירוש נקיות כיון בלאין חטא: ונקיות מביאה לידי טהרה. פירש"י לא ומלוכן ועדיף מנקי ע"כ. ולי הכי טובל לעצות כמה חלוקות בבחינת הנקייה. וכן בכולן. ונראה לי כפירוש שכתב בעל יפה מראה בשם נ"י דלומר טהרת הלב כשימנע עצמו מעבירות יגרוס לו שאפילו במחשבתו לא יחטא ומה שהקשה עליו בעל יפה מראה דקרא דמייתי בירושלמי. וכפר עליה הכהן וטהר: (ויקרא י"ב). לא רמיזא ביה טהרת המחשבה. כ"ל דלא משום הא לא איריא דהא בטהרה מביאה לידי קדושה דמייתי מדכתיב (שם פ"ו) וטהרו וקדשו הוצרך הוא עצמו לפרש שהיו אלא דוגמא בעלמא וה"נ נימא דכתיב וי"מ פירש דטהרה דהכא הייגו לאכל חולין בטהרה: וטהרה מביאה לידי פרישות. אף מדבר המותר פורש להחמיר על עצמו. רש"י: ופרישות מביאה לידי קדושה. פי' י"מ שהוא פרישות טפי להתקדש אפי' מהצריך לגופו כגון נזירות היין ומעמות וסגופים. ע"כ. ויהיה פירוש קדש עצמך במותר לך אלא"ל [יבמות כ. סנהדרין נג.]. כלומר במותר וצריך לך: וקדושה מביאה לידי טהרה. פירש י"מ בשם הר"ן מתוך שהוא מבזה עצמו מבזה בא לידי

עטרה

יבין תפארת ישראל יבין

ומתגרעין: פו) כשכבר ירמו העקב ממשיח כי בא: פז) ירבה: פח) היקרות יהגשא כראש אמיר באילן: פט) שיהיו שטורים רבים, השותים ממרירות נפש: צ) שיתנו יד לאפיקורסת: צא) נ"ל המשך הדברים, דע"י ד' דברים מגד השומע אין תוכחה מתקבלת, א' אם השומע הגיף, שהמוכיח מבזה בעיניו. ב' שהשומע מודאג בפרנסתו, ולהכי אין לבו פנוי לשמוע תוכחת חיים כמ"ש ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה. ג' שהשומע מובלע בשרירות לבו, וביותר אם בא בשכר נגלע מהיין [ישעיה כ"ח]. ד' אם רוח אפיקורסת נקפה בו ותהומם לוהו, כמ"ש כל באיה לא ישובון ולא יביגו לארחת חיים. ולכן אמר החנא, שבעיקבתא דמשיחא יתחברו כל הנדיים האלו לריעותא, שהתרבה הפרילות והחליפות, ומחמת היקרות הגדול יהיה דאגת פרנסה ג"כ, וגם לעש"כ ילכו בשרירות הלבם עד שיכתבו ביין, וגם המיות יפרוץ מאוד. ובהתחבר כל סבות אלה, בודאי אין תוכחה נשמעת ולכן וירא כי אין איש ויתומם כי אין קורא והושע לו ימינו וגו' להביא משיח בדור שכולו חייב: צב) בית המדרש: צג) שבתי מדרשות שלהן היו מהוך לעיר, שלא יבטלום המון קריה. ומהמת שיפבוק הלימוד בהם, יהיה מקום ההוא נועד לזנות: צד) שהיה שם ת"ח וחסידים כראשונים [פסחים דנ"ם ע"ז] שהיו מתגוירים בדבר טפי

בעיקבות משיחא כו'. מ"ם ע"ב פנהדרין נ"ז ע"ח: ויוקר יאמיר. מי פנהדרין נ"ז ע"ח ונגירס: שם: נערים פני זקנים כו'. פנהדרין שם: סליק

שנויי נוסחאות

משיחא נכי"ק המשיח. הוצפא יסגא. נכי"ק חוסמא יסני. (ויוקר יאמיר). נכי"ק ויוקר יסיר; נכי"מ ליתא. וכפי הנראה לא היתה גם לפני רש"י ולכן לא פירשה ומי' תוי"ט. והמלכות תהפך למינות. נכי"ק והמלכות תהא מינות. והגבלן ישום. נכי"ק ..ישים; נכי"מ והגליל יאשם (ולא הזכירו המעתיק על אחות והגליל יחרב). הגבול. נכי"מ הגליל; נמכני"ל הגבולים. ולא יחוננו. נכי"ק.. יוחננו. נערים כו'. נכי"ק ונע"י נערים ילבינו כו' (ז). זקנים. נע"י גדולים. מנוול. נכי"ק מגבל ומי' לאל"ף. פני הדור כפני הכלב. נכי"ק דור פני הכלב. אינו מתבייש. נכי"ק לא יתאבש(?). ועל מי. נמכני"ל ונכי"ק ועל מה (יש לנו) נכי"ק ליתא. ר' פנחס בן יאיר אומר כו'. נכי"מ ונמכני"ל ונמכני"ל ליתא עד הכוף. ומי' הוי"ט. נכי"ק. נקיות מביאה לידי טהרה טהרה מביאה לידי קדושה קדושה מביאה לידי ענוה ענוה מביאה לידי חסידות חסידות מביאה לידי חטא חטא מביאה לידי רוח הקדש רוה"ק באה ע"י תחה"מ תחה"מ באה על ידי אליו ו זכור לטוב:

תוספת חדשים

לאחר ימים יקום לאחר מיתתו שנודמי המלאים פתאם ל"ג הקן שהיה בהם מעלות ומדות היה גם כן בכם עתה ופרישות רק נפי שעה לא הנית כיון בזה וקל: (ממהרש"ם ז"ל):

ראשון לציון

במשנה והגבלן נרש"י ובאמר מפרשים לא מצאתי פי' על זה ולהיתי נקרבן העדה שהבר והגבלן ריקים שמנו כך בדקתיב ביהושע (יג כ"ו) ואמרן הגבלי ע"כ: ואנשי הגבול אנשים שהיו אנשי הגם וכל אחד מושל בגבול אחד ועכשיו יסובבו מעיר לעיר. לבוקרבן העדה: בן(ממזר) אל מיכה ז' וע"ל מגבל ושמות מנוול ומגלה כמל הדפוסין במסכ"ג וכן בתפיות בדפוס הקון ולל בפנות לא הבנות על עצות גדול זה ואיתרמו לזו: אפי אלא שמו על לב בכך רוח מיכה ז': ר"מ בן יאיר אומר במסנ"ג ליתא ועי

ההמון, עי"ז יוכל להתקדש מ"ע במותר לו:

בתי"ט ועיין נמוקתא בלפיטו בע"ז כ"ט ובל"ב הי"הרמ"ם כל זה הוא מבריתא דלעיל ובעל המאירת ג"כ כ"ם כן יתיר הוא ע"ש:

לקוטים

[שייך למשנה ה]

תוי"ט ד"ה ואיתן וכו' אכל רש"י וכו' כתב הב"ד כפירושו מוכח במכה ו' פ"ה דיומא דקתני ויוחנן לגמל קדרון ומכרין לגמיס לגבל ואי מגל כהל הוא ודאי דמשירדו הדמים שם נטפין עם המים והילך מע למכרם ואתם נמי מפ' רש"י עגל כלומר מקום ע"ון ונלי מים וכו' והא לרש"י פטיטא דגמל ים בו מים לפע"ים וכו' אלא בהא פליגי הרמב"ם ורש"י דלרש"י איתן דהיינו קשה קאי על קרקעיתו וכו' ולהרמב"ם קאי על הזוק הטיפה שטוף במקום נעת שמים טוטפים בו וכו' ותמיהני על התי"ט טוכא תדא דהיכי ס"ד דהרמב"ם ס"ל דגמל היינו נהר דכיון דהעריסה היתה בגמל ועל הדם כיון דוחיים א"א שיהיו שם מים טוטפים דאפי' חיטא שעריסת העגלה היתה ע"י ספינות וכו' אפ"ה היאך היו יכולים לרחוץ ידיהם על הדם והרי המים טוטפים אותו וכו' ע"כ והנה מה שהא לומר דהרמב"ם נמי סבר"ל ס"ל הא ודאי א"א לומר כן להרמב"ם ז"ל דבפיטו בחר מלגו ומוחידין אותה אל גמל שטוף במ"ק ואינו אתין האיזור בחורה וכל מי שיש לו מוח בקדקדו יראה דליכא לפרש דר"ל שעתה אין בו מים אלא שאינה עגל כיון דטוטפים אלא דברין בחוטים כי"ם התי"ט דגמל ממש שם בה מים דהיינו נהר ובהאיה שבעת מיבנית דיומא אינה בלום דבתם ווי יש לפ' שטיר כפי' הרמב"ם ובפשטה דתתני' עפי' ולפי דבריו של הב"ד תיקני ליה בלא"ה איתמרין גופה דמה יעשה בהאי דקתני' ופירש"י גופיה אייה שיון שבעורה היוצא לגמל קדרון אלא דלק"מ דבכר ידוע שעגל הדם לספרד מן המים ונקפא. ותדע דגמל קדרון אות מיל גל ולי"ד מקרא דגבי אסא וגם את מעבה אמו וכו' ויכרות אסא את מכלתה ודן ויברוף בגמל קדרון ופירש שם הרד"ק דה"ק אחר שבריסה בגלין עפרה בגמל קדרון וכה"ג לבשמן בעגל והבלוך את עפרו אל הנחל היורד מן ההר והרי המקום אחר כתיב ויחר על פי המים א"ב בע"ב נחל דכתיב בחנוא קרא מיירי במים וכמה מקרות יוכיחים על זה לא עת החסף. ומיהו הא כפיטא אלא הוי הוקים אולים עם העגלה ליעגע בתוך המים אלא הכוונה שבניעות הנחל לעולם יש בו יוגם מגשם ועיון ובריעון ושם הוי יוכלים ועורפין את העגלה וזה דבר פבוט ממה שאין ודך לגאלו דהא בתוך המים ממש הוא ואין ענין שבעות לכאן ואע"ג דבקרא כתיב ובערפו את העגלה בנחל לאו בתוך המים ממש דאותם שבעות נמי מיקרו נחל. ועיין בתו' דע"ז פ' כל הגליים יף מ"ג בדים ל"ל ר"ו וכו' דכתבו דנהר אינו אלא כמו זורם לרוח שבן דרך נהרות ש"ינבעים מימיהן רפש ועיט על גדותיהם ושם עושה זגל ובהבי פירכו מאי דכתיב ואבלוך עפרו אל הנחל וכו' וה"ל לו' הים בב"ם על גמל קדרון מקומות מקומות יש בו ים מקום מגדל נמתים יש מקום שאין מגדל מאיתים וכל זה לא מיירי בתוך המים גודלי אלא בשבעותיו ומיקרי נמי נחל ושם הוי עורפים העגלה ושם הוי רוחצים ידיהם במים על מקום העריפה ושם הוי קוברין לותה בעריפה קבורה במקומה כדלקמן מע"ז. והכורכא שכתב הב"ד הם מי לא לגזרי בחמים שוטפין הדם וכו' אלא כדרמין ונם הבד"ן ז"ל בשרכים בורים בגמל בתנ"ל לתרן הוה בו מים כי כתוב יחתו את ידיהם וכן ונדקה בגמל אתן שטוטפים בו הים בכח ע"ב. והנה אעפ"י שבבבי רבי ו התי"ט אי"ה מ"ון מאלתו לו הבר שר וגדול בישראל הבב מורלריק"ו ז"ל בתשובותיו שרם קיים שגם הוא ז"ל כתב דבר מלבא בחלוקה הוא שבוה בין רש"י והרמב"ם ז"ל ע"ש שבהאה פעם לבי' הבשות ולבל לחיוכה הבי"ד בזה לו לבדו יעשה כ"ה בבד הוה. וע"ש לק': **באר** דהיינו פעוגתיהן דר' יאשיה וכו' ה"ב כתב הב"ד יש תומא הבא אלא רוח מבשמיש לבו לר' יוחנן לשייר נהר בבי' ולרבי יאשיה לשייר עיון ותו הב"ע ידעי דנהר לא בר עבודה ובריעה הוא כלל ותמלי אינשרן קרא וכו' ותו תימא מלי קאמר דיוהני' דלא כרי יאשיה ורא בגמ' אחרי' לבבא כ"ע ל"ם כי פליגי לבעבר ואל"ב מתני' דלא אחרי אלא בלבבא אחיה בכ"ע דבבא כ"ע מודו וכו' ע"ב ובא נמי ל"ק דבגן תנאי סתנן בפירושן כיון דמבלל דבריהם בפיר הלין לחפ"ע כי אי פליגי ובא דבר לאו בר עבודה ורישא הוא בבר אלא אחרוה דמיירי בבשיעות המים ובא דאתני' דלא כר' יאשיה הלית בן ואינבה דבבא אמר בש"ם לבבא כ"ע ל"ם דבתיב בפיר הלין לחפ"ע ל"ע ערב מירו הייתו מרישא לבד רוא דאיבה הבי יאשיה מדבתיב אלא ירא אבל בעבודה בבי לבדיה אמר לא ישבד לבעבר מיירי לבדיה אל"ב לבבא נמי מהניתין דקתני האסור מלגרוע ולעבור אלא בבי' יאשיה ואיפה אחר הבי"ע. אי"כ בנוס דבבבי' דתיק ז מלבא לגחר הבלגבי בבא כיון אלא אי' כן בהבדל אי"ה בבר הבי"ע ובאחר ואי"ל דלהרמב"ם לבבי יאשיה נמי נחל הייתו נהר אלא דקבא אתני מיבא הבקום בעורבים בו בי בקום בלא נעבר בלומר דאותו מקום בבבבים הים בבב עורבים לא נעבר והבבא אתי דבי' כן בחול כ"ע ומיהו הבבא נמי מתני' מיבה אלא בבבי יאשיה בלבבבה לפילו לבבא לא אבבה הבבה לבבא ולעבור אלא לבבא ובתמיהין קבבי תרוייהו ובכון דמתני' אלא הבי' יוחנן אלא הבי' אבבתי בלבעבר אלא הוא נעבר כלל אבבה"ע ניחא ליה להרמב"ם לפי אתן על הזוק הנהר ולא על קומי הקרקע בבבינו שבן פירוכו בבוב הבקרות כמ"ש התי"ש ז"ל לעיל וגם מדבתיב יתחו את ידיהם ישמע מהבחל דאלי"ב הו"ל לפ' יתחו לא ידיהם בים כמו בבאר מקומות ודלא בהבי"ד שגם בזה כתב דאין לזה שום מבשעות דבא לא כתיב מהבתא דמ"מ המבשעות מבואר בדאמרן. (ע"ל):

נשלמה מסכת סוטה

לקוטים

[שייך למשנה ה]

תוי"ט ד"ה ואיתן וכו' אכל רש"י וכו' כתב הב"ד כפירושו מוכח במכה ו' פ"ה דיומא דקתני ויוחנן לגמל קדרון ומכרין לגמיס לגבל ואי מגל כהל הוא ודאי דמשירדו הדמים שם נטפין עם המים והילך מע למכרם ואתם נמי מפ' רש"י עגל כלומר מקום ע"ון ונלי מים וכו' והא לרש"י פטיטא דגמל ים בו מים לפע"ים וכו' אלא בהא פליגי הרמב"ם ורש"י דלרש"י איתן דהיינו קשה קאי על קרקעיתו וכו' ולהרמב"ם קאי על הזוק הטיפה שטוף במקום נעת שמים טוטפים בו וכו' ותמיהני על התי"ט טוכא תדא דהיכי ס"ד דהרמב"ם ס"ל דגמל היינו נהר דכיון דהעריסה היתה בגמל ועל הדם כיון דוחיים א"א שיהיו שם מים טוטפים דאפי' חיטא שעריסת העגלה היתה ע"י ספינות וכו' אפ"ה היאך היו יכולים לרחוץ ידיהם על הדם והרי המים טוטפים אותו וכו' ע"כ והנה מה שהא לומר דהרמב"ם נמי סבר"ל ס"ל הא ודאי א"א לומר כן להרמב"ם ז"ל דבפיטו בחר מלגו ומוחידין אותה אל גמל שטוף במ"ק ואינו אתין האיזור בחורה וכל מי שיש לו מוח בקדקדו יראה דליכא לפרש דר"ל שעתה אין בו מים אלא שאינה עגל כיון דטוטפים אלא דברין בחוטים כי"ם התי"ט דגמל ממש שם בה מים דהי

אחרי שהשלים לדבר על הנשואין ומה שיתחייב בשבילו מהפרת הנדרים והגזירות. ונמשך אחריהן סוטה מהטעם שכתבתי שם מהגמרא. התחיל עכשיו בענין הגרושין. שאחרי נשואין באין גרושין. ועוד שהסוטה כשתזנה תצא בגרושין. וכבר כתבתי בריש מסכת סוטה שבזה נטיתי מסדור הרמב"ם. לפי שלא נראה כן מהגמרא:

פרק א **א המביא** גט. שכן יכול הבעל לשלוח כדתניא ברפ"ק [נ"ל ברפ"ג] דקדושין ושלחה [ולא כתיב וגרשה] מלמד שהוא עושה שליח: גט. לשון תרגום. ספר כריתות מהורגים גט פטורין. ולא תשמע למ"ש התוס' עתניס טעם שנקרא גט. לפי שיש בו י"ב שורות. ע"כ. שלא כן הוא אלא איפכא שכתבו דלפיכך נהגו לכתוב י"ב שורות כנוספר גט. ואע"ג דשאר שטרות פעמים נמי קרי גט [כדתנן לקמן מ"ה. ועיין בפירוש הר"ב ר"פ בתרא דב"ב] מ"מ לא הוצרך לפרש כאן גט אחר. משום דכרוב מקומות היכא דקתני גט סתם איירי בגט אשה. תוס'. וכ"כ הרמב"ם במשנה ה' פרק דלקמן. ועיין ["מה שכתבתי שם ו]במשנה ה' פ"ו: ממדינת הים. פירש הר"ב כל תולה לארץ קרוי מדינת הים וכן לשון רש"י. והר"ן פירש דתולה לארץ של לד מערבי של ארץ ישראל נקט. לפי שבאותו לד ליכא עיירות מובלעות וממוכות שהרי הים מפסיק ובגלדים אחרים לא פסיקא ליה מלתא משום דליכא עיירות ממוכות ומובלעות [ולקמן אמרינן דת"ק מפיק אלו מכלל] ומש"ה אמר שהמביא גט ממדינת הים שהוא מעלב

ר"ע מברטנורה

מסכת גיטין

פרק א **א המביא** גט ממדינת הים. כל תולה לארץ קרוי

פרק א **א המביא** גט ממדינת הים א)

תפארת פתיחה למסכת גיטין. ישראל

כתוב בתורה, והיה אם לא תמצא חן בעיניו, כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ושלחה מביתו. מנה ילפינן עשרה דברים שפוסלין בגט מראורייתא: (א) אם לא תמצא חן בעיניו, מלמד שאינה מגרשה רק ברצונו: (ב) וכתב, מלמד שאינה מתגרשת רק בכתב: (ג) לה, לשמה, מלמד שצריך שיהיה הגט נכתב לשמה ולשמו לשם גירושין. ומנה, שהכותב צריך שיהיה ישראל גדול בן דעת, לאפוקי, עכו"ם, עבד, חרש, שוטה, וקטן, דאלו לא יכתבו לשמה: (ד) ספר כריתות, שיהיה מסופר שם דברים מחגירושין שכורתין בינו לבינה, שלא ישאר עליה שום רשות ושייכות, לאפוקי באמר שם הרי את מגורשת מבני, חוץ וכו': (ה) ונתן, מלמד שיתנהו הבעל או שלוחו, ולא שתקחהו היא ממנו: (ו) בידה, מלמד שאינה מתגרשת, עד שינתן הגט בידה, או ביד שלוחה, או בחצירה שבולן כידה ממש: (ז) ושלחה מלמד שיהא הענין המסופר בגט, שהוא משלח אותה, כגון הרי את משולחת, או מגורשת ממני, או הרי את מותרת לכל אדם. אבל לא שיכתיב ענין שישלח עצמו ממנה, כגון איני בעלך, או איני אישך וכדומה, או הרי את בת חורין, דכולן אינן לשון שלוח. וב"כ ילפינן מהבא שתהיה בת דעת כשיתן לה, ולא קטנה או שוטה שמשלחה וחוזרת. או בנתן לה כשהיא ישינה ולא אמר לה אח"כ כשהיא נעורה הרי גיטך: (ח) דבר וכתב, ילפינן מהא דבר דבר ממון, דכתיב בממון ע"פ שנים עדים יקום דבר, ה"נ בגט צריך ב' עדי מסירה אצל נתינת הגט שכתב, וכדקיי"ל עדי מסירה כרתי: (ט) וכתב ונתן, הא אינה מתגרשת רק בגט שאין מחוסר מעשה בין כתיבה לנתינה, כגון שכתבו על קרן שבפרה, נותן לה הפרה ופגורשת, ואם חתך הקרן מהפרה בין כתיבה לנתינה, אינו גט [ואפשר דה"ה בכתב על נייר גדול, וחתכו בין כתיבה לנתינה שלא לייפותו נמי דינא הכי, [ח"מ קכ"ד סק"ח]. וכן בכתבו בטחובר, והלשו בין כתיבה לנתינה: (י) כריתות ונתן, הא אינה מתגרשת עד שיתן לה הגט בתורת גירושין, ולא בנתנו לה בהורת שט"ח או מזוזה וכדומה, ולא א"ל אח"כ הר"ז גיטך. כל אלו היו"ד דברים פסולים מדאורייתא, שהמתגרשת בגט כזה, היא א"א נכורה, שהנשאת בו תצא והולד ממזר דאו' וצריכה גט מהשני מדבריהם ומהראשון מן התורה להתירה לעלמא, ואסורה לשניהן לעולם. דיש לה כל דין א"א ששמעה שבעלה מת ונשאת ואח"כ בא בעלה. ואם לא נשאת לאחר, ובעלה כהן מותרת לחזור לו. חוץ מהאומר הרי את מגורשת ממני ואין את מותרת לכל אדם, דרחמנא אפקה שאסורה לכהן, דכתיב ואשה גרושה מאישה לא יקחו, דמלת מאישה יתירה הוא. אלא ה"ק, אפילו לא נתגרשה אלא מאישה אסורה לכהן. אבל שאר דברים כגון הזמן והמקום וחתימת העדים וכדומה, ואפילו שם האיש והאשה שבגט, אינו רק מד"ס, שהמתגרשת בו נפסלה מכהונה, ולא הנשא לכתחילה ואם נשאת לא תצא והולד כשר [ועי' ב"ש סי' ק"ל סק"ד ועי' ברלח"מ פ"א מגירושין ה"ד בר"ה ביצר והן אמת שהר"ן [גיטין קנ"ג רע"א] כתב דשמו ושמה בחסר פסול מדאורייתא אבל מראמרינן [גיטין פ"ט מ"ח] כתב חניכתו ותניכתה כשר, וכ"כ עיקרו של גט הרי את מותרת וכו' [גיטין פ"ט מ"ג] משמע טפי כרלח"מ. ובפרט למאי דקיי"ל עדי מסירה כרתי ולכה"פ הרי לרלח"מ נפק חומרא. ועי' ב"ש סקכ"ט סקכ"א וכן כתב ג"כ רכ"י רסקנ"ט בשם המרדכי שכתב כן ובשם רבינו יואל. ונ"ל דלפ"ז מאי דאמרינן [גיטין ד"כ א'] הא בעינן שמו ושמה, אינו ר"ל דמשו"ה אינו גט, אלא ר"ל דמשו"ה לא חיישינן דיהיב פשיטא לסופר הס"ת שיכתב הבריתות ברס"ת לשם דאשה, דסתם סברא דדיני מגמר גמירי דצריך סדרבנן שמו ושמה מפורש בהגט, וגם הרמב"ן שכתב דלהכי צריך שמו ושמה מרכתיב ספר כריתות, ואין כריתות בספר רק בשנזכר שם שמו ושמה, י"ל דהיינו רק אסמכתא ומדרבנן], ואם לא נשאת ורוצה בעלה להחזירה צריך לקדשה, אבל אינו מברך ד' ברכות, גם א"צ לכתוב כתובה חדשה. מיהו בשינה שמו או שמה, לרמב"ם הגט פסול מדאורייתא. ולתוס' [גיטין ד"כ ע"א ד"ה הא בעינן] פסול רק מדרבנן [כ"ז יוצא מהרמב"ם פ"א ופ"י מגירושין ומנושאי כליו שם ומב"ש קכ"ט סק"ה, ומאה"ע ק"ב]:

יכין

פ"א א) שלחו הבעל מחולה לארץ לא"י ליתן שם גט לאשתו. וקרי לא"ל מדה"י, משום הים גבול א"י במערב, ולפיכך בכל חוץ לארץ שיש בלד מערב מא"י אין שום עיר ח"ל סמוך לא"י דהים מפסיק דש"ל דרק בעיר ח"ל הרהוק מא"י צריך שיאמר בפנו"ג. דכל עיר בסמוך לא"י א"ל לומר בפ"ל וכו' בכפיפא. מיהו ה"ה כל עיר שבה"ל שבשאר רוחות כשלוט סמוך לא"י, צריך לומר בפ"ל

יכין

מלמד שהוא מבשר ומודיע. ומה שיתחייב בשבילו מהפרת הנדרים והגזירות. ונמשך אחריהן סוטה מהטעם שכתבתי שם מהגמרא. התחיל עכשיו בענין הגרושין. שאחרי נשואין באין גרושין. ועוד שהסוטה כשתזנה תצא בגרושין. וכבר כתבתי בריש מסכת סוטה שבזה נטיתי מסדור הרמב"ם. לפי שלא נראה כן מהגמרא:

פ"א א המביא גט. כ' פ"ל פ"ו פ"ל:

תוספת רעק"א

פ"א א[אות א]במשנה המביא גט ממדה"י צריך כו'. לשון רש"י ול' צריך השליח המביאו וכו' ושליח זה הבעל עשאו שליח הולכה. ועי' הר"ן דאי שליח קבלה כיון דהאשה נתגרשה בקבלתו א' שיאסר בפ"נ ובפנ"ח ושמא דמלתא כיון דמדינא ל"צ אלא מפנ חשש ערער ריבוא הבעל ויערער מש"ה אין לחוש לזה רק כשנתנו לשליח הולכה דבשעה שהגט יוצא מתחת יד הבעל אינו גוטר וסגרש עדיין לסיבך חוששין שמא ימלך ויערער אבל כל שהבעל בעצמו נותנו לידה או ליד ש"ק שלה דבשעה שהגט יוצא מתחת יד הבעל גוטר וסגר' מסתמא לא יערער אח"כ. מיהו אם בא הבעל וערער צריכים לקיים כמו במביא בא"י דאגן ל"ח ואם ערער צריך קיום. וע' לקמן פ"ב מ"ז בהרע"ב:

אור גדול

פ"א אבמשנה המביא גט ממדה"י צריך שיאמר כו'. ובגמ' (הי ב') בפני כמה נותנו לה כו' ומסיק דר' יוחנן ס"ל בפני שנים דברבנן עד נעשה דיין ומצטרף בהריהו והוי תלתא ור' חנינא ס"ל בפני שלשה אע"ג דברבנן עד נעשה דיין וקיום הגט דרבנן אפ"ה כיון דאשה כשרה להביא גיטה דיבנין דמיתי לה איתתא וסבבי עלה. עי"ש. ובתב ע"ז הר"ן ואע"ג דאשה לא שכיחא כראיתא בגמ' וליבא למגזר משום לתא דידה בלחוד אפ"ה איכא למיחש דלמא מייתי לה קרוב אלא דנקט הכא אשה משום דמתניא בהדיא. וי"א דכיון שהוכיר השש הבאת האשה שהוא דבר שאינו מצוי ולא הזכיר קרוב או פסול משמע שאף הקרובים מצטרפין לשלשה בו' ואעפ"כ לא הכשירו להצטרף האשה משום דלאו בית דין היא כלל. הגה הי"א הוא הרשב"א בחידושיו וסתר לדיעה הראשונה דה"ה קרוב רק דנקט אשה משום דמתניא בהדיא דהא גם קרוב תני בהדיא בסבואר במתני' דהבל כשרין להביא את הגט (לקמן פ"ב מ"ה. ולדעתי לא

פ"א א. נתתם. נכ"ל ובמ"ב נתתם וכן בכל המסכת וכן שנה ג'. כן הרקם ומן החגר. בכל"ל ובכ"ל ר"ל מרקם. ולולי ל"ל ג"כ ומחגר, ולולי נלו כמו הש'.

תוספת רעק"א

[אות ב] תוי"ט ד"ה צריך שיאמר. עוד פרש"י בדף ג', לענ"ד י"ל בכוונת רש"י עפ"י דברי תוס' ד"ה לפי שאין בקיאים וכו' ומפרש ר"ת דבכל הלכות גיטין בקיאים וכו' והא דפי' הקונטרס דממילא שייליי' וכו' ואומר ר"י דסתמא לשמה מסתיר. נראה מהמשך דבריהם דאי הוי אמרי' דלשמה לאו בדוקא אלא גם משום מדיבר וכדומה פסול באמת היו צריכים למישייליי' דלא היה שייך לומר דסתמא לשמה מסתיר כיון דאין ידוע לשליח על מה דהצריכו להעיד בשביל זה. וכ"כ המפרשים, דהנ' בעיקר קושיא דאמאי נקט רבה לשמה ולא נקט אינך פסולי' זהו שייך רק לפ"ד אבל למה דמסיק דסתם ספרי דדיינים מגמר גם רי ורבנן הוא דאצרוך ופירש"י דלמא דאשכח דכתוב ועימר לשם א' מבני עירו ונמלך הוא לגרש ממילא דו שייך רק לענין לשמה אבל לאינך דברים ליבא חשש דהא הסופר מגמר נגר ובידאי כתב כדינו בלי פיסול. ומה"ם ליתא לקושית תוס' דאם נימא דלשמה לאו דוקא הא דפרכי' לקמן בין לרבה בין לרבא האיכא מדובר. הא ג"ז נכלל בכלל טוליך ומביא. די"ל דהתם קאי למסקנא דהחשש רק משום לשמה לפ"ז י"ל דבתחלת דמוניא דאין בקיאים היינו דלא בקיאי' בדינים וממילא לשמה הוא לאו דוקא דהצריכוהו לומר בפ"נ גם משום אינדפסיליים בזה כ' רש"י דשייליי' ליה אם נכתב לשמה וה"ה דשייליי' לי' על שארי פסולים. אבל לבתר דמסקי' סתם ספרי ממילא החשש רק משום לשמה מש"ה כ' רש"י די"ל דסתמא לשמה מסתיר. גם לפי אידך כעבא דכ' הר"ן שהביא בתי"ם בסמיך דלי"צ לשייליי' כיון שריא שלוחו של בעל זה ואומר בפ"נ תליון להקל ואמרי' שבעלה של"י כתב וכו' והו לא שייך רק למסקנא דהחשש רק רבמא נ.תב לשם איר ונמלך הוא לגרש. אבל לפ"ד דאין בקיאים מה בכך דתלין דהבעל זה כתבו מ"ם החשש דהבע' זה כתבו בפסולים אחרים מש"ה כ' רש"י דשייליי' לי'. והנה בעיקר קושית תוס' הי"ל מדא דפרכינן בין לרבה בין לרבא האיכא סחובר. לבאורה תמוה דהא מ"ם בלאו פסול מחובר צריך נ"כ לומר בפ"נ בשביל פסול דלשון א"כ מהא דריש לקיש ליכ ומביא לא נשמע פסול מחובר מש"ה פרכינן דלתשוב סחובר. והא דפריך סמחוב' ולא בהיפוך דמר ן מוליך ומביא לא נשמע פסול דשייא לשמה דרלמא ג"ל בפ"נ משום מחובר אך אינו דאם סחובר פסול משום נ"ש דלה לה ממילא גם שלא לשמה פסול. ורק בהיפוך י"ל דרלמא שלא לשמה פסול. משום דלה דכתיב בשפחה רוא לה לשמה ל"ל נזה לנ"ש דלה לה אבל מחובר דאיתא מיכתב ונהן ראינו מחוסר קציצה דזהו נכתב רק בגם אשה

מערב ח"י וה"ה לכל לדדים אחרים מאותן עיירות שהן דומות לאותן שבמ"ה שאינן לא מובלעות ולא סמוכות. ואפשר שלזה כיון רש"י ז"ל שכתב דכל חולה לארץ קרוי מדינת הים. כלומר כל ח"ל שהיא דומה לח"ל שבמ"ה. עכ"ל: צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם. פי' הר"ב לית דאמרי טעמא לפי שאין בני מדינת הים בני תורה ואין יודעין שצריך לכתוב הגט לשם האשה. הכי אמר רבה בגמ' ופירש"י וקרא כתיב וכתב לה דהייט לשמה. וכתבו התוס' כלומר הך דרשא איכא גרסית להם עיקר דרשא. ופירוש אין בקיאין [דהכי ליכא דגמ'] אין חוסכין לדרשא דלשמה. דאל"ה מ"ש משאר הלכות גטין דלא חייטינן להו דלא בקיאי. ע"כ. ומ"ש הר"ב וממילא שייליגן ליה אם נכתב לשמה וכ"כ רש"י וקשיא דא"כ עיקר תקנה הסר מן הספר. עוד פירש"י בדף ג' דסתמא כי מסחיד דבפני נכתב ובפני נחתם לשמה קמסחיד. וכן דעת התוס'. וכ"כ הר"ן דמימר אמר הא' בלית למה להו לרבנן למשאל אם נכתב ונחתם בפני. ש"מ שם כתיבה והתימה בגט שהיא פסולה ואולו לא נכתב לשמה היה אומר כך וכך אירע מעשה. דלאחר נכתב. ועוד שכיון שהוא שלוחו של בעלה [על] זו והוא אומר שבפ"נ ונחתם תולין להקל ואומרים שבעלה של זו כתבו ותתמו בפניו ועשאו בלית ואין חוסשין שמא אחר כתבו בפניו ואח"כ מלאו זה ונתנו לו ועשאו בלית שאין הדבר מצוי כן. ע"כ. ולפיכך לא הצריכוהו לכתוב בעדותו לשמה. אלא סבי דשאמר בפני נכתב ובפני נחתם. אבל בלא בפ"נ ובפ"נ לא סבי. שהיאך תתקיים עדותו להעיד על לשמה בלא בפ"נ ובפ"נ. וטעמא דלא תקנו לומר שהיה לשמה מפרש בגמרא דחיישינן דלמא לא יאמר. ופירש"י והוה מסנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין דאמרי שהולד ממזר. ומיהו בפני נכתב ובפני נחתם אצרכוהו דכתיבה ותתימה בעינן לשמה וכיון דכל חדא מלתא באפי נפשה היא. לא גייז. והקשו בגמרא אמאי מהימנין ליה לבלית דליתא אלא חד ובעדות בעינן שנים כדתנן במשנה ג' פ"ו דסוטה. ומשני רוב בקיאין הן ואפי' לר"מ דהיים למיעוטא סתם ספרי דדייני מגמר גמירי והוי מיעוטא דמיעוטא וכבנן הוא דאצרוך ומשום טענוגא הקילו. ומ"ש הר"ב ואית דאמרי טעמא לפי שאין שיירות מצויות וכו' שיהיו עדים מצויין להכיר אמה לי. ומבני דלמא אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא בע"א. ומ"ש הר"ב והאמינוהו רבנן לבלית בכתבי. דעדים החתומים על הכתב כמו שמחקרה עדותן בב"ד [דלא חיוש לזיוף] ורבנן הוא דאצרוך ומשום טענוגא סקלו. גמ': רבן גמליאל אומר אף המביא מן הרקס כו'. ובגמ' מפרש דבהא פליגי. דת"ק סבר דמרקס וחגר אע"פ שהן מח"ל אין צריך שיאמר בפ"נ ובפ"נ. לפי שהן עיירות הסמוכות לא"י וכ"ש מכפר לודים [נלוד] שא"ל לפי שהוא מובלע בתחום א"י כלומר שהכתוב מנה עיירות רבות בתחום א"י ומהן ולהלן ח"ל. ויש מהן מובלעות מחברותיהן. [ול' רש"י מחברותיהן] ויוצאות לחוץ ד' או ה' פרסאות. ומסילה ההולכת מזו לזו [נכנסת לפנים מן הבלעה והמסילה]. [אלו המשה תיבות [האחרונות] אינם בפירש"י] היא הגבול ועיירות העומדות חוץ למסילה לפנים מן בליעת העיירות הבולטות מיקרו מובלעות והכי היא כפר לודין. ות"ק סבר דקס וחגר דכיון דסמוכות ניהו לא"י אין הבלא הבא מהן ל"ל בפ"נ ובפ"נ וכ"ש הבא מכפר לודין שהוא מובלע משום דבין מובלעות גמירי לשמה ושכיחי עדים לקיימו. ואתי ר"ג לאפלוגי עלה ולמימר דדוקא במובלעות כמו מכפר לודין גמירי ושכיחי. אבל סמוכות כגון רקס וחגר. לא גמירי ולא שכיחי. ואתא ר"א למימר דאפי' מכפר לודין שהוא מובלע ל"ל בפ"נ ובפ"נ. דהכי דמודה לרבנן קמאי דמובלעות גמירי ושכיחי. אפ"ה מצריך בהו לומר בפ"נ ובפ"נ כדי שלא תחלוק במדינת הים. הכי איתא בגמרא. לגון הר"ן: מן הרקס כו'. פי' הר"ב בין

קרי מדינת הים: צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם. לית דאמרי טעמא לפי שאין בני מדינת הים בני תורה. ואין יודעין שצריך לכתוב הגט לשם האשה. הלכך אומר השליח בפני נכתב ובפני נחתם. וממילא שייליגן ליה אם נכתב לשמה. והוא אומר אין. ואית דאמרי טעמא לפי שאין שיירות מצויות משם לבאן. שאם יבא הבעל ויערער לומר לא כתבתיו שיהיו עדים מצויין להכיר חתימת העדים. והאמינוהו רבנן לשליח בכתבי. ומוב לא יוציל ערעור הבעל: מן הרקס ומן החגר. בין קדם ובין בדר. מתרגמינן

צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם. רבן גמליאל אומר אף המביא מן הרקס ומן

יכין תפארת ישראל יכין

וכו': ב) תוך כדי דיבור קודם שיתן לה הגט, ל"ל בפני הב"ד בפ"נ וכו'. והטעם, י"ל מבוס דאין שיירות מצויות מח"ל לא"י לקיים חתימת העדים, ומשא יערער אח"כ הבעל ויאמר לא כתבתיו. ואף דמדאורייתא לא יהא נאמן, אלא חיישינן שיתלוף הדם לזיף, ויצטרך הבעל להביא עדים שאין זה חתימתן, עכ"פ מדרבנן כל בטר צריך קיום, ומשום טענוגא הקילו להאמין השליח בהוא ע"ל. ומ"ש הקנו נמי שיאמר המביא הגט, גם בפני נכתב, אף שאין זה ענין לקיום, ס"ע כדי שלא נטעה לקיים גם שאר טעמות ע"י קיום ע"ח. ולפ"ז אפילו בא"י נוסה, היכא דלא שכיח שיירות מצ"ו, וכ"ש מא"י לא"ל בפני נכתב ובפני"ח. רק הגא הדא נוטגא נקט. יי"ל דאפילו בשיירות מצויות לקיימו, דהיינו מעיר לעיר בא"ל נופה, אפ"ה ל"ל בפ"נ ובפ"נ, משום דבא"ל מצויין ע"ה, שאינן יודעין צריך לכתוב הגט לשמה, וע"י שיאמר בפ"נ, יזכרו ב"ד לשאלו אם נכתב לשמה. והא דלא הקנו שיאמר מעצמו בפ"נ לשמה. ה"ט דחיישינן בע"י רבוי המלות יסכח מלאמרו, ושמה עי"ז מקון תכמים בגט, ויהיה הגט בטל. ואף דקיי"ל עדי מסירה כדתי, ול"ל חתימת עדים

כלל

אור גדול

אבין בלל קו' הרשב"א דגם לשיטתי תיקשי דלמאי נקט הגם' זימנין דמיימי היא עצמה דהיא מלתא דלא שכיחא ולא נקט אשה בעלמא דשכיחא. ע"כ נראה בשנים משום דשם בגמ' (ב ג ב') דעת רב יוסף בנשים דאי"נ לומר מת בעלה דנאמנית להביא גיטה דדוקא בא"י דאי"צ לומר בפ"נ. וא"כ גם מתני' דהכל כשרין להביא את הגט ג"כ י"ל דמיירי בא"י דאי"צ לומר בפ"נ אבל אין ראיה דקרוב ואשה נאמנים בחו"ל לומר בפ"נ מהא דתני באשה עצמה דיכולה להביא גיטה רק שתאמר בפ"נ. א"כ מבואר דנאמנת להכי נקט אשה עצמה ולא נקט אשה דעלמא. וא"כ ממילא א"ש נמי דלא נקט קרוב. ודברי הרשב"א צל"ע. שוב ראיתי דצדקו דברי הרשב"א משום דבמתני' שם נקט סוטא דדוקא בחו"ל פסול וא"כ שפיר מוכח דקרוב גם בחו"ל כשר. אמנם א"כ יקשה לרב יוסף האיכא ה' נשים ונם יקשה האיכא פסול דאורייתא. וע"כ דאין למדין מן הכללות אף במקום שנאמר בהם חוץ. ועדיין יש לעיין. וג"ז אינו משום יעוי' בגמ' (כ"ג א') דדעת רב ששת ואביי דסומא פסול אף בא"י וא"כ אינו מיכח:

מתרגמינן בין רקם ובין חגרת: אפילו מכפר לודים. סהיא מחולה לארץ. ללוד סהיא סמוכה לה והיא מארץ ישראל: מהגמוניא להגמוניא. בני הגמוניא בעיר אחת ומקפידים זה על זה: **ב** מרקם למזרח. מרקס עד סוף העולם למזרחו קרוי ח"ל. ורקס עצמה נדונה למזרח העולם. ולא כארץ ישראל: אם

חרגרי). רבי אליעזר אומר אפילו מכפר לודים ללודי). וחכמים אומרים אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא המביא ממדינת הים) והמוליכי). והמביא ממדינה למדינה במדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתמי). רבן שמעון בן גמליאל אומר אפילו מהגמוניא להגמוניא): **ב** רבי יהודה אומר מרקם למזרח) ורקם במזרח. מאשקלון לדרום ואשקלון כדרום. מעכו לצפון ועכו בצפון). רבי מאיר אומר עכו בארץ ישראל לגמרין:

ח"י ומופלג מן הישיבות ובתי דינין: אפילו מכפר לודים ללוד. מקרי כפר לודים שבני לוד מצויין בה תמיד. ומס"ה נקט ללוד לרבותא. הר"ן והתוס': וחכ"א ח"ל כו' אלא המביא ממ"ה והמוליך. ובהא פליגי אח"ק דלת"ק המוליך מת"י לח"ל ח"ל לפי שבני ח"י בקיאין לשמה. וחכמים נזרי מוליך אמו מביא. ולאיתי דאמרי דטעמא דאין עדים מצוים בדקו אלא דוקא אלא ה"ה למוליך. [גמ' דף ד' ע"ב]: והמביא ממדינה למדינה במדינת הים. למאן דמפרש טעמא דאין בקיאין לשמה מפרש בגמ' דה"ה דבאותה מדינה נמי צריך שיאמר אלא דנקט ממדינה למדינה למידק מינה דהא ממדינה למדינה בח"י לא צריך ואפי' לכתחלה [ועיין במ"ג] ולאידך טעמא נמי בח"י דקביעי ב"ד שכיחי שירות: אפילו מהגמוניא להגמוניא. פי' הר"ב בעיר אחת ומקפידין כו' גמ'. ופירש"י שלא יצא [מן] הגמוניא זו להגמוניא זו. ע"כ. ובח"י נמי לטעמא דקוס כיון דמקפידין. ולטעמא דלשמה נמי על כרחיך בח"י. דבח"ל אפי' באותה הגמוניא. ואלא מיהת דבח"י [אע"ג] דבקיאין לשמה כי מקפידין צריך שיאמר משום דמ"ד טעמא לשמה ס"ל נמי טעמא דקוס כדאיתא בגמרא: הגמוניא. פקידות. הרמב"ם ובישעיה ט' י"ג רא"ש וזב"ח ר"ש והגמון ועיין בעדיות פ"ז משנה ז': **ב** מרקם למזרח כו'. כתב רש"י אבל מערב ח"י ח"ל גבול שהים הגדול גבולה כדכתיב (במדבר ל"ה) וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגו'. ע"כ. ובעל כפתור ופרח כתב דרקס סימן זוית מזרחית לפונית ואשקלון זוית מערבית דרומית. ועכו זוית מערבית לפונית. ולא הזכיר הזוית דרומית מזרחית. אולי לפרשמו שהוא יש המלח: ואשקלון כדרום. וכספר יהושע מוכח דמת"י הוא. גם בספרי דפרשת עקב חשיב פרשת אשקלון מכבוש עולי בבל. אלא י"ל כמ"ש במתני' דלעיל לענין רקס. ועוד תירץ הר"ן דפרשת אשקלון היו אלא פרשת דרכים שלא ושכן הוא בירושלמי: ועכו כלפון. עיין מ"ש ברפ"ו דשביעית ומ"ש במתני' דלעיל על רקס.

ומ"ש

בין קדש כו' כ"כ רש"י. וכתבו תוס' והר"ן שבספר יהושע מפורש דקדש וברד מת"י הוא. איכא למימר דהני אחריני ניהו דכי היכי דאמרי' בפרק אלו הן [הגולין ד"י] דתרי קדש הוו בח"י ה"נ איכא למימר דקדש אחרינא הוא בח"ל וכן נמי ברד. ע"כ. ובעל כפתור ופרח בפי"א כתב עוד תירוץ אחר דאפי' כי נאמר שהוא קדש שבגליל שמא לא היה מכבוש בני ע"כ. ואשתמיטתיה דהתוס' הביאו ספרי דפ' עקב דחשיב רקס וחגר בהדי כרכים שכבשו עולי בבל. ועוד כתבו התוספות דיש להרן שאע"פ שהן ח"י [צריך לומר בפ"ג ובפ"ג] הולכ' והן בסוף הגבול ורחוק מעיקר יסוד

ח"י ומופלג מן הישיבות ובתי דינין: אפילו מכפר לודים ללוד. מקרי כפר לודים שבני לוד מצויין בה תמיד. ומס"ה נקט ללוד לרבותא. הר"ן והתוס': וחכ"א ח"ל כו' אלא המביא ממ"ה והמוליך. ובהא פליגי אח"ק דלת"ק המוליך מת"י לח"ל ח"ל לפי שבני ח"י בקיאין לשמה. וחכמים נזרי מוליך אמו מביא. ולאיתי דאמרי דטעמא דאין עדים מצוים בדקו אלא דוקא אלא ה"ה למוליך. [גמ' דף ד' ע"ב]: והמביא ממדינה למדינה במדינת הים. למאן דמפרש טעמא דאין בקיאין לשמה מפרש בגמ' דה"ה דבאותה מדינה נמי צריך שיאמר אלא דנקט ממדינה למדינה למידק מינה דהא ממדינה למדינה בח"י לא צריך ואפי' לכתחלה [ועיין במ"ג] ולאידך טעמא נמי בח"י דקביעי ב"ד שכיחי שירות: אפילו מהגמוניא להגמוניא. פי' הר"ב בעיר אחת ומקפידין כו' גמ'. ופירש"י שלא יצא [מן] הגמוניא זו להגמוניא זו. ע"כ. ובח"י נמי לטעמא דקוס כיון דמקפידין. ולטעמא דלשמה נמי על כרחיך בח"י. דבח"ל אפי' באותה הגמוניא. ואלא מיהת דבח"י [אע"ג] דבקיאין לשמה כי מקפידין צריך שיאמר משום דמ"ד טעמא לשמה ס"ל נמי טעמא דקוס כדאיתא בגמרא: הגמוניא. פקידות. הרמב"ם ובישעיה ט' י"ג רא"ש והגמון ועיין בעדיות פ"ז משנה ז': **ב** מרקם למזרח כו'. כתב רש"י אבל מערב ח"י ח"ל גבול שהים הגדול גבולה כדכתיב (במדבר ל"ה) וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגו'. ע"כ. ובעל כפתור ופרח כתב דרקס סימן זוית מזרחית לפונית ואשקלון זוית מערבית דרומית. ועכו זוית מערבית לפונית. ולא הזכיר הזוית דרומית מזרחית. אולי לפרשמו שהוא יש המלח: ואשקלון כדרום. וכספר יהושע מוכח דמת"י הוא. גם בספרי דפרשת עקב חשיב פרשת אשקלון מכבוש עולי בבל. אלא י"ל כמ"ש במתני' דלעיל לענין רקס. ועוד תירץ הר"ן דפרשת אשקלון היו אלא פרשת דרכים שלא ושכן הוא בירושלמי: ועכו כלפון. עיין מ"ש ברפ"ו דשביעית ומ"ש במתני' דלעיל על רקס.

ומ"ש

יכין תפארת ישראל יכין

כלל בגט, רק משום שמא ישמטו עדי מסירה [כאה"ע ק"ל], אא"כ למה צריך עכ"פ לומר בפנ"ח לשמה. י"ל דגזרינן חתימה אמו כתיבה. או י"ל דאע"ג דא"ל חתימה, אפ"ה כשיחתמו צריך שיחתמו לשמה. מיהו אע"ג דבכל מקום דאחחזיק אסורא בהדבר שמעיד, אין ע"א נאמן [כי"ד קכ"ז], אפ"ה האמינו הכא לגליח, מדא"ל עדותו דלשמה רק מלד חומרא, דרק מיעוט דמיעוט אין בקיאין, ובכה"ג אפילו ר"מ חייש למיעוטא, ס"ל דאזלינן בתר רובא, ורק מדבכן החמירו, ומשום ענוגא אקילו בה. ואנן קיי"ל כטעם קמא, דמשום קיום ל"ל בפ"ג, ואפ"ה מדאין דרך בני אדם להכיר חתימת בני עירן, להכי בין בח"ל בין בח"י, ואפילו מביא לבית בעיר מ' י"ל בפ"ג ובפ"ג. ואם הוא אנס אינו יכול להביא גט. אע"ג דיכול לכתוב בפ"ג, כתיבה לאו כדיבור דמי גם נגבי בגל שלריך לומר בפירוש כתוב גם לאחתי, ואם כתב כך לכופר לא מהני [כאה"ע סימן ק"ב ס"ס] כ"ם בשלית שאמירתו בפ"ג הוא במקום עדות דאמרה תורה מפיהם ולא מפי כתבם. ורק בפסולי עדות הכשירו חכמים להביא גטה וכלקתן [סס"ב] אבל בהגדה נופה לריך שיהיה דומיא דשאר עדות [ופי' ריכ"ם פי' ר"מ] ואף דבח"מ [ר"ז סי"ט] הו"ל כתיבה כדיבור. התם רק לענין אסמכתא [ופי' ח"מ פ"ג סמ"ם, ועי' ח"ת מ"ז ותבו' תו"ש קל"ד ואה"ע קמ"ב]. ואין ליתן גט על ידי שליח כשהבעל בעיר, אם לא שיביא השליח אחר הרשאה עמו [אה"ע קמ"ח סי"ב]: ג) אם עיירות סמוכות לגבול ח"י אבל אם מובלעות הביאו שלי' מקיף לעיר שבח"ל אבל אם אינו שבא מכם עם גט לומר בפ"ג, דשם בקיאי שלריך לשמה, ושכיחי נמי שיירות: ד) אף שמ"י מקיף

כפר לודים מנ' לדדים, ומ"כ בקיאי שלריך לשמה וגם שכיחי, אפ"ה מסוס לא פלוג ל"ל בפ"ג. והא דנקט ללוד, ואי משום דסמוך, הרי ר"ג נמי בסמוך מיירי. הא קמ"ל אע"ג דסמוך מאד ובמי לוד מצויים בה תמיד, וגם איכא תרתי, סמוך מאוד ומובלע, אפילו הכי ל"ל בפ"ג: ה) שהוא ח"ל שרחוק מא"י. משא"כ במביא מערי הגבול: ו) מא"י לח"ל. ולמ"ד דטעם אמירת בפ"ג, הוא מדאין עדים מצויין לקיימו, א"כ ודאי גם להנא קמא ל"ש מוליך או מביא לריך שיאמר בפ"ג. ורק דרבנן בהרבי לפרובי מלתא דת"ק טפי אחו, רק פליגי אר"ג ואר"מ ולהכי קאמרי מ"ל שיאמר וכו' [ויפה כתב לי בני הרב המאה"ג מהו' ברוך יצחק אליע"ר הגאון אבדק"ק לאנדסברג דאמאי המפיק הס"ם דאיכא אית ליה נמי דרבא, א"כ כ"ש הכי פ"ל]: ז) ולטעמא דאין בקיאין לשמה, אפילו באותה מדינה בח"ל נמי ל"ל בפ"ג. רק נקט ממדינה למדינה לדיוקא, ובח"י נופה אפילו ממדינה למדינה ח"ל שיאמר בפ"ג, דהרי בקיאי לשמה, ושכיחי נמי שיירות ע"י בתי דינין שבבוצין בכל עיר, שהולכין לדון שם: ח) ב' שרים בעיר ח', ומקפידין שלא יעברו מכאן לכאן, להכי ל"ל בפ"ג: ט) ר"ל מרקס עד סוף העולם למזרח ורקס בכלל, כולם דינם כמזרח, דהיינו כח"ל, דממדינה למדינה שם ל"ל בפ"ג, מדאין בתי דינין קבועין שם בכח"י. וכן מאשקלון לדרום ואשקלון. כולם דינן כדרום. וכן עכו: י) אבל מערב אין לריך לחשוב, דשם הים גבול ח"י. כמ"ש יהיה לכם גבול יס [במדבר ל"ד]. ומה שהקשה בני המאה"ג מהו' ברוך יצחק אליע"ר מלקמן ד"ת ח' דמותתין חוב מעולי אמנון עד נחל מצרים, אלמא דאין שפת הים הגבול. יש לומר דולאי אין שפת הים הגבול, אבל סוף כל סוף אחר

עולי

כן משום לכתחילה וא"כ שפיר י"ל דגם לר"מ צ"ל בפנ"כ משום לכתחילה ומש"ה נקט ר"מ ול"א בפנ"כ ובפנ"ח והולר ממזר משום דלא אמר בפנ"ח. קשה על תירוצם הנ"ל דהא י"ל כיון דהוצרכו לתקן בפנ"כ משום לכתחילה תקנו זה נ"כ משום אחלופי בס"ש תוס' (ד"ה ע"ב) ד"ה רבא אית ליה דרבא עיי"ש וא"כ י"ל דגם אם התקנה בפנ"כ רק משום לכתחילה. ס"ם כיון דתקנו שיאמר כן תקנו נ"כ משום אחלופי. ס"ם והו רק לסתקנא דלרבה נ"כ משום קיום וא"כ בפנ"ח היא באמת גם משום קיום בזה שייך אחלופי משום קיום דקלסא. אבל להס"ד דהש"ס הכא דרבה ואין בעדות דבפני נחתם ענין קיום ל"ש כלל אחלופי. וא"כ לסתקנא שפיר י"ל דלר"מ נ"כ בפני נכתב מעכב בדיעבד דקתני משום לכתחילה ומסילא תקנו נ"כ משום אחלופי. מ"ם שפיר הקשו דכל בנין דתים' רק למה דנקט הש"ס תחילה הקושי' בתיבת לא בעי רתנן אין כותבים בסחובר. וא"כ י"ל דלכתחילה בעינן כתיבה לשמה נזירה אמו חתימה כמו מדובר, מש"ה הקשו דדלמא התקנה משום לכתחילה. אבל באמת כמה דאמרי'

תוספת הדשים

פ"א בתוי"ט ד"ה וחכ"א כו' וחכמים גזרו כו' ולא"ד כו'. ובקה"ד דלמסקנא דמ"ד טעם ס"ל כמו טעמא דקוס אי"כ גם מוליך ל"ל משום קיום ולא פליגי ת"ק וחכמים גם לדידי' וכ"ל לה"ר"ב לפרש למסקנא כמ"ש בד"ה לפ"ו: (ממהרש"ל ז"ל):

תוספת רע"א

לא ידענו דפסול בשיחרור והכי דייק לישנא דרש"י לקמן דף מ' ע"ב דיעל מה דמרבי' והאיבא מחובר כ' דכתיב וכתב ונתן ושחרור ילפי' לה מאשה. ולא נקט רש"י כן מקודם לזה במאי דמרבי' והאיבא לשמה. והיינו כנ"ל דלענין לשמה דאתי' מן לה בעצמו ל"צ לגז"ש דמלה דכתיב בשחרור דרשינן לה לשמה ורק לענין מחובר צריכין מדין גז"ש. וא"כ לבאורה אין התחלה לקושית התוס'. אח"כ אמרו לי שהקשה כן בפ"י. ולענ"ד בהקדם דברי תוס' נ' ב' ד"ה דתנן אין כותבים וכו' ותימא לר"י דהבא מסמע דלא מתוקמא כר"מ וכו' ביאור דבריהם דאף דר"ל דעיקר הטעם דהולד סמור כיון דלא אמר בפנ"ח, ובפנ"כ דנקט היינו דרך גרירא בעלמא מ"מ הא לר"מ לא נתקן מעולם לומר בפנ"כ ולכ"ז זה נוסחא כלל ל"ש לומר דנקטה אגב גרירא. ואף לתירוצם ב' שתירצו בתחלה דפריכת הש"ס חתימה בעי בתי' ה לא בעי היינו ואמאי קתני בסיפא דאי לא אסר בפנ"כ פסול. אבל על גוף התקנה י"ל דתקנו וביותר י"ל דהא לכא דה

שנויי נוסחאות

אלא המביא. נד"נ. המביא גם. (והמביא) מדרינה למדינה במד"ח. כמב' ד' ריוזא וויניצא ש"ח ופס"ו ליתא; כגמ' (ד' ע"ב) המביא גם ממדל"מ. ועי' נריגנ"ם שיוכיח מעוסקת זאת (המביא בלי ו') אינה נכונה; בכ"ק ונמבני"ל. ומדינת הים. רבן (שמעון בן) גמליאל או' (אפילו). בכ"ק ליתא: ב. מרקם מד': אפילו.ז) מרקם. רמ"א עכו. נד"נ ועכו:

תוספת הדשים

פ"א בתוי"ט ד"ה וחכ"א כו' וחכמים גזרו כו' ולא"ד כו'. ובקה"ד דלמסקנא דמ"ד טעם ס"ל כמו טעמא דקוס אי"כ גם מוליך ל"ל משום קיום ולא פליגי ת"ק וחכמים גם לדידי' וכ"ל לה"ר"ב לפרש למסקנא כמ"ש בד"ה לפ"ו: (ממהרש"ל ז"ל):

תוספת רע"א

לא ידענו דפסול בשיחרור והכי דייק לישנא דרש"י לקמן דף מ' ע"ב דיעל מה דמרבי' והאיבא מחובר כ' דכתיב וכתב ונתן ושחרור ילפי' לה מאשה. ולא נקט רש"י כן מקודם לזה במאי דמרבי' והאיבא לשמה. והיינו כנ"ל דלענין לשמה דאתי' מן לה בעצמו ל"צ לגז"ש דמלה דכתיב בשחרור דרשינן לה לשמה ורק לענין מחובר צריכין מדין גז"ש. וא"כ לבאורה אין התחלה לקושית התוס'. אח"כ אמרו לי שהקשה כן בפ"י. ולענ"ד בהקדם דברי תוס' נ' ב' ד"ה דתנן אין כותבים וכו' ותימא לר"י דהבא מסמע דלא מתוקמא כר"מ וכו' ביאור דבריהם דאף דר"ל דעיקר הטעם דהולד סמור כיון דלא אמר בפנ"ח, ובפנ"כ דנקט היינו דרך גרירא בעלמא מ"מ הא לר"מ לא נתקן מעולם לומר בפנ"כ ולכ"ז זה נוסחא כלל ל"ש לומר דנקטה אגב גרירא. ואף לתירוצם ב' שתירצו בתחלה דפריכת הש"ס חתימה בעי בתי' ה לא בעי היינו ואמאי קתני בסיפא דאי לא אסר בפנ"כ פסול. אבל על גוף התקנה י"ל דתקנו וביותר י"ל דהא לכא דה

ומ"ש במשנה ז' פ"ז דלקמן: **ג המביא גט בח"י ח"ל שיאמר וכו'.** דמשום עגונה הקילו ולא הלריכו קיום כל שלא ערער. תוס'. וכן מסיק הר"ן כמ"ש לקמן: **אם יש עליו עוררים.** פירש הר"ב שהבעל מערער. גמרא. דאלת"ה הא קי"ל דאין ערעור פחות מכנים [כמ"ש הר"ב במשנה ח' פ"ב דכתובות] ואלא תרי. תרי ותרי ניהו. מאי חזית דסמיך אהני סמיך אהני. ואוקמה בחזקת א"א. ומיהו ליכא דעוררים קשיא. דליתני עורר. ולדברי התוספות שהביאו בשם ירושלמי דה"ה ערעור דלקוחות שבאה לערוף כתובה מהם. יש לומר דלהכי הכי עוררים מעכבתה דלענין להגשא אין ערעורם מעכבתה כמ"ש הרא"ש. אבל הר"ן מסיק דלענין לקוחות א"ל ערעור דאגן טענינן מזייף כל שאינו מקיים. וא"ל דכיון דערעור דאחד לא הוי ערעור. וערעור דבעל ערעור הוא. ממילא ערעורו כערעור דכנים דהא ערעור דחד לאו ערעור הוא ולהכי שפיר קרי ערעורו דבעל. עוררים: יתקיים בחותמיו. כתב הר"ב ובזמן הזה המביא גט בין בח"י בין בח"ל כו'. וא"ל בפ"ג ובפ"ב. *משום דלא קביעי ב"ד ולא שביחי ביירות. ואם כן תחימת העדים כו' ומקיים כו' משום דקיי"ל כמ"ד דטעמא משום קיום הוא וכן משמע עוד מפירושו למשנה ה' ומשנה ו' פ"ב: ואינו יכול לומר כו'. פי' הר"ב כגון שנתנו כו' ולא הספיק כו'. גמ'. דלאחר נתינה תוך כדי דבור מצי למימר בפ"ג ובפ"ב. הר"ן: **אם יש עליו עדים.** דקי"ל עדי מסירה כדתי כדפי' הר"ב במשנה ד' פ' דלקמן. וכדתנן במשנה ג' פ"ד ובמשנה ד' פ' בהרא [*ועיין לקמן]: יתקיים בחותמיו. מפרש בגמ' דף ה' למ"ד משום דלא בקיאי לעמה דהכא לאחר שלמדו. כלומר לאחר שקבלוה לדרשא דלעמה. ואפ"ה ביכול הלריכו לומר בפ"ג ובפ"ב דלא עקרו לתקנתייהו גזירה שמא יחזור הדבר לקלקולו וישכחו. אבל הפקח ומתפרש מלתא דלא שביח ומלתא דלא שביח לא גזרו בה רבנן. ובאבה המביאה גט דספ"ב אע"ג דלא שביח. כיון שכולה לומר. לא חלקו בשלימות ולריכה לומר: **ד' שוים למוליך ולמביא.** פי' הר"ב לומר בפ"ג ובפ"ב דבעינן נמי לכמו כמ"ש הרמב"ם בפ"ו מה' עבדים. בגט אמה הוא אומר (דברים כ"ד) וכתב לה לאמה. ובגט שחרור הוא לומר (ויקרא י"ט) לו תפסה בשלמא באמה הוי משום עגונה. אבל [בעבד] מה עגון יש [דאי] משום דאסור בבת חורין ובשפחה לא ניחביה אלא לעבד גט זה מהביא ממ"ה ולא יאסר בשפחה *וי"ל דאחיב עגון הא דאסור בבת חורין. ומה שאינו מתחייב במות. ע"כ: וזו אחד מן הדרכים כו'. לומר שיש עוד דרכים אחרים משוים כו' [*ודלקמן]: **ששוים גטי גויים לשחרורי עבדים.** אוקמה ה"ל למימר שכתוב בגטי עבדים לגטי גויים דעיקר דין מוליך ומביא הוי בהאמה אלא דעד השתא אייתי בגטין נקטיה ברישא. תוס': **ד' כל גט.** בר"פ בתרא דב"ב כתב הר"ב כל שטר קרוי גט: **חוץ מגטי גויים כו'.** פי' הר"ב שאם יש עליו ע"א כותי כשר וכו' מפרש בגמ' כגון דהתם ישראל לבסוף כלומר אחר הכותי דאי לאו דכותי חבר הוא לא מחתים ליה מקמיה דאין עדי גט חותמין זה בלא זה גזירה משום האומר כולכם [שאם תאמר חותמין זה בלא זה שמא יעידו שניים ותבטל הגט בידה ותחבוב שבבר העידו בו ועדיין לא נתקיים התנאי. כן לשון הרמב"ם בפ"ט מהלכות גירושין [הל' כ"ט] ועיין בר"ן בפי' הגמרא] אבל שאר שטרות

ג המביא גט בארץ ישראל אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם(א). אם יש עליו עוררים(ב) יתקיים בחותמיו(ג). המביא גט ממדינת הים ואינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם(ד) אם יש עליו עדים יתקיים בחותמיו(ה): ד' אחד גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים(ו) שוו למוליך ולמביא(ז). וזו אחד מן הדרכים ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים: ה' כל גט(ח) שיש עליו עד כותי פסול(ט). חוץ מגיטי נשים

ג ואם יש עליו עוררים. שהבעל מערער שהוא מזייף: יתקיים בחותמיו. אם יעידו העדים על חתימת ידיהם לו עדים אחרים יכירו חתימתם כשר. ובזמן הזה המביא גט בין בח"י בין בח"ל צריך ליתנו לה בפני שנים וצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואם חתימת העדים נכרת במקום ניתנת הגט ונתקיים הגט בחותמיו אין צריך לומר בפ"ג ובפ"ב: ואיני יכול לומר. כגון שנתנו [לה] כשהוא פקח ולא הספיק לומר בפני נכתב ובפני נחתם עד שנתחרש: **ד' שוין למוליך ולמביא.** לומר בפ"ג ובפ"ב: **ה' חוץ מגיטי נשים.** שאם יש עליו עד כותי אחד כשר אבל שניהם כותים פוסל ת"ק אפי' בגיטי גויים. ורבן (במעין בן) גמליאל עשה מעשה והכשיר. אפילו כשבמיהם

*) כר"ב ד"ה לו והתי"ט תקן כלפניו.

יכין תפארת ישראל יכין

עוני אמון וקבלוניה וכו' היס הוא גבול א"י, וכדמוכח מקרא שבגאלו]: יא) אבולו מתבינה למדינה כשם אין צריך בפ"ג, מדבריהי שם שיירות כלעיל סי' ז': יב) שהבעל מערער עפשלו ואע"ג דאין עדעור פחות מכ', עדעור דבעל חביב כב': יג) שיעידו שתחימת העדים הוא וזה דורקא בא"ח ולא אמר בפ"ג, אבל באמר בפ"ג, בין בח"י ובין בח"ל לא מהני חו עדעור דבעל רק כביבא. עדים [לה"ע קמ"ב]: יד) שנתן הגט כשהיה פקח, ואח"כ נשתתק והוא הדין כשלא ראה הכתיבה והחתימה [קמ"ב ס"א]: טו) **למ"ד דלא בקיאי לעמה,** מיירי הכא לאחר שלמדו בני ח"ל שצריך לשמה. **ואפ"ה** ביכול לדבר ל"ל בפ"ג, שמא יחזרו לקלקולם. **ואפ"ה** בנשתתק, מלתא דלא שביחי היא ול"ג בה רבנן [כס"ם ד"ה א'], ונילה דיית א'] : טז) שגם עבד אסר בבת ישראל עד שיקבל גט שנכתב לשמו ומכ"ש דצריך לקיים תחימת הגט שחבורו, והקילו נביה להאמין הבלית שהוא ע"א כדי שלא יתענגן : יז) לומר בפ"ג ובפני נחתם : יח) שטר : יט) אף

ר"ה מאן חאי תנא. ואך באמת לק"מ דהיו אחר דפריך מיר"נ דאומר היה ר"ם וכו' דאפילו לכתחילה ל"צ בתיבה לשמה מוכרחים לתירוצא דרש"ם דמוזייף מתוכו. אז לשיטתו דרב אשי ה"ם ר"י היא. וא"כ אי נימא דתקנו ג"כ משום מחובר עדיין ישה הא לאסקינא ל"צ כלל להיוך שיטתו דהא י"ל דתקנו משום מחובר ולענין לכתחילה ותקנו ג"כ משום אחלופי. ואי דצריכא לתירוצא על לישא דרבה דנקט מעשה לשמה היא נוסה קשה דלפי תירוצא דהש"ם אתי מתני' רק כר"א או בר"י אמאי נקט באמת רבה משום לשמה לנקוט מטום מחובר ואתי' כב"ע. אע"כ מוכח להך תירוצא דלא תקנו רק משום לשמה [ומה דלא נקט תוס' בשמעתין זה להוכח' דתקנו רק משום לשמה. הייני דהא י"ל בתירוצם קמא דמשום לכתחילה בעי"מא לא הוי מתקנים כלל] וא"כ שביר הניחו תוס' קושיית בתמי' מתקיימת דלר"ם למה תקנו כלל בפנ"כ דבמפנ"ם לתירוצם קבא לא תקנו כלל משום לכתחילה, ולאיתך תירוצא דנ"ל הא מ כת דשמים מחובר לא תקנו וכיון דאפי' לכתחילה לש"ה כתיבה לשמה לר"ם למה תקנו כלל בפנ"כ. ואחרי כל אלה מובנים היטב דברי תוס' שהתחלנו דשביר הוכיחו מיברכת הש"ם והא בא מחובר דהא נבלל בכלל מוליך ומביא ואי דאף אם מחובר היה כשר צריך לומר משום לשמה. הא שם מוקמי' לתך ברייתא כר"מ דע"ח הרתי ולפי הך סברא דמשום מחובר ר"כ תקנו א"כ לר"ם צריך לומר בפנ"כ משום מחובר לענין לכתחילה. וא"כ שביר נבלל בכלל מוליך ומביא דהא מעשה לשמה לא היה צ"ל בפנ"כ דהא אפי' לכתחילה ל"צ כתיבה לשמה ומוכח שביר מדין מוליך ומביא דמדובר פסול בשחרור ומסילא גם שלא לשמו פסול בגיטין, אע"כ דמשום מחובר לא תקנו כלל ודברי תוס' ברורים ומאירים: ג [אות ג] ת"ם ר"ח יתקיים בחותמיו כו' משום דלא קביעי ב"ד. וכ"כ הר"ן בשם הרמב"ם וז"ל והאידנא א"י כח"ל לישתן דליבא בתי דינין דקביעי עכ"ל. משמע דיינו כח"ל דמדינה למדינה צ"ל בפנ"ג ובאותה מדינה א"צ. ואח"כ הוסיף הר"ן בשם ר"ת דהאידנא הוי ככני מחוזא דגיירי דאפי' בסוגיין דאפי' באותה שכונה צ"ל בפנ"ג וכ"כ תוספות והרא"ש בשם ר"ת, ועפ"ש לקמן בפ"ב מ"ו: ד [אות ד] תוי"ט ד"ה שוים לפ ליד כו'. וי"ל דחשיב ענין.

כותים. והאידנא דגזרו על הכותים שיהיו כגוים לכל דבריהם לא סגי שלא שטרות. ול"ש גיטי נשים. אפי' עד אחד כותי פסול: בערכאות של גוים. שהעידו העדים עדותם לפני השופט במקום מושב משפטיהם"). והוא שידענו באותו שופט ובאותם עדים דלא מקבלי שוחדא. ודוקא בשטרי הלואות ומקח וממכר שהעדיסו לו בתחילת הממון. אבל שטרי הודאות וגיטי נשים. וכל דבר שהוא מעשה ב"ד בערכאות שלהם הכל פסול: ר"ש אומר בשרים. לא הזכרו בבית המדרש להפסל אלא בזמן שנעשו בהדיוט. ע"י גוים הדיוטות שאינם דיינים. ואין הלכה כר"ש: ן רצה לחזור בשניהן. קודם שיגיע ליד האשה והעבד: יחזור. ואין השליח יכול לזכות בהם לגרכן דאוב הוא להן שמאכדין מזונותיהן: וחכמים אומרים בגיטי נשים יכול לחזור. אבל לא בשחרורי עבדים. והלכה כחכמים: שאם ירצה שלא לזון את עבדו ראשי. הלכך כי משחרר ליה לא מפסיד ליה מזוני. אבל שלא לזון אה אשתו אינו ראשי הלכך כי מגרש לה מפסיד לה מזוני

*) נרפ"ב ד"ל פליליסס.

ע"י זוז פקרקע נקנה בכסף. וכתב הר"ן וכ"ל דלאו מדינא אמרי הכי. דכיון דגוי פסול לעדות. כי לא מרבי נפשייהו מאי הוי אטו משה ואהרן מי לא מהימני. ואפ"ה רחמנא פסליהו. אלא ודאי ה"ק דמכח תקנתא דרבנן היא כיון דקי"ל דקשבוח קאמרי. דאל"ה לא הוו מרבי נפשייהו. ע"כ. ושטרי הלואות לא אתמר בגמ'. אבל דעת הרמב"ם להשוותו לדין שטר מכר. ופי' המגיד בפרק כ"ז מהלכות מלוה שטעמו שכיון שעיקר השעבוד הל מחמת קבלת המעות. לענין טענת פרעתי יכול לומר בטרם בידי מלי בטי ע"כ. וכ"ם לענין להד"ם. ואלא מיהת לענין לגבות מבני חרי בלבד. ומ"ם הר"ב אבל שטרי הודאות וגיטי נשים וכל דבר שהוא מעשה ב"ד כו' ואני חוץ מגיטי נשים. גמ'. אבל לא הוזכר בגמ' אלא שטר מתנה. ופירש"י דע"י השטר הוא קונה אותה המתנה במסירת השטר ושטרא חספא בעלמא. ע"כ. אבל הרמב"ם כתב שטרי הודאות ומתנות וכתב הכ"מ ועל שטרי הודאות יש לדון דכיון דשטרי ראיה הם למה יפסלו. וי"ל דאע"ג דאודי ליה שחייב לו. אינו כלום. אא"כ הודה בפני עדים כשרים. וכיון דגוים פסולים לעדות אינו כלום. ע"כ: ר"ש אומר אף אלו כשרים כו'. מפרשינן בגמ' דדוקא בדאיכא עדי מסירה הוא דמכשיר. ודס"ל כר' אליעזר דאמר עדי מסירה כרתי ומיירי נמי בבאותן עדים המחומים בגט שמותיהן מובהקים. כלומר שהם נכרים שהן גוים הא לאו הכי חיישינן דלמא אתי למסמך עלייהו. דמודה ר' אליעזר במזיף מתוכו שהוא פסול. וא"ק אי דס"ל כרבי אליעזר אפ"ה פסל גטי נשים ובמחרורי עבדים אפילו בעדי מסירה ובמות מובהקים. משום דגזר שמות מובהקים. אטו שאין מובהקים. לכון הר"ן. ולריך לומר דבולה חדא גזרה הוא. דאי לאו הא. לא קיימא הא: לא הוזכרו. פי' הר"ב בבית המדרש להפסל כו'. דהדיוט ליה ליה קלא. ואפי' בשמות מובהקים אינא למיחש שמא יעשו לומר דיבראלים ניהו. ואסהן שמייהו הכי ויבאו להכשיר בלא עדי מסירה. מבא"כ ערכאות דקלא אית להו וידוע דגוים ניהו. ולא אתי למסמך עלייהו. ולא אתי לאכשורי אלא בעידי מסירה. °הר"ן: ן [*לפי שזכין וכו'. עיין בפרק קמא דב"מ מצנה ג'] שאם ירצה שלא לזון את עבדו. דיכול לומר לעבדו עשה עמי ואיני זוק. גמ'. ופירש"י אלא חוזר על הפתחים. ומסיים הרמב"ם בפרק ז' [הלכה ז'] מהלכות עבדים ושחרורו עבדים). מעשה שהביאו לפני רבן גמליאל לכפר עותנאי גט אשה והיו עדיו עדי כותים והכשיר). כל השטרות העולים בערכאות של גוים). אף על פי שחותמיהם גוים כשרים). חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים. ר' שמעון אומר אף אלו כשרין). לא הוזכרו). אלא בזמן שנעשו בהדיוט). ן האומר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי אם רצה להזור בשניהן). יחזור). דברי ר' מאיר. וחכמים אומרים בגיטי נשים). אבל לא בשחרורי עבדים. לפי שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו). שאם ירצה

מזוים

דחתמי זה שלא בפני זה. אימר רווחא שביק למאן דקשים מיניה. והייט לישראל אחר דקשים ואתא אותי ואתם למעלה הימנו. וכי תימא היכי מוקמינן שלא שטרא אחומא דחד שהדא דהיינו ישראל דחתים בסוף. כתבו תוספות ור"ן דלמאן דס"ל כותים גירי אמת הן. אלא דחיים שאין בקיאין בדקדוקי מלות. כדאיתא בגמרא דחשבא דרבנן בעלמא היא שמכינן אהאי דחתים בסוף: מעשה שהביאו כו'. והיו עדיו עדי כותים. פי' הר"ב והכשיר אפילו כשמניהם כותים. ור"ג מפליג פליג ואמורי מחברא וה"ק ור"ג מכשיר בשנים ומעשה נמי וכו'. גמ'. וכתבו התוס' ולדידיה דאחזוק בהא לגומר בגטין ושחרורין ולא אחזוק בהא בשאר שטרות. ע"כ. ולת"ק אפי' באחזוק לא שמכינן עלייהו אפי שאין בקיאים בדקדוקי מלות: בערכאות של גוים. פי' הר"ב שהעידו וכו' במקום מושב משפטיהם והוא לשון ערך וסדור: כשרים. כתב הר"ב ע"י זוז פקרקע נקנה בכסף. וכתב הר"ן וכ"ל דלאו מדינא אמרי הכי. דכיון דגוי פסול לעדות. כי לא מרבי נפשייהו מאי הוי אטו משה ואהרן מי לא מהימני. ואפ"ה רחמנא פסליהו. אלא ודאי ה"ק דמכח תקנתא דרבנן היא כיון דקי"ל דקשבוח קאמרי. דאל"ה לא הוו מרבי נפשייהו. ע"כ. ושטרי הלואות לא אתמר בגמ'. אבל דעת הרמב"ם להשוותו לדין שטר מכר. ופי' המגיד בפרק כ"ז מהלכות מלוה שטעמו שכיון שעיקר השעבוד הל מחמת קבלת המעות. לענין טענת פרעתי יכול לומר בטרם בידי מלי בטי ע"כ. וכ"ם לענין להד"ם. ואלא מיהת לענין לגבות מבני חרי בלבד. ומ"ם הר"ב אבל לא שטרי הודאות וגיטי נשים וכל דבר שהוא מעשה ב"ד כו' ואני חוץ מגיטי נשים. גמ'. אבל לא הוזכר בגמ' אלא שטר מתנה. ופירש"י דע"י השטר הוא קונה אותה המתנה במסירת השטר ושטרא חספא בעלמא. ע"כ. אבל הרמב"ם כתב שטרי הודאות ומתנות וכתב הכ"מ ועל שטרי הודאות יש לדון דכיון דשטרי ראיה הם למה יפסלו. וי"ל דאע"ג דאודי ליה שחייב לו. אינו כלום. אא"כ הודה בפני עדים כשרים. וכיון דגוים פסולים לעדות אינו כלום. ע"כ: ר"ש אומר אף אלו כשרים כו'. מפרשינן בגמ' דדוקא בדאיכא עדי מסירה הוא דמכשיר. ודס"ל כר' אליעזר דאמר עדי מסירה כרתי ומיירי נמי בבאותן עדים המחומים בגט שמותיהן מובהקים. כלומר שהם נכרים שהן גוים הא לאו הכי חיישינן דלמא אתי למסמך עלייהו. דמודה ר' אליעזר במזיף מתוכו שהוא פסול. וא"ק אי דס"ל כרבי אליעזר אפ"ה פסל גטי נשים ובמחרורי עבדים אפילו בעדי מסירה ובמות מובהקים. משום דגזר שמות מובהקים. אטו שאין מובהקים. לכון הר"ן. ולריך לומר דבולה חדא גזרה הוא. דאי לאו הא. לא קיימא הא: לא הוזכרו. פי' הר"ב בבית המדרש להפסל כו'. דהדיוט ליה ליה קלא. ואפי' בשמות מובהקים אינא למיחש שמא יעשו לומר דיבראלים ניהו. ואסהן שמייהו הכי ויבאו להכשיר בלא עדי מסירה. מבא"כ ערכאות דקלא אית להו וידוע דגוים ניהו. ולא אתי למסמך עלייהו. ולא אתי לאכשורי אלא בעידי מסירה. °הר"ן: ן [*לפי שזכין וכו'. עיין בפרק קמא דב"מ מצנה ג'] שאם ירצה שלא לזון את עבדו. דיכול לומר לעבדו עשה עמי ואיני זוק. גמ'. ופירש"י אלא חוזר על הפתחים. ומסיים הרמב"ם בפרק ז' [הלכה ז'] מהלכות עבדים ושחרורו עבדים

יכין תפארת ישראל יכין

דס"ל גרי אמת הן, אפ"ה הסידי לשקר: כ) שכשרים כשחתם כותי פחלה, ואח"כ עד ישראל, דמדאין עדי גט חותמין רק בזה בפני זה, מסתמא כותי חבר וכבר היה, דאם לא כן לא החתימו ישראל תחלה. אבל בשבר אחר שא"ל שיחתמו זה בפני זה, חיישינן שהיה בעד האחרון רווחא לישראל אחר דקשים מניה, שיחתום לפניו, ובא כותי זה החתוד לשקר ואתם למעלה: בא) דאפילו בב' עדים כותים מכשיר: כב) מקום המשפט שלהן נקרא „ערכאות" מדכל דיניהן ערוכים וסדורים ע"פ שכל אנשי [אמנם חזל בשאלו זאת מלכון יון, שכן נקרא [גערינפ"ם קאנלפיי] כלי ערכאות]: כג) והוא בידענו שהכותים והעדים אינן מקבלין שוחד. ודוקא בהלואות ומכירות, דאע"ג דאין עדותן עדות, אפ"ה הקנו רבנן דלהמנו מכח תומדא דמוכח [בנתונות דניו ח'] וה"ל מוכח דיכיב תמונא, והם כן השעבוד חל מעצה שבהן המעות. אבל בשטרי הודאות לא קני לה רק בהודה בפני ב' עדים כשרים. וכ"ג במתנות דלא קני רק מכ' מסירה

כל השטרות כו'. ר"ל ע"ג פ' ע"ח ופי' נקנין מ"ד ע"ח מוקי"ח וכוסב מיי' שם ס"ב ופכ"ו מהל' מלוה ולוה הי"ח בפ"ב מה"ן פ"ו מ"ד מוס"ש יו"ד כ' ר"כ"ו פמ"ו מ"ב ומ"ו ומכ"ש ומ"ם מ"ו מ"ח מכ"ו מ"ו ומכ"ב מ"ב מ"ו ק"כ"פ"ו מ"ם: רש"א כ"ה. מ' ע"ב: ן האומר תן גט כו'. ר"ל ע"ב מ' ע"ב ירושלמי פלה מ"ד הע"ד מע"ב מ"ה הע"ד: וחכ"א בב"ג. מיי' פ"ו מהל' גירושין הכ"ז פמ"ב מטין ל"מ ס"ב מ"ה מ' ס' מ"ב: אבל לא בש"ע. מיי' פ"ו מהל' עבדים ה"ח מ"ה מ"ב מ' פ"ו מוס"ש יו"ד מ' כס"ז מפ"ו כ"ן: לפי שזכין לאדם כו'. מ"ב ע"ח ירושלמי פ"ח מ"ב כתובות מ"ח מ"ב קמ"ן כ"ב ב"מ ע"ח מ"ח מ"ב מ"ח מ"ח מ"ב ירושלמי פלה מ"ד הע"ב ע"ב מ"ח מ"ח מ"ב מ"ח מ"ח מ"ב מ"ח מ"ח מ"ב ירושלמי פלה מ"ד הע"ב ע"ב מ"ח מ"ח מ"ב מ"ח מ"ח מ"ב מ"ח מ"ח מ

מצוויס להחזיר עבדים שביניהם: והרי הוא פוסל את עבדו מן התרומה. ועבד ישראל מפסידו משפחה כנעית ואע"ג דמתירו בבת חורין. עבד בהפקרא מיחת ליה זלא ליה לזלזל בה לכל תאותו ושביחא ליה ומתנהגת עמו בפרילות. גמרא. ורבנן הא דמתירו בבת חורין עדיפא להו: מפני שהוא קנינו. פי' הר"ב מידי דהוה אבהמתו כו'. ולאו מעליותא היא וכן כתב הרמב"ם. וקלת קשה דאע"ג דבהמה נמי אוכלת. מ"מ כיון שאם יהי'בן חורין לא יאכל הוי זכות מה שאוכל עכשיו. וכן הימא דבגמ' ליתא להאי טעמא אלא הכי איתא מפני שהוא קנינו. דאי בעי מקיל ד' זוז מישראל ופסיל ליה כל היכי דאיתיה. *ולא מהדרו ליה דאי בעי זריק גט שחרור בתוך ד' אמותיו. דהעבד יוכל לברוח ולא ימציא עצמו למקום שיוכל לפסלו בזריקת גט כדאיתא בגמרא ועיין מ"ש (סוף פרק חמישי) [נ"ל פרק ח' משנה ג']: האומר תנו גט זה לאשתי כו'. לשון רש"י האומר תנו גט זה לאשתי גרסינן במתני' וא"ג הן *אלא מסרס ליד השליח בחיין לפיכך לא נחלקו חכמים בדבר לומר *שמשעה ראשונה זכה לו השליח לעבד להיות משוחרר. ע"כ: תנו מנה כו'. כתב הר"ב ואע"ג דלא אמר מנה זה. ולא אמרינן שמא מנה קבור בקרקע יש לו וההוא דיהיב ליה:

שלא לזון את עבדו רשאי[א]) ושלא לזון את אשתו אינו רשאי[ב]). אמר להם והרי הוא פוסל את עבדו מן התרומה כשם שהוא פוסל את אשתו[ג]). אמרו לו מפני שהוא קנינו[ד]). האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת *לא יתנו לאחר מיתה[ה]). תנו מנה לאיש פלוני ומת יתנו לאחר מיתה[ו]):

מזוזי: מפני שהוא קנינו. כלומר הא דהוא אכיל בתרומה כשהוא עבד כהן אינו אלא מפני שהוא קנינו של כהן מידי דהוה אבהמתו של כהן שאוכלת בכרשיני תרומה. ולאו מטוס מעליותא היא. הלכך כי משחרר ליה. אע"פ שמפסידו מלאכול בתרומה. אין זו חוכה לעבד: לא יתנו לאחר מיתה. דגיטא לא הוי עד דמטי לידה וכי מטי לידה הא מית ואין גט לאחר מיתה. ושטר שחרור נמי כי מטא לידיה הא מית ופרקא דסותיה מיתה: יתנו לאחר מיתה. ואע"ג דלא אמר מנה זה. דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו:

יכין תפארת ישראל בועז

פ"א (א) ולכאורה קשה הרי המשחרר עבדו עובר בעשה [כניטין דל"ח מ"], ומ"כ היאך יתחרר ע"י שליח זה, הרי אין שליח לדבר עבירה [כב"מ ד"י ע"כ]. ובשלמא לר"מ דס"ל דעל"פ הכשיניע ליד העבד יהיה משוחרר, אינה"ק עכ"פ איך יהיה שליח להביאו לידי העבד. די"ל דכיון דא"ל לזכיית הבלים, מ"כ דל שליח מהכא, דמעשה קוף בעלמא קעביד, כעירוב שבלחו ע"י עכו"ם ניתנו לישראל [בעירובין דל"ח ב']. והרי אפילו בנגע כשבלחו ע"י עכו"ם ניתנו לישראל שיטהרו לאחתו, אבר כשמתקייים הנגע בחותמיו [כאה"ע קמ"ח ס"ב] רק אין מוקנין כן במ"ש שם. מ"כ כ"ם הכא בשהרור דמחשב האי שליח כליחא. אלא לתמיס דפליגי אר"מ, וס"ל דהשליח זוכה להעבד, ק' ספיר, אע"ג שהוא שליח של העבד, עכ"פ הרי הוא גם כן בחוחו של הבע"ב שעשאו שליח שיהיה שליח של העבד, דלולא שליחות של הבע"ב לא מהני שליחות של העבד מידי, דהרי לא יכול ליהח הבאר בע"כ של בעה"ב, מ"כ קשה ספיר דכיון דאין שלד"ע, הו"ל כאילו עשה השליח בן מעצמו [כרש"י קדושין דמ"ב ב' ד"ה אין שליח], מ"כ אם לקח הבלים הבאר שחרור מעצמו בלי דעת הבע"ב מי הוה שחרור. ולכאורה מ"ל לרמ"א [ח"מ קפ"ב] דקיי"ל דהיכא דאין שליח בר חיובא יש שלד"ע, מ"כ ה"כ כיון דאין העבד שלו, לא מקרי שליח בי"ח, ויש שלד"ע. ואפילו למ"ס הוס' [ב"מ ד"י ע"ב] ד"ה דאמר, דכהן דאיר לכהן קדש לי גרושה, דאף שאינו מקדשה לעצמו, מחשב בר חיובא ואין שלד"ע. י"ל דהתם עכ"פ אבבר לו שיקדשה לעצמו. ולהכי מחשב בר חיובא, משא"כ הכא מ"מ שיעשה השליח איסור שחרור בגוף עבד זה, אם לא שיקראו תרלה, ואז פנים חדשות בא לכאן, לפיכך בכה"ג יש שליח אפילו לד"ע. ולכאורה מ"ל דאיה נסברא זאת לחלק בכה"ג ממ"ש רמ"א [בי"ד ק"ס סט"ז], דבלוה ע"י שליח מיחר לשלוח הרבית ע"י השליח, מדינא, דאין שלד"ע, ולפיכך לא הוה כרבית הבא מיד לוה למלוה. משא"כ בלוה הוא עצמו, אסיר בשלוח הרבית ע"י שליח, ע"ש. דלכא"ה קשה מאי שנא ריבא ומאי שנא סיפא. ע"כ נ"ל דדוקא בלוה ע"י שליח, הרי היה אפשר שלוה השליח המעות הזה לעצמו ברבית, ולכיכך אמרינן נגיה דשלד"ע. משא"כ בסיפא שלוה המלוה בעצמו, ולכך הרבית שלא ע"י שליח, הרי בגוף הלוה זו שכבר לוה המלוה, מ"מ שעשה השליח העבירה, דאף אם יתן השליח הרבית מכיסו לא יעשה עבירה [וכך כתב רמ"ל פ"ה מהל' מלוה הי"ד], דאף שאפשר שלוה השליח מהמלוה ויתן לו רבית, עכ"פ בכה"ג פנים חדשות בא לכאן. והוא כדברינו הנ"ל. אמנם לפע"ד י"ל דמש"ה קאחר רמ"א בסיפא דבריה הבלוה ע"י עצמו דאסור בשלוח הרבית, דלא יהא דאין שלד"ע, דל שליחות מסבא, עכ"פ כיון דבבר לוה הלוה בעצמו הבעות מהמלוה, אפילו בהבית אח"כ הלוה הרבית ע"ג קרקע ולקחו המלוה, אסור, דוגמת המולר הנאה מחבירו, שאסור לשלוח דבר שמתנה ממנו, וא"א אין שליח לדבר עבירה, דהרי אפילו הביאו ע' נבי קרקע ע"ד שיקחו המולר, אסור [כי"ד רכ"א ס"ח וס']. אבל היכא דלריך שליחות, כגון ובהרור וכדומה, מ"ל לחלק בין שאפשר לשליח לחעות אותו חבא בגוף זה, או בגוף אחר. דלמא כיון שאפשר שיהא שליח אותו חבא

ציונים

דאומר כו'. י"ג מ"ש פ"ב ב"ב קנ"ח פ"ב מ"ו פ"ו פהנ"ל ניכוסין אה"ח ופ"ס כ"ב מ"ב עמין נ' פוס"ס מ"ל פ' קד"ל פפ"ד ל"ח: שטר שחרור כו' מיי' פ"ו מהל' עבדים ה"ל ממ"ב עמין פ"ו פוס"ס י"ד מ"ו כ"ס ר"ס פפ"ב ע"ן: תנו מנה כ'. יומבלמי ניסין פ"ו ה"ס מיי' פ"ו מהל' זכיה ב"ל מ"ב ס' פ"ס פוס"ס חו"מ ס"ו ר"ל פפ"ד י"ח:

שנויי נוסחאות

אמר לחם. בכי"מ א"ל ר"ם. והרי. בד"ל הרי: בריב"ן והלא (כשם שהוא פוסל את אשתו). בריב"ן ..אשתו מן התרומה; בכי"מ ליתא כ"ו. קנינו. בד"ל כקנינו. תנו. בד"ל ובכי"ק ובמסכי"ר תן ועי' חוי"מ. לא יתנו. במסכי"ר יינתנו. מיתה. בכי"ק המיתה וכן בסיום. מנה. בד"ל מנה זו. ועי' חוי"מ ובריטב"א:

תוספת רעק"א

ן [אות ו] תוי"ט ד"ה מפני שהוא קנינו. ולא מהדרו ליה דאי בעי כו' בתוך ד' אמותיו. בסוגיי' איתא. דר"מ אומר כך לרבנן וכ"ת אי בעי זריק ליה גיטא ופסיל ליה שביק ליה ועריק ואזיל לעלמא. ובתו' ד"ה וכ"ת אי בעי. וא"ת מ"ה בכך מ"מ הוב הא לו זה השחרור שפוסלו מתרומה. וי"ל דקסבר דלא חשיב ליה חוב מה שמקבלו זה כיון דאפי' אם לא יקבלנו יכול רבו לפוסלו בענין אחר. א נ ה"מ אי בעי זריק ליה האדון ספק קרוב לו ויאסיר בתרומ' ובשפחה ובב"ח עכ"ל משמע לתי' שנייה אסרי' באמת דשום זריק ליה גם לחוד מ"מ מעשה השחרור בעצמו חוב וא"י המקבל הזה לזכות לו עבורו כיון דבעצמיתו היא ענינחוב אל דראדון יכול לגרע כחו לאסרו בתרומה. ואעפ"כ יאסר בב"ח ובשפחה שיורוק לו ספק קרוב לו. וקשה לי דא"כ איך אמרי' עלי' שביק לי' ועריק ומה אילו עבד כהן שברח ואשת כ"ן שברחה. והיינו דר"מ רוצה להוכיח זה דכמו דס"ל לכם דגם אשה הוי חוב ול"א אי בע' זריק לה גיטא וע"כ סיום דערקא ושבקה לי' דיכול ליגרע כחה דיורוק לה ס' דיכול לזכות לו לעבדו כיון דבעצמיתו היא ענינחוב אל דראדון [אות ז] במשנה לא יתנו לאחר מיתה. וקס"ל דאין גם לאחר מיתה וכ' התוס' אע"ג דבהדי' תנן בב' מי שאהזו דאין גם לא"ט הכא אצריך לאשמועינן דאע"ג דמיתה הפגרש שליח בחיי' לא חשיב השליח להיות כמותו אחר מותו כאילו הוא עצמו קיים עכ"ל וקשה לי הא ס"ם ג' מובה מסתגיתין דפסכתין פ"ג ס"ג הסבא גם והניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקה שהוא קיים. הרי דאילו מת אין נותן לה וצע"ג: שם [אות ח] תוי"ט ד"ה האומר תנו. שלא מסר' ליד שליח בחיין. ותוס' כתבו א"נ דנטלו לאלתר ונאסר דל"א תן כזכי אלא בסמרו מיד ליד. וקשה לי הא בכה"ג ל"ש כלל לומר תן כזכי דאפי' בזכי בסמירה לא מהני כיון דהיא עצמה אם אינו נותן לה מיד ליד אלא דסראה לה הגם ואומר קחי ניסך ולקחה הגם לא מהני דהוי כסלי ניסין סעי"ק וה"נ מסתמא בשחרור דדמי בכל דבר לגם אשה וא"כ ה"נ לא מהני לאחר ל"ט מעכ"ק ולזכות עבורה. ואי דרצו לתרץ גם לס"ר בניסין דס"נ ב' דיכולה לומר לשליח הולכה הוי אח ש"ק ולא בעי' שדורה שליחות אצל הבעל וא"כ נפרש דתן דאינו דבתחלה נשלתך תהיה את שליח דידי ואח"כ זכה עבורה. ס"מ בזה בוודאי בפשוטו יש לחלק דל"א תן כזכי היכא דצריך להיות תחילה שליחו ולא מני לזכות לה מיד בנטלתו ול"א דתן הוי ענינים הולכה ולקבלה וצ"ע. ואולי שבאו לתרץ דא"כ למאי מרחי בגמ' למצוא טעם בסיפא דמתני' בתנו מנה דאמאי יתנו לאח"מ הא י"ל דהתם אמרי' סמעם תן כזכי דיכול לזכות ט"ד עבורו ומיירי בנטלו בחיין והיינו לשיטת ר"ת בתוס' לעיל דר"א ב' דוס בסתנה אמרי תן כזכי ואולם זה אינו מסיק דהרי תוס' רצו לתרץ דסתנ' כר"מ דוקא והא יקשה נ"כ כזה דא"כ בסיפא בפשוטו הסעם סמעם תן כזכי ועיין: [אות ט] בא"ר שמשעה ראשונה זכה לו השליח. אבל שיטת הרי"ף דגם כאומר תן (אח"ל מצו למיהדר מ"ם) בתי דמסא ליהדר.

חמת אף שמ"מ שיחמת אותו חמת בנוף זה רק בנוף אחר, ככהן שאמר לכהן שיקדש לו אחות השליח שהיא גרושה, אפ"ה מדאפשר שיחמת השליח אותו חמת בנוף אחר מחשב אשה"ע. ומלבד זה כבר כתב הש"ך [בח"מ רסי' רפ"ב] דקיי"ל כמ"ד דכל היכא דאי בעי עביד אז לא עביד אשה"ע. ונלפע"ד לפמ"ש תוס' [ב"מ ד"ו ע"ב ד"ה דאמר] בתירוץ קמא שם, דהא דאיתא"ק, היינו דלא מתחייב המשלח ע"י המעשה. אבל עכ"פ המעשה קיים [וכ"כ קצת מזה רמ"ז בי"ד ר"ס סי"א ע"ש], א"כ ה"ג אף דאיתא"ק, על כל פנים מעשה השחרור קיים. ואפילו לתי' ב' של תוס' שם, דאי אשה"ע גם המעשה אינו קיים, י"ל דהכא מיירי בשחררו לצורך מצוה לצרפו למנין עשרה וכדומה [בברכות מ"ז ב'], דלצורך מצוה דרבים כי היכי, אז כדי להגיל רבים מחטא, כהאי שפחה שהגנו בה הפקר [בגיטין ל"ח ב'] וכ"כ בחליצה עבד וחליצה ב"ח [בחוס' פסחים פ"ח ב' ד"ה כוסין] דרי שחררו. ותו ל"ל דבל"ז ר' ממ"ל בגיטין [ד"מ ע"א] דכשאמר בשעת מיתתו, פלונית שפחתי אל ישתעבדו בה, כופין להיורשין לשחרר, ואמאי הרי צריך מצוה דרבים דיקא. וכ"ל דה"ק, דמשום דמצוה לקיים דברי המת אסורין לעבוד בה, דאע"ג דלעולם בהם תעבודו עשה דאורייתא, ומצוה לקיים דברי המת אינו אלא מדרבנן, עכ"פ יש כח ביד הבמים לעקור דבר מה"ת בשב ואל תעשה [בימות פ"ב ב']. ואם כן כיון דאסורים לעבוד בה, ונפתר העשה דלעולם בהם תעבודו, ליתא שוי ללאו דשחרור הבא מכלל העשה. א"כ גם בכה"ג אני אומר דאינו עשה נמור הוא, דפטרא דקרא משמע רק שלא ישחררו במתת חגם, ומה"ט כשמשחררו לצורך מצוה שאינו עשה מתורת חגיגה, שרי. א"כ בל"ז מיירי קו' הכ"ל אמתניתין, דמה"ט שוי כשמשחררו מדעשה לו קורת רוח, שרי, וכדלשכחן בגיטין [ד"מ ע"א] הכ"ל, דהו"ל כמכרו לעצמו. רק דק"ל אדברי רבינו הר"ן מש"ס ברכות הכ"ל, דמה מקרי הא אר"א שמחרר לעבדו כדי לצרפו לעשרה, הרי מצוה הבא בעבירה היא. דמה עבירה איכא, הרי לא מכוון להנות להעבד בתורה חגיגה. ואו מה מהדן הא מצוה דרבים שאני, הרי גם בלי מצוה דרבים כשאינו מתכוון להנות להעבד שרי. ויש לדחוק דהכי מקשה, דכיון דע"י המצוה ניכה בלערף העבד לעשרה, מתהני העבד, הו"ל שפיר מהבב"ע, ולולא שהיא מצוה דרבים היה אסור. אבל במשחררו מדעשה לו נייחא, שרי בכל ענין. מיהו אין להניח ראיה לר"ן מגיטין [ד"ב א'] דבשעת מצורת מוחר לשחרר לכ"ע. וכ"ב הרב מורה' וואלף נעמפלטורג ל"י דל"ל דהתם כדי להגיגו שלא יומת ברעב, עדיף ממצוה דרבים. מיהו אינה"ק בל"ז, הא"ל שחרר ר"מ לעבדו, הרי אפילו יהיה עשה דהפלה דאורייתא, לא דחי לל"ת רק אם בעיקרא דמעיקר לאו מקיים העשה [בשבת קל"ב], והא תינח לר"י [תוס' פסחים דל"ט ב' ד"ה אתי] דבעשה דוחה עשה לא

ולא קשיא מהאי (דלקמן רס"ג) אשתך אמרה התקבל כו'. דשאני הבא ביון דלא אמר בלשון זכה ואפקיה בלי תן מקפיד שיהיה נתון לה וכן מבואר ברמב"ם ריש פ"ו מה' עבדים. והרא"ש והר"ן שהקשו על הרי"ף מהאי התקבל הנ"ל אינו מבין עומק בוונתם. ואי דלא ניחא להו לחלק בבך היה להם להקשות מסברא על הרמב"ם:

בעינן בעידנא, אבל לריב"א התם דלא ס"ל הך סברא, אשר גם בגיו הוה כמלתא בלא טעמא, דמ"ש עשה דדחי עשה מו עשה דלחי לאו, א"כ ק' כנ"ל. ל"ל דכל היכא דלא בני בעידנא א"ל בעידנא [כפסקי תוספות זבחים סי' ס"ט]. וכה"ג ל"ל נמי בהאיה שפחה ואיהי ב"מ, דכופין לשחררו מהוס לא הוה בדאה דמחשב כעשה דרבים, דמדלא אני בלא"ה הו"ל כבעידנא. ואילה"ק לפסקי תוס' הנ"ל ממ"ד [ביבמה ד"מ ב'] דביתי עשה דכסוי ולדחי ל"ת דמלאכה ביו"ט. ותהלינן דאיני בעידנא. וק' ממ"נ אי אפשר לקיים העשה בלי העברת הלאו, אם כן לא מקבי מידי, דהרי בכה"ג לא דחי עשה ל"ת [בשבת קל"ב]. ואי בלא אפשר לקיים העשה בלי העברת הלאו, א"כ לא תי' מידי, דהרי בכה"ג לכסקי תוס' הנ"ל אין צריך בעידנא. גראה לי לפסקי תוספות הנ"ל, דדוקא בחי אפשר לבוא אל חיוב העשה, כמיח של פסח בטמור בעצם, והכנוף של העבד המעובד שחרורו, אמרינן דבכהאי גוונא אין צריך בעידנא. משא"כ בהעפר של הכסוי, אין חיוב הכסוי על העפר, רק על הדם ודו"ק, ואילה"ק לפס' תוס' הנ"ל מדאמרינן [קדושין ד"י ע"א], דאי נימא סיף ביאה קונה, אסיר לכה"ג לקדש בתולה בביאה, דמשעת הערמה עשאה בעולה וכשלה לעצמו. ולפסקי תוספות הנ"ל הרי בלא אפשר לקיים סוף המעשה בלי תחלתה, הו"ל כאלו עשאו בבת אחת, א"כ כהן גדול נמי לשהרי לקדש בביאה, מדלא"א לקיים גמר ביאה על שיערה בה החלה. י"ל דהתם נמי אפשר לקדש בכסף וטבר ודו"ק. אמנם לתוס' חגיגה [ד"ב ב'] ד"ה ליטא, שחרלו לדהכי אין עשה לבשת דיהה ל"ת דקדש, מדאינו בעידנא, דהרי משהערה בה עבר, ועשה אינו רק בגמר ביאה. ולפי פסקי תוס' הנ"ל אין מקום לתרוצם. וכ"ל כתריצם קמא שם, דמדאפשר לקיים שניהן בלי דחוי, ע"י שישחררו, לא דחי עשה לל"ת. מיהו איה"ק, היכא אפשר שיהיה שום שחרור הל, הרי כל מלאת דא"ר לא העביד, אי עביד לא מהני [בחמורה ד"ד ב'], ואפילו נימא דשחרור אסיר רק מדרבנן, הרי גם באיסור דרבנן נמי אמרינן דלא מהני [בח"מ ר"ח]. י"ל דשאני שחרור דבני ברית דמהני בשפחה חרופה, דל' גבה כי לא חופשה, ואי"ל דמיירי בשחרורה לצורך מצוה לצרפה למנין עשרה, דהרי שפחה היא, ודוחק לומר דמשחרורה מלהנהו בה מנהג הפקר [בגיטין ל"ח ב' הנ"ל], דא"כ נמה לא שחרורה גם כן הרב הנני. אלא על כרחך דקא משמע לן קרא דכשחרורה הוה שחרור. אחר זמן רב שבתבתי כל זה, אמרו לי שגם הגאון בעל בית מאיר ז"ל בחיב"ע [סל"ה], החתורר בקושיא הנ"ל, ותירץ שם באופן אחר, יע"ש. עוד אמרו לי שגם הגאון מהרע"ק מפוזנא ז"ל בחשובותיו [סקל"ד], הקשה בחשבה זו קושיתי הראשונה, רק שהקשה בהיפך מדברינו, שכתב הלחכמים אין קושיא כלל רק לר"מ. ובמה"כ הגדול אגב שעפיה לא ירד לאמיתת הדברים, כאשר יראה כל יודע ומבין:

ר"ע מברטנורה המביא גט פרקב גיטין תוספת יום טוב

פרק ב **א המביא**. נחתם חציו. אחד מן הטדיס חתם: *)בפני נכתב חציו וכו' פכול. ודוקא חציו האחרון. אבל בפני נכתב חציו הראשון שהוא שם האיש והאשה והזמן כשר. וחציו הראשון נמי לא צריך שיראה הכתיבה עצמה אלא אם שמע קול הקולמוס בלבד עובר על הגייר בשעת כתיבה תו לא צריך: אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול. בזמן שהגט יוצא מתחת יד אחד מהם. דאלגרסינו רבנן לעניין המביא גט למימר תרווייהו אבל אם הגט בזמן שהגט יוצא מתחת יד אחד כו' אבל אם הגט יוצא מתחת יד שניהם כשר. מסקי התוס' שא"ל שיהיו שניהם אדוקים ואחוזים בגט אלא שבניהם אומרים שהבעל עשה שניהם שלוחים על כך [ואמר] להם שניכם הוליכו גט לאשתי ונתנו האחד במעמד חברו כדאמרינן בסוף החקבל [סז:]. הוליכו בלכם אחד מוליך במעמד כולם ע"כ. ומ"ש שבניה שהביאו גט א"ל שיאמרו בפ"ג ובפ"ג. למ"ד משום קיום. הלכה שניה המצויים לקיימו. ואי משום דלא בקיאי לשמה. דלאחר שלמדו מיירי כמ"ש פ"ק מ"ג. ובהרי לא שביחי. הלכך

פרק ב **א המביא** גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב אבל לא בפני נחתם. בפני נחתם אבל לא בפני נכתב. בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו) בפני נכתב חציו ובפני נחתם כולו פסול). אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם. בזמן שהגט יוצא מתחת יד אחד כו' אבל אם הגט יוצא מתחת יד שניהם כשר. מסקי התוס' שא"ל שיהיו שניהם אדוקים ואחוזים בגט אלא שבניהם אומרים שהבעל עשה שניהם שלוחים על כך [ואמר] להם שניכם הוליכו גט לאשתי ונתנו האחד במעמד חברו כדאמרינן בסוף החקבל [סז:]. הוליכו בלכם אחד מוליך במעמד כולם ע"כ. ומ"ש שבניה שהביאו גט א"ל שיאמרו בפ"ג ובפ"ג. למ"ד משום קיום. הלכה שניה המצויים לקיימו. ואי משום דלא בקיאי לשמה. דלאחר שלמדו מיירי כמ"ש פ"ק מ"ג. ובהרי לא שביחי. הלכך

*) כ"ה בד פ ודל"ק ובדפו"ת נרפו מלת „בפני" לדבור הקודם והוא סה"ד ומה"ד נכתב כו'.

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ב א) שרק עד אחד חתם לפני: ב) ודוקא בפני נכתב חציו האחרון מדנקט חציו סמוך לבפ"ג, ודו"ק. אבל בפני נכתב חציו הראשון, שם בם שם האיש והאשה והזמן, כשר. ואפילו לטעמא דאמרינן לעיל [פ"א סימן כ'] דלהכי צריך לומר בפני נכתב, דלא לחלף בשאר שטרות לקיים גם אומן בע"א. אפ"ה יש חלוק בין חציו הראשון לאחרון, דשם האיש והאשה וזמן הוא עיקר הגט, ורק

ציונים

פ"ב **א** המביא גם כו'. פ"ו ע"ח מייי פ"ז מהל' גירושין הי"ב פפ"ב פסין ל' פוש"ע אה"ע מי' ק"י פפ' פ"ו: אחד אומר כו' ואחד כו'. מיי' שם הפ"ו פוש"ע שם פכ"י פ"ז:

שנויי נוסחאות

פ"ב **א** נחתם. וכ"ה גם במבי"ר בכל המשנה וברים המשנה הסמוכה ב"פ ועי' לעיל אולם בכי"ק גם בגי'המבצעת הלה נחתמים. וכן בטוף ג"כ ונחתמו. בפני נכתב כולו כו', בפני נכתב חציו. בגא"ם הסדר בפני נכתב חציו, בפני נכתב כולו. וכ"ה בגא"מ בגי"ר ועי' בתוס'. ו(בפני נחתם)בד"ג ונחתם וליתא ונסמוך בפני נחתם ועי' מלאכים:

המביא גט פרק ב גיטין

ב נכתב ביום טו'. י"ז פ"א: בלילה ונחתם ביום טו'. פוס"פ מ"ס: ס"פ"ג ספ"ר פ"ז: ביום ונחתם בלילה. פי"ז פ"ל מהני ניסוין הכלה סמ"ג שם פוס"פ מה"פ פ"ה קפ"ז סעיף ג':

שנויי נוסחאות

שנים אומרים נכי"ק שניהם.. וכן בסמוך. ב בלילה ונחתם ביום. כמשכ"ל „ונחתם. וכן בסיוון וכסוף המשנה ונחתמו. הגיטין. נד"ג גיטין.

תוספת חדשים

פ"ב ב תוי"ט ד"ה ביום כו' שרואין שנכתב זמן בגט וכו'. ט"ס יש כלן וכנ"ל כיון שרואין שלא נכתב זמן בגט וכו' דאם נכתב זמן אוך יכולה לומר שקודם האות נתגרשה וכן מוכח מדברי כ"מ שם שו כוות הטור וע"ם והלבוש ז"ל ביאר הענין יותר וע"ם וכן בספר שומים לדוד:

תוספת רעק"א

פ"ב א [אות י] תוי"ט ד"ה ור"י מבשיר כיון דאיכא תרי. הך לישנא אינו מסדרש בש"ס אלא סתם ת"ק סבר גזרי' דלמא אתי לאהלופי ור"י סבר ל"נ. ר"ש הוא דמי' דטעמא דר"י דל"ג כיון דצריכי' תרי על הכתיבה וכן מבואר מתוך דברי רתוס' ד"ה במאי פליגי. לפ"ז מסילא ר"י לא פליג רק בסיפא אבל ברישא דא' אומר בפנ כ וא' אומר בפנ"ח מודה ר"י דפסול. ומה תמוה לי לשון רש"י במתני' ד"ה ור"י מבשיר דכיון דטעמא דר"ג גם ברישא. אבל למה דנקט רש"י דטעמא דר"י דבזה לא אתו לאהלופי והיינו לישנא קמא דמתני' מיירי באין נם יוצא מחתת ידי שניהם. בזה לא פליג על רישא דפסול כיון דליכא ב' מעידים על הכתיבה החשש אהלופי במקומו. ומלשון רש"י אם הוא או אחר משמע דאפילו בעד אחד מעיד על הכתיבה מועיל לענין אהלופי. ומש"ה כ"רש"י דפליג גם ברישא. אבל הא רש"י כתב להדיא בסוגיין דכיון דאיכא ב' המעידים על הכתיבה וצע"נ. [אות יא] שם ד"ה אחד אומר במנ"כ שכיון שיש שנים א"צ שיאמר כו' לפ"ז הא דקתני א' אומר בסנ"כ גם לרבה הוא מיותר כיון דמיירי ביוצא מחתת ב' עידי החתימה וב' שהביאו א"צ לומר כלל, והרי תוס' שהביא התי"ט עצמו בתחלת רבור זה כתבו למאן דס"ל לפי שאין עדים מצויים לסייעו אבי' אין שם עד מעיד על הכתיבה.

הלכך לא גזרינן שמא יחזור לקלקולו. כ"כ התוס': שנים אומרים בפנינו נכתב. ואחד אומר בפני נחתם. פירש"י וא' ג'. ומ"ש הר"ב בזמן שהגט יוצא מתחת יד אחד מהם כו'. מפרש בגמ'. דכיון דהאי דאמר בפני נחתם לא אמר בפ"נ. אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא דמ"ד נמי מטוס לבמה. הא ס"ל נמי טעמא דקיום כמ"ש בסוף משנה א' דפ"ק: ורבי יהודה מכשיר. כיון דאיכא תרי דמסהדי אכתיבה. תו לא אתי לאחלופי. גמ': אחד אומר בפ"נ ובנים אומרים בפ"נ כשר. למאן דס"ל לפי באין עדים מצוים לקיימו אפילו אין שם עד מעיד על הכתיבה כשר. שהרי נתקיים ע"פ שנים. ולא נקט אחד אומר בפני נכתב. אלא לגב ריבא דתנא אחד אומר כו'. תוס'. ואפילו יוצא מתחת יד אחד נמי כשר. כיון דנתקיים. והיינו דאשמועינן בהך סיפא. דהא בולה מתני' ביוצא מתחת יד אחד. וקאמר' בסיפא דאם יש שנים על החתימה כשר. אפי' יוצא מתחת יד אחד הואיל ונתקיים כ"כ הר"ן. אבל למ"ד דמטוס דלא בקיאי לשמה. ל"ל דמיירי כשיוצא מתחת ידי שנים המעידים על החתימה. *שכיון שיש שנים א"ל שיאמר כו'. אלא נמי כתרי על הכתיבה ועל החתימה הרי שם שנים. שכל שלא העיד כתקון חז"ל אין עדותו כלום. וכן ברישא דוקא ביוצא מתחת ידי השנים אבל יוצא מתחת יד אחד לסיפא. אלא בתרוייהו כשיוצא מתחת יד האחד פסול. וכשיוצא מתחת ידי השנים כשר. וא"כ מאי טעמא אסברה לה מתני' ביוצא מתחת יד א'. בשנים אומרים בפנינו נכתב. ביוצא מתחת ידי שניהם. אסברה לה בשנים אומרים בפנינו נחתם. וכ"ל מטוס דמסתמא הבלית הוא אותו שהיה אלא נמנר הגט. והיינו החתימה. ולפיכך ברישא דא' אומר בפני נהתם. ומסתמא הוא הבלית. והרי יוצא מתחת יד אחד. ובסיפא דשנים אומרים בפנינו נחתם. ומסתמא הן הן שלותו. והרי הן שנים: ב ביום ונחתם בלילה פסול. פי' הר"ב שהרי מוקדם הוא ותקנו חכמים זמן בגיטין גזירה שמא יהיה נשוי עם בת אחותו כו'. נמ'. וכ"ל דנקט בת אחותו כדתנן בספ"ח דנדרים היו מסרבין בו לנשת את בת אחותו. לפי שהיא בת גילו ועיין מ"ש שם בס"ד. ורלאיתי בהמגיד פ"א מהל' גירושין שהביא ירושלמי [פ' השולח] מעשה באחד שהיה נשוי בת אחותו וזינתה עד שהיא אשתו. לימים עמד ונרשה כו'. ע"כ. ולפ"ז י"ל דמטוס מעשה שהיה נקט בת אחותו. ומ"ש הר"ב וכשמעידים כו' מוליאה נטה. דלא אמרי' אוקמה אחזקת א"א והשתא הוא דאוגרשה כיון שהיא גרושה לפנינו. ועוד אדרבא אוקמא בחזקת בשרה שלא נבעלה כשהיא א"א. תוס'. וכתב הטור ר"ס קכ"ז. אבל כיון שתקנו לכתוב בו הזמן. אם תאמר כן [שקודם האות נתגרשה בגט זה] נריכה להביא ראיה. ע"כ. כלומר כיון שרואין שנכתב זמן בגט. משמע על הגב שמשום כך כותבין זמן כדי שלא יחפה כו' ומזקיקין אותה להביא ראיה. ועיין מ"ש במ"ד פ"ח. ובגמ' פרשינן גיטין הבאים ממדינת הים דמיכתבו בגיסן ולא מטו עד תברי. מה הועילו חכמים בתקנתן. שהרי תקנת זמן הוא כמו כל זמן שבכל שטרות דהיינו שבוים זה נעשה זה המעשה וגמר. ומשני הכהו קלא אית להו. פירשו התוספות כשרואים בזמן הכתיבה שהוא קודם שנמסר. אית ליה קלא ומסרו אדעתייהו לידע יום המסירה. ואי לאו זמן שנכתב בו לא מסרי אדעתייהו. ע"כ. ועיין מ"ש מ"ד פרק ח': ור' במטון מכשיר. פי' הר"ב דסבר ר"ש דחכמים תקנו זמן בגיטין משום

הגט יוצא מתחת יד שניהם כשר. שנים שהביאו גט אין לריך שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם: שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול. בזמן שהגט יוצא מתחת יד אחד מהם. אבל אם יוצא מתחת יד שניהם כשר: ורבי יהודה מכשיר. ואפילו יוצא מתחת ידו של אחד מהם. ואין הלכה כרבי יהודה: ב בלילה ונחתם ביום כשר. שהיום הולך אחר הלילה ואין זה מוקדם: ביום ונחתם בלילה פסול. שהרי מוקדם הוא. ותקנו חכמים זמן בגיטין גזירה שמא יהיה נשוי עם בת אחותו והוצה עליו והם עליה שלא תחנק ויתן לה גט בלא זמן. וכשמעידים עליה בב"ד מוליאה ניטה ואומרת גרושה הייתי ופעמים באותה שעה: ור"ש מבשיר. דסבר ר"ש דחכמים תקנו זמן בגיטין משום פירי שאם לא יהיה זמן בגט יהיה הבעל

יד אחד מהם כשר. ורבי יהודה מכשיר. ואפילו יוצא מתחת ידו של אחד מהם. ואין הלכה כרבי יהודה: ב בלילה ונחתם ביום כשר. שהיום הולך אחר הלילה ואין זה מוקדם: ביום ונחתם בלילה פסול. שהרי מוקדם הוא. ותקנו חכמים זמן בגיטין גזירה שמא יהיה נשוי עם בת אחותו והוצה עליו והם עליה שלא תחנק ויתן לה גט בלא זמן. וכשמעידים עליה בב"ד מוליאה ניטה ואומרת גרושה הייתי

נחתם פסול). שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול). ור' יהודה מכשיר). אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר): ב נכתב ביום ונחתם ביום). בלילה ונחתם בלילה). בלילה ונחתם ביום) כשר). ביום ונחתם בלילה פסול). רבי שמעון מכשיר. שהיה רבי שמעון אומר כל הגטין שנכתבו ביום. ונחתמו בלילה. פסולין). חוץ מגיטי

יכין תפארת ישראל בועז

אם זה היה בפניו, לא אתי לאחלופי בשאר שטרות: ג) בזמן שלא מהן שלוחין. אבל בשניהן שלוחין, ונתנו הא' במעמד חבירו, א"ל כלל לומר בפ"נ ובפנ"ח, דלמ"ד מטוס קיום הרי שניהם בפנינו שיקיימוהו, ולמ"ד מטוס דלא בקיאי לשמה, עכ"פ השתא שכבר למדו כשר, דבב' שלוחים דלא שכיחי, לא חיישינן שיחזור הדבר לקלקולו [עי' פ"א סי' ע"ו]: ד) ר"ל א' שליח. דאי"ל א' מהשנים, דת"כ יש א' שאומר בפני נכתב ובפנ"ח: ה) דמדאיכא ב' שהדי הכתיבה, הו לא מחלף בשאר שטרות: ו) למ"ד מטוס קיום, זה כבר מקויים הוא וא"ל כלל בפ"נ ובפנ"ח, ואפילו בלא היה רק א' מהן בלית, ולמ"ד מטוס לשמה, מיירי שאותן שנים שמעידין בפנ"ח, כשיכן שלוחין, ובכה"ג לא חיישינן שיחזור לקלקולו [כלשל סימן ג']: ז) באותו יום: ח) באותה לילה: ט) שלאחריו: י) דלינו מוקדם, דהלילה הולך אחר יום שלאחריה: יא) דמוקדם הוא. ומ"ל דלהכי לריך זמן בגט, כדי שלא יהא יכול לחפות על אשתו שזנתה, ויריחם עליה שלא תהרג או שלא תאסר עליו, ויתן לה גט בלי זמן, ויאמר שזנתה אחר נירושין (א): יב) מדהן מוקדמין:

פ"ב (א) ואילה"ק מה יועיל, הרי הוקנין על החזקות [כקדושין ד"פ ע"ח], והרי הוחזקה אשת איש, ועליה להביא ראיה שכבר נתגרשה כשזינתה. י"ל כיון דגם בידה, איחרע חזקת א"א, ואדרבה יש לה חזקת כשרות שלא זנתה. אבל השתא שתקנו זמן, אם יתן גם בלי זמן אדרבה איחרע חזקת כשרות ע"י גם כזה, ומוקמינן לה בחזקת א"א. ואי"ל ל"ל שהוא יחפה עליה, נימא שהיא תחפה על עצמה, שכשלא יתקנו זמן בגט ותזנה, תאמר שזנתה אחר נירושין, אם אחרמי שאתן לה גט אח"כ. י"ל א"כ הו"ל כ' אחרמי, דאחרמי שזנתה, ואחרמי שאתן לה גט, ולתרי אחרמי לא חיישינן [בגיטין כ"ז ב'], משא"כ שיתן לה הוא גט בכביל שזנתה, מהתלי הא בהא, הו"ל רק הד אחרמי. ואי"ל בלא גם תוכל לחפות על

פ"ב (א) ואילה"ק מה יועיל, הרי הוקנין על החזקות [כקדושין ד"פ ע"ח], והרי הוחזקה אשת איש, ועליה להביא ראיה שכבר נתגרשה כשזינתה. י"ל כיון דגם בידה, איחרע חזקת א"א, ואדרבה יש לה חזקת כשרות שלא זנתה. אבל השתא שתקנו זמן, אם יתן גם בלי זמן אדרבה איחרע חזקת כשרות ע"י גם כזה, ומוקמינן לה בחזקת א"א. ואי"ל ל"ל שהוא יחפה עליה, נימא שהיא תחפה על עצמה, שכשלא יתקנו זמן בגט ותזנה, תאמר שזנתה אחר נירושין, אם אחרמי שאתן לה גט אח"כ. י"ל א"כ הו"ל כ' אחרמי, דאחרמי שזנתה, ואחרמי שאתן לה גט, ולתרי אחרמי לא חיישינן [בגיטין כ"ז ב'], משא"כ שיתן לה הוא גט בכביל שזנתה, מהתלי הא בהא, הו"ל רק הד אחרמי. ואי"ל בלא גם תוכל לחפות על

בבעל מיכר והולך פירות נכסי מלוג של אשתו לאחר גרושין וכשחתבע בדין יאמר קודם גירושין מכרתי ולסכי מכשיר ר"ש בנכתב ביום ונחתם בלילה אע"פ שהוא מוקדם דסבר משעה שאתן עיניו לגרש אע"פ שלא גירש. שוב אין לו לבעל פירות ואין הלכה כר"ש: ג בדיו. אלמיד"ר בערבי: סיקרא. לבע אחוס: קומוס. ערף אחלון: קנקנתום. וידרי"אולו ו) בלע"ז: על העלה של זית. תלוסה: ונותן לה את הפרה. באינו יכול לקלוו לאחר כתיבה דכתיב (דברים כ"ד) וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה. מי שאינו מוסר אלא כתיבה ונתינה. יצא זה שמוסר כתיבה. קלילה. ונתינה: רבי יוסי הגלילי אומר כו'. דרחמנא קרייה לגט

1) קופספר וואסספר.

נשים[יג]: ג בכל כותבין. בדיו[יד] בסממן[טו] בסיקרא[טז] ובקומוס[יז] ובקנקנתום[יח]. ובכל דבר שהוא של קיימא[יט]. אין כותבין לא במשקה[כ]. ולא במי פירות[כא]. ולא בכל דבר שאינו מתקיים. על הכל כותבין. על העלה של זית[כב]. ועל הקרן של פרה[כג]. ונותן לה את הפרה[כד]. על יד של עבד. ונותן לה את העבד. רבי יוסי הגלילי אומר. אין כותבין לא על דבר שיש בו רוח חיים[כה]. ולא

משום פירי דאי משום זנות לא סגיא. ורבנן סברי דמשום פירי לא הוצרכו לתקן זמן דכתבין בו זמן גמי *כשיבא הגט ליד האשה יהולה לבא לב"ד אז לפני עדים ותרלה להם נמה ויכתבו לה שבאתה היום נתגרשה. תוספות: ג בסם. עיין פרק י"ב דשבת [מ"ג] ופרק ב' [מ"ד] דמגילה: ובכל דבר שהוא של קיימא. גמ' לאתויי מי שרית [פי' מי גשמים שנשארים על הגגות. ל"א מים שטורין בהן פירי] ועפלא: על העלה של זית. דוקא עלה של זית וכיולא בו דמתקיים. כדתניא בתוספתא על עלה של זית וחרוב ולענת וכל דבר שהוא של קיימא כשר. אבל עלה של כרישין ובצלים ועלה ורדין. ועלה ירקות. וכל דבר שאינו של קיימא פסול. תוס' [דף כ"מ]: ר"י הגלילי אומר אין כותבין כו'. פי' הר"ב דרחמנא קרייה לגט ספר כו'. ורבנן אמרי לא כתב בספר וכו'. ואע"ג דבמ"ד פ"ב דסוטה לענין מגילת סוטה דכתיב בספר לא דרשינן הכי ל"ק דהכא שאני דכלל ופרט וכלל דרים [דונתן חזר וכלל ח"כ] דחזר וכתב לה ספר כריתות אבל התם כלל ופרט ואין בכלל אלא מה בפרט. *) א"ג הכא קרא יתירא דרים משום דכתיב תרי זימני וכתב לה ספר כריתות. תוספות שם דף י"ז: ולא על האוכלין. שכן עלה של זית מאכל ליונים כמו שאתה מוצא בנח: אין

*) פי' כש"ל שפמל לתרץ הדוחק בזה (עי' תו"ת) אבל גם דבריו דחוקים. ויותר נראה הגהת הרש"ל שם וכמו שהוא כתוב כאן (דף כ"א ע"ב).

יכי תפארת ישראל יכין

יג) דס"ל דזמן שתקנו בגט לאו משום זנות, דהא לא סגיא. רק לר"ש תקנו זמן בגט, דבלא זמן היה אוכל ומוכר פירות של נכסי מלוג שלה אחר גירושין, וכשהתבענו יאמר קודם גירושין מכרתי. והרי ס"ל לר"ש דמשעה שנתן עיניו לגרשה שוב אין לו פירות. וא"כ בנכתב ביום ונחתם בלילה, משעה שנכתב אין לו פירות, ולפיכך כשר. ואנן קיי"ל דבאין בו זמן כלל אם נשאלת לא הגא, ובנכתב ביום ונחתם בלילה, לו שנתאחר אחר כתיבה והתימה כמה ימים קודם שניתן, אז באי אפשר ליתן גט אחר מותרת להנשא אפילו לכתחילה. אמנם גט מוקדם להדיא אף דפסול הוא, קדושין תופסין בה, ונם לאחר קדושין מאחר אסורה לראשון [קכ"ז א' וכ']. מיהו אף דנכתב ביום ונחתם בלילה, וכ"ש בנכתב ונחתם בלילה כשר, עכ"פ אין ליתן לכתחילה גט בלילה, מדהו"ל כמו דין. ורק בשעת הדחק כשר [פפקכ"ג]. אבל בניתן ע"י שליח, כיון דצריך ב"ד, רק דשני בב' דשליח מלטרף [בגיטין ד"ה כ', ולדידן אמ"נ], לפיכך י"ל דאפילו בשעת הדחק פסול בנתנו לה השליח בלילה (ב): יד) [קיענגרוס]: טו) מין אדמה שבאי אזמוס ביס מיקארי בארץ יון: טז) רעטהעל. וי"א [מענגיע]: יז) [נוממי]: יח) [קופפער וואסספער]: יט) שכשיתיבשו יהיה רשומן ניכר: כ) הנכתבין מפירות העשויין לאחמן, כהותים וענבים ורמונים: כא) מי פירות שאינן עשויין לאחמן: כב) תלוש. וה"ה עלה אחר הלוש רק נקט עלה זית דמדהות עד קלת נוח לכתוב עליו. מיהו עלה ירקות שאינה מתקיים וכדומה פסול: כג) „קרן פרה", היינו קרן הלוש מהפרה. משא"כ „קרן של פרה" ר"ל מחובר בפרה [וכן כל לשון „של" בגלי"ש, היינו בשמוכר פמיחתם להדבר שנתיחתם אליו. כין שנתיחתם בגוף יחד, אז בשמשבה. וכרישא גרסינן „עלה זית"]: כד) אבל לא יקללו לאחר כתיבה, דכתיב וכתב ומתן, שלא יחסר בין הכתיבה לנתינה שום מעשה בגוף הגט. ואפילו חתמו העדים בהלוש, פסול. וה"ה בנכתבו על נייר נדול, והחכו לאחר כתיבה פסול. רק בקלן מעט לאחר כתיבה ליפותו, כשר [קכ"ד]. ואם היה בדעתו בשעת כתיבה לחתוך אחר כך קלה ממנו ליפותו, פסול [נם פסוק]. מיהו בנכתבו על עלה שבעלין, אפילו נתן לה כל העלין פסול, דנזרינן שמא יקלון העלה בין כתיבה לנתינה [ואפ"ג דנפרה לא חייסינן כה"ג. ל"ל דכמו שאסור להשתמש בשנת כאילו נזירה שמא יקלון, ולא חייסינן שלא יאתו בקרן הפרה מס"ש. ע"כ דקלילת העלה שביא בקו שפי מקלילת קרן הפרה [ופי' תוס' דכ"ח ב' ד"ה יצא]: כה) כגון פרה: כגון

שיאסרו, ולהתי"ס יקשה כיון דצריכים שיאסרו אמאי כשר בסיפא הא לא העיר כתחו"ל א"ו דעדותו על הכתיבה לחוד הוי עדות מעליא. וה"נ לל"ק באין יוצא מתחי' שניהם כיון דב' סקיימים החתימה אף דס"ם צריכים לאסירה בפנ"כ ס"ם מהני כיון דהוא שליח והוי כהרי והכי איתא להרי' בסוגי' על סיפא דמתני' א"ר אמי אר"י ל"ש אלא שהגט יוצא מתחת יד עד הכתיבה דנעשה כשנים מעידין ע"ז וב' מעידין ע"ז וכו'. ודברי תי"ם בזה הדיבור תמוהים מאד: ב [אות יב] תוי"ם ד"ה ור"ש מכשיר. ורבנן ס' כו' כשיבא הגט ליד האשה כו'. והיינו דס"ל דיש להבעל פירות עד שעת נתינה. ואמת שכן הוא בסוגי' דר"י ס' עד שעת נתינה. אבל עכ"ז חכוה דמנ"ל דרבנן בדין פירות. הא י"ל דת"ק ס"ל כר"ש לענין פירות דמשעה שנותן עיניו. אלא דס"ל דמוקדם אסור משום חיפוי. ותיקון זמן באמת טשום חיפוי ומשום פירות ג"כ ואפילו רק אם חיישינן לחיפוי אז לא. והוא תמוה מובא לכאורה. ומצאתי אח"כ שתמה כן במהר"ם שיף. והנלע"ד בהקדם דברי רחי' עד שעת נתינה וכו' וא"ח ולר"י היאך כותבין גם לאיש זכו' וי"ל דגבי כותבים וכו' וא"ת ואמאי כותבים שמא הזנה וכו' דלא מקדים אינש פירענותא לנכשיה. ביאור דבריהם דאמאי לא תירצו מיד דלא מקדים אינש פירענותא היינו

ג בכל כותבים כו'. י"פ פ"ם מיי' שם פ"ד ה"ח פמ"ג שם טש"ע שם פ"ו קכ"ה פעי' א'. בסם. פי' מכתום ג"ד פ"ם מיי"ר כמו שנאמר. על הכל כותבין כו'. מיי' שם ה"ב סמ"ג שם טש"ע שם פ' קכ"ר פעי' ה':

שנויי נוסחאות

ג (בסם). נחסנ"ר ליחא. ובקומוס. נד"ג ונכי"ק בקומוס. ובקנקנתום. נכי"ק ונמסכי"ר ובקלקנתוס. שהוא של קיימא. נד"ג ונכי"ק ונמסכי"ר שהוא רושם: נכי"מ שהוא מתקיים: נחזרי"ר שהוא רושם ומתקיים. שאינו מתקיים. נד"ג ונכי"ק ונמסכי"ר שאינו של קיימא. העלה של. נד"ג עליגל של. הקרן. נכי"ק קרן. ונותן לה. נכי"ק ונמסכי"ר ונותנין וכן בסיון. (ולא על האוכלין). נד"ג ונמסכי"ר אף לא. וכ"ה בתורי"ד; נכי"מ ליחא בט"סן נכי"ק.. תאבלין והוא נכון:

תוספת חדשים

ג בבשנח לא נמכיקים ולא נמי פירות עיין נפ' הר"ב פ"ב דשבת משנה ה'; תוי"ם ד"ה ריה"ג עי' מ"ל

תוספת רעק"א

משנ"ב דלרבה הוא בדוקא. אבל הדבר פשוט לרבה פוריי בלא אתיות בי תרי וצריכים לאמירה בפנ"ב אלא דהשליח הוא הא' שאומר בפנ"ב והשליח נאמן בבי תרי. ועל החתימה יש ב'. ווחו בס"ש התי"ט בדרך זאין לומר. ומה דסבר התי"ט שבל שלא העיד כתקנת חו"ל אינו כלום. זה אינו דיוקא עד החתימה אם אינו מעיד כתקנת חז"ל היינו שלא העיד גם על הכתיבה. אז דיש ב' עדים על הכתיבה ס"ם פסול. וזחו רישא דמתני' ומשם דער החתימה צריך להעיד על הכתיבה כיון דעדותו ענין קיום שייך אחי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא אבל עד הכתיבת עדותו מעליא אף שאינו מעיד על החתימה ומה"ש בסיפא כשר והוא ברור. ומותיבנא תיובתא על התי"ט הא מבואר בסוגי' ללישנא כתרא דמיירי מתני' ביוצא מתחי' שניהם. ובריש פסול דב' שהביאו צריכים

ד אין כותבין במחובר כו'. פי' הר"ב שמחוסר קלילה עיין בפירוש משנה דלעיל: כתבו במחובר כו'. גמ'. וכתב הר"ן דליכא למימר בדיעבד אפילו תורף כשר דהא כיון דמחובר פסולא דאורייתא הוא. אפי' דיעבד ליכא לן למפסליה. ע"כ. אבל טופס דאסור לכתחלה אינו אלא גזירה משום תורף ועיין במשנה ב' פ"ג. ולכון דפוס היא שהוא העתק ותואר הגט ["כך גרשה לי ורצאתי בפירסי" פרק קמא דזבחים דף ג' טופס [כו'] מו"ל (!) בלע"ז. ע"כ] והורף פירוש גילוי הגט מלי יציאה במקום התורפה במשנה ח' פ"ח דתרומות. ומ"ש שהוא מקום האיש כו' עיין בפירוש משנה ב' פ' דלקמן. ומ"ש והזמן. כתב הב"י בסי' קכ"ג יש לעיין כיון דכתיבת זמן בגט ליתא אלא מדרבנן [כמ"ש לעיל במשנה ב'] כל שאר התורף נכתב כהלכתו. זמן לא יהיה לו אלא דין טופס. וצ"ע. ואפשר דאלמוהו כאילו היה של תורה. כדאמרינן במוקדש לדעת הרא"ש. וכמ"ש בסי' קכ"ז. עכ"ל. ועיין מ"ש במשנה ה' פ"ח בשינה שמו וכו' גם עיין מ"ב במשנה ה' פרק בתרא ולא מנכרא מלתא שהרי עדים נמי על המחק הם התומים: ודפח"א. אין המחק שלו ניכר. דיפתרא דמליה וקמיה ולא עפין: וחכמים מכשירין. בגיטין בלבד. דסברא להו עדי מסירה כרתי. והעדים שהגט נמסר בפניהם הם עיקר הגרושין לא עדי חתימה. אבל בשאר שטרות דמסתבר: אעדי חתימה מודים חכמים שאין נכתבים לא

ולא מנכרא מלתא שהרי עדים נמי על המחק הם התומים: ודפח"א. אין המחק שלו ניכר. דיפתרא דמליה וקמיה ולא עפין: וחכמים מכשירין. בגיטין בלבד. דסברא להו עדי מסירה כרתי. והעדים שהגט נמסר בפניהם הם עיקר הגרושין לא עדי חתימה. אבל בשאר שטרות דמסתבר: אעדי חתימה מודים חכמים שאין נכתבים לא

ומ"ש הר"ב ואע"פ שהטופס נכתב במחובר כשר. עיין מ"ש במשנה ב' פרק דלקמן: על הנייר המחוק. פי' הר"ב שיכול לאחוז ולמחקו כו' ויעביר תגלי שהיה בו. רש"י. ומ"ש הר"ב שהרי עדים נמי על המחק. כן לכון רש"י. וכתב ב"י בשם העיטור ואע"ג דאינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים ויהיה ניכר אבל מחק דעדים. סבר ת"ק דגזרו דלמא דמי הא מחקא להא מחקא. וחכמים מכשירין. דאי איכא תמצא אזלינן לעדי מסירה. ע"כ. והרא"ש מפרש דמתניתין בעדים על המחק והגט שלא על המחק. דהשתא כשימחוק הכתב ויכתוב מה שירצה יהיה הוא ועדיו על המחק. ולא מנכרא מלתא. והר"ן פי' שהוא על המחק ועדיו על הנייר. דהשתא ג"כ כשימחוק ב' פעמים לא מנכרא מלתא: וחכמים מכשירין. כתב בהגהות אשר"י וז"ל אין לתמוה

אין

1) פאדעס, מאדעלו.

יכין תפארת ישראל יכין

כו) כגון עלה, דכתיב ספר, פירוש כספר שאינו בעל חי לו מלבל. ולחכמים, ספר לפשרת דברים של גירושין הוא דלתי: כו) מטעם דלעיל סי' כ"ד. ואע"ג דכבר שמעינן לה מקרן פרה דמשמע דוקא פרה. קא משמע לן הכא דלכתחילה לפשוט טופס לא יכתוב קודם קלילה [טופס הוא מלשון לאעיין טיפוס [פנטוגרוף]. והוא הדבר שטוין בו כל הגיטין. מפליג תורף ר"ל גלוי, והיינו גלויו של גט, במגלה של מי הוא, והוא שם שלים והאשה והמקום והזמן דלף דיזין נגגו מד ס תלמודו כדאורייתא [כ ס קכ"ג סק"ו]. וי"ל דלף מלות הרי לא מותרת לכל אדם הוא תורף. ולבני הרב המאה"ג מהו' ברוך יצחק שליט"א הנלבדיק לאמסטרדם מלת תורף נגזר מלשון יין שבו נקרא טראפאם תואר ותב נה עלמית של כל דבר. וכל"ל [דאם חייגענטליכע וועזען, אונד דיא קלאלקטעריסטיש פערפאסטיג אונד אייגרלטיגונג אייגער זאכע]. אמנם לרש"י כאן שפירש תורף לשון גלוי, קשה דאמרינן בתרומות ובפסחים אם מונחת במקום התורפה, וגם שם פירש רש"י לשון גלוי. והוא תמוה, דהרי גם זה נזכר מיד במשנה אם היה מגולה וכו'. [ולפי דעתי אין זו קושיא

לגט ספר. מה ספר מיומד שאין בו רוח חיים ואינו אוכל. אף כל שאין בו רוח חיים ואינו אוכל. ורבנן אמרי לי כתב בספר כדקאמרת השתא דכתיב ספר לפשרת דברים הוא דאתא. והלכה כחכמים: ד אין כותבין במחובר. מפני שמחוסר קלילה: כתבו על המחובר וכו'. הכי קאמר כתב במחובר הטופס שהוא כל הגט כולו חוץ ממקום האיש ומקום האשה והזמן. ותלבו והתמו. כלומר בכתב התורף שהוא מקום האיש. והאשה. והזמן. אחר שתלבו כשר. דכיון שנכתב התורף בתלוש. אע"פ שהטופס נכתב במחובר. כשר: על הנייר המחוק. שיכול לאחוז ולמחקו עד העדים ולכתוב עליו מה שירצה

לגט ספר. מה ספר מיומד שאין בו רוח חיים ואינו אוכל. אף כל שאין בו רוח חיים ואינו אוכל. ורבנן אמרי לי כתב בספר כדקאמרת השתא דכתיב ספר לפשרת דברים הוא דאתא. והלכה כחכמים: ד אין כותבין במחובר. *מפני שמחוסר קלילה: כתבו על המחובר וכו'. הכי קאמר כתב במחובר הטופס שהוא כל הגט כולו חוץ ממקום האיש ומקום האשה והזמן. ותלבו והתמו. כלומר בכתב התורף שהוא מקום האיש. והאשה. והזמן. אחר שתלבו כשר. דכיון שנכתב התורף בתלוש. אע"פ שהטופס נכתב במחובר. כשר: על הנייר המחוק. שיכול לאחוז ולמחקו עד העדים ולכתוב עליו מה שירצה

על האוכליבי): ד אין כותבין במחובר לקרקעי). כתבו במחובר. תלשו והתמו ונתנו לה כשרה). רבי יהודה פוסל *עד שתהא כתיבתו והתימתו בתלוש. רבי יהודה בן בתירא אומר אין כותבין לא על הנייר) המחוקו) ולא על הדיפת־ראא) מפני שהוא יכול להזדייף. וחכמים מכשיריי):

ד אין כותבין במחובר כו'. פי' הר"ב שמחוסר קלילה עיין בפירוש משנה דלעיל: כתבו במחובר כו'. גמ'. וכתב הר"ן דליכא למימר בדיעבד אפילו תורף כשר דהא כיון דמחובר פסולא דאורייתא הוא. אפי' דיעבד ליכא לן למפסליה. ע"כ. אבל טופס דאסור לכתחלה אינו אלא גזירה משום תורף ועיין במשנה ב' פ"ג. ולכון דפוס היא שהוא העתק ותואר הגט ["כך גרשה לי ורצאתי בפירסי" פרק קמא דזבחים דף ג' טופס [כו'] מו"ל (!) בלע"ז. ע"כ] והורף פירוש גילוי הגט מלי יציאה במקום התורפה במשנה ח' פ"ח דתרומות. ומ"ש שהוא מקום האיש כו' עיין בפירוש משנה ב' פ' דלקמן. ומ"ש והזמן. כתב הב"י בסי' קכ"ג יש לעיין כיון דכתיבת זמן בגט ליתא אלא מדרבנן [כמ"ש לעיל במשנה ב'] כל שאר התורף נכתב כהלכתו. זמן לא יהיה לו אלא דין טופס. וצ"ע. ואפשר דאלמוהו כאילו היה של תורה. כדאמרינן במוקדש לדעת הרא"ש. וכמ"ש בסי' קכ"ז. עכ"ל. ועיין מ"ש במשנה ה' פ"ח בשינה שמו וכו' גם עיין מ"ב במשנה ה' פרק בתרא ומ"ש הר"ב ואע"פ שהטופס נכתב במחובר כשר. עיין מ"ש במשנה ב' פרק דלקמן: על הנייר המחוק. פי' הר"ב שיכול לאחוז ולמחקו כו' ויעביר תגלי שהיה בו. רש"י. ומ"ש הר"ב שהרי עדים נמי על המחק. כן לכון רש"י. וכתב ב"י בשם העיטור ואע"ג דאינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים ויהיה ניכר אבל מחק דעדים. סבר ת"ק דגזרו דלמא דמי הא מחקא להא מחקא. וחכמים מכשירין. דאי איכא תמצא אזלינן לעדי מסירה. ע"כ. *והרא"ש מפרש דמתניתין בעדים על המחק והגט שלא על המחק. דהשתא כשימחוק הכתב ויכתוב מה שירצה יהיה הוא ועדיו על המחק. ולא מנכרא מלתא. והר"ן פי' שהוא על המחק ועדיו על הנייר. דהשתא ג"כ כשימחוק ב' פעמים לא מנכרא מלתא: וחכמים מכשירין. כתב בהגהות אשר"י וז"ל אין לתמוה

אין

שנויי נוסחאות

ד כתבו בסחובר. נכי"ף.. על המחובר. ותתמו. נכי"ף ותיתמו. המחוק. נכי"ף מחוק. להודייף. נכי"מ לזייף.

תוספת חדשים

הכא כו' שפת יהב כוא ובכגל אלא קמא הוא: ד במשנה והתמו כו' וכ' הבסכ"ת דרלי ותמו ר"ל הבלימו מלבון מוחס תכנית והטוס כתבו דף ג' כמו תורה תמונה ניתנה:

תוספת רעק"א

דניחוש דשמא באמת גטר כדעתו לגרשה לזמן אלוני וכותב במכוון מיד הגט כדי לעשות קנוניא על הלקוחות לסרוף מזמן הכתוב בו לזה הוצרכו לתרץ דטבתמא נותן גם בפרהסיא ויוציאו קול ויאמרו אייתי סהדי (כי הוא כמו גם הנמצא המוזכר בתוס' שם), וע"ז הקשו דס"מ ניחוש שמא תזנה וימסור לה בצנעא פשום חיפוי ולזה תירצו דהא ודאי לא יקרים לכתוב הגט כשביל שמא תזנה דודאי לא אסיק אדעתא לחוש שמא תזנה וא"כ סמילא בלא טעם אינו סקרים נורעגותא וא נו כותב הגט עד שעת נתינה ממש. ולפ"ז ניחא כיון דס כה דת"ק דפוסל מוקדם דחייש לחיפוי ממילא מוכח דס' דיש לבעל פירות עד נת נה דא"כ אמאי כותבים גם לאיש בלא אישתו ניחוש שנגר דעתו לנ שה לזמן פלוני והוא מקדים לכתוב הגט מיד כדי שתעריך הצירות דאף דיסטור בפ"הסיא ס"ם לא יוכלו לומר אייתי

יכין תפארת ישראל יכין

דסתם כשכתבת מגולה פיה וכגל כמשמעות כשון קלמת] אלא מלת תוספת הוא, וכ"כ בגדה כגגד בית ההוכחה עמלה, וכ"כ בפ"ז [דכ"ט] בהולכין לחרפות, כולן נגזרין מלבון רומי בוסה וכזיון שוד־פיטוד־א. עד לאן לשון בני הנ"ל ודומה לזה מלאתי בפרוך]. בת) ה"ק כתב טופס במחובר והלבו, וכתב התורף והתמו בתלוש כשר: כט) פאפיער. בלשון יון נקרא טיירא, [פאזערן], והם חוטין של עשבין שעושין מהן [פאפיער] במלרים: ל) מדיכול לאחוז ולמחקו ולכתוב למעלה מהעדים מה שירצה, ולא יהא ניכר בזייף דהרי העדים ג"כ על המחק תחומים: לא) עוד דמליה וקמיה ולא עפין [ופמ"ש מגילה פ"ב מ"ב. ולבני הרב מהו' ברוך יצחק שליט"א הוא לשון יון ממש, שכן נקרא בלי עור אחל שנמשך מגוף בהמה. וסיים עוד ומדברי רבינו רש"י בפ"ם [די ח מ'] דיש שאינו יכול לזייף, מוכח דלהני ספול, דדוקא בעפון, שנעשה מרלה הקלף לשתות, אינו יכול לזייף כתב שעליו, שבשגרר על גביו יתלכן העור, ויוכר זיופו, משא"כ דפתרא שאינו עפון. כולו ספר לכן ולא יוכר בזיוף]: לב) בגגו, מדקיי"ל עדי מסירה כרתי, ולהכי מוחר לכתבו על

דכר

ראיה. דהא אף אם טמא ניטמא לירה אח"כ טרכת סירות משעה שנתן עינוי לגרשה. ואף דבאמת כדין תפ"רוף ס"ם ניחוש לשמא תזנה בינתים וימסור לה הגט בצנעא ויהיה היפוי שלא כדין. אע"כ דיש לבעל פירות עד שעת נתינה וממילא לא ירויח מידי בהקדמת כתיבת הגט כיון דהפירות שלו עד נתינה לא תוכל לסרוף דיאמרו אייתי ראיה סמיא לא יקרים מעשה הכתיבה עד נתינת הגט דלא מקרים פורענותא לגבשיה דהא לא יעשה כן מתוש שמא תזנה. ולענין פירות לא יועיל כלום דיאמרו אייתי ראיה כנ"ל. והוא נכון מאוד בעוה"י: [אות יג] ב־רש"ב ד"ה אין כותבין במחובר. פסני שמחוסר קציצה) יאם רא יקצוץ ויתן לה בסחובר ג"כ אינו גם דבעי' נתינה סיר ליד או דספסר מטעמינן כדיבר. רשב"א ובקרבן עדה בפי' להירושלי הקשה דא"כ נמעם ג"כ עבר בראמרי' בכ"ם יצאו עבדים שהיקשו לקרקעות: [אות יד] במשנה עד שתהא כתיבתי והתימתו בתיש וא"ת לפ"ל לסנקט והתימתי כיון דהיתה כתיבתו בתלוש. וי"ל דמשכחת שכתבו על אילן תלוש ואח"כ נטעו ישרש והתמו עכ"ל תיפס ברוש סכילתין ד"ר א'. א"כ סם לא משבע דאם היה כתיבתו והתימתו באילן תלוש ואח"כ נטעו והשרישי ויקרו ונתן לה כשר דאף שהיה בזמן מה סחוסר קציצה ס"ם כיון דבשעת כתיבה והתימה ונתינה) היה ראוי ליתן לה הגט בלא קציצה כשר. ובאמת קושי' תוס' לענ"ד אינה חזקה דיל"ל דר"ל כדי לארוויי דבעצמות צריך הכתיבה גם ההתימה (בסחובר) בתלוש) רוכתב קאי אהרוויהו אכתיבה והתימה ומזה נסמע דה"נ פסולא דשלא לשמה הוא בין בכתיבה בין בהתימה. ודברי תוס' אלו רק בסיני' דהתם בסה דמשני ר א ה"ם ר"י דתנן ר"י פוסל ובעי לפרוך מינה דכתיבה והתימה בעינן לשבח פש"ה צ"ל השליח בפנ"כ ובפנ"ח א"כ טוכה דמפרש לסתני' כתבו בסחובר היינו תירף והתמו היינו עדים, דאילו מפרש כהך ס"ד דכתבו היינו סיפס ודתמו תירף ומתני' ר"א א"כ ר"י דקאמר כתיבתו והתימתו היינו טופס ותורף דס"ל משים נזירה טיפס אבו תירף אפילו דיעבד פסול. א"כ אין מוכח דס' דוכתב קאי אהרוויהו ויקשה כתיבה בעי התימה לא בעי) משה"ה שפיר הקשו דאם כתיבה בתלוש ממילא ההתימה ג"כ בתלוש, אבל לפ"ם דנקט הרע"ב דכתבו היינו טופס והתמו תירף א"כ ר"י דקאמר עד שיהיה בתיבתו והתימתו היינו טופס ותירף מסילא ליתא לקושית תוס' דשפיר משברת כתיבתו היינו טופס בתלוש והתירף היה בבחובר שהקדים לכתוב תירף קודם להטופס: [אות כו] תוי"ם ד"ה על הנייר. והרא"ש מפרש דמתניתין בעדים על המחק והוים שלא על המחק וכ כ תוספות ואף הגם לפנינו בתוב על הנייר אם כן ידענן דלא נמחק ולא זייפה ס"ם כיון דהיה בידה לזייף ולמחוק הוי שבר פסול). וקשה לי דאמאי מכשירים דכתיב ע"י ע"ם הא ס"ם הה ב רה לזייף דימחוק הכתב ייהיה דוא ועדים עהמ"ח דבשר לא תצשרך להביא ע"ם דנהי דנין דמסתמא נמסר כהרכה כמו כל גיטין דעלמא. וגם כיון דכותבין עדים עהמ"ח והוא על הנייר איך כשר בהוא ועדי' עהמ"ח בלא עידי מסירה. הוש דהיה כתוב על הנייר באיזה תנאי והוא סרקה ונעשה שנים על המחק. ואם ניטמא דבאמת בהוא ועדי עהמ"ח צריכה להביא ע"ם ובזה ר"א מחנור ר"ם מיקר. דלר"ם

נא מל נייר מחוק ולא מל דיפתרא והלכה כחכמי: **ה** ואפילו חרש שוטה וקטן. והא שגדול עומד מל גביו ואומר לו כתוב לשם פלוני. אבל גברי ועבד אפי' גדול עומד מל גביו לכתחלה לא יכתוב גט מפני שהם בני דמה *והדעתא דנפשייהו עבדי שאפילו גדול אומר לו כתוב לשם פלוני הוא לא יכתוב אלא לדמת עצמו. ואם גברי ועבד כתבו מופס הגט. ושראל בן דמת כתב התורף שהוא שם האיש והאשה והזמן. שכל אלו נריכין לכתוב. הגט כשר. וכן חרש שוטה וקטן. דאמרינן במתני' שכשרים לכתוב את הגט. ה"מ מופס. אבל הורף. אינו כשר אלא שיכתבנו ישראל גדול ובן דעת: חוץ מחרש שוטה וקטן. דלא בני דמה נינהו: והוסא. פסול להביא גט מהולה לארץ שאינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם אבל להביא גט בארץ ישראל שא"ל לומר בפני נכתב ובפני נחתם לו אפי' בא"ל אם הגט מקויים במותמיו לו להיות שליח של אשה לקבל גטה לכל אלו הסומא כשר: ונברי. *דליתיה בתורת גיטין וקדושין ובמידי דלגבייה

ה הכל כשרין לכתוב את הגט. אפילו חרש שוטה וקטן(ג). האשה כותבת את גיטה(ד). והאיש כותב את שובר(ה). שאין קיום הגט אלא בחתימיו(ו). הכל כשרין להביא את הגט(ז). חוץ מחרש שוטה וקטן(ח) וסומא(ט) ונברי(י):

ותוס' הטעים עומד במקומו כפירוש רש"י. והקשו בתוספות דלמה יש לטעות ולסמוך על עדי חתימה בדבר שיכול להזדייף. לפיכך פי' ר"י דטעמא מטוס דגזרת הכתוב הוא דכתיב (ירמיה ל"ב) ונתתם בכלי חרס למען יעמדו ימים רבים. ופירש הר"ן דבשלמא בשטר שאינו יכול להזדייף שוכרין לורתו של שטר. ואילו מזדייף בו כלום הוי זיופו ניכר משא"ה תנן דגובה מנכסים משועבדים שהרי ראוי לעמוד ימים רבים. אבל בשטר שיכול להזדייף אע"פ שאם יבאו ויעידו שלא נשתנה כלום היה ראוי להמוך על עדותן. אעפ"כ אין הדבר מצוי שיזכרו לזמן מרובה שלא נשתנה בו כלום. ומשלא שאין ראוי לעמוד ימים רבים. אי שמא כתב שהוא יכול להזדייף אינו ראוי לעמוד ימים רבים שמעצמו הוא נמחק. ע"כ. וכתבו עוד התוספות והר"ן דהא דקאמר אבל בשאר שטרות לא. הני מילי בשטרות העומדים לראיה. אבל בשטר מכר ומתנה שעשוי לקנות בו לפי שעה הוו כמו גיטין כדפירש הר"ב במ"ה פ"ק דקדושין כתב על הנייר או על החרס עדי נתונה לך וכו'. ועוד [שם] ברים הפרק לגיטין שטר אירוסין: **ה** אפילו חש"ו. וכתב הר"ב ה"מ מופס. משום דלא שכיח כלל שריא אפילו לכתחילה. ולא דמי לכתבו במחובר דמתני' דלעיל *כ"כ הר"ן שם. ומ"ש הר"ב אבל בגרי ועבד כו' לכתחלה לא יכתוב. הייט מופס. ומ"ש תורף שהוא שם האיש וכו'. עיין בפי' מ"ב פרק דלקמן. ועיין מ"ש במשנה דלעיל: האשה כותבת את גטה. לשון רש"י ומקנתו לבעל ומוזר ומוסר לה לגרושין. וכתב הר"ן דלעמ"ג דמחוסר הקנאה בין כתיבה לנתינה. לא הוי מחוסר מעשה כיון שאינו מעשה בגופו של גט דומיא דקילה: והאיש כותב את שברו. שובר פרעון כתובה שהאשה היה לה לכותבו ולמסרו לו להיות לו לראיה. רש"י: שאין קיום הגט אלא בחתימיו. הייט עדי מסירה. הר"ן. ולעמ"ג דהר"ב לא פירש כן במ"ג פ"ב דעדיות. לא דק התם לפרש אליבא דהלכתא ופ"ש. [והא דנקט חותמיו משום דרוב עדי מסירה הם החתומים בו ורוב גטין חתומים הם אפילו לר"ח מפני תקון העולם כ"כ רש"י בפי' דלקמן דף כ"ו והא דכתב רש"י רוב גטין חתומים. טעמא שהקנה היא חיוב. כמ"ש בשם הרא"ש פרק ד משנה ג']: וסומא. פי' הר"ב שאינו יכול לומר בפ"ג כו'. וכתב הר"ן והעמ"ג דאמרינן לעיל [במ"ש הר"ב

יכין תפארת ישראל יכין

דבר שיכול להזדייף, והכי קיי"ל [קכ"ד]. ולפיזיף ויכתוב ממעל לעדים שם"ח אחר, לא מיישינן, דיש שיכתיבו העדים לומר לא מהמנו על דבר זה מעולם. רק כל חשתיבו שיזייף לכתוב שום ריעותא לשטר זה, דאפשר שיכתב העדים המלה שמרעה כה הפטר: לג) אבל דוקא רק טופס, וגדול עומד מל גביו ואומר כתוב לשמה, אז כותבין לכתחילה, דחש"ו שיכתבו מלאת דל"ש ולא נזרו בהו רבנן בטופס אלו תורף, כלעיל פי' כ"ז. מיהו כותי, אי מחלל שבתות בפרהסיא לפני יו"ד ישראלים בני דעה [אפילו אלא פעם אחיפור דרבנן, כשאינו מוקים, אי מוליא תון לשיהוד נשבת וכדומה, סו"ל שומר לחלל שבתות, אלא"ה אפ"ה ותוס' עיכוכין פ"ב מ"ו], אפילו כשר עומד ע"ג חסור לכתחילה. אמנם לכתוב תורף, אפילו חש"ו אפילו בדיעבד פסיל [קכ"ג]: לד) בלוה לה הבעל. ואם לא הקנתה לו תחילה הקלף, תקנהו לו לאחר כתיבה, ולא מחשב מחוסר מעשה בין כתיבה לנתינה, מדאין נעשה בגוף הגט כלום, דהקנין הוא דבר שאין מגוף הגט: לה) [קוויטשונג] שקבלה הכתובה, שמתרצוי שהאשה תכתבו: לו) ר"ל עדי מסירה שרגילין ג"כ לחתום בגט. מיהו לכתחילה לא יכתוב הבעל בעצמו, גם לא יצה לסיבר כתוב כך, רק יאמר לו שתם לכתוב. ואפילו קרוב הבעל לא יכתוב היכא דאסבר [שם]: לז) בין להולכה לו לראשה: לח) דלמא בני דעה ושלוחות מינהו: לט) דוקא בח"ל, מדאינו יכול לומר בפ"ב. ואף דשקא פני בשמע רק קל קולמס וקל מגילתא [כפי' קמ"ג ע"ו]. בכוותא כשיאמר בפ"ל מדשמע הכך, מחזי כשקרא. ואח"ל יאמר שמטתי קול קולמסא. הרי משנה מקנת חכמים בגט, מיהו במקויים פ"ו מ"ג עדים, אי בא"י, דא"ל לומר בפ"ג, אי בהאי שליח לקבלה פסר [שם]: מ) דאינו בתורת שליחות. מיהו בנתנו לעכו"ם שיתנו לישראל שיתנו לאשתו, וכתב לאותו ישראל שיהיה שלוחו, אם נתקיים הגט כמותיו

ציונים

ה הכל בשרין לכתוב כו'. כ"ג ע"ב ירושלמי מגוטות פ"ה הלי"ח פ"ב מי' שם פ"ג כפ"ח ר"ח פפ"ג שם פ"ה מי' שם פ"ג מ"ב מ"ו קפ"ג מבי' מי: האשה כותבת מיי' שם הכ"ו ופ"ל פ"ה פפ"ג שם מרא"ם שם ום' קפ"ל מבי' ז: הכל בשרין להביא מי. כ"ג ע"ח כ' ע"ח ב' ע"ח מיי' שם פ"ו הלי כ"ו כפ"ג שם מרא"ם שם מ"ל קפ"ח מבי' ל"ח: מחש"ו. מ"ל ירושלמי לעמי פ"ו הלי"ח פ"ח מרומות הל"ח ניטין פ"ח הל"ח:

שנויי נוסאות

ה (את) גיטה כו' (את) שובריו. בי"ד ליתא. וסומא. נמסי"ל סומא.

תוספת רע"א

בהוא ועדים עהפ"ח כשר כמו כל שטרי דעלמא ולר"א בעי' ע"מ. א"כ תקשי להיפוך בהוא על הנייר ועדים על המחק אמאי צריך ע"מ הא חזינן דכתוב על הנייר ולא זייפה כלום ואי דחיישינן דיכולה לזייף ולמחוק והא אם תמחוק יהיה הוא ועדים עהפ"ח ויצטרך להביא ע"מ. דרך כלל ק' איך שייך בהוא על הנייר ועדים עהפ"ח להכשיר בע"מ דמה תועלת יש בע"מ הא בלא"ה ידעינן דהיא לא זייפה ביון דאין כאן מחק. ולחששא דיכולה לזייף מה תועלת יש בע"מ. אם בהוא ועדים על המחק בעי ג"כ ע"מ ליבא חשש דיכולה לזייף, ואם לא בעי' ע"מ מה מהני ע"מ דהשתא הא יכולה למחוק ולא תצטרכה לע"מ. ואם נימא דבאמת מה דקתני וחכמים מכשירים היינו בלא ע"מ ונקום ונאמר באמת דבהוא ועדים עהפ"ח בעיא ע"מ והוא על הנייר ועדים על המחק כשר בלא ע"מ פ"מ איך תליא זה בפלוגתא דר"מ ור"א הא גם לר"מ היה באפשרי לחו"ל לתקן בהיפוך דהוא על הנייר ועדים על המחק כשר ובשניהם עהפ"ח פסול ובמו שהקשו תוס' ב"ב באמת. וא"כ איזה חלוי בפלוגתא דע"א או ע"מ ברתי, גם הא להריא כ' הכ"י (סי' קכ"ד) דבשניהם עהפ"ח כשר בלא ע"מ

וולת לשיטת רש"י והעיטור וא"כ יקשה בנ"ל דבהוא על הנייר ועדים עהפ"ח למאי נ"מ בע"מ הא חוינן דלא זייפה ולייכילה לזייף לא מהני הע"מ דעכשיו דהא יבולה למחוק ולא תשארך לע"מ וצ"ע: **ה** [אות ט,ז] בחרע"ב ר"ה ואפי' חש"ו. וארעתא דנפשייהו עבדי. לא הבנתי בעבד דהוא ישראל מעליא אלא דלאו בר גיטין וקדושין הוא. מה שייך ביה אדעתא דנפשיה עביד ("אף שהרמב"ם מובר נ"ב בעבד. אך מטעם שאינו בן בריתות: [אות יז] תוי"ט ד"ה אפילו חש"ו בר כ"כ הר"ן שם. הר"ן כ"כ לשיטתו שהחליט דלפי אוקימת דתתני' פירוי בטופס. לא מוקמי בגדול שמד ע"ג. אבל לפירוש הר"ן והרמב"ם דבעי' תרוייהו פוסק וגעע"ג אבל בלא נעע"ג באמת גם בטופס פסול א"כ באמת דינו כמו במחובר (פ"ש רבינו שפסול הוא לר"י וה"ה לה"ק אסור לכתחילה. כי לדעת הרמב"ם מותר לסופר לחזמין מופסי גיטין): [אות יח] הרע"ב ד"ה ונברי. דליתיה בתורת גיטין כו'. בלא"ה ליתא בכלל שליחות גם בעלמא כדדרשינן מה אתם בני בריה אלא דמכח טעם זה גם עבד פסול לשליחות גם. והא דלא נקט בסתתי' עבד דהוי יותר רבותא סנכרי. היינו דבא לאשמועינן דאפי' נתגייר אף דבאותו שעה היה דעתו להתגייר מ"מ פסול דבוה נכרי יותר רבותא מנעבד דאין בידו להשתחרר. תוס'. אבל דעת הר"י מגא"ש דעבד באמת כשר להו כת גם דרווקא לענין קבלה בעינן מירי דחוי לנפשי' ורק נכרי פסול משום דלאו בר שליחות הוא. והר"ן כ' דבירושלמי מוכח בדעת הרע"ב. ותהו שיטת רש"י והוס' והרי"ף ורמב"ם (אך דעת הרמב"א לתיקרא למסוק בדעת הר"י מגא"ש): ותנה בעיקר קושי' תוס' דאמאי נקט בר היתירא הא בלא"ה פסול משום דהא נכרי לאו בר שליחות. לענ"ד יש ליישב למ"ש האבן העזר בא"ח סי' קס"ם ליישב להסיברים (והוא דעת תוספות בסנהדרין ע"ב) דשומר לאו בכלל בני בריה אמאי מומר יכול לעשות שליח לגירושין הא דרשינן מה אתם בני בריה. היינו דס: להיות שלוחו דומיא דאתם בחר פלתא. דעבד אע"פ שאינו דומה דאתם לענין מה אתם ישראל ס"מ

הר"ב ברים פרקין] *דסגי בקל קולמסא. היינו למאן דיכול למחזי. דמסתפי סופר מיניה דלמא חזי ליה. אבל בסומא כיון דלא אפשר למחזי לא מסתפי מיניה אלכך לא מצי אמר. ע"כ. והרא"ש כתב בפ"ק בסס המוס' דאין להכשיר סומא ע"י קל קולמסא דמחזי כביקרא אם יאמר בפני נכתב. ואם יאמר שמע קל קולמסא אינו מועיל. דבעי שיאמר בלבון שתקנו חכמים. ע"כ. ומ"ש הר"ב אם הגט מקויים כו' היינו למאי דפסקינן כמ"ד דטעמא מסוס קיים. כמ"ש הר"ב ג"כ במשנה ג' פרק דלעיל: ן קבל הקטן וכו'. מאי דכתיב טפי תני ליה ברישא. דגדלות הקטן ודאי בכיח. וכן פקחות החרש בכיח יותר מפתוח הסומא. ופתוח הסומא בכיח טפי מטיפוי הסוטה: [*פתוח ונסתמא כו'. כתב הר"ב אפילו לא חזר ונתפתח כו' עיין בדבור דלקמן]: זה הכלל כל שתחלתו וסופו בדעת. לומר דבדעת תליא מלתא. אבל לא בכשרות. וסומא שהיה פתוח בשעת קבלה לא בעינן שיהא סופו בכשרות. כדדייק רב אחי בגמ'. ואלא אתי זה הכלל למימרא. ומ"ש הר"ב והם היה הגט מקויים. כבר כתבתי לעיל דהכי פסקינן כמ"ד טעמא דבעינן שיאמר בפ"ב כו'. מסוס קיום הוא: ן נאמנות להביא את גטה. מפרשים בגמרא בח"ל. דכיון שלריכה לומר בפ"ב ובפ"ב. ואי אתא בעל ומערער לא מבטלינן ביה. מדיומא. דלישא למימר דלקלקלה מכוונה. אבל בא"י דאינה מכוונה. ומ"מ שהיה אומרת בפ"ב ובפ"ב. ואי אתי בעל ומערער מבטלינן ביה. דמיומא דליכא למימרא. דמיישינן דמכוונה לקלקלה: חמותה. ע"ין במשנה ד' וז' פע"ו דיבמות ומ"ש שם: ובלבד שהיא צריכה לומר בפני נבתב ובפני נחתמי: ן קבל הקטן[פא] והגדיל[פב]. חרש ונתפקח. סומא ונתפתח. שוטה ונשתפה[פג] נכרי ונתגייר[פד] פסול. אבל פקח ונתחרש וחזר ונתפקח. פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח[פה]. שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה כשר. זה הכלל כל שתחלתו וסופו בדעת[פו] כשר: ן אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא את גיטה[פז]. חמותה. ובת המותה. וצרתה. ויבמתה. ובת בעלה[פח]. מה בין גט למיתה *שהכתב מביא. האשה עצמה מביאה את גיטה[פט] ובלבד שהיא צריכה לומר בפני נבתב ובפני נחתמי.

דלנפשיה לא חזי לא מצי למעבד שליחותא לאחריני: ן קבל הקטן. הגט מיד הבעל: והגדיל. קודם שמסרו לה: פתוח ונסתמא וחזר ונתפתח. אפי' לא חזר ונתפתח הואיל והיה פתוח בשעת קבלת הגט שפיר מצי למיהוי שליח דהא יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם. אלא לאיידי דבעי למתנא כיפא וחזר ונתפתח שלריך שיהיה בן דעת בשעת נתינה. תנא נמי רישא וחזר ונתפתח. וכל פסולי עדות בעבירה פסולין להביא את הגט שאין נאמנים לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואם הגט מקויים בחותמיו כשריס להביאו: ן חמותה ובת המותה כו'. אינן נאמנות לומר מת בעלה מטוס דסגיין לה ומטונן לקלקלה: ובלבד שהיא צריכה לומר בפ"נ ובפ"נ. *ודוקא כשהתנה הבעל עמה בשעה במסר הגט לידה ואמר לה לא תתגרשי אלא בבית דינו של פלוני ותאמרי בפ"נ ובפ"נ. והב"ד לוקמין

תליא מלתא. אבל לא בכשרות. וסומא שהיה פתוח בשעת קבלה לא בעינן שיהא סופו בכשרות. כדדייק רב אחי בגמ'. ואלא אתי זה הכלל למימרא. ומ"ש הר"ב והם היה הגט מקויים. כבר כתבתי לעיל דהכי פסקינן כמ"ד טעמא דבעינן שיאמר בפ"ב כו'. מסוס קיום הוא: ן נאמנות להביא את גטה. מפרשים בגמרא בח"ל. דכיון שלריכה לומר בפ"נ ובפ"נ. ואי אתא בעל ומערער לא מבטלינן ביה. מדיומא. דליכא למימר דלקלקלה מכוונה. אבל בא"י דאינה מכוונה. ומ"מ שהיה אומרת בפ"נ ובפ"נ. ואי אתי בעל ומערער מבטלינן ביה. דמיומא דליכא למימרא. דמיישינן דמכוונה לקלקלה: חמותה. עיין במשנה ד' וז' פע"ו דיבמות ומ"ש שם: ובלבד שהיא צריכה לומר כו'. עיין

יכין תפארת ישראל יכין

בחותמיו במקום הנתינה, שאז מ"ל לומר בפ"נ, הגט כשר ואין מיהנין כן לעמית שליח בכתב [קמ"א ל"ג] ועי' ברא"ש פ"ב דגיטין סי' כ"ז דכך מיהנין בחסנא ילרפת לשליח גט ע"י עכו"ם וממנה ישראל במקום האשה לחיות שליח ע"י מכתבו ועי' שם בתנ"ה מעשה דקטן א' שכך עבו מעשה. אמנם מפני שלריך השליח לומר בפ"נ אז ביכול לקיים תיומת עדי הגט במקום הנתינה, לפיכך גט שנשלח על ידי הפחמנו מעבר ליס בלוקפן זה קשה הוא לגרש בו, דמי יכיר תתיומת העדים ובפרט בכתב אשורית שאין אדם רגיל בו. להכי יש תקנה אחרת בימנה הבעל שליח, ישלח זה יסבו עם גט לגמקום אחר שאין הבעל שם, הלכתחילה אין לגרש על ידי שליח במקום שהבעל שם [קמ"א סק"ס] ושליח זה יאמר במקום הנני בפני ב"ד בפ"נ ובפנ"ח וימנה שליח ע"פ בית דין במקום הנוח בכתב להשליח שבמקום האשה והשליח הנני יאמר בפני הב"ד הנני שבמקום האשה שליח ב"ד אמי. ונ"ל דבאפשר לגרשה ע"י שליח לקבלה יותר טוב היה [ועי' באה"ע קמ"א סכ"ו]. וכן רבע פס"ל לשליחות, דאינו נאמן לומר בפ"נ [ב"ש שם]. ולכתחילה לא יהא שליח קרוב לאיש, לאשה, ולדיינים [קמ"א ל"ה]: מא, הגט מהבעל: מב, קודם שנתנו לה: מג) נתיישב [ונ"ל דשעה הוא לגבן משום בתרן (לאוכיסין), שמתבטותיו אינן מיהנין בהתנגות על כל דבר, רק מבטעים ועפ"ם הוא ומנה. ונגד זה בשתיישב, ינקא בתפה, שהוא לגבן מעותה, כמו שפה מהלער [בדה ל"ן]: מד) רתו"ע כ' דלהכי נקע לה הכא שלא בסדר המורגל, תמוה יתד.

מטוס דכל דבר שמורגל תקנתו טפי מהקודם טפי נקע ליס ברישא. ואחי"כ בכינו מכתים המפורסם, דטפי מורגל שיתפה הבועה מביתפתח הסומא, וכ כ תקנת הסומא מלוי יותר מתקנת התרש. רק ג' דמתחיל בקטן, דהוא היותר פש"ע שיפסל, מדבעבת קלקולו ת"ל שיתקן. והדר נקע מרש דדמי לקטן, שעל"פ שיכון יכולין לומר אחר שנתקנו בפ"ב מקודם, מבא"כ סומא הכי לא דאה מקודם. והדר נקע סומא, בעב"פ יכול להעיד שמע בסמיותו קול ק"לחסא, מבא"כ שוטה אינו בר דעת כלל. מיהו כולהו בכלל ישראל הם, ולולא קלקולם היו בני עדות, מבא"כ עכו"ם אפילו מל ושבל ולא נתכוון לשם גיורות, ולו בכלל ישראל הי[ן]: מה) אפילו לא חזר ונתפתח נמי כשר, מדמלי שפיר לומר בפ"נ. מיהו לריך לא לומר בפ"נ, בבני ג', דהוא הינו מגלערף, דסימא אינו נעשה דיין. וגם לריך שיכיר האשה בטביעת עינא דקלא, ולא מהני שיעידו לפניו שזו היא אשת פלוני, אע"ג דבפחות ואינה מכירה מהני כה"נ [קמ"ב י"א]. והא דנקט מתיתין חזר ונתפתח, הינו לאיידי דאיתיך: מו) נקט זה הכלל, לאמטיגן דבדעת הליא מלתא ולא בכשרות, ולאפוקי סומא דא"ל סיפו בכשרות: מז) בא"ל דליכא למימר לקלקולא מכוונא, דכיון דלריכות לומר בפ"נ אי אתי ובעל ומערער לא מבטלינן ביה, ובמה התקלקל. אבל בא"י אא"ל לומר בפ"נ, ואי יערער הבעל מהני לאסרה, בחמת א"נ: מח) כולן שונות אותה, וחשובים לקלקלה: מט) כשכתב הגט לפניה ואמר לה הרי את שלוחי להולכה עד שתביא הגט לבית דין פלוני, והם ימנו שליח ליתנו לך לגירושין: נ) בפני הב"ד קודם שתתנו לשליח:

לבא מר קן קולמסא מהני דיכול לוסר בפנ"כ דהוא בשום לשמה או משום דאתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא. אבל לענין בפנ"ח דצריך משום קיום ואף לרבא הא מסקינן דרבא אית ל"ה דרבא דאמרה לשל"ל דמן קולמסא מקרי קיום א"כ יל"ל דסומא מס ל משם דאי"ל בפנ"ח: ן [אות כ] במשנה שהכתב מוכיח בסיגיין מוקמינן לה בח"ל דאדיב רא דידה סמכי'. ואי אתא בעל ומערער לא משגח בן ביה כמ"ש הרע"ב כרש מסכתין ולא תהיה מקולקלת משה"ת נאמני'. אבל בא"י ה כי דלא אמרה בפ"נ דאם אתי בעל ומערער משגח בן ביה ל"ל דלמא לקלקלה לגרה מכוונא ולא מהיטנא. ואם בא"י אמרה בפ"נ דסהני לסרק עדעורו דהבעל דעת תיס' והרמב"ן דנאמנים כ"ן דלא מקלקלה לה. אבל הר"ן בשם הרשב"א כתב דל"ל דאיהי לאי דינא נמרי דכיון דבולהו רמיית בא"י לא קפדי' בין אמרה ולא אמרה ואי אתי בעל ומערער משגחינן בי' אף זו סנורה דאף שאומרת בפ"נ אי אתי בעל ומערער נשגח ביה וסבורה לקלקל ולא מהימנא: ודברי הרע"ב דלא העתיק לאיקמתא דהש"ס. נלע"ד דס"ל כתיס' והרמב"ן דבא"י אם אמרה נאמנת וכיון דבכר כ' הרע"ב בפ"א מ"נ דבוה"ן אף בא"י צ"ל בפ"נ ממילא דינא דמתני' דהבא בוה"ן גם בא"י. והא דכ' הרע"ב בסרקין מ"ה לענין סיגא אוקימתא דהש"ס דבא"י נאמן. חיינו דנ"ס ום לדידן כפקי"ם הגם דכשר סומא דהוות שליח אבל הכא דבסקיים בלא"ה נאמנים להביא דגם ליכא נ"ם לדידן. אמנם ל"ל דהרע"ב ס"ל בסיפת הרשב"א הנ"ל. אלא דלדידן דבכל הנישין צ"ל בא"י בפ"נ ואי אתי בעל לא משגחינ' ביה אף להרשב"א נאמנים. דהא בכל הנישין אי אתי בעל ומערער לא משגחינן ביה והוי כמו בה"ל בזמן השה"ס. וכיון כך וכיון כך ק"ל דמשיש לע"ל בפ"א מ"נ ואי"ג) דנראה מלשון הרע"ב (שהביא התי"ט שם) דגם בוה"ן באותה מדינה אין צ"ל בפ"נ א"כ בוה עכ"פ אם אינן אומרת בפ"נ אין נאמנים להיות שליח הים. והו"ל להרע"ב להעתיק אוקימתא דהש"ס כמו שהביא לענין סיגא. וצ"ע (אות בא) בהרע"ב ד"ה ובלבד שהיא צריכה כו' והוקא בשהתיה הבעל כו'. והא דרא מדיומא (ינא) לומר בפ"נ במיני דנרשני בעלי בגט זה בקבלתי מידו דרא ה"ה הגם דבורשה סתם ל"א לומר בפ"נ הכיון דנסר (אורש לא יבוא ויערער ובמ"ש ברש"ש הסכתין בשם הר"ן. ואם באמת יבא ויערער ערעורו ערעור אלא דלא הרשינן דיערער וא"כ הכא דכפי דברי עצמר דאסר לה לא תתגרשי

לוקחין לאומו מידה לאחר שתאמרה בפ"ב ובפ"ג. וממנין שליח שיחזור ויתן לאומו לה. לכל אשה שגטה יולא מתחת ידה בכל מקום שהיא. הרי זו מגורשת. ואפילו שלין הגט מקויים בחותמיו. ואינה צריכה שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם: עיין מ"ש בפ"ק משנה ג'. וכתב הר"ב ודוקא כשהתנה כו' ול"ל לא תתגרשי כו' ותאמרי בפ"ב כו' וכן ליתנה דגמ'. וכך העתיק הרמב"ם בפירושו. ומיהו לאו שיתנה הוא שתאמרי כו' ואי לא אתני לא. דאפילו לא אתני כיון שעשה אותה שליח לריכה שתאמר כו'. וכן יורה לשון הרמב"ם בספ"ז מה"ג [הלכה כ"ג]. וז"ל הר"ן וקמ"ל מתני' שאע"פ שאילו רלתה האשה לומר כבר נתגרשתי בגט שבידי לא היתה לריכה לומר בפ"ב ובפ"ג. אפ"ה כל שהיא אומרת שגעשה שליח. ל"ל בפ"ב ובפ"ג. ולא מפסרה במנו דאי בעיא אמרה נתגרשתי ע"כ. ומ"ש הר"ב אבל אשה שגטה יולא מתחת ידה כו' ואפילו שלין הגט מקויים כו'. כ"כ הרמב"ם. ומסיים בחבורו ספ"ז מה"ג שהרי אינה מקלקלת על עלמה. ועוד שהעדים החתומים על הגט הרי הן כמי שנחקרה עדותן בב"ד עד שיהא שם מעررער. ולפיכך נעמיד הגט בחזקתו ותנשא. ואין חוששין שמא ימלא מזויף. כמו שנעמיד הגט בחזקת כשר כשיביא אותו השליח עד שיערער הבעל או עד שיביא ראיה שהוא מזויף או בטל. שאם נאמר לדברים אלו וכיולא בהן. כך היה לנו לאומר שיהא הבעל בפנינו שמא בטלו ואח"כ נתנו. או שמא עדים פסולים חתמו בו. והרי הוא כמזויף מתוכו. או שמא שלא לשמה נכתב. וכשם שאין חוששין לזה וכיולא בו אלא נעמידנו על חזקתו עד שיודע שהוא בטל. כך לא נאמר לא לשליח ולא לאשה עלמה שהגט יולא מתחת ידה. שאין דיני האיסורין כדיני הממונות. ע"כ. וכתב הכ"מ הרשב"א תמה מדתנן בפ"ב דכתובות [מ"ה]. האשה שאמרה א"א הייתי ונרושה אני נאמנת. ואם יש עדים שהיא א"א. אינה נאמנת ע"כ. ואיני רואה מקום לתמיהה זו. דהתם איכא למימר דמיירי בשאין גט יולא מתחת ידה. עכ"ל:

פרק ג **א כל** הגט. קול סופרים מקרין. הגדולים מקרין לתלמידיהם כשיבא גט לפניך כתבהו כך והזכירו שם אינם בעלמא: יותר מכן. ולא זה בלבד שנכתב שלא לשם גירושין של אדם זה. פסול. אלא אף זה שהיו לו שתי נשים שנכתב לשם גירושין דהאי גברא. פסול כיון שנכתב שלא לשם גירושיה של זו: גדולה וקטנה. לאו דוקא: יותר מכן אמר ללבלר וכו'. הא קמ"ל דלא אמרי' הוברר הדבר למפרע דבשעת כתיבה נמי דעתיה אהא ואיכא גירושין דידיה ודידה: **ב** הכותב טופסי גיטין. סופר שרולה שיהיו מזומנין אצלו. שפעמים אדם בא לשכרו והוא ערוך בשטרות אחרים: צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן. וכגמ' מוסיף אף מקום הרי

פרק ג **א יתר** מכן כתב לגרש בו את אשתו כו'. גמ' אי כתב ונתן ספר כריתות בידה ה"א למעוטי איתך קמא דלא עביד לשום כריתות. אבל לגרש את אשתו ונמלך דעביד לשם כריתות אימא כשר. כתב רחמנא וכתב: יתר מכן היו לו שתי נשים כו'. גמרא. אי כתב רחמנא וכתב ה"א למעוטי האי דלא איהו קא כתיב ליה אבל יש לו ב' נשים דאיהו קא כתיב ליה. אימא כשר. כתב רחמנא לה לשמה: יתר מכן אמר ללבלר. כתב הר"ב הא קמ"ל דלא אמרי' הוברר כו'. וכתבו התוס' דאפילו מאן דסבר בעלמא יש ברירה [כמ"ש הר"ב במשנה ד' פ"ז דדמאי] הכא מודה משום דוכתב לה לשמה. משמע שיהא מבורר בשעת כתיבה ע"כ. ועיין מ"ש בשם הר"ן ברפ"ה דנדרים: **ב** מכום האיש ומקום האשה. ומשמע שם עירו ושם עירה דלא. וכן כתבו הגהות אשר"י בפרק דלקמן. ועיין מ"ש משנה ה' פ"ח: ומקום הזמן. עיין מ"ש בשם

פרק ג א כל גט שנכתב שלא לשום אשה

פסול. ביצד. היה עובר בשוק ושמע קול סופרים מקרין[א]. איש פלוני מגרש את פלונית ממקום פלוני. ואמר זה שמי וזה שם אשתי. פסול לגרש בו. יתר מכן כתב לגרש בו את אשתו ונמלך. מצאו בן עירו[ב] ואמר לו שמי כשמך. ושם אשתי כשם אשתך. פסול לגרש בו[ג]. יתר מכן היו לו שתי נשים ושמותיהן שוות. כתב לגרש בו את הגדולה. לא יגרש בו את הקטנה[ד]. יתר מכן אמר ללבלר כתוב לאיזו שארצה אגרש. פסול לגרש בו[ה]: **ב** הכותב טופסי גיטין[ו] צריך שיניח מקום האיש. ומקום האשה. ומקום הזמן[ז].

הב"י

יכין — תפארת ישראל — יכין

פ"ג א) נתלמידיהם לדונמא להתלמד: ב) ר"ל שמכיר ששמו כשמו וכו'. אבל אי"ל דשסול מדלריך להזכיר מקום דירתו, דהרי קיי"ל דאין לריך להזכיר בגט רק מקום עמידתו בשעת גירושין [כאה"ע ר"פ קכ"ח]. ואילה"ק הרי בל"ז הן ב' יוסף בן שמעון בעיר א' ואין לגרש בו מדאין לברר מהוכו איזהו המגרש, וא"כ אפילו כתב לשם המגרש אסור לגרש בו [ק"כ פ"ג]. י"ל דהיינו לכתחילה, אבל בד עבד הרי קיי"ל עדי מסירה כדאי. וכן מוכח מגדולה וקטנה [פ"ג מ"ח, ופ"ט מ"ה. ופי' אה"ע קנ"ו פ"ו]: ג) אף דזה נכתב לשם גירושין: ד) אף דהיה עכ"פ לשמו: ה) דבדאורייתא אין ברירה, לומר הוברר לבסוף לבעמה שנכתב. ואפילו למ"ד יש ברירה בדאורייא, הכא שאני דכהיב וכתב לה, לריך שיהיה מבורר בשעת כתיבה: ו) סופר במזמן גיטין שיהיה מזומנין למי שילה לקנותן: ז) וכש"ם מוסיף, אף מקום הרי אם מותרת לכל אדם שהוא עיקר הגט [כפ"ע מ"ג]:

תוספת חדשים

פ"ג ב חר"ב ד"ח לריך כו' וגמ' מוסיף אף מקום הרי אם מותרת כו' עכ"ל והא דלא תני בהדיא דלריך לתתן פ"ם גופו של גט הרי אם מותרת כו':

תוספת רעק"א

פ"ג א [אות כב] במשנה כשם אשתך פסול לגרש בו אבל הראשון מצי לגרש בו ומוקמינן בסוגיא דדיקא בפ"ם אבל בליכא ע"ם לא. ופי' הר"ן דשמא הבירו נתן לה להפקיע אותה מבעלה: [אות כג] חי"ם ד"ה יתר מכן אמר ללבלר. מבורר בשעת כתיבה ע"כ לפ"ז אינה מגורשת עד דמסיית לב"ד שלי פלוני. דבזה דלא מגרשה בקבלתו ליבא ראי' דגמר לגרש וחיישי' דיפלדיבא לערער ולבני ערעורו לא יהיה לה מנו דהא אף בגרושה סתם אם מערער ערעורו ערעור. ולענין החשש דשמא יערער ליש מנו דסוף סוף כיון דלא נתן לה הגט להתגרש מיד יש חשש דיערער ודו"ק. (וזה כוונת הר"ן שהביא התי"ם). אח"כ ראיתי בספ"ז דנדרים בזה הרבה. ולענ"ד העיקר כפ"ש:

ציונים

פ"ג א כל גט כו'. כ"ל פ"ח כ"ג פ"ח זנה ס ג' פ"ט מ"ו פ"ג בה. גיטין ה"ח פפ"ב עמין ל' מ"ה פ"ה ה"ב פ"ו קנ"ה פ"ג מ': דהא עובר כו'. זנחים שם: יתר מיכן כתב כו'. גיטין יב ע"ח פוסק כ' ע"ב זנח ס ג' ע"ח מ"ו שם ה"ב פוס"ע שם פ"ו ב': יתר מיכן היו לו כו'. זנחים שם. מ"ו שם ה"ב ממ"ב שם פ"ב שם פ"ו ג': יתר מיכן אמר כו'. מ"ו שם ה"ד כוב"פ שם פ"ו ל': **ב** הכותב טופסי גיטין. כ"ו פ"ח זנחים ב' פ"ח פ"ם מ"ו שם ה"ו פמ"ב שם:

שנוי נוסחאות

פ"ג א כל גט. בוי"ף כל הגט. וכן הוא בזנחים ב' ע"ב ובנ"ף ד"ק כל גט. לשום אשה. בד"ב ובמבנ"ל לשם. (קול) סופרים מקרין. ב"ו"ף ובזנחים ב' ע"ב ליה"ת; בכי"ק ובמבנ"ל קול הסופרים מקרים; בד"ב קול סופרים שהיו מקרין. מגרש את פלונית ממקום פלוני. בחבכי"ל.. מגרש את אשתו פלונית.; בכי"ף ממקום פלוני מגרש את פלונית ממקום פלוני. לגרש. בכי"ק ובמבנ"ל פלגרש וכן בסיוון. יתר מכן. בד"ב. מכאן; בכי"ק ובמבנ"ל יתר מיכן וכן בסיוון. לגרש (בו). בד"ב ובכי"ק ובמבנ"ל ובמבני"ל ובמבנ"ל דפו"י ליה. היו לו ב' נשים. בכי"ק יש לו.. ושמותיהן.שוות.במבנ"ל שוין וכן הוא וכ"ה בכי"ק (ובס ששמותן). לגרש. בחבלר. במבנ"ל לליבלר. לאיזו. בד"ב ובנ"ף ואי זו וכן הסיקה הרמב"ם;סי'ונהבורו; בחומ"ד איזה לאור זרוע איזו.ועי' בר"ן. ובד"ת הק בר"ף בלאיזו.בכי"ק ולאי זה. אגרש. בהוס' אגרש בו. לגרש. בכי"ק פלגרש:

ראשון לציון

פ"ג ב במשנה הזמן עיין יכל"מ:

הב"י במשנה ד' פרק דלעיל. ומ"ש הר"ב ובגמרא מוסיף אף מקום הרי אח כו'. שגם זה עקרו של גט. ומתני' ר"ל היא. דאמר עדי מסירה כרתי. הלכך וכתב לה ולו אחתימה קאי דתתימת העדים אינה אלא מד"ס מפני תיקון העולם. וכי כתיב וכתב לה לשמה. אעיקר כריתת קאי דהיינו כל הני דאמרן. ועיין מ"ש במ"ג פ' בתרא: ר"א מכשיר בכולן כו'. ומקשינן בגמרא קשיא דר"ל דר"ל. דרישא דמתני' אוקמינן כר"ל ושרי לכתוב לטופסי גיטין ובלבד שיניח. ומפרקינן תרי תנאי ואליבא דר"ל: חוץ מגטי נשים. כתב הר"ב וגזרינן טופס אטו תורף. והלכה כר"ל. והכי פסיק רב בגמ'. וכן דעת הרמב"ם בפירושו [ובחבורו פ"ג חזר בו ע"ב בכ"מ] ול"ק ממתני' ה' [פ' דלעיל] דשרינן בחש"ו אפילו לכתחלה לכתוב טופס ולא גזרינן אטו תורף. כדכתיבנא התם דתש"ו לא שכיח כלל לא גזרו. ומיהו איכא פלוגתא דרבוותא איכא דסברי ר"ל פוסל בגטי נשים אף בדיעבד. ודייקי מדתנן מכשיר בכולן חוץ מגטי נשים. משמע דפוסל בגטי נשים. וכתבו דלא דמי למחובר דמשנה ד' פ"ב דכשר בדיעבד. דמחובר לא שכיחי כולי האי. אבל כתיבת טופס שלא לשמה גזירה מגזירה היא דאם יתירו לסופרים לכתוב לטופס שלא לשמה בטרדייהו מגטי וכתבו אף תורף. הלכך פסלוהו אף בדיעבד וכ"כ הר"ן בפ"ב משנה ד'. והרא"ש דייק בהיפך דמדקאמר מכשיר בכולן חוץ כו'. משמע דפוסל בגטי נשים מה שמכשיר בכולן והיינו לכתחלה והוי דומיא דמחובר וכתב ומ"מ טוב להחמיר ולנרשה בגט אחר אם הבעל לפייט. ע"כ: **ג** לאלתר. פירש הר"ב מיד. ולא ביאר כל הצורך דבגמ' פליגי איכא מ"ד [כדי שיהיה אדם עומד ורואה שלא עבר אדם שם ואיכא מ"ד] שלא שהה אדם שם עד בעת מציאת הגט ע"כ. ויש מחלוקת בין הפוסקים כמו שאזכיר בס"ד. ומ"ש הר"ב ודוקא שאבד במקום שהשירות מצויות כו'. [להרא"ש פסול] ואפילו לא הוחזקו שנים שמותיהן ושמות נשותיהם שוים. [כל זמן שלא ראה שלא עבר אדם שם] ולהרמב"ם [אפילו עבר כשר דהלכתא] כמ"ד שלא שהה כו' אלא"כ הוחזקו ג"כ. דאז אם עבר הישיגין אע"פ שלא שהה כיון דאיכא תרתי לריעותא. ולהרא"ש לעולם לא הוי לאלתר אלא [שראה] כל שלא עבר כו'. ומ"ש הר"ב אבל אם אבד במקום שאין השירות מצויות [כו'] להרמב"ם אפילו הוחזקו באותו מקום שיש שמותיהם שוים ושמות נשותיהם שוים. ולהרא"ש דוקא כשלא הוחזקו שנים כו' דאי הוחזקו הישיגין אע"פ שאין שירות מצויות הואיל ולא ראה שלא עבר אדם שם. והא דמחזירין לזמן מרובה היינו כשהבעל אומר תנו לה כדתנן במשנה ז' פ"ק דב"מ. ועיין מ"ש שם בס"ד. א"נ כשהיא עותנת שיתת סימן מובהק. ומ"ש הר"ב ואפילו אבד כו' אם יש לעדים סימן מובהק השליח נמי נאמן בסימן מובהק אלא דבעדים אע"פ שראוהו כבר מהימנו. ובלית לא מהימן אלא כשאומר כן קודם שראוהו. ע"כ. ומ"ש הר"ב או שיאמרו מעילם לא חתמו בגט באלו השמות אלא בזה וכתבו התוס' משמע שיודעים שלא חתמו אלא על אחד אבל אין מכירין מי הוא אותו יוסף בן שמעון. וכשהעדים אומרים כן והוא אומר בעל שלו חתמו. נאמן. דלא חבדינן ליה שיסקר במזיד ומר אמרו שלו לקלקלה. אבל כשאין העדים אומרים כלום הישיגין שמא הוא סובר שהוא שלו לפי שאינו יודע שיש יוסף בן שמעון יודע ואין גראה לו לתוס שגם הוא אבד גט ולכך אומר שהוא מכיר אע"פ שאינו מכיר ע"כ: מצאו בחפיסה כו'. פי' הר"ב ויש

שטרי מלוה. צריך שיניח מקום המלוה. מקום הלוה. מקום המעות. מקום הזמן. שטרי מקח. צריך שיניח מקום הלוקח ומקום המוכר ומקום המעות(ח) ומקום השדה ומקום הזמן. מפני התקנה(ט). רבי יהודה פוסל בכולן(י) ירבי אלעזר מכשיר בכולן. חוץ מגיטי נשים. שנאמר (דברים כ"ד) וכתב לה לשמה(יא): **ג** המביא גט ואבד הימנו(יב). מצאו לאלתר(יג) כשר. ואם לאו פסוליה). מצאו בחפיסה(טו) או בדלוסקמא(טו) תורף ומאחר שטרות אטו גיטין: ר"א מכשיר בכולן. דלא גזר שאחר שטרות אטו גיטין: חוץ מגטי נשים שנאמר וכתב לה לשמה. וגזרינן טופס אטו תורף והלכה כר"ל: **ג** לאלתר. מיד כשר: ואם לאו פסול. ודוקא שאבד במקום שהשירות מצויות דאיכא למימר מעוברים ופגים נפל. אבל אם אבד במקום שאין השירות מצויות אפילו לאחר זמן מרובה כשר. ואפילו אבד במקום שהשירות מצויות. אם יש לעדים בו סימן מובהק כגון שיאמרו נקב יש בו בגד אות פלונית. או שיאמרו מעולם לא חתמנו בגט באלו השמות אלא בזה בלבד כשר ואפילו לאחר זמן מרובה: בחפיסא או בדלוסקמא. אמתמות שרגילין לתת בהם שטרות ויש בהן סימן

ור"ל מיד [כמו והוא שגמר אל אחר, ירושלמי פ"ק דברכות] והיינו שראה שלא עבר אדם שם עדיין, ואפילו שהה זמן מרובה: יד) מיהו בעי סימן בגט או בכלי שהוא מונח בו, והוא סימן מובהק, כשר. אבל הכרה בעדיות עין לא מהני רק כשמאלו הוא בעצמו דאז אית ליה מנו, דאי בעי אמר לא אבדתיו [קל"ב ס ד]: טו) חמת קעינה: טז)

יכין תפארת ישראל יכין

ח) כדי לידע סך מעות המכירה שאם יטרפוה ממנו, יצטרך המוכר להחזיר לו כך: ט) תקנת הסופר היא, דלפי התיקון לו שיכתוב טופס, דלפעמים אינו פנוי: י) דגזר טופס אטו תורף: יא) והכי קיי"ל: יב) במקום שהשירות מצויות, לו שבמקום שנכתב הגט הוחזקו ג' שמותיהן ושמות נשותיהן שוות: יג) מלה מורכבת מן „אל" אחר, ופירושו על מקומו,

---

תוספת רעק"א

כלל ואם קבלה קדושין מאחר א"צ גם אבל דעת הרי"ן דתלי בדין ברירה ובין דקיימ"ל דברירבון י"ב וע"כ הטעם דאנן מספקינן לדינא אם אין ברירה או יש ברירה וברירבון אולי לקולא א"כ הכא הוי ספק נידושין דדלמא הדין דיש ברירה: ב אות כד] בשנה ר א מכשיר בכולן. אפי' תורף דל"ג אטו גט. כך העלו תוס' וכל הראשונים מסוגיין וכתבו דסובה נ"ב הכי מסדור המתני' דאם איתא דר"א לא מכשיר בשטרות רק בטופס היה לו להתנא דמתני' לקצר ולשנות ולקבוע דברי ר"א אחר הת"ק והכי הו"ל למיתני ר"א פוסל בגט ור"י פוסל בכולם. והוי כסדר שכל אחד מהמיר מחבירו אבל אי ר"א אתי לאכשורי תורף בשטרות ניחא דתנא דברי ר"י קודם דקאי את"ק דמיירי בטופס.

ור"א מכשיר בשטרות מפי מת"ק ובגיטין פוסל מפי [אית בה] הרע"ב ד"ה צריך שיניח ובגמרא כו' מיתרת לכ"א, כך הוא מיסרא דר"י א"ש. ובריש זבחים (ד"ב) דייק הש"ס דבגנ"נ מתמא לאו לשמה הכותב טופסי גיטין וא"ר"י א"ש אף צריך שיניח מקום הא"מ לכ"א. וכ' תוספות אצטריך לאתויי דר"י משום דסינה דייקינן בגיטין דאתיא כר"א דע"מ כרתי דקי"ל מותי', ואיכא דמוקי לה התם כר"מ ומפרשי מפני התקנה. מפום קמם ולדידה ליכא לסיוק מיניה דמתמא פסול עכ"ל. וכאריה תבוה לי הא ס"מ אף אם ויישא כר"מ ס"מ יש לדייק כן מסיפא דמתני' ר"א מכשיר בכולן חוץ מג"נ שנאמר וכתב רה לשמה (ואסור אף טופס) מוכח להדיא דמתמא לא מקרי לשמה אה"ז זכוי ד' בספר שער המלך מצאתי שעסר בזה ולענ"ד נראה דהנה לכאורה יש לעיין למה הכתב תיס דר"א מכשיר בכולן היינו אף כתיבה מאי פרבי' בסוגיי' אהה"א דר"א והא כי כתיב לה אאותיב דלמא באמת פוסל הגט רק כתורף. וצ"ל כיון דת"ק ור"י ס"ל ג"כ דתורף פסול מראורייתא בגט משום רבעי' לשמה א"א דת"ק ס"ל דבשאר שטרות גזרינן תורף אטו גיטין ור"י ס"ל דאפילו בטופס בשטרות גזרי' לא הי' ל לומר רק ר"א מכשיר בשטרות אף בתורף חוץ מגיטין אבל השאם דכתיב לה לשמה הוא מיותר דהא בזה גם הת"ק ור"י מודים אע"ב דבעי לו לפלוגי גם בגט דאפילו טופס פסול וכ"ז לשמנא דמוקי' לה"ק כר"א אבל לפ"ד דת"ק ר"מ היא שפיר י"ל בשיטו דר"מ דקאסר דמדרבנן מס ל תורף אף בשטרות ומראורייתא כשר אפילו בגט אלה אלינו ר"א כתרתי דבשטרות כשר לומרי, ובגם פסול אפילו מדאורייתא משום דכתיב לה לשמה וע"מ מיבא (בסה שהביא הפסוק לה) לענין אם צריך לשו ר הא"ש לב א ס"ו ל בכוונת תוס' דבלאו מימרא דר"א ש"ל דת"ק היא ר"מ ופשני התקנה היינו תקנת קפם ומילא י"ל דר"מ דקאמר חוץ מג"נ היינו בתורף והי' מקום לומר דמתמא לשמה קאי אלא דהז"ל ההמירו בגט לכתוב סתמא אטו שלא לשמה מפש, בגם פליג רק עד הן דלת"ק הוא רק דרבנן

סימן שהם שלו: אם מכירו כשר. מלתא באפי נפשה היא. והכי קאמר מלאו בחפיסה או בדלוסקמא אע"פ שאינו מכירו לגט. לא במכירו לגט. אע"פ שמלאו בכל מקום כשר: נותנו לה בחזקת שהוא קיים. ולא חיישינן שמא מת. ובטל שליחותו דאמרינן העמד דבר על חזקתו. אבל אם טרם שמת קודם שהגיע גט לידה. הגט בטל. דאין גט לאחר מיתה: מקריבין אותה. ולא חיישינן שמא מתו בעליה. והעלתה שמתו בעליה למיתה עומדת: ד' ברקום. תרגום מצור כרכומין: המטרפת. ומדיין לא מצינה: לידון. בדיני נפשות

לפני חכמים וקיימו את דבריו. המיטרפת ביום[ד]. ועל היוצא לידון[ה]. שהן בחזקת קיימין. אבל עיר שכבשה כרקום. וספינה שאבדה בים. והיוצא ליהרג[ו]. נותנין עליהן חומרי חיים

אם מכירו[ז] כשר. המביא גט *והניחויה[ח] זקוק[ט] *או חולה[י] נותנו לה *בחזקת שהוא קיים[יא]. בת ישראל הנשואה לכהן. והלך בעלה למדינת הים. אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים. השולח חטאתו ממדינת הים. מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים[יב]: ד' שלשה דברים אמר ר' אלעזר בן פרטא על עיר שהקיפה ברקום[יג] ועל הספינה שנשברה בים. והיוצא ליהרג[יד]. אבל עיר שכבשה ברקום. וספינה שאבדה בים. והיוצא ליהרג[טו]. נותנין עליהן חומרי חיים

ויש בהן סימן שהם שלו. ועיין בדבור דלקמן. וכתבו התוס' וא"ת ונחוש לשאלה כדלמרינן בפרק בתרא דיבמות [מגנה ג'] וי"ל דקיים ליה בנפשיה שלא השאילם לשום אדם. א"נ ביודע שבחפיסה אבדו ומ"מ גריך שיהא מכיר החפיסה או הדלוסקמא בטביעות עינא דמה שיודע שבחפיסה או בדלוסקמא אבדו אין זה סימן כיון דדרך להניחם שם ע"כ. ועיין מ"ש ספ"ק דב"מ: אם מכירו כשר. פירש הר"ב או במכירו כו'. וכן בפירש"י שבידינו. וכן הסכמת המפרשים האחרונים. ופי' הר"ן בטביעות עינא וכ"כ בעור. ובחפיסה ודלוסקמא נמי טביעות עינא כמו סימן. אלא דאיכא בין סימן לטביעות עינא. דטביעות עינא אין מועיל להכשירו אלא כשמלאו אותו בעצמו שאבד לו ולא כשמלאוהו אחרים. ובכ"י הביא חלוקי דעות בטעם הדבר דאיכא למימר דלמא מבקר משום הפסד שכרו. א"נ דלא ליהוי למרי גיטא תרתומות עליה. אבל כשמלאו הוא נאמן במנו דאי בעי אמר לא אבד מעולם וא"כ אפילו ליכא מגו עד אחד נאמן באיסורים בטביעות עין. ע"כ. ובעדות טביעות עין בעמ דמגנה ג' פרק בתרא דיבמות יש מחלוקת דר"ת סבר דמהני כמ"ש הטור סימן י"ז. וחלקו עליו האחרונים כמ"ש שם בב"י וי"ל דשאני התם כיון שעשוי להשתנות לא רצו להסמיך על טביעות עין: או חולה. משא"כ נוסם דרוב נוסמים למיתה. גמרא: בחזקת שהוא קיים. מדאורייתא נפקא לן בהכל שותפין [דף י'] העמד דבר על חזקתו. רש"י: בת ישראל הנ"ל. אע"פ דאי אשמועינן גט משום דלא אפשר [למיתם] למיתה. דאי מיית אין לך שלא גט לאשתו והן עגונות] אבל תרומה דאפשר [להיות נזונית בחולין] אימא לא. גריכא. גמ': השולח חטאתו. גריכא דאי אשמועינן תרומה דאמינא דלא אפשר [שהיא עתיד וגריכא פרנסה ותמול תרומה בבית הגרנות] אבל חטאת מספיקא לא ליעול חולין לעזרה. גריכא. גמ': מקריבין אותו. בגמרא מפרש דדוקא בקרבן נשים א"נ חטאת העוף שא"ל סמיכה דאל"ה לכתחלה אין לעשות בלא סמיכה דהא מעלין עליו כאילו לא כיפר כמפורש במנחה ח' פרק ט' דמנחות: ד' ועל הספינה המיטרפת בים. פירש הר"ב ומדין לא מצינה. וכן פירש"י ומשמע דאילו אבדה דבסיפא היינו שטבעה וקמ"ל דאע"פ שתהין עליו חומרי חיים דשמא יגא כדאשכחן במשנה ד' פט"ז דיבמות. ואמתם יש מים שאין להם סוף הוא. והרמב"ם מפרש וז"ל ספינה המיטרפת בים הוא שסוער עליה הים ורוצה לשברה והמלחים אינן יכולין להגהינה כפי רצונם לגודל הסער אבל העלים והכלים שלהם נשארו. הספינה שאבדה בים. הוא שנשברו הכלים והעלים שלהם ונאבד הכל ונשארה הספינה על פני המים להנהגת המים ולא נשאר טונין ולא משוטות שינהגו בה. ע"כ: והיוצא ליהרג. בגמ' איכא תרי לישנא אחד ליתא דוקא בב"ד ישראל אבל בב"ד נכרים

מכי

יכין תפארת ישראל יכין

יז) לכלי: יח) שליח להמנרש: יט) י"א דוקא פחות מכן פ' לו יותר מק' [וי"א דביותר מל' סגי]. אבל ביני ביני מפ' לל' אין לו חזקת מ': כ) וי"א דוקא שלא נעשה טריפה: כא) מיהו בנוסם שאינו מדבר, אף דכאי הוא, אפ"ה רוב נוסמין למיתה [קמ"א ספ"ת]. ונוסם היינו שחזה שלו מתגלגלת כשאוף רוח, ע"י העלאת ליחה שמתהווה בה קרוב למיתה [אפ"ע קכ"ח]: כב) מיירי בקרבן נשים, או בחטאת עוף, או ערל ועמא שמלאתן קרבנותיהן, דכל אלו א"ל סמיכה. וקמ"ל כולהו, הרומה, אף דליכא חשש עגונה כבנו, ואף דא"ל לה כל כך, דהרי אפשר לה שתאכל חולין. וקמ"ל נמי חטאת, אף דליכא חשש חולין בעזרה, ואף דנ"כ א"ל כ"כ לחיי נפש כתרומה, אפ"ה סמכינן אחזקה דאוריתא בכל דוכתא: כג) חיל של אומה מלכות ערוים לנכשה מיד האויב: כד) שנשלחה בין הגליס בסער: כה) בדיני נפשות אפילו בדיני ערכאות: כו) אפילו בדיני ישראל [רמב"ם פ"ע מתרומות]:

אור גדול

פ"ג ג בתוי"ט ד"ה השולח כו' עיין מה שהביא מגמ', ובתוס' שם ד"ה אבל חקשו והלא חפאת השף באה על הספק ותרצו דאדם עצמו דין הוא לראיה מלה כנ"ל). ובזה מיושב לי מה דקשה לבאורה על מ"ש הרשב"א בחי' דמה דמשני שמואל דההיא דחש"ו מיירי בשייר מקום תורף היינו דמתניתין אתיא כת"ק דהכותב מוספי גיטין דל"ג מיסם אפו תורף א"כ היכי אמרי' בסוגי' ואי אשמעי' בההיא נמי איכא לאוקמי בר"א אבל בהא מדסיפא ר"א דישא לאו ר"א הואך אפשר לומר כן דרישא לאו ר"א אך מוקי לטתני' דקיל כר"א ובשייר מקום תורף הא ר"א ס"ל במתני' דהכא דגזרי' שמא אפו תורף דהא ליכא תרי תנאי אליבא דר"א כיון דת"ק ר"מ היא, והקרוני לוח הבחורים בל"סור הישיבה. ולפי הנ"ל ניחא דלאותו ס"ר דרישא לאו ר"א באמת מפרשי' מה דקתני במתני' בדר"א חוץ מנ"ג דחיינו דתורף פסול אבל במוסם ל"ג, ואף דבסחובר גזרי' מ"מ י"ל דמשום תקנת עגונות הקילו שיכתוב המוסם סתמא. ואף אם מוקמי' דרישא כר"מ לא מצינו הך תקנת עגונות מ"מ י"ל דמהך מתני' דהכל כשרים לכתוב אפילו חש"ו שמשיגין דהקילו אי משום תק"ע אי משום תקנת סוגר. גם לפי דרכנו י"ל דסתם באמת בשר מדאוריית' ומש"ה מותר סתם במוסם ול"ג אפו תורף כמו בסחובר משום דתורף עצמו סתמא בשר מדאורייתא ובנ"ל ומש"ה גם בחש"ו במוסם דהוי כסתמא דו"ק: ג [אות כו] במשנה והניחו זקן. ובסניא איתא אמר רבה ל"ש אלא שלא הגיע לגבורות אבל הגיע לגבורות לא. ויש מחלוקת בפוסקים אם קיי"ל כהא דרבה אם לא. וע' בתוס' יומא (דנ"ה ב') שכ' בחד תירוץ דרבה קאי דרישא דהשולח גם משום חומרא דא"א. ותמה לי דמה חומר א"א שייך כאן הא בין כך ובין כך איננה א"א דנתרת או בנס או במיתת הבעל. וחחשש רק דשמא מת ואסורה לעלמא משום לי' דיבמה לשוק. ואולי י"ל דס"ל לתוס' דחומר איסור יבמה לשוק חמור ג"כ יותר משאר איסורי' כיון דהוא ענין ערוה. ועי' במרדכי פרק מצות חליצה דאיסור יבמה לשוק הוא בכלל אין דבר שבערוה אחות סב'. ונראה ראיה לזה מסוגיא דב"מ דף כ' מיפשים מראיסור' ממונא וכו' שארי חליצה ומיאוני' תנן וע' בתוס' שם הא דלא ילפי' איסורא מב"מ' דבהומר"ר רא"א החמירו. ואעפ"כ פשיט לה מחליצה ומיאון דממיאון לבאורה ליכא ראיה כ"כ כיון דלא הוי אלא קדושי דרבנן אלא דהראיה מחליצה הרי דמדמי לה חליצה לאיסור א"א. ובתשובת כתבתי מזה בענין"י. ובעיקר דברי תוס' הנ"ל ק' לי דאמאי לא חילקו בפשטו דברישא כיון דאיכא חזקת איסור יבמה לשוק מש"ה כיון דהחזקת חי איתיה קצת בהנין לגבורה' שם ח אלים חזקת יבמה לשוק. אבל באינך דמתני' דליכא חזקה כנגדו אולי' בתר חזקת חי אף בהגיע לגבורות וצ"ע: [אות כז] במשנה או חולה. בוש"ש כתוב דה"ה זקן שהוא חולה. והא דנקט או חולה היינו משום הדיוק דוקא חולה אבל נוסם לא מש"ה הוי רבות' דאפי' אינו זקן ג"כ דוקא חולה אבל לא נוסם עי"ש: [אות כח] כם שנה בחזקת שהיא קיים. נ"ל לדון דאף במקום דליכא יבמה סיירי דאילו לא מוקמינן בהזקת שהוא קיים לא היה אפשר ליתן לה הגט ולהתירה לעלמא בטמנ"ם דשמא יתחדר דמת מקודם זמותרת לכהונה ואתה מצריכה ברור לכהונה כהתי' דמתני' דר"פ ר"ן דיבמות עיי"ש:

שם מ"ש פס"ב פי"ג ופי"ד מל"ג המביא גט והניחו טו. כ"ה פ"ג יוזלמי יומא פ"ג מל"ג פי"ד שם פ"ש מכ"ח פפ"ב שם פי"ב שם פי' קמ"ח פפ"ג כ"ה: בחזקת שהוא קיים. מי' פגזדרן פ"ז פ"ג מ"ל תוס' יומא כיון: בת ישראל מ"ל פוסה כ"ג פ"ב פי"ד פ"ב פפ"ג תרומות פ"ב: השולח חטאתו וכו'. יומא נ"ס פ"ב וע"ל מ"ל שם ל"ה ומגן. מי"ד פ"ד מהל' פסולי המוקדשין ה"ד: ד' שלשה דברים מ"ל. כ"ח ע"ב מי"ד פ"ו מהל' נזיר ונזקין הכ"ח כ"ם ופ"ב מהל' תרומות ה"כ פפ"ג שם פוס"ב שם פפי' פ"ב:

שנויי נוסחאות

(אם) מכירו. נכי"ק. הבירו; נד"ג אם מכירין וקאי על החפיסה והדלוסקמא בני"פ ומכירו; ומי"ר ומ"ר. נתנו. המשנה. נד"ג ונכי"ק ונמשני"ר שנשאת: ד' ר' אלעזר בן פרטא. נכי"ר ר' ליעזר בן פרטא. שהקיפה ברקום וכ"ה נד"ג ונכי"ק ונמכנ"ב וכן נסמון; נמכני"ר שהקיפוה; נמ"ד: ד"ח שהקיפוה ברקום. המיטרפת. נד"ג ונכי"ק המטרפת; נמכנ"ר המוטרפת בתוי"ד המטורפת. לידון. נד"ג לדין.

תוספת חדשים

ג"ד במשנה ברקום מחלוק בירושלמי בין ברקום של אותו מלכות שאין הודגי למלכות אחרת שהודגין שהם לסיים גמוים וכ"כ הערוך בל"ה ספי' קמ"ח: (הרמ"ן):

תוספת רעק"א

משום קמט וא"צ לשייר הא"מ לכל אדם ור"א פוסל מדאורייתא שלא לשמה ומדרבנן בסתמא (ומסילא) והו ג"כ לענין הא"מ לכ"א. לזה הביא מימרא דר"י א"ש דצריך לשייר הא"מ לכ"א דת"ק כר"א. ומוכח מזה דר"א דסיפא סליג ג"כ על מוסב דגזרי' אפו תורף א"כ מוכח דתורף מדאורייתא פסול בסתמא דאל"כ לא הו"ל למגזר במוסם (שהוא) סתמא אפו תורף כיון דתורף ג"כ מדרבנן בפסול (ועוד למה צריך

תוספת יום טוב — כל הגט פרק ג גיטין — ר"ע מברטנורה

מכי תתם פסק דין הדיין הגדול שבהן אין מותנין עליו חומרי חיים וכן פסק הרא"ש ולאחיך לישנא דוקא בב"ד נכרים. אבל בב"ד של ישראל אין מותנין עליו חומרי חיים. והרמב"ם בסוף פ"ו מהל' גירושין כתב והיולא ליהרג מב"ד של נכרים. הייטו כלישנא בתרא.

ולא כתב בבאור דין ב"ד של ישראל. וכ' המגיד ובעונותינו כבר בטלו דיני נפשות מישראל ע"כ. ואין זה מספיק כי דרכו של הרמב"ם לבאר הכל. אבל ג"ל שסמך על מה שביאר בפרק ט' מהל' תרומות. דשם כתב בהדיא. אבל מי שנגמר דינו בב"ד [של ישראל] והניחוהו בבית הסקילה ליהרג. הרי זה בחזקת מת ולא תאכל אשתו ע"כ. ולפי שמצותינו נמי אסברה לה בדין תרומה. לפיכך ביאר הדברים בהלכות תרומות ועליהן סמך בהלכות גירושין. ואע"פ שלפי סדר חבורו הלכות תרומות מאוחר להלכות גירושין [ועיין בפי' הר"ב במשנה ג' פ"ק דערכין]: בת ישראל כו'. וכ"ש לאיסור אשת איש. ואם היה נגע אחד מהם ביד הבעלים אינו נותנו לאשתו. ואם נתנה לה הרי זו ספק מנורשת. וכמ"ש הרמב"ם פ"ו מה"ג. והטור סימן קמ"ח: ך וחלה מבלחו ביד אחר. דבעלים עושה שליח. כדמסיים בברייתא שהבאתי ברים מכילתין והיא רפ"ב דקדושין דף מ"ח ובלח ובלחה [ב' פעמים נאמר בענין] מלמד שהבעלים עושה שליח. וכתב הר"ן ואע"ג דקרא משמע בין חלה. בין לא חלה. דמידי חלה כתיב. אפ"ה אמור רבנן דחלה דוקא משום דאיכא איכסי דקפדי ואי שמעי מבטל שליחותייהו. אבל בחלה ליכא דקפיד. א"נ קרא להיכא דגלי בעל דעתיה דלא קפיד אתא. ואתו רבנן ופרסו דחלה נמי לא קפיד. ואיכא ליכא בגמ' דבהולך סתם יכול לבלחו על יד אחר אע"פ שלא חלה ובאתה הולך לא ישלחנו על יד אחר אא"כ חלה: טול לי הימנה חפץ פלוני. פירש הר"ב כשתתן לה הגט וכן נמצא רש"י. ומשמע דלא קפיד אם יטול החפץ תחלה אם לא. והרי זה כאומר תן לה הגט וטול החפץ שגם בזה כתב הרמב"ם בפ"ט מהלכות גירושין [הלכה ל"ז] הרי זה לא ישלחנו ביד אחר. שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר. אלא שכתב ואם שלחו ביד אחר הרי זה נגע בין שנתנה החפץ תחלה בין שלא נתנה אלא לבסוף. ואם נפרש דברי רש"י דהכי קאמר טול חפץ תחלה כשתתן לה הגט. לפי זה כששלחו ביד אחר אינו נגע אא"כ נתנה החפץ תחלה. ומכי נתנה תחלה ליד הבעל דלא אמרינן שלא ישלח ביד אחר. אלא מכוס דמישקין במא כשמסור הרשות שליחות לבעל. לא ימסור לו דברים כהוייתן. או הבעל לא יהא מדקדק בהם ויהא מנה ומיפסל גיטא. כדפירש"י בגמרא: ך ואין שליח אחרון כו'. פירש הר"ב דשליח בעי ממנה שליח ג'. ובחלה דלא עדיף *ממי שבא מכחו. מסקנת הפוסקים [*ואע"ג דכתבתי במ' ג פ"ז דדמאי. דאחרון קרי כלפי הקודם לו. מ"מ הכא אי לאו דהאמת כך דיכול למנות ג' וכו' לא ה"ל למתני אחרון דדלמא אתי למטעי]: ז להיות מפרישים עליהן מחלקן. פירש הר"ב ואם הוא רגיל כו' א"ל לזכות כו' פירש"י כיון דמנתא דפשיטא הוא דלדידהו יהיב להו אסתי כסיים דעתייהו והוו כמאן דמטי לידייהו דהני וכ"כ הר"ן. ובהגהות אשר ויהיב טעמא מכוס דכל מתנות כהונה הבוא כמו מתנה מועטת ואסור לחזור בו כדאמרינן בפרק הזהב. [ועלמן עליהן מחלקן. עיין בדבור דלקמן]: בחזקת שהן קיימין. ובן הטסח בכל הספרים. ואף הרמב"ם העתיק כן בפ"ז מהלכות מעשר

נפשות: בת ישראל לכהן. חומרי מתים: בת כהן לישראל. חומרי חיים: ך המביא גט בארץ ישראל. שאין לריך לומר בפ"ג ובפ"ב: משלהו ביד אחר. ועושה שליח מאליו ולא בב"ד ודוקא חלה: ואם אמר לו. בעל לשליח: טול לי הימנה חפץ פלוני. כשתתן לה את הגט. לא ישלחנו ביד אחר: ך עושה ב"ד. שליח. ומכלחו: שליח ב"ד אני. ומסתמא ב"ד עשו הדבר בהכשרו. ושליח שני ממנה שליח שליחי עד מאה וכולן בב"ד מדתנן במתני' אין השליח האחרון כו' אלא אומר שליח ב"ד אני: ז להיות מפריש עליהן מחלקן. כשיפרים התרומה ימכרנה ויעבוד הדמים לעצמו בבגיל תובו שיש לו על הכהן. ומעשר ראשון ומעשר עני יעבוד ויאכל בשביל החוב שיש לו על הלוי ועל העני. אלא שמפרים ממעשר ראשון. תרומת מעשר לכהן. ואם הוא רגיל ליתן תרומותיו ומעשרותיו לזה הכהן. או הלוי. או העני שהלוה להן. אין לריך לזכות להם מעשרותיו ותרומותיו על יד אחר אלא לוקחן לעצמו מיד אחר שיפרישם. אבל אם רגיל ליתן תרומותיו ומעשרותיו לאחרים. אינו יכול לעכבן בחובו. עד שיזכה

ך המביא גט כו'. כ"ם ע"ח מי"י פ"ו מהל' גירושין ה"ל וס"ם הל' נ"ה סמ"ג סס טוש"ע סס סעי' נ"ח: ואם אמ"ל ס ל כו'. מיי' פ"ם סס סמ"ג סס טוש"ע סס סעי' נ"ח. שאין רצונו כו'. ד"ד ע"ח נ"מ נ"ל ע"ח: ך המביא נט כו'. כ"ם ע"ג מיי' סס פ"ו ה"ל סמ"ג סס טוש"ע סס ספ"מ' וסימן קמ"ג סעי' נ"ח: ך המלוה מעות כו'. נ' ע"ח מיי' פ"ו מהל' מעשר ה"ה סמ"ג עמ' קל"ה:

שנויי נוסחאות

בת ישראל כו' ובת כהן. כמתני' בת כהן.. ובת ישראל לא תאכל. נכי"ק ונכי"ל לא יוכלו. ך ואם אמר. בד"נ ונכי"ק ונמ"כ אם אמר. הימנה. בד"נ ונכי"ק ונמ"כ כ מ ג ה. ו"ונמשל"ן. בד"נ ליתא?) כנ"מ שליח ומשלחו וכן הוא נכי"ק לן נר"ק ד"ק אלא נ' ביאב"נ עושה שליח בב"ד ומשלחו. ובר"י בב"ד שליח ומשלחו. פניהם בד"נ לסס. נחרים. נכי"ק נתחתם וכן נסיוק. ואין שליח אחרון בד"נ ונכי"ק ונמ"כ אין השליח האחרון. שליח ב"ד. בד"נ ונכ"ק ונכי"ק ד"ק שליח ב"ד: ך ואת חלוי ואת נכי"ק את.. את. שמא מת הכהן או הלוי. בד"נ ונכי"ק ונמ"כ.. כהן.. לוי.

ראשון לציון

פ"ג ך תוי"ט ד"ה והיוצא ליהרג כו' אבל נ"ל בסמך על מה שכתב כו' עיין תי"ט פ"א דערלה מ"ו ד"ה חל"ו כו וכן נסיוק פי"ח הפרה דאין לסרוך המוקדם על המאוחר כו"ם בסרוך ועי' תו"ש סס"ע דנ"ק

תוספות רעק"א

ך [אות כט] בסמנה שאין רצונו ש הא פקרינו ביד אחר. ק"ק רי מ"ש נט מבאר הפין בעלמא. ואף אם אין בנייר ביום מ מ אם יאבד יפסיד הבעל שכר סוכר מחדש. ואמאי כתמא שליח עושה שליח ניסא ראינו מחוק השליח ב' לסוגרו כמו הא'. ואין רצונו שישה פקרינו שהוא הגט ביד אחר וצ"ע. ך [אות ל] בת ש ד"ה ואין שליח. סמי שבא מכחו. וב' הר"ן דסטברא הי' אסור לחלק דנהי בשליח הא' בעיא חלה היינו דאולי כיון שקשאו הבעל חצץ בו יותר מאחר כ"ז שלא חלה אבל בשליח דהשליח כיון דאין הבעל יודע בו לא איכפת ליה בין זה או אחר אלא שכבר החמירו הסוסקים דבעי' חלה:

יכין — תפארת ישראל — יכין

בז) לא תאכל דהשבינן ליה כחי וכנגע של מ' מהם ביד שליח ונתנו לה, ספיקא היה [קמ מ סס"ע]: כט) אח"ל לומר בפ"ג: ל) והוקא בחלה, דאל"כ מיישינן דקפיד בעל: לא) בעל לשליח: לב) קודם שתתן לה הגט: לג) מיהו בדיעבד, אם התזירה החפץ לשליח ב' קודם שקבלה הגט, מנורשת. ואם לא החזירה עד אח"כ, אפילו נתנה החפץ לשליח מ', אינה מנורשת [קמ"ל ליה וי"מ]: לד, כל"ל בפ"ג: לה) ה"ה אונס אחר שאירע לו קודם שהגיע למקום האשה: לו) בהא אף לדידן שליח מלטרף לב"ד אם כשר לדין: לז) השליח מ' קודם שיתנו לשליח ב' לומר וכו': לח) כשנתנו להאשה: לט) ומסתמא ב"ד עשו כהכשרו וה"ה בעשה שליח ב' שוב שליח ג', ואפילו עד ק' שלחין, כ"א לומר קודם שתתנו לשליח אחר, לפני הב"ד, שליח ב"ד אני [קמ"ג ס"ע]: מ) ר"ל על מנת שכשיגיע הקציר, יפרים התרומה וימכרנה כדי לקבל הדמים שהלוה להכהן. ואח"כ יפרים מעשר ראשון ומעשר עני, ויטלם בתובו שהלוה לנוי ולעני, רק שיפרים תחלה מהמעשר תרומת מעשר לכהן, דהרי זה אסור לו לאכלו. מיהו בתובו רגיל ליתן לו מתנותיו, לריך לזכות

אור גדול

הוא שמביא על הספק כדי לפטור עצמו אבל הכא לשליח אין להביא הולין לעזרה מספק. הוה מדבריהם נראה דמחלקי בין עצמו בין אדר דלעצמו אמרינן הכא בשביל שתוכה לעצמך וסכנים עצמו בספק חטא בשביל ספק זכות משא"כ לשליח ותכוה דהא אף כשמביא בעצמו הכהנים מקריבין אותו וא"כ הוי נ"כ חטא בשביל שיזכה חבירך. ואשר דעל הכהנים רמיא ההקרבה של הקרבנות ישראל והיי נ"כ חטא בשביל שתוכה. דאם חייב חטאת מוטל על הכהן להקריבו משא"כ שליח בעלמא. אמנם בגרה (ע' א') תיצו באו"א דהתם א"א בע"א משא"כ הכא דאשר להביאו בעצמו ולפי"ז אתיין כל הצריכותא בחד נוונא וכמו שאמר מקודם אמנם הכא מלשינם נראה שלא ביטנו לזה רק לחלק בין ליכות בעצמו להבירו וכנ"ל וצ"ל כמ"ש:

שיזכה להם ע"י אחר תחלה. ולא"כ יחזור ויטלם בחובו: צריך ליטול רשות מן היורשים. שירשו מהם קרקע משועבדת לבעל חוב צריך ליטול מהם רשות אם רוצים לפרוע חוב זה מתרומות ומעשרות הללו דשמא רוצים הם ליקח מתנותיהן ולפרוע חוב מוריש ממקום אחר:

ח המניח פירות להיות מפריש עליהן וכו'. סומך על הלוו ואוכל מבנים אחרים שיש לו ואומר הרי תרומתן בחזקתן פירות שהקניתי לך: ואם אבדו. הלך לבדקן ומצאן שאבדו: ה"ז חושש. לאותן מבנים שתקן בהבטחתן של אלו. ואם לא אכלן צריך להפרים מהם שמא כשאמר הרי תרומתן בפירות שהקניתי כבר היו אבודין: מעת לעת. על בדיקה. כשבדקן ומצאן אבודין חושש שמא מאתמול בעת הזאת אבדו. ואם עשאן מעשר חוך מעת לעת על פירות אחרים צריך להפרים עליהם מספק ועפי מהכי לא אחמור רבנן למיחש אלא סומכין אחזקה: בודקין את היין. שהניחו להיות מפרים עליו צריך לבדקו שמא החמיץ. ואין תורמין מן התומן על היין: בקרים של מוצאי החג. כשמגבת רוח קדים במוצאי החג: ובשעת כניסת מים. כשהן כפול הלבן נקרלים בוסר. וכשהלחלוחית נכנסת וגדילה בתוכו שיכול לעטור מהן כל שהוא. הייט כניסת מים. פירש אחר היו כותבים הענבים כשהן בוסר ונותנים לתוכו מיס*) ועושים חומץ לעבול. והלכה כרבי יהודה:

*) כרי"ג ד"ל ועשיס.

הלוי או העשיר העני. מתו צריך ליטול רשות מן היורשים. אם הלוון בפני בית דין(מב) אינו צריך ליטול רשות מן היורשים: ח המניח פירות להיות מפריש עליהן תרומה ומעשרות(מג). מעות להיות מפריש עליהן מעשר שני. *מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין. אם אבדו(מד) הרי זה חושש מעת לעת(מה). דברי ר' אלעזר בן שמוע. רבי יהודה אומר בשלשה פרקים בודקין את היין(מו). בקרים של מוצאי החג(מז). ובהוצאת סמדר(מח). ובשעת כניסת מים בבוסר(מט):

מעשר [הלכה ה'].ולא"פ שהוא מוסב אכהן ולוי ועני שייך למחני בנו"ן ולא במ"ם. שכן בלשון ארמית הנו"ן מורה על הרבים כמו על הרבות. וכדתנן להיות מפרים עליהן מחלקן וכו' אם הלוון וכו': צריך ליטול רשות מן היורשים. פירש הר"ב שירשו מהם קרקע משועבדת כו'. ומפרש בגמרא דאפי' לא ירש אלא מלא מחט. משום דגובה ומחזר וגובה [דומה למה שפי' הר"ב במשנה ו' פ' בתרא דשביעית] וכתב רמב"ם בפ"ז מה' מעשר דאי לא ירשו קרקע אין רשותו מועלת. ע"כ. ונראה בעיני דהאידנא דמטלטלי דיתמי משתעבדי לב"ח כמ"ש הר"ב רפ"ו דערכין. דכל מה שירשו מהני ליטול רשות מהן. ולא ידעתי למה לא פליג כן הרמב"ם: אם הלוון בפני ב"ד. ע"מ שיפרים על מעות אלו מחלקם הרמב"ם שם: אינו צריך ליטול רשות. לשון רש"י דיש כח ביד ב"ד להטיל חוב זה על הכהנה והלויה לפי שתקנתם הוא שימלאו מעות להלואה. ע"כ. ובדוקא נקט כהנה ולויה משום דבעני אם העשיר לא עבדי תקנתא כדאיתא בגמרא מיהא שכיח עבדי תקנתא. עשירות לא שכיח כדאמרי אינשי חברך מית אחר איתעשר לא אחשר. לא עבדי תקנתא ועיין מ"ש במ"ב פרק ט' דנדרים: **ח המניח פירות להיות מפרים עליהן.** לשון התוס' בערבי שבתות ויו"מ איירי דשרי שלא מן המוקף ע"כ. דהא תנן בספ"ק דחלה ובפ"ב דבכורים מ"ה דאין תורמין אלא מן המוקף. אבל לשון הרמב"ם בספ"ה מהל' תרומות המניח וכו' אע"פ שאין מפרישין לכהנלה אלא מן המוקף. אם הפרים הרי הן בחזקת קיימין: ["מפריש עליהן בחזקת שהן קיימים. עיין מ"ש במשנה ב' פרק ד' דתרומות: הרי זה חושש כו'. כתב הר"ב ואם לא אכלן צריך להפרים כו'. וכן לשון רש"י. ומשמע דאילו כבר אכלן אין מחייבין אותו להפרים. וחלינן שעשאו נאבדו הואיל וכבר נאכלו ולוכא אלא חוב הפרשת תרומות ומעשרות. אבל הרמב"ם בספ"ה מה"ח לא כתבה שאם לא אכלן ומשמע ודאי שאע"פ שאכלן מחויב הוא להפרים התרומות והמעשרות מפני חששת ז. וראיה לי להשוות רש"י ורמב"ם ודלא פליגי דרש"י פירש במשנתינו שהיא דברי ר"ח בן שמוע והוא אינו חושש אלא מעל"ע. א"כ יש לנו לאכלן ללא נאכלו ומטעמא דפריסת כיון דחזינן דחשש דמקילין בה היא שלא לחוש לה רק מעל"ע. אבל הרמב"ם כתב לפי מה שפסק דלא כר"ח בן שמוע כמ"ש בדבור לנקמן ודמיב למפרע על כל מה שתיקן א"כ חשש מעליותא היא. והלריך אין לנו להלק בין נאכל ללא נאכל. וכ"ש דאף אליבא דר"ח בן שמוע אין לנו הכרע לחלק אלא שרש"י מבארה כתב כן *)(ואין הולק כמ"ש בד"ה רי"ח כו')]: דברי ר"ח בן שמוע. ובגמרא חלוקים עליו חבריו דתנן [במשנה ב' פ"ב דמקוואות] מקוה שנמדד ונמצא חסר כל מהרות שנעשה ע"ג למפרע בין ברה"ר בין בר"ה טמאות. ולפיכך [הכי] נמי אין הלכה כר"ח. כמ"ש הרמב"ם בפירושו ובחבורו ספ"ה מהלכות תרומות: רבי יהודה אומר כו'. כתב הר"ב והלכה כר"י וכ"כ הרמב"ם בפירושו ובחבורו שם [הלכה כ"ה]. וכתב הכ"מ דמשמע להרמב"ם דליכא מאן דפליג עליה ע"כ. ואע"ג דבלבון מחלוקת שנו. נמצאים כיולא בזה ואין חולק כמ"ש בפ"ג דבכורים: בקרים של מוצאי החג. בתקופה. כלומר שמוצאי החג הוא בתקופת תברי דאיכא נמכרה תקופת תמוז ע"כ לא. [רש"י]. והרמב"ם לא העתיקה בפ"ה מה' תרומות וכתב עליו הכ"מ שאינו יודע למה השמיטו שכתבו בפ"ק דסנהדרין [דף י"ג] איתא דבעינן מקלת החג בתקופת תברי וא"כ מעולם לא נמצא מוצאי החג בתקופה. ומה שדחו מדאמרינן התם שעל התקופה נבדה אין מעברין. לא ס"ל להרמב"ם כדמשמע בה' קדש החדש שלו פ"ד. כיון דמקרא יליפינן לה דמוצאי החג כמו דיליפינן אביב מקרא ע"ש בכ"מ סוף דף רע"ז: ובהוצאת סמדר. כתוס פרח. ומענבי גרגרין בתשכול כסדרן. רש"י: ובשעת כניסת מים בבוסר. פירש הר"ב כשהן כפול הלבן נקרלים בוסר. וכן לשון רש"י. ועיין מ"ש במשנה ה' פ"ה דמעשר שני. ומ"ש הר"ב וכשהלחלוחית נכנסת כו' הייט כניסת מים. והביאו בתוספות ראיה לזה הפי' מדתנן בפ"ד דשביעית [מ"ח] חבוסר משהביא מיס:

*) אין נאור לדבריה אלו התוספות בן מי חלה לגבי רבינו ר"ח ז"ל.

מתו הר. מי"ל שם ס"ו. ח המניח שרית מי. ל"ל ע"פ ירושלמי דאלמי פ"ז ה"ל מ"ל מ"ל הר"ל פפ"ג שם.

שנויי נוסחאות

הלוון. במשנ"ל הלוום; כד"ל הלוו. (מן היורשין). נד"ל ובמשנ"ל ליתא וכן ליתא בפי הערוך גם בכי"ק ורק דפס ים תמרון מן רשות עד רשות: ח ומעשרות. בערוך"ד ומעשר. (מעות להיות מפריש עליהן מע"ש). בהוכי"ר ליתא. ר' אלעזר (בן שמוע). נד"ל ובמשנ"ל ובמתני"ל ליתא וכן ליתא בכי"ק (ופס ר' ליעזר). (את) חיין. נד"ל ליתא. בקרים. במשנ"ל ובכי"ק בקירדום. של מוצאי. בכי"ק שבמוצאי. כיים בבוסר. נד"ל ובכי"ק ובמשנ"ל מים לבוסר וכ"ה בערוך ובכרש"י ובהום'; נקמא דש"י המים:

תוספת חדשים

ח בתוי"ם ד"ח הרי זה כו' דאלו כבר אכלן אין מחייבין אותו להפרים כו' תרומות ומעשרות כו'. ולא"ל דלא מן הכח זה הוא אלא אם כבר אכלן אינו יכול להפרים אח"כ תרומות ומעשרות דעל מה יחול שמם כיון דליכא שייריא בדאיתא בפ"ד דטבול יום מ"ד בשנה הבאים הלגין בטבלן ע"ם בפי' הר"ב וכ"כ הרמב"ם בפ"ח מהט"מ גם הר"ם הביא עוד תוספתא בזמה לזה וזה מבוא דהיינו יוכל להפרים על מה שכבר נאכל (מון מחלת ח"ל) וא"כ ליכא קוש פלוגתא בין רש"י ורמב"ם וק"ל. (ממוהרש"ח ז"ל):

תוספות רעק"א

ח [אות לא] במשנה מפריש עליהן בחזקת שהן קיימי'. בירושלמי תמן תנינן הלוקח יין מבין הכותים ר"י ור"ש אומרים שמא יבקע חנוך, א"ר זעירא תמן לא למפרע נתקלקלה חבא מבאן ואילך נתקלקלו ע"בקרבן עדה ובפני משה שנדהקו למאר בזה. ולענ"ד נראי לפה דאפרינן ניסון רכ"ח הר"ז ניסן שעה אחת קודם מיתתי אשרה לאשול בתרומה פיר דחיישינן שמא ימות ומסקי' שם דשמא מת לא חיישינן אבל לשמא ימות חיישי' וע' בתוס' קדושין דם ע"ב ותפצית דבריהם דדעת ר"ת דקשנה שחלך אביה למדה"י בוחרת לאיש ולא חיישינן שמא קידש אביה דשמא קידש לא חיישינן ואף לשמא יקדש לא חיישינן דהא אם

יבין תפארת ישראל יבין

מוכח נהם תחיה המתנות ע"י אחר, קודם ביטלם ביאוכ: מא) שמא ירלו טפי במתנותיהן, וישלמו שחוב מדבר אחר שיכנו [דהאידנא מפלגלי דיתמי מהענבי לבע"ח]: מב) על מנת שיטול אחר כך מתנותיהן: מג) שבשירלה לאכול טבלו, אומר שתרומתן יהיה בפירות הלו. ומייתי בלאומר כן בע"ם, דאז מדטרור מ"ל להפרים מן המוקף: מד) אחר שעשאן תרומה, מלאן שאבדו: מה) משעה שמלאן שאבדו חושש מעת לעת למפרע שמא אז כבר אבדו, וכל שבל שהיקן מהאי בעתה על דעת הכך פירות, אם עדיין קיים הוא צריך לתקנו מחדש: מו) שמניחו להפרים עליו ואולך: מז) ר"ל בשמשב רוח קדים במוצאי סוכות: מח) כשיסול סרח הענבים, וגרגרין ענבים בתשכולת: מט) כשברף בא לענבים שגדלו כבר כפול הלבן. וי"א דר"ל בתוכו זמן שסוכים מים על בוסר כתוסים שיתהוו לחומץ. נג' זמנים הללו רגיל כל יין לחמיץ, ולפיכך צריך לבדקו:

יקרש אביה לא נאסרו הכיאות הראשונות אלא משעת קדושי אביה ואילך ובכל ביאה וביאה נידון דשמא קידש ל"ח ושאני בהחי' דהר"ן גיטך שעה א' דהמיתה יגרום איסור האכילה למפרע זהו מקרי שמא ימות בשעה שבאה לאכול בתרומה חיישי' שמא באכילה זו אסורה דימות אחר כך תוך שעה שי"ש היתר. וכ"כ בתוס' יומא דכ"ה ב' ד"ה אלא בהמאת. ולפ"ז דברי הירושלמי מתפרשים בראוי דמחלק התם חיישינן שמא יבקע דאמן למפרע נתקלקל חיינו דאם יבקע הנוד מכל למפרע בזה חיישינן בשעה ששותה שמא הוא שמא מכל דיבקע הנוד אח"כ. הכא מכאן ואילך נתקלקלו וחיינו דאם יתקלקלו הפירות אינם עושים מכל למפרע מה שהפריש עליהם מקודם אלא דהאיסור במה דיפריש עליהם אח"כ וא"ב בכל הפרשה והפרשה נידון דשמא נתקלקלו ולזה ל"ח והוא נכון וברור בעו"ה ופייעת' גדולה לשיטת ר"ת חנ"ל:

ציונים

תוספת יום טוב

השולח גט פרק ד גיטין

ר"ע מברטנורה

פ"ד א השולח כו'. נ"ג ע"ל קדושין נ"ע ע"ל מו"ל ע"ל מסל' גילוטין מע"ז פפ"ג מעין נ' שב"ע מ"ט פ' קס"ל מע' נ"ע:

שנוי נוסחאות

פ"ד א ששלח. נכ"ק ששילח וכן נסיוק. ואמר. נד"נ אמר וכן נסמוך. בטל (הוא). במסבי"ר ליתא. הרי זה. במסבי"ר הרי הוא. קדם. נכ"ק קודם. לך. נד"נ ונמסבי"ר לך. בטל (הוא). נד"נ ליתא. הרי זה. נכ"ק הרי הוא. אם. נד"נ ואם. גט. נד נחים. לירה. נכ"ק על ירה. (שוב). נד"נ נכ"ק ונמסבי"ר ליתא:

תוספת רעק"א

פ"ד א[אות לב]במשני נט שנתתי כו'ה-ר"ן בטל. ואם נמלך הבעל לגרש יכול לגרש בגט זה. ואם אמר במפורש שמבטל להגט יש דעות בין הפוסקים אם בטל לגמרי וא"י לחזור ולגרש בו [אות לג] בהרע"ב ד"ה הגיולה. ולא"א לצעורא בעלמא מבוון.

פרק ד א אם ששלח אחריו שליח. מ"ד לא אלימא שליחותא דבתרא. משליחותא דקמא לבטליה. קמ"ל. גמ': קדם אצל אשתו. מ"ד כי לא אמרי' לצעוריה קא מכוון ה"מ לשליח אבל לדידה ודאי לצעורה מכוון קמ"ל. גמ'. ופי' הר"ן דהומיה דשליח דהיינו דפגע ממילא הכא נמי באשתו דפגע בה ממילא וקמ"ל דלא אמרינן לצעורה מכוון ואע"ג דתנן קדם לא דוקא אלא ה"ה פגע. וקדם דנקט משום אורחא דמלתא דסתם בולה גט לאשתו אינו פוגע בה אא"כ מקדים וממהר ללכת אצלה: או ששלח אצלה שליח. מ"ד אינו אוא דלא ערא אדעתא לצעורא. אבל שליח דלא אוכפת ליה. כי ערא. ודאי לצעורה מכוון. גמ'. ועיין דנקט לאו ערא אדרך ורדיפה אכתרה קאמר. אלא כגומר מרחת הדבור שלא היה מעריה עצמו לדבר לה אי לא עביד אלא משום לערא בעלמא בסדבר ידוע שיש עורה על האדם לגער האדם בדבור על ידי ע"מו מבא"כ כסידבר לשליח שהוא ידבר שאין זה לו לעצמו ועורה. כך ג"ל לפרש לשלח תמיהת התוס' דתמהו דלפ"ז משמע דקדם הייט ע"ו עורה ולא ממילא ואמאי [*לא נקט רבותא טפי *נזדמן אצל אשתו ממילא. אי שלחו דלא אמרי' לצעורא מכוון דתימה הוא

פרק ד א השולח גט לאשתו. והגיע בשליחו). או ששלח אחריו שליחו). ואמר לו גט שנתתי לך בטל הוא *הרי זה בטל. קדם אצל אשתו. או ששלח אצלה שליחו). ואמר לה גט ששלחתי ליך בטל הוא. הרי זה בטלו). אם משהגיע גט לידה) שוב אינו יכול לבטלה):

פרק ד א השולח. והגיע בשליח. אלא היה מתכוין לרדוף אחריו להשיגו. אלא בגתתה השליח בדרך והיה לו לזה דרך לפס ורחקו וביטל הגט אפ"ה בטל. *ולא אמרינן לצעורא בעלמא מכוון אלא היה בדעתו לבטלו היה רודף אחריו: אינו יכול לבטלו. הא קמ"ל דאע"פ דחזקן ליה דמהדר עליה מעיקרא לבטוליה לא אמרי' אנלאי מלתא למפרע דבטולי בטליה. והיכא דיהיב ליה גיטא לדביתהו לזמן לו על תנאי לו אמר לה הרי זה גיטך מעכשיו ולזמן פלוני לו אם יתקיים תנאי פלוני. מכי מטי נטה

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ד א) ר"ל אף שלא התכוון להשיגו, רק דרך מקרה פגשו, וקמ"ל דלא אמרינן מדלא רדף אחריו, רק לצעורה נתכוון כשבטלו: ב) סד"א לא אלים שליח בתרא מקמא, קמ"ל: ג) ולא אמרינן מדלא קידש ועיכב השליח ודאי לצעורה מכוון: ד) הגיע לכאן ביטולו: ה) אף דלאינהו מקודש שמהדר לבטליה, ורדף אחר השליח לא אמרינן כבר בטליה מעיקרא:

חיש או חרשים לשון רש"י ובחידושי רשב"א סתר זה רא"ב לסאי נ"ם הא אף אם לצעורי א"י השליח לחוליך הגט כל כמה דלא מרשהו הבעל דהא לא ידע' שיעור דציעור כמה הוא. ואם ירשהו הבעל אף דהיה ביטול מ"מ הא חזור ומרשם בו. ולעי"ד י"ל להפוסקים דשליח להולכה צריך לעשותו בפני עדים ע' בהרא"ש א"כ י"ל דזה הנ"מ אם מרשה הבעל שלא בפני עדים להוליך לה הגט דאם היינו דנין לצעורא א"ב מעולם לא נתבטל שליחותו אלא דרצה לצער לעכב זמן מה שלמסור לה חוט א"כ ל"צ עדים בהרשאתו למסור לה הגט ליה אשטעי' מתני' דה"ז בטל ואם מרשהו אח"כ הוי כמו עשוי' שליח מחרש וצריך לרשותו בפני ב' עדים. גם י"ל דנ"מ באם שליח זה עשה שליח אחר קודם שהרשהו אח"כ למסור לה דאם היינו דנין דלצעורי ולא נתבטל השליח יכול השני לבטל לה הגט אבל אם היא בטל ומה שמרשהו אח"כ הוי כעושהו שליח מחדש א"י השליח השני למסור לה הגט כיון דהשליח עשאו ק"ם שהיה הוא שליח (ואשר עור לומר דרש"י סבר כפי דעת הפוסקים שהזכיר רבינו בדה"ק. שיכול לבטל גם הגט ע' רש"י כאן ובקדושין נ"ם. ואי אמרי' לצעורי אז יכול לגרש בגט זה, אז כשהשליח מסר לה הגט ואנו מחמירים מחמת שאין ידוע לנו שיעור הציעור. ע' תוס' ד"ה ולא): [אות לד] תוי"ם ר"ה אז ששלח אצלה. נזדמן אצל אשתו או שלוחו. כתב המהרש"א היינו דלהני תרא נזדמן אצלה או נזדמן שלוחו. ביאור דברי המהרש"א דבשלוחו נ"כ שייך נזדמן שהבעל אסר לשלוחו כשהזדמן אצלה תבטל הגט דאילו בשלח שלוחו מה ריעותא יש דנזדמן שליח אצלה לומר דלצעורי מכוון הא הוא שלחו לילך להשליח א"ו כראסרן ולבאורה ק' דהא זהו קשה גם בריטא דקתני ב' בבות הגיע בשליח לארויי דל"א לצעורי ושלח אחריה שליח לארויי דל"א לא אלים שליח בתרא מקמא. לתני תרא בבא חניעו גבי שלח אחריה שליח דהיינו ששלח לבשתגיע אצל שלוחי הראשון תבטל (כפי סברת המהרש"א) ונשמע מינ' תרתי דל"א לצעורי וגם דאיתא שליח בתרא והנלע"ד דסה דאמרינן מ"ד לא אלים היינו היכי דסבר הבעל כתו להשליח שיהא הוא המבטל אבל בידאי אם שלח שליח להודיע לו שהבעל ביטל הגט בזה פשיטא דל"ש לומר לא אלים דהא השליח אינו עושה דבר אלא שהבעל הוא המבטל והשליח מעשה קוף בעלנא עביד להודיע מה שעשה הבעל. ובזיון שכן צ"ל הא דאשמעינן מתני' דל"א לא אלים ומתני' מיירי ששליח השני היא המבטל היינו משום יתורא דמתני' דאילו בהידעה דהבעל מבטל ליכא הידוש אע"ב דמיירי אפילו במבטל ע"י השליח. ולפ"ז ניחא דאילו נקט גבי שלח שלוחו הגיע ממילא איכא חידוש בגוף דדבר דל"א לצעורי א"כ היה אפשר לאוקמי בסוריע הבטול ע"י השליח ולא היה נשמע הדין דל"א לא אלים ואי דעדיין היינו סוכרחים זה מדלא נקט הגיע בבעל עצמו אע"כ דבעי' דאשמעינן נ"כ דל"א לא אלים כזה י"ל דהוי רבותא ספי גבי שליח דל"א לצעורי. ותיינו דבשלמא בבעל שהגיע ממילא אין ראיה כ"כ לומר לצעורי מדלא קידם עצמו די"ל דבאמת בתחילה לא היה בדעתו לבטל ורק כזו הרגע דה יע בשליח עלה בדעתו לבטל אבל בשלח שליח ואמר לו לכשתזדמן אצלו תבטל בזה אלים ההוכחה ביון דעתה כשעה שבא לבטל אינו חושש לסהר לירוף אחר השליח ותולה רק בהזדמנות ניכר מזה דלצעורא מכוין מש"ה אשמעי' דאף כה"נ ל"א לצעורי (והסברא לענ"ד נכונה מאד וזה דלא כמהרש"א דנקט דקושית תוס' דלתני תרא נזדמן הוא אי נזדמן שלוחו דהא נזדמן של הו לא ידעינן מנזדמן הוא) וא"פ דהוי רבותא ספי בשליח שפיר היינו טוקמינן במודיע הבטול ע"י השליח ולא היו יודעים דל"א לא אלים, ובוותר י"ל דבמה שרקדקנו היאך נשמע ממתני' דל"א לא אלים הא י"ל דמיירי במודיע ע"י שלוחו מעשה הבטול דלבאורה יש להתפק כאם מבטל שלא בב"ד ושלא בפני השליח ום ריע א"כ לה ליח או להאשה קודם שבא הגט לידה שכבר ביטל אם ליטא דמהני הבטול דאין זה נגד תקנת חז"ל כיון דמודיע כן לשליח או להאשה ליכא חשש מזרות ועגיות או דניטא כיון דבשעת הבטול לא חל הבטול אינו מבוטל. אף שמודיע אח"כ להשליח לא מהני דהוי כמודיע דבר שאין בו ממש דמעולם לא חלה הבטול, ופשיטא לה מדברי הרשב"א בחי' בסוגיא דהקשה בטה דאסרי' לימרא דבטל לתבא משמע הא י"ל דבטל לשעבר משמע, ובטל דקאמר היינו דבבר ביטלו בב"ד ואתיא דלא כרשב"ג עיי"ש מדנקט דבטלו בב"ד ודלא כרשב"ג משמע לרשב"ג וכן לר' בבטלו שלא בב"ד לא מהני ההודעה להשליח. וכיון שכן ליכא למטעי דמתני' מיירי במודיע להשליח שהיא ביטל דמטנ"ם אם הידעה דבטל שלא בב"ד הא לא מהני ההודעה. ואם ההודעה דבטל בפני ב"ד ואתיא דלא ברשב"ג הא אף בלא הודיע להשליח דהא לר' בטלו בב"ד מבוטל וכ"ז למה דקתני שלח אחריו שליח אבל אי הוי קתני הגיע שפיר יש למטעי דמיירי במודיעו דהיינו שאמר לשלוחו השני בשליח דאשון הוריע לו שבטלתי הגט כדינו והחידוש שלא נתלי דלצעורי מכוון ולא הוי ידעי' דל"א לא אלים (במה שכתב רבינו דלא כמהרש"א ראי זכיתי להבין דבוודאי קושי' תוס דלתני תרא כיון דל"א לא אלים ידעינן מרישא בפי משמעות מתניתא הנסרא, אך לפי כונת רבינו יהיה קושית תוס' דלתני נזדמן שליחו והתוס' לא כתבו כן ועיין): ודע דבמה דאמרי' מ"ר לא אלים דבארנו דמיירי במבטל ע"י דשליח ולא בהידעה בעלמא. למאורה יש לדון אמאי מהני ביטול ע"י שליח הא קי"ל (במסכתין דף ס"ו) דמילי לא ממסרן לשליח ולבמה פוסקים ק"ל דאפילו אומר אמרו פסול. ולבאורה נראה דעיקר הטלוותא אם אומר כשר או לא פליגי בזה דלפ"ד או"א כשר עיקר הדין דמילי ל"ם לשליח היינו דאין כח להשליח לומר כתו לאחרים מרין שליח עושה שליח אם אינו מיסר להשני מעשה אלא מילי בעלמא מש"ה בלא או"א לסופר רק שאסר לסופר כתוב דנעשה הוא שליח דהבעל לכתוב אין בכחו לחזור ולמסור כח שליחותו לאחר ליסר לו כתוב כיון דמוסר לו רק מילי. אבל חר שליחות אשר ע"י מילי לעשות שליח לגילי. דהיינו באומ' אמרו לסופר דהבעל עשאו לזה עצמו שליח שיאסר עפ"ד להסופר לכתוב. ובמה שאומר זה לסופר בשליחותו דהבעל הא לא חבעל

עצמו

הא לומר שאז אין מועיל בטול. פ"כ]. ולפי מ"ש ל"ק ולא מידי: ב היה עושה כ"ד. פי' הר"ב שלשה וזהו דעת רב ששת. ורש"י לקמן נמי כוותיה ס"ל דדייקי דב"ד היינו שלשה. ומעמא דמגריכין שיהו שלשה. והרי אין זה אלא עדות בעלמא. כתב הר"ן דתקנה קדומה היתה כדי שיהא לדבר קול. פ"כ. כדאמרי' בגמ' לקמן דבי תרי לא מפקי קלא. [דהכא בשיגן גילוי מלתא מפי. ולא דמי לגובה מנכסים משעבדים ע"י שני עדי מכירה כדתנן במשנה ד' פרק בתרא כמ"ש התוס'] ושיא לא שמעה ולא ידעה ואזלא ומינסבא ואיכא ממזרים. ולכך אמרו ר"ע מברטנורה

גטה לידה לא מלי תו לבטוליה ותהיה מגורשת לאחרו זמן. אי כשיתקיים התנאי. אי לא אמר לה מעכשיו. אפי' לבתר דמשא גטה לידה מלי מבטל ליה: ב בראשונה היה עושה בית דין) במקום אחרי) ומבטלוי). התקין רבן גמליאל הזקן. דבטול יהא דוקא בג' כי היכי דמפקי לקלא. וכת ביד חכמים לתקן שלא יהא בטול ושיהא גט משוס דכל בראשונה. לא היה מבטל בפני ואפילו אי קדיש בביתא עשו בעילתו בעילת זנות. ותימא דמקדש אדעתא דרבנן מקדש. *ואפקעינהו רבנן לקדושי מיניה

לי דלקמן אדתנן התקין ר"ג כו' פי' הר"ב שהשליח שאינו יודע בדבר מוליכה לה והיא ניסאת בו. וכן לשון רש"י. ויתא למאן דמסרש דב"ד דתנן דהיינו בפני ג' דלדידיה ליכא חששא בתנשא. דהא ג' מפקי לקלא. אלא טעמא דתקנת ר' גמליאל היתה מפני הענוות כדאיתא בגמרא. דהשתא דאגריכיה ליך אחריו אי לשלוח שליח. *הוא לא ימרח בכל אלה בשביל לענגה. אבל זה שפירש" בדהתקין ר"ג דטעמא שמא תנשא בו. הוא אליבא דרב נחמן. ור' יוחנן נמי כוותיה ס"ל. דהא דתנן ב"ד היינו תרי דתרי נמי ב"ד אלא גריכין אלא עדות בעלמא. *ומיהו עדות בעינן. דאין דבר שבערוה פחות מכנים. ואע"ג דב"ד קרי ליה לא נגעו בו אלא משוס עדות כמ"ש הר"ן וכיון דבי תרי ליה להו קלא ושמא תנשא וירבו ממזרים בישראל. התקין ר"ג דתרי לא סני ומכיון דרתה לתקן. התקין דלא לסני אלא בפניו. ואע"ג דתנשא דממזרים בתלתא הוי מיתקן. כיון שהוצרך לתקן תיקן ג"כ מפני ענוות וכמ"ש התוס'. ומגלאת למד מז"ש הר"ב בשלשה והדר ופי' נבי תקנה שתנשא מחנשא שלא תנשא. דמזמי שטרא אבי תרי. אי הא לא הא. ולא עוד אלא מז"ש בשלשה והייט כרב ששת ורש לקיש. וזה אלא כרב נחמן ור' יוחנן. קשיא טובא דאע"ג דמכוס רב נחמן ורב ששת דהלכה כרב נחמן בדיני ליתא. משוס דהכא אסורא איכא. מ"מ רבי יוחנן לגבי רש לקיש הלכתא כוותיה בר מתלת. וכן פסקו הפוסקים הלכתא כרב נחמן דקאי ר' יוחנן כוותיה. ולא תקשה על מ"ש במשנה ד' פרק בתרא דבשיטת דלהטור התם בשלשה. והיינו כרב ששת וכמ"ש שם בס"ד. הייט דפלוגתא דר"י ור"ל ליתא אלא בביטול דהכא. אבל בפרוזבול לא פליגי. ואע"ג דרב נחמן מייתי ליה לדהכא סייעתא מדשבשיטת דמדהתם בתרי ה"ל בתרי. לא קשיא. דאיכא למימר דר' יוחנן התם נמי ס"ל דב"ד דוקא בג' גריך. ואפ"ה הכא לא בפני אלא ב' וטעמא רבה איכא לאלק. דפרוזבול מפת דין נגעו בו שיהו שטרותיו מסורין לב"ד. דהו לא קריגן ביה לא יגוש. ולפיכך גריך שיהו שלשה. דהייט ב"ד ממש. מה שאין כן הכא בביטול. שלא נגעו בו אלא מכח עדות בעלמא וסני בכנים וכדאמרן. ואח"ת ולר' יוחנן דסני ליה בכנים אמאי קרי ליה ב"ד · דבעלמא לרב נחמן כדכתבו התוס' כיון דפרוזבול סני ליה בב'. קרי להו ב"ד. דהא התם משוס ב"ד נגעו בו ואפ"ה סני בב'. אלא לר"י שכתבתי דהתם ס"ל נמי בג' כי היכי דלא תקשה לסברת הפוסקים שם בג' והכא פסקינן בב'. וכ"ל דלטעמיך תקשה רב נחמן נופיה אמאי קרי ליה הכא ב"ד. כיון שאין כאן אלא בנים. ואין אנו גריכין להם אלא מכח עדות. ואמאי קרי להו כלל ב"ד. [ועיין בכ"מ סוף פ' ב' מהלכות מנהלין בכסף משנה הרמב"ם] ונותן בזה מקום לטעות ושיהו גריכין ג' ונפחות לא הוי בעול ונמלאת מתיר א"ת לעלמא. אלא על כרחך אית לך למימר דמש"ה קרי להו ב"ד. לפי שאמ"פ שאינם אלא משוס להעיד. אפ"ה כיון דבעלמא לא

יכין תפארת ישראל יכין

ו) שלא בפני האשה ושליח: ח) דהרי מלי למעבד הכי [כפ"ח מיו]. והייטו קודם שנתנו השליח להאשה:

לבטל הגט ע"י שליח ובן מתפרת נדרים מוכח דבר"ג מהני שליח. אח"ז רב מצאתי בעזה"י מזה בס' בית מאיר לאה"ע סימן ל"ב ס"ד שהביא דברי הר"ן הנ"ל והניחם בקושיא. וגם הביא דברי תשובת מהרי"ש ח"א סימן קכ"ז דא"י להקדיש ע"י שליח משום דהוי מילי. ומתר זה סרין הפרת נדרים ע"י שליח. ע"ש. ובאמת גם מסוגין דשלח אחריה שליח נתחרים דברי מהרי"ש. וביותר שבגוף הדין דמהרי"ם לענ"ד הא מוגיא ערוכה בתמורה ד"ו א' אמר רבא וכו' דשוויא שליח לאקדושי הרי לרויא דיכול להקדיש ע"י שליח (אף דמרי' דשמעתא התם הוא רבא ואיהו ס"ל במסכתין דב"מ א' דמילי לא ממסרן לשליח) ואמנם מה שראיתי בדברי הב"מ הנ"ל בתחלת דבריו שפקפק על דברי מהרי"ם הנ"ל דמפי' רש"י נראה דגריעותא דמילי הוא רק שא"י השליח הראשון למנות שליח שני תחתיו אבל חד שליח מהני במילי דהרי גם ומתנה נופא נמי אינו אלא ע"י מילי והם כותבים ונותנים עכ"ל לענ"ד כבר כתבנו דזהו לס"ד א"א כשר אבל למ"ד א"א פסול א"א לומר דתגריעותא דמילי רק דא"י למנות שליח אחר תיתיו דהא באומר אמרו במה שאומר לסופר לכתוב אינה ממנה להסופר תחתיו והוא אינו משויהו לשליח במקומו אלא דבציווי דהבעל אומר לו לכתוב שזהו בעצמו שליחות ראשון שיעשה להסופר שליח במקומו של הבעל והסופר נתמנה לשלוחו דהבעל ע"י שליח זה. ולדבר זה עושין הבעל שליח שבשליחותו יאמר לסופר כתוב. אע"כ דא"י לעשות בלל שליח למילי (כמו שאין אנו מקבלים דברי הבעל ע"י השליח ומה דמביא הב"מ ראיה מסופר גם ומתנה עצמו במחב"ת אינו דאף שהבעל אינו מוסר דבר להסופר. מ"מ מצוהו ומשוי אותו שליח לעשות מעשה לכתוב אבל אם מצוהו לעשות מילי בעלמא י"ל דלא מהני. ואולם עריין יש לעיין למה הר"ל למהר"ר מרדו"ש הובא בב"ש (סי' ל"ח ס"ו) דבקדושין אף בשאר אין שליח עושה שליח כיון דתליא בראצונה עריין אין מעשה ביד השליח דהא אין ביד השליח לגמר המעשה דשמא לא תתרצה משה"ה מקרי מילי בזה יקשה דא"כ לר' יוסי דס"ל אומר אמרו פסול דברנו דשליחות ראשון נ"כ א"א במילי א"כ שליח דקדושין היכי משכחת לה ועיין: והנה הרי"ף השמים מה דאיתא בסוגיא איבעיא להו בפל מהו תיקו. ונ"ל עפ"י דברי הרשב"א בחי' הנ"ל שהקשה אהא דאמרי' בסוגי' על הברייתא אלמא בטל הוא לישנא דלבטל משמע. הא י"ל מעיקרא משמע ואומר דבטל שלא בפניה בפני ב"ד ואתי' כר' דבטלו מבוטל ומהימן במינו דאי בעי מבטלו עתה ותירץ דדוקיא דאי אשר קתני דהוא להבא ע"ש. ולכאורה קשה. למאי הלכתא מבעי' בבטל סתם מהו הא אף לשון בטל מעיקרא מהני דמהימן שכבר בטלו בפנו דמבטלו עכשיו וצ"ל דהאיבעיא לרבינא דבטלו אינו מבוטל ולא מהני הבישל דמעיקרא שלא בפני השליח. וא"כ לדידן דקי"ל כר' דינילו מבוטל ליכא נ"מ באיבעיא זו דבין כך ובין כך מהני. ואולם אינו מספיק דבעיקר קושית הרשב"א דמהני מדין מנו הא בחנינו להשליח ולא ידע אם כבר מסר לה השליח הגט או לא ואומר להשליח בטל הוא. דאם מעיקרא משמע לא מהימן דליכא מנו דלבטיל עכשיו דאינו רוצה לבטל עכשיו דחושש שמא כבר הגט בא לידה ואין בכחו לבטל עכשיו לזה אומר דבטלי כבר. אלא דקושי' הרשב"א דלמא הברייתא מיירי ברואה שהגט עדיין ביד השליח ואיכא מנו ובזה מרווח יותר תירוצא דרומיא דאי אפשי דמיירי נ"כ אף בלא ידע אם כבר נמסר לה הגט דהא לישנא דלהבא משמע ה"נ מיירי בטל הוא וכיון שכן שפיר יש נ"מ בבטל סתם. בנוגע הנ"ל דלא ידע אם כבר נמסר לה הגט וליכא מנו: ב [אות לה] בתוי"ט ר"ח היה עושה. ואפקעינהו רבנן לקדושי מיניה זהו לא נאמר בסוגיא אלא אליבא דרשב"ג דס"ל דאף בבטלו בכ"ד אלא דהבטול היה שלא בפני השליח ועכ' על תקנת ר"ג דאינו מבוטל אבל למה דקיי"ל כר' דבטלו מבוטל. אף דבבטול שלא בב"ד גם לר' אינו מבוטל ובמ"ש התוי"ט ד"ה מפני תק"ש מ"מ א"צ לטעמא דאפקעינהו אלא דבמקום טעם חשוב יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה כמ"ש תוס' ריש פרקין. וגם לדינא בקידוש אחר קוים הגט היינו דאם צריכים לבוא לידי אפקעינהו ג"כ קדושין קידושין אבל אם נימא דעקרה לד"ת ולא אפקעינהו אין קידושין השני קדושין וראי אלא דחיישינן דהוי כאילו אמרה נתנרשתי: [אות לן] באו"ת. הוא לא ישרת בכל אלה. כ"כ תוס' והרשב"א כתב עוד בשם ירושלמי דשמא יבטל הגט ותחשוש שמא היה הבישול קודם שהגיע גם לידה ותתענן בחנם: [אות לן] באו"ת ובייהו שדות בעינן. ובתוס' דלינ א' ד"ה ר' ס' וכו' מבואר דס"ל דלאו מדין שדות הוא דמזה הטעם היה יש"ל לבטל בפני ב' זה שלא בפני זה. ואך היה התקנה שיהיה ב"ר של שנים וצריך לבטל בפני ב' ביחד:

ב בראשונה מו. נ"ג פ"ח: התקין ר"ג מו. מיי' שם פוס"ע סס פניי מ':

שנוי נוסחאות

ב במקום אחר. כ"ק וכמצ"ב מ מ ק ו ם . . ; נד"ג ונמצני"ב . . אחר.

תוספת רעק"א

עצמו אומר לסופר לכתוב דהבעל יכול לעשות שליח למילי דמילי שעושה שליח הוי כמילי דהבעל עצמו. אבל מאן דס"ל דאו"א פסול ס"ל דהר שליחות ג"כ לא נתפס על מילי בעלמא ואין כח להבעל לעשות שליח למילי בעלמא. וכיון שכן לפ"ד או"א פסול היאך יכול לבטל ע"י שליח הא הוי מילי בעלמא ואינו נתפס בזה שליחות כלל. ובהברת צ"ל דדוקא אמירה לסופר לכתוב זהו מקרי מילי כיון דהמילי לא היה נמר מעשה אלא שע"ז יכתוב הסופר אבל היכי שנגמר הכל ע"י המילי כמו ביטול הגט דע"י הביטול נגמר כל הענין זה חשיב כמעשה וראי' לדבר ממה דפליגי ר' יאשיה ור' יונתן אם יכול להפר נדרה ע"י שליח. ותיסוק ליה דהו"ל מילי אע"כ כיון דהפרה הוא נמר הענין חשיב כמעשה ועי' בר"ן פ"ק דפסחים שכתב דביטול חמץ דמחורת הבקר הוא א"י לבטל ע"י שליח שהרי אם אומר לחבירו הבקר נכסי אין בכך כלום. ולא הבנתי בשאטו על דמשש פשיטא ליה זה להר"ן דא"י להבקיר ע"י שליח. ורציתי לומר דהתם משום דהוי מילי. אבל הא בדרנו דיכול לבטל הגט ע"י שליח ובן מתפרת נדרים מוכח דבר"ג מהני שליח. אח"ז רב מצאתי בעזה"י מזה בס' בית מאיר לאה"ע סימן ל"ב ס"ד שהביא דברי הר"ן הנ"ל והניחם בקושיא. וגם הביא דברי תשובת מהרי"ש ח"א סימן קכ"ז דא"י להקדיש ע"י שליח משום דהוי מילי. ומתר זה סרין הפרת נדרים ע"י שליח. ע"ש. ובאמת גם מסוגין דשלח אחריה שליח נתחרים דברי מהרי"ש. וביותר שבגוף הדין דמהרי"ם לענ"ד הא מוגיא ערוכה בתמורה ד"ו א' אמר רבא וכו' דשוויא שליח לאקדושי הרי לרויא דיכול להקדיש ע"י שליח (אף דמרי' דשמעתא התם הוא רבא ואיהו ס"ל במסכתין דב"מ א' דמילי לא ממסרן לשליח) ואמנם מה שראיתי בדברי הב"מ הנ"ל בתחלת דבריו שפקפק על דברי מהרי"ם הנ"ל דמפי' רש"י נראה דגריעותא דמילי הוא רק שא"י השליח הראשון למנות שליח שני תחתיו אבל חד שליח מהני במילי דהרי גם ומתנה נופא נמי אינו אלא ע"י מילי והם כותבים ונותנים עכ"ל לענ"ד כבר כתבנו דזהו לס"ד א"א כשר אבל למ"ד א"א פסול א"א לומר דתגריעותא דמילי רק דא"י למנות שליח אחר תיתיו דהא באומר אמרו במה שאומר לסופר לכתוב אינה ממנה להסופר תחתיו והוא אינו משויהו לשליח במקומו אלא דבציווי דהבעל אומר לו לכתוב שזהו בעצמו שליחות ראשון שיעשה להסופר שליח במקומו של הבעל והסופר נתמנה לשלוחו דהבעל ע"י שליח זה. ולדבר זה עושין הבעל שליח שבשליחותו יאמר לסופר כתוב. אע"כ דא"י לעשות בלל שליח למילי (כמו שאין אנו מקבלים דברי הבעל ע"י השליח ומה דמביא הב"מ ראיה מסופר גם ומתנה עצמו במחב"ת אינו דאף שהבעל אינו מוסר דבר להסופר. מ"מ מצוהו ומשוי אותו שליח לעשות מעשה לכתוב אבל אם מצוהו לעשות מילי בעלמא י"ל דלא מהני. ואולם עריין יש לעיין למה הר"ל למהר"ר מרדו"ש הובא בב"ש (סי' ל"ח ס"ו) דבקדושין אף בשאר אין שליח עושה שליח כיון דתליא בראצונה עריין אין מעשה ביד השליח דהא אין ביד השליח לגמר המעשה דשמא לא תתרצה משה"ה מקרי מילי בזה יקשה דא"כ לר' יוסי דס"ל אומר אמרו פסול דברנו דשליחות ראשון נ"כ א"א במילי א"כ שליח דקדושין היכי משכחת לה ועיין: והנה הרי"ף השמים מה דאיתא בסוגיא איבעיא להו בפל מהו תיקו. ונ"ל עפ"י דברי הרשב"א בחי' הנ"ל שהקשה אהא דאמרי' בסוגי' על הברייתא אלמא בטל הוא לישנא דלבטיל משמע. הא י"ל מעיקרא משמע ואומר דבטל שלא בפניה בפני ב"ד ואתי' כר' דבטלו מבוטל ומהימן במינו דאי בעי מבטלו עתה ותירץ דדוקיא דאי אשר קתני דהוא להבא עיי"ש. ולכאורה קשה. למאי הלכתא מבעי' בבטל סתם מהו הא אף לשון בטל מעיקרא מהני דמהימן שכבר בטלו בפנו דמבטלו עכשיו וצ"ל דהאיבעיא לרבינא דבטלו אינו מבוטל ולא מהני הבישל דמעיקרא שלא בפני השליח. וא"כ לדידן דקי"ל כר' דינילו מבוטל ליכא נ"מ באיבעיא זו דבין כך ובין כך מהני. ואולם אינו מספיק דבעיקר קושית הרשב"א דמהני מדין מנו הא בחנינו להשליח ולא ידע אם כבר מסר לה השליח הגט או לא ואומר להשליח בטל הוא. דאם מעיקרא משמע לא מהימן דליכא מנו דלבטיל עכשיו דאינו רוצה לבטל עכשיו דחושש שמא כבר הגט בא לידה ואין בכחו לבטל עכשיו לזה אומר דבטלי כבר. אלא דקושי' הרשב"א דלמא הברייתא מיירי ברואה שהגט עדיין ביד השליח ואיכא מנו ובזה מרווח יותר תירוצא דרומיא דאי אפשי דמיירי נ"כ אף בלא ידע אם כבר נמסר לה הגט דהא לישנא דלהבא משמע ה"נ מיירי בטל הוא וכיון שכן שפיר יש נ"מ בבטל סתם. בנוגע הנ"ל דלא ידע אם כבר נמסר לה הגט וליכא מנו: ב [אות לה] בתוי"ט ר"ח היה עושה. ואפקעינהו רבנן לקדושי מיניה זהו לא נאמר בסוגיא אלא אליבא דרשב"ג דס"ל דאף בבטלו בכ"ד אלא דהבטול היה שלא בפני השליח ועכ' על תקנת ר"ג דאינו מבוטל אבל למה דקיי"ל כר' דבטלו מבוטל. אף דבבטול שלא בב"ד גם לר' אינו מבוטל ובמ"ש התוי"ט ד"ה מפני תק"ש מ"מ א"צ לטעמא דאפקעינהו אלא דבמקום טעם חשוב יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה כמ"ש תוס' ריש פרקין. וגם לדינא בקידוש אחר קוים הגט היינו דאם צריכים לבוא לידי אפקעינהו ג"כ קדושין קידושין אבל אם נימא דעקרה לד"ת ולא אפקעינהו אין קידושין השני קדושין וראי אלא דחיישינן דהוי כאילו אמרה נתנרשתי: [אות לן] באו"ת. הוא לא ישרת בכל אלה. כ"כ תוס' והרשב"א כתב עוד בשם ירושלמי דשמא יבטל הגט ותחשוש שמא היה הבישל קודם שהגיע גם לידה ותתענן בחנם: [אות לן] באו"ת ובייהו שדות בעינן. ובתוס' דלינ א' ד"ה ר' ס' וכו' מבואר דס"ל דלאו מדין שדות הוא דמזה הטעם היה יש"ל לבטל בפני ב' זה שלא בפני זה. ואך היה התקנה שיהיה ב"ר של שנים וצריך לבטל בפני ב' ביחד:

לא לאבי סהדי אלא לשקרי. ואילו בדבר שבערוה אפילו שניהם מודים וליכא שקרי. הלריך הכתוב לשנים. כדאמרינן אין דבר שבערוה פחות משנים. ומנא זה שהלריך הכתוב שנים אינו דומה ממש לעדיות אחרות. אלא כעין מקיימי ומחזיקי הדבר הם וכלפי הא הוא דקרי להו ב"ד. ורב נחמן אי לא אסכח בכוס דוכתא דקרי להו לתרי ב"ד לא היה מפרש כן בכאן. אבל ר"י מה"ר לחוד שכתבתי שני ליה לפרש הכא בשנים. ומכח סברא בעלמא דאין אנו לריכים אלא לשנים. ודקרי להו ב"ד סיינו מזה הטעם שכתבתי. ואפשר נמי דרב נחמן נופיה לרווחא דמלתא מייתי ראיה מדשבועות. וא"נ לא ס"ל דאיה היה מפרש כן. וכדר"י. ואלא מיהת לר"י נוכל לומר שאין לריכין לראיה ואע"ג דהכא ס"ל) [נס כן] בשנים אלא התם בעי ג' כדין כל ב"ד דמשום ב"ד ממש נגעו בו התם. ולא תקשה דברי הפוסקי' אהדדי. כך נ"ל: מפני תקון העולם. כתב הר"ב ומכח תקנת ר"ג מלקין כו' וכן לשון הרמב"ם בפירושו. אבל בחיבורו פרק ו' כתב מכין אותו מכת מרדות. דוראי דאין כאן מלקות דאורייתא. ועיין מ"ש בסיגלא בזה ברים מסכת שבת בס"ד ויטעמא דמלקין מכוס דקי"ל דתקנתא דר"ג לא היתה אלא לכתחלה אבל בדיעבד אם בטלו מבוטל. ומיהו דוקא לאחר תקנת ר"ג. אבל מה שקודם ר"ג למר כדאית ליה. ולמר כדאית ליה. אפילו בדיעבד הוא. ומהטעם שכתבתי בפני האשה ולא בפני הבעל אלא במקום שהיה עומד היה מבטלו בפני עלמה: מפני תקון העולם. שהבעל שאינו יודע בדבר מוליכו לה והיא מיבאת בו. ומכח תקנת ר"ג מלקין על מי שמבטל הגט או מוסר מודעא על הגט: בראשונה היה משנה שמו ושמה. כשהיו לו שני שמות. אחד כאן. ואחד במדינת הים. היה מגרשה בכם העוהג במקום שהיבת הגט. ולא היה מקפיד לכתוב את שניהם: מפני תיקון העולם. שלא יוליאו לעז על בניה מן השני לאמר לא גרשה בעלה שאין זה שמו: ואדם שהוחזק בשני שמות בשני מקומות. אחד במקום הכתיבה. ואחד במקום הנתינה אינה מגורשת עד שיכתוב שם של מקום הנתינה. ושם של מקום הכתיבה עמו. אבל אם הוחזק בשני שמות במקום אחד. וכתב אחד מן השמות. בדינעבד הגט כשר. מיהו לכתחילה צריך לכתוב שניהם. והיכא דכתיב שמו או שמה בגט. אע"פ שכתב אח"כ וכל שם שיש לי הגט בטל: ג אין אלמנה נפרעת. כתובתה מנכסי יתומים: אלא בשבועה. שלא נתקבלה כלום. נמנעו מלהשביעה. במפני שהיא טורחת לפני היתומים מורה התירא לעלמה ליטבע שלא לקחה כלום. ואע"פ שלקחה דבר מועט סבורה שבשכר טרחה ניטלתו ואינו מפרעון כתובתה ולפיכך נמנעו מלהשביעה והיתה מפסדת כתובתה: התקין ר"ג שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו. כגון קונם מיני מזונות עלי אם

שלא יהו עושין כן. מפני תקון העו"ם). בראשונה היה משנה שמו ושמה. שם עירו ושם עירה). והתקין רבן גמליאל הזקן שיהא כותב איש פלוני וכל שם שיש לו. אשה פלונית. וכל שום שיש לה. מפני תקון העולם): ג אין אלמנה נפרעת) מנכסי יתומים אלא בשבועה). נמנעוי) מלהשביעה). התקין רבן גמליאל הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו)

ברים מתני': היה משנה שמו כו'. פי' הר"ב כשהיה לו שני שמות אחד כאן ואחד במדינת הים. עיין מ"ש במשנה ח' פרק בתרא ומה שכתב והיכא דשינה שמו כו'. כדתנן במ"ה פ"ח. ועיין מ"ש שם: ג אין אלמנה נפרעת כו'. כדתנן במ"ב פ"ט דכתובות). וה"מ למתני אין נפרעים מנכסי יתומים). אלא בשבועה. אלא דאלמנה הוי חדוש טפי דסד"א מכוס חיבת אקילו רבנן עלה. ולכך נקט ריבא נמי באלמנה. כדאיתא בגמ' ותוס'. וכתבו עוד בתוס' וא"ת הא תניא בפ"ט דכתובות מ"ז. וי"ל דאיכא לאוקמה בגרושה. וה"א דאלמנה שהוא בתוך זמנה. אדאין כתובה ניתנה לגבות מחיים דלא קמ"ל. ועוד דדרך התנא להמעיט בקיצור אפילו למה שמפורש בבר במ"ם ברים ברכות: נמנעו ב"ד. רמב"ם: מלהשביעה. כתב הר"ב במפני שהיא טורחת לפני היתומים כו'. ולפיכך באלמנה הוא דנמנעו. גמרא: שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו. פי' הר"ב כגון קונם מיני מזונות. וז"ל הר"ן. כל מה שירצו. יבחרו היתומים דבר קנה

לפניהם

ה) בתו"ע ד' פ"ג: ג"כ בשנים אלא התם כו' והתו"ע הוסיף ותקן בד' קיתקא לעפיגו. ו) בד"ק: „פ' דלקין", ותקן ע"י התו"ע בעלמו בסוף סדר עקרות כמו שהוא לעיגו. ג) ב"ח תקנו אלא כיון שהוא כתוב לעפיגו.

יבין הפארת ישראל בועז

ט) שנעלם משליח שבעלו, וימסר לה הגט ותגרשא. מיהו בבטלו בפני ב', אפילו זה שלא בפני זה, הגט בטל [קמ"א ס'] דלא קיי"ל כרבב"ג בשם [דלג"ג ס'] דס"ל דאינו מבוטל. דאע"ג דמדאורייתא בטל, עכ"פ כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקידושין מינה] (א): י) כשסיבה שמו שלא יכירוהו, כותב בגט שם בשמקום הכתיבה ועשו כן לפעמים מפני הצורה: יא) שלא יוליאו לעז על בניה מהב', לומר שלא נתגרשה מבעל ראשון. ואלו נוהגין כשנקרא פעמים כך ופעמים כך, כותבין שם העיקר תחלה ואח"כ הטפל, וכותבין בינייהו דמתקרי [הכ"ע]: יב) כתובתה: יג) שלא נתקבלה כלום. כמו כל ב"ח שאין נפרע מיתומים רק בשבועה: יד) בתי דינין: טו) מדאורא מורה היתר במה שלקחה היה בשביל טרחתה ליתומים, ונמנעת לשקר, לכן הפסידה שלא הגבה כתובתה כלל: טז) לומר קונם פרי פלוני עלי אם קבלתי כלום [דבאסרה אנפשה כל

פ"ד (א) וק"ל מ"ש מתלוהו וקדים [ב"ב מ"ח ב'] דמשעה כל דמקדש וכו' אין קדושין קדושין. וכ"כ אמרינן [יבמות ק"י ע"ח] בהאי דאותבא אכורבא, ואתא אחר ואפקה וקידשה, דמשעה כל דמקדש וכו' אין קדושין קדושין. ואת"ל דבהכי שאני משום דבאותן הקדושין שקדשה אדעתא דרבנן, בהן עצמן היה הקלקול, משא"כ הכא הקלקול בהנם היה ולא בהקדושין. או דבאבד שאני מדהוה להכנים לכלל ה"א אנים חזקה פטריה דמעיקרא, משא"כ הכא הוה לאשוקה מכגל חזקה א"א דמעיקרא. עכ"פ ק"ל ממה דקי"ל [בהא"ע קמ"ד] אין אומר בגיטין, ובכתובות [ד"נ ח'] אמרינן הטעם, משום דכל דמקדש וכו'. וכ"כ קיי"ל [הא"ע קמ"ה] בבב"מ בגירס אף דבמתנה אם עמד חוזר מדאורייתא, עכ"פ בגט אפילו עמד מגורשת, ובש"ם [ניסין דע"ג ח'] אמרינן דטעמא משום דכל דמקדש וכו'. ואמאי אפקוה מחזרת א"א, ומ"ש מהכא דלא אמרינן דכיון דקידש אדעתא דרבנן, לא הוי ניסול. וכ"כ ק"ל נמי דאמרינן [ניסין כ"ז ב'] באבד הגט והיה לו סימן וטביעת עין, והחזירוהו לו, ונסתפק אי משום סימן החזירוהו לו דסימנין דאורייתא, או סימן דרבנן, והחזירוהו משום טביעת עין. וק"ל אפילו סימן דרבנן א"ל עב"ע, דהרי כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש. אמנם ק"ל דהר"ן סיף נדרים הקשה בתומרת טמאה אני לך שהיא נאמנת, שלא תהא נוהגת עיניה באחר. והקשה הר"ן אם מדינא נאמנת, אאין התירוה לו חכמים. ותירץ ניסוס דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו וכו'. והקשה לי הגאון מה' משה טוביה זצוק"ל אבד"ק האטי, א"כ מה הועילו חכמים בתקנתן, דעדיין יוכל להפקיע עלמה מבעלה, שתאמר טמאה אני ונפולה מיהודים, דאי נימא אבקעינהו וכו' א"כ נא יוכל לספר נדרה שתאורה נפולה אני מיהודים. אח"כ מלאתי קו' זו בכב"י של **אאמ"ר** הגזוק"ל בשם קו' העולם. אמנם נ"ל במאי דק"ל דאי נימא אפקעינהו כו', א"כ נא מצאנו ידינו ורגלינו, דא"כ אם נדרה התנו במוזיד ונאסרה והא"כ אירע שאפקעינהו וכו', לא הברג ותהיה מותרת לו.

שנויי נוסחאות

יהו. בד"ל יהיו. עו שין (בז). בכי"ק ליתא. (שם עירו ושם עירה). בהוריד ליתא. וכתב ג"כ ג"ג כמתני' שם עירו ושם עירה ע"ם ועי' עוד בכ"ן. והתקין. ר"ג הזקן. בכי"ק רשב"ג וכ"ל שם. במשב"ג שום. וכל שום בד"ג ובמשב"ל שם. פ"ונים. בכי"ק פלנית: ג ר"ג הזקן. בד"נ ובכי"ק ובמשב"ל רשב"ג וכ"ה גם הרמב"ם. נודרת. בכי"ק כותבת. (?) כל סה. במשב"ל כלומן (?).

תוספת חדשים

פ"ד ג בתו"ם ד"ה אין אלמנה כו' וה"מ דאלמנה שהוא בתוך זמנה כו' וקי"ל מקה אין אי"ם פורע קוץ זמנו קמ"ל מכוס כיון דאית לה כתבא ב"ד מתפיס לה ערי אפי' בתוך זמנו. (רוסטוק):

ראשון לציון

פ"ד ג הוי"ם ד"ה אין אלמנה נפרעת כו' כדתנן במ"ב פ"ק (דלקמן) כו' עיין יסלמ".

תוספת רע"א

[אות ל"ד] תו"ם ד"ה **מפני** תקון העולם. **ומעמא** דמלקין. בתוס' בסוגיין כ' דאף לפ"ד דהלכה כרשב"ג דבינלו אינו מבוטל ניחא הא דרב סגניה משום דס"ם עי"ז יוצא לעז על הגט ולבאור' בפשוטו י"ל כיון דנורם דלפקעו רבנן לקידושין מיניה ויהיה בעילותיו בעי"ת זנות. ואולי י"ל דכאו ליתן טעם על גם דאורוסה. [אות לם] באד' אפי' בדיעבד הוא. ותוס' בריש פרקין (נסתפקו) אם בדיעבד אינו מבוטל רק להחמיר ולא להקל או דאף להקל אינו מבוטל דבטעם השוב יש כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת והא דלא כתבו מטעם אפקעינהו הייגו מדלא פרכי' בסוגיי' גם לר' מי איבא מידי וכו' מטעם דלר' ל"צ לזה: **ג** [אות מ] תו"ם ד"ה אין אלמנה. דאין כתובה נתנה כו' קס"ל. הייגו דבגרושה איבא תרתי תנאי ב"ר ואחר זמנו מש"ה איבא חידוש יותר באלמנה אף דהוי ת"ז. (משום דאית בה תנאי ב"ר) מש"ה אצפריך לפנרה

אם נהגיתי מכתובתי וגובה כתובתה. ואם נשאת לאחר קודם שהדירוה היתומים על כתובתה. ואם ידירוה אחר שנשאת שמא יפר לה בעלה. כיצד יעבו. משביעין אותה חוץ לב"ד דרבנן שאין עגנה מרובה ועמלה כתובתה אחר שנשאת. וכשבאת לגבות כתובתה קודם שהגשת לאחר. הרשות ביד היתומים. רצו משביעין אותה חוץ לב"ד. או מדירים אותה בב"ד: העדים חותמים על הגט מפני תקון העולם. אחרוייהו קאי. נבי אלמנה שתהא טורדת ליורשים כל מה שירצו מפני תקון העולם. שיהו הנכסים נשאות *) לבעליהן ולא תלאנה להפסיד כתובתן. וגבי עדים חותמים על הגט מפני תיקון העולם. דהואיל ועדי מסירה כרתי שהעדים שנמסר הגט בפניהם לאשה הם עיקר הגירושין. לא היה צריך שיחתמו עדים בגט. אלא מפני תיקון העולם דחיישינן שמא ימות אחד מן העדים שנמסר הגט בפניהם. ונמצא הגט שבידה בלא עדים. כחסרא בעלמא: הלל התקין פרוזבול. שראה את העם שנמנעו מלהלוות זה את זה. ועברו על מה שכתוב בתורה (דברים ט"ו) השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל עמד והתקין פרוזבול. וזה נוסחו של פרוזבול. מוסר אני לכם פלוני ופלוני דיינים. שכל חוב שיש לי אצל פלוני. שאגבנו כל זמן שאירצה: ד' עבד שנשבה ופדאוהו. ישראלים אחרים

*) גרי"ב ד"ר לנעלים. לאחר

וגובה כתובתה). העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם). הלל התקין פרוזבול). מפני תיקון העולם): ד' עבד). שנשבה

להדירה בו כגון קונם מיני מזונות עלי כו'. ולא חשידא לעבור על נדרה. ואפילו תעבור. אין ענשן של נדרים חמור כל כך. כענשן של שבועות. שנפרעים ממנו ומכל העולם. [ועיין מ"ש במ"ד פ"ג דנדרים] וכירושלמי אמרו בראשונה היו נשבועות נשקר וקובעות את בניהם. ועוד שאומת נדרים עליהן יותר מן השבועה ע"כ. וכגמ' וניחוש דלמא אולה לחכם ומרי לה. קסבר צריך לפרש הנדר היאך נדר הנדר הזה וכי מפרעת קמיה. דליתומים נדרה

ואך נדרה אם נהגיתי מכתובתי כלום לא מרי לה. ומ"ש הר"ב ואם ידירוה אחר שנשאת. שמא יפר לה בעלה. גמ'. וכתב הרא"ש וא"ת ידירוה בדברים שאין בהן עינוי נפש שאין הבעל יכול להפר. וי"ל כיון שאין בהן עינוי נפש לא חתום אם תקיימם וא"ת היאך יכול להפר בלא בפני היתומים דילפינן ממשה בא"ל הקב"ה במדין נדרת כו'. [כמ"ש הר"ב במ"ד פ"ט דנדרים] י"ל דודאי לכתחלה אין להתיר בלא בפני היתומים אבל אם התיר מותר. הדע מדסמך לדקיה שהיה לדיק גמור על מה שהתירו לו שהדורן שלא בפני נבוכדנצר. ועוד תירצו בתוס' בענין אחר. וא"ת ידירוה בלא תאכל כסר זה אם גבתה מכתובתה. כלומר ותאכלנו לאלתר בפניו. וי"ל דלא תחוש לענגם זה אלא בנדר שע"י עומדת באיסור כל ימיה. וא"ת ידירוה על דעת רבים שאין לו הפרה [כדפירש הר"ב בסוף פ"ז דכתובות] וי"ל דהבעל יכול להפר אפי' נדר שהודר

על דעת רבים. מכוס דכל הנודרת על דעת בעלה נודרת. ואין לה כח לתלות באחרים. ואפשר דאפי' רשות הבעל לתלות באחרים אינו מועיל ויכול לחזור. דהכתוב תלה הפרתה בבעל. וא"ת ידירוה בפני הבעל ויאמר קיים ליכי. שלא אינו יכול להפר [כדפי' הר"ב בר"פ עשירי דנדרים] וי"ל דחיישינן שמא יפר לה בלחש קודם שיאמר קיים ליכי ע"כ. וכגמ' וכי לא גיעתא נמי לכי מנכסה מיפר [לה] בעל. אין הבעל מיפר בקודמין. ומ"ש הר"ב מבשביעין אותה חוץ לב"ד. פירש"י משבועת הדיינים של תורה היא ונקיט ס"ת בידיה או תפילין ומשבע לה בשם או בכיתי. כדאשכחן באברהם (בראשית כ"ד) שים נא ידך וגו' והשביעך. ושונאה מרובה. וחוץ לב"ד שבועה דרבנן בקללת אדור ולא נקיט מידי. ואין עונשן כל כך. ע"כ. ומסיים הר"ן ואע"פ משבועת הבא ליפרע כו' שבועת המשנה היא שבכשיסה בכל תורה [כמ"ש הר"ב בריפ"ו דשבועות] תקנה תקנו חכמים להקל בכך כדרך שתקנו בתחלה גובה בכתב: העדים חותמין על הגט מפני תקון העולם. לאו למימרא שיהו צריכין כך לכתחילה. דהא במ"ד פ"ב מכשירין חכמים דסיון רבי אליעזר אפילו בלא עדי חתימה. אלא תיקון ולימד לעשות כן כדי שלא יהא צריך לעידי מסירה. אבל אם ירצה לכתחילה לסמוך על עדי מסירה. יש לסמוך. הרא"ש: הלל התקין פרוזבול כו'. עיין בפ' בתרא דשביעית. ומ"ב שם:

יהתעבד

יכין תפארת ישראל בועז

כל מיני מזונות, כדמשמע לאורה מר"ב, הו"ל שבועת שוא [כי"ד רליו פ"ד]. ואין לחוש שתהיה הנדר מהכם, דהרי צריך לפרוע הנדר והסיבה, ולא יפיר לה [שי' י"ד רכ"ח פ"ד]. וגם כשתגשא אין בעל מיפר בקודמין. ואינה חשודה לעבור, ואם העבור אין עונשה חמור כל כך כשבועה, שנפרעין כשהוא לשקר, גם מכל העולם [כשבועות ליט א'] ולהכי לא השביעוה: יז) וכלא נדרה עד שנשאה, שיוכל בעלה להפר לה, ואף הנדרה על דעת יתומים, בדיעבד מהני הפרתו, ואפילו ידירוה ע"ד רבים, מהני הפרתו, דכל הנודרת ע"ד בעלה נודרת. להכי תשבע חוץ לב"ד, שאין עונשה חמור כ"כ. [ואי"ל ידירוה בדברים שאין בהן עניני נפש, שאין הבעל מפיקן. י"ל ובה"ג לא חתום אם תקיימן. ואי"ל תדור מזה הכסר ותאכלנו מיד. י"ל שמא לא תחוש לאיסור שעברה בשעה א', רק לאיסור שתעמוד בו כל ימיה. ואת"ל יקיים לה בעל לפניו, דאז אינו יכול להפר. י"ל הרי קיי"ל בשאלון של סהקס. ותו נ"ל דאם נולה דעתו מקודם שלא יהא בקמתו כלום, מהני, דלא פליג מנדר נופים, דמלי להתנות עליו כן [כי"ד רי"א], דדוקא היא לא תוכל להתנות מעיקרא כן, מדנדרה ע"ד יתומים, משא"כ בהיקש לא שייך שיקיים ע"ד יתומים. או נ"ל משום דא"א ליתומים להכרית לבעל שיוכל לכ"ד ויקיים מדלתומר להם לאו בכל דברים דידי אחון. ועי' תוס' שבמת"כ תרא בדוחק]. וכל זה היקן ר"ש משום תיקון העולם, שלא תמנע מלהכנסת מחשש מיכוד כתובתה: יח) אף דעדי מסירה כרתי. עכ"פ שמא ימות א'. מהן, ולא יהיה לה רשות להנשא: יט) שלא השמש שביעית, אומר המלוה לב' עדים מוסרני חובותי לב"ד פלוני, וא"ל למסיר ממנו הבעי"ת לב"ד. ואפילו חוזר שבע"פ יכול למסיר כה"ג. והן כותבים ונותנין לו שאמר בפניהן כך [ועי' שביעית פ"י סי' י"ח]: כ) דאל"כ לא יצוה אדם לחבירו. וכל הך תקון העולם דנקט עד סוף הפרק, נקטיהו אגב תקון העולם דנקט במשנה ד': כא) של ישראל:

הערים כו'. פיי' פ"ה מהלי גירושין בפי"ב פמ"ג עמון מ' מיגיים אי"ש מי' מ"ל פ"ג: הלל התקין כו'. פיי' פ"ם מהלי התקון כו': ד' עבד שנשבה כו'. ע"ו פ"ג פיי' פ"ח מהלי פגיעה ופ"ו מהלי גזלה ופ"ט מהלי יי"ד סי' רפ"ז סי' ר"ם:

שנויי נוסחאות

וגובה. נס"ק ותובעת; נד"נ והיא תובעת. העדים. נד"נ ונכי"ק ומשני"ל וחתומים. וגי' כתוס' ליז מ'. ובהגהות הרש"ש שם ועי' נרש"י. על הגט. נד"נ בטעות על תנאי. הלל התקין. נכי"ק ומשב"נ ומשבי"ר וכדפו"י והלל.; נד"נ ובריש התקין הלל. פרוזבול. נד' ליוזא ווינא ב"ת פרוסבול ל"ב נר"ב ד"ר.

תוספת הדשים

תוי"ט ד"ה שהרא מדלת כו' וי"ל דחיישינן שמא יפר לה כו'. אי שמא יכול על היקש ותליב יפר לה: (הלא"ם).

תוספת רעק"א

לסברת הראשונה דהחידוש באלמנה אף דיש בה משום חיגא חוס': [אית שא] כתוי"ט ד"ה שהרא נו"ר ת, שמא יפר לה בלחש כו' ע"כ. והרא"ש כ' עוד שמא ישאל על הקמתו, ולכאורה קשה לי הא אשר שלא יכניסו אצלו ג' שיתירו לו הקמתו כל יום החיא ו"לחר אם ישאל על הקמתי אי' להפר כיון דלא הוי יום שמעו לדעת הי"א בש"ע סי' רל"ד סס"ב דא"י להשאל על הקמה רק ביום שמעו והסיר שם מסחפק בזה וכ' להכריע מסברא היכול לשאול למדר. ואמאי לא הוכיח הטור כן מדברי אביו הרא ש הנ"ל. ונלע"ד דיל דחיישינן שמא אחר ההקמה בו ביום יפר ולבשישאל למחר על ההקמה כיון דעוקר הנדר מעיקרא בטלה הקמתו לגבי דידה ודלא לסברת ההפרה של היום. ואי דנשסיר אותו שלא יפר דהא להך תירוצא לא ניחא להרא"ש לוסר דהיישינן שיפר בלחש. היינו דרגע א' יכולים להשגיח עליו שלא יגדנד שפתיו אבל כל היום א"א לשומרו בכך. ראל"כ יקשה דנשגיח שהבעל ישתוק כל היום ולא יכול להפר אחר כן אע"כ דא"א לשומרו בכך כל היום דאולי באיזה פעם יפר בלחש, וא"כ שאיר החשש שיפר אחר ההקמ' וגזה ל"ל לב"ע מהני בשואל על הקמתו למחר (כי ההפרה היה ביום שמעו):

ד ישתעבד. פי' הר"ב לרבו שני דקני ליה משפחתי. דכיון לרבו ראשון לייתא קנאו הבבתי במה שמחזיק בו דיכול נוי לקנות נוי למעשה ידיו מק"ו דישראל. דגוי קונה ישראל. דכתיב (במדבר כ"ה) ויעבד ממנו שבי. כדאיתא בגמרא: לא יתעבד. פי' הר"ב לרבו ראשון לא. דלמא ממגעי ולא מפרקי. ותימה דתיפוק ליה לפי שנתיאש ממנו. וכ"כ הרמב"ם. והכי איתא בגמ'. והאי טעמא דלמא ממגעי כו'. אמרו בגמ' למאן דמוקי למתני' בלפני יאוש ומפרש לטוס עבד ישתעבד לרבו ראשון. וגמלאת אומר דהר"ב מזכי שטרא לבי תרי. ועיין עוד מזה לקמן: **רבן** שמעון בן גמליאל אומר כו' ישתעבד. פי' הר"ב לרבו ראשון שלא יהא כל אחד ואחד כו'. דלא ישתעבד לשני אבתי יכיל עצמו לגייסות כדי שיריוח לעצמן מלאכה ומתנה דלא קני ליה שני אלא למעשה ידיו כמו שקנאו השבאי שממנו קנאו הוא. ופעמים גמי שהוא שונא לרבו מתמול שלטוס ומפקיע עצמו ממנו. תוס'. ודע שזה הטעם שאמרו הייטו למאן דמוקי לאחר יאוש. אבל לדמוקי לפני יאוש. וטעמא דת"ק משום דלמא ממגעי ולא פרקי. אמרו בגמ' דקסבר כסם שמוה לפדות את בני הורין [כך] מצוה לפדות את העבדים. ולא חיים לממגעי כו'. כיון דמצוה היא. ועיין בסוף משנתינו אם הלכה כרשב"ג: ישתעבד. ורבו נותן דמיו. תוס' הביאה הר"ן. ופירשה הכסף משנה דהייטו אם פדאו לטס עבד. אבל כשפדאו לטס בן חורין. הרי הפקיר דמיו: אפותיקי. לשון הר"ן מתני' ב'אפותיקי מפורש עסקינן. דא"ל לא יהא לך פרעון אלא מזה דאי באפותיקי כתיב למה ליה למשחרר דלכתוב שטר הא כתוב וקאי דהא משתעבדי ליה כולהי ככסי אלא ודאי מתני' באפותיקי מפורש היא. ע"כ. וכ"כ התוס': רשב"ג אומר וכו' אלא משחררו. פי' הר"ב שהמזיק שעבודו של חבירו חייב. והלכה כרשב"ג. ועיין מ"ש במשנה ד' פרק דלקמן. וז"ל הרמב"ם ואחר שהעיקר אלינו דדיינין דיני דגרמי יהיה בזה המאמר האחרון. הלכה כרשב"ג. ע"כ. ולענין הלכה. דהלכה כרשב"ג בכל מקום שנה במשניתו. כבר כתבתי בזה בפ"ח דערובין משנה ז'. אבל יש מן הפוסקים שפוסקים ברישא גמי כרשב"ג כמו שהזכירם טוי"ד סי' רס"ז. ואין לנו הכרע בדברי הר"ב: **ה וחציו** בן חורין. פי' הר"ב שקבל ממנו חצי דמיו עיין במשנה ג' פ"ק דקדושין: **דברי** ב"ה. עיין מ"ש

לאחר שנתיאש רבו ממנו: אם לשום עבד ישתעבד. לרבו שני. לשום בן חורין לא ישתעבד. לא לרבו ראשון. ולא לרבו שני. לרבו שני לא. דהא לטוס בן חורין פרקיה. לרבו ראשון לא. דלמא ממגעי ולא פרקי: רבן שמעון בן גמליאל אומר בין כך ובין כך ישתעבד. לרבו ראשון. שלא יהא כל אחד ואחד סולך ומפיל עצמו לגייסות ומפקיע עצמו מיד רבו: אפותיקי. פה תהא קאי. מזה תנבה חובך. ולא ממקום אחר: ושחררו. רבו ראשון: שורת הדין אין העבד חייב כלום. לרבו שני. שהשחרור שמחרר רבו ראשון מפקיעו מידי שעבוד: אלא מפני תקון העולם. שמא ימצאו רבו שני בשוק ויאמר לו עבדי אתה ויוציא לבו על בניו: כופין את רבו. שני. ושוטרו בן חורין וכותב לו העבד שט"ח על דמיו כלומר כפי מה שהוא שוה לימכר בשוק. לא כפי החוב אם היה החוב יתר על דמיו: רשבג"א אין העבד כותב. ש"ח שהוא היב כלום אלא רבו ראשון שהזיק בעבודו של זה הוא שגרך לשלם לו דמיו שהמזיק שעבודו של חברו חייב. והלכה כרשב"ג: **ה** מי שחציו עבד וחציו בן חורין. כגון עבד של ב' שותפים ושחררו אחד מהם. א"ל שקבל רבו ממנו חצי דמיו ומחרר חצי באותם הדמים: תקנתם את רבו. שאינו חסר כלום

ד (אם) לשום כו' (אם) לשום. בד"ג ובכ"ק ובמשנ"ל לשם וליתא; בכי"מ ליתא (אם לשום בן חורין לא ישתעבד). שורת הדין. בד"ג ובכי"ק בשורת.. ; בתוכי"ד משורת.. כופין. בכי"ק וכופים. וכותב שפה. בד"ג ובכי"ק וכותבין.. ; בכי"ף .שטר חוב. משחרר. בכי"ף המשחרר; בכי"ף ד"ק משחררו **ה** דברי ב"ה וכ"ה במשנ"ב כאן וכל מקום (מלבד בעדיות פי' נסמוך) וכ"ה במשנ"ל; בד"ג ובכי"ק כדברי ב"ה וכ"ה במשנ"ב עדיות פ"ח מי"ג ובתוס' ריש. אמרו לו ב"ש. בד"ג ובמשנ"ב תגינה שיוכין שם ..לחם.. ; בכי"ק ובמשנ"ב כאן ובעדיות ובמשנ"ל ב"ש אומרים.

תוספת חדשים

ד תוי"ט ד"ה לא ישתעבד כו' אמרו בגמי' למאן דמוקי כו'. וא"ת מה"ט גמי כשפדאו לטוס עבד ישתעבד לרבו שני וי"ל דמטעם זה אין לאוי לגאול את עבדו וליתנו לחברו ולא שייך אלא טעמא אלא כשפדאו לטס בן חורין: (הוספות).

תוספת רעק"א

ד [אות כב] בהרע"ב ד"ה אלא מפני תיקון העולם. ויוציא לעז על בניו. וכ"ה לשון רש"י וקשה לי הא קי"ל דנברי ועבד הבא על בת ישראל הולד בסר ומה לעז איכא וגם להטוברים דס"ם בתה פסול לכהונה ס"ם רמאי צריך ללעז דפסול דבניו ולא על עצמו שיוציא לעז עליו שהוא עבד ופסול לקהל ומאי אולמא לעז דבניו ממנו ובפרט דלעז בניו דהיינו בתו הוא רק לעז דפסול בחזנה ושל עצמו הוא לעז דפסולי קהל. וצ"ע ואפשר דמבר רש"י דכשהחשש מחכת לעז עצמו או כשיוצא לעז יכתוב לו שחרור. אבל כשהחשש משום בניו צריך לשחרר תיכף ולשון הגסר' ששמש בן ש"ש): **ה** [אות כג] הרע"ב ד"ה מי שחציו עבד כו' רבו ממנו חצי דמיו. דאלו בשפר א"י

יבין תפארת ישראל בועז

כב) אחרים: כג) לרבו ב'. דלאחר יאוש מיירי: כד) כלל: כה) לרבו ראשון שמחזיר דמיו להפודם, דאל"כ יכיל עצמו לגייסות שיבריחו, שכפיפה יפקע מרבו מ': כו) בלשון יון נקרא משמון [איפאטהיקא], וחז"ל הסיבה לשון הקודם, שמשמעות המלה, פה תהא קאי, לגבות חובך מזה ולא מדבר אחר: כז) רבו מ': כח) שלא יערער המלוה לומר עבדי אתה: כט) ר"ל כיפין למלוה: ל) העבד למלוה: לא) כפי שהוא בשוק, ולא כפי החוב שלוה עליו: לב) שהעבד אינו חייב כלום, רק רבו ראשון. שהמזיק שעבוד חבירו חייב: לג) שהיה עבד של שותפין ושחררו מ' אז נתן לו מ' תני

(כסחים ד"ז מ'], ואם דאמאי לא אמא גבי בטול הגם אמי דהו"ל כאילו התנה בשעת קדושין בתנאה שכשיבטלו אח"כ לא יהא בטול דומיא ביטל דמולעי דמולעי, וכמה פעמים אשכחן דיכול אדם להתנות על הערוך שכל מה שיבטל [כאה"ע קל"ד, ועירובין ד"כ מ'] וכדומה. ואין עכ"פ אאיך יתיבנו דברי הר"ן בנדרים שכתב וז"ל ומאלא בשעה שנאוסה פטוייה היתה. **והשבתי** לבני הדות לבי הנ"ל, שימי את. אם אינך רוצה להתפקר בדברי הנ"ל, תא ואימא לך מלתא דשוה לתרוויהו, דהו' הגאון מהרמ"ם הנ"ל בל"ז בפע"ד ל"ק מידי. לפי מ"ד [נדרים דע"ב ב'] דלר"א אתם דבהגיע זמן נשואיה, מדאוכלת מבלו מפר נדריה, א"כ ר"א ומשנה ראשונה [כתובות דנ"ז מ'] דאוכלת מבלו ובתרומה אמרו דבר מ' דהתם אוכלת בתרומה מדהגיע נשואיה, כ"כ מה"ע מכיר ממי נדריה. ומיבינן, דלמא ע"כ לא אי רה משנה ראשונה, רק דתאכל הרומה דרבנן, אבל מנ"ל דמתיר נדריה דאוריתא. וכמו כן עד כאן לא קאמר ר"א הנא דמתיר נדריה, וכדר פנחס דכל הנודרת על דעת בעלה מודרת, אבל בתרומה לא תיכל. ונקשה לפי מאי דקי"ל [רמב"ם תרומות פ"ו] דלהכי ארוסה לא תאכל בתרומה שמא תשקה לאחיה, א"כ נ"ל נמ"ם כלל לדר' פנחס, הוא"ל ע"כ ל"ק ר"א אלא בנדרים דליכא טעמא דשמא תשקה, אבל בתרומה דליכא הך חששא אסור. והכי בנ"ז נ"ל לכי תירוץ זה דר"א ס"ל דלאו דוכתא מיחד לה, וכמ"ש הר"ן כאן. וע"כ נ"ל דהב"ם נקט דרב פנחס, כדי לייסב נמי לאידך טעמא דכתובות דתרוסה אסורה בתרומה משום ס"פין. א"כ ק' בחמת מה הועיל הב"ם דקאמר דבנדרים להכי מיפר לה בעל משום דרבי פנחס, דהודרת על דעת בעלה, עכ"פ שמא ימצא לה אח"כ

לעם: לישא שפחה אינו יכול. מפני לד חירות שבו: בת חורין אינו יכול. מפני לד עבדות שבו: כופין את רבו ועושהו בן חורין. וה"ה אם היה עבד של ק' שותפין וא' מהם שחררו שכופין את כולם לשחררו: ן יצא בן חורין. אם ברח מן הנכרי או שקנסו אותו ב"ד לפדותו מן הנכריים כדאמרינן כופין אותו לפדותו ואחר שפדאו לא יתעבד בו. וקנס חכמים הוא לפי שהפקיעו מן המצות וכן לח"ל יצא לחירות לפי שהוציאו מא"י: מפני תקון העולם. שלא יתמרו הנכריים עצמן להרבות להביא שבויין כשרואין שמוכרין אותם ביותר מכדי דמיהם: ואין מבריחין את השבויין מפני תקון העולם. שמא יקנסו על השבויין העתידים לבא לידם. ויתעם בשלשלאות ויטימו בסד רגלם: רבן שמעון בן גמליאל אומר מפני תקנת השבויין. דלא חיישי רשב"ג על העתידים לבא בשביה אלא על אותם שהם שבויים עתה עמו שאם אין שבוי אלא הוא יחידי מבריחין אותו. ואין לחוש כאן מפני תקנת שבויים אחרים כשאין שבויים אחרים

את רבו[לו] ואת עצמו לא תקנתם. לישא שפחה אי אפשר שכבר חציו בן חורין[לח]. בת חורין אי אפשר שכבר חציו עבד[לט]. יבטל והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה שנאמר (ישעיה מ"ה) לא תהו בראה לשבת יצרהו[מ]. אלא מפני תקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על חצי דמיו. וחזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי: ן המוכר עבדו לגוי או לחוצה לארץ יצא בן חורין[מא]. אין פודין את השבויים יותר על כדי דמיהן מפני תקון העולם[מב]. ואין מבריחין את השבויין מפני תקון העולם[מג]. רבן שמעון בן גמליאל אומר מפני תקנת השבויין[מד]. ואין לוקחים ספרים תפילין ומזוזות מן הגוים יותר על כדי דמיהן מפני תקון העולם[מה]: ן המוציא את

מ"ש במ"ע פ"ג דסוכה למה הקדים ב"ה לב"ש: לישא שפחה א"ל. משום שלו יהיה קדש (דנרים כ"ג) [דמתרגמינן לא יסב נברא מבני ישראל איתתא אמה] וא"ת ולימא עשה דפרו ורבו ולדמי הלאו. וי"ל דאפשר לקיים בגיהם מ"ע כפייה [ועוד שיין מה שאכתוב לקמן] וחליה שפחה וחליה בת חורין אינו יכול לישא. דאתי לד עבדות ומשתמש בלד חירות [ועיין מ"ש במשנה ד' פ"ח דכלאים] וא"ת ושא ממזרת דלד עבדות ברי בה כדתנן בספ"ג דקידושין ולד חירות נמי ברי בה כדתנן ברפ"ד דקדושין חרורי וממזרי מותרין לבא זה בזה וכ"ת אתי לד עבדות ושתמש באשת איש ישאנה באיסור בלא קדושין כמו בממזר טשא שפחה. ואומר ר"ת דאין זו תקנה להרבות ממזרים בישראל [כדמפרש הר"ב בספ"ג דקדושין בעבד בשא ממזרת שהולד ממזר] וא"ת ושא נתינה דחרורי ונתינין מותרין לבא זה בזה כדתנן ברים פ"ד דקדושין וי"ל דלד עבדות אסור בנתינה והא דאסור טפי בנתין מבממזר אע"ג דשניהם פסולי קהל. אע"ת משום דבממזר לא שייך לא יהיה קדש דכוליה מקדשות קאתי מאיסור דלא תפסי בה קידושין [ועיין מ"ש בספ"ג דקדושין] והא דברי חרורי בנתינה ואסירי בשפחה. אע"ג דבתרוייהו איכא לאו. אור"ת דנתינה יליפינן משאר פסולי קהל כגון עמוני ומואבי מצרי ואדומי דברו בקהל גרים דלא אקרי קהל אבל עבדות דלא בני קדושין ניהו לא יליפינן מינייהו. תוס': שנאמר לא תהו בראה כו'. הא דלא נקט קרא דאורייתא דפרו ורבו משום דאי הוה יכול לקיים שבת כל דהו. משום פרו ורבו לא הוה מחייב בה כיון דאשום הוא. ועוד י"ל דנקט לשבת יצרה משום דשייך אף בלד עבדות אבל פרו ורבו לא שייך אלא בלד חירות [דאתתא לא מפקדה אפריה ורביה וכל מצוה שאין האשה חייבת בה אין העבד חייב בה]. תוס': לא תהו בראה. יוצר הארץ לא על תהו להיות יקנין ברא אותה כי אם לשבת להיות בה ישוב יצרה.רש"י: ן המוכר עבדו לנכרי. מ"ש הר"ם שקנסו כו' כדאמרי'. ר"ל בגמ': אמר לה"ל יצא בן חורין.פי' הר"ב לפי שהוציאו מא"י וכן ל' רש"י. ואלוקה קאי שהוא המוציאו ואיסורא גביה איתא ואותו קונסין שיחבד דמיו. כדאיתא בגמ': רבן שמעון בן גמליאל אומר מפני תקנת השבוי. כתב הר"ב והלכה כרשב"ג. סמך על הכלל שבכל מקום שאמר רשב"ג כו'. ואני כתבתי כבר בזה בפ"ח דעירובין משנה ז' דלאו כללא הוא. וכן הרמב"ם בכאן כתב הלכה כחכמים וכ"כ בחבורו. והטור י"ד סימן רנ"ב כתב אין מבריחין השבויים כדי שלא יהו האויבים כו'. והב"י מפרש דברי הטור אליביה דא"ק. אבל לי נראה שאפשר שהטור סובר דהלכה כרשב"ג. מדלא כתב מפני תקון העולם כמ"ש גבי אין פודין כו'. והרי הרמב"ם בחבורו פ"א מהלכות מתנות עניים כתב בשביהם מפני תקון העולם. והב"י שהביא פסק הרמב"ם בפירושו היה יותר ראוי להביא מחבורו שהם אחרונים: ואין לוקחים ספרים כו'. שלא להרגיל אותן לגונבן ולגוזלן. הרמב"ם פ"א מה' תפילין: ן המוציא כו' והוא אומר לי אפשי כו'. וכן ל' רש"י ואומר לי אפשי כו'. וכ"ל שלא באו לומר שצריך שיאמר כן בשעת גירושין דא"כ במוציא משום שם רע נמי היה לשון לפרש כן אלא שפירשו מאי איכפת ליה באם נדרה וקאמרי שהוא אומר לי אפשי כו'. ומיהו לפי מ"ש הר"ב במשנה דלקמן על וחכ"א יחזור. דהתם מיירי בדלא כפליה לתגאה. מחמיתין דהכא בדכפליה וכמ"ש שם. והיה לו לפרש כן. דהא דרש"י אינו מפרש מהמפרש

יבין תפארת ישראל בועז

אלי דמיו שישחרר אינו: לד) שלא יפסיד: לה) דאסור בשפחה בלאו. ולא אתי עשה דפרו ורבו ודמי ל"ת דשפחה. מהאפשר לקיים שיאשחרר רבו: לו) ואת"ל ישא ממזרת, דמשוחרר ועבד מותרים בה, ואף דלגד עבדות שבו הוי כאשת איש של לד בן חורין, עכ"פ ישאנה כשלגם. י"ל אין מרבין ממזרים בישראל, דלמא אתו לידי הקלה: לז) לא נקט קרא דפרו ורבו. דרגא למנקט קרא דשייך נמי נבי לד עבדות שבו. וא' דשייך נמי נבי אשה שאינה שפחה. והכי פירש דקרא, לא ברא הקב"ה העולם ההו וריקן, רק לבשת בה בנ"א: לח) כשברח מהלוקח, או כשכפוהו ב"ד לפדותו, יצא לבת בה בנ"א: מ) שלא יאמרו לשבויין בשלשלאות: מא) דדוקא כשיש עוד הרבה שבויים שם, חיישינן לעתן. דאל כ מבריחין, ולא חיישינן על העתידין להשבות דמדים ספק שיבנו אין ספק מוציא מידו ודאי [והרמב"ם פסק כאן בת"ת, דהכלל כל מקום שאמר רשב"ג הלכה כמותו לאו כללא הוא כדתוי"ע שירוגין פ"ח מ"ו]: מב) שלא יתאמצו לגנבן. ודוקא הרבה אין מותנין, אבל מעט יותר מכדי דמיהן

מ"ש בגמ' ד' פ"ח דכלאים] וא"ת ויהא עשה דפרו ורבו לקיים בגיהם מ"ע כפייה [ועוד שיין מה שאכתוב לקמן] וחליה שפחה וחליה בת חורין אינו יכול לישא. דאתי לד עבדות ומשתמש בלד חירות [ועיין מ"ש במשנה ד' פ"ח דכלאים] וא"ת ושא ממזרת דלד עבדות ברי בה כדתנן בספ"ג דקידושין ולד חירות נמי ברי בה כדתנן ברפ"ד דקדושין חרורי וממזרי מותרין לבא זה בזה וכ"ת אתי לד עבדות ושתמש באשת איש ישאנה באיסור בלא קדושין כמו בממזר טשא שפחה. ואומר ר"ת דאין זו תקנה להרבות ממזרים בישראל [כדמפרש הר"ב בספ"ג דקדושין בעבד בשא ממזרת שהולד ממזר] וא"ת ושא נתינה דחרורי ונתינין מותרין לבא זה בזה כדתנן ברים פ"ד דקדושין וי"ל דלד עבדות אסור בנתינה והא דאסור טפי בנתין מבממזר אע"ג דשניהם פסולי קהל. אור"ת משום דבממזר לא שייך לא יהיה קדש דכוליה מקדשות קאתי מאיסור דלא תפסי בה קידושין [ועיין מ"ש בספ"ג דקדושין] והא דברי חרורי בנתינה ואסירי בשפחה. אע"ג דבתרוייהו איכא לאו. אור"ת דנתינה יליפינן משאר פסולי קהל כגון עמוני ומואבי מצרי ואדומי דברו בקהל גרים דלא אקרי קהל אבל עבדות דלא בני קדושין ניהו לא יליפינן מינייהו. תוס': שנאמר לא תהו בראה כו'. הא דלא נקט קרא דאורייתא דפרו ורבו משום דאי הוה יכול לקיים שבת כל דהו. משום פרו ורבו לא הוה מחייב בה כיון דאשום הוא. ועוד י"ל דנקט לשבת יצרה משום דשייך אף בלד עבדות אבל פרו ורבו לא שייך אלא בלד חירות [דאתתא לא מפקדה אפריה ורביה וכל מצוה שאין האשה חייבת בה אין העבד חייב בה]. תוס': לא תהו בראה. יוצר הארץ לא על תהו להיות יקנין ברא אותה כי אם לשבת להיות בה ישוב יצרה.רש"י: ן המוכר עבדו לנכרי. מ"ש הר"ם שקנסו כו' כדאמרי'. ר"ל בגמ': אמר לה"ל יצא בן חורין.פי' הר"ב לפי שהוציאו מא"י וכן ל' רש"י. ואלוקה קאי שהוא המוציאו ואיסורא גביה איתא ואותו קונסין שיחבד דמיו. כדאיתא בגמ': רבן שמעון בן גמליאל אומר מפני תקנת השבוי. כתב הר"ב והלכה כרשב"ג. סמך על הכלל שבכל מקום שאמר רשב"ג כו'. ואני כתבתי כבר בזה בפ"ח דעירובין משנה ז' דלאו כללא הוא. וכן הרמב"ם בכאן כתב הלכה כחכמים וכ"כ בחבורו. והטור י"ד סימן רנ"ב כתב אין מבריחין השבויים כדי שלא יהו האויבים כו'. והב"י מפרש דברי הטור אליביה דא"ק. אבל לי נראה שאפשר שהטור סובר דהלכה כרשב"ג. מדלא כתב מפני תקון העולם כמ"ש גבי אין פודין כו'. והרי הרמב"ם בחבורו פ"א מהלכות מתנות עניים כתב בשביהם מפני תקון העולם. והב"י שהביא פסק הרמב"ם בפירושו היה יותר ראוי להביא מחבורו שהם אחרונים: ואין לוקחים ספרים כו'. שלא להרגיל אותן לגונבן ולגוזלן. הרמב"ם פ"א מה' תפילין: ן המוציא כו' והוא אומר לי אפשי כו'. וכן ל' רש"י ואומר לי אפשי כו'. וכ"ל שלא באו לומר שצריך שיאמר כן בשעת גירושין דא"ק ובמוציא משום שם רע נמי היה לשון לפרש כן אלא שפירשו מאי איכפת ליה באם נדרה וקאמרי שהוא אומר לי אפשי כו'. ומיהו לפי מ"ש הר"ב במשנה דלקמן על וחכ"א יחזור. דהתם מיירי בדלא כפליה לתגאה. מחמיתין דהכא בדכפליה וכמ"ש שם. והיה לו לפרש כן. דהא דרש"י אינו מפרש מהמפרש

ממשן, ונמצא שלא היה בעלה למפרע, ולא נדרה אדעתיה ואיך יפיר נדריה. ע"כ ל"ל דאעפ"כ כיון דעכ"פ בשעת נדרה סברה שהוא בעלה, הו"ל כאילו פירשה דעל דעתו נודרת. תדע דהרי אפילו בגיאה בשואין דאורייתא כלל, כאשתו קטנה שנדרה, אפ"ה מפר לה בעל אפילו לכשתגדל, אף דאין בעל אחר מפר בקודמין הכא כיון דסברה שהוא בעלה, נודרת רק אדעתיה כשירלה [כנדרה דמ"ע ב']. מ"ב מתורץ קו' מפרש"מ הכ"ל דאף דגמרא דאפקוה רבנן לקדושין לגמרי, עכ"פ כיון דבשעת הנדר סברה שהוא בעלה, נדרה רק על דעתיה ויכול לאסר לה ודו"ק:

שנויי נוסחאות

שפחה אי אפשר. וכ"ה במשנ"ב כאן וכן בסיון אין בכל מקום אינו יכול וכ"ה בד"ל ובכי"ק ובמשניל"ר וכן בסמוך. (שכבר חציו בן חורין). וכ"ה במשנ"ב כאן ובספרים פ"ת ע"ב; בד"ל ובכי"ק ובנבלי בכ"מ ובמשניל"ר ובכי"מ ליתא. בת חורין. נבנא בחרא. י"ג פ"ת לישא בת חורין. (שכבר חציו עבד). וכ"ה במשנ"ב כאן ובספרים (ובס שעריין); בד"ל ובכי"ק ובנבלי בכ"מ ובמשניל"ר ובכי"מ ליתא. (יבטל). במס' ד' ריווח ווייעיא פ"מ ופס"ו ליתא; ובמשנ"ב נעדיות ובתיגה ליבטל. (מפני תקון העולם). נבנא בחרא בס ליתא. ועושה. בל"ב ושושין. ובוהב. בס ובוהבין; בתיגה ובוהב לו. וחזרו. בד"ל ובכי"ק ובמשניל"ר הזרו. להורות. במשניל"ר ובי"ק להודות. בדברי ב"ש. בעדיות פב"ש: ן עבדו. בד"ל ובכי"ק ובמשניל"ר את עבדו. (כדי). בד"ל ובכי"ק ובמשניל"ר ליתא וכן ליתא בסיון. ואין מבריחין. בד"ל ובכי"ק ובמשניל"ר ואין.. ואין לוקחין. בד"ל ובכי"ק ובמשניל"ר אין..:

תוספת חדשים

ן בשעה יצא בן חורין ונרינגו שחרור מכנו לאשון (גמרא) ופסקה הרא"ש:

תוספת רעק"א

לשחרר חציו דאמרי בגנ"ש כי חופשה לא ניתן לה (דהיינו שפר) לה לה מאשה, מה אשה חציה לא אף עבד חציו לא אלא אינ"ב בעבד של ב' שותפים בין ראין בו אלא חצי ושחרר כל חלקו ולא שייר נביה פירי דמי לגירושי אשה דנפקא פיוטה לגמרי. נפרא: [אות בד] תוי"ט ד"ה שנאמר וכו' משום ארו ורבו כו' דאגנוס הוא ומיה"ט ניחא הא דקתני לישא

השולח פרק ד גיטין

שמפרש לפי סדר המשנה בגמ'. ואין לו לפרש מה שאומר הגמ' אבל הר"ב שמוליא מהגמ' פי' המשנה והואיל ולקמן מפרש לאותו לשון שבגמ' בדלא כפליה. ה"ל לפרש כאן בדכפליה. אבל יש עוד ל' בגמרא ולאותו לשון מתני' דהכא ודלקמן אפי' באינו אומר כלום למה מגרשה *חייש לקלקולא. ואפשר דלאותו ל' מפרש מתני' דהכא. ואע"ג דלאותו לשון הגריכו חכמים שיאמר לה שמפני זה מגרשה וכדי ליסרה. אין זה תפיסה על הר"ב למה לא כתב שצריך שיאמר לה כו' דכיון דאין הקלקול דמתני' תלוי בכך. שאפי' לא אמר חיים לקלקלה. לפיכך לא הוצרך לפרש. שכבר נודע מענין הפי' של הר"ב והרמב"ם שאין כותבין כל חלוקי הדינים המסתעפים וזה ג"כ לפי זה הלשון אינו אלא דין בפני עצמו שהגריכו חכמים שיאמר כן כדי ליסרה [ודע דבס"ע סימן י' שכתב די"ל אע"פ שלא אמר כו' והשמיט דלפי זה הגריכו לומר כדי ליסרה כו' הוא מן התימה כי הוא פוסק לא מפרש] אבל לפי לשון הראשון שבגמרא שאין אנו חושבין לקלקלה אלא דוקא כשאומר כן בשעת גירושין אנו היה הר"ב מפרש לפי אותו לשון ודאי שהיה מן הצורך שיכתוב כן. ועיין מ"ש במתני' דלקמן. לא יחזיר. פי' הר"ב שמא תלך וכו' וגמלא נט בטל ובניה ממזרים. לאו דוקא דהא לא התנה בכך. וכיו"ב במתניתין דלקמן בס"ד. אלא לענין בעלמא וכ"כ החוס': רבי יהודה אומר כל נדר כו'. פי' הר"ב ר"י סבר דטעמא כו' כדי שלא תהיינה בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים ובפירש"י ותימה דבמתני' דלקמן אר"י לא יחזיר ס"מ דחיים לקלקולא. והכי אמרי' התם בגמ' ורמינן דר"י אדר"י. ומשנינן תיפוך. וא"ל לא תיפוך לעולם ר"י חיים לקלקולא. והכא ס"ל כר"מ וס"ל כר"ח. בגריך חקירת חכם ס"ל כר"א דאין אדם רוצה שתתבזה כו'. ובכאינו צריך ס"ל כר"מ. דאמר אין הבעל טוענה בנדר שבידו להפר כו'. והשתא בעריות טעמא משום קלקולא. ומש"ה לא פליג. אבל בנדרים דלא שייך קלקולא משום דס"ל כר"מ וכר"ח. מ"מ סובר דבנדר שידעו רבים לא יחזיר. ובהא אינא לאמר דטעמא משום קנס דפריצותא יתירה שנתפרסם הרבה* : ושאינו צריך חקירת חכם כו'. פי' הר"ב מפני שאינו יכול לקלקלה כו' בהרי נדר פתוח הוא וה"ל להפר כו'. כ"ל דר"מ לטעמיה דמשנה ז' פי"ח דנדרים דאומר לא הייתי יודע שזה נדר שאעפ"כ ה"ל להפר. וקשיא לי דהתם בריש הגן יודע אני שיש נדרים. אבל אינו יודע שיש מפירין וגו"פ ר"מ. וז"ל היה לו להוסיף בכאן שמא יאמר לא הייתי יודע שיש מפירין. וגו"ל דכיון דבעינן שיאמרו לו הוי יודע כו' כדפירש הר"ב בדברי ת"ק. הלכך כשמגרש משום נדר צריך שיאמר הנדר וכשהגדר צריך חקירת חכם אומרים לו ונו' וכשיראו שא"ל חקירת חכם יאמרו לו שובל להפר ושוב אינו יכול לומר שלא היה יודע שיש מפירין: אר"א כו' אלא מפני זה. פירש [הר"כ] מפני נדר שא"ל חכם כו' שלא יאמר אינו הייתי יודע כו'. ס"ל כרבנן דר"מ מ"ז פרק י"א דנדרים דיכול לומר אינו יודע שזה נדר: אר"י בר"י כו' והתירו לו חכמים. כתב הר"ב חסורי מחסרא כו' בד"א כו'. אבל נדר הוא כו' ולא חיישינן לקלקולא. בגמ' פשיטא מאי נחוש לה. מהו דתימא לגזור משום ר"ג דתניא ר"ג אומר

אשתו משום שם רע(מ) לא יחזיר. משום נדר(ר) לא יחזיר(ה). רבי יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר. ושלא ידעו בו רבים יחזיר(ו). ר' מאיר אומר כל נדר שצריך חקירת חכם(ז) לא יחזיר. ושאינו צריך חקירת חכם יחזיר(ח). אמר ר' אליעזר לא אסרו זה אלא מפני זה(ט). אמר רבי יוסי בר יהודה מעשה בצידן באחד שאמר לאשתו

אחריס עמו. והלכה כרבנן: ן משום שם רע. שלא עליה לעז זנות: משום נדר. שנדרה והוא אומר לו אפשי באשה נדרנית: לא יחזיר. ואפילו נמלאו הדברים שקר לו שנדר התירו חכם. שמא תלך והנשא לאחר וימלא הלעז של זנות שקר. והנדר יחירנו חכם והיא לא תהיה פרוצה בנדרים. ויאמר אלו הייתי יודע שכן אפי' היו מוחים לי מלה מנה לא הייתי מגרשה. וגמלא נט בטל ובניה ממזרים. לפיכך אומרים לו הוי יודע שהמוליא את אשתו משום שם רע ומשום נדר לא יחזיר טולמית. ומתוך הדברים הללו הוא גומר ומגרש גירושין גמורים ולא מצי מו לקלקלה: ר' יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר. רבי יהודה סבר דטעמא דאמור רבנן המוליא

את אשתו משום שם רע ומשום נדר לא יחזיר. כדי שלא תהיינה בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים. ומש"ה קאמר דנדר שידעו בו רבים. עשרה משראל או יותר אינה פריצותא טפי. וקשה. ולא יחזיר. ושלא ידעו בו רבים ליכא פריצותא כולי האי ולא קשה: לא יחזיר. דר"מ סבר טעמא משום קלקולא. הלכך נדר שאינו יכול להפר אבל חכם יכול להתיר. יכול הוא לקלקל את הגט לאחר שתנשא לאחר ויאמר אלו הייתי יודע שחכם יכול להתיר לא הייתי מגרשה. ובאינו צריך חקירת חכם אינא הוא יכול להפר לא הוצרכו חכמים לאסור עליו מלהחזירה. לפי שאינו יכול לקלקלה ולומר אילו הייתי יודע כו' שהרי נדר פתוח הוא. והיה לו להפר ולא הפר: לא אסרו זה. שצריך חקירת חכם להחזיר: אלא מפני זה. שאינו צריך דבצריך לא היה לנו לחוש לקלקולא לפי שאינו יכול לומר לא לו הייתי יודע בחכם יכול להתירו לא הייתי מגרש. דאמר שהדי שלעפ"כ היה מגרש. שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד. בפני חכם *ליגלך לבית דינו ולבאול על נדרה. אלא מפני נדר שאינו צריך חכם ובעל יכול להפר אסרו את כולן שלא יאמר אילו הייתי יודע שהייתי יכול להפר לא הייתי מגרשה: א"ר יוסי בר' יהודה כו'. בגמ' מפרש דחסורי מחסרא והכי קתני כמה דברים

הרבה* : ושאינו צריך חקירת חכם כו'. פי' הר"ב מפני שאינו יכול לקלקלה כו' בהרי נדר פתוח הוא וה"ל להפר כו'. כ"ל דר"מ לטעמיה דמשנה ז' פי"ח דנדרים דאומר לא הייתי יודע שזה נדר שאעפ"כ ה"ל להפר. וקשיא לי דהתם בריש הגן יודע אני שיש נדרים. אבל אינו יודע שיש מפירין וגו"פ ר"מ. וז"ל היה לו להוסיף בכאן שמא יאמר לא הייתי יודע שיש מפירין. וגו"ל דכיון דבעינן שיאמרו לו הוי יודע כו' כדפירש הר"ב בדברי ת"ק. הלכך כשמגרש משום נדר צריך שיאמר הנדר וכשהגדר צריך חקירת חכם אומרים לו ונו' וכשיראו שא"ל חקירת חכם יאמרו לו שובל להפר ושוב אינו יכול לומר שלא היה יודע שיש מפירין: אר"א כו' אלא מפני זה. פירש [הר"כ] מפני נדר שא"ל חכם כו' שלא יאמר אינו הייתי יודע כו'. ס"ל כרבנן דר"מ מ"ז פרק י"א דנדרים דיכול לומר אינו יודע שזה נדר: אר"י בר"י כו' והתירו לו חכמים. כתב הר"ב חסורי מחסרא כו' בד"א כו'. אבל נדר הוא כו' ולא חיישינן לקלקולא. בגמ' פשיטא מאי נחוש לה. מהו דתימא לגזור משום ר"ג דתניא ר"ג אומר

יבין תפארת ישראל יבין

דמיהן חייב ליתן [י"ד רפ"ח]: מג) לעז זנות: מד) שנדרה, ומותר בנדרנית: כה) ואפילו יודע אח"כ שהלעז. שקר, ובהגדר הותר מהכם, אפ"ה כדי שלא יוצא לעז שהגירושין בטעות, ובניה ממזרים. לפיכך יזהירוהו שאסור להחזירה בכל גוונא. והא דפליגיהו תנא לב' בני היינו משום דרק בנדר פליג ר"י: מו) ס"ל דמש"ה לא יחזיר, שלא יפרלו הנשים בעריות ונדרים, ולפיכך דיקא בהפרילה לנדור לפני י' קנסוה: מז) שאין הבעל יכול להפירו: מח) דס"ל נמי כה"ק, דמש"ה לא יחזיר מדי שלא יקלקלה אח"כ. אי"כ ביכול בעלמו להפרו, מה יקלקל, הרי היה יכול להפר: מט) ר"ל נזרו של הלריך חקירת חכם מפני לאותו שא"ל חקירת חכם, דבלריך אין לחוש שיקלקלה

ציונים

כל נדר שידעו בו כו'. פ"ז ירושלמי נדרים פרק ה' ה"ד: אר"א לא אסרו כו'. ירושלמי כפונים פ"ז הל"ז ופ"ל קדושין פ"ב הל"ד:

שנויי נוסחאות

ן משום נדר לא יחזיר. כ"ל משם נדר יחזיר (ע"ס היא). (כד) נדר. כ"ל ליתא. רבים. כמסכ"ל הרבים וכן נסמוך וכ"ה נסמוך גם כ"ל. (ושלא ידעו בו רבים יחזיר). כ"ל ליתא, ר' אליעזר. נד"ל ונמסכ"ל וכ"ה נסכ"ל ר' אלעזר. לא אסרו (זה), נד"ל וכ"ל ונמסכ"ל ליתא.

תוספת חדשים

ן הר"ב ד"ה ר"ז כו' רבים עכ"ה כו' עכ"ל וכ"ל הרמב"ם וקשה דנסים דשיע דהעם משום דאין לה הפרה ור"ל סבר אפי' בלשה והכי קיי"ל ביו"ד סי"ן רכ"ח וה"ל לפרש כן. (ס"ל):

ראשון לציון

ן הר"ב ד"ה רבי יהודה אומר כו' ומשום הכי קאמר דנדר כו' עיין יכל"מ:

תוספת רעק"א

לישא ששחה א"י דמשמע אלו היה יכול לישא ששחה היה די בכך ואף דלא סקיים בזה פו"ר דעבר אין לו חיים (ע' יבמות פ"ב מ"ד) אבל כיון דעכ"פ סקיי' שבת כל דהו אין כופין לשחרר משום מצות פרו ורבו תוס': ן [אות ב"ה] תוי"ם ד"ה הבעציא. באינו אומר כלום כו' חייש לקלקלה) לא מצאתי כן בסוגיי' אלא דלל"ב דאין דעתם משים לקלקול אלא משים פריצות ום בלא אמר לא יחזיר אבל בהא לא פליג דטעמי דקלקולא ל"ש אלא באסר לה. ונ"מ מזה דבלא אסר לה דל"ש קלקול א"צ לומר לו הוי יודע וכך מבואר בהה"ם פ"י מהלכות גירושין: [אות מו] תי"ם ד"ה רבי יהודה שנתפרסם הרבה, מלשון זה משמע דעיקר הפריצות ברבים מטעם פרסום הדבר וכ"נ קצת מלשון הרע"ב אבל באמת תמוה דבסוגיין מבואר דהפריצות הוא דנודרת נדר שאין לו התרה דס"ל לר"י נדר שהודר ברבים אין לו התרה עיי"ש ולת"ק דס"ל טעמא דקלקולא לכאורה יהא הדין בהיפוך דידעו בו רבים יחזיר דהא באמת אין לו דתרה ולי"ש קלקול. וג"ל דבאמת ס"ל לת"ק דנדר שהודר ברבים יש לו התרה כך מבואר: סוגיין ובתוס' והא לא קשיא דמ"מ הא קים"ל דע"ר רבים לב ע אין לו התרה וא"כ הו"ל לת"ק לאפלוגי דבעל דעת רבים יחזור דליכא קלקול. דמ"מ אינא נוונא דיש לו התרה כגון מדעתם של אותם הרבים או לדבר מצוה ושייך ביה קלקול אבל בנדר שהודר ברבים אלו ס"ל דאין לו התרה גם לדבר מצוה אין לו דתרה. כ"כ הוס' בסכתין דף ל"ח ע"ב ד"ה אבל נשאת: [אות מז] הרע"ב ד"ה לא אסרו זה ריל לכ"ד ולשאיל על נדרה דהנודר א"י לעשות שליח וצריך בעצמו לבוא לב"ד כדקיי"ל בש"ע י"ד סימן רכ"ח סעי' ס"ז ואף דהבעל נעשה שליח להרסת אשתו. (בראיתא בש"ע ס"ס ר"ל סעיף ג"ו) דכ"ש דאינו רוצה שיתבזה הוא בב"ד להיות שליח להרסת אשתו. ולהאוסקים דכל אדם יכול להיות שליח להתיר נדרים צ"ל דהכוונה דהכא לא הה"יכה לב"ד אלא משום שלא ישמעו הב"ד נדרה הרשב"א והר"י בחידושיהם:

דברים אמורים כשנדרה היא. אבל נדר הוא שיגרשנה וגרשה. יחזיר ולא חיישינן לקלקולא. ואמר ר' יוסי ברבי יהודה מעשה בא בעידן בהאחד באמר לאשתו קונם אם איני מגרשך. כלומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם איני מגרשך. וגרשה. והחזירו לו חכמים שיחזירנה: מפני תקון העולם. כלומר בלא אמרו חכמים המגרש את אשתו משום נדר לא יחזירנה אלא מפני תקון העולם דהיישינן לקלקולא. והא לא שייך אלא משום נדר דידה. אבל כשנדר הוא שאין כאן משום תקון העולם. °התירו להחזיר. והלכה כר"י: ת"ר רבי יהודה אומר לא יחזיר. שמא תכשל והלך ויאמר אילו הייתי יודע שכן אפי' היו נותנים לי מאה מנה לא הייתי מגרשך: וחב"א יחזיר. דלא חיישינן לקלקולא. וכגמ' מפרש מאן חכמים. ר"מ. דאמר בעינן תנאי כפול. והב"ע דלא כפליה לתנאיה שלא אמר לה הוי יודעת שמשום איזונית אני מוציאך. ואם אין את איזונית לא יהא גט. דהשתא הוי גט אפי' איזונית: והיא תובעת כתובתה. שהאיזונית אין לה כתובה. ועכשיו בנמצא שאינה איזונית. הובעת כתובתה: שתיקותיך יפה ליך מדבוריך. שיאמר אילו ידעתי שכופי ליתן לך כתובה לא גרשתיך נמצא

קונם[ג] אם איני מגרשך. וגרשה. והחזירו לו חכמים שיחזירנה[א]) מפני תקון העולם[ב]): ת"ר המוציא את אשתו משום איזונית. רבי יהודה אומר לא יחזיר[ג]). וחכמים אומרים יחזיר[ד]). נישאת לאחר. והיו לה בנים הימנו והיא תובעת כתובתה[ה]). אמר רבי יהודה אומר לה שתיקותיך יפה ליך מדבוריך[ו]):

אומר הנודר כאילו בנה במה. והמקיימו כמי שהקריב עליה קרבן. והלא כיון דקיים נדרו נקנסיה מלהחזיר. קמ"ל: ת"ר המוציא את אשתו משום איזונית. לשון הר"ן פירוש שאינה איזונית גמורה. דהייט דוכרניתא דלא ילדה וגרשה בגט. ואף על פי שהאיזונית אינה לריכה גט: כדתנן ביבמות [רפ"ק] וכולן שמהו או שמיאט או שנמצאו איזונית לרותיהן מותרות. ואילו היתה לריכה גט ואפילו מדרבנן לא היתה [לרהה] מותרת להתיבם. דה"ל לדת ערוה וכדאיתא התם. י"ל דלא טלדו בה סימני איזונית גמורים אלא שהוא חבב כן. והייט דקתני סיפא נישאת ואם טולדו בה סימני איזונית א"א בשום לד שיהיו לה בנים. ע"כ. וכ"כ התוספת וכדפירש הר"ב במשנה ג' פ"ב דיבמות. אמר תלד פרט לאיזונית: רבי יהודה אומר לא יחזיר. פירש הר"ב שמא כו' ויאמר כו' לא הייתי מגרשך. ומסיים רש"י לפיכך א"ל קודם גירושין הוי יודע שהמוצא את אשתו משום איזונית לא יחזירנה עולמית. ע"כ. ועיין עוד לקמן בסמוך: וחכמים אומרים יחזיר. כתב הר"ב דלא היישינן לקלקולא. מפרש בגמרא מאן חכמים ר"מ וכו' והב"ע דלא כפליה כו'. כלומר והשתא רבנן נמי מיישי לקלקולא.

וקשה דאמאי מפרש הר"ב מעיקרא דלא חיים לקלקולא דלא בהגמרא. ועוד דא"כ תקשה דרבנן דהכא אית"ק דמתניתין דלעיל דחיים לקלקולא דמשום הך רומיא מוקמי לה רבא לחכמים כר"מ כדאיתא בגמ'. וכ"ל שהר"ב כובר דכיון דסתמא דגמרא לא רמי אלא ר"י אדר"י וכן אביי לא משני אלא ר"י אדר"י. דהייט טעמא משום דבכלמא ר"י אדר"י ודאי קשיא דהא חד תנא הוא וקשיא מדידיה אדידיה. אבל ת"ק דלעיל אחכמים דהכא לא קשיא. דא"ל דהני חכמים לאו הני חכמים ואע"ג דתרוייהו בר פלוגתייהו דר"י הם. דהא ר"מ דבר פלוגתיה דר"י בכל מקום הוא חולק ג"כ עם ת"ק דלעיל. ולפיכך ליכא לאקשויי אע"ג דת"ק דלעיל סובר חיישינן לקלקולא. וחכמים דהכא סברי דלא חיישינן לקלקולא. וכיולא בזה כתב הב"י ס"י דלסתמא דגמרא וכן לאביי לא רמינן רבנן אדרבנן מטעמא דמתניתין דלעיל מוקמי באומר לה משום כך אני מגרשך. והכא מיירי בדלא א"ל כלל אלא גרשה סתם: אלא ר"י דאמר לעיל דבנדר שלא ידעו רבים יחזיר ולא חיים לקלקולא. אע"ג דאמר לה. והכא דלא אמר לה אמר דלא יחזיר וחיים לקלקולא. ומשנינן כדכתבתי לעיל. אלא דלהר"ב שלא פירש לעיל דוקא בדאמר לה לא סלקא ליה דברי הב"י אלא כמ"ש. ומ"מ הואיל והר"ב מפרש בכאן גם פירש זה שבגמרא דהכא בדלא כפליה ה"ל לפרש דלפי זה הלכון מתניתין דלעיל בדאמר וכפליה. וכן מסיים הרא"ש וריכא כלומר מתניתין דלעיל בדכפליה. ומ"ש הר"ב בפירש דכפליה שאומר ואם [אין] את איזונית לא יהא גט. וכן ל' רש"י. וקשיא דא"כ הטיל התנאי בגט עצמו וכשלא נתקיים נמצא שהגט עצמו בטל. ובמתניתין דלעיל דכפליה כי לא נתקיים התנאי והגט בטל מה הועילו חכמים בתקנתם דלא יחזיר. ול' הרמב"ם בפירושו מסיים ואילו לא היית איזונית לא הייתי מגרשך. וכן דברי הטור ס"י. וכ"כ התוס' [מ"ו] בד"ה דאי א"ל כו' בדכפליה למלתיה ולא כפליה לתנאיה. דאי כפליה לתנאיה אין מועיל מה שלא יחזיר דלעולם איכא קלקולא וכי לא כפליה למילתיה אפי' לעז ליכא. דחבש קלקול זה אינו אלא לעז בעלמא. ע"כ. והוי יודע שז"ש דחכמים כר"מ כו' לאו למימרא דר"מ היא ויחידאה ניסא ואין הלכה כמותם. שהרי במ"ד פ"ג דקדושין פסק הר"ב דבעינן תנאי כפול. ואע"פ שהמגיד בפרק י' מהלכות גרושין כתב שאין הלכה כחכמים דהכא מהאי טעמא. ולא הביאו הב"מ. הנה בספרו ב"י סימן י' הביאו זה. ובאמת בפירוש הרמב"ם משמע שסובר דאין הלכה כחכמים. שכתב פי' לדברי חכמים והסמיך אח"כ והלכה כר"י. משמע דאר"י דרישא קאי. ועוד דאין נראה לומר דקאי על ר"י דסיפא דאי הלכה כחכמים. הא מכי אמרינן דיחזיר והוי גט מעליא אפילו אינה איזונית. נמצא דאין יכול לומר לה שתיקותיך כו'. וג"ע בגם בפירושו במ"ד פ"ק דקדושין פוסק דבעינן תנאי כפול כשאינו אומר מל מנת: שתיקותיך יפה ליך מדבוריך. פירש הר"ב שיאמר אילו ידעתי שכופי ליתן לך כתובה

ט'

יבין תפארת ישראל יבין

שיקלקלה אח"כ, דאינו חוזה שהתנאה אשתו בב"ד לשאול על נדרה. אבל בא"ל מלי למימר לא ידעתי שאוכל להפר ויקלקלה: ג) פירות עלי: נא) חסורי מחסרא וה"ק, בד"א בשנדרה היא, אבל בשנדר הוא שיגרשה, עושר להחזירה, וא"ר יוסי מעשה וכו': נב) ר"ל מדאין בזו טעם דתקון עולם הכ"ל, דאי שלא יקלקלה, הכא בנדר הוא אי אשבר איקלקלה. ואי משום קנס, הכא בנברא, דלא שביח שיגדור לא קנסוהו וקיי"ל כר' יוסי [אסיפ' י'] . מיהו בנדרה היא, בכל גוונא לא יחזיר, כה"ק. וי"א דוקא באמר לה משום נדרך או לעזך אני מוציאך. וי"א דוקא בכל דבריו בשעת נתינת הגט, שבאם לא יהיה נדר או לעז לא היה מוציאה, אפור להחזירה. אבל בהיה חנאי ממש, ודאי הגט בטל. אמנם בעבר והסזירה קודם שנתקדשה לאחר מותרת. ובחזר ונרשה אחר שחזר ונשאה, והיה לה בבר בנים מגשואין שניים, מותר שוב להחזירה אפילו לכתחילה [אס]: נג) שמא בשתבשא לאחר תלד ויוליד לעז. ואף דלעיל בנדר לא חיים ללעז רק משום קנס. התם א"א שיוליד לעז, דס"ל כר"מ, דבלריך חקירת חכם אינו רואה שהתנאה אשתו בב"ד, ובאינו לריך חכם ס"ל כר"א דלא אני למימר שבור הייתי שאינו יכול להפר, לפיכך א"א לקלקלה, משא"כ הכא: נד) ר"מ היא, ומשום דלא כפל למלתיה לומר אילו אינך איזונית לא הייתי מגרשך. וקיי"ל דאיזונית דינה כהנך דלעיל [אס]: נה) דמשום דחבבוה כאיזונית, לא קבלה כתובתה: נו) שיוכל לומר

ח המוציא כו'. מ"ו פ"ג פיי"ש שם הי"ג פמ"ג מ' ל' פומ"ב פ"ס מ"ו ז' ספ"ו נ: נשאת לאחר כו'. מוקפמת פ"ג מ"ב:

שנויי נוסחאות

אם איני. בד"ל ובמבנ"ל ש א ר נ י; בכי"ק ובכי"ף שאני: ח (היימנו). בד"ל ובמבנ"ל ליתא. אומר. בד"ל ובכי"ק ובכי"ף אומרין. יפה (ליך) וכ"ה בכי"ק ובכי"ף; בד"ל ובמבנ"ל ובמבנ"ל ליתא:

תוספת רעק"א

[אותם] בר"ב ד"ה מפני תיקון העולם. התירו להחזיר. והא דל"ח שמא יצא פתח לנדרו ויאסר אילו הייתי יודע לר"מאיר דס"ל אדם רוצה כו'. היינו דזה ב"ע ידעי שהנדרים ניתרים ע"י חכם והלכך בנדר הוא דסמיה בידיה לילך לחכם ולהתחרט או לבקש פתחים ל"ש קלקולא אבל בנדרה היא כיון דאין הולכת לב"ד סביר דלא מתחרטה ויורקה בעצמה שאין לה פתח וארעתא דבולהו פתחים נדרה מש"ה מצי לקלקל. הרשב"א:

ט המוכר את עצמו ואת בניו לגוי אין פודין אותו(יז). אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהן(יח). המוכר את שדהו לגוי וחזר ולקחה, ממנו ישראל הלוקח מביא ממנו בכורים(יט) מפני תקון העולם(כ):

כו'. כי הוא היה סבור שהיתה אילונית אלא שאמרנו לו שיהא גומר ומגרש בכל לד אבל לא גרש על דעת שתתבע כתובה. הר"ן: **ט** וחזר ולקחה ממנו ישראל הלוקח מביא כו'. ה"ג בספרים מדוייקים. וזו היא גירסת הרמב"ם. וז"ל בפירושו כאן נאלרע במקומות מסדר זרעים שהעיקר אלאנו. אין קנין לנכרים בארץ להפקיע מן המעשרות. לפיכך לקח מן הנכרי יביא מן החורה. וכשרלו חכמים שהיו מהיקרים בלקיחתם מן הנכרים. התקינו שהלוקח מן הנכרים [לא] יביא בכורים כדי שיתבאר לו שירדה מקדושתה ולא יתאוו לקנות מהם. וכשרלו ג"כ שזה גורם שתתאר ביד הנכרים ותשתקע בידם התקינו שהלוקח מהם יביא כדי שידע שאין קנין לנכרי בא"י קנין גמור ולכך יתבדל בפדיון זה הקרקע מידו לפי שהוא עומד בקדושתה ובמתנות ידועות עכ"ל. וזה לשון הגמ' מפני תקון העולם אין. מדאורייתא לא. כלומר ואי אין קנין לנכרים כו' מדאורייתא יביא. אמר רב אשי ב' הקנות הנו. מעיקרא הוו מייתי מדאורייתא. כיון דחזו דקא מיקרי ומזבני דסברי בקדושתייהו קיימין תיקנו להו דלא ליתו. כיון דחזו דמחן דלא סני ליה מזבין וקא משתקען ביד נכרי הדר הקינו להו דליתו. ע"כ. וכ"ל שגרסתו בגמ' לא היתה כן. אלא ה"ג. כיון דחזו דקא מייקרי ומזבני תקינו להו כו' והא דתנן וחזר ולקחה ממנו. פי' הקרקע חזר ולקח וקמ"ל דאין קנין לנכרי כו' לומר שאם אח"כ חזר הישראל ולקחה שתהא ככבוש יחיד. שכן דעת הרמב"ם בחבורו פ"א מהל' תרומות כי' י'. והא דבפי' המשנה ט' פ"ד דפיאה ומשנה ט' פ"ה דדמאי פסק דיש קנין כו'. התם מיירי שלא חזר הישראל וקנאה לשדה עצמה אלא שקנה התבואה. וגי' הר"ב במשנתינו לא כן היה. אלא ה"ג המוכר את שדהו לנכרי לוקח ומביא כו' וכן היא גי' רש"י ומפרש בכל שנה צריך ליקח כו' כמ"ש הר"ב בתוס' דאי מהי מקבה בגמ' מפני תקון העולם אין כו' ש"מ דיש קנין. דדלמא תקון העולם קאי אהא דחייבוהו ליקח. ואומר ר"ת דברוב ספרים ל"ג ומביא בוי"ו. וה"ק כל אדם הלוקח ממנו מביא בכורים. ל"ש אחר. ור"ח גרס הלוקח מביא כו' וכן בירושלמי. ע"כ. וז"ל ר"ן הלוקח מביא בכורים. פי' אע"פ שנדלו הפירות ברשות נכרי. ע"כ. והר"ב שסתם ולא כתב דתרי תקנות ניהו כמו שהעתיק הרמב"ם מהגמ' דלדברי הר"ב ל"ג וחזר ולקחה כו' וכבר פסק בפאה ובנימאי דיש קנין כו' ומפרש למשנתינו כמ"ד דיש קנין כו' דלא כשיטת דרב אשי:

ט המוכר את עצמו ואת בניו לגוי אין פודין אותו. והוא שרגיל בכך. כגון שמכר ושנה ושלש: לוקח ומביא ביכורים. בכל שנה צריך ליקח מהנשארי ביכורי פירותיה בדמים ומביאן לירושלים: מפני תקון העולם. שלא יהא רגיל למכור קרקע בארץ ישראל לנכרים. ואם מכר יצרח לחזור ולפדות:

שנויי נוסחאות

ט אותו. כ"ל אותם. (וחזר ולקחה פ"ם נ"ו ישראל). כ"מ ונמשב"ב ליתא. במס' ד' ריווח ווינא ב"ח וכס"ו ונמשב"ב לוקח ום ביא ועי' תו"ט: (ממנו). בד"נ וכ"ל ונמשב"ל ליתא. (מפני תקון העולם). כ"ל ליתא:

תוספת הדשים

ט בתו"ם ד"ה וחזר כו' ב"ה ג' רש"י כו' וקשה לגירסת זו לפ"ד דמקבה דתקנת חכמים היא וכן לרא"ל דס"ל דיש קנין כו' היאך יביא ביכורים הא הוי חולין בעזרה וכה"ג פ"ד ע"ב ומבני שם כמה תקנות שצריך לזה ת"ב ה"ל לבעל הכ"ם להקדימו כאן בסדר נסים: (ממהרש"ח זצ"ל):

ראשון לציון

ט במשנה אבל פודין עיין יסל"מ:

יכין תפארת ישראל יכין

לומר לא גרשתיך על דעת בתנאים כתובתך, ויוליא לעז: נז) והוא שמכר ח"ע כבר פעם שלשי: נח) דבחייו יש להוש שיחזור אביהן וימכרם: נט) אפילו גדלו הפירות ברשות עכו"ם: ס) דמדאורייתא אין קנין לעכו"ם בא"י להפקיעה ממעשרות, ולהכי צריך נס ביכורים. מיהו כשרלו חכמים שהעכו"ם יקרו השער, שהרגישו שא"י חביבה לישראל. הקנו שלא יביא מתנה בכורים, כדי שידעו ישראל, שביד עכו"ם יהיה מקדושתה. וכשחזרו ורלו חכמים שעי"ז אזלו בה ישראל ביותר ולא קנוה כלל, חזרו ותקנו שחייבת בבכורים מפני תיקון העולם, כדי שלא תשתקע א"י ביד עכו"ם:

פרק ה א הנזקין שמין להם בעידית. עיין בפ"ק דב"ק בראשו וסופו: שמין להם בעידית. כתב הר"ב אע"ג דמדאורייתא היא וכו' כלומר דהא להכי תנן לה הכא בגטין. ואע"פ שאין עניו מעניין גטין אלא משום דהני בפרק דלעיל מילי דתקון העולם: **בעידית.** פירש הר"ב מפני תקון העולם. לשון רש"י בטוח לו לאדם לגבות מוטב מקרקע עידית ולא הרבה מזיבורית: **עידית.** את כל נאות יעקב (איכה ב') תרגום ית כל עידית בית יעקב. נאות אלהים (תהלים פ"ג) תרגום עידית אלהים. **ערוך: ובעל חוב בבינונית.** פי' הר"ב כדי שלא תגעול דלת כו'. גמ'. ופירש הר"ן שאף על פי שהזבורית טוב כנגד חובו לא

פרק ה א הנזקין שמין להם בעידית. אע"ג דמדאורייתא היא דכתיב (שמות כ"ג) מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם. הלי תנא סבר דמיטב שדהו דניזק קאמר קרא. ומפני תקון העולם אמרו חכמים שישלם המזיק מעידית שבנכסיו. אע"פ שהם טובים מעידית של ניזק בדי שיהא נזהרים מלהזיק: ובעל חוב בבינונית. דמדאורייתא לא גבי אלא מזיבורית דכתיב (דברים כד) והיום אשר אתה שבה בו יוציא אליך את העבוט החוצה ואין דרכו של אדם להוציא אלא הפחות שבנכסיו

פרק ה א הנזקין שמין להם בעידית ובעל חוב בבינונית(ב).

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ה א) לשון עדי ותפארת, כלומר ארץ מקושטת [מיהו תרגום של נאות אלהים, עידית אלהים. ע"ת לשון יפוי הוא, ארץ מיושבת ונאה]. ומדאורייתא ניזק משלם בעידית שלו, רק משום תיקון עולם כדי שיהא נזהר מלהזיק, לפיכך תהיו שבאים עידית דמזיק עדיפי מדניזק, משלם מנייהו. דאף שדמי עידית וזבורית שוין, אפ"ה ניחא לניזק טפי לתנני מעידית, דמדהן מוטבים א"ל כ"כ הולאת בזריעה וחרישה כבזבורית המרובין מיהו מיתמי ניזק נוכה רק מזיבורית: ב) מדאורייתא דינו בזבוריה, ומשום תקון העולם שלא

מבנכסיו. ומפני תקון העולם אמרו ב"ח בביטוית. כדי שלא תגעל דלת בפני לוין: וכתובת אשה בזבורית. דליכא למיחש בה לגעילת דלת דיותר *ממה שהאיש רוצה ליטא. אשה רוצה להנשא: ר"מ אומר כו'. ואין הלכה כרבי מאיר: ב אין נפרעים מנכסים משועבדים. כגון לוה שמכר ביטוית שלו שהיא משועבדת לבעל חוב. אין הבעל הוב יכול לגרוף לוקח מן הלוקח אם נשאר אצל הלוה נכסים בני חורין ואע"פ שאינן אצל הלוה זבורית: ג אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות. הגוזל שדה ומכרה לאחר. וזרעה ונמחה. ונשאה פירות ובא גזל ונבחה עם פירותיה מן הלוקח ואינו משלם לגוקח כי אם היאיה. *)ומוזר הלוקח על המוכר ונוכה דמי הקרקע מנכסים משועבדים שהרי מכרה לו בתחריות וכתב לו שטר מכירה והרי היא מלוה בשטר. ואת הפירות מנכסים בני חורין ולא ממשועבדים: וכן לשבח קרקעות. אם השביחה הלוקח בגמיאת

*) גר"ב ד"ל מוזר.

דמקולות: ב אין נפרעים מנכסים משועבדים כו'. כתב הר"ב כגון לוה וכו' וכתבו התוס' דחשיב תקון העולם. דלא לאו תקון העולם היה גובה *אפילו ממשעבדי בביטוית. משום נעילת דלת ע"כ. ומשום רבותא זו נקט הר"ב בע"ח וה"ה לגזקין. וכן הרמב"ם אשכחה לה כגון שהיה ראובן לשמעון וכו' ובחבורו אע"פ שהפתיק המשנה כלשונה כתב עליו המגיד והוא כלל אפילו לגזקין כו' וע' לקמן: אין נפרעין מנכסי יתומים כו'. מפרש טעמא בגמ' משום דלא מסיק אדעתיה דמלה לוה ונפלו נכסי קמי יתמי דה"ל טועל דלת והלכך אפילו יתומים גדולים. והקשו התוס' גזקין דיכן מדאוריתא בעידית אין הפקיעו חכמים דיכן משום יתומים [וגמ' אחר דמיתמי בזיבורית אפילו כן גזקין]. ולרבא ניחא דמוקי לה כגון שהיתה עידית דגזק בזבורית דמזיק ואגא דידן סובר דמדאוריתא בדמזיק שיימינן [כדכתב הר"ב לעיל] ומפני תקון העולם תקנו בדמזיק ובני יתמי *אוקמוה אדאוריתא. ולאביי ולמר זוטרא דפליגי עליה. איכא למימר דסברי שעבודא לא דאוריתא. א"נ לא פליג רבנן בין בע"ח לגזקין. ע"כ: ג לאכילת פירות. פירש הר"ב הגוזל שדה ומכרה לאחר כו' ונשתה פירות כו'. ולשון לאכילת פירות לא דייקא דלפירות בלחוד הוי ליה למתני. והרמב"ם מפרש כשגזל דלאבן קרקע משמעון והיתה מלאה פירות ואכל דלאבן הפירות והפסיד הקרקע כו'. כשיבא שמעון לגבות מדלאבן הפירות שאכל כו'. ובני הפירושים בגמ' פ"ק דבבא מציעא ד' י"ד ופירוש הר"ב נדחה. ורב אחי מסיק. כגון שגזל שדה מחבירו מלאה פירות ואכל את הפירות ומכר את השדה. בא לוקח לגבות קרן כו' בא גזל לגבות פירות כו'. ומ"ש הר"ב וחוזר הלוקח על המוכר. וגובה דמי הקרקע מנכסים משועבדים שהרי מכרה לו כו' והרי היא כמלוה בשטר. ומסיים רש"י והר"ן אבל דמי פירות הוי כמלוה על פה. דאף על פי דכתב מוכר ללוקח אגא איקום ואשפי איתן וממליאן ובחיהון אפילו הכי אין קול יוצא אלא על המקח כיון שמדיין אינו בטולם ע"כ. ויש לתמוה על הר"ב דמפרש על מפני תקון העולם שאין דברים שאין להם קבה וכו'. דלפ"ז לא הוה ליה לפרש בכאן ולחלק בין מלוה בשטר למלוה על פה. אלא דקרן יש לו קבה. ופירות אין להם קבה. וכגמ' תרי אמוראי עולא אמר ריש לקיש טעמא דמתני' לפי שאין כתובין והייט כדפירש הר"ב דקרן הוי כמלוה בשטר. ואלו הפירות אינן אלא כמלוה ע"פ. והקשו בגמרא והא מזון האשה והבנות [כשהבנות בטולם כגון דגרשה ואחדרה דבני הא נמי מסקינן] והאיל ותנאי ב"ד הם כמאן דכתובי דמי. ומשני התם מעיקרא הכי אתקון כתובין הן אצל בני חורין ואין כתובין הן אצל משועבדים. לפי שאין לך אדם רוצה ליקח שדה מחבירו אם מזון אשתו ובניו חוזרין עליו עולמית. ורבי חגיגא אמר לפי שאין קונין וסייט טעמא דכתב הר"ב לקמן ולא הוה ליה להר"ב לכתוב בתחלה דברי ריש לקיש ואח"כ לכתוב דברי ר"ח כאילו דברי שניהם פי' א' הוא ואינו דכל דברי אחד מהם. מספיק בלבדו:

מפני

לא ודומה לגעילת דלת דנ"ח. אך לא אמרינן כן, משום דיותר מסתאים כו'. ושי' גרס"י (מ"ש ע"כ) ונתוסי שם. ב) נלשון מרבי הוא שדה קבה מלאה תבואה. (שרוך הש"ל)

יבין תפארת ישראל יבין

שלא ימנעו מלהלות זלי"ן, תקנו שיגבה בביטוית: ג) מדליכא למיחש שחמנע מלהנשא. דיותר ממה שהאיש רוצה ליטא האשה רוצה להנשא [ואילו"ק מלשל פ"ד מ"ג סי' י"ז. דחשבו כס"ג. ד"ל דדוקא התם שלא תגבה כלל שאני. וזיבורית הוא מלשון זיבורא שהוא כע"ח שוקן [כת"מ ק"ח].

ובכתובת אשה כו'. פיי' עם כ"ל ובע"ז מהרי' פ"ש ה"ב פפ"ב מעין פ"ם שש"ל ה"ם פ"ה ק' פ"ד ה': ב אין נפרעים מנ"ם כו'. עם כתובת ג"כ פ"ם ח"ש ב"ר יהודאי מעיטים ב"ם הלי' פ"ח מיי"ח מפלי מלוה ב"ם ופי"ם ב"ב פ"ב ס' ג"ל שו"ע ורי"ם ס' ק"ח פע"ל מ': אין נפרעין מנכ"י כו'. פ"ם ע"ב כפנוס ק"ל ע"ל ע"ב. ע"ב ס"ע יומ.מי כתובות פ"ע הלי' מנכ"ם פ"ח מלוה"ל ס"ב. מ"ש ס"ב ס"ל ס"ב מ"ם ס"ל מ"ם פ' ק"ח פפ' ר"ל ומפי' ר"ח ומ"ר מ"ם פפי' ר': ג אין מוציאין. פ"ם ר"ם ר"ל פ"ב והרמב"ם כתובות פ"ו: ר"ב מ"י פ"ם מפל' מלוה ר"ח ופ"ם מלו' גזלה ר"ה ור"ח פ"ב ומ"ם ר"ב ומ"ם ר"ב פ"ב ר"ל פפ"ל ומ"ם ר"ב פ"ם ר"ב כפ"ל: ר"ל פפ"ל ומ"ם פפ"ב כפ"ל:

שנויי נוסחאות

ד' מאיר אומר. כ"ש"ר"ל רשב"ג אומר.אשה.ב"ר"ל האשה: ב בקים. נד"ג מקום. (נבבים). נמ"ר"ל ליתא.הן זיבורית. נכ"ל ..תזבורית. אין נפרעין. כ"ר"ל אף אין:

תוספת חדשים

ג ברע"ב ד"ה אין מוציאין כו' וגבאה מס פירותיה כו'. וכן פירש"י מסמע מה שאכל הלוקח אינ לגלס אכל הרמב"ם פסק דצריך לגלס כל הפירות שאכל וכ"פ הטור וש"ע בח"מ סי' שמ"ג ע"ש ובכ"מ כוכיח כן מסוגיית הש"ס ע"ש וכ"י ואיה שפיר ליאמר לאכילת פירות ר"ל אפילו מה שאכל: (ממכוכ"ח ע"ל)

בתוי"ט ד"ה לאכילת כו' ופירוש הר"ב נתחז ור"ל מסיק כו'. אגב ריחטא לא רצה המסקנא שם דפסק רבא דלוקח יש לו בכח וכ"פ כל הפוסקים אל"כ סי' כל הר"ב הוא אגיא דאמת ולא צריכין לדחוק לגרן הי' כל רב אחי שהוא רק אגיגא דשיחולא וע"ש וקיל: (מהר"ל)

תוספת רע"א

פ"ה א(אות שמ)הרע"ב ד"ה וכתובת אשה. מטה שהאיש רוצה לישא כו'. ובגדוניא מחלוקת האוסקים אם הוא נ"כ בזיבורית: ב (אות ג) במשנה מנכסי יתומים. לאו דוקא ד"ה מראחים או שאר יורשים. הר"ן [אות נא] תוי"ט ד"ה אין נפרעים מנכסים משועבדים. אפילו ממשעבדי בביטוית. כשהנכסים ב"ח הם

שבורית אבל אם גם הב"ח הם ביטוית בלא התקנה נמי א"י לגבות ממשעבדי כיון דחלוה עצמו היה יכול לדחותו לא תשרת מפילא אינו יכול לגבות מהלוקח, משום מה מכר ראשון לשני כו'. ובהר"ן פ' מי שהיה נשוי (פלח קי"ד ב') כ' דאם לוי לקח מראובן הלוקח ושייר אצלו זבורית דא"י לדחותו על לוקח הראשון לזבורית בזה תק"ח דאין נפרעים כיון דאין הזיבורית ב"ח. ומ"ש בשבק אצלו ביטוית דבוחה צריך הבע"ח לגבות מלוקח ראשון משום מה מכר כו'. וע"כ תמה אני עמ"ש הרן שם לקמן (פלח קי"ו ב') בשם הרשב"א בסי שסבר לשנים לא' פירש בשטר בכ"ח בניסן ולשני בניסן מתמא דאין כל אחד יכול לדחות לבע"ח לוסר הנחתי כו' ויהיב מעמא דמלתא משום דשדות שניהם משתעבדים לבע"ח אלא דתתקינו הו"ל דאין נפרעים כו' בסקים שיש נכסים ב"ח. א"ב על הלוקח לברר. ולא אכין אחרי כונתו הקדושה. איך סתם דמשום תקנה הוא דהא בקרקעות שוים מדינא א"י לגבות מהשני משום מה מכר. וד' יחנני. ויאיר עיני: [אות נב] שם ד"ה אין נפרעים מנכסי יתומים. אוקמוה אדאוריתא. וק"ל דבסוגיא פ"ם ע"ב אמר רבא ת"ש רמ"א כתובת אשה בביטוית ואי מיתמי ליתא ליה לר"מ הא דתניא אין נפרעין מנכסי יתומים אלא בזיבורית. ותא רבא לשיטתו (דבגזקין) דמדאוריתא בעדיות גם מיתומים לא תפקיעו דיניה א"ב בכתובה לר"מ דס"ל כתובה דאוריתא מראוריתא בעדית אלא דהפקיעו דיניה מעדית לביטוית. דשמא תקנינו. והיבא בתי"ם בסתמי הקודם ד"ה וכתובת אשה. ואי"כ הא דמיתומים אינו גובה מעדיות דהא בזה ל"ש שמא תקנינו. צ"ל דל"ש לחייב יתומים יותר מסה שהיה אביהן חייב. וא"ב עכ"פ ביטוית

הנזקין פרק ה גיטין

מפני תיקון העולם. פירש הר"ב שהם דברים שאין להם קצבה כו'. עיין מה שכתבתי בזה במשנה ב' פרק י"ב ורפי"ג דכתובות: **ד** **או** שמינה להן אביהן. וכ"ש הממונה מהב"ד שהוא שליח ב"ד: **חייב** לעשר פירותיהן. כבר כתבתי ברפ"ד דדמאי שיש מקומות שקוראין לכל המתנות בשם עישור בלבד. ובגמרא רמיגן [דתנן ברישא תרומות] והתורם את שאינו שלו דאין תרומתו תרומה. ומשיגין ל"ק כאן להאכיל. כאן להניח. פירש"י להאכיל יתומים לאחר חייב לעשר. להניח התבואה באוצר עד שיגדלו למה לי עישורי לכשיגדלו יעשרו הם: **אפוטרופוס** שמינהו כו'. דימה דתנן ברישא מי שסמכו אצלו ובביתו מלדון בו. אם ישבע. או לא. ולבאורה נ"ל דדמי טפי למינהו אביהן מלמינהו הב"ד. והרא"ש כתב דהראב"ד פוטרו משבועה [לאבא שאול] מק"ו דמינהו אבי יתומים דאינא למימר לי לאו דהוה ליה הגאה מיניה כו'. והוא ז"ל חולק עליו משום דאינא למיחש לאדם שאינו הגון שימשוך אליו היתומים ויכלה ממונם מאחר שלא ישבע לבסוף. ולא שייך למימר דיה דאתי למנוע כי מי בקש זאת מידו אם אינו הגון ימנע וימנע. ואם אדם הגון הוא ועושה לשם שמים. בשביל שרואה שאין להן עוזר וסומך לא ימנע בשביל השבועה. ועוד בגתמנה אמרינן דפטרוהו משום דמהני טעמא למר כדאתית ליה ולמר כדאתית ליה הוה כאילו פירשו שפטרוהו הממנים לאו. אבל יתומים שסמכו מאן מחיל מאן שביק. ואע"ג דלעניין תרומה נתנו לו רשות היינו משום שלא יאכלו טבלים. ומדאתלקו אבא שאול וכבנן במינהו אבי יתומים ובמינהו ב"ד ולא הזכירו יתומים שסמכו אצל בעל הבית השניה ברישא. מסתמא דאולהו מודו דלריך שבועה כדין אפטרופא דנשבעין שלא בטענה. ע"כ: **ישבע.** כדתנן בסוף פ"ז דשבועות: **אבא** שאול אומר וכו'. כתב הר"ב והלכה כאבא שאול. דהכי אפסיק בגמרא: והמנסך

מפני תיקון העולם. שהם דברים שאין להם קצבה ולא ידע כמה הם ולא מצי מזדהר: **והמוצא** מציאה. והחזירה והבעלים אומרים שלא החזיר כולה: **לא ישבע מפני תקון העולם.** שהם אתה לומר ישבע אין לך אדם שמטפל במציאה להחזירה: **ד** **יתומים** שסמכו אצל בעל הבית. לעבות מעשיהם על פיו ולא שתמנה להם אפטרופס. אפ"ה כאפטרופוס הוא. אפטרופוס בלשון רומי קורין לאב פאט"ר ולקטנים פופו"ס. ופירוש אפטרופוס אביהן של קטנים: **שמינהו אבי יתומים ישבע.** דאי לאו דאית ליה הגאה מיניה לא הוה ליה אפטרופוס. ומשום שבועה לא אתי לאמנוטי: **מנוהו בית דין לא ישבע.** דטובת חנם היא שזה עושה לב"ד לקבל דבריהם ולטרוח חנם ואי רמית עליה שבועה אתי לאמנוטי: **אבא שאול אומר חלוף הדברים.** מטהו ב"ד ישבע. דבהיא הגאה דקא נפיק עליה קלא דאינש מהימנא הוא דהא סמכי עליה בי דינא. משום שבועה לא אתי לאמנוטי. מינהו אבי יתומים לא ישבע. דטובת חנם עושה לו לטרוח עם בנו. ואי רמיה עליה שבועה אתי

מנכסים משועבדים. מפני תקון העולם[יא]. **והמוצא מציאה[יא].** לא ישבע מפני תקון העולם[יב]: **ד** **יתומים** שסמכו אצל בעל הבית[יג] **או** שמינה להן אביהן אפוטרופוס[יד] חייב לעשר פירותיהן. אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע[טו]. מינהו בית דין לא ישבע[טז]. אבא שאול אומר חלוף הדברים[יז].

ולמזון האשה והבנות[יט] קרקעות[יח]

לבין האשה כו'. מיי' פכ"ח דהלי' מכירה ה"ל ופי"ח פכ"ל מזכיה הל' י"ב ב"מ"ב פ"ח ופ"ע מהל' מלוה ל"ב ס"ב סע' כ"ח ום' ק"ב סעי' ל': והמוצא מציאה כו'. ל"ח פ"ל מיי' פי"ב מה' מלוה ה"ב סמ"ג עש פוס"ב מיי"מ מיי' לפ"ו סע' כ"ו. **ד** יתומין שסמכו כו'. כ"ג ב"ל ריב"מ תיומה פ"ל הל"ל מיי' פ"ד מהל' מכירה ה"ל: ופי"ל מהל' נחלות הל' כפ"ג מצוה ל"ו פוס"ב ת"ש מיי' ק"ל פ"ל: **אפוטרופוס** שמינהו כו'. לתוספות פ"ח ע"ב רוכפתא ב"ג פ"ח ע"ב ירושלמי ק"ק פ"ב ה"ל: **אבא** שאול אומר חלוף הדברים. מיי' פ"ל מהל' אבל ה"ה ה"ה סמ"ג עש כו.ל"ע עש פע' ב"ו:

שנויי נוסחאות

ג קרקעות. נכ"ק וכנ"ל הקרקעות. **והמוצא.** נד"ל וכ"ק וכמשנ"ל **המוצא:** **ד** **או** שמינה להן אביהן אפוטרופוס). כתוב"ל ליהל. **חייב.** בנ"ל חייבין. **מינהו.** נד"ל ש מ י נ ו ה ו: כמשנ"ל ושמינהו.

תוספת רעק"א

דה"ה חייב אביהן. גם בית דין ראוי לגבות סב נוגית **דהא** מרינא מגיע לה אשלו ערית וא"ב לענין הבינונית הוי כמו (נזקין) דלא מגרעי' כחן בבא"לגבות סיתומים. וצלע"ג (מ"ש רבינו נזקים. ה' ינו אם הם מדאורייתא בערית. וה"ה שכר שכתוב שבח כי בזה איירי הגמר'ר'נ): **ג** [אית נג] בהרע"ב ד"ה **והמוצא מציאה. שלא החזיר כולה.** היכי **דתובעו בברי ע"י הוראתו של זה שמצא א'.** מרינא גאמן מכח סנו. ואם תובעו בברי שראהו מנביה ב'זהו הוי כשארי תביעות דעלמא ולא תיקנו בזה אלא דהכא מיירי בתבעו ראיתיך בראש גג דמצאת כיס שלי ומסילא מסתמא היה ב' כיון דהיה ב' קשורים. וכיסים לא מתחי מהדדי ומקרי טענת ברי ומרינא היה נשבע. בזה תקנו דלא ישבע **הרשב"א.** וכן פסקי' בש"ע חוה"מ(מסי' רס"ז) עיי"ש ובסמ"ע וכן הסכים חיש"ש:

יכין תפארת ישראל יכין

מפני תקון העולם. שהם דברים שאין להם קצבה ולא ידע כמה הם ולא מצי מזדהר: **והמוצא** מציאה. והחזירה והבעלים אומרים שלא החזיר כולה: **לא ישבע מפני תקון העולם.** שהם אתה לומר ישבע אין לך אדם שמטפל במציאה להחזירה: **ד** **יתומים** שסמכו אצל בעל הבית. לעבות מעשיהם על פיו ולא שתמנה להם אפטרופוס. אפ"ה כאפטרופוס הוא. אפטרופוס בלשון רומי קורין לאב פאט"ר ולקטנים פופו"ס. ופירוש אפטרופוס אביהן של קטנים: **שמינהו אבי יתומים ישבע.** דאי לאו דאית ליה הגאה מיניה לא הוה ליה אפטרופוס. ומשום שבועה לא אתי לאמנוטי: **מנוהו בית דין לא ישבע.** דטובת חנם היא שזה עושה לב"ד לקבל דבריהם ולטרוח חנם ואי רמית עליה שבועה אתי לאמנוטי: **אבא שאול אומר חלוף הדברים.** מטהו ב"ד ישבע. דבהיא הגאה דקא נפיק עליה קלא דאינש מהימנא הוא דהא סמכי עליה בי דינא. משום שבועה לא אתי לאמנוטי. מינהו אבי יתומים לא ישבע. דטובת חנם עושה לו לטרוח עם בנו. ואי רמיה עליה שבועה אתי

ולמזון האשה והבנות. דתנאי כתובה הוא. ואת מהא יתבא בביתי ומתזנא מנכסאי. ובנן נוקבין דיהויין ליכי מנאי יהויין יתבין בביתי ומתזנין מנכסאי וכו'. בכבאות לגבות מזונותיהן. אין נוכים אלא מנכסים בני חורין ולא ממטועבדים: **מפני תקון העולם.** שהם דברים שאין להם קצבה ולא ידע כמה הם ולא מצי מזדהר: **והמוצא** מציאה. והחזירה והבעלים אומרים שלא החזיר כולה: **לא ישבע מפני תקון העולם.** שהם אתה לומר ישבע אין לך אדם שמטפל במציאה להחזירה: **ד** **יתומים** שסמכו אצל בעל הבית. לעבות מעשיהם על פיו ולא שתמנה להם אפטרופוס. אפ"ה כאפטרופוס הוא. אפטרופוס בלשון רומי קורין לאב פאט"ר ולקטנים פופו"ס. ופירוש אפטרופוס אביהן של קטנים: **שמינהו אבי יתומים ישבע.** דאי לאו דאית ליה הגאה מיניה לא הוה ליה אפטרופוס. ומשום שבועה לא אתי לאמנוטי: **מנוהו בית דין לא ישבע.** דטובת חנם היא שזה עושה לב"ד לקבל דבריהם ולטרוח חנם ואי רמית עליה שבועה אתי לאמנוטי: **אבא שאול אומר חלוף הדברים.** מטהו ב"ד ישבע. דבהיא הגאה דקא נפיק עליה קלא דאינש מהימנא הוא דהא סמכי עליה בי דינא. משום שבועה לא אתי לאמנוטי. מינהו אבי יתומים לא ישבע. דטובת חנם עושה לו לטרוח עם בנו. ואי רמיה עליה שבועה אתי

מנכסים משועבדים. מפני תקון העולם[יא]. **והמוצא מציאה[יא].** לא ישבע מפני תקון העולם[יב]: **ד** **יתומים** שסמכו אצל בעל הבית[יג] **או** שמינה להן אביהן אפוטרופוס[יד] חייב לעשר פירותיהן. אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע[טו]. מינהו בית דין לא ישבע[טז]. אבא שאול אומר חלוף הדברים[יז].

ולמזון האשה והבנות[יט] קרקעות[יח]

יכין **תפארת ישראל** **יכין**

מנכסים משועבדים. מפני תקון העולם[יא]. **והמוצא מציאה[יא].** לא ישבע מפני תקון העולם[יב]: **ד** **יתומים** שסמכו אצל בעל הבית[יג] **או** שמינה להן אביהן אפוטרופוס[יד] חייב לעשר פירותיהן. אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע[טו]. מינהו בית דין לא ישבע[טז]. אבא שאול אומר חלוף הדברים[יז].

ולמזון האשה והבנות[יט] קרקעות[יח]

יא) דמ"ל לא יטפל אדם להחזיר אבידה. ואילה"ק למה לי טעם תקון העולם הרי בל"ז פטור מעשה מנו. תירץ הר"ן שבועות דתקון העולם היינו אפילו בטעמו ברי. ולסמ"ע ח"מ ססי' רס"ז דבטענת ברי באמת נשבע, כ"ל דתקון העולם היינו משום דבכל מודה במקלת הרי לא מהני מנו אפילו אי"ל אין אדם מעיז פניו לבע"מ. מ"כ בשרוקה לתבוע בכר הבבה, והו"ל מנו להוליא מיירי: יג) שהתקרבו ל"ע אליו, ומינוהו הן שיהיה אפוטרופסן, אף שאין זה אפוטרופוס כדינא: יד) הוא לשון יון ממש עפיטרופוס ר"ל בל"א [פאטרונוד] [ואילה"ק אפטרופוס שמינהו אביהן ליל, הרי כ"ש הוא מאמינהו הן עלמן. כ"ל ע"פ מ"ד בב"ם [דנ"ב א'] דמתניתין מיירי דוקא להאכילן, אבל מה שילה להניח לא יפשר, כדי שיעשרו הן עלמן לבשיגדלו, כדי שיהיה טובת הגאה שלהן. וכ"ל דהכי דייק לשון דמתניתין, מדל"ק „חייב לעשר את שלהן" אלא נקט פירותיהן, משמע פירות הלריך לאכילתן. וא"כ נקט בפיר אפטרופוס שמינהו אבי יתומים לרבותא, דלא מבעיא שמינהו הן עלמן, דאינו רשאי לעשר רק לאכילתן, דאלו בשאר מפסיד להן הטובת הגאה, ובכי אפילו מחלו לו הטה"כ, יתמי לאו בני מחילה נינהו, [בב"מ ב"כ ב'] . אלא אפילו מינהו אביהן אבידן סד"א להא נמי שוויה שליח, ומחל לו הטה"כ בשכר עבודתו. קמ"ל]: טו) אף על טענת הסס שלהן לבשיגדלו. דלא אמרינן משום שבועה ממנע מלהיות אפטרופוס, דאי לאו דהו"ל הגאה מניה לא הטריח באפוטרופסא, ומש"ה נמי לא ממנע: טז) דבחנם הוא עושה, ואם נשביעו ממנע מלהיות אפטרופוס: יז) דבמינהו ב"ד כבוד הוא לו, ולא ממנע בשביל השבועה. משמ"ב במינהו אביהן. וקיי"ל כאבא שאול דרק במינהו ב"ד נשבע, ולא במינהו היתומים או אביהן לי קרוביהן, דבכה"ג נשבע בקבלת חרם. מיהו בטענת ודאי גם בכה"ג יבשיעוהו [ת"מ ר"ל סע"ג]:

אמת ימנעו מלהנות, דלא מסיק אדעתיה שימית הנה, שימנע מלהנות עי"ז. ומשום דאזל הטעם שבקה אדאורייתא: ח) דמי שנגל שדה ומכרה לאדם שלא הכיר שגזלה היא, ועשתה פירות וגם הקרקע הוכבחה, הגזל טורף הקרקע עם השבח והפירות, בין שבח שבחה הקרקע מעצמה, שהוקרה, או אפילו שבחה הלוקח ע"י שהיליא עליה הולאות, בכולן אינו נותן ללוקח רק הולאותיו [ובהכיר כה שגזלה היא מפסיד הלוקח לגמרי הבית אתר על שהולאה]. ואם כבר אכל הלוקח הפירות, אז חזר והפסיד השבח, חייב לשלמן לגזל, ולא יוכה מהן רק הולאותיו. וקאמר הכא, דכשחוזר הלוקח לגבות מהמוכר, אף שדמי הקרקע נופה נובה ממשעבדי של הגזלן, שהרי באחריות מכרה לו, עכ"פ השבח, והפירות שהיל להגזל נובה רק מנכסים בני חורין של גזלן [ת"מ קע"ו ובע"ג] וכ"ש שאין הגזל נובה מהלוקח רק מב"ח, דלא חשיב, ואפילו שבח קרקעות משבח"ל בלוקח וכגון שחזר הלוקח והפסידו. ואם דיקא אכילת פירות, ולא פירות נופייהו. כ"ל דקמ"ל דלא מבעייא בערכו ממנו פירות נופייהו אינו חוזר ועוכף ממשעבדי אפילו מלקוחות שקנו מהגזלן אחר שערכו מהלוקח הפירות, דמדאין יודעין כמה שוין, הו"ל כאין להן קצבה, ולא נשתעבדו לגמרן. אלא אפילו ערכו ממנו משוה בעד הפירות שאכל, ואח"כ לקחו מלקוחות מגזלן, הרי אי"כ יש קצבה, וידעו כמה יערכו לגמרן, אפ"ה כיון דכתחלת קנייתו לא נשתעבד לו מוכר בדבר שאין לו קצבה, להכי אינו נובה ממשעבדי. אי נ"ל דאע"ג דמתניתין בגבית לוקח מגזלן מיירי, אפ"ה כלל נמי גבית גזל מלוקח, דפשוט דגאם אכל הלוקח הפירות והגזל נובה מהלוקח דמי פירות שאכל, נ"כ אינו נובה רק מב"ח] : ט) דתנאי כתובה הוא, שהאלמנה והבנות יזונו מנכסי בעל. וקמ"ל הכא דאין נובין מזונות ממשעבדי: י) דכל אלו אין להם קצבה, ולא ידעו לקוחות להזהר כמה יגיעו למוכר בני חורין, שיגבו אלו מהן: יא) והבעלים אומרים שלא

אחי לאמנוני. והלכה כאחת שאול: המטמא. טהרותיו של חברו: והמדמע. מעורב תרומה בחולין של חברו. ומפסידו שלריך למכרו לכהנים בזול: והמנסך. שמערב יין נסך ביין כשר ואוסרו בהנאה: במזיד חייב. ובדין הוא שיהא פטור דהיזק שאינו ניכר לא שמיה היזק. אלא מפני תקון העולם שלא יהא כל אחד ואחד הולך וממעט טהרותיו של חברו ואומר פטור אני: הכהנים שפגלו במקדש(ב) מזידין(ג) חייבין(ד): **ה** העיד רבי יוחנן בן גודגדה על התרשת שהשיאה אביה. שהיא יוצאה בנגטין). ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן. שאוכלת בתרומה(ו). ואם מתה. בעלה יורשה(ח). ועל המרישה(ט) הגזול שבנאו בבירה(י). שיטול את דמיו. מפני תקנת השבים(יא). ועל חטאת הנזולה

*המטמאין(א). והמדמעים(ב). והמנסכין(ג). *בשוגג פטור(ד). *במזיד חייב(ה). הכהנים שפגלו במקדש(ו) מזידין(ז) חייבין(ח): **ה** העיד רבי יוחנן בן גודגדה על התרשת שהשיאה אביה. שהיא יוצאה בנגטין(ט). ועל קטנה בת ישראל שנשאת לכהן. שאוכלת בתרומה(י). ואם מתה. בעלה יורשה(יא). ועל המרישה(יב) הגזול שבנאו בבירה(יג). שיטול את דמיו. מפני תקנת השבים(יד). ועל חטאת הנזולה

והמנסך. פירש הר"ב שמערב יין נסך כו' ואע"ג דהייט מדמע שהוא נמי מערב. אילטריך למתני בהדיא משום דקנסא מקנס לא יצפין. דהא לא דינא הוא. והיכא דקנס קנס. והיכא דלא קנס לא קנס. ולהכי אילטריך מנסך. גמרא: במזיד חייב. כתב הר"ב ובדין הוא שיהא פטור. דהיזק שאינו ניכר לא שמיה היזק. וא"ל דמזיק שעבודו של חברו דתנן במשנה ד' פרק דלעיל דלרשב"ג דקיימא לן כוותיה מחייבינן ליה דחייב היזק ניכר לגבי הנך דהכא. *תוס' לעיל דף מ"ח. והרמב"ם פי' לעיל דטעמא דהלכה כרשב"ג משום דדיינינן דינא דגרמי. כמו שכתבתי לעיל בשמו וכ"כ הרא"ש בס ועיין מה שכתבתי במשנה ד' פ"ד דבכורות. ["ועיין עוד במשנה ח' פ"ב דחולין]: שפגלו. פירש הר"ב שבחטו וזרקו דמם במחשבת כו'. וה"ה לעבודות היום וקיבול כדתנינן בפרק ב' דזבחים. ומ"ש במחשבת. עיין מה שכתבתי בזה בסוף פ' ג' דבכא מציעא: **ה** העיד רבי יוחנן בן גודגדה על התרשת כו'. משום תרתי בתרייתא דמשום תקנה ניהו. הגא ליה הכא. רש"י: שהשיאה אביה. פירש הר"ב כשהיא קטנה. ועיין מ"ש במשנה ב' פרק י"ד דיבמות: ועל קטנה כו' שאוכלת בתרומה. אבל תרשת דאיירי בה ובשקה ש"מ דלא [אכלה]. ומטמא בגמ' גזירה שמא תרש בנשא פיקחת יאכילנה. וגזירה משום תרומה דאורייתא: שנשאת לכהן. ועיין במשנה ב' פרק בתרא דעדיות. דאע"פ שלא נבעלה: שאוכלת בתרומה. פירש הר"ב בתרומה דרבנן. וכתבו התוספות ואם תאמר ולוקמה אפילו בתרומה דאורייתא דקטן אוכל נבילות הוא [וכתבתי בסוף פרק ט' דשבת דאין מצוין לאפרישו] וי"ל דבפרק האשה רבה [דף ל'] משמע דאפי' מאכילה בידים ועוד משמע דאפילו לכי גדלה לאכלת מכח זה. אע"פ שעדיין לא בעל. והכא לא גזרינן תרומה דרבנן אטו דאורייתא. כדגזרינן גבי חרש בשקחת [שכתבתי לעיל] דאפילו תאכל תרומה דאורייתא הא קטנה היא עכ"ל. ומסיים בעל ח"ש. ומלהא דלא שמיה היא שתגדל ולא תבעל על כן לא גזרו. ע"כ. ודקדקתי בהלכות תרומות להרמב"ם לדעת מה יפרש הוא בזה ולא מצאתי שהעתיק בכאן זו כלל וכ"ע. [*דמ"ש בפ"ו הלכה ג' [מה"ת]. הייטו בהשיאה אביה כדמוכח מינה וביה שכתב ודין תורה שתאכל משנתארסה כו' וגם מדכתב שאוכלת בתרומה שהם משמע דאורייתא ולא חילק ומשמע אף להאכילה בידים. וגם כתב שאוכלת חזה וכוק. וגם הכ"מ הראה מקום על משנה ד' פ"ה דנדה] : ואם מתה בעלה יורשה. דהפקר ב"ד הפקר. מנאתר (שוכה י') כל אשר לא יבא לגלות ימיס בעצת השרים והסגנים [פ"ל כעצת השרים והזקנים] יחרם כל רכושו. א"נ מהכא (יהושע י"ט) אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות וכי מה ענין ראשים אצל אבות אלא לומר לך מה אבות מנחילין בניהם כל מה שירצו אף ראשים מנחילין את העם כל מה שירצו. גמרא פ"י דיבמות דפ"ט: הגזולה. ואלא כדי לא קני. גמ': שלא

יח) טהרות חבירו: יט) שעירב תרומה בחולין של חבירו: כ) שעירב וי"ל ביינו. דאי מנסך ממש, אין אדם מיסרגל דרכו לאסור דבר שאינו שלו, ודאי לנעורי מכוון. מיהו מומר לע"ז גם מנסך אוסר [מ"מ ספ"ה]: כא) דהיזק שאינו ניכר היא: כב) מתיקון העולם שלא יעשה כן: כג) שהו לו קבל לו הוליך לו זרק הדם, והתכוין אז לאכל לו להקריב מהקרבן חוץ לזמנו לו חוץ למקומו, דנפסל הקרבן: כד) שידע שמזיקו בזה: כה) אפילו היתה נדבה שהבעלים פעורים מלהביא אחר. וג"ל דלהכי לא נקיט ה"ל שוגגין פטורים, מדאמרו מלוי שלא ידע הכהן שמפסיד הקרבן כשפגלו ויהיה שוגג, דהכי אמר דיני קרבן ה' שנים קודם שנכנס לעבודה [כחולין דכ"ח מ'] דאם בן לוי כך כ"ם כהן שדיניו מרובים. ואילה"ק עכ"פ מזיד במטמא ומדמע היכא מנסכינ"ל דלחייב, דמי יודע שעשה כן במזיד, ואי בהולחה מעלמו, הרי מודה בקנס פטור. י"ל דזהו רק בקנס דאורייתא מדכתיב ירשיען אלדים פרע לגרשיע את עלמו.

יבין תפארת ישראל יבין

ובל"ז נמי משכח"ל בשאמר מקמי הכי בפני עדים סמוך מיד למעשה ביעשה כן במזיד. מיהו קמ"ל כולה בנא דלא מבעייא ריש דהיזקו במעשה, אלא אפילו סיפא דלא היזקו רק במחשבתו, אפ"ה קנסוהו. וי"ל דמה"ע נמי אין לריך למתני שוגגין פטורין: כו) אף דבקבל אביה קדושיה הו"ל קדושין דאורייתא, וחרשת אלו בת דעת היא לקבל ניטה, עכ"פ בגנב מ"ל דעתה: כז) אפילו יתומה שהשיאוה אחיה ואמה, שקדושיה רק מדרבנן, אפ"ה מותר להאכילה בידים עכ"פ הרומה דרבנן. אבל חרשת שנשאת מעצמה, אף דגמי הוה קדושיה דרבנן, לא אכלה אפילו בתרומה דרבנן, דגזרינן חרשת לפקח אטו חרש לפקחית, דגמי קדושיו מדרבנן, ואינ גדולה שאסורה לאכל, גזרינן תרומה דרבנן אטו דאורייתא. משא"כ בקטנה הכא, א"א שהעשה איסור: כח) דהפקר ב"ד הפקר: כט) קורה: ל) בית גדול שהפסד גדול לסתרו: לא) שכתביהו להחזיר הקורה ימנע מלגוב. מיהו גם בכותב התב הדין כן [כפוסק דל"ת]

ומה"ם נקט במתני' שפגלו שהקרבן נפסל בכך ולא נקט במחשבת שלא לשמה דהקרבן כשר אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה וחייב לשלם כיון דהבעלים צריכים להביא אחרת. היינו דנקט מלתא דפסיקא דשייך ג"כ בנדבה רבוה בשלא לשמה כיון דהקרבן כשר. וא"צ להביא אחרת אף דאינו מטובחר מ"ם א"צ לשלם. דהרי גדולה מזו אמרי' בב"ק דע"ח דהאומר הרי עלי עילה והפריש שור וכא אחר וגנבו דמצי פטר נפשיה בשה אף דשור מצוה מן המובחר. אבל בפיגול דהקרבן פסול גם בנדבה צריך לשלם. ובאמת בכלל שפגלו היינו מחשבת חוץ לזמנו וכן מחשבת חוץ למקומו. והראש"ש בנדרים (דף ל"ה ב') נקט תרוייהו. משנה למלך: [אות נח] תוי"ט ד"ה במזיד חייב. לגבי הגך כו' תוס' לעיל דמ"א. כפי"ם דנקט הרמ"ב לעיל דשחררו רבו הראשון ופליגי רשב"ג ורבנן בסוגיא שעבודו והתי"ם נקט הכא ג"כ במוגיא שעבודו. בזה כ' תוי' שם דסדלא קאמר בתיוק שא"נ פליגי היינו דהוי ניכר כיון דחשחרור מהני מדין. והיינו כיון דהפקיע שעבודו לגמרי מקרי ניכר. אלא דלאוקימתא דעולא דמיירי בשחררו שני דמרין אינו משועבד אלא כיון דיצא עליו שם

הטטמא כו'. ג"ב פ"ג חולין מ"ח מ"ח. מ"ה פ"ו מעל"ל חולין ומזיק פ"ג ספ"ב מזק"ל מ' שבע"ב מ"מ פ"ספ"ה מפגל"ל: הכהנים שפגלו כו'. ל"ד פ"ב ל"ג ב"ב נדרים ל"ו פ"ב מנחת פ ב"ס פ"ח מ"ה פ"ח מ"ה פ"ז: **ה** העיד ריב"ג כו'. ל"ם פ"ח יבמות קי"ב פ"ב מדעות פ"ו מ"ב: על התרשת כו'. מ"ר ל"ר מעל"ל ניחתן ובכ"ב ספ"ב מ' ל' מזב"ל מ"ח פ"ו קיים פעיה ר'. [וגבב מנסם מ"ד בינמוס פ"ב מ"ב דף מ"ב ובגמ"ם נפ"ב ק' פ' י"ח]: ועל קטנה כו' מ"ר פ"ו מהלי מרוחים ה"ב: ואם מתה כו'. מ"ר פ"ב מהלי מ"ם פ"ם ב"ד קפ"ב קפ"ב מ"ם ונלמן כ"ח קיע"ם מ"ה פ"ב ונלמן כ"ח ועל המרישה כו' מ"ר פ"ו מ"ב: ועל המרישה כו' ב"ב ק"ם מ"ב נ"ם פ"ח מדעות ס"ם ר"מ נ"ם פ"ח מ"ב ס"ם מ"ר מ"ר מ"ם מ"ח מ"ב מ"ר מ"ר מ"ם פ"ב מ"ר מ"ר: ועל דמאת כו'. ר' מ"ר מרומות פ"ח מ"ר מ"ר מעלות פ"ב מ"ב. מ"ר פ"ב מהלי מ"ר פ"ב. מ"ר פ"ב מהלי מ"ר פ"ב: שנשאת לכהן. ר"ר מ"ר מ"ר מ

שלא נודעה לרבים. דאי נודעה לרבים שהיא גזולה. מלתא דלא שכיחא הוא שיבואנה הגזלן. ולא תקנו במלתא דלא שכיח. כך כ"ל. ובירושלמי אסמכוה אקרא ר' אבין בשם ר' יונתן והבאתם גזול את הפסח ואת החולה (מלאכי א') מה פסח וחולה בגלוי. אף כל בגלוי וכו': לרבים. וכן העתיק הרמב"ם בפ"ה [הלכה ז'] מהלכות איסורי מזבח. וכתב הכ"מ ואמרינן בירושלמי דרבים היינו שלשה. ולא ידעתי למה השמיטו רבינו ע"כ. ול"נ לתרץ דהרמב"ם סובר דר' אבין דאסמיך אקרא דפסח וחולה כו' אף כל בגלוי. הולך על האומר דרבים שלשה. אלא גלוי בעינן ותלוי בדלות הדיין כפי הזמן והענין. ומשום כך בבבלי לא פרשינן כמה רבים. משום דסובר כר' אבין. ותדע שהרי במשנה ז' פרק דלעיל נדר שידעו בו רבים פליגי התם בבבלי כמה הם רבים והיינו הכא לא איתמר ולא כלום.

ובירושלמי איפכא דלעיל לא אתמר כלום: שהיא מכפרת. ואי קשיא היאך התנו ב"ד לעקור דבר מן התורה. ולפטור את זה מחטאת שהוא חייב. הא אמרינן ביבמות [רפ"י] [דף י'] שב ואל תעשה שאני. דלאו מיעקר הוא. רש"י: ן סקריקון. פי' הר"ב במשנה ב' פ"ק דכיכורים: ביהודה. לשון רש"י מלחמת מיטוס שהיתה בירושלים וביהודה. ע"כ. והוס' הביאו ירושלמי. בראשונה גזרו גזרה על יהודה לפי שמסורת בידם מאבותם שיהודה הרג עגו דכתיב (בראשית מ"ט) ידך בעורף אויבך: בהרוגי מלחמה. לשון הר"ב משום דאגב אונסיה דישראל הוה גמר ומקני ל' מסורים הוא דישראל אגב אונסיה הוה כו': לקח מן האיש. פי' הר"ב קרקע המיוחד לכתובת אשתו. מסייס רש"י או שכתב בכתובה או שהגיסרו לו שוס בכתובתה. *וכ"ש שאר נכסים. דאי לא עבדא ליה. א"ל עיניך נתת בגרושין ובמיתה. הכי מוקמינן לה בב"ב, ע"כ. ור"ל בפ' חזקת ד' מ"ע. ופס פי' הרשב"ם המיוחד ר"ל בעדים ולא בשטר. וכתוב ר"ל בתוך השטר. והשתא מ"ש הר"ב המיוחד לרבותא נקט וכ"ש ב' שדות אחרים. וכ"ש שאר נכסים שאינן נכסי מלוג וכדפי' הר"ב במשנה ג' דפ' חזקת לענין מוכרת לבעלה וה"ה לאחר כדאיתא בגמ'. ולהרמב"ם בפ' ל' מהלכות מכירה באלו ג' מקחו בטל מיד: נותן לבעלים רביע. כגון שלקח מהסיקריקון שדה בל' דינרין הוא נתן לבעה"ב י' דינרין לפי שאנו אומדין דמי הקרקע מ' דינרין ויותר והרוב שהסיקריקון עושה ממנו זול אע"פ שהיתה אצלו בלא דמיס הוא זה השיעור בשוה ענין מה שאמרו רביע בקרקע שהוא שלים במעות. הרמב"ם: איכמתי בזמן שאין בידן ליקח כו'. מל' אימתי משמע דקאי אדסמיך ליה נתן לבעלים רביע כו' אימתי כו' ולומר שזה שהקרקע נשאר אצל הלוקח אצל שנתן רביע לבעלים הוא בזמן שאין ביד הבעלים ליקח דאילו יש בידן ליקח צריך שיחזיר להם כל הקרקע בדמיס שנתן בה ומדלא מסייס אבל יש בידן ליקח יחזיר הקרקע לבעלים ומסייס הן קודמין. משמע דמיירי בשבאים ליקח

ולהחזיר המרים עצמו ומנע מלעשות תשובה: שלא נודעה לרבים. שהיא גזולה: שהיא מכפרת. *ואין צריך להביא אחרת: מפני תקון המזבח. שלא יהיו הכהנים עצלים באכלו תוקן בשחטו בעזרה. ומצא מזבח בטל. בשמנעים מלעבוד עבודה: ן לא היה סיקריקון. בכריקון. נכרי רוצח. כלומר לא דנו דין סקריקון. לומר שהקונה קרקע של ישראל מיד הנכרי רוצח. יהיה הייב לדון עם הבעלים: בשעת הרוגי המלחמה. בשעה שהיתה הגזירה קשה על ישראל ליהרג במלחמה שהלוקח ממנו באותה שעה היה מקחו קיים ולא היה צריך לדון עם הישראל בעל הקרקע משום דאגב אונסיה דישראל הוה גמר ומקני לסיקריקון. וקיי"ל [כ"ב מז:] *תלוהו וזכין זביניה זביני: אבל מהרוגי המלחמה ואילך. שלא היתה הגזירה ליהרג דנו דין סקריקון. לומר שהקונה ממנו יעשה דין עם הבעלים. כמו במפורש במשנה: מקחו בטל. דאמרינן מירתא עבד: לקח מן האיש. קרקע המיוחד לכתובת אשתו: מקחו בטל. דאמרה נחת רוח עכיתי לבעלי: נותן לבעלים רביע. משיערו. דסיקריקון מתוך שבחנס

שלא נודעה לרבים (לג). שהיא מכפרת (לד). מפני תקון המזבח (לה): ן לא היה סיקריקון (לו) ביהודה בהרוגי מלחמה (לז). מהרוגי מלחמה ואילך (לח). יש בה סיקריקון (לט). כיצד. לקח מסיקריקון. וחזר ולקח מבעל הבית. מקחו בטל (מ). מבעל הבית וחזר ולקח מסיקריקון. מקחו קיים (מא). לקח מן האיש (מב). וחזר ולקח מן האשה. מקחו בטל (מג). מן האשה וחזר ולקח מן האיש. מקחו קיים. זו משנה ראשונה. בית דין של אחריהם אמרו. הלוקח מסיקריקון. נותן לבעלים רביע (מד). אימתי (מה). בזמן שאין בידן (מו) ליקח. אבל

יכין תפארת ישראל יכין

לג) אבל בגזל קרקע אפילו בשוגג, מקעקע כל הבירה ומהוירה [מ"מ ס"ס ח'] : לב) שלא ידעו ג' בני אדם שהבהמה גזולה, ועכ"פ יאוש כדי לא קנה: לג) ומ"ל להביא חטאת אחרת דהפקר ב"ד הפקר [כיבמות דפ"ע כ'] : לד) שלא יתעצלו הכהנים שאכלו חולין בעזרה: לה) דין גזל קרקע: לו) ר"ל בזמן גזירת ההרגנה אחר שכבש טיטוס ירושלים, אם אז קנה ישראל קרקע מעכו"ם שגזלו מישראל אחר, והבעלים אמרו לגוקח חזק וקני, אין בהמכירה דין סקריקון המפורש בסיפא להחזיר לבעלים, דמדלא שיהרגו העכו"ם, נמר ומקנה לגוקח: לז) שנתבטלה גזירת הריגה: לח) דין סקריקון: לט) דמירתא מכר, ואין הירתא נחול כל כך שיהיה נמר ומקנה עכורה: מ) קמ"ל דלא אמרינן הקרלתן הכריחו לעשות כן: מא) קרקע: מב) דמירתא קנה מקחו בטל. ואפילו היתה דאין בו אימת רצח כבסקריקון אפ"ה מקחו בטל. ואפילו היתה קרקע המיוחדת לכתובתה או שהכניסה לו בנדוניא, מלי טענה הכי. וי"ל דאפילו הבעל עצמו מלי לערער על המכר. וכשמתה בחייו הבעל יורש כתה ומבטל המכר [אה"ע ל' סי"ב]: מג) שבשיעור זה אזיל גביה גזלן: מד) זכה ליקח בהקרקע ע"י שיתן עוד דמיס כרביע מקנו להבעלים: מה) של בעלים:

ן לא היה סיקריקון כו'. נ"ה פ"ג: לקח מסיקריקון כו'. נ"ה פ"ג ר"ג. לקח כן ראיש. כסונות נ"ה ע"ח ג"ב פ"ב ע"ב מי' ר"ג מה' מכירה רל"ג פ"ב ופ"ל מה' מכירה רל"ג פ"ב פ"ג ופ"ד ר"ג. ובה"ל פ"ד ג' הלוקח מסיקריקון כ'. מיי' פ"ל מה' גזלה ואבידה פ"ב ע"ב פ"ג פ

שבתגס בא ליהו מוזל נבי רבעא: ן רומז ונרמז. מה שהוא רומז לו מחריס רומזים לו ונתרלה. הכל קיים. רמיזה בידיו ובראשו. קפילה עקימת בפתים שלאמר (איוב כ') קפלה פיה ואינו סימן ניכר כמו רמיזה: במטלטלין. אם מכר מטלטלין. ואין הלכה כבן בתירה: הפעוטות. הקטנים כבן ז' כבן ח' אם הוא חריף ויודע בטיב משא ומתן. או כבן ט' ובן י' אם אינו חריף כל כך: מקחן [מקח] ומכרן ממכר במטלטלין. ומתנתן מתנה. אחת מתנת בריא ואחת מתנה שביב מרע. אחת מתנה מרובה. ואחת מתנה מועטת: ה בהן קורא ראשון וכו'. כהן בזין בחכמה. אבל אם הישראל גדול בחכמה קודם לכהן ולוי. דממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול

יש בידן ליקח. הן קודמין לכל אדם[סו]. רבי הושיב בית דין ונמנו שאם שהתה בפני סיקריקון[סז] שנים עשר חדש. כל הקודם ליקח זוכה. אבל נותן לבעלים רביע: ן חדש רומז[סח] ונרמז[סט]. ובן בתירה אומר. קופץ[ע] ונקפץ במטלטלין[עא]. הפעוטות[עב] מקחן מקח. ומכרן ממכר[עג] במטלטלין[עד]: ה ואלו דברים אמרו מפני דרכי שלום. כהן קורא ראשון[עה]. ואחריו לוי. ואחריו ישראל.

ליקח הלוקח והבעל שהמעה על הלוקח שלא ליקח ולתה הרביע. אלא יש בעלים לבעליו ליקח. ולכון הרמב"ם כפ"י מה' גזלה אם יש ביד הבעלים ליקח מן המליך הן קודמין לכל אדם. וזה מבמע כדדייקינן מהסיפא. ולכון הטור ח"מ סימן רל"ו אם ירלו הבעלים צריך להחזירה להם ויתן לו כמו שקנאה מהגלרי. וזה כדדייקינן מהריפא. והר"ן הביא ירושלמי הם אומרים היה בידיהם ליקח והלקוחות אומרים לא היה בידיהם ליקח א"ר יוסי לעולם הדה בחזקת הלקוחות שהמע"ה. ולכון הזה הביא הרשב"א בהבונה. ע"כ. ניחוין לאפוקי גירסת דיקן בירושלמי דגרס בחזקת הבעלים. ובמפרים נתיב ל"א ח"ה כתב על הירושלמי וז"ל ונראה מכאן שצריך שיהא ידו מבנת בבעה שלקחה לוקח בחל"כ זכה הלוקח בה ואינו לו רביע. ואם היה בידם ליקח בבעה שלקחה לוקח. בעלים מבלקים לוקח כל זמן שירלו. עכ"ל. והבתא אחי בפיר ליבגא דקודמין דמסיים דמלתא בטעמא קאמר דאם יש בידן ליקח בבעה שקנאה הלוקח הרי הן היו קודמים אלא שלאזה סיבה שנמנעו ולא יכלו ליקח באותה בעה. לא מפני זה אבדו זכותם. ואף דברי הרמב"ם אינו יכולים לפרש כן שו"ב אם יש ביד הבעלים ליקח הם קודמין לכל אדם לאו למילק מינה צריך שלא תקדם קניית הלוקח דאי קדם זכה. אלא כלומר אם יש ביד הבעלים ליקח בשקנאה הלוקח. ואע"פ שקדם הלוקח וקנה. הרי הבעלים מבלקים אותו. ובלי ספק דאיתמיטיתיה למהר"ר ואלק כהן ליבגא ומבריס כשנדחק בפי' ב"ע שלו בח"מ סימן רל"ו ס"ק ח' וה': בפני סיקריקון. פי' ברשותו. הר"ן: ן רומז ונרמז. פי' הר"ב מה שהוא רומז אי אחריס רומזים לו ונתרלה הכל קיים. ואע"פ שזה שנתרלה ג"כ הוא ברמיזה. וא"כ הייט רומז. אלא קשיא דה"א כי נרמז מאי אחריס מה שנתרלה ברמיזה אלא לסגי. דדלמא טעה במה שנרמז לו. קמ"ל. והאי נתרלה אלא קאי אאלא אנרמז. דאילו ברומז מאי בעי טפי ומאי ריעי שייך. ובפירש"י מה שהוא רומז אי כו' ונתרלה קיים: במטלטלין. אבל בנכסין ד"ה ברמיזה. ואיכא דאמרי ממאוקה במטלטלין. כך מחלוקת בנכסין. וחימא אף במטלטלין. גמ'. ומיהו הא דנכסין כשנשא כשהוא הרב כדתנן התם בשלא ברמיזה כו': הפעוטות. פי' הר"ב כבן ז' כבן ח' ה"ג הרי"ף והרא"ש בדרב הנגא. ומ"ב הל"ב אם הוא חריף כו'. וזה הענין תלוי בדין. הרמב"ם: מקחן מקח כו'. ומעמא מבוא כדי חיין. דאי לאו זביניה זביני. לא מזבני ליה מזוני ולא זבני מיניה. גמ'. [ורש"י]: ה כהן קורא ראשון כו'. מפני דרכי שלום. כתב הר"ב דמדאוריייתא יכול הכהן לתת רשות כו' לפי דדבר תורה הוא מה שכהן קורא ראשון. ומקראי ילפי להו ואיכא דמילף מוקדשתו וכתבו הר"ב במשנה ו' פ"ג דהוריות. [ובמשנה ח' דהתם. כתבתי ממקרא אחר] ומ"ש הר"ב ומפני דרכי שלום וכו' ול"ש בשני ובחמישי בזמן הזה. דשייתי נמי רבים. הוא. וכל זה הוא דין הגמ'. וכתב עוד הר"ב בכל זה בכהן בזין בחכמה. אבל אם הישראל גדול בחכמה כו'. דממזר ת"ח קודם כו' כדתנן כוף הוריות. ומש"ה תמה הרמב"ם בפירושו על המנהג שכתב הר"ב. ואע"פ שבפירושו הפליא בתמיהתו על המנהג. לא נמנע מלכתבו בחבורו פי"ב מהלכות תפלה. והב"י א"ח כי' קל"ה כתב לישב המנהג דהא דהוריות לאו כללא הוא לכולל קריאת התורה אלא בשאר דברים שמצוה להקדים הכהן כמו לברך בה"מ וליטול מנה יפה כו' היא שטיה אבל דיני קריאת התורה היא כמתני' דהכא ודאתמר עלה בגמ'. ואין לא"ח דין קדימה כלל על כהן ע"ה אלא מדאורייתא שיתן לו רשות כו'. עכ"ד. אלא שאינו עולין כלל לדברי הר"ב שהוא הביא הא דהוריות לענין קריאת התורה ועלה כתב והאידנא נהוג כו'. ול"ג בטעם המנהג שיון שהחכמים תקנו שלא לתת רשות מבוא דרכי שלום דלא ליתי לאנעוי. ופי' רש"י ולמימר אינא נמי קריאת בריאה ע"כ. הלכך בדורות האחרונים שאין אדם יכול לומר מעשי גדולים ממעשיך ולא חכמתי גדולה מחכמתך. לפיכך יחוי לוותר ולומר דכהן ע"ה קודם לח"ח. דאל"כ אתו לאנעוי שכל א' יאמר אני ת"ח גדול ממך והרי מנהג זה דומה בטעמא לתקנת המבנה. ומ"ש הר"ב אם אין שם כהן נתפרדה החבילה כו' ואית דאמרי לא יקרא לוי בתורה כלל. ופירוש נתפרדה החבילה

יכין — תפארת ישראל — יכין

מו) ויחזיר להשקה דמי מקחו. וי"א דוקא שהיה יד הבעלים משנה לקחה מהגזלן בשעה שקנאה הלוקח [עתוי"פ], וזהו פירש המהגיהין שאמרה בהיה בידו ליקח: מז) ר"ל ביד הגזלן: מח) ביד לו ברשם: מט) מרמזין לו, ומה שנתרלה קיים. והוקא בקדשה כשהוא חרש דכתו מרמיזה ברמיזה כך מוליאה ברמיזה. אבל בקדשה כשהוא פקח ונתחרש, היינו שאינו שומע ואינו מדבר, אינו יכול לגרש כלל, אבל כשנשאה כשהוא פקח, ונשתתק שאינו יכול לדבר אבל שומע, וכ"ש כשנשאה כשהוא אלם אבל שומע, וכן הוא נ"כ בשעה נירוכין, יכול לגרש ברמיזה אחר שיבדיקוהו ג"פ כלקמן רפ"ז [שי' אה"ע קל"ח פ"ב וי"ד], ובהיבה

לא מהני, ולרמב"ם אם כתב מהני [שי' אה"ע ק"כ ס"ה וקמ"ב ס"ז]: נ) דאפילו עקימת שפתיו מהני: נא) במכירת מטלטלין, אבל בנכסי ד"ה לריך רמיזה: נב) קטן יותר מבן ו' שבדקיהו שיודע בטיב במו"מ: נג) ומהנהו קיימה בין מתנת בריא לא שכ"מ: נד) אבל בן י"ג שהביא ב' שערות, אף שאינו יודע בטיב מו"מ, מהני במטלטלין. אבל בקרקע, אף שלא ירבה, רק קנאה לא קבלה במתנה, לא מהני הגדיל למוד, עד שיודע נמי בטיב מו"מ. מיהו קרקעות שיש מאביו, לריך שיהיה בן ב' והביא ב' שערות ויודע בטיב מו"מ [ח"מ רל"ה]: נה) אפילו כהן ע"ה קודם לה"ח ירבאל: מדאורייתא

שאם שהתה כו'. שם ובסי' ן חרש כו'. נ"מ ע"ל ע"ז. ירושלמי יבמות פי"ל ה"ל. מיי' פכ"ב מהלי' מכירה ה"ב כמ"ב עמין כ"ב טוש"ע חו"מ פי' כ"ה פפ"ל ס"ו [ובגר אלפס שיר נפ"ז דמכילתין דף קפ"ח]: קופץ כו'. מיי' שם סמ"ג שם טוש"ע שם: הפעוטות נו'. כ"ה ב"ל מוכאות ע"ב כפוגים ע' ב"ל נ"ב קל"ה ע"ב. ירושלמי פפ"ז ע"ל הל"ג ע"ירוגין פ"ל ה"ו ע"ב ע"ה ה"ם. מיי' שם הל' זכיה ומתנה שם פב הל' ח יאלו דברים כו'. נ"ם ע"ל מיי' פ"ב ה' ב פ"ה מ"ה כמ"ב פ' ה"ם טוש"ע ח"מ פ' קנ"ב פפ"ל נ':

שנויי נוסחאות

ר ב י. במכיר"ר יהושע. שיהה בפני. בד"ל ובכ"ר ובמכי"ר שהה לפני. ליקח (נוסח אבל) נותן. וכ"ל בכי"ר ד"ה. ובכי"ר ד"ה ליקח יקח אבל נותן: יכיר"ר ליקח: בנכנ"ל ..בהה.. בכי"ר ליקח יקח ונותן; בד"ל ולוקח נותן: בכי"ל ולקח נותן: בכי"ל ד' ריוח ויוכ"ה ובכ"ו לוקח אבל נותן: ן ובן בתירה. בד"ל בן בתירא. הפעוטות. בכי"ל הפיוטות: ה ואלו. בכי"ל בכבנ"ל ובכבנ"ל אלו.

תוספת הדשים

בתי"ם ד"ה אינתי כו' הגיה הבנ"ה בהבונה כו'. אבל בתדוכיו כתב ל"ה יוסי לשלם הבנה בא קה בעלים בכמע"ה ובי' זו ברתה בהדמנה להמע"ה יל. (כ"ל):

ן בפשנה הפ"ו.ובות כו' בימלכלין אבל בקרקעות לא מבוה דמעיה קרקע ליכה יותר הריפה ובקילות (כ"ב הרמ"ן בנס סב"ם ח"מ סימן רל"ב):

ראשון לציון

פ"ה ה תוי"ם ד"ה כהן קורא ראשון כו'. והכ"ל א"ח סימן קל"ה כו' (אלא מדאורייתא כשיתן לו רשות) כו' עכ"ד אלא מדאורייתא כשיתן לו רשות ליתא בגיה יוסף ועי"ש היטב: שם בא"ר הלכך בדורות האחרונים שאין אדם יכול לומר כו' עיין סוטה מ"ח.

תוספת רעק"א

הקרושים דהיכן מצינו דלמ"ד פירי מתני' בשאר נכסים הא יל בפשוטו דלמ"ד פירי מתני' בין בני שדות ובין בנ"ם דאסריגנ"ר ומכ"ש בשאר נכסים לענינסענת נ"ר אבל מתני' לא פירי בשאר נכסים מדקתני לשון בטל. ולבתר הכי מסקינן דפירי רק בני שדות ולא בנכסי בלוג דבנ"ם לא אסרינן נחת רוח. וצע"ג:

הנזקין פרק ה גיטין

מפני דרכי שלום. מערבין בית ישן. בור שהוא קרוב לאמה. מתמלא ראשון מפני דרכי שלום. מצודות היה ועופות ודגים יש בהם משום גזל. מפני דרכי שלום. רבי יוסי אומר גזל גמור. מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן משום גזל מפני דרכי שלום. רבי יוסי אומר גזל גמור. עני המנקף. בראש הזית. מה שתחתיו. גזל מפני דרכי שלום. רבי יוסי אומר גזל גמור. אין ממחין ביד עני גוים בלקט שכחה ופאה. מפני דרכי שלום: ם משאלת אשה להברתה החשודה על השביעית. נפה. וכברה. ורחים. ותנור. אבל לא תבור. ולא הטחן עמה. אשה דבר משאלת לאשת עם הארץ. נפה. וכברה. ובוררת. וטוחנת ומרקדת עמה. אבל משתטיל המים. לא תגע עמה. לפי שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה. וכולן לא אמרו. אלא מפני דרכי שלום. ומהזיקין ידי גוים בשביעית. אבל לא ידי ישראל. ושואלין בשלומן. מפני דרכי שלום:

מפני דרכי שלום. מערבין בית ישן. בור שהוא קרוב לאמה. מתמלא ראשון מפני דרכי שלום. מצודות היה ועופות ודגים יש בהם משום גזל. מפני דרכי שלום. רבי יוסי אומר גזל גמור. מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן משום גזל מפני דרכי שלום. רבי יוסי אומר גזל גמור. עני המנקף. בראש הזית. מה שתחתיו. גזל מפני דרכי שלום. רבי יוסי אומר גזל גמור. אין ממחין ביד עני גוים בלקט שכחה ופאה. מפני דרכי שלום: ם משאלת אשה להברתה החשודה על השביעית. נפה. וכברה. ורחים. ותנור. אבל לא תבור. ולא הטחן עמה. אשה דבר משאלת לאשת עם הארץ. נפה. וכברה. ובוררת. וטוחנת ומרקדת עמה. אבל משתטיל המים. לא תגע עמה. לפי שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה. וכולן לא אמרו. אלא מפני דרכי שלום. ומהזיקין ידי גוים בשביעית. אבל לא ידי ישראל. ושואלין בשלומן. מפני דרכי שלום:

מפני דרכי שלום. מערבין בית ישן. בור שהוא קרוב לאמה. מתמלא ראשון מפני דרכי שלום. מצודות היה ועופות ודגים יש בהם משום גזל. מפני דרכי שלום. רבי יוסי אומר גזל גמור. מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן משום גזל מפני דרכי שלום. רבי יוסי אומר גזל גמור. עני המנקף. בראש הזית. מה שתחתיו. גזל מפני דרכי שלום. רבי יוסי אומר גזל גמור. אין ממחין ביד עני גוים בלקט שכחה ופאה. מפני דרכי שלום: ם משאלת אשה להברתה החשודה על השביעית. נפה. וכברה. ורחים. ותנור. אבל לא תבור. ולא הטחן עמה. אשה דבר משאלת לאשת עם הארץ. נפה. וכברה. ובוררת. וטוחנת ומרקדת עמה. אבל משתטיל המים. לא תגע עמה. לפי שאין מחזיקין ידי עוברי עבירה. וכולן לא אמרו. אלא מפני דרכי שלום. ומהזיקין ידי גוים בשביעית. אבל לא ידי ישראל. ושואלין בשלומן. מפני דרכי שלום:

שנויי נוסחאות

(מערבין בב"י ספר"ש). בר"ן ד"ל ליתא בטעות. (בור כו' ספר"ש) ליתא בד"ל בטעות. שהוא קרוב. בר"ן הקרוב. מצודות כו' מציאות כו'. הכנה דמציאה קודמת בד"ל ובכי"ן ובי"מביי"ר להכנה דמצודות. (משום). בד"ל ובכי"ן ובי"מביי"ר ליתא וכן בס"ון. (ענוי) בי"מביי"ר ליתא; בד"ל הענוי. (מה שתחתיו). במביי"ר ליתא. שבחה יפאה. במביי"ר בר"ן בשבחה ובפיאה. ם עד השביעית. בר"ן ד. השביעית בשביעית. וחרים. במביי"ר ריחיים. ומרקדת עמה. בר"ן ובי"מביי"ר. עמה. שהיא מבאה אבל לא בזמן שהיא שהורה והוא עפ"י הכרייתה המולח: בגמי ולא עוד הא שמעת המלח"ם סס"ל בשביעית בשם תשו' הרשב"ם. המים. במביי"ר מים; בד"ל ובכי"ן לטים; במבי"ר את המים. לא תגע עמה. במביי"ר. בה; בד"ל ובכי"ן. אצלה. (לפי). בד"ל ובכי"ן. ובמביי"ר ליתא. שאין מחזיקין. במביי"ר ובכי"ן ד' קוטלה. מחזקין ועי' בשביעית בס ובולן. בד"ל ובכי"ן ובל בולן. מחזיקין. בר"ן ד"ן מחזקין.

הוספת חדשים

ם בחוי"ם ד"ה מערבין מו' והרמב"ם סי' לפי שיש לסם בזה הגלה ארבע מחמיתים בו העירוב מ"ל ליתן פת. ולא ידענו לוה מפרש מכוס תבלא דאתמר בב"ם לו לאו דס"ם שמא אלו שבאיהו רבית לא יהנו רפה כ מ נ ה ג ס ואתו לאתשרינהו והוהקן(ע"ל) ם בפשנה משאלת וכו'. לוקה למידן במשנה דלמה לא נקט בברה ורחיים ונפה ותנור בסדר ויש לומר עם מה שכתב סיבוכיי דנפה לבשר בה מעות ול מה ביבה הסדר הזה ומצן(פ"ו)

נו) מדלמיריתא יכול הכהן לבכר לאחר, רק מדרבנן בלא יתקוטטו עבור זה, לכן הוא עלמו קורא. מיהו כשהכהן עומד בספרי דזמרה, לא יקרלוהו בים כהן אחר ובעיומר בברכת ק"ש וכ"ש בק"ש עלמה, אפילו אין שם כהן אחר לא יקרלוהו. יעיב מלא מביה"כ. אבל בקרלוהו, אפילו באמלע הפרק פיסק ומוגה, מיפני כבוד הלבור. אבל לא יקרא עם הש"ץ. מיהו בין גאולה להכלה, או בת"ל והוא לא התעבה אפילו קרלוהו לא יעלה [כ ז בא"ת הל ה מגיא שם ובע"ז סי' תקפ"ו. ולבית תוך ז' לא יקרלוהו אפילו הין שם כהן אחר. אבל בקרלוהו, כ"ל דעילה, דהו"ל כרבים לריכים לו, דמותר האבל בד"ת [ריד שם ד], ותו דאיכא נמי כבוד הלבור, דמותר בשאילת שלום [ריד בס"ם], וכ"ש דמותר בד"ת מה"ש [וזה דלא בהלכות מהר"י מלוסא בפיזור שלו, דבפסק דאיכו שלה]. ובלין כהן בבית כ מותר לקרות ישראל במקום כהן, ולא יעלה לו לחבריו. ואם יהיו לקרות גם הלוי, יקרלוהו קודם הישראל [א ח קלי"ה]: נז) מניחין הפת של ערובי חלרות: נח) כרגילין להניחו שם: נט) דכשיחלו בני הדם שאין שם עירוב, יחבדוס במטלטלין בלא עירוב, הי יחבדו בבני בית הרחבון נגבו הפת, ולכן לקחו מכם העירוב: ס תמת המים:

בא) ואח"כ ימלאו הרחוקים: סב) אפילו אין להמלודה תוך מיקום לבעל הבלו: סג) מדרבנן יולא בדיעין, מסא"כ לה"ק: סד) חיבר ותולה זיתים: סה) בכהה לו פיאה: סו) שנפל בכמתכו: סז) להבלו אחר הביעור: סח) [זיעב] נקמת: סט) [זיעב] לנקות התבואה. יהא הנקט לזו בלא בסדר. הייבו כעמאת דלא זו אף זו קתני, אף דבברה אין לוכך חיי נפש בלא קרובה כל כך כנפה [ועי' מדרים פ"ד מפנה א' בפירושינו סי' ד' ע) [אלמדמיהלע]: עא) דבבילהו תלינן בלריכה אוהן לדבר המיתר: עב) לא תבדור עמה הבילה ופירות מהפסולת: עג) בסיודעת שהן ודאי בביעית [גד) הפסדה לעבדות ובביעית: עה) דאף סיומאן הע"ה, אפשר לעבלן אח"כ. מבח"כ הגיר חרם, אין טבילה בכ"ח. וכ"כ רחיים מדהוא גדול טרייתא ליה למטבליה, גם מ"מ לנקיהו יפה מהקמת הטמא קודם טבילה, ויתעכב מלטבלו, ובינו בינו אתא לידי תקלה כו: עו) דריב ע"ה מעברין הן: עז) בעיסה: עח) לסייע בגלגול, מדבבר הוכסר העיסה לק"ש מבלי ע"ה, ואף דקיי"ל דמותר לטמא חולין מחוקינן, עכ"פ הלא מבתגלגל הטבל לחלה והרי טבל רק לגרום לו טומאה מותר, יאל לטמא בידים [המכים פע"ז מאולגים פ"ט]: עט) מה שהתיזו לעיל: פ) וא"מ בהזהר כל מה שתוכל: פא) לבדכו כשחורת בבביעית: פב) בכל עת. אף הבלים שמו של הקב"ה:

פרק ו א האומר התקבל. אם רצה לחזור יחזור. דגט מוב הוא לה ואין חבין לאדם שלא מדעתו: לא יחזור. דכיון דאיכא שויהיה שליח הרי הוא כידה ונתגרשה מיד בקבלתו של זה: אף האומרת טול לי גיטי. לשון קבלה הוא והל' כרבן שמעון בן גמליאל: **ב** צריכה. להביא לפניו שתי כיתי עדים: שנים שיאמרו בפנינו אמרה. לו לקבל: ובגיטי התקבל לי גטי. אם רצה לחזור. לא יחזור. לפיכך אם אמר לו הבעליאי אפשי שתקבל לה. אלא הולך ותן לה. אם רצה לחזור יחזור. רבן שמעון בן גמליאל אומר. אף האומרת טול לי גטי. אם רצה לחזור. לא יחזור: **ב** האשה שאמרה התקבל לי גטי. צריכה שתי כתי עדים. שנים שאומרים בפנינו אמרה.

פרק ו א האומר מתקבל כו' אם רצה לחזור יחזור. וכו' ממת גיטת לידה ולא חזר. מיגרשה. ואע"ג דבטל לא בר שוי שליח לקבלה הוא אפ"ה אמרינן דאדם יודע שאינו יכול לעשות שליח לקבלה וגמר ונתן לאם הילכה והתקבל והולך לה ק מר. נמרא: התקבל. וכן לשון המשנה ספ"ח דנדרים ורפ"ז דשב עות ואע"פ שהיה יכול לעמוד קבל בל") קל: האשה שאמרה התקבל כו'. כדמסיים ברייתא רפ"ב דקדושין דף מ"ח שהתבתי ברים מכילתין ומלחה [מנמד] שהיא עושה שליח פירש"י קרי ביה ומלחה לא מפיק ה"א: לפיכך אם א"ל הבעל לא אפשי כו'. פירש"י לפיכך כיון דאמרן אין יכול לחזור אין לו תקנה לחזור אא"כ אמר הבעל כו'. וכתב הר"ן ואין הלכה כוה לי בכך. ומפרש דלתיבא קאי דהאומר התקבל דגרשין עלה בירושלמי בכל אחר האמר התקבל כזה. הכא האמר הכי. שניא היא דאין חבין לאדם שלא בפניו כלומר וכיון דאוב הוא לאשה אפילו אמר לו בפירוש זה בשבילה אם רצה לחזור יחזור. הגע עצמך שהיתה עוחת להתגרש. אני אומר שמא חזרה בה. ושמעינן מרישא דאמן האומר התקבל דמאי לחזור דלא הוה הכא כזכי לפי שאע"פ שעוחה להתגרש אומר אני *שמא חזרה ואוב הוא לה לפיכך ה"ג אע"פ דגלאה דעתה ועשאתו שליח קבלה אם אמר הבעל לא אפשי וכו' ע"כ. כך ל"ל דעתו ז"ל בזה: אם רצה לחזור יחזור. כל זמן שלא הגיע הגט לידה שאינה מתגרשת אלא מדעת המגרש והוא אינו רוצה שיהא גט עד שיגיע לידה. רש"י: **ב** האשה שאמרה התקבל לי גטי. והוא חזר ואמר קבלתי. רש"י: צריכה שתי כתי עדים וכו'. ולא הוה כל כח מעידה

*) פסוק בגנין הכבד פיעל ולא נהתפעל.

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ן א) קודם שגיע גט לידה, דגט מוב הוא לה ואין חבין לאדם רק בפניו [בגמרא פ"ח מ"ו], ואף באמר הבעל התקבל, אפ"ה מדאינו יכול לעשות שליח לקבלה, א"ק התקבל והולך. מיהו כשהגיע גט לידה, מגורשת: ב) דשליח לקבלה שעשהה האשה, נתגרשה מיד כשקבל השליח. וקיי"ל דאין לעשות שליח לקבלה רק מחמת גדול [קמ"ח כ"ם]: ג) ר"ל מפני שבשליח לקבלה אינו יכול לחזור, לפיכך אי אפשר שיחזור בעל בגירושין אע"פ שאמר הבעל וכו': ד) דבכה"ג ג"כ שליח לקבלה הוא: ה) לשליח שיקבל הגט:

אור גדול

פרק ו א במשנה אלא הולך ותן לה. עיין בסוגיין (ס"ג ב') לענין הולך אי כזכי דמי או לא. ועיין בר"ן דהביא ג' שיטות. דקת הרי"ף רהלכה כר' נתן. וע"כ לחלק בין פקרון וחוב לשלוחה בגט. ודלא כסוגיית הגמ' דמרמה להו אהדדי. וא"כ סמילא לפי"ז בפקרון וחוב בוודאי הולך כזכי ולא מסתם ספק ודלא כסוגיית הגמ'. ושי' ב' בסוגיית הגמ' דבילהו פ"ק. והוא ש' הראב"ד בהשגותיו לרי"ף [ונראה דהיה לו גי' אחרת ברי"ף]. ושי' גי' הר"ן לעצמו ד"ל כסוגיית הגמ'. וג"ז היא שי' הראב"ד בתי' קמא שם. ע"ש. ולפי ב' השיטות האחרונות בפקדון וחוב מחמת פסיקא אינו יכול לחזור כסוגיית הגמ'. ונראה פשוט דלפי"ז אם החזיר להפקיד מספיקא אי אפשר לחייבו כיון דאינו אלא ספק. ומעתה תמוה לי בהא דפסקינן בחו"מ (סי' קכ"ח) בפשיטות דבהחזיר חייב ובאבה"ע (סי' ק"מ) הגי' הרמ"א בפקדון אמר לב' כתבו ותנא נמי מי שהיה מושלך לבור ואמר כתבו תני נמי מי שאחזו קורדייקוס ואמר כתבו ואיידי דתנא התם זו היא שאמרו מגורשת ואינה מגורשת תני הזורק דתנן ביה ספק קרוב לו וספק קרוב לה מגורשת וא"מ. הר"ן בסוף פרקין בפ"ג דמילי לא ממסרי לשליח. וכ"כ תוס' בריש פרקין: [אות כד] שם במשנה אי אפשי שתקבל לה אלא הולך כו'. והא דשמעינן בסתני' דאם לא אמר א"א אלא סתם הולך דהיינו בהולך לדעת הרי"ף בוודאי אינה מגורשת עד שיגיע גט לידה ויכול לחזור. ולאינך פוסקים הוי ספק מגורשת: [אות סה] תוי"ט ד"ה לפיכך. שמא הורה וחוב הוא לה לפי' ה"נ כו'. דאם היה חדין במחורת להתגרש יכול הבעל לוכות לה הגט הבא אף דאמר א"א שתקבל היינו מפרשים דבריו א"א שתקבל מחמת שליחות דידה אלא הריני מוכהו לה על ידך. עי"ש בה"ר. ועדיין צריך להבין דאיך היה ס"ד לומר דבוונת הבעל דאין רצוני שיקבלנו מחמת השליחות דידה אלא שיזכה הגט לה מחמת הבעל שמוכהו לה הגט הא גם ענין זכיה היינו שנעשה שלוחה ובפרט לדוב הפוסקים דס"ל דוכים מעשם שליחות הוא וא"כ מה הפרש בין תורת זכיה. וגם מה נ"מ לו לבעל בזה בענין הגירושין כיון דבין כך ובין כך מתגרשת מיד. אמנם לשיטת הרי"ף פ' קמא דמכתין (והביא בדברי רבינו לעיל אות ס') דבהן כזכי בעי' דימטי לידה ואם מת לא יתנו לאח"מ מרווח שפיר דיל"ל דכוונה הבעל דאין רצונו ש קבלנו מ' שליחות דידה ותהיה מגורשת מיד ולא בעינן דלמטי לידה אלא דהוא מוכהו לה הגט ובעי' דלמטי לידה ומ"מ א"י לחזור. והנה הא דבאמת לא מפרשינן כך כתב הר"ן השתם דאפי' גליא דעתה לא מקרי זכות דדלמא חזרה בה כהיא דהירושלמי בצוחה להתגרש פ"ש. לענ"ד יש לדון מובא בהיא דהירושלמי דצוחה להתגרש שייך לומר דהיישינן דחזרה מוה אבל בעשאתה שליח בסבורה שיקבל לה הגט ואלו קיבל השליחות היה פ"נו ול"ח לחזרה כ"ז דלא שמענו דחזרה בסבו"ש וכיון דבאותו רגע שמיסר הים להשליח אנו דנין דסתרצית שיעשה שליח שליחותה לקבל הגט וחיינן דניחא לה לחתגרש ועומדת בדעתה א"כ סמילא הוי זכות דמה לה אם מקבל בשליחותה אם בדרך זכי'. ולפי מה שבארנו דדברי הר"ן הם לפי שיטת הרי"ף הנ"ל נ"ו ניחא כיון שיש שינוי ביסו הגירושים בין שליחות לזכיי' לענין בעי דמטא לידה י"ל דעל אופן זה דבעי שימטי לידה לא ניחא לה. אלא דהיה ראוי לדון כיון דעכ"פ חיונן דניחא לה בגירושין מסילא מקרי זכות. לוה מדמי' לה להירושלמי דגילוי דעת לא מהני לזה ואין אנו דנין רק על מה שעשתה מעשה בפירוש לשיי' שליח שעל אופן זה מרוצית וראי. ומסילא כל שיש איזה שינוי אין לדון על מעשיה ומקרי רק גילוי דעת דלא מהני בגט. ולפי דברי הר"ן היה נראה לדינא בסתנה אם עשאו המקבל שליח לקבלה והנתן אמר א"א שתקבל לו אלא הילך ותן לו דהדין דאם רצה לא יחזור דמפרש דברי א"א שתקבל מחמת שליחות אלא שיוכה בו מחמת הנותן דהא מתנה בעצמו הוי זכות. אמנם באמת יש לדון בזה שיבא דיל"ל דגם בגם הוי זכות גמור כיון דעשאתו שליח במזורש ובפרט לפי דעת הרא"ש והר"ן שהקשו על הרי"ף כפי שמבואר לקיל) והא דלא מפרשינן דברי א"א שתקבל אלא שתוכה היינו לפמ"ש תוספות והר"ן בסוגי' בטעמא דר' דס' במתנה הולך לאו כזכי וכגם באמרה התקבל והוא אמר הולך הוי כזכי היינו דעשאתו שליח לקבל עדיף ואמרי' ביה הולך כזכי כמו בחוב. א"כ י"ל דעיקר הסברא דכל דאפשר בשם אינן לומר הולך כזכי כדחזינן בחוב י"ל וודאי היכא דאמר השליח אשתך אמרה התקבל דמסבים לדבריו. ומה דאמר הולך היינו זכי דמסתמא לא בא לעכור שליחותה. והייני הכל אם מסבים בשליחותה. אבל כל שאמר א"א שתקבל כיון דאינו מסבים בשליחותה מסילא הוי ענין חדש והוי כמתנה דל"א הולך כזכי. וא"כ י"ל דגם במתנה כה"ג באומר א"א שתקבל כיון דאינו מסבים לשליחותו במה שאמר הולך הוי ענין חדש ואמרי' דהולך לאו כזכי. ובזה מרווח היטב הסוגיא דבאן במה דאמרי' אב"ע אי אפשי אתי לאשמועינן היינו דפליגי בא"א דת"ק אשר דסבר דגם במתנה הולך כזכי א"כ אף דאמר א"א שתקבל לה ועוקר שליחותה ס"ם כיון דזכות הוא לה סמילא אמרינן הולך כזכי כמו במתנה ור' לשיטתו דס' בסתנה הולך לאו כזכי אלא דהכא עדיף כיון דעשאתו שליח בזה כיון דעוקר לשליחותה אף דזכות הוא לה ס"ם הולך לאו כזכי. ובזה יש לפרש על נכון הא דאמרינן לעיל דף ל"ב אמר אביי נקטינן שליח מתנה כשליח הגם נ"מ לתולך לאו כזכי דנדחקו מאד תוס' והראשונים. דגם לפי"מ

פ"ו א האומר כו'. פ"ג ב' ירושלמי פלס פ"ה ב"ז מפ"ם פ"ה ב"ז: אם רצה לחזור כו'. מיי' פ"ו מהל' גירושין כ"מ. פמ"ג פסין נ' כ"מ"ם תפ"ב מי ק"ם פמ"ד מי' ומי' פמ"ם פמי' ל"ם: האשה שאמרה כו'. מיי' ש"ם ה"ל כפ"ג סם מ"ם סם ר"ו ק"מ פמי' נ': לפיכך אם כו'. מיי' שם ל"י מ"ם"ם סם פמי' ח': אי אפשי שתקבל לה. ירושלמי פמ"ם ה"ל הל"ה אף האומרת כו'. מיי' שם ל"ם מ"ם סם פמ' ל': **ב** האשה שאמרה כו'. פ"ג ב' מיי' שם ה"ל כפ"ג שם מ"ם סם כ"י מ"ם פמי' ח':

שנויי נוסחאות

פ"ן א לפני רס"י דף ע"ח ע"ב ד"ה מעמא כו' וד"ס הא אמר כו') כיס הפרק הזה אמר הפרק מי שאמרו וכ"ה ברא"ם (והק"ג לא בדקוק כתב שם ברים פרק התקבל דשעות בכל בדפוס לבקדיס כ"ה) ועי' תוס' כאן: לחזור יחזור. בד"ג ובכ"ק ובמבני"ל בכל המבנה להחזיר יחזיר להחזיר לא יחזיר ובמ' דפוס ריווא ווינא ס"ם ובס"ו בכל הראשונים בלעיטו ובכל המהרונים להחזיר יחזיר ..להחזיר לא יחזיר ובד"ם ה"ק ג' רק בדרבינ"ג להחזיר לא יחזיר ובד"ג הסרבנדיסב"ג מלה להחזיר. אמר (לו). בד"ג ובכ"ק ובמבני"ל ליה. הולך. בד"ג הא לך; בכ"ק הילך (בגי"ה). **ב** שדרי. בד"ג ובמבני"ל שני ולאו בכון. שאומרים בד"ג ובכ"ק ובמבני"ל שיאמרו וכן בנמון.

תוספת רעק"א

פ"ן א [אות סג] במשנה האומר התקבל. אחרי דסידר דיני תיקון עולם דמה"ם תני בסמכתין פ"הניזקין בתר חשולה. חזר לענין ראשון של שליחות ואני התקבל ואיידי דתני

האומר התקבל פרק ו גיטין

מעידה על חלי דבר בלבד. ורחמנא אמר דבר ולא חלי דבר. דכל כת דאתה מה שיכולה לראות באותה שעה. תוס'. ועיין פ"ז דכ"ק [דף ע'] ומ"ד פ"ג דכ"ב: ושנים שאומרים בפניהם קבל. כשאין מכירין אחימת העדים האמורים על הגט אבל אם נתקיימה אחימת העדים שעל הגט א"ל שתביא עדי מסירה בפניו רק *שיאמר הבעל שקבלו בפני שנים. טור סי' קמ"ח. ועמ"ש בפרק בתרא מ"ה. וכתב עוד בשם העיטור דמה שצריך שנים על הקבלה דוקא כשאין הבעל כשר. אבל אם הוא כשר מצטרף עם עד אחד. ע"כ. וכתב עליו הב"י דמדברי הרא"ש נראה דיוק שהוא בא במקום האשה אינו עולה לעד: וקרע. כתב הר"ב בשעת השמד שנו שגזרו על המתות וקרעו כו' נמ'. ואכתי קשיא לי דלמאי כ"מ מעידין כן. וז"ל הרמב"ם וקרע אינו מתנאי שיקרע עכ"פ. ואמנם ר"ל שאם קרעו שיעידו על כך ע"כ. וג"ל מסוס דאע"פ שיש שמד. ומש"ה נקרע. צריך שיעידו על כך דלאו כ"ע מסקי אדעתייהו דמב"ה לא יביאנו בידו ויאמר אינו היה אמת היה לו להסתכן בנפשו ולהביאו ויוציאו לעז: אפילו הן הראשונים והן האחרונים כו'. לשון הר"ן ואינה נראה אפילו. אדרבא הכא עדיף טפי דליכא לספוקי במידי. וי"ל סד"א מיהא כשיקרא שהיה אפשר שנזדמן הדבר באותן בעלמן בשמעו השליחות רצו הקבלה דמסתמא הבעל והאשה בשתי עיניהם הן. כיון שהיא ממנה שליח ואינה מקבלתו מיד הבעל. ומש"ה אדר תני לו אחד מן האחרונים ואחד מן הראשונים עמהם. דכד"א דנהי דלתרי לא חיישינן [דמשקרי. אחד מיהא] חיישינן. קמ"ל: נערה המאורסה היא כו'. כתב הר"ב היא יש לה יד. דאא גדולה היא ועיין מ"ש במשנה דלקמן. ועיין מ"ש בפ"ב דקדושין: וכל שאינה יכולה לשמור את גטה כו'. יש חילוף גירסאות בגמ' (בזה) ביודעת לשמור. רש"י וס"ת נורס מתגיע לעונת הפעוטות [דמ"ז פרק דלעיל] ולגירסת רי"ף וסיעתו מתגיע למדת לרוב וזורקתו. אנוס ונוטלתו: ג קטנה שאמרה כו' עד שיגיע גט לידה. ומ"ש הר"ב במשנה דלעיל אדהכן נערה כו' היא ואביה מקבלין את גטה. היא יש לה יד. דאא גדולה היא. ומשמע דאילו קטנה אין לה יד. התם בים לה אב הוא דאין לקטנה יד. והכא באין לה אב. ובלאו הכי מוקמינן לה הכי בפ"ב דקדושין דף מ"ד. ואע"ג דתני סיפא. אבל אם א"ל אביה כו' הסורי מחסרא ה"ק. בד"א בשאין לה אב אבל אם יש לה אב וא"ל אביה: שאין קטן עושה שליח. והע"פ שיש לה אחר. כדתנן בדפ"ח. הרי פי' הר"ב שם דאתרבי מידה. ואע"ג דבעלמא אחר מדין שליחות. בגט [מדין יהא] אתרבי במשנה ד' פ"ק דב"מ. וזהו דעת המגיד פ"ו מהלכות גירושין. והרמב"ם כתב מפני ששליח קבלה צריך עדים ואין מעידין על הקטן שאינו בן דעת גמורה. ע"כ. והראב"ד כתב דטעמא אתם גם אתם לרבות שלוחכם. ומה אתם בני דעת. אף שלוחכם בני דעת. נמצא השליח והשולח

ושנים שאומרים בפנינו קבל וקרע. וכשעה הסמד שנו שגזרו על המתות והיו קורעים הגט מיד שלא יראה: ואפילו הן כו'. שהנשים שאומרה בפניהם הם עצמם ראו שקבלו: או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד. שליחי שעשה על בזו ובזו מצטרף עמהם: היא ואמיה. אם היא אם אמה לו אביה. היא יש לה יד דהא גדולה היא. ואביה כמו זכאי לקבלו: אינה מתגרשת. *ואפילו בקבלת אביה דכתיב (דברים כ"ד) ושלחה מביתו מי שמשלחה ואינה חוזרת יצאה זו שמשלחה וחוזרת: ג במקום אחר פסול. שהבעל מקפיד שלא יראו שלעיניו עליו שם: הרי היא במקום פלוני: אינו אלא כמראה מקום

ושנים שאומרים בפנינו קבל וקרעו). אפילו הן הראשונים והן האחרונים). או אחד מן הראשונים. ואחד מן האחרונים. ואחד[ה] מצטרף עמהם[ו]). נערה המאורסה. היא ואביה[ז]) מקבלין את גיטה. אמר רבי יהודה אין שתי ידים זוכות כאחת. אלא אביה מקבל את גטה בלבד. וכל שאינה יכולה לשמור את גטה[ח]) אינה יכולה להתגרש[ט]). ג קטנה שאמרה התקבל לי גטי. אינו גט עד שיגיע גט לידה[י]). לפיכך אם רצה *הבעל להחזיר. יחזור[א]). שאין קבין עושה שליח. אבל אם אמר לו אביה. צא והתקבל לבתי גטה. אם רצה להחזיר לא יחזיר[ב]). האומר תן גט זה לאשתי במקום פלוני. ונתנו לה במקום אחר. פסול[ג]). הרי היא במקום פלוני. ונתנו לה במקום אחר. כשר[ד]) האשה שאמרה התקבל לי גטי במקום פלוני. וקבלו לה במקום אחר.

נערה המאורסה. כ"ז ע"ג קדושין מ ג ע"ב ירושלמי קדושין פ"ג הל"ח מיי' פ"ב סש ה"ח סמ"ב כ"ו ס"ח טוש"ע שם סעי' ג': היא ואביה מקבלין כו'. מיי' ירושלמי פרוסיה פ"ח הל"ח: ג קטנה שאמרה כו'. פ"ה ע"ח פ"ב ע"ח קדושין ד"ד ע"ב ירושלמי גיטין פ"ו הל"ח קדושין פ"ב הל"ח מיי' שם ס"ו ה"ט שש"ע שם ס' ו': שאין קטן כו'. מיי' פ"ב מהלי שליחין ה"ב בסמ"ג ע' ס"ב טוש"ע הי"מ ב' קס"ח ס"ו ס': ואם א"ל אביה כו'. מיי' פ"ב מהלי גירושין ה"ח סמ"ג ע' ס' טוש"ע אה"ע סי' קמ ס' ס"ו: האומר כו'. קדושין כ"ע ע"ח מיי' שם פ"ם הל' ג' סמ"ב שם טוש"ע שם ס"ב: הרי היא במקום כו'. מיי' שם טוש"ע שם סעי' ס"ו: האשה שאמרה כו'. טוש"ע אה"ע פ"ד ס"ג קס"ה ע"ח קדושין מ"ם ע"ח מ"ר ירושלמי קדושין פ"ח הל"ב מיי' שם הל' ג' ד' טוש"ע שם סעי' מ"ם:

שנויי נוסחאות

קבל וקרע. נכי"ק ונמסכי"ר בעונות קיבלה **וקרעה. הבאורסה.** נכי"ק ונמסכי"ר ובכי"ף מאורסה. (אח) גיטה. נד"ג ליתא וכן ליתא בסמוך. **זוכות.** נד"ג ונכי"ק ובכי"ף וכות. כאחת. נכי"ק באחד. **אינה יכולה.** נד"ג ונכי"ק אינה צריכה (ז); נרש"ב **אינה מתגרשת**, לך כפי הגרלה אגב סיכמ"ו הע יק כאן טוסת הבייתא: **ג (הבעל).** נד"ג ובכי"ף ליתא. **לחזור יחזור.** נד"ג ונכי"ק ונמסכי"ר **להחזיר יחזיר. קטן.** נכי"ק ונמסכי"ר חלקטן. (אבל) **אם.** כ"מסכי"ר ואם. **והתקבל.** נד"ג ונ"מסכי"ר וקבל. **לדחזיר לא יחזיר.** נמסכי"ר לחזור לא יחזיר. האומר. נכי"ק האומר לחבירו. הן גם (זה). נ"מסכי"ר ליתא. **הקבל.** בסקום. נכי"ק סמקום.

תוספת חדשים

פ"ו ג בשנה קטנה שאמרה כו' לוקח לי ידיה בגמרא דלמרינן לעיל דף ס"ג ע"ח אדם יודע שאין שליחות לקטן והמרינן בקדושין דף מ"ד דהיכ לרב נתנן דאמר אין נערה עושה שליחות מזלת המשנה דקתני קטנה שאמרה התקבל לי גטי הא נערה כ"ז גט וקשה סוגיא דלעולם אפילו

תוספת רעק"א

דספרשים הראשונים דמיירי בעשאתו ש"ק הוא דוהק דהא בגם עצמו לאו פסיפא כ"כ דהא פליגי בזה ר' ור' נתן. ום נעצרך לומר דאביי פ"ל דהלכה כר' נת' ופליג ארב ראמר הולצת. ולפי הנ"ל ל"ל דה"ק אביי דבגם היכא דאמר א"א שתקבל לה אלא הולך דרצה לחזור יחזור. אף דס"ם חוינן דזכות הוא לה טוכה לוסר דבמילי דזכות ג"כ לא הולך כזכי וכיון דעוקר לשליחותה הוי מלתא חדתא ולא הולך כזכי מזה נשמע דבמתנה ל"א הולך כזכי: ב [אות כו] בהרע"ב ד"ה אינה מתגרשת. ואפי' בקבלת אביו', זהו שיטת רש"י ז"ל אבל תוס' וש"א סברי דע"י אביה מתגרשת דאביה משמרת שלא תחזור ולפ"ז הר בבא אולא לת"ק דהא לר"י בלא"ה אביה ולא היא ולרבוקים דס"ל כשיטת רש"י ודרע"ב דבקטנה גם לת"ק אביה ולא היא צ"ל דהך בבא מלתא באבי נכשיה ופירוי ביתומה: [אות כז] תוי"ם ד"ה ויש"ים שאיסרים. שיאסר השליח שקבלו בפני ב' הוינו דלא בעי' עדי קבלה ופני בראהו ביד השליח לשהיא שלם. ג [אות כח] במשנה הבעל להחזיר יחזיר. אבל משבא הים לידה כהגרשת אע"ג דהבעל לאו בר שויא שליח לקבלה הוא ושליח להולכה לא שוויא. אם ה אמרו' אדם יודע שאין שליחות לקטן וגם יודע שאין הבעל יכול לעשות שליח לקבלה והתקבל והילך קאמר. גמרא דף ס"ג ע"א. ומשמע דאף ביש לה אב הכי הוא ילא אמרו' דטעה הבעל וסבר דאביה

יבין תפארת ישראל יבין

ו) מיירי בעת בגזרו האומות שלא יקיימו ישראל המצות, ולפיכך אחר נתינה הגט, מיד היו הב"ד מחבדין הגט [יהא דהלריכו לעדים בגרגא. ל"ל מכוס דבלא נקרע אחר קבלתו בקרע כ"ד, מלן יימר דהתלה ובליה לקבלה היה, דלמא בליה להולכה, והרי לקולא לא אמרינן חוקה בליה עושה שליחותו לאיסור דאוריתא [כגיטין ס"ד כ'], רק בדרבנן [בעירובין דליה ב'] ותו דלמא חזר וביטל השליחות קודם שהגיע גט לידה]. מיהו לא הוה כל כת כמעידים על חלי דבר של עדות דלא מהני. דשאני הכא שראתה כל כת כל מה שצריכה לראות. אמנם בלא נקרע הגט, ונתקיים התימת עדי הגט, א"ל עדי מסירה, רק שיאמר הבעל שקבלו בפני ב' [אהע"ז קמ"ח ו']. אבל בקבלה הגט ע"י שליח להולכה, א"ל רק ב' עדים שקבלה הגט ע"י השליח, וא"ל עדים שעשאו הבעל שליח, דהמנהג הכן לשליח נגד ערעור הבעל כלעיל רס"ח [וי"ח הכשבעל כופר הר"ז ספק מגרשת [קמ"ח סי"ח]: ז) שמיהן מעידין על האמירה והקבלה, וא"ח מהכרח שהכרהן להעיד שקר, דלוך יזדמן שיראו ב' הדברים שמתמא בב' עיירות היו, מדלא קבלתו היה עלמה לגט מהבעל: ח) שליחי: ט) במעיד עם זה ועם זה: י) היא לו אביה: יא) מתיעוט דעת שבה מקטנותה. וי"ח דשיעורא בעותנין לה לרוב ושרקט אגת ומוטלה. וי"ח בה ו' לו ז' בנים, כל חד לפוס חורפא: יב) י"ח אפילו בקבל אביה גטה אינה מתגרשת [קמ"ח ו']: יג) כשאין לה אב, דבים אב, אביה אלא היא: יד) ודוקא כשמתגרשת בעודה אלמנה הא בנשואה לא, דמשנשאת אין לאביה רשות בה [רש"י קדושין דף מ"ג כ' ד"ה היא] וכן פסקינן להלכה [אהע"ז קמ"ח סי"ג]: טו) דאולי בעל מקפיד שלא יגיעו עליו שם: טו) דמראה מקום הוא לו [קדושין פ"ב מ"ד]:

מקום שם תמצאנה: ורבי אליעזר מכשיר. דסבר איהו דמדעתיה מגרש איכא קפידא. איהי דבעל כרחה מתגרשת מרתה מקום היא לו. ואין הלכה כרבי אליעזר: **ד** הבא לי גטי אוכלת בתרומה. אם אבת כהן היא. עד שיגיע גט לידה: לאותו מקום. שכך אמרה לו לא תהא שלחי אלא שם: ורבי אליעזר אוסר מיד. מספיקים מאלגה. ורבי אליעזר לטעמיה דמכשר כשקבלו במקום אחר. דמרתה מקום היא לו. ומכשר קבלה לגרשה לה. לפיכך מצוה שפיקים מלפניה אסורה שמא מלאו חון לעיר וקבלו הימנו. ואין הלכה כר"א: **ה** כתבו אגרת וכו'. שהגט קרוי אגרת. שכך כתוב בו ואגרת שבוקין: פטורה לא אסר כלום. דלמא לשון פטור וחובה קאמר להקל מעליה חובות שחייבת: פרנסוה. לשון עשייה ברכיה כמו מוציאים לפרנסה וכו'. הלכך לא ידעינן לי ברכי הגט הוא. אלא תהא זיקה ליבם. לי ברכי מלבוש וכסות הוא: כנימוס. כחוק. לא ידעינן לי חק גט לי חק מזון וכסות וכן כרחוי: היוצא בקולר. ליהרג כתבו. אע"פ שלא אמר תנו: יכתבו ויתנו. דהגב פחדיה טריד ולא פריש: המפרש. ליס: והיוצא בשייראי. למדבריות: המסוכן

פסול. רבי אליעזר מכשיר). הבא לי גטי ממקום פלוני. והביאו לה ממקום אחר כשרה): **ד** הבא לי גטיה) אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה. התקבל לי גטי. אסורה לאכול בתרומה מיד). התקבל לי גטי במקום פלוני. אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לאותו מקום). ר' אליעזר אוסר מיד). **ה** האומר כתבו גט. ותנו לאשתי). גרשוה). כתבו אגרת ותנו לה. הרי אלו יכתבו ויתנו). פטרוה). פרנסוה). עשו לה כנימוס). עשו לה כראוי. לא אמר כלום). בראשונה היו אומרים היוצא בקולר) ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו). חזרו לומר. אף המפרש) והיוצא בשייראי). ר' שמעון שזורי אומר

והמולה לריכין להיות בני דעת. ע"כ. ולכל התורה למדנו דיני הגליחות בשוה. עמ"ש ברפ"ב דקדושין: ורבי אליעזר מכשיר. כתב הר"ב דבע"כ מתגרשת דמנא ידעה דיחא ליה לבעל למיתבה התם. רש"י: הבא לי גטי ממקום פלוני. אפי' לרבנן. דכיון דאיכא מתגרשת בקבלתו. איכא קפידה כשמביאו לה ממקום אחר. הר"ן: **ד** אסורה. לאכול בתרומה מיד. שמא קבלו כבר. ואע"ג דה"ל למימר לוקי אמה בחזקת שלא נתגרשה. חומרא בעלמא הוא שהחמירו חכמים. מכוס דחזקת שליח עושה שליחותו אע"ג דאין ביד השליח לעשות שמא לא יתן לו הבעל גט כמו שאומר לעיל [ד' ס"ד] בכל הנשים שבעולם שאומר לשלוחו לא וקדם לי אמה סתם ומת השליח אחת היא לו בחזקת היתר. אין ביד השליח לעשות שליחותו. תוס': עד שיגיע גט לאותו מקום. פי' הר"ב שכך אמרה לו לא תהא שלחי אלא שם ובגמ' פריך וכיון שקבלו במקום אחר סיבי הוי גיטא כלל והתנן בריש התקבל לי גטי במקום פלוני וקבלו לה במקום אחר (כשר) [פסול] ומוקמינן לה בדא"ל קבל לי גיטא במתא מחסיא וזמנין דמשכחת ליה בנבל [כיון דהדר א"ל הכי מכלל דלא קפדה לי מקבל ליה בדוכתא אחרינא. והאי דקבעה ליה עיקר במתא מחסיא] הכי קא"ל משקל כל היכא דמשכחת ליה שקול ליה מיניה. גיטא לא ליהוי עד דמטית למתא מחסיא. גמ'. (וה"ל כאומר לאשה הרי זה גיטך ולא תתגרשי בו אלא לאחר ל' יום. הוס') ותמה אני שהרמב"ם בפ"ט מהל' תרומות העתיק המשנה כלשונה שלא אמרה אלא מקום אחד. והש"מ לא העיר בזה: רבי אליעזר אוסר מיד. כתב הר"ב ר"א לטעמיה כו' וגמ' פרכינן פשיטא ומפרקינן לא צריכא דאיתיה לבעל במזרח וא"ל זל במזרח. וקא אזל במערב. מ"ד במערב הא ליתיה. קמ"ל. דלמא בהדי דקא אזל מפגע פגע ביה. וברפ"ח דתרומות כתבתי") בשם הירושלמי דמודה ר"א שאם אמרה הבא לי גטי ממקום פלוני שאוכלת בתרומה עד שיגיע גט לאותו מקום. ומפרש בירושלמי דמכיון שא"ל הבא לי גטי ממקום פלוני. כמו שאמרה לא יהא גט אלא אחר י' ימים ומה שאכלה בהיתר אכלה: **ה** האומר כתבו גט וכו'. לשון בני אדם הוא כבר החזקו בו לקרות ספר כריתות אשה. גמ'. גרסינן גמי כבר נהגו לקרות גירושין. כתבו אגרת ותנו לה. גם זה לשון הגט כו'. רש"י. רבי שמעון שזורי אומר אף המסוכן. פי' הר"ב הולה. וכן לשון רש"י

*) ע"ש ובתו"ת ובשאות אליהו.

יכין תפארת ישראל יכין

יז) כיון דבבעל הוא לגרשה בכל מקום וודאי מרתה מקום היא לו. ורבנן ס"ל דעכ"פ אין טופה בעל לגרשה בע"כ ע"י קבלתו של זה: יח) לכ"ע, מדיכול לכופה להתגרש ע"י שליח להולכה: יט) והיא אשת כהן: כ) שמא השתא קבלו: כא) אע"ג דכשקבלו במקום אחר, אף דמטי אח"כ לאותו מקום אינו נט, כמ"ג. הכא מיירי שאמרה התקבל במקום פלוני, ואם המלא להבעל במקום אחר, שקליה. הרי לא קפדה, והא דקבעה ליה מקום, ה"ק לשליח, בכל מקום שתקבלו, לא יהא גט עד שתגיע למקום פלוני. (ולכאורה היה נ"ל דגם בשאם באמרה הרי בעלי במקום פלוני התקבל לי גטי ממנו, והגע כבר, דמ"מ מבעל דכל שאמר כך ליכא אמרינן מרתה מקום היא לה, ה"נ נבי אשה. והא דנקט לעיל [בס"ג] דדוקא

תוספת רע"ק

עשה אותו שליח לקבלה. אף דבקדושין (דס"ד) דמוקי למשנתינו זו דמיירי באין לה אב היינו משום קושיא אחרת דהריוק דגערה מצית משוית שליח קבלה ואלו בשאם אביה גם נערה א"י לעשות ש"ק משה מוקי דוקא באין לה אב. אבל הדין דין אמת אף ביש לה אב. וראי' מפורשת דהרי משמע מהגי' דקדושין הנ"ל דדייק דגערה מצי לשוויה שליח קבלה ופריך מזה

על ר"נ. ומדלא קאמר דהריוק בהאיסור דבגערה אפי' מטי נישה לידה לא מתגרשה דהבעל מצה דגערה מצי לשוויי' שליח קבלה אלא ע"ב דאפי' בזה דרבא היה מסופק בזה אפ"ה לא אמרי' דמצה א"ב מכ"ש בקטנה ויש לה אב דאמרי' הכי דכי מצא נישה לידה מגורשת (ועוד ראיה דא"ב מאי הקשה לר"נ הא מוברח לומר דאיירי באין לה אב): [אות מב] תוי"ט ד"ה הבא לי. ליבא

התקבל לי גיטי במתא מחסי' וזמנין דמשכחת ליה בנבל וא"נ מסגר הרב דבש"ס חדא לוקיתא נקט ומשום דקשיהיה ליבא דמהני' דקהני עד שיגיע הגט לאותו מקום דמשמע שקיבל במקום אחר. לכל לה"נ הכי מני לאומר הל"ודה דגט לאו דוקא ור"ל שליח הגט זה הוא מסיבה הרב מלבון המסה דבמתא' קאני גט. והלכ כהב עד שיגיע השליח לאותו מקום. (מר"ח): תוי"ט מה"ר עד שיגיע כו' ותמה אני כו'. ולא ידעינו מאי קשיא ליה דהא עיקר קושית הגמ' ודקהני עד שיגיע גט כו' ממשמע שקיבל הגט במקום אחר רק שצריך להגיעו לאותו מקום כוי אבל הרב"ש

הבא לי גיטי כו'. פיי' מה שם"פ שם: **ד** הבא לי גיט כו'. שם. פיי' פ"ב מה"ל פרטות ה"ל ס"ב (אותן רכ"ח. התקבל לי גיטי כו'. יומנמי דלמא ר"ל ה"ל מרומות פ"ח ה"ח): **ה** האומר כתבו כו'. פ"ב ע"ב פיי' פ"ב מהל' גירושין ה"ו כמ"ב עמון ה' מ"ב מה"ל מ"ב ה"ב כ"ו קמ"ל פ"ב: פ"ו ב: בראשונה היו אומרים כו'. שם. י"ב פ"ב ב"ב קמ"ל פ"ב מתות ל' ע"ב תוכן ע"ב ע"ב בעבו יום ס"ד ס"ב פיי' שם הי"ב פוס"ב שם כפי' ה"ז: אף המפרש. פיי' שם פ"ב שם: רשש"א אף המס כן, כתוב ה"ה ע"ח פיי' ובכ"ש שם:

שנויי נוסחאות

ר"א. במכנ"ל ור' אליעזר וכן במשנה המסוכה וכ"ה אליעזר במכנ"ב. **במקום** כו' **מקום אחר**.. נד"ל **במקום**.. **במקום**.. (?). **ד**(**התקבל**כו'**מיד**).נרי"ף ד"ק ליתא בטעות. **לאכול**. נד"ל מלאכול. **התקבל לי גיטי במקום פלוני**. נד"ל ובכ"ק **הבא לי גיטי למקום פלוני** (?) במכניות דיהלכפורס.. **פלוני** (ס"ל **וקבל במקום אחר**).אהכיון בכל המכניות ולמי יודע מקומו **בתרומה**. בכי"ק **בתרומות**. **עד שיגיע** (גמ). בתוי"ד ליתא ומפרש דכיון**דקבעה** לו מקום קפידא היו ולם יקבלנו במקום אחר לא סוי גיטא הילכ אוכלת בתרומה עד שיגיע שליח לאותו מקום עכ"ל ועי' תוי"ט בשם הרמב"ם ובתו"ח; בגמ"ש עד כדי והכ"ח מתקן הגלה בדי". בכדי.**מקום**בכי"ק המקום. ר' **אליעזר אוסר מיד**. נד"ל.. **פוסל**..; בכי"ק ו.משכנ"ל ור' אליעזר: **ה בנימוס**. במכנ"ל בנוסום. עשו (לה) בכי"ק ליה. **המפרש**. בכי"ק המפריש. שזורי. נד"ל השזור; בכי"ק השיזורי ועי' נערוך השלם:

תוספת חדשים

אפילו נערה אפילו הגיע גט לידה אינה מגורשת דהיינו לא אמרי' דאדם יודע וי"ל דס"ל דתלמודא דאפילו בנערה אדם יודע ונמר ואיכן בשם הולכה. הו איכא לאידך במאי דקאמי ואם אמר לו אביה לא וכו' דקבה מוכח דלשמעיק רבותא דאפילו בנערה אביה עושה שליח לקבלה והיא קושית רבתי וע"ע. מר"ח:

ד בפשטה התקבל לי גיטי במקום פלוני וכו'. כתב הרמב"ם בפ"ט מהל' תרומות ואם אמרה קבל לי גטי במקום פלוני אינה אסורה עד שיגיע שליח לאותו מקום הקבה הוס' יום טוב דלינ העתיק רב המסנה שלבוה ובגמרא אוקימנא לה דאמר לה

תוספת רע"ק

ד בפשטה התקבל לי גיטי ממקום פלוני וכו'. אם אמרה הבא לי גטי ממקום פלוני דהוה גט, רבותא קמ"ל דאפילו ליכא למימר מרתה מקום אפ"ה בהבא לי גטי כבר. אלא דק"ל ס"ל למה אינו מיירי הש"ס לחדוקא למשנה דמיירי דבכל מקום שתקבלו לא יהא גט עד וכו', נוקמה בשמרתה לו מקום כנ"ל]: כב) משהלך מאתה. דאזל לטעמיה במ"ג דמרתה מקום היא לו, ושמא מלאו לבעל מיד: כג) לו שאמר: כד) דכולן לשון גירושין הן: כה) כגהוג: כו) דאפשר שכוונתו שיפטרוה מבע"ח ושיעשקו בגרכיה: כז) הוא שלשה שמשימין סביב לעולר מי שיולא ליהרג [בסנהדרין ד"ז ב']. מיהו גם בנתפס על עסקי ממון, כל קולר בחזקת סכנה: כח) דאגב פחדיה שכח לומר הגו, אבל כ"ל נתכון בדבריו: כט) לו: ל) [קתרחוותא], שיולא בחברותא למדבר במקום סכנה, ועדרוד

עי"ש

האומר התקבל פרקו גיטין

רש"י. ומדלא כתב חולה המסוכן. ס"מ דכל חולה מסוכן קרי ליה. וכן הבין דבריו הב"י כפי הגרלה מלשונו. וקשה לי דת"כ אמאי לא תנן חולה. מי לא תנן לישנא דחולה במ"ה פ"ג ובמ"ג פרק דלקמן. והרמב"ם פ"ב מהלכות גירושין [הלכה י"ב] כתב. מסוכן והוא אדם שקפץ עליו החולי במהרה והכביד חליו מיד. ["ומ"ה פרק בתרא דטבול יום כתב הר"ב חולה המוטה למות]. ומ"ם הר"ב דהלכה כרבי שמעון בזורי דהכי גרסינן בשחיטת חולין פרק בהמה המקשה. הרי"ף. ובירושלמי איתא בפירקין: ן כל השומע את קולו כו'. עמ"ם במ"ג פ"ד דגדרים. ומ"ם הר"ב ופירש שמו ומס עירו כן לשון רש"י. והעתיק סי' קמ"ח כתב ג"כ שם אבתו ומס עירה: הרי אלו יכתבו ויתנו. וטעמא כדכתיבנא במשנה ו' פרק בתרא דיבמות: אם מעצמו נפל הרי זה גט. דדעתו מתהלה היה לכך וסופו הוכיח. וה"ל כמפרש [נ"ס]. ומסוכן. רש"י: ן אר"י וכו'. אמר שמואל א"ר הלכה כר"י. דאמר מילי לא מיפסרן לבליח. גמ'. ועיין מ"ח דפרק בתרא: נומינו. פירשתי בסוף

אף המסוכן(לא): ן מי שהיה מושלך לבור. ואמר כל השומע את קולו יכתוב גט לאשתו(לב). הרי אלו ויתנו(לג). הבריא שאמר כתבו גט לאשתי ארצה לשחק בהלי(לד). מעשה בבריא אחד שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגגלה(לה). ונפל ומת. אמר רבן שמעון בן גמליאל. אמרו הבנים אם מעצמו נפל. הרי זה גט(לו). אם הרוח דהאתו. אינו גט: ן אמר לשנים תנו גט לאשתי(לז). או לשלשה כתבו גט ותנו לאשתי. הרי אלו יכתבו ויתנו(לח). אמר לשלשה תנו גט לאשתי. הרי אלו יאמרו לאחרים ויכתבו(לט). מפני שעשאן בית דין. דברי ר' מאיר. וזו הלכה העלה רבי חנינא איש אונו מבית האסורים(מ). מקובל אני באומר לשלשה תנו גט לאשתי. שיאמרו לאחרים. ויכתבו. מפני שעשאן בית דין. אמר רבי יוסי נומינו לשליח(מא) אף אנו מקובלין.

המסוכן. חולה. והלכה כר"ש שזורי: ן ואמר כל השומע את קולו. ופירש שמו ומס עירו: רצה לשחק בה. הואיל ולא אמר מה: מעשה בבריא. מפרש בגמ' דחסורי מחסרא והכי קתני ואם הוכיח סופו על תחלתו. הרי זה גט. ומעשה נמי בבריא וכו' והלכה כרבן שמעון בן גמליאל: ן אמר לשנים תנו גט לאשתי. אע"ג דלא אמר כתבו ותנו. הרי אלו יכתבו בעצמן. ולא יאמרו לסופר אחר שיכתוב. ולא לעדים לחתום. דלאו ב"ד שויהו לגוות על אחרים אלא עדים שויהו. והן הן שלוחו הן הן עדיו. ואם אמר לג' כתבו ותנו גט לאשתי. אע"פ שהן ראוין ליעשות ב"ד כיון דבהדיא אמר להו כתבו. לאו ב"ד שויהו. אלא עדים: אמר לג' תנו. ולא אמר כתבו. הרי אלו יאמרו לעדים אחרים. לכתוב ולחתום. וליתן. מפני שעשאן ב"ד: מבית האסורים. מכמו של ר"פ שהיה חבוש בבית האסורים: נומינו לשליח. אמרנו להיות כמעשה שליח

יכין תפארת ישראל יכין

עי"ז, אף שאין שכנתו ברור כ"כ כיולא בקולר: לא) בחולי: לב) ופירש שמו ושמה ועירה: לג) בראיתו חי בשעת נתינה, ולא חיישינן שיתכוון לקלקלה: לד) מדלא אמר תנו: לה) אחר שקבלה הגט: לו) דסופו מוכיח דדעתו מתחלה לכך היה, ובהיולתו שכח לומר תנו: לז) דגב' אף שלא אמר כתבו לא שוויהו ב"ד, לפיכך יכתבו אחד מהן, ויחתמו שניהן, דקיי"ל חתם סופר ועד כשר [לקמן פ ע מ"ד]. ואם כתבו שניהן הגט וחתמוהו, לחלקת מחוקק פסול גט שנכתב מב' בני אדם ולרש"ח [אה"ע ק"כ] כשר: לח) ולא יאמרו לאחרים לכתוב ולחתום, דלא ב"ד שוויהו רק עדים: לט) ולאחרים ויחתמו: מ) של רבי עקיבא: מא) אמרנו להנניה שליח של

תוספת רעק"א

ליכא קפידא כו'. אף דהוא שלוחו של בעל דהא אשה א"י לעשות שליח להולכה צ"ל דאצטריך לאשמעי' בא"ל הבעל הילך כמו שאמרה. אולם לשיטת הרמב"ם רפ"ב מהל' גירושין דאשה יכולה לעשות שליח הבאה והוא שליח דידה [דכיון דשלוחו של אדם במותו חוי כקבלתו היא אלא דהיא מתנה שאינה רוצית להתירש אלא כשיגיע דגם לידה] נידא יותר דאצטריך לאשמעי' אף דדוי שליח דידה ס"מ כיון דאינה מתגרשת בקבלתו ליכא קפידא אם מקבל לה במקום אחר עמ"ש בר"ן בריש פרקין ן [אות ע] במשנה מי שהיה מושלך לבור. בסוגיא דרבי' ולריהוש שמא שד היא ומוקמי' בחזו בבואה דבבואה. והדר פרכי' ודלמא צרה היא. ומסקינן תנא דר"י בשעת הסכנה כותבים ונותנים אף על פי שאין מכירים. ונחלקו בזה הפוסקים אם קאי דק על הסירכא ודלמא צרה אבל זה קיימא דבעינן דחזו בבואה דבבואה או דקאי על הכל דגם לשד לא הוישינן בשעת הסכנה. וקשה לי דמאי פרכי' הא י"ל דכל עיקרו דמתני' לאשמעינן רק דאע"ג דלא אמר תנו הוי ככתבו ותנו דבפחדיה מריר ולא פריש ופשטא דמלתא מורה כן דהוי כמו מתני' דקודם דיוצא בקולר. וכן פרקתני במתני' שאח"ז הבריא שאמר כתבו רצה לשחק בה. דמשמע דכך פרא דמתני' דביוצא בקולר ומושלך אע"ג דאמר רק כתבו הוי כתני אבל בריא שאמר כתבו לא הוי כתנו. וא"כ י"ל דפשיטא שראינו שהשליכו בעלה לבור והשמיע קולו מבור שיכתבו גם לאשתו, אף דלא אמר תנו כותבים ונותנים. והכי דייקא לישנא מי שהיה מושלך בבור ואמר. משמע דידענו מי שהושלך בבור. או עכ"פ דראינו דא' הושלך לבור ואמר כל השומע קולי וכיון דידענו שאיש אחר הושלך לבור מה"ת ניחוש עוד (ואפשר כיון דאמר מן הבור. ושם מצוין שרים אף שראינו שהשליכו את אדם לשם חיישינן דילמא היה הקול מן השד וא"ז פריך הגמ' עיין בב"ש סימן י"ז סק"ו) גם בפירכת ודילמא צרה היא הא י"ל כפשטו דהמשנה צרות של האשה המה לפנינו ודעינן שהמושלך אינו מהם וזה יספיק גם כן בסתמיתן דפרק בתרא דיבמות. גם ק"ל לפ"ד מקמי דמייתא הך דתנא דבר"י בשעת הסכנה כותבים ונותנים אע"פ שאין מכירים יקשה הא בנישין דעלמא דצריכים שיהיו מכירים שזה שמו וזה שמה. וא"כ מאי איריא דניחוש לצרה הא בלא"ה ניחוש זה שאומר אין שמו כן ויהיה מי שיריה שמא משקר שאין שמו כן כמו דחיישינן בכל נישין דעלמא. וברמב"ם איתא הלשון אע"פ שהעלוהו ולא הכירוהו ולא ידעתי מאי רבותא בזה במה שהעלוהו הא בלא העלוהו ממילא אין מכירים אותו וכ"ז צל"ע: [אות עא] שם בפשנה רצה לשחק בה. לא זכיתי להבין לשון זה דמה ענין שחוק לכאן הא באמת אם כתבו וסמרו להבעל ונתן לה דמהני דהכתיבה הוי כתיבה מעליא ולא בדרך שרוק ולגני הנתינה ממילא א"א ליתן כל כמה דלא עשה שליח והוא לא כיון לשחוק אלא שלאחר הכתיבה עשה הוא שליח ומה צורך למליצה דמשחק בה (ואפשר דסבר המשנה דמי שאומר כתבו גומר בלבו לכתוב וליתן כמו בחולה. אך מחמת שכול לומר שרציתי לשחק בה לכן אמרינן דצריך לעשות שליח גם על הנתינה. ולהות ידוע שהדיבור חוה והקודם לא היה כתב יד רבינו אך העתק. ואולי יש בזה איזה חסרון מהמעתיק): ן [אות עב] הרע"ב ד"ה אכל לשנים. ולא יאמרו לסופר כו'. ולפי זה צ"ל דר"ס ס"ל חתם סופר ועד כשר אף דס"ל דבאומר אמרו מילי מפסרן לשיחת ושייך ביה חשש חורבא ע נהרע"כ ותי"ם לקמן פ"ח ס"ח צ"ל דמ"ם לכתחילה אסור לעשות שליח ע"י אומר אמרו וליכא ח רבא. והא דקתני במתניתין הרי אלו יכתבו ויתנו לכתחילה מפש קאמר דהתם סופר ועד כשר. אבל שיטת תוספות בסוגיין דלרבי מאיר בודאי חתם סופר ועד פסול מטעם חשש חורבא ואם כן ע"כ הא דיכתבו ויתנו לאו דבקי' שניהם הכתיבה והחתימה דוקא אי אפשר דאם כן הוי ליה התם סופר ועד אלא דהכא מיניהו קאמר או כתיבה גם או החתימה דהבעל לא נתכוון בא סר כת ו רק על א' [ואנן מספקי' בסוגיין בפירושא דמתני' אם קאי אכתיבת הגם או

בסוף יבמות: שאפילו אמר לב"ד הגדול שבירושלים וכו' שילמדו ויכתבו. לשון הרמב"ם לינו מן הגמרא שב"ד הגדול שבירושלים לא יהיו בקיאים בכתיבה לפי שהתנאי בב"ד שיהיו חכמים. לא שיהיו סופרים: [כולכם כתובו. וגרשה שליח בהלכה ז' לאמרה בבית המדרש: ילמדו. הם לינם יודעים לכתוב. ילמדו לכתוב עד שיכתבוהו [הן] בעצמן: כולכם כתובו. אחד כותב. וכולם חותמין. לפיכך אם מת אחד מהן. הרי זה גט בטל:

ר"ע מברטנורה

שאפילו אמר לבית דין הגדול שבירושלים. תנו גט לאשתי. שילמדו ויכתבו (וכב) ויתנו). אמר לעשרה כתבו גט לאשתי). אחר כותב ושנים חותמין. לפיכך אם מת אחד מהן. הרי זה גט בטל

הכ"י מלשון הטור בסימן ק"ן]:

יכין — תפארת ישראל — יכין

כל הלכה זו: טב) אף דת"ח צריך שידע, שחיטה, כתב, מילה [כתולין ד"ש ח', ומימנך. לפכדו ש"ב"ם אחד]. כ"ל דמיירי בתין העדים מבירין כתב עברי, והרי צריך שיקרהוהו קודם נתינה [בגיטין י"ט כ']. והרי רק בטעת הדחק גם כשר בכל לשון [כתה"ע קכ"ו]. ור"ל דמע"ל דת"ח צריך שידע כתב, היינו שיש כתב בעולם והרי לכתחילה צריך לכתוב הגט בכתב עברי. א"נ דהא דאמרינן דת"ח צריך שידע לכתוב, היינו אפילו אינו יכול לאמן ידיו לכתוב האותיות כיינו שלא יהדמה שיש לוח לחבירו והרי בזה צריך ליזהר בגט, ולזה צריך לומנות יתירה שילמדו שלא יקלקל הגט. ואף דעכ"פ ב"ד הגדול צריכין שיהיו יודעין כל הלשונות. עכ"פ מ"ל שידעו כל מיני כתב הלשונות [כפנהדרין י"ז]: מג) ולא יאמרו לאחר לכתוב, דמילו לא מוסרן לשליח [מיהו דוקא כאומר אמרו. אבל כלא אמר אמרו מודו כ"ע דמילו לא ממסר [כפ"ז מ"כ], ואי"ל כתם תיפוק ליה משום קפידא דבעל, דדלמא מקפיד שיכתבו הם ולא אחר [בגיטין כ"ע ח']. יש לומר דאי משום הא' טעמא בחלם מוחר [כפ"ג מ"ה ואה"ע קמ"ח פל"ח] (א). מיהו לפי קיי"ל גם באומר אמרו לסילו ייחד הבעל לת הסופר והעדים, אם נרשה הו"ל ספק מנורשת [כאה"ע ק"כ ס"ד]. ועמ"ש רפ"ב דקידושין: מד) לרבותא דסיפא נקט י'. מיהו ה"ה בפחות מזה. וכל כתובו שנזכר במשנתינו היינו דאמר כתבו וחתמו [אה"ע ק"כ]:

פ"ו (א) אמנם בטעמא דמילי לא ממסרן לשליח כ' רש"י [גיטין דכ"ו ב'] דדוקא בשליח שבלתו עם גם דמסר לו מילי, שליח עושה שליח. משמ"כ באומר כתבו, דלא מסר לשליח מילי, אין בדברים כח לחזור ולהמסר משליח לשליח. ואמרדכי ס"פ דאמיל, הכא ה"ם דכל שנעשה שליח לדבר אלא נגמר הענין, אין שליח חוזר ועושה שליח. לפיכך בשליח עם גם דנגמר הענין מדמסר לו הגם שיכול לגרש בו בע"כ, מלי שליח מבוי שליח. אבל באומר כתבו, בכתיבה הרי עדיין לא נגמר הענין. והכ"מ בין רש"י לאמרדכי. בשליח קידושין, לרש"י מלי שליח משוי שליח, דהרי מסר לשליח הראשון הפרוסה. ולאמרדכי לא, משום דעכ"פ עדיין לא נגמר הענין, דשמא לא תרצה לקבל הקידושין. והוכחו ב' הדעות בתה"ע [סי' ל"ה ס"ו וסי' ל"ז ס"ה]. ועוד ל"מ בדיוהב בעל לספר קלף לכתיב עליו הגם, לרש"י בכה"ג שליח עושה שליח, ולאמרדכי עכ"פ בכתיבה לא נגמר הענין, ואין שליח עושה שליח. וכן משמע מדברי הפוסקים כאמרדכי, מדלא מלקו בכך [בתה"ע ק"כ סק"ל] מיהו בשליח לקבלה שעשתה פתחה, לפי הטעמים הנ"ל לכ"ע אין שליח עושה שליח, דהרי לא יהבא ליה לשליח ולא מילי, ועם לא נגמר הענין עדיין, דמי יודע אם יתרצה הבעל לתת לו הגט. וכ"כ הטעמות יוסף רש"ל דקידושין בשם תוס' רי"ד. אבל בכם הריטב"א פ"ל דבשליח לקבלה מלי שליח מבוי שליח. ולהלב"ד דריטב"א פ"ל נמרדכי הנ"ל מיהו פ"ל דוקא בשליח דכת בה, מחשב שלא נגמר הענין, דבכתיבת גם אין שם גמר, וכ"כ בשליח הולכת פרוסת הקדושין, אולי לא התרצה אחשה לגמור הענין לקבל הקדושין. משמ"כ בשליח לקבלה, היא עשאתו שליח על גמר הענין לקבל הגט, ואי"ל אה"כ שום דבר. ואול"ק לריטב"א, ממ"ד בקדושין [דמ"ח ח']. מנ"ל דבקדושין שליחו של אדם כמותו. וכ"ת דילפינן מגירושין, מה לגירושין שכן יכולים בע"כ. וקי"ל הרי בפירוש אמרינן מקמי הכא לגני גם ובלתה מלמד שאשה עושה שליח, אף שאינה מהגרשת בע"כ דבקדושין הש"ם דבקדושין מנ"ל דשליח עושה שליח, דס"ל כרש"י דשליח קידושין נאמת שליח משוי שליח מדיהיב ליה לשליח מילי, ובהא ליכא לאמור דילף מגירושין, די"ל שאני גירושין שכן יכולים בע"כ, דליכא לאמר הרי שליח של אשה משוי שליח אף שאינו בע"כ דבעל, ליתא דהרי להוס' רי"ד בתמת אין שליח לקבלה עושה שליח. אבל לריטב"א דס"ל דגם שליח לקבלה מלי עביד שליח, ק' ספיר דהיכא קאמר הש"ם שכן יכולים בע"כ, הרי בשליח אלה אינו בע"כ דבעל. נ"ל דהכי מקשי הש"ם, דלמא דוקא בעל בגט מלי משוי שליח, מדכתו נדול לגרשה בע"כ, ונם אשה המהגרשת מלי משוי שליח, מדאין במעשיה ממשות כל כך שיהיה צריך שתעשה היא בעצמה. דונמת מ"ל [פסחים דפ"ח ח'] דאי אה לא"ל לאוריתא, ממנין מל הסכה אפילו אלא מדעתן. מיהו עוד יש ליעה להתלון [הובא בתה"ע קמ"ח סמ"ג], דבהרבה אשה אותה לעשות שליח, גם שליח לקבלה מלי משוי שליח. אבל אין להקשות נ"ל קרא בשטעת עדות דאין משגיחין ע"י שליח [כשטעות דל"ה ח'], כרי בל"ז מילי לא ממסרן לשליח. וכ"כ בדברים [ד"ח ב'] בעי לן אי בעל עשה שליח לחרמת אשתו, וק' הרי מילי ליכא שתפסר היא לבעל ובעל לחכם. י"ל דבעל דבר עצמו אפיר מלי משוי שליח אפילו במילי לחוד, ואפילו לא מסר לו מילי [וכ"כ ס"י רס"ב דקידושין] והרי אפילו בשליח שעשה שליח ח' לב' מעצמו, אבל כל אח"ל הבעל שעשה שליח אחר, מלי משוי שליח ב', וכאומר אמרו לכופר ויכתוב וכו' [גיטין דס"ו ב']. ובני הרב המאה"ג מהר' ברוך יצחק שליט"א הגאבד"ק ל"ב, תירץ, דהיכא דכל הענין רק מילי הם, כשטעות ודברים באין בהן מעשה כלל, בכה"ג מילי ממסרן לשליח, עכ"ל. ואומר, שיטה בני מעי. דנפק מנך טעמא אלפך, דיפה לבריו מדברי, דלהרוצי הנ"ל עדיין קשה מה מקשו תוס' [יבמות דקי"ח ב'] ד"ה וקרא לו ולא שלוחו, דילף מהתם לאין שליח של אדם כמותו. ולדברי, מה קי'. דלמא משום דבוקרא לו אינן בעל דבר, ומילי לא ממסרן לשליח. ולדברי בני הר"ב נ"י נאה"ע דעת ספתי רבותינו ברור מלגו:

דפשטא דמתני' הכי משמע כדאמרן ושוב ראיתי להרב ע"ח שכתב על הרי"ש, ל"ל דאינו מוכרח דאפשר לפרש דברי רש"י וכו' כדביאנא ולדידי עדיפא מינה מוכרח לפרש כן דלא מיקמי לרש"י ממה ונה. (ס"ל): ן במשנה הרי אלו יפתבו כתב הרשב"א בשם הרמב"ן מסתברא שלי כותב ובים מותמין שלי"ל בטעמא כולם אעפ"י שאמר כל הטומא אלא כתבוהו זה להרבות בעדים אלא ליתן רשות לכל שרים שאינה שיהא יכולה ע"כ כלומר [ולא דמי] לכלבא כתבוהו ומתני' דלקמן. מיהו נראה בעיר שאם אמר כל הבומים קולו יפתבו גם לאשתו הם ולאי דמי לכתב וכלן חותמין. (ס"ל): ן במשנה אמר לשלח וכו' דברי ר"מ ירושלמי מחייבת דר"מ מן דבתרא אמר לשלחה ע"כ ונראה דסיבתו הוא דר"מ לא קאי אלא אדר כבא אחרונה וכזה אחי בסיר הא דפי' הר"ב בחמר לשרים דהם עצמם דווקא נרשים לכתוב ולחתום דה"ל אתם סופר ועד ולר"מ פשוט דבאיתא נפ' מי שאתו דף ע"ב דהכא אחרינן כשר לאו ר"מ הוא דלא קאי אלא אלמר לשלח הבני ואינ"ג דיכול לאיות דאף אלו אמר לשלח כראשון אלי דבהם ליכא סופר עד מ"מ בוחל ותרוויהו בחדא נבא נקטינהו כחמא דאמור אמר לשרים וכו' אי לא קאי אלשרים דדברי ר"מ לא קאי אלשרים כשל כראשון אלו אמרים דלא קאי אלו אמר לשלח דמ"מ בכה הודה ופיין לקיון ד"ה אמרו ע' וכו'. (הון עשיר): שם במשנה אף אם מקבלין ל"ל בגם הם קבלו כן מר"ש דאל"ב אלאי פסקי הלכה כר"י עד ר"ע דיש והא אין הלכה כתלמיד בנקום הרב ותו בש"ם דמ"ל ר"ם לרבי אבוי מאחר ר"מ ואחיאה אלם אלו אלו מוליקים על ר"י מה ראה ר' לומר הלכה כר"י ואם אי' הולי"ל דעדיפא מינה מה ראה ר' לומר הלכה כר"י עד ר"ע אי' שמעתו קבלו כן ובי' נמי שגם ר"י קבל כן מר"ע בעודו בנים הספר דאל"ב אלא אקבל קודם לכן אל"ב דילמא ר"ע הדר ביה ודבלא קשיין אחתי לא פסקי כר"ע אלא משום דשיבה אחרו אבל כן מר"ע נומן שהיה אבל אם אמר לגרר הדבר לכן סמכו על ר"י דקים ליה בגרה דהוה דייק ואמר שמעתתא ות"ש רבי לבנו אלמלי ראית ר"י אמוקו עמו. (ס"ל):

ציונים

אמר לעשרה כו'. ע"ח פ"ל מ"י: שם פ"ם הכ"ו בפ"ג שם נו:"ע שם מ"ו ח': כולכם כתבוהו כו'. מ"י: שם מ"ש פ"ו ב' פ': אם מת אחד מהן. שם תפ:

שנויי נוסחאות

שאפילו אמר לב"ד. נכי"ק אפילו אמר בב"ד. ויתנו נד"נוכי"קונמבכי"ל ויתנו לה. אמר לעשרה כו'. נכי"קד"ק אמר לעשרה כתבו גם לאשתי ילמדו ויכתבו ויתנו לה. אמר לעשרה כו'. ונדפוסים כתבו לב"ד. נכי"ק ונמבכי"ל תנו; נמבכ"ל כתבו ותנו. (הרי זה) גם בטל נד"ל הגם. וליתה נכי"ק ונמבכי"ל הרי הגם בטל:

ראשון לציון

פרקון ז חו"מ ד"ד

שאפילו אמר לב"ד הגדול כו' לאו דוקא שב"ד הגדול כו' עיין יש סדר למשנה:

תוספת רעק"א

אחתיפה ומה רנקט יכתבו ויתנו לאו לבתחלה מסש קאמר דהא הכתיבה או החתימה צריך להיות ע"י אחר וזה א"א לכתחלה ראיה דהוי כאומר אמרו ס"ם הוי כשר ודא תעשה ולפחות בחתימה בוראי הוא כשר ולא"ת אלא דמתני' פיירי בשעת חרחק או בדיעבד. תוס':

לקוטים

נקולר וכו' מכוס סכנה הם ומאי קאמר ר"ם אף המסוכן אינו כל אינין לאו מסוכנים ניכו לכך פי' דמסוכן מלחת אמריתי ור"ל מסוכן מחמת תולי הדם דכוונת רש"י כך אם ולוד מפירוסו פ"ר דאולין דף ע"ב דמיימי' נמי ההם למהני ואפי' מסוכן מחוץ חליין ח"כ ה"ל הכי קאמר ולא פליג אירוס' ועוד

מי שאחזו פרק ז גיטין

פרק ז א מי שאחזו קורדייקוס. פירש הר"ב שנתבלבלה דעתו מחמת שד כו'. ואת קורדייקוס שמה. גמ': **לא** אמר כלום. ואפי' אמר כתבו ותנו. תוס': נשתתק אלו שאחזו קורדייקוס אלא אם מחמת חולי. רש"י: **הרכין**. פי' הר"ב הטה. ויש שמים. (שמואל ג' כ"ב) מתרגמינן ואתכין שמיה. רש"י. והל"ל להביא מדאורייתא הני לא כתב (בראשית כ"ד) מתרגם אתכיני. הביאו הרמב"ם פי"א דתרומות מ"ח כמש"ם: אם אמר על לאו לאו. שרומז על תשובת לאו. הרכנה שדרך בני אדם להרכין על לאו. ועל הן הרכנת הן. וכגון ויאמר דלמא שיחייא [השתחויה] דלאו לאו נקטיה ח"ל שיחייא דהן הן נקטיה. אמר רב יוסף בר מניומי אמר ר"ג דאמרינן ליה בסירוגין [ממתינין בין הרכנה לשאילה בעת] ויאמר דלמא שיחייא דסירוגין נקט ה דאמרי ליה חד לאו ותרין הן ותרין לאו וחד הן. דבי רבי ישמעאל [תנא] א"ל דברים של ימות המשיח בימות הגשמים ושל ימות הגשמים בימות המשיח. מאי היא פירי: **ב** ואמר להן כתובו. מסקינן בגמ' דשולה ר"ו [דס"פ דלעיל] היא. ["דע"ב סיון ג' דאילו לשמים אפילו ר"מ מודה כו'. רש"י] ודאמר כתבו לאו דוקא דאפילו תני נמי פסול כדתני סיפא עד שיאמר לסופר ויכתוב. ואורחא דתנא למתני ולאוסופי. ונקט למלתיה בלשון לא מכשיל ל"מ היכא דלא אמר תנו. אלא אפי' אמר תנו. לא. וא"מ היכא דלא אמר בני תלתא אלא אפילו אמר בני תלתא לא: **ג** זה גטך אם מתי כו' אם מתי מחולי זה. ברייתא באמר אם מתי. או חולה באמר אם מתי מחולי זה. הרמב"ם: אם מתי. פירש הר"ב דמשמע לכאמות כו'. שכן הדין בכל התנאים. שהאומר הרי זה גטך אם תעשה דבר פלוני אם לא תעשה. אין הגט של אלא מאותו זמן ואילך. כדתנן [לקמן מסכה ח'] הרי זה גטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת באוך י"ב חדש אינו גט. הר"ן. וכתב כ"י בפ' מי שמת אמתני' דאם ילדה אשתו זכר כו' דאין אסמכתא בגטין באומר אם מתי ואע"ג דלא ניחא ליה בקיום התנאי כיון שאין האיש מגרש אלא לרצונו אמן סהדי כי רולה הוא בלב אלא שאם יתקיים התנאי שתהא מגורשת ולא תהא עגונה ולא זקוקה ליבם. ע"כ. וסברה זו כתובה נ"כ בנמ"ם סימן רכ"ג ובב"י סי"ר"ז כתי"ח בדבור ואכתי איכא למידק כו': לא אמר כלום. ודלא כר"יוסי דמ"ז פ"ח דב"ב דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ואפי' לא אמר מהיום כמאן דאמר דמי גמ'. ואע"ג דהתם פסקינן כר"י. לא זכרו הר"ב והרמב"ם דמשמעותו אינה הלכה. לפי שבוברין דלגיטין לא חייבי לדר"י

פרק ז א מי שאחזו קורדייקוס. פירש הר"ב שנתבלבלה דעתו מחמת שד כו'. ואת קורדייקוס שמה. גמ': **לא** אמר כלום. ואפי' אמר כתבו ותנו. הוס': נשתתק אלו שאחזו קורדייקוס אלא אם מחמת חולי. רש"י: **הרכין**. פי' הר"ב הטה. ויש שמים. (שמואל ג' כ"ב) מתרגמינן ואתכין שמיה. רש"י. והל"ל להביא מדאורייתא הני לא כתב (בראשית כ"ד) מתרגם אתכיני. הביאו הרמב"ם פי"א דתרומות מ"ח כמש"ם: אם אמר על לאו לאו. שרומז על תשובת לאו. הרכנה שדרך בני אדם להרכין על לאו. ועל הן הרכנת הן. וכגון ויאמר דלמא שיחייא [השתחויה] דלאו לאו נקטיה ח"ל שיחייא דהן הן נקטיה. אמר רב יוסף בר מניומי אמר ר"ג דאמרינן ליה בסירוגין [ממתינין בין הרכנה לשאילה בעת] ויאמר דלמא שיחייא דסירוגין נקט ה דאמרי ליה חד לאו ותרין הן ותרין לאו וחד הן. דבי רבי ישמעאל [תנא] א"ל דברים של ימות המשיח בימות הגשמים ושל ימות הגשמים בימות המשיח. מאי היא פירי: **ב** ואמר להן כתובו. מסקינן בגמ' דשולה ר"ו [דס"פ דלעיל] היא. ["דע"ב סיון ג' דאילו לשמים אפילו ר"מ מודה כו'. רש"י] ודאמר כתבו לאו דוקא דאפילו תני נמי פסול כדתני סיפא עד שיאמר לסופר ויכתוב. ואורחא דתנא למתני ולאוסופי. ונקט למלתיה בלשון לא מכשיל ל"מ היכא דלא אמר תנו. אלא אפי' אמר תנו. לא. וא"מ היכא דלא אמר בני תלתא אלא אפילו אמר בני תלתא לא: **ג** זה גטך אם מתי כו' אם מתי מחולי זה. ברייתא באמר אם מתי. או חולה באמר אם מתי מחולי זה. הרמב"ם: אם מתי. פירש הר"ב דמשמע לכאמות כו'. שכן הדין בכל התנאים. שהאומר הרי זה גטך אם תעשה דבר פלוני אם לא תעשה. אין הגט של אלא מאותו זמן ואילך. כדתנן [לקמן מסכה ח'] הרי זה גטך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת באוך י"ב חדש אינו גט. הר"ן. וכתב כ"י בפ' מי שמת אמתני' דאם ילדה אשתו זכר כו' דאין אסמכתא בגטין באומר אם מתי ואע"ג דלא ניחא ליה בקיום התנאי כיון שאין האיש מגרש אלא לרצונו אמן סהדי כי רולה הוא בלב אלא שאם יתקיים התנאי שתהא מגורשת ולא תהא עגונה ולא זקוקה ליבם. ע"כ. וסברה זו כתובה נ"כ בנמ"ם סימן רכ"ג ובב"י סי"ר"ז כתי"ח בדבור ואכתי איכא למידק כו': לא אמר כלום. ודלא כר"יוסי דמ"ז פ"ח דב"ב דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ואפי' לא אמר מהיום כמאן דאמר דמי גמ'. ואע"ג דהתם פסקינן כר"י. לא זכרו הר"ב והרמב"ם דמשמעותו אינה הלכה. לפי שבוברין דלגיטין לא חייבי לדר"י

פרק ז א מי שאחזו קורדייקוס. כתבו גט לאשתי. לא אמר כלום. אמר כתבו גט לאשתי. ואחזו קורדייקוס. וחזר ואמר אל תכתבו. אין דבריו האחרונים כלום. נשתתק. ואמרו לו נכתוב גט לאשתך. והרכין בודקין אותו שלשה פעמים. אם אמר על לאו. לאו. ועל הן. הן. הרי אלו יכתבו ויתנו: **ב** אמרו לו נכתוב גט לאשתך ואמר להם כתובו. אמרו לסופר וכתב ולעדים והתמו. אף על פי שכתבוהו והתמוהו ונתנוהו לו. וחזר ונתנו לה. הרי הגט בטל. עד שיאמר לסופר כתוב. ולעדים החתומו: **ג** זה גטך אם מתי. זה גטך אם מתי מחולי זה. זה גטך לאחר מיתה. לא אמר כלום. מהיום אם מתי. מעכשיו אם מתי.

שנויי נוסחאות

פ"ז א קורדייקוס. כ"י ק"ן קורדיאקוס וכן בסמוך; כ"י ק"ן קרדיאקוס. (אבר) כ"י ק"ן ליתה. אל תכתבו. כ"י מ"נ לא תכתבו. ואמרו (לו) כ"י ומ"נ"ר אמרו לו. כ"ר אמרו וליתה. **ב** כתובו. כ"י מ"נ"ר כתבו. אמרו לסופר. בד"נ ואמרו. וכתב. כ"י ק"ן וכתבו. **ג** (אם מתי) מחולי זה. כ"י מ"נ"ר ליתה וכן ליתה בכתובות (נ.) ובכ"ב (קל.) וכן ליתה בכ"י ק"ן ומ"נ"ר וכן הוא גי' רס"י והכ"ב וכ"ה בתוס"ד ומיפרש הלי לס ייתי קלי בין אם לומר לה זה גטיך אם מתי בין אם אמר לה זה גטיך אם מתי מחולי זה כו' ע"כ ובכ"ע. ועי' עוד ברי"ט בשם הרמב"ם: לאחר מיתה. בד"נ ובכ"ק ומ"נ"ר לאחר מיתתי.

תוספת חדשים

פ"ז ב ק"ק מהגו' מה (בחילוקו) שבתנוהו ותמוהו שהוא מיותר והו ק"ק תא קאמר וחזר ונתנו לה יש לומר דלכתחלה נקט א"ג דחזר: דבורו דלתבון. (פר"ח):

ראשון לציון

פ"ז א במשנה בודקין לוקין ג' פעמים עיין מ"ם הוספות ע"כ ע"ב ד"ה בודקין **ב** במשנה ואמר לסם כתבו לשון רבי ואמר לסם כתבו ושם אמרו לו לסופר כו':

תוספת רעק"א

פ"ז א [אות עג] בהרע"ב ד"ה אין בדבריו כו'. אין כותבין דגם. כיון דבאותו שעה לאו בר גרושין הוא. ומ"מ אם היא ישן כותבים כיון דלאו מחוסר מעשה הוא. וכתבו הראשונים בשם הירושלמי דאף בנתן גם לאשתו ואמר הר"ן גם לאחר לי יום ואח"כ

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ז א) חולי המבלבל שכל האדם וה"ה מי שהוא שכור כלוט. אבל כשלא הגיע לשכרות לוט, כל מעשיו קיימין, ובעבר עבירה נהרג עליה [ת"מ רל"ה כ"ב]: ב) ולהכי, אחר שנתישב דעתו כותבין ונותנין ואין צריך לחזור ולשאלו. אבל כל זמן שדעתו מבולבלת, אם כתבו ונתנו, לשון בעל מדאורייתא [אה"ע קכ"ח כ'] ולרמב"ם פסול רק מדרבנן, ולהכי יש חלוק אם רפואתו היא בידינו הר"ז פסול, ואם לאו אינו גט [שם]: ג) נעשה אלא: ד) הטה: ה) בני דברים שאינן מלוין. כגון לשאול לו בחורף אם היום גדלים פירות באילן, ובקיץ אם שנה אספר שיפול היום וכדומה: ו) כלומר תשובה כראוי: ז) ובדיקוהו בג' מיני הן וג' מיני לאו בסירוגין, חד לאו וב' הן, וב' לאו וחד הן [קי"ח]: ח) שלא הזקק ליבם: ט) דמילי לא ממסרן לשליח [כסוף פ"ו]: י) כך אמר בריה: יא) כך אמר שכ"מ. הו"ל כאילו אמרו זה גיטך וכו': יב) דאין גט לאחר מיתה. וי"א דלר' יוסי דס"ל זמנו של שטר מוכיח עליו, הא"ל כאמר מהיום, ושמא הלכה

אור גדול

פ"ז ג במשנה מהיום אם מתי כו'. וכתב הר"ן דהאומר אם מתי קורם שאחר"כ קאסר ולא תנאה דלעולם הוא כו' ומיהו ה"מ בשכיב מרע שאומר כן לפי שרעתו בכך אבל בבריא שר"תנה ואסר אם מתי תנאה דלעולם הוא ואע"פ שסוף התנאי להתקיים שסוף ארם למות מצינו תנאה ביוצא בו בראסרינן לקסן ע"מ שתצא דמה ס.רתיקה. עכ"ל. ובאבה"ע (סי' קס"ה סעי' ח') שכיב מרע שניתן גם ואסר מדיום אם מתי סתם והבריא בטל ניתן כו' אבל אם מתוך בוריו התנה במהיום אם מתי וראי כל שסת בחיית קאסר כו'. ויעויין בביאורי הגר"א (שם ס"ק י') שביא לשון הר"ן על לשון הש"ע שהוא לשון הרשב"א ניתן (רף ע"ג) והביאו הגנ"ר (פ"ם מגיושין הי"ז) וכן הוא בב"י סי' קס"ה, שת יא בכ"י לשון הר"ן ובתב ע"ז בכדה"ב וכ"כ ה"ה בפ"ם בשם דרשב"א. וסוברים דהר"ן והרשב"א לאחדים המה בזה וסאור תמיהני דלפנ"ר רחוקים המה זמ"ז ופליני וא"א להשוותם, דלפי"ז תסוה מאוד דברי הר"ן דמאי דוקשה לו ואעפ"י שסוף התנאי להתקיים שסוף ארם למות כו' כ ונתו דאיך אשר לוסר דכוונתו ל.ולם דא"כ מה התנה לכמלה כיון דוראי יתקיים התנאי הו"ל לגרש בסתמא. וא"כ נימא דאין כוונתו לעולם אפ"ה לא מסקינן ת.איה מפשטים דכוונתו לעולם ו תנה לכמלה וכמו דמצינו בע"מ שתצא כו'. כ"ה ביאור דברי הר"ז וא"כ ע"כ דסיבר דלעולם היינו כין מחיים דירה בין לאחר מיתה ולחכי שפיר הוקשה לו דוראי יתקיים. אבל אם נימא דכוונתו דוקא על שעות מחיים דירה. א"כ פשיטא דתנאי נסור הוא ואין סופו להתקיים ודאי דאפשר שתצא היא מקמי דירה ובפרט דמיתת נשים מצוי ביותר כמ"ש התוס' כתובות והראשונים ולק"מ. וע"כ דס"ל דתנאה דלעולם הוא בין שיעת מחיים דירה בין שיעות לאח"מ דירה ולהכי שפיר הוקשה לו וכן מבואר בריטב"א נימין דהוי תנאה לעולם בין מחיים דירה בין לאח"מ דירה. משא"כ הרשב"א בחידושיו וכפי שהביא המגיד משנה ס"ל דדוקא מחיים דירה ולא לאח"מ וא"כ פליגי דרשב"א והר"ן בזה. ובאמת גם לשון הרשב"א נ"כ תמוה דכ' דומה לע"מ שתצא המה דסוף התנאי להתקיים והוא סתנה בכך דלמאי הוצרך להאי דמיון לע"מ שתצא המה דלשיטתו דבעי מחייה הוי תנאי מעליא בכל התנאים רעלמא דאשר שיתקיים ואפשר שלא יתקיים. ואיך כ' שסוף התנאי להתקיים ולולא דסתפינא הו"א דס"ם הוא ברשב"א ובמגיד שכ' בחייה וצ"ל כל שמת קאמר. או דנחסרו איזה תיבות וצ"ל כל שכת בין מחייה ובין לאח"מ ובמ"ש הריטב"א לחדיא. ומעתה שפיר הוי לאחדים דברי הרשב"א והסגיר עם דברי הריטב"א והר"ן. ודברי הש"ע צע"ג לפי"ז. וצ"ע בכ"ז ונפלאתי על שלא מצאתי מי שהעיר על דברי הרשב"א והמגיד והר"ן הנ"ל וצ"ע שוב אח"ז רב מצאתי להתו"ג בחי' לגיטין (ע"ג ע"א) שעמד על הרשב"א יע"ש ולא נפנתי לעמוד על תירוצו בעת:

לאחר מיתה: מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט. מספקא לן אי תגלה הוי מהיום אם אמות. וכיון במת נתקיים ההגלי ונמלא בהוא גט מעיקרא כתיבתו. אי חזרה הוי בהזר בו ממתי דאמר מהיום. ואמר לאחר מיתה יהא גט ואינו כלום כיון דלא אמר מהיום אם מתי: חולצת. במת אינו גט: ולא מתיבמת. במת גט הוא והוא לה גרושת אחיו וקיימא עליה באסור כרת: ד לא תתיחד עמו. זה שאתן גט ואמר לה מהיום אם מתי לא תתיחד עמו. במת יבא עליה ותהא צריכה גט שני. דמיסיגן במת בעל נפש קדושין: מה היא באותן הימים. לאו אריסא קאי באומר מהיום אם מתי. דהסיא ודאי לכי מיית אגלאי מלתא דהוי גט מעיקרא ותיכה והבא עליה פטור. אלא באומר לה במסירת הגט הרי זה גטך והתנרשי בו מעתה שאני בטולם אם מתי. ר' יהודה סבר כמוך למיתה הוא דהוי גט ומקמי הכי אמת אים היא ור' יוסי סבר מכי יהיב לה גיטא כל שעתא מספקא לן דלמא זו היא בעה הסמוכה למיתה והוי גט ספק ואע"ג דמי עפי אין ברירה הלכך ספיקא היא והבא עליה באמצע חלוי: ד הרי זו מגורשת ותתן. מגורשת מעכשיו מעתה קבלת הגט ותייבת ליתן מה שהתנה עמה. ואם אבד הגט או נקרע קודם שהתקיימה צריכה גט אחר. דכל האומר על מנת כאומר מעכשיו: אמר רשב"ג בעשה בצידן. בגמ' מפרש דאסורי מחסרא ואכי קתני אם אמר לה על מנת שתתני לי איצטליתי ואבדה איצטליתי דוקא

מעמא מטוס דאין ברירה. דאי מטוס אין ברירה. לא היה לחול הגירושין כלל. אע"ג דהוברר הדבר לבסוף כיון דאין ברירה. ע"כ. וכתב ב"י כי' קמ"ח בשם תשובת הרא"ש דלר"י אסור היחוד מחרי מעמי. אם אל הגט מעתה נתיבה אסור מטוס חשש קדושין. ואם אינו אל עד שעה מ"ה אסור מטוס גט ישן: מגורשת ואינה מגורשת. מטוס דשמאמרו בלשון מגורשת ואינה מגורשת. בעלה חי ב' במזונותיה כדהיתה בגמרא. ומ"ש הר"ב והבא עליה באמצע חלוי. עיין במשנה ו' פ"ה דכריתות: ד אם נתנה לו בתוך ל' יום מגורשת. פשיטא מ"ד קפידא לאו דוקא קאמר ל. גמ': אמר רשב"ג וכו'.

כתב

יבין תפארת ישראל יבין

הגבה כמוהו [קמ"ה]: יג) דמספקא לן אם תגלה הוה דהיינו אם לאמות יהיה גט מהיום, ולכ"ז כשמת נתקיים ההגלי, ומגורשת מעמת נתינה. אם חזרה הוה, שחזר בו ממה שאמר תהא מהיום, רק שלא יהא גט עד אחר מיתה: יד) ולכתחילה אין לנרש בהגלי [רק מדותק, פגון שהשאל כהן, אם שתחולה מעמד]. רק יעבו הרס וקנס שיחזרו ליבם זא"ז [קמ"ט מ"]. וכשמגרש בהגלי, לא יכתבו התגלי תוך הגט, ולא יאמר לסופר ולעדים לכתוב ולחתום בהגלי, רק יכתבו גט כבר, ובשעת נתינה מתנה על הגלי ס"ל וכך [קמ"ז]: טו) עם המגרש על הגלי: טז) אפילו ע"א, ואפילו עבד מ שפחה, וסגי נמי בגנגס

תוספת

קורס חלות הגט אחרו קורייקוס אינה מגורשת: ג [אות עד] במשנה מהיום ולאחר מיתה. הרא מיגייהו נקט והו"ה במעכשיו ולא"ם גט ואינו גט זולת לדעת הרמ"ה בטור סי' קס"ה דבמעכשיו ודאי תנאי הוי, וכבר תמהו עליו: [אות עה] במשנה ועמד והלך בשוק. הר"ן מסתפק בשמת רש"י דיי"ל דוקא בהלך על משענתו אבל בהלך בלא משענת אף דלא נתרפא לגמרי לא פרני אומרנא לקיים הגט. ואף אם לא אפר כחולי זה רק כתם אם כהי אם אמר כן כשהיה שב"מ והלך בשוק בלא משענת להר"ן אז דנתרפא לגמרי לב"ש הגט בטל אף דמת אח"כ. אלא דאם הלך על משענתו ל"צ אומר דאף אם אינו מת מחולי הראשון מכל מקום הוי גט משא"כ בחולי זה בעינן דמחמת חולי

רעק"א

הראשון מת: [אות עו] שם במשנה מחמת חולי הראשון מת. דעת רש"י דאם יש במקצת מחולי הראשון הוי גט דמחולי זה היינו שיבות בחוץ אותו חולי ולא בתינן שהחולי נורם המיתה [ומ"ם אם נפל עליו הבית או נשכו נחש לא הוי גט דלא אריק ארעתיה לאונס דלא שביח]. ודעת הרשב"א והר"ן דבעי דהחולי הראשון הפילו להולי האחר שבת כמנו. דמחולי זה היינו מחמת חולי זה: ה [אות עז] הרע"ב ד"ה אמר רשב"ג. ואבדה איצטלתו כו'. וא"ת למה הוצרך להגיה דרבנן פליגי עליה וסב"ל דרבנן פליגי עלה ואור"י דקבלה היתה בידם. תוס' (פי' כיון דקבלה היתה בידם דבצידן אין חלבה ברשב"ג ש"מ דפליגי רבנן). והר"ן כ' שור הי"ל למתני רשב"ג אמר תתן לו דסים

מהיום ולאחר מיתה. כגי"ק וכמכנ"ל מהיום לאחר מיתתי: (גט ו) אינו גט. כד"ל וכגי"ק וכמכנ"ל ליתא וכן ליתא בגי"ק ד"ק: אם מת. כד"ל וכגי"ק וכמסנ"ל וכ: שכ"ב ואם. ועמד והלך. כגי"ק עמד והילך (יו"ד לחיל"ק). אובדין. גפי ק שומדין וכנר הערוכי כי ליה בכ"ל זה כיעבו בכל ניקום: ד אפילו עבד אפילו שפחה. במכ"ב אפילו על פי עבד אפי' ע"פ שפחה. בה (בשפחתה). כד"ל על שפחתה; כגי"ק בה וליתא; נכי"ק וכמסנ"ל ליתא בה. מה היא. במכנ"ל ומה היא. ר' יהודה. כד"ל ר' מאיר. בא"א לכל דבריה. בהוליי הרי היא כא"א לכל דבר וכ"ה לכל דבר גם כד"ל. וכגי"ק וכמכנ"ל: ה (אם) נתנה. כד"ל וכגי"ק וכמכנ"ל ליתא. בצידן. כגי"ק וכמסנ"ל בציידן. באחד שאמר. כמסנ"ל שאמר אחר. אצבליתי. כד"ל אסטליתי וכן בסמוך; נכי"ק אסטליתי וכן בסמוך.

הוספת הדשים

ג במשנה מהיום ולאחר מיתה וכו'. כתב רש"י וכנמרא פרין מ"ם מרישא וכו' כלומר דמכת הלי מילקא דמהיום ולאחר מיתה פרין בגמ' אלמא אם מתי בלאחר דמי כמו שפי' רש"י לקמן. (פר"ח): ד תוי"ט ד"ה מה היא נאותן הימים כו' כיון דאין בריה ע"כ. ולזה הסכים הגמ"ר ורבינו"ל והרי"ן ונטור: תוי"ט ד"ה בגורשה כו' ומזונותיה כ"ל. אע"ג דלי' דבריה אינו הוב. מכ"מ דבריה היינו ר' דמתניתין. והרי הגלי אינה דר"י. ונ"ז כנ' כרי' דמתניתין דהיש חכמים וכן פי' הרא"ש. אבל הרמב"ם כתב שהיא מגורשת לכל דבר כו' והיינו דאית ליה ג' אמרת ע"פ עין נכ"י פי' קמ"ח. (ס"ג): הרב ד"ה אמר רשב"ג כו' לכאורה: כו' ע"ל ודבנן ס"ל דלגבורה קמכווין (ס ס) ופרש"י דסתם מגרש מתוך אינה הוא כו':

שנויי נוסחאות

מהיום ולאחר מיתה. נכי"ק וכמכנ"ל מהיום לאחר מיתתי: (גט ו) אינו גט. כד"ל וכגי"ק וכמכנ"ל ליתא וכן ליתא בגי"ק ד"ק: אם מת. כד"ל וכגי"ק וכמסנ"ל וכ: שכ"ב ואם. ועמד והלך. כגי"ק עמד והילך (יו"ד לחיל"ק). אובדין. גפי ק שומדין וכנר הערוכי כי ליה בכ"ל זה כיעבו בכל ניקום: ד אפילו עבד אפילו שפחה. במכ"ב אפילו על פי עבד אפי' ע"פ שפחה. בה (בשפחתה). כד"ל על שפחתה; כגי"ק בה וליתא; נכי"ק וכמסנ"ל ליתא בה. מה היא. במכנ"ל ומה היא. ר' יהודה. כד"ל ר' מאיר. בא"א לכל דבריה. בהוליי הרי היא כא"א לכל דבר וכ"ה לכל דבר גם כד"ל. וכגי"ק וכמכנ"ל: ה (אם) נתנה. כד"ל וכגי"ק וכמכנ"ל ליתא. בצידן. כגי"ק וכמסנ"ל בציידן. באחד שאמר. כמסנ"ל שאמר אחר. אצבליתי. כד"ל אסטליתי וכן בסמוך; נכי"ק אסטליתי וכן בסמוך.

הוספת הדשים

ג במשנה מהיום ולאחר מיתה וכו'. כתב רש"י וכנמרא פרין מ"ם מרישא וכו' כלומר דמכת הלי מילקא דמהיום ולאחר מיתה פרין בגמ' אלמא אם מתי בלאחר דמי כמו שפי' רש"י לקמן. (פר"ח): ד תוי"ט ד"ה מה היא נאותן הימים כו' כיון דאין בריה ע"כ. ולזה הסכים הגמ"ר ורבינו"ל והרי"ן ונטור: תוי"ט ד"ה בגורשה כו' ומזונותיה כ"ל. אע"ג דלי' דבריה אינו הוב. מכ"מ דבריה היינו ר' דמתניתין. והרי הגלי אינה דר"י. ונ"ז כנ' כרי' דמתניתין דהיש חכמים וכן פי' הרא"ש. אבל הרמב"ם כתב שהיא מגורשת לכל דבר כו' והיינו דאית ליה ג' אמרת ע"פ עין נכ"י פי' קמ"ח. (ס"ג): הרב ד"ה אמר רשב"ג כו' לכאורה: כו' ע"ל ודבנן ס"ל דלגבורה קמכווין (ס ס) ופרש"י דסתם מגרש מתוך אינה הוא כו':

כתב הר"ב ואין הלכה כרשב"ג: גמ' ן כמה היא מניקתו ב' שנים. ולענין לשמם את הבן. כל ימי חייו. רש"י: מת הבן. פירש הר"ב ולא הניקתו כלל וכפירש"י בגמ' וענין מ"ש לקמן בס"ד: הרי זה גט. פירש הר"ב דלאו לגעורה מכוון אלא להרווחה דידיה כו'. וכן ל' רש"י. ולאו דמתני' רשב"ג היא אלא רבנן דאמרי לעיל באצטלית לגעורה מכוון. והכי מוקים לה בגמרא מדסיפא רשב"ג. ריש"א לאו רשב"ג. יול"ק רבנן אדרבנן כמ"ש התוספת דהכא לא נתכוון לגעורה בהגם אלא לעורך בנו ואביו. וכי מת הא לא איצטריך. הכל נבי אצטלית לעולם הוא לריך לאצטלית ולא לדמיה ולכך כשאבדה יכול לומר איני חפץ בדמי אצטלית. ע"כ: או שאמר האב אי אפשי בהקפדה כו'. ע"כ: אי אפשי בתמכני כו'. נראה דמשום רשב"ג נקטיה הכא. דאע"ג דהאב עדיין הוא חי. כל שאין עכבה ממנה הרי זה גט. וה"ה בריבא לכ"ע אלא דהכא דרשב"ג הוי טעמא כל עכבה כו' נקט לאשמועינן דאע"ק לא: אינו גט. וכגמ' פרכינן לפוס מאן דמוקים מתניתין דסתם כמפרש יום אחד דמי והכי פירשה הר"ב למכתיבו. דמ"ש ריש"א ומ"ש סיפא. ופ רש"י דריש"א על כרחך כגון שמת ולא הניקתו כלל [כלומר דאי הניקתו הא קיימה תגלה] ואמאי הרי זה גט. הרי לא נתקיים כלום מן התנאי. ע"כ. ואסיקנא קשיא. ואפ"ה פירש הר"ב למתניתין דסתם כמפרש מכוש דרב אסי אמרה בס"ד הרי"ף והלכתא כרב אסי דבתראה הוא. ואע"ג דאסיק בקושיא לא אסיק בתיובתא. [*דקשיא אינה תיובתא לגמרי כדפירש רשב"ם פרק יש נחלין דף קל"ז] ולפשט הרמב"ם קושיא דרב אסי מתרלו. כמ"ש הר"ן. דהרמב"ם איט מפרש כדפירש"י והר"ב דריש"א בלא הניקתו כלל. אלא בהניקתו דהל"ה ודאי דלא הוי גט והכי מקשינן בגמ' מ"ש ריש"א ומ"ש סיפא כלומר כיון דבריש"א לא הוי גט אלא כשנתקיים בסיפא ומאי הוי בריש"א ה"ז גט ובסיפא אינו גט. וכ"כ המגיד בפ"ח מה"ג [הלכה י"ב. ומסיים הר"ן דרב אסי אמר לך אה"ג וכי תנן מת הבן או מת האב הרי זה גט אחת להמשמעינן דסתם כמפרש יום אחד דמי. וה"ק כל שהתחילה להניקו. מת הרי זה גט [*ואה"ג לא מת אלא דתנא (הכא) [הכי] אגב סיפא ולפי זה ג"ל דמת האב לא המשמעינן מידי דכיון שהתחילה לשמשו ומת] מאי איכא לה למעבד טפי ולכא למימרא) [דאי מיגא טפי מהכי] הלא אגב סיפא נקטיה. ואה"ג לא מת. דכיון שהתחילה לשמשו ומת] מאי איכא לה למעבד טפי ולכא למימרא) הלא אגב סיפא נקטיה. ואה"ג לא מת. דוקא. אלא אפילו שעה אחת]: רשב"ג אומר כו'. כתב הר"ב ואין הלכה [כרשב"ג] וכ"כ הרמב"ם. ועיין מ"ש בפ"ח [מ"ז] דעירובין: ן הרי זה גטך אם לא באתי מבאן עד שלש ם יום. והיה הולך מיהודה לגליל. הגיע לאנטיפטרס[1] דוקא קאמר לה. רשב"ג אומר תתן לו את דמיה שלא נתכוין הבעל אלא להרווחה דידיה ומעשה נמי בגיטין באחד שאמר לאשתו וכו' ואמרו חכמים תתן לו את דמיה ואין הלכה כרשב"ג: ן על מנת שתשמשי את אבא על מנת שתניקי את בני. בגמ' מוכח דכל כהיס שלא קבע זמן כמה תשמש את אביו. או כמה תניק את בנו. כמפרש יום אחד דמי. ונתקיים התנאי אם אבדה תשמש את אביו תניק את בנו יום אחד בלבדא): בכה היא מניקתו. כלומר כמה הוא זמן הניקה. *כאם הניקתו יום אחד בזה הזמן. נתקיים התנאי. שתי שנים רבי יהודה אומר י"ח חדש. אבל אם הניקה אותו אחר שגמלו ב' שנים לרבנן. וי"ח חדש לר' יהודה. אין זו ניקה. ולא נתקיים התנאי. ואין הלכה כר"י: מת הבן. ולא הניקתו כלל: או מת האב. ולא שמשתו: הרי זה גט. דלאו לגעורה אכוין בתנאו אלא להרווחה דידיה. והא לא איצטריך. ואם היה יודע שימות אביו או בנו לא היה מתנה: שלא בהקפדה. אע"פ שהיא לא הבטיחתו. ואין העכבה ממנה אינו גט. וכ"ש אם היה בהקפדה: כזה גט. הואיל ולא הקפידתו ואין העכבה ממנה. ואין הלכה כרשב"ג: ן הגיע לאנטיפטרס. מפרש בגמ' מכנה זו. כגון דאתני בני תגאוס. אי מטינא לגליל. לאלתר ליהוי גיטא. ואי לא מטינא לגליל. אי מסתיגן תלתין יומין ולא אתינא ליהוי גיטא. ואי לא ליהוי גיטא. והלך הגיע לאנטיפטרס שהוא כוף ארץ יהודה והזר

אצטליתו ואמרו הכמים תתן לו את דמיה[1]: ן הרי זה גטך על מנת שתשמשי את אבא. על מנת שתניקי את בני. כמה היא מניקתו. שתי שנים[2]. ר' יהודה אומר. שמונה עשר חדש. מת הבן או שמת האב[3]. הרי זה גט[4]. הרי זה גטך על מנת שתשמשי את אבא שתי שנים. על מנת שתניקי את בני שתי שנים. מת הבן או שמת האב או שאמר האב אי אפשי שתשמשני שלא בהקפדה[5]. אינו גט. רבן שמעון בן גמליאל אומר כזה גט. כלל אמר רבן שמעון בן גמליאל בל עכבה שאינה הינה. הרי זה גט[6]: ן הרי זה גטך אם לא באתי מבאן עד שלש ם יום. והיה הולך מיהודה לגליל. הגיע לאנטיפטרס[7]

ן הרי זה גיטך נו. פ"ם פ"ב מגי' סם הי"ם כפ"ג סם מש"ם סם פפ"ו ח: שתי שנים. פיי' סם פפ"ב סם פש"ג סי' ר"י אומר כ'. כתובות פ' פ"ג: ן הרי זה גיטך אם לא באתי מ'. פ"ו פ"ה:

שנויי נוסחאות

ואמרו. נד"ג ובמסכי"ל אמרו; בכי"ק אמרו לו. ואמלה לו מיוזמת: ן (על מנת) שתניקי. בכי"ק ותניקי ולית. כמה היא. בכי"ק וכמה. י"ח חודש. בכי"מ י"ב חודש (ז). (הרי זה נפך). נד"ג ובמסכי"ל ליתא. (ע"ם) שתניק. בכי"ק ופ"מ..; במסכי"ל ושתניקי; נד"ג ותניקי ולית. (או שמת האב). נד"ג ובכי"ק ובמסכי"ב ובמסכי"ר ליתא. כזה גט.. בכי"ק בזה.. ובכ"ם במסכה ס': הינה. נד"ג ובכי"ק ובמסכי"ל מסנה: ן עד. בכי"ק ובמסכי"ל בכל המסכה ועד. והיה. נד"ג ובכי"ק ובמסכי"ל היה וכן בסמוך. לאנטיפטרס. במסכ"ב לאנטיפטרס; בכי"ק לאנטיפרס.

תוספת חדשים

ן בפשנה [הרי זה גיטך ע"מ שתשמשי. איכא לעיקר אמאי לא נקט בריש"א אם לאחר האב אי אפשי שתשמשני וכו' והרשב"ם כתב דאיכא פ' לגרסת הכוסיפא איכא מ"מ דבראתוקמא בסיפ' כדאתוקמא בריש"א וקשה לפ"ז אמאי לא נקט בריש"א בריש"א ומ"ל דנקט בסיפא לאשמועינן רבותא דרשב"ג דאפילו נאמר כ' בגיס אפילו הכי כיה גט ופשוט מכלל דריש"א לאו רשב"ג כלומר כיון דאשמועינן בסיפא דפי' שתי שנים ואפ' הכי הרי זה גט כ"ש בריש"א וזו"ק: ן בפשנה הגיע לאנטיפטרס ומה תלאו בטל וכו' כ' רש"י בחון לבנו שמן הלי לא נקבע וכו' וקשה דמי הכניסו בה דמה שהכיר גליל הוא כדי שלא יתבנו הלי יום אלא לס יוך לגליל אבל אם ביניהים שהא יותר מלאים יום

ראשון לציון

ן בפשנה כמה היא מניקתו כו' עיין יבלי"ש: תוי"ש ד"ה אינו גט וכו' ואע"ג דאסיק בקושיא כו' (דקשיא אינה תיובתא לגמרי כדפירש"ם פרק יש נחלין דף קל"ז) לא מצאתי שם מבוא לגדיא כל כך אלא יותר מבואר בפרק מוקמ הכתים דף ל"ב ע"ב, ד"ה קשיא ועי"ש היטב מ"ש הרשב"ם נשם ר"ח ומבין הרשב"ם דלא בעי תיובתא ול"ש קשיא דקאי אתלתא דאמורא הכא היא ולא הוא עיקר כו':

יכין תפארת ישראל יכין

בלשון נאטיין סטאלא: כד) ואילה"ק למה לריכה ליתן מעות נהוי כמת הבן לקמן מ"ו, דא"ל לתניק ואפ"ה הוה גט. י"ל שאני הכא דאפשר שיקנה במעות אצטלה אחרת. ורבנן פליגי עליה. וקי"ל כרבנן. מיהו בנתרלה במעות י"ל דמתני' [קמ"ג]: כה) ה"ק זה זמן הניקה, שבתוך זמן זה לריכה לקיים תנאו אבל בשימוש אבא, כל עת שתרלה תשמשנו. אבל שעור הניקה ושימוש לא פירש מתניתין. י"ל דשני ביוש מ', וי"ל בשעה מ' שני. אבל י"ל דשעור הניקה כל כ"ד חודש, וכיעור שימוש לא איצטריך מתני' לפרש, מדהוא כל ימי חייו: כו) קודם שנתקיים התנאי: כז) דלאו לגעורה התכוון, רק להרווחתו, והא לא לריך, ולדידן ספיקה הוה ואזלינן לחומרא [שם]: כח) ר ל אפילו לא הכעיסתו, אין העכבה ממנה. וכ"ש במת האב, רק נקט במילתא האב, לרביתא דרשב"ג דאע"ג דהאב עדיין חי, אפ"ה מדאין העכבה ממנה הר"ז גט: כט) ולדידן ספיקא הוה ואזלינן לחומרא [שם]: ל) עיר שבין גבול יהודה

תוספת רעק"א

ופשטא בצירן ומדקתני אחר רשב"ג משמע דת"ק פליג עליה. [אות י"ח] בא"ד דוקא קאמר לה וכ' הרא"ש דמדקתני לקבל הדמים הוי גם אף דבמחולים לך נישמש דלא הוי גיטא היינו ספום דלא ציערה אבל הכא דיהבה דמי וציערה יכול לסחול על גוף האצטלית וע' תוס' ערכין דל"ב ע"א ד"ה מראצטריך וכו' סבואר דלא ס"ל כן: ן [אות עט] הרע"ב ד"ה כמה היא כו' שאם הניקתי. וכ' הר"ן והה"ם בשם הרשב"א דבדיני ממונות נ"ב הכי אם אסר בית זה נתון לך בסתנה ע"ס שתיון את בני יש לוסר דג"ב בספרש יום א' דמי. וי"ל גם כן דוקא בנם דלצעירה סבוין והא ציערה יום א' אבל בעלמא להרווחה סבוין כ"ו כצרין קאסר דהיינו כל ימי חייו עיי"ש. והרא"ש בתשובה סי' כ"ו כ' בהיפוך דאף לרבא דס"ל בסוגיין דצריכה להנק ב"ד חודש י"ל דוקא בנישין דלצעירה מבוין אבל בעלמא סורה דיום א' סהני: [אות פ] תוי"ם ד"ה הרי זה גם. ול"ק דרבנן א"רבנן בפ"ם התוס'. תוס' לא כתבו כן אלא לרשב"ג דס"ל בסיפא דסת הבן מנורשת ומ"ם ס"ל דבאצטלא אם אסר בחולים לך לא סהני ואיינו

וחזר קודם שלשים יום. בטל הגט. דלא לגליל מעיקרא. ולא אשתמיט תלתין יומין: ח) וכן אם היה הולך מגליל ליהודה והגיע לכפר עותנאי. שהוא בקלה גבול הגליל: ט) וכן אם היה הולך למדינת הים והגיע לעכו. שהוא בקלה גבולה של א"י וחזר בתוך ל' יום בטל הגט שהרי לא הלך למדינת הים וגם לא נשתהה ל' יום: כל זמן שאעבור מנגד פניך ל' יום. כשאשתהה ל' יום. עובר מנגד פניך. אז יהא גט: והיה הולך ובא וכו'. לאחר מכאן כשאשתהה ל' יום עובר מנגד פניה. יהא גט. ולא אמרינן הואיל ומעיקרא היה הולך ובא ניחוש שמא פיים קמטה שביניהם ובטל גיטא. דמאחר שלא נתייחד עמה בשעה שהיה הולך ובא. לא חיישינן שמא פיים ולכי מקיים תנאיה (נושהה ל' יום עובר מנגד פניה הוי גיטא). וכגמ' מוקי לה באומר בשעת התנאי ע"מ כן אני מוסר לה הגט. שהרא נאמנת עלי כמאה עדים כל זמן שתאמר שלא באתי ונתיימדתי ופיסתי. וכן הלכה. שאם לא אמר כן בשעת התנאי חיישינן שמא יבא בעל ויערער ויאמר פיסתי: ן אינו גט. דכיון דלא אמר מעכשיו. משמע לאחר שנים עשר חדש יבא גט והרי מת בתוך הזמן וגרושה ליבם: ב' תנאין כו' והכי משמע מתני' הרי זה גטך אם לא באתי מכאן ועד ל' יום. מיום שאלא מכאן. והיה הולך מיהודה לגליל ותלה הגט גם בביאתו לגליל. ר"ן: בטל תנאו. ואין כאן עוד לקיימו וכו'. ואפילו קיימו לאחר זמן הרי לא התנה אלא על מהלך ראשון. ר"ן וכן פירש"י: והגיע לעכו כו'. כתב הר"ב שהרי לא הלך למ"ה. דעכו מא"י היא אע"ג דלענין מביא גט ממ"ה עכו כא"ל לא"ק דמתני' ב' דפ"ק: ה"ז גט. כתב הר"ב ובגמ' מוקי לה כו'. וכן הלכה שאם לא למר כן בשעת התנאי חיישינן שמא יבא בבעל ויערער ויאמר פיסתי. גמ'. ופירש רש"י כלשון הר"ב שכתב ונתיימדתי [דמשמע] שיחדה עמו ובטל ל"ל גט ישן. ע"כ. כלומר ותקן במ"ל פרק דלקמן דב"ה אוסרין לגרש בו. ופירש הר"ן והא תקן הרי זה גט. דמגרשים בו לכתחלה. ע"כ. לפי שמחשב קיום התנאי לגהינת הגט. ול"ג לפרש דהכא לא חשבא זו היא. אלא חשבא דכשיאמר פיסתי ונתיימדתי ה"ל גט ישן וקי"ל דלא חנשא לכתחלה. אלא כשהלך למ"ה כמו שפירש הר"ב לקמן וכן פירש"י ואף הר"ן ז"ל. ועיין בהרא"ש פרק דלקמן. דמפרש דהא דגט ישן חנשא לכתחלה. חזקא בנתנו לה הבעל אחר היהוד דאז ליכא למיחש. דבא עליה ויאמרו גטה קודם לבנה. דאיהו גופיה לא יתן לה משום פגם בגט אלא יכתוב גט אחר. אבל הרא"ש אינו מפרש דחנשא לכתחלה דוקא כשהלך למ"ה. והרמב"ם בפ"ג מה"ג לא כתב שהלך למ"ה. ואפ"ה לא כתב כדברי הרא"ש. ומעמא לא דמפרש כפירוש הר"ן אלא שיש ע פירוש אחר בענין פיסתי דכלומר שמחלה התנאי כמפורש בדבריו פ"ט מה"ג. וכתבו התוספות לעיל פ"ב דף י"ח דמדכתב רש"י [וכ"כ הר"ב] שמא יבא בעל ויערער [משמע] שהחשבא זו אינו אלא משום לעז בעלמא שיוציא הבעל לעז. וכיון שהאמינה עליו לא יוציא לעז דכסיפא ליה מלתא. פ"כ: ן הרי זה גטך אם לא באתי כו' הרי זה גטך מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש. ומת בתוך שנים עשר חדש. אינו גט. הרי זה גטך מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש. ומת בתוך שנים עשר חדש. הרי זה גט[פ"ב]: ט אם לא באתי מכאן עד שלשים יום. והיה הולך מגליל ליהודה[ג]. והגיע לכפר עותנאי[ד] וחזר[ה] בטל תנאו[ו]. הרי זה גטך אם לא באתי מכאן עד שלשים יום. והיה הולך למדינת הים[ז]. והגיע לעכו[ח] וחזר. בטל תנאו[ט]. הרי זה גטך כל זמן שאעבור מכנגד פניך שלשים יום[י]. היה הולך ובא. הואיל ולא נתייחד עמה. הרי זה גט[יא]: ן הרי זה גטך אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש. ומת בתוך שנים עשר חדש. אינו גט. הרי זה גטך מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש. ומת בתוך שנים עשר חדש. הרי זה גט[יב]: ט אם לא באתי מכאן עד

ח) כ"ה וכן אם היה כו' כפר הדנוריים נרע"ב ד"ר. וכפי הנראה גם שרשם הם המשך לדנורו שנראים המשנה והכל דנור אחד הוא. אז י"ל דאפי' הרע"ב היו מפרשים במשנה המלות "הר"ז גיטך אם לא באתי מכאן ועד ל' יום" בשתי בנות אלה והיה כתוב שם וכן אם היה כו'. ט) נר"ב ד"ר ובוהב.

יכין תפארת ישראל יכין

יהודה עגיל, והיא בא"י וסמוך לה היה כפר שותנאי והיא עיר בגליל: לא) מיד: לב) לפי מה דנקט מתניתין, שהתנה אם לא יחזיר מגליל, ק' למה הגט בטל, הרי לא הלך לגליל ונמצא שלא חזר משם. אלא מתניתין מיירי שהיה הולך לדרכו, והתנה מקודם ב'הגאים, שאם יבוא לגליל, תיכף יהיה גט, ואם לא יעך לגליל, עכ"פ כשיתהה ל' יהיה גט. ולהכי כשחזר מתנטיסטרום, בטל ב' התנאים, דלא לגליל הלך ולא שהה ג"כ ל"י: לג) ולהכי התנה עוד, שבאם יגיע ליהודה תהגרש מיד: לד) הוא סוף גבול גליל: לה) מיד: לו) דלא ליהודה הלך וגם כן לא שהה ל"י: לז) ולהכי התנה עוד שכשיגיע למדה"י התגרש מיד: לח) היא בסוף ל"י: לט) דלא למדה"י הלך וג"כ לא נשתהה ל"י. וכבל הג' בבות נפסל הגט לגמרי מגרש בו עוד, אפילו קיים אח"כ הנאי, אפ"ה הרי לא התנה רק על מהלכו הראשון. וג"ל דקמ"ל תנא דאע"ג דאם רק היה מתנה התנאי של ל"י, וחזר קודם הל"י היה יכול לקיים תנאו אח"כ, וכסיפא דמשנתינו, ואפ"ה אם התנה עוד הנאי שילך למקום פלוני במהלך ראשון, ולא הלך לשם במהלך ראשון, אז בטל לגמרי גם הנאי של הל' יום. וכ"ש בהתנה רק תנאי המקום לבד והלך וחזר קודם שהגיע לאותו מקום, מיד בטל הגט, ונפסל לגמרי, אפילו יגע אח"כ לשם, עכ"פ הוא לא התנה רק על מהלך הראשון. והא דנקט הרתי בבא, הלוכו לגליל והלוכו ליהודה. ה"ט, מדסד"א דדוקא בהתנה על הלוכו לגליל, כל שלא הגיע לגליל ממש, אע"ג שכבר הגיע קרוב לגליל בטל תנאו ונפסל הגט, והיינו משום דיהודה חשיב מפי, דשם יושבים מקום המקדש ומושב המלך והסנהדרין, ולכי לא בטל עיר שבקלה גבולה לגבי גליל שהתחתון ליך לשם. אבל אי הוה אפשר שהתנה על הלוכו מגליל ליהודה, אלא דעתך אמינא דאף על גב דעותנאי גליל הוא אפ"ה מדסמוך גם ליהודה, בטל לגבי הקיבות דיהודה שהתחתון ליך לשם, ונהוי כאלו כבר הגיע ליהודה ונהוי גט, קמ"ל דאין כל מ' בטל לגבי חבירו. ונקט הו בבא דעכו לאמטיעין דאע"ג דלענין מביא גט דימ כא"ל [כפ"ת מ"ב] אפ"ה הכא דינו כא"י: מ) שאשה ל"י מרחוק פניך: מא) אם לאחר שהלך ובא, שוב שהה ל"י מרחוק פניה. ולא חיישינן כיון שלא גירשה מעכשיו, שמא יוציא לעז שפיים ביני ביני ובטל הגט. דמירי באמר בשעת התנאי שהרא נאמנת עלי שלא פיסתי [תו"ד יר"ח]: מב) אף

ובגמ'

ג' תנאין כו' והכי משמע מתני' הרי זה גטך אם לא באתי מכאן ועד ל' יום. מיום שאלא מכאן. והיה הולך מיהודה לגליל ותלה הגט גם בביאתו לגליל. ר"ן: בטל תנאו. ואין כאן עוד לקיימו וכו'. ואפילו קיימו לאחר זמן הרי לא התנה אלא על מהלך ראשון. ר"ן וכן פירש"י: והגיע לעכו כו'. כתב הר"ב שהרי לא הלך למ"ה. דעכו מא"י היא אע"ג דלענין מביא גט ממ"ה עכו כא"ל לא"ק דמתני' ב' דפ"ק: ה"ז גט. כתב הר"ב ובגמ' מוקי לה כו'. וכן הלכה שאם לא למר כן בשעת התנאי חיישינן שמא יבא בבעל ויערער ויאמר פיסתי. גמ'. ופירש רש"י כלשון הר"ב שכתב ונתיימדתי [דמשמע] שיחדה עמו ובטל ל"ל גט ישן. ע"כ. כלומר ותקן במ"ל פרק דלקמן דב"ה אוסרין לגרש בו. ופירש הר"ן והא תקן הרי זה גט. דמגרשים בו לכתחלה. ע"כ. לפי שמחשב קיום התנאי לגהינת הגט. ול"ג לפרש דהכא לא חשבא זו היא. אלא חשבא דכשיאמר פיסתי ונתיימדתי ה"ל גט ישן וקי"ל דלא חנשא לכתחלה. אלא כשהלך למ"ה כמו שפירש הר"ב לקמן וכן פירש"י ואף הר"ן ז"ל. ועיין בהרא"ש פרק דלקמן. דמפרש דהא דגט ישן חנשא לכתחלה. חזקא בנתנו לה הבעל אחר היהוד דאז ליכא למיחש. דבא עליה ויאמרו גטה קודם לבנה. דאיהו גופיה לא יתן לה משום פגם בגט אלא יכתוב גט אחר. אבל הרא"ש אינו מפרש דחנשא לכתחלה דוקא כשהלך למ"ה. והרמב"ם בפ"ג מה"ג לא כתב שהלך למ"ה. ואפ"ה לא כתב כדברי הרא"ש. ומעמא לא דמפרש כפירוש הר"ן אלא שיש ע פירוש אחר בענין פיסתי דכלומר שמחלה התנאי כמפורש בדבריו פ"ט מה"ג. וכתבו התוספות לעיל פ"ב דף י"ח דמדכתב רש"י [וכ"כ הר"ב] שמא יבא בעל ויערער [משמע] שהחשבא זו אינו אלא משום לעז בעלמא שיוציא הבעל לעז. וכיון שהאמינה עליו לא יוציא לעז דכסיפא ליה מלתא. פ"כ: ן הרי זה גטך אם לא באתי כו' הרי זה גטך מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש. ומת בתוך שנים עשר חדש. אינו גט. הרי זה גטך מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש. ומת בתוך שנים עשר חדש. הרי זה גט[פ"ב]: ט אם לא באתי מכאן עד

הר"ן נשתך כ"ז כו'. פי' שם פי"ח שפ"ב שם פרק"ב שם פפי' ע"ז: ן הר"ן נשתך ר'. פ"ו ע"ב. פ"ב ע"ב. כתובות נ"ז ע"ב. פ"ז נ"ז ע"ב פי"ו ע"ב שם פי"ח פרק"ב שם פפי' ר: ה"ז נשתך מעכשיו כו'. ל"פ ע"ב כתובות שם נדרים נ"ז ע"ב. פי"ז שם פי"ו שם פרק"ב שם פפי' נ': ט אם לא באתי כו'. פי"ו שם פ"ג פרק"ב שם פפי' ס:

שנויי נוסחאות

הנאונה"נוכפ"ק ונמשכ"ל התנאי וקנכמון: שותנאי נכ"ק פתני. והיה הולך לסדה"י). נכ"מ ליתא נמ"ס. ובא הולך. נמשכ"ל ובא והיה הולך: ן ועד כ"ה נד"ל; ונמשכ"ל עד. ומה. נד"ל ונכ"ק ונמשכ"ל מת וקן בסמון. (הרי זה גטך). נד"ל ונכ"ק ונמשכ"ל ליתא. ועד כ"ה נמשכ"ל; ונד"ל עד: ט עד. נד"ל ונכ"ק ונמשכ"ל ונמשכ"ל ועד וקן בסמון.

תוספת חדשים

יום לא אינסא לן כיון בלא הלך בגיל ים לתחוק שוו כוזיהו אע"פ דלא משמע הכ ממ"ם רש"י דלקמן נד"ה אנטיסטרס ס' דלא ליתו תלתין יומא וכו' ודו"ק]:

תוספות רעק"א

כיון דאפשר לי לקבלם עיי"ש ('בתוס' ד"ה כלל אמר) אבל רבנן דמתני' דהבא דסברי בסיפא דמת הבן אינה מגורשת ע"כ דס"ל דנתכוון לצערה בחנם. ובריש א דמת הבן דמגורשת היינו כיון דלא פריש זמן ההנקה אמ"י דלהרוחה סכיון וכוונתו ליגקמה שצריך לו ומש"ה מת הבן מגורשת. והיינו לאוקומתא דרבא דבריש' בסתם בעי' שתינק כ"ד הורש אבל לאוקומתא דרב אשי דיום א' בלבד הוא א"כ הוי כפריש ואמרי' לצערא מכון ק' באמת פ"ש רישא ופ"ש סיפא ('כ"כ בתוס' ד"ה בשלמא לרבא. וס"ש בתוס' ד"ה מתניתין בבאור בתו"ם דהיינו לחלק כיון איצטלית לרישא דבאן. אבל רישא לסיפא דמשנתינו קשה באמת בפ"ש רבינו):

וכגמ' איכא מאן דמתני למתני' דה"ל שלריך שיאמינה אם תאמר שלא בא. וכן פסק הרא"ש. ואיכא דלא מתני הכי למתני' דכיון שלא דאיגו בבא לעיר משיגין במא בא. והר"ב שלא כתב כן במתני' סובר כהרמב"ם שפסק בפ"ט מה"ג כליסגא דלא מתני למתני'. וטעמו כתב המגיד ששיבר שהשגיח אלו שמא פיים ושמא בא איגן מדאורייתא מפני שבדין תורה העמד דבר על חזקתו וכיון שבחזרה אין חובשין לדבר אחר שהיו הו רואים אותו. ואין ספק מוליא מידי ודאי אלא שחכמים חבשו בעדות החמר רה כו'. וכיון שכן נמלא שמחלוקת לגבות אלו בדרבנן והלך אחר המיקל: הרי זה גט. וכגמ' לוכעיא להו אם מותרת מיד שמת. שהרי ודאי לא יבא עוד. ויש לאין קיום תנאי או דלמא לאחר י"ב חדש דלתקייס תנאה. ופי' סתוס' מבוס דאיכא למגזר אטו לא מת. והר"ן פירש דאיכא למימר דאיגו ודאי לא הוי חיים למיתה דידיה ולא היה גומר ומגרש אלא לאחר י"ב חדש. ע"כ. ולא אפשיטא ופסקו לחומרא, ט כתבו גט בתוך י"ב חדש כו' איגו גט. דלא הימא שלא הקפיד אלא על הנתינה. אלא אף על הכתיבה יוסי אומר בזה גט. מדהוה ליה למימר אם לא באתי כתבו ותנו ואמר כתבו ותנו אם לא באתי. ה"ק כתבו מבעכשיו ותנו אם לא באתי. ורבנן ל"ש הכי ול"ש הכי. גמרא: ואם מיתה קדמה לגט איגו גט. אם מת אחר י"ב חדש אחר שנכתב הגט קודם שיתנהו לה. הרמב"ם: זו היא שאמרו מגורשת ואינה מגורשת. כלומר גם זו היא בכלל שאמרו מגורשת כו'. כיולא בזה שכתבתי במ"ז פ"ג דיבמות בשם הרמב"ם. וע"ל מ"ד וכמ"ב פ' דלקמן: מגורשת ואינה מגורשת: דלא מוקמינן ליה בחזקת חי. ונימא דלאחר י"ב חדש מת אלא כיון דהשתא מת מקמי הכי מספקינן ליה דלמא בתוך י"ב חדש מת. הר"ן. ונלטון מגורשת ואינה מגורשת עמ"ש במ"ד:

שנים עשר חדש. כתבו ותנו גט לאשתי. כתבו גט בתוך שנים עשר חדש ונתנו לאחר שנים עשר חדש. אינו גט(פי). כתבו ותנו גט לאשתי אם לא באתי מכאן עד שנים עשר חדש כתבו בתוך שנים עשר חדש ונתנו לאחר שנים עשר חדש אינו גט. ר' יוסי אומר כזה גט(פי). כתבו לאחר שנים עשר חדש ונתנו לאחר שנים עשר חדש ומת. אם הגט קדם למיתה. הרי זה גט. ואם מיתה קדמה לגט אינו גט(פי). ואם אין ידוע. זו היא שאמרו מגורשת ואינה מגורשת(פי):

כתבו אתנו כל פ"ב ע"ב: בתבי לא אחריב"ח כו'. פיי' אם פיים ס"ם:

שנויי נוסחאות

ט כתבו ותנו גם. בד"ל ובכ"ק ובמבכ"ל כתבו גט ותנו ובסיוק לפנינו. כתבו גם בתוך י"ב חדש ונתנו לאחר י"ב חדש. בד"ל ובכ"ק ובמבכ"ל ..ונתנו בתוך י"ב חדש: בכ"מ כתבו ונתנו בתוך י"ב חדש, לאחר י"ב חדש כו' ר"י, בד"ל לה אחר.. כתבו לאחר יב"ח כו'. בכ"ל כתבו לאחר יב"ח ומת אם הגט כו'. וכן הוא בר"ן הגט קדם. בד"ל קודם; ובמבכ"ל גם.. ואם אין ידוע. במבכ"ל אם אינו ידוע; בכ"ל אינו יודע; בכ"ק ואין ידוע:

יכין תפארת ישראל יכין

דכבר שמעינן לרישא וסיפא ממ"נ. אפ"ה קמ"ל הכא ברישא רבותא, אף דלא הגלו במיתה, אפ"ה אמרינן אין גט לאחר מיתה. וסיפא נמי נראה לי דבאיתא קא משמע לן, דבאמר מעכשיו, אף שהוא לא ההגה רק סתם, לא אמרינן דמסתמא נתכוון רק כשיתעכב בחייו מלחזור, ולא לכשיתעכב מלחזור מחמת מיתה, דהרי מיתה לא שכיח [פניטין דכ"ח כ'], ולוך יתכוון לעיכוב כזה. אפ"ה כשמת הוה גט: מג) דגם אכתיבה קפיד שיהיה אחר יב"ח: מה) דמדלא קאמר כברישא, ה"ק כתבו מיד ותנו אם לא באתי: מה) אם מת אחר י"ב חודש, ואחר שנכתב הגט קודם שנתנוהו לה: מו) ולא מוקמינן ליה בחזקת חי ונימא דלאחר י"ב חודש מת. דחזקה דהשתא שמת, לא ימא מחזקה דמעיקרא:

פרק ח א והיא בתוך ביתה כו' של נכסי מלוג וזרקו לה ע"ג קרקע. רש"י. וכגמ' פריך מה שקנתה אשה קנה בעלה. וא"כ אכתי לא נפק גט מיד הבעל. ואסיק רבא דגעה ואחזרה בהיום לאחד מידי דהוה יד עבד דקני ליה לרביה ואפילו הכי קונה את עצמו בסבור על ידי עצמו [כמ"ש במ"ג פ"ק דקדושין] מבוס דגטו וידו באין באחד. ה"נ נמה ואחזרה באין באחד: הרי זו מגורשת. כתב הר"ב דכתיב ונתן בידה ומדלא כתיב ובידה יתנגו משמע ונתן בידה מ"מ ומסיים ר"ע מברטנורה

פרק ח א הזורק גט לאשתו. **והיא** בתוך ביתה(א). **או בתוך הצרה הרי זו מגורשת(פי). זרקו לה בתוך ביתו.**

רש"י וידה דכתב רחמנא דבעינן דומיא דידה דמשתמרת לדעתה. ע"כ. וכתבו התוספות וא"ת ואימא ונתן כלל בידה פרט ואין בכלל אלא מה שבפרט וי"ל ושלתה חזר וכלל ודיינין כעין הפרט ע"כ. והר"ן כתב תרי ונתן בידה בפרשה ובתרא מיותר לדרשא. א"נ מבוס דהוי מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ע"כ. ועיין בב"י ר"ס קל"ח. ומ"ש הר"ב והוא שתהא עומדת בגד ביתה או בגד חצרה. נמרא. וטעמא כי

פרק ח א הזורק גט לאשתו. **והיא** בתוך ביתה כו' של נכסי מלוג וזרקו לה ע"ג קרקע. רש"י. וכגמ' פריך מה שקנתה אשה קנה בעלה. וא"כ אכתי לא נפק גט מיד הבעל. ואסיק רבא דגעה ואחזרה בהיום לאחד מידי דהוה יד עבד דקני ליה לרביה ואפילו הכי קונה את עצמו בסבור על ידי עצמו [כמ"ש במ"ג פ"ק דקדושין] מבוס דגטו וידו באין באחד. ה"נ נמה ואחזרה באין באחד: הרי זו מגורשת. כתב הר"ב דכתיב ונתן בידה ומדלא כתיב ובידה יתנגו משמע ונתן בידה מ"מ ומסיים

פרק ח א הזורק. הרי זו מגורשת. דכתיב (דברים כ"ד) ונתן בידה ומדלא כתיב ובידה יתנגו. משמע ונתן מכל מקום. בין בחצרה בין בנגה בין בקרפיפה. והיא שתהא עומדת בגד ביתה או בגד חצרה. ומ"ש הר"ב והוא שתהא עומדת בגד ביתה או בגד חצרה. נמרא. וטעמא כי

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ח א) של נכסי מלוג, אי שהוא שאול או מושכר לה: ב) דאף דכל מה שייך לאשה קנה הבעל. עכ"פ נמה ידה באין כלא חד

אור גדול

פרק ח א במשנה הרי זו מגורשת. והוא שתהא עומדת בגד ביתה או בגד חצרה. ואע"ג דחצר לא נראה משליחות זה כא דזכות הוא לו קונה אפילו אינו עומד בגד חצרו. בגם דהיום היא לה ואין חבין לאדם אלא בפניו חצר אינה קונה לה בתורת שליחות רק בתורת יד ומש"ח בעינן מה ידה בסטוכה אף חצר בסטוכה, והנה בר"ן הביא מתי' הרשב"א אם כבר נתן הגט בחצירה המשתמרת ואמר לה הא גיטך בחצריך ואמרה תזכי לי חצרי בזו נראה דמגורשת אף דאינה עומדת בגד החצר, ובתב ע"ז הר"ן ולא ידעתי האיך היא מתגרשת הא בשעה שזרקו שם לא הוי ש"ח דידה ולא שליח דידה ואין לך לומר שיהא אלא כאלו נתן בידה לפקדון כו' עי"ש. ותמוה מאוד דהא בדחוק החצר גם ידה לא הוי וא"כ איך הוי כאלו נתן בידה לפקדון הא לא הוי רק כאלו נתנו על גבי קרקע ואח"כ כשאמרה תזכה לי חצרי הוי כמלי גיטך מע"ג קרקע דלא מהני. ומצאתי להתו"ג (סי' קל"ח) שהרגיש בזה ותי' דבזמן דהוי ש"ו לפריות הוי כחצירו. ואח"כ כשאומר לה הא גיטך נתנה וחצירה באין כאחד והוי כמידו לידה כמו נתן לחצירו וכתב לה שטר מתנה עליו יעו"ש. ודברו נכונים. אמנם לשון הר"ן אי אפשר להלום לפי פירושו. דא"כ

פ"ח א הזורק גט ט'. פ"ז ע"ח מיי' פ"ו. מהל' גיטין ה"ח פמ"ג פמ"ן מ' מיש"ג ה"ב מ' קל"ם פמ' מ'. זרקו לה ט'. פיי' שם כ"ח מוס': שם כפי' יו"ד:

שנויי נוסחאות

פ"ח א בתוך הצרה בד"ל לתוך.. זרקו. בד"ל זרק.

תוספת רעק"א

פ"ח א (אות פא) הרע"ב ד"ה הזורק והוא שתהא עומדת. אבי' בזרקו לה שלא ב רשותה ואסר בפני עדים ראו גט זה שאני נותן לה אשר דמהני כמו בנתן לידה ממש. ואם היא ישנה צ"ע אם היא מגורשת די"ל דלא עדיפא חצרה מידה. ומסת נרא הואיל ואין לה יד אין לה חצר. הר"ן בשם הרשב"א והה"מ פ"ה מהל' גירושין ובחידושי הרשב"א כ' בשם הראב"ד דאף בישנה מגורשת:

[או] בגד חגרה: קלתה. כלי שהכנים נותנת בו מכוה ומחטין: הרי זו מגורשת. ואפי' היא בתוך ביתו דמקום חיקה וקלהה קנוי לה שאין אדם מקפיד לא על מקום חיקה ולא על מקום קלחה: ב או שמצאתו מאחריו. שהיה הגט על גבו ועקם גבו לה כדי שתטלנו: אינו גט עד שיאמר טלי גטך"). ולכי אמר טלי גטך מיהת הוי גט. אבל אם היה הגט על גבי קרקע או על גבו או בגופו ולא עקם גבו או לא המליא גופו לה כדי שתטלנו אפי' אמר טלי גטך הוי גט: קוראה והרי היא גיטה. כשהיא קוראה בו רואה שהוא גטה: קרוב לה מגורשת קרוב לו אינה מגורשת. כל שהיא יכולה לשמרו והוא אינו יכול לשמרו זהו קרוב לה. שאינה יכולה לשמרו והוא יכול לשמרו זהו קרוב לו. שאינה יכולים לשמרו. או שאינה אינם יכולים לשמרו. *זהו מחצה על מחצה. ולענין פסק הלכה אינה מגורשת עד שיגיע גט לידה או לרשותה: אמר

יד מה ידה בסמוכה אף חגרה בסמוכה ומזה הלשון משמע דבגד ורולה לה סני. וא"ל דלישנא דמתניתין דוהיא בתוך ביתה. לאו דוקא. ורלאיתי להמגיד בפרק י"ז מהלכות גזלה לענין קניית מציאה. דכתיב נמי שיהא עומד בגד שדהו. אבל בגדו ובחוכו לה לא. וכן מוכח לדעתם בפרק כל גנות בעירובין [דף ל"ב], ולשון המחבר כלשון הגמרא. ע"כ. ואתמיטתיה לכתוב כן ברים פ"ה מהלכות גירושין והיה לו לראיה מלשון בתוך דבמשנה. ועוה"ה ר"ם קל"ע העתיק בד"א שהיא עומדת בחגרה ובח"מ סי' רס"ח העתיק אבל שדהו. ועיין מ"ד פרק קמא דב"מ: אפילו הוא עמה במטה. פירוש הגט ומוקי לה בגמרא כשבמטה שלו. אבל מטה שלה וגבוהה עשרה טוקא רבות לעצמה. מאי איכא מקום כרעי. אמקום כרעי לא קפדי אינשי: לתוך חיקה. כתב הר"ב שאין אדם מקפיד על מקום חיקה. וא"ת פשיטא דהא חיקה הוי ממש כידה. ואומר ר"י דמיירי כשבגדיה

*) כיה ברש"ב ד"ל והוא דטור אחד שם עם דטור הקודם.

אמר לה אמר לה כגטי ש"ח זה כו' אינו גט. לשון הר"ן בשוקין בענין גירושין עסקינן. דאי לא. מאי איריא אמר לה כגטי ש"ח זה. ומאי איריא מגאתו מאחוריו וקראתו. אפילו נתנה לה נתינה מעלייתא אלא שלא פירש אינו כלום *דהא קי"ל גריך לפרש [במשנה ז' פ"ד דמעשר שני] אלא הכא בשוקין בענין גירושין ואילו נתנו לה נתינה מעלייתא בסתם מהני. אבל כיון שאמר לה כגטי ש"ח זה הרי נתבטל כל מה שהיו עסוקין בלאוהו ענין מהתלה. כיון שלא אמר לעדים ראו גט שאני עתה לה. דבהכי מהני כדאיתא בפרק הניזקין [דף ל"ה]. וכן נמי כשמגאתו מאחוריו אינו גט. שאין עסוקין בלאוהו ענין מוגיל. כשנתנו סתם. אלא היכא דאיכא נתינה מעלייתא. (אלא) [ל"ל אבל] בזו שהיא נתינה גרועה שעיקם נגבו לה לא מהניא. ע"כ: אינו גט עד שיאמר כו'. פירוש אפי' בעודו בידה וא"ל לחזור ולטלנו מידה כרבי בגמ' דונתן בידה קרינא ביה אע"ג *דנתינה ראשונה אלא כלום היא. הר"ן. אבל נתינה בעינן. ומש"ה טלי גטך מעל גבי קרקע לא מהני. כמ"ש הר"ב. ואפילו א"ל אח"כ הא גטך. ע"כ: עד שיאמר לה הא גטך. שאריך שיתן לה בתורת גירושין. שנאמר ספר כריתות ונתן בידה שיתן אותו בתורת ספר כריתות. הרמב"ם פ"א מה"ג: נתן בידה והיא יצאה כו'. דאע"ג דלא בעינן דעתה בידה. מקום המתאמר מיהא בעינן וכשהיא יצאה לא מינטר. הר"ן. וכן כתב בית יוסף בשם הרבב"א: אינו גט עד שיאמר כו'. ואע"פ שהיו מתחלה עסוקין באותו ענין. ואפילו אמר לעדים מתחלה ראו הגט שאני נותן לה דמהני בריאה. הכא לא. דיבנה לאו בת אגרוסי היא מהטעם שהחבאר. הר"ן: עד שיאמר לה. בעודו בידה כשנגערה וכו' וכמ"ש לעיל: קרוב לה מגורשת כו'. פי' הר"ב כל שהיא יכולה לשמרו כו'. הכי אמר ר' יוחנן. ובמ"ח פרק ג' דיבמות. מפרש הר"ב כדאמר רב. וכתב הרא"ש דר' יוחנן לא אתא לאפלוגי אהדרב דשפיר אית ליה לענין דינא להא דרב אלא דל' קרוב לה וקרוב לו לא משמע ליה לפרושי בד' אמות כדפירש רב. דמשמע אפי' רחוק ממנה הרבה. וכן מחלה על מחלה אינו מתפרש יפה אליבא דרב. לכך נראה לו לפרש קרוב לה אפילו ק' אמה. משום שינוגא תקנו חכמים בגטין וכל דמקדם אדעתא דרבנן מקדם. ע"כ: מגורשת. כתב הר"ב ולענין פסק הלכה אינה מגורשת עד שיגיע כו'. גזרה שמא יאמרו של רחוק שהוא קרוב. רש"י: קרוב לו. כתב הר"ב כל שהיא אינה יכולה לשמרו

והוא

יבין תפארת ישראל יבין

כאחד. והוא בעמדה בגד ביתה וחלירה, ומשתמר לדעתה. דמדאחר משום יד אהרבאי, צריך שיהיה כיד, שסמוכה לה. וצריך ג"כ בכשזרק לה ידה שהוא גטה, דאל"כ ספיקה היה [קל"ב]: ג) הגט: ד) מעה שאינה שלה. דבשלה ווישבת עליו ונכוה י"ט מגורשת [שם]: ה) חיקה הוא כיד ממש, רק מיירי שבידיה מגורדין ע"ג קרקע, וזרקו עליהן: ו) סל למטה ומחטין: ז) דמקום הסל והחיק קנוי לה, שאין אדם מקפיד על מקומן: ח) שהיה הגט על גבו, ועיקם גבו לה שהטלנו [כך כ' הר"ב, וע"כ כפי מיירי, דאם לא עיקם לה גבו, אלא שנטלתו מגבו מעצמה, אפילו א"ל כשעה שנטלתו פר"ז גיטך, אינו כלום, דבעינן ונתן [כאה"ע קל"ח]: ט) אפילו הוא עסוקים בחלה בענייני גירושין. הא אינו היה נתנה לה מיד ליד היה גט כשר כיון שעסוקים בענין גירושין אבי אף שלא אמר הר"ז גיטך: י) ואפילו לא א"ל כן עד אחר שנתן לה הגט, ובעוד בידה, אבי [שם]: יא) כשהיא נעורה. אע"ג שנתנה לה כשהיא יצאה. והוא שנאמר בידה משעה שנתנו בידה כשהיא יצאה עד שנגערה [קל"ח ס"ג]: יב) או ברבות שאינו של שניהן: יג) שיטלה היא לשמרו: יד) כל שיטל הוא לשמרו:

שעניין

אור גדול

איך מדמה לה הר"ן לנתן בידה לפקדון. וצ"ע. ע"כ נראה דלענין זה שתחוק הנייר הוי כנתן בידה דלענין זה הוי חצר שלוחה רק לא תתרגש משום דזה הוא חוב. ולא הוי רק כנתן לפקדון. ומסילא מה שהוליד התי"ג שם דהיכא דאין לו פירות לא מהני. מבואר בר"ן לפי הנ"ל דז"א רק דגם בכה"ג מגורשת. כן נראה מוכרח מלשון הר"ן. ואפשר עוד דדוקא באין לו לפירות אבל אם יש לו פירות שוב ממילא לא הוי

שנויי נוסחאות

(הוא) עם ה. נכי"ק ונמסכי"ל ליתא; נד"נהיא עמו. לתוך ח קה. נד"נ בתוך.: ב כיאחוריו. נד"נ ונכי"ק מאחריו. קוראה. נד"נ ונכי"ק ונמסכי"ל קורא וקנכבון. (והרי) דוא. נמסכי"ל והוא ניטה ולוקל. מעיכ"ל מסכ"ע קנ"ל לא היה לנגנו המלה קוראה והרי הוא ניטה דוקל ועי' נכי' הרמב"ם. הא גטך. נכי"ק הוא.: נד"נ ונכי"ק הרי זה גיטך וכן נסמוך. נעורה. נחו' י"ל ונתעוררה. וזרקו לה. נכי' ו וזרקו לה גם בר"ה

תוספת רעק"א

ב [אות פב] במשנה הא גיטך. וה"נ באמר כגטי שט"ח, אבל אמר זבי בשפ"ח זה כיון דקנאתו לצור על פי צלוחית צריך להזור ולישול מתנה מור בשם הרמ"ם: [אות פג] תוי"ם ד"ה אבר לה. דחא קי"ל צריך לפרש. אבל הרמב"ם ס"ל בסתם מגורשת מדאורייתא אלא דמדרבנן צ"ל הא גיטך. א"ב מתני' בשמשה: [אות פד] שם ד"ה אינו גט. דנתינה ראשונה לאו כלום היא. וה"ה בנתן לידה לשם מקדון או בנתן לחצירה לשם גרושין ואח"כ עמדה בצדי החצר ואמר לה הא גיטיך הוי גם כיון דמיד הבעל בא לידה או לחצירה. ומיהו אם דאאתו הרוח לחצירה ואח"כ א"ל הר"ז גיטך הוי כמלי גיטך מע"ג קרקע דאינה מגורשת כיון דליכא נתינה הבעל. ר"ן: [אות פה] במשנה עד שיאמר לה הא גיטך. ואם נפל הגט מידה קודם שנגערה אינו גט עד שיגרוה ויתן לה. הרא"ש בשם הרמ"ה: [אות פו] בהרע"ב ד"ה קרוב לה. זה מחצה על מחצה. דאין לפרש מע"מ שהיו שניהם עומדים בארבע אמות. דא"כ נחזי הי סיניהו קרים וכ"ת דאתו תרוויהו בהדי הדדי והא א"א לצמצם. נסרא. וא"ת ואכתי דלמא מיירי בקרים

לתוך חיקה כו'. ג"ג פ"א פ"ב: ב אמר לה כגטי כו'. פ"מ פ"ח מיי' פ"ל שם ה"מ פפ"ג שם כוש"ע שם כ"י קל"ו פפ"י מ' ופ"ו קל"ח שם ס"ל ל: נתן בידה כו'. מיי' שם כפ"ב שם טוש"ע שם ס"ה קל"ח פפ"י נ': היתה ע מדה בר"ה כו'. יבמות ל"ח ע"ב: קרוב לה מגורשת כו'. יומ"מי פ"ב פ"ח הל"ד טוש"ע שם ס"י ק.ש"ע פפ"ו י"ב:

והוא יכול כו'. גמ'. וא"ת מה לי יכול לשומרו כיון דהיא אינה יכולה לשומרו. וי"ל בפני עצמה אינה יכולה לשומרו אלא עם אחר והוא יכול לשומרו בפני עצמו. גליון התוס': מחצה על מחצה מגורשת וכו'. כתב הר"ן תימה הוא אמאי מגורשת כלל. ותירלו בתוס' דשניהם אינם יכולים לשומרו. היינו כל אחד בפני עצמו. אבל שניהם ביחד יכולין לשומרו. והקשה הרמב"ן ז"ל שכיון שהדבר תלוי בשמירה כל מקום שצריך לשמירת הבעל אינו ביה הוא. ואינה מגורשת. ולי נראה כיון שהשמירה עושה רשות. ומקום זה בין שניהם הוא מסתמא בעל משאיל לה מקום כיון שאינו מיוחד לה. פ"כ. והב"י הקשה עוד בשם הרשב"א על פי' התוס' דא"כ שניהם יכולים לשומרו היינו שכל א' מהם יכול לשומרו בלא שמירת חברו. וא"כ בא אמאי אינה מגורשת כיון שהיא אינה צריכה בשמירתו: מגורשת ואינה מגורשת[טו]: ג וכן לענין קדושין[יז]. וכן לענין הדובי[יח]. אמר לו בעל חובו זרוק לי חובי[יח] וזרקו לו. קרוב למלוהו[יט] זכה הלוה[יט]. קרוב ללוה[יט]. הלוה חייב[כ]. מחצה על מחצה[טו]. שניהם יחלוקו.

ר"ע מברטנורה

ג אמר לו בעל חובו זרוק לי חובי. בגמ' מוקמינן לה באומר זרוק לי חובי בתורת נתין. דכיון דא"ל הכי. הוה ליה לאוב זה דין נתן. ואם זרק אותו הלוה קרוב למלוה ואבד. זכה הלוה ואינו חייב לשלם. ואם קרוב ללוה. הלוה חייב וכו'

ג וכן לענין קדושין. שם. יכולמי מתה פ"ו הל"ב פי"ג פ"ד מאי"ס פ"ד מ"ה ופ"ז מ"ז ופ"ח מ"ח ופ"ט מ"ט ופ"ט מ"ט ופ"ט מ"ט

וסי'. אבל אם אמר לו זרוק לי חוני והפטר מכיון שזרקו לו בכל ענין. פטור: לאויר הגג. לפחות משלשה. סמך לקרקעית הגג. דכלבוד דמי: מרשות הגג. יצא ממחיצת הגג וכנכנס לתוך מחיצת המקום שהיא עומדת בו: או נשרף [הרי זו] מגורשת. והוא שקדמה זריקת הגט בחצר קודם שתהא הדליקה בחויר החצר. שאם היתה הדלקה בחצר תחלה. משיקרא לשריפה קאזיל. ואינה מגורשת: **ד** בגט ישן. שכ' לגרש את אשתו ואחר שנכתב הגט נתייחד עמה. ב"ש סברי לא אמריגן גזירה שמא יאמרו נטה קודם לגנה. שמא יהנה את הגט שנה לו שנתים בין כתיבה לנתינה. ויהיו לה בנים ממנו בתוך זמן זה. ואח"כ יגרשנה בו. וכשירלו זמן הגט קודם לידת הבן. יהיו שבורים שנתן לה [נגט מבעת כתיבה. והוי פגם. שיאמרו מן הפטיה עולד. ופסק ההלכה

[נר"ב ד"ל ליתא למלת גט. ומלת שנתן הגו"ן בחיליק וכ"ה גרס"י. לא

כמתן דגת. והלכך קנאתו בהנחתו דכיון דהגג גבוה יו"ד הוי ליה חצר המשתמרת לכל דעיין בגווה ע"כ. ובאין לגג מעקה מיירי דכשיש לגג מעקה כל שהוא נכנס לתוך המעקה. מתגרשת. וכן יש לוקימתא בגמ'. ודעת הפיסקים דבתי האוקימתות הללו הן. ובסיפא נקטו הרמב"ם והר"ב מחיצת הגג. וא"כ הוי להו לפרש הרישא בים לה מחיצות: הוא מלמעלה והיא מלמטה. מסיק בגמ' בגג דידיה וחצר דידה: כיון שיצא מרשות הגג. לכון הר"ב יצא ממחיצת הגג וכנכנס לתוך מחיצת המקום וכו' וכן לשון הרמב"ם בפירושו ובחבורו פ"ה מה"ג. כלומר ולא כני ביציאת מרשות הגג בלבד. אלא עד שיכנס לתוך מחיצות המקום וכו' מכוס דקודם שיכנס לתוך מחיצות וכו' אין רחוי לגות דאתי זיקא ודחי ליה חון למחיצות. ובגמ' מש"ה מוקים לה בגון שהיו מחיצת התחתונות פירוש דחצר עודפות על עליונות פי' דגג. ומיחא טפי ליטמא דמתני' דלא אתני אלא שיצא מרבות הגג. ומשמע דמיד מגורשת והייגו מכוס דמחיצות התחתונות עודפות. והרמב"ם והר"ב רצו לפרש ונכנס תוך מחיצות כו'. והבתא בין עודפות בין אינן עודפות. כל שיכנס למחיצות וכו' מתגרשת. וקודם לכן לא. והואיל שלענין הדין אין חלוק לא הקפידו לפרש דמיירי במחיצות תחתונות עודפות. ותו בגמ' דהא דמתני הכא בנכנס לתוך המחיצות. ולרבנן [דרפי"א דמסכת בבא במבצע] קלוטה להו כמי שהיתה דמיא. הייט טעמא דהכא טעמא מכוס לגעורי הוא. והא קא מעטר: נמחק. בגמ' אמרי' דהייגו כשנמחק דרך ירידה. אבל כשנמחק דרך עלייה פירש"י כשזרקו להעבירו מעל מעקה הגג זורקו כלפי מבלה. אם נמחק דרך עליה קודם שחזר לירד. אע"פ שהוא בתוך מחיצות התחתונות אינה מגורשת דלא מקריא נתינה אלא דרך הנחתו. ויש להרמב"ם פירוש אחר. אבל רוב המפרשים תפסו פירש"י: נמחק לו כשרף כו'. וה"ה בריש הא דתנא לה בסיפא לוחרא דמלתא נקט. דבאחר שבא מים ואש. זהו דעת רוב הפוסקים. ואע"פ שאין דעת הרמב"ם כן. ופסק הסוגיא מוכיח יותר כפירושם: **ד** בית שמאי אומרים פוטר אדם אשתו בגט ישן. כתב הר"ב ב"ש סברי לא אמריגן גזירה שמא יאמרו נטה קודם לגנה. דב"ש אין להו בסוף מכילתין לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה דבר ערוה. הלכך מזוהמת היא בעינן ואינו בא עליה. וב"ה אין להו אפי' הקדיחה תבשילו יכול לגרשה ואינה מזוהמת בעינן ויאמרו כי בא עליה. וכה"ג פליגי לקמן [מ"ט] במגרש ולנה עמו בפונדקי. תוס'. ואע"ג דלב"ה אפשר שמגרשה משום דבר ערוה. מ"מ גזירת חכמים היתה שמא יאמרו שגרשה משום שהקדיחה תבשילו ואינה מזוהמת בעינן וכו': וב"ה אוסרין. כתב הר"ב ופסק הלכה כו'. ואם גרש כו' והלך וכו'. עיין מ"ש בפ' דלעיל מ"ז: ואיזהו גט ישן כל שנת יחד כו'. כלומר ואפי' ביומו שנכתב ונמסר. והלכך לא שייך למפרך אהכא. א"כ מה הועילו חכמים

יכין תפארת ישראל בועז

כא) שלה: כב) פמות מג' סמוך לקרקעית הגג, אף שנאבד אח"כ: כג) מיהו בים מעקה לגג, מיד שהגיע לאויר המעקה, מגורשה: כד) בחצר שלה: כה) וה"ה בריש. רק נקטה הכא, דבחצר שכיח אם ומים. ודוקא שקדמה זריקת הגט להדליקה שבחצר. דאל"כ לשריפה אזל. ודוקא שנשרף דרך ירידה, אבל דרך עלייה, כשזרקו להעבירו מעל מעקה הגג, אז כשנמחק דרך עלייה אע"פ שהוא כבר תחת מחיצות התחתונות אינה מגורשת, דלא מקריא נתינה רק דרך הנחה: כו) שנתייחד עמה בין כתיבה לנתינה, וכתב בני הרב מהרב"ש הגאבד"ק לאנדסבערג, על הגליון, ומשום מוקדם ליכא דמיירי ע"י שליח, אז שהתיחד עמה ביום הכתיבה: כז) שמא יפגמו בניה שנולדו מהעיבור שבין כתיבה לנתינה, שיאמרו שנתעברה מהן אחר נתינת הגט: כח) וקיי"ל דאם כבר גרשה בגט זה, חנאה לכתחילה. וי"ל דבגרשה ע"י שליח, ונתייחדו בין כתיבה לנתינה, דוקא בנשאה לא הגה [קמ"ח]:

והבעל תוך ד"א, וכשבאו הגר מסם אותו הים, נמצא שקנו הים והתבה הל' אמות כלחת. והן אמת יש קצת ראיה לזה [מב"ש קי"ש סק"ג]. אמנם לפע"ד לא נראה כן, דהרי כיון דאין נאים הבאה שום שייכות בקניית הגט, לפיכך אפילו עומד שם אותו הים עדיין, קנתה התבה הגט בתוך ד' אמותיה משעם חגר מעמת ביאתה לשם. תדע, אילו נתן ראובן לשמעון מתנה שמונח תוך ד"א בסימטה, דפסקינן [בח"מ רמ"ע כ"ב] דקנה, דוכי ס"ל שנאם עמד שם אדם אחר בגלו, שיעכבו הלה מלקחתה. מיהו אפילו נימא כרבינו נ"ם הנ"ל שיעכב הלה אלא תקנה התבה בד' אמותיה הגם, אפ"ה הגל יפנה פיסם בקנאיתם, דעכ"פ כשחזר והלך אותו הים, קנה נמפרע הים או התבה משעת ביאתה לשם. אדע, דאל"כ מה הועילו חכמים בתקנתם שיקנו ד"א דלא ליתי לנעוי [כב"מ ד"ט ע"א] הרי בר"ה מצוי כך זה הולך וזה בא ודחקו ועיילי לסימטא, ואתי אתו לתמעוי. אלא ש"מ דדמי קניית הד' אמות לאחות אבה דמתני תלי וקאי [ינמות דל"ב מ'], ובטעה אלא אוכלה [בטעות דכ"ח ב']. וכל זה לפי טעותם, אבל האמת יורה דרכו, דאל"נ דקרים הלי נגרת התם, קנו הד"א לנתם ונאבה בדבר שאין לו שום שייכות להים ההוא:

ודאי דלא ס"ל לגמ' דידן הכי. אלא כשאומר זרקהו בכל ענין פומרו. והלכך בריש מאי למימרא וכסיפא קשיא נמי דתנן חייב. והא פומרו. אלא גמ' דידן לא חש להקשות גם זו הקושיא דמסיפא. ואע"פ שהרמב"ם יאמר דבסברא דזרקהו עד שיכנס לרשותו לא פליג גמ' דידן אלא בהא פליגי ירושלמי [וגמרא דידן] (ודידן). דלירושלמי אע"ג דבריש קשיא מאי למימרא כיון דבסיפא טובא קמ"ל קיימא האוקימתא. ובהא פליגא דידן [דאע"ג] דמודה נמי דבסיפא טובא קמ"ל. מ"מ כיון דבריש קשיא מאי למימרא. לא קיימי לה האוקימתא. הרמב"ם והטור לא ס"ל הכי בסברת גמ' דידן. זה ס"ל ברור שזו היא סברתם ולדקו דברי הר"ב שכתב דבכל ענין פטור כי ממוכים הם באמת ויוכר על דעת הרמב"ם והטור: **היתה עומדת על ראש הגג** [ב"א]. **וזרקו לה. כיון שהגיע לאויר הגג** [ב"ב] **הרי זו מגורשת** [ב"ג]. **הוא מלמעלה** [ב"ד]. **והיא מלמטה. וזרקו לה. כיון שיצא מרשות הגג. נמחק. או נשרף. הרי זו מגורשת** [ב"ה]: **ד בית שמאי אומרים. פוטר אדם אשתו בגט ישן** [ב"ו]. **ובית הלל אוסרין** [ב"ז]. **ואיזהו גט ישן שנתייחד עמה אחר שכתבו להה** [ב"ח]:

מגורשת. פירש הר"ב לפחות מהלכה וכו' גמ'. ופירש"י דהוי כמתן דגת. והלכך קנאתו בהנחתו דכיון דהגג גבוה יו"ד הוי ליה חצר המשתמרת לכל דעיין בגווה ע"כ. ובאין לגג מעקה מיירי דכשיש לגג מעקה כל שהוא נכנס לתוך המעקה. מתגרשת. וכן יש לוקימתא בגמ'. ודעת הפיסקים דבתי האוקימתות הללו הן. וכסיפא נקטו הרמב"ם והר"ב מחיצת הגג. וא"כ הוי להו לפרש הרישא בים לה מחיצות: הוא מלמעלה והיא מלמטה. מסיק בגמ' בגג דידיה וחצר דידה: כיון שיצא מרשות הגג. לכון הר"ב יצא ממחיצת הגג וכנכנס לתוך מחיצת המקום וכו' וכן לשון הרמב"ם בפירושו ובחבורו פ"ה מה"ג. כלומר ולא כני ביציאת מרשות הגג בלבד. אלא עד שיכנס לתוך מחיצות המקום וכו' מכוס דקודם שיכנס לתוך מחיצות וכו' אין רחוי לגות דאתי זיקא ודחי ליה חון למחיצות. ובגמ' מש"ה מוקים לה בגון שהיו מחיצת התחתונות פירוש דחצר עודפות על עליונות פי' דגג. ומיחא טפי ליטמא דמתני' דלא אתני אלא שיצא מרבות הגג. ומשמע דמיד מגורשת והייגו מכוס דמחיצות התחתונות עודפות. והרמב"ם והר"ב רצו לפרש ונכנס תוך מחיצות כו'. והבתא בין עודפות בין אינן עודפות. כל שיכנס למחיצות וכו' מתגרשת. וקודם לכן לא. והואיל שלענין הדין אין חלוק לא הקפידו לפרש דמיירי במחיצות תחתונות עודפות. ותו בגמ' דהא דמתני הכא בנכנס לתוך המחיצות. ולרבנן [דרפי"א דמסכת בבא במבצע] קלוטה להו כמי שהיתה דמיא. הייט טעמא דהכא טעמא מכוס לגעורי הוא. והא קא מעטר: נמחק. בגמ' אמרי' דהייגו כשנמחק דרך ירידה. אבל כשנמחק דרך עלייה פירש"י כשזרקו להעבירו מעל מעקה הגג זורקו כלפי מבלה. אם נמחק דרך עליה קודם שחזר לירד. אע"פ שהוא בתוך מחיצות התחתונות אינה מגורשת דלא מקריא נתינה אלא דרך הנחתו. ויש להרמב"ם פירוש אחר. אבל רוב המפרשים תפסו פירש"י: נמחק לו כשרף כו'. וה"ה בריש הא דתנא לה בסיפא לוחרא דמלתא נקט. דבאחר שבא מים ואש. זהו דעת רוב הפוסקים. ואע"פ שאין דעת הרמב"ם כן. ופסק הסוגיא מוכיח יותר כפירושם: **ד בית שמאי אומרים פוטר אדם אשתו בגט ישן**. כתב הר"ב ב"ש סברי לא אמריגן גזירה שמא יאמרו נטה קודם לגנה. גמ'. ובירושלמי מפרש לחלוקי לטעמייהו. דב"ש אין להו בסוף מכילתין לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה דבר ערוה. הלכך מזוהמת היא בעינן ואינו בא עליה. וב"ה אין להו אפי' הקדיחה תבשילו יכול לגרשה ואינה מזוהמת בעינן ויאמרו כי בא עליה. וכה"ג פליגי לקמן [מ"ט] במגרש ולנה עמו בפונדקי. תוס'. ואע"ג דלב"ה אפשר שמגרשה משום דבר ערוה. מ"מ גזירת חכמים היתה שמא יאמרו שגרשה משום שהקדיחה תבשילו ואינה מזוהמת בעינן וכו': וב"ה אוסרין. כתב הר"ב ופסק הלכה כו'. ואם גרש כו' והלך וכו'. עיין מ"ש בפ' דלעיל מ"ז: ואיזהו גט ישן כל שנת יחד כו'. כלומר ואפי' ביומו שנכתב ונמסר. והלכך לא שייך למפרך אהכא. א"כ מה הועילו חכמים

שנוי נוסחאות

על ראש. נד"ל ונכ"ל ונמצא"ל ב ר א ש. מלמעלה מלמטה. נכ"ל ונמצא"ל מלמעלן. מלמטן; נ"ל למעלה. למטה. וזרקו. נד"ל ורק נמרק נד"ל ונמחק: **ד** אשתו. נד"ל ונמצא"ל את אשתו וכן נ"ל נכ"ל: ואיזהו. נד"ל ונכ"ל ונמצא"ל איזהו. אחר. נד"ל ונכ"ל ונמצא"ל ומאחר:

תוספות רעק"א

ד [אות פו] בפשנות שנתייחד עמה כו'. כ' בחי' רשב"א דסתברא מדלא קתני ג"כ הכא ומורים בנתגרשה סן האירוסין כדקתני בסמוך בסתגיתין מ' דהכא בין בזה ובין בזה מחלוקת דרוקא התם שהיא מגורשת גמורה ומן האירוסין דאין לבו גם בה לא אמריגן הן הן עידי יחוד. אבל הכא כל שלא נרשה שמא עדיין דעתו עליה ונייסי א-דרי וחוששים שבא עליה. ולענ"ד יל דלקמן לענין קדושין דבעיגן דוקא בעדים אלא דמכח דעידי יחוד הן הן עידי ביאה מקרי קדושין בעדים דאנו דנין בודאי בא עליה ושם עדות עליה. בזה אמריגן בסן האירוסין דאין ודאי דבא עליה כיון דלא נייסי אח"ר והעידי יחוד א"י לדון דבודאי בא על ה ואינם נקראים עידי ביאה א"כ ממילא ליכא חשש דשמא בא עליה דמה בכך. הא הביאה לא הוי קדושין כיון דעידי היחוד אינם עידי ביאה. אבל הכא לענין נישה קודם לבנה חי שי' ראם דלא נייסי פ"ם הוי ספק שמא בא עליה ורו"ק:

לקוטים

תוי"ם ד"ה ואיזהו וכו' והילכך לא שייך וכו' כונת דברין דכי היכי דסיכ דתם מכמה מצוות כגון ג' ניעין פסולים וכו' ומניעין הבלין ממ"ה דמה הועילו חכמים בתקנתם לא"כ אחתי לא סיכ נגוי ממתני' הכא

היתה עומדת כו'. פ' ב' פ"ח יהושלמי פיליונין פ"ו הל"ו. מיי' פ"ה מהל' גירושין ה"ב. סמ"ג עשין כ' טור"ש אה"ע סי' קי"ח סמ"ק ל': דוא מלמעלה כו'. מיי' שם ה"ד: בית שמאי אומרים כו'. ב ב"ב פ"ו ה"ד: ד"ה בשיא פיסר כו'. ב ב"ב פ"ו ה"ח: ירושלמי פ"ל ה"ב. פ"י ירושלמי יבמות פ"ח ה.יב קידושין פ"ח ה"ג: ואיזהו גט ישן כו'. ב"ב פ"ו ה"ח: אוסרין. מיי' שם פ"ג ה"ב: מב"ג שם פוסק"מ שם מה קמ"ח מפיק מ': ואיזהו גם ישן כו'. מיי' ירושלמי יבמות פ"ב ה"ח:

תוספות יום טוב

ד בית שמאי אומרים. כתב הרמב"ם בפ"ה מה"ג ובמגיד משנה שם ובלחם משנה שם ובכסף משנה שם ובמגיד משנה פ"ה מה"ד ובמגיד משנה פ"ה מה"ד ובמגיד משנה פ"ה מה"ד

חכמים בתקנתן דזמן בגטין כדפרכינן לגטין ממביאין ממ"ה כמ"ש במ"ב פרק ב'. ועיין במ"ד פרק דלקמן. והרמב"ם כתב בפירושו וגט ישן הוא שיכתוב לה הגט ואח"כ החזירה ונשאר הגט אצלו ואחר זמן כתיבת הגט. ואחר שהחזירה גרשה פעם בגיה ונתן לה זה הגט בעצמו. ע"כ. לקושטא דמלתא כתב כן לפי שאע"פ שלכתחלה אין להתאחר בגתיה. מיהו אם נתנו לה"כ כשר מכוח דקלא אית ליה כדאשכחן בגטין הבאים ממ"ה. ומדלא כתב הרמב"ם צריך שיתנהו ע"י שליח עמעי' דלא ס"ל כסברת הרא"ש בפ"ב דדוקא בהולכת שליח אמרי' דקלא אית ליה. ולכן כל גט שלא נמסר ביומו לא מהכשר אלא ע"י שליח. ואילו היתה כן סברת הרמב"ם לא ה"ל לסתום אלא לפרש. והטור סי' קכ"ז הביא דברי הרמב"ם לחלוק על הרא"ש בזה ודחאם הב"י אבל מדהכא נראה שהוא חולק: ה כתב לשום מלכות שאינה הוגנת. פירש הר"ב שאין לה לא כתב ולא לגון. גמ'. ובפ"ק דע"ז דף י' פירש"י כתב ולגון של רומיים מאומה אחרת באה להן אחריהם תקנו להן כל ספריהם ע"כ. וקמ"ל הכא דאע"פ שאינה הוגנת אעפ"כ מתקנאין בה. תוס': לשום מלכות מדי וט'. דאי אסמעינן שאינה הוגנת ה"א משום דמולכת עכשיו ולפיכך יתקנאו. אבל מלכות מדי ומלכות יון. מאי דהוה הוה קמ"ל. גמ'. ומ"ש הר"ב לפי שצריך לכתוב כו'. אמולהו כתב לשום מהדר [יומ"ש הר"ב משום שלום מלכות. פירש"י שיהא לנו שלום עמהם שיאמרו כו']: לבנין הבית. דה"א דיון דלאו מלכותא היא. לא קפדי. גמ': לחורבן הבית. דלא תימא בנין הבית דמדכרי חשיבותייהו הוא דקפדי. אבל חורבן הבית. דלערא הוא אימא לא. לריכא. גמ': היה במזרח כו'. גמ'. מאן אילימא בעל. הייט שיהא שמו ומה. שם עירו ושם עירה. אלא לאו סופר כדא"ל רב לספרי וכן א"ל רב הונא לספרי. כי יתביתו בשילי כתובו בשילי ואע"ג דמימסר לנו מילי בחיי וכו' והרבה מהפוסקים סוברים דספרי לאו דוקא אימרי. אלא עדיים החתומים קאמרי. עיין בב"י ר"ס קכ"ח: תצא מזה ומזה כו'. כתב הר"ב כולה מתני' מפרשה בפ' האשה רבה. ומיהו איכא ביניהו דאילו החם אשתו דראשון מדאורייתא היא. ואילו הכא איפכא דאשתו של שני מדאורייתא היא. ולפיכך יש תנה הדין והטעם ביניהם. וק"ל מקומה. ולפיכך לא הולרך לבאר. ורש"י מפרשה ממש כסגנון דהתם ונהלקו עליו התוס' והר"ן. ולי אפשר לישב דברי רש"י שסובר דהא דאמר ר"מ כל המשנה כו' והולד ממזר. הייט לומר שטשאוהו ממזר גמור כממזר של תורה. ומותר בממזרת. וכ"כ ב"י סי' קכ"ח לדעת ר"ח. ועיין מ"ש בר"פ האשה רבה בדבור תלה מזה ומזה. ומ"ש במשנה ב' פ"ב דב"ב. ולפיכך כיון דמוקמינן למתני' כר"מ. נמצא שטשאוה כל"א של הראשון מן התורה. זה נ"ל בדעתו ז"ל. ואפשר שכן גם דעת הר"ב. ולא עוד אלא דקשיא לי מל הר"ן מדידיה. כמ"ש במשנה ו' בס"ד: והולד ממזר מזה ומזה. כתב הר"ב מתני' ר"מ כו'. גמ'. דאי לאו ר"מ אפילו מדבריהם לא. ולא דמי להא דהאשה רבה דאד הוה מדבריהם: שינה שמו ושמה וכו'. פירשו התוס' לא שיטי ממש קאמר. אלא שיש לו שני שמות ובב' מקומות וכן שינה

ה) והמשלות האלה ותשובון כבר בטלו מן העולם. ב) כ"ה ברע"ב ד"ה ובד' ס"ל. והוא עפ"י האמור בע"ז (י, ע"א) על הכתוב בני אדום (עובדיה) בזוי אהה מאד. שאין להם לא כתב ולא לגון. ועי' בגמ' כלן (בדי' לקס) מאי מלכות שאינה הוגנת מלכות הרומיים והוא כפי הגראה עפ"י הגהת הגרשב"ן ז"ל [בגמ' שלא] וכ"ה בפרוש ר"ו (ערך לגון) ועי' בערוך הבלם.

שנויי נוסחאות

ה כתב בכי"מ כתב נס. לשום. בד"ל ובכי"ק וכ"ה בכי"ל לשם ובן בסמיוך. מדי. יון. בד"ל יון. מדי. (לבנין הבית לחורבן הבית ב'. בכי"ק לחורבן הבית לב"ה בכי"ק ד"ק ליכא כ"ז. (וצריכה גט מזה ומזה). ליתא. ואין לה (לא). בד"ל אין לה וליתא וכן ליתא בכי"ק. בלאות. בד"ל ובכי"ק בליות. (לא) ע"ז (ולא) ע"ז. בד"ל ובכי"ק ובמבני"ל ע"ז ועי"ז וליתא. אם נטלה. בד"ל ובכי"ק ובמבני"ל ואם.. ולא זה. בד"ל ובכי"ק לא.. וכן בס יוד. וכאין. בד"ל זכין. בהפרת. בד"ל ובכי"ק בהפר. היתה כ"י בכי"ק אם היתה.. נפסרת. בד"ל ובכי"ק ובמבני"ל נפסלה. יורשיו. בכי"ל יורשין וכן בסמוך. (ואם מתו. בד"ל ובמבני"ל ליתא:

ראשון לציון

פ"ח ה בפשנה כתב לשום מלכות וכו' עיין יסל"מ: שם ולא זה וזה מעמאין עיין יסל"מ:

תוספת רעק"א

ה [אות פ"ח] במשנה ולא ד' וזה מסמאין כו'. כ' הרש"ל בח"ש וו"ל וס"ש רש"י אם שניהם כהנים לאו דוקא אלא א' כהן וא' נזיר עכ"ל וי"ל הקשה לי הרבני מו"ה עזרא נ"י מוואל"ש הא נזיר אף לאשתו כשרה אינו מ מ מ א כדאיתא רס"ו דנזיר. תו כתב הרש"ל א"נ יש לפרש אינם מחויבים למטא ואיירי שביר אפילו בישראל עכ"ל. וזה תלוי בסחלוקת הרמב"ם והראב"ד פ"ב מהלכות אבל. דלדעת הרמב"ם שם ישראלים ונשים שאינם מיוחדים בלא יטמא לית. הו במצות לה שמא עיי ש. א"כ ליתא לחך פירושא וגם רש"י סובר בזה כהרמב"ם עיין בשאגת אריה סימן ס"ו). ועיין בסהרש"א שכתב דרך אחרת בזה:

לקוטים

דלא"ה נמי אם נגרשה כו' תיקשי וא"כ מה הועילו וכו' וכהכי הוה עדיף ממאי דמיך הכם כתניה ולתניה נכיסתיה וכו' דמאי לא מקרים

יכין תפארת ישראל יכין

כט) שאינו דר שם. ובימי חז"ל הקפידו המלכיות על זה, להכי תקנו לכתוב בשטרות חשבון שנת מלכותו, משום שלום מלכות: ל) אף שאינן עוד בעולם, איכא הכם הקפדת המלך. א"נ קמ"ל אף שבשעה שהיו מושלים בישראל היו כותבין כן בגט: לא) שלו ביאמ"ק, אף שאינו שנת מלכות, הייטינן להקפדת המלך: לב) אף שהוא חשבון של לער חייטינן דקפיד: לג) מקום שחתמו שם העדים: לד) ר"ל כתב כאילו החתמו העדים בעיר אחרת, אף לשווי של הבעל שיחתמו, היה בהעיר האחרת: לה) בנשאת עם נע כזה: לו) ק' ור' ותוס': לז) מי משייטין שאבל פירות ככסי מלגן שלה אחר שנשאת לב', פטור מלשלם: לח) אפילו מה שהוה כבר ואכלה: לט) אפילו מה שבלה מלאן בחיל דקיימי ברשות בעל, אם"ה א"ל לשלם לה: מ) מבעל ראשון ממזר דאורייתא, ומבעל ב' דרבנן, וי"א איכא: מא) אם כהנים הן, מדפסולה לכן: מב) דנתקנה לבעל שלא יסאלה, מקום

מג) דנתקנה לבעל אחת מזונות והכא הרי פרנסים מלאוה: מד) דרק שלא התנה אמרה תורה שיפר, מה שא"כ הכא: מה) בעתו קודם נירושין. עכ"פ זונה היא: מו) אף חזוה מוחרת בעמשר. הכא קנסוה: מז) אפילו הרומה דרבנן: מח) כתובות בין דכרין [כתובות פ"ד מ"י]. והא דאסמעינן כל הנך דיני דהנך ניטין פסולין ולא גם בשאר דוכתי מדוכתי במכילתין בשאר ניטי דתני נבייהו פסול. כ"ל דבאיזה פסיטה דכך הוא הדין דהכי הגט פסול מדאורייתא, אלא אשיל הנך דכל פסולייהו רק משום שנוי מטבע שטבעו חכמים בגיטין אפ"ה החמירו בה: מט) מאחיו של ב' חלוקה דאורייתא, ומאח של א' מדרבנן. וכולה מתניתין ר"מ היא. אבל אנן קיי"ל דבנשאת בא' מגיטין הכ"ל לא תלא [קכ"ח]: נ) אף שהיה לא' מהן ב' שמות, וכ' הטעל לבד, לו כתב הטעל, וכלל לעיקר הכם בוכל שום דאית לי [קכ"ט כ"ם ג']: נא) מקום

הלכה: ן כל העריות שאמרו צרותיהן מותרות. ממש עשרה עריות שאמרו חכמים שצרותיהן מותרות ליגשא לשוק בלא חליצה: הלכו הצרות. של עריות: ונשאו. לשוק: ונמצאו. העריות *)אילונית ואינלא מלתא שהיו קידושי המת בטעות ומגלת שלא היו אלו גרושיהן. ולא פטרום העריות האלו מן החליצה: תצא מזה. מבעל שיבמתו לו. ומן הינס: וכל הדרכים האלו בה. ובימות מוקמינן לה כר' עקיבא דאמר ים ממזר מחייבי לאוין ואינה הלכה: ן ונשאת לאחר. דקי"ל ביאת האחת פוטרת צרתה ומגלת זו שבתיבמה אילונית. ואין יבומיה יבומין. ומגלת שלא נפטרה צרתה ונשאת לשוק בלא חליצה: תצא מזה ומזה. מבעל זה. ומיבמה הראשון: ן כתב סופר גט לאיש. לגרש בו אשתו: ושובר לאשה. שתמסור לבעלה כשיפרע לה כתובתה: וטעה הסופר. כשמסר להן הפטרות: ונתן גט לאשה ושובר לאיש. והם מסרו זה לזה: והלכה זו ונשאת כשהיה שזה גט במסר לה בעלה וזה שובר שמסרה לו אשתו שובר. ורמב"ם גרים ונתן גט לאיש ושובר לאשה. ופירש ונתן שתשב שנתן גט לאיש ושובר לאשה. אבל הוא לא

*) גרי"ב דיר אילוניות.

ואסיק שמו יוחנן. ופסולא דאורייתא. ואינו מחוור דאמר מי אינטריך לאמוטינן וכו' ע"כ. ולי נראה לתרץ דאינטריך לאמוטינן [דה"ק] דהא דצריך שיהא נכתב בשמו. לא בשם הבעל. אלא הכונה לאותו האיש שהוא יגרש בו. והרי דעת קצת פוסקים שאם לא כתב בוס שם איש ואשה כלל שהוא כשר כמ"ש בב"י. הלכך ה"א דמי מסיק שמיה בשם שנקרא בו מיום היותו. דלא מיפסל בכך. כיון שעל דעת זה האיש המגרש הוא נכתב. ובשם עירו ושיהיה כתב ג"כ הרא"ש דאין עכוב בכתיבתן. ע"כ. ואני אומר עוד שאפשר ג"כ שדעת הרא"ש כהרמב"ם. דשינה שמו דהכא לגמרי קאמר. והא דהביא ב"י הרא"ש דפרק הבולה לראיה. דש"ל דשינה שמו בשני שמות. איכא למדחי דלא כתב כן. אלא על בראשונה היה מכנה שמו כו' וגם הרמב"ם מפרש להתיא בשני שמות ומהאי טעמא גמי מ"ש בית יוסף בשם רש"י דשבירא ליה בשני שמות. ג"כ אין ראיה. דגם הוא לא פירש כן אלא על אותה מכנה דבראשונה כו' ומ"מ דעת הרמב"ם ודאי הכי הוא דמשמעתיה בשיטי ממש. וכן דעת הר"ב: ן כל העריות כו'. כתב הר"ב ע"ו עריות בחמרו חכמים. ובמשנה דרים יבמות: ונשאו. עיין בפירוש הר"ב מ"ה פ"ב דסוטה: וכל הדרכים כו'. כתב הר"ב מוקמינן לה כר"ע וכו' ואינה הלכה. מסיים הר"ן דאע"ג דמודו רבנן בשיטי שמו וכמה דהולד ממזר אפילו מן הראשון. התם הייטו טעמא לפי שנשאת בגט פסול. בשוטה ולדה מן הבני ממזר מדאורייתא. ומש"ה קנסינן ליה מדרבנן בולדה הראשון אבל כל היכא דליכא ממזר מדאורייתא. לא קנסינן למעבד ממזר מדרבנן. ע"כ. ומדבריו אלו קשיא לי אדידיה בהשיב הוא ז"ל על פירוש רש"י שמפרש למתני' דלעיל כמתני' דהתם רבה. והשיב הוא דהכא גרושי הראשון גרושים גמורים הן מדאורייתא ובנה מבני ממזר דרבנן. כמ"ש לעיל בשמו. ובאן כתב שבנה מן הבני ממזר מדאורייתא. ואע"פ דהכא הכן קיימין בשינה שמו כו'. והתם מודו [בה] רבנן. מ"מ הרי הוא ז"ל מפרש שינה שמו בשני שמות כמ"ש לעיל בשמו ואיתא אלא מדרבנן. דק דרבנן מודו ואעפ"כ כתב דבנה מן הבני ממזר דאורייתא. וא"כ אף הכא נאמר דמדרבנן נשמע לדר"מ. דכמו בבמקום שמודים רבנן ואע"פ שאין זה אלא כעין שיטי מעבע כו' מ"מ סברי דעשאוהו ממזר גמור. כמו כן לר"מ במקום שחולק וסובר דהמבנה ממטבע כו' הולד ממזר. דהייטו ממזר גמור מדאורייתא לפי שעשאוהו כן. ולפיכך מה שכתבתי אני שם בסברת רש"י הוא הנכון: ן הבונם אח יבמתו כו'. ונריכא. דלא אמוטינן בהך קמייתא מבוס דלא אקיים מצות יבום הלכך קנסינן לה על בלא המתינה עד שתראה שהעברה אילונית. אבל הכא דאקיים מצות יבום אימא דלא הוי לה להמתין ולא לקנסה. ואי אמוטינן הכא מבוס דקא רמיא קמיה והולד ויהא זקוקה לו כמו האחרת הוי לה להמתין עד שתראה שיהו יבומי חברתה בשרין כדי לצאת מ' דיקתה אבל ההם דלא

רמיא

שינה שם העיר. ע"כ. וכ"כ הר"ן. וכתב ב"י סי' קכ"ט דאי בשיטי שם ממש פשיטא שהגט פסול. אלא נכתב לשם בעלה לבד. וכן מדאינטריך למימר בגמ' דחכמים מודים לר"מ בזו ואם שינה ממש מאי צריכא למימר. ושוד דבר הלמד מעניו הוא. דכולה מתני' בשיטי מעבעות בטבעו כו': ע"כ. והזכיר כמה פוסקים שכותבים כן ולא כתב שיחלוק אחד מהן. וגם לא הזכיר מה היא דעת הרמב"ם. ובעיני נראה שהרמב"ם הוא חולק וס"ל דשינוי המשנה בשיטי ממש. שכ"כ בתשובה פ"ג מה"ג מי שהיה לו שני שמות כו' כותב שמו ושמה שהן רגילים בו וידועים כו'. וכל שם שיש לו כו' כתב השם שאין ידועים כו'. וכל שם כו' הרי זה פסול. שינה שמו או שמה ושם עירו ושם עירה. אע"פ שכתב כל שם שיש לו כו' אינו גט. ע"כ. ויותר מבואר בפי' המשנה ב' פ"ד אחתן שהיה מכנה כו' כתב כשהיה לאדם שני שמות כו'. ובתנאי שיכתוב המפורסם כו'. אבל הם היה שמו על דרך משל יאמר כו'. וכתב בגט אני אברהם. ובל שם שיש לי. הרי הגט בטל ע"כ. וכן נראה דעת הר"ב מלבוש שם. וכן כתב בשלמי נדרים בשם הרשב"א די"מ בשינה שמו לגמרי שהיה שמו יוסי וחסיק שמו יוחנן. ופסולא דאורייתא. ואינו מחוור דאמר מי אינטריך לאמוטינן וכו'. ע"כ. ולי נראה לתרץ דאינטריך לאמוטינן [דה"ק] דהא דצריך שיהא נכתב בשמו. לא בשם הבעל. אלא הכונה לאותו האיש שהוא יגרש בו. והרי דעת קצת פוסקים שאם לא כתב בוס שם איש ואשה כלל שהוא כשר כמ"ש בב"י. הלכך ה"א דמי מסיק שמיה בשם שנקרא בו מיום היותו. דלא מיפסל בכך. כיון שעל דעת זה האיש המגרש הוא נכתב. ובשם עירו ושיהיה כתב ג"כ הרא"ש דאין עכוב בכתיבתן. ע"כ. ואני אומר עוד שאפשר ג"כ שדעת הרא"ש כהרמב"ם. דשינה שמו דהכא לגמרי קאמר. והא דהביא ב"י הרא"ש דפרק הבולה לראיה. דש"ל דשינה שמו בשני שמות. איכא למדחי דלא כתב כן. אלא על בראשונה היה מכנה שמו כו' וגם הרמב"ם מפרש להתיא בשני שמות ומהאי טעמא גמי מ"ש בית יוסף בשם רש"י דשבירא ליה בשני שמות. ג"כ אין ראיה. דגם הוא לא פירש כן אלא על אותה מכנה דבראשונה כו' ומ"מ דעת הרמב"ם ודאי הכי הוא דמשמעתיה בשיטי ממש. וכן דעת הר"ב: ן כל העריות כו'. כתב הר"ב ע"ו עריות בחמרו חכמים. ובמשנה דרים יבמות: ונשאו. עיין בפירוש הר"ב מ"ה פ"ב דסוטה: וכל הדרכים כו'. כתב הר"ב מוקמינן לה כר"ע וכו' ואינה הלכה. מסיים הר"ן דאע"ג דמודו רבנן בשיטי שמו וכמה דהולד ממזר אפילו מן הראשון. התם הייטו טעמא לפי שנשאת בגט פסול. בשוטה ולדה מן הבני ממזר מדאורייתא. ומש"ה קנסינן ליה מדרבנן בולדה הראשון אבל כל היכא דליכא ממזר מדאורייתא. לא קנסינן למעבד ממזר מדרבנן. ע"כ. ומדבריו אלו קשיא לי אדידיה בהשיב הוא ז"ל על פירוש רש"י שמפרש למתני' דלעיל כמתני' דהתם רבה. והשיב הוא דהכא גרושי הראשון גרושים גמורים הן מדאורייתא ובנה מבני ממזר דרבנן. כמ"ש לעיל בשמו. ובאן כתב שבנה מן הבני ממזר מדאורייתא. ואע"פ דהכא הכן קיימין בשינה שמו כו'. והתם מודו [בה] רבנן. מ"מ הרי הוא ז"ל מפרש שינה שמו בשני שמות כמ"ש לעיל בשמו ואיתא אלא מדרבנן. דק דרבנן מודו ואעפ"כ כתב דבנה מן הבני ממזר דאורייתא. וא"כ אף הכא נאמר דמדרבנן נשמע לדר"מ. דכמו בבמקום שמודים רבנן ואע"פ שאין זה אלא כעין שיטי מעבע כו' מ"מ סברי דעשאוהו ממזר גמור. כמו כן לר"מ במקום שחולק וסובר דהמבנה ממטבע כו' הולד ממזר. דהייטו ממזר גמור מדאורייתא לפי שעשאוהו כן. ולפיכך מה שכתבתי אני שם בסברת רש"י הוא הנכון: ן הבונם אח יבמתו כו'. ונריכא. דלא אמוטינן בהך קמייתא מבוס דלא אקיים מצות יבום הלכך קנסינן לה על בלא המתינה עד שתראה שהעברה אילונית. אבל הכא דאקיים מצות יבום אימא דלא הוי לה להמתין ולא לקנסה. ואי אמוטינן הכא מבוס דקא רמיא קמיה והולד ויהא זקוקה לו כמו האחרת הוי לה להמתין עד שתראה שיהו יבומי חברתה בשרין כדי לצאת מ' דיקתה אבל ההם דלא

רמיא

ן כל העריות. ז' ע"ח יבמות ל"ז ע"ב: תצא מזה ומזה. עי' יבמות יבמות פ"י ה"ל ז: ן הבונם כו'. שם. יבמות שם: ח כתב סיפר. שם יבמות שם:

שנויי נוסחאות

ן העריות. נמבנ"ל שריות הצרות. נמבני"ל צרות. ונמצאו (אלו). נד"ל נמצאו.. ; נכי"ק ונמבני"ל ל' ל' ח. ן ונמצאה זאת. נד"ל נמצאת.. נכי"ק ונמבני"ל ונמצאת זו: ח כופר. נכי"ק ונמבני"ל הסופר. (גט לאיש ושובר לאשה) ומעה נד"ל ונכי"ק ונכי"מ ונמבני"ל ליתא כ"ז וכן ליתא נכי"ף ונתוו"ד. ונתן גט לאשה ושובר לאיש. נד"ל ..גט לאיש ושובר לאשה ועי' נרע"ב נשם הרמב"ם; נכי"ק נתן. ונתנו. נכי"ק נתנו. ולאחר. נד"ל ונכי"ק ונמבני"ל לאחר. כיד האיש. נמבני"ל ונכי"ף מתחת ידי. ; נכי"ק מן האיש. ושובר. נד"ל ונכי"ק ונמבני"ל והשובר.

לקיטים

מקדים אינים פורענותא לנפשיה ולא עבדי הכי ו אמתא הו"ל לאיסרן ממתי' דהא מ יגן ואינא דעבדי כבי הא בהא פליגי ב"ש ב"ה ולא כתב דכיון דמתני' סתמא קאמר שנתיימר וכו' א"ל אמי למשמע דהיינו ביאנו שיכתב ונסר והילכך לא שיך למפרך מינה דהו"א למידחי בשפיעות דמהלי מייני ביומיה ושוב כתב דמ"מ לקובעא דמלתא מתני' מיפרכא לפי' אחר שנה אי יותר כדסיים הרמב"ם (וכן פירש"י ג"כ) ומ"מ לא תיקשי לך מה הועילו וכו' דקלא אית ליה. והכ"ר לא נחית לשוקת דברי התי"ט ולכך כתב אינכא דמשמע אפי' ביאנייה מיהו מסתבא אמי אחר שנה אי שנתים כפירש"י וא"כ אמאי לא שיך לאיסרן עליה מה הועילו וכו' אי' דהיינו שפיר למפרך והא דלא תקבי מנוסח דנכר הקשה כהביה ואמתיה בכיסתיה דהיינו הך ע"כ. ואין ליה להשיב על דברין דנמתי דכתינגל בטלים מעיקרא: (ם ל)

שינה שם העיר. ע"כ. וכ"כ הר"ן. וכתב ב"י סי' קכ"ט דאי בשיטי שם ממש פשיטא שהגט פסול. אלא נכתב לשם בעלה לבד. וכן מדאינטריך למימר בגמ' דחכמים מודים לר"מ בזו ואם שינה ממש מאי צריכא למימר. ושוד דבר הלמד מעניו הוא. דכולה מתני' בשיטי מעבעות בטבעו כו': ע"כ. והזכיר כמה פוסקים שכותבים כן ולא כתב שיחלוק אחד מהן. וגם לא הזכיר מה היא דעת הרמב"ם. ובעיני נראה שהרמב"ם הוא חולק וס"ל דשינוי המשנה בשיטי ממש. שכ"כ בתשובה פ"ג מה"ג מי שהיה לו שני שמות כו' כותב שמו ושמה שהן רגילים בו וידועים כו'. וכל שם שיש לו כו' כתב השם שאין ידועים כו'. וכל שם כו' הרי זה פסול. שינה שמו או שמה ושם עירו ושם עירה. אע"פ שכתב כל שם שיש לו כו' אינו גט. ע"כ. ויותר מבואר בפי' המשנה ב' פ"ד אחתן שהיה מכנה כו' כתב כשהיה לאדם שני שמות כו'. ובתנאי שיכתוב המפורסם כו'. אבל הם היה שמו על דרך משל יאמר כו'. וכתב בגט אני אברהם. וכל שם שיש לי. הרי הגט בטל ע"כ. וכן נראה דעת הר"ב מלבוש שם. וכן כתב בשלמי נדרים בשם הרשב"א די"מ בשינה שמו לגמרי שהיה שמו יוסי וחסיק שמו יוחנן. ופסולא דאורייתא. ואינו מחוור דאמר מי אינטריך לאמוטינן וכו'. ע"כ. ולי נראה לתרץ דאינטריך לאמוטינן [דה"ק] דהא דצריך שיהא נכתב בשמו. לא בשם הבעל. אלא הכונה לאותו האיש שהוא יגרש בו. והרי דעת קצת פוסקים שאם לא כתב בוס שם איש ואשה כלל שהוא כשר כמ"ש בב"י. הלכך ה"א דמי מסיק שמיה בשם שנקרא בו מיום היותו. דלא מיפסל בכך. כיון שעל דעת זה האיש המגרש הוא נכתב. ובשם עירו ושיהיה כתב ג"כ הרא"ש דאין עכוב בכתיבתן. ע"כ. ואני אומר עוד שאפשר ג"כ שדעת הרא"ש כהרמב"ם. דשינה שמו דהכא לגמרי קאמר. והא דהביא ב"י הרא"ש דפרק הבולה לראיה. דש"ל דשינה שמו בשני שמות. איכא למדחי דלא כתב כן. אלא על בראשונה היה מכנה שמו כו' וגם הרמב"ם מפרש להתיא בשני שמות ומהאי טעמא גמי מ"ש בית יוסף בשם רש"י דשבירא ליה בשני שמות. ג"כ אין ראיה. דגם הוא לא פירש כן אלא על אותה מכנה דבראשונה כו' ומ"מ דעת הרמב"ם ודאי הכי הוא דמשמעתיה בשיטי ממש. וכן דעת הר"ב: ן כל העריות כו'. כתב הר"ב ע"ו עריות בחמרו חכמים. ובמשנה דרים יבמות: ונשאו. עיין בפירוש הר"ב מ"ה פ"ב דסוטה: וכל הדרכים כו'. כתב הר"ב מוקמינן לה כר"ע וכו' ואינה הלכה. מסיים הר"ן דאע"ג דמודו רבנן בשיטי שמו וכמה דהולד ממזר אפילו מן הראשון. התם הייטו טעמא לפי שנשאת בגט פסול. בשוטה ולדה מן הבני ממזר מדאורייתא. ומש"ה קנסינן ליה מדרבנן בולדה הראשון אבל כל היכא דליכא ממזר מדאורייתא. לא קנסינן למעבד ממזר מדרבנן. ע"כ. ומדבריו אלו קשיא לי אדידיה בהשיב הוא ז"ל על פירוש רש"י שמפרש למתני' דלעיל כמתני' דהתם רבה. והשיב הוא דהכא גרושי הראשון גרושים גמורים הן מדאורייתא ובנה מבני ממזר דרבנן. כמ"ש לעיל בשמו. ובאן כתב שבנה מן הבני ממזר מדאורייתא. ואע"פ דהכא הכן קיימין בשינה שמו כו'. והתם מודו [בה] רבנן. מ"מ הרי הוא ז"ל מפרש שינה שמו בשני שמות כמ"ש לעיל בשמו ואיתא אלא מדרבנן. דק דרבנן מודו ואעפ"כ כתב דבנה מן הבני ממזר דאורייתא. וא"כ אף הכא נאמר דמדרבנן נשמע לדר"מ. דכמו בבמקום שמודים רבנן ואע"פ שאין זה אלא כעין שיטי מעבע כו' מ"מ סברי דעשאוהו ממזר גמור. כמו כן לר"מ במקום שחולק וסובר דהמבנה ממטבע כו' הולד ממזר. דהייטו ממזר גמור מדאורייתא לפי שעשאוהו כן. ולפיכך מה שכתבתי אני שם בסברת רש"י הוא הנכון: ן הבונם אח יבמתו כו'. ונריכא. דלא אמוטינן בהך קמייתא מבוס דלא אקיים מצות יבום הלכך קנסינן לה על בלא המתינה עד שתראה שהעברה אילונית. אבל הכא דאקיים מצות יבום אימא דלא הוי לה להמתין ולא לקנסה. ואי אמוטינן הכא מבוס דקא רמיא קמיה והולד ויהא זקוקה לו כמו האחרת הוי לה להמתין עד שתראה שיהו יבומי חברתה בשרין כדי לצאת מ' דיקתה אבל ההם דלא

רמיא

יבין תפארת ישראל יבין

דירתן. מיהו אנן קיימא לן דאין טחבין רק מקום עמידתו בשעת כתיבה: גב) ע"ו עריות שברים יבמות: נג) לשוק בלא חליצה: נד) העריות: נה) שאינן יולדות, ומגלת שקחשי המת בעריות בטעות היה, דאחר שהיא בת ל"ה שנים ולא שלח לה ב' שערות הרי היא אילונית אף שלא נראה בה סימני חיילונית [כאה"ע קנ"ה סי"ג] להכי אפשר שלא הכירו בו מקודם שהיא חיילונית: נו) מהבעל שנשאה ומהיבם: נז) ואנן קיימא לן דאין ממזר מחייבי לאוין: נח) ועי"ז שחברה נראה לשוק: נט) זו שנתיבמה: ס) אם כן לא נפטרה נראה ע"י יבומיה: סא) שהתנו לבעלה שקבלה כתובתה ממנו: סב) הבעל נתן לה השובר דסבור שהוא הגט, ואמה טעתה בהיפך [וכ' בני הרב המאה"ג מהו' ברוך יצחק אליע"ז הנ"ל, ואילה"ק הא מסתמא אלא קראו קודם נתינה מיירי דאליב הוא טעו כך, ואם כן אפילו נתן הבעל הגט להאשה אינה מגורשת [כגיטין די"ט ב'] . ויל דבכה"ג עכ"פ אם נשאת לא תצא, מבא"ב בהוחלפו. או דמיירי בקרינהו ובתב הכי שיילוהו לבי ידיה ואפקוהו, דאז צריך למקרי שנית, ומיהו אותה קריאה אינה חמורה תו כ"ב בתחיה לבורה להנשא בלעדה אלא מי שינן לאחלופי עד דידעינן בהוחלפו [דה"ם פ"ב דגיטין פט"ו ותוס' שם]: סג) אחר

רמיא קמיה דמתחלת נפילתה לפניו היתה סבורה שהיא נרת ערוה ומעולם לא נזקקה לו אימא לא נקנסה על שלא המתינה. נריכא. גמ': **ח לאבד** זכותו של שני. פירש הר"ב דאמרינן קונייא היא וכו'. וכפירש"י. וכתבו התוס' וא"ת מה קונייא שייך הכיון שנשאת לשני לא מצי להחזירה דאלא מזה ומזה. וי"ל דפעמים דאין הבעל שם על לבו שאסור להחזירה ועובה קונייא. ע"כ: רבי אליעזר אומר אם לאלתר כו'. כתב הר"ב והלכה כר"א וכ"כ הרמב"ם. מדקא מפרשינן בגמ' למלתיה. הרי"ף: כתב לגרש כו'. בס"א פסלה מן הכהונה. תומרא בעלמא היא שהחמירו בקדושת יוחסין לאוסרה לכהונה מפני כתובת הגט. כדמוכח בגמ': **ט** ב"ש אומרים אינה צריכה הימנו גט [שני] עיין מ"ש במשנה ד' בשם התוס': ובית הלל אומרים צריכה הימנו גט. פי' הר"ב דסברי הן הן עדי יחוד. הן הן עדי ביאה ואין אדם עובה בעילתו בעילת זנות. עיין בפי' מבנה ז' פ"ד דעדיות. ומ"ש שם בס"ד. וכתב הרמב"ם בפ"ו מה"ג [הל' י"א] שכל המקדש בביאה. אינו צריך לבעול בפני עדים. אלא יחיד בפניהם ויבעול: כנסה בגט קרח. כתב הר"ב גט מקומר וכו' וכורכן כו'. ועיין לכון הרמב"ם שהעתקתי בר"פ בתרא דב"ב: תצא מזה ומזה. הא דלא תנא לה בהדי הנהו דלעיל. אומר הר"ר יוסף דהיידי דתנא לעיל כתב סיפר גט וכו'. תנא כתב לגרש את אשתו והדר תנא המגרש את אשתו וכו' דהוה נמי כלונגא דב"ש וב"ה כמו כתב לגרש וכו'. והדר תנא גט קרח. תוס': **י גט** קרח הכל משליטין עליו. [ואפילו פסולים דליתא להא דשלמה אלא מנוס חשבא בעלמא שמא כשילא אחר זמן בבית דין יפסלוהו שיהו סבורים שהזמין הבעל עדיו למנין קבריו ולא תתמו בו כולם רב"י] וה"פ היכא דחזינן בהדיא שריבה הסופר בו קבריס יותר ממנין העדים והנא ליכא למיחש לכולכם הכל משליטין עליו ואפילו פסולים לפי שלא יבא ב"ד אחר לפסלו. דכיון דבעיקר

עדותו

אם לאלתר כו' פי' שם פ"ו כ"ל כמ"ב שם פנ"ע שם ס"ל קנ"ל: כתב לו גרש כו'. פ"ל ע"ל: ובה"א אעפ"י כו'. מ"י שם ס"ה ה"ל סמ"ב שם פנ"ע שם מ"ל קמ"ב שמ"ל מ"ל וכ"ל ר' ס"ל מ"ל. **ט** המגרש את אשתו כו'. שם. קידושין ע"ה ס"ל עיינות ע"ב ע"ל פוספסת נעדיו: עקב נ' ע"ב ודמכילתין ע"ו ע"ש: בש"א אע"צ כו'. ע"ל יבמות נ' ס"ון ע"ז ה"ל ובפ' יבמות ע"ל הל"ו קידושין ה"ל ה"ל: ובה"א צריכה כו'. מ"י ע"ל שם ה"ל סמ"ב פנ"ע פנ"ל שם ס' קמ"ע מ"ל מ"ל: כנסה בגט קרח כו'. ס"ל ע"ב יבמות ל"ל ע"ב:

שנויי נוסחאות

ר אליעזר. בתשנ"ב ובמבנ"ר ר' אלעזר. דאלתר. נד"נ ובכי"ק ובמבנ"ר על אתר. אין זה גט. נד"נ ובמבנ"ר אינו גט; בכי"ק אם על אתר זמן יצא הרי זה גט ואם אחר זמן יצא אינו גט (?). לא כל הימנו. בתומ"ד שלא. וכ"ה בד"נ (ובס הימנה); בכי"ק ובמבנ"ר שלא הכל ועי' רש"י ור"ע שנתנו לה. בכי"ק שנתן לה הגט. ולא נעשה. בכי"ק לא. **ט** בפונדקי. נד"נ בפונדק. (ואיתתי בזמן שנתגרשה מן הנשואין). בכי' אמר רבי יהודה איתתי; בכי"ק ליתא כ"ז. ובודים בנתגרשה. נד"נ בשנתגרשה; בכי"ק אבל שגיתגרשה. שאינה ולין הלכון יפה:

תוספת רעק"א

ח [אות פט] במשנה אע"פ שנתנו לה ע"ת כו' לא פסלה מן הכהונה. וכן פסקינן בפשיטות בש"ע סימן קס"ג והטוה"ל מסוגיא ערוכה בסנהדרין דף פ"ג א' ד"ה הרי שהיה זה שנאסרה עליה כהן כו' ובמאי אי בע"מ. והא בע"מ בדאת בוחרת לה הכהן הבעל נישאת אחר מיתה המגרש ולא נתקיים התנאי ובטל הגט למפרע מיתרת לו דא"א נפסלה מכהונה וצל"ע (ואפשר לחלק דבכל תנאי היא אסורה לכל קיים קיים רתנאי. אבל בכאן לא נרע מריה גם ודו"ק ועי' לקמן אות צ"ה מ"ש רבינו בשם הרשב"א והר"ן) עיי תמיה לי ברש"י שם ריש ע"ב ד"ה הרי נרישה אצלו ביאות כו' ומעתה אין כאן ק"ו. וק' לי דא מ"מ הוי ק"ו מן צד גירושין דעלמא בנתגרשה רק מאישה דאסורה לכהן משום צר גירושין (כדריש בסיגיא דף פ"ב). ואמאי לא פי' רש"י בפשיטו הרי גרושה אצלו בזנות היינו דטוהרת לכל דאין כאן צד אישות דהא גם לזה פלוגי מגורשת דטוהרת לו בזנות וצל"ע: **ט** [אות צ] בהרע"ב ד"ה גט קרח. תצא מזה ומזה. וא"ת הא קי"ל לעיל דף י"ח) דהאוסר כולכם ב' משום עדים וכולם משום תנאי ואי תתים בי תרי מיניהי בייסיה ואינך מכאן ועד עשרה ימים כשר א"ב אמאי תצא נתקור למי ציוה עוד להתום ולמיבמו לתנאי ויהתמי. י"ל נהי דאנו פארשים דכולכם תנאי היא מ"מ הא לא פירש מעכשיו ולא על מנת ושתם תנאי דיי תנאי אם. ילא היו גם עד דמקיים לתנאי. יכשנשאת היה עדיין א"א ואסורה לבעל ולבועל. והאי דאינך מכאן ועד י' ימים ע"ב מיירי קודם שנשאת. והר"ן ז"ל בסוגיא הקשה קושיא זו ומרה הדבר בישובי ולא ידעתי טורה זו לבה. ועי' בח"ם סימן ק"ך ס"ק כ"ב שתפס ג"ת בפשיטות דתנאי דכולכם הוי תנאי אם. ומדברי הר"ן אלו לא הזכיר: [אות צא] תי"ם ד"ה ב': אומרים כו' ואין אדם בו' בעילת זנות נסרא. וקשה לי הא מתני' פתמא קתני משבת אף אם סיר יום או יומים אחרי הגירושין לגה עמו והרי קי"ל דתבעות להנשא ונתפיסה צריכה לישב ז' נקיים דהיישינן דלמא מרמת היסיד ראתה ואי"ב איך נסמוך על דוקה דא"א ע"ב בעילת זנות ולא עבר איסורא והרי דזינן דעבר עבירה ובעל בלי נקיים והרי דומה לזה ב' בש"נ ס"ו במסכתין דבנשאת לאחר ונתארסלה ונתייחדה עם הראשון שנתגרשה ממנו א"צ ממנו גם דלא בעל לשם קדושין דא"כ עבר על מחיר גרושתו. וי"ל דבאני דתם דאם בועל לשם קדושין מיסוף איסור דסחור גרושתי משא"כ בבועל לשם זנות ע"כ לא אמרינן דבעל לשם קידושין משום דוקה דא"א ע"ב ב"ו. דאדרבה נימא חזקת דלא עבור איסורא דסחור גרושתו משא"כ באיסור חימוד דכין שבעל לשם זנות בין לשם קידושין עבור איסורא ששיר אמרינן דדוקה דלא עבר ג"כ איסור זה דבעילת זנות. ומכאן נ"ל ראיה דלאו דוקא בבעל לשם אישות שייך השש חימוד (וכמו שעלה על דעת חביבי בעל הות דעת אלא אף בביאת זנות דאי ב דדרא קושיא לדוכתא ביון דאם יבעול לשם קידושין יתוסף איסור חימוד. היה

לנו

יבין תפארת ישראל יבין

שנשאה לאחר: סד) ר"ל קודם שנשאת לאחר: סה) ר"ל לאחר שנשאת לאחר: סו) דאינן נאמנין, דשמא קונייא עמו הבעל הראשון עם האשה מדאולה היא להתגרש ממנו, והרי באומרת טמאה לגי לך איכא נאמנת, כסיף דריש [ועי' תוס' נאן] לכבי תולין שהחזירו ג"ז הגט לבעל לבעול לאשה כדי לעשות קונייא: סז) מנוס חומרא, מדכבר נתבה הגט: סח) והכי קיי"ל [קמ"ג]: סט) ונתייחדו בעדים: ע) דעדי יחוד הן כעדי ביאה. ומדאין אדם בועל בזנות כשאפשר בהיתר, להכי והאי קדשה בביאה. מיהו בלא היתה אמתו מקודש אפילו בא עליה בפני עדים עדים אין מושבין לה [קמ"ט ס"ב]: עא) דלגבו גם בה: עב) עי' פ"ז סי' י"ז: עג) כך מעשהו. כותב שטרה מ' לו ב' וכורכן על הראש שתתיהן ותופרו יחד, וחותם עד על החלק מבחוץ, וחוזר וכותב מבפנים שטרה מ' לו ב', וחוזר וכורך והופר וחותם מבחוץ כעת"ל, וכן עד עד סיפו, מגיין הכריכות והקשרים כמגיין העדים. זה נקרא גט מקושר. ותקנוהו הז"ל לכהנים שהן קפדנים, ובכעס כל הנו מגרשין נשיהן, והרי כשיתרצו אמורים להחזיר, לכן תקנו שכל כהן יגרש בגט מקומר, שלריך זמן רב לתקנו, שמא ביני ביני תנוח דעתו ולא יגרש. מיהו אם היה בגט מקומר כרך מ' בלי הוספת עד

אלא קרוב שהוא ראוי להעיד בעדות אחרת. שאין עליו פסול עדות אלא קורבה. אבל עבד לו גזלן לא. עבד דלמא אתי לאסוקי ליוחסין. וגזלן דלמא אתו למימר עבד הוא. אבל קרוב כ"ע ידעי ליה דקרוב הוא. והלכה כבן גנס שהכל משלימין עליו ומ"מ אין מוחה עליו אלא ע"מ פסול בלבד. והשאר צריך שיהיו כלם כשרים: משלימין עליו). דברי בן גנס. רבי עקיבא אומר. אין משלימין עליו. אלא קרובים הראויין להעיד במקום אחר"ה). ואיזהו גט קרח. כל שקשריו מרובין מעדיו:

הלכה כר"ע מחבירו. וכן גנס בדורו היה. כמ"ש כבר במ"י פ"ג דבכורים. ומינו שאף ע"פ שקילסו ר' ישמעאל אין הלכה כמותו בסוף ב"ב: אלא קרובים. כתב הר"ב אבל עבד לו גזלן לא. עבד דלמא אתו לאסוקי ליוחסין וגזלן דלמא אתו למימר עבד תשובה. ותימה דבעבד נמי יפרש דלמא אתו למימר נשתחרר. ובגמרא כי אמרינן הא דלאסוקי ליוחסין כלומר דאמרינן לו עבד הוא. היינו מעיקרא. אבל כי פריך עלה א"ה גזלן דבר יוחסין לתכשר. הדר קאמר. אלא עבד היינו מעמא דאתו למימר שחרריה. גזלן נמי אתו למימר תשובה עבד. וכן נקטינהו הר"ן:

יכין תפארת ישראל יכין

מד, אז נקרא גט קרח, וכסוף פרקן, ופסול. וקאמר הכא שאם נשאלה בגט כזה: עד) לאחוס במיין קשריו אפילו קרוב אי פסול, מדים עכ"פ ב' עדים כשרים. דטעם שקרח פסול, דחיישינן שמא לאחר זמן כשירלו שאין חתימות כמיין הקשרים, יאמרו שמסתמא הזמין הבעל עדים כמיין הקשרים ולא חתמו כולן, וכיון שהזמין כולם ולא חתמו כולם אם כן בלתת גט פסול. ולהכי כשיש חתימות כמיין הקשרים, אז ליכא למיחש הך חששא. ואע"ג שאין קרובים, עכ"פ הרי לו בחורת עדות חתמו, שיפסול על ידי זה כל העדות, רק מחמו שלא יוליא לעז אח"כ על הגט: עה) משא"כ עבד דלמא יאמרו נשתחרר ויחירוהו בבת ישראל. לו בגזלן יחשבו שעשה תשובה, ויאמינוהו גם לעדות אחרת. משא"כ קרוב, מפורסם קרובתו:

תוספת רעק"א

לנו לחלות בביאת זנות. מיהו אכתי קשיא לי מש"ש הרדב"ז (מובא בס"ל פ"י הלכה ח"י מגירושין) דבפרסה נידה דהתיר עצמו לעבירה אמרינן דהתיר עצמו גם לזנות. והרי התם לא ניתוסף איסור ע"י הקידושין. וע"כ נ"ל דדוקא בעבירה דאורייתא אמרינן הכי אבל בחשש חיפוד דהוי שלא בהרגשה ואיסורו רק מדרבנן לא אמרינן הכי. ויותר ניחא שלא רצה מ"ש תוס' כ"ב קס"ב ע"ב מד"ה מינעי' לה כו' ומלה נרי' דאין הלכה כמוקיה דסבר כר"ע אלא כבן גנס כו' ועוד דסתמא דגמי' כבן גנס כו' ועוד דסתמא מוקיה עמי אית ליה דבן גנס כו' והעיקר לזה הרגמי הכלם מהרי"ם לובלינר מר"ן:

תוספת חדשים

פ"ח י תוי"ם סר"ה דברי נ"ל כו' והרי הלכה כר"ע מחבירו וכ"נ כו'. ולי נראה מכוס דבגמי איתא כי אתו לקמיה דרב אתי פ"ל לא והכלים עליו עבד מן הסוק ע"כ א"כ היין דר"א עביד עובד' כבן גנס הכי הלכתא וכן מוכח מקיצור פסקי הרא"ש דפסק כבן גנס והרא"ש לא הביא כלל הא דגט קרח פלוגתא דר"ע וב"נ רק הביא הביא דר"א ע"ש וכ"מ מהרמב"ם פ"ב מהלי עדות ובור וכ"ע סימן מ"ה דפסקו גבי שטר שיכול למלאות גם בפסולים ובגט איתא בגמרא אמר מוקיה מלאתו בקרובים כשר משמע אבל לא בפסולים אל"ל דסמכו אדרדר"אהלי. (ממהרוכ"מ ז"ל)

ראשון לציון

ו תוי"ט ד"ה דברי בן גנס כתב הר"ב והל' כבן גנס כו' ולא ידעתי למה פסקו כמותו כו' חידוש הוא

ר"ע מברטנורה המגרש פרק ט גיטין תוספת יום טוב

פרק ט **א המגרש**. רבי אליעזר מתיר. טעמא דר"א דכתיב (ויקרא כ"א). ואשה גרוש מאישה לא יקחו. אפילו לא נתגרשה אלא מאישה. דאמר לה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם. פסולה לכהונה. אלמא גט הוא והכא דשייה לכל אדם חון מזה מותרת לאחרים: וחכמים אוסרים. דאמרי איסור כהונה שאני. שיבה בהם הכתוב מצות יתירות. ואע"ג דהוה גט לפסלה לכהונה. לא הוי גט להתירה לאחרים. והלכה כחכמים

פרק ט **א ואמר** לה. בשעת מסירה. רש"י: וחכמים אוסרים. כתב הר"ב וכל תנאי במתנה אדם קודם כתיבת הגט כו' °זוהי דעת הרמב"ם בפ"ח מה"ג [הלכה ג']. והמגיד נתן טעם לדבר מחמת שאין אומרים יש בריה [ועיין רפ"ג בפי' הר"ב] דאף על פי שבתקיימו התנאים מ"מ בשעה שכתב הגט לא היה ספר בריתות: יטלנו הימנה. מפרשים בגמרא דאפילו לר' שכתבתי במ"ב פרק דלעיל דא"צ לחזור ולטלו ממנה. שאני הכא הואיל

פרק ט **א המגרש את אשתו ואמר** לה"א) הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני. °רבי אליעזר מתיר"ב). וחכמים אוסרים"ג). כיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה. ויאמר לה

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ט א) בשעת מסירת הגט: ב) דס"ל אפילו אמר הרי את מגורשת ממני ואין את מותרת לכל אדם, אפ"ה מגורשת: ג) ואעפ"כ פסולה לכהן. מיהו נראה, על מנת שלא תנשאי לפלוני, מודו רבנן דמותרת מדהתירה על תנאי וי"א דגם בכה"ג הוה שיור בגט

ציונים

פ"ט א המגרש כו'. פ"ל פ"ג מגי"ת: וחכמים אומרים. מיי' פ"ח מהלי גירושין ס"ז בה"ג פי' ג' פיה"מ ולקמ"ל מ"ש קל"ז סב"ל מ': יטלנה הימנה כו'. מיי' ומש"ג שם טור"ע שם ומ"ל קמ"ז ס"ל ג':

שנויי נוסחאות

פ"ט א לפלוני. בד"ל ובכ"ל וכ: שביר"ל לאיש פלוני. ויתננו לה. בכ"מ ויתננו לה בפני שנים

תוספת רעק"א

פ"ט א [אות צב] במשנה ר"א מתיר בטוגיא איתא ברייתא מודה ר"א באסר חון מפלוני והלכה וניסת לאחר מהשון יבתאר"מלה או נתגרשה שמותרת לזה שנאסרה עליו. והפוסקים השמיטוהו דכיון דקי"ל כרבנן חגם בטל לגמרי. ותמהני הא נ"מ לדינא גם לדירן באומר חון מנכרי ועבר דלא הוי שייר כדאיתא במתני' ב' ובכה"ג בנשאת לאחר ומת או נתגרשה תהיה מותרת לנכרי ועבר שנתגיירו ושנשתחררו דלענין זה קיימא דר"א כיון דאפסקה אפסקה וצ"ע ("ובזה תהיה מיושב קושית תוס' ר' פ"ג ב' ד"ה מודה, אך הא אמרינן בטוגיא דהשיב ר"ש ב"א ע"ז עיי"ש). ובאמת מה"מ קשה לי בטוגיא דאמרינן דבר אחר הרי שהיה זה שנאסר כהן וכו' אלא בחון, דאיך יתיר זה ר"ע לנשיה הא בחון מנכרי גם לדידיה הוי גם כיון דשייר לנכרי אסור לנכרי כשים א"א דאילו סגויה לנכרי ליכא איסור דאורייתא כמ"ש תוס' סס"ק דיבמות אבל זו אסירה מדאורייתא משום א"א לאחר שיתגייר נ"כ אסורה לו. ויקשה נ"כ דבחון לפלוני דאינו גם ואסורה לכהן משום צד נידושין. מכ"ש בחון לנכרי כיון דנשאר צד א"א לנכרי דתתיר לעלמא משום צד א"א. וכן פירכא דר' יהושע דמקיש קודמי הויה שנייה לקודמי הוי' ראשונה דלא היה בה צד אישות תקשי לנשיה מבחון לנכרי וצ"ע: [אות צד] תוי"ם ד"ה ורבנים אוסרים. וזהי דעת הרמב"ם אין זה מוכרח דהלא גם רש"י ותוס' ס"ל כן בטוגיא אבל לא מטעמיה דהרמב"ם אלא מטעם דגזרינן ע"מ אמו חון דבחון אפי' בע"פ פסול מדאורייתא וא"כ

*הואיל וקנאתו בתחילה קמייתא לפסול בו לכהונה. הלכך צריך לחזור ולטלו הימנה. אבל הכהן דלעיל לא זכתה בו לכלום: אף ע"פ שחזר ומחקו פסול. פירוש לפי שלא נכתב הגט. אלא על תנאי זה. ואין כאן כריתות. הוס': ב לעבד ולנכרי. דלא תפסי בהו קדושין כדפירש"י פ"ד דיבמות דף מ"ה. דכתיב (בראשית כ"ג) שבו לכם פה עם החמור. עם הדומה לחמור. וכרי נמי ליתא בכלל קדושין דכתיב בשבעה לאומות (דברים ז') ולא תתחתן בם. לא יהא לך בהן חתון. ובשאר לאומות כתיב (שם כ"ח) ואחר כן תבא. מכלל דמשיקרא לית בה הויה. ומהני קראי אפקא לן בקדושין דלא תפסי קדושין בנכרית. וכרי נמי מגי למילף מיניהו. ובשלחתות דרב אחאי מפיק מהא והיא בעולת בעל (בראשית כ') ודרשינן בסנהדרין בעולת בעל יש להם. ולכאורה להופה ולא נבעלה אין להם. וכ"ש דאורוסה לית להו. ובילה לשם קדושין נמי לית להו דאתקוש הויות להדדי. ע"כ: ולכל מי כו'. לאתויי שאר חייבי כריתות. גמ': כשר. להו שורא הוא דבלא איסור נמי לא תפסי להו בה קדושין. רש"י: אלא אלמנה לכהן גדול כו'. משום סירכא דאחר דוכתי נקט הכי. שהרי כהן משום גירושין אלו היא נאסרת וה"ל למתני הרי את מותרת לכל אדם אלא לכהן גדול ולכהן הדיוט. א"ג רבותא קמ"ל שאע"פ שהיתה אלמנה או נאסרה בגירושין נמורין הוי שיור כיון דליכא אלא חיוב לאו. הר"ן: והלוצה. עיין מ"ש במ"ג פ"ט דיבמות: ונתינה. עיין רפ"ג דמכות. ומ"ש שם בש"ד: וכל מי וכו'. לאתויי שאר חייבי לאוין כגון עמוני ומואבי. גמ': שיש לה עליו קדושין. רש"י: ואפילו בעבירה. דאיסור לאו. רש"י: ג רבי יהודה אומר ודין די יהוי ליכי מינאי. כתב הר"ב והלכה כר"י. וכ"כ הרמב"ם בפירושו. *ונעמה משום דאמרי' בגמ' דפליגי ת"ק ור"י בידיעה אין מוכיחות לי שויין ידיעה. דבגין סברי דהויין ידיעה ואע"ג דלא כתב לה ודין מוכיח מלתא דבהאי גיטא מגרש לה. ור"י סבר לא הויין ידיעה. ונעמה דכתב לה ודין דמוכח מלתא דבהאי גיטא מגרש לה. אבל לא כתב לה ודין אמרי בדבור גרשה ובטר ראוה בעלמא. וברים מדרים ק"ל דלא הויין ידיעה כמ"ש שם. והא דכתב הרמב"ם בחיבורו פ"ח מה"ג. גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם. אתה לא נהיה אלא להלך בין הלבנות שמכמעין שהוא מבלא אותה ללבונות שמכמעין שיבלא עצמו ממנה כגלמד מעצמו והזכיר ביעיסה לכון דהרי את מותרת לכל אדם. לכך כתב נמי שהו הלבון עצמו באמרו חכמים שהוא גופו של גט. אבל לא בא למעט דאין צריך ליותר. אבל סמך עצמו במ"ש בפ"ד בטופס הגט ודין כו' ודלה כמ"ש הר"ן דלכולו בטופס הגט לא לעשיבא הוא וסגי ליה במותרת לכל אדם כמ"ש בפ"ח ע"כ. שכיון שבפירושו פיסק כר"י יותר גרלה לכון ג"כ דעתו בהבורו ונאמר דבפ"ח לא נהיה כו' כמ"ש. ובגידון דידן עצמו מגאתי כיוצא בזה להר"ן בפ"ק דגדרים דמתרץ כה"ג לשמואל דס"ל כר"י דידים שאין מוכיחות אינן ידים. ובפ"ג דגיטין [דף כ"ו] קאמר עצריך שיגיח מקום הרי את כו' והיכו מקום ודין לא קאמר. ומתרץ דבפ"ג דגיטין לא שייל נפשיה בפלוגתא דר"י ורבנן ונקט אליבא דר"ע. ע"כ. נס מדברי המגיד פ"ד גרלה בשובר שדעת הרמב"ם שם לפסוק כר"י. אלא שלא העיר מהא דפ"ח: ודין. עיין מ"ש בסוף דבור דלקמן

ב הרי את מותרת כו' פ"ה ע"א שם"ל שם פ"ם שם"ג שם פ"ג שם כ"ו קל"ו שע"ו ג': ג גופו של גט כו'. שם. נלמיד ה' ב"ב מ"ו שם פ"א ה"ל שמ"ג שם כ"ג קל"ו שם פ"ו שם ת"ל. רי"א ודין כו'. עיין יומא מ"ו גיטין ע"ב. מ"ח (נכ"ל הפ"מ):

שנויי נוסחאות

(ואם) כתבו. ביבמ"ב ליתא. בעובו. בר"ג וברי"ף לתוכו. ב דאחי. בבמ"ר לאחיי. ובל"ל גם בכ"ר. עליו קדושין. בבמ"ר קדושין על ו. ולכל מי. בבמ"ר ובכל מי: ג ודין דיהוי ליכי כו'. בר"ג לך מנאי גט שטורין ספר תירוכין אגרת שבוקין למהך לאתנסבא לכל גבר דתבעיין; במס"ג ודן. דיתבעיין. במס"ל ודן.. (וגם שטרין ליתא.) להיתנסבא

ראשון לציון

פ"ט ג בשמנה למהך להתנסבא ואלכה לתרוני (בראשית כ"ד פ' כ"ו) ת"ל ואיהך לות רבוני וכן עיד (שמות ג' פ' כ"ו) ויש כי תלכון לא תלכו ריקם ת"ל ה"י אלי תהכון לא תהכון ריקנין

תוספת רעק"א

וא"כ י"ל הנסדעת הרע"ב כן וע' ברשב"א ור"ן דבמה פיסקים ס"ל דבהוץ בע"פ כשר סדאורייתא ופסול רק מדרבנן אמו בכתב ובע"פ בע"פ כשר דהוי גזירה לגזרה וכמי שכתבתי בסמוך.

[אות צג] בשנה ויאמר לה הרי את כו' אבל אם יאמר לה סתם הר"ז גיטך לא מהני כיון דסעיקרא אמר בהדיא אלא לפלוני אי אמר בתר הכי הר"ז גיטך לא כבטל מהראמר מעיקרא בהדיא הר"ן. אבל הרמב"ם כ' או יאמר הר"ז גיטך: [אות צה] תי"ם ד"ה יכ"לנו מסנה. הואיל וקנאתו בתחילה ואם נתן לה גט בתנאי ואח"כ רצה שתתגרש בלא קיום התנאי כ' הרשב"א פ"ו דגיטין בדף ע"ב ב' בד"ה אצטריתא דיקא. דא"צ לישל סמנה כיון דאי בעי לא מקיימא תנאה ונמצא גט בטל בבטולו של תנאי ולא קנאתי לפסול מכהונה. כ"כ הר"ן והה"ם פ"ח הל' כ"ג מה"ג. ומלשון הרשב"א משמע דבתנאי דאם ירדו נשמים דאין בירה לבטל התנאי צריך לחזור ולישל סמנה ולדידי צ"ע הא יכול לומר אח"כ הר"ז גיטך מעכשיו בלי תנאי ובדרך מס"ם אם יתקיים התנאי סמילא מגרשת למפרע ואם לא יתקיים התנאי סמילא בטל הגם לפסרע ולא קנאתו לפסול מכהונה ותהיה מגרשת מעתה. וצלע"נ: [אות צי] הרע"ב ד"ה ורכבים אוסרים בו' אבל אי אמר כו' על מנת שלא הנשאי כו' ואפי' אמר על מנת שלא תנשאי ולא תבעלי לפלוני מסקנת רוב הפוסקים. ואם נישאת לאחיו של איתו פלוני ומת אינה פוטרת צרתה דאינו דומה לאחות אשתו בין דעתה אינה ערוה עליה אלא דא"ל לעבור על תנאי ואם יעבור ויקח"ה בכלה ראשונה לפפרע ולא הוי צרתה. והיא עצמה מסתפק הרשב"א ריש יבמות אי צריכה חליצה או לא [אות צו] באד. שלא נכתב התנאי בתוכו בפיל והא דקתני במתני' ואם בתבו בתוכו דמשמע דוקא בכתבו ממש וגם משמע דדוקא בהוץ דמוה נייריי מתניתין אבל בתנאי אפילו בכתבו בתוכו וכן בהוץ בלא כתבו בתוכו כשר. היינו בלאחר התורף דבוה לא מסול אלא בב' לריעותא דכתבו בתוכו וכן בהוץ דנדינון אמו לפני התורף. אבל בתנאי דבלמא דלפני התורף לא מסול רק מגזירה דאמו הוץ בלאחר דתורף כשר דהוי גזירה לגזירה וכן בהוץ בע"פ לא נזר אחר תורף אמי לפני תורף אבל לפני תורף אף בתנאי ובע"פ מסול. ודעת הרבה פוסקים דלפני התורף לא מסול אלא בהדא לריעותא דהיינו בהוץ בע"פ או בתנאי בכתב ובלאחר התורף בעי' ב' לריעותא הוץ ובכתבו: ב [אות צד] במשנה ולכל מי שיש כו'. ובכלל הזה באימר דוץ מפלוני והוא קטן, כיון שיש לה עליו קדושין כשיגדיל. ובהוץ לנולדים והוץ בבעל אחותה איבעיא דלא איפשיטא דאשר דהוי שיור דעתידי דמתילדי וזמנין דמתה ארוחה והויא ליה ישאני לנכרי ועבד רגיריות ל ש. ומלשון רש"י דדייק הוץ לפלוני והוא קטן משמע דאילו אסר סתם הוץ מקטנים לא הוי שיור דאינו משייר רק על הזמן שהם קטנים ואז בלא"ה אין להם קדושין בה. ואולם תמוה לי מסוגייא דאסרינן א"ל תניתיה הוץ מעבר ונכרי אם אותא עבר ונכרי עבידי דמניידי. הא י"ל הוץ מנכרי ועבד לא מיירי כאמר הוץ מפלוני יהוא נכרי או עבד. אלא באמר הוץ מנכרי ועבד ושייר רק לזמן שהם נכרים ועבדים ובשיתגיירו יהא הוץ מתיר להם ונע"נ. ג [אות צט] תי"ם ד"ה רי"ן כו' ומעמא משום דאסרינן ביאמרא דפל' ה"ק ור"י. אין זה מוכרח דהא אם יהו מעמא דהרע ב הו"ל לפרש ג"כ דבעי'

יכין תפארת ישראל יכין

בגט [קל"ז]: ד) מדעכ"פ נכתב על תנאי יש שאין בו כריתות: ה) אע"ג דאפשר בהו קדושין כשיתגייר הנכרי ושתתגרר העבד, הכתב מיהו לית בהו קדושין: ו) לאתויי שאר חייבי כריתות: ז) דלאו שורא הוא דבלא תנאו נמי לא תפסי בה קדושין: ח) אף דהוה הסתא אלמנה ונרושה, קמ"ל דאפ"ה הוה שורא: ט) אם היתה פנויה: י) לאתויי שאר חייבי לאוין: יא) דהרי ע"י תנאו לא תפסי בה קדושין, והוה שור: יב) ר"ל גם זה הוה גופו, וצריך לכתבו בגט שהם לא נכתבו בו פסול [קכ"ו סמ"ח], מיבד התירף. דהיינו הזמן והמקום וכם הלוים והלכה. יג) כי' זה הספר יהיה לך ממני: יד) גירושין: טו) [עטנלהסמונג]: טז) [אבכערטינונג]. וע"ל

כתב ביה הכי אתו למימר דבדיבור בעלמא גרשה. ושטר דאיה בעלמא. והלכה כרבי יהודה: **ד** כתב בכתב ידו ואין עליו עדים. לרבי מאיר דאמר עדי חתימה כרתי. כתב ידו כמאה עדים דמי. לר"א דאמר עדי מסירה כרתי. הואיל וכתב ידו הוא. וכתב וגתן קרינן ביה. ואע"ג דליכא עדי מסירה כשר מדאורייתא. וחכמים פסלוהו. דלמא אתי לאכשורי בכתב סופר: ואין בו זמן. דזמן תקנתא דרבנן הוא לי משום פירות. לי משום שמא יחפה על בת אחותו. כדאמרינן *)[בפרק [בני]: ואין בו אלא עד אחד. איכא למ"ד אכתב ידו קאי ורישא אשמועינן דאפי' אין בו

*) גר"ב ד"ה בפרקי קמאי. עד

נוסח של גט הרי את מותרת לכל אדם וכו' רבי אחא אמר כריתות לא התפיסה התורה שם כריתות שם בה הוא. אמר רבי מנא ובלאוד דלא יימר ודין. ר' מנא בעי הרי את ברשות עצמך. א"ר יוסי בר בון לריך שיאמר הרי את בן חורין כו'. ומשמע לי דכולה מלתא אסיפא דגט שחרור קאי. ור' אחא אתא למימר למה לא פליג ר"י וקאמר דלא התפיסה התורה [שם] כריתות אלא עדות כו' שם בה הוא לריך שיכרות. *משא"כ בשיחרור. ואמר רבי מנא דלענין זה בלאוד אין לריך שיהא שיחרור ממש כגט אשה. דלא יימר ודין. אבל ספר בעינן. ואפשר דרבי מנא אגט אשה קאי וכגמ' דידן דלא יימר ודין ביו"ד דמשמע דינא: הרי את בת חורין. כן נ' הספרים. גם בנוסח משנה שבגמ' וכן הובאה בפסקא בגמ'. ומשום דבגט אשה קיימינן ניחא ליה למנקט שחרור ג"כ בשפחה. אבל בכ"א הרי את בן חורין. וכן בנוסח משנה דבירושלמי וכן העתיק הרמב"ם [רים] פרק ה' מהלכות עבדים וטי"ד סי' רס"ז. ואין להגיה אתה בה"א. וכדמייתי לה בגמ' ירושלמית. דכל אתה מתורגמין את: הרי את לעצמך. או הרי את לעצמך. הרמב"ם והטור שם: **ד** שלשה גטין פסולין. מגינא למשומי גט ישן. דהתם תנא לכתחילה. [וכמ"ש הר"ב שם] והכא דיעבד. ולמשומי שלוס מלכות. דהתם הולד ממזר. והכא כשר. ומתני' אליבא דר"מ דאמר כל המשנה ממנבע כו'. א"ל מתני' רבנן. והתם תנא והכא לא תנא. גמ'. וכתב הר"ן ומה שהקשו בג' גיטין הללו יותר מבשאר גיטין פסולין הייט טעמא משום דדבר הטהג בגיטין. ולא בשטרות. החמירו יותר כדי שלא יבואו להשוות גיטין לשטרות. [ומש"ה כתב לשם מלכות שאינה הוגנת שאינו טהג אלא בגיטין לפי שלא היו מקפידין בשטרות. וכן כל הדברים שנתקנו בגיטין בלבד ס"ל לר"מ כל המשנה כו' ולרבנן תנא. אבל בדברים שלא נתקנו בגיטין בלבד. אלא גיטין ושטרות שויס בהם כך מדתן טהגה דמידי דלית לן למעבד בשאר שטרות. כגון היה במזרח וכתב במערב. דאפילו בשאר שטרות אית להו למכתב דוכתא דקיימי ביה. דאי לא מחזי כשיקרא. בגיטין לר"מ הולד ממזר. ולרבנן תנא. אבל כתב בכתב ידו ואין בו אלא עד אחד או שאין בו זמן. כיון דבשאר שטרות רבאי לעשות כן לכתחילה. בגיטין נמי כשר. ואיכא למיהם באין בו זמן לשלוס מלכות. שאין מקפידין אלא כשמונין למלכות אחרת. אבל כשאין בו זמן כלל אין קפידא בדבר ומש"ה כשרין. אלא דכיון דבשאר שטרות לאו שטרי מטלטליתא נינהו למנבי ממטובדין החמירו בגיטין לפסלו לכתחילה. ע"כ: כתב בכתב ידו ואין עליו עדים. טעמא דפסול משום שיוכל לכתוב הזמן כמו שירלה. והוי כאין בו זמן דאיכא למיחש שמא יחפה ואע"ג משום פירי ולאי דהבעל איט נאמן. ולכך פסלוהו דלפעמים תפסיד האשה שלא כדין. כשיכתוב יום שטומד בו ולא יקריס הזמן ואז היה לה לטרוף לקומות מזמן שכתוב והיא לא תוכל לטרוף לפי שאט מוצדין אותו שהקדים הזמן. ולכך פסלוהו דהשתא בדין לא תטרוף האשה מזמן הכתוב כיון שהגט פסול. דהווקא בגט כשר גובה מיום הכתיבה. ועוד יש לומר דחיישינן דאחר הכתיבה מיד תתפוס הפירות ואחמר שכבר נתגרשה מזמן הכתוב בו. תוספות פ"ק דף ג': ואין בו זמן. כתב הר"ב דזמן תקנתא דרבנן הוא. לי משום פירות כו' כמפורש במשנה ב' פ"ג: יש בו זמן ואין בו אלא ע"א. כתבו התוס' [שם] נראה דה"ה דאין בו זמן. אלא אשמועינן אע"ג דיש בו זמן. לא תנא לכתחילה. ע"כ. ומ"ש הר"ב ואיכא למ"ד אכתב סופר קאי כו'. עיין מ"ש במשנה א'. והקשו התוס' [שם] דניחוש דשמא סופר כתבו להתלמד וזרקו לאכפה ובאתה האשה והחתימה עליו עד אחד ואין כאן ב' [עדים]. וי"ל שהסופרים תשמיש למכשול ומזהרין בכך. ומיהו אין רגילות להזהר לגמרי שתחשב כתיבת הסופר כעד אחד. ע"כ: הרי אלו ג' גיטין פסולין. למשומי דא דתניא המביא גט ממדינת הים נאמן לה ולא אמר

יכין תפארת ישראל יכין

וא"ל שב' לשונות של גירושין אלו הם נגד ג' חיובים שחייב בעל לאשתו אחר כסות ועונה לומר עדי מסירה. ולא בכתב ידו: (יז) ליל להגשה לכל אים שתרלה דס"ל לר"י דלריך שיהא מוכח מהגט שע"י ספר זה מגרשה: (יח) לכתחילה פסול, דמדאין בו עדים, יכתוב כל זמן שירלה. ובדיעבד כשר. לר"מ דס"ל עדי חתימה כרתי, הרי כתב ידו כך' עדים דמי. ולר"א דעדי מסירה כרתי, אפ"ה דוקא בכתב סופר לריך עדי מסירה, ולא בכתב ידו: (יט) דזמן תקנתא דרבנן הוא רק לכתחילה [כפ"ב מ"ב]: כ) וה"ה אפילו אין בו ג"כ זמן מותרת בדיעבד. רק קמ"ל אפילו יש בו זמן אסורה לכתחילה. וי"א דאכתב ידו קאי, וריש קמ"ל דאפילו אין עליו עד כלל מוהרת

כ: יעבד

לדלקמן: גופו של גט שחרור הרי את וכו'. ותימה דלא פליג ר"י בכי הא כמי. בשלמא לסוגיא דבדרים דמשמע דידים מוכיחות דבעי ר"י. הייט דלכתוב מינאי להוכיח שמגרשה ממנו: אחי שפיר. דבלשון בת חורין מוכח שאינה שחוטבת לו עוד. וכן כמי בלשון לעצמך. אבל לסוגיא דהכא דידים מוכיחות דבעי ר"י. הייט ודין שיהא מוכח שעל ידי הגט הוא משחרר ואינה גרושה בעלמא. קשיא. דלפלוג כמי ולבעי ודין. דהא שטר שחרור יליפינן בנ"ם מגט אשה כמ"ש בס"ד במשנה ג' פ"ק דקדושין. וכ"ש להתוס' דהכא וכן הוא בפירוש הר"ן בדרים. דרבנן ור"י בחרתי פליגי במינאי ובודין. ומלאתי בירושלמי

להתנסבא לכל גבר דתצביין). גופו של גט שחרור הרי את בת חורין. הרי את לעצמך: **ד** שלשה גטין פסולין. ואם נשאת הולד כשר. כתב בכתב ידו ואין עליו עדים). יש עליו עדים. *ואין בו זמן). יש בו זמן. ואין בו אלא עד אחד). הרי אלו שלשה גטין פסולין. ואם נשאת הולד

נוסח של גט שחרור. קדושין ד' ע"ב מיי' פ"ם פ"ג מגירושין פ"ב קמ"ג בפיגי פ"ו מגירושין ה' ע"ד מה דפ"ה מפלי פ"ה: הרי את ב"ח מ"ו. קדושין שם: **ד** ג' גיטין פסולין כו'. פ"ג ע"ח ג' ע"ב. ח"ז ע"ב ג"ב שם ע"ב: כתב ה' ואין עליו עדים. מיי' פ"ח מהלי גירושין ה"ל פה"ב מה: ב"ב ע' ג' פ"ב ה"ב: יש עליו עדים כו'. מיי' שם ה"ח מפ"ב שם מ"ב שם מי' ה"ל פ"ג ה': ג'

שנויי נוסחאות

. רי תיצביין;נרי'פורין רי יהון;(נד"ק ר"ד"חוי..) (ונש מגורין ליתא..)רי"ת תיצביין (נד"ק רי"ת תצביין);כתוב"ל ודן ד"יחבינ(ז)ליך..;נכי"ק ודין ד"יחבי ליך מיני גט מם רין ספר תירוכין ואינרת שבוקין למהך להתנסבא לכל גבר די תצביין. את בת חורין הרי את. נכי"ק ונכי"ף אתה בן חורין הרי אתה; ונ"ה בן חורין גם נד"ל ונמכני"ל ועי' חוי"ט. לעצמך. נד"ג ונכי"ק של עצמך. ועי' בגמ' הירושלמי: **ד** ואם נשאת. נד"ג אם.. (הרי) אלו. נמכני"ל ונכי"ף ליתא.

תוספת חדשים

פ"ט ד תוי"ט ד"ה שלשה גיטין כו' כל המשנה ממנבע כו', והא דאולר כשר משום דכן היה מנהג שלא יסמול הולד בהכך אלמה (תוס' נפ"ק דף ג');

ראשון לציון

ב תוי"ט ד"ה הרי את בת חורין כו' וכן נטמה מבלא כו' וכן הגילו הב"ם בקדושין ו' ע"ב דף מ"ה: בסה"ד דכל אתה מתלגמינן את עמ"ם הוי"ט מ"ב פ"ה דגדרים ד"ה הרי את כו' וקנ"ע [כונת הוי"ט אתי דלשון הגמ"ח היא בתרגומין];

תוספת רעק"א

דוקא מנאי דבלא זה אינו מוכח דמגרשה ממנו כדאיתא בריש גדרים דף ו' (ד"ה רע"ב לא נתן מעם אלא על ודן) לזה נראה יותר בכוונת הרע"ב דס"ל כדאמר רבא שם דגם רבנן דס"ל דידים שא"ם לא הוי ידים אלא דס"ל דהוי מוכיח ("מן הענין דלנבי ודן מוכח דאין אדם מגרש בדיבורא ולנבי מנאי מוכח דאין אדם מגרש אשת חבירו)

וא"ב ראוי לפסוק כרבנן אלא דלענין ודן הוא אבעי דלא אפשיטא בסוגייא אי בעי ודין והיינו דספסקא לן הלכתא כמאן דדלמא מסתבר טעמא דר"י בוה דלא מיקרי מוכח. אבל לענין מנאי דלא מבעי לן קי"ל כרבנן לגבי דזהו מקרי מוכח. דאין אדם מגרש אשת חבירו. ורק לגבי ודן חזינן דמסקא להס"ם דדלמא זהו לא מיקרי מיכח סמה דבדבורא לא מגרש ע' בר"ן ריש גדרים. וברור: [אות ק] תי"ם ד"ה נוסף של גט. אלא ערוה שיש בה הוית כו' ספא"ב בשחרור. אין זה מסקיק אלא לאביי דאסרינן אליביה פ"ק דגדרים דר"י ס"ל ג"ב דידים שא"ם הוי ידים ורק בגט משום דבעי' כריתות וליבא. ואשר דחירושלמי ס"ל באביי. אבל לרבא דטעמא דר"י דבב"ם ידים שא"ם לא הוי ידים וברגקם התי"ם בקושייתם מסילא גם בשחרור אף אם לא בעינן כריתות ס"ם לא מהני דהא בכל מילי ידים שא"ם לא הוי ידים. גם על עיקר יסוד זה בשחרור ל"צ כריתות קשה מסוגיא דגיטין ו' ע"ב דאמרי' נבי שחרור בעי כריתות. ותעיקר פי' הירושלמי כמ"ש הקי"ע והת"ם דקאי אמתני' דלעיל חוץ מאבא. שאביך דלא התפיסה התורה שם כריתות רק נגד יש כו הוית. אם משיירו לא הוי כריתות אבל לא אם משייר למי שאין בו הוית. וברור: **ד** [אות קא] כמשנה ואין בו זמן אף דומן הוא משבע הקירות דבעי' מן חתונה בכל עדות כראיתא

אמר בפני נכתב ובפני נחתם יוציא. והולד ממזר. דברי ר"מ. וחכ"א אין הולד ממזר. כילד יעשה. יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה בפני בעל ויאמר בפ"ג ובפ"ג. נמ'. וכתבו התוס' דלהך ברייתא איצטריך מיעוטא לחוד ולא אמעוטי בהדי הנהו דמעטיהו ממגילת דריסא. לפי שיש תקנה אפילו לר"מ אפי' לכתחילה ליכתב ביום כל ליטלו הימנה וליתנו לה קודם נכונאין. ר"א אומר. [ר"ל דנרסר' אלעזר בלא יו"ד כמו שהוא בפי' הר"ב בכן ברפ"ק בכולה סוגיא כך הוא. וכן יש לתקן בפירש"] : אע"פ שאין עליו עדים. ואינו כתב ידו כו' כשר ליכתב לכתחילה. רש"י: וגובה מנכסים מבועבדים. מוכח בגמ' דה"ק ואם שטר היא גובה מנכסים מבועבדים דר"א ס"ל דעדי מסירה כריתי בין בגיטין בין בשטרות. ואיכא מ"ד דהלכה כמותו בין בגיטין בין בשטרות. וזהו שהר"ב כתב בסתם הלכה כר"א וכן ביאר הרמב"ם. והלכה [כרבי אלעזר] בגיטי נשים וזולתן מהשטרות: ה נותנין שניהם לזו כו'. אפילו לר"א דאמר עדי מסירה כריתי ועל כרחך לה לשמה דכתיב בקרא. ולו לחתימה קאי אלא לאכתב ומיהו אותן לא קאי. דלא בעינן בידעו העדים בשעת מסירה בהי מנייהו מתנרשת. גמ': הרי הכני בטל. כתב הר"ב דלא ידעינן דמאן מיהו. וכן ל' רש"י. וז"ל הר"ן הרי הכני בטל. לא בטל ממש. אלא דבעינן דלא ידעינן דמאן מיהו לא יכתן לא לזו. ולא לזו. אבל אם נתן לאחת מהן אז לבתיהן הרי זה ספק גירושין: היה כתוב טופס לכל אחת וכו'. פירש הר"ב זמן וכו' אלו דבש טופס הוא על הזמן דזמן בכלל תורף הוא כדאיתא בפירוש הר"ב מ"ד פ"ב. אבל שם טופס הוא על כל נוסח הגט שזה ענין טופס העתק והואיל הגט ובכל בכלל אלא שהוציאו מן הכלל וקבלו למקלת מהן תורף. ואם נאמר טופס בלא הזכרת תורף עמו יש במשמע טופס כל נוסח הגט. ועוד י"ל דזמן דאיו ג"כ להקרא בשם טופס שאינו אלא מדרבנן. ועיין לשון ב"י שהעתקתי במ"ד פ"ב. ולתכון בעוני עיקר. ומ"ש הר"ב ובכך בשבת כו' מפרש בגמ' שזה הזמן בו ביום עצמו של הראשון. *דאל"ה הוי הראשון מוקדם לחתימת העדים ולא היה צריך לעשות שאין העדים נקראין עמו. הייגו תחתון אבל עליונים פסולים שמא לא העידו אלא על האחרון. רש"י: כשר ולא האחרים. וביאר הרמב"ם בפ"ד מהלכות גירושין בשאין שם עדי מסירה. דהו בעדי מסירה ודאי כולהו מתגרשות דלא גרע מאם לא היו שם עדים החתומים כלל. וכ"כ [שם] לכל. הני דלקמן שכיולא בזה הן. דכולן על ידי עדי מסירה כשרים. וכתב המגיד שכתב הרמב"ן עליו שפתים יפק מביב דברים נכונים דודאי מזוף מהנהו אין כאן דכל שפסולו ביכר הוא אין לחוש בו [כמ"ש במשנה ד' פ"ב] דהא ידוע מלתא לכל [מאן] דמעי שטר לידיה ולא אתי למסמך עליה דהא לא עליה חתימי סהדי ואע"ל בראש הדף ומאחריו. ומן הגד דלא הוי אלא כגט שאין עליו עדים. ואם נתנה לה בפני עדים כשר. ע"כ. ומיהו הא דאיכא למעמע דזה הגט שהוא כשר דהייגו אפי' בלא עדי מסירה הוא לפי שיטתו כשיטת הרי"ף אמתני' דלעיל. אבל להתוס' והרא"ש וסיעתם אין שום גט כשר בלא עדי מסירה וכמו שנראה מתוך מה שכתבתי במ"ב פ"ו בשם הטור [וע"ש סימן קל"ג] ל"ל דהא דתנן כשר ואע"פ שאינו עדי מסירה אינו אלא ע"י עדי מסירה איך נמי כשרים וכ"ש לנשון הרא"ש שכתבתי במ"ג פרק ד' אלא שהוא כשר יותר מהאחרים לענין שאינה צריכה להביא לפניו עדי מסירה שאנו תולין שכדין נמסר לה וכמבואר ג"כ מתוך מ"ש במשנה ב' פ"ו: ן זה בלד זה. לשון הר"ב שכתבן בשני דפין זה בלד זה וכ"כ הרמב"ם בפ"ד

כשר[כא]). רבי אליעזר אומר אף על פי שאין עליו עדים. אלא שנתנו לה בפני עדים[כב]) כשר. וגובה מנכסים משועבדים[כג]). שאין העדים חותמין על הגט. אלא מפני תקון העולם[כד]): ה שנים ששלחו שני גטין שוין[כה]) ונתערבו. נותן שניהם לזו ושניהם לזו. לפיכך אבד אחד מהן הרי השני בטל[כו]). חמשה שכתבו כלל בתוך הגט[כז]). איש פלוני מגרש פלונית. ופלוני פלונית. והעדים מלמטה. כולן כשרין. וינתן לכל אחת ואחת. היה כתוב טופס לכל אחת ואחת[כח]) והעדים מלמטה. את שהעדים נקרין עמו כשר[כט]): ן שני גטין שכתבן זה בצד זהו[ל]).

עד. הולד כשר. והכא אממוטינן דאפי' יש בו עד אחד לכתחלה לא. ואיכא למ"ד אכתב סופר קאי. ואפ"ה הולד כשר דסופר הוא ליה במקום עד בני: תקון העולם. שמא ימותו עדי מסירה ויבא הבעל ויערער לומר לא גרשתיה. והלכה כרבי אלעזר: ה שני גיטין שוין. בשמותיהם: הרי השני בטל. דלא ידעינן דמאן *) [ניהו]: בלל. זמן אחד לכולן בכך בשבת *)גירש פלוני פלונית ופלוני פלונית: טופס לכל אחת. זמן לכל אחת ואחת. בכך בשבת גירש פלוני לפלונית. והבלים הגט. ובכך בשבת גירש פלוני לפלונית. והשלים הגט וכן כולם. והעדים מלמטה: ן שני גיטין שכתבן. בשני דפין זה בלד זה. ובני עבדים תחומים מתחת הגט הראשון לתחת הבני שם העד תחת הראשון. ושם אביו תחת הבני. וכן עד שני תחתיו וחזרו והתמו תחתיהם שני ישראלים הדרים בארץ יון ותהמו

בכתב

אמר בפני נכתב ובפני נחתם יוציא. והולד ממזר. דברי ר"מ. וחכ"א אין הולד ממזר. כילד יעשה. יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה בפני בעל ויאמר בפ"ג ובפ"ג. נמ'. וכתבו התוס' דלהך ברייתא איצטריך מיעוטא לחוד. ולא אמעוטי בהדי הנהו דמעטיהו ממגילת דריסא. לפי שיש תקנה אפילו לר"מ אפי' לכתחילה ליכתב ביום כל ליטלו הימנה וליתנו לה קודם נכונאין. ר"א אומר. [ר"ל דנרסר' אלעזר בלא יו"ד כמו שהוא בפי' הר"ב בכן ברפ"ק בכולה סוגיא כך הוא. וכן יש לתקן בפירש"] : אע"פ שאין עליו עדים. ואינו כתב ידו כו' כשר ליכתב לכתחילה. רש"י: וגובה מנכסים מבועבדים. מוכח בגמ' דה"ק ואם שטר היא גובה מנכסים מבועבדים דר"א ס"ל דעדי מסירה כריתי בין בגיטין בין בשטרות. ואיכא מ"ד דהלכה כמותו בין בגיטין בין בשטרות. וזהו שהר"ב כתב בסתם הלכה כר"א וכן ביאר הרמב"ם. והלכה [כרבי אלעזר] בגיטי נשים וזולתן מהשטרות: ה נותנין שניהם לזו כו'. אפילו לר"א דאמר עדי מסירה כריתי ועל כרחך לה לשמה דכתיב בקרא. ולא לחתימה קאי אלא לאכתב ומיהו אותן לא קאי. דלא בעינן בידעו העדים בשעת מסירה בהי מנייהו מתגרשת. גמ': הרי הכני בטל. כתב הר"ב דלא ידעינן דמאן מיהו. וכן ל' רש"י. וז"ל הר"ן הרי הכני בטל. לא בטל ממש. אלא דבעינן דלא ידעינן דמאן מיהו לא יכתן לא לזו. ולא לזו. אבל אם נתן לאחת מהן אז לבתיהן הרי זה ספק גירושין: היה כתוב טופס לכל אחת וכו'. פירש הר"ב זמן וכו' אלו דבש טופס הוא על הזמן דזמן בכלל תורף הוא כדאיתא בפירוש הר"ב מ"ד פ"ב. אבל שם טופס הוא על כל נוסח הגט שזה ענין טופס העתק והואיל הגט ובכל בכלל אלא שהוציאו מן הכלל וקבלו למקלת מהן תורף. ואם נאמר טופס בלא הזכרת תורף עמו יש במשמע טופס כל נוסח הגט. ועוד י"ל דזמן דאיו ג"כ להקרא בשם טופס שאינו אלא מדרבנן. ועיין לשון ב"י שהעתקתי במ"ד פ"ב. ולתכון בעוני עיקר. ומ"ש הר"ב ובכך בשבת כו' מפרש בגמ' שזה הזמן בו ביום עצמו של הראשון. *דאל"ה הוי הראשון מוקדם לחתימת העדים ולא היה צריך לעשות שאין העדים נקרין עמו. הייגו תחתון אבל עליונים פסולים שמא לא העידו אלא על האחרון. רש"י: כשר ולא האחרים. וביאר הרמב"ם בפ"ד מהלכות גירושין בשאין שם עדי מסירה. דהו בעדי מסירה ודאי כולהו מתגרשות דלא גרע מאם לא היו שם עדים החתומים כלל. וכ"כ [שם] לכל. הני דלקמן שכיולא בזה הן. דכולן על ידי עדי מסירה כשרים. וכתב המגיד שכתב הרמב"ן עליו שפתים יפק מביב דברים נכונים דודאי מזוף מהנהו אין כאן דכל שפסולו ביכר הוא אין לחוש בו [כמ"ש במשנה ד' פ"ב] דהא ידוע מלתא לכל [מאן] דמעי שטר לידיה ולא אתי למסמך עליה דהא לא עליה חתימי סהדי ואע"ל בראש הדף ומאחריו. ומן הגד דלא הוי אלא כגט שאין עליו עדים. ואם נתנה לה בפני עדים כשר. ע"כ. ומיהו הא דאיכא למעמע דזה הגט שהוא כשר דהייגו אפי' בלא עדי מסירה הוא לפי שיטתו כשיטת הרי"ף אמתני' דלעיל. אבל להתוס' והרא"ש וסיעתם אין שום גט כשר בלא עדי מסירה וכמו שנראה מתוך מה שכתבתי במ"ב פ"ו בשם הטור [וע"ש סימן קל"ג] ל"ל דהא דתנן כשר ואע"פ שאינו עדי מסירה איך נמי כשרים וכ"ש לנשון הרא"ש שכתבתי במ"ג פרק ד' אלא שהוא כשר יותר מהאחרים לענין שאינה צריכה להביא לפניו עדי מסירה שאנו תולין שכדין נמסר לה וכמבואר ג"כ מתוך מ"ש במשנה ב' פ"ו: ן זה בלד זה. לשון הר"ב שכתבן בשני דפין זה בלד זה וכ"כ הרמב"ם בפ"ד

כשר[כא]). רבי אליעזר אומר אף על פי שאין עליו עדים. אלא שנתנו לה בפני עדים[כב]) כשר. וגובה מנכסים משועבדים[כג]). שאין העדים חותמין על הגט. אלא מפני תקון העולם[כד]): ה שנים ששלחו שני גטין שוין[כה]) ונתערבו. נותן שניהם לזו ושניהם לזו. לפיכך אבד אחד מהן הרי השני בטל[כו]). חמשה שכתבו כלל בתוך הגט[כז]). איש פלוני מגרש פלונית. ופלוני פלונית. והעדים מלמטה. כולן כשרין. וינתן לכל אחת ואחת. היה כתוב טופס לכל אחת ואחת[כח]) והעדים מלמטה. את שהעדים נקרין עמו כשר[כט]): ן שני גטין שכתבן זה בצד זהו[ל]).

יכין תפארת ישראל יכין

בדיעבד. וסיפא קמ"ל דאפילו יש בו ע"א לא תנשא לכתחלה. וי"א דרישא בכתב ידו, והכא בכתב סופר קאי, ואפ"ה בדיעבד מותרת, דסופר הוא במקום עד ב': (כא) מגיגה דרישא למעוטי גט ישן, דהנשא בו לכתחלה. [אב"י ואפילו לרמ"ה שב' הרא"ש בשמו [פ"ת סוף אות מ'] דבגט ישן שנתנו ע"י שליח, ונתיחד בין כתיבה לנתינה, דוקא בנשאת לא תצא. ומ"ש אלמא הגרי בפירושו לעיל כ"ח סי' כ ת. א"כ ק' לנקט תנא הכא נמי הא. ניל דליל משום דהכא ים תלוק. ולמעוטי שלוח מלבית [פ"ת סי' כ"ט] דהתם עכ"פ לרבנן תצא, והכא כ"ע ס"ל דבדיעבד לא תצא. ומגיגה דסיפא למעוטי היכא ביש תקנה, כגון שליח בהבית גט ולא אמר בפנ"כ יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה. וה"ה בשאר הרי אה מותרת וכו' חוץ מסלוני כמשנה א': כב) אפילו אינו כתב ידו: כג) גם בשאר שטרות ס"ל עדי מסירה כריתי. והכי קיי"ל [ק"ל פ"ו]:

כד) שמא ימותו עדי מסירה ולא תוכל להנשא. וכן הלכה: כה) בשמותיהם: כו) מדלא ידעינן דמאן ניהו: כז) שבגט א' כתבו זמן א' לכולן, בכך וכך בשבת וכו' ואח"כ כתבו תורף וכל עיקר הגט לכל אחת ואחת לבד, ואח"כ חזרו וסיימו סתר הטופס בכולל א' לכולן יחד. דאם כלל בתורף, הו"ל כגט א' לנשים הרבה דכולן אינן מגורשות [ק"ל פ"ע]: כח) טופס דהכא אינו כשאר טופס שבמסכת זו, דהכא מהלא נזכר אלא מלת תורף, משמעו „נוסח", ור"ל שכתב נוסח גט לאחת והשלימו, וחזר וכתב נוסח גט לאחרת והשלימו, וכן לכולן וכולן היו ביום א': כט) ואפילו יש במשמעותם שהעדים מעידים ג"כ על אותן שלמעלה, כגון שכתוב וי"ו הרבור בהתחלת כל גט מהאחרונים ואין עדי מסירה לא"א. מיהו בלא וי"ו הרבור, גם בים עדי מסירה. רק האחרון כשר [ק"ל פ"ע] ובכתובים בוי"ו הרבור ויש עדי מסירה לכל אחד כולן כשרים: ל) על קלף א'

תוספת רעק"א

רש"ד דסנהדרין מ"ם בשמו דתקון רבנן בסמון דלא בעינן דו"ח משום שיא הנעול דלת ה"נ בגט תקנו כן וכל המקדש ארעתא דרבנן מקדש. נ"י רש"ד דסנהדרין: ה [אות קב] תוי"ט ר"ה היה כתוב טיסס דאל"ה הראשון מוקדם ב"ה בסוגיא וק' לי דא טוכה בתיכו דהוא מוקדם כיון דהתיכת עדים אחר זמן המאוחרים והוי בכתבו קודם חתימתן לא כתבנו בזמנו רק בזמן אלוני. וצע"ג:

א) בר"ב בכל הדפו"י מינהו ובתי"ע תקן כ"מינו וכ"ה ברש"י

ב) בר"ב בכל הדפו"י אלוני גירש:

בכתב יוני. ודרך הכתב יוני. שהולך מן השמאל אל הימין. ומצא שם העד תחת הגט שני. ושם אביו תחת הראשון: את שהעדים הראשונים נקראים עמו כשר. אם העבדים חתומים למעלה. שדרך כתב עברי שהולך מן הימין אל השמאל. ומצא שם העד תחת הגט הימני ושם אביו תחת הגט השמאלי. הימני כשר. ואם היונים חתומים למעלה השמאלי כשר. שמות העדים תחת השמאלי הם. וטעמא. דחיישינן שמא העדים האחרונים הפכו את כתבם לסדר שכתבו העדים הראשונים. שאם העבדים היו חתומים למעלה שהם הולכים מן הימני אל השמאלי וחתמו על הגט הימני. כשבאו שני היונים לחתום התחתונים הלכו גם הם מן הימני אל השמאלי. כסדר כתיבת העבדים ומצא שארבעתם חתמו על הגט הימני. וכן אם היונים חתומים למעלה. שמא הפכו העבדים שבאו אחריהם סדר כתב עברי. והלכו מן השמאלי אל הימני ומצאו ארבעתם חתומים על השמאלי: ה"ג עד אחד עברי ועד אחד יוני. עד אחד עברי ועד אחד יוני באים מתחת זה לתחת זה שניהם פסולין. וטעמא דחיישינן שמא העד עברי הראשון חתם על הגט הימני הראשון כפי סדר כתב עברי. והעד היוני חתם על הגט השמאלי השני כפי סדר כתב יוני שמתחילין מן השמאל. והעד השלישי העברי הפך כתב העברי והתחיל גם הוא מהשמאל כמו היוני שלפניו. ומצא גם הוא חתום על הגט השמאלי. והעד היוני האחרון חתם כדרכו מן השמאל אל הימין. וגם הוא חתום על השמאלי. ומצאו ג' עדים חתומים על השמאלי. ואחד בלבד חתום על הימני. לו בהפך שהעד השני היוני הפך כתבו לסדר כתב עברי והתחיל מן הימין אל השמאל כמו שחתם העד עברי הראשון. והעד עברי השלישי חתם כדרכו מן הימין ומצאו שלשתן חתומים על הגט הימני הראשון. והעד היוני האחרון לבדו חתם כדרכו על הגט השמאלי. ומשום דלא ידעינן בהי מיניהו חתימו הלתא וכהי מיניהו לא חתים אלא חד. שניהם פסולין: ז בדרך השני. שאלו

ושנים עדים עברים באים מתחת זה לתחת זה[לא]. ושנים עדים יונים[לב] באים מתחת זה לתחת זה[לג]. את שהעדים הראשונים נקראין עמו בשר[לד]. [לה]עד אחד עברי ועד אחד יוני עד אחד עברי ועד אחד יוני. באין מתחת זה לתחת זה. שניהן פסולין[לה]: ז שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני[לו] והעדים מלמטה[לז]. חתמו עדים

בפ"ד מה"ג כתב שני גיטין בשני דפין. בתגילה אחת זה אצל זה: ושנים עדים עברים כו'. כתב הר"ב שם העד תחת הראשון ושם אביו תחת השני ומפרשים בגמ' דהכי כתב פלוני בן תחת הראשון ופלוני אבתרא דלא נאה הכי אצל בן יעקב [ע"ד] אבתרא כשרים כדתנן במשנה דלקמן בן אים פלוני [ע"ד] כשר. והשני כשר וכן נמי כשר קמא דמלתא דפשיטא דקאי [לאבן יעקב עד דבתרא ואי נמי כתב פלוני בן תחת הראשון ופלוני עד] אבתרא [שניהם כשרים מ] מכאן חתום על הראשון שהחתם על השני: ושנים עדים יונים כו'. כתב הר"ב ודרך הכתב היוני שהולך מן השמאל אל הימין וכן לשון הרמב"ם בפירושו. ולא הביאותי זה. שאם הוא כדרך שכותבים הנכרים ללשונותם בארצותם שבסביבותיו. אשכנז. צרפת. ספרד. ואטליא. א"כ היאך אפשר לומר דשמא האחרונים הפכו כתבם לסדר שכתבו העדים הראשונים. ורש"י מפרש חתימת היונים אינה נקראת כחתימת העברים שבהיותו חותם יוסף בן שמעון בידוע שמו שמעון בן יוסף שכך מתפרשת חתימתן. יוסף בן [שמעון]. כלומר ג) בנו של יוסף שמעון ומצא שם העד חתום על גט שני ושם אביו חתום על הראשון הלכך על כרחך היונים תחת הגט חתמו ע"כ. ומצא דחתם שמא הפכו חתמו קרובה היא. דשמא יוסף בן שמעון היוני לא שמעון שמו. הלא יוסף וחתם עצמו בדרך חתימת העברי: את שהעדים הראשונים נקראים עמו כו'. כתב הר"ב וטעמא דחיישינן שמא העדים האחרונים הפכו את כתבם כו'. דאילו משום דמופלגים בחתימתן מן הגט לא היו פסולים דקי"ל מלאהו בקרובים כשר כדאיתא בגמ': כשר. עמ"ש בזה במשנה דלעיל: עד אחד עברי כו'. כתב הר"ב ומשום דלא ידעינן בהי מיניהו חתימי תלתא. גמ'. והא דאלא דאקמא חתימי כולהו אלא שלא הולרך לומר כי אם החתם דע"י כן פסולים תרוויהו: שניהם פסולים. עיין מ"ש בזה במשנה ה' לשמת הרמב"ם והרי"ף. וכן לשמת תוספות והרא"ש: ז שייר מקצת הגט כו' כשר. מסיק רב אשי בגמ' דידע בי מתחתא דמגילתא. פי' שהוא מיכר בקלף שלא נחתך ממנו כלום שדרך עושי קלפים שקושרים אבנים סביב למתוח הקלף ונעשה שם שחור ועב. אבל אם לא מיכר פסול דשמא שני גמין הוו כתובים זה אצל זה. השמאלי נכתב בגובה של המגילה יותר מהימני. והיה שום חגלי. בימיני למטה. ואחר התחתון מהימני והעליון מהשמאלי. וכיון לאתם ביחד. וכן יש עוד חשבות אחרות שהיה להם לא לא ידעו בי מתחתא. והעור ס' ק"ל העתיק לזה. ופירוש כשר עיין במשנה ה': חתמו עדים בראש הדף. וא"ת אמאי אלטריך למתני סיפא הקיף ראשו של זה בגד ראשו של זה דבניהם פסולין הייט בראש הדף וי"ל דאלטריך למפסל גגו של עדים כנגד גגו

[לא] בתוי"ט דשם פרק הכהן חתום. ב) בגו של יוסף שמעון ומצא כו'. כ"ה בתוי"ט ד' ראשונים (פרק וקראתה) ותא"כ הוסיפו בגו של יוסף שמעון (כמו בגגם בגו בשור) ומצא כו' ואין לזה מובן אם לא בדוחק עפ"י הדרש המובא בגר"י (בלק) ואולי יודע מי הוסיף הדברים הללו וכבר בד' המעתרדם הקל"ה היא נמצאת.

יכין תפארת ישראל יכין

זה בגד זה: לא) שכתב עברי הולך מימין לשמאל, ותחמו שמותם תחת הימני, ושם אביהן תחת השמאלי: לב) יהודים שחתמו בכתב יווני: לג) דכתב יווני הולך משמאל לימין, ותחמו שמותם תחת השמאלי, ושם אביהן תחת הימני: לד) אם העבדים חתומים למעלה, הימני כשר, מפני שמותיהן תחתיו. דלעו"נ דבן אים פלוני עד נמי כשר וכמשנה ח', וא"כ גם באותן למעלה יש ספק שמא על השמאלי חתמו. י"ל הא"מ בשחתם רק בן אים פלוני, ולא חתם שמו, אבל בשחתם גם שמו וודאי רק על אותו שמו תחתיו אחם ואם היונים חתומים תחלה, השמאלי היה כתוב בגובה הקלף יותר מהימני, והיה שם שום תגלי בימיני למטה ותתכו, ותתך גם השמאלי מלמעלה, בתוכן שיתכווני יחד. מיהו דוקא בכתב סוף הגט בגד דף הראשון ברוחב הקלף, אבל אם כתב סוף הגט בגד

בגד

והעידו על הימיני, גם היונים שחתמו אח"כ מימין חתמו א"ע לשמאל להעיד על הימיני. וכ"כ אם היונים חתמו תחלה, שמא חתמו א"ע העבריים ג"כ משמאל לימין: לה) דמספקינן דלמא ג' עדים האחרונים חתמו א"ע כדרך חתימת עד הראשון מימין לשמאל, ונמצא שאין שום עד על הגט השמאלי, לו שהעד הב' היווני כתב משמאל לימין, וב' האחרונים חתמו א"ע כמוהו משמאל לימין, ונמצא שאין על הימיני רק עד ראשון. ומספיקא שניהן פסולין: לו) ברוחב הקלף, זה אצל זה: לז) בסוף דף השני: לח) ומיירי שיכר שלא נהתך מתחת לו למעלה כלום. דאל"כ חיישינן שמא ב' גיטין היו, והשמאלי היה כתוב בגובה הקלף יותר מהימני, והיה שם שום תגלי בימיני למטה ותתכו, ותתך גם השמאלי מלמעלה, בתוכן שיתכווני יחד. מיהו דוקא בכתב סוף הגט בגד דף הראשון ברוחב הקלף, אבל אם כתב סוף הגט

שנויי נוסחאות

ושנים עדים. בד"ל ובמגי"ר ושני וכן בסמוך בכי"ק שני.. נקראין. במגי"ר נקרין. יוני ועד אחר עברי ועד אחר יוני. בד"ל ובכי"ק ובמגי"ר ובכי"ף ד"ה יוני ע"א יוני וע"א עברי. מתחת זה לתחת זה. בכי"ף ד"ה. לתחת זה ומתחת זה לתחת זה: ז מלמטה. בד"ל ובכי"ק ובמגי"ר מלמטן. חתמו עדים. בד"ל. העדים ובי"ס במגי"ר (ושם כתבו) וכי"ה בכי"ף ד"ק.

ראשון לציון

ז תוי"ט ד"ה ושנים עדים יונים כו' וכן לשון הרמב"ם בפירושו כו' עיין יסל"מ:

תוספת רעק"א

ז [אות קג] תוי"ט פרי"ח ושנים עדים עברים. והאב על השני. אע"ב דמתני' מיירי דלא כתב עד וא"כ בין כתב ראובן בן תחת הראשון בין בתב ראובן תחת תראשון ובן יעקב תחת השני אין בשר אלא תראשון בשמו לבד דבן סלוני לבד אינו מתבשר אם לא כתב עד. או דמיירי דכתב עד וכתב ראובן בן תחת הראשון וידעי' דהאי התימה תחת שני לאו דיעקב הוא. גמרא: [אות קד] במשנה ע"א עברי וע"א יווני). דחיישינן שמא היוני הראשון גונדלית חתם והוי על גט הראשון ג' חתימות או דהעברי שני גונדלית חתם והוי על השני ג' חתימות (לשון רש"י). וכ' הר"ן דמרישא לא שמעי' רק דחיישי' שהיוונים חתמו גונדלית ואשמעי' דחיישינן גם לעברים חותם גונדלית. וקשה לי הא נ"ז סוכה פרישא דהא אם היוונים חתומים בראשונה חשמאלי בשר ולא הימני ופ"כ משום דחיישינן שהעברים חתמו גונדלית ובמתני' מתמא קחני את שהעדים הראשונים כו'). וצ"ע:

עד אי' עברי ט'. יומא: מי ג"ע פ"י הנ"ל: ז שייר מקצת הגט פר. פ"ו ע"ב ע"י מ"ש פרפ ד"ה פ"ב ל"ה בפנים. מ"ש שם בכ"ל פמ"ב שם פרפ"ב זב פמ' ל"ד חתמו עדים נר. ב"ר שם הכ"ב פרפ"ב שם בכי' ל':

הקיף כו'. מיי' סה הכ"ג: כותי' כ"ל זה בצד כו'. פיי' סה פוס"ב ס"ב. ס"פ ה': ח נס שבתבו עברית כו'. ס"ז ע"ב ר"ם. מיי' סה ר"ו פוס"ל. סה כ"פ: כתב סיפר ועד בה'. ס"ו ע"ב ס"ח ע"ב ס"ל ע"ב: איש פלוני עד כו'. ע"ב ס"ח ס"ח פוס"ם סה פע"ז ס"ח: כתב הניכתי כו'. מיי' סה פי"ב ה"ב סה"ב סה פוס"ם סה פע"ז ס"ח ס"ם: קיל"ם פע"ז ס"ו: נס משישה כו'. פ"ח ע"ב ס"ג ס"ח ע"ב ס"ו יר אנשי ינמוס ע"ב ס"ח ס"ב. ס"ח ס"ח: באמצע. ס"ב ס"ב ס"ב

מעושה. בחזקה: בישראל כשר. אם אנכוהו בדין. כגון כל הגך דכופין להוליא לו שהיתה אסורה לו. ואם אנסוהו שלא כדין פסול. ופוסל מן הכהונה. משום ריח גט: ובנברי. כדין פסול. ופוסל מן הכהונה. שלא כדין אפי' ריח גט אין בו. ומי שחייב ליתן גט מן הדין ואין כח בדייני ישראל לכופו חובטין אותו ע"י נכרים. שאומרים עשה מה שישראל אומר לך. וזוקן הגט על פי דייני ישראל: ט יצא שמה בעיר מקודשת. פגומה שלא עליה קול. פלונית מתקדשה היום לפלוני. ולא קול הברה בלבד. אלא כגון שהיו גרות דולקות ומעות מוצעות. ובני אדם נכנסים ויוצאים ואומרים פלונית מתקדשה היום: מגורשת הרי זו מגורשת. חרישה קלי הלי אתתא דילא עליה קול מקודשת ומיישינן ליה ואסרוה ליבמא. אלא לאותו האיש. אם חזר ויצא עליה קול מגורשת שגרשה אותו פלוני שיצא לה קול קדושין ממנו. הרי זו מגורשת. ומותרת לכל. שהרי קול שהשמע לו תחלה. שוברו עמו: ובלבד שלא יהא שם אמתלא. שלא יהא עם הקול של קדושין. או של גרושין אמתלא. טעם שהוא שובר את כח הקול: ו' אפילו הקדיחה תבשילו. שרפהו ע"י האור או ע"י מים. דדרשי ב"ה ערות דבר. או ערוה או דבר. כלומר שאר בגדין ישראל מיחלף ואי אמרת דאינו פוסל אתי למימר דבדין ישראל ע"י עישוי נמי היו פוסל. והוה גיטא מעליא הוא. אלא כדין דנגרים בכדין דישראל. לא מיחלף. פירש"י ואי אמרת מיחלף בשלא כדין דישראל. ואתי למימר אלא כדין דישראל נמי לא פסיל. ואמרן לעיל דפסיל. היא גופה גזירה הוא אטו כדין. וגזירה לגזירה לא גזרינן: ובנברים חובטין אותו כו'. בעבדיו אין הנכרי אלא כמקל ורצועה לב"ד של ישראל ובאותו של ב"ד. ואין מדקדקים בשליח שהוא חובט אם הוא ישראל או נכרי. הר"ן: ט מגורשת. כתב הר"ב אריסא קלי כו'. גמ'. דאינו למיסר לנברא כהן הא ק"ל כל קלא דבתר נשואין. לא חיישינן ליה. ופרש"י דלהקל ליבמא לשוק. פשיטא דלא נפרי א"א לעולמא משום יליאת קול: אמתלא. משל ומעשה כו'. רש"י: על תנאי. שמא לא נתקיים התנאי. רש"י: זרק לה קדושיה ספק כו'. זו היא אמתלא של קדושין והה"נ איפכא. רש"י. ולא דמי להא דבמשנה (ה' פ"ו) [ח' ס"ג] דיבמות ע"ש: ו' הקדיחה תבשילו. פי' הר"ב שרפתהו כו' עד מלח. ומסיים רש"י כמו אם קדחה באפי (דברים נב): שנאמר כי מצא בה ערות דבר. פי' הר"ב דדרשי ב"ה או ערוה או דבר. ואינטריך לכתוב ערוה לומר באפי' יצאה מבוש ערוה מותרת ליגשא לאחר. כדכתיב (שם כ"ד) והלכה והיתה לאיש אחר. ולב"ש אינטריך דבר לג"ש. דכתיב

וכתיב

מעושה(פח) בישראל(פט) כשר. ובגוים פסולין. ובגוים חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך וכשר(נא): ט יצא שמה בעיר מקודשת(נב) הרי זו מקודשת(נג). מגורשת הרי זו מגורשת(נד). ובלבד שלא יהא שם אמתלא. איזו היא אמתלא(נה). גירש איש פלוני את אשתו על תנאיו(נו). זרק לה קדושיה ספק קרוב לה ספק קרוב לו. זו היא אמתלא: ו' בית שמאי אומרים לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה דבר ערוה. שנאמר (דברים כ"ד) כי מצא בה ערות דבר. ובית הלל אומרים אפילו הקדיחה תבשילו(נז). שנאמר (דברים כ"ד) כי

מעושה(פח) בישראל(פט) כשר. ובגוים פסולין. ובגוים חובטין אותו ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך וכשר(נא): ט יצא שמה בעיר מקודשת(נב) הרי זו מקודשת(נג). מגורשת הרי זו מגורשת(נד). ובלבד שלא יהא שם אמתלא. איזו היא אמתלא(נה). גירש איש פלוני את אשתו על תנאיו(נו). זרק לה קדושיה ספק קרוב לה ספק קרוב לו. זו היא אמתלא: ו' בית שמאי אומרים לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה דבר ערוה. שנאמר (דברים כ"ד) כי מצא בה ערות דבר. ובית הלל אומרים אפילו הקדיחה תבשילו(נז). שנאמר (דברים כ"ד) כי

מגיכתו כו'. למה לא העתיק כל לשון המשנה. גם וכך היו נקיי כו' והיה מבואר היטב דלכתחלה הוא. כי לא מחכמה שלא על זה שמכין בהוא יכול להורות זה בלא העתקת [כל] לשון [המשנה] אך בחבור וסמיכת ופסיקות הלשונות עדיף טפי משום לעולם ילמד אדם לתלמידיו בלשון קצרה כ"ם הוא ז"ל אבר דעת שפתיו ברור מלו: בישראל כשר. פי' הר"ב אם אנסוהו בדין וכו'. גמ'. ותנן נמי בסוף פ"ה דערכין וכן בגיטי נכים כופין אותו עד שיאמר רוצה אני דאי הנים אין גיטו גט. וכתב הרמב"ם בסוף פ"ב מה"ג ולמה לא בטל גט זה. שהרי הוא אנוס בין ביד נכרי בין ביד ישראל. שאין אומרים אנוס אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו מחוייב בו מן התורה כגון מי שהוכה עד שמכר או עד שנתן אבל מי שתקפו ינרו הרע לבטל מצוה הו לעשות עבירה והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו. או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו אין [זה] אנוס ממנו אלא הוא אנס עצמו בדעתו הרעה. לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מישראל. ורוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות. וינרו הרע שתקפו. וכיון שהוכה עד שהכה ינרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו. ע"כ: ובנברים פסול. כתב הר"ב כדין פסול ופוסל מן הכהונה גמ'. ומסקינן דטעמיה דבדין נכרים

בכדין ישראל מיחלף ואי אמרת דאינו פוסל אתי למימר דבדין ישראל ע"י עישוי נמי היו פוסל. והוה גיטא מעליא הוא. אלא כדין דנגרים בכדין דישראל. לא מיחלף. פירש"י ואי אמרת מיחלף בשלא כדין דישראל. ואתי למימר אלא כדין דישראל נמי לא פסיל. ואמרן לעיל דפסיל. היא גופה גזירה הוא אטו כדין. וגזירה לגזירה לא גזרינן: ובנברים חובטין אותו כו'. בעבדיו אין הנכרי אלא כמקל ורצועה לב"ד של ישראל ובאותו של ב"ד. ואין מדקדקים בשליח שהוא חובט אם הוא ישראל או נכרי. הר"ן: ט מגורשת. כתב הר"ב אריסא קלי כו'. גמ'. דאינו למיסר לנברא כהן הא ק"ל כל קלא דבתר נשואין. לא חיישינן ליה. ופרש"י דלהקל ליבמא לשוק. פשיטא דלא נפרי א"א לעולמא משום יליאת קול: אמתלא. משל ומעשה כו'. רש"י: על תנאי. שמא לא נתקיים התנאי. רש"י: זרק לה קדושיה ספק כו'. זו היא אמתלא של קדושין והה"נ איפכא. רש"י. ולא דמי להא דבמשנה (ה' פ"ו) [ח' ס"ג] דיבמות ע"ש: ו' הקדיחה תבשילו. פי' הר"ב שרפתהו כו' עד מלח. ומסיים רש"י כמו אם קדחה באפי (דברים נב): שנאמר כי מצא בה ערות דבר. פי' הר"ב דדרשי ב"ה או ערוה או דבר. ואינטריך לכתוב ערוה לומר באפי' יצאה מבוש ערוה מותרת ליגשא לאחר. כדכתיב (שם כ"ד) והלכה והיתה לאיש אחר. ולב"ש אינטריך דבר לג"ש. דכתיב הכא ערוה דבר.

וכתיב

יבין תפארת ישראל יבין

[ביינלמען] שיש אין באותו עיר ג"כ עם בם העלם: מה) כ"ל שהוא מלשון ועשותם הרשעים [מלאכי ג' כ"א], שהוא לשון מישוך ודחק. שדחקוהו עד שנתן גט: בט) שאנסוהו ב"ד כדין, באותן שכופין לגרש: נ) אפילו אנסוהו כדין מיהו נפסל לכהן עי"ז אמו של ישראל: נא) דהו"ל כשליח ב"ד, דאע"ג דאין שליחות לעכו"ם, ה"מ במילי דלריך שליחות. אבל הכא מעשה קוף בעלמא הוא דלא אכפת לן למי שלחו ב"ד לעשות: נב) שיצא קול על פעייה שנתקדשה: נג) והוה ספק מקודשת. אעגנם יש ב' מיני קול (א) קול ששמעו עדים מפי נשים שנתקדשה, ולריך בזה ו' הנאים (א) שהעידו כן ב' עדים כשרים (ב) שהעידו כן בפני ב"ד (ג) שהעידו ג"כ שראו הן מעצמן נרות דולקות ומעות מוצעות, כנהוג בשמחת לירוסין, ונשים שמחות עמה, ואומרות פלונית מתקדשה היום. ולא בשאמרו הנשים שנתקדשה אתמול (ד) לריך שיעידו שאמרו הנשים שנתקדשה היום. ולא בתתקדש למחר (ה) לריך שיאמרו הנשים שנתקדשה לפלוני (ו) לריך שיאמרו הנשים שנתקדשה בעיר הזאת. ולא שנתקדשה בעיר אחרת. (ב) קול בלופן אחר שיש הברה בעיר פלונית מתקדשה, ובאו ב' עדים כשרים בפני ב"ד, והעידו ראינו כמו שמחת לירוסין, נרות דולקות ומעות מוצעות כנהוג, ושמעה ג"כ הברה בעיר.

ושמעה ג"כ מפלוני שאמר ששמע מפלוני שנתקדשה פלונית בפני פלוני ופלוני שהלכו למדינה [ולא שמתו]. וי"ל דגם בכה"ג לריך שיאמרו שנתקדשה לפלוני ובעיר הזאת. וי"ל דלא הוה בכה"ג קול, רק בשמעו ב' מב', ואפילו לאובן משמעון, ולוי מיהודה, ולא בשמע הד מב'. מיהו בכל ב' מיני קול הנ"ל, לריך שיאמרו ששמעו שנתקדשה בלי שום גמגום, כתנאי, או שום דבר אחר שמרע קלת הקידושין [הפ"ש מ"ג פ"ח וב' וג']: נד) ואסורה לכהן אחר מיתת בעלה. אבל לבעלה כהן מיתרת דכל קלא דבתר נשואין אז בתר לירוסין אין חוששין לו [אפ"ש פ"ו פ"ג]. אבל לא שהיה מותרה לעלמא. מיהו בגאסרה תחלה ג"כ רק ע"י קול שיצא שנתקדשה, לרמב"ם ולרש"י מותרת לשוק. ולרא"ש ועור דוקא כשיצא ב' הקולות יחד, אבל קול לירוסין שיצא אחר קול קדושין, לא משגחינן בקלא דבתר קידושין, ומותרת רק לאותו שנתקדשה לו בתחלה, אפילו הוא כהן, ואסורה לאחר מיתתו לכהן אחר [כ"ש ו' י']: נה) נמנוס בהקידושין לו הנירושין דמוקמינן לה לחזקתה דמעיקרא דאמרינן מסתמא לא נתקיים התנאי. ופי' מלת אמתלא, י"ל דר"ל אמת לא וי"ל דר"ל שדרך משל היה הדבר: נו) וזה שמעו מיד ששמעו הקול, לא חיישינן שמא לא נתקיים התנאי: נז) ששרפה תבשילו

והתקנונה

ובגוים פסול. פיי' שם פתיש"ע שם סכ"ו מ': חובטין כו'. מיי' שם פתיש"ע שם סעי' ע': ט יצא שמה בעיר כו'. שם. יבוגמי' נמנום פ"ו מ"ל. מיי' פ"ב מהל' אישות הל"ב ופ"ו מהל' גירושין הל"ב ופ"ו מהל' איסורי ביאה הל"ב כמ"ש עטין ר"ח מ"ד ר"ל פ"ב ר"ל מ"ד: ר בש"א כו'. ל"ל ר"ל יהונתן: כתוב פ"ש הל"ש גירשין פ"ב הל"ש:

שינויי נוסחאות

מעושה. נכי"ק מעושה. בישראל כשר (ובגוים פסול). בד"ג ובגוים פסול ובישראל כשר. וי"ל בגוים; נכי"ק ליתא. ובגוים חובטין אותו. נמכני"ל ונכוריל והגוים; נכי"ק בגוים. ואומרים (לו). בד"ג ליתא. (ובשר). בד"ג ונכי"ק ונכי"מ ונמכני"ל ליתא וכן ליתא נכי"ף: ט אמתלא. נכי"ק מיתלא. וכן נסמוך. איזו היא. נמכני"ל ואיזו היא: ו' (דבר) ערוה. בד"ג ונכי"ק ונמכני"ל ליתא; נכי"ף ונכוריל ערות דבר. תבשילו. בד"ג את חבשילו.

תוספת חדשים

ט תוי"ט ד"ה מגורשת כו' דאינו למיסר לנברא כו'. וסי' רס"ו אם אמת כהן היא לאוסרה על בעלה כו'.

ראשון לציון

ו' תוי"ט ד"ה הקדיחה תבשילו כו'. ומשני לענין כל' לאוין כו' עיין יסל"מ.

לקוטים

בפשוטה לא יגרש אדם אלא אדם יחוד נשים אלא נגלה ונמצא בזה דהייט דוקא בזוג הראשון מחמירין וכדאמר בש"ס דאמר מזנה ומי' וזהו לאותה ערוה נקלא אדם נשבילה שעד שלא נשאה לא היה נקיא אדם בש"ם ר"ל על ספוק יכר ונקבה ב"אם. (ס"ל): הרע"ב ד"ה אפי' כו' ערות וכו' ולא תקבי לך ת"ו של ערות דשמע ספוקה לדבר שמצא כיוה שמוכיה שורת מיל ובכולם ולא מיין: (הלמ"ל) תוי"ט ד"ה רע"א וכו'. כתב העיון בעדן לי ו"ל דב"ש וב"ה מחרגמי' לתלי כי מגא בגון כי נוע אתרן [לפי' דהמ] ור"ע הוה מחרגם ליה כמו כי יקבל בן (פי' לפי) כך פי' תלמיד מבגל"ל מפי המורה זר"ל פי' ב"ש סגרי הלי כי מגא וכו' אלא אם מצא בה ערות דבר ערוה היא ובי"ה סברי הלי כי לי הוא כלומר לי מצא לי לא מצא עכ"ל. (הלמ"ל):

וכתיב להלן (שם י"ט) ע"פ שנים עדים יקום דבר. מה להלן בשנים. אף כאן בשנים. וכתבו התוס' דפריך בירושלמי א"כ אמאי איצטריך למכתב (שם כ"ד) לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה. תיפוק ליה דבלא"ה אסור להחזיר סוטתו [כמ"ש במסכת כ' פ"ק דסיטה] כיון שיש עדים. ומכני *לעבור עליו בב' לאוין ע"כ. וב"ה נמי ודאי להכי מכעי ליה לענין לכופו להוציא. דלא כייפינן ליה להוציא אלא בעדות ברורה. כך פירש"י. וכן לענין עד שהשתה במשנה ג' פ"ו דסוטה אבל מדלא כתיב ערוה בדבר. וכתיב ערות דבר. למדרש תרוייהו. או ערוה או דבר. ומשמע נמי ערוה בדבר. כלומר בשנים. כדאיתא בגמ': ר"ע אומר אפי' מצא אחרת נאה הימנה. שנאמר (שם) והיה אם לא תמצא חן בעיניו: נשלמה מסכת גיטין

ר"ע מברטנורה

מצא בה ערות דבר (ריה) רבי עקיבא אומר אפילו מצא אחרת נאה הימנה. שנאמר (שם) והיה אם לא תמצא חן בעיניו: שאר דבר סרחון שאינו ערוה: רבי עקיבא אומר אפילו מצא אחרת נאה ממנה. ודרש קרא הכי אם לא המצא חן של נוי בעיניו. או אם מצא בה ערוה. או דבר של סרחון על כל א' מ"ש דבר דלמא. אלא. דהא. ב"ש סברי כי מצא דהא מצא. ור"ע סבר כי מצא. אי נמי מצא. ומ"ש הר"ב או דבר של סרחון על כל א' משלשה דברים כו'. היינו כדמסקי התוס' דר"ע משלשה דברים הללו. יכול לגרש. והלכה כבית הלל: סליק לה מסכת גיטין

יכין תפארת ישראל יכין

בה לנו עזרת מלך. והא דנקט קרא ערוה כלל, הכי כ"ש הוא מדבר. קמ"ל קרא דאפילו בגידשה משום ערוה, אפ"ה מותרת לאחר: והתכוונה להקדימתו: נה) ולא כתיב דבר ערוה. ש"מ דה"ק, או ערוה, או דבר. והא דהסמיכן הכתוב וכתב ערות. אורחא דקרא הוא, כמו

נשלמה מסכת גיטין

לשון הרמב"ם. ויש לשאול בכאן מפני מה סידר קדושין באחרונה. והיה הנכון להקדימה ולהיות סדורה קודם כתובות. וא"ת שלא סידר אותה קודם כתובות בשביל שלא נפריש בין יבמות לכתובות שענינם אחד. והוא ענין ביאה. ושיהיו דבריהם נקשרים [אלו באלו]. ואלו נצרך עכ"פ לסדרו היה כותבו קודם גיטין כדי שיבא על סדר בראשונה קדושין. ואחריה גיטין. ויהיו סידורם נכון ותהיה התשובה שסידורם נעשה כך מפני שהיה רצונו לילך ע"ד הכתוב שהקדים גרושין קודם נשואין. והוא מה שאמר הקב"ה וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר. ומתוך דברו שאמר והיתה לאיש אחר למדנו פרק מפרקי הקדושין. כמו שנתבאר בגמרא מקיש הויה ליציאה ע"כ. ולשון קדושין תמצא בריש פ"ב בס"ד:

פרק א **א האשה** הכא תנא בה"א. וכתבתי הטעם בריש כתובות ועיין רפ"ק דיומא: נקנית. לבעלה להצריכה ממנו גט. ר"ן. וכתב הר"ב לפי שאין מתקדשת אלא לדעתה כו'. גמ'. ומש"ה לא תני האיש קונה. כדתנן ברפ"ב האיש מקדש. ואלכתי קניא דליתני מתקדשת. ומתרלים בגמ' משום דקא בעי למתני כסף. דילפינן קיחה קיחה. וקיחה אקרי קנין. דכתיב (בראשית מ"ט) השדה אשר קנה אברהם. א"נ (ירמיה ל"ב) שדות בכסף יקנו. וכתבו התוס' דלא תני האשה נקחית. משום דלא שייך למתני סיפא ולוקחת עלמה:

מסכת קדושין

פרק א **א האשה**[א] נקנית[ב] בשלש נקנית. כתב הר"ב מדעתה. וא"נ מדעת אביה כבהוא זלאי בקדושיה כדלקמן. ומ"ש דיבמה נקניה אלא מדעתה. ברפ"ו דיבמות: בשלש דרכים. תנא אלא דלשון נקבה הוא משום דכל *היכא דאיכא פלוגתא [הילוק בדרכיו] הנא דרכים. ודרך לשון נקבה היא. אח הדרך אשר ילכו בה (שמות י"ח). ואע"ג דאשכחן דרך בלשון זכר (דברים כ"ח) בדרך אחד יצאו אליך. ומש"ה נמי בפרק בתרא דגזיר משנה ד' תנן בשבעה דרכים. הכא נבי אשה קאי. קתני לה בלשון נקבה: בשלש דרכים. מינא למעוטי חליפין דל"ת הואיל וגמרינן קיחה קיחה משדה [עפרון] מה התם בחליפין. אף כאן בחליפין. קמ"ל דלא. *דאשה בפחות מש"פ לא מקניא נפשה. וחליפין אפילו בפחות משוה פרוטה הן. ולא דבר הכתוב בקיחה דאשה אלא בקנין דמיס. גמרא: וקונה

ר"ע מברטנורה

פרק א **א האשה** נקנית. לפי שאין האשה מתקדשת אלא מדעתה הנא האשה נקנית. ולא תנא האיש קונה. ואיידי דתנא רישא האשה

פ"א א) נקט בה"א ידיעה, ר"ל אשה הראוי להתקדש, לאפוקי חייבי כריתות או לוילונית וכדומה בשאר קדושי טעות: ב) לבעלה, להצריכה גט ארוסה. אבל ליורשה ולטמא לה, ולהפר נדריה בלי אב, אינן רק אחר נשואין נמורים, ע"ו חופה ויחוד שאחר הקדושין. מיהו חיפה בלי קידושין ספיקה הוא [אה"ע כ"ו כ']. והא דלא תני האיש קונה. קמ"ל דאין אשה מתקדשת בע"כ. ואייא הא

בה"א כו' כי מצא בה (ערות) דבר. בכי"ק וכלי"ף ד"ק ליתא:

תוכפת רעק"א

י [אות קו] תוי"ם ד"ה שנאמר. לעבור עליו בב' לאוין. כבר כתבו האחרונים דס"ם הוא וצ"ל לעבור עליו בלאו ועשה דהא סוטה הוא רק עשה. ואולם עדיין קשה לי היאך חל לאו דסחיור נ ר ו ש ת ו על איסור הקודם לו מחמת סוטה לפ"ש תוס' פ"נ דשבועות (דף כ"נ ב') דאין איס ר חל על עשה המפורשת עיי"ש וצ"ע. ולומר דהוא נזה"ב הא י"ל דאצטריך הקרא באם אח"כ הוזמו עידי סוטאה אלא דהירושלמי עדיא מסני אבל מנין לנו דנזה"ב כוסר בו אחת"א הא הקרא משבחת בהוזמו:

פ"א א הא"ה כו'. מ פ"ח:

שנויי נוסחאות

פ"א א בשלש כו' בשתי. נד"ל ונכי"ק בשלשה. בשני. והות מנ' תלמידון ע"ם.

תוספת חדשים

תוי"ם ד"ה לשון הרמב"ם כו' בסדוכס נעשה כך כו'. ול"נ לרמז מ"ם ר"נ משמ"ד דשמואל ביבמות דף ס"ח ע"נ אע"פ שיש לאדם כמה בנים אסור לעמוד בלא לם: וכ"ם כל הפוסקים ל"נ ה"ק היכף אחר שנישא אלא יקדש אחרת. נס מרמז נשלש דרכים לפעמים צריך להבהות בלם. בנ"ש כדאי' בגמרא מ"מ לא ימתין יותר: (ממהורש"ת זל"ן).

פ"א א תוי"ם ד"ה נקניות כו' דלא הני האשה נקנית כו'. ול"נ דבלשון קנין בא לאמעטין דעבדים יאכלו בתרומה אם הוא כהן כדאיתא נפ"ו דיבמות מ"נ ולענין מדבתי' ובהן כי יקנה נפש קנין כסף ע"ם וכן דרך הנגה לאמ"ושינן ר ק י נ ו ר מה שנאמר כבר נמקום אחר: (ממהורש"ת זל"ן)

תוספת רעק"א

פ"א א [אות ג] תוי"ם ד"ה בנ'דרכים היכא דאיכא פלוגתא. כי הבא דבנ' אלו נקניות ובחופה אינה נקנית: [אות ד] תוי"ם ד"ה בשלש דרכים כו' דאשה בפחות מש"פ לא מקניא. כתוס' כ' דהיינו דהנו"ש לא הוי רק (במתני') [דקיחה] דקרא היינו כסף אבל לא לקנינים אחרים (כמו דלא ילפינן מהך גז"ש

אחשה נקנית. תנא סיפא. היכמה נקנית. ואע"ג דיכמה נקנית ליבם. בין מדעתה בין שלא מדעתה: נקנית בכסף. דגמרינן קיחה קיחה משדה עפרון כתיב הכא (דברים כ"ד) כי יקח איש אשה. וכתיב התם (בראשית כ"ו) נתתי כסף השדה קח ממני: בשטר. כגון שכתב לה על הגייר. או על החרש *ואע"פ שאין בו דרכים. וקונה את עצמה בשתי הגלילי היא. אבל לרבנן מוכתב לה שוה פרוטה. *בתך מקודשת לי בתך דרכים. נקנית בכסף). בשטרה). בכתיבה מחגרשת ואין מתגרשת בכסף מחורסת בכתיבה מחגרשת ואינה מתקדשת בכתיבה. דכיון דקאי בגירושין מסתברא דממעט גירושין: בכסף. כתב הר"ב דגמרינן קיחה קיחה כו'. ובמסנה ד' פ"ד דכתובות כתבתי דכסף קדושיה לאכיה מוילאה חגם אין כסף (שמות כ"א). ומשמעת מילה דבכסף מתקדשת. הא מגריעין להו בגמ' דף ד' דאי כתב כי יקח. ה"א קדושין דיהיב לה בעל דידה הוו. כתב רחמנא וילאה חגם. ואי כתב רחמנא וילאה חגם ה"א היכא דיהבא לה אינה לדידיה וקדשתו הוו קדושי כתב רחמנא כי יקח ולא כי תקחי ופי' התוס' שאומרת הרי אני מקודשת לך. שהוא אינו מתקדש. דקדושין הייט לשון איסור על אחרים [כמ"ש ברפ"ב]. ומ"ש הר"ב וכתיב התם כסף הבדה קח ממני כתבו התוס' דאי לאו ג"ש אע"ג דדרשינן כי יקח ולא כי תקח. דלא תימא דקרא בקדושי בתיה ואמרה היא מיירי. ע"כ. וחמיהא מילתא על הר"ב והרמב"ם. שלא פירשו דנתינת כסף גריך שיהיה לשם קדושין ולפני עדים כמו באינך: בכסף כתב

יבין תפארת ישראל יבין

הא, תנא נמי סיפא היכמה נקנית, אף דמהיבמת בע"כ: ג) להיות מותרת לעלמא: ד) בנתן לה כסף, ואמר לה מהאלה לו בשעה נהיגה הרי אם מקודשת לי בזה, מקודשת. ובנתן לה בשתיקה, ושניהן מודים דלשם קידושין סוט, י"ל דהוו קדושין, אפילו לא דברו תחלה מעשקי קידושין [אה"ע כ"ו]. ואף למאי דקיי"ל דקדושין בלא עדיס לא מהני [שם מ"ב] והכי הכא לא ידעו עדיס מה בלבם. י"ל מ"מ לאי מלתא למפרע, הו"ל כידעו עדיס [ופי' פ"ג פי' ב'[ל"ח]]: ה) בכתב לה על נייר הרי אם מקודשת לי, ונתן לה הכתב לפני עדיס

תוספת רעק"א

משדה לקנין חזקה) אלא דהיסוד דחליפין איתנהו בכלל כסף לזה קאמר דאינו מדין כסף דהא איתנהו אף בממש"ם דליבא כסף. וכ' תוס' וא"ת כיון דמשיטא לן דאין אשה נקנית בחליפין אמאי אצטריך קרא לקמן דף ח' בכסף נקנה ואינה נקנה בתורת תבואה וכלים דהיינו חליפין תיפוק ליה דאתקש עברי לעבריה וכו' וי"ל דריבוי קנינים ילפינן מהיקישא ולא מיעוט קנינים עכ"ל. ותמוה לי מאד דמאי הוצרכו להקשות דנילף עברי מעברי' הא בקדושין נמי ליבא מיעוט על חליפין אלא דכיון דחליפי' אינו מדין כסף מסילא לית לן לימוד דתקנה בחליפין וא"כ מה"מ עצמו יקשה דלמ"ל בעבר קרא למעט חליפי' הא בקרא כתיב רק כסף ומה"ת לן לומר דיקנה בחליפי' כיון דאינו בכלל כסף וזה לא יתורץ בתירוצם הנ"ל. תו קשה לי אמאי לא נקטו הקושיא בהיסוד דמאי פרבי' בסוגיא ואימא ה"נ הא י"ל דמקשינן אחרת לעברי' דאיבא מיעוט מקרא דמכסף מקנתו למעט חליפין, וזה יש ליישב דהא באמת מסקינן דקרא לא אתי למעט חליפי' רק למעט בלית בו ש"ם דאף דמסברה הגייתו לא מהני. וקושייתם רק לפ"ד דשם דבא למעט חליפים. וא"כ לא הו"ם להקשות בהיסוד בנ"ל. די"ל דפירכת הש"ס ואימא ה"נ היינו למסקנא דלית לן מיעוט בעבד למעט חליפי'. אמנם באמת כיון דאתינן להכא גם קושייתם ליבא די"ל לאותו ס"ד דלקמן היינו אומרים דמסברא חליפים בכלל כסף והא דאשה לא נקנית בחליפין היינו דילפינן בהיקישא דאם אחרת למעט חליפין אלא דלבתר דמסקינן דקרא לא אתי למעט חליפין פרכינן הכא ואימא ה"נ דנימא קידושי ועבד לקני בחליפי' דהוי כסף ומצרכי' לשנויא דכיון דאיתא בפחות משוה פרוטה אינו בכלל כסף. ויעיין בתוס' נימין דל"ם ב' ד"ה משום דהוי כליו ש"ם וכו' היתה זוכה עצמה בחליפין משום דחליפין דמי לכסף וכו' וכל היבא דכסף קונה חליפין נמי קני לבר מאשה משום דבמש"ם לא מקני' נפשה וזה שלא כדברי תוס' דהכא דהטעם דחליפי' בכלל כסף. ובאמת תמהני (הא שם בעבד כנעני) למאי צריכים לזה הא בפשוטו כמו דילפינן כסף שפר וחזקה מהיקשא דלרשת אחוזה ה"נ חליפין דהוי כאחוזה דנקנה בחליפין וצע"ג: [אות א] בהרע"ב ד"ה בשטר אע"י שאין בו ש"ם) כהרי"ף ירושלמי הרא דתימא בשטר שאין בו ש"ם אבל אם יש בו ש"ם בכסף הוא. ופ"בר"ן ב' דליבא למימר דהרי"ף בא לומר הטעם דמג"ל דל"צ שיהא בשטר ש"ם לזה קאמר דאם איתא דיש בה ש"ם חיפוק ליה מדין כסף. והר"ן סתר דלמאי צריכא לזה הא בלא"ה ידענן בין דמקשי' הוי' ליציאה נילף מה יציאה דאע"ג שאין בו ש"ם כדאמרינן בגיטין וכו'. ובאמת לי"ל דגם בגם לא ידעי' מסברא דס"ד דכיון דכתיב ונתן בעי' מידי דנתינה שיהא ש"ם אלא כיון דילפינן בקדושין דל"צ שיהיה בו ש"ם דא"כ היינו כסף ואח"כ ילפי' יציאה מהוייה דל"צ שיהיה בו ש"ם. ואולם מטעם אחר ק' דדלמא באמת בגם וקדושי' בעי' שיהיה בו ש"ם ובאמת אין נ"מ בקדושי שטר דמסילא הוי בסף וההיקש דיצאה וחיתה הא מצטריך לכמה דינים ול"ש בזה אין היקש לאחצה דבאמת נקנית בשטר שיש בו ש"ם כמו דיוציא אלא דבלא"ה מקושטת מדין כסף. גם אם איתא דצריכים ראי' לזה יקשה לרב יוסף דס"ל לקמן ד"ו ע"ב דבכסף מידי דקיים בעי' וללי"ב אף באמר כ"ד הכי הוא א"כ אצטריך שפר לקנין שטר ביש בו ש"ם אלא דלא שמו איתו תחלה דאין שם כסף עלה בזה נקנית בשטר דיש בו שיעור נתינה כיון דבאמת היא ש"ם. גם יקשה לר"ם דס"ל ע"ח ברתי ומצד כסף היה צריך שיהי' בפני ב' עדים זולת לשיטת

תוספת

ר"ת דלר"ם צריך נ"ב למסרו בעדים. אבל הא הרי"ף לא ס"ל כן וס"ל דאף לר"א אף ע"פ ברתי: [אות ב] בא"ד בתך מקודשת לי. וב"כ רש"י ובביאה בא עליה ואומר לה התקדשי לי בביאה זו. וק"ק למה הצריך שיאמר לי בקידושי ביאה. כיון דלא שייך ביה דלמא לאחר מקדשה: [אות ה] שם תוי"ט ד"ה בשתי דרכים. למעוטי חליצה. והנה הא דאמרינן בסוגיא דמיינא למעוטי חליצה ה"נ הו"ם למעוטי כסף לרבא דס"ל לקמן (ד"ה אי) הא דאין אשה יוצאת בכסף בגו"ש דויצאה והיתה דמה הויה בכסף אף יציאה בכסף היינו דדרשינן וכתב בבתיבה מתגרשת ולא בר"א. אלא משום דאביי דאמר שם דאינה יוצאה בכסף משום שיאמרו כסף מבנים כסף מוציא אין סנינור נעשה קפינור מש ה נקט למעט חליצה דהוי לב"ע. והנה לכאורה באמת קשה לאביי כיון דע"כ וכתב הוי מיעוטא מרא"י בחליצה א"כ סמילא גם כסף מטעם ולמאי צריך לסברה הנ"ל דאין סנינור נעשה קפינור. ונראה דהי' קשה לאביי כפירכת הש"ס לרבא שם דדלמא וכתב היינו דבכתיבה מתגרשת ולא מתקדשת בכתיבה דמסתבר יותר לומר כן דאם נמעט ולא מתגרשת בר"א מותרים בזה שני דברים לגבי כסף ההיקש דויצאה והיתה ולגבי חליצה הק"ו יותר היה לדרוש ואינה מתקדשת בכתיבה דמותרים רק ההיקש דויצא' והיתה. לזה אמר אביי דכסף ודאי אינו מוציא דאין סנינור נעשה קפינור ולגבי חליצה מסתבר יותר לדרוש ולא בחליצה לסתור הק"ו מלדרוש דאינה מתקדשת בכתיבה לסתור דהיקש. או די"ל כיון דע"כ חדא מלתא סתרי' ס"ל לאביי נ"ב כסברת רבא דמסתבר לומר קאי בגירושין מטעם גירושין. אבל אלולי סברא דאין סנינור נעשה קפינור אעפ"כ ה"י מסתבר יותר לדרוש ולא מתקדשת בכתיבה כי היכי דלא לסתור תרוייהו היקישא וק"ו. ובזה פיושב מה דקשה לי לבאורה לר"ה דס"ל הוסה קונה מק"ו ואמרי' בסוגיי' הא דלא חשיב במתני' חוסה דמלתא דלא כתיבה באורייתא לא קתני. א"כ יקשה מניינא דקונה עצמה בב' דרכים למעוטי מא' דליבא למיסר למעוטי חליצה הא כיון דאף אם היה הליצה קונה לא היה ראוי למהשביה כיון דלא כתיבא ואתיא רק בק"ו ומה דאינו ראוי למחשביה לא שייך למיסר ביה דאתי למעוטי כמ"ש תוס' נימין ד"ה א' ד"ה כשנישאת (ועל יסוד זה דתוס' קשה לי מסוגיא דבמות ד"ג ב' ואי לא ס"ל דהדרי הוא למעוטי דחבריה וכו'. והא מדלא חשיב דדידיה ע"כ כדאמרינן שם לפי שאינו בצרת צרתה, א"כ איך אמרי' למעוטי דחבריי' הא סמילא לא היה ראוי למחשביה כיון דאינו בצרת צרתה וצלע"ג) ולפי הנ"ל ניחא די"ל דס"ל ברבא ומיינא למעוטי כסף דלא ילפינן מויצאה והיתה. ומ"ס עריין קצת ק' דהא אביי הוא דמשני סלתא דלא כתיבא באורייתא ולאביי לשיטתו דסבר אין סנינור נ"ק וע"כ דמיינא אתיא למעוטי חליצה ויקשה כנ"ל. ואם דנימא דשייך נ"ב למעוטי כסף ואשמעי' והו עצמו דאמרי' אין סנינור נעשה קפינור. א"כ אמאי נקט סתמא דהש"ס למעוטי חליצה דאינו לב"ע דלר"ה א"א לומר כן ליטא למעוטי כסף דהוי לב"ע: [אות ו] בא"ד דלא תיתי מק"ו מיבמת. בתוס' (דף י"ד) הקשו דאיכא למ"ד מה ליבמה שכן בלאו משא"כ בא"א דבכיתה והתיראו כיון דמצינו דחליצה מפקעת האיסור אין חילוק בין חמור לקל כדאמרינן ביבמות קי"ם ע"א מה לי איסור לאו מה לי איסור כרת עיי"ש. וס"ם ל"ק לר"נ בשמיה דרבה בר"א דס"ל ביבמות שם לחלק בין לאו לכרת א"כ למאי איצטריך ספר כריתות למעט מחליצה הא בלא"ח ליבא ק"ו. דהא הקרא איצטריך למעט שלא תהיה יוצאה בכסף מהקישא דיציאה לחוי'.

נקנית בכסף נו'. פיי פ"ח מאלי תישוט ר"ב ספ"ב עשין ב"ו שנ"ש אה"ש פי' פ"ו פפ"ו: ד':

שנויי נוסחאות

בשטר ד"ל ונמצינ"ל ובשטר.

לקוטים

א הרע"ב ד"ה בשטר וכו' ואין וכו' לרבנתא נקט הכי דלא תימא דדוקא בכסף יש לו וכו' דכתיב לון כספודרשין וכו' קמ"ל, ונעמא דאיתקש הויות לאחדי וכדכתב הר"ב פ"ד דכתובות מבנה ד': (קול הרמ"ז)

תוי"ט ד"ה בשתי דרכים וכו' ויוצאה וכו' נ"ל דפיין הגע יותר קל מחליצה בין שאינו צריך טרחא מרובה ובין שהוא כולל גם נמקום שאינו עבוה דהייט בעבדיה: (שם)

תוי"ט ד"ה בכסף וכו' דיהה וכו' פי' ונכן היא מקודשת אבל לא הייגן לאה: (שם)

בא"ד לדידיה וכו' כתבו תוס' דלאו דוקא ליבה לדידי' שהרי אינה מקבל הקדושין אלא ר"ל ואמר' ע"כ: (שם)

בא"ד כי תקח וכו' דגר' דהיא לא תאמר וגם לכסף נקטה מוילאה חגם ואי"כ לאלי צריך ג"ם אלא (דלא) תימא וכו' דוגעלה קאי אאמר הוא וכי יקח מאמרה היא: (שם)

בא"ד שלא סיכנו וכו' ל' דזה פשוט הוא דמלן מוכח שיהן לה לוהו בכסף בקדושין אבל בשטר דכתיבי בה קדושין וה"ל כתב כתב ידו יוצא ממקום אחר אי שעדיה מכירים כתב ידו לפני קמ"ל ובביאה בא לגמד שצריך שיהיה מודע שימודע היה לקדושין ולמעוקי אם לאו שמיהם יוצאים מן המדר ויוצא. (שם):

כתב הר"ן והא דהקדיש כסף לשטר. לפי שרוב הקנינים הם בכסף. ונקט בחדיה שטר. משום דדמי ליה טלף קנינו מרובה ע"כ. ול"נ דכיון דלאמרן דמשום דתני כסף הלכך תנא ל' קנינין. והוחיל וכן הקדיש כסף לכולם. דהא מס"ה הוצרך לכתוב ל' קנין: **בשטר**. פי' הר"ב כגון שכתב על הנייר. או על הארס כו'. בדרייתא דף כו'. ועיין מ"ש במשנה ד' פ"ב דגטין ומשנה ו' פ"ק דב"מ. ומ"ש בתך מקודשת לי ליכרא לישנא דברייתא הכי איתא אבל הר"ב מסיים ונתנו לה מכמע דלאו במתקדשת ע"י אביה אייריי. והרמב"ם כתב בכותב הרי את מקודשת לי. ואיתא בגמ' אמר רבא אמר רב נחמן כתב לו על הנייר בתך מקודשת לי כו' בין ע"י אביה בין ע"י עצמה מקודשת מדעתו [בל אב] והוא בלא בגרה. ולפי זה הוא שנתבטן הר"ב ה"ל לפרש מדעתו. ועוד שה"ל לכתוב ע"י אביה נמי שהוא העיקר כשלא בגרה. ולפי כך הדעת מכרעת שתחלת דברי הוא הענתק הברייתא וסוף דברי שכתב ונתנו לה בפני עדים העתיק מל' הרמב"ם בפירושו ולא השגיח על הרמב"ם לאבארה לה בכתב הרי את מקודשת לי. והא דהמקדש שהוא הקונה כותב ולא הלב שהוא המוכר כמו בשטר מכר דמתני' ה'. משום דכתיב כי יקח איש אשה. גמ' [שם]. וטעמא שצריך להיות בפני עדים אמרי' בפ"ג דף ס"ה דילוף דבר דבר מממון. כתיב בערות ערות דבר. ובממון כתיב יקוס דבר. ומקשינן אי מה להלן הודלת בעל דין כח' עדים דמי. פירש"י דכתיב כי הוא זה. הרי שסמך על מקלת הודלתו אף כאן כו'. ומכני. התם לא קא חייבת לאחריני בהודלתו שאין נפסד אלא הוא. הכא קא חייבת לאחריני שאסרו בו. וקרובין לאסרו בה: **ובביאה**. כתב הר"ב בא עליה בפני עדים. וכ"כ הרמב"ם. ולאו דוקא אלא שתייחד עמה וכמ"ש במשנה ט' פרק ח' דגטין: **בדינר**. מסקי בגמ' דף י"ב דטעמייהו דב"ש אלא יהו בנות ישראל כהפקר. ומלאנו שיטור דינר שהוא שיעור חבוב. כמ"ש במ"ח פ' ח' דפאה. וכמה שיעורו. פי' הר"ב בפ"ד דעדיות מ"ז ובפ"ד דב"מ [מ"ג וה'] : **ובשוה דינר** מסיק הר"ן דסברא היא. דכיון שהיא מתרצית (בדינר) [בדבר] ויהא לה בשוה כסף. דכסף דמי. ואין צריך קרא לרבוי : **בפרוטה** ובשוה פרוטה. תימה דלא ה"ל למתני אלא בשוה פרוטה. כדתנן בהאחב [משנה ז'] ה' פרוטות הן ההודלה בשוה פרוטה [והאשה מתקדשת בשוה פרוטה]. וי"ל משום דתנא בכאן בכסף מפרש בחיוב כסף. דינר לב"ש. ופרוטה לב"ה. ולפי שלא נטעה לומר ככסף דוקא. ולא בשוה כסף כדילוף קיחה משדה עפרון. דכתיב ביה כסף. מפרש שוה כסף. תוס' : **ובמה** היא פרוטה הא דלא מפרש כמה הוא דינר. משום דדינר היו יודעים כמה היה וכו'. ועוד דדברי ב"ה דקי"ל כוותיה. איכבי ליה לפרושי עצמו. תוספות: **האיטלקי**. פי' הר"ב בפ"ד דעדיות מ"ז. ובפי"ז דכלים משנה י"א שהוא אטליא של יון כו' וכן פי' הר"ב בפ"א משנה ג' ובמנחות. ד"ה וקונה את עצמה כו' מה גרוטין שריא וגומרת אף מיתה ט' עיין יסל"מ :

תוספת רעק"א

גם בעיקר קושית תוס' נראה דקושייתם על לישנא דהש"ס דנקט הק"ו דא"א מיבמה אבל באמת יש למנקט הק"ו חליצה מנ"מ גם שאינה מתיר את היבמה מתיר האשה. חליצה שמתיר ליבמה מכ"ש שמתיר לאשה. ומה"ש תמוה לי באמת דג מר דש הה בנענית תהא יוצאה בחליצה בק"ו מיבמה וע' בתוס' במסכתין דיג ע"ב דהקשו כן וכתבו דא"ל אשה ת כיה. דמה לאשה שא"י בכסף. ות ראו דא"ל דמה ליבמה שיוצא בסיתת בעלה משא"כ בש"כ דאינה יוצאת בסיתת האדון. והא דלא ילפי' אמה העבריה בק"ו מיבמה דתצא בחליצה דא"ל אשה תוכיח ואי דמה לאשה שא"י בכסף ש"כ תוכיח ואי דמה לש"כ דא"ל בסיתת האדון אשה תוכיח ע"ש. וקשה לי דס"ס גילף חליצה משטר מה שטר שאינו מוציא היבמה מוציא הש"כ חליצה שמוציא היבמה מכ"ש שמוציא ש"כ ואי דמה לשטר שכן מוציא את האשה א"ל ראשי אברים יוכיח שאין ס מוציאים אשה ומוציאים ש"כ. וכמהרש"א שם הקשה דס"ס גילף אמה העבריה ואי דאשה וש"כ תוכיח נימא מה להנך שא"י בסיטני נערות ע"ש ולענ"ד ג"כ קשה דגילף בק"ו חליצה משטר וכנ"ל שא"נוא יוצאה בנם דילפי' לקמן די"ד דכתיב לה ולא ליבמה. רש"י. אין זה מסקנא רשם אלא רשם נשמן מהעל דנעל אין מידי אחרינא לא וצ"ע. [אות ח] שם תוי"ט ד"ה וקנה א"ע בגם.

בש"א כו'. עדיות פ"ב מ"ז נכולם כי פ"ב יכוס מי שנעשה ל"ו רבלוג ל' ינמות פ"ח הנ"ו בה"א בפרוטה כו'. יו"ח פ"ג ב"מ נ"ס פ"ח מיי' שם פ"ג ה"ח סמ"ב שם פוש"ם שם סי' כ"ז פרי' ה'. וכמה היא פרוטה כה. מיי' פ"ג מפלי' פיגו ופגון ה"ח סמ"ב עפין ל"ה מוש"ם שם סי' כ"ז פרי' ו"ל: היבמה נקנית כו'. מיי' פ"ח מהלי' יבום ה"ח ופ"ב שם כ"ג סמ"ב עפין ל"ח מש"ם שם כו' קס"ו מפרי ז' :

שנויי נוסחאות

אחר. נד"נ ומכני"ל **אחת**. **היבמה**. גרי"ף **והיבמה** :

ראשון לציון

פ"א א תוי"ם סר"ה **בכסף** ובשטר כו' דהא מס"ה הוצרך לכתוב לכון תיון. לולא דברי גמרא ניכוס דכוכא מקדשי בכסף ומשנתי בשטרי כדאיתא בריתות ל"ח ע"ב לכני כ"ון הוא לאקדיש ד"ה בשטר כו' הר"ב כו' וכתמון כי יקוס דבר כו' ל"ל וכתמון כתיב ע"ם שיס עדים יקוס דבר : **ד"ה האיטלקי** פי' הר"ב כו' ובפרק יש דכלים משנה י"א שהוא אטליא של יון כו' וכן פי' הר"ב בפ"א משנה ג' ובמנחות. ד"ה וקונה את עצמה כו' מה גרוטין שריא וגומרת אף מיתה ט' עיין יסל"מ :

תוספת רעק"א

גם בעיקר קושית תוס' נראה דקושייתם על לישנא דהש"ס דנקט הק"ו דא"א מיבמה אבל באמת יש למנקט הק"ו חליצה מנ"מ גם שאינה מתיר את היבמה מתיר האשה. חליצה שמתיר ליבמה מכ"ש שמתיר לאשה. ומה"ש תמוה לי באמת דג מר דש הה בנענית תהא יוצאה בחליצה בק"ו מיבמה וע' בתוס' במסכתין דיג ע"ב דהקשו כן וכתבו דא"ל אשה ת כיה. דמה לאשה שא"י בכסף. ות ראו דא"ל דמה ליבמה שיוצא בסיתת בעלה משא"כ בש"כ דאינה יוצאת בסיתת האדון. והא דלא ילפי' אמה העבריה בק"ו מיבמה דתצא בחליצה דא"ל אשה תוכיח ואי דמה לאשה שא"י בכסף ש"כ תוכיח ואי דמה לש"כ דא"ל בסיתת האדון אשה תוכיח ע"ש. וקשה לי דס"ס גילף חליצה משטר מה שטר שאינו מוציא היבמה מוציא הש"כ חליצה שמוציא היבמה מכ"ש שמוציא ש"כ ואי דמה לשטר שכן מוציא את האשה א"ל ראשי אברים יוכיח שאין ס מוציאים אשה ומוציאים ש"כ. וכמהרש"א שם הקשה דס"ס גילף אמה העבריה ואי דאשה וש"כ תוכיח נימא מה להנך שא"י בסיטני נערות ע"ש ולענ"ד ג"כ קשה דגילף בק"ו חליצה משטר וכנ"ל שא"נוא יוצאה בנם דילפי' לקמן די"ד דכתיב לה ולא ליבמה. רש"י. אין זה מסקנא רשם אלא רשם נשמן מהעל דנעל אין מידי אחרינא לא וצ"ע. [אות ח] שם תוי"ט ד"ה וקונה א"ע בגם.

שנויי נוסחאות

אחר. נד"נ ומכני"ל **אחת**. **היבמה**. גרי"ף **והיבמה** :

ראשון לציון

פ"א א תוי"ם סר"ה **בכסף** ובשטר כו' דהא מס"ה הוצרך לכתוב לכון תיון. לולא דברי גמרא ניכוס דכוכא מקדשי בכסף ומשנתי בשטרי כדאיתא בריתות ל"ח ע"ב לכני כ"ון הוא לאקדיש ד"ה בשטר כו' הר"ב כו' וכתמון כי יקוס דבר כו' ל"ל וכתמון כתיב ע"ם שיס עדים יקוס דבר : **ד"ה האיטלקי** פי' הר"ב כו' ובפרק יש דכלים משנה י"א שהוא אטליא של יון כו' וכן פי' הר"ב בפ"א משנה ג' ובמנחות. ד"ה וקונה את עצמה כו' מה גרוטין שריא וגומרת אף מיתה ט' עיין יסל"מ :

מחורסת לי. בתך לי לאחתו. ונתנו לה בפני עדים. ויליפין לה דכתיב (דברים כ"ד) ויצאה והיתה. מה יציאה בכסף. כדכתיב (שם) וכתב לה ספר כריתות. אף הויה בכסף : ובביאה. בא עליה בפני עדים לשם קדושין דכתיב(שם) כי יקח איש אשה ובעלה. ואע"פ שאין לך קדושין מפורשים בתורה יותר מקדושי ביאה. אמרו חכמים שהמקדש בביאה. מכין אותו מכת מרדות שלא יהיו בני ישראל פרוצין : **בפרוטה** היא חלי שעורה של כסף : **היבמה נקנית**. ליכס להיות כאחתו לכל דבר בביאה. אבל כסף ושטר לא מהנו בה מדאורייתא

יבביאה[ו]. **בכסף**. **בית שמאי אומרים בדינר. ובשוה דינר**[ז]. **ובית הלל אומרים בפרוטה**[ח]. **ובשוה פרוטה**[ט]. **וכמה היא פרוטה. אחד משמנה באיסר האיטלקי**[י]. **וקונה את עצמה בגט. ובמיתת הבעל**[יא]. **היבמה נקנית**[יב] **בביאה**[יג]. **וקונה את עצמה**

כתב הר"ן והא דהקדיש כסף לשטר. לפי שרוב הקנינים הם בכסף. ונקט בחדיה שטר. משום דדמי ליה טלף קנינו מרובה ע"כ. ול"נ דכיון דלאמרן דמשום דתני כסף הלכך תנא ל' קנינין. והוחיל וכן הקדיש כסף לכולם. דהא מס"ה הוצרך לכתוב ל' קנין: **בשטר**. פי' הר"ב כגון שכתב על הנייר. או על הארס כו'. בדרייתא דף כו'. ועיין מ"ש במשנה ד' פ"ב דגטין ומשנה ו' פ"ק דב"מ. ומ"ש בתך מקודשת לי ליכרא לישנא דברייתא הכי איתא אבל הר"ב מסיים ונתנו לה מכמע דלאו במתקדשת ע"י אביה אייריי. והרמב"ם כתב בכותב הרי את מקודשת לי. ואיתא בגמ' אמר רבא אמר רב נחמן כתב לו על הנייר בתך מקודשת לי כו' בין ע"י אביה בין ע"י עצמה מקודשת מדעתו [בל אב] והוא בלא בגרה. ולפי זה הוא שנתבטן הר"ב ה"ל לפרש מדעתו. ועוד שה"ל לכתוב ע"י אביה נמי שהוא העיקר כשלא בגרה. ולפי כך הדעת מכרעת שתחלת דברי הוא הענתק הברייתא וסוף דברי שכתב ונתנו לה בפני עדים העתיק מל' הרמב"ם בפירושו ולא השגיח על הרמב"ם לאבארה לה בכתב הרי את מקודשת לי. והא דהמקדש שהוא הקונה כותב ולא הלב שהוא המוכר כמו בשטר מכר דמתני' ה'. משום דכתיב כי יקח איש אשה. גמ' [שם]. וטעמא שצריך להיות בפני עדים אמרי' בפ"ג דף ס"ה דילוף דבר דבר מממון. כתיב בערות ערות דבר. ובממון כתיב יקוס דבר. ומקשינן אי מה להלן הודלת בעל דין כח' עדים דמי. פירש"י דכתיב כי הוא זה. הרי שסמך על מקלת הודלתו אף כאן כו'. ומכני. התם לא קא חייבת לאחריני בהודלתו שאין נפסד אלא הוא. הכא קא חייבת לאחריני שאסרו בו. וקרובין לאסרו בה: **ובביאה**. כתב הר"ב בא עליה בפני עדים. וכ"כ הרמב"ם. ולאו דוקא אלא שתייחד עמה וכמ"ש במשנה ט' פרק ח' דגטין: **בדינר**. מסקי בגמ' דף י"ב דטעמייהו דב"ש אלא יהו בנות ישראל כהפקר. ומלאנו שיטור דינר שהוא שיעור חבוב. כמ"ש במ"ח פ' ח' דפאה. וכמה שיעורו. פי' הר"ב בפ"ד דעדיות מ"ז ובפ"ד דב"מ [מ"ג וה'] : **ובשוה דינר** מסיק הר"ן דסברא היא. דכיון שהיא מתרצית (בדינר) [בדבר] ויהא לה בשוה כסף. דכסף דמי. ואין צריך קרא לרבוי : **בפרוטה** ובשוה פרוטה. תימה דלא ה"ל למתני אלא בשוה פרוטה. כדתנן בהאחב [משנה ז'] ה' פרוטות הן ההודלה בשוה פרוטה [והאשה מתקדשת בשוה פרוטה]. וי"ל משום דתנא בכאן בכסף מפרש בחיוב כסף. דינר לב"ש. ופרוטה לב"ה. ולפי שלא נטעה לומר ככסף דוקא. ולא בשוה כסף כדילוף קיחה משדה עפרון. דכתיב ביה כסף. מפרש שוה כסף. תוס' : **ובמה** היא פרוטה הא דלא מפרש כמה הוא דינר. משום דדינר היו יודעים כמה היה וכו'. ועוד דדברי ב"ה דקי"ל כוותיה. איכבי ליה לפרושי עצמו. תוספות: **האיטלקי**. פי' הר"ב בפ"ד דעדיות מ"ז. ובפי"ז דכלים משנה י"א שהוא אטליא של יון. ועיין מ"ש שם : וקונה את עצמה בגט וכו'. מפרש בגמ' דף י"ג גט דכתיב (דברים כ"ד) וכתב לה ספר [כריתות. במיתת הבעל. כדכתיב (שם) ובעלה האיש האחרון וכתב לה ספר כריתות. אם כי ימות האיש האחרון]. ואתקיש מיתה לגירושין. מה גירושין שריא וגומרת. [אף מיתה שריא דממנמעותיה דכתיב בחדיה לא יוכל בעלה הראשון. לא מצי למלוף הא לאחר שריא. דמצי למפרך לזה בלאו. אולא"ע בעשה. ובבר כתבתי בדבור בשתי דרכים אמאי אינה קונה עצמה בכסף : **היבמה** נקנית בביאה כו'. תימה דלא תני מנינא כדלעיל ולתני נקנית בדרך אחד וקונה עצמה בשתי דרכים. וכמ מנינא דלעיל [למעוטי.(הכי נמי) [הא] מנינא נמי למעוטי]. דרישא]למעוטי כסף ושטר. ומנינא דסיפא למעוטי גט. וי"ל דבהדא מלתא אין לכמות מנינא. ואע"ג דגבי אתרוג [הנן במשנה ו' פ"ב דכסוריס] שהוה לאילן בג' דרכים. ולירק בדרך אחד. התם בא לפרש דברים החלוקים בו. ומאחר דלא תנא מנינא ביבמה. לא חש לכמות מנינא בעבד עברי וכנעני. אי נמי משום דלא איצטריך למיתני בהם מנינא למעוטי מידי. תוס' : **בביאה**. כתב הר"ב אבל כסף ושטר לא. נדתניא ויבמה. ביאה גומרת בה. ואין כסף ושטר גומרין בה [ואומרין מאי ויבמה דבע"כ מיבמה [כדתנן בפרק"ו דיבמות] והכי תניא התם בהדיא. א"כ לימא קרא ויבמה. ב"מ תרתין ועיין בפ' הר"ב רפ"ו דיבמות דדרים יבא עליה מ"מ ולא מו במה. [והוא כדתניא אידך דהתם]. ומ"ש הר"ב אלא רבנן הוא דתקון כו'. עיין בפירוש הר"ב רפ"ב דיבמות. ומ"ש אבל לא לפטורה כו' וכן לירשה כמ"ש רש"י והר"ן : **וקונה** את עצמה בחליצה

וקרא

יבין תפארת ישראל בועז

עדים : ו) בהתייחד עמה. וא"ל מקדש בפני עדים, הרי את מקודשת לי בביאה זו. וכולן צריכין ב' עדים. וי"ל דלף ע"ל מהני בקידושין. אבל עדות כשים לכ"ע לא מהני [שם מ"ב ב'] : ז) הוא קל"ב פרוטות [ואמרינן בב"ם די"ב ח', דב"ם מלאה עברייה ילוף לה דלא מקנינא בפרוטה, וכיון דאפקה מפרוטה, אוקמא אדינר. וק"ל ואימא מעה, ואימא סודרין או איסר. וג"ל דלב"ם כיון דאפקה מפרוטה מסתבר דלהוי דינר, דהרי כופר נפש אים הוא מחלית השקל, ומנה של קודם כפול היה, הויל ב' דינרין. ותשם פלג גופא דכפל, הו"ל דינר] : ח) הוה מלשון פרט וכלל, משום דהסלע כולל כמה פרוטות והוא חלי שעורה כסף לרוף [אם ע פסס"ן]. וי"ל דבזה"ז שהמעות בזול יותר מפירות, בקדשה בפרוטה הו"ל ספק [במ"ע ת"מ ספ"ח] (א): ט) מיהו אפילו בפחות מב"פ עכ"פ מקודשת מספק, דסמא שוה פרוטה במקום אחר [ליח ג' וש ם]. ואין לקדש בטבעת שים בו אבן, דמדאין יחוד בומהו, שמה חשבה דשוה עשי [ליח כ'] : י) [מיטאלינן] : יא) הא הקדיש נט לאיתה, אף דמיתה שכיח עשי. כ"ל משום דהא דקונה א"ע בא הה רק מנע גמרינן [כש"ם י"ג כ'] : יב) ליכס להיות כאחתו : יג) אבל כסף ושטר רק מדרבנן קיחה ביבמה לאשרה על האחין, ולא לטעה מחיי

פ"א (א) והא דלא סגי למיתני רק שוה פרוטה [בקושית תוס']. כ"ל לפמ"ש [ב"ש כ"ז ג' ו"ל ה'] דלכתחילה אין לקדש בטבעת, דדלמא דעתה לאורה ולורתה עבידי דבטלה. א"כ קמ"ל מתני' דאפ"ה בדיעבד מקודשת. וי"ב כרב המאה"ג מהו' משה יצחק בלים"ת אבד"ק קרלשונגא, תי' לפי מה דפליגי לקמן [ד"ז ב] בקדשה במטלטלים ואמר בכל דהו, דלרב יוסף אינה מקודשת, דשוה כסף בכסף מה כסף דקין אף ש"ב דקין, א"כ י"ל דמה"ט נקט גמי במתניתין גם בפרוטה, לחמשיגין דבטיהן אלך

מדאוריתא. אלא רבנן הוא דתקון דמהכו בה מאמר לפסלה על שאר האחין. אבל לא לפטרה מן החליצה. ולא להעמיד לה: **ב** עבד עברי נקנה בכסף. דכתיב (ויקרא כ"ה) מכסף מקנתו. מלמד שהוא נקנה בכסף: ובשטר. בגלמר* בחמה העבריה (שמות כ"א) אם אחרת יקח לו הקישה הכתוב לאחרת. מה אחרת בשטר אף האמה בשטר. וילמוד עבד עברי מאמה העבריה מהיה. *ופרכינן דאלא בגט מק"ו דאשת איש יוצאת בחליצה. ומסיק אמר קרא גט. גט אין מידי אחריני לא. ואע"ג דאלטריך למאי דכתבינן במ"ב פי"ב דיבמות. א"כ נכתוב קרא גט. מאי הגט. ס"מ הרהי. גמ': **ב** עבד עברי נקנה בכסף. כתב הר"ב דכתיב מכסף מקנתו כו'. וכן כתב הרמב"ם. ובגמ' אשכחן עבד עברי הנמכר לנכרי הואיל וכל קניו בכסף. פירשו התוספות *) דעבד עברי אינו קנוי בשטר. דישראל שקונה בשטר מאחרת ג"ל כדלקמן. ונכרי שאינו בחורת ניטין וקדושין לא שייך ה"ט. ע"כ. נמכר לישראל מגלן. אמר קרא (שמות כ"א) והפדה מלמד שמגרע פדיונה ויוצאה. פירש"י. אלמא בכסף נקנה. דאי לא קנאה בדמים מאי מגרעה. ע"כ. והוקש עבדי לעבדיה כדפי' הר"ב לקמן. ואהא נמי פרכינן דאשכחן מכרוהו ב"ד. הואיל ונמכר בעל כרחו. מוכר עצמו מגלן. *יליף שכיר שכיר. פירש"י נאמר במוכר עצמו (ויקרא כ"ה) כשכיר כתוב יהיה עמך. ונאמר במכרוהו ב"ד (דברים ט"ו) כי משנה שכר שכיר: בכסף. ולא פירשה משנתיו זו. בכמה. והרמב"ם בפ"ד מה' עבדים כתב אמה העבריה נקנית בכסף כו' ואינה נקנית בפרוטה מפני שצריך לקנותה בדמים מרחוים לגרעון כדי שתגרע פדיונה ותצא. ע"כ. ולא הראה הכ"מ מקומו איה. ואני מצאתים בפירקין בגמ' לעיל דף י"ח ויליף לה מיעוד דכל היכא דלא מצי מייעד לה הוו זביניה זביני ואע"ג דאי בעי מייעד ואי בעי לא מייעד. ה"נ כל היכא דלא מצי מגרעת לא הוה זביניה זביני. ובעבד עברי לא כתב כן הרמב"ם ומשמע להכ"מ דדינו ככל קנין שהוא בפרוטה. וכתב וז"ל קשה דהא לא יליפינן דנמכר לישראל נקנה בכסף. אלא מדכתיב והפדה כו' והוקש עבדי לעבדיה. ומהאי יליפינן נמי גרעון כסף וכיון שכן היה לנו לומר דגם [עבד עברי] נמכר לישראל לא יקנה בפרוטה כמו אמה. ואינו דומה דבר מתיישב בזה. רק שפלאו בגמ' ע"מ נקנה בכסף מגלן אמר קרא מכסף מקנתו אשכחן כו' עד יליף שכיר שכיר הניחא למאן דיליף שכיר שכיר אלא למאן דלא יליף שכיר שכיר מאי"ל אמר קרא (ויקרא כ"ה) וכי תשיג וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמוד עליון מהתחון כלומר וכי תשיג בנמכר לנכרי ולעיל מיניה כתיב נמכר לישראל ואע"ג דבגמ' לא אשכחן בחר הכי תנא דיליף שכיר שכיר אלא כולהו יליפי עבד עברי מדכתיב וכי תשיג מצינו למילף דכיון דאיכא כסף דהיינו פרוטה נקנה בכך עכ"ל ויש ע"ם בדברי דאדרבא לא אשכחן הנא דלא יליף שכיר שכיר ועוד לא כולהו יליפי מוכי תשיג א"כ שפיר מצינו למילף ומאי דוחקיה למימר אע"ג כו': בכסף. ובכוה כסף הרמב"ם פ"ב מה' עבדים. ועיין מ"ש לקמן בדבור ובגרעון כסף: ובשטר. כתב הר"ב שנאמר באמה העבריה אם אחרת כו' מה אחרת בשטר. כלומר קיחת קדושין. ולפי זה שטר דאמה נמי הקונה כותב בתך קנויה לי. *ובגמ' פליגי בה רב הונא ורב חסדא. והרמב"ם פסק בפ"ד מהלכות עבדים כרב חסדא שכותב בתי קנויה לך וכ"כ בפירושו. ולרב חסדא יליף ליה מלא מלאת מלאת עבדים הכל נקנין בכסף ואחי אחרת ואני לן דקנין שטר מרבינן: וקונה את עצמו בשנים. כתב הר"ב לסוף שש בשנים כו'. ובשביעית פעמים כו'. וכ"פ הרמב"ם. והכ"מ בפ"ב מהל' עבדים הביא ל' מכילתא בענין אחר. והך קרא במכרוהו ב"ד כתיב אבל במוכר עצמו דינו שמוכר עצמו אפי' לעשרים שנה ואם פגע בו יובל אפילו אחר שנה [אחת]. יולא. [שנאמר (שם)] עד שנת היובל יעבוד עמך כמ"ש שם הרמב"ם. וירלה לי דהואיל ומ"מ יולא בשנים שפיר הני סתם דע"ע יולא בשנים. ואלא

*) כ"ה בת"ע ד"ם וד"ק והכוונה שהעכו"ם אינו קונה את הע"ע ועי' כתוס'. וכד"ת מחקו מלות דע"ע והביאו דנכרי. והשתיתו הכונה. מיהא

יבין תפארת ישראל בועז

מחליצה: יד) שמכר א"ע לו שמכרוהו ב"ד בגניבתו: טו) שלא יוכל לחזור בו עד שיחזיר להאדון גרעון כסף ממכרו: טז) בקבל המוכר המעות ששה (ב): יז) שכותב לו הריני מכור לך [ומכרים פ"ג מעבדים]. אבל בחזקה לא, דלא הוקשה לקרקעות רק עבד כנעני קדושין

ולבני הרב המאה"ג מהו' ברוך יצחק בליט"א הגאבד"ק לאגדסבערג, קנ"ל דכמו בפרוטה מ"ל שומא, כ"כ בשוה פרוטה, וכרבה גל"ק שם. אם קמ"ל ג"מ פרוטה דהוא פרוטה אגל כל אדם. אלא אפילו שוה פרוטה רק לדידה, ג"כ מקדשת [וכקידושין דיי"ב מ'. ואח"ע ל"ל ג]: (ב) וכפ"ם יליף לה מדכתיב והפדה, מלמד שמגרעת בפדיונה ויוצאת. ופי' רש"י אלמא בכסף נקנית, דאם לא, מאי מגרעה. וחמוה דלמא לעולם רק בסבר מקנית, ואמרה תורה שמגרעת במעות שכתן עצורה. אמ"כ מלאתי כו' זו בריסב"א. ואסבר דכוונת רש"י דאלמא במחורת לו כסף קונה הוא לא"ע, דאל"כ מה מגרעה

ב עבר עברי מי. יי"ד כ"ג מיי' פ"ג מהל' עבדים ה"ל הלכ' יא פה"ג מין ד"מוקבר את עצמו בשנים. מיי' עם ל"ג:

שנוי נוסחאות

ב (את) עצמו. נמסכ"ג ונמס' ד"ם וד"ק וכל"ף ליתא.

תוספת רעק"א

ולכ"מ בעשה. גם אין להוכיח מראמר דרבנא אלמנה לכה"ג אסורה מכלל דלכ"ע שריא. דדלמא לכה"ג בלא ולכ"מ בעשה, גמ'. וקשה לי בנוח דאיך נידק מאלמנה לכה"ג הא דרשינן בסמוך דף י"ד ונקרא שמו בישראל כיון דחלץ לה הותרה לכל ישראל. א"כ אף אם לו יהיה דמיתת הבעל לחוד אינו מתיר מ"מ אם מת הבעל ונפלה לפני יבם וחליץ לה המיתה עם החליצה מתירה ומפני צ"ין קרא לאסור אלמ ה לכה"ג בנחלצה ליבום חלוצה היתה אסורה לכהן רק מד"ם ולכה"ג אסורה מצד אלמנות וצ"ע: [אות ב] שם תוי"ט ד"ה ובמיתה היבם דכמו שא"א יוצאה בגט, היינו דלא נימא למיסרך מה לא"א שייצאה בגט לזה אמרינן הא נמי בחליצה. ושלא נימא מה לא"א שכן אוסרה מתירה לזה אסרי' דה"נ יבם הוא דאוסר אותה, גמ', מ"מ קל דנימא גם יוכיח דמתיר א"א שבמיתה ואינו מתיר ביבם, וצ"ע: [אות ז] בא"ד ופרבי דחצא בגט סק"ו. במרש"א לס"ד דהש"ס דלא ידע למפוטי דקראי היינו דקראי דוכתב לה בכתיבה מתגרשת ולא בחליצה (עיין תוס' ניסין כ"א ד"ה ואינה מתגרשת) ודריך דתה א א"א יוצאה בחליצה כיון דאיכא ק"ו לכאן ולבאן י"ל כל הדא וחדא אוקמא אדוכתיה עיי"ש. והא דלמסקינא ניחא היינו כיון דצריכים למעוטא דוכתב לה למעט כסף דלא יליפינן מיקושא דיוצאה והיתה וכיון דכתיב וכתב לה דסמיכא למעט חליצה

הדר יליפינן דיבמה יוצאה בגט ואצטריך מיעוטא דהנעל. ואולם לאביי דס"ל דכסף מסילא אינה יוצאה דאין מניגור ג"ק א"ב גם למסקנא יקשה למ"ל ב' מיעוטים דוכתב לה וקרא דהנעל. אמנם י"ל דס"ם צריך הנעל למעט דלא נילף גם בק"ו מא"א מה א"א דבמיתה גם מתיר יבמה שהיא בלאו לכ"ש וכמו דיליפינן מיתת היבם גם י"ל למה דאמרינן בסנא דבכה עיכוכא ממעט גם ומרבינן לה כיון דאצטריך קרא דעכובא לדברים אחרים לא ממעטינן מה דאתיא בק"ו ומשנינן דדנעל ממעט חליצה. ואי"כ י"ל דאם לא נכתב מיעוט כלל ידעינן באיזה ק"ו נתחיל ללמוד והיינו דנלמוד דאשה יוצאה בחליצה מיבמה דא"י בגט מקרא דכבה עיכוכא דמעט גם גם דכיון דגמא דאשה יוצאת בחליצה ליבם ק"ו על יבמה שהצא בגט ומתמעט מן כבה עיכוכא לזה צריכים קרא וכתב לה למעט אשת בחליצה. והדר ראוי למילף יבמה מאשה דתצא בגט וכיון דהוי ק"ו לא מסמעינן ליה מן כבה עיכוכא לזה צריך קרא דהנעל למעט גם. ונכון בעוה"י: ב [אות יא] תי"ם ד"ה עבד עברי. יליף שכיר שכיר בתוס' הקשו דא"כ למאי הלכתא נתיב מכסף מקנתו גבי נסכר לנכרי נילף הכל משכיר שכיר (דגבי נסכר לנכרי כתיב כשכיר שנה בשנה ותירצו דאיצטריך לכדדרשינן לעיל ואינו נקנה בתבואה יכלים, וא"כ הקשו דלס"ל וחפדה נילף הכל משכיר שכיר וכו'. ותמוה לי הא אי לא כתיב והפדה לא היה מבסף מקנתו מיתר למעט תבואה וכלים לזה כתיב והפדה שיהא מיתר למעט תבואה וכלים. ועיין: (קושית רבינו תהיה ג"כ אליבא דאמת לס"ד דיליף מוכי תשיג עי' רש"י אך מחסת שאפשר ליישב לכן כתב ועיין): [אות יב] בהרע"ב ד"ה ובשטר באמה העבריה כו'. וק"ל דלס"ד דלא יליף שכיר שכיר וילפינן קנין כסף בס"ע לישראל מוכי תשיג דאתקש לנסכר לנכרי מ:"ל דס"ע לישראל נקנה בשטר דהא נכרי עצמו אינו קונה בשטר ומהיקשא דעבדי לעבריה לא נשמע רק מברוהו ב"ד. ועיין: [אות יד ח"ם ד"ה ובשטר. ובגמ' פליגי בה ר"ה ור"ח. היינו דר"ח ס"ל דאב המוכר כותב בתי קנוייה לך דיליף שטר באמה מק"א דלא תצא בצאת העבדים אבל נקנית בקנין עבדים דהיינו שטר. ומ"ם ק' לי דלר"ח נילף נ"כ שטר היכא דראדון כותב דלקני בהיקש דויצאה והיתה והיכא דהאב כותב נילף מל"ת בצאת העבדים דנקנית בקנין עבדים דהיינו בשטר ויהיה קונה בה בשטר בין שהאב כותב בין שהאדון כותב:

מיהא הא כדאיתא והא כדאיתא: וביובל. גמ' שנאמר עד שנת היובל יעבוד עמך. ומאוכר עצמו כתיב. ומכרוהו ב"ד ילף ליה דף ע"ו מדכתיב (שם) ושב אל משפחתו: ובגרעון כסף. תנא וקונה את עצמו בכסף ובשוה כסף ויליף ליה מדכתיב (שם) ישיב גאולתו לרבות שוה כסף בכסף אבל מסברא לא נפקא לן כמו בקדושין דהכא סד"א כיון שמגרע פדיונו ויוצא בע"כ של רבו דלימא ליה רבינא דל טרח וזבין ואייתי לי לאמי אילעריך קרא לרבויי דמסברא ליתי לן דכל כה"ג שוה כסף [בכסף]. כ"כ הר"ן ברים פירקין. וג"ל דגבי נקנה אין ה"נ דנפקא לן מסברא כמו בקדושין כיון שמתרצים גם שניהם ומיהו אפילו אי לאו סברא הואיל וקנין כסף מוהפדה נפקא לן ודאי דמייתינן נמי שוה כסף [לגבי קנין]. ודע דתנא דברייתא תני ובשטר כלומר שטר שחרור וכתבו התוס' דתנא דמתני' לא חשיב אלא יציאות שהם בעל כרחו של אדון. אבל שטר מדעתו של אדון: יתירה עליו אמה העבריה. כתב הר"ב שקונה עצמה בכל אלה מהקישא דעבדי ועבריה. הרמב"ם. וכתב הר"ב דקונה את עצמה ג"כ במיתת האדון כגרעון וכיון דאיכא נמי באיש לא קתני. גמ': **ג עבד כנעני נקנה כו'.** כתב הר"ב דכתיב והתנחלתם וכו'. גמ'. והאי קרא בפ' בהר כתיב ובאומות שאינן מז' עממין כדמפורש לעיל מיניה מאת הגויים אשר סביבותיכם וגו' ונפ מבני התושבים הגרים עמכם כלומר הבאים מאומות אחרות ליהא נשים בארלכם. אלכך כתב רש"י וז"ל וכל אומות כנענים משנמכר לעבד אלא שכל עבדים נקראים ע"ש כנען משום דכתיב ביה (בראשית פ') עבד עבדים. ע"כ. ומ"ש הר"ב מה קרקע נקנה בכסף כו' כמפורש במשנה ה': ברבב בשטר ובחזקה. בגמ' דה"ה בחליפין ובמשיכה ותנא מינתא דליתא במטלטלי קתני. מילתא דליתא במטלטלי לא קתני: וקונה את עצמה בכסף כו' וביובל לא. ואע"ג דאתקוש לשדה אחוזה ושדה אחוזה יוצאת ביובל. כמפורש בכתוב. והטעם לדיוקא בפ"ז דערכין. בעבד כתיב (ויקרא כ"ה) לעולם בהם תעבודו כדאיתא בגמ'. ומ"ב הר"ב דקונה עצמו אם כימא כו' או הפיל ביו כדכתיב בקרא. ומ"ש או קטע ממנו אחד מכ"ד ראשי אברים כו' גמ' יוצא להו בכלל ופרט וכלל. ומ"ש דאפ"ה צריך עכ שחרור יוצא ליה מילוה שיצאת מאשה. דכתיב הכא (שמות כ"א) לחפשי ישלחנו: בבסף ע"י אחרים. כתב הר"ב אבל הוא עצמו לא כו' ואפילו על מנת שאין לרבו רבות בו. עיין מ"ש בסוף מתני': ובשטר. דגמר לה לה מאשה כדלקמן וכתבתיה כבר במבנה ג' פ"ג דברכות: על ידי עצמו. כתב

העבריה דכתיב (דברים ט"ו) העברי או העבריה מקיש עברי לעבריה: בשנים. לסוף ו' שנים יצא חפשי ואפי' היתה במשה בתוך שש שנים עובד. דכתיב (שמות כ"א) שש שנים יעבוד ובשביעית. פעמים שהוא עובד בשביעית: וביובל. אם פגע יובל בתוך שש שנים מוציאו: ובגרעון כסף. דכתיב באמה העבריה (שם) והפדה. והוקש עברי לעבריה הם קנאו רבו בשש מנים. והוא עתיד לצאת לסוף ו'. נמצא הוגה עבודת כל שנה במנה. כשבא לפדות עצמו מגרע לו רבו מפדיונו דמי עבודת השנים שעבד: יתירה עליו אמה. שקונה עצמה בכל אלה. ובסימני נערות כדלפינן מוצאה חנם ריבה לה יציאה לא שיוצאה בסימנים: ובמיתת האדון. דכתיב ועבדו לעולם לו ולא לבן. אבל הנמכר ומת האדון בתוך ו' עובד לבן דכתיב שש שנים יעבוד. בין לו בין לבנו. ודוקא לבן עובד כל שש אם מת האדון. אבל לבת ולאח ולשאר יורשים אינו עובד דכתיב (דברים ט"ו) ועבדך שש שנים. לך ולא ליורשים. ואמה העבריה קונה עצמה במיתת האדון כגרעון. דכתיב גבי גרעון (שם) ואם לאמתך תעשה כן **ג עבד כנעני** נקנה בכסף ובשטר ובחזקה. דכתיב (ויקרא כ"ה) והתנחלתם אותם לבניכם [אחריכם] לרשת אחוזה הקיים עבדים לקרקעות. מה קרקע נקנה בכסף בשטר ובחזקה אף עבד כנעני נקנה בכסף בשטר ובחזקה. וחזקת העבד כגון שהחיר מנעל לרבו או רחיצו או הוליך כליו לאחריו לבית המרחץ הנשיאו הרחיצו סבו גרדו הלביש הנהיגו לו שהגביה הרב את העבד קנאו: בכסף ע"י אחרים. שיתנהו לרבו ע"מ שיהיה זה בן חורין. אבל הוא עצמו לא יקבלנו מהם ואפי' ע"מ שאין לרבו רבות בו דקסבר אין קנין לעבד בשוה לד בלא רבו: ובשטר ע"י עצמו. דסבר חובה הוא לעבד שיצא מתחת ידי רבו לחירות. שאם עבד הכן היה פוסנו מלאכול

בפ"ז דערכין. בעבד כתיב (ויקרא כ"ה) לעולם בהם תעבודו כדאיתא בגמ'. ומ"ב הר"ב דקונה עצמו אם כימא כו' או הפיל ביו כדכתיב בקרא. ומ"ש או קטע ממנו אחד מכ"ד ראשי אברים כו' גמ' יוצא להו בכלל ופרט וכלל. ומ"ש דאפ"ה צריך עכ שחרור יוצא ליה מילוה שיצאת מאשה. דכתיב הכא (שמות כ"א) לחפשי ישלחנו: בבסף ע"י אחרים. כתב הר"ב אבל הוא עצמו לא כו' ואפילו על מנת שאין לרבו רבות בו. עיין מ"ש בסוף מתני': ובשטר. דגמר לה לה מאשה כדלקמן וכתבתיה כבר במבנה ג' פ"ג דברכות: על ידי עצמו.

יכין תפארת ישראל בועז

[קדושין כ"ז א']: יח) לצאת חפשי: יט) לסוף שש משנכרוהו ב"ד. ומוכר את עצמו, שנמכר גם ליתר משש, יוצא לסוף זמן מכירתו אם מעט או הרבה: כ) דפגע יובל תוך זמן ממכרן, יוצא (ג): כא) בהשיג ידו ורוצה לפדות א"ע, חושב דמי ממכרו לפי שנות ממכרו, ומחזיר דמי מותר הבנים ויוצא. והא דלא תני וקונה א"ע בשטר, דהרי רבא ס"ל דגם עבד עברי נופו קנוי וצריך שטר [בקידושין ע"ז א'] . י"א דלא תנא רק מה שהוא על כרחו של אדון, משא"כ שטר ברצון אדון תניא: כב) גם בשומנים, דהיינו בהביאה ב' שערות אחר י"ב שנים ויום אחד יוצאת. בג) עי' ריש פרשת משפטים: בד) אבל בלא גרעון, ומה האדון, עובד לבנו, אבל לא לבנו לא לעולם אחר. אבל אמה אף שאינה גרועה יוצאת במיתת האדון אף מבן: כה) חזקה היינו שנשמש את רבו שקנאו, או שהגביהו רבו וכ"ש חשיבא. וה"ה דנקנה בחליפין או במשיכה, רק מדאיתנהו גם במטלטלין, לא קתני להו, דפשיטא: בו) בגתן א' ממון לרבו ע"מ שיהיה זה בן חורין. אבל ע"י עצמו אפילו נתנו לו אחרים מצות על מנת שאין לרבו רשות בהן אפ"ה לא מהני, דס"ל אין לעבד קנין כלל בלא רבו. והא דלא תני דבריהן לעבד המעות ע"מ שילא לחירות, דבכה"ג גם לר"מ מהני ע"י עצמו. ה"ט דכה"ג הוה ככסף ע"י אחרים כבר תנא לה: בז) רק ע"י עצמו, דחוב הוא לעבד שילא לחירות, דנאסר עי"ז משפחה דשכיחא לי שפי מבת חורין. ואם עבד כהן הוא נאסר אף מתרומה, ואין חבין לאדם רק בפניו. ואף דבכסף נפדה ע"י אחרים אף דחוב הוא לו. ה"ע דכסף קבלת רבו גרמה לו, והרי רבו אינו

מגרעה, והרי אף שתחזיר לו הכסף עדיין אינה נפדית, והאיר קאמר קרא והפדה. ולולא מסתפינא ל"ל דמדקאמר דוהפדה הוא לבן גרשון, והרי כל גרשון שיצא שמבטל מקנה ומניח מלקת. ושיצא במקנה בכסף, אז שפיר במחזרת מקנת הכסף, נשאר קנת בקנין ע"י המעות שנשאר עדיין בידה. אבל אי נימא דרק בשטר מקנה, מה גרשון שייך כאן, הרי שמתרבע השטר נעקר כל המקנה: (ג) וא"ל דעכ"פ כותב שטר אדמים של יתר השנים, דלמה יפסיד רבו, והרי נתלה. ומה שבקשה לי תנינו המאה"ע מהו' משה יצחק אלשיי"ח אבד"ק קראטשינא דמ"ש ממקדם את אחותו דאמרינן מדכל אדם יודע שאין קדושין תופסין בה יהיו המעות לשם מתנה [בקידושין ן מ"ו ב'] במתנ"ל ליתא, דיש חילוק בין אחותו לנכרי, והרי בהכיר בה שאינו שלו, קי"ל דמעות יש לו מה"ט [כרא"ש פ"ק דב"מ סל"ט]. ונפ בל"ז לר"מ, דדוקא בקדם אחותו, דברירא לכל אדם שאסורה לו, וכדאמרינן [בנה דמ"ה] אם ברור לן הדבר כלה ת תאמר. אבל בדבר שאינו ברור כל כך,

מ"ל

שנויי נוסחאות

(את) עצמה. כרי"ף ליתא הנרצע. בנ"ל וכרי"ף והנרצע. (את) עצמו. כרי"ף ליתא. האדון. כרי"ף אדון: ג (את) עצמו. כרי"ף ליתא. ובשטר ע"י עצמו כו'. כן ובשטר עד ובשטר ליתא בד"ג בטעות; בכי"מ ליתא מן ואב"א עד ובלבד.

תוספת רעק"א

[אות יג] בהרע"ב ד"ה ובמיתת האדון. בין לבנו כיון דאיכא ריבוי ומיעוט סברינן יותר בן שקם תחת אביו ליעור. נמרא:

לקוטים

תי"ם ד"ה יתירה וכו' כגרעון וכו' כן פירש"י מדאיירי בש"ס דאיכא נמי באיש דהייט בגרעון והלא מאי דקתני יתירה עליו לאו לגרעון קאי לומר יתירה על הגרעון אלא לעבד שחרא דרישא א"כ שפיר הו"מ לאיתי נמי מיתת האדון דליתא בעבד דרישא ויותר גרעה פי' הריעב"א דר"ל דכיון דאיכא נמי בעבד דהא זימנין דנשיק במיתת אדון כשאין לו בנים שאין עובד לא שייך למיתני יתירה עליו יכו' ע"כ כלומר דלא מצי למיתני מלתא פסיקתא דהא בעבד נמי זימנין דיוצא במיתת האדון: (ש"ל) בתי"ם ד"ה וקונה וכו' וכלל ופרט וכו' כתב הכ"ר תנא דרישא לא דק ד' שיקרא הוא דהוה יליף בכלל ופרט וכלל ומדסרכינן עליה אסיקא דמרינוי ומיעוט ורינוי אתו וכו' ע"כ ואיהו ניהו דלא דק דהן מלתא תליא באשלי רברבי ודק סוגיא דמסק דאתי ממיעוט ורינוי אתי כמאן דדרש ריבוי ומיעוטי והוא ר"י בר יהודה כדלעיל דף כ"א גבי מרגא ואת לא קי"ל כוותיה אלא כרי מתניתו ודרשי' כללי ופרטי ואתדמיא לה הן סוגיא מבלבה תרא דהא בפ"ד דיבמות דף מ"ב דאמרי' התם דכלבו לבר רבן ועוין מדרש חכמים הם ופרש"י שם דחזרשי בכלל ובנרא ולכ"ר חיקשי ליה

מלאכול בתרומה ואם עבד ישראל הוא אוסרו בשפחה. ומש״ה קאמר דאיט יולא לחירות בשטר ע״י אחריס אלא ע״י עצמו דיון דאוכה היא לו אין חבין לאדם אלא בפניו. וכסף דע״י אחריס באלי שכן קבלת הרב גרמה לו להשתחרר מאליו ואין אחריס אלא חבין לו אלא קבלת הרב והרב איט נעשה שליחו אלא לגורך עצמו ומקבלו מאליו: וחב״א בכסף ע״י עצמו. דאקסרי יש קנין לעבד בלא רבו הלכך קונה את עצמו בכסף אפילו ע״י עצמו וכ״ש ע״י אחריס: ובשטר ע״י אחריס. דאקסרי זכות הוא לעבד שיצא מתחת ידי רבו לחירות וחבין לאדם בפניו. והלכה כחכמים. והעבד כנעני קונה עצמו אם נתמלא רבו את שיעור לו קטע ממנו ח׳ מכ״ד ראשי אברים שהם [ראשין אצבעות ידים. ואצבעות רגלים וראשי אזנים וראש החוטם וראש הזכרות וראשי שדים באשה. והא דלא חשיב להו במתני׳ בכלל האברים שהעבד קונה את עצמו. משום דהיולא בראשי אברים צריך גע בחרור מרבו. והייט קונה את עצמו בשטר: ובלבד שיהא הכסף משל אחרים. דעבד אין לו כלום דאף מציאה וקבלת מתנה הכל לרבו. ואם בא להפדות ע״י עצמו צריך להיות הכסף משל אחרים שיתנהו לו ע״מ שאין לרבו רשות בו: **ד** במסירה. בעלים מוסרין אותה לנוקם באפסר לו בשעורה: בחגבהה. ולא שאם א״ל כן שלא קנה בעלה שהרי העבד גופו קנוי לרבו. ולא כן האשה לבעלה. וכן לשון הר״ב בהדיא במשנה ג׳ פרק ח׳ דסנהדרין. ותימה על שבמשנה ח׳ פרק בתרא דנדרים דמצריך תנא דהתם לומר ע״מ שאין לבעלך רשות בהן אלא מה שאת עשאת וטתנת לאוך פיך. לא פירש הר״ב כלום ולא דאתא מהלכה וכבר הזכרתי שם. ובגמ׳ פליגי אמוראי רב ששת מוקי פלוגתייהו דר״מ ורבנן דמתני׳ באמר ליה ע״מ שאין לרבך רשות בו׳. וזה כדברי הר״ב דהכא. ועיין עוד שכן לשון הר״ב בפירוש משנה ב׳ פ״ח דפסחים. ורבי אלעזר אומר דכל כה״ג כ״ע לא פליגי דקני עבד קני רבו. והב״ע כגון דא״ל ע״מ שתנא בהן לחירות שתתנהו לרבך בפדיונך. ודברי ר״א פירשם הרמב״ם בפירושו דבהא פליגי ופסק נמי כחכמים דלישנא דע״מ שתנא בהן לחירות מהני ומינה דע״מ שאין לרבך רשות בו׳ לא מהני אפי׳ לרבנן. וכן העתיק בחבורו ריש פ״ה מהלכות עבדים ע״מ שתנא בהן לחירות. אבל ל״ל מתוך דברין ובתוך ממ״ש בכסף״ג מה׳ שכיה דבלשון זה מ״ל שיאמר ג״כ ע״מ שאין לרבך רשות בהן. וכשאמר ע״מ שאין לרבך רשות בהן אע״ג דבלתוך לא מהני אם אמר גם אם כל מה שתרצה לא קנה רבו. וכבר הזכרתי כל זה בנדרים. ומ״מ בנדרים הוי ליה לפרש דלהלכה לא דוקא שיאמר אלא מה שאת עשאת בו׳ אלא אם אומר ג״כ מה שתרצה תעשה שני. וכ״ש דקשיא טובא לתר״ב דלדידיה כי אמר ע״מ שאין לבעלך רשות בו בלבד שני וא״ל שיאמר עוד כלום. שהוה ליה לפרש שם. ולא להניח המשנה כלשונה. והקשו בתוספות לרב ששת [שהוא פירוש הר״ב] לא אמר ר״מ דקנה רבו. אלא באיט אומר אלא ע״מ שאין לרבך רשות בו. ומשמע דכי אמר ע״מ שתנא בו לחירות. אפילו ר״מ מודה. וא״כ אמאי קאמר ר״מ בכסף ע״י עצמו לא. הא משכחת לה ע״י עצמו כשאמר ע״מ שתנא בו לחירות. ותירצו דרב ששת סובר דכאמאי נוונא ע״י אחריס מקרי כיון דלא קנה אותם העבד לגמרי. ולא נחנו לו אלא ע״מ שלא בהן לחירות ע״כ. ואחרי שמבואר דהר״ב מפרש כרב ששת. דפלוגתייהו באומר על מנת שאין לרבך רשות בלתוך קא מיפלגי. ולדידיה ר״מ מודה באומר ע״מ שתנא בו לחירות. קשיא לי היאך כתב. וזה לשון. דקסבר אין קנין לעבד בכוס לד בלא רבו: **ד** במסירה. כתב הר״ב בעלים מוסרים בו׳ וכפירש״י. וכתב הר״ן דלא דוקא אלא״ל שיסמרנה מיד ליד אלא כל שאחזה במלותו סני בו׳ ואף רש״י ז״ל בו׳ ועיין לקמן: בהגבהה. ג׳ טפחים דנפקא ליה מתורת לבוד. כ״פ רש״י [בגמ׳] ולא דמי לעירוב דמשנה ו׳ פ״ז דעירובין שפירש הר״ב דהגבהה טפח סני לזכות בו. דשאני שחופי מבואות דרבנן לא הצריכו קנייה כל כך. ור״מ מפרש דכל הגבהה בטפח קני. ועיין מ״ש במשנה ג׳ פ״ג דב״ק: וחכמים אומרים בהמה דקה נקנית במסירה. כתב הר״ב ופסק הלכה בין דקה בין גסה במסירה וכ״ש בהגבהה וכ״כ הרמב״ם. ומשמע דבמסירה לא. ש״מ משיכה עדיפא ממסירה וכ״כ המגיד בס״ב

יבין תפארת ישראל בועז

שלחו, ונמצא ע״י קבלת רבו מעצמו הוא יולא: כח) אפילו ע״י עצמו, דס״ל יש קנין לעבד בלא רבו: כט) גם ע״י אחריס דס״ל זכות הוא לעבד במשתחרר דמותר עי״ז בבת ישראל, דחשיבא ליה. [והא דלא פריך ותני, בכסף ובשטר ע״י אחריס וע״י עצמו. מתרץ בס״מ דכיפא דשפ״א היא דס״ל בפניהן רק ע״י אחריס, ונקט שטר לרוחתא]: ל) שניהן לו ע״מ שאין לרבו רשות בהן. והא דלא קתני שקונה א״ע נקנין לו רבו ח׳ מכ״ד ראשי אברים. ה״ש מטים דגם זה אינו קונה א״ע רק בשטר שחרור: לא) שיאחזנה הלוקח בפני המוכר או במלוה: [מ״מ קנ״מ ח׳]: לב) ולא במשיכה מיהו לרש״י כל הגבהה לקנות לריך ג״ע ולתוס׳ במשנה ח׳ סני [כתובות דל״ח א׳ וס״מ שם מ״ב]: מ״ח שמשות מתנה. ווסרי אפילו במוכר שלהו ביובל אמרינן שהמשות חוזרין, מדאין ידוע לכל שאין למכר ביובל [כתוס׳ ערכין דל״ל ע״א ד״ה דלמא], מ״מ בכא, דאף דלכא למימר שלא ידע כמה שנים הוא ביובל, דבכה״ג לא טעי אינש, כלמוכח מסנהדרין [כ״ה מ״ג ודו״ק], עכ״פ אפשר לומר יפה, כיון שקנהו בתר היאבד על כמה שנים, לא ידע שאעפ״כ יצא ביובל:

ד בחמשה נשים נקנית בשטרות כה. כ״ב ע״ב ב״ק יח״ם ע״ב ב״ב מ״ג ע״ב ע״ב ע״ב

בפ"ב מה' מכירה סכן דעת הרמב"ם וכן דעת רוב הפוסקים. ומ"כ ומשיכה קונה בסימטא [עיין בפירוש הר"ב במשנה ד' פ"ק דב"מ] ובחלר (שאינה) של שניהם וכו' כ"כ הרמב"ם וכתב הר"ן טעמא דמלתא משום דבמשיכה היינו במושך הדבר בחזקתו ואילו ר"ה לאו רשותו הוא שהרי אין לו רשות להניח שם כליו. וכי תימא היאך תפסר. דהא מכירה עדיפא ממשיכה כדכתיבינן ועוד דבכלל משיכה מכירה שהרי א"ל מיד ליד הלא מיתפסנא במלות המוכר כמ"ש לעיל [וכן דין המשיכה שתהא במלות המוכר וה"ל בפנינו שלא במלותו וכן דין המכירה כמו כן עיין בעה"מ סי' ק"ז וקל"ח ועיין מ"ש רפ"ו דב"ק] ועיין בהמכירה קונה בדה"ר היאך אפשר שהמשיכה לא תקנה. ולהו קושיא היא דכיון שמשך גלי דעתיה דלא ניחא ליה דלקני במכירה אלא במשיכה. [ומשיכה בדה"ר לאו מידי היא ובדכתיבנא. והא דמכירה אינו קונה אלא בדה"ר או בחלר שאינו של שניהם היינו טעמא] דכיון דבסימטא ובחלר שאינה של שניהם. אפשר למעבד בה משיכה אין המכירה קונה בה. א"נ היינו טעמא דמכירה לא קניא בסימטא משום שיש רשות לכל א' להניח שם כליו ושתמא דמלתא שהמוכר קדם ומניח שם כליו קודם שבא הלוקח זכה באותו המקום. וה"ל מכירה ברשות מוכר דודאי לא מהניא בדר מבטלת הפיסתו ע"כ. ולבריס הללו כתובים ג"כ בתוס'. ומ"ש הר"ב ומכירה כו' ובחלר שאינה של שניהם. והכניסה שלא ברשות בעל החלר דהל"ב הוי חלר שלו או של שניהם. מ"מ פ"ד מה' מכירה. ומ"ש הר"ב וכל מה שדרכו כו' מסיים הרמב"ם ואפי' שאינו אומרים [מן] שנקנה במשיכה. וסיעתה למה שכתבתי במשנה ב' פ"ג דדמאי. ומ"מ יש מן הכלל בהמה דקה שכתב הר"ב טעם הדבר מפני דמסרכא כו'. ואל הטעה לומר שז"ש לעיל אינו לפי פסק ההלכה שכתב עכשיו. והרמב"ם נשמר מזה שלא לטעות שהוא כתב דין בהמה דקה במשיכה אחר שכתב וכל מה שדרכו בהגבהה כו' להוציאו מן הכלל. ומ"ש הר"ב והבר הנקנה במשיכה אינו נקנה במכירה. כו' לא ידעתי טעם הדבר דודאי במשיכה דעדיפא ממכירה כמו שכתבתי מהני בדבר הנקנה במכירה דגריע מינה. וכי תימא דסברתו כדעת שאר הפוסקים שסוברים דמכירה עדיפא ובעינן מכירה מיד ליד כמשמעות לשונו ברים מתני' ולא יקנה עליך לשונו שכתב בהמה נסה נקנית במשיכה*) וכ"ש בהגבהה והוא"ל לפי"ז ג"כ וכ"ש במכירה. מ"מ קשיא בחלוקה שייה דבר שנקנה במשיכה אינו נקנה במכירה. ואי מכירה עדיפא אמאי לא יקנה. אבל לשון הרמב"ם ובמקומות שאמרנו שקנים בהם במכירה. לא תועיל בהם המשיכה. והמקומות שתועיל בהם המשיכה. לא תועיל בהם המכירה. ע"כ. ואין זה כפל לשון. לפי שאע"פ שכבר כתב ומשיכה קונה בסימטא כו' ובלשון הר"ב. היה אפשר לומר שהכוונה בזה. שכן עיקר דינים לבתהלה. ואי עביד מכירה במקום שתקנו מכירה אי נמי אופכא ה"א דבדיעבד סגי ומהני. להכי שינה עליו לעכב ולומר דלא תועיל וכו': **ד"ה** אחריות. כתב הר"ב פירוש אחריות הזרע כו'. כ"כ הרמב"ם. ולומר שהוא לאחור. ולשון הערוך והאחריתך ההבל באש (יחזקאל כ"ג) תרגום ושפר הרעך תחוקד בנורא: **בכסף**. פסקו הפוסקים בשוה פרוטה. דבפחות משוה פרוטה לא מיקרי כסף. כ"י ח"מ ר"ס ק"ן: **בכסף**. כתב הר"ב דכתיב שדות בכסף יקנו. ואומא עד דאיכא שטר דכתיב [שם] [ונתנו] בספר ואחתום ר' כתיב יקנו לבסוף בדקאמרת הבתא דכתיב יקנו ומעיקרא. כסף קני שטר ראיה בעלמא הוא. גמ'. וכתבו התוס' הא דלא מייתי מקרא דכתיב גבי שפרון משום דדלמא ה"מ מנכסים שכל קנינו בכסף. ע"כ. ועיין מ"ש ברים מבנה ב'. ומ"ש הר"ב ה"מ במקום שאין רגילות לכתוב שטר אבל כו' לא קנה. פירש"י כיון דרגילים בהני לא סמכה דעתיה דלוקח עד דקניט שטרא ועיקר דעתו לקנות על השטר ע"כ. והעלה הר"ן דבכל שטר עסקינן שכיון שדרכן לכתוב שטר. לוקח לא סמכה דעתיה עד שיכתוב השטר. ואפי' בשטר הודאה. מיהו במקום שנהגו לכתוב שטר קנין תולה קנייתו על השטר ואינו קונה מכשעת נתינת הכסף. אבל במקום שמתנים לכתוב שטר ראיה בלבד א"א לעוקח שיתלה קנייתו בו שהרי אינו קונה. אלא כשנכתב אותו שטר קונה בכסף מכשעה ראשונה וכל זמן שלא נכתב אינו קונה מכשעה דלא סמכה דעתו. ע"כ: **בשטר**. לשון הר"ב שכותב על הנייר או על החרס. עיין מ"ש במשנה ד' פ"ב דנטין. ומה שכתב שדי נהונה לך. שדי קנויה לך. אי הוי קאמר. ומשכחת לה בקנים. במוכר שדהו מפני רעתה כדמפרש ואזיל. ומ"ש הר"ב אבל במכירה עד שיתן את הכסף. לשון רש"י דלא גמר מוכר ומקנה עד דמקבל דמיס ואע"ג דקבל דמיס בעי שטרא כדאמרי' לעיל. ומ"ש

*) כ"ה בתוי"ט דפוס פראג וקראקא ואת"כ נשמטו הדברים בד ת מן וכ"ש עד וכ"ש.

ד"ן נכסים שיש בהמה דקה נקנית במשיכה לה) נקנין לה) בכסף לו), ובשטר לו).

במשיכה: נקנית במשיכה. ואע"ג דאפשר בהגבהה מ"מ נקנית במשיכה משום דמסרכא שהיא מתחזקת בלפרעה תמיד ליאחז ע"ג קרקע. ופסק ההלכה בין בהמה דקה בין בהמה נסה נקנית במשיכה וכ"ש בהגבהה. ומשיכה קונה בסימטא שהיא שייך על רשות הרבים. ובחלר של שניהם. ומכירה קונה ברה"ר. ובחלר שאינה של שניהם. והגבהה קונה בכ"מ. וכל מה שדרכו בהגבהה אינו נקנה אלא בהגבהה. ודבר הנקנה במכירה אינו נקנה במשיכה. וכן דבר הנקנה במשיכה אינו נקנה במכירה: **ד"ן** נכסים שיש להם אחריות. היינו קרקעות שהמלוה את חבירו סומך עליהם לפי שקיימים ועומדים. ופירוש אחריות חזרה שחוזר המלוה עליהם ושוטרק לאותם מן הלקוחות כשלא ימצא לגבות לגוה: נקנין בכסף. דכתיב (ירמיה ל"ב) שדות בכסף יקנו. והני מילי במקום שאין רגילין לכתוב שטר אבל במקום שרגילין לכתוב שטר לא קנה עד שיכתוב שטר: בשטר. שכותב על הנייר או על החרס שדי נהונה לך אי קנויה

לה) נכסים ש"ל אחריות ט"ו. ג"ו פ"ח פיפסח ד"ב ב"ו. פ"ב ב"ו ב"ח ב"ב ב"ו. כ"ח ב"ו פ"ח ק"ב ב"ב מ"ו. פ"ח מ"ג מכירה ה"ב ממ"ב. עזין פ"ב פיס"ב חי"ם מי' ק"ב פ"ו מ':

תוספת חדשים

ד הרע"ב ד"ה נקנית כו' ופסק לכה כו' בהנכסים נכרייתא הכל בסשיכה: **ה הרע"ב ד"ה נקנין כו'** עד שיכתוב שטר עליל ואי סיים אי בשעת נקני לי נכסף לו יקנה שטרי פרים ר"ה. (ש"ס):

תוספת רעק"א

ה [אות בון] הרע"ב **ד"ה נכסים**. ופירוש אותם מן הלקוחות. וקשה כי לר"ן רס"ל בב"ק די"ב א' דאין גובים עבדים מיתומים ומלקוחות דעבדא כמטלטלי דמי א"ב מקרי נכסים שאין להם אחריות. וא"כ איך נתן פתני' בכלל דנכסים שאין להם אחריות אין נקנים אלא בשיכה הא עבדים נכסים שאין להם אחריות ונקנים בכסף ושטר וחזקה:

לקוטים

לרבינו יונה בני הנתיים מינה מרעי דמודן דנקנן במלי דהני בהדיא וכו' ון ביאת רבינו הרמב"ן ז"ל ע"כ. והבאת ל"ם דהנא גוסים דיין ל"ו ים שהו ביאור דבריו דלאמרה הני הוא"ל בכסף פ"י עצמו ובלבד שיהא משל אחרים ובמבר ע"י אחרים ואמאי הפסיק בשטר בינתיים הלא הויה גוסא קנ"ל כי היכי דלא הפרש שהם ב' הנלים מ"ה עדיבירו בר"ג דהכהא מיבכרת לומר דהד הנא הוא וזה ל"ל פנוס ברוא ג"כ דעת הרמב"ם ולכך פסנו ולא שיכנו מידי מכל מאי דהה בב"ם מכוס הלף על גב דמהני דבע"ח הי' כיון דלעמן דאת כל: אי דקבל בהדיא הני נמי כרמנן לכך הנ"ה בפסטא לא על גב דמאי דבעיק מזיוקא פליגי רבנן. (ב"ג):

לג) וקיי"ל דנסה ודקה נקנין רק במשיכה. וי"ל דנסה נקנית גם במסירה. מיהו הגבהה קונה בכל דבר ובכל מקום. משא"כ משיכה אינה קונה רק בקרן זוית הסמוך לר"ה, או בחלר של שניהן, אבל לא ברה"ר או בחלר שאינו של שניהן, אפילו נתן לו המוכר רשות למשוך שם, אם לא שיתבטלה משם קנין לחיטתא אז לרשותו [קל"ח סי"ד]. ומשיכה דקה, היינו בשיכה לפני המוכר או במלותו. ואפילו קרא לו ובאה, לא שהכניסה בשיקל ולבה, בכולן משעקרה יד ורגל קנאה [ח"מ קל"ז ס"ב]. ובדבר כבד אא"ל להגביה אי למשוך, נקנה במסירה. וחזקה בר"ה אי בחלר שאינו של שניהן [ח"מ קל"ח ט"]:

לד) כך נקראין קרקעות, מדיש להן אחריות, שאינן כלין [וגל"ל דנקע הן ליגבא], ולא נקע קרקעות. ה"ע דרלה למכלל נמי מטלטלין שהקנן לגב קרקע. וה"ק, נכסים אפילו מטלטלין, שיש להן ואלגן אחריות, דהיינו קרקעות, נקנין בכסף שקונה בהן קרקע. אי נ"ל דמה"ע לא נקע קרקע, דקמ"ל דלאו דוקא קרקע, אלא אפילו שאר מילי שיש להן אחריות, בכל מתוכר לקרקע דדינו בקרקע [בח"מ קנ"ג]: לה) במכירה אי מתנה לו בשכירות, אלא יהיה יכול להזיר בהן [ק ג]: לו) בשוה פרוטה, ואפילו נתן הפרוטה ע"מ להחזיר. אף דבלשה לא מקניא בהכי. התם ס"ע. משום דכל ע"מ להחזיר דנני להליפין, דאין אשה נקנית בהן. [אס"פ כ"ש א']. מיהו במקום שדרך לכתוב שטר, לא קני בנייעה [ח"מ קל"ח]: לז) אפילו כתב ידו בלא עדים מהני ודוקא במכר בדהו ממני

קטיה לך ומוסרו לקונה. וזוקא במתנה נקנה הקרקע בסטר. אבל במכירה עד שיתן את הכסף. אלא א"כ מוכר שדהו מפני רעתה דבהא קנה בסטר לחודיה. ומנלן דמקרקעי נקנין בסטר דכתיב (ירמיה ל"ב) וכתוב בספר והתום: ובחזקה. כגון בחכר בקרקע מעט. או נעל. וגדר. ופרץ כל שהוא בפני המוכר. ואם היה אלא בפניו. צריך שיאמר לו לך חזק וקני. ומנא לן בקרקע נקנה בחזקה. דכתיב (דברים י"א) וירשתם אותה וישבתם בה במה ירשתם בישיבה: ושאין להם אחריות אין נקנין אלא במשיכה. דכתיב (ויקרא כ"ה) או קנה מיד עמיתך. דבר שאפשר לתתו מיד ליד. ליטו נקנה אלא בנתינה מיד ליד: נקנין עם נכסים כו'. אם מכר מטלטלין עם הקרקע כיון שקנה לוקח הקרקע בחצר מג' קניניה הללו. נקנו מטלטלין עמה. והוא שיאמר לו קנה [הני] אגב קרקע ונפקא לן מקרא דכתיב בדברי הימים (ב' כ"א ג') ויתן להם אביהם מתנות רבות לכסף ולזהב ולמגדנות עם ערים מצורות: וזוקקין. נכסים הללו שאין להם אחריות את הנכסים שיש להם אחריות כו'. אע"ג דאין נכסבין על הקרקעות. היכא דטעו מטלטלין וקרקעות ותחייב ליכתב על המטלטלין. זוקקין המטלטלין את הקרקעות ליכתב עליהם ע"י גלגול שבועה. ולמדנו גלגול שבועה מכותה. דכתיב (במדבר ה') והאמרה האשה אמן אמן. אמן מאיש זה. אמן מאיש אחר. אמן שלא שטיתי חרוסה. אמן בלא שטיתי נשואה. בומרת יבם וכתובה: ן כל הנעשה דמים באחר. מפרש בגמ' כל הנכסים דמים באחר. כל דבר שאם בא לתתו דמים באחר. צריך לבומו. דהייטו כל מטלטלין

משם ויביאנה לביתו. ואי ממנע ולא עבד. איהו דאפסיד אנפשיה. ועוד י"ל מעם אחר במסירה. שמאחר שאין המסירה קונה אלא ברשות הרבים. ובאחר בחינה של שניהם. ליכא למיחש שמא יאמר לו נשרפו חטיך. ובדין הוא דלקני ליה מעות ברשות הרבים. כיון דליכא למיחש לכאי. אלא דלא פליג רבנן. ע"כ. *ואכתי קשיא. חליפין לא יקנו משום הך גזירה. ורליתי למהר"ר ו"ח ל"ק כ"ה כתב בפי' הש"ע ח"מ סי' רל"ח. דכל זמן שלא קבל המוכר דמי שיש הפירות. מגיל הוא הפירות כי לא ניחא ליה ליתן אח"כ עם הלוקח בדינא ודיינא: נקנין עם נכסים. ומהיכן בגמ' דלא בעינן לבורין ומונחין בקרקע: וזוקקין כו'. כתב הר"ב דאין נכבסים על הקרקעות כו' כדתנן במסכת ה' פ"ו דסבועות. ומ"ב הר"ב למדנו גלגול שבועה מסבועה. ואף על גב דסבועה איסורא. יליפין מינה לממונא. ובקל וחומר. ומה סבועה שלא נהנה להתבע בעד אחד [דצריך שני עדי כתיבה כדתנן במסכת ג' פרק ו' דסבועה] מגלגלין. ממון שניתן להתבע בעד אחד [להבביעו] אינו דין במגלגלין. גמ'. ומ"ם הר"ב דכתיב ואמרה האשה אמן כו' כדתנן סוף פ"ב דסבועה. ועיין שם: חזוקקין. גורלין. לבון הר"ב ורש"י במ"ג פרק ו' דסבועות: כיון

*) לא אדע לאיזה צורך הביא הרב"ב בפי' עין מקור שאין לים שום שייכות לאמיתתו. ובעיקר תמיהתו ע' בריטב"א במשנה הסמוכה שכ' וז"ל ואיתיה בין במקרקעי בין במטלטלי ואיתיה זוקקה כלומר כל הנשבה כו' וכלומר הוא לכל הנכסים בדמים, ואע"ג דלא מרים בסיפא הלא הנליף בור בסיר דהייטו מטלטלין, הנה מיירינו נקט ר"ש מקרקעי, ונקט מטלטלין דחליפין שכיחי בהו טפי, שאם אתה אומר שלא נכנסו בהו מטלטלין א"כ תקשי דיכי לא תקני דין קנין חליפין בקרקעות אלא ודאי כדאמרן. עכ"ל. ולפי דברי הריטב"א ז"ל דהא דמהכין הגמ' בעבד כנעני דלא חל חליפין משום דמלגת דאיתיה במטלטלי לא קני לגוותא דמלאכה הוינן בן ובמאמר י"ל דסתם אמתני' דכל הנעשה, כנ"ל.

יכין תפארת ישראל יכין

דעתה דאל"כ לא קנה עד שיתן כל הדמים [שם קל"ח]: לח) בגנל גדר ופרץ כל שהוא, בפני המוכר או במלוהו. וכ"כ בהשחמם בבית שקנה. אבל חפירה לא מהני, רק בעומד לחפירה [קל"ב]. והה"ה שקרקע נקנית בחליפין, אפילו אחליף קרקע בקרקע, כיון שקנה אי קנה ג"כ חבירו [ק"ל ור"ן]. ולא נקט לה התנא, מדאיתא ג"כ במטלטלין כפ' כ"ה: לט) מטלטלין: מ) מכימסטי כל כך שניע סיפה נמכרים שניה שם רחבו בתחלה. [קל"ח ס"ג] מיהו זה דוקא בשמכר הדבר בסימטא או ברשות של שניהן. אבל בשמונח ברה"ר ומשך קנאו לסימטא או לרשותו, קנה [קל"ח ס"ט] וכמ"ש לעיל [פי' ל"ג]. [וכן נכתבה פני בעקרה ביד וגגל בעיל. ס"ט דמשעקרה יד וגגל, ממילא תוון בולה]. וכ"ש דהנברה קונה במטלטלין בכל דבר. ודבר תורה מעות קונות, רק שמא קודם שימשך הלוקח, יארע אונס

במטלטלין, והמוכר שהן אצלו לא יעריח להלוקח, להכי תקנו דרק מסיכה תקנה, אפילו לא נתן מעות עדיין. ואפ"ה יש דרכים שמעות קונות [בח"מ קל"ח וקל"ט]. והא דתני אלא במסיכה לא אחא לאפוקי אלא כסף שטר וחזקה, דקונין הן בקרקעות. אבל ודאי דכל מטלטלין נקנין בהגבהה או בק"ם וחליפין בכל מקום אי במסירה ברה"ר [שם]. אמנם בכל אופן אינו קונה רק אחר שהכסימו שניהן על סכום המקח [ח"מ ר' ס' ז]: מא) דבקנה קרקע ע"י מאלו הכלים, נקנו גם המטלטלין המוכר לו, אפילו זו במכר ואלו במתנה או אפילו, ואפילו אינן לבורין בחוכה. מיהו בבה"ג ל"ל לו קנה המטלטלין בלגב. וי"ל דלקח בלבורין ל"ל לו כן [ח"מ ר"כ]: מב) אונדים. כמו ויאסרוהו בזיקים: מג) אף דאין נכבעין הקרקעות אפילו מודה במקצתן, עכ"פ בנתחייב לו שבועה אמטלטלין. חייב לשבע גם הקרקעות [שם ל"ס]:

ומ"ם הר"ב אלא א"כ מוכר שדהו מפני רעתה. ל' רש"י דניחא ליה דלקני ליה שטרא לוקח כי היכי דלא מלי למיהדר ביה. ומה שכתב הר"ב ומנלן כו' דכתיב וכתוב בספר והתום. וכ"כ הרמב"ם. ותימה דהא אמרן לעיל דהאי קרא לבטר ראיה בעלמא הוא והכי איתא בגמ'. אילימא משום דכתיב וכתוב בספר והתום והאמרת [כמ"ש לעיל] שטר ראיה בעלמא הוא. אלא מהכא (ירמיה ל"ב) ואקח את ספר המקנה. פירש"י אלמא יש קנין אף בספר לבדו: ובחזקה. כתב הר"ב שאפשר כו' אם נעל כו'. *)ותמה אני דאמאי שייך קנין אילין דקנין בהן קרקעות כדפי' הר"ב במכנה דלקמן: ושאין להם אחריות אין נקנין אלא במשיכה. כתב הר"ב דכתיב או קנה מיד וכו'. וכ"כ הרמב"ם. ותימה דבמכנה ב' פ"ד דב"מ מפרשים דבר תורה מעות קונות וחכמים תקנו מסיכה כו'. ובגמ' כתמא דתלמודא קאמר. דכתיב או קנה מיד כו' והדר אמרי' ולר' יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות מאי איכא למימר. אלא תקנתא דרבנן קא תני: אלא במסיכה. לבון הר"ן. ולא אתא למעוטי [אלא] קנינין דנכסים שיש להם אחריות. דהייטו כסף. ושטר. וחזקה. אבל אין הכי נמי דנקנין במסירה והגבהה. אלא דנקט מסיכה משום דרוב קניות מטלטלין במסיכה הן כדאמר בכל דוכתא. והא לא משך. אי נמי משום דמסיכה עיקר וכו'. דלמאי דאמרי' טעמא שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעליה [כמו שכתב הר"ב במ"ב פ"ד דב"מ] עיקר חקנתא במסיכה הוא. שכיון שהוליאה מרשות מוכר לרשותו נפק ליה מהשיא חשש. אלא דאמור רבנן דתקני ליה הגבהה ומסירה משום דכיון במסירה לו או הגביהה ודאי שיוציאנה

מרשות הרבים. ובאחר בחינה של שניהם. ליכא למיחש שמא יאמר לו נשרפו חטיך. ובדין הוא דלקני ליה מעות ברשות הרבים. כיון דליכא למיחש לכאי. אלא דלא פליג רבנן. ע"כ. *ואכתי קשיא. חליפין לא יקנו משום הך גזירה. ורליתי למהר"ר ו"ח ל"ק כ"ה כתב בפי' הש"ע ח"מ סי' רל"ח. דכל זמן שלא קבל המוכר דמי שיש הפירות. מגיל הוא הפירות כי לא ניחא ליה ליתן אח"כ עם הלוקח בדינא ודיינא: נקנין עם נכסים. ומהיכן בגמ' דלא בעינן לבורין ומונחין בקרקע: וזוקקין כו'. כתב הר"ב דאין נכבעים על הקרקעות כו' כדתנן במסכת ה' פ"ו דסבועות. ומ"ב הר"ב למדנו גלגול שבועה מסבועה. ואף על גב דסבועה איסורא. יליפין מינה לממונא. ובקל וחומר. ומה סבועה שלא נהנה להתבע בעד אחד [דצריך שני עדי כתיבה כדתנן במסכת ג' פרק ו' דסבועה] מגלגלין. ממון שניתן להתבע בעד אחד [להבביעו] אינו דין במגלגלין. גמ'. ומ"ם הר"ב דכתיב ואמרה האשה אמן כו' כדתנן סוף פ"ב דסבועה. ועיין שם: חזוקקין. גורלין. לבון הר"ב ורש"י במ"ג פרק ו' דסבועות:

ושאין להם אחריות אין נקנין כו'. יהודאי גיטין פ"ח אל"מ קדושין פ"א אל"ל פ"ב כ"ם מ"ב כ"ם מ"ג קל"ח מ: נכסים שאין להם אחריות כו'. ז' מ"ח גיטין כ"ו. כ"ח ל"ח ל"ב מ"ח ג"ם מ"ו מ"ח ל"ב מ"ז כ"ב כ"ב מ"ב מ"ב מ

ביצד הרליף כו'. פי' פ"ה מ"ל מכר הלא ממ"ג מכון ע"ח שהש"ס סס ס' כ"ג פ"ב מ"ה: רשות היבוה כו' כ"ח פ"ג מ"ו פ"ס סס כ"ג

שנויי נוסחאות

ן **באחר.** נד"ג באחר וכ"ה בסי' הכמב"ס סס. **נתחייב** (**זה**) בכי"ק ליתא וכן בס"ק עי' כ"רוס' ובמ' הרשב"ם דיס ד"ג זה.

לקוטים

ן תוי"ט ד"ה כיון וכו'. וקי' בעיני וכו' עמ' רסליחה נע"ד ד"ל דהא אם דעתו עב הוכה רא פטעת שאם תכר מבלה אינה יו"ל בוטעב וה"כ לכל הפחות ר"ל לבקל לא שאינו הוכב כ"ה הם אין ט"ע ר"ל דוסרבר דכיון דלא בקל לא קניד תעורתא ומה שהקבה דבפ"ם דנ"מ אחריון שעיא לחריגא מיכוס דה"ח מעות קוטות וכו' ובכן רעזיק הרמב"ם עצמו בפ"ה מה' מכירה תיתני אם יהיו דברים אלו מפי הדום שבירהו דיה ענין זה לזה דהתם בכ"ם דמצעת לא מיירי בחליפין אלא בדמים פרן לו דמים אבסוה בלא מגן ואיל מכור לי בלו ואתם ביין הוא טעמא דאינו מדאוריתא בכל ענין מעות קוטת אלא דבגון כוא דגזור ובמלתא דלא שכיחא לא גזרו ובכ"ג מיירי נמי הרמב"ם נם ה בגרתה בדגיא מלבוטו סם ואין זה עיין לח"ם הכא בשינוי וכן הר"ב דמיירו מתכן לא בחורת הדמים מיירי אלא בחורת הדמים דהכא ליכא למימר מדאוריתא מעות קוטת דלאו בחורת דמים נתן לו ואיכ לא שייך הכא טעמא דהתם ולכן כתבו טעמא אחרינא המכבר בהמתן. (מ"ל):

ן כיון שזכה זה כו'. כתב הר"ב לפי שבמסיכת המוכר הסודר כו'. כדכתיב (רות ד') שלף איש נעלו וגו'. ומ"ש הר"ב ובלבד שלא יהיה מטבע או פירות כו' וטעמא דמטבע כתב הר"ב מכוס דדעתיה דאיכא אצורתא וכו' וצורתא עבידא דבטלה. גמ' פ"ד דב"מ דף מ"ה. ופירש"י שהמלך פוסלה ונוחר לצור צורה אחרת. הלכך ה"ל כדבר שאינו מכוס וכלם. דממטבע דבר שאינו מכוס מדכתיב נעל. ע"כ. וטעם דבפירות לא. מדכתיב נעלו נעל אין מידי אחריני לא. ב"מ דף מ"ז. וע"ש רפ"ד. וקשה אדפי' הר"ב בדיבא כל הנעשה כו' כל הנכוס בי'. דהיינו כל מטלטלין כו' ולפירש"י לא קיימא הכיא אוקמתא דכל הנכוס למ"ד אין קונין בפירות. דהא בעינן נעל אין. מידי אחרינא לא. ומוקמינן מכנאינו שנתחי ב לו דמי פרה. ואח"כ קונה חמור באותן דמים שבכר נתחייב לו מהפרה. וכיון דקנין בזה אינו מלוי ולא שכיחא. לא תקנו בו רבנן שלא יהיו מעות קוטות. והתם' שמקיימים ליקמתא דכל הנכוס אפי' למ"ד אין קונים בפירות. לא אמרו אלא בבהמה דוקא. שהבהמה כנעל דומה הואיל ומשתמשין בה וחזי למלאכה. ע"כ. וראיתי להר"ן שכתב וז"ל כל הנכוס כו' דהיינו כל מטלטלים כו'. ואמטעינן דתורת חליפין הוו במטלטלים. ולמימר דאע"ג דליתנהו כלי אלא מטלטלים בעלמא הוי חליפין. ולהא מלתא נעל לאו דוקא. עכ"ל. והכ"ר מ"מ סי' קכ"ה שגראה מדבריו שסובר דלהר"ן לא מרבינן אלא בהמה. אשתמיטתיה לשון הר"ן דהכא. וגם לא דייק בלשון הפני בהביא עלמו מהר ן דפ' הזהב. ואין להאריך בזה. והרמב"ם מפרש כל הנכוס כו'. כגון שיאמר אדם אלו בהמות או זו הבדה שוים כך וכך לעזרות מפלפלין. לפיכך כשהחליף הפלפלים עם הבהמה כו' ולא יתקיים הקנין לא בפירות וכו'. ע"כ. וצ"ק לפי דלדבריו הראשונים אין הקנין כמו ק"ם שבי אמרו שאין קונים בפירות דאמעטינו מנעל. אבל דבריו הראשונים בתורת שוו דמים הן. וס"ל דבכי הא כ"ע ס"ל דקונין זה את זה. וכמ"ש ברפ"ה מהלכות מכירה. ומ"ש הר"ב וכל הדברים כו'. וקרקעות דשלף איש לא נעלו אחלקת הבדה היא. כדכתיב בהיא בקרא. והר"ן שהולרך להביא ראיה מן התוס' דתניא החליף קרקעות בקרקעות כו'. קרקעות בקרקעות אינעריך ליה. וכתב הר"ן ותנא דמתני' דמפרש לה במטלטלין. אורחא דמלתא נקט. שדרך המטלטלים להחליפם תמיד. מבא"כ בקרקעות ע"ש. ומ"ש הר"ב אם נתן אדם מטבע בלא משקל כו' דהא גלי דעתיה דלאו אצורתא קפיד הואיל ולא שקל ולא מנה. כ"פ הרמב"ם. וקשה בעיני דהרי אפשר שאע"פ שלא שקל ולא מנה. שאעפ"כ עיקר דעתו על הצורה. אלא שאינו חושש כמה הם. וכגון דב"מ פ"ד דף מ"ז אמרינן טעמא דד"ת מעות קוטות. אלא חכמים תקנו משיכה גזירה שמא יאמר נשרפו בעליה כו' כמ"ש הר"ב שם משנה ב' ומלתא דשכיחא גזרו ביה רבנן ומלתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן. וכן העתיק בפ"ה מה' מכירה. ועיין מ"ב ברפ"ה דב"מ. ומ"ש ואין שום דרך שיועיל בקנין המטבע כו' אלא להקנותו אגב קרקע. שהוא מועיל כדאשכחן במובדא דרב פפא בגמ' פ"ד דב"מ דף מ"ו. וג"ל טעמא דקרא דלפינן מינה קנין אגב במתני' דלעיל הכי כתיב. (ד"ה כ' כ"א) ויתן להם אביהם מתנות רבות לכסף ולזהב ולמגדנות עם ערים מצורות. ואין לנו להוציא המטבע מכלל דלכסף ולזהב. ופירוש בקניית מטבע שכתב הר"ב היינו שיזכה במטבע עצמה ואם נאבדה נאבדה לו. אבל ודאי כשמשך מטלטלים נתחייב במשיכתו דמי המכירה. כ"כ ב"י סוף סי' ר"נ. ונראה בעיני דמכוס דנהגו עלמא לכתוב בכל ק"ם שהוא באגב. [ועו"ל שלכון הר"ב מסורם שמ"ם וכל כו' עד בחליפין כ"ל אחר ולא מנה]: או חמור בשור. עיין ביולא בזה רפ"ח דסוטה: רשות הגבוה בכסף. גמ מ"ע. ונתן הכסף וקם לו. ועיין מ"ב במשנה ו' פ"ד דמעשר שני. [וכתבו התוס' בפ' י"ח דשבת דף ק"ח שאין הפסוק כן. אלא ויסף חמישית כסף ערכך עליו והיה לו (ויקרא כ"ז). ואשכחן שמקלר ואומר בל' אחר קלר כהאי דפרק הדר כו' ופרק הרואה כו']: ורשות ההליוט בחזקה. לשון הר"ב. כלומר. עד שימשוך. וכן פירש"י ורמב"ם. ור"ל דחזקה לאו דוקא אבל מכיחה נמי לאו דוקא. אלא טעמא [מפוס] דרישא במכיחה איירי. ועוד עיין מ"ם במשנה ד'. ומ"ש הר"ב ואם נתן ההליוט דמים כו'. וצריך לקבל עליו מי מטלטלין בר ממטבע: כיון שזכה זה. כלומר כיון שמשך האחד. נתחייב האחר בחליפין בכ"מ שהם. אם מתו או אבדו ואע"פ שלא משך. לפי שבמסיכת המוכר את הסודר. או את החפץ. נקנה המקח ללוקח בכ"מ שהוא. ואע"פ שאין בחפץ שקוים בו שוה פרוטה. ובלבד שלא יהיה מטבע או פירות. שאלו אין קונין בהם. וכל הדברים נקנים בחליפין מטלטלין עבדים וקרקעות. חוץ מהמטבע שאינו נקנה בחליפין. מכוס דדעתיה דאינש אצורתא דמטבע לא על גופיה. וצורתא עבידא דבטלה. לפיכך אם נקח אדם מטבע בלא משקל ובלא מנין. ואמר אלו חלופי שדה פלונית. או עבד פלוני. או חפץ פלוני. כיון שמשך זה. נתחייב האחר בחליפין. דהא גלי דעתיה דלאו אצורתא קפיד הואיל ולא שקל ולא מנה. ואין שום דרך שיועיל בקנייתו המטבע היכא דליתיה בעיניה. אלא להקנותו אגב קרקע: רשות הגבוה בכסף. נזכר שנתן מעות בבהמה לצורך הקדש אפי' היא בסוף העולם קנה. ובהליוט לא קנה אלא בחזקה. כלומר עד שימשוך. ואם נתן ההליוט דמים על החפץ כל זמן שלא משך החפץ לא קנה. ומחזיר המוכר את הדמים אם חזר בו ממכירת החפץ וצריך לקבל עליו מי שפרע. אבל אם משך הלוקח החפץ אע"פ שעדיין לא נתן הדמים שהתנה. אין שום אחד מהם יכול לחזור בו. ואם לא נתן דמים ולא משך החפץ אלא שמתפארו. על המקח בפני עדים ונתרצה זה שיקנה בכך וכך. ונתרצה חבירו לומר למכור בכך ובכך

אפילו

מד) בס"ם אמרינן דה"ק, כל הנכוס דמים בחדר, ר"ל כל שכשבא להחליפי בדבר אחר, רגילין לשומו תחלה כמה שוה, והיינו כל מטלטל, חוץ ממטבע שא"ל לשומו. [והא דלא תני מטלטלין נקנין בחליפין. ס"ל דהכותא קמ"ל תעשי שאמו המטלטלין כמה דמים שוה, כשבא שחליפן, לא אמרינן בתורת דמים קנינהו או נ"ל דלתתא לאפוקי מעות, אף שגם מעות מחשב כמטלטל. או נ"ל דלהכי נקט כל הנכוס לאתויי בהמה שאינו נחשב ממש מטלטל. מיהו לתוספתא דגם בחליפו קרקעות זכ"ז כיון שהחזיק הא' בשלו קנה גם חבירו, שפיר נקט כל הנכוס] : בה) כיון שמשך הא' נתחייב

האחר ליתן חליפיו, ואם מתו או אבדו, אבדו להקונה אותן. וחליפין קונה אפילו אין בהן שוה פרוטה. מיהו אין חליפין חל על מעות או על מחילה, או על כל דבר שאין בו ממש, כגון ע"מ שילך עם פלוני, או על קנין אתן, או על טובת הנאה [ריג ומ"ם]: מו) ר"ל בין שסגיהן מין א', או שהן ב' מינין: מז) כ"ל דנקט כילד דא"ל רק לדיוקא, דדוקא בהחליף שור בפרה. אבל בהחליף שור וחמור בפרה, כל זמן שלא משך שניהן לא קנה שכנגדו [ר"ג כ']: מח) דנזכר שקונה בהמה לקרבן קונה בכסף:

אפילו אחר אחס עדי אין באלה הדברים כלום. ואפי' מי שפרע אין כאן: אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט. האומר שור זה עולה. בית זה הקדש. אפילו בסוף העולם קנה. ובהדיוט לא קנה עד שימכור בבהמה. ויחזיק בבית: ן כל מצות הבן על האב. כל מצות הבן המוטלות על האב לעשות לבנו. הן ששה דברים. למולו. לפדותו אם הוא בכור. ללמדו תורה. ללמדו אומנות. להשיאו אשה. להשיטו בנהר: אנשים חייבים. האב חייב במצות אלו לבנו. והאם פטורה: וכל מצות האב. המוטלות על הבן לעשות לאביו. שהם מורא וכבוד. מורא לא יעב במקומו. ולא יסתור את דבריו. ולא יכריע את דבריו. כבוד. מאכיל. ומשקה. מלבש. ומכסה. מכניס ומוציא: אחד אנשים ואחד נשים חייבים. הבנים והבנות חייבים: וכל

ההדיוט בחזקה (שם). **אמירתו לגבוה: כמסירתו להדיוט** (נא). **ן כל מצות הבן על האב** (נב). **אנשים חייבין. ונשים פטורות** (נג). **וכל מצות האב על הבן** (נד). **אחד אנשים**

שפרע. עיין במשנה ב' פרק ד' דב"מ: אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט. פירש הר"ב האומר שור זה עולה כו'. הכי איתא בברייתא בגמ'. ותמיהה לי דהא במקח וממכר נמי משכחת לה כדתנן במ"ב פ"ח דערכין. אמר אחד הרי הוא שלי כו'. חזר בו שלא ע"י ממשכון מנכסיו כו'. שנמצאת למד. דבדבורו בעלמא נתחייב להקדש. וא"ת דרבותא קמ"ל דאפילו נותן מתנה להקדש אינה בחמירה. וא"ב כשהוא דרך מקח וממכר. דאחיי דקי מקני. דאנתי תקשה לך. א"כ רשות הגבוה בכסף ל"ל כלל תיפוק לי דבאמירה בלחוד קנה ההקדש. ומיהו בזה כתבו התוס' דלא שייך לומר אמירתו לגבוה. אלא כשאם הדבר בפחות משוויו שמתכוין לותר להקדש [וכ"ש בחנם]. בכי הא שייך לומר אמירתו לגבוה כו'. אבל כשמוכר הדבר בשוויו. ולא נתכוין לותר כלל. לא שייך אמירתו כו' ולא יתחייב באמירה כלל. ע"כ. ולפי זה מתני' דערכין דוקא כשנראה שמתכוין לותר היא שטיה. וע"ע. ולהמגיד ברפ"ט מהלכות מכירה הא דערכין מדברייהם היא שהאמירו לחייבו בדבור בעלמא. שאין זה כנדר גמור. ולפ"ז א"ש דברייתא מפרשא למתני' שאומר שור זה עולה דהוי נדר גמור. והוא מדין תורה כמו רשות הגבוה בכסף שהוא ג"כ דין תורה. והכ"מ כתב שם דדברי התוס' יותר נכונים. אבל לדעתי צריכין לדחוק במתני' דערכין: ן כל מצות הבן על האב. ["פי' הר"ב כל מצות הבן המוטלות על האב הכי מפרשים בגמרא ולא כדמשמע לכאורה דר"ל כל מצוה דמחייב ברא למעבד לאבא. דליתא דהא אף בשים חייבין כדלקמן בד"ה אחד כו' וכ"ל דתנא דעקים ליפא וקחני מצות הבן אע"ג דה"ל למתני כל מצות האב. לאשמועי' דאלו המצות שחייב האב לבנו הם ג"כ מצות הבן מצמו שכולן אם לא עשאן לו אביו חייב הוא בעצמו לעשותן כדילפינן בגמ'. מיהו בסיפא לא קתני הך ליפנא אלא מכח אחיי דריש דהא לא שייך לומר שמצות כבוד ומורא אף על האב לומר שיתחייב להכריח לבן לקיימם דהא נכ"ע האב שמחל על כבודו כבודו מחל כדאיתא בסוגיין דף ל"ב. טוד] כתב הר"ב למולו לפדותו כו'. וכולהו ילפינן להו בגמ' מקראי למולו דכתיב (בראשית כ"א) וימל אברהם את יצחק בנו ומילה אין זמנה אלא ביום כדתנן במשנה ד' פ"ב דמגילה ולפיכך הנשים פטורות. ובגמ' ילפי לה אפילו למ"ד דזמנה בין ביום בין בלילה. מדכתיב (שם) כאשר צוה אותו ולא אותה. ואין לו אלא מיד ולדורות דכתיב (במדבר ט"ו) מיום אשר צוה ה' והלאה לדורותיכם. לפדותו דכתיב (שמות ל"ד) כל בכור בניך תפדה. ואיהי לא. דכתיב תפדה תפדה. כל שמצווה לפדות אע"פ מצווה לפדות אחרים פי' מל' תפדה ילפינן נמי דהיכא דלא פריקה אבוה מחויב לפדות אע"פ. ופירש הר"ן דל' תפדה משמע תפדה אחרים. לו תפדה עצמך. ע"כ. והשתא דרש שאין בכלל המצוה לפדות לאחרים מי שלא שייך בו ג"כ לפדות עצמו דהא חרוייהו במשמעות. כך כ"ל. ללמדו תורה. דכתיב (דברים י"א) ולמדתם אותם את בניכם. ואיהי מגלן דלא. דכתיב ולמדתם. ולמדתם. כל שמצווה ללמוד. מצווה ללמד וכו'. והאשה איהי מצווה ללמוד. כדפירש הר"ב במשנה ג' פ"ג דברכות. ה"נ דרשינן דהיכא דלא אגמריה אבוה מחייב איהו למגמר נפשיה. דכתיב ולמדתם. פי' הר"ן דבכלל ולמדתם הוא. שכיון שהוא מחייב ללמד לאחרים. יש לו ללמוד תחלה. ע"כ. ודלא כפירש"י. דמקרא אחריתא ילפי לה. והשתא דרש דאין בכלל ללמד לאחרים. אלא אם יש ג"כ בו המצוה דללמוד לנפשיה. דהא תרוייהו במשמע. ללמדו אומנות. להשיאו אשה. דכתיב (ירמיה כ"ט) קחו נשים וגו' וקחו לבניכם נשים. והכא לא צריך למעטיי לאשה דלא. דהא קחו נשים כתיב. וללמדו אומנות. דכתיב (קהלת ט') ראה חיים עם אשה. אם אשה ממש היא. כשם שחייב להשיאו. כך חייב ללמדו אומנות. אי תורה היא. כשם שחייב ללמדו תורה כך חייב ללמדו אומנות. להשיטו בנהר. מיותיה היא. שמא יפרוש בספינה וחטבע. ויסתכן. אם אינו יודע לשוט: וכל מצות האב על הבן. פי' הר"ב שהם מורא וכבוד. מורא. לא יעב כו'. כלליים הם. ולדוגמא נקטיהו כמ"ש הרמב"ם. ומה שכ' הר"ב ולא יכריע את דבריו. פירש"י אם היה חולק עם אחר בדבר הלכה. לא יאמר נראים דברי פלוני. והרמ"ה כתב זה אין צריך. דהייט. סותר את דבריו. אלא אפי' נראין לו דברי אביו. אין לו לומר נראין דברי אבא. שנראה כמכריע דברי אביו אלא אם יש לו תשובה להשיב על החולקים ישיב. עוד י"ד סי' ר"ם [נ"ל ר"מ]: אחד אנשים כו' חייבין. דכתיב. תירלו. ומה ת"ל אים

יבין תפארת ישראל בועז

מט) דהדיוט אינו קונה רק בחזקה, דהייט במשיכה, אבל בממון יכול לחזור בו, רק מקבל מי שפרע [כרש"ד דכ"מ]: נ) באומר שור זה עולה, בית זה הקדש: נא) ואינו יכול לחזור בו. ודוקא במקדש. אבל במכר להקדש [כפי' מ"א] דוקא דמי קנה ולא אמירה. רק במתכוון לותר להקדש, אז גם במ"מ קנה אמירה [בערכין פ"ח מ"כ]: נב) כל מצות של הבן, שחייב האב, כגון מילה, פדיון הבן, ללמדו תורה, ואומנות, ולשוט בנהר, ולהשיאו אשה [וכי' מפת אשא]: נג) ר"ל דאמו פטורה מכל אלו

בו: נד) ר"ל כל מצות שהבן חייב לאב ואם כמורא וכבוד. פירוש מורא. לא יעב ולא יעמוד במקום המיוחד לאו"א בשום מקום, ולא יסתור דבריהם, ולא יכריע דבריהם בדבר שאולגים עם אחר, לא יאמר נראים דברי אבא או אמי [וחקא בפניו, אבל אלא בפניו, אפילו לחלוק על אביו מותר בד"ת [י"ד ר"מ], ולא יזכיר שמו אפילו שלא בפניו. וא"ת הרי יעקב אביו אמר אלהי ואבי, ופחד יצחק היה לי. י"ל כיון שהזכיר עניו שמו של הקב"ה הו"ל כאומר אבי מרי, דפחד יצחק, היינו שהוא עבד ד' וירא אתו על פניו, וחרי בכה"ג גם

אמירתו לגבוה כו'. מתפ"ח כאן פ"ח וכ"ק פ"ו ומרכין פ"ו ענני מדיים פ"ם פ"ב ר"פ ר"ה כ"ב קו"ג פ"ב פ"ו פ"ב פ"ח פמוכה פ"ם פ"ב יומלמי קדמין פ"ח הנ"ל. גיפין פ"ז הנ"ב פ"י פ"ם: ן כל מצות הבן כו'. כ"פ פ"ח:

שנויי נוסחאות

אמירתו. בסמירתו. בד"ב וכי"ק ובמכי"ל אמירתי. בסמירתי וכ"ם כפי' הרמב"ם ד"ל: ן הבן על האב. בכי"ק ובמכי"ל האב בסמירתו הבן על האב וכ"ה בריטבא גם בד"ב רק הסיפא הסיפא שם לגמרי בטעות (ועי' בסמוך ומוסחא זאת היתה במסגיות גם לפני הרמב"ם עי' בפי' ובאלא מי בגמ' לא מסמע כן. ואולי אחר בזה דברי גמרת הירושלמי ועי' הוי"ע). אנשים. ונשים. בד"ב ובכי"ק ובמכי"ל חייבים אנשים וכן בסמוך. מן פטורות עד פטורות ליתא בד"ב בטעות.

תוספת חדשים

ן תוי"ט ד"ה כל מצות הבן כו' וכגמ' ילפי לה לפי' למ"ד דזמנה כו'. פי' במילה שלא בזמנה ולא"ש הוא דש"ל הכי בפרק הערל ובזרוקה ליכא מ"ד. וכן הוא בהגיה בתוספות בקידושין דף כ"ט. והקשה בספר עצמות יוסף דהא מ"מ אינו דומה שבת. ונ"ל דלא קשה מידי כיון דאם עבר ומל בשבת המילה בטלה ואינו צריך להטיף דם ברית מבריש לענין בעלה כדאיתא בש"ע יו"ד. אבל לענין שבת הא איסור כיום גדול ומצוה עליה כשיה בדיעבד דאף לכתא דאמר בתיובתא כל מלאכה דאמר רחמנא לא תעביד לא מהני. מהני בכה"ג היכא דאיסור כיום בלא בזמנה מותרת בין ביום ובין בלילה וע' תוספות בס ע"א ד"ה אותנו

תוספת רעק"א

ן [אות יח] תוי"ט ד"ה אמירתו. בכסף למה לי כלל. קשה לי הא י"ל דנ"מ דמדין אמירתו

לגבוה מהני בית שאלה אבל ע"י הקנין בכסף לא מהני שאלה וכמ"ש הש"ך סימן רנ"ח דבבא הקדש לגזבר א"ן לישאל עלה כיון דמדין קנין בסוגי צריכים לדחוק במתניתין דערכין. בתשובת פנים מאירות ח"ב סימן כ"ח כתב דאין בזה דוחק כל כך די"ל דמתני' רמוה במה דנקט כל חנך בבי מעשר עד המשים ולא סני ליה למנקט עד שלשים אלא דבא להורות לן דהפלינו בכרי שאין הדעת טועה וקתני א' אומר כו' דומיא דהא' אומר נ' דודאי הפליג בכרי שאין הדעת טועה אף זה שאמר י' ידע שאינו שוה אלא ח' ורצה לוותר:

אים. שהוא סופק בידו לעשות. אמה רשות אחרים עליה. ברייתא בגמ' [*ופירש"י סיפק. יכולת שאין מונח בידו. רשות אחרים. בעלה] : וכל מצות עשה שהזמן גרמה. כתב הר"ב כגון סו' ולילית פי' בתוספות כמ"ד כסות לילה פטור מלילית מדכתיב (במדבר טו) ורואיתם אותו. ואפי' לנ"ד לילית חובת עלית הוא ואפי' מונח בקופסא חייב בלילית. ושוד דבירושלמי [אמרי] כסות יום שלבשה בלילה חייבת בלילית. אפ"ה תניב לה זמן גרמא כיון שחיובו תלוי במה שהזמן גרם לבישתו ביום יש לה לחשב זמן גרמא שזמן לבישתה גורם החיוב : ונשים פטורות. כדגמרינן מתפילין מה תפילין נשים פטורות [כמפורש במשנה ג' פ"ג דברכות] אף כל מ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות. גמ' : וכל מ"ע שלא הזמן גרמא. כתב הר"ב כגון מזוזה כו'. מ ז ו ז ה מפורש במ"נ פ"ג דברכות. מ ע ק ה. אע"ג דאית ביה לאו ולא תשים דמיס (דברים כ"ב). *ולא"כ תיפוק ליה דנשים חייבות מטוס הלאו. מסיק הר"ן דלאו ועשה אינם באים כאחד. דלא תשים דמיס ההוא כשבנה ע"מ שלא לעשות. ואעפ"כ מחוייב אח"כ לעשות מעקה מטוס העשה. ל ב ד ה. נמי לאו דלא תוכל להתעלם (שם) כשנטלה ע"מ שלא להחזירה עבר הלאו. ומ"מ מחוייב לקיים העשה דהשב תשיבם (שם). ש י ל ו ח ה ק ן. אם נטלה ע"מ שלא לשלחה עובר משום לא תקח האם (שם) ואח"כ חייב בעשה דשלח לרבנן לאו מעיקרא משמע. כדמוכח בפ' שילוח הקן [דף קמ"ח]. ע"כ : וכל כו'. כתב הר"ב הני הרי כללי לאו דוקא כו'. ומה שאמר כל אמנם ר"ל הרוב. הרמב"ם. ומ"ש הר"ב שהרי מלה בליל פסח. דזמן גרם ונשים חייבות. כדאיתא בפסחים [דמ"ג] נשים חייבות באכילת מלה דבר תורה שנאמר (שם פ"ז) לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות. כל שישנו בכל תאכל חמץ. יכנו בקום לאכול מלה. ונשים איתנהו בכל תאכל חמץ דמצות ל"ת הוא. ושמחה במועדים. דכתיב (שם) ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך. רש"י. והקהל בחג הסוכות כדכתיב (שם ל"א) הקהל את העם האנשים והנשים. ומ"ש הר"ב דת"ת כו' ממ"ע שלא הזמן גרמא ונשים פטורות. ת"ת פירשו בפ"ג דברכות. פריה ורביה כת"ק דסוף פ"ו דיבמות דסלכתא כווותיה. פדיון הבן מפורש לעיל : וכל כו'. כתב הר"ב וילפינן לה מדכתיב אים או אמה כי יעשו מכל חטאת האדם וכו' לכל עונשין וכו'. פירש"י ולאיון עונשי מלקות הן.*) [ובגמ' אי מהכא אימא דוקא משום כפרה אם רחמנא עלה פי' התוס' כגון עריות דכתיב בנשים עונשין. כתב רחמנא (שמות כ"א) אשר תשים לפניהם השוה וכו' לכל דינים ועיין בתוס' שפ"ק דב"ק דט"ו. ואי מהכא ה"א משום דחיותא הוא דאי אין עליה דין הכל גוזלים אותה והיא גוזלת אחרים והכל בדילין הימנה כתב רחמנא (שם) והמית אים או אמה בשור המועד שהרג השיה וכו' ואי מהא משום דאיכא איבוד נשמה אם רחמנא אבל הכי תרתי אימא לא. לריכא]. ועמ"ש במ"ז פ"ד דב"ק : וכל מצות לא תעשה כו'. כתב הר"ב והאי כללא דוקא כו' וכ"כ הרמב"ם. ואין להקשות מדפי' בפ' כתרא מ"ד דלא אוזהרו בכרות להנשא לפסולים. דהא אמרי' בגמ' פ"ע דיבמות דפ"ד. דכל היכא דהוא מוזהר היא מוזהרת. שבשם שהכהן מוזהר שלא ליקח אשה זונה וחללה. כך היא מוזהרת שלא תנשאו. וכל היכא דהוא לא מוזהר. כגון חלל בשאר היא לא מ זהרת שנמלאת אומר דנס בזה הוא אמה האשה לאים: חוץ מבל תשחית. כתב הר"ב זקנך ולא זקן אשתך

*) כל הדברים המוסגרים אלו חסרים בד' קראקא ואיתייהו בד"ם.

ובל מצות עשה שהזמן גרמה. שהזמן גרם למלוה שתבא כגון שופר. סוכה. לולב. ולילית : שלא הזמן גרמה. כגון מזוזה. מעקה. אבדה. ושלוח הקן. והני תרי כללי לאו דוקא דלקיי"ל אין למדין מן הכללות אפילו במקום שנאמר בהם חוץ שהרי מלה בליל הפסח ושמחה במועדים והקהל בחג הסוכות כולן מ"ע שהזמן גרמה הן *ונשים חייבות. ות"ת ופריה ורביה ופדיון הבן ממ"ע שלא הזמן גרמה הן ונשים פטורות. אבל כללא בתרא דכל מצות לא תעשה אחד אנשים ואחד נשים חייבים. חוץ מבל תקיף ובל תשחית ובל תטמא למתים. כללא דוקא הוא וילפינן ליה מדכתיב (במדבר ה') אים או אמה כי יעשו מכל חטאת האדם השוה הכתוב אמה לאים. לכל עונשין שבתורה: הויקמבל תקיף ובל תשחית. דכתיב (ויקרא י"ט) לא תקיפו פאת ראשכם. ולא תשחית את פאת זקנך. כל שיטנו בהשחתה יבנו בהקפה. וכל שאינו בהשחתה אינו בהקפה. והני נשי הואיל וליתנהו בהשחתה ליתנהו בהקפה. ומנלן דליתנהו בהשחתה. דכתיב פאת זקנך. ולא כתיב פאת זקנכם. *מאי זקנך. זקנך ולא זקן אשתך : בל תטמא למתים דכתיב

ראשון לציון

בפשנה הוץ מבל תשחית ובל תקיף ל"ל חוץ מכל תקיף ובל תשחית : חוי"פ ד"ה וכל מצות עשה שלא כו' מסיק הר"ן דלאו ועשה כו' עי' יסל"מ

תוספת רעק"א

[א ת כ]הרע"ב ד"ה שלא הזמן גרמא. ונשים חייבות וכן בקידוש היום נשים חייבות דדרשינן זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה. וכן במצות דרבנן מחוייבות בסוכה וגר חנוכה דאף הם היו באותו הנס. [אות בא] שם ד"ה דוקא בכל תק ת.מאי וקיב כו'. ק' לי הא מסקנא דסוגיין דיכפי פאת אאת מבני אהרן וע' בתוס' דאדחי לבעמא דוקנדולא זקן אשתך. וחרמב"ם בפירושו ובחבורו נקם הטעם ראשה אינה בהשחתה דלית לה זקן (כאי צד האיבעית איסא קמא) ובחבורו הוליד מזה דין חדש דעבדים מצווים בהשחתה והקפה כיון דיש להם זקן. וכבר תמה בזה רש"ל דהא למסקנא הטעם דנשים פטירי מנז"ש דאמת פאת וא"כ גם עבדים ליפטרו מנז"ש דלא לה מאשה. ולענ"ד ק' נמי מסוגיא דבב"ק ד' פ"ח ע"א מה לאשה שכן אינה במילה קטן יוכיח. ולהרמב"ם נצרוך מה להני אשה וקטן דאינם מצוות על ההקפה משא"כ עבד צ"ע [אות כב] תוי"ט ר"ה וכל מ"ע שלא כו' וא"כ תיפוק ליה דנשים חייבות כך הקשה תוס' ומהרצי דפיירי הכא בלקח ע"מ לשלח וכן במעקה שבנה ע"מ לבנות מעקה דליכא רק עשה לחוד. אבל הר"ן נקם הקושיא דשישא דהכא אפילו אם הוא חייבות אפי' בעשה דכל לאו ועשה שהוא כיון דחייבות על הלאו חייבות נ"כ על העשה כראמרי' נבי שמן שריפה וכיסוי הדם דאין עשה דוחה ל"ת ועשה וא' האנשים וא' נשים שוים בדבר ומסיק דזהו רק היכא דלאו ועשה באים כא' דתמיד אין נפרדים זה בלא זה אבל באלו דאין תמיד באים כא' דמסכחת בנטלה ע"ש לשלח וכדומה באינך דחייב בעשה וליכא לאו בזה אין הנשים מצוות על העשה וא"כ י"ל דפיירי הכא בכל גווני ואשמועי' דחייבות אפי' על העשה ע"ש ופליגי תוס' והר"ן בזה היסוד דתוס' ס"ל דכל עשה ול"ת שהוא"ג אין הנשים מצוות רק על הלאו ולא על העשה (ועל הוכחות הר"ן מסמן שריפה כתב תוס' כיון דחלאו אינם שוים עמי עשה בבה"נ אין עשה דוחה ל"ת) ולדר"ן הנשים מחוייבות. גם בעשה היכא דחמיר העשה וחלאו באים בא' כמו בסלאבה ר"ם :

יבין תפארת ישראל יבין

ברבו מומר שלא בפניו [כי"ד רמ"ב סע"ו] וכ"ש בתבין [עי' ס"ך רמ"ב סקכ"ז]. אמנם דהרי קאמר יעקב אביהו גמי שמה קברו ילחק ורבקה אשתו. ול"ל דמורא דלאחר מיתה מדרבנן הוא. ול"ל דאיה מקידושין [לא כ"] ששמע שאמו באה אחריו לא"י ולא לח"ל לקראתם, וכ"ל דה"ע דעשה דכבוד אב"א דוחה ל"ת דיראה מא"י לח"ל. וכשמלא אח"כ שמיתה אמר אלו ידענא לא נפקי, ס"מ משום דאז כבוד ומורא אינו רק מדרבנן, ואינו נדחה הל"ת, ואפילו הכיהו אב קלנוהו אב"א ברוב עם, ישתוק. אינה כבוד. מאכילין ומשקין ומלבישין, מכניסין ומוציאין, ואם אין לבן יתן להם בסבר פנים יפות, וכל עת שירצה אותן באים, יקום לפניהן וכל שמזכיר מהן דבר יזכירן בכבוד, ואפילו לאחר מותן, ואפילו כשיפסידו מעותיו לא יכלימם [י"ד שם]: בה) שתלויה בזמן: נו) מיהו אין למדין מכללות אפילו כשנאמר בהן חוץ [כשיטין דכ"ז ח"]. דהרי מלה, ושמחה במועד, ומלות ההקהל [עי' סוטה פ"ח] דהזמן גרמא, ואפ"ה נשים חייבות. והרי ת"ת, ופדיון הבן, ופריה ורביה, שאין הזמן גרמא, ואפ"ה נשים פטורות. אלא הך כל וכו', ר"ל דוב המלות: נו) ואף על גב שלא הוזהרו מלהנשא לפסולים. היינו רק בהבא שאין האיש זר מוזהר, כגון כהנת לחלל או לגר וכדומה, אבל באם הוא מוזהר גם היא מוזהרת [ועי' קידושין פ"ו ח"]: נח) הזקן אם יש לה: נט) פיאת הראש:

דכתיב (שם כ"ח) אמור אל הכהנים בני אהרן. בני אהרן ולא בנות אהרן: ח המסיכות והתנופות. אינה סומכת. ואינה מניפה. ואינה מגשת מנחה בקרן מערבית דרומית כמשפטה. אם היא כהנת. ואינה קומצת ולא מקטרת. ואינה מולקת עוף. ואינה מקבלת דם במזרק. ואינה מזה דם: חוץ מסוטה ונזירה שהן מניפות. מנחתן בעצמן. שמנחתן טעונה תנופה בעצלים: ט כל מצות תלויה בארץ. כל מצוה שהיא תובת הגוף. מיקריא אינה תלויה בארץ. ושהיא חובת קרקע. מיקריא תלויה בארץ: חוץ מן הערלה. שנהגת בח"ל אלכה למשה מסיני. וכלאי הכרם בח"ל מדרבנן. וכלאי זרעים מותרין לזרעם

למתים[פ]: ח המסיכות[סא]. והתנופות[סב]. והגשות[סג]. והקטרות[סד]. והקמיצות[סה]. והמליקות[סו]. והזאות[סז]. והקבלות[סח]. נוהגין באנשים. ולא בנשים[סט]. חוץ ממנחת סוטה ונזירה. שהן מניפות: ט כל מצוה שהיא תלויה בארץ[ע]. אינה נוהגת אלא בארץ. ושאינה תלויה בארץ[עא]. נוהגת בין בארץ. בין בחוצה לארץ. חוץ מן הערלה[עב]

ואע"ג דלא אתקש אלא מעולה. בני אהרן גלוי מלתא בעלמא הוא חוס' שם דס"ה. והזאות. אי דפרה אלעזר כתיב בה אי דפנים [שלא על מזבח החיצון] משות כתיב בה. אלא הזאה דבן עוף [הטאת דכתיב בה והזה] אתיא בק"ו. ומה בן אלן שלא קבע לו כהן בשמיטתו. [שהשמיטה כשרה בזר כדתנן ריש פ"ג דזבחים] קבע לו כהן בהזאתו. בן עוף שקבע לו כהן למליקתו. אינו דין שיקבע לו להזאתו. פירש התוספות שהרי בכל מקום מצינו כהן בכוף יותר מבתחלה. דעיקר עבודה דקרבן הוא בסוף. והשתא הוי ק"ו מינה וביה. ואין להביא בהאי ק"ו שוס פירכא. ע"כ. וכתבו עוד דליכא למטעי נמים מכל הני מקום דאיכ כשרים אלא ביום [כדתנן במסכת ה' פ"ב דמגילה] והוו מלות עשה שהזמן גרמא דהכשים פטורות. דמ"מ איצטריך למטעמיהו ולמיפסל הקרבן. וכמיכה. אע"ג דודאי לא מפסל קרבן בסמיכתה. איצטריך למטעמי משום דכתיב וסמך ובחנ וסד"א אתקש סמיכה לשמיטה ומי הוי דשמיטה כשרה בנשים כדתנן בזבחים (דפ"ג) אף סמיכה כשרה בנשים. ותנופה נמי איצטריך למטעמי כיון דאשכחן סוטה ונזירה דמניפות. וא"ת מיפוק ליה דכל הני אינן כשרות בנשים לפי שהם מחוסרי בגדים דפסולים לעבודה [כדתנן בדפ"ב דזבחים] וי"ל דמייתי אלבשו הבגדים אי נמי י"ל כיון שלא נעשו בבגדים לא הוו מחוסרי בגדים. ע"כ: הקבלות והזאות. והולכה וזריקה [דעבודות הן כדתנן ספ"ק דזבחים] לא קתני דהולכה בכלל קבלה. שהרי מן הקריבו הכהן נפקא ג)כמו קבלה [כדלעיל] וזריקה בכלל הזאה. תוס'. ומלשונם מוכח דגרסי קבלת קודש הזאות. וכן רא"י. וכך הוא בירושלמי: חוץ ממנחת סוטה ונזירה שהן מניפות. סוטה מפורש רפ"ג דמסכת סוטה [דף י"ח]. ונזירה מפרש בגמ' אתיא כף כף מסוטה. וז"ל הרמב"ם לפי שנאמר בסוטה (נמדבר ה') ונתן על כפיה את מנחת הזכרון ונאמר בנזיר (שם ו') ונתן על כפי הנזיר. ודין הנזירה והנזיר בענין הקרבן שוה למה שנאמר בתחלת הפרשה (שם) אים לו אמה כי יפליא לנדור נדר נזיר. ע"כ: ט כל מצוה שהיא תלויה בארץ. פי' הר"ב שהיא תובת קרקע. פירש"י שמוטלת על הקרקע או גדולין. כגון תרומות. ומעשרות. חלה. לקט. שכחה. ופיאה. שביעית. חדש. ערלה. כלאים. ["עכ"ל. וגרסה בעיני דלפי שגדולי קרקע היה מקום לבעל הדין לומר שאינם פטורים בח"ל. ולהיו בכלל תובת הגוף. מש"ה דייק מתני' למיתני בלשון תלויה בארץ. ולא תובת קרקע. אלא כל דתליא בארץ כלומר שהן גדולין. ואע"ג דליכא דתליה [בארץ] ס"ד דהמקשן בגמרא. דר"ל בכתיב בו ביאת הארץ ומש"ה מקשה. ודמיגן דר"ל תובת קרקע. וא"כ ה"ל לתנא למתא להדיא תובת קרקע. אלא מהטעם דפרישית הוא דתני תלויה בארץ] : אינה נוהגת בו'. לקמן אפרש מנלן: ושאינה תלויה בארץ. פי' הר"ב שהיא תובת הגוף. פירש"י אינה מוטלת על הקרקע ולא על גדולין. אלא על גופו של אדם. כגון שבת. תפילין. ע"ז. פטר חמור. מילה. עריות. וכיוצא בהם: נוהגת בין בארץ בו'. דא"ר אלא החוקים. אלו המדרשות. והמשפטים. אלו הדינין. אשר תשמרון. זו מצוה זה מעשה. בארץ. לעשות זה מעשה. בארץ. יכול לא יהא נוהג אלא בארץ. ת"ל כל הימים. אי כל הימים. יכול יהא נוהג אפי' בח"ל. ת"ל בארץ. אחר בריבה הכתוב מיעט. לא ולמד ממה שאמור בענין [על איזה מהם הכתוב אומר כל הימים] אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם וגו'. מה עבודה זרה מיוחדת בהיא תובת הגוף ונוהגת בין בארץ. בין בח"ל. אף כל שהיא תובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בח"ל: חוץ מן הערלה והכלאים. ["לשון התוס']. בירושלמי פריך אמאי לא תני לה אלה [כדתנן במסכת ה' פ"ד דאלה] ומשני לפי שאינה בעיסה של נכרים. ולא מייתי מתני' אלא בדברים הנוהגים בישראל

ח) בגמ' שלפנינו בפסוק המליקות דכתיב בו' אבל בד"ו בפסוק כמוכח בתי"ע כאן. ב) בתוי"ע דשום פרלג וקרלקא נפקא נמי קבלה. ובנכרים

בין תפארת ישראל יכין

ס) אם היא בת כהן: סא) לסמוך ידיו על הקרבן קודם שחיטה: סב) לגיף הקרבן או המנחה: סג) להגיש המנחה לקרן המזבח: סד) לקמוץ המנחה: סה) להקטיר האיברים או הקמילה: סו) לקרבן עוף: סז) הזאות של חטאת עוף. ונכלל בזה זריקת דם של כל הקרבנות. [מיהו גם הזאת מי חטאת על טמא מת, והזאת דם לפור ומים חיים שפל מלורע, ונוגעות רק באנשים [כרמב"ם פרה אדומה פ"י ה"ו, וטומאת לרעת פי"ח ה"ס]. וג"ל דלהכי נקט הזאה קודם קבלה, לגלויי דגם על חטאת עוף קאי, מדאסמכה למליקה והקריבו לקבלה: סח) קבלת הדם והולכתו למזבח: סט) דלכולהו יש מישוש מקרא.

ולאף דבל"ז פטורים מדהו"ל עשה שהזמן גרמא, דהרי אין כשרות רק ביום. עכ"פ סד"א מדשחיטת קרבנות כשרות בנשים, ה"נ כולהו מדהוקשו אחדדי, קמ"ל. ולאף דבל"ז עבודתן פסולה מדמחוסרי בגדים. י"ל דסד"א מדלא נעשו על בגדי כהונה, לא מפסל בהכי. אי דקמ"ל אפילו לבשו בגדי כהונה, פסילה: ע) שהיא תובת קרקע, כתרומה, מעשרות, וחלה, לקט, שכחה, פאה, שביעית, חדש, ערלה, כלאים: עא) רק מוטלות על גוף אדם, כשבת, תפילין, ע"ז, פטר חמור, מילה, עריות, וכדומה: עב) אף שתלויה בארץ, נוהגת בח"ל הגמת"ס:

בני אהרן וצע"ג: [אות כד] באד"ר ואין לדביא בהאי ק"ו שום פרכא. לספרך דמה לבן צאן ששטון כלי בהזאתו משא"כ בעוף דבעצמו של בהן: [אות כה]

ח המסיכות. נ"ו פ"ח מיי' פ"ג מהל' מעשה הקרבנות פ"ח הפ"ב פמין קפ"ג: והתנופות. מיי' שם פ"ט הפ"ז: והקטרות. מיי' פ"ט מה. נ"מ מקדש ה"ח: חוץ ממנחת סוטה. מיי' פ"ג מהל' סוטה הל"ו ופ"ט מהל' מעשה הקרבנות הפ"ז: ונזירה כו'. מיי' פ"ט מהל' מעשה הקרבנות ע"ז ופ"ח מהל' מיכות ה"ד: ט כל מצוה. כל מצוה שהיא תלויה בארץ כו'. נ"ו ע"ב ירושלמי שביעית פ"ו הל"ח פ"י הל"ב ב פין פ"ד הל"ב מיי' פ"ח מ' מ' מעשה ה"ח ה"ו: ושאינה תלויה בארץ כו'. ירושלמי שם. מכלה פ"ב הל"ז: חוץ מן הערלה. מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות ה"ב פמ"ב נ"מ נ"מ קפ"ד מ"ע פ"ב מיי' הל"ד פפ"ו ה':

שנויי נוסחאות

ח המסיכות והתנופות והתנשות. במבני"ל ..הנשות (נ"ל ההגשות) וכן הלאה זוגי חד בלא ו"ו והד בו"ו. והזאות והקבלות. בד"ג ובכי"ק והקבלות והזאות וכ"ה במבני"ל ובמבכ"ג ד' ראם אף בד"ו בעוסחתנו ועי' הוי"ט. נוהגין. בד"ג ובכי"ק ובמבני"ל נוהגות וכן בסריוך. ולא בנשים. שם ושם ואינם נוהגות בנשים. ונזירה. בד"ג ובכי"ק והנזירה; במבני"ל והנזירות: ט כל מצוה שהיא תלויה בארץ כו' ושאינה תלויה בארץ כו'. בד"ג ובכי"ק ובמבני"ל הסדר כל מצוה שאינה תלויה בארץ נוהגת.. וכל שהיא תלויה בארץ אינה נוהגת.. ועי' רע"ב ונפי' סומכ"ם. (בין) בארץ (בין) בחו"ל. בד"ג ובכי"ק ובמבני"ל בארץ ובחו"ל ולהלן.

תוספת חדשים

ח במשנה המסיכות כו'. הקשו בתוס' דף י"ד אמאי לא תני כל סדר המערכה הרמת הדשן שני גזרי עצים הנצחים נרות כו' ונס' ש"ל מהרן דהכא לא מייתי מתני' בעבודה קרבנות של צבור דהכהן פטומת דלא מתכפרי בנסים מפני כבוד הצבור כו' ע"ש:

ראשון לציון

ח חוי"ש ד"ה המסיכות כו' ולע"ג דלא אתקש כו' הוס' שם דף ס"ה עיין יסל"מ: שם ד"ה הקבלות והזאות כו' וכן הלא ביכו' עיין יסל"מ:

תוספת רעק"א

ח [אות בג] חוי"ש ד"ה המסיכות. לשון התוס' נראה ד מ ה ג ש ו ת. ובמגילה ד"ב ב' ד"ה לקמיצה כ' תוס' וכן תנופה והנשה א"צ כהן וכו' ורבריחם תמוהים לי ד מ ל ב ד דמתרי לדברירים דהכא גם הא מקרא מלא זאת תורת המנחה הקרב אהרן באא"ר וכי היכי דשחיטה,

ובנכרים. וקשה אמאי לא פריך נמי התם אמאי לא תני תרומה ומעשר. כדפריך מחלה. וא"ל לפי שאינה אלא מדרבנן. דהא חלה נמי בח"ל. אינה אלא מדרבנן. ואפ"ה בעי אמאי לא תני חלה ולא משני לפי שהיא מדרבנן. וי"ל דלהכי בעי מחלה. לפי שנזרו על חלה בכ"מ. אבל על תרומה ומעשר לא גזרו במקומות הרחוקים מא"י אלא דוקא לעיירות הסמוכות לארץ. והיינו טעמא דגזרו על החלה בכ"מ טפי מתרומה ומעשר. לפי שהחלה דומה יותר לחובת הגוף. שהרי לזרעם בח"ל: ר' אליעזר אומר אפ"ה חדש. אסור בח"ל מן התורה. אמ"פ שהוא חובת קרקע. שנאמר (ויקרא כ"ג) בכל מושבותיכם. בכ"מ שאתם יושבים. והלכה כר"א: **י כל העושה מצוה אחת.** יתירה על זכיותיו כדי שיהיו זכיותיו מרובין מעונותיו: **מטיבין לו ומאריכין את ימיו.** לעולם הבא. **ונוחל את הארץ.** ארץ החיים: **וכל שאינו עושה מצוה אחת.** שאינו עושה מ.וה אחת. שהיו עונותיו מרובין מזכיותיו. ואינו עושה מצוה אחת שיהיה מחלה זכאי ומחלה

וכלאים עג). **רבי אליעזר אומר. אף מן החדשים** עד): **י כל העושה מצוה אחת** עה) **מטיבין לו. ומאריכין לו ימיו. ונוחל את הארץ** עו). **וכל שאינו עושה מצוה אחת** עז).

ציונים

וכלאים. מ"ו פ"ח ה"ח פוס"ע פס ס"ח רפ"ו פפ"ו פ"ם: ר"א אף החדש. נ"פ פ"ח: י כל העושה כו'. נ"פ פ"ג:

שנויי נוסחאות

וכלאים. בד"ל ובמשני"ל והכלאים. ר' אליעזר. במשנ"ב ב"ו ר' אלעזר ובגמ' לא משמע כן. (מן) ה ח ד ש. בד"ל ובכ"יל ובמשנ"ב ובמשני"ל ליתא: **י (לו) ימיו.** בד"ל לו את.. ; בכי"ק ובמשני"ל **את ימיו** וליתא.

תוספת רעק"א

דבריהם תמוהים לי בזה דהא באמת אין הקרבן נפסל ע"י ס מ י כ ת ה ולענין

לקוטים

מ תוי"ט סד"ה תוץ וכו' ולענ"י שמי שקנה וכו' כתב הרב ר"ע לין זו קושיא כלל דהלוקח פטור מדתורייתא נתנא דמדאורייתא לא נתחייבו במעשרות אלא בעלי קרקעות דוקא ע"כ והביאו ראיות לדבריו ל ס י ע ת הראב"ד דס"ל הכי דלין חיוב לנוקח כלל מן התורה אבל כתי"ע דבריו מיוסדים ע"פ סיעת הרמב"ם בכפ"ב מה' מעשר דפסק שאם נגמרו הפירות בידי לוקח חייב לעשר מן התורה וזהו נמי סיעת ר"ת כמ"ש שם מרנבנ"מ ע"ש והבאת הרי"ב קלי על דברי התוס' ונקט כדעת ר"ה(ס"ל): שם ד"ה ראא וכו' דסתם לן וכו' ולענ"ן דטעמא דבס"ו דהכא אמרי' מאן תנא דסליג עליה דר"ע דר"שמעאל הוא ומייתי דר"ע סליג עליה וס"ל כר"א ולכך קי"ל הלכה כר"ע מתניתין ס"ם דר"א נמי ס"ל הכי והו"ל רבים לגבי דר' ישמעאל והשתא ניק על כללא דמגן. (סס):

בא"דובאמת שייה פיתה כו'. הימה על תמיהתו דמ"ם הרי"ף והרא"ש דהלכה כסתם מכנה הייט לדידן דס"ל כ פ ס י ק א דבתרתי ומס"ה כתבו בסוף פסחים סתם מס' והכיל דבריהם וי"ל דמחלוקת הכו' תיובתא הוא בהבואה דה"ל של גוים דרב פפא סבר דהוי מדרבנן ורבנן בתרתי סברי מדאורייתא ועיין בתו' ל"ו ע"ב ד"ה כל מצוה דדייקי (מהיכולמי) ד א ס ו ר החדש אף בשל גוים ומה שחמה עליהם בשל ב"ח י"ד סי' רנ"ג כנר ייבנו בשל ברכת הזבח דף קמ"ט ע"ב. (קול הרמ"ז)

י הרש"ב ד"ה כל וכו' יתירה כו'. ל"ל דמשום דקי"ל עבירה מכבה מצוה אי"כ זו היתירה איל כל זכיותיו כיא אחת (נו שיה) לא תתבטנה לגבד המעבירה (קול הרמ"ז): **תוי"ט ד"ה מטיבין** וכו' **ונ"ת** וכו'

יכין תפארת ישראל יכין

עג) כלאי כרם מוכן בחוץ לארץ רק מד"ס [ועי' פירושינו ספ"ח דכלאים]. וכלאי זרעים כרי לגמרי: עד) וקי"ל דחדש מותר בח"ל [ועי' פירושנו חלה פ"א ז]: אבר המפרש, מבנה י', אם כי בכרי אגדה היא, שיש מיבנה חשובה דהרבה נתקשו בה קמאי, וברש"י ותוס'. ותו ק ל א' מדקאמר כל העושה כו' מעיכין וכו' לאו בחשבת מצה, דכל שאינו עושה מצוה אחת אין מעיכין לו וכו' וסיפא א"כ ליל. ב' לר' יעקב דקאמר בס"ם הכא, דבכל מצוה בהאי עלמא ליכא. א"כ אין יתיישב משנתינו דקאמר מעיכין לו וכו'. ג' סיפא דתנא ותו ל כרוכלא, דכל שיש בו מקרא מבנה ד"א אז לא כמהרה הוא תועא. ול ל כולי האי. הרי אי אפשר שיתעא האדם, רק בעוברו על מצות התורה. והרי המבנה כוללת כל המקרא ותפארתו יותר, א"כ המבנה היא כל התורה כולה ובה לחוד סגי, וא"כ מקרא למה. וגם ד"א למה. דמהו כד"א שיקרא תועא בנעה מדרכה. ושוב יש הרבה דקדוקים בהמבנה. ואני בעניי אפרשה כפי אל ד', אשר יאין עלי מאורו אור מבין סדקי ערפלי עושר, ויושב תהלות ישראל יאיר עיניו כאור תורתו, כי באורה נראה אור]: עה) בביטוי מיירי, כי כך הם רוב בני אדם מחלה עוונות ומחלה זכיות [פקידושין ד מ ע"ב]. ולהכי קאמר שאם ביטוי זה עושה עוד מצוה א', דהו"ל לפ"ז רוב זכיות:

עו) הזכיר התנא ג' דברים אלו, משום דג' מיני העבות הם. העבת הגוף שיהיה חזק וקיים. העבת הקנין, שיהיה לו עושר ופרנסה. והעבת הנפש החיונית, דהיינו בדבריה שהם חוץ מגופו וממונו, דאפשר שיהיה גופו בריא לגמרי, וגם עושר רב יהיה לו, ואעפ"כ לא יראה שמחה בעולמו, ולא הנוח רוחו מדאגות וכעס והתמעטות כבודו. לכן אמר התנא הכא שכל שרובי זכיות, הרי הו"ל בקייב כל התורה, דרובה בכולה, והרי כתיב בה כי היא חייך ואורך ימיך, חייך בעוה"ז, ואורך ימיך לעוה"ב. מלבד שיש בכללה גם כמה מצות שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לעוה"ב [כרים פאה], לכן מטיבין לו, לשמח נפשו בעולמו. ומאריכין לו ימיו, לחזק גם גופו ולקיימו. ונוחל את הארץ, שותיה לו משמים גם קניני הארצים. מיהו אעפ"כ נפרעין ממנו מיעוט עונותיו בעוה"ז מעט מעט על חטאיו שעשה, מה שחסר לו משאר המצות. שיקרהו לפעמים צרה למרק עונותיו. מה שאין כן בשם לו רוב עונות, מבלא לו הקב"ה מצותיו המעטים בעולם הזה [וזהו דקאמר הש"ס, מתניתין דעבדין ליה יום טוב ויום שם. ל"ל מתניתין דאיכי כרוב זכיות, נפרעין ממנו פסקי פסקי, מעט מעט על עונותיו שעשה]: עז) גם כך בכא

אין לו מלוה יחירה נמי מטיבין לו מלד החסד כדאמרן. ועיין ר"פ חלק. ובפ"ג דתלכות מכנה י"ח. עוד שם סוף פ"ד: אינו מן היטוב. כתב הר"ב והוי מובטו מוטב לגיס. גמ'. ופירש"י שזה שאינו בחחת מחלו במה יחמסק אם לא בלילנות. ומ"ש הר"ב ופסול לעדות. גמ' ופירש"י דכיון שאינו מן היטוב. אין מקפיד על עלמו ואין לו בוטח פנים:

ר"ע מברטנורה

מיב. אלא נשארו עוטתיו מרוכין: ולא בדרך ארץ. שאין משאו ומתנ בנחת עם הבריות: אינו מן היטוב. אינו מוטיל לישובו של עולם. והוי מוטבו מוטב לגיס. ופסול לעדות:

אין מטיבין לו. ואין מאריכין לו ימיו. ואינו נוחל את הארץ(פא). כל שישנו במקרא. ובמשנה. ובדרך ארץ לא במדרה הוא דומאעם). שנאמר (קהלת ד') והחוט המשולש לא במדרה ינתק. וכל שאינו לא במקרא. ולא במשנה. ולא בדרך ארץ(פא). אינו מן הישובפא):

יכין — תפארת ישראל — יכין

בביטוי מיוחד, שאינו עושה מלוה אחת יחירה על עונותיו, דהו"ל מחלה על מחלה: עח) לא קאמר מריעין לו ומקלרין לו ימיו וכו'. דא"כ הוה משמע שמטיטו הקב"ה בטובל אפילו אם סדרי הטבע נאותים להטיבו. והא ליתא, דוכי משום שוטה זה שקולל, ישנה הקב"ה טבע עולמו [בע"ז כ"ה ח']. והו הרי אמרו בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא רק במזלא [במ"ק כ"ח ח']. ורק קיום כל הסורה, אז המצות המיוחדין לאכול פירותיהן בעוה"ז נורמין כולן כלעיל, אבל לא שיהא החטא מכריע את המזל. רק ה"ק, אין מטיבין לו בטובל ובדרך שנוי הטבע והמזל, רק מה שיש בטובת עה"ז, יהי לו כמים נגובים ממשרתי המלך הכבוד, והם המזל והטבע. אבל לא יקבלם בסבר פנים יפות מידי אב הרחמן ית"ש [ואילו"ק הרי כל מחלה זכיות הו ל כרוכו, כדאמרינן [ב"ב י"ז ח'] דנמחלה של מחלה, הקב"ה מעה כלפי חסד להחשב כרוכו. כ"ל דהיינו לעה"ב, והרי משכר הרוחני בעה"ב לא מיירי תנא הכא. אבל בעה"ז כל מחלה של מחלה, אדרבא, מדהקב"ה חפץ חסד לגלי לגבות לו משכרו בעה"ב, לכן ימרק עונותיו בעה"ז. אז נ"ל דהתם בחובת חסד, ומתניתין דידן בדרך השלומין מיירי. מיהו אם לזה הטיבוני שהוא מחלה זכיות, יש בכלון ח' מהדברים שאדם אוכל פירותיהן בעה"ז [בריש פאה]. אז ודאי מחשב כרוב זכיות שמטיבין לו וכו' כלעיל. אולם גם בעה"ב שאמרו דרק במחלה זכיות מעה כלפי חסד, עכ"פ יש מלוה אחת שמלות את האדם מגיהנם, אפילו כשהיא לבד, ואין אנו יודעין איזהו [בסנהדרין קי ח ח']. ולכן הוסיר התנא הוה זהיר במלוה קלה ובחמורה. שאין אתה יודע מתן שכרן של מלות]: עט) נראה לי דנקט הכי מלת, משום דחיובי האדם נ' הם. ב מ מ ו נ ו ת. ו ב פ ע ו ל ו ת. ו ב מ ד ו ת. באמונות, להאמין שיש אל חי יחיד ומיוחד מושל משניח ובעל יכולת ומרחם ורב חסד, והכל עד אין קץ ותכלית. וכ"כ להאמין בכל י"ג העקרים. בפעולות, הם כללות כל מלות התורה בעשה ול"ת. ובמדות, שלא ינקמה ושלא נטרם, ושנרחם על הבריות, ושנקבל כל אדם בסבר פנים יפות, שנסתפק במועט, שנתרחק מהזוללות ושיהא בעלה וקנאה, וכדומה. והנה חלק ה מ מ ו נ ו ת לא נקבלו מהמשנה, ונם במקרא לא נלמדו עליו בפירוש רק על דרך המועט. והעשה שלא נזכרו במשנה, היינו משום דהמשנה אינה רק פירוש המלות שלא נחבארו במקרא יפה [בשירוני דכ"ח כ'], וקבלנו פירושם הלמו"ם בעל פה. אמנם גם במקרא לא היו עריכים להתבאר משום דע"י סיפורי התורה והוכחותיה הן מבוארים ממילא, שעל יתן נוכל להכיר יוצר בראשית ומדותיו ודרכיו, כפי שהתנהג עם דור ודור להאריך אף ולבלי ירח נפש החיות, ושנאמן לשלם שכר. וכל זה אינו צריך להתבאר מה"ע גם במשנה. אמנם בחלק המדות, גם במקרא גם במשנה לא מצינו בהן צווי מפורש בעשה ול"ת. שלא נמלא בהורה לאו מפורש שלא יהא נאותן וכעסן עלל אז רעבהן, ושלא יאכל בשוק וכדומה. וכ"כ בעשה שבמדות, לא נזכר, שיהיה רחמן, וסבלן, שומע חרפתו ואינו משיב, ושיהיה טוב עין ומטיב לכל, ושירחם הבריות, ושלא יעמוד בין היושבים אז יושב בין המומדין, בוכה בין המשחקים אז שוחק בין הבוכים וכדומה לרוב. ואפילו לענ בע"ח שהוא ודאי דאורייתא [בח"מ רפ"ב ס"ע] ואפילו לבטל כלי מהיכלו ההירו מה"ע [בא"ח ס"ה סי"ע]. ואפ"ה לא נמלא בה עשה מפורש בתורה, רק ברמז דכתיב ונהתי עבד בשדך והדר ואכלת ושבעת [גיטין פ"ב ח']. ואף שבבר נשמעו מכלל דבריה, עכ"פ אין לאו אז עשה מפורש בה. אבנם נ"ל עוד דלהכי לא פירשה הורה העשה והל"ת שבמדות, משום שאי אפשר לבוס נבול לחיוב המדות, מפיס דבר זה משתנה לפי המקום, והזמן, והדור, ולפי

בביטוי מיוחד, שאינו עושה מלוה אחת יחירה על עונותיו, דהו"ל מחלה על מחלה: עח) לא קאמר מריעין לו ומקלרין לו ימיו וכו'. דא"כ הוה משמע שמטיטו הקב"ה בטובל אפילו אם סדרי הטבע נאותים להטיבו. והא ליתא, דוכי משום שוטה זה שקולל, ישנה הקב"ה טבע עולמו [בע"ז כ"ה ח']. והו הרי אמרו בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא רק במזלא [במ"ק כ"ח ח']. ורק קיום כל הסורה, אז המצות המיוחדין לאכול פירותיהן בעוה"ז נורמין כולן כלעיל, אבל לא שיהא החטא מכריע את המזל. רק ה"ק, אין מטיבין לו בטובל ובדרך שנוי הטבע והמזל, רק מה שיש בטובת עה"ז, יהי לו כמים נגובים ממשרתי המלך הכבוד, והם המזל והטבע. אבל לא יקבלם בסבר פנים יפות מידי אב הרחמן ית"ש [ואילו"ק הרי כל מחלה זכיות הו ל כרוכו, כדאמרינן [ב"ב י"ז ח'] דנמחלה של מחלה, הקב"ה מעה כלפי חסד להחשב כרוכו. כ"ל דהיינו לעה"ב, והרי משכר הרוחני בעה"ב לא מיירי תנא הכא. אבל בעה"ז כל מחלה של מחלה, אדרבא, מדהקב"ה חפץ חסד לגלי לגבות לו משכרו בעה"ב, לכן ימרק עונותיו בעה"ז. אז נ"ל דהתם בחובת חסד, ומתניתין דידן בדרך השלומין מיירי. מיהו אם לזה הטיבוני שהוא מחלה זכיות, יש בכלון ח' מהדברים שאדם אוכל פירותיהן בעה"ז [בריש פאה]. אז ודאי מחשב כרוב זכיות שמטיבין לו וכו' כלעיל. אולם גם בעה"ב שאמרו דרק במחלה זכיות מעה כלפי חסד, עכ"פ יש מלוה אחת שמלות את האדם מגיהנם, אפילו כשהיא לבד, ואין אנו יודעין איזהו [בסנהדרין קי ח ח']. ולכן הוסיר התנא הוה זהיר במלוה קלה ובחמורה. שאין אתה יודע מתן שכרן של מלות]: עט) נראה לי דנקט הכי מלת, משום דחיובי האדם נ' הם. ב מ מ ו נ ו ת. ו ב פ ע ו ל ו ת. ו ב מ ד ו ת. באמונות, להאמין שיש אל חי יחיד ומיוחד מושל משניח ובעל יכולת ומרחם ורב חסד, והכל עד אין קץ ותכלית. וכ"כ להאמין בכל י"ג העקרים. בפעולות, הם כללות כל מלות התורה בעשה ול"ת. ובמדות, שלא ינקמה ושלא נטרם, ושנרחם על הבריות, ושנקבל כל אדם בסבר פנים יפות, שנסתפק במועט, שנתרחק מהזוללות ושיהא בעלה וקנאה, וכדומה. והנה חלק ה מ מ ו נ ו ת לא נקבלו מהמשנה, ונם במקרא לא נלמדו עליו בפירוש רק על דרך המועט. והעשה שלא נזכרו במשנה, היינו משום דהמשנה אינה רק פירוש המלות שלא נחבארו במקרא יפה [בשירוני דכ"ח כ'], וקבלנו פירושם הלמו"ם בעל פה. אמנם גם במקרא לא היו עריכים להתבאר משום דע"י סיפורי התורה והוכחותיה הן מבוארים ממילא, שעל יתן נוכל להכיר יוצר בראשית ומדותיו ודרכיו, כפי שהתנהג עם דור ודור להאריך אף ולבלי ירח נפש החיות, ושנאמן לשלם שכר. וכל זה אינו צריך להתבאר מה"ע גם במשנה. אמנם בחלק המדות, גם במקרא גם במשנה לא מצינו בהן צווי מפורש בעשה ול"ת. שלא נמלא בהורה לאו מפורש שלא יהא נאותן וכעסן עלל אז רעבהן, ושלא יאכל בשוק וכדומה. וכ"כ בעשה שבמדות, לא נזכר, שיהיה רחמן, וסבלן, שומע חרפתו ואינו משיב, ושיהיה טוב עין ומטיב לכל, ושירחם הבריות, ושלא יעמוד בין היושבים אז יושב בין המומדין, בוכה בין המשחקים אז שוחק בין הבוכים וכדומה לרוב. ואפילו לענ בע"ח שהוא ודאי דאורייתא [בח"מ רפ"ב ס"ע] ואפילו לבטל כלי מהיכלו ההירו מה"ע [בא"ח ס"ה סי"ע]. ואפ"ה לא נמלא בה עשה מפורש בתורה, רק ברמז דכתיב ונהתי עבד בשדך והדר ואכלת ושבעת [גיטין פ"ב ח']. ואף שבבר נשמעו מכלל דבריה, עכ"פ אין לאו אז עשה מפורש בה. אבנם נ"ל עוד דלהכי לא פירשה הורה העשה והל"ת שבמדות, משום שאי אפשר לבוס נבול לחיוב המדות, מפיס דבר זה משתנה לפי המקום, והזמן, והדור, ולפי

על שישנו פי'. מ' פ"ב: הכל שאינו לא במקרא כו'. מ"ר מ"ר מ"ר

ים ע טובות הרבה מעיכין ומחריבין ונתל הא לי שקיל הין לן כ"כ טובות אבל מי שאין לו אלא רוב עונות אין לו שום הטבה והא דאמרי' דל"ק דיוקי היינו משום דישא וסיפא לין כמשמעות פשוטן אלא מדיוקא לפירוש ודו"ק. (קול הרמ"ז):

בבריאה, לרפואה לו לבטות בעורם, אבל אלו הפרחים פס רק כחיות נ ד מ ו, הלבושים בפשר ומטייריס בקיר, שאינם לא לרפואה ולא לישועה, כ"א נגשושים יתירה בעולם, תרפת אדם וזהו אתעני. אולם המשך דברי ספרק, דמדהזכיר אתנת קניני האשה [במ"ח], הזכיר גמי אין נקנה עבד עברי ועבריה [מ כ], ועבד כנעני [מ"ג], וכשפה [מ"ד], ואין נקנו נכסים שיש לבם אחריות ואין לבם אחריות [במ"ה], וכן כל הקנייניס. אח"כ הדר תנא לקנייתי מעגין קדושין, דמדלה למנקא הבאת האיש מקדש, ינקו תחלה כל מלות הבן על האב, דמן הראוי שאביו יתעסק להשיאו אשה, ולבעיל פי' כ"כ, אבל אמו פטורה ואגב זה נקט גמי כל המלות שאנשים חייבות ונשים פטורות. ואגב זה נקט גמי החילוק שבין תלויות בארץ, שיש חלוק ביניהן כמקום עשייתן, כמו שיש חלוק בין מלות שהזמן גרמא לאין הזמן גרמא, באדם העושה. ומדנקט כמה מלות שאין האשה חייבת, וכמה מלות בתלויות בארץ, שאי אפשר הבאת בח"ל לקיימן. להכי למען לא יתבטל לב הישראלי עבור זה, לחשוב שאבד הרבה מעולמו עי"ז. להכי תנא כל העשה מלות אי' וכו', דרחמנא לבא בעי [כסנהדרין דק"ז], אם רק חפץ לעשות ולהרבות מלות, ונאנס, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו, כשיש הכל, רק שיתעסל בכל יכלתו בג' עקרי תכלית אדם, והם התמונות, והעשולות, והמדות הנכללים בג' מלות, מקרא, משנה, וד"ת]:

פרק ב א האיש מקדש. וניתני האיש קונה [כדתנן האשה נקנית] מעיקרא תני ליבנא דרבנן דאסר לה אבוי טעמא להקדש. גמרא. ריש פ"ק. ולכון התקדשי לי כתבו התוס' כלומר להיות לי. מקודשת לעולם בשבילי. כמו הרי הן מקודשים לבמיס. להיות לבמיס. ופשטא דמלתא מקודשת לי מיוחדת לי ומזומנת לי ע"כ: ובשלוחו. כתב הר"ב ולפיכן שלוחו של אדם כמותו. מקרא דכתיב ונחתו כו' גמ'. והלא אינו שוחט אלא אחד. פי' הר"ן דנפקא לן מדכתיב תזבח שלא יהו שנים שוחטין זבח אחד כדאיתא בחולין בפרק השוחט [דף כ"ט ע"ב]. ואפי' הכי אמר רחמנא ושחטו. דמשמע שכולם ישחטו. והיינו מכוס שהוא שוחט בשביל כולם ובשליחותם. ושלוחו של אדם כמותו. ע"כ. וגם הרי"ף כתב דמושחטו ולפיכן. וכתב עליו הר"ן מיהו בגמ' מסקינן דמהאי קרא לחוד ליכא למגמר לכל התורה. דמה לקדשים שכן רוב מעשיהם ע"י שליח. והדרבא ע"י שליח דוקא. ולא ע"י הבעלים. אלא דבגירושין גמי ילפינן שליח מדכתיב ושלחה ומביאייהו דהיינו מגירושין וקדשים ילפינן לכל התורה כולה וכו'. והרי"ף כתב להך דרשא מכוס דהנא בה בהדיא מכאן אמרו בשלוחו של אדם כמותו. ומיהו לאו דוקא. דמיהא בלחוד לא ילפינן הכי. אלא מביאייהו דידיה ודגירושין כדכתיבנא. ועיין מ"ש במ"ד פ"ו דב"ק והא דברפ"ק דתרומות כתב הר"ב נס אחם. גם לרבות שלוחכם. מסקינן גמי בגמ' דלא אצטריך אלא מכוס אחם. מה אחם בני ברית כו': האיש מקדש את בתו כשהיא נערה. אלא דרבנן פליגי עליה דר' יהודה בגירושין כדתנן במ"ב פ"ו דגטין שחני קדושין דמדעתה. דהא בעינן דעת המקנה הלכך אביה ולא ס"ח. שהתורה זכתה לו. אבל גירושין שישנן בע"כ בין היא בין אביה. דמה לו ולדעתו כי מקבל ליה אינו. גמי בע"כ הוא. גמ': בשהיא נערה. דמדזכאי בכסף קדושיה כדתנן במ"ד פ"ד דכתובות. סברא הוא דאינו גמי מקדש. דהשתא אביה מקבל כסף קדושין ואינו תקדש נפשה. תוס' שם דף מ"ו: התקדשי לי בתמרה זו התקדשי לי בזו. גמ' מאן תנא התקדשי הוא דאי פרטא. אבל בזו בזו. ["וכן לשון רש"י. ואבא"ג דבמתני' נמנו בוי"ו לאו דוקא. ועיין מ"ש במ"ג פ"ה דשבועות בד"ה רמ"א כו'] לאו פרטא היא. אמר רבה ר"ש היא דאמר עד שיאמר שבועה לכל א' וא' במ"ג פ"ה דשבועות. ויש לחמוה דהתם פסקו הר"ב והרמב"ם דלא כר"ש. וכן עוד במ"ז פ"ט דגדרים תנן סתמא כר"ש ודחוה מהלכה. ואילו הכא לא דחוה. וכן חמה הכ"מ בפ"ה מה"א. אבל בפ"ד מהלכות גדרים כתב שאפשר לומר דמדחזינן דבקדושין סתם לן תנא כר"ש ובשבועות הפקדון סתם לן תנא דלא כוותיה. אמרינן דאה רבי דבריו של ר"ש בקדושין ודברי ר"י בשבועת הפקדון. ואע"ג דבגדרים סתם לן כר"ש כיון דשבועות וגדרים בחדא שיאטי שייטי. אית לן למיסמך עפי אסתמא דשבועת הפקדון דאחיא כרבים מלמסמך אסתמא דגדרים דאחיא כיחידאי ע"כ. ועוד נ"ל לפי דרכו של הכ"מ דבתרי סדרי יש סדר. וכמ"ש במ"ע פ"ק. לענין גדרים ושבועות דבחדא שיאטי שייטי. הוה (מחלוקת ואח"כ סתם) [סתם ואח"כ מחלוקת]. ועוד נ"ל דהכא פסקו כר"ש כדכתב הר"ן דשקלו וטרו אמוראי אליביה. ע"כ. ואילו בשבועות שקלו וטרו אמוראי אליביה דרבי מאיר ורבי יהודה דפליגי אר"ש. ובגדרים אית שקלא וטריא כלל. אזלינן בתר שבועות דשייכים לגדרים טפי: עד שיהא באחת מהן שוה פרוטה. כתב הר"ב האי אחת מהן כו' עד והמקדש במלוה אינה מקודשת. ויביב טעמא בגמ' דף מ"ז דמלוה להוצאה נתנה וכיון שרשאי להוציאה אינם של המלוה כלל ולאו מידי יהיב לה

פרק ב **א האיש** מקדש בו. ובשלוחו. כו תחלה ואח"כ בשלוחו. שמלוה בו יותר מבשלוחו דכי עסיק גופו במלוה מקבל שכר טפי. וילפינן שלוחו של אדם כמותו מקרא דכתיב (שמות י"ב) ונחתו אותו כל קהל עדת ישראל. וכי כל ישראל שוחטין. אלא מכאן שבשלוחו של אדם כמותו: האיש מקדש את בתו בשהיא נערה. וכ"ם כשהיא קטנה. והאי דנקט נערה אורח ארעא אשמועינן שאסור לאדם לקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה: ואם

פרק ב **א האיש** מקדש בו. ובשלוחו». האשה מתקדשת בה. ובשלוחה. האיש מקדש את בתו כשהיא נערה(ב). בו. ובשלוחו. האומר לאשה התקדשי לי בתמרה זו. התקדשי לי בזו. אם יש באחת מהן שוה פרוטה. מקודשת.

פ"ב א) בין אשה שתם בין פלוגית, דשלוחו כמותו [ויאמר לה הפליח הבי את מקודשת לפלוני], מיהו במינו מכירה, אסור לקדש ע"י שליח באפשר בעצמו. ואפילו בלי אפשר, אין לעשות שליח לקדש אשה שתם. ובמכירה, רק מצה בו יותר מבשלוחו [אה"ע ל"ם]: ב) תיקנה בת י"ב שנים ויום א', כשהביאה ב' שערות הו"ל נערה

פ"ב א האיש מקדש בו. פירש"י ריטב"א נ"ל מ"ל ר"ל מהגי' ריטב"א ר"ל ס"ל ר"ל מ"ל ר"ל מהגי' ריטב"א ר"ל ס"ל ר"ל מ"ל ר"ל מ"ל ר"ל מ

ואם לאו אינה מקודשת. דכיון דאמר התקדשי. כל חד הוי קדושין באפי נפשייהו: עד שיהא באחת מהן שוה פרוטה. הלי אחת מהן לא מיתקמא אלא באחרונה שבהן. דכי אמר לה התקדשי לי בזו. וכזו. ובזו. והיתה אוכלת אחת אחת. כל אותן שאכלה הוו מלוה גבה וכי ממיא אחרונה שבה גמרים הקדושין אי אית בה שוה פרוטה הוה ליה מקדש במלוה ופרוטה. וקיי"ל המקדש במלוה ופרוטה דעתה אפרוטה ומקודשת. אבל אי ליה באחרונה שוה פרוטה. אע"ג דאיכא בקמאי שוה פרוטה. °כי ממי גמר קדושין הוה ליה מקדש במלוה. והמקדש במלוה אינה מקודשת: ב של זהב ונמצא של כסף כו'. דאיכא דניחא לה בהא ואיכא דניחא לה בהא: רבי שמעון אומר אם הטעה לשבח הרי זו מקודשת. לא פליג רבי שמעון. אלא על שבח דממון. דמסתמא דניחא לה באותו שבח. אבל על שבח דיוחסין. כגון לוי ונמצא כהן. מודה רבי שמעון. דאפילו הטעתו או הטעה הוא אותה לשבח אינה מקודשת דלא ניחא לה בשבחו מפני שמתגאה עליה. והין הלכה כר"ש: ג שפחה גודלת. קולעת שער הנשים. פירוש אחר דברים ובעלת לשון כמו שנאמר (יחזקאל ל"ה) ותגדילו עלי בפיכם: אע"פ שאמרה בלבי היה להתקדש כו'. דדברים שבלב אינם וקדשה

ומיין במסכת ע"ז פ"ה מ"ב]: של זהב ונמצא של כסף. כתב הר"ב דאיכא דניחא לה בהא. גמ'. וז"ל הרמב"ם אפשר שלמתה ורצונה בזה הדבר הפחות לכוונת שום ענין יותר ממה שרצונה הדבר האחר. ע"כ. ומיין מ"ז פ"ה דב"ב. וז"ל התוס' כגון שלריכה כסף להשלים תכשיט של כסף שעשה: רבי שמעון אומר אם הטעה לשבח מקודשת. פרקינן בגמ' ולית ליה לר"ש [מ"ז פ"ה דב"ב] יין ונמצא חומץ. חומץ ונמצא יין שניהם יכולים לחזור. ומפרקינן הכ"ע כגון שאמרה היא לשלוחה לא וקבל לי קדושין מפלוני שאמר לי התקדשי לי בדינר של כסף והלך ונתן לו דינר של זהב. ומאי נמצא. דקא ניר בבליתא כשנתנו לבלית. מר סבר קפידא ומר סבר מרלה מקום. והיכא דטעי ליהי גופה מודה ר"ש: ג בן עיר ונמצא בן כרך. שהכרך הוא מקום שוקים והיוקר מצוי בו ודוחק עוברים ושבים. רש"י: כרך. מפורש במשנה ד' פ"ט דערכות: שפחה גדלת. פירש הר"ב קולעת שער הנשים לשון התוס' כמו מגדלת נכיה. ע"כ. ולי משנה שלימה סוף פרק י' דשבת וכן הגודלת: או ע"מ שאין לי בים לו. דניחא לה באין לו [שפחה גדלת]. דמתוך שהולכת מבית לבית לקלוע. מספרת כל הדברים ממנה. תוס' [דף מא.]: אע"פ שאמרה בלבי היה להתקדש לו. לשון רש"י אע"פ שאין הדבר כן אלא כמו שהוא עכשו שאין תנאו אמת. ע"כ. ומיין במשנה

ה'

לה. ועמ"ש ברפ"ה דב"מ: ב ונמצא של דבש. כגון שהיה מטושה ולא הכירה בו עד אח"כ. שאילו ראתה אותו וקבלתו סברה וקבלה. מור סי' ל"ח ומיין לקמן: ["של דבש. פירוש הנעשה מדבש שקורין מיד"ו. ובהדיא שנינו בפרק ג' דבכורות משנה ג' בבוטה שלא אשתה יין. ומן ודבש. וכמו שמצינו בשמות הנעשה שנקרא פרט בשם הכלל. והגולד על שם המולידו כמו ישראל ויהודה ודומיהם רבים. וכן כתבתי בפתיחה למסכת טהרות בשם הרמב"ם. פ"ש. אבל אין ראיה ממה שהדבש נמנה בשבעה משקים במסכת מכשירין פרק ו' משנה ד'. שכן לכל הפירושים שכתב הר"ב במסכת עוקצים פ"ג מי"א אותו דבש איט כשנעשה ממנו משקה כי אם הדבש עצמו כמות שהוא. הוא נמנה בשבעה משקים ואפילו קרוש. כתכמיס דבמשנה ב' פ"ג דמסכת טהרות. וכן היא בהדיא ג"כ בלשון הרמב"ם שכתבתי במ"ז פ"ב דמסכת ע"ז בד"ה והדבריות כו'. אבל הדבר נלמד מענינו הוא. בכאן שפירושו המשקה הנעשה מהדבש ולא הדבש עצמו. דמסתמא להשקותה קאמר דומיא דיין. וכן נמי אין רגילות לתת בכוס של שתייה דבש שעדיין לא נעשה ממנו המשקה. וזה נ"ל פשוט וברור. ומיין בפ"ט דמסכת כלים משנה ח' בד"ה לשאר וכו'. ובזה מיושב תמיהת הכ"י שעל דברי הרמב"ם ושל מעשה מהמרדכי שהביא בטור י"ד סי' ק"ג

ב התקדש לי בטוש כו'. פ"ח פ"ב מ"ה ופ"ח מ"ה שם ה"ה מפ"ג שם פרש"ש שם פ"ו ל"ח מפי' כ"ב: ב ע"מ שאני כהן כו'. פ"פ פ"ג מ"ה שם. כתו"ש שם: ע"מ ש"ל בת כה. פ"פ פ"ה ע"ה בנש"ג נעמוד:

שנויי נוסחאות

בזו ובזו (ובזו). במשנ"ל לק כ"ם ועי' בגמרא שם ועי' לעיל; בד"ב בזו בזו ובזו ועי"ירוש' שם ובתוי"ט. שוה פרוטה בכולן. בר"ג וכיי"ק ובמשנ"ל בכולן שוה פרוטה. וכ"ה בריי"ף. שיהא בר"ג שיהיה: ב בכוס (זה). בכיי"ק ובמשנ"ל ד"ן ליתא. של דבש ונמצא. בכיי"ק בשל.. וכן בס.ון בשל זהב ונמצא. בדינר (זה). בריי"ף ליתא; בר"ג דינר. שאני עשיר כו'. עני ונמצא כו'. בר"ג ובכיי"ק ובמשנ"ל הסדר שאני עני.. עשיר ונמצא.. הנה לפי סדר המשנה בני בנות הכלשונות דתפסה את הגרוע ראשונה כמו יין, בסף תביה הוספתא הגלת דקדימת עני יותר מזה ועי' בס"ל ועי' בתפנה הפמוכה. מקודשת בר"ג ובכיי"ק ובמשנ"ל הרי זו מקודשת וכ"ה בריי"ף: ב גדלת. בתשנ"ב ובמשנ"ל מגודלת; בריי"ף מגדלת אר בריי"ף ד"ק גדלת. (או) ע"מ. בר"ג ובכיי"ק ליתא. שאין לי. בכיי"ק ..לו. שאין לי בנים כו' (או) ע"מ שיש לי. בר"ג ובכיי"ק ובמשנ"ל הסדר שיש לי בנים.. ע"מ שאין לי ולית ליה ושי' בתפנה הק דמה. ובבולם. בכיי"ק ובמשנ"ל ובולם; בר"ג על בולם. אע"פ שאמרה. בתשנ"ל אם אמרה אע"פ שאמרה. ובולי בלו כלו ב' עיסרות ום סמו גוכסין אם אמרה בבקוש אע"פ שאמרה. ולגומא זאת ניחא לבן מעש"ב נסוף. דלגיסתהנו נלאה קלת לתיזהנת. בלבי היה. בתשנ"ל חיתה בלבי. (הוא) שהטעתו. בכיי"ק ליתא:

ראשון לציון

פ"ב ג תוי"ט ד"ח בן עיר ונמצא בן כרך שיעבת הכרכים קצה כו' ובכתובות קי' פ"ג דרש לה הפ"ם מיקלא ופ"ש בפש"י: ד"ה שפחה גדלת כו' ולי משנה שלימה סוף פרק ח' דשבת וכן הגודלת עי' יסלמ':

יכין תפארת ישראל יכין

הכא אסור, וכפנהדרין [דע"ו] אמרי' מצוה לקדשן, וכאה"ע קאמר דנכון שלא לקדשן. ולפי דברינו הכל מיושב על נכון]: ג) דמדאמר התקדשי התקדשי, כל חד הו"ל קדושין באפי נפשה [אפ"ש ל"ה ה'] : ד) ודוקא כשהאחרונה ש"פ, דכל אותן שאכלה מקודש הו"ל מצוה גבה, עד בסוף שנמר קדושיו בגהינת האחרונה, והו"ל כמקדש במלוה ופרוטה, דקיי"ל דעתה אפרוטה ומקודשת. אבל באין באחרונה ש"פ, אף דאיכא בקמאי ש"פ, כי ממי גמר קדושין הו"ל קמאי כבר מצוה, ואינה מקודשת במצוה. מיהו לדידן הו"ל בכה"ג ספק קידושין, דשמא אחרונה ש"פ במקום אחר [שם]: ה) דבכל חד איכא לד טיבותא, ואיכא דניחא ליה בהא ואיכא בהא: ו) וקיי"ל כמ"ק [שם ליח כ"ד]: ז) ישיבת כרכים קצה [בכתובות פ"ג מי"א] שם היוקר מצוי במצוות ודירה: ח) גדולה לשמשה. אי מקלעת שערות נשים, דג"כ יש לד לריעותא

תוספת רעק"א

פ"ב א [אות כו] תרע"ב ד"ה עד שיהא. כי ממי גמר קידושין הו"ל מקדש במלוה. תוספות כתבו וא"ת כיון דכתורת קדושין אתי לידה חיבי הוי מלוה הא אמרינן לקמן האומר לאשה התקדשי לי לאחר ל' אפי' נתאכלו המעות מקודשת אלמא לאו מלוה היא דכתורת קידושין אתו לידה. וי"ל דיש לחלק דהתם הרי הדיב ר נגמר קדם שנתאכלו אבל הכא דלא נגמרו הקדושין עד אחר פזירת אחרונה ובתוך

האיש מקדש פרקב קדושין

ד האומר לשלוחו כו'. ל"ל פ"ל ר"ג פ"ל מי"ל סס ס"ז הכ"ל פה"ג סס פוס"ב סס פי' ג"ס פעי' ז'; ה המקדש כו'. ס"ס. כתונות ב"ג פ"ב מי"ו סס ס"ו; כמ"ג סס פוס"ע סס פ' ג"ם פעי' ח'; כנסה סתם כו'. מי"ו סס פכ"ה ה"ל במ"ג סס פוס"ע סס פי' ק"ז כפ' ג': ע"ם שאין עליה מיסין. מי"ו סס פ"ז ה"ז כמ"ג סס כ"ע סס כ' ג"ם פפי' ג'; כנסה סתם כו'. מי"ו פכ"ה סס ה"ג פוס"ב סס פי' קי"ז פעיף ד': כל הבועלין כו'. מי"ו ע"ז סס ה"ז כפ"ג סס ע"ז"ל סס פ' ג"ם פעי' ל': ן המקדש ב' נשים כו'. סס. מי' פ"ל סס ה"ל כמ"ג סס פ"ם סס פ' ל"ח פעי' ח'; אעפ"י ששלח כו'. מי"ו סס פוס"ע סס פעי' פ: וכן קטן שקידש. ל' ע"ג. מי"ו פ"ל סס ה"ל ממ"ג סס פוס"ע סס פ' מ"ג פעי' ח': ן המקדש אשה ובתה כו'. סס. מי"ו פ"ם סס ה"ח וכ' כמ"ג סס פוס"ב סס פ' מ"ח פעי' ג' ומעשה בחמש נשים כו'. ב"ג קפ"ב מ"ח מי"ו וכמ"ב יפוס"ב סס:

שנויי נוסחאות

ד הרי היא כו' וקדשה. נד"ג ובכי"ק ובמסני"ב. והלך וקדשה. (הרי זו) נרי"ף ליתא: ה (כנסה סתם כו' בכתובה). בכי"מ ליתא וכן בסמוך גבי מומין אך מהגמ' לאן ובכתובות מסיע דאיתא. שאין עליה מומין. בכי"ק ובכי"ף נ.בה..; ובי"ס נד"ג (ונסה מום); במסני"ב ליתא כל הבא דמומין בטעות. כל המומין. נד"ג ובכי"ק ובמסני"ב ובשני"ב שכל.. ולינו נגון: ן בשוה פרוטה. נרי"ף בפריטה אחת. או (אשה) אחת; נרי"ף ליתא. (שמחמת קדושין הראשונים שלה). נד"ג. ראשונים.. בכי"ק ..קידוש ראשון ששילה(?) נרי"ף ליתא כ"ז. ומסגנון דבריו סס. מילי טעיתא כו' מסתע קצת כי לא היו בנוסחתו אך בגמרא לא משמע כן. ועי' בקרבן נתנאל לאן: ן ומעשה. נד"ג ובכי"ק מעשה.

תוספת חדשים

פ"ב ן תוי"ם ד"ה אינן מקודשות כו' ולא מגלאי כו'. ול"נ דכונה הוס' דסס דף ס"ז ע"ב לי' הכי קרלאי חד לגתהלה וחד דיעבד א"כ גבי כרמים ליכא ולא הד סי' לגתהלה אבל לפי קושית הוס' משמע דלאן לגמד בכל מלא הקמ ודו"ק. (ממוכרס"ח ז"ל)

תוספות רעק"א

היה אפשר לומר דדוקא התם דנ מר כל הנתינה דקדושין רק חסר הזמן דליי ם אבל מה שאוכלת קודם נמר הנתינה אף לאחר גמר דיבורו מקרי מלוה. ואילו מחילוקי דהש"ס משמע דבאלי אף דלקחה אחד ואכלה הראשונה קודם שנשלה השנייה דומיא דבזו ובזו דג"כ מקודשת כיון דנגמר הדיבור וצ"ע: ן (אות כז) בפסנה וכן קס. שקידש. הא דלא כייל הכל כח' בבא ולתני בסוף אינפ"י ששלח סבלונות י"ל דברישא הא דאינה סק רשה היינו דא"ם ודאי אבל מ"ם לחומרא מקרשת דשמא ש"ם במדי אבל בקטן שקידש א"ם כ"ל ולישנא דוכן היינו לקנין דסבלונות לא הוי קדושין אבל לפ"ז קשה לי בסוגיא אמר רבה ומותבינן אסמעתין דקתני אפ"ם וכו' הא רבה אמר רק דחוששין לסבלונות דהוי ספק קדושין דחיישינן לה והרי במתני' מסילא לחומרא מקרשת דשמא ש"כ במדי וע"כ דא"ם היינו דלחומרא א"ם ודוחק ל מר דפריך באמת מבבא דוכן קטן שקידש דהא לא מקשה רק מרישא וגם בין דבמסילא מה דקתני במתניתין היינו רק דלחומרא א"ם אם כן דלמא גם קטן שקידש הכי הוא. ודוחק לומר דהפירכא מדלא כללינהו בחד בבא מובא דא"ם בקטן היינו אפי' לחומרא א"ם ובנ"ל. והיה נראה לומר דפירכא

ד האומר לשלוחו כו'. עיין מ"ש ברים פ' דלקמן: אינה מקורשת. דדוקא קא"ל במקום פלוני יש לי שם אוהביס. ואם בא אדם לומר דברים עלי בפני הס. ימחו בידו. רש"י. וכגמ' ותנן נמי גבי גיטין [במשנה ג' פ"ו דגיטין] האומר תנו גט כו'. ולריכא דאי אשמועינן גבי קדושין מכוס דלקורבה קאתי. בהאי אתרא רחמי לי ולא ממלי מילי עלי וכו' אבל גבי גיטין דלרחוקה קאתי אימר לא אכפת ליה. ואי אשמועינן גבי גירושין בהאי אתרא ניחא ליה דגבו. בהאי אתרא לא ניחא ליה. אבל גבי קדושין אימא לא אכפת ליה. לריכא. ובשאר אתא שפיר דתנן הכא לריש דמתני' דהתם ולא תנא נמי לסיפא האשה שאמרה אתקבל כו'. וכתבוה הרמב"ם בספ"ז מה"א. וכן הטור סי' ל"ו לענין קדושין. דאפילו ריש אי לאו דלריכא לא הוה ליה למהנייה תרי זמני: ה המקדש את האשה. משנה זו שנויה בפ"ז דכתובות [מ"ו]. וע"ש. ואמרינן בגמ' תנן נמי גבי כתובות כה"ג. הכא קדושין אילטריכא ליה תנא כתובות אגו קדושין. התם כתובות אילטריכא ליה תנא ס"פ לאיתי דקא נפיק ממונא מינה טעי אבל פחות מס"פ אימא יודע שאין קדושין תופסים בפחות מס"פ וכי קא מסדר סבלונות שאין קדושין קא מסדר. ואי אשמועינן הני הרתי משום דבין פרוטה לפחות מס"פ לא קיס להו לאינשי. אבל קטן שקדש הכל יודעים שאין קדושי קטן כלום. אימא כי קא מסדר סבלונות אדעתא דקדושין קא מסדר. קמ"ל. גמ': סבלונות. פירש הר"ב דורונות. ועיין עוד בפירוש משנה ה' פ"ט דכ"ב. וכתב הרמב"ם כאן ובכ"ב. ונגזר זה הדבר מסבל והוא טבא המשא שנושאים אותה מיד זה ליד זה. ע"כ. ובספר התשבי הוסיף. וכן פירש"י סבלות מלריס. משא מלריס. ומגלא משא בלשון מתנה כמו (בראשית מ"ג ל"ד) ויבא משאות. פי' ויתן מתנות: ן המקדש אשה ובתה. כתב הר"ב דאמר קרא ואשה אל אחותה לא תקח לצרור. בשעה שנעשו לרות זו לזו אין לך לקוחים אפי' באחת. גמ'. ופרכינן(ח"כ כי כתיב)[ח"ה היינו דכתיב] ונכרתו הנפשות. והרי אין כאן איסור אחות אשה. [מבא"כ לר"ש מ"ד פ"ג דיבמות דדרים הכי כדפי' הר"ב דבר התם הוי כרת משום אשת אחיו שלא במקום מצוה. תוס']. אלא קרא בזה אחר זה. בקדושין הראשונים היא אשתו. וקאמר אין קדושין תופסים באחותה. ואם בא עליה עונש כרת. ומתני' דנבעת אחת לאו מהאי קרא נפקא וסברא בעלמא הוא. כל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו. הלכך כיון דבאחות אשה לא תפסי קידושין. כי קדשינהו בבת אחת נמי לא הוי קדושין. ומ"ש הר"ב וה"ה לכל שאר ערוות שיש בהן כרת כו'. וכגמ' פרק ג' דף ס"ז דאיכא למפרך אשת איש ואשת אח שיש להן היתר. אלא אמר קרא (ויקרא י"ח) כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו. הוקשו כל ערוות כו'. חוץ מגדה. כמ"ש סוף פ"ד דיבמות ע"ש. וכתבו התוס' תימה אם לא תקח משמע שאין לקוחים תופסים בה א"כ אמאי תפסי קידושין בחייבי לאוין. כגון אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה

*) כ"ס ברע"ב בכל הדפו"י ובד"ח בטעות להוכתו.

ד והלך וקדשה במקום אחר כו'. דמראה מקום הוא לו. ואין זה תנאי: ה תצא שלא בכתובה. דאמר לי אפשי באשה נדרנית אבל גיטא בעי' מכפק כיון דלא פירש דלמא דעתיה נמי אנדרנית: הפוסלים בכהנים. מפורש בכתובות [דף עה]: ן סבלונות. דורונות שדרך מתן לשלוח") לאלרוסתו: אינה מקודשת. ולא אמרינן יודע היה שאין קדושין קדושין. וגמר ושלח סבלונות לשם קדושין. אלא אמרינן מחמת קדושין הראשונים שלא: וכן קטן שקידש. ושלח סבלונות משהגדיל: ן אינן מקודשות. דאמר קרא (ויקרא י"ח) ואשה אל אחותה לא תקח לצרור. בשעה שנעשו לרות זו לזו אין לך לקוחין אפי' באחת מהן. והוא הדין לכל שאר ערוות שיש בהן כרת. שאין קדושין

ד האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה פלונית במקום פלוני. והלך וקדשה במקום אחר. אינה מקודשת(ה). הרי היא במקום פלוני. וקדשה במקום אחר. הרי זו מקודשת(ו): ה המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים. ונמצאו עליה נדרים. אינה מקודשת(ז). בנסה סתם ונמצאו עליה נדרים. תצא שלא בכתובה(ח). על מנת שאין עליה מומין. ונמצאו בה מומין. אינה מקודשת. בנסה סתם ונמצאו בה מומין תצא שלא בכתובה(ט). כל המומין הפוסלים בכהנים. פוסלים בנשים(י): ן המקדש שתי נשים בשוה פרוטה. או אשה אחת בפחות משוה פרוטה. אף על פי ששלח סבלונות(יא) לאחר מכאן. אינה מקודשת. שמחמת קדושין הראשונים שלהן(יב). יובן קטן שקידש(יג): ן המקדש אשה ובתה. או אשה ואחותה כאחת(יד). אינן מקודשות(טו). ומעשה בחמש נשים. ובהן שתי אחיות.

תוספת יום טוב

יכין — לגרעותא, דמהולכת מביה לבית, מספרת ממנה: ט) דמסתבר דקפיד, משום דבמקום שהזכיר, אוהבים אותו ולא יגנוהו בפני אשתו [ולו"ק, ועי' במל"מ פ"ז הכ"ל מאיסורי]: י, דרק מראה מקום הוא לו [נ"ז ז' מ'] ועי' גיטין [פ"ו מ"ג]: יא) עי' כתובות [פ"ז מ"ז]: יב) דאין אדם חפץ באשה נדרנית. אבל נע לריכה מדלא פירש הנאי בשעת קדושין: יג) ויתרים עליהן נסיס, ריח רע מבשרה. וזיע. וריח הפה [וי"ל אף דחוטס]. וקיל עב ודדיס נסיס ביותר. ולקת בממכה [שראה בל"ל]. ומומא בעל הפדחת בלי סגר אם לפעמים נראה ולפעמים אינו נראה. דבנראה תמיד, הרי ראה ונתפיים. ובלא נראה כלל, לא התמאס עי"ז [בס ל"ע ד']: יד) מתנות לאלרוסתו:

תפארת ישראל — טו) ולא אמרינן דיודע שאין קידושין בפחות מס"פ, ושלח הסבלונות לשם קדושין: טז) ואלה סבלונות כשהגדיל. וקמ"ל דבין בפחות מס"פ ובין בקדושי קטן, אמרינן דטעה וסבר שהקדושין הוספין: יז) וה"ה שאר חייבי כריתות: יח) דכל באינו בזה"ז, דהרי אין קידושין הוספין בחייבי כריתות, להכי נס בבת א' אינו. ודוקא באמר לכן הקדשו לי כאחת. אבל באמר לכן, אחת מכם מקודשת לי, וקבלו שניהן הקידושין כאחת, לו שקבלה אחת בשליחות חברתה, שהיהן מקודשות מספק, אף דהו"ל קדושין שאין מסורים לביאה, דהרי אסור לבעול כל אחת, אפ"ה לריכות שתיהן נע. ואם אמר, הראוי מכם לי לביאה מקודשת לי, א"כ הרי שתיהן אינן ראויות לביאה, וא"כ

קודם נמר הנתינה אף לאחר גמר דיבורו מקרי מלוה. ואילו מחילוקי דהש"ס משמע דבאלי אף דלקחה אחד ואכלה הראשונה קודם שנשלה השנייה דומיא דבזו ובזו דג"כ מקודשת כיון דנגמר הדיבור וצ"ע: ן (אות כז) בפסנה וכן קס. שקידש. הא דלא כייל הכל כח' בבא ולתני בסוף אינפ"י ששלח סבלונות י"ל דברישא הא דאינה סק רשה היינו דא"ם ודאי אבל מ"ם לחומרא מקרשת דשמא ש"ם במדי אבל בקטן שקידש א"ם כ"ל ולישנא דוכן היינו לקנין דסבלונות לא הוי קדושין אבל לפ"ז קשה לי בסוגיא אמר רבה ומותבינן אסמעתין דקתני אפ"ם וכו' הא רבה אמר רק דחוששין לסבלונות דהוי ספק קדושין דחיישינן לה והרי במתני' מסילא לחומרא מקרשת דשמא ש"כ במדי וע"כ דא"ם היינו דלחומרא א"ם ודוחק ל מר דפריך באמת מבבא דוכן קטן שקידש דהא לא מקשה רק מרישא וגם בין דבמסילא מה דקתני במתניתין היינו רק דלחומרא א"ם אם כן דלמא גם קטן שקידש הכי הוא. ודוחק לומר דהפירכא מדלא כללינהו בחד בבא מובא דא"ם בקטן היינו אפי' לחומרא א"ם ובנ"ל. והיה נראה לומר דפירכא

קדושין תופסין בהם: ושלהן היתה. שמעינן מהא מתני' דהמקדש בגזל ואפי' בגזל דידה אינה מקודשת. ולא אמרינן מדקתני ושלהן היתה ושל שביעית היתה. מדקתני ושלהן היתה ושל שביעית היתה שהפירות הפקר מש"ה הנשים מקודשות. אלא שאין אחיות מקודשות. אבל אם לא היתה שביעית הואיל ושלהן היתה לא היו קדושין תופסים באחת מהן. ודוקא בגזל שלפני יאוש בעלים אמרינן דלא הוה קדושין. אבל המקדש בגזל שלאחר יאוש. קדושין קדושין. ושמעינן נמי שהמקדש בפירות שביעית מקודשת. ולא אמרינן אינן ממונו לזכות בהן. אלא כיון שזכה בהן ממונו הם לכל דבר. ושמעינן נמי שאשה נעשית שלא לחברתה. ואפילו במקום שנעשית לה גרה. ואע"ג דבכל עדות שהאשה כשרה לה. אין הגרה כשרה לה. שליותה מיהא כיון דעבדא עבדא. דהא הכא בקדושיהלא הן נעשות גרות ע"י זו שקבלתה. וקתני אין האחיות מקודשות. הא נכריות מקודשות. ומתני' מתרלה בגמ' אינא דהלכתא הכי. המקדש אשה ובתה. או אשה ואחותה. שתיהן כאחת אינן מקודשות. הא אחת מאשה ובתה אחת מאשה ואחותה. כגון שאמר לשתיהן אחת מכם מקודשת לי ולא פירש לאיזו מהן מקדש. וקבלה אחת מהן הקדושין על ידי חברתה או שתיהן קבלו קדושין כאחת. מקודשות. ושתיהן נכריות נמי. ואם אמר הראויה מכם לביתה מקודשת לי. אינן מקודשות. דכל אחת מהן איכא לספוקי באחות אשתו ואין שום אחת מהן ראויה לביתה. ומעשה נמי בחמש נשים ובהן שתי אחיות. ונקט אחד כלכלה של תאנים ואמר הראויה מכם לביתה תתקדש לי ואמרו חכמים אין אחיות מתקדשות. הא נכריות שהיו ראויות לביתה מתקדשות. אבל אם אמר כולכם מתקדשות לי. לא היתה שום אחת מהן מקודשת. דכי היכי דאין אחיות מקודשות כך אין האחרות מקודשות. היכי דאמר כולכם: ח המקדש בחלקי. שחלק עם אחיו הכהנים: אינה מקודשת. דכהנים משלחן גבוה קא זכו. ואמר קרא (במדבר יח) וזה בכך: ח המקדש בחלקו וכו' אינה מקודשת. כתב הר"ב דכהנים משלחן גבוה קא זכו. ואמר קרא וזה יהיה לך וגו'. וכ"פ הרמב"ם. ותמיהני דכיון דקרא וזה יהיה לך כתיב. למאי צריכין לטעמא דמשלחן גבוה קא זכו. ובגמ' איתא הכי לימא מתני' דלא כריה"ג דדרים ומעלה מעל בה". (ויקרא ה') לרבות קדשים קלים שהם ממונו. אפי' תימא ר"י הגלילי. דע"כ לא אמר אלא מחיים. אבל לאחר שחיטה לא. מ"מ כי קא זכו. משלחן גבוה קא זכו. ובתר הכי תניא רבי יהודה אומר מקודשת. רבי יוסי אומר אינה מקודשת. אמר רבי יוחנן שניהם מקרא א' דרשו וזה יהיה לך וגו'. רבי יהודה סבר. לך ולכל צרכך. רבי יוסי סבר כאן וכו'. וצריך לומר דהאמת מפרשים. וכגמ' פרק קמא דבכא קמא דף י"ב לא נקט אלא משלחן גבוה קא זכו. ואו איתא בגמ' דלהכי תנן בחלקו משום ר"י הגלילי. דמחיים לא. [ועיין מה שכתבתי במשנה ע' פ"ד דבב"מ]. ומה שפירש הר"ב. מה אם אין אחה משתמש בו אלא לאכילה. כן כתב הרמב"ם. ודבר תימה בעיני שהרי למלאכה ג"כ אחה משתמש בו. וכן להתחמם במדורת עצים ואם. וכגמ' כאם מה אם לאכילה. אף נמי לאכילה. ופירש"י כאם חלקו של אהרן הוצה לאכילה. אף כהן לאכילה. ולא לדבר אחר: אינה מקודשת. כתבו התוס' ואם תאמר מי גרע מהמקדש ע"מ שאדבר עליך לשלמון [במ"ו פ' דלקמן] דמקודשת אע"פ שלא נתן לה כלום אלא שעשה לה הגאה. וי"ל דלא דמי דהתם יכול ליטול שכר מדבורו והוי כאילו נתן לה פרוטה. אבל הכא הטובת הגאה אינה מבלו. דהא ממון גבוה הוא ואינו יכול ליקח ממון מהגאה (שלו) [שעשה לה]: במעשר שני. לשון הר"ב ובמעשר כתיב מעשר לה' הוא. בהויתו. יהא. קרא הכי כתיב (שם כ"ז) כל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ לה' הוא. והכי מייתי לה בגמ'. ולשון הרמב"ם

וחלולה לכהן הדיוט. [כדמוכח סוף פרק ד' דיבמות ובשאר דוכתי] הא כתיב בהן לא תקח. וי"ל דלא ממשמעות דלא תקח דרשינן חלא משמע ליה דהכי פירושו דקרא. ואשה אל אחותה לא תקח בצד אחת פירוש לכל אחת ואחת יש דין אחות אשה ואחותה. ואחות אשה נפקא לן בפ' האומר דאין קדושין תופסים בה. דחייבי כריתות היא. ע"כ. ודקדקתי בפרק האומר. ולא מצאתי ממאי נפקא לן אחות אשה. ואדרבה אתה כולהו חייבי כריתות מאחות אשה ילפינן. ופירש"י מאחות אשה דכתיב בה לא תקח לא תקדשנה. ע"כ. ול"נ דכמו דלרב פפא דהתם בפ'האומר[ס"ח ע"א] דיליף דאין קדושין תופסים בחייבי כריתות בק"ו מיבמה. ולדידיה פרכינן אחר חייבי לאוין נמי. ומשני רב פפא בהדיא כתיב בהו (דברים כ"א) כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה. דהייטו שנואה לפי המקום וכו'. הכי נמי לסתמא דגמ' דמאחות אשה נפקא ומלא תקח. כי פרכת חייבי לאוין נמי כתיב בהו לא תקח. מלית למיהדר. בהדיא כתיב בהו כי תהיין. אלא דמכיון דרב פפא משני הכי אילפותא דידיה להכי קבעוה בגמ' בילפותא דידיה. וממילא נמי לסתמא דגמ' דמאחות אשה ילף: כאחת אינן מקודשות. כתב הר"ב הא אחת מאשה ובתה כו'. וקבלה אחת מהן קדושין פ"י חברתה. וכן לשון הרמב"ם וה"ל גם בשביל חברתה. שחברתה עשתה שלא. והוא אמר לה אחת מכם ולא פירש. ולשון המור סי' מ"ח או שאחת עשתה שלא לחברתה לקבל קדושיה ונתן בידה וא"ל אחת מכם כו'. ועיין מ"ש במשנה ו' פ"ב דיבמות ובפרק דלקמן סוף מ"ח: הרי כולכם כו'. כתב הר"ב דבגמ' מתרלא דאם אמר כולכם לא היתה שום א' מקודשת. וטעמא מפום דהוי כאומר קני את ואמור. ואת ואמור לא קנה. שהרי לא הקנה לזה בלא זה. ואמור לא קני את נמי לא קנה. והר"ן והמגיד ריש פ"ט מהלכות אישות האריכו לישב אפי' למאן דאמר דאת ואמור קנה מחלה. דפלוגתא היא בב"ב [דף קמ"ג] וקים לן כמאן דאמר קנה. ואין זה מענין כוונת החבור הזה להאריך וזה

ותמיהני דכיון דקרא וזה יהיה לך כתיב. למאי צריכין לטעמא דמשלחן גבוה קא זכו. ובגמ' איתא הכי לימא מתני' דלא כריה"ג דדרים ומעלה מעל בה". (ויקרא ה') לרבות קדשים קלים שהם ממונו. אפי' תימא ר"י הגלילי. דע"כ לא אמר אלא מחיים. אבל לאחר שחיטה לא. מ"מ כי קא זכו. משלחן גבוה קא זכו. ובתר הכי תניא רבי יהודה אומר מקודשת. רבי יוסי אומר אינה מקודשת. אמר רבי יוחנן שניהם מקרא א' דרשו וזה יהיה לך וגו'. רבי יהודה סבר. לך ולכל צרכך. רבי יוסי סבר כאן וכו'. וצריך לומר דהאמת מפרשים. וכגמ' פרק קמא דבכא קמא דף י"ב לא נקט אלא משלחן גבוה קא זכו. ואו איתא בגמ' דלהכי תנן בחלקו משום ר"י הגלילי. דמחיים לא. [ועיין מה שכתבתי במשנה ע' פ"ד דבב"מ]. ומה שפירש הר"ב. מה אם אין אחה משתמש בו אלא לאכילה. כן כתב הרמב"ם. ודבר תימה בעיני שהרי למלאכה ג"כ אחה משתמש בו. וכן להתחמם במדורת עצים ואם. וכגמ' כאם מה אם לאכילה. אף נמי לאכילה. ופירש"י כאם חלקו של אהרן הוצה לאכילה. אף כהן לאכילה. ולא לדבר אחר: אינה מקודשת. כתבו התוס' ואם תאמר מי גרע מהמקדש ע"מ שאדבר עליך לשלמון [במ"ו פ' דלקמן] דמקודשת אע"פ שלא נתן לה כלום אלא שעשה לה הגאה. וי"ל דלא דמי דהתם יכול ליטול שכר מדבורו והוי כאילו נתן לה פרוטה. אבל הכא הטובת הגאה אינה מבלו. דהא ממון גבוה הוא ואינו יכול ליקח ממון מהגאה (שלו) [שעשה לה]: במעשר שני. לשון הר"ב ובמעשר כתיב מעשר לה' הוא. בהויתו. יהא. קרא הכי כתיב (שם כ"ז) כל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ לה' הוא. והכי מייתי לה בגמ'. ולשון

ויקבל אחד כלכלה של תאנים. ושלהם היתה. יושל שביעית היתה. ואמר הרי כולכם מקודשות לי בכלכלה זו[ט]. וקבלה אחת מהן על ידי כולן[י]. ואמרו חכמים אין האחיות מקודשות[יא]: ח המקדש בחלקי. בין קדשי קדשים[יב] בין קדשים קלים. אינה מקודשת[יג]. במעשר שני. בין שוגג.

הרמב"ם

יכין תפארת ישראל יכין

ומ"ל נמ: יט) באמר כולכם, אז נם הנכריות אינן מקודשות רק מספק [כתה"מ מ"ח ג']. דאף דקיי"ל קני את ואמור קנה מחלה [כמ"מ ר"י]. י"ל דהכא שאני, מדכלל הכל במלה א', להכי לא חלו הקדושין כלל. אבל מחייתין מיירי באמר, הראויה מכם לי לביתה מקודשת לי: כ) ר"ל בשאינות שלו: כא) וזוקא הני שביעית, משום דהכל הספר. אבל בשאר שנים, גם האחרות אינן מקודשות, דהרי שלהן היה, ומ"ל נגזל. ומדקיומ מיד כשליקט, הו"ל נגזל לפני יאוש, דאין אשה מהקדשת בו, ואפילו בגזל לא אמרינן מדקבלתיה אחלוטי. וקמ"ל נמי דקיום בפירות שביעיות מקודשת, דמדאכי בהן כבר, שלו הן. ומו קמ"ל דאשה נעשית שלא לחברתה לקבל קידושין, אפילו הכי דפסול לה לעדותה עליה, מדשוגלתה אמ"ו [ביאמות פפ"ו מ"ד]: כב) שחלק עם הכהנים בקרבנות: כג) דאינו שלו רק משולחן

ח המקדש בחלקו כו'. נ"נ ע"נ נ"ק י"נ ע"נ ויהשלמי דמלי ע"ח הנ"נ מע"ש ע"ח הנ"ש נ"נ מיי ע"ש מכ"ש ח"שות ה"ס: במעשר שני כו'. מיי' שם ה"ד ופ"ג מהל' מע"ש הי"ז:

שנויי נוסחאות

וליקט נד"נ ולקט. אחד. במשנ"נ אדם אחר; ושלהם. נד"נ ובכי"ק ובמשנ"נ ושלהן; במתני"ל משלהם; בכי"ף ומשלהן; בכי"ף ר"ק משלהן. ו(של) שביעית. בכי"ק ליתא. ואמר הרי בולכם. נד"נ ובכי"ק אמר להן הרי בולכן ובי"ס בכי"ף (ובס ואמר). זו. נד"נ הואת ל בכי"ק הוו. וקבלה. נד"נ ובכי"ק וקבלתה. ואמרו. נד"נ אמרו. האחיות. נד"נ ובמשנ"נ אחיות: ח (בין) קדשי קדשים (בין) קדשים קלים; בכי"ק קדשים קלים. בקדשי הקדשים בין בקדשים. נד"נ מקדשי.. ומקדשים.. ולית ובי"ס במשנ"ל (ובס מקדשי הקדשים). במעשר שני. במשנ"ל ממש"ש. שוגג בין מויד. נד"נ בשוגג בין במויד וכ"כ. במויד גם בס"ק.

תוספת חדשים

בא"ד להכי קבעוה בגמ' בילפותא דידיה כו'. אבל מדיין קשה דלמא איסור כהונה שלו דאיכא בהן מנות ישראל ובס"נ מצינו דאין אשה נעשית חלוה אפי' מחייבי כריתות אלא מאיסורי כהונה אפי' מחייבי לאוין בשלמא לר"פ לק"מ מה"ת לחלק כאן אבל לגמרא ספיר יש לומר כיון דמיון דקפיד קרא בני כהנים וכתב לא הקח: (מהרש"ל זצ"ל)

תוספת רעק"א

השים דבריש לחוי מקודשת לנסרי מס"ס ספק שסא ש"ם במרי וספק דסבלונות הוי קדושין. ואולם להתוסקים דסשום ש"ם במרי אינה מקודשת מדאורייתא כיון דליכא בסף במקומו א"ב ליכא ס"ם דתהוי מקודשת לנסרי אף לקולא. ותיינו ן [אות כה] במשנה ושל שביעית היתה. בתוס' בעבודה זרה דס"ב ד"ה נמצא וכו' בסה"ר ושף ע"פ שאסרנו דאסור לפרוע חוב בפירות שביעית דכתיב לאכלה ולא לסחורה מ"פ לקדש בו אשה מותר אע"ג דלאו לאכלה הוא בדאסרי' בפ' האיש מקדש מקשה בא' שקידש וכו' אין האחיות מקודשות אבל הנכריות מקודשות ושעמיה משום פיר' הקילו בה רבנן.

הרמב"ם וכתוב בתורה בענין מעשר לה' הוא. ע"כ. ומ"מ נראה דלא אינטריך אלא לר"י. אבל לרבי מאיר הא ס"ל מעשר שני ממון גבוה הוא. כדפירש הר"ב ברים מסכת מעשר שני וכן כתב רש"י בפירוש המשנה דמעשר שני כו' דקסבר ר"מ מעשר [שני] ממון גבוה הוא: רבי יהודה אומר בשוגג לא קדש. ובהקדש סבר ר"מ דלא קדש. ואמרו בגמ' דר' יוחנן אמר בטעמייהו [תרתי] חדא לפי שאין אשה רוצה [אם היתה יודעת שהוא כן לא קבלתו לשם קדושין הא"ל קדושי טעות] ותדא לפי שאין בשיטה רוצים. ופליגי אמוראי. רבי ירמיה אמר מעשר איהי לא ניחא לה משום טירחא דאורחא איהו ניחא ליה דנקני אתתא ממילא [בחנם בלא טורח]. והקדש תרוויהו לא ניחא להו דנתחיל הקדש על ידייהו. ורבי יעקב אמר איפכא מסתברא. דמעשר איהו נמי לא ניחא ליה משום אוכסא דאורחא [דלא ניחא ליה דליהוי לה תרעומת עליה] והקדש איהי לא ניחא לה דלתחול הקדש על ידה. ואיהו מי לא ניחא ליה דנקני אתתא ממילא. [*[ואע"פ בעלו לשלם להקדש הסתא מיהא ניחא ליה שמא אין לו משלו עכשיו כלום].

בין מזיד. לא קדש[ב1]. דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר. בשוגג לא קדש[ב2]. במזיד קדש[ב3]. ובהקדש. במזיד קדש[ב4]. ובשוגג לא קדש[ב5]. דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר בשוגג קדש[ב6]. במזיד לא קדש[ל]: **ט** המקדש בערלה. בכלאי הכרם. בשור הנסקל[לא]. ובעגלה ערופה[לב].

וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן האם. מה אם אין אתה משתמש בו אלא לאכילה כך מתנות הללו לא תשתמש בהן אלא לאכילה. ובמעשר כתיב ג)לה' הוא. בהוייתו יהא: רבי יהודה אומר מזיד קדש. במעשר שני. הואיל *ויוצא לחולין ע"י פדיון. והרי הוליאו לחולין ע"י קדושין הללו. ור"מ סבר ד)ליה דרך חולו בכך: ובהקדש. של בדק הבית: מזיד קדש. שכיון שידע שהוא הקדש והוליאו לחולין בכוונה נתחללה קדושתו: ובשוגג. דלא ידע שהוא הקדש ולא ניחא ליה דלתחלל הקדש על ידיה לא נתחללה קדושתו. ואינה מקודשת. ורבי יהודה סבר איפכא. והלכה כר"מ במעשר. וכרבי יהודה בהקדש: **ט** המקדש בערלה וכו' אינה מקודשת. דכולהו איסורי הנאה נינהו. ערלה. דכתיב לא יאכל. אחד איסור אכילה. ואחד איסור הנאה במשמע: ובכלאי הכרם. דכתיב (דברים כ"ג) פן תקדש פן תוקד אש: ובשור הנסקל. דכתיב ביה (שמות כ"א) ולא יאכל את בשרו: ובעגלה ערופה. דכתיב ביה כפרה כקדשים. שנאמר (דברים כ"א) וכפר להם

והא דבמזיד קדש. ופי' הר"ב הואיל ויוצא לחולין כו'. עיין מ"ש במ"ג פ"ק דבכורות] : **ובהקדש במזיד קדש**. פי' הר"ב דכיון שידע שהוא הקדש כו'. לכון התוס' דר"מ לטעמיה. דאמר הקדש במזיד מתחלל. ומפיק ליה מקרא או מעלה מעל. ואין מעילה אלא בשיעור כלומר במזיד. דאם ירצה לגוזלו יקנט מיד. וזה שיעור היכא דקדש במזיד. וראיה דדין מעלה מעל הוי במזיד. דכתיב גבי סוטה גבי איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל (במדבר ה'). והתם על כרחך במזיד קאמר. דודאי כבמזנה מזדמה היא. וקרא דונתן הכסף וקם לו למנוה בעלמא. דבלאו כסף הוא מתחלל. אם ירצה לגוזלו. ומיהו במעשר קאמר ר"מ דבין בשוגג בין במזיד לא קדש. ובמעילה הוא דגלי קרא דבמזיד מתחלל. אבל מעשר כל היכא דאיתא שם מעשר עליו. ור"י סבר ממון בעלים הוא ולכך במזיד קדש דממונו הוא. אבל בשוגג לא. משום טירחא דאורחא. ע"כ: **ט** המקדש בערלה כו'. והאי דלא הני אסורי ע"ז משום דבעי למתני מכרם וקדש בדמיהן מקודשת. ומיהו שייר חמץ בפסח ומותר ופגול אשם קדש בהן אינה מקודשת. מכרן וקדש בדמיהן מקודשת. ע"כ לכון הר"ן ותוס' כתבו דבקדשים לא קמיירי. ובחמץ סבירא ליה כר"י הגלילי דשרי בהנאה. [כדאיתא בפ"ב דפסחים דף כ"ג]. [ועיין בפירוש הר"ב ברים פ"ג דערלה]: המקדש בערלה. כתב הר"ב ערלה אסור בהנאה. דכתיב לפרש בנבילה (דברים י"ד) לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה למשריה בהנאה. ולא נכתב בו אלא לא תאכלו. ש"מ לא תאכלו איסור הנאה הוא. ובפסחים דף כ"א פרכינן עליה טובא. ע"כ: בשור הנסקל. כתב הר"ב דכתיב ביה ולא יאכל את בשרו. ואת בשרו אע"ג דמחייב. כעין בשר. גמ': ובעגלה ערופה. כתב הר"ב דכתיב בה כפרה כקדשים. פירש"י וקדשים אסורים בהנאה

ה) בר"ב ד"ה מעשר לה' הוא, כ"ז בהעתיק הת"ע בד"ה במע"ש, ומבוס דנקרא לא כתוב כן מהק הת"ע מלת „מעשר" מדברי הר"ב וכ"ה תנין דברי הת"ע הנ"ל.
ג) בר"ב ד"ה לין ונ"ל אין ובד"ה הקנו כלפניו והוא טעות.

יכין תפארת ישראל בועז

נבוה זכי (**א**): כדר' דמע"ש ממון גבוה הוא לר"מ, מדכתיב ביה לה' הוא, בהוייתו יהא: כה) דכיון דלא ידעי דמע"ש הוא, הו"ל קדושי טעות, מדלריכה טרחה להעליתו לירושלים: כו) דס"ל מע"ש ממון הדיוט הוא: כז) דמדהיה במזיד, נתכיון לחלל קדושתו, ונפיק לחולין: כח) דמדלא ידעי שהוא הקדש, לא ניחא ליה דלתחלל הקדש על ידו. ודוקא בקדשי בדק הבית, אבל בקדשי מזבח בין בשוגג בין במזיד לא נפיק לחולין, דאין מועל אחר מועל במוקדשין, רק בבהמה וכלי שרת בלבד [כמעילה י"ט כ'], ש"מ דקדשי מזבח בקדושתייהו קיימי, ולא הוה חולין שתקדש האבה בהן [והר"ב קילר במובן במח"כ יותר מהראוי]: כט) דמעילה ליכא רק בשוגג, ומדמעל נפיק לחולין: ל) דמדלא מעל לא נכנס לחולין: לא) מכגמר דינו נאסר בהנאה [קידושין ד"נ ע"ב]. לב) מסירדה לנחל איתן נאסרה [בכורות כ"ל

לי בהן. אלמא דתוס' נוכייהו ס"ל דגם בשאבר עליך מיירי בשניתן פרוטה. ומיה יכריתנו לגזר דת ס' דתתם פליגי אתוס' שבסוגיתנו. ותו לאם תבירים אכל מ"ם, שהשה רק חזקה עליו מדמקשינן התם [דס"ג ח'] בש"ם, מנ"ל לר"ל לאוקמי למתניתין בשקדשה בפרוטה. ותרלינן מדתני על מנת והרי כל עיקר על מנת דהני נקט ליה מהדיא נגיה שאבר עליך אל הבלעון, הרי בפירוש דלא כהרב לאם תבירים עכ"ל:

תוספת רעק"א

ומיהו יש לדהות דהתם דיעבר אבל לכתחילה אסור עכ"ל. ותמוה לי דנסתפקו בזה אם מותר לקדש לכתחילה בשביעית הא הדבר מבורש בירושלמי פס"ח דשב עית. א"ר יוסי ואת אומרת שאסור ליקח אשה מרמי שביעית והובא בר"ש שם משנה ח' וצ"ע: **ח** [אות בט] הרע"ב ר"ח רי"א. הואיל ויצא לחולין ע"י פדיון כו'. וכ"כ הרמב"ם בפי' המשניות. ותמוה לי מה חילול הוא זה הא מ"ש אינו מתחלל אלא על בסף שיש בו

רי"א ושוגג לא קדש כו'. מ' ב"ל וכירוש פ' ע"ב ירושלמי מע"ש פ"ל ה"ח: רי"א בשוגג קדש כו'. פיי"ל פ"ב: מכלל תוספות כ"ג ד. **ט** המקדש בערלה כו'. כ"ז ע"ב גלוים מ"ז ע"ב מוי' שם ה"ח מפ"ב שם מוס"ע שם פ"ד כ"ח פפ"ו כ"ח וכ"ג:

שנויי נוסחאות

בשוגג לא קדש במזיד קדש. בד"ב מזיד קדש בשוגג לא קדש וכ"כ במכו"ל (ושם שוגג); בכו"ק שוגג קדש מזיד לא קדש (ז). במזיד כו' ובש גו. בד"ב ובמכו"ל מזיד.. שוגג. רי"א בשוגג כו' במזיד. בס ושם ובכו"ק .. שוגג.. מזיד: **ט** בכלאי. בד"ב ובכו"ק ובמכו"ל כל המנין במשנה נאים כו"ו התכור.

תוספת חדשים

ח ברע"ב ד"ה אינה מקודשת כו' ובמעשר כתיב כו' עיין מה שכתב התוי"ט בסוף הפרק: **ט** תי"ט ד"ה בעגלה ערופה כו' פרש"י עיין במהרש"א שכתב שזה ט"ס ברש"י:

ראשון לציון

ח תי"ט ד"ה רי"א כו' ובהקדש סבר ר"מ כו' עיין יש סדר למשנה: **ט** תר"ב ד"ה ובעגלה ערופה כו' שנאמר וכפר להם הדם וכ"כ בסיפרא דהרמב"ם ונבי טעייא דלא כתבו שנאמר כפר לעמך ישראל שהוא מוקדם. ובסרדם"י בסוגיא נ"ו אי' על נקון כפרה כתיב ביה כפר לעמך ישראל. וכ"כ רש"י עוד ע"ז כ"ט ע"ב ובחולין י"ל ע"א ו"לולי עדיפא להרמב"ם והר"ב לתוויי וכפר להם הדם בחוט הקדם מבארין כדאיתא סוף מ"ו פרק ע' דסוטה ע"י שם: תי"ט ד"ה המקדש בעגלה כו' משום דבשי לאיתנא מכרם וקדש כו' עיין יש סדר לישנה. שם ד"ה המקדש בערלה כו' דכתיב לא יאכל אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה בשייע גמ' כו' פליגה שנאמר כו' הא לי בבים בקדושין נ"ו ע"ב בערלה ניכן דתניא ערלים לא יאכל אין לי אלא איסור אכילה הנאה מנין אלא יהנה ממנו וכו' ר"ל ועדלים (אה) ע"לתו לרבות את כולם מ"ם ובעמא רבים איכא דלא ילוף הבים איסור הנאה בערלה מדכתיב לא יאכל (בסברת הר"ב ותי"ט תבוס דבפסחים כ"ב ע"ב מסיק הבים דמלא יאכל לא הוי ידעינן בין לאוקמי ובין לרבי אבהו איסור הנאה כולהו וכתיב לבם ה"א שנבם יהא לבן אינטריך עדלים מרלתו ע"ב. וכן נ"ע קנת על הרמב"ם נסרום המשניות:

פ"ב (א) ואע"ג דעכ"ם נהנית על ידו, ומ"ם מעל מנת שאדבר עליך אל הבלעון [פ"ג מ"ו], דאע"ג דלא נתן כלום מקודשת, דעכ"ם היא נהנית. ואף דמסקינן התם בש"ם דמייירי שמקדשה בפרוטה, ומתנה ע"מ וכו'. היינו רק משום דאל"כ הרי יפנה לשכירות מתחלה ועד סוף, והו"ל כאילו קדשה במלוה. הא לאו מלוה הוה מקודשת, והכא לאו מלוה איכא. י"ל דשאני התם דיוכל ליטול שכר בשביל דבורו, והו"ל כנתן לה פרוטה, משא"כ הכא אינו שלו, ואינו יכול ליטול ממון עבור הנאה שעשה לה. כך נ"ל פי' קו' התוס', ומתורץ קו' לחם אבירים לדבריהם ממסקנא דהתם, דמוקי לה במקדשה בפרוטה על תנאי. ומה שהיכן הוא, דלהוס' רק במקדשה בשכר שאעשה, צריך פרוטה ולא בשכר שאדבר. ובמה"כ אשתמיטתיה, שבש"ע [מה"ע ל"ח י"ג] הובא דין זה בלי שום חולק. **ובני המלה"ג** בהרוץ מהרו' ברוך יצחק שליט"א משך בקשתו ואמרי בה נירא בהרב לחם אבירים, ממלו שהביא הרא"ש שם בסוגיא שאדבר עליך אל הבלעון, שהוס' הוקשו למאי דמוקי לה ר"ל לתניתין דמיירי בשניתן לה פרוטה, א"כ מה קמ"ל. ותרלו דסד"א דאוכל דאומר, דברים אלו שאמרת לבלעון לא ניחא לי בהן. אלמא דתוס' נוכייהו ס"ל דגם בשאבר עליך מיירי בשניתן פרוטה. ומיה יכריתנו לגזר דת ס' דתתם פליגי אתוס' שבסוגיתנו. ותו לאם תבירים אכל מ"ם, שהשה רק חזקה עליו מדמקשינן התם [דס"ג ח'] בש"ם, מנ"ל לר"ל לאוקמי למתניתין בשקדשה בפרוטה. ותרלינן מדתני על מנת והרי כל עיקר על מנת דהני נקט ליה מהדיא נגיה שאדבר עליך אל הבלעון, הרי בפירוש דלא כהרב לאם תבירים עכ"ל:

להם הדס: בציפורי מצורע. דתניא נאמר מכסיר ומכפר בפנים אחמו של מצורע שהוא מכסיר אותו לאכול בקדשים ואחיאתו שמכפר. ובמיהם נעשים בפנים. ונאמר מכסיר ומכפר בחוץ. מכסיר. לפרי מצורע. שמכשירין המצורע לבא אל תוך המחנה. ומכפר. מגלה ערופה. שנאמר בה וכפר להם הדס. ובמיהם נעשים חוץ לעזרה. מה מכסיר ומכפר האמור בפנים שהם אחמו ואחיאתו של מצורע. עשה בו מכסיר כמכפר. דתרוייהו קדשים נינהו ואסורים בהגאה. אף מכסיר ומכפר האמורים בחוץ שהם לפרי מצורע. ומגלה ערופה. עשה בו מכסיר כמכפר להיות אסורים בהגאה. ומאימתי אסורין לפרי מצורע בהגאה. משעת שחיטה. והלפור השחוטה בלבד היא שאסורה בהגאה. ומגלה ערופה ירידתה אל נחל איתן אוסרתה: ובשער הנזיר. דאמר קרא (במדבר ו) קדש יהיה גדל פרע שער ראשו. *)גדל פרע שער ראשו יהיה קדוש: ופטר חמור. נאמר בו (שמות י"ג) וערפתו ונאמר במגלה ערופה [וערפו] מה מגלה ערופה אסורה בהגאה. אף פטר חמור אסור בהגאה. ואינו אסור בהגאה אלא אחר עריפה: ובבשר בחלב. נאמר ג' פעמים לא תבשל גדי בחלב אמו. אחד לאסור אכילה. ואחד לאסור הגאה. ואחד לאסור בשול: ובחולין שנשחטו בעזרה. דכתיב (דברים י"ב) כי ירחק ממך המקום וזבחת. ברחוק מקום אתה זובח. ולא אתה זובח בקרוב מקום. יכול לא יאכלו. תל"ל יאכלו לבלבים. ת"ל (שמות כ"ב) לבלב תביאון אותו. אותו אתה מביא לבלב. *ואי אתה מביא לבלב חולין שנשחטו בעזרה: מבחוץ וקדש בדמיהן מקודשת. שאין לך דבר שתופס את דמיו לאות כמותו אלא עבודה זרה ומביעית. עבודה זרה. שנאמר (דברים ז') ואיש חרם כמוהו. כל מה שאתה מהוה ממנו הרי הוא כמותו. ומביעית שנאמר קדש היא תופסת דמיה להקדש. והוו עבודה זרה ומביעית שני כתובים הבאים כאחד וכל שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין: י' המקדש בתרומות. תרומה גדולה ותרומות מעשר: ובמעשרות

*) גד"ח הגיהו גידולו.

[אות ג] מחילה כגון האיש העובר את ידו בשעת שחיטה בפרק בהמה המקבלת [דף ע"ג]: מבחוץ וקדש בדמיהן מקודשת. כתב הר"ב שאין לך דבר התופס את דמיו וכו'. ומביעית שנאמר קדש היא תופסת דמיה להקדש נמ'. ותמה אני למאי אלעזריך ע"ז הא הוו שביעית וקדש ב' כתובים כיון דמביעית מצי למילף אע"ג דחולין מקדשים לא ילפינן ה"ל ב' כתובים שכן כתבו התוס' וז"ל תימה היכי הוו ב' כתובים הבאים כאחד. הא לא אתו שביעית מע"ז דאיכא למפרך מה לע"ז שכן אסורה בהגאה. וי"ל מ"מ לכתוב שביעית ונימא ע"ז מינה וכה"ג מקרי שפיר ב' כתובים הבאים כאחד כל אחד ישוב ללמוד. ע"כ. וה"ג כיון דקדש משביעית מצי למילף הוו ב' כתובים. וג"ל די"ל כיון דתפיסת דמיה בשביעית לא כתב אלא בלשון קדש לא הוו ב' כתובים דהא קדש נופלה אלעזריך למכתב. דאל"ה לא הוה ידעינן קדש הוא דבשביעית מאי ניהו: מבחוץ וקדש בדמיהן מקודשת. כתב הרא"ש וא"ת הא הכי זוזי להו דידיה ניכא שלריך להחזיר הדמים כיון שמכר לו אסורי הגאה. וי"ל דמיירי בשמכרו לנכרי. אי לישראל הכיר בהם דהוו מעות מתנה. ע"כ: י' המקדש בתרומות. דתרומות לא משלחן גבוה זו [כמו קדשים דמשנה ח'] כדאיתא בגמ' ספ"ט דיבמות דף פ"ז מלחם אביה תאכל. לחם הקנוי לאביה. פרט לחזה ושוק דמשלחן גבוה זכו ופרש"י

שהרי מועלין בהן. ולא פרכינן אי מה קדש תופס את דמיו [כדלקמן] דאין משיגין על ההיקש. ע"כ: בצפורי מצורע. כתב הר"ב והלפור השחוטה בלבד היא שאסורה בהגאה. וכ"כ הרמב"ם. גם רש"י אדרבי יוחנן דסבר מעשה שחיטה. כתב והמשלחת מותרת. ואינו בדרים לקש דאמר מעשה לקיחה כתב נאסרו שחיטן על שלח המשלחת וקשיא לפי זה ליפנא דלפורי מצורע. וכן תנן נמי במנחה ד' פ"ז דתמורה. והל"ל לפור. אבל התוספות כתבו וז"ל מעשה שחיטה. פי' ומשלחת [נמי] מתסרא משחיטה חברתה עד השלוח. ואין לפרש מעשה שחיטה בשחוטה ובמשלחת ליכא איסור כלל. דהא תנא לפרי מצורע דמעשה תרוייהו. ע"כ. ול' הרמב"ם בחבורו פי"ל מה' טומאת צרעת. לפור המשלחת מותר לטהר בה מצורעים אחריים. מאחר שנשתלחה ומותרת באכילה. אבל הלפור השחוטה אסורה בהגאה. ומאימתי תאסר מעשה שחיטה. ע"כ: ובשער נזיר. כתב הר"ב דאמר קרא קדש יהיה. גמ' אי מה קודש תופס את דמיו ויולא לחולין. אף שער נזיר כו'. ובסיפא תנן דאינו תופס דמיו. ומאני מי קרינא קדש דמעמע שם קדושה קדוש קרינן משמע הוא קדוש. ועיין בפירוש הר"ב מבנה ע' פ"ה דע"ז. ומ"ש שם בס"ד: ["ופטר חמור. כתב הר"ב דאינו אסור אלא לאחר עריפה. דהא מוערפתו ילפינן. ומיהו אין כן הלכה כמו שאכתוב בס"ד במשנה ג' פ"ק דבכורות]: וחולין שנשחטו בעזרה. כתב הר"ב דכתיב כי ירחק וכו'. יכול לא ישחוט ואם שחט יהא מותר. ת"ל כי ירחק וגו' וזבחת ואכלת. מה שאתה זובח ברחוק מקום אתה אוכל ואי אתה אוכל במה שאתה זובח במקום קרוב. גמ'. ומרבינן נמי בגמ' דף כ"ח בעלי מומין שאינן ראויים להקרבה. וכן חיה וכן עוף. [ועיין משנה ד' פ"ז דזבחים מ"ם שם] ומ"ש הר"ב אותו אתה משליך ללבב כו': פירש"י ודרים הכי אותו הוא דנאסרה ביציאת מחילה ולבב תשליכון אותו דמותר בהגאה. ולא חולין שנשחטו בעזרה הנאסרים ע"י כניסת מחילה. דאסורים אף בהגאה. ע"כ. ובפ"ב דפסחים [דף כ"ב] ביאר דזה דאמר דנאסר ביציאת מחילה מבוס דמהאי קרא ובשר בשדה עריפה. נפקא לן איסור

[חוץ ג] מחילה כגון האיש העובר את ידו בשעת שחיטה בפרק בהמה המקבלת [דף ע"ג]: מבחוץ וקדש בדמיהן מקודשת. כתב הר"ב שאין לך דבר התופס את דמיו וכו'. ומביעית שנאמר קדש היא תופסת דמיה להקדש נמ'. ותמה אני למאי אלעזריך ע"ז הא הוו שביעית וקדש ב' כתובים כיון דמביעית מצי למילף אע"ג דחולין מקדשים לא ילפינן ה"ל ב' כתובים שכן כתבו התוס' וז"ל תימה היכי הוו ב' כתובים הבאים כאחד. הא לא אתו שביעית מע"ז דאיכא למפרך מה לע"ז שכן אסורה בהגאה. וי"ל מ"מ לכתוב שביעית ונימא ע"ז מינה וכה"ג מקרי שפיר ב' כתובים הבאים כאחד כל אחד ישוב ללמוד. ע"כ. וה"ג כיון דקדש משביעית מצי למילף הוו ב' כתובים. וג"ל די"ל כיון דתפיסת דמיה בשביעית לא כתב אלא בלשון קדש לא הוו ב' כתובים דהא קדש נופלה אלעזריך למכתב. דאל"ה לא הוה ידעינן קדש הוא דבשביעית מאי ניהו: מבחוץ וקדש בדמיהן מקודשת. כתב הרא"ש וא"ת הא הכי זוזי להו דידיה ניכא שלריך להחזיר הדמים כיון שמכר לו אסורי הגאה. וי"ל דמיירי בשמכרו לנכרי. אי לישראל הכיר בהם דהוו מעות מתנה. ע"כ: י' המקדש בתרומות. דתרומות לא משלחן גבוה זו [כמו קדשים דמשנה ח'] כדאיתא בגמ' ספ"ט דיבמות דף פ"ז מלחם אביה תאכל. לחם הקנוי לאביה. פרט לחזה ושוק דמשלחן גבוה זכו ופרש"י

יכין — תפארת ישראל — יכין

כ"ד כ'): לג) שחוטה, נאסרה בהגאה משנשחטה. וגם משלחת נאסרה בהגאה משנשחטה חברתה עד שתשולח היא: לד) שכולן אסורין בהגאה: לה) לעכו"ם, או לישראל והודיעו שהוא אסור בהגאה. דבלא הודיעו, הרי המעות גזל, ובל"ח אינה מקודשת: לו) דאין תופס דמיו רק יי"ל, שביעית, ע"ז, הקדש, ישעה פיתון, [כפס"ז דשביעית, ופ"ז דס"ב א'. והר"ב פסמיע הקדש ויי"ל ואתמ"ג דכתיב נמי לא הזכיר רק שביעית וע"ז. הייטו משום דיי"ל בלול כפ"ז [כרש"י בפ"ז דס"ב א'], ושביעית ילפינן מהקדש. אבל הר"ב שכתב אין לך דבר שתופס דמיו

הרמב"ם פ"ב מהלכות ביכורים דמכר פשר חמור דמיה אסורים בהגאה. והא בפתני' דהכא קחשיב נמי פ"ח וקתני דמכרן וקידש בדמיהן מקודשת וכבר מרא בת' נודע ביהודה להשיב בדחוקים ודכריו אינם מסתיקים דהא פ"ם משמע בסוגיא דאם פתני' בר"י מיירי ג"כ בחמיים ובזה יקשה הא תופס את דמיו. וישבתי בתשובה. ואין להאריך כאן (עיין בת' לדבינו סימן ק"ם לחלק הכתבים): [אות ל"א] בהרע"ב ד"ה וחולין שנשחטו בעזרה. יא"א משליך לבלב חשנב"ע. ומסתיפת דברי הרמב"ם בפ"ה מאיסות דהמקדש בא"ה א"ם דמשמע דגם חשנ"ב בכלל. דייק הכ"ם בפ"ב מגניבה דס"ש הרמב"ם שם ודברים אלו דברי קבלה דר"ל שנאמר כן בקבלה פסיני ולא דחיי דרבנן. ותמיהני איך העלים עין מדברי רמב"ם שם ה' גניבה ה"ח דכתב וז"ל השוחט חולין בעזרת חייב ד' וה' אע"פ שחשנב"ע אסור בהגאה פ"ם כיון דמדרבנן היא ה"ז חייב וראייתו מקרושין ליתא די"ל דפוסק כרש"י דגם בשעות דרבנן וחמץ דרבנן א"ם ע' תוס' בסוגיא דנ"ה א' ד"ה אלמא. ובתשובה האריכתי:

שנויי נוסחאות

בצפורי. נד"ל וכנ"ל ובצפורי. ובפר. ובשר. נד"ל וכנ"ל ובפר. ובבשר. וחולין. נד"ל וכנ"ל ובמשנ"ל ובחולין. מקודשת. נכנ"ל ובמשנ"ל ובנ"ל הרי ז מקודשת:

תוספת חדשים

תו"ם ד"ה מכרן כו' ותמה אני כו' ול"נ דמקדש ליכא למיקם דהוי דרך הילול שהקדש נעשה חולין ונתפסה הקדש על הדמים משא"כ בלוקח שנאסרו בהגאה בכל מקום שהם וכן שביעית הפרי עומד נשאלת בלוקחו כדאיתא בפ"ח דשביעית ובגמ' כאן: (ממהורש"ם ז"ל)

ראשון לציון

תי"ם ד"ה ובענגלה ערופה כו' ולא פריכינלאי מה קדש כו' מן תיבת ולא פריכינן כו' עד סוף הדבור דאין משיגין על ההיקש מותק שמהרש"ל מפירוש רש"י והעיד דבספרים ישנים ליתא ונ"ם: שם ד"ה ובשער מיר כו' ומשני מי קרינן קדש דמשמע כו' בגמ' נ"ז ע"ב ליתא קודש כו"ו:

תוספת רע"א

צורה וגם איך אפשר דבשונג דאיהי לא ניחא לה משום טירחא דאורחא הא ביון דנתחלל א"צ להוליך לירושלים וליכא טירחא דאורחא. א"ו הדבר ברור דאין כאן חילול (ובהקדש לר"ט במזיד ולר"י בשונג שרין מעילה נפק לחולין משא"כ במעשר) אלא דהמעשר נשאר בקדושתו ואיא צריכה לאכלם בירושלים בקדושת מעשר אלא דבשונג הוי מעות ולא ניחא לה בטירחא דאורחא וברור. ומה דורשינן בסוגיא מעשר לח' ה א בהאייתא יהא היינו לפרש מעמא דר"מ ומהך קרא לטר דמעשר שני מטון גבוה. ודלא כהתו"ם ד"ה ובמעשר שני (וע' פ"א פ"ו דמעשר שני ברבי רבינו שם אות י' ועי' בפני יהושע):

מ[אות ל] בפשנה מכרן וקידש בדמיהן מקודשת. מבאן תימה רבתי ע"ר

ופירש"י תרומה היא קנויה לכהנים שאינה שירי שלחן מנך אבל שירי קדשים הרי הן כמשאת מלאת פני אלהים שהן שירי שלחן: **ובמי חטאת**. ל' הר"ב ובמי אפר חטאת. וכן ל' הר"ן וגרלה דל"ג ובאפר חטאת. אבל ל' הרמב"ם ואפר פרה אדומה. והמיס שהוא מזה עליו. וכ"כ בחבורו פ"ה מהלכות איסורי. ומ"ש הר"ב ורשויס למכרס כו' אבל שכר הזאה כו' אסור. כדתנן במשנה ו' פ"ד דבכורות. הכי איתא בגמ'. וכתב רש"י שכר הבאה ומלוי דמלתא דטירחא הוא ורחמנא לא רמיא עליה ושרי למשקל אגרא מקודשת. ומתני' דבכורות בשכר הזאה וקידוש דליכא טירחא ושכר למוד מצוה הוא ניטל והתורה אמרה (דברים ד') ראה למדתי אתכם וגו' כאשר צוני וגו'. מה אני בתנס. אף אתם בתנס. ע"כ. ועיין מ"ש בזה בבכורות. וכתבו התוס' דמקרא ממש לא נפקא ליה. דהא לא במצוין מינה סיגא דעבד בשכר דלא מהני. אלא אסמכתא בעלמא הוא דלא מהני אפילו דיעבד: אפילו ישראל. כתב הר"ב ה"ק ואפי' ישראל שנפלו לו תרומות ומתנות כו'. דאי מתבואה ובהמה שלו ליה בתרומות ומתנות אלא טובת הנאה וטובת הנאה לאו ממון ועיין מ"ש בשם הכ"מ במשנה ג' בפי"א דתרומות כו' מלתא דפשיטא הוא ולא איצטריך תנא לאשמועינן. אלא עיקר מלתא דמתני' בנפלו לו טבלים כו' והכי מוקים בגמ' בנפלו לו טבלים וכו'. וכתב רש"י וה"ה נמי דמצי לאוקמה בתרומה שנפלה לו כו'. אלא הא קשיא ליה. א"כ מאי קמ"ל מתני'. פשיטא דמקודשת. [ע"כ]:

ובמי חטאת כה. מיי' פס פלי ג':

שנויי נוסחאות

י ובמתנות. במשני"ל ובמתנות כהונה וגנמ' פס כטוסחתו. ובמי. נ"משני"ל בטעות ובדמי. ובאפר חטאת. במשני"ל ו א ם ר.. ; בנגלי בגמ' ובאפר פרה. ועי' בתוי"ם. ואפילו. בד"ג ובכי"ק ובמשני"ל אעפ"י:

ראשון לציון

י תוי"ט ד"ה ובמי חטאת כו' ונראה דג"ג ובאפר חטאת עיין בגמ' אמר אביי כו' דיקא נמי דקתני הכא במי חטאת ובאפר פרה כו' ועיין בכל"י שעדיין אינן מעורכין. ועע"ג. ועיין יש כדר למשנה.

לקוטים

י תוי"ט ד"ה ובמי וכו' דל"ג וכו' תלא בוקי סריקי כדהכן דהא ודאי לא אישתמיט מייהו מ"מ י דמסקינן בגמ' דיקא נמי דקתני הכא במי חטאת ובאפר חטאת ופרש"י שעדיין אינן מעורכין א"כ אבי מילי דינהו ומ"ש ובמי אפר חטאת רוא פי' במי חטאת: (קול הרמ"ז).

יכין תפארת ישראל בועז

דמיז אלא וכו', דמשמע דזולת אלו אין שום דבר שתופס דמיו, מדד לנו במדה מתוקה אתמ"כ יותר מדאי (ב): לז) זרוע לחיים וקיבה שניתן לכהן מכל בהמת חולין שישחט ישראל. ואינו נוהג בח"ל [כי"ד סי' ס"א]: לח) מיס שבאבו לנוכך אפר פרה: לט) אפר של פרה אדומה. ושתיהן רשויין למכרן לנשמאין, שישלמו שכר שאינה ושכר הבאה. אבל שכר הזאה אסור ליטל: מ) שיהא מאבי אמו כהן, תרומות ומעשרות או טבלים שלו, שהיה יכול אבי אמו להפרים מהטבל התרומות, והם שלו. להכי נם נכנו זה יכול לעשות כן וימכור תרומות לכהנים. ואפילו בטבל, הרי מתנות שלא הורמו כהורמו דמיין, ויכול לקדש בהן אשה. אבל ישראל שקדש בתרומות שמתבואות שלו, מדאין לו בהן רק טובת הנאה, אינה ממון, ואינה מקודשת:

(ב) אולם בהך סוגיא [קידושין דנ"ח א'] דקדקתי דמקשי הש"ס למאי דאמרינן דע"ז ושביעית הו"ל כ' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין, ולגמ"ד מלמדין מאי איכא למימר. ומשני שאני הכא דמיעוטא כתיבי. וק"ל ג"ל מיעוטי, הרי לעיל [דל"ה א'] אמרינן דאף למ"ד מב' כתובין מלמדין, עכ"פ מג' כתובים הבאים כאחד לכ"ע אין מלמדין. וא"כ הרי הכא איכא נמי כתוב שלישי בהקדש, ופלא בערוך [ערש"י ע"ז דל"ד ב']. ואי"ל כיון דשביעית והקדש יצאו מהדדי, להכי לא מחשבו תרוייהו רק ככתיב א'. ליתא, דכיון דכל כח ב' או ג' כתובים הבאים כא' דלא נילף מנה, היא רק דאי נימא נילף מנה, בחד קרא או בב' סני. א"כ ה"ל אי ס"ד נילף מנה, ג"ם ל"ל, והו"ל שפיר ג' כתובים הבאים כא' אף דילפינן בביעית מהקדש מג"ם. ולכאורה היה נ"ל, דהרי בנ"ז ק' למה מייתי הכא ש"ס ביעית דהו"ל רק הלמד מהקדש, ולמה לא מייתי הקדש נופיה, דהו ל המלמד. אע"כ דמשום קדשים לא מחשב ב' כתובים, דהרי לא הוי ילפינן שום דבר מהקדש, דחולין מקדשים לא נמרינן בבנין אב [כפסחים דמ"ה א' ושבועות דכ"ו ב']. א"כ מה"ט לא מחשב נמי משום קדשים ג' כתובים הבאים כא', דהרי איך נריכי [ואף לנחר דאמרי' [פסחים כ"ז ב'] דר"י יליף חמץ מנותר, דמדשניהן אסורים באכילה, שוו ג"כ ביטעמו שניהן שריפה, וא"ל גזילה תוכיח. וק' ולמה לא פרכי ליה רבנן דחולין מקדשים לא נמרי'. נ"ל דדוקא היכא דאיכא דדמיא ליה בחולין, מדדמי ליה ילפינן, וכדאמרינן חולין [דפ"ה א'] דנין חולין מחולין ואין דנין חולין מקדשים. אבל בלא אשכחן לכוותיה בחולין, שפיר ילפינן נם חולין מקדשים. וא"כ פרכי ליה רבנן הכי, גזילה תוכיח, דנ"כ אסור באכילה, א"כ מדאשכחן לכוותיה בחולין לא ילפינן חולין מקדשים]. אבל באמת זה לא יתישב הטיעם בקידושין, לפמ"ש תוס' [קידושין דנ"ח א' ד"ה ושני] דבכל ב' כתובים הבאים כא', שני בשיכול ללמוד מא' אף שאינו יכול ללמוד נם מהאחר, וכן מוכח לע"ד מביעות [דכ"ו ב'] יע"ש. א"כ ה"נ אף דלא מצינן למילף כולי מילי מהקדש, עכ"פ מצינן למילף לכו שפיר מה"ט בג' כתובים הבאים כא'. ודוחק לחלק בין ב' לג' כתובים הבא"א. וצ"ע. אמנם בנ"ז דברי תוס' שם תמוהין מאד, שכתבו דהוה מצי ילף ע"ז מביעות, וק' הרי בזבחים [ד"כ ע"כ] סלקי בתיקו אי ילפינן ממה מצינו דבר הלמד בג"ם, וכן במנחות [דע"ו א'] מסתפק הש"ס בהכי. וא"כ כיון דילפינן שביעית מהקדש בג"ם, הא תיתי דילפינן ע"ז מביעות בק"ו. אבל היכא חשבינן לתרוייהו ב' כתובים הבאים כא', הרי מע"ז לא מצינן למילף בעלמא במה מצינו דבאיהו נופיה ילפינן בג"ם, וא"כ היכא הו"ל ב' כתובים הבאין כאחת. בעלמא נם"ם ג"ק, די"ל דאף דמשביעית ליכא למילף מדהו"ל למד מלמד, עכ"פ ילפינן בכל הורה כולה מע"ז, וכרכא דתוס' דע"ז שאני דאסיר בהנאה. לא חשבינן ליה פרכא, מדלא תני מידי בסיסיה תוכס דמיו, ואדרבה מדאסור בהנאה, אין הדמיס שקבל בעדי חליפי ע"ז, וכמ"ש הר"ן [ע"ז דשמ"א א'] בשם הירושלמי, דלהכי במכרן לאשורי הנאה וקידש בדמיהן מקודשת, כי שאין ממון זה דמי ערלה. רק מתנה הן, ממלא שאינו נהנה ע"י הערלה ודו"ק, [ועי' רמב"ם פ"ה מאישות ה"ז]. אבל לתוס' הנ"ל, דמע"ז לא מצינן למילף, מדאסור בהנאה, והרי הוכחנו דנם משביעית לא מצינן למגמר מדהו"ל למד מלמד, א"כ היכא חשבי ליה הש"ס ב' כתובים הבאים כא'. וצ"ע:

פרק ג א האומר לחבירו צא וקדש לי אשה פלונית והלך וקדשה לעצמו. אמרי' בגמ' מאי והלך שהלך ברמאות. ולהכי תנן האומר לחבירו. ולא תנן האומר לבלוחו. לאשמועינן דאע"ג דלא אמר לו קדש לי אשה פלונית. אם קדשה לעצמו קרינן ביה שהלך ברמאות ורמאי הוי: ובא אחר וקדשה בתוך ל' יום מקודשת לשני. ויטול לכנסה אפילו בתוך אלו הל' יום: בת כהן לישראל. אם בת כהן היא זאת שנתקדשה לאחר שלשים יום כל אותן שלשים יום תאכל בתרומה. שלא נפסלה מלאכול בתרומה בית אביה. ואם בת ישראל לכהן היא לא תאכל בתרומה שעדיין אינה אשת כהן: מקודשת.

ולריכה

ל' הר"ן וא"ת מאי קמ"ל. פשיטא וכי מפני שנהג בה מנהג רמאות לא תהא מקודשת. י"ל אה"נ דסד"א כיון שעשה שלא כהוגן נפקעו רבנן לקדושי מיניה כהתיר דיבמות [ק"י ע"א] דאותבוהו אבי כורסיה וחטפה מיניה קמ"ל. א"נ סד"א קדושי טעות הוא שאילו ידעה שהלה עשאו שליח לקדשה לא היתה מתקדשת לו קמ"ל. פלוני אמר לי לקדשך לו ואח"כ אמר לה הרי את מקודשת לי [והיא ידעה דקידשה לנפשו] דסד"א מקודשת לי לצורך המשלח קאמר. קמ"ל דמקודשת לשני. ע"כ. וכתב המרדכי בשם ר"ב דמיירי שלא קידש בשעת המשלח דא"כ ה"ל כמו קדשה בגזל דאינה מקודשת. [ע"כ]. כדפירש הר"ב בפרק דלעיל משנה ז': מקודשת לשני. ובגמ' אמר רב לעולם. וז"ל הרמב"ם בפ"ז מה"א לפי שבשעה שקדשה השני לא היתה מקודשת ותפסו בה קדושי שני ונעשית אשת איש ולאחר הל' יום כשיבואו קדושי ראשון אותה אשת איש. ונמצא הראשון כמו שקדש אשת איש שאין הקדושין תופסין בה. מ"כ: בת ישראל לכהן תאכל בתרומה. ל' הר"ן תנא הכי לאשמועינן דלא תימא דכי אמרינן מקודשת לשני. ה"מ לחומרא בלבד דליתא. אלא מקודשת לשני לגמרי. ואין מושבין לקדושי ראשון [כלל] אבל בפירוש המשנה להרמב"ם ז"ל מלאתי ומה שאמר *) בת ישראל לכהן תאכל בתרומה. מחוך לפסקא דראשונה והוא מה שאמר הרי את מקודשת [לי] לאחר ל' יום שהיא אוכלת בתרומה כל אותן ל' יום ואם אמר לה מעכשיו ולאחר כלכות יום אינה אוכלת בתרומה מעת שקבלה הקדושין. ע"כ. וראיה שהוא גורס בריש בת כהן לישראל תאכל בתרומה. ומפ' כשלא בת אחר וקדשה וסד"א כיון שקבלה הקדושין לאחר ל' יום. אף מהיום לא תאכל בתרומה משום דמחלפא במקודשת מעכשיו ולאחר ל' יום דאף מעכשיו. קמ"ל דלא. עכ"ל הר"ן. [וגירסת הר"ב הסיעה להר"ן בפירושו לדברי הרמב"ם. וכן גריסין אנו ג"כ לפירושו זה של הר"ן לדברי הר"ב]: מקודשת ואינה מקודשת. ובגמ'

*) לפנינו הגי' כפיה"מ בת כהן לישראל לא תאכל כו' ובדפ"ח הקיפו מלת לא בכ' תלתי עגולה, ופ' בפ"ג ובכ"ד.

פרק ג א האומר לחבירו וכו' והלך וקדשה לעצמו. כתב הר"ב אמרינן בגמ' מאי והלך שהלך ברמאות. דאילו במשנה ד' פרק דלעיל דתנן האומר לשלוחו כו' והלך וקדשה במקום אחר שפיר תנן והלך. כלפי הא דעבר על דעת משלחו שא"ל וקדש לי במקום פלוני. ומ"מ הר"ב ולהכי תנן האומר לחבירו ולא תנן האומר לשלוחו. כלומר כהא דפ' דלעיל. ומסיק בגמ' דלעיל דתנן שלוחו הוי גמי לרבותא דקמ"ל דאפילו בשלוחו דעבר לבקש במקום אחר. הואיל ומשלחו שליח לא אמרינן מרלה מקום הוא לו. ולא משוי שליח אלא בחותו מקום. ומ"ש הר"ב אלא שא"ל קדש לי אשה פלונית. פירש"י שלא שלחו לשם כך. אלא אם יזדמן לו במקום פלוני דרך אגלה: מקודשת.

פרק ג א האומר לחברו צא וקדש לי אשה פלוניתא) והלך וקדשה לעצמוב) מקודשתג). וכן האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום. ובא אחר וקדשה בתוך שלשים. מקודשת לשניד). בת ישראל לכהן. תאכל בתרומהה). מעכשיו ולאחר שלשים יום. ובא אחר וקדשה בתוך שלשים יום. מקודשת ואינה מקודשתו).

ל' הר"ן וא"ת מאי קמ"ל. פשיטא וכי מפני שנהג בה מנהג רמאות לא תהא מקודשת. י"ל אה"נ דסד"א כיון שעשה שלא כהוגן נפקעו רבנן לקדושי מיניה כהתיר דיבמות [ק"י ע"א] דאותבוהו אבי כורסיה וחטפה מיניה קמ"ל. א"נ סד"א קדושי טעות הוא שאילו ידעה שהלה עשאו שליח לקדשה לא היתה מתקדשת לו קמ"ל. פלוני אמר לי לקדשך לו ואח"כ אמר לה הרי את מקודשת לי [והיא ידעה דקידשה לנפשו] דסד"א מקודשת לי לצורך המשלח קאמר. קמ"ל דמקודשת לשני. ע"כ. וכתב המרדכי בשם ר"ב דמיירי שלא קידש בשעת המשלח דא"כ ה"ל כמו קדשה בגזל דאינה מקודשת. [ע"כ]. כדפירש הר"ב בפרק דלעיל משנה ז': מקודשת לשני. ובגמ' אמר רב לעולם. וז"ל הרמב"ם בפ"ז מה"א לפי שבשעה שקדשה השני לא היתה מקודשת ותפסו בה קדושי שני ונעשית אשת איש ולאחר הל' יום כשיבואו קדושי ראשון אותה אשת איש שאין הקדושין תופסין בה. מ"כ: בת ישראל לכהן תאכל בתרומה. ה"מ לחומרא בלבד דליתא. אלא מקודשת לשני לגמרי. ואין מושבין לקדושי ראשון [כלל] אבל בפירוש המשנה להרמב"ם ז"ל מלאתי ומה שאמר *) בת ישראל לכהן תאכל בתרומה. מחוך לפסקא דראשונה והוא מה שאמר הרי את מקודשת [לי] לאחר ל' יום שהיא אוכלת בתרומה כל אותן ל' יום ואם אמר לה מעכשיו ולאחר כלכות יום אינה אוכלת בתרומה מעת שקבלה הקדושין. ע"כ. וראיה שהוא גורס בריש בת כהן לישראל תאכל בתרומה. ומפ' כשלא בת אחר וקדשה וסד"א כיון שקבלה הקדושין לאחר ל' יום. אף מהיום לא תאכל בתרומה משום דמחלפא במקודשת מעכשיו ולאחר ל' יום דאף מעכשיו. קמ"ל דלא. עכ"ל הר"ן. [וגירסת הר"ב הסיעה להר"ן בפירושו לדברי הרמב"ם. וכן גריסין אנו ג"כ לפירושו זה של הר"ן לדברי הר"ב]: מקודשת ואינה מקודשת. ובגמ'

*) לפנינו הגי' כפיה"מ בת כהן לישראל לא תאכל כו' ובדפ"ח הקיפו מלת לא בכ' תלתי עגולה, ופ' בפ"ג ובכ"ד.

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ג א) להכי נקט „לא", דמיירי שגרש לאחת למקום אחר לקדשה, ומריחא ליה מלתא, דאל"כ מנה בו יותר מבשלוחו [כפ"ב מי' מ'] : ב) במעות שלים [אה"ע ל"ה ע'] : ג) דאף דנקרא רשע מרמאתו, ומד"א דנימא דלהוי ככל דאמר רחמנא לא תעבד מי עביד לא מהני [בתמורה ד"ל כ'], ואמי' בעבר אדרבנן לא מהני, כדאמרינן [בכתובות פ"ח ב'], השתא דאמר רבנן לא מזבן, מי זבן לא מהני. ומ"כ לפקעינהו רבנן לקדושין מניה. קמ"ל דלא אמרינן לא מהני, רק בספעולה הוא אסורה מל"ע, משא"כ כשאסורה מצד ד"א, כמצד הזמן וכדומה.

ומהיכא דלא מלתא, דאל"כ מנה בו יותר מבשלוחו [כפ"ב מי' מ'] : ב) במעות שלים [אה"ע ל"ה ע'] : ג) דאף דנקרא רשע מרמאתו, ומד"א דנימא דלהוי ככל דאמר רחמנא לא תעבד מי עביד לא מהני [בתמורה ד"ל כ'], ואמי' בעבר אדרבנן לא מהני, כדאמרינן [בכתובות פ"ח ב'], השתא דאמר רבנן לא מזבן, מי זבן לא מהני. ומ"כ לפקעינהו רבנן לקדושין מניה. קמ"ל דלא אמרינן לא מהני, רק בספעולה הוא אסורה מל"ע, משא"כ כשאסורה מצד ד"א, כמצד הזמן וכדומה.

אור גדול

פרק ג א בפשטה והלך וקדשה לעצמו. ונקרא רמאי. וכן האומר לחברו לקנות לו קרקע או מטלטלין והלך וקנה לעצמו נקרא רמאי. והמחזיר אחר דבר לקנותו ובא אחר וקנאו נקרא רשע. ועיין בחו"מ (סי' רל"ז) בהג"ה דאם מחוסרין עדיין הפסיקה שהמוכר רוצה בכך והקונה רוצה יותר בזול מותר לאחר לקנותו בין אם המוכר עכו"ם או ישראל, והוא מהמרדכי ב"ב (פ' חזקת סי' תקנ"א) הובא בב"י בטוח"מ שם. ובמ"ש הרמ"א בין אם המוכר עכו"ם יעוי' בחגר"א שם (ס"ק ט') ומ"ש המרדכי מן חצר. וגם בד"מ כ' בדברי המרדכי מצינו דחשו רבנן למובת המוכרין אפילו הוא עכו"ם ותיבת אפילו הוא הוספה מהרמ"א עצמו, והיינו דקשיא לחו מ"ש המרדכי דאפילו בקונה מעכו"ם הכי ע"כ הוצרך הרמ"א להוסיף דחשו למובת המוכר אפילו הוא עכו"ם. והגר"א כ' באו"א דמישראל ראי' דהגמ' בעני המהפך בחררה לא איירי בכה"ג. ומילא דאף בעכו"ם הכי לא פשטם מובת המוכר רק דבכה"ג ל"ש עני המהפך כיון דלא נגמר. אמנם נראה דכ"ז גרם להו קיצור לשון הס"דבי שבמ' חזקת הנ"ל שקיצר שם ת' מהר"ם. אמנם זו הת' גופי' הוא באירך בת' מהר"ם פרוסנבורג (ד' פראג סי' תתרי"א). ושם מבואר בתחלה נבי עכו"ם דמיירי בקרקע דשפיר עבד משום דארי' אברהיה ממיצרי' בכרי אלא ילמוד ממעשיו וזהו הטוב והישר. ועל לוקח מישראל כ' הטעם משום מובת המוכר. וא"כ מובת המוכר באמת לא קאי רק על ישראל המוכר ולא בעכו"ם המוכר. רק שם מיירי שהיה קרקע של עכו"ם ממוך למיצר ישראל דשם גם בעכו"ם ל"ש עני המהפך משום מובת הישראל דארי' אברהיה. אבל לולא זה בעכו"ם המוכר לא משגחינן על מובת המוכר ושפיר שייך עני המהפך אף בלא גמר הפיסוק. וא"ם דינו דהרמ"א צ"ע דגרם לו קיצור לשון הס"דבי ובג"ל להמעיין היטב וצ"ע.

תוספת רעק"א

פ"ג א [אות ל"ב] תוי"ט ד"ה מקודשת לשני. יתמצא אותה א"א. מזה דדייק הרמב"ן דאם מת השני או גירש תוך ל' חלו קידושין דהראשון אחר ל' ביון דבשעת חלות הקידושין אינה א"א ובר"ן הביא דהרשב"א חולק ביון דקבלה קידושין מהשני נחבטלו קידושי דהראשון לגמרי כיון דאם לא בא אחר וקדשה וחזרה בדבור בעלמא אפקעי חקדושין לגמרי כ"ש בשמשמת ידה וקבלה קידושין מהשני דהוי ביטול אלים טפי ע"י מעשה. והר"ן דחה דנהי דמעשה עדיף מדיבור תיינו למה שהמעשה מוביח אבל לא ליותר מכן ולפיכך נהי דבחזרת בעלים הקידושים לפי שחזרת בדיבור לא מהני אבל בשמשמת ידה מהני אלים טפי. ולפי"ז אם מת השני אינו מוכרח דהראשון חלו קידושין לגמר

בת ישראל לכהן. או בת כהן לישראל. לא תאכל בתרומה[ה]: **ב** האומר לאשה הרי את מקודשת ליי[ו] על מנת שאתן לך מאתים זוז. הרי זו מקודשת. והוא יתן[ז]. על מנת שאתן לך מכאן ועד שלשים יום. נתן לה בתוך שלשים מקודשת. ואם לאו אינה מקודשת[יא]. על מנת שיש לי מאתים זוז. הרי זו מקודשת ויש לו[יב]. על מנת שאראיך לה[יג]. ויראה להי[ג]. ואם הראה על השלחן[יד]. אינה מקודשת[טו]: **ג** על מנת שיש לי בית כור עפר[טו]. הרי זו מקודשת. ויש לו[יז]. על מנת שיש לי במקום פלוני. אם יש לו באותו מקום מקודשת. ואם לאו. אינה מקודשת. על מנת שאראין בית כור עפר. הרי זו מקודשת. ויראה הי[יח]. ואם הראה

ובגמ' ת"ר לעולם. ואפי' לאחר ל' יום עומדת בספק קדושי שניהם ואסורה לכניסה בלא גט האחד. וטעמא משום דמספקא לן הלי ולאחר ל' לא הגלה הוי הגלה לא לאחזור כי בהוך ל' יהו קדושין מעכשיו. אם חזרה הוי ממלי דאמר מעכשיו. וקאמר אינו אומר מעכשיו אלא התקדשי לי לאחר ל' יום [דכיון שלא גמר מעכשיו משמע שרולה הוא לילך אלא שאומר מעכשיו כדי שלא תוכל היא לחזור בה. הר"ן] הלכך לעולם היא בספיקא דאי תגלי הוא. קדושי ראשון מיילי קדושי שני לא חיילי. ואי חזרה הוא קדושי שני מיילי קדושי ראשון לא חיילי. ועיין מ"ב פ"ז דגטין: בת ישראל לכהן וכו'. אגב דתנא ברישא תני נמי בסיפא אע"ג דפשיטא היא דהא תנא ליה מקודשת ואינה מקודשת. מ"ב סיפא אינטריכא. דסד"א נהי דלענין טרוה חמורה חשבו לקדושי שני לענין תרומה לא ניחוש. קמ"ל. הר"ן: **ב** והוא יתן. עיין בפירוש הר"ב מסכת ה' פרק ז' דגיטין: על מנת שאתן לך מכאן וכו' ואם לאו אינה מקודשת. גמ' פשיטא. מהו דתימא לאו תגלה הוא ולזרוי קאמר. קמ"ל. ופי' הר"ן כלומר דתגלי זה אע"פ שהוא מתנה אותו אף היא ודאי לא נתרצית אלא בכך וסד"א דלאו משום קפידא קא עבדה ושיהו הקדושין תלוין בזה אלא לזרוי בלחוד שיצלים לה תגלו הוא דאמרה בתוך שלשים יום. קמ"ל דקפידא הוי אם לא נתנם בתוך ל' [יום] אינה מקודשת: [לך ודברי"ף גרים ליך. וכן לקמן. ומיהו אין קפידא כמ"ב במשנה ח' פי"ח דנדרים]: ויראה לה. אפי' איכא סהדי דיכול לאחזויי לה דלהכי אמר לה על מנת שאראיך ולא אמר לה ע"מ שיש לי. דלא ניחא לה למסמך אסהדי עד דמחזי לה. ומכי מחזי לה אגלאי מלתא דמעיקרא תפסו בה קדושין. טור אה"ע סימן ל"ח בשם הרמ"ם: ואם הראה לה על השלחן. פירש הר"ב שהיה שולחני. ופרקינן בגמ' פשיטא. ומפרקינן לא לריכא דאע"ג דנקיט דמי בעסקא. פירש"י בעיסקא למחלית שכר היו לפניו על שולחנו להחליף ולהשתכר. וכתב הר"ן ויש מי שפירש שאע"פ שהרויחו בכדי שיעשו לחלקו ק"ק זוז. אפ"ה אינה מקודשת. דכיון שלא הגיע זמן העסק ורוחתא לקרנא משתעבד כדאיתא בהמקבל [דף ק"ס] לא השיבי כשלו. ע"כ: **ג** בית כור. עיין בפירוש הר"ב רפ"ב דב"ב ומ"ש שם: על מנת שיש לי במקום פלוני כו'. ואם לאו אינה מקודשת. גמ' פשיטא. מ"ד ת"ל מאי נפקא לך מינה. אגא טרהגא ומייתינא [התבואה לביתי] קמ"ל. וכתב הרמב"ם והרא"ש דה"ה נמי במעות. אם אמר על מנת שיש לי במקום פלוני. שאם אין לו במקום פלוני אינה מקודשת. ולהרמב"ם קדושי ספק הן בתרוייהו. דשמא יש לו במקום פלוני שאמר. ומתכוין לקלקלה: ואם הראה בבקעה. פירש הר"ב ואע"ג דאמת לה לאחירות לו לקבלנות. וכתב הר"ן אפילו

בת ישראל לכהן. אם בת כהן לישראל. בד"ל וכי"ק וכ"ש ליתא; בכי"מ ליתא אם בת כהן לישראל. **ב** לך. בכי"ק וכ"ש ליך וכן בס"ו. ויהן. בשב"ב ובמבי"ל והוא יתן. בכי"ק ויתן לה. בתוך לי. בכי"ק ובד"ל ובמבי"ל ..לי יום. מאתים זוז הרי מקודשת ויש לו. בד"ל מאתים זוז ויש לו הרי מקודשת ויש לו ויוכל היות כי האחרון מיותר והלשון נותר יותר לך במשנה הס"ו בה כמוסתמנו ועי' בפי' הרמב"ם. ויראה לה. בד"ל ובכי"ק ובמשב"ל ויראנה. (ואם) הראה על השלחן. בד"ל ליתא; בשב"ל ..על שולחני; בכי"ק אם.. **ג** ואם הראה. בד"ל ובכי"ק אם..:

תוספת חדשים

פ"ג ב תוי"ט ד"ה ואם הלכה כו' פיסי"ו כו'. והרשב"א כי אפי' כל הרוחות שלו אינה מקודשת כיון שהקרן אינו שלו. **ג** ברע"ב ד"ה ויש לו כו' ואם אינו יודע כו' אבל לרעת כו'. ק' דרא עיקר הדין שיהו ספק קדושין לא נזכר בתוי' רק בגרייתא דוגלה בגמרא וע"ל מדקדוק לשון המשנה ה"ז מקודשת ויש לו ולא אמר ואם לאו וכו' כמו בסיפא אלא לנוחות דאם יש לו ודאי מקודשת ואם לאו הוי ספק (ממהרש"ם ז"ל):

ראשון לציון

ב במשנה ע"מ שאתן לך מאתים זוז שעור המספיק לאדם נקט שכן תמיד נסוף פלה מי שיש לו מאתים זוז לא יטול. וכה"ג כתב התי"ט מ"ה פרק ג' דסנהדרין:

תוספות רעק"א

[אות לג] תוי"ט ד"ה מקודשת. ואינה מקודשת. ועיין ס"ג ס"ז דגיטין. מבאן תמה כס' מכתב מאלי' על הרמ"ה בטור אה"ע סימן קפ"ה דבמעכשיו ולאחר מיתה בוראי תנאי הוא בתנאיתין דהכא גם במעכשיו מספקים ס' תנאי ס' חזרה ובפוניא מדמינן הכא להתיא דגיטין מהיום ולאחר מיתה. **ב** [אות דך] תוי"ט ד"ה אם הראה דאע"ג דנקט דמי בעיסקא, מדנקט בעיסקא ולא

שנויי נוסחאות

(בת ישראל לכהן או) בת כהן לישראל. בד"ל וכי"ק וכ"ש ליתא; בכי"מ ליתא או בת כהן לישראל. **ב** לך. בכי"ק וכ"ש ליך וכן בס"ו. ויהן. בשב"ב ובמבי"ל והוא יתן. בכי"ק ויתן לה. בתוך לי. בכי"ק ובד"ל ובמבי"ל ..לי יום. מאתים זוז הרי מקודשת ויש לו. בד"ל מאתים זוז ויש לו הרי מקודשת ויש לו ויוכל היות כי האחרון מיותר והלשון נותר יותר לך במשנה הס"ו בה כמוסתמנו ועי' בפי' הרמב"ם. ויראה לה. בד"ל ובכי"ק ובמשב"ל ויראנה. (ואם) הראה על השלחן. בד"ל ליתא; בשב"ל ..על שולחני; בכי"ק אם.. **ג** ואם הראה. בד"ל ובכי"ק אם..:

יכין תפארת ישראל בועז

יחזור תוך שלשים יום, יחולו הקדושין מעכשיו וא"כ היולי קדושין של ראשון. או חזרה הוה, שחזר בו תוך כדי דיבור ממה שאמר תהלה מעכשיו, רק שתתקדש לו לאחר ל"י, וא"כ מקודשת לשני. להכי לריכה נט משניהן מספק: ח) דרק לאומרא מקודשת*): ט) בפרומה זו: י) ואם מקודשת למפרע, הכל על מנת כמעכשיו דמי, ולהכי לפילו קודם שיתקיים ההגלי לא תפסי בה קידושין[מאחר] (**א**): יא) ולא אמרינן דל' יום דקאמר, רק לזרוי נפשיה מתכוון: יב) וסני בים עדיים שים לו. ובאין ידוע, הוה ספק קידושין, דדלמא מעליתן כדי לקלקלה [ועי' גיטין פ"ז מ"ה]: יג) ממעות שלו, ולא מבני עדיה: יד) ממעות שביחו מאחרים להשתכר בהן. וי"א אפילו יש לו בהן ר' חלק רווח, אפ"ה מדלא חלקו אינה מקודשת [וע"ל דאילה"ק ממה דקיי"ל זוזי כמאן דפליגי דמי בכ"מ ס"ט ת']. דהיינו דוקא שיהיה רשאי לחלקם כלי דעת תכיר, מדאין אחד מהן מוכחר מתכירו, אבל לא שיהיה כבר כשלו אף שלא חלקם]: טו) והכי קיי"ל [רפ"ע ל"ת ר"ת]: טז) קרקע לזרוע עליו כור, והוא רע"ד על רע"ד אמות בקירוב: יז) ובאין ידוע שים לו, לא חיישינן לקדושין, דאם היה לו, היה קול לדבר: יח) מכאן:

*) ולהי"ג שבאות ו' הכא נמי בשלא בא אחר וקדשה. שאינה בשיראי מעכשיו ע"מ דשוה ג', ואתתכא דשוה ג', באמת מקודשת, מדהתרצית להכנים א"ע בספק זה. ולפ"ז נקדשה במלוה, וולאי פטור שכוותא אם ישלם

פ"ג (א) ואילה"ק לרב יוסף בפ"ם [ד"ז ב'] נקדשה בשיראי ואמר דשוה ג', אע"ג דשוה ג' אינה מקודשת, דאשה לא סיוכה דעתה, מכ"ש הכא שלא נתן לה עדיין הר', נימא נמי דלא סמכה דעתה שיתן. ואח"ל דהתם שאני דקדשה בלל הנ', דדוקא בנוף הקידושין לריכה שתסמוך דעתה, משא"כ הכא במעות של הגלי. עכ"פ ק"ל ממ"ד בפ"ם [ד"ח ת'] שתקדשי לי בגמה, ונתן לה דינר, הר"ז מקודשת, ושקלי. והכי קיי"ל [אה"ע כ"ש ז'], וק' מ"ם משיראי הכ"ל דקיי"ל דאינה מקודשת [שם נ"ח ס"ב], והרי בשניהן נתן הכל לשם קידושין. ואח"ל דהתם מדלא נתן רק הדינר מיד, אמרינן דכוונתו דרק הדינר יהיה לשם קידושין. והשאר יהיה כתורת הגלי. משא"כ הכא מדנתן לה הכל מיד, דיינינן שכוונתו שיהיה הכל בתורת קידושין, והרי היא לא סמכה דעתה דשוה ל' לו כתירוץ בני החרון הרב המאה"ג מהו' ברוך יצחק אלש"ת, דדוקא בדבר שתולה בבעלה, שיתן לה שאר המגה, סמכה דעתה שוודאי יקיים הבטחתו. משא"כ בשיראי, דבשומת תלית, מימר אמרה דאמת שעה בעל, ולא סמכה עליה. עכ"פ ק"ל ממ"ד בפ"ם [דמ"ז ב'] דנקדשה במלוה שביד אחרים בנומשד שלשתן, דאר"מ מקודשת, וכן פ' הרמב"ם [פ"ה מאישות הי"ז]. וק' ומ"ם משיראי הכ"ל נימא ד' א' סמכה דעתה שיהא הלה. ומ"ל דדוקא בשיראי אמר לה שהוא בוודאי ל', אמרינן דלא סמכה דעתה, דסברה שמא אינו שוה כ"כ כמו באמת הוא דרך וודאי. וא"כ באמת אם תלה דבריו בתנאי, הריני מקדשך אמר הוא דרך וודאי. ואם תלה בתנאי, הרי הוא בספק זה. ולפ"ז נקדשה במלוה, וודאי פטור שכוותא אם ישלם

בשיראי מעכשיו ע"מ דשוה ג', ואתתכא דשוה ג', באמת מקודשת, מדהתרצית להכנים א"ע בספק זה. ולפ"ז נקדשה במלוה, וודאי פטור שכוותא אם ישלם

*) נד"ח הגיהו ואם הראה. שאינה

שאינה שלו. ואע"ג דנחת בה לחכירות או לקבלנות. אינה מקודשת: **ד** כל תנאי. שאינו כפול וכו' אינו תנאי. ואע"פ שלא נתקיים התנאי נתקיימו הדברים: אם יעברו ואם לא יעברו. ואי לא כפל הדברים היתה מתנתו קיימת והיו טוחנים את הארץ הגלעד אע"פ שלא היו עוברים. ואע"ג דאמר אם יעברו אתכם. ליתא לן מכלל הין אתה שומע לאו. ושמעינן מינה נמי דבעינן תנאי קודם למעשה. מדלא אמר הנו להם אם יעברו משמע דאי הוה אמר הכי לא אתי תנאה ומבטל מעשה דמתנה דקדמיה. וש"מ נמי דבעינן הין קודם ללאו. דלא אמר מחלה אם לא יעברו אל תתנו ואם יעברו ונתתם: ר' חנינא כו'. אתנאי כפול פליג הר"ן פ"ז דגמרין אמתן בגיטא כו'. ועיין מ"ש במשנה ג' פ"ק דגדרים. אבל איך איכא למימר דעובדא הכי הוה. וכבר כ"כ הר"ן דלא נסירא לומר דלא פליג ר' חנינא אלא בכופל כמ"ש רש"י. [וכ"כ הר"ב] אלא בכולהו פליג ולא חש לאפלוגי אלא בתנאי כפול משום דשארה לא גריכי טעמא דמעשה שהיה כך היה. אבל בכפל ודאי צריך טעם למה הוצרך לכפול התנאי. ע"כ: שאלמלא כן יש במשמע שאפילו בארץ כנען לא ינחלו. פי' התוס' לא מיבעיא בארץ גלעד לא יגמלו דכיון שהיה להם יפוי כח בארץ גלעד אם יעברו דבעינן

ד רבי מאיר אומר כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי[א]. שנאמר (במדבר ל"ב) ויאמר משה אליהם אם יעברו בני גד ובני ראובן. וכתיב ואם לא יעברו חלוצים[ב]. רבי חנינא בן גמליאל אומר צריך היה הדבר לאמרו[ג]. שאלמלא כן. יש במשמע שאפילו בארץ כנען לא ינחלו[ד]:

בבקעה[ה]. אינה מקודשת[ו]:

פליג

אפילו בחריסות בתי חכות. דמ"מ אינה שלו ואי מפסיד נמי יכול בעל הקרקע לסלוקה וכדאיתא בב"מ [דף ק"ט]. ע"כ: **ד** רמ"א כל תנאי כו'. לשון רש"י כגון הרי זה גיטך על מנת שתחני לי מאתים זוז ולא פירש לכפול כו'. וכ"כ הרמב"ם. דר"מ חולק על חכמים שבכל הקודמות שאומר ע"מ ומצריך ג"כ תנאי כפול. אבל אין הלכה כמותו בעל מנת כו': תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן. כתב הר"ב ושמעינן נמי מינה דבעינן תנאי קודם למעשה. עיין מה שאכתוב בזה בספ"ז דב"מ. ומ"ש עוד וש"מ דבעינן הן קודם ללאו. וכ"ל דמאי דבעינן הן קודם ללאו הייט שלא יהא מסיים דבריו בהן דבגמר דבריו אדם מתפיס. ונמצא מעשה קיים ותנאי בטל. כ"כ הר"ן פ"ז דגמרין אמתן בגיטא כו'. ועיין מ"ש במשנה ג' פ"ק דגדרים. אבל איך דמשמעינן בתנאי בני גד ובני ראובן ליכא בהו הכרח מן המקרא אלא הכפילה. אבל איך איכא למימר דעובדא הכי הוה. וכבר כ"כ הר"ן דלא נסירא לומר דלא פליג ר' חנינא אלא בכופל כמ"ש רש"י. [וכ"כ הר"ב] אלא בכולהו פליג ולא חש לאפלוגי אלא בתנאי כפול משום דשארה לא גריכי טעמא דמעשה שהיה כך היה. אבל בכפל ודאי צריך טעם למה הוצרך לכפול התנאי. ע"כ: שאלמלא כן יש במשמע שאפילו בארץ כנען לא ינחלו. פי' התוס' לא מיבעיא בארץ גלעד לא יגמלו דכיון שהיה להם יפוי כח בארץ גלעד אם יעברו דבעינן

זה

יבין תפארת ישראל בועז

יט) שאינה שלו: כ) אפילו מושכרת לו, לא אמרינן שכירות ליומא ממכר הוא, [עי' ש"ך י"ד קנ"א קי"ז] דשייה שלו לגמרי קאמר: כא) והתנאי בטל, והמעשה קיים אף שלא נתקיים התנאי: כב) שהיה שם תנאי כפול, אם יעברו ואם לא יעברו. דלא אמרי' מכלל הן נשמע לאו. וגם היה הן קודם ללאו, אם יעברו ונתתם, ואם לא יעברו לא תתנו. וגם היה הנאי קודם למעשה, מדלא אמר תנו להם אם יעברו: כג) ר"ל צריך היה לכפול הנאו: כד) כשלא יעברו, מעשה קנאה. להכי קמ"ל קרא דאם לא יעברו ונאחזו בתוככם, ר"ל תשאירו להם חלקם, שיכבשוה הן בעצמן [כך נ"ל]. ורחב"ג גם אשאר דיני הנאי פליג, מכח כ"ם, דבהו איכא למימר מעשה שהיה כך היה (ב). מיהו אין קיי"ל בדיני תנאי (א) שצריך תנאי כפול, (ב) שיהיה הן קודם ללאו. רק בשכיב מרע צריך לאו הן לאו [בגיטין ע"ב כ'], רק שלא יסוים עם הן. (ג) צריך שיהיה נמי תנאי קודם למעשה, דהייט באמירה שיאמר אם יהיה כך הרי את מקודשת, ואם בהיפך אין את מקודשת, וגם בפועל צריך שיקדים התנאי למעשה, דהיינו שתחלה יתנה ואח"כ יתן הנע או הקדושין. (ד) ויהיה התנאי דבר שאפשר לקיימו. ואפילו אי אפשר לקיימו רק באיסור, כגון ע"מ שתאכל בשר חזיר, אינו כמתנה על מה שכתוב בתורה, דהרי אפשר שלא תאכל ולא תתנדר. (ה) וצריך שיהיה המעשה דבר שאפשר לקיימו ע"י שליח. מיהו בקרקע בתנאי בביאה, מהני תנאה, אף דאי אפשר לקיים המעשה ע"י שליח, עכ"פ מדאפשר קדושי כסף ע"י שליח, וכ"כ שטר אפשר ע"י שליח, הוקשו הוויות לאחדי [בכתובות ע"ד א'] (ו) וי"א דבעינן עוד שלא יהיו התנאי ומעשה בדבר א', כגון הולך אמרוג זה לגאת בו, ע"מ שתחזירהו לי וי"א דדוקא בסותר התנאי למעשה, כגון הר"ז נתון על מנת שתחזירהו לי, דאימת מתנדרשת לכשתחזיר, ואז אין הנע בידה. ויש לתוס בכל נוגע לחומרא. (ז) וי"א דאפילו לא פי' כל דיני הנאי, רק אמר סתם, הנני מתנה כתנאי ב"ג וב"ר, צריך לקיים התנאי, רק לא יקדים הנאי. (ח) וי"א דבאמר „מעכשיו", אז על מנת שדינו כמעכשיו, אז א"צ שום דיני תנאי, רק שיהא אפשר לקיימו. (ט) וי"א דהא דבאם אין כל דיני תנאי הנ"ל המעשה קיים אף שלא קיים התנאי, היינו לחומרא, דבקדשה בתנאי כזה, מקודשת מספק, ובגרשה בתנאי כזה וקדשה אח"כ אחר, אסורה להנגרש ולהמקדש

כ"ו

ישנם הנה, נפיכך הו"ל נמי כאילו קדשה בתנאי אם ישנם, והרי התרנית לבנים א"ע להספק, שאם יתברר לנסוף שישנם, יהיו קדושין לגמרא, ולהכי מקודשת. כלא נמאי זה דומה כמקדשה בכים משות בין שיהיה הכבה או מעט, שבשמנו אח"כ אותן ויהיו שוה פרוטה מקודשת לגמרא [כאה"ע כ"ח ס"ח], דאף שלא הזכיר התנאי הו"ל כהזכירו: (ב) אמר המפרש, אגב דאתא לידי אלו מוגיא, הוסשבי מחוטאת אם לא אגנה לעיני אחי יונקי שדי אמי היא תה"ק, את אשר הראה ד' לנקיון תריך שקא, בר יומא בקא, משגם דרכה דאמיה עלאי מכולא כרכא. דבסוגיא זו החמורה הרבה נדחקו בה לברבה רבותינו קמאי, אשר הפורש מהם כפורש מן החיים, המה רש"י והוס' ועכוך. ואמי בריה קלה כמות שהיא, מיסות בלי עינים, וחפוסות בלי קרסוליים, אמה אמי בא לגנם קטע היוצא בקב שלו בשדה המלחמה בין גבורים חופסי מגן ונגה, ואחרב סיפות בידם, ואמה אמי בא במקלי והרמילי בין אלה הזקיפים, ואתא חיי. אולם מה אעשה, ורוח בפני הנקחני, וזאת נחמתי בעניי, כי אליחותיהו דרבותינו קבידנא. כי אנכי אמת הם. ולני אמרי לאהון היא, תורחם ולימודם אשר נטעו בלבונו, ת"ל כי הגליח וגם עשה פרי, לבכל אדם מתקנא חון מבנו ותלמידו. תלמידם אני, ומימיהם שתיתי ואשתה יום יום, שהמה ירווני לדלות ולהשקות מבאר חכמתם לבני גילי. ושתה אמי היושבים בגנים, הקשיבו חבירים לקול עלה נדף, אשר רוח ד' נשאתהו על הרי בשמים. תמן אמרינן [קידושין דס"ב מ"], בשלמא לרחב"ג דס"ל דאל"ל תנאי כפול, הייט דכתיב אם לא שכב אים אותך. ואם לא שייט סומלה תחת אישך הנקי. אלא לר"מ דמצריך תנאי כפול, תנקי מצע"ל. מ"ר תנחום הנקי כתיב. ע"כ לשון הגמ'. ורבינו מאור עינינו רש"י פי', להקושיא הוא, דאף דכתיב אחריו ואת כי שמית וגו'. זה אינו מכלל כפילות התנאי, רק אשנושה דאשהרה קאי, ולהכי מקשי שפיר לר"מ שאין כאן בקרא תנאי כפול. ומתרץ הש"ס הנקי כתיב, ואלו הנקי הו"ל כאילו כתוב תנקי ונקאי אדאשהרה, וא"ל תנקי ואת כי שמית ורבינהוס' תמהו אדרש"י, דאל"כ הו"ל מעשה קודם לתנאי. ותרצו דס"ס, דהכהן היה כופל ומהנה ואת כי שמית תנקי, אף שלא מכר בקרא. וכל אשר עיניים לו ידאה כי דחיקא מלתא שונא בין לרש"י בין לתוס' דבריהם בהקרא ניפיה. ומכ"ם שנאמר שזה כוונת ההרגן שאמר הנקי כתיב, יהיה כוונתו חנקי כתיב, ובזה עדיין אין שום הירוץ לקושית המקשן אם לא שנאמר ונוסף בה דברים אי לרש"י כדאיתא ליה אי לתוס' כדאיתא להו, ובהי עיקר חסר מהספר. ורבינו בעל הערוך ריפא לנו קצת בשהיה המלה כדכתיבה, שכתב הנקי כתיב, וא"ל התנקה נספך מנופך וא"ל שחמות. אולם גם לערוך עדיין צריכים אנו להוסיף אי כרש"י אי כתוספות דזולת זה אין שום כוונה בתירוצו של ר' תנחום. גם מלבד זה לא יתישב הלשון שהשיב ר' תנחום הנקי כתיב, וכי בקריאת המלה היה פליג עליה המקשן, הרי גם הוא עודה היה הנקי כתיב, רק שיקר מה דחדית לן ר' תנחום, הוא לרש"י דמימא דקאי אותת כי שמית, אז כתוס' שהיה מתנה אף שלא מכר בפירוש. וזה עיקר תירוצו של ר' תנחום לפי דעת רבותינו, והוא לא אמר לנו גם אות א' מזה. מלבד מה דיש לדקדק במה דמקשה הש"ס הנקי מצע"ל. ולמה נקט מלת הנקי דוקא, ולא הקללה דכתיבה בתורייתא דמשה, יתן ד' לאחך וגו'. ולפע"ד שני בדעת ר"ל להקדים ד' הקדמות: הקדמה א' דכל בניין הפעיל שהוא פעל יוצא לנשיאי, אין היוצא בין שהפעולה פיוצאה על אחרים שליחי, או על המפעיל עצמו, כדחזינן במלת הכעיס וכדומה, דהמכעיס מסבב שהטעם יכעס על המכעיס. הקדמה ב' צריך שנדע החילוק בין הנוי

ד רמ"א כל תנאי כו'. מ"ש ע"ל נדרים י"ל ע"ש יתשלמי דמלי ס"ו הנ"ל עיינתין פ"ג הנ"ל מיל פ"ב הנ"ל. מיי' שם פ"ו פ"ב מפ"ב שם טוש"ע שם סי' ל"ח סעי' ג':

שנויי נוסחאות

ד (ב ת י ב). נכי"ק ובמשנה"ל ליתא וכן ליתא גם בד"ל אך שמה נתו שני הכתובים שבתורה נמלאתם גם נכי"ק מובא בכתוב כב' נתלאו (ובס וגוחזו. ר' חנינא. נכי"ק ובמשנ"ל ר' חנניה. צרוך. נכי"ק צורך. שאלמלא. נכי"ק שאלמלי. שאפילו. נכי"ק שאף. כנען. נכי"מ ישראל. לא ינחלו. נכי"ק ..ה נ ח ל ו:

תוספת ריעק"א

משני דהרא"ל לה דמי מה שלקח בהלואה נראה דבוה באמת מקודשת דחפשות שלו מפש הם לכל מילי אלא דהוא בע"ח ודוקא דמי עיסקא בין דחמיר צריך להיותם בידו לאעסוקי ביה ולא למשתי ביה שכרא מה"מ אם מת לא נקשו מסלפלי דיתמי כראסרי' בב"מ דק"ד ב' בוה דוקא אינה מקודשת. ואולם ברמב"ם איתא שלקח בסלוה וצ"ע. וחידוש שלא הערו מזה נושאי כלים אח"ז רב מצאתי במהריק"ש שעמד בזה באה"ע סי' ל"ח וכתב דס"ם הוא ברמב"ם:

לקוטים

ד תוי"ט ד"ה רמ"א וכו' וכ"כ הרמב"ם וכו' כ' הנ"ד תימה מלי וכ"כ הרמב"ם הא רש"י לא נקט שום נגא מהגנות הקודמות דהא ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי וכו' היא מתני' כ' דש"ז דגיטין אלא מעשה לי דהא דכתב רש"י כגון כ"ז גיטך הייט משום דס"ל דוקא בגיטין דוקא נמילי דאיסורא בשי כל הך דקדוקי וכו' וכ"ע הנגו דגוותא דסכני הכי ודלא הרמב"ם וכו' ע"כ ולא דק דמה בכך דרש"י לא נקט שום נגא מהגנות הקודמות מ"מ רש"י כתב בדר"ת דאף הם אומר ה"ז גיטך על מנת וכו' בשי כפול ולדעת הגא דמלגי דנעל אינו כן דהא שמעני ליה בכמה הגאים דתני ע"מ ולא הצריך כפול וה"ה בה"ז גיטך ע"מ וכו' דמ"ם אל"כ בע"כ צ"ל דס"ל לרש"י דר"מ סליג על תנא דלעיל וזה עצמו מ"ש הרמב"ם ומ"ם הנ"ד בכוונת רש"י מלגד כי לא יתכן כלל דהכא רש"י אינו פוסק דין אלא מפרש דברי ר"מ וי"מ שיטת דלא פליג בין ממונא לאיסורא אלא דאלגן לא קי"ל כוותיה כממונא

זה כתנה להם. מ"כ דין הוא שהורע כחם אם לא יעברו אלא אפי' בארץ כנען שלא יפו כחם אם יעברו שהרי בשביל זה לא נתן להם בארץ כנען אפ"ה הורע כחם אם לא יעברו. אלמלא היתה הכפילות דואם לא יעברו ולאחזו בתוככם בארץ כנען. ובגמרא שפיר קאמר ליה ר"ח בן גמליאל לר"מ אמר לך ר"מ לא ס"ד לאו לתנאי כפול הוא דאתא. לכתוב ואם לא יעברו ולאחזו בתוככם. בארץ כנען ל"ל. ס"מ לתנאי כפול הוא דאתא. ור"ח בן גמליאל אמר אי לא כתב רחמנא בארץ כנען ה"א ולאחזו בתוככם בארץ גלעד אבל בארץ כנען כלל לא וכתבו החוס' דפשטיה דקרא הכי אם יעברו הגוים ברחבי הגבא להיות רחשנים במלחמה בשכר טובה זו מיעטו עם אחיהם תנהן להם ארץ הגלעד. ואם לא יתאמצו יותר מאחיהם ולאחזו ואי לא כתב בארץ כנען ה"א באם לא יעברו הגוים ברחבי המלחמה ולא יסייעו בכבוש הארץ אלא כשאר שבטים כלל וכלל לא יטלו מארץ כנען. קמ"ל דאעפ"כ יטלו וקשה דהיכי תיסר אדעתין שלא יטלו כלל בארץ כנען כיון שסייעו בכיבוש כמו האחרים. וי"ל דסד"א כיון שהוקלה ארץ כנען לעשר שבטים שהרי מאותה שעה שנאלו בני גד ובני ראובן ארץ גלעד נעשו כמי שנלקו עצמן מלחלוק בארץ כנען. וכיומא שאם לא יקיים תנאם לא יהיה להם חלק בה. קמ"ל בארץ כנען לומר שיטלו חלקם כשאר שבטים כאן וכאן. וא"ת לכתוב קרא בארץ כנען בלבד. ולא נכתוב ולאחזו בתוככם. וממילא ידענו כיון שנטלים חלקם בארץ שהוקלה לשאר שבטים כ"ש שיטלו חלקם בארץ גלעד שלא הוקלה לשאר שבטים. וי"ל דאדרבא ה"א בארץ כנען שלא נתייפה כחם דין הוא שיטלו. אבל בארץ גלעד שנתייפה כחם בה יקנסו ממנה ולא יקחו בה כלל לכך נכתבו שניהם. ע"כ. ור"מ כל בתוככם כל היכא דאית לכו משמע. ועל דרכך לא כתב בארץ כנען הלא למעוטי ארץ גלעד שלא יטלו אולה כולה ע"פ מתנאו שנאמר ונתתם להם וללמדנו מכלל הן לא הוה שמעינן לאו. ותו בגמ' מייתי קראי דמוכחי בר"מ ואיכא דמוכחי בר' חנינא ומפרש להו אליבא דתרוייהו. ואין להאריך בזה: **ה** כסבור הייתי. לא ידעתי מה הוא שמוש הכ"ף ואפשר שבלשון המשנה ג"כ בא הכ"ף להורות זו במקום קו"ף שבלשון הגמ' קסבר. ובספר הרי"ף. ואמר סבור הייתי. וכן העתיק הר"ן: מפני שלא הטעהו פירש"י אלא הוא הטעה את עצמו. וכיון דלא פי' לאו כל כמינה דה"ל דבריס שבגד. ע"כ. וכתב הר"ן ויש לתמוה למה נשנית משנה זו כאן. דלעיל בפרק האיש מקדש מ"ג, גבי ע"מ שאני כהן ונמצא לוי וכו' דקתני סיפא וכולן אע"פ שאמרה בלבי היה להתקדש אינה מקודשת ה"ל למתניה וגרסה לי שסמכה עניו לפלוגתא דתנאי כפיל לאשמועי' דאפילו ר"מ דבעי תנאי כפול ה"מ בשהתנה. דהואיל והתנה ולא כפל יש במשמע דבכל עניו יפיה המועטה קיים. אבל מי שגלה דעתו שעל דעת כך הוא עושה הרי הוא עושה כאילו התנה וכפל והיינו דתנן מקודשת מפני שלא הטעהו הא הטעהו אינה מקודשת דבגילוי דעתא לא צריך כפילה. או שמא לר"ה בן גמליאל בלהוד תנא הכי לומר דאע"ג דלא בעי כפילה אפ"ה כל כה"ג מקודשת. ע"כ: לאחר שיחלון לך יבמיך. כתב רש"י קסבר אלו תנאי אין קדושין תופסין ביבמה לשון. ע"כ. ונלמוד ר"ע היא דסבר אין קדושין תופסין בהייבי לאוין ואינה הלכה כמ"ש הר"ב בזה במשנה ג' פ"ו דיבמות ובמשנה ה' פ"ב דסוטה [ובר"ן נקט לך. אע"פ שבהעתקתו למשנה העתיק לך ועיין לעיל במשנה ב']: והוכר עוברה דבריו קיימים. כתב הר"ב בשם הרמב"ם דאין

*) הכ"ף הוא כ' הדמיון בלשון כמו ונא מיוסף ליתם הפעול סנור, וכיו כמדומה אני (סנהדרין סח ע"א) שוב מצאתי נקול הרמ"ו שהעיר בזה.

ה המקדש את האישה נר. ס"ב ע"א ע"ב ע"ב מיי' פ"ח מה"א הל' מקר"א אב מוס"א אב מוס"א אם סעי' כ"ד. האומר לאשה הרי. יבמות נ"ב ע"ב נ"מ ע"ב ע"ב כתובות נ"ח ע"ב נ"מ ע"ז ע"ב מיי' אסר"ו מ"ב אב מוס"א אם ס"ו מ"ב אב מוס"א אם ס"ו מ"ב אב מוס"א אם סעי' ה'. וכן האומר לחבירו נר. מיי' אם הע"ז מוס"א אם סעי' מ':

שנויי נוסחאות

ה כסבור. נד"נ ובכי"ק ובכי"מ סבור ועי' הוי"ט. והרי היא עשירה. בכי"ק והיא. וכן בסיון והיא עניה (אן לאחר שתמות אחותיך) נד"נ ובכי"ק ובכי"מ ובמשני"ר ליתא לך. נד"נ ליך. (הרי היא) מקודשת לי.. במשנ"ר ליתא. אינה מקודשת. נד"נ ובכי"ק ובמשני"ר לא אסר כלום. אם היתה כו'. נגא ו עד סוף המשנה ליתא במשנ"ב ד"ו ובכי"ק ובכי"מ ובמשני"ר ועייקוו"ע ו.הוס' ר"י הקן כאן ויפי' הרמב"ם שכתב: ואמנם אמרנו דבריו קיימים' ולא כתב אמרם מפיע הבנת הכוכר עוברה דברי הרמב"ם המה בפירוכו פפ"י הגמ' ובאו אחיכ בו' נאפולי כדבור המשנה. ועי' נוף פ' הרמב"ם בכ"ר העבני יוכל להחבר הדבר:

תוספת רעק"א

ה (אות לה) תוי"ט ד"ח לאחר שיחלוץ רבי עקיבא היא. לרב דאמר ביבמות דלכ"ע אין קדושין תופסים ביבמה לשוק דכא דהיה היינו שלא יהא בה הייתו א"כ מתני' דהכא אתיא כב"ע אלא אגן דקי"ל כשמואל דהוי ספק אם לא תהיה אתיא לזה אז דרק ללאו אתא. מדלא נרש בן מתני' דהכא צ"ל דמתני' כרש"ק. ולדרין דלא קי"ל כרע"ק דעת הרמב"ם כיון דעתה בת קדושין היא לשוויה ספק קידושין לא מקרי לא"ר שיחלוץ דשלב"ל והיא מקודשת נמורה אבל דעת רוב הבוסקים ורפו קי"ל בש ע סימו מ) דלאחר שיחלוץ הוי ספק קידושין דדלכא אין קידושין תופסים קודם הליצה והוי דשלב"ל:

לקוטים

לדעת הגהו הנוזחת כמו שסיים הנ"ד נוסיפ ואל"כ לוך יסרס רס"י מל ר"מ נגד סברתו מיהו אפילו יונת כדבריו מ"מ ממנה מדהזכיר רס"י ל ע"מ במשנן ניו כמ"ש התי"ט זה סבוט: (ס' ל)

יכין תפארת ישראל בועז

[כ"ז מבואר מל"ה ל"ת וכ"ש סס]: כח) מדלא פירש בשעת קידושין. הא אם גלה דעתו אז שעל דעת כן מקדשה, הרי הטעתו ואינה מקודשת. ואף שלא כפל הגלה, מ"ל תנאי כפול רק בהתנה, ולא בגלה דעתו שרק על דעת כן עושה, והוי כאומר הריני מקדשך בכוס יין זה ונמצא דבש, דאינה מקודשת אף שלא כפל תנאו [ובזה יתיישב שיטות מפנה זו לדלעיל דמתי לה]: כו) שאינה אשתי: כז) קסבר הלי תנא אין קידושין תופסין ביבמה. ואלו קי"ל דיבמה שנתקדשה הו"ל ספק קידושין [להרא"ש מ' ס"פ]: כח) בש"ס משמע דל"ג הך סיפא בתוספתין

[הלווי בנפעל להלווי בהכפעל, דהרי לווי בנפעל מ"ש שיהו לאדם שיהיה נפעל. על כרחך דהלווי בנפעל היינו שיתחדל הנפעל שעשה בו הפועל הפעולה ההיא. וה' לדרי זהו ממש הלווי בהפעיל ג"כ, ואיזהו החילוק שבינתיהן. על כרחך מ"ל דהלווי בנפעל היינו שיהיה הנפעל שעשה בו הפועל הפעולה ההיא, ולא יתבטל. מבא"כ הלווי בהפעיל היינו שיתחדל ויהעבר גם האדם הנפעל שהחול עליו הפעולה שעשה בו הפועל. הקדמה ג' שורש נקי מהתנו לרוב בתל"ך בכוונת נקיון, וזכוך, והפסיק, וזהו במורגל במלב. אולם מלאמוהו נ"כ בלשון הבתה, כמו ונקתה לאדון תבב [ישעיה ג' כ"ו], ויסרתיך למספע ונקה לא אנקך [ירמיה ל' פי"ח] פי' רש"י לשון ניקוי והבמל. הקדמה ד' כל כפילות תנאי אינו רק בהן ולאו בהדבר עצמו, ולא בהתחדשות דבר אחר. לעבל בתומר לאשה אם אדבר עליך אל השלטון הרי את מקודשת לי, ואם לא אדבר עליך אל השלטון, אחן לך ק' זוז, זה פשוט שאין זה הנאי כפול, דתיות המנה לא מצר בתוכן תנאי הראשון, וכיון הדשות בא לכאן שעליך תנאי כפול נגד, והיינו היעב בסוגיא דלן לעיל, דאמרינן סד"ת לא קנה ולא ברכה. ומעתה אתהלכה ח"ל ברחבה בסוגיא דלן, דהש"ס מקשי שפיר לר"מ דמגרך תנאי כפול, תנאי מבע"ל, בהוא הדיבור אמיתי מהיעקי, אתשאר בחייס, על זה שייך לומר בהכפילות תנאי היינו שתמות, מש"כ מה דכתיב ואם שכב ונו' יתן ד' בעבר נפה ולרבך מיפלת זהו שונם מורא ודבר הדם לעיני, שלא מזכר בתחלה סיבריא בעבה ותתחזק ירוכה. אמנם היה יכול הש"ס לתרץ בפשיטות, מדלאשכחן בל"ז בקראי דסופה כפולות דבריס, אם לא שכב אים אותך, ואם לא שמית שזהו ודאי כפולות דבריס ללא צורך, דהיא היה. ולמה לא נימא שהם התנאי כפול, וה"ק קרא, אם לא שכב אים אותך, מוטב, כדאשכחן בקראי טובא הה"נ, וכדפירש רש"י גבי אם תשא תעלהם [שמות ל"ב פל"ב]. ואם לא, רק שעיה שימאה תחת אישך, דבקו, ור"ל תשמוד מהאדון. אולם מ"מ לפרש כן, דהרי הסיפה תעשה השתלות רב

שאסורה ליבמה לאחרים: ן ואעשה עמך כפועל. בפעולה יום אחד. ולאו דמקדש לה בשכר פעולה דכיון דקי״ל יבמה לשכירות מתחילה ועד סוף. נמלא כשגמר פעולתו. הוי שכירותו מלוה אצלה. והמקדש במלוה אינה מקודשת. אצלא דמקדש לה השתא בפרוטה. ע״מ שיעבה אח״כ עמה כפועל: ע״מ שירצה אבא. בגמ׳ מפרש שלא ימחה אבא וכשקבע זמן למחאתו כגון שאמר שלא ימחה אבא כל שלשים יום הלכך רצה האב שעברו שלשים יום ולא מיחה. הרי זו מקודשת. לא רצה שמיחה בתוך שלשים אינה מקודשת: מת האב. תוך שלשים הרי זו מקודשת. דאמרי׳ מאן ממי: בית הבן. בתוך ל׳ מלמדים את האב שימחה. כדי שלא תהא זקוקה ליבם: ן אני קדשתיה נאמן. *לכנסה דלא חליף למינר קמיה דאב שקבל הקדושין אני הוא - אם לא היה אמת. דמרתת דלמא מכחיש ליה: ח וגרשתיה. קבלתי את גטה: והרי היא קטנה. עכשיו כשאמר עליה כך: נאמן. לפסלה מן הכהונה שהאב נאמן על בתו כל זמן שהיא קטנה *דכתיב (דברים כ״ב) את בתי נתתי לאיש הזה כשאמר לאיש אסרה עליו הכל שאין אנו יודעים למי. כשאחר ואמר זנה. התירה לו: והרי היא גדולה. ואם לאחר שגדלה אמר כך ובקטנותה

ן האומר לאשה הרי את מקודשת לי (יבמות כ״ד) על מנת שאדבר עליך לשלטון (לא). ואעשה עמך כפועל (לא). דבר עליה לשלטון. ועשה עמה כפועל. מקודשת. ואם לאו. אינה מקודשת (לב). על מנת שירצה אבא (לג). הרי זו מקודשת. האב מקודשת. ואם לאו. אינה מקודשת. מת האב הרי זו מקודשת (לד). מת הבן (לה). מלמדין האב לומר שאינו רוצה (לו): ן קדשתי את בתי. ואיני יודע למי קדשתיה. ובא אחד ואמר אני קדשתיה. נאמן (לז). זה אמר אני קדשתיה. וזה אמר אני קדשתיה. שניהם נותנים גטין (לח). ואם רצו אחד נותן גט ואחד בונס (לט): ח קדשתי את בתיה (מ) קדשתיה וגרשתיה (מא) כשהיא קטנה. והרי היא קטנה (מב) נאמן (מג). קדשתיה וגרשתיה כשהיא קטנה. והרי היא גדולה. אינו

דאין לו לבא עליה עד שיקדשנה קדושין גמורים [״כ״כ בפירושו וכן בחיבורו] ומסיים בה בפ״ז מהלכות אישות כדי שיכנס אותה בקדושין שאין בהן דופי [״וגריכין לומר דגירסת הר״ב והרמב״ם בגמ׳. דלא כגירסת שלפנינו בגמ׳. דא״ר חגיגא האומר לחבירו אם ילדה בו׳ ל״ם אלא שאין אבאו מעוברת בו׳ ובגמ׳ מוקי לה בהוכר עוברה וכו׳ וא״כ לא נכנסה הסיפא במשנה וכן במשנה שבסדר ירושלמי ליתא]: ן על מנת שאדבר עליך לשלטון וכו׳. פירש הר״ב ואלו דמקדש לה בשכר פעולה בו׳ גמ׳. והא קמ״ל מהני דיסנה לשכירות מתחלה ועד סוף דאל״ה פסיטא דתנאי זה מועיל כשאר תנאין דעלמא רש״י ור״ן. ועיין במשנה ג׳ פ״ט דב״ק. ומ״ש הר״ב כשגמר פעולתו לעמר ואז יאמרו הקדושין: דבר עליה לשלטון. מסיים הרמב״ם בפ״ה מה״א והניחה השלטון ולא תבעה והיינו ההוספתא שכתב הרא״ם דתני אם דבר עליה לשלטון כדרך המדברים״) דמשמע שדברים ידועים הן מה שיש לו לדבר עליה: מקודשת. לשון הטור סי׳ ל״ח אם יש עדים שעשה עמה כפועל ודבר עליה לשלטון מקודשת בודאי ואם אין עדים מקודשת וממכנה ב׳ ע״מ שיש לי מחתים זוז וכו׳ הוא שלמד כן: ע״מ שירצה אבא. אביו של חתן. רש״י: ן אני קדשתיה נאמן. כתב הר״ב לכנסה.

וכתב הר״ן ואע״פ שאין דבר שבערוה פחות מכ״ם [כדלפנין בספ״ו דסוטה וכמ״ש ברש דמכילתין] ועד אחד דמהימן לומר מת בעלך [כדתנן ברש פ״י דיבמות] הייגו טעמא משום דאיכי דייקא למנסבא ומתוך חומר שהחמירה עליה בסופה. והכא ליתיה להאי טעמא. אמס הוא לאוליא מחזקתה אבל זה במעמידה בחזקתה אלא שאומר שנתקדשה לו נאמן. ועיין לקמן: ח כשהיא קטנה והרי היא קטנה. כתב הר״ב דכתיב את בתי וכו׳. וקרא בין בקטנה בין בגערה אלא שאינה בוגרת מיירי. ולפיכך צריך לפרש דקטנה דתנן. הייגו לאפוקי בוגרת ולשון הטור סוף סי׳ ל״ז בעודה קטנה או נערה. ועיין מ״ש במשנה ב׳ פרק י״ד דיבמות: נאמן. דוקא בתוך כדי דבור. אבל היכא שהוחזקה א״א על פיו אינו נאמן לומר לאחר זמן גרשה: דלא הימנה רחמנא בגירושין.

*) עי׳ בב״י סי׳ ל״ח. (תו״ת)

לשון

יבין תפארת ישראל בועז

במתניתין. ואמנן קיימא לן דבר לחומרא מקודשת, דהרי קי״ל [בח״מ ר״ע] מה שתלד פרחי קנוי לך לא קנה [אה״ע סס בכ״ם וח״מ]: כט) בפרוטה זו: ל) בייטיב לך: לא) ויש עדים על זה, או שהיא מודה שקיים התנאי [בית ל״ח כ״ו]. מיהו בקדשה שלא בפני ב׳ עדים אינה מקודשת [קידושין פ״ם א׳]. וי״א דבפניהן מודים בעד אחד סגי [אה״ע מ״ב פ״ב]: לב) אבל בקדשה בשכר הדיבור ובשכר הפעולה, הרי קי״ל דיסנה לשכירות מתחלה ועד סוף, ולא חלו הקידושין רק כשגמר פעולתו, ואז הוי ליה הכל מלוה שלו אצלה, והמקדש במלוה אינה מקודשת [שם]: לג) אבי החתן: לד) בש״ם מוקי לה, שהתנה על מנת שלא ימחה אבא תוך שלשים יום, הלכך רצה האב, דהייט שעבר שלשים יום ולא מיחה, אז שמת תוך ל״ו ולא מיחה, מקודשת. אבל לא רצה ר״ל שמיחה תוך שלשים יום אינה מקודשת: לה) תוך ל״ו: לו) כדי שלא תזקק ליבום [וע׳ גיטין פ״ז מ״ו]: לז) דלא דמי להנך דיבמות [פ״ב מ״ט]. דהכא לא חלוף לשקר שיבא פן יכחישנו האב. ולהכי נאמן אף לכנסה, ואף דאין דבר שבערוה פחות מכ״ם, ורק בענינה כגי בע״א מדייקא ומנסבא מסיס חומר וכו׳, והכא ליתא להאי טעמא, דאין, הדייק והרי אינה יודעת. יש לומר דזה רק לאוליאה מחזקתה, מכא״כ הכא מעמידה בחזקתה, רק שאומר שלו נתקדשה [והא דנקט קדשתי בתי, דאילו נאמרה היא עצמה, נתקדשתי וא״י למי, וכא א״ל ואמר אני קדשתיך, א״נ לכנסה, דהיא תתפס עליו ולא תכחישנו, שלא תאסר לכל אדם, ומנו למפרע ל״ח, ולהכי אפשר שגם הוא משקר מסיס, אבל נאמן לגרשה שתהיה מותרת לעלמא. ורק בכנסה אין מוציאין אותה ממנו [אה״ע סי׳ ל״ב סכ״ה] מיהו גם בכנ״ג, כיש ע״א שקדשה, נאמן לכנסה]: לח) ואז מותרת לכל אדם [ואילה״ק כיון דא׳ ודאי חליף לשקר בפני כאב, דלמא גם כאחר כן, ולמה מותרת לכל, אחרי שגרשוה. י״ל מדשייהן מגרשין אין אדם מועל ולא לו [כ״ם ג״ו] מיהו כשבא ב׳ אחר שכנסה ראשון, אינו נאמן לאסרה. וי״א אפילו רק משהיריה לנכנסה פני: לט) אף שהאחר מכחישו, אבל אי״פכא לא, דשמא המגרש קודם, והרי כשבעלה קודם גירושין אסורה לבעל ולבועל: מ) קטנה דקאמר בסיפא גם אחך בגא קאי. וה״ה נערה, ולא אתי לאפוקי רק בוגרת אז שאמר וכו׳: מא) קבלתי נטה: מב) עכשיו כשאומר כן, עדיין אינה בוגרת: מג) לפסלה לכהן, דאב נאמן על בתו קטנה אז

ן האומר לאשה הרי. פ״ג ע״ח. מ״ו מ״ה סס כי״ל מפ״ג סס מ״ם ל״ח מפ״ד ל״ח מפ״ד ל״ח ע״ם שירצה אבא כו׳. סס מ״ו סס מ״ח ה״ח מפ״ב סס מ״ם ע״ם מפ״ד ח״ע ל״ח: ן קדשתי את בתי כו׳ מ״ג ל״ב סס מ״ם ע״ב סס כ״ו מפ״ב סס מ״ם ל״ח: זה אומר אני קדשתיה כו׳. יבמות ל״ח ל״ב: זה אומר אני קדשתיה כו׳. סס כ״ו מ״ם ל״ח: ח קדשתי את בתי כו׳. ס״ד ס״ח מ״ו ס״ח מכלי מיבוני ביאה כ״ד מ״ב ל״ח ל״ח כ״ד מ״ם ל״ח: קדשתיה וגרשתיה כו׳ והרי היא גדולה כו׳ מ״ו סס מ״ם ע״ם סס מ״ם ל״ח:

שנויי נוסחאות

ן (האומר לאשה הרי את מקודשת לי). בכ״ל ליתא ל״ז; במשנ״ל ..החקדשי לי. כפועל. בכ״ל בפ״ל וכן בסמוך וכ״ה בר״ל ל״ר. האב לומר.בד״נ ובכ״קאת האב שיאסר. שאינו רוצה. בד״: ובכ״ק אינו..; בכ״ל לא רצתי: ן זה אמר. בכ״ק ובמשנ״ל ..אומר וכן בסמוך. ח את בתי. בד״נ ובכ״ק את בתי קטנה: במשנ״ל ..הקטנה. והרי היא קטנה. במשנ״ל ליתא בטעות מן והרי היא.. עד והרי היא גדולה.

ראשון לציון

ח בפשטנה קדשתי את בתי גירסת לפ״ל קדשתי את בתי הקטנה:

תוספת רעק״א

ן [אות לו] הרע״ב ד״ה אני קדשתיה נאמן לכנסה. ואם אחר שכנסה בא אחר ואמר אני קדשתיה א״נ לאסרה עליו. גמרא ובר״ן כתב הרשב״א דמסתבר דלא כנסה משש אלא התירוה להנשא וכו׳ אבל בא שני מקודם שהתירוה ועמד הראשון וכנסה מוציאים אותה טירו בין שבנס שלא בריצון חכמים ולא דמי לב׳ אומרים מת וב״א לא מת דשאני התם שנשאת ע״פ עדים עכ״ל. ותמוה לי דמאי צריכא לזה הטעם דעבר על דצון חכמים ולא בפשוט דהוי ע״א בהכחשה ובהתירו תחלה י״ל דנעשה כב׳ אבל בלא התירות הוי ע״א בהכחשה ומדינא תצא. גם מ״ש הר״ן ולא דמי לב׳ אומרים מת. הוא התם בעיא שהיא אומרת ברי כשנשאת לאחד מעידיה (כמבואר בבחובות דף כ״ב) והבא היא אי״ל למי קדשה אביה. וצ״ע: דן [אות לו] הרע״ב ד״ה נא ן. דכתיב את בתי נתתי. הכי איתא בגמ׳ מנין לאב שנאמן לאסור את

יכין

להשמדה, מדתשתה מים המרים. וא״כ לא היה לכתוב הנקי דהייגו הצווי בנפשו, רק הנקי דהייגו הצווי בהפשיל. דבגמרא אי פרשינן לשון נקיון מעונש ספיר, מדאיהו עושה מעשה כלל, רק שהקב״ה מנקה אותה מעונש, אבל לר״מ ק׳. ומתרצינן הנקי כתיב. ר״ל יש אם לאמורת, דלא כתיב יו״ל אחר הה״א ויכולין לפ״ז לפי המסורת לקרות ספיר הנקי, ור״ל כדפרשינן לעיל המדי מהעולם ע״י שתשתה מים המרים, ולפ״ז יש כאן ספיר תנאי כפול, והנאי קודם למעשה ומחיסנו כל הקבוצות והדקדוקים בני שוס לחץ ת״ל. ויתבנך המסביר העליון, אשר נדברו כלוף, מעביב ערבים, ובחכמה פותח שערים, גדלים וריקים כנערים, משיח אלמים ומחיר אמורים:

לבעל, אבל לא אמר לה אם אינה מקודשת: לה) תוך ל״ו: לו) כדי שלא תזקק ליבום [וע׳ גיטין פ״ז מ״ו]: לז) דלא דמי להנך דיבמות [פ״ב מ״ט]. דהכא לא חלוף לשקר שיבא פן יכחישנו האב. ולהכי נאמן אף לכנסה, ולא דאין דבר שבערוה פחות מכ״ם, ורק בענינה כגי בע״א מדייקא ומנסבא מסיס חומר וכו׳, והכא ליתא להאי טעמא, דאין, הדייק והרי אינה יודעת. יש לומר דזה רק לאוליאה מחזקתה, מכא״כ הכא מעמידה בחזקתה, רק שאומר שלו נתקדשה [והא דנקט קדשתי בתי, דאילו נאמרה היא עצמה, נתקדשתי וא״י למי, וכא א״ל ואמר אני קדשתיך, א״נ לכנסה, דהיא תתפס עליו ולא תכחישנו, שלא תאסר לכל אדם, ומנו למפרע ל״ח, ולהכי אפשר שגם הוא משקר מסיס, אבל נאמן לגרשה שתהיה מותרת לעלמא. ורק בכנסה אין מוציאין אותה ממנו [אה״ע סי׳ ל״ב סכ״ה] מיהו גם בכנ״ג, כיש ע״א שקדשה, נאמן לכנסה]: לח) ואז מותרת לכל אדם [ואילה״ק כיון דא׳ ודאי חליף לשקר בפני כאב, דלמא גם כאחר כן, ולמה מותרת לכל, אחרי שגרשוה. י״ל מדשייהן מגרשין אין אדם מועל ולא לו [כ״ם ג״ו] מיהו כשבא ב׳ אחר שכנסה ראשון, אינו נאמן לאסרה. וי״א אפילו רק משהיריה לנכנסה פני: לט) אף שהאחר מכחישו, אבל אי״פכא לא, דשמא המגרש קודם, והרי כשבעלה קודם גירושין אסורה לבעל ולבועל: מ) קטנה דקאמר בסיפא גם אחך בגא קאי. וה״ה נערה, ולא אתי לאפוקי רק בוגרת אז שאמר וכו׳: מא) קבלתי נטה: מב) עכשיו כשאומר כן, עדיין אינה בוגרת: מג) לפסלה לכהן, דאב נאמן על בתו קטנה אז

לשון הר"ן. דהא קרא כי כתיב את בתי נתתי [נאים] הוא דכתיב: נשבית כו' אינו נאמן. כתב הר"ב דבנשואין הימניה רחמנא לאב. לשבויה לא הימניה. נמ'. *וכתב הר"ן וא"ת להימנו במינו דהי בעי אמר קדשתיה בביאה לפסול בה דמפסלא נמי מכהונה ומתרומה ומהימן בהכי דהא בנשואין הימניה רחמנא. לאו קושיא היא דבקידושי ביאה איסור לא אסכן דהימניה והכי מוכח בירושלמי. וכתב עוד ובהימניה במינו דהי בעי אמר קדשתיה וגרשתיה דמהימן ופסיל לה לכהונה. י"ל דמנו לחלי טענה כי הכא דבגרושין אינה פסולה אלא לכהונה לא אמריגן ואפי' בבת ישראל דפסולה נמי מהרומה בגרושין. אינו נאמן כיון שהילו היתה בת כהן לא נפגמה כל כך בגרושין כמו בשבויה ולהכי פסיק ותני אינו נאמן אפי' בבת ישראל. ואחריס אמרו דכיון דמה בהאמינה תורה לאב חדוש הוא שהרי לא היה ראוי להיות נאמן יותר מעד אחד דעלמא דיינו שנאמין לוהו בהאותו טענה עצמו. אבל אין לומריס מינו מחמת דאין לנו בו אלא חדושו בלבד. ע"כ: בשעת מיתתו. *אורחא דמלתא נקט. הרכב"ס פ"ח דכב"ב דקל"ד: יש לי בנים. כתב הר"ב ואין אשתי זקוקה ליבום ולא התנה הר"ב בעד עכשיו לא תהא מוחזקת לזקוקה כמו שהתנה בסיפא דיש לי אחים ודברי הר"ב מועתקים מפירש"י ונעמא כי אמר יש לי בנים אינו עוקר החזקה אלא שבא להתירה מלד אחר והכי איתא בגמ' פרק ח' דכב"ב אמתני' ו' יש לי בנים נאמן דהייט דקתני תרתי זימני להשמועינן הא דאפי' כי מוחזק באחי נאמן ועיין שם. *ופי' מוחזק לא שיש עדיס בדבר אלא חזקה בעלמא שכך שמעט עליו. הר"ן: אין הבוגרות בכלל. הא קטנות בכלל דקדושין שאין מסורין לביאה דכל אחת ספק אחות אשה אפ"ה הוו בכלל ספק קדושין ולריכות גט והכי איתילה מתני' ז' דפרק דלעיל כמ"ב הר"ב שם. ומ"ש הר"ב ואע"פ שעשאתו הבוגרת שליח כו' דאל"ה למאי תנן אין הבוגרות בכלל דמלתא דפשיטא הוא ואע"ג דמדיוקא דהא קטנות בכלל שמעינן טובא דקדושין שאין מסורין לביאה הוו קדושין אפ"ה דחיקא לן מלתא למימר דלגופיה לא אלטריך כלל מכוס דאי הכי ליתני לדיוקא בהדיא כל הקטנות בכלל. ולמאי נ"מ תני אין הבוגרות בכלל דלא אלטריך כלל. הלכך מפרש לה הר"ב דלגופיה נמי אלטריך וכגון שעשאתו שליח כו' ואע"ג דסוגיא דבגמ' דמוקי למתני' בהכי כגון שעשאתו שליח כו' למ"ד קדושין שאין מסורין לביאה לא הוו קדושין דהשתא קטנות נמי אינן בכלל ולריך לאוקמי מתני' בקטנה וגדולה בלבד ולא אלטריך לדיוקא והלכך לריך לומר דלגופיה אלטריך. אבל לת"ד דקדושין שאין מסורים לביאה [הוו] קדושין. משמע דלא קשיא לן פשיטא דאין הבוגרות בכלל כיון דלדיוקא אילטריך. ס"ל להר"ב דאע"ג דגמ' לא מקשה פשיטא אלא למ"ד קדושין שאין מסורים לביאה לא הוו קדושין. הייטו משום דלמ"ד דהוו קדושין לא קשיא דאיכא למימר דלדיוקא אילטריך אבל כי משינן ומוקמינן למתני' דלגופיה נמי אילטריך. אית לן למימר דלכ"ע הכי איתא. משום דודאי דחיקא לן למימר דלגופיה לא אילטריך אלא לדיוקא בלחוד. והוי מלי למתני לדיוקא בהדיא. וכן הרמב"ם פ"ע מהלכות אישות וטור סי' ל"ז פסקו להאי אע"פ שעשאתו שליח כו'. אע"ג דקיי"ל דקדושין שאין מסורין לביאה הוו קדושין. והמגיד כתב שפסקו לסוגיא זו משום דכיון שבגאוה כבר בפ"ב נבי פלוגתייהו דקדושין שאין מסורים לביאה וחזר ונראה בפרקין למתני' ס"מ דדיעה קושטא הוא לכ"ע. ע"כ. ובעיני נראה מה שכתבתי ונס הטור פסק לפך לרוימתא בסי' ל"ז ותימה לי שלא כתב שאביו הרא"ש לא ס"ל הכי. ומשום כך לא הביב על הרשב"א שפסק שאין האב יכול לעשות שליח לבתו

ובקטנותה לא אמר אינו נאמן: נשבית ופדיתיה וכו' אינו נאמן. לפסלה מן הכהונה דבנשואין הימניה רחמנא לאב. לשבויה לא הימניה: יש לי בנים. ואין אשתי זקוקה ליבום: יש לי אחים. ואשתי זקוקה ליבום. ועד עכשיו היתה בחזקת שאינה זקוקה: אין הבוגרות בכלל. לפי שאין בדרשות האב לקדשן. ואף על פי שעשאתו הבוגרת שליח לקבל קדושיה אמרי' לא שביק איש מנה דרמיא עליה ועביד מנה דלא רמיא עליה אבל הקטנות והבוגרות כולן לריכות גט מספק

נאמן(מד). נשבית ופדיתיה. בין שהיא קטנה. בין שהיא גדולה. אינו נאמן(מה). כי שאמר בשעת מיתתו(מו) יש לי בנים(מז) נאמן(מח). יש לי אחים(מט). אינו נאמן. המקדש את בתו סתם(נ). אין הבוגרות בכלל(נא):

נשבית ט'. מי' שם פוס"ם שם ס"ו ל' פנ"ל ח': מי שאמר בשעת מיתתו ט' נ"ב קל"ד פ"ג מי"ח פ"ג מהל' יבום ה"ח סמ"ג ע' ל"ח פוס"ם שם אחים ט' מיי' שם הל"ב ופמ"ג שם פוס"ם שם סל קל"ז בעל ו' המקדש את בתו סתם כו'. כ"ל ע"ב נ"ל ע"ג מיי' פ"ם מהל' אישות ה"ח ספ"ב ע' ה"ח פוס"ם שם ס"ו נ"ז ס"ק ע"ו ו"ח:

שנויי נוסחאות

הבוגרות. כל"נ ונכ"ק וכ"פ ו"ק הבוגרת ועי' בגמ'.

תוספת הדשים

תוי"ט ד"ה נשבית כו' י"ל דמנו לחלי טענה כי הכא כו'. לפי שעכשיו הוא הוה לפוסלה כיון

תוספת רעק"א

בתו דכתיב את בתי. ובתי' בכתובות דכ"ב הקשו מה צריך קרא תיפוק ליה דנאמן מטעם דהוא אל ובידו לקדשה כדאמרי' פי"נ ב ע"ל שאמר גרשתי את אשתי דנאמן הואיל דבידו לגרשה. וקשה לי על קושייתם הא שם בגרשתי א"נ לפסרע הרי רפטעם בידו א"נ רק על להבא ובקרא ראת בתי הא אמר שקידשה בכר קודם שיוצה ולומר דקושייתם על לשון הגמ' סגין לאב שנאמן לאסרה דמשמע דצריך קרא על הנאמנות לאסרה ובזה קושייתם לפ"ד שם ד ב אומ ר גרשתי לפסרע פלגינן דבוריה ונאמן לענין סכאן ולהבא ה"נ באומר קדשתי לפסרע נאמן על להבא לאסרה מבח דפלגינן דיבוריה. פלכך דדהיקא לומר כן דדלמא רב פ"ל כפ"ד דל"פ דיבוריה גם הא נ"מ באומר קדשתי לפלוני ועתה הואסת ובא לאסרה לקרובים שר פלוני או לעלמא סרין יבמה לשוק רבות ל"ש לומר פלוני דיבורא דהא פלוני הוא מת או נ"מ באומר שקבל קדושיו ואין ידוע לו מסי קיבל דאסורה לעלמא, ואין בידו) ולפי' סקרא דמ"מ נאמן דהא בקרא דאמר קדשתי לפסרע קודם שוינתה ונאמן על לפסרע דהא סוקלין אותה. ואולי י"ל דקושייתם עפ"ד בכסבתין דס"נ ב' ד"ה לקבלא דבאמת וסקלוה מיירי דווקא ע"י עדי הקדושין דהא לקבלא לא הימניה מיהו לאיסורא הימניה רחמנא דכתיב את בתי נתתי עי"ש וא"כ אין ראיה סקרא דנאמן לענין לפסרע די"ל דאיסורא משום דנאמן על סבאן ולהבא ומ"ס קשה דלמא אדרבא מבח יתורא דקרא דלענין סכאן ולהבא ששיטא דנאמן מכח דהוא בידו סיכה דהקרא אתי לענין לפסרע. וצ"ע: [אות ד"ח] תוי"ט ד"ה נשבית. ובתב הר"ן וא"ת להימני' במנו דאי בעי אמר קדשתיה בביאה לפסול לה. לענ"ד י"ל לשיטת המרדכי הובא במרדש"א בסכתבות דס"ה כ' בתד"ה נפטאו, דהיכי דע"א נאמן משום דבידו מ"מ אב הבע"ד סכחישו א"נ א"כ לפי פ"ש תוס' כתובות דכ"ב א' דהימניה רחמנא לאב משום דהוי קצת בידו לקדשה א"ב י"ל דא"נ לומר קדשתיה בביאה לפסול לה דלענין קידושי ביאה יכולה להכחיש בברי שלא נבעלה ומקום הכחשתה י"ל דאין האב נאמן. ובעלמא באומר קדשתי בתי בפניה והיא מכחישתו י"ל דהוא נאמן במנו דקדשתיה שלא בפניה אבל בקדושי ביאה לפסול לה ל"ש לומר כן. ואולם על המרדכי הנ"ל קשה לי מסוגיא דפרכינן על ההיא דנשבית ופדיתיה והרי ביהו לבשאה לחלל הא כיון דבאנו להאמינו נשבית מכח דבידו לפסלה ממילא בהיא אומרת לא נשבית א"נ דהא אף במקום דנאמנות משום דבידו מדני הכחשת בע"ד. ואף בסוריית דנשבית נאמנת לומר דמהורה היא במנו דלא נשבית וצ"ע: [אות ל"ט] שם תוי"ט ד"ה בשעת מיתתו. אורחא דמלתא. ואשר לומר דלרבותא נקט אף דבשעת מיתתו ליכא מנו כ"כ דשמא אין כו כח כמ"ש תוספות בשמעתין ד"ה רבי אומר דבאמת א"נ אלא בלא אחזיק באחי. ואף לתירוצם קמא י"ל דמ"ם רבותא היא. ובאמת על תירוצם דב' הנ"ל דלקושמא דמלתא הרין דבאומר בשעת מית- באחזיק באחי דאין לו מנו דאולי אין בו כח לגרש תמות לי הא להריא איתא בב' דקל"ח ריש ע"א ההוא דהוי קשכיר א"ל אשתך למאן ע"י"ש המרסי לבשל שאמר ירשתי דנאמן כמנו דבידו לגרשה חרי דאף באומר בשעת מיתה נאמן דהוי מנו. וצ"ע. [אות מ] שם תוי"ט ד"ה יש לי בנים. ופי' מוחזק לא. לא הבנתי העתקת דברי רבינו תתוי"ט לדברי הר"ן כאן דהר"ן לא כ"כ אלא באומר אין לי אחים בזה אינו נאמן נגד העדים אלא נגד מוחזק לן בלא עדים והר"ן קאי אברייתא דבסניא אבל הכא בסתני' באומר יש לי בנים ששיטא דאף בעדים שיש לו אחים דנאמן כיון דסתירתה ע"י אסירתו

יכין תפארת ישראל יכין

לו נעבלה לפסול, אבוה בתרומת בית אביה, א"כ לא יהיה נאמן רק לפסלה לכהן ולא לתרומה, והו"ל מנו רק לחלי טענה, דלא אמרינן לה, עוד י"ל דנאמנות האב מידוש הוא, דהרי הו"ל קרוב ועיא, ולהכי א"ל כדבר אחר במנו דחידוש [ריין]: מו) אורחא דמלתא נקט. לו מסוס סיכה נקט הכי, דלף דאין אדם מבטח בבעת מיתה [כח"מ פ"ח], אפ"ה איש נאמן: מז) ואין אשתו זקוקה ליבום: מח) ואפילו היא בחזקת יבום, שנמצא שם לו אחים, אפ"ה מדאינו עוקר החזקה, רק בא להתירה מלד אחר, נאמן: מט) שהיתה בחזקת היתר לשוק ובא הוא לזקקה ליבום: נ) ויש לו כמה בנות: נא) אפילו עשאתו שליח וגם אמרה שיחה

לו ועדיין לא נתרוקן לגמרי ולא נתרוקן לגמרי אינו נאמן. ונאמן נמי שהיה מותרת לכל. ודוקא באמר כן תוך כדי דיבור. אבל אח"כ, אינו נאמן, מדהוחזקה כבר אשת איש על פיו: מד) וכ"ש בדאמר קדשתיה לאחד דא"נ לאסרה אע"ש: מה) לפסלה מכהונה והתרומה, דרק על נשואיה האמינהו תורה משום דבידו לקדשה, ואינישון נמי נאמן, מדאתיבי ילאה לחיה דכתיב ויולדה ויהיה, ולא שנשבית. ואפילו בנשואין נמי, א"ל שמר שקדשה לפי שפסלה בביאתו מכהן ומהרומה. [ואילה"ק ליהמן נמנו דקדשתיה וגירשתיה. י"ל דאמה שאומר שנשבית אז שנבעלת לפסול לה, פוגמה יותר ממה שיאמר שנתגרשה, שהרי אם היתה בת כהן ונתגרשה מותרת בתרומה, אבל נשבית

מספק דלא ידעינן איזו מהם קדם: גדולה. אינטריך תנא לאתמוטינן בקדשתי את הגדולה ובקדשתי את הקטנה. דלא אתמוטינן בקדשתי את הגדולה ה"א בהא קאמר ר"מ דסיון דאיכא דאומרת מיהא להך גדולה קרי לה דבכה הוא לחדש לקרות בתו בלבון גדולה אע"פ שהיא קטנה כבים קטנה למטה ממנה. אבל קטנה אימא מודי ליה לרבי יוסי דכל שהא יכול לקרות אותה גדולה אין קורא אותה קטנה. ולא אתמר בהא. בהא קאמר ר"י. אבל בהך אימא מודי ליה לר"מ. לכך הוצרכו בתיקן. והלכה כרבי יוסי בשתיקן: ו' האומר לאשה קדשתיך וכו'. אינטריך לאתמוטינן באומר קדשתיך ובאומרת קדשתני דלא אתמוטינן באומר לאשה קדשתיך שהוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ה"א דיבא הוא דלא מתכרא איהי בקרוביו דאיהו שקורי קא מבקר דנברא לא איכפת ליה") אם אוסר עצמו מכם בקרובותיה ומשקר ואמר קדשתיך. אע"ג דלא קדשה. אבל איהי כי אמרה קדשתני דאסרה נפשה אכולי עלמא עד שיתן לה נמו אי לאו דקיים לה. לא הוה אמרה ונתכר איהו על פיה בקרובותיה ואפי' יהב לה נמ. קמ"ל: קדשתיך והיא אומרת לא

ט קדשתי את בתי פלונתא דר"מ ורבי יוסי בקדשתי את הגדולה ובקדשתי את הקטנה. דלא אתמוטינן בקדשתי את הגדולה ה"א בהא קאמר ר"מ דסיון דאיכא דאומרת אינה בגדולה קרי לה דבכה הוא לחדש לקרות בתו בלבון גדולה אע"פ שהיא קטנה כבים קטנה למטה ממנה. אבל קטנה אימא מודי ליה לרבי יוסי דכל שהא יכול לקרות אותה גדולה אין קורא אותה קטנה. ולא אתמר בהא. בהא קאמר ר"י. אבל בהך אימא מודי ליה לר"מ. לכך הוצרכו בתיקן. והלכה כרבי יוסי בשתיקן: ו' האומר לאשה קדשתיך וכו'. אינטריך לאתמוטינן באומר קדשתיך ובאומרת קדשתני דלא אתמוטינן באומר לאשה קדשתיך שהוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ה"א דיבא הוא דלא מתכרא איהי בקרוביו דאיהו שקורי קא מבקר דנברא לא איכפת ליה") אם אוסר עצמו מכם בקרובותיה ומשקר ואמר קדשתיך. אע"ג דלא קדשה. אבל איהי כי אמרה קדשתני דאסרה נפשה אכולי עלמא עד שיתן לה נמו אי לאו דקיים לה. לא הוה אמרה ונתכר איהו על פיה בקרובותיה ואפי' יהב לה נמ. קמ"ל: קדשתיך והיא אומרת לא

ט מי שיש לו שתי ביתי בנות[נ] משתי נשים[נא]. ואמר קדשתי את בתי הגדולה[נב]. ואיני יודע אם גדולה שבגדולות[נג]. או גדולה שבקטנות[נד]. או קטנה שבגדולות[נה]. שהיא גדולה מן הגדולה שבקטנות[נו]. כולן אסורות. חוץ מן הקטנה שבקטנות. דברי רבי מאיר. ר' יוסי אומר כולן מותרות. חוץ מן הגדולה שבגדולות[נז]. קדשתי את בתי הקטנה ואיני יודע אם קטנה שבקטנות. או קטנה שבגדולות. או גדולה שבקטנות. שהיא קטנה מן הקטנות שבגדולות. כולן אסורות חוץ מן הגדולה שבגדולות. דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר כולן מותרות. חוץ מן הקטנה. שבקטנות[נח]: ו' האומר לאשה קדשתיך[נט]. והיא אומרת לא קדשתני. הוא אסור בקרובותיה[ס]. והיא מותרת בקרוביו. היא אומרת קדשתני. והוא אומר לא קדשתיך. הוא מותר בקרובותיה. והיא אסורה בקרוביו[סא]. קדשתיך והיא אומרת לא קדשת אלא

ט מי שיש לו שתי ביתי בנות[נ] משתי נשים[נא]. שבשה שייה לאחר מיתת הראשונה. גדולות כת הראשונה. קטנה כת שייה. רש"י. וכתב הרמב"ם פ"ט מהלכות אישות וכולן ברשותו ולומר שכולן קטנות לו נערות. לו שכולן בוגרות ונתנו לו רשות לקדשן דאיכא בוגרות במקום קטנות לו נערות כבר נתבאר [במתני' דלעיל] דאפילו שויתיה שליח אינה בכלל. בית יוסף סי' ל"ז: ואבור קדשתי כו'. נראה בעיני דדומה לאותה בשעינו במ"ז קדשתי את בתי ואיני יודע למי כו'. וה"נ באומר קדשתי אחת מהן ואיני יודע איזו. ואע"ג שהמקדש יאמר שזו היא שקידש. אינו נאמן. דהתם הייט טעמא דנאמן כמו שכתבתי בשם הר"ן. דהתם חזקתה מקודשת. ואינו מוציאה מחזקתה. אבל הכא דלמא לא זו היא שקידש ונמצא שאותה שנתקדשה באמת מוציאה מן הספק שיש לנו בה. ואין דבר שבערות פחות מכשיש מנבר האב שהאמינתו התורה שנאמר את בתי נתתי לאיש הזה. ול' הרמב"ם בפ"ט מה"א ובשעת הקדושין אמר לבעל קדשתי לך את בתי הגדולה וכן ל' הר"ן ואין נראה שנתכוונו לומר דדוקא שהספק היה בשעת קדושין דהשתא אין למקדש שום טענה לומר קדשתי לזאת אבל אם פירש בשעת קדושין והאב נסתפק אח"כ שיהא המקדש נאמן דהא אין שקידש בשערות פחות משנים. אלא אורחא דמילתא נקטי שע"י שבשעת הקדושין אמר גדולה ולא פירש בשמה בא לו הספק איזו שקידש אבל אה"נ כשפירש בשמה בשעת הקדושין ובשעה טולד לו הספק אע"פ שהמקדש אומר זו היא אינו נאמן שהרי מוציא האחרות מהספק. והטור סי' ל"ז העתיק המשנה כלשונה: כולן אסורות חוץ מן הקטנה כו'. מפרשים בגמ' דבשאין בכח שייה אלא גדולה וקטנה עסקינן שאינו היה המצעית בכח שייה אפי' לר"מ היו מותרות. משום דלא מקריא גדולה אא"כ היא גדולה לגבי כל כת אחת. ואינו דלא קתני אינו יודע אם אמצעית שבקטנות. ואע"ג דלא קתני ואינו יודע אם אמצעית שבגדולות ואע"ג דודאי אסורות שהרי הן הגדולות לכל כת שייה הכא נא אינטריכו ליה למתני דכיון דקתני אינו יודע אם קטנה שבגדולות עמלא מבמע דכ"ש אמצעיות שבגדולות. הר"ן: דברי ר"מ ר"י אומר כולן מותרות. מפרשי בגמ' דבהא קא מפלגי ר"מ סבר מחית אינש נפשיה לספיקא ור"י סבר לא מחית אינש נפשיה למימר מילתא דליתי בה לידי שאלה לחכמים. וכי אמר גדולה. גדולה ממש שבכולן קאמר. ועיין מ"ש במ"ב פ"ח דנדרים: ו' האומר לאשה קדשתיך. בפי פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים דשם אין קדושין בלא עדים כמ"ש בדים מבילתין. גמ': הוא אסור בקרובותיה. דשוינהו עליה חתיכה דאיסורא בהודאתו. רש"י: והיא אסורה בקרוביו.

עיין

*) נפי המפרשים להרמב"ם ד' נאסורי (נ"ב) נמצא פי' הרמב"ם למשנה ע, ומאחר כי נדפס שם הפירוש בלותיות מרוכעות כאותיות המשנה גופה ויחד עמה מתבריבים ממנו והא יש לה יותר הכרח בו ופש כל זה לתה נאמרת עליו במה שלומרת קדשתני מכ"ל. ועי' בגמ' ובפירש". ואולי היה לפני הרמב"ם לתה שטי בינני הגמי המבוטים יותר לפירוש הזה.

יכין תפארת ישראל יכין

שיהא הכסף קדושין שלו, דמתהנה נם מקדושיה, אפ"ה אמרינן דאם שבח מלוה דרמיא עליה לקדש בשת שברשותו, ויקבל קידושין לבת שיגלה כבר מרשותו, ולא רמי כל כך המלוה עליו לקדשה [ומי' פ"ב סי' כ'. ודו"ק]. מיהו קטנות ונערות בכלל הספק, דקידושין שאין מסורין לבילה הוי קידושין [פפ"ב סי' י"ח]: נב) וסלון קטנה ונערות לו בוגרות שאע"ג שאין ברשותו לקדשן, מיירי שכל א' מהבוגרות נתנה לו רשות לקדשה. דאל"כ הרי אין בוגרות בכלל: נג) שאחת ילדה קודם חברתה ולא היה לבייה רק ב' בנות, כך אוקמה בש"ס: נד) כך אמר להמקדש הנני מקדש לך בתי הגדולה ונתנה לו פרוטה. וכ"ל דה"ה באמר כך המקדש, רק דבבה"ג מ"ל נב' בני כסי' כ"מ ודו"ק: נה) שבכת לאחרן: נו) שבכת ב': נז) לר"מ מחית אינש נפשיה לספיקא ואסורות כולן לעלמא ונם להמקדש כלעיל [פ"ב סי' י"ח], מבאר"כ לר"י: נח) ולריכה ב' בני. מבאר דטפי מסתבר שיקרא לגדולה שבקטנות גדולה, ממה שיקרא לקטנה שבגדולות קטנה, דגדולה לבבה בתו שהיא גדולה ורחייה לגמרין. להכי קמ"ל ריבא לר"י, דאפילו בריבא שהכיר נחלה, אפ"ה אמרינן דלא התסון רק על גדולה שבגדולות. ושיטא קא משמע לן לרבותא דר"מ, דאפילו בהקאמר קטנה, מספקינן בקטנה שבגדולות. וקיי"ל כר' יוסי [אה"ע ל"ז י"ח י"ע]: נט) בפני ב' עדים והלכו למדינת ים: ס) דשויה חנפסיה חתיכה דאיסורא: סא) אפילו לאחר שיגרשה אז לאחר שיעות

ט מי שיש לו שתי ביתי בנות משתי נשים. פס. ל"ש ע"ב נדחיה פ"ש ע"ב: דברי רי' בראיה. ע"ל יבומאה נדרים פ"ם הנ"ב קדושין פ"ג אלי': ר' יוסי אומר כו חוץ מן הגדולה. פ"ל פ"ש ס"ב ע"ב פפ"ל ל"ח: ר"א אומר כו חוץ מן הקטנה. פ"ל פ"ש ס"ב ע"ב פפ"ל ל"ח: ו' האומר לאשה כו'. פ"ם ע"ח בתוס' ב' ע"ח פ"ל פ"ם ס"ב ס"ב ע"ב פפ"ל ל"ח: היא אומרת קדשתני כו'. ובתוס' קדושין פ"ג ס"ב ע"ב ל"ח פ"ל ס"ב ס"ב ע"ב פפ"ל ל"ח: קדשתיך כו'. פ"ל ס"ב ע"ב פ"ל ס"ב ע"ב:

שנויי נוסחאות

ט שיש לו. נד"נ שהיו לו. הגדולה. נד"נ ונכי"ק גדולה. או גדולה כו' או קטנה; נ"מבנ"ל אם.. אם.. וכן בנגלא דקטנה. חוץ מן הקטנה שבקטנות דברי ר"מ. נד"נ ונכי"ק ונמבנ"ל דברי ר"מ חוץ מן הקטנה שבקטנות וא"ה ב"ר"ק ד"ק. את בתי הקטנה. נד נ ונכי"ק קטנה וג': בר"ק. קטנה מן הקטנות נד"נ ונכי"ק ונמבנ"ל המן הקטנה. חוץ מן הגדולה שבגדולות דר"מ. נד"נ ונכי"ק ונמבנ"ל דר"מ חוץ מן. וכ"ה ב"ר"ק ד"ק: ו (היא אומרת) קדשתני. נד"נ ונכי"ק ונמבנ"ל ליתא. היא סיתר כו' והיא אסורה כו'. נ"מבנ"ל היא אסורה. והוא מותר. ובסגנון הישא.

תוספת חדשים

נמנין תחומה בין לבוגה וכי אמר נרשתיה לא פסל לה אלא לבוגה. הרן:

ראשון לציון

ו' הר"ב סד"ה האומר נאמנה כו' אי לאו דקיים לה כו' ואפ"ה ייהב לה נמ כו' בשרש"ל נגמ"ס ע"ל: אחת והשלו לא מן לה נמ:

תוספת רעק"א

דיש לו בנים דוהו אינו נגד הערים. אלא דהרשב"ם ב"ב כ' דבם הוק בערים שיש לו אחים א"נ לומר דיש לי בנים: ט [אות מא] תוי"מד"ח ואבור קדשתי אמר זו היא אינו נאמן. ונלע"ד ראי' לזה דהרי הר"ן עצמו כ' בפ"ו דנסין דקפ"ג ב"ב ולל ועוד אי סדינא אסור היאך מותר בערות ע"א הא אין דבר שבערות כו' ולכאורה קשה הא הרם הוי נמי לברר ודוקא לחתני' ד' קדשתי את בתי דנאמן ע"א. אלא ע"כ כס"ש הת"ם דהיכא דבא לומר דאין זה בכלל הספק שנסתפקנו בו אין ע"א נאמן:

עיין בפי' הר"ב משנה דלקמן ומ"ש שם: גדולה. האש. קטנה הבא. רש"י: **יא** קדשתי את בתך. הין לפרש ביתומה וכרתנן במ"ב פ' י"נ דיבמות והשיאוה אמה ואחיה דכתבתי התם והשיאוה דוקא אלא הכא בגדולה שעשתה בלית. והיא קבלה קדושין לעצמה ואמרה שגם הוא כשקידשה נתכוין לקדש את עצמה: וגדולה אסירה בקרוביו. כתב הר"ב בכל הני דהיא אומרת קדשתני מבקשים ממנו ליתן נט. וכופין לו. דאמר לא ניחא לי דאתסר בקריבתה. גמ'. ומ"ש והש מעצמו נתן נט כופין ליתן כתובה גמ' ופירש"י דגלי דעתיה דקדשה והרוסה יש לה כתובה ע"כ. ואני כתבתי במ"ח פט"ו דיבמות די"א דאין לתרוסה כתובה. וכתב המגיד בפ"ט מהלכות אישות דלדבריהם הכא בשכתב לה וא"ת היאך יכול לומר לא קדשתיך. י"ל דמיירי במקום שכותבין כתובה ואח"כ מקדשין. ע"כ: **יב** כל מקום שיש קדושין ואין עבירה. כתב הר"ב והאי כללא לאו דוקא שהרי גר וכו'. **ובגמ'** אמרי' דאיזו [זו] דתנן. אתא למטעמיה דאי גוונא: הולד הולך אחר הזכר. דלמשפחותם לבית אבותם כתיב. רש"י: ואיזו זו כהנת לויה כו'. גמ' ותו לא. והרי חלל שנשא בת ישראל הולד הולך אחר הזכר [כדתנן בפ' דלקמן מ"ו] הא לא קשיא כרבי דוסתאי ב"ר יעקב ס"ל. כלומר תנא דידן כוותיה ס"ל דאמר בעות ישראל מקום טהרה לחללים להכשיר בת ממזר לכהונה ויליף לה בגמ' דף ע"ז מדלא כתיב ולא יחלל זרעו בעממיו ש"מ דבעם אחד מחלל כשאינם חללים. ופרכינן והרי ישראל שנשא חללה אינם קדושין ואין עבירה. הולד הולך אחר הזכר תנא כל מקום דאיכא לאתויי. ומתנייה בהדיא. מטום דלא מתני לה [עם השאר בלשון קצר] היכי נתני. כהנת לויה וישראלית וחללה שנשאת לכהן ולוי כו' חללה לכהן מי חזיא. וכתבו התוס' אבל חלל שנשא בת ישראל ה"מ למתני כהנת וכו' שנשאת לכהן וכו' ולחלל שהרי לא הוזהרו בהעות ליגשא לפסולים ע"כ. עיין פי' לא הוזהרו וכו' במ"ז דפ"ק: הולד הולך אחר הפגום. הגולד מפסולי כהונה [הולד] פסול. בן ממזרת לישראל ממזר. וכן בן נתין ונתינה ויש עבירה ואפ"ה קדושי תפסי דקסבר קדושין תופסין בחייבי לאוין. רש"י. והכי אפשיט לכתא בפ"ה דיבמות ובכמה דוכתי. וטעמא דהולך אחר הפגום ממזר דכתיב (דברים כ"ג) לא יבא לו ודייקינן מלו בסוף פרקין ותינה כיון שהוא מחייבי לאוין הסוין בכל ילפינן מממזר. ואיסורי כהונה דכתיב (ויקרא כ"א) ולא יחלל זרעו. ועיין מ"ש פרק דלקמן מ"ו: ואיזו זו אלמנה וכו'. ותמהני דלא חסיב נמי לחייבי עשה מלרי ואחומי דמכלל עשה דדור אלישי הם באים והטור בסוי' ד' כתב נתגיירה אחת מאלו [ונשאת לישראל או שנתגייר אחד מאלו] ונשא אשה ישראלית. הולד הולך אחר הפסול ע"כ. וכתב הב"י שממשנתיו כל מקום שיש קדושין ויש עבירה כו' למד כן ע"כ. ולל"ל דתנא ושייר. שייר מלרי ושייר אחומי: והלוצה לכהן הדיוט. עיין מ"ש במשנה ג' פ"ט דיבמות: ונתינה. עיין מ"ש ברים פ"ג דמכות: הולד ממזר ואיזה זה הבא על אחת מכל העריות. כתב הר"ב ביבמות נפקא לן מקרא וכו' כמ"ש שם בספ"ד בס"ד. ומ"ש הר"ב עריות דחייבי כריתות. עיין מ"ש בפרק דלעיל משנה ו' ועיין בספ"ד דיבמות שכתב הר"ב חוץ מן הנדה (וכן) [וכמו] שכתבתי הטעם לפי שיש בה קדושין וע"ש: וכל מי שאין לה עליו וכו'. גמ'. שפחה מגלן דלא תפסי בה קדושין דאמר קרא (בראשית כ"ב) שבו לכם פה

יא קדשתי את בתך כו' שם פע"ז. **יב** כל מקום שיש קדושין ואין כו'. ס"ו פ"ג תפורה ה' ע"ג מיי' ז"ש פה פי' ליתה פט"ו שוע"ש שם פי' ל' ג'. וכל מקום שיש קדושין ויש כו'. מיי' שם פט"ו פ"ב שוע"ש פמ"ו ה"ז ואיזה זה הבא כו'. מיי' שם ה"ל שוע"ש שם פי' ל' פמ"ו י"ג. וכל מי שאין לה כו' הולד ממזרה. מי' יבוא אמר יבמות ע"ב ס"ו לעיל ע"ב

שנויי נוסחאות

(הוא) אסור. בכי"ק ליתא. גדולה. נמשני' הגדולה. (הוא) מותר. בד"ע ובכי"ק ובכי"ף ומותר וליתא: וקטנה מותרת. בתוספת. אסורה ועי' בגמרא בגרים לך בגר"א תקן מותרת וכ"כ בכי"ענקלופדיא. **יא** (הוא) אסור. בכי"ק ליתא. (הוא) מותר. בד"ע ובכי"ק ובכי"ף ומותר וליתא: **יב** ואיזה זו. במש"כ ואיזה זו. זו וכן בסמוך: במשנ"ר איזו זו. זו. וכן בסמוך וכל המשנה: בכי"ק ואי זו זו. וכן בסמוך. שנשאו. במשנ"ר שנשאת. לכהן ולוי וישראל. בשש"ל ..לוי וישראל בכ"ו ובכי"ק ובמשנ"ר ..ולישראל. אחר הפגום. בד"ע ובכי"ק ובמשנ"ר .. הפגום שבשניהם וכ"ה בגרס"י. **לממזר** ולנתין. במשנ"ר לנתין ולממזר. **וכל** מי. בכי"ק ובמשנ"ר כל מי וסיא מעמה בפ"ע. **על** אחרים קדושין. בד"ע ובכי"ק ובמשנ"ר קדושין על אחרים וכ"ה גרי"ף. **הבא**. בד"ע ובכי"ק שבא. **הערויות** שבתורה. בכי"ק ..האשורות בתורה. (**לא**) עליו. בד"ע ובכי"ף ליתא. **כמותה**. בכי"ק ובמשנ"ר ובכי"ף כמוה.

תוספות חדשים

יב בשאנה זו כהנת לויה וישראלית בנשאו כו'. פי' לוי שנשא כהנת או ישראלית בנה לוי. וכהן בנשא לויה וישראלית בנה כהן וישראל שנשא כהנת או לויה בנה ישראל. דלמשמעותם לבית אבותם כתיב (רש"י): תוי"ט ד"ה הולד הולך לאחר הפגומים ולפ"ה כו' רש"י. דנור זה מסורס

ראשון לציון

יא תוי"ט ד"ה וגדולה אסורה בקרוביו כו'. וכתב המגיד בפ"ט מהל' אישות דין י"ז ועי' הוס' פ"ד ואם נתן ועיין יסל"מ: **יב** תוי"ט ד"ה ואיזו זו כהנת כו' ויליף לה בגמ' דף ע"ז מדלא כתיב לא יחלל זרעו (בעמיו) כו' ל"ל בעמיו כ"ו:

לקוטים

יב תוי"ט ד"ה ואיזו וכו' ותמיהני וכו'. כתב

יכין תפארת ישראל יכין

קמ"ל סיפא, הסד"א מדאסרה נפשה אכולה עלמא, ודאי קושטא קאמרה, ואסור עליו קרוביותיה, קמ"ל: סב) היא האש, מדשויה מנפשיה חד"ל: סג) דאין האש נאמנת אבתה, אפילו מדרבנן: סד) שקבלה בתך הקדושין בלוקך, דמהני מד"ס. או שאמר בתך גדולה שלחה אותך לקבל קדושין ממני והבת מכחשת [ודלא כרתו"ש ועי' רמ"ז שדבריו תמוהין]: סה) ובכל שאומרת קדשתני, מבקשין מיגרשה להתירה לעלמא. אף שעי"ז יאסר בקרוביותיה. מיהו בכתן נט מעצמו, חייב גם בכתובתה, דגלי דעתיה דקדשה [אף"ע פי מ"ח]: סו) שקדושין תופסין בה: סז) בגשואיה: סח) והאי כללא לאו דוקא, דהרי גר בממזרת, או איפכא, דיש קדושין ואין עבירה, דהרי קיי"ל קבל גרים לא אקרי קהל [אה ע פי' ד' סכ"ג], אפילו הכי הולד ממזר: סט) שהולד חלל: ע) שהולד חלל כו' ממזר: עא) חייבי כריתות

תוספת

יב [את מב] תוי"ט ד"ה כ"מ. האי גוונא. ואתיא למעטי גמי מצרי ב' שנשיא מצרית א' דהולד שני ולא אזלינן בתר הזכר שיהיה הולד שלישי. וגם עמוני שנשא מצרית דהולך אחר הפגום שבשניהם דאם הולד זכר שדינן בתר דידיה והוא עמון שאסור לעולם ואם הולד נקיבה שדינן בתר

רעק"א

דידה והיא מצרית גם'. וגם אתיא למעוטי חלל שנשא כשירה לבה דס' למתני' דהבא כר' דוסתאי דהולד כשר לכהונה כמ"ש התוי"ט ד"ה ואיזו זו כהנת: [את מג] שם תוי"ט ד"ה ואיזו זו אלמנה. ותמהני דלא. כך הקשה המהרש"א ועי"ש:

לא קדשת אלא בתי וכו'. משום דהוה סלקא דעתין לומר מאחר שהאב נאמן על בתו מן התורה תהיה האש נאמנת על בתה מדרבנן. קמ"ל דאיכא נאמנת: **יא** קדשתי את בתך וכו'. איידי דתנא להני בני לעניל תנא נמי להא ואע"פ שהיא מבנה שאינה צריכה. ובכל הני דהיא אומרת קדשתני מבקשים ממנו ליתן נט בדי להתירה. ואם מעצמו נתן נט. כופין אותו ליתן כתובה: **יב** כל מק ם שיש קדושין ואין עבירה. שקדושין תופסין בה ואין עבירה בגשואיה. והאי כללא לאו דוקא. שהרי גר שנשא ממזרת יש קדושין ואין עבירה דקבל גרים לא אקרי קהל. ואעפ"כ אין הולד הולך אחר הזכר שהולד ממזר אחד גר שנשא ממזרת. ואחד ממזר שנשא גיורת: וכל מי שאין לה עליו קדושין וכו' הולד ממזר. ביבמות נפקא לן מקרא דכתיב (דברים כ"ג) לא יקח איש את אבת אביו וסמיך ליה לא יבא ממזר. ומיקמיקן לה בשומרת יבם של אביו. שהיא אבת אחי אביו שהיא עליו בברית: על אחת מכל העריות. של חייבי כריתות: ולד

בתי. הוא אסור בקרובות גדולה סב). וגדולה מותרת בקרוביו. הוא מותר בקרובות קטנה. וקטנה מותרת בקרוביו סג): **יא** קדשתי את בתך סד). והיא אומרת לא קדשת אלא אותי. הוא אסור בקרובות קטנה. וקטנה מותרת בקרוביו. היא מותר בקרובות גדולה. וגדולה אסורה בקרוביו סה): **יב** כל מקום שיש קדושין סו) ואין עבירה סז) הולד הילך אחר הזכר. ואיזה זו כהנת לויה וישראלית שנשאו לכהן וללוי וישראל סח). ובל מקום שיש קדושין ויש עבירה. הולד הולך אחר הפגום. ואיזו זו אלמנה לכהן גדול. גרושה וחלוצה לכהן הדיוט סט). ממזרת ונתינה לישראל. בת ישראל לממזר ולנתין ע). וכל מי שאין לה עליו קדושין. אבל יש לה על אחרים קדושין הולד ממזר. ואיזה זה הבא על אחת מכל העריות שבתורה עא). וכל מי שאין לה לא עליו ולא על אחרים קדושין. הולד כמותה. ואיזה זה

סה

ולד שפחה ונכרית. דכתיב בשפחה (שמות כ"א) האשה וילדיה תהיה לאדוניה. ובנכרית כתיב (דברים ז') כי יסיר את בנך מאחרי. ומדלא כתיב כי תסיר. ס"מ הכי קאמר. בתך לא תתן לבנו כי יסיר בעל בתך את בנך אבר הלד לו בתך מאחריו אבל אבתו לא תקח לבנך לא מהדר שאין הבן הבא מן הנכרית קרוי בנך אלא בנה: **יג** ממזר שנשא שפחה. ואפילו לכתחלה יכול ממזר לישא שפחה כדי לטהר את בניו. והלכה כר' טרפון. ומודה רבי טרפון בעבד שנבא ממזרת. הולד ממזר שעבד אין לו ייחס:

ולד שפחה ונכרית: יג רבי טרפון אומר. יבולין ממזרים ליטהר. ביצד. ממזר שנשא שפחה(ע"ב) הולד עבד. שחררו. נמצא הבן בן חורין. רבי אליעזר אומר הרי זה עבד ממזר:

פה עם האמר עם הדומה לאמור. ומ"ש הר"ב בולדה כמוה דכתיב בשפחה האשה וילדיה. גמ'. ובשפחה כנענית נשואה לעבד עברי מיירי [ואמר קרא דלא יצא הבן חפשי עם אביו. רש"י] וכתבו התוס' לישראל הבא על השפחה דולדה כמוה לא אילטריך דכתיב דאין קדושין ויש עבירה א"א לאכשיר יותר מיש קדושין ויש עבירה. דהולד הולך אחר הפגום. וכי תימא דאתא לאשמועינן דאפי' בא עליה ממזר הולד כמוה ויש לו תקנה בשחרור. הא ליתא. אלא לר"ש [דלקמן] אבל לרבנן לא. ונראה דאתא לאשמועינן שלא יהא קרוי בנו לגוס דבר ואפילו כבנו ממזר לא הוי לא ליורשו ולא לטמא לו. ולא ליבם אשת אחיו ולא לפטור אשת אחיו מיבום. ע"כ. ולאיתך דתנן במ"ה פ"ב דיבמות דמסיימינן בה הון מן השפחה והנכרית. והר"ב שלא כתב לקרא דשבו לכם לרשים על שאין קדושין אפשי בה נראה דלא גרס לה בגמ' וכן מוכיח גי' הר"ן שכתב וכיון דפשטיה דולדה כמוה ממילא פשיטא לן דלא תפשי בה קדושין. ואע"ג דאשכחן יש עבירה ויש קדושין והולד הולך אחר הפגום. מ"מ בהני דכשנשאת ליותר פגום ממנה והוא ישראל ממזר שא"א לו לבא בקהל ע"י גרות לו שחרור ואפ"ה הולד כמוה שמעינן מכוס דאין שום אפיסה בה לגשואה לו. ועל"ז כי כתיב קרא כני' הגמ' שבידיו ניחא טפי: ונכרית. כתב הר"ב דכתיב כי יסיר כו' ועיין מ"ש בזה במשנה ה' פ"ב דיבמות. וכתב הר"ן וכיון דפשטיה בולדה כמוה ממילא מפשיטא לן דלא תפשי בה קדושי. ומיהו רש"י ז"ל נראה שגורס נכרית מגלן. אמר קרא (דברים ז') לא תתחתן בם. לא יהא לך בם חורת התון ע"כ. וכן היא גי' ספרים דידן. והאי קרא דלא תתחתן כבר כתבתי בפ"ק דשבת במשנה י"ח דבר דלהרמב"ם בכל הנכרים ולתוס' בז' עממין ולסוגיא זו דלא כהלכתא. ומיהו לדידהו נפקא לן כדמפקי לרבנן דהאי קרא ר' שמעון דרים ליה והוא"ל והר"ב נסיב לדרשא דר"ש וכמ"ש בפ"ב דיבמות אין להאריך עוד ועיין עוד שם שכתבתי לריכותא לקראי דשפחה ונכרית: **יג יבולין** ממזרים ליטהר. מפסול זרעם. אלא יהו בניהם ממזרים. רש"י: **ממזר שנשא שפחה הולד עבד.** ואין ממזר. דהא ולדה כמוה רש"י. וכתב הר"ב ואפי' לכתחלה יכול ממזר לישא שפחה כו'. הכי מסקינן בגמ'. וכתב הר"ן בשם ר"ת טעמא דאע"ג דממזר חייב הוא בכל הלאין עבאורה. אלא דשפחה שאני. דלא אמר רחמנא לא תקח שפחה ואפקיה בלשון לא יהיה קדש דמתרגמינן לא יסב גברא מבני ישראל אתתא אמה. מכמע שאין ממזר בכלל. שכיון שיצירתו בעבירה קדש ושומר הוא. עכ"ל. ולפי מ"ש הר"ן בר"פ דלקמן דממזר מותר בנחיצה משום דחייבת בכל המצות כמו שאעתיק לשון שם. אפשר לי לומר דמש"ה נמי מותר בשפחה כיון דשייכי במצות שהנשים חייבות בהן והרי היא אשה אלא מדאפקיה רחמנא בלשון לא יהיה קדש לריכין לאפוקי לממזר מזה הלשון ושאני נחיצה דכתיב גבה לא יסיר כמ"ש הר"ן שם. ולפי זה ניחא לי דאע"ג דכשנשאת נכרית יכול ג"כ ליטהר דולדה נמי כמוה והרי הוא נכרי גמור. ואם יתגייר הרי הוא כשאר הגרים. וכ"כ הרמב"ם פט"ו מה' איסורי ביאה והטור סי' ד'. דהבא בשפחה לכתחלה יכול לישא. אבל נכרית קאי באיסור כמו אחר ישראל. ומיהו בלא"ה לא קשיא דלא נקט נכרית משום דבשפחה יכול לקנות לו שפחה וישאנה והרי הבן שלו ובידו לשחררו משא"כ לגייר הבן אין בידו שאין מטבילין גר קטן ע"ד ב"ד כמ"ש בשם התוספות במ"ג פ"ד דכתובות והייטו דלא דייקינן בגמ' דר"ש ס"ל לכתחלה מדלא תנן נמי נכרית אלא דאפילו אי דיעבד לא מצי למתני נכרית משום דאין יכול לטהר שמא יבאר נכרי ולא יתגייר. ומ"ש הר"ב ומודה ר"ש שעבד שנבא ממזרת הולד ממזר בעבד אין לו יחוס. גמ'. ופירש"י אינו מתיחס אחר אביו דכתיב עם הדומה לאמור כביאתה שאין הולד כרוך אחרי האב הלכך אי מנסבא לעבדא לא מהני מידי. ועיין לקמן: **רבי אליעזר אומר ה"ז עבד ממזר.** גמ'. דאמר קרא לו [לא יבא לו דור אחריו הוא מושך דהכי משמע דור עשירי לא יבא אפילו אין בו לד ממזרות אלא מאותו] הלך אחר פסולו. ורבנן ההוא בישראל שנבא ממזרת כתיב סר"א למשפחותם לבית אבותם כתיב. אתא לו אפקיה. וק"א [לאו אינ"ג דכתיב למשפחותם לבית אבותם אתא לו אפקיה]. ה"נ אע"ג דכתיב האשה וילדיה אתא לו אפקיה ורבנן כל ולד במעי שפחה כולד במעי בהמה דמי. פירש"י שאין מתיחס אחר אביו כלל:

יבין תפארת ישראל יבין

כריתות, חון מגדה [שם יג]: עב) אפילו לכתחילה. והכי קיי"ל דממזר מותר בשפחה והולד יכול להתטהר [שם כ']. אבל בנכרית אסור. וגם אפילו ינייר בנה שהלד לו, וכדקימא לן דקטן מטבילין אותו ע"ד אביו, אפ"ה מה מהני, הרי בהגדיל יכול לממאת [ולא כרחוי"מ]:

אי מוסיף להפלגת גם על הכ"ר דא"כ אתאי אסיקנא בגמ' דכל מקום דסיפא לאו לאתוויי מידי אלא לחידוש דיבמה וכו' הוא"ל דכל מקום דסיפא לאתוויי מצרי ואדומי ע"כ והא נמי לאו אתוויי קא דכבר קדמו הריטב"א וז"ל אלא כל מקום דסיפא וכו' אינה למידק לימא ליה לאתוויי ישראל אבל מצרית ואדומית הולך אחר הפגום וא"ל דאתא"ל ברכב מצרי שם אבל מצרית ראשונה כ"ש דפסול נמי בבא דיש עבירה ואפשר לאחולי הכי אבל לדברי רבה בר"ח דמכשיר במצרי שם אבל מצרית ראשונה אפשר דה"ה דבבא נמי בנה כשר והבא אינה דרבנ"ח מקשין סתמא עכ"ל הרי בהדיא כדברי מהרן דאתא"ל דלדידן דקי"ל כרב דימי כמ"ש הרמב"ם והטור שם אתא"ל במצרי ואדומי נמי נפ"ל ממאמר מרינוה דב"מ וכו' והרמ"ם בשם הרמ"ם דדינא כמו שהבין הב"ד אלא דוקא אינה דרבנ"ח אימתר ומעתה כל מה שהתיר עוד הכ"ר לומר דלהפוך לא נפ"ל מהך מתני' וכן לתרץ אתאי לא תצא עמוני ומואבי אך לאתסור והמתר כמ"ש ועי"ש בסיון (ס"ל): בא"ד דתנא ושייר וכו' כי הרמ"ז ל"ל דלא שייך לימר דשייר תרתי אלא מיבא דלי הוה תני חדא מנייהו לא הוה ידעינן אתמרת אבל הכא א"א לומר כן וי"ל דתנא לא תני אלא מיני לאין ודאיסורן ויסור שלם ועי"ל דאשכחן בהי מצרי שם אבל מצרית ראשונה הכן אלמי אלא אבל בתר ביאתו פגום ע"כ ושל הירושלמי כראשון כי הכ"ד מ"ו דאיתו מתור דאכיתי מיקמי מעמוני ומואבי לק"מ מעיקרא ול"ל לתרוצי דאשכחן לעיל וגם אל הירושלמי השמי כ' הכ"ד דלא דק ובתרתי לא דק חדא דבמצרי ובמצרית יש קדושין ואין עבירה וכו' ואתן קיימינן בש קדושין ויש עבירה ועוד דבכה"ג לא שייך כלל לומר הלך אחר הפגום דדוקא נפ כשר ואחר פסול שייך וכולי ע"ש. ואיהו ניחא דלא דק אלא מידי דלדידיה עדיפא מינה הי"ל להקשות על הרמ"ז שבתוכה דאתן קי"ל כרב דימי דמצרי שם אבל מצרית ראשונה הכן שם ובמ"ש שם הטור וכן הרמב"ם בפ"ק כפ' וכ"כ כל הפוסקים שה אי אלא דלא הא ולא הא ק' והכ"ד לא כבין טוגה דבינו הרמ"ז שאשטון נמ"ש לעיל בשם הריטב"א דהתיא דל"ת דסיפא לאו לאתוויי אלא לחי אלא לבנה"ח ולא לרב דימי ואכה תירוצו בראשון של הרמ"ז אחל לכ"ע אבל הירון כי ה"ק דכיון דאשכחן בש"ס לאתוויי דס"ל מצרי שם אבל מצרית ראשונה הכן שלמי אל"כ דלהרוה אמוראי ישראל אבל מצרית ראשונה הי"ל כבר ולבכי לא תמיה. (ס"ל):

סי"ח. מיי' שם ס"ל מ"ע"ל שם מ"מ מ"ל פ"ל: **יג** ר"ש אומר יבולין כו'. מיי' ב"ל ומנמת ע"מ מ"ל מיי' ב"ל שם ה"ב ס"ל ס"ג לאין מ"ל מ"ע"ל שם מ"ל ל מ"ל כי: ראא"ש הרי"ז כו'. ומשנה ס"ה ס"ג:

שנויי נוסחאות

ונכרית. נד"ג נברית: יג יבולין. נכ"ק ונכ"ק יבולין חן. ממזרים ליטהר. נד"ג המוריין לטהר עצמם. (הבן). נד"ג ליתא. ר' אליעזר אומר. נד"ג אפר ר' אליעזר. עבד ממזר. נד"ג ונכ"ק ונמצני"ל עבד וממזר:

תוספת חדשים

ממזרים ויתועבה ונ"ל ויש עבירה ואפ"ה הפסי הקדושין דקסבר קדושין תופסין בחייבי לאין הולד הולך אחר הפגום שבאיהם הולד מפסולי בהנה הולד פסול וכן בן ממזרת לישראל ממזר. וכן בן ממזר מישראלית. וכן בן נתינה לישראל נתין בן נתין מכאיה נתין (רש"י) ומ"ש דקסבר קדושין תופסין פו' אבי ליפסק הלכה כו':

לקוטים

אב"ד ואני תמיה אמאי לא תמה נמי על דלא תניב עמוני ומואבי אבל ניחייבי לאין וכו' והא לק"מ דמהכי נקטי ממזרת ובאיב לישראל ונת ישראל לממזר ונתין ונכי מיון לא הוה מצי לגייחי הכי דנקנוהיהן מוהרות ונעמוני לבת ישראל נמי לא מצכתת לה דפסול הולד אלא אם יהיה זכר אבל נקבה מותרת מה שאין כן במצרי והדומי ועי"ל דעמוני ומואבי ל"ל לגייחי דהא חייבי לאין מיבו והרי הם כמי אבלים דבכלל הכי דחייבי לאין מיבו הדא דהא לא כתיב נמי מצרי ואדומי דאלא לכון הדיוט אלא נקט גרוזה וה"ה לאידך דמ"ם ה"ג ל"ם אלא קו' הפי"ט הוא אמאי לא תניב נמי לחייבי עבה שהם מצרי ואדומי. עוד הקי' הב"ד אמ"ם הפי"ה מפמיה דיהון הרבי דפ"ל לשור סברא דבמ"ג ל"ר ה וכו' ממשכתנו וכו' וז"ל אדרבא

אי מוסיף להפלגת גם על הכ"ר דא"כ אתאי אסיקנא בגמ' דכל מקום דסיפא לאו לאתוויי מידי אלא לחידוש דיבמה וכו' הוא"ל דכל מקום דסיפא לאתוויי מצרי ואדומי ע"כ והא נמי לאו אתוויי קא דכבר קדמו הריטב"א וז"ל אלא כל מקום דסיפא וכו' אינה למידק לימא ליה לאתוויי ישראל ואולד הולך אחר הפגום ויל דאתא"ל ברכב דימי שם אבל מצרית ראשונה כ"ש דפסול נמי בבא דיש עבירה ואפשר לאחולי הכי אבל לדברי רבה בר"ח דמכשיר במצרי שם אבל מצרית ראשונה אפשר דה"ה דבבא נמי בנה כשר והבא אינה דרבנ"ח מקשין סתמא עכ"ל הרי בהדיא כדברי מהרן דאתא"ל כרב דימי כמ"ש הרמב"ם והטור שם אתא"ל במצרי ואדומי נמי נפ"ל ממאמר מרינוה דב"מ וכו' והרמ"ם בשם הרמ"ם דדינא כמו שהבין הב"ד אלא דוקא אינה דרבנ"ח אימתר ומעתה כל מה שהתיר עוד הכ"ר לומר דלהפוך לא נפ"ל מהך מתני' וכן לתרץ אתאי לא תצא עמוני ומואבי אך לאתסור והמתר כמ"ש ועי"ש בסיון (ס"ל): בא"ד דתנא ושייר וכו' כי הרמ"ז ל"ל דלא שייך לימר דשייר תרתי אלא מיבא דלי הוה תני חדא מנייהו לא הוה ידעינן אתמרת אבל הכא א"א לומר כן וי"ל דתנא לא תני אלא מיני לאין ודאיסורן ויסור שלם ועי"ל דאשכחן בהי מצרי שם אבל מצרית ראשונה הכן שלמי אל"כ דלהרוה אמוראי ישראל אבל מצרית ראשונה הי"ל כבר כראשון כי הכ"ד מ"ו דאיתו מתור דאכיתי מיקמי מעמוני ומואבי לק"מ מעיקרא ול"ל לתרוצי דאשכחן לעיל וגם אל הירושלמי השמי כ' הכ"ד דלא דק ובתרתי לא דק חדא דבמצרי ובמצרית יש קדושין ואין עבירה וכו' ואתן קיימינן בש קדושין ויש עבירה ועוד דבכה"ג לא שייך כלל לומר הלך אחר הפגום דדוקא נפ כשר ואחר פסול שייך וכולי ע"ש. ואיהו ניחא דלא דק אלא מידי דלדידיה עדיפא מינה הי"ל להקשות על הרמ"ז שבתוכה דאתן קי"ל כרב דימי דמצרי שם אבל מצרית ראשונה הכן שם ובמ"ש שם הטור וכן הרמב"ם בפ"ק כפ' וכ"כ כל הפוסקים שה אי אלא דלא הא ולא הא ק' והכ"ד לא כבין טוגה דבינו הרמ"ז שאשטון נמ"ש לעיל בשם הריטב"א דהתיא דל"ת דסיפא לאו לאתוויי אלא לחי אלא לבנה"ח ולא לרב דימי ואכה תירוצו בראשון של הרמ"ז אחל לכ"ע אבל הירון כי ה"ק דכיון דאשכחן בש"ס לאתוויי דס"ל מצרי שם אבל מצרית ראשונה הכן שלמי אל"כ דלהרוה אמוראי ישראל אבל מצרית ראשונה הי"ל כבר ולבכי לא תמיה. (ס"ל):

פ"ד א עשרה יוחסין כו'. סס"ם ע"ח יבמות פ"ט ס"ח ירושלמי יבמות ס"ד הל"ב פ"ח כ"ל קדושין פ"ד הל"ג: כהני לויי כו'. מיי' פ"ט מ"ל מיכורי ביאה פ"ו סוס"ב ח"מ"ש פ"ד ח' סע"ל מ': לויי ישראלי כו'. מיי' שם הט"ז פ"ט ס"ב שם ס"ב וג': גירי וחרורי ממזרי כו'. פ"ד פ"ח יבמות פ"ו ס"ח מיי' פפ"ו שם הל"ג:

שנויי נוסחאות

פ"ד א יוחסין. ככי"ק יחסין. ישראלי. ככי"ק וישראל. לויי ישראלי. חללי גירי וחרורי מותרין לבוא זה בזה ככי"ק ליתא. כ' שכי"ל גירי וחרורי וחללי.. ; (כולם). נד"נ ונמשכי"ל ל"ת וכן ליתא בכי"ק. וכן ליתא בכי"קנכן סוף מסכת ע"ז ונמצא בכי"קדף תהד בע"ס):

תוספת רעק"א

פ"ד א [אות ב"ד] תוי"ט ד"ה ולם. חששא דבי יסיד לפי שלא חששה התורה ליחס אלא המיוחסים כצ"ל: [אות מה] בא"ד לאו בני הסרה נינהו ע"כ לא זכיתי להבין דהרי חרורי אסור בשפחה כדאיתא בסתני' פ"ד מ"ה דגיטין הרי דמוזהר בלאו דחיתון א"כ אאי מותר בנתינה ועי' בתוי"ט לעיל פ"ג מי"ג. ובתוס' יבמות ד' ע"ט כתבו דלאו דלא תתהתן איכא למיקף משאר פסולי קהל כגון ממזר עמוני ומואבי דשרו בקהל גרים אבל לאו דלא יהיה קדש ליש למיקף דהא לא תפסי קדושין בשפחה ולא הוי דומיא דשארי פסולים ומש"ה חרורי מותר בממזר ואסור בשפחה והא דממזר מותר בשפחה היינו כדכתב ה"ן בשם ר"ת בסוף פ' דלעיל בס"ש התוי"ט שם בשמו (ועי' פ"ד מ"ד דגיטין בתוי"ט מה שהביא בשם חתום):

פרק ד **א עשרה** יוחסין כו'. שם היחס הוא על ידיעת היחס לבית אבותיו לדעת עניו. על איזה דרך שטלד. ולפיכך כל אלו דתנינן ובאו במספר עשרה יוחסין ילדן עליהם שם היחס אחרי שטדעו מי הם אביהם. ועל איזה דרך שטולדו: עלו מבבל. כתב הר"ב שהפרים עזרא כל הפסולים כו' מדלא תנן עלו לא"י אלא עלו מבבל. לאתמוטינן שכולם עלו מבבל. גמ'. ומ"ש מפני שאין [שם] בית דין כלומר סנהדרי גדולה שהיו יושבים ודנין את הכהונה כו' כדתנן בסוף מסכת מדות: כהני. הנו"ן בחיריק כמו שאתה קורא התמוכי הפלוגו: כהני לויי ישראלי. מנלן דסליקו. דכתיב (עזרא ב') ויאבדו הכהנים והלוים ומן העם המשוררים והשוערים והנתינים בעריהם וכל ישראל בעריהם. גמ': לוויי. והא דכתיב (שם ח') ומבני לוי לא מצאתי שם. תירץ רש"י והתוס' דכל הלוים שעלו עמו היו קלולי בהונות כשאמר להם נבוכד נצר שירו לנו משיר ציון עמדו וקללו בהונות ידיהם בשיניהם ואמרו ליה איך נשיר [לא נשיר לא נאמר אלא איך נשיר] אין לנו במה [למשמש] בנימי הכנורות ואינם ראוים לשורר שירה של דוכן ע"כ. וזה לדסבדי עיקר שירה בכלי. אבל דעת הר"ב במ"ד פ"ב דערכין דעיקר שירה בפה. וכן דעת הרמב"ם כמ"ש במ"ג פ' בתרא דערכין אין תירוצם עולה דאי מבוש מוש. הא תנן במ"ו פ"ק דחולין דפסול בכהנים דהיינו מומים כשר בלוים. ומפני כן תלה רש"י הטעם שלא יוכל למשמש ולא מבוש שהם בעלי מומין. וא"ל דמעיקרא לאו קושיא. דזה שנאמר ולא מצאתי מבני לוי היה בעודו בבבל. כמ"ש שם [ח' פ"ו] ואתקבצם על הנהר הבא על אהוא ונחנה שם ימים שלשה ואבינה בעם ובכהנים ומבני לוי לא מצאתי שם ואח"כ כתיב ואשלחה לאליעזר וגו' ויביאו לנו כיד אלקינו הטובה עלינו איש שכל מבני מחלי בן לוי בן ישראל ושרביה וגו' ואת חשביה וגו' מבני מרדי. והא דאמרי' שעזרא קבץ הלוים מפני שלא עלו עמו כמו שכתב הר"ב בסוף מסכת מעשר שני ובפרק בתרא דסוטה מ"י. הייט שלא נתעוררו מעצמם לעלות עד שהוצרך לשלוח אחריהם ניחא עפי דאלו עלו קלולי בהומת למה קבץ אותם. [ומיהו אפשר דלא"ג דעיקר שירה בפה. מ"מ תקנה קדומה מימות שמואל הרואה ודוד המלך ע"ה ככתוב בדברי הימים לשורר בכלים ולפיכך קבוצם מאחר שלא עלו [אותם] שלא נקללו בהומתם וזה י"ל בדעת רש"י ותוס' ומ"מ מה שכתבתי ל"ל עיקר ועיין מ"ש ג"כ בסוף מסכת מע"ש]: חללי. גמ' מנלן דנאמר (עזרא ב') ומבני הכהנים וגו' אלה בקשו כתבם המתיחסים ולא נמצא ונגאלו מן הכהונה ס"מ נתחללו מן הכהונה והיינו חללים. ומ"ש הר"ב חללי כו'. כגון אלמנה לכ"ג כו' ולא מני חללה משום דר"ש היא וכמ"ש במ"ג פ"ט דיבמות ומ"מ הנולד מחללה לכ"ה הולד חלל מדבריהם כמ"ש הרמב"ם בפי"ט מהא"ב. אבל הא קשיא לי שה"ל להר"ב לחבוב חללה עלמה והחללה היא שעלתה מאסורי כהונה כמ"ש הר"ב וכן האסורה לכהונה ונבעלה לכהן בגמ' דף ע"ז וזונה מפורשת במ"ה פ"ז דיבמות ועיין מ"ש שם: גירי וחרורי. גמ' מנלן דאמר קרא (שם ו') כל הנבדל משומאת גויי הארץ אליהם: ממזרי וכו'. גמ' מנלן דכתיב (שם ג') ואלה העולים מתל מלח תל חרשא כרוב אדן אימר ולא יכלו להגיד בית אבותם [וזרעם] אם מזרע ישראל הם. תל מלח אלו בני אדם שדומים מעשיהם למעשי סדום שנהפכה לתל מלח. פירש"י שהיו מגלי עריות דכתיב (בראשית י"ג) רעים וחטאים רעים בגופם וחטאים בממונם ואמר בחלק דף ק"ט דמחי לאחתא דחבריה ומפילה. א"ל תיהוי נגיב עד דמעברת. הרי ממזרים לבני ישראל ע"כ. תל חרשא זה שקורא אבא ואמו משתקתו ולא יכלו להגיד וגו' זה הוא אסיפי שנאסף מן הסוק: נתיני. לא אמרו בגמ' מנלן אבל בהדיא כתיב בעזרא [ח'] ומן הנתינים שבתן דוד וגו' מאתים ועשרים. ומ"ש הר"ב נבעונים שמלו בימי יהושע שנאמר (יהושע ח') ויתנם יהושע חוטבי עצים ושואבי מים לכל העדה. ומיבדים ישראל למול עבדיהם הכנעניים והני הוו בכלל מקנת כספו. ומדין הנתינים אם הם מדאורייתא כתבתי במ"ג פ"ח דיבמות ורים פ"ג דמכות: לויי ישראלי חללי גרי כו'. אבל כהני בחללי גירי וחרורי לא. שחללה בלאו וגיורת ומשוחררת בחזקת זונה. רש"י. כדתנן במ"ה פ"ו דיבמות. ועיין מ"ש שם: וחרורי. לשון הר"ן והא דתנא חרורי דמשמע דעבדים לא אליבא דר"מ דקי"ל כוותיה ה"ה לממזרים דמותרין בעבדים. אלא דמשום איך השטייס במשנתינו שאין מותרים בעבדים תנא חרורי: כולם מותרים לבא זה בזה. לשון הר"ן ות"ת והני כולהו היאך מותרים בנתינים. והא קיימא בלא תתחתן בם דקאי אשבעה עממין בגירותן. [כמ"ש ברפ"ג דמכות פ"ם] [ואיכא] למימר דלא מחייבי בלאו דחיתון אלא איכא *חשש דבי יסיד לפי שלא חששה תורה") ליחס אלא המיוחסים אבל הפסולים לא אלא דבניותן אסירי מבוש חשש הסרה אבל נתינים שהם גרים ותיבים בכל המצות *אלו בני הסרה נינהו ע"כ. ומ"ש הר"ב ושתוקי ואסופי ספק ממזרים ט'

*) כ"ה בתוי"ט ד"ש ודי"ק וכמו שתקן בתוי"ט. תחת שנדפס בדי"ת אלא ליחס.

יבין תפארת ישראל יבין

פ"ד א) י' מיני יוחסין שנודע באיזה דרך נולדו ומי אביהן: ב) עם עזרא. שהוא העלה עמו כל חכמי הדור, ומש"ה חשש שיתערבו בבבל פסולים בכשרים, לכי העלה עמו כל הפסולים, ולא הניח שם רק כשרים: ג) שנם לוים עלו עמו. וא"ג דאמרינן [סוטה פ"ט מ"י] דעזרא קנסן מדלא עלו עמו. י"ל דהלוים שעלו עמו היו קלולי בהונות [כילקוט תילים בפרשת על נהרות בבל], שאינן ראוין לשיר, ולפי קנס להשאר שבבל. עוד י"ל דלהני קנסן מדלא עלו עד שלא אחריהן. לא משום דלא עלו רק מעט מהן, שלא היה בהן כדי לשמש בשיר ובשפרי כיסמ"ק. וק"ק וכי אפשר אלו יקנסו לדורות גם לאלו שעלו. ודוחק לומר כיון דהדור לא עלו דיינין לזו בשנים כמשפחות בילגה שקנסום אף שלא חטאו אבל אשה שבמשפחות שלהן שחטאה [בשלפי סוכה] ופשי נראה שלא עלו עם עזרא בגלו, וכמ"ש בקרא אפורש ומבני לוי לא מצאתי, ופ"ל דקאמר הכא שעלו, היינו אתר"כ שבכריתה עזרא שיעלו ואולי ע"י המלכות, שהודיע לכורש שגרים לאלוים בגיהמ"ק לשיר ולנפילת שפרים]: ד) שנולדו מפסולי כהונה, לו שנבעלו לכהן הפסול לכן: ה) עבדים שנשתחררו: ו) נבעונים שמלו בימי יהושע: ז) מפורשים לקמן:

גרים. אבל לוי וישראלי בממזרי לא. ובתוקי ואסופי. ספק ממזרים הם ומותרין להתערב בממזר ודלמי דאמרינן בקהל ודלמי הוא דלא יבא. הא בקהל ספק יבא: **ב** שתוקי. כל שהוא מכיר את אמו. שקרא אבא. ואמו מסתקתו: בדוקי. שבודקין את אמו אם אמרה לבעל נבעלתי הולד כשר. והלכה כאבא שאול: **ג** כל האסורים לבא בקהל. אע"ג דתנינן לה ברישא ממזרי ונתיני וכו' מותרים לבא זה בזה. הא קמ"ל כגון גר עמוני ומואבי עם ממזר שתוקי ואסופי: ר"י אומר. מפרש בגמ' דהכי קאמר אפילו ר' יהודה שאוסר גר בממזרת ה"מ גר של שאר גרים שמותר לבא בקהל הוא דאסור בממזרת לרבי יהודה דס"ל קהל גרים אקרי קהל. אבל גר עמוני ומואבי שאסור לבא בקהל מודה רבי יהודה שמותר בממזרת: ודאן בודאן מותר. כגון ממזרי בנתיני: ודאן בספיקן. ממזרי ונתיני בשתוקי ואסופי: ספיקן בספיקן. שתוקי בשתוקין. ואסופי באסופות. אע"פ שזה ספק. וזה ספק. אסור. שמא זה כשר. וזה פסול. והלכה כרבי אליעזר: בות'. הוי ספיקייהו לפי שאין בקיאין בחורת נטין וקדושין. והאידנא עבאוס כגברים הוא דאמר התם בדר"ג ואת לא תעביד עובדא כו' ומינה ילף לה הר"ב לדין בתה. וכ"כ המגיד בשם מאן דהו בפרק ט"ו מה' אסורי ביאה: **ג** רבי אליעזר אומר כו' ודאן בספיקן כו'. דס"ל עשו מעלה ביוחסין אפי' בהני. ומ"ש הר"ב דהלכה כמותו. משום דרב פסק כן בגמ': ספיקן בספיקן. אין להניח בדברי הר"ב חלוקת שתוקי באסופית. לפי שגם רש"י והר"ן השמיטוה. דממילא משמע: **ד** הנושא אשה כהנת. כתבו התוס' פי' כהן שבא ליטא אשה כהנת וקאמר דצריך לבדוק מפני שאנו רוצים שבנה ישמש על גבי המזבח. אבל אין לפרש דמיירי בישראל הבא ליטא אשה כהנת ורוצה שיהיה בנה [כלומר ולדה] כשר להאוה דא"כ אמאי נקט כהנת. אפי' היתה חללה נמי פסי בנה [כלומר ולדה] כשר להאוה ע"כ. וכדתנן במכות ו'. והא דכתבו בכהן משום בנו שיכשם על גבי המזבח ["וכ"כ עוד בדבור דלקמן המתחיל צריך לבדוק וכו' בשם ספר היבר דדוקא להכשיר בניהם לעבודה. א"נ להכשיר עצמו לעבודה] ונראה דלא כתבו כן אלא למאן דלא מוקים מתני' בשקרא עליה ערעור. אבל הר"ב במפרש למשנתינו בשקרא עליה ערעור דין הבדיקה משום עצמו הוא שלא יבא למזהר עליה. ואפ"ה אין לפרש משנתינו בישראל מפני שאע"פ שקרא עליה ערעור דממזרות הרי צריכין אנו לפרש דכל שאין כאן פסול חללות לא אצריכו בדיקה אפי' לממזרות ודלא בהמגיד דמה' אסורי ביאה שפי' הנושא כהנת כו' מי שיהיה הנושא אם כהן אם לוי אם ישראל. וידוע הוא שבהכן יש לו לחוש אף לספק חללות ולא האחריס. ע"כ. והוא עצמו הביא לשון רש"י דבסיפא. דעיקר בדיקה משום חללות. ועיין מ"ש לקמן בזה וכן אוכיח בדבור לויה וישראלית. שדעת רש"י והר"ב דמתני' דוקא בכהן: צריך לבדוק כו'. כתב הר"ב שלא היה בהן אחת מן הפסולות. ולשון רש"י בודקים שלא היו ממזרות או אחת מן הפסולות לקה"ל. וכן דעת הרמב"ם בפרק י"ט מהא"ב. ועיין מ"ש לקמן. ומ"ש הר"ב שלא נאמרה בדיקה זו אלא במספחה שקרא עליה ערעור פירש"י שאמרו עליה ב' עדים שמן פסול ולא שמעידים עדות גמורה אלא יציאת קול. והרמב"ם כתב בפי"ט מהא"ב שיעידו שניים שנתערב בהם ממזר או חלל או אשה בהן עבדות. ומ"ש הר"ב בהאים בלבד הוא שצריך לבדוק. אבל כהנת כו' שלא הוזהרו כו'. וכבר כתבתי במ"ז דפ"ק דלמי שהוזהר עליה הן ג"כ מוזהרות עליו. ולפיכך כתב רש"י וז"ל וכיון שלא הקפידה תורה עליהם ליוחסים רבנן נמי לא עביד בהו מעלה לאצרכינהו בדיקה ואפי' מחמת ממזרות

יבין תפארת ישראל יבין

ח) דאין בנבעוניים לאו דלא יתחתן בם כבשאר שבעה עממין בקבוע ליתא, דא"כ איסורא דסיפא כ"ם מרישא דהרי בסיפא י"ל כל דברים מרובה פרים [יומא דפ"ד ב'] והרי רוב ישראל כשרים, ואשר להכשא להולדי. ונ"ל דה"ק וודאן בספיקן שנתערבו, אז גם ספיקן של מעורבות הזה אסור להכשא בוודאן, אע"ג דבכה"ג בספק הזה שנשא את הולדי, יש ס"ם לפסול, דשמא הוא הולדי, ואח"ל שהוא הספק, הרי גם בהספק הזה יש ספק פסול, ושמא פסול. ולפיכך ס"ד דלשתרי להכשא לולדי פסול, קמ"ל. מיהו בים שבריס לא נרסו הך ב' מלות, וספיקן בוודאן: מז) שתוקי ואסופי בדומתן, ושמא זה כשר וזה פסול: יז) נמי ספק הוא, מדאין בקיאין בחורת נטין וקדושין: יח) כהן שהולה ליבא בת כהן, שהיא ממספחה שהעידו שנים שנתערב בה ממזר חלל. לא ספחה. ולרש"י מיירי

שקרא

מחלה. וסיפא מיירי בשרים הספק והלך אל הולדי שנשאר במקומו דהו"ל הספק שנשאר במקומו דהו"ל הספק נקבוע במחלה על כרחו. ומ

ה אין בודקין וכו'. עם. פסחים נ' ע"ב מ"ו עם פ"ב ה"ב.

שנויי נוסחאות

ד (ואם אביה ואמה ואם אבי אביה ואמה. כ"ז ליתא במסני"ל. לויה וישראלית. במסני"ל ולויה.) כד"ל לויים וישראלים ושי' הוי"ט ופי' הרמב"ם ושישעד במהכס"ל. עליהן. במסני"ל ליתא: ה ולמעלה. כד"ל ולמעלה וכן בסמוך כ"פ. (ולא מן סנהדרין ולמעלה). נד"ל מסנהדרין. במסכ"ב מן הסנהדרין במסני"ל ליתא כ"ו.

ראשון לציון

ה תוי"ט ר"ה מן המזבח ולמעלה כו' וזהוקן הוא שא"כ זה שמלאהו כו' עיין יסל"מ:

אור גדול

פ"ד ה במשנה אין בודקין מן המזבח ולמעלה. עיין ברמב"ם הל' ביאת המקדש סוף מ"ו דמשמע דבלא בדקו ביחוסו אינו הולך בקדשים. ותמ"ל לא כתב מקור לזה. ונראה דמוכרח כן מפסחים נ' כ' נבי הני תלתא בהני דהד אמר הניעני כונב הלמאה ובדקו אחריו ומצאו בו שמץ פסול. פריך בגמ' מהא דאין ובדקין מן הסובח ולמעלה. וקשיא דלמא ההוא כהן היה בעל סום דאינון עוברין וע"כ דגם מחלוקה מעלין ואין בודקין.

לקוטים

ד הרע"ב ד"ה אין וכו' ומלא שאני אביה וכו' לפי סדר הבדיקות דבמתניתין דלעיל וכ"כ הרמב"ם נפי"ט לא היה צריך הר"ב לפיקא שבדק כ"כ עד הני אביה שיש מהבנות מלאבנות דהומ"ל שתמיל לבדוק בתמה שהיא הבלבוה ומלא שאני אמה שמם על הם בת לו בדוקן לו בסנהדרין אי"ל ביר ולזה תירץ הרמ"ז דנקט אני אביה לרבותא שהרי עיקר הבדיקות הוא הנקבות ואני אביה כולה בזכרים ואפ"ה הי לו בבדיקתו וכ"ש בנקבות אחרות ע"כ ולאשוקי מהב"ד שכתב דנקט אם אני אביה לומר דבכר בדק הבלבוה לדי אמהות מן האב שהיא אם אביה והוצרך לכך משום דהבא ודאי בהן הוא כיון שהיא בהנת ושיין באמהות דידיה דשיפטו ע"ג המזבח אבל אחם לפי' שהיה לויה לו ישראלית אלא שיין באבות דידה שמשמשו ע"ג המזבח ומדבני

ד ארבע אמהות. כ' מלד האב וב' מלד האם: שהם שמנה. ארבע מן האב. ואחבע מן האם. ואלו הן. אמה. אם אמה. אם אבי אמה. אם אם אמה. אם אם אבי אמה. אם אם אביה. אם אבי אביה. אם אם אבי אביה. אם אם אביה. אם אם אביה. בודקים בהם אלא היה באחת מהן מן הפסולות ואם היתה לויה וישראלית. וכהן בא לנשא. מוסיפין עליהן עוד אחת. אם אחת בכל אב וב' כנין אמה. ואם אמה. ואם אם אמה וכן כולם. והא דבדקינן באמהות ולא בדקינן באבות שמא יש פסול באביה או באבי אביה מטום דדרך האנשים כמנגנין כנכרים גמורים לכל דבריהם: ד ארבע אמהות. כ' מלד האב וב' מלד האם: שהם שמנה. ארבע מן האב. ואחבע מן האם. ואלו הן. אמה. אם אמה. אם אבי אמה. אם אם אמה. אם אם אבי אמה. אם אם אביה. אם אבי אביה. אם אם אבי אביה. אם אם אביה. אם אם אביה. בודקים בהם אלא היה באחת מהן מן הפסולות ואם היתה לויה וישראלית. וכהן בא לנשא. מוסיפין עליהן עוד אחת. אם אחת בכל אב וב' כנין אמה. ואם אמה. ואם אם אמה וכן כולם. והא דבדקינן באמהות ולא בדקינן באבות שמא יש פסול באביה או באבי אביה מטום דדרך האנשים כמנגנין זה את זה מחוך קפטה. מגנין ביוחסין. ואם היה שום פסול מלד האבות היה ידוע. אבל הנשים אין זו מגנה את זו בפסול יחס אלא בזנות וכי איכא בהו מילתא בפסול יוחסין. לית ליה הלא. ולא נאמרה חיוב בדיקה זו אלא במשפחה שקרא עליה ערער. אבל משפחה שאין בה חשד אינו צריך לבדוק בכל המשפחות בחזקת כשרות הן עומדות והאיש בלבד הוא שצריך לבדוק כשבא ליקח אשה ממשפחה שיש בה חשד. אבל כהנת שבאת ליקחת אינה צריכה לבדוק אחר האיש שלא הוזהרו כשרות ליקחת לפסולים וכהנת מותרת לכתחלה להנשא לגר ולחלל וכ"ש לויה וישראלית: ה אין בודקין מן המזבח ולמעלה. התחיל לבדוק באמהות ומלא שאני אביה שמש על גבי המזבח א"ל לבדוק אחר אם אבי אביה דכיון דבנה שמש ע"ג המזבח בידוע ממיוחס היה: ולא מן הדוכן ולמעלה. אם מלא שהיה משורר על הדוכן: ולא מן הסנהדרין ולמעלה. ודוקא ממזרות שקרוקות אלא כי אתחזק איסורא ביה. אבל לחבשא ולמבדק לא אלרוכיהו ע"כ. וכ"כ התוס' דעיקר הבדיקה ותקנה מטום פסול חללות ואגב בדיקה דחללות כו'. אבל גבי איהי דליכא פסול חללות כו'. ע"כ. ואין ספק בבפירש"י שבידיהם לא היה דבור זה שלפניו ומכאן ראיה למה שכתבתי לעיל. דלעולם אין לפרש מבתיו בישראל הטבא. דכיון שאין בישראל איסור גבואי חללות לא בו ולא בולד הנולד לא הוצרכו לבדוק כמו אלא הצריכו באשה לבדוק באיש. וזה תימה על המגיד שמפרש אף בישראל הנשא כמ"ש לעיל בשמו. ואין לדקדק מלשון רש"י דלא הצריכו לאשה שתבדוק באיש. אלא כשלא הוחזקו וכו' ולומר אבל כשבקרא ערעור אה"ל דבודקת. והמגיד בקרא עליה ערעור קאי ולפיכך פי' דאף ישראל יבדוק. שא"א לומר כן. מפני שאע"פ שאפשר שרש"י לכך נתכוון. וזה לפי שהוא מפרש כן קודם דמוקמינן בקרא עליה ערעור. אבל המגיד א"ל שכך היה דעתו. שהרי הרמב"ם פוסק שם בקרא עליה ערעור ופוסק נמי באשה אינה בודקת. והביא המגיד לשון רש"י והמיתיב מלשונו כי אתחזק כו'. והעתיק ג"ל דש"ל כמ"ש שרש"י לא כתב כן אלא דאכתי לא איירי בקרא ערעור. אבל כי איירי בקרא ערעור אפילו אתחזק דהיינו קרא ערעור האשה אינה בודקת. וכיון שכן הוא אף הוא אם הוא ישראל אלא הוזהר על החללות. לא לגרכיהו בדיקה. ונס ג"ל שאין להסתייע מלשון הרמב"ם שכתבתי לעיל שכתב שנתערב בהן ממזר או חלל וכו' די"ל לפי שכיון שיש בהנות לד איסור חלל היכא דנתערב בהו והצריכו בדיקה. לפיכך אף כשאין כאן אלא חשש ממזרות הצריכוה בדיקה מידי דהוה חלויה וישראלית דלקמן בסיפא כמו שכתוב בשם הוס': ארבע אמהות שהן שמנה. נקט האי ליטנא לפי שמפני בדיקות הארבע לריך לבדוק האחרות שאין הארבע נבדקות יפה אע"כ הוא בודק שלמעלה מהן. הר"ן: לויה וישראלית. כתב הר"ב וכהן בא לנשא. וכן ל' רש"י ומכאן ראיה לדברי רש"י והר"ב אלא בכהן. ומשום דהכא לויה וישראלית תנן ואיכא למימר אין בריאה בין בריאה בין בסיפא. הטעמא הוא כמו הטעמא. וריאה דכהנת. המובא ג"כ כהן. והכא לויה וישראלית הטעמא ג"כ לוי וישראל. הלכך פירשו בכאן בהדיא דמיירי בכהן. אבל לא אמרת דריאה בין כהן בין ישראל. א"כ הכא בסיפא אמאי הצריכו כהן לבדוק יותר מישראל. וכתבו התוס'. דאע"ג דלויה וישראלית אין בהם חשש פסול חללות. שאביה הוא לוי וישראל אפילו כשאמה חללה היא כשרה לכהונה כדתנן במשנה ו' מ"מ הואיל והצריכו לכהן לבדוק מטום פסול חללות בכהנת דשייכי בה. הלכך הצריכוהו לבדוק היאך דלא שייך אלא פסול ממזרות. כגון לויה וישראלית: מוסיפין בו'. לפי שהתערובות בהם יותר. הרמב"ם: ד אין בודקין לא מן המזבח וכו'. כתב הר"ב התחיל וכו' ומלא שאני אביה שמש כו' וכן לשון רש"י וה"ה באביה שא"ל לבדוק עוד לא באמו ולא באם [אם] אביה וכן בכל אב: מן המזבח ולמעלה. הקשו התוס' למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין שכתבתי במשנה ח' פרק ב' דבתוספות דמתני' דלא כותיה. ותירלו דהכא רבותא קמ"ל דמיירי אפי' בעבודות הכשירות בזרים כגון בחיטה או הפשט. אע"ג דבחיטה כשרה בנשים ובעבדים היינו דיעבד אבל לכתחלה לא עבדי כי אם כשרים מיוחסים ע"כ. ודיהק הוא שא"כ זה שמלאהו עובד יהיה דוקא לכתחלה ומאין נדע זה. היתכן לומר שמלוים לשחוט ולהפשיט בכל פעם ופעם ובפ"ב דבחובות דף כ"ד הוצרכו עוד הודון אחר התרומה בכלל מזבח. אבל לשון הר"ב שבמשנה ע"ג המזבח. ועוד הקשו שם בתוס' אמאי לא רשיב ספר הורה בקרא בחזקת כהן וי"ל דאיכא למימר תנא ושייר ס"ת ותרומה ונאיתא כפיס וכן לבטרות דאיכא דסבר דמכולהו מעלין ע"כ: [ולא מן הדוכן ולמעלה. דאמר מר שמש היו יושבין סנהדרי גדולה מיחסי לויה. נמ'. ועיין בסוף מסכת מדות]: ולא מן הסנהדרין ולמעלה. כתב הר"ב בירושלים ותימה לי דהא תנן במשנה ב' פ"ד דסנהדרין דאין הכל כשרים לדון

יבין תפארת ישראל בועז

שקרא שיש על המשפחה קול שמץ פסול, ולא שהעידו עדות גמור: יט) דהיינו אמה. ואם אבי אמה. ואם אביה, ואם אבי אביה: כ) ר"ל עוד ד' אמהות של אמהות הנ"ל. וזה דלא בדקינן באבות כמו דבדקינן באמהות. ה"ע דאבות כי מנלי אהדדי, מגנין א"ע ביוחסין, ואם היה בהן בעלמן פסול היה ידוע. מבא"כ נסיס בקטס, מגנין ה"ע בזנות ולא בפסול יחס, מדלא בקיאי ביוחסין [לקמן מ"ע סי' ל"ח], הלכך אין פסולין ידוע: כא) ר"ל עוד אם מ' לכל לד למעלה, דהיינו אם אם אמה, ואם אם אם אביה, וכן כונן. כמלא הן י"ב אמהות [וכפ"ע סי' כ' דפני רק כנ' אלו, שהן בכלל י' אמהות]. ומה"ע לריך בישראלית בדיקה יתירה, משום דישראלית אינן מזהרין כל כך מלהתערב בפסולין: כב) התחיל לבדוק, ומלא שאביה עבד בביתמ"ק, א"ל לבדוק אחר אמו. וכ"כ באביה אביה, כשעבד עבודה א"ל לבדוק אמו, ותנא ושייר, דה"ה באכל תרומה, או נשא כפיו, או קרא ראבון בביה"כ, או שכתוב בשטר פלוני כהן, בכל אלו ידוע שמיוחס הוא: כג) אם היה משורר עם הלוויים על הדוכן:

וחוקה מן הסנהדרין שבירושלים ואפי' מאותן שדנין דיני ממונות בלבד שלא היו מעמידין מן הסנהדרין בירושלים אלא כהן ולוי וישראל מיוחס שנאמר (במדבר י"ח) והתיצבו שם עמך בדומין לך ביחס ובחכמה: וגבאי צדקה. כיון דמגבו בהדי לאשי שממשכנין על הצדקה ואפי' בערב שבת לא הוה בהו מלחת קלא הוה להו: בערכי ישנה של צפורי. בסנהדראות של עיר שסמה ישנה הסמוכה לצפורי: ערכי. סנדראות שהיו עורכין ומסדרין היחסין: אסרטיא של מלך. בחלוקת חדש בחדש נלחת למלחמת בית דוד משפחה פלונית בחדש פלוני ולא היו יוצאים למלחמה אלא מיוחסין שתהא זכותן וזכות אבותן מסייעתן: ן בת חלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם. בת בנו או בת בן בנו עד סוף כל הדורות. אבל בת בתו מישראל כשרה לכהונה דבת חלל עצמה מישראל כשרה לכהונה: בת גר זכר. אפילו מישראלית פסולה לכהונה כבת חלל זכר: ר"א

ולמעלה[יב]). וכל שהוחזקו אבותיו משוטרי הרבים[יג]) וגבאי צדקה[יד]). משיאין לכהונה ואין צריך לבדוק אחריהן. ר' יוסי אומר אף מי שהיה חתום עד בערכי הישנה של צפורי[טו]). רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר אף מי שהיה מוכתב באסטרטיא[טז]) של מלך[יז]): ן בת חלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם[יח]). ישראל שנשא חללה בתו כשרה לכהונה. חלל שנשא בת ישראל. בתו פסולה לכהונה. רבי יהודה אומר בת גר

לדון דיני נפשות אלא המיחסים לכהונה. וכיון שהסנהדרין היו דנין דיני נפשות כדתנן במשנה ד' פ"ק דסנהדרין מ"כ אין הכל כשרים לה וכל עיר שיש בה ק"ך רחוקה לסנהדרין כדתנן התם ספ"ק. אלא שיקרא דמילתא דסנהדרין בכל מקום ומקום יהו מיוחסין. ואנאי דירושלים לא אמרו בגמ' אלא בשוטרי הרבים משום דבמשנה ב' פ"ד דסנהדרין תנן דהכל כשרים לדון דיני ממונות ומפרשינן ואפי' ממזר. לפיכך מוקמי מתני' דהכא בירושלים והשתא קרא דוהתיצבו שם עמך לא אתא כלל אשוטרי הרבים דמ"כ בכ"מ ומקום. אלא אסנהדרין קאי. ובגמ' הקשו היכי מצי למילף מהאי קרא דוהתיצבו שם עמך דדלמא משום שכינה דלגבוהה נאספו כדכתיב (במדבר י"א) ואצלתי מן הרוח וגו'. אבל סנהדרין שהן לדון כגון סנהדרי דיתרו לא ומסיק דילפינן מונשאו אתך בדומין לך דהאי קרא בסנהדרי דיתרו כתיב וכ"פ הר"ב במשנה ב' פ"ד דסנהדרין וכדמסיק נמי התם בגמ'. אבל הרמב"ם בפירושו כתב ג"כ קרא דוהתיצבו וכ"כ עוד הר"ב גם הרמב"ם במשנה ד' פ"ק דהוריות וגם שם בגמ' מסקינן כי הכא. ומצאתי בכסף משנה פ"ב מה' סנהדרין שם כתב ג"כ הרמב"ם לקרא דוהתיצבו והקשה הכ"מ דהא מהאי קרא ליכא למילף כדדייק בגמ' דדלמא משום שכינה וכתב שאפשר לומר דס"ל דהאי קושיא לא הויא אלא אליבא דרבי יהודה ולא אליבא דרבנן דאמרי בספ"ק דסנהדרין סנהדרי גדולה של ע"א ואמרינן התם וי"י עמך משום שכינה משמע ע"כ. ועיין מ"ש בספ"ק דסנהדרין: משוטרי הרבים. היינו דפי' הר"ב שדנין דיני ממונות וכן מבואר בפירש"י והרמב"ם: מי שחתום עד בערכי הישנה. כתב הר"ב שהיו עורכין ומסדרין היוחסין וז"ל רש"י בערכי שהיה כתוב בסדרי הדיינין שהיו רגילין לייחס את הראוים לדון שהיו מיוחסין וכותבין על הסדר פלוני ופלוני מיוחסין הן שאין רגילים בני המקום למנות דיין שאינו מיוחס ע"כ. וז"ל דלא גרס עד והכי מסתבר דלא אשכחן שיהא ממזר פסול לעדות אבל ל' הרמב"ם וערכי הישנה של ליפורי לא היה מעיד בה אלא מיוחס: כי שהיה מוכתב באסטרטיא של מלך. דאמר קרא (ד"ה א' ז') והתיצבו בלבא המלחמה גמ'. ומה שפי' הר"ב שתהא זכותן וזכות אבותם מסייעתן. הכי איתא בגמ' ותמיהני מה זכות עצמו ביחס ובפירש"י שתסייעם זכות אבותם. וגם בעי' הרמב"ם שתהא זכות אבותן מסייעתן [וז"ל לייסב דמאי דאיתא בגמ' שזכותן היינו לומר דכמו שמלינו דבעינן זכותן. ואליבא דר"י הגלילי. ור' יוסי דמ"ה פ"ח דסוטה. דפירש"י אם הירא ורך הלבב. זה המתירא מעבירות שבידו וכו'. הכי נמי הגריך דוד המלך ע"ה שיהיה להם ג"כ זכות אבותם]: ן בת חלל זכר פסולה לכהונה. עיין במ"ב פרק דלעיל. ומ"ש שם: לעולם. גמ' מהו דתימא מידי דהוה אמנרי ואמומי. מה להלן לאחר ג' דורות. אף כאן לאחר ג' דורות. קמ"ל: ישראל שנשא חללה בתו כשרה לכהונה. יליף בגמ' נאמר כאן (ויקרא כ"א) לא יחלל זרעו בעמיו. ונאמר להלן (שם) לא יטמא בעל בעמיו. מה להלן זכרים ולא נקבות. [כדתנן במשנה ז' פ"ג דסוטה] אף כאן זכרים ולא נקבות. וליכא למילף אולד עצמו הנולד מאיסורי כהונה דא"כ לכתוב בנו. מדכתב זרעו אפי' נקבות הוי חללה. אלא כי אתא קרא להכשיר הבא מאולד הזה. וליכא למימר להכשיר הבא מאולד בין שאולד הוא זכר או נקבה. מדכתיב זרעו האב והזרע הוזכרו בתיבה זו. הוקש זרעו לו. מה הוא בתו פסולה. אף זרעו בתו פסולה. וכדתנן בת חלל זכר כו'. וכי אתני ג"ם לבת בתו אתני. והיינו ישראל בעשה וזלזה כו' וכתב רש"י אבל כי שנשא חללה בתו חללה. דכל ולד הנולד בביאת איסור כהונה הוי חלל וכדכתיבנא בריש פירקין: חלל שנשא בת ישראל כו'. גמ' הא תנא לה ריש בת חלל זכר כו' אידי דתנא ישראל שנשא חללה תנא נמי חלל שנשא בת ישראל: רבי יהודה אומר בת גר זכר כבת חלל זכר. ובמתני' דלקמן פליגי עליה תנאי ובשם תוספת

יבין תפארת ישראל יכין

כד) דלידון דיני נפשות לריך שיהיה מיוחס: בה) שדנין דיני ממונות. ובירושלים מיירי, שם אף לממונות ממנים דוקא מיוחסים: בו) בכל מקום, דממשכנים על הצדקה, ורגילים לחיבי להקוטע עמן, ואם היה בהן פגם אפילו רק מצד אם, היה נודע [ודו"ק]: בז) אבל דייני עיר שסמה ישנה שאבל לפורי. [ויל דנקע בן, מפוס דיפנה אחרת היה. ולינ היפנה, דאין שם עלם עם הא הידועה כ"ח בדרך זכות, כמו, פלה הפי [יהושע ח'], וכדומה] והיה שם תקנה לבני להאמין שום עדות ממון, רק כשהן מיוחסין. ויש כח ביד בני עיר לתקן כן אף שהוא נגד דין תורה בדיני ממונות, וכדאמרינן [ב"ק קי"ז ב'] רשאין בני חבורה להתנות שכל מי שיאבד חמורו יעמידו לו חמור אחר. ולרש"י ל"ג עד. ור"ל דמיירי שהחתם שם כדיין, שאם לא היו

ממנין דיין שאינו מיוחס: בח) בלשון יון הוא חיל מלך, [אלמנע]: בט) שלא נקחו לחיל ישראל רק מיוחסין, שיעמוד להם זכות אבות במלחמה [ואף באתי הגתי שר לגת דוד המלך היה [בשמואל ב' י"ח], והוא היה גוי [בש"ז דמ"ד ח']. וכ"כ מלינו שהיו בחיל ישראל חיל אלוס [במלכים ב' ג']. ל"ל שבעמידום חיל מיוחד לפייע את ישראל, ולא ערבוב בין המיוחסין. ולבני הרב המאה"ג מהר"ר יוסף יצחק שלינ"א, אסטרטיא של מלך, ל"ל שומרי ראש המלך, וכל א' ליינגאלדע דשם קאניגס, דרך לאשיבות חיי המלך ויקרותו, היו נזהרים בזה בחיל המסבבים אותו שיהיה לו שמירה משולה מהקב"ה, ולא בשאר חיל המלחמה. וכדאשכחן שהיו נזהרים בחייו יותר מבחיי כל ישראל, שאמרו לו אם ימותו תלינו לא ישימו עלינו לב, כי אתה כמוהו שבבה אלפים [שמואל ב' י"ח]: ל) אפילו בת בנו לו בת בן בנו וכו'.

ן בת חלל כו'. ע"ז פ"ח פ"א ירושלמי קדושין פ"ג ה"ח, פיה סם פ"מ ה"ד קפ"ג סם פוס"ק סם פי' ז' כפ' ב"ז: ישראל שנשא חללה כו'. מיי' שם כפ"ז פוס"ע סם פצ"ו כ"ח: ר"א בת גר זכר כו'. ינמות נ"ז פ"ח ע"ז פ"ח הנ"ה ירושלמי נבורות פ"ח הנ"ה ינמות פ"מ הנ"ג:

שנויי נוסחאות

וכל בד"ג כל. שהוחזקו; במשני"ל מי שהוחזקו; במכב"ל ד"ו שהחזיקו. משוטרי. בד"ל שוטרי. חתומים (עד). בד"ל חותם..; בכי"מ ובמכב"ל ד"ו ובמשני"ל ליתא. בערכי הישנה. בד"ל בארפי וכ"ה בערוך (יסס ישנה). ר' חנינא. בד"ל ובמשני"ל ר' חניה. אנטיגנוס. בד"ל אנטיגנס: במכב"ל ד"ו אונטינו'. באסטרטיא. בד"ל באסרטיא; בכי"מ בסרטיא; במכי"ל באיסטרטא: ן (זכר). בכי"מ ליתא. מן הכהונה. במשני"ל לבהונה. חלל. בד"ל וחלל. פסולה. לבהונה. בד"ל מן הכהונה. בת גר. בכי"מ בן גר(!)

לקוטים

הרמ"ן נראה שלא יכר כזה לסוף דעת רש"י והר"ן ע"כ והוא האים שלא יכר אפי' לפסק דברי המגה דאמרן פסק ליה דמיירי שהחתם בהנה אלו מי קהני לין בוהקין ד' אמות שחתם קתני לין בוהקין בין בכהנת הדי בין בעיה ויש"לאים הכי ואפי' מייני בכהנת אדרבא הוא ל"ל לייקנו כאיה דאפשר שהיה לו בהנה לו ליה ושיין שפיר לאימר לא מן המוכח ולא מן הדוכן מפאיל הפתח דבקע בתמאת מן הא הא ודאי כהן ולדיה לא שיך לומר ביה ולא מן הדוכן אלא העיקר בדאמרן. (ב"ל): תוי"ם ד"ה שיטוערי וכו' היה ל"ל שאינה שפיר"ל פ' שופטים שטוערים הם הכוזים בעם ר"ל דבכהנה נגדו ר"ל מכיב ולאם וכן פ' ודברו הטוטרים ת"ל מרכיה שר"ל ממונים הטוטים שכ"כ הרא"ע בדיאל מ' סרכין תולא שהם חטוטים מהאתדרגים אבל בירושלי מדבר מס' שום הטיב ענין גם מכין ברעפה שיהיו מהמבוזרין וא"כ שוטרים כמשמע: (קול הרמ"ן) ן תוי"ם ד"ה בת בת וכו' לא ידענא מאי קאמר דהתם פליגא אהכא דלא אתי מתני' דהכא כרי דוסחאי. (סס): שם ד"ה ישראל וכו' אולד עצמו וכו' פי' הכא: עוד שם מהילך הוא בה הכא: ע"ש שהולך הוא זכו וכו' בן מלא: (סס)

טעם שלשתם: ן ראב"י אומר ישראל נגשת גיורת בתו כשרה כו' ר"י אומר אף גר שנגשת גיורת כו'. הרי ג' מחלוקת בדבר. לרבי יהודה דלעיל. בת גר זכר פסולה. ואפי' נגשת ישראלית. לר"א אינה לד אחד ישראל מכשיר ומיהו גר וגיורת בתו פסולה. ולרבי יוסי אפי' גר שנגשת גיורת בתו כשרה. ומיהו הורתה ולידתה בקדושה בעי. וכגמ' וכולן מקרא אחד דרשו אלמנה וגרושה לא יקחו להם לנשים כי אם בתולות מזרע בית ישראל (יחזקאל מ"ד). ר"י סבר עד דאיתא כל זרע מישראל פירש"י כלומר כל עיקר הקדוש זרע הייו מן האב לאחוקי בת גר זכר. ראב"י סבר מזרע ואפי' מקצת זרע פירש"י אפי' זרע כחוש כגון מן האם גר שנגשת ישראלית. ר' יוסי סבר מכמזרעו בישראל. פירש"י שתהא הורתה בקדושה ע"כ. ואע"ג דרישא דקרא בכ"ג כתיב. דהא אלמנה לא מתסרי לכ"ה הך מזרע בית ישראל בכל כהן כתיב: [*אפילו עד עשרה דורות. עיין מ"ש בזה בפ"ק דכריתות משנה ה']: ח אינו נאמן. כתב הר"ב דקרוב הוא אצלו. ואין קרוב כשר להעיד. וכתב הר"ן ותמיהני למה הולרך לכך. דהא כיון דבחזקת כשרות הוא. אין ערעור פחות מכנים. ע"כ. וכתבו הר"ב במשנה ח' פ"ב דכתובות. ולי נראה דמש"ס עובר שאין לו חזקה דכשרות. כמ"ש הר"ב. והכי איתא בגמ' מש"ה הולרך לכתוב כן: רבי יהודה אומר נאמנים. פירש הר"ב יכיר יכירנו לאחריו. כי את הבכור בן הטמאה יכיר (דברים כ"א) ופי' הרשב"ם בפ"ח דב"ב דף קכ"ז דיכיר קרא יתירה. וכ"ל דר"ל דכולה קרא כי את הבכור בן הטמאה יכיר יתירה הוא דסגי לכתוב לא יוכל לבכר את בן האהובה וגו'. ואת לו וגו' והא דלא נקט אלא יכיר משום דאליבא דר"י דנקט יכיר קאי. והיינו דדייק לכתוב קרא יתירה. ולא יתירה בלבד. וכגמ' לרבנן יכיר למה לי. בדלריך היכר כבבא ממ"ה ולא הוחזק שהוא בכור אלא ע"פ אביו ובנכסים בנפלו לאחר מיכן דלית ליה מגו דאי בעי יהיב ליה דאין אדם מקנה דבלב"ל [ומשמע דבמוחזק בבכור פליגי ר"י ורבנן וכן בהדיא בפ"ח דב"ב דף קכ"ו היו מוחזקים בא' שהוא בכור ואמר אביו על אחר שהוא בכור נאמן. ואמרי' דרבי יהודה היא ובסיפא פליגי עליה רבנן. ותימה על רש"י שפי' דבבכור ל"פ] וא"ת והא קרא בבכור איירי ואכתי מנלן שיהא נאמן לפסול ותירלו התוס' [*לעיל דף ע"ד ע"א] ובפ"ח דב"ב דיכיר נמי קאי אבן הטמאה כלומר בן הטמאה יכיר דנאמן לומר שהוא בן טמאה. דהייגו טמאה בנטמאים כדמפרש בדף ב' דיבמות כגון חייבי לאוין שנגשת [כהן] גרושה. ע"כ. ונלת קשה בעיני. דאי הכי דלמא ע"כ לא האמינתו התורה אלא לפוסלו מכהונה. אבל לפוסלו מלבא בקהל דלמא לא האמינתו דעל כרחך שמואה בטמאה ליתא אלא בהפסי בהו קדושין ומהכא ילפינן דקדושין הפסו בהו מדכתיב נבה כי תהיין כמ"שבמשנה ז' פ"ב והיא עלמה הסונית ההיא דפ"ב דיבמות. [*וכגמ' בריתא דר' יהודה אומר שנאמן לומר שהוא בן גרושה וכן חלוצה. משמע דאה"ב דדוקא לאה נאמן ולא למזר אבל א"כ ה"ל להגמ' למירמי מכנה ובריתא אהדדין וא"ל דסברא הוא שאין לחלק אחרי שהאמינתו התורה לומר כי הוא זה. והתוס' כתבו עוד פי' אחר דמדיסול לומר שהבן השני הוא בכור א"כ הראשון ממזר אבל כתבו דבירושלמי משמע דמיכיר ליה [ובתוס' דפרקין דף ע"ד ע"א כתבו דבירושלמי פירשו כמו הפי' הראשון שכתבתי לעיל בשמם] ומה שכתב הר"ב ואין האם נאמנת כו'. הע"פ שלהכשיר נאמנת כדלעיל במשנה ב' ולאבא שאול וכן הלכה ויש שנאמנת להכשיר היה נראה שכ"ם שנאמנת לפסול. כתב המגיד בפט"ו מהא"ב דלהכשיר דבר תורה אין לא נריכין לה *דהא מדינא לא הוי אלא ספק ממזר. ומיהא לא הוי אלא ספק ממזר. וספק ממזר מן התורה מותר נשוי לבא בקהל כמ"ש במשנה א'. אלא דרבנן גזרו עליהן. והאמינום בשל דבריהם. אבל לפסול כיון דמדאוריתא מותר לבא בקהל ואסור בממזרת ודאית. ואם היו מאמינים אותה ומתירין אותו בממזרת ודאית היו מקילין בשל תורה ולא נתנה תורה נאמנות אלא לאב ואפי' לאב נחלקו חכמים ע"כ. ומ"ש הר"ב שאם היו לבן זה בנים אינו נאמן לפסלם. והוא"ל ואינו נאמן לפסול לבני הבן. אף אבנו אינו נאמן שאם נאמינהו על הבן ממילא יהיו נפסלין בני הבן. הר"ן. ובית יוסף בשם הרא"ש חוספית והמגיד: נאמנים. כן הוא בכל הטובאות. וכן העתיק הר"ן אבל ברש"י העתיק נאמן. ונראה לי לקיים גירסת הספר דכיון דאריבא נמי פליג. וכן כתב רש"י ור"ן. קאי נאמנים לאב האומר בני זה ממזר והייט דאיבא. ואב האומר על העובר כו' והייט סיפא. ומה שכתב דהלכה כר"י אבל אם בת בתו מישראל, כשרה נכהן: לא) אפילו מישראלית: לב(ה"ה) (וכ"ם) אבל אם בתו מישראל סגי: לג) וקיי"ל הבדיעבד לא אלא. ולכתחילה לריך לד' ישראל [ו' סכ"ח]: לד) ר"ל זה שמחזיקים אותו שהוא בני אינו בני רק ממזר הוא. וכ"ם באומר בבעל הוא עדות, וזהו בני מהעדות דא"ל, דהרי במזיד אין אדם משיס עלמו רשע, ואם אומר שהיה שונגן, עכ"פ קרוב הוא, ופסול לרעיד על קרובו: לה) דאע"ג דעובר לית ליה חזקת כשרות, אפ"ה קרוב פסול לעדות: לו) אף דאמו קיים לה בנוויה טפי וגם אמרו כן על העובר בבמעיה, שאין לו חזקת כשרות: לז) והכי קיי"ל דהאב נאמן שזה אינו בנו, והוא ממזר, ודוקא בלא החזיקו אחלה בחזקת בנו הכשר דאל"כ א"ע [אה"ע סי' ד' סכ"ט]. אבל רק לפסלו, ולא לפסל זרעו דבים להבן בנים אז נס על הבן א"ל [סס]: לח) שקבל אביה קדושין מאחר:

ן ראב"י אומר ישראל כו'. סס פ"ד ע"ב, נכורים פ"ח פ"ס ובמות ס"ז פ"ח ע"ד, סס פיס"ב: פרש"ב סס פפי' כ"ח: אחד גר כו'. מיי' שם פיס"ב סס: רי"א אף גר כו'. ובמות ס"ז ע"א פ"ו פ"ל: ח האומר כו'. פ"ח ע"ב: רי"א נאמנים. מיי' פ"ב מהל' נחלות פי"ל בס"ג עטין כ"ל פיס"ג תוי"ט פי' לפ"ז פפי' י"ב: ט מי שנתן רשות כו'. שם. מי' מיי' פ"ם מהל' אישות פ"ל ובמ"ם שם. פיס"ב אה"ע פ' ל"ז פפי' פ':

שנויי נוסחאות

ן (וגר כו' לכהונה). בכת"י ז ליתא בכי"מ. אבל כו' לכהונה. בל"ב. מן הכהונה. אחד גר בל"ב ובמכני"ל. גרים וכ"ה בכי"ף. אמו. בכי"ף אמן. ח. אומרים. בכי"ף אמרו; במכנ"ל מודים. ט והלך הוא. בכי"ף ..האב.

תוספת חדשים

פ"ד ח תוי"ט ד"ה ר"י לומר כו' וק"ק בעיני כו'. לא ידעתי מלי קשיא ליה הא גם נתין לו ממזר בכלל מייבי לאוין והם פסולין לבא בקהל. וא"ל דהקושיא קאי אליביה דר"ע דמוקי לקרא דוקא בכהן גדול אבל מע"ל דר"ע פ"ל פרי"ו דלמא פ"ל בהכנן. (מהרוכש"ת ז"ל):

שם בפה"ד ואם היו מאמינים לאחה כו'. וא"ל מה"ה אין כאם נאמנת לפסול דא"א לפסול הזרע אלא א"כ הוא נפסלת ג"כ לעבודה זוה ואין אדם נפסל ע"י עלמו גם אין שייך כאן לומר לאלק דנרים ולאלריכים במקלת כה"ם כאן לענין בת הכן ודו"ק: (מהיל)

תוספת דעק"א

ח [אות כון] תוי"ט ד"ה ר' יהודה דהא מדינא לא הוי אלא ספק ממזר. אע"ג דאבא שאול מיירי אפי' ברוב פסולים במ"ש התי"ם בפ"ב מ"ם הוי רק ספק דשמא אולא איהי לגביה הו"ל קבוע וכ"כ הב"ש סי' ד' ס"ק כ"ו ועי"ש דתמה דהא גם לדתירו בממזרת ד"ת א"צ לה דהא ספק ממזר מותר מה"ת במזרת בדרדשינן בסוגיא בקהל ודאי לא יבא ולא בקהל ספק והניח בתימה. גם יש לעיין ספ"ק דכתובות דנאמנת להכשיר בתה לכהונה אף דלכהונה בלא דבורה אסורה מה"ת וצ"ל ד ה ת ם מסייעם חזקת כשרות דהאם וכמ"ש הנ"י פ"ו דיבמות ו ה א דרוצרכו הה"מ והר"ן לתת טעם דנאמנת להכשיר הולד לקהל משום דד"ת בלא דבורה

בפרק

יכין ת פארת ישראל יכין

אבל בת בתו מישראל, כשרה נכהן: לא) אפילו מישראלית: לב(ה"ה) (וכ"ם) אבל בת בתו מישראל סגי: לג) וקיי"ל הבדיעבד לא אלא. ולכתחילה לריך לד' ישראל [ו' סכ"ח]: לד) ר"ל זה שמחזיקים אותו שהוא בני אינו בני רק ממזר הוא. וכ"ם באומר בבעל הוא עדות, וזהו בני מהעדות דא"ל, דהרי במזיד אין אדם משיס עלמו רשע, ואם אומר שהיה שונגן, עכ"פ קרוב הוא, ופסול לרעיד על קרובו: לה) דאע"ג דעובר לית ליה חזקת כשרות, אפ"ה קרוב פסול לעדות: לו) אף דאמו קיים לה בנוויה טפי וגם אמרו כן על העובר בבמעיה, שאין לו חזקת כשרות: לז) והכי קיי"ל דהאב נאמן שזה אינו בנו, והוא ממזר, ודוקא בלא החזיקו אחלה בחזקת בנו הכשר דאל"כ א"ע [אה"ע סי' ד' סכ"ט]. אבל רק לפסלו, ולא לפסל זרעו דבים להבן בנים אז נס על הבן א"ל [סס]: לח) שקבל אביה קדושין מאחר:

הלכה כר' יהודה: **מ** וכן האשה שנתנה רשות לשלוחה. לאמריך תנא נאמנותי' באב בעבה שליח לקדש את בתו ובאשה בעבה שליח לקדש את עצמה. דאי אמנותי' באב. ה"א אב דקיים ליה ביוחסין. וכמגלה מיוחס זה קדשה לו הוא דאמרי' דבטל את השליח. אבל אתתא דלא קיים לה ביוחסין אע"ג דקדשה את עצמה לא סמכה על קדושיה ולא בטלה את השליח דסברה דלמא משכח שליח אדם מיוחס מזה. ואי אמנותינן בדילה הוה אמינא משום דאתתא דייקא ומנסבא כי קדשה עצמה בטלה את השליח. אבל אב דלא קפיד על בתו אם הנשא לבטל כל דהו לא בטליה לשליחות דשליח. ואלו דקדיש וקדשה סבר דלמא לא משכח לריבא: י' אינו צריך להביא ראיה על האשה. שהיא מיוחסת. שכבר נדקה בכנסתה: ולא על הבנים. בבנים קטנים שכרוכים אחרי אמן: **יב** לא יתיחד איש אחד עם שתי נשים. מפני שדעתן קלה ומתיהן מוחות להתפתות: אבל אשה אחת מתיחדת עם שני אנשים. שהאחד

בפרק יש טחלין וכן בפרק המולן. הרא"ש: **מ** שניהם מתים נט. אם באת ליתנא לאחר. רש"י: י' אינו צריך להביא ראיה על האשה. פי' הר"ב שכבר נבדקה בכנסתה וכ"כ רש"י והקשו בתוס' מאי קמ"ל מתני' פשיטא דכיון דנבדקה כבר דבוב א"ל להביא ראיה וע"ק אמאי לאמריך לחזר ולמתני [בסיפא ואינו מביא ראיה על האשה] הא תנא ליה בריש. לכן פר"י א"ל להביא ראיה על הבנים שהן שלו דלא אמרי' שלקחה אשה אחר אחר במ"ה ולא על האשה שיהיו בניה כיון דכרוכים אחריה. מתה מביא ראיה על הבנים. פי' [שהן שלו מן האשה שמתה אבל אינו מביא ראיה] שהם מן האשה שהלכה עמו למ"ה דידעינן בה שהיא מיוחסת שהרי כבר נבדקה אבל מאחר שהביא ראיה שהבנים הם מאשתו שמתה במ"ה. א"ל הו להביא ראיה שלותה אשה היתה מיוחסת דלון לחוש שלקח אשה אחרת שם והוליד ממנה אלו בנים. דמסתמא מאשתו בכולה מאלן הם. מאחר שלא שמעו שנשא שם אשה אחרת. והאשה שהולכת מאלן כבר נבדקה קודם שהלכה למ"ה. ע"כ. ובאמת בפי' התוס' דחוק. דעל הבנים דסיפא וכן על האשה לא הוי דומיא דבריש גם דחוק מה שפירשו בריש ולא על האשה שיהיו בניה. ומה שהקשו פשיטא כיון דנבדקת כו'. ועוד אמאי לאמריך לחזר ולמתני כו'. י"ל דאה"נ דכולה מתני' לא לאמריך אלא מביא ראיה דעל הבנים דבריש א"ל כיון דכרוכים. ובסיפא כיון דמתה לריך. ואגב נסיב נמי בין בריש בין בסיפא דא"ל ראיה על האשה. כך נ"ל. ודברי הרמב"ם בפ"ק מהא"ב ממין ג"כ כפירש"י: ולא על הבנים. לשון הר"ב קטנים שכרוכים אחרי אמן. גמ'. ופירש"י כרוכים. נדבקים אגלה: מביא ראיה על הבנים. נ"ל דמתני' אפילו לרבי יהודה דמ"ח בסובר דדין תורה הא לא נאמן לפוסלו. ואם האמינהו התורה לפוסלו כ"ש להכשירו. וכמ"ש שם בשם המגיד דלהכשיר אין כאן אלא להוציאו מספק ממזר. וספק ממזר מותר מן התורה. אבל לפסול ולעשותו ממזר שמאלת אתה מהיכו בממזרת ודאית. גמלא שחומרו קולו. אפ"ה מבוס מעלה דיוחסין אמרו חכמים שלא להאמינו. וא"ת ולמה לא נאמינהו. ולא עוד אלא שאף בלא דברי מיבאה תיתי שלא יהא כשר. והא לא אמרו לבדוק אלא בבקרא ערער כמ"ש הר"ב לעיל מבנה ד'. אבל בלא ערעור כל המשפחות בחזקה כשרות הן עומדות. כבר כתב המגיד בזה בשם יש מן המפרשים אחת דכתב הרמב"ם בפ"ד מהא"ב כהן מיוחס בלמר בני זה כהן. אין מעלין אותו ליוחסין. דה"פ שכל כהן שאינו בודק אינו עשה את בתו. וכן המשפחות הבדוקות כגון של דוכן. ובל מזבח ושל סנהדרין. אינן נבדקות בו כדי שתהא משפחתן בדוקה. אבל אם לא רצו לבדוק ולהחזיק משפחתן לאחד מדבריה אלו. הרי הוא עשה שכל אדם בחזקת כשרות עד שיפסל. ע"כ: **יא** ואין צריך להביא ראיה על הבנים. הקטנים הכרוכים אחריה כראיתא בגמ': **יב** לא יתיחד אדם כו'. גמ' רמז ליחוד מן התורה מנין שנאמר (דברים י"ג) כי יסיתך אחיך בן אמך. וכי בן אם מסית. הלא אינו מסית. אלא לומר לך בן מתייחד עם אמו [כלומר להיי נקבו קרא בן אמך בן אמך שהבן מצוי אצל האם] ואסור להתיחד עם כל עריות שבתורה. פשטיה דקרא במאי כתיב וכו'. לפי שזה אינו אלא רמז בעלמא. ולכך כתב הרמב"ם פכ"ב מהא"ב ואיסור יחוד העריות מפי הקבלה.

וכתב

שלו קדמו קדושיו קדושין. ואם של שלוחו קדמו קדושיו קדושין. יאם אינו ידוע שניהם נותנים נט. ואם רצו אחד נותן נט ואחד בונים. וכן האשה שנתנה רשות לשלוחה לקדשה והלכה וקדשה את עצמה[לט]). אם שלה קדמה קדושיה קדושין. ואם של שלוחה קדמו קדושיו קדושין. ואם אינו ידוע שניהם נותנים לה גט. ואם רצו אחד נותן לה גט ואחד בונים: ימי שיצא הוא ואשתו[מ]) למדינת הים ובא הוא ואשתו ובניו[מא]) ואמר אשה שיצאה עמו למדינת הים הרי היא זו ואלו בניה. אין צריך להביא ראיה לא על האשה[מב]) ולא על הבנים[מג]). מתה ואלו בניה. מביא ראיה על הבנים[מד]). ואינו מביא ראיה על האשה[מה]): **יא** אשה נשארתי במדינת הים הרי היא זו. ואלו בניה. מביא ראיה על האשה. ואין צריך להביא ראיה על הבנים[מו]). מתה ואלו בניה. צריך להביא ראיה על האשה. ועל הבנים[מז]): **יב** לא יתיחד[מח]) אדם עם שתי נשים[מט]). אבל אשה אחת מתיחדת עם שני אנשים[נ]).

יבין תפארת ישראל יבין

לט) ולריכי ב' בני, ריש"ח אף דאב אינו מקפיד כל כך אם תנשא בתו לבעל כל דהו, דבתר בגרה שתרר עבדך [בפסחים ק"י ב'], אפ"ה אמרינן מדאשכח מיוחס טפי, בטליה לשליחותיה. וקמ"ל אשה, אף דאשה אינה בקיאה ביוחסין כאיש, אפ"ה אמרינן דבטלה לשליחותה: מ) שכבר נבדקה שהיא מיוחסת: מא) ואין אדם מכירה מדשהתה ימים רבים: מב) דמדידעינן שהיה לו מיוחסת, לא חיישינן שמתה לו בידשה חו אחרת היא: מג) ודוקא בכרוכים אחריה, שהן קטנים ודבוקים אחר אמן: מד) שהן מאשתו שמתה: מה) דאמרינן אותה שמתה היא שהלכה, ולא חיישינן שנשא שוב אחרת ומתה גם היא ואלו בניה [כך כ"ל, ופי' רש"י ותוס' ומפרש"א ומפרש"ן]. ואע"ג דכל אדם בחזקת כשרות, רק בקרא עליו ערעור [לעיל פ' י"ח]. הייט דמי שאינו חושש שיהיה זרעו מוחזק לכהן, מוחר לישא מהן. אבל משפחה בדוקה לכהן אין נושאין מהן עד שיבדקו אמותיהן: מו) ר"ל בודק גם מאם ואמעלה, ולריך נמי להביא ראיה שהבנים הללו הם מזאת האשה שבדקו יחוסה: מז) יחוד אינו בחדר הפתוח לר"ה. מיהו בלילה גם בזה אסור [אה"ע כ"ב]. וכ"כ בית עמקן הנוקה שיודעת טעם ביאה, שבאה לעמוד ערותה, ואינה מוסרת עלמה לביאה, משום קטנותה, מותר ביום להתיחד. וי"ל דבדרך גם בכה"ג אסור [שם]: מח) ואפילו עם הרבה, ואפילו עם זקנות. וי"ל דעם ג' נשים מותר להתיחד, כל שאין עסקו עם הנשים. ויחוד א"ל דלוריתא, ועם פעוטה מדרבנן: מט) דשהם אנשים. כשרים הם. וחוקה בעיר. אבל בשדה אי בלילה, לריך ג' אנשים. מיהו בפרוזי, אפילו ו'

וכן האשה מ'. פ"ש פ"ל. ל"ע פ"ב פיי' שם פפ"ב עצין פ"ח מוכ"ע מ"ל ניו פצ"ל ל: ר' מי שיצא כו'. פ"ש ר"ב מיי' פ"ב מהגי' פיכוחי ביאה הל' ו' ז' מה"ב ל' קכ"ב מוכ אה"ע פי' ג': **יא** אשה נשארתי כו'. שם. יהם מי יתייחד כו'. מי פ"ל מי' יהו. מי פ"ו פ"ב הל"ח פיי' פכ"ב שם פ"ם פפ"ב ל' קי"ז פה"ע אה"ע פי' כ"ב פפי' מ':

שנוי נוסחאות

ואם של. נד"ל אם. (ואם אינו ידוע. כמבני"ר ..אין ידוע וכ"ה נד"ל ולית"ל; במשב"ל ד"ו ליידע. וכן האשה. בריי"ף וכן היא. והלכה. נד"ל ובמשני"ר והלכה היא וכ"ה בריי"ף. קדמה נד"ל ובמש"ר קדמו. (ואם אינו ידוע. כמבני"ר ואם אין ידוע וכ"ה נד"ל וליתא; במשב"ל ואם אינם יודעין. (דה) נט. נד"ל ובמשבני"ר ליתא וכן ליתא בסוגר. ר' עמו כ"ה בכל הדפו"י; נד"ל ובמשבני"ר עמי. ואלו בניה. בריי"ף ואלו הן בניה וכן במשנה המלוכה. אין צריך. נד"ל אינו צריך. מתה ואלו. במשבני"ר אמר אלו (?). **יא** ואין צריך להביא ראיה על הבנים כו'. נד"ל ובריי"ף ואינו מביא ראיה.; במבני"ר ליתא בסוגר ואין צריך כו' עד (ועד בכל) מתה ואלו בניה. צריך להביא ראיה על האשה. כו"ל ובריי"ף מביא ראיה. **יב** אדם. נד"ל ובמבני"ר איש אחד.

תוספת רע"א

כשר ר"ל דלא מני ליה בשטפא דחזקת כשרות דבאו ליתן מנס לפ"ש הרמב"ם בא"א שהלך בעיה למרה"י ו ה"א פ ו ע נ ת מגוי ונבר נתעברתי ד נ א מ נ ת להכשיר הולד והתם ליכא ח"ב דהאם דהא האם אסורה עכ"פ ועיין:

לקיטים

מ בפשטות וכן רגוחת לריכה דקרא בגלות דלע"ג דהיה עליה עשה מעשה נגופה לקבל קדושין מאחר אע"פ קדושי הגלות מהנו. (ר"ל): **יא** שם אשה נשאתי יום. הומ"ל בקיצור אשה אם כשאתי בא"ד"ה ולא נגיה אלא ה"ק אשה לאתה לגד בשאתי והרי היא זו דאי בש"ם בד"ל נאשה אי אבל בב' נשים מביא ראיה על האשה ועל הבנים אפילו קטנים. (שם): שם על האשה מכון סיעתא נכונה לפירש"י דלעיל דהכא ודאי מי מי' על כ"ה שהיא מיוחסת והא הו"ל לאתי"ע לאחוי לעיל. (שם):

עשרה יוחסין פרק ד קדושין

ר"ע מברטנורה

וכתב עוד כשאירע מעשה לאמון ותמר גזר דוד וב"ד על יחוד פעוה. ואע"פ שאינה ערוה בכלל יחוד ערות היא. ומאלו והלל גזרו על יחוד כותים. ע"כ. ולכך סתמא תנן לא יתיחד אדם עם שתי נשים. וכל נשים כמשמע. ומיהו בראויה לביאה הוא שאסור. אבל בפחות מג' שנים ויום א' לא. כך פירש בירושלמי ופסקו הרמב"ם. ומ"ש הר"ב שמתיחד כשתי הנשים לרות וכו'. לפי שאלו שולחות כו' וטעמא מפורש במשנה ד' פט"ו דיבמות. והתם תנן נמי בת חמותה וכן במשנה ב' פ"ו דסוטה. אבל לשון הר"ב דברי רבא בגמ'. וכן העתיקו הרמב"ם בפירושו אבל בפירוש רש"י נסיב נמי ובת חמותו וכן העתיק הרמב"ם בהיבורו סוף [הלכות] איסורי ביאה. ומ"ש הר"ב לא תשא עם תעוקות שודעת שעם ביאה פירש"י כלומר מה היא ביאה שתדע לספר דברים בשוק ואינה מוסרת עצמה לביאה מתוך קושנה עדיין לא לבשה יצר אין כאן משום דעת קלה שלא תהא נוחה להתפתות. ומ"ש הר"ב ומלקים על יחוד וכו'. כתב הרמב"ם שנאסר בכלל: רבי שמעון אומר אף איש אחד ביתיחד עם שתי נשים. בזמן[1]) שאשתו עמו[2]). וישן עמהם בפונדקי[3]) מפני שאשתו משמרתו. מתיחד אדם עם אמו ועם בתו. וישן עמהם בקרוב בשר[4]). ואם הגדילו[5]). זו ישנה בכסותה. וזה ישן בכסותו[6]): יב לא ילמד אדם רווקים[7]) סופרים[8]). ולא תלמד אשה סופרים[9]). ר' אליעזר אומר אף מי שאין לו אשה[10]) לא ילמד סופרים[11]): יד ר' יהודה אומר לא ירעה רווק בהמה. ולא ישנו שני רווקים בטלית אחת. והחכמים מתירין[12]). כל שעסקו עם הנשים[13]) לא יתיחד עם הנשים[14]). ולא ילמד אדם את בנו אומנות בין הנשים. רבי מאיר אומר לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה[15]). שהאחד בוש מחברו. ופסק ההלכה לא תתיחד אשה אחת עם שני אנשים. וכ"ש אינם אחד עם ג' נשים. אלא א"כ היו שתי הנשים לרות אי יבמות. או אשה ובת בעלה או אשה וחמותה או אשה עם תינוקת שיודעת שעשה ביאה ואינה מוסרת עצמה לביאה. לפי שאלו שולחות זו את זו. ומתירות זו מזו. וכן היא מתירות מן הקטנה ממה תרתה ותגיד. ומלקים על יחוד הפנויה ועל יחוד עם הערות חוץ מאשת איש שאין מלקין עליה אלא להוליא לעז על בניה ומותר להתיחד עם הבהמה ועם הזכר שלא נחשדו ישראל על הזכור ועל הבהמה: הגדילו[16]) זו ישנה בבסותה וכו'. והוא שתהיה הבת מי"ב שנה ויום א'. והבן מי"ג שנה ויום א'. ובזמן שהיא בושה לעמוד לפניו ערומה אפי' בפחות מכן. ישנים הוא בבגדו והיא בבגדה: יג רווק. פעוי בלא אשה: לא ילמד סופרים. לא ירגיל עצמו להיות מן הסופרים. כלומר מלמד תינוקות. מפני אמותיהן של תינוקות שמלוות אצלו להביא את בניהן אל בית הספר: אף מי שאין לו אשה. אע"פ שאינו פנוי אצל יש לו אשה ואינה ברוייה עמו לא ילמד סופרים. ואין הלכה כרבי אליעזר: יד וחכמים מתירין. הלכה כחכמים שלא נחשדו ישראל על הזכור: בל שאומנתו בין הנשים. שמלאכת אומנתו נעשית לנשים. והנשים צריכות לו: לא יתיחד עם הנשים. ואפי' עם הרבה נשים לפי שלבן גם בו ומחפות עליו. ואלו אינם

[1]) בגמ' ד"ל זה ישן בכסותו וכו' ועי' ש"ג.

[2]) עיין בגמרא דף פ' ע"ב בהגהות הגר"א בש"ס החדש דשם ווילנא.

[3]) ברש"א אף כו'. מיי' שם פפ"ג שם פוס"ב שם: מתיחד כו'. מיי' שם ה"א פוס"ח שם סעי' ט': וישן עמהם כו' מיי' שם פכ"א ה"ז מפ"ג שם פוס"ח שם סי' כ"א סעי' ז': ון לא ילמד כו'. פ"ג ע"א מיי' שם ה"ג יעיי' פ"ב מהל' פ"ה ה"ד פפ"ב ני קפ"ע פוס"ע שם סי' כ"ג סעי' כ': יד ריי"א לא ירעה כו'. שם:

שנויי נוסחאות

(אף איש אחד). במשני"ר ליתא. בזמן שאשתו עמו וישן. בריב"ף ..ישן וכ"ה בתוס' (ושם ובזמן) ועי' הוי"ט. ועי' ר"ן: בפונדקי. בד"ג בפונדקי. (ואם) הגדילו. בד"ג ובריב"ף ליתא. זו ישנה בבסותה כו'. בד"ג ובמשני"ר זה ישן בכסותו וזה ישן בכסותו: יג (אדם) בד"ג ליתא וכן ליתא במשני"ר ושם ולא ילמד והיא מצנה אחת עם הקדמת. ולא תלמד. בד"ג לא.. ר' אליעזר. במשנ"ר ובריב"ף ד"ה ר' אליעזר. (מי) שאין לו אשה. בריב"ף מי שאין עמו אשה וכ"ה בד"ג וליתא: יד בהמה. במשני"ר את הבהמה. ישנו. בד"ג ובמשני"ר וישנו וכ"ה במשנ"ב בד' רש"ש (אך לא בד"ו) וכ"ל. בטלית אחת. במשני"ר ..אחד. שעסקו עם. כ"ה במשני"ר ובריב"ף ובמשנ"ב ד"ו; במס' כתובות שעסקיו..; בד"ג שאומנתו בין אומנות בין הנשים. וכ"ה במשנ"ב ד"ו; בד"ג ד' רש"ש אומנות ובמשנ"ב הנשים. (ר"ם אומר כו' משום אבא גוריא). כ"ז ליתא בד"ג. ילמד אדם. במשני"ר ישתדל אדם ללמד. (וקלה) במשני"ר ובמשנ"ב ד"ו ובמס' ד' ריווח ווינגא ליתא.

לקוטים

יג בשנה אדם רווק כ"ג בש"ס וכן ג"י הרש"ש ואף על גב דלכאורה ליכא תיובא דמיהו מ"מ דוקא בחור שלא נשא אבל אם הגדיל ודין רות דאפי' לאיזון אסור כיון בתין לו אשה כדמוכח בש"ס וכ"ם הרמב"ם בסוף ה"ג מי שאין לו אשה לא יעמוד תינוקות וידוע מ"ש רז"ל דער שאדם אינו נושא אשה אינו נקרא אדם שנאי זכר ונקבה בראם ויקרא שמם אדם מש"ה אני אדם רווק בלוי שאינו נקרא אדם אבל הוא רווק שמתה אשתו אז לא נרשם ומעין זה דייק הרמ"ן. ומ"ש עניו הר"ד דאפי' קטן בן יומו קרוי אדם וכו' אינו אינו דאשתמיטתיה מימרא דרז"ל שכתבתי לא היה מולק ע"ז דוודאי הרמ"ן נמי עלה סמיך ובסיפא דלא ירעה

יכין תפארת ישראל יכין

אשה: נו) ר"ל לא ילמוד עם תינוקת, דעי"ז מתרגל עם אמותיהן של הילדים. ואפילו לא יתיחד עמהן אסור [פי' כ"ב]: נז) מנוס יחוד עם אבות הילדים שבאין אצל בניהן: נח) ר"ל שאין אשתו אצלו: נט) והכי קיי"ל. וי"א כת"ק [כ"ש שם]: ס) דלא נחשדו ישראל על הבהמה אי זכר. והכי קיי"ל: סא) שמשתכר במלבושיהם וקבוטיהן: סב) אף שצריך להן לפרנסתו, וכ"ש אחר דאסור באין אשתו עמו. ולרש"י בעסקו עם נשים אסור לאמייחד אפילו עם ג' נשים, דבכה"ג מותר באחר, עכ"פ זה מדלבו גם בהן יחפו עליו: סג) כ"ל דר"מ

ואפילו ביום, אסור [שם]: נ) ובכה"ג אפילו עם אשה א' מותר לאתיחד. מיהו ישראלית עם עכו"ם אסיר אע"ג שאשתו עמו [שם], ומשו"ה לדיוקא לבד נקט ב' נשים דבעכו"ם גם כה"ג אסור: נא) הוא כעין חדר שעושין במדברות לון שם עוברי דרכים, ואין בני אדם מצויין שם לדור: נב) וה"ה לאבקה ולנשקה. וה"ה אח עם אחותו קטנה: נג) שיהיו שדים נכונו ושערך למ"ז, אפילו אין הקטנה בת י"ב, והקטן אינו בן י"ג [פי' כ"ח]: נד) ואפילו אם היא נשואה. מיהו אפילו בכה"ג, באחות אסור [כ"ש שם]: נה) פנוי באין לו

רש"י שבכוח מס' ברכות [ס"ג ע"א] ובערוך ערך תנס. ומסיים הערוך. נקייה מגזל. וקלה דאין בה חסרון כיס: ויתפלל למי שהעושר והנכסים שלו. לשון רש"י. ואל יאמר בלבו אומנות זו איכה מעשרת אלא יבקש רחמים למי שהעושר שלו. ע"כ: שלא עניות וכו'. בברייתא [מסיים] שנא' (חגי ב') לי הכסף ולי הזהב נאום ה' צבאות: אלא הכל לפי זכותו. וקשיא לי דאם הכל לפי זכותו א"כ תפלה מאי מהניא ליה. שאם זכותו כדאי אין הקב"ה מקפח שכרו. ואם זכות אינו כדאי הא אמרן הכל לפי זכותו. ומיתא לי במה שכתבו התוס' בסוף מסכת שבת ובסוף מסכת מ"ק שהקשו אדאמרי' בשבת אין מזל לישראל מדאמר בסוף מ"ק בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזלא. ותרצו דלפעמים המזל משתנה

ר"ע מברטנורה

אינם אחריונה עם שתי נשים אינן דנא. שלם וד' שפיר דמי. ורמב"ם פירש דלא שריק [פטיש] משום כדי חייו. להחיחד עם הנשים הואיל ופרנסתו מהן: חמר

ויתפלל למי שהעושר והנכסים שלו. שאין אומנות שאין בה עניות ועשירות[יוסי]. שלא עניות מן האומנות. ולא עשירות מן האומנות[תוס]. אלא הכל לפי זכותו[יוסי].

ע"י זכות גדול כדאי' בפ' החולץ זכה מוסיפין לו כו'. ופעמים שאין משתנה כדאמרי' בתענית [כ"ה ע"א] גבי ר"א בן פדת דאמר ליה ניחא לך דאחריב עלמא ואתי דאחברית בעידנא דמזוני. ע"כ. ואומר אני שלענין כזה תועיל תפלתו ולריך לה כיון שהזכות לפעמים אינו משנה המזל. על כן על זאת יתפלל כל חסיד שתועיל זכותו להשתנות המזל. ואני תמה על התוס' דהכא שכתבו וז"ל אלא הכל לפי זכותו. פי' לפי מזל. דבני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא בזמלא תליא מלתא אע"ג. היאך אפשר לפרש זכותו דתנן דהייט מזלא והם ב' ענינים דלא דאי זה כדאי זה. כמו שורה לשון המאמר שהביאו לראיה ושוד דכ"ם דקשיא מה תועיל תפלתו כיון דבמזלא תליא ושולם כמנהגו עהג. אלא דבתלוי במזלא לא עסקינן שאם כן כל אומות שבעולם לא יועילו ולא יזיקו לו. אלא כפי מזלו. שאם הגזירה אמת. א"כ החריצות שקר. והכ"ע לומר שאפילו שהמזל לא יורה על הצלחתו וגם הוא עושה באומות שאינה כדאי להתעשר. יתפלל למי שהעושר כו' כי הרבה ריוח והצלה לפניו יתברך ומסיים שהכל לפי זכותו. שאם אין זכות. אי אפשר שישתנה המזל. דהא אפילו אלו אלו שלא ישתנה. כהשיא דר"א בן פדת. ולפיכך יתפלל כו' כדי שזכותו תגרום לשנות

יבין תפארת ישראל בועז

פרוסי קמפרש דכרי ח"ק, דאע"ג דלא ילמוד בין הנשים שבמורגל עוסקים במלאכה קלה, אפ"ה ישתדל ללמוד מלאכה שנקייה מחשד נשים ואע"פ כן תהיה קלה: כד) ולא תאמר שע"י שהיא קלה א"א שיהוים בה הרבה. וג"ל דהמשך המשנה כך הוא, ילמד מלאכה נקייה וקלה, ולא יאמר משום דקלה היא כמות שהיא, אין בה לקנות רווח ועושר, שעל העושר יתפלל להקב"ה שהעושר בא דלא לבד במלאכה קלה, אלא אפילו במלאכה שנאותה להשתכר בה, לריך שיתפלל על ההצלחה בה. מדאין מלאכה שאין בה עניות ועשירות, יש מתעסקים בה ומתעשרים, ויש שמתעניים בעסקה: סה) ר"ל שלא האומנות גרמה העניות או העשירות, דהרי בכולן יש עשירים ועניים: סו) ר"ל הכל לפי מזל [כך פי' התוס'] (א) ואין להקשות, אם הכל תלוי במזל, א"כ מה תועיל התפלה. על זה נשיב, שאין הכוונה במלת „מזל" על מעמד הכוכבים בשעת עיבור ולידה, א"ל לא תהיה כזאת בישראל. וכבר לעקו כי כרוכיא על זה רבותינו נאוני עולם, וברא"ש ע"ר רבינו הרמב"ם שמש החכמים, באגרותיו היקרים, בתשובתו לעיר מרסיליה, בתשובה המתחלת, הגיעה שאלת אלופינו וכו' יע"ש. ואם נמלא לרבותינו חכמי הש"ס אשר מימיהם אנו שותים, דבריהם בזה שיתדמו מדבריהם, מחוייבים אנחנו לומר שהם דרך משל ומליצה כשאר אגדות שבש"ס. וכ"כ נ"כ הרמב"ם שם. אולם הפי' האמיתי של מלת „מזל", כבר הארכנו בו בפי' (המאיר)[בועז] עם ראיות מוכיחות, ונכון לקצר אני לריך, דתוכן הענין הוא כך: א) הנה ידוע כי לכל דבר שבעולם יש סבה: ב) יש סבה מכריחה התכלית, ויש עושהו רק אפשרי: ג) והנה כל השתדלות האדם בעולם, הוא להשיג שמחה, וכבוד: ד) והם יאונו ע"י כח הגוף, כח הממון, כח הנפש: ה) והסבות להשיג ג' כחות אלה, הוא או ע"י השתדלות האדם, או ע"י הצדקה, או ע"י מזל: ו) ההשתדלות והצדקה, אינן סבות מכריחות להשיג כח הגוף והממון והנפש: ז) רק המזל הוא המכריחה. ולכן נקרא מזל, שמזל בשטף מים כבירים מרוס לתחת: ח) יש ב' מיני מזל, מזל הגלוי, ומזל הנעלם: ט) הגלוי הוא הטבעי, והוא תלוי בשבע עניינים: י) בטבע לחיו ותאנו: יא) בטבע האקלים שנולד בו ודר בו: יב) בטבע הזמן שנולד בו וגדל בו: יג) בטבע מאכלו ומשקהו של אדם: יד) באיזה חופן הדריכוהו וגדלוהו: טו) באיזה מלאכה הוא עוסק בה. ע"י ו' דברים אלו יתחזק נופו או יחלש, יתרבה עושר או יתמעט, יתגדל חכמתו או יתמעט. אמנם למה נולד זה באיזה מזל דברים אלה לעובה, ולאחר היו לריעותא. יא) זהו מעמד מזל הנעלם הנקרא[בעשטיימונג] שכך נזרה חכמתו ית' עוד טרם הולדו מעשה עמוק ונעלם. כמ"ש חז"ל [נדה דפ"ז ב'] המלאך הממונה על הריון וכו' ושואל טפה זו מה תהא עליה גבור או חלש, חכם או טפש, עשיר או עני,

פ"ד (א) והנה רתוי"ם הקשה על זה, דאם הכל תלוי במזל, א"כ תפלה מה תועיל. ולכאורה נ"ל לתרץ לפי דברי רבינו תוס' ה"ק מהניתין, דלולא תפלתו היה תלוי במזל. וכמ"ש בנדרים [דל"ב א'] מה דעתך דקתני לדק במערב, אנא מהדרנא ליה לזמרה. אמנם מלבד דק"ל א"כ מה קמ"ל תנא בזה, אם תולה עשרו או עניותו במזל או במקרה, די לו שיאמר, דכיון שבכל העוסקים במלאכה יש עניים ועשירים, לכן יתפלל להקב"ה שיתן לו עשירות, ויהיה מציאת העשירות מלויה עמה שיהיה. מלבד זה ק' קו' רתוי"ם הנייה. דאין רצו לומר דזכותא הייטו מזלא, והכיולו רמיה מדאמרי' [מ"ק כ"ח א'], בני חיי ומזוני לאו בזכותא תלי מלתא אלא במזלא. והרי מבשם אדרבנה מוכח דזכות ומזלא ב' הפכיים מינהו. ולפע"ד גם זה יש לתרץ, דרבותינו בעלי הוס', הכריחו דזכות דנקא הכא אינו מלשון זך ונקי בלדקותיו. דעל כרחך הכא ליכא למימר הכי, דאמ"כ מה איכא בין ר"מ לר"ש בן אלעזר, דקאמר נמי בסיפא „אלא שהרעותי מעשי וכו'". אע"כ דזכות דקאמר ר"מ הייטו לשון קנין, וכרוב לשון זכות וחוזק שבש"ס בשמהה, כמו זה שהחזיק בה זכה בה [ב"מ פ"א מ"ד], וכ"כ הרמ"ן וזכה נאמה לא יזכה בנכסים [כתובות פ"ח מ"א]. ה"ל לשון קנין הוא, ור"ל מה שקנה ע"י המזל. וגם"ז כוונת המשנה לפי פי' הוס', שגם אומנות נקייה וקלה, וגם התפלה, שניהן לא יועילו רק לפי מדת המזל. אולם כדי לפרש ענין זה יפה, נצטרך לבאר מלת מזל מהו. ובביאור זה יתורץ גם קושית הטלס, על שרתינו לפעמים לדיק ורע לו רשע וטוב לו. לכן נעתיק פה מאמר א' מדרשותינו הקרא כוכב המזל ח"ל שם: הנה אין דבר ופעולה בעולם שאין לו סבה או סבות שקדמו לה. ורק סבת כל הסבות שלא יקדמה לה סבה, הוא האין סוף ב"ה וב"ש, שהוא ברצונו ית' המציא את הכל. ואין עת אל מציאותו. כי גם העת משבה ידיו היא. אולם הסבות המסבבות שיתהוו על ידן דברים בעולם, הן ב' מינין, יש סבה שמכרחת התכלית, ויש עושה אותו רק אפשרי. ונבאר כוונתינו. סבה מכרחת. הוא שכשיתמם בסבה ההיא על כרחו ישיג התכלית. כמדליק נר, על כרחו שיאיר, ואוכל, על כרחו שישבע, וכדומה. אמנם סבה אפשרית. הוא שאעפ"י שיתמם בהסבה ההיא, אין עוד בדי שישיג התכלית. כזורע שאפשר שלא ילמיח, וכמבקש דבר, אפשר שלא ימלאנו, וכדומה. אולם תכלית מחשבו כל יגיעת האדם הוא, להשיג בעולמו שמחה, או כבוד, והיה גופו או רוחו. ולהשיג שני תכליתיות אלה, יש ג' סבות, והם מי וכח הגוף. עושר וקנייני הממונות. חכמה ומדות טובות שבנפש. ולכן נאלה ונגלה יתינע האדם תמיד, כדי שברגעים לאדם ישיג על ידן השמחה והכבוד שזכרנו. אמנם גם השגת כח הגוף. והעושר, וקנינות הנפש, תלוי שוב בד' סגנות מטשלות. והם: (א) בטבע הכללי המושלת בעולם. (ב) בהשתדלות אדם. שיתעסק הוא או אחר. או שיתגנבו מלעשות דבר, לעוברו או לרעהו. (ג) בצדקת או רשעת של האדם בעצמו, או של אבותיו, או של מכבדיו. (ד) או שיתגנבו דבר רשע או עונה ע"י דבר שיבנוהו מזל. אשר יגזור האדם מרחם עד הקבר.

אולם

לטי. כמשני"ר לפני פי. (והנכסים). כמשני"ר ליתא. שאין אומנות. כמשני"ר לפי שאין לך אומנות. שלא כו' ולא. כמשני"ר שאין. ואין. (אלא הכל לפי זכותו). כמשני"ר ליתא.

לקוטים

רווק בהמה לא הוצרך להאריך ולהאור למיקמי אדם מאחר שבאלו כריתא תוספתא דמ"ב: (ס"ל) ידבמשנה בטליית אי הא דלא תני נכסות אי כדעביל זו יפנה בכסותה לרבותא נקט הכי דאף על גב דכל אי יש לו מלבוש מחזון כפ"ע כיון שיש לה מלבוש עליון אי בין שיכסה אסור לריי דעליה נקרא מלבוש העליון כדאי בעיון למה נקרא שמו עליה שהוא למעלה מכל הבגדים דהרגוש ויפאו אותו בגדו ונעלו יהיה בעהי (שם): שם רמ"א ג"ל דאחא לפלוגי אח"ק דקאמר לא ילמד אדם את בנו אומנות בין הנשים ונקי מהדר ליה ר"מ דלא מתוס לא אלא לעולם ילמד את בנו אומנות נקייה וקלה ומה היא מחנה דאלמיותא כמ"ם הרו"ע מסמי דנחי ואע"ג דאומנות זה עסקו בין הנשים דלא גרע מגרדי דקרי ליה בבריתא עסקו עם הנשים וכ"ש דתנן רמ"א בלישנא דפלגי ובהכי דייק מלי דתנן לעולם ילמד אדם וכו' וכ"ל לעולם אפי' יהיה עסקו עם הנשים ובהכי מתורץ מ"ם בתוי' רי"ד פ"ל פירש"י ממתנת דאלמיותא דהא תנן כל שעסקו עם הנשים וכו' והיוסר עסקו עם הנשים הוא ולכך פי' דר"ל שילמוד לעשות מלאכת המחטים ולא מלאכת הפיכה והנה פירושו דתוק מאד ולפע"ד הדרא קשיא דזה שעשה המחטים גם הוא עסקו עם הנשים שהרי מוכר לכן המחטים ולמה יגרע מגרדים העשים נמיה ופעות לנשים דקרי ליה בש"ס מלאכה עם הנשים ולפי דרכנו קושית מעיקרא ליתא והה"ר ד"מ פליג אח"ק וכדאמרן (שם): שם רשב"א פליג אר"מ וס"ל שאין חיוב לאדם ללמד את בנו שום אומנות אלא יש לו מלבוש אחר ולא יגרע הכל בידו דהא מיה ושוף נמי אין לאדם אומנות ומתפרנסין אלא בגרר והכא נמריין נמי פליג אר"מ וס"ל אלא יש מלמדו אומנות דא"כ הוי כמלמדו לגנוב שהבטלה מביאה וכו' ולא עוד אלא שאומנות נמי לא כל האומנות שוים אלא יש מדו אחר נמל וכו' שאומנות אומנות לשנים ור"י מפסיק דהכא נוריה פליג לגמל וכפן דהכי לאו לשנים אדרבא הנמלים רוכם

לשנות

כשריס והפסרים ורוכסחסדים וכ' והולמי סכר נמי דאין לנאדו סוסלומטת אלא תורה דהכתה אין הכעלה מניחתו וכו'(ב"ב). הרש"ב ר"ה ל"א זלו'. ומכ"ם וכו' והרא"ש מייתי תחלה פירש"י ואח"כ פי' ר"ת דס"ק אינס"י פעסקו עם הנשים סר"ת דברי מבוא דבעניניהיה ערש' קמ"ל והקי' על פ"ר דס"ב הו"ל למיתניה לעיל לא יתייחד אים עם כי נשים ופי' עסקו עמהם עוד פי' נשם ר"ת דהכא מייתי אפי' נאשתו עמו דהוא"ל ומסקו עם הנשים לבו גם כהם ואינו בוש מאשתו ע"כ ובתר הכ"ד אלא ידע אמאי לא הוקשה לו לרא"ש מה שהקי' על פי' ר"ת. גם לשונות כש"י ור"ת דומלי לשונות קושיותו שיכא לכל הפירושים ע"כ ולא דק דלפרש"י א"ש דנה בעסקו עם הנשים איכא מאיכא יהיה על אחר הנשים ולא שייך לכלו כדלעיל כן נמי לפרש"ת אים הכא תמיכא דאפילו אבא עמו אסור מבא"כ שם א"כ להרוויחו א"ש דחייה הכא לאוריה אבל לפרש"ת דאין כאן הומרא עפי בזה אלא דס"ק דאע"ג דבעניניהם ס"ד אסיר א"כ ואפי' הו"ל לאיתיה לשון לא יתייחד עם אשתו אלא לפי האחת צריך לאדם דרך ארעם ח"ת שהיה בדין שימה מוכנות ק"ו מחיה ושוף. (סס):

אולם אם כי כל ד' אלו, הם סבות להלחתו ולבלתי הלחתו של אדם בעולם השובר, אעפ"כ אין כח כולן שוה בהענין. דכח הסבע, יכול האדם לרוב לכבשה בכח הגוף והשכל. ולכל הפחות יכול לעמוד כחה לבלי תנע בו רעה. וכמו כן אם תהיה הורשת הסבע עליו לטובה, אפשר שאולת אדם תסלף דרכה. וימצא האדם בעצמו ממנו סובת הסבע שהיתה מועדת לו. וא"ל להאריך בביאור זה. וב"ש שהסבתדלות אינם כבה מוכרחת להלחתו או בלתי הלחתו של אדם. דידוע לכל, איך יקרה הרבה פעמים, שיהיה כל יגיעת אדם לריק והתחלותו לתהו, ותחת הטוב יצא הוא, ותחת טובה ימצא רעה. אולם יקרה גם להיפוך, פחים בזזו בזו, ותחלת כהן ידם כל טובות הזמניות, אשר לא עמל בה ולא התיגע בהם. אבל גם לדקת אורשעת אדם אינן מכריחות טובות האדם או רעתו, דידענו היטב, שיש לדיק אובד בצדקו, ויש רשע מאריך ברשעתו, דאם כי גדול הדוינו ורב כח, וה' משמיט השקוף של בני אדם, פני ד' בשוטי רע, וכ"ש על לדיק ההולך בדרכיו, וכמ"ש עין ד' אל יראיו ואזניו אל שועתם (תהלים ל"ג), כ"ז לא יועיל רק להקל לזן סבת סובתם, ולהפסיד ולצנן להם כוס צרתם. ואעפ"כ אפשר שיפרד גם הלדיק בצרות מד' פעמים, א) או שיכון לו שום חטא קל שעשה (כתענית י"ח א) כדדרשינן אל אמונה שהקב"ה משלם לדיק הטא קל וברשע מצוה קלה שעשה בשביל"ז. ב) או שהוא לנסיון כדרכו של קדר לבדוק קבקים הישנו. וגם הרשע יתנשה לפעמים בהטבות רבות משמים אולי ידע עול בושת. ג) או שיתגלגל ע"י זה בסוף טובה ע"י הרעה, ורעה ע"י טובה. ולפעמים יתתק כל כך חוק הסבעה או הרעה שלנסוף, עד שאין עין האדם החלש יכול להסקיפה מדהיה אחר כמה דורות. ד) או שסבת הלדיק ורעת הרשע הוא נגד הסבע, כי כן יסד המלך. והוא הוא המלאך שרמזה עליו ת"הק, שיאמר הנה אנכי שולח מלאך לפניך הוא הסבע [הנקרא בין המקובלים מסטרון נער [ועי' תוס' יומות ס"ז ב'] מפני שהטבע מעשהו כנער בהרגל. ובמעשה נערות. והוא הנקרא בבחינת אחרת גם כנדלפון, שעשה אחיו מרכבה וקושר כתרי' לרגו דכל מעשה הטבע הם לכבוד ולא הכבוד. והדברים עתיקים]. כי כך רצה הקב"ה, שלעפ"י שיהיו עושי רצונו, ויעשה להם נסים כשאין ידם מגעת. אעפ"כ כל עוד שיוכלו להעזר בכח הטבע, אין כומכין על הנס, ויהיו תנורי הרב עושי מלחמה. הורשים בזמן הרישה וקוראים בזמן הקיר, כדרך שהעולם נוהג. ולכן אמר, השמר מפניו, אל תמרה בו, לבלי לחטוא נגד הטבע, אע"פי שלדיק נמור אתה, כי לא ישא לפשעכם אם תחטא, ותפשע בעצמך נגד הטבע. ולא ישגה על לדקתיך בזה, כי שמי בקרבו, שהטבע נמסרת אלדים. וכחה כח אלדים. ולכן נ"כ לא התפלל משה"עה לבלי נשלחו, כמו שהתפלל אחר הבעגל, בשבשרוהו שהה מלאכי יהי לפניך. דשתה וכחה הכוונה על הטבע, שידע משה"ע שלא ישנה הקב"ה כחה כ"א לעתים רחוקים בשא"ת זולתו. רק שאני התם שאמר הקב"ה "כי לא אעלה בקרבך", ע"ז השיב הרועה הנאמן הם אין כניך הולכים אל השלינו מזה. והסרכנו בזה הרבה בדרשתינו, ובאן לקצר אני לדיק. וכבר התרחקנו ממשקחו ענייניו הרבה. רק רצינו לבאר, כי גם לדיק אם לרשע לא ישנה הקב"ה בעבורם כל כך בסבות כח זרם הטבע בשתיהו נעדה, או בשתכסים עם שונחים. וכ"כ יש עוד כמה מניעות להשלומי שכר ועונש בעה"ז לדיק או לרשע מכח המזל. כדאמרי. [תענית דכ"ה א'] דא"ל הקב"ה לר"א בן כדת ניחא לך דאהפכי לעלמא חפצר דמזדמנית במזלא דמזוני. בא וראה כמה קשה כח המזל, דהכי ר"א בן פדת מנני פלטון של מלך היה, ואעפ"כ לא שינה הקב"ה הטבע בעבורו. ואמן יתמי דיתמי מה נענה אבהרי. ולפי האמור, כל אלה הסבות, דהיינו הטבע, והשתדלות, ולדיק ורשע, כולן אינן סבות מכריחות לטובת או רעת האדם. אולם הם רק סבות אפשריות. אבל רק המזל הוא סבה מכרחת מעמד האדם לטוב או לרע. ונבאר מלת מזל מהו, שרשו מזל, ור"ל כדבר המזל ונגר, שהוא מחובר יחד בסיפות מי אחל המוזגרים במורל, שיגיאו בשפע הזק בהכרח להשמק, ע"י התחתדות הטפות בהמצין או המעיעת הם לטעלה. כ"כ מקריות האדם להרע או להטיב, יתקוממו לו ע"י סבות מוכרחות שהתחתדו, שקבורים ואחוזים זב"ז בכחל, והם יכינו באופן מוכרח מעמדו בין לטוב או לרע, בגוף, בממון ובמדת הנפש, ולכיוכך הסבות המכריחות מעמדו של אדם יקראי מזל. אבל יש ב' מיני מזל. יש מזל הגלוי, ויש מזל הנעלם. מזל הגלוי הוא שאה מיונים, והן סבות מכריחות: (א) ע"י אב ואם, שהם הניחו הזרע הראשון לכל הויית הנלחתו או בלתי הלחתו, בגוף, בקנין, ובנפש. ולאחר הוא חלק מעלמותם לכן כאשר ידמה להם בתואר הפנים, כך ידמה להם גם בגוי וכח הגוף, וגם בחכמה ומדות הנפש, אמנם גם מהונם ומזונם וקנין יחלקו לו ומכתם ישחדו בעדו. וכן אמר שלמה בחכמתו [משלי י"ט י"ד] בית והון נחלת אבות. ואמרו חז"ל [עדיות פ"ב מ"ט] האב זוכה לבנו, בנו וכבתו, בעושר בחכמה ובשנים: (ב) שנה ב' ע"י מחה הארץ מקלים שנולד ודר בו האדם, גם זה יפעל על גופו, שיהיה ע"ז חזק או חלש. יפה תואר ומראה או להיפך. והכנראה, שאנשי לפון יותר יפים בתואר ובמראה ושייהם מרוכים יותר מאנשי דרום. ואנשי דרום יותר נבונים בקונה יחזקים מאנשי לפון וכמ"ש הטבעיים, וברשם הרופא הייפוקרטס הופלאת במלקראכיאטיק שלו. וכ"כ בחכמה ומדות הנפש, גבולים יהבי ארץ אחת מיושבי ארץ אחרת. אלו חכמים ואלו סכלים, אלו זריזים ואלו עצלים, אלו בטבעם מחוממים ואלו מקוררים. וכ"כ בקנינים, יש חיוק בין ארץ לארץ אחרת, יש ארץ זרע חלב ודבש, אבניה ברזל ומהרריה תחצוב נחושת, רגביה כסף תיעפת, ועפרות זהב לה. לתוף ימים תבכון, ויושביה עשירים רוכלי הארץ. ויש אשר אדמתה כמדבר שממה. לא מילא כבו קולר, ויד עמל לא תשבע לחם. עניים מכוסים בכחבות בוקים ומבוקים ומבוקלים. וכן אמרו חז"ל [רבה פרשת שלח לך] יש ארץ מגדלת גבוריה, ויש מגדלת תלמידים. ואמרינן [מכות ד"ש ב'] בנגעד שביתי רואים, אלמא דגם מדות האדם יתבונו לפי מקום גדולו. ואמרינן [ב"ב קמ"ב ב'] תורה דא"י מחכים. ואמרי' [קדושין מ"ט ב'] י' קבין נבורה ירדו לעולם, ט' נפלה מ"י וכו'. י' קבין חכמה ירדו לעולם, ט' נפלה מ"י וכו'. י' קבין יופי וכו'. י' קבין עושר ירדו וכו'. י' קבין שוני ירדו וכו'. אלמא שבע הארץ נ"כ יפעל הרבה על אלו. (ג) הזמן גם הוא יפעל על ג' אלה באדם. כידוע לחכמי הטבע שכל בריאות הנולדים בחצבה, ויהיה אדם לו בהמה לו שוף, הוא גוף יפה בריא וחזק יותר מהנולדים בשאר עתות השנה. ואמרו שבאביב כל האדם והבהמות הם חזקים יותר מבכל שאר עתות השנה, ולכן אז הזמן לאותה לרפואה, ולמלאיותו של הביב אדם חודש מאיים, הוא היותר מסוגל לזה, וכן אמרו חז"ל [שבת קמ"ז ב'] כילדו שקייבא מדבתא עד עלרתא, ר"ל מפסח עד שבועות, מעלו. ואמרו הטבעיי' שבחורף האדם יפה מראה יותר מבשאר עתות השנה. ואולם בנגיר יש שפע קנין ועושר וברכה בעולם יותר מבשאר עתות השנה, ומלאו הגרנות בר, והיקבים תירוש יפרוזו. אולם גם על הנפש, על מדותיה ומעלותיה, יפעל הזמן מאוד. הלילה נאותה יותר להתעמקות ולחיקת נירסא בסייעתא דשמיא, דע"י הדממה שבולפת אז, מתקבצים הרהורים שפי הטעיינים, וכמ"ש חז"ל [עירובין ס"ה א'], לא הוצרא כיהרא אלא לעיסא. ואמרי' [בי"ד רמ"ו סכ"ג] הרולה להלות בלילה, אשר אז יותר נאותים למנוחה, ע"י התיעבו אז בהן, יחלים הגוף ביותר. אבל עם השחר מבהיקים בבקרים, כי הם יותר מסוגלים להתעוקם בחריצות כמ"ש חז"ל [בעירובין שם] ולהיות שמעתתך ניהו, אולם גם הגוף בבוקר כאלי יקום ולבניא יתנשא, וכמ"ש חז"ל [ב"ב ט"ו ב'] אלבי יומא אלבי קיירא. וכ"כ על המדות יפעל הזמן. הקיץ יותר נועד לשמחה, והחורף יעורר נאלת רוח. בבוקר אדם מסוגל יותר לתת לאים שאלתו בטוב עין. וכ"כ עוד על דברים במדות, יפעלון היום והלילה, ותלקי עתות השנה הרבה. (ד) המאכלות הנאות המשקות, גם הם יפעלו מאוד על ג' אלו. המאכלות הנאות יחזקו הגוף, אבל יעברו השכל ויטמטמו לבו מכל מדה ישרה. והמאכלות הקלות והדקות, יזקקו השכל ויגבירוהו, אבל גם יזקקו ויקלו כחות הגוף, וכ"כ יש מאכלים יחממו שבעו במדות, ויש אשר יקרירוהו. ואחז"ל [כתובות ל"ם ב'] הרולה שתלבין בחו שקנה הלב. ואמרו [מ"ק ד"ט ב'] בחיה דרב ביבי דשתיין שכרא, בעיין עלא. ואמרו [יומא ע"ו ב'] אמרי ריחמי פקחן. ואמרו [הוריות ד"י ב'] כמה דברים שטמטמין לבו של אדם, ואמרו [פסחים דמ"ב ב'] דבשר שמן [לאחוקי שומן עלמו] ויין ישן מעלי לכולה נופא. אולם כ"ש שיפעול מזונו של אדם על קיימו ועברו. שלמה אמר בחכמתו [משלי כ"ג י"ז] אוהב יין ושמן לא יעשיר. ואחז"ל [פסחים קי"ד א'] דאכיל אליתא עשי בעלייתא, דאכיל קיקלא, אקיקלא דמתא שביב. (ה) הגידול, גם על איזה אופן מתגדל אדם, ובאיזה חברת אנשים ידור כשכבר מתגדל, ג"כ יפעל מאד על ג' אלה. דאם יזרזו כחו מעמודיו, יתחזק הגוף. כמ"ש סוב לבבר כי ישא עול בנעוריו. וביותר, אם רואה חברת מריעיו סביבו כולם מתחזקים ומתאמצים לכל מלאכה כבילה וגבורה, ילמד ממעשיהם. ויתחזק ויתגבר גם הוא. וכן הוא בכל חכמה ומדה. אם הדריכוהו מוריו על מי מנחות, בחכמה ובכל מדה נכונה, הבדנל תהיה לו לסוכנת ולמשענת לבטנם שני. וביותר ילמד האדם ממעשה חברת שבטו ועבודו. שלמה אמר [משלי י"ג ס"כ] הולך את חכמים יחכם. ואמר עוד [משלי כ"ב כ"ה] אל תחרע את בעל אף, פן תאלף אורחותיו. ואמרו [ב"ב כ"א ב'] קנאת סופרים תרבה חכמה. ואמרו [פסחים קי"ב ב'] לא תהור בשבילנא משום דלגאי הוו ומשני לך בלשונותא. ואמרו עוד [נאבות פ"ב] אזה דרך שיבור לו האדם, והשיבו לו חבר טוב. ואמרו עוד [שם פ"א] יהי ביתך בית ועד לחכמים והוה מתאבק בעפר רגליהם. עשה לך רב, וקנה לך חבר. וכן אמר [תהלים קי"ט] חבר אני לכל אשר יראוך. וכן בכל מדה ומדה בין גדיים התנהג עפה האדם, ובין רעים תחתה נפשו בו. אולם גם בעובר גם בקנייניו הולה הלבר בחברת האנשים אשר יהיו ביניהם ויתעבר עמהם, כדכתיב ברבות הטובה רבו אוכליה [קהלת ה' י"א]. וכן אחז"ל בתר מרי נפשי ניבי משוך [נ"ק ל"ג א']. ולכן הזהרנו חז"ל [פסחים קי"ב א'] הוה מתחבל עם מי שהבעה משחרת לו. וכן אמר החכם, הבעני בין העשירים הוא עשיר יותר מהעשיר בין העניים, שזה אינו מספיק להתעשר וזה אינו מספיק להתעני. וכן כתיב אים אם לרעהו עזורו ולאחיו יאמר חזק [ישעיה מ"א ז']. (ו) המלאכה והעסק אם הפקודה [אמת ב"א] אשר בה ישמש האדם בעולמו, גם הוא יפעל הרבה על ג' אלה. כל מלאכה כבילה וגסה, הגסה את הגוף ותחזיקו, אבל תחלים והדקים

גם כח הנפש. וכל שלד יותר שיתעסק אדם במושכלות וחדודים, כל שלד יותר יתחדד שכלו ויגבר, אבל ביותר יחלים גופו. וכמ"ש חז"ל [ב"מ פ"ד א'] דלהכי נקראת תורה תושיה במתחת כחו של אדם. וכן אמרינן [בר"ה ז"ו א'] כמאן מלגינן אחידתא אקלידי ומריבי, דהיינו ת"ח. ולא די שבגין גופם רפוי, כ"א גם במראה פניהן ניכרים עבדי המלך, מדעשאין העולם הזה על צורת חמיד, לכן נפל שרם על בשרם, יבש היה כעץ. וכדאמרינן [תענית ל"ז א'], אי הוה אי הוה אבי הוה נמירי ספי. וה"ל אמרינן [ניסין דנ"ט א'] משום דאמי אפיר נאה הוא, אמר שמעתתא דלא אפירן. [וזה נ"ל מה דאמרינן [ע"ז דס"ז ב'] פתיח לוכחא מי ומאן תסריים שמעתתא, וה"נ אמרינן [מגילה י"ד ב'], לא כדי לגנותו בגדיותו אמר הכי, רק לשבחו, מדאיקר נאה בגוף לאבי נאה נפשך בחכמה. וחזו שאמר בכתוב אל תראוני שאני שחרחורת [זהו מפעם] שנוסף אבי שלם, היא תה"ק]. אולם לעפ"כ, מדהם תמיד שמחים בעמלם, לכן בגשמה הבריאה וכיפה אחר תקונן בגוף הראשון והרפוף, תלין מתרכיה ביפיה והדרה, ולכן פניהם לשוכות תמיד. ומעיניהם ינוקן ויברק שמחה כשלהבתיה. וכדאמרינן [נדרים מ"ט ב'] דר"י היו פניו לשוכות, ואמר למסריתא, שהוא מדכתיב חכמת אדם תאיר פניו [ובהא מתורץ לא תקשה סוגיא דתענית ונדרים אהדדי]. אולם לא לבד בתורה הוא כך, כ"א בכל מתעסקי בחכמה, בכולן הגוף מתרופף והנפש מתחזקת, בזמן שמלאה אין חריבה זו. ביותר ביכר זה בהסקדנים, שאין מתנועעים במלאכתם ועסקם אמה ואמה. בכל עסק ועסק של אדם יתפעל הגוף וגם הנפש, בחיזוק או גרפיון, הכל לפי המלאכה, והכל לפי העסק. ואפילו על המדות יפעל עסקו של אדם. בגראה בכל העוסק במלאכה דקה ונקייה, יהיה גם הרגשתו דקה, כמנגן וצייר וכדומה, שנשו רך ורחמני, וכדלהשכחן בלאיטא הגניא שאמר קחו לי מנגן [מלכים ב' ג' פס"ו]. שע"י הנגון נחה רוחו. משא"כ שבח, ציד, ואיש מלחמה, שבשם אחרי מדעוסקים במלאכת אכזרי, וכדאמרינן [במכתיבו] רוב עבשים שותפו של עמלק, ר"ל אכזריים. ורוב שפנים חסידים. וכן כל שעסקו בעבודה נפה ושבה, תתגשם ותתעבה הרגשתו ושכלו וכל כחות נפשו. אלה הם שבה הסבות הגלויות המכריחות, אבר על פיהן שחוגב מעמד האדם בגופו ובמזונו ובנפשו להרע או להטיב, לפי רבוי הסבות אלה ולפי החחלפתן זו מזו. לגפעמים יאמרו הסבות אלה נגד אלה, יוכרע הדבר אחר רבים לאמות. וכל זה נקרא מזל הגלוי. ועדיין יש לשאל, למה נברא נפש אדם זה מאבות אלה ועם סבות אלה שיועילו לעוכתו, ונפש אדם אחר עם סבות הפוכות מאלה. גם לזה יש סבה, אבל נעלמה מעין כל חי, בלתי לד' לבדו. וכמו שאמרו חז"ל בגדה [דס"ו ב'], שהקב"ה נוזר על הטפה מה יהא עליה נבור או חלש, חכם או טפש, עשיר או עני. והוא הנקרא [בשמיטמוא], שהוחלט על האדם קיום יצירתו, מעמדו בלוה מפעם כמום ועגלם, וכמ"ד [ברכות דל"ע] הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. וכמו שאין לשאל להבורא ב"ה למה ברא זה כהן וזה לוי. זה איש וזה אשה, זה ישראל וזה נכרי עכו"ם, זה פיל ומרי חזק, וזה זבוב ותולעת הגם והל, כ"כ לא נוכל לשאל מהו למה ברא זה עם סבות לעוכתו וזה עם סבות לרעתו. בלתי ספק הכל בחכמה ודעת כדי שיגיע הבלמתו, זה בחופן זה וזה בחופן זה, אבר בלתי ספק כך מחוייב ומוכרח היה שיהיה נברא כך, רק שלפי קב שכליו לא נסיג הטעם. והוא הנקרא מזל הנעלם. אמנם יש אבר רבו להבנים בין מזל הגלוי למזל הנעלם שזכרנו, עוד דבר אחר ממנו. ורבו להשיב על שאלתינו הנ"ל. למה נברא אדם זה עם סבות אלה, ולאחר עם הפוכן. ויעיבו אותנו דבר, שעל דרך יהיה כך, מפני שאדם זה נולד בשעה שבאתה או מחדים לו לורה הוכבית אחר עולה, שמורה הבחתה ונגייה. ולאחר נולד בשעה שנוגה או נדק לו לורה הוכבית אחר עולה, שמוריה על הגלחה ושמחה. ולפי דעת זו, כל מקריותיו חולים, בכוכבים ובמעמדם, אין שהשגיחו לנו קרני אורם מבשן ולידה ומהריון. וגם כל החלאת מלאכה ועסק, היגלח לא לא, רבו בעלי דעת זו לחלות בבלי סחבות אלה. וכל זה הבל תעתועים אין בו ממש כלל, רק כדרך חלומות שקר ההמון, שחפצים תמיד בדבר שאין הבל הבל הפסדו. וקרא לזה חשונו [ס' סנהדרין ס"ו א'] תמים תהיה עם ד' אלהיך. וכן אמת שבבר מראה לפי הבקשה הראשונה, בקלת דברי חז"ל נוטים לדעת זה, כדאמרינן [נדרים דל"ב א'] מה דעתך דקאים לדק במערב, אבא מהדרנא לי ומוקמינא לי במזרח. וכן אמרו [שבת קנ"ו א'] מזל יום נורם, מזל שעה גירם, אי מאן דבלדק, אי מאן דבמאדים. וזה הבריע לב כמה גדולי ישראל הופסי פירוש, לחשוב הדברים כפשוטן. אבל ח"ו שיתפוס דברי רבותינו בזה כפשוטן, דאחר אבר קבשנו הקב"ה בתלותיו ולוה לא הטונו, לומר שוה זו יפה לזה ושוה זו יפה לזו ולשה לזו בפשוט דבר, רק ברצון אביו בשמים לבדו. ונם למה נדחוק את עצמינו לחוליא הך מלתא דסנהדרין הנ"ל מפשטותא ולית שמעתתא, ולא נימא דהך אגדתא [דשבת ונדרים הנ"ל] אינן כפשוטן רק כמאר אגדות קדושות שבש"ס, מלבש בהן בחכמת אלעגאדי סודות קדושות והעלומות חכמה [ובבר ידעת מ"ש הרא"ן בפסדו מאמר הבכל דס"ו כד"ה ורמיתי להזהירך בתזהרה נדולה וכו'] שמי שיאמין שהאגדות שבש"ס הן כפשוטן הוא שכל נמור ואבוש הבכל]. גם בלא זה לא הועילו כלום בתשובתם הנ"ל, דעדין יש לשאל, ולמה נברא אדם זה בעת עלות בוכב זה, וזה בעת רדתו. ועל כרחך יבינו כמוו כי כך עלה נמחבבה לפניו יתברך, כמו שהשיב הקב"ה למשרע"ה כשראה מיתת ר"ע [מנחות דכ"ט ב']. ואם כן מה ולמה לנו להבנים ממשלת עבד מעבדיו יתי' בינינו לבין הבנתת אלהינו עלינו ועל כל ברואיו. ומה לנו לנמנם כהו של יוצר בראשית, לומר שבשעה זאת לא יברא רק נבוריס עשירים וחכמים ומולמים, ובשעה זאת יברא רק אין מולמים. כל זה הוא דבר שאין בו טעם וריח, ויש בזה נ"כ אביורא דע"ז, דע"י מחשבה זו הקפידו האומות הראשונות הבוכבים והלורות, בחשבם שוד יותר שהם בעלי רצון להפיע ולמנע הטפעתם מבני אדם. אבל אנחנו יוצאי שדי התורה אשר עליה הורגנו כל היום, אם יקרה נ"כ דבר בשולם שלוחם נגד שבות הגלוות שזכרנו, בשלא שיש אין הסתובב לחיות כך וכך, לא נתלנו לא בקרני פרה, ולא בזנב כסיל וכימה, רק נגיה לכסיל להתלות בכסיל, ואנו ליה עינינו ועינינו ליה. המביט העליון יתש"ו. ואחר חיזה שיש שבחתי זה, מלאתי דאתי לידי ספר מגרת הרמב"ם, ורמיתי בתשובה שהשיב שם בשוה הספר לחכמי מרסעליה שאלתיהו בדבר זה, והשיב כדעתינו באריכות. וע"ש במ"ם בד"ה ואני יודע שהתפסנו ומלאנו וכו' אל מחכמי אמת דבותינו ר"ע בחלמוד ובמשנה שדבריהם מרפין וכו' אל יקשה זה בעיניכם וכו'. יע"ש. ולפע"ד בלו בני אדם לתחבה נפלה זאת, ע"י שראו שהחמה והלבנה [ואולי גם שאר כוכבי לכת שקשורים יחד בתקופת חמה שלנו, הוא הנקרא [ואגנען זיסטעם] יפעלו הרבה על הארץ אם לזול אם לזיקר, לשובע ורזון, לבריאות ולחולי. אבר זה אמת מוחלט, שבעבור קרבתם אליו יפעלו הרבה על תוריגו, בחמימות ובקרירות יבשות ורטיבות, אבר הם סבות בלמת לשובע ולבריאות ולהפוכן. והן הן סבה א' או ב' מסבות הגלויות שזכרנו למעלה. [אב"ע עי' כוכבי מ"ת פי' ע"ז שכתב ממש כע"ר אלמ"ש אלים"ל] אולם אלה חשבו ויעשו גם הם בחרמומם בכל הגוים הקודמין, בחמרם כי רם ושבב ד' מהביע על האדם החלב והדל הסוכן בעמק. לכן העמידו לנו את הבוכבים במשמרותם ופקודתם, שהם ישגיחו עליו לשכן בעלייתם ייעיבו לו, ובשכן בירידתם יריעו ולא ייעיבו. אולם כל זה אין לו מציאות כלל וכלל רק בבח המדמה התולה על בני מה בקולי עבבים הבל הבנים, כי לד' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה. ואולם רק בחויר [האטמאספערע] יש יחוס להארץ עם הפלאנעטען] הסמוכים לה. אבל במקריות יחידיות של אדם, בחכמה ושבר ותחק וכדומה, באין לבם יחוס כלל עם האויר, אין לאלה משרתי העולם שום בח ואומן עליו. כי רק ה' יהן חכמה מפיו דעת ותבונה [משלי ב' ו']. ורק ברבת ה' תעשיר [אשלי י' כ"ב]. ורק ה' יתן בח לעשות חיל [דברים ח' י"ח]. זהו דעתינו בעניין המזל, שהוכן כוונתו סבה לו סבות. אולם לפעמים יאמרו הסבות זו כנגד זו, דלמשל מחמת סבת אבותיו יחוייב שיהיה חלש ובלתי מולח, ומחמת סבת האבלים לו הזמן לו משאר הסבות יחויב לריפך, לו כל דאלים גבר. רק ביל האדם לירו בוחותיו בהשתדלות לבטל הסבות המגיעות, וביותר בשים סבה שחשיבו כמו שאמרו חז"ל [ילקוט ראה], כי יברבך ה', יכול יהא יושב ובטל, ת"ל בכל אשר תעשה. ואעפ"כ בכל אלה לה' הארץ, ושימו משוטטות בכל הארץ, וכשהאדם הולך בדרכיו, בידו להבריע הכח בהשגחתו יתי', אם שיהיה האדם מולח חכם ובטל מדות או לא, וכמ"ש חז"ל [מגילה ו' ב'] אבל לאוקמא גרסא כיעהא דשמיא. וכן בחוזק הגוף וכן בשוכר, ואפי' שיהיה השתדלותו לטובתו מועם, מלאכתו נעשית ע"י אחרים, כדאמרינן [ברכות דל"ה ב'] וכן כתוב הדר הוא, כן יתן לידידו שנה. ואולם הכרעה זאת מבודה לפי המגיעות ורבויים, כמו שהבאתי לעיל מחשובה שהשיב הקב"ה לר"מ בן שדת תענית [כ"ה א']. כי כל סבות האלו שזכרנו, הם בחמיתיות כחות הטבע, והטבע הוא משבע של מלך מהמהקב"ה, ולא כל כך בנקלות יפסל המלך המשבע שקבע הוא בעצמו שהיה עובר לסותר. אבל תועיל התפלה והבקשה מלפניו יתי', לעשות לפעמים מהחמין פוטרין, וכמ"ש חז"ל [ספרי, דברים ט' כ"ב] ואתפלל גם בעד הארץ וישמע ד' אלי, מבאן לתפלה שעה מחלה. ולפעמים לפי מעמד לדקת האדם כי רבה היא, יעשו לו נסים, ויסולקו מלפניו המגיעות מכל וכל, והכל לפי רוב המעשה, ולפי רוב המגיעות. ואם בשקול נפלם יפה כל הדברים הנאמרים סה בזה, לא יאמר שום רושם קושיא אם נראה לדיק ור"ל רשע ופ"ל. מלבד מה שנובל לחרץ בשנראה לדיק ור"ל, שבות לו לנסיון, כמ"ש ד' לדיק יבחן. או שינגע לו טובה עי"ז, או שינגע ע"י זאת הנרה מרעה נדולה יו"ר מזלה. ומלבד כל אלה נובל לחרץ נ"כ הקושיא בשראה רשע ופ"ל ולדיק ור"ל, שהוא לפי המלות הנ"ל כמו שביארתים שאין לדקה כל כך נדולה שתכריע כל הסבות שהם כנגדו. ודו"ם סיפר.

לשנות המזל. כך נראה בעיני: רבי שמעון בן אליעזר אומר כו'. כלומר ר"מ הביא ראיה מן הכסף שאמר למי שהעשיר וכו'. ורש"י הביא ראיה מן העומר: אלא שהורעתי מעשי וכו'. בברייתא מסיים שנאמר (ירמיה ה') עונותיכם הטו: ספר. בעסח ס"ס וכן בירושלמי קדר ופירש"י בעל קרנות.

ועיין רפ"ו דב"מ: רבי יהודה אומר משמו. לשון רש"י של אבא גוריא. החמרים רובן רשעים מפני לסטיות. הגמלים רובן כשרים. שפורשין למדברות למקום גדודי חיות ולסטים וירחים לנפשם ומשברים לבן למקום. הספנים רובן חסידים שפורשין ממקום הסכנה ותמיד הם ברעדה יותר מן הגמלים. טוב שברופאים לגיהנם. קינו יצא מן החולי ומאכלו מאכל ברואים ואינו משבר לבו למקום ופעמים

רבי שמעון בן אליעזר אומר. ראית מימיך היה ועוף שיש להם אומנות והן מחפרנסין שלא בצער. והלא לא נבראו אלא לשמשני. ואני נבראתי לשמש את קוני. אינו דין שאחפרנסם שלא בצער. אלא שהרעותי מעשיסז). וקפדתי את פרנסתיסח): אבא גוריין איש צדיין אומר משום אבא גוריא לא ילמד אדם את בנו המרסט). גמלט). ספרעא). ספן. רועהעב). וחנוניעג). שאומנתן אומנות לסטים. רבי יהודה אומר משמו. החמרין רובן רשעיעד). והגמלין רובן כשריעה). הספנין רובן חסידיעו). טוב שברופאים לגיהנעז). והכשר שבטבחים שותפו של עמלקעח). רבי נהוראי אומר מניח אני כל אומנות שבעולם. ואיני מלמד את בני אלא

הטבר גמל וספן. כל אלו אומנות לסטות כשלגין בדרכים. נכנסים ולוקטים עצים ופירות מן הכרמים ועוד שנכנסים לבני אדם ומעבירין על תגאם: רועה. [בהמות שלו] ממעבר הבהמות לרעות בשדה אחרים: חנוני. מלומד באולאה. להטיל מים ביין. ולמרורות במיטין. שחייב אדם ללמד את בנו אומנות נקיה:

סליק מסכת קדושין

יבין תפארת ישראל יבין

עתה נבוא לפרש המשנה, שר"מ אמר שלעולם יזמר אדם אומנות נקייה וקלה, ואל"כ יהיה לו השתדלות נאה להצלחתו. אבל לא יאמין שהתשתדלות לבד תעלירהו, רק גם בכוחות הטבע של העניינים חלוק מלאת, לכן יאחז זיין הלדקת נגדה, ויתפלל להקב"ה שיסיר מלפניו דברים המונעים בטבע את הצלחתו ויסייעו ברחמיו יחסדיו להצלחתו. אבל עכ"פ לא יחשוב שעביר הפלתי ישנה הקב"ה של סדרי הטבע, ובעבי הסבות שזכרנו, דמלבד זה מזכיר עוניותיו של אדם, דזהו בבלל עיין תפלה [פרי"ח ט"ז ב'], מלבד זה מסיכן לו מחשבה כזאת, שבשרלא שעם כל התאמצותו בתפלה אפ"ה לא נעשה בקשתו, יוכל להתרפה חלילה מלהאמין בהשגחתו יח'. לכן הודיעו הנאת, הלא הכל לפי מזלו, ר"ל גם השתדלותו גם תפלתו אינן דברים המכריחים טובתו, כי גבול יש להם, אם ועד כמה יסייעוהו, ולפי מעוט ורבוי הסבות, לפיהן יגיע גאולתו לטובתו. זאת יקוה בתקותו, והי' הוא נחלתו בחמיתתו: סז) בחטאי נגד ד': סח) גם לא השתדלתי כראוי בגופי לעובה שלי. דב' דברים לריכים לי שיעיב לי בעוה"ז, א' שלא אתחייב לפני המקום ב"ה במעשי, ב' ושאשתדל בכל מה שבכחי להביא הטובה שנזר הקב"ה עלי, וכמשה"ל [ולקוט ראה] למען יברכך ד', יכול יהא יושב ובטל, ת"ל בכל אשר תעשה: סט) מוליכין תביאות על חמידים, למכור מעיר לעיר: ע) מוליכי סחורות על גמלים למקום רחוק יותר: עא) בס"ם נרסינן „קדר", והוא המוליך קדירת למכור מעיר לעיר [וכן מסתבר]: עב) מלן לסטות, דכשיסעין בדרך רוצין בהמתן בשדות אחרים. וכ"כ רועה, זה כל עניינו [ולגרסת הספר דקא „ספר", והוא הגמלא, גם כן אומנתו לסטות, ליעל לפעמים יותר מהראוי, בראותו בהזדון נחון להתגלא, בחפצות כן לעשה [שבת דף ע' כ']. עג) מלומד באולאה לזייף היין במים וכדומה: עד) מפני לסטות: עה) שפורשין למדברות בין חיות ולסטין, לכן משברין לבן לפני המקום: עו) מדסכנתן מלוייה יותר מגמלין, ותמיד הם בפחד ורעדה כי אין ביניהן לבין המות רק קרש דק: עז) כ"ל דאין מאמר זה נגלה לרופא, רק שבה הרופא המומחה והוא על פי מה שמ"כ דבר נחמד*). בכשהולת מסרע"ה את ישראל ממצרים, שמעו עמיים ירגזון וגו', ויתמהו מאד על זה האיש משה, כי על ידו נעשו כל הגבורות והנפלאות האלו. ולכן התעורר מלך ערביי א' ויבלח לייר מובחר לייר המות המנהיג הגדול הזה ולהביאו אליו. ויולך הלייר וילייר תמונתו ויביאהו לפני המלך. וישאל טוב המלך ויביא ויאסף יחדיו כל חכמי חרטים אשר לו, וישאל להם לשפוט על פי פרלוף פניו של משה כפי המלייר, לדעת תכונת טבעו ומדותיו, ובמה כחו גדול. וישיבו כל החכמים יחדו אל המלך ואמרו, אם נכתב על פי לייר קלסתר פניו של האיש הזה המפורסם לגדול, נאמר להודיעו כי הוא רע מעללים, בגאות יחמדת הממון ובשרירות הלב, ובכל הסרירות שבעולם ביגנו נפש אדם המעלה. ויקליף המלך מאד ויאמר, מה זה. הכי התעלו בי. הלא בכל אלה שמעתי מכל עבר ופינה בהפך מזה האיש הגדול. ויחרדו האנשים מאד. וישיבו את המלך בשפל קול התחנה, ויתעלו א"ע הלייר והחכמים, כי מ' בחסרון ידיעת הבירו. הלייר אמר, אני לייריתיו כהוגן, והחכמים שנו בידיעתם, והחכמים גלו כל החסרון על הלייר שלא לייר תמונת משה כראוי. והמלך אשר נכסף לדעת מי משניהן יצדק, נסע בארכו ובפרשיו ויביא אל תוך מחנה ישראל. ובבואו וישא עיניו וירא את משה איש אלהים מרחוק ויומהר ויקח את הלייר מתוך הלנו, ויביא והנהו כתמונתו וכלומו כאשר לייריו הלייר, קולע אל הטעה ולא יחטא. ויפג לבו ויפלא ויתמה עד מאוד. ויולך ויבוא בעצמו אל אהל איש האלהים ויכרע וישתחוה לאפיו, ויספר למשה כל הדברים האלה אשר נעשו. ויאמר עוד, כי אדני איש האלהים. הנה קודם ראותי פניך פני אלהים אמרתי אך אולי הלייר בנה במלאכתו, לבעבור חכמי מפורסמים לבקולים מאד בחכמת [הפיזיאגלמי] ואין דומיהם. אך עתה אחרי ראותי כי המונחך מכוונת אל הלייר אשר הביא הלייר, לא נותר בו בשמה רק לומר כי חכמי בגדו בי, וכי חכמי אליל הם וחכמת מה להם, והם אוכלי שולחני ויתעיני מאז בהבליהם. ויען משה איש אלהים ויאמר, לא כן. גם הלייר, גם חכמיך, נפלאים הם בידיעתם וחכמתם. אולם דע לך. כי ליני הייתי בטבע באמת כפי שמעת ממחותי, לא טוב אוכי מבול עץ יבש. כי גם ממנו נמנעו ונחבאו כל הסרונות האדם. ואם כן, הכי בעבור זה אהיה יקר בעיני אלהים ואדם. אמנם כן ידידי. לא אבוש לומר לך, כי כל החסרונות אשר שפעו עלי חכמיך, כולם קשרים בי בטבע, ואפשר עוד יותר מאשר שפעו חכמיך. ואני בכח אמיץ הנה התחזקתי ודביתי וכבשתי אותם, עד אשר קניתי לי הפוכם לטבע שני, ולכן ובעבור זה יקרתי והתכבדתי בשמים ממעל ובארץ מתחת. ועל פי זה נבין היטב שבח הרופא ממאמר זה, דמדלא קאמר כשר שברופאים כשכיפא בטבחין. ש"מ שהטוב הזה אין כוונתו כשר, רק מי שחושב את עצמו שהוא המומחה היותר טוב שברופאים, הוא מעוהד לגיהנם. דבגאותו זאת סומך על ידיעתו בספק ואינו מתיעץ עם חבריו, כראוי למי אשר בפיו ובקולמסו מונח חיים או מות. וגם ברוב גאותו אינו מסתפק שמא יטעה דמיונו, ואינו חושש לעיין היטב בספרי הרפואות קודם שיתן לחולה סיני רפואה קודם שידע מהן שלא יוכלו להזיקו כראוי, ליך לאו לאו בטעיני שכנת נפשות. וראה שלא אמר הנאת, שהיא רשע, או יבא לגיהנם, רק אמר „לגיהנם", ר"ל יש לו הבנה שיוכל לבא על ידה לגיהנם. אבל כל עוד יותר שיטה לו הבנות לגיהנם כל עוד יגדל בכרו ושבחו כשיבנם הבנותיו: עח) דמדעיסן כל היום בשפיכת דמים, מתאחר בטבעו בעמלק שלהם בישראל, לא לגחל אדלם גם לא לקחת ממונם, כי מדבית הבלה יצאו עם עני ודל, וכי ידע אחר זה מבית מלרים ומשלל היום. רק בגאותו התפקר בחכמיות חמה להשחית עם עני ודל. אמנם לא נקט הנא לגיהנם

בדוקא

חמרין כו'. עי' מס' נדה י"ל פ"ח ד"ה ולכני:

שנויי נוסחאות

ר"ש בן אליעזר אומר כו', במשנ"ג ובמבנ"ר „אליעזר". וכ"ה בכי"מ (ופס ראית מימיך ארי סבל צבי קיץ שועל חנוני זאב גידר גדירות (ועי' תוספתא) והלא דברים ק"ו ומה אלו שנבראו שלא לשמש **את קונם** (?) הרי מתפרנסים שלא בצער אני שנבראתי לשמש **את קוני** אינו דין שתהא **פרנסתי שלא** בצער ופי גרס לי להיות מתפרנס בצער הוי אומר חטאי **לפי שהרעותי** כו'. ועי' נג „שהרעותי. במשנ"ג ובכל הנוסחאות שהרעתי. במבנ"ר שהרעת. **צדיין.** במשנ"ג ציירין. **אבא גוריא.** במשנ"ג אבא שאול. **ספר** ספן רועה וחנוני. במשנ"ג קדר ספן רועה וחנוני. נד"ג ספר חנוני ורועה ספן; במשנ"ל ספן ספר קדר רועה וחנוני. **שאומנתן** כו"ל ספני שאומנתן. ר' יהודה **אומר** כו'. מכאן ועד סוף הפרק ליתא בנ"ג. **אומנות שבעולם.** במשנ"ל אומנויות. וכן נסמוך בני. במשנ"ל בניי.

תוספת רעק"א

יד (אית בז) במשנה והגמלין רובן כשרים. וזה ראיתא בברייתא רפ"ב דנידה דף יד רוכבי גמלים רובם רשעים כתבי התוס' שם לתרץ דהחם מיירי ברוכבים ומשום הרהור והבא במתני' לא מיירי ברוכבים אלא רגלתים הסהורה על הגמלים והם הולכים ברגל ברחוק מקום סכנות עיי"ש:

*) בעין סיפור זה מזכר בשטה מקובלת כפ"ג דמריס, (ה") ועי' מעשה המדות סוף לות מ'.

ופמים מהורג נפשות ויש בידו לרפאות המני ואינו מרפא. טוב שבטבחים. ספיקי טרפות באות לידו ואם על ממונו ומאכילן. ע"כ לשון רש"י. ושופט של עמלק לא ניחא. דמה מנין עמלק למאכיל טרפות. ולכן נראה לפרש טוב שבטבחים הוא אכזרי ומזנו רע. והוא שופט של עמלק האכזרי שונא כל האחשלים. ולא היה לומה ולשון שמזוונו ביבראל אחר שילאו ממצרים והכסיס שנעשו להם. כי אם עמלק ראשונה. וזה מורה על אכזריות לבבו שלא שם אל לבו הנסים והנפלאות שנעשו ליבראל והמשיל של מצרים במצרים ועל היס אלא אכזריותו וזדונו הכריעו לכך כמ"ש (דברים כ"ה) ולא ירא אלהים: וקרן קיימת לעולם הבא. עיין מ"ש בסוף פרק קמא. [ופירוש קרן כתבתי בריש פרק קמא דמס' שלה]: אבל התורה אינו כן. לשון רש"י.

ברך את אברהם בכל(פב). מצינו שעשה אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא נתנה שנאמר (שם כ"ו) עקב אשר שמע אברהם בקולי. וישמור משמרתי. מצותי חקותי ותורותי:

תורה. שאדם אוכל משכרה בעולם הזה וקרן קיימת לעולם הבא. ושאר כל אומנות אינן כן. בשאדם בא לידי חולי. או לידי זקנה. או לידי יסורין(שם). ואינו יכול לעסוק במלאכתו. הרי הוא מת ברעב. אבל התורה אינה כן אלא משמרתו מכל רע בנערותו. ונותנת לו אחרית(פא) ותקוה בזקנותו(פא). בנערותו מה הוא אומר (ישעיה מ') וקוי ה' יחליפו כח. בזקנותו מהו אומר (תהלים צב) עוד ינובון בשיבה. וכן הוא אומר באברהם אבינו עליו השלום. (בראשית כ"ד) ואברהם זקן. והה שאף הבא לידי זקנה לא יסורין ואינו יכול לעסוק בה. הוא אוכל ממתן שכרה. דכתיב עוד ינובון בשיבה. ע"כ. והע"ג דלא כתיב בתורה אלא זקנה. ס"ה יסורין. דכל שאין יכול לעסוק. מה לי מחמת זקנה מה לי מחמת יסורין. ובברייתא גם בריש לא הני יסורין. אלא הניחו בממילא דמאי שנא. מכוס דכיון דבתורה לא כתיב בקרא אלא זקנה. הניחו ג"כ באומנות בממילא. ומהני פירשה בהדיא היכא דליכא קרא: אחרית. כ"ל שהוא מעגן אחריות שפירוסו מיטב. כמ"ש בשם הערוך במשנה ה' פרק קמא. וכן מסיים קרא דשנים ורעננים יהיו: עוד ינובון בשיבה. ימצאו למה. ויתיחד שכרן לעה שיבאן דשנים ורעננים יהיו. לשון רש"י בגמ':

סליקא לה מסכת קדושין

מצינו שעשה א"א כו'. יתנה כ"ה ע"ב וגי' פיף קרים נפי' הקנמרים שם:

שנויי נוסחאות

קיימת. בימשנ"ב ובמכי"ל קיימת לו. בשאדם בא. במשכי"ר שאם נבנם אדם. יסורין. במכי"ר מדה של יסורין. מת ברעב. במשכי"ר מת ומום ל ברעב. וקוי ה' וגו'. במשכי"ר כל לכתוב במלאו. עוד ינובון וגו'. במכי"ר כל הכתוב במלאו. (ע"ון השלום). בכי"ק ובמשכ"ב ובמכי"ר ליחא. זקן. בכי"ק ובמכי"ר זקן בא בימים. ש"שה. י"ג שקיים. אברהם אבינו. בכי"ק. אבינו אברהם. (בולה). בכי"ק ליחא.

ראשון לציון

יד בשנה ואברהם זק"ן וס' כרך לא לאברהם בכל מלינו שעשה כו' יומא כ"ה ע"ב מימרא דרב ור"ע ובמיי מרגומא כהנתי יבוא ונכון בסיעתא דשמיא ושי' יסלי"ם:

סליקא לה מסכת קדושין וסדר נשים בסיעתא דשמיא

אהלל לשוכן בקודש הקדשים. שזוכני לסיים סדר נשים

ובעזרת בורא חוזים ויקין. אחבר גם סדר נזיקין

יכין תפארת ישראל יכין

כדנקט ברופא לעיל. דהכא כיון דבטבעו מוכרח לכך מה איה ליה למעבד. וגם האכזריות שבטבעו, אינו דבר שיכריחו כל כך שיבוא לגיהנם עי"ז כהנאות של הרופא. אמנם רק שופטו של עמלק הוא, וא"מ להתרחק ולנזוז מניה: עמ) הייט לרות הנפש, כדאמרה וכעם וכדומה שטלן חוץ מנופו: פ) ר"ל קיום: פא) כשאינו יכול לעסוק בה מחמת זקנה לא יסורין אלילה, אוכל משכר יגיעתו בה בנערותו, כדכתיב עוד ינובון בשיבה, דשנים ורעננים יהיו, להגיד כי ישר ה': פב) ולא אקשה, מאי ראיה מאברהם, הרי לא היה תורה עדיין בימיו. על זה מביב מצינו וכו':

נשלמה מסכת קידושין:

הדרן לסדר נשים

לאחר סיום סדר נשים יאמר זה:

הדרן עלך סדר נשים. והדרך עלן. דעתן עלך סדר נשים. ודעתך עלן. לא נתנשי מנך סדר נשים. ולא תתנשי מנן. לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתא: כן יאמר פעם שניה ולאחר כך יאמר זה:

הערב נא ה' אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל. ונהיה כולנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי צאצאינו. וצאצאי עמך בית ישראל. כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה. מאויבי תחכמני מצותיך כי לעולם היא לי. יהי לבי תמים בחוקיך למען לא אבוש. לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתני. ברוך אתה ה' למדני חוקיך. אמן אמן אמן סלה ועד:

מודה אני לפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו. ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות. שאני משכים והם משכימים. אני משכים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים. אני עמל והם עמלים. אני עמל ומקבל שכר. והם עמלים ואינם מקבלים שכר. אני רץ והם רצים. הם רצים לבאר שחת. ואני רץ לחיי העולם הבא. שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת. אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך:

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו. כשם שעזרתני לסיים סדר נשים. כך תעזרני להתחיל ספרים אחרים ולסיימם. ללמוד וללמד מתוך הרחבה. לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה. וזכות כל התנאים (ואמוראים). ותלמידי חכמים הנזכרים בסדר נשים וכל הספרים שלמדתי. יעמד לי ולזרעי ולזרע זרעי. שלא תמוש התורה הקדושה. מפי ומפי זרעי וזרע זרעי מעתה ועד עולם. ויקויים בנו מקרא שכתוב בהתהלכך תנחה אותך. כשכבך תשמור עליך. והקיצות היא תשיחך. כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים. אורך ימים בימינה. עושר וכבוד בשמאלה. ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום:

להודות ולהלל לשבח לפאר ולרומם להדר ולנצח על כל דברי שירות ותשבחות. דוד בן ישי עבדך משיחך: בעצתך תנחני ואחר כבוד תקחני: והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו: אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו: ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך אשירה לה' כי גמל עלי: שוש אשיש בה' תגל נפשי באלהי. כי הלבישני בגדי ישע. מעיל צדקה יעטני. כחתן יכהן פאר. וככלה תעדה כליה: ויבטחו בך יודעי שמך. כי לא עזבת דורשיך ה': שמחו בה' וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב: נר לרגלי דבריך. ואור לנתיבתי: אודך כי עניתני ותהי לי לישועה: השיר שהלוים היו אומרים בבית המקדש וכו':

(אלו הפסוקים יש להם סוד גדול לכל האומרם לאחר משנתו):

יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעָלְמָא דִּי הוּא עָתִיד לְאִתְחַדָּתָא וּלְאַחֲיָאָה מֵתַיָּא. וּלְאַסְקָא יָתְהוֹן לְחַיֵּי עָלְמָא. וּלְמִבְנֵא קַרְתָּא דִי־יְרוּשְׁלֵם. וּלְשַׁכְלְלָא הֵיכְלֵהּ בְּגַוַּהּ. וּלְמֶעְקַר פָּלְחָנָא נֻכְרָאָה מִן־אַרְעָא. וּלְאָתָבָא פָּלְחָנָא דִי־שְׁמַיָּא לְאַתְרֵהּ. וְיִמְלִיךְ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמַלְכוּתֵהּ וְיַקְרֵהּ. בְּחַיֵּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְּכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּעֲגָלָא וּבִזְמַן קָרִיב. וְאִמְרוּ אָמֵן: יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדַּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלַּל שְׁמֵהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. לְעֵלָּא מִן כָּל (בעשי"ת וּלְעֵלָּא מִכָּל) בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תֻּשְׁבְּחָתָא וְנֶחָמָתָא דַּאֲמִירָן בְּעָלְמָא וְאִמְרוּ אָמֵן:

עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל רַבָּנָן. וְעַל תַּלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל תַּלְמִידֵי תַלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל מָן דְּעָסְקִין בְּאוֹרַיְתָא דִי בְּאַתְרָא הָדֵין וְדִי בְּכָל אֲתַר וַאֲתַר יְהֵא לְהוֹן וּלְכוֹן שְׁלָמָא רַבָּא חִנָּא וְחִסְדָּא וְרַחֲמִין וְחַיִּין אֲרִיכִין וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי וּפוּרְקָנָא מִן קֳדָם אֲבוּהוֹן דְּבִשְׁמַיָּא וְאַרְעָא וְאִמְרוּ אָמֵן: יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים טוֹבִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן: עֹשֶׂה שָׁלוֹם (בעשי"ת הַשָּׁלוֹם) בִּמְרוֹמָיו הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן:

ספר מלאכת שלמה

מהג"מ שלמה עדני זצ"ל חד מרבנן קשישאי בעה"ק חברון ת"ו תלמיד הג"מ בצלאל אשכנזי זצ"ל.

בעה"י אשר שכ"נתו לציון עתיד להחזיר. נתחיל מסכת נזיר.

מסכת נזיר

פרק א כל כנויי נזירות כנזירות וכו' כיד על סוף סי' ב' ס' שני דהל' נזיר פ"ה ר"ו ז' ח' ט' ובפ"ג סימן י"ב י"ג י"ד ט"ו. ואיתה בפ"ק דקידושין דף ס' ותוס' ס' שבועות שתים דף כ"ו. וכגמ' פריך מכדי תנא נסדר נשים קאי מ"ט תני נזיר כו' דנסדר קדשים ה"ל למיתנייה שהוא הלכות קרבנות ומשני תנא מקרא קאי כי מצא בה ערות דבר וה"ק מי גרם לה לעבירה יין וקאמר כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין כדאמרי' בפ"ק דסוטה בתי הרבה יין עשה. וכתבו תוס' ז"ל ולכך שמה נזיר בנשים שגם הוא הבועל בנדק כמו הנבעלת ובגדרים לא נמי מ"מ תנא בנשים מקום דעיקר פרצת גדרים נפרצה אשה כתיב ולא ס"מ למימר ולשטוי הכא טעמא כדקאמר גרים סוטה כדפריך מכדי תנא מנזיר קסליק מ"ם דקתני סוטה ומשני התם לפיידי להנא בכתובות פ' המדיר את אשתו תנא נמי גדרים ולפיידי לתנא גדרים תנא נמי נזיר דדמיא ליה מקום אלא מסתבר ליה דתנא גדרים ליתנה בסדר קדשים שהוא קרבנות יפלו לשנות שם נזיר אפי' ס"ל לפיתני גדרים התם נכך ל"ל טעמא דתנא לקרא קאי. וקשה דלמה לו להתריך לשון ולומר כל הרואה סוטה וכו' ומה ענין זה לזה לכן נ"ל דמאי דלמר תנא לקרא קאי אינו רואה לומר לקרא דכתיב בפרשה אלא ר"ל לקרא קאי דמייתי בפ"ם בתרא דקידושין דכתיב והיה אם לא תמצא חן ונומ' וסברת ניחא שפיר מאי דתנא נזיר בסדר קדשים דמי גרם לעבירה יין וכו'. אבל מ"מ קשה למאי הנא נזיר אבל סוטה היה לו לכתוב אחר ניסין ומה ה קאמר בכל הרואה סוטה וכו' וגם זו עבירה ונטעמא דהכא לחוד לא אבי דאיתי סוטה בריאה ודבר נזיר בסדר הפרשה לכך צריך טעמא דהרס דאנב המדיר הנא גדרים ותנב גדרים תנא נזיר ודבר הוא לסוטה שהוא עיקר מסדר קדשים ע"כ: **האומר אהא מחני'** חסורי מחסרא וכו' וכבר הארכתי בזה גרים גדרים ע"ם. ואיתה בפ"ק דקידושין סוף דף ה'. **האומר אהא** וכו' והוא שמתנון בדפיסים ר"ע ז"ל. וגרים גדרים כתבתי דמקרא דכתיב לנדור נדר נזיר להזיר לפיקן דיחות נזירות כמירות: **או אהא נזה** שהיה חיסם בשבועו כלומר אהיה נאה במצוה שתלויה בשיער כגון נזירות לאי לא תספם בשבועו אפילו כי נזיר עובר לפניו מתמעא שפיר אהא נאה בשאר מצות ועיל נמי בשומר אהא ליכא לאוקומי בשהפם בשבועו אלא נזיר עובר לפניו דלעולם מתמעא שפיר אהא בתענית כי אין נזיר עובר לפניו אע"ג דאפים בשבועו והכתא אהי שפיר דמחני' פלגיהו בחרי באמי דאומר אהא ה"ז נזיר לו אהא נזה אע"ג דתרוייהו יחות מינהו מקום המסרשי בחרי טעמי תוס' ז"ל ומפ' בגמרא דלוקא לנזיר שנעמא קרי ליה ר' אלעזר הקפר הוסא דאיתי בנעי מיסתר ימים הרשמוים ומיהדר מימני זימנא אחריתי אריכא ליה מילתא ואיתי דרבנן עלין ימי סומאה מתחרב ומגא מבא הולין נערה אבל נזיר פיהוי בייך שפיר לקרותו נאה בנטות גדל פרע שער ראשו: **או אהא נזה נזיר**. ל"ל לפרשו כמו הרי זה נזיר ס"ר יהודה ז"ל: נזיר נזיק וכו' לפי שרצה לפרש כל הכתיין פתח ואמר נזיר הוא עיקר הדם הכתוב בתורה תוס' ז"ל: נזיק וכו' אית דאמרי מקום לכי מחקת לרגל דקיל"ן דנזיק ולקיפן הקי"ת דנזיק ולוגו דס"ל לכזיה ולוסן חי"ת סבא מבוות ליה נזיר רש"י ז"ל: **הרי עלי לשלח פרע**. יש להסתפק מלשון הרמב"ם ז"ל דפ' ז' מהלכות נזירות אי נם בהרי עלי לשלח פרע בעינן תפוס נשערו בסימן ו'. וגגמ' ואומא דשלוח לשון העברת שיער וגזיזה הוא כדכתיב ושלח אים על פני חיטה שמסנה המים ומעבירין ממקום למקום ומגא לך בהא לשון גדול כמו שלחין פרדס רמונים שפירושו גדולך שגדלין יפיו בפרדס רמונים שלומה ומתגדל ומבני תנא פרע פרע יליף מיר מכהן דכתיב ופרע לא ישלחו מה פרע דכתיב נני כהן הדיוט ליתנא דרבוי הוא עד שלשים יום דכתיב יהיה בגימטריא תלתין הוי אף פרע האמור גבי נזיר גדול שיער הוי עד שיבא לכלל פרע שהן שלשים יום ל"ע ושלוח אים אמי לשון רבוי הוא דלמתרגם רב יוסף כד מסכין ליה מיא לאתרעא קא מרבי להו לפירי. **ב הריני נזיר מן החרצנים ומן הזגין** וכו' פ"ה נ"ג מלת נזיר. ואו לו קתני ומחני' ולא כר"ם דאמר בברייתא אינו חייב עד שיזור מכולן ויל ף לה מקרא דכתיב מכל אשר יעשה ונו' ורבנן מ"ע אמר קרא מין ומכר יזיר דמשמע דאפילו לא אר אלא מין לחוליה הוי מיר מכולן ור"ם נמי הכתיב מין ומכר יזיר הוא מיבעי ליה לאסור יין מצוה כיון הרשות ורבנן מ"ע לימא קרא מין מאי ומכר שמעת מינה תרתי ובבאי מעמא נמי חנא סלגתייהו דלקמן בפ' שני נני הריני נזיר ע"מ שאסא שותה וכו': **וכל דקדוקי נזירות עליו**. מקום לנזיר במשנן מ"ר לימא לאמרים קאמר הכא וכל דקדוקי נזירות עליו תוס' ז"ל: **הריני בשמשון** וכו' פי' רש"י ז"ל אם אלא אמר כבעל דלילה אלא אמר כשמשון כבן מנוח כמו שפ"ר דלותות עיה אם אלא אמר דלהיות עיה אלא אמר כשמשון כבן מנוח כמו שרבו כלשתים את עיניו ה"ז נזיר שמשון ע"כ: ובגמרא

אי תנא כשמשון ותו לא ה"מ שמשון אחר קאמר להכי קאמר כבן מנוח ולא הוה אמר נמי כשמשון כבן מנוח בלבד ה"א אינה אחרינא דאתקרי הכי אם כן מנוח אם אמשון בן מנוח להכי קאמר בהדייהו כבעל דלילה אם כמי שנקרו פלשתים את עיניו אם נמי שעקר דלותות עזה דמינגיא מילתא דלא הוה אחרינא. ותוס' ז"ל כתבו כשמשון נחדיה אם כבן מנוח לחדיה לא סני עד שיאמר שלשתן ומכאן ואילך גרס ר"ח וכמי שעקר דלותות עזה ביון וכמי שנקרו פלשתים את עיניו דאם אם לא קאמר אם שיאמר כמי שעקר אם כמי שנקרו פלשתים את עיניו דאי אמר כבעל דלילה נחוד אם כמי שעקר דלותות עזה נחוד אם כמי שנקרו פלשתים את עיניו נחוד שמשון דבהא ליכא למיפטי עכ"ל ז"ל. ועיין בכסף משנה פ"ג שהביא פירוש להרא"ם ז"ל על זה בשתי שכחאות שנמצאו להרא"ם ז"ל ודעת הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות נזירים דבכל חד סני ואפילו אומר כשמשון בלבד וסיימתא לדבריו מדתנן כבן מנוח בכ"ף וכן כולן וכן ג"כ האומר הריני כשמואל אם כבן אלקנה בחד מינייהו סני: **הרי זה נזיר שמשון** לענין שמותר להסמא לנמתים כדמפרש ואזיל וכתב הרמב"ם ז"ל ואחר שהיה לו זה מסני שהוא לא נדר בנזיר אבל המלך אחר לאמו כי נזיר אלהי' יהיה הנער עניינו פרוש ע"כ. ומימה דא"כ האומר הריני כשמשון למה יהיה נזיר והרי אין נזיר עד שיתפים נדבר הגדור בדהכן בר"פ ואלו מותרין והמירות בכלל הנדרים הוא שנאמר לנדור נדר נזיר ובכסף משנה בפ"ג מהלכות נזירות הירכ דא כא לאמר מעמא משום דס"ל דהוי דבר הגדור דמיי לכתיב כי נזיר אלהי' יהיה הנער אמנו הוא דקאמר ליה דס"ל נדור שהרי אדם מדיר את בנו כמיר ע"כ ביקור ושיין במה שכתוב בסמוך בס"ד בסוף מתני'. ירוש כשם שכנויי נזירות כמירות כך כנויי שמשון הידין אינון כנויי שמשון ת"ל אבינו שמשון שמשון שמשון שמכדן: **מיקל בתער** מי"ב חדש נ"ב חדש ולא כר' נהוראי דאמר אחד נשעים יום דומיא דכהנים הדיוטים דמשום טבע טוב שער מגלחין בכל שעים יום ולא כר' יוסי דאמר מגלח מע"ם נע"ם ולדיבים אינא בין מיר זה לשאר העם יום טוב שחל לחיות באמצע שבת לאחוכי מגלחין ואינו לא מגלח מ"ע לגלח מלכתא דמעני שבתא לאחוכי מגלחין מלכתא ואינו לא מגלח עד פניא. ושיין בפי' רש"ל ז"ל דמשמע מפירוש לא"ק דבריתא דהיינו רבי דקאמר מי"ב חדש נ"ב חדש היינו לאבלות דבכך ה"ל כבד ובבגיר מהכי לא ה"ל כבד לכלים נגורתו אבל שאר מיר שולב מגלח בשעים יום דבהכי ה"ל כבד ור' נהוראי ס"ל לאבלות עצמו היה מגלח אחת לשעים יום ור' יוסי ס"ל לאבלות עצמו היה מגלח מע"ם לע"ם שכן דרך בני מלכים. וכתוב ביד שם פ"ג דהלכות נזירות פי' י"ב ואבלות מיר שולם היה ולבר זה הלכה היא מפי הקבלה וכתב שם הכ"מ ומע"ג דמייתי לה אינו נוטיה מקרא דוייהי מקץ ימים לימים אחר יגלח כי כבר עניו וגלחו סובר רבינו שאינו מוכרח דהא אפשר לפרש קרא בגוונא אחרינא אלא קרא אסמכתא בעלמא וכן כתב ג"כ בפירושו שכך היה ידוע ומפורסם אצל המקובלים שאבשלום היה מיר שולם ע"כ: **ואם נטמא אינו מביא קרבן טומאה** ואפילו לכתהלה מוחר לטמא דשמשון היה מיטמא לחיים והכי נמירי לה עכ"ל ר"ע ז"ל. אמר המלקט דקרא אינא למידחי לה כדאמי לה בגמי דאי מקרא דכתיב ויך מהם אלף איש ויקח את חלציהם דילמא מרחוק זרק בהם והרגם ואי מקרא דכתיב ויך מהם אלף איש ויקח את חלציהם דילמא נישסין שיטין ובהדי דהוי קרוב לנוסמין שלחיהו לאחייהו אלא נמרא נמירי לה. ומחני' ר יהודה היא ולא כר"ם דאמר האומר הריני כמיר שמשון לא אמר כלום אלא אינו בשמשון שיצאה מיירות ולא מפי אביו אלא מנסן אמו היה נחור בנזיר בנבואה דקאמר המלאך ואינו בשיון שידור בדבר הגדור: **ג הרתם נזירות** וכו' בגמרא בדף ה' הוא מקום אחי בגא. ואיתה ס"ם שני דסנהדרין. וכולה מהני' עד סוף הפרק רפ"ג דהלכות מירות עד סוף סימן י"ח: **שלשים יום**. רב מהנה מפיק לה מקרא דקלום יהיה דבגמטריא הלתין הוי מלת יהיה ובר סדא מפיק בכגד מיר מרו שלשים פעם האמורים בתורה חבר אחד וס"ל דעיקר מירות לא הוי אלא כ"ם ימים ומקום דיום שלשים מגלח ומביא קרבנותיו מס"ה הנא במתני' שלשים ומר אלהיו על ראשו לאו מממיינא דהוא לשון כתר ועטרה דמתרגמינן כליא ופי' הרמב"ם ז"ל חה ענין מקובל ואמנם סמך לזה על דרך סימן ע"כ. והגמרא אזיל ומפרש ומייסב טולהו מתני' לקמן רפ"ג גרס מתנה כדאית ליה ובבר פדא כדאית ליה: **הריני נזיר אחת גדולה הריני נזיר אחת קטנה**. כלומר ל"ם כי אמר גדולה ול"ם כי אמר קטנה ואפילו אמר מכאן ועד סוף העולם לא הוי נזיר אלא שלשים יום וגדולה דקאמר כלומר גדול עני המירות דסריחא עלי לא קטנה כלומר דלא סריחא עלי כלל ואפילו אמר מכאן ועד סוף העולם אינו נזיר אלא שלשים יום ופירשו הטוס' דאם הוא ר"ל כן ה"ל מנין סוף העולם ליודע הוא שפיר דהעולם יש בו ממש מאות שנים מהכך והל"ל חמש מאות שנים ולפיכך אינון לקולא ע"כ: **הריני נזיר ויום א' הריני נזיר ושעה אחת הריני נזיר אחת ומחצה ה ו נזיר שתים**. ונריכא לאי תנא הריני מיר ויום אחד ה"א הכא הוא למחייב בשתי מירות לפי שאין מירות ליום אחר אבל אמר הריני מיר ושעה

אחת לימא דתהוי כמ"ד שלשים וא' ויהא נזיר שלשים וא' יום קמ"ל ואי הנא שעה ה"א התם הוא משום דלא נחית לדוקא אימא לא לימי תרתי אלא מ"ה ימים בלבד קמ"ל דבטולהו חייב בשתי מזריות ועיין עוד בתוס' ר"ע. וכתבו התוס' הריני נזיר ויום אחד וסמך נזיר בדבורו אבל ביום ואבל בשעה הוי כאילו אמר הריני נזיר ונזיר יום א' או נזיר שעה או נזיר מחצה שלא היה יכול לקרב תיבת נזיר יותר אבל מחצה שלא היה יכול לומר הריני נזיר ומחצה דלא משמע מידי על מה מחצה בל כן אמר נזיר אחת ומחצה וחייב כאילו פירש ונזיר ומחצה פי' חצי מזרות ואם א ר בפירוש הריני נזיר יום אחד ואפי' שעה א' הוי נזיר שלשים יום שאין מזרות ליום א' וכ"ש לשעה אלבד הוי נזיר שתים עכ"ל ז"ל. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל שהוא מגא הגרסא הריני נזיר יום אחד הריני נזיר שעה אחת בני ו"ו ע"כ: **נזיר שלשים ואחד יום** גמ' אמר רב אחי דדיבקין ממתני' דלי איר שלשים ושעה עשה כמי שאמר שלשים וא' אינו חייב במזרות אלא שלשים ואחד בלבד לא שנו אלא דאמר ל"א יום אבל אם אמר שלשים יום ויום א' נזיר שתים כיון דאמר ליגמא יתירה דבר ס"ל כר"ע דדרים ליכא יתירא ובוד ודות ב"ש' דבר"ם המוכר את הבית בשבת בתרא: **ד בשער ראשי ה' ז נזיר לעולם.** לפי שעורות ראשו מרובין משני הייו ויהא מגלח כל ימיו בסוף שלשים ויבא קרבן ר"ש ז"ל ואיתה בפירקי דף ז' **ואיזהו שמגלח א' לשלשים יום האומר הרי עלי נזירות** יש נדרים הרי עלי נזירות וכו': **ה סתם נזרתי.** ע"ין בית שבאתי בסם הר"ם ז"ל בפ' שני דנדרים סימן ד' נבי סתם נדרים: **רואין את הקופה כאילו היא מלאה חרדל.** דאמרינן כמנין נדעיני חרדל שבו קבל עליו ואין לחם הכסף כל ימיו ופירשו תוס' ז"ל מלא הבית או מלא הקופה פי' בית ריק או הקופה ריקה ולפיכך בידרון אותי ואם אמר אחת גדולה נזרתי נזיר שלשים יום דהא דקא אר מגא הבית ר"ל אריכא לי הא מילתא כמלא הבית ואינו נזיר אלא שלשים יום ואם אמר שתי נזרתי רואין את הקופה כאילו היא מלאה חרדל ונזיר כל ימיו לבדין דמתני' דלעיל מזרות אחר מזרות ונדרי מזרות ארוך עכ"ל ז"ל. ובגמרא פריך ולהזייה כאילו היא מלאה קבולים ודלושין ותניי ליה תרתי אחר אחת שתים עשרה לי שנים עשר דלושין שיחזיקה לו תרוי כיאלן דמלא בלא ויעטר בנזירות אחת ותיקרי חזקים דמתני' כר"ש דאמר ספק מזרות להחמיר בבריאת דמלאה כור כתניתא לקמן פ' בני סימן ח' ור' יוחנן מיין לה אפילו כר' יהודה דאמר ספק מזרות להקל דהתם טעמא מאי אמר ר' יהודה ספק מזרות לקל דדילמא לא הוו ביה מלה כורין ולא נחית ליה למזרות כלל ומספיקא לא אמרינן ליה דלהוי נזיר כי היכי דלא ליתי חולין בעזרה לכי ימוכם מזרות אבל הכא מ"מ הא נחית ליה לנזירות אי משום מלאה קבולים אי משום מלאה חרדל מזרות חיולא עליה ממה נפשך ואלו דחזיון לקופה כאילו מלאה חרדל ולא חזיון כאילו מלאה קבולים ודלושין משום דר' יהודה ס"ל כרבי דאמר במתני' כי אמר הריני נזיר כשער ראשי אין זה מגלח אחת לשלשים יום ישיון דהתוא דנזירות אריכתא קבל עליה ואיני מגלח ומביא קרבן בסוף כל שלשים יום יכיון דהתוא חד מזרות משיך כמלא הקופה לא נלית אמרת דלהחזייה כאילו היא מלאה קבולים ולכי מסלים מזרות כמנין קבולים אמת דקא לייתי קרבן דהוליל ועיל נפבים לנזירות ואיכא לאמר דחדא מזרות אריכתא כמנין חרדל קבל עליו לא מייתי קרבן מספיקא דדילמא פגע לאתויי חולין לעזרה ולכך לר' יהודה אמי לא מצי לסלוקי נפבים מנזירות לייתי קרבן ומ"ש ליה לה הקשתא ואמ"ג דר' יהודה ס"ל כרבי כי אמר חרדל דחד מזרות קבל עליה פלג עליה נבי כמנין ימות החמה דלא בעינן שיאמר מזרות עני ורבי ס"ל דאכילו כשאמר כמנין ימות החמה בעינן שיאמר מזרות עלי דאנא הריני נזיר כמנין ימות החמה מינה מזרות כמנין ימות החמה כימי הלבנה מונה כימי הלבנה רבי אומר עד שיאמר מזרות עלי כמנין ימות החמה וכמנין ימות הלבנה אבל אם לא אמר מזרות אלא הריני נזיר כמנין החמה חדא מזרות הוא דקבע עליה כמנין ימות החמה עד לעולם לשון אחר שם"ה פעמים שם"ה ימים: **ו הריני נזיר מכאן ועד מקום פלוני וכו'.** אם פחות משלשים יום מיר שלשים יום מידי דהא אלאומר הריני נזיר יום אחד ובפירקין דף ז' מוקי לה רבא בשהחיית בדרך דהוליל והחזיק בדרך ולאחר מיכלן עד מקום פלוני מוכחא מילתא דאדעתא דלהוי מיר כל זמן שיכלה בדרך קאמר מיכלן עי' תוי"ט]. ופרקינן ולהוי כל פרסה ופרסה חד מזרות דלילמא אלי דקאמר מיכלן ועד מקום פלוני כל מנין פרסאות במיכלן ועד מקום פלוני קבל עליו מזרות ויכא מגלח בסוף כל שלשים יום ויבא שלשה בהיות ולא הוו עד התם מאה פרסאות להוי נזיר מאה מזרות ומוקי לה רב ספא בתרא דלא ניחו פרסי ופרסי' ולהוי כל אייבא ואוכא פי' כל מחה ומחה של כרך חד מזרות דבכל המקומות מוכים אוכי ומשני כל מידי דאית ביה קיולא לא קתני דלהוי כמלן דמקבל מזרות הרבה שיבא מגלח בסוף כל שלשים ושלשים והרלוה דתנא אמר הריני נזיר כל ימי חיי ואפילו אמר הריני נזיר עד מאה שנה אז עד אלף שנים אין זה נזיר עולם שיבא מגלח בסוף השלשים אלא נזיר לעולם דבחדא מזרות אריכתא דמיא ואינו מותר בתגלחת כל ימיו אבל היכא דליתא ביה קיולא כגון כשער ראשי וכחוט הים דאין לדבר קצבה אוכא לאמר דלהכי אמר הכי דמזרות הרבה קבל עליו כמנין שער ראשו והוא מגלח אחת לשלשים ובמסקנא מתרץ רבא דמ"מ מפרשינן דבשאמר מכאן ועד סוף העולם הוי כמ"ד אריכא לי מילתא כמכאן ועד סוף העולם ואינו נזיר אלא שלשים מכוס דהא קאמר אחת דמשמע חדא מזרות הוא בלבד דקאמר אבל היכא דקאמר מכאן ועד מקום פלוני ולא אמר אחת לא אפשר לאמרו דקבל עליה בלי ממלך הימים דאיכא מאיתו מקום עד אותו מקום פלוני, ועיין בתוס' דף ז' עמוד שני מפי שהן מפרשין סוגיא זו בשיטה אחרת דפרכא דלהוי כל פרסה חד מזרות וכו' קתי אמתי' דמיכלן ועד סוף העולם ע"ש: **ז הריני נזיר כמנין ימות החמה מונה נזירות כמנין ימות החמה.** דהייגו שם"ה חדשים יהיה נזיר מזרות אחר נזירות ומגלח ביניהם ומביא קרבן דכיון דקאמר כמנין מסתע מזרות הרבה ולא מזרות אריך והנרסא בירושלמי כמנין ימות הסנה מונה מזרות כמנין ימות הסנה וכן הוגה במסכת החכם הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל. ואיתה פ' אין בערכין דף ט' בברייתא: **וביון שהשלים מת** בלשון שני פי' רש"י ז"ל טעמא דלא שייך הטמאה בנזיר עולם דאילו הוא קיים הוה מיבעי ליה לאיסור הו בנזירות ולאידך ליבעא לריך לחיות נזיר שש"ה פעמים שם"ה ימים ולא הוי הטלמה כלל ע"כ. ור' יהודה לפיועיה לת"ק קאתי. וז"ל הה"ר יהוסף ז"ל על מה שפירש ר"ע ז"ל והביא מעשה להוכיח וכו' כתב פ' זה אינו נראה כי מה ראיה הביא מהמעשה וכי מי אמר לו שהשלים שבעה ראשים אך הגמרא מביא ראיה' מזה שר' יהודה אינו סובר כרבי כיון שהוא אימר שהשלים ע"כ. ובגמ' תנו רבנן הריני נזיר כל ימי חיי הריני נזיר עולם ה"ז נזיר עולם אבל אם אמר אפילו ק' שנה אפילו אלף שנה אין זה נזיר עולם אלא נזיר לעולם דהדא נזירות אריכתא הוא דהוא משום דאית ביה קיולא ואינו מותר בתגלחת כל ימיו ע"כ. ומלאתי בפ"ג דהלכות נזירות ס' י"ב שכתב שם מהרי"ק ז"ל שהרמב"ם ז"ל נראה שלא היה נוהג באותה בריתא חילוק בין עולם לשולר אלא חילוק בין נזיר לעולם לנזיר לזמן קצוב ע"כ:

פרק ב הריני נזיר מן הגרוגרות וכו' פ' התולה דף פ"ח ובפ' המנהות דף ק"נ. וב ד כ"ח הלכות נזיר סימן מ': וכתבו הוס' ז"ל דמפרש בתוספתא טעמא דב"ם דהאומר הריני נזיר מן הדבלה נקרא כמוהו כמוהו דמזרות וקרי לדבלה כמו משום דנזירות' קרי לדבלה הזרוע ע"כ: **בש"א נזיר.** דס"ל לב"ש כר"מ דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה וב"ה סברי כר"ש דפטר בב' המנחות והנסכים המתנדב מנחה מן העופות מכלם מפני שלא התנדב כדרך המתנדבים ומתני' דלא כר' נתן דהא קתני לב"ה אפילו נדר לא הוי ובברייתא קאמר ר' נתן לב"ה נדור ונזיר ולב"ה נדר הוי ולא מיר ולא מיבעיא אהריבא ממי דלא כר' נתן דמתני' קתני לב"ש הוי נזיר ור' נתן קאמר אליבא דב"ש נדר ולא מיר וכדאמר ממי ר' יהודה. בפי' ר"ע ז"ל דש"ל הקדם בעטות שמיה הקדש. אמר המלקח לרמן רפ"ה: **וב"ה אומרים אינו נזיר.** ופירבו תוס' ז"ל דתש"ג דאיתו מיר קאמר הוי כדור לב"ש אליבא דר' יהודה משום דמיר לשון הפרשה וכאילו אמר הריני פרוש מן הגרוגרות ואת"ת והא בנדרים מוכח דלר' יהודה בעינן שיאמר כרקבן בכא"ף וי"ל דה"מ כשלא אמר עלי אלא כבר זה כקרבן אבל כי אמר בבר זה עלי קרבן אין ג"ל כא"ף ע"כ בשמוי לשון כפי עניות דעתי ועיין במ"ש בסוף מתניתין דנסיוך. ובסוף פי ר"ש ז"ל ובה"ם סברי דלא הוי נדור אבל הרמב"ם ז"ל פי' ולת"ק לב"ה נדור הוי ואסור בגרוגרות ובדבלה ור' יהודה אומר דאף לב"ם אינו מיר אלא עד שיאמר ג"כ הרי הן עלי קרבן שזכר המזרות והקרבן שהוא בתלי מיר ע"כ: **ב אבר אמרה פרה זו** לא שהפרה עצמה מחשבת כן שהרי אין לה דעת לסבור ולחשוב אלא כלומר בני אדם העוברים ורואים אותה רבולה כ"כ בכח סבירים בלבם לומר כן ולפי שהרואה את הפרה חושב כן בלבו על הפרה **לסיכך תולה בה המחשבה** עצמה כמו ובלשון חשבה להשבר ולא שהיא חשבה כן אלא האדם הרואה אותה הוסב עליה להשבר ותולה הפסול המחשבה בהיא ה"ל תולה המחשבה בבבר תוס' ז"ל: **הריני נזירה אם עומדת** הריני מוסב על האדם המקבל עליו המזרות לבי קאמר הריני נזירה מפיק הא הריני נזיר מובבה הוס ז"ל ויש ביה לחם עוד פירושים אחרים ע"ש: **אמרה הדלת הזו הריני נזירה אם נפתחה אני בש א נזיר** וכו' בספר תוספות יום טוב נראה דנדרים אמר הדלת היה הריני מיר אם נפתח אני ובתב אע"פ שבכתוב ממלא הדלת המיב על לירה המכס בראב"ש ז"ל וכן בבנין שלמה הדלת הלחת נס ביחזקאל ובתים דלתות כבר אחר המכס בראב"ש ז"ל כל אבר אין בו רוח חיים שכחהו ונקבהו ע"כ וכן הגרסא במסנה דבגמרא. אבל רש"י ורוב המדקדקים מוחיים טעם למה שהוא נקרא בלשון זכר ולמה שהוא נקבה בלשון נקבה ולדברים שמצאו בכתיבים בלשון זכר ובלשון נקבה. ומריבא לאפלוגי ב"ש וב"ה בגרוגרות ובבבה ובדלת ולא אמר בגרוגרות לחוד ה"א התם הוא דאמרי ב"ש הוי מיר משום דגרוגרות ודבלה מיחלף בענבים דפירא בפירא מיחלף אבל בבר בענבים לא מיחלף ואי אתמר בבר ה"א הכא היא דאמרי ב"ש הוי מיר משום דבבר והגמרא תורמייהו דאמרי בהדי הדדי שהן עיקר הסעודה ומיחלף בלשון בני אדם אבל גרוגרות ודבלה דלאו בהדי יין מיהו אימא מודו ב"ש ב"ה קמ"ל ואי אתמר הני הוא דקאמרי ב"ש אבל הא אימא מודו לב"ה קמ"ל ואי תנא דלא ה"א בהא קאמרי ב"ש אבל בהאי תרתי אימא מודו להו לב"ש קמ"ל: **הרי פרה זו עלי קרבן** וכמו כן דמי דלא זו יהיו קרבן סרמב"ן ז"ל ובירושלמי לא נרסינן מלת עלי בלי הרי פרה זו קרבן וכן הוגה ג"כ בספרו של החכם הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל: **ג מזגו לו את הכוס** וכו' עד סוף סימן ד' ביד פ"ח דהלכות נזיר סימן ו"א ל"ב ל"ג ל"ד מ"ו: **ואמר הריני נזיר ממנו** פי' מן הכוס ה"ז נזיר פי' כל דין נזירות עליו תוס' ז"ל: **שהיתה** שאוה והוא שלא הגיעה לשבריותו של לוט שכל מי שהגיע לשבריותו של לוט הרי כל מעשיו ודבריו בטלין ואין דין עליו ולא דבר שיחייב אותו בשום קעבה מן המעשים הרמב"ם ז"ל. כתב הלר יהוסף ז"ל פ"א שבועות ס"א שבועה: **לא נתכוונה זו** וכו' כלומר הרי הוא **עלי** קרבן כיס זה בלבד ואלו דלא אמרה בפירוש הרי הוא עלי קרבן סברה הי אמינא הכי מייתי לי כסא אהריבא ומעברין לי אימא דהי מיבעא דפסיקא לה ואז לא מייתין לי: **ד ה"ז נזיר ואסור בבולן** ובהא כ"ש מודו וכו' לשון ר"ש ז"ל. אמר המלקח ור' יהושע בן לוי סבר דאף בריבא פליג ר' שמעון דהא ע"מ כחוך דמי דיכון דקבול עליה מזרות במקלת לא הוי מתנה על מה שכתוב בתורה ומשום הכי הנאה קיים ואינו מיר לכי שאין דבריו הראשונים כלום משום דלר' שמעון לא הוי מיר עד שיאור מכולן וכמו שכתבתי טעמו לעיל פ"ק בסימן ב'. ועיין בתוס' דר"פ אע"פ דף ט"ו שיישבו מתי' לדעת ר' מאיר דבעי תנאי כפול: **אבל אינו יודע שהנזיר אסור ביין ה"ז אסור** [עי' בתוי"ט וכו'] והרמב"ד ז"ל יאמר דעדבר ערבא עדיך דנס זו מנין לו ע"כ ולע"ד נראה דמאחר דלא פליג עליה משמע דיודע לו הוא ז"ל בהא. ובתוס עוד בתוספות יו"ט [ד"ה ב"ש] דאיכא לבוטי לה הרמב"ד ז"ל מדתני בסיפא ור' שמעון אומר דסבר לריכין שאלה משמע דע"י שאלה מוהרין אף לר' שמעון והם"ל לאסור דקאמר ת"ק. **מפני שאינו יכול לחיות בלא יין.** מפני שאני הולני לו מפני שאני חולה לו מפני שהני ריך להשמלות לחיים ולעיפל בהן בשבר מפני דוחקי וזהו אומנותי לפרנסת ביתי לו מפני שאין קבלין בערכין במקום הזה אלא הוא ה"ז מותר וכ"ש אסור. ובגמרא פריך אבבא הינבי ליה לנתיבי ור"ש מתיר כמו בריבא דהבא אמי הבא בסיפא ה"ז אסור ור' שמעון מתיר ואב"א לא היסוד דהתם בריבא בגון דנזר מחלא לרבנן דאמרי דאפילו לא נזר אלא מאחת מהן

הוי מיר מש"ה אסור ולר"ש דס"ל עד שיזיר מכולן מש"ה מותר אבל סיפא מיירי לבדר מכולהו ואחשיל מהתם דקאמר אבל סנור הייתי בחכמים מתיקין לי וכו'. לרבנן דאמרי אפילו לא מר אלא מחצה מהן הוי מיר כאיסורו כך החרו אלכך נמי כי מתחיל מחצה מינייהו לאחריו ולר"ש דאמר עד שיזיר מכולן כי מתחיל נמי לחכם אחצה מינייהו לא מסקא לן זירותיה מינה עד דמתחיל אכולהו מש"ה קתני אמתני' אימא בנדרי אונסין קמיפלגי ונפלוגתא דשמואל ורב אבי רבנן סברי כשמואל דלא בעו שאלה לחכם ור"ש ס"ל כרב אבי דבעו שאלה לחכם וכדפי' רש"ז והקשו התוס' וא"ת ומי דמי לנדרי אונסין התם בשעת הנדר לא ידע האונס והא סבור ליה ולאכול ונמר ונדר ולכבי צריך לשאול מדרבנן למ"ל אבל הכא בשעת הנדר ידע האונס ובסתמא לא נמר ונדר ואיכא למימר דלר"ע לא בעי שאלה. ומסרש ר"ת נמי שהאונס בא אחרי כן כגון דבשעת הנדר היה בריא וחזק ויכול לחיות בלא יין ולבסוף החליש או תחלה היה מעיר ולא היה צריך ליפסל לחתים ולבסוף העני מ"ע הכא פליגי איכא דאין סיו ולבו שוין כדפליגי בהא התם אמוראי וכמו כן במתני' פיו היה לחיות מיר מיין אבל לבו לא היה ומתי דאמר אבל בסבור הייתי פי' בלבי כשעשייתי הנדר ע"כ. וכזה הלשון האחרון פי' נ"כ רש"י ז"ל בלשון שני: ה הריני נזיר ועלי לגלח נזיר וביד כולה מתני' עד סוף סימן ו' פ"ח מהלכות מירות סימן י"ח עד סוף הפרק: ו ושמע חברו ואמר ואני בכמי נקמיה דהא בראשון נמי פליגי תוספות ז"ל: ז הריני נזיר לכשיהיה לי בן וכו' עד סוף סי' ח' שם ביל סמ"ח: נולד לו בת טומטום ר"ל יהוסף ז"ל מחק מהאי ריש מלת מולד לו: ואם אמר כשאראה לי ולד וכו' ר"ג לה בקלת מוסחפות בגמ' וי"ם דגרסי כשאראה כשיהיה לי ולד ומ"מ קבה לאמאי לאומריך למתני מלת כשאראה ובגמ' מפרש דהא קמ"ל דלא תימא ולד דמיחשב ביני אינבי בעיני דהייט בן ולא טומטום ואנדרוגינוס קמ"ל הואיל והבי נמי איקרו ולד הרי זה מיר. ונראה לע"ד דבהא מחוברן קלת מלת כשאראה דה"א דלא מחייב בנזירות לבל הבהמה עד שיולה אינו נולד אותו הבן או אותו הולד כל דהי קמ"ל דאפי' הבי מיד שנולד מתחייב בנזירות. ומיהו שם ביל ש"ם שני לא קתני מלת כשאראה רק כשיהיה כמו בריש: וה"ר יהוסף ז"ל מחק מלת כשיהיה: ח בפי' ר"ע ז"ל ומתני' ר' יהודה היא דאמר לא מחית אינש בשיהיה אספיקא. אמר המלקט בגרייתא בני הריני נזיר ע"מ שיש בכרי הזה מאה כור והלך ומדדו ומצאו שנגנב או שאבד ר"ש אוסר שספק נזירות להחמיר ור' יהודה מתיר שספק נזירות לקל ובשור הבית מילתיה דר"ש באבן העזר סימן קל"ו: חזרה וילדה פי' בתוס' מהריון אחר ה"ז נזיר ודאי לר' יהודה ע"כ: ט הריני נזיר ונזיר לכשיהיה לי בן וכו' עד סוף הפרק ביד פ"ד הבל' נזירות סי' ג' ד' ה': י בסוף פי' רע"ל ומצאו מפסיד כל אותן הימים שמנה יותר משבעים. אמר המלקט פי' הרמב"ם ז"ל ולשון ז"ל שם בפ"ל סותר עד שבעים ע"כ אבל רש"י ז"ל פירש סותר הכל ולריך לשנות מלה אחר שישלים תבלית בנו ופי' ז"ל עוד וה"מ בנזירות מרובה אבל בנזירות מועטת אינו סותר כלל כדאמרא לעיל מיום את שלו ומוכה את של בנו ואח"כ משלים את שלו ואינו סותר ועמעמ כדאמרן שאין תבלית בנזירות וכתב מירות אריכא הוא ח"ל תוס' ז"ל עד שבעים לא הפסיד כלום פי' דאע"ג דמיד כשיולד בנו לריך להביא את שלו ולשנות את של בנו שהרי קבלו תחלה כדאמרי' לעיל אפ"ה כיון דשל בנו מובלעים בתוך המלה יום שולין לבל בנו ולשנו וישלים מלה יום ובלא על שיהיה ויביא שני קרבנות וה"ה לעיל כי אמר הריני מיר כשיהיה לי בן ונזיר והתחיל לשנות את שלו אם נולד לו הבן לשיום ביום ראשון דאותן שלשים יום שולין היו לבנו ולעלמו כיון דשל בנו מובלע בשל עלמו דאידי ואידי שלשים יום ודוקא כי קבל מירות דבנו בריאה דמיד שנולד הוי זקוק לשנות אותו מהני הבלעה אבל קבל מירות דמלה יום בריאה אפילו נולד לו הבן קודם ע' יום לריך להשלים ק' יום בריאה כשקבל עליו תחלה ולא חייל מירות בנו עליו קודם השלמת מירותו אלא משלים מירות מלה ובלא ויביא קרבן למירותו ושוב יעשה מירות בנו שלשים יום ובלא לשלשים ויביא קרבן לאחר ע' והיינו ע"א סותר ולא נרסינן שבעים יום דהא אינו סותר ע' וה"ם מביא את שלו ומוכה את של בנו ולאו דוקא סותר לא אלא כלומר מביא את מצוה ומוכה שלשים לבנו: שאין תבלחת פחות משלשים יום פי' לבד אין עולין סותר הימים שבעד ק' יום למירות בנו לפי שאין מירות בנו כחות משלשים יום ולריכא שלשים יום עד גמר השלמת ק' ולבד זקוק להכשיר מצוה הואיל לעמבד בבנו על ימי מירותו ולשון תבלחת אינו מכוון דשפי הל"ל שאין מירות פחות משלשים יום ונקט שאין תבלחת לאיתר דכשלים של בנו יחזור למצוה ושלים מירות המלה מלה ויבלה בסוף כל המצוה אחת לכולם אבל בסוף מצוה דבנו אינו מבלה דא"כ לא יוכל להשלים אח"כ מירות שלו לריכא שלשים יום מנירות עכ"ל ז"ל. ובגמ' אמר רב יום ע' עולה לבאן ולבאן ופירשו תוס' ז"ל לפי שיתחל פי' נולד לו בן ביום ע' מלקת היום שקודם הלידה עולה לצמן המלה והרי עשה ע' יום מן הקי"ף שהוא יום שלשים וא' ומלקת היום שאחר הלידה עולה לתחלת המירות ולא יעבה אלא עד כ"ט יום הרי ביום ל"ט שלמו שלשים לבנו ונפקא מינה הבאת שיום ע' עולה לבאן ולבאן שיובל לבלה ביום הק' שהוא יום ל"א מתוך שאותה תבלחת עולה למירות בנו מן הדין שהוא יום שלשים לבנו עולה נמי בם למירות דבפסיק ק' יום אע"פ שאם לא נולד לו הבן לא יהיה יכול לבלה על מירותו אלא ביום ק' ולא שהתא בשנולד הבן יכול לבלה ביום המלה ע"כ. ומ"מ רב בשאר מוקבה ממתני' אלא דקאמר תלמודא דאיתו ס"ל בריה דר' דמשמע בגרייתא דסבירא ליה דמקלת היום בכולו:

פרק ג מי שאמר וכו' נס"ק דמכלתין דף ה'. וביד כולה מתני' עד סוף סימן ג' רס"ד דהלכות מירות וסימן ג': **ואם גלח ליום שלשים** אית בגרסי יום שלשים: **ב מי שנזר שתי נזירות** נס"ק דמכלתין דף ה' ודף ו'. ובירושלמי פ' ואלו מבלתין דף ס"ב. וביד פ"ג דהלכות מירות סימן ו': **שאם גלח את הראשונה** יום שלשים מבלה את הסניה יום פ' ואם בלה יום פ' חסר אחת יצא ביום שלשים וכו' כך ס"ל: **ב מי שאמר** וכו' פ"ק דמכלתין דף ו': ובתנו שם תוס' ז"ל סותר שבעה הייבו שאסור לשחות ביין ולהטמא למתים עד שיביא קרבנותיו ע"כ. וביד כולה מתני' עד סוף סימן ד' פ' שני דהלכות מירות סימן ג' ד'. בפי' ר"ע ז"ל ר' אליעזר

אומר וכו' ומומלה דלאחר מלאת לר' אליעזר אינה סותרת אלא ז'. אמר המלקט כדאמר במתני' דלקמן בסמוך נני נממא יום מלה ואחד דהוי אחר מלאת אלא ז' שיעור שיסתר ויביא קרבנותיו דהבי ז' כנגד ז' ימים שמיבה בהן שלשים ושביעי ומנלה בשביעי ומנלחת טהרה לאחר מלאת ס"ל נמי ז' כתבלחת טומלה דקים להו לרבנן דאין תבלחת כדי לבוף ראשו לעיקרו בפחות מז' ימים ופליג ר"א אמתני' דלקמן דבס"ע מיירי דקחני בלה או שבלחוהו לסמים סותר שלשים יום דלדידיה אינו סותר אלא ז' ימים מ"ל לא פליג דהכיא מיירי בתוך ימי מירותו כדפי' שם רש"י ז"ל ועיין בגמ"ש שם בסימן ג'. ומה שפירש ר"ע ז"ל ור' אליעזר דס"ל דהשמעת ביום מלאת ממש סותר שלשים בלבד. אמר המלקט כדאיתיה בגמתי' דבסמוך: **ד הריני נזיר מאה יום** וכו' בס"ק דמכלתין דף ו'. ובתנו תוס' ז"ל דלבד אינו סותר אלא שלשים כשבמתא ביום ק' ולא דהחיל ויום ק' ולא יום תבלחת ויום הבאת קרבנותיו נזרינן אמו היכא דבמתא ביום שלשים היכא דאמר הריני סתמא והוי יום שלשים יום תבלחת מן התורה משום דאמרינן מלבא דאיום כסלו וסותר כל שלשים מדין תורה כדלעיל ונזרינן יום ק"א אמו יום שלשים וה"ה לעיל ה"מ לאיתי הבי נני הריני מיר נממא יום שלשים ולא סותר הבל מדרבנן ע"כ: **ה אפילו היה שם שלשים יום אין עולין לו מן** המנין לענין דאינו מביא קרבן טומלה דרחמנא מישמיה מקרבן בגמרא אבל הא פשיטא דהימים אינם עולין דאפילו מנה בטהרה ובמתא סותר את הרחשונה וכ"ם שאין עולין לו כי נממא מעיקרא תוס' ז"ל בריש פירקין. ופי' ה"ר יהוסף ז"ל אין עולין לו מן המנין פי' אע"פ שבטלתא בית הבחרות אינה סותרת אבל מקום אין אלו הימים עולין לו מן המנין וגם אם נממא שם בטומלה אחרת שחייב קרבן אינו חייב קרבן כיון בלא התחיל בבר לנמות אבל אם יצא מן הבחרות אחר מירותו ובכנס לשם בטהרה טהור אז עולין לו הימים שהיה בין הבחרות מן המנין של מירותו ואם נממא בטומלה אחרת שחייב עליה קרבן מביא קרבן על טומלתו ור"ל חולק על זה שאם נממא ביום בטהר שהתחיל למנות אינו מביא קרבן טומלה עכ"ל ז"ל: **ואינו מביא קרבן טומאה** אם נממא טומלה שבמיר מגלח עליה וכן נמי אינו עשין נלות: **יצא ונכנס** פי' אע"פ שחזר ונכנס מאחר שהיה שלשים ושביעי ובטל עולין לו מן המנין ומביא קרבן טומלה אבל אם חזר ונכנס קודם הזלה ובטילה פסיקא אין עולין לו מן המנין. וביד פ' שני דהלכות מירות סימן ז' עד סוף סימן י': **ר' אליעזר אומר לא בו ביום** כלומר אם נכנס בו ביום שלבחר אין מביא קרבן טומלה עד יום שני שהתחילה הבהרה שאמר הימים הרחשונים יפנו דבעינן שיסתור שני ימים ואז מביא קרבן טומלה וה"ה דמלי לאיתני פלונתייהו בנזיר טהור שנממא ביום ראשון של קבלת מירותו דלרבנן מביא קרבן טומלה ולר"א אינו מביא קרבן טומלה אלא מונה ז' ימי טומלה ומזה ומונה ומונה כ"מ ימים ליום הראשון שמנה ומנלה ביום שלשים שהוא שלשים ואחד למירותו תוס' ז"ל בריש פירקין: **ן מי שנזר נזירות מרובה** וכו' ביד פ' שני דהלכות מירות סימן כ' עד סוף הפרק. ואית דגרסי מירות הרבה והבירוש ר"ל יותר משלשים יום: **בש"א שלשים יום** בין ב"ש בין ב"ה סולבו סברי לאחרן העמיס משום נוטש נזרו עליה וקליבא טומלתה ולאמוקי לילו משום אריבא והמירא טומלתה והאי דאמרו דהבדל למירותה קבסא בעלמא הוא דקבסה. ב"ש סברי כסתם מירות דבייבו שלשים יום קבסינן וב"ה סברי כתחלת מירות קבסינן: **והורדה** ב"ה פ' בחולה בסחא דף ז' ובשינן מהבא דאיכא נמי הירלה לאיסור ובתבו שם הוס' ז"ל אע"ג דמביא חטמולאי הבה שהרי אם מוכנו המלך הבה כדאמרינן במתני' דבפ"ע דיומא ומלבות הורדוס מלה ושלש שנים בפני הבית והבל לא בא בשיחוהו על שלש שנים לאחר מלבות הורדוס כדאמרינן הבל ומעמון גמליאל ומעמון הנו בשיחוהו בפני הבית מלה שנה מ"מ בבר הוה לו אז תלמידים שהורה ע"כ: **ז מי שהיו שתי ביתי עדים** וכו' ירושלמי פ' האשה שלוש ונפ' הוי בודקין. וביד פ"ג דהלכות מירות סימן פ': **אלו מעידים שנזר שהים ואלו מעידים שנזר חמש** אית דגרסי שנדר שתים שנדר ממש והבל אחד. וגגמ' אמר דקתני דבי"ש וב"ה פליגי בשתי ביתות דלא כר' שמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא דאיתו אמר לא נחלקו אלא בל בת אחת באחד אמר שתים ואחד אומר חמש שבש"א מחלקה עדותן ובה"ש יש בבלל המש שתים אבל בשתי ביתות אפילו ב"ש מודו דים בבלל המש שתים. ולשון תוס' מתני' דקתני דפליגי ב"ש וב"ה בשתי ביתי ולא בשתי דלא בתנא דר' שמעאל ע"כ ופלוגתא דבוחה בין ב"ש וב"ה לגבי דיני ממונות איכא בפ' הזקה הבתים דף מ"א וכפ' זה בורר דף ל"ח. ור"ש בן אלעזר ס"ל בדברי ר' שמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא:

פרק ד ואני ואני וה"ה טובא ואפילו עד מאה ויותר ובלבד שיהא בל אחד בתוך בדי דבור חברו שלבניו ומוכח בגמ' בהדיא לתרי ואני [הגה: ה אבן ה"ר יהוסף ז"ל הגיה ואני שלשי] בלחוד נרסינן דהנא לאו בי רוכלא ובחה ואני נמי הוה סני אלא משום דבעי למיתני סיפא הוחר הראשון הוחרו כולן הוחר האחרון האחרון מותר ובולן אסורין מבלל דליבא אמצעי ומש"ה קתני ואני ואני הרי זימני. והוס' ז"ל בתבו וא"ת דהיא נופה תיקשי לביתי חד ואני וסיפא ליתי הוחר הראשון הוחר הבמי הוחר הבמי לא הוחר הראשון וי"ל דלמ"ד לקמן חד בחבר ה מיהבים נקט למידק מיבה אחרון הוא דליבא אחריני בהדיה אבל אמצעי דליבא אחריני בחריה משחרי אחרון שאחריו בדדייק לקמן ולמ"ד דמקמא מהבים נקט אמצעי למידק בדבסמוך ראשון הוא דשרי אחריו הא אמצעי לא הוחר שלאחריו דבקמא מהבים ע"כ. ובירוש' כן היא מהניתא ואני ואני נתלן חבא ווין ר' יהודה ברס בר' מאיר אמי אמי. וביד פ"ע דהלכות נזירים סימן ג' ובפ"ד סימן ט' י'. ובשור יו"ד סימן רכ"ט. וכתב הר"ב אלבסי ז"ל בר"ם בבושות בתרא דלרבא דהתם אע"ג דמהבים בשבטה לאו שבעה בחבים בנדר היא מדבר הוא והבית דלא מדתבן הבא ואני ואני הרי בולם מיירין וכתב שם עליו הר"ן ז"ל וכי תימא והא אוקימנא לבהיא מתני' בגמ' דוקא תוך בדי דבור אבל דבור לאחר בדי דבור לא ואי מהבים בנדר נדר אבילו לאחר בדי דבור נמי. לאו קושיא היא דאי אמר ואני בתוך הבא נמי אלא התם לא אמר אלא ואני ולאחר בדי דבור לא משמע מידי וכי תימא ובין דבתיב בדי דבור מיהוקמא מגלן דמשום דמהבים הוא דילמא בעמא דבולן מירין משום בבל חד מייבייהו אמר ואני נזיר לאו מילתא היא דקתני

אומר וכו' ומומלה דלאחר מלאת לר' אליעזר אינה סותרת אלא ז'. אמר המלקט כדאמר במתני' דלקמן בסמוך נני נממא יום מלה ואחד דהוי אחר מלאת אלא ז' שיעור שיסתר ויביא קרבנותיו דהבי ז' כנגד ז' ימים שמיבה בהן שלשים ושביעי ומנלה בשביעי ומנלחת טהרה לאחר מלאת ס"ל נמי ז' כתבלחת טומלה דקים להו לרבנן דאין תבלחת בדי לבוף ראשו לעיקרו בפחות מז' ימים ופליג ר"א אמתני' דלקמן דבס"ע מיירי דקחני בלה או שבלחוהו לסמים סותר שלשים יום דלדידיה אינו סותר אלא ז' ימים מ"ל לא פליג דהכיא מיירי בתוך ימי מירותו כדפי' שם רש"י ז"ל ועיין בגמ"ש שם בסימן ג'. ומה שפירש ר"ע ז"ל ור' אליעזר דס"ל דהשמעת ביום מלאת ממש סותר שלשים בלבד. אמר המלקט כדאיתיה בגמתי' דבסמוך: **ד הריני נזיר מאה יום** וכו' בס"ק דמכלתין דף ו'. ובתנו תוס' ז"ל דלבד אינו סותר אלא שלשים כשבמתא ביום ק' ולא דהחיל ויום ק' ולא יום תבלחת ויום הבאת קרבנותיו נזרינן אמו היכא דבמתא ביום שלשים היכא דאמר הריני מיר סתמא והוי יום שלשים יום תבלחת מן התורה משום דאמרינן מלבא דאיום כסלו וסותר כל שלשים מדין תורה כדלעיל ונזרינן יום ק"א אמו יום שלשים וה"ה לעיל ה"מ לאיתי הבי נני הריני מיר נממא יום שלשים ולא סותר הבל מדרבנן ע"כ: **ה אפילו היה שם שלשים יום אין עולין לו מן** המנין לענין דאינו מביא קרבן טומלה דרחמנא מישמיה מקרבן בגמרא אבל הא פשיטא דהימים אינם עולין דאפילו מנה בטהרה ובמתא סותר את הרחשונה וכ"ם שאין עולין לו כי נממא מעיקרא תוס' ז"ל בריש פירקין. ופי' ה"ר יהוסף ז"ל אין עולין לו מן המנין פי' אע"פ שבטלתא בית הבחרות אינה סותרת אבל מקום אין אלו הימים עולין לו מן המנין וגם אם נממא שם בטומלה אחרת שחייב קרבן אינו חייב קרבן מביא קרבן על טומלתו ור"ל חולק על זה שאם נממא ביום בטהר שהתחיל למנות אינו מביא קרבן טומלה עכ"ל ז"ל: **ואינו מביא קרבן טומאה** אם נממא טומלה שבמיר מגלח עליה וכן נמי אינו עשין נלות: **יצא ונכנס** פי' אע"פ שחזר ונכנס מאחר שהיה שלשים ושביעי ובטל עולין לו מן המנין ומביא קרבן טומלה אבל אם חזר ונכנס קודם הזלה ובטילה פסיקא אין עולין לו מן המנין. וביד פ' שני דהלכות מירות סימן ז' עד סוף סימן י': **ר' אליעזר אומר לא בו ביום** כלומר אם נכנס בו ביום שלבחר אין מביא קרבן טומלה עד יום שני שהתחילה הבהרה שאמר הימים הרחשונים יפנו דבעינן שיסתור שני ימים ואז מביא קרבן טומלה וה"ה דמלי לאיתני פלונתייהו בנזיר טהור שנממא ביום ראשון של קבלת מירותו דלרבנן מביא קרבן טומלה ולר"א אינו מביא קרבן טומלה אלא מונה ז' ימי טומלה ומזה ומונה ומונה כ"מ ימים ליום הראשון שמנה ומנלה ביום שלשים שהוא שלשים ואחד למירותו תוס' ז"ל בריש פירקין: **ן מי שנזר נזירות מרובה** וכו' ביד פ' שני דהלכות מירות סימן כ' עד סוף הפרק. ואית דגרסי מירות הרבה והבירוש ר"ל יותר משלשים יום: **בש"א שלשים יום** בין ב"ש בין ב"ה סולבו סברי לאחרן העמיס משום נוטש נזרו עליה וקליבא טומלתה ולאמוקי לילו משום אריבא והמירא טומלתה והאי דאמרו דהבדל למירותה קבסא בעלמא הוא דקבסה. ב"ש סברי כסתם מירות דבייבו שלשים יום קבסינן וב"ה סברי כתחלת מירות קבסינן: **והורדה** ב"ה פ' בחולה בסחא דף ז' ובשינן מהבא דאיכא נמי הירלה לאיסור ובתבו שם הוס' ז"ל אע"ג דמביא חטמולאי הבה שהרי אם מוכנו המלך הבה כדאמרינן במתני' דבפ"ע דיומא ומלבות הורדוס מלה ושלש שנים בפני הבית והבל לא בא בשיחוהו על שלש שנים לאחר מלבות הורדוס כדאמרינן הבל ומעמון גמליאל ומעמון הנו בשיחוהו בפני הבית מלה שנה מ"מ בבר הוה לו אז תלמידים שהורה ע"כ: **ז מי שהיו שתי ביתי עדים** וכו' ירושלמי פ' האשה שלוש ונפ' הוי בודקין. וביד פ"ג דהלכות מירות סימן פ': **אלו מעידים שנזר שהים ואלו מעידים שנזר חמש** אית דגרסי שנדר שתים שנדר ממש והבל אחד. וגגמ' אמר דקתני דבי"ש וב"ה פליגי בשתי ביתות דלא כר' שמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא דאיתו אמר לא נחלקו אלא בל בת אחת באחד אמר שתים ואחד אומר חמש שבש"א מחלקה עדותן ובה"ש יש בבלל המש שתים אבל בשתי ביתות אפילו ב"ש מודו דים בבלל המש שתים. ולשון תוס' מתני' דקתני דפליגי ב"ש וב"ה בשתי ביתי ולא בשתי דלא בתנא דר' שמעאל ע"כ ופלוגתא דבוחה בין ב"ש וב"ה לגבי דיני ממונות איכא בפ' הזקה הבתים דף מ"א וכפ' זה בורר דף ל"ח. ור"ש בן אלעזר ס"ל בדברי ר' שמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא:

פרק ד ואני ואני וה"ה טובא ואפילו עד מאה ויותר ובלבד שיהא בל אחד בתוך בדי דבור חברו שלבניו ומוכח בגמ' בהדיא לתרי ואני [הגה: ה אבן ה"ר יהוסף ז"ל הגיה ואני שלשי] בלחוד נרסינן דהנא לאו בי רוכלא ובחה ואני נמי הוה סני אלא משום דבעי למיתני סיפא הוחר הראשון הוחרו כולן הוחר האחרון האחרון מותר ובולן אסורין מבלל דליבא אמצעי ומש"ה קתני ואני ואני הרי זימני. והוס' ז"ל בתבו וא"ת דהיא נופה תיקשי לביתי חד ואני וסיפא ליתי הוחר הראשון הוחר הבמי הוחר הבמי לא הוחר הראשון וי"ל דלמ"ד לקמן חד בחבר ה מיהבים נקט למידק מיבה אחרון הוא דליבא אחריני בהדיה אבל אמצעי דליבא אחריני בחריה משחרי אחרון שאחריו בדדייק לקמן ולמ"ד דמקמא מהבים נקט אמצעי למידק בדבסמוך ראשון הוא דשרי אחריו הא אמצעי לא הוחר שלאחריו דבקמא מהבים ע"כ. ובירוש' כן היא מהניתא ואני ואני נתלן חבא ווין ר' יהודה ברס בר' מאיר אמי אמי. וביד פ"ע דהלכות נזירים סימן ג' ובפ"ד סימן ט' י'. ובשור יו"ד סימן רכ"ט. וכתב הר"ב אלבסי ז"ל בר"ם בבושות בתרא דלרבא דהתם אע"ג דמהבים בשבטה לאו שבעה בחבים בנדר היא מדבר הוא והבית דלא מדתבן הבא ואני ואני הרי בולם מיירין וכתב שם עליו הר"ן ז"ל וכי תימא והא אוקימנא לבהיא מתני' בגמ' דוקא תוך בדי דבור אבל דבור לאחר בדי דבור לא ואי מהבים בנדר נדר אבילו לאחר בדי דבור נמי. לאו קושיא היא דאי אמר ואני בתוך הבא נמי אלא התם לא אמר אלא ואני ולאחר בדי דבור לא משמע מידי וכי תימא ובין דבתיב בדי דבור מיהוקמא מגלן דמשום דמהבים הוא דילמא בעמא דבולן מירין משום בבל חד מייבייהו אמר ואני נזיר לאו מילתא היא דקתני

סיפא הוחר הראשון הותרו כולן ואילו אני נזיר האמר אמאי הותרו כולם אלא ודאי אני
כמוך וס"מ דמתפיס בנדר נדר ותכן אמי הריני אמרו כשמשון בבעל דעלה ה"ז נזיר כ"ש היכא
דאמר הריני נזיר כפלוני נזיר שהוא בימיו ותכן אמי לאמרת כדירין כעלים כאשים וכן
מוכח בגמ' דנדרים בכמה דוכתי וכל זה פיוש לדבני הרב אלפסי ז"ל ע"כ בחיצור וכתב
עוד שם דמתפיס בנדר שף דבר היינו שחלאו בנדרי הקדש דהיינו לאמרת כדירים
וכו' דבלאו הכי נדר ראשון לא משכחת לה אבל שבועות במתפיס ליכא כלל דאי אחיא
שבועה במתפיס שבועה קמייתא במתפיס היכי משכחת לה והאריך ע"ש: **פי כפיו**
וכו' פ' שני דהלכות נזיר סימן ד'. בפי' ר"ע ז"ל והוא שיאמר פי כפיו מיין. אמר
המלקט אבל אם פירש כך אפילו אמר פי נזיר ושערי נזיר הוי כאומר ידי נזירה
או רגלי נזירה לא אמר כלום אבל אם אמר בשבועה שהנשמה עליו כגון שאמר
ראשי נזירה או כבדי נזירה ה"ז נזיר: **הריני נזיר ושמעה אשתו** וכו' כיד עד סוף
סימן ב' פי"ב דהלכות נדרים סימן י"א ב"ג י"ד. ובשור י"ד סימן רל"ד **הריני**
נזירה ושמע בעלה ואסר ואני נדרים ב' גערה המאורסה דף ע'. **ב הריני נזיר**
ואת וכו' ודוקא כשאמר לה בלשון שאלה וכו' ה"ז יכר והם הפר לה שלו בעל שיה
כיני שאלה נדרו בנדרה כך כתוב בהרמב"ם ז"ל שם כ"ש אלא שהרב בעל הוספות
יו"ם מלאתי שהגיה לשון הרמב"ם ז"ל כך כדי שיבוא מכוון עם ניסח לשון משנתנו א"ל
הריני נזיר ומה תאמרי את נזירה כמותי ואמרה אמן ה"ז יפר את שלה ושלו קיים
א"ל הריני נזיר אם את נזירה כמותי ואמרה אמן שניהם נזירים ואם הפר לה שלו
בעל ע"כ: אבן ס"ר יהוסף ז"ל הגיה במשנה ושלו בעל. **ג האשה שנדרה בנזיר**
פ' אלו נדרים דף פ"ב ובפירקין דף כ"א: **הרי זו סופגת את הארבעים** משנה
שאינה לריכא היא ובגמ' בעי למידק מינה דבעל מינו נייח משעת הכרה ואילך וסיכא
קיימא אריש ואף על פי שהפר לה סופגת את הארבעים על מה שעשתה קודם
הפרה מה שא"כ בהתרת חכם ודחי לה לעולם בעל משערך ערך ולא קיימא סיפא דכתיב לאבה הפרם
ואגב דבעי למיתני סיפא אינה סופגת קתני רישא סופגת וכתבו תוס' ז"ל וסיכא אינסריכא
ליה למיתני לאפוקי דר' יהודה דאמר דכי נמי הפר לה בעלה ושתקה יין לוקה מכת
מרדות ואי"ת מאי אריא הפר לה ואה"כ היתה שותה ליהמעיון שתקה ובשמעה ואה"כ
הפר לה דאינה סובלת כיון דמיעקר עקר וי"ל משום דר' יהודה נקט הכי דאפילו בהפר
ואה"כ שתתה סופגת מכת מרדות אע"ג דבבר הפר כיון דלאוסרה בתכוונה ע"כ: **הפר**
לה בעלה והיא לא ידעה. בגמרא בברייתא מפיק לה מקרא דכתיב לאבה הפרם
וה' יסלח לה בשאם שהפר לה בעלה והיא לא ידעה הכ"ג מדבר שהיא לריכא הפרה
וסליחה דאי ידעה אמאי לריכא סליחה וכפרה. וכיר פי"ב דהלכות נדרים סימן י"ח י"ט.
ושם פסק כר' יהודה משום דמשמע ליה דר' יהודה לא לאפלוגי אתא אלא לפרושי ותנא
הר"ן ז"ל בפ"ד דכתובות לשה קורין לאתו מכת מרדות מכני שמרד בדברי תורה ובדברי
סופרים ע"כ: **ד האשה שנדרה בנזיר והפרישה** וכו'. תוס' פ' ערף בקלפי דף
מ"א ובפירקין דף כ"א. ותוס דפ"ק דסוטה דף ו' ודפ' היה מוקל דף כ"ג. וכיר פ"ט
דהלכות נזירות סימן ט' י' ובדפ"ה דהלכות כסולו המוקדשין: **תצא ותרעה בעדר**.
משום דבעל לא משעבד לה להביא קרבנותיה ולכך לא חייל עליה הקדוש כלל ובגמרא
מוקי לה דבא לאילו כר' יהודה דאבר בעל משעבד לדתנן בסוף נגעים ר' יהודה אומר
אף ע"י אשתו מביא קרבן עשיר וכן כל קרבן שהיא חייבת דע"כ לא קאמר ר' יהודה
דמשעבד לה אלא במילתא דלריכא לה אבל במילתא דלא לריכא לה כי הכא שהפר לה לא
משעבד לה ואיכא לשנא אחריכא בגמרא לרבא לא אירומי ממי מאני' בכולו עלמא: **ואם**
שלה היתה הבהמה. עיין בה שכתבתי בפ' בתרא דנדרים סימן ח'. ותיתי שהגיה
ה"ר יהוסף ז"ל אם מאלו היתה הבהמה תצא ותרעה בעדר ואם מאלה היתה הבהמה
הקשאת וכו': **החטאת תמות**. לכיון דנעשית כפרה וסליחה כדכתיב לעיל הויא הקשאת
שמתו בעליה. וכתבו תוס' ז"ל דה"ה דהכא נמי נבי בתיה מלי למיתני לא נהנין ולא
מועלין כדתני בסיפא נבי מעות: **והשלמים יקרבו שלמים** וכו'. יש נוסחים תקרב:
ואינם טעונים לחם. בגמרא איכא מ"בעה אלים נעשין כמלא תם ואינם טעונין לחם
אלו ואלה ונלאחר מיתה ונלאחר כפרה אלו דבסמוך הקדש מזיר את בנו בנזיר. ואלה
דמתני' ונלאחר מיתה דפ"ע דמסילה תנן מת היו לו מעות סתומין וכו' ונלאחר כפרה
סברה הוא שלאחר מיתה מ"ע דלא חזי לכפרה שלאחר כפרה נמי הא לא חזי לכפרה
וכתבו תוס' ז"ל וה"ה דה"מ למיתני ואינם טעונים לא לחם ולא ירוע להתבשל עם הא"ל
ולעשות הטיפה כדאתני בברייתא: **היו לה מעות סתומין יפלו לנדבה**. אע"פ שדמי
חטאת משורבין בהן הלכה למשה מסיני דמעות סתומין יפלו לנדבה ואיכ לקים מייתי לה
מקרא ועיין בדס"ו ז"ל ובתוס' ז"ל דמוכח מפירושם ז"ל דהני טעמי לא קאי רק לאמתני'
דרפ"ג דמעילה דאמתני' לא קאי אידי דמילין לאיקומה בדאמרה לגזירותי ולכך יפלו
לנדבה דאי נמי מייתי בטלן עולה אבל אמתני' דהתם קאית ליה דע"כ מיירי היכא דאמר
לקרבנות גזירותי דאל"כ אמאי תנא מעות סתומין והא בסתומין מיירי בריבא דהתם אבל
במתני' בריבא מיירי בבהמות ושהה התחיל לשנות דין למעות סתומין ולהכי לא פריך
תלמודא והלא דמי הטאת משורבין רק אמתני' דהתם. ותכתבו תוס' ז"ל בפ' כל שעה
דף כ"ח דבכל מקום דמוכיר יש המלה נע"ז ובסאר דוכתי לא מזכיר בהיקה ובכמה
דוכתי מצינו דקתני יש המלה ואפ"ה מהני בשאר הדרות דבסוף כל הלומים תנן ר'
אליעזר אומר יוליך הלאה ליש המלה ואמרינן התם בגמ' נבי חבית שקול ד' זוזי ושדי
לגהרא וכן בנזיר ובמעילה תנן נבי מפרים מעות לגזירותו ומת יוליך הלאה ליש המלה
אלמא הקדם בעי יש המלה ובערכין אמרינן נבי הקדש שקול ד' זוזי ושדי בגהרא ע"כ
ועיין ג"כ בתוספות בבר"ם בהרא דבכורות: **יביאו שלמים** וא"ן צריך לומר דהיו מועלין
בהן והכי מפ' בפ"ק דמעילה רש"י ז"ל. ובתוס' בתוס' ז"ל ועוד דמתמתי' נובה מסורס
דמילי הוא מעמא דיפלו לנדבה אלא משום דדמי שלמים מעורבין בו ש"מ דבשלמים אין
מועלין ע"כ: **הן נזרק עליה אחד מן הדמים אינו יכול להפר**. ביר ספ"ד דהל'
נזירות. ומתני' דלא כר' אליעזר שהוא סובר אפילו נזרקו עליה כל הדמים יכול להפר
דהנלחתה מעכבתה מלכתות יין כדאמרי' במתני' דבפס"ג מיצין ואחר ישתה הנזיר יין אחר
מעשים כולם הלכך כיון דלא נלחה אסירא ביין והוי נוול לה לכתיב והיתה יוצא בתולות
הלכך מני מפר אע"פ שנזרקו עליה כל הדמים: **ר עקיבא אומר אפילו נשחטה**

עליה אחת מכל הבהמות אינו יכול להפר. משום דפסד קדשים דהוא ולא
הבעלים מתכפרין אין הבבר נאכל ובגמרא פריך ואמאי הוי הפסד קדשים ליזרוק דמן
שלא לשמן ויתיר בבר באכילה בזריקה דם שלא לשמן דמי לא תניא בבשר עלרת וכו'
ומשני אי דשחט עולה או שלמים בריש"ה דאפשר למהוי להו תקנתא בזריקה אלא
הב"ע בגון דשחט מעמא בריש"ה ולכתבן לקמן בפ"ג מינין ואם נלח על אחד מחלוקם
אלא ודאי מפר לה בעלה הו לא הוי לה הקנאה דהויא לה כחטאת שנתכפרו בעליה וגם
אינו יכול לזרוק דמה לשם שלמים דחטאת שלא לשמה בסולה: **בד"א** דכיון דמזרק עליה
אחד מן הדמים אינו יכול להפר בחטאת הבהרה הוא ומותר יין בו ביום כדאמרן:
אבל בתגלחת הטומאה יפר. אע"פ שקרבנות הקרבנות של תגלחת הטומאה מפני
שהיא עדיין לריכה למות מזירות אחרת: **רבי אומר** וכו'. בגמרא בנמשנה ר' מאיר
אומר וכו' וכן הוגה בסוגיית הגמרא גם כן בתלמודו של הרב בעלמא דשבנזי ז"ל.
ולאיתי כתיב בהוספות אבי בתלמוד המוגה הנזכר אי נמי משום דר"מ לאמר אמי לישנא
אי אפשי לאמר ת"ק נמי אי אפשי ע"כ. פי' דנזה תרגו קושיא שהקשו דה"ק הל"ל משום
עניו ולא לישני דאי אפשי ובתחלה תרגו דהאי בל"א קאי אדר"ש דלאמר אכולו בחטאה
עליה אחד מן הבהמות אינו יכול להפר אע"ג דהסירא ביין עד שישתנו שאר הבהמות
ויזרוק דמן בשביל עמוד פורתא אינו יכול להפר בשביל הפסד קדשים אבל בתגלחת הטומאה
דאיכא עמוד אפי' הפסד גדול שמוחרת ובעיא למיתני מזירות אחרת יכול לומר אי אפשי בגדול
גדול ע"כ בשמו לשון קלת כפי הלע"ד. ומפ' בגמרא דר"מ לא אמר לה אני בכאה נכרית
דאיידי דזמנא דלית בה לא ניחא ליה הלכך יכול להפר: **ו האיש מדיר** וכו'. בפירקין
דף כ"ד. וב"ש פליגי דאינו יכול להדיר יחסה לן תנא כב"ה והיא אחת מקולי ב"ש
ותומרי ב"ה ושם בעדויות בעה"ו ובכתוב פעם למה לא אנאתם שם. והלכה מפי הקבלה
היא שהיש מזיר ולא תאסה ומיחוי ניזי הלכה ובנו ולא בתו. וביר פ' שני דהלכות נזיר
וכמרמ"ם ז"ל אבל תוס' ז"ל כתבו דל"ג כיצד וכן משמע מפי' רש"י ז"ל: **גלח או שגלחוהו**.
דאין לך מחאה גדולה מזו ול"מ גלח או שגלחוהו אלא אפילו מיחה או שמיחו בדברים
אין רגוסם שיעשה נזיר מתבטל המזירות הוס' ז"ל. בסוף פ' ר"ע ז"ל ודוקא כשמיחה
הוא או מיחו הקרובים מיד אבל אם התחיל וכו'. אמר המלקט כן פירש תוס והרמב"ם
ז"ל אבל רש"י ז"ל פי' או שמיחה הבן תוך ימי מזירותו ואפילו ביום אחרון. ומלאתי
שכתב ה"ר יוסף ז"ל כיצד גלחוהו וכו' פי' חסורי מחסרא וכי קאמר בד"א בזמן שלא מיחה
וכו' אבל אם מיחה מחוי כיצד גלח וכו': **ז האיש מגלח על נזירות אביו** וכו'. ביר
פ"ח דהלכות מזירות סימן ע"ו י"ז י"ז: **ואין האשה מגלחת על נזירות אביה**.
ואפילו שלא הניח בן והיא יורשת ויש גרשא אחרת במשנתנו והיא גרסת הרוס' בגמרא
וז"ל האיש מגלח על נזירות אביו ואין אשה מגלחת כיצד מי שהיה הוא ואביו מזירין
והפרים אביו מעות למזירותו ומת ר' יוסי אומר הרי אלו יפלו לנדבה ואין זה מגלח על
מזירות אביו הרי שהיה אביו נזיר והיו לו מעות סתומין ומת ואמר הריני נזיר ע"מ
שאגלח על מעות אבי שהם אגלח על נזירות אביו הבי נרסי' בפירוש קדמונים ובפירוש
רבינו ברוך ובהרבה ספרים היא דהוא ואביו מזירין מגלח על מעות בין ואם נחיי אביו
אינו מגלח עכ"ל ז"ל ושתי הוספתאות הללו נדפסו בגמרא ראשונה של רש"י ז"ל ובביה
לדעת תוספות ז"ל וקלת הפסק גמרא ביתיה. ומלת סתומין דבמשנה זו לבולהו גרסאות
דתוקה היא דפשיטא דמעות סתם הוי סתומין. ועיין במה שכבר כתבתי בפס"ג דמסכת
סוטה: **א"ר יוסי הרי אלו יפלו לנדבה**. בגמרא בעי אי פליגי רבנן עליה דר'
יוסי או לא ואת"ל פליגי אדשא אי דפליגי דרבנן דאמרי אתם מגלח על נזירות אביו
לא שאני להו לרבנן בין רישא לסיפא שבטולן האיש מגלח על נזירות אביו או אמיפא פליגי
דרבנן ס"ל אפילו ממאי דס"ל לר' יוסי דבמאי דקאמר ר' יוסי אומר אינו מגלח על נזירות אביו
ס"ל לרבנן דמגלח ת"ש כיצד אמרו האיש מגלח על נזירות אביו מי שהיה מגלח על נזירות אביו
והפרים אביו מעות למזירותו ומת ואמר הריני נזיר ע"מ שאגלח על מעות אבא זהו שמגלח
על מעות אביו אבל אם היו שהיה הוא ואביו מזירין והפרים אביו מעות למזירותו ומת הרי
אלו יפלו לנדבה דברי ר' יוסי ר' אליעזר ור"מ ור' יהודה אומרים זהו שמגלח על מעות
אביו ומדקתני ר' אליעזר ור"מ ור' יהודה אומרים זהו שמגלח אלמא דאדרשא ואסיפא
פליגי והכי מדמע זהו שאמרו שמגלח על מעות אביו אבל מי שהיה נזיר בחיי האב שכבר
נתחייב בקרבן אחד בפני עצמו אין מגלח על נזירות אביו ובמ"ם דאדרשא ואסיפא פליגי ס"מ.
זהו פי' רש"י ז"ל בסוגיא זו ולע"ד לע"ע זה האבל דקאמר אם אין בו מעות אבל אני
אע"ד שאריך לחות כך אבל מי שלא היה נזיר בחיי האב שלא נתחייב בקרבן אחד
בפני עצמו אין זה מגלח וכו' וסברות הפוסקות איכא ביניהן ודוחק לפרש דוהכי דמשמע
זהו שאמרו שמגלח על מעות אביו דקאמר רש"י ז"ל קאי אמתניתא דר' יוסי דבריש
דעיקר מילתיה משמע דלא הוי רק אהרי אלו יפלו לנדבה ועוד דאין זו שיטת דרך
התלמוד למידק מת"ק לתנא בתרא אלא מתנא בתרא לת"ק וכבר אפשר לומר דבמו
דדייקי' מתנא קמא לתנא בתרא בלשון שהוא כתוב בלפום דייקינן נמי ממלת זהו דקאמרי
תנאי בתרתי לת"ק ובלכתיבתא שבטרות הפוכות איכא ביניהן ומ"מ העיקר מסר מן
הספר אבל לדעת תוס' ז"ל בגרסתם במשנתנו הכא התא שמע קאי לומר דהרישא פליגי:

פרק ה בש"א הקדש מעות וכו'. פ' יש מוחלין דף ק"כ ובפ' המנחות דף ק"ב
ובפ' שום היחומים דף כ"ג. וכתב ה"ר יהוסף ז"ל ס"א הקדם מעות.
וביר פ"ד דהלכות נדרים סימן ז' וסס"ו דהלכות מזירות ובי ושלמי ס"ג דתרומות:
הקדש מעות הקדש. עי בהוי"מ ובסמוך אכתוב נס"ד עוד בזה מן הגמרא: **ובה"א**
אינו הקדש כיצד אמר שור שחור וכו'. לרב חסדא מיתוקמא מתני' כולה טעמא
דכי מקדים אינש בעין רעה מקדים ומס"ה נבי הקדם כשיגא לבן אמרי ב"ש לבן הוי
הקדם דגריע טפי דבשרא אוכמא עדיף אפי מחוורא והכסף גרוש מן האבר והשתן נמי
גרוש מן היין דמתני' מיירי בגלילא דחמרא עדיף ממשחא דלדידהו נפיש משחא ויחא
להו בחמרא ואין שותין אלא יין: **ויצא לבן בש"א הקדש**. אית בגמרא דמפרכי
דמילתא דב"ש דקאמרי הקדם אלבן קאי ד"ל דלעתו הוה להקדים שיגא מביתו ראשון

ומה שאמר שחור לפי שעשה וסיה סבור שהשחור יצא ראשון הלכך מעשהו לא יתנו את
הקדש מלאכל על הסור מביאו ראשון ולפיכו על הלבן חל הקדש ולהמי ליטמא
מעשהו הוא שהזכיר שחור לחומרי כמאן דלא ניחא ליה לקדושי אלא שחור ולהמי פירושא
מיירי דלית לית אלא חד שחור והלכך לב"ש הא דאמר ראשון משום דניחא ליה לכל מאן
דנסיק בריש אלא שחור או לבן לאוי לקדש וב"ה סברי מ"ב דניחא ליה לקדש נמי לבן
לימא שיצא בראשון אלא מדאמר ראשון ש"מ דאי נכיח ראשון שחור ניחא ליה לקדושי
אבל בלבן לא ניחא ליה. ואית דאמרי דשור שחור שיצא אחר הלבן קדוש ואע"ג דלא
נפק ראשון מן הבית ורוצה לומר שיצא מן הבית ראשון לבאר שוורים שחורים ולהמי
ליטמא מפרש בגמרא דטעותו הוא שעשה בלשונו והזכיר שור דהכי הל"ל שחור שיצא
מביתי ראשון דהוה משמע שיצא תחלה לבאר שחורים אבל כיון דאמר שור שחור משמע
דלא סמכא דעתיה אשחור לבן נמי בכלל שור הוא. וב"ה סברי מ"ב כדקאמרת דלא
חביב אלא ליה מן השוורים שיצא תחלה ליתי שור שחור שיצא בראשון שרוצה לומר
תחלה אלא כיון דהני שיצא בראשון משמע דבעי לדיפוק שחור ראשון לכולהו ולפיכו בריש
לבן וכיון דנפיק לבן תחלה לאו כלום הוי וכי היכי דמפרש ריש ג"כ יש לפרש דיבר
וחבית בשני כנים בכי הלי נוונא ובמסקנא מכח הקושיא שהקשה תלמודא ובא"ש דילפי
מחלת הקדש מכוף הקדש דהיינו תמורה מה לילו אמר הרי זה תחת זה לחי פיוס מי
הוא תמורה מהיא שעשה אלא עד דמפי חני פיוס הוא דהוא תמורה ה"ל לבי מיגלית
מילתא דיצא שחור תחלה לאוי קדוש ולא השתא כי נפק לבן בריבא דהא לא מיגלית
מילתא דאמר ותירץ מבני מכח קושיא זו דלאו כדקס"ד דקאי בצפרא אלא בב"ש דקאי
בשיהרא ואמר שור שחור שיצא בראשון לאוי קדוש ואמרו לו לבן יצא ולא
שחור ואמר להם לילו הוה ידעינא דלבן נפק לא אמרי שחור אלא לבן והוי פוטר בהקדש
ומש"ה הוי הקדשו הקדש לב"ש ובסיפא נמי תני דיבר זה בשלה וכו' חבית של יין שלתה
וכו' ואח"כ נזכר לבבר שהיה של כסף או חבית של שמן. ובירושלמי דפירקין ודפ"ש
דתרומות אמר ר' ירמיה בא לומר זה דשור הוא חולין ובטעות יצא מפיו שלה גם הוא
בזה ס"ל לב"ש דהוי הקדש וחייב להקריבה עולה ור' יוסי חולק על ר' ירמיה ואמר דבהא
לפילו לב"ש לא הקדשה דדוקא החם ס"ל לב"ש דהוי הקדש מפני שסוף סוף לחרדים היה
מכוון. וכתב הרב יהוסף ז"ל בש"ת הקדש פי' הלבן הוי הקדש וכן משמע הלשון והוי
הקדש טעות שהיה סובר לקדש את השור ולא קידש אלא את הלבן כמו שאנו אומרים
לקמן גבי חטיעי ומעירי דהוי החטיעי קדוש אע"פ שטעה וכן כאן הוי הלבן קדוש אע"פ
שטעה ודוק ע"כ: ב מי שנדר בנזיר ונשאל לחכם וכו'. ביד פ"ד דהלכות מירות
סימן י"ג פ"ד ס"ו וכפ"ש סימן ח'. והביאוה תוס' ז"ל פ' המנחות דף ק"נ: ונשאל
לחכם. אע"ג דלב"ש אין שאלה להקדש ואין שאלה למירות כמו שכתב רע"ב ז"ל נעיל
ר"פ שני כתבו תוס' ז"ל דאפ"ה מודו שצריך שיקבל המירות בלשון טוב וחשוב שראוי
לקבל בו מירות אבל יש לשונות או כנוייים הרבה דלא הוו קבלה כלל ועל זה כשאל
לחכם אי הוי לשון מירות אי לא. והניח ה"ר יהוסף ז"ל ונשאל לחכמים ואסרו מותר
וכו' כשאל לחכמים וחתירו. ס"א לחכם ואסר וכו' לחכם וחתיר ע"כ. מכל מקום מלת
נשאל קשה שהיה צריך לומר שאל. עוד כתב ה"ר יהוסף ז"ל וז"ל אי אתם יודעים בזה
שהוא הקדש טעות וכו' פי' אין אתם מודיעים בזה שהוא הקדש טעות ע"כ: מונה משעה שנדר גמרא פריך מני מתני' אי רבנן הא אמרי
בברייתא מי שנדר ונבר על מירותו אין מזקקין לו אמ"כ מונה בהן איסור כמנין הימים
שנהג בהן היתר ומתני' קתני שימי איסור עולין לו מן המנין ולא ר' יוסי דאילו ר'
יוסי' האמר דיו שיעשה שנים יום ומתני' קתני אחת ממשמע דאילו בנזירות מרובה
ועשה מהן עשרה בטהרה ועשרה באיסור ואח"כ נשאל צריך להנשים לו עד מאה וכבא
בברייתא קאמר ר' יוסי דיו שנים יום ומתני' לימא ר' יוסי מתני' בנזירות
מרובה ובברייתא בנזירות מועטת וה"ק יש לה ר' יוסי לת"ק דברייתא את אמרת דמונה
בהן איסור שימים שהנו בהן היתר וימי איסור אין עולין לו מן המנין אומר אני דיו
שנים יום דימי איסור עולין לו מן המנין ואינו צריך למנות אלא משעה שנדר דאית ליה
כתנא דמתני' ואינשא לימא רבנן ותפרש מתני' כפשוטה ולימא דאית ליה כתנא דמתני' משעה שנדר דיקתני מתני' כמשעה שנדר יעבה בם שהרה דימי איסור אין עולין לו מן המנין: נשאל
לחכם והתירו בריש פירקין: לא השבט קרשו [פי' בתוי"ט מ"ש בסס רש"י ותוס'] משמע מתוך פירושם דאין נרשין לא הבשם קדשו בתמיה ואי נרסינן ליה בתמיה ה"פ
לא כמו שאתם חושבין שאותם הם קדושים בטעות דוקי הבשם קדשו אילו הבשם קדשן גם
לשמיני וחנים עבר נאמר דנהנו קדושים בטעות אלא ודאי הני דווקא משום נזרת הכתוב
ולא יפנין מיניה. ח"ל ה"ר יהוסף ז"ל על מה שהעתיק רע"ב ז"ל בתמיה כלומר נזרת
הכתוב וכו' כתב פי' זה אינו מיושב ונראה לפרש דה"ק לא הבשם קדשו אלא הכתוב
שקידש את העשירי קידש גם התשיעי שהרי אילו עשה והניח את הבשם על השמיני וכו'
שמא עשה כלום א"כ ש"מ שאין הבשם מקדשתו א"כ אין להניח ראיה משם לבאר הקדש
טעות שהוא מקדש מעצמו עכ"ל ז"ל. וגמ' א"ר ירמיה מדבית שמאי נשמע לב"ה לא
אמרי ב"ש הקדש בטעות הוי הקדש ואעפ"כ כיון דאינלאי מילתא דלאו שפיר מר כי
מתני' הלא תתרשה בעדר לבית הלל נמי אע"ג דאמרי תמורה בטעות הוא תמורה ה"מ
היכא דאיתיה לעיקר הקדש פי' דסבור לומר תמורת עולה ואמר תמורת שלמים אבל אם
הפרים בהמה לעורך תמורת עולה ואחר ואמר הרי זה תמורת שלמים כיון דהפרישה
ושוב עשה אינלאי מילתא דלאו שפיר המיר ולא הוא תמורה אלא כתוב שקדש את
העשירי הוא קדש וכו' וכדמפרש לה רש"ב ז"ל בסוף פרק בתרא דבכורות וגמרא
דיק רבה בר רב הונא ממתי דקאמרי ב"ש לב"ה אי אתם מודים שאם קרא לתשיעי
עשירי ועשיריי תשיעי ושניהו דהוי התשיעי עשר עשירי שלשין מקודשין ולא אמרו לבן כ"ה מה לתעשר
שכן אינו קדוש כבוה שאם נתכוון על שלשתן והחליף ונקרהוס בכך אינו הקדש הקדש אמר
בהקדש שיהא טעותו הקדש שכן עיקר מעשה שלו אינו אלא בכוונה ומחילו וכל מעשה
שלו אינו אלא בכוונה לכך אין טעותו הקדש אלא ודאי מדלא קמהדרי לה הכי ש"מ
דאית לה לב"ה דטעותו דמעשר חילא וכ"ש כוונתו ולרבותא נקט במתני' מי שאמר וקרא
וכו': ד מי שנדר בנזיר והלך להביא בהמתו וכו'. תוס' פ"ק דמגילה דף י': וביד
פ' שני דהלכות מיד סימן כ': אם עד שלא נגנבה הבהמה וכו' ואם משנגנבה הבהמה
כך הגיה ה"ר יהוסף ז"ל: ואם משנגנבה בהמתו נזר אינו נזיר דאינלאי מילתא

נמסרת לנזר בטעות הוא ולא חל אפילו רגע אחד דכיון דלא נדר [אלא] על נשמה זו
והרי אינה בידו נדר בטעות הוא ונראה דאפילו ב"ש מודו בהא דלא הוי נזיר תוס' ז"ל. וכתב
הרמב"ם ז"ל מבואר הוא כי מה שאמר בכאן בהמתו ר"ל שלם בהמות המחויבות לו ע"כ.
ונם שם ביד כתב והלך להביא קרבנותיו וכו' מאלו שנגנבו או נגנבה בהמה מהן ע"כ:
וזו טעות וכו'. ירושלמי דנדרים ר"פ ר' אלעזר. וז"ל דאפשר שמה שכתב הרמב"ם
ז"ל בסוף הקדמתו לסדר זרעים דמחים המדי לא מזכר בתוספה רק בשבת בלבד מפני
שמה שהוכר פה היה בזו טעות וכו' ודומק מ"ש מפני שלא בא לאלוק על דברי שום חנא
כמו התם בשבת. אמרו לו כל שנזר מלא לו לא נרסינן לה: ומשחרב בית המקדש
אינו נזיר שיכול לומר אילו הייתי יודע שבבר הרב לא הייתי מדר וכפ"ל לא הי עולה
שהרי כבר הרב רש"ז ז"ל. וגמרא אמר רבה בפפוס רבנן לר' אלעזר והבעיותו
מלעשה שהיה אומר פ תחין בטולה והעמידו אותו בשיפה שלהן דהא מסכת נדרים נמית
קודם מסכת מיר כדכתבינן ברים מכלתין ושם חלק עליהם ואילו כי הדר אתו להכא
אודויי אודי לה מדקא חזינא דלא פליג עליהו אמתני' ושיל אמר רבה אע"פ שאין
פותחין בטולה אבל פותחין בחצאי טולה שאומרים להם אילו בא אחר מבני אדם אליך
והיה מיעלך כי יחרב הבית המקדש תרם כלות מזרתוך כלום מזרת וזה לומה לחרבה.
ואם תיתרו להם נדרם ליכא מאן דפליג שהוא מותר אלא נחם המדי דלה להתיר להם
לשתות יין והסמתת לאמתים בלתי התרה שאמר להם מעיקרא נדרם לא היה נדר ונם
מה שאמרו חכמים ומשחרב בית המקדש אינו מיר ר"ל בלתי התרה משום שהוא נדר
בטעות שהיה סבור דאסרתי הוה קיים דאע"ג דכתיב שבועים שבעים נהחך על עמך ועל
עיר קדשך והם ע' שמיטין מכאן ועד הרבן בית שני שהם שבעים שנה שהיו בגבול
ולרבע מאות ושבעים שהיו בבית שני הרי ע' שמיטין מ"מ לא ידעי בהי יומא מסתחר
ולדעתא דנמוי נדרו. והקשו תוס' ז"ל וא"ת דחבינן בכל דוכתא פתח כי אמר לו
אדעת מי שנדר אמאי והא אלא עולד הוא שהרי לא היה בטעות הנדר אותו פתח כמו בני
ענבה וי"ל בעניים ברגילין לבוא שפיר מסיק ליה אדעתיה בטעות הנדר וכי נדר דשתו
היה שאם יבוא עליו אחד מאלו הדברים ביתבטל נדרו וכדאמרו בגמרא רגילין אפיקורוסין
לומר רבנן אבל בגנבה וכן תרבן עולד דלא שכיח ולא מיבעי ליה לאסוקי אדעתא בטעות
נדרו פן יחרב הבית ולכך נמר ונדר בלבו בכל עניין שיהיה מיר ואפילו תנגב בהמתו
לפי שסבור בלבו שלא תנגב ולכך אין פותחין לו בעולד זה עכ"ל ז"ל: ה היו מהלכין
בדרך. ברש פירקין פי' רש"י ז"ל שום אים פלוני אם זה אים פלוני דודאי אילו הוא
ע"כ. וכולה מתני' עד סוף הפרק ביד פ' שני דהלכות מיר סימן מ' ס' י': ואחר אמר
הריני נזיר שאינו הוא הריני נזיר שאחד מכם וכו' כלל. ומלתי תלמודו של
הרב בלאלו אשכמי ז"ל בזו סם המשנה מונה כך בשה שהיו מהלכין בדרך וכו' וזו הנהה
של מלת שאם שהיו מהלכין בדרך ואמר בא כנגדן ואין יודעין מי הוא ואמר אחד מן השאם
הריני מיר שזה הבא כנגדנו אים פלוני הוא כלומר שאמירהו מרחוק שהוא לאונן
ונדר בנזיר אם כדברי. והשני אומר הריני מיר שאינו הוא לפי שנראה לו שאינו לאונן
ונדר בנזיר אם כדבריו שאינו הוא כאשר נראה בעיניו והשלישי אומר לשנים הראשונים
הריני מיר שאחד מכם מיר שסבור אני שאחד מכם מיר פי' שסבור אני שאחד מכם מיר אינו
כדבריו והרביעי אומר הריני מיר שאין אחד מכם מיר פי' שסבור אני שאחד מכם מיר
אינו מיר דהיינו אותו אלא ימלא כדבריו אלא הא' שמלא כדבריו הוא לאוי נהיות מיר
והיינו כדברי אלישי שסבור שאחד מכם ואחד מכם אינו מיר אלא שהשני דבריהם
ותמיני אומר לשנים הראשונים הריני מיר שאין אחד מכם מיר לפי שכל אחד ואחד
קבל עליו מירות לפי מה שהוא דומה בעיניו שכל אחד סובר לומר אמת ולכך נחת לנזירות
ועל כן אי אי סבור בעל שיהם חל מירות והשני אומר הריני מיר שכולכם מירין לומר
שסבור אני שכולכם מירין בש"א כלן מירין לנזירות בטעות הוא מירות דכולן לנזירות
נחכוונו עכ"ל ז"ל: ובה"א אינו נזיר אלא מי שלא נתקיימו דבריו. גמרא
פריך מי אלא נתקיימו דבריו לאמתי הוי מיר וכו יהודה תירץ אימא מי שנתקיימו דבריו
וכן בירושלמי כיני מתניתא מי שנתקיימו לשון הסוף הוא לא קבדת ברה. אבל אביי
תירץ בגמרין כגון לאמר אי נמי לאו פלוני הוא אלוי הוא מיר ומתי לא נתקיימו דבריו דקאמרי
ב"ה ה"ק ל"מ כי נתקיימו דבריו הראשונים דהוי מיר אלא אפילו לא נתקיימו דבריו
הראשונים ה"ל מיר משום דבריו האחרונים. והרמב"ם ז"ל נראה שיש לשון לא נתקיימו
דבריו בפנים אחרים אבר לא נפרש בתלמודא דיקן ח"ל ונה"מ שכל מי שלא יתקיים
בדבריו דבר שיעלהו מן הנזירות הוא המחייבו בנזירות לפיכך אם אמר הריני מיר שזה
אים פלוני אם נתקיימו דבריו והרי הוא כלוני הל עליו הנזירות ואם אמר הריני מיר שאין
זה אים פלוני ונמצא שהיה אותו אים פלוני שלא נתקיימו דבריו כדי שיצא מן הנזירות
חל עליו הנזירות והכוונה בודאי ממאמר מי שלא נתקיימו דבריו הוא מה שאמרנו עכ"ל
ז"ל. וכתוב על זה בתוספת י"מ ונתקיימו דבריו אע"פ שבתלמוד לא פירשו כן האיל
דלשנין דינא לא נפקא מינה ולא מידי הראשות נתוקה לפרש שאין אני רואה הפרש בין
פירוש המשנה לפירוש המקרא שהראשות נתוקה לפרש המקראות כאשר עינינו הראות
חטרי הפירושים שמיעות התלמוד אלא שנדר שלא יכריע ויסרם שום דין שיהא סותר
דעת בעל התלמוד ע"כ. והנם כי כן פשוט בעיני גם לי אני הדיוט וכמו שכתבתי מ"מ
אפשר דשמא יש לפרש שמה שפירש הוא ז"ל הוא פירוש לשה שתירץ רב יהודה אימא
מי שנתקיימו דבריו: ר' טרפון אומר אין אחד מהם נזיר. דס"ל דאין נזירות אלא
לשאלה וכמי אמר ר' יהודה בהדיא בברייתא משום ר' טרפון. וכל היי לא היה ברור
אחד שיהיה כדבריו שאפילו א' מן השנים שמאלא כדבריו אין ברור לו בטעות נדרו שיהא
עד שיבוא אלוה ויכירהו והשלישי שאומר שאחד מכם מיר משמע אין אחד מכם מיר
והרביעי נמי שאומר אין אחד מכם מיר משמע נמי שאין אחד מכם מיר והבנו מיהא
הוי נזיר ואי הוה אמר הרביעי לשנים הראשונים הריני מיר שאין שום אחד מכם מיר
הרביעי יהיה מיר לשנים הראשונים אינם מיר ונזיר ונ"ל דלב"ה כיון דאלו אחת הבלאה
ומהאי טעמא ניחא אמאי לא תנא שאין שניכם מיר לכלכם מיר לפי אמר הכי
היה ואלו מיר לר' טרפון תוס' ז"ל: ו הרתיע לאחוריו אינו נזיר. גמרא דייק
שמעא משום דהרתיע לאחוריו הא אחי לקמן הוי מיר מני מתני' לא ב"ש דלדידהו
אפילו בהרתיע לאחוריו הוי נזיר וכב"ה נמי לא דלב"ה כיון דאילו אחת לקמן הוי מיר
אותו

אותו שנתקיימו דבריו כי נמי הרתיע הוי ספק נזיר ולא ר' שרפון כיון דבשעה דקא נזיר לא ידע לא פלוגי הוא ולא לא לא לא חל עליו נזירות דהא עשייה מכוה לאין נזירות אלא להבלתה ומכיון דמתני' ר' יהודה דכרי היא דסבר לא מחית לימים נפשיה לספיקא ור"ש פליג עליה וסבר מחית לימים נפשיה לספיקא והבאתי הברייתא לעיל פ' שני סימן ח'. ומיהו בתוספת דר' יהודה ור' שמעון פליגי אליבא דב"ה דר' יהודה סבר אע"ג דלב"ה ס"ל דמשנתקיימו דבריו הוי נזיר ה"מ כשמודע להם דברי מי נתקיימו אבל הכא שהרתיע לאחרינו ולא נודע דברי מי נתקיימו מספק לא נחית לנזירות ור"ש סבר אל בא דב"ה דמספק נחית לנזירות כיון שברור שבדברי ראחד הוא ולכך בשי תנאי ע"כ: **ן ראה את הבוי ואמר הריני נזיר שזה היה הריני נזיר שאין זה היה** כל"ל וכו'. עיין בפירוש הרמב"ם ז"ל שפירש מתני' בפנים מ"ריש אלא פירש רע"ב ז"ל וקרובין הן לסוגיים התלמוד דגמרא פריך תני הלא על מתני' דלית בה פ' מזיריס ותניא אידך דלית בה ס מזיריה לאדם אחד בשלמא פ' מזיריס כגון דהוו נגרי עפי דאתפיסי ואזול בהדי הדדי אלא ע' מזיריות לאחד גמרא היכי מסכתת לה בשלמא שית מסכתת לה כדאמן אבל הלא בתראי לא מסכתת לה אלא בנגרי טובא אמר רב שבת כגון דאמר הריני נזיר ומזירות הכל עלי דאמר הריני נזיר שזו היה הריני נזיר שאין זו היה הריני נזיר שזו בהמה הריני נזיר שאין זו בהמה הריני נזיר שזו היה חיה ובהמה הריני נזיר שאין זו לא חיה ולא בהמה הרי שית וחזר ואמר כל מזירות המתחלקות על בני אדם על הכוי הרי הן עלי וכגון דמעכשיו מקבל אני עלי בין שזו חיה ובין שאין זו חיה הרי בין שזו בהמה ובין שזו אינה בהמה הרי שמנה הריני נזיר בין שזו בהמה ובין שזו אינה לא בהמה ולא חיה הרי כאן ע' מזיריות. ותוספות ז"ל כתבו וז"ל כגון שאמר הריני נזיר ומזירות הכל עלי דאם ע' בני אדם שנתפסו עלמן במזיריס בכוי ואמר הרי עלי כל דין מזירות כלכם הרי יש עליו ע' שפעות של מזיריות ואם יכלה להקן עליו יאמר אם יש עלי ע' מזירות חובה מוסד ואם לאו הרי עלי ע' מזירות נדבה ע"כ וכתבו עוד דלא גרסינן שבמיכם מזיריס כדמוכח בגמ' לעיל אלא ע' בכוי. ועיין עוד בדברי רש"ל בדף ל"ג ע"א. וזה קשה מדברי רש"ל גרסינן הכא שבמיכם מזירין אלא שבלכם מזירין בלבד כדמוכח בגמרא. אבן ה"ר יהושף ז"ל הגיה ג"כ מלות שבמיכם מזירין וכתב כן מלתו: **הרי כלם נזירין.** וא"ת אי אכיל חצי לאמוטיען כב"ש ונא כב"ה דאמרי דמי שאינו כדברי אינו נזיר ו"ל דלב"ה נמי הי דמזירות ולאי לא הוי מ"מ מזירות מספק הוי ולא ר"ש אלינא דב"ה מסיק לה דקאמר בני הרתיע לאחורין דהוי נזיר מספק לב"ה אע"ג דאין ספקו עומד להתברר ה"ל בני הוי אע"ג דאין ספיקו עומד להתברר לר"ש אלינא דב"ה הוו מזירין מספק והשתא הראשונים ולאי דהוו מזירין מספק דמחית לימים נפשיה לספיקא דאע"ג דהוי ספק חיה אותו שאומר ספק חיה הוי ספק נזיר וכן כלן ואיך תלתא בתראי מחתי נפשי הו לספיקא. וי"מ דשאנה בראהרונים מזירין ולאי שבתחלה שאמר שאחד מכם נזיר הוי נזיר ולאי לר"ש שאמרו הוא שאחד מהם יש עליו מזירות דהיינו אותו שכיון לאמת ונם הבני שאמר שאין אחד מכם נזיר גם זה נזיר ולאי שכן משמע דבורו יש בכם אחד שאינו ולאי נזיר והאמת הוא כגון אותו שלא כיון לאמת והשניני שאומר שכלכם מזירין שעל כלכם ספק מזירות גם זה אומר אמת וי"מ גם שלם דאחרונים אינם מזירין אלא מסכת [עי' בתוי"ס]:

פרק ו שלשה מינין וכו'. ביד על סוף סימן ב' רפ"ה הלכות מזירות עד סוף סימן ה': **והיוצא מן הגפן.** בגמ' דייק היוצא מן הגפן לין נפן עצמו לא מתני' דלא כר' אליעזר דאמר אפילו עלין ולולבין במשנה הכתוב שאמר מכל אשר יעשה מגפן היין ואיכא דאייקי להא מסיפא דקתני עד שיאכל מן הענבים הבל לא מן הגפן עצמו ודלא כר' אליעזר: **ואינו חייב** וכו' פ"ק דעירובין דף ד' והוס' פ"ק דסוכה דף ו'. ובתנו תוס' ז"ל ואינו חייב עד שיאכל מן הענבים כ"ש וה"ה בשאיה והיינו כמשנה אחרונה וכר' עקיבא דבסמוך משנה ראשונה עד שישתה רביעית יין פי' וה"ה לאכילה ברביעית וישתה כזית כיוצ משערון אותה מביאין זית אגוזי וכיקרין בכוס אלא שותה פיוצא בו היינו כזית ואכילה משערינן דכמו שאכל מן הענבים נותנין בכוס אלא יין אם יוצא מן היין רביעית הרי אכל ברביעית וקשה לר"ת פי' זה דאין דרך ההנאה בכוס מקום להקדיש משנה אחרונה למשנה ראשונה בסדר. ועוד קשה דמתחלה נקט כזית דהיינו משנה אחרונה כר' עקיבא ומבסיק בה במשנה ראשונה וסוב חוזר ומר דברי ר' עקיבא שהוא כמשנה אחרונה ועוד קשה דלפירוש זה היה לו לשנות במשנה ראשונה על שיאכל רביעית כיון דבאכילה פליגי דלרבי דמתני' משמע דבאכילה לא פליגי. וע"ק דכי היכי דבעי תלמוד עשמא לדברי ר"ש שמעון פסיק בגמרא שמדמה שחייב באכילה היה לו ליתן טעם למשנה ראשונה אמאי מדמה אכילה לשתיה לכך נראה לר"ת דמתני' דקתני ברישא עד שיאכל מן הענבים כזית היינו אכילה דוקא דבאכילה כ"ע מודו דבכזית לא פליגי אלא בשתיה דמשנה ראשונה עד שישתה רביעית יין בדרך כל שתייה ור' עקיבא סבר כיון דכתיב וענבים לחים ויבשים לא יאכל מה אכילה בכזית אף כל איסורי נזיר בכזית דהייט שתיה דכתיב לעיל מיניה וכל מגרת ענבים לא ישתה והבחת וי"ו דוענבים מיסף על ענין ראשון דכי היכי דענבים בכזית הא"ג שתיה דכתיב לעיל מיניה בכזית עכ"ל ז"ל. ועיין עוד בחוס' דסם בפ"ק דעירובין דף ד' ותיסף לקח סוב וז"ל ביקיור נפן כדי רביעית יין לנזיר נראה כפי' רש"י ז"ל דבסוכה דה"פ אם אכל ענבים וחרגנים ולולבין אוכל למ"ד ברביעית זה ביין מבערינן ביקה כוס מלא יין ויבשים בו עלין ולולבין כביצור מה שאכל ואם יצא רביעית חייב ואם היה בא לשבר בנים היה יוצא רביעית בחיות שלין עדשין וגרגרין על שבת הכלי כמו יין וכה"ג תניא בתוספתא וכו' עד כאן: **משנה ראשונה** אומרת מלת אומרת ל"ג וכן ג"כ ה"ר יהוסף ז"ל מחקה: ר"ע **אומר** וכו'. פ' אלו שובין דף מ"ד ובפ' שבועות שתים בתרא דף כ"ח. וס"ל לר' עקיבא דהיתר דהיינו פתו מלמרף לאיסור דהיינו היין הע"ש אלא נתפסם היין בכל הפת לחלו נתפסם היין בכל הפת לחלו רבנן מחייבי ליה מטום טעם בעיקר. ועיין ג"כ בתוס' שבתבו בר"פ אלו שובין ובפ' בתרא דע"ז סימן ב'. והתם בשבועות מוכיח מהכא דר' עקיבא לית ליה כר"ש בכל איסורי תורה דכל שהוא למטות ולאי הוה ס"ל הכי לתה ליה לגרוף כזית אלא ולאי דוקא נבי שבועות ולא דס"ל דאם אמר שבועה אלא אוכל כל שהוא חייב מטעם דהאוכל ומפרש שבועה אלא אוכל כל שהוא ואכל כל שהוא חייב נמי חייב בכל שהוא ועוד יש הוכחה אחרת שם בגמרא: **ב וחייב על היין בפני עצמו** ולא תימא עד דאכיל לה לכולהו אלא כיון דאכל חד מיניהו לוקה ומיהו כי אכיל נמי כולן יחד אינו חייב אלא אחת. ועל הזוגין בוי"ו וכן מלת וזוגן וכן הגיה הרב ר' יהוסף ז"ל בכולה מתני' וכתב שכן מצא בכל הספרים וכתב עוד ב' תרגומים וזוגן פי' והזוג שלהן דהיינו הקליפה החיצונה כי הדרך הוא שם שבע שני תרגומים זוג א ורהב"ע ס"ל כר' יוסי דלקמן דאמר שהחיטין נקרא זוג ע"כ: **ר' יוסי אומר** אלא תפעה כזוג של בהמה החיטין זוג והפימי עובל כן העגבים שהחיטין נקרא זוג. גמרא אמר ר' יוסף כמאן מתרגמין מפורלגון ועד עלורין פורגמין היינו גרעינין שבן פנימיים כמו פרלידא דאותי קלא דגרפ"ק דתעבית עלורין היינו חיטונים שבאותו מסה משקה שם בהם לאותות מה שאין כן בגרעינים וכדכתיב ואשחט אותם ומתרגמינן ועלרית יתהון והיינו כר' יוסי וכתב רש"י ז"ל ור' אלעזר בן עזריה אית ליה דר' יוסי מדקאמר שני תרגומים וזג משמע דלזג אחד איכא שני תרגומים ע"כ וכן פירשו ג"כ תוס' ז"ל. וכתבו הם ז"ל בפ' אין מעמידין דף ל"ד וכן שהם התלמוד קורא הפנימי חרגן על שיורש תעה ובשורה וחרגן והגרעין הוא הזרע ע"כ. **ג שהם נזירות שלשים יום.** מה שכתב רע"ב ז"ל הוא פי' הוס' ז"ל אמנם ראה זה מלאתי מוגה בחיטיות בשם שהגה הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל הרב המוכר עלמן וראיתי שכן הגיה מבפנים שהר בר"ש וכתב בחוץ ס"א **שהם** במ"ש וס"ל לכרם הלי גירסא דגרסינן שהר לומר הסתירה של הנזירות שסתר נזירותו כמה סתר בסתירה אחת שלשים יום וכלן מיירי בסתירת התגלחת כמו שמפ' אח"כ עיש. עוד כתב על מה שכתב רע"ב ז"ל מסוס דבעי למיתני סיפא וכו' שהר שלשים יום כתב פי' זה רחוק עד מאד דמה עניין שהם נזירות לסתירתו ועל כן נראה הגרסינן שהר עכ"ל ז"ל: **גלח או שגלחוהו לסטים.** ביד פ' ה' דהלכות נזירות סימן י"ד וי"פ שם: גמרת בברייתא תניא נזיר שגלחוהו לסטים וטיירו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו אינו שהר ומיקמי' לה כגון שגלחוהו אחר מלאת וכ' אליעזר היא דאמר לעיל פ"ג אם נטמא אחר מלאת ז' שהר וס"ל כל אחר מלאת ז' שהר כלומר בין אם נטמא אחר מלאת בין אם לא נטמא אלא שגלחוהו לסטים לגמרי שלא הניחו בו שיער כלל לתגלחת נזרו שני ליה בתגלחת כל דהו דאמר רבנן כיון דבהכי ז' ימים גדלא מזיא כדי לכוף ראשו לעיקרו שני לגלח בו תגלחת נזרו ואילו הכא כיון דטיירו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו אינו צריך לשהור כלל ומגלח הגלחת נזרו לאחר ומניח קרבנותיו ומותר ביין. ועיין במ"ש לעיל פ"ג סימן ג': **או שספסף** לשון סוף רש"י ז"ל: **כל שהוא חייב** דלא כר' יוסי דפסר בברייתא אלא שתמא כר' אלעזר: **נזיר חופף** וכו' בשבת פ"ד דף כ' ומוכח התם דחופף ומספסף היינו בתר וחול וכדמוכח מסיפא. ואיתה נמי שם בפ"ח דף פ"א ותוס שם פרק שמונה שרצים דף ק"י ותוס' דע"ז דף ק"לא ודפ' החולין דף מ"ב ודפ' בתולה נשאת דף ה' ודפ' מרובה דף ע' ודף פ"ב ודפ"ק דחולין דף י' ובדוכתי אחריני נמי והרא"ש פ"פ יום טוב שחל ובדוכתי אחריני ג"כ: חופף כמו חוכף עליו כל היום לשון מגרד. מספסף מפריל שערותיו זו מזו רש"י ז"ל. ושם בשבת פ"ד כ' מספסם מנפץ שערו. ושם פ"ח פי' חופף מחליק. ומהני' כר"ש דס"ל דלבר שאין מתכוין מותר ומ"מ אינו חייב סרק דסתם סורק לסיר נמנין המגולגלין מתכוין: **ר' ישמעאל אומר לא** יחוף וכו' ר"פ מפילין. **מפני שמשרת את השיער** בגמרא בעינן מפני שהיא משרת את השיער הבן מדיין אינו אלמה אמשרת דוקא אי דילמא מפני המשרת תנן דכל אלמה בגיינן אנו אותה דמשרת ולא אמשיעא וכיון דלא אפשיעא נקטי' לקולא וכמו שהוא נפי רע"ב ז"ל: **ד נזיר שהיה שותה** וכו' ירוס' פ"ג דתלתין. וביד פ"ד דהלכות מאכלות אסורות סימן ז' ובפ"ה דהלכות נזירות סימן י' י"ג ט"ז ובפ"ע דהלכות אבל סימן ד' ובגמרא בשיקין דף ל"ח מייתי לרשא דמתני' בברייתא בשם ר' אלעזר: **היה מגלח** וכן בס"א גרסינן בבא זו בחר בבא דהיה מיטמא וכדאיתא בפרק בתרא דמכות: **אל תטמא אל תטמא** והוא מיטמא חייב על כל אחת ואחת בגמרא מוקי לה לוקה אלא בחבורין כגון דבעי בשת זה והלך ובעי בשת אחר אבל בחבורין כגון בעיל שמונה לו מת על כתפו בעי בשת אחר כדאתי לה בברייתא בהדיא אינו חייב אלא אחד דכטומאה אחת דמיא ועי' בתוספות הרשב"א ז"ל סימן שכ"ד: **ה והיוצא מן הגפן אינו סותר.** ביד שם ר"ש פרק ששי. וראיתי שהגיה ה"ר יהוסף ז"ל תומר ביולא מן הגפן מבטימאה ומבהגלחת אלא הותר היולא מן הגפן מכללו וטומאה והגלחת הותר מכללן בהגלחת מצוה וכו': **וטומאה והגלחת הותרו מכללן** ביד שם פ"ז סימן י"א וז"ל הנזיר מותר בטומאת מת מצוה ובתגלחת מצוה ואסור ביין מצוה כיון הרשות כיצד מי שנשבע שישתה היום יין שהרי מצוה עליו לשתות ואח"כ נדר בנזיר הלה מזירות על השבועה ואסור ואין ג"ל שהוא אסור ביין קדום והבדלה שאינם אלא מדברי סופרים ע"כ. והכא בגמרא מסתם קא סתים לה דנפקא לן מקרא דיין ובכר לאסור יין מצוה כיון הרשות אמנם בפ"ק דף ד' נפקא לן אליבא דר"ש מיתורא דוסכר כמו שרמזתי בפ"ק סימן ב'. וכתב עוד הרמב"ם ז"ל שם פ"ז ובילד הוא מותר בתגלחת מצוה נזיר אינו שנשרע ונתרפא מגרעתו בתוך ימי נזירותו ה"ז מגלח כל שערו שהרי תגלחתו מ"ע שנאמר במצורע וגלח את כל שערו וגו' וכל מקום שאתה מוצא מ"ע ולא תעשה אם יכול לקיים את שניהם מיהו ואם לאו יבוא עשה וידחה את לא תעשה והלא נזיר שגלח בימי נזרו עבר על לא תעשה ועשה שנאמר קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו וכבל מקום אין עשה דוחה את לא תעשה ועשה ולמה דוחה עשה של תגלחת הנעשה לנזירות מפני שכבר נסמא הנזיר בגרעת וימי חלוטו אין עולין לו כמו שנתרפא ואין אינו קדוש בהן ובעל (ונבעלה) עשה מלאנו ולא נתר אלא לא תעשה שהוא תער לא יעבור על ראשו ולפיכך בא עשה של הגלחת הגרעת ודחה אותו ע"כ: **ובמה מצוה** היינו אחין לו קוברין הבל אם כשקורא לבני אדם עוסין אותו אין זה מה מצוה **וחייבי עליה קרבן** אשם ותורין אי בני יונה: **ותגלחת אינה סותרת אלא שלשים יום** לאילו בנזירות מרובה: **ו הגלחת הטומאה כיצד** וכו'. ביד ס"ו דהלכות נזירות סי' י"א **תגלחת הטומאה כיצד היה מזה בשלישי ובשביעי** ואח"כ היה סובל שכ חובה על המת מי תעלה כדמפרש בהו קרא בזאת הקת התורה שלאחר הזאה מעונין שבילה והיה מגלח בו ביום דהיינו שביעי כדכתיב ביה וגלח ראשו ביום שהרתו ביום

בשביעי יגלחנו וביום השמיני יביא את תורים: א"ל ר' טרפון מה בין זה למצורע אלא כן שיצו במצורע שלא יגלח תגלחת שייה בשביעי כדמפרש בו קרא יגלח את כל שערו ורחץ במים ומהר ויש מחוץ לאהלו שבעת ימים וביום השביעי יגלח את כל שערו את כל שערו בשמיני מ"ל אין ביניהם כלום לענין הבאת קרבן אלא שזה המיר מסרתו תליה בשביעי כיון שהוה ובעל הוי מהור לכתיב וכלה רחצו ביום טהרתו דמשמע שכבר הוא מהור ושומר כשהוא מגלח ואפילו אם אינו מגלח בו ביום: ומצורע טהרתו תלויה בתגלחתו אם עבר קודם שמגלח עדיין אינו מהור עד שמגלח דכתיב והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו יראה ורחץ את בשרו במים ומהר ונזיר אינו מביא קרבנותיו אא"כ משרש שמם בשובל בשביעי ומביא קרבנותיו בשמיני וכן אם לא עבר בשביעי עד לשמיני אינו יכול להביא קרבנותיו בו ביום עד הבא אבל מצורע המתגלח ומובל ביום שמיני אינו יכול להביא קרבנותיו בו ביום ואינו צריך הערב שמש לפי שהוא מהור ושומר משעת שגילה ראשונה שעבר בתגלחת הראשונה דהא כתיב ביום ומהר רש"י ז"ל: א"ל שזה טהרתו תליה וכו'. גמ' בשיגן קבלה ר' פרשון מר' עקיבא שאם נגלח בשמיני מביא קרבנותיו בו ביום לא נגלח ובגמ' תלמודא למיפשט דלא קבלה ודחייה רבא. ואינו מביא את קרבנותיו אא"כ היה הערב שמש אית דמפרשי למיירי במצורע שאם נגלח בשמיני אינו מביא קרבנותיו עד בתשיעי לפי שאינו מביא אא"כ בהערב שמש ושבעתא היא דבהדיא קתני לה בת"כ דאם נגלח בשמיני מביא קרבנותיו בו ביום וס"ל אחר לו ר"מ ההם מה בין זה לנזיר אלא חוזר על המיר דסבר ר' עקיבא אין מיר מביא קרבנותיו אא"כ היה משרש שמם בשובל בשביעי ומביא קרבנותיו בשמיני וכן אם לא עבר בשביעי עד השמיני אינו יכול להביא קרבנותיו בו ביום ואינו צריך הערב שמש לפי שהוא מהור ושומר משעת שגילה ראשונה שעבר בתגלחת הראשונה דהא כתיב ביום ומהר רש"י ז"ל. והרי תבריתי בארך כל פירושו של רש"י ז"ל וח"ר הר"מ במו"ל שם פ' שני סימן י"ג הרי שהה בשביעי ובשביעי אלא עבר ומתאחר כמה ימים כשיעבור שיביא שמשו ויביא קרבנותיו למחר עבר ושעריב שמשו ולאחר קרבנותיו אינו מתחיל למנות עד שיביא חטאתו אבל עולתו ואשמו אין מעכבין אותו כמו שבארנו ע"כ. ועיין בספר קרבן אהרן פ' שני דפ' מצורע שהכריח בגרסת תוספות ז"ל דגרסי התם בברייתא גבי מצורע ואם נגלח בשמיני אינו מביא קרבנותיו בו ביום לבדי ר' עקיבא מ"ל דיש וכו' ושכן גרים הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה וה"ר"ש ז"ל בפ' בתרא דמסכת נגעים. וביד פ"ד דהלכות מחוסרי כפרה סימן ב'. ומצאתי שכתב ה"ר יהוסף ז"ל ואינו מביא את קרבנותיו אא"כ היה משרש שמם בשובל בשביעי ומביא קרבנותיו בשמיני וכן אם לא עבר בשביעי עד השמיני אינו יכול להביא קרבנותיו בו ביום ואינו צריך הערב שמש וכן אם לא עבר בשביעי ח' אינו יכול להביא קרבנותיו בו ביום ואינו צריך הערב שמש לפי שהוא מהור ושומר משעת שגילה ראשונה שעבר בתגלחת הראשונה דהא כתיב ביום ומהר רש"ל. והרי תבריתי בארך כל פירושו של רש"י ז"ל וח"ר הר"מ במו"ל שם פ' שני סימן י"ג הרי שהה בשביעי ולא עבר ומתאחר כמה ימים כשיעבור שיביא שמשו ויביא קרבנותיו למחר עבר ושעריב שמשו ואחר קרבנותיו אינו מתחיל למנות עד שיביא חטאתו אבל עולתו ואשמו אין מעכבין אותו כמו שבארנו ע"כ. ועיין בספר קרבן אהרן פ' שני דפ' מצורע שהכריח בגרסת תוספות ז"ל דגרסי התם בברייתא גבי מצורע ואם נגלח בשמיני אינו מביא קרבנותיו בו ביום לבדי ר' עקיבא מ"ל דיש וכו' ושכן גרים הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה וה"ר"ש ז"ל בפ' בתרא דמסכת נגעים. וביד פ"ד דהלכות מחוסרי כפרה סימן ב'. ומצאתי שכתב ה"ר יהוסף ז"ל ואינו מביא את קרבנותיו אא"כ היה משרש שמם בשובל בשביעי ומביא קרבנותיו בשמיני וכן אם לא עבר בשביעי עד השמיני אינו יכול להביא קרבנותיו בו ביום ואינו צריך הערב שמש וכן אם לא עבר בשביעי ח' אינו יכול להביא קרבנותיו בו ביום ואינו צריך הערב שמש לפי שהוא מהור ושומר משעת שגילה ראשונה שעבר בתגלחת הראשונה דהא כתיב ביום ומהר רש"ל. ולאחר נגלח מעכבת ע"כ. בפי' רע"ב ז"ל מה כתם אחר מעשה יחידי פי' רש"י ז"ל ולאחר נגלח מעכבת ע"כ. ופרכינן ואימא עד דאיכא תרוייהו קרבנות והנגלח דבלי אחר מגלחתו דאחר אחר כל עבודת הקרבנות ומשני אי הכי נ"ם דאחר אחר נמה לי. ופסק הרמב"ם ז"ל שם ביד דהלכה כר"ש אע"פ שבפי' המשנה כתב שאין הלכה כר"ש: י' גלח על הובת הוס' פ' כיצד טוען דף פ"ח. ופי' הי' יהוסף ז"ל פי' נגלח אחר שחיפת זבח אחד: וזבחיו פירוש זבחיו שהקריב אחרי הנגלח ע"כ. עוד כתב נגלח על החטאת י"ם דגרסי' בגמ' הגלח על השלה ועל השלמים בריש: בפי' רב"ב ז"ל דאמרי' נעיל לר' אליעזר וכו'. אמר המלקח וקמו שבחתי נעיל פ"ג סימן ג' ובפ' בפירקין סימן ג': ר"ש אומר אותו הזבח לא עלה לו ושאר כל הזבחים עלו לו כנ"ל: ור' שמעון סבר דאם נגלח על עולות נדבה ושלמי נדבה יצא עכ"ל רע"ב ז"ל. אמר המלקח מ"ם דאמר קרא ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים ולא כתב אשר תחת זבח שלמיו אלמא אפילו על שלמי נדבה יצא: אותו הזבח לא עלה לו ויביא זבח אחר במקומו והיינו טעמא דהנלחתו כשרה דהוא זבח אחר בשלמא כשר הוא כדתנן בריש זבחים כל הזבחים שמבחו שלא לשמן כשרים הבא שמי כשרה לתגלחתו אבל אם נגח על החטאת שנשחטה שלא לשמה מודה ר"ש דתגלחתו פסולי לפי שזבחו פסול כדתנן אם תוך מן החטאת שחיטת שלשתן לשמה פסולה דש"ל: ואם גלח על שלשתן פי' אחר שחיטת שלשתן ה"ר יהוסף ז"ל. ואם נגח על שלשתן אם ואחר שהוקרבו שלשתם אלא אחד בלבד כשר תגלחתו כשרה לד"ה שהרי על זבח כשר שמי נגלח. וכתב הרמב"ם ז"ל שם פ"ח כל מקום שאמרו תגלחתו פסולה הרי הוא שמי שהנלח בחוך ימי מירוחו שהוא שחר שלשה יום ומלא מונה שלשה יום אחר התגלחת הפסולה ויביא קרבנותיו ע"כ וכתב הרב בעל כסף משנה שכך פי' שם המפרש רש"י ז"ל בגמרא ומאל שמעשיהו הרב ז"ל שאין זה פירוש רש"י ז"ל*) שכן כתב בשמה מרומות פי' המפרש וכו': ויביא שאר הזבחים פי' הזבחים הפסולים הרי"ו ז"ל: יא ר' אליעזר אומר מורה את הכל לא כל הימים קאמר אלא שחר כל הקרבנות לאי שחר ימים קאמר הא שמעינן ליה לעיל פ"ג דאמר אינו שחר אלא שבעה משום דהוי לאחר מלאכה וה"ל מסתברא דהקרבנות הוא דפליגי מדקתני והחכמים אומרים יביא שאר קרבנותיו ויסיר מכלל דר' אליעזר ס"ל דאם רחצון לא עלה לו ונריך להביא אחר. עיין אחר אמר רב מאי שחר שחר שמי דקאמר ר' אליעזר שחר את ככל ול"מ זבח ראשון אינו עולה לו אלא אפילו אותן שהספרים תחלה צריך להביא ויביא אחרים ביחוקמן והחכמים אומרי' אותו ראשון בלבד לא עלה לו ונריך להביא אחר במקומו אבל שאר קרבנות שספרים אינו צריך להחליף אלא לכשיסיר ויביא אותם ה"ל מסתברא דהקרבנות פליגי מדקאמרי רבנן דיביא שאר קרבנות ויסיר אלמא דסמעינן מינה דר' אליעזר אפילו אותן קרבנות שספרים החלה אינו יכול להביא לקרבנותיו ואמרו לו רבנן מביא ומעבה וכו' ולשלם ז' הוא דסחר ואם לא לדברי הכל. רש"י ז"ל ח"ל הרב ר' יהוסף ז"ל סחר את הכל פי' אפילו הקרבן שכחתם נם הרה: יביא שאר קרבנותיו ויטהר. פי' אותן שכחתו אחרי שחיטת כגון שלא ידע שנשחטת הרי"ו ז"ל: אמרו לו. בפ"א ע"ב אלות אמרו לו: וחכמים אומרים יביא שאר קרבנותיו ויטהר. תוס' פ' כיצד טוען דף פ"ח. וביד פ' שני דהלכות מירות פ' ד'. התמורות מתמור סיתה וא"ל דלית בריתא וכן הוא ירושלמי וכן הגיה הר' יהוסף ז"ל אבל מיכא עיר אחרת דקאמר חרמוד כדאיתא בפ"ק דיומות דף פ"ז ובפ' דם הלבה דף ט"ו אי מקבלין נדים מתרמוד ושמא שנם בם צריך לשות תמור ולא מצאתי הכרח אחי מן הערוך:

פרק ז מ"א כהן גדול ונזיר וכו'. ביד מד סוף סימן ג' פ"ח דהל' מירות: אבל מיטמאין למת מצוה. כתבו תוספות ז"ל מדייק בגמרא ע"כ לפי' ר'

אליעזר ורבנן בכהן גדול ונזיר אלא מי אולי בנזיר הדלי אבל כל חד וחד לחודיה כמי לאיטמאין נינהו למת מצוה ומגלן דה"ר וכו' מכלל מוכיח שאין לגרום בטמאתו בפירוש ומיטמאין למת מצוה בריש"ל דא"כ למה לו לדקדק בפלוגתייהו יאמר על המשנה להדיא מנלן ע"כ. וגם הרי"ל ז"ל מחקן וכתב בכל הספרים נ"ל זה: ואל יטמא נזיר שקדושתו עליו כיון שהקיבלו תורה להביא קרבן על טומאתו מה שאין כן בכהן למ"ד יטמא נזיר ואל יטמא כהן ואפילו כהן הדיוט ולמ"ד יטמא כהן ואפילו כהן גדול: נזיר קדושתו קדושת שעה. ואפילו אמר נזיר עולה מ"מ מיר פתם הוי שלשים יום תוס' ז"ל ולפי זה משמע קצת דל"ג במתני' בפלוגתייהו אלא כהן פתם. אבל הרי"ל ז"ל הגיה בפירוש ואל יטמא אפילו כהן הדיוט אמרו לו יטמא נזיר שקדושתו קדושת שעה כנ"ל. וביד פ"ג וכך נקד בכמה מקומות ואילו שבועתו ז"ל להגיה במי דברים אמורים כמו שהגיה כן בפי' במתני' דנסים משנה מלחמה. בפי' רע"ב ז"ל דלא כתיב נחינה שער תחת סדוד אלא במיר סיהור. כתב עליו ה"ר יהוסף ז"ל ולי נראה לומר שעם כי הוא מחוסר הבאה כי המיר אינו מביא קרבן שלמים כשהוא מגלח תגלחת הפומאה ואל"כ מי אמסר לגלח במקום הבשול כי אמסר שלו אינו מתבטל אלא בתקדם ע"כ: ר"מ אומר וכו'. ר' יהודה יש לו סברא אחרת בברייתא דמתרוים כאן וכאן היו מגלחין ומטמאין כאן וכאן לא היו מגלחין וחכמים אומרים הכל לא היו מגלחין תחת סדוד אין מן הסדר שנמקדם מפני שנעשה כמצותו ופתם מתני' אינה דחכמים. והגיה הרמב"ם ז"ל בפירושו מילתייהו דחכמים. וביד פ' שני דהלכות מירות סימן י"ל ובפ"ח סימן ג'. ויש לתמוה ולא הוה ז"ל לא היה נורם מלא לא במתני' ומאלא שאינה מתאמת לדעת ר' יהודה ולאסור שזה היה דעתו שפסק שם כר' יהודה אע"ג דרבים פליגי עליה כמו שהגיה בפירושו דעת חכמים כדלתינגא: מ חיה מבשל וכו'. ירושלמי ר"ם הטלר מן המבשל ור"ם בכל מערבין. וביד כולה מתני' עד סוף פי' ו' שם פ"ח פי' ב' עד סוף פי' י"ב: אר שולקן אינו מבושל יפה רש"ל ז"ל. ועיין במ"ש בפ' כל שעה פי' ו' ומס' בגמרא בברייתא דלאחר שנלחו מוכל מן הרוטב שהשלמים מתבשלין בו ונוחן על שיער הנגלחת ומשליכו תחת הדוד של שלמים וכן כתבו בפי' ד"ש אומר יום' פפ"ק למגלה. ובברייתא וגם במתני' דנסוף פירקין מכנה לר"ם בשם הכמים ור' אליעזר הוא דפליג עליה ודרים הכי ואחר יעתה הנזיר יין אחר המעשים כולם ברייתא ופי' רש"י ז"ל אחר המעשים כולם ואחר התגלחת ותגלחת מעכבת ע"כ. והיינו דלא תני הוהר לגלח לפי שבבר נגלח שהרי נגלח מעכבת ע"כ. בפי' רע"ב ז"ל מה כתם אחר מעשה יחידי פי' רש"י ז"ל ולאחר נגלח מעכבת ע"כ. ופרכינן ואימא עד דאיכא תרוייהו קרבנות והנגלח דבלי אחר מגלחתו דאחר אחר כל עבודת הקרבנות ומשני אי הכי נ"ם דאחר אחר נמה לי. ופסק הרמב"ם ז"ל שם ביד דהלכה כר"ש אע"פ שבפי' המשנה כתב שאין הלכה כר"ש: י' גלח על הובת הוס' פ' כיצד טוען דף פ"ח. ופי' הי' יהוסף ז"ל פי' נגלח אחר שחיפת זבח אחד: וזבחיו פירוש זבחיו שהקריב אחרי הנגלח ע"כ. עוד כתב נגלח על החטאת י"ם דגרסי' בגמ' הגלח על השלה ועל השלמים בריש: בפי' רב"ב ז"ל דאמרי' נעיל לר' אליעזר וכו'. אמר המלקח וקמו שבחתי נעיל פ"ג סימן ג' ובפ' בפירקין סימן ג': ר"ש אומר אותו הזבח לא עלה לו ושאר כל הזבחים עלו לו כנ"ל: ור' שמעון סבר דאם נגלח על עולות נדבה ושלמי נדבה יצא עכ"ל רע"ב ז"ל. אמר המלקח מ"ם דאמר קרא ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים ולא כתב אשר תחת זבח שלמיו אלמא אפילו על שלמי נדבה יצא: אותו הזבח לא עלה לו ויביא זבח אחר במקומו והיינו טעמא דהנלחתו כשרה דהוא זבח אחר בשלמא כשר הוא כדתנן בריש זבחים כל הזבחים שמבחו שלא לשמן כשרים הבא שמי כשרה לתגלחתו אבל אם נגח על החטאת שנשחטה שלא לשמה מודה ר"ש דתגלחתו פסולי לפי שזבחו פסול כדתנן אם תוך מן החטאת שחיטת שלשתן לשמה פסולה דש"ל: ואם גלח על שלשתן פי' אחר שחיטת שלשתן ה"ר יהוסף ז"ל. ואם נגח על שלשתן אם ואחר שהוקרבו שלשתם אלא אחד בלבד כשר תגלחתו כשרה לד"ה שהרי על זבח כשר שמי נגלח. וכתב הרמב"ם ז"ל שם פ"ח כל מקום שאמרו תגלחתו פסולה הרי הוא שמי שהנלח בחוך ימי מירוחו שהוא שחר שלשה יום ומלא מונה שלשה יום אחר התגלחת הפסולה ויביא קרבנותיו ע"כ וכתב הרב בעל כסף משנה שכך פי' שם המפרש רש"י ז"ל בגמרא ומאל שמעשיהו הרב ז"ל שאין זה פירוש רש"י ז"ל*) שכן כתב בשמה מרומות פי' המפרש וכו': ויביא שאר הזבחים פי' הזבחים הפסולים הרי"ו ז"ל: יא ר' אליעזר אומר מורה את הכל לא כל הימים קאמר אלא שחר כל הקרבנות לאי שחר ימים קאמר הא שמעינן ליה לעיל פ"ג דאמר אינו שחר אלא שבעה משום דהוי לאחר מלאכה וה"ל מסתברא דהקרבנות הוא דפליגי מדקתני והחכמים אומרים יביא שאר קרבנותיו ויסיר מכלל דר' אליעזר ס"ל דאם רחצון לא עלה לו ונריך להביא אחר. עיין אחר אמר רב מאי שחר שחר שמי דקאמר ר' אליעזר שחר את ככל ול"מ זבח ראשון אינו עולה לו אלא אפילו אותן שהספרים תחלה צריך להחליף ויביא אחרים ביחוקמן והחכמים אומרי' אותו ראשון בלבד לא עלה לו ונריך להביא אחר במקומו אבל שאר קרבנות שספרים אינו צריך להחליף אלא לכשיסיר ויביא אותם ה"ל מסתברא דהקרבנות פליגי מדקאמרי רבנן דיביא שאר קרבנות ויסיר אלמא דסמעינן מינה דר' אליעזר אפילו אותן קרבנות שספרים החלה אינו יכול להביא לקרבנותיו ואמרו לו רבנן מביא ומעבה וכו' ולשלם ז' הוא דסחר ואם לא לדברי הכל. רש"י ז"ל ח"ל הרב ר' יהוסף ז"ל סחר את הכל פי' אפילו הקרבן שכחתם נם הרה: יביא שאר קרבנותיו ויטהר. פי' אותן שכחתו אחרי שחיטת כגון שלא ידע שנשחטת הרי"ו ז"ל: אמרו לו. בפ"א ע"ב אלות אמרו לו: וחכמים אומרים יביא שאר קרבנותיו ויטהר. תוס' פ' כיצד טוען דף פ"ח. וביד פ' שני דהלכות מירות פ' ד'. התמורות מתמור סיתה וא"ל דלית בריתא וכן הוא ירושלמי וכן הגיה הר' יהוסף ז"ל אבל מיכא עיר אחרת דקאמר חרמוד כדאיתא בפ"ק דיומות דף פ"ז ובפ' דם הלבה דף ט"ו אי מקבלין נדים מתרמוד ושמא שנם בם צריך לשות תמור ולא מצאתי הכרח אחי מן הערוך:

*) אי"ה בלתמה פירש"י שאל מפי' מזיר אינו מרש"י ז"ל כי אם מתחמ רבינו יהודה בן רבינו נתן ז"ל הנקרא בשם הריבי"ן בה"ם בשם אחדא אלנו ע"פ כתב יד. וכ"כ בספר"ג מערכת גדולים אות מ' בשם ספר יד נלאמי ע"ש

דהלכות אבל סימן ס׳: **ב על אלו הטומאות וכו׳**. ר״פ גיד הנשה ובדף ק׳. וכשור י״ד סי׳ שס״ט: **על המת ועל כזית מן המת**. בגמרא בפירקין ובפ׳ האיש מקדש בברייתא כמו שכתבתי שם סימן ח׳ גרסי׳ בשעת פטירתו של ר׳ מאיר מ״ר יהודה להתלמידיו אל יכנסו תלמידי מאיר לכאן מפני שקנתרנים הם דחק סומכוס ומכנס וכו׳ בעם ר׳ יהודה ואחר לתלמידיו לא כך אמרתי לכם אל יכנסו תלמידי מאיר לכאן מפני שקנתרנים הם וכיולד שנחתה סומכוס ליכנס ושנה לפני על המת ועל כזית מן המת אם על כזית מן המת מגלח על המת עצמו לכ״ם ואמר ר׳ יוסי יאמרו מאיר שכב יהודה כעם יוסי שחק תורה מה תהא עליה ואוקי לה ר׳ יוסי במת שאין עליו כזית בשר ופריך עליה בגמרא ועדיין יאמרו על אבר ממנו מגלח על מתו לא כ״ם ואיקמוס כדאמר ר׳ יוחנן דאמתי׳ ר״פ שני דהלכות בגמל שלא נתקבלו אבריו בגידין יפה הכא נמי ורבא מוקי לה כדפי׳ רש״ל והוא נ״כ מה שפי׳ הרמב״ם ז״ל ועיין בגמרא בפירקין סוף דף נ״ב ורש דף נ״ב דמשמע משם דרבא נופיה חזר בו ולכ״ע ת״י רב עומות בעינן בין בשאר עצמות בין בדבר בגיד בין בדבר מגיד בין בשדרה ובגלגולת וכלדפי רש״י ז״ל ובמה גרסא לו פי׳ אחר היה לו להרמב״ם ז״ל גא תה סוגיא וכמו שהגיהו נ״כ חוס׳ ז״ל ע״ש ובכלל דבריהם כתבו המשיבה לא גרסינן מילתיה דרבא אלא מכח סוף סוגיא דבדף נ״ב י״ם דגרסי לה הכא. ובר״פ שני דהלכות בגד ש רש״ל לפרושי כלוקמתיה דר׳ יוחנן. ועיין נ״כ בתוס׳ ר׳ הרפלת דף כ״ז. ובוד ר״פ שני דהלכות טומאת מת וכימן נ׳ ״ל י״נ. וכוליה פירקין עד סוף סימן נ׳ כ״ז דהלכות מזרות ואתה פירש כלוקמתיה דר׳ יוחנן וכלוקמתיה דרבא. בפי׳ רש״ל אע״פ שאינו שלם כתב הר״ם ז״ל פי׳ שאם הוא שלם תיפוק ליה דמגלח עליו אע פ שאין בכולו כזית מטעם אבר מן המת שהרי הקרבים אין להם שיעור ומ״ה אמרינן שם בו ברוב בגין או רוב מינן על עצמות לבד שאין עליהם בשר כלל ולפי שהם רוב בגין ורוב מינן קרי להו מת ע״כ. עוד כתב גמרא רבא אמר לא נצרכה אלא לרוב בגין ולרוב מינן שאין בהן רובע עצמות. תוספות לרבותא נקט שאין בהן רובע עצמות דשיורא דמיר הוי בתרי דברי הרמב״ם ורש״ב ז״ל שהפסיד בלשונם אע״פ שאין בהם רובע הקב ע״ל ז״ל: אל נשון הפרש כמו ו״ל אלהים מלא תרווד הקב חזקיה אמר דשיורו מלא פסת היה ור׳ יוחנן אמר שיעורו מלא חפניו ואפלו נמי פליגי בשיעור מלא תרווד. ירוש׳ ר׳ יונתן אמר לו בקבר אפילו נגע בקבר אדם שהאשון חברייא אחרון מטרם הריה לו בקבר לו בקבר הוא תני בר קפרא אומר לו בקבר לו בקבר ע״כ. על השדרה ועל הגולגולת. נגמ׳ בשי לו שדרה ובגלגולת תנן לו דילמא לו שדרה לי בגלגולת ולא אמשמע בהדיא. אבל הרמב״ם ז״ל שם בפ״ז דהל׳ טומאת מתי להו בתרתי שמה שם שנים עשר עוקלאות שהגיר מגלח עליהן שהוא פירש שם על המת דקתני בריש דתני׳ כשתי הקוקמות כמו שכתבתי ז״ל שם ס׳ ה׳ כל אלו הדברים עשרה עוקלאות שמנינו אם נגע בזרת מהן לו נשאה לו בלאה לו אחר הכל הגיר עליה לו שיה הכל הטומאה על הגיר לו שיה הגיר ולא בלאה לו אם נגע בלאה לו אחר ה״ו מגלח תגלחת טומאה ומביא קרבן טומאה וסותר את הכל חוץ מן הקבר שאינו מטמא בנגע שאי אפשר שיגע בכולו שהרי אינו גוף אחד אבל אם נשאו לו נטמא בלאה לו מגלח וכן גיר שנגע בעצם הרת אפילו עצם כשעורה לו בלאה ה״ו מגלח עליו ומביא קרבנות טומאה וסותר את הקודמין ואין עצם כשעורה מטמא בלאה אבל אם נטמא בנוס ארץ העמים לו בסדה שנחרש קבר בתוכה שהן מטמאין במגע ובמשא לו שהאהיל עליו ועל אחד מן הדברים עשרה שרצים הזוקאין מן האילנות לו הפרשת הזרעות מן הנדר לו מעה לו נגל וזיעוא בו לו שנטמא בלאה לו רובע עצמות שאין בהן לא רוב בגין ולא רוב מינן לו שנטמא בלאה לו שדרה לו מטמא בלאה לו מגע ובמשא ובלאה לו שנטמא בנוגע לו בדופק שהן מטמאין בלאה לו שנטמא בלאה מן הבר לו הבר מן המת שאין עליהם בשר כראוי ה״ו לו אינו סותר ע״כ. ואתם בראש הפרק כתב ואלו טומאות מן המת שהגיר מגלח עליהן. א על הנפל ואפילו לא נתקשרו אבריו בגידין. ב ועל כזית מבשר המת. ג ועל כזית גמל. ד ועל עצמות שהן רוב מנין העצמות אע״פ שאין בהן רובע הקב. ה ועל העצמות שהן רוב בגיינו של מת ואע״פ שאין בהן רובע הקב. ו ועל אלי הקב עצמות אע״פ שאין בהן לא רוב בגיינו ולא רוב מנינו וכל העצמות יהיו מסל מת אחד ולא מסלי מתים ז ועל הדדרה הצלה ממת אחד. ח ועל הגולגולת של מת אחד. ט ועל אבר מן המת הבא ממת אחד. י ועל אבר מן הי מלדם אחד שיש עליהם בשר שרלי לעצות בו לרוכה בחי. יא ועל אלי לוג דם הבא ממת אחד. יב על מלוא חפניים הקב המת ע״כ: **על אבר מן המת**. וכו׳ שיש עליהם בשר כראוי כנ״ל. ואם אין עליהם בשר כראוי פליגתא דר׳ יוחנן וריש לקיש ר׳ יוחנן אמר אין הגיר מגלח דהכי משמע דיוקא דרישא ורש לקיש אמר הגיר מגלח עליהם מלגא דתני בסיפא בהדיא כדקתני הכא דאתו מדיוקא דרישא ור׳ יוחנן מתרץ דסא דהדר תתני רביעית דס לאפוקי מדר׳ עקיבא דאמר דס הבא מסלי מתים מטמא בלאה קמ״ל סיפא דממת אחד בעינן ורובע עצמות נמי הדר קתני ליה לאפוקי׳ דעל אהלן הוא דאין הגיר מגלח אבל על מגעו ועל משאו מגלח. ופי׳ רש״י ז״ל בדף נ״ב ע״ב וכגון דלא אקמת אקמוחי דים בו עצם כשעורה ע״כ. ובקבה לע״ד א״כ תיפוק ליה משום עצם כשעורה כמו שהקשו בעלי התלמוד קודם לזה שם דף נ״ב ע״א ע״ל הגמרא ואלו קב עצמות אלו קב עצמות אין רובע עצמות לא הכי דמי אילימא דאית בהון עצם כשעורה תיפוק לי משום עצם כשעורה ומאי אריא רובע ומסלי אלא דאיקמת אקמוחי פי׳ שפתאן הדק בקרום או כעפר שאין בהן עצם כשעורה וקמ״ל דאי אית ביה אלו אלו אלו מגעו ומשאו ועל אהלו פחות מאלו קב ה״א דאפילו על מגעו אינו מטמא לפי שאין בו עצם כשעורה קמ״ל סיפא דכיון דהוי רובע ע׳מות אע״ג דאין בהן עצם כשעורה יטמא במגע ובמשא כללא״ד לפי מה שהעתקתי מפירוש תוס׳ בלשון קצר ומשונה לא״ל רש״ל זה לשונו גם שם וקמ״ל דאי אית ביה אלו אלו אלו מגעו ומשאו על אהלו פחות מאלו קב אפילו על מגעו אינו מטמא לפי שאין בו עצם כשעורה ע״כ ולע״ד ל״ש. וכן על חצי לוג דם. ואע״ג דרביעית דס מטמא בלאה וכו׳ כנ״ל בפי׳ רש״ל. ובגמ׳ תניא ר׳ יהודה אומר שש דברים ר׳ עקיבא מטמא ואחמשה מטהרין על אבר מן המת שבא מסלי מתים ועל אבר מן החי שבא מסלי בני אדם ועל חצי קב עצמות שבא מסלי מתים ועל רביעית דס שבא מסלי מתים ועל עצם כשעורה שנחלק לשנים והדדה והגולגולת ובמסקנא מסלי דרביעית דס אינו מן המנין משום דאמר רבי דבכולן חזר בו ר׳ עקיבא לענין רבנן חוץ מרביעית דס הבא מסלי מתים משום דכתיב על כל נפשות מת ולענין תגלחת נאר אייני אלו ברייתא מדקתני ועל חצי קב עצמות כדתנן במתני׳ דהכא ולא קתני ועל רובע עצמות כדתנן במתני׳ דבפ׳ שני דהלכות וברביעית דס פליג ר׳ עקיבא אברבנן בהדיא חדא דאינו אמר דאפילו על רביעית דס מיר מגלח ואינהו ס״ל דאין מיר מגלח אלא על חצי לוג דם ושוד דאינהו ס״ל דרביעית דס הבא מסלי מתים מטמא בלאה ואינהו ס״ל דוקא רביעית דס הבא ממת אחד: **על מגעו**. בגמ׳ ר״ל לרבי לאות: **ועל משאו**. ביד רפ״ח דהלכות טומאת מת: **ועל עצם כשעורה על מגעו ועל משאו**. ס״א ועל אהלן ה״ר יהוסף ז״ל: **על אלו הנזיר מגלח**. על אלו הדברים לטמאות עצם כשעורה שאין הנזיר מגלח על אלו ואע״ג דהדר תניה בהדיא איכא לאימר מפ׳ ועל אלו דסיפא לטמאות אבן הסכוכית פי׳ רש״י ז״ל אבן מטמא לשון אחר גרס״י ז״ל אינו הישר על הארץ ואע״ג דהא נמי תנן בהדיא בסיפא אבל הסכוכית והפרעות וכו׳ תלת והדר מסרש: **עד שיטהר**. בגמרא בעי האי עד שיטהר בבעיני קאי ועד דעביד הערב שמש קאתר ור׳ אלעזר היא דמשמעון ליה בברייתא לעיל פ״ג בגמרא דף י״ח דאמר נזיר מגלח ומונה מיד אע״פ שלא הביא קרבנותיו או דלמא עד שיטהר עד שיביא קרבנותיו ורבנן היא דפליגי עליה ואמרי דאינו מתחיל למנות עד שיבא אמש ופשטינן דמדקתני סיפא ומתחיל ומונה מיד מיום ז׳ לבי שאינו מביא קרבן מכלל דריבא לאיש ביה קרבן עד שיטהר עד שיביא קרבנותיו בר שמש דהיינו שמיני ורבנן היא וכתב רש״י ז״ל ואי איכא ספרים דכתיב בהו ור״ם היא לאו שבשתא היא דברייתא תני לה דרבנן בר״ם: **ואינו מתחיל למנות עד שיטהר ויביא את קרבנותיו** בע״ע ס״א ויביא שהר קרבנו הרי״א ז״ל. וכתבו תוס׳ ז״ל ואינו מתחיל למנות זירות שהרה עד שיטהר דא״ל גרסינן במסכת ויביא קרבנותיו וכן מוכח בגמרא דבעינן מתני׳ מני ואי גרסינן לה פסיפא דרבנן היא ע״כ. אבל רש״י ז״ל גרסה שהיה נורסו שכתב אי דילמא מיאי עד שיטהר דקאמר עד שיביא קרבנותיו דכר״ם דקמפרש ע״כ ולפירושו ז״ל אי מתני׳ ר׳ אלעזר כפי מאי דהוה סלקה דעתך דמאן דבעי ויביא קרבנותיו דקתני במתני׳ מילתא באמי נפשה היא: **ג אבל הסכבות** וכו׳ בתשובות הרשב״א ז״ל סימן תש״ו. ופי׳ הרמב״ם ז״ל ואינו סותר את הקודמין לפי שאינו כותר אלא בטומאת ידועות והם שיהיו מעונמו של מת לפי שנאמר ולא יטמאו את עליו בפשע פתח ס ולא נאמר וכי יטמא לנפש ומת ראם מדו ע״כ: **הסכבות** אינן אמיכר על הארון ונפ׳ דס שנה אמרינן דמלאורייתא נאו אבל מעליית מפני שהעצים רחוקים זה מזה ואין בהן פותח טפח אף כי יש בודאי כזית מן המת תחת אחת מהם ומן הטורה שהור כי אלף תחת כולן ורבנן הוא דגזרו טומאה בהיקף תחתיו: **ופרעות** אבנים הוצאות מן הנדר הסיחוד לבית הקברות ויש שם נפל תחת אחת מן האבנים ונזרו חכמים טומאה לאהלן תחת אחת מן האבנים ואף כי ספק טומאה בר״ה שקרן שהור ובשכת נדה מטמא המהלך על פני כולה שמא נולדו חוט׳ ז״ל: **והגולל והדופק** הכריחו שתים׳ נשם ר״ת ז״ל הכא בפירקין גם בסיף פ׳ שואל ונם בכתובות פ״ק דף ד׳ גם בסנהדרין דף מ״ז דגולל היינו אבן גדולה מלשון וגלו את האבן שמניחין על הקבר לסימן והיא מצבה דכתיב היא מצבת קבורת רחל וא״ת האבנים שמניחין בגדרן שהאבן גדולה יושבת עליהן שלא על המת נקראין הוסק ושם בכתובות פ״ק הכריח ר״י בעל התוס׳ מכח התוספתא כפי׳ הקונטרים לודאי גולל הוא כשני הדברים ומו שפירש כאן רע״ב ז״ל אלא שנפ׳ שני דהלכות סימן ד׳ תפס פי׳ ר״ת ז״ל: **ואהל רובע עצמות** כך ג״ל. וכדמפרש רע״ב ז״ל וכן הוא בגמרא אבל הרמב״ם ז״ל מראה שנורס ואהל ורובע דמפרש ואהל ר״ל שנגע באהל של המת או אם האהיל על רובע וכו׳ ויש נורסין ואהל כדכתיב בקרא ויש נורסין ואהל אהלף בקמ״ן דלשון חכמים לחוד. ומה שפי׳ רע״ב ז״ל אבל על מגע ומשא של רובע עצמות מגלח ואפילו אם נמוקים ולא נשאר בהם עצם כשעורה אלא כבר כתבתי (ראיתי מה שכתבתי) במתני׳ דלעיל ואע״פ שכתב הרמב״ם ז״ל בפ״ז דהלכות נזירות סימן ד׳ וכן אם נטמא ברובע עצמות הבאין מן הדדרה או מן הגולגולת ה״ז שפק שמא דממטע אבל אם נגע בהן לא נשאם שיעור לה לרבי בר חמא הבאאל דמגלח עליהם על כרחך לא קאמר אלא ברובע עצמות הבא מהדדרה או מהגולגולת דחמירי אבל הבא מאבר עצמות לא נתבאר בדברי הרמב״ם ז״ל אפילו אם נמוקים שמטמאים במגע ובמשא: **אחר זמן רב שהאיר והזהיר עינינו הרב בעל הוספות י״ט נר״ו** מלאתי שכתב אדם מילתיה דרע״ב ז״ל וז״ל ורובע עצמות כתב הר״ב אבל על מגע ומשא מגלח. נמרא. אמאי״ם לא אינוריך לאתנויי דהא מרישא תנן ועל אלי קב ס״מ דעל רובע לא. והרמב״ם ז״ל בחיבורו לא כתב כן בהדיא אבל הביאו בשמע מדכתב או שנטמא בלאבל רובע עצמות וכ׳ שאינו סותר דס״מ דהא נטמא במגע ובמשא רובע עצמות דסותר ולא ידעתי למה לא פירש כן בהדיא ע״כ. ועל סוף דבריו שכתב ואפילו הם נמוקים לא ראיתי שדבר מאומה ולע״ד שהם מדברי התוספות שכתבתי במתני׳ דלעיל. וכתבו תוס׳ ז״ל ורביעית דס ואהל רובע עצמות שמטמאין באהל אין הנזיר מגלח עליהן דכי יומת מת עליו אמרה תורה וכדין היא הא״ל למיהני פרות מתני לוג דם לו פחות מחצי קב אלא נקט ביעורים המפורשים בפ׳ שני דהלכות שהן ממאין באהל ע״כ: **ובלים הנוגעים במת** פירש הראב״ד ז״ל דמזירות ה״ח מה שאמרו שהאדם מטמא בכלים שנוגעים במת לטומאת שבעה לא אמרו אלא בחבורין חבורי אדם בכלים וכלים במת אבל שלא בחבורין טומאת ערב ע״כ. ועיין מ״ם על זה בתוספות יו״ט סוף משנה ראשונה דפ׳ שמה עשר דהלכות: **ר״מ פירש** כך ל״ל ומלאתיו מנוקד בשו״א תחת הסמ״ך ובחירק תחת הפ״ה: **וימי נזרו** בסגו״ל תחת הנימ״ל. ונתבו תוס׳ ז״ל וימי ספירו וימי נזרו אינטריך למיתני דאי תנא ספירו ה״א אבל ימי נזרו דחמירי טהור ואי תנא נזרו ה״א אבל ספירו דקל עולה והקשו ז״ל לא ניתני אלא ימי ספירו ולכא לאימר אבל נזרו טהור דאי״כ מאי נפקא מינה בתה שימי ספירו אינו טהור הרי כבר סתר מטעם ימי נזרו ול״ע ע״כ. בפי׳ רע״ב ז״ל צריך להקדים לשון וימי ספירו לשון וימי נזרו אבל אמתני׳ קשה אמאי לא תנא בריש׳ וימי נזרו ובסיפא וימי ספירו כמו שהוא אחמת דקודם הם ימי חלוטו ואחר

שנמסר מגרעתו הן ימי ספירו שבעת ימים שהוא מוזה מאיסור חמשים המסה כדכתיב ויצב מחון לאהלו ז' ימים אע"פ שכבר נכנס לפנים מן החומה כדתנן בר"פ בתרא דנגעים: על אלו אין הנזיר מגלח לא קלי לימי ספירו ולימי נטרו ספרי הא צריך לגלח הגלחת מעורע אלא קלי אשתרא שאין מגלח כדין מיר ממא ומיה בשביעי ובשביעי לא קלי נמי לימי נטרו ולימי ספרו דלמי מעין הזאה וכן יש כלים שטעונין טבילה ואין טעונין הזאה וכן מטמא נמי בנגעים דלא קלי אכלים הטעונים טבילה דמיירי בכלי עץ ואין אדם הטוענ בהן צריך היאה אלא קלי אשתרא הרביעית דם ונוגע דוסק וכו' תוס' ז"ל: ומתחיל ומונה מיד וסוא בתרא מירות מרובה כדי שיהא בו גילוח שיער שלשים יום לאחר שתגלח בהגלחות פחים של מערע רש"י ז"ל: ויטי הסגרו של מצורע. כגון שפרחה בו צרעת והסגיר אותו הכהן ועמד בעטיו אז כיהה שולין לו לימי נזירותו תוס' ז"ל. וגמרא בעי לא פשוטי ממתני' דקתני ומזה בשביעי ובשביעי דאין הטמים משום נגעים דאין מזרה עליה דאי משום מזרה דאיכא דאיכא מזרה בלא נגעים כגון הכנים בה דרך קרבן אי ספיה בלא בתרן מי הוי פומאה חמורה דתיבעי הזאה שליטי זז' ודאי לה דלעולם אימא לך משום מזרה וכי קתני ומזה לא קלי אאחרן הטמים כי היכי דלא קלי לימי ספירו ולימי נטרו ולכלים הטעונים טבילה ואין מגלח אין צריך לגלח הגלחת הזאה והלא הטעונ בהם אינו ממא רק פומאת ערב אלא לאו ש"מ דלאו אתולהו קלי אלא אכלים ופרעות וכו'. ח"ל הרמב"ם ז"ל שם פ"ז סימן ח' נגע בגאל המת אלו אכלים הטעונים טבילה ובשביעי ובשביעי ורבה לי בדין זה מיוחד בנזיר אבל כל אדם שנטמא בכלי שיטתא ז' יום בשביעי ובשביעי כמו שיתבאר בהלכות פומאת מת וכן יראה לי שזה שאינו מזה בשביעי ובז' אם נגע בכלים כדי שיעלו לו ימי פומאתו בכלי ממנין ימי מירותו ע"כ: ד ר' אליעזר אומר משום ר' יהושע בן חנניה ונלע"ד דר' אלעזר נרסי' בלי יוד והוא ר' אלעזר בן חמוע חברו של ר"מ [הגה"ה וכן מצאתי אחר זמן שהגיה נ"כ הרי"א ז"ל]: וכדתניא בגמרא אי"ר אלעזר בשבלכתי לעלדסקיא מצאתי את ר' יהושע בן פתר ראש שבי יושב ודן לפני ר"מ בהלכה כל טומאה וכו' א"ל ר"מ לא תפי זו בשביעי ובשביעי לו לר"מ כלום אתה בקי בר' יהושע בר ממל אמר לי הן אמרתי לו הן אמר לי ר' יהושע בר ממל משום ר' יהושע כל טומאה מן שמת וכו' ובגמרא פריך והא בברייתא אסכתן דגמיר לה ר' אלעזר מר' יהושע בר ממל ור' יהושע בר ממל הוא דשמיע לה מר' יהושע בן הגניה ואיכי קתני במתני' ר' אלעזר משום ר' יהושע ומתרצינן כל מילתא דמתאמרת בני תלתא קדמאי ובתראי אמרינן ומצעאי לא אמרינן והכא נמי במתני' תנא ר' אלעזר ור' יהושע ולא נחשב ר' יהושע בן ממל שהוא אחלעי עמהם וכי ר"ע אסכתן במתני' דנפ' שני דמסכת פאה בדלכתיבון התם. ובירושלמי דשבת פ"א גמרא דלא יצב דף נ' ע"א גרסי' ר' חזקיה ר' ירמיה ר' חייא בשם ר' יוחנן אם יכול אה לשנות את המצוה עד משה שלשה ואם לא תכוס לו ראשון ראשון לו אחרון אחרון מה טעם והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת עד יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב ע"כ: כל טומאה וכו' ירושלמי דפסחים פ"פ הלכה ובבבלי תוס' דנדרים פ"ג דף כ': לא תהא זו קלה בין השרץ ומה שם על טומאת הבשר שאין הנזיר מטמא כלום חייבין עליו משום בילת מקדש על טומאה מן הבית שהוא יוצא שלשים ז' אינו דין שיהא חייבין עליה משום בילת מקדש ואע"פ שאין הנזיר מגלח רש"י ז"ל.

פירוש החכם הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל.

*) הגה"ה והחכ' הר"ר יהוסף ז"ל הני' ואיני יודע איזה מכם מביאין וכו'. וזה הסירות ספירים בפרק זה שני נזירים וכו' פי' שנים שנזרו כאחת כתם נזירות שהוא שלשים יום ונטמא אחד מהם בזרמי אבל אין ידוע איזה מהם הוא הטמא אסורין לגלח הגלחת הספר הגלחה הטומאה מיד אחר הטומאה אלא אחרי הטלום ימי נזירותם כי אע"פ שנזיר ממא מותר לגלח מיד אחרי טומאתו מ"מ אלה שאין אחד מהם ברור שהוא ממא אסורין לגלח עד אחרי הטלום ימי נזירותם כדין נזיר שהוא נטמאין בשוף ימי נזירותם כאחד ביום כ"ע אז אינו הימים שם להם למות עד הטלום נזירותם ומביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה. שהרי אחד מהם טהור ודאי והרי מגלח ביומו כדין נזיר שהור ואחד מהם ממא ודאי וכן אם נטמאו בחצות שלהם טוהרים עד הטלום ימי נזירותם ומגלחין אז אחרי הטלום ימי נזירותם כיון שכל אחד מהם ספק נזיר שהור ונזיר שהור אסור לגלח בעוד ימי נזירותו ומביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה ואומר אחד מהם אם אני הוא הטמא וכו' זהו תגלחת הטומאה שלי וזהו קרבן על טומאתי ואם אני הוא הטהור כדאי זהו קרבן נזירות שלי וזהו תגלחתי שאני מגלח עליו ואחר זה צריכין לספור לי יום אחרים בנזירות וצריכין לגלח אחר הטלום הימים הללו ולהביא קרבן טהרה לבד בעבור האחד שהיה ממא וקרבן טומאה אינו צריך להביא כי כבר הביאו בתגלחת הראשונה והיה על זה הדרך לא הביאו אלא קרבנות נזירות שלהם וקרבן טומאה אחד ולא הספיקו כלום אבל אינו היה כל אחד מגלח בשני עצמו היה כל אחד צריך להביא שני פעמים הקרבנות הטהרה וקרבן טומאה ספק אחד כי היה אסור לגלח הגלחת הראשונה אם לא היה מביא קרבן טהרה תחלה כי ממא אסור הוא והשהור אסור לגלח עד שיביא קרבן טהרתו תחלה וגם בהגלחת השניה היה צריך להביא קרבן טהרה כי דמא ממא היה בגלוח הראשון וקרבנות הטהרה שהביא בהגלחת הראשונה היו קודם לנזירותו ולא עלו לו ולפי זה היה מספיק הרבה על כן אמרו שישנו בדרך הזכר במשנה ולא יפסידו כלום. וסיה אם מת אחד מהם שא"א לו לעשות כן מה יעשה אלא יפסיד יחפש אחרי אחד שרוצה לידור בנזיר ויבקש ממנו שידור בנדר וכיצד ידור כנגדו אותו שהוא ספק יאמר אם אני הוא הטמא ודאי אינו יכול להביא עתה קרבן טהרתי בגלוח ראשון אלא קרבן טומאה שבגלוח ראשון הנזיר הספק טמא ודאי אינו צריך אחר להתחיל מזירותו מעכשיו כדי שיהא קרבן הטהרה שלו ועל כן אינו יכול לגלח אלא אחרי הטלום הפירות הימים של הנזיר הבני אמו יגלחו שני מעורעים שם ויוכל לומר אם אני הוא הטמא קרבן טומאה שני וקרבן טהרה שלו ואח"כ מונין שניהם יום אחר יום אחר ראשון ראשון לו בתגלחת הטומאה של הנזיר הטמא ומביא קרבן טהרה ואם הוא הטהור הייתי הרי אתה נזיר אחר ג' יום סי' כי כיון שאני טהור הרי אני צריך להביא קרבן טהרה שאגלח עליו ואי"כ הרי הקרבן טהרה יהא שני ואם גם אחה תספיר נזירות שלך מעתה אי"כ יהא אסור לך לגלח תגלחת הראשונה בלא קרבן טהרתך והיינו צריכין להביא שני קרבנות הטהרה יחד אחד לי ואחד לך ובגילוח הבני הייתי צריך להביא קרבן טהרה אחר אי"כ מה הועלתי על כן צריך שאם אני הוא הטהור שלא יתחיל נזירות שלך אלא אחרי תגלחת הראשונה ותגלחת הבנים תהא תגלחת נזירות שלך ואותו קרבן יהא שלך: א"ל בן זומא ומי שומע לו שיהיה כנגדו פי' שיהא נזיר שלשים ולא תעלה לו אלא אחת שהרי אם ממא היה אותו הספק הרי הגלחים יום רלופים ספירת הראשון כה הם ימי נזירות של זה שנזיר כנגדו דתגלחת הבנים היא תגלחת הטהרה שלו ושלשים יום ספירת הבנים הם לגבולה שמגיע את עצמו בחטא ואם טהור היה אותו הספק הוא להפך שהספירה הראשונה היא לגבולה ואל כן לא ימלא מי שיעשה זה אלא מניח חמשה הנים אם קרבנות הטהרה יחד אחד לי ואחד לך ובגילוח הבני הייתי צריך להביא קרבן טהרה אחר אי"כ מה הועלתי על כן צריך שאם אני הוא הטהור שלא יתחיל נזירות שלך אלא אחרי תגלחת הראשונה ותגלחת הבנים תהא תגלחת נזירות שלך ואותו קרבן יהא שלך: א"ל בן זומא ומי שומע לו שיהיה כנגדו פי' שיהא מיר שלשים ולא תעלה לו אלא אחת שהרי אם ממא היה הספק הרי הגלחים יום רלופים ספירת הראשון כה הם ימי נזירות של זה שנזיר כנגדו דתגלחת הבנים היא תגלחת הטהרה שלו ושלשים יום ספירת הבנים הם לגבולה שמגיע את עצמו בחטא ואם טהור היה אותו הספק הוא להפך שהספירה הראשונה היא לגבולה ואל כן לא ימלא מי שיעשה זה אלא מניח חמשה הנים אם קרבנות הטהרה יחד אחד לי ואחד לך ובגילוח הבני הייתי צריך להביא קרבן טהרה אחר אי"כ מה הועלתי אם אני הוא הטמא ודאי אינו יכול לגלח אלא אחרי הטלום ימי נזירותו אם אני הוא הטהור אינו יכול לגלח אלא אחרי הטלום ימי נזירותו

ולשון הרמב"ם ז"ל שם שני נזירים שנטמא אחד מהם והין ידוע מי הוא כיצד מביאין קרבנותיהן מביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה במלאת ימי נזירותם ואומר אחד מהם אם מתי הוא וכו'. וז"ל רש"י ז"ל שני נזירים שקבלו עליהם נזירות ביחד אומר לכם אחד דיחיתי את אחד מכם שנטמא ר"ז נאמן להחזיקו בחזקת טומאה כל זמן שאין מכחישין אותו דהא הודע אצלו חטאתו כתיב לו הודע אליו מ"מ. וא"ל יודע איזה מהם מבשיאין נזירותן ומגלחין ומביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה בשותפות ואומר אחד מהם אם אני הוא וכו' ועדיין אינם מוחרין לשתות ביין לפי שיכול לומר על כל אחד שמא שמא היה והנחלטו שגלח עכשיו היה תגלחת טומאה ואין בכך כלום דנזיר שמא יכול לעשות תגלחת טומאה וקרבן טומאה אפילו לאחר כמה ימים אבל מיזרין עוד שלשים יום ומביאין קרבן טהרה בלבד מן השותפות ואומר אחד מהם אם אני הוא שמא קרבן טומאה דאתמול היה שלי וקרבן טהרה שלך וזה של עכשיו קרבן טהרה וכו' ועכשיו מותרין לשתות יין עכ"ל רש"י ז"ל. ובגמ' מוקי לה באומר הנך דאיתי אזהרקה טומאה בינייהו וכו' כדמי' כגר רע"ב ז"ל ואמר רב אסי מתני' נמי דייקא דקתני ואינו יודע ולא קתני שכחתי דומיני יודע משמע שלא נודע לו מעולם מכוס דלא היה אצלם. ובגמ' כריך ואמאי מגלחין ודילמא לא שמאים ניהו והא קא עברי על לאו דהקיבה דתגלחת אינה לצורך ויש בה משום לא תקיפו ומוקי שמואל למתני' כגון שהיו שני נזירים הללו ברי נגעים לו שני קרעים דלא מהייבי אהקפה ואיכא מאן דמתני להאי איקמתא דשמואל אליבא דקתני נזיר שהיה שמא נסבר ומגלח ד' תגלחות והא קא עבר בתרתי תגלחות הרשאומות משום לאו דלא השחית את כלה ואקר דספק תגלחת מלוי: מגלח זקנו בתער ומבני אמר שמואל באשה וקטן: ומביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה. ואע"ג דספק טומאה ברה"ר סברו שמא מלאורייתא הין לשמה שיהם מכח זה ולייהו המיסם קרבן טומאה כיון דמגו"ג חד מיניהו שהור דמסופה לגפין ולא יליפין אלא דבר שיכול לחיות הר"ם ז"ל בפ"ח דהרומות סימן ה': ואומר וכו'. לאי נוקא נקט ואומר אלא זה יקרב לשם מי שהוא וזה יקרב לשם מי שהוא: קרבן טומאה. שעשה כבר שלי וקרבן טהרה שעשה כבר שלך וזה-קרבן שהרתי: הרי אתה נזיר מיד. ולאחר שלשים יום מותר אתה לגלח ולשתות יין: ואם אני הוא הטהור. והיתו חברי שמת היה הטמא ועדיין לא הלה עליך מיזרה עד לאחר ל"שים כדלאמר מתחלה ואם טהור הייתי הרי אתה נזיר לאחר שלשים יום: הרי קרבן טהרה שלי וקרבן טומאה בספק. והשאת הטוף שמביא על הספק טומאה ל"ה לאכלה ואינה לקבורה ושולה הטוף לי כשי מייתי לה לשם נדבה ואי בעי לא מייתי לה כלל [הגה"ה דעת הרמב"ם ז"ל שם בהלכות מזירות פ' עשירי סימן מ' דלא מייתה לה שכר כתב וז"ל אבל האשם והשלה אינו מעכבין לא בהגלחת טומאה ולא בגלרעת וכתוב שם בכסף משנה ומ"ש רבינו שהשולה אינה מעכבת היינו שולת הטוף שמביא מלורע עני ונזיר שמא ותמוה לי אע"פ שאינה מעכבת למה לא יביאנה ויתנה עליה ע"כ. ודעת הראב"ד ז"ל שם בהשגות שהאשם לדברי הכל מעכב מלמעות מזירות כל שהרה עיין שם]. דכיון דזורק בעלמא היא לא מעכבת ואשם נמי לא איצריך לאתויי דאשם אינו מעכבו מכפרה כדאמרי רבנן נעיל בבריתא בפ' מי שאמר הריני נזיר מגלח הבית חטאתו ולא הבית אשמו מוה ועדיין אסורין לשתות ולהשמת למתים אבל מזירין יום פרין שלשים יום ומביאין קרבן הטהרה בשותפות ואומר אם לני היה בהייתי שמא וקרבן טומאה היה שלי וקרבן טהרה שלך זה של עכשיו קרבן טהרתי ואם הוא הטהור ואותי שמא היה שמא וקרבן טהרה היה שלי יקרבן טומאה היה בספק הרי זה קרבן שהרתך מכלין ומולך מותרין לשתות יין ולהשמת למתים רש"י ז"ל: מי שומע לו שידור בנגדו בנזיר. כתב העניין מספק לחיות נזיר אלא הוא לבדו מביא לשון שלשים יום הטאת הטוף וה"ה עולת הטוף ולא חם לפרשה: ועולה בהמה. כדי לגלח על אחד מן הדמים שכיון שהוא ספק שמא בשוף שלשים אינו הטאי לגנח אלא הבלה קרבנותיו והטאת אינו יכול להביא שאין חטאת בהמה בלא מספק ושלמים שטוגין תוטפה ולחם וגם זרוע בשלה ושלמים כאלו אינם באין נדבה מתוספות שבכאן ובפ' בתרא דנדה ע': ואומר וכו' ואסור לשתות יין דשמא היה שמא וסופר עד ל"ם יום ומביא קרבן שהרה ורשאת ושולה ושלמים. ואם טהור הייתי אומר העולה הראשונה חובה. אלא שני בלא עולת חובה בגלות ראשון שבריך לכל הפחות לגלח על אחד מן הדמים וזה שאר קרבני החטאת והעולה והשלמים ושולה זו שנלה עכשיו נדבה הוא ז"ל. אבל רש"י ז"ל פירש מי שומע לו אלא מבלים את מזירותו ויביא בספק חטאת הטוף ואשם ושעלת הטוף לא הייסיון כמו שאמרנו אלא חטאת הטוף שהיא באה על הספק יביא כמו על ספק טומאה ויביא עמה עולת בהמה ושאר קרבנות מזירות שהרה אינו מביא עכשיו בהרי עדיין אינו יכול לשתות ביין ולהשמת למתים ע"כ: נמצא זה מביא קרבנותיו לחצאים. אית דגרסי מהיין ובגמ' אמר שמואל יודע היה ר' יהושע שאין תשובתו כלום אלא אמר כדי להדד בה את התלמידים שיהו נוטלין קל ואומר בעצמן ומה ר' יהושע שיודע הוא בעצמו שאין בדבריו כלום

ואמר הכהן לאחר מהם שהוא מוחלט ואין אנו יודעין למי אמר ונתרפא זה שהוא נזיר ספק שמא והרי ספק הוא אם היה מוחלט תחלה ודין המוחלט הוא שאסור לאכול בקדשים עד שגלח ב' הגלחות דהיינו תכף שנתרפא פעם אחד ואחר ז' ימי כפירה פעם שנית וכל זמן שלא גלח ב' תגלחות הוא שמא ואסור לאכול בקדשים והנה זו שהוא ספק שמא הוא נזיר טהור ואינו לא מוחלט ולא שמא אסור גלחו עד שיעלמו ימי נזירותו דהיינו ל' יום כדין נזיר טהור והנה כשנגלחו ימי נזירותו פעם אחד הוא מותר לגלח ממה ופשך אחרי שיביא קרבנותיו ואם זה הנזיר הוא מוחלט הרי גלח תגלחת הראשונה של הנגע והנה עתה כיון שה"ל ספק נזיר שמא אינו מלורע אלא שמא וא"כ אחרי תגלחת הראשונה עד שיספור נזירות שניה כי שמא אינו מלורע אלא שמא וא"כ תגלחת הראשונה היתה תגלחת הטומאה ועכשיו התחילה נזירות הטהרה ואסור לגלח עד סוף ימי הנזירות אבל נכוף ימי הנזירות מותר לגלח ממ"ל אחרי שיביא קרבנותיו

דמה בכך אם מביא לחצאים עכ"ל הביב דבר שאינו מצוה קל וחומר לשאר כל אדם שיכול להביא על דברי רבו ואפי' יודע שאין בדבריו ממש ומשאר חבריו יעשינו עליו לא ימנע מלבאות כל ברבו וכן מצינו בגמרא נדה דלחיכו על רב כפא. ורבא אייתי ראיה מקרא דאם נגלה למימר דאפילו כי הכיא מילתא נימא מיגם קמיה רביה ולא ליסתוק. ובכ נחמן ב"ר יצחק לא שמיע לו הא דאמרי' לעיל דלא אמרה ר' יהושע אלא לאחד בה אח התנמידים ורק מוחיב לר' יהושע מה יעשה ר' יהושע לעבר וכל שכן לבני מעים שלא יסריהו עד שיביא אחר קרבנותיו בתגלחת שניה אלא ודאי מביא לתלאין ואין בכך כלום כך פי' רש"י ז"ל. יהוס' ז"ל פירשו יפה דהכי פריך מה יעשה ר' יהושע לבני מעים שלא יסריהו דכיון שיבקש אחד שידור כנגדו בנזיר א"ל לסוף שלשים יום כשמגלחין שניהם יריכין שניהם להקיף בחלב והגלחת שניהם היא לפני תעופה א"כ יסריה החלב במה שיתחרו להקטיר אותו עד שהי תגלחת דנזיר דכי לא מת אחד כך הוא לבולי עולמא שמביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה הא ודאי הוא מפני שאי אפשר לתקנו בענין אחר אבל הכא בספיפא דמת יחד דאפשר לתקנו בתקנת בן זומא בלא נזירות אחרת לא ס"ל לר' יהושע לנזיר שידור אחר כנגדו בנזיר עכ"ל ז"ל: ב נזיר שהיה טמא בספק ומחלט בספק. כגון בספק לו אם מה שפרח בו לרעת מתם הוא לו אם בזרע הוא יבשת מיהא נתרפא לגמרי ונגמרא תנא בד"א בנזירות מועטת אבל בנזירות בת שנה א כל בקדשים לאחר שתי שנים ושותה יין ומיטמא למתים לאחר ד' שנים והנו נמי עלה ומגלח ד' תגלחות בנזירות מועטת משלשים יום לשלשים יום ובנזירות מרובה משנה לשנה תגלחת ראשונה מביא שתי לפורים שהוקה ומשולחת והטאת הטוף ושולת בהמה. שניה מביא חטאת הטוף ושולת בהמה וכיוצא רש"י ותוס' ז"ל ומביא חטאת הטוף דא לי חטאת בהמה אינה באה על הספק אך יקריב נכסיו ויביא חטאת הטוף כדין מלורע עני ואשם נמי יביא לר' שמעון דאמר בברייתא בפ' התערובות ובפ' בתרא דמכות ובפ' בתרא דנדה דף ע' אשם נמי מני לאתויי בעלמי נדנה ולרבנן דר"ש אית לה לאשם אינו מעכבו מלאכול בקדשים. שניה מביא חטאת הטוף ושולת בהמה. רביעית מביא קרבן שהרה חטאת בהמה ושולה ושלמים וייתה. וכבר כתבתי ברים פירקין דהני ד' הגלחות דוקא לא המיר אבא לו קבן אבל ראים אינו מגלח מספק לא תגלחת טומאה ולא הגלחת לרעת שמא טהיר הוא ומגלח מקיף כאת ראשו אלא במקום מנה ואינו מגלח אלא תגלחת שהרה בלבד אחין ד' תגלחות הילו לעבב אלא לגמרה. בפי' רע"ב ז"ל כיצד מזר בשלשים ויום ראשון לחשון אירע לו ספק. אמר המלקט כן פי' רש"י ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל פי כ"ע ומזיר דף ל"ה: שתגלחת הנגע דוחה. פי' דוחה איסור תגלחת נזיר דכתיב הער לא יעבור על ראשו נזמן שהנגע ודאי באם היה שמא ודאי ומוחלט ודאי היה אריר לגלח לאחר תגלחת נרעת ובסוף ז' ימים דתגלחת שניה דיריי בבלה מעיה קרבן נרעת ואוכל בקדשים ואח"כ למות ז' דתגלחת מלאה טומאה ואח"כ למות שלשים למזירות שהרה ומגלח אוכל בקדשים לאחר ז' ימים ושותה יין ומשמא למתים לאחר מדבעים ומדבעה ימים:

פרק ט העכו"ם אין להם נזירות. מפ' בגמרא דכתיב דבר אל בני ישראל בני ישראל מזרים בנזיר ולא עכו"ם ופריך והא בני ערכין דכתיב נמי בני ישראל ותניא בני ישראל מעריכין ואין עכו"ם מעריכין יכול לא יהיו נערכין ת"ל אים ס"ל בני נזירות הוא וכתיב נביה אים לאוו עכו"ם בתורת נזירות דאם אינם מזירין להביא קרבן מסוס דכתיב בני ישראל ולא עכו"ם ליהני לן אים דלהו מזירין אבל לא להביא קרבן ומשיגין שאני הכא בני נזיר דאמר קרא לאחיו ולאמו לא ישמא ולא עכו"ם שאין לו אומה באם בנו אמת אינו אמת דכתיב ולאים אבר ישמא ולא יתחטא וכתבו הרים' בכם הקיפרים דאתרקש אומה לטהרה עכו"ם אין לו טהרה דכתיב והיתה לעדת בני ישראל נמי נדה הטאת היא[למשמרת לבני ישראל ולא לעכו"ם ע"כ: שרוא כופה את עבדו ואינו כופה את אשתו. מגלאי מונה כופה: נשים ועבדים יש להם נזירות. דכתיב ואמרת להם לרבות את העבדים ואע"ג דקיימא לן דכל מצוה שהאשה חייבת בה עבד כנעני חייב בה והכא בנכסים בהדיא כתיב בהו אים או אשה כי יפליא ונו' אפ"ה אינטריך קרא לרבוייהו הכא דסד"א הואיל וכתיב נבי נדרים לאסור אסר על נפשו ודרשינן מי שנפשו קנויה לו יצא עבד שאין נפשו קנויה לו אימא נבי נזיר נמי לא דהא איתקש נזירות לנדרים דכתיב לבדור נדר נזיר להזיר קמ"ל ואמרת אליהם לרבות את העבדים ואומר בעבדים אינו מפר נדרי עבדו שלא בנזירות מיהה ואתרלה שוב לא יוכל להתיר כי אם בהתרת הכם דוקא הוס' ז"ל. וז"ל רש"י ז"ל אומר בעבדים מבנשים שהוא מפר נדרי אשתו שנריך לספר נדרי אשתו. אבל לא נדרי עבדים כל זמן שהיא תחתיו ולא יצא לחירות ע"כ. ושוב פירש ז"ל והנו אומר בעבדים מבנשים עוד שאם ספר לאשתו ספר לה עולמית ואפילו נתלרמלה או נתגרשה מפר מעליה כל המזירות לגמרי אבל בעבדיו אינו כן שיכין שיצא לחירות משלים למזירותו שקבל עליו ומתחיל ומונה כבתחלה ואם מנה קלת בפני רבו

משלים

פירוש החכם ה"ר יהוסף אשכנזי ז"ל.

והנה עד עתה הוא אסור לאכול בקדשים כיון שהוא ספק מוחלט ומוחלט אינו נפסר אלא אחרי תגלחת השניה וזה לא נגלח תגלחת השניה אלא עתה. והנה אם זה הנזיר היה מוחלט ולא נמצא בתמ"ל אסור בתחילה מזירות הטהרה שלו עתה תכף אחרי תגלחת של הנגע וא"כ אסור לו לגלח עד שיושלמו ימי מזירותו כדין נזיר עבור ואז הוא מגלח תגלחת שלישית והנה עתה כיון שהוא גם בספק שמא א"כ אפשר שזו התגלחת השלישית היא תגלחת הטומאה וא"כ צריך לעמוד מזירות של טהרה מעתה ואחרי השלוש מזירות זו אין לו עוד ספק יותר ביין והתגלח הזקיר המון היותר ארוך ע"כ. וכתב עוד ואוכל בקדשים לאחר ס' יום פי' היינו דוקא בשנמצא בהתחלת ימי מזירותו לו אסור לאכול עד לאחר ס' יום אבל אם נמצא בסוף ימי מזירותו כל הימים שעברו עברו ואינו אסור אלא לפי חשבון עד ריאן. עוד כתב אבל בזמן שהוא ספק אינה דוחה כיום ועל כן אסור לגלח בתוך ימי הפירה כיון שהוא ספק עד כאן

נשנים את הסאר ע"כ. וז"ל חוס' ז"ל הסר לעבדו ויצא לחירות שנשתחרר אח"כ משנים מירותו הסר נלו דוקא אבל כלומר מיהם ע"כ. כתב הרמב"ם ז"ל בפ' אחרון דהלכות מלכים המסר מלכי בתו או אחיו צריך לחוניא בשפתיו ואם הסר בלבו אינו מוסר אבל המבטל אינו צריך לחוניא בשפתיו אבל מבטל בלבד וכופה אותה לעשות בין שעשה בין לא עשה בטל הנדר ע"כ. והשיג עליו הראב"ד ז"ל שם ממתני' דקתני שהוא כופה את עבדו ואינו כופה את אחיו. ודאיתי שהגיה הי"ר יהוסף ז"ל שהוא כופף את עבדו ואינו כופף את אחיו. בפי' רע"ב ז"ל ורמב"ם ז"ל פי' וכו'. אמר המלקח וכן ספק בפסר היל פ' שני דהלכות מירות והרלב"ד ז"ל הגיהו וכתב שלשון המשנה הבינו הקדמונים כך הסר לעבדו ויצא לחירות ולדעת הרמב"ם ז"ל הגרסא יצא לחירות ומבלים מירותו. וכולה מתני' שם סימן מ"ו י"ז י"ח י"ט ושם ספק כר מאיר. ופתב מהרי"ק ז"ל שגרסה שהיא ז"ל היה נורס ר"מ אומר שהה ר' יוסי אומר לא יצא ולפי זה חוזר בו ממה שפי' בהשנה דמשמע דר"מ אומר לא יצא ור' יוסי אומר יצא. והביאה נ"כ ביד פ"ח דהלכות עבדים סימן י"ז. ובטור י"ד סימן רל"ד בדף רפ"ב ע"א וכסימן רס"ז: ב נזיר שנלח. תגלחת טהרה ביום שלשים ואחד שלו: ונודע לו שחוא טמא. בטומאת מת בין בהשמת כתוך מלאת בין שבטמא לאחר מלאת לבו ביום קודם שהביא קרבנותיו ונגלה אם טומאה יכולה היה בשעה שנטמא ה"ז מיהר את הכל אבל אם לא נטמא עד לאחר הבאת קרבנות ואפילו בטומאה ידועה אינו סותר אלא ז' כדתנן לעיל פס"ג מינין מי שנזרק עליו ח' מן הדמים ונטמא ר' אליעזר אומר ופו' ואוקימנא דלדברי הכל שבעה סותר ותו לא רש"י ז"ל: טומאת ההתום. וכו' לשון רש"ב ז"ל עד דהלכה היא כך בגזיר. אמר המלקח ובדבר-ין בפ' כיצד צולין. ובתב הרמב"ם ז"ל בפ"ח בשי דהלכות מירות ואם אמרו טומאת ההתום אלא למת בלבד הרוג לא מהרי יודע בו זה שהרגו ע"כ. והראב"ד השיגו שם על זה: אם עד שלא נלח בין בך ובין בך סותר. מוקי לה ר' יוחנן בגמרא כר' אליעזר דאמר בפוף פ"ג מינין דאגלחת מעבכת דבתיב ואחר יגלח הנזיר יין אחר מעשים כולם וכל שלא נגלח כמי שנודע לו בתוך מלאת דמי ואחר את הכל דאי לרבנן כיון שנזרק עליו ח' מן הדמים אוב אינו סותר ובגלבת אחרינא דפי' רש"י ז"ל קסבר רבא דמתני' נמי מיתוקמא כרבנן דאמר"ע דבעלמא פ"ל לרבנן דתגלחת לא מעכבת מדבו רבנן דלגבי טומאת ההתום הביאה ואם נודע לו עד שלא נגלח קפסיק והכי בין בהשמת לפני מלאת בין בטמא לאחר מלאת אם נודע לו לאחר מלאת קודם נלוח אע"ג דהביא קרבנותיו סותר דבנו מודו רבנן לר' אליעזר דתגלחת הוא חשובה לענין טומאת ההתום דהוי כאילו נודע לו קודם מלאת וסותר את הכל: ונמצא מת צף על פי המערה טמא משום דספק טומאה ברה"ר ספקו ממא: נמצא משוקע ברור הוא שהשמן כפול בפי' רע"ב ז"ל ואינו להעניר עליו הקלמוס: שרגלים לדבר. עי' מ"ם התוי"ט לשון פירושו לפירוש הרמב"ם ז"ל ועיין על לשון הרמב"ם ז"ל. וביד פ' שני דהלכות נזילות סימן מ"ז עד סוף הפרק: ג המוציא מת בתחלה כתב ה"ר יוסף ז"ל בפ"ח גרסי' זו המשנה אחר משנת כל ספק ע"כ: מד' אמות ועד ח'. בפ"ם המוכר פירות אוכל מלן דמוקי לה כרבנן דס"ל אתם בתחי' ד' אמות על שם וכלפי' כבר רע"ב ז"ל ואוכל מלן דמוקי לה כר"ש דס"ל אתם שם אמות על ח' והרי תנאי אינגא דר"ש דר"ש בן יהודה ס"ל אתם בגרייתא משום ר"ש מד' אמות ועד ח' וכיפא דקתני בודק ממני ולרבן עשרים אמה מיירי כגון דסני שנשה מיתם הוו נפלים ומערה של נפלים אבלה אחר שם ומערה הסמוכה הרי עשרים אמה ופרכינן מדסא בנפלי הא נמי בנפלי וא"כ חמני מרי הויין ומשני חדא בנפלי דמריק חדי בנפלי לא אמריק. ועיין בגמ"ם בשם ה"ר שמשון והרא"ש ז"ל בפ' שנה עשר דאהלות לאחיה מתני' כרבב"ג דאמר אתם שבא בתרא הכל לפי הנלע. כמלא משה וקונריה. לא גרסי' לה הכא דבני חבר הקבר הוא דמיתני פ' המוכר פירות חוס' ז"ל וכן כתב הרב"ם ז"ל פ' המוכר פירות דף ק"ב. אבל הרמב"ם ז"ל גרים לה בפ"ט מהלכות טומאת מת

סליק פירקא. וסליקא לה מסכת נזיר. בעה"י ברוא השמים והארץ ומעלה ומטה נתחיל מסכת סוטה:

מסכת סוטה

[פתיחה] נרים מיר כתבנו בפ"ד מעם דסידר רביעי הקדוש סוטה אחר מיר דאמר מר הרוחה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין וכדהכן לקמן בפירקין בתי הרבה יין שמה וכדין הוא דליתני סוטה והדר ליתני מיר אלא אייתי דתנא כתובות ותנא המדיר תנא נדרים ואייתי דתנא נדרים תנא מיר והדר תנא סוטה בחרם וסקבו חוס' ז"ל בגמ' בפירקין בדף נ' על הירושלמי שהביאו שם ודימה לפי הירושלמי כיון דתנאי קמי בגירושין ס"ל למתני' סוטה בתר גיטין ובתר סוטה מיר כסדר פרשיות ובתר מיר נדרים ובתר נדרים כתובות ע"כ. ונלע"ד שוב דמשום דכולהו פרק בהדא דמיר בלתא דרבנים לדבר מיירי תנא נמי הבתא סוטה דעד אחד נאמן לומר שנטמאת בין לר' אליעזר בין לר' יהושע כדמפורש לקמן בפ' מי שקינא דשעמא הוי משום שרבנים לדבר אע"ג דילפי' לה מהתם מקרא נמי וכן נ"כ בסמוך נרים סימן ג' צריכין אנו לטעמא דרבנים לדבר כאשר תראה שם:

פרק א המקנא גמ' דיעבד אין לכתחילה לא פירש רש"י ז"ל מדלא אמר ר' אליעזר אומר מקנא אדם על פי שנים ש"מ קסבר תנא דידן אסור לקנאות מפני שמניא עצמו לידי חבר ואת אחתו לידי נזול ואחיו היא שהורה ומאן דס"ל דאסור לשון קנו ר"ל כעם כמו כי קנאת חמת גבר שלבבמה קנאה ושלאה ביום לכין בעולה אם על פי עדים מקנא לה או בינה לבין אחרים אם על פי עצמו מקנא לה בשנים יודעים לאה היא בודאה מהם. ומאן דס"ל מותר לקנאות אי חובה אין רבוי אלא לשון הארה כמו ויקנא ה' לארצו שפירושו הארה ביקנ ואחסל ונזם שלא יפחיתו עוד את ארצו ואנן קיימא לן הלכתא כר' עקיבא דס"ל דחייב אדם לקנאות לאשתו ודרים ליה מקרא יחידה

רוח קנאה וקנא ודלא כר' ישמעאל דס"ל רשות היא ולא חובה. ואיתא למתני' בפ' הנחנקין דף פ"ח. בפי' רע"ב ז"ל הלכה היא שחייב אדם לקנאות לאשתו היא דעת ר' עקיבא בברייתא בגמ' ור' ישמעאל פליג עליה וס"ל רשות והלכתיבא: ר' אליעזר אומר וכו' ע"כ ל"פ ושמעמ מפלוגתייהו דבעינן שני עדים אלא בקנאו לר' אליעזר ובסחירה לר' יהושע אבל בטומאה כ"ע מודו דעד א' מהימן פי' אם אחר שבאו עדי קנו וסחירה יש עד א' שקלקלה בסחירתה נאמן לכ"ע ואינה שותה אלא בכתובה ואסורה לבעל ובא לבועל אם מת בעלה או נרשה ובא לחרומה מפני שורתי נפמאת באותה סחירה וכן נמי חבן לקמן פ' שני אמר על אחד אני רואיתיה שנטמאת לא היתה שותה וטעמא משום דכתיב ונסכר הם אותה ש"מ ועד אין בה וכל מקום שנאמר עד אין פחות מב' ומשמע שנים אין בה הא א' יש בה בטומאה זו שאומר שהיא לא נחפסה ומזלא שמעינן דמהימן דמדכתיב והיא לא נחפסה אלמא שהיא לן דנטמאת מדמבדר בחר אומם ולאו אלמא עד א' מהימן. ור' יהושע דרים בה בה ולא נקבו אבל סחירה אחקם לטומאה דכתיב ונסתרה והיא נטמאה. בפי' רע"ב ז"ל שם לחם לדברי ר"ש בר' יהודה. אמר המלקח והוא אמרה משום ר' אליעזר דמקנא לה על פי עד א' או על פי עצמו ומשקה לה על פי שנים ומתני' דלא כותיה ובברייתא בגמ' הביאו חכמים לדברי ר"ש בר' יהודה אין לדבר סוף דימנין דלא קני ואמר כן קנאתי לה ומניא עדים בנסתרה עמו ואף לשמעתיו ג"כ אין לדבר סוף דימנין דלא אסתחר ואומר כן אני רואיתיה בנסתרה. וביד רס"ח דהלכות סוטה וסי' ח': ב ביצד מקנא וכו'. ביד סכ"ד דהלכות אישות סימן כ"ד ובס"ל

דהלכות סוטה ס"ל ד' ה'. ובתשובות הרשב"א ז"ל סימן אלף ורל"ח. ובסור מ"ה סימן קע"ח: **אל תדברי.** בגמרא פריך הא נופא קשיא אמרת אל תדברי אלמא דבור בשוק היה ואפילו דברה בשוק היי קבוי והדר תני ודברה עמו אלמא דבור בשוק לאו כלום הוא ומתרץ לה אביי כדפי' רש"ב ז"ל. ופי' רש"י ז"ל [ע' בתוי"ט]. ובתוס' ז"ל דלהכי לא פריך הכא מילד אין מקנא לה מיבעי ליה בדפריך בריש מכות מילד אין העדים [נעשין] זוממין מיבעי ליה משום דמלי למימר דאל הדברי דרישא פירושו סתירה דהיינו נמור ואתי שפיר לישנא דמילד מקנא לה ולא קשיא מידי אלא ריש לפיש ולפי הירושלמי משמע דבעי לתרוצי דדבור דרישא סתירה אלא דנקט לשון נקי כיון דלזה מדברת דבפ"ק דכתובות מיהו דסיפא אית לן למימר על כרתין דבור ממש ע"כ: **מותרת לביתה.** לשמש עם בעלה שהרי אין זה קנוי כלל. בסוף פי' רע"ב ז"ל שכתוב שם כגל החי פשוט שלריך להיות בעלה חי: **נבנסה עמו** פ"ק דיבמות דף י"ח: **כדי טומאה** היינו כדי לגלות בית תרגולת בתא בזמנות ונעומעה הרמב"ם ז"ל: **ואסורה לאכול בתרומה** ביד פ"ו דהלכות איסורי ביאה סי' י"ב: **ג ואלו אסורות** פ"ח דהלכות תרומות סימן ט"ו: **ושבאו עדים** לאו דוקא עדים דה ה לעד מ' שכל מקום שהאמינה תורה עד מ' הרי כאן שנים. והכא נמי בתלמוד בבלי מין ברוב המקומות דאיתי הגרסא ושבאו עדים ותימה מ"ש ממתני' דלקמן פ"ג ופ"ד דתנן ושבאו לה עדים אבן בירושלמי גם פה גרסינן ושבאו לה עדים. ובירושלמי מתני' לא פתנה הראשונה דתנינן תמן פ"ב בתרא דנדרים בראשונה היו אומרים שלש נשים יולאות ונוטלות כתובה דאומרת שמאה אני לך השמיש ביני לגיהך ונטולה אני מן היהודים ל"ר אבין ואפילו תאמר כמשנה הראשונה מ"מ יש רגלים לדבר ע"כ. בפי' רע"ב ז"ל שלאמר ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה ע"כ. אמר המלקם פי' רש"י ז"ל ואע"ג דדרישנה לעיל נעד מ' נאמן בסוטה ולסיפה דלא תשתה עוד מ"ן מקרא יולא מידי פשוטו ודרשינן ליה ממי הכי ועד אין בה הוא דאמרינן והבית הלוים את אשתו וכל הפרשה הא יש בה עד אין המים בולקין אותה ע"כ. הוסי דברי רב ששת ואמר לן עיינין לה"פ דתקני ושבאו לה עדים שהיא מטמאה ואתו עדים אומת לעיומת מקמי דתשתה זונה היא ופשיטא דאשורה בתרומה דהא תנא ליה בריש הא"מרת מטמאה אני אלא ודאי לבתר דשתאי אתו ואיעברין לאשמועי דלא מחזיקינן לה בשקרי על אשר לא בדקוה המים אלא אי ס"ד מים בודקים אותה תינלא מילתא למפרע דסהדי שקרי הינהו א"ל רב יוסף לעולם אימ' לך מים בודקים אותה אפילו אם עליה עדים במדינת הים ולא אתו למימר דסהדי שקרי הינהו דהא אמור זכות הוא דחלה לה ופליגי רב ששת ורב יוסף במתנוותה דקאמר רבי לקיין פ"ג דתנן רבי אומר הזכות תולה במים המאררים ואינה יולדת ואינה משכחת אלא מתנוותה והולכת לה ולסוף שהיא מתה באותה מיתה רב ששת ס"ל דלא פליגי דבנן עליה דרבי אלא בסוף שהיא מתה באותה מיתה דאז אמר מתנוותה לא מיפלגי דכל מי שזכות תולה לה מתנוותה היא וזו הוא ולא נתנוותה לא תלה לה זכות אלא שאינה ראויה ליבדק כלל משום עדים ורב יוסף ס"ל ראויה ליבדק היא אלא זכות תולה לה ולא משום דלא נתנוותה אלא מי דבנן היא דאמרי לקמן זכות תולה דקסברי לא הויא מתנוותה כלל והקשו הום' ז"ל לרב ששת דאמר דבין לרבי בין לרבנן מתנוותה מ"כ אהיכא קאי ר"ש דאמר התם נמתני' ואם תימר אתה סהזכות תולה במים המאררים מדהה אתה את המים וכו' והנא יראו דמתנוותה והאיך יוכלו להוציא שם רע על הסהורות שאתה כשלא יתנוותה. וי"ל הנשים העומדות שם משום ייסור ולא יהא ניכר לאלתר כשעומדת שם מוזמוויה יוציאו שם רע והביעל ניד לשם שקרלן עמה ולא ידעי שזו מתנוותה לי ממי לא יתנו מוזמוויה במים המרים וכן היא לא תתלה במים המרים אלא בחולי אחר ע"כ. ותניא מוזמוויה דרב ששת ולאו מטעמיה אלא מדרשא אחרינא דכתיב ואם לא נטמאה האשה ונטהרה היא ונקתה וכו' דס"ל למיכתב ואם לא נטמאה ונקתה וגו' ושהורה היא לדרשא למיידרש הכי שהורה מזרעה זרע ולא שנולה מן המים מפני שהיו עדים בטומאתה ושהורה וי"ל יתירה ממי למעוטי שתלהה לה זכות דבהא לא אמר קרא ומזרעה זרע היא ולא שיבאו ויתנו בה מוזמוויה בלבנה דבהא ממי לא אמר קרא ומזרעה זרע שבכר לקולה אל זו נתפרסם לכל ור"ש וי"ו לא דרים יום לה עדים במדינת הים מילתא דלא שכיחא ולא מסקי אינשי מלעשייהו למיתסיהו לעבורות ולומר עדים היו לכם במדינת הים: **כיצד עושה לה** וכו'. ביד על סוף פי' ו' רפ"ג דהלכות סוטה עד פי' ז': **מוסרין לו.** ר"פ מרוסה וכפ' עשרה יוחסין דף פ' ופ"א ובירוס' ס"פ שני דכתובות: **שני תלמידי חכמים.** שידעו להתרות בו מן התורה אם אין המים מעורה מעון שבא עליה משאסרה עליו אין המים בודקין אותה: **ר' יהודה אומר בעלה נאמן עליה** מק"ו ופרכוה רבנן לא אם אמרת בגדה אבל יש ס"ל בברייתא דבעלה נאמן עליה מק"ו ופרכוה רבנן לא אם אמרת בגדה אבל יש לה היתר לכתיבה תאמר בסוטה שאם תמלא שמלה אין לה היתר לעולם ר' יהודה אומר מן התורה הלוים מבוא את אשתו אל הכהן שנאמר והביא הלוים את אשתו אל הכהן ואפילו שני ת"ח אין לריכין ות"ק דברייתא דמייתי בגמ' ס"ל נמי דמקראי ילפינן להו מיהו ס"ל אבל חכמים אמרו מוסרין לו שני ת"ח וכו' ואיתה בפ' אלו הוסה דף כ"ח: **ד לב"ד הגדול שבירושלם.** מזקן ממרא ילפינן לה כדפירש רע"ב ז"ל ואתם כתיב מן המקום ההוא מקום מיוחד דהיינו בלשכת הגזית שם לבד נקראת המרתתו המרלה: **כדרך שמאיימין על עדי נפשות** כדאמרינן בסנהדרין הוו יודעין שלא כדיני ממונות דיני נפשות: **שבנים רעים** יודעים נפשות ותלוי לה תמיד: **שלא יטחה על המים** מלאתי מעגה **הרבה שבנים** וכו': **אל תעשי לשמו הגדול** שנכתב **בקדושה שימחה על המים.** וכן בקלת דסוסים. ובגמ' ורמינהי כדרך שמאיימין עליה שלא תשתה כך מאיימין עליה שתשתה אומרים לה בתי אם ברור לך הדבר שטהורה את עמדי על בוריך לומר הסמכי על נקיותיך ואתי לפי שאין מים המרים דומין אלא לסם יבש שמונח על בשר חי אם יש מכה מחלחל ויורד אין שם מכה אינו מועיל כלום לא קשיא כאן קודם שנמתקה מגנה כאן לאחר שנמתקה מגנה: **ה אם אמרה טמאה אני.** תוס' ס"פ הכותב ובס"ק דב"מ דף י"ז ובטור א"ה סי' קע"ו: **שובדת כתובתה** ואינה נהנית שלא סתרו בה עדים בשעת מעשה רש"י ז"ל. ועיין במתני' דבס"פ הכותב: **מעלין אותה.** מעלין ומורידין קאמר דאי לא תימ' הכי מאי מעלין אותה הא התם בלשכת הגזית קיימא לדתנן לעיל מעלין אותה בב"ד הגדול דהיינו לשכת הגזית ולשכת הגזית בעזרה היתה תניה בקדש ותניה בחול אלא ודאי לערף דעתה אולי תולה היו מעלין ומורידין אותה: **שער המזרח** [ע' בתוי"ט]. וי"מ שר"ל שער המזרח שהוא שער ניקנור ומ"מ לשערי המירח ולשער ניקנור. ס"א לשער ניקנור ס"א לשערי ניקנור: **ומטהרין את היולדות** וה"ה זבין וזבות ותנא תנא מייריה נקט: **ומטהרין את המצורעין.** כיל פ"ד דהלכות מחוסרי כפרה סי' ב': **ובהן אוחז בבגדיה** בהוספת כהנים מעלין נוראות וכל מי שיעלה נורלו אפילו כ"א יונא ושומר בגד שיפה ולא חז בגגדיה תוס' ז"ל. ועיין אחר שהביא רע"ב ז"ל הוא פי' הרמב"ם ז"ל. ורד"ק ז"ל פי' הקרוצה בגגד נופו שלא במקום התפר והפרימה במקום התפר וכן פי' רע"ב ז"ל בפ' בתרא דמכות סי' י"ב: **אם היה לבה נאה לא היה מגלהו** וכו' שמא תנא זכאה ויתגרו בה פרחי כהונה ויהיו רודפים אחריה כל ימיה והא דא"ר יהודה בסנהדרין פ' נגמר הדין דאמה נסקלת ערומה ובכסות מעם מלפניה ומלאחריה קני התם טעמ' משום דליכא למיחש לגרוי דהא מסתלקת ונסקלת ולאחרייתא ליכא למיחש דאין יצר הרע שולט אלא בחיי בעיניו רואות ורבנן אמי דאמרי הכא מגלה את לבה פעמא משום דמלוה לגייהה ואפילו הוא עהורה מ"ם ומוסרו כל הנשים שלא יביאו עצמן לידי חשד ויהיו צנועות אבל התם שהרי היא נסקלת אין לך יסור גדול מזה ולפיכך אינה נסקלת ערומה: **ן קטלאות.** תכשיט הוא כמין הזי עגול פתוח וסוגרת בו את חלוקה ומקיף את גרונה מן הגדלין רש"י ז"ל: **נזמים** ברוב המקומות הן נומי הלף כדפי' הרמב"ם ז"ל ויש מקומות שנומי האזן בכלל: **ואח"כ מביא חבל מצרי.** פ' כילד מעברין דף נ"ח. ובירושלמי מפרש דבין חבל מצרי ובין כפיסה מצרית באין מפירי הנשכה וכלתנן גרס"ד דשקלים ובל לרבי העיר באיש מפירי הנשכה. עי' מ"ם בתוי"ט ועיין במ"ם בר"פ לקמן: **וקושרו למעלה מדדיה.** כדי שלא יפלו הבגדים ונמצאת ערומה שהרי נקרעו. וכיל בהלכות סוטה פ"ג סי' י"א: **מפני שלבה נם בהן** ויש לה נחת רוח כשהיא רואה נמי שמכרת הרמב"ם ז"ל: **וכל הנשים** מיתות פי' חייבות ולפי זה גרשה דגרסינן לה בקרוא שוו"ל תחת הרמ"ו. אלא הכ"ר יוסף ז"ל מלא בם"ל חייבות והוא מן התימה: **ז הירך התחילה בעבירה תחלה ואח"כ הבטן לפיכך תלקה הירך תחלה** דאמר קרא בריסא בתא ה' את יריכך נופלת והדר ואת בטנך נבקע וקלנה היא תחלת הפורענות ומיהו כי בדקי מיא כי אורחייהו בדקי שבמעיי' ובכסו' תחל' ומקלנות [ומקלקלות] אותם ואח"כ מופלות ליכך וכדכתיב ונבתה בטנה ונפלה יריכה וכדי שלא להוציא לעז על מים המרים שיאמרו לא עשו כסדר הראוי ואין פורענות זו על ידן להכי כתיב נמי בקללה לנבות בטן ולנפיל יכך. וכן הוא מפורש ברבה פרשת נשוא דף קנ"ג ע"ג ופס נע"ח המוסחת לפיכך תתקלל הירך תחלה ואח"כ הבטן. וביל פ"ג דהלכות סוטה ס' ז' וסי' י"ו: **ח שנאמר ויאחזוהו פלשתים ויוקרו את עיניו.** בכל הספרים ל"ג זה ה"ר יוסף ז"ל: **נתגאה בשערו.** גרסת הירוש' מתנוה בשערו לפיכך תלה בשערו וכן הוגה בפשטת החכם הר"ר יהוסף אסכמי ז"ל. ומפ' בגמ' נתגאה בשערו דכתיב ולאבשלום לא היה איש יפה וגו' ובגלחו את ראשו וגו' והיה מקץ ימים לימים אשר יגלח וגו' ובקל את שער ראשו מאתים שקלים באבן המלך ולפיכך נתלה בשערו: **על עשר פילגשים.** דלכתיב בספר שמואל ויעזוב עשר נשים פילגשים לשמור הבית: **שלש לבבות** מלאחי מונה שלש גניבות לב אחיו ל"ל אבשלום לאחיו כתוב לי שילכו עמי שנים אנשים שאבחר כך ל"ל בפ' מי שאחזו דף ע' ראש ע"א לאמרי' התם מאן דמתי ליה באלוקי דפרסאי וכן כתב רש"י ז"ל פ' עגלה ערופה דף מ"ח בהיא דאיתא בפ"ק דסנהדרין דף י"ד דר' יהודה בן בבא נעלו בו שלש מאות לוקיות בבא"ק וכן גרשה שבריך להיות בפ"ק דע"ז דף ח'. שנאמר ויענב אבשלום בנקודת עירי תחת הגו"ן: **ט מרים המתינה למשה שעה אחת** לאו דוקא נקט שעה אלא שנים שעה או רביע דקתני בתוספתא מדה טובה מרובה ממדת פורענות על אחת ת"ק: **לפיכך נתעבבו לה כל ישראל** וכו' כך ל"ל: **ואין באחיו גדול ממנו.** וז"ל ה"ר יהוסף ז"ל ואין באחיו גדול ממנו פי' ובזכות זה אין באחיו גדול ממנו דהיינו שנתעסק משה בעצמותיו וכן נ"ל לפ' נבי משה ע"כ: **ולא על משה בלבד אמרו אלא על כל הצדיקים** שהקב"ה אוספן בגאמר והלך לפניך צדקך כבוד ד' יאספך כך ל"ל:

פרק ב

היה מביא וכו' כיל עד סוף סי' ב' פ"ג דהלכות סוטה ס' י' י"ב ע' ר"ל ורפי"ב דהלכות מעשה הקרבנות: **היה מביא את מנחתה.** אין סדר הפרשה וסדר המשנה מכוונים שהרי כך סדר הפרשה קנא לה ונסתרה מעלה את האשה ומביא את מנחתה הכהן מביא פייליו של חרש ונותן לתוכו תני נזר מים מן הכיור ונותן בו עפר מעמיד האשה בשער ניקנור ואותו בגגדיה וסותר את שערה ונותן את המנחה על ידיה וביל הכהן מים המרים ומשביע אותה ומתנה עמה וכותב את המגלה ומוחק ומשקה אותה ונופל מנחתה מתוך כפיפה מצרית ונותן לתוך כלי חרש מגיף ומניח קומץ ומקטיר ולא ידענא למה שינה התנא הסדר ואם סדר התנא דוקא מו סדר הפרשה תוס' ז"ל. אבל לקמן בפירקין דף י"ז כתבו וסדר הפרשה עיקר אבל סדר המשנה אפילו למלוה לא ע"כ: **כפיפה מצרית.** אינו יודע למה קיבו אותם על שם מצרים והכי איתא נמי בגמ' בפ' המוציא יין דף ע"ח הוליס כדי לעשות אוגן לסל כפיפה מצרית ויש מקומות דגרסינן כפיפה סתם כמו אין אדם דר עם נחש בכפיפה דבר"פ המדיר ובפ' הזורע במסכת תרומות תמן נמי תולה כפיפות בלאתרי בהעמת ושמא דגרס' סצרית מ"ם בנקודת חירק והלד"י בקמץ ע"ם שעשין מנורי דקל או המ"ם בנקודת שו"א או שמא דגרס' מלורית: **ונותנה על ידיה** י"ם על ידה: **כדי ליגעה** שהרי היתה נתונה על ידה עד גמר כל הסדר כדי שתחזור ותולה ולא שייך למימר דרים טעמא דקרא אלא היכא דנפקא לן מינה מידי דמרבי מיניה וקרא סתמא כתיב וכולל ואמו דורשין פעמא ואומרים זה הטעם של פסוק הואיל ושעמו בשביל כך אינו דוקא כגון לא תחבול בגד אלמנה משמע בין ענייה בין עשירה וקאמר ר"ש טעמ' דקרא שאם אתה משכנה אחם מוציא לה שם רע בשכנותיה וגאמר ענייה אין ממשכנין אותה תוס' ז"ל: **בפ' רע"ב** ז"ל לשון המתחיל כדי ליגעה וכו' ולמאן דאמר שבתחלה היה משקה אותה וכו'. אמר המלקם לקמן רפ"ג ופי' רש"י ז"ל ומיהו כל זמן שלא קרבה מנחתה אינה נדידה דכתיב מזכרת עון ואע"פ שנתחה מיחין אותה בידה כדי ליגעה ותודה דס"ל לתני תנא דהוא אבא

תנן משום ר' אליעזר דמשום דתסר התורה עליה ורוצה שתהא שלא תבדק הוא דמייגעה לע"ס שסיא עברה על רצונו בספר שהא אמת שנתה ואם אך חסה לעובדי רצונו ק"ש נעשה רצונו: נסוף פי' רע"ב ז"ל בשון המתחיל תחלתן וכו' עד סופו. אמר המלקט ואפילו ר' יוסי בר' יהודה דמכשיר בברייתא כלי עץ לכלי שרת דוקא בכלי עץ חשובין לאפוקי כפיסה מגרת. עוד בלשון האחר צריך להגיה דכתיב בה לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה. עוד באותו לשון צריך להגיה באות מן החטים ובאות שלא למישוש מנחת חיטה וכו'. נסוף פירושו צריך להגיה גרס בשעורים מבורר ומנופה כי"ג נפה כעין סולת בחטים קחת הכל וכו': **כשם שמעשיה** וכו' חוס' ר"ש ולא מגהות: **מעשיה מעשי בהמה**. שהסקירה עצמה להשמים למי שאינו בן זוגה רש"י ז"ל. ובגמ' הגיה אמר לה ר"ש לחכמים סוסרים הניחו לי ואדרבנה כמין חומר. דמעיה ר"ע לר"מ דאמר בפ"ק נני המלה שהדם מודד וכו' היא אלכילהו מעדני עולם לסיכך קרבנה מאכל בהמה מ"ל ר"ע הניחו עדיפה עליה שלא אלכילהו מעדנים למה מניחה מאכל בהמה אלא כשם שמעשיה מעשי בהמה כך קרבנה מאכל בהמה והרמב"ן ז"ל כתב בשרגם החומש בענין קרבנה של סוטה על דרך הפשט נ"כ כי הקרבן הזה הבעל מביא אותו על קנאתו שקנא בה כדי שיבקש ס' נקמתו ממנה ופשט השעורים שתביה שערת ס' חמה יעלה וטער מתחולל על ראש הרשעה הזונה יחול וכענין אלו שעירים המאור בנדשון שבתרו אותו סער ומהומה רבה וכן בכלי חרס סימן שתשבר ככלי יוצר וכן העפר סימן שחמות וחשוב על העפר ע"כ. וכתב הרב נעל ספר המנוך ז"ל בענין עפר שאין ניתן שמן בקרבנה כי הבמן עליון על כל המשקים שהוא לף על כולן ועתה הסוטה שקלקלה מעשיה ויסירה בעלה מנדיה ונתנה לאמה בשפל ובזיון אין ראוי להביא בקרבנה הבאנן הנכבד שהוא נכון לאורה ולגדולה לאמתה בו המלכים והכהנים הגדולים ע"כ: **ב היה מביא פייליי**. פ"ג מיון דף ל"ח: פייליי כים בלשון יוני וכן הרגום ירושלמי ובשיטת קערתיו פייליותה. והרגום בספל אדיר ס בפייליי גיבריא והרגום השותים במזרקי יין בפייליי חמר וכן ג"כ תרגום את קונעת כוס פייליי כסף. גמרא תנא פייליי של הרב חדשה דברי ר' ישמעאל ויליף לה מנ"ם כלי כלי ממצורע דכתיב ביה אל כלי חרס על מים חיים מה מים חיים שלא נעשה בהן מלאכה אף כלי שלא נעשה בו מלאכה ומה להלן מים חיים אף כאן מי כיור ס"ל לר' ישמעאל שצריכין להיות מים חיים דהיינו מי מעין ורבנן ס"ל דמי כיור מבאר מימות הן ופייליי של חרס דסוטה לא יפיקן שצריך שיהא חדש כמו של מצורע דאיכא למפרך הא למצורע שכן שעון עץ ארז ואזוב ושני תולעת ומסיק אמר רבא אמר קרא בכלי חרס כלי שאמרתיה לך כבר ומאי ניהו דמצורע פרים מדלא כתיב ולקח כלי חרס. תו גרסינן גמ' אמר רבא לא שנו דס"ל לרבנן דמתני' דנעי כלי חרס ומכשרי ביתן אלא שלא נתלכלכו פניו אבל נתלכלכו פניו ע"י האור ספולין דלומיא דמים בעינן ומאי דמי סוטה לרבנן לאו חיים ליתנו דמכשרי בשאר מימות מכל מקום לא כתבו בעינן ולא ממי בעינן דלא כתבה ע"כ. מכל מה שכתבנו מסמע דלא גרסינן במתני' חדשה אבל בירושלמי מסמע דגרים חדשה והכי איתא התם בירושלמי מאן תנא חדשה ר' אליעזר דהוא דרש לה אל כלי חרס על מים חיים מה מים חיים אחר ע"כ: בדם מלאכה אף כלי חרס שלא נעשה בו מלאכה. ויתא אמן דהא דרש אל כלי חרס על מים חיים הכא מה אית לך ר"ד יוחנן דו סבר כר' ישמעאל תני מי כיור ר' ישמעאל אומר מי מעין וחכמים מכשירין בכל המימות והא דר' אליעזר כר' ישמעאל במים ודר' ישמעאל כר' אליעזר בכלי חרס. אמרת תני בכלי חרס חדשה ר' ישמעאל אומר אית תנאי תני בכלי חרס ולא תנאי תנו אפילו במקדה הוו בעיין מימר מאן דמר בכלי חרס לא במקדש ר' אליעזר מאן דאמר אפילו במקדה רבנן סולה רבנן מ"ד בכלי חרס לא במקדה עשיסל דוכה ונישיסה קיים ומ"ד במקדה בשיסל מישוסה ורוכה קיים ע"כ. וכן משמע דגרים הרמב"ם ז"ל נ"כ במתני' חדשה. ואמנם דגם רש"י ז"ל גרים במתני' חדשה ומה שהעתקנו לשונו שכתב דס"ל לרבנן דמתני' וכו' לאו אמתניתין אלא רק אברייתא אלא דמדקתני בה דברי ר' ישמעאל משמע דרבנן סלגי עליה: **ונותן לתוכה חצי לוג**. תוס' פ' שתי מדות דף פ"ח: **נוטל עפר מתחתיה**. היא לשת אינו בן מנחת דברים נקרא הכי ומן העפר אבר יהיה יכול יתקן מבחוץ וכיצים ת"ש בקרקע המשכן אי בקרקע המשכן יכ"ל יחפור בקרקעות ת"ל יהיה מ"מ הא כיצד יש שם עפר היחות הבא משם אין שם תן שם על הקרקעות ואחר ומשלו ונתנו לתוך הנוים ולאוצרי שלא יבא מתוך קופסו ויתן ואיכא תנא דס"ל שהיה מחקן מבחוץ ומכניס: **כדי שיראה על פני המים כך** ל"ל. וכן תנן ג"כ בפ"ג דפרה גבי אפר פרה. ירושלמי למה מים ואפר יכתב מים ממרום שבאה עפר במקום שהלכת כתב גבי שעתידה ליתן לפניו דין וחשבון: **ג באיזה מקום כותבה מאם** וכו'. ביד פ"ג דהלכות סוטה כי' ח'. בפי' רע"ב ז"ל דבור המתהיל מאם וכו' דמשמע הא אם שכב לא תנקי. אמר המלקט הכי אמיק בגמ' דאמ"ל לא יו"ל בין ר"א לגו"ן דמשתמע הנקי אם לא שכב ותדרום הכי מוג אם תהא אישך הנקי כלומר תנקי כלומר ד"ל לא תנקי אלא דסמיך ליה בתריה וה"ק תנקי ממי המרים ואת כי שעיה עומדת תחת אישך. עוד בפי' רע"ב ז"ל האלות לברכות קללות הבאות מחמת ברכות. אמר המלקט בגמ' דרש' הכי אלה למשוטי קללות שבמסנה תורה ובשתורת הכיים האלה למשוטי לוחות וקבלות דס"ל לר"מ הא דכתיב בני האלות דכתיבא בני רבוייא דקא האלות אלה לוחות רבוייא הוא לברכות קללות סבלות מחמת ברכות אבל הא דאמרה לכתיבא בני מישוטא דקא אלה מישוטא הוא הא דיליה ממי מישוטא הוא. עוד בסוף דבור האחר דדרים את לברכות לוחות וקבלות. אמר המלקט ור"מ דהוא ת"ק אחים לא דרים: **ר' יהודה אומר כל עצמו**. ניחנא בעלמא הא כלומר היה זהיר וכו' ואפילו אם לא שכב אים אותך הנקי לא היה כתוב וכ"ש והשביע הכהן: **ואינו כותב ואמרה האשה אמן אמן**. שהוא סוף המקרא הוה רש"י ז"ל. בפי' רע"ב ז"ל ולא קבלות הבאות מחמת ברכות. אמר המלקט לריך להיות ולא קללות סבלות וכו' וכלומר דס"ל לר' יהודה דקא האלות ממי למשוטא. ובסוף לשונו ז"ל ולא קבלות הבאות מחמת ברכות. אמר המלקט ומלת דאלה למשוטי קללות שבמסנה תורה ובשתורת הכיים האלה למשוטי לוחות וקבלות. ור' יוסי ס"ל הא דאלה לאו למשוטי אלא אורחא דקרא הוא ומדה ר' יהודה גבי תפילין דהכל בכתב אפי'

אותות דהא כתיב וכתבתם ואפי' אותות כגון וקשרתם וכתבתם הכל במשמע הכי איתא בפ' היה קורא דף י"א: **ד אינו כותב לא על הלוח**. וכו' פי' הרמב"ם ז"ל אל יקשה בעינך זה המאמר עם מה שלמדנו בפ"ג מיומא אף היא עשתה מצוה אל זהב שפרשת סוטה כתובה עליה לפי שאלת הפרשה הכתובה בוה אל זהב אמנם היתה כדי לכתוב ממנה פ' סוטה על הספר כמו שנזכר ולא נצטרך להביא ס"ת לכתב ממנו כשהיתה תלמוד סוטה וכבר נאמרו בתלמוד שפרשת סוטה שהיתה כתובה על לוח של זהב היתה לתובה כך

אם	**ואת**
לא	**כי**
שכב	**שטיות**
איש	**תחת**
אותך	**אישך**

והטעם בה שלמו מוהר ת.לנו לכתוב פסוק מן התורה על הסדר בשיטה אחת אלא בספר לכי תנאי הכתיבה המבואר בפ"ת תפילין ומזוזה אבל על הלוחות אין כותבין אלא היבה תחת היבה לו שתי היבות תחת שתי היבות ומצלים דף אחת ויתחיל דף אחרת על הטורה אחר בלבדו וכבסיס הכהן כותב בספר מה יכתוב כתיבה ישרה עכ"ל ז"ל. ותחלת דבריו הביאם רע"ב ז"ל שם בפ"ג דיומא סימן י'. ובד' פ"ג והלכות סוטה סימן ח' ובפ"ד סי' ח' מ'. ושם' פ' הישן דף כ"ד ובפ' הקמן דנה דף ל"ח. ובריין במ"ש בפ' שני דגיטין סוף סימן ג': **אינו כותב לא בקומטים** וכו'. תימה דבכל דוכתי אמרינן קומטים וקנקנתום מזכיר ג"כ שם וסקרא כגון בשבת פ' הבונה ובפ' שני דמגלה ובגיטין פ שני הכל מלא בגא: **אלא בדיו**. עיין במה שכתב המעתיק בשם כי הרמב"ם ז"ל למבנה זו בענין כתו דיו ומה חבר המוכר בלשון הגאונים שהחבר הוא על עפצים ומטילין לתוכו קנקנתום חה לאינו נמחק אבל דיו שתים אין בו עפצים והוא נעשה מפחם הנפנים ומשבן הסמנים וכיון שאין בו לא עפצים ולא קנקנתום המעמידים את הדיו הוא קרוב להמחק והכי מוכח מדברי הרמב"ם ז"ל בהלכות תפילין מזוזה וס"ת שהדיו שאינו נמחק הוא העשוי מן העפצא וקנקנתום ונקרא חבר והדיו הנמחק הוא שאין בו לא עפצא ולא קנקנתום ע"כ בקיצור ועיין במ"ש בפ' שני דגיטין סי' ג'. וכיוצא דעה סוף סימן רע"א כתב שהוא יכול להמחות ה"ר יוסף ז"ל: **ה ועל מה היא אומרת** וכו'. עד סוף הכרק ביד פרק ד' דהלי' סוטה כי' י"ז ושם פסק נ"כ כדברי ר"מ דמתנה עמה על העדיד. ולמאתי שהגיה ה"ר יוסף ז"ל ולמה היא אומרת אמן אמן אלה אמן לשנותה אמן אם אים זה אמן אם אים אחר אמן אלא שמאתי ואם נשמאתי יבואו בי אמן אלא שבאתי אריסה שומרת יבש וכנוסה ר"מ אומר וכו'. וכתבו תוס' ז"ל בפ"ק דקדושין דף ג"ז ח"ל אמן מאים זה אמן נאים אחר וא"ת מנלן כל הני הא לא כתיב אלא תרי אמן ות"ל מהר אמן מסיק שביר אלה הטוטה ואים זה ואים אחר שהרי אבל מאי דכתיב בפרשה קלי אלה וטוטה בהגיה כתיב בפרשה וכתיב נמי תחת איש דמשמע בין מאים זה בין מאים אחר ואיכן אמן קלי אלהוסה ושומרת יבש אלא כתיבי בפרשה ע"כ. ונלע"ד לאפשר עוד לתר דמש"ה כתיב נמי אם לא שכב איש אותך ולא כתיב אם לא שכב האים לרמוז בין מאים זה בין מאים אחר. ובספר הפרפרשות אמן אין פסיק בין שני מאנים לומר. אמן מאים זה אמן מאים אחר ע"כ: **ובנוסה**. כנוסה ביין לשתיה נגי יבמה כדכתיב לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר אלא יבמה יקחנה לאשה בביתו רש"י ז"ל שם בקדושין: **שומרת יבם ובנוסה**. ואם אינה יבמתו וכנוסה וקינא לה ונסתרה מיגלגל עליה שטנה אלא שמאת בשומרת יבם כך נראה אצ"ל בכי' רע"ב ז"ל. עוד בפי' רע"ב ז"ל ומתני' ר"ע וכו' אמר המלקט הכי אמרי במערבא. ואמרי במערבא הוא ר' ירמיה. עוד בפי' רע"ב ז"ל ל"ל מבביע אני עליך אלא נמשאת: **ן הכל שוין**. ואפי' לר"מ דאמר מתנה על העתיד. ואיתה בתוס' ס"פ בן סורר. וי"ס דגרסי הכל שוין באינו מתנה עמה לא על קדם שנתארסה ולא על משנתגרשה וכן הוא ביהוס' וכן גרלה דגרים הרמב"ם ז"ל וה"ל שם ביד ס"ד ולא אחר שנגרשה אם נגרשה והחזירה ע"כ. אמנם רש"י ז"ל גרלה דגרים ולא על מאחר שתגרש וז"ל ואפי' לר"מ דאמר אדם מתנה על העתיד ונשמאה בגירושיה דאינה נאסרת עליו לחזור לו אף"כ נשאת ע"י קדושין דכי כתיב לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה אחר קדושין ונטולין דכתיב כדכתיב ואחרה לאיש אחר ונשאה האיש האחרון ע"כ. ולדידיה הלשון הוקש דס"ל לנתאי ולא על מאחר שתגרש אם הבחר והסמ"ל ואח"כ יחזיר וכמו בתרומה עוד בסמוך וכן כתוב נ"כ בתוי"ט. בפי' רע"ב ז"ל ל"ל דקדושין תלה רחמנא האיסור לא בגיאה דכתיב ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר לא יוכל בעלה הראשון וגו' לפיכך יתקדשה וכו': **זה הכלל כל שהבעל וכו'**. נמ' בפי' ר' ירמיה מהו שיתנה אדם על בנותיו שתחת אביהן הראשונים כגון אם גרשה והחזירה וקנא לה ונסתרה ומהו שיגלגל בזמנו שתחת אביהן אלא דהא דתנן במתני' אלמנה שומרת יבם ובנוסה לאו בחדא איתתא קאי שישקנה יבם ישבשנה על אירוסין ונשואין של אחיו אלא מילי מילי קאני אם הבעל משקה מתנה על אלמנה ונשואה ואם שיבם שבנוסה משקה מתנה עמה שומרת יבם ובנוסה ת"ש זה הכלל כל שתבעל ולא תהא אחרינה ע"ל אינה מתנה עמה הא אחרינה ה"ל דמתנה עמה וזו נאסרת עליו בזמנו נשואין הראשונים לעולם וכן בזמנו נשואי אחיו כתתנן בפ"ק ואם מת חולצת ולא מתיומת ש"מ ופי' ר"י הא אחרינה מתנה עליה מוכח מהכא אם נגרש אדם את אשתו ונתנה יכול לחת ירה ואינה אסורה עליו ות"ל אסור לגה לא נגרשה מרדכי ואח"כ היה מקדש אותה ות"ל היה לריך עדים בגרושין וקדושין ופמ' הי' מודע למלך ע"כ. עוד בפי' בכי רב אחי לר"מ דאמר אדם מתנה על העתיד מהו שיתנה עמה בגגגול בטעה על בטולן האחרונים אם יגרשה ויחזירנה מי אמרינן כיון דבשאת מיאה לא אסורה ניה לא אף דישאת יומין דמגרש לה והדר מהדר לה ת"ש הכל שוין אלא היה מתנה עמה לא על קדם שתאחרים ולא על מאחר שתגרש נשאתה לאחר ונמאתה ואח"כ החזירה לא היה מתנה עמה פעמא דהיומא ביני ניהוה דלא מיתסרא עליה הא יחזירנה ותימא אח"כ ה"ל דמתנה עמה מעכשיו ונראה דה"מ דמתני' ולא על מאחר שתגרש אם נסתרה לאחר ובמי בתנאי בגמרא נאמר הוה מלינא לפרוסי דבכלל אחר שתגרש הי נמי נשואין האחרונים וכמו שאינו מתנה כל זמן היותה נרוסה ה"ל דלא יוכל להתנות על זמן נשואין אחרונים קמ"ל. חה הכלל נראה לאחת לאתוי ליוקא דסטיגין

מינה בעיית ר' ירמיה דכתיבנא בסמוך מ"ע לרבוי שאם כנס את יבמתו אינו מגבל עליה שלא שמה בשביל שומרת יבם וסתם לן תנא הבתא דלא כר' עקיבא דסתם לן בעיל בסמוך כותיה וסתמא בתרא הוי עיקר כגלע"ד. **לא היה מתנה.** תוס' פ' יוה"כ דף פ"ב ודר"פ אלוכה. ובעור אלן העור סימן י:

פרק ג היה נוטל וכו'. עד סוף סי' ב' פ"ג ביד דהל' שוטה סי' י"ג י"ד ט"ו.

וכתבו תוס' ז"ל בירושלמי משמע דקאי היה נוטל אכהן ולא כבי' רש"י ז"ל ומיהו מצינן למימר דמלוה מן המובחר בכהן ע"כ בשמו לשון קצת. **ובהן מניח את ידו תחתיה ומניפה.** הא לאינעריך הו לאיתני ובהן מניח את ידו תחתיה ולא קתני בשתם ומכנים את ידו לאשמועינן דתנופה בכהן. וברוב המקומות גרסינן תחתיה ולית דגרסי מתחתיה, וגמ' ליף דתנופה לריכה יד בעלים ויד כהן יד יד משלייס כתיב הכא ולקח הכהן מיד האשה וכתיב בתם ידיו תביאנה מה כאן כהן אף להלן כהן ומה להלן בתנופת חזה ושוק ואימורין שלהם בעלים אף כאן בעלים הא כיצד מניח ידו הכהן תחת יד הבעלים ומניף והגיש לקרן מערבית דרומית ומכ' בגמרא אבריאתא דתקנו מגגל חודו של קרן ודיו דל"ל דדי לו שיגיש בם היינה בכלי והין צריך לנוף בכלי כדי שתהא הסלת עלמה מונעת במזבח: **ב היה משקה** בנו' פריך הא אקרבה קודם הסקאה והיכי תני קמן והקטיר והלכה תני היה מקרב ויש י ה ר וכו' דיבא דקתני הניף והגיש וכו' לאו דוקא קודם הסקאה נקט דלא אייר בהקרבה אלא אאיר בסדר הקרבת מנחת סוטה שכן היא תנופה והגשה קודמת להקטרה והכי אייר מי קודם אי הסקאה קודמת את כל אלה או אם כל אלה קודמין להסקאה ובאיני בה ר"ש ורבן בפי' רע ב ז"ל והסקה קמ"ל לנופיה. אמר המגלקא לחין לומר דקרא קמ"ל לדיעבד כדברים ר"ש בדיעבד לא כתב קרא דאין דרך הכתוב לומר מצותו אלא בדרך סודר מכפש דבריו ולבסוף מרבה מרבאות לדרוש. עוד בפי' רע"ב ז"ל ואחר יסקה אע"ג דמסמע דוקא. אמר המלקא ר"ל דמסקה דוקא אחר הקטרת המנחה דסדר הקרבת הקטרה אחר הקטרת המנחה ואחר הסקה והניף המנחה והקריב הבשר הגשה ותנין והקטיר ואחר יסקה את האשה את המים והדר תו כתיב הכהן בעבית הכהן ומסקה את המים אם נטמאה וכו'. ומלת ואחר דקאמר קרא ס"ל לרבנן דקאי אמיתה דכתיבא לעיל מנה וקאמר דאם לא נטמאה יפה ועדיין הכומן של אותיות עיבר לא יסקה והסקה בתרא לאשמועינן שאם נטמאה הנגלה ואמרה אינו שותה מעשרין אותה ומשקין אותה בעל כרחה. כתבו תוס' ז"ל אמרינן בירושלמי דלרבנן הקריב מנחתה ואח"כ הסקה כבר והתם דרים אינה דרבנן ואחר יסקה למעשרין וה"נ התם ואחר יסקה ע"כ בלא בטיבתה מודה ר"ש לחכמים שאם הסקה ואח"כ הקריב את מנחתה בהיא כבר ויודים חכמים לר"ש שאם הקריב את מנחתה ואח"כ הסקה שהיא כבר מיסין מ"מ הכ"ן אמרין מנחה היא בהיא בדקתה וכ"ל אומר הגיס הם בודקין אותה מ"ע דרבנן מנחת זכרון מזכרת עון מ"ע דר"ש ונאו בה הכנין אינו אומרים ומסקה ומקריב ר"ש אומר כותב ומקריב ומוחק ומסקה ס"ע מידו בי חיוק סיון להסקאה ע"כ. וגמ' מיכא לפי פי' רש"י ז"ל וגרסתו דר"ע ס"ל כר"ש דמקריב מנחתה ואח"כ מסקה ועדיפא מינה דלית ליה אם הסקה ואח"כ הקריב את מנחתה כבר הלכך והסקה קמ"ל דרים לרבנן אותה בעל כרחה דאע"פ שלא כדין עשו הכהנים למחוק את הנגלה קודם הקטרה דכיון דאינה שותה עד לאחר הקטרה לא היה להם למחוק דכל זמן שם בסות לאחר את המגלה מאחרין במה תוקה אם"ה הוחיל ומתחרין אכו' שלא כדין הו עושין לא ר"ל אינו שותה אלא אם אם תוקה אם תוקה בהמתיקה נורמת לה לבתות ולא ניל אחר ה יחיקה אלא אחר הקטרה וקרא דואחר יסקה לרבנן ביבר בהרא לעובים ביבר שמקריב מנחתה ואח"כ מסקה. ודוקא אם ביבר בה דמיתת רתיותה וביעותה אינה רוחה לבתות אם ס"ל לר"ע דמסרין אותה בע"כ אבל אם אינה רותה ולא"ה אינו סורה ולאי סמלה היא ואין מסרין אותה ואם יסקה בגמ' דר"ע אחר' ב' ויבאו תרי תנאי אינא דר' עקיבא: **ג עד שלא נבחקה** וכו'. תוס' פ' מוסאין על האוסה דף ק': **אמרה אינו שותה.** כי' הפ"ב אלא אחרה מעילה אינו אלא אחרה מעילה אינו פסולא מכ"ם כפיפא. ופי' רש"י ז"ל מגלה מגמת בגדי הסיכל לכל כתבי הקדש אא נס לקרות בהן מגגין אלא יתבו: **ומנחתה מתפורת.** תוס' פ ואלו מגעות דף ע"ה: **על בית הדשן** [כי' רש"י] שהי' בעזרה בבורכין שם כם לו המוקדשין וכסולו אוכלין אמחיתן לפנים מן הקלעים כדאמרי' בבריתא הקדשים אלבה בית הדשן הם דהוחיל והקדשה בכלי נכרפת בעזרה ואלו מתפורת הוא נסרכת כדאמרי' לקמן ואלו אוכלין אותן ונקרבות ונקטיב לה לאומרת אינו שותה ע"כ: **ואין מגלתה בשרה להשקות בה סוטה אחרת.** גמ' וגם בפ"ק דעירובין דף י ג כתב בברייתא ר' אחאי ב"ר אבינא וס ל דמגלתה כשרה להבקות בה סוטה אחרת. וכתב הרן ז"ל בר"פ כל הגט דכי בעו רבנן בם מה לשמה הוא דוקא הוא לא אכתיבה דושבה לה כתיב ואלו עבייה מחיקה כדכתיב' הם בגמ' עכ"ל ז"ל וביד פ"ד דהל' סוטה סי' ד' ו': **מעשרין** פי מבארין ומכין אותה עורו לתמנותיה ת"ל בגרו בהרייתא ורש"י ז"ל כיבם בגוי' סוף פירקין דלשל בלהם הנתיך ע"י מבקה נלאה כעובה עד עד ואחא לשון עברת בבר יעוברו ע"כ וכתבתיו לעיל סי' ה', ובגמ' הגיה ר' יהודה כלבים בל ברזל מבילין לתוך כיה שאם נמחקה המגלה ואמרה אינו שותה מעשרין אותה ומשקין אותה בע"כ אי"ר ר"ע כלום הנו לריכין אלא לבודקה ואלא בדוקה ונו דת אלא עד שלא הבב הקרבן יכולה לחזור בה מקרבן הקומן אינה יכולה לחזיר בה ע"כ: **ד אינה מספקת לשתות** וכו'. פ"ג ביד דהלכות סוטה סי' ע"ז. וגמ' פריך מני מיתני' ר"ש אינה דת ר' מקריב לא מנחתה ואח"כ מסקה אינא כיפא אם יש לה זכות אלא לא אתאן לרבנן ומסני דמתני' ר' עקיבא הוא דבכר כר"ש דאמר דמקריב לא מנחתה ואח"כ מסקה ומסקרב הקומן אינה יכולה לחזיר בה ומדקתני אינה מסכרת לשתות כל בבנים מיריקות אלמא שכבר קרבה מנחתה דהי לא יקרבה מנחתה אכתי לא הוות מיבדקא עד שתקרב מנחתה אבוה דכתיב מנחת זכרון מזכרת עון ומזכרת סבר ר"ע דרבנן דאמרי זכות תולה ולא כר"ש דבסמוך ובירושלמי נמי איתא אין תנינן אינה מספקת לשתות אית תנאי תנו לא היתה זאת מבשל מ"ד אינה מספקת לשתות דס"ל לר"ע זכות תולה דגרסי' בירוש' תנא דגרסי' ר' יכתבו תוס' בירושלמי' אבקתן בהליה דס"ל לר"ע זכות תולה

מרפון אומר כל זכרונות שנאמרו בתורה לטובה חוץ מזו שהיא על פורענות אע"ש ר"ע אינו לאיר מכרת עון ושתם הייתי אומר כדבריך הא אינו אומר מנחת זכרון אלא לטובה מנחת זכרון אם יש לה זכות מזכרת עון אם אין לה זכות ע"כ: **והן אומרים הוציאוה הוציאוה.** תוס' ר"פ כל הפסולין ודס"פ האשה דפסחים ודפ"ק דיבמות דף ז' וכתבו בם תוס' ז"ל דמשמע מדאורייתא מדקאור הוציאוה הוציאוה תרי זימני אינו ממהרין כל כך ע"כ: **שלא תטמא את העזרה.** אלא תפרוס נדה מחיצ ביעותיה כדאמרן בשאר ר"הלכל המלגה מאד בפרסה נדה והא דתנן בנדה בספ"ד מפני מחרדה מיבלבל את הבנים מתרן בגמ' דפחדא דהייני דאמר שאינה בא אינה אלא דיאמר אמא יבוחנו אויבים להרגה מומת [המו' ביר"ה] המקור מלוניא דם ואפי' בבעת ואסתה אבל הכא דהי ביעותיה אבא לה פתאום כגון זו שלא היתה חרדה עד עכשיו ופתאום היא מרגשת בעזרה וכן בשאר שבאה לה שמועה מרדכי פתאום אדרבא מרפון הבנים ובותה את היוקר: **שלא תטמא את העזרה.** כתוב בתוי"ט ירלה לי בעבודת עוריאה זו שמיתתה היא בכריתת העוריאה ממנה בנבד אלא מעינו לה שהרה לעוריאה זו דתן לומר בעוריאה כלים שבעזרה כיון אלא מנה מותרת לריחני' בעוריאה מת ע"כ פי' דבגמרא מפ' מ"ע מיירין לעוריאה לי מבוס דליל. מ מתה ותניא ממא מת מותר ליכנס לאחנה לוים ולא שמא את ביבר אמרו אלא אפי' מת עלמו שלא' ויקח משה את עלמות יוסף עמו עמו ביאוליתו ומנסי אינו מבוס שלא תפרוס נדה וכו' ומבאר בקיצור בפי' רע"ב ז"ל. והענה בתוי"ט דמבאתנו קוראה לבר הבית כולו שורה דבכי אבכתן נמי בכ' שבי הבית סי' ח' וגם בפ"ק דבכורים סי' ח' ושכן הדין שנדה וזבה אבורין ליכנס לבר הבית ע"כ בקיצור. ובכר בתבתי לעיל בפ"ק סי' ה' דבעד ניקיון הוא בין עורת בשיס לעזרת ישראל ועד שער נקור בקרא ייחוס לוים ובער מיקור לא נתקדש בקדושת עזרת ישראל' דבתיבנא הם: **יש זכות תולה ג' שנים.** כתב החכם **ה ר אפרים אשכנזי ז ל חתנו של רש ל ז"ל** דס"ע וכי בעבור זכותה מנית הקב"ה לעבות הבעל איסורה בכל יום ויתבבר לבני דלרבנן אינו קבה כ"כ ודוק ע"כ ובריה בכתבתי לעיל פ"ק אינה דרב בבת לא קבה מידי אפי' לרבנן עיין לעיל בס סי' ג ועיין ג"כ בגמ"ם בסמוך בסימן ה', ובגמ' מוקמינ' מתניתין דלא כאבא יוסי בן חנן דתולה לה שלשה הבנים בדי הבית השיבר דכתיב ונקתה אם יש לה זכות כדי ומזרעה זרע כביעור שהעבר מיכר בי עוברת ולא כר' אלעזר ב"ר יעקב הים בבר דרוש שאמר ע' הבנים שנאיר ונקתה ונזרעה זרע ולהן הוא אומר זרע יעבדנו יסופר זרע הרמוי לספר פי' לחיות ולבות לידי ספור בבהו בל מקום אלא כר' ישמעאל דאמר בברייתא ר"ב הבנים ויסיבר ניר מקרא דכתיב ונקתה ירהון תרי עבר וגו' אינה תלה לו הזכות בהיים מפרנס עניי ישראל ר"ב הבנים וה"ע במדינו' דקתני שלש בנים ר' ישמעאל היא ואבבהן קרא דאמר בהליה שהקב"ה מיתיר ומן עד שלש פעמים דכתיב כה אמר ה' על שלשה וגו' הלכך הוו להו שלש בנים אבל בירושלמי מבנים יש זכות תולה שנה תחת מנגוכדנאצר ונקת ירהון תרי עבר יש זכות תולה שני בנים ויתמנון ויהי לבנים ימים יש זכות תולה שלש בנים ר"ח אלא ובבנו שלש בנים חון מלחמה ר' יוסי בל אוהן ג' בנים הים עסוק בתלות ובל אוהן שני בנים הים עסוק בתורה. והביאוהו תוס' ז"ל. **מבאן אמר בן עזאי חייב אדם** וכו'. ירושלמי בכירכין ובפ"ק דמגילה בן עזאי אלא כר' אלעזר בן עזריה דאמר נני כרסת הקהל דבנים אינם אלא בלות לה לבמוש ובתבו תוס' ז"ל ובראה לה"פ דמאות לבמוש כדי שילבו לריים הימות ולא מבוס שילבו עכ"ל: **שאם תשתה תדע שהזכות תולה לה.** תיאה ותלמוד בפרסת סוטה בזכות תולה דילפי' מוקמה וזרעה זרע ע"י זכות ונקתה כדי הכרת עובר אם כדי זריעת זרע אם יותר כדמפ' בגמ' רש"י ז"ל: **מלמדה תפלות.** גרסינן ולא גרסינן כאילו ובגמ' הוא דפריך למה תפלות ס"ל וכי תורה תכלות קריא לה אלא אימא כאילו מלמדה תפלות וה"ל אבאתן בב"ק דקמוסין דף ג' ר' יהודה אומר כל שאינו מלמד את בנו אינאות מלמדו לסבות לסבות ס"ל אלא אימא כאילו מלמדו לסבות. בפי' רע"ב ז"ל תפלות חבור מסכב תבנים אבל הרמב"ם ז"ל פי' תפלות דברי הבלי ודברי מבנים ע"כ. ובזיד בהלכות ת"ת כ"א פ' י"ג וכתב בם בסוף הבבר בד"א בתורה שבעל בה אבל תורה שבכתב לא יאמר אותה לבתילה ואם למדה אינו כמלגדה תפלות ע"כ. ובעור י"ד סי' רמ"ו: **רוצה אשה בקב ותפלות.** פי' ר"ח רולה אשה ביהת בעלה המר ויהא מנוי אלגה בבל שבת בתו לה עיתה ולא יביא לה אלא קב הטיון בלבד ולא יהא נמל שבולר בדרך רחוקה ראינו מיתן לה עוזה אלא אחת לשלשים יום ואע"פ שמביא לה לשכרו תשעה קבין הבינה עליה הבוזה בבל שבת וקב אחד מע' קבין ופרטות שלשים יום: **חסיד שוטה.** ירוש' ס"ה תסיד שוטה ראה הינוק מבשבע בהבר אמר לבאחלוק הפנים אינלנו עד בבבות הולך תפלין הוגיא זה לת נפשו. תוס' ז"ל: **רשע ערום** ר' תבנו אמר זה הבינן דינר לעני לבשנים לו מלאים זה וכתבתן בפ' בהרה דבאה הינו מלאים חסר מ' אפי' אלא מתנין לו בתחד ה"ז ישוב ר' אבו ר' יוחנן זה אינא עבה לבבור בגבסים מוטשים קודם שיבולו הבנות בע"ד ויעמידו הגבסים בחזקתן דיזומים שקבמו ויכבו בגבסים מוטשים זבו אבי אמר זה המבינא עלה לבבור בגבסים בהרבב"ג דתניא בבסי לר' והתריך לפלוני ובלד הראשון ומכר ואבל הבני מוגיא מיד הלקוחות בבדי רבי רבב"ג אמר אין נבני אלא מה שבייר לראשון רב יוסף ב"ר חמא אמר רב שבת זה המבריע אחרים לעבות בלוכותיו להרלות עבמו בחבות ר' זריקא אמר רב הוא זה המקל לעבמו ר' המיר לאחרים שנת אמר זה שקרא ושנה ולא שמש ת"ח: **מבלי העולם.** אם מבלי בבי"ה הרמב"ם ז"ל. וכן הוא בספ"ח דהל' ערבין. וגמ' **תנא התנאים** בבלי עולם בבי"ת והפירוש מבני מיורין הלבה מתוך מבשהן בהולדת בעות שאינם יולדים שעתי המבבה ובמה אין הלבה כמותה שהיא בבבי יחיד ומיוחדת בזה: **ה ר"ש אומר** וכו'. פ"ק דסוטה דף ו' ושיין במ"ם לעיל בפ"ק סי' ג': ובסבבי הגרסא ואם אומר אתה בזכות תולה עושים הנרים המתרים. ומ"מ הבה קנא מ"ם דברים מילתיה נקט בנים המרים בלבד ובסיבה נקט תרוייהו וכ"ש לרוב הבוהבות דבבה בנאי דבריה נקט המרים ובסיבה נקט המתרים הבן, בם בב"ק בתרוייהו קבני המרים: **רבי אומר הזכות** תולה ביד הלי' סוטה פ"ג סי' כ: **מתנוונה.** פי' הרמב"ם ז"ל שתחלה בחוני הבתבת ובעבות בחוסה ע"כ ובפי' הריתה דף ס"ב ס"ב פי' רש"י ז"ל בימוק וחולה לו מתנוונה

וסולך לו ומסך למיתה ע"כ. ופתבו תוס' ז"ל שם בס"ק דמכלתין דף ו' דנעלה מותר בה מיד ולא תתרי' יתתין עד שלש שנים שמא זכות תלתה לה דאם היה אסור בה היכי הוה מלי למיקרי בה ומרעה זרע וכן הראבי"ד כתיב דבר אל בני ישראל ואמרת רבוייא שלא לדרוש וכו': שנאמר אשר תשמה וכו'. ומתני' ר' יוחנן בר פלוניתים דר' יאמיס הוא דממעטא בברייתא שומרת יבם מתחת איש וממעט אלרוסה מתחת איש ודלא כר' יאמיס דממעטא אלרוסה מתחת איש אבל שומרת יבם מרבה לאיש מאיש אים ונגמר מה' טעמא דכולהו וכל חד במאי מפיק ליה לקרא דחבריה: אלמנה לב"ג וכו'. האי דלא עדיב ותא לה אלו לא שותות ולא טולות כתובה ולישתי אלרוסה ושומרת יבם אלמנה לכ"ג וכו' מעוברת חברו ומינקת חברו ואלונות וזקנה וכו' יש לומר משו"ם פלגיטו משום דחלוקים בטעמא. מיהו תימה אמאי לא חבא משוברת בהדי בגא דאלמנה לכ"ג דדמי בטעמא וה"ל למיתני בתחלת הסדר אלו לא שותות ובתר ליחסב לכולהו הני דדמיין להדדי ופסי הוה שייך למיתני אלו בראש כולן ממאי דתני קלת דלא שותות והדר הני אלו תוס' ז"ל. ונלע"ד דאסדר לומר דמשום דמעוברת חברו וכו' איכא פלוגתא הנייה בתפי נסטס ונס בלילונית איכא פלוגתא כמו שכתוב בסמוך בס"ד ושוד יש לחרן אבל זה נלע"ד נכון: ב האומרת טמאה אני לך. לית דל"ג הכא מלת לך. ירושלמי מ"ר יאמיה סח לי זעירא הסוס אבי ירושלם אלשה מן אשם בקשו לאחוז מוחלין לה ואלו הן סוטה וכן סירב ותורה חקן ממרא וכו' תמצאו לאוזר באורח כבר אם בס' בן סורר ומורה ואיתיה בגבלי גנא בשני לשון קלת: מתו בעליהם עד שלא שתו. נידי פכ"ד דכ"ו איסות פי' כ"ד ובפ' שני דהלכות סוטה פי' ז'. ורישא דמתני' בר"פ זה: בש"א נוטלות כתובה ולא שותות. דס"ל דאסר העומד ליגנות כגבוי דמי אלכך כיון דנכסי ברשותה קיימא הוו לה יורשי הבעל תובעין והמע"ה ועליהן לבניה ראיה שזנתה בסתירה זו ומנדה כתובתה ובי"ש ס"ל אלו כגבוי דמי והויא לה איסו תובעה מספק דדילמא זנאי אלכך אינהו ולאי הויא ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי ועליה לבניה ראיה אלא שותות ולא נוטלות כתובה. ופיתה בפ' הבולה גם דף ל"ו ובפ"ם כל הנבעין: ובבא"א לא שותות ולא נוטלות כתובה. פ' אחונן דף ל"ח והגרסא שם ובה"ל לא שותות אלא נוטלות לחוצה וכתבו שם תוס' ז"ל הא דגרסי' במסכת סוטה לא שותות ולא טולות כתובה כתבו שם כמו שמביה התלמוד כאן ע"כ וכן כתבו ג"כ בפ' האשה שנפלו דף פ"א שהביאה התלמוד שם ג"כ ותימה הוא דבדוכתה לא פריך לה כלל. ונעמור ה"ה בסימן קפ"ו ובכי' קמ"ח: ג מעוברת חברו וכו' הרא"ש ר"פ החולץ. וביד פי"א דהלכות נידוחין פי' כ"ה ובפ' שני דהלכות סוטה פי' ט'. ירושלמי הסוטה מעוברת חברו ומינקת חברו עליו הכתוב אומר אל תשב בגבול עולם ובשדי יתומים אל תבוא תוס' ז"ל. וכתבו עוד תוס' ז"ל אומר רבי דדוקא מעוברת אינה אותה משום דאיכא סכנת נפשות כדאמרינן בפ' החולץ אבל בשאת בתוך שלשה חדשים מאי דהוה הוה ותו לא קבסי' ניה לאוליא וקרינן בה אשה הראויה לו ע"כ. ובספר הפרפראות בס' ראה סמך בתלב אמו לשנה שנה לומר שמינקת חברו לא תשב תוך שתי שנים ויהיה הולד בחלב אמו שתי שנים ע"כ. וכתב המרדכי בשם מהר"ם ז"ל דכ"ד חדשים מלאים בעיבור ואם שנה מעוברת בתעברה לתינוק ע"כ ועיין בספר תרומת הדשן סימן רי"ו. וכתוב בספר כל בו בסימן ע"ה והכר"ף ז"ל כתב ובכור שור מביא ראיה דהמקדש מעוברת חברו או מינקת חברו תוך כ"ד חדשים אינו צריך גיוליא בגט רק לפרסם אפילו לא ברח הוא ולא בגא ברכה אסורה לבעלה כגדה מביא ראיה מהביא דסוסה דקאמר בגי אומא משוברת חברו תוך זמן וכיון דסוסה לו תחתיו איכול לבקשוה מפני שאני קורא בה והביא הלים את אשתו וכו' מפני איכול לפרישה ולהחזיר לאחר זמן משמע דבפרשה שני בגא גם משום דאיכא איסורא אחרינא עליה פירוש איסור סוסה והכא מי איכא איסורא אחרינא דלא בגא ברכה ומיהו לא דמי התם בני סוטה איכא איסורא דאורייתא אבל הכא בני בלה בגא ברכה ליכא כי אם איסורא דרבנן כמו איסור משוברת חברו ומה לי חד ומה לי תרי. ועוד איכא לפרש דסיא ספרשה דסוסה בגא קאמר ולא חש לפרושי יוציא [דמשמע בגא] משו' דבבר שמעי' לה מתתי' ליבמות פ' החולץ דהני בני משוברת חברו יוציא בגא והלכך בקדם תוך כ"ד חדשים יברח דכיון דברח בני אדשתיה אין לעשות עד סוף זמן ואם לא ברח יתן גט ול"ע בספר גדול ע"כ עכ"ל ז"ל בשני לשון קלת לתהנת הקיצור. וכתב בגמוקי יוסף פ' החולץ דף תי"ז בשם תשובת הגאונים ז"ל שאם סירבה מלהניק שלשה חדשים בקדם מיתת הבעל אינה נקראת מינקת חברו ע"כ: ושאינה ראויה לילד. פי' רש"י ז"ל שנתתה כים עיקרין אבל בפ' אע"פ לא משמע הכי דמייתי התם ברייתא ואני בה לו שהיתה היא עקרה וקטנה ואילונית ובפינה ראויה לילד אומא דשאינה ראויה לילד נאו עקרה ונפי' רש"י ז"ל שהתה כים עיקרין היינו עקרה יר"מ פי' שאינה ראויה לילד שהתה אחר בעלה עשר שנים ולא היה לעתה להשאל דקיימא לן דשוב אינה מתעברת ולפירושו ז"ל קשה אמאי לא תנא נמי בתחלת עקרה תוס' ז"ל: ר' אליעזר אומר יבול הוא לישא וכו' בגמ' אמר רב נחמן מתניתא בעקרה וזקנה אבל אילונית אפי' ר' אליעזר מודה דלא שותה ולא נוטלת כתובה אע"ג דאמאי נקיימה לא שתיא דאראויה להריון בעינן ועקרה ע"י מכה וזקנה מינא דבת הריון היא קודם לכן אבל אילונית מבטן אמה לריאה היא ולא חזיה והכתיב אומר ונקתה ונזרעה זרע מי שדרכה להזדיע יצאת זו שאין דרכה להזדיע וי"ם בן אליעזר ממי ס"ל לאילונית לא שותה ולא נוטלת אבל עקרה וזקנה שותות אבל בעבייתא אחרת משמע דר' אליעזר אפילו אאילונית אלינו. וי"ם דגרסי' ר' אליעזר בגא יו"ד. ירושלמי מודים חכמים לר' אליעזר אם היו לו בנים ואשה ומתו בין קנוי לאחיהם כבר נראית לשתות תוס' ז"ל: ושאר כל הנשים אינו אשותות. תימה הא משנה מאי קמ"ל הא שמעינן ליה מרישא והאומרת אני אשת אהרן אינה נוטלת כתובתה. תוס' ז"ל: ד אשת כהן שותה וכו' כיד פ"ה דהלכות סוטה פי' ו' ובפ' שני פי' ו' ובפ"ג פי' כ"ה. ובטור א"ה כולה מחני' עד סוף פירקין בפי' קמ"ח: ומותרת לבעלה. במתנוות דרך אבריס דמשו דתימא הא זנויי זנאי והאי דלא בדקוה מיא כי אוריתא במעשים ובירכיה משום דבלאוכם זנאי ובנבי כהן מיכא תחסר קמ"ל: אשת פרים שותה. כגון שנסתרם לאחר שנשאה דקדמה שכיבת בעל לנטול רש"י ז"ל והא קמ"ל דלא תימא מבלעדי איסור אמר רחמנא והאי לא לא בר הכי הוא קמ"ל דלמיקדם שכיבת בעל לנטול הוא דאתא ובריס בר שכיבה הוא

פרק ד ארוסה ושומרת יבם יפ'.

דף כ"ז. וכיד פרק שני דהלכות סוטה פי' כ' ג' ובטור אבן העזר פי' קע"ח. בפי' רע"ב ז"ל צריך להגיה דכתיב דבר אל בני ישראל שלא לדרוש וכו': שנאמר אשר תשמה וכו'. ומתני' ר' יוחנן בר פלוניתים דר' יאמיס הוא דממעטא בברייתא שומרת יבם מתחת איש ומרבה אלרוסה מתחת איש ודלא כר' יאמיס דממעטא אלרוסה מתחת איש אבל שומרת יבם מרבה לאיש מאיש אים ונגמר מה' טעמא דכולהו וכל חד במאי מפיק ליה לקרא דחבריה: אלמנה לב"ג וכו'. האי דלא עדיב ותא לה אלו לא שותות ולא נוטלות כתובה ולישתי אלרוסה ושומרת יבם אלמנה לכ"ג וכו' מעוברת חברו ומינקת חברו ואלונית וזקנה וכו' יש לומר משו"ם פלגיטו משום דחלוקים בטעמא. מיהו תימה אמאי לא חבא משוברת בהדי בגא דאלמנה לכ"ג דדמי בטעמא וה"ל למיתני בתחלת הסדר אלו לא שותות ובתר ליחסב לכולהו הני דדמיין להדדי ופסי הוה שייך למיתני אלו בראש כולן ממאי דתני קלת דלא שותות והדר הני אלו תוס' ז"ל. ונלע"ד דאסדר לומר דמשום דמעוברת חברו וכו' איכא פלוגתא הנייה בתפי נסטס ונס בלילונית איכא פלוגתא כמו שכתוב בסמוך בס"ד ושוד יש לחרן אבל זה נלע"ד נכון: ב האומרת טמאה אני לך. לית דל"ג הכא מלת לך. ירושלמי מ"ר יאמיה סח לי זעירא הסוס אבי ירושלם אלשה מן אשם בקשו לאחוז מוחלין לה ואלו הן סוטה וכן סירב ותורה חקן ממרא וכו' תמצאו לאוזר באורח כבר אם בס' בן סורר ומורה ואיתיה בגבלי גנא בשני לשון קלת: מתו בעליהם עד שלא שתו. נידי פכ"ד דכ"ו איסות פי' כ"ד ובפ' שני דהלכות סוטה פי' ז'. ורישא דמתני' בר"פ זה: בש"א נוטלות כתובה ולא שותות. דס"ל דאסר העומד ליגנות כגבוי דמי אלכך כיון דנכסי ברשותה קיימא הוו לה יורשי הבעל תובעין והמע"ה ועליהן לבניה ראיה שזנתה בסתירה זו ומנדה כתובתה ובי"ש ס"ל אלו כגבוי דמי והויא לה איסו תובעה מספק דדילמא זנאי אלכך אינהו ולאי הויא ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי ועליה לבניה ראיה שלא שתו אלא נוטלות כתובה. ופיתה בפ' הבולה גם דף ל"ו ובפ"ם כל הנבעין: ובבא"א לא שותות ולא נוטלות כתובה. פ' אחונן דף ל"ח והגרסא שם ובה"ל לא שותות אלא נוטלות לחוצה וכתבו שם תוס' ז"ל הא דגרסי' במסכת סוטה לא שותות ולא טולות כתובה כתבו שם כמו שמביה התלמוד כאן ע"כ וכן כתבו ג"כ בפ' האשה שנפלו דף פ"א שהביאה התלמוד שם ג"כ ותימה הוא דבדוכתה לא פריך לה כלל. ונעמור ה"ה בסימן קפ"ו ובכי' קמ"ח: ג מעוברת חברו וכו' הרא"ש ר"פ החולץ. וביד פי"א דהלכות נידוחין פי' כ"ה ובפ' שני דהלכות סוטה פי' ט'. ירושלמי הסוטה מעוברת חברו ומינקת חברו עליו הכתוב אומר אל תשב בגבול עולם ובשדי יתומים אל תבוא תוס' ז"ל. וכתבו עוד תוס' ז"ל אומר רבי דדוקא מעוברת אינה אותה משום דאיכא סכנת נפשות כדאמרינן בפ' החולץ אבל בשאת בתוך שלשה חדשים מאי דהוה הוה ותו לא קבסי' ניה לאוליא וקרינן בה אשה הראויה לו ע"כ. ובספר הפרפראות בס' ראה סמך בתלב אמו לשנה שנה לומר שמינקת חברו לא תשב תוך שתי שנים ויהיה הולד בחלב אמו שתי שנים ע"כ. וכתב המרדכי בשם מהר"ם ז"ל דכ"ד חדשים מלאים בעיבור ואם שנה מעוברת בתעברה לתינוק ע"כ ועיין בספר תרומת הדשן סימן רי"ו. וכתוב בספר כל בו בסימן ע"ה והכר"ף ז"ל כתב ובכור שור מביא ראיה דהמקדש מעוברת חברו או מינקת חברו תוך כ"ד חדשים אינו צריך גיוליא בגט רק לפרסם אפילו לא ברח הוא ולא בגא ברכה אסורה לבעלה כגדה מביא ראיה מהביא דסוסה דקאמר בגי אומא משוברת חברו תוך זמן וכיון דסוסה לו תחתיו איכול לבקשוה מפני שאני קורא בה והביא הלים את אשתו וכו' מפני איכול לפרישה ולהחזיר לאחר זמן משמע דבפרשה שני בגא גם משום דאיכא איסורא אחרינא עליה פירוש איסור סוסה והכא מי איכא איסורא אחרינא דלא בגא ברכה ומיהו לא דמי התם בני סוטה איכא איסורא דאורייתא אבל הכא בני בלה בגא ברכה ליכא כי אם איסורא דרבנן כמו איסור משוברת חברו ומה לי חד ומה לי תרי. ועוד איכא לפרש דסיא ספרשה דסוסה בגא קאמר ולא חש לפרושי יוציא [דמשמע בגא] משו' דבבר שמעי' לה מתתי' ליבמות פ' החולץ דהני בני משוברת חברו יוציא בגא והלכך בקדם תוך כ"ד חדשים יברח דכיון דברח בני אדשתיה אין לעשות עד סוף זמן ואם לא ברח יתן גט ול"ע בספר גדול ע"כ עכ"ל ז"ל בשני לשון קלת לתהנת הקיצור. וכתב בגמוקי יוסף פ' החולץ דף תי"ז בשם תשובת הגאונים ז"ל שאם סירבה מלהניק שלשה חדשים בקדם מיתת הבעל אינה נקראת מינקת חברו ע"כ: ושאינה ראויה לילד. פי' רש"י ז"ל שנתתה כים עיקרין אבל בפ' אע"פ לא משמע הכי דמייתי התם ברייתא ואני בה לו שהיתה היא עקרה וקטנה ואילונית ובפינה ראויה לילד אומא דשאינה ראויה לילד נאו עקרה ונפי' רש"י ז"ל שהתה כים עיקרין היינו עקרה יר"מ פי' שאינה ראויה לילד שהתה אחר בעלה עשר שנים ולא היה לעתה להשאל דקיימא לן דשוב אינה מתעברת ולפירושו ז"ל קשה אמאי לא תנא נמי בתחלת עקרה תוס' ז"ל: ר' אליעזר אומר יבול הוא לישא וכו' בגמ' אמר רב נחמן מתניתא בעקרה וזקנה אבל אילונית אפי' ר' אליעזר מודה דלא שותה ולא נוטלת כתובה אע"ג דאמאי נקיימה לא שתיא דאראויה להריון בעינן ועקרה ע"י מכה וזקנה מינא דבת הריון היא קודם לכן אבל אילונית מבטן אמה לריאה היא ולא חזיה והכתיב אומר ונקתה ונזרעה זרע מי שדרכה להזדיע יצאת זו שאין דרכה להזדיע וי"ם בן אליעזר ממי ס"ל לאילונית לא שותה ולא נוטלת אבל עקרה וזקנה שותות אבל בעבייתא אחרת משמע דר' אליעזר אפילו אאילונית אלינו. וי"ם דגרסי' ר' אליעזר בגא יו"ד. ירושלמי מודים חכמים לר' אליעזר אם היו לו בנים ואשה ומתו בין קנוי לאחיהם כבר נראית לשתות תוס' ז"ל: ושאר כל הנשים אינו אשותות. תימה הא משנה מאי קמ"ל הא שמעינן ליה מרישא והאומרת אני אשת אהרן אינה נוטלת כתובתה. תוס' ז"ל: ד אשת כהן שותה וכו' כיד פ"ה דהלכות סוטה פי' ו' ובפ' שני פי' ו' ובפ"ג פי' כ"ה. ובטור א"ה כולה מחני' עד סוף פירקין בפי' קמ"ח: ומותרת לבעלה. במתנוות דרך אבריס דמשו דתימא הא זנויי זנאי והאי דלא בדקוה מיא כי אוריתא במעשים ובירכיה משום דבלאוכם זנאי ובנבי כהן מיכא תחסר קמ"ל: אשת פרים שותה. כגון שנסתרם לאחר שנשאה דקדמה שכיבת בעל לנטול רש"י ז"ל והא קמ"ל דלא תימא מבלעדי איסור אמר רחמנא והאי לא לא בר הכי הוא קמ"ל דלמיקדם שכיבת בעל לנטול הוא דאתא ובריס בר שכיבה הוא

נסבה מלאכת שלמה סוטה

ומשנה לתיתה ע"כ. ופתבו תוס' ז"ל שם בס"ק דמכלתין דף ו' דנעלה מותר בה מיד ולא תתרי' יתתין עד שלש שנים שמא זכות תלתה לה דאם היה אסור בה היכי הוה מלי למיקרי בה ומרעה זרע וכן הראבי"ד כתיב דבר אל בני ישראל שלא לדרוש וכו': שנאמר אשר תשמה וכו'. ומתני' ר' יוחנן בר פלוניתים דר' יאמיס הוא דממעטא בברייתא שומרת יבם מתחת איש ומרבה אלרוסה מתחת איש ודלא כר' יאמיס דממעטא אלרוסה מתחת איש אבל שומרת יבם מרבה לאיש מאיש אים ונגמר מה' טעמא דכולהו וכל חד במאי מפיק ליה לקרא דחבריה: אלמנה לב"ג וכו'. האי דלא עדיב ותא לה אלו לא שותות ולא נוטלות כתובה ולישתי אלרוסה ושומרת יבם אלמנה לכ"ג וכו' מעוברת חברו ומינקת חברו ואלונית וזקנה וכו' יש לומר משו"ם פלגיטו משום דחלוקים בטעמא. מיהו תימה אמאי לא חבא משוברת בהדי בגא דאלמנה לכ"ג דדמי בטעמא וה"ל למיתני בתחלת הסדר אלו לא שותות ובתר ליחסב לכולהו הני דדמיין להדדי ופסי הוה שייך למיתני אלו בראש כולן ממאי דתני קלת דלא שותות והדר הני אלו תוס' ז"ל. ונלע"ד דאסדר לומר דמשום דמעוברת חברו וכו' איכא פלוגתא הנייה בתפי נסטס ונס בלילונית איכא פלוגתא כמו שכתוב בסמוך בס"ד ושוד יש לחרן אבל זה נלע"ד נכון: ב האומרת טמאה אני לך. לית דל"ג הכא מלת לך. ירושלמי מ"ר יאמיה סח לי זעירא הסוס אבי ירושלם אלשה מן אשם בקשו לאחוז מוחלין לה ואלו הן סוטה וכן סירב ותורה חקן ממרא וכו' תמצאו לאוזר באורח כבר אם בס' בן סורר ומורה ואיתיה בגבלי גנא בשני לשון קלת: מתו בעליהם עד שלא שתו. נידי פכ"ד דכ"ו איסות פי' כ"ד ובפ' שני דהלכות סוטה פי' ז'. ורישא דמתני' בר"פ זה: בש"א נוטלות כתובה ולא שותות. דס"ל דאסר העומד ליגנות כגבוי דמי אלכך כיון דנכסי ברשותה קיימא הוו לה יורשי הבעל תובעין והמע"ה ועליהן לבניה ראיה שזנתה בסתירה זו ומנדה כתובתה ובי"ש ס"ל אלו כגבוי דמי והויא לה איסו תובעה מספק דדילמא זנאי אלכך אינהו ולאי הויא ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי ועליה לבניה ראיה שלא שתו אלא נוטלות כתובה. ופיתה בפ' הבולה גם דף ל"ו ובפ"ם כל הנבעין: ובבא"א לא שותות ולא נוטלות כתובה. פ' אחונן דף ל"ח והגרסא שם ובה"ל לא שותות אלא נוטלות לחוצה וכתבו שם תוס' ז"ל הא דגרסי' במסכת סוטה לא שותות ולא טולות כתובה כתבו שם כמו שמביה התלמוד כאן ע"כ וכן כתבו ג"כ בפ' האשה שנפלו דף פ"א שהביאה התלמוד שם ג"כ ותימה הוא דבדוכתה לא פריך לה כלל. ונעמור ה"ה בסימן קפ"ו ובכי' קמ"ח: ג מעוברת חברו וכו' הרא"ש ר"פ החולץ. וביד פי"א דהלכות נידוחין פי' כ"ה ובפ' שני דהלכות סוטה פי' ט'. ירושלמי הסוטה מעוברת חברו ומינקת חברו עליו הכתוב אומר אל תשב בגבול עולם ובשדי יתומים אל תבוא תוס' ז"ל. וכתבו עוד תוס' ז"ל אומר רבי דדוקא מעוברת אינה אותה משום דאיכא סכנת נפשות כדאמרינן בפ' החולץ אבל בשאת בתוך שלשה חדשים מאי דהוה הוה ותו לא קבסי' ניה לאוליא וקרינן בה אשה הראויה לו ע"כ. ובספר הפרפראות בס' ראה סמך בתלב אמו לשנה שנה לומר שמינקת חברו לא תשב תוך שתי שנים ויהיה הולד בחלב אמו שתי שנים ע"כ. וכתב המרדכי בשם מהר"ם ז"ל דכ"ד חדשים מלאים בעיבור ואם שנה מעוברת בתעברה לתינוק ע"כ ועיין בספר תרומת הדשן סימן רי"ו. וכתוב בספר כל בו בסימן ע"ה והכר"ף ז"ל כתב ובכור שור מביא ראיה דהמקדש מעוברת חברו או מינקת חברו תוך כ"ד חדשים אינו צריך גיוליא בגט רק לפרסם אפילו לא ברח הוא ולא בגא ברכה אסורה לבעלה כגדה מביא ראיה מהביא דסוסה דקאמר בגי אומא משוברת חברו תוך זמן וכיון דסוסה לו תחתיו איכול לבקשוה מפני שאני קורא בה והביא הלים את אשתו וכו' מפני איכול לפרישה ולהחזיר לאחר זמן משמע דבפרשה שני בגא גם משום דאיכא איסורא אחרינא עליה פירוש איסור סוסה והכא מי איכא איסורא אחרינא דלא בגא ברכה ומיהו לא דמי התם בני סוטה איכא איסורא דאורייתא אבל הכא בני בלה בגא ברכה ליכא כי אם איסורא דרבנן כמו איסור משוברת חברו ומה לי חד ומה לי תרי. ועוד איכא לפרש דסיא ספרשה דסוסה בגא קאמר ולא חש לפרושי יוציא [דמשמע בגא] משו' דבבר שמעי' לה מתתי' ליבמות פ' החולץ דהני בני משוברת חברו יוציא בגא והלכך בקדם תוך כ"ד חדשים יברח דכיון דברח בני אדשתיה אין לעשות עד סוף זמן ואם לא ברח יתן גט ול"ע בספר גדול ע"כ עכ"ל ז"ל בשני לשון קלת לתהנת הקיצור. וכתב בגמוקי יוסף פ' החולץ דף תי"ז בשם תשובת הגאונים ז"ל שאם סירבה מלהניק שלשה חדשים בקדם מיתת הבעל אינה נקראת מינקת חברו ע"כ: ושאינה ראויה לילד. פי' רש"י ז"ל שנתתה כים עיקרין אבל בפ' אע"פ לא משמע הכי דמייתי התם ברייתא ואני בה לו שהיתה היא עקרה וקטנה ואילונית ובפינה ראויה לילד אומא דשאינה ראויה לילד נאו עקרה ונפי' רש"י ז"ל שהתה כים עיקרין היינו עקרה יר"מ פי' שאינה ראויה לילד שהתה אחר בעלה עשר שנים ולא היה לעתה להשאל דקיימא לן דשוב אינה מתעברת ולפירושו ז"ל קשה אמאי לא תנא נמי בתחלת עקרה תוס' ז"ל: ר' אליעזר אומר יבול הוא לישא וכו' בגמ' אמר רב נחמן מתניתא בעקרה וזקנה אבל אילונית אפי' ר' אליעזר מודה דלא שותה ולא נוטלת כתובה אע"ג דאמאי נקיימה לא שתיא דאראויה להריון בעינן ועקרה ע"י מכה וזקנה מינא דבת הריון היא קודם לכן אבל אילונית מבטן אמה לריאה היא ולא חזיה והכתיב אומר ונקתה ונזרעה זרע מי שדרכה להזדיע יצאת זו שאין דרכה להזדיע וי"ם בן אליעזר ממי ס"ל לאילונית לא שותה ולא נוטלת אבל עקרה וזקנה שותות אבל בעבייתא אחרת משמע דר' אליעזר אפילו אאילונית אלינו. וי"ם דגרסי' ר' אליעזר בגא יו"ד. ירושלמי מודים חכמים לר' אליעזר אם היו לו בנים ואשה ומתו בין קנוי לאחיהם כבר נראית לשתות תוס' ז"ל: ושאר כל הנשים אינו אשותות. תימה הא משנה מאי קמ"ל הא שמעינן ליה מרישא והאומרת אני אשת אהרן אינה נוטלת כתובתה. תוס' ז"ל: ד אשת כהן שותה וכו' כיד פ"ה דהלכות סוטה פי' ו' ובפ' שני פי' ו' ובפ"ג פי' כ"ה. ובטור א"ה כולה מחני' עד סוף פירקין בפי' קמ"ח: ומותרת לבעלה. במתנוות דרך אבריס דמשו דתימא הא זנויי זנאי והאי דלא בדקוה מיא כי אוריתא במעשים ובירכיה משום דבלאוכם זנאי ובנבי כהן מיכא תחסר קמ"ל: אשת פרים שותה. כגון שנסתרם לאחר שנשאה דקדמה שכיבת בעל לנטול רש"י ז"ל והא קמ"ל דלא תימא מבלעדי איסור אמר רחמנא והאי לא לא בר הכי הוא קמ"ל דלמיקדם שכיבת בעל לנטול הוא דאתא ובריס בר שכיבה הוא

*) שם המשנה נקבן בגא וא"ו.

אע"ג דלאו בר זריעה הוא ונכרים חמה קאמר דמותר לקיימה ולא נכרים אדם שאסור לקיימה משום לא יצא פלוני דכל רש"י ז"ל. וכתבו עליו תוס' ז"ל ולא ידעי מנא ליה דכרים אדם שפתה כוס עיקרין דאסור לקיימה ע"כ. וגם הרמב"ם ז"ל סם בפ' שני כתב אבל כרים חמה אי כרים אדם המזרות לבעליה יפה סם כ"מ דכרים אדם כתבה הרמב"ם ז"ל ר"ל שפתה כוס על עיקרין וקרי ליה כרים אדם לפי שע"י אדם בא לו ע"כ **ע"י כל העריות מקנאין** וכו'. דמהו דחיישא נעבאה נפמאה שני פעמים וכו' כדפי' ר"ש ז"ל. ובאיתי סמכה ה"ר יוסף ז"ל מלת ע"י: **חוץ מן הקטן** בפי' רע"ב ז"ל וא"כ קטן פחות מבן י"ג בנה ויום א' ולא הביא וכו' ארחה בהוא פירש רע"ב ז"ל עצמו דבנמ' ליכא רק חוץ מן הקטן דאיש אי הבאה ולא הקן ופירש"י ז"ל דכיון ושכב אים אותה ע"כ: **ומבי שאינו איש**. לפיעבי בחמה דאין זות לבהמה ואינה נאסרת על בעלה בבעילת בהמה אבל ע"י בחוף פי' דהיינו אים שאינו מתקשה ואינו מזריע או על ידי ניי מרקלין ונאסרת על בעלה דאף על גב דקרא כתיב ושכב אים אותה ס"ז לא למעט אי אחף אלא למשמעי שאם קיבל לה דרך איברים אין מאסרין אותה הכי איתא בגמ': **ה ואלו שב"ד מקנאין** וכו' בגמ' בפירקין דף כ"ה. וב"ד בס פ' סי' י"ח. ובפ' אל סי' ב': **מי שנתחרש** וכו' בבריתא מרבי לחו מא"ם אים והרמב"ם ז"ל הביא דאיה לאסת מי שאינו שותא או שהיא אינה שומעת מקרא דכתיב ואמר אל האשה פרש למי אל אים ס"מעת ולא אמיר שם אסת השומעת או מי שאינו שומה. וכתבו תוס' ז"ל אים א"ב לבדות אסת הרש וכו' נראה דעיקר קרא לא אינסרין אלא לאוברה לבעל ולבועל ע"י קנוי זה אבל משום לפיסלה מכיונבה לא צריך קרא דהא אפילו רבנ"ג דאתר בפ' בתרא דבתובות כתובת אשה דאיירייתא ולאו מתה דאיירייתא דעוברת על דת לריכה סהרלה להכשיל תוכבת ע"כ:

פרק ה כשם שהמים וכו' בירושלמי פ"ק דסוטה אמרה: **כך בודקין אותו** את הבועל פי' דממה נפשך לא קאי אבעל שאם הוא נקי מה פשעו ומה חטאתו עד שיבדקוהו המים ואם אינו נקי אלא בא עליו אחר שנסתרה הא לא בדקו מיא אפילו לה כדילפינן מקרא דוגרה האים ויעון בימן שהאים מ"ד רה מעון האשה הניא תבא את עונה והמים בודקין אותה ואי לא לא אלא ולדיי דאבעל קאי ובדין הוא לבועל לבועל אלא אי אי דאתא אותה תבא ממי אותו ונם בא אוידי דאנא לבעל הבא לבועל ירושל' ר' תחנומא מנין המאמרים כנגד רמ"ח איברים שם בה וכנגד רמ"ח איברים שם בו: **שנאמר ובאו ובאו** דה"מ למיכתב באו באו אלכך לר' עקיבא שיתא קראי כתיבי חד לגואה דיהה וחד לגואה דיהיה חד לעשייה דיהה וחד לעשייה דיהיה חד לידיעה דיהה וחד לידיעה דיהיה פי' בלשה פסוקים כתובים בפרשת סוטה ובאו בה ג' פעמים חד לגואה שהקב"ה נוחר מיבואו בה המים וחד לעשייה והשקה את המים והיתה אם נטמאה וגו' שהקב"ה מכניס ישראל מיבדקים המים וחד לידיעה שהכהן אריך לידיע לבועל בבדק בראשה והדר יהן בלדק כמיסתן אלא לחוניא לנו על המים כיון שבקלה הוכיר הוקה ותקרי להני תלתא שית משום דר"ש דרים תלתא ווין יתירי דכתיבי בהו לגואה ועשייה וידיעה דבועל ורבי דלא דרים ווי כולהו מיגואה לידיעה דאשה חד לגואה וחד לעשייה וחד לידיעה ושמים בודקים ג"כ את הבועל ופקא ליה לרבי בגמ' מקרא דכתיב לנחות בכון וגפיל יהן דקאי אבועל דאי לאשה הבעלת הכתיב ובעתה בעונה ונפלה יהיה: **בשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל**. בגמ' בפירקין דלעיל דף כ"ה. וב"ד פ' שני דהלכות סוטה סי' י"ג ובעיר א"ה סוף סי' קע"ה: **שנאמר נטמאה ונטמאה** גרסי' פי' דכתי אחר תשמש אשה תחת אישה [ונטמאה] ויו יתירא היא. **דברי ר"ע** אלשה פעמים נטמאה יש בפרשה חד וקנא את אשתו והיא נטלאה וחד והיתה אם נטמאה וחד תחת אישה ונטי אם אבל ונסתרה והיא נטמאה לאו ממיילא הוא דאוקימנא ליה בפ"ק לעד אחד בטומאה ודא ת אלא הי תלתא דספק טומאה דרים ר' עקיבא הד לבועל וחד לבועל וחד לפיסלה מלהנשא לכהן ויו יתירא דנחד ונטמאה לפוסלה מן התרומה אפילו היא בת כהן ובעלה כהן נפסלה מן התרומה. ור' שמעאל פליג עליה דר' עקיבא בברייתא ולא דרים ווי יתירא אלא חד לבעל וחד לבועל וחד לתרומה והיינו ליה מקרא ואומר ומה נרוחה שמותרת לתרומה אסורה לכהונה זו באסורה בתרומה אינו דין שאם רה לכהונה ואע"ג דכהונה חמירא מתרומה והוה לן למשדי קרא יתירא מכהונה ולמדבריא בתרומה אע"ב שדינן קרא יתירא לתרומה משום דדומיא דבעל ובועל מה בעל ובועל דמיירי אף תרומה דמחיים ולאחרי כהונה שאין פסול אם בת לאיסורה אלא לאחר מיתה דייחיים הא אסורה וקיימא דהא מגרש לה יהוא לה גרושה ואסורה לכהונה וא"ע דמדרבי קרא לכהונה דומיא דבעל ובועל נמי ליה אי לא כתיב קרא ליה הי הוה ר"בינן אלא כתיב דקרא דמדרשא דכל חד קרא באנכי נפשיה היא ולא אחרי' הא לא מרבי אלא דומיא דא"ר ואי אמי אית ליה ומיתוקב קרא לתרומה אפ"ה אתא ויו יתירא לכהונה ואע"ג דאיכא בקל וחומר ערה וכתב לה קרא: **כך היה דורש זכריה בן הקצב** ויו יתירא. **רבי אומר שני פעמים** רבי נמי מודי דחד קרא דרבינן לתרומה כדר' עקיבא והא דנקט הכא תרי מיניהו ותו לא משום דסמיעה לר' עקיבא דדרים בבעל ובועל דרבוייא דויו יתירא ותאמר ליה אם אינו בעל ובועל ונטמאה נטמאה נפקין לה אלא דרבינן ויין: **אם נטמאה נטמאה** צריך למחוק מלה אם. ירושלמי אין תניין כאן כאן אית תניי תנו יכא ובאן ומאן דמר באן באן ר' עקיבא ומאן דמר ובאן ובאן ר' שמעאל אין תניין נטמאה נטמאה אית תנאי תנו נטמאה ונטמאה ואין דמר נטמאה נטמאה ר' עקיבא ואין דמר נטמאה ונטמאה ר' שמעאל ע"כ: **ב בו ביום דרש ר' עקיבא** ובכל כלי חרש וכו' פ"ק דפסחים ד"ח ובפ' הבותח דל"ג: **לימד על הכבר חשבוני** כל הכפרות בתעור נקראים שני שמשמלין מתעור שהוא ראשון וכבר שלשי יקרא הכפרות אלא היו בתוך תעור זה בשמשמלין לר' עקיבא מן הכפרות שהיו בתוך התעור הכן שנות נטמאה וכדתנן בפ"ח דכלים הכרן שנגע בתעור הפת שבתיכו טמאה שהתעור תחלה. ופס בפסחים פי' רש"י ז"ל והכריח מכמה טעמים דהאי שלשי בחולין דקאמר ר"ש הייגו משקין אבל לא אוכלין דהא לכ"ע אין אוכל ממעמ אוכל מלאוריי"ת ע"ש ולר' עקיבא כיון דאית ליה דים שלשי בחולין דלפקא ליה מקרא דדרים ומעמ ומעמ בין בתרומה בין בחולין ורבנשי בקודש נמי מוכבר אבר יבא בכל ממעמ דמי לא עסיקין דמגב נמי בשלשי דהא לר"ש אמאי ודרש ומעמ ומעמ אשכחן שלשי דאוקמי ממעמ ומיבכרת לה דאתי קדש לידי הרגשי

הכי שרץ ממעמ כלי וה"ל ראשון וכלי אוכל ואוכל משקה ומשקה אוכל דהא לר"ע טומאת משקין דאורייתא וחמשי בהדם לא נמיתי בה"ן ממאיסר כפורים דאוכא לאכרך מיה לאחיסר כפורים שכן אב הטומאה ושיין בטיה שכתבתי בפ' תומר בקדם סימן ב': **שהיות אומר עתיד דור אם** גרסי': **שאין לו מקרא מן התורה שהיא שמא**. ואיתה בת"כ פרק שמיני פרשה ז' ועיש בספר קרבן אהרן: **והרי עקיבא תלמידך**. עיין מ"ש לקמן סוף הפרק. ובאיתי מוגה במסמת הר"ר יוסף ז"ל שאין לו מקרא מן התורה והרי עקיבא תלמידך הנה לו מקרא וכו': בפוף פי' רע"ב ז"ל דאין שני עושה שליחו בחולין אלא בתרומה. אחר המלקה ולא בשכחת שליחו אלא מדבנן. **וביד פי"א** דהלכות שאר אבות הטומאות סימן ב': **ב** בפי' ר"ש ז"ל ואלפים לא הוזכרו לאתם לגיים ולא נאמרו אלא לגיאת תחום שבת. אמר הילקח ובספ"ק דעירובין ממעט דמלן דסבר דתחומין דאוריי"ת נפקא ליה מאל יצא אים ממקומו ואיכא מאן דסבר דעדין על תחומין והירושלמי פ' בכל מערבין פ"ל דבנים עבר מיל כמחנה ישראל ראוור שהיא מן התורה. ועיין ברב ר' אליה מזרחי בפרשת בשלח פסוק אל יצא אים וגו' והרמב"ן ז"ל בספר המלחמות האריך בזה בספ"ק דעירובין ע"ש: **ואלפים אמה שדות וכרמים** כלייר ואלפים הוזכר לוויר שאחר שתתן מהם אלף לגיגרם כלאמר בקרא דלעיל מיירי תתן אלף המותרים לשדות וכרמים. וכתוב בתוי"ט וז"ל מהוס דתפסת מועש תפסת כין דבאחד עשיית הא לר' אליעזר אבל לר' עקיבא דקרא בשל גיים וקרא דאלפים בשל שבת דתרי עשיי מיעטו מקיימין המקראות שניהם כמות שהן ע"כ. וביד פי"ב דהלכות שמטה ויובל סי' ב': **ד על כל דבר ודבר**. לשון הר"ם ז"ל מפרש בבריתא כספר הפ רש על שמע בנית הכנסת שהוא פותח תחלה והן עונים אחרי. ומפ' בתוספתא ר' נחמיה אומר בנני אדם הקדוין את שמע בעלמא ולאמרו ולאמרו לא נר מלמד שהיה משה פותח תחלה וישראל עונין אחריו ונומרים משה אמר אי יסיר משה וישראל אומרים אמיה לר' משה אמר עוי וחמרת יה וישראל אומרים זה אלי ואמרו משה אמר אי אים מלאיה וישראל אומרים ה' אים ע"כ: **ה דרש ר' יהושע** ס"ת ל"ג רבי: **מאהבה** פי' רש"י ז"ל שאוהב את המקום ע"כ. ארחה שבא למעט שלא יפרש מאהבת שכר מצות שאותו הוא אחד מעבעה פרוסים הגדולים כדמוכח פ' היה נוטל דף כ"ב. אח"כ מנאתי שכן כי' רש"י ז"ל בגמ' בסוף פירקין ואשפ"י שנמיתני' פירש מירחה מדאית פורענות אלא הבא עליו בסוף פירקין פי' מירחתו של המקום שמורחו גדול ומוטל על הבריות ע"כ **תלמיד** תלמידך תלמידו של ר' עקיבא היה רש"י ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל פירש דברבי עקיבא שהה תלמידך אע"פ שהוא ג"כ היה תלמיד תלמידו לרוב מעלתו של ר' עקיבא. אבל ר' יהושע בן הורקנוס לא הסב ושנה תלמיד תלמידך כמו שהיה ע"כ: **לימד שמאהבה עשה**. בגמ' בבריתא דרים ר"מ נאמר ירא אלהים באברהם ונאמר ירא אלהים באיוב מה ירא אלהים האמור באברהם מאהבה דהכי כתיב ביה בהדיא זרע אברהם אהבי אף ירא אלהים האמור באיוב מאהבה וגדול הנוסה מאהבה שהוא נאמרים בכתיב ונאמרים לאוהבי ושומרי מצותי לאלף דור:

פרק ו מי שקנא וכו'. כתבו תוס' ז"ל ה"ג בסדר המשנה מפקנא לה אפילו שמע משוף הפורה וכמי מסיבר וראה דה"פ מאחר שקנא לה אפילו קודם סתירה בעיא כרתותא שהרי עכשיו אינה רגלים לדבר מכוער הדבר ומוגיאה בכתובה מאחר שלא נסתרה ולא נאסרה עליו ובעיין זה מנוה לגרשה דאפי' לב"ה דאם הקדימה תבעלו ה"מ רשות מיהו מיהו ליכא אלא בכה"ג ע"כ ומה שפירש רש"ב ז"ל שהבריות היא שנסתרה הוא כדוחק רש"י ז"ל ובדוחק יישבו תוס' ז"ל פי' זה ולבון הרמב"ם ז"ל אפילו שמע מעפיף הענף בהיא בעלה ע"כ: **ד יהושע** וכו' ביד פי"ח דהל' סוטה סי' ח' ובשור א"ה סי' קע"ח. **מוזרות בלבנה** פי' בירושלמי נשים שטוות בשהן משזר ואית דתני מוזרות בידי מלרן נמר ופי' רש"י ז"ל כלומר משום שתיה בה שני עדים אינה נאסרת עליו ע"כ. וכתוב בספר לקח טוב ובהורה היא ולא הנעלת מן המים בשביל בהיה לקולה מפורסם עד שנשאין ונותנין בה מוזרות לבנה ע"כ: **ב אמר עד אחד אני ראיתיה שנטמאת לא היתה שותה** מקרא יגפינן לה לקמן במתני'. ואיתה בגמ' רפ"ק דסילקין. והתם קאמר מפני מה האמינה תורה עד אחד בסוטה [עי' הוי"ט] ת"ל ונבר ונבר עבר הלא מעתה יעבר לכם כל חוק ה"ע התם מדכתיב ונכנסה האיש לפי ה' ואחר תבוני מבטא דלהבא אלא הכא לי ס"ד דכתיבי ועבר בתר טומאה וסתירה נהה לי ע"כ. וביד פ"ח דהלכות סוטה סי' י"ד ובפ"ה דהלכות עדות סי' ב'. ובשור א"ה סי קע"ח: **ג שהיה בדין** וכו' פ"ק דסוטה דף ג': **עדות הראשונה שאינה אוסרתה איסור עולם** אינו דין שתתקיים בעד א' ת"ל כי מצא בה ערות דבר וכו' בגמ' מפ' ר' יתנ' הכי ת"ל בה כי' בה בשוואה דלאחר קנוי וסתירה על כי שני עדים הוא דהיימה רחיצא לעד א' הלומר בפני נטמאה מבוס כרגלים לדבר שהרי הגא לה ונסתרה אבל בקנוי ובסתירה בעינן שני עדים ושיהו דממעטי בה ולא בקנוי בה ולא בסתירה ושמאה בעלמא בלא ק"ו ובא סתירה הלא מהימן עד א' לומר בפני נטמאת מילן לאחר כאן דבר ובאחר לחלן דבר מה להלן וכו' ולא תימא אשומתה אבה הוייה רחמי' ל"ש לאחר קנוי ל"ס בלא קנוי. ותמהי התוס' ז"ל שם ס"ק פ"ב דף ג' תיבה לוה לי ג"ם אפי' בלא ג"ם מיהיא תתי לן דליתהמן בה עד א' ויעדות אחרינה ליכא לוילף דאיכא פרכא ע"כ: **ד עד אומר נטמאת** וכו' תוס' פ' האשה שלום דף ק"ו ודפ' בני דכתובות דף כ"ב. וביד בס הלכות סוטה פ"א סי' ט"ו עד סי' כ' ובטור שם: והכריעו התוס' דהכא דקאמר דכשבאו בזה אחר זה דהו לא מהימן הכני בשקבלו עדות הראשון וגם הוהו ועשו על פי עדותו מיירי כי היכי דלא תיקשי אמתני' דבפ' האשה שלום בי"ם שם סי' ל'. וגמ' עולא ור' יוחנן נראה להם דוחק לחלק בין באו בנת אחת לבאו זה אחר זה והניחו בשלי ריבה למתני' לא היתה שותה ובירושלמי עד אחד אומר נטמאת יעד אחד אומר לא נטמאת שמעון בר' אבא בשם ר' יוחנן אמר לא היתה שותה ובעלה ערוף הי ערופים ובעמא מפני שכאן יש רגלים לדבר: בפוף פי' ר"ש ז"ל אלא אחר רוב דעות בין לקולא בין לחומרא. אמר המלקח ומתני' ר' מחייה וה"פ דהני תרי בתני דבסיפא דמת.' עד אחד פסול כגון אמה מי ענד אומרים נטמאת ושנים פסולים דינמתו אומרים לא נטמאת מחמירין עליה ותשתה דהלך אחר רוב דעות וכן אמי' לקולא אלא שתתה אם שנים פסלים אומרים נטמאת ופסול אחד

אומר לא נטמאת סלע אחר רוב דעות ולא תחתה: ואחר אומר לא נטמאת ריש
פרק קמא דמכילתין:

פרק ז אלו נאמרין וכו' ברכות פ' כילד מברכין דף מ"ב והרא"ש ר"פ ריש קירא.
וגמ' ר"פ שנועות הדיינין. וכתבו תוס' ז"ל ה"נ נסדר המשנה אלו נאמרין בלשונם
ופירוש כל אדם בלשונו בהוא שומע לאפוקי למדי אמיני אומר בלשון פרסי לא היו שומעו
לבל בכל לשון משמע בין שומע בין שומע ובגמ' לא מנמע הכי ע"כ: **פרשת סוטה**
ביד פ"ע דהל' סוטה סי' ז': ווידוי מעשר ביד פי"ח דהל' מעשר שני סי' ה' ובגמ' ליף לה
אמירה גרידתא דכתיב הכא מאמירה גרידתא דכתיב גבי סוטה מה להלן בכל לשון שהיה
ם מעת לא כאן ולא אפילו מאמירה דליה שהיא בלשון הקודש בין עברי עמה ושמו ואמרו:
וקריאת שמע מתניתין דלא כרבי דליף מקרא והיו באזניהם יכו בכתבם בלשון הקדש
ורבנן הכא אינהו דאיתרי דלא יקראנה לאפרע ורבי נפקא ליה מדברים הדברים ורבנן דברים
הדברים לא משמע להו ורבי דדרש שמע לשמע לאחיך מה שאתה מוצא אפילו ורבנן
ס"ל דהקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא. הגה"ה ירום' ר' לוי בר חייתא אל נקבין
שמע קלון קריין שמע מלוניסין בעא מעבנתון שמע ר' יוסי ואיקפיד אמר כך אומר
אני מי שאינו יודע לקרות אשורי"ת לא יקראנה כל עיקר אלא יוצא בכל לשון שהוא
יודע ע"כ: **וברכת המזון** מור מ"ת בסימן קפ"ה ובסימן ר"ו. ובגמ' לפי ברכת
הטוב נרפי' בגמ' ברכת המזון מגלן ח"ל דש"י ז"ל שיבש הגירסא דלא נרים מגלן ופירש
משום דלא נעי קרא דמהיכא תיתי דיעני לשון הקודש ומיהו נראה: עיקר-ברכת הפסדים
דברים' בהו מגלן דסד"א נילף ברכה מברכו הר גריזים דכתיב בהו אלה ישמדו לברך מה
להלן בלשון הקדש אף כאן בלשון הקדש דהא בהאי נ"ם ילפינן בפירקי' ברכת בהנים דבלשון
הקדש להכי כתיב וברכת הם ה' כלומר מאחר שהברכה והשבח כלפי הכהנים [כו' עיי'
בתוי"ט]: **ושבועת העדות ושבועת הפקדון** ביד פ"ו דהל' שבועות פי' ז' ובפ"ט
פי' י"ב. ושבועת העדות ילפינן לה מדכתיב ושמעה קול אלה ולא כתיב והשביעום
באלה וכתבו תוס' ז"ל ואי לאו קרא ס"ל ילף קול קול ממשה לחכי כתיב ושמעה קול
אלה משמע בכל לשון שהיא שומעת ע"כ. והקשו תוס' ז"ל ס' שבועת הדיינים דף ל"ט
תימא דלא תני במתני' שבועת הדיינים ושבועת-ביטוי דכיון דתנא אלו ליכא לאימר תנא
ומייר ר"ל דאיכא שום גוונא נשהו דתני דליתיה בהני לחכי תני להו לתרייהו ע"כ
וכאן כתבו אחיא החמא מרמה דהר נ"ם לאו דוקא נקט לה הכא דהא מהיכא
תיתי דינעי בלשון קדש אורבא בלא נ"ם דתחתא החמא הוי משמע עפי דבכל לשון
דהוה ילפי' מעילה מעילה מסיפה אלא אגב דילפי' בשבועת דהלי נ"ם דבתביעת ממון
הכתוב מדבר נקט לה נמי הכא ע"כ וכתב עליהם בתוי"ט ולי נראה דאף שבועת
הפקדון לא היה צריך לשמוע [כו' עיי' בתוי"ט עד בעלי החיים דשבועות ע"כ].
ומה בפ' שבועת הדיינים בברייתא שבועת הדיינים אף היא בלשונה נאמרת פי'
בכל לשון וכמו שהוכיח הר"ן ז"ל שם בדף ב"ן מתוספתא דסוטה ולא הה"ר יהוסף
אלוי ז"ל שפירש בלשונה ר"ל בלשון הקדש וגם הרמב"ם ז"ל בכ"מ דהלכות שבועות
דהה זעת רבו ז"ל. עוד הקשו תוס' ז"ל הכא ביש פירקין תימא ממאי שייר הכל
וקדום של שבת וברכת הפירות וברכות המצות ליכא למימר דלא נקט לא דאורייתא דהא
בפ' מי שמתו משמע דחפלה וק"ש דבבגן ושוד דמשמע דהם דקדום דאורייתא וגם
בפ"ק דמיר בשלמא מקרא מגלה איכא למימר דבכי שייר דהבן בפ' בני המגלה הלומו
שמשם מאוריית יצא לא הא הכי אמאי שייר ונראה דהני נאמרין בכל לשון אמי אינו שומע
הלכך לא אמי לחני דמתני' דנאמרין דוקא בלשון ע"כ ועיין בספר ברכת אברהם חלק
פ' ובשיך לחלק חשיבי: **ב** **ואלו נאמרין בלשון הקדש** ולא אחרינן נמר מהכך
דלעיל שבתב ובסדר כל מלת דבורה ואין צרך לאמרם בלשון הקדש בלבהיב בכולהו
מטוס דבהני כתיב עכיבא רש"י ז"ל. ועיין בגמ"ם בשם הטוס' בר"פ דלקמן. ובעור
מ"ה פי' קס"ם. וכתוב בתוי"ט הא דקרי לה ברכת המלך מה בתי"ב בשל כ"ג לפי
שפרשת המלך מלה מן התורה שנאמר תקרא את הדבר הזה וגו' אבל קריאת כ"ג ביום
הכפורים אינה אלא תקנה ומתני אבני כונסת הגדולה ע"כ: **ג** **ביצד** אלו בילד ושל
חלילה הוי כמו מעיין. וברכות כ"ג ופרשת המלך לא נתבאר בתלמוד מגלן דבלשון
הקדש. ותוי"ט הכריח דבברכות כ"ג לאו דוקא אלא הכריחה שהוא קבע בתורה הוא
דבעינן בלשון הקדש ולזה אין צרך ראיה דהא קיימא לן דדברים שבכתב אי אתה
רשאי לאומרן אל פה וכן המעם בפרשת המלך: **נאמר כאן וענית ואמרת** ולהלן הוא
אומר ועני אלוים יאמרו מה עניה האמירה להלן בלשון הקדש וכו' בגמ' בני ולוים
נוסייהו מגלן ומתני אתיא קול קול ממשה כתיב הכא קול רם וכתיב התם גבי מתן
תורה והאלהים יענו בקול מה להלן בלשון הקדש דהא בלשון הקדש נתנה תורה אף
כאן בלשון הקדש. וכתבו התוס ואין לומר אדרבא מילף קול קול מעבודת הפקדון
דעניה וקול מעניה וקול נמור ואין דנין עניה וקול מקול גרידא ע"כ. ור' יהודה לא
נמיר ב"ם דקול קול ומילף לוים בלשון הקדש מינתה דכתיב בה ככה בגי"ם דעניה ענוה.
ועיין בגמ"ם בפ' תנא הלוקה סי' ג'. וביד פ"ע דהלכות כורים סי' י': **ד** **נאמר**
כאן וענתה ואמרה וכו' ר' יהודה אומר ועניתה ואמרה ככה ורבנן הא' מכנני
לה לדבר במעשה מעכב ור' יהודה מכה ככה ורבנן הא ככה לא משמע לה ור'
יהודה ועניתה אינמרינ ליה בפ"ק דר"ה דמקרא נדרש לפניו ולא לאחריו מגלן דמעשה מעכב דכתיב
בחר ככה דילמא דוקא לקריאה מעכבת דכתיבא קודם וי"ל דה"ב ורי יהודה הא
דמעשה מעכב אלא לא הוה כתיב לא דהריבוא ליה דוקא אקריאה: **ה** **ברכות**
וקללות כבר נתבאר לעיל סי' ג' מגין שהם בלשון הקדש: **הלא הוה בעבר**
הירדן אחרי דרך מבוא השמש וגו' ומהו מבוא השמש זהו מזרח שנאמר נאם
משה כלומר רחוק ממזרחי של ירדן ואחרי מופנא אלו דברי ר' יהודה ור' אליעזר פליג
עליה התם בברייתא ודרים מבוא השמש מקום שהחמה שוקעת לשון כי בא השמש והא
מבוא השמש מערב הוא אחרי דרך מופנא מן המערב פי' מיפנא מקיומתה ופיינו לגד
מזרח לירדן מיד. מול הגלגל סמוך לגלגל ממש מקום הרואה את הגלגל דלמרינן
ממול שרשו מול הרואה את הערוך ולהכי הקשה ר' אליעזר בברייתא מול הגלגל והלא

לא רמו שני הרים הללו את הגלגל אלא וכו' חוס' ז"ל: **עומדים מזה ומזה** לאחרון
מטאי מרון ברית ה' מאיו אל מול הר גריזים ואחיו אל מול הר עיבל בגמ' תפ' מלי והחליו
בה"ש תכת הליו אל הר גריזים מרוכה מחציו אל הר עיבל ואע"פ שבבא לוי שהוא מהם
היה לאמצה בין שני ההרים עם הארון עם כל זה יוסף עמהן ומרוכין היו כדכתיב ואני
עם רב עד אחר עד כה ברבני ה' והיינו דקאמר והחליו ממועם שבחליו. ותוס' ז"ל
הביאו מן הירושלמי אפכא שהר עיבל היו מרוכין ע"ש: **ופתחו בברכה** כל הארורים
היו אומרים תחלה בלשון ברכה. גמ' תניא ר"מ בן יעקב אומר מי אינבר לומר לוי
לאמה אכבר אמר לוי לאמלה בלכתיב אלה שמלו לאבך וגו' שמעון לוי ומי אפשר
לומר לוי לאמלה אכבר אמר בפסר לאמר לאמה דכתיב עומדים מזה ומזה לארון
נגד הכהנים והלוים הא כיצד זקני כהונה ולוה לאמה והשאר לאמלה ר' יאשיה אומר כל
הראוי לברכה נתברכו את הארון דהייט מבן שנים ועד בן המשים לאמה אלא הארון והשאר
לאמלה רבי אומר אלו ואלו ישראל ולוים לאמה היו עומדים הפכו פניהם כלפי הר גריזים
ופתחו בברכה כלפי הר עיבל ופתחו בקללה ומלי על בסמוך כמו ובכות על הארון
ולומיהם. ומצאתי כתוב בספר חן טוב פ' עגבים דף ס' ע"ב וז"ל וזהו שבבר גריזים
והר עיבל נאמרו ברכות וקללות להודיעם שמשם והלאה נעבדים אים כפר רעהו גם על
הנפתרות ולכן פי' האחריים ולא הברכות גם אם נאמרו ברכות כנגד הקללות ברוך
אתה אבר לא יעבה פסל וגו' ופתחו בברכה וכו' א"כ למה לא פרש בתורה הברכה
אבל אין החתם בחדשה תורה אלא בקללות שיהיו נתפכין על הנפתרות אי למ"ד לא
עבה על הבנלות עד שעברו את הירדן א"כ הברכה אין כל חדש עתה שהם נמדבר
היו זוכין במצות חבריהם גם הנפתרות אבל החדש הוא בקללות להעיבם נחמא היחיד
מפא"כ עד ע"ה ע"כ. נפי' רע"ב ז"ל בשבעים לכון בכתב של שבעים אומות ונראה
דלאו למשיבי לשון אלא כלומר בכתב ולשון של כל השבעים אומות: **שנאמר באר**
היטב יש מפרשים בתיבת היטב שבעים כזה ה' ש"ר"ם היטב. וכך כתוב בתוי"ט
בשם גור אריה. והיא נקרא: מספר הקדמוי. ובתיב עיד בשם רבינו שמעיה נתן
ז"ל אלא היה כתוב על האבנים רק מספר המצות כמו שהן כתובות בהלכות גדולות
כעין אחרות אבל הרמבן"ם וגם רבינו נהיי ז"ל פ"ל בכל התורה היתה כתיבה בהן
מבלבלות עד לעיני כל ישראל וזה בדרך שם בם כתיבתן ביום אחד ומעשה הוא
ע"כ: **ו** **ברכת כהנים ביצד במדינה** וכו' כתב הר"ר יהוסף ז"ל קלת קבה הדר
מעמה זו שבתחלה תפס מדינה תחלה ואח"כ מקדש ואח"כ עבה לעבר ואח"כ חזר
לומר מדינה תחלה וג"ל שעיקר מעמה זו הוא כמסכת תמיד בסופה והע"ב שם וברכו
את העם ברכה אחת אלא שבמדינה אומרים לותה שלם ברכות ובמקדש וכו' והנה בם
בולמי כסדר אמר אותו מקדש תחלה ואח"כ מדינה אלא שבכל שם מקדש כדי לחלק וק
בחלוקה שניה תפס מקדש תחלה אך מה שתפס בחלוקה שלשית תכם מדינה תחלה
בעבור שבחלוקת של ר' יהודה הוא על המקדש בעבור זה הזכיר מקדש לבסוף ולזק
ע"כ. ברכת כהנים בברייתא יליף הבלשון הקדש מג"ש כתיב הכא כה תברכו וכתיב
התם אלה יעמדו לברך מה להלן בלשון הקדש אף כאן ור' יהודה אמר אינו צריך
הרי הוא אומר כה אך עד שיאמר בלשון הזה ופירשו תוס' ז"ל. ורבנן לא משמע להו
כה שיהיה אלא ככה. עוד כתבו ז"ל דהא דליף ג"ש מהר גריזים ולא יליף מברכת המזון
דכתיב בה וברכת והיא בכל לשון כדאמר בר"פ משום דפסיל אית לן למילף ברכת כהנים
המפורסת בתורה מברכות הר גריזים המשובשות ג"כ בתורה שהם הם הקללות הכתובות
בהדיא בתורה אבל לשון ברכת המזון אינה מפורסת בתורה ע"כ: **ובמקדש ברכה אחת**
וכו' ביד בפי"ד דהל' שמיטה ויובל סי' י'. ועיין פעם שכתבתי בשם ספר הר טוב בפ'
בתרא דתמיד בי' כ'. בפי' רע"ב ז"ל סדר המקדש ודרשהו. אמר המלכים פי' דלא לכ"ב קבה
בכל המקום ס"ד וכי בכל מקום שם המיוחד מזכר והכתיב זה שמי לזה זכרי לא כשאני
נכתב אני נקרא אלא סדר לה וכו'. וכתוב בתוי"ט שנאלה לו אחת אלא היו אמרים
ג"כ בשמו"ו אלא כהמגבר אימר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם שכן היתה תקנת
עזרא במקדש וכמ"ש הר"ב בפ"ק ברכות ע"כ בקיצור ודברי התוס' [שבועה הח' ע"ב]
המגלה יותר בתוך דף מ' ריש ע"ב. ומצאתי כתוב ותרז"ל ושמו את שמי יברכום
בשם המפורש הוא שם בן ב' שם עשרה אותיות ואותם שאין יודעים אותו מזכירין שם יהוה
ככתבו ע"כ: **במדינה הכהנים נושאין את ידיהם כנגד כתפיהם** ומצאתי
מונה את כפיהן כנגד כתפותיהם. וביד שם פי' ג' ובפור מ"ח פ' קכ"ח. בפי' רע"ב
ז"ל ושכיחה למעלה מקצרי אצבעותיהם והוא לשון רש"י ז"ל ומצאתי כתוב עליו מכלן רחיה
שאין זוקפין האצבעות ע"כ. ועיין במ"ם במסכת תמיד פרק אחרון פי' ג': **ז** **ברכות**
כהן גדול לא אחברה לן מנלן דבלשון הקדש. ובגמ' לא מזכר ועיין במ"ם בתמיד
דבסמוך: **ונותנו לראש הבנשת** נרסינן דספר לשון זכר. אח"כ מצאתי כתבה ה"ר
יוסף ז"ל כך מצאתי בכל הספרים דגרסינן ונותנו ולקמן נרסינן ומניחה בחיקו ונראה
דלעיל דקאמר נוטל ס"ת קאמר לשון זכר כי סבר הוא לאמר בלשון זכר ספר זה ולקמן
שאמר ונוטל את התורה ולא אמר ספר אמר לשון נקבה כי תיבת תורה לאמר בו לשון
נקבה ולא התורה ע"כ ופסוק הוא: **והסגן לבו"ג** וכולן מפוס בגיזו של כ"ג ולא
מפוס דרשה הכוסת מכנף הבגן בפני כ"ג דלא שתיינן מכבה דחולקין כבוד לתלמיד
במקום הרב. ועיין במ"ם ביומא רפ"ז: **וביום עומד ומקבל וקורא** עומד וקורא
אחרי מות וכי' כל"ל. ואיתה בת"ס פ' כסי הדם דף פ"ו. ואף בעשור בשם שור
וכו' עד סוף לשון רע"ב ז"ל. אמר המלכים ואלא פריך בגמרא והא תנן בפ' בתרא דמגלה
ועד כמה הוא מגלו עד כדי שלא יפסיק התורגמן מבלל ודבתורה בלל כלל לא אמר
מנין ואריך שנויה אחריה דמתני' מייתי בגמרא לשון אחרי אחרי הו ענין אחד לחרוי הו הכפורים
והיא בשני עניינים וכן פירשה שם רע"ב ז"ל וגם גרס"ו דיומא: **על התורה** שדם
רע"ב ז"ל כאן ברכה אלאחריה והוא פי' רש"י ז"ל וברס"ו דיומא פי' רע"ב ז"ל אחי
ברכות אחת לפניה ואחת לאחריה והוא פי' הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה גם ביד בפ"ע
דהלכות עבודת יום הכפורים. ואיני יודע היכן אלא בתוי"ט בהרמב"ם ז"ל פי' ביד בפי'
רש"י ז"ל. ה"ג ואל הכהנים ואל יקרא: **ח** **ועל ישראל** מפי' ירושלמי
הביאר בשרמא: **ועל שאר התפלה** בברייתא נסיים הה מכלן ואינן אחר שנגר הכן
גדול סרשה עם ברכותיה כל אחד ואחד מן הלטר מביא ספר תורה מניחו לעזרה

דקסנר

דקסבר אין עירוב והוצאה ליום הכפורים א"ל ירושלים לתותיה נעולות בלילה ומערבין את כולם וכל זה כדי להרחות כל אחד ויוו של ס"ת לרבים משום זה אלו ואמרו: **ח פרשת המלך כיצד** וכו' ביל פ"ג דהל' חגיגה: **שנאמר מקץ שבע שנים** זנו' גמ' ולריכי כל הסימנים הללו מקץ שמת הסמיכה ובתנ הסוכות ובמועד לאי כתב רחמנא מקץ שומע אני יתחילו למות מזמת ארבעים והלאה בבערבות מוצב נאמרה פרשה זו ואע"פ שעדיין לא התחילו למות שמיפין שלא מנו אלא עד לאחר שבע שכבר ושבע שחלקו ת"ל שמיטה ואי כתב שמיטה ה"א בסוף שמיטה קודם ר"ה של שמיטה כתב רחמנא במועד ואי כתב רחמנא במועד ה"א מרים שתא שכולן נקראו מועד כדכתיב אלה מועדי ה' ורחמיב ומי ר"ה כתב רחמנא בתב הסוכות ואי כתב ב"ב הסוכות ה"א אפילו יו"ט האחרון כתב רחמנא בבות כל ישראל נראות מתחת הול המועד. וכתבו תוס' ז"ל ומ"מ ביו"ט ראשון לא דבמועד משמע בתוך המועד אבל פי' רש"י ז"ל תמוה מאד דפירש דמה"ט ביום טוב ראשון לא מצוה לתיקון בימה אינה דוחה יו"ט ביון דנזרת הכתוב לקרות מלאחלהא דמועד יקראו בלא בימה מגלן דבימה מעכבת הכי מכתבר כדפריטית ונראה דהיו בונין הבימה מעיו"ט בנין של פרקים ונתולו של מועד לא היו עושים שום בנין אלא מקומין אותה ומתבנין הפרקים יחד ואם לא בנו אותה מעיו"ט נראה דבנייתה לא היה דוחה אפילו תולו של מועד ע"כ: **חזן הכנסת נוטל ס ת** כתב הר"ם ז"ל זה סס"ת הוא הקרא בכל מקום ספר העזרה והוא סבר בכתב משה רבינו וכו קורין פרשת המלך בהקהל וכ"ג ביום הכפורים כן פי' רש"י ז"ל בפ"ק דב"ב דף י"ב וזה הפירוש הוא מוכרח שם ונראה ממשנתו האחרון היה להם ס"ת אחר ונקרא ג"כ ספר העזרה ע"כ: **ונותנו לראש הכנסת** שמעת מינה הילקין כבוד לתלמיד במקום הרב אמר אביי כולה משום כבודו דמלך וכתב הראב"ד ז"ל בפירושו למסכת תמיד ובתוס' נרפת מקרים בשם ה"ר אלחנן בן ה"ר יצחק ז"ל הא דתניא בתוספתא סיפא פ' אלו נאמרין, בשמיני במולאי שביעית עושין לו בימה של עץ ויושב עליה שנאמר מקץ וכו' על הגריפים החלך עמד וקבל וקרא מעומד וכריך בגמ' עומד מכלל דיושב והא אמר מר אין ישיבה וכו' ומוקי לה בעזרת נשים דמתי קיימא דהל"ל כשהיה יושב על הבימה היתה עשויה כמו גג גבוה הרבה ואמר רב ספא בפ' כיצד צולין דגנין ועליות לא נתקדשו והרי היה יכול בטוב ליטב בס. ותירץ בשם ר יצחק אביו דכיון שלא היה דבר זה קבוע בעזרה שהרי לפי שעה היו מניחין אותה בימה דלאחר יו"ט היו שומעין אותה מפני שלא היו עשוי אלא לומדב בעלמא לפיכך לא היתה תוקף משאר קדושת עזרה שהרי על כרחין י"ל דלא חביב הוה בנין דבר של קבע אם היה חבוב בנין של קבע הוא אסור כדאמרינן לקמן אחין בונין מכסרה של עץ בעזרה. ולא נזכרה דבלאו הכי לא קשיא שאפילו אם תאמר שהוא בנין קבוע לעשיה גב הבימה הוא קדוש בשאר קדושת העזרה שהרי אפי' למ"ד עליות וגגין לא נתקדשו היינו אותן שהיו בתוכה שעה כשנתקדשה העזרה אבל מכאן ואילך כל מה שיעשה בתוך העזרה שום דבר הכל קדוש דלאו כל כמיניה ע"י בנייתו לספרקיע קדושת אויר העזרה שנתקדש בשעת הלכות שהיו בשעה שנתקדשה העזרה י"ל שהאויר שלמעלה שעל בניהן לא נתקדש מפני שהשעיה התקרה של לשכה בין האויר שלמעלה לאויר שלמטה ובשביל כך לא קדשו אלא למטה דמה שלמעלה לא קדשו אבל בלאותו מקום שהיה הולך בעזרה באותה שעה אותו אויר נתקדש אפילו עד רוס רקיע שאם לא נכנס בן קטיא לרב דאמר גגות לא נתקדשו מגג בית הפקרה דקיימא לן דהוה קדוש כדקיימא לן דהולן היה עובל בקדש בבית הפרוה והא ניכא למימר שהיה נגב שהם עם הקרקע של עזרה שהרי בעזרה היתה עומדת ושם היו מולחין עורות קדשים אלא של כרתנו י"ל שאינו בנין היה חלוק דים מהם שנתקדשו ויש מהם שלא נתקדשו והכל לפי הצורך והשעה שהיו צריכין אז עשו ולאו דוקא דקאמר רב דכל בנין לא נתקדשו אלא הוץ מגג בית הפרוה לא נתקדשו כולן אז בשעת קדוש העזרה אבל מכאן ואילך לא אתי שום בנין ומבטל קדושת העזרה וכן מצאנו כמו כן בנין היה קדוש ולא מותרינן מיניה לרב ורב כמו כן נראה לומר דבימה לא צריך לאסרה משום לא תטע אפי' אם היתה ממש קבועה בשם דאיכא למימר דכל דבר שיש בו אבל דומיא דאשרה ביושבין בצלה זה אסורה לעשות אבל בעון מיצטנעות בימה אינו נראה שהיה אסור שהרי גם בן קטין עשה מיזבי לביר של עץ וגם מצוה איכא מאן דמסבר ביסכת סוכה בפ' האילן ואע"פ שמיזבה אין ראיה כל כך משום שהבר המיבטל הוא ואין דומיא דאשרה מ"מ מוכני היה רבינו אלא מידי דמסלקא בעינן דומיא דאשרה עכ"ל ז"ל: **והמלך עומד ומקבל** וכו' אותה קריאה ע"י מלך היתה כדתניא בספרי בברכת המלך את משנה התורה הזאת אין קורין ביום הקהל אלא במשנה תורה רש"י ז"ל וכן מינו שא"ל מנה ליהושע תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם ויהושע מלך היה כנלע"ד וכן כתוב ג"כ בתוי"ס: **ושבחוהו חכמים**. אע"פ דמלך שמחל על כבודו אין כבודו מרול מצות אחר. וכתבו תוס מכח קושיות דדוקא הכא שייך לאומר מנה שאני דמוחל על כבוד עצמו משום כבוד התורה שהוא כבוד הבריות וכן הביאה דפ' כ"ג בסיפרדרין דחולן לו מייבם מוחל על כבודו כדי לקיים מצות מלך עולמית ומראה בעצמו באימת בריות עליו אבל הכא דכתובות ופ"ק דקדושין שמוחל על כבודו כדי לאחוז כבוד לבבר ודם כגון לבלה וח"ח מזה נזרת הכתוב הא באינו מוחל אפילו במקום מצוה שהרי מצות כבוד עצמו שהן צריכין לעשות למלך כבוד גדולה ממצות כבוד שחייב המלך לנהג בהן שהרי גם עליהן אמרה תורה שום תשים עליך שתהא אימתן עליך ולא אימתך עליו ממנה דמה שהמלך מכבדו ליצא מצוה עכ"ל ז"ל: **ובשהגיע ללא תוכל** וכו'. תנא משמיה דר' נתן **אותה** שעה נתחייבו שוגאיהם בן ישראל כליה שהחניפו לו לגגריפס. ומנמע מתוס' ז"ל פ"ק דב"ב דף ג' דלגריפס מזרע הורדוס היה וכמו שפי' רש"ב ז"ל. ובפ' החולץ דף תי"ח פי' נמוקי יוסף אע"ג דמקרב אחיך משמע דבני שיהא המלך אביו ואמו מישראל דמקרב מן הקרובין משמע מיהו מלכתי' לא תוכל נתת עליך אים נכרי מניני לבאר מוציין שנרוך שלא יהיה אים נכרי וכשאמו מישראל חביב ישראל ע"כ וכ"ש אם **אביו** מישראל: **אחינו אתה אחינו אתה**. אית דגרסי תלת זימני אחינו אתה כדרך לשון האומות שלש פעמים אלן הר"ר יהוסף ז"ל מתן אחינו אתה בשלישי: **עשר העשר כי תכלה לעשר**. יהושלמי א"ר אבהו ולאה קורין עשר תעשר כי תכלה לעשר

ע"י שיצא ישראל משביעית לשמיטת שלא נשכח את המעשרות: **ברכות וקללות ופרשת המלך עד שגומר כל הפרשה**. כך היה לריך לסות לפי פי' רע"ב ז"ל שנראה שהעתיק מרש"י ז"ל אבל ביתבלמי לא נרסו כלל פרשת המלך וכן נ"כ נמחק במשנתו של החכם הר"ר יוסף אבנמי ז"ל. וגם הניח ברכות וקללות עד שהוא גומר את כולם ברכות שב"ג וכו'. אבל לשון הרמב"ם ז"ל שם בפ"ג דהלכות חגיגה כן מהיכן הוא קורא מתחלת תומם עד סוף פרשת שמע ומהלג לוהיה אם שמוע וגו' ומהלג לעשר תעשר וקורא מעשר תעשר על הסדר עד סוף ברכות וקללות על מלכד הברית אשר כרת אתם בחורב ופוסק ע"כ. וכן פי' נ"כ בפי המשנה. ולשון המשנה קשה לפירושו ז"ל דמדקתני עשר תעשר כי תכלה לעשר משמע דמהלג מעשר תעשר לכי תכלה לעשר וז"ל רש"י ז"ל וקורא מתחלת אלה הדברים על שמע שבתחתון והיה אם שמוע ע"י דלוג ועשר תעשר ומשם מהלג וקורא כי תכלה לעשר ברכות וקללות ומשם חוזר למפרע וקורא אביומה עני מלך שמע קבלת מלכות שמים והיה אם שמוע קבלת עול מצות וכן ברכות וקללות קבלת בריתות של תורה ומשמיע לרבים עשר העשר כי תכלה לעשר מפני שהוא זמן אסיף ומתנות עניים והפרשת תרומות ומעשרות ות"ל ספרשת המלך מפסקת בין עשר לכי תכלה קורא את אלה יחד שלא להבסיק במעשרות ותמ"כ קורא פרשת המלך ואי משום דיש כאן דלוג בתורה בכדי שלא יפסיק אין למלך תורגמן ואין מתרגמין אחריו ע"כ. והקשה בתוי"ט דכ"ש דאיכא גמלי לעבור דבשתא אפי' בהפסק מועט בהין הלעוור לפי שאין תורגמן לכך כ"ל דהכא הוינו מעבר' דבמקום המלך ובבודו אין מקפידין על סהיית הלעור לכבוד המלך עדיף ועל דרך שכתבתי בשם תוס' ז"ל: **ברכות שב ג מברך** שמנה ברכות ביום הכפורים הן המלך מברך אחר קריאתו אלא שהוא נותן של רגלים מקדש ביום ישראל והזמנים תחת מחילת העון ביום הכפורים:

פרק ח משוח מלחמה.

לשון הר"ם ז"ל מפ' בגמ' מוגש הכהן עד ודברו השוטרים הכהן מדבר וכהן מתמיע מודברו עד ויספו השוטרים הכהן מדבר ושוטר מתמיע מיוספו ואילך שוטר מדבר ושוטר מתמיע. ת"ר שנים מדבר עמה אחת בספר ואחת במלחמה בספר מה הא אומר שמעו דברי מערכי המלחמה וחזרו במלחמה מה הוא אומר אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו ע"כ: **משוח מלחמה**. נראה הא דלא תנא הכא מצות מלחמה כיון דכתבתי בפ' אלו נאמרין מקרא בכוריים כיון וכו' משום דהתם סליק מיניה דתני לעיל מינה ואלו נאמרין בלשון הקדש אבל תיבה למה הקדים פרק זה קודם פרק עגלה ערופה ולא שנה מצות מלחמה בבנא אחרונה אחרי כולן וי"ל דהתם הקדים פרשת עגלה ערופה משום דאיירי בפרשת המלך קרא בתריה פרשת עגלה ערופה אבל הכא שבא לכרשה מקדים מצות מלחמה משום דזוטרי מילתיה ופסיק ושרי להו ות"ת ומיתני לעיל פרשת מצות מלחמה כדתני פרשת עגלה ערופה וי"ל דלא שייך למימר פרשת מצות מלחמה שהרי לא ניתנה משום מצות קריאה אלא משום התראה. תוס' ז"ל: **ודבר אל העם בלשון הקדש**. ולהלן הוא אומר משה דבר וכו' ירושלמי הרי קיים דכתיב בה ודברת בם והיא נאמרת בכל לשון אלא בנין דכתיב בה [אמירה] הרי כרשת ודוי מעבר דכתיב בה אמירה והיא נאמרת בכל לשון מ"ר חגי נאמר כאן הגשה ונאמר להלן הגשה ומגבו הכהנים בני לוי מה התם בלשון הקדש אף כאן וכו' עד כר' ישמעאל לשונות כפולין הן כרם כר' עקיבא דאמר לשונות רבויין הן מאי מייא בר אבא אמר כאן בנים ונאמר להלן ובנים מה אלו נאמרין בלשון הקדש אף כאן בלשון הקדש תוס' ז"ל. **ונגש הכהן זה כהן משוח מלחמה**. דתניא ודבר אל העם יכול כל כהן שירצה ת"ל ודברו השוטרים מה שוטרים במשוחה אף כהן במשוחה ומה שוטר שם ממונה על גביו אף כהן שם ממונה על גביו לאשוקי כ"ג דלעניין עבודה אין למעלה הימנו ופריכין בגמ' ותיבא כהן ומשני כהן לאו ממונה הוא דתניא א"ר חגיגה כהן לעמה כהן ממונה באם מרע בו פסול בכ"ג נכנס ומשמש תחתיו אבל כל זמן שלא חירע בו פסול בכ"ג אין לכהן נגולה בו כלום. ופירשו תוס' ז"ל מכח קושיא דולמי ממונה היה לדברים שמוהו אחיו הכהנים כדתנן אמר להם הממונה אבל מן התורה אין לו שום מנוי ומרה יותר על אחיו הכהנים ואינו אלא כעין מנוי אמרכל וגיבר בגדולתו אחיו הכהנים ע"כ. ועיין במה שכתבתי ר"פ שני דסנהדרין: **ואמר אליהם שמע ישראל**. הטעם שמתחיל בלשון הה משום דאמר להם הקב ה לישראל אפילו לא קיימתם אלא ק"ש שחרית וערבית אי אתם נמסרין בידם. **על אויביכם**. על אויביכם ואל על אחיכם כמ"ל: ושפעת הקלגסין. מן ושפעת מים תכסך כן פי בערוך. והוא ורש"י ז"ל פירשו הקלגסים חיילות: **אל ירך**. ונומר מפ' בגמ' בברייתא כנגד ד' דברים שתומות הטעם שבאן לאיש מגיפין בתריסין ומריעין בקרנות ומוחין בקולם ורומסין בפלגת סוסיהן והסרותם אבל בתוך חרבות ושפעת קלגסים הן עיקר המלחמה ואינם כדי לחיים ומלאתי כתוב בספר טרם יבי שחבר הרב ר' שלמה אלקבץ ז"ל חבור על מגלת רות וז"ל בעלה ל"ה ע"ח אל תיראו ואל תחפזו פי' הר"ר מאיר ערחמה ז"ל כי על החלשות אמר אל ירך לבבכם אל תיראו ועל ההסתכנות אמר ואל תחפזו כי עלה ונבורה למלחמה לא בחפזון ובתאוה לבב ושפתים יפק ע"כ. הקלגסין ס"מ עקלגסין: **ואתם אין אתם** כך וכו'. גמ' וכל כך למה מפני שהשם וכל כיוצא מונחין בתוך המרון היולא עמהן ונלחמים ולזה אמר המלך ההולך עמכם ולא קאמר כי ה' אלהיכם עמכם דמשמע שהולך ממם: **ב ודברו השוטרים אל העם לאמר**. גמ' מפי אביי דמוגש הכהן עד להוסיע אתכם כהן משוח מדבר והוא עצמו ממשיע: [הגה"ה הרמב"ם ז"ל מפרש כהן אחר ומודברו השוטרים עד ויספו כהן מדבר ושוטר משמיע ומויספו ואילך שוטר מדבר ושוטר משמיע. והרמב"ם ז"ל מפרש שוטר אחר]: **ואחר הלוקח** וכו'. דכתיב ומי האיש אשר בנה. וה"מ למיכתב מי אשר בנה אמה לי רבוייא הוא. ומדלא כתיב אשר בית בנה דרום ביה בנה מ"מ שהרי לא הזכיר בית עדיין והאי דכתיב בית למעוטי בית שער אבסדרה ומרפסת שהן עשויין לדריסת רגל ולא רא יין לדור בהן. ומדכתיב ומי האיש אשר נטע ולא כתיב ומי אשר נטע האיש רבוייא הוא לרבות לוקח ויורש וכו' ומדלא כתיב אשר כרם נטע דרום ביה נמי נטע מ"מ ואבי' אינן כרם שהרי לא הזכיר כרם עדיין ובגבד ביהא חמשה אילנ מאבל דומיא לכרם שפחות שבכרמים חמש גפנים הם ראמ"ל אומר כרם כמשמעו למעוטי כל שאר אילנות: **בית התבן** וכו'

וכו' נמוס דמיקרו בית סרמון לדירה אבל בית שער אכסדרה מרפסת שאין רמויין לדירה
לא סבי מוכח מן סברייתא: אחר הבונה וכו'. תוס' ר"ם דס מפתח: אחר הנוטע ואחר
המבריך. תוס' דפ"ק דקדושין דף ל"ו: ואחר המרביב. שני פירות שזה פירותיו נסין
וזה פירותיו דקין דהוו ממין אחד זה בזה והיא ברכבת היתר דאיתוקמת מתני' בה רש"י
ז"ל. וגמ' אמר הכרכבת היתר ר"ל מלינמא ילדה בילדה תיפוק ר' דנעי מיהדר מסוס ילדה
רשאוה אבא ילדה ביקרה הא אמר מר וכו' ומפני מ"ר ירמיה לעולם ילדה ובכון דנפע
לכך קמייתא לסיע ולקורות שהיא ספורה מן הערלה. רב נחמן בר יצחק אמר במרביב אין
בירק לא בעי למיהדר מסוס קמא אבל בכר הוא אין זקן ואמרי הא דמתיר להרביב אין בירק
הוא רב

תו"ש ן שלא בא על ידינו. מימרא פרק אלו נאמרין דף נ"ח ופי' רש"י ז"ל נא בא לידינו וכסרמה. גנמ' מפרש נגא מזונות והולך לנסמס את הבריות ועל כך נהרג והיינו ידינו נא שפכה נא על ידנו שפרסרנו בגא מזונות ונא רמינוהו ונתמנוהו יחידי בגא חבורה והיינו ועינינו נא ראו עכ"ל ז"ל משמע מהוך פירושו ז"ל דגא נרסי' במתני' רק אגא שגא בא בא על ידינו ופפרסרנו ונא רמינוהו ונתמנוהו. ושם פ' אלו נאמרין פי' נ"ב וכטרטנו בגא מזונות שגא בא על ידינו ורמינוהו ונא הוה לו ורחה אחד נוסא מזונות ונא נחסכם ממנו נאוים רעבו ועתד זה עליו והרגו: **בלא לויה.** בגא חבורה שהלך עמהם עכ"ל ז"ל. ועיע"כ ז"ל נראה שמשמך אחר נרסת רש"י ז"ל וכן הוא נ"כ בירושלמי. ירושלמי רבנין דהכא פתרין קרייא בהורג ורבנין דתמן פתרין קרא בגרגר רבנן דהכא פתרין קרייא בהורג שגא בא על ידינו ופפרסרנו ונא הרגנוהו ונא רלינו הו ונתמנוהו בגא פרוסה ע"כ. והרמב"ם ז"ל בפ"ו מקשה אבי אמתי נא יבכי' כפרים בפרה מחיבר ובתיב הכא אולי אנפרה וגו' ומה הכא בגא כדכתיב אנא הטא העם וגו' אף הכא ניי הינבי אנא דומיא אנא כבר לעמד ונומר דהכי יבכין מהכא לבנין ודוי כ"ג בייס הכפורים וקאי בקבינא: ן **נמצא ההורג** וכו'. פ' אוהו ואת בנו דף פ"ב אתמי' דסמוכה כרת חטאת וסור הנסרל ונגנה עדופה ועיין במה שכתב רע"ב ז"ל: **תצא** והרעה בעדר. כבאר חולין וקאי הנא ליה לא לאמרינן בבמה דוכיי עגלה ערופה נאסרה מחיים **ומרלתה** לנהל איתן מיסרתה ובמסכת כריתות בפ' בתרא אמי דייק מכיפא דאמרה נאסרתה חיים דק כי מסנרגאים לעריקה דהיינו תשבע ירידה לנהל איתן עדיין לא יפרה ספרה מחיבר ומסקינן הא מילתא הכא בפיגוגתא דהגלי וכן פי' רש"י ז"ל ג"כ לקן: **בפרה ספקה עשתה את שלה.** ושם לא ממנא הורג בהכפר הספק ולכבמנא עבפה ולקי ויכרג ויהיו היא בלאיסור נגלה דידה קיימא דכפרה כתיב בה בקרבים רש"י ז"ל: **נערפה** העגלה. ברייתא בדף נ"ח דפ' אלו נערות. ועיין שם בתוס' הכתם בברייתא ליף דאם נערפה העגלה והמ"כ ממנא הורג ה"ז יהרג מקרא דכתיב ולאמרן לא יכופר לדם אחר שיפך בה כי אם בדם שופכו וכדיליף ממי הכא בגמרא והם נהמו מעם לרש"י ז"ל בבפירוש **כמומם** שבגיא הרגיה מקרא דוחתה תבער כמו שהביאו הרמב"ם ורע"ב ז"ל. וק"ק לב"ד אמאי איצטריך למיכתר ולמיתני נערכה העגלה ואה"כ ממנא הורג ובא עלה קיימינן ולישני ליה דליתני משגערכה העגלה תקבר במקומה וכו' עד כפרה ספקה ובלבה לה והורג יהרג: **רן לא ראיה.** בנקודת קמץ תחת הרי"ו. ואשה אומרת **לא ראית.** הו עורפין עגלה ור' יצחק הניחו בהאי ריבא דמתני' לא הוו עורכין כמו שהביאו לעיל ס"פ מי שקיבל ובולה סוגיא בדהתם ואין הפרש ביניהם כלום: **ושנים אומרים לא ראיתה** כך ל"ל. בסוף פי' רע"ב ז"ל בנפוס' עדות הלך אחרי רוב דעות. אמר המלקט ואמרי לקולא ומתני' ר' נחמיה ובדהכתובות לעיל ס"פ שני. וביל פ"ה בהלכות עדות סי' ב': **ט** בפי' רע"ב ז"ל לפי שמכירין בו וכו' ובדהתם בגמ' לא מודע מי הכהו הא מודע מי הכהו אחילו אחד בסוף הגלים לא הוו עורכין. ובגמרא מסיק לה מקרא דכתיב כי ימצא חלל בשדה שמליים הרלחים מכאן אמרו שמרבו הרלחים בעגלה עגלה ערופה ע"כ: **אלעזר בן דינאי** אלעזר בני יוד נרסי'. ומכר בפ' שני בהלכות דף כ"ח: **ותחנה בן פרישה** בן פרישה הם נקרא חברו לקרותו בן הרלחן כן מלאתי בחוי"ם שכך נרסינן בספר אחד ובתב בן דינאי לא הוכרנו לחזור ולבאות שמו כי זה בן דינאי נאה שמו לו כי רתוי לדונו א"ל לשון ריב ומדון ע"כ: ויש מי שהגיה ותחנה בנקים ותחנה וקאי אבן דינאי שהיו שמו פ"ב אבן בין בנבני בין בירושלמי אין בם שני פעמים נירסת בן פרישה שמרבו המנאפים וכו' ביל פ"ג בהלכות סוטה סי' י"ט: ירושלמי וכתיב והיתה אשה לאלה בקרב עמה בזמן שעמה אלוה ולא בזמן שעמה סרוגים: **יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים** וכו' כל"ל. ולהיה בפ' שני דתמורה דף ט"ו: ' **ואת הנוקפים** בתמיתת הגא שהיו מוכנין אותן במקלות בדרך שהיו נוסין לפני ה"ל עד מתי אתם מלבלין ערפה לנוכח שמא ניתק קרוס של מוח עמד ובתקין לכם מבעות בקרקע: **יא משבטלה סנהדרין** תוס' פ"ק דיומא דף ז': **שנאמר בשיר לא ישתו יין** וביל פ"ה בהלכות תעניות סי' ט"ו. ובשור פ"ח סי' חק"ם: **יב משבטלו הנביאים הראשונים** תוס' פרק ל לב ועדנה דף מ"ט ודר"ם מי שלחנו ודפ' אין מעמידין דף כ ג ודפ' לחיהו מקומן דף נ"ד ומבחן הוכיחו ל"ל דבנבית שני היה שמיר מדקתני מבמתו בגיאים הראשונים בטלו אירים ותומים משהרב בית המקדש בטל השמיר ויביאו בית שני ולא בית ראשון לערבינו ולהיהיו למשמתו נביאים הראשונים הי מו חרבן הבית כדתניא בגמ' משהרב בית המקדש בטלו אירים ותומים והי מו בית ראשון דחמשה דברים הסר בית שני מבית ראשון כי אותה בזמן ובטל השמיר כיון לאחר בית שני וכן הא דתלמוד הבבלי בגמרא משהרב בית המקדש מטלה **פעם** ביאה ובתה לע ברי עבירה ומסתיא בבית שני שהרב בימיו לאיי הדע דתמיב נמי מיטלה ברכה מן הפירות ואבכחן בבית שני שהיו הפירות מתברכות בימי שמעון בן שטח שעשו תיון בכלאים של שיר הגדול ע"כ. יע"ד הביאו ראיה דשמיר הי בבית שני ממעשה דלמה בן ראיה דבפ"ק דקדושין שבקשו ממנו חכמי ישראל אבים לאחוד שהיה בבית שני ע"ש: **ופסקו אנשי אמנה** אנשים שמאמינים בהקב"ה וסומכין עליו לעשות טוב ואין בוחנין לחסד ן הסר ן ל"ל. וכירושלמי מ"ר ובירא אמרי אמנה תורה כהדה חד רבי הוה קרי ליה לאחיה בעור והוו לוחין בפרקסיה אחר ליה אנא מבטלא עונתי אין חמי ליתיתי מיתי הוא ע"כ: **שנאמר הושיעה ה' כי גמר חסיד** נדוקה על העתיד לבוא אחר חורבן בית שני: **אין לך יום שאין בו קללה ולא ירד הטל** וכו' הנחמת סדר ואחה תנה מבשים בפ רבב"ג נוסיה מבאחר ולא זועם בכל יום וכן בירושלמי אבל בתלמודא דידן מיתי לה מקרא דכתיב בנבקר אח ר מי יחן ערב שעבר ובערב תאמר מי יתן בקר שעבר ובשי בגמ' אנא עלמא אמאי לא מקיים ומבני מקדשא דסדרא והיכא שייב רבא לאגדתא סבל אחד

אחר מסני הלה חביב הרבה לפני המקום שם בכל אחד הלמוד תורה וקדושת הסם שמעיקרא לא הקנו סדר קדושה אלא שיהו כל ישראל עוסקים בתורה בכל יום דבר נועשה שאומרים קרבנו הרבינו כל ישראל יחד תלמידים ועמי הארץ והוי דומיא דאגדתא עם הקדים שלה ומפיק לה מקרא דכתיב ארץ עיפתה כמו אוכל וגלמות ולא סדרים ותופש וכו' הא סדרים תופש מן אופל. ורלתיתי להעיר ולכחוב הנה במה שהייתי עושה ברוב ימי לומר כי האי דקאמר ואיתה שמ"ה רבא לתגדתא משמע דוקא לומר קדים על אגדה ולא על למוד מסנה ותלמוד ולכן הייתי נסר לומר שום אגדה אחר המשנה או אחר ההלכה כדי לומר קדים אחריה מיד וכמו שנהגו העם נ"כ בס"ק כל פרק וסרק מפרקי אבות לומר ר' חגיגה בן עקיבא לומר רלה וכו' וכדמשמע מסוף פי' הרמב"ם ז"ל למסכת אבות שכתב שם שנהגו העם לומר ר' חגיגה בן עקיבא אומר רלה הקב"ה וכו' נסיום הפרקים לפי שאין אומרים קדים על המשנה אלא כל האגדה ע"כ. וכעת מזמן קרוב דקדקתי מלשונו ז"ל בסוסת הקדים שבסדר תפלה שבסוף סדר אהבה שכתב ז"ל כל עשרה מישראל או יותר שעוסקים בת"ש בעבל סה ואם מדברות או בהגדות כשהן מביימין אומר אחד מהן קדים בטוכח זה יתגדל וכו' ודקאמר ואפילו במדרשות וכו' משמע שהוא שמיה רבא דאגדתא קאי עלמא וכ"ש איהא שמיה רבה דאגדתא ר"ל אפילו איהא שמיה רבא דאגדתא קאי עלמא וכ"ש איהא שמיה דתלמודא ולפי זה חזר בו ממה שפירש בס"ק מסכת אבות ובלאו הכי בע"ד הקיא לי אדבריו שכתב שם בס"ק מסכת אבות דמי שדיפא מסנת ר' חגיגה בן עקיבא דמתניתא בסוף מסכת מכות למיקרי יהא אגדה עכי מכל מסניות דבפרקי אבות ולוחה לומר שהוא סבר דר' חגיגה בן עקיבא אומר אינה מסנה כלל מלבד פירש בה כלום שם בסוף מסכת מכות כך נע"ל*): **יג בן אלעזר** בני יו"ר ל"ל: **הטהרה** נבלה וכו' המקשרות נטלו וכו' ו"ס בטלה וכו' נבלה יכו' וכדלאיתיה בפירוש רע"ב ז"ל. **וחכמים** אומרים הזנות וכו' מלות וחכמים אומרים מקרון במסנת החכם הר"ר יהושע אבכנו ז"ל וכן בירושלמי ליתיה: **יד בפולמוס של אסמסיינוס** הוא שבת הוא ס"ג פ' במה דבקנו לגזור על בגדי נבעונים של אבה אלא שהתירום כדי להקל על כתיהם שאין הכתם ניכר בו כמראה דם נמ"ר ע"כ. וביל פ"ה דהלכות העניות סי' ע"ו ובטור א"ח סי' תק"ם. ושם בגמ' דגיעין מסמיך ליה רב הסדא אקרא דכתיב הסר המלכת והרים העבה וכו' מה ענן מלכת אבל עשרה אלא לומר לך בזמן שמלכת בראש כ"ג עשרה בראש כל אדם נסתלקה מלכת מראש כ"ג נסתלקה עשרה מראש כל אדם א"ל רב הונא האלהים מדבקנו דקרא בעשרה בל מלך מיירי שהיה התגבה שתבטל הכהונה ויעלה נדריהו בגולה אלא הסדא שמך וחסלאין מילך וכן נמי בירושלמי שמע ר' יוחנן ואמר הוא תבל ומילוי הסד: **על עטרות** הגא לף על מיפות חתנים גזרו דהיינו פנים נבועה בני וקבועין בה מסי זהב: **ועל האירוס** כי' סו"ע בהלכות ע' באב דף רמ"ם אירוס הוא זג המקבלה: **ושלא ילמד** וכו' תוס' דס"ם מרוגה ידפ' ר' שמעאל דמנחות דף ס"ד ותבלו שם תוס' דמעיקרא בימי מלכות בית חשמונאי דקדמו עובא לכהונה בפ"ק דף ט' דף ט' בזור כדפירש רע"ב ז"ל ולא קבלו מיניהו ובסוף בימי מיקרי עבר ין אבל בסם ף מיכא בזרה בדבנן ובראה דלא יבלו המהני היא הוה בזרה דפולמוס של ביט ס ע"כ. ובלע"ד שבל בס לומר ז"ל דלפי התירון הסמי בתרלו נבי חכמה יוצית א"כ נבי אין מבלין ח יבים דלא אבכחן בה בזרה בזמן אחר אחר חסמי אלי קבם דא"כ נית בה רק אבור ולית בה בזרה דבבנן לזה אמרו לבדלה דבם לא יבלו אדם חיבים הוהה בזרה ג"כ בפולמוס של מיטוס והבית דע"ו קבית לפי רש"י ז"ל שהיא ז ל פי' בפולמס של מיטוס הבאיהו הוקבוס על אריסטובלוס אחיו וכן קבה ג"כ על מה שבירם בסמוך והבית עמו חיל רומיים כמו שאעתיק בסמוך דהתם בע"ז מוכח בבית חשמונאי קבמו אינה: **את בני יונית** משום מעבה שהיה בסגרו מלכי חשמונאי זה על זה שהיו שני אחים מתקשטים על דבר המלוכה הורקנוס ואריסטובלוס והיה הורקנוס לר מבחוץ על ירושלים והבית עמו חיל רומיים והיו אותם שבפנים וכו' כדאיתא הכא בגמ' ונם בגלגלי ורבו לרות משמת דאבי"ע בסק הינרר בן אחכמים ע"כ. ובתב כל זה לא מלאתיו בכל הספרים: **משמת ר' עקיבא בטל כבוד התורה** בכר ובתבר בפי רש"ר ז"ל הבדל בבין בטל כבוד התורה לר' עקיבא לרבנן בגמליא: ר' **יוסי קטנותן** ובירושלמי שהיה תמליהן של הסידים ע"כ. ומתני' שם בנוסח אחר ע"ש. ובירושלמי כ"ק פ' המנית אומרי הוא יוסי הבבלי הוא יוסי בן יהודה הוא יוסי קטנותא ולמה נקרא שמו קטנותא שהיה קטן הסידים ע"כ: **משמת ר"ג הזקן** ר פ הקורא עימד דף כ"ח: **בטל כבוד התורה** נבריתא קתני בטלו הרבי התורה ונסתתמו מעיינות החכמה ובערוך בגסן רלאון בטל כבוד התורה פי' בטלו בני אדם מהכבדין בטלו תורה: **ומתה טהרה** בן הוא בכל הסכרים ואית דגרסי ומדת טהרה ולע"ד נראה דבסיר גרסי ומתה טהרה וכן הוא בערוך ערך פרוס ובדאתבהן בסוסת מכות בגמ' בפ' אבי לעגין בהוה בני גמור דינו ונעשה כ"ג בן נרוסה לו בן תלוה ר' לאי ור' יצחק נפתא חד אמר מתה בהיות וחד אמר בטלה בהוה וכו' כל"ל ד"ל ע"ש שאסר לחתה דלא דמי: ר' **שמעאל בן אבי** ל"ג מלת רבי: **משמת רבי** תוס' פרק המנסל דף ל"ג הקשו הא ר"ל ר"ר הוא הם אחם הוא שמת רבי בטלה בהיו קורין לאהו רבינו הקדוש והרבו דים לומר דקדושה בכלל בטלה עמוה

עמוה

*) עיין מה שהעיר ג"כ הגר"א ז"ל בגליון הש"ם בגמ"ם הרב המחבר ז"ל ובלמות מה שנדפס פירוש הרמב"ם על פ"ו דמס' אבות הוא מפירוש רש"י ז"ל ש נמדפס שמלא ובדוק היטב למה"ל מפרש ז"ל וכזה סוה תמיהתם על הרמב"ם ז"ל ובי' מ"ם ע"ו בדיס פ' ס ח בש"ם החדש שלנו שנדפס טוילנא.

ענוה ויראת חטא גמ' א"ל רב יוסף לתנא לא היתני עניה דאיכא אגא א"ל רב נתן לתנא לא תיתני יראת חטא דאיכא אגא. ובגרייתא בני וכן בירושל' גגמ' קתני מסמת רבי הוקפו גרות: ר' **פנחס בן יאיר** וכו' במסנת סתכם הר"ר יהוסף מסכתי ז"ל הונה ר' אליעזר בית המקדש בושו חברים וכו' מגאתי מונה ביישו חבריו: **ובעלי לשון הרע**: ואין דורש לישראל ואין מנקם עליהם רחמים רס"י ז"ל וכן הוא בספוק בספר יחזקאל סימן ל"ד אגא אמין סם ואין שואל ויותר תימה על התנא אחר דלא נקט ואין דורש כלישנא דקרא אגא ואין שואל ואין מנקם דכן המוכתא בגמ' בבלית וירושלמית. אכן ראיתי מה"ר יהוסף ז"ל הגיה גם למעה ואין דורש ואין מנקם: ר' **אליעזר הגדול** וכו' במשנתו של הרב הר"ר יהוסף מסכמי ז"ל הונה ר' יהושע אומר מיום שחרב בית המקדש סריו חכמיות למיהו בספריה וספרייה תלמידיה ותלמידיה כעמא ועמא כעממייה ומלכותא מיגא ולדלגא ונוגלא ואין מנקם וכו': **אוא ארלדלא** הולכים ודלים ומתגולים: **בעקבות משיחא** בסוף ימי הגלות לפני ביאת המשיח: [הגה"ה וכן פי' רש"י ז"ל בלשון שני בשמרש עקב רב ז"ל ד"ה עקב רב סופן של ת"ח לבוא לידי גדולה עקב לשון סוף ויש לי חבר גם בלשון משנה עקבות משיחא ע"כ]: **ויוקר יאמיר** אית דגרסי ויוקר הוה לו יכא. וכפי' חלק דף ל"ז ויוקר יֶשֶׁת ופי' רש"י ז"ל היוקר שלא יכבדו זה את זה יקר כבוד ל"א היוקר ישות המכובד והיקר שבהן מכלן ומיגר ודאי יהא שוחן ומתלי ע"כ. ונלע"ד שלפי מה שנזכר בחר הכי והיין ביוקר משמע נמי דהיוקר יאמיר ר"ל יגדל היוקר בכל הדברים ופלגיהו לחרי באחי משום דעעמא דיוקר היין הוי כדפירש רש"י ז"ל משום שהכל עומדים במשתאות מה שא"כ בכל הדברים ואע"כ יש בהן יוקר: **הנפש תתן פריה** ברייתא פ' חלק דף ל"ז בשם ר' נחמיה: **והיין ביוקר** שהכל עומדין במשתאות. ויתמה בעיני שמ"מ ע"ה הר"י ז"ל. **ויקרא** יהמעמון ומין הנפש תתן פריה והיין ביוקר. אח"כ מגאתי במסכת דרך ארץ פרק המתחיל ר"ש בן יוחי לתניא הנפש לא תתן פריה והיין ביוקר ע"כ. גם מגאתי שמחק הרי"ף ז"ל מלות יחרב והגבלן וכך הגיה והגליל יפה ואינני העיר יסודבו וכו'. גם הגיה וחכמות סופריה מפרחבה: **והמלכות** הפולמת על העולם תהפך לטובת יהיו מפכים אחרי משוחה של המינים: **והגבלן** שם מקום: **נערים** פני זקנים ילבינו ברייתא שם פ' חלק בשם ר' נהורלי. ומפירוש הרמב"ם ז"ל משמע דמסמת רבי בעלה עניה ויראת חטא הוא סוף המשנה ומר' פנחס ואילך כולהון הוי הכל ברייתא. אגא פירש בו דבר אחרי כלה שנמשך רע"ב ז"ל: **ר' פנחס בן יאיר אומר** וכו' מיום משנה וכן בירושלמי ליתה כלל והר"ר יהוסף ז"ל מחקה ובריתא היא. ומייתי לה בפ"ק דע"ז דף כ' והכי איתא התם ת"ר ובמתרת מכל דבר רע שלא יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה מכאן א"ר פנחס בן יאיר הורה מביאה לידי זהירות זהירות מביאה לידי זריזות זריזות מביאה לידי נקיות נקיות מביאה לידי פרישות פרישות מביאה לידי טהרה טהרה מביאה לידי חסידות חסידות מביאה לידי ענוה ענוה מביאה לידי יראת חטא יראת חטא מביאה לידי קדושה וקדושה מביאה לידי רוח הקדש רוח הקדש מביאה לידי תחיית המתים ומסיים התם עלה חסידות גדולה מכולן ופירש"י שם רש"י תורה על ידי שעסק בה ועוד שרוחה ומבין מאחרות שכה ומשמר: **זריזות** הנשמר קודם לכן שלא חבוא עבירה לידו כי הכא דאינו מהרהר לבא לידי טומאה זהירות כשהעבירה באה לידו זהיר להשמר שלא יכשל והכי אמרינן בכל הבשר בשחיטה חילין מאי לאו דזהיר ולא נגע לא דזריז קדים ומשי ידיה מעיקרא: **נקיות** נקי בלין חטא: **פרישות** לף מדבר המותר פירש להחמיר על עצמו. מהור לא ומלטנן ומדיף מגקי: **לידי רוח הקדש** להשרות עליו שכינה. אי דברת בחזון לחסידיך ולא אמר לירלאין ולעמיך ע"כ. וי"מ שהרב היינו שהרבת הלב בשמיעת עצמו מעבירות ינרוס לו שחיטנו במחשבתו לא יהפא ע"כ. ופריטות ז"מ אפילו מן הדרך לגופו כגון מירות היין והעבירות וסגופים ע"כ. ועיין במ"ב תוס' ז"ל שם בפ"ק דע"ז ותוסיף נקח טוב במאי דקשה בהפוך הנוסחאות ונם מאי דקשה על הרמיות. וביומ' דס"ק דשבת דכ"ע דשקלים יליף לטולהו מקרא זריזות מביאה לידי נקיות דכתיב ולא מכפר את הקדש. נקיות מביאה לידי טהרה דכתיב וכפר עליו הכהן וטהרה. טהרה מביאה לידי קדושה דכתיב ויטהרו וקדשו. קדושה מביאה לידי ענוה דכתיב כי כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכן ואת דכא ושפל רוח. ענוה מביאה לידי יראת חטא דכתיב עקב ענוה יראת ה'. יראת חטא מביאה לידי חסידות דכתיב וחסד ה' מעולם ועד עולם על יריאיו וגו'. חסידות מביאה לידי רוח הקדש דכתיב אז דברת בחזון לחסידיך. רוח הקדש מביאה לידי תחיית המתים דכתיב ואתן רוחי בכם וחייתם. תחיית המתים מביאה לידי חסידות דכתיב אז דברת בחזון לחסידיך. רוח הקדש מביאה לידי תחיית המתים דכתיב ואתן רוחי בכם וחייתם. תחיית המתים לידי חסידות דכתיב אז דברת בחזון לחסידיך. חסידות מביאה לידי ענוה דכתיב עקב ענוה יראת ה'. יראת חטא מביאה לידי יראת הרוח ופחי בהרונים הלא ויהיו אפר דמלכתיב הבא רוחי ולא קאמר רוח כדכתיב לשון מיגה ואתן בכם רוח וחייתם ממש רוח המיוחד לה' דהיינו רוח הקדש ע"כ. והאי ירושלמי מייתי ליה הרי"ף ז"ל בנוסחא אחרינא שם בפ"ק דע"ז דף לא ד"ה ע"ב התם יראת חטא מביאה לידי רוח הקדש דכתיב אז תבין יראת ה' ודעת אלהים המצא. רוח הקדש מביאה לידי חסידות דכתיב אז דברת בחזון לחסידיך. חסידות לידי תחיית המתים דכתיב ואתן רוחי בכם וחייתם. תחיית המתים לידי אליהו זכור לטוב דכתיב הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא וגו' ע"כ. ופי' שם הר"ן ז"ל זריזות מביאה לידי נקיות דכתיב ולא מכפר כלומר דכתיב ולא מכפר את הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח ולשון ולא מכפר משמע זריזות דלשון כלוי משמע מהירות דהיינו זריזות וכתיב קרא אחרינא וכפר את מקדש הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח כלומר כשהוא עושה בזריזות חטיבא כברה והיינו נקיות. חסידות לידי תחיית המתים דכתיב ואתן רוחי בכם דהיינו חסידות ובזר הכי וחייתם. תחיית המתים לידי אליהו כלומר אליהו בא בשביל תחיית המתים והוא מקדים לבוא דכתיב הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום הגדול והנורא דהיינו תחיית המתים וכיון דבשביל אותו יום אתי אליהו ממלא שתחיית המתי' נורמת לאליהו שיבא עד כאן: ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

סליק פירקא. וסליקא לה מסכת סוטה. בעזרת של שובן מעלה ומטה: בעה"י העושה שפטים. בעובדי האובות והאטים. נתחיל מסכת גיטין:

מסכת גיטין

פרק א עיין במה שכתבתי ברפ"ק דקדושין ובגין סדור גיטין קודם קדושין. ומה שפס הקדמנו פוסק לגיטין לבר כתבתיו לעיל שם ריש סוטה: **אי המביא גט.** מגאתי כתוב בשם חוס' שבאן דהלי דנקט המביא לשון דיעבד דמשמע דיעבד אין להתחלה לא מהוס לאסור לגרש להתחלה כדמשמע בשלהי מכלתין וכה"ג אמרינן בריש מסכת סוטה המקבל דיעבד אין להתחלה לא קפבר הלי תנא דידן שאסור לקבלת והכי נמי הכא ע"כ. ומה שהגיהו לכתוב בגיס עשר שורות בגם אמר ר"ח משום דגם בגימטריא הוי שנים עשר ור"ש שמע בשם רב אחאי נאון ובשם רב שעדיה משום דכתיב ספר כריתות כשישור י"ב שיטין המסיקין בין ד' חומשי ס"ת כדאמרינן בגבא בתרא שצריך להניח ד' שיטין בין כל ספר וספר והפסק שבין וידבר למשה חוזה לא הגיב שאינו אלא חוזר ושוב מה שלמעלה חוס' ז"ל. ועיין עוד בספר הלבוש מ"ה סימן קכ"ה סעיף י"ח. ועוד כתב שם ר"ת שגם הוא לשון שבר כדאמרינן בירושלמי הני עבבדי רשיעי לא דיין דאכלי אלא דנייסי. פי' לא דיי להני עבבדים שאוכלין אלא שגם שוברים לכך קראו שבר זה גם מפני שהיא כורת ושובר בין האדם ובאשה ע"כ ואני מגאתי כתוב בשלטי הגבורים לשון גם כמו שמצינו בירושלמי אבן אחת בכרכי היס ונטת שמה ומגרשת כל חברותיה מסביבותיה מפי ה"ר אברהם מאוסטרייא ע"כ. ונלע"ד דבהא אתי שביר דנקט גם כתם ולא אינעריך למנקט גם לשון בהדיא ואתי שביר גמי דקתני ממדינת היס ולא קתני מה"ל. עוד נלע"ד דבדין הוא דה"ל למיסרי ולמיתני בריש כל גם שנכתב שלא בשם אחר פסול שהוא עיקר דיני הגט ולאשמעינן דבעינן לשמה כדכתיב וכתב לה וברשיון לשמה והדר ניתני סמיכי העיקר הזה דהיינו המביא גם וכו'. אלא אחיי דאחינא דטוי הקיבתא דרבנן דלעמא הכי ודסני בחחד משום שנוגה דאיתא בגמרא נקמיה בריבא. ואיתא נהלי בגא בר"פ שני המכלתין: **ממדינת הים.** כל ח"ל בר מבבל קרי מדינת הים רש"י ז"ל. וכתבו חוס' ז"ל דלהכי נקט ממדינת הים דמשמע רחוק כמו האמה שהלך בשנה למדינת הים ברשתיך בשני שלוני ופלני והלכו למדינת הים לאסוקי רקם וחגר דפליג הבו ר"ש אבל אי הוי תני מח"ל הוה משמע כל ח"ל אפילו רקם וחגר עכ"ל ז"ל. וכתב עליהן הרי"ן ז"ל ואין כל זה מוח לי דלא מרחקא כל כך חוצה לארץ מא"י לגירקי לה מדינת הים ודאמרינן בשלמא האדם שהלך בשנה למדינת הים והלכו להם למדינת הים נמי דה"ה למקום רחוק הרבה מ"מ מדינת הים ממש קאמר אלא אשכחן בשום דוכתא דקרי למקום רחוק מדינת הים ולפיכך אנו אומרים דת"ק דאיתא ליה דשמוכות ומובלעות לא קריבי נקרא ח"ל אבל מגד מערבי של א"י לפי שבאותו לד ליכא עירות מובלעות וסמוכות [כו' עי' בתוי"ט] ומגאתי שכ' הר"ר יהוסף ז"ל דהא תני מח"ל כדי שלא לבלבל גם בבל בדין הזה כי בבל בארץ ישראל לעיפון ע"כ. גם הגיה בכל דוכתא בשם רוב הספרים בשני נכתב ובפני נתחתם נכתבו ונתחתמו וכו': **צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם.** אית דאמרי וכו' ואית דאמרי וכו' כדפי' רע"ב ז"ל. אמר המלקט ונגמ' מפרש דאיכא ביניהם דאיתיה כי תרי לגרבא צריך ולגרבא לא צריך אי נמי ממדינה למדינה בארץ ישראל כגון מגלגל ליהודה דכולן בקיאין לשמה אגא דס"ד דלא שכיחי שיירתא ח"ל באותה מדינה במדינת הים ורש"י והוס' ז"ל מפרשי לכולה מילתא ואית לגרבא מ"ש מאחר הלכות גיטין דלא חייבינן לאו אע"ג דלא בקיאי בהו כבר פירשו התוס' משום כח הך קושיא דהאי שאין בקיאין לשמה דקאמר ר"ל אין חוששין לדרשא דלשמה. והעתיק בחוס' יום טוב ח"ל ומה שכתב הר"ב וממילא שיילינן לה אם נכתב לשמה וכן כתב רש"י ז"ל וקשיא דא"כ עיקר תקנה חסר בין הסדר ע"כ. ונגמ' פריך א"כ בפני נכתב לשמה לי ליפני דלעמא בפני נחתם ומשני דילמא אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד אחד פי' רש"י ז"ל דאם לא היה אומר נ"כ בפני נכתב הוה מוכחא מילתא דלקיומי אתי ומאן דחזי סבר כל שטרות שמי בחד מיקיימי פי' אי אתי חד שהדא ואמר מכיר אני חתימת ידי העדים. ומסיק בגמרא דלא פליגי במדינה למדינה בארץ ישראל דכיון דאיכא עולי רגלים מיסבא שכיחי שיירות ואפי' בזמן הזה כיון דאיכא בתי דינין דקביעי בעיירות דשני ונחתיכי כתקנת עזרא מצוות שיירות שהולכים לדון במקום הועד וכמי חד ופסו להו תרי פעמי ואיכא לאתויה כי תרי לא בתוחה מדינה במדינה הם לא איכא דאיכא עדים דמקיימת ליה לא צריך לימיר בפ"ע ובפ"ע. ועיין בתוס' דף ה' דבור המתחיל כי תרי דמייתו גיטא דלאחר שנמלו ליכא ביניהו דאיתיה כי תרי אבל איכא ביניהו מקויים אבל למ"ד וכו' ועיין נ"כ ברים פירקין דבור המתחיל אלא ביניהו ולרבה דסבר דפעמא הוי לפי שאין בקיאין לשמה מוקמינן מתני' דבעי כתיבה וחתימה לשמה כר' אלעזר דאמר עדי מסירה כדתי דס"מ דאמר ר"ל דלא בעינן עדי חתימה דיכא דליכא עדים דהוי שביר אפי מסחתא דחתומי עלים ונלא לשמה דה"ל מוויף מחוכו וה"ל כמו שהחתים בו קרוב או אפשר דחודה בו ר' אלעזר ורב אחי אחקן לה כר' יהודה

דתנן לקמן פרק שני ר' יהודה פוסל עד שתהא כתיבתו וחתימתו בתוכו: ר"ג אומר אף המביא וכו'. גרסה דאמר לפי שאין בקיאין לשמה בהא פליגי ת"ק סבר כיון דסמוכות מינמר נמירי ולא בעו למימר ואתא ר"ג למימר מובלעות נמירי סמוכות לא נמירי ואתא ר' אליעזר למימר מובלעות אע"ג דנמירי אי אפשר אתקוה במדינת הים. וגרסה דאמר לפי שאין עדים מעיין לקיימו בהא פליגי דת"ק סבר כיון דסמוכות הן מיסכה שכיחי עדיו לקיימו ואתא ר"ג למימר מובלעות שכיחי סמוכות לא שכיחי ואתא ר' אליעזר למימר מובלעות נמי לא אלא אתקוה במדינת הים. וכתב בספר הלבוש אבן העזר סימן קמ"ב סעי' ו' וז"ל י"א שגדיר לומר בפני נכתב ובפני נחתם בלשון הקדש ואם הוא עם הארץ מקרין אותו בפ"ע ובפ"ע אלה במלה ומודיעים לו הכירום בלע"ז ובדיעבד שאמר בלשון לע"ז כתב מורי מהרמא"י ז"ל דכשר ע"כ: מן הרקם. משמע דברקם דרים בה ישראל. והא דתנן בפ"ד דנדה כל הכתבים הבאים שטרים ר' יהודה מסמא וכו'. היינו משום דכתבים המצאים שם דנויים הם דישראל מצויעים כתביהן ור' יהודה מסמא גרסה לו דאותם שעשאן תורת גויים הם גרים ושוטין ועולם ישראל נמי דרין שם הוס' ז"ל והם והר"ן ז"ל הכריחו שהני רקם ואבן הצויות במשנתנו מינם קדם וברד דקרא דהכהו מארץ ישראל הוו אפילו בכתוב שני כדאיתא בספרי בפרשת עקב אלא הני אחריני הוו וכי היכי דאמרינן בפ' אלו הן הלוקין דהרי קדם הוו בארץ ישראל ה"נ איכא למימר דקדם אחרינא היתה בח"ל וכן נמי בכל. ועוד כתבו בשם ר"י דאפילו אם ת"ל שהם בלד ארץ ישראל ל"ל בפ"ב ובפ"ג נפי סהיו רחוקים מעיקר ישוב ארץ ישראל ומוכלנות מן הישובות ובתי דינין. וגם הכריחו שאין קדם השמיה כאן היא קדם שבנבול עבו דהיה מרחקא טובא מא"י: אפילו מכפר לודים ללוד. אומר ר"י שהזכיר לוד לאמטוטינן אע"פ שהיתה נקראת כפר לודים על שם בני לוד שהיו מצויין בה תמיד לא שהיה ארץ לומר בפ"ג ובפ"ב ולא חביב כלוד עצמה ורבינו מאיר פירש דר' אליעזר הזכיר לוד שם שהיו מצויין בה ר' אליעזר לוד ואין נראה לר"י דכ"ש שלא היה צריך להזכיר כי היכי דלא נקט ת"ק ממדינת הים לארץ ישראל דפשיטא הוא דבא"י קאי הוס' ז"ל: וחכמים אומרים אינו צריך וכו'. למ"ד לפי שאין בקיאין לשמה בהא פליגי ת"ק סבר לא נזרינן מוליך אלו מבית ורבנן בתרתי סברי נזרינן מוליך אלו מבית ולמ"ד לפי שאין עדים מצויין רבנן בתרתי לכרוסי שטמיה דת"ק הוא דאתו דאיתו נמי מוליך ומבית ס"ל אלא חדא מיניהו נקט. ובגלה דמדקאמרי אינו צריך בלשון דאיתו דודאי דפליגי ומבית ס"ל אלא חדא מיניהו נקט. ובגלה דמדקאמרי אינו צריך בלשון שלילה דודאי דפליגי אינו צריך שיאמר בפ"ע ובפ"ג: הטביא גט ממדינה למדינת הים וכו'. תוס' ס"ק דחולין דף נ'. וכתב הר"ן ז"ל על פי הגמרא וז"ל לאלן דמפרש בגמרא טעמא דמתני' משום דבחוץ לארץ אין בקיאין לשמה ס"ס דבאיתה מדינה נמי בחיל צריך שיאמר אלא דנקט ממדינה למדינה למידק מינה דהא ממדינה למדינה בארץ ישראל לא צריך משום דבקיאין לשמה ומצויין נמי לקיימו דכיון דאיכא ב"ד מיסה שכיחי ע"כ. ואע"ג דהא תני לה בהדיא בסיפא המביא גט בארץ ישראל אינו צריך שיאמר בפ"ע ובפ"ג אבאי אינמריך סיפא דאי מדוקיא דהאי ריסא ה"א ה"מ דיעבד דאי אייתי ממדינה למדינה בא"י ולא נכתב לפניו אין צריך לפסול שליחותו על כך אבל לכתחילה אי היה מימלך מוכרינן ליה לזיקו עליה קמ"ל מסתם יתירה דסיכא דלא צריך: ר' ש בן גמליאל אומר אפילו מהגמוניא. גמרא א"ר יצחק עיר אחת היתה בארץ ישראל ועסקיהן שמה והיו בה שני הגמונים שהיו מקפידים שלא ילך בן הגמונית זו לגמוניא ז' וחיכום דילהו הוי אפי' מחיכום דיהודה ונגיל ולכיכך הוצרכו לומר הגמונית לגמונית וס"מ דלכ"ע ממדינה למדינה בא"י היכא דקפדי ולא שכיחי עדים צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם וכדכתיבנא לעיל בסמוך דלרבה דאמר לפי שאין בקיאין לשמה אית ליה נמי טעמא דלקיימו וריב"ל ס"ל נמי דטעמא הוי לפי שאין בקיאין לשמה ור' יוחנן ס"ל כרבא דטעמא הוי לפי שאין עדים מצויין לקיימו. וכתבו תוס ז"ל דהך דרבה ורבא תנאי היא ומי ולרבה אתיא באותה הגמונית אם הוא בח"ל צריך לומר בפ"ע ובפ"ג כיון דאין בקיאין לשמה. וכיל פ"ז דהלכות גירושין סי' ה' ובשיר מ"ה סי' קמ"ב: ב ר' יהודה אומר מרקם למזרח וכו'. כיל פ"ח דהל' תרומות סי' ז': אשקלון שלי בגל לא בכבוה ורקם והגר תרי רקם ותגר הוו ואיהו רקם והגר דכתיב בני אברהם ויסב בין קדם ובין שור הוא במערב מ"ל דבארץ אבימלך מלך פלשתים שהיא במערב מ"ל ורקם ותגר דמתני' זין הוי במזרח כדקתני ורקם כמזרח ועכו חניין בארץ ואינו בח"ל והכא מיירי באותו זמן שכח"ל מהוס' ז"ל וכן נמי הכריח הר"ן ז"ל מעצמו אחריני ג"כ וכתב שכן ל"ל ג"כ דתרי אשקלון הוו דהא בספר שופטים מוזא אשקלון מ"ל. מ"ש ל"ל שלא כבשו אשקלון נוכח שולי בבל אע"ג דאשכחן שכבשו פרשת דרכים של אשקלון כדאיתא בספרי והכי מוכח בירושלמי ע"כ בקיצור מופלג. וגמרא שריך נמי דממתניתין מוכח דעכו קיימא בסוף נפוץ ארץ ישראל ורמיאתי וכו'. דסמכת מינה דעכו דיעוכה לגד דרום ומשני אבאי לעולם עכו בנפוץ רבעוה דארץ ישראל אלא שרעוה קלרה ובלה עוד מעכו לגד דרום והיא מא"י מרקס ועד סף העולם למזרחו הוי מדינת הים ורקס עצמה נדונת כמזרח העולם ולא כא"י והמבית מרקס לריך שיאמר וכן כולם. רקס למזרחו של א"י וחוזה לארץ ואשקלון לדרומה ועכו לצפונה אבל מערב של א"י אין לריך נגול שהיה הגדול נגולה כדכתיב ונגול ים והיה לכם הים הגדול ונו' רש"י ז"ל. ובספר כפתור ופרח כתוב דרקס סימן זויות מזרחית לפונית ואשקלון זוית מערבית לדרומית ועכו זוית מערבית לפונית ולא הזכיר זוית דרומית מזרחית. אולי לפרסומי שהוא יש המלא ע"כ:

עכו בארץ ישראל לגיטין · תוס' שלהי פרק שני דייני גזרות והעלו תוס' בשם ר"י דעכו בארץ ותליה בח"ל דמשיכה בירושלמי. ומ"מ אפילו בלד ח"ל ז"ל בפ"ג ובפ"ע וכו' · לפי שהוא בסוף הגבול ורחוק מעיקר ישוב א"י ומופלג מן הישובות ובתי דינין וכן יש לארץ בני אשקלון ובני רקס ותגר כמו שכתבתי לעיל. ובגמרא דייקינן לגיטין אין משום דבקיאין לשמה אלו שכיחי לקיימו. לעבדים לא. פי' אם מכר עבדי לעכו הוי למוכרו לח"ע דהכן לקמן בפ' הבולת דלא לאחרות ה"ל לעכו יצא לאחרות וכ"ש לסוריא דמרחקא ספי: ג המביא גט בא"י וכו'. תוס' פרק חזקת דף ל"ח וגיל רכ"ז דהלכות גירושין וסי' ג' י"ם. ובטור א"ה סי' קמ"ג וקמ"ב: אם יש עליו עוברין. ר' אפסר לומר שאחר דעלמא מעברה דהא קי"ל דאין עוברה פחות משנים נם אין לומר ששנים מעברים דא"כ מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני אלא שהכפל מעברה וכו' כדפי' רע"ב ז"ל וה"ה עוברה לקוחות שבאה האשה לברוף מהם תוס' ז"ל. אבל הר"ן ז"ל העלה והכריח דאע"ג דגירושלמי מוכח שהלקוחות יכולין לעכב אלא תפרוף דאבן עוביגן מזוייף כל שאינו מקויים מ"מ מתניתין ליכא לאוקמה בעוברה דלקוחות: המביא גט ממדינת הים ואינו יכול לומר וכו'. נפיקרקן דף ל' מוקי לה ומ"ל דבעינן נמי טעמא דשמה דהכא לאחר שלמדו לומר שקבלוה לדרשא דשמה ואפילו הכי ביכול לומר הגרוכו לומר בפ"ע ובפ"ג דלא עקרו לתקנתייהו גזרה שמא יחזור הדבר לקלקולו ויבכה אבל בסקה ונחתרם מילתא דלא שכיחא ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן ובתשם המביאה גט דבספ"ב אע"ג דלא שכיחא כיון שיכולה לומר לא חלקו בשליחות ולריכה לומר: ואם יש עליו עדים יתקיים בחותמיו. אבל כל זמן דלא אתי בטל ומעברה נשאת על פי הגט ולא שעינן לחשוש עוגמא אקיון בה דבנן אבל בממון שעינן חזוף לנפרע שלא בפניו ומיתומים ומלקוחות תוס' ז"ל אמתניתין דרים פירקין ועיין בהר"ן ז"ל. ודקדוק הוא ז"ל דהיינו דלא קתני נני מביא גט בח"ל אם יש עליו עוברין יתקיים בחותמיו משום ערער דלקוחות משום דכיון שאמר השליח בפ"ע ובפ"ג שאין לחוש עוד לערעורו של בעל קרינן ביה לכתחילה לאחר תפני מה שכתוב ליכי ועוברת מן הלקוחות ואין חוששין ג"כ לערעורם וה"ה המביא בא"י אם אמר בפ"ע ובפ"ג שאין עוד חשש לערעורו של בעל שפירסת ג"כ מן הלקוחות ע"כ. והא דקתני אם יש עליו עדים אע"ג דגראה שהן מלות יתירות אפשר לומר דמשום דהא קי"ל כר' אליעזר דאמר דעדי מסירה כתתי אלא הכי ליכא כלומר אם באלולי לא רצו לסמוך על עדי מסירה בלא ד אלא ג"כ נתתמו העדים בגם יש תקנה שיתקיים הגם בחותמיו ואם לא אין לו תקנה אם אפשר דאיידי דתנא בריאה אם יש עליו עוברין יתקיים בחותמיו אבל אם יש עליו עדים כיון דלא מצי למיתני אם יש עליו עוברין כגלע"ד בד חק: ד אחד גיטי נשים וכו'. ביל עד סוף סי' ה' פרק שני דהלכות עבדים מסימן ה' עד סוף מותי פרק: ואחד שחרורי עבדים שוו למוליך ולמביא. כתב הר"ן ז"ל ואת בשחרורי עבדים ניכעי שני עדים דהא אין לרגה וכיון לרגה נני אבה משום עוגמא הלבו ובעבד ליכא למימר דהא בגמרא הכא עדים אלין יודעים לחתום מקרעין להם מיר חלק וממלאין את הקרעים דיו אמר רשב"ג בד"א בגיטי נשים אבל בשחרורי עבדים ואבר כל הבערות אם יודעים לקרות ולחתים חותמין ואם לאו אין חותמין ואתמר עלה בפ' המביא חביין ת"ר אלעזר מ"מ דרשב"ג כדי שלא יהו בנות ישראל עגונות אלא דבשחרורי עבדים ליכא משום עגון וי"ל דבמביא גט ממדינת הים אבי' בעבד איכא עגון שלפעמים שהאדון שולחו לו בעל כרחו ומשעתא הגיעה ליהו ליתא שפחה אינו יכול בת חורין אינו יכול אבל בעבדים אלין יודעים לחתום נני אבה איכא למיחש שמא יבא בעל למדינת הים א"ל מלות ומיעגנא ויתבא. אבל עבד אם אינו מבחרנו יכול הוא ליתא שפחה עכ"ל: וזו אחד מן הדברים הוס' פרק ד' אחיה דף ל"ח ודפ"ק דקדושין דף ג' ובטור יו"ד סי' רס"ז: ששון גיטי נשים לשחרורי עבדים. ובגלה דרכים הן שוין כלמפרש ואזיל [הגה ה עיין בתשובת הרשב"א ז"ל סי' ח"ל ותר"ג] ולר"מ בד' דרכים הן שוין וכתבו תוס' והר"ן ז"ל איפכא הל"ל שכון שחרורי עבדים לגיטי נשים דשיקר דין מוליך ומביא הוי בתשה אלא אגב דעד השתא אינרי בגיטין נקטיה ברישא ע"כ אבל בספר אחרית יוסף בלל כ"ה כתב בשם הרשב"א ז"ל דשיעת מסכת גיטין שכל שני דברים שיין זה לזה אין מסייחין מי קודם בלשון בעיון שכתוב בעמי כעמך בסיסי בסוסיך ודומתה פרק בנות כותים כימי נדת בזוותה הרקע ימי נדתה לימי לידתה ויהיה לו לומר היקים ימי לידתה לימי נדתה עכ"ל ז"ל. ותנא דבנת' לא מני וחביב בהדי מיגר דשון האומר תן גט וספר בחרור דקתני בסיפא דמתניתין משום דהא מילתא בשאר שטרות נמי איתה בתם מסר שטר מתנה לשליחו ליתנו לאחר ומת לא יתן לאחר מיתה דהא לא אקני ליה ארעא עד דלימטי שטרא לידיה והיא שעתא פקע ליה רשותיה. ותן סריך בגמרא על אותה בריתא והא ליכא וכו' והא איכא וכו' ומשני הכי ע"ש: הן כל גט שיש עליו עד בותי. פי' כל שטר קרוי גט: פסול חוץ מגיטי נשים בגמרא ברישא מוקמינן למתני' כר' אליעזר דאמר דאסור לאכול מלא כותי בפסח לפי שאין בקיאין בדקדוקי מצות. ומתניתין דמכשיר בגט ופסול בשאר שטרות היינו טעמא משום דעדי הגט אין חוטיין אלא זה בפני זה נזרה משום כולכם כתובו פי' דתנן לקמן ס"ם התקבל כולכם כת בו אחד כותב וכולם קותמין ואי לא הוו התמני כולהו הוי פסול דבהפידה חנא דלא שויה גיטא אלא נהכי לסיקר חקנו אאילו איכא דלא אמר כולכם שיהו כל העדים נקבלים בשעת החתימה אלבד על כרחך ישראל זה ראה את כתבי חותם למעלה אתם ליסה אאי לאו דחבר הוא לא אחתמיה מקמיה אבל עדי שאר שטרות חוטמין זה אלא בפני זה אלבד איכא לאיתם ישראל זה אתם לאסון בתחתית הטשר ושבק רווחא לאתן דקטים מיהא ולא ידע שיחתמו את הכותי למעלה ממנו: מעשה שהביאו לפני רשב ג. בגמרא אמר רבא דחס רי מחסרא מחני' ורשב"ג מכשיר אאילו כשביהם כותים ומעשה שהביאו וכו'. וכתבו תוס' ז"ל ולדידיה דרשב"ג דלאחזוק הכותים בגיטין ושחרורין ולא לאחזוק בשאר שטרות ולעמיה אינו דס"ל כל מלוה שהאחיזו בה כותים הרבה מלקדרים בה יותר מישראל ואי גרסי' במתני' רבן גמליאל נריכין אנו לומר דס"ל כרשב"ג דכל מלוה שהאחיזו בה כותים וכו' ולא"ק אפילו בדלאחזוק לא סמכינן עלייהו לפי שאין בקיאין בדקדוקי מצות: לבפר עותנאי ס"א עותני: כל השטרות העולין בערכאות. בגמרא מחרץ שמואל אפי' בשטר מתנה משום דזיגא המלכותא דיבא ואינגי' אומא תני מן מכניטי נשים פי' כל שטרות שהן כגיטי נשים שע"י השטר הדבר נגמר דהיינו נמי שטר מתנה אבל שטרי מקח דקא יהיב זוזי ושטרא לראיה בעלמא כגר בערכאות: אע"פ שחותמיהן גויים כשרים חוץ מגיטי נשים. אומר ר"י דהותמיהן גויים יש לפסול אע"פ שכתבו ישראל דלאו בני כריתות ניהו כדאמרינן לקמן בגמרא ועוד דבעינן לשמה ונכרי אדעתיה דנפשיה קעביד כדאמרינן לקמן ס"פ שני ועוד דלאו בני שליחות ניהו דמין שליחות לנכרי ומדבעינן בשאר לשטר לכתוב לכתוב ולעדים חתומו משמע דבני שליחות ועוד דכשלין לעדות דאינון לר' מ דלא הוה בני למיפסל עבד לעדות משום דכתיב אקר עבד בחיו ועבד אחיו הוא במנות אבל נכרי דלא אחיו הוא פסיעתא דפסול כיון דלאו בני עדות ניהו הוה ראוי לפסול מן התורה אאילו כל שטרות העולין בערכאות של שובדי כוכבים

אפילו אותם העומדים לרשות אינה תקנתא דרבנן הוא היכא דקים לן בפסידותייהו שהוא אמת דאם מרבי נפשייהו ומ"מ שטר מתנה קאמר נקמן דחספא בעלמא הוא אע"ג דקים לן דקופשא קאמרי משום דהרי אין כאן שטר ומאי דמוקמינן לה בגמרא בעדי מסירה ור' אלעזר היכא דכתבו ישראל לא מיפסל אינה מעשה מוייף מחוכו תו"ד בדף ס' ע"ב: ר"ש אומר אף אלו בשרים. ר"מ כולם כשרים והע"ג דלאו בני כריתה הוא וקרא כתיב וכתב ונתן מי שיבנו בתיבה ישנו בתיבה משני ר' זירא דר"ש ס"ל כר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ולא הוי מזייף מחוכו דמודה בו ר' אלעזר דפסול דילמא אתי למימסריה בחפייה ומיסמך עליהו דמיירי בשטרות דיירי גויים מוכרים אתו לא אתי למיסמך עליהו דמידע ידיע דנוים הם וה"ק בד"א בשטרות מבוהקים אבל בשטרות שאינן מוכרים נעשות כשטר שטרות שנעשו בפיזום דהכהו ולא פסולין דלא קפדי אאורוסי נפשייהו ואתמי שיקרא. ואל כרחך הא נעשה בהדיום לשטר שטרות קאמר העומדים לרשות דהתם איכא נפלגי בין הדיום לערכאות דאינו דמודה בו ר' אלעזר דפסול דילמא אתי למימסריה בחפייה ומיסמך עליהו דמיירי בשטרות דיירי גויים מוכרים אתו לא אתי למיסמך עליהו דמידע ידיע דנוים הם וה"ק בד"א בשטרות שאינן מוכרים אבל בשטרות הנעשים בפיזום. ואב"א הא לא פחיכרו דקתני אחתן נעשי מתנן ורבנן קאמרי לה ואריש קאי כל הטטרות שלא ממון השוטן בערכאות של גוים כשרין כגון שטרי מכר דזוזי הוא דקנו ושטרא לסהדותא בעלמא ואי לאו דיסיב זוזי קמייהו לא הוו מרעי נפשייהו למיכתב שטרא ולא הוכחכו ליפסל אינה בזמן שנעשו בהדיום דלא קפדי אאורוסי נפשייהו. וכתב הר"ן ז"ל כפי' שני דר"ש לא מכשר בעדי מסירה והמות מוכרים אינה דוקא בנעשו בערכאות משום דערכאות קנה אית להו וידיע דגוים מיהו לא אתי למיסמך עליהו ולא אתי לאכשורי אינה בעדי מסירה אבל הדיום לית ליה קנה ואפילו בשטרות מוכרים איכא למיחש שמא יבאו לומר דישראלים ניכוו ואתכון אינו ואבא להכשיר בלא עדי מסירה ויש לזה הוכחה בירושלמי וכו' ע"ש. ובגמרא תניא א"ר אלעזר ב"ר יוסי כך אמר ר"ש לאחמים בגיזן כתב ורמיה לדבריו לא נחלקו ר' עקיבא וחכמים על כל הטטרות דעולין בערכאות של גוים שאע"פ שחתמיהן גוים כשרים ואפילו ניתי בשיס שחרורי עבדים לא נחלקו אינה בזמן שנעשו בהדיום שר' עקיבא מכשיר וחכמים פוסלים בכל הטטרות דמשום דמסכינן עליהו לאמור שקרא חתים אבל ניתי כשיס שחרורי עבדים דלאו עליהו מסכינן אינה אעדי מסירה ובשמות מוכרים אותן הם כשרים דשב"ש אומר אף אלו ניתי כשיס שאחם מכשירין דוקא במקום שאין ישראל מתמין באותה העיר הכל יודעין שהן גוים ואין מוסרין עליהן ומאר לה מיהלה בעדים ישראל אבל במקום שישראל מתמין אע"פ שבשמות הללו מוכרים דגוים הם פסולין דמי מכשירין בשני אתי לאכשורי נמי בשמות שאין מוכרין. וכיד ר"ש כ"ש דהלכות אלוה ולוה. ובמור מ"ה סי' ק"ל ובחנן המשפט סי' ס"ח: ן האומר תנו גט זה וכו'. תוס' פ' בחולה בכאה דף י"ח ודפ' הפשיטה דף פ"ה: אם רצה להחזיר בשניהם יחזיר. ס"ל להחזיר בשניהם יחזיר: שזכין לאדם וכו'. שם בגמרא: בגיטי נשים אבל לא בשחרורי עבדים. פירוש בני הגע עצמך היה עבדו של קיין הרי הוא חונה לעבד הרי שהיתה אשתו של מוכת שחין הרי זכות הוא לה ניח לך מ"מ בהדא אינו המוכר עבדו אינה מדעת שמא אינו מכור אינו המגרש אשה שלא מדעתה שמא מגורשת היא פי' ע"י אחר בעבד המכר על כרחו ואין האשה מהגרשת דלאו בחיה בעל כרחה חיים ז"ל פי' שאין הבעל יכול לעשות אינה קנלה: לפי שזכין לאדם שלא בפניו פי' הרי"ף ז"ל וה"מ לחרה דלא מלי רביה למיסלר ביה אבל עבדא לא נפיק לחירות עד דמטי ניעלא ליריה דתנן בם פא האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה וה"מ דלחרה הוא דזכין לו לעבד אבל מיפק לחירות לא נפיק עד דמטי ניעלא ליריה עכ"ל ז"ל ועוד איכא ראיה ז"ל ונראה מדברי ז"ל דגרסינן זה בסיפא דמתני' ומ"מ כשר האריך הר"ן ז"ל להביא ראיות דמיד ג"כ העבד משוחרר כיון שהגיע הגט שיחרור ליד השליח ודחה ראיות הרי"ף ז"ל ע"ש: שאם ירצה שלא לזון את עבדו ראשי. פי' לקיימא לן כר' יוחנן דאמר בגמרא יכול הרב לומר לעבדו עשה עמי ואיני זן והעבד ניזון מן הצדקה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ' ט' מהלכות עבדים שישראל מצוין להחיות עבדים שביניהם ע"כ: והלא הוא פוסל את עבדו. בגט זה מן שתרומה אם של כהן הוא אינה אוכל הוא לו. וביד פ"ט דהל' תרומות סי' ה' ובר"ם שם דהל' עבדים וכתב יו"ד סי' רס"ז: אמרו לו מפני שהוא קנינו מפרשין לה בגמ' דר"מ ס"ק לה לרבנן בברייתא דמייתי בגמרא ס"ל אלעזר אמרה לו למאיר וכו' הסכתוני על המזונות כלומר דכיון שאינו חייב לזונו הוא לו מה תשיבנו על התרומה שהרי כל זמן שאינו שחרור הוא חולל ואוכל תרומה בכל מקום בשביל רבו והשתא אי זכי ליה שליח בגיטא שוב אינו יכול לאכול בתרומה וכי תאמרו דריך ליה ניטא כלומר בר"ה בתוך ד' אמות ופסול ליה בעל כרחו בהרי משוחרר הוא דכיון דאפילו אם לא יקבל לו השליח הגט יכול רבו לפוסלו מתרומה בעניין זה ומאלא שאינו נורם לו השליח הזה בקבלתו הגט שום חוב. זו אינה ראיה דשביק ליה ודריך ליה ואזיל ליה לעצמו ולא ימליא עצמו לאקום שיוכל לפוסלו בגט אפשרא הוי חוב לו מה שמקבל האי שליח האי גט. ואם יהיו לו רבנן לר"מ במתני' מפני שהוא קנייתו כלומר שעתא מלי עבד כהן שברח אוכל בתרומה מפני שהוא קנייתו דכהן אוכל מי בעי כהן שיפסל עבדו שקיל זוזי משראל ומקני ליה ויהליה כל היכא דאיתיה ושוב אינו קנייתו של כהן ומיפסל ואפילו אי עבד ישראל הוא מפסיד ליה מפסחה כעניית דבהפקרא ניחא ליה דזילא ליה שכיחא ליה פריצא ליה. ורבנן ס"ל אע"ג דבעלמא קיימא לן דליחא ליה בהפקרא שאני הכא דאפי אינו מסובבד ובשות אחרים עליו נדול הוא לו זכות של שחרור מבל הפקר. ורע"ב ז"ל נקט לפרושי מידי דהוה אבהמתו של כהן וכו' דוקא מפיקנו מבל הפקר ז"ל ובגמרא ליתיה וגם בתוס' יום טוב הקשה דאע"ג דבהמה נמי אוכלת מ"מ כיון שאם יהיה בן חורין לא יאכל הוי זכות מה שאוכל עכשו ע"כ: האומר תנו גט זה לאשתי. כתב רש"י ז"ל דל"ג תנו גט זה דאי הכי"משמע שמסרו לשליח ות"כ ה"ל לרבנן לאפלוגי אמאי לתנן בשטר שחרור לא יתנו לאחר מיתה כיון דס"ל דזכות הוא לו וכל האומר תנו כלומר זכו דמי אינה אינה בלחוד נרסינן דלעדים מיירי ויש מקיימין הגרסא דהכא בגמאי עסיקינן כגון שלא מסרו מיד ליד אינה הרשאה לו ולוה ליתנו ושליח לא נמלו עד לאחר מיתה מ"ג אפילו נמלו לאחר אפ"ה לא זכה העבד משום דלא אמרינן הן כוחי אינה

כשמסרו לשליח מיד ליד ואשמועינן דאפי' דנקט זה דאע"ג שהגיע בעין ולאו ליתן בשטר שעושהו שליח והוחזל כ"כ מהיום אפ"ה לא יעמדו סדבר לאחר מיתה דאין גם לאחר מיתה כך כתבו בשם ר"ת ז"ל הרי"ן ז"ל. ופיר כתבו תוס' בשם ר"ת ז"ל הכרח מסוגיית הגמרא דאל כרחך לא גרסי' כלל זה בתחני' ע"ש. ומשמע מדברי הרי"ן דלאו אינה הנ קאמר רש"י ז"ל דגרס' הנ ולא הן לשון יחיד אינה אינה אמנת זה קאמר דלא גרס' לה אבל מלשון רש"י ז"ל דגמרא משמע דאמנת הנו קאמר שכן כתב הנו גרס' בשמה ג"ל הן שלא מסרם ליד שליח בחייו לפיכך לא נחלקו חכמים בדבר לומר שמשמה רשאה זכה לו בשליח לעבד להיות משוחרר ע"כ. ולשון הרא"ש ז"ל הלכך נראה כפי' רש"י ז"ל וכפי' ר"ת ז"ל דרש"י פי' דל"ל הן יעשה דהן משמע שמהן ליד השליח דבכי אלי נוחה נשהחרר העבד מיד בקבלת השליח אינה גרסינן הנו דמשמע שאינו משר לכם הגט אינה מצוה לכם לכתוב ולתן לו"ת ז"ל פי' דל"ג זה דהוי משמע שמסרו ליד אינה גרסינן הנו גם לאחתי הלכך לא יתנו לאחר מיתה ע"כ. וגם הרשב"א ז"ל בחדושיו כתב בשם רש"י ז"ל כן ובשם ר"ת ז"ל כן. ועיין במ"ש בשם התוס' לקמן פ' מי שהחזו פי' ג'. ואיתה לאמי בגמ' בפירקין דף מ' וכפ' מי שמת דף קנ"א ובשם ג"כ פסולו דלא גרסי' זה בין בריש בין בסיפא נגי מנה. ובירושלמי פליג דבי דרבנן וס"ל דתנו לא הוי בשהרהו אינה כתבו ואין כופין אם היורשים לשחרו ורבנן ס"ל דכופים: תנו מנה לפלוני וכו' ירושלמי פ' התקבל ורב פפא הוא דמוקי לתחיתין בכיב מרע דדברי ש"מ בכתובין וכמסורין דמו דתקון רבנן שמא תפרע דעתו עליו בחיו אם לא היה מונפא שקיימו דברו ורב זביד מוקי לה בבריא ומיירי במעמד שלשתן דס"ל נרב דקנה ליה לפקדון כל היכא דאיתיה ומש"ה במתניתין נמי קאמר רב בגמרא והוא שלשורין ומימתין בקרן זוית ובגמרא יהיב שמעתא מר מ"ש לא אמר כמר דרב פפא ס"ל דכי אמר רב מעמד שלשתן קנה ל"ש בפקדון ול"ש במלוה ואע"ג דלהוצאה ניתנה ואינה נתין הלכך לא בעינן לשורין ל"ש בפקדון ול"ש במלוה ואע"ג דלהוצאה ניתנה ואינה נתין הלכך לא בעינן לשורין אי מתניתין מיירי במעמד שלשתן ורב זביד ס"ל דמתניתין לא מיתוקמא בס"מ מדקתני ריבא האומר הנו גם זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה מעמא דלא יתנו משום דמה דאין גם לאחר מיתה הא מחיים נותנין ולא צריך תו לאימלוכי ביה ושמעמא דמחיים נותנין דאמר תנו הא לא אמר תנו אינה כתבו אין נותנין ואינו נבי ס"מ הגן לקמן בפ' התקבל דאע"ג דלא אמר תנו נותנין דתנן ר"ש שוירי אומר אף המסוכן פי' שכיב מרע האומר כתבו כותבין ונותנין דכתבו ותנו הוא בעי לימר אינה מתוך שהוא מרוד בחליו לא נמרה לאיתיה מתקיף לה רב אחי ומאן לימא לן דמתני' דהכא ר"ש שוירי היא דילמא רבנן היא דלא מודו ליה בחולה ואפילו דמסוכן הוא וכתבו תוס' והר"ן ז"ל דלמאן דמוקי לה במעמד שלשתן דמש"ה זכה פלוני בחולה מבה מבמע מינה דדוקא במה אבל בגט ושחרור אפילו במעמד שלשתן לא יתנו לאחר מיתה דבכגון הא דתני במנה יתנו אמר בגט אחרור לא יתנו ובגט שיעמד בהעמד שלשתן לא מהני דלא תקנו רבנן מעמד שלשתן אינה בחולה ואפילו דמסוכן הוא אבל בשטר אחרור צריך תלמוד אמאי לא מהני מדין מעמד שלשתן וי"ל דמעמד דמילתא משום דבשלמא בדבר שנופו ממון איכא לאימר דמנו דזכי לנפשיה תקנו רבנן דליזכי לחבריה אבל דבר שאין נופו ממון כשטר דלא מצי זכי ביה לא תקנו רבנן דליזכי לחבריה זה ל"ל עכ"ל הר"ן ז"ל:

פרק ב המביא גט בגמרא פריך הא תו למה לי הא תני ליה חדא זימנא ומשני אי בריתא הוה אמינא צריך ואי לא אמר כשר קמ"ל. ובגמרא משמע דגרסי' בריתא בפני נכתב תיו ובפני נחתם כולו ס'. והקשו תוס' ז"ל ותימה למ"ל לפי שאין עדים מצוין לקיימו כיון דתנא בפני נכתב תיו ונחתם כולו כ"ש בפני נחתם תיו ואומר ר"י דאינו צריך דסל"ת ליתכשר לחשיב שפי מכתב ספר ועד דאיכא שני עדים התומין אינה דליכא קיום אינה אבתיבה ותחימת על אחד ועדיף מבפני נהתם כולו ובכתב תיו דבעינן שיעיד על עיקר הכתיבה דאלמרינן בגמרא בריש מכלתין דינמא אתי לאחלוטי בקיום שטרות דעלמא עכ"ל ז"ל: בפני נכתב חציו ונחתם כולו ביד פ"ח דהל' ירושלין סי' י"ב וכולה מתיחתם שם סי' י"ג ס"ד ס"ו ס"ח. ובטור ח"מ סי' קמ"ב ובטוסת בגמרא קתני בפני נכתב כולו ובפני נחתם תיו ותימה דאמאי דבר תני ובפני דס"ל דאמאי ונחתם תיו וכן נמי קבה בסיפא דקתני היה בפני נכתב תיו ובפני נחתם כולו פסול דס"ל דאמאי ונחתם כולו ואחד אומר בפני נחתם פסול דהשתא אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם דהאי קא מסיבד אכולה כתיבה והאי קא מסיבד אכולה חתימה פסול תיו מינעיא אינה ע"כ מסנה יתירא דבתא דבר אחי אחא לאשמעינן דאפילו אמר אני הוא עד שני פסול ולאיתנ אמורלי דבגמרא לא זו אף זו קתני דבין כך ובין כך לשטר בלבי בעי למימר דלא זו אף זו קתני: שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד שאני אומר בפני נחתם רש"י ז"ל: ור' יהודה מכשיר אפילו הגט יוצא מתחת יד אחד מהם ובא אליני ס"ק סבר נזרין דאינה אחי לאיתלטי בקיום שטרות דעלמא בעל אחד דהא מ"ל משום לשמה מודה נמי בשמעתא דקיום ור' יהודה סבר דלא נזרינן דכיון דאזרכוה תרי אחריני במקומו לאסהודי אכתיבה הו לא אחי לאחלוטי. ואיכא בגמרא ניסנא אחרינא אסכא ממה דפסול ח"ק אפילו גם יוצא מתחת יד שניהם ולההוא ניסנא חנוק היה ר"י אף ברמבונה בני אחד אומר בפ"ג ואחד אומר בפ"ג כיון דיוצא מתחת יד שניהם: ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר גמ מ"ר אמי מ"ר יוחנן אפי' גם יוצא מתחת ידי תתימה כשר פי' ואפי' מתחת יד אחד מהם והרבותא היא דאע"ג דעל הכתיבה ליכא אינה אינה אחד וכיון דלאו שליח לא מהימן אפ"ה כשר דשניהם שהביאו גם מהדינה הם אין נריכין נומר בפ"ג ובפ"ג כרבא דאמר דטעמא לפי שאין עדים מצוין לקיימו וכיון

שאנו יודעין על פי אלו הסימנים שהבעל מסרו להם תו ליכא למיחש לזיוף ואפילו אפשר קאמר ליה ר' אמי לר' אסי דיתד הוא אלא תמוה: וכתבו תוס' ז"ל אחד אומר בש"ג וחכמים אומרים בפ"ב כשר לרבא דמפ' טעמא מפני שאין עדים מצויין לקיימו אפילו ליכא שום עד שמעיד על הכתיבה כשר ולא נקט אחד אומר בשני נכתב אלא אגב ריש אתי ע"כ: ב נכתב ביום ונחתם ביום פי' בו ביום ואם שניהם אלא זו אף זו קתני ומיהו מליגן לעמוד האמר ריש ה פ דין הוא לכתחילה יכתב ביום ויחתם בו ביום והדר קאמר אמר תנא דמכל מקום אם נכתב בלילה ונחתם בלילה או אפילו נכתב בלילה ונחתם ביום כשר: נכתב ביום ונחתם בלילה פסול וכל שכן למחר או לזמן אחרת ויבד פ"א הלכות **נדרים** פי"ב ה"ב. ור"ש **מבשיר** הקשו תוס' ז"ל וא"ל ומיהום שמא נכתב בלילה והקדימו הבעל והאשה ונתנו זמן של יום לעשותה קנויה על הלקוחות ואע"פ שבא לערכה כדמייסין בפפ"ק דב"מ נבי שובר. וי"ל דלעולם אין חוותמין העדים כשהולין הזמן מיקדים לא"ל יודעין שבוש שמזן נכתב ע"כ. עוד הקשו ז"ל לר' יוחנן דפרש טעמא דמא יחפה על בת אחותו אמאי מותבים גם נאים אע"פ שאין אשתו עמו לכתבן בפ' גט פשוט ואימתי בוית ותן לה לגעגע כדי נאפות עליה וי"ל דמסתמא מיד אחר הכתיבה יתן לה הגט ולא מקדים פורעונה לנפשה אם אינו חפץ לגרשה עכ"ל ז"ל. עוד כתבו תוס' ז"ל וא"ת ומ"ד משום בת אחותו בזמן הזה למה כותבין זמן בגיטין לאפוקי ב מן ה' מסוע דבעי זמן כדתנן גיטין כשולין וי"ל גזרה שמא יחפה על בנים ומיהרים א"ל מהרה יבנה ביתא"ר מ"ש אלא דאמרו אחר מחר ניטולין ויחוזרנה לגרושה שנתה מיתרת לחזור כדאמרינן בפ' שני בפיס עם ת"ח אלא רבינו הקדום אמר וה"ה מבשיר שדרי ודעתו ברוח אומר כל הגיטין וכו'. בפי' רע"ב ז"ל דסבר ר"ש דהכמים תקנו זמן בגיטין משום פירי לא הולרכו לתקן זמן דכשאין בו זמן נמי כשיבא הגט ליד האשה יכולה לבא ב"ד אי לפני עדים ותחלה לכם גיטה ויפתבו לה שבאותי הוא נתגרשה תוס' ז"ל. וכתב הרא"ש ז"ל ובאלה דטלכתא כר"ש בשעת הדחק כגון שנאת כבר נגט זה אי שהלך הבעל לדרכי דהא ריב"ל קאמר כדאי הוא ר"ש לכמוך עליו בשעת הדחק ואפילו לא נמסר לה הגט אלא אחר זמן ולא הייסינן שמא פיים ובעל הגט דאם אירע דפיים קלא אית לה למלאת נדברי ר' יוחנן וריב"ל נמי ס"ל כותיה בהא ע"כ: ג בכל כותבין יכו' בוי רפ"ד דהל' גרושין וסי' ב' ג' ובשור א"ה סי' קכ"ד וסי' קכ"ה: בכל דבר שמתקיים לאחוי מי ארוה ועפלא פי' מי ערוה מיס שבורה בסם פרי שרוה כעין עפלוס וי"מ מי נבמים שיאלרים על הגעות [הגה"ה ונלע"ד שבאלים מן הגעות ע"ל ודיומו הלקף שרוה שאור ומ"מ היא סיה] וכתב הר"ן ז"ל דהא דלא קאמר לאחוי הא תתיא בברייתא כתבו בתר בכרור ובשחור כשר משום דהגהו דוקא בדיעבד ומתניתין בכל כותבין דקתני דרשא דקתני בתיבתיהון לאחוי מי ערוה ועפלא ומלת בכל כותבין דקתני ברישא דמתניתין לא דייק לה כלל לאחוי מלי ונלע"ד דובכל דבר שהוא של קיימא שהיא בגא שלעמה מיתרת מיפרש לאחת לאחוי מי ערוה ועפלא דקתני בברייתא דר' תנינא אפילו לכתחלה ומיהלא דשמא דמלת בכל דקתני ברישא דמתני' שהיא מלה אחת יהיה כלבד אחיה לאחוי כתבו בתר ובשחור ובשחור דבברייתא דר' חייא לבדיעבד בלבד וכמו שכתב הר"ן ז"ל. והעלו תוס' ז"ל בר"פ כל כתבי דהכא קרי לפס וקומוס ורקיקתוס דבר המתקיים שפי ממסקין ווי פירות אבל לגבי דין מיקרו דבר שאינו מתקיים והא דתנן בפ' שני דסוטה דאין כותבין מגלת סוטה אלא בדיו שנאמר ומחה כתב שהוא יכול להמחק דיישנם דקומוס ורקיקתוס מתקיימין יותר מדיו אומר ר"י דלעולם אין מתקיימין כדיו דיו אלא שאין יכולין להמחות כמו דיו לפי שנבלעין בקלף ע"כ: אין כותבין לא במשקין וכו' גרלה דעולה הלי כמו אתרא ומה שכתבתי שהעלו תוס' ז"ל מיהא קשה: על העלה של זית וז"ל הר"ן ז"ל על העלה של זית תלוסה ואליבא דר' הלעזר דס"ל עדי מוסרה כרתי אפילו בכותב על העלה בדיו כשר אע"פ שהוא כתב שיכול להזלייף ואליבא דר"מ דוקא ברוסם וקמ"ל מתני' דעלה של זית דבר המתקיים הוא דבין לר' מאיר בין לר' אלעא ר' אין כותבין את הגט אלא בדבר המתקיים על דבר המתקיים והיינו דתניא בתוספתא וכו' ע"ש ולענ"ד דעלה של זית דלקח לשון יהוד לאו דוקא דהא פשוטא ודאי דדבר ממנו הוא לכתוב כל הגט ולחתום העדים בעלה אחד של זית אשלו מסי לדדיון אפילו שיהא העלה היותר גדול שיאפשר ואפילו בכתיבה דקה מן הדקה אלא ר"ש על עלין של זית תפורין ושרירין זה בזה דאי אינם משורין לא מהני דספר אחד אמר רחיינא ולא בנים ובלהה ספרים: ועל הקרן של פרה וכו' ביד פ"ה דה"ע סי' י': ונותן לה את הפרה וכו' ונותן לה את העבד. כתבו בשם רבינו מאיר הלוי ז"ל שריך שיתן את העבד ואת הכרה בפירוש הא בנתן לה ואחר הא נשיך שמא אינו בשמיע שנתנם לה הולם ויהנם בטל הר"ן ז"ל. ונלע"ד מתוך סגנית הגמרא שאם נתן לה את העבד או את הכרה בשעה וכתובתה נתקבלה נשעה וכתובתה: ונותן לה את העבד הלוי טעמא דריחוסר קנינא הכא נני עבד לא אפשר לקנייה דשיך במלות ואינו רשאי לקבול בו ואם תבל בו יולא לתיכות בכתבי אבריס. וכתב הר"ן ז"ל בשם רבינו האי גאון ז"ל דלא מקרי מחוסר קנינא אלא היכא דקנדס כתיבה הוה בדעתיה לאינו מינו מינה ולכ נ הא דליכא לאינו מינה בתר דאיכתוב אבל אי לא הוה בדעתיה לאינו לית לן בה ואיתו נם ברה וכל דבר שאינו תשוב אבל הכל ואמו עליו בפני עלמו אפילו נתן דעתו שלא לשייר בסטול דמתניתין דנתן לה את הפרה סתמא תנן ע"כ. בפי' ר"ב ז"ל ורבנן אי כתב בספר בקאמרת סי' דאו הוות מלית לאיתר לאיתא בר דומיא לה דומיא דקלף הוא דרבי אבל הבתא דכתיב ספר לספירת דברים הוא לאתא ועל דכל מאי דבעי לכתיב. וכתבו תוס' ז"ל בפ' שני דסוטה דף י"ז אמתניתין דתנן בתם ואיתו כתב לא על עלה ולא על הגייר אלא על המגילה תיאמ אמאי לא מרבינן כל מילי מוכתב כדאמרינן פ' שני דגיטין ספר אין לי אלא ספר מניין לרבות כל דבר ת"ל וכתב מ"מ א"כ מה ת"ל ספר מה ספר שאין בו רוח חיים ורבנן אי כתב בספר דקאמרת אלמא כל היכא דכתיב בספר ב"ש מוזא דמרבינן אבל מילי בר מדבר שאין בו רוח חיים. מיהו לפי' ר"ת לא קשיא

מידי דכלל ופרט דרשי' ליה דחזר וכתב לה ספר כריתות אבל הכא כלל ופרט הוא ואין בכלל אלא מה שבפרט א"ל התם קרא יתירה הוא דקא דרים מקום דכתיב תרי זימני וכתב לה ספר כריתות ובירום' ממי מקשה לה וכו' ע"ש. אלא על האובלין כך היא הגרסא בקצת נוסחאות וגם בירום' ואמא ר"ל ולכל שכן על האובלין אבל בבגלי ולא על האובלין וכתב בתוס' יו"ט ולא על האובלין שכן עלה של זית מאבל ליומים כיון שאתה מוצא בגת ע"כ: ולקמה לע"ל דמגא ליה דר' יוסי הגלילי סומך על העלה של זית דלמא לא בסיל אלא על אובל מאם פגון אם כתב לה ביום ע"ג בכר לחם או ע"ג תפוח וכיוצא בו דהוי א כל גמור אבל עלין שהן של קי מא מסמע דס"ל כרבנן דמכשרי ולקא רמז יש לדבר בדבור תוס' דבגמרא המתחיל מה ספר דבר שאין בו רוח חיים ע"ש וגם מלשון דנקט במתני' יש רמז לדבר דנקט בריש על דבר שאין בו רוח חיים והדר נקט אף לא על האובלין ואי קתי אמלתיה דת"ק לגמרי לנקוט בריש אובלין והדר לנקוט דבר שאין בו רוח חיים אי טעמא דת"ק דנקט עלה של זית הוי לאמוטיבן רבותא דכותבין על האובלין אלא ודאי משמע דת"ק דנקט עלה של זית הוי לאמוטיבן רבותא דהוי דבר המתקיים וכותבין עליו וה"ה על האובלין המתקיימין דכותבין עליהם ור' יוסי הגלילי פליג באובלין ואפשר דמודה בעלים המתקיימין: ד אין כותבין במחובר לקרקע. פ"ק דמכילתין דף ג' ודף ד' וביד סס פ"א סי' ז' ובעור א"ה סימן קכ"ד ובחדושי הרשב"א ז"ל דאפילו אם כתבו על אילן המחובר לקרקע ונתן לה הקרקע פסול דבעינן דבר הניתן מיד ליד וסכן מסמע בירושלמי. ובגמרא פריך כתבו על המחובר והאמרת ריש אין כותבין ולכא לתקשוי דמלי פריך תלמודא דהיינא לא אין כותבין אלא בהתחלה ואם בדיעבד כתבו במחובר כשר מאחר שהתאמה סיתה בתלים בדאיתא בכמה דוכתי במסכתות משום דהכי הוי פסולו מן התורה ואפילו בדיעבד מיפסל אם נתנו על המחובר וכמו שפי' הר"ן ז"ל ואמבר אלה כיון דס"ו ז"ל שכתב אין כותבין במחובר דכתיב וכתב ונתן באינו מחובר לקרקע. וכמיך לזה כתב עיד בגמרא פריך והאמרת ריש אין כותבין כלומר כיון שהמחובר לקרקע אינו מחובר לכתיב וכתב ונתן מש"ה פריך שפיר בגמרא ולא אתרת ריש אין כותבין ור"ל אפילו בדיעבד ויש"מ ואחמו הייסו כתבו לתורף כמו שפי' ר"ב ז"ל וקרי ליה חתמו משום דקאי אתורף אהוקף שהוא עיקר הגט כמו החתימה שהיא עיקר בשאר שטרות ומתני' דבעי כתיבה בתלים דדרים וכתב דקרא שכתב הגט ולא אחתימת העדים ר"ל היא דאמר חתימת הגט אינה מן התורה אלא מבני תיקון הטולם ועדי מסירה כדתי ודים לקים חתמו ממש שמו בסופא דמתניתין אלמו ואתמו ונתנו לה כשר דכי כתיב קרא יכתב אחתימת עדים שהיא עיקר וה"מ היא דאמר עדי החתימה כדתי וה"ק אין כותבין תורף גזרה שמא יחתוס. בתיבתו והתימתו בתלוש וא"ת למה ליה לאיתמו ואתימתו כיון שהיה כתיבתו בתלוש אי אפשר לאתימתו אתה במחובר וי"ל דיישבתא שכתבו על אילן תלוש ואח"כ נעשו והשרים ואתמו תוס' ז"ל והקשה הר"ן ז"ל לאוקימתא קמא שהיא אליבא דהלכתא וז"ל וא"ת ומ"ש דהכא נני מחובר שרי מופס דנכתב בלא בהשכר בדיעבד ולקמן בפ' כל הגט נני טופסי הגיטין אשרינן לה אפילו בדיעבד ולקמן בפירקין נני הכל כשרין לכתוב את הגט אפי' חש"ו לאוקימתא דאמר רב יהודה אמר שמואל דמוקי לה בשייר מקום התורף שרי לטופס אפילו לכתחלה וי"ל דנני סופרים דהיא מילתא דבסיחא טובא שטשין כן בהשחר אשרו אפילו בדיעבד גזרה משום תורף והכא נני מחובר אלא שכיח טולי האי אשרו לכתחלה ואתירו בדיעבד ונני תש"ו דלא שכיח כלל מוקמי ליה טופס לאדיום ואשרינן ליה אפילו לכתחלה עכ"ל ז"ל: אין כותבין וכו' תוס' דפ"ח דשבת ד' ע"ש ודפ"ק דקדושין ד' ס' ודפ' חזקת ד' מ"א על הנייר המחוק פי' רש"י ז"ל מפני שיכול לחזור ולמוחקו עד העדים ולכתוב בו ויעביר הראי שהיה בו ולא מגכרא מילתא דהעדים נמי על המחק מותמין ולא נהירא דהא קיימא לן בפ' גט פשוט דשטר הבא הוא ועליו על המחק כשר שמא תאמר חזר ומחק אינו דומה נמחק פעם אחת דהיינו במקום חתימת העדים לגמחק בני פעמים דהיינו בתיקים שיחזור וימחוק אלא מתני' בהוא על המחק ועליו על הנייר עסיקינן שהוא פס ל ואין לו תקנה הר"ן ז"ל. והוס' והרא"ש ז"ל כתבו אפכא בקצור וז"ל על נייר מחוק שהכתב על נייר שאינו מחוק ועליו על המחק אבל שניהם על המחק כשר כדאמרינן בר"פ גט פשוט דאינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים ע"כ: ולא על הדפתרא היינו דמליה וקמיה ולא אפיץ וכ"ש שאין כותבין על חיפה דהיינו דמליה ולא קמיה ולא אינ אי על מלה דהיינו דלא מליה ולא קמיה ולא אפיץ ואפשר שלזה כיון רש"י ז"ל בפירושו ז"ל שכתב ובגמרא מפרש מאי דפתרא: וחכמים מכשירין היינו ר' אינר ר' אינר דס"ל עדי מסירה כדתי אבל לר"מ דס"ל עדי חתימה כדתי מודה לרש"ב דאפילו גם אשה אין כותבין על הדפתרא ובעור ח"מ סי' מ"ב [עי' בתוי"ט ד"ה וחכמים דיתירין] ובקה קלת לע"ד דלגלע"ד דיותר היה שייך למיתני האי מילתא דר' יהודה בן בתירה לשיל גבי דיו וקומוס וכו' וגבי עלה של זית דמכשיר ת"ק אע"פ שהוא דבר המודיף ור' יהודה בן בתירה פוסל אפילו על הנייר המחוק ועל הדפתרא מפני שהוא יכול להזלייף וכל שכן על העלה של זית מטעם זה וכן בעור א"ה ר"ס קכ"ד כתב אפילו על העלה בל זית אע"פ שהוא דבר המודיף כשר וגראה לומר דס"ק הא דתנינא לך כותבין על העלה של זית דוקא תלוס דהא אין כותבין במחובר ור"ל כתבו אפי' בעלה תלוס מטעם זיוף ודו"ק: ה הכל כשרין לכתוב אפילו חש ו לפי הפי' שכתב ר ב ז"ל אין בין הש"ו לגכרי אלא שחש"ו לכתחלה יכולין לכתוב התופס בלבד אם גדול עומד על גביהם וגכרי דוקא בדיעבד אם כתב התופס כשר משום דגכרי אדעתא דנפשה לעבוד. וכתב הר"ן ז"ל ולענין כתיבת הגט הבעל הרמב"ם ז"ל הסווה אותם לכתיבת גכרי והרמב"ן ז"ל חלק עליו ואע"נ דלאו בר כריתות הוא מסמע דלגבי כתיבה לא קפדינן אבני כריתה דהא אפילו גכרי מכשירינן אי לאו משום דאדעתא דנפשה עבוד ובעבד ליכא לאיתר הכי דהא שייך במצות וה"ל כאשה ע"כ. ולדידיה אתי שפיר מלת הכל דמלינן לאיתר לאחוי עבד קתני לה. ואיתא לאחוי בנא בתוס' פ"ק דחולין דף י"ז ע"א ובד פ"ג דה"ג סי' ט"ו ובעור א"ה סי' קכ"ג ועיין בתוספת הרשב"א ז"ל סימן תקל"ג. והקשה הר"ן ז"ל וא"ת הא תנן בדים חולין וכולן שחטאו ואחרים רוחין אותן שחיטתן כשרה ואמרינן עלה בגמרא מאן תנא בעי כוונה לשחיטה אלמא

אע"פ שאחרים שומרין על נכון לא חשיבא כוונה דידהו וי"ל דהתם מיירי כשאינו מלמדו לכוון לשתום אלא רואין אותו לאיזה בעלמא אבל הכא מיירי בנדון שומד על גניבו ומלמדו ומזהירו לעשות לשמה ובכי הא"נ חשיבא לן כוונה דידהו עכ"ל ז"ל וכן כתבו תוס' ז"ל וביאורה הרב"מ ז"ל סי' כ"ו הביא דברי התוס' ופלפל עליהם ואחרי כן כתב בסוף דבריו וז"ל בקלת שנוי ומסתברא לי שהכל תלוי בהוכחה דבנם דא כל הוכחה נמי הוה שאמרנו שאומרים לו כתוב שם פלוני וכתוב לשמה והוא כותב שם פלוני ולשמו והוא כותב גם הוא רמי אנפשיה ומכוין לשמו ובשאינה ליכא הוכחה כלל אף כשאחרים עומדים על גניבו אפי' הרב שוחה וקבע אינה אינה כשרין לה לשמה דבני כוונה לשמיה וכ"ש שוחה אבל בחליצה דאיכא הוכחה קלת שהוא רואה האשה ורוקקת לו בהיא רואה האחלן ומלמדין אותה כל אותו הענין עם מה שאחרים הם מדיה על גניבו ומלמדין אותן הרב וקבע דלית לה דעתא קלישתא רמו לאנפשייהו אבל שוחה אינו דעת הוא אע"ג דליכא ב"ד שעומד על גביו כיון דליכא הוכחה נמורה לא רבי אנפשיה וחליצתו כשלה ואם הדבר כן כמו שאמרנו אף במה כן דהא ליכא הוכחה כלל וכשאינה היא ליכא הוכחה כלל והלכך אף בשאחרים עומדין על גניבו אין ראיה לך הענין שפי פורתא שאלת מה שייסד הפייט באחרות הפסח נמנע שלא יהא חש"ו וגר שכפר וכל האוכל מצה על ידיהם יבוא ויוכלם ואע"פ שאתה ישראל בר דעה וספר כי דבר ה' בזה ואת מעותו הפר אם הלכה כן ואפילו במצה של מצות כי לא מצאתי כן בשום מקום שיהא אסור לנוח חש"ו ע"כ: האשה כותבת את גיטה ביד ה"נ סי' ה': שאין קיום הגט אלא בחותמיו ועיין בפ' כל הגט דף כ"ו. ובאמרה לא קאי רק אבבא דהאשה כותבת את גיטה וכו' ואי קאי אמי אריבא דאפילו חש"ו כשרין לכתוב מיירי בשומד גדול על גניבו אבל דא"כ אין צריך טעם לדבר דהא לא כתבי אלא שומד אע"ג דגדול שומד: הכל כשרין להביא בתשובת הרב"מ ז"ל סי' תקס"ה ונראה דהכל לאחוי אפילו פסולי עדות ואיתה בפ"ק דמכילתין דף ה' ודף ט': ובברי נמרא א"ר אסי א"ר יוחנן אין אדם עבד נשים אלא לבעל נפ אשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת נישין וקדושין וכ"ה שאינו עשה להביא לקבל נפ אשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת נישין וקדושין וכ"ה שאינו עשה להביא והקשו תוס' והרא"ש ז"ל ואיתני במתני' עבד לרבותא אע"ג דישנו בקלת מצות כאשה וכ"ש עבדי ותירץ ר"ת דנקט עבדי משום דנעי למיתני אבדי אתגייר אסור אע"פ שבאותו שעה היה בדעתו להתגייר ובידו להתגייר יותר ממה שביד העבד לשתחרר וק"ל דר' יוחנן ופסול בין להוכחה בין לקבלה אבל הרב ן' מאגאש ז"ל ס"ל אלא אסור העבד אלא לקבלה אבל להוכחה ובאלה כשר. והרשב"א ז"ל ס"ל אפי העבד הוא אלים הוכחה הוי אסר. וביד פ"ג דהלכות אישות סי' י"ז ובפ' שני דהלכות גירושין סי' ו' ובפרק שני דהלכות עבדים סי' ב' ובמיר יו"ד סי' רס"ז וכולה מחניתין עד סוף פירקין בחזן העזר סימן קמ"ח וסי' קמ"ב: ן קבל הקטן והגדיל וכו' ביד פ' שני דהל' גירושין סי' ח'. פתוח וכו' ביד שם פ"ז סי' י"ט. וכתוב בתוס' יו"ט קבל הקטן וכו' מאי דשניח עפי ח"י ליה בריאה דגדלות הקטן ולאי שניח וכן פקחות החרש שניח יותר מפתות הטומא ופתוח הטומא שניח יותר מפסולי הטומה ע"כ. וכך היתי רגיל נ"כ אני נתת טעם לדבר ועוד נלע"ד דמשום דחרש ונתפקח סימא ונתפתח הוי מעיין אחד וגם הלשון טופל על הלשון לכני תנינו בהדי הדדי ולכוותה כתנינו ברים בנא קנא בשם ס"ל שמעון ז"ל. ועוד דאיצריך למיתני בפיפא פתוח ונשתפה משום פיפא דפיפא דנשי למיתני כל שתחלתו וסופו בדעת דקאי אפוסף דשייך ליה כמו שאכתוב בסמוך וה"ה דקאי אחרש וכמו שאכתוב דחרוייהו בחד שיטא ניהו: פתוח ונסתתם אפילו לא חזר ונתפתח ואמר רב אחי דייקא נמי דקתני זה שתחלתו וסופו בדעת ה"ל לא אחי תנא דבי דייקא נמי דקתני זה שתחלתו וסופו בדעת פי' כגון חרש וסופה ולא קתני תחלתו וסופו בכשרות ואי סימא נמי דוקא חזר ונתפתח בעינן ה"ל למיתני בכשרות דהא סומא בר דעת הוא לעילם ולא שייך למיתני בדעת אלא בפסול אלא ואלי אלא בעינן תחילה וסוף אלא בהחילה קני גבי סומא: ן נאמנות להביא את גיטה. בר"פ החקבל וע"ע שם בדביר רש"י ז"ל שכתב שם ופירש שהן חמותה ובת חמותה ונראה ובמחה ובת בעלה כאילו ליחתו בנרסת המשנה וגם פה קשה אמאי אצריך ליה לתנא למיתניהו ושמא לאמשיעין דלהבאת גם אפילו אם היתה ובמחה אחותה נ"כ אע"ע דפסולה לומר מת בעלה כשרה להביא לא ניסה ועוד נלע"ד דאמשיעין הלי תנא דמתניתין אאם מתחלה זה ימיה אמרה שוה אחת מאלו הבאים מת בעלה ולא האמנה ולא הדבר שקר אם שוב חזרה אותה שאקרה והביאה הגם נאמנת ופיינו דקתני מה בין גם לאיתה שהכתב מוכיח דלומר אפילו בתי שכבר הוחזקה שקרנית. ועוד נלע"ד דלפי אלין הטעמים שיין בכשרות הני בשים דמתני' דהכא לכשרות חרש ושוטה שתחלתן וסופן בדעת דמתניתין דלעיל לכני בבקיה תנא דלעיל הכשרות דמתניתין דלעיל ונקט לשון נאמנות ועוד דהתם נבי מת בעלי שייך למיתני לשון נאמנות ולא לשון כשרות ונגמרא פריך והתניא כשם שאין נאמנות לומר מת בעלה כך אין נאמנות להביא את ניסה ומשני תנאי מתניתין בא"ל דאי אתי בעל ומערער לא מבטיחין ביה דהא הגריכה לומר בפני נכתב ונפני נחתם ומה"ה מהימנא ובריתא באדרן ישראל דאי אתי בעל ומערער מבטיחין ביה דהא לא נתקיים ניסה בנ"ד ואיכא למימר שזו מתכוונת לקלקלה לא מהימנא ותניא כוותיה דאמיי ר"ש בן אלעזר אומר משום ר"ע אשה נאמנת להביא מיתת ומה שם שאמרת אומר מת בעלה אינו דין שנאמנת להביא את ניסה ומתקיים שבאת מה להלן בריכות שיאמרו בפ"נ ובפ"א אף היא בריכה בתאחר בפ"ע ובפ"ע ומדקתני בבריתא מה להלן בריכות שיאמרו וכו' ס"מ בח"ל עבקינן כתנאי אמר רב אמי מתני' נמי דייקא דבח"ל עבקינן דהא ריש הכל כשרין להביא וכו' מוקמינא בח"ל משום סומא ופיפא נמי קתני אשה עצמה מביאה את ניסה ובלבד שהיא בריכה וכו' ס"מ דבח"ל מיירי נ"כ בבא מציעתא. וביד פ"ז דה"נ סי' ב' ו' וז"ל ואלו הן הנשים שחזקתן פוסלות זו את זו חמותה ובת חמותה ובת בעלה ע"כ. ונטור אי"ה סימן קמ"ח וקמ"ב: מה בין גם למיתה. פי' מה בין אם לגם לאם למיתה לאמיתה לא מהמינן לה אלא שכתב שוכיח שמו: האשה עצמה מביאה וכו' בפ"ק ד' ה' ובר"ם התקבל. ועיין במ"ש בפירקין לעיל סימן נ' וביד שם פ"ז סי' כ"ג:

פרק ג כל גט וכו' ביד רפ"ג דהל' גירושין ובמור אע"פ סי' קל"ח. ואיתה פרק

המביא תניין דף כ"ג ובדרפ"ק דזבחים ושם דף ג' כולה מתניתין והתם קאמר דאפילו גם שנכתב בשם נוסח פסול ופי' רש"י ז"ל בתחילת יד דהא אלא בשם האשה לא קתני אלא בלא שם אשה דמשמע שלא בשם אשה זו אלא בשם אשה אחרת כל דהא ואע"ג דנויה לאו בת גירושין מהניא לפסול ע"כ. ובתוספות רבינו פרץ כתב ואפילו בשם נויה נמי פסול דהאמון משמע שלא בשם אותה אשה תימא דמתני' נמי ניחוש הכי שנכתב שלא לשמן ואפילו בשם אחרת נמי לא עלו וכי תימא משום דבמתניתין מפרש בהדיא בסיפא דשלא לשמן הייגו בשם אלמנה בני לשמו ושלא לשמו בני לשמו ומפ' בהדיא בסיפא ונמלך ומצאו בן עירו וכו' דאין זה בשם נויה וי"ל דהאי מי ס"ה תני במתניתין שלא בשם זבח כי הדיא דקתני שלא בשם אשה או הוה משמע הכי אבל הכתא דקתני שנכתב שלא לשמן משמע שפיר שלא בשם זבח זה אלא בשם זבח אחר ע"כ. ואיתה בתוס' פרק האשה דף מ"ב ודפ' היה טופל דף כ': כל גט שנכתב. בגמרא דהוה בתרוצי לה תימא שנכתבה כדי לאוקומה כר"מ דס"ל דעדי תתימה כרתי מבים דקיימא לן דבזה מתני' ר"מ וכפסקא אחיה בר' אלעזר דס"ל דעדי מסירה כרתי: יותר מכאן וכו'. ערובין פ"ק דף י"ג ותוס' פ' המביא תניין דף כ' ובגמרא דסוטה פ' היה נועל ד' כ': מצאו בן עירו וכו'. ומ"ת והאיך מתו הגם לרשאון והא אמרינן בפ' גם פשוט דשמי יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת אין מגרשין בשוחיהן אלא אף זה בפני זה משום חשש דילמא אזלא וממתי ליה לאתתיה דהאיך ומהאי טעמא נמי אמין נותנין אותו לאחד מהם אלא בשעת גירושין ממש ובפני חבירו. וי"ל דמיירי כגון שלא היו דרים באותו עיר שנכתב הגט שם ולא היה לסופרים לאתם ליוסף בן שמעון אחר כיון שלא אותיבו והייט דקאמר מצאו בן עירו דש"מ דהיינו שנתנה לו בעירם הוו קיימי אבל הרי"ף ז"ל נראה שגרס מצאו תנירו הר"ן ז"ל: ושם אשתי בשם אשתך פסול לגרש בו. גמרא מאי יתר מכאן תנא דבי ר' ישמעאל לא שנכתב שלא בשם גירושין אלא אף זה שנכתב בשם גירושין פסול ולא זה שנכתב שלא בשם גירושין דידיה אלא אף זה שנכתב בשם גירושין דהא פסול ולא זה שלא נכתב בשם גירושין דהא אלא אף זה שנכתב בשם גירושין דהא פסול מ"מ לא כתב ונתן ספר כריתות בידה ה"א למשמי האיך קמא דלא עביד בשם כריתות אבל כתב לגרש את אשתו ומלך דעביד בשם כריתות אימא כשר כתב רחמנא וכתב ואי כתב רחמנא וכתב ה"א למשמי האי דלאו אינו קא כתיב ניה אבל יש לו שתי בשים לאינו קא כתיב אימא כשר כתב רחמנא לה בשמה וכיצא לאשמעינן דאין בריה כדפי' ר"ב ז"ל. והקשו תוס' ז"ל ולא"ת בהכותב טופסי גיטין ה"ל נמי למיתני יתר על כן דהא מכל הני לא מצי למידק ברים מכלתין דזבחים דסתמא פסול דלאו בשמה קאי אלא מהדיא דהכותב טופסי גיטין לחודיה. וי"ל דהכיא בנא דטופסי גיטין לא חבא כלל לאשמעינן דסתמא פסול אלא אשמעינן דשרו רבנן לסופר לכתוב הטיפס מפני התקנה ע"כ. ועיין חו במ"ש בסמוך רש סימן ב'. וקשה לענ"ד אמאי אינמרינן אלא לאיתני הכא יתר על כן ליתני כל הני בחני כסדרן ואלא ידענא דלא זו אף זו קתני בדקתני בכמה דוכתי במכניות ובברייתות. ונלע"ד דכיון דש גם בנבא דרישא חדוש בחה שהוא עפי מכבא דנמלך וה"א דלא הוי יתר על כן קמ"ל דאעפ"כ הוי יתר על כן וכיון דתנא בחד בנא יתר על כן חבא נמי בכולהו אגב והרבותא היא בחה שהקשו תוס' ז"ל ול"נ בקיצור יותר מכן כתב לגרש את אשתו ומלך בגמרא מפרש לא זה שלא נכתב בשם גירושין אלא אף זה שנכתב בשם גירושין פסול ולא"ה הוי ליה שייך למיתני יתר על כן כיון דמהאי נמי לא הוה אמינא קמייתא דפסול דה"ל דהאי תנא דבי מיכתיב בשם רחל לא הדר איכתיב בשם לאה אבל סופרים דלהתלמד עשויין ה"ל דכבר דאמרינן וכו' עד ל"ג דמ"מ שייך למיתני יתר מכן כיון שם סברא אחרת בסופרים מקרין לפסול אפי מבנמלך ע"כ. ה"נ נלע"ד דהדא חדא אמשינהו ונרסינהו וכיון דהוה חזי לבחדא הוי רבותא דמה שהא אפי מבקמייתא הוה חזי בה רבינו הקדוש יתר על כן ולאייה קלת לזה שהרי ר' ישמעאל הוא תנא פירסה לתתניתין מה שאינו דרך ברוב התלמוד כנלע"ד: בתב לגרש את אשתו וכו'. תוס' רפ"ק דמכלתין ובפ"ק דב"מ דף י"ח ובפ' חזקת דף ל"ה וד' ל"ח: לא יגרש את הקטנה. בגמרא דייק קטנה הוא דלא מצי מגרש הא גדולה מצי מגרש ביה ולא חיישינן אמא לא זו ניתן אלא לאחרתה אחת אים אחר ונפל מידה ומצאתו זו ש"מ דמתניתין ר' אלעזר היא דאמר עדי מסירה כרתי והן מצידין שהאו שזה מסר לזו. וכן בריש דקתני שמי כשמך פסול לגרש בו שני הוא דלא מצי מגרש הא בעלה אל זו כתבו אלא אחר ומסרו לזו אחת חברו דמיירי בעדי מסירה במכירין את שניהן ומצידין שהאו שבעלה הוא שמסר לה: יותר מכאן אמר לבלבר וכו' הא ק"ל דלא אמרינן הוכרר וכו' ואפילו מאן דסבר בעלמא יש בריה הכא מודה משום דוכתב לה לשמה משמע שיהא מבורר בשעת הכתיבה תוס' ז"ל. ועיין בהר"ן ז"ל ופסק הלכה דכל אלו הנשים אין פוסלין מן הכהונה חוץ מזה האחרון דלמומלא אמרינן יש בריה ופסולה מן הכהונה אבל אינו אלא ריח הגט אין בתם לא דמו לחרי את מוכרת ממני ואי את מוכרת לכל אדם דאמרינן דפסלה מן הכהונה שנאמר ואשה גרושה מאישה אפילו לא תגרשה אלא מאישה ולאסרים לא כותרה פסולה מן הכהונה דהכא לחיות מיתת בשמו ולשמה נכתב: ב הכותב טופסי גיטין וכו'. ביד פ"ג דהלכות גירושין סי' ז' ובטור א"ה סי' קל"ח ובח"מ סי' מ"ח ואיתה בתוס' פ"ק דנדרים דף ל"ז ודפ' שני דמכלתין ובגמ' פ"ק דזבחים דף ג' ושם דקדקו תוס' אמאי לא קתני יתר על כן דע"ע יתר הוא דמכל הכי קמייתא לא מצי למידק בגמרא בתמא פסול אלא מהכ. וי"ל דמשום דאמר לגבר דקתני בריש דהך יתר כמו כן מחתא דדייקינן מינה אין בריה מש"ה לא קתני בה יתר על כן ע"כ. בפי' ר"ב ז"ל ובגמרא מוסיף אף מקום הרי את מוחרת לכל אדם וכן פי' הרמב"ם ז"ל וקשיא לי דזה לא אמרו שמואל אלא כדי לאוקמיה למתניתין כר' אלעזר דס"ל דבעינן עיקר כתיבה לשמה אבל כיון דפסיק הלכתא הר"ב ז"ל כר' אלעזר דפסלא דפסול גיטי נשים ממילא משמע דרב דפסיק הכי דלא חיים לאקתיב סופר וא"כ קשה כיצד שיכם הר"ב ז"ל דלריך שיגיה אף מקום הרי את מוחרת ועיין ביד שם מזמע שחזר בו מלפסוק כר' אלעזר דסיפא דמתניתין אלא כת"ק וכדשמואל ועיין ג"כ בהר"ן: צריך שיגיה. שאם רואה תנר ביניהם לא יאמר הריני כותב את הגט כולו אלא צריך

שיחיה מקום האיש וכו׳: ומקום הזמן. מן המשנה נריך לכתוב זמן כשר ולא זמן מוקדם אי משום בת אחותו אי משום פירי ומן האירוסין נמי משום בת אחותו איכא ומשום פירי ליכא דאיסורא אינו אוכל פירותיה ומשום תרגא ולד הגריכו להניח מקום זמן לגם תרוסה שמא יאמרו ניטה קודם לגנה פי׳ שאם יכתוב זמן לבו ביום והוא לא יגרשנה עד לאחר מיסוניין יאמרו בלא קדושין וכתובה נתעברה ופנס הוא לשבחה ומתני׳ דקתני דמפני התקנה התירו לכתוב סופם הא לא הכי אסור ר׳ אלעזר היא דבעי לשמה בכתיבה מדאורייתא דס״ל דעדי מסירה כרתי הלכך וכתב לה ולא אחתימה קאי לחתימת עדים אינה אלא מד״ס מפני תקון העולם וכי כתיב וכתב לה דדרשינן דבעינן לשמה לעיקר כריתות קאי דאיתנו כל הני לאמרן ונם הרי את מותרת לכל אדם ומה שכתב רע״ב ז״ל חוץ מגיטי נשים שנאמר וכתב לה לשמה ונזרינן סופם אטו תורף ע״כ. בגמרא פריך והא כי כתיב לה דדרשינן מיניה לשמה לתורף כתיב והיכי יליף ר׳ אלעזר מיניה למיסר סופם ומשני אלא לא תימא שנאמר דמשמע דמיניה יליף אלא תימא משום שנאמר וכתב לה לשמה כלומר משום שנאמר בתורף וכתב לה לשמה נזרינן סופם אטו תורף דאורייתא. והדר פריך בגמ׳ הא מדסיכא פליג ר״מ ופסיל לכתוב תופסי ניטין דיש לאו ר׳ אלעזר דאי ר״מ קשיא דר׳ אלעזר אדר׳ אלעזר ומשני תרי הלי אלינא דר׳ אלעזר. ואיכא מאן דמפרש מפני התקנה היינו מפני תקנת קטנה צריך שיהיה פי׳ דיומנין דשמעה איתתא לסופר דקא כתב וסברא היתה אמר ליה וה״ל קטנה בהדה ומוקי לה כר״מ דס״ל עדי הזיזה כרתי ולפי זה אין צריך להניח מקום הרי את מותרת לכל אדם אלא מקום השמות לבדן משום קטנה ומקום הזמן משום מרדם. ואיכא מאן דמפרש משום תקנת עגונות ואתיא לי׳ כר״מ לי׳ כר׳ אלעזר. כתוב בשלטי הגבורים פ הסולת דף תק״ע. וכן בהגהת אשרי דף ק״ד גרסה לר״י אשילו אם לא כתב שם הטיר כלל שהיה טוב דוקא אם שיהה הוא פסול דהוי מרוייף מתוכו וראיה מהא דהכותב עופסי ניטין צריך שיהיה מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן ושם העיר לא הזכיר וכל התקנה שהתקינו לכתוב מקום הלידה העיקר משום שלא יהא לעז על הגט מצני יוסף בן שמעון הדרין בעיר אחת הלכן כותבין סימן בעלמא מקום הלידה ע״כ. וכבר כתבתי זה יותר בארוך לקמן פ׳ הזורק סוף סימן ב׳: שטרי מלוה צריך שיניח. שאם שמע אחד שהיה רודף את חברו להשותו מגה לא יאמר הריני כותב מיד ולאיתה מקום הזמן לבדן שלא יהא הבשר מוקדם אלא צריך שיהיה מקום המלוה ולוה והעדות ואע״ג דליכא למיחש למילי גזרה שטרות אטו ניטין: ר״א מבשיר בכולן חוץ מגיטי נשים. הקשו הוס׳ והרא״ש ז״ל מגא ליה לאלמודא דר׳ אלעזר מבשיר בשטרות אפי׳ בתורף דפריך עליה מדרב פפי דילמא בטופום לחד הוא דמבשיר וי״ל דאם איתא דכולהו תנאי אטופם דאיירי ביה ת״ק קייתי ה״ל לתנא דמתני׳ לרבוא דברי ר׳ אלעזר בהר ה״ק והיה יכול לקבל ולבטל ר׳ אלעזר פוסל בגיטי נשים ור׳ יהודה כוסל בכולן ובסדר הזה היה ראוי לשנות שכל אחד מתחיל והולך מאותו שלפניו אבל אי ר׳ אלעזר אחי לאבשרי בשטרות אפילו תורף ניחא דהקשה דברי ר׳ יהודה לאיירי בטופם כמו ת״ק ור״א מייתי אבי׳ בתורף ומיקל בדבר אחר יותר מת״ק דמבשר בשטרות אפילו תורף ובגיטין מחמיר דפסיל אפילו סופם וי״מ דדוקא לכתחילה גזר ר׳ אלעזר סופם אטו תורף אבל בדיעבד אף לכתחילה תיכשר. אבל הרמב״ן ז״ל כתב דבדיעבד נמי פסול עכ״ל הרא״ש ז״ל: שנאמר וכתב לה. פי׳ לה לשמה ובירושלמי נרסי׳ במשנה לה לשמה וכן היא בגמרא פ׳ הבית תניין דכ״ג: חוץ מגיטי נשים. וא״ה לא בשהרורי עבדים ניחא בברייתא וכדברי ר״א בארבע כלקתאי וכדברי ר״מ בד׳ תיס׳ ז״ל וברור הוא דר״א גרסינן בלתי יו״ד. ובגמ׳ קרי רב עליה דר״א טובינא דחכימי פי׳ מלוטר שבחכמים וכבי קרי עליה נמי בפ׳ אלו נערות בלכתיבת התם סי׳ ו׳: ג המביא גט ואבד וכו׳. ביד פ״ג דהל׳ גירושין סי׳ ט׳. ואיתה בפ״ק דב״מ דף י״ח ע״א ע״ב ובירושלמי פ״פ בתרא דיבמות ובטור א״ה סי׳ קל״ב וסי׳ קנ״ג. וכתוב בגמרא יוסף פ׳ האשה שלום אליבא דמימרת רבא דהתם דהלכתא כותיה דוקא דמשום דאבד הגט המביאו ממדינת הים דהוי מקום אחר חון ממקום שכתב ובמקום שהגירות מצויות שאי אפשר לומר כאן נמצאו וכאן הי׳ הוא דחיישינן לשני עיירות שמתם שויריי כדאיתא הכא בגמ׳ הא נאבד בארבי מקום שכתב אפי׳ נמצא לאחר זמן ובמקום שהגירות מצויות לא חיישינן אלא אמרינן כאן נמצא וכאן היה ע״כ בקיצור: מצאו לאלתר פלגתא היא בברייתא אחזה שלא לאלתר והרמב״ם ז״ל פי׳ כמ״ד שלא עבר אדם שם. בפי׳ ר״ש ז״ל אבל אם אבד במקום שאין הגירות מצויות אפילו לאחר זמן מרובה כשר. אמר המלקט והיינו דתניא בפ״ק דמנילה מצא גיטי נשים וכו׳ לא יחזיר שאי אומר כתובים הין ומלך עליהם שלא ליתנם ומדתני טעמא בשאני אומר כתובים הין שמעינן מינה דאם אמר הבעל תנו לה שאני כתבתיו לה ניתנין ולא חיישינן לשמא אינו זה מאחר שאין הגירות מצויות. ורבה הוא דרמי מתני׳ אהדדי דמגיעה אבל ר׳ זירא לא רמי מתניתין אהדדי משום דדייקינן הכי הא אמר תנו נותנין ולעולם לאלתר דוקא כדקתני מתני׳ אבל בברייתא דמייתי בגמרא ולאי קשיא אמתני׳ ומכאי כאן בגירות מצויות כאן במקום שאין הגירות מצויות. ור׳ ירמיה מתקן שנויא אחרינא דלא תיקשי בברייתא אמתני׳ דהכא בברייתא מיירי שאמרו העדים מע לם לא חתמנו בגט נאלו הגתות אלא זה בלבד ורב אסי נמי מיירי על דרך תירוץ ר׳ ירמיה דהכא בברייתא מיירי כגון שהגלית שאבדו או העדים נותנין בו סימן מיבהר כגון שיש בו נקב בלי אות פלונית וכמו שפי׳ ר״ש ז״ל: אם מבירו בשר אי לא קתני וכלפי׳ ר״ש ז״ל. וכתבו תוס׳ ז״ל בפ׳ בתרא דיבמות ד׳ ק״ד נמאי דמסיק התם בההוא גיטא דלא חיישינן לשאלה וא״ת דבפ׳ כל הגט תנן מצאו בחפיסה או בדלוסקמא אם מכירו כשר פי׳ אם מכיר הגט ולמה לי שיכיר הגט אפילו אינו מכירו נמי כיון דמכיר החפיסה ולוסקמא אם שלו כשר ואע״ג דנקט לשון יחיד אין לחוש לשאלה. וי״ל דה״פ אם מכירו החפיסה ולוסקמא אם שלו כשר ואע״ג דנקט לשון יחיד אין לחוש לשאלה. ומה שכתבו הוא לשון זכר דמקרא דאם לחפיסה היא חמת קטנה מ״מ נקט לשון זכר משום דלוסקמא דהוי לשון זכר כדקתני בתוספתא עשרה לוסקמים מלאים שטרות מכרתי לך ולוסקא קמא לחיישינן לשאלה מיירי התם שילוש שכן אבדו בחפיסה ולהכי לא חיישינן לשאלה עכ״ל ז״ל. וז״ל כאן וא״ת ונימא לשאלה דלתמרינן בפ׳ בתרא דיבמות פי׳ נ׳ ו״ל דקים ליה בעפיסה שלא בשאילה א״נ ביודע שבחפיסה אבדו ומ״מ צריך שיהא מכיר חפיסה או בדלוסקמא בעפיעות עיגא דמה שיודע שבחפיס׳ או בדלוסקמא מיבדו אין זה פי׳ כיון דדרך להניח פי׳ שם. ע״כ ומתוך מה שכתבו כאן בגמרא משמע שיש ספרים [דגרסי] ומכירו וזה סוף לשונם א״נ ומכירו פי׳ אי מכירו ו״ם דגרסי בהדיא אי מכירו וה״פ מגאו בחפיסה ויודע שלא בתוכו מיבדו ואינו שלו ואם״ה אם מכירו כשר ולרבותא נקט מגאו בחפיסה א״נ דוקא אם מכירו כשר אבל מה שהוא יודע שבחפיסה אי בדלוסקמא מיבדו אינו מועיל ולספרים דגרסי ומכירו מצינן לפרש כמו אם מכירו עכ״ל ז״ל ועיין עוד ברש דבריהם ז״ל וגם הר״ן ז״ל העלה דודאי תנא הרתי קאמר מגאו בחפיסה ויש לו סימן בה אי שמכירו לגט בטביעות עיגא אפילו שהוא עם הארץ סגט כשר. וכתוב בתוי״ט ובחפיסה ולוסקמא נמי טביעות עיגא כמו סימן אלא דאינו בין סימן לטביעת עיגא דטביעות עיגא אין מועיל אבל בסימנא אותו בעצמו מאבד לו ולא בסמנאותו אחרים ובגיה יוסף הביא חלוקי דעות בטעם הדבר דאיכא לאימר דילמא מסקר מסוס הפסד שכרו א״נ דלא נהוי לאדי נישא תרעומת עליה אבל בסמנאותו הוא נאמן בתנו דאי בעי אמר לא אבד מעולם וא״נ אפילו ניכא מנו על אחד נאמן באיסורין בטביעות עין ע״כ: והניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת וכו׳ ביד פ׳ שני דף ל״ג כ״ח ואיתה בהרא״ש ס׳ כ״ח ואיתה בהרא״ש ז״ל ס״פ ומ״ו מגלחין ותוס׳ פ׳ עשרה יוחסין ד׳ ע״ח וגם הרא״ש ז״ל שם ד׳ ל״ו ותוס׳ פ׳ המפקיד ד׳ ל״ט ודע׳ מי שמת דף קמ״ג. בגמרא אמר רבא לא שנו אלא זקן שלא הגיע לגבורות וחולה שרוב חולים לחיים אבל זקן שהגיע לגבורות ונוסס שרוב נוסס למיתה לא אבל אם המיתו בן מאה שנה נוהגו לה בחזקת שהוא קיים דכיון דאיפלג איפלג אבל בן פ׳ ואחת אי יותר עד תשעים קרוב למות הוא וביד פ׳ פ׳ דהלכות תרומות סי׳ ג׳: בחזקת שהוא קיים. דלתמרינן העמד דבר על חזקתו ומקרא נפקא לן בהכל שוחטין. ומכאן הוכיח ספר תרומת הדשן בסי׳ שמ״ט דמדסמכינן לחזקה אפילו נבי זקן וחולה כ״ש לגבי ילדים וכריאים ואפילו לזמן מרובה דליון נראה לחלק דדוקא זמן מועט כשיעור מהלך ממדינת הים מוקמינן לחזקת חיות אבל זמן מרובה שמה אי ט׳ שנים אי יותר לא מוקמינן כולי האי לחזקת חיות דס״ל אין לחלק בהכי דהא כל מוקמינן לחזקה מגגע ילפינן הא בפ״ק דחולין וכן כרש״י ז״ל בהדיא בפ׳ כל הגט אמתני׳ דלעיל דמגגע ילפי׳ לה וחזקה לגגע אינה אלא לשעה מועטת כדאיתא התם פ״ק דחולין ודילמא דלגגע בגיר ליה שיעורא וכו׳ וא״כ מצ״ן לאימר מינה אפילו כדי להלך ממדינת הים שהוא מועלג יותר הרבה משיעורא דחזקת גגע והרמ״ן דגמרינן מה שמובלגין אפילו שלשים שנה מחמת מהלך ממדינת הים ע״כ וע״ש עוד: בת ישראל שנשאת לכהן אוכלת בתרומה. הוס׳ פ׳ כילד אשת אחיו ד׳ י״ח. ובגמרא פריך ורמינהו ה״ו ניעון שעה אחת קודם מיתתו אסורה לאכול בתרומה מיד ותירץ אביי מתני׳ דהכא ר״מ היא דלא חייש לבקיעת הגוד והיא ברייתא ר׳ יהודה היא דחייש שמא יבקע הגוד ובא תיכן שמא מת לא חיישינן שמא יומת תנאי היא ומעיקרא רמי בגמרא תרומה דברייתא אגב דמתני׳ דקתני נותנו לה בחזקת שהוא קיים ומשמע תרומה אסור להיות נותנת בחולין גם לא אפשר לומר דמיהה דאי חיישת אין לך שולח שולח לאשתו וכן שנותנו: השולח חטאתו וכו׳. פ׳ הוליאו לו ד׳ ל״ה ותוס׳ דפ׳ ממר הדין ד׳ מ״ו ודפ׳ התערובות ד׳ ע״ד ודפ׳ כל המנחות ד׳ ס״ב ודפ׳ בתרא דנדה ד׳ ע׳ וביד פ״ד דהל׳ פסולי המוקדשים סי׳ י״ד ובטור א״ה סי׳ קמ״ז: ד שלשה דברים וכו׳. תימה בעיני שלא הובאה מתנה זו בעדיות בפ׳ שני אי אינשי דהתם קא תני אפי׳ דברים שלא נזכר בהם לשון עדות כגון שלשה דברים אמר רבי עקיבא שלשה דברים ר״ג מחמיר וזולתם, ואיתה בהרא״ש ס״פ בתרא דיבמות: על עיר וכו׳ ביד פ׳ שני דהל׳ גירושין סי׳ כ״ח וכ״ט ובפ״ט הל׳ תרומות סי׳ כ׳ ובטור א״ה סי׳ י״ז וסי׳ קמ״א: כרקום ירום׳ ירום׳ כרקו׳ ר׳ בא בשם ר׳ חייא בר אמי כגון זוגין ושגלאות וכלבים וחווין ותרנגולים ואיסטרטיות המקיפים את העיר ע״כ: וספינה שאבדה בים פ׳ מי שמת דף קנ״ג: והיוצא ליהרג נותנין וכו׳. גמ׳ אמר רב יוסף לא שנו אלא בב״ד של ישראל אבל בב״ד של אומות העולם כיון דגמר ליה דינא לקטלא מיקטל קטלי ליה ותו לא מקבלי שוחדא ולין עליו חומרי חיים ואיכא דאמרי אמר רב יוסף אפילו: ה המביא גט בארץ ישראל וחלה וכו׳. ביד פ״ז הל׳ גירושין סי׳ ד׳ כ׳ ובפ״ט סי׳ ל״ה ל״ו ל״ז ובטור א״ה סימן קמ״ז: וחלה ה״ז משלחו ביד אחר נלע״ד דאייתי דחנא נבי בעל נופיה ובניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים תנא נמי כל הנהו דמחזיקין אותו בחזקת קיים וכן נמי אלשה דברים דקאמר ר׳ אלעזר בן פרעה דברים שהן בחזקת קיימין או שהוחזקו קיימין אי חיים וחזרו מתים תנא הבאתא נמי דינים לאם חלה אסלית אל הגט יכול לעשות אליה אחר ולא אמרינן דבתבטלה אליחותו כיון שחלה ואין לו רשות לעשות אליה אחר כדילפינן מושלח ושלחה אלא היכא דאיתו נופיה מצי למיעבד אליחות דכל הדאי לגולה אין לעבכה ט ושאינו רואי לגיבה ביולה מעכבת קמ״ל דבין מביא מא״י בין מביא מח״ל אע״פ שחלה מצי למעבד אליח אלא שמא״ל כדינו ומח״ל כדינו בחזקת אליחותו קיימת ובתר הכי מסיים פירקא בעניינים אחרים דאייתי לענין בחזקת שהן קיימין אע״ג דאין להם שייכות כלל לענין הגט דאיהו עיקר מכלהין. א״כ אאסר עוד לומר דמשום דאין לענין בחזקת שהן קיימין קאמר השתא דין חלה האליח החזקה דאין רגונו של אדם שיהא פקדונו ביד אחר והשתא ניחא דאקדים ותני אליח בארץ ישראל קולא אליח המדינת הים אלא כסדר דיקא ברש מכלהין בגלע״ד ודרך אחרת שיתה לי אלא שזו נכונה בעיני יותר. ובגמרא רמינן והתנן לקמן ספ״ו אמר לנשים תנו בא לאשתי או לנשאה כתבו גט ותנו לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו אינהו אין אבל אליח לא ומאי רבא שאני התם דמילי לתיד ניתנו ומילי לא מימסרן לאליח אחר מפני שאין בהם ממש אבל גט דאית ביה ממש חוזר ונמסר. כתב רב אלפס ז״ל יש מי שאומר אם אמר לו הולך גט זה לאשתי ולא הקפיד לומר לו את עצמך הולך משלחו ביד אחר ואע״ג דלא חלה ואם אמר לו את הולך גט זה לאשתי לא אלא אם אמר לו אם אינך הולך אם אינך הולך גט זה לאשתי לא שלחתי אל אחר אלא אם אמר לו אם אינך הולך גט זה לאשתי לא אמר לו אם אינך הולך גט זה לאשתי לא אכפת לן במתליקת הברייתא וכן הדעת נוטה והא דלא בעי לאוקומה למתניתין כרבנן ובהולך לבד כשמעיה קמא דגמרא משום דמשמע ליה דמתני׳ קתני ואיירי בין בהולך בין בלא הולך: אם אמר לו טול לי ממנה חפץ פלוני. תוס׳ פ״ק דב״ק ד׳ י״א ולמעיטא פרק המפקיד דף ל״ו: לא ישלחנו ביד אחר. אם אמר לו טול לי חפץ ואח״כ תן גט והלך הוא ונתן גט ואח״כ נקח ממנה החפץ פוסל כ׳ יוחנן בשליח ראשון וכ״ם בשליח שני ולהכי תנא דמתני׳ לא ישלחנו ביד אחר שמא כשימסור ראשון

עיגא דמה שיודע שבחפיס׳ או בדלוסקמא מיבדו אין זה פי׳ כיון דדרך להניח שם. ע״כ ומתוך מה שכתבו כאן בגמרא משמע שיש ספרים [דגרסי] ומכירו וזה סוף לשונם א״נ ומכירו פי׳ אי מכירו ו״ם דגרסי בהדיא אי מכירו וה״פ מגאו בחפיסה ויודע שלא בתוכו מיבדו ואינו שלו ואם״ה אם מכירו כשר ולרבותא נקט מגאו בחפיסה א״נ דוקא אם מכירו כשר אבל מה שהוא יודע שבחפיסה אי בדלוסקמא מיבדו אינו מועיל ולספרים דגרסי ומכירו מצינן לפרש כמו אם מכירו עכ״ל ז״ל ועיין עוד ברש דבריהם ז״ל וגם הר״ן ז״ל העלה דודאי תנא הרתי קאמר מגאו בחפיסה ויש לו סימן בה אי שמכירו לגט בטביעות עיגא אפילו שהוא עם הארץ סגט כשר. וכתוב בתוי״ט ובחפיסה ולוסקמא נמי טביעות עיגא כמו סימן אלא דאינו בין סימן לטביעת עיגא דטביעות עיגא אין מועיל אבל בסמנאותו אותו בעצמו מאבד לו ולא בסמנאותו אחרים ובגיה יוסף הביא חלוקי דעות בטעם הדבר דאיכא לאימר דילמא מסקר מסוס הפסד שכרו א״נ דלא נהוי לאדי נישא תרעומת עליה אבל בסמנאותו הוא נאמן בתנו דאי בעי אמר לא אבד מעולם וא״נ אפילו ניכא מנו על אחד נאמן באיסורין בטביעות עין ע״כ: והניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת וכו׳ ביד פ׳ שני דף ל״ג כ״ח ואיתה בהרא״ש ס׳ כ״ח ואיתה בהרא״ש ז״ל ס״פ ומ״ו מגלחין ותוס׳ פ׳ עשרה יוחסין ד׳ ע״ח וגם הרא״ש ז״ל שם ד׳ ל״ו ותוס׳ פ׳ המפקיד ד׳ ל״ט ודע׳ מי שמת דף קמ״ג. בגמרא אמר רבא לא שנו אלא זקן שלא הגיע לגבורות וחולה שרוב חולים לחיים אבל זקן שהגיע לגבורות ונוסס שרוב נוסס למיתה לא אבל אם המיתו בן מאה שנה נוהגו לה בחזקת שהוא קיים דכיון דאיפלג איפלג אבל בן פ׳ ואחת אי יותר עד תשעים קרוב למות הוא וביד פ׳ פ׳ דהלכות תרומות סי׳ ג׳: בחזקת שהוא קיים. דלתמרינן העמד דבר על חזקתו ומקרא נפקא לן בהכל שוחטין. ומכאן הוכיח ספר תרומת הדשן בסי׳ שמ״ט דמדסמכינן לחזקה אפילו נבי זקן וחולה כ״ש לגבי ילדים וכריאים ואפילו לזמן מרובה דליון נראה לחלק דדוקא זמן מועט כשיעור מהלך ממדינת הים שמוקמינן לחזקת חיות אבל זמן מרובה שמה אי ט׳ שנים אי יותר לא מוקמינן כולי האי לחזקת חיות דס״ל אין לחלק בהכי דהא כל מוקמינן לחזקה מגגע ילפינן הא בפ״ק דחולין וכן כרש״י ז״ל בהדיא בפ׳ כל הגט אמתני׳ דלעיל דמגגע ילפי׳ לה וחזקה לגגע אינה אלא לשעה מועטת כדאיתא התם פ״ק דחולין ודילמא דלגגע בגיר ליה שיעורא וכו׳ וא״כ מצ״ן לאימר מינה אפילו כדי להלך ממדינת הים שהוא מועלג יותר הרבה משיעורא דחזקת גגע והרמ״ן דגמרינן מה שמובלגין אפילו שלשים שנה מחמת מהלך ממדינת הים ע״כ וע״ש עוד: בת ישראל שנשאת לכהן אוכלת בתרומה. הוס׳ פ׳ כילד אשת אחיו ד׳ י״ח. ובגמרא פריך ורמינהו ה״ו ניעון שעה אחת קודם מיתתו אסורה לאכול בתרומה מיד ותירץ אביי מתני׳ דהכא ר״מ היא דלא חייש לבקיעת הגוד והיא ברייתא ר׳ יהודה היא דחייש שמא יבקע הגוד ובא תיכן שמא מת לא חיישינן שמא יומת תנאי היא ומעיקרא רמי בגמרא תרומה דברייתא אגב דמתני׳ דקתני נותנו לה בחזקת שהוא קיים ומשמע תרומה אסור להיות נותנת בחולין גם לא אפשר לומר דמיהה דאי חיישת אין לך שולח שולח לאשתו וכן שנותנו: השולח חטאתו וכו׳. פ׳ הוליאו לו ד׳ ל״ה ותוס׳ דפ׳ ממר הדין ד׳ מ״ו ודפ׳ התערובות ד׳ ע״ד ודפ׳ כל המנחות ד׳ ס״ב ודפ׳ בתרא דנדה ד׳ ע׳ וביד פ״ד דהל׳ פסולי המוקדשים סי׳ י״ד ובטור א״ה סי׳ קמ״ז: ד שלשה דברים וכו׳. תימה בעיני שלא הובאה מתנה זו בעדיות בפ׳ שני אי אינשי דהתם קא תני אפי׳ דברים שלא נזכר בהם לשון עדות כגון שלשה דברים אמר רבי עקיבא שלשה דברים ר״ג מחמיר וזולתם, ואיתה בהרא״ש ס״פ בתרא דיבמות: על עיר וכו׳ ביד פ׳ שני דהל׳ גירושין סי׳ כ״ח וכ״ט ובפ״ט הל׳ תרומות סי׳ כ׳ ובטור א״ה סי׳ י״ז וסי׳ קמ״א: כרקום ירום׳ ירום׳ כרקו׳ ר׳ בא בשם ר׳ חייא בר אמי כגון זוגין ושגלאות וכלבים וחווין ותרנגולים ואיסטרטיות המקיפים את העיר ע״כ: וספינה שאבדה בים פ׳ מי שמת דף קנ״ג: והיוצא ליהרג נותנין וכו׳. גמ׳ אמר רב יוסף לא שנו אלא בב״ד של ישראל אבל בב״ד של אומות העולם כיון דגמר ליה דינא לקטלא מיקטל קטלי ליה ותו לא מקבלי שוחדא ולין עליו חומרי חיים ואיכא דאמרי אמר רב יוסף אפילו: ה המביא גט בארץ ישראל וחלה וכו׳. ביד פ״ז הל׳ גירושין סי׳ ד׳ כ׳ ובפ״ט סי׳ ל״ה ל״ו ל״ז ובטור א״ה סימן קמ״ז: וחלה ה״ז משלחו ביד אחר נלע״ד דאייתי דחנא נבי בעל נופיה ובניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים תנא נמי כל הנהו דמחזיקין אותו בחזקת קיים וכן נמי אלשה דברים דקאמר ר׳ אלעזר בן פרעה דברים שהן בחזקת קיימין או שהוחזקו קיימין אי חיים וחזרו מתים תנא הבאתא נמי דינים לאם חלה אסלית אל הגט יכול לעשות אליה אחר ולא אמרינן דבתבטלה אליחותו כיון שחלה ואין לו רשות לעשות אליה אחר כדילפינן מושלח ושלחה אלא היכא דאיתו נופיה מצי למיעבד אליחות דכל הדאי לגולה אין לעבכה ט ושאינו רואי לגיבה ביולה מעכבת קמ״ל דבין מביא מא״י בין מביא מח״ל אע״פ שחלה מצי למעבד אליח אלא שמא״ל כדינו ומח״ל כדינו בחזקת אליחותו קיימת ובתר הכי מסיים פירקא בעניינים אחרים דאייתי לענין בחזקת שהן קיימין אע״ג דאין להם שייכות כלל לענין הגט דאיהו עיקר מכלהין. א״כ אאסר עוד לומר דמשום דאין לענין בחזקת שהן קיימין קאמר השתא דין חלה האליח החזקה דאין רגונו של אדם שיהא פקדונו ביד אחר והשתא ניחא דאקדים ותני אליח בארץ ישראל קולא אליח המדינת הים אלא כסדר דיקא ברש מכלהין בגלע״ד ודרך אחרת שיתה לי אלא שזו נכונה בעיני יותר. ובגמרא רמינן והתנן לקמן ספ״ו אמר לנשים תנו בא לאשתי או לנשאה כתבו גט ותנו לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו אינהו אין אבל אליח לא ומאי רבא שאני התם דמילי לתיד ניתנו ומילי לא מימסרן לאליח אחר מפני שאין בהם ממש אבל גט דאית ביה ממש חוזר ונמסר. כתב רב אלפס ז״ל יש מי שאומר אם אמר לו הולך גט זה לאשתי ולא הקפיד לומר לו את עצמך הולך משלחו ביד אחר ואע״ג דלא חלה ואם אמר לו את הולך גט זה לאשתי לא שלחתי אל אחר אלא אם אמר לו אם אינך הולך אם אינך הולך גט זה לאשתי לא אמר לו אם אינך הולך גט זה לאשתי לא אכפת לן במתליקת הברייתא וכן הדעת נוטה והא דלא בעי לאוקומה למתניתין כרבנן ובהולך לבד כשמעיה קמא דגמרא משום דמשמע ליה דמתני׳ קתני ואיירי בין בהולך בין בלא הולך: אם אמר לו טול לי ממנה חפץ פלוני. תוס׳ פ״ק דב״ק ד׳ י״א ולמעיטא פרק המפקיד דף ל״ו: לא ישלחנו ביד אחר. אם אמר לו טול לי חפץ ואח״כ תן גט והלך הוא ונתן גט ואח״כ נקח ממנה החפץ פוסל כ׳ יוחנן בשליח ראשון וכ״ם בשליח שני ולהכי תנא דמתני׳ לא ישלחנו ביד אחר שמא כשימסור ראשון

שליחות נמי לא ימסור לו דברים כתוביתם לו הכי לא ידקדק בהם ויהיה מצוה ומיפטל ניפא דקסידא הוא לתן לאדם שיהא פקדונו דהייגו הפץ שלו ביד אחר דהייגו אתנו דלאחר שקבלה הגם הרי היא מצוה כאחר ורי"ש בן נקים דמסכר לו כך בשלוחו וב"ש בו לסבר לא קסידא הוא אלא אורחא דמילתא קאמר ליה ורים לקים לא הגה מתני' לא יצלחו ביד אחר וכו' רק לאמתינו לתן השומל רשאי לשליח נקם ליה לאדם שלחו ביד אחר הגם גם לתלמ"ג דתין לרצונו שיהא פקדונו ביד אחר שליח לגרשה מיהא שויה אבל טיכא דא"ל עוון לי ממנה חפץ פלוני ותן לה ניפא ונלח השליח גם ביד אחר והלך אותו האחר ונפקא איתתא לאפיס ויהבא ליה חפץ ומקדא מיהא ניפא כ"ע ל"ם לגיפא מפליגא הוא. וביד פ"ג דהלכו שלוחין ושותפין מי' ח': ן עושה בב"ד שליח ומשלחו כ"ע. ובפירוש ר"ש ז"ל הלשון יחד לו חסר בפירוש וכ"ל שעשה בב"ד שליח ש"ל בפרישם בס"ג ובס"ג לפי שהאחרון לא יוכל לומר: אין השליח האחרון וכו'. בעור ל"ם פי' קמ"ב ושם כתוב וכל אחד ואחד יאמר בפני ב"ד שליח ב"ד אני ומקדתני אין השליח האחרון ולא קאני ואין השליח הזני שמעינן מינה בגמרא דשליח שני אם אלה עושה שליחי עד מאה ומקדתני אלא אומר שליח ב"ד אני שמעינן דכולהו אין ממנין אלא בב"ד: ן המלות מעות וכו' תוס' פ' יש מותרות דף פ"ו ודפ' שני דכתובות ד' כ"ו ודפ' יש נותנין דף קכ"ג וכולה מתני' עד סוף הפרק ביד פ"ז דהלכו' מעשר פי' ד' ה' ו' ז'. בפי' ר"ש ז"ל אלא שמפרש ממעשר לשון תרומה מעשר לכהן. אמר המלקט כדי שיהא מותר לזרים מכיון שאין כאן גזל מתנות כהונה שכבר נהן דמיהן לכהן זה ובשעת הפלואה פסק להם דמים ובגמרא פרכינן היכי נפיק ידי נהיגה דהא לא אתו לידייהו דכהן ולוי וכילל אז בהם הכהנים הללו ולוטו מקומיכן לא במכירי כהונה ולויה כלומר שהם מכיריו ואתהביו ואינו רגיל לתת תרומותיו אלא להם הלכך כיון דמילתא דפשיטא היא לדידיהו ידיע להו אמתו לו אמר כהנים דעתייהו והוי כמאן דאמרי לידייהו דס"ש והרי"ן ז"ל: ובהגהות אמרי יביב מעמא מפוס דכל מתנות כהונה הבוב כמו מתנה מוגשת ומסור לחזור בו כדאמרינן בפ' פזהב ע"כ. עוד בפי' ר"ש ז"ל ואם הוא רגיל ליתן תרומותיו וכו'. אמר המלקט רב הוא דאוקי לה במכירי כהונה ולויה ושמואל הוא דאוקי לה במזכה לכם ע"י אחרים ושלא מוקי מתני' כר' יוסי דאמר עשו לא אם שאינו זוכה כאכה כגון עני המנקף גרגם דגרגם היות ומעוזות ומגיאת תרם דלקמן ס"ה ובנכורות פ' שני כל שהגיפו ביד כהן פטור מן המתנות ובגמ' דשנים אחרון הבוכר את הפועל יעקב בנו אחריו דאע"פ שאין זכייה לקטן שאמרו כזוכה ובכולן יש לומר מפני שהקנה עצו דפשא נמי אע"ג דלא אתו לידי כהן הרי הן כאילו אם כבר לידו ומפרש עליהם הי"ב מוקי לה ר' אבהו בשם רש לקים בירוש' ובגמרא כולהו כרב לא מוקמי במכירי לא קאני ואע"ג דמזכה נמי לא קאני ניחא ליה לשמואל לאוקמוה במזכה דאיירי בכל הכהנים כולהו כשמואל לא מוקמי במזכה לא קאני ואע"ג דמכירי נמי לא קאני ניחא ליה לרב לאוקמוה במכירי מפני דמפרשין עליהם פשט קאני מעמא בלא שום זכוי כולהו כשולא לא מוקמי כיחידאה לא מוקמינן ואע"ג דשמואל פסיק בגמרא דס"ק דנ"מ כר' יוסי מ"מ מסתבר ליה לאוקמי מתני' אפילו כרבנן: וכתוב בתוי"ט בחזקת שהן קיימין אע"פ שהאיש מוסר על כהן ולוי ובני שייך למיתני בנו"ן ולא נמ"ש שכן בלשון ארמית הוו"ן מורה על הרבים כמו על הרבות וכדתנן לחיות מפרש עליהן מהלקן וכו' ואם סלון וכו' ע"כ. ותימה הוא לפה הלנדך לכתוב כן שזה הפעין פשוט בלקף אלא מקומות פשוט בתלמוד בתלמוד ושל לאם היה לו לדקדק כן הוא על מנות מחלקן הנוון דאע"ג דלא שייך אלא בנקבות אשכחן ליה ג"כ בזכרים בדוכתי טובא אבן מלא קיימין לו קיימים לא אשכחן לה רק בזכרים לבנקבות לא שייך עמר רק קיימות אלא דכמתני' דבסמוך קתני קיימין אע"ג דקתי אסירות ומעות שהן לשון נקבה כדאמרינן בעלמא דבר תורה מעות קונות דו"ק: מתו צריך ליטול רשות מן היורשים. מפני שאין חוב זה מוטל עליהם לפרוע יטול מהם רשות אם רוצין שיתקבל חובו בשבילם יעבכם ממעשרות עצמו רש"י ז"ל. ובגמרא תניא ר"מ בן יעקב אומר המלוה מעות את הכהן ואת הלוי בב"ד ומתו מפרים עליהם בחזקת הקרוב להם מאותו השבט הרחוי ליורשם ואם הלוה את העני בב"ד ומת מפרים עליו בחזקת עניי ישראל דהקנה כל עניי ישראל היא כדי שיתעלא מי שיוה לפם ולא נזל את הענים הוא כי גבי מעשר עניים אבל לא בחזקת יורשיו דשמא יורשיו פגיריס הם ר' אחי אומר על העני מפרים בחזקת עני עולם ואפילו כותים אם אין עניי ישראל בעיר דם"ל דכותים גרי אמת הן ואף הם זוכים במעשר עני. בפי' ר"ש ז"ל צריך ליטול רשות מן היורשים שיבטו מהם קרקע משועבדת לבעל חוב צריך ליטול וכו'. אמר המלקט מה שכתוב משועבדת לבעל חוב ר"ל לבעל חוב זה שבלוה אביהם ע"מ להיות מפרים עליהם מהלקן ולהפרע משם צריך ליטול רשות וכו' והוא פי' כרמב"ם ז"ל ולא כפי' תוס' ז"ל שאתחוב בסמוך: ואם הלוה בפני ב"ד אינו צריך ליטול רשות מן היורשין דיש כח על ב"ד לגמול חוב זה על הכהונה ועל הלויה לפי שהקנתם היא שיטלנה מעות להלוותה רש"י ז"ל. ובגמרא כפי מ"ש למיתה דעבוד תקנתא ומ"ש לעשירות דלא עבוד תקנתא דתניא בברייתא אם הפשיר אינו אין מפרישין עליו וחכם הלוה במה שבידו ומשני מפוס דמיתה שכיחא עבוד לה רבנן תקנתא אבל עשירי דלא שכיח' לא עבוד לה רבנן תקנתא והיינו דאמרי אינשי הנבר מית אבר פי' חוק ואמלן הדברים הנבר לאחר לא תאבר. עוד גרסינן בגמרא תניא רבי אומר ביורשין שירשו קרקע שעליהם מוטלת המלוה לפרוע חוב אביהם ולא שירשו כספים ופירשו תוס' ז"ל דאפילו קאי אאם ירשו קרקע מפרים עליהם אבל לא ירשו קרקע לא מפרים עליהם אבל אריסא דקתני מה צריך ליטול רשות מן היורשין לא מי קאי דכל שכן אם לא ירשו שצריך ליטול רשות מן היורשין יותר אין עליהם מוטל לפרוע חוב אביהם ע"כ. וכן פי' נ"ל ה"ל זרמיה סלוי דאפילו קאי ונרמא דלא כפירוש ברמב"ם ז"ל שהעתיק ר"ע ז"ל כמש"כ בפמוך ופי' בנכסי מבנה שם פ"ו ז"ל ומפרש רבינו אריסא קאי וה"ק דוקא כפירשו קרקע צריך רשות ורשות מיהא מוטל אבל בירשו כספים אינו יתנו רשות אינו מוטל כיון שאין להם לפרוע חוב אביהם הרי הם נכנסים בשמא והרי החוב כתוב שאין מפרישין עליו וכן פירשו הרמב"ן ז"ל ורשב"א ז"ל ע"כ: ן המניח פירות להיות מפריש וכו' בערבי שבתות וכערבי ימים טובים אינו מוכרי דברי שלא אבל ביד פ"ה דאבות תרומות פי' כ"ם שלמון בן המניח פירות להיות מפרים עד שישבו תרומה אע"פ שאין מפרישין בתחלה אלא מן המוקף אם הפרים הרי אן בחזקת קיימין פ"כ. ולדעתו ז"ל נ"ל דהא דקתני במתני' מפרים עליהן לשון בתחלה משום כיפא דמעות מעשר שני נקט לה וכן הוא ז"ל כתוב לשון בתחלה גבי מעות מעשר שני בפ"ד דאל' מעשר שני פי' ח"נ. ואיתא להלי בבא בילות' פ"ו דדמאי: הרי זה חושש מעת לעת שלא בדיקה ר' אלעזר בן אבינעום אומר מעת לעת של בתה כלומר דיום א' אבל לבד מחזיקין ליה בחזקת קיים וקיים ליה מחני' דלדידיה ה"ל לתחי חושש למפרע עד מעת לעת: דברי ר' אלעזר בן שמוע בירוש' ליג בן שמוע וכן בתוספת התכם הר"ר יוסף אבכנרי ז"ל נמחק וגם ל"ם לוריא ז"ל מחקו והכי משמע ל"ב מפי' רש"י ז"ל שפי' גם כאן כדרכו בכל התלמוד ר' אלעזר בן פדת דגמרא ור' אלעזר בן שמוע דמתניתין ודברייתא ע"כ ודלמי שכן הוא דבתחמו כפירושו ובגמרא פ"ר אלעזר חלוקין עליו חבריו על ר' אלעזר לתנן בפ' שני דמסכת מקואות מקוה שנמדד ונמצא חסר כל שהרות שנעשו על גביו למפרע כין בר"ה כין נרה"ר ממאות ולא אמרינן אחזקה שהיה שלם והא קמ"ל ר' אלעזר בן פדת דלא תימא לעולם אין חלוקין ואלו לאחרא מע"ל קמ"ל דלמפרע ר"ל כל עיקר דמעשה דאמרה לאמרה כלן ממאות ואלוקים: ר' יהודה אומר בשלשה פרקים וכו' וליכא מאן דפליג עליה אלכך הלכה כמותו ששפק הרמב"ם ז"ל: בקרדים של מוצאי החג רוח מזרחית מקרקת בשאין מקרקת בסבר יום מרישית על שם שמשתקת כל הרוחות כלומר מבטלת לגמרי כל הרוחות והיא חמה מאד והיא נ"ב חזקה מאד כדפיתיב ברוח קדים עזה כל הלילה ברוח קדים תשבר אילות ורוח דרומית קשה מכולן ורוח מערבית ביטנית ורוח נסוגית טהה מכולן לא חמה ולא צוננת וממתקת את שאר הרוחות ומבטלת שם כולן ואלמלא כן אין העולם מתקיים אפי' שעה אחת: ובשעת כניסת מים לבוסר. תוס' פרק אין מעמידין ד' כ"ם:

פרק ד השולח גם וכו'. ביד פ' שני דהל' גירושין כ' ס"ז י"ז ובפור א"ה פי' קמ"ח.

ואיתה ר"ם האומר לקדושין ע"א ע"ב: והגיע בשליח. מדלא קתני הגיעו שמעינן שלא היה מתכוין וכו' כדפי' ר"ע ז"ל: או ששלח אחריו דמתו דתימא לא אלימא שליחותיה דבתרא מבליחותיה דקמא דליבטלה קמ"ל: בטל הוא ה"ז בטל. בגמרא מסיק דבטל הוא תרי לגומת מעמא מעמא דבטל לשבר לשבר דליבטל גבי גט ליתא דמהכי ביה קאמר הייגו דליבטל לשון עבוד ועבי מתנה שנותנין לו שליט רוצה לקבלה אם אמר מתנה זו בטלה היא לשון עבר מעמא וחוזר ניהן וזוכה במתנה דבודאה בטל דין כמאה עדים דמי ובגמרא בעי רב נחמן בר יצחק אם אמר בגט בטל ולא אמר הוא לי לשעבר מעמא ולא אמר כלום לו דילמא בטל הוא נמי שתי לשונות מעמא ובגי גם ליגמא דמהכי ליה קאמר וכוי גם וקאי בתיקון: ב בראשונה וכו'. תוס' פ"ק דקדושין ד' ע"ב: היה עושה ב"ד רב נחמן פ"ל בפני שנים דתרי נמי קרי ליה תנא ב"ד ומייתי לה מתמן בפרק בתרא דשבועות גבי פרוזבול פלוני ופלוני הדיינים ורב ששת פ"ל דוקא בפני שלשה דבית דין תנן ותתם בשבועות לו דוקא תרי קתני דתנא לאו כי דוכלא. ופעמא דבעו שלשה דמפקי קלא פפי ומעמא איתתא ולא מבטלא אבל אם בפני שנים לא הוי בטול ועיין בתוי"ט שהקשה על פי' ר"ע ז"ל שפירש היה מבטלו בפני שנים כדעת רב ששת ותמ"ל פירש שהשליח שאינו יודע בדבר מוליכו לה ופיא נשאת בו והוא לשון רש"י ז"ל ונייפיה לאלן דמפרש דב"ד דתנן הייגו בפני שלשה דלדידיה ליכא למיתני שהמצה דהא ג' מספקי לקלא לא מעמא דר"ג דתקנתו היתה מפני הענוות כדאיתא בגמ' ורש"י ז"ל לא פירש אותו לשון רק אליביה דמלן דסבר דהא דתנן ב"ד הייגו תרי ונמצא הר"ב ז"ל מזכה שפרא לבי תרי ע"כ בקיצור מושבע שהוא המריך ע"ם: שלא יהא עושין כן מפני תקון העולם. ר' יוחנן מפרש מפני תקנת ממזרים כדפי' ר"ע ז"ל אבל ריש לקיש פירש מפני תקנת עגונות לס"ל כרב ששת דאמר דבפני שלשה היה צריך לבטלו ובי תלתא אית לה לא לא ומעמא וידעא ולא מיבסבא ובשארת עגונה וכיון דאגרכינה ליה אחריו אי נשלוח אליה לא ישרה כ"ב בשביל עגונה ור' יוחנן ס"ל דהוה בני בשנים כרב נחמן. ואם בטלו אחר תקנת ר"ג רבי פ"ל דהוי מבטל ואע"ג דעבר אתקנתא בטל שליחותא ורשב"ג אומר דאינו מבטל דא"כ מה כח ב"ד יפה ושריא ועלמא דרבנן אפקשוה לקדושיה מיהא וכאילו לא היתה א"ש משולם והם אמרו שיפקעו כל קדושין שבישראל ע"י גט זה: מפני תיקון העולם. כתוב בתוי"ט כתב הר"ב ומכח תקנת ר"ג מלבין על מי וכו' פי' מכין אותו מכת מרדות ושעמא דמלבין משום דקי"ל דתקנתא דר"ג לא היתה אלא לכתחלה אבל בדיעבד אם בטלו מבישל ומיהו דוקא אחר תקנת ר"ג אבל מלפני תקנת ר"ג פחות משלשה לבד בשם לא פחות משנים ולבד נמנן אפי' בדיעבד אינו מבטל ע"כ אלא שמביתי לשון לביאור הענין כמש"ל: בראשונה היה משנה וכו'. ירושלמי פ' גט פשוט ועיין במ"ש בפירקין לעיל פי' כ' ופי' הר"ן ז"ל היה מהנה לא שהיה עושה כן בכוונה אלא שבבר היה מזדמן שהיה מהנה אמו ואמה אם עירו הם עירה כילד יוסף ואשתו מרים היו דרים בא"י ולפעמים היו מהנים דירתם למדינת הים וקורין לו יוחנן ולאשתו שרה ואשתו היתה חוזרת לא"י ונקראת שם מרים כבתחלה והוא היה בשאר במדינת הים ונקרא שם יוחנן ולפעמים היה בולא גם לאשתו בגא"י ושוכנין בו בני מדינת הים שמותיהן שבכאן ושם עירו שבכאן ובכהיה הגם לא לארץ ישראל ב"ד אלשם היו מקבלין עדים שכך היו נקראים במדינת הים והיו מתירין אותה לאנשא ולזמן שהיה בשבת הדבר היה בבעל יכול לקלקלה ולומר אלא נתגרשה משולם שאמותיהן אינם אותה הכתובים בגט ולא שם אביר ולפיכך עמד ר"ג ותיקן שיהא כותב שם פלוני ואשה פלונית דהיינו שמות מקום הכתובים וכל בוש שיש להם בשביל שמות מקום שבתיה מפני תקון העולם כדי שלא יוכל לאוניא לעו אבל מדינא מגורשת גמורה היא ובעכשיו לא יוכל לאוניא לעו דכיון שירלו בגט וכל שום יאמרו אפשר שני שמות היו לו ובדא הדבר על פי העדים שהותרה על סיהם ומשמע ולאי דר"ג בשם ששאה תקון לשמותיהן כך עשה תקון לעיירותיהן ובגלל שם פלוני אות כך היה כותב בגליל מלחמה אמר רבא בן אמתלאי יהודה ובל שום שיש לי כלמרינן ביבמות וכו'. ור"ת ז"ל פי' דתקנת ר"ג היתה שיכתוב כל השמות שיש לו ולישנא דמתניתין לא מיבת שבי דא"כ הוה ליה למיתני התקון ר"ג שיהא כותב כל שם שיש לו אבל מדקתני אחי פלוני עם כל שם שיש לי משמע שאותו פלשון בעצמו תיקן אבל מדברי הראב"ד ז"ל נראה דה"ם

התקין ר"ג שיהא כותב אים פלוני בלומר שי הממות שים לו בכירים של מקום הכתיבה
ושל מקום הכתיבה ומכני שהשם נ"כ לשם לווי וחניכות התקין שיהא כותב שכן דעת הגרי"ף
שים לו וכך היה כותב פלוני דמתקרי פלוני וכל שום אחרן וכו' עכ"ל ז"ל והעלה הוא ז"ל
דליית לן תרי נווני בשני השם חד נווא דמפסיל יחד נווא דצריך לכתחילה בלחוד ומשום
לעז כלעת קלת מפרשים דמתני' לא מיירי אלא מפני תקון העולם דלעז דליתא אלא
בנווא דמתני' נמי אם לא עשה רן אינה מגורשת אפילו בדיעבד וכתב שכן דעת הרי"ף
ז"ל והתריב ע"ם וביד כרק ג' דהלכות גירושין סי' י"ג ובטור א"ה סי' קכ"ט וסי' קמ"ח:
ג אין אלמנה נפרעת וכו'. תוס' דפ' הכותב ד' פ"ז ודפ' אלמנה מזונא ד' ל"ח
ודפ"ק דב"ב ד' ה' וביד סי"ו דהלכות אישות כתי י"א ובטור א"ה סי' ס"ו. וז"ל התוס'
בפ' הכותב מקשין הא דתנן בהשולח אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה
ופריך מאי אריא אלמנה וכו' ומשני דאלמנה אינצריך ליה משום חנא והשתא תמאי אינצריך
למיתני הא תניא לה הכא ולעיל נמי נני היה עליו כתובת אשה וב"ח תנן שכולן נכרין
שבועה וי"ל דאינצריך למיתני התם אלא תוקמה למתני' דהכא דנרושה אבל באלמנה
לא תיבעי שבועה משום חנא ואע"ג דנרושה בעיא נמי תן כדאמרינן לקמן פ' אלמנה
מ"מ לא בעיא תן כמו אלמנה והא לא חיקבי מתני' דהכא אמאי אינצריך למיתני דהכא לא תנא
בהדי הכי דאין נפרעין אלא בשבועה עכ"ל ז"ל. נמנעו מלהשביעה. הב"ד ובגמ' יבינן
טעמא משום מעבה באלמנה אחת שאע"פ שהיתה סבירה ליסבע באמת נעבשה ביותר ומנא
שהיה מפסדת כתובתה מחמת שהיתה חוששת שלא תעבש אע"פ שתשבע באמת כדרך בעבשה
אותה אלמנה כלתיתא בגמ' ע"ש: **התקין ר"ג** וכו'. תוס' ס"פ מיומין אין וגירוש'
הגרסא התקין רשב"ג שהתא וכו' וכן הוא במשנת החכם הר"ר יוסיף ז"ל: **שתהא**
נודרת ליתומים כל מה שירצו. ובגמרא אמרו ונודרת ומיפרת פירות בשעולם
ואמרו כל פירות נלו דוקא דיכין שהות דבר שלא תפסר לעמוד עליו ה"ל כאיתר שבועה שלא
חיסן נ' ימים דמלקין אותו ויסן נאלתר כדאיתא בפ' שבועות שתים בתרא אלא צריכא שתשייר
דבר שהוכל לחיות בו הר"ן ז"ל. ואי"ת בין בעל בין חכם שיכל יכולין להפר ולהתיר שלא בפני
היתומים [עי' בהו"ש] וע"ד היה אומר ר"ת דלין צריך בפנים היכא דהעדר נדר מלעשות ולא
מחמת טובה שעשה לו אלא דוקא דומיא דמשה דמחמת הנדר נתן לו יתרו בתו וכן נדקיבו
היה מסור ביד נבוכדנאצר להרגו וע"י השבועה הימנו כה"ג בעיקן בפניו וכן מיכא נסוסה
פ' אלו נאמרין דא"ל יוסף לפרעה אבי השביעני א"ל פרעה זיל מיהשל השביעתך אלמא
היה יכול להתיר שלא בפני יעקב. ובירושלמי דנדרים מפ' טעמיא הא דלין מתיר את
הנדר אלא בפניו היינו מפני ההשד ומפני הבושת מפני שלא יחשדנו אותו שנדר בפניו
שחילל נדרו אלא התרה ומפני הבושה שהנודר מתביש בפניו כי הוא סבור
שחלל נדרו ולבו שמעי אף לבתחלה מתירין את הנדר אלא בפניו רק שהודיע לו הנדר
ושמעא דנמרא דיכן עיקר ואין להתיר לו אלא בפניו פי' בידיעתו כמו אין הבין לאדם
אלא בפניו ע"כ מהרא"ש ז"ל: **העדים חותמין** וכו' בתוס' רפ"ק דמקלקלין ושיין במ"ש
לקמן בפ' בתרא סוף סימן ד'. וביד פרק ראשון דהלכות גירושין סי' ט"ו ובפ"ג סי'
ח' וכי' רש"ז ז"ל דאחרוייהו קאי דכל אלה מחקות ר"ג הזקן אבל תוס' ז"ל כתבו
ר"ת מחק מספרו וי"ו מוהעדים ושמא משום דהוה מסמע דר"ג תיקן ובגמ' אמר רבן
גמליאל תקנה גדולה החקינו שיהא מפרסין שמותיהן בניסין מפני תרין העולם משמע
דמקודם נתקנה ע"כ. ובגמרא מיקי רב יוסף מתני' אפילו כר"מ דאמר עדי התימה
כרתי ומחתלה לא היו מותמין אלא אמי פליני עד והיו צריכין לעבות ולחזר על כתיבות
וחתימות הדומות לאלו שתקיימו בב"ד והתקינו שיהא כותב ומיקב שמו פלוני בן פלוני
ומלאחר שיהפרנו שמותם בקל יחזרו אחר יודעיהן ומכיריהם לעיד על כתב ידן ואין צריכין
לנקש שטר מקוייס בב"ד ולדמות התימות אין לזו וכדתניא אמר רבן גמליאל תקנה גדולה
התקינו שיהיו מפרסין שמותיהן בניסין ראונן בן שמעון עד מפני תקון העולם: **הלל**
התקין פרוזבול. שהלוויים הן המונשים ולא קרקין בו תו לא ינוס את רעהו: ד לשם
בן חורין לא ישתעבד. בכולה לשון ר"ב ז"ל לא נרבו ראשון דילמא ממגעי ולא פרקי לא אמרו
ע"כ. אמר המלקח דקדקתי בגמרא כי זה הטעם דדילמא מימגעי ולא פרקי לא אמרו
ורק אני דמוקי מתני' בלפני יאום וה"ק לשם עבד ישתעבד לרבו ראשון לשם בן חורין לא
ישתעבד לא לרבו ראשון ולא לרבו שני לרבו שני לא דהא לשם בן חורין פריקה לרבו ראשון
ומי לא דילמא מיגעי ולא פרקי רשב"ג אומר אין כך ואין כך ישתעבד דקסבר כשם
שמולה לעבדות אח בני חורין כך מולה לעבדות אח העבדים ואיכא למיחש למימגעי ולא
פרקי אבל לרבא דמוקי מתני' לאחר יאום כפי' ר"ב ז"ל צריך לומר כאשר נתן הוא
רבא עצמו טעם לדבריו לרבו ראשון ומי לא דהא לאחר יאום הוה וכן כתבו הרי"ף
והרמב"ם והרא"ש ז"ל ונם בתוי"ט עורר על זה וכתב בסוף דבריו דבמלאת אומר שהר"ב
מזכה בשטר אני חרי ולדעתי שאינה אלא טעות סופר כשגגה ביולא מלפני הבנים:
רשב"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד. פירשו הרי"ף והרא"ש ז"ל בין לשם עבד
בין לשם בן חורין ישתעבד לשם עבד ישתעבד לרבו שני לשם בן חורין ישתעבד לרבו
ראשון אלא יכל הולך כל אחד ואחד ומפיל עצמו לגייסות ומפקיע עצמו מיד רבו ע"כ.
אלא שמתוך פי' הר"ן ז"ל נראה דהוה נרים בלבון הרי"ף ז"ל רשב"ג אומר בין לשם
עבד בין לשם בן חורין ישתעבד לרבו ראשון כפי' רש"י ז"ל כמו שתרגמו בש"ד. והרמב"ם
ז"ל פי' לרשב"ג ישתעבד בו השני נאיזה עניין פיהיה וזה לשון תוס' ז"ל בין כך ובין
כך ישתעבד פי' בקונסרס לרבו ראשון וקן פניה ר"ת ז"ל דאי כסבראו לשם עבד ישתעבד
לשני יפיל עצמו לגייסות כדי שיוציא לעניין מליאה ומתנה אלא קני ליה שני לכל גופו אלא
למעשי ידיו כדאמרי' בגמרא ופעמים נמי שהוא שוגה לרבו ראשון מתמול עשוים ומפקיע
עצמו ממנו ומיהו מוכל לומר דלא פליג רשב"ג אתר"ק אלא בפלאו לשם בן חורין דמשום
דבר מועט לא יפיל עצמו לגייסות עכ"ל ז"ל. פי' דבגמרא אמרינן לעולן דמיקן מתני'
לאחר יאום ולשום עבד ישתעבד היינו לרבו שני כדאיתינא בגמרא רבו שני ממלן
קני ליה מבצאי שבתי נופיס מי קני ליה ומסני אין קני ליה למעשי ידיו דאמר ריש
לקיש וכו' ואפילו ישראל קני ליה נוי מדכתיב ושב ממנו שני ש"מ קנייה בחזקה והשתא
ק"ן נוי יש לו כח לקנות הישראל נוי לגוי כמותו לא כ"ש דקני ליה למעשי ידיו ורב
שני קני ליה מניה למעשי ידיו בכסבא ולנופיס בעבילה לשם עבדות ואפילו מל ומעבל
נני רבו ראשון קנייה שבאי ניאום למעשי ידיו דהא אפילו ישראל נמי מקני ליה לגוי

למעשי ידו: **עבר שעשאו רבו אפותיקי** וכו'. פסק רב אלפס ז"ל לפי הגרסא
שבידינו בהאי סיפא כרשב"ג דדיין דינא דגרמי ומתני' דוקא באפותיקי מפורש אבל
לאותיקי שתם למה ליה למשחרר לכתוב שטר הא בלאו הכי מתעבדי ליה כולהו וכסי
ונם הרמב"ם ז"ל פי' ומאחר שהעיקר אצלנו דדיינינן דינא דגרמי יהיה בזה המאמר הלכה
כרשב"ג ע"כ. ובגמרא במאי קמיפלגי בהיזק באמינו ניכר קמיפלגי רשב"ג ס"ל דשמה
היזק ות"ק ס"ל דלאו שמיה היזק ובתנו התום' ואריך לומר דהאי היזק שאינו ניכר חייב
ניכר שכי מהשתו דפ' הניזקין דתתם ק"ל דלאו שמיה היזק והכא קיי"ל כרשב"ג דמשתיו
דשמיה היזק ע"כ. ונלע"ד דלהכי קתני אפותיקי לאחרים ולא קתני אפותיקי לב"ח לכלול
בעל חוב או כתובת אשה אע"ג דבברייתא בגמ' איכא פלוגתא דהתאי דאיכא דאמרי דסבר
העושה שדהו אפותיקי לב"ח ולכתובת אשה נוגין משאר נכסים אם מכר הלוה את השדה
דשבנ"ח ב"ח גיבה משאר נכסים אשה אינה גובה משאר נכסים לפי שאין דרכה של אשה
לחזר על בתי דינין ודוקא הבילה לאחריות כתובתה על שדה זו וע"מ כן נשאת ולא שיהא
כל נכסיו אחרתין לה ולא תדע על מ"ה לחזר מי קדם ראשון ומי אחרון ואעפ"כ לדון
עם כל אחד ואחד. והרמב"ם ז"ל פי"ח דהלכות מלוה לא העתיק מלה לאחרים. ואיתה
בירושל' פ' כל שעה דכ"ש ע"ל ופליגי התם נם בפירקין רב ור"י דגרסי' ההם מי משחרר רב
אמר בין רבו ראשון בין רבו אחרון ור' יוחנן אמר אין מבחרר אלא רבו ראשון בלבד והתם
מפרש טעמייהו. וביד פ' ז' דהל' חובל ומזיק סי' י"ח ובפ' ה דהל' עבדים ס' ט"ו י"ו ובפי"ח
דהל' מלוה ולוה סי' ו' ובטור סי' רס"ו ושם כ' דיש פוסקים נם ברישא אלא בריבא כרשב"ג ע"ש ובח"מ
סי קי"ז: **הר מי שחציו עבד** וכו' פי' דוקא עבד מכני שהיא מלוה על פרו"ר קופין את רבו
אבל שכתה תשתר כמו שהיתה ועובדת את עצמה יום אחד ואת רבה יום א' ואי' בכסחים פ'
האשה דפ"ח ורפ"ג דתענית ובתבו שם תוס' ז"ל והרב רבינו משולם נרים תקנתא את עצמו
ואת רבו לא תקנתה כלל שנם הרב מפסיד הולדות ע"כ. ויש להתפק אם כוונתו ז"ל להשך
מוסח המשנה או נבד לפרש שאתם חשבתם שתקנתם אותו ואת רבו ולא תקנתם לא אותו ולא
את רבו כאן ואת רבו ואם ולע"ד ל שע"ל דלרבינו משולם נם לא"ש לא נתקן אלא העבד לפרו"ר.
עוד כתבו כאן ואם לא תהו בדאה אמר אמרינן עבד אלים עבי מפרו ורבו דאמרי' בגמ' דמגלה בפ'
בתרא מיכר אדם ס"ת ליאא אשה ולגמוד תור' ומש"ה מייתי לא תהו בדאה א"ל מסו' דאי הוה
יכול לקיים שנת כל דהו משום מצות פרו ורבו לא הוה כפינן ליה. וריב"ם מפרש דנקע לשנת
ילדה מסו' דשייך אף בלד עבדות אבל פרו ורבו לא שייך אלא בלד חירות וכן משמע קלא בירושל'
דפירקין ודפ"ק דמועד קטן דאמר וכו' וכ' הר"ן ז"ל בפ' אותו ואת בנו דממתני' מוכח דאפי'
ליאא אליה שפחה ואליה בת חורין ומי אינו יכול משום דאתי לד עבדות ומשתמש בלד
חירות דאי אמרי סיכי אמרינן יבמל ע"כ. ותוס' ז"ל נ"כ אמריכו לתרן דאמרי' לא יפא
ממזרת או נתינה ע"ש וז"ל הוס' אחר שם בפ' האשה ליאא שפחה אינו יכול וא"ת ואיתי
עשה דפרו ורבו ולידתי לאו דלא יהיה קדש וי"ל משום דידה דליכא עשה דאפשר לה
בעבד ועוד דבתחלת ביאה טיעקר לאו ולא מקיים עשה אלא בהולאת זרע ובאי' הרש
כיון דאפשר לקיים שניהם ע"י כפייה לא אתינן ליה ללאו ע"כ. וא"ת ומיכור עצמו בעבד
עברי ויהיה מותר בשפחה וי"ל בזמן שאין היובל נוהג דאז נמי אינו נוהג עבד עברי
ועוד אומר ר"י דאפשר לכור עצמו בעבד כדאמרינן בפ"ק דקדושין וא"ת ישא אליה
שפחה ואליה בת חורין וי"ל דאתי לד עבדות ומשתמש בלד חירות וא"ת ויאא ממזרת
דממזר מותר בשפחה דכפ' האומר דקדושין א"ר ערפון יכולין ממזרים ליסבר כילד
ממזר נוטא שפחה ומותר נמי בלד חירות דחרורי וממזרי מותרין לבא זה בזה וי"ל
אי אליו קדושין תפיסין אתי לד עבדות ומשתמש בלד אשת איש ואי לא תפסי א"כ
בעילתו בעילת זנות ובהשולח מספקא ליה אי תפסי אי לא ועוד אומר ר"ת דאין הקנה
לגרבות ממזרין וא"ת ויאא נתינה דחרורי ונתיני מותרין לבא זה בזה וי"ל דאע"ג
דממזר מותר בשפחה נתין אפשר דאסור בה דקדש ועומד הוא הממזר שנער מאיסור
דלא תבסי קדושין ולכך מותר בלאו דלא יהיה קדש ודא דקאמרינן בים מותרות דממזרת
ונתינה ליאראל לפי שיכול להפשיר זרעו שיהא בנו שפחה ואע"ג דאתין אסור בשפחה
אלא נגרא לא אכפת ליה באיסור דהא קא נסיב ממזרת ע"כ. ועיין במ"ש בפ"ע דיב יות
סימן ג' ואיתה בפ"ק דב"ב דף י"ע ובהפ"ק דערכין ובטור י"ד סי' רס"ו: **לישא**
שפחה אינו יכול. בת חורין אינו יכול כך הגיה ה"ר יוסיף ז"ל וכן הגרסא בדפוס
בסרק קמא בעדויות: **ליבטל והלא לא נברא** וכו. כך צריך לפרש: **כופין את רבו**
ועושה אותו בן חורין. עיין בתוס' ז"ל שכתבו דלא שייך לומר כאן וכי אומרים לו
לאדם חטוא כדי שיזכה חבירך כיון שלא סבא חברו וכם בכסחים הבלו למעוה רבה דלא
תהו בדאה אתי דאמשינן נני ר' אלעזר שהחרר עבדו דמלוה דרגים אתי אע"ג דעבר
אעשה דלעולם נהם תעבודו הכא נמי דכוותה וכן תרגו ג"כ בסוף: **ך המוכר עבדו**
לגויים. בברייתא יצא לחירות ואריך נם שיחרור מרבו ראשון אמר רשב"ג בד"ה שלא
כתב עליו אונו ואו שחרורו. נפי' ר"ב ז"ל כדאמרינן סופין אותו לפדותו וכו' מועתק נופי' רש"י
ז"ל בתמיהיון שכתב כדאמרינן לקמן דקונסין אותו וכו' ואיתה בגמרא. ובגמרא בעי
בחר הכי מכר עבדו ומת מהו שיקנסי בנו אחריו לפדותו כשם שקונסין את אביו לפדותו
עד עשרה בדמיו אליבא דלשון שי' דריב"ל דאיתא בגמרא ומסקינן לבריה לא קנסו
רבנן דומיא דהיא דשדה בעשיינה שכתבתי בפ"ד דשביעית ודומיא דהא דזוטון
שבוזנו מלאכתם בעוד יאבדו כמו שכתבתי נפ' שני המועד קטן: **או לחוץ לארץ**.
ואפילו לישראל ולאו דוקא דא"ל דא"ה אם מכרו לסוריא או לעבו כדאמרינן בברייתא בכ"ק
ובברייתא יצא לחירות ואריך נם אחרוני מרבו בני דקנייה רבו שני מיד רבו הישראל
הראשון ולא הדרי זכיני ואבד מעותיו דלאו עכברא נגב אלא הורת נגב והיכא דאיכא
איסורא בהתא התם קנסינן והרי הבעל ביד הלוקח הזה שהוציאו לא"ל: [אי' בברייתא]
רשב"ג אומר פעמים יצא לחירות פעמים לא יצא לחירות כיצד כו'. ואיתה בר"פ בתרא
דערכין ומקשו תוס' ז"ל לא"ל יצא לחירות וא"ת ה"ד לי מבכסיה איכד את זכותו
ולא יצא לחירות כדאמרינן בחמעתין דבעל כרחו של עבד אין רבו יכול להוציאו כדתנן
בגלבי כתובות ואין הבל מוציאין וי"ל דמיד כשמכרו קנסינן ליה לעוקר פן יתבלנו
בדברים ליצך הרבו ע"כ: **אין פורין**. ובתבו תוס' פ' נערה דכתובות ד' נ"ב ומדקתני
סתמא משמע כל בטויין ואפילו אחאו וא"כ מתניתין רשב"ג דס"ל כבי בברייתא שם פ'

נשרה במפתחתה וחזא דעת רב אלפס שם בפ' בערה שהפיתה: **מפני תקון העולם** שלא ימסרו הנשים עצמן כן כי הרמב"ם ז"ל וה"ב ז"ל אבל הכא בגמ' לא אתברר לי מנהג הלי מעמא לי כשו' דוחקא דצורה אי"ה סברי"ן ל"ל כתב בפ' בערה שנפתחה בים לומרים דהתם אבשיפא בעיין הכא דמנהג עצמו בנדרים והלי כיון דקיים נדרו ניקפיה מלהחזיר אשתו קמ"ל: **מפני תקון העולם**. רב ששת מפרש דאריש"ל דקאמר לא יחזיר קלי למיסק השתא דטעמא הוי מפני תקון העולם לי מנהג קלקולא לי מנהג שלא יהיו פרוצות בעריות ובגדרים ורבינא אמר לעולם אסיפא הי"ק לין שייך בנשוי אנדר מפני תקון העולם וכדפירש כבר ר"ב ז"ל: **ד המוציא את אשתו**. תוס' פ' הבא על יבמתו דף פ"ה והרא"ש ז"ל רפ"ק דיבמות ופי' רש"י ז"ל מנהג שלא הכיר בה כשנכנסה ומ"מ בריבה נם הלין אדם עושה בעיניהו בעילת זנות ובעל נשם קדושין רש"י ז"ל: **ר' יהודה אומר לא יחזיר**. בגמ' פריך מכלל דר' יהודה היים לקלקלא ורבנן דאמרי יחזיר לא חייש' לקלקולא והא לעיל נמי נדר אסרה שמעינן להו דקתני מנהג נדר לא יחזיר ר' יהודה אומר כל נדר שלא ידעו בו רבים יחזיר ומסיק דבא לעולם ר' יהודה חיים לקלקולא ונמי נדר היינו טעמא דלא חיים דקסבר ליכא קלקולא דבנדר הצריך חקירת חכם שבר לה כר' אלעזר דאין אדם רואה שהתנה אשתו בב"ד הלכך לא מי לבמיר אין הייתי יודע וכו' דאמר מרי שמעיפ"כ היה מגרש אמין אדם רוצה וכו' ובשאינו צריך חקירת חכם ס"ל כר"מ דאמר אין הבעל עושה בנדר שבידו לספר ואינו יכול לומר לאחר זמן אינו הייתי יודע שאני יכול לספר לא הייתי מגרשך דסיה לו לספר כיון שבידו הדבר תנאי וברבנן אדרבנן נמי לא קשיא דמאן חכמים דהכא ר"מ היא וכו' כדפי' בבר ר"ב ז"ל: **אי"ר יהודה אומר לה שתיקותיך** וכו' ירום' אי"ר יוחנן לית כאן ר' יהודה אלא ר"מ ות"ל כן מנהג ר"מ אומרים שתיקותיך יפה מדבורך ע"כ. ופי' הר"ן ז"ל שתיקותיך יפה ליך מדבורך הבכון דה"ק לו דעת שתבעני כתובתיך לא גירשך כי הוא סיה סבור שהיתה ליילונית אלא שאמרתו לו שיבא גומר ומגרש ובכל זה אבל לא גירש על דעת שתבעני כתובתה ע"כ ודמה הוא ז"ל וגם הרז"ה ז"ל פי' רב אלפס ז"ל ספי' טעמא מנהג דאמרינן לה הבעלה הוא דגרייש מנהג שא"ל ליילונית לתרבפלת מעולם שאם היה היא יודע שתתרפא לא היה מגרשה מעולם: **ט המוכר את עצמו** וכו' ביד ס"ח דהל' מתנות עניים פי' י"ג ובהל' עבדים פ' שני סי' ז', ובטור י"ד סי' רע"ב: **לוקח ומביא בבורים** כל היא גירסת רש"י ז"ל ור"ת ז"ל אומר בבוב סברים לא בנסרים ומביא בוי"ן והי"ק כל אדם עלקח ממנו מביא בבורים לא בנא ובשלא"ל ור"ת ז"ל גרים הלקח מביא וכו' וכן בירושלמי הוס ז"ל והרא"ש הלוי ז"ל כתב ס"ג וחזר ישראל ולקחה ממנו לוקח מביא בבורים מפני תקון העולם וקמ"ל אע"פ שבבורו וכל גדולתם כיתה ברשות נוי לא מפקעי מבבורים ופלי דפרים הס"ש ז"ל וגירסת דגרים לוקח מביא בבורים ליתה כלל ע"כ. וכן נראה דגרים הר"ן שכתב לוקח מביא פי' אע"פ שגדלו הפירות ברשות נוי ע"כ. והרמב"ם ז"ל גרים וחזר ולקחה בפי' המשנה גם בפרק שני הלכות בבורים ס' ט"ו גם בס"ח דהלכות תרומה וכן מבמע נמי דגרים הראב"ד ז"ל אלא השינו בזה: **מפני תקון העולם** נגמרא בריך מפני תקון העולם אין מדאורייתא לא פי' דלי אין קנין לגוי מדא דייתא ומשני אמר רב אבי שתי הקנות הוו דקנסא דמינתא דמדאורייתא מיחייב מעיקרא דאן קנין לגוי לפקיע כן המשכות וכשראו חכמים שהיו מתיקרים בלקחתם מן הגוים התקינו שהלוקח מן הגוים לא יניח בבורים כדי שיחאבד לו שדרה מקדושתה ולא יתאוה לקנות וכשראו ג"כ שזה גורם שהאבד ביד הגוי והשתקע בידם שתקנו שהלוקח מהם יניח כדי שיוצא בלא קנין לגוי בא"י קנין גמור ושתחול לפדותה מידו לפי שהיא שומדת בקדושתה במתנת יעוות עכ"ל הרמב"ם ז"ל. ולכן הגמרא כך הוא אמר רב אבי שתי תקנות הוו מעיקרא היו מייתי מדאורייתא כיון דחזו דקא מקרי ומזבני דבבני בקדושתייהו קיימן תקינו להו דלא ליתו כיון דחזו דמאן דלא סני ליה מזבן וקא מתקנן ביד גוים הדר תקינו להו דליתו ופי' רש"י ז"ל שתי תקנות הוו כלומר לעולם מדאורייתא מהייב דאין קנין לגוי והא דקתני מפני תקון העולם מעיקרא מהוא מעיקרא מהוא מייב הקני שלא ליקח ולבניה כמפרש ואזיל לפיכך אולרכו לחזור ולתקן ולהמכידו כדין תורה דסברי בקדושתייהו קיימן ואין נעבדים בדבר מתקבל ביד גוים שלא היה חזר ופודה אותן עכ"ל ז"ל. [הנה"ה מפי' הרמב"ם ז"ל שהשתתי נראה דהוה נרים מיקרי וכן מ"אתי ג"כ כתוב בתוס' יו"ט וכתב עוד ומה שסתם הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה בס"ד דמתה משנה ט' ומבנה ס' פ"ה דלמאי דיש קנין אתם מיירי שלא חזר הישראל וקנאה לשדה עומה ור"ב ז"ל מתרצים לתמתא המ"ד יש קנין הייטו דלא כסבריא דרב אבי ע"כ בקיצור]:

פרק ה

הניזקין וכו' פ' המוכרן דף ע"ו ובירושלמי ס"פ המוכר ובפ' כל הבשבעין.

וכתבו תוס' ז"ל אין ענין מקרן אלא ניסין אלא משום דהנא לעיל בפ' הפולח מילי דתקון העולם הנא ליה הכא ובגם שבום דתמא בגבא בתרא ונא תנייה הכא במכלתין משום לפייני אתם במילי שבדרות כיצד נפשין תנא אתם עכ"ל ז"ל. ירום' שמין להם בעידית וקל וחומר להקדש במה אנן קיימין אי בהכסר מקרן הא תנינא שור רשבו ולא שור של הקדש ואי בנזקי נופו הא תני ר' חייא ניזקין הדיוט ואין ניזקין לגבוה אלא בחומר הרי אני מנה לבדק הבית דמבלם מן הערוה וכתבו תוס' ז"ל משמע מבלן דלא מכחתא מקרן בהקדש לא בקרן ולא בשן ולא בגרגל ולא בחדש המזיק אלא בחומר הרי אני מנה וכן משמע בתמיהין דפ"ק דב"ק דקתני נכסים שאין בהם מעילה ואכולהו אמרת קאי אפי' אניזקין דאדם נמ"ד מנעה זה אדם ע"כ. ועי' עוד שם ובמה שכתבתי עוד בפ"ק דב"ק דף ז' וביד רפ"ח דהל' חובל ומזיק ורפי"ט דהל' מלוה ולוה וסי' ד' ובטור ח"מ סי' ק"ג וסי' תי"ט. בפי' ר"ב ז"ל אלא אמר אבר דמיבב שדהו לניזק קאמר. אמר המלקט ור' ישמעאל היא אבל ר' עקיבא אומר עליה אבר דמיבב שדהו לדמזיק קאמר ורבינא אוקי מתניתין כר' עקיבא דאמר מדאורייתא בדמזיק שיימין ומתני דקתני בנמיני דאורייתא מפני תקון העולם ר' שמעון היא בהיא תלמידו של ר' עקיבא דדרים נמי בשלמא טעמא דקרא והכא נמי מה טעם קאמר מפני מה אמרו המזקין שמין להם בעידית מפני הגזלנים והחשמים כדי שיאבד אדם לעמה אני נחל אי תמנם לאחר ג"ל יורדין לנכסי ומוצלין שדה נאה שלי ומומכין על מה שכתוב בחורה מיבב שדהו וכו' ואיתא מתי לפלגתא דר' ישמעאל ור' עקיבא בפ"ק דב"ק דף ו' וכפ'

הולרך להביא מהני מתניתא דמיפרשן בהדיא ע"כ בקצור. והתיבו לו [חכמים] שיחזירנה בגמרא פריך פשיטא לאלו ניתום לה ומשני מ"ד לינוחו מעום דר' אתא ר' אתא אומר הבולר כאילו בנה בתה והמקיימו כמי שהקריב עליו קרבן ואלם עוד לפי שע"כ הוא מרגיל עצמו בנדרים והלי כיון דקיים נדרו ניקפיה מלהחזיר אשתו קמ"ל: **מפני תקון העולם**. רב ששת מפרש דאריש"ל דקאמר לא יחזיר קלי למיסק השתא דטעמא הוי מפני תקון העולם לי מנהג קלקולא לי מנהג שלא יהיו פרוצות בעריות ובגדרים ורבינא אמר לעולם אסיפא הי"ק לין שייך בנשוי אנדר מפני תקון העולם ובדפרים כבר ר"ב ז"ל: **ד המוציא את אשתו**. תוס' פ' הבא על יבמתו דף פ"ה והרא"ש ז"ל רפ"ק דיבמות ופי' רש"י ז"ל מנהג שלא הכיר בה כשנכנסה ומ"מ בריבה נם הלין אדם עושה בעיניהו בעילת זנות ובעל נשם קדושין רש"י ז"ל: **ר' יהודה אומר לא יחזיר**. בגמ' פריך מכלל דר' יהודה היים לקלקולא ורבנן דאמרי יחזיר לא חייש' לקלקולא והא לעיל נמי נדר אסרה שמעינן להו דקתני מנהג נדר לא יחזיר ר' יהודה אומר כל נדר שלא ידעו בו רבים יחזיר ומסיק דבא לעולם ר' יהודה חיים לקלקולא ונמי נדר היינו טעמא דלא חיים דקסבר ליכא קלקולא דבנדר הצריך חקירת חכם שבר לה כר' אלעזר דאין אדם רואה שהתנה אשתו בב"ד הלכך לא מי לבמיר אין הייתי יודע וכו' דאמר מרי שמעיפ"כ היה מגרש אמין אדם רוצה וכו' ובשאינו צריך חקירת חכם ס"ל כר"מ דאמר אין הבעל עושה בנדר שבידו לספר ואינו יכול לומר לאחר זמן אינו הייתי יודע אמי יכול לספר לא הייתי מגרשך דסיה לו לספר כיון שבידו הדבר תנאי וברבנן אדרבנן נמי לא קשיא דמאן חכמים דהכא ר"מ היא וכו' כדפי' בבר ר"ב ז"ל: **אי"ר יהודה אומר לה שתיקותיך** וכו' ירום' אי"ר יוחנן לית כאן ר' יהודה אלא ר"מ ות"ל כן מנהג ר"מ אומרים שתיקותיך יפה מדבורך ע"כ. ופי' הר"ן ז"ל שתיקותיך יפה ליך מדבורך הבכון דה"ק לו דעת שתבעני כתובתיך לא גירשך כי הוא סיה סבור שהיתה ליילונית אלא שאמרתו לו שיבא גומר ומגרש ובכל זה אבל לא גירש על דעת שתבעני כתובתה ע"כ ודמה הוא ז"ל וגם הרז"ה ז"ל פי' רב אלפס ז"ל ספי' טעמא מנהג דאמרינן לה הבעלה הוא דגרייש מנהג שא"ל ליילונית לתרבפלת מעולם שאם היה היא יודע שתתרפא לא היה מגרשה מעולם: **ט המוכר את עצמו** וכו' ביד ס"ח דהל' מתנות עניים פי' י"ג ובהל' עבדים פ' שני סי' ז', ובטור י"ד סי' רע"ב: **לוקח ומביא בבורים** כל היא גירסת רש"י ז"ל ור"ת ז"ל אומר בבוב סברים לא בנסרים ומביא בוי"ן והי"ק כל אדם עלקח ממנו מביא בבורים לא בנא ובשלא"ל ור"ת ז"ל גרים הלקח מביא וכו' וכן בירושלמי הוס ז"ל והרא"ש הלוי ז"ל כתב ס"ג וחזר ישראל ולקחה ממנו לוקח מביא בבורים מפני תקון העולם וקמ"ל אע"פ שבבורו וכל גדולתם כיתה ברשות נוי לא מפקעי מבבורים ופלי דפרים הס"ש ז"ל וגירסת דגרים לוקח מביא בבורים ליתה כלל ע"כ. וכן נראה דגרים הר"ן שכתב לוקח מביא פי' אע"פ שגדלו הפירות ברשות נוי ע"כ. והרמב"ם ז"ל גרים וחזר ולקחה בפי' המשנה גם בפרק שני הלכות בבורים ס' ט"ו גם בס"ח דהלכות תרומה וכן מבמע נמי דגרים הראב"ד ז"ל אלא השינו בזה: **מפני תקון העולם** נגמרא בריך מפני תקון העולם אין מדאורייתא לא פי' דלי אין קנין לגוי מדא דייתא ומשני אמר רב אבי שתי הקנות הוו דקנסא דמינתא דמדאורייתא מיחייב מעיקרא דאן קנין לגוי לפקיע כן המשכות וכשראו חכמים שהיו מתיקרים בלקחתם מן הגוים התקינו שהלוקח מן הגוים לא יניח בבורים כדי שיחאבד לו שדרה מקדושתה ולא יתאוה לקנות וכשראו ג"כ שזה גורם שהאבד ביד הגוי והשתקע בידם שתקנו שהלוקח מהם יניח כדי שיוצא בלא קנין לגוי בא"י קנין גמור ושתחול לפדותה מידו לפי שהיא שומדת בקדושתה במתנת יעוות עכ"ל הרמב"ם ז"ל. ולכן הגמרא כך הוא אמר רב אבי שתי תקנות הוו מעיקרא היו מייתי מדאורייתא כיון דחזו דקא מקרי ומזבני דבבני בקדושתייהו קיימן תקינו להו דלא ליתו כיון דחזו דמאן דלא סני ליה מזבן וקא מתקנן ביד גוים הדר תקינו להו דליתו ופי' רש"י ז"ל שתי תקנות הוו כלומר לעולם מדאורייתא מהייב דאין קנין לגוי והא דקתני מפני תקון העולם מעיקרא מהוא מייב הקני שלא ליקח ולבניה כמפרש ואזיל לפיכך אולרכו לחזור ולתקן ולהמכידו כדין תורה דסברי בקדושתייהו קיימן ואין נעבדים בדבר מתקבל ביד גוים שלא היה חזר ופודה אותן עכ"ל ז"ל. [הנה"ה מפי' הרמב"ם ז"ל שהשתתי נראה דהוה נרים מיקרי וכן מ"אתי ג"כ כתוב בתוס' יו"ט וכתב עוד ומה שסתם הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה בס"ד דמתה משנה ט' ומבנה ס' פ"ה דלמאי דיש קנין אתם מיירי שלא חזר הישראל וקנאה לשדה עומה ור"ב ז"ל מתרצים לתמתא המ"ד יש קנין הייטו דלא כסבריא דרב אבי ע"כ בקיצור]:

לתמתא המ"ד יש קנין הייטו דלא כסבריא דרב אבי ע"כ בקיצור]:

הניזקין וכו' פ' המוכרן דף ע"ו ובירושלמי ס"פ המוכר ובפ' כל הבשבעין.

וכתבו תוס' ז"ל אין ענין מקרן אלא ניסין אלא משום דהנא לעיל בפ' הפולח מילי דתקון העולם הנא ליה הכא ובגם שבום דתמא בגבא בתרא ונא תנייה הכא במכלתין משום לפייני אתם במילי שבדרות כיצד נפשין תנא אתם עכ"ל ז"ל. ירום' שמין להם בעידית וקל וחומר להקדש במה אנן קיימין אי בהכסר מקרן הא תנינא שור רשבו ולא שור של הקדש ואי בנזקי נופו הא תני ר' חייא ניזקין הדיוט ואין ניזקין לגבוה אלא בחומר הרי אני מנה לבדק הבית דמבלם מן הערוה וכתבו תוס' ז"ל משמע מבלן דלא מכחתא מקרן בהקדש לא בקרן ולא בשן ולא בגרגל ולא בחדש המזיק אלא בחומר הרי אני מנה וכן משמע בתמיהין דפ"ק דב"ק דקתני נכסים שאין בהם מעילה ואכולהו אמרת קאי אפי' אניזקין דאדם נמ"ד מנעה זה אדם ע"כ. ועי' עוד שם ובמה שכתבתי עוד בפ"ק דב"ק דף ז' וביד רפ"ח דהל' חובל ומזיק ורפי"ט דהל' מלוה ולוה וסי' ד' ובטור ח"מ סי' ק"ג וסי' תי"ט. בפי' ר"ב ז"ל אלא אמר אבר דמיבב שדהו לניזק קאמר. אמר המלקט ור' ישמעאל היא אבל ר' עקיבא אומר עליה אבר דמיבב שדהו לדמזיק קאמר ורבינא אוקי מתניתין כר' עקיבא דאמר מדאורייתא בדמזיק שיימין ומתני דקתני בנמיני דאורייתא מפני תקון העולם ר' שמעון היא בהיא תלמידו של ר' עקיבא דדרים נמי בשלמא טעמא דקרא והכא נמי מה טעם קאמר מפני מה אמרו המזקין שמין להם בעידית מפני הגזלנים והחשמים כדי שיאבד אדם לעמה אני נחל אי תמנם לאחר ג"ל יורדין לנכסי ומוצלין שדה נאה שלי ומומכין על מה שכתוב בחורה מיבב שדהו וכו' ואיתא מתי לפלגתא דר' ישמעאל ור' עקיבא בפ"ק דב"ק דף ו' וכפ'

הכונס דף נ"ט: **ובעל חוב בבינונית** פ' האומנין דף ע"ז וכו' הר"ן ז"ל שאע"פ שהיוצרות שוה כנגד חובו לא קפיץ עלה עיינו: **וכתיבת אשה בזבורית** הם דברי ר' יהודה בברייתא ור"ש אמר מ"ל הכי דיהיב שעתא מכוס דיותר ממה שהיים וכו'. ועיין במ"ש בס"ע דכתובות סי' ב' בסם הוס' ז"ל ובד פע"ו דהלכות אישות סי' ג' ובשור מ"ה סי' ק': **ב אין נפרעין מנכסים משועבדים** מפ' בגמרא דהאי נכסים משועבדים ל"ש שהיו מכורין ל"ש שהיו רחוקין בתחתה אין נפרעין מהם במקום שיש נכסים בני חורין. ואיתא בתוס' פ' מי שהיה נשוי דף נ"ב ושם בגמרא דף נ"ה ובתוספות הרשב"א סי' תתל"ב. וכתב הר"ן ז"ל שם ס"פ מי שהיה נשוי הכי אמרינן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין היינו דוקא דאפשר לגבות מבני חרי הא לא הני נוכה ממשועבדים ואע"פ שבשעה שלקח רחי לגבות מבני חורין ע"כ. וכתוב בב"י חזן משפט סוף סי' קי"א בשם הרשב"א ז"ל דגובין מנכסים המשועבדים במקום שיש נכסים בני חורין אבל יתומים קטנים דמאחר שאינו יכול לגבות ליתומים פ"ל כמו אמתדוף בני חרי ואחר מפרשים חולקים עליו ע"כ. וכתוב בתוספות הרשב"א ז"ל סימן אלף וחמש דעתי נוסה שאם המשועבדים כאן ובני חורין במדינה אחרת שנוכה מן המשועבדין המצויין כאן כדי שלא יצטרך המלוה להוליא מתיים על מנה דהא תקנה הוא שתקנו חכמים ולא תקנו להרויח את הלוחות ולהפסיד את המלוה בשטר שיש לו קול שא"כ אתה נוטל דלת בפני לוין ע"כ בקיצור וכתבו תוס' ז"ל ואע"פ דלמ"ד שעבודא לאו דאורייתא מדאורייתא נמי בלא תקון העולם לא נגבי ממשעבדי ואכי' למ"ד שעבודא דאורייתא מ"מ ב"ח דיני בזבורית אין התורה מ"מ אי לאו מכוס תקון העולם היה נוכה אצלו ממשעבדי בבינונית מכוס נעילה דלת לגבי קלתר ספיר מכוס תקון העולם עכ"ל ז"ל: **אין נפרעין מנכסי יתומים** לא דוקא יתומים אלא ה"ה לכל היורשים וזה פשוט בכל הלכות שהרי שניו בשאינו נוגע לך כתבו הטוריים. ואיתא בירושלמי פ' הכותב ובבבא בתרא ר"פ שום הימיים בין לבניה בין לזבורית. וכתב הרא"ש ז"ל בשם ה"ר יונה ז"ל וה"מ לענין ב ח דלא יוסיף אדעתיה דמיית ונפלו נכסי קמי דיתמי אבל לענין מיתקן דינו מן התורה בעדית לקטנים עבדינן תקנתא ולא לגדולים ודבריה של שעם הם עכ"ל ז"ל ביה רפי"ח דהלכות מלוה ולוה ורפי"ט וסי' כ. ובטור ח"מ סי' ק"מ ופיקן ק"ח. וכתב רב אלפס ז"ל בתשובה דדוקא בשהזבורית עושה פירות יותר על בבודתה אבל אם אינה עושה פירות רק בכדי עבודתה אין שם קרקע עליה אלא מרן גזרה ואין ב"ח נוטל ממנה: **ג אין מוציאין** וכו' נאכלת פירות נוכה מנכסים בני חורין דוקא מ"ש אמר ריש לקיש לפי שאין כתובים הפירות הללו בשטר מכירת הקרקע הנזולה שעדיין לא היו בעולם ואפשר שלא יבאו ודמי פירות הללו הוו כמליה ע"פ ולא מרפי ממשעבדי ואע"ש דהא מזון האשה והבנות דכמאן דכתיבי דמו דהא תנאי ב"ד הוא ואע"פ כתבי לאין מוציאין שאני הכא דמשיקרא הוא כולהו אינשי דמיתקן הכי איתקון דלהוו לכתובים אבל בני חורין ולא לאוו ככתבים אבל מה שעבדים וכתב הר"ן ז"ל ודפרכינן בגמרא והא מזון האשה והבנות וכו' ומשיבין בתי הכא דמשיקרא כי אתקון וכו' לא פריך אלא ממזון האשה ולא מבל בנות דהכא נמי לא בלו לעולם בשעת כתובה ואולי לא יבאו ע"כ. ותוס' ז"ל תרלו עוד אי"ל דבנות נמי מי לא עסקינן דהוו בעולם כגון דנרשה ואהדרה ע"כ ואיכא נמי בגמרא תנא ואמורא דמפשי טעמא לפי שאינם קנוים. ונפ' מנאית האשה דף ס"ח מוכח דהאי דתן מוציאין לאכילת פירות וכו' מנכסים משועבדים אבינו שעבדו איהן אחים וכ"ש אם שעבד אותן אביהם כדפירשו שם רש"י ותוס' ז"ל. ולישבח קרקעות כרב אלפס פ' מי שמת דף תל"ח כתוב והא דתניא לבנה קרקעות כולה הרי שמלר שלא לחברו והשניתה ובא ב"ח ופרסה כשהוא נוכה נוכה את הקרן מנכסים משועבדים ולא הבנת מנכסים בני חורן חלי שבח הוא נוכה משום דלא עריף מינה ב"ח אלא חלי שבח דהאי שבח דאיקרי הוא וה"ל ב"ח ולוקח לגבי האי שבח כלוה ולוה וחזר ולקח דקיימא לן דאלוקו הבני מלוים מה שקנה אחר שלוה מהם וכן הלכתא ע"כ. וכן כתב הרא"ש ז"ל והוא פסק הלכה בגמרא שם דף קנ"ז. ואיתא בתוס' פ' נערה שנתפתתה דף נ"א ובפרק הנזל קמא דף נ"ה כתבו דתנא דמתני' תנא ושייר המקבל עליו לוון בן אשתו ובת אשתי דקתני בברייתא דהתם בגמרא. ובגמרא פ' שנים אוחזין דף י"ל ובירושלמי פ' הנזל אשה ותוס' שם דף קנ"ב. וכתב רב אלפס בפ' יש מוחלין דף רפ"ב דהא דתנן דאין מוציאין לצורכי האשה מנכסים משועבדים היינו בשעבדי מחיים כגון מתנות בריא או מכירה אבל מתנת שכיב מרע דלא קנה אלא לאחר מיתה אלינא דרבא דהלכתא כוותיה לגבי דאתני כיון דזוזות אלמנה ומתנת ש"מ תרוייהו תקנתא דרבנן מיהו ובדלי הדדי קא אתו לאחר מיתה הלכך לא דחיא חדא מינייהו לחבריתה ותרוייהו קנו עכ"ל ז"ל. ובד פ"ח דהלכות אישות סי' י"ג וספ"ג דהלכות גזילה ואבידה ובפרק"ח דהלכות מלוה ולוה ובטור מ"ה סי' נ"ג ובח"מ סי' רס"ז וסי' שע"ח וסי' שע"ג: **המוצא מציאה לא ישבע** רש"י ותוס' ז"ל פ' מי דבר בת דף י"ח יתורין לה הם אלו כרתני' דפליג בברייתא דהתם דרבנן. **מנכסים משועבדים מפני תקון העולם** אית דלא מפני תקון העולם וכן מגאתי בהגהות של רבינו בנאל תבכתי ז"ל וכן משמע מסי' רש"י ז"ל שכתב אחר פירוש להמלוה מציאה וז"ל מפני תקון העולם אכולה קאי וסי' הר"ן ז"ל בפ' שנועת הדיינים דף שכ"ד ריש עמוד ב' דהא דתנן המוצא מציאה לא ישבע מפני תקון העולם היינו דוקא בשעשאו הלא שאו הוא שאינו פטור מן התורה אלא מפני תקון העולם אבל אם אין הלא שאינו מן התורה הוא פטור וכדלמרינן בפ' אלמה שתאלנגה מגין לפה שאסור הוא הפה שאסור מן התורה שנאמר את כתי נתתי לפה אבל לאם הוה לאחר מיתה הוה פטור ע"כ בקיצור ועוד הכריח ע"ז שם לאמה מה באורך ע"ש: **ד יתומים שמסמכו** וכו' ירושלמי פ"ק דתרומות: **או שמינה להם אביהן אפוטרופוס**. חייב לעשר פירותיהם וכ"ש המעות מהר"ד שהיא בינית ב"ד. וכתב הר"ן ז"ל מכאן דאיה דהיתומים שמסמכו אבל בעל הבית דיוסם כאפוטרופא לכל דברין וכתב הרא"ש ז"ל דלא משבעינים ליה דשמא מינו אבי יתומים דמי לא לעבד ליה נייח נשיים לא הוה מינוי ליה אפוטרופא משום דלמא מינמע כ"ש זה אינו וכן דעת הרמב"ן וסכי מוכח בפ' הכותב ע"כ. ובגמרא דמי והא תניא אחים

הכונס דף נ"ט: **ובעל חוב בבינונית** פ' האומנין דף ע"ז וכו' הר"ן ז"ל שאע"פ שהיוצרות שוה כנגד חובו לא קפיץ עלה עיינו: **וכתיבת אשה בזבורית** הם דברי ר' יהודה בברייתא ור"ש אמר מ"ל הכי דיהיב שעתא מכוס דיותר ממה שהיים וכו'. ועיין במ"ש בס"ע דכתובות סי' ב' בסם הוס' ז"ל וביד פע"ו דהלכות אישות סי' ג' ובשור מ"ה סי' ק': **ב אין נפרעין מנכסים משועבדים** מפ' בגמרא דהאי נכסים משועבדים ל"ש שהיו מכורין ל"ש שהיו רחוקין בתחתה אין נפרעין מהם במקום שיש נכסים בני חורין. ואיתא בתוס' פ' מי שהיה נשוי דף נ"ב ושם בגמרא דף נ"ה ובתוספות הרשב"א סי' תתל"ב. וכתב הר"ן ז"ל שם ס"פ מי שהיה נשוי הכי אמרינן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין היינו דוקא דאפשר לגבות מבני חרי הא לא הני נוכה ממשועבדים ואע"פ שבשעה שלקח רחי לגבות מבני חורין ע"כ. וכתוב בב"י חזן משפט סוף סי' קי"א בשם הרשב"א ז"ל דגובין מנכסים המשועבדים במקום שיש נכסים בני חורין אבל יתומים קטנים דמאחר שאינו יכול לגבות ליתומים פ"ל כמו אמתדוף בני חרי ואחר מפרשים חולקים עליו ע"כ. וכתוב בתוספות הרשב"א ז"ל סימן אלף וחמש דעתי נוסה שאם המשועבדים כאן ובני חורין במדינה אחרת שנוכה מן המשועבדין המצויין כאן כדי שלא יצטרך המלוה להוליא מתיים על מנה דהא תקנה הוא שתקנו חכמים ולא תקנו להרויח את הלוחות ולהפסיד את המלוה בשטר שיש לו קול שא"כ אתה נוטל דלת בפני לוין ע"כ בקיצור וכתבו תוס' ז"ל ואע"פ דלמ"ד שעבודא לאו דאורייתא מדאורייתא נמי בלא תקון העולם לא נגבי ממשעבדי ואכי' למ"ד שעבודא דאורייתא מ"מ ב"ח דיני בזבורית אין התורה מ"מ אי לאו מכוס תקון העולם היה נוכה אצלו ממשעבדי בבינונית מכוס נעילה דלת לגבי קלתר ספיר מכוס תקון העולם עכ"ל ז"ל: **אין נפרעין מנכסי יתומים** לא דוקא יתומים אלא ה"ה לכל היורשים וזה פשוט בכל הלכות שהרי שניו בשאינו נוגע לך כתבו הטוריים. ואיתא בירושלמי פ' הכותב ובבבא בתרא ר"פ שום הימיים בין לבניה בין לזבורית. וכתב הרא"ש ז"ל ה"ר יונה ז"ל וה"מ לענין ב ח דלא יוסיף אדעתיה דמיית ונפלו נכסי קמי דיתמי אבל לענין מיתקן דינו מן התורה בעדית לקטנים עבדינן תקנתא ולא לגדולים ודבריה של שעם הם עכ"ל ז"ל ביה רפי"ח דהלכות מלוה ולוה ורפי"ט וסי' כ. ובטור ח"מ סי' ק"מ ופיקן ק"ח. וכתב רב אלפס ז"ל בתשובה דדוקא בשהזבורית עושה פירות יותר על בבודתה אבל אם אינה עושה פירות רק בכדי עבודתה אין שם קרקע עליה אלא מרן גזרה ואין ב"ח נוטל ממנה: **ג אין מוציאין** וכו' נאכלת פירות נוכה מנכסים בני חורין דוקא מ"ש אמר ריש לקיש לפי שאין כתובים הפירות הללו בשטר מכירת הקרקע הנזולה שעדיין לא היו בעולם ואפשר שלא יבאו ודמי פירות הללו הוו כמליה ע"פ ולא מרפי ממשעבדי ואע"ש דהא מזון האשה והבנות דכמאן דכתיבי דמו דהא תנאי ב"ד הוא ואע"פ כתבי לאין מוציאין שאני הכא דמשיקרא הוא כולהו אינשי דמיתקן הכי איתקון דלהוו לכתובים אבל בני חורין ולא לאוו ככתבים אבל מה שעבדים וכתב הר"ן ז"ל ודפרכינן בגמרא והא מזון האשה והבנות וכו' ומשיבין בתי הכא דמשיקרא כי אתקון וכו' לא פריך אלא ממזון האשה ולא מבל בנות דהכא נמי לא בלו לעולם בשעת כתובה ואולי לא יבאו ע"כ. ותוס' ז"ל תרלו עוד אי"ל דבנות נמי מי לא עסקינן דהוו בעולם כגון דנרשה ואהדרה ע"כ ואיכא נמי בגמרא תנא ואמורא דמפשי טעמא לפי שאינם קנוים. ונפ' מנאית האשה דף ס"ח מוכח דהאי דתן מוציאין לאכילת פירות וכו' מנכסים משועבדים אבינו שעבדו איהן אחים וכ"ש אם שעבד אותן אביהם כדפירשו שם רש"י ותוס' ז"ל. ולישבח קרקעות כרב אלפס פ' מי שמת דף תל"ח כתוב והא דתניא לבנה קרקעות כולה הרי שמלר שלא לחברו והשניתה ובא ב"ח ופרסה כשהוא נוכה נוכה את הקרן מנכסים משועבדים ולא הבנת מנכסים בני חורן חלי שבח הוא נוכה משום דלא עריף מינה ב"ח אלא חלי שבח דהאי שבח דאיקרי הוא וה"ל ב"ח ולוקח לגבי האי שבח כלוה ולוה וחזר ולקח דקיימא לן דאלוקו הבני מלוים מה שקנה אחר שלוה מהם וכן הלכתא ע"כ. וכן כתב הרא"ש ז"ל והוא פסק הלכה בגמרא שם דף קנ"ז. ואיתא בתוס' פ' נערה שנתפתתה דף נ"א ובפרק הנזל קמא דף נ"ה כתבו דתנא דמתני' תנא ושייר המקבל עליו לוון בן אשתו ובת אשתי דקתני בברייתא דהתם בגמרא. ובגמרא פ' שנים אוחזין דף י"ל ובירושלמי פ' הנזל אשה ותוס' שם דף קנ"ב. וכתב רב אלפס בפ' יש מוחלין דף רפ"ב דהא דתנן דאין מוציאין לצורכי האשה מנכסים משועבדים היינו בשעבדי מחיים כגון מתנות בריא או מכירה אבל מתנת שכיב מרע דלא קנה אלא לאחר מיתה אלינא דרבא דהלכתא כוותיה לגבי דאתני כיון דזוזות אלמנה ומתנת ש"מ תרוייהו תקנתא דרבנן מיהו ובדלי הדדי קא אתו לאחר מיתה הלכך לא דחיא חדא מינייהו לחבריתה ותרוייהו קנו עכ"ל ז"ל. וביד פ"ח דהלכות אישות סי' י"ג וספ"ג דהלכות גזילה ואבידה ובפרק"ח דהלכות מלוה ולוה ובטור מ"ה סי' נ"ג ובח"מ סי' רס"ז וסי' שע"ח וסי' שע"ג: **המוצא מציאה לא ישבע** רש"י ותוס' ז"ל פ' מי דבר בת דף י"ח יתורין לה הם אלו כרתני' דפליג בברייתא דהתם דרבנן. **מנכסים משועבדים מפני תקון העולם** אית דלא מפני תקון העולם וכן מגאתי בהגהות של רבינו בנאל תבכתי ז"ל וכן משמע מסי' רש"י ז"ל שכתב אחר פירוש להמלוה מציאה וז"ל מפני תקון העולם אכולה קאי וסי' הר"ן ז"ל בפ' שנועת הדיינים דף שכ"ד ריש עמוד ב' דהא דתנן המוצא מציאה לא ישבע מפני תקון העולם היינו דוקא בשעשאו הלא שאו הוא שאינו פטור מן התורה אלא מפני תקון העולם אבל אם אין הלא שאינו מן התורה הוא פטור וכדלמרינן בפ' אלמה שתאלנגה מגין לפה שאסור הוא הפה שאסור מן התורה שנאמר את כתי נתתי לפה אבל לאם הוה לאחר מיתה הוה פטור ע"כ בקיצור ועוד הכריח ע"ז שם לאמה מה באורך ע"ש: **ד יתומים שמסמכו** וכו' ירושלמי פ"ק דתרומות: **או שמינה להם אביהן אפוטרופוס**. חייב לעשר פירותיהם וכ"ש המעות מהר"ד שהיא בינית ב"ד. וכתב הר"ן ז"ל מכאן דאיה דהיתומים שמסמכו אבל בעל הבית דיוסם כאפוטרופא לכל דברין וכתב הרא"ש ז"ל דלא משבעינים ליה דשמא מינו אבי יתומים דמי לא לעבד ליה נייח נשיים לא הוה מינוי ליה אפוטרופא משום דלמא מינמע כ"ש זה אינו וכן דעת הרמב"ן וסכי מוכח בפ' הכותב ע"כ. ובגמרא דמי והא תניא אחים

ולא אפוטרופי ומשני מתני' מיירי בהאכיל יתומי' לאחר: **חייב לעשר** ובריית' מיירי בהיא שתבואה כאשר עד שיגדלו דלמה ליה לעשורי לכשיגדלו הם יעשרום ובירוש' מפני כאן ביתום גדול כאן ביתום קטן. **אפוטרופוס שמנהו אבי** וכו' בגלי פ' הכותב דס"ח יתומים המפקיד ד' מ"ב. וירושלמי פ' ד' ה'. ובטוש"מ סי' ר"ן. וכתב הרא"ש ז"ל כתי' הרמב"ן ז"ל כיון דתני במתני' דבשמנהו אבל בעה"כ חייב לעשר ואמרי' וכו' ונקיטין ביה כדברי הרשב"ד ז"ל אמר שאין מפשיעין ואל והומר הדבר הבתא באפוטרופא שמנהו אבי יתומים דאיכא למימר אי לאו דאית ליה הלא לגופיה מיהא לא הוה עדיף אמרת לא יבשע משום דלמא מימנע כ"ש בשמנהו מאליהן דאתי לאימנועי וקרא אי בזה משלם ועשה תחת טובה ולא הוה לי הלי פסקא לגל דאיכא למיחש לאחים שאינו הגון שימשיך היתומים אליו ויכלה מיעוט מאחר שאין לו ליבשע בשלמא מנהו אבי יתומים אז מנהו ב"ד איכא למימר דלמא ממנע ולא ישבה בשלמא להתחל באפוטרופא אם יש לו ליבשע אבל יתומים קטנים שמנהו מי בקם מידו דשיך למימר דלמא מימנע בשביל הבטוה אם אינו הגון ימנע וימנע ואם אדם הגון ובוטה בשם שמים בשביל שרואה שאין לשם שחר ושומך לא ימנע בשביל הבטוה ושל במנהו אבי יתומים אז ב"ד אמרינן מהאי טעמי דדילמא ממנע דהוי כאלו פירשו שפטרוהו מן הבטוה המומנים אז אז מכוס דידעי שאם יש לו ליבשע לא יוציא אי שיבשע לשם להיות אפוטרופא אבל יתומים קטנים אין מהיל אין שביק אילך אין לסקל להפקיע ממון היתומים בלא רשה גמורה ואע"ג דלעניין תרומה מיתנין לו רשות היינו מכוס שלא יאכלו עבלים וכן לגמור מ כסיהם עיין שמנהו אי אפשר בענין אחר כיון שמשחל בנכסיהן צריך ליקח ולזכור בנכסיהם ומלמדינן אבל אחל ורבנן במנהו אבי יתומים ובמנוהו ב"ד ולא הוכיר יתומים שמנהו אבל בעל הבית הם ו' ברוש המנע דכולהו מודו שצריך בטוה כדין כל אפטרופא דבכיון שלא בפעה כתב הרמ"ה ז"ל דיתומין שמנהו אבל בעל הבית מיירי בשאין בהן בן ע' אבל כחות מבן ט' לא מהני שמיכתן וגם כתב שאין לבעל הבית כה לגמור הלא מטלטלי כי מיכה דרבנן נוטים לא מני לזבוני אבל קרקע לא ולא מסתבר לחלק מאחר שיש לו כח לתרום הוי כאפוטרופא ניחוד להתעסק בכל תועלת היתומים על ל ז"ל: **אבא שאול אומר** חלוף הדברים. גמרא תניא רבי' אומר זה וזה יבשע והלכה כדברין וכתבו תוס' ז"ל אע"ג דקיימא לן מסנא רבי' קב וכרי עכ"ז הלכה כאבא שאול וכדפסיק בגמרא רב הגן בר אמי אחר שמואל ואו מלכא תקני רבי לדר' אליעזר בן יע"ב בגמרא. וביד פ"מ דהלכות שלוחי' ושותפין סי' ד': **המטמא** וכו' תוס' פ' הנזל קרא דף ק' ונפ' אחד דיני ממונות דף נ"ג ובגמרא פ' הסוחר דף מ"ח. **המנסך** רבינו עובדיה ז"ל פי' כדשמואל אבל רב אמר מנסך ממש דהיינו ספסך יין לתוכו בשם ע"ז ויעיין בדאגבהיה ע"מ לגיזלו דמשעת הגבהה קנאו ומתחיב בנפשו לא הוי עד בשעת הנסוך והרמב"ם ז"ל על פי זה הפירוש דרב פי' דמיירי שלא היה יודע שיתחייב סקילה על כן שלם היה יודע ולאי קיים ליה בדרבא מיהא דאין אדם נוקה ומשלם מאן דאמר מנסך לא אמר מערב דמערב היינו מדמע ואיתיך סבר כיון דקנסא הוא כולהו אינשי דמיתי דלא יעפי מהדדי דהא לאו דינא הוא ואיכא דקיום קנוס והיכא דלא קנוס לא קנוס ולהכי אינעריך מנסך ולרב דיליף קנס מקנס דקאמר מערב יעפון מיתמע הע"ג דקנסא הוא יהיב בגמרא צריכותא דאי תני מטמא אי דמטמא תרומה ה"א משום דקא מכסיל לגמרי דלא חזיא תו לאכילה ואי דמטמא חולין משום דאסיר לגרום טומאה לחולין שבא"י אבל מדמע אימא לא דהא לא מפסידה לגמרי דהא חזיא לאכיס וזבניה ניהיה בזול ואי אמטמע' מדמע משום דסכיה דעביד ומעלתא דבכיה אבל דבנן תקנתא כי היכי דלא נעביד אבל מטמא דלא סכיה אימא לא ואי אמטמע' מטמא ומדמע משום דלא קיים ליה דרבא מיהא אבל מנסך דקיים ליה בדרבא מיהא אימא לא קמ"ל דקנסא שאתחייב בנפשו משעת הגבהה קני ליה וחייב לשלם ולהא תני אבנים דל' אבנין בראשונה היו אומרים המטמא והיינסך חזרו ואמר אף המדמע כל הני ל ה לי לריכי דאי אמטמע' מטמא משום דלא קנסא ס"ל אבל מנסך דקנסא אימא לא ואי אמטמע' מנסך משום דקא מסכיל ליה לגמרי אבל מדמע דלא אמטמע' לא ואי אמטמע' מדמע דלא אמטמע' לא לריכי דאי אמטמע' מדמע דלא אמטמע' לא ואי אמטמע' מנסך

ופתם וכעלו בידם חרם ואמן דינא דגרמי קאמרינן ולא קנסא דגרמי וייבב כל הסוניות וכתב מי יודע סר"מ סבור שבנורם היזק אע"פ שלא עשה מעשה בידים חייב והייטו דינא דגרמי ובגבב שיבא היזקו ביכר כגון מחיצת הכרם שנפרצה שחרמת יאותו גרם ערבוב שהוא מבטל הסורה ואיסר תבואתו של חברו ואיסורו ביכר לכל ולא פ שאתה יכול לעקר הנפים ולא יהא האיסור ביכר בשני האחר לבריותו בכנון זה שני הוא אבל המעמת והמדמע והמנסך וכל היזק שאינו ביכר פטור מן הדין לפי שאין היזק לו מחמת גרתתו ובמעמת ממש במזיד ביכר היזק וקנסו אבל בגזל חמן ועבר עליו הפסח דממילא קאתי ליה איסורא בגון זולא קנסו ואומר לו הס"ל וכן תרומה ונסמאת דתנן אומר לו הס"ל בשבמאת מאליה כלומר של דבר שחייב במעשה בידים לרבנן חייב בגרמא לר"מ וכל הפטור במעשה ממש לרבנן בגון היזק שאינו ביכר פטור לר"מ בגרמא וה"ה במעשה ממש שלא חייב ר"מ אלא על נורם היזק ואין כאן היזק מאחר שאינו ביכר ומס"ה דן את הדין חייב לדברי ר"מ שהגורם כעושה העשה דמי ע"כ בקיצור מוסגר: הבהנים שפגלו פי' שחשבו בחתיכת מד' עבודות לאכלו חוץ לזמנו או לקטירתו חוץ לזמנו. ולגע"ד דלאו חוקה שפגלו דהס"ע אם פסלתו בחתיכת חוץ לזמנו אע"ג דתרמב"ם ז"ל ברפ"ו דהלכות חובל ומזיק נקט כלשון מתני' ואיתא בפירקין דף ט"ג ותני עלה מפני תקון העולם פי' מפני תקון העולם חייבים כדי שלא יהרגו אבל וסחבו שם תוס' ז"ל בדוב ספרים גרסי' במתני' הכהנים שפגלו בתקדש שוגגין פטורין מזידין חייבין ומשמע דמפני תקון העולם דקתני בברייתא קאי אמזידין חייבי' דקתני לבסוף ע"כ. ותמה פריך מינה לע"ד בהיזק שאינו ביכר שחייב היזק ומדאוריתא חייב לשלם נזקו וא"כ כיצד קאמר מפני תקון העולם ומשני לה וגם מפי' רש"י ז"ל דאיכא מאן דגרים שוגגין פטורין בהיא במתני' אבל ברוב הגרסאות לא גרסינן ליה בהיא וגם תוס' ז"ל בבריאו שם לאין לגורסו במשנה. וגרב אלפסי ז"ל מסמע דגרים ליה. עוד כתבו תוס' ז"ל שוגגין פטורין דאי קבסי' לרו הוגגין מיתנגו ולא עבדי. ואיתא נמי בפ' אין בין המודר דף ל"ו ותמה תני עלה שוגגין פטורין אלא שפגולן פגול. ואיתא נמי בפ' אתכלה ד' מ"ע. וביד רפ"ו דהלכות חובל ומזיק עד סוף פי' ו' וכי"ל דהלכות נחלות פי' ה' ובטור ח"מ סי' שס"ה: ה' על החרשת שיין במ"ש בבאות פרק חרש סי ב': ועל קטנה בת ישראל. בגמרא דיינינן מדמני חנא במילתיה דעד הסתא אירי בחרשת והסתא נקט קטנה ש"מ חרשת גדולה דכשומיה דרבנן ניחנו לא אכלה ע"י קדושין דילה מ"מ גזרה שמא יאכל כהן חרש שאין קניו קנין בפקחת שמוזהרת על האיסור אלבן גזור פקח בחרשת משום חרש בפקחת אבל גדול בקטנה ליכא למיגזר משום קטן בגדולה דקטן ליה נהואין אפילו מדרבנן ופריך וליכול חרש בפקחת בתרומה דרבנן דאתו בשואין דרבנן ומהנו לתרומה דרבנן ומשני גזרה שמא אתי ליכול בתרומה דאורייתא וכתבו התוס' ועל קטנה בת ישראל וכו' בתרומה דרבנן אחירי למ"ד אין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה כדאמרי' בריש האשה רבה דמס' ואוכלת בניגו תרומה בתרומה דרבנן וא"ת ועקבה אבלו בתרומה דאורייתא דקטן אוכל נבלות וא"ל דקטן אוכל נבלות בעיא היא ולא אוכלינא כפ' חרש אי כ"ד מצוין לספריסו אי לאו ושוב דאוכלת בניגו משמע דאפילו מאכילה בידים ושוב משמע וכו' [עי' בחוי"מ]: מריש הגזול פלוגתא בברייתא ופתמא דמתני' כב"ה ולא כב"ש שאמרים מקבלא כל הבירה ומחזיר מרים לבעליו: שיטול כך ר"ל לגרום לאנס ה"ר יהוסף ז"ל הייה שיתן את המיר. וביד פ"ח דהלכות גזלה ואבדה סי' ה'. ובטור ח"מ סי' ש"ס: שלא נודעה לרבים דאי נודעה לרבים שהיא גזולה מילתא דלא שכיחא היא שיעלה הגזלן ולא תקנו במילתא דלא שכיחא כך ר"ל תוס' ז"ל. ואפי' הייטו נלע"ד דאי נודעה לרבים [שהיא גזולה] אין לקבלה משום דגנאי הוא למזבח שיאכל גזלות ואם בחולי קבלה צריך להניח אחרת וכמו שאכתוב בסעיף בס"ד: מפני תקון המזבח שלא יהו הכהנים עצבים שאכלו תוקן בשאחטו בעזרה ומצא מזבח בטל שנמצעים מלעבוד עבודה ומשום הכי תרתי בחרייתא דמשום תקנה תנא ליה הכא והכי מברש שלא שעמא דמתניתין דס"ל יאוש לבדו בלא שני דשות אחר היאוש לא קני לענין הקרבה ואפילו שמעינן אחרייתא הבעלים לא קרבינן ביה קרבנו ומן התורה אינה מכפרת אלא כדי שלא יהו הכהנים עצבים ולא קנינא דיאוש בתנו ב"ד נעקר דבר מן התורה ונכפור את זה הגזלן מחטאת שהוא חייב בה אחרינן בימות שב ואל תעשה שאני דלאו מעקר הוא ורב יהודה מתרץ לתנאיתין מעשה שלא יאמרו מזבח אוכל גזלות ומתני' ה"ק לא נודעה מכפרת נודעה לרבים אינה מכפרת מפני תקון המזבח שלא יאמרו אוכל גזלות המזבח ורב יהודה הא דנקט תנא דמתני' חטאת לרבותא דל"מ שהה אכילו היא אלא אפילו חטאת שמי דחלב ודם הוא דסליק לגבי מזבח ואידך כהנים אכלי ליה אע"פ גזרו בלא יאמרו מזבח אוכל גזלות ופלוגתייהו תנאי ביאום כדי בלא שני דשות עולה סבר לא קני ודבר תורה בין נודעה בין לא נודעה אינה מכפרת ורב יהודה סבר קני ודבר תורה בין נודעה בין לא נודעה מכפרת. ועיין בתוס' דפרק מרובה דף ס"ו. וביד פ"ה דהלכות איסורי מזבח פי' ז': ן ביהודה בהרוגי מלחמה בראשונה גזרו שמא על יהודה לפי שמשירת בידם מאכותם שיהודה הרג עשו דכתיב ידך בעורף אויבך ותנא אמי בפסדי ידיו רב לו בשעה שהרג את עשו ובספ"ק דסוטה דאמרינן דחוטים בן ברזל קולפא ומחייה מריבה דעשו ותתן עוניה ונפלו אבריעה דיעקב שמא לא מת בחתיה הכאה עד שמעד עליו יהודה והרגו תוס' ז"ל: מהרוגי מלחמה ואילך מלאתי מוקד המלך בגיתי: כיצד לקח מסקריקון פ' חיקת דף מ"ו ודף מ"ח סקריקון ג' גזירות גזר מימום בפולמוס שלו קמייתא אמר כל דלא קמיל ליקטוה שמת כל דקטיל ליתיב ד' זוזי למלכא בתרייתא כל דקטיל ליקטוה הלכך רשאונה ומיה כיון דקטלי אבל אונס ה גמר ומקני בתרייתא אמרי המילכא ליכול לאחר תבואה ה"ל לא בדינא. ובטור ח"מ סי' קי"ח. ולאיתי לעניין הנה כל דברי הרשב"א ז"ל בחדושיו וז"ל לא היה סקריקון ביהודה בהרוגי מלחמה ופי' רש"י ז"ל לא בגמרא לא היה דין סקריקון דאבל אונסיהו גמרי ומקני אבל מהרוגי מלחמה ואילך יש בה דין סקריקון דלא גמרי ומקני ומימר אמרי לשקול הסתא ומחר חבעגא ליה בדינא כיולא לקח מסקריקון וחזר ולקח מבעל הבית מקחו בטל ואע"פ דקיימא לן בכרב הונא דאמר תנויה וחבין זבויה ובינו שאני התם דקא יהיב דמי ואבל אונסיה עם קבלת משות גמר ומזכין אבל הכא דבלא כסף דסקריקון בלא דמי הוא דשקיל לא גמר ומקני דתנויה ויהיב

אין מחבירו מחנה ומיהו בהרוגי מלחמה אע"ג דלא יהיב דמי אין בו דין סקריקון דאבל אונסיהו גמרי ומקני הוא ל' והשקירה אותם המלכות להרינה ואינם מקוין לשוב לאחלתם שוב ודוקא ביהודה אין בה משום סקריקון אבל בגליל אפילו בשעת המלחמה יש בה משום סקריקון ולתניא בתוספתא אחרן יהודה אין בה סקריקון משום יאוש סמדינה בד"א בהרוגים שבירנו לפני המלחמה וכו' גליל לעולם יש בה סקריקון האריסות והמפלגלגין אין בהן משום סקריקון ושמעת' דבדרי' בירושלמי בראשונה גזרו שמא ביהודה שכן מסירת בידם מאבותם שיהודה הרג את עשו דכתיב ידך בעורף אויבך והיו הולכין ומתחבבדין בהן ובשלין שהחיתן מלפניהם ומוכרין אותם לאחרים והיו בעלי בתים באין ובורסים ממנו מליקח והאחרן היתה חלוקה ביד סקריקון התקינו שלא יהא סקריקון ביהודה. גליל לעולם יש בו משום סקריקון המפלגלגין אין בהם משום סקריקון ומסתברא דמשנה ראשונה דהייטו תרי בתי דרשי לא היו סקריקון ביהודה בהרוגי מלחמה ומהרוגי מלחמה ואילך יש בה סקריקון דינא קאתי דבהרוגי מלחמה אין בה דין סקריקון מדינא משום דגמרי ומקני כדלתיתא בגמרא אבל משנה אחרונה תנא תקנתא דהיו מדינא יש בה סקריקון דלא גמרי ומקני כדלתיתא בגמרא ומימר אתרי ליתקון הסתא ומחר חבעגא ליה בדינא והלכך מדינא הדרא לבעלים בלא כלום אלא התקינו כדי שלא תהא האדם חלוקה ביד סקריקון דאע"ג דלהריוא כל דקטיל ליקטוה אבתי מסתפו משום לחזו קמאי דאיקטול ולא הוו אולי למיקבל ואחרים נמי לא הוו זבני משום דאתו בעלים ומשקי לה מיניהו וכין כך וכין כך היתה האדם חלוקה ביד סקריקון ולפיכך התקינו שהלוקח מסקריקון אפילו מהרוגי המלחמה ואילך לא תהיה לבעלים בלא כלום אלא שהלוקח נותן לבעלים רביע. ורבי אביב ב"ד והוסף על התקנה והכל כדי שלא תהא האדם חלוקה ביד סקריקון וכדתני' בתוספתא אין בה סקריקון משום יאוש המדינה וכדגרסי' נמי בירושלמי מוכלין שדותיהן מלפניהם ומוכרין אותם לאחרים והיו בעלי בתים באין ובורסים נכנסו מליקח והיתה האדם חלוקה ביד סקריקון התקינו שלא יהא סקריקון ביהודה ואע"פ שנתרה מן התוספתא ומן הירושלמי אמרנו שהתקנה היתה למשנה ראשונה אמרו שלא יהא סקריקון ביהודה. אפי' כן נראה לי שזה שלא כדרך מה שאמרו בגמרא דהא מלאתריכן בגמרא קמייתא ומלעיתא אבל אונסיהו גמרי ומקני משמע דמדינא קנו ואיתא בה דין סקריקון ולא אין לנו אלא בגמרתנו ואי משום דקיימא לן דתלויה ויהיב אין מתנתו מתנה הכא שהפקירה אותם המלכות שאני דגמרי ומקני וכמו שכתבנו למעלה כל"ל ומשום דמדינא שנמצאת אלא כדי שלא תהא האדם חלוקה ביד סקריקון ותוזרת לבעלים בלא כלום והתקינו שלא יהא בה סקריקון כדי שלא תהא האדם חלוקה ביד סקריקון שנאנה בפרק זה דבתקנת מיירי ואבל דתנא הכא דין סקריקון דהוי מעמא משום דאמר ליה בעל הבית נחת רוח עשיתי לסקריקון סמך לו דין לקח מן האדם וחזר ולקח מן האדם דיכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי עכ"ל ז"ל: וחזר ולקח מבעל הבית מקחו בטל דאמרינן מילתא שבא בעל הבית לחזות למכרו לו ל"ל הכאי נוח לי ולהלכון קבה שיתני דבגמרא מוקי לה בדלא כתב ליה מתנה אלא דאמרו לו בעלים זה שלקח מסקריקון לך חזק וקנה בחזקה כיון דבגמרא בעלמא הוא דאיכא למימר הכאי נוח לי אבל אי כתב ליה מתנה בשמיה קאי דכולי האי לא ל"ל למעבד אי לאו דזבנה מכר גמור ומדעת ובמוגל אמר אף בבסר נמי לא קנה עד שיכתוב לו אחריות דאי פרסי לה מיניה לגנייה דמי מרעא. וכתב הר"ן ז"ל ומ"מ אם יש לו עדים שנאנס בקבלת האחריות ודאי בטל מקח ע"כ ומכי נמי פליגי בנבגא דלקח מן האדם וחזר ולקח מן האדם: לקח מן האיש ושיין בתוספות הרשב"א ז"ל כי אחקמ"ש ואיתה בפ' מי שהיה בפוי דף ל"ב ותוס' דפ' הכונס דף ל"ט ובגמ' פ' מוקת דף מ"ט ותוס' שם ד' ל' וכתוב שם בגמרא יוסף דף קפ"ז בשם שדות אחר שכתב לה בתוספות כתובתה ואחר שייחד לה לעיקר כתובתה הסיע מה מתיים ואחר שהכנים לה כנגד השום שקבל מנכסי נדוניתה ע"כ וע"ש עוד. ולשון ספר הלכות בח"מ סי' קכ"ח שדה שייחד לה בכתובתה והוא כתוב בתוך כתובתה שדה שכתב לה בכתובתה כלומר שלא נכתב בתוך שטר הכתובה אלא אחר הכתובה הבעלים עשה לה אחד משדותיו אפותיקי לגמרי ואיתה בפ' מי שהיה בפוי דף ל"ב: וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל עד שיכתוב לו אחריות כשמואל דסבא דבריתא כותיה ופי' רבינו ז"ל שם פ' חזקת וחזר זה הלוקח ולקח מן האדם נתן לה דבר שוגה והקנה לו כדי שלא תפרוץ ממנו חוב כתובתה מקחו בטל לא בטל ממש שכל זמן שהיה הבעל יאכל זה הלוקח את הפירות שהרי המוכר מכר לו כל זמן שלא תגרם האשה ולא יבא זמן נגוי מיירי שכן אחרתין לכתובת אבל אם אינו שעבוד שתובל וקרקעות שיש לו לבעל מיירי שכן אחרתין לכתובת אבל אם אינו שעבוד שתובל לפרוף מפה כשיגיע זמנה לפרוף כתובתה אבל אם אחר מקחו בטל אחר ולקח מן האדם קאי דהוי בטל לגמרי הכוא מקח דכתבתא לגבות כתובתה תפרוץ ממנו דמליא אחרים נחת רוח עשיתי לבעלי למכור לך קרקעי המשועבדת לי ולא גמרתי בלבי להקנות לך ע"כ בקיצור. ובטור ח"מ סי' ק': זו משנה ראשונה דינא דמתני' דקתני מקחו בטל: אומתי בזמן שאין בידם ליקח אין ביד הבעל הבית בתה ליקח הבדה. ירושלמי הם אומרים היה בידו לליקח ולקוחות אבל אם אינו בידם ליקח אי"ל יוכי לפולש הבדה נחוקת הלקוחות שאמר"ה ע"כ ולכאן הה הבית הרשב"א ז"ל בחשו' נפלאות גרסו בירושלמי דגרסי' בחזקת הבעלים: רבי הושיע ב"ר אמר רב אבא הוא מסאה מייבא ומאלי דידי מנו ברבא ז"מ שאמר היה קמן שבכולם שלו קמייתא אמר כל דלא קמיל ליקטוה רביע שמואל דאלכתא כותיה בדיני סבר רבינא בקרקע שאין בעלים בתעות פי' דנתן לו רבינא הקרקע עמנו אי אלים מנה דס"ל לשמואל נכי רבינא זבן פי' שהה ד' לקח בשלם הלכך שדה זו שלקח בתנה שהה ד' שלש מנה ז"ל הרמב"ם ז"ל ומה שאמר נותן לבעלים כגון שלקח מסקריקון שדה בשלשים דינרין הוא נותן לבעל הבית עשרה דינרין לפי שאינו מודים דמי הקרקע ארבעים דינרין ויותר והרוב שהסקריקון עושה מתנו זול אע"פ שהיתה אלנו בלא דמים הוא זה הסיעור שהוא ענין מה שאמרו רבינא בקרקע שהוא בלים בתעות ע"כ ז"ל: ופיד פ' ו' דהלכות גזלה ואבדה סי' ג' ונפ' ג' דהל' מכירה סי' ג' וכתב שם מקחו בטל מיד. ובטור ח"מ סי' רל' ה' חרש רומז וגרמז וכו' ביד רפ"ב דהל' מכיר' וסי' ו' ונפ"ה דהל' עוטן ונטען סי' י"ח ומתני' בחרם מעיקרו עיין

כפ׳ מי שלחוו דף ע״ח: **בן בתירא אומר קופץ ונקפץ במטלטלין.** היינו כלום
מל שיקבל בלבד ויסיב נרשותו ויהן נ״כ למי שה״ח מוכר ולא הכפיה לו הרמיה בלבד
הרמב״ם ז״ל. ונשנו לחוק לפי מה שלמדים מסוגיית הגמרא וכי בערוך רמיה בעיינו
ובינו קפיצה בסיו ורבינו שובביה ז״ל אסם פי׳ רש״י ז״ל ועי׳ במ״ש בר״ה הרם. ובגמ׳
אמר רב נחמן מחלוקת במטלטלין אבל בגיסין ד״ה ברמיה וכל הנן בפי״ד דיבמות
בשם שבוגם ברמיה כך הוא מוגיא ברמיה ולא בקפיצה ובקרקעות לא בקפיצה ולא
ברמיה דהכא תקון רבנן משום בדי הייו דאי לאו זביוים זביני לא מצבי ליה לאיבי
מזוני ולא מזבני מיניה ואיכא דאמרי אמר רב נחמן במטלטלין בשלמלין כך מחלוקת
בגיסין ואף במטלטלין קאמר בן בתירא ובין לשון ראשון בין לשון שני מוכח
מדברי רש״י ז״ל דבגמרא דמלת במטלטלין היא דברי בן בתירא: **הפעורות** גמרא
לפי גרסת הרי״ף והרא״ש ז״ל עד כמה מתוי רב יהודה ורב יאחק ברייה בבר איש בבר
שבע רב כהנא אמר בבר שבע בבר תמני בתנינתא תנא בבר תשע בבר עשר ול״פ כל חד וחד
לפום חורפיה ע״כ. ובנוסחאות שלנו אין שם מילתא דרב כהנא כלל ולשון הרמב״ם ז״ל
הפעורות שנעריה הקטנים מבן שש ובן שבע אם היה להם הריפות לו מבן ח׳ ובן ט׳
ובן עשר לפי שיעור הריפותם וזה הענין תלוי בדיין עכ״ל. ואיתא בס״ם מליאת
אחשה ואמר רפרם אחם לא שנו אלא שאין שם אפוטרופוס אבל יש שם אפוטרופוס
אין מקחן מקח ואין ממכרן ממכר ממאי מדקתני מהני דאחם אבל בקטנה אין מעשה
קטנה כלום ופריך ודילמא היכא דאיכא שלש שאני מפני שנשתלש לכך ופירשו לו מה
יעשה בהם אבל אפוטרופוס אינו אלא לעשות לרכי יתומים לכל הצריך זהרי אם מכרו
אין זה שמו אלא המת שלף האפוטרופוס ימכור לעורך מזונותיהם ומשני א״כ ליתני
אבל בקטנה יעשה שלש מה שהוצרה בידו דקתני בגדולה מאי אין מעשי קטנה כלום
ס״מ אפילו בעלמא כגון אפוטרופוס דמי קלת לשלש אין מעשה קטנה כלום לכניו
ע״כ. וכתב שם הר״ן ז״ל ומיהו משמע דדוקא קטנים אבל בגדול שיש לו אפוטרופוס
כגון שמכרו אביו אפוטרופוס עליו עד שיבא בן עשרים מקחו מקח וממכרו ממכר ואם
קלם הנוקה לחוניא הנכסים מיד האפוטרופוס זכה ע״כ בקיצור. וכתב עוד הר״ן ז״ל
בפרק התקבל ד׳ תקפ״ד דכשאמרו הכשובות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין דוקא
בשמוחזק בהן הוכה דכיון דברשותו של קטן מחזיק בהן תקנו בהן שיהה משום כדי
חייו אבל בהקנאה אחרת ליהים כלל ולפיכך מי שמחייב לקטן בין בשטר בין בקנין שאין
אותו דבר החת ידו אינו זוכה בו אלא א״כ זכהו ע״י אחר והיינו דאמרינן הם בפרק
מי שמת דיכין לקטן משום דאיהו נוטיה לאו בר זכייה הוא בדברי הקקלאות ע״כ. ועיין
עוד בשם שכתבתי בשמו ז״ל שם פ׳ מי שמת סי׳ ז׳. וכתוב בחדושי הרשב״א ז״ל הא דתנן
הכשובות מקחן מקח וממכרן ממכר פרישנא בגמרא שעמא משום כדי חייו והלכך אי
אם נטל ונתן ביד ה״ו גזל גמור וכדאמרינן בשלהי מציאת האשה אמר רפרם לא
שנו אלא שאין שם אפוטרופוס אבל יש שם אפוטרופוס אין מקחן מקח ואין ממכרן ממכר
וכתב רבינו אלי נאון ז״ל בשער אליבי של ספר המקח אלא לכלי חייו ולכי דעתנו אנו רואין
שאם יש שם ממון הרבה שיתן לו ממנו מקצת לשתורה במה שיתמלא מקח וממכר
אע״פ שאין צריך לכלי חייו ולפי מראית עיני הדיין ע״כ. אבל הרמב״ן נר״ו כתב דכיון
דתקון רבנן שיהא ממכרו ממכר לא פליג בין מוכר לכלי חייו למוכר יותר מכלי חייו
דהא בממונו אסיקנא דמתנתו מתנה מרובה בין מתנה מועטת ואע״פ שאינה
משום כדי חייו כי היכי דליעבדו ליה מליה משום דלא פליג רבנן הו״ל משמע בשלהי
מציאת האשה נמ׳ פשטים משות לבתו ע״כ. והובא ג״כ כל זה בפסקי הרא״ש ז״ל ואיתא
נמי בפ׳ מי שמת דף קנ״ה ובירושלמי פ׳ הלן ועיין ג״כ בנמוקי יוסף פ׳ שנים אוחזין
דף שכתוב עליו ע״ב. ובד פ׳ שני דבל׳ בירושין סי׳ י״ז ובטור ח״מ סי׳ רל״ה. ולע״ד
דבמטלטלין גרסי׳ המ״ם בחירק בכל מקום שהיא שמו לי לקי לעניינים במטלטלין
ולי לקי לגברי המטלטלין הנמנים גרסי׳ המ״ם בסגול והוי מטלטלין דמתניתין ודלמי
ליה כמו מיטלטלין בתי״ו: **רב אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום** וכו׳. **כהן**
קורא ראשון וכו׳ ביד פי״ב דהלכות תפלה סי׳ י״ח ושם פסק כנגד תמיהתו בשרושו
על מה שנוהגין אנשי כדין הגמרא ולא כמתני׳ דסוף הוריות אבל אם היה ממזר ת״ת
וכ״ע ע״ה ממזר ת״ח קודם לכהן גדול ע״ה ופי׳ הב״י לישב המנהג דהא דהוריות נאו
בגלא הוא לגבל קריאת התורה אלא בשאר דברים במשנה להקדים הכהן כמו לגרך
בר״מ וליעול מנה ראשון אבל דיני קריאת התורה היא כמתני׳ הכלא ע״כ אלא
דר״ע ז״ל משמע שסובר דהאם דהוריות לענין קריאת התורה נמי אתנייא ועלה קאמר
והאידנא נהוג וכו׳ ע״כ בקיצור מתוי״מ. ועיין עוד בב״י א״ח סימן קל״ה וכתוב
בשאר לגוס תבלת שם סי׳ קל״ה ואסמכוה נמי אקרא דכתיב ויכתוב משה את התורה
הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי ופרכינן אמו אלא לא ידענא דכהנים בני לוי ניהו
ומשנינן אלא כהן בריאה וכדכתיב נמי בני כהן וקדשתו לכל דבר שבקדושה לקרותו ראשון
וכו׳ ואח״כ אלוי ואח״כ כל העם וכו׳ ומה שהוקרבו אמר מפני דרכי שלום כיון דאסמכוה
אקרא סיימו לומר שאפילו אם הכהן רוצה לחמול על כבודו ולתלוק כבוד לרבו לו לומי
שנדול ממנו אינו רשאי לעשות כן ע״כ: **נפי׳ ר״ע ז״ל.** ול״ם בשני ובחמשי בזמן הזה.
אמר שמלקם פי׳ בזמן הזה שביתי רבים בבית הכנסת בשני וחמשי כמו ביו״ט מה
שמ״כ בלאתו אחזון דבחול היו פרודין במלאכתם: **מערבין בבית ישן** וכו׳ ביד בפ׳ א׳
דהלכות ערובין סי׳ י״ז ובפ״ד דהלכות כלי המקדש סי׳ ב׳ ובטור א״ח סי׳ שס״ו ופי׳
מפרי״ קולון ז״ל בשרש קי״ב דמשמע בגמרא דאמילו היכא שיש קלת טעם לשנות
מקום הערוב אפילו הכי אין משנין מפני דרכי שלום מדפריך וכו׳ ע״ש וכי׳
בשבלי הלקט סוף סי׳ כ״ג הטעם שמניחין הערוב בבית ישן כדי שלא יאמרו אנו
מוכנין אותו על כן הניחוהו במקום אחר ע״כ. וכן פירשו בתוס׳ בשם ר״ת ולשון הרמב״ם
ז״ל לפי שיש להם בזה הגלה שבבית שמניחין בו הערוב אין לריך ליהן את הפת ולפיכך
לא יחשם לשולם אלא בזה הבית ע״כ. ול״ע כיצד תתישב לשון מסקנת הגמרא אליביה
והרמב״ם ז״ל דבגמרא משיק דמפני דרכי שלום דערוב בבית ישן פיימו משום חזקה
יכי׳ רש״ל ז״ל דהתם הערוב בתוך אותו הבית אם בתח לשנות אין מוקמו
בנכנסין לתוכו הבית ולא יראו שם את הערוב יהפדו את בני החצר שמטלטלין בלא
עירוב ע״כ ותוס׳ פירשו בשם ר״ת מה שכתבתי בשם שבלי הלקט כדכתיבנא ולהרמב״ם
ז״ל נלע״ד לפי סר״ל דה״פ מערבין בבית ישן אפילו שהלך אותו הבעל הבית מ״מ
מי שיבא לדור שם אפילו אינו בנו אח״כ יכול לבעוט הביתו הערוב בתוך ביתי כאשר
בהאלה בהיות דר פה בעל הבית הראשון כדי לפטור עצמו מלתת חלק בערוב כי מה
בשתיתי ופי׳ אי מחוד לבנוב פת של ערוב עפי מן הדר שם לאשוה ויהו מפני דרכי
שלום דקתני ואשתר דנם רש״י ז״ל וכ״ש הוס׳ ז״ל דיודו לערוב זה והיינו דקתני מערבין
בבית ישן ולא קתני מערבין אבל בעל הבית ראשון ואימה שבקתיה והפקתי ולא מלאתי
מי שבבר בזה: **בור שהיא קרוב לאמה** פמת המים המגיעה מים מן הבור
לשדות ורגילין לעשות בורות שלם תיכם האמה ימלאו מן הבור ויסקו את השדות ומרגילין
מי האמה לבור עד שיתמלא ותקו חכמים שיתמלאו בורות שבשדות העליונות קודם
ובשביל ממלאו סובר את האמה עד שיתמלאו רש״י ז״ל ותיקתא דרבנן היא אע״פ
שאינו דין וביד פפ״ב דהל׳ שכנים ובטור ח״מ סי׳ קע״ב. והוא פי׳ בס מתניתין כדפירשם
שמואל אליבא דרב דבאמה המהלכת על פי הבור מיירי מתני׳ פי׳ בהבור היה חבור
בס מתחילה קודם שהעבירו בס האמה אלא אם כן אם אע״פ בהיה קרוב לא היה מתמלא
ראשון אמנם הרמב״ם ז״ל בס הבית אלא המשנה בפשטה ובן רב אליפס ז״ל וכתוב שם
בהשגות אמר אברהם בגמרא הוא מעמיד אותה באמה המהלכת על פי בורו אבל הר״ב
ז״ל לא כתב בזה ואפשר לפי שחזר הדין בשסקנת הגמרא לכל דאלים גבר בבי הגבר
הרוגה אחד מהם לסבור כדי שיחזור לו המים ושקה שדהו תחלה והבור רוצה ג״כ
להשקות החילה לפיכך סיב הוא שמחים לדרכי שלום ומי שקרוב לה הוא דאלים עכ״ל
ז״ל בתוספת באור הענין קלת: **מצודות** חיה בתחם שאין להם תוך אבל בתורם
שים להם תוך כ״ע ל״ם דהוי גזל גמור דכיון דיש להם תוך קנה לו כליו. והנחתי דבריה
של חברו. אמרינן בפ׳ בנות בהרת דף קי״ד דאיכא גזל אלא מדרבנן וביד פ״ח דהל׳
זכיה ומתנה סי׳ ג׳ ובטור ח״מ סי׳ רע״ג. ומצאתי בהגהות שבסוף רב אלפס חלק
ב׳ מצודות חיה ועוף וכו׳ אין בהן אלא מפני דרכי שלום ודוקא לגבי שאין אומותו בכך
אבל לגבי שאומותו בכך לריך להרחיק דאמרינן מרחיקין ממצודת הדג כמלא רוחת
הדג דאמר ליה חיותאי שקלת אבל בע״א אלא מפני דרכי שלום ע״כ:
ואיתא בפרק קמא דב״מ דף י״ב ובפרק שבועת הדיינים דף מ״ח והוספת רש
פרק בן סורר וביד רסב״ם דהלכות מכירה ובטור חשן משפט סי׳ רל״ה וסימן ע״ר:
ומצאתי מוגה בגא דמליאת חש״ו קודם בגא דמצודות: **העני המנקף בחוס׳** פ״ק
דב״מ דף ס׳: **בראש הזית** של שבחה דאע״ג דהוו הפקר כיון דטרח להבלים הוו גזל
מכני ד״ם ובגמרא הנא אם לקח ונתן ע״ג קרקע ביד הואיל ומשו לידיה גזל גמור
הוא פי׳ אלא מתני׳ מיירי שלקח בשבט בהיה חונשן אלא נאו לתון ידו ופי׳ ה״ר״ן ז״ל
אם נטל ונתן ביד ה״ו גזל גמור פי אמכון שלא נתכוון לזכות דאי לא מאי קמ״ל אפשיטא
וכן הוא בירושלמי וביד פ׳ שני דהלכות גזלה ואבדה סי׳ י״ב י״ג. ובטור ח״מ סי׳ רע״ג
וסי׳ ש״ע ע״כ: **ר׳ יוסי אומר גזל גמור** ופי׳ הרמב״ם ז״ל ומה שאמר גזל
גמור ר״ל גזל גמור מדרבנן והפפרש שם באמירו גזל מפני דרכי שלום ובאמרו גזל
גמור הוא שהגזל גמור זולת בדיינים ויוסף חומש ואע״פ שהוא מדרבנן לכי בברתו
וגזל מדרכי שלום אין בו אוס דבר מכל זה ע״כ: **אין ממחין** וכו׳ ביד בפ שעירי הבל
עכו״ם סי׳ ה׳ ובפ״ח דהלכות מתנות עניים סי׳ ט׳ ובפ״ז סי׳ ז׳ ובטור יורה דעה סי׳
קנ״ח: **מ משאלת אשה** וכו׳ ביד פ״ח דהל׳ כבורים סי׳ י״ג וכתבו תוס׳ ז״ל בסיפא
מס׳ דקתני מפני דרכי שלום וקשה לר״ה דתיפוק לי דהוה שרי משום דאיכא לאיתלי
בתבואה של אחר כדאסכמן במסכת שביעית בפ״ה בש״ה לא ימכור לו פרה תרבות
בשביעית וכ״ה מתירין מפני שהוא יכול לשוחטה ושוב תנן אלו כלים שאין האומן רשאי
למכרם בשביעית מתרישה וכל כלים זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת לעבירה אסור
לאסור ולהיתר מותר וליכא למימר דהתם נמי לא שרי אלא מפני דרכי שלום דהמכר
לא שייך דרכי שלום הוא אסור ומכרר דלא שייך דרכי שלום אסיר היכא דליכא למיתלי וכן
משמע בירושלמי וכו׳ עכ״ל ז״ל: **ריחים ותנור** בשבת ע״ה לא תנא תנור וריחים משום
דתנא נפה וכברה וה״ה ריחים ותנור דיניד עליו רעו. [הגה״ה וז״ל הרשב״א ז״ל בחדושיו וכא
דלא קתני בסיפא ריחים ותנור משום דרישא לא מיסרך אלא לאמוטי דבריחים ותנור איכא
למיתלי בשחיית שמנים ובאמיתת אוגן על שם אבל בסיפא לא אסרך ע כ. ועיין במה
שכתבתי בשם התוספתא ז״ל ספ״ה דשביעית] . אי נמי משום דתנור אין דרך להאיתו
דמיסמא ושעון שבירה ומיידי דלא תנא תנור ריחים אבל בחשודה שביעית לא
מסמא דלא חבידה אסומאה ומיהו קשה דנם עד כמה תנן בחשוד על זה ועל זה
פי׳ שביעית ותרומות ומעשרות חשוד על הטבלות ושמא הם פירות אבל אטומאת הגוף לא
חביד הוס׳ ז״ל וכן פי׳ שם הרמב״ם ז״ל דהתם בטומאת פירות: **אבל משתטיל**
המים וכו׳ פירשו לחוס׳ דהתמירו משתטיל המים משו׳ שלא תתגלגל אע״ג דלא מיחייבא בחלה
עד שתתגלגל ע״כ. **מחזקין** נרסינן בלי יו״ד וכן ומחזקין ידי נוייס ופליגי בהו ר״מ ור״ש חד
אמר חרוש בה שבות ואבא לסיב לה מיבן בתר שמטתא ואחרינא אמ אייסר מ״ד הר ב בם שבות
לישראל אמרי׳ אישר ומ״ד דלגוי אמרינן אייסר לישראל אמרינן שלוס וכתב הר״ם ז״ל בפ״ד
דשביעית סי׳ ג׳ וסוגיא דהמיזקין כמ״ד אייסר דקאמר לא נריכא לממרא אחוקו בעלמא והתם
פריך הבתא אחוקי מחזקין לה שאלין בשלומן מיבעיא ולא משני כדאשתי בירושלמי שאלין
בשלום ישראל הרשלוחים על השביעית אלא משני דבינא לא נריכא אלא ליום אידן
דהגיא לא יכנס אדם לביתו של נכרי ביום אידו ויהן לו שלום מלא בסוק מתן לו שלום
בשבת רפה ובכוכב רחם ע״כ. ולע״ד דהא דלא קתני בריפא ומחזיקין ידי נוייס וכו׳
ובהר הבי ליתני וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום משום דהאי בבא דמתי יקיבו
עיקרא שם בשביעית פ״ד פי׳ ג׳ אלא דאגב גרדא תנייה הכא וגם התם ספ״ה דשביעית
אמשו לחבי נקא כל סדר לבון האמנה דהתם פ״ד: **ושואלין בשלומן** וכו׳ ביד פ״ה
דהלכות עכו״ם סי׳ ה׳ ועיין במה שכתבתי סוף פ׳ תמיני דשביעית:

פרק ו האומר התקבל בירושלמי תני התקבל אחר שיזקון ואחרינו מי שאחזו וכן
נראה ברב אלפסי ז״ל שכתב בסוף פירקין דהתקבל דתנן בפירקין דלקמן

אמרו לו נכתוב גט לאשתך אמר להם כתבו וכו' והיא משנה ב' נפ' מי שאחזו כתב
עגלה דהכיון מתני' כבר כתבינן לה בפרקא דמקום שלי וכתבו חוס' ז"ל דכן נראה
ר"ח דהכיון בתר הטולת משום דאיירי בחיי דאמרינן אי מיתת דלגרושין יהבינ בעל נשים ולא
לפקדון לדידה הוה יהיב לה הלכך כיון דאם אינשאתם בעיר לא לריכי עדי אמירה
לעדי קבלה טוליה דבר הוא חוס' ז"ל ח"ל הר"ן ז"ל ואיכא למידק מאי אשינו אדרבא
הכי עדיף ספי דבשני כתי עדים מיחזי כתי דבר אע"פ דלא חלי דבר הוא שהרי מכיון
שמיתת אינה נעשה ידו כידה ולכשיתן לו תתגרש מיד מ"מ כבר הרהשונים הם האחרונים
עדיף ספי דליכא דמיון לספקי במידי. ויל"ל דסל"ל מיחזי כבריא שיאבד אפשר [כי' עיין
בתו"ש] וז"ל הרשב"א ז"ל בחדושיו והרמב"ן נר"ו כתב דהכיא לא הוי הני דבר דכיון
שמיתו אינה נעשה ידו כידה מעכשיו ולכשיתן לו תתגרש [מיד] וכן אלו שרלו שקבל כתיבו רלו
שקבלה היא בעצמה שהרי ידו כידה ומ"מ ספי הוה עדיף כשהראשונים הם האחרונים
דלא מיחזי מיכא אתי דבר וחרלו בהוס' כשהראשונים הם האחרונים לא יהי לומר שם לחוס
לדבר קלת דדבר רחוק היא שילוחו עדי האמירה עד מקום הקבלה קמ"ל והרמב"ן
נר"ו כתב בכלל נשון אינו אלו לרבותא אלא לומר בעדים והכי קתני לריכה שהי כיה
עדים ואם רלו והולכין לומקום הבעל אינה לריכה אלא כת אחת ע"כ: נערה המאורסה
ירושלמי ר"ם שני דקדושין ובפי' רש"י ז"ל בקדושין פ' שני דף מ"ג במהדורא שניה דהיה
לקמנה ואם דשלינו בנערה לאחיכך כתו דר' יהודה ע"כ. וכן בחוס' שם וכלן. וכתב
הר"ן ז"ל ופעמא דמילתא דכיון דנערה מני ברשות אביה היא ואמ"ה היא עצמה מקבלת
את ניפה אף בקטנה ע"ל כן כל שיש בה דעת דמצינ' זכיה לנפשה וכן דעת הרז"ה
ז"ל אבל הרי"ף ז"ל דעתו כפי מה שפירש רש"י ז"ל כאן דהיא פי' דוקא הנערה יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה
והשתא נמי לא שנא אלמא ס"ל לרבי"ו ז"ל דדוקא נערה אבל ניפה לא ואפילו יש בה
דעת. וכן דעת הרי"ף ז"ל דקטנה אביה מקבל ניפה ולא היא אפילו בה דעת וכתב הר"ן
ז"ל כאן ונם בפ' האיש מקדש דף תר"מ הירון בעל הרי"ף ז"ל ולא תיקשי ליה מהיא
סוגיא דפ' שני דקדושין וכתב עוד שהרמב"ן ז"ל הירן עוד ואמר דלרבא דהוה ס"ל דהתם
בנערה עושה שליח לקבל ניפה הוה ס"ל דיד אביה יד יתירה היא דזכי ליה רחמנא
ולעשמיה אפשר דאפילו קטנה נמי מקבלת ניפה בחיי אביה ואילו היא דהוה ס"ל
לאקומה לתני' בשם לה אב אבל כיון דקיימא לן כרב נחמן דפסק ליה דאין עושה
שליח אין נערה במקום אב אלא כשליח שמנתה תורה לבי שידה הורה לבוף דעתו
של אב שאין לו קפידא בגירושין שיסמן בעל כרחה ומשה קטנה שאינה בתורת שליחות
ואין לה יד בשל אחרים כלל אביה ולא היא דהדרינן לעשות דמתניתין דהכן פערה ולא
קתני קטנה לאחיכך כתי דר' יהודה לתם אינתא דלרבנן אפי' קטנה כמה דאחירא הוה
עדיף-ליה לאשמעינן ושל סייעה הרמב"ן ז"ל לדברי הרי"ף מדברי בירושלמי בפירקין
דהתקבל נמי כך מתני' בשאת היא ולא אביה קטנה אביה ולא היא בשאת היא ואביה
אם יש בה דעת היא ולא אביה פירה פירה מתני' אלא נפרוני דדוקא נקבו מאורסה דאיכא
נשואה היא ולא אביה דמסכמת אין לאביה רשות בה ודוקא נמי מפרה דאיכא קטנה
מאורסה אביה ולא היא בשאת היא ואביה כלומר היא ואביה שוין בדבר פי' אלא היא ולא
אביה ובקטנה שאין בה דעת עבוקינן ואם יש בה דעת היא ולא אביה ומדמסלינ בפשטא
בין יש בה דעת לאין בה דעת ס"מ דרשא דקטנה בין יש בה דעת בין שאין בה
לעולם אביה ולא היא כדברי הרי"ף ז"ל וכן כתב רבינו הלי נאון ז"ל ולפי שיטה
זו הא דתנן וכל שאינה יכולה לשמור את ניפה אינה יכולה להתגרש ופירשנו על דעת
ר"ת ז"ל דאינה יכולה להתגרש ע"י עצמה קאמר בקטנה אלא בשאין לה אב אפילו בשיש
בה דעת מתגרשת ע"י עצמה חו אינה יכולה להתגרש אלא בשיש לה אב אפילו בשיש
לה דעת נמי אביה ולא היא ור' יהודה נמי בשאין לה אב אינריבא דהא שיפא
ככולי עלמא אתיא עכע ז"ל. ושם בגמרא אמר רש לקיש כמתלוקת לגירושין כך
מחלוקת לקדושין ור' יוחנן אמר מחלוקת לגירושין אבל לקדושין דברי הכל אביה ולא
היא גירושין דבעל כרחה בין היא בין אביה לרבנן קדושין המדעתה דהא בפיון דעת
מקנה אביה ולא היא ומתני' דהתם ר"פ האיש מקדש כאשה מקדש את בתו כשהיא נערה
בו כו' דמשמע מינה בו ולא בה ל"ה היא. ובינ' ר"פ שני הש"ע פי' ח": ר' יהודה
אומר אין שתי ידים זוכות כאחת נרמי' וכן הביא ה"ר יהוסף ז"ל ופי' רש"
ז"ל שם בקדושין בתחת מנה אחת ע"כ. וכן פי' ר"ל הר"ן ז"ל ובהא פליגי ת"ק ור'
יהודה דת"ק סבר ידא יתירתא זכי לה רחמנא ור' יהודה סבר במקום אביה יד דיליה
לאו כלום היא ופירשו הוס' ז"ל יד יתירה זכי לה רחמנא היינו יד האב דיד עצמה
עיקר שיש לה בנערות ולא מיתן לה יד האב לבעל כח יהה ור' יהודה סבר דבעל כח יהה
ומיתן לה יד האב ע"כ. אבל בהלכות רלאנה פי' רש"י ז"ל נערה המאורסה דוקא
נערה אבל קטנה דוקא אביה ולא היא אם יש לה אב וכמו שכתבנו והא דאמרינן בגמ'
רבנן סברי יד יתירה זכי לה רחמנא היינו יד עצמה שיתוסף לה כשהיא נערה דכשהיא
קטנה לא היה לה יד כי אם יד האב ור' יהודה סבר וכו' וכתב בחדושי הרשב"א ז"ל
דהרלב"ל ז"ל כתב נ"כ שם בקדושין דדוקא נערה אבל קטנה אביה ולא היא ומתני' דקתני
קטנה שאמרה התקבל לי ניפי אינה מנרשת עד שיגיע לה לידה הא כשיגיע לה לידה מיהא
מנרשת אע"פ שיש לה אב כדמשמע התם מוקמי' לה דוקא בשנתן לו אביה רשות לקבל את
ניפה דס"ל כמי שמוחל לו אותו זכות שיש לו עליה לאותה שעה והרי היא ברשות עצמה בשעת
קבלת הכסף ואין פירושו מחוור בעיני דמי נתנו רשות מאי קא דיק מתני' הא נערה
ה"מ נמי שאני הכא דתנן לה אביה רשות ומילו בעיקר הדין כך נראית סברתו של
הרב אלפסי ז"ל שכתב וכו' ע"כ: וכל שאינה יכולה וכו' פחות היא בין לת"ק בין
לר' יהודה ודעת רש"י ז"ל דאינה יכולה להתגרש כלל אפילו ע"י אביה אבל ר"ת ז"ל
חולק עליו וס"ל דע"י אביה ולפי מחנרשת והכיא ראיות לדבר וסיל דעת רבינו הלי
נאון ז"ל בתשובותיו והיא נ"כ דעת בעל הלכות הגדולות מיתון וכתוב בחדושי הרשב"א
ז"ל ולבון מסכתא מוכיח כדברי רש"י ז"ל דקתני אינה יכולה להתגרש דמשמע אינה
יכולה כלל לא ע"י עצמה ולא ע"י אביה ע"כ. ובברייתא בגמרא חניא אינה יכולה שהיא
יודעת לשמור את ניפה כל שמחתה בין ניפה לדבר אחר. ובגמרא אמר רבא אלמה
מלות בקטן ברוך וחרקו אנו וטולו שוכה לעצמו ואין שוכה לאחרים וכמדו בקטנה

דלמ"ד בגמרא שנים נאמן לומר לגירושין מחת לי הנם לא צריכי עדי אמירה לעדי
קבלה וטוליה דבר הוא ואפילו למ"ד בעל נאמן לומר לפקדון נחתי לך הנם ס"מ
כשלשתם בעיר בעל שנים ואשה דאמרינן אי מיתת דלגרושין יהבינ בעל לשנים ולא
לפקדון לדידה הוה יהיב לה הלכך כיון דאם אינשאתם בעיר לא לריכי עדי אמירה
לעדי קבלה טוליה דבר הוא חוס' ז"ל ח"ל הר"ן ז"ל ואיכא למידק מאי אשינו אדרבא
הכי עדיף ספי דבשני כתי עדים מיחזי כתי דבר אע"פ דלא חלי דבר הוא שהרי מכיון
שמיתת אינה נעשה ידו כידה ולכשיתן לו תתגרש מיד מ"מ כבר הראשונים הם האחרונים
עדיף ספי דליכא דמיון לספקי במידי. ויל"ל דסל"ל מיחזי כבריא שיאבד אפשר [כי' עיין
בתו"ש] וז"ל הרשב"א ז"ל בחדושיו והרמב"ן נר"ו כתב דהכיא לא הוי הני דבר דכיון
שמיתת אינה נעשה ידו כידה מעכשיו ולכשיתן לו תתגרש [מיד] וכן אלו שרלו שקבל כתיבו רלו
שקבלה היא בעצמה שהרי ידו כידה ומ"מ ספי הוה עדיף כשהראשונים הם האחרונים
דלא מיחזי מיכא אתי דבר וחרלו בהוס' כשהראשונים הם האחרונים לא יהי לומר שם לחוס
לדבר קלת דדבר רחוק היא שילוחו עדי האמירה עד מקום הקבלה קמ"ל והרמב"ן
נר"ו כתב בכלל נשון אינו אלו לרבותא אלא לומר בעדים והכי קתני לריכה שהי כיה
עדים ואם רלו והולכין לומקום הבעל אינה לריכה אלא כת אחת ע"כ: נערה המאורסה
ירושלמי ר"ם שני דקדושין ובפי' רש"י ז"ל בקדושין פ' שני דף מ"ג במהדורא שניה דהיה
לקמנה ואם דשלינו בנערה לאחיכך כתו דר' יהודה ע"כ. וכן בחוס' שם וכלן. וכתב
הר"ן ז"ל ופעמא דמילתא דכיון דנערה מני ברשות אביה היא ואמ"ה היא עצמה מקבלת
את ניפה אף בקטנה ע"ל כן כל שיש בה דעת דמצינ' זכיה לנפשה וכן דעת הרז"ה
ז"ל אבל הרי"ף ז"ל דעתו כפי מה שפירש רש"י ז"ל כאן דהיא פי' דוקא הנערה יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה
יד לבא גדולה היא ואם היה אינה יכולה אבל אמה אינה מקבלת את ניפה והיא יש לה

מהגרשת ע"י עצמה אע"פ שאינה קבל קדושי' שהן קדושי התורה וק"ק אמאי לא תני במתני' וכל שאינה יודעת לשמור את גיטה וכו' כדתני בברייתא ודותק לומר דמשום דבעי למיתני שיכה יכולה להתגרש נקט נמי וכל שאינה יכולה להא בפ"ג דיבמות נמי סימן ב' נקט נמי גבי קדושין כל שאינה יכולה לשמור את קדושיה אינה צריכה למאן. הכעיותות מקחן מקח וממכרן ממכר במעלמין והן כבר שית כבר שבע כבר תמני כבר תשע כבר עשר כל חד וחד לפוס חירפיה וכגנבו בקטנה מתקדשת למיאן ודוקא בגדולה אבל בקטנה אינה צריכה לגט ר"ל גרים במדה לאמונה וכגנבו בקטנה מתקדשת למיאן ובמדה שית גרים וכגנבו בקטנה מתגרשת ע"י עצמה אע"פ שאינה קבל קדושין והקשה הר"ץ ז"ל וא"ת היכי מכלא בעיור גירושין לשיטת קדושין דהא כי חד לישנא אתמר בהו דהכא תנן כל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש והתם נמי בפ"ב דיבמות תנן כל שאינה יכולה לשמור את קדושיה אינה צריכה למאן הא יודעת צריכה למאן וי"ל לפי גרסת הרי"ף ז"ל דהיינו טעמא משום דבקדושין איכא קדושי כסף שהן צריכין במירה מעולה ומס"ה בעי שתגיע לעונת הפעיותות אבל בנגט שאינו צריך שמירה כל כך בגרור וזורקו אגוז ומולנו סבי ולפי גרסת רש"י ז"ל ז"ל שלא רצו להתיר אישות לאיריית בפחות מעונת הפעוטות אבל בקדושין למיאון הקדימו הזמן שאין כאן לד קולא עכ"ל ז"ל: **ג קטנה שאמרה התקבל** וכו' בפירקין דף ס"ג ובירוש ר"פ שני דקדושין: **עד שיגיע הגט לידה** ס"ס על ידה וס"א לא גרסינן מלת הגט: **לפיכך אם רצה הבעל להחזיר** פי' קודם שיגיע הגט לידה יחזיר שאין הקטן עושה שליח והך מתני' איקימנא לה בפ' האיש מקדש דף מ"ד בשאין לה אב דאם יש לה אב מאי אריא קטנה דאין עושה שליח אפי' נערה נמי בחיי אביה אין עושה שליח לקבל את גיטה דהכי פשטינן לה התם דאסורי מתפרשת אע"ה קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע לה דלידה הא נערה ס"ז גם בד"א בשאין לה אב אבל יש לה אב אין לקטנה בין לנערה ואמר אביה לא וקבל לגיטי גיטה ורוצה הבעל לחזור לא יחזור: **אבל אם** וכו' מתני' ר"ר יהושע ז"ל מלת אבל והגיה ואם גם כתב בס"א ל"ג בהאי בבא אם רצה להחזיר לא יחזיר רק אם רצה להחזיר יחזיר. ובגר ס"ה דהלכות גירושין פי' ט': **האומר תן גט זה** וכו' פ' האיש מקדש דף כ' ובירושלמי מיירי לה דלא כר' אלעזר עיין עליו: **האשה שאמרה התקבל** וכו' פ' האיש מקדש דף מ"מ ובפ גט פשוט דף ס"ה: **ור"א מבשיר** דבעל כרתה מתגרשת דמגא ידעה דמיחה ליה לבעל למיתביה לה אתם הלכך אינה אלא כמילה מקום שם המלאנו. **הבא לי גיטי ממקום פלוני והביאו לה ממקום אחר כשר.** וביד שם פ"ט סי' ל"ג ד"ה ושם כתב מגיד משנה ובספרים שלנו כתוב במשנה הבא לי גיטי ממקום פלוני ורבינו הגרשום גורס למקום פלוני ושני הדברים אמת כן הטעם שכתבתי פ' שני ע"כ. וכתב הר"ן ז"ל ברים פירקין ומחני' דפירקי' דייקא לי דאמר עשה שליח להולכה תתן הבא לי גיטי ממקום פלוני והביאו לה ממקום אחר כשר ואם אינה אמן האשה שליח להבאה פשיטא דאשר שאינו שליח שלה אלא אינה הבעל ולא משמע דאינטריך לאשמועינן הכי משום דמיירי בבא"ל הילך כמו שאמרה דודאי כיון שנתנו לה במקום אחר ממש שעושה אותו שליח להולכה ופשיטא דכשר ושד דסתמא לא משמע הכי אלא ודאי משמע דאשה עושה שליח להולכה וקמ"ל שכיון שאינה מתגרשת בקבלתו ליכא קפידא כשמביאו לה ממקום אחר ע"כ: **ד הבא לי גיטי** וכו' ביד שם פרק שני סי' ד' ה' ורפ"ט דהלכות תרומות: **אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לאותו מקום.** בירוש' פ"ד דדמאי ובגמ' פריך וניחא מיהא הוי אע"ג דשמא קבלו במקום אחר ואפילו שיגיע שם היכי הוי גיטא והא אמרת רישא לא הוי גיטא דקתני התקבל לי גיטי במקום פלוני וקבלו במקום אחר פסול ומשני לא צריכא דאמרה ליה התקבל לי גיטא במתא מחסיא ויומנין דמסכתא ליה בבבל והכי קאמרה ליה משקל כל היכא דמסכתא ליה בקליא מיניה גיטא מיהא לא הוי עד דמטית למתא מחסיא דמלקאתרה ליה הכי מכלל דלא קסדא אי מקבל לה בלוכתא אחרינא. ושם בהלכות תרומות לא הערתיק רק המשנה בלשונה. והקשה הר"ן ז"ל וא"ת וכיון דאינה רוצה שיהא גט עד מתא מחסיא היכי הוי גט כלל דהא אינו מקבלו שם מיד הבעל והא"ל כפלי גיטיך מע"ג קרקע ואי מיירי כשהבעל עושה אותו שליח להולכה עד מתא מחסיא ושם נעשה שליח לקבלה הרי לא חזרה שליחות אצל הבעל וי"ל דהאי משעה ראשונה שליח קבלה הוא וידו כידה אצל אתרנא הרי אתרנא אצל באותו מקום וה"ל כאומר לאשה ה"ז גיטך ולא אתרנא בו אצל לאחר שנים יום ועל דעת מי שאומר שהאשה עושה שליח להולכה ולקבלה אחי אסיר שנעשה ראשונה נעשה שליח להבאה מחמת האשה וכי מעי מתא מחסיא הוי שליח קבלה שלה עכ"ל ז"ל. [הגה"ה פי' שליח אחוד ונעשה שליח למי שנתלה לו וניתק משליחות הראשון עד אצל היה לו שהות לחזיר אצל שולחו ולומר עשיתי שליחות הויא שליחות שאינה ראויה לחזור ולהגיד וקי"ל דאינה שליחות ע"כ: **ה' אלעזר אומר** מיד בגמרא פריך פשיטא דהא מראה מקום היא לו דהא פ"ר אלעזר לעיל אשה כיון דלאו בדידה תליא קבישת מקומה לא הויא אלא כמראה מקום שם תמצאנו ומשני לא צריכא דאמרה ליה זיל לגזרת דאיתיה במזרח וקא אזיל האי שליח למערב מהו דתימא לא תיתסר מיד דמשערב הא ליתיה לבעל קמ"ל דאמה בהדי דקאזיל מיכנע פגע ביה ואיבד ליה גיטא ומראה דר' אלעזר נמי דלא יהא דקאכלה ונמחני' לעיל מתרי טעמי חדא מדקא מדכר אביי בפ' האיש מקדש ובפ' גט פשוט לר' אלעזר דסבר מראה מקום הוא לו בתר דסב"ר ור' שמעון ותו מדכתבו הרי"ף והרא"ש ז"ל ולית הלכתא כותיה דר' אלעזר חדא דהא קיימא לן כסתם מתני' ועוד דהא איקימנא בפ' גט פשוט בשיטה וכו' ע"כ ומהלא כתבו ותו דר' אלעזר שמותי הוא ס"מ דודאי דר' אלעזר גרסי' והוא ר' אלעזר בן שמוע כנודע ועיין במ"ש בדפ"ה דתרומות דמסרס בירושלמי דומיה ר' אלעזר אלא אמרה הבא לי גיטי ממקום פלוני [עי' בתו"ס]: **ה פטרוה** נמ' תניא ר' בן אומר פטרוה דבריו קיימין פטרוה לא איר כלום וכתב רש"י ז"ל ולי נראה דגרסינן אפכא דפטריה בלשון נוקבה הוא כמו שלחוה דברו שברו אותו והוא לשון גט כיצוריין שהוא דגש אבלפטריה בלשון נוקבה הוא רפה כיון אמרו שלחי מכם שמעו מלכים אף פטרי הוא לשון פיטור וחובה דאי לשון פיטורין היה לו להדגיש פטרוה. ועוד כתב הר"ן ז"ל בשם רש"י ז"ל סי' אחר פ' טרף בחירק תחת הפ"א דברין קיימין אבל בפתח ובדגש לאו כלום הוא ע"כ. אמר רבא ר' בן דבבלאה היא פי' טעלה מבבל דייק בין פיטריה לפטרוה מסי בבבל מספרין לחמי' בלשון עברי פעמים בלשון ארמי הלכך כי אמר פטריה לשון גט פיטורין הוא שהדנים וכיפר בלשון ארמי וכי אמר כפרוה בני דגש [רק הפ"א בחירק] ספר לשון עברי ואמר לשון כיטור וחובה אבל הגא דיקן דבר ארץ ישראל הוא וכל ספירו לשון עברי לא דייק ואפי' הדגים לא הוי גט. וביד פ' שני דהל' גירושין סי' י': **היוצא בקולר ואמר כתבו גט ותנו לאשתי כך היא** ה"ר יהוסף ז"ל וכתב ויש ס"א דלא גרסי' ונתנו ואכן כן הוא בדפוס במסכת שבועות פ"ד ד"ע ע"ב. יכולה מתני' עד סוף סי' ו' ביד שם סי' י"ב י"ג ועיין בטור ח"מ סי' ר"ע וכתוב שם בספר הלבוש סע"ד ח' ויראה בשיירת המלחמה אבן ב אבן העזר סי' קמ"א סעי' י"ו לא סיכיר שם מלת המלחמה ורש"י ז"ל פי' יוצא בשיירת המדבריות וכתוב שם בב"י משמע מדבריו שאם אינו יוצא למדבריות אלא הולך מעיר לעיר שלא בדרך המדבר לא סריר ע"כ: ואיתא להאי בבא במכלתין פ"ק דף י"ג ובתוספות ר"פ לע"פ ובפ' מי שמת דף קמ"ו ובפ' הקומץ רבא דף ל' ובפ' בהמה המקשה דף ע"ה: **הרי אלו יכתבו ויתנו.** ובלבד שיתנו הגט בחיי הרא"ש ז"ל: **אף המסובן** אומר מסובן אני הר"ן ז"ל ובירושלמי אמרו כל שקפץ עליו אחולי וכן הוא שם ביד פ' שני אבל ר"ב ז"ל העתיק מפי' רש"י ז"ל שפירש מסובן חולה ומשמע דלכל חולה קרי ליה מסובן וכתוב בתוי ס בכן הבין הב"י דברי רש"י ז"ל כפי הגראה מלשונו ז"ל וקשה לי דא"כ אמאי לא תני חולה מי לא תני לישנא דחולה במשנה ס' פ"ג ובמשנה ג' פירקין לקמן ע"כ וי"ל דכיון שהוא לשון תנא מיומד נקט לישנא: אח"כ מצאתי שהביא הרא"ש ז"ל בשם ירוש' מ"ר מנא לא סוף דבר בקולר שסכנה אלא אפי' בקולר של ממון שכל קולר בחזקת סכנה ועוד גרסי' התם תני אף המילה תני רב יעקב בר אידי בשם ר' יוחנן אלה כר' שמעון שזורי במסובן מה בין חולה למסובן חולה בדרך ארץ מסובן כל שקפץ עליו אחולי ע"כ. ובגמ' אמר רב הונא מתאתו בניתו מה גיטו אע"ג דלא פרים ביון דאמר כתובו אע"ג דלא אמר תנו אף מתאתו כיון דאמר תנו אע"ג דלא קנו מיניה ע"כ. וכתב הרי"ף ז"ל דאתא לאשמועינן דהני ד' דתנינן במתני' כולהו כשכיב מרע דמעלה מחמת מיתה לגמרי ונקנין דבריהם באמירה בעלמא וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ח דהל' זכיה ומתנה אבל הרב רבינו יונה ז"ל כתב דלא הוה כמעלה מחמת מיתה אלא יונא בקולר ומסובן אבל הרב מפרש ויונא בשיירת דינן במתנותיהם בבריא לגמרי ולא מיקרו באמירה ולא נתנה דינם אלא לענין גט שאנו אומרים שכיון שאמרו כתבו דעתן לגרש אלא לענין את נשותיהם וכן דעת הרשב"א ז"ל והר"ן ז"ל העלה כדברי הראשונים ז"ל ע"ש ועיין ג"כ בגמרא יוסף פ' מי שמת דף רל"ב: **ו מי שהיה** וכו' ר"פ המדיר ובבבלי וירושלמי דיבמות פ"פ האשה בחצר ובעור א"ה סי' ק"כ: **כל השומע קולו יכתוב גט לאשתו הרי אלו יכתבו ויתנו** פי' רש"י ז"ל הטעם בר"פ המדיר דכיון דאיר יכתוב בלוחותיה קעביד שהוא נתן עלה לשומע קולו ר"ל כל השומע קולו ורוצה לכתוב יכתוב ועיין בהר"ן ז"ל שהקשה ותירץ על פי' זה וכתב עוד בשם הרמב"ן ז"ל ומסתברא בלומר כל השומע קולו יכתוב גט לאשתו ומשמע שלשה מאחד כותב ושנים חותמין ואינו צריך במעמד כולן שאע"פ שאמר כל השומע לא נתכוון זה לרבות בעדים אלא ליתן רשות לכל שנים שאינה שיכלה יכא רשאי לכתוב ע"כ. ובגמרא פריך ליהוה שמא שד הוא ומשני כשראו לו דמית אדם וגם כן בבואה דבבוקלא דנקיעינן לגיה בהו בבואה דבבואה. והדר פריך ודילמא נרה היא ומתכוונת לקלקלה ומשני תנא דבי ר' ישמעאל בשית הסכנה כגון זה שמסוכן למות ואם לא עכשיו אימתי כותבים ונותנים אע"פ שאין מכירין אם זהו שפירש שמו. והרמב"ם ז"ל סיבר בפ' שני מהלכות גירושין דהשתא במסקנא כי היכי דלא חיישינן לנרה לא חיישינן נמי לשד אבל ר"ח ז"ל ס"ל דדוקא לחשש לנרה משום דלא שכיחא שמכיון שהגא דבי שמעאל אבל לשד חיישינן אי לא חיישינן בבואה דבבואה מפני שמזיקין מצוין בבורות ומיהו דוקא בבורות א"ל בשדות הוא דחיישינן לשד וכדהכן בפ' בתרא דיבמות מעשה באחד שעמד על רחש הסר וכו' אבל בעיר אפילו בלילה לא חיישינן לשד ועיין בהר"ן ז"ל: **הבריא שאמר** וכו' פ' השוחט דף ל"ט ובעור א"ה סי' קמ"ח: **אמר רשב"ג אמרו חכמים אם מעצמו** וכו' כך הגירסא בירושלמי כמות שהוא בדפוס וכן הוגה במסכת התוס הר"ר יהוסף אסכמי ז"ל ורשב"ג לא נתפלוגי אתא: **ואם הרוח הכיתו אינו גט** כך הגיה ונקד ה"ר יהוסף ז"ל. ובתוספתא בגיטו ספק מעצמו נפל ספק הרוח הכיתו אם לאחר נפל כותבים ונותנין אני אומר מעצמו נפל ואם לאחר זמן נפל אין כותבין ונותנין אני אומר הרוח הכיתו אבל הרמב"ם ז"ל כתב שם בפ' שני אם נתספק לנו אם מעצמו נפל ואם הרוח הכיתו ה"ז גט על שיודע לך שהרוח הכיתו ע"כ: וזה לשון ספר הלבוש ספק אם מעצמו נפל ספק אם הרוח הכיתו אם לאחר נפל ה"ז גט שאנו תולין בכאן להקל לומר שהוא מדעתו נפל ובהול היה דאלת"ה איזה רוח עושים עברה לפניו לומר כתבו גט לאשתי בלא חתו ועלות מיהו לגנ ולבול אם לא היה דעתו להסיל עצמו ומתוך הבהלה לא אחר תנו ואם לא נפל לאחר ה"ז ספק מעורבת דשמא הרוח הכיתו ע"כ: בתוספתא הבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לראש הגג ונפל כותבין ונותנין כל זמן שיש בו נשמה: **ז אמר לשנים** וכו' פרק כל הגט דף כ"ט ובירושלמי מהני' דר' מאיר מן דבתרה אמר לשנים ואמר רב חסדא שמעינן דר"מ מה מלינו בכל מקום אחרים כותבין וב"ד חותמין והכא אחרים כותבין וב"ד חותמין. ואיתא בתוספות הרשב"א ז"ל בפ' אלף ורכ"א: **הרי אלו יכתבו ויתנו** פי' יחתמו ולמ"ד אמרו כשר יכולין לנוות לספר אחר לכתוב והם לבד יחתמו אלא שהרי"ף ז"ל פסק כמ"ד אמרו פסול וכמו שפירש ר"ב ז"ל להלכה למעשה אע"פ שהרמב"ם ז"ל כתב בפ' שני דהלכות גירושין אומר אמרו הרי זה גט פסול ומתיישבין בדבר זה הרבה וכו' וע"ש ובמגיד משנה ובכסף משנה: **ווו הלכה העלה רבי חננא.** הגיה ה"ר יהוסף ז"ל שלא תגיה וכו': **הרי אלו יאמרו לאחרים** פי' יכולין לומר לאחרים: **א"ר יוסי נומינו לשליח** פי' אמרנו ואין דגרסי' בינינו והערוך גרסה דגרים נמינו: **שאפילו אמר לב"ד הגדול שבירושלים תנו גט** ובגמרא מסיק דר' יוסי תרתי אמר דפסולא בין שאמר לבלשה הבו בין שאמר אמרו לפלוני ויכתוב ופלוני ופלוני ויחתמו פסול. והכי אמורתי דהליני בגמרא דחד אמר אמרו וכו

כשר ותעשה וחד אמר כשר ולא תעשה כולה כישראל גזרה שמא הקטר עדים שיאמרו נשם בעלה לסופר לכתוב ועדים לחתום אלינה דר"מ הוא דאליני דלר' יוסי פסול לגמרי. עוד בגמרא אמר שמואל אמר רבי הלכה כר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח [הגה"ה פי' רש"י ז"ל מילי בעלמא מכר להם שליח חוזרין ונמסרין לשליח אחר ולא למי למוסר גם לשלוחו שיכול לחזור ולעשות שליח אחר ע"כ]. ואמר לפניו ר' שמשון בגו מאחר שאל רבי מאיר וחגיגא אים אומו חולקים על ר' יוסי מה ראה רבי לומר הלכה כר' יוסי ת"ל רבי לבנו ר' שמעון שתוק בני שתוק לא ראית את רבי יוסי תלמידי ראיתו ימוקי עמו. ובכסינן התם בפ' כל הגט רב אמר מאתה אינו בגט כלומר דבגט הוא דאמרי' דאם אמר כתבו גם לאשתו לא מהו לשוויי שליח לסלקה דבגט כל פי' שעניו לכתוב הגט ואינו רוצה שידעו רבים שאינו יודע לכותבו אבל במתנה דליכא בזיון דבטל כי אמר כתוב ספר מתנה לפלוני על שדה שלי מלי לשוויי שליח פי' דס"ל לרב דסעמייהו דר"מ ור' יוסי במתני' מגוס בזיון דבטל הוא ובאומר לשלשה תנו בהא קמיפלגי דר"מ סבר כיון שעשאן ב"ד ודרך ב"ד לנתן לאחרים גלי מדעתיה דלא קפיד מבזיוייה ור' יוסי סבר דליכא בבכי גלויי דעתא ושמואל דאמר דטעמא דמתני' מגוס דמילי לא מימסרן לשליח באומר לשלשה תנו בהא פליגי ר"מ ור' יוסי דר"מ סבר כי אמרי' דמילי לא מימסרן לשליח לגי דינא מימסרן דאלימא מילתא דבי דינא ור' יוסי סבר דכי היכי דלא מימסרן לשליח ס"ל לא מימסרן לגי דינא ושמואל אמר מתנה הרי הגם דס"ל מה הגם מילי לא מימסרן לשליח ס"ל במתנה הוו מילי ומילי לא מימסרן לשליח והלכתא כשמואל בדינו והעלה הר"ן ז"ל דלרמב"ן ז"ל נהי דאמרי' דמתנה הרי היא כגט דוקא באומר לשליח תנו אבל באומר אמרו לסופר ויכתוב ועדים פלוני ופלוני ויחתמו אינה כגט דבגט שנמצא אחריתא הוא דאפילו ממנה אותם הבטל שלוחים לכך מדעתו שלא בפניהם לא מהני ולפרוש דעת הרא"ה ז"ל תלמידו ונמה בסיעו הר"ן ז"ל אפילו בגט אם ממנה אותם שלוחים מדעתו מהני ובאומר אמרו אפילו במתנה ממי פסול. וכתבו בתוס' דפקה שלא בכתב ידו למדינת הים לכתוב וליתן גם לאשתו כותבין ומיהו בתוספתא לא משמע הכי עיין שם בהר"ן ז"ל ובירושלמי רבי כל הוה בעי מקייים על דר' יוסי אמר אגן עלי בייא מקייים על דר' יוסי שכשם שבין קדשי קדשים לבין חולין חולין כך בין דורו לדורו של ר' יוסי אמר ר' ישמעאל כשם שבין זהב לעפר כך בין דורו לדורו של אגא: **אמר לעשרה כתבו גט** וכו' ג' שני דמלתין דף י"ח: **ושנים חותמין** וכו' **וכולם חותמין** וכו' ס"א מחתמין ה"ר יהוסף ז"ל: **לפיכך אם מת אחד מהם** קודם שחתם הרי הגם בטל ומחק הר"י ז"ל מלה זה. וגיד פרק שני דהלכות גירושין סימן ו' ונפ"ש סי' כ"ז ונסור אגן העזר סי' קיב:

פרק שביעי

גם בהאי פירקא בגמרא בדף ע"ב הוכיחו בעלי התוספות ז"ל דס' מי שאחזו סדורו אחר פרק התקבל אבל רש"י ז"ל נראה דברים מי שאחזו קודם התקבל עיין במה שאכתוב בשמו ז"ל במתני' דבסמוך.

א מי שאחזו וכו'. גיד פ' שני דהלכות גירושין סי' י"ד י"ז ונסור א"ה סי' קכ"ה: קורדייקום. כך שמו של אותו הסד הבולע על האותה יין חדש: **לא אמר כלום**. שאין דעתו מיושבת ואינו אומר כתבו ואתו חוש' ז"ל. ומלקתני לא אמר כלום משמע דלפ' נכשיבריא אין מותנין וכן הוא שם בטור. וכתוב בחדושי הרשב"א ז"ל לא אמר כלום כלומר ואינו נכתב באותה שעה ולאחר שנתרפא נתנוהו לו ונתנו לה פסול לפי שלא נכתב במלות הבעל שאין בדבריו כלום: **אמר כתבו גט לאשתו**. כלומר בבוריו ואח"כ אחזו קורדייקום ואמר אל תכתבו אין דבריו אחרונים כלום אחר ריש לקיש וכותבין ומותנין לאחר מלאכת אחיות דקתני אין דבריו אחרונים כלום ולא קתני לא אמר כלום וקיימא לן כר' יוחנן דאין כותבין אלא בכשיתפה בין בשוטה בין שאחזו קורדייקום אבל אלוו אי מגוייד לו שאחז בו שנים או יוצא שנים כותבין ונותנים כל זמן שיש בהן בשמה ואין בריכין בדיקה אח"כ דדעתא לעולתא ניכא אלא בכחיבותא הוא לבקיעא דהו ע"כ בקיצור: **נשתתק** לאו אמי שאחזו קורדייקום קאי דהא לא מהניא ביה בדיקה דהא אמרינן דאחר ואמר אל תכתבו אין בדבריו האחרונים כלום אלמא בשוטה דיינינן ליה ולא אספקינן ביה כלל אלא נשתתק היינו אדם שאחזו אולי רש"י והר"ן ז"ל: **והרכין בראשו**. בגמרא פריך ומיתה דילמא הולי של בנשון נקטיה המלמדו תמיד להרכין ראשו בברכות לאו אי הן ואינו משיב על דברי שאלתם ומשני ששאלוהו בפירות אם רוצה שילקטו מן האילן לרפואתו פירות של ימות החמה שואלין אותו בימי הגשמים ועל פירות ימות הגשמים בודקין אותו אם מבקש אותו בימות החמה. ואיכא תו שנויא אחרינא דאמרינן ליה חד לאו ותרי הן תרי לאו וחד הן דכי הלי שהיה לא נקטיה: **בודקים אותו שלשה פעמים**. פי' שלשה פעמים על לאו ושלשה פעמים על הן דהיינו ששה פעמים בין הכל ובדיקה זו מפרש בירושלמי אומרים לו ולכתוב גם לאחר אומר הן לאחר אומר לאו לאחר אומר הן לאחר אומר לאו ולאחר אומר הן לאחר אומר לאו וכו' חוס' והר"ן ז"ל אבל בית יוסף שם סי' קכ"ה דקדק מדברי הרמב"ם ז"ל שאינו מצריך בדיקה ששה פעמים רק שלש וגם ממה שלא פירש במשנה שיבדקוהו ששה פעמים נגמוד שדשתו דבתלתא זימנין סגי כפשטא דמתני' ע"כ בקיצור. עוד נרסינן בירושלמי בד"א בנשתתק מתוך בריו אבל אם נשתתק מתוך חולי דיו פעם אחת אבל בחוספתא קתני דאפילו משתתק מתוך חולי בעינן שלשה פעמים ועיין במ"ש בר"ש חרש. ונסור ח"מ סוף סי' רל"ה: **ב אמרו לו נכתוב גט לאשתך אמר להם כתובו** וכו'. גיד פ' שני דהל' גירושין סי' ה'. ובגמרא דייק טעמא דלא אמר הנו הא אמר תנו נותנין מני ר"מ היא דאמר מילי מימסרן לשליח לימא סיפא עד שיאמר לסופר כתוב ועדים חתומו אתלן לר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח ריש"ל ר"מ וסיפא ר' יוסי סי' רש"י ז"ל טעמא דלא אמר הנו בלא כתבו דכיון דאמר נשם כתובו מקמיד הוה נדבר שלא יאמרו לאחר ויכתוב שבוטה היא לגלות שאינו יודע לכתוב גם ובהא אפילו ר"מ מודה לקמן בפ' התקבל שאם אמר כתבו גם לאשתי אפילו אמר לב"ד לא עשאן ב"ד להרשות את אחרים על כך הא אמר תנו גם לאשתי ולא אמר כתבו אומרים לאחרים ויכתבו ויתנו דעשאם ב"ד ועל כרחך כגון שהיה שלוחה דאינו לשנים אפילו ר"מ מודה שאפילו לא אמר כתבו אלא תנו גרייכן הן עצמן לכתוב דהכי תנן לקמן אמר לשנים תנו גם לאשתו אי נשלחה כתבו גם ותנו לאשתי יכתבו הן עצמן ויתנו אלא אמר לשלשה תנו יאמרו לאחרים ויכתבו ויתנו מכני שעשאם ב"ד דברי ר"מ ופליג ר' יוסי עליה דאפילו לשלשה נמי אע"ג דלא אמר כתבו גריכין הן עצמן לכתוב ואמרי' דהכא דנקט כתבו משמע דאי לא אמר כתבו לא הוה פסול הא' ניחא וכגון שהיו שלשה וכו"מ הא דאמר מילי מימסרן לשליח פי' דרך ארץ הוא לעשות שליח דברים והוי נמי בדברים שלוחו של אדם כשותו ויכולין הם ג"כ לחזור ולעות לאחר שיכתוב כדין שליח הגם שיכול לעות שליח אמר אחתיו הלכך היכא דהוו שלשה לאמר בעשן ב"ד לומר לאחרים אומרים לסופר ויכתוב ועדים ויחתמו הימא סיפא עד שיאמר לסופר כתוב ועדים מחומו דמשמע דאין לך ליתר לומר לאחרים לכתוב אלא האומע מפיו הוא יכתוב ואפילו שלשה ואפילו לא אמר כתבו אחתן לר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח ומסיק רב אחי טולה ר' יוסי היא ורישא דאמר כתבו לאו דוקא דאפילו הנו נמי פסול כדקתני סיפא עד שיאמר לסופר ויכתוב ואורחא דתנא לגיחני ולאוקמי ונקים למילתיה בלבון ומחתמי ליה בלא דעת הבעל ומעמא הגם בטל אבל לר' יוסי ליכא לאוקמי הכי אחר לר' יוסי ויכתוב ספר גם אח"כ: **אמר** מפי הגעל עצמו ס"כ. ומדכתב רש"י ז"ל לקמן בפ' התקבל וגם דהכי תנן לקמן אמר לשנים וכו' משמע שהוא ז"ל היה נורס פרק התקבל אחר פרק מי שאחזו. [הגה"ה כתבו התוס' לא מינעיא קמא אתי אפי' לר"מ דקאמר לא מינעיא כתבו אלא אפילו תנו דיון דמייתי בתרי בתרי מדקאמר בתר הכי לא מינעיא היכא דלא אמר לני תלתא אע"ג דקאי לר' יוסי אין נחוש דמדקדק כל לא מינעיא שיכול לומר וי"ם דנרסי לא מינעיא היכא דלא אמר לני הלכתא תנו אלא אמר לני הלכתא תנו אלא אפילו אמר לני תלתא מינעיא כתבו אלא אפילו תנו דיון דמייתי בתרי בתרי מדקאמר בתר הכי לא מינעיא היכא דלא אמר לני תלתא אע"ג דקאי לר' יוסי אין נחוש דמדקדק כל לא מינעיא שיכול לומר וי"ם דנרסי לא מינעיא היכא דלא אמר לני הלכתא תנו אלא אפילו אמר לני תלתא תנו ע"כ]: **ג זה גיטיך אם מתי**. פ' י"ל דקנ"ח. במעיין מהאי מתני' ולאח"מ קמגרס לה דאם עם נמר מיהה מ"כ הוי גט ואמאי קתני לא אמר כלום: **זה גיטיך אם מתי זה גיטיך אם מתי מחולי זה**. כגון שאמר אם מתי מן חולה שאמר אם מתי מחולי זה הרמב"ם ז"ל. גיד פ"ש דהלכות גירושין סי' י"ב י"ג י"ד י"ח. ונסור א"ה סי' קמ"ה וסי' קמ"ו. וכתוב שם בסי' קמ"ה בספר הלבוש סעי' ה' וז"ל כתב מרי מהר"ר מאיר ז"ל נריך שיאמר כן בזה הלשון אם מתי אם לא מתי כמו שהוא לשון חכמים ולא יאמר אם אמות אם לא אמות ע"כ. ורלאיתי שהגיה הר"ר יהוסף ז"ל זה גיטך אם מתי זה גיטך מחולי זה זה גיטך לאחר מיתתי לא אמר כלום מהיום ומעכשיו אם אני ה"ז גט מהיום לאחר מיתתי אינו גם ע"כ וכתב כ"מ בכל הספרים. ובגמרא מתרץ מנין לאם מתי שמי לשונות בשמע מינה דמשמע כמעכשיו ומשמע כלאחר מיתה אמר לה מהיום כמאן דאמר לה מעכשיו דמי לא אמר לה מהיום כמ"ד לה לאחר מיתה דמי והיינו דקתני דיקתי זה גיטיך אם מתי לא אמר כלום. ומתני' דבעי מהיום דלא כר' יוסי דחבן בפ' יש נוחלין הכותב נכסיו לבניו נריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה דבריו ר' יהודה ר' יוסי אומר אינו נריך ופעמא דר' יוסי דאמרו של סבר מולית עליו ומספקא ליה לרב הונא אי הלכה כר' יוסי בהא נמי דהא הגם כתוב בהלכתו אלא כשמסרו לה בל פה אמר לה זה גיטיך אם מתי הלכך לא דמי לספר דהתם כיון דכתב התנאי אינא לומר לאימר דומן מוכיח דמהיום קאמר אבל הכא דעל פה דילמא כי מסריס ניהליה הדר ביה מומן דבמרה ומסריה ניהליה ע"מ לאחר מיתה האיל ולא אמר מהיום ולפיכך אמר רב הונא ולר' יוסי אם אמר לה אם מתי אע"ג דקתני מתני' לא אמר כלום לר' יוסי חולנת דהאי לא אמר כלום דקתני לא אמר כלום לאסורא דעלמא ומ"מ ליכם נמי אסורא דמספקא לן אי הוי גט. ופרכינן והא מדסיכא הולנת מכלל דרישא יצומי נמי מייבמה ומסני מתני' כרבנן דפליגי עליה דר' יוסי התם בים ניחלין דהיינו ר' יהודה ורב הונא ס"ל כר' יוסי. ואיכא דמתני' נהא דרב הונא אסיכא דקתני סיכא דרישא זה גיטיך לאחר מיתה לא אמר כלום אמר רב הונא ולר' יוסי דאמר כי לא אמר מהיום כמ"ד מהיום דמי חולנת לרבנן מכלל לר' יוסי דלא מחלק בין אמר מהיום לא אמר ודאי דכי אמר לאחר מיתה אפילו בלא מהיום חולנת לר' יוסי הא לר' יוסי כמהי ס. ולאחר מיתה דמי ור' יוסי ורבנן לא איפלוג אלא בהא לחודה דלר' יוסי בלאו מהיום כמהיום ולרבנן יש חילוק ומשנינן מהו דהימ' ר' יוסי בהא ס"ל כדבי דס"ל דהוי תנאה והואיל ואסכחן לרבי דס"ל דהוי גם כמו שכתוב בסמוך בס"ד הא' דגם ר' יוסי פליג דהא אמשינן ליה דפליג ומקל בתנאי קמ"ל דלא רבי ס"ל כר' יוסי ולא ר' יוסי ס"ל כדבי רבי לא ס"ל כר' יוסי דהגיא מהיום ולאחר מיתה גם ואינו גם דברי חכמים רבי אומר כזה גם ואמרו כזה גם למשמי דר' יוסי דאמר בסוף פירקין כזה גם ור' יוסי נמי אמר כזה גם למשמי אם דרבי ופסק לן במתני' דלא כותיה דרבי וז"ל הר"ן ז"ל חולנת שמא אינו גם ולא מתיישבת שמא גם הוא והיא לה גרושה אחיו וקיימא עליה בכרת הואיל ולא אחזירה ואמרינן בגמרא דלר' יוסי דומנו של בטר מוכיח כלומר דמהני כאילו אמר מהיום שאל"כ למה נכתב הומן בשטר יהא הדין כך דאם מתי הוי כמהיום אם מתי שהוא גם גמור ולאחר מיתה הוי כמהיום ולאחר מיתה שהוא גם ואינו גם ע"כ ז"ל. זה גיטיך אם מתי זה גיטיך מחולי זה זה גיטיך לאחר מיתה לאחר מיתה הוי שעמא דכולהו כמו בריישא דאחים ולא אפטרוכוסים אחים ולא שותפים אחים ולא מריסין אחים ולא כל פטורים שאינו שלו דכולהו הוי משום תורם שאינו שלו ומ"מ משנה זו גופה אמאי אינגריך הא תנן בהדיא לעיל בפ"ק דאין גם לאחר מיתה דתנן האומר תנו גם זה לאחתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה אתם אינגריך לאמשמעינן דגם שחרור שגם אחר שכתבוהו לא זכה בו העבד ואפילו בגם אמר אמשמעינן דאע"ג שמינה המגרש בחיים השליח לא תניא להיות כמותו אחר מותו כאילו הוא

הוא עצמו קיים אלא תניא נמי לאחר מיתה ואמוראין נמי ליתני דהני הכא הי משמע מהיים ולא משמע לאחר מיתה תוס' נרש"ק דכתובות ובפ"ק דמקלתין דף י"ג: **לא אמר כלום.** בבלי ברים פ"ק דכתובות ובגם הכא בגמרא ובגם בירושלמי גרסי' ורבותינו אומרו ה"ז נו והתם בבבלי מפרש טעמייהו דרבותינו דסברי לה כר' יוסי דאמר בפ' יש מוקצין דכתובות נכסיו לבנו לאחר מותו אינו צריך לכתוב מהיום ולאחר מיתה דזיכוי של שטר מוכיח עליו וה"א לא לתנם נכתב זמנו של גם לאחיכו אם לא להודיע שמיום הכתיבה והמסירה הוא מגרשה הלכך אע"ג דלא כתיב ביה זה גיטיך מהיום אם לא בלתי כמאן דכתיב ביה מהיום דמי ע"כ. אלא שגרשה שהבבלי סובר שאינו תולה רק על המכתב דאם לא בלתי דלקמן סי' מ' וכמו שכתבתי והירושלמי סובר שתולה על זו ומה שכתבתי מובן דהכל אחד דהכי ממי איתיה הכא בגמרא ונם בסוף פירקין במקום שכולן מעשה אחד ומני רבותינו ר' יהודה הנשיא ובית דינו ובשאר מקומות נקרא ר' יהודה הנשיא רבותינו בגיטין ובסנהדרין ובפרק המפלת. ומסיק התם בירושלמי דלא קרו ליה בי דינא שריא משום דבית דינו תלוק עליו. ואיתה נמי לאלי סוגיא התם בירושלמי דפ' המבלת ודפ"ק דשבת ובבבלי פ' אין מעמידין דף ל"ז ועיין במ"ש שם סימן ו' אי ר' יהודה הנשיא הוי אלי דהכא דהיינו רבינו הקדוש אז בר בריה דהיינו ר"י נשיאה. ובמשנה דפ"ק סוטה נמי נקרא רבותינו כמו שכתבתי שם ועיין במ"ש לקמן בסוף פירקין בסימן ה'. וכתוב בסדר הגם של רבינו תם ז"ל דשביר עליף פסי מעכשיו ממהיום דאי מיית בהכוא יומא לא יתעבו מאי אלדון בה ע"כ. אבל דעת הר"ן ז"ל שמיהם שוון כמו שהכריח הוא ז"ל ע"ש בסוף פירקין: **מהיום ולאחר מיתה.** פ' האומר דקדושין ד' פ': **זה גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך.** והילך גרסינן רש"י ז"ל, ונלע"ד שלא כיון רש"י ז"ל להגרס רבינו הקדוש אז בר בריה דהיינו ר"י נשיאה. ובמשנה דפ"ק סוטה נמי נקרא רבותינו כמו שכתבתי שם ועיין במ"ש לקמן בסוף פירקין בסימן ה'. וכתוב בסדר הגם של רבינו תם ז"ל דשביר עליף פסי מעכשיו ממהיום דאי מיית בהכוא יומא לא יתעבו מאי אלדון בה ע"כ. אבל דעת הר"ן ז"ל שמיהם שוון כמו שהכריח הוא ז"ל ע"ש בסוף פירקין: דרב הונא מפרש בגמרא והילך פי' על משעתו ועולם חולה הוא ע"כ. אבל הלך משמע כדרך כל ההולכים על בוריו לגמרי וכן הוא בירושלמי והילך ביוד מ"א אפשר שר"ל הכא מדרך זה קנת שבא רש"י ז"ל לומר לנו דוהלך גרסינן בלי יו"ד אלא שים טעות בדפוס וה"פ והלך גרסינן בלתי יו"ד דאי גרסינן לה ביוד ע"כ הא משמע ואלו שהוא מן הכבד ודקאמר לה מאי קאמר לה במאי דכריך והא הלך בשוק קתני הא ואלו הילך ביו"ד משמע על מעשתו אז אשר שרש"י ז"ל כיון לומר דוהילך גרסינן ודוקא תנא הכא ליפנא דקרא קודר הלכתי וכן ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות וכן לאור חיך יהלכו וכן אם יהלך לים על הגחלים וכן בחוקותי יהלך שבכן פעלים עומדים אע"פ שהן דנוסין אז אפשר שר"ל והלך גרסינן בחירק כמו קודר הלכתי ולא הלכתי שהן בא רק אלא שכדי להודיע שלא יבוא לטעות בכתובה היו"ד ועל דרך שכתבו התוס' ז"ל לקמן בפ' המגרש דף פ"ה ב"ה ולא לכתיב אגרת וטעם שכיון שכאן הוא הלך על משעתו כדמפרש בגמרא במאי דכתיבנא שיך לגרום אותו דנוס המלמד ובחירק הה"מ כאילו כתוב אחר הכא יו"ד כנלע"ד. ואיתיה לאלי בבא בתוס' פ' מי שמת דף קנ"א. וכתוב בהר"ן ז"ל ומתני' נמי מוכחא דמחולי זה מחמת חולי הוא משמע דקתני נמי מהיום אם מתי מחולי זה דלא מדלין אותו אם מחמת חולי הרחבון מת אומר מחולי זה מחמת אותו חולי משמע דאילו לכי' רש"י ז"ל לאבריתא דבגמרא הכי ה"ל למיתני רולן אם מתוך חולי הרחבון מת כלומר אלא פסק לאבריתא דבגלון מצלין אע"פ שלא מת ומינו ע"כ. ושוב כתב הר"ן ז"ל ולדברי הרי"ף והרמב"ם ז"ל מהמיהן דמתני' מוכחא דכי בעי אומדנא הייבו דוקא באומר מחולי זה אבל באומר אם מתי וכן במתנה אבילו פחם נמו ומתנתו מתנה ולא בעי אומדנא דהא קתני ברבא אלאת באלי ה"ז גיטיך אם מתי ה"ז גיטיך מחולי זה ה"ז גיטיך לאחר מיתה וקתני דלא אמר כלום והדר מפרש תרתי מיהיהו במהיום אם מתי ה"ז נם ובמהיום ולאחר מיתה נם ואיני נם והדר מפרש מתולי זה במהיום דאומדן אותו דאלמא ליכא אומד אלא במחולי זה אבל בלבד שיעות דתני עלה ושוב כיון דלית ליה לר' יוסי ברירה אפילו כשמת לא לחוי נם בכל כיון שלי אפשר לברר שעה שהוא הל וכדאיתא נם בכל מערבין. גמרא מתנה אדם על שירוחו דלמאן דליה ליה ברירה לא חיל הערוב בלל כל הוא דבייך ביה דין ברירה ובראה מדברי ר"ח ז"ל שהא נורם נעשה כאומר לו מעת שלאי בעולם והמתני' דקיומם אם מתי קאי כמשמעה דפשטא דמתניתין עכ"ל ז"ל: **הוא באותן הימים.** תוס' שבת פ' במה בהמה ד' כ"ו ורמ"ש פ"ק דיבמות דף י"ד כי' בלבון שני שיהו כפק אבת אים לאיתא התם בבריאתא דבלבי בה ב"ש וב"ה ואע"פ שלא שנינו בה מהלוקת ב"ש וב"ה בלא התייחד עמו אלא ע"פ עדיה של כרחך מחלוקת בה אותו מחלוקת שבהלקו במגרש את אשתו ולבה עמו בפונדקי וכו' דלקמן סס"ח. ותוס' ז"ל דמי שם אותו לשון דהא קתניא התם בבריאתא בהליא פלונתא דהמגרש ולבה עמו בפונדק. ואיתה בתוס' פ' בתולה נשאת דף ט' ודפ' החזר דף כ"ם ובגמרא פ' כל הנע ד' כ"ם וביד פ"ח דהלכות גירושין סי' ב' ובטור א"ה סי' קמ"ה וסי' קמ"ה וכתוב שם ויכול להתייחד עמה אפילו על פי עד אחד אפילו הוא עבד ושכחה תוך וכו' וכתב שם בית יוסף ועל כרחין בפני עדים דקתני דמתני' לאו דוקא דבעד אחד סבי וכדקתני סיפא ואפילו עבד ואפילו שפחה ומאי עדים עדים דעלמא וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ח ה' ז' לא יתייחד וכו' אלא בפני עד ואפילו עבד ואפילו שפחה וכו' ע"כ. בפי' ר"ב ז"ל מה היא באותן הימים לא אריבא קאי אלא מילתא בלבי נפשה היא באומר לה בתוספת הנם ה"ז וכו'. אמר המלקח ר"ח וכן ר"ת ז"ל הכריחו דקאי אריבא בכשם הלכון וגם לאחת אים וא"ם דמאי דמשני רבה בגמרא באומר מעת שלאי בעולם כי' נעשה כאומר בכא"ם מעת שלאי בעולם כלומר מהיום דקאיר הייבו מחיים שדעתו לאחר הנם כל מה שיוכל רק שיחול מחיים שבה אחת סמוך למיתתו ולדידיה בריבא דלא תתייחד וכו' [עי' בתו"מ] ועיין עוד בתוס' שם בפ' כל הנם דף כ"ה ובבריאתא ר' יהודה אומר כאשת אים לכל דבריה ובעלה וכאי במלאתה ובמעבי ליה ובהפרת נדריה ויורשה ומיבאת לה אם הוא כהן כלומר של דבר הרי היא כאשתו לכל דבר אלא שאינה צריכה שימון נם שני אם מת דסמוך למיתה הוי נם ר' מאיר אומר בעילתו תלויה ואם מת אינלאי מילתא

מבשעה שנתייחדה עמו שהיה שם עבד ושפחה ופעמא דמתני' דקתני לא תתייחד עמו פרש"י ז"ל מהום שמא יבא עליה דאיסא דמ"ד חייבין שמא בעל נשם קדושין וגריסה נם שני ולמאן דלא חיב מ"מ פנ"ה היא ואסור להתייחד עם הפ"ה ואין עוד מהום נם יש בסבר מסרו לה קודם לכן כלומר שאין חוששין נגד יש בשאמר לה מהיום אם מתי אי מהיום ולכשתעבי כך מהיום לכיון שאם מת אז תקיים תגלו נתגרשה לפרע אין חוששין לו כמו באין חוששין נמי שגירשה את אשתו בגט נמור מהיום ואח"כ נתייחדה עמו ובפי' למ"ד לא הנשא בו לכתלה וכ"ם למ"ד אם נתגרשה בו הנשא לכתלה ואם דלמרינן ה"ז גיטיך כל זמן שלעבור מעד פניך שלשים יום והיה הולך ובא הולך ובא הוליל ולא נהייחד עמה ה"ז נם וכו' ולנם יש אין חוששין שהרי לא נתייחד עמה דלמא אם נתייחד הוי נם יש ז"ל דהתם בדלא אמר לה מהיום ונסוף שלשים יום הוא דנתגרשה והלכך כשנתייחד בתחיים ה"ל כאילו נתייחד בין כתיבה לנתינה והר"מ אב ב"ד ז"ל פירשה בשלא הסרו לה אלא ביד שנים ואין הלכון מתחוור לפירושו דהרי זה גיטיך שאתו לה משמע ולספרים דגרסי בה ע"מ שלעבור מעבר פניך אין לך לומר כלשון הראשון דהשאון דהשיומר על מנת כלומר מעכשיו דמי אלא על כרחין בשאתה ביד שנים ומיהו לפירוש ר"ח ור"ת ז"ל שפירשו הא דתנן הכא מה היא באותן הימים דקאי אמהיום אם מתי מעכשיו אם מתי כמו שאני עתיד לנהוג בסמוך מי אפשר לפרש פעמא דמתני' משום חשש קדושין שהרי לר' יהודה אינה מגורשת כלל מעכשיו אילו לכי מאית אלא הוי פעמא משום נם יש דאין אלא הוי נם אי לא מאית היישינן ביה נמי נגע יש וכן פירשה רש"י ז"ל בפ' האשה שנתאלמנה והקשו בתוס' לפירוש זה מדמייתינן עליה בגמרא בריאתא דרבוה שנתייחדה עמו בתפלה וכו' כדמפרש בה פעמא משום חשש קדושין דלכאורה משמע דמתני' נמי מההיא חשש הוא ותרצו דלר' יוסי יש לפרש דהאי פעמא נמי משום חשש קדושין ולדידיה אינה מגורשת אינה דקאמר דהוי מגורשת ואינה מגורשת מששך אם הוא מגורשת אינה משום חשש קדושין ואם אינה מגורשת אינה משום נם יש נמי מאית הוי נגע לא אי לא מאית היישינן ביה נמי נגע יש וכן פירשה רש"י ז"ל בפ' האשה שנתאלמנה והקשו בתוס' לפירוש זה מדמייתינן עליה בגמרא בריאתא דרבוה שנתייחדה עמו בתפלה וכו' כדמפרש בה פעמא משום חשש קדושין דלכאורה משמע דמתני' נמי מההיא חשש הוא ותרצו דלר' יוסי יש לפרש דהאי פעמא נמי משום חשש קדושין ולדידיה אינה מגורשת אינה דקאמר דהוי מגורשת אינה מגורשת מששך אם הוא מגורשת אינה משום חשש קדושין ואם אינה מגורשת אינה משום נם יש נמי דכיון דלא הוי נם אי לא מאית היישינן ביה נמי נגע יש וכן פירשה רש"י ז"ל בפ' האשה שנתאלמנה והקשו בתוס' לפירוש זה מדמייתינן עליה בגמרא בריאתא דרבוה שנתייחדה עמו בתפלה וכו' כדמפרש בה פעמא משום חשש קדושין דלכאורה משמע דמתני' נמי מההיא חשש הוא ותרצו דלר' יוסי יש לפרש דהאי פעמא נמי משום חשש קדושין ולדידיה אינה מגורשת אינה דקאמר דהוי מגורשת אינה מגורשת מששך אם הוא מגורשת אינה משום חשש קדושין ואם אינה מגורשת אינה משום נם יש נמי דכיון דלא הוי נם אי לא מאית היישינן ביה נמי נגע יש וכן פירשה רש"י ז"ל בפ' האשה שנתאלמנה ועמו בפונדקי וכו' דלקמן סס"ח. ותוס' ז"ל דמי שם אותו לשון דהא קתניא התם בבריאתא בהליא פלונתא דהמגרש ולבה עמו בפונדק. ואיתה בתוס' פ' בתולה נשאת דף ט' ודפ' החזר דף כ"ם ובגמרא פ' כל הנע ד' כ"ם וביד פ"ח דהלכות גירושין סי' ב' ובטור א"ה סי' קמ"ה וסי' קמ"ה וכתוב שם ויכול להתייחד עמה אפילו על פי עד אחד אפילו הוא עבד ושכחה תוך וכו' וכתב שם בית יוסף ועל כרחין בפני עדים דקתני דמתני' לאו דוקא דבעד אחד סבי וכדקתני סיפא ואפילו עבד ואפילו שפחה ומאי עדים עדים דעלמא וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ח ה' ז' לא יתייחד וכו' אלא בפני עד ואפילו עבד ואפילו שפחה וכו' ע"כ. בפי' ר"ב ז"ל מה היא באותן הימים לא אריבא קאי אלא מילתא בלבי נפשה היא באומר לה בתוספת הנם ה"ז וכו'. אמר המלקח ר"ח וכן ר"ת ז"ל הכריחו דקאי אריבא בכשם הלכון וגם לאחת אים וא"ם דמאי דמשני רבה בגמרא באומר מעת שלאי בעולם כי' נעשה כאומר בכא"ם מעת שלאי בעולם כלומר מהיום דקאיר הייבו מחיים שדעתו לאחר הנם כל מה שיוכל רק שיחול מחיים שבה אחת סמוך למיתתו ולדידיה בריבא דלא תתייחד וכו' [עי' בתו"מ] ועיין עוד בתוס' שם בפ' כל הנם דף כ"ה ובבריאתא ר' יהודה אומר כאשת אים לכל דבריה ובעלה וכאי במלאתה ובמעבי ליה ובהפרת נדריה ויורשה ומיבאת לה אם הוא כהן כלומר של דבר הרי היא כאשתו לכל דבר אלא שאינה צריכה שימון נם שני אם מת דסמוך למיתה הוי נם ר' מאיר אומר בעילתו תלויה ואם מת אינלאי מילתא

דגרושה משעת המכירה והבא עליה פטור ואם לא מת הבא עליה בחטאת ר' יוסי אומר בעינלתו פסק והבא עליה באשם תלוי וחכמים אומרים מגורשת ואינה מגורשת ובלבד שימות ולר' יוסי הלא קרי לה מגורשת וקמבין ואם לא מגורשת ובלבד שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת ומגורשת בעלה הייב במזונותיה ואע"ג דר' יוסי דאמרי' תנא מגורשת ואינה מגורשת תרי תנאי אליבא דר' יוסי וחיישו חכמים דגרייתא כן פי' רש"י ז"ל. אבל הרי"ף ז"ל נוקם בגרייתא במילתייהו דחכמים והכמים אומרים מגורשת לכל דבר וכמו שכתב עליו הרא"ש ז"ל וא"כ גרסה ס"ג היה נוקם בגמרא חכמים היינו ר"מ וא"ל הר"ן ז"ל שבדפוס שאלוניקי וחכמים אומרים מגורשת לכל דבר ובלבד שימות המכיוס מבעל לבו מיום המסירה ובריבון בגמרא חכמים הייב ר"מ ומשיגין דאיכא ביניהו הא דר' זירא דאיר זירא כל מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה דלר"מ כיון דאיכא נגיה בחיוו הרי היא כספק מגורשת דעלמא ירבנן כיון שהגבר עומד להתברר אין הבעל חייב במזונותיה ע"כ. אח"כ מצאתי בספר המאור בדף תקנ"ח שכן הגרסא בספרי ספרד ובספרים הנאמן מן הישיבה ע"ש ובירושלמי רמי דר' יהודה אדר' יהודה ומשני לה וכמו שכתבתי רש"ק ביומא: **הא הרי זה גיטיך ע"מ** וכו'. פ' האומר לקדושין דף ס' וירושלמי מסי' י"ט עד סוף פי' ס"ע. וכפוף ש"ם פי' קמ"ג: **אמר רבן שמעון בן גמליאל מעשה בצידן**. בגמרא פרכינן מאי הגא לרבות מעשה אגא לרבות מעשה לגומר שאין לדך הגאה לגזות מעשה אגא לרבות ומפרקינן דהסורי מחמרא וכו' בדפי ר"ג ז"ל וכתבו תוס' והר"ן ז"ל וכי תימא ולמה הוצרך לחכר דפליגי רבנן עליה דרשב"ג הוצרך ר"ח י"ל קבלה היתה בידם דפליגי והקבלה כמותה דאמרינן בגמרא. עוד י"ל דאי לא הוי פליגי רבנן עליה דרשב"ג לא הוה שייך למיתני אמר רשב"ג מעשה בצידן אגא סבי הוה תני תנן אם למיה דברי רשב"ג ומעשה בצידן וכו' ומהדרן דמתני' אמר רשב"ג מעשה לזו דפליגי אדרבנן ע"כ וז"ל הרשב"א ז"ל בחדושיו חסורי מחסרא והכי קתני וכו' קשיא לן ומאי דומקיה דמחסר לה לאתני' ומוקי לה בפליגתא לימא חסורי מחסרא וכולה רשב"ג היא וי"ל מעשה דלא מסתבר טעמא דרשב"ג דאמרינן בסתוך כל מקום שאמר רשב"ג נמדינתו הלכה כמותו חוץ מערב ובידן ובאיה אחרונה ולא בעי לאוקמה לכולה מתני' בטעמיה עכ"ל ז"ל. ונפ' זה בורר ד' ל"א פסק רבה בר רב הונא הלכה כרשב"ג בכל מקום בחמשתנו אפילו בערב ובידן חוץ מבאיה אחרונה ולא כר' יוחנן: **הרי זה גיטיך על מנת שתהני לי איצטליתי**. תוס' פ' בתרא דערכין דף ל"ב וי"ם ע"מ שתהני אוצטליתיך ואבדה אוצטליתה וכן בלע"ז עיקר. והבריה הר"ן ז"ל בדאם דף תקל"ט דרבנן לאו בלוצטלית דוקא שהוא דבר חשוב פליגי אלא ר"ה בדבר אחר אינו חשוב בעיר וכיוצא בו הלכך אמר לה ר"ז גיטיך ע"מ שתחזירי לי אם הגיע ובארף לו ראגד לדיין דקיימא לן כרבנן אינה מגורשת וזה שלא כדברי הרב בעל העיטור ז"ל: **ן במה היא מגיקתו שתי שנים**. היא דעת ב"ש נפ אמ"פ דף ס' ור' מאיר ס"ע ומי אמר הכם אבל ר' יהודה ס"ל כב"ה דאמרי הכם דר"ח חדש סבי לחיטה לייגה ופקבינן הכם הלכתא כרב ומשולל דאמרי המגיקה לריכה לאמתין כ"ד חדש חוץ מיום שטבל בו וחוץ מיום שנתארסה בו ולא כב"ה: **על מנת שתשמשי שהגיקתי וכו'**. פי' ר"ג ז"ל בחלוקת מוכח דכל סתם כמפרש יום אחד דמי. אמר המלרם נאוקמתיה דרב אבי דאבי הביא בריתא דרמיה דמתני' דקתני בהבא בריתא שמשתי יום אחד הגיקתו יום אחד הגיקתו יום אחד הגיקתו

המביא תיין דף י"ח ובגמרא פריך והא לא עבר שלשים יום רצופים ואמאי הוי נע ורב הונא הירץ דמאי פריך תשמיש ולשנא מעלייא נקט וכרי עבר שלשים יום רצופים בלא תשמיש כדקתני סולל ולא נתייחד עמה ור' יוחנן אמר לעולם כגון ממש ודקשיא לך ואמאי הוי נע הא לא עבר שלשים יום רצופים מי קתני ה"ז מגורשת הרי זה נע קתני דלא הוי נע יש נ"ל כדפי' ר"ב ז"ל דלכי מקיים הגליה להוי ניעת. ועיל שם פ"ט סי' ס'. ושם במגיד משנה כתוב בשם הרמב"ן ז"ל שיש גורסין ע"מ שלעבור מנגד פניך שלשים יום וכו' ע"ש וכן כתב ג"כ הר"ן ז"ל בתשובה בשם הגאונים ז"ל הגליה בית יוסף בחבן העזר סי' קל"ד ובסי' קמ"ב. גם בר"ם הסולת פי' הר"ן ז"ל וז"ל לגרסת הגאון ז"ל שגורס על מנת כיון דקא מתני ע"מ שלעבור ושהיא נאמנת עלי הרי היא מתגרשת מעכשיו ע"מ שתאמר שעבר מכנגד פניה שלשים יום ושתהא היא נאמנת לומר לא כיים ולא בא ואפילו אינו סהדי דמסהדי דפיים לו בא וידעי דמשקרא אפ"ה כיון שהיא אומרת שלא בא ולא פיים ניעת דהא הכי אתני אינו דבדילה קאי לומשלי הא תנאי דבעי בגיעת עכ"ל ז"ל. ועיין עוד שם. ומ"מ נראה מפי הר"ן ז"ל כאן שזו הגרסא היא על הברייתא דמייתי בגמרא לסיועי מינה לר' יוחנן שכן כתב כאן ויש מוסתאות שגורסין בהך ברייתא ע"מ שלעבור וכו'. ועיין ג"כ במ"ש לעיל בסי' ד' בשם הרשב"א ז"ל וז"ל כאן תניא כותיה דר' יוחנן ה"ז ניעוד כל זמן שלעבור מנגד פניך שלשים יום כך היא גרסת הספרים וק"ק דכיון דלא אמר מעכשיו ולא ע"מ אמאי מיגשרינן למיתני בסיפא ולאחר לא תנשא עד שלשים יום דהא ולאי פסיפא דהא לא הוי ניעת עד בתר תלתין יומין ונראה דע"מ שלעבור גרסינן וכן היא במקצת המוסתאות והיינו דאיצטריך למימר ולאחר לא תנשא עד שלשים יום אע"פ שאם נתקיים תנאי ממלאת מגורשת מעכשיו אבל הרמב"ן ז"ל כתב דגרסת הספרים יש לישבה ולומר דברייתא לפרושי הרי זה נע דמתני' אתא ולהכי קתני ה"ז נע ולא הנשא עד שיתקיים התנאי דשלשים יום כלומר דלכי מלו תלתין יומין הוא להוי ניעת עכ"ל ז"ל. ותימה שלא הניח ר"ש לוריא ז"ל וגם להרב בצלאל אשכנזי ז"ל בברייתא המוכרת מלות ולאחר לא תנשא על שיעברו שלשים ולגם יש אין חוששין וכו' שהרי לא נתייחד עמה וכדאיתיה ג"כ ברב אלכס ובהרא"ש ז"ל. בסוף פי' ר"ב ז"ל כל זמן שהאמר שלא בא ותייחדתי ופיסתי וכו' אמר המלקט הוא פי' רש"י ז"ל וכן בסוף סוף סי' קמ"ד אבל רוב המפרשים ז"ל סוברים שר"ל ניחוש שמא פיים בדברים ומתלה התנאי וכן ג"כ בהרמב"ם ז"ל שם פ"ט סי' י': **ח הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן ועד י"ב חודש ומת** וכו'. ר"ש בתוספא נשאת וד' נ' ובפירקין דף ע"ב ג' ובפ' אין מעמידין ד' נ"ז כולה מתני': **הרי זה גיטיך מעכשיו** כו'. וכתב הר"ן ותמיהני הך מתניתין יתירתא כו' [עי' בהוי"ם] ובהכי מיתרצא לי לישנא דנקט אביי בגמרא נני פלוגתא דר' יהודה נשיאה ורבנן דמתני' הכל מודים כל היכא דאמר לה לכשתלא חמה מגרתקה וכו' עד לא נחלקו אלא באם הגא וכו' ואמאי לא נקטה בנוזגא דמתני' ולימא הכל מודים היכא דאמר לה לאחר שלא אבוא דלאחר י"ב חודש אמר לה ולא מאתי בתוך י"ב חדש הוי נע לאחר מיתה ואין נע לאחר מיתה על מנת שלא אבוא לאחר י"ב חדש מעכשיו קאמר לה ואם"ל גם מתיים לכל דאומר מעכשיו על מנת כאומר מעכשיו דמי לא נחלקו אלא באם לא באתי ר' יהודה נשיאה ס"ל כר' יוסי דאמר זמנו של סטר מוכיח עליו ואכילו בתנאי על פה כגון האי שאינו כתוב בספר וה"ל כמחיום אם מתי לו כמו מעכשיו אם מתי ורבנן לא ס"ל כר' יוסי וה"ל כאם מתי גרידא אלא מפ"ה נקט בההוא נוזגא דאשמועינן רבותא דמתני' דלא מיבעיא דבתולה ניעת בתנאי שאסר שלא יתקיים כגון הכא דבמתני' דלרבנן אומר אם לאו כאומר מעכשיו דמי אלא אפי' הנה בתנאי המתקיים ולאי כגון אם תלא חמה מגרתקה דסד"א דמודו רבנן דמעכשיו נמר ומגרש קמ"ל דאפ"ה לרבנן אומר אם לאו כאומר מעכשיו דמי עכ"ל ז"ל: עוד כתב לעיל בפירקין שוף ד' תק"ן דאע"ג דלר"מ יליף מתנאי בני גד ובני ראובן חיסה דקדוקי תנאים כדכתיבנא בפ' האומר בקדושין אבן לא קיי"ל כוותיה אלא בשנים שיהא אסור למעשה לתתקיים על ידי אלוה ושיהא התנאי קודם למעשה. [הגה"ה וכי תימא מ"ש הכי י"ל מאי דמשמע לן מסברא מסמכינן ביה ואידך לא יליפינן מיניה ותדע וכו' כמו שכתב הוא ז"ל בפ' האומר בקדושין ע"ש אי בתוס' פ' המדיר דף ע"ב]: ואי"ת הא הכא בפירקין כתבו ותנו גם לאמתי אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש והא הכא דמעשה קודם לתנאי ואפ"ה תנאי קיים איכא למימר דמתני' בהלי שניה שאני דכל תנאי מהני ביה לפי שאינו נעשה שלוחו אלא במה שנראה מתוך נוני דבריו ומ"מ ל"ל דהא דתנן בפירקין ה"ז ניעוד אם לא באתי ופרכינן עלה ולישום שמא בא דאלמא התנאי קיים שהמשנה סבוייה שלא בדקדוק וכן הרבה כיוצא בה ולאי לא ס"ל מעשה בהתלתו ותנאי בטל ע"כ. אבל מתוך דברי הרמב"ם ז"ל בהלכות אישות פרק שני נראה דלא מקרי מעשה קודם לתנאי אא"כ נעשה המעשה תחלה אבל בדבור המעשה התלה אין חשש ולדבריו הוכיחות שמיות בדקדוק וכבר הביאו עליו הראב"ד והר"מ הכהן ז"ל בהגהותיהם גם אלה דברי הר"ן ז"ל בפ' האומר דקדושין וכן כתב שם המגיד משנה ובגמרא אמרינן דר' יהודה נשיאה בן ר"ג בנו של רבינו הקדוש דהוא הוה בי דינא דברו משתא התירוה להבא דאע"ג דלא אמר מעכשיו כמ"ד מעכשיו דמי וסבר לה כר' יוסי דאמר זמנו של סטר מוכיח עליו נבי הכותב נכסיו לבניו צריך שיכתיב מהיום ולאחר מיתה דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר אינו צריך וכדכתיבנא לעיל בפירקין סי' ג' וכיון דומנו של סטר מוכיח עליו ה"ל כשאומר אם לא באתי כאומר מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי דאמרינן לעיל ריש סי' ג' נבי אם מתי דשתי לשונות במשמע שמע מעכשיו ונם מסמע לכשיגיע ומ"ש פי' דרבנן דמתני' סברי דלא אמרינן כר' יוסי וה"ל כאם מתי גרידא דאמרן לעיל דלאחר מיתה הוא לכשאמות והכא נמי משמע לכשלא אבוא לאחר י"ב חדש: **מעכשיו** וכו'. פ"ד דקדושין ד' כ"ז ובפ' כל הגט ד' כ"ט ובפירקין סמוך לה באותו עלה קרוב מקומה. ובגמרא מיבעיא לן אימת שריגן לה לבאי איתתא דאמר לה מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש לאחר שריגן לה ואפילו קודם י"ב חדש דהא ולאי לא אתי עוד ולא אתי אלא בתוך קיום התנאי או דילמא לאחר י"ב חדש שריגן לה לבי מיקיים הגלה ולא אפשיטא וכתב הרי"ף ז"ל ולאומרא עבדינן ולא פטרינן לה בלא הגלה ולא שריגן לה לעולמא אלא לאחר י"ב חדש לבי מיקיים תנאה ע"כ. ותו איכא בגמרא מאן דאמרי הכא נמי דבעינן שיתמיהה אם תאמר שלא בא: **מ אם לא באתי** וכו' **כתבו** וכו'. אע"פ שכתבו לה לאחר י"ב חדש אינו נע דלא תימא שלא הקפיד אלא על הכתיבה אלא אף על הכתיבה הקפיד הר"ן ז"ל. ומאתאי שהגיה ה"ר יהוסף ז"ל אם לא באתי מיכן ועד י"ב חדש כתבו נע ותנו לאמתי כתבו בתוך י"ב חדש ותנו בתוך י"ב חדש אינו נע כתבו נע ותנו לאמתי אם לא באתי וכו' וכתב כן מצאתי בכל הספרים ע"כ. עוד כתב ר' יוסי אומר בזה נע בני"ת גרסינן ברוב הספרים הכא ונם לעיל במילתיה דרשב"ג והפי' רוצה לומר בזה הענין דוקא היה ר"י חולק ואומר שהוא שלא נע ע"כ: **כתבו נע ותנו נע** וכו'. בפירקין ד' ע"ב: **ר' יוסי אומר כזה נע** פעמיה דר' יוסי מדהוה ליה למימר הם לא באתי כתבו ותנו ואמר כתבו ותנו אם לא באתי ש"מ ה"ק כתבו שבכתיו ותנו אם לא באתי וכבנן קבלי לא שלא הבי ול"ש בפירקין סי' ג' בתיבנא כזה למעוטי מאי: **כתבו לאחר י"ב חדש ונתנו לאחר י ב חדש**. תימה לע"ד למה הוצרך לשנות הכא בסיפא ונתנו לאחר י"ב חדש דהא ולאי כיון שהכתיבה לאחר י"ב חדש הכתיבה לאחר י"ב חדש וברב אלפס ז"ל אינה שנויה הכא בסיפא: **ואם מיתה קדמה לגט אינה גט** אפי' אם מת אחר י"ב חדש שנכתב הגט קודם שיהנמו לה הרמב"ם ז"ל: **זהו שאמרו מגורשת ואינה מגורשת** ביד פ"ש מהל' גירושין סי' כ"ב. וכתוב בחידושי הרשב"א ז"ל פ' גם פשוט דקס"ח והוי יודע שלא הוזכרה אם אכתא בתנאי ד אלא בדיני מגוזות אבל לא בגיטין וקדושין שכמה פעמים שינו אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש אם אעבור מכנגד פניך שלשים יום וכיוצא בהן ולא בטלו דבריו משום אסמכתא ואע"פ שהזכירו אסמכתא בגזירות במס' שהחדין הביא ר' יהודה הוא משום ר"ע דדרים כי יפלאו לא ניתנה גזירות אלא להפלאה וכל דברי רבינו הגאון ז"ל בדיני אסמכתא מוקאין מכלל מה שכתבנו בין מה שכתב בתשובתו בין מה שכתב בספר המקח והא"ת יורה דרכו ע"כ בקיצור:

פרק ח הזורק גט וכו'. ביד רפ"ה להל' גירושין וסי' ב' וח'. ומיתה בתוס' פ' כל נגות ד' ל"ב: **והיא בתוך ביתה** של נכסי מלוג. ואיכא מ"ד בירושלמי דבעינן שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסיך וכן נמי בגמרא ואמרי דבי ר' ינאי דוקא בכותב לה בעולה לרוסה קודם שזכה בנכסים וליכא תו למפרך מה שקנתה אשה קנה בעלה ורבא משני אתו עבד למ"ד בפרק קמא דקדושין בשטר ע"י עצמו לא דמיא ידו כיד רבו אלא גיטו וידו באין כאחת הכא נמי ניסה ואחרה באין כאחת: **ה"ז מגורשת**. כדמיסתיין בגמרא מדכתיב תרי ואין בידה בפרשה ובתרא מייתר לדרשא ומרבינן מיניה הלרה א"ל משום דהוי מישום אחר מישום אחר מישום אלא לרבות הר"ן ז"ל. וז"ל הגמרא בפ' כל נגות ד' ל"ב אשה בחצר הגדולה ונע בקטנה מתגרשת אשה בחצר הקטנה ונע בגדולה אינה מתגרשת וכתבו תוס' ז"ל פי' בקונט' ושתיהם שלא דאיכא למ"ד בגיטין הא דתנן הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצרה ה"ז מגורשת דלוקא דעומדת בהוכה בלותה שעה אבל אינה עומדת בהוכה לא אע"ג דשלא היא ולריך לומר הא דאמרינן התם בגמרא והוא שעומדת בגד ביתה לאו אגד ביתה קאמר אלא בתוך ביתה ממש קאמר כדקתני התם במתני' בתוך ביתה דהא הכא אמרינן אשה בקטנה ונע בגדולה אינה מגורשת אע"פ שעומדת אלא בגדולה ע"כ. וכן פי' בחדושי הרשב"א ז"ל: **אפילו הוא עמה במטה**. פי' שנפל הגט במטה וי"ס דלא גרסינן אלא הא ובגמרא וגם בברייתא דוקא במטה שלו אבל במטה שלה בתוך ביתו מגורשת דמיירי בשמשתה גבוהה דהוא רשותא לגבשה וכרעי המטה שמונחים בתוך לא קפדי אינשי לכל הפחות בלאיבו דהוא סולל ונבוהה עשרה טוח להשתמש תחתיה ולא קפיד: **זרקו לתוך ביתו או לתוך חצרו**. תוס' פ"ק דמציעא ד' י"ח: **לתוך חיקה** וכו'. פ' הספינה ד' פ"ה. בפי' ר"ב ז"ל מקום חיקה קניי לה וכו' והקשו תוס' ואע"פ שביפא דהא חיקה הוי ממש כידה ואומר ר"י דר' יוחנן קשורה אלויה בעי ומיירי בשבנדיה שברקינבארן והשתא אי לאו שעמא דמקום חיקה קניי לה הוה מהני מידי כיון שאינה קשורה ותלויה בה פי' אלא שברת ולא כמ"ד בגמרא אם קשורה קלתה בה אע"פ שאינה תלויה אלא שברת בקרקע ה"ז מגורשת. ואיתה בפ"ק דב"מ ד' ט' לפי' רש"י ז"ל דהתם: **ב אמר לה כנסי שטר חוב זה** וכו' ביד פ"ה דה"ג סי' ס' י' י"ב ובשור אי"ה סי' קל"ו וסי' קל"ח וסי' קל"ט: **או שמצאתו מאחוריו**. מפרש בגמרא כגון דעריק לה הרליה פי' שעקם לא מסני כלל דוקא בידה בעי ולישא ומאי מלאתו מאחוריו כמי שלכתו מאחוריו כגון שהיה תחוב בין הגורנו לאמתיו ונלפתו מסם והמי הנא בהליה בברייתא לא שלכתו מאחוריו דאי לאו הכי אפילו כשאמר לה אני נישין לא מהני דה"ל כאומר עלי ניעוד מע"ג קרקע דקיימא לן דלא אמר כלום: **נתן בידה והיא ישנה נעורה קוראה והרי הוא גיטה** כשהיא קוראה בו רואה שהוא ניסה אינו נע אע"פ שהיו מתחלה עסוקים באותו ענין ואפילו אמר לעדים מתחלה ראו גם אתי מתן לה דישנה לאו בת אינרוטי היא כדאיתא בגמרא דאע"ג דלא בעינן דעתה דידה מקום המשתמר מיהא בעינן וכשהיא ישנה לא מיגער וכיון דמהאי טעמא הוא אין כפר שאם נתנו לשליח קבלה שלה אפי' בשעה שהיא ישנה שמתגרשת דהא מיגער ומיהו בחברה כיון דבעיא שתהא עומדת בגד ביתה אינה אלא אגד חברה כל שהיא ישנה אינה מתגרשת ע"י חברה עכ"ל הר"ן ז"ל. וז"ל הרשב"א ז"ל בחדושיו אמר לה כנסי ס"ח זה לו שמלאתו מאחוריו קוראה והרי הוא גיטה אינו גם על שאמר לה הא גיטך ולא שאמר לה בשעת נתינה קאמר אלא עד שאמר לה עכשיו הא גיטך והבי מוכח בגמ' והא דאמרינן לה בשעת נתינה אמר לה כנסי ס"ח זה לאינה בגמרא דוקא בשלא אמר לעדים מעיקרא ראו גם שאני מתן לאשתי אבל אי אמר להו לעדי מעיקרא ראו גם שאני מתן לה אע"ג דאמר לה כנסי שטר חוב זה מגירסת דמשום כיסופא הוא דאמר לה הכי וכדאיתא בפ' הניזקין והה"ע בדלא אמר לה כנסי שטר חוב זה אלא דיהיב לה סתם אינה מגורשת אא"כ עסוקים באותו ענין וכדאתרינן בפ"ק דקדושין היה מדבר עם האשה על עסקי ניסה וקדושיה ונתן לה ניסה וקדושיה ולא פירש ר' יוסי אומר דיו ר' יהודה אומר צריך לכתב אחר רב הונא אמר רב הלכה כר' יוסי והוא שעסוקים באותו ענין. ותיה לי אמאי נקט לה בא אמר לה כנסי שטר חוב זה לשמעינן בגוונא לה סתם דאינו גם וכ"ש בא אמר לה כנסי שטר חוב זה יש לומר דהכא אינו בשעסוקין באותו ענין ובפלוגתא דר' יהודה ור' יוסי לא מייתי וא"ל דעיקרא משום דהתרא דרבי אחא לאמשמעינן דאפילו באומר כנסי שטר חוב אינו צריך ליפלו ממנה אם תאמר שלא בא: **ט אם לא באתי** וכו' **כתבו** וכו'. אע"פ שכתבו לה לאחר י"ע חדש אינו נע דלא תימא שלא הקפיד אלא על הכתיבה אלא אף על הכתיבה הקפיד הר"ן ז"ל. ומאתאי שהגיה ה"ר יהוסף ז"ל אם לא באתי מיכן ועד י"ב חדש כתבו נע ותנו לאמתי אם לא באתי וכו' וכתב כן מצאתי בכל הספרים ע"כ. עוד כתב ר' יוסי אומר בזה נע בני"ת גרסינן ברוב הספרים הכא ונם לעיל במילתיה דרשב"ג והפי' רוצה לומר בזה הענין דוקא היה ר"י חולק ואומר שהוא שלא נע ע"כ: **כתבו נע ותנו נע** וכו'. בפירקין ד' ע"ב: **ר' יוסי אומר כזה נע** פעמיה דר' יוסי מדהוה ליה למימר הם לא באתי כתבו ותנו ואמר כתבו ותנו אם לא באתי ש"מ ה"ק כתבו שבכתיו ותנו אם לא באתי וכבנן קבלי לא שלא הבי ול"ש בפירקין סי' ג' בתיבנא כזה למעוטי מאי: **כתבו לאחר י"ב חדש ונתנו לאחר י ב חדש**. תימה לע"ד למה הוצרך לשנות הכא בסיפא ונתנו לאחר י"ב חדש דהא ולאי כיון שהכתיבה לאחר י"ב חדש הכתיבה לאחר י"ב חדש וברב אלפס ז"ל אינה שנויה הכא בסיפא: **ואם מיתה קדמה לגט אינה גט** אפי' אם מת אחר י"ב חדש שנכתב הגט קודם שיהנמו לה הרמב"ם ז"ל: **זהו שאמרו מגורשת ואינה מגורשת** ביד פ"ש מהל' גירושין סי' כ"ב. וכתוב בחידושי הרשב"א ז"ל פ' גם פשוט דקס"ח והוי יודע שלא הוזכרה אם אכתא בתנאי ד אלא בדיני מגוזות אבל לא בגיטין וקדושין שכמה פעמים שינו אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש אם אעבור מכנגד פניך שלשים יום וכיוצא בהן ולא בטלו דבריו משום אסמכתא ואע"פ שהזכירו אסמכתא בגזירות במס' שהחדין הביא ר' יהודה הוא משום ר"ע דדרים כי יפלאו לא ניתנה גזירות אלא להפלאה וכל דברי רבינו הגאון ז"ל בדיני אסמכתא מוקאין מכלל מה שכתבנו בין מה שכתב בתשובתו בין מה שכתב בספר המקח והא"ת יורה דרכו ע"כ בקיצור:

פרק ח הזורק גט וכו'. ביד רפ"ה להל' גירושין וסי' ב' וח'. ומיתה בתוס' פ' כל נגות ד' ל"ב: **והיא בתוך ביתה** של נכסי מלוג. ואיכא מ"ד בירושלמי דבעינן שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסיך וכן נמי בגמרא ואמרי דבי ר' ינאי דוקא בכותב לה בעולה לרוסה קודם שזכה בנכסים וליכא תו למפרך מה שקנתה אשה קנה בעלה ורבא משני אתו עבד למ"ד בפרק קמא דקדושין בשטר ע"י עצמו לא דמיא ידו כיד רבו אלא גיטו וידו באין כאחת הכא נמי ניסה ואחרה באין כאחת: **ה"ז מגורשת**. כדמיסתיין בגמרא מדכתיב תרי ואין בידה בפרשה ובתרא מייתר לדרשא ומרבינן מיניה הלרה א"ל משום דהוי מישום אחר מישום אחר מישום אלא לרבות הר"ן ז"ל. וז"ל הגמרא בפ' כל נגות ד' ל"ב אשה בחצר הגדולה ונע בקטנה מתגרשת אשה בחצר הקטנה ונע בגדולה אינה מתגרשת וכתבו תוס' ז"ל פי' בקונט' ושתיהם שלא דאיכא למ"ד בגיטין הא דתנן הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצרה ה"ז מגורשת דלוקא דעומדת בהוכה בלותה שעה אבל אינה עומדת בגד ביתה לאו אגד ביתה קאמר אלא בתוך ביתה ממש קאמר כדקתני התם במתני' בתוך ביתה דהא הכא אמרינן אשה בקטנה ונע בגדולה אינה מגורשת אע"פ שעומדת אלא בגדולה ע"כ. וכן פי' בחדושי הרשב"א ז"ל: **אפילו הוא עמה במטה**. פי' שנפל הגט במטה וי"ס דלא גרסינן אלא הא ובגמרא וגם בברייתא דוקא במטה שלו אבל במטה שלה בתוך ביתו מגורשת דמיירי בשמשתה גבוהה דהוא רשותא לגבשה וכרעי המטה שמונחים בתוך לא קפדי אינשי לכל הפחות בלאיבו דהוא סולל ונבוהה עשרה טוח להשתמש תחתיה ולא קפיד: **זרקו לתוך ביתו או לתוך חצרו**. תוס' פ"ק דמציעא ד' י"ח: **לתוך חיקה** וכו'. פ' הספינה ד' פ"ה. בפי' ר"ב ז"ל מקום חיקה קניי לה וכו' והקשו תוס' ואע"פ שביפא דהא חיקה הוי ממש כידה ואומר ר"י דר' יוחנן קשורה אלויה בעי ומיירי בשבנדיה שברקינבארן והשתא אי לאו שעמא דמקום חיקה קניי לה הוה מהני מידי כיון שאינה קשורה ותלויה בה פי' אלא שברת ולא כמ"ד בגמרא אם קשורה קלתה בה אע"פ שאינה תלויה אלא שברת בקרקע ה"ז מגורשת. ואיתה בפ"ק דב"מ ד' ט' לפי' רש"י ז"ל דהתם: **ב אמר לה כנסי שטר חוב זה** וכו' ביד פ"ה דה"ג סי' ס' י' י"ב ובשור אי"ה סי' קל"ו וסי' קל"ח וסי' קל"ט: **או שמצאתו מאחוריו**. מפרש בגמרא כגון דעריק לה הרליה פי' שעקם לא מסני כלל דוקא בידה בעי ולישא ומאי מלאתו מאחוריו כמי שלכתו מאחוריו כגון שהיה תחוב בין הגורנו לאמתיו ונלפתו מסם והמי הנא בהליה בברייתא לא שלכתו מאחוריו דאי לאו הכי אפילו כשאמר לה אני נישין לא מהני דה"ל כאומר עלי ניעוד מע"ג קרקע דקיימא לן דלא אמר כלום: **נתן בידה והיא ישנה נעורה קוראה והרי הוא גיטה** כשהיא קוראה בו רואה שהוא ניסה אינו נע אע"פ שהיו מתחלה עסוקים באותו ענין ואפילו אמר לעדים מתחלה ראו גם שאני מתן לה דישנה לאו בת אינרוטי היא כדאיתא בגמרא דאע"ג דלא בעינן דעתה דידה מקום המשתמר מיהא בעינן וכשהיא ישנה לא מיגער וכיון דמהאי טעמא הוא אין כפר שאם נתנו לשליח קבלה שלה אפי' בשעה שהיא ישנה שמתגרשת דהא מיגער ומיהו בחברה כיון דבעיא שתהא עומדת בגד ביתה אינה אלא אגד חברה כל שהיא ישנה אינה מתגרשת ע"י חברה עכ"ל הר"ן ז"ל. וז"ל הרשב"א ז"ל בחדושיו אמר לה כנסי ס"ח זה לו שמלאתו מאחוריו קוראה והרי הוא גיטה אינו גם על שאמר לה הא גיטך ולא שאמר לה בשעת נתינה קאמר אלא עד שאמר לה עכשיו הא גיטך והבי מוכח בגמ' והא דאמרינן לה בשעת נתינה אמר לה כנסי ס"ח זה לאינה בגמרא דוקא בשלא אמר לעדים מעיקרא ראו גם שאני מתן לאשתי אבל אי אמר להו לעדי מעיקרא ראו גם שאני מתן לה אע"ג דאמר לה כנסי שטר חוב זה מגירסת דמשום כיסופא הוא דאמר לה הכי וכדאיתא בפ' הניזקין והה"ע בדלא אמר לה כנסי שטר חוב זה אלא דיהיב לה סתם אינה מגורשת אא"כ עסוקים באותו ענין וכדאתרינן בפ"ק דקדושין היה מדבר עם האשה על עסקי ניסה וקדושיה ונתן לה ניסה וקדושיה ולא פירש ר' יוסי אומר דיו ר' יהודה אומר צריך לכתב אחר רב הונא אמר רב הלכה כר' יוסי והוא שעסוקים באותו ענין. ותיה לי אמאי נקט לה בא אמר לה כנסי שטר חוב זה לשמעינן בגוונא לה סתם דאינו גם וכ"ש בא אמר לה כנסי שטר חוב זה יש לומר דהכא אינו בשעסוקין באותו ענין ובפלוגתא דר' יהודה ור' יוסי לא מייתי וא"ל דעיקרא משום דהתרא דרבי אחא לאמשמעינן דאפילו באומר כנסי שטר חוב אינו צריך ליפלו ממנה אם תאמר שלא בא: **ט אם לא באתי** וכו' **כתבו** וכו'. אע"פ שכתבו לה לאחר י"ע חדש אינו נע דלא תימא שלא הקפיד אלא על הכתיבה אלא אף על הכתיבה הקפיד הר"ן ז"ל. ומאתאי שהגיה ה"ר יהוסף ז"ל אם לא באתי מיכן ועד י"ב חדש כתבו נע ותנו לאמתי אם לא באתי וכו' וכתב כן מצאתי בכל הספרים ע"כ. עוד כתב ר' יוסי אומר בזה נע בני"ת גרסינן ברוב הספרים הכא ונם לעיל במילתיה דרשב"ג והפי' רוצה לומר בזה הענין דוקא היה ר"י חולק ואומר שהוא שלא נע ע"כ: **כתבו נע ותנו נע** וכו'. בפירקין ד' ע"ב: **ר' יוסי אומר כזה נע** פעמיה דר' יוסי מדהוה ליה למימר הם לא באתי כתבו ותנו ואמר כתבו ותנו אם לא באתי ש"מ ה"ק כתבו שבכתיו ותנו אם לא באתי וכבנן קבלי לא שלא הבי ול"ש בפירקין סי' ג' בתיבנא כזה למעוטי מאי: **כתבו לאחר י"ב חדש ונתנו לאחר י ב חדש**. תימה לע"ד למה הוצרך לשנות הכא בסיפא ונתנו לאחר י"ב חדש דהא ולאי כיון שהכתיבה לאחר י"ב חדש הכתיבה לאחר י"ב חדש וברב אלפס ז"ל אינה שנויה הכא בסיפא: **ואם מיתה קדמה לגט אינה גט** אפי' אם מת אחר י"ב חדש שנכתב הגט קודם שיהנמו לה הרמב"ם ז"ל: **זהו שאמרו מגורשת ואינה מגורשת** ביד פ"ש מהל' גירושין סי' כ"ב. וכתוב בחידושי הרשב"א ז"ל פ' גם פשוט דקס"ח והוי יודע שלא הוזכרה אם אכתא בתנאי ד אלא בדיני מגוזות אבל לא בגיטין וקדושין שכמה פעמים שינו אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש אם אעבור מכנגד פניך שלשים יום וכיוצא בהן ולא בטלו דבריו משום אסמכתא ואע"פ שהזכירו אסמכתא בגזירות במס' שהחדין הביא ר' יהודה הוא משום ר"ע דדרים כי יפלאו לא ניתנה גזירות אלא להפלאה וכל דברי רבינו הגאון ז"ל בדיני אסמכתא מוקאין מכלל מה שכתבנו בין מה שכתב בתשובתו בין מה שכתב בספר המקח והא"ת יורה דרכו ע"כ בקיצור:

פרק ח הזורק גט וכו'. ביד רפ"ה להל' גירושין וסי' ב' וח'. ומיתה בתוס' פ' כל נגות ד' ל"ב: **והיא בתוך ביתה** של נכסי מלוג. ואיכא מ"ד בירושלמי דבעינן שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסיך וכן נמי בגמרא ואמרי דבי ר' ינאי דוקא בכותב לה בעולה לרוסה קודם שזכה בנכסים וליכא תו למפרך מה שקנתה אשה קנה בעלה ורבא משני אתו עבד למ"ד בפרק קמא דקדושין בשטר ע"י עצמו לא דמיא ידו כיד רבו אלא גיטו וידו באין כאחת הכא נמי ניסה ואחרה באין כאחת: **ה"ז מגורשת**. כדמיסתיין בגמרא מדכתיב תרי ואין בידה בפרשה ובתרא מייתר לדרשא ומרבינן מיניה הלרה א"ל משום דהוי מישום אחר מישום אחר מישום אלא לרבות הר"ן ז"ל. וז"ל הגמרא בפ' כל נגות ד' ל"ב אשה בחצר הגדולה ונע בקטנה מתגרשת אשה בחצר הקטנה ונע בגדולה אינה מתגרשת וכתבו תוס' ז"ל פי' בקונט' ושתיהם שלא דאיכא למ"ד בגיטין הא דתנן הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצרה ה"ז מגורשת דלוקא דעומדת בהוכה בלותה שעה אבל אינה עומדת בגד ביתה לאו אגד ביתה קאמר אלא בתוך ביתה ממש קאמר כדקתני התם במתני' בתוך ביתה דהא הכא אמרינן אשה בקטנה ונע בגדולה אינה מגורשת אע"פ שעומדת אלא בגדולה ע"כ. וכן פי' בחדושי הרשב"א ז"ל: **אפילו הוא עמה במטה**. פי' שנפל הגט במטה וי"ס דלא גרסינן אלא הא ובגמרא וגם בברייתא דוקא במטה שלו אבל במטה שלה בתוך ביתו מגורשת דמיירי בשמשתה גבוהה דהוא רשותא לגבשה וכרעי המטה שמונחים בתוך לא קפדי אינשי לכל הפחות בלאיבו דהוא סולל ונבוהה עשרה טוח להשתמש תחתיה ולא קפיד: **זרקו לתוך ביתו או לתוך חצרו**. תוס' פ"ק דמציעא ד' י"ח: **לתוך חיקה** וכו'. פ' הספינה ד' פ"ה. בפי' ר"ב ז"ל מקום חיקה קניי לה וכו' והקשו תוס' ואע"פ שביפא דהא חיקה הוי ממש כידה ואומר ר"י דר' יוחנן קשורה אלויה בעי ומיירי בשבנדיה שברקינבארן והשתא אי לאו שעמא דמקום חיקה קניי לה הוה מהני מידי כיון שאינה קשורה ותלויה בה פי' אלא שברת ולא כמ"ד בגמרא אם קשורה קלתה בה אע"פ שאינה תלויה אלא שברת בקרקע ה"ז מגורשת. ואיתה בפ"ק דב"מ ד' ט' לפי' רש"י ז"ל דהתם: **ב אמר לה כנסי שטר חוב זה** וכו' ביד פ"ה דה"ג סי' ס' י' י"ב ובשור אי"ה סי' קל"ו וסי' קל"ח וסי' קל"ט: **או שמצאתו מאחוריו**. מפרש בגמרא כגון דעריק לה הרליה פי' שעקם לא מסני כלל דוקא בידה בעי ולישא ומאי מלאתו מאחוריו כמי שלכתו מאחוריו כגון שהיה תחוב בין הגורנו לאמתיו ונלפתו מסם והמי הנא בהליה בברייתא לא שלכתו מאחוריו דאי לאו הכי אפילו כשאמר לה אני נישין לא מהני דה"ל כאומר עלי ניעוד מע"ג קרקע דקיימא לן דלא אמר כלום: **נתן בידה והיא ישנה נעורה קוראה והרי הוא גיטה** כשהיא קוראה בו רואה שהוא ניסה אינו נע אע"פ שהיו מתחלה עסוקים באותו ענין ואפילו אמר לעדים מתחלה ראו גם שאני מתן לה דישנה לאו בת אינרוטי היא כדאיתא בגמרא דאע"ג דלא בעינן דעתה דידה מקום המשתמר מיהא בעינן וכשהיא ישנה לא מיגער וכיון דמהאי טעמא הוא אין כפר שאם נתנו לשליח קבלה שלה אפי' בשעה שהיא ישנה שמתגרשת דהא מיגער ומיהו בחברה כיון דבעיא שתהא עומדת בגד ביתה אינה אלא אגד חברה כל שהיא ישנה אינה מתגרשת ע"י חברה עכ"ל הר"ן ז"ל. וז"ל הרשב"א ז"ל בחדושיו אמר לה כנסי ס"ח זה לו שמלאתו מאחוריו קוראה והרי הוא גיטה אינו גם על שאמר לה הא גיטך ולא שאמר לה בשעת נתינה קאמר אלא עד שאמר לה עכשיו הא גיטך והבי מוכח בגמ' והא דאמרינן לה בשעת נתינה אמר לה כנסי ס"ח זה לאינה בגמרא דוקא בשלא אמר לעדים מעיקרא ראו גם שאני מתן לאשתי אבל אי אמר להו לעדי מעיקרא ראו גם שאני מתן לה אע"ג דאמר לה כנסי שטר חוב זה מגירסת דמשום כיסופא הוא דאמר לה הכי וכדאיתא בפ' הניזקין והה"ע בדלא אמר לה כנסי שטר חוב זה אלא דיהיב לה סתם אינה מגורשת אא"כ עסוקים באותו ענין וכדאתרינן בפ"ק דקדושין היה מדבר עם האשה על עסקי ניסה וקדושיה ונתן לה ניסה וקדושיה ולא פירש ר' יוסי אומר דיו ר' יהודה אומר צריך לכתב אחר רב הונא אמר רב הלכה כר' יוסי והוא שעסוקים באותו ענין. ותיה לי אמאי נקט לה בא אמר לה כנסי שטר חוב זה לשמעינן בגוונא לה סתם דאינו גם וכ"ש בא אמר לה כנסי שטר חוב זה יש לומר דהכא אינו בשעסוקין באותו ענין ובפלוגתא דר' יהודה ור' יוסי לא מייתי וא"ל דעיקרא משום דהתרא דרבי אחא לאמשמעינן דאפילו באומר כנסי שטר חוב אינו צריך ליפלו ממנה

אלא כאומר לה הא גיטיך קניא כר"ל ופעמא דמתני' דקתני אמר לה ככסי סתר מוב זה אינו נמ"ל לפרש משום דבטולי בטליה כלומר בטל מתינה זו שלא תהא כתיבת נמ אלא רוצה לשחק בה שתהא לה כתיבת ס"ח דאינו מגרש וה"ל דקתני כיון שהגיע לאויר הגג וכו' ומתני' דקתני כן נודנדא נלמוד אמר לעדים ראו נמ אמר מתן לאמתי וחזר ואמר לה ככסי ס"ח זה ה"ז גם ואמרינן פשיטא מאי דאיתמא בטולי בטליה קמ"ל אם איתא דבטליה בהדי הוה אמר והאי דקאמר לה הכי משום כיסופא סוא אלמא כי אמר לה בהדי מעיקרא ראי גם אמאי נותן לאמתי הוא דאמרינן דלא בטליה דאם איתא כיון דאמר לה בהדי מעיקרא ראי גם אמאי נותן לאמתי הוא דאמרינן דלא בטליה דאם איתא הוה מודע לה לא לא אמר כלום בנוסו של גם אלא לדידה קאמר אמר מוב זה ואלכך כי אמר לה הא גיטיך בטולי בטליה ואינו לא בטליה בהדי הוה ומנין שאינו נותנו לה אלא בתורת גירושין שנאמר ספר כריתות ונתן בידה שיתן לאחר בתורת כריתות אבל נתנו לה בתורת ס"ח או מזונה וכו' אינו גם ובספרי תנא ונתן בידה ושלחה מביתו מכלל אמרו כתב גם לאמתו ואמר לה בכסי סתר מוב זה אינו גם ומ"ת וחיפוק ליה משום דילמא בטולי בטליה אינא לאימר אם איתא דבטליה לספרי הוה אמר וכדאמרינן בס' הגיזקין ונאו פעמא אתה משום דמעיקרא אמר לה ראי גם אמאי נותן לאמתי דוקא אלא משום דכיון דאינא ספרי לספרי הוה אמר לה אמר לה הכי משום כיסופא דידה היא גם לא עד דמפרש דמבטל ליה עכ"ל ז"ל: עד שיאמר לה הא גיטך שריך שיתנו לה בתורת גירושין כדכתיבנא ומתני' רבי היא דס"ל דאמרינן בטולו בידה יכול לומר לה כן כשנשרה ור"ש בן אלעזר פליג עליה בברייתא בין בריש"ל בין בסיפא דאינו גם עד שיפלנו בימנה ויחזור ויתנה לה ויאמר לה הא גיטיך ובגמרא יהיב ליכוחא דאי אחמר בכך קמייתא בסיפא קאמר רבי משום דבת א גרושי היא שהרי נעולה ולא מחסרת אלא אמירת הא גיטיך אבל נתן בידה והיא ישנה אלא בת אינרושי היא אינא מודי ליה לר"ש בן אלעזר ואי אחמר בהא ה"א בהא קאמר ר"ש בן אלעזר אבל בהר אינא מודי ליה לרבי בריפא: היתה עומדת בר"ה וכו' פ"ד אחין דף ל"ח. וביר פ"ה דהלכות גירושין סי' י"ג ד': קרוב לה מגורשת וכו' ובגמרא ה"ד קרוב לה ס"ד קרוב ל אמר רב קרוב לה מגורשת פי' בארבע אמותיה קרוב ל אינה מגורשת אי' בל' אמותיו דרבנן תקינו ל' אמות שבל אדם קונה מקום שנגה וכי' הר"ן ז"ל ומ"ד בס"ק דב"מ דד' אמות שבל אדם קונות ל ואפי' בר"ה ממש ואנינא דמ"ד אאין קונות אלא בסימפא הנא נמי בסימפא ואמאי קרי ליה במתני' ר"ה נפי שאינו רשות היחיד כדמפרקינן בעלמא ע"כ ובתר סכי איכא מאן דמפרש בגמרא מאלה של מחלה כגון שהיו בימים שומדים בד' אמות ופרכינן ולימא כי מיעייהו קדים לבות בתעמדו ואם קדם שוא ובה בכל ל' אמות הסמוכות לו ואם קדמה היא זכתה בכל ל' אמות הסמוכות לה ושוב לא נכנסה זכותו לתוכן וכי איתא דאינו בהדי הדדי והא אי אפשר לעמוד שלא יקדים האחד ואיכא רב הכא בסמוכה אמות מסומנות בד' אמות שלו ל' אמות שלו וסרכינן והא אינ' בגיה כלומר שעדיין הגיע בדשותו ואם ונתן בידה בעינן בידה כולו בדשותה ואסיקנא אלא רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו בכה בשתי כיתי עדים עסקינן אחת אומרת קרוב לו ואחת אומרת קרוב לה ובאר הכי אמרינן ור' יוחנן אמר קרוב לה שניהו ואפילו ר' אמה אם אינו יכולה לשמרו אלא הוא דס"ל שבאמירה היא הקורבה וכדפי' רעו"ל. וכתב הרא"ש ז"ל דר' יוחנן לא אחא לאפוקי עליה דרב בגין ד' אמות דאם ד' יוחנן נוסיף אלמר בס' שני דב"מ דקאמר יש לה אחר ויש לה ד' אמות דיליף מגיאה מגא אלא דמסתבר ליה סיעדי' בפי עדי' בפי דלשון קרוב לה וקרוב לו לא משמע בד' אמות אלא אפי' רחוק ממנה הרבה וכן מחלה על מחלה אינה מיפרש יכה אלינא דרב לכך ע"ל נפרש קרוב לה אפילו מאה אמה ומשום שנונא תקנו חכמים בנינין וכל דמקדם לחשתא דרבנן מקדם ע"כ: ובתר הכי משיך בגמרא דא"ל שמואל לרב יהודה כדי שתשוה ותפלנו דהיינו פחות מד' אמות הוי קורבה דמתני' ואפ"ה לא הענינ שונדא להתירה לשוק עד דמנו נינפא לידה שמא יאמרו על רחוק שהוא קרוב דרב בגין ד' אמות דאא ד' יוחנן נוסיף אלמר בס' שני דב"מ דקאמר יש לה אחר ויש ולשמואל תרוייהו ס"ל דר' ה ממש אתי מתני': מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת. נרסינן בגמרא א"ר יוחנן בנינין ובקדושין אמרו דין בריבה ולא לדבר אחר כגון אם אמר לו ארוק לי חובי דבנא משום דבטל כרחה הוא אחיה אלכך בשאול קרוב לה לאלתר הוי נינפא מבוא שינגא ובקדושין נמי משום דאתקם הויה ליאיה אבל בעלמא לא ומתני' דבסמוך מוקמינן באומר ארוק לי חובי בתורת נישין וכו' כדפי' רע"ב ז"ל. ואיתה בירושלמי פ"ק דכ"מ ובאור מ"מ פי' ק"ד: ב ובן לענין קדושין ביד פ"ד דסל' אישות פי' כ"ה כ"ב בפרש"ז ובאור מ"ה פי' ל' וכי' ק"ש: ולאיתי שבניה ה"ר יהוסף ז"ל וכן לענין הקדושין ולענין החוב אמר לו ארוק לי חובי וכו' ומחק בשטר: אמר לו בעל חובו ארוק לי חובי בגמרא מוקמינן לה וכו' עי' בפי רעו"ל. אמר המלקט ובא קמ"ל דלא הימא מני אמר ליה מבשה הייתי כך בשאמרתי לך ארוק לי חובי בתורת נישין: בפוס פי' לשון ר"ש ז"ל מכיון שארקו לה בכל ענין פטור. אמר המלקט בפי' הרמב"ם ז"ל כתוב אבל אם אמר לו ארוק לי חובי ובאר ולא אמר בתורת נישין וארקו לו ואבד או נשרף קודם שיגיע ליד המלוה ה"ז אינו פטור ובשם נראה שבל פעמות פטור שלא כתוב כן בס"ב בריש"ל דהכ' מלוה ולוה אלא פטור כדאמר בגמ': מחצה על מחצה שניהם יחלקו הכא לא שייך לומר המש"ה דאין כאן בפק תוס' ז"ל: היתה עומדת על ראש הגג וכו' אי בגג ואחר דידה לא בעינן את אויר הגג ואי בגג ואחר דידה אפילו הגיע לאויר הגג מה מועיל אלא בגג דידה ואחר דידה ופיסא אבכא בגג דידה ואחר דידה ומינרסא באויר אחר אבל אי תרוייהו דידה ובריסא מייריי דאושלה מקום גג אפשר דלא קביל נמי אמקום גג דתרי מקומות נמי מוקמי אינני ואיכא מ"ד לאיקה ממתני' דדוקא חד מקום מוקמי אינני תרי מקומות לא מוקמי אינני ואחר דידה בין בריסא בין בפ פא ולחינן לה בלבתנין דמידי אריא רישא בגג דידה ואחר דידה סיפא בגג דידה ואחר דידה: היתה עומדת על ראש הגג תוס' פ"ק דשבת דף ה' ובירוש' בפ' המוצא חפצין: לאויר הגג לשאות משלשה סמוך לקרקעות הגג דבלבוד למי דאי לאויר

הגג ממש הא לא מיגבר אויר הגג ואתי זיקא ושדי ליה מבחי דליבא וכי לא שדייה זיקא ואינא לו דבר אחר שבא כלב ופלטו לו בשמים ומחקהו אמאי קתני מגורשת מן אויר הא בעינן אויר בפיסא לחא. ושמואל אוקי לה בגג שיש לו מעקה דמינבר כלומר ומתני' דקתני כיון שהגיע לאויר הגג ה"ז מגורשת וכו' דוק' כשהגיע לאויר מחיצות המעקה: כיון שיצא מרשות הגג וכו' בגמרא פרכינן והא לא מינבר דקס"ל שהגג גבוה מחומת החצר והיכי קתני כיון שיצא מרשות הגג מגורשת הא אין שום לטח אפילו לא בלה דליבא דאתי זיקא ודמי ליה אין למחיצות החצר ומוקמינן לה בגון שהיו מחיצות התחתונות של חצר עודפות על מעקה של גג דכי נפיק מגג מעל לאויר מחיצות חצר ומש"ה בעינן עודפות דהאי דקאי בתוך מחיצות מעקה זרקי כלפי מעלה כדי שיעביר את המעקה ויפול לחצר ואפילו לרבנן דפליגי עליה דרבי לענין שבת דקלופה לאו כמו שהוכחה דמיא מודו הכא דמשום אמצורי הוא והא מינבר. והקשו תוס' ז"ל תימה אמאי נקט תלמודא רבי דלא אייתי אלא ברה"ר מקרא משום דבשאר כמאן דמליא דמי ודר' עקיבא דבר"ש הוזרק דשבת ה"ל למנקט דאיתי ליה קלופה כמי שהוכחה דמיא אפילו בר"ה וברלה דהשתא ס"ל דטעמא דרבי לא משום קרוי אלא משום מהיכה אית ליה דכמאן דליתי דמי ולהכי קאמר כמאן כרבי דבר"ע לא מתוקמא מדמלרכא מהיצות מחיצות עודפות ור' עקיבא אית ליה דכמי שהוכחה דמיא אפילו בר"ה אלא ולא כרבי מוקמת לה ומשני אפילו תימא רבנן וכו' ולפי זה יכול להיות טעמא דרבי משום קרוי כדאמרינן בשבת ע"ל ז"ל: ונמחק נמרא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לא שנו אלא שנמחק או נשרף דרך יריקה כזורקו כלפי מעלה כדי להעביר את המעקה לא נמחק או נשרף עד שיגיע לחזור ולירד אבל נמחק או נשרף דרך עליה אע"פ שיצא מאויר הגג לאויר החצר ומחיצות התחתונות עודפות אינה מגורשת דדרך פלוקו לא מיקרי אחיה אלא דרך הנתה לבתה. וכתב הר"ן ז"ל כתב הרמב"ן ז"ל דהא דתכן כיון שהגיע לאויר הגג ה"ז מגורשת ולא קתני נמחק או נשרף כדקתני סיפא משום דאורחא דמילתא נקט לאעלה בגג שכיח רוח מלוה ושאינה מלוה אם נשלנו הרוח בהא קתני מתני' דמגורשת מיד ובהגר שכיחי מים ואם ומש"ה קתני נמחק או נשרף ותימה מן הר"ר משה הספרדי שכתב בפ"ה דהלכות גירושין כיון שהגיע לאויר מחיצות המעקה או לפחות משלשה סמוך לגג נתגרשה ובלבד שיעוה אבל אם נמחק או נשרף בראשו ואינו הולך לגוה אינו גם זה אי אפשר שאם כדבריו היכי תכן מגורשת הא כיון שנשרף או נמחק אינה מגורשת ע"כ. אבל לפי דעת הרמב"ם ז"ל כ"ל שבאה סיבר דבריהם דמתני' דהיתה עומדת בראש הגג אינה אינה דרך עליה ודרך ירידה כל אינה מגורשת אבל אם נמחק או נשרף דרך עליה אבל בפיסא דהוא לעלה והיא לעמה משתתא לעולם הוא דרך ירידה וכי אוקימנא כגון שהיו מחיצות התחתונות עודפות לא אמרה אלא שיהיה דרך עליה אלא אפ"ה לעמה איקימנא בעודפות וכי אמרינן לא שנו אלא שנמחק דרך ירידה אבל דרך עליה לא הכי מסרש לה ז"ל לא שנו דנמחק או נשרף מגורשת אלא דרך ירידה כפיסא דמתני' אבל דרך עליה אינה מגורשת ומ"מ לא אלי אמי בריבא נמחק או נשרף ה"ז מגורשת משום דלאו מילתא פסיקתא היא שאילו נמחק קודם שירד לנוה אינה מגורשת ומיהו ואלו אם נמחק לאחר שהיה יורד לנוה מגורשת זהו דעתי בדבריו ז"ל עכ"ל הר"ן ז"ל. ועיין שם ביד פ"ה דהל' גירושין סי' ג' ד' ה': ד בגמ' ישן שכתב לגרש את אשתו ואחר שכתב הגט התיחד עמה עכ"ל רעו"ל. אמר המלקט נס הרמב"ם ז"ל כן פירש ואינו יודע מה מלמדנו לכל הפחות נלע"ד שכך ל"ל בפי' רעו"ל בגמ' יש כלמסרס ואחיל שכתב לגרש וכו' ובן הוא בלשונו ז"ל בעדויות פרק ד' סי' ז': וב' ה אוסרין. דקתק הר"ן ז"ל בס' לגרש דף הר"א דמשום דלא קתני הכא ובא"ה פוסלין מש"ה לגיטא בתרא דבגמרא אם מתגרשה תכשה לאחלה ואפילו לגיטא קמא אם נשאת מיהא לא הנא אבל כל האמור בהן פסול אם נשאת אבל אם לא היו לה בנים אחם היו לה בנים לא תצא אלא להוציא לגז על בנים ע"כ: ואיתה לאתני בברייתא פ"ק דיבמות ד' י"ד. ובירושלמי רב יהודה בשם שמואל וכולן אם נישאו לא תצא אלא להוציא ליה על בנים אבן תניון מאחר שכתבו לה אית תנאי מאחר שנתנו לה מ"ל מאחר שכתבו לה מסיימא לב"ש מ"ל מאחר שנתנו לה מסיים לב"ה. וביר פ"ע דהלכות גירושין סי' ה' ובאור מ"ה פי' קמ"ח. נפי' רעו"ל ב"ש סברי לא אמרינן גזרה וכו' אמר המלקט כתבו תוס' ז"ל בירושלמי מפרש לאלו לטעמייהו דב"ש אית להו לא יגרש אפילו ממנו גם שני דלכולי עלמא לא אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה מ"מ מתיחד עמה אחר שכתבו לה אמאי פסול דהא מסתמא לא בא עליה דהא לא אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה ומאי גזרה גיטה קודם לבנה איכא ויל"ל דהתם במגורשת נמורים מסתמא סבו אהדדי ומסתמא לא בא עליה אבל הכא דהכתי לא גירשה איכא למיהם שמא בא עליה וב"ש סברי לעולם מיון שכתב לה גיטה מוזמנת היא בפניו והו לא הייתינן לשמא בא עליה דחוקה לא בעל ושמילה הלכו לשיטתם דתנן בס' המגרש בפ"א לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה ערוה ובה"א אפילו הקדיחה את חבשילו הלכך לב"ש שהוא מגרשה משום דבערוה מזומנת היא בפניו מסכתבו לה אינו בא עליה ולב"ה אינה מזומנת בפניו עד שיגרשנה לגמרי ולמאי דאוקימנא מתני' לקמן בלא רלוה שבעלה מתני' דהכא אתיא שפיר דב"ש לשטמייהו וב"ה לשטמייהו כדאיכא בירושלמי אי"ר מנא ב"ש כדעתהון וב"ה כדעתהון ב"ש דאיתון אמרי פיגר הוא אדם את אשתו בגגא יש לאיתון לאיתון אמרין אינה גרישה בגגא אלא אם אשתו בגגא לאיתון אמרין מזומנת היא בפניו ולפיס כו אינה גרישה ממנו גם שני ב"ה

דאיתן אמרין אכילו הקדישה הבשילו איתן דאיתן אמרין אינה מזיהמת מלפניו והוא
הסוד עליה לאסה כן לריכה הממו גם שני ומסחברא הדלא קתני הכא ומודים כ תנרסה
מן האירוסין שפוסר ליתה בגם יש כדקתני לקמן נני המנרס את אשתו ואנס עמו בשוגלה
דהכא בין בזה ובין בזה מהלוקת דאע"ג דבמנרס את אשתו אמרינן בגמרא דתנרסה
מן האירוסין אין לבו גם בה ולא אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה אתם היא
שביא דנגורסת גמורה כיון דאיכא תרתי שאין לבו גם בה ותנרסה אינו חשוב לבוא עליה
אבל הכא כל מלא נרסה שמא עדיין דעתי עליה ונייחי אהדדי ורובשין שמא בא עליה
כך נראה לי עכ"ל ז"ל: **ה כתב לשם מלכות** פרק האשה רבא ד' נ"ח: **שאינה
חיוגנת.** אומר רבינו אליחנן דלחני קרי לה שאינה הוגנת לאמיישין דאע"פ שאין לה
לא כתב ולא נשון אלא אשת אבל אומה אחרת אעפ"כ מתקלקלין בה תיפ' ז"ל ונם רש"י ז"ל
בכ"ק דע"ז ד' ו' פ' דלמון מאומה אחרת בא לשם ואחרים תקנו לשם כל בפריסה
ע"כ: **לשם מלכות מדי.** בהרא"ש ז"ל כתוב לשם מלכות מדי וכרם ע"כ ופי' רש"י ז"ל דהא
דקתני במתני' לשם מלכות מדי ויון דוקא לומר שמונה למנין שקתחילה מדי למלוך בימי
דריוש אז למנין שהתחילה יון למלוך ע"כ: **לבנין הבית או לחרבן הבית פסול.**
מפני שלא כתב לשם המלכות ובפור א"ה פי' קכ"ז ורק"ח וקכ"ט. וכתב הרשב"א ז"ל
כתב לשם מלכות שאינה הוגנת לשם מלכות יון לשם מלכות מדי לבנין הבית לחרבן
הבית פי' בזמן שהאימות מוגין למלכים ומלכיות מקפידות בדבר אם היה במלכות זה
וכתב לשם מלכות אחרת אפילו לשם מלכות שאינה הוגנת מיפיס הכי מזכירו כאן בלשון
מלכות שאינה הוגנת מה שאינו מזכירו כן בבאר מקומות משום הסד"א כיון שאינה הוגנת
לא יקפידו בה קמ"ל ואע"ג דבגמרא עבידי מינה לריכותא אחרית הלי לריכותא אמוראין
בלשון שאינה הוגנת ולא עוד אלא אפילו למלכות שכבר עברה כמלכות מדי ויון דס"א
מלי דהיה הוה קמ"ל. וכתוב עוד שם וגם בהר"ן ז"ל דבגמרא עבדינן לריכותא מאלו הבנויין
במתני' דוקא שם שנו שם מלכות ובנין הבית ומלכות שלמה דהשיבות דידן וחרבנו
נמי מהיא תורף מלכות ובנין הבית ומלכות שלמה דהשיבות דידן הוא שמונין אנו לפסק מלכות שלנו
ולא לתחלת מלכות של אחרים אבל לעיכה בבוד מיפ הין אדם מקפיד ולא הקנו
כן תדע מדלא תני לעיכה דרבותא היה שפי מחרבן הבית ע"כ. וכתבו תוס' ז"ל ונס
בא ו כותבין לבריאת עונס משום דהשתא ליכא בלום מלכות בכך שאפילו גויים אינם
מונים לבנות מלכים אבל בימי חכמים היו רגילין למנות לבנות מלכים כדאיתרינן בגם
פשוט מהבנה של אומה זו מלך שנה מוגין לה שיהיו כ תבין כן בשטרותיהם לבנות
המלך ליתר מלך הרבה ותקנו בגיטין ולא בשטרות משום דבגיטין יש לחוש לשלום מלכות
שהיא דבר גדול שיפרידין בין איש לאשתו אבל בשטרות לא חששו דהא אמרינן בפ"ק
דע"ז דבגולה לא היו מונין אלא למלכי יון ע"כ וכיון פ"א דהלכות גיטין סי' ר"ה
כ"ז: **היה במזרח פי סופר.** וכתבו הוס' ז"ל שם בראשה רבה לעיכה פסול משום
בני מקום סופר אלא משום מקום עדיה והא דקתני היה לבון יחיד לאו דוקא משום
סופר אלא משום דא רחא דמילתא דמקום שהסופר כותב שם עדים חותמין ולשלם אין
קבילה אלא על מקום עדים ע"כ. והיא דעת רבינו ע"ם בשור ריש פימן קכ"ח ובהשו
תוס' והרא"ש הר"ן ז"ל דמלא מוקי בגמרא לאמי בגא דהיה במזרח נ"כ בגבעל ושם
בירו היו מקום דיריהו והיה במזרח וכתב במערב היינו מקום עמידתו ביום הכתיבה
דומיא דהא דמוקי לה בסופר אלא ודאי מלא מוקי לה הכי משמע שאין צריך לכתוב
מקום עמידת הבעל ואשה ביום הכתיבה דכל גיטין הבאין ממדינת הים מי יודע בהיכה
מקום אשה עומדת והא"כ בלאש ע"כ: **תצא מזה ומזה.** הבריח הר"ן ז"ל דהכא
ה"פ תנא מן הראשון מן הדין מפני שרידוני בני קדושין גמורים שהרי נתנרשה מן
הראשון מדאורייתא ומן השני נמי תנא מיון שהגם כסל מדברים הרי הוא כאילו אינה
עם השני הלכך אינו נתנרשה מן הראשון בגם אחר בשר אסורה על השני דבשם שאסורה
לבעל כך אסורה לבועל ולריכה גם מן השני מן הדין ומראשון מדבריהם ויש דעה
בתוס' ולא כרש"י ז"ל שפירש בהבך וכסבנון דאתם פ אשה רבה: **ולא פירות.**
פי' רש"י ז"ל דין פירות שתקנו לאשה כיתקנה מבניה תחת פירות ועל אלו אין לה
כלום אבל בירושלמי אמרו בינמות עלה דמתני' דהאשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו
ואמרו לה מת בעלך ונכנסת וכו' ואמרינן בה שאינה יכולה לחזיר ממנו אלא פירות
שאכל הבא דתעמא כשאכל עד שלא בא הראשון אבל אם אבל מבבא הראשון מוציאה
ויש לגמוד ממנו כאן לחלק בין קודם בטודע לאחר שנודע הר"ן ז"ל: **ולא
בלאות** פי' רש"י ז"ל בלאותיה הקיימין ואין נראה דבהדיא אמרינן בפ"ם אלמנה
מוזות זאתה לא הבסידה בלאותיה הקיימין אלא בשאין קיימין אלא אמרו הכא תוס' ז"ל. וכן
כתב הר"ן ז"ל וכתב נכוח לבריו דבן פי' הרי"ף ז"ל ביבמות והרמב"ם ז"ל בפרק שבירי
מלכות גירושין: **ואם נטלה מזה ומזה תחזיר** ירושלמי הבא דתימא דכשנטלה
מבבא הראשון אבל נטלה עד שלא בא הראשון אינה יכולה לחזיר ממנו אלא דקא מיתה כך לא מכיה מיתה
ויש לגמוד נ"כ ממנו לחלק בין קודם בטודע בטל הגם לאחר שנודע: **והולד ממזר
מזה ומזה.** כי' רש"י ז"ל אם החזיר הראשון ולדה לו בן הוי ממזר מדרבנן אבל
הר"ן ז"ל הבריח דל"ד פי' הלי מתני' לבהיא דיבמת ר"פ האשה רבה וכמו שרמזתי
בשם התוס' ובשמו ז"ל דהבא מיירי בשבעל הראשון בא עליה בעודה תחת השני דכיון
דבבואה שני בשוליין גמורין ממזר גמור הוא אבל בנה משני קודם בגרש הראשון בגם אחר בשר
הוי ממזר דרבנן ואסור בממזרת וקן מבשם נ"כ מהתוס ז"ל. ועוד פי' לפי דרבו ז"ל
וז"ל תולין אחין של שם צריך לחלון מדאורייתא ואל הראשון מדרבנן ולדברי רש"י ז"ל
אבבא ע"כ. ובגמרא אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר"מ דאבר דגם נפסל משום
שלום מלכות ואומר היה ר' מאיר כל המשנה ממעטא שבעבו חכמים בגיטין הולד ממזר
אבל חכמים אומרים אפילו לא כתב אלא לשם שבעיר ה"ז מגורשת וא"ל לבא
דהאשה רבה דאבר הוי מדבריהם אפילו לרבנן עוד נרסינן בגמרא א"ר אבא אמר רב
הונא אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים הולד כשר ומודים חכמים לר"מ שאם
שנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה אלא מזה ומזה וכל הדברים אלו בה אמר רב
אבל אם אבל נמי הגיגא שנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה אלא מזה ומזה הא מאן
אמרי לה אליעזר ר"מ לשרבינו ולתנינו בהדי לשנה שם מלכות דאבר אבל אלא
ש"מ רבנן הא ר"מ ע"כ. וכתב הר"ן ז"ל דהאי מימרא דרב אשאבא דהולד ממזר

אתמר בגמרא והעלה הוא ז"ל דשמואל ה"ק זו דברי ר"מ דחיים שפי סובא לשלום מלכות
דס"ל דהולד ממזר דאע"ג דלא עביד הולד ממזר בכל פסולי דרבנן דהרי בשלשה גיטין
כפולין דלקמן בפ' המגרש מודה הולד כשר הכא מחמיר ביה טפי ולדידיה ולאי בגיטין שבתוב
לשם אותה מלכות נמס אבל רבנן לא מחמירי ביה כולי האי ובכרי אפש' לא הולך
כבוד למלכות אלא לכתוב בו לשם כשבר שבעירו ה"ז מגורשת ותנבא. ולבבא דאמילו לא כתב
אלא לשם שבעיר שבעיר הכי מיכח דאם לא כתב אפילו לשם שבעיר שבעיר ולא חלק כבוד
מלכות כלל אפילו לרבנן אינה מגורשת מיהו הולד כשר לרבנן והיינו מימרא דרב דקיימת
אפסקא דהולד ממזר מזה ומה עכ"ל ז"ל. ושוד כתב בפ' המגרש ד' הר"א בשם הרמב"ן
ז"ל דרשום דידע רב דכל פסולי גיטין לחכמים הולד כשר פרים רב מימרי' אחתי' דהכא
דלא אתמר בה מגייאה לאשתו מידי כי הכיא דתנן לקמן בפ' המגרש נ' גיטין פסולין
ואם נבאלה הולד כשר ומש"ה ילפינן מהכא שכל מקום שאמרו חכמים שהגם פסול הולד
כשר כי הכא דלא מהרי"ף ז"ל שכתב נתשיבה דליכא גם בסיל והולד כשר בר מהני דמיגין
נני גיטין כפולין ע"כ. וכתבתי המכוון בקיצור כפי ע"ד אע"פ שאין הלשון שם כן.
ובירושלמי ר' יוחנן בשם ר' יוסי אמר לא הולד ממזר מפני הסכנה רב אינא בשם רב
כל הלא פירקא דר"מ חוץ מבינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה ר' מנא בעא קומי
ר' ייסא לף המגרש א"ל לית פירקא דידכון אלא כגון שהלך מיהודה לגליל ושמו יוסי
וקורין לו ייחנן וכן שם עירו ושם עירה לא אייתי בינינה ממש אלא שם לאותה העיר
שני שמות בשני מקומות ושם עירו ושם עירה אומר ר"י ז"ל דהיינו דוקא בעיר שדרים
בה אבל עיר שנולדו בה אפילו בינה כשר כיון שאין צריך לכתוב כלל והקדמונים שהרגילו
לכתוב א חו משום שמא אירע שם שם יוסף בן שמעון אחר יהיה בו סימן ע"י מקום
הלידה ותדע כי כמה פעמים כותבין מקום הלידה על פי הבעל או אשה ואם אינה דבינה
פסול לא היה כגון לכתוב אלא ע' פי עדים אלא ודאי אפילו בינה כשר עכ"ל ז"ל. וגיד
פ"ל דהלכות גירושין סי' כ"ד ופ"ב סי' י"ד ובפ' עשירי סי' ל' ז' ועיין בסמ"ע בסיון
סי' כ'. וכתב הר"ר יוסף ז"ל נפסלה מן הכהונה פי' משום דהויא זונה ונפסלה מכל
אלו ואע"ג דפסיקא דאסורה לכהן גדול הרי גרושה היא י"ל דאומריך נמיאר כנין בשמתו
שני בעליה ולא נתנו לה גם אחר והרי הנע הראשון פסול כולו ואינו גם ומ"ב לא הויא
גרושה אלא אלמנה אע"פ אסורה מפי' דהויא זונה ע"כ. וכן כתבתי ג"כ בשמו ריש פ' האשה
רבא שינה שמו ושמה פ' המביא תנין דף כ' וע"ש בתוס' שגראה בכתבו שם הפך ממה
שכתבתי לעיל דמתני' דשינה שמו ושמה אחיא שמו אפילו כדבנן וכבר אתריך בזה החכם הר"א
ן לב וגם הר"ר אלמה לוריא ז"ל. ושם כתבו התוס' ז"ל נ"כ בשם ר"י דלא מייתי בשינה
שמו ממש דא"כ ה"ל לגיגקא לא כתבו כלל דפסול לר"מ דהוי רבותא שפי אלא שינה שמו
הייני שכתב בית יוסף סי' קכ"ם דלאו בשני ממש אתמר דאי בשני שם ממש פסיקא שהגם
הבית שכתב בית יוסף פי' קכ"ם דלאו בשני ממש אתמר דאי בשני שם ממש פסיקא שהגם
פסול אלא נכתב לשם בעלה כלל וכן מדאתריך למימר בגמרא דחכמים מודים לר"מ בזו
ואם שינה ממש מאי לריכא למימר ויש דלבר הלמד מעניו הא דכולה מתני' בשני
מסבעות שבעבו וכו' ע"כ. והזכיר כמה פ סקים שסובדים כן ולא כתב שיחלוק אהד
מהם וגם לא הזכיר מה היא דעת הרמב"ם ז"ל ובמיי נראה שהרמב"ם ז"ל היה חולק
וס"ל דפיכום המשנה אלו בשני ממש לעמרי והכריח כן מפי' משנה כ' דבפ' השולח
וגם מתנורו והביא מהני' דבפ' השולח גם הרמב"ם ז"ל מפרש לה בשני שמות בדפיסה
הראש"ם ז"ל שם ולא"כ אפשר שהרא"ש ז"ל יסבור במשנתו זו דבינה שמו דהכא לעמרי
קאמר וגם רש"י ז"ל אפשר שהרא"ש ז"ל לא פירש בשני שמות רק על הבית
דפ' השולח ולא מבית יוסף שמביא ראיה ממה שפיסקו שם שסיבריה גם כה וכן נ"כ
כתב בשלטי הגבורים בשם הרשב"א ז"ל אי"מ בשינה שמו לעמרי שהיה שמו יוסי ואסיר
שמו ייחנן ופסולו דאוריתא ואינו מחוור דאמנו מי אומריך לאמוראים וכו' ע"כ. ולי
נראה לתרץ דאומריך לאמוראים דהא דלריך שיבא בכתב בשמו לא בשם הבעל אלא
הכוונה לאותו הלום שהוא יגרש בו והרי דעת קלת סוסקים שאם לא כתב שום שם
אים ואשה בלל שהוא כשר כמו שכתב בב"י והלבך ה"ל דכי מסיק שמיה בשם אחר
משם שבקבא בו מיום שיותו דלא מיפסיל בכך כיון שבעל דעת שה לאים המגרש הוא
בכתב ובשם עירו ועירה כתב נ"כ הרא"ש ז"ל דאין עכוב בכתיבתן ע"כ. ובאי בבא
דבינה שמו ושמה עד בבא דכתב כופר וכו' ובית בבלל מיתנו בפרק האשה רבא דף
ל"ח ואיתה בתוספת הרשב"א ז"ל כי אלי"ף ר"ג: **וכל הדרכים האלו בה.** שלשה
עשר דבר הם הכי אותה בירושלמי והביא רב אלפס ז"ל בפרק האשה רבא דף תל"ד:
ן בל הערוות וכו'. גיד שם פ' עשירי כי' ח' ובהלכות יבום פ' שני כי"ב ובטור
א"ה סי' קע"ג ובגמרא בלשון הראשון משמו אין זמו לא כי' תוס' והרשב"א ז"ל מדלא
נקט זמו דהוה בתעשין הבויהו משמע דמשאו אין בקיבור. נימא תנאי הוצבא
דרב הממונא דאמר רב הממונא שומרת יבם שזנתה אסורה לבעלה מעליא נקט אבל בהר"ן ז"ל
כתוב ודוקא כשנשאו אבל זמו לא דלישה וכו' כמו שכתוב בסמוך:
ן הכונס את יבמתו. גמרא ולריכא דאי אשמועינן בהך קמיתא משום דלא קיים
מצות יבום אבל הכא דאיקיים מצות יבום כשבאת זו לבוק ע"י שבריבמה לרהה שיבא
הו לא הי' לאמהוני ולא נקנסה קמ"ל ואי אשמועינן הכא בסיפא משום דקא המיא
קמיה אבל התם דלא רמיא קמיה אימא לא לריכא פי' רש"י ז"ל משום דרמיא קמיה
דשיהן נפלו תחלה לתתיבם כאחת וכשתיבמה האחת קודם שהביא שני שעבות היה
לה לרהה להמתין עד שתראה שיהו יבומי חברתה כשרין דכיון דאתרמאי קמיה
לריכא לאלא מידי זיקתו ביבומין ודאין אבל לת עבות מתחלת נפילתה היה הכרה
הזאת כבורה דלא רמיא קמיה לינסו שהרי הערוה מוציאתה מידי זיקתה הלכך לא ה"ל
לאסוקי אדעתה ולאתוני במא המלא הערוה תלוגית הוא ומסילקת היא ממנו לא
מסקא אדעתה ולא ניקנסה מלהתייבם ומיטול כתוב דהא אנוסה היא קמ"ל. ומסיק
בירושלמי זו דברי ר"מ שאמר משום ר' עקיבא רבו אבל חכמים אומרים אין ממזר
בינמה הא לאחת מזה ומזה ד"ה תנא וכן כתבו נ"כ בתוס' שמלא ר"י בתוספתא
לקתני על מתני' זו דברי ר"מ שאמר משום ר' עקיבא דמשמע דהרבנן לא מיתוקמא

דס"ל דהולד ממזר דאע"ג דלא עביד הולד ממזר בכל פסולי דרבנן דהרי בשלשה גיטין
כפולין דלקמן בפ' המגרש מודה הולד כשר הכא מחמיר ביה טפי ולדידיה ולאי בגיטין שבתוב
לשם אותה מלכות נמס אבל רבנן לא מחמירי ביה כולי האי ובכרי אפש' לא הולך
כבוד למלכות אלא לכתוב בו לשם כשבר שבעירו ה"ז מגורשת ותנבא. ולבבא דאמילו לא כתב
אלא לשם שבעיר שבעיר הכי מיכח דאם לא כתב אפילו לשם שבעיר שבעיר ולא חלק כבוד
מלכות כלל אפילו לרבנן אינה מגורשת מיהו הולד כשר לרבנן והיינו מימרא דרב דקיימת
אפסקא דהולד ממזר מזה ומה עכ"ל ז"ל. ושוד כתב בפ' המגרש ד' הר"א בשם הרמב"ן
ז"ל דרשום דידע רב דכל פסולי גיטין לחכמים הולד כשר פרים רב מימרי' אחתי' דהכא
דלא אתמר בה מגייאה לאשתו מידי כי הכיא דתנן לקמן בפ' המגרש נ' גיטין פסולין
ואם נבאלה הולד כשר ומש"ה ילפינן מהכא שכל מקום שאמרו חכמים שהגם פסול הולד
כשר כי הכא דלא מהרי"ף ז"ל שכתב נתשיבה דליכא גם בסיל והולד כשר בר מהני דמיגין
נני גיטין כפולין ע"כ. וכתבתי המכוון בקיצור כפי ע"ד אע"פ שאין הלשון שם כן.
ובירושלמי ר' יוחנן בשם ר' יוסי אמר לא הולד ממזר מפני הסכנה רב אינא בשם רב
כל הלא פירקא דר"מ חוץ מבינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה ר' מנא בעא קומי
ר' ייסא לף המגרש א"ל לית פירקא דידכון אלא כגון שהלך מיהודה לגליל ושמו יוסי
וקורין לו ייחנן וכן שם עירו ושם עירה לא אייתי בינינה ממש אלא שם לאותה העיר
שני שמות בשני מקומות ושם עירו ושם עירה אומר ר"י ז"ל דהיינו דוקא בעיר שדרים
בה אבל עיר שנולדו בה אפילו בינה כשר כיון שאין צריך לכתוב כלל והקדמונים שהרגילו
לכתוב א חו משום שמא אירע שם שם יוסף בן שמעון אחר יהיה בו סימן ע"י מקום
הלידה ותדע כי כמה פעמים כותבין מקום הלידה על פי הבעל או אשה ואם אינה דבינה
פסול לא היה כגון לכתוב אלא ע' פי עדים אלא ודאי אפילו בינה כשר עכ"ל ז"ל. וגיד
פ"ל דהלכות גירושין סי' כ"ד ופ"ב סי' י"ד ובפ' עשירי סי' ל' ז' ועיין בסמ"ע בסיון
סי' כ'. וכתב הר"ר יוסף ז"ל נפסלה מן הכהונה פי' משום דהויא זונה ונפסלה מכל
אלו ואע"ג דפסיקא דאסורה לכהן גדול הרי גרושה היא י"ל דאומריך נמיאר כנין בשמתו
שני בעליה ולא נתנו לה גם אחר והרי הנע הראשון פסול כולו ואינו גם ומ"ב לא הויא
גרושה אלא אלמנה אע"פ אסורה מפי' דהויא זונה ע"כ. וכן כתבתי ג"כ בשמו ריש פ' האשה
רבא שינה שמו ושמה פ' המביא תנין דף כ' וע"ש בתוס' שגראה בכתבו שם הפך ממה
שכתבתי לעיל דמתני' דשינה שמו ושמה אחיא שמו אפילו כדבנן וכבר אתריך בזה החכם הר"א
ן לב וגם הר"ר אלמה לוריא ז"ל. ושם כתבו התוס' ז"ל נ"כ בשם ר"י דלא מייתי בשינה
שמו ממש דא"כ ה"ל לגיגקא לא כתבו כלל דפסול לר"מ דהוי רבותא שפי אלא שינה שמו
הייני שכתב בית יוסף סי' קכ"ם דלאו בשני ממש אתמר דאי בשני שם ממש פסיקא שהגם
הבית שכתב בית יוסף סי' קכ"ם דלאו בשני ממש אתמר דאי בשני שם ממש פסיקא שהגם
פסול אלא נכתב לשם בעלה כלל וכן מדאתריך למימר בגמרא דחכמים מודים לר"מ בזו
ואם שינה ממש מאי לריכא למימר ויש דלבר הלמד מעניו הא דכולה מתני' בשני
מסבעות שבעבו וכו' ע"כ. והזכיר כמה פ סקים שסובדים כן ולא כתב שיחלוק אהד
מהם וגם לא הזכיר מה היא דעת הרמב"ם ז"ל ובמיי נראה שהרמב"ם ז"ל היה חולק
וס"ל דפיכום המשנה אלו בשני ממש לעמרי והכריח כן מפי' משנה כ' דבפ' השולח
וגם מתנורו והביא מהני' דבפ' השולח גם הרמב"ם ז"ל מפרש לה בשני שמות בדפיסה
הראש"ם ז"ל שם ולא"כ אפשר שהרא"ש ז"ל יסבור במשנתו זו דבינה שמו דהכא לעמרי
קאמר וגם רש"י ז"ל אפשר שהרא"ש ז"ל לא פירש בשני שמות רק על הבית
דפ' השולח ולא מבית יוסף שמביא ראיה ממה שפיסקו שם שסיבריה גם כה וכן נ"כ
כתב בשלטי הגבורים בשם הרשב"א ז"ל אי"מ בשינה שמו לעמרי שהיה שמו יוסי ואסיר
שמו ייחנן ופסולו דאוריתא ואינו מחוור דאמנו מי אומריך לאמוראים וכו' ע"כ. ולי
נראה לתרץ דאומריך לאמוראים דהא דלריך שיבא בכתב בשמו לא בשם הבעל אלא
הכוונה לאותו הלום שהוא יגרש בו והרי דעת קלת סוסקים שאם לא כתב שום שם
אים ואשה בלל שהוא כשר כמו שכתב בב"י והלבך ה"ל דכי מסיק שמיה בשם אחר
משם שבקבא בו מיום שיותו דלא מיפסיל בכך כיון שבעל דעת הלום שהגם הוא
בכתב ובשם עירו ועירה כתב נ"כ הרא"ש ז"ל דאין עכוב בכתיבתן ע"כ. ובאי בבא
דבינה שמו ושמה עד בבא דכתב כופר וכו' ובית בבלל מיתנו בפרק האשה רבא דף
ל"ח ואיתה בתוספת הרשב"א ז"ל כי אלי"ף ר"ג: **וכל הדרכים האלו בה.** שלשה
עשר דבר הם הכי אותה בירושלמי והביא רב אלפס ז"ל בפרק האשה רבא דף תל"ד:
ן בל הערוות וכו'. גיד שם פ' עשירי כי' ח' ובהלכות יבום פ' שני כי"ב ובטור
א"ה סי' קע"ג ובגמרא בלשון הראשון משמו אין זמו לא כי' תוס' והרשב"א ז"ל מדלא
נקט זמו דהוה בתעשין הבויהו משמע דמשאו אין בקיבור. נימא תנאי הוצבא
דרב הממונא דאמר רב הממונא שומרת יבם שזנתה אסורה לבעלה מעליא נקט אבל בהר"ן ז"ל
כתוב ודוקא כשנשאו אבל זמו לא דלישה וכו' כמו שכתוב בסמוך:
ן הכונס את יבמתו. גמרא ולריכא דאי אשמועינן בהך קמיתא משום דלא קיים
מצות יבום אבל הכא דאיקיים מצות יבום כשבאת זו לבוק ע"י שבריבמה לרהה שיבא
הו לא הי' לאמהוני ולא נקנסה קמ"ל ואי אשמועינן הכא בסיפא משום דקא המיא
קמיה אבל התם דלא רמיא קמיה אימא לא לריכא פי' רש"י ז"ל משום דרמיא קמיה
דשיהן נפלו תחלה לתתיבם כאחת וכשתיבמה האחת קודם שהביא שני שעבות היה
לה לרהה להמתין עד שתראה שיהו יבומי חברתה כשרין דכיון דאתרמאי קמיה
לריכא לאלא מידי זיקתו ביבומין ודאין אבל לת עבות מתחלת נפילתה היה הכרה
הזאת כבורה דלא רמיא קמיה לינסו שהרי הערוה מוציאתה מידי זיקתה הלכך לא ה"ל
לאסוקי אדעתה ולאתוני במא המלא הערוה תלוגית הוא ומסילקת היא ממנו לא
מסקא אדעתה ולא ניקנסה מלהתייבם ומיטול כתוב דהא אנוסה היא קמ"ל. ומסיק
בירושלמי זו דברי ר"מ שאמר משום ר' עקיבא רבו אבל חכמים אומרים אין ממזר
בינמה הא לאחת מזה ומזה ד"ה תנא וכן כתבו נ"כ בתוס' שמלא ר"י בתוספתא
לקתני על מתני' זו דברי ר"מ שאמר משום ר' עקיבא דמשמע דהרבנן לא מיתוקמא

מתני' ולפי זה הולכת על תלמוד שלנו ע"ש וכן כתב נ"כ הרי"ף ז"ל לפלפי זו דברי ר"מ וכו' ופי' הר"ן ז"ל זו דברי ר"מ שאמר משום ר"ע דנו דס"ל דיש ממזר מחייבי לאוין וכיון שכן הולך מן הסני הכייבו יבא ממזר מן הדין ומן הרחמנן מדרבנן והצריכה גם מן הכני כדי שיהא להא מי שנזלן דבר יותרין הוא לייתכבר ומכיון אלא לרבנן כיון דהכי הוסיפן בחייבי לאוין אין הולך ממזר כלל דאמר"ע דמודו רבנן בשיבה שמו ושמה דהולך ממזר אפילו מן הרחמנן התם הייט שעמה לפי שבאלת בנה פסול משיבה ולדה מן הסני ממזר מדאורייתא ומש"ה קנסינן ליה מדרבנן בולדה מן הרחמנן אבל כל הכא דליכא ממזר מדאורייתא לא קנסינן לעבד ממזר מדרבנן אבל חכמים אומרים אין ממזר ביבמה וכבי אוקימתא דאתר בוורת ומיהו הנא מזה ומזה ודוקא בכשיבא אבל זינו לא דליתא לדבר הממנה דאתר בוורת יבא שנתה דהרה לימה דהא מדיתא ליה במסכת סוטה פ' הה מביא עכ"ל ז"ל: רן כתב הספר נב וכו'. תוס' פרק המניח הניין דף י"ט והגרסא בירושלמי כתב הספר ופשה ומתן נב וכו'. וכן כתוב במשנת הרב הריל יהוסף מסכתי ז"ל וכן פוה ברב הלפס ובהרמ"ם ז"ל ונם בגמרא בפסקא וכן בכמה מוכחי אבל מכל מקום סתמו ולפי כשיבתו ובין שם פ' עשירי סי' י"ח ובסור מ"ה סימן קל"ה: ר' אליעזר אומר בנתי ז"ל נרסינן ליה: אם לאלתר רב אחא בר אהבה מפרש נמתני' כדפי' רש"ל אבל רב יהודה אמר שמואל מפ' כל זמן שיושבין זה נאחר עמדו משום דבעבד נאחר זמן ומלי שי דקתני מתני' זמות הרחוקה להבשל לבני משיאלת מלפני העדים בחזקת מגורשת. וכתב הרי"ף ז"ל ומסתברא דלקא פרים רב אחא בר אהבה דליפא דסיפא דמתני' דייקא פותיה ומע"ל דפריק שמואל שמיה בעלמא הוא ולא סמכינן אמתניתא ע"כ. ושוב הוסיף הרא"ש ז"ל וז"ל ושוב דלא מסתבר שעמה דשמואל כלל דלאחר שעמדו אמלי חייס ר' אלעזר מה לגינים שיך הכא אם הם מתחרטין על הגט יכול לקדשם פעם שנית ע"כ: נפי' רש"ל דאמרינן קמיה הוא ביבמה והחליפו הסברות לאחר שבאתה הוא פ' רש"י ז"ל וכתבו עליו התוס' וא"ת מה קמיה שייך דכיון שבאת לשני לא מצי להחזיר דהלא מיה ומזה וי"ל דפעמים אין הבעל שם על לבו שאסור להחזיר ועושה קמיה ע"כ. וכתב הרי"ן ז"ל ומקשו הכא הך מתני' דיבי מסכתא לה דהא אמרינן בפ' המניח תניין דהכי בי תרי דיתני קמייהו לריבין לגרשה לגיטא ומוכח התם דאי לא קריוה אינה מגורשת מדפרכינן התם מגרייתא דקתני ה"ז מגורשת ולא פרקינן לה בדלא קריוה וכיון שכן במאי עסקינן אי דלא קריוה בלאי הכי מי אמר הנא ומזה ומזה ולאי בדקריוה דיבי מתלוף הנם בשובר וי"ל דמסבהא דלא בקריוה ואחר מכאן מתלוף ואף על פי שקרחוהו מתחלה קנסין ליה משום דליבעי לה לאקרויי ניפא סמוך לנתינה מיד אי אתכף אחר נתינה ומהא משמע דאמ"ג דאמרינן בפ' המניח תניין דאמ"ג דעייליה בעל נידה ומפקיה לא חייבינן דילמא חלופי חלפיה הייט לומר דבדיעבד מגורשת אבל לכתחלה חוזרין וקורין לוחו וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ח מה"ג וכן כיה נוהג ר"י ז"ל לקרות קודם נתינה ולאחר נתינה עכ"ל ז"ל: ולא נעשה התנאי. פי' אם לא נעשה התנאי אבל היכא דכתב נם לדביתהו ואמר לה הרי את מגורשת ממני ולפי אם מותרת לכל אדם אע"ג דלא מסתברא לעלמא מ"מ אפילו לב"ה אפכינא לה מן הכהונה לחיבא ואבה נרושם מלישה אע"פ שלא נתגרשה אלא ממשה ספולה לכהונה ולייטו ריח הנם דפוסל בכהונה: ט המגרש את אשתו וכו'. ביד שם פ' עשירי סי' י"ח ובסור מ"ה סימן קמ"ח וסימן קמ"ט ובכסף תרומת הדשן סי' ר"ס: ולבה עמו בפונדקי. ר' יוחנן וכן בברייתא ר"ש בן אלעזר אומר לא מחלקו על שלא רואה שנעבלה בשילה לריכה לאמרו גם שני על מה נחלקו על בראיה שנעבלה שבא"ה אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובא"ה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ולכם קדושין בעל וגריכא נם. וכתב הרשב"א ז"ל בחדושיו הא דאמרינן הכא לאלי ליבעא דב"ש סברי אדם עושה בעילתו בעילת זנות וב"ה סברי אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות קשיא לי דהא אבבא שמעינן לבו בינשות פ' בית שמאי דנית שמאי אמרי ממאנין את הארוסות ואין ממאנין את הנשואות ובית הלל אומרים בין ארוסות בין נשואות וקפרים טעמא הכם בגמרא משום דב"ש סברי אין אדם עושה בעילת זנות וממנעי ול"ל דהכא אלו ב"ש לטעמייהו דאמרי לא יגרש אדם את אשתו אע"ג מצא בה דבר ערוה ולכך כל שהאיסה מביאו מחמת דבר ערוה חזקה מזוהמת היא בפניו ואינו מחזירה והשתא בעילת זנות הוא דקא עביד וב"ה נמי אלו לטעמייהו דאמרי אין מחזירה ומחזירה ולא עשה בעילת זנות והיא דממאנין אפילו את הנשואות ולא היינו ב"ה דילמא ממנעי ולא נכבי הייט משום דכיון דבתקנת חכמים נשא לא ממנע דלמא בעילת זנות הוא ב"ה סברי כיון דאיכא קדושין וכהונה לא אתו למימר דבעילת זנות היא כך כ"ל ב"ל ז"ל ופיין ג"כ עד זה ביומ. ופיין בגמרא פרק מי שהחזו דף ע"ג ע"ב: ומודים בשנתגרשה מן האירוסין וכו'. מפני שאין לבו נם בה מהאי כיפא פרכינן בגמרא עליה דר' יוחנן דאי מתני' כשלאלה שנעבלה מה לי מן הארוסין מה לי מן הנשואין הא חזינן דבעל ואין אדם בועל את אשתו בזנות לב"ה אלא ולאי מתני' בשלא רואה שנעבלה ובכא הייטו טעמא דכיון דאין לבו נם בה לא אמרינן כן עדי ביאה וכיון דאיר יוחנן הלכה כמתם משנה ובגמרא אמר מיהו נוסיף דהיכא דלא רואה שנעבלה לא נשיא נם לב"ש כדמתיבנא דש"ל כי' שמעון בן אלעזר ש"מ דתרי אמוראי אליבא דר' יוחנן. וכתב הרי"ן בשם הרשב"א ז"ל ומיהו אפילו מן הארוסין היכא דחזינן לבו דנייסי אהדדי ליכא למימר דגריסה הייטו גם שני וכדמוכח בפ' האשה שנתאלמנה לענין דהתם וה"ה לענייננא דהכא ואיתה לאתני' ס"ק דינמות ד' י"ד ותוס' ר"ש ב"ם דינמות ודפ' מי שחחו ד' ע"ג ובגמרא פ' האומר דקדושין ד' ס"ה: כנסה בגט קרח. פ' האשה רבא ד' ל"ח: וכל הדרכים האלו בה. לקמן בפ' בתרא מוקי לה כר"מ אבל לרבנן הנא וכולד כשר הוס' ז"ל וכמו שכתבתי לקמן בפ' בתרא סימן ד': י גט קרח וכו'. ירושלמי דפריקין ודר"ש נם פשוט ומכין נגם מקושר מ"ר מתי כתיב ולקח את ספר זה פשוט ואת החתום זה המקשר ואת הגלוי זה הפשוט שנמקשר ואת המטה ואת המוקים מוקים ומלות בין זה לזה שזה בשנים וזה בשלשה זה מתוכו וזה מחוריו ר' נא בשם רב יהודה פשוט עדיו לרחבו מקושר עדיו לארכו ע"כ: אלא הקרובים הראוין להעיד במקום אחר. פי' מפני שרשאין להעיד במקום אחר אבל אם הוא מוכר לבד פנוי בלי שום

עד פסול ואם אחמה שהרי בשובה מוכר בשלשה סכך פסול בשלשה סכך פסול בד' הבא ומי מוכר פיסל וקרוב משלים שבי מפרש בפ' גם פשוט דף קס"ב אמילתא הדרינא כי הא ניזולא: בפי' רש"ל אבל עבד לא נזלן לא. עבד דילמא אתי לאסוקי ליחסין. אמר המלקח בגמ' פריך עליה דהא מי שנזלן דבר יותרין הוא ליתכבר ומכיון אלא לעולם דפעמא הוא כדאמרינן מעיקרא משום דילמא אתו לאסוריה לעבד לעדות ודקשיא לך קרוב ומי אתי לאסוריה לעדות וס"ש דמודה בו ר"ש ז"ל. דעבד היכא לאימר מחרוי שהלריה ואפילו הכא דאסוריה לעדות עבד ובקיאין בהלכות עדות אתי לאסוריה לעדות דאמרי מדלאחתמה ס"מ שחריה מאריה וכן נזלן אתו לאימר מדלאחתמה ס"מ תכיכה עבד אבל קרוב מאי איכא לאימר קרוב הוא. ח"ל הר"ן ז"ל הכן בפירקין נע קרח הכל מכלימין עליו כלבדי אבן נגם ר' עקיבא אומר אין מכלימין עליו אלא קרובין הראויין להעיד במקום אחר. איזהו גם קרח כל שקשרין מבוין מעדיו והיא היכא דאיכון בהדיא שריבה בו הסופר קשרים יותר ממנין העדים והבא ליכא לאיתה לבולם הכל מכלימין עליו ואפי' פסולין לליאת לבא הבלמה אלא מאי תשבא בעלמא ממא כפיאה לאחר זמן בב"ד יפסלהו שיהו פרינין שאמין הבעל עדיו לאמן קרין ולא חיבו בי כולם ור' עקיבא פליג ואמר דאין מכלימין עליו אלא קרוב שהוא ראוי להעיד כדוה אחרת שאין עליו פסול עדות אלא קורבה אבל עבד ונזלן לא. ומקרשים בגמרא טעמא מבוה דבעבד אחו לאימר תבוכה עבד כלומר שיפסו לומר שאין הבשיבו מפני שאינו ראוי לעדות פבבר ניקיים בשאר אלא יאמרו שהעבד מבוחרר הוא ושהנזלן עשה תשובה ויכשיר לעדות לאחרת אבל בקרוב ליכא לאיפוי דמדע ידעי דקרוב הוא ויתמו אל נכם אלא הוכחר נם זה אלא מפני שהעדות מתקיימת בשאר. ואמיהי דכיון שמכלימין עליו קרוב משמע דכי תנן כשפה בגם קרח תנא מזה ומזה ויבאיון שמעא בגמרא משום כולכם אלא לכולכם עדים חייבין בא"ש הוא מכלימין עליו קרוב ואבי יבא ב"ד אחר לפוסלו משום חשש כולכם דהא אמרינן בפ' המניח תניין וכו' עד אלא ולאי כי אמר בפשוט דבהא אייטו משום הבלי לי לר' יוחנן דבפ' המניח תניין מפני שהדין כך אפי' בפשוט דהא אמר הכם שנים משום עדים וכולן משום תנאי ולא נרים נקים וכו' עד ומעתה לפה אמרו כנסה בגם קרח תנא מזה ומזה משום חשש כולכם והא אמרינן כולכם כיון אלא משמע אלא משום הבלי יכולה היא לקיים תנאה אפילו לאחר שנשאת בדאמרינן בפ' המגרש וכו' עד ומעתה לפה ליבדוק אם אמר כולכם ותתחתם עכשיו כיון דמשום הבלי אמר אמר. ולאפקר שאפ"ש שמשום הבלי הוא כיון שהבלי בגוש אל גם אין לוטו שחתנרת אלא לאחר שיהא הגם בשלם כפי חמלו ומש"ה תנא ולפי זה אפשר וכו' עד ואפשר עוד לומר דכי אמרינן נזרה משום כולכם משום עדים דאמרינן דבגם קרח מסתמא עדיו לאמרין קרין הכ ואפ"ה מכלימין עליו לפי שלא יבא ב"ד אחר לפוסלו לכיון דבעיקר עדותו של מקשר דהייטו בשלשה עדים הקרוב בו עד אחד קרוב כשר משום דשלשה במקשר לא דלאוריי"ת בראיתא בגמרא אפי' אמר כולכם עדים לא לגרף עדותן אמר בן ואחא עדותו בעלה אלא כך אמר שיתחתם הכשרים כדינם והקרוב כדינו וכן נראה עיקר דהא ולאי כיון דהאריכו חכמים שלשה במקשר אף הכשרים משום עד הוא ולא משום הבלי ולא חתים בי תרי מייהו ביומים והשלישי מכלן ועד עשרה ימים הוי מוקדם ופסול לפי בחינו דאי לגרם בשנים ואפ"ה אין הקרוב פיסל בנים הכשרים הלכך כי אמרינן נזרה משום כולכם משום עדים דאמר בין לר' יוחנן בין לרים נקים דמסתמא הבעל כמיין קשרין הזמין עדיו ואפ"כ אין הקרוב כיסל בו מן הפנים שבחבתי עכ"ל ז"ל בקיצור. וגמרא אחר רב אחא בר אהבה ותנא מי הכי נם קרח קשרין שבעה ועדיו חייבה. שבה ועדיו חייבה. חמשה ועדיו מרבעה. מרבעה ועדיו מפנה ע"כ מחלוקת בן נגם ור' עקיבא שאם הבנים עליו עבד לא נזלן. בן נוס אומר הולך כשר ור"ע אומר הולך ממזר אבל קשרין שלשה ועדיו שבים ד"ה אין מכלימין עליו אלא קרוב ורב יוסף הני אין מכלימין עליו אלא כשר. ותו נרסינן בגמרא מ"ר יוחנן לא הכשירו בגם קרח אלא עד מ' קרוב אבל בשני קשרים אין מכלימין בו שני קרובים אלא אחד קרוב ואי כשר אפילו היו החומין בו כשר שלשה כשרים לא דחייבינן דילמא הוה ולמחר אם יקרא עליה עדיר לפוסלו ויביאהו לב"ד ואין העדים בפניו ואינו עדים מן הסוק ביכירו אלא מן החיצונים הללו ויקיימוה בכך לתרי קרובים ואל כשר כי אמא העדים לא יכירו אלא החיצונים שני הקרובים ואי' מן הכשרים וב"ד אינם יודעין שהן קרובים ויקיימוהו בעדות פסולה אמר רב אחי הר' בריאתא לעיל נמי דייקא דקתני קשרין שבעה ועדיו שבה אי שבה ועדיו חמשה וכו' ומדלא אחמשים ואלא אחמים ואלא כאחד שני קרחות נגון קשרין

חמשה ועדיו שלשה ב"ש לא כל בי בה דבהתה נוולא אפילו קרוב לא מיתבר:

פרק ט המגרש את [האשה] (אשתו) ואמר לה וכו'. ביד עד סוף סי' ב'. פ"ח דהלכות גירושין סי' ה' י"ח י"ז. ובסור אבן העזר סי' קל"ו וסי' קמ"ז:

ר' אליעזר מתיר טעמיה דר' אליעזר דכתיב ולקח וכו' כדפי' רש"ל ומיהו טעמא דקאמר ר' יוחנן ור' יאי משום זקן אחד אמר דטעמא הוי דאמר קרא ויהיה נאים אחר אפילו לא התירה אלא נאים אחר ר"ה מגורשת ורבנן אמרי אם אים בכל אים ואים וכן הוא בירושלמי ובגמרא איבעיא לן אם אלא תוך לא אלא מנת הוא אין אלא תוך ומתוך הוא דאליבי רבנן אבל ר' אליעזר דהא אייר לה בגם אבל בע"מ שלא תנאתי אלא תבעלי מודו ליה מידי דהוה אבל תנאי דעלמא אלא דילמא ע"מ הוא ובע"מ הוא דפליג ר' אליעזר עליהו דרבנן אבל בתוך מודי להו דהא אייר ליה בגם. וכתב רב אלפס ז"ל דפסק רבינא דתוך הוא אבל בע"מ מודו ליה וכתב עליו הרי"ן ז"ל ומיהו בגמרא לא אמר בהדיא אלא פסיקות אלא הכי מסקינן אלא נאו ש"מ תוך הוא ש"מ אלא אחרי"ף ז"ל סיבר לכיון דבעיין אמרינן אלא אלא אלא תוך הוא בתוך הוא דפליגי רבנן אבל בע"מ מודו ליה כי מסקינן הכי אלא אלא הוך הוא ממילא משמע דבע"מ מודי ליה הוא ולא' מודמא וכו' עד אבל אחרים אומרים דמדלא מסקינן כפשטא דבעיין ש"מ תוך הוא אבל ע"מ מודו ליה משמע דאמרי מבסקא אי פליגי נמי בע"מ. ומעלה הוא ז"ל ולפיכך הדבר נראה להחמיר ולומר דאפילו בע"מ לא מודו רבנן לר' אליעזר ומיהי בסקא מיהא לא נפיק ע"כ. ובגמרא אמרי' דלא כר' יוסי ב"ר יהודה דאמר לא נחלקו ר"מ והחמים על המגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני אי תוך מפלוני אסורה מגורשת על מה נחלקו על המגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם ע"מ אלא אמר אמר

אמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני אי תוך מפלוני אסורה מגורשת מגורשת מגורשת

ער' אליעזר מתיר לכל אדם חוץ מאותו האיש וחכמים אוסרין. והכי נמי בגמרא איכא תנאי סובא איכא מיניהו מאן דאמרי פ"ות"א ורבנן בהון ואיכא מאן דס"ל דבע"מ פליגי. וגם לענין קדושין פליגי ר' אליעזר ורבנן וכמו שכתבתי רפ"ק דיבמות ובגמרא בברייתא תניא אודה ר' אליעזר במגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני והלכה ונכנסת לאחד מן הקשן ונתארמלה או נתגרשה אסורת לזה בלאסרה עליו. והקשו תוס' ז"ל הימא למאן דאמר דלרבנן דפליגי עליה לא הוי גע ואינה מותרת לשום אדם ע"כ: ויטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה. בגמרא אמר חזקיה דאמרי' ר"ש בן אלעזר היא דאמר נדי נכסי שבר חוב בד' חזקיה דלעיל עד שיטלנו ממנה ויחזיר ויתננו לה כדכתבינן לעיל ור' יוחנן אתר אפילו תימא רבי הא דילכון דהיינו רב כהנא אמר שאני הכא לאפילו רבי יוחנן דצריך לחזור וליטול הוא"ל וקנאתו בגיטיה קמייתא ליפסל בו לכהונה הלכך אי לאו דהדר מקרי לה מינה לא מהניא אמירה שהרי כבר זכתה בו ע"מ תנאי דאשון אבל הכא דהדורק לא זכתה בו כלום. וכתוב בבית יוסף בא"ה סי' קל"ז ולענין הלכה כתב הר"ן ופי' רש"י ז"ל דר' יוחנן בחי חזקיה רבו נחלק עליו ולפי זה אפשר דלא קיימא לן כשתם מתני' לפי שאין הלכה כתלמיד במקום הרב אבל לדעת ר"ש לאחר פשירת חזקיה נחלק עליו ולפי זה הלכה כר' יוחנן וכן דעת הרשב"א ז"ל ע"כ: ואם כתבו לתוכו אע"פ שחזר ומחקו פסול. כתבו תוס' ז"ל דמשמע מדיוקא דמתני' דשאר מחקים כשרים בגט רק שישאר קיום המחק קודם שריר וקיים ע"כ. הגה"ה הכי' רבינו ירוחם ז"ל בח"ב והקיום דהיינו ונעשה דלא כשר יכתבו קודם כדת משה וישראל כי כדת משה וישראל במקום שריר וקיים עכ"ל ז"ל בהרחבת לשונו קצת ושייקשר בשולחן ערוך א"ה סי' קכ"ה סעי' י"ט והוא לשון מועתק מהרמב"ם ז"ל פ"ד ס' ט"ו: אבל הרשב"א ז"ל כתב שר"ח והגאונים ז"ל שמחק שמו ושמה כסול ואם"פ שמקיים ואשר המחקים אם נתקיימו כשר בדיעבד אבל לכתחלה לא ויש מי שסבית דאיש מן התוספתא שאכילו בשמו ושמה כשר לכתחלה עיין בהר"ן ז"ל. וכתב הרב המגיד ז"ל בפ"ד מהלכות גירושין והגהו שלא לקיים מחק בגט להחמיר ע"כ. וכתוב עליו שם בכ"מ ונם בבית יוסף עור א"ה סי' קכ"ה ולפי זה כי דייקינן ממתני' דשאר מחקין כשרין בגט הוא בחד מתרי לו באיזה מגופו של גט לו אחזר וקיימו כמבואר בתוספתא וכי דיוקא ע"כ. ובגמרא אמר רבא לא שנו דאם כתבו לאוכו פסול אלא לאחר התורף אבל בפני התורף אפילו אם כתב גמי פסול: ב אלא לאבא ולאביך וכו'. לאו שורה הוא דבלאו איסור איסות גמי לא תפסי לאו בה קדושין. לאבא ולאביך. בגמרא בעא מיניה רבא מרב מחמן ה"ז ניעוך חוץ מזוטותיך מהו מי אמרינן בנטותין הא לא שייר לו דאמא שייר בדאיתה בעלמא ולא איסות קרינן בה מ"ל תני זוה לאבא ולאביך ובמתי ב לימא בנטותין אבא ואביך בני נטותין מיהו אבא לאו בזנות ולאבא ולאביך הוא אבל לא הוי שייר דבלאו הכי נמי אסירא ליה הא לאחר הוי שייר ולהי ליה דאמא בנטותין קתני מהני' וכגון דעבד ואיגסיב ואפ"ג דלאו אורחיה הוא הלכך לאחר הוי שייר אבל בזנות ב מא לא הוי שייר. ובעי ליה תו ה"ז ניעוך חוץ לזמן העתידין להולד מהו מי הוי שייר לו לא מי אמרינן דלא הוי שייר דהבתא מיהא הא לא אתיילידו לו דאמא עתידין להולד ומתסרא עליהן מפני אשיתו אל זה והוי שייר מ"ל תניתה לעבד ולכהני ולא מיתה דגבי מולדים הוי שייר עבד וכהני נמי עבידי דמגיירי ואפ"ה קתני מתני' כשר דלא הוי שייר ולהי ליה עבד וכהני לאו לאיעוורי ולהי הייני סי ולהי לאיתיילודי קיימי ונעבי ליה תו ה"ז ניעוך חוץ מלבעל אתיתך מהו מי אמרינן דלא הוי שייר דהבתא מיהא לא חזיא ליה לו דאמא הוי שייר דיומנין דמתה אחיתה וחזיא ליה מ"מ תניתה לעבד ולכהני ולהי ליה שייר דמגיירי והוי כמו זמנין דמתה אחיתה ואפ"ה קתני כשר דלא הוי שייר ולהי ליה גירות לא שכיחא מיהה שכיחא: הרי את מותרת לכל אדם אלא אלמנה לכ"ג גרושה וכו'. משום סרכא דשאר דוכתי נקט הכי שהרי כאן משום גירושין הלכו היא נאסרה וה"ל למיתני הרי את מותרת לכל אדם אלא לכ"ג ולכהן הדיוט מ"ש רבותא קמ"ל שאע"פ שהיתה אלמנה לו שנאסרה בגירושין נמורין אעפ"כ הוי שוב כיון דליכא מ"ת חזיב לאו. הר"ן ז"ל. והקשה ה"ר שלמה נורית ז"ל אפירוש הר"ן ז"ל תימה הכי דהו רבותא נבי גרושה ואלמנה נבי חלוצה שהיא מדרבנן בודאי דלית בה שום רבותא וגרעינא מגרושה דיקן ע"כ. וכן בחידושי הרשב"א ז"ל וכתב דהאי ליתנא דאלמנה וחלוצה לאו דוקא שהרי היא עצה גרושה אלא ה"ל למיתני חוץ מכהן גדול וכהן הדיוט ואגב ריהטא נקטיה ע"כ. ולפ"ד דממזרת ונתינה לישראל צריך לפרש כגון שהיה הממזרת היה ממזר לו נתין לו גר ומשוחרר שחוקי ואפשר ואם לאו על כרחך צריכין לומר דסרכא דשאר דוכתי נקט. וכללא דרישא דקתני ולכל מי שאין לה עליו קדושין לא חוויי שאר חייבי כריתות וכללא דסיפא דקתני ולכל מי שיש לה עליו קדושין פי' אם היתה פנויה אחת לא חוויי שאר חייבי לאין כגון עמוני ומשאני: אפילו בעבירה פי' באיסור לאו פסול דהוי שוב: ג גופו של גט וכו'. בגד פ"א דהלכות גירושין סי' ד' ובפ"ד סי' י"ב ובפ"ה דהלי' עבדים סי' ג' ובטור א"ה סי' קכ"ו ועיין בכפר כתר תורה שחבר החכם ה"ר דוד ויטאל נ"ע בסי' ר"מ. ואיתה בפ"ק דגדרים דף ה' ותוס' פ"ק דיומא דף ד' ו: ר' יהודה אומר ודן דיהוי וכו' סי' הרמב"ם ז"ל ר' יהודה סובר אע"פ שנוף הגט הרי מותרת לכל אדם כדכתוב בו ודן דיהוי לכי מגאי ע"כ. והלכתא כרבי דידיס שאין מוכיחות לא היין ידיס: וגט פיטורין בספרים לא היה כתוב גט פיטורין ובגמרא נמי כי קאמר ולרבי לוי"ו דתרוכין ולוי"ו דשבוקין לא קאמר לוי"ו דפיטורין ומיהו בפ"ק דגדרים כתוב בספרים נמי גם פיטורין ומראה דה"ל נרסינן ליה דלא ספר כריתות מתרגמינן גם פיטורין ונם בגיטין רגילין לכותבו תוס' ז"ל. ובירושלמי ליתיה ונם במשנת החכם הר"ר יה סף ז"ל נמחק אבל בכל הספרים איתיה. ומ"מ נראה דאי נרסינן ליה שיכון לגרוס בפחות הגיעל שהא סמוך וכן הוא בתרגום. וכתבו תוס' והר"ן ז"ל כלן ונם בפ"ק דגדרים ד' ו' דבתרתי סליגי רבנן ור' יהודה דבגמרא מסרש טעמא דפלוגתייהו ביה ותחם בגדרים מפ' דפלוגתייהו בחמאי ומתי הסוגיות כל אחת מגלה על חברתה ע"כ וכן כתבו ג"כ תוס' ז"ל. אין צריך להיות בלא יו"ד פי' דמשמע ביו"ד שר"ל דין הוא עלי שתגרשיך אבל אם אינו דין עלי שתגרשיך לא תתגרשי. ולא ליכתוב אגרת ביו"ד דמשמע אינגרא לשון גט. והריטב"ם ז"ל פי' שם בפ"ד שמא יקרא הרוגא ולי גרת כלומר ואם זנית למהך אל בעל הסוסקים איתיה. ומ"מ נראה דאי נרסינן ליה שיכון לגרוס בפחות הגיעל שהא סמוך וכן הוא בתרגום. וכתבו תוס' והר"ן ז"ל כלן ונם בפ"ק דגדרים ד' ו' דבתרתי סליגי רבנן ור' יהודה דבגמרא מסרש טעמא דפלוגתייהו ביה ותחם בגדרים מפ' דפלוגתייהו בחמאי ומתי הסוגיות כל אחת מגלה על חברתה ע"כ וכן כתבו ג"כ תוס' ז"ל. אין צריך להיות בלא יו"ד פי' דמשמע ביו"ד שר"ל דין הוא עלי שתגרשיך אבל אם אינו דין עלי שתגרשיך לא תתגרשי. ולא ליכתוב אגרת ביו"ד דמשמע אינגרא לשון גט. והריטב"ם ז"ל פי' שם בפ"ד שמא יקרא הרוגא ולי גרת כלומר ואם זנית למהך אל בעל הסוסקים איתיה. ומ"מ נראה דאי נרסינן ליה בלא"ף שמא יחיק לא מו תנסבא לא תנסבא ופי' לתתנסבא לילקח בכל ענין שיהיה בין לזנות בין לנשואין אא"כ פי' חוץ מחזרתיך שהא בעיא ולא איפסיקא ויש עוד דקדוקים אחרים לרוב מאד ע"ש בגמרא ובפוסקים ז"ל ובספר הלכות ומלאכי כהוב בתשובת הרב יצחק ב"ר מרדכי. וז"ל והלכות מדוייקות בנוסח הגט אין שם הרי את מותרת לכל אדם והשיבו גדולים שהגהה היא בהלכות גם בשופטים רש"י ז"ל לא היה כתוב ואע"פ שמלאכתו שנור בלשון התלמוד כמו הרי את מלומה ומותרת מלמעלה לדומנת נקבה ומשום דהוי ליתנא דרבנן ע"כ. ובסוף דבריו כתב ומאינו למדין משהה שהתנאי שנכתב בגט כולו לו קאתו אחר להתנסבא לכל נבר דתביין בין לר' יהודה בין לרבנן הוא תנאי שאחר התורף הכשר לדעת הכל ואין צורך אחריו לשון הרי את מותרת לכל אדם ויותר ראוי בגט לשון לכל נבר מלשון לכל אדם כדי שיהא כל נוף הנוסח בלשון אחד ולא מקלתו עברי ומקלתו ארמי שהרי בתוספתא פסלוהו וסמכו עליה קצת הפוסקים ומפני הלשון הוא שחלק ר' יהודה בזה לא מפני הטעון כי הטעון אחד עכ"ל ז"ל. וכתבו תוס' בכס ר"ש וה"ר יוסף טוב עלם [כ' הל"ל] דיתיהויין דיתיבויין כל מלה מהני תרין לריכה המלה יודין כי דאי לא כתב כי אם שתי יודין בסוף המלה משמע דקאי אנשים דעלמא ולכך לריך שלשה יודין סמוך לע"ר אחרונה וכן הוא בסמ"ג עשין סי' ג' וכן הוא בכו' הש"ש ז"ל בגמרא וכן כתבו הרי"ף והרמב"ם ז"ל שם פ"ד וכל הפוסקים כמימריה דאביי בגמרא אלא שהיא הוסיף לומר שלריך שני יודין אחריה אחר אחר הדלי"ת ואחת אחר התי"ו שהן שני היבות ודי במקום אחר אבל מלת דיתבא על נהר פלוגי הכל תיבה אחת כלומר היושבת ואין לכתוב די יתבא דמשמע אחר יושבת ע"כ. וזה לשון ספר הלבוש בא"ה סימן קכ"ו סעי' ד' די תה יין ודי תיבייין לריך לכתוב ג' יודין לרופיס דבחד יו"ד אין לכתבו שלא יהא נקרא תיהין בחיתרק תחת הו"ו וכן תיבין בחיתרק תחת הבי"ת עם מ"ן בסוף ואין זה שום מלה בתרגום ולתרי יודי"ן לא שני דהוו מיקרו דתרתיין דיתבצין בכתח תחת הדודין והיה מבמשתייהו לשון נקבות רבות נסתרות כלומר מדבר עם אחרים שהיינה על נשים אחרות אותן הנשים רשאות ושלאחות וכו' לכל נבר שתרגום ואיתא בתיהון מגרש אם זו אלא שתים אחרות לכך כותבין ג' יודי"ן תתויין תלבייין ונקראת הי"ו והבי"ת בשוא ותירין תחת הי"ו עם הנו"ן בנסוף ואז משמשותיה בלשון ארמי לשון נקבה נכחית יחידה ומוסגין לכותבה בחמשה יודין די תיהויין די תיבייין אחר הדלי"ת יו"ד אחת ואחת אחר הבי"ו כדי שיהא נשמע אחר תביי אחר תרגומו של כה לפי התרוף אפילו אם לא אשר והיו"ד הנשים שלאחר הבי"ו היא כדי שלא יקרא לא תיהויין דית בבייין ואין כאן מלה אבל אם יכתוב היודין אחר הבי"ו על כרחו יקרא ד' תיהויין דיתיבייין מיהו אם לא כתב אלו היודין אינו נפסל בכך שהכל משמעו אחת הוא והבלית בתקום אין שהחיי שתרלי וכו' ויש לכתוב לי תיה יין בבשה אחת וכן די תיבייין אבל אם כתב לי בבשה אחת ותיהויין לי תיבייין בבשה אחרת יש פוסלין ואפילו בבשה אחת לא ירחיק לי הרבה מן הב' תיבות רק משש מפני שיש בו קצת שנוי לשון כשמשלרין מלת לי מיתם אבתי תיבות ממ"מ ירחיק משש רק לא כה ע"ת שאר תיבות ע"כ: גופו של גט שחרור הרי את בן הורין הרי את לעצמך. כן היא הגרסא בירושלמי ונם בבבלי ש"ם בפ"ה דהלכות עבדים ונם בטור יו"ד סי' רס"ז וכן נראה עיקר ל"ג דבגמרא בין במשנה בין בפסקא כתוב בת חורין דמשמע דקאי אבעיה דומיא דאשה דעסיק בה וה"ה לעבד. אבל אבינו לי נרסינן בן חורין נרסינן את בנא ה"א דבתרגום דמיירי מתני' אין הפרש בין זכר לנקבה במלת אתה. לר' אפשר דגם שחרור בסיכא הוי בלשון הקדש ונרסינן אתה בן חורין הרי אתה לעצמך וכן הגיה ה"ר יהוסף ז"ל. ואיתה בפ"ק דקדושין דף ו' ונם שם הגרסא הרי את בת חורין הרי את לעצמך. ירושלמי א"ר יוסי ב"ר בון צריך שיאמר הרי את בן חורין הרי את בן לעצמך מתניתא אמרה כן הרי אתה בן חורין הרי אתה בן לעצמך ע"כ. משמע שר"ל שלריך לומר שניהם ומייתי סיועתא מן המשנה א' שמא תשמעינן שלריך לומר בן לעצמך או שמא תשמעינן שם הפרש בין את לאתה דלשפחה לריך שיאמר את בנא ה"ל ולעבד לריך שיאמר אתה בה"א אע"פ שבלשון ארמי אין הפרש בין זה לזה או שמא ר"ל שמלבד שיכתוב כן בגט שחרור נם לריך שיאמר כן בשעת מסירת גט שחרור אנא בנא מלאתי כן ביד שם בהלכות עבדים פ"ה: הרי את לעצמך. פי' או הרי את ובשום הוא מתוך הסוגיא שלכתוב בס"ד וכך הוא הלשון שם ביד ובשם בטור. ובגמרא הכא ונם כן שם בקדושין פסיקא אמר לה לאשתו הרי את בת חורין לא אמר ולא כלום אמר לה לשפחה הרי אתיא מותרת לכל אדם לא אמר ולא כלום אמר לה לאשה הרי את לעצמך מהו לנמרי קאמר לה ואפילו הכשא לא אדם לא אמר ולא כלום אמר לה לאשה הרי את לעצמך קאמר לה ואפילו הכשא לא אדם לא אמר ולא כלום אמר לה אשתו אלא א"ל רבינא לרב אחי ת"ש גיטו של גט שחרור הרי אתה בן חורין הרי אתה לעצמך ומה עבדא דקני ליה נוכיה כי א"ל הרי אתה לעצמך קני נוסיה אשה דלא קני נוסה לא כל שכן. וגם פשיט בגמרא שאם אמר לעבד אין לי עסק בך נשון חירות הוא: ד שלשה גיטין פסולין. פ"ק דמכלתין ד' ג' וברמב"ם ז"ל פ' נ' פשוט ד' עק"ב. והתם בברייתא קאי אבא שאול שאם כיוב בו נרשיה היום כשר ותנשא בו לכתחלה דכיון דהיום הגט יולא מתחת ידה לא אמרינן שתגרשה כבר בגט זה והרי אין בו זמן אלא אמרינן היום הזה הוא דגרשה בו כיון שהיום הוא שראשונה בידה והרי הוא תשוב לזמן נמור. ובגמרא פריך ותו ליכא והא איכא גט ישן ומשני התם לא תנא הכא תנא ופרכינן הניחא למ"ד הכא תנא אלא למ"ד הכא לא הנא מא"ל ומשני התם תנשא לכתחלה הכא דיעבד ופרכינן והא איכא גט קרח ומשני התם הוא"ל מזמר הכא הוא כשר ופרכינן הניחא לר"מ אלא לרבנן מא"ל ומשני התם תנא הכא לא תנא ולמ"ד ה"א נמי תנא מהלכא בן דבמקומר לא קנייהי ופריך והא איכא שנוס מלכות ומשני התם הוא מזמר הכא הוא כשר ומוקמינן למתני' כר"מ ומנייתא דריסא למשועי כל הני דאמרן ומנייתא דסיפא למשועי הא הנייא המבוא גט ממדינת הים ולא אמר לה בפ"ע ובפ"ע יוצאין והולד מיתר דברי ר"מ וחכמים אומרים אין הולד ממזר כיצד עשה ישלנו מי מה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר לה בפ"ע ובפ"ע. וכתבו תוס' ז"ל כל מצניות מסיק מהד מישועא ממנייתא דרישא והך בריתא ממנייתא דסיפא ואשמועינן דמתרצא היא וכיון יאחק אומר דהך בריתא אלעזריך מישועא לחוד לפי שיש תקנה אפילו לר"מ אפילו לכתחלה ליכא שיהא נעוטו ה מנה וליתנו לה קודם נשואין עכ"ל ז"ל ואיתה למתני' בפ"ק דמכלתין ד' ג' ובפ' שני ל' ז': ואם נשאת הולד כשר. אפי' תנא לאו כר"מ ס"ל דאמר עדי התימה כדתי דלר"מ הולד ממזר ובגמרא דמוקי לה כר' מאיר איכא לאמר דכתב ידו דאמר עדים דמי ולאו כר' אלעזר ס"ל דהא פליג

ר' אלעזר בשם אבא כיון לכתב ידו הוא וכתב ונתן קיימין ביה ואע"ג דליכא עדי מסירה בשר מדברכן פכליטהו דילמא אתי לאכשורי בכתב סופר הלכך לא תיבטל ולא כשר אבל כתב סופר ואין שם עד חולד ממזר רש"י ז"ל ומהר"י ן' גב ז"ל האריך על לשון זה: כתב בכתב יד פרק ראשון דהלכות גירושין סי' י"ד כ"ה ובמור אבן העזר סימן קכ"ז וסימן ל' וסימן קנ"ג וסימן קי"ב: יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד ברב דאמר כתב ידו ועד שמיו דוקא הנא ריבא בתב בכתב ידו שאין עליו עדים לאשמועין דאפ"ה חולד כשר וכיפא לאין בו אלא עד אחד איפכרא דאפ"ה לא הבטל לכתחלה. אבל כתב סופר ועד אין חולד כשר וכי קתני מתני' לקמן סי' מ' כתב סופר ועד כשר התם סופר ועד הוא אבל כתב סופר לא מהני ולא מידי אפילו בסופר מיבהק ולשמואל דאמר דאפילו אבתב סופר ממי קאי הא' אין עליו אלא עד אחד דקתני דאפ"ה חולד כשר משום דסופר ה"ל במקום עד שני אע"פ שאינו אתום שבני שניו לקמן סי' ח' כ ב סופר ועד כשר אלא דהתם כשר לכתחלה משום דמיירי בסופר מובהק ובקי בתורת גיטין ולא יכתבו אלא ח"כ שמע מסי הבעל והכא בסופר שאינו מובהק דוקא ומש"ה דוקא בדשעבד חולד כשר ולית ליה לשמואל כמ"ד דכתב סופר דאמן לקמן לא הוי אתם סופר וכמו שאכתוב לקמן שוב בס"ד: הרי אלו שלשה גיטין וכו' תו' ר"פ בחולה נשתא ובגמרא ס"פ גם פשוט בדף קפ"ו: רבי אלעזר בני יוד. ואיתא בירושלמי ס' גם פשוט. וכתב הר"ן ז"ל ומסקנא בשלשה גיטין דמתני' דלא אלא וכמו שכתב הרי"ף ז"ל ומיהו בגם קרא משמע דמודו רבנן דתנא כדמפרקינן בגמרא התם אלא הכא לא אלא ואע"ג דפסולא דרבנן הוא משום גזרה בעלמא ומשמע דה"מ לכל הגיטין הפסולין באע"פ שאין פסולן אלא משום גזרה כגון כתב על עלה של עץ נקוב שהוא פסול שמא יקצוט וכותב עופפי גיטין דנזר ר' אלעזר עופפי אמו הורף ה"מ אם נשתא אלא אם הקלו בשלשה גיטין אבל יותר מבשאר גיטין פסולין לר"מ בהגהו הולד ממזר והכא הולד כשר ולרבנן בהגהו אלא והכא לא אלא הייט טעמא דדבר הגוהג בגיטין ולא בשטרות החמירו יותר ומר כדאית ליה ומר כדאית ליה כדי שלא יבא לו להשות גיטין בשטרות ומש"ה כתב לשם מלוות אחרת שאינו נוהג אלא בגיטין לפי שלא היו מקפידין בשטרות וכמו שכתבתי למעלה וכן כל הדברים שנתקנו בגיטין בלבד ס"ל לר"מ שכל המשנה ממשנא שנשנו חכמים בהם הולד ממזר ולרבנן הלא וכן ג"כ דברים שלא נתקנו בלבד אלא בגיטין ושטרות שוין בהן כגון היה סופר במזרח וכתב במערב דאפילו בשאר שטרות לית להו לכתב דוכתא דקיימי ביה דאי לא מיחזי כשקרא מש"ה בגיטין לר"מ הולד ממזר ולרבנן אלא אבל כתב בכתב ידו ואין בו אלא עד אחד או שאין בו זמן כיון דבשאר שטרות החמירו יותר ומר כדאית ליה ומר כדאית ליה כדי שלא יבא לו להשות גיטין בשטרות ומש"ה אם כשאת לא תלא בתם הא פרישו טעמא משום דהסתא בעל לא מערער אבן ניקום ונערער וחזו דעת הרמב"ן ז"ל. אבל רבינו אליעזר גאון ז"ל כתב בהשגה בגיטין היה סופר במזרח וכתב במערב שאם נשתא לא אלא אע"פ שאין לה בנים ונראה שדעתו ז"ל וכו' עד והרמב"ם ז"ל כתב בפ' עשירי מה"ג כדברי הגאון ז"ל וכן נראה דעת הרי"ף ז"ל אע"פ שאין נראה כן מתשובה שלו וכו' ע"ש ועיין במ"ש בשמו ז"ל בפירקין דלעיל סי' ד': אע"פ שאין עליו עדים ואינו כתב ידו אלא שכתבו לה בפני עדים כשר ליכא בו לכתחלה רש"י ז"ל. ואיתא פ' האשה מקדש דף מ"ז ברש"י ז"ל: וגובה מנכסים משועבדים גובה כתובתה בגם זה מנכסים משועבדים דתנן בכתובות הילכה גם ואין שמה כהובה גובה כתובתה ליכא אחריבא גובה מנכסים משועבדים אם אפר מלוה הוא גובה מנכסים משועבדים דש"מ שמי קרי גם כדאמרינן בעלמא וגם חוב שאין בו אחריות רש"י ז"ל בפ"ק דמכילתין דף ג' והבריתו תוס' בשם ר"ת בפירוש שני דרש"י ז"ל אבל אבל ר"ח ז"ל פסק דלא מגבינן בעדי מסירה אלא מבני חרי כדמוכח בפשטא דהתם דס' גם פשוט ולפי הגרסא שכתבו שם תוס' ז"ל דמשמע מיהא דמתני' דוקא בגם מיירי ולא בשאר שטרות וגם מלשון הקונטרס מוכיח לקמן דלא נבי ממשעבדי אלא בעדי אתימה ע"כ. אבל רבב"ם ז"ל שם ס"פ גם פשוט פירש וגובה מנכסים משועבדים אם בטר מלוה והוא וכו' ויש לו גרסא אחרת בהגהת דפ' גם פשוט ושיין במ"ש שם סוף הפרק וכן נ"כ הר"ן ז"ל בפ' המביא תניין דף הקמ"ד ע"א ונם כאן: שאין העדים כו'. תוס' פ' המביא תניין דף כ"ב ובהגהו הם ז"ל בפ"ק ד' ג' דמקלשון דאפילו אין עליו עדים דייקינן דש"ל לר' אלעזר אפילו אין עליו עדים כלל אפילו עד אחד ושוד דקתני דאין העדים חותמים על הגם אלא מפני חקון העולם משמע דבעד מסירה לחוד סי' ואפילו לכתחלה ואם לא הגם בהשגת אחקון ר"ג הזקן שיהו חותמים על הגם לא שריך לעשות כן אלא חקן שילמיד לבם לעשות כן שלא יאמרו לעדי מסירה כשירלו להרשות לראות הסתר והגם אבל לם בלים לסמוך לכתחלה לעדי מסירה סומכין ע"כ וכן כתב הרמ"ם ז"ל: ד' שנים ששלחו וכו' ירושלמי רים פ' כל הגם ותוס' שם ובלד פ"ג דה"ע סי' י"ב. ובגמרא מאן הגא דאיכא הקראה בגותן שיהם לזו ושיהם לזו כר' מאיר דלא בעי עדי מסירה הלכך כל אחת מהן מתגרשת בשלה שהרי בא לידה ועדיו חתומין בו וא"מ כיון דלא בעי עדי מסירה שפיר דמי דהא כל גיטין שהו בעי עדי מסירה אינם יודעים לשי יאמר אבל לר' אלעזר כיון דחתימה לשמה לא בעי עדי מסירה לשמה דכתב קרא אכתב וכתן קאי ואתיה לשמה אבל אתיה אתימה דהיינו סופו וגיים לזמן דבתרא ועדים דקמא מבני תנאי שהיה בו וקבל חתימת סופו של ראשון חיבה אבל היבה של שיור הבי ומינרשא בשני חנאי גיטין והעדים לא על שלו חתמו וא"ע פריך ג"כ ולאחוה אחבשי טובא כדאי' התם ומסיק רב אחי דידיע מחיתה המגנה של הקלף שלא הה בו קלף אלא הה בו ויכר בכיבות הקלף שלא נעשה בו תער הגלגים. וכתב הרמב"ן ז"ל שם ס"ד כ' ד"ד אבל אם אינו ויכר אע"פ

לפלוגתא ופרכינן עליה ואמאי כיון כשרין ודילמא כי חתמו סהדי אבתרא הוא דחתימי מי לא תניא עדים החתומים על שאלת בלוס בגם פסול דחיישינן שמא על שאלת שלוס חתמו כלומר שאם כתב תחת הגם שאלו בשלומה והעדים חתמו מלמטה חיישינן שמא על שאלת שלוס חתמו ולא על הגם ומפרקינן א"ר אבהו לדידי מיפרשא לי מיניה דר' יוחנן שאלו פסול ושאלו כשר כלומר לפי שהי"ו מחברת הכל הבא אמי דכתב ביה ופלוני פלוניתא בוי"ו ומש"ה כולן כשרים: היה כותב טופס לכל אחד דהיינו זמן לכל אחד ואחד כגון אחד בשבת אחד בשבת כן פירשה ר' יוחנן והיא כהיה. וכתב הר"ן ז"ל והא דמעטריכון לא קומה אחד בשבת אחד בשבת דלא אחד בשבת ב' ר' בשבת היינו לי דראשון מו מקדם ופסול מהרי לא תתמו עדים עד חרי בשבת ע"כ. והוא נגרא ובהיא בריתא דתניא כותים דר' יחנן פליג ר' יהודה בן בתירא אח"כ דאמר אם שהעדים נקראין עמו כשר דאם יש ריוח ביניהם פסול ואם לאי כשר שאין זמן מפסיקן ורים נקיים פירש לכלל ולטופס דמתני' בגוונא אחרינא דס"ל דזמן אחד לכולן אמי הוי אלא ה"ל כלל דכתיב ביה הבי אמו פלוני ופלוני נרשו בשתיהו פלונית ופלונית ומשום דלא לחוו תרתי נשי מתגרשין בגם אחד דהאורה אמרה וכתב לה ולא לה ולאחברתה הדר כתב בסוף גיטא פלוני נירש פלונית ופלוני נירש פלונית ואינא אמי כותיה דרים נקים: את שהעדים נקראין עמו כשר פי' הרמב"ם ז"ל שם פ"ד שהאחרון כשר נמור אבל הראשונים הוו בפסק נירושין וכן העלה הר"ן ז"ל דמגיא לאומרא עדיף מפי ולא אמרינן דבראשונים אין כאן עדים כלל ואיתה לאלי בבא בירושלמי פרק שבועת הפקדון: ן שני גיטין שכתבן וכו' הוכ' פרק גם פשוט דף קמ"א ונם בגמרא שם. ובתרי בתני דמתני' תני זעירי שניהם כשרים אלא שהגולגלת כתבה דיקן וגולגלת קורא התלמוד מאן דשם מכלר המשתמשין וכן קורין הגאונים ז"ל לאיטר: ולשון הרמב"ם ז"ל שם פ"ד מה"ג שני גיטין בשני דפין במגלה אחת זה אצל זה ע"כ. בפי' רש"ל ה"ג עד אחד עברי ועד אחד יווי וכו'. אמר המלקח היא נרסת ר"ח ולא גרים בלין מתחת זה לתחת זה וכו' עד לסוף. ובירושלמי נרסינן עד אחד עברי ועד אחד יווי עד אחד יווי ועד אחד עברי בלין מתחת זה וכו' וכן הגיה הרי"ב יהוסף ז"ל ובדב אלפס ז"ל ראיתי הגרסא כן עד אחד עברי ועד אחד יווי עד אחד עברי ועד אחד יווי בלין מתחת זה לתחת זה ומתחת זה לתחת זה שניהם פסולין. וכתבו תוס' ז"ל דמשמע דרש"י ז"ל גרים עד אחד עברי ועד אחד יווי בלין מתחת זה לתחת זה עד אחד עברי ועד אחד יווי בלין מתחת זה לתחת זה שניהם פסולין פירש שעל כל גם חתום עברי ויווי ע"כ. וז"ל רש"י ז"ל עד אחד עברי ועד אחד יווי בלין מתחת גם הימין לתחת גם השמאל ועד אחד עברי ועד אחד יווי עוד התחיתם בלים מתחת השמאל לתחת גם הימין כגון בסיוני הראשון חתם תחת השמאלי יוסף בסוף שיטה וחזר וחתם בן שמעון בראש שיטה שניה תחת הימני מגלה שמו תחת הימני דהכי מיפרשא חתימה דיהבו בגו של יוסף שמשון נמצא שמתחת גם הימין לא לתחת גם השמאל שם אביו על השמאל ושמו על הימין והעברי השני חתם שמו תחת גם השמאלי בסוף שיטה ושם אביו תחת הימני בראש שיטה שתחתיה נמצא בא מתחת גם שני לתחת גם ראשון ויווי השני חתם תחתיו כדרכו בשיטה אחת יחתם בן תחת הראשון ונפלו תחת השני נמצא שמו תחתיו והכל פותרין אחת בשיטה אחת שכל העדים חתמו כל אחד שמו ושם אביו בשיטה אחת מתחת ראשון לשני כמו שפרשתי שני עדים עברים ושני עדים יוונים השניים ראשונה בשמונה ומי אשכר לייסבה כלל ומתני' לא דייקא הכי דא"כ לא משכחת עברי ראשון על השני ומתני' מיתנא פלגינהו עברי ויווי לחה. ועברי ויווי ליה ובגמרא נמי פריך ליתכשר הא' בעד אחד עברי ועד אחד יווי והא' בעד אחד עברי ועד אחד יווי אלמא כל כמה דלא אמרינן גוגלית היום הוי חתימה דידהו עברי ויווי על זה ועברי ויווי על זה ע"ל ע"ל. ור"ת הגיה גם לשון הגמרא דל"ג אלא וליתכשר הא' בעד אחד עברי ועד אחד יווי והו לא והא"פ מי לא חייטינן גוגלית דאם אם יש לכשיר שניהם הראשון בשני עברים והשני בשני יווים אלא אפילו חייטינן גוגלית ומי אפשר לכשיר שניהם קמא מיהא ליתכשר בעד אחד עברי ועד אחד יווי וה"מ למימר דקמא מיהא ליתכשר בכולהו דמולהו קיימי עליה אלא שלא הוצרך הראשון אלא בעברי ויווי ומשני דהגיא דידן דחיים גוגלית פוסל שניהם דחיים דילמא חתמו תלתא אחד ואחד אחד עברי הראשון אמקמא ועברי שם בני עברים ויווי האחרון אבני ע"כ. וכתב הר"ן ז"ל ומיהו אם שהעדים הראשונים נקראין עמו כשר אפילו לתנא דמתני' דחיים גוגלית משום דודאי הראשונים בין עברים בין יווים אינם מבנים מנכסים ובסיפא הייט טעמא דשניהם פסולים משום דחייטינן שמא השני יווים או אחד מהם גוגלית אחר ומגלת השני פסול אי שמא עברי שני אחר גוגלית כדרך היום שלמעלה הימנו ויווים לא שיבו מנכסים ומגלתו עברי שני ושני יווים מעידין על השני ואין מעיד על גם ראשון אלא עברי ראשון ובסיפא דמתני' אינמרינהו ליה לתנא דאי מרשא ה"א כי חייטינן לגוגלית ה"מ ביווים אבל בעברים אימא לא קמ"ל פיסא עכ"ל ז"ל ועיין במ"ש במתני' לעיל: ן שייר מקצת הגם וכו' תוס' דפ' שני דטיסה דף י"ח וכתבו הם ז"ל שם ונס' שני גיטין דף כ' וז"ל שם גיטין ואח"ה היכי מכבריך בפ' נתרא שייר מקצת הגם וכתבו בדף השני הוה לן למיפל בשני דפין משום סיר אחד אמר רחמנא ולא שנים ובלשה ספרים כדאמרינן בפ' שני דטיסה כתבה בשני דפים פסולה משום ספר אחד אמר רחמנא וכו' ואומר ר"י דשני דפין דמיסה לחיי ז"ל נ"כ בפירוש שבעתיק רעז"ל ובעור אבן העזר סי' ק"ל. ובגמרא סריך וליחוש דילמא הני תרי גיטי הוו ואיתרמי ליה זמן דקמא דהיינו סופו וגיים לזמן דבתרא ועדים דקמא מבני תנאי שהיה בו וקבל חתימת סופו של ראשון חיבה אבל היבה של שיור הבי ומינרשא בשני חנאי גיטין והעדים לא על שלו חתמו וא"ע פריך ג"כ ולאחוה אחבשי טובא כדאי' התם ומסיק רב אחי דידיע מחיתה המגנה של הקלף שלא הה בו קלף אלא הה בו ויכר בכיבות הקלף שלא נעשה בו תער הגלגים. וכתב הרמב"ן ז"ל שם ס"ד כ' ד"ד אבל אם אינו ויכר אע"פ

שנמסר בעדים ס"ז סעיף מגורשת ע"כ: **חתמו העדים בראש הדף.** בירושלמי הגרסא כתבו העדים וכו' וכן הגה במשנת החכם הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל וכן היא בהרי"ף ז"ל גם בהר"ן ז"ל דף תר"ב ע"א. וכתב שם דמתני' דתנן בה היה כיתב סופם לכל אחד ואחד והעדים מלמסה את שהעדים נקראין עמו כשר כלומר ואיזה שסל ותנן נמי כתבו העדים בראש הדף או מן הגד לו מאמוריו בגם פסוק כסול ותנן נמי הקיף ראשו של זה בגד ראשו של זה והעדים בחמצע פסולין משמע דאיזה כשר לגיטין ע"כ. ואיתא בחוש ר"פ גם פסוק דף ק"ס: **הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה והעדים באמצע.** פי' שנמצאו העדים בראש שני הגיטין שניהם נפלין ואם נמסרו להם בעדים שניהם כפרים כך היא לשון הרמב"ם ז"ל פ"ד סימן כ"ג: **סן הצד פי' אין מן הגד: סופו של זה בצד סופו של זה** את שהעדים נקראים עמו שגם התיחת העדים בלפי כלרך הת תמנין כשר רש"י ז"ל ונירושלמי ליתא להאי בבא דסיפו של זה וכו' וגם במשנת החכם הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל נמחק וכמו שכתבו הוס' ז"ל: **ראשו של זה בצד סופו של זה והעדים באמצע** בהרי"ף ז"ל והעדים מלמסה וכן הגיה הר"ר יהוסף ז"ל: **ח נט שכתבו עברית ועדיו יונים יונית ועדיו עברים** כך הגיה הרי"ף ז"ל ואיתה בפ' המביא הניין דף י"ט ובכרכין סמוך לה בתוחו עלה. ובתוספות הרשב"א ז"ל **סי' אל"ף קל"ח.** ויונית לאי דוקא דס"ה לשהר לשונית כך כתוב בבית יוסף טור א"ה סי' קכ"ו בשם תמוכת הרשב"ז ז"ל וכם הגיה ראיות לדבר. ופי' רש"י ז"ל שכתבו שכתב שנו. ומלאתי המוסתה בבר אלבסי ז"ל עד אחד עברי ועד אחד יוני עד אחד יוני ועד אחד עברי כשר ואינו יודע אם הוא טעות סופר. וב ד פ"ל דהלכות גירושין **סי' ז' ח'** וכתב שם והוא שיהיו העדים מכרין לשון הכתב והכתיבה ע"כ. ודעת הרמב"ד שם שאם היה כתוב בשתי לשונות אם יודע יחתמו העדים באחד מן הלשונות שנגע בהפסר שהחתימה של העדים מעכבן והכניה קנת הוכחה לזה מן התוספתא דלמיתא בתם אבל הר"ן ז"ל ומגיד משנה ז"ל הביאו בעד הרמב"ם ז"ל וייסבו התוספתא לדעתו ז"ל וכתבו עוד שהרמב"ם ז"ל שלא רצה להכניר בשחתימת העדים שזה לאחד מן הלשונות שנגע מכני הפסר זיה שכתב הרמב"ד ז"ל יש סעד לדבריו ז"ל ממתני' שהכשירה כתוב בלשון אחד והתחתימת בלשון אחר אם באחד מן העדים בלשון הגם והעד הבני בלשון אחר ומדלא הוכירה ג"כ כשהגם כתב בשתי לשונות וחתום בלשון אחד מן השתי לשונות שנגע ס"מ דבכי ה"ג שהיא כשר. ע"כ בשמו לשון קצת להכנת הענין כפי קוצר דעתי: **כתב סופר ועד בשר.** גמרא מ"ד ירמיה מתם שנינו ואמר רב חסדא מתני' ר' יוסי היא דאמר מילי לא מיימסרן לשליח הלכך אין לדם חותם בגם אמ"כ שמע מכי עלמו לפי שאין השליח רשאי לומר לעדים חתמו בגם פלוני ומש"ה ליכא למיחם הכא שמא הבעל לא לוה שיהחום אלא לשלוחו לוה שיאחר לסופר זה לכתוב ולאחרים לחתום והשליח חשש שמא יחביים הסופר לומר אין מרבנין אותו בעל ויחתו חשש זו שה לסופר לחתים דודאי ליכא לחיחם להכי אלא ודאי הבעל עלמו לוה לסופר לחתום דהא מילי לא מיימסרן לשליח ודאי כר' מאיר דאמר מילי מיימסרן לשליח. ושלחתיהו לעל במתני' דבש"פ ההקבל ושטרות ס"ל דכתב סופר ועד שניהו והכשיר כתב סופר מובהק לכתחילה בחתימת עד אחד דליכא למיחם בית יום בגם הם לא שמע מפי הבעל עלמו כיון שהוא מובהק דלכתיבגא לעל סי' ו' נגי כתב בכתב ידו ואין עליו עדים ובש"פ ההקבל אסיקנא דלעי"ג דר' יוסי חדתי אמר דפסילא בין שאמר לשלחה תנו בין שאמר אמרו לפלוני ויכתוב ופלוני ויתחתמו מ"מ במולא לא ס"ל כותיה אלא בחדא דהיינו היכא דלא אמר אמרו ופלוני עליה בחדא דמכסר באומר אמרו דהא כרב הגם מסתה כלאמר אמרו וכסר לדידיה. ועיין עוד בש"ם ס"פ ההקבל: **כתב סופר ועד בשר** בפ' ההקבל דף ס"ו ובפ' מי שלחוו דף ע"א ובפרקין דף ס"ו. והשלה הר"ן ז"ל דמתוהה דפסקא לשיל הכא והכא לאומרת ולמיפסל אמר אמרו ולמיפסל ג"כ חתם כוכר ועד דאע"ג דמלן דאיה ליה חתם סופר כשר הוא ואין פסלין חתם סופר ג"כ דלכתיבגא אפ"ה מספקא פסלינן לתרוייהו ע"כ. אבל דעת הרי"ף ז"ל לפסול באומר אמרו ולהכניר בחתם סופר ועד והרמב"ם ז"ל מכניר בחתם סופר ועד ומוסיף באומר אמרו וכבר תמה עליו הר"ן ז"ל בש"פ ההקבל דהרי הא בהא תליא ע"ש: **בן איש פלוני** וכו' פרק גם פסוק דף קס"א ובפירקין דף פ"ו: **כך היו נקיי הדעת** וכו' תוס' פ' הטולה דף נ"ד ופי רש"י ז"ל נקיי הדעת שלשונות קצרה לא היו חותמין עד אלא כלומר בן פלוני ע"כ: **כתב חניכתו וחניכתה** תוס' פ' הטולה דף ל"ד ופי' רש"י ז"ל היכתו וחניכתה שם לוזי של מטפחה כולה דהיינו חניכת אבית דאמרי' בגמרא. ור"ת ור"ת ז"ל פירשו שם לוזי של הלים עליהו לו של אתפה עלמה וחניכת אבות דברייתא היא חניכת כל המטפחה ולא מיירי בשם לוזי דבנופיה הר"ן ז"ל. וז"ל לפן תוס' ז"ל נקיי הדעת ר"ח ור"ת ז"ל נרסי כתב חניכתו וחניכתה כשר וכך היו נקיי הדעת שבירושלים כותבין פי' שלא היו כותבין אלא החניכה. והניכת אבות דבגמרא דברייתא דת"ק בברייתא ס"ל דחניכת אבות בניסין על עטרה דורות כשר ולא הוי כפיה שמו ושמה. ור"ש בן אלעזר ס"ל דעד שלש דורות ופלש בכלל כשר מכאן ואילך פסול הניא לא חייבי בחניכת הלים כדהכא אלא חניכה שהמטפחה נקראת על שמה ע"כ. וכן נראה שהיא נרסת הרמב"ם ז"ל שנורס בנה דכר היו נקיי הדעת כותבים בתר בנא דכתב הניכתו וחניכתה ופי' ז"ל נקיי הדעת הנזכרים בדשתם וכן נראה הרא"ש ז"ל וביד פ"ג דהלכות גירושין סי' י"ע י"ד. ובשור אבן העזר סי' קכ"ו וסי' קכ"ש וסי' ל'. וכתוב בבית יוסף בשם המרדכי דלכי' רש"י ז"ל היינו אע"פ שלא הוכר שמותם כי אם רק המשפחות ובייחי בעדי מסירה דוקא ע"כ. ועי' בתוספת יו"ט בסימנים וגם הרא"ש ז"ל נורס כן. וכן מצאתי שהגיה [נ"כ] הר"ר יוסף אשכנזי ז"ל. ובירושלמי כיני מתני' כתב סופר וכך כשר אים פלוני כשר בן אים פלוני כשר בן אים פלוני עד כשר אים פלוני ולא כתב עד כשר ופי' רש"י ז"ל ומתני' דוקא שקם אים פלוני עד דהיכא דלא חתם פלוני בן פלוני בעינן עד ע"כ וכן הגרסא בהרי"ף והרא"ש ז"ל: **נט מעושה** וכו'. תוס' דס' אע"פ ד' ס"ע ובנתרת פ' חזקה ד' מ"ח ובירושלמי פ' יש מותרות ד' י' ודפ' אלמנה ניזונית: **בישראל כשר ובגויים חיבטים אותו** כו'. כלומר ובגויים פעמים שכשר אם אומרים לו עשה מה שחכמי ישראל אומרים לך שעשיו אין הגוי אלא כמקל ולעשה לע"ד של ישראל ואיכא מוסרי דגרסי נט מעשה בישראל כשר ובגויים פסול מובטין אותו וכו' הר"ן ז"ל. ותוס' ז"ל כתבו חובטין אותו לעשות דין ישראל ואו כשר כן פירש ר"ת ורב יהודאי גאון בהגי גדולות ע"כ. וביד ס"פ בני דה"ע ובטור א"ה סי' קל"ד. ומפרש בגמרא דשעמא דבגויים בסול ופוסל מן הלכיה מהום הלכין בשדין דישראל מיהלף אלא כדין בשדין דישראל לא מיחלף פי' רש"י ז"ל כדין בגויים שנים שעשיהו לחוטא ובדין תורה אע"ג דלאו ניטא הוי גזור בה רבנן לבסול בלכתה מהום דמיהלף בשדין דישראל ואתי למימר ישראל נמי שעשיהו ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך לבמיהם ולא לפני בגויים הייגו כשעשיו על פי דייני בגויים ישראל אפילו אם גוי כופהו לא מיקרי לפני בגויים וכן פירש בהלכות גדולות ואי חובטין אותו בגויים ע"פ דייני ישראל ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך כשר ע"כ. משמע מתוך דברי כולם דלא נרסי בגיתי מלא ולכתר וכן בירושלמי ובהרי"ף ז"ל ליתא גם בתשובות הרשב"א ז"ל סימן סנ"ז מוכח דלא הוה גרים לה במשנה גם הר"י ז"ל מוחקה. אבל נחלוקי הרשב"א ז"ל איתה: **ט יצא שמה בעיר מקודשת** וכו'. ביד ס"ט דהלכות אישות סי' כ"ב כ"ג ובפ' עשירי דה"ג סי' כ' ובפ"ז דהלכות איסורי ביאה סימן כ' ובטור אבן העזר סימן ו' וסימן מ"ו. והתם מוסיף נבי קדושי ספק ס"ם בקדושין שוה פרוטה או שהיה קטן והוא מן הגמרא: **מגורשת ה"ז מגורשת** פי' רש"י ז"ל רש"ל דה"ק אמת כהן שיש עליה קול פלוני בהגרשה היום ה"ז מגורשת ואסורה לשב עוד התיחו ע"כ. ומש"ה פריך בגמרא ואמרינן לה אגברא אם הוא כהן יהא אמר רב אבי כל קנא דבתר נשואין לא חייבינן ליה ומכאי דאמרינא קאי וכו' כדפי' רע"ז ופרש"י עד דאילו מגורשת להקל שתנשא לזנוק ליכא לאפוקי דמשום יציאת קול נישרי אמת אים לעלמא ע"כ: **גירש איש פלוני זכו בגירושין** שמא לא נתקיים התנאי וחזרה אמתלא של קדושין והה"ג אבכא רש"י ז"ל והר"ן ז"ל. ולע"ד הא דלא קתני אחוי היא אמתלא קדם אים פלוני את אשתו או נרשה על תנאי זרק לה קדושיה או נישה ספר קרוב לו ספק קרוב לה סרבא מתני' דיבמות פ' ד' אחין סי' ח' דנקט נבי קדושין נקט הכא מני נבי קדושין ולע"ג דהתם נמי מלי למיתני נבי גירושין מאי דהי נבי קדושין כדאיתא התם בגמרא וכדכתיבנא ליה התם מ"מ קשה לע"ד אמאי לא תני הכא נבי הגם כל הני דתני התם כתב בכתב ידו ואין עליו עדים וכו' ושמא משום דהתם כשרים ודאי מן הטורה כדכתיבנא התם והתם נמי קשה אמאי לא תני גרשה על תנאי כדתני הכא' אי ליתני הרס גירושי ספק קדושי ספק אתנה ונישואין ולא מפרישנא ליה כל מין ספק ומיהו הא לא קשיא דהא אינשרך לתנא לגרושי ונמיהמי זהו ספק קדושין למעשיו כדאיתא התם בגמרא וכדכתיבנא ליה התם ועוד קשה לע"ד למאי אלעזרין זו היא אמתלא הסדר קתני הכא בשיפא ולמעוטי מאי כדדייק התם בגמ' וכדכתיבנא התם ושמא למעוטי הגיהו הגיהו דתני התם ומן הטעם שכתבנו ועדיין אל"ע: ושוב כתב הר"ן ז"ל ה"ז מגורשת שראה מדברי רש"י ז"ל שאפילו יצא קול שני של גירושין אפילו מכהן ועד עשרה לשנה ולבטל קול הקדושין שלפניו ואסורה ומותרת לעלמא לתנ"ג לקמן נשקיון דבאמתלא לא שריא אלא כשהיא יוצאת כאחד עם הקדושין התם היינו טעמא לפי שהאמתלא היא על תנאי וכיוצא בו הפך הקול הראשון שהיה התם אבל קול של גירושין אינו סותר כלל קול הקדושין אבל הראב"ד ז"ל כתב דאף בגירושין בעינן שיצא קול הגירושין עם הקדושין כדי שיהא סותרו עמו ע"כ. ופי' רש"י ז"ל כאן וגם בברק שני דכתובות דף כ"ב אמתלא מבל ומשם ע"כ. נראה שהוא ז"ל מפרש אמתלא כמו מתנה שהוא תרגום של מבל. ופירוש שלא יהא שם אמתלא אלא לשון אמתלא דאוקי דב אבי כמו שכתב רעוז"ל אמתלא דרישא דקדושין מיצא ואמתלא דסיפא דגירושין אחר קדושין כגון שאומרים שזה הגם שנתן לה אחר קול הקדושין שהיו קדושין גמורין הגם היה על תנאי או שפק אם הגם קריב לה או קרוב לו אמ עדיין קול הקדושין קיים שלא יוכל הגם לבטלו ולשברו כיון שסגם היה על תואי דחיישינן שמא לא נתקיים התנאי או שמא היה הגם קרוב לו ועדיין היא מקודשת לזה ביצא עליה קול קדושין ממנו. וז"ל הרשב"א ז"ל בחלושיו הא דקתני בשמתני' ובגד שלא הא אם אמתלא. לאוקמתיה דרב אבי אוקי לגוימר דלא קאי אדרישא דקתני מקודשת ומגורשת ה"ז מגורשת דאם יצא שמה בעיר מקודשת ומגורשת על תנאי ודאי מבטלין ליה לקול דקולו שוברו היא ומימר אמרי' נתקיים התנאי ואחרי היא מגורשת וכדאמרינן לקמן מימר אמרין עיינו בהו רבנן בקדושי ולא הוה בהו שום פרוטה מימר אמרי עיינו רבנן בקדושי וקדושי קטן הוו אלמא לא חסו חכמים לבלא אלא לקול שאין שוברו כלל עמו ומשום לעז מספחות אבל כל היכא דאיכא למימר דלא סעו בה אינשי והלו דבדינא הרו לה רבנן אין חוששין לאותו קול כלל אלא מתני' הכי קתני מקודשת ומגורשת ה"ז מגורשת ואסורה לכהן ואימתי חבו לקול בתקום שאין שם אמתלא אבל בקול שיש שם אמתלא כגון שהוציאו קול על האשה שהתגרשה על תנאי ואח"כ מת בעלה או בקדושין אין חוששין לאותו קול. אבל הראב"ד ז"ל פירש דאריבא קאי שהם אמרו מקודשת חוששין לה ואפילו יצא קול עמו שנרשה על תנאי אין כאן שוברו כיון שאמרו שהיו גירושיה על הנאי ולדבריו הא דתנו לקמן בקמן ובכתובות משום פרוטה היינו כשנתלא

כדבר כן אין חוששין לקול ומומכין על אמתת הענין אם לא מן כסתם אין מצטרפין את סקול אלא בקול שאין שם אמת.א עכ"ל ז"ל: י לא ינרש וכו'. ביד שם סרק עשירי סי' כ"ח ובטור אבן העזר סי' קי"ט: ובה"א אפילו הקריחה וכו'. ברייתא בגמרא אמרו נהן ב"ה לב"ש אילו נאמר ערוה ולא נאמר דבר הייתי אומר מקום ערוה אלא שהוא דבר לא תלא לכך נאמר דבר ואילו נאמר דבר ולא נאמר ערוה הייתי אומר מקום דבר תכשא לאחר מקום ערוה לא תכשא לאחר לכך נאמר ערוה לגמדנו שאילו יצאה מקום ערוה מותרת להנשא לאחר וב"ש מיבעי לה דבר לגלן שני עדים וב"ה מדלא כתיב ערוה בדבר ולא כתיב אמי אי ערוה אי דבר ת"מ תרתי: כי מצא בה ערות דבר. רע"ק מפרש להאי כי כמו אי כדפי' רעז"ל וב"ה דרשי ליה בלשון הא ופירשו תוס' ז"ל בשם ה"ר אלחנן ז"ל דר' עקיבא אתי שביר כבית הלל דאי לאו דאיתר לי' דבר להקדישה תבשילו לא הוה דרים כי מצא בה בלשון אי אמי ע"כ. וכתוב בחלוקי הרשב"א ז"ל ירושלמי א"ר שילא אים כפר המרחה קריא מקשי על דב"ש לא יוכל בעלה הראשון

מסכת קדושין

פרק א האשה נקנית וכו'. ביד בהלכות אישות פ"א סי' ג' ורפ"ג. ובטור א"ה סי' כ"ז כ"ח: האשה נקנית בה"א מכון דאקרא קאי אהאשה המצוررת ובעבד ואמה ועבד כנעני אין נופל בהו לשון קדושין שא"ו אמין מטרדים כל כך אצריך לפרש בהי מינייהו אי בעבדי אי בכנעני אי בעבדיה דהא לבון ר"א אמרה אתי ליבמה אתי ליבמה ואין לחוש כל כך שבכל מקום שונה התנא לשון הרגוש לו בפה דבן מצינו שיש מקומות שאונה המשמה קודם המנין כי הא דהכא וכן בחולה בכלה ליום רביעי אחרון שוה לאילן בשלשה דרכים בתורה נקנית בג"מ [דברים] ים מקומות שאונה המנין קודם כמו בעשרה מאמרות אור לי"ד שבעת ימים קודם יום"כ בשבעה דרכי בודקים את הזב בשלש דרכים ומו ניתי בשים בשחרורי עבדים תוס' ז"ל: בשלש דרכים בגמ' נמי מ"ם תני שלש ומשני מטום דדרך לשון נקבה לכתיב את הדרך אשר יצאו בה וסריך והתנן בפ' בתרא דמיר ובפרק שני דזבים בשבעה דרכים בודקים את הזב ולפי סברתך ליתני שבע מטום דרך ומשני אמרת דרך לאיקרי לשון זכר בדרך אחד יצאו אלא בלשון דרכים וכו' ולא קשו קראי אהדדי דכתא דבתורה קראי ותורה לשון נקבה דכתיב תורת ה' תמימה מחיבת נפש כתב לה לדרך בלשון נקבה והתם דבמלחמה קאי דדרכו של אדם לעשות מלחמה ואין דרכה של אשה לעשות מלחמה כתב לה לדרך בלשון זכר ומתרייתא נמי לא קשו אה"ל הכא לגבי אשה קאי קתני לה בלשון נקבה התם לגבי זכר קאי ודרכו של אדם ליבדק ואין דרכה של אשה ליבדק דהא אשה בלחוש נמי מיעמאה תני בלשון זכר. וה"ל כתבו תוס' ז"ל בפ"ק דיבמות דף ח' נבי ברייתא דקתני בשלשה דרכים שוותה סורית לארץ ישראל דנקט בלשה לשון זכר אע"ג דסורית לשון נקבה משום דעבד ונם דאיירי בה בברייתא הוי לשון זכר ע"כ. ופרכי' תו בגמ' מ"ם תני שלש משום דרכים מתני דרכים ומתני בלשה כי אורחה דאלמודא דכל התורה כולה בלשון זכר נאמרה ומשני משום ביאה דאיקרי דרך דכתיב דרך נגר בעלמה וכן דרך אשה מנאפת וכסף ומסר נמי מורך ביאה מיהא ואיבעית אימ' מיבעי' דנקט לשון דרך בקדושי אשה ר"ש היא דאמר אורחא דאורחא שייך בהו דמפני מה כתיב כי יקח ולא כתיב כי תלקח אשה מפני שדרכו של איש לחור על אשה וכו' דבעל אבדה מחור על אבדתו ופרכינן והא דתנן בו' דרכים בודקים את הזב וכן אחרות שוה לאילן בשלש דרכים וכן כוי ב' דרכים וכן נמי זו אחד מן הדרכים ששוו נתני שבעים ניתני דברים ומסקי' אלא כל היכא דאיכא תנוק דרכים שבדרך זו דומה לאילן ובדרך זו אינו דומה כגון מתני' בשלש דרכים לעשותו חופה דלא קנא לזב נמי הני הא דהני אונס לגיסה ולא אונס אחר ודאיתין בגילו שוה ולא באומר תנו גם זה לאשתי ומפר בחרור זה לעבדי לחוור בגם ואינו חוור בשחרור דוכין לו לאדם שלא בפניו וכל היכא דליכא פלוגתא תני דברים דייקא נמי דקתני סיפא ר' אליעזר אומר שוה לאילן בכל דבר ולא קאמר בכל דרך כדקאמר ת"ק ש"מ שהטעם דשינה ר' אליעזר דנקט דבר ות"ק נקט דרך אות משום דר' אליעזר כיון שמשוה אותן לגמרי אלא אם יש חילוק כלל ביניהם אינו אלא דבר אחד ר' אליעזר אומר אינו

שם דברי הרמב"ם ז"ל כתב וז"ל ואין לתמוה לדברי הרמב"ם ז"ל מאי פריך בגמרא אדשמואל והא אין הנן בפרוסה וכו' דאיכא לתימר דמשמע ליה דנעי ב"פ הייני שיכא דקדשם בירק או בתבשיל דב"פ כל ב"פ במשמע ועוד נע"ד דמתני' קשיתיה והכא דייק מדקתני בפרוסה ובפ"פ ולא היה נעי למיתני אלא בפ"פ וממילא משמע פרוסה כדאשכחן בכל דוכתא דקתני ב"פ ולא קתני כי האי לישנא בפרוסה ובשום פרוסה נבי הוראה בגמרא וכן נבי אוכלא ופדיון מעשר שני וגזל ואבילו נבי אשה אשכחן דקתני דתנא דמתני' בב"פ ולא קתני בפרוסה דפשיטא הוא דבכולן ב"פ היא כמו שפשיטו בב"מ פ' שהב ה' פרוסות הן ההוראה ב"פ ובאשה מתקדשת בב"פ ובהגהה בב"פ מן ההקדש מעל המוצא ב"פ חייב לכהריו הנוחל את חברו ב"פ יוליכנו לאהריו אפילו למדי הרי לך שבכל הפיטורים אינו משער אלא בפ"פ ואפילו לענין קדושי אשה וכן כל המצוות בעיקר מקומן כגון נבי גזל בפ' הנוחל קמא ונבי הוראה בפ' שנשואת הליוים ונבי מעילה בפ' הנה ה לא נמצא א' מהם בישנה רק ב"פ וא"ם הכא דקתני ב"פ ובפרוסה אלא ודאי ל"ל לאמשיעין אתא דנעי' ב"פ דומיא דפרוסה כשם שהפרוסה ב"פ במקום שהיא יוצאה הרוים בארץ ישראל שהם שמו המצוות ופסיעה שהם הין יוצאות הכרוסות שהרי הרבה שיעורים שיערו בה חכמים כדכי' ה"ג ב"פ נעי' שיהיה ב"פ בתורה מקום והיינו דפריך והתנן בפרוסה ובשום פרוסה ולשה הזכיר בקושייתו בפרוסה הל"ל והא תנן בב"פ והו לא אלא ודאי מיתורא דפרוסה קא דייק דשיך כדפרישית עד כאן לשונו ז"ל: **וכמה היא פרוסה אחד משמונה באיסר** דשם מעה כסף דינר ומעה שני פונדיונים ופונדיון שני איסרין ואיסר שני מסמסין ומסמס שני קונטרקין וקונטרקן שתי פרוטות אבל רשב"ג אומר שלשה הדרסין לאשה שני הגין להדרס שני שיעין להגין שתי פרוטות לשמין כשהדקדק המא' לפי זה פרוסה אחד משמונה באיסר המיעלי' כשהאיסר מתחיל. ואיתא ר"ם הזהב בברייתא. ירושלמי הלפלי אמר מיתבוני על גיף נהרא ד"א אפיקת מהגיתא דר' חייא רבא ממתניתין ורקוני לנהרא אמרין ליה והא תני ר' חייא שלשה ד' דינרין אמר לון אף אין תניתה כפ' הזהב כמה תהא הסלע הפרה ולא יהא בה אונאה ר"מ אומר ד' איסרות מאיסר לדינר אמרין ליה והא תני ר חייא שם מעה כסף דינר אמר לון אף אין תניתה התם האילה ד' כסף מל"ד כסף לשלש שתות למקח אמרין ליה והא תני ר' חייא שני פונדיונים מעה אמר לון אף הכין תניתה בפרק ז' דערכין מהן כלש ופונדיון לשנה אמרין ליה והא תני ר' חייא שני איסרין פונדיון אמר לון אף אין תניתה בפ"ד דמעשר שני המנעל איסר ואבל עליו חלוין והלך לו למקום אחר והרי הוא בפונדיון מוסיף עליו עוד איסר אמרין ליה והא תני ר' חייא שני מסמסין איסר שני קונטרקין מסמס שתי פרוטות קונטרקין אמר לון אף אין נמי תניתה וכמה היא פרוסה אחד משמונה באיסר האילה ע"כ: **איטלקי** מפרש ר"ת על בס איטליא של יון ואין לומה על הקוף כלאשכח בשורא שובכיא על בס שובן הוס' ז"ל. **והיבמה נקנית** וכו' וז"ל הר"ן ז"ל וקשיא ליה להראב"ד ז"ל אמאי לא תנא דרכים בינמה ומניינא דרישא למעוטי כסף ושטר ומניינא דסיפא דוקיה את עצמה לשעוטי גם תיכן הרמב"ן ז"ל דנבי יבמה אמניינא דרישא סייוך והא"ק היבמה נקנית בחד מתלון דרכים שאמרו דהיינו ביאה וממילא אמעטו לה כסף ושטר וכי תימא תיתי רישא אבל סיפא דוקיה את עצמה ליתני מניינא למעוטי גם דליכא למימר דאמניינא דרישא קאי דהא תלילה ליתא בדרכים לעולם ומ"ל דאה"נ אלא כיון דלא אלעדיך דרכים בינמה דרישא לא הנהו ממי בסיפא והיינו טעמא ממי דלא תנא נבי עבד עברי במתני' דלקמן דרכים משום דכי קתני עבד עברי נקנה בכסף ובשטר אדרכים דרישא קמיר דהא הנהו לעיל וסיפא דוקיה את עצמה בכסף ובגירעון כסף משמע לי דלא מצי למתני מניינא לפי שאף הוא קונה את עצמו קנת במיתת האדון שברי אינו טובד את האח כדאיתא לקמן בגמרא ומש"ה לא תנא ביה דרכים הע"ג דליכא לימר דאדרכים דרישא סמיך שברי לא שנה דרכים הללו עד עכשיו כלל. מ"ג דכיון דלא אלעדיך מניינא נבי עבד עברי נקנה לא תנא ליה נבי קונה לבל במתני' דלקמן דנבי עבד כנעני ליכא למימר כי דהא תני בריתא חזקה דלא תנא לעיל ומש"ה משמע לן בגמרא דנבי עבד כנעני נמי נקנה ה בהליכון הע"ג דהנא לא תני לה משום דלא אשכחן ברגיות עבד כנעני מניינא למעוטי ובהגיון טעמא בגמרא למה לא שנה הכא בהדיא חליפין ע"ל ז"ל. ואיתה לה"ו בבא בתוס' ביבמות פ' רבן גמליאל דף כ"ב: **בביאה** דכתיב יבמה ביאה נומרת בה ואין כסף ושטר נומרים בה: **ב עבד עברי נקנה בכסף** דכתיב מכסף מקנתו והתם קרא משתני בעבד המוכר לגוי ולא אמיף עבד המוכר לישראל מניה דמה לגוי שכן כל קנייו דעבד עברי בכסף ולא בשטר [הגה"ה. פירשו תוס' ז"ל דהא דישראל שקונה בשטר מאחרת נפקא לן ומכרי באמרו בתורת ניטין וקדושין לא שיך האי טעמא ע"כ]. אלא יליפי' דהמוכר לישראל נקנה בכסף מהיקש דאמה העבריה דכתיב כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה ובאמה העבריה כתיב והפדה ומדלא כתיב נפדית משמע בכסף והפדה אלא הבעל מפייע בכדיוקא הממה בכסף נגיעת אלא לא קנאה בדמיס מלי מנרעא והדר פריך עלה אשכחן מכר בו ב"ד דכי יעבוד ע"י אחרים משמע והניין נותן שיהא נקנה בכסף בלא חזקה הואיל ויש בו לד קל שמוכר בעל כרחו מכר עצמו מנ"ל ילף שכיר שכיר מוכר עצמו ממכרו ב"ד דמכרו ב"ד כתיב כי משנה שכר שכיר ומוכר עצמו כתיב כשכיר כתוב יהיה עמך והדר כריך הניחא למאן דיליף שכיר שכיר אלא למאן דלא ילף שכיר שכיר מאי איכא למימר ומסקי אלא חזר הרא במוכר עצמו לגויים וכי תניא ו"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד עליון דהיינו מוכר עצמו לישראל מתחתון דהיינו מוכר עצמו לגוי ובגמכר לגוי כתיב מכסף מקנתו. ובגד ר"פ שני דהלכות עבדים ופי' ח' י"ב ובפ"ג בימון ו' ז' ובפ"ד כי' ג' ד' ה' וכתב שם דאמה העבריה אינה נקנית בכרוטה ומפי שנרך לקנותה בדמיה בראוין לגרעון כדי שתגרע פדיונה והלא ע"כ. ושם נסתפק מהרי"ק ז"ל לם גם ע"ע לא יהיה בפרוטה אלא יהיה דינו כדין אמה העבריה מסקנא דהכבדי או העבריה: **ובשטר** גם שם כתב הרמב"ם ז"ל כיצד בשטר כ הב על הנייר או על החרס בתי מכורה לך בתי קנויה לך ונותן ביד האדון ע"כ. וגם בד"פ בני גבי עבד עברי כתב בשטר כותב לו על הנייר או על החרס הריני מכור לך הריני קנוי לך ונותן לו השטר ע"כ: **וביובל** בברייתא דגמרא

קתני דקונה עצמו בכסף ובשטר כסף בכסף דכתיב מכסף מקנתו ובשטר כסף דכתיב ישיב לא לתו לרבות שטר כסף. ובתב הר"ן ז"ל לעיל נרים פירקין אבל מסברא לא נפקא לן כמו בקדושין דהכא סד"א כיון שמגרע פדיונו ויוצא בע"כ של רבו דלימא ליה רבינא ז"ל טרם וזבין ואייתי לי להכי אינטריך קרא לרבויי דמסברא ליה לן דבכל הב"ג שטר כסף בכסף ע"כ. וכתוב בתוספות יום טוב ומראה לי דבני נקנה אה"ל דנפקא לן מכבדא כמו בקדושין כמו שמתרלין גם שיהם ומיהו אפילו אי לאו סברא הוא ל וקנין כסף מופקדה נפקא לן ודאי דמייתינן נמי שטר כסף [לכל קנין] ע"כ. וגם בשטר שחרור תנן בגרייתא דהוא קונה עצמו אבל מחילה בדברים על פה לא מהני משום דעבד עברי גופו קנוי לרבו לענין במוסר לו בעל כרחו שפחה כנעניה והולנות להדון הלכך אין זה שבעיל בעלמא אלא קנין הגוף ממש ומשו"ה לא מהני בה מחילה אפילו לענין מעבי ידיו והרב שמחל על גרעונו אין מהול עד שיגיעו ימי חפוטו ולפיכך צריך שטר שחרור וכתבו תוספות והר"ן ז"ל ותא דמתני' דלא הביב שטר משום דהנא דמתניתין לא תביב אלא יציאת שכן בעל כרחו של אדון אבל שטר מדעתו של אדון הוא ע"כ: וקונה **את עצמו ביובל ובמיתת האדון** ראיתי כתוב בשם ר"ת דהא דלא תנא וקונה את עצמו בגרעון כסף משום דאין שייך בו כיון שלא נקנה בכסף וכתוב עליו ואינו נראה לי וכו' אלא נראה שהטעם מפני שקנסתו תורה להרגע ולעבוד עד היובל ולפיכך אינו יוצא בגרעון כסף שלא זכתו תורה לכך כי אם ביובל ובמיתת האדון ע"כ: **ג עבד כנעני** כל המומין בכלל כנעני מבמכר לעבד שבל עבדים נקראים ע"ש כגון דכתיב ביה עבד עבדים יהיה רש"י והר"ן ז"ל והכי כתיב בריש אלה הנוים אשר סביבותיכם וגם מבני התושבים וגו' מהם תקנו עבד ואמה פי' בין קנאו מגוי בין קנאו מישראל בין קנאו בשוטו גוי בין קנאו אחר שהשבילו רבו ראשון לשם עבדות נקנה בכסף ובשטר ובחזקה. בתוספות הרבב"ג ז"ל פי' ע"ש כתוב עבד כנעני המל ומבל והוא נר ותיב במלות בנים ואינו יוצא לחירות אלא בגט שחרור מרבו ואין עסק לע"ד בדבר זה אלא שריך עדיפה בשעת שחרור אבל העבד הישמעאלי אינו קנוי לרבו קנין הגוף אלא קנין פירות לפי שאין הגוים קונין זה מזה קנין הגוף דכתיב וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו ודרש' אתם תקנו מהם אבל הם אין קונין מהם ולא הם קונין זה מזה כלומר אין קונין זה מזה קנין הגוף אלא קנין פירות וגוי מלי דאית ליה ביה מזבון לישראל ולפיכך אם קלם העבד בגלא מדעת רבו ומבל לשם בן חורין קנה עצמו בן חורין אלא שחייב ליתן דמיו לרבו וכשרבו מסבילו לשם עבד אז קנה אותו קנין הגוף ונעשה עבד כנעני והיינו דאמרי בפ' החולץ וכו' ע"כ: **בכסף ובשטר ובחזקה** דלפיכך לא מהיקש דקרקעות ולא אמרת נילף מינה ממי לחזור לנבלים ביובל דומיא דקרקעות ת"ל לעולם בהם תעבודו ובתוספתא תנא אף בחליפין ואינא דידן מלאה דליתא בחוליפין התני אבל חליפין דלישראל ממי במטלטלין לא קתני: **וחכמים אומרים בכסף** על ידי עצמו בגמ' דייק ע"י עצמו אין ע"י אחרים לא אמאי נהי דאלא מדעתו מכלי שמעתא להו לרבנן בתתי' דנסיפ"ק דנישין דאמרי זכות הוא לעבד שיצא מרשות ידי רבו לחירות ואנן זכין לאדם שלא בפניו ואין מכין לו אלא בפניו וכי הימא מאי ע"י עצמו אף ע"י עצמו אלא בהם תעבודו ובתוספתא תנא אף בחליפין ואינא דידן מלאה דליתא בחוליפין התני אבל חליפין דלישראל לא קתני: **וחכמים אומרים בכסף** על ידי עצמו ואמאי והא קי"ל פי' מעשים בכל יום שהעבד מקבל ניטו ולו רבנן פליגי עלה דמילתא מי שבקינן רבנן ועבדינן כר' מאיר וכי תימא מאי ע"י אחרים אף ע"י אחרים והא קמ"ל דזוכות הוא לעבד ביצא מתחת רבו לחירות אי הכי נמרינהו ותניהו בכסף ובשטר בין ע"י עצמו בין ע"י אחרים ומשנינן משום דסיכא דשטר ר"ש בן אלעזר היא דלית ליה ניטו וידו בלין כאחת משום הכי לא עדבינהו ישלם מחלוקות בשטר ר"מ אית ליה בכסף ע"י אחרים ואבי' שלא מדעתו ולא ע"י עצמו דאין קנין לעבד בלא רבו ובשטר ע"י עצמו ולא ע"י אחרים שלא מדעתו דחוב הוא לו וכסף אע"ג דחוב הוא לו קנלת רבו גרמה לו ור"ש בן אלעזר אית ליה בין בכסף בין בשטר ע"י אחרים דקסבר זכות הוא לו ולא ע"י עצמו דגבי כסף אית ליה אין קנין לעבד בלא רבו ובגבי שטר לית ליה ניטו וידו בלין כאחת כדקתני בברייתא רבב"א אומר אף בשטר ע"י אחרים ולא ע"י עצמו וכ"ש בכסף אלמא בתרוייהו אית ליה ע"י עצמו לא ורבנן דמתני' אית להו בכסף בין ע"י עצמו בין ע"י אחרים ע"י עצמו דיש קנין ע"י אחרים דזכות הוא לו וכן בשטר בין ע"י אחר ס בין ע"י עצמו ודקיימא לן מקבל העבד ניטו דניטו וידו בלין כאחת כרבנן עבדינן לה והא"ק ליה רבנן לר"מ בריתא דסיכא אף בכסף ע"י עצמו דיש קנין וכמו שנפרש בסמוך וכ"ש ע"י אחרים דזכות הוא לו וכ"ש בשטר דזכות הוא לו אבל סיפא דקתני ובשטר ע"י אחרים דוקא רבב"א היא וכדכתבינן ושטמיה דנמר לה לה מאשה מה אשה עד שיגיע נע לרשות אחיה אלו הא כל אשה לא אקנייא לנעל לגופה אף עבד נמי עד שיגיע נע לרשות אחיה של רבו ורבנן גמרי הכי מה אשה מקבלת ניטה אף עבד מקבל ניטו. ועיין בספר המלחמות להרמב"ן ז"ל שהקשה לפרש דכוותה מתני' רשב"א היא אבל רבנן לא תנו להא מתני' כלל: **שיהא הכסף משל אחרים** בגמ' מוקי רב ששת פלוגתא דר"מ ורבנן דאקרי ליה אחר מנה ת"ל ע"מ שאין לרבך רשות בו ר"מ סבר כי אמר ליה קני קני עבד וקני רבוה וכי א"ל ע"מ לאו כלום קאמר ליה ורבנן סברי כיון דאמר ליה ע"מ אהני ליה תנאיה אבל אי לא אמר ליה הכי דכ"ע אין קנין לעבד בלא רבו. ור' אלעזר מוקי פלוגתא דר"מ ורבנן בגון דאקרי ליה אחר מנה ואמר ליה ע"מ שתלא בו לחירות ר"מ סבר כי א"ל קני קנה עבד וקנה רבו וכי א"ל על מנת לאו כלום הוא ורבנן סברי לדידה נמי הא לא אקרי ליה דהא לא אמר לו אלא ע"מ שתלא בו לחירות אבל בגוונא דאוקמתא דרב ששת דאיקרי ליה ואמר ליה אם קלם העבד בלא מדעת רבו ומבל לשם בן חורין קנה עצמו בן חורין אלא שחייב ליתן דמיו לרבו וכשרבו מסבילו לשם עבד אז קנה אותו קנין הגוף ונעשה עבד כנעני והיינו דאמרי בפ' החולץ וכו' ע"כ: **בכסף ובשטר ובחזקה** דלפיכך לא מהיקש דקרקעות ולא אמרת נילף מינה ממי לחזור לנבלים ביובל דומיא דקרקעות ת"ל לעולם בהם תעבודו ובתוספתא תנא אף בחליפין ואינא דידן מלאה דליתא בחוליפין התני אבל חליפין דלישראל לא קתני: **וחכמים אומרים בכסף** על ידי עצמו בגמ' דייק ע"י עצמו אין ע"י אחרים לא אמאי נהי דאלא מדעתו מכלי שמעתא להו לרבנן בתתי' דנסיפ"ק דנישין דאמרי זכות הוא לעבד שיצא מרשות ידי רבו לחירות ואנן זכין לאדם שלא בפניו ואין מכין לו אלא בפניו וכי הימא מאי ע"י עצמו אף ע"י עצמו ולקמ"ל דיש קנין לעבד בלא רבו אי הכי אימא סיפא ובשטר ע"י אחרים ולא ע"י עצמו ואמאי והא קי"ל פי' מעשים בכל יום שהעבד מקבל ניטו ולו רבנן פליגי עלה דמילתא מי שבקינן רבנן ועבדינן כר' מאיר וכי תימא מאי ע"י אחרים אף ע"י אחרים והא קמ"ל דזוכות הוא לעבד ביצא מתחת רבו לחירות אי הכי נמרינהו ותניהו בכסף ובשטר בין ע"י עצמו בין ע"י אחרים ומשנינן משום דסיכא דשטר ר"ש בן אלעזר היא דלית ליה ניטו וידו בלין כאחת משום הכי לא עדבינהו ישלם מחלוקות בשטר ר"מ אית ליה בכסף ע"י אחרים ואבי' שלא מדעתו ולא ע"י עצמו דאין קנין לעבד בלא רבו ובשטר ע"י עצמו ולא ע"י אחרים שלא מדעתו דחוב הוא לו וכסף אע"ג דחוב הוא לו קנלת רבו גרמה לו ור"ש בן אלעזר אית ליה בין בכסף בין בשטר ע"י אחרים דקסבר זכות הוא לו ולא ע"י עצמו דגבי כסף אית ליה אין קנין לעבד בלא רבו ובגבי שטר לית ליה ניטו וידו בלין כאחת כדקתני בברייתא רבב"א אומר אף בשטר ע"י אחרים ולא ע"י עצמו וכ"ש בכסף אלמא בתרוייהו אית ליה ע"י עצמו לא ורבנן דמתני' אית להו בכסף בין ע"י עצמו בין ע"י אחרים ע"י עצמו דיש קנין ע"י אחרים דזכות הוא לו וכן בשטר בין ע"י אחר ס בין ע"י עצמו ודקיימא לן מקבל העבד ניטו דניטו וידו בלין כאחת כרבנן עבדינן לה והא"ק ליה רבנן לר"מ בריתא דסיכא אף בכסף ע"י עצמו דיש קנין וכמו שנפרש בסמוך וכ"ש ע"י אחרים דזכות הוא לו וכ"ש בשטר דזכות הוא לו אבל סיפא דקתני ובשטר ע"י אחרים דוקא רבב"א היא וכדכתבינן ושטמיה דנמר לה לה מאשה מה אשה עד שיגיע נע לרשות אחיה אלו הא כל אשה לא אקרייא לנעל לגופה אף עבד נמי עד שיגיע נע לרשות אחיה של רבו ורבנן גמרי הכי מה אשה מקבלת ניטה אף עבד מקבל ניטו. ועיין בספר המלחמות להרמב"ן ז"ל שהקשה לפרש דכוותה מתני' רשב"א היא אבל רבנן לא תנו להא מתני' כלל: **שיהא הכסף משל אחרים** בגמ' מוקי רב ששת פלוגתא דר"מ ורבנן דאקרי ליה אחר מנה ת"ל ע"מ שאין לרבך רשות בו ר"מ סבר כי אמר ליה קני קני עבד וקני רבוה וכי א"ל ע"מ לאו כלום קאמר ליה ורבנן סברי כיון דאמר ליה ע"מ אהני ליה תנאיה אבל אי לא אמר ליה הכי דכ"ע אין קנין לעבד בלא רבו. ור' אלעזר מוקי פלוגתא דר"מ ורבנן בגון דאקרי ליה אחר מנה ואמר ליה ע"מ שתלא בו לחירות ר"מ סבר כי א"ל קני קנה עבד וקנה רבו וכי א"ל על מנת לאו כלום הוא ורבנן סברי לדידה נמי הא לא אקרי ליה דהא לא אמר לו אלא ע"מ שתלא בו לחירות אבל בגוונא דאוקמתא דרב ששת דאיקרי ליה ואמר ליה אם קלם העבד בלא מדעת רבו ומבל לשם בן חורין קנה עצמו בן חורין אלא שחייב ליתן דמיו לרבו וכשרבו מסבילו לשם עבד אז קנה אותו קנין הגוף ונעשה עבד כנעני והיינו דאמרי בפ' החולץ וכו' ע"כ: **בכסף ובשטר ובחזקה** דלפיכך לא מהיקש דקרקעות ולא אמרת נילף מינה ממי לחזור לנבלים ביובל דומיא דקרקעות ת"ל לעולם בהם תעבודו ובתוספתא תנא אף בחליפין ואינא דידן מלאה דליתא בחוליפין התני אבל חליפין דלישראל לא קתני: **וחכמים אומרים בכסף** על ידי עצמו בגמ' דייק ע"י עצמו אין ע"י אחרים לא אמאי נהי דאלא מדעתו מכלי שמעתא להו לרבנן בתתי' דנסיפ"ק דנישין דאמרי זכות הוא לעבד שיצא מרשות ידי רבו לחירות ואנן זכין לאדם שלא בפניו ואין מכין לו אלא בפניו וכי הימא מאי ע"י עצמו אף ע"י עצמו ולקמ"ל דיש קנין לעבד בלא רבו אי הכי אימא סיפא ובשטר ע"י אחרים ולא ע"י עצמו ואמאי והא קי"ל פי' מעשים בכל יום שהעבד מקבל ניטו ולו רבנן פליגי עלה דמילתא מי שבקינן רבנן ועבדינן כר' מאיר וכי תימא מאי ע"י אחרים אף ע"י אחרים והא קמ"ל דזוכות הוא לעבד ביצא מתחת רבו לחירות אי הכי נמרינהו ותניהו בכסף ובשטר בין ע"י עצמו בין ע"י אחרים ומשנינן משום דסיכא דשטר ר"ש בן אלעזר היא דלית ליה ניטו וידו בלין כאחת משום הכי לא עדבינהו ישלם מחלוקות בשטר ר"מ אית ליה בכסף ע"י אחרים ואבי' שלא מדעתו ולא ע"י עצמו דאין קנין לעבד בלא רבו ובשטר ע"י עצמו ולא ע"י אחרים שלא מדעתו דחוב הוא לו וכסף אע"ג דחוב הוא לו קנלת רבו גרמה לו ור"ש בן אלעזר אית ליה בין בכסף בין בשטר ע"י אחרים דקסבר זכות הוא לו ולא ע"י עצמו דגבי כסף אית ליה אין קנין לעבד בלא רבו ובגבי שטר לית ליה ניטו וידו בלין כאחת כדקתני בברייתא רבב"א אומר אף בשטר ע"י אחרים ולא ע"י עצמו וכ"ש בכסף אלמא בתרוייהו אית ליה ע"י עצמו לא ורבנן דמתני' אית להו בכסף בין ע"י עצמו בין ע"י אחרים ע"י עצמו דיש קנין ע"י אחרים דזכות הוא לו וכן בשטר בין ע"י אחר ס בין ע"י עצמו ודקיימא לן מקבל העבד ניטו דניטו וידו בלין כאחת כרבנן עבדינן לה והא"ק ליה רבנן לר"מ בריתא דסיכא אף בכסף ע"י עצמו דיש קנין וכמו שנפרש בסמוך וכ"ש ע"י אחרים דזכות הוא לו וכ"ש בשטר דזכות הוא לו אבל סיפא דקתני ובשטר ע"י אחרים דוקא רבב"א היא וכדכתבינן ושטמיה דנמר לה לה מאשה מה אשה עד שיגיע נע לרשות אחיה אלו הא כל אשה לא אקרייא לנעל לגופה אף עבד נמי עד שיגיע נע לרשות אחיה של רבו ורבנן גמרי הכי מה אשה מקבלת ניטה אף עבד מקבל ניטו. ועיין בספר המלחמות להרמב"ן ז"ל שהקשה לפרש דכוותה מתני' רשב"א היא אבל רבנן לא תנו להא מתני' כלל: **שיהא הכסף משל אחרים** בגמ' מוקי רב ששת פלוגתא דר"מ ורבנן דאקרי ליה אחר מנה ת"ל ע"מ שאין לרבך רשות בו ר"מ סבר כי אמר ליה קני קני עבד וקני רבוה וכי א"ל ע"מ לאו כלום קאמר ליה ורבנן סברי כיון דאמר ליה ע"מ אהני ליה תנאיה אבל אי לא אמר ליה הכי דכ"ע אין קנין לעבד בלא רבו. ור' אלעזר מוקי פלוגתא דר"מ ורבנן בגון דאקרי ליה אחר מנה ואמר ליה ע"מ שתלא בו לחירות ר"מ סבר כי א"ל קני קנה עבד וקנה רבו וכי א"ל על מנת לאו כלום הוא ורבנן סברי לדידה נמי הא לא אקרי ליה דהא לא אמר לו אלא ע"מ שתלא בו לחירות אבל בגוונא דאוקמתא דרב ששת דאיקרי ליה ואמר ליה אם קלם העבד בלא מדעת רבו ומבל לשם בן חורין קנה עצמו בן חורין אלא שחייב ליתן דמיו לרבו וכשרבו מסבילו לשם עבד אז קנה אותו קנין הגוף ונעשה עבד כנעני והיינו דאמרי בפ' החולץ וכו' ע"כ: **וביובל** בברייתא דגמרא

אמע"פ שנתנו לרבו שלא מדעתו של שבד דקיימא לן זכות הוא לעבד שיצא מתחת ידי רבו לחירות וכו' וכתב עליו הרי"ן ז"ל וז"ל מדברי הריא"ף ז"ל נראה שהא סבר דלוקח שלא מדעתו אבל בעל כרחו לא דהא לתמרינן זכין לאדם שלא בפניו היינו דכי שמע נתרצה לו שחק אבל בעומד ושות כששמע לא כלומרת בהדיא כפ' שני דחולין וכך נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות עבדים כדברי הריא"ף ז"ל אבל אחרים אומרים שקונה עצמו בכסף ע"י אחרים אפילו בעומד ושוה כדאמרינן גמ' אלינא דר"מ דכיון דקני ליה רבוה בכסף בעל כרחו מקני ליה נמי בעל כרחו וכמו שכתבתי במשנתינו ותוי"ט דהאי טעמא לר"מ אתמר כיון דלא אסכתן דרבנן פליגי עליה נהא מכחמא ודאי הכי דינו אפילו לרבנן ומיהו בשטר ע"י אחרים דוקא שלא מדעתו אבל בעל כרחו לא משום דשטר קבלת אחרים גרמה לו עכ"ל ז"ל. עוד כתב הרי"ף ז"ל בשטר ע"י עצמו כילל כגון דכתב ליה הרי אתה בן חורין הרי אתה לעצמך ומסר לו הבשר דקיימ"ל לן גיטו וידו בלין כאחת ובשטר ע"י אחרים כילל כגון שכתב לו רבו גט חירות וזיכה לו ע"י אחר כיון דזכות הוא לו זכין לו לאדם שלא בפניו וכן הלכתא ע"כ. ועבד כנעני הוא ברא"ש פרק אלו נדרים פלונתא דתנאי מובא בגמ' אי צריך גט שחרור ומאן דמצריך גט שחרור יליפין ליה שלוח שלוח מאשה דהכא נמי עבד כתיב לחפצי ישלחנו. ובירושלמי פריך ולמה לא תיגון דיוצא בגט ופרק אחרים אחרים שאינם חוברין ומשני מפני המחלוקת דאית תנאי דצריך גט שחרור ואית תנאי דאינו צריך גט שחרור כלומר דלמ"ד שצריך גט שחרור ומצא שאינו קיים עצמו ברא"ש אחרים אלא בשטר הר"ן ז"ל וכתב הוא ז"ל בשם הרמב"ן ז"ל דנמצא הוה לישא כמוכרן צריך גט שחרור לדברי הכל ע"כ. וז"ל הריטב"א ז"ל וקונה את עצמו בכסף הקנו בתוס' אמאי לא קאני נמי שקונה את עצמו ברא"ש אחרים ותרגו מסו' דה"ל קנסא ובקנסא לא קמיירי דלי בעי מודה ומסתר ואחרים תרגו דלא קאני אלא מה שיש לאדם לא בין ע"י עצמו בין ע"י אחרים כגון בכסף ושטר אבל בירושלמי תרגו בענין יסר שאמרו שם ולמה לא תיגון שקונה את עצמו ברא"ש אחרים אחרים שאינם חוברין מ"ל יוחנן מפני המחלוקת אית תנא תני צריך גט שחרור ואית תנא תני אין צריך גט שחרור ומאן דמצריך גט שחרור לא תיגון דאיכא מאן דכבר דמעיקר גט שחרור לא תני ליה הכא דלא קאני אלא דריש שקונה בהן את עצמו לעמרי ואינו צריך גט שחרור וזה טעם נכון ע"כ. ובנרשלמי רבה מה טעם עבד ינא בסן ושין משום דכתיב וירא חס אדני כגון ויגד ונו'. וביד ר"פ בני הלכות מכירה ובפ"ה דהלכות עבדים וכר"פ שבו. ובטור י"ל סימן רס"ז ובח"מ סימן קי"ז בד במכירה אבל במשנתינו לא שאין דרכה בכך להוליכה לפניו רש"י ז"ל. ובנרשלמי תניא וחכמים אומרים זו וזו במשנתינו רש"א זו וזו בהגנבה ורב דרש כחכמים דברייתא ובמלינא פ"ק דף ס' שמעי' לר' אלעזר דאתר מנהגא בהמה דהיינו משנתינו קנה ומש"ה פירשו הוס' ז"ל דבמכירה דקתני הכא פי' אף במכירה וכ"ש במשנתינו דעדיפא טפי וכן פי' הר"ן ז"ל ועוד הארכו ברא"ש דמשנתינו עדיפא ממכירה וכן דעת הרמב"ם ורוב הפוסקים ז"ל. עוד פי' רש"י ז"ל הכא גמר' במכירה בעלים מוסרין אותה לוקח באפסר או בשערה ע"כ. וכתבו תוס' והר"ן ז"ל ולאו דוקא שלין צריך שיתמרנה מיד ליד אלא כל שאחזה במליאו שני והיינו דתניא לעיל אחזה בטלפה וכו' ועוד אמרינן בעלמא לך חזק וקנה ומדלא קאמר תא חזק וקנה ש"מ דלא בעינן מיד ליד ואף רש"י ז"ל פירש כאן שבעלים מוכרים אותה לוקח באפסר פירש לוקחה אחזה בטלפה במלות המוכר ע"כ. ועוד כתב ז"ל והנגהה בדברים הנרכין הנגהה מראה מדברי רש"י ז"ל שנרכין אלפה מפחים ור"ת ז"ל הביא עליו מדאמרי' גבי שירוב ומוכה להן ע"י אחר ומגביהו מן הקרקע כל שהוא ומפרש' גמ' כמה כל שהוא טפח אלמא דין הגבהה טפח ודוחין דשאני תפוחי מנותות דרבנן כדאמרינן וכו' ובירושלמי בפ"ק דמסכת דמאי אמרינן המעלנין נקנין בהכיכה אלמא לא בעינן שלבה ספרים אבל טפח מיהא בעי' כדאמרינן גבי שירוב עד כאן לשון ז"ל. ופשוט הוא דר' אלעזר גרסינן בלי ו"ל והוא ר' אלעזר בן שמוע. ואיתא לאתיי בפ"ק דבבא קמא דף י"א ותוספתא פ"ק דב"מ דף ח' ובפ' הספינה ל' פ"ו. וביד פ' שני דהלכות מכירה סי' ה' ובפ"ד סי' נ' וכתב שם הרב המגיד בשם הרשב"א ז"ל דמכירה לקוחה בחלר שאינה של שניהם דוקא בשהכניסה שם מוכר אבל מדעת בעלים הוי כיון שלא היה לו רשות להניחה שם הרי הוא להם כר"ה דאילו מדעת בעלים הוי כחלר שלו או כחלר של שניהם ע"כ בקיצור. ובטור ח"מ סי' קי"ז. בפי' רש"ל ומכירה קונה בסמטא ובחלר של שניהם ומכירה קונה בר"ה ובחלר שאינה של שניהם כ"כ ג"כ הרמב"ם ז"ל. וכתבו התוס' והר"ן ז"ל טעמא דמילתא משום דמכירה הוי כמושך הדבר ברשותו ואילו ר"ה לאו רשותו הוא שהרי אין לו רשות להניח שם כלום כי הימא היאך אפשר דהא מכירה עדיפא ממכירה דלהתניון ועוד דבכלל מכירה מכירה שהרי א"ל מיד ליד אלא שיתפשה במלות המוכר וכן דין המכירה שתהא במלות המוכר ואי נמי בפניו שלא במלותו וכן דין המכירה כמו כן וכיון שהמכירה קונה בר"ה פירוש אפשר שהמכירה לא הקנה. ולאו קושיא היא דכיון שמשך בני דעתיה דלא ניחא ליה לליקני במכירה אלא במשיכה וכיון דבמשיכה ובחלר שאינה של שניהם אפשר למעבד בה מכירה אין המכירה קונה א"ע הוי עצמו דמכירה לא קניא בסמטא משום שכיון שיש רשות לכל אחד להניח שם כלום ושמא דמילתא שהמוכר קדם והניח שם כלום דוקא שלא הלוקח זכה באותו המקום וה"ל מכירה ברשות מוכר דולאי לא מהניא שהרי רשותו של מוכר מבטלת הפיכתו ע"כ. עוד בפי' רעז"ל וכל דבר שדרכו בהגבהה אינו נקנה אלא בהגבהה פי' אין מבהמה לקה לדפי' רעז"ל ברים מילתיה ומכהון עוד בפ"ד דבני אלפסי ז"ל במתני' דבמעון וה"ל הרמב"ם ז"ל שם פ' שני הבהמה בין דקה בין גסה נקנית במשיכה אע"פ שאפשר להגביה אותה לא הריבוהו להגביה מפני שמתחבטת בארץ ואם הגביה קנה ע"כ. וכתן בפי' המשנה מבאר יותר. בסוף פי' רעז"ל ודבר הנקנה במכירה אינו נקנה במשיכה בין דבר הנקנה במשיכה אינו נקנה במכירה נראה בר"ל המקום המועיל למכירה דהיינו רשות הרבים וחצר כלשהם של שניהם אינו מועיל למשיכה ומקום המועיל למשיכה דהיינו סימטא וחצר של שניהם אינו מועיל לקנין המכירה והכי מוכח מגירוש הרמב"ם ז"ל ובא לאודיענו שאפילו בדיעבד אם שינה לא קנה: ה נכסים שיש להם וכו'. פ' חזקת דף נ"ח ובפ' הספינה דף ע"ו ודף פ"ו ובפ' מי שמת דף ק"ל ובפירקין דף ז'. אמר רב נחמן שנו דקני בספינה לחודיה אלא במקום שאין רגילין לכתוב שטר מכירה אבל בשאר מקום שכתוב בו אם

הסתר לא קנה לכיון דרגילין בהכי לא אמרינן דשתיק דלוקח פד דנקיט שטרא ושיקר דשתיק לקנות על הסתר הוא ואי פרים אם רגילים לי שטרי ואם רגילים יקנה לי כספי פרים: ובחזקה. רבי חזקיה מייתי לה מקרא דכתיב ומנו בעריכם אשר הפשתם אמה תפשתם בישבה. ואי קשיא אמאי לא חנא נמי חליפין שבקרקע נקנה ג"כ בכסף. תשובה כסף ושטר וחזקה דאיתהו בקרקעות וליתהו במטלטלין קתני שגם החזקה אינה מועלת במטלטלין שאם מסר לו כלי ונתחרט בו שהיה שם פירותיו לו שיחזו ועדיין לא משכו לא קנאו אבל הליפין דאיתהו נמי במטלטלין לא קתני תוס' רי"ד: ושאין להם אחריות. אינם נקנים אלא במשיכה לרבי יוחנן דאמר דבר תורה משות קונות הלא תקנתא דרבנן קתני: נכסים שאין וכו'. פ' שני דגיטין דף כ"ב ובפירקין דף ז' ובפ"ק דב"ק דף י"ב ובפ' הזהב דף מ"ו ובפ' האומר דף ק' ובפ' המוכר את הספינה דף ע"ו ובפ' מי שמת דף ק"ל ודף קנ"א. וז"ל הרי"ף ז"ל שם בפ' הספינה דף ר"ג תנן הכם נכסים שיש להם אחריות נקנין בכסף ובשטר ובחזקה ואלין להם אחריות אין נקנין אלא במשיכה אמר רבה לא שנו אלא בדברים שאין דרכן להגביה אבל בדברים שדרכן להגביה בהגבהה אין במשיכה לא וכן הלכתא ואי קשיא לך הא דתניא בהמה נכסה נקנית במכירה והדקה בהגבהה דברי ר"מ ור' אלעזר וחכמים אומרים זו וזו נקנית במשיכה הכא בהמה דקה דנת הגבהה היא וקני לה במשיכה אלא בהמה דמסרכא עכ"ל ז"ל. וכן הוא מבואר שם בגמ' הקומה והתירוץ: ניקנין עם נכסים וכו' בגמ' מסיק הכי' לטורין על הקרקע לא בעינן אבל אבל נקנה בעינן בכפי רעז"ל. בפי רעז"ל ולמדנו נלנול שבושה ממוסה וכו' בגמ' פריך אבכהן סוסה לאיסורא ממונא מגלן ומשני תנא דבי ר' ישמעאל ק"ו ומה סוסה שלא ניתנה שבושה דידה להתנע בעד אחד מגלגלין. ממון שניתן להתנע בעד אחד אינו דין במגלגלין אבכהן בודאי ספק מגלן תניא רשב"י אומר גלמרה שבושה בתון וגלמרה שבושה בפנים דהיינו דסוטה שמביעין אותה בעדות מה שבושה הלמורה בפנים עשה בה ספק בודאי אף שבושה הלמורה בחון עשה בה ספק בודאי. ומוקקין את הנכסים שיש להם אחריות לישבע עליהם. כך גרסה שבא גרסת רש"י והר"ן ז"ל שפירשו ומוקקים נכסים שלו דקא מיירי בהו תנא את הנכסים וכו' אלו מוקקין מנכסים שאין להם אחריות אמאי ולאו הכ"ל ע"כ ולא גרסי בהדיא ומוקקין נכסים שאין להם אחריות אמאי וכו' וכן הוא ברב אלפסי ובהרא"ש ז"ל. אבל אינו כן לא בבלי ולא ירושלמי. ועיין בהר"ן ז"ל שהכריח לכולנו שבועות מנגנין בדי ובדי ובדי על שמא ושמא על בדי ואפי' שמא על שמא ע"ש. ואיתא לאמי בגמ' אמר רב אתום ר"פ מרובה ובגמ' פ"ק דב"מ דף ל' וביד פ"א הל' מכירה ובפ"ד פי' ח' פ"ז. ובטור ח"מ סי' ק"ן ג"כ. ובהגה שם בית יוסף ר"ש ק"ל בשם הפוסקים דקרקע נקנה בכסף היינו בש"פ דבפחות מש"פ לא מיקרי כסף ע"כ. וכתב החכם ס"ל בלשה שיריליו ז"ל בפ"ב דבמה הא דקרי למטלטלין אין להם אחריות ולקרקעות יש להם אחריות כ"ל הטעם משום דהן בני חורין מכל מקום דאין נרקב ואין נשבר ואין נגנב ואין נאבד כדכתיב והאדם לעולם עומדת והמטלטלין מזומנין לכל אלו המקרים ע"כ ולשון הרשב"ם ז"ל נכסים שיש להם אחריות הם הקרקעות ומפני שקרקעות הם אחריות הוא חזרה והשנה והחזרה אמנם הוא על קרקע בלבד ע"כ ונערוך ואחריתך תחבל בלשון תרגומו וספר מרעך תחוקך בגורא ע"כ: ו כל הנעשה דמים וכו'. פ' הזהב דף מ"ו וירושלמי ר"פ האומר דקדושין דף ס"ד ודר"פ הזהב וכי' ה"ר יהוסף ז"ל פי' כל דבר שעושין אותו כדמים ונותנים אותו בעד אחר שהרי דרך האדם שהקונה נותן דמים בעד מה שהוא רוצה לקנות וכשהו מי שאין לו דמים עוקה מיזה חפץ אחר ונתן אותו כנגד הדמים שהוא צריך ליתן בעד החפץ שהוא רוצה לקנות ונותנו במקום הדמים לשוכר והרי זה החפץ נעשה ונקנה כאילו הוא דמים ונותנין אותו בעד אחר ע"כ: ביון שזכה זה נתחייב זה בחליפין. לבב דס"ל דקונין בכלאו של קונה וקיימא לן בהיה לי גרסינן זה [הגה"ה פי' מלת זה אחר מלת נתחייב] הכי נפרש כיון שזכה זה דהיינו המקנה בסולד של קונה נתחייב זה הקונה באוכלי חליפין בהן בקרקע המקנה בכל מקום שהם ואם נאבדו נאבדו לו ואי לא גרסי' זה פירשו הכי כיון שזכה זה הקונה בחליפין כלומר כיון שזכה הקונה בסולד של קונה נתחייב המקנה להביא לקונה חליפין ולא מלי הדר בה תוס' ז"ל: כיצד החליף שור בפרה וכו'. הלי המפ' לה במטלטלין לאו לאפוקי קרקע ת דודאי קרקעות נמי דינא הכי בשם החליף שדה בשדה כיון שהחזיק זה באחד מהם עמד האחר בקרקעות הלה ונתחייב בו והכי איתא בתוספתא דתניא בהם החליף קרקעות בקרקעות מטלטלין במטלטלין קרקעות במטלטלין בקרקעות כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו ותנא דמתני' אורחא דמילתא נקט שדרך המטלטלין בחליפין תמיד מה שא"כ בקרקעות הר"ן ז"ל. וכתב עוד בשם ר"ח ז"ל שנרגיל בשום המטלטלין בשעת חליפין נראות כמה שוה כל אחד מהם והיינו ליבא דכל הישוב נומר שנרגיל שומא בשעת החליפין ע"כ. וכתב עליו דלא נהירא אלא ה"ק כל הישוב שיש כל דבר שאין ערכו כמבצע אלא דרכו לשומו כשמוכרין אותו באחר ע"כ בקיצור מופלג. ועיין ברב אלפס ז"ל בר"פ הזהב בדף פ"ז שפי' שם כל הסוגיא דעלה דמתני'. וז"ל פירוש הריטב"א ז"ל כל הנעשה דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו פי' מתני' לשיני בדין קנין חליפין בין חליפי סולד בין חליפין ממש ואיתיה בין במקרקעי בין במטלטלי והיינו דנקט כללא כל הנעשה דמים וכלא הוא לכל הישוב בדמיסותא"ל דלא פרים בכסף אלא החליף שור בפרה דהיינו מטלטלין חדא מינייהו נקט וה"ה בקרקע ונקט מטלטלין דחליפין שכיחי בהו שפי שאם אתה אומר שלא נכנסת מטנתינו אלא במטלטלין א"כ תקשי לן היכי לא קתני תנא דין קנין חליפין בקרקעות אלא ודאי כדאמרן ובתוספתא אמרו החליף קרקעות ומטלטלין במטלטלין קרקעות במטלטלין ומטלטלין בקרקעות כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו. ואי קשיא הא לתנוני' בשמעתא קנייתא דבשותפין וכי קנו מידו מאי הוי קנין דברים בעלמא הוא ולהדרו נהו ופרקינן שקנו בילים ברוחות. א"ש כגון שבלב זה בעצמו והחזיק בחלקו וזה בעצמו והחזיק בחלקו והחם חליפין הוא שמחליף כל אחד בחלקו זכות שיש לו בחלקו חברו ונשי' שיתוק כל א' בחלקו ואמאי לא שני בחזקה דאד ובימא כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו תיקן דבינו הגדול ז"ל דהכיא לאו מדין חליפין היא דהא קאמר מעיקרא חליפי' שקנו מידו ומה לי חליפי סולד או חליפין דעלמא דקאמר בתר הכי אי ממי. אלא ודאי דהכיא מדין מכירה היא וקנין חזקה ומעיקרא קאמר שזכה נחליפין ובתר הכי קאמר אי ממי בלאו חליפין אלא שזכה כל א' בחלקו בחזקה דקאמר ליה חבריה לך חזק וקנה והא דקתני נתחייב זה בחליפיו ולא קתני זכה זה בחליפיו חדא דאית בה תרתי נקיט

דלא תימה אע"ג דאכה ביה הלה בכל מקום שהוא הרי הוא באהדיות בעלים דאשונים לענין נגיבה ואכילה כשאין שומר שכר עד דאתי לרשותיה לאודר דבהדיא הגלה המלוף אהדדי נעשה עליו שומר שכר ק"ל דאכה הלה ונתחייב בתליכין לגמרי ואין בעלים דאשונים שומר עליו כלל מסתמא ואח"כ ס"ח כיון שכבר נשל הוא שלו לא נעשה לו שומר כלל עכ"ל ז"ל: **אמירתו לגבוה** וכו'. פ"ק דב"מ דף ו' וכפ' כל האסורין דף כ"ט וירושלמי ריש פרק אשר המוכר דמכילתין. וכתוב במרדכי פ' שור שנגח ד' ומימה שהשיב רבינו מאיר נה"ר שלמה דס"פ אמירתו עבוה כמכירה הרועלת להדיוט באיזה ענין שהמלא שהועל מכירה להקנותו להדיוט מהני כמו אמירה לגבוה אבל אמירה דאסירתא לא מהניא להקדש כי היכי דמכירה דאסמכתא לא מהני להדיוט ע"כ. וזה לשון פי' הריטב"א ז"ל אמירתו לגבוה כמכירתו להדיוט וכן הדין בהקדש לענייה בו הוא והאי כמכירתו דקאמר לאו מכירה ממש דא"כ דברים שאין נקנין בהכירה להדיוט א"ע הרקעות לא זכי בהו לגבוה באמירה ואם ליתא שבאומר בית זה הקדש קנה כדאיתא בגמ' בבירוש מתני' אלא מכירתו פי' בהקנאתו כל הד והד בהן אם דיליה ובשטרות הוי ככתיבה וכמכירה ובקרקעות בחזקה אלא דאומר שטר זה וכל שעבודו יהא לעניין זה לגמרי והוא דקאמר וכל שעבודו דבא דהקנאה הדהדיו בעי מכי' מערי בר"ו עכ"ל ז"ל. וביד רפ"ה דהלכות מכירה וסי' ד' ורפ"ט ורפי"ג. ובטור י"ד סי' רכ"ח. ועיין במ"ש בר"פ הזהב בשם רבינו ירוחם ז"ל: **ז כל מצות הבן על האב**. פי' משום דאמא רשות הגבוה בלבד ורשות הדיוט בחזקה שיש חלוק בין נביה להדיוט אמא כמי החלוק שיש בין האדם ובין האדמה תוס' רי"ד. אבל הריטב"א ז"ל כתב ואם דקתני לה רבי לאמא מתני' הכא מסתבר לי משום דבמצות המוטלות על האב לעשות לבני דקתני ראשון אחד מיוייהו להשלו אדם כלמפרש בברייתא והיידי דאמא הא אמא מיקר ע כ. ובירושלמי אמרינן כל מצות האב על הבן אבל מכיון חייבים ונשים פטורות וכל מצות הבן על האב אחר האנשים ואחר הנשים הייבן ומפ' אתם מצות האב על הבן ומשום שאדם חייב לעשות לבנו למולו וכו' מצות שבבן חייב לעשות לאביו מורא וכבוד וכו' וכן הוגדה במסכת הרכבות הר"ר יהוסף אבכמי ז"ל. והגה ה וכתב ג"ל לפרש זו הגירסא דה"ק כל המצות שמצוות האב על בנו האנשים חייבין וכו' וכל מצות הבן על האב וכו' כלומר כל המצות שנצטוה הבן על האב לעשות לו אחד האנשים וכו' וכן כ"ל הגירסא הנכונה שמצות האב ר"ל מה שמצוה האב לעשות לו בפ' בתרא דבכורות משיב שאין כיוצאו כן בגרסו' הוא לפדות יבנו לפדות הוא קודם לת בנו ר' יהודה אומר בנו קודם שמצותו על אביו ומצות בנו עליו עכ"ל ז"ל] אבל בתלמודא דידן גרסו כל מצות הבן על האב ויפרש רב יהודה דה"ק כל מצות הבן המוטלות על האב לעשות לבנו אנשים חייבים ונשים פטורות תמיכה להא דת"ר האב חייב בבנו למולו ולכהנו וכו'. בכי' רע"ל ולא יכריע את דברין ים מפרשים אפי' לומר גרלין דברי אבא אלא אם יש לו להשיב על החולקים שיב: **ובל מ"ע שהזמן גרמה נשים פטורות**. הסכמת הרמב"ם ז"ל בתשובותיו סימן רכ"ג כדברי מי שאומר שאם לא עשות כל מצות עשה ומברכות. ואיתה בשבת פ' בשם אמר דף ס"ב ובר"פ בכל מערבין. וביד פי"ב דהלכות עכו"ם סימן ג'. ובגמ' מפיק לה רב אחא בר יעקב מקרא דכתיב נבי תפילין למען תהיה תורת ד' בפיך ובקשה כל התורה כולה לתפילין מה תפילין מ"ע שהזמן גרמה ונשים פטורות דלתחקים תפילין לת"ת דכתיב ושיננתם לבניך ולא לבנותיך וסמיך ליה וקשרתם לאות אף כל מ"ע שהזמן גרמה נשים פטורות ומדמלאות עשה שהזמן גרמה נשים פטורות מכלל דמ"ע שלא הזמן גרמה נשים חייבות דאי פטורות ה"ל למיכתב הקשה דתורה ה' בפיך על ת"ת אי על פדיון הבן דהיינה אלין ול מר דכי היכי דנשים כפטורות מתלמוד אי מפדיון הבינו מ"ע שלא הזמן גרמה ה"ל פטורות מכל מ"ע שלא הזמן גרמה כמו דמקים לפיטור דהזמן גרמה לתפילין אלא ש"מ מדכתב דאי היקשא לתפילין דהוי הזמן גרמה מכלל דבאר מ"ע שלא הזמן גרמה נשים חייבות ולר"מ דס"ל בפ' בתרא דעירובין דתפילין הוי מ"ע שלא הזמן גרמה אלא לא למ"ע שהזמן גרמה לנשים פטורות מצוה לא ונמיר מראיה דכתיב בה יראה כל זכורך וכי כרכת גלף לחייבא ממלה והקהל אייהו ס"ל דבני כתובים הנשים כאחד אין מלמדין ולר' יהודה נמי דסבר בתכילין כר"מ וס"ל דבני כתובים הנשים כאחד מלמדין הכא אלשם כתובים איכא מלה אמתה והקהל ולכ"ש אלשם אין מלמדין: **כל מ"ע שהזמן גרמה וכל מ"ע שלא הזמן גרמה** הלי כל דאלה לומר הרוב דהא אין למדין מן הכללות וכדפי' רעז"ל. וכתב הר"ן ז"ל אבל דקתני בברייתא בגמרא איזו היא מצות עשה שהזמן גרמה סוכה ולולב וציצית ואיזו היא מ"ע שלא הזמן גרמה מזוזה מעקה אבידה ושלוח הקן כתב הא"ל דברוש קא מפרש היכי דמי וכגון קתני אבל ממנה לא מני לה דא"כ שייר טובא דהזמן גרמה שייר תכילין ומלאים ובלא הזמן גרמה שייר חלה ותרומה וכסוי הדם ואתריני טובא אלא כגון קתני ונשנא הכי דייק דקתני איזו היא מ"ע ולא קתני אלו הן ע"כ. ובתוס' ז"ל הקשו היכי קרי לציצית מ"ע שהזמן גרמה לגמ"ד ציצית הוא עלית הוא כיון דלני קופסא הייבן ואפי' לת"ד ציצית הוא ליכא זמן גרמה אלא דבין ביום בין בלילה חייבין ואפי' לת"ד ציצית הוא קשה דלמא דכסות לילה פטורים כשהוא לובשן ביום ה"ל כסות יום חייבת בשלובש בלילה דהכי אמרי' בירושלמי כסות יום שלבשה בלילה חייבת בציצית וא"כ היכי תביב לה זמן גרמה כיון שחייבת בין ביום בין בלילה ואומר ר"י כיון שהיובו תלוי במה שזמן גרם לבישתה ביום יש לה להתחב זמן גרמה שזמן לבישתה גורם החיוב ע"כ ועיין שם עוד שייבטו במעקה ובכיוצא בו היכי מסכתת עשה לחוב דהא אית ביה לאו דלא תשים ותיפוק לי דנשים חייבות משום שהיה הכתוב אמר לאים לכל עוסקין בתורה ע"ש: **חוץ מבל תקיף ובל תשחית** דהוא ליתנהו בהכתבתה ליתנהו בהקפה וכתב הר"ן ז"ל ומיהו מדרבנן מיתסרא להקיף ראש של זכר ואפילו קטן כדלעתר' בגיר דיקר מתן מקפה לאו תוכה תיקבריכו לגבה ובבדים כיון שם לאם יהן חיבין בהקפה אע"פ שהאמה פטורה ע"כ: **ובל תיטמא למתים** גמרא אינו אלא תני אף כל יקרמו נשים פטורות ובא מפרש מעשיה דיליה ולא תבינו קרחה בין עיניכם מיכולין דכתיב בהו בין עיניכם מה להלן נשים פטורות אף כאן נשים פטורות ולית הלכתא כאינו: **ה הסמיכות והתנופות וההגשות והקמיצות וההקטרות והמליקות והקבלות והזאות** כולהו עשייהו משום דכתיב בכל חדא מיוייהו בני ולא נמות המליקות ליף מומלק והקטיר איתקש מליקה להקטרה דכתיב בה והקטירו אותו בני אהרן. והזאות בגמרא פריך לי דכרה אלומה אלעזר כתיב בה לי דפנים הזאות הפרכת ומזבח הזהב מבוח כתיב בהו ומשני אלא האלה דבן עוף דכתיב והאה מדם החטאת ואינשרין לאמוראין כשים פסולות ופסקא ליה בקל ומימר ומה בן עוף אלא קבע לו כהן לשמיעתו שהחיסה כשרה בזר קבע לו כהן לזריקתו וחרקו בני אהרן בן עוף שקבע לו כהן למליקתו דכתיב והקריבו הכהן אל המזבח ומלק את ראשו אינו דין שיקבע לו כהן להזאתו: **הקבלות וההזאות** הילכה וחרקה לא קתני דהילכה בכלל קבלה שהרי מן והקריבו הכהן דפרקא קמו קבלה וחרקה בכלל הזאה וא"ת אמאי אינשרין קראי בגמרא למאוחרי כשים תיפוק לי דכולהו הו מ"ע שהזמן גרמה שהרי אינם נוהגות אלא ביום כדכתיב ביום צוותו להקריב את קרבניהם וי"ל דמ"מ אינשרין קרא למאוחרי ומיפסל קרבן בכשים לאמוראין דמחלוקי עבודה. מיהו מסמיכה הכא דהא אם לא עשה סמיכה לא מתחלל קרבן בהכי וא"כ אם נעשית סמיכה בכשים לא מיפסל קרבן בכך וי"ל דמ"מ אינשרין קרא למאוחרי דסד"א משום דכתיב וסמך ושחט ואיתקש סמיכה לשחיטה מה שחיטה כשרה בנשים וכדתנן רפ"ג דזבחים שהשחיטה כשרה בזרים ובנשים אף סמיכה כשרה בנשים. ותיכה מאי אינשרין למאוחרי משום דאתכתן תעוסה דכשרה בנשים כדמפ' לקמן: **חוץ ממנחת סוטה** וכו' וא"ת תיפוק לי דכל הני אינם כשרים בנשים לפי שהן מחוסרי בגדים דאפי' כהנים בזמן שאין בגדיהם עליהם אין כהותם עליהם וי"ל דמיירי בלבנו את הבגדים אע"ל כיון שלא נעטוו בבגדי כהונה לא הוו מחוסרי בגדים עכ"ל ז"ל. והקשה בתוס' רי"ד אמאי לא תני כל סדר המערכה דמתא הדשן שני נזרי עצים הטבת הגדות והדלקתם וקטירת שחרית וערבית ע"כ. ופי' הריטב"א ז"ל והא דלא קתני במתני' איקרא וכלולות ופיתות ומליחות מפני שנשארו בזר וכיון שכן כשרות בנשים ע"כ. ועיין במ"ש בפ' שני מדות סימן ח': **וקבלות והזאות** גרסינן וכן היא בירושלמי וגם בתוספות דשבת דף. **חוץ ממנחת סוטה** ומזרה שהן מיפסת סוטה ילפי' לה יד יד מבלמים כתיב הכא ולקח הכהן מיד האשה ובשלמים כתיב ידיו תביאנה ובתוספת בעלים משתעי ומה כאן הכהן אף להלן הכהן ומה להלן בעלים אף כאן בעלים הא כיצד כהן מכנים ידו תחת יד בעלים ומניף ומזרה אתיא כף כף מה שה ביד פ"ש דהלי מעשה הקרבנות סי' מ"ז: **בן ה"ג** לה בירושלמי ובספרי כתיבת יד כל מצות בתורה תלויה בארץ נוהגת בין בארץ בין בחו"ל וכל שהיא תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ אין מן הערלה והכלאים ר"א אומר אף האדם ובהי אינה נמי בירושלמי דס"פ בתרא דערלה. וכן מסמע נ"כ שהיא הגרסא מתוך פירוש הרמב"ם ז"ל ורעז"ל וכן הגיהו ה"ר יהוסף ז"ל וכן הוא בערוך בערך נף ופי' רש"י ז"ל בגמ' אינה תלויה בארץ אינה מוטלת על הקרקע ולא על גדוליו אלא על גופו של אדם כגון שבת תפילין ע"ז פטר חמור מילה עריות וכיוצא בהם ושהיא תלויה בארץ שמוטלת על הקרקע אי גדוליו כגון תרומות ומעשרות הלה נקע שבתה ובלה שביעית הכי ערלה כלאים ע"כ. ומסמע מתוך פירוש הקצר דבתתיתין וגם מן הת סבות דתלויה גרסינן ברישא ושאינה תלויה בארץ גרסינן בסיפא וכן הוא בסדר המשנה דבגמ' גם בהרא"ש ז"ל ובגמ' מגא ה"מ דהוצה קרקע ניהנת בכל מושבות והוצה הגוף אינה מוהנת אלא בארץ דת"ר דחוקים אלו המדרשות והמכפיים אלו הדיינין אבר המחמרון זו משנה לעשות זה מעשה בארץ שומעני יכול כל האלה סולן לא יהו מוהנין אלא בארץ ת"ל כל הימים אשר אתם חיים על האדמה אי כל הימים יכול יהו מוהנים בין בארץ בין בחו"ל ת"ל בארץ אחר שריבה הכתוב ומיעט לא ולמד ממה שאמור בענין אבל תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגויים מה ע"ז מיוחדת שהיא חוצה הגוף ומוהנת בין בארץ בין בחו"ל אף כל שהיא חוצה הגוף מוהנת בין בארץ בין בחו"ל: **ומצאתי בפירוש ה ר יצחק ב"ר מורדרום ז"ל לאחרות דה ר שלמה בן גבירול ז"ל** וז"ל דברים שם מדפא כי' שיטים על לבו כל המצות שהן חוצה הגוף ולעשותן בכל מקום כמו בארץ שנאמר ושמתם את דברי אלה על לבבכם והענין שכבר הזכיר בפרשת שמע תפילין ודברי תורה ומזוזה והחזירן פעם שנית לרמוז בהיקש הזה שהיין בהן לאחר הגלות בחוצה לארץ ומהם נלמוד בכל המצות שהן חוצה הגוף שחיובן בכל מקום כך נדרש בספרי וכיוצא הוזרם מפני שסמך ושמתם אל ואבדתם כלומר שתפילין אחר שיגלו מן הארץ יתחייבו בעשייתן זה מלשון להרמב"ן ז"ל עכ"ל ז"ל: **ור' אליעזר ביר"ד גרסי'** ליה והלכתא כותיה דסתם לן תנא כותיה בסוף מסכת ערלה: **אף החדש** בירושלמי פריך אמאי לא תני אלה ומשני לפי שאינה בעיסה של גויים ולא מיירי מתני' אלא בדברים המוהגין בישראל ובגויים וקשה אמאי לא פריך נמי התם אמאי לא תני תרומה ומעשר וי"ל דלהכי בעי מתלה לפי שנזרו על אלה בכל מקום אבל על הרומה ומעשר לא נזרו בתרומות הרחוקות מארץ ישראל אלא דוקא אשירות הסמוכות לארץ והייני מעשה דנזרו על אחלה בכל מקום טפי מתרומה ומעשר לפי שהחלה דומה יותר לה בת הגוף שהרי החיוב בה ע"י נלגול שאדם עושה והלכך דין הוא שיהוא בכל מקום אפי' בחו"ל אבל תרומה ומעשר אינם מוטלות אלא על בני שים לו קרקע ודמי ספי לחובת הארץ ועוד י"ל וכו' ומן הירושלמי שבבאתי יש להוכיח דערלה וכלאים וחדש טהנין בכל גויים וכן מסמע וכו' תיס' והר"ן ז"ל. ובגמרא תניא ר' אומר בר"ר יוסי אומר מפיס ר' יוסי בן דורתסקית שאמר משום ר' יוסי הגלילי שאמר משום ר' יוחנן בן מרי אחיר משום ר' אליעזר הגדול מן ערלה בחו"ל ופרכינן והא אמן תנן ר' אליעזר אומר אף החדש אלמא בערלה כת"ק ס"ל דקא מוסיף חדש ומשני תני הדש ולא תיתני אף וה"ר ערלה וכלאים הרי הם כשאר הלאים ואין מוהגין בח"ל אבל חדש מוהג בח"ל דכתיב ביה מושב כל מקום שאדם יושבים ושיפא לא ימי חריפי דכמבדיתא בני רחבא ס"ל כהאי גרייתא דאין ערלה בלל בח"ל. ואיתה לרישא דמתני' ביתוס' כ' הסביה דף י"ב: פ"ת ובפ' בהתה דע"ז דף ס"ג. ומיליתיה דר' אליעזר מיתיה פ"ק דתמורה דף י"ב: וח"ק דמתני' היינו ר' ישמעאל דשמעי' ליה בברייתא דאמר כל מקום שנאמר מושב לאחר ירושה ושיבה ממסע וחדש ממי דכתיב ביה מושבותיכם לאחר ירושה ושיבה לומר שאף הארץ לא נתחייבו כל י"ד שנה שהיו בגלגל שבכשו ושחלקו עד שנתיישבו בה והכיר כל אחד את שלו ר' אליעזר אבר כל מקום שאתם יושבין ממסע ור' עקיבא אינו אר' ישמעאל בברייתא. ותנא דבי ר' ישמעאל אחרינא ס"ל דלא אמרי' לאחר ירושה ושיבה משמע אלא היכא דכתיב ביה ביאה ומושב וגבי חדש כתיב ביאה ומושב ור' אליעזר

ס"ל דתפי' היכא דכתיב מעשר כל מקום שאתה יושבים משמע ויליף דכתיבא בחדש אפסר שידרשנה עשה מצוה זו שבשנה תכנס לארץ וכדדרשינן בגמרא ביאה דכתיבה גבי תפילין ור"מ ב"ר שמעון אשכחן גמי בברייתא בגמ' דס"ל כר' שמעון דמושבותיכם לאחר ירושה וישיבה משמע ומצוה ר"ש פליג עליה וס"ל דמושבותיכם דחדש כל מקום שאתם יושבים משמע וס"ל גמי דערלה וכלאים מדאורייתא מותרין בחוצה לארץ דאתו בקל וחומר מחדש כדאיתא בברייתא בגמרא ועיין בספר קרבן אהרן סוף פרשה עשירי דפרשת אמור. וביד סי"א דהלכות בכורים ס' ו' וכס"מ דהלכות שביעית סימן כ"ה: ו' עושה מצוה אחת עשה אין לא עשה לא והא דתניא יצב ולא עבר עבירה מתנין לו שכר כע שה מצוה מיירי כגון שבאה עבירה לידו ומילא דאמה דאין לך מצוה יתירה מזו. מצוה אחת יתירה על זכיותיו קאמר דאי לא תימה הכי תיקשי לן מתני' דרים פאה דקתני אלו דברים אדם אוכל פירות בעולם בעה"ז והקרן קיימת לו לע"ה וכו' ומשמע מהתם הכי היא דאוכל פירות והקרן קיימת אבל מצוה אחריתי לא ולפי פי' רש"י ז"ל אבני מס' נמתני' הכי מי שעשה מצוה יתירה דהוי רובא זכיות מתקיים לו בעה"ז יום טוב שנברעין ממנו עוונותיו וזהו תקון יום טוב לו לעולם הבא וכל שעונותיו מרובין דקתני מרישין לו היינו דשבדין ליה הזמנת יום טוב שמשלמין לו שכר מצוותיו לחיות מתוקן לו יום רע ע"כ: סמיכין לו בס' נח דף כ"ח ע"ב כי' הרב משה אלשיך נ"ע וז"ל ומאמרו מטיבין לו לשון רבים יורה שגם מדת הדין מסכים ואין מעכב על ידו ע"כ: ומאריכין לו את ימיו יש אחין נורסין מלת לו וכן נ"כ בוחין מאריכין לו אח יגיו. כפי' רש"ל ומאריכין את ימיו ימיו לשולם הבא ומחל אח הארץ ארץ החיים. אמר המלקט נלע"ד שאריך לחיות ומאריכין את ימיו בשולם הזה ומחל וכו' וכן הוא בפי' הרמב"ם ז"ל וכדמוכח מסוגיית התלמוד שבתבתי. ובגמרא פריך מדקאמרת דמצוה אחת דמתני' יתירה קאתר מכלל דהכך התניגן ברים פאה אפי' בחדא נמי ואפי' לא קיים שאר מצות יש לו קרן ופירות ואמאי והא רובא זכיות ומתרץ רב אמאי דקתני אתם אלו בדרך ארץ הוא ומצוה זכיות ומתנה עונות קאמר ואם יש במתנה זכיות אחת מאלו מכרעת את הכף כאילו הוי רובא זכיות ואינו צריך למצוה יתירה דמתניתין: בל שישנו וכו' ריש"א דמתני' הוא בגמרא וכן נראה קצת מפי' הרמב"ם ז"ל. אבל בהרי"ף והרא"ש ז"ל וגם בירושלמי וספרי כתיבת יד נרסי' לה וכל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ אינו מן הישוב וכל המחזיק בשלשתם עליו הכתוב אומר והוא המשולש לא במהרה יאתה וכן הגיה ר"ר יוסף ז"ל: וכל שאינו לא במקרא וכו' הוס' פ' העור והרוסב דף לב"ח: וכתבו רש"י ז"ל והרא"ש ז"ל אינו מן הישוב אינו מקבל על דבר שהיא כבוד לו ואין לו בושת פנים ומהאי טעמא פסול לעדות וגמרא דרש בר קפרא רגזן לא עלתה בידו אלא רגזנותו ולאדם טוב מטעימין אותו מפרי מעשיו וכל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ נדור בגלה הימנו שנאמר ובמוצב לעים לא יצב וזה שאינו באחד מאלו במה יתעסק אם לא בעונות. וביד ר"ם שבי דהלכות עדות. ובטור חמן משפט סי' נ"ל:

פרק ב **האיש מקדש** רש"ק דמכילתין וירושלמי פ' התקבל ועיין במ"ש בר"פ דעיל וביד פרק ג' דהלכות אישות סימן י"ח ל"ל י"ט. ובפ' המיפר סי' כ"ו כ"ז כ"ח. ובטור א"ה סי' ל"ה ל"ו ופי' הרמב"ם ז"ל האיש מקדש בו ובשלוחו פי' שליח שעשאו בעדים לקדש לו בן אשה פחות והאשה מתקדשת בה ובשלוחה פי' שליח שעשאתו בעדים לקבל קדושיה הן מאים זה הן מכל אים פחות ובין בשלא בעדים בין בשליח דידה בין בשליח קבין כלל כי היכי דלא בעינן בשליחות דעלמא אפי' בדבר של ממון ואבי' בחדרתא דהא לא מקבי ליה מידי לגבאי קבין וכ"ם בשליחות נישין וקדושין שאין מקום לקבין מיהו עדים בעינן דאי אין אחד מהם נאמן שהוא שליח ע"כ. עוד כתב אבא דפריך בגמ' הבאתא בו מקדש בשלוחו מיבעיא ומבני אמר רב יוסף מליה בו יותר מבשלוחו כתב פי' בלא הכי נמי ה"מ לשמוי דלא זו לף זו קתני כדמשמעין בעלמא אלא דכל כיכא דאסור לשרוצי בלאבא אחרינא לא מוקמי' מהני' בלא זו לף זו ע"כ. אין תוס' ז"ל תולו לבשתי חיבות לא סייר לאימר לא זו לף זו קתני ע"כ. וכן דעת ספר כריתות בלשון למודים שער ב' דבבגא מ' לא מסני הכי. אבל בשער שלשי דלשון למודים דף מ"ם הקשה על מאי דאמרינן דבבגא אחת לא אמרינן לא זו לף זו מס"ק דמעילה דף ה' ובשלוחו שליח קדושין יליפינן בגמרא מדכתיב בנירושין ושלחה מלמד שהיא שליח ושלחה תניינא מלמד שהשליח עושה שליח וקדושין יליפי' מנירושין מהקשה דוילאה ואיכא מאן דיליף לשליחות מקראי אחריני ועיין בס"מ פ' האשה דכסחים ס' ז'. וז"ל הר"ן ז"ל תניא ר' יהושע בן קרחה אומר מנין שבשלוחו של אדם כאותו שנאמר ושחטו אותו אלא אחר דיסקא לן מדכתיב תוכה שלא יהו שנים שוחטין זבח אחד כדאיתא בתלין פ' בשחטו ואמ"ה אמר רחמנא ושחטו דמשמע בשלון שחטו והיינו משום שהוא שוחט בשביל כולם ובשביחתם ושלוחו של אדם כאותו מיהו בגמרא מסקינן דמהאי קרא לחודיה ליכא למינמר לכל התורה כולה דמה לקדשים שכן רוב ממשיכה אלא שהכהנים שלוחין בם ואדרבא ע"י שליח דוקא ולא ע"י הבעלים אלא דבנירושין נמי יצאי' שליח מדכתיב ושלח ושלחה כלאיתא בגמרא ומבייאו דהיינו מנירושין וקדשים יצאי' לכל התורה כולה דדיינין הכי ומה קדשים שהן קדש יצאו בשליח שאר מילי כגון תרומה שהיא חול לא כ"ש מה לקדשים שכן רוב משעשין ע"י שליח נירושין יוכיחו מה לנירושין שכן הן חל אבל תרומה וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הכל הבוה שבבן שיסן על ידי עצמו ושלוחו של אדם כמותו אף אני אביא תרומה וכ"ש שאר מילי שהן חול גמור. ומתרומה יצאי' דשלוחין בני ברית בעינן דלהאו בכל התורה כולה בלאיתא בס' מיהו כשר ע"כ בקיצור: האשה מתקדשת בה ובשלוחה. לשון אחרון דבגמ' דעל הא שיפא אמר רב יוסף מנוה בה יותר מבשלוחה אבל אם לא ראתה אפשרית ליכא דאשה ניחא לה בבעל כל דהו דבר לניחב שן דו מלמיתב אדמנו וליכא למיחש שמא יתגנה בעוניה אבל בלים אפשרית אמי איכא אם לא ראה אותה דאמר רב אפשר לאדם שיקדש את האשה על שראתה שמא יראה בה דבר מנוגה ותהגנה עליו ורחמ' אמר ואהבת לרעך כמוך ומאי דקתני בלים מקדש לכתחלה לא נקט ליה אלא לאשמעינן דין קדושין: האיש מקדש את בתו בשהיא נערה. מקשו תוס' ז"ל מנא ליה לתלמודא למידק נערה אין קטנה לכתחילה לא משום אורחא דמילתא וחדש דדייק מדקתני מקדש בתו נערה משמע דוקא נערה אבל לא קטנה הוי דוקא ולא קתני אלא מקדש אתם מקדש את בתו אתם כדתנן אלא דכל אלא דייק מדלא קתני מתני' אתם מקדש את בתו אתם כדתנן אלא דכל אלא דייק מדלא קתני אלא נערה משמע דוקא אבל לא קטנה אבל לא קטנה אלא ומ"ל דדייק מדלא קתני אתם מקדש את בתו אתם מקדש את בתו אתם כדתנן אלא דכל אלא דייק מדלא קתני אלא נערה משמע דוקא אבל לא קטנה אלא ומ"ל דדייק מדלא קתני

כן אנא כמו שהוא עכשיו שאין תנאו אמת רש"י ז"ל. והקשה הר"ן ז"ל בפ' המדיר דף תק"ד אם איתא דיכולה האשה למחול בתנאי שאינו של ממון אמאי אינה מקודשת והעלה הוא ז"ל דזו מפני שאמרה דבלבה היה להתקדש לו סירא כחה ואינה יכולה למחול לפי שאינו התנאה להעלתה היתה יכולה למחול ומומר הרי אתה לי כאילו היית עשיר שהקדושין היו תלוין משעה ראשונה עד שתראה אם תקפיד או לא תקפיד אבל זו שמשעה ראשונה לא היתה מקפדת ואעפ"כ התנתה כיון דדברים שבלב אינם דברים נתבטלו קדושיה לגלתר שלא להנאתה התנתה אלא תנאי גרידא היה ובטלו הקדושין מיד אבל במתנה להנאתו יכול הוא שיאמר לה הרי את עלי כאילו אין עליך נדרים עכ"ל ז"ל. ולע"ד דמלות בלבי היה להתקדש לו אעפ"כ הן ג"כ דברי האשה וכדמוכח מן המפרשים ז"ל ולא היה צריך דבר זה להכחיש אלא מפני שהיה מי שחלק עמו על זה שאמר שהן דברי התנא אע"פ שכבר קתני בריש אף על פי לכן בתכתיו הוה והמסכל יבחר. אחר זמן רב מצאתי שגם התכם הר"ם ז"ל כתב כדברי. וכן היא בהשגתו ס"א וכן הוא בוי"ו וק"ל: **ד האומר לשלוחו** לתני לא אנא דאומר לתכנו כדתנן בריש פירקין דלקמן משום דהא חברו הוא דכי קדשה במקום אחר אינה מקודשת דבסר לא טרח אבל שליחי דטרח א מא מראה מקום הוא לו קמ"ל דאינה מקודשת דלוקא קאמר ליה מקום פלוני ביום לי שם אותכנים ואם בא אחר לומר דברים עלי בפניהם יאמר בידו. וכתוב בתוספות רי"ד א' קשיא אמאי לא כליג ר' אלעזר בשליחות לקבלה של אשה ומיכסר כדכליג התם נגי נט משום דבבלת הגע הוא בעל כרחה מ"ה הוי מראה מקום אבל קבלת הקדושין אינם אלא מדעתה הלכך כך היא הקידה באשה כמו בשום ואנא אינ וה"ה אשה וה"ל אדרינן התם ור' אלעזר מ"ש ריש דלא פליג ומ"ש סיפא דפליג ומשני אינ המדעתיה מגרש קפ די קפיד אשה דבין בעל כרחה מיגרשא מראה מקום היא ש"מ. ובירושלמי מתני' דלא כ"ר אלעזר ברש כר' אלעזר לעולם הרי היא ומקודשת עד שיאמר לו אל תקדשה לי אלא במקום פלוני ע"כ: **הרי היא במקום פלוני** (ורא"ה אבנים ה"ר יהוסף ז"ל הא יר לשליחי לא ומקדם לי את פלוניה) שם תמלאכה ה"ז מקודשת דמראה מקום הוא לו ואין זה תנאי ואתנן ממי בנישין פ' התקבל כה"ג הלומר הן נע זה לאשתי במקום פ"ומי ואתנו לה במקום אחר פסול הרי היא במקום כלומי ואיכי לה במקום אחר כשר ובריכא דאי אמטיעין נבי קדושין משום דלקרובה קא אתי בהאי אתא רחמנו לי ולא מיילנו מילי עילוותי ובהאי אחרא סגו לי ומילנו מילי עילוותי אבל נבי נישין דלרחוקה קא אתי אומר לא היכפת ליה ואי אמטיעין נבי נירוסין בהאי אחרא מיתא ליה דיבזי בהאי אחרא לא מיתא ליה אבל נבי קדושין אימא לא היכפת ליה לריכא ובגד פ"ז דהלכות אישות סי' כ"ח ובטור א"ה סי' ל"ה ע': **ה על מנת שאין עליה נדרים** וכו' בגד פ"ז דהלכות אישות סי' ו' ז' ובטור א"ה סי' ל"ט: **כנסה סתם** בגד שם ר"פ כ"ה וכימון ב'. ואתם בתוספות מברש הלי כנסה אי יאי מרשא אהאי דקדים על תנאי אי מילתא באפי נפשה וכבר אסרכתי שם פ"ז סי' ז': **תצא שלא בכתובה** הוא בגמ' ג' ר' כתובה הוא דלא בעיא כל גיטה בעיא מ"ש כתיבה דלא בעיא דאמר אי אבשי באשה בדרגיא נע ממי לא תיבבי אמר רבה נע מדבריהם וכן אמר רב חסדא נע מדבריהם רבא אמר פטורין משום דאין נבי מיילנא לקולא שהמע"ה נבי מיסורא לחומרא. **ן וכן קטן שקדש** סבלונות שנלה אח"כ ולא לקדושין ניתנו ואתם בגמ' פ' המדיר דף ע"ד בברייתא מכיון שלא אם בעל זה הרמן מהבגדיל או זה שקדם בפחות מש"פ חור ובעל קנו דנמר ובעל לבם קדושין ור"ש בן יהודה משום ר' שמעון אמר דאם בעלו לא קנו אבי אי קא בעיל אדעתא דקדושין הראשונים קא בעיל ורא"ל אמר דאם בעלו לא קנו אבי אי קא בעיל אדעתא דקדושין שילה וכו'. וגם שם יוד ביולת שלא בריעא ולאלי סיפא. וביד פ"ד דהלכות קדושין סי' ז' ד'. ובטור א"ה סי' ל"א וסי' מ"ג: **ן באחת אמר.** הרי שתיהן מקודשות לי. רש"י ז"ל. ולפיכן לה בגמ' מקרא דכתיב לא תקח לעבור בבעה שנעבו לרות זו לזו יכא לך לקיחתן באחת מהן ופרכינן ולא קדושין לא תפסי כרת מי מיחייב אלא אמר רבא הרא לא מיתוקם אלא בבקדשן זו אחר זו ומתני' כדרבה וסברא בעלמא היא דאיר רבה כל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו הלכך כיון דבאחת אבה לא הפכי קדושין בזה אחר זה כי קדשינהו בבת אחת ממי לא הוו קדושין: **מעשה בחמש נשים** וכו'. בגד פ"ד דהל' אישות ובפ"ה סי' נ' ובפ"ט וסי' ב'. ואיתה פ' מי שמת דף המ"ג ותוס ר"פ בתרא דע"ז: **וקבלתה אחת מהן על ידי בולן** וכו' פי' בשליחות כולן. ומה שפירש רש"ל במתני' אינה דהלכתא וכו' הוינו כאנשי דקיימא לן כותיה בקדושין אלא נמסרו לביאה שהיא קו"ף דיש"ל קנ"ס. בסוף פי' רש"ל אבל אם אמר כולכם כי הוכי דאין אחיות מקודשות כך אין נכריות מקודשות. אמר המלקט דכשאמר כולכם הני את והמוד הוא ולא ואיתור לא קנה דכמו שהחיור אינו קונה דהא אין בו דעת לקנות כך האשה אע"פ שהוא בר דעת לא קנה שהרי לא הקנה לה בלא זה. ובכח מי איכא חדא דלא חזיא ליה כלל. אבל הר"ן ז"ל כתב לדעת הרי"ף ז"ל שהבינו המשנה כפותחה דלדידן דקיימ' לן דקני את ואמר קנה מתנה לא מיצעריכון לאוקומי מתני' באומר הראוים לביאה מכם תתקדש לי כדמוקי לה בגמ' דאפילו בדאמר כולכם ממי הנכריות הוו מקודשות אבל בעל הלכות והרמב"ם ז"ל בפ"ט מהלכות אישות ס"ל דאפילו לדידן דקיימא לן נבי קני את ואיתור דקנה מתנה הכא לא מיקדשא חדא מינייהו וכו' ע"ש. בחילוק שנתן הוא ז"ל לדעתם ז"ל. ובטור א"ה סי' ל"ו וסי' מ"ח: **ח המקדש בחלקו** וכו'. ואיתה בפ"ק דב"ק דף י"ב. ותוס' פ' ואלו נגמחות דף ע"ג. וביד פ"ה דהלכות אישות סימן ג' ד' ה: **בחלקו** שחלק עם אחיו הכהנים אינם מקודשת ואא דתניא ויעלה ויעל בה' ובחם בעמיתו לרבות קדשים קלים שהן ממונם של בעלים שיש בהם לשם ולצמיתו דברי ר' יוסי הגלילי ומשמע ממי דאם קדש בהן מקודשת בחטאים מיירי הוא"ל ואא הייב באחריותם ומתני' אחר שחיטה דכי קא זכו בין הכנים בח ה ובוזר בין בעלים בשר משלחן גבוה קא זכו דייקא ממי דקתני המקדש בחלקו ולא קתני המקדש בקדשים קלים ממע מינה. והתנו תוס' ז"ל שם פ"ק דב"ק דחלק בעלים אפי' לאחר שחיטה הוי ממון בעלים לקדש בו אשה ולכל דבר וכן משמע דהמקדש בחלקו בחלק הכהנים מיירי לשון המקדש בחלקו לא שייך אלא בחלק הכהנים דבעלים לא שייך בהן לשון חלק דשייך בקרבן שלהן הוא ע"כ. ועוד כתבו שם דממי דקאמר הכא בגירא כי קאמר ר' יוסי

מחיים היינו לפי מאי דס"ד התם מעיקרא אבל לפי המסקנא דהתם במתנות כהונה אפילו מהחיים הוי ממון גבוה כגון בכור או אפילו חזה וזרוע של שלמים מחיים ומי הוי ממון גבוה. ועיין עוד שם במ"ש בפ"ק סי' ב'. ובירושלמי דפירקין ודפ"ק דדמאי דף כ"ג ודפ"ק דמעשר שני דף ל"ב איתא דבהאי ריש מי דהמקדש בחלקו פליגי נמי ר"מ ור' יהודה ע"ש. ובגמרא ממי לאחר שיעורתו של ר"מ א"ל ר' יהודה לחכמים ר"מ לכאן מפני שקנתרנים הם ולא לגמוד תורה הם בלים אנא לאחתי בהלכות הן בלין דתיק סומכות ולכאן אמר להם כך שמה לי ר"מ המקדש בחלקו בין קדשי קדשים בין קדשים קלים אינה מקודשת כעם ר' יהודה אמר להם לא כך אמרתי לכם אל יכנסו תלמידי ר"מ לכאן וכו' וכי אשה בעזרה מיון א"ר יוסי יאמרו מאיר שבב יהודה כעם ליון שתק תורה מה הבא עליה וכי אין אדם עבר לקבל קדושין לבהו בעזרה ואין אשה עבויה לעבות לה אלא לקבל קדושיה בעזרה ושוב דחקה ונכנסה מאי. תניא ר' יהודה אומר מקודשת ר' יוסי אומר אינה מקודשת א"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן האם ר' יהודה סבר לך לכל לרבך ור' יוסי סבר כאם מה אם לאכילה אף הוא ממי לאכילה ופי' רש"י ז"ל כאם חלון של אהרן הכוהן לחלקו של מזבח מה מזבח לאכילה אף כהן לאכילה ולא לדבר אחר ע"כ. אבל רש"ל שם פי' מה אם אין לאחר משתמש בו אלא לאכילה בשתיק מפי' הרמב"ם ז"ל. ובגמרא א"ר יוחנן ממנו ובמרו המקדש בחלקו בין קדשי קדשים בין קדשים קלים לא קדש ותניא כותיה: **ר' יהודה אומר** וכו' פ' הפועלים דף ל' ובפ"ק דבכורות דף ע'. בפי' רש"ל ובמעשר כתיב לה' הוא בהויתו יהא בגמרא א"ל לה מנא ה"מ אמר רב אחא מגמיה דנמי' כל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי הארץ לה' הוא לה' הוא ולא לקדש בו אשה. וכתוב בתוס"ש דערלאה לו דלא אינטריך אלא לר' יהודה אבל לר"מ הא ס"ל מעשר שני ממון גבוה הוא וכ"כ רש"י ז"ל בפי' במעשר שני וכו' דקסבר ר"מ מעשר שני ממון גבוה הוא ע"כ. בסוף פי' רע"ל והלכה כר"מ במעשר. אחיר המלקט הומיל וסתם לן תנא כותיה בבחירתא דהיינו מסכת עדויות בפ"ד דתנן כרם רבעי בש"א אין לו תומס ואין לו ביעור ובה"א יש לו בש"א יש לו פרט ויש לו שולות והעליים פוטין לעניים וב"ה כולו לבעל המעשר שהוא ממון גבוה ואין בו חיוב פרט ועולות ומאן שמעת ליה דאמר דמעשר הוי ממון גבוה ר"מ הוא דאיתו ר"י ס"ל דממון הדיוט הוא ובית הלל בסתם מכנה הסיב להו דהלכה כמותם. והלכה כר"י בהקדש הומיל וסתם לן תנא כותיה בפ"בתרא דמעילה דתנן שלא בגד פקח ומוכר עד שלא הגיע אבל תנוני תמוני מעל כשיועלה דשבנה בניה איתיה אבל הני מזידין מיהו נזבר ובלית דמיירי כשהיזכרו שיהם ואע"ג דבמשנה דמסך היינו מעשר בכלע דבפ"ל דמסכת מעשר שני סתם לן תנא במעשר כר' יהודה ממי וכדכתנינן התם אפ"ה הלכה כר"מ חדא דתרי סתמי מלהו כר"מ חדא בסדר זרעים בפאה פ"ז ונם במעשר שני פ"ה תנן כרם רבעי ותרוייהו חביבי חד סתמא ואידך בעדויות וכדכתיבנא ולולי סתם דבעדויות לא הוי פסקינן הלכתא כותיה דר' מאיר דמה לי חד סתמא מה לי תרי סתמא. ובגד' כל שעה דף ל"ח גרסי' עשה של מעשר שני פטורה מן החלה דברי ר"מ משום דממון גבוה הוא ותכיים אומרים חייבת ופסק הרמב"ם ז"ל בפ' שני דהלכות בכורים כהכמים. ולע"ד דאע"ג שהוא פסק בכמה דוכתי כר"מ דמעשר שני ממון גבוה הוא כיון דהכא קרי ליה לר' יהודה חכמים פסק כותיה ואע"ג דהתם בפ' כל שעה קאמר דלר"מ אין אדם יצא י"ח בפסח במצת מעשר שני והרמב"ם ז"ל הוא עלעיל פסק בפ' שני מהלכות חמץ ומצה דיוצאין במצת מעשר שני אפשר להיות דשאני לענין פסח דלא אכיל בריתא בהיות הכלע דר"מ לומר לאינו יוצא במצת מעשר שני רק לר' אסי הוא דאמר לה אליבא דר"מ ושיין בכסף משנה שם פרק שני דהלכות בכורים שנתן עוד טעם לשבח בכם הר"י קורקוס ז"ל: **במעשר שני** וכו' גמ' א"ר יעקב שמעת מינה דר' יהודה טעמא דתרתי נאמי דמתני' שנגת מעשר דר' יהודה וסנגת הקדש דר"מ דבעיהם אין אדם מתקדשת בהם בחדא מינייהו פי' לפי שאין אדם רוצה אם היתה יודעת שהיא כן לא היתה מקבלתו לשם קדושין והוו להו קדושי טעות ובחדא לפי שאין שניהם רוצין ואינה מקבלת אין אנו לריכין לבדוק אותו דמסתמא מינה ניחא ליה ולא ידענא בהי מינייהו אלא באשה ובהי מינייהו אלא בשניהם א"ר ירמיה ניחזי אנן מעשר מיהו לא ניחא ליה מעשר ערמה לאורחא איהו ניחא ליה דעיקרי ליה אינתא נמלא בלא טורח אלא הקדש תרוייהו לא ניחא ליה דנחתיל הקדש על ידייהו שהוא דבר איסור וקרקע הכתוב מועלי מעל ואם קדושין הן הרי נתחלל שזו הוגאתו מרשות גבוה ונתנו לה ור' יעקב אמר לא ידעינן הי מינייהו אמר לך אנו אפכא ממי מי ליגא לפרושי ולמימר בעיעבר לבי שאין שניהם רוצין אלא ניחא לה אם מעשר ערמה לאורחא ואיהו ממי לא ניחא ליה אם מעשר אינסא לאורחא דשבת לאיתיסי נבי אינתא שבי מנברא דע"כ אינסא לאורחא עליה שהרי בכאן אינו ש"ם שלא ניתן להוציאו אלא בירושלים ואי ממי לא רמי אחריות עליה לא ניחא ליה לאיתנים מינה פן תעלב ותאמר לו קדשני בדבר שלא נהגיתי בו אלא הקדש בשלמא אינו לא ניחא לה דנתחיל הקדש על ידה אלא אינו מי לא ניחא ליה דניקרי אינתא ממילא ואע"פ שעלין לשלם להקדש הסתא מיכא ניחא ליה שמא אין לו

כדרך הבאתה נכי חולה אע"פ שאין בו סכנה שרי אבל בגלח חולי אסור בכל ענין דלא אמריק אלא דאין נוהין עליהם שלא כדרך הבאתן מלקות הוא דליכא הא איסורא איכא ואע"ג דמשמע דלא מיתסרא אלא מדרבנן כיון שאין נוהין עליהן קיימא לן דאם קידש באיסור מדבריהם אינה מקודשת וא"ת והרי כל הנסרפין אפרן מותר ר"ל כשאין באפרה ס"ם והלא דלא תנא איסורי עז"ה משום דבעי למיחני מכרן וקידש בדמיהן מקודשת ובאמוריי ע"ז מכרן וקידש בדמיהן אינה מקודשת כדתניא בתוספתא המקדש ביין נסך ובע"ז ובכל דבר שהל עליו איסור ע"ז כולן אע"פ שמכרן וקידש בדמיהן אינה מקודשת פי' שהרי ע"ז תופסת ומביאת אחר הביאור ומיהו שייך אמן בנסכא ובזרוק ופיגול שאם קידש בדמיהם אינה מקודשת מכרן וקדש בדמיהן מקודשת הר"ן ז"ל. בפי' רש"ל והכאור שהתוספה נלבד היא שאסורה בהנאה. אמר המלקט אבל המשולחת מותרת דלא אמרה תורה אלא לתקלה שתהא נמכשל עון ולכלהה אדם ויאכלנה ובגרייתא משמע לה אקרא דכתיב כל נסור שהורה תאכלו לרבות המשולחת: וצפרי מצורע גמרא אחמר אפרי מצורע מאיתתי אסיריה ר' יוחנן אמר משעת שחיטה ורש"ל קיש אמר משעת ליקחה ובי' רש"י ז"ל משעת ליקחה נאסרות בחיקן עד שיגלח המשולחת ותתרת בגלוחה ע"כ. אבל הגהות ז"ל כתבו דגם לר' יוחנן אינה אסורה המשולחת אלא עד שתשתלם וז"ל משעת שחיטה שירום ומשולחת נמי תיכר משחיטת חבריה עד הגלוח ואין לפרש משעת שחיטה בשחוטה ובמשולחת ליכא איסור כלל דהא תנא ופצרי מצורע דמשמע דמיירי בו ע"כ. וכן הא ר"כ בפי"ח מהלכות טומאת לרעת וז"ל ספור בהשחוטה אסורה בהנאה ומאיתתי אסריה מאחר שנתלה ומותרת בגלוחה ע"כ: ובשער נזיר וגמרא פריך לי מה קדש אוסף את דמו ויולא לחוץ אף שער נזיר אוסף את דמו ויולא לחוץ ומשני מי קרינן קדש קדוש קרינן פי' דאע"ג דחסר ו"ל הוא מיהו נכסי מהני דקרינן קדוש לאמוטי דמו שאין דין קדושה עליהן. [וכתר חמור] לאחר עריפה לכ"ע אסור בהנאה ומהיים פלוגתא דר' יהודה ור"ש בפ"ק דבכורות וכמו שכתבתי שם סימן ג'. בהדיא ר"ל ובשר בחלב וכו' עד ואחד לאיסור הנאה. אמר המלקט ומתני' דלא כר"ש בן יהודה דאמר אמנם ר"ש בשר בחלב אם ר באכילה ומיתר בהנאה דכתיב ביה כי עם קדוש אתה וכו' וכתיב בעריפה ואבני קודש מה להלן מותר בהנאה דכתיב לכלב תשליכון אותו אף כאן. ואיתא למילתיה דר"ש בן יהודה ג"כ בפ"ק דבכורות דף י'. וכתבתיה ג"כ בפ' כל הבשר סי' ל': ובחולין שנשחטו בעזרה דכתיב כי ירחק ממך המקום וזבחת ואכלת ברחוק מקום אתה אוכל מה שאתה זובח ולא אתה אוכל מה שאתה זובח בקירוב מקום יכול וכו' כך נראה שא"ל בני' ר"ע ז"ל לו אפשר דרשת דברייתא נקט. ותו נרסי' בברייתא בגמרא ואין לי אלא תמימים הרשויין ליקרב מגילרות בעלי מומין ת"ל ושחטו ושחטו אותו ושחטו אותו חד לבעלי מומין וחד לחיה וחד לעזבות יכול וכו' עד יכול לא יחשוב ואם שחט יכליכו לכלבים ת"ל לכלב תשליכון אותו אותו אתה משליך לכלב ולא אתה משליך חולין שנשחטו בעזרה פי' רש"י ז"ל דרים הכי אותו הוא דלאסר ביאתה מחיצה דהייגו בשר שאלא תיך למחיצתו הייגו בעלי כשרה וכגון הוא דאוכר את יהו בעזרת שחיטה הוא כעריפה ולכלב תשליכון אותו דמיתר בהנאה ולא חולין שנשחטו בעזרה דאסרין ע"י כניסת מחיצה לאותן אסורין אף בהנאה ע"כ בשינוי לשונו קצת. וגנמ' תניא המקדש בספר תנור בשר בחלב וחולין שנשחטו בעזרה ר"ש אומר מקודשת וחכמים אומרים אינה מקודשת ומוקי לה רבא לחולין שנשחטו בעזרה כגון שנשחטה ומגלת עריפה ור"ש נעשה דאמר לענין כסוי הדם ואותו ואת בנו ותשלומי ד' וה' שחיטה שאינה רחויה נאכילה לאו שמה שחיטה אבל אי לא נמלאת עריפה מודה ר"ש דאינה מקודשת דהא תנן בפ"ש בתרא דתמורה ר"ש אומר חולין שנשחטו בעזרה ישרפו וכן היה וכו' דמשמע דחולין בעזרה לר"ש מלאוריתא בהוא בעריפה דלי דרבנן לא הוא בעריפה כן פי' רש"י ז"ל כאן אלא דבפ' כסוי הדם דף ט"ה מדקדק דלר"ש חולין שנשחטו בעזרה לאור יהא מדקתני וכן היה שנשחטה בעזרה אלי אחרת בעלמא חולין שנשחטו בעזרה לר"ש דאוריתא הייגו דקתני וכן דנזרינן הוא אחו בהיה אלא ת"ל דרבנן בהמה מ"ש בעי עריפה דילמא אתי למיכל קדשים בחוץ פי' דמאן דחיי דנשחטו בפנים סבר קדשים ניכו וחיי דקתני להו בחוץ אתי למיכל חלבא קדשים בחוץ א"כ בהמה נוכה יאכלו ניכו ונינזור נזרה לנזרה: ועוד יש לפ' סוגיא דהתם פ' כסוי הדם ה"ק אמ"ב בין בהמה בין חיה ושוף דאוריתא כדאיתא להו הכא בפירקין בנגמ' מקראי הייגו דנזרינן הכא בחיה עריפה ולא כני לכו בקבורה אחו בהמה ואע"ג דבהמה נופה לא הוי בעריפה אלא בהיגא אחו קדשים שאינו לאחר שהיא דאוריתא והוא כולה חדא נזרה. אע"ג דרבנן אמאי חיה בעריפה כל זה פירכו תוס ז"ל: מכרן וקידש בדמיהן מקודשת בגדרים פ' הבותפין דף מ"ז וי"ם בתרא דע"ז ותוס' פ"ק דחולין דף ד' ועיין בהר"ן ז"ל שכתב בשם רש"י ז"ל שכתב בפ"ק דחולין דכי אמרינן דדמי איסורי דאגה מותרת שאין תופסין דמיהן ר"מ לאחרים אבל לגיכר עצמו אסורין דאל"כ מצינו דמים לאחר נסכא ותניא בתוספתא דאוכל תרומת אחיו מדמי עליו. ולדבריו היינו טעמא דמקודשת אע"פ שהיו הדמים אסורין לאקדש בגזל וכו' ע"ש. ואתב בסוף דבריו ומסתברא דלדידן דקיימא לן דקדשה בגזל לפני יאוש אינה מקודשת כי הגן מכרן וקדש בדמיהן מקודשת אינה בשידא לוקח אסור איסורי הנאה ולקח א"כ כשמכרן לנכרי אז אפשר דאכילו נמוכר לישראל כיון שהלוקח נהן דמיהן למוכר לאגיאן הלוקח הן בידו ומקדש בהן אע"פ שהוא חייב לכלם מציתו מפני שמקחו מקח טעות עכ"ל ז"ל. ובר"ש בתרא דע"ז כתב שמן הירושלמי שהביא שם נראה שאם עבר ומכר אינם ר' הנאה שדמיהן מותרין אף למוכר עצמו חוץ מע"ז ובשביעית לפי שאין כל איסורי הנאה דמי איסורי הנאה אלא מתנה אי גזל בידו חוץ מע"ז ובשביעית הוא דלא כדברי רש"ל ע"כ בקיצור. בסוף פי' רש"ל וכל שני כתובים הללו כאחד אין מלמדים. אמר המלקט ונמ"ל מלמדין מישובי כתובי כתיב הכא והיה חרם כמוהו וכתיב התם יובל היא היא אין מידי אחריתא לא. ואיתא בפ' ר' שמעאל דע"ז דף נ"ד: המקדש בתרומות וכו' ביל פ"ה דהלכות מאיות פי' ג' ד' ה' ו'. ואיתא בירושלמי דדמאי פ' שני: ובמי חמאת

ואפר חטאת וכו' עד סוף לשון רש"ל. אמר המלקט והיינו דתנן בפ"ד דמסכת בכורות נהות ולקדש מימיו מי מערה ואפר אפר מקלה דאסור ליסוד שכר לעזה וקידוש דכתיב ראה למדתי וגו' כאשר צוי מה אני בתנם לף אתם בתנם ואסמכתא בעלמא הוא דלא מהני אפילו דיעבד. ומשקע מפי' רש"ל דלא נרסינן אלא ומי אפר חטאת וכן משמע ג"כ מפי' הר"ן ז"ל: ואפילו ישראל לדעת רש"י ז"ל שם בבכורות דף כ"ט קאי גם אמי חטאת ואפר חטאת שכן פירש שם ואע"פ שהא שמעאל דכהנים רגילין בהאזה וקידוש ע"כ. אבל תוספות ז"ל פירשו שם דעיקריה נקטיה משום דיש תרומות ומעשרות ומתנות ע"כ. בפי' רש"ל ה"ק ואפי' ישראל שנטלו לו תרומות וכו' בגמ' לא מוקי לה אלא שנטלו לו מבלים וכו' וכן הוא בפי' הרמב"ם ז"ל ופי' רש"י ז"ל והוא הדין אמי דמאי לאוקמה בתרומה שנטלה לו מבית אבי אמו כהן אלא הא קאיל ליה מ"ל מאי קמ"ל מתני' פשיטא דמקודשת ע"כ:

פרק ג האומר לחברו. עיין במ"ש בפירקין דלעיל פי' ד' והכא נקט חברו מקני שלא שלחו לכם כך אלא אם יזמנו לו במקום פלוני דרך אגלה: והלך וקדשה לעצמו מקודשת הגיה ס"ר יהוסף ז"ל מקודשת לבני. והקשו התוס ומ"ת מה חדוש יש כאן פשיטא וי"ל דמייני כגון דאמר בשעת קדושין פלוני שלחני לקדשך לו ובתוך כך אמר לה הרי את מקודשת לי והיא ידעה דקדשה לפלוני דאל"כ לא היתה מקודשת לו ותשמעינן חדוש דמהו דתימא הא דקאמר לי לעזרך משלחו קאמר קמ"ל דלא עכ"ל תוס' ז"ל. וביך ס"ש דהלכות איסות פי' י"ז. ובטור א"ה פי' ל"ה וסי' מ': הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום הוס' פ' אשה רבה דף ל"ע: ובא אחר וקדשה בתוך שלשים יום מקודשת לשני ביד פ"ז דהלי איסות פי' י"ח י"ב. וכתב הרמב"ן ז"ל דמלא קתני ואינה מקודשת לראשון שמעינן שאם מת לו גרש שני תוך שלשים יום הלו קדושי ראשון וכך הוא בירושלמי בהדיא וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל פ"ז מהלכות איסות שכתב בא שני וקדשה בתוך שלשים ה"ז מקודשת לשני לפי שבשעה שקדשה הראשון לא היתה מקודשת [לראשון] ותכשר בה קדושי שני אבל אם עבר אחת אים ולאחר שלשים יום כשיבא קדושי ראשון מאלו אותה אחת אים ומצא הראשון כמי שקדש אחת אים שאין קדושין תופסין בה ע"כ. וגרסינן תו בירושלמי שאם מת השני ושיה לו אח מכיון שהיא זקוקה ליבום לא חלו עליה קדושי הראשון וכתב הרמב"ן ז"ל דהכיא דירושלמי אתיא כרב וכו' אבל אבל אין קיימא לן כשמואל וכו'. והרשב"א ז"ל חולק בכל זה ואומר שכיון שקבלה קדושי שני נתבטלו קדושי ראשון לגמרי והביא ראיות הרבה וכו' וכולן דחה איתם הר"ן ז"ל וכתב בסוף דבריו והיאך נקל לדחות הירושלמי מפני ראיות הללו אלא ודאי אלא ס לו ולהלריכה נם ע"ש. וגנמ' לא בא אחר וקדשה בתוך שלשים יום מהו רב ושמואל דאמרי תרוייהו מקודשת ואע"פ שנתבטלו המעות מ"מ שני זחי לא נמלוה דמו ולא נפקדון דמו נפקדון דמו מיתאבלי ממה הני בתורת קדושין הבינהו ניהלה לא בא אחר וקדשה וחזרה בה ר' יוחנן אמר חזרת אחי דבור ומבטל דבור: מקודשת לשני בת ישראל לכהן תאבל בתרומה. כך היא הגרסא בכל הספרים וכתב הר"ן ז"ל בת ישראל לכהן תאכל בתרומה אבל בתרומה אבל נאמנותינן דלא תימא דכי אמרינן מקודשת לשני ה"מ לתומרא בלבד קמ"ל דליתא אלא מקודשת לשני לגמרי ואין חוששין לקדושי ראשון כלל ולגב דהני בריתא הכי אבל אמי בכיפא בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל לא תאכל בתרומה אע"ג דמילתא דפשיטא היא דהא אינה מקודשת ואינה מקודשת. א"כ סיכא אינמריכא ליה דסד"א נהי דלענין ערוה אמורה אבל לקדושי שני לענין תרומה לא ניחוש קמ"ל. אבל בפי' המגיה לרמב"ם ז"ל אמאי אמר בת ישראל לכהן לישראל חוזר לפסקא ראשונה והא מה שאמר הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום שהיא אוכלת בתרומה כל אותן שלשים יום ומה אמר לה מעכשיו ולאחר שלשים יום אינה אוכלת בתרומה אבל אם אינה הקדושין ע"כ. ונראה שהא נורם בת כהן לישראל תאכל בתרומה ומפ' בשלא בא אחר וקדשה וסד"א כיון שקבל הקדושין לאחר שלשים יום אף מהיום לא תאכל בתרומה אבל אם דמתלבא במקודשת מעכשיו קמ"ל וכיכא נמי דלא בא אחר וקדשה מיירי וסד"א כיון שקבלה מעכשיו ולאחר שלשים יום אף מעכשיו תאכל קמ"ל דלא עכ"ל הר"ן ז"ל. נלע"ד פירוש לפירושו ז"ל דלע"ג דמתני' קתני בין בריאה בין בסיפא ובא אחר וקדשה ס"ל לה"ר"ן ז"ל דלעדת הרמב"ם ז"ל דלענין תרומה לי קתני להו במתני' לכיכא שלא בא אחר וקדשה קתני להו ופסיקא דאשונה דקתמר הייגו דאם כל בנא בין בנא דלא אמר מעכשיו בין בנא דאמר מעכשיו כך ל"ל ובסיפא לי דקתמר אחרת ודחיתיה מפני זו. מכל מקום לפי דעת הר"ן ז"ל אינגא דהרמב"ם ז"ל נראה סגיר להגיה בפירוש הרמב"ם ז"ל כך. ואומרו בת כהן לישראל תאכל בתרומה וכו'. ולפי מה שפירש רש"ל נראה שהא מסכים לגרסת הרמב"ם ז"ל ונרסינן הכי בריאה דמתני' מקודשת לשני בת כהן לישראל תאכל בתרומה בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה והוי שכתב בסוף לשון ז"ל ואם בת ישראל לכהן היא לא תאכל בתרומה שעדיין אינה אצל כהן. וביך ס"ש דהלי תרומות פי' ח'. ונרסת הירושלמי בריאה בת ישראל לכהן תאכל בתרומה ובסיפא בת כהן לישראל לא תאכל בתרומה ועלה דסיפא קאמר הרמ בת כהן לישראל לא תאכל לכן לישראל שאינו הני כהן ע"כ: מקודשת ואינה מקודשת ואינו לאחר שלשים יום ונראה שם מסייעם להחיה לאחר ואסורה לשמיה אע"כ מהן אחד נם. ומעמא משום דמספקא לן אלו ולאחר שלשים יום לי תנאה הוי אם לא אחזור בי בתוך שלשים יום יהו קדושין מעכשיו אז אי חזרה הוי ממאי דאמר מעכשיו וקאמר אינו אומר מעכשיו אלא הקדשי לי לאחר שלשים יום ולא אמר מעכשיו אלא כדי שהיא לא תוכל לחזור בה אבל הוא רוצה לחזור בו הלכך לעולם היא נספיקה אלו תנאי הוא קדושי ראשון הייני קדושי שני לא חייני ואי חזרה הוא קדושי שני חייני קדושי ראשון לא חייני. גמרא אינגא דרב אבל שמואל ס"ל דודאי תנאה הוי ומקודשת לשני עד שלשים יום לאחר שלשים יום פקעי קדושי שני ונמרי קדושי ראשון: ואם בת ישראל לכהן היא אז בא כהן לישראל לא תאכל בתרומה. ובמשנת הרמב"ם הר"ר יהוסף אבכמי ז"ל הגה בריאה מקודשת לשני בת כהן לישראל תאכל בתרומה וכתב רישא בת כהן לישראל ובת ישראל לכהן תאכל בתרומה ובסיפא הגה מקודשת ואינה מקודשת בת כהן לישראל לא תאכל בתרומה. וכתב אאלי סיפא קי מלאתי בכל הספרים ע"כ: ב הרי

זו מקודשת ויתן נרסי' וגמ' הוא שמפרש רב הונא והוא יתן פי' למי שיתן הויא מקודשת למפרע. ורב יהודה פליג עליה דרב הונא בין הכא בין התם בין באחזו נמי הכי זה ניעוץ ע"מ שתתני לי מתתיה זו תתן התם סימן ה' דרב הונא ס"ל בתרוייהו והיא התן והוא יתן. ורב יהודה ס"ל בתרוייהו לכשתתן לכשיתן, והכא ונם התם נגיעין הוי בגמ' לריכותא אמאי מיעטריכו לאפלוגי רב הונא ורב יהודה בתרוייהו עיין בגמ' דנע"ב דבהיא לריכותא ממי מהייסב אמאי מיעטריך הנא לאמוינן הא דיקא נמי דיקא נמי נגיעין ונמי קדושין נמר כדאית ליה ולמר כדאית ליה והא לך הסוגיא והריכותא באורך לאבר היא שם בגיעין דף ע"ד ה"ז מגורשת ואתן מאי ואתן רב הונא אמר והיא תתן רב יהודה אמר לכשתתן מאי ניעייהו איכא בגיעייהו שתתקדש לי לאחר שאתגייר פי' וכן הא דאמר והיא תתן תנאי בעלמא הוא וכי מיקיימא ליה אינלאי מילתא דמשעת נישואין הוי ניפא דכל ע"מ כאומר מעכשיו דמי ועל מנת כן דליקיים הלכך אינה מרוכא הימנו גם שני ורב יהודה דאמר לכשתתן לריכא הימנו גם שני דלכשתתן כבר אול ליה ניעוא ותתן ומי נמי קדושין כה"ג האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאתן לך מאתים זוז הרי זו מקודשת ויתן ואומר מאי ויתן רב הונא אמר והוא יתן רב יהודה אמר לכשיתן מאי ניעייהו איכא בגיעייהו שפשה ליה וקבלה קדושין מאחר קודם מתן תעות רב הונא דאמר והוא יתן תנאה בעלמא הוא מקיים תנאיה ואזיל והוו קדושיה קדושין לאחרא ושל שני אינן כלום רב יהודה דאמר לכשיתן לכי יהוב לה הוא דהוו קדושין השתא לא הוו קדושין ולריכא דאי אמאמוינן נגי קדושין בהא קאמר רב הונא והוא יתן מכוס דלקרובה קא אתי הלכך מעכשיו קאמר לה מכשה שחפץ בה אבל נגי גירושין דלרחוקה קאתי ומסתמא בקושי הוא מגרשה הלכך אימא דמודה ליה לרב יהודה דלכשתתן קאמר וקסבר דהכי ומפיסגא לה ואי אמאמוינן נגי גירושין ה"מ בהא קאמר רב הונא והוא תהן מכוס דלא כסיף למהבנ מעותיו מינה הלכך לא אריך ליה לאתנויי ניעוא ממתן מעות ומעכשיו קאמר לה אבל נגי קדושין דכסיפא ליהי למתבעיה אימא מודי ליה לרב יהודה. ואי אמאמוינן נגי קדושין בהא קאמר רב יהודה לכשיתן מכוס דכסיפא למיתבעיה אבל נגי גירושין דלא כסיף למיהבעה אימ' מודי ליה לרב הונא ואי אמאמוינן נגי גירושין בהא קאמר רב יהודה לכשתתן מכוס דלרחוקה קאתי אבל נגי קדושין דלקרובה קאתי אימא מודי ליה לרב הונא לריכא ע"כ: **על מנת שאתן לך מכאן** ועד שלשים יום וכו'. גיל שם פ"ז סי' י: **ע"מ שיש לי מאתים** זוז וכו'. עד סוף סימן ג' גיל שם פ"ז סי' ב' ג' ד' ה': **ויש לו** וכל שיש לו אינו במדי הרי זה מקודשת ולא אמרינן לרבאותה לה תתכון הר"ן ז"ל. עוד כתב נגי הא דאמרינן בגמ' בשם לא נידע שיש לו ה"ז מקודשת מכסף דבתוספתא נמי תניא ע"מ שיש לי בית כלוני אע"פ שאינו לו בידו מקודשת שמא עכו קנויא כלומר והוו קדושי ספק ומיהו כל שבידו ודאי שהוא שלו ומקודשת קדושי ודאי ואע"פ שאין לו עדיין שהן שלו ע"כ: **ע"מ שאראיך מאתים זוז הרי זו מקודשת ויראה לה**. פי' הרנרי וילאה. וכתוב בעור שם סימן נ"ה בשם הרמ"ם ז"ל אפילו איכא שהדי דיכול לאחוויי לה לא הוו קדושין עד דמחזי לה דלהכי א"ל ע"מ שתראיך ולא אמר לה ע"מ שיש לי דלא ניחא לה למיסתר אשהדי עד דמחזי לה ומכי מחזי לה אינלאי מילתא דמשיקרא אכבי בה קדושין ע"כ: **ואם הראה על השלחן** כך ל"ל בתחילת דבור לאחרון דרבינו עובדיה ז"ל. **ג על מנת שיש לי בית בור עפר**. בתשובות הרשב"א ז"ל סי' רי"ח. וגמ' מסיק דאם היה שם בור הבית בור עפר נקעים או סלעים גדולים עשרה טפחים והקרקעים מלאים מים שאינם רשויין לגרעה אינם ממדדין בכלל הבית בור עפר ואינם מקודשת אבל אם אינם מלאים מים אע"פ שעמוקים עשרה טפחים ממדדין עמה ומקודשת ואם אינם עמוקים או גבוהים עשרה טפחים אע"פ שהקרקעים מלאים מים ממדדין עמה דהקרקעים נקראין אגמות הבלה והבלעים הכתובים מעבר טפחים נקראים שדרות הבלה ומקודשת דמלי אחר לה אגמ עדהגא וזרעגא ומייתיא. והעלה הר"ן ז"ל שאפילו יש לו במקום אחר בית בור קרוב ממנו יכולה לומר שדעתה לילך לאותו מקום רחוק וכדאמרינן בירושלמי בפירקין דלעיל נגי מדחק רחוק וממנה קרוב יכולה לומר בעיא הוינא מערפסא אזלא מערפסא אתיא ע"כ. וכתב הר"ן ז"ל וכי אמרינן נקעים עמוקים עשרה טפחים אין ממדדין עמה כתב רש"י ז"ל בפ' בית בור דבעיק ממי שיהו רחבין ד' על ד' הא לאו הכי ממדדין עמה ובירושלמי בעי לה וכו': **ואם הראה בבקעה** ואפי' בחריסות בתי אבות דמ' אינה שלו ואי מפסיד ממי יכול בעל הקרקע לסלוקה ע"כ מהר"ן ז"ל. ובעור אבן העזר סימן ל"ח: **ד ר' מאיר אומר** וכו'. בפ"ק דנדרים דף י"א: **כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי** פירש"י דאמר ויאמר משה אליהם אם יעברו בני גד ובני ראובן את הירדן וגו' ונתתם להם את ארץ הגלעד לאחוזה ואם לא יעברו חלוצים אתכם ונאחזו בתוככם בארץ כנען וגו' כתב הר"ן ז"ל כל הנאי וכו' ולאו תנאי כפול בלחוד בעי ר"מ דה"ה דבעי כל בחר דקלוקי התנאים ובן חמשה דברים הנאי כפול ולאו והנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר ותנאי קודם למעשה ושיהא אפשר לקיים המעשה ע"י שניה דכולהו איתנהו בתנאי בני גד ובני ראובן ע"כ. וכתב הרמב"ם ז"ל דר"מ הולך על כל הנבות הקודמות אפי' אם אמר על מנת וכן נ"ל בפי' רש"י ז"ל כגון ה"ז [ניסך] ע"מ שתתני לי ק"ק זו ולא פירש לכפול ואם לא תתני לא יהא נו אין כאן תנאי אל מתחיים זוז כלל ואפי' לא נתנה הוי נמ ע"כ. ובד"ר ס' שני הלכות אישות. ובסור מ"ה סי' ל"ח וסי' קמ"ג: **רבי חנינא בן גמליאל אומר** וכו'. אתנאי כפול בלחוד פליג בן פירש רש"י ז"ל וכתבו עליו תוס' והר"ן ז"ל דלא נהירא דכיון דאשתכח בעלמא דפליגי דבבן עליה דר' מאיר בתחריני ה"ה דבלגי עלייהו ר' חגיגא בן גמליאל אלא דלא חש לאפוגוי אלא בתנאי כפול משום דשתרא לא אריכי מעמ' דמעשה שהיה כך היה אבל בכפל ולאו אריך טעם למה הוצרך לכפול התנאי ע"כ. ועיין במ"ש בשם הר"ן ז"ל בפ' התקבל ס' ח': **צריך הדבר לאומרו שאלמלא כן יש במשמע שאפילו בארץ כנען לא יגרלו** [פי' התוס' דה"פ שאפי' וכו' לא מינעיא] וכו' פי' דקבה אדרבא אפכא ה"ל למיתני שאפילו בארץ הגלעד שבבר מרחו בכנוסה לא יגרלו וכ"ם בארץ כנען אלא מרחו ולא עברו עם אחיהם [לבני כתבו תוס' דה"ם] ורש"י ז"ל פי' בגמ' דה"ם ל"מ בארץ הגלעד שחביבה להם ונחרו בה אלא יגלו אפי' בארץ כנען שאינה חביבה להם לא יגלו. וכתבו התוס' מי לא כתיב ארץ כנען ה"ל בתוכם בארץ גלעד פי' בקונטרס דאם לא יעברו יעלו חלקם כפי המגיעם בארץ גלעד שנאחזו בה כבר והם סייעו לכובשה אבל בארץ כנען כלו כלו לא שהרי לא סייעו לכובשה קמ"ל דאפ"כ יש! וקשה וכי אזו שברה היא שיסבו בנחיתם וירשו עם אחיהם ביאלו ולמאמה לכך נראה לר"י נפ' דפסחים דרמ' אם יעברו חלוצים בראשי הגלגל לחיות האשונים בחלמה בשבר שובה זו שיעשו עם אחיהם תתן להם ארץ הגלעד [כו' ועי' בתוי"ט] ובגמ' איכא כמה הראי דמוכחי בר"מ ואחד הרא אינא דמוכח בר' חגיגא בן גמליאל והרמ מתרץ לה אינא דתרוייהו: **ה המקדש את האשה ואמר כסבור הייתי** וכו' כ' בתוס מקדש דף ל'. וביד ספ"ח דהלכות אישות. ובעור ס"ה סי' ל"ח. ואית דנרסי מלת כסבור סבור בלא כף. ואית דנרסי בל' אבר וכן מלאתי בסה"ר יהוסף ז"ל כתב וי"ו בכל מלות בקיצת: **האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר** פי' וכן האומר להבירו אם ילדה אתתך נקבה הרי היא מקודשת לי לא האמר כלום. ובעמ' הכילהו מעוה דהוי דבר שלא בא לעולם שעכשיו אין בידו לקדשה והא דתנן בהדייהו לאחר שיחזור ליך ומיך לרב דאמר בפ' הרשה רבה דאין קדושין תופסין בדומה אחי ספיר ושמיאל דאמר התם בענינתו לריכה נמ לומר דמספקא ליה אי תפסי אי לא תכסי מוקי לה כר"ש דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין דהכי מוקי לה הרים לקים התם ולדידן דקיימ"ל כסמ"ל ולא קיימא לן כר"ש הוי ספק מקודשת דדילמא תפסי בה קדושין בהתא וה"ל כאומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום הר"ן ז"ל. **האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר** וכו' פ' האשה רבה דף ל"ב אבל שם בדף ל"ג ובפ' אע"פ בדף ל"ח בריתה בבעלותא דר"מ אומר מקודשת וג"כ איתא לברייתא בירקין וכמו שאתבנה בסמוך בפ"ד וג"כ איתה בפ' שנים שאחזו ד' ע"ז, וע"ש בגיטין ז' ע"ב. נם בפ' הספינה דף ע"ש איתה לעילאה לר' מאיר: **לאחר שתמות אחותיך** ג מיתות הללו מחזן הר"ר יהוסף ז"ל: **לאחר שיחלוץ ליך יבמיך** ירושלמי פ"ק דיבמותיה שם פ"ח סי' י"ל ע"ו ס"ז ובעור מ"ה סוף סימן מ: **אם היתה אשת חברו מעוברת והובר עוברה דבריו קיימין ואם ילדה נקבה מקודשת** בסוגיית התלמוד משמע שהיו מ וסח המשנה סר' מגילת הא דאמר עלה דמתני' לו על בריתה לא שנו אלא שאין אשתו מעוברת אבל אשתו מעוברת דבריו קיימין וכן בירושלמי ג"כ ליהיה ונם במשנת הרמב"ר יהוסף אשכנזי ז"ל נמתן וכתב כן מלאתי בכל הספרים לגי' זה ע"כ וכן עיקר. אע"ג דמתון פי' הרמב"ם ז"ל משמע קלת דנרים ליה אינם אלא דברי עלמו וכן משמע ג"כ מתוך פי' מגיד משנה פ"ז הלכות אישות. נפי' רש"ל שבת והובר עוברה דבריו קיימין כתב הרמב"ם ז"ל דאין לו לבוא עליה עד שיקדשנה קדושין שניים שאין אדם מקנה דשלב"ל ע"כ. אמר המלקט והיינו דלא כר"א בן יעקב ורבי זר' מאיר דאיהו ס"ל אדם מקנה דשלב"ל דאב' נגי פירות ערוגה זו מה ברין יהיו הרומה על פירות ערוגה אחרים לכשיבואו אלים אלו המהובדין ויתלשו והביאו אלים ונתלבו דבריו קיימין ורבי נגי דאומר לעבד לכשאתלך הרי עמלך קנוי לך מעכשיו ור"מ עלה דמתני' הרי את מקודשת לי לאחר שתגייר לאחר שתטבלי לאחר שתתחרטי לאחר שתמות אחותיך לאחר שיחלוץ ליך יבמיך אינה מקודשת ר"מ אומר מקודשת ר' יהודה הנשיא אומר אינה מקודשת ומה טעם אמרו אינה מקודשת משום אינה פי' אינה אחותה ואינה בעלה ואשתה כר' מאיר ס"ל. וכתבו תוס' ז"ל דמדלא קתני בהאי בריתא אם ילדה אחיך נקבה אלמא דאמרינן לר"מ אינה מקודשת אבל אם הוכר עוברה דבריו קיימין הביאה אלים דר' אליעזר בן יעקב מקודשת ור"מ ור"א בן יעקב אמרו דבר אחד. ועיין בהר"ן ז"ל שכתב דאע"ג דר"מ ס"ל אדם מקנה דשלב"ל אפילו בפירות דקל אלא כאן לעולם אלא ורא"ל נגי שנה לעולם קלת מכל מקום בחדא שיטתא אזלי דאדם מקנה דשלב"ל ויש לנו כיולא בזה בפ"ק דסוכה דאמרינן כולהו ס"ל סוכה דרת קבע בעינן אע"ג דפליגי אהדדי כמו שכתבתי שם ע"כ. **ן האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שאדבר עליך לשלטון** וכו' הרמ"ם פ' מי שאחזו דף ק"ש תוספתא בפלוגתא. והוס' פ' הנשים מקדש דף נ"ב. וביד פ"ה דהלכות אישות סי' י"ט ובנרס"ז וז"ל שם פ"ה ודבר עליה לשלטון והמיתה הלשון ולא תנעה אינה מקודשת הא"כ נתן לה פרוטה משנו שהבלאה שבאה לה מדבריו הרי היא כמלוה והמקדש במלוה אינה מקודשת ע"כ. וכרוב הנוסחאות אני רואה כפיעל בכ"ף. ונם הר"ר יהוסף ז"ל לא אלא במלוה זו אם ידו. ובעור אבן העזר סימן ל"ח וז"ל שם אם יש עדים שעשה עמה בפיעל ודבר עליה לשלטון מקודשת בודאי ואם אין עדים מקודשת מספק עד כאן. וכתב עוד שם בשם התוס' שכיון שדבר עליה לשלטון ושעה עמה כפועל מקודשת ואינה יכולה לומר למלאכה זו לא הייתי חפצה לדברים אלו לא חפצתי ובתוספתא אתי אם דבר עליה כדרך המדברים מקודשת משמע שהדברים ידועים הם שם לו לדבר עליה כשאומר ע"מ שאדבר עליך לשלטון ע"כ. כפועל כפעולת יום אחד ולאו דמקדש לה בשכר פעולה דכיון דקיימה לן יש לה לכירות מתחלה ועד סוף וכו' ותנא בית סבר אינה לכירות אלא לבסוף. וגמ' פריך ומאי דוחקיה דרש לקים לאוקומי למתני' בשנה לכירות ובדיבור לה פרוטה ותירץ רבא דמתני' קשיתה מאי אריא דתני על מנת ניתני בשכר פעולה דכיון דקיימה לן יש לה לכירות דיבור לה הוא. והכי איתא בהדיא בתוספתא ונתן לה פרוטה אבל אם אמר לה במה שאדבר לו נמה שאעשה אם הוא ב"ש מקודשת פי' דס"ל אינה לכירות אלא לבסוף ולא הוי מלוה ואם לאו אינה מקודשת: **ע"מ שירצה אבא** פי' החתן מדבר הרי את מקודשת לי ע"מ שירצה אבי. ובגמרא מבכרת רב יוסף בר אמי שירצה אבא הייתו בלא ימתה אבא וכשיבא זמן לאתחתו וכו' כדסירס רשז"ל. ובפ' המדיר דף ע"ג אתא בריתא בפלוגתא הריני בועלך ע"מ שירצה אבא אע"פ בלא רצה האב מקודשת ר"ש בן יהודה אמר משום ר"ש רצה האב מקודשת לא רצה האב אינה מקודשת ומפ' התם דבהא קמיפלגי מ"ש ע"מ שירצה האב ע"מ שיתוקן האב והא שהיה לו ומר סבר ע"מ שיאמר הן והא לא אמר הן. וכתב הרא"ש ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב כאוקמתא דר' יצחק וכן מסתבר דמתמי' סתמא בלא קביעות זמן ע"כ אבל בפירוש המשנה נקט לפרושי בקביעות זמן כדכירס רשז"ל. ואוקמתא דר' יצחק הוא דרישא בחד טעמא ומציעתא וסיפא בחד טעמא כי' הר סיפא דקתני מלמדין לא מיתוקמא כרישא בע"מ שיסתוק אלא בע"מ בלא ע"מ ובלא כמה דמיתי עדר לה שהרי לא קבע זמן למתאה ורישא ניחא לאוקומה בהכי דא"כ מה רצה האב והלא ים בידו יכולת למחות לעולם ואין כאן קדושי לעולם וע"כ הכי מיתוקמא רישא בשאמר ע"ע

מיסחוק וכיפא בשאמר ע"מ שלא יחזיר לה. אח"כ מלאתי בהר"ם מיסרלין ז"ל שכתב שם בהגסה בשולחן ערוך סימן מ"ח שהאומר קדשתיך והיא אומרת לא קדשתני לא קדשתיך הרי זה אסור עד שלא מיחה בידו. וכתוב בהר"ן ז"ל דיש ספרים שנורסין בשנייה הגמרא ריש המניחתא בחד מעמא וסיפא בחד מעמא ולתריץ לפרש שנייה הגמ' כפי שתי הגרסאות גם כתב לדעת הרמב"ם והרשב"א ז"ל דאומר ע"מ שיחזיר אבא כאומר ע"מ שיאמר אין ורב יוסף בר אמי נמי הכי מ"ל דשילוה משמעו דאמר אין וכי קאמר דאמר ע"מ שלא יחזיר אבא הייט דאמר הכי בהדיא ואע"ג דתנן ע"מ שילוה לא דאמר לה הכי אלא דמשום דמי שאינו מוחה הוא מחדלה נקט לה בהלי ליפנה וכתר התנא בזה על בנות משכנו שאינם מחיישבות אלא בכך ומכרו לחכמים ולעולם דע"מ שילוה ממש דאמר אין משמע והביא דאיה מן החוסכתא וכו' ולדעת הרמב"ן ז"ל הוי כאומר ע"מ שלא יחזיר אין ורב יוסף בר אמי נמי הכי מ"ל דשילוה משמעו דאמר אין וכי קאמר דאמר ע"מ שלא יחזיר אבא הייט דאמר הכי בהדיא ואע"ג דתנן ע"מ שילוה לא דאמר לה הכי אלא דמשום דמי שאינו מוחה הוא מחדלה נקט לה בהלי ליפנה וכתר התנא בזה על בנות משכנו שאינם מחיישבות אלא בכך ומכרו לחכמים ולעולם דע"מ שילוה ממש דאמר אין משמע והביא דאיה מן החוסכתא מחוקתה אבל זה שמעמידה כמוקתה אלא שאומר שתקדשה לו נאמן ע"כ. ולא כרב דאמר נאמן ליתן גם משום דאין אדם חוטא ונא לו כי' חוטא לחבר לחבר אים מגם אם לא היה אמת שהוא קדשה ואינו נאמן לכנוס. דאיתא ילדו תקנו. וביד פ"ט דהלכות אישות פ' י' ה"ב ה"ג. ובטור א"ה סוף סימן ל"ו: זה אומר אני קדשתיה וזה אומר אני קדשתיה שניהם נותנים גט לבתיה לבטול: ואם רצו אחד נותן גט ואחד בונס כלה הר"ן ז"ל ומיהו משמע שהשני שבא לכנוס אחר נירוטי רחמנו שלריך קידוש אחרים אחרים הרלשון שהיה שהרי הלשון שכיבדו בו ע"כ: ח קדשתי את בתי קטנה קדשתיה ונירשתיה וכו' כיל פ"ח דהל' אישות ביאה פ' כ"ד ובטור א"ה ס"ב פ' ל"ז. וע"ש בסבר הנגש סעיף כ"ם. קדשתיה ונרשתיה בשהיא קטנה לו דוקא קטנה אבל אפי' נערה וכן הוא מפורש שם בטור וכמו שלכתוב עוד בכמוך נס"ד: נשבית ופדיתיה וכו' אינו נאמן לפסלה מן הכהונה דבשבויה דימיה רחמנא לאב דכתיב אם בתי אתי אלים הוא אבירה אל הכל אלין אבו יודעין אמי וכי אמר הוא אחירה לזה ובין אם היא נערה או אם היא קטנה מהימן אבל בבוגרה לא מיסתעי קרא דנערה כתיב בפרשה הלכך לא מהימן מגבלה ולבטיה לא הימנה כלל. והקשה הר"ן ז"ל ובהמניה בשבויה מנו דאי בעי אמר קדשתיה ונרשתיה דמהימן ופסיל לה מכהונה. וי"ל דמנו לאבי מעבה לא אמרינן והכא אבי אבי מעבה הוא דאי אפשר בשבויה הוא דאה לשוטה בין לענין תרומה בין לענין כהונה וכי אחר נירשתיה לא פסיל לה אלא לכהונה וכי תימא הימא בת כהן בת ישראל אמי אינא למימר שהרי כל כך הוא פוסל כשאמר קדשתיה ונרשתיה כאילו בשבויה ואילו תנא פסיק ותנא אינו נאמן. ב"ל דשיעו מעמא משום לכיון דבשבויה פוגם אותה יותר באילו היתה בת כהן ישראל אינו נאמן ואחרים אמרו לכיון דאמר שבאמיתה תורה לאב חדום הוא שהרי לא היה ראוי לריות נאמן יותר ממך לאב דעלמא דיינו שנאמין אותו באותה מעמה אבל אין אומרים מנו מהמתה דאין לנו בו אלא חדושו בלבד עכ"ל ז"ל ובטור א"ה סימן ז' סעיף ח' ובשלחן ערוך ובגנוס: יש לי בנים וכו' פ' יש נוחלין דף קל"ד וכתב שם רש"ם ז"ל בשם מיתתו אורחא דמילתא נקט ע"כ. וביד רש"ל דהלכות יבום. ובגמרא מוקי אביי לתנאי דלא מוחזק לן לא באחי ולא בבני אמר יש לי בנים נאמן דאחזקה קמייתא הוא דקא מיקרי לה לריות מוחרת לבוח ואפילו אתו שהרי דאיה לו אח מוחרת לבוח אמר יש לי אחים אינו נאמן לא כל כמינו לאומרה אבלמא ובהרי אחיה מתני' אפילו כר' נתן דפליג עליה דרבי בבריתא ופירש הר"ן ז"ל מוחזק לן לא שיש עדים בדבר אלא חזקה בעלמא שכך שמעתו עליו ע"כ): המקדש את בתו סתם פ' הנשים מקדש דף נ"ח. וביד כולה מהגיהין עד סוף פ' י"ב ביד פ"ב דהלכות אישות פ' מ' פ' ס"ו. ובטור אבן העזר פ' ל"ח ופי' קי"ח. מי שיש לו שתי בתי בנות פ' קונס דף ס"ב ובפ' הנשים מקדש ד' כ"ח ובטור א"ה כ' ל"ו וכתב שם ב"י שכולן כו' ופי' הר"ן ז"ל שתי בתי בנות מהתי בשם הבני' לאחר מיתת הראשונה וכו' ובוא לשון רש"י ז"ל ויש לתמוה אמאי אצטריך לפרושי שבשם שני' לאחר מיתת הראשונה: ואמר קדשתי את בתי הגדולה אמר לבעל בשעת קידושין קדשתי את בתי הגדולה כולן אסורות חוץ מן הקטנה שבקטנות. מפרשין בגמ' דבשאין ביש אלא גדולה וקטנה עסיקינן שאינו יש אמצעיות בכח שהיה אפי' לר"מ היו מותרות משום דלא מקריא גדולה אלא א"כ יש גדולה לגבי כל כח שהיה כמו אינו לא היתה לו אלא כח אחת דאמצעית לא קרי לה גדולה אלא בשמה קרי לה ובהיינו דלא קתני אינו יודע אם אמצעיות שבקטנות ואע"ג דלא קתני נמי אינו יודע אם אמצעית שבגדולות אע"ג דיולאי אסורות שהרי הן הגדולות לכל כת שהיה הכהו לא אינסריכו להו לאיתני דקתני אינו יודע אם קטנה שבגדולות ממילא משמע דכ"ש אמצעיות שבגדולות עכ"ל הר"ן ז"ל בשמי לשון קלת לרחבת ביאור הענין כפי שע"ל. ולשון רש"י ז"ל אבל אי הוה בכת שהיה אמצעיות הוה תני מ"מ: חוץ מן הקטנות שבקטנות ולא הוה תני חוץ מן הקטנה ע"כ. ומכרשינן בגמ' לרבנא דש"ל בפ' הנשים מקדש דקדושין שאינה לא הוו קדושין ומתניתין דקתני כולן אסורות משמע דהוו קדושין ומש"ה סלון בריטות גם מוקי לה לאתני' בהוכרו ולבסוף אתערבו פי' שבשמת קדושין פירש לו אינו גדולה מהן הוא מקדש לו ולבסוף שכח אינו גדולה פירש כולן אם בריטות גם ולקאמר הכם דאתני' דייקא כותיה דקתני אינו יודע ולא קתני ואינו יודע אבל לאתני אע"ג דהלכתא כותיה לשון אתני' דאתי דש"ל לאתני ואינו יודע: דברי ר"מ ר' יוסי אומר וכו' ש"ם דגרסי דברי ר"מ חוץ מן הגדולה שבגדולות ר' יוסי אומר וכו' וכן בסיפא גרס' דברי ר' מאיר חוץ מן הגדולה שבגדולות ר' יוסי אומר וכו' וכן הביא הר"ר יהוסף ז"ל וכתב כן מלאתי בכל הספרים. ובגדרים פ"ח כתבינן דלא קשה דר' מאיר אחדא"מ ודר' יוסי מהדא דעד לפני הפסח ר"מ אומר אסור שנינו ר' יוסי אומר וכו' ע"ש: ו האומר לאשה קדשתיך פי נתולה בשלת דף פ'. ובטור א"ה כולה מתני' פל סוף פי' ו"ל גם' מ"ה: והיא

*) נ"ב פל הגנין בזה הלשון. פל הכל נ"ש לענין הדין ושוב מיש ומיסר בזה מהרש"ל זלה"ה בח"ב ע"ש.

מותרת בקרוביו נראה דמ"מ צריך ליתן לה גט. אח"כ מלאתי בהר"ם מיסרלין ז"ל שכתב שם בהגסה בשולחן ערוך סימן מ"ח שהאומר קדשתיך והיא אומרת לא קדשתני לא קדשתיך הרי זה אסור עד שלא מיחה בידו. ולאחר מיחה אינו ל

כמותן כגר פירשו רבנו שיעדיה ז"ל. ולדעת הר"ן ז"ל אין מקרא לנכרית לגלות תפסי בה קדושין אלא ממילא שמעינן דלא תפסי בה קדושין כיון דולדה כמוה הוי דומיא לגמרי לשפחה דולדה כמוה ולא תפסי בה קדושין מקראי דכתיבנא. ושיין בחוי"ם שכתב שגם קרא דשבו פה עם החמור לא גרים ליה הר"ן ז"ל בגמרא למפשט מינה דלא תפסי קדושין בשפחה כנענית. ואני הדיוט ברב אלפס מונה לא מצאתי רק אקרא דלא תחתחן דמייתי בגמ' למפשט מינה דלא תפסי קדושין בנכרית הוא דלא הוה גרים וכמו שכתבתי. וכתבו התוס' ז"ל אבא דבעי בגמ' ולדה דשפחה כמותה מגלן ומייתי לה מדאמר קרא נני שפחה כנענית בייחדה לעבד עברי האשה וילדיה תהיה לאדוניה לפוס ריבעמא משמע דס"פ נימא דישראל הבא על השפחה הולד כשר והיכי נוכל לכשיר באין קדושין ור' עגירה יותר מיש קדושין ויש עגירה דאמרינן דהולד הולך אחר הפנוס וכי תימא דאתא לאשמועינן דאפילו בא עליה ממזר הולד כמותה ויש לו הקנה כשהרוב הא ליתא אלא לר' טרפון אבל לא [לר"מ] ומדאמר הש"ס ולדה כמותה מגלן שלא יהא קרוי בנו לגוס לגר ואפילו כבנו ממזר לא הוי לא ליורשו ולא ליטמא לו ולא לייבם את אשת אחיו ולא לפסור את אשת אחיו מיבום ע"כ. וכיון שם פ"ד סי' ט"ו ורש"ם הלכות עבדים. ובטור מ"ה סי' ד' וסימן מ"ד. בפי' רעז"ל ובנכרית כתיב כי יסיר את בנך מאחרי ומדלא כתיב וכו' עד הבל אבתו לא תתן לבנך לריך להגיה לא תקח לבנך וכו'. והיינו לר"ש אבל רבנן מפקי להו בגמרא מקראי אחריני משום דלדידהו אינפריך קרא לפרושי פעמא בשבעה עממין דלא תתחתן בם משום שעם הארץ למעוטי שאר אומות שבא"ל דלאו עובדי ע"ז הן. ומהני קראי מפקי לה דכתיב נני יפת תאר ואחר כן תבוא אליו ובעלתה והיתה לך לאשה והיה דרים ביה הוי' אבל מעיקרא קודם היתר במעת מינה דלא קריבן בה והיתה ואשתבח דלא תפסי בהו קדושין ולדה כמותה מגלן אמר קרא כי תהיין לאיש וגו' וילדו לו כל היכא דקריבן ביה כי תהיין קריבן ביה נמי וילדו לו דמשמע שמתייחס אחר אביו וכל היכא דלא קריב ביה כי תהיין לא קריבן ביה וילדו לו אלא אחריה הוא מתייחס ופרכינן אי הכי שפחה נמי תיפוק לי ולדה כמותה מהכא ומשני אין הכי נמי אלא האשה וילדיה תהיה לאדוניה למה לי לכתביה וכו'. וכתב הרי"ף ז"ל בפ' שני דיבמות דף ק"ז מסייה דרב נסרוגאי גאון ז"ל הכי הא דתנן וכל מי שאין לה לא עניו ולא על אחרים קדושין הולד כמותה ואיזו זו ולד שפחה ונכרית ה"מ שפחה לאחרים דומיא דנכרית דלית ליה קיבן בגוה אבל בא על שפחה לידיה וילדה ממנו בת אע"ג דלא נקיטא בה חירות בתו אית היא דאמור רבנן אין אדם טוטה בעולתו בעולת זנות ובחתמא ביחדרה ולסם קדושין בא עליה (הגה"ה ונלע"ד דשמא בזה יתורלק שנוי ליבא דמתניתין דקתני הבא בסיפא הולד כמותה ולא קתני הולד הולך אחר האם כדקתני ריבא הולד הולך אחר הזכר דאי הוה קתני הכי הוה משמע לעולם הולך אחר הזכר בשאר דשיבה וקתני ולדה כמותה משמע דוימנין דאין ולדה כמותה ושייך בה קדושין כגון אם בא על שפחתו ובזה ג"כ אבסר שיתיישב בא דשיבה ג"כ לאיתני בהאי סיפא ואיזה זה ולד שפחה ונכרית ולא קתני ואיזה זו שפחה ונכרית ולדקתני בטולה בני דאמילא משתמע דולדי קאי אולד נמי דבשלולו בתי אע"ג דלא קתני בהו מלא ולד בתר מלות ואיזה זו. וכבר אפשר עוד לתרץ במה שהעתקתי מדאיות הפסוקים לו במה שנכתוב בסמוך בפי' מילתיה דר' טרפון וכו' לו אפשר בשמעיין אלו בא לרמוז לנו דממעי אמו הוא חשוב כנמשי בהמה כמו שנכתוב בסוף פירקין בס"ד ולא שייך מעיקרא לומר בו הולד הולך וכו'). ואם בא עליה חייב משום בתו ואם בא עליה בט חייב משום אחותו וחייבין לגאון אחד דמספקא ליה בהא מילתא ומתוך דבריו נקשינן בהא מילתא לגבי איסורא לחומרא ולעניין ממונא נקשינן לקולא ולא ידית אבל אילו נופיה לא מצי מוצבי ליה ידמי ואינו יכול ליבא לא בשפחה ולא בת חירין ואם קדם בת חורין לריבה גם וכו' כדמפרש התם ע"ש: יג ר' טרפון אומר וכו'. תוס' פסחים פ' האשה דף פ"ח ודרפ"ק דחגיגה ובגמ' פ' הערל דף ע"ח ותוס' פ"ק דבבא בתרא דף י"ג: יבולין ממזרין וכו'. תוס' פ' הבולת גם דף מ"ח: והסיקת בגמ' דאפי' לבתחלה קאמר ר"מ דכי כתיב לא יהיה קדש ומתרגמינן לא יסב גברא מבני ישראל איתתא אמה ושפחה הרי היא כבהמה ובישותיה ביאות הפקר וקדשות בישראל היא דכתיב וא"ת ממזר אמאי מותר בשבחה שהרי חייב הוא בכל לאוין שבתורה ומחייב בשאר לאוי דתתון שהרי אסור היא בגויה ומ"ם ממשמעתא דאסור אפילו בשפחה כדאמרי' בברק הבולת ליבא שפחה אינו יכול. תירץ ר"ת ז"ל דלאו דשפחה שאני דלא אמר רחמנא לא תקח שפחה ומדאפקיה בלשון לא יהיה קדש דמתרגמינן לא יסב גברא מבני ישראל אמה משמע שאין ממזר בכלל שכיון שנזרקן בעבירה קדש ועומד הוא הר"ן ז"ל: וכתב הרי"ף ז"ל והיינו דאמר ר' יהושע בן לוי בשם מסורה ממזרים שנאמר ונשב מלך ומפסר כשף ופי' הר"ן ז"ל נראה שהרב אלפסי ז"ל היה מפרש אותה שהממזר יכול ליסבר בכספו שיקח שפחה ויאמלה אבל אין נראה משמעותה כן בפ' עשרה יוחסין ע"כ: ר' אליעזר אומר הרי זה עבד ממזר. פעמיה דר' אליעזר מקרא דכתיב גם דור עשירי לא יבא לו בלך אחר פשטו דאפילו אין בו אלא לד ממזרת הוי ממזר ורבנן מוקמי ליה לקרא בישראל שנשא ממזרת ולאשמועינן דלא קרינן ביה למפשחותם לגיה אמותם וי"ל לאו אע"ג דכתיב למשפחותם לגיה אבותם אתא לו אפקיה ורבנן כל ולד במעי שפחה כולד במעי בהמה דמי שאין מתייחס אחר אביו כלל:

פרק ד עשרה יוחסין פ' יש מותרות דף פ"ה: עלו מבבל להכי לא תנא הלכו לארץ ישראל לאשמועינן אגב אורחיה דארץ ישראל נצוהה מכל המצות כדכתיב לא יאמר עוד חי ה' אשר העלה מארץ מצרים כי אם חי ה' אשר העלה וגו' ולאבי נמי תנא עלו מבבל ולא קתני עלו לארץ ישראל לאשמועינן שכל עלמו של עורה לנקות את בבל ונכנון והפרים פסוליהן והעלן עמו והכהן שראו הכרתיהן בכירו בהן ולא הקם שנתערבו בהן לעולם וגמרא כליני אביי ורבא דאביי אמר עלו תנן מתייהס כיון שראו שהכירו בהן אנשי מקומם ורבא אמר העלוה הנן בעל בהיה שלא יתערבו עם המיוחסים מאחר שאין בם כית דין לבדוק עליהם. ונתינים בהדיא בת ב בגמרא סי' ב' כל המתיהס ובני עבדי שלמה שלא מאות תבעים ומנים גם בסי' ת' כתיב ומן המתיהס שנתן דוד וסברים לעבודת הלוים מלאים ועברים. ומאתי כתוב בתוי"ם בהבי הגו"ן בחיריק כמו שאתה קורא החנוכי הפלוחי ע"כ. משמע שגי' בכולהו גרסינן להו הכי ותימה הוא בעיני דבשלמא אי הוה תני הכא הכי עברה יוחסין עלו לומר בגנו הוא זה כל זמן שהא בשוק ואם הם שמות רבנן נאמנין עליו אפילו אחר בגאסף מן השוק: בדוקי שבודקים את אמו ואם אחרה לבשר בבעלתי הולד בשר בר"ע. ובגמרא פריך תניא חדא זיתא בפ"ק דכתובות היתה משובחת אחרו לה מה טיבו של עובר זה תלים פלוני וכבן הוא ר"ע ור"א אומרים נאמנת ול"ל ניתני הא וכן היה אבא שאול אומר כדברי ר"ע. ותמי דאבא שאול עדיבא מדרבן גמליאל דאי מהתם ה"א התם דרוב בשרים אללה כגון פנויה דרוב העיר מציאין לבהוה אבל היכא דרוב פסולין אללה כגון אלמנה ואומרת מן האדום הוא לו פנויה ואין רוב העיר מציאין לבהיה אימא לא קריבא. וכתב הר"ן ז"ל ומיהו אע"ג דמהימנא אפילו ברוב פסולין הייבו דוקא לבשיר הולד שאם היו מחמירין בו לא היה לו הקנה אבל האשה אין מתירין אותה ליבא אלא ברוב בשרין כדאמרי' וכו' ע"כ עיין במ"ש בספ"ק דכתובות. ואיתה בתוספות פ' אותו ואת בנו דף פ"ב. וכיון דפ"ע דהלכות איסורי ביאה סי' י"א י"ב י"ג ובסיר א"ה כי' ד. וכתב הר"ן ז"ל על מה שכתב הרמב"ם ז"ל שם פפ"ו באש"פ שהיא נאמנת להבשיר אינה לאמנת לפסול לומר ממזר הוא דמשמע דבעמא דלהבשיר הייבו טעמא דמהימנא משום דמלאוריתא נמי בשר דבר הוהה שתוקי בשר כדאיתא בגמרא אבל לפסולו ולהתירו בממזרת לא דלאו דשפחה אתי דלא אמר רחמנא לא תקח שפחה ומדאפקיה בלשון לא יהיה קדש דמתרגמינן לא יסב גברא מבני ישראל אמה משמע שאין ממזר בכלל שכיון שנזרקן בעבירה קדש ועומד הוא הר"ן ז"ל: וכתב הרי"ף ז"ל והיינו דאמר ר' יהושע בן לוי בשם מסורה ממזרים שנאמר ונשב מלך ומפסר כשף ופי' הר"ן ז"ל נראה שהרב אלפסי ז"ל היה מפרש אותה שהממזר יכול ליסבר בכספו שיקח שפחה ויאמלה אבל אין נראה משמעותה כן בפ' עשרה יוחסין ע"כ: ר' אליעזר אומר הרי זה עבד ממזר. פעמיה דר' אליעזר מקרא דכתיב גם דור עשירי לא יבא לו בלך אחר פשטו דאפילו אין בו אלא לד ממזרת הוי ממזר ורבנן מוקמי ליה לקרא בישראל שנשא ממזרת ולאשמועינן דלא קרינן ביה למפשחותם לגיה אמותם וי"ל לאו אע"ג דכתיב למשפחותם לגיה אבותם אתא לו אפקיה ורבנן כל ולד במעי שפחה כולד במעי בהמה דמי שאין מתייחס אחר אביו כלל:

פרק ד עשרה יוחסין פ' יש מותרות דף פ"ה: עלו מבבל להכי לא תנא הלכו לארץ ישראל לאשמועינן אגב אורחיה דארץ ישראל נצוהה מכל המצות כדכתיב לא יאמר עוד חי ה' אשר העלה מארץ מצרים כי אם חי ה' אשר העלה וגו' ולאבי נמי תנא עלו מבבל ולא קתני עלו לארץ ישראל לאשמועינן שכל עלמו של עורה לנקות את בבל ונכנון והפרים פסוליהן והעלן עמו והכהן שראו הכרתיהן בכירו בהן ולא הקם שנתערבו בהן לעולם וגמרא כליני אביי ורבא דאביי אמר עלו תנן מתייהס כיון שראו שהכירו בהן אנשי מקומם ורבא אמר העלוה הנן בעל בהיה שלא יתערבו עם המיוחסים מאחר שאין בם כית דין לבדוק עליהם. ונתינים בהדיא בת ב בגמרא סי' ב' כל המתיהס ובני עבדי שלמה שלא מאות תבעים ומנים גם בסי' ת' כתיב ומן המתיהס שנתן דוד וסברים לעבודת הלוים מלאים ועברים. ומאתי

כמה נתקדשה אמו לאחר ע"כ. וגמרא נמי אמרינן בברייתא דלר' אלעזר כותי לא יצא כותיה נפי סתם ביקין בדיקדוקי תורת קדושין וגירושין ושמא אחד מן הבקיאים אלא ישראל פסול בעצמו אבותיו והשני מסתיים בקולין ויראה ספק אצל אים בקדושי אבותיו שנתקדשה לאחר ואמרו אינם קולושין ובאמת לאחר ואמ"נ פליג הכל מנוה שהמייקר בה כותים כרגא מדקדקים בה יותר מישראל ואפילו אלא כותי אדם יוצא בה ידי חובתו בגיל ראשון של ספר ור' אלעזר א"ר לפי סתם ביקין בדקדוקי מצות. וגיד פס"ו דהלכות איסורי ביאה סי' כ"א כ"ב כ"ד ל"ג ובמור א"ה סי' ל': ך הנושא אשה בהנות. גיד פי"ם דהלכות איסורי ביאה סי' י"ח י"ט כ' כ"א ובמור א"ה סימן ג': ארבע אמהות שהן שמנה. וסיכו הוס' ז"ל כהן שנא ניסא אצה כהנא ואקמיה דלוי לבדוק מצוה אלא רוזין שבנה יצמה בא"ג המזבח אבל אין לפרש דמיירי בישראל הבא לישא אצה כהנא ורוצה שיאנא בנה כשר לכהונה דא"כ אמאי נקט הנא אפילו היתה חללה נמי הוי בנה כשר לכהונה דבנות ישראל מקוה טהרה לחללים ע"כ. אבל הרב המגיד ז"ל כתב שם פי"ם הנושא כהנת וכו' מי שיהיה הנושא אם כהן אם לוי אם ישראל וידוע הוא שהכהן יש לו נחלה אף לספק חללות ולא בחברים ע"כ. והחוי"ם הכריח דלא מיירי אלא בדוקא בכהן שנשא ושכן דעת רש"י ז"ל נ"כ מהכתב נכיסא לוה וישראלית וכהן בא לכונסה וכו' וגם מלשון אחר ע"ם. ואיתה בתוס' פ' שני דכתובות דף כ"ד. וז"ל הר"ן ז"ל הנושא אצה כהנת צריך לבדוק אחריה וכו' לוה וישראלית מוסיפים עליהם עוד אחת אם אחת בכל אז ואז ומלא שהם שתים עשרה ואיכא בגמרא שם עשרה ומאי אחת דתנן במתניתין אז אחד וכמאיר בלוה וישראלית מפני שהפסול יותר מצוי בהם והוא דרך הרמב"ם ז"ל בפי"ם מהלכות א"ב אבל בטוספתות כתוב לוה וישראלים מוסיפין עוד אחת ולפיכך פירשו מפנתנו כך הנשא אצה כלומר שהיא נשא אצה כשרה לכהונה [הגה"ה. אפשר לבנה יתרון קצת מלא אצה לבלעותה מפני דהוה אי לישאי הנשא אצה] ובידוע שהוא כהן שהוא צריך לחוש לפסולי כהונה בודק ד' אמהות בנבד דפסול כהונה בהני אבל לוה וישראלים שבדיקתם מפני פסולי קהל צריך שיבדקו עוד אחת ואין ה"ב שהכהן נ"כ צריך לוסיף ולבדוק מפני פסולי קהל עוד אחת ומתני' ס"ק שהבדיקה המיוחדת לכהנים בד אמהות אבל לבדיקה שהיא שוה לה לוה וישראלים צריך לוסיף אחת ובכלי אין ספיר מאי דפרכי' בגמ' ואיכא נמי תבלין בדיקה ומפרקינן מכיון לוה לרב יהודה לא תהא הוראה כשירות לכהנת בפסולין כלומר אם: לאיתי נמי בדקא בדיקה אלא מש"ה לא תהא אתי' כשיהא בודקה בו מפני שאינה דומה בדיקתה לבדיקתו אינו בדיקה לה בפסולי כהונה ואיתי לא בדקה אלא בכל פסולי קהל. ואה"ל דסיפא דתנא לוה וישראלים מוסיפין עוד אחת אחד האנשים ואחד הנשים בשמעא וזה שהמאמין בבדיקת פסולי קהל מפורש בירושלמי שהקשו ולא נמצאת מחמיר בישראל יותר מן הכהן א"ר בון אחת זו ואחת זו קנס קנסו כדי שיהא אדם מזדנק בשבוו ובשכחתו כלומר כולה מתניתין קנס הוא] שיהא אדם מזדנק בשבוו ובדין הוא אלא אינו צריכין בדיקה אבל קנס [הוא] שיהא אדם מזדנק בשבוו ובשכחתו בהיא בדוקה לו ולא יהא צריך לפרוש לו לבדוק וקנסו בלוה וישראלים יותר מן הכהנים לפי שאין מדקדקין כל כך ביוחסין ואין מזדנין בשפחותיהם אי נמי דבפסולי קהל לשון בכל הצריכו בדיקה יתירה עכ"ל ז"ל. וכן הוא נ"כ כי' הר"ן הלוי ז"ל שהבד דבכהן הנושא אינו וכשיבא לוה וישראלית מוסיף עוד אחת והכריח זה מן הירושלמי הזה אבל הרמב"ן ז"ל [כתב] דלהדרגא מן הירוש' הזה מוכח דבלוה וישראלים בשתיהם קאיר ומשום פסולי קהל ע"ם. וכתב נמשך דבריו שגם נראה מבארו לוה לוה וישראלית מוסיפין אלא לוה וישראלים מוסיפין ובכן נמצא בכל נוסחת מדוקדקת וירושלמי אלא עבר עליו קולמוסן של מגיהי ספרים וגם בפירוש ר"ח ז"ל תדע מדקאמי סיפא מוסיפין ולא קאמי מוסיף כי ריש ע"כ. וכתבו תוס' ז"ל דעיקר הבדיקה ותקנה משום פסול חללות ואגב בדיקה דחללות בדקו נמי כיצא דלא שייך אלא פסול ממזרות כגון לוה וישראלית אבל נני אי' ליכא פסול חללות דלא האחרו כשרות לכהנת בפסולי לא צריך לבדוק משום ממזרות. וה"ה כתב בספר ביאר דהא דצריך לבדוק היינו דוקא לכשיר בגיהם לעבודה א"ע לכשיר עצמו לעבודה אבל לאכילה בתרומה אין צריך בדיקה כדאמרינן בפ' האשה שנתארמלה אמי כהן ואבירי כהן מתן לאכילה בתרומה ואין נאמן לכשאמר אשה ע"כ: מוסיפין עליהם. לפי שהתערובות מצויות בהם יותר הרמב"ם ז"ל וכן כתב בשמו הר"ן ז"ל כמו שכתבתי כבר. כפי' רש"ל כשמנים זה את זה מתוך קפסה מנגים ביוחסין ע"כ. אמר המלקט פירוש בעניות דלמהות אבל הנשים אין זו מנגה את זו בכסול יחס אלא בזנות דעלמן. עוד בפירוש ז"ל ולא נאמרה חיוב בדיקה זו אלא במשפחה שקרא עליה וכו' אמר המלקט הכי מוקי רב נמתני' בין לגיטא קמא בין לגיטא בתרא אלא דגיטא בתרא מימרא בפ"ע היא הכי אמר רב חיא בר גורייא אמר רב אם קרא עליה ערער צריך לבדוק אחריה אפילו לרבנן ולאידך אמורא אלינא דרב מתניתין דמצריך בדיקה ר"מ היא אבל חכמים אומרים כל המשפחות נחזקת כשירות וכן נמי בירושלמי מוקמי לה רב ור' יוחנן כר"מ וז"ל הירושלמי א"ר יוחנן דר"מ היא דתניא אין אשה עשה כשרה כל שאין בה לא הגל ולא ממזר ולא נתין ר"מ אומר כל שאין בה אחת מכל אלו בחה כשרה לכהונה אבל משפחה שנתקבל בה פסול ר"מ אומר בודק עד ד' אמהות ומשיא וחכמים אומרים בודק לשולם רב אמר זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים בודק מאיזו משפחה מפיאין לכהונה ומביאין ביד מי הוא בודק ר' תניי בשם ר' יאשיה בודק ביד קרובותיו ע"כ: ה אין בודקין לא מן המזבח ולמעלה וכו' פ"ק דפסחים דף נ' ואיתא בתוס' כרשב"ל ז"ל סימן מ"ש: ולא מן הדוכן ולמעלה. עיין בפ' שני דמסכת ערכין סי' ל'. וביד פ' עשרים דהלכות א"ב סי' כ'. והקשו הר"ן ז"ל ור"ת אמאי לא קתני אין בודקין מסורות ולמעלה דהא אמרינן בפ' שני דלקדושין מעלין מסורות ליוחסין וי"ל דאין זה רגוחא דהא עדות מעליא היא ומ"ת ניחתי נמי אין בודקין מגיחין כפיס ולמעלה ומתרומה ולמעלה כדאמרינן בפ' שני דכתובות מעלין מתרומה ליוחסין וי"ל דגם זה אינו רגוחא כיון דלא שייך אלא בכהנים אבל הא דתני אין בודקין מן המזבח ולמעלה רגוחא היא דמיירי אפילו בעבודות הכשרות בזרים כגון שחיטה או הקטרה דשחיטה כשרה בזרים בנשים ובעבדים הייטו דיעבד אבל לכתחילה לא עבדי כי אם כשרים מיוחסין ע"כ. וכן כתבו נ"כ שם פ' שני דכתובות. ונספר ביאר פירש ר"ת דלאו בעבודת

מזבח ממש מיירי אלא כגון הקטרה וניתוח דברים הכשרים בזרים דלא היו ממיחין לעבודת אותה אלא לגיוחסין מן המשיחין לכהונה אבל מילי דכהונה כגון תרומה ומעשרות כפים וקריאת ש"ת כהן לא אינסרין לאיתני. ושוב אומר ר"ת דתרומה בכלל מזבח ומעשרות כפים בכלל דוכן אע"ג דבגמ' מוכח דהאי דוכן היינו ביר מאן דס"ל מפנין מבטיחות כפים ליוחסין מוקי לה נמי בדוכן כהנים שבגבולים ולהאי טעמא קשה אמאי לא חייב ס"ת וצריך לומר חנא ושייר בכולהו ע"כ: שוטרי הרבים. כי' רש"י ז"ל דיינים בעלמא שאינם ממנין עשרים ושנים של סנהדרי קטנה. ובגמ' רמי עלה והתנן בפ"ד דסנהדרין הכל כשרין לדון דיני ממונות והכל לאתויי ממזר ותמני דסתם מיירי מן ליוחסים אבל בירושלים דנה מיירי מחיתין היו מקפידין על כל דייניהם ליוחסין אחינו אחים אלא ב"ד של שבעה ומצאת למד שמה שפחוב בפירוש רש"ל בני סנהדרין דבירושלים מיירי לאו דוקא דבהדיא תנן בפ"ד דסנהדרין ואין בכל כשרין לדון דיני נפשות אלא בהנים לוים וישראלים המיוחסים לכהונה ומשמע אפילו בסנהדרין של כ"ג שבכל עיר ועיר והכי מוכח מן הגמרא דלא קאי תירוץ דהכא מיירי בירושלים רק אמשורי הדיבים וכן מחברר ג"כ מגלון פ"ו ז"ל שהעתקתי וכן מבמע ג"כ מפי' הרמב"ם ז"ל. בפירוש רש"ל שנאמר והתיצבו שם עמך וכן ג"כ בפירוש הרמב"ם ז"ל וגם בפ' בני מהלכות סנהדרין והקשה שם מהרי"ק ז"ל דהא מהאי קרא ליכא למילף כדדייק בגמרא דדינמא משום שכינה ותירץ שאפשר לומר דס"ל דהאי קושיא לא הוי אלא אליבא דר' יהודה ולא אליבא דרבנן דאמרינן בספ"ק דסנהדרין דסנהדרין גדולה של ע"א ואמר' אתה ור' יהודה עמך משום שכינה מסמע ע"כ: אף כי שהיה חתום עד. מ"ש דייקי ומתחמי ופירש הרמב"ם ז"ל וערכי כיסנה של נסורי לא היה מעיד בה אלא מיוחם ע"כ: חתום. הר"ר יהוסף ז"ל הגיה חתום: בערבי. בערבי כתוב חתום בארבי שנה של נסורי פי' ערכאות של ישראל. פי' אחר מי שהיה חתום בנ"ל הקבוע בעיר שמה שנה ופיה בנסורי לא מוקמי דיין כי אם מיוחם ע"כ. משמע דאיתו ז"ל לא הוה גרים בתמתיתין חתום עד בארבי אלא חתום בארבי וכו'. וכן הרמב"ם ז"ל בפי' התורה פרשה כ' אלא בפסוק לא תתאמר שפיכה שהוא כמו לא תתאמר הניח לו כמה חברים חד מינייהו ערבי הדיינין כמו ארבי. ואני הדיוט נלע"ד ארבי הוא כדמתרגמינן קרית ספר קרית ארבי וכמדומה לי שכך ראיתי בתוספת יו"ט. וגם מפי' רש"י ז"ל נראה דל

שנשא. וכו' מיתיה דרמב"ן שנוחה כפ"ק דנכורים. ומייתי לה כפ' הנזר על יבמתו דף כ"ז. ובד' י"ש דהלכות איסורי ביאה סי' י"ב ובטור א"ה סי' ז': **אחר גרים ואחר עבדים משוחררין ואפילו עד עשרה דורות עד שתהא אמן מישראל ר' יוסי אומר אף גר שנשא נויורת** וכו'. גמרא תניא ר"ש בן יוחי אומר נויורת כתותה מנת שלא שנים ויום אחד כשרה לכהונה שנאמר וכל הפף בשיש התון לכם והלא פחים היה עמהם ורבנן דרשי התון לשבדים ולשפחות וד' מתנותיה בדבר ר' יהודה ור' אלעזר בן יעקב ור' יוסי ור"ש וכולן מקרא אחד דרשו זה מתנות מיכרע בית ישראל ר' יהודה סבר עד דאית כל זרע מישראל כלומר כל עיקר הקרוי זרע דהיינו מן האב לאפוקי בת גר זכר דאב"י סבר מזרעו ואפילו מקצת זרע כילוס מצד אחד ואפילו זרע כתוב כגון מן האם גר שנשא ישראלית ור' יוסי סבר מי שמזרע בישראל שהורתה נ"כ בקדושה ר"ש סבר מי שמזרעו בתוליה בישראל דהיינו בת שלא שנים שנמצרו בתוליה בישראל אע"פ שהורתה ולידתה שלא בקדושה ובלבד שלא תהא ראויה לגיאה בגיוחה ותיפוק לי מכלל זונה: **ר' אפי' שניהם מודים**. יש נוסחין אפילו שניהם אומרים וכן הוא בירושלמי ומפ' בגמרא דלא מבע"ת קאמר לא מיבעיא איהו דלא קיים ליה אם ממנו נתעברה אם מאחר אלא אפילו איהי דקיים לה בגיוה לא מהימנא ונ"מ על מי שלא לאויר העולם שהיתה לו כבר חזקת כשרות אלא אפילו על עובר ממי לא מהימנא: **ר' יהודה אומר נאמנין**. מרישא ממי פליג ורישא דרמ"ן ז"ל גרים ר' יהודה אומר נאמן ואם"ה פירש דקאי ממי מרישא והלכתא כותיה ומבואר בפ' החולץ שאם יש לבן בנים אינו נאמן ואפילו אמנו ממי לא מהימן דהא בהא תליא. וביד פמ"ו דהלכות איסורי ביאה סי' ט"ו ס"ו. ובטור א"ה סי' ד'. ובגמרא מ"ש דר' יהודה דהיינו יכיר יכירנו לאחרים מכלל א"ר יהודה נאמן אדם לומר זה בני בכורי [הגה"ה פירוש יכירנו לאחרים כלומר על איזה בן בכור חזקת כשרות אינו אומר עליו לתת לו פי שנים ואפילו יאמר על בן השלישי או הרביעי בין שנים שהוא בכורו נאמן אע"פ דאם כן ממילא הוו הראשונים ממזרים ודאי כך הוא גזרת הכתוב. וכשם שנאמן לומר זה בני בכורי כך נאמן לומר זה בן גרושה ובן הלוצה וחכמים אומרים אינו נאמן מ"ש רב נחמן בר יצחק לרבא בשלמא לר' יהודה איינו דכתיב יכיר אלא לרבנן יכיר למה לי בעינן כדרה לאלי הלכתא לאיתה ליה פי שנים שיעלה למה לי קרא מנו דאי בעי מיתבא ליה מתנה מי לא יהיב ליה ומשני בנכסים שנפלו לאחר מכאן ולר"מ דאמר אדם מקנה דשב"ל יכיר למה לי שנפלו לו בשבות נוסס לאחר שהגיע כך אמנו ליה שאם יפלו לו נכסים בשבות נוסס יטול זה כחלק בכורה ואי לאו דהמנה קרא לאב לכיר מנו לא זכו בהן ע"כ: **מ אם שלו שלו קדמו קדושין קדושין**. דבעליה לגליחותא דשלוח: **ואם אינו ידוע** כך ל"ל: וכן האשה וכו' ר"פ האומר דמכילתין נרסינן אם לא קדשה עצמה והיכא דה ר' יוחנן אמר הוצרת לאחי דבר ובבל דבור: **והלכה היא וקדשה את עצמה** וכו': **ואם אינו ידוע שניהם נותנים נט ואם רצו אחד נותן נט ואחד בונם** כך ל"ל: **שניהם נותנים נט** אם בא להנשא לאחר. וביד פ"ד דהלכות איסורי ביאה סי' ד' כ'. ובטור א"ה סי' ל"ה ס"ו: **י מי שיצא הוא ואשתו** וכו' עד סוף סי' י"ח פ' עבריים דהלכות איסורי ביאה סי' ו' ז' ח'. ובטור א"ה סי' ג': **מתה ואלו בניה מביא ראיה על הבנים ואינו מביא ראיה על האשה** פירש בקונטרס שהאשה היתה נבדקת כבר בד' לאמהות קודם שהולידה ממדינת הים ובגמרא מוקי לה בכרוכים אחריה ומ"ת מאי קמ"ל מתני' דאין צריך להביא ראיה על האשה פשיטא כיון דנבדקת כבר דשוב אין צריך להביא ראיה על האשה ועוד קשה אמאי איצטריך לאחוי ולמיתני הא תנא ליה בריש נכן פי' ר"י אין צריך להביא ראיה על הבנים שהן שלו דלא אמרינן שלקחה האשה אים אחד במדינת הים ולא על האשה שיהו בניה כיון דכרוכים אחריה: **מתה** וכו' **מביא ראיה על הבנים** פי' שהן מן האשה שהלכה עמו למדינת הים לידעינן בה שהיא מיוחסת שהרי כבר בדקוה ומאחר שהביא ראיה שהבנים הם מאשתו שמתה במדינת הים אין צריך תו להביא ראיה שאותה אשה היתה מיוחסת דאין לדון שלקח אשה אחרת שם והוליד ממנה אלו דמיסתמא מאשתו הראשונה אבלן הם שמעמו שנשא שם אשה אחרת והאשה שהולידה מכאן כבר בדקוה קודם שהלכה למדינת הים תוס' ז"ל: **יא אשה נשאתי** וכו'. ירושלמי תני הביא ראיה על הגדולים יביא ראיה על הקטנים לחידה מילה א"ר יוסה אני אומר שמא נתגרשה בתיתה. ובגמ' אמר ר"ע לא שנו דסמכינן אכרוכים אלא לקדשי הגבול שאם כהן הוא אינו אכל בקדשי הגבול אבל ליוחסין לא פי' שאם יש בהן בנות אינם נישאות לכהנים עד שיביאו ראיה שהן בנותיה של זו ור' יוחנן אמר אפילו ליוחסין ואפילו ליפדה וליטבל זה ע"ג זה פי שריפה אב על בתו שקולה אם עם בנה אם הביא לכן חזקה שזה הביא לו שזו אמו שסבל לו מכרף. וכתב הר"ן ז"ל ונפי מה שכתבתי למעלה דאפילו לרבנן דאמרי כל מספקה בחזקת כשרות הן עומדות אע"פ כהן צריך לבדוק מפום הגלות אית ספיר הך מתני' ונמ' דילה אבל לדברי האומרים דאפילו כהן אינו צריך לבדוק ל"ע לגיה צריך להביא ראיה על האשה ואפשר דנהי דס"ל לרבנן דכל מספקות בחזקת כשרות הן עומדות ה"מ היכא דאיכא חזקת מספקה אבל איכא דליכא חזקת מספקה לא עכ"ל ז"ל: **יב לא יתייחד** וכו' פ' אין מעמידין דף כ"ב. וכיפא דמתני' ב מן שאשתו וכו' שם נחוס. ובגרוב המוסחאות אני רואה לא יתייחד אדם עם ולשון הנוסח הוא אמן מפי' הרמב"ם ז"ל וחבורו נראה דברים לא יתייחד אים אחד עם שתי נשים. וכן מלאתי מונה וכן נ"כ הגיהו הר"ר יהוסף ז"ל. אבל בפיפא בכל הנוסחאות מתייחד אדם וכן במימרא דרבא שאעתיק בסמוך גם במימרא דרב אסי מתייחד אדם עם אחותו ודר עם אמו ועם בתו. וביד פכ"ב דהלכות א"ב סי' ד' ח ובטור אבן העזר סי' כ"ב. ואיסור יחוד דערוה נפקא לן בגמ' מקרא דכי יסיתך אחיך בן אמך וכי בן אם מסית בן אב אינו מסיה אלא לומר לך דמן מותר להתייחד עם אמו כלומר שם מצוי עם אמו ואסור להתייחד עם כל ערוה בתורה: **איש אחד עם שתי נשים**. אפילו לאבא שאול דאמר כל שנים יום נקבר בלים אחד ובשתי נשים מודה במתני' דשאני בעת תגיעות דחבור יצריה ורבנן פליגי עליה בברייתא דאינו נקבר אלא בשאם אחת ומי אנשים דכבדי דאפילו בשעת אינוחתו של אדם יגרו מתגבר עליו:

אבל אשה אחת מתייחדת וכו' גמרא אמר רב לא שנו אלא בכשרים אבל בפרוצים אפילו בי עשרה נמי לא ולא שנו דאשה מתייחדת עם שני אנשים אלא בעיר בדרך עד שיהיו אנשה שמא יעברך אחד מהן להאתין ומצא אחד מתייחד עם הערוה. ובגמרא אמר רבא מתייחד אדם עם שתי יבמות עם שתי צרות עם אשה וחמותה עם אשה ובת בעלה עם אשה ותינוקת שיודעת שעם ביאה והין מוכרת עצמה לביאה ותימה אלא הזכיר ובת חבותה אבן בפירוש רש"י ז"ל מזכה. וביד בסוף הלכות איסורי ביאה: **רש"א אף איש אחד מתייחד עם שתי נשים** וכו'. הקשו התוס' מה"פ שני דע"ז לתנן ולא יתייחד אשה עיתן ומפרשין אפילו בשאשתו שמו דבשבלא שרו מעמע דאשה אחת מתייחדת עם איש שאשתו עמו ואילו הכא מעמע דר"ש לא התיר בשאשתו עמו אלא בשתי נשים וכל שכן לרבנן דאפילו אשתו עמו לא התירו אם כן ההיא מתני' דלא כמאן והעלו ז"ל דלרבנן (הגה"ה בספרים כתוב דלר"ש) אינו אסור אלא בשאין אשתו עמו לוקא והכי גרסי' ר"ש אימר אף אים אחד מתייחד עם שתי נשים ובזמן שאשתו עמו יש עמהם בשוקלקי מפני שאשתו משמרתו ואתיין אפילו לרבנן ואפי' עם אשה אחת ע"כ. וכתב הר"ן ז"ל ר"ש אומר אף אים אחד מתייחד עם שתי נשים בזמן שאשתו משמרתו ויש מהם בשוקלקי מפני שאשתו משמרתו כך כתוב בנמוקי אות וקיימא לן הכי דסוגיין כותיה בפ' אין מעמידין והכי"ף ז"ל גורס ראש משנה בזמן שאשתו עמו יש ע"כ. וכן גרסה שנרים ג"כ הרא"ש ז"ל. ובפי' תוס' ז"ל אע"פ שאין הגירסא שוה לגמרי. ובית יוסף כתב בטור א"ה סימן כ"ב ובכסף משנה שם פ' כ"ב דאפשר הרמב"ם ז"ל ס"ל דר"ש לפרושי מילתיה דת"ק אתא ולא לאכלוני והעלה דהיותר נכון דגם הרמב"ם ז"ל גורס כמו רב אלפס והרא"ש ז"ל ולאו מדברי ר"ש היא ע"ש: **מתייחד אדם עם אמו** וכו'. ביד פכ"א דהא"ב סי' ז' וברפל"ב: **וישן עמהם** הבן עם אמו ואבא עם בתו ובעודן קטנים קאמר כדמפרש ואזיל בגדולו וכו' ע"כ: ומלאתי שהגיה הר"ר יהוסף ז"ל הגדולו זה יש בנכסותו וזה יש בנכסותו: **יג לא ילמד אדם רווק סופרים**. פי תלמידים רווק הוא אדם פטור אלא נשא אשה מעולם ותרגום של ובחורים כשול יכשלו הוי רווקים תוס' ז"ל אבל רש"י והר"ן ז"ל פירשו סופרים מלמדי תינוקות ולא ילמד פי' לא ירגיל וכו' ולא תלמד אשה סופרים נ"כ פירשו בו רש"י והר"ן ז"ל לא תרגיל עצמה לביאתה מן המלמדי תינוקות מפני אבותיהם של תינוקות שמבלשים בניהם לבית הספר ע"כ. פי' אבל משום חשש יצוקי גוסייהו מפרש בגמ' לביאה למיחש דלא נחשדו ישראל לא על הזכור ולא על הבהמה. ובלע"ד שהכריחם לרש"י והר"ן לכרם כן מדהיה ליה למיתני לא ילמד אדם רווק ולא תלמד אשה כי' אלעזר אומר אף מי שאין לו אשה לא ילמד. דבראה לשם ז"ל דמה לי לגמד תורה או לגמד שוגיא דנגרי ואמר מלאכות ולפי פירושם ז"ל נשמע לא לגמד בנקודת חירק תחת היו"ד ובשו"א תחת הלמ"ד ובפת"ח רחת המ"ם ונראה דס"ל ז"ל דבלקמלי בעלמא לכ"ע מותר לרווק ולאשה לגמד. ומשמע דנרסינן ר' אלעזר בני יו"ד. וכן היה הר"ר יהוסף ז"ל. ובירושלמי תני ר' אלעזר אומר אף מי שיש לו אשה ובנים ואינם עמו באותו מקום לא ילמד סופרים. פירש באותו מקום בבית הספר באותו מקום שהוא יושב ומלמד. וביד שם פכ"ב סימן י"ג וז"ל שם ואין המלמד צריך שתהיה אשתו שרויה עמו בבית הספר אלא היא בביתה והוא מלמד במקומו ע"כ כסף ת"ק. ובטור יורה דעה סוף סימן רמ"ה. ובא"ה סימן כ"ב: **יד לא ירעה רווק בהמה**. מפני שיש לו תאוה יותר מן האיש האחר שנשא אשה תוס' ז"ל: **ובבמות מתירין**. והלכה כתכ"ים שלא נחשדו ישראל לא על הזכור ולא על הבהמה. וכתב הר"ן ז"ל דלינא למימר דמתני' סתם ואח"כ מחלוקת היא דברישא תנן מתייחד אדם עם אמו ומשמע דכל שכן עם בהמה מדאמר שמואל בגמרא אסור להתייחד עם כל עריות שבתורה ואפילו אם בהמה ולקבי עליה בגמרא מהתי' דילמא רועה שאני מכח דאה רואה תמיד ברביעתה ומ"ה א"ר יהודה לא ירעה רווק ע"כ: **כל שעסקיו עם הנשים**. כל שאומנותו בין הנשים וכו' כך נראה שלא. נפי' רעז"ל אז אשר דהוה גרים כל שאומנותו: **לא יתייחד עם הנשים**. ואפילו עם הרבה נשים וכו' לשון רעז"ל. אמר המלקט וחוס' מכח קושיא שיבשו לא יתייחד אפי' אשתו עמו דשרינן לעיל דכיון דהוי רוכל איכא חבשא אבי ע"כ: וביד שם סימן ח'. ומפרש לה הוא ז"ל למתני' הכי (אפילו) כל מי שעסקו עם הנשים לא שריגן אפילו מטום כדי חייו וכמו שהעתיק רעז"ל ועיין בתשובות הרשב"א ז"ל סימן תקפ"ז. וסימן אלף וקע"ח. וכתב הר"ן ז"ל ואתרים פירשו דמטום דהנן בריאה ר"ש אומר אף אים אחד מתייחד עם שתי נשים קתני הכא דכל שעסקו עם הנשים לא יתייחד עמהן ואפילו הן נשים הרבה ע"כ והלשון שם מוטעה ואפי' כמו שהבאתי לא ניחא לי דא"כ היינו פי' רש"י ז"ל שהבינו הוא שם קודם לזה. לכן נלע"ד להגיה כן ואתרים פירשו דמטים דתנן דאשה אחת מתייחדת עם שני אנשים לכ"ע קתני הכא דכל שעסקו עם הנשים לא יתייחד עמהן ואפילו יש שם אנשים הרבה. ולפי זה נ"ל שאלו אתרים הינם סוברים דפי' מי שעסקו עם הנשים אינו ר"ל אומנותו אלא כלומר דרכו ופנאו להיות תמיד מתחבר ויושב בין הנשים אפילו שאינו מטום עוזך כדי חייו ולהכי קנסו' ליה שכלל כלל לא יתייחד עם הנשים אפילו בשים שם אנשים הרבה שאם הם נ"כ מפרשים פירוש עסקו אומנותו למה לא יוהו שבשים שם אנשים הרבה שיוכל ליסא ויתן עם הנשים בפיהם מטום כדי חייו. ואפשר דס"ל דנגרינן היכא דיש אנשים הרבה אנו היכא דאין שם אנשים הרבה ודוק: **לא ילמד אדם את בנו אומנות בין הנשים** כך הגיה הר"ר יהוסף ז"ל וכתב ס"א גרסינן כאן לא ילמד אדם את בנו חמר גמל וכו' עד אומנותו אומנות לבנים ו"ג ייתר במשנה ע"כ. ובטור א"ה סימן כ"ב: **ר' מאיר לעולם ילבר אדם את בנו אומנות נקיה**. י"נ במשנה נקיה וקלה. ופי' הרמב"ם ז"ל יהייב אדם שילמד את בנו אומנות נקיה ולכך אסור בה בזכותא תליא מילתא אלא במלא תליא מילתא תוס' ז"ל. ומה ל"ל כתבו בסוף מס' שבת ובכסף מ"ק דלפעמים המזל משתנה ע"י זכות גדול ע"כ בקיצור. ובירושלמי לא גרסינן לאלו אלא הכל לפי זכותו ונם במשנת החכם הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל נמחק. ואיהיה נמי להאי דרשא נם"פ הרוקח: **ר' ש בן אלעזר** פסיק אגריך להיות אלעזר בלתי יוד בכל מקום שהוא: **ואני לא נבראתי אלא לשמש את קוני**

ומה אלו שלא נבראו אלא לשמשני הם מתפרנסין שלא בצער אני שלא נבראתי אלא לשמש את קוני אינו דין וכו' כך הוה במשנת החכם הר"ר יהוסף אבמי ז"ל וכן הוא בברייתא גמרא ומסיים בה אלא שהרעתי מעשי וכו' בגמ' שונהיכם הכו אלה: אלא שהרעתי מעשי כנ"ל: וקפחתי את פרנסתי. פירוש לבל שאר בעלי חיים כן היה אוסר האמיתה אלא הטעם לגמד אותנו מדת הרחמנות ואלא יתאכזר כי האכזריות התפשט בנפש בחדש כידוע בפנחים שותפי הטורים הגדולים והחמורים שהם אבי דמים שונאי אדם אכזרים מאד ומפני זה אמרו טוב בפנחים שותפו על עמלק ע"כ: רבי נהוראי אומר וכו' אע"ג דר"מ הוא נהורא אומר וכו' כנ"ל. ואית דגרסי נמי הכל יפסן. וקרב פירשו רש"י והר"ן ז"ל בעל הדיוות: משמו. של אבא טוריא: החמרים רובן רשעים מפני לפניות: הגמלים רובן כשרים. שפורסין לאבנרות לאקום נגודי חיות וליפסים וירקים לנפשם ומשברים לבן לאקום רש"י ז"ל. והקשו תוס' ז"ל בגדה פ' שני דף י"ד דהכא תנן גמלים רובן כשרים וחמרים רובן רשעים והתם הניא בברייתא רובכי גמלים רובן רשעים וחמרים יש מהן רשעים ויש מהן צדיקים ותרצו דהכא לא מיירי ברוכבים אלא בנותנים סחורה על הגמלים והם הולכים בדרך רחוק לאקום סכנה וחמרים עושין רחמות במשא ותרן ע"כ. ומפ' התם בגמרא דהא דקתני בברייתא החמרים יש מהן רשעים כשאין אוכף על גבי החמור אבל כשיש אוכף אינו נקרא רשע כיון שאינו בא לידי המוש מבשר החמור אבל דרך גמלים לרכוב

סליק פירקא וסליקא לה מסכת קדושין. הדרן עלך סדר נשים. בעזרת בורא ארצות ותרשישים. והדרך עלן: שנת ר"ש כ"ג בתוך ירושלים: לפרט בריאת ארץ ושמים: מראשית השנה: עד שלחי אדר. החל וגמור פירוש חלק ראשון מהמשנה. בעזרת אל נערץ בקדושה ונאדר: תם ונשלם שבח לאל בורא עולם:

לקוטים מספר הון עשיר.

מסכת נזיר

פרק א מ"ה רואין את הקופה כאילו מלאה חדש ונזיר כל ימיו וכ"ש בנות למסתמא היא נדונה יותר מן הקופה דמיר כל ימיו כדאיתא לאחה כמלאה חדש מסוס הכי לא הוצרך להזכירו פעם אחרת: באלו היא מלאה חדש הגיי מגיע לבית תוקף הדשיה דש"ם כי על ידה הראה אין כל הקבוצות שהקשה הרא"ש על הר"ב והרמב"ם בסתירת פסקיהם זה עם זה בפי' משנה זו ובפי' מבנה ז' והביאם בל"ע ותמה על הרמב"ד והכ"מ שלא הביאו בזה כלל הם בעלות ומבוטל ת: ודע מהתולה כלל זה לכי אתרינן דמירות אחד אריך נדר הוי נזיר עולם ומגלח אחת ל"ב חדש אע"פ שהוא בתמנע מירותו וכי אמרינן דאינו נזיר שלם מונה כל כך מירות בל שלשים שלשים יום ומגלח אחד לשלשים יום וכל שלשים מקרי מירות בפני עצמו: והנה בש"ס הקשו בל משנה זו דלמה רואין לקופה כאילו מלאה חדש ונזיר כל ימיו ולתשביה כאילו קשולין ויהיה נזיר כמנין הקשולין ומשני דמתניתין ר"ש היא דאמר ספק מירות להחמיר ורבי יוחנן אמר אפילו חימת ר' יהודה דס"ל ספק מירות להקל דע"כ לא קאמר ר"ש להקל אלא כשספק הוא אם יהיה נזיר או לא אבל כשהספק כמהניתין דהכא דהספקיק אי הוי נזיר זמן נושם לו הרבה מכיון דמ"מ לריך שיתחיל הבו רוח אף הוא מודה דמחמירין עליו להתריכו עד שיגלח מיזי הספק. והדר מקשה הש"ס על כי הוה ס"ד דש"ל נר' יהודה דיה נזיר כל ימיו ר"ל שמנה כל כך מירות בל שלשים שלשים יום ושאינו נזיר עולם שבלו מירות אחד דספק אוף כי כלה למנות כל כך מירות כמנין הקשולין יפסר מפס ואינך מהעשה דספק מירות להקל שהרי כבר אמרנו שלשלם לר"י אינו מתחיל מירות חדש מספק ומשני דר"י כרבי ס"ל דהאי דמיר כל ימיו ר"ל נזיר עולם דמגלח אחת ל"ב חדש נמנה בכל ימיו הוי מירות אחד ולבן אף כי נמר למנות כמנין הקשולין מתריכין מירותו כמנין הראל מספק שהרי אין זה תחילת מירות כי אם אריכות זמן למירות אבר התחיל בילדי בני ספק. והדר מקשה דהיכי ס"ל כרבי והנא קאמר ר"ש בלומר הריני נזיר כמנין ימות החמה מעשה היה וכיון שהשלים מת וא"א לומר עליו שהשלים אנא א"כ נאמר שעשה בש"ה מירות של שלשים שלשים יום ולא אמר שהיה נזיר עולם בדבר ליכא למימר שהשלים כמ"ש רש"י. ומשני דאין הכי נמי דבשהיכו מנין לאף ר' יהודה לאינו נזיר עולם והדר מקשה מברייתא מפורסת אלא בבהזכיר מנין קאמר ר' דהוי נזיר עולם ומשני דבהא דהזכיר מנין פליג ר' יהודה אר' אבל בשאר הזכיר מנין בכירום הוא דמודה לר' דהוי נזיר עולם: הכלל השולם מזה הוא דת"ק דמשנה ד' ס"ל דבל היכא דהזכיר לשון המורה דמחית למנין כגון בשבר דאמר בספר הלבן וכחול היה דלמירות מחולקים איכון ומגלח אחת לשלשים יום וכ"ש בשהזכיר תיבת מנין בסירום בגון כמנין ימות החמה והרמיש דמיבת כמנין אהיא בתיב"ש מדהוה ס"ל דלמולדא דר' דמולק על בשבר ודומיו מודה על כמנין ות"ק ור' יהודה דמשנה ז' מודים לת"ק דרבי בכמנין אבל בבשבר ודומיו בר' סבירא לה דהוי נזיר עולם ורבי ס"ל דלף אם הזכיר מנין וכ"ש בבנא הזכיר אלא אמר בבשבר ודומיו וכ"ש בבנא אמר בן אלא מלא הבית ודומה לו דהוי נזיר עולם דהיינו מירות אחד ומגלח אחד ל"ב חדש ות"ק דר"י ור"י דמשנה ז' מודו לרבי בשאמר מלא הבית ודומה לו דאפילו באמר בבשבר ודומיו מודים לו: אבל ת"ק דר' עדיין לא ידענו היכי ס"ל אם מודה לרבי בשאמר מלא הבית ומלא הדוסה האילן ולא הזכיר לשון המורה דמחית למנין או אם חולק עליו אפילו בעין זה: והנה לכאורה נראה מבסיא לעיל דאף בזה חולק וס"ל דלעולם לנזירות מחולקות איכון מדלמה הש"ס לאוקמי משנה זו בר"ר ומשום דס"ל בר' אבא מרו דמסמע דאי ס"ל בת"ק דר' לא היה כן הוה איתא דבהא דאפילו ת"ק מודה ס"ל

בש"ס נמיר דבהא ס"ל מודו דמיר עולם הוי הואיל ולא הזכיר לא שם מנין ולא דבר שבמנין. אבל אמר הענין נראה לי דאין זו ראיה ואין הכי נמי דהוה מלי למימר הכי דב"ע מודו אלא הואיל וכל הסקלא ופריא דש"ם הוא לחודיעו שברת ר"י מה היא פירש ואמר דבר' ס"ל דבשם נדש דאולק עם הת"ק דר' באומר בשבר ראשי וכו' דאי הוה אמר שהם דאתיא נמי בר' יהודה משום דבענין זה ב"ע מודו דהוי נזיר עולם עדיין לא ידענו אם באומר בשבר ראשי חולק עם ר' ולא שני ליה בין הזכיר שם מנין לא הזכיר הואיל והזכיר דבר שבמנין לו אי ס"ל פחיה בהא ובשהזכיר מנין דוקא קאמר דלנזירות מחולקות איכון אבל בלאו הכי אע"ג דהזכיר דבר שבמנין מודה לו דהוי נזיר עולם אבל באמרו בבר' ס"ל בגזה לו בברתו. אבל אין הכי נמי דבענין זה דלא הזכיר אפילו דבר שבמנין אלא אמר מלא הבית ומלא הדוסה אף ת"ק דר' מודה דהוי נזיר עולם ודאי לי הוה אמר בר הריני נזיר כל ימי שלא נזה בהיות ולא אמרו בר' ר' זעירא בשהם חלוקים מה אין קיימין אם באומר מלא שערי כל עמא מודו שמגלח אחת לשלשים יום אם באומר כמנין שערות ראשי כל עמא מודו שמגלח אחת לשנים עשר חדש אלא כי אין קיימין באומר כשיער ר' אומר מלא ראשי ורבנן אמרין באומר כמנין שערות ראשי ע"כ: והנה קודם שבא אל הביאור מוכרחים אנו לראות אמיתת הגירסא כי בשל כרחנו מבוכשת היא שהרי בתחילה אחר דבאומר מלא כ"ע מודו דהוי אחת לשלשים יום ובאומר כמנין כ"ע מודו אחת ל"ב חדש כי פליגי באומר סתם כלשנא דמתניתין באומר בשבר וכו' והדר אמר דר' חייב ליה כמלא ורבנן ליה כמנין דמגלח נמי זה דלר' הוי נזיר עולם ולרבנן ל"ב חדש ואלא עיינו דאפילו דלא הזכיר דלת"ק הוא לשלשים יום ולר' הוא נזיר עולם ול"ב חדש אלא ודאי פעמים סופר יש כאן: והנה לשיטו שני דרכים לתקן המשנות הנ. האחד הוא לחסוך דסה אין קיימין ולומר דבמלא כ"ע מודו אחת ל"ב חדש ובכמנין כ ע מודו אחת לל' יום דבכבי אחי ספר אפי דאמרינ בספיא דבבשבר ר' חייב ליה כמלא דהיינו ל"ב חדש ורבנן כמנין דהיינו לל' יום אל אצרכים לו לחסוך הסיפא ולומר ר' חייב ליה כמנין ורבנן חייבין ליה כמלא: אבל הדעת מכרעת שהדרך הראשון הוא אלמיתי הראי בש"ס דיקן כבר הוכחנו שבבנין יותר נראה דאחת לחלק המירות מבשבר לו מלא הבית ואם כן הוא אד אחבר דבמלא כ"ע מודו דהוי לנזירות מחולקות ובכמנין כ"ע מודו דהוי מירות אחד ומגלח אחת ל"ב חדש הלא עיינו ראשון דהוי מיסבא אלא ודאי מוכרחים אנו לומר דה"ג כמ"ש בדרך הראשון: ומזה פשוט דת"ק דר' מודה במלא דהוי אחת ל"ב חדש ואע"ג דבכמנין חולק עם הבנני דלפי הבנני אין ר' מודה לת"ק כלל והכא קאמר דמודה מ"מ אפשר שלותת בין הירושלמי והבבלי לא מפשיט ונאמת הוא דבר שהדעת מכרעת דבמלא כמנין הוא דומה ממש לשון בשבר מבוש דפירושו הוא כמנין בשבר ומשום הכי אחי ספר לומר דת"ק מודה לו דבר שבמנין אלא עשה אותו דבר בלאו הא לי המקבל דבר אחר ואת אמר יקבל אותו דבר הוא מה שאנו לריכים למות ומשום הכי ניחא לומר דת"ק דרבי מודה במלא דהוי מירות אחד כי אוניו שומעות אלא נחית למנין אלא דפי' דברי הוא כמ"ש שפירש מקום אחר מיזיק שיעור ימי מירותו וכיון דנחית לכלל במקום אחד ש"מ דלמירות אחד איכון הוי נזיר עולם ומגלח אחת ל"ב חדש: העולה מכל זה הא לי דלפי הבנני ת"ק דר' ס"ל דבשבר וכמנין שער ודומה לו אינו נזיר עולם ומגלח שער ויוצא בו הוי נזיר עולם ור' ס"ל דאפילו בשבר אם כמנין שער הוי נזיר עולם עד שיאמר הרי עלי מירות כשבר אם כמנין שער דבבה"ע מודה

שהמנין קמי אמיריות שכל שער יהיה מזירות אחד שלש ולא אימי מזירות שיהיה כל שער יוסף אחד ויהיו כל השערות כאחד מזירות אחרון ור"י ס"ל דדוקא כי אמר המנין בפירוש אע"ג דלא אמר הרי עלי מזירות אלא הריני מזיר לא הוי מזיר עולם אבל כשהכנים המנין באות הכף באמרו כשער מולה לר' דאין זה נקרא מורה מנין אלא מורה מקום אשר יחזיק המנין ולכן הוי מזיר עולם וכ"ם כשאמר מלא שער בפירוש מלא שער וכיוצא בו דלכ"ע הוי מורה מקום המנין ולא המנין עצמו ולכן הוי מזיר עולם לכ"ע מהעשם שכתבתי לעיל: **ועתה** נעלה ונבא אל הפסקים של הר"ב ורמב"ם ונראה איך נדקו דבריהם וסות שבמשנה ד' פסק הר"ב והרמב"ם דלא כרבי דבשער אפילו בלא מנין אינו מזיר עולם ובמשנה ה' בזולת הבית פי' הר"ב דמזיר כל ימיו ומגלח כל י"ב חדש דהייגו הוי מזיר עולם ושתק ולא אמר כלום אם הלכה כן או לא כי בזה הוה דהכי הלכתא כי כן דרכו בכל המשניות סתומות בלי מחלוקת לשתוק בהיותם כהלכתא ועם כן פסקם הרמב"ם בפירוש על כי בהא כ"ע סברא להו דהוי מזיר עולם ובמשנה ז' כשהזכיר מנין בפירוש דאינו מזיר עולם פסקו כמותה: **ובבר** ידענו דת"ק ור"י דמשנה ז' אינם מודים לת"ק דר' דמשנה ד' באומר כשער בלי מנין אבל ת"ק דר' מודה לת"ק ור"י דמשנה ז' באומר כמנין דהא במכ"ם דכשער אתי כמ"ש לעיל ור' חולק עם ת"ק דידים דמשנה ד' בכשער ועם ת"ק ור"י דמשנה ז' בכמנין ות"ק ור"י מודו לר' בכשער ובמלא כ"ע מודו דהוי מזירות אחד: **נמצאו** היות הפסקים מיוסדים על אדני פז עודקים זה עם זה והוא דבאומר הריני מזיר מלא וכו' הוא מזירות אחד וזה לכ"ע ובאומר הריני מזיר כשער וכו' אינו מזירות אחד וזה הוא כת"ק דר' דר' נגד ובאומר הריני מזיר כמנין וכו' כמו כן אינו מזירות אחד וזה הוא כת"ק דר' וכת"ק ור"י דמשנה ז' ואלו הם הפסקים של הר"ב והרמב"ם:

מסכת סוטה

פרק א מ"ב אל הדברי וכו' מה שפירש הר"ב מסורס בס"ם דהכי קאמר ולא בלשון חסורי מחסרא ואני בער לא ידעתי על מה ועל מה. כי בעיני הדבר רחוק מאד להכניס למוד זה בכח לשון המשנה יותר מכל שאר חסורי מחסרא שבמתניתין וכמו כן לא זכיתי הכא למצוא טעם מה ראה התנא על ככה ומה הגיע אליו לשתוק לשונו כל כך דנראה דכשנסתרה ע"י קינוי דדבור דאסירה עליו מה שאין הדין כן אם לא שנאמר דרמז לנו התנא בזה דאע"ג דעדיין מן הדין מותרת הואיל ובאה לידי מדה זו להסתר אלא יעלים עינו ממנה ויתקון וידרוש אחריה כי רגלים לדבר מש"כ כשדברה עמו אלא בסתר אפילו ע"י קינוי דסתירה אשין לחוש לזה כלל הואיל ולא באה לידי סתירה ואע"ג דכשדברה עמו הזכיר התנא קנוי לדבור לגרש מקנוי דסתירה י"ל דאדרבא משום דאי טעמא דאמרינן יש בו רגוזא בקנוי דדבור כי דברה יותר מקנוי דסתירה דלא מצבי כשאמר לה אל תסתרי ודברה דמלבד הדין שהיא מותרת עדיין לו דאין לחוש לדבור זה כלל שהרי איכא למימר דלא עלה בדעתה לעבור רצון בעלה לסברא דסתירה דוקא זה עליה להזהר ולא דבור אלא בסתר אלא אפילו קינוי לה נאסור הדבור ודברה דעברה על רצון בעלה ממש ואיכא למימר דודאי לעבירה כיוונה הואיל ולא תשמה לעבור לוי בעלה המפירם אפילו הכי מלבד הדין שהיא מותרת אין לחוש לזה כלל הואיל ולא באה לידי מדת סתירה. ולדי זה המיעטו כל זה לא חס התנא לסתום לשונו בענין דאיכא למטעי ביה הואיל וסוף סוף ליכא למטעי להקל כי אם להחמיר ולאסור האשה שנסתרה ע"י קינוי הדבור כגרשה מלשון המשנה מה שמן הדין היא מותרת אז לאסור מדיוקא דרישא האשה שדברה אחר קינוי הסתירה נאמר דדוקא אל תדברי ודברה מותרת אבל אל תסתרי ודברה הרי היא אסורה מה שמן הדין היא מותרת. אבל עדיין צריכים אנו לעודעי אין הדין שפירש הר"ב הוא בכח המשנה כי הדבר קשה מאד להולמו אם לא שנאמרם על פי דרכנו ונאיר דסיפא דדיוקא דקינוי דרישא קאי והכי קאמר התנא אל תדברי ודברה עדיין היא מותרת וכ"ם אל תסתרי ודברה דגרשה בזה דלא כיונה לעבור רצון בעלה כמ"ש לעיל דעדיין היא מותרת אבל נסתרה בקינוי זה דאתיא מדיוקא דהייגו קינוי דסתירה אסורה אבל לפי זה אל תדברי ונסתרה דעדיין היא מותרת אין לו מקום במשנה אם לא שנאמר דכל שלא עברה רצון בעלה ולוויו ממש בלשון עניה שיהיה אתיא במכ"ם מאל תדברי ודברה והוא כי אל תסתרי ודברה כגר כתבתי לעיל איך אתיא במכ"ם ואל תדברי ונסתרה נמי י"ל דעדיפא מדברה לסתירה דכשדברה עמו שלא בסתר נגד רצון בעלה שאמר לה בפירוש אל תדברי וחיפה כולי האי איכא למימר דיש דברים בנו כי מרדה בבעלה עד שאינה מקפדת על לוויו לעבור עליו אפילו בגלוי. אבל כי נסתרה איכא למימר דאדרבא אימת בעלה עליה ויש לה לדבר עם האיש הזה דברים המותרים ומשום אימת בעלה אשר ליוה לה שלא לדבר עמו אינה מדברת עמו בגלוי אלא מסתרת עצמה לדבר עמו וא"כ בין אל הסתרי ודברה בין אל תדברי ונסתרה תתיין במכ"ם דאל תדברי ודברה דהיא מותרת ומכיון שכן הוא בעל כרחו אנו צריכים לפרש לנכסה עמו בגנות הסתר דכיפא כהקיוני נמי הוי לסתירה ולא קאי אקנוי דדבור האזכר בסיפא וס"מ דתרתי בעינן שתעבור על לוויו בעלה ממש ושיהיה ההעברה בדבר מכוער דהייגו סתירה ואז היא אסורה וזה מ"מ אלא אם כן הקינוי נמי היה מסתירה דאם הוא דבר ונסתרה אי אם הוא סתירה ודברה לא עברה על לוויו בעלה ממש ואם הוא דבור ודברה לא עברה בדבר מכוער ומשום סכי לעולם היא מותרת עד שיאמר לה אל תסתרי וסתרה וזה הוא הדין אבל שתשנות אין הכי נמי דאיכא למיחש כפי הענין כמ"ש בתחלת דברי דזה אשתר דרמז לנו התנא בקיצור לשונו וה' יאיר עינינו בתורתו:

פרק ד מ"ב ושאר כל הנשים וכו' קשה דהא איכא אשה שהעידו עליה חמותה ובת חמותה ודומיהם דתנן בפ"ו משנה ב' דאינן שותות ונוטלות כתובה וקשה ממי אמאי לא קתניב לה במשנה ב' בהדי אמר בעלה אינו משקה וכו' דנטלות כתובה ולא שותות ואלו השתי קושיות שייכי תרוייהו אם נפרש ושאר כל הנשים וכו' לא תמצא אותם אלא בדין זה לו שיסתו לו שלא יהיה להם כתובה אם אינם משותות וזה יכולנו בין שעכבת השתיה באה מן האשה שאינה רוצה לשתות בין שעכבת השתיה באה מחמת דבר אחר כגון האשה דהעידו עליה חמותה שאינה יכולה לשתות מפני עדותן וזה יתורץ קושית התוס' שכתב התו"ש דאמאי קמ"ל בכלל זה דישאר כל הנשים וכו' והא תניא ליה ואלו לא שותות ולא נוטלת כתובה האומרת אינו שותה הא קמ"ל הכא דאף בעכבה שאינה ממנה מינו דאם אינה שותה אינה נוטלת כתובה אבל יש לנו הקושיא דבאשה שהעידו עליה חמותה אינו כן כמ"ש. אבל אם נפרש ושאר כל הנשים שותות בעל כרחם ואם אינן רוצות לשתות אינן נוטלות כתובה יתורץ קושיתו הרא"שה דלא בכלל זה האשה שהעידו עליה חמותה וכו' שהעכבה אינה ממנה אלא שאינה יכולה לשתות מחמת עדותן אבל לפי זה מתרת קושית התוספות למקומה וכמו כן הקושיא דאמאי שייר בכל עניין היא עומדת וע"ע: **מ"ה לא** להקשות אמרו אלא בסולה מלתוכתה ממלאת דלא שותה ולא נוטלת כתובה לרבנן הלכתא כותייהו. וקשה אמאי לא נשנית אבל לא שותות ולא נוטלות כתובה דמשנה ב' וי"ל דבפלוגתא לא קמ"ירי ואע"ג דנסיפא דהכיא מתניתין סוכיר מחלוקת דב"ש וב"ה דמתו בעליהן עד שלא שתו דלב"ה לא שותות ולא נוטלות כתובה כיונא בזה הקשו בגמרא ביצה והעתקתיה בריש פ"ג דיבמות ותרצו דמחלוקת ב"ש וב"ה לא חשיב מחלוקת על כי ב"ש במקום ב"ה אינה משנה וכאילו לא נשנו דברי ב"ש כלל ועיין מ"ש שם. והרמ"ה דבפלוגתא לא קמ"ירי דאף אילונית ודומיה דהלכה כרבנן דלא שותות ולא נוטלות כתובה לא מוכרח עם הם אלא אח"כ נמשנה אחרת במחלוקת דר"מ. ואף הם נאמר דמחלוקת ב"ש וב"ה נקרא מחלוקת אין להקשות למה נשנה שם בסוף אותה משנה שהרי אע"ג דהלכה כב"ה דלא שותות ולא נוטלות כתובה לא נשנה אחריהם אלא אחר אמר בעלה אינו משקה וכו' דנוטלת כתובה ולא שותה הרי שרצה התנא לגמור כל מה שאין בו מחלוקת בין בשתיה בין בכתובה והדר מסדר זה אחר זה את שיש בו מחלוקת ואם מתו בעליהם דב"ש וב"ה והדר מעיבת חנינו וכו' דר"מ ורבנן והדר אילונית וכו' דת"ק ור"מ אבל מה שיש להקשות הוא אמאי לא שנית פלוגתא זו דת"ק ור' יוסי מיד אחר מחלוקת דת"ק ור"מ ולמה הפסיק ביניהם בשאר כל העריות וכו' ובמשנה דאשת כהן וכו' ואפשר לומר דמשום דצריך להאריך בו ולומר ואלו שב"ד מקנין להם נטר ליה עד אחר משנת אשת כהן דסליק על ידי כל העריות מקנין:

מסכת גיטין

פרק ג מ"ז צריך שיטול רשות מן היורשין שיכשו קרקע אפילו כמלא מחט וע"י רשות זה יכול להפרים עד כנגד כל חובו ומשום דע"י קרקע זה אפשר שיגבה כל חובו במה שיגבה ויחזור ויגבה כהוגן מעשה דקטיעא דאביי וסיים רש"י על פי אותו מעשה דטורף קרקע זה מהיתומים וכבאים לגבותו כפי מה שהוא ליקח מעותיו וחוזר וטורף אותו וכן עושה כמה פעמים עד השלום כל חובו אבל אם ירשו מטלטלים הואיל ואם אינם כנגד כל חובו אע"ג דהאידנא משועבדים נינהו לגבות חוב אין כח בידו לגבות מהם אלא כפי שוויים שאחר שנרפס פעם ראשונה והרוויחו היתומים ממקום אחר אף כי מתחיינו לגלם חוב אביהם אם יחזרו לגבות ממנו המטלטלים שרפך ממון שהניח להם אביהם ויאחר עוד מהחוב עליהם אין כחו עדיף במטלטלים אלו לגבות מהם יותר משאר קרקעים אשר יקנו אח"כ ונפקא מינה שאם מכרום אחר שגבו אותם לאחר. וכמו כן אם זכו וקנו קרקע ומכרוהו אין בעל רוב זה יכול לטרוף בשביל שארית חובו מאותם המטלטלים אלא מן הקרקע ואפילו טרם נגייתו מאומה אם אחר מות אביהם ירשו מטלטלים ומכרו קרקע שלהם ונם המטלטלים אינו יכול לטרוף אלא מן הקרקע כדין כל בעל חוב אם מכרו קרקע אחר שמכרו המטלטלים אבל אם מכרו המטלטלים אחר הקרקע אפשר שיהיו המטלטלים שירשו משועבדים יותר מהקרקע אבל כי נבה מהם פעם ראשונה אין שפק בידו דלא אנים כחו בהם יותר אלא אם גבו אותם ממנו הרי הם אנים כשאר כל המטלטלים שאינם משועבדים לבעל חוב משא"כ הקרקע דלהיותו קרקע לעולם הוא משועבד וע"י זה יסל לרוות שע"י יגבה כל חובו ולכן מועיל הרשות שנותנים לו היורשים שירשוהו לגבות בשבילו עד כנגד כל חובו מתרומות ומעשרות משא"כ במטלטלים כמו שאתרתי. ולכן הואיל ומטלטלין א"א לומר כן בכל ענין לא רצו חכמים הפוסקים לחלק ולהניחום על ענין זה אדין חוזה דלא מקרו משועבדים כן נלע"ד שהיא דעת הרמב"ם והמולכים בשיטתו דלא כמ"ש התוי"ט. ועוד נ"ל לומר הילוק אחר דשאני שעבוד המטלטלים משעבוד הקרקע שהקרקע הזה היה משועבד ועומד קודם מותו ולכן היורשים לותו רשותם מועיל כאילו הוא היה חי מפני שעבוד זה אבל המטלטלים אשר ירשו לא היו משועבדים לבעל חוב קודם מיתת הכהן שאם מכרם הכהן בחייו אין בעל חוב יכול לטרוף אותם אלא אחר מיתתו הוא שנתעבדו מתמת התקנה ולכן לא אנינא שעבוד זה שנחדש על היורשין במטלטלין הללו אשר ירשו לחיות רשותם כרשות הכהן עצמו שכבר מת ודע כי יש לתוספות ז"ל דרך אחרת בפי' הש"ס ע"ש כי אני יצאתי ידי חובתי במה שכתבתי המשנה על פי דרך הר"ב והפוסקים אחרים אבל תפסי דרכו שלא יקשה בעיניהם מה שהקשה עליהם התוספות יו"ש:

מאת הרב הגאון הגדול וכו' מהר"ר יואל חסיד מאמטשיסלאוו.

מסכת נזיר

פרק א מ"א תוי"ט ד"ה נזיר כו' ומימה דנלא כוונת הלב כו' עכ"ל. וע"ל כוונת התוס' דוודאי בלב כיון בשם נזירות רק פירוש בלא נתכוון היינו בלא נתכוון שהלשון שהוציא מפיו היא לשון נזירות והא לאיה דבכריני מסלקל ומכלכל בעיון תפוס בשמו דאל"כ נכלו לומר מסלקל בתורה מכלכל מצוי כו' ודוותי' וקשה בשאל מחמת היה כוונתו אם לנזירות או לתורה ומצוי בלא ע"כ דבאמת הוא כוון לנזירות רק שנדיר שלשונו וכונתו יהיה מכוון בשם נזירות והיינו בתוספ בשמו ואיתא ר"ג כי לא הכיר הלשון אף שכונתו לנזירות לא מהני דמשמעין תמימין אלו ג' לשונות אפ"ש שהם קרובים ללשון תורה והוא בתמת כיון בלב לנזירות אף בלא כיון לכוונה בפיו משום שלא הכיר אלו לשונות אפ"ה הוי נזיר משא"כ בשאר לשונות שדיך לכוונה נ"כ לידע שהם לשון נזירות וק"ל: מ"ב תוי"ע ד"ה הכי זה נזיר שתשון כו' ולי קשיא על תירוץ ר"י בן לב ר"ל לתס כתב רמב"ם והנזירות תכלל מדברים כו' ופל כ"ת לנד קשיא הרוי"ע קשה לי ת"כ לתה בתמת בשמה לתתים אם תביו פדיונו ואפשר לומר דדעת הרמב"ם הוחיל וכיון הסם משמה וקיי"ל הסם בתשמה ומתלוקת בנדרים הלכה כבית אף בלא כיון לכוונה בפיו משום שלא הכיר אלו לשונות אפ"ה הוי נזיר ומשא"כ בשאר לשונות שדיך לכוונה נ"כ לידע שהם לשון נזירות וק"ל: מ"ב תוי"ע ד"ה הכי זה נזיר שתשון כו' ולי קשיא על תירוץ ר"י בן לב ר"ל לתס כתב אמר זה בלשון שבתשון כו' ולי קשיא על תירוץ ר"י בן לב ר"ל לתס כתב רמב"ם והנזירות תכלל מדברים כו' ופל כ"ת לנד קשיא הרוי"ע קשה לי ת"כ לתה בתמת בשמה לתתים אם תביו פדיונו ואפשר לומר דדעת הרמב"ם הוחיל וכיון הסם משמה וקיי"ל הסם בתשמה ומתלוקת בנדרים הלכה כבית אף בלא כיון לכוונה בפיו משום שלא הכיר אלו לשונות הוי נזיר ומשא"כ בשאר לשונות שדיך לכוונה נ"כ לידע שהם לשון נזירות וק"ל: בא"ד וקש"ד דמשמע קאמר לפה מלמת כו' פכ"ל הנה בנש"י שלפנינו לא כתב דמשמע רק לתשות הם לת"ד דזה אין שום ה"ל לשתות שמשות אמר זה בלשון בלא בלא כיון אלא בלא בלא ב

והכא תלתה מה שהניח הרב תוי"ט בפ"ה משנה ג' בשם התוספות בד"ה תלת ותרעה כו' וכ"ה שבועות האמת :

פרק ה מ"ב תוי"ט ד"ה חבית של יין כו' דהכי הוי דינא כו' עכ"ל . ולי נראה שהו דוחק בשלמא אם היה נפדה ויוצא להיתר היה עניין אחר אבל צריך שיהיה דיינן בשלמא אם היה קדוש ואם יקחו בזה בלאה דבר קדושה ולא לתוצין ומ"ל בחמת שהכהנותא היפסלת אף שאיט בחיטה הרב ה"ל חיפסלת הוה ליה שתחי בשלמא אם היה בתחילה בוד שחור קדושת הגוף ואח"כ חבית של יין כו' ולא"כ דיבר אבל לי נראה פשוט בזהו הסדר בתחילה נקט קדושות הגוף ונם מין אחד והא כ דיבר שהוא קדוש דתיש ונם שני מינין רק העפ"כ מין מעצם ונם מעצם אחת היה ואח"כ חבית אם שני מינים מתם חלוקים וק"ל **מ"ג** תוי"ט ד"ה מוכה כו' שהר"ב סיבר דהא כו' עכ"ל . אמת שהרב תוי"ט נלה לתרץ דעת רש"ב אבל אינו מכרח כלל ולא דתי בשלמא אתה דבחמת לא הוי נדר כלל דהייט לדברי חכמים דסוף נדרים ע"ש לכן לא קנסו אבל כאן בחמת הלא עשה עבירה מכון דסברי חכמים דהתם דנא קנסו והרמיה דבר-נמרא אמר מני מתניתין לא ר"י ולא רבנן היה להם לומר דאתי כחכמים דנדרים אלא דלא דמי אבל כל. אבל בחמת הרב רש"ב לא אסר כאן כלל רק פירש המשנה לפי מסכתות פסיגות המשנה והא דכתב הר"ב לשון קנסינן שהוא קנס ולא דין מנוס דהנמרא כאן בשהקנה מני מתניתין וכו' דסבן מי שנדר ובכר על נזירות אין נזקקין כו' ע"ש ע"כ לאיני בעיר בשינוי דאי במזיד מאי מדמי הנמרא דכאן הוא בוגד כמו בבנד הנחם משנה ע"ש וא"כ מנוס קנס דאי דינא לתה הלא החכם עוקר הנדר מכיקנו ולא קנסינן ליה ועיד יש להאריך רק קלרה היריעה ודו"ק .

פרק ו מ"א תוי"ט ד"ה עד שיאכל כו' לכן נראה לר"ת כו' עכ"ל . ונראה דוחק להרב רש"ב לפרש כפי סברת ר"ת דלפי דברי ר"ת דבאכילה לא פגיני רק בשמיה ר"כ לתה קורא התנא אותה משנה לאשונה הלא בתחילה ובשום מקום לא דבר משמיה כלום רק זה הר"ע חולק כמו בכל מקום אתנא קרא סוכר כן ותנא אחר פגיע משמ"כ לפירוש הר"ב ר"ש דרישא אתם פגיע אסיפא אתם שייך בפיר בזו משנה אחרונה וזו משנה אחרונה, ומה הקשה ר"ת דר"ת כסדר. ומה שהקשה ר"ת דאין דרך התנא להקדים כו' לאשכר כאן בכוונה הקדים התנא בכדי שיהא שייך בסיפא פסיגות אינו כלונתא דר"ש שפילו שהה פמו וזה לא שייך לשנות אחרונה באכילה אין כנרא בשם אבל פגיעים אני אין ולאם אני אין שיתחייב בשלמא אם שהה פמו נעשה הכל כנוף אחד הלל"כ לאשמועינן ר"ש פגונתא בריאה אפילו באכילה והוי לנותא אפי . ונראה אחרון ג"כ קושיא שניה על ר"ת דלהני מכנים משנה לאשונה בינתים . ומ"ל דהוה ליה נמתני בתחילה משנה לאשונה ואח"כ משנה אחרונה עד שישהה כזית ואח"כ פגונתא דר"ש ז"ל כיון דשהה יגפיגן מתחילה לא שייך לאמרני שהוה ולא לתחיה שיעור אכילה דלינן. מאכילה וגם בזה אחרון קשיים הנמרא דלהני תנא משנה לאשונה אכילה שייך על זה פגונתא דר"ש בשהה כנ"ל . וא"ל הלא משנה לאשונה בשנה בפני עצמה ואח"כ פגיע ר"ש ובתחילה לאמר משנה לאשונה. מדא י"ל דאפשר דבאמת כשבשה משנה לאשונה באותו פעם פגיע ר"ש בתרתי ומשנה אחרונה אפקה בתרא בר"ש נכנים ועיד דאם משנה לאשונה עלמה בפני עצמה לא שייך ג"כ קושיית ר"ת לתה לא שנה עד שיאכל משנה אחרונה אומתת עד שיאכל הלא היא בפני עצמה נכנים. ונראה לאמר משנה לאשונה יותר טוב לעמוד עד שישהה כזית דעיקר שהיה בכזית ותניא ויפגיע באכילה כמו בשהתי הסברת לעיל בהפוך ותורה היא והכתוב אמרה ודו"ק. ומ"ל נתני משנה לאשונה עד שישהה ופליגתא דר"ש ואח"כ לתני משנה אחרונה דלא שייך לאמרני ר"ש קודם לתנא קמא ואפילו לפי מה שכתבנו שאפשר ר"ש פגיע בעצמו וקאי בשבנית משנה לאשונה ולא קאי אמשנה אחרונה אבל הוא רק אפשר ושוד (ק' לשון) המשנה דא"כ דר"ש פגיע בעצמו על משנה לאשונה ממלא לא היה רבי בסיבר המשנה אומר משנה לאשונה רק שהה מיהו מיהו עד שישהה כזית ר"ש אומר ט' כזית מיהו ואח"כ היה שונה משנה אחרונה אומר והאיך יאמר הלכון אם יאמר עד שיאכל, זה היה שייך דמה שהיה בכזית לר"ש דיגפיגן מאכילה כ"ש אכילה ואיהו יאמר משנה אחרונה אם אכל אפשר"כ לא שייך לאמרני אחר ר"ש דעיקר שהיה יגפיגן מאכילה

יאמר תחילה שהיה קודם אכילה דיגפיגן מיהו ולכן שהה רבי בנ"ל :

פרק ז מ"א תוי"ט ד"ה ומתא וכו' נזיר עולם מ"מ וכו' עכ"ל אפשר בשאינה כך ראיתי בס"ח עצמו : **בא"ד** ולכאורה מכל אשר ישהו הניח כו' עכ"ל . ולשון מורה כי הגע עצמך האיך ליה הש"י שבמקום יהיה נזיר מן הבנון מי ובמקום בקעטיות מו כאן קנון שדרכינן אמור ואמרת להאחיר נדולים על הקטנים איך ובמקום ה"כ שבאמת מיעוט היה יכול לעמוד לאמרים אבל ובמקום אבל שבה יפה יין . אבל ע"כ אחד מבאים או שבאמת מיעוט יכול לעמוד לו שומר לבקנון או הסורה אמרה כיכי דאפשר אפשר מה שהיה אבבר לשמור כן לכאן קנון. הן לשמעון בקעטומו היו שומרים אומו ודבוהיה הוים מדיר נמו ב נזיר היא הלכה למשה מסיני נאמר ג"כ הלכה היתה כך או להעמיד לו שומר לא אפשר אפשר . ובאמת יכול להדיר קנון. ולענין קשיית נמו אל הרב תוי"ט הו לאמר שר"ת ותקשים פגיעי בדבר ההוה ונגיל וזה לא בכיים כלל ובאמת אם מירש זה שיהיה נזיר עולם אז באמת חכמים תודים לר"ת שיעמוד הה"ג ואל יעשה נזיר שבאיסם קדושת עולם ונוסף על זה הנ נזיר במנין קבנון על עומתה דזיל בתר עשמת ואם נראה לאמר אחר שבדקדק לאמר אחר קדושתו קדושת שולם הל"ע קדושתו כל ימי חייו והנזיר מיהו כל ימי חייו אלא משום דתפשר להתלא שבנזיר ג"כ קדום כל ימי חייו כקעיית נמו אל הרב תוי"ט לכן אחיה המשנה קדושת עולם פירוש כהן הקדוש לעולם הלא הוא ונמו ובן נמו עד עולם אבל הנזיר אף שיהא נזיר כל ימי חייו נמו לא יהיה קדוש, וא"ל שהוא ג"כ ידוע נמו ובן לאומה כי ז"ת כי שמא ימתה נמו או לקרוני נמו דחז אין חל על הקבון וא"ל נמי קדושת כהונה ג"כ יכול בפסוק מזרעו דהיינו שיקח מנה ז"ת דאתני בריעי בסקיון ובאחיהה לא קמייני כך נראה לי והבוחר יאמר : **מ"ב** תוי"ט ד"ה על המת כו' ומיהו יש להקדק המאי כו' עכ"ל. ולי נראה משום שלמיהון רבי יוחנן פירש שם הוספות בגמרא ע"ש דיכול להיות בלין הנזיר מגלח על רוב בנין כו' לכן כתב הר"ב כמו הנא דהלכה כוותי' דבתרתה תתני ונגא ואיכ"ל ואיכ"ל לנגא כל זה בנעמת בתיכל הנזיר מגלח לנד מה שיתפוקם בתשנה

מני קב ותני לוג לכן פסק הרמב"ם וכתב לתרוייהון דהא בתהלות ע"כ ל"ל לנפל כו דהא שם מפורש רוב מנין ובנין ובלן ג"כ כנבא וא"כ על ב' אלו ג"כ הנזיר מגלח וק"ל : **מ"ג** תוי"ט ד"ה ואחרן העמיס כו' עכ"ל עיין עד בסוף ובכ"ו ובגמרא . ולא הבנתי שהיה לי לכם ר לפרש בגמר בתרן ויצא ובכנס ל"ב הוי ממש כמו הרש שם שאתר אתר הקודמין הייטו מה שעשה בתרן אבל כל מה שעשה בח"ל ובלן ג"ב אינו שאתר אינו עולים לו כלל ואם כיונת רש"י כך עכ"פ היה לי לרש"י לפרש לפי שעשה נזירותו בח"ל ומה שכתב רש"י יותר ע"ש הוא לנא נורך ובקרה הוריעה : **שם** תוי"ט ד"ה ובוגע עצמות כו' אבל הטיחו בטמטע כו' עכ"ל . ולי קשיא בתפילו בתשנא הא הטיחו דיש לומר בתהל לא תטמא בטנע ובמשא בד' לא כתב הרמב"ם רק שהטיחו רעמתא בהל ולי מרינא עכ"פ הרמב"ם לא הזכיר כל אקיימה' בנתרא דאקמתא אקמותי . לכן נראה לי דדעת הרמב"ם הוא כדעת רש"י בנמרא דבתמת אפילו בוגע אקו מעמא אם אקמת אקמותי אם לא שיש בו עצם כשעורה ו.כן לא פיסק הרמב"ם כלל דהני עצם כשעורה מני בריאה שמעמא בטנע ומשא והא ג"כ לא צריך לפרש להרמב"ם דבתלי קב ממעמא בטנע ומשא אף דאקמת אקמותי זהו מוכח דאל"כ הני מני שם עצם כשעורה וזהו הכל כפי' רש"י ומה שיש לדקדק על רש"י וגם על הרמב"ם אם סובר כרש"י דרוגע על מנע ומשא פטיעה שמעמא משום עצם כשעורה אין כאן ביאורו ורבב רש"ב כתב כפירוש התוספות ע"ש ודו"ק : **מ"ד** בהרמ"ב ד"ה נא הבא ז' כו' ומלתא דר"מ ליתא שהני מנע ומשא כו' עכ"ל . לא הבנתי כלל מה ענין ז' לא כי מה שאין מגלח על בריאות דם הוא מפני שאין לתדין ק"ו מהלכה שעצם כשעורה הלכה אבל ר"מ אחר לא תהא קלה מכשכן ופירש רש"י דהשכן אינו מעמא לגזיר כלל ואח"ה חייב על ביאת מקדש ר"ש ובכריעות דם שמעמא את הנזיר רק בשאינו מגלח כ"ש שחייב על ביאת מקדש ר"ש אם סובר כר"י כך סובר אבל לא מהלכה וא"כ יכול להיות שבנת ר"מ שאף שאינו מגלח עכ"פ יהא חייב על ביאת מקדש ונמרא ג"כ לא הביאו לר"מ כלום רק שבני יהושע הולק עליו . ונראה לי שהרב רש"ב דאה בפירוש הרמב"ם שכתוב ומאחר ר"מ אינו נכון וכו' ע"ש ובבר הר"ב שמה שכתב הרמב"ם אחר זה וכבר נתבאר כו' זהו עשה לתה שכתב ומאחר ר"מ אינו נכון אבל לי נראה שת"ש ומאחר ר"מ אינו נכון הוא שאין הלכה כר"מ הואיל ובני יהושע

פגיע עליה ונ"ב וכבר נתבאר זהו ענין בבני עצמו וקאי לתשה ע"ש :

פרק ח מ"א תוי"ט ד"ה אלא מבינא כו תמיה לי אמ"פ שאינה מבשלת כו' עכ"ל ונראה סברת הרמב"ם דאם הוא עיבור אזי אין לריך לא הפסת עוף ולא עולת העוף ואם הוא אמת אזי לא היה לריך עולת בהמה רק שהוא נדבה ואח"כ הביא דוכן עולת בהמה ולמה לי שתי עולות ואף אמת הוא אמת ולריך דוקא עולת עוף הלא לא תעבבה ועמעמו של הרמב"ם הוא ר"ל הואיל דולא הזכירה המשנה שיבא ג"כ עולת עוף ויתנה וק"ל : **מ"ב** תוי"ט ד"ה ובוחה כו' ואף אכ"מ לא כתב כו' עכ"ל עיין בכ"מ ומהלכה בע"כ לא היה לפני הכ"מ הגיהה מיבת לעבר הרב"מ תמה למה אפקר הרמב"ם דתנא' אינה מבשלת ב"מ ותיכן דהואיל ואמר הגמרא דף כ"ח נזקק עלי' אחר מן הדמים אינו יכול לאפר מתניתין דלא כר"ש דאחר מבלית מבשלת ופירכו תוספות דאי מבשל הא אינו לה לעבר פורחת עד שיגלח ואם אינה כרבנן נמי לא אחיא דלמה אינו יכול לאפר הלא אף שנזקק עליה אחר מן הדמים אינה יכולה לשחות עד הסבר אלא ע"כ לרבנן דסברי מגלחת לא מבשלת יכולה לשחות מיד וא"כ ע"כ גיהתו היא בהרמב"ם שוחה ומעמת

מיד וא"כ נוכל לומר שבכפרי הרמב"ם שלתינו הוא ש"ם בפרק בן נראה לי :

פרק ט מ"א תוי"ט ד"ה וכבי יוסי אומר ישתה כו' עכ"ל. ואפשר לומר דדעת הרמב"ם דלא לת"ק חל נזירות על הסבר וכמו שכתב הרב תוי"ט בד"ה שהוא כופה וא"כ בלא כפיה א"א לו לשתות מן הדין שהרי חל עליו נזירות ואפשר באמת לרבי יוסי ס"ל דנזירות שוה לשאר נדרים וכמו שבשאר נדרים אינו חל כלל ואינו לריך לכפיה כך הוא נזירות וא"כ פסק הרמב"ם כת"ק. וא"ל א"כ הוי ליה שתה ואח"כ מתלוקת ר"מ ורבי יוסי ואין הלכה כשתה כנ"ל דבאמת הן ר"מ הן ר"י שניהו להו הנזירות שוה לנדרים שאינו לריך כפיה רק מתלוקת הן נמנים רק שלר"מ לא ישתה כמו שכתב הרב רש"ב כדי שיעבור ויעוב לרבו אף שכתב הרב רש"ב שיכפהו באמת להרמב"ם לא לריך כפיה וא"כ פסק הרמב"ם אינה ישתה ולא מעשה ר"מ רק כת"ק ודו"ק : **מ"ב** תוי"ט ד"ה שבנגלים לדבר כו' עכ"ל. הנה על פירוש הר"ב ותוספות הנזיר הרב תוי"ט שהוא דוחק ועל פירוש הרמב"ם כמו בפירש הרב תוי"ט כ"ל ג"כ דוחק נדול דעיקר סברתו אינם לא נגן אחר ההקה בדבר ספק ה"ב יהיה לעולם ספק שמא בן לו שמא כך א"כ קבה לי לתה בריאה בני אף על פני הטבריה דב"ב ספק ואפ"ה מוציאים אותו מחזקתו ומעמתין אותו וכדפירשו הר"ב והתוספות אלא ע"כ דספק תורה לא מקיון אלא לאומרא דבר היא באמת הדין בכל ספק תורה וא"כ בעיתא התהום דהלכה שהוא עהור אפשר איפכא דאלא בספק לקולא אפילו להיליא מחזקתו לכן תורה היא ואעפה אף אני ואומר על לד הדוחק דבכי פירוש המשנה אמת דאיכא מ אתנו דהלכה היא אבל סתם אמרו ונגלים לדבי פירוש סברת לדבר דדין אלא אלא נראה ולהיליא מחזקתו אבל לא שאלך לקולא והוי אינו אני דבנא מן מומתה יהושה ואם היה הלכה הפילו בתני דבנא היה להם לפרש אבל הם סתם עהרו נחים אל דבנא אלא אלא לאומרא להיליא מחזקה ודו"ק והנוחר יבחר ואפשר לומר זה בפירוש הר"ב ותוספות : **מ ח** תוי"ט ד"ה אמר רבי יוסי כו' ולכה נפרש דברי רבי יוסי כו' עכ"ל . טוענת הרב תוי"ט דהלא בבתנון ע"כ מורה הוא נזיר לכן כתב כך כו' אבל לי נראה שזה דוחק תלת דבל"ל לר"י שאין סובר הנ"ש זו ואם באמת סובר הנ"ש ע"כ ל"ל שהוא נזיר מן הנ"ש ועוד מה היה לריך להשיבו רבי נהוראי כו' הלא אית ליה נ"ש ונ"ש אין אחד מן מעמו אינה אלא מ"כ קבל מרבו ועוד שהדרכה נראה יותר שהוא לשון נזיר נזיר שמואל שהלא אמו נדרה ונתתיו להשם נו' ומורה לא יעלה וגו' ומיהיכן ידעה אם תתקיים הפיתה אבל יותר נראה בקבלה על עצמה שמורה כו' היינו שיהיה נזיר להשם לכן נראה לומר סגם ר"י הוא ליה הנ"ש רק אלר"י איפכא הנ"ש כמו שבמתיאל מורה הוא אל בשר ודם כך בבתנון ג"כ מורה אל בשר ודם וה"ש הפסוק בבתנון ומורה לא יעלה כו' היינו מורה בשר ודם כי נזיר הגרים יהיה נו' ויהיה קדוש מבטן אמו ולא יעלה עליו מורה בשר ודם כמו שפירש

הרב תוי"ט נפי מקרמו נפמשמל מי מיפבח כמו בפמשון מוכה על בגד ודם כי הפס המלוך אחר נפס פצ"ו ומוכה מיטו מוכל פיכוס אחר לקבנת ר"ו כי אם מוכה על בגד ודם כך מוכה על שמוחל מבגד ודם פי' מנחקיימה מפילתה אבל יהיה לו מוכה אז שפיר הביבו בני נהורתי והכל היה לו מוכה על בגד ודם א"כ נמתי אחת ג"ב אבל א"כ מיכה מנחמר בפמשון הוא לשון מיכוה וא"כ סב"ם אחת שגם בשמוחל היה מיכוה וסוסר יבחר:

מסכת סוטה

פרק א מ"א תוי"ט ד"ה בני יהושע כו' וכיון שיש לחוש לדבני ר"י בר יהודה כו' עכ"ל.

לא ידעתי טוטת הרב מה שכתב וכיון שיש לחוש לדבני ר"י בר"י דבל מה קאי דאי קאי אסמיכה ור"י בר"י סבר דמשקה על פי שנים דווקא בחמת אינו צריך להבקות לדבני ר"י בר"י אבל מאי מתיסור פליגי מ"כ למה נקט ר"י בר"י הוה ליה לימתר לתוס לבני יהודה לתמר במשנה משקה על פי שנים והלכה כוותיה. ואי קאי אקיטוי דיקנא לה ע"י עצמו למה ליה להקשות אליבא דר"ש ב"ב יהודה אפילו קיבא לה מ"ש בשנים כי"מ ור"ש ג"כ יש חשש שמא אח"כ מסמיכה ע"י עצמו ואין יכולה לבני יהודה ותמיסור פליגי והנמרא דנקט אליבא דר"י בר"י הייט לא מיבעיא בשני חכי דודאי לא יקיא לה כי אי"מ אח"כ להבקומה אבל אפילו ביה לבינו וכפיומה רש"י והרב רש"ב ואין לחרץ רק מאשר סיבכא לנמרא נקטי וק"ל. ומה שהשיג על הרמב"ם שכתב שהלה אוסה כו' הרמב"ם נקט לשון הנמרא כמו שכתב שם הרב המגיד וכו"מ מ"ש וא"כ בחשה פליגי זה כתב הרמב"ם שאם נסמכה נפני בנים אבדה כחובתה בשתן הזה שלאין מי מיעם לבן כתב הרמב"ם בזה שהלה הוא עצמו חולק שאם אדה היא אין לה כחובה ואם היא מכחיבו יש לה כחובה זה נראה לי בדוק טוב הרמב"ם וקבלה פירשה: מ"ד תוי"ט ד"ה ומתיימין פליגי כו' חיוב עצמו אומרים כו' עכ"ל, ואיט מוכרח כי שייך לומר חיוב עצמו שלמו ודב זכיו וכו' ואיה הביה ג"כ מחבר עצמה לדעת שהרי אם מודה אין מניע לה שום שעם ויטולה מתה לפשוט על העבירה תשובה ומוכל להוליד בנים ובני בנים. ולפי דברי מדוקדק לשון ומתיימין אבוא לשון מוכה וגם מדוקדק לשון ואומרים דלפי פירוטו הל"ל אומרים בלא חוס וא"ו וק"ל:

מ ח תוי"ט ד"ה ומעהרין כו' להבנים ידו תוך חלל הבזרה כו' עכ"ל. לפחיכה א"ל למה נתנו התוספות מעם שיגין עליו הבעל כו' אלא אם היו מקדשין הבעל והיה לריך לעמוד הון לבעל אז מחמת עוני המיתה לא היה יכל לבנות ידיו לחלל הבזרה אבל בחמת מרחם אם נתוספות שהקשו שהיה להם לקדש הון הבעל והוא היה מכיים ידו לחלל הבעל והוי ב"ב לפני ה' ופל זה מילה לבנין כו': מ"ו בהגה"ב ד"ה וכשים מוסרות לרחוקה מיגין לרחוקה הכי מפרש לה בנמרא עכ"ל. ובכי מיגין בנא בנמרא מ"ש ובקבה לי דבא מוסרות קמני עכ"ל. ובכי מיגין בנא בנמרא מ"ש ובקבה לי דבא מוסרות ופכ"פ היה לו לבנא לחרץ הני מיגין לרחוקה כדבר הנמרא. ובן נראה לי לבנא פירש לשון מוסרות הוא לשון הכחלה כמו מוחבה לבבר חמור מוסרה לבבר קל ופתי"ו נחשוכה בכאי בק שאם היה בנא לומר מוסרות לרחוקה אמאי"כ לא פייט מגיעים מן הנמרא שאין בה נקודות לכן אחר הנמרא שמיגין לרחוקה והוא פירוש מוסרות דהייט הכלה על הנשים שילאו שנאחר כו' ואפשר עוד שבלשונם היה שייהם נרפי לא בדנוש ולא היו מגיעים אפילו הם דבני בנא וק"ל: מ"ט תוי"ט ד"ה וכן לשנין כו' יום לשנה יום לשנה. ומפרש בשם הרב המקור מהר"ר אלעזר מווילנא בדיקדוק בהסקות סיים לו לומר שנה ליום שנה ליום אלא בחמת זה יהום שלא מצו רק בכל מעשה בחב וא"כ אי סוגה בדולה שאם היו מתים נחרגים יום נגד מ' יום שבאלו אז לא היו לסם בנים. וגם היו מתים ילדים בפירוש הרב תוי"ט לא עשה להם הע"ו מוכה שלימה יום לשנה יום לשנה פירוש שנשרש מהם אלו מחרגים יום שהם אם לא לטפים ונפרש מהם מ' יום מפוזרים בחרגים שנה יום לשנה כע"ל והגיע להם מוכה גדולה כע"ל והפת"ח:

פרק ב מ"א תוי"ט ד"ה כדי לינפה כו' ומיתה דהא בחשבה ג' כו' וע"ל לדפיה טיפב הרב תוי"ט בהתוספות לדעת אחר ואף שאח"כ חזר הרב דבחב ובאחת דמיגה נקשה התוספות כו' ואין מי יודע אם זה לשון הרב או הג"ה אין מיטיה אי אחמיק לך לשון התוספות וז"ל הנמרא דף י"ד מיגה כו' כדי לינפה כדי שמחזור בה אם בכה תבה תורה כו' ומתחי מטוס דחבה דילמא כי מיכא דלא תמתוק מנילה קא סבר משקה ואח"כ מקריב כו' עכ"ל הנמרא. תוספת ד"ה אי מטוס מנילה הא אחמיקא היה קשה לרבי והא אמרינן לעיל דף ז' דלאחר שמחקה מנלחה מתיימין עליה שמשקה ונלחה דע"ל חיט לן לאחר דל"ת לא היה אוסה שמבשה אפילו אחר מחיקה המנילה ומדלא פריך נסי דמשקה לאחר הקרבנה אימא דלאחר מחיקה לאלחר טבל המנחה אבל ידה ש"מ דפשיטא דבר שבת הקרבנה היה מניחה על ידיה א"כ לא"ד מתיימין עליה שמשקה אינם לן לאחר דש"ל מקריב מנחתה ואח"כ שותה דבבר נקבנה בע"ל התוספות. והכי פירושא דתחילה הקשו התוספות דלכ"ת דאחר מטוס הטוכה תבה אז מינבה כדי שהאחר שתה אי הא מתיימין לה פירוש בדברים עובים כמו שאחר שם הנמרא נמי אם בדור לך כו' וגם רש"י פי' שם בחא אחמת אחר מאחר שכיא עמתה וא"כ היה תרתי דסתרי דאחר רוליף אלא תפחד ואלו אחר ל"ת שהמתחה מוחמת על ידיה ומינבה כדי שמאחר עמתה ותיקנו דל"ת לא לא חיוב שמשקה רק מטוס דש"ל שמינבה מטוס חבה ופריך אמת מטוס מחיקה לבן מטני מבר משקה ואח"כ מקריב ואחר שתיה ג"כ מינבה ע"כ מטוס חבה. ואח"כ מקשים התוספות דילמא לעולם מטוס מחיקה ואף שמשקה ואח"כ מקריב דילמא סיגיבה שהיה בידה המנחה עד המחיקה ואחר המחיקה טרל מעל ידה אלא ע"כ ל"ל דאם פטוס שהיה המנחה על ידה עד בעת הקרבנה וא"כ לר"ת הבעם מטוס חבה ואם אינה לר"ת לא לא היה שמבחה אבל לחה שאחרה שם הבריאה בדף ז' שמחיימין ומדברין על לבה אבל אם לא מדברין על לבה אבל אם לא אחרה מחלה וגם אינה רולה לשמות אלו ולאי מדברין לומה בשל כבחה ואינו ענין לזה אלא ואחה המעיין דר"ק: מ"ה תוי"ט

ד"ה אלא שמיטי כו' ומיקר שבומה לאוי לאיבה כמו בשמשון מוכה על בגד ודם כי אם המלוך אחר נפס פצ"ו ומוכה מיטו פוכל פיכוס אחר לקבנת ר"ו כי אם מוכה על בגד ודם כך מוכה על שמוחל מבגד ודם פי' שנחקיימה מפילתה אבל אינה יהיה לו מוכה אז שפיר הביבו בני נהורתי והכל היה לו מוכה על בגד ודם א"כ נמתי אחת ג"ב אבל א"כ מיכה בנחמר בשמשון הוא לשון מיכוה וא"כ סב"ם אחת שגם בשמוחל היה מיכוה וסוסר יבחר:

פרק ג מ"ב תוי"ט ד"ה ואחר כך כו' וכתבו התוספות דלאו דוקא נקט כו' עכ"ל.

הנה לפי התוספות איטו קשה לרש"ו מנלן לרשותו מיכר בסברת התוספות אבל לפי פשט לשון הנמרא קשה לתוי"ט מנלן לרשותו מיכר ונאמת מיין בנמרא והביא רש"ו דבר"ם מאחר שקה לבנופיה מוכח מני איכא נחחק עד אבא רשותו מיכר ס"ש וג"ל פשוט מעם של רש"ו דמיבא אחר הכי משמע אחר כל המעשים כולם שקה דהייטו הקבנת המנחה ומחיקת המנילה לבמרי וכל הדברים אבל לרבנן דומשקה קמא לבופיה ולא כתוב ואחר אז טבל לאחר והשקה רק כשמחה אבאו רישותו מיכר מדיין לכן לריך לדוחק ואחר שקה לרשותו מיכר וק"ל: מ"ד תוי"ט ד"ה דוחה אבה כו' אבן הוא אבור כו' עכ"ל הבה הוא דחוק לאלות בו ומה בכך שהוא מישר שלם בשלמה אם הייתי אומר שהוא מישר מה שבשה הבדה וזה די לו לאחר לא היה שייך שם הספם דוחה בקב אבל לאחר ואם היה לו מעבה קנים בבסיה מוכר אבל ואיה לו הבפאקות מעבה קנים לאחר אבל מישר בדה הוא לאחר לאלות בו ומה בכך שהוא מישר שלם בשלמה אם הייתי אומר שהוא לקנות מעבה קנים ולאחר מישר בדה. וגם באמה מאי מיכפא לה בזרישה רק מה שיש לה לאחר ובפרא שבם אבל דוחה אם הוא יותר מכדי הקרבון מוכרן ונה שלא ע' קנין אינו אלבה כמו שכתב הרב ר"ב ס"ס רק כדי עבודת יום וגם כמה מגלים פליגי שם ס"ש לבד שהוא דחוק מעצמו מאוד ונאמת ל"ל שהרב תוי"ט בעצמו חזר בו וכתב שם בב"מ ס"ט מעבה ו' אלבנה כאן הוא בדיקדוק והוא כפירוש רביט אלי ואם אפשר אבל ג"כ לשון מעבה קנין ושם אבל בדיקדוק כן ל"ל פשוט, אבל זה נראה לי דבם בדיבו אלי לא אחר זה אבל לאחמתחת דמת"ל דאם הוא זהב דהוא לא מבר רק אחבמים ונאמת כך הוא בדין אחייב לזוגה ודו"ק ל"ב הכ"ל מעבה קנים דהא אי אבל קנין טמן לה בלא ב' דיבים ואם שלרין ליתן לה עוד קנים ופו' אז אינו בדיקדוק ס"ש ואם אם אחר שאינו זה ס"ב הבא אם היה זה לריך עוד קנינות ושאלי דבים שבוזכו שם בחבנה וא"ל בשלמה דיבים אינו מעבה פעמים בנגד הכל וק"ל: מ"ה תוי"ט ד"ה ואלו כו' וא"ש מעמה אלי כו' עכ"ל. ונראה דהא בחבם אלוי לבו מוקמו ופירש קרבן מעבה ובאמר כל מבשה קרבנות דהייטו זריקה בבדה אל בבדה לבו מוקמו ולבן יכול לאחר אבל כאן אין לבו מוקמו שייך להיא בחה לבבר ובאבא לריכה לגיבוה אל סמחה בחבו וא"כ ש עבה הקפרת הקומץ בוה פשוטה ואיה קבשה קדושת הגוף לכן מיכן רק שהרב תוי"ט כתב בדבור אחר זה סכנות לכאן ולכאן פיין אבל לפי פשוטו מיכל לומר בחבר כחבבי ופק"ל: מ"ו תוי"ט ד"ה וכל הבשולות כו' אבל בדקדוק כתב כן כו' עכ"ל ואי אוסיף עוד להפליא אל הרב רש"ב דאף דהבל חבא למה ליה בבל לשון ומוד איה לשון ואפילו קבב קומץ בהלכתו משמע לשון דאי אבב ובמחבת אבל ואיה לכתחילה בדין הוא לכתחילה בדין הוא כך וכדמסיק הקומץ קבב לבעלמו וכו' ועוד ולא נמחבת מאן דבר אחיה ובוד הבא בנמרא דף כ"ב אומר אלינא דבבנו אבבינים מחבזרים אל בית הדשן ובא בנרפין לבן אומר לי לבי אבלו אחד עבר מיבות בהר"ב מן ד"ה ואפי' עד מיבת הדשן ובבגל לא מייבים הבא רק מייבים אבל"ד אל דיבור הר"ב המחמל ותבבף אבבדשה קדושת הגוף וכו' ועליהם אלי אלו י"ל מיבות אבל"ל ואפילו קבב קומץ ופו' ולא נאמחה כו' פיבם בבבבב הקומץ מדיין לא נמחחה המנחה ובבב בהלכתו הקומץ אפ"ה בנרפים איר' אל בין הדשן וכמו שהביא הרב תוי"ט בעצמו מעל"ד בשם הרמב"ם בד"ה ואלו שמחמיהן בבבבות ס"ש ובאן ל"ל וכל הבשולות לבבי' ממחיהן בבבבות ואינו בחבלים וכו' הא בילד הקומץ קבב בעצמו והוא שמה לשון הבריאה אבביה בנמרא בשם בדף כ"ב ולדמתי הוא פשוט ובוזר בבב ל"ל לחיות ואל לא אחמת ים' יודע האמת: מ"ח תוי"ט ד"ה אחיש מדיר כו' משום אבבבה בהלב כו' עכ"ל. פירוש אם הוא בגדיל חוץ שבעים יום דאי אבינו הרבה ולאחר שבעים יום הביא ב' שבעות לא בוודאי אף אם בטל הבזרות מבאן ולהבא חייב לבלה ולהביא ג"כ קרבנות מבח שבעים יום שבבר ונראה דעת רש"ו והר"ב הוחיל ואחר הנמרא עד שיביא ב' שבעות הלא פחות מבעים יום קודם הבאת שבעות ב"כ איר יכול לבזיבו דהא לא יהיה נחיר רק עד הבאת שבעות ואין בזיבות פחות מבעים יום אלא ע"כ לאף לאחר שהבדיל איבו מבביב בזיבות אביו בין מעבר בין הבבה ובבבבת הבופסות והרמב"ם דאמר מוכלה הוא שיביא מיבה אחר י"ג שבים ב' שבעות וא"כ מחבר עד שלשה שבר שבים יכול לבזיבו ואם לא יביא ב' שבעות עד אחר ג' יום יביא קרבנות ויפסיק ואם הביא ב שבעות מיבה אחר י"ג שבה אי בבבב ובבבל הבזיבות לבמרי ודו"ק:

פרק ד מ"ב תוי"ט ד"ה אחר בעלה כו' ולא כן הלשון כו' עכ"ל כן כתב ר"ב הרב תוי"ט בב' תפיבות לבעיל דלא כן הלשון כאן ול"ל בשום דבמתם אבל הרב הבב אבדה כב דבשלמה בשתי תפיבות לבעיל כל המשנה הכל דין אחד דהייטו בפרק קמא משנה ג' כל אלו שמנה אמורות לאכול אבורה ובן בפרק דלעיל משנה ו' הכל דין אחד שמנאמיהן בפרשות אבל בשמנה ז' אל הבשקה עד אחר בעלה הדין לא שותה ולא טמאה בפוגבה ובאחר בעלה ובשבלה בא עליה בדרך טבלות כחובתה לכן לא שייך לאחרי דאי' ובשבלה איבה רולה להבקומה דלא קאי אקודם ואיה לריך לדחוק דהיא ו' החולקת לכן אבי בלא וי"ל פ"ש: שם תוי"ט ד"ה וכיון הבל כו' אין כאן פירכא כו' עכ"ל וי"ל דהיה קשה לבר"ב יאור לשון וא"ה אומרים לא שותה ולא טמאה כו' אחה לפם לחזיר לא שותה דבחה לא

פליגי אלא נ"מ דה"ק המוך כנ"ל : מ"ג תוי"ט ד"ה איילונית כו' נ"ל דבאני דהא כו' עכ"ל . ועוד יש לומר בשלמה בתשובות וכו' תהיה ראויה בעלמה אחר כ"ד חדש תשמ"כ איילונית בעלמה לא תהיה ראוי' לעולם רק מחמת שיקח אשה אחרת וק"ל : מ"ד תוי"ט ד"ה אשת סרים כו' ועיכו דעת רש"י הירושלמי שכיח סרים דהכא מוקי ליה בעל המה כו' עכ"ל אבל המהרש"א כתב שזה גליון ואיתו מדברי רש"י שהרי כתב רש"י בפי' המשנה כגון שנסתרס אחר שנשאה דהא בגיון שקדמה שביעת הבעל רק כאן בגליון כתב שאף שהוא סרים אמה הפ"ה בר ביאה הוא רק שאינו מזריע ע"ש ולא זכר הרב שכן פירשו שם התוספות כמו הר"מ והקשו על רש"י ע"ש ולפי פירוש הרב תוי"ט מתורץ קושית התוספות על רש"י והי' זה להרב תוי"ט להביא ונודעתי אלא הבנית הרב תוי"ט בשעה שכתב זה בדברי זה התוספות :

פרק ה מ"ג תוי"ט ד"ה רבי אליעזר כו' וקשה דבמשנה ח' פרק ד' כו' עכ"ל ולא הבנתי כלל קושיתו ולאי דרק לר"ע הוא תמוהין ממש דאוריתא דלדידה אלפים אמה הוא מיותר לגמרי ודברים ליה ע"כ לתמיהין אבל לרבנן דסברי כרבי אליעזר בטו על ר"י הגליל אז אין מיותר אלפים אמה רק הגמרא אומר בשיטתין דילפינן גזירה שוה מקום ניסה חץ ומל זה כתב הר"ב שזהו רק אסמכתא ושמתו פסוק דבכל הגמרא אמרינן כמה פעמים ותמוהין ואליבא דר"ע דרק ר"ש סבר דתמוהין ממש מן התורה וכנ"ל אבל לר"ש היא מדלבנן וקרא אסמכתא בעלמא כן נראה לי פשוט . שם תוי"ט ד"ה ואלפים כו' משום דתפסת מושב תפסת כו' עכ"ל . ואני אומר שלא אפשר לומר בשעון אחד נכתב בשסוק בפירוש פסוק הראשון מקיר הבית ומזה אלף אמה נמצא בפירוש שיעור תכף מן הבית ופסוק שני נ"כ ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה נמצא בפירוש שבני המדינות יהיו הכל מן העיר הכף ואם יהיה מיהה ה"ל שבני אלפים אלו היו לבד מן האלף אמה היה לו לפסוק הבני לומר ומדותם ממוץ לאלף אמה אלפים אמה ועוד ביאר יותר הפסוק הבני והעיר בתוך מקומם שהעיר באמצע אלא אלפים מכל לד ואם איתה שזהו לבד האלף אמה נמצא העיר בתוך האלף אמה מכל לד ומ"ל דהא הם ג"כ בתוך אלו אלפים אף שיהיה אלו האלפים חוץ לאלף אמה א"כ יותר טוב היה לפסוק לומר בתוך בפסוק לאשון בני אלף אמה שם ולאי אמה בתוך אלא ס"כ שבתוך אלו אלפים הם נ"כ האלף : **מ"ה** תוי"ט ד"ה ודיין כו' פי' הר"ב ויש לו כו' עכ"ל ולולי דבריהם היה אפשר לומר ולאי לא הוא לאו אלא הוא הן רק שאפשר לומר בלשון בתמיה קאמר הן יקבלני לו אילא בתמיה וכן טוב :

פרק ו מ"א במשנה ד"ה מי שקנה כו' יוליא ויתן כתובה כו' עכ"ל . לכאורה הל"ל ישקנה מיש המלכים רק לחידי דפני לר"י מד שיאלו ט' מוחזות בלבנה דשם לא היה משקה כדפירש הר"ר רק שמייב להוליאה ויתן כתובה בקא מי הכא יוליא ויתן כתובה : **מ"ג** תוי"ט ד"ה ומה אם כו' לר"א דאתקיש סתירה כו' עכ"ל . לכאורה הלא לר"א באמת אף בדות הראשונה דהייני סתירה על פי אחד ואמן הכי קיימינן אליבא דרבי יהושע כמו שפירש ג"כ הרב רש"כ אבל באמת דברי הרב הוי"ט נכונים דהרי מביא בשם הגמרא בד"ה תלמוד לומר כו' בה ולא בסתירה כו' וא"כ בלא בה באמת היינו אומר לרבי יהושע ג"כ די סתירה בעל מ' דאתקיש סתירה לעומתה כמו שהוא בפירוש בגמרא דף כ' ע"כ וא"כ לפי הר"א קודם בעדם מלמוד בה אמרה המשנה מה עדות דאשונה בנים אף עדות אחרונה יהיה בנים דהא אתקיש סתירה לעומתה כמו שכתב התוי"ט : **מ"ד** תוי"ט ד"ה אשה אומרת כו' ותמיהני כו' . הנמיע בבא זו דאשה אומרת ע"כ . אבל מראה שם בהמש"ם נפ"ק מהלכות סוטה הלכה י"ט וז"ל היו כולן פסולים כו' מתנה על מתנה היה שומה והיינו אשה אומרת ט' ואחרכה תמיהני על הרב כסף משנה שכתב ז"ל ומה שכתב מראה על מתנה הכי זו שומה שאום הוא דהוי פשיקא ומספיקא בתוא ע"כ ולא כתב עוד משנה שלומה דהיינו אשה אומרת נעמאת ואשה אומרת לא נעמאת וכנ"ל :

פרק ז מ"א תוי"ט ד"ה ושנוטת הפקדון כו' ולפני נראה כו' עכ"ל . ונראה דבלא זה אינו מתוקן דהלא לא מקשים התוספות למה תני בלא במשנה דא"כ במשנה הוי לחו לאקשויי ובאמת אינה קושית דהלא שם בשנוטות דף ל"ע קאמי בגמרא שנוטת הדיינים אף היא בלשונה נאמרה ולא מקשו דלמה ליה לאסמויינן דמהיכא איתי דלמה לא צריך תנא לאסמויינן שהייתי סובר שמא יש איזה לימוד שצריך דוקא לשון קודם רק הם מקשים מל הגמרא דלמה לי ג"ש ושל זה כתבו אבל כו' אבל לשנות צריך וא"כ הראשון בשנוטות שייר ליתני כאן שנוטות הדיינים . ומה שכתב הרב והיינו שאמת דנסיב זה הגמרא לג"ש כו' אם ע היה סברת התוספות למה לא כתבו זה רק הגמרא קושטא קאתר דשייכים להם דין אחד ואחרכה מה שביעת הפקדון דיש ג"ש משנוטות העדות אלין ג"ש לאמלה ואפ"ה תני לה פשיטא דהוי ליה לשנות שנוטות הדיינים וכ"ל כמו שהרגו שם וק"ל : **מ ה** הוי"ש ד"ה שנאמר כו' והתיבה פלמה כו' עכ"ל שמעתי מחכם אחד שזהו טעות באין צריך לחשוב את התיבה פלמה דהוא גורם העיר הי"ד אחר אות ס' ובאמת הוא כתוב בתשנה הי"ד קודם הס' ואז ל"ל ה' הי"ש הי"ש ואז מבוון בלא התיבה : **מ"ז** תוי"ש ד"ה נכרות כו' דקאמר נכרות כו' עכ"ל והוא דוחק ותורה היא ואפשר לי לומר דהלא יש כאן כמה נכרות תפילה בקבר ונחמים כמו שהראה בפי' הרש"ש ואז נ"ל דוקא בלשון הקודם משעה שהגיע הרב תוי"ש במשנה ח' ד"ה ותפלה כו' אבל יחיד לא דאחר רבי יוחנן כו' וכ"ג יחיד הוא שרק הוא עצמו אומר הנכרות ואפשר מש"ה דקדק המשנה וכתב נכרות כ"ג ולא כתב נכרות דהא הרבה הם דהייש ח' נכרות דנא לרמז בלא כולם צריך דוקא לשון קודם רק יש מהם והייש אלו שהם תפלה ובקשה והבואר ובחר : **מ"ח** תוי"ש ד"ה פרשת כו' הקריאה והברכות בלשון הקודם כו' עכ"ל . לפי מה שכתבתי נסריוך אז נכון מאוד דהני הברכות שכ"ג מברך גם המלך מנהג אותם כמו שהוא בסוף הפרק ונראה שזהו הפי' מה שכתב הרמב"ם אע"פ שיש שם לומר הייו כמו שכתבתי שהברכות שהם אינם בלשון הפלה יכול לאומרם בלעזות וא"ל שהייכום אע"פ שיש שם לוסף הייו שיש הרבה מן הקהל לוסזות א"כ הל"ל אע"פ שיש שם לוסזות. ומה שכתב הרב תוי"ש דהלא המשנה דייקא פרשת המלך י"ל הברכות כ"ג קאי גם על פרשת המלך וכשביל זה לא היה צריך הרמב"ם להביא זה הדין בני ברכות ל"ג שיהא בלשון הקודם דגלמד תכ"ם מברכת המלך שאינם מפורשים במשנה ומכ"ם ברשות כ"ג שהם מפורשים במשנה כך נראה לומר והש"י יודע האמת אם כוונתי האמת :

פרק ח מ"ג תוי"ש ד"ה ומלוגה כו' אינו מוזר כו' עכ"ל. בדפוס חדש הגירסה נכתובים יהיה מוזר כו' ונראה דקגירסא ליש דאינו מוזר מד"ם והיא הגירסה הנכונה אף אלא הבנתי פעם הבוי"ש מה שהוא תולה הטעם במלחמת רשות אף שיש ליישב דוחק ואין שייכה נראה שנעלם מהרב תוי"ש הירושלמי שהביא בעל המשנה לחלק בש"ז מהלכות מלכים שאפילו נשאה איילונית לא היה מוזר דאחיל ואין מצוה בנישואה וא"כ מה הם שאין מצוה ופשיטא שאין שייכה כלל שכבר יטול ליקח אחרת לפרות ממנה ואפילו לר"י דבמשנה ה' פ"ו דיבמות מ"כ פשיטא אלא יחזר בשביל תלוגה שיש אחילו פרנסה ואינו ענין כלל למשנה ה' דהשם איירי שכבר נשאה ופליגי שם כמו שכתב הרב רש"ב על איזה עניינות הוא מוזר אבל כאן מייירי רק שאדם כמו שמביא הרב הוי"ש והטעם הוא כל"ל כי אפי' מה שאין מצוה אינו מוזר וכ"ש עניינה אפילו הוא מד"ם ודו"ק : **מ"ה** הרמב"ב ד"ה לפיכך כו' ולא יתביים כו' עכ"ל. לכאורה יתביים ויתביים על חצאיו אבל נראה שפיכום אלא יתביים הוא ולא יראה לחזור ואז לא יצלח במלחמה אלא יקבלנו שוטיתו כמו שיכום ואף שמלשון הר"ב נראה שלא יבייבו אחרים אותו שהרי כתב הר"ב לותר ענין בחמת הר"ב הפתיק לשון רש"י והוסיף תיבת עליו אבל לשון רש"י יתביים לומר מעניינות שבידו מוזר וטוגת רש"י כמו שכתבתי שלא יתביים לפי שיאבול ממנו לחם אתה מוזר ואז יעמדו לומר מפני עניינות ובמה לא יחזור משום זה וק"ל :

פרק ט מ"א תוי"ש ד"ה רבי יהודה כו' דבחני קדרי כו' עכ"ל עיין עד נמיצה ולא עיינתי בהסגוניא כי אפשר לומר כי זה אינו נקרא סתם דאם לא היה מביא כלל ר"י רק שהיה סותם בעלמה הייתי קורא אותו סתם אבל כהיום מביא גם ר"י אפשר אינו נקרא סתם ואפשר ליתן טעם בדוחק מה שלא הזכיר כאן ר"ש משום דכ"ש אמר אמרי דברים לתמיהת זקנים ותגיעת שנלה לכן לא הזכירו כאן אדבר אחד והא דהזכיר ר"י כדי שלא יאמר שזהו סתם גמור : **מ"ד** תוי"ש ד"ה רבי עקיבא כו' דקיימא לן הלכה כו' עכ"ל . וזה דוחק דהלא קיל"ן הלכה כרבים כנגד יחיד ואפ"ה פסקינן כמה פעמים כהלב"י אף כנגד חכמים ולי אפשר לומר משום דבגמרא מייתי ליתא כחנאי כו' ומסיק דכ"ע מיותא מחוסמו ע"ש להבי פסק הרמב"ם כר"ש : **מ"ה** תוי"ש ד"ה ואיתן כו' ש"מ דמתני' דלא ט' עכ"ל . יש להקשות דא"כ הל"ל להגמרא לומר מתני' דלא כרבי יהושע כדרכו של הגמרא אבל לי נראה דהתשנה אתי כב"ש דהא אמר שם דבא להגה כ"ש לא פליגי דהא כתיב ולא יחבא כי פליגי לבעבר ע"ש ואין שם שום חולק על רבא שהוא מפרש פלוגתייהו ע"ש בגמרא . ואין להקשות לרבי יהושע מגלן דאסור לעבוד דילמא לא אסור אלא לחזור כמו שמקשה שם הגמרא בברייתא דת"ר ס"ש נראה לומר דבאמת לרבי יהושע מוכח מזה בעלמו כמו שאמר הגמרא מה זריעה שאר מלאכות מנין מ"ל אבר לא יעבוד זהו אחיל אליבא דרבי יוחנן שהכל קאי להבא וא"כ סתם הברייתא על הסוף שאחר לא יעבוד כלל זריעה פרא ואמר אבר ריבוית הוא אבל לרבי יהושע דאבר לא יעבוד קאי על לעבר רק לא יחרש קאי על להבא א"כ אבר לא יעבוד אינו כלל ולא יש על להבא רק לא יחרש וא"כ בפשיטות דרש מה זריעה מיוחדת שהיא בגופה של קרקע וא"כ המשנה באמרה אסור לחזור ולעבוד ומותר לסרוק כו' הוא לכ"ע רק יש לדקדק דלרבי יהושע שלעבר נ"כ לאסור אם המשנה כמותו הל"ל בתשנה שגם לעבד אסור אבל לרש"י שאינו הוא שלא נעבד בו א"כ המשנה לרבי יהושע שהכל נזכר בתשנה ולרבי יוחנן אפשר לומר דאין הוא נחל אבל לעבר מותר א"כ המשנה קאי נ"כ כוותיה אבל לרמב"ם הואיל והא"כ דהיא הברייתא שמחזתי לעיל לרבי יוחנן לכן פסק כרבי יוחנן ופירש נ"כ כרבי יוחנן שהוא נחל . ואין להקשות להרמב"ם הל"ל לגמרא לומר מתניתין דלא כרבי יהושע ז"ל . מדא דהא לפי פירוש רבי יהושע אתיא כוותיה ואפי' לא היה רבי יהושע מפרש נחל כפירש"י עכ"פ נמי מה שמחזיר המשנה הוא כוותיה רק שלא הביא המשנה הדין של לעבר ולא שייך לומר מתני' דלא כרבי יהושע אבל באמת שמוכל לומר שהכל נ"כ כוותיה וכנ"ל ולרבי יוחנן נ"כ וכנ"ל ודו"ק :

מי ב תוי"ש ד"ה וטופת לוסים כו' מן התיבה כו' עכ"ל . ונראה דעת הר"ב דלא בגמ' אחת בזה הלשון ריב"ל אומר זה דבש הבא מן הציפיה נמצא פעמיה דמילתא דשם המקום ציפיה והיה יהוא לשם שם הדבש היותר מוכחר רק הבית סיום לדברי דלהבי נקב ציפיה שם היא מקום נבוה ומאי משמע דבמקום נבוה הדבש הוא טוב זה אמר בדמתרגם רב יוסף כו' ומקום הנ"ל אפשר היה איזהר נבוה וקבוב אל השמש לכן היה הדבש היותר טוב ומייתי נמי מתניתין פ"ה דמכשירין כו' דנקרא על שם מקום והא דלא מייתי קרא כאן כי לאן אינו צריך כי שם ציפיה מוכיח שהוא מקום נבוה וכבר תרגם רב יוסף בבתקום נבוה הדבש טוב משא"כ בדבש הציפים שאינו מוכח על שם מקומו רק מקומו דהבית קרא וק"ל :

מסכת גיטין

פרק א מ"ג תוי"ש ד"ה אם יש עליו עדים כו' מסיקה בריתי כו' עכ"ל. פירוש מדאחר אם יש עליו עדים משמע דאינו מייב לחתום עליו עדים רק אם חתמו ע"כ נ"ל עדי מסיקה בריתי ומסתמא כשחתמו עדים היו יודעין שהיו עדי מסיקה : מ"ד תוי"ש ד"ה שוים לשוליך כו' לא ליתניה האי אליה לעבד כו' עכ"ל . ויש לדקדק דמאי יתיר בזה שלא יתן לו הגט הלא סלבה כרבנן במשנה ו' דשטת הוא לו כשקבל עליה הגט כבר נשתחרר וא"כ אסור אלא מדרבנן דצריך קיום אבל מן התורה כבר נשתחרר וא"כ אין יש שפחה. וי"ל דתוספות מקשים דלמה לא פליג ר"מ דלדידי' מוב הוא לו ואינו משתחרר עד שיבא לידו וא"כ למה הקילו בעבד שלא צריך קיום מה פיגון יש ועוד דתוספות כיתבים לפי סברתם בדף י"ג ד"ה האומר חט שדווקא צריך מסיקה מיד ליד אבל כל זמן שלא נתן מיד ליד ממש לא זכה העבד עד שיבא לידו ע"ש וא"כ הקשו דהא מתניתין פסמא קתני ומשמע אפילו לא נתנו מיד ליד וא"כ לא זכה הבלים רק בסיגוו ליד העבד וא"כ מקשו לא ליתן לו ויהיה מותר בשפחה ובל המפרשים אשר לפני לא אסיגו בזה כלל ואפשר עוד לומר שהבר אינו יכול לחזור אבל העבד כל זמן שלא קיבל יטול לומר אי אפשר במתנה ע אבל אין אני יודע אם הדין הוא כן : מ"ו תוי"ש ד"ה מפני כו' וכן תיבם כו'

עכ"ל. ולפלא מן המיתה להר"ב ולהרמב"ם נראה דקברתם דנמתני' דוחק לומר דמפס בגנגם' דאי נמי מקיל ד' אזי דהא לא נמי הרב מל מבנד והרמיה דהא הוא מחר מהמחבור וא"ל דבשמת המבור דאי נמי זיל בחר מעמתא לחה מהני דאי נמי מעוס מעל מה מיכול חדס לעשות אי נמי הא מעה מאיר מחיפה בוס מיפה וכאן בעמם המבור לא נקח ד' אזי וחמ"ב הוא מחר וא"ל מ"ב מה זה מחמרו מחס יבלה מלא לאון אם מבנו כ"ם הא בשבוה מוחר יאמר מחי לאוש והוי חוב לבנד בכדי מיכול לאחר ז"ל חדא דזה הוא בשב ואל תעשה מלא יאן ובאין צריך לומר דאי נמי כו' ומוד לא מהמניע ליה מבשיחר לא יתן לו מעות דהא דאמי לבל כאן דאי נמי פפק אם יחכנו ואם יחכנו אפשר יחכנו לכאן בשביל כל הע"ל ניכל מאמו הרמב"ם והר"ב הפעם דנגמרא ונתנו מעם כפי פנרחם אף שהוא קנם קשה כמו שכתב הרב מור"ם אבל בגמרא שאמרו אי נמי כו' דנגמרא אלא מגרייתא ס"ם ומם לא נזכר שהרב מחר ואפשר (לאין) פלוגתא אם הרב עדיין עומד בדעתו מכולה לאחכנו רק הפלוגתא אם יכול לזכות ע"י אחר וא"ת לענין אם יאכל הפבד מכומה עיין בפיר אלי מעמתא דנגמרא דאי נמי מקיל אזי נמלא אינו חוב לבנד ויכול לזכות ס"ל אחר והוא מעם מוזוות כנ"ל לפלא הרמב"ם והר"ב מהמיתה:

פרק ב מ"א

מור"ם ד"ה אחד כו' נ"ל דמיירי כו' מכ"ל מיין עד לסוף. הנה לבד שמיכולו דמוק אבל המעמיק לך לאון הגמרא ומבאה אלא קשה כלום וזה לאון הגמרא דף י"ז ע"ח אחד אומר בפני נכתב ובנים אומרים בפניו נחתם בשר אחר רבי אחי אמר ר"י נ"ם אלא שבגם יולא מחתם יד עד כתיבה דנפשו כב' על זה וכב' על זה אבל מחתם ידי עדי חתימה פשוט כו' ומפני מריבות לא אמתיק כל הגמ' רק מיין אם עד המשנה ובאין בכל המוספות דף ס"ז ע"ב והנה מרלה דלאון אחר דר' זוקא שהגם יולא מחתם יד עד כתיבה דהבנים נאמן בשנים כפירש"י ואפ"ה אחר הגמרא אלא מעמה ביולא ב' אמרו בפניו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פשוט ואפילו גם יולא מחתם ידי ב' פסלי רבנן עכ"ל. וא"כ מדאמר אפילו א"כ אם יולא מיד עדי חתימה וא"כ קשה לדבנה בשיולא מיד עדי חתימה הוי כב' על זה וכב' על זה ונם לאון ב' אחר ר"י אפילו גם יולא מיד עדי חתימה כשר כו' א"כ מדאמר אפילו חתמם ב"ם בשיולא מיד עד כתיבה כשר ומשיים הגמרא אלא מעמה ביולא מעמת דאין הגם יולא מיד בחתימה כו' קשה ג"כ בשיולא בשיולא רק מיד עד החתימה הוא כב' על זה וכב' על זה דכשר ושני הלשונות הם אינה דרבה דשנר משום לשמה כאשר מראה שם בתוספות. והנה רמזתי לך בתוספות מוכיח שרבה סובר ג"כ עמתא דאחלופי והוא בתוספת דף ס"ז ע"ב ד"ה אלמא קשבר ס"ם וא"כ נראה לביאור הגמרא דלאון אחר שבר דזוקא שיולא מחתם יד עד כתיבה דהוא כב' על זה כו' דהבנים נאמן אבל ביולא אם יולא מיד עד החתימה אף שהוא כב' אפ"ה פסול משום אחלופי וכשיולא מיד עד כתיבה אזי ג"כ פסול דבנים שבאיתו גם לריכין לומר כו' משא"כ בשיולא דיולא מחתם יד עד כתיבה ואולא כב' וכב' על החתימה ונאחלופי ליכא דהא ליכא שנים ממש על החתימה ולאון ב' שהוא יחד אלא ממוש דאפילו הגם יולא מחתם יד עדי חתימה בשר פירוש לא מיבעיא דאם יולא מחתם יד עד הכתיבה דבשר דהוי ב' על זה אזי אלא מיד עדי חתימה בשר דבנים שנים כו' אין לריכין וא"כ אין לומר בנ"ז מבוש אחלופי דהא ליכא שנים על החתימה רק אפילו בנ"ז לא"ד שנים אין לריכין לא מיבע לאחלופי שיש שנים ופיין בדף ס"ז ע"ב בגמרא ובתוספות ומשיים הגמרא אלא מעמה ביולא מעמת דאין יולא מחתם יד שנים עי' אלא מיד עד חתימה וא"כ אחי לאחלופי דאף שהוא כב' אבל בכ"ם הוא אחד וכב' שאומרים על הכתיבה אינם עלומים אבל יולא מחתם ידי שנים עב' עדי הכתיבה עלומים אז אפילו אינו רק עד אחד על החתימה אפ"ה בשר דלאון אם בנים שבאיתו אין לריכין ט' ולא חייבי כלל לאחלופי בשבנים עלומים. ויולא מזה דבריאת לאון אחד בכל נווני פסול ובשיולא בשיולא מיד עד כתיבה דזוקא בשר ולאון ב' שהוא יחד אלא ממוש בריאת בחד נווגא בשר ובחד נווגא פסול ובשיולא בכל נווגא בשר וא"כ אין המחלה ולא קשיא כלל מה שכתב כאן הרב מור"ם וקנרה הריעבה להחריך ולהביא הכל אבל בכל המקומות שרמזתי לך עיין היטב ותראה שהוא בס"ה נכון בשמם ונכון:

פרק ג מ"ד

מור"ם ד"ה והיולא ליהנו כו' כרי זה בחזקת כו' מכ"ל. יש לדקדק דמעיין לא ניחא אם היא בת כהן ליבראל דמאכל דאמו אבל מה אלא מאכל הוא אפילו בנ"ד של מכו"ם אמת שבם מבת הכ"מ ליבב אבל מאוד דומה לאון הרמב"ם פ"ם ומורה ה"ם. ולי נראה שזה ע"ם וכ"ל הרי זה בחזקת מם ומאכל אמו דהייט אם היא בת כהן וזה אין לריך לבאר אם בת ישראל לא מאכל דזה פשיטא דאפילו מבשל לא מאכל ואף שכל מובאי כלו של הרמב"ם דהייטו הכ"מ ומשנה למלך ולחם משנה כל אחד נמקומו והרב מור"ם לא מקבו הבריבה מוכח היא והכשנות נמוה: מ"ן מור"ם ד"ה לריך כו' מעולם ס"כ כו' מכ"ל. לכאורה נראה דלמה אינה מועלת רשות אלא הוא ג"כ הבן כהן אם לוי וגם בן כפני ס"כ נ"ל שהוא ג"כ מני דאם הוא מעיר מה מועלת רשותו הלא לעשיר אינו מגיע מעשר מני ואינו כבר מת אלא שהוא ג"כ מני נמלא למה לא יועיל רשותו לא יהא בלא מיב כלל אם היו בולים לאת אלקס בתחנה ליבראל והישראל היה מחכה לכם פ"י אחר ונוטל לו. ונאמת פיין בתוספות שפירשו אם יפיפה קלי אחי דאמר בגמרא והוא שיבשו קבקב דהייטו אם אלוו נפני כ"ד כו' ס"ם אבל באמת בריאת מלי נמילת רשות אפילו לא יבשו כלום וכן פירש בפל המאור אבל פיין בתלמות ה' מתנות הרמב"ן דאיות מקלי מרישא ובאמת אין יכול לוי לו כהן לאת אלקס בתחנה לישראל עד אלא בא לידם פ"י מיבבה לכם ע"י אחר ומביא ראיות מל זה ס"ם: מ"ח מור"ם ד"ה אבי זה מעשה כו' דאלו כבר אבל כו' מכ"ל והרמב"ם כו'. ולי נראה דבאמת מרד הרב אם אמרדם דאין פלוגתא כלל בין רש"י ובין הרמב"ם דאם כבר אבל מה שבבר אבל ואפילו הוא אמר לאבל דאין יפרום מל מה אמרו בטולם מל מה שבבר אבל ואפילו מבומת חולה לאבל דאוכל ואח"כ מפרש דיש שהוא מפייר מזה בבלנו אמה שאבל ואף לריך ביאת אמנם יותר מבשיר המבומה ואיזה בבריה בשיאבל מבל שהוא בשיאה בשיבשו אבל לאמרו לאפרש ויש הרבה ראיות ס"ם. רק מפני שיאמרו לא ראיתי להאריך רק מרש"י והר"ב בתמת קאמרי אתם לא אבלן אז יפרים בב' אחר והרמב"ם לרוב פשיטותו לא הוצרך לבאר זה כן נ"ל פשוט:

פרק ד מ"ב

מור"ם ד"ה כיון בשעה כו' דמאי אמרי אמרי אמי מרי כו' מכ"ל פיין בהרמב"ם בפ"ו מהלכות גירושין שהרב נמל מבנה לאבל מיכן מל זה בכמה מופנים ס"ם בחוכך ותמלא מוב אמם ודמם. ומה שבקשה מוד הרב מור"ם ולא מוד אלא שזה אחמר בגמרא ומייבו הרב שמם וא"ל כו' מ"ל דאפשר דעם רש"י ונמ"ב דהלא אמורא יכול לפשוק כאיזה מבא לו כאיזה אמורא אף שהוא בבר הכלל דלא נאמר הכלל רק מל הקמה וזה ידוע וא"כ הרי רבי יוחנן וריש לקיש הוי קדמי מוכח לרב שמם ורב נחמן וכן פסק רב שמם הר"ל א"כ הרי הילכתא ואף שרב נחמן פסק הר"י הא הילכתא כותי' דרב שמם בבר ר"ב באיזה ולפי דברי אלה מתקו מאוד מיכון המבנה לאבל שבבר דלרב שמם מכל לומר ג"כ שמעתא משום שמעתא מבאה בו ס"ם וא"כ כתב רש"י ורש"ב הכל הרב שמם כך אפשר לומר שהוא דעת רש"י והרב רש"ב אבל דעת אחר הפוסקים הוא"ל ולא הזכירו רב שמם ורב נחמן פלוגתא דר"י ור"ל אפשר לא ידעו מזה רב שמם ורב נחמן דאין אמורא לריך לידע דברי אחר אמוראי וא"כ הלכה בקדמאי דמתניי ואילך הלכה בבתראי וא"כ הוי אחם פלוגתא דר"י ור"ל והכלל שהלכה בר"י לגבי ר"ל: מ"ג מור"ם ד"ה שהלכו כו' ויאמר קיים ליבי כו' מכ"ל ואף דקי"ל שמאלין על הביקה נ"ל דבקבר ליה להתוספות אי דאף שבטל אם יעאל על הביקה ג"כ לריך לפרש אם הגלל ואז לא יחיבו לו אי שמדיפי מעי שיפר לה בלאחם: מ"ד מור"ם ד"ה לא יתבבד כו' דהר"ב מזבי אמרי אמי מרי כו' מכ"ל. ואפשר לומר דהר"ב אפשר לבלמו דרך אלינה דזיבא דיש מחלוקם בגולה בין הקדמונים אם לריך דוזקא יאוש ואח"כ שיבוי רשות או דבי אפילו אם היה יאוש אחר שיבוי רשות ובין בא"מ סימן אב"ד ובא"ר דבסימן אב"ו הכריע רמ"א דלריך דוזקא יאוש ואח"כ שיבוי רשות ואח"כ מה שפריך בגמרא שבאי נופי' באחלי קני ליה ומאי הגמרא בחזקה ופי' רש"י שהרי ביבראל יחיאל כו' וא"כ אם דעת הרמ"ב כרמ"א אז לא קני כלל הבנאי דהרי היה שיבוי רשות קודם דאחר שבבה בחיאל וא"כ לא קני כלל לפי אחי דבבר הרמ"א אפבר קאחר לאחן קמ"ל שיבוי רבו אבל אי רק אפ"ה אם אדאו לאם אבד אחלא אבה יאוש ואח"כ שיבוי רשות לזה הבראל שפדאו ולכן שיבוי יבאבד לרבו אי אבל אם אדאו לבם בן חורין אז לא היה כלל שיבוי רשות דהא לא קנאו לעלמו רק לבם בן חורין ואז מן הדין היה אחר לרבו לאחון ואף שבחיאם לא קנא הבבי שבבה כנ"ל לכן כתן כפ"ב מבם דילמא ממנמי ולא פרקי ואף לרבא נופיה עיין בגמרא דאחר דבב"ג לא ידעו אחי קאמרי רבנן כו' מ"ב ג"כ נוכל לאחר הבבבה דילמא ממנמי כו' ואף שהגמרא אומר אם נחייבמי מפלוני אבדי יצא בן חורין אפשר אי מילי בראון והוי כמו הפקר אבל כאן אבבה וא"כ נחייבא אפשר דלריך עוד שיבוי רשות כנ"ל וכל זה אי אינו כתב דרך אפשר אבל הב"י יודע אם הדין הוא כן גם אם נחמון הרב רש"ב לזה: מ"ח מור"ם ד"ה המוליח כו' י"ל דלא נולדו בם קימני כו' מכ"ל וה"ה ד"ל שיקבל עליו בבבה בקדשה אפילו אם הבה אילונים ואח"כ נמלך ואמר"ב יכול לגבבה כמו כל אבבה רק דהר"ן האמת אומר דולאי אם היבה אילונים לא אבל:

פרק ה מ"א

בהרמ"ב ד"ה הנקנין כו' דיניזק קאחר קרא כו' מכ"ל ואפ"ה אם היבה עידים דניזק יוחר עוב מעידים דמזיק אז היה יוחר עוב לגבות מעידים דניזק זה אינו דאינו מחויב המזיק לניזק מאחר ואינו לניזק מאחר אמין לו להמזיק ובביאו בנמנבה ראיה לזה ס"ם: מ"ג מור"ם ד"ה לאינלת כו' ויש לאמרה מל הר"ב כו' מכ"ל ולי נראה דלא נחמון הר"ב לאבל בין בבאב בין בבל פה דא"כ היה לו להר"ב ג"כ לפיים כמו רש"י והר"ן אבל אינו כמו כמלוה פ"ם רק מהר"ב פי' ומבן מעם כפשוטו שאמה מחר אף מל הקבן מבבבים מבומבדים ומבן מעם שבעבי מביר' הוא כמלוה בבבר ומל הפירות לא כתב כלל מעם והנה לכתוב המעם בסוף המשנה ובאבל הכל מפני תקון העולם שהם דברים אמין להם קבבה וקאי גם אפירות ומינה דברים דייקא שבאבר הר"ב בהיא לבון רבים ואי קאי רק אמרון האמה והבנות אחת שהיה לריך לכתוב מינה מעם פירש האמה והבנות אבל למה לו לכתוב מינה דברים שהרי פשוטה דהייטו מזונות הוא אחד וה"ל לכתוב שהם דבר אלא ס"ב אפירות דאינל קאי ובדאמבינא: מ"ח מור"ם ד"ה כהן קונה כו' ואינו קונה שהרב מור"ם מל נמפרדה המבילה בבם רש"י פיים ג"כ לבון רש"י אבל באחת חילוק בין רש"י והרב"ב דאינו להרב רש"ב לפי פירוש בחבון ביאב אם בבודו אלא יקנה אבי אלא לפי מציאתו ופשוט:

פרק ו מ"ג

מור"ם ד"ה קנינה כו' דאינו קנינה כו' מכ"ל זה הכל כתב הרב מור"ם לדפוס הר"ב דנראה מדעתו דוזקא בשרה והוא כמו שפירש כאן רש"י בתמכת גיטין אבל דמאכל אמו בת כהן ולא בת ישראל אם אמו בת ישראל לא מאכל דאמו דהייטו אם היא בת כהן וזה אין לריך לבאר אם בת ישראל לא מאכל דזה פשיטא דאפילו מבשל לא מאכל ואף שכל מובאי כלו של הרמב"ם דהייטו הכ"מ ומשנה למלך ולחם משנה כל אחד נמקומו והרב מור"ם לא מקבו הבריבה מוכח היא והכשנות נמוה: מ"ן מור"ם ד"ה לריך כו' מעולם ס"כ כו' מכ"ל. לכאורה נראה דלמה אינה מועלת רשות אלא הוא ג"כ הבן כהן אם לוי וגם בן כפני ס"כ נ"ל שהוא ג"כ מני דאם הוא מעיר מה מועלת רשותו הלא לעשיר אינו מגיע מעשר מני ואינו כבר מת אלא שהוא ג"כ מני נמלא למה לא יועיל רשותו לא יהא בלא מיב כלל אם היו בולים לאת אלקס בתחנה ליבראל והישראל היה מחכה לכם פ"י אחר ונוטל לו. ונאמת פיין בתוספות שפירשו אם יפיפה קלי אחי דאמר בגמרא והוא שיבשו קבקב דהייטו אם אלוו נפני כ"ד כו' ס"ם אבל באמת בריאת מלי נמילת רשות אפילו לא יבשו כלום וכן פירש בפל המאור אבל פיין בתלמות ה' מתנות הרמב"ן דאיות מקלי מרישא ובאמת אין יכול לוי לו כהן לאת אלקס בתחנה לישראל עד אלא בא לידם פ"י מיבבה לכם ע"י אחר ומביא ראיות מל זה ס"ם: מ"ח מור"ם ד"ה אבי זה מעשה כו' דאלו כבר אבל כו' מכ"ל והרמב"ם כו'. ולי נראה דבאמת מרד הרב אם אמרדם דאין פלוגתא כלל בין רש"י ובין הרמב"ם דאם כבר אבל ואפילו הוא אמר לאבל דאין יפרום מל מה אמרו בטולם מל מה שבבר אבל ואפילו מבומת חולה לאבל דאוכל ואח"כ מפרש דיש שהוא מפייר מזה בבלנו אמה שאבל ואף לריך ביאת אמנם יותר המבומה ואיזה בבריה בשיאבל מבל שהוא בשיאה בשיבשו אבל לאמרו לאפרש ויש הרבה ראיות ס"ם. רק מפני שיאמרו לא ראיתי להאריך רק מרש"י והר"ב אמת קאמרי אתם לא אבלן אז יפרים בב' אחר והרמב"ם לרוב פשיטותו לא הוצרך לבאר זה כן נ"ל פשוט:

בגיטין נ"ב כתב שכתב הוא כ"ל משום שלא הניח בהלכות גירושין זה אלא בכור: שם תוי"ט ד"ה כרי אלישר מוסר מיד ט' הבא לי בני מתקום פלוני ט' עכ"ל הרמ"ה לי שמוסרות מדשיש בשם מפרש הירושלמי מני' של"ל הכא התקבל לי בני וכן לריך להני שם נרים פרק ע' מתרומות:

פרק ז מ"ג תוי"ט ד"ה כרי זה כ' ז' ואין לריך לומר ע כו' עכ"ל. ואפשר לומר משום דהתי הכא נקט נמתי דשמת מהיום אם מתי וכו' ואח"כ קיים נמתי דקיים דהיינו מהיום ולאחר מיתה דהיינו ומ' נמלא בסיפא היה ג"כ מתחיל נמתי דשמת דהיינו מהיום ולאחר מיתה כו' ואח"כ מהיום אם מתי נמלא דהי' מעכב אם הדיעם שלא בקבל דהיינו מחילה מה שוודאי מיהו גם ואח"כ מה שהוא בקפ ואח"כ מה שוודאי גם ויומא ליה למנקט בתחילה הודאי דהיינו בתחילה מה שוודאי מיהו גם ואח"כ מה שוודאי גם ואח"כ הקפק שיראה לו דוחק לומר נעשה מה שלא נזכר נגמרת אבל נראה דשת הרמב"ם והר"ב דבאמת היה לו לחתנה לנשים לא ע כו' ולפשוט נמתי דקיים והא דיוחא להמנא בפשוט ודו"ק:

פרק ח מ"ד תוי"ט ד"ה ואיזהו כו' לומר כו' עכ"ל. אמת משום לא פליג מיהא לומר דזה מיהו כבי אבל מיהו מוכרח מהא דלא מקשה הגמרא הכי מה הוצילו כו' דזה מיהו תמוכן לפי סברת הרוי"ט ובאמת אפילו נתן לה לאחר ימים ובנים הרי ז מנוכרת כמו שפיכבו בהדיא הרמב"ם והר"ב הגמרא גיטה קודם לבנה וא"כ מה הוצילו נזמן דהא אמו למרבה נקיטות שלא כתיב מעשה שכמיבה אלא ע"כ יש לתרץ דבלא באמת ג"ה אוסרין נהתחלה ונם הלכה הוא כך נמלא אהני לכתחילה אבל באמת למה לנגמרא להקשות עני פסחים בשבבר הוצלו שם בפרק ב' בני גיטין שבאין ממדינת הים שהיו קלא אית להו שייך המיוחן ג"כ כאן וכפי סברת התוספות שהניח הרב תוי"ט בפרק ב' משנה ב' ע"ש אמת לפי פירוש הרא"ש שלריך דווקא ע"י שליח ובזה אית קלא לא שייך כאן המיוחן של פרק ב' דהתם ממדינת הים היה ע"י שליח ולכן יש קלא אבל כאן אפשר יהן הבעל בעצמו. ובאמת קשה לי מל פסק הרא"ש שפסק מתחת הדוח דפרק ב' דבל נע שלא נמסר ביומו לריך דווקא ע"י שליח דבלא כאן אתה כשר אפילו יהן בעצמו ולריך לחיוק שבמקר כאן על פרק ב' ושם מיירי ע"י שליח כפי פירוש הרא"ש וכן ג"כ כאן כשר מעשה נע יהן אבל מחמת מניפת פירות לריך דווקא ע"י שליח מבא"ר לפי' תוספות נם שם לא תלו בשליח נמלא כאן ג"כ קלא אית ליה אף שלא ע"י שליח נמלא לפי זה מה שהוצה הרב תוי"ט להוכיח שהרמב"ם פליג על הרא"ש לומר תוכה בלוס כי הלא הרמב"ם לא הביא רק שבאר מדין נע יהן וכתו הגמרא שמתמה ודיבו להביא בלשון הגמרא ומה שיכול לפרש בגמרא יכול לפרש ו והבם פלמך שדיבו של הרא"ש יותר לפרש מהרמב"ם ולמה לא כתב שלא מצנה ו הלאחר עליה בגמרא דבאן לריכי שיהן בעצמו לה ע"י שליח כפי שבארתו אלא לריך לדוחק דסמך על פרק ב' ופשט הרמב"ם שאין הכרע ויכול לפרש הן כתו התוספות ובאמת פליג על הרא"ש או כתו הרא"ש אם באמת זהו דוחק גדול לומר שלהרא"ש לריך ג"כ כאן ליהן ע"פ שליח ולמה לא פירש כאן האיך סמך על פרק ב' דשם ע"כ ג"ל בתיקון הגמרא לפי פי' דמיירי ע"י שליח וכאן לפי הגמרא יכול ליהן בעצמו ולולי דתשתיקה הייתי אומר דבאן גם הרא"ש מודה שאין לריך ליהן ע"פ שליח דבריי ראיתיר שמה ודל עמה כתה שנים כתו שפי' הרמב"ם בהדיא ואין לך קול גדול מזה וידעו שלא נמסר נזמן הכתיבה ויכול ליהן ע"י עצמו נמלא בדין זה שיש הרא"ש והרמב"ם ובאמת באם לא דר לו נמיחד עמה ודולה ליהן גם שבכתב מבבר אפשר דהרמב"ם מודה להרא"ש שלריך דווקא ע"י שליח ודו"ק: **מ"ו** תוי"ט ד"ה דבריי כו' ולא ידעתי כו' עכ"ל. ובלא פעם משום דנגמרת דף פ"ח ע"ב אמר בש אמר רבי זירא אמר רבה בר שילתא אמר רב המנונא קטן אמר רב אדא בר אהבה גע קנה כו' עד כאן תחלתה בן נגם וכ"ע אבל קטנו שלשה ועדים שנים ד"ה אין מעלימין עליו אלא קרוב עכ"ל וא"כ אם היה הלכה כר"ש למתי כ"מ אמרו זה דהא לר"ע בכל מקום אינו מעלים אלא קרוב ע"כ הלכה כבן נגם ולכן אמרו שבקטנו ג' אפילו בן נגם מודה שאין מעלים אלא קרוב וא"כ נ"מ לשנין דינא ונם הגיה כתוה שמגיה בש הגמרא ע"ש. ולף ברב יוסף ומתני כשר ונם רב פפא אמר מני כשר רב פפא לא בא לתרץ אלא דברי רב יוסף וא"כ הלכה כרבים בכל אי אמוראי דלעיל וכל זה לא כתבתי אלא לדעת הרב תוי"ט שבאלה מדברין או שלא היה הגיבסא לפניו בגמרא או שלא הבנתי בטעה שכ' לה אבל לפי גירסתנו בגמרא שלפניו שמגיה בש בדף כ"ד בסוף הפרק כי אתו לקמי' דרב אמי ובהרא"ש הגיבסא לפני רבי יוחי אמר לא והשלים עליו שבר מן השוק ופירש רש"י כבן נגם א"כ מעשה רב ולכן פסק כבן נגם שאין שכלל אמור הלכה כרבי עקיבא מתכיר אלא מקום שלא שקלו אמוראים אבל ולולי שהאמורא יש לו כח לפסוק הלכה כנגד הכלל כמו שיש הבנה בש"ס וזה נראה ברור:

פרק מ מ"ג תוי"ט ד"ה גופו של נע כו' רבי אחא אמר כריתות כו' עכ"ל. ומראה מן הדוחק שפיכה הרב תוי"ט בירושלמי דמתני מדקדק הירושלמי שם כריתות ומתני עדות שיש בה הוה ומתני קרא אותה עדות אבל לי היה נראה לפרש הירושלמי דרבי אחא בא לומר דלא שבופו של נע הרי אח מותרת לכל אדם דאפילו מוציא מן הכלל מי שאין עליו קדושין כמו משנה דלעיל אבי ואנוך ומתן שעשה לדבר לא התישה התורה שם כריתות אלא עדות שיש בה הוה פירוש אף שיאמר מון ממי שהיא עדות עליו רק בתופסין בה קדושין דהיינו אלמנה לכ"ג וכו' אז אינה כריתות גמורה דאם לא היה אומר מון היו תופסין קדושין ומתמת שאמר מון אין תופסין נמלא לא נכרתה ממנו לגמרי אבל אם אמר מון שאין תופסין קדושין אם לא פליג לא אינה כלל ונכרתה ממנו דבלא זה לא תפסי קדושין. ולמתי דהקשה הרב תוי"ט לא פליג ר"י אנש שיתרון אפשר פליג ואין לומר ליתני שניהם ניחד משום דלא שוה הלשון בשניהם והיה לריך להתיר וסמך על הרישא דמ"ש כמו שהקשה ושד אפשר לומר דאף דהוקש לגם אבא אפשר הוקש לריך שער אבל ידים מוכיחות לא נמינו ובאמת אפילו אמר לו דשער לראיה נמלאת שני דהא אמה הופנים יש שקונה את עצמו מצא"כ בשאה הגם עלמך דלהרב תוי"ט ד"ה כ"ל לפי פירושו הירושלמי דלא דמי ובלא עשה כלל והטחר יעמר וק"ל: **מ"ח** תוי"ט ד"ה כתב מניכתו אחיכתה שר כו' עכ"ל עיין עד כופו ומראה דכמה מן הדוחה מה שכתב הרב תוי"ט דנכך לא

נגיקשה נם כתו שכתב הוא כ"ל משום שלא הניח בהלכות גירושין זה אלא בכור: שם תוי"ט ד"ה כרי אלישר מוסר מיד ט' הבא לי בני מתקום פלוני ט' עכ"ל הרמ"ה לי שמוסרות מדשיש בשם מפרש הירושלמי מני' של"ל הכא התקבל לי בני וכן לריך להני שם נרים פרק ע' מתרומות:

פרק ז מ"ג תוי"ט ד"ה כרי זה כ' ז' ואין לריך לומר ע כו' עכ"ל. ואפשר לומר משום דהתי הכא נקט נמתי דשמת מהיום אם מתי וכו' ואח"כ קיים נמתי דקיים דהיינו מהיום ולאחר מיתה דהיינו ומ' נמלא בסיפא היה ג"כ מתחיל נמתי דשמת דהיינו מהיום ולאחר מיתה כו' ואח"כ מהיום אם מתי נמלא דהי' מעכב אם הדיעם שלא בקבל דהיינו מחילה מה שוודאי מיהו גם ואח"כ מה שוודאי גם ויומא ליה למנקט בתחילה הודאי דהיינו בתחילה מה שוודאי מיהו גם ואח"כ מה שוודאי גם ואח"כ הקפק שיראה לו דוחק לומר נעשה מה שלא נזכר נגמרת אבל נראה דשת הרמב"ם והר"ב דבאמת היה לו לחתנה לנשים לא ע כו' ולפשוט נמתי דקיים והא דיוחא להמנא בפשוט בשבבר הוצלו שם בפרק ב' בני גיטין שבאין ממדינת הים שהיו קלא אית להו שייך המיוחן ג"כ כאן וכפי סברת התוספות שהניח הרב תוי"ט בפרק ב' משנה ב' ע"ש אמת לפי פירוש הרא"ש שלריך דווקא ע"י שליח ובזה אית קלא לא שייך כאן המיוחן של פרק ב' דהתם ממדינת הים היה ע"י שליח ולכן יש קלא אבל כאן אפשר יהן הבעל בעצמו. ובאמת קשה לי מל פסק הרא"ש שפסק מתחת הדוח דפרק ב' דבל נע שלא נמסר ביומו לריך דווקא ע"י שליח דבלא כאן אתה כשר אפילו יהן בעצמו ולריך לחיוק שבמקר כאן על פרק ב' ושם מיירי ע"י שליח כפי פירוש הרא"ש וכן ג"כ כאן כשר מעשה נע יהן אבל מחמת מניפת פירות לריך דווקא ע"י שליח מבא"ר לפי' תוספות נם שם לא תלו בשליח נמלא כאן ג"כ קלא אית ליה אף שלא ע"י שליח נמלא לפי זה מה שהוצה הרב תוי"ט להוכיח שהרמב"ם פליג על הרא"ש לומר תוכה בלוס כי הלא הרמב"ם לא הביא רק שבאר מדין נע יהן וכתו הגמרא שמתמה ודיבו להביא בלשון הגמרא ומה שיכול לפרש בגמרא יכול לפרש ו והבם פלמך שדיבו של הרא"ש יותר לפרש מהרמב"ם ולמה לא כתב שלא מצנה ו הלאחר עליה בגמרא דבאן לריכי שיהן בעצמו לה ע"י שליח כפי שבארתו אלא לריך לדוחק דסמך על פרק ב' ופשט הרמב"ם שאין הכרע ויכול לפרש הן כתו התוספות ובאמת

ממה הר"ב פל המעגה למה לא מני ג"כ מליפין. למה מתה דווקא פל קרקעות פלא מליפין קומה בכל דבר כן עבדים כן קרקעות הן מעלמין כמו מהוא במעגה ו' אבל בחמת לא קנה בכל דבר ודבר: מ"ו מוי"ע ד"ה אמיכמו כו' מ"ה דשות כו' עכ"ל. נראה לדרך לכמו מחמר בם בגמרא דף כ"ע מפכו בגמה ולא הפקיע לפדומו מד עממד בר' עלריך ליתן כ' מפני ברכות הגוה בכפף ופשיטא עלריך למה בחמר בם בגמרא מתן מנה ולא הפקיע לגמפכו מד עממד בר' ומה שפרה פדה כו' פ"ש. ומה שכתב הרב המיכו בזה כתבו הסוספות כו' פ"ש בתוכות פל מה שכתב הגמרא מפכו בגמתים ולא הפקיע לפדומו מד עממד בגמה טתן ר' מ"ע לא יהא כח הדיום ממיל מהקדש. הקשו מיפוש ליה מעמם דאמיכמו לגבוה ופל זה מילקו כמו שמגיא כאן הרב הוי"ע ופ"ש נפרים יומר בביכור. ומ"ש הרב ולפי זה מהיפין דמרכין כו'. וא"ע לדעמי דברי הסוספות נהרים מאוד כמו בבתב הרב בשם ר"מ ומראה דכעמים הוא דמי כדברי הרב המגיד בה דמרכין מדבריהם הוא מ"ב לגמה לבגמרא לומר כאן מפכו בגמתים מ' אפילו בלא מגיכה רק שאמר ליתן ר' לריך לקיים דיבורו כמו בם. וא"ל דא"מ שלה מבכו מז מיב אפילו מן הבורה א"ל דהא מגיכה ג"כ הקנה מכתים היא ופשיטא נהקד' מבכ"ע דווקא מגיכה אבל לפי הבנת הסוספות נהרים מאוד כמו נהגה דבאן לא כלם לומר ר' ר"ב לריך דווקא מגיכה אבל אמירה לא. אבל נמרכין פ"ב נמהון לומר. ומ"ש הרב מוי"ע בזה דווקא וכו'. לדעמי מפעמות המעגה מרוצה לומר דאע"ב רק שבוה כך לגה ממעכיין מבכמיו יומרו לאחר. וא"ל בחמת מתחילה היה לו בוה ואח"כ נפל' כלפ' חדא דא"ב היה להמגה לומר בפחת הפעבר ואחר דלא נפפה לומר בכבבת הסוספות דאם המזה בבגיל בפחת בפר מז היו מייב אפילו מן הבורה ל"ז דהא מגיכה ג"כ הקנת מכתים היא ופשיטא נהקד' מבכ"ע דווקא מגיכה אבל לפי הבנת הסוספות נהרים מאוד כמו בבתב הרב המגיד בה דמרכין אמרה בפר' ואחר כמו כ' מאר בו בל מפר ומוכיין לאמה בפר' ואין הבנה ביבה מחילה בוה מחמים ואח"כ יפחות הבפר בלא יבא בוה אפי' מפר מלא ודאי מיירי בנתכוון לומר בם בל אחד אף בלילו בוה ואח"כ מחמרא לבן מחמכרים כו'. ומה שבתבתי מחילה בל הרב מוי"ע לגמה בבתב לגמה לי רבות הגוה בכפף אפבר לומר שבוונמו להבריחה מלמר בם בדף כ"ח ע"ב פירש רבות הגוה בכפף ניחבר מבתן כו' פ"ש. ואמר הרב מוי"ע דלמה לי בבגיל מבתן הגיחבר מבות אפילו אחר בבל הבים ליתן בפחת קבה מפבם אחיכמו לגבוה מדא דה"ל להרב לפרש. ועוד מיכל לומר דבם ג"כ אפילו הבהמה אינו בוה בל כך קבה מפבם רבות הגוה בכפף רק בחמת בזה פפק הרמב"ם בפ"מ מהלכות מכירה בהגיחבר יטל בחאר אם אינו בוה בל כך אף בתן מבות ובחמת הר"ן והרשב"א המהו בל זה ובמלאי בלו בל הרמב"ם פירבה פ"ש אבל אין מיהיה דברי הסוספות ר"מים מלוה וחו"ל: מ"מ מוי"ע ד"ה רבי אליעזר כו' ופיין מ"ש בתבה ה' פ"ז דמחוה בל"ל מ"ב דבתב ז"ל ומיבא קבין לי דהרמ"ם מהרמ"ם כו' מ"ש בל"ל. ונראה דבחמת מ"ל הרמ"ם דאין מדר לחמנה וא"ב פפק אם בחבתים דאבן אינו בחמת מבות שהיא לגומרת דאם לא יחלה פנים בחה לבריף אחי לא יבבר בחמן ואף שהוא מחלוקת ואח"כ אמם מבות דילמא אין מדר לחמנה. אבל בני הדם מהאי טעמא נופיה דילמא אין מדר לחמנה פפק ג"כ לחומרא דהלכה בחמם והדם אבור מן הבורה ואף שיש לחלוה קולא דאם לא יחלה לא יחלה פבם יבן אחי לא יאבל. בגיבל זה אין בבבת בהלל בל הבנה. ובחמת מיכל לומר דבבגן דבב אחי היו יודעים דבאן אין מדר ומחילה בבנה הפלוגמא בל ר"ח ואח"כ נשים בבמם דאל"ב בל"ל דבבגן דבב אחי הבבי בבבי כר"ח לגא מבות דלדידהו לכ"ע בר"ח מבות מחלוקת ואחר כך בבמם ולא היה לריך הבא"ם והרי"ף להביאו מבות דבל"ז פפקו לומרא וכל"ל וזו"ל:

פרק ב מוי"ע ד"ה בל זהב כו' וחל הסוספות כו' מכ"ל. ולדעמי נראה דלפי פירוש הסוספות נראה שהרי דקבבם בדיבר בפיר בפף ומלא בזהב בשוה שיעור בפף וזהו שבייתו. מיהו היבא בהבמה הלשה בתמון לא פליגי בבבן וכפי הבנת מהרש"ל וש"ם ופי' דמוק ופיין במהרש"ל שהבינה ג"כ בבבתי בשם מוי"ע וב"ה שבוונתי לדעמו רק שם מבומנם ולפי דברי הוא פשוט דהייבו היבא שהבמה אותה בשבת מתון דהייבו שאמר לה דיבר בפף ומתן לה דיבר בל זהב בל לא פליגי בבבן ומודו דמקודשת ואם הקדקד בגמלא לפי דברי הוא מדוקדק מאוד רק קבבה היבמה. ומהרש"ל דוחק עלמו. ומה שהבריחני לזה הדא שהיא דוחק גדול שבגיל שבריבה להלים בחבשים החליף עם ריוח גדול ונם לגון הבבן. היבא דיבחא [ל"מ הבי] פ"ש וחבין. ועוד דא"ב הוי ע ואפ"ל ע דיבר בפף ומלא בל זהב היבה מקודשת ואפ"ל בל זהב ומלא בל בפף ודרבו בל בבא לבוות לא ע אף ע ועוד דיבא ע"מ שאני שביר ומלא בני וכו' הוי לא ע אף ע אלא ע"ל דאיירי שיעור זהב בבמו בשוה בפף ואף דמ"ב ל"ל דאפילו בשיבור שוה זהב יומר הבוב דאל"ב מאי פליג ר"ם אם הבעה לבבת. וא"ל דבאמת לא פליג בבאבר אבבוב לבמן בל יין ומלא דבא ר"ם לומר בפיבוים אלמא היבא דיבחא וכו' ומלא הדר קשיא לדובחא דבוי ע ואפ"ל ע. ר"ם בבמו באמת הבוסוסות דהייבו שבריבה להלים בבפף לבבשיע ובשיעור שוה ומלא בבריבה בוים. ואל מבריבי מה שאני אומר דמשוב זהב יומר והא אמרי' בזהב קונה אם בבפף דדהבא מיקרי פירי לגבי בספא ז"ל. אולם דגם מהרש"ל פי' בבן בפי' בזהב יומר הבוב ר"מ [בלא דבא' בזהב מבבבם מיבבה וכ"ל אבל] לבבן הבינים בר"ם ש"ב הבוב ופ"ש בתרי"ם בפ' בזהב מבבבם אי ד"ה הבחבם קונה כו' ואחרבה מבם ראיה לדברי דבבם אם זהב מבוב מה בבך בהיא לריבה לבבבבים אבלון בל זהב אלא מבוב לבי בבבבם בפף הבוב. ואל מבינני מרבבה בל יין ומלא בל דבא דהוי ג"כ ע ואפ"ל ע דדבא הבוב מיין בבו שבבוב בבבא בבבא בבבא פ"י מבבבב ר' בא בא בבבים דבא ר"ם בבן מיירי בבבבבה דבא בבו שבבבב בבוב"ם בבן מבלא מיבבה לבבבה בל זהב אלא מבוב לבי בבבבבים בל זה בלא פליג ר"ם

מבה הר"ב בל המבבה לבבה לא מני ג"כ מליפין. למה מתה דווקא בל קרקעות אלא מליפין קומה בכל דבר כן עבדים כן קרקעות הן מעלמין כמו מהוא במעגה ו' אבל בחמת לא קבה אלא בל דבר למעגה. ולא"ל לפי מבבבי דב' בבות הראשונות מיירי בשיין אבל אם היה דיבר אלא אהב בהיה מקודשת מה היה מקודשת (פיין בבוף דף ק"ח ע"ב) ולמה פליגי בבבי ומלא עשיר דיל דשם לא ניחא לה דימבאה פליגי כמו שבאמרו ר"ע מודה בבבבל יוחבין ונם לפי המבבבא המבבן שבשבה אלא לריך לומר בן מר בבבר בבידה מדאמרה הוא אמר לי אל בבף מבבבבא דבה לא ניחא לה דימבאה פליגי בבבבל יוחבין ונם לפי הב

מהרב המאור הגדול מו"ה ברוך יצחק ליפשיץ זצ"ל בנו של הגאון המחבר תפארת ישראל זצ"ל

מסכת נזיר

פרק א מ"א מיר מיץ [מהי. ומלו כן כנוי נזירות מיר מיץ וכו' כתפארת כד"ה טולמו]: **שם** בתפארת ד"ה ורמז לו על ביר [מהי. וקמ"ל דהכי בלא מלת זה לא מהני]: מ"ג סתם נזירות לי יום [מהי. עי' מ"ש רבינו בתפארת הלמה"מ וכמן לזה קדוש יהי' בגי' שלשים עי' בתרה]:

פרק ד מ"ו כיד בלא וכו' [מהי. כלומר כיצד יעשה הלא בקרבנות בזין שבלא הבן ולא קבל נזירות לו שבלתולו קרבנים, לו מיתה לו מיתה לו שמיתולו קרבנים דבעל המירות]:

פרק ה מ"א בתפארת הקדש [מהי. עי' תפארת ד"ה ל"ל דקמ"ל וכו' משל"ל שמן דעדיף מיין ע"כ, ע' בגמרא כלו דדחה מה דרצה להוכיח מהא דעלתה בידו של שמן, דלכ"ש הי הקדש ועי"כ לכ"ש בעין רע מקדיש דעכל ליוקמי בגלילא דתמרא עדיף ממשחא, ועי' קידושין דמ"ח כ', ולהר"ע סי' כ"ע ס"ע): מ"ה בתפארת ד"ה בש"ס מגיהה וכו' ומזה הוכיח הגר"ע [מהי. ועי' רי"ף פרק בא פטור דפוס עלבתר דלית כי לעיל דתמרי הכא דכ"ע וכו' ועי' רי"ף פרק מי שלמתו ד' קפ"ל כ']:

מסכת סוטה

פרק א מ"א בתפארת ד"ה ס"ל וכו' למעל מדדיה [מהי. לתתיק הבגדים שלא יפלו]:

פרק ח מ"ה הכי הוא הרא ודק הלבב [מהי. בגמ' לתרי' דתיכי בין ריה"ג לר' יוסי דלריה"ג לפלגו עבר על דברי סופרים מוזר, ולר"י דוקא כשיעבור על ד' תורה דומי' דהלמה לריג]: **שם** בתפארת ד"ה דכתי' כי יתנא תלל וכו' [מהי. על דס"ון לספר לו לעיר שרוצה עכו"ם קלי, משל"ל כעיר שלין בה ד"ד טעם אחר מיכי דכתי' זקני עירו ושם הין זקנים]: **שם** ואין יוצלים מביאי שנלה ערופה [מהי. כדלתרי' בגמ' דכתי' לרשתה ויוצלים לא נתחלקה לשבטים]:

מסכת גיטין

פרק ב מ"ו האשה עמוס מביאי לת גיטה [מהי. עי' בתפארת דמיר"ש דאמר לה אח הוי שלית להולכה שבניא הגע לביד וכו' והוא כתירון אחרון שבגמ' חה רק לגיבא דמ"ש לין האשה עושה שלית לקבל גיטה מיד שלית בעלה עי' גמ' וקמ"ל על הרי"ש דל"ל כי כמירום הוה ולקמן כפ' האומר פסק הרא"ש כרב פלי דפסק כר"ת דאשה עושה שלית ולא"כ אמאי לא בניא הוי הלי דגמ' דאמר לה הוי שלית להולכה עד דתעשה סתם וכי מעיין הוה הוי שלית לקבל עי' שם ו"ע):

פרק ד מ"א קדש הוא וכו' [מהי. ע' גמרא דסד"ל דכיון דקדש הוא בע"מו אינו אינו אשתו ועומד אינה סניש בפנים ודלי לעבורה קא מכוין קמ"ל, והא דשלח אינה שלית בא לאשמועינן דסד"ל דכיון דבשלית לא איכפת לי דעבה ודלי לעבורה קא מכוין קמ"ל): מ"ב מבנה שמו [מהי. כלו' כשיסי' לו כי שמות לי בלא ולי כמדה"י לא הי עוכג לכתוב בגבו רק הבם העובר במקום כתיבת הגע ולא כתבו כי השמות. גמ']: **שם** בתפארת סד"ה שלא יוציאו וכו' וכותבין ביאיכן דמתקרי [מהי. ובאשה דמתקרי' ככב' השמות בלה"ק): מ"ג בתפארת, ס"ובכול מבני תיקון העולם [מהי. בתפארת ד"ה אף דעדי וכו' ולא יכי לה לאי להשא כלומר כשיערער הבעל]:

פרק ה מ"ד בכמה שבעו [מהי. עי' תפארת ד"ה שתם וכו' והתיטן לא, עי' רש"י פסחים דס"ג לא ד"ה וכבא הוסס שם ד"ה ר"מ דגרין ביומא בפיו]: **שם** מעמא והמדמע הרי נסך [מהי. ע' כפי' תרמב"ם ומה שאמר המגיד וכו' שדבריו הקדושים תמוהים. ומפאתי בע"ר רבי' זעק"ל בגי' הש"ס שלו על מ"ש תרמב"ם שם בסהי' מעיק במק ולא ידע, כי רבינו ז"ל מלא מעיק ט"ס ומ"ל מזיד וכ"ה בפ"ל, וכ"ל דע"כ מייבי בפא ידע שעושה עבירה בנסך, דלא"כ היכא מתיבי כי יוחנן בש"ס שלא יסא כ"א הולך ומנסך וכי כ"א יסקיר ה"ע לעיקה כדי לחייבו, לע"כ דלייבי בשנג בעבירה והיד בהיזק, ולא"ל מ"כ לתה צריך כי ירמי' בש"ס לימר דמדאלבי' קמי', הרי בל"ז לא שייך בבי' קלב"מ כיון דשונג הוא בעבירה והיינו דמסיים הרמב"ם ז"ל לפי שאם הי' יודע וכו' ל"ל כיון דבמזיד פטור בשונג כמי פטור מעשה קם לי' בדרבה מיניי]: מ"ה לבנים [מהי. לתושלמי רבנים היינו שלשה] מ"ו הי"ור עבדו לעכו"ם [מהי. עי' פסקי הרא"ש שכ' המוכר עבדו לנוכרי לא יצא לחירות והוא המנה דהרי עשאוהו בנכרים בחולין פ"א וכן פסק הרמב"ם בפ"ה מה' עבדים דיצא לחירות כלילו מכרוהו לנכרי ופע"ב. עוד תיובתא לי דבבי תוס' ד"מ ע"ב בבי הי' אומר עשיתי פלוני עבדי ב"ח והוא אומר לא עשאני חיישינן שמא דבה לו ע"י אחר, שכתבו התוס' שם בד"ה חיישינן שמא ויבה לו ע"י אחר הלי חיישינן הוי ודלי עבו חיישינן שמא בבי מילין בחנו, ודבריהם סקדושים לא זכיתי להבין דשם בבי מי מילין לאומרי הוא מעמ"ב כלן דלקולא ועי' רא"ש שם, ועי' רא"ש כלן דהכיא כמה ראיות דחיישינן כמו ודלי ובי"ע]:

פרק ו מ"ז שלמדו ויכתבו ויסמו לה [מהי. ע' בפתרת ד"ה ולא אמרו וכו', כפ"ז מ"ב, ולמ"ג דרבנן הכבא ר"מ ומלן בימא דמשנה דפ"ז מ"ב ר"מ לאמרה, מ"מ סתם מבנה ר"מ, ועי' פסחים בע"ע דמספק בסתם מבנה לא ר"מ הוא]:

פרק ז מ"ו ע"מ שתשמשי לת אבא, [אבי, לה"ל בלה"ש סי' ל"ח סי"ג ל"ל לעבנא דמתני' לא ד"ה לאמוקי ול"ל וכל הי דמתני' לייבי בתנאי כפול, אע"ג דלא פרש, ובכל ע"מ בבש"ס בעי כפילות]:

פרק ח מ"א בתפארת ד"ה מעם ובנזר ר"ע מגוכשת [מהי. דבלאינה גבוה ר"ע הוא ספק מגורשת]: **שם** הרי ע מגוכשת [מהי. הטעם דכתי' ונתן בידה ומדלא כתי' ובידה יתנה בגמ' דע"ל לא בדרך אי ובכש"ש שם. ומכלן ל"כ יש להפלא על עומק חכמת רש"ל בלה"ק דיש הבדל בין עתיד פטור לעתיד שבא בדרך עבר המהופך לעתיד, דבלאפן אתיון כזה פטולה כל דאית ממנע ועי' רש ברכות לימא קרא ויטהר מלי ומהר, ועי' כתובות דמ"ב כי יתן לתוד ונתן לתוד שבזה לאתנו רוחים דרך שם של מכתה נהבדל שבין אם נאמר טוי בלשון עתיד פטור לבאם נאמר בדרך עבר המהופך לעתיד, שעתיד פטור הנאמר לגוי שיעשה ד"מ דבר פלוני, כמו בני שלשים של עבד דכתי' כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו, לא אמר קודם עשיית המעשה הדבר המעוה יש לו קיום חזק ואדיר כמו שלשים דעבד דהתורה זכתה לאדון לאמי לא נתן עדיי, לאדון, משל"ל באם הגוי לא בדרך שני הייתו בלשון עבר המהופך לעתיד שאין המעשה המעוה חזיות בלתיהו עוין מיוחד מעניני תורה עד שיעשה המעשה, כמו בני קנס דנערה דכתי' ונתן האיש הפוכב עמה לאבי הנערה לא זיכתה תורה לאב עד שעת נתינה, ויש שוד דרך חכמה ג' בהבנת עבר בנאמר בעתיד והוא כעין נוגע מנן לא מבין מרבי דברי חז"ל בשבועות דל"ע לא הוצאתי לגלגר דחמוה לבאורה מל"ל זה, והחירון הוא דבאמירת יישוד בכיא שמבשר בטוב לו מוסיר בשוכם חל באם אומר אהו בלי עבר הוא יהי' בהרה כ"כ עד שבדמה לפניו כאילו עבר עי' רש"י בתורה על פסוק הבדה נתתי לך ועל פסוק בם נתתי כסף הבדה]:

מסכת קדושין

פרק א מ"א בתפארת ד"ה בנתן לה כסף [מהי. לפי כי עדיים כבריים]: מ"ח בתפארת ד"ה להנים המנתה לקרן המזבח [מהי. מערבית דרומית לע"ם שהיא בהנת]. **שם** ד"ה דלבולהו וכו' לא דקמ"ל אשיל לבבו בגדי כהונה פסולה [מהי. ולא"ק הרי כל מילי דאמר דתמנא לא תעביד לי עביד לא מהני והרי אינה מלבד לו דלא הלבוש אשה שמלת גבר ג"כ אינה מעילה, וא"ל דכל דבאיסור אינו מגד המעשה עצמה רק מגד דבר אחר לא אמרי' דלא מהני כמבואר בא"מ סי' ל"ח בפוסקים]:

פרק ב מ"ז בתפארת ד"ה ודוקא הני שביעית וכו' ואפי' בגזל [הני. דיקה מ"ל]: **שם** ותו קמ"ל דאשה וכו' [מהי. ומיהו באמר הרלוי' מכם לגיהה תתקבל לי, דלא בחמר כולכם אין שום אחת מהן מקודשת דהרי כלל אחיות ובכריות בכת אחת וכמו דאחיות [לא] ס"ם בכריות לא]:

אבן העזר

הלכות גיטין

סימן ק"כ וכ"ל דאף דאפשר להמתין וכו' [מהי. וכ"ל דאי מסדר גיטין סי' ל"ט בנשאנה שמן מחמת תולי אף אם גירש מחוך הבולי יכתוב שם שקבל ממחת הבולי דסמא כשיעמוד יתחוש ויעלה בתורי כשם זה, ולא"כ ק"ו הוא מהאם ודו"ק]. **שם** אבל אין לחלה בין וכו' [מהי. לדעתי מ"ל יש לחלק]:

סימן קכ"א הרי מרבותה מוכיח [מהי. וקמ"ל מ"כ בחרבה אולי יש סמיס בידן ותחזיר לבריאות וכ"ל]:

סימן קכ"ב ויהא לזרך הגע יוחר מרחבו בכתב [מהי. לא שיתיר לבנין דהרי מבואר בש"ע להר"ע סי' קכ"ה סע"ב מ"ג דהא דאמרו יחר על רחבו היינו גם עם בגליון]: **שם** הרי לא מוחרת לכל אדם כתוב [הוקף הוא שם הלים והאשה והזמן והרי לא מוחרת לכל אדם, כ"ש סי' מ"ה ד']:

סימן קכ"ו לא קיל. בכוסין וכו' [מהי. עי' רמב"ם ספ"ב מה' גירושין שהקשה קושי' עז ותירצה]:

סימן קכ"ט יעקב המבונה יעקב. [מהי. ל"מ כ"ל בגיטין די"ל לי שמא בשמא מחליף אחבא בלהבא לא מיחלף]: **שם** ולבן מומר [מהי. ל"ל ולבן מומר]:

בעה"י

אבי עזר

הקיצור מחבורי על ש"ע אבן העזר שהנני אבינו שבשמים בו, וברוב הענינים קוב"ה האיר עיני מספר בית ישראל מאאמו"ר הגאון ע"ד זצוק"ל, שנשרף בעו"ה. גם נכלל בו טובא מבני בכורי זצוק"ל שהניח אחריו שמונה ספרים ולא הגיע להשלים שנת כ"ז, ובריל מהם לחיים, כמה חדושים נכללו בו מבני הגאון אבד"ק דעסויא והמדינה יע"א, וזה הספר ת"ל מרגניתא דלית כמוהו, דכולל כל הדינים המצויין דנהיגין בזה"ז, מאה"ע, והבל בקיצור נמרץ, וכ"כ טעמם בקצרה ותוספת שהנני יוצר הכל ב"ה וב"ש

נאום גדליה ליפשיץ.

והועתק

ע"י חלא בר חמרא, ואהני לי ת"ל קמרא, דע"ד הגאון הצדיק זצוק"ל זכותיה נקי כעמרא, דמשלחן גבוה קאזכינא למנחת דל הנקרא עץ אבו"ת, ר"ת אמר בנו ותלמידו, ושמא דמרי ע"ר עלואי, זכותו יעמד לי ולורעי ולורע זרעי עד עולם אמן סלה:

שנת תקפ"ז בעוד לא שלמה שנת העודר הצדיק אשר עלה אל אלהים טרם אדר ראשון

בשנת תקפ"ו כהן הגדול לפ"ק

כך כתב הצדיק כמתנבא בעצמו הפ"ש בצוואתו האחרונה בשנת תשדרו.

דברי השותה בצמא דבריו הקדושים

הק' ישראל ליפשיץ.

נדפס פעם ראשונה בראנציג בשנת אדב יקרה מפנינים לפ"ק

הקדמה והתנצלות.

אברך את ה' אשר יעצני, אף לילות יסרוני כליותי, ויתמכני ויגחני במעגלי צדק למען שמו. ואף כי רבות צרותי מעשורי יאמר נא ישראל, בכל אלה על הנה עזרתו רחמיו יתברך, שלא נשמטה הדד של אמיתו היא תה"ק מפי היונק מלשד הנחומיה זבת חלב ודבש. היא נחמתי בעניי, ובאהבתה אשגה תמיד. שתיתי רוויתי לוף אמריה כי נעמו, ועל ברכיה השתעשעתי וספרתי נפשי תמיד, ובחיקה מלאה היונה העלובה מטוח לכף רגלה, בין זרועותיה ישנתי ינוח לי ובחביקתה הסכמתי קמתי ותחי רוחי. עד כי זכיתי ה' להיות גם אני מחוברי חבר להורות לעם דרך ה' ככל אגותי הקדושים זלה"ה. וכל זאת היתה לי מהברכת אלופי מרחם משחר, ה"ג עטרת רבותי ומזר תפארת ישראל ה"ג מרגא ורבנא קדישא אאמ"ו הגאון המפורסם זצוק"ל. דהיינו כך הווינא בלא, כבר זרזני מאוד לנמוד מסכיות הקדושה, ולשקוד יום יום על דלתותיה המיד. ואני בן הייתי לאבי, אני פי מלך שמור ות"ל כי הגליתו מעשה ידיו עלי, דיני אמרי' דיני' היא, הוא חרב ואני אוכל פריו, ויאורו עיני כי טעמתי מעט הדבש אשר בקנה מפהו יפרח, ויהי נפן אדרת. וכבר הודעתי בהקדמת ב' הסדרי' שנדכסו בעודי רושם לאן קדשים בק"ק דעסויא והמדינה יע"א, מה הגעני ומה הבאני לחבר פי' זה על המשנה. אבל התכלית היותר מבוקש ונערך לעם ה', כדי ללמוד לשמור ולעשות, לידע בכל דין הנוהג בזה"ז הלכה פסוקה בכל פרטיו, ואעפ"כ הגני מזהיר מאוד לבני להורות ח"ו מתוך הספר הזה, עד אשר יעיין במקום אשר רשמתי עליו. אולם גם בהיך דהלכתא למשיחא, כל שהעניין נראה המסוים לבאירי רבי, התיגעתי זה' היה לי לישועה לפקל הדרכים ולפנות היערות, ולישר הדורים ככל אשר ידי יד כהה מגעת. והתהלה לאל ית' כי שמעה אזני ותבן מרתוקים וקרובי' כמה מלאו דברי פירושי חן בעיני גדולי ישראל, ויזרזוני וישגסוני לגמור את אשר החיותי למען לזכות הרבים.

אולם ביני ביני רוח ה' נשאתני, ויפרוס סוכת שלומי לרעות עם קדשו, בק"ק האדועשן יע"א היא עיר אלהי' מלאה יראים ושלמים. ושם ישבתי כשם שיבה, ושם אולם תורה תתימה נתנה, כי פירושי הי' כרוך מונח בקרן זוית, לאשר אין דפוס מצוי שם בכל הסביבה ההיא. עד אשר חננני ה' ויעלני לעיר הקדושה הגדולה הזאת, פה נגנזה התקוה שוב לשמח נפש אחי יקירי ישראל לבדך על המונחר להוציא לאור ספרי זה, והרבה התיגעתי עד אשר ת"ל עלתה בידי מצאתי את שאהבה נפשי, שמצאתי דלתא בידי מדפס א' אשר התרצה להקים דפוס יהדות פה, וחפץ ה' בידו הצליח למצוא אותיות יפות כמכונתן ותמונתן בב' סדרים הקודמין, ועמו התקשרתי בקאנטראקט חזק שידפיס לי אי"ה כל הסדרים זא"ז במהירות אפשרי. ובזה התנצלתי לשיני בני עמי על עיכוב הדפסת הסדרים הבאים אי"ה עד כה.

ועתה אני נתנגל שוב לפני הדרת אחי, על אשר אני מדפיס סדר נשים קודם סדר מועד, דאף דלעניין הלימוד אין סדר למשנה, ויוכל אדם להקדים איזה שירצה [כב"ק ק"ב א'], עכ"פ לפי הסדר שסדרם רבינו הקדוש אשר בעקבותיו רגלי לנו ליכ"ל גם בסדורינו, יש סדר למשנה [כתוס' שם] והרי הסדר הלמיתי הוא נָשִׁים נִקְנֶה מועד קודם לנשים [כשבת דל"א א'], אולם דעו לא אחי, כי חיוב אחר קדוש הכרחני לעזוב סדר הזה. והוא קיום צוואת ע"ר אאמ"ו הגאון זצוק"ל, כי הוא צוה עלי בצוואתו, וז"ל שאם ירחיב ה' נתנו של בני הרב וכו' להדפיס חבוריו, ילדים מרגניתא שלי של הש"ס [והוא חלק א' מחבוריו הקדושים על הש"ס שהניח אחריו ע"ר זצוק"ל ברכה] וכו רלוף הרבה מהספר בית ישראל של אאומ"ו הגאון הגדול המפורסם מהו' ישראל ליפשיטץ זצוק"ל אבד"ק קליווא, ומודע שמו בשלש לשנה ותהלה ע"י הגע דקליווא הידוע. והספר הזה הי' בכ"י חבור נפלא בחריצות ובקיאות על הש"ס כולו, וכבר נזכר הספר הזה בעשר הלוים בתשובת הגאון הגדול מהו' יוסף שפיין הרב זצוק"ל. ובשוותי שרבו בשרף הספר כ"י ההוא אלי, ביום הסריפה הנורא בכ"ד מנחם תקפ"א בעוד שבתי בק"ק ווראניק. לכן חסבתי דרכי, מה זאת עשה אלהי' לי' שנתעכבתי באמצע הדפסת הסדרים. אולי שקלתי למטרפסי על שהתרשלתי בעניי להקדים הדפסת סדר נשים, לזאת מאורן של ישראל ע"ר זצוק"ל. ולכן התאחרתי עתה להקדים הדפסת סדר נשים, כדי לחבר ולשבץ טהור בטהור דומה בדומה, ולעטר פירושי בבעיטורי בבורים במרגניתא דלית לה טימא, בהלכה פסוקה, ובהדין נרמיא הבא באחרונה, אחרון משובח, וזכות אבי מורי הגאון רבן של ישראל זצוק"ל, ואמי הרבנית הצנועה ז"ל יעמוד לי, שעוד תאורה היני לחזות מהרה בטוב (ד') כל הטשה סדרי' מודפסים עם פירושי אשר חגני ה' בו בעיני, ויגילני בו משגיאות, להאיר עיני בני ניל, אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל, ויזכותו בהם לב מבקשי ה'.

ואני מרם אהלה לדבר, אשתחוה ואכרעה לפני ה' אלהי אבותי, ואפרשה כפי אלי להודות על העבר ולהתפלל על העתיד. אמת היטו קב רגלי לה' ולעמו, לב המשתוקק, לחלקת למחוקק, לעבדו שכם א'. יפרוס גם סוכת שלומו ברחמיו בני קן ותכלית, עלי אני עבדו ועל זוגתי הרבנית מ' דאבריש תחי' לאי"ם היא אשר נשאה ומשכה עמי בעולי עד היום הזה. עוד יזכינו ה' לשבת שלמן ושלו יחדיו וגמוב בזקנה ושיב' טובה, ונראות עוד שמחות רבות בזרעינו. ה"ג בנינו נזיר אחיו הרב המאה"ג החרוץ המושלם לשם ולתהלה מהו' ברוך יצחק שליט"א הנאבד"ק לאנדסברג אשר הרבה מחידושיו כלולי' בפירושי זה, בוגינא שבא מקרי [וכתיב בראש דבריו לפעמי' מלת אבי ר"ת „אמר ברוך יצחק"]. ואחיו האברך הרב המופלג המושלם מהו' משה מרדכי של ס"א, אשר גם הוא מבכורו' חידושיו בחבורינו זה מובאים כאן וכאן. ואחיהם הקטון גדול יהי' ה"ג הבחור המופלג המושלם כ"ה יעקב עזרי' שליט"א יחזק ה' לבו לתורה ולתשובה כאחיו גר מעטי מעשה ידי להתפאר ת"ל, ובעתי היקרות קילא, וגבענדיל, ורבבה שיחיו כולם לאי"ם עם בעליהן וי"ח שליט"א, ובתי העלמה הענא תחי' לאי"ם, וכל נכדיהם שליט"א שזכרו בבר שמותיהם לברכה בהקדמת סדר טהרות שנדפס בבר, ובפרטות נכדי הבחור החרוץ ר' גדלי' ליפשיטץ שליט"א ואחותו מלכה שליט"א, ואחיהם הילד הרך שמואל שליט"א, והבחור ר' מאיר שליט"א, והילד המושלם ר' יעקב קארל שליט"א, ונאצלאו מאלהינו יזכו ה' כולנו יחד ליטב בשלוה לעבוד ה' ולגמוד בתורתו מתוך הרחבה. גם עד זקנה ועד שיבה אל יעזבנו אלהי ישענו, בזכות אבותינו הקדושים ז"ל. ואוקיר אלוה מסז ומפיניים יקרה, ה"ג המדת לבי הגביר הנכבד לב טהור ונפש יקרה, התורני המושלם וי"א מהו' חיים פירבטענבערג שליט"א. ואיתי לי שמיום שהכרתיו, מאז חביב עלי כנופלא. וברם זכור אותו האיש לטוב, כי הוא ביקרתו ולדקתו, הטריח עמי הרבה בענין הוצאה לאור עולם ספרי זה. ישלם ה' לו כפעלו משלם, וזכות הרבי' מסייעתו. יהי ה' אלהיו עמו, ויעל ברכה המעלות בכל עסקיו, ובכל אשר יפנה יצליח ויסכיל, ויגיע בזקנה ושיבה טובה בשמחות ושטוים בזרעו וז"ל ע"ע. וכן לכל יקירי יה"ש פה, אשר תמכוני בימין צדקם בזה ואני תפלה לה' זכות אבותי הקדושי' יעמוד להם.

דברי הלוחם לישועת ה' ויתחנן כן כבן עיר לפני אביו שבשמים פה ק"ק דאנציג אור ליום ה' ער"ח אב לרחם אנא ד' הושיעה נא לנו בנה נא"ק לבותל הבית. משלית מהוהה, עון הדוהה, ולישועת ה' קוהה ושוהה.

הק' ישראל ליפשיטץ.

הקדמה כוללת

ופתיחה מהגאון הגדול המחבר רשכבה"ג זצוקל"

על כל הבוריו בנגלה ובנסתר אשר הניח אחריו ברכה.

אודה ה' כי טוב כל"ח, כי בחסדו תמיד נחני סבטן בחסד חנם, וכן ביטי עניי מאשפות הרימני ונדלני יותר ויותר מערכי בנפלאות עד אין מספר, ועל כולם עלי להודות לשמו יתברך שהנחני ונחני בתורת אמת, כי בה חפצתי מעודי, גם אז בשבתי בצל אאמ"ו ע"ר הגאון הגדול זצוק"ל, ואמי ע"ר הרבנית הצדיקת ע"ה. וגם אח"כ כאשר אבינו שבשמים הושיבני בראש בכמה קהלות קדושות, תמיד זאת מנמתי, כי אמרתי אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, ותורת אמת היתה בפיהו. והנה כבר נטו לי צללי ערב, וטרם לכתי להר המור, עלי להקריב תודה לאבינו שבשמים, אשר עד הנה עזרני בנפלאות עד אין מספר, עד שהנעתי ת"ל לגבורות, ולו דומיה תהלה. והנה חנני ה' בספר זה כל בו הכולל י"ז ספרים [על תנ"ך, וש"ס וד' ש"ע, וסתרי תורה, וסוד העיבור, וצורת ביהמ"ק וכו']. ונכלל בו הרבה מאאמ"ו ע"ר זצוק"ל ומבני בכורי הגאון מהו' אליעזר זצוק"ל, ובדיל מהם בני הגאון המפורסם אבד"ק דעסויא והמדינה, קב"ה יאריך ימיו על ממלכתו, הוא ובניו בקרב ישראל א"ם, ות"ל יפה כח וכו' בתורה ובחכמה ואודה ה' שנתקיים לי בו ישמח אב בי"ח ותגל אמו, היא אחותי זוגתי הרבנית קילא ע"ה, בפרי בטנה, אלה דברי חדל אישים המכיר מקומו, וחסד קונו, לנכה לבב.

גדלי ליפשיץ

חצופה לעבוד אבינו שבשמים בלתי ממשלה זרים, לחיות יציאתי כביאתי—אמ"ם.

רמזי אה"ע הלכות אישות סימן א

סימן א לשו"ת רש"ל נס באמה שאינה יכולה לעמוד לבעלה, אסור לגרשה בע"כ, ומו"ת סליעת בית יהודה, כל שאינו יכול לדור עמה שרי לגרשה בע"כ, דבכה"ג לא גזר בחרנמ"ה [אבו"ת ושיין לקמן סי' קמ"ו.] וכ"כ לענפ"ד, דאם באים כשאין לו נגורת אנשים כופין לו לגרשה כסקל"ד אף דבאים בעינן לשון מדאורייתא, מכ"ש באשה, דא"ל לזונה רק מחרנמ"ה [אבו"ת כאן בגן בוגל והלמיד מקשה לדעת הה"ר דבאים נמינן לזנו מדאורייתא, עכ"פ כשיכפיהו עד שיאמר כולה אני, מתשב כיולא [בע"ב דמ"מ ח'] ? ולכאורי נראה דכ"ע הגזיקל"ל דס"ב נפאשה כופין לוחה עד שיאמר כולה לני. אמנם יותר נראה דכ"ל אם באים דבעינן לשון מדאורייתא, אפ"ה שרו. לכולו עד שיאמרנה, מ"כ באשה שאינה רק מחדרנ"ג מכ"ם דמותר לכופה בקבלה. וגם בגה זה לא גרע אים מאבה כיון דלאים אינם ניה לעזרת ספי, דגא ומה מי שוכר אח מי [בכתובות דס"ד ב']]. ודוחק לומר דהתם מתחילת נשואין היה כקדושי מעות בכל"מ, ואפילו בארוש ל אח"כ, עכ"פ מ"ל מזלה גורס דאין אים שהה של אשה, כתוס' פ"ז דכתובות, משא"כ הכא שמא מזלו גרס שאינה יכולה לעמוד? עכ"פ נ"ל דלעניין למונעו ממלות פ"ז לא תלה במזל [אבו"ת ואילה"ק מכתובות ד"ב ע"ב דבלא נשאת ואשה נמי אמרינן נשתהפה כדהו, וכיון דיכול לגרשה איך יעלה לה מזונות שלא נתחייב לה עדיין ? י"ל דהם לא מתבעל לגמרי אפו"ר, מבא"ב הבל"] וכן כ' אחמ"ו הגאון בהשובת אור ישראל זצוק"ל, בהך דדם מבפנים חורה מכחוב [כסי' כ"ב ס"כ], דאסור לשמש עמה מדהו"ל כמעשה ער ואונן, כתב שם וז"ל, דאף אח"ל דחרנמ"ה גם במקום מזוה, עכ"פ במקום עבירה לא גזר. ע"כ דברי ע"ר אאמ"ו זצוק"ל. ומה"ע הסכים בספר בית ישראל לב"ם ספקנ"ד, דגם בשהה עשר שנים ולא ילדה, דבשלא הפילה, מגרשה בע"כ [דא"ח שמא עון ח"ל גרמא כפ"ו דיבמות דפ"ד, בטופו לעלות] דלא גזר במקום עשה דפו"ר, בכפ"ח דפסחים, דעשה דפו"ל עדיפי כעבה דרבים כהו' שם דפ"ח ע"ב, שכ' דמה"ע כופין בחלי עבד לשחרו ולעבוד בעשה דלעולם בהם העבודו אא"כ בשעת הגזירה כתוס' ספ"ג דב"ב, א בשעת רעטון דליכא עשה דפו"ר, כהגנית פ"א די"ל, דבשני אלו ליכא עבה דפו"ר עכת"ד אאמ"ו ע"ר זצוק"ל. ומכ"ש בהפעותו במוס שנודר לה מקודש כב"ם ספקי"ז, ואף בשהק כמה שנים ואח"כ טוח, אי"ל חזקה א"ח שוחה בכוס אלא לם כן בדקה כפ"ז דכתובות דע"ה, עכ"פ במוס שאפשר לה להעלים, מגרשה בע"כ. וגם לשו"ה רדב"ז ח"ב, ובו"ת רשב"א ח"ג סתמ"ו אפילו בנשואי טעות ליכא חרנמ"ה; וכ"ל דה"ם דגם נגו חומרא בעלמא בכל"ט, וגם נ"ל דכיון דכתובה הוא מטעם שלא תהא קלה בעיניו להוציאה כפ"ג דכתובות דל"ט, א"כ לא מבעיא לכתובה דרבנן, דוודאי פטור מספק, [וכרש"י כתובות פ"ז דע"ז, במאי דקאמר התם לא הימא דל"ב בקדשה על תנאי וכנסה סתם, אחזו אחלי' להגאי, וגם בכתובה חייב, אלא רק לבני גם לאחרי הכי, מטעם דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. אבל כתובה פטור; ואי"ל הרי בשהה עמה בלא כתובה, ומי הוה כבעילת זנות, כרש"ה דכתובות והלכה כר"מ בגזירותיו? דהכא הוה כהתנה עמה, דכשאינו כתנאו יגרשנה, וכשהתרצה לזה, הו לאו כגזירת כתובה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה שלא מדעתה [אבו"ת הקשיא סא קו' הר"ן שם בכתובות דע"ז, ותיכן וז"ל דהכא לאו כ"ז ממש אלא לומר דא"ל עושה בע"ז. ולעפ"ד דהאי מלה בכא דוקא דאין ל"ד, וי"ל דקאי אהאי דסותה, דהתם בחמת לאו כ"ז ממש כוס דלפיכו פיתה לריכה עכ"ם גם, ואי"כ ע"כ לאו כ"ז ממש כוס. אתנם ל"מ כ"ל דבנ"ז ל"ק קו' הר"ן, דזיל בתר טעמא לחה לאכו כל הסותה וכו' הר"ז בעילת זנות, כדי שלא תבא קלה בעיניו להוציאה, והכא כיון דהתנה בכשאינה כתנאו יגרשנה, א"כ הבא קלה וקלה בעיניו להוציאה דהרי יש בתנאי ובאלית ויש לוחאתו ומחאתו], אלא אפילו מה שהכניסה נהי דלכאורה א"י לפטור עצמו בשבועת אין לי, כבע"ח דעלמא [בח"מ סי' ל"ט], דהכא ע"מ כן מסרה לו, שכשלא יהיה לו, לא יוכל לגרש' עכ"פ בא"א לו לדור עמה, אפשר שני בחרס דאין לו; דלא דמי לב"ח דמשביעין וכנ"ל, דהא לפטור אין משביעין בטענת שמא רק בחיוב וודאי וספק פטור, [כח"מ סע"ה ס"ט], א"כ דוקא ב"ח שם פל"ט משביעין משום דחיוב ודאי, וס' בפטור אם יש לו אי לא, והדע מבעות פוטר, דאינו רק להפיס דעתו של ב"ה כפ"ו דשבועות דמ"ה, דמשמע דלגא כן, כיון דב"ה טרוד בפועלו, אין משביעין בשמ' אפילו לעבות היה נוחה בל"ז, כיון דחיוב וודאי וספק בפטור, משא"כ במגרשה מדינא ס' בחיוב. מדקיי"ל דיש לבעל פירות עד שעת נתינה בבקמ"ח פג"ע, אף בנתן עינו לגרשה, דאין בנו הוא רק משום בת אחותו ולא משום פירות כסקכ"ז; א"כ החיוב ספק דשמא תמות קודם נו ויירשנה; [אבו"ת פוות ע"ב הגזוק"ל דבאמת לי מבעה שנתן עינו לגרשה אין לבעל פירות, א"כ לא מתחיל חיוב, ולאחר הגם בכ"ס אפילו אם יש לו לא לא, הו"ל ספק בפטור, משא"כ נים לו פירות עד שעת נתינה, א"כ בשעת התלוקין מתחיל הספק ולכאי הו"ל ספק חיוב, וכדומיק שמא ממות ויירשנה]. ואת"ל מכיון לה חזקה הי, גם בחזקה העשוי להשהות כפ"ג דגיטין מ"ג, ליתן הגט ע"י שליח בחזקה הי, אא"כ בהיתרא, כשם ספ"ז בשמת ות"ל אם מיתה קודם לגט, הו"ל ספק? עכ"פ בהמירה בחוגם נהי דלא הפסידה כתובה בלא התרלה כסקט"ז, וגם בייא לבעלה ישראל כאטסה בי"ד סקנ"ז, הם ביהרג ואל יעבר, בעבר הו"ל כאונס; עכ"פ הו"ל כעוברת על דת, דמוזה לגרשה, אף כשאין לו לשם כתובה כבו"ת אא"ז מהר"ם פאדוזי והה"ד סרמ"ב, [ויכלם לה כביהיה לו]: ול שבו"י [ח"א סק"כ] בשרי לגרשה בע"כ, א"ל לשאול לה בטסת סדר גיטין, רק יקי המסדר והבעל והסופר והעדים עם הגט לחדה, ויזרק לה הבעל הגט הוך ד"א אלה, ואומר בזריקה הי"ז גיטך, ובו הבא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם, דמ"ש ואת לא העביד עובדא, עד דממי ניטא לידה, כסקל"ט סי"ד, אבו לאסרה ולא לאסרו: אא"ל כיון דלשאל אשה על אשתו, לא גרש אשתו בע"כ, שנים מחדרנמ"ה, הרי מוצב ליטא אחרת, דנאסר רק מלד נוף אחר, ולא עשה מעשה בנוף האוסר, וכסברת רבי לעניין כסוי דם פ"ו דחולין, דסותם נבי כסוי דם שחיטה אא"ר ל"ם שחיטה, ולעניין מ"ב סתם לחיפך, וע"כ ה"ם לחלק בכה"ג דבאי"ב קילא שחיטה אא"ר, שאינו בנוף הגחון ונקטינן לה כראוי' [אבו"ת ק"ל פרי בש"פ מולין דפ"ה פ"ח קא' דפעמי' מכוס דבכא מבאבר קלתי כר"מ ובכא מסתבר קולא כר"ש ? ולפ"ד דנתבון ע"ר הגאון זצוק"ל נמה דקא' התם ע"ב לא לכל אי"ר כר"ש דמודה כ' דווקא עשון שחיטה, וק' דמ"ש ? ופ"ב שם דל"ב] ? ז"א דכדודה ליכא אאינה כלל, כמ"ש אאמ"ו הגאון זצוק"ל דאבכמית מוהרת לבנשא לפנדרי שים לו כבר אשה אחרת דבכינסה תוסרתה ולא שבינה אחותה [ביבמות פ"ו דל"ה ורש"ל] ? וכ"ל דהתם בנסוי דס לאו פיים טעמא, רק מטוס דבאחוה ואת נמ

רמזי אה"ע הלכות אישות סימן א ב ג ד

לעשות מעשה בידי' חמור עפי' משנ ואל תעשה דכסוי דם, מבא"כ בבא ליצא אחרת, איסור בעצמן הוא וחמיר עפי' מלגרשה נע"כ, דלא עניד לסור רק פעם א'). עב"פ ק"ל במומרת לעה מזכה לה נע כס"א, הרי בעל לאו בר מעביד שליח לקבלה כרפ"ו דגיטין. ואת"ל זכות הוא לה להתיר', וזכין לאדם שלא מדעתה, וכספע"ו דיבמות, במזכה ניעה במקום יבם, ק' הרי הכא שמא לחובה [דבהפ"ק ניחא לה] דמיס נעבדים ימתקו כפ"הדרין דכ"ו דחשוד לעריות פסול גם לעיולי מה"ע, וכגירסת הרי"ף. ואו הרי בל"ז סותר סוגי' דסנהדרין לספי"א דגדרי' דבהתיר הנחשד לבעל מלאטל מה דאכל חוי', אשתו ברי', דאולו עבד אשורא ניחא ליה לעיעות, וכקושית ב"ש סמ"ב סקכ"א. ול"נ דל"ק, דהו ס' אם רוב בני אדם חושבין כן לחבב מיס נעבדים לו לא, א"כ בסנהדרין דלעיולי מסייע חזקת פגויי', וסוף נדרים מסייעה חזקת היתר לבעל, והרי ה"נ מהנגד חזקת א"א. [ואבו"ת ק"ל א"כ לר' מאיר [גיטין די"ב ע"א] דקאמר הוא הוא לענד שלא לחיות, דנאסר בשאה כנעניות, ולמאלי והרי מיס נעבדים ימתקו ויזקה אח"כ באיסור. ואת"ל דבאם נמי מכח סברא מוקמי' ליה אחזקה קמייתא, דגבוי עבד כדהוי מעיקרא. הו דמה"ע בלאחת מסייס הס"ס בס שלא ליס שביחת מיס, וא"ל דאי לאו עצמת הבכיחת ליס, בעצמת הבריאה ליס לאוד לא הוי סני, דמיס נעבדים ימתקו, מבא"כ כשיבתחר הפרס ממנו ולא הוי שביחת ליס. עב"פ לרבנן בחס דס"ל זכות הוא לעבד, ואע"ג דעבדא בהפקירא ניחא ליה כמו שכ' בחס הס"ם [בחיבות די"ל ח'] ק' ע"כ ל"ל כהו' בס, דחא שיפיע עליו משיעבוד מה"ל עפי מהפקירא. וק' א"כ מאי אלו דמהדרי ליה רבנן, הרי לחה מחילו בנת חירון הוא"ל הרי מפקיעו מבישעבוד. ודוחק לומר דלדבריו הר"מ מהדרי דעפי סו"ל עצמייהו בלחמת. וגם ר"מ לא קאמר רק בהפקירא ניחא ליה עפי חנת חירון, ואין זה עשה הלחמת, רק דעצמי' דהפקירא ניחא ליה עפי מהפקעת השעבוד. ושיקר שלגיהתם חבר מהסבר. ועי"כ ל"ל דבוחת הו' דרבנן ס"ל דעי' שמשועבד רשות לחרים עליו ולא יוכל לעות עמה כל זמן שירצה, משא"כ בשיסתחבר יוכל עמה בלין מוחה ולפ שיהי' לו בלאיסור, אע"פ מיס נעבדים ימתקו. וקשה הרי לפי דברי הלח"ו רבאון זקוק"ל מיס נעבדים ימתקו ל"ל רק מכח ספיקא, והיכא מכח ספיקא נפיק לי' מרבות הרב? וגמ' לדידי ק' עפ' דמה הרס בשלחי נדרים דידע מוסף דבחלת לחתא, אע"פ ל"ל מיס נעבדים ימתקו, חב"ש בלך הסנהדרין למסבר לעיולי, דלא ידע דהתלה ליה וכדאמרי' בשבת מלן יומר דמיתקן ליה מבס, [בס דמ"ו ע"ב], ואע"ג דלעבירה דלעומת ירלה ספי ל"ל מהן יומר [בחיבות דל"ו ע"ב] דבריאת בשיבת, עב"פ עדיפא מהן דנדרים בוודאי בהרלית וכו"ל. ול"מ מזקק דבוחת דא"מ הגאון הנדיק הכ"מ הו"ל, דבכל דוכתי אמרינן מיס נעבדים ימתקו, רק בכך דנדרים ל"ל כן, מבס דבעל לא ידע מני' בלל, לדמוכח בחס דלחכוסי הוי מרבס, ואי איחא דמיס נעבדים ימתקו ליה, לא הוס גלי לי' נפשי' דבלעומת לא יאכל בי"ח, מבא"כ הבחא דידע מיני' בעל, אבס בעלה אסמרה, [בחו' קדושין דס"ח ח'] ואי"ל אין לאוסרבוסס ובריות [בנדה ד"ל ע"ב]. דשלחי הכא דבעבל אסורה. לחני לא אסר בלעפ"ד פעיע כמוני, לו נ"ל, דדוקא בעיולי, דוודאי חשוד בעריות, וכיון דבבר עבד עבד טעמא דאיסורא, אמרינן גבי' מיס נעבדים ימתקו, מבא"כ בהך דנדרים דס' אם עביד איסור' בלא, ומי לקבן שבעלין אינו [בבחיבות די"ב], וכיון דלא עבד עבמא דאיסורא לא אמרינן נמי גבי' מיס נעבדים ימתקו, כמו דלא אמרינן גבי' בהפקירא ניחא ליה מה"ע. וכ"ב בעבד לע"מ בגיטין הכ"ל אכתי לא עבד עבד דאיסורא ודו"ק. ובנגן ס"ל כיון דבבחא מוכנל נזנות בעבד עבד דאיסורא דמי ומוס' סוף נדרים הרבו המלף מ"ו דמיס נעבדים ימתקו, ובזביהם תוסס דה"ב בע"ו נמי נהמי' מה"ע. נולי שאמר דבוחנתם כ"כבינו. ועכ"ל ק' ע"ב ל"ל נמוחמרת שנאמר בבר נעבד"ם שעבדה בעבד איסור ק'). ול"ל דעבד"ל מ"ם ממומר ספק"מ, שיעשה מספק שליח לקבלה ואח"כ שליח להולכה ולא להיפך, דשמא חוב הוא לה, ויהיה קרח מבלן ומבלן, דהרי ביטול שליחות קמא, וק"ל הרי דמסתפק ליה מי אמרי' דלעביד בעל שליח לקבלה לו לא. אע"כ רק בחס להתירה מספקא לי' הכי. משא"כ הכא. דאינו להתירה כרפ"ו דגיטין, רק להתיר לבעל, דלא הני בדעתה, דהא אשה מתנרשת מדאורייתא, גם אלא מדעת. אמנם א"כ ק"ל בנשתנית, שאת להתירו, למה צריך הסכמה ממלה ת"ח מבלם מדינות? ואת"ל דנהי דא"ל רצונה, עב"פ לריך דעתה, תדע, מדנתן נע בידה בסאיה ישנה אינה מנרשת כפ"ח דגיטין מ"ב. עב"פ לבו"ת ל"ל בנשתנית להבלים ניעה וכחובה ביד אחר, ולתן לה מזונות. ולסמרה מהפקר, וכלאין לו יקנה ספק בחובתה בעובת הנאה, ולהבלים דמי קניין ביד אחר; הול"ל מדא"ו לדור עמה שרי לגרשה בע"כ כמב"ל דק"ו בלאין לו נבורת אנשים, דגם לבעל כופין לף דבעינן רצון מדאורייתא, א"כ לא עדיפא מבאר בע"ח דבני בשבועה אין לי כח"מ בל"ע ול"ע [אבו"ת נולה מבחיבות אינא ליפרך דהתם לא הבר בריה, מה"כ בנשתנית, המוס אינא לא ליף לה מבי' קא"ד]: ונם נ"ל דמ"מרת בשחזרה לחת, הוהרה בנע זה בשמסר לה הבלים. דהרי ע"י שליח הלית ליה קלא ליבא מבוס מיקדם בבי' קבי"ו, ונם א"ח שמא פיים, כמ"ש ת"ל סקל"ד, רק בקבע זמן לגירושין, שיבר שאינו מגרש ברצון, דהרי אינו מגרשה מיד, ומבי"ם בזעתה דנאוסה עליו, וודאי לא חיישינן לשמא פיים, בבקבי"ז, דשרי מה"ע לדור בשבועתה: גם נ"ל בנתגרשה מדינא ע"י דיבורו ואין ב"ד יודע אם מבקר, דא"א לברר, אז בני להחירו, דאם מבקר ומגרשה בע"כ, נתפס כל ימיו בחדרגמ"ה, וכ"ח חפ"ו בל"ד, בע"ב שנשבע ליהן ומכרשו; הדע מאה"ע בקבע", בואמר שראה שזונתה נאמן לגרשה בע"כ, והשמיט דעת הרא"ם פ"ג דקדושין, דמלד הרגמ"ה אינו נאמן. דע"כ דה"ע לדבריו דנאסרה עליו, ממילא שוי' לנפשיה חתיכה דאיסורא, דרק בנדר א"י לאסרה ע"ע, דמשועבד לה [כ"א בואמר הנאת חשמיש עלי], והרי א"י חז"ל לעקור איסור תורה בקום ועשה, כרש"י במקדש בחיטי קודדנייתא פ"א דפסחים ד"ז ע"א, דרק בכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש, ולא בהיסור שנולד אחר קדושין ובנדר בי"ד סרכ"ח, דאין פותחין בטולד [אבו"ת עני מרי. ע"ר ונ"ל חזו דאתאי [גיטין ל"ע] דנמי אתקיעינו רבנן לקדושין מני'. וכ"כ בבחיבות ד"ג ע"א ובעול שלומות [גיטין דל"ג ע"א]. ואתה"ל הסס עכ"פ לא מולד

איסור אח"כ כי הכא בשאומר שנתה ונאסרת עליו, עכ"פ ק"ל הרי אין קיי"ל בהא דיש כח ביד מכמים לעקור דבר מן התורה אפי' בקום ועשה [כיבמות דכ"ע ב] הרי קיי"ל בהב הולא [בחיבות די"ב]; דקטן דעבילין אוהו, דאין לו זכי' ואפ' אביהם ואפ"ה מחיצין אוהו בבא ישראל, וכמו' דיה מעבילין. ול"נ). או נ"ל דהתם דוקא בדרך שנאסר בס"ם שנתקבל לכל ישראל, יש כח בידם, משא"כ בחדרגמ"ה שלא נתקבל מכל ישראל, כאחינו הספרדים, ועוד כיון דע"י זמות מאוסה עליו כרסקי"ז הו"ל כבני בעולה ספ"ב דנדרים וק"ו מאמרה מאוס עלי סע"ז: גם נ"ל במקדש הסה שלא כדה, דהיינו בלא שדוכין כרב דמנגיד בבא"ג או במקדש בביאה כקדושין די"ב, אפשר דכיפין לגרשה, כיון שעשה שלא כהוגן [כב"ב דמ"ח ע"ב] ופ"י דיבמות, ומכ"ם לכופה אם היא הסיתתו, כבבות יעקב ח"ב, ותו דאיכא למימר, דבאדוסה לא נזר רגמ"ה כי"א בס"ם. וגם נ"ל במסרבת לילך אחר בעלה כסע"ה, ושלח לה בע, הנס דנאסר לישא אחרת עד שיעור שיגיע בע לידה, מדיס לבעל פירות עד שעת נתינה כסקמ"א סכ"ח, על כל פנים בעבר הזמן הנ"ל, כיון דאיסורי' רק מדרבנן הרי בדרבנן אמרינן חזקה שליח עושה שליחותי', כפ"ג דערובין דל"א ח', ופעמים גם בדאורייתא להו' סס: ומשמ. פ"ג דגיטין מ"ג דנס כשבעל עלמו בדרך מועיל חזקת חי. אמנם במרחק כמהלך יב"ח ספיר איכא למיחש שמא מת בדרך. ובברכת מהיה מתים יוכיח כא"ח סי' רכ"ה:

ס"ב לקב"ש בחלמנת עיסה הרי הו"ל כספק א' בנוסו וס' שני בתערובתו, כסקי"ד. במ"כ אסתמיעהי' דרשב"א דאוסר בס' טריפה בתערב, ה"ט דשמא זהו הס' שנאסר מעיקרא בפ"ע בספק א', וביב לא הותר בס' הסני, משא"כ בחלמנת עיסה נולדו בו הספיקות בנת אחת [ור"ל שלא לפנות נגוף שיהיה בו רק ס' א', כיון דבשעה שנאפה בנר היה רס"ס]

ס"ג ק"ל בהוחזק כהן מפיו, היאך נאמינו, שמא משום כבוד כהונה ומשום דמי פדיון בכורות משקר. ואת"ל כפ"ה דגיטין דכ"ד מדנאמן להפסיד שכרו, כ"כ נאמן לפסול ס"ת, כ"כ ה"ג מדנאמן ע"ע לאומרי כהונה כ"כ נאמן לשאר מילי דטיבורא. עב"פ ק"ל למה בחמה נאמן לאומרי כהונה לנקות בעומא למת בהכא, הרי ממ"ד אשר ירשיעון אלהי' פרט למרשיע א"ע. וא"ל דעק"ל בחלק בכורה בח"מ רע"ח דניחם שמא הפילה מקודם. ואי"ל מעטם רובא דרוב נשים ולד מעליא ילדן, דהרי קיי"ל כשמואל בח מ בסרל"ב דבמתנגד חזקת ממון ל"א בת"ר. וכ"כ ק"ל בזאתה אחר קדושי אבי', למה חייבת מיתה, שמא לאו אבי' הוא, רק משום דרוב בעולות תולין בבעל, והרי חזקת הגוף שלא להרגה עדיף מחזקת ממון כר"ג פ"ה דכתובות מ"ו, דמ"ש שם כי א"ר"ג בברי ושמא, עכ"פ הרי בס' בבהרת שם דע"ה מוכח דהיכא דלא מתנגד חזקת ממון לכ"ע חזקת הגוף עדיף [אבו"ת בוונת ע"ר, דא"כ הם בחזקת ממון אין יוכלו בהר רוצה לבפקיע ממונר, הכ"ש שלא להפקיע מייה מבוס הוכא, והרי בוצת בנהעבד בלחרים ובדאי בולן פטוריון] ה"נ הו"ל שלא להרגה מספק אע"כ דהא דשמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב, היינו רק בגולד ס' רוב עם ס' חזקת ממון בבת אחת כרפ"ג דב"ק ורפ"ו דב"ב, משא"כ בהוחזק ע"י רוב קודם שהתנגד חזקת ממון או חזקת הגוף, אזלינן בתר אי' רובא לכ ע א"כ ה"ל כיון דהוחזק לכהן קודם בעומא א"ע למה, הו לא הו"ל כמרשיע א"ע, ולפ"ז כ"כ הא דסוקלין ושורפין

על החזקה ספר"ט, היינו נמי מדהוחזק בבנה קודם עבירה:

ס"ד ק"ל בעיבר דלא הובלך לשם מיתה, נהי דחשש ממזרות ליכא בהכא, עכ"פ יש חשש אחווה, וכדפריך בקדושין דע"ג דליתסר שתוקי לתוקית מה"ט. והא דמבני הס"ם דמילתא דל"ם לא גזרו בה רבנן, וכרש"י בס, המיבני דאיסור אחווה דאורייתא. ואת"ל דאלינן בת"ר דעלמא [וכ"ם סס] א"כ נס ס' ממזרות ליכא [אבו"ת נעקר הנעבה הילוכבה ואין מושיב בה בני' שלין לה ביב' כ"ש, שנו עיני מני דעת, הרי דברי הס"ם נכון מ"ו דמילה עבו ביוחסין ע"ש]. ול"ל דעק"ל לרמב"ם פט"ו מה' איסורי ביאה, דהנשא ממרחקים, א"ל לחקור בשמא מקרובים, וכיומא די"ח, וק"ל שמא ביומא אחרי בעבר ולא חקר. אע"כ ס"ל לרמב"ם, דבשלמא בחשש ממזרות, לא סני ברובא דשמא בשום ביאה יבא הוולדו הלל הספק, וכל קבוע כמחלה על מחלה דמי, כספ"א דכתובות, משא"כ בחשש אחוה, הספק מלד בעיהם, והרי לכל ביאה עכ"פ חד ביידי, לעמר תמיד מרובא פרים ואין כאן אחוה כלל: ובבנמצא בהשה בשמא היא אחוה וכמעשה שרי, נהי דהולד ממזר, עכ"פ פטורים מקרבן, כאנוסים וכנשאת ברשות ב"ד רפ"י דיבמות, וכרפ"ב דכרה מ"ד בהוזה מהלון של רבים ונכנס למקדש ומודע פטיל פטיר, דרק בטעות מעמו הו"ל כשוגג וכהולכלפו נשותיהן ספ"ג דיבמות: אק"ל כין דבעילת עכו"ם ליכא רק משום נכו"ז מדרבנן, משום דשם כותי כדם בהמה, כרפ"ד דנדה ופ"ט דסנהדרין ופ"ב, א"כ למה קנאין פוגעין בו רק קודם שכירס, מ"ש מבא על הבהמה. ואת"ל נהי הדמין שוה ועכ"פ לריהן [ודיקן] נשהנה; עכ"פ ק"ל לאאמ"ו ע"ר זצוק"ל דשרי להתהן עם קרוביהן דבני נדה לא הוי ממזר מדהפסו בהן קדושין, ולף דגיטין אינו נע, עכ"פ קדושיהן בבפולי עדות עכד"ק וק"ל הרי הראשונים קדושיהן בעודם ישראל וממזר איסור ע"לם כפ"ח דיבמות מ"ב. וכ"ל דהולין בדובם, שלא נתגרשו בין הראשונים, ואף דלפעמים הם' קבוע וכמחלה על מחלה דמי, הרי בשלא ניכר האיסור במקומו בספיקא דרבנן, כס"ד בי"ד סה"י, וכיון דספק ממזר דרבנן בקדושין

רע"ג. הו"ל כתרי דרבנן. וכשבות דשבות בא"מ סי' ש"ז ס"ה. רק לאסר דהא דמקילין בשבות דשבות היינו במעשה ולא באכילה. דאכילה חמיר ממעשה. מדלא בטל הה"ל נס באיסור דרבנן כי"ד סק"ח. [אבו"ת אף אם יש לחלק. דבביטול שאני. דעשאו דאותר כשמבטל. הוא משום דהו"ל כאינו. ואם הוא אחר"ל תשיכתו משוויי' לי' כבמינה. אכ"פ הרי גם לענין אין מבטלין איסור לכתחלה אפי' בדרבנן אמרינן] ובילה נמי הו"ל כאכילה. וכדכי אכלה ומחתה פיה כפ"ח דכתובות די"ג. וכ"ל מדאין זעות לבהמה לאסרה על בעלה אי לכהן. ממ"ד כי יגאף אים כיבמות דל"ט. וסוטה פ"ד. דכ"ו ע"ב. וכ"כ ביאת שד. כב"ש ס"ו סקי"ז מדליט כאים רק לאמשה דבריס כפ"ב דתענית דע"ז. אא"כ נ"ל דגם בקדשה שד אינה מקודשת. ממ"ד כי יקח אים. ואפילו נימא דהו"ל ספק. מסיע חזקת פנוי'. אא"כ אינרע כפוס' [כתובות] דכ"ג ע"א: גם נ"ל כלאמ"ו זלוק"ל. דאשת הגוי ואלי' ע"ה וביב"ל דנכנסו ע"ע בחייהם. נשותיהן אסורים. מדלא היתרה גם במיתת הבעל רק מדאיתקש לגע פ"א דקדושין די"ג. אינו רק כשמת בטבע [אבו"ת אי' בספר כנסת ישראל לפ"ר זלוק"ל סכ"מ. בשיטוין פ"ו בגפלאות שב'. דיוון שאפשר שיתיר ליכא ראי' מקרא דקדושין. ופיה פיה. ושיון בספקי מסרי"א סי' ק"ב שכ' להתיר. דאשת רשע אסורה. ולא אשת מלאך]:

סה לאו אמור בדבריס. במסרס באחרי ערב לכל שבאר לכם. אפי' בלא מסטין רק לערוה. ודוקא בפכיס ריסא דניחא ליה. מדאטריך קרא למסרי מילה בגרעת פי"ס דשבת דקל"ג וכמבר"ס וויל"ל אבל פ"ר דלא ניחא לי' אינו רק מדרבנן. ורק לענין שבת גם פ"ר דניחא ליה הו"ל דרבנן. דמלאכת מחשבת אסרה תורה. וכברא"ש פ' הבונה ומנ"א בא"ח סי' ש"כ ס"ק כ'. מיהו שלא באחרי ערב. דהייט לשתות כוס עיקרין. דוקא לאשה ערי. מדאינו רק מניעה מלקלוט הזרע. אבל לא לאיש. ועכ"פ מותר לבוא בקבל כסוטה דכ"ו. [א"ה ר"ל כתוס' שם]. ומדל"ל הפטע בידים. א"כ בבילה לאחת ע"י תולה נ"ל דהו"ל כס"ם דשרי אפילו לכתחלה [אבר מאניון המעתיק נ"ל טוות ע"ר פ"ש מ"ד יבמות דפ"ה פ"ב דהפלוגא משמע בידי שמים. ומדל"ל הכי בפירוש משמע דוקא בידים הו"ל דאורייתא ובכ"ם מידי ספיקא לא נפקא. דהרי רמב"ם תולה על רש"י ומכשיר פלוגי דכא פ"ו תולי. וכיון דבבילה אחת נמי איכא פלוגתא כמוזכר כאן בס"ע א"כ הו"ל ס"ם]. וכפ"ב דגדה דע"ו בספק ראיה לו טבלה. ושרי נמי לכתחלה. וגם בספק ממזר דהו"ל מדרבנן בקדושין דע"ג. אם יש בו פלוגתא הלכה כדברי המיקל. ובל ספק דרבנן כפ"ח דע"ז ז' ע"א: אע"ל למה בהמה שנפלה לבור. מותר להביא כלים להניח תחתיו ולבטל כלי מהיכנו. אף דאסור מדרבנן. וכשבה דקכ"ח וא"ח סס"ה משום לער בע"ח. דיש גם בבהמת עכו"ם וכח"מ סער"ב וסס"ח. הרי העמידו דבריהם גם במקום עבה. כפ"ח דפסחים דל"ב. ואח"ל אחס בעשה שבין אדם למקום ב"ה. ולא לגער בע"ח. וכדכתיב ורחמיו על כל מעשיו. א"כ למה לצורך אדם לא ליכא משום לעב"ח. כעוקרין על המלכים פ"ח דע"ז ד"ח. וכ"כ למרוס טלות בהכא. ולחתך בשר ממפרכסת חולין פ"ב [ומי עדיף לצורך אדם מצורך מצות דרבנן]. וכ"ל דלגער אדם גרע טפי לאתיר לצורך לדאים לגער דבהמה [אבו"ת וכ"ל דהרי במקום לערה ל"ג דבנן בכתובות ד"ם בגוגת יוצק תלב ועי' בספר פוס הקדוש. בא"ח סי' ש"ח ומ"ש בסן אבות ת"ל]:

סו לאאמ"ו ע"ר הגאון זלוק"ל. כתי דאין אבה נאמנה לומר לבשר בבעלתי. רק להבשיר בשתה. מדאין לבא הקנה. וכפ"ד דקדושין דע"ד. אבל להתיר לאמה. לא התירה ר"ג רק בדוב בבדים בהרא"ם פ"ח דכתובות סכ"ח. עכ"פ בדיעבד שלא לתוליאה מבהן. נ"כ הו"ל כאין תקנה. ולעד"ג דגם לכתחלה שרי בהודה הבעל. שממנו נהעברה. כיון דהוא ודאי ואחר ספק. בספק"ו דיבמות ד"ע. בהודה האדום גם בדיימי מעלמא. דלא כסיף מכות במעשה דתמר דאמרינן דלמא גם אחר חזל נבה. הרי אין למדין מאנדר בסוהר לשמעתתא. מרוסלמי פ"ב דסחה [ובעבא"ח בזה בבל' תפילין]. ואה"ל מרוס שאני. דלהוליאה מאדוס הו"ל כדיעבד דאל"כ מ"ש מבשוויי' דהמעיד בה לא יאמנה אמא עיניו ונתן בה. בס"ז ס"ה [אבו"ת ליש ר"ל דאע"ג דגם בדרבנן אמרינן ח"ח מסיס מלמו רשע [בכתובות י"ח עיין ברש"י שם ד"ה הפה שהתיר] אכ"פ מדפלגינן דבורי' בסנהדרין ד"ש ת"ב קילא הכא טפי מבבור' משום דמוגם מלמו דבלא בלא ברכה אסורה לכתלה בנדה]. עכ"פ זכינו לדין. דנאמן להתירה לכהן אחר. דא"ל חוטא ולא לו. כפ"ג דקדושין מ"ז. בא"י לאי קדש בתו. ואמר א' אני קדשתיה נאמן להתירה לאחר מה"ט. אבנם אפשר דגם לעלמו נאמן בבריהם מודין. דשבוי' שאי אמא נאנסה. דלא חלי' בדעתה. מבא כ אם בדעתה הלי' לא בבא התירא ואכל אסורא. כח"מ סס"ז באומר פרוזבל הי' לי ואבד ממני מה"ע. כ"כ ה"ג בראנה הלי' שהבעול לבשר ולא לעב"ם לפסלה. ואי"ל דהכא לא בדעתה הלי' דשמא כשר לא ישמע לה. הרי מרהתרלה לה לבסוף. אבלאי למשרע דגם מתחילה היה נשיא לה [אבו"ת ליש סיה ר"ל דלא חיישינן דלמא לא ישמע לה בבשר. וכדאמרינן [כתובות דלו ע"ב]. דפריני שביתי. אמנם לפפ"ד בנו ותלמידו רש ונקלה מדיין מדבר לריך תלמוד ובי בראנה תלי. ולא בהתבתה. והרי יבמה שנפלה לפני מוכת בחץ יכולה לומר לחתיך הייתי יכולה לקבל ולא לך. [בלקמן סקס"ה] אפ"ה דשוין. ודלמא ס"ג דפסול היתה יכולה לקבל ולא מלאה דומתו בבשר. ובבר אמרו בחין נחיות טפס לחוס פשוט אבר חרפה היא לו]. ובפרנו כיון דהוא וודאי ואחר ספק. אין ספק מוליא מידי וודאי. כפ"א דפסחים. ולא משום אסור נדות. הרי שביח נהרות לטבול. ועוד דהו"ל כפ"ס שמא ממט. או מבשר אחר. דאי"ל מיד שמא מעשה"ס. דא"כ בהטילו שיהם לספל. פ"ע דגדה מ"ב. שמא מבעל או מלל. ימא מיד שמא דם נדה. אע"כ בספק בשני נופים. אי"ל מיד שמא נאסרה. דא"כ לריכים להחליט דמעכו"ם. חבו הספק וכפ"ך בי"ד סק"י. והרי בס"ם גם לכתחילה שרי וכנדה דע"ו. בספק ראהה לא עבלה. גם בים תקנה לברר לבחול אח פיה. וגם אי"ל דבחד שמא בהכא לא מבשר זה לא מבשר אחר. אינו כפ"ם וכפ"א דבהבות ד"ט. דשם אוסם חד הוא. דהתם רק בשייהם בגוף אחד. ואפי' בגוף א'. אם ספק א' מתיר טפי. דינו כפ"ם. וכי"ד סי' קכ"ב. דבתם כלים אינם ב"י מס"ם. שמא עבר מעל"ע לו פוגם למאכל אחרון. כיון דלספק אחד לא נאסר מעולם למאכל אחרון. כ"כ ה"ג אם ממנו גם משום מעוברת חבירו ליכא לאסרישם כסי"ג: ותם אם הכחים מעיקרא. דשוויי' לגבסי' כחתיכה דאסורא. חוזר באחתלא. וכי"ד בקב"ה בנדה. ואח"ל מ"ש מאומר דראה דיוכה לאמה. דאינו חוזר באחתלא כלקמן סקע"ח. דע"כ התם טעמא משום שהוא איסור הנמשך לעולם כרפ"ה דסוטה. דאסורה לבעל כלבועל להכי תקף ילדו טפי. וה"ל כן. זה אינו דבסקע"ח נאסרה עליו וודאי. משא"כ הכא גם לפי דבורו. לא נאסרה עליו וודאי לעולם. דשמא לבשר אחר נבעלה. וכ"ש שאין לומר דשוי' אנפשי' חתיכה דאסורה. ודמי לעדות דאינו חוזר ומגיד כח"מ סכ"מ. וכקושיות מהו' רפאל ל"י. דא"כ קשיא מי"ד סקפ"ה בנדה דחוזר ומגיד. וכ"כ מאומר נתגיירתי בפ"ע דנאמן לפסול עלמו דשוויי' לגבסי' חתיכה דאיסורא. לאסור עלמו לקבל ולא לזרעו כהרא"ש יבמות פ"ד דמ"ז והרי בעדות בבטל מקלתו בטל כולו כח"מ סנ"א. וא"א פלוגין דבינו. רק לעלמו ולאחר. משום דגופו אינו נכלל בקרא דעדות ממ"ד יקום דבר ולא בעוסי דבר כפ"א דמכות די"ו. משא"כ לעלמו ולקרוביו וכמ"ש ת"ל בח"מ סל"ד: ומב"ש בדר עמה בשטנה אחת. דליכא מעבר לבבים ב ביהם. שטנה עדיף מרוב עכו"ם וכפ"ב דב"ב דכ"ג בעבלה ערוכה. כיון בחידה ונשלה כתובתה רק מנה. דרק בנישלה בחוליה בנשואין כתובתה מלחיים. מלד תקנת חז"ל בלא הבא קלה בעיניו להוליאה כפ"ג דכתובות דל"ט. ונם קנס לאנוסה בזה"ז ליכא כסקע"ז. ומכ"ש מפותה דמחלה. וגם אין מחשבין שמא תפטרה מינס ע"י ולד זה. וכסקנ"ו. דהרי רוב נשים מתעברות ויולדות. [אבו"ת ואמר הבריס בן אמי עין יגם. ומאן יסיר לן מתמרים שביריתו. כיונלא דאחא מי הבדוי. דלפי עני בדעת כמוני לא אמרינן אחוזא כ"א נד מנו ולא לכתחילה. מיע כמ"ד [ריגיטין דס"ו ע"א] דלהכי אומר אמרו אסיל שמא מבשר עוים ל"ד בקר. וקשיא והרי בכתובות [דל"ו ע"ב] אמרינן אם הוא הוחזק כל ישראל מי שחוקו. ולאו ק"ו הוא. דהרי בכתובה בנר הוא מבדר הזיוקי. אע"כ כתב"ל תוסי [ריגיטין די"ז ע"ב]. דל"ע"ג דזעות לא שכיחי. ולא חיישינן בשמא אחה. שמא הוה חיישינן בריס כתובות. ולבבי בשולה בשאת ליום רביעי. כ"כ ה"ג אע"ג דלשמא מלאה עדים לא חיישינן. לשמא המלא עדים חיישינן כמ"ד [ריגיטין דכ"ח ב'] שמא מת ל"ח שמא ישות חנאי סיא. אלמא דלכתחילה חיישינן אע"ג דליכא דוכא. מיהו י"ל דהכא כדיעבד היי. ומו דליכא ס"ם. דשמא אחעבר. ואה"ל לא חלר: עכ"פ שמא לא ישכחו בזה הכן שאינו טוטר דאין שבחה מלוי' קודם ס' פעים [בכתובות ד"כ פיב] גם ליכא דוכא. דאפילו לכתחילה אמרינן עלה. וכן במשון חיישינן לכתחילה וכ"כ בכתובה ודו"ק]: אמנם במכתשה א"ל לשבע. ל"טור ממזונות העובר. ואפילו בהודה שבעלה. הרי גם בלבתו נאמן לומר אין זה בני. אף דדוב בעילות תולין בבעל. כב"ם סכ"ב [פקיס כ"ל ולא דמי לתוכעת אתגנה דבשבע כספקפ"ז] סי"ב מריב"ם. וח"מ סער"ט. וכטפין אוהה לכסות רשאה. להיכר דכתובתה מאחר רק מנה. אבל לא בימי שנדם בהולה מאיזוסין דכתובתה מלחים. בספ"ז: אמנם בהבעה אותו שהבעיה לה לתנן אי ליכא אותה דיכול להחייב בדבור בעלמא ובכיורות דא"ל קנין. כח"מ רסקפ"ב. חייב לשבע להכתשה וא"י לשבע ממנה דמי בשתו אחר שנשבע.

מדלא התכווה לבייסו כח"מ רכתב"א:

סז קיי"ל במלקות ונשואין כרבי. דבב' סעמים הו"ל חזקה. [וסי' מנ"ר]. וקי"ל לתים' פ"ז דכתובות דאין בעל בדה של אשה לומר לה נסתחסר שדך. עכ"פ הרי י"ל דגם מאיזוסין הו"ל קטנני' דגם בלא מעיין מזל נורס. וכ"ל דלפמ"ם הרא"ם דמה"ע בעל איט קטלן. דבפרנסה תלי' בלא יסיה לה בעל לפרנסה. א"כ הו"ל מלד ד"א ולא מלד שהבעל שדה של אשה ודו"ק: ולאאמ"ו ע"ר זלוק"ל. במסרב בשידוך. לומר דלא יהא שקטלנית שכנה כ"כ. ישבע דמאוסה עליו ע"ז לפטור מקנס כסע"ז:

סח במגרשה שרי להתירה. גם בזנתה ביני ביני. ממ"ד והיתה לאיש אחר לשון הוי'. וכ"כ ביאלה במיאון. אבל מיאון דחבירו לא מבטל ניעא דיד' כפי"ג דיבמות דק"ח:

סיא בפנוי מלקין על היחוד ואין לאסור בא"א רק בקינוי וסתירה כסיקע"ח. אי בעדי טומאה. ולא בעדי כעור. רק במסיע קול וליכא בנים [וסי' בק"ב]. ומלטרפין עדי כעור. אפילו בכעור דחזי הלי לא חזי הלי. ולעו"ת עה"ג רק בגרשה כעור ממנה ולא מבועל. וכרמב"ם וספ"ב דיבמות. וגם רק בים לחוס שנבעל בזמן הכעור. ועמ"ש ת"ל סקס"ו: ובאין הלים בביהו ואשתה העובר יבר משעור עבר. אם לא אשתה יב"ח לא הו"ל ממזר. כ"א בברולה אמו ביותר. כפ"ד סי"ד וסי"א. וכ"ל דבכעור מלד לומדנא אסור לבוסו לערשה. דיא רלנו בעינן מדאורייתא. ואלו כעור מלד לומדנא. לא

הו"ל רק מדרבנן. מדמין ממתין באומדנא במעשה דחבא חלפתא פ"ע דסנהדרין ד"פ ע"א. ותו דהרי לרי"ף. בכעור אינו אסור רק לבעל. אבל אינה אסורה לבעל. דמדאורייתא ממנו כדיעבד דמי: ולהסו' הו"י ביאת פחות מבן תשע שסכנ בחיקה. לא אסרה אבעלה: ונ"ל דמה"ע כעור גרע מסתירה. דלא ביכר להבדה עי"ז במעשה. ונ"ל בא"א שזינתה דלא הפסידה בלאותי' קיימין. כספי"ח דכתובות דק"ח. דאם היא זינתה כליה מי זיע. ולרא"ש ושו"ת ח"ל. גם בנכסי ל"ב מיירי. דמ"ש מבע"ח דעלמא דגם בהמיר יחזיר ליורשיו כח"מ. סי' רפ"ג. וכ"כ [ועכ"פ כל"ל לע"ד] נכסי ל"ב באחריות הבעל. די לפטרו בשבועת אין לי. ועמ"ש ת"ל סקט"ו:

סי"ג במניקת חבירו. לא סני בהבלים מעות למסמס בחלב ובילים כפ"ד דיבמות דמ"ב. דאפסר לא פלוג רבנן בתקנתייהו רק דבי' ריש גלותא סרו. דיש להן היכר דקלא אית להו כהר"ן פ"ו דכתובות. דבנאסרה להשאת. אז סתם אם מרחמה על פרי בטנה. א"כ כל אשה שלא הניקה מקודם מלד סכנת אמו. הרי חייס קודם כפ"ה דיבמות דס"ב. בכה"נ נ"כ יש קלא כדברי ר"נ וסני להבלים כל"ל:

סט"ו נושאין על המוסה ומפותה. במתה ראשונה. ואמוסת אביו או אחיו. גם בחייהם סרי:

ענונא

סי"ז ק"ל גב"ם. דמתיר ענונא בס"ם. נימא מיד שמא חי. ואת"ל בס"ם משני נופי' אי"ל מיד שמא חי. דא"כ לריכין להחליט שזה אחר. וה"ז הספק. וכמ"ש ת"ל לעיל ס"ד מפ"ע דגרה משפל יע"ם. עכ"פ ק"ל לרשב"א דס"ם ורובא שוין. הרי חזקת א"א ורובא כפלגא ופלגא. כתוס' קדושין דפ"א [עי' בי"ד סק"י ס"ק סקס"ד] ואת"ל מולא הותר עגינא רק אחר יב"ח כס"ה. נסתלק חזקת חי. כא"ח סרכ"ה לבדק אה"כ מרי' מתים. א"כ גם חזקת א"א ליכא. עכ"פ למה נאמן ע"א. וגם פסולין. מאומדנא. דמה דעבידי לגלוי' לא משקרא אינשי. גם דייקה ומנסבא. משום חומרא דר"ז רפ"י דיבמות. ואלו בעובדא דחבא חלפתא סנהדרין ד"פ. לא הו"ל לאומדנא כוודאי להמיתו. ואת"ל לז"כ רש"י שבת פכ"ב דקמ ה דכל דמקדם לדעתא דרבנן מקדם. וגם לשו"ת הרא"ש במעשה דמכליף בן מלך. מה"ט מקילין בענונא טפי. עכ"פ בתרי ותרי ואמרה ברי לי. למה מיתרת לאחד מעדיה כפ"ב דכתובות דכ"ב. מ"ש מיבם דא"ל שמת אחיו. ליבם אשתו כרסקנ"ח. ואתי"ל הכא בשעת הגדה אינו נוגע בעדות. דא"י למי משמיהם תגשא. וא"א מוטא ולא לו. משא"כ התם לא חזי רק ליבם. [ואע"ג דהרשות בידם לגלי להתיבם כלקמן סקס"ה. עכ"פ עפי קיימה קמי' מלאים אחר]. עכ"פ למה מהימנא בהובעת להנשא. שמא הערים לגבות כתובתה ולא להינשא. ואת"ל כמו דספק עבילה מיליא מידי ס' ראיי'. מס"ם כפ"ב דגדה דע"ו. כ"כ ה"ל ספק מיתה מוליא ספק ערמה. עכ"פ ק"ל מ"ם בתובת הרא"ש כלל נ"א דגם בהכיר [ל"ל דל"ל בהזכיר] העד שמו מפיו סני. כיומנן אריה. יבמות דקכ"ב. הרי תנן [משנה ערוכה היא דתנן כל"ל לע"ד] שם להדי' במעשה דללמון אני פב"פ נשכני נחש. ואי"ל דסתם נקט לה רק לרבותא דגם בחיים אין חוסשין שמא משקר לשנות שמו. דבורה הוא. א"כ למה קיי"ל דלא סני בהכיר העד רק שמו לבד. דלריך שמו ושם עירו. ושם אביו כסי"ח: אמנם באמר סמוך לעיר פלוני. הו"ל כפי' שם עירו. ובאמר סמוך לביתי. סני בשמו לבד כבי חוזאי יבמות דקכ"א: ומטה דאמרינן שם בפרשא זריזי דא"ל שם כלל. כ"ל דשם לומנתו סני. וכ"כ באמר חזן מעיר פלוני. וכ"כ בהוליסיהו בקולר. וכהלכו לאנטוכיא דתנן שם: אמנם טביעת עינא דקלא רק לאשתו הוי סי' מובהק. משום דמצוי' עמו בחולין דל"ה. ומדשרי סומא באשתו דאל"כ שמא בנר קלא וכב"ב דקס"ז. ומ"ש יבמות דקכ"ב שמא קול ארתה. והרי יש ע"ע דקלא. התם שאני. דשמא בכוונה שתה קולה כדי לקלקלה: והא דמלבוש חייבי' לשאלה. אפשר אינו בכל מלבושיו. דחזקה אין אדם מניח עצמו ערטלאי. כמ"מ סר"ן. דלכך במתנת כס"מ בכולה בעמד חוזר [וי"ל]. ואפשר גם באדבע כנפות. דלא שביק מלוה דרמי' עלי' וכסל"ז סט"ו. דמה"ע אין בוגרה בכלל אחת מבנותי מקודשת לך. רק אפשר התם חזקת פנוי' מים יש: אמנם בבלים שאלו לעצמו. מהכ"ת יעבור על מ"ש חז"ל אין שואל רשאי להשאיל. [ואחזוקי אינשי ברשיעא לא מחזקינן] וכמ"מ סי' רל"א וסמ"ב. וכאחרוני וטבעת סכ"ד. וגם סכין שחיטה לא מוכלי אינשי כסמ"ע דב"מ: אמנם בהגיה אחריו כהב שיטבע א"ע בנהר. אז אפילו נמלאו כל מלבושיו בשפת הנהר. הרי ניכר עי"ז כמשונע. ואפשר אחר הכסנו כל בגדיו ברוח ערום. כשבות יעקב. [אבו"ת ואע"פ דבאומר שעולה לגג ושיפול אינ"ם. מ"ה בחזקת מאכד אינ"ם לדעת וכי"ל שמא"ב וכפ"ך שם. ואמאי. נימא נמי שבות משונע ומעלמו נפל אח"כ. י"ל דהתם הוכיח תחילתו על סופו. שחזקתו לדעת עשה. ואף שעשה כשגגון דינו כמאכד אינ"ם]. ואפשר דבכה"נ. בנמלא בנהר. סני בסימן ביומוי. וכמו דמהני סימן ביומוי. בהא דפליגי בים ט"ע בפרלוף פנים עם החוטם ולא נהבל בפניו. אבל היה לאחר נ"י כסי' כ"ו. או שהיה חוץ נ"י בנהבל כסי' כ"ה. וכ"כ בהא דפליגי בעיכר בחשתו משהועלה. דסיים עה"נ דבמסייע סימני כלוי. אז סי ביומוי. אז שום שרכב עליו. דהו"ל נמי כבלוי. דמהני. כ"כ נ"ל הכא נמי הכי ובבמסייע סי' ביומוי שבנוף לסי' כלוי כסים. מדפליגי בתרווייהו ביבמות דקכ"ב. דהמחמיר באחת מקיל בשני'. באיתנייהו לתרווייהו נמי מהני: ובשני עדים. א"ח שיאמרו בדדמי. שיהיו לריכים שומר קברתיו [כבע"א] אא"כ במלחמה גדולה. אז באמרו שהניחוהו מת בדרך. דשמא התירלו לעבר כסי"ז: וכ"ב אשה נאמנת גם בלא קברתיו. במלחמה קטנה כרלחנים. דאשה זינתא עלה. כיבמות דקט"ז וע"ז דכ"ה: ובשפירש בעלה ממנה בקטנה. אז ביושבת מעגנא כמה שנים. א"ל דמת. וע"א מהייב לה הו"ל ספק בסמ"ח: וא"צ חיפוש כסי"ט. רק כשא"ו מי יגא מעיר באאמ"ו ע"ר זלוק"ל: ובמים שאין להם סוף. ואשתהי כדי שתלא נפשו. אינו רק אסור דרבנן. ובדי כשמגלא עם סי' ביומוי. אז שמסייע כברת ר"ח סכ"ה. אז שמסייע הגדת עכו"ם גם בלא מסל"ת באאמ"ו זלוק"ל וב"ש אות רכ"ט. וק"ל בחורף דנקרשו המים. למה הו"ל כמים שיש להם סוף כב"ש. ולא ניחש שמא יש מקום פתוח. ומשם עלה. [והלא בים לא מלריך לבדוק שמא יש בתוך ג' שנות ממקום שיטבע מקום פתוח]. וכ"ל דרק במנולה חשבו. ולא במוסכה דא"י מקום שנפתח לעלות בו. [ואפשר דהו"ל כס"ם]: אנמא דסמקא יבמות דקכ"ח. כ"ל דאפשר זהו [קעסטעלגרובע בל"ח]: אין חוששין שמא מילל בנם. הא"כ אמרה דגם היא נגלת. כעיסן עליו הבית דתנן התם: ובנמצא כתב שמת. אפשר ע"י קול. נכתב במדומה ונקר ספי"ח: קטן אינו נאמן. רק עם קיבור דבריס כסי"ג: ועכו"ם א"ל רק במסל"ת. ובלבד שיהיה ההתחלה מעכו"ם. ואח"כ רסמין לחקרו: ובחיפוש ישראל אינו כאלו התחיל הישראל כסע"ו. וכ"ל דה"ע כפ"ד דשבועות דל"ח למה אהה רק א זרינו שבועה שאין אנו יודעין לך עדות פטור. אלמא דרילה אינו כהתחלה. וגם ממ"ש שם בהשביעו ה"פ חוץ לב"ד. וכפר בב"ד הייב המם. משם מוכח לע"ד. דבהתחיל ישראל. ובפנע סנית התחיל עכו"ם. נגרר אחר התחלה קמא [וי"ל]: ובצוות עכו"ם וי. ושאלו ישראל למה. והשיב דמת פב"פ. וי הו"ל כהתחלה מעכו"ם וכבריית פוגדקאית סוף יבמות: ולאאמ"ו ע"ר זלוק"ל בשאל ישראל על רחובן. והשיב עכו"ם דהרג ראובן ושמעון. נאמן לשמעון. וק"ל דהכי דאף דמלת נהרג על שניהם קאי. אפשר לומר כפלגינן דבוריה כהרנהיו ס"ו. עכ"פ מ"ם מחיפוש סט"ו. ומשאל על ספינה. כב"ם אות רמ"ג. אז ראה אשת נרלח. אז בם פר מנזלנים. וגם נ"ל ממ"ם יבמות שפט"ו דקכ"ח. עשה דלא אמיתך. כמו דהרגתי לפב"פ. משמע כשלא ניכר [הנהרג]. אין חוסשין שמא משקר כדי לחיים אז לגזות נרלחן. וכמו דא"ח בעכו"ם מפי עכו"ם שמא ליכא מסל"ת לקמא אז שמא מלאו קמא אחר נ"י משנרלח. וכן כ"ל דבנשאת ע"י ב"ע. ונודע דאה"כ מת. הו"ל כאנוסה הרי לבעל בני. דאינו כסע"ו לאסרה מלד נע דקמא. דהכא שמת קמא שאני. מבא"כ בנשאת בע"א. [דהו"ל כפוסעת דלא דייקא כראוי כנ"ל וסיינו לרמב"ם אבל לאמתר משמע דל"ם]:

סי"ח ליבא ממזר רק בחייבי כריתות. ולא ביבמה שזינתה. וגם לא מגדה. כיון דקדושין חופסין בגדה ממ"ד ותהי נדתה מלשון הוי': וק"ל שמא קרא רק בקידשה בשטר וכסף. לא בביאת נדה. וכרבא פ"א ד"ד. ככל מילי דאמר רחמנא לא העביד אי עביד לא מהני. ואמ"ל דהוקבו הויות לחדי כפ"ד דיבמות דמ"ה. עכ"פ למה יבמה נדה קניא בביאה כסקס"ד ס"ד. וכ"ל דביבמה ק"ו מאשה דעלמא. דלא זקוקה מקודם. ורבא מיירי רק באיסור מל"ע. ולא מלד נדות. וכהרע"ז בחושן משפט סר"ח בקנין בשבת אז שחט בשבת דהאכל כפ"א דחולין די"ד:

סי"ט ק"ל למה סוקלין וסורפין החזקה. כשבעלה אחר שנראה כרוך אחריה כבן אחר אמו. הרי אין ממיתין באומדנא. וכאבא חלפתא סנהדרין ד"פ. וכ"ל התם ס' בחיוב שמא לא המיתה זה אבל הכא הרי בעל ודאי. רק ס' בפטור שמא אינו אמו. וכח"מ סע"ה ס"ט. וכ"כ בשאול בכור ודאי וספק אם נפדה כי"ד סס"ה. ועוד הכא הוחזק כבן קודם שנולד הספק. כמ"ש ת"ל ס"ג: ונ"ל כשבא עוז ממרחק. ומת הבעל. זקוקה ליבם דאין לומר שהפקירה א"ע לו משום עושרו. דהא יותר מהלתין יומין לא מוקי אינש אנפשיה. ואין אדם עושה בעילתו בעילת זנות [ככתובות דע"נ] ובעל לשם קדושין. ואף דקדושין לא הוו רק בב"ע כסמ"ב. הרי עדי ייחוד הן הן עדי ביאה. ואף בנודע דלא שבעה. הרי גם ביאת נדה קונה. ואינו ממזר כסי"ח. ובבעשה בזנות הו"ל עבירה טפי. לכני תלינן דלא חטא כ"כ. [אבו"ת ויכא לדמיוי לבל פנוי' שבעלה בזנות דא"ח לקדושין אפילו בתיילדה בעדים. דהכא קיים אותה אלמי כאיש לאשתו. אמנם ק"ל הרי גם באשה שאמרה שבעלה אינה בועלה ית דאמנת. ואמאי הרי טפי מל' יומין לא מלי מוקי אנפשי'. ואת"ל דדוקא בביאה ראשונה לא מוקי אנפשי'. ואשכתי' דוגמתו בפרשה נדה קודם ביאה ראשונה. לריכי שמירה ס"ד קל"ב. אף דאח"כ מהיומין. עכ"פ נ"ל דאפי' בביאה ראשונה דוקא כאין איסור בביאה. אמרי' לא מוקי אנפשי' משא"כ הכא דנדה היא וכדמסיק ע"ר הנזלוק"ל. ודאי אפי' עפי מהני מוקי אנפשי. וכ"ד קל"ב דלכתחילה. אפי' מיד חוסשין. ואפי' נימא דבעל אותה. עכ"פ שמא בעלה לשם זנות. והו"ל ס"ם דדוקא בהתקדשה לו בתנאי. אמרי' כשבעל אחל אתנאי. מעטם אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. משא"כ במופקרת לו אף דנתיחדה בפני עדים לא תלינן שקדשה דעפי

אמרי' שלא יכשל רבים שיבא לנשאה ולא ידעו מקודשין. ותו הרי בכל גווונא לא כ' לא כתובה. וכל פסולת מכתובה עושה בעילתו בעילת זנות. כספ"ו פ"ט. ושי' בכמב"פ פ"ז מגירושין הי"א וכאה ע קמ"ע ס"ב:

סימן כ ספק הוא אם קדושין תופסין ביבמה כסקנ"ט. ואפילו הכי בזנתה הוא כשר. מדליכא כרת ועכ"פ נאסרה ליבם עי"ז. כתוס' רפ"ד דסוטה. ועיין מה שכתבתי לעיל ס"ו: ולרבינו לבוש הא דאסור להחזות פניה עד אחר. כוותר הקדש. הייו תדיר אבל בתרתי שרי. ונראה לי דה"ע כרש"י בהפיכת שולחן מדיני ד"כ ע"ב ותוס' יבמות דל"ד ע"ב:

סימן כא משרת שהבא פרוסה וקדש המברכת בפני ב' עדים. נהי דאינו כמקדש בגזל. דהרי שייכן מזונכן על ב"ב. ואף בלא מזונות המקדש על בעה"ב. על כל פנים שמא טורח חיתוך שוה פרוטה. ושמא אומן קונה בשבח כלי כסס"ו. ואפשר דהוה ס"ס. שמא אין טורח החיתוך ס"ס. ואם"ל וכו' שמא אין אומן קונה בש"כ — . וכ"כ עמ שהחזיר פרוסה להמוכתנתו לו וקדשה בו. הרי בשתיקתה על אמירה דבשעת נתינה. מקודשת. דקבלתה מסייע. וגם במקדש בגזל דידה. היתה מקודשת אינא איסור גזל. כהגה. ולאאמ"ו ע"ר הגאון זצוק"ל. גם באמר דוא זאלכט איין מאל מיין זיין. מקודשת. אף על פי שאמר [איין מאל] וכאומר היוש אם אשתי פ"ח דקדושין ד"ז. דרק בחלי פרוטה אינה מקודשת. וק"ל דאמא לעבודה קאמר. מדלא הזכיר אשת ואבה בהתם. ואף דלא הי"ל רק ספיקא. הרי חזקת פנויה מסייע. אלא אם כן איתרע כתוס' כתובות פ"ב דכ"ע ע"א וע"ב: וק"ל בקדשה בנשרפין למה אינה מקודשת בספ"ב דקדושין. דלמא בהגאת אפרן קאמר. ואת"ל דבשעת אמירתו דייניו ליה. [אבו"ת ול"מ ג"ל דהתם איירי דלא ידעה שהן משרפין והטעה]. על כל פנים ק"ל באמרה נתקדשתי ונתגרשתי. דמהימנא באנו. אלא אם כן איתרע נתקדשתי לפלוני. אז א"ל באנו להשקיע זכות אחר כסל"ז סב"ה וכפ"ב דכתובות דכ"ב באומר ביתי נהתי לאיש הזה. לאיש אחרת. הזה הנהיה תכ"ד. ואמאי הרי במקדש לא בנגרש א"י לאחר גם תכ"ד כפי"ח דגדרים דפ"ז. ואת"ל התם רק באמירה בבעת נהינה. [אבו"ת אז נלפ"ד. דבבא באמירה נתגרשתי אינו חזרה כלל ממה באמירה תחילה נתקדשתי]. על כל פנים ק"ל באומר הרי את מקודשת לי ולפלוני סל"ח ס"ה. למה הוצ"ל כאחר מעולה תכ"ד. ואת"ל התם כשלא נתן רק אחר נמר דבורו עכ"פ ק"ל דגבי דבעה המקרא להקרות להמקדש מלת לי. אלא כלום היא. מדלא נתן לה המקרא מידי. עכ"פ בבעה הבלית אמר הרי את מקודשת לי. למה הו"ל כהקדש בבעות בכליה ס"ע. הרי אי"ל טעיתי רק באנו. כת"מ ספס"ח וסקכ"ו סי"ג. ונראה לי דהכא חזקה שאינו מבקר. דאין אדם חוטא ולא לו. כפ"ב דקדושין דס"ג ע"ב. והרי חזקה עדיף מע"ח כת"מ ספס"ד. וע"ח עדיף ממנו לפטור מס"ד. אם סע"ה וסכל"ו. מכל אבן דעדיף חזקה ממנו. איכול לומר טעיתי. והא דמנו במקום חזקה כספק כרפ"ח דב"ב. התם במתנגד מנו לטענה ולא לחזקה:

סימן לד הקשה הרא"ש פ' ח' דכתובות סי"ב. בברכת אירוסין אקבמל"ו על העריות. הרי לא משכחת לה בהאי גווונא לברך על איסור רק על היתר. דאם לא כן יברך בשחיטה על איסור אבר מן החי. ק"ל על נדר דאמינו. דהכא לאו על עריות דעלמא קאי. רק על ידי קדושין נתוסף איסור עריות לאסור בקרובותיהן. [אבו"ת וכל טיח פוד. דהאי פ"י תופס וקדושין דמסיים בסוף קאי על ואסר לנו וכו' ואל ואהיר לנו]. הא דא"ל ברכה לביאה לקיים מצות עונה. מקום דבידה למחול. ומכל אבן למצוה פי"ר אמא לא ההעבר:

סימן לה המקדש ע"י שליח. ומת השליח. אסור בכל הנשים שמא קדם דמהימנא להתירן לעלמא. הי' אמ"ו ע"ר הגאון זצוק"ל בשם רמב"ן דרק לגבי עלמן מהימנא מקום חזקת פנויה ולא להתיר קרובותיה. [אבו"ת הר"ן גיטין בסוגיא דשלים דקפ"ג פ"ב הבית דהרי הרמבן ופיים בשמו. הא אלו בהו הקרובות והפידו מותר כה דע"ח אתן באיסורין ופ"ם]. וק"ל אם כן מה סריך בזה בגיר בש. בקן שפרח. דלאסר לבולם. הרי לעולם [ר"ל כ"כ בקיצין] מסייע חזקה היתר מעיקרא ואת"ל הרי הכא נמי לא מסייע לעלמן חזקת היתר דמעיקרא רק באמרה ברי לי. הרי לבעל ליכא ברי. ואי"ל ענוגה יוכיח. שמתרת להנשא על פי דבורה שאמרה מת בעלי. ליתא דהתם מלתא דעבידא לגלוי. שיראה שמא יחזור חי. להכי לא משקרה. [וגם ליכא דייקא] מה שאין כן הכא דמת השליח משלח א"י להכחיש. ונראה לי דגם רכ"מ הקשה [לפע"ד ל"ל מ"מ פ"ע הל' ד' מהל' אישות] דלמה אסור משלח בכל הנשים. לפהרי בקרובה הבלית.הרי בלא זה יש להקשות האיך יכול לעשות שליח לקדש ל' אחה. הרי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים אלא על כרחך דמעשה מנו דחכי לנפשיה אבה נמי לאחריה וה"ת בשאינו קרובות הבלית אבל קרובות הבלית ליכא מני.יכינה הירוקו דא"כ ל"ל למימר דרמי עליה כסל"ז סע"ו. תיפק ליה דא"ח לקדש בא בוגרת. כ"א בשעשתה שליח. והרי לאב ליכא מנו דקדשה לעלמו. אלא על כרחך בים דמה להפסד א"ל מנו. ולפ"ז משכחת לה שקדש שליח לאחותו [ומ"ל דינוגע בדבר]. הרי צריך שני עדים לקדושין כסמ"ב. וכ"כ י"ל נמי קושיתי דלעיל. דכתו דבעינונא לא משקרא. דבעיתא שמא יחזור בעלה להכחישה. כ"כ ה"ל שמא יחזרו עדים להכחישה. גם נראה לי דמ"ש בקדושין דכ"ג דליכא מידי דאיתו לא מלי עביד. ועל ידי שליח מלי עביד. על כל פנים להיפך ליכא. לקדש בתו בוגרת למשלח. ולא לעלמו [או כסן דמקדש גרושה ליבמל]:

סימן לו בגערה שקדשה א"ח שמא כחרלה אב ככס"ל: וקטנה שלא יקדשה אביה בזה"ז על כל פנים שרי' לקבל קדושיה במעמד אביה. ואינה יכולה למאן דגם בקטנה וחרשת ושוטה. כיון דהו"ל על ידי אביה. גם לחרשת ושוטה הו"ל דאוריתא. רק ביחומה גם בזה"ז המאן כסקנ"ה. אבל לא בחרשת דלא ימנעו מלגמרה [שאין לה הקנה בקטנה שבגדיל] ושוטה אין צריך מיאון: ובאמר כולכם מקודשות לי ואחות ביניהם מדכלכם בדבור אחד. הו"ל כקני את ואחות בא"מ סל"ח וסר"י וכל שאינו בזא"ז גם בב"ח אינו: וק"ל למה באמר לאחיות אחת מכם מקודשת לי למה קנינ. אף דהו"ל קדושין שאמ"ם לביאה. מ"ש מחוסה דלא חי' לביאה סס"ח ונראה לי דשאני קדושין דלשלם לא חי לביאה. דבלא בלא ברכה. דהיינו שאז הי' חופה שעת ברכה.אסורה כנדה [כסס"ח]:

תנאי

סימן לח רק באיסור כקדושין וגם אמריב דכשאין בתנאי חמשה דברים. [ל"ל תנאי כפול. הן קודם ללאו. תנאי קודם למעשה ואפשר לקיימו. והתמיהי תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר לא נפיק רק לאומרא] תנאי בטל ומעשה קיים מה שאין כן במו"מ. בכל תנאי שני. דכל מו"מ במגבה הלא כחוזן משפט סרט"ו ורי"ח, ובלא התנה [כלל] הו"ל רק כגלוי מלתא שם ר"ז: ובאמר על מנת לא אמר מעכשיו. אז אפילו בגט וקדושין א"ל כל הני. והקשה רבנ"ז בהקדמה ל"ד. לתוס' קדושין דמה שאנו רולין הו"ל הן. אם כן בגט שכ"מ למה אהקין שמואל שמו אם לא מתי ואם מתי ואם ל"מ. פעם שליבי. הרי אנו חפצין שלא ימות. והו"ל שפיר בתרי בני קמאי הן קודם ללאו. וכ"ל לפמ"ש הר"ן פ"ז דגיטין דמה"ט צריך הן קודם ללאו דאלו דאמר ביאסר. דיסיים יהא נט. ישנו לומר בגמר דבריו אדם נחפס לחיות נט בלא הנאי. לפ"ז דוקא בתנאי שבין הדם לחבירו בעינן הן קודם ללאו דאשכר למטעי מבא"כ בשטה בינה למקום לא שייך טעות [ארו"ת כמדומה דלא ס"ל כ"מ לתרן קו' תוס'. ולימ הים כ"ל לתרן קו' הרע"ז. פ"פ שיש להקשות סיבא אשכר שיסיים בשום תנאי הן קודם ללאו. הרי כל הן נכלל בו לאו ובכל לאו הן. למשל אם אתן לך ר' זוז תהיה מגורשת. ואם לאו לא תהיה מגורשת אם נלה הוא לחיפך. לאו קודם לאן. דאם יתן לא תהיה א"ה. ואם לא יתן תהיה א"ה. אע"כ דמה שאנו רולין לחדש גם דהיינו הנירוטין. בבא צריך שיהיה הן קודם ללאו. ואם שומק כוונת הכפת"ו ודע"ז אתמ"כ הקשה כאלו כ' תוס' מה שאנו רולים יותר הוא מחשב הן. והרי לכפת"ו שפתם בירור מלנו. מה שאנו רולים שתעשה. ולפי דעת הכפמ"ז הו"ל שעשה. וכי מה עניים לעשות עוד. אלא כוונתם ז"ל דמה שאנו רולים שתעשה. ר"ל עיקר השקיית סוטה לפטיר הבעל בעלה ממנה. ואם מחשב הן. להכי צריך להקדים אם לא שכב. וכ"כ שתם בגיטין. עיקר נתינת גט שכ"מ הוא משום שמא ימות. להכי צריך להקדים אם ימות יהא גט ואם לא ימות לא יהא גט דוגלת זה אין כאן שתחדשות כשלא ימות. ורק כשימות יהיה שתחדשות שיהיה גט. משא"כ בסוטה גם כשלא תמות יהא שתחדשות שיטור הבעל שפלי' ודו"ק בכלפפ"ד כוונת לכותבו בעת"ז ל"מ. ושי' רמב"ן פ"ו מאישות ס"ח ד"ס הן אמת. וזכותם יגן לי ולגרפי אמן סלה]:

סל"ט בהתנה ע"מ שאין בה מום שתם. אין קפידא רק למום בכהן כפ"ו דבכורות. ובאמר על מנת שלא יהא בה מום. שני בנתרפא. ואי"ל ית ספק מום. מדהו"ל בת ביאה. רק שמתקשה בשעת הבמים שהרא"ש רפ"ח דיבמות. ואפשר כ"כ סרים דאינו מוליד. על כל פנים בר שביבה הוא להשקיע אמתו. אף דבעינן דמקדים שביבת בעל לבועל. כפ"ד דסוטה מ"ד. מה שאין כן כשאין לו נגיעה אמנים להזדקק לה כסקנ"ד. אז בנבנע מאוסה עלי דהו"ל כבני שטאה כפרק ב' דגדרים. ודי בגט על כל פנים. ובקדושי טעות ודאי, אין צריך נט:

סמ באאבר הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר ל"ד יום. מקודשת גם בנתעכל המעות. מה שאין כן בפדיון בכור י"ד סס"ה לא מהני. מדא"ל מעכשיו. ובאמר הרי את מקודשת לי מעכשיו לאחר שאתגייר. גם בלא נתעכל אמ"ק מדאתגר פעולה. ואי"ל באמר מעכשיו ואחר ל' יום, דהו"ל ס' שאלו קדושין מעכשיו אז עד אחר ל' יום.בזינתה ת ך למ"ד, דלהוי הארלת סכק ליתא [דהתרלת ס' לא מהני. רק כשאינו עתיד להתבדר כרבה זה ואחר ובבה את זה] אז אם בידה לבטל. כלומר דטתר. שבידו לאכול מקודם. כתוס' כתובות פ"ג דל"ג ע"א, מה שאין כן הכא שלאחר ל' יום יתברכו קדושין וודאין. ואין בידה לבטל, בכהאי גווונא אמרינן אצלאי מלתא למפרע. אף על גב דהוי ספק בשעת העבירה וכספק סרים שאכל חלב ובמות פרק ח' דף פ' ע"א. וכבמי הגאון מר"ה אליעזר זצוק"ל ונפי זה מתורץ קו' הסוס פרק ג' דכתובות דל"ג. [ונישין דל"ג תוס' ד"ה ואנקיאנו] שהקשו. הרי לנדר ביין התרלת ספק. דמלי לאתחל עלה כפרק מ' דיבמות ד"ה. דנראה לי הכא נמי אין בידו דמלא יימר דמזדקק ליה חכם. וכפרק ג' דשבת דמ"ז ע"ב. במוס מעי"ם אינו כמוכן מה"ע [אבו"ת

לכאורה נכפלתי משמע. דמלבד מה דאמרינן סתם בשבת דמ"ו דבגדר דפגי ג' הדיוטות לא אמרינן מאן דיימר פרי"ו פ' סתם מאן דיימר שמא לא אמלאנו לתכס.וכן מוכח בש"ס.דאם נאמר דר"ל שמא לא יתרלה התכס א"כ בג' הדיוטות נמי אכ"ל פרי. והרי בגזיר דלוקה ע"כ ומלא ג' חכמים בכ"ד שיכלה להלקותו. ויוכל להתיר בפניהם. וכ"ה שהאיר עיני הכהן דברי ע"ר הגאון זצוק"ל, לפמ"ש תוס' שם בד"ה התם. דדוקא היכא דספק שקול. אמרינן דמזדקקי ליה תלתא הדיוטות. משא"כ במסתכר עפי דלא מזדקקי ליה כרלויא יומין כיו"ט דלא משתרי ספיר אמרינן אפילו בהדיוטות דלא יתלו ליה. א"כ ה"נ כיון דפבע ואכל עכבים ושתה יין אחר התרלה. מסתכר עפי. דלא מזדקק ליה כדי לקנסו ומזה נ"ל ראיה לפתור הכתתי לעור יו"ד [פי' רס"ח] שכ' כ"י בשמו. דלריך לגר בזה"ז ג' ת"ח. ובש"ס לא נזכר רק שנשה. ולרלית להוכית ממ"ד בקדושין דפ"ב ע"ב גבי לאחר שאתגייר, מאן דיימר דמזדקק ליה תלתא. ואי נימא דפני בהדיוטות הרי בתלתא הדיוטו ל"ז מאן דיימר. אלא נאו ש"מ דלריך מומחין. וא"כ היכא אפשר לגר בזה"ז להתגייר אלין מומחין. ודוחק לחלק בין ת"ח למומחין. ולפי דברינו ניחא דכולאי בהדיוטים פני רק אפ"ה אמרינן מאן דיימר כיון דמסתכר עפי דלא מזדקקו ליה. משום דקשיס גריס ליפרלא בספתת כפ"ד דקדושין ד"ע ע"ב):

סמ"ב ק"ל בשביסה מודים בקדושין. אף דמחייבים לאחרים. [הוא"ל] פלגינן דבורס [אבו"ת ר"ל אלא לאמיגס מה שאמרו אקדשה אלא בעדים. ועי' תוס' בתובות די"ח ב' דדוקא היכא דלריך מאמר הראשון לפי' אל מאמר האחרון אז לא פלגינן דבורא. ודו"ק]. ובהמיר להאמינם להבא. במנו דקדשה עכשיו. כב"ב דקל"ד בהודו לגט לעבר. מהימנא להבא במינו. להחמיר דהולכת ולא מהיבמת. ואח"ל כיון דמנו בתרי ליכא כתו' כתובות די"ח. רק [היכא שהוא לפטור א"ע ממזון] כתו' קדושין דמ"ג ע"ב. אז היכא דשתי הטענות שוין. כהתם דמלו לגמיר יהבנוהו לאלוה. במנו דאמהדרוהי לגוה. וא"כ דוקא בגט דא"ל דעתה ורלוה אמרינן מנו. מכא"כ בקדושין דלריך רלוה. ה"ל מנו בתרי. ושמא רלוה רק לחול קדושין לעבר שפי מלהבא. כדי לבטל קדושין מאחר דביניהם. עכ"פ ק"ל לב"ש [סק"ז] לאחרה גם באמר ע"א שנתקדשה לפניו ולפני ע"א אחר שהלך למדה"י אז שמת. במ"כ הרבינו. ממ"ש קדושין דס"ה ע"א בהכחשה [בקדושין כלו"ל לע"ד] לאו כלום סתם. משמע גם בכה"ג ועוד דאל"כ כל פעם יעריס ע"א לומר בכה"ג כדי להאמינו. ולהייהו מסמ"ז. בע"א נתקדשה וע"א לא נתקדשה. דמשמע דלוגא ע"א המכחישו לקמא. היה הראשון נאמן. ע"כ בכה"ג שאחר שהיה עוד אחר שם ומת. מדבעי בקדושין ב"ע. במ"כ התם בא"א שהכחישו. דאמר שהקדישה אביה ומת [וכ"כ הב"ש בעאמו שם]. משא כ באמר דעד השני במדה"י [והיא מכחישהו דמהימנא]. דלא משקרה דמהיורתה במת יחזור, דומיא דענוגת שאמרה מת בעלי, דמהימנא דלא משקרה דמהיורתה שאינה יחזור כמו' י"ז. אף דמתעד הזקת א"א, מכ"ש הכא דחזקה מסיעה: ומה שנתפסק בהיו עדי קדושין קרובים לאב ולא לבתו. ומבכח"ל בח"מ סל"ג. כ"ל כספק פ"א דקדושין ד"ז ע"ב. בבתי בעותיך לבני בניי בפרוטה. אם דנין בחר פועל. או בחר נפעל. ה"נ בכה"ג. אף דבחושב להאכיל כזית למחר לבנים אמ"ל כזבחים דל"ד. התם אין הבנוי בגוף הבנים בהכא ודו"ק [אבו"ת ולפעד"נ דהתם בזבחים זיל הכא ליכא אכילה זיל הכא ליכא אכילה. לפיכך אמ"ל. משא"כ הכא לגבי אב של הבנות שיכול הפרוטה ליכא ליריף]. ומה שהקשה הב"ש ס"ד בשם המרדכי בלא רלו העדים נהיגה, רק שמעו שאמר ההקדש לי בחפץ פלוני ואח"כ רלו החפץ בידה ואיכא הוכחה שקבלו הקדושין דלא מהני, מ"ש מלומדא דהן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה. כ"ל דהתם אין אדם עושה בעילתו בעולת זנות, והכא בלא רלו העדים שבה לידה בתורת קדושין. שמא לשחוק התכוון [בהמירתו ולא נתן לה בשעה שקדשה]: ובמבחישים בני עדים א"ע במת קדשה. י"ל שמא אינו כע"א אומר מת וע"א אומר נהרג לעיל סי' י"ז ס"ע דמהני. דהתם י"ל דלא משקרי מכוח דעבידי לגלויי. וגם א"א בכלל מלתים מנה כספ"ג דגזיר, רק בב' כתי עדים ולא בע"א שהאינו יין וע"א שמן בזמן אחד כח"מ סל"ב ס"ב [אבו"ת אני אינו כדאי לפתות פי לפני ע"ר הגאון הב מ. וקרילת שפתי מעשה רבה הוה.ולעפ"ד עצותו הקדושה תרבני לשורר עוד על דבר א.דבל"ז לא דמי הכתשה דהכא לחד דהתם, עיש מ"ש הרא"ש שם. דבריו דשניהן מודים שאינו קיים. אינו הכתשה בגוף הענין. ובאמר שם הב"ש יותר. דבריו דשניהן רלו שמת. לא דקדקו יפה אחר הסיבה פ"י מה מת. וא"ת התם שא"ל לרלות ענין מיתתו. רק בשאילתו אח"כ שמת. די. משא"כ בקדושין הכא אין עיקר הגדתם על דבר שהלו אחר הקדושין. רק לריכין שיהא הנתינה בעלמה, גם לריכין לדקדק בה אם ש"ם אז לא. לכני מחשב שפיר הכחשה. ולא דמי לאנה שחור אז לכן בת מ"מ סל"ב. דהתם כיון דשניהן רלו שהיה דיבר. אם לי אם שחור אז לכן. לכני לא דקדקו בו כולי האי דמלתא דלא רמיה עלייהו. משא"כ הכא. ודלאי לריכים לרלות ולדקדק יפה במה מקדשה. כדי לאמר כמה שוה. לכני מחשב שפיר הכחשה]: וקל בקדשה בע"א. וחזר וקדשה בע"א. כסמ"ב ס"ה.ביו דאינו כב"ע כיעור דמלטרפין כרסי"א. השאני הכא כיון דלא היו ב"ע יחד. שמא היה בלבם לבחוק. אז כב"ש סי"א סקי"ג. עכ"פ ק"ל לאה בנהיגה בע"כ לקנין סי קמ"ב ס"ד הו"ל ספק. שמא א"ל לחקנת הגל להבלים כפ"ז דנישין דע"ה. רק בלא בפניו, מ"ש מתלוה ובזבן ה"מ סי' ר"ה דאמרינן אבב אומנא דזוזי גמר ומקני. וא"ל דלהקנות כל נופה שלו. וכאנשה לקבל קדושיה דמי כרסמ"ב [אבו"ת כוונת ע"ר הגאון"ל דבסי' קמ"ג שהיה כל נופה קנוי לו. והיא הכריחתו לחזור ולהקנות לה גוף אלה. לכני בכה"ג

ל"א דע"י קבלת המעות גמר ומקני. אמנם לא זכיתי להבין מ"ש גוף אשה מנוף עבד. דודאי כל מכירה באומנא מהני. אפי' במכר עבד. ודוחק לומר דהכא אשתו בגופו דמיא [במנחות דל"ג]. וא"ש היה נ"ל. דבתלוהו וזבן. כיון דע"כ מייני באמר המוכר או כתב שדי קנייה לך. וכיון דמלינו בה"ג דמהני בקרבן. כופין אותו עד שיאמר רולה אני [בר"ה ד"ז ע'). כ"כ הכא. ואף דשאני התם דבבר מחוייב משעה שנדר. עכ"פ הכא ע"י הגאת זוזי. לא גרע מחיוב הנדר. משא"כ בסקמ"ג הרי מיירי שלא אמר בבעל שמתלוה בקבלת המעות. כדמוכח [בגיטין דע"ה] דמיירי דומיא דתקנת הגל. להכי ל"א אגב זוזי גמר ומקני. אמנם הן דרסמ"ב שהגיה ע"ר הגאון"ל, דודאי מיירי אפי' באמרה ע"י הבעלים רולה אני ואפ"ה אינה מקודשת [בכ"ב מ"ח כ'] מדנקט הש"ס רק עשמא דשמה שלא בהוגן מש"ה קנסוהו. קשיא ספיר מ"ש ממכירה באונס. דהוי נמי שלא בהוגן ולא קנסוהו. דאף דלא תתיר לאונסי בלא דמי משתע להו [בב"מ ד"ה כ']. עכ"פ למה יגרע סברת דמכירה מהסברת דקדושין. ובהא ודאי אנהיר לן ע"ר הגאון"ל לפיינן. לחלק. דבקדושין כיון דהסרייתה לאכד תפציות של גופה. מתחב עושה שלא בהוגן. עפי ממכירה:

סמ"ג תקנו קדושין ליומה קטנה. כדי לבמרה מהפקר. ולא לקטן. דא"י לבמרו לאשתו רק סיוף לפרקו בסב"ע דסנהדרין וע"ו. ונס בל"פ דרק לגבי קטנה אמרי דגדלה קדושין בהדה בסקב"ה. ולא לקטן כזלא בעל מסגדל. דגופה לאסרה. ולא גופו לאסר. וחרם כונס ברמיזה ומול א ברמיזה בסמ"ד: ונ"ל דמה"ע אין מוסח גטה בפרקת. שלא יאמרו אין קדושין תופסין באחיתה. וכגט מיאון סק"ה ס"ז. אמנם שומע ואינו מדבר. הו"ל כפקח. דקדושיו דאורייתא לקדשה בשטר בסל"ב. בנכתב לשמו ולשמה [אבו"ת אע"ג דבשטר נמי בע"פ לריך שיאמר ה"ז לקדושך בב"ש שלו סק"ב. נ"ל דבתר מ"ש רמ"א דפי' כ"ז דבשמדברים בפניהן תהלה מעניינא דקדושין א"ל אמירה בלא. א"כ מבשתל"ל הכא שפיר בה"ג]: ובקדש בן מומרת [אפי' בשאביו עובד כוכבים] מקודשת. דהו"ל כיסראל. דבקר הבא מישראלית קרוי בנך בקדושין דס"ח. ומב"ש מומר שקדש. דאעפ"י שחטא ישראל הוא:

סמ"ד [אין לו דין קול ב"א כראה שמתה בעיר. ושמע קול הכרה. ויש עד אפי עד [ופי' רש"ע] וי"א דלריך ב' עדים אפי ב"ע. אפי' לא שמע ב"א מהם רק אפי' ע"א [בפי' מ"ו ס"ב]: ומדאסור לחקור בקלא דבהר בסואין כרש"י ור"ן ניטין דפ"ט. א"כ הו"ל קול בלא הוחזק בב"ד. דאינו רק לעז לבד שלא יאכל בסואין שקדשה אחר מקודש. וכליני אם מבטלין ראיה. ולפ"ז בספק זנות א"ח. דמטה לטעור. מטה לבטל קלא:

סמ"ה [ואחרי הו"ל ספיקא דאורייתא. ואם נשאת תלא. רק בנשאת לאחר מעדיה וטוענת ברי כפ"ב דכתובות דכ"ב ע"ב. לא תלא. אמנם בים לה חזקה היתר הו"ל ספיקא דרבנן. ובחד וחד. אם בא המתיר תחלה. כספק דאחר שחיטה ברי' כדט"ז בי"ד סל"ט סי"ז. ובספוקים הלך אחר רוב דעות.

ומלה נשי וחד נבדא הו"ל כפלגא ופלגא. כסי"ז ורפי"ד דיבמות:

סנ לחוקי דרך אינו כשדכן רק בדיבר מסך הגדן. ומשערין השדכנות לפי הסך המוריבה משניהם. א' מארק מכל מלה זהו' [במדינת פאלגון]. וממלה ראשונה כפל. ומספריס וקרקע ותכשיטין. מוהנין מחליו. ואלי שדכנות מוהנין למתחילין ואלו לגומרי. אבל לאמצעיים ולא כלום. ולקרובים ספולי עדות אין מוהנין. רק בגיכר [לפי ראות עיני הדיין] שעשו פעולה. דאל"כ כ"א יעיד על קרוביו שהיו שדכנים. וברחוקים הלדיים זה מזה עשר פרסאות יהנו שדכנות כפל. והו"ל כרחוק מקום פסחים דל"ג. ובמכחים לשדכן עח"מ ספ"ז וברפ"ו וסל"ד. ובהעני יוכל להפחית מגדן שליב וכבשר בזול בח"מ במ"א [אבו"ת וא"ל דאינו יכול להכריח להתתן ליעל פחות. רק שאין החתן יכול להכריחו בתשב עד שתלבין ראשו. אם יולה ליתן אלים פחות. יוכל לומר לתתן לו כנוס לו פטור. ובמשמע נמי מסוף דברי ע"ר הכ"מ] לו כי"ד סרל"ב סט"ז. ובעבר הזמן שקבעה. ויש קפידא [תלד אחד]. אפי' בנאנס המעכב. אפ"ה הבני פטור כס"ך ח"מ סב"א ורבט"ז ב"ד סרל"ו. ולא יהיהו החרם כבדר. וכ"ל במחל החתן ואבי הכלה [אחדדי] אינו מזיק מה שנשאר הבטר ביח כח"מ סי"ב וסרמ"א. ואי"ל דא"י למחול שעבוד הבלה וכח"מ בסל"ג. ליתא. דהא לא זכתה מאביה סך הגדן עדיין. דהו"ל קניין אחן. כח"מ סרמ"ג וסרמ"ה. ולא כתב לה רק ע"מ לכנסה כתה"ע סי"ג ס"ב. והרי אין החתן לריך לנשאה תכס. והו"ל כנורס דנורס דפטור כפ"ד דשבועות דף ל"ב ב'. אבנם בקרעו לתנאים בחלי. אין כאן כלום. דהו"ל כמחילה בעעות. כח"מ סכ"ה. דהא ליכא ריע מזל רק אחר אירוסין כאה"ע ס"ן ס"ה וכהסו' בבית יעקב. יל"ל כיון דקנס יתנאים רק מגד בושה. א"כ במסרבה לישא בעל אחותה לרחם על בני אחותה. מפני שקשה עלי' טפולן. או במסרבה בחתן כדי לישא בעל אחותה שמחמת על בני אחותה. פטורה מקנס. דהרי אינה מתכונת לבייאו. ובוטת אינו חייב כ"א במתכוין. כח"מ סת"כ וסתכ"א. וכ"כ במסרבת בתו. האב פטור מקנס כס"ן ס"ו. ובטוענת מאוס עלי השבע בסמע"ז ובחזרו הלדדי'. יחזיר הגדן. ואלי רווח. כעיסקא ח"מ סק"ח וסרל"ב. כבני ע"ר מהו' אליעזר זצוק"ל:

סנ"ג אין חוזר בשבת חזרה [אפי' בשנה ראשונה אחר הנשואין שמחזיר הכל. ובשנה שלאחריה שמחזיר אלי הסך] רק נל"ב. ולא כ"מ [ולאין ולאורף]. כתבו' שב יעקב. ואינכה הולאות חלי' וקבורתה ומעשר שנתן מגדן. ובהפסיד במו"מ.

הרפסד הוא לפי ערך. כשהפיס וכב"ם. וכ"ל דב"ח דבעל חיוב נובה מנדוניא רק בחיי כח"מ סל"ז. והא גם בעל לריך להחזיר [ולא עדיף מני' ב"ח דידי'] לכך הו"ל כפקדון שם סל"ט. דחיוב ב"ח נובה ממנו. ובשנה שניי' יחזור רק החלי. ואח"כ עכ"פ סך הנדן שעודנו ביד חמיו חיוב נובה. מדלא הגיע ליחו מעולם. רק כשנתן לו חמיו ממרנא דהם לכל מי שעוליתו. דאז כגבוי דמי. אמנם מ"ם הב"ם דגם מערב נובה. מס"ם שמא קיי"ל כרש"י כתובות פ"ד דמ"ז ע"א. דמה דאמרי' התם דלא זכה הבעל. היינו דוקא בארוסה שמחה. אז שמא כי"א דערב כגבוי דמי. וכיון דהוו ס"ם נובין מספק. כתוי פ"ג דכתובות. הגיע עליו בשבות יעקב. דתו' איירי דוקא בשמת לגמבע. וחזקת הגוף מסייע לחובע. וכ"ל רא"י מרשב"א דס"ם כרובא. והרי לא אזלינן בתר רובא במהנגד חזקת ממון. כח"מ פסל"ב. ובהגיוחה זרע דראוי להתאבל עליו. גם במת אחר אמו מיד לעולם יורם הכל כשבות יעקב. פליגי הפוסקים אם נתקן חזרה גם בנהרגה או המירה. אז הכניסה הוא משל עלמה. אבר לא מנדוניא שנתן לה אבי': והקשה בני נאון ישראל נ"י לאי"ט. עמ"ם דבמת בעל הוך שנת חזרה. מ"נ כחובתה. רק נדוניא ותו' שלים. הרי בלא"ה נכלל כתובה בכלל חו' שלים

כב"ם סס"ו סי"ח. והירן דע"כ איירי הכא בשלא הגיע בכדי כתובתה:

סנ"ה לארוסה אי"ל כתובה רק בכהב לה. ואעפ"כ תוס' אין לה שלא כתב לה רק ע"מ לנשה. אמנם בחיבי לאוין לאיבר. דכתובה דרבנן שלא תהא קלה בעיניו להוציאה. ככתובות דל"ט. להכי בכה"ג ליה לה. אבל תוס' דמדעתו. יש לה. גם כשלא ידע. דאי"ל כהו"ל כהעעתו. דסברה מיס נגובים ימתקו ויתרלה. אמנם ברולה דס מחמת תשמים. שאינה בת ביאה. לו בנוס כסקט"ז. אין לה גם תוספת:

סס"א ממ"ש פ"ו דיבמות דנ"ז. דרק בפשלי כהונה לו קטנה. אין חופה לפסולות. נ"ל דנדה דיש לה היתר לאחר זמן. גם בת ביאה היא שפי מקטנה. חופה קונה. ומ"ם רב אמי פ"ה דכתובות דנ"ז דגם בנדה אין קונה. הייט במתה לו נרשה מקודש שנבעלה. חדע מקדשה מעכשיו ולאחר למ"ד יום. דהל קדושין למפרע. דאין אומרין בכה"ג אם מהשתא לא קדיש כ"כ למפרע כבתובות דנ"ט ע"א. דהרי חזי' לביאה מל ע נ"ל:

סס"ב ז' ברכות בסעודה שניי' ליכא. רק בבתולה עם פנים חדשות. והפנים חדשות צריכים שיהיו הרוב מהעשרה. וכלא"ח סס"ט וסקנ"ז. לו בשבת במנחה כשדורש החתן. [אבו"ת קיל ח"כ מה רוב פנים חדשות ליכא כאן. ולימ מסוד קדושת אלמ"ן הגזלוקיל לכתורה בל"ז לא דמי לא"ח פ"ט וקל"ח דהתם הרוב מתוייבי. אבל הכא מאן יימר דתיוב ז' ברכות לשובבני' ומסובין. אפשר שאין החיוב מוטל רק על החתן בעת שמחה בעת כניסתו לחופה. וכמ"ש ויקח נועז עשרה אנשים. ומבריכין דקאמר הש"ם קאי אחתנים דעלמא. וכ"כ בשעת שמחת סעודה כשיבואו פנים חדשות ויבאתו חתן וכלה סבי. ואפילו יבאתו רק על אדם א' תשוב סבי. ואי"כ בשבת נמי שב' תוס' דמחשב פנים חדשים. שיבאתו חתן וכלה בו וכ"ם כשילדום אחתן אז]. ולא אחר ז"י מיופה. אע"פ שלא בעל עדיין [אבל אחר ברא מברך כל ז' כשאוכלים עם בר"א שאינם בני ביתו וא"ל י"] ובאלמנה משבעל גם אחר ברא א"א כש"ך בי"ד סס"ז, וכשא"א ז' ברכות אחר ברא. יאחר קודש בהמ"ז עודה לשמך. ולא דוי הסר. ולבני הנאון מהו' ישראל נ"י לאי"ט. ה"ם ממ"ד אחרית שמחה תונה. לכן רק בשמחה גדולה שברך ז' ברכות. מתפלגין דוי הסר. ועמ"ם ה"ל בקולא. דלא"כ ביום טוב הי' בטוב וביום רעה רעה. ובשני חתנים ביום א' יענמידו לכ"א חופה בפ"ע. משום עה"ר וכי"ד סרס"ה בשילה. רק לשעודה אחת שרי בהמ"ז לשמיהם ביחד. מדלא נזכר שים שם שני חתנים [משא"כ בחופה ניכר כשמקדש]:

סס"ג אבו"ת אע"ג דקיי"ל דכתובה דרבנן שלא תהא קלה בעיניו להוציאה כפ"ג דכתוב' ושם פ"א וכהרא"ש שם והטור סס"ו כאן. אעפ"כ כותבין בנוסח כתובה דחזי לכי מדאוריתא פ"ם מ"ם תוס' בכתובות ד"ג ע"ב דנין מ"ד דאוריתא לו דרבנן. אעפ"כ כתובה נגבת בכסף לורי ולא בכסף מדינה. כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה. א"כ מ"ם דחזי לכי מדאוריתא. כ"ל כסף דאוריתא. וכן פי' בנ"ם אמנם מ"ם אח"כ בנוסח ודין נדוניא דבנעלת לי' כותבין כן מלד מנהגא שלא לגיים את מי שאין לה. שהכניסה מלה זקוקים ופיטו מלה מלרק שב"א הוא מ"ת ג"פ. וב"ב אומיף לה מן דלי' כסף סהוא. וכן מוהגין כדי להרחות שתביאנה עליו. ופ"ה מלתיים זקוקים. שהם ש"ך והו'. לו נ"ג ר"ע י' ז"ג ואעפ"י שסך הכתובה שהיא דוגמת מסר דאוריתא חמשים כסף אינו כ"א שלשים ר"ע. כפי דברי פ"ר הנאון ולוקיל הכ"מ שכתב כן ע"פ הש"ך בי"ד סס"ה שב' שסך חמשה שקלים של מדיון הם ג' ר"ע. מוהגין שזה נכלל נסך ג"ג ר"ע י' ז"ג הנ"ל. ועיי' כ"ש כאן] וקי"ל בנאמנד הכתובה. שכתב לה כתובה אחרת כמ"ג. ניחם שמא המלא קמא ותנבה ב"ם. וכפ"ב דכתובות דע"ז ע"ב. דאבדה כהסמינה בפנינו דמי. ואמ"ל התם באלמנה הכשנית לחיי. משא"כ בחיוו. יש בסף נביי'. דשמא תמות וס' נביי' מיליא סנסף שתמלאנה לכתובה. ובכנה דע"ז דסנסף מוליא מידי סנסף ראיי' מס"ם. עכ"פ ק"ל לב"ש בס"ק סק"ל דבנוף תוספת כתובה. יבורר כמה הכניסה ע"י תנאים. דמשמע תנאים ראשונים. ק' ניחם שמא הפחית מנדן כנהוג כ"פ. ובס' חיוב. א"א נכסים בחזקת אלמנה קיימי. רק בסי' נ"ג. דהתם בס' קבלה מזונות כבר. דחוב וודאי. וס' בפרעון. אין ס' מוליא מידי וודאי בספתים ע"ו. אבל בסי' חיוב לא. וכסי' ל"ו. בנסנק מנה ומלתיים. וכ"ל דס"ל דמדאשה הו"ל כאומר הריני כאלו התקבלתי. וכנדרים סס"ח מ"ז. אקי"ל מדליכא תוספת שלים רק בהכניסה מעות בעין שיוכל להרוויח בהן. מהכ"ח לעמר ב"פ. הריני כאלו התקבלתי כזכר בתנאים. והריני כאלו התקבלתי הכל במזומנים [להוסיף שלים גם על מה שלא קבל] והו"ל יורשיו וודאי עפי ממנה וכמ"ע כהיא סכרמ"ז:

סס"ח לב"ש שכתב סוף סי' זה בנמלאה מעוברת חבירו אחר נשואין. דחייב לרשה. והפילה קודם נרושין. ונמלך לקיימה. לריך נשואין שנית. דקדושין קמא קדשי טעות הוא. דאם לא כן למה האמינו לבעל מכח חזקה דא"א טורח בשעודה ומפסידה כפ"ה דכתובות ד"י. הרי אינו מפסיד הסעודה כשמקיימה. ודלמא טוותו להרויח מנה. ולקיימה. והלא כרמב"ם שהביא שם. ובמ"כ דרבינו ממ"ם בפי"ג ערוקי מסהייני. משמע דא"ל לרשה ולקדשה שנית ואפילו כשהי' ממלא בה מעיקרא. כשנמלך הלא קדושין דמפרע. דמדנמלך אינו כקדושי טעות רק כבגלא מלהא למפרע דמחאה בטעות. דאינו כמקדש ע"מ שילה אבא. ומיתה וחזר ונתרלה דכיון דהסקה פסקה. כסל"ז. ואילה"ק מסי' ל"ע ס"ב במקדשה ע"מ שאין עליו מדר. והתירה חכם אחר שנודע לבעל שברה דנתבטלו הקדושין. דהתם בפירש בשעת קדושין. כשנמלך הלא קדושין דמפרע. דמדנמלך אינו כקדושי טעות. כשנתרלה בסוף. רק הו"ל כמקדש מעכשיו ולאחר למ"ד כשתהרלה. ופסק גם יוכיח סק"ן. דכשרולה לקיימה יקדשה שנית בלא ברכה ובלא נשואין. רק כתובה לאחרת לריך. מדהו"ל כבטר שנמחל שעבודו ח"מ סמ"ז. ומ"ש רא"י מס"א דיכתובות ד"י. התם שלמי. דא"י שתהרלה בכתובה מנה כבעולה. לה"ק אין לחם טורח בשעודה ומפסידה. דא"י שתהרלה במנה. משא"כ הכא שנתרלת ווודאי לבטוח במנה דמי למקדש מעכשיו ולאחר למ"ד כשתהרלה וכנ"ל. דחלין קדושין למפרע. ומכ"ם נשואין. דמהכ"ח לחלק. ואף למ"ד כלה בלא ברכה אסורה לבעלה. הייט בלא חופה. הרי עיקר חופה הכנסתו לביתו. והרי כבר היא בביתו [אבו"ת נ"ל בוונת ע"ל דהרי ברכות אינו מעכבות גם בחופה כתה"פ סס"א ומ"ש דשיקר החופה הוא הכניסה לביתו.הוא כפי נ"ל]. אמנם ברולה לברשה יבכה מנדוניתה כל הוצאות. וכמ"מ סל"ב במקח טעות. ואף בהי מקיימה אחר ג' חדשים בכדי הכרת הולד. אינו כמשתמש במקח אחר שנודע מומו. דהו"ל כמחל שם בסל"ב. דהכא אעשר לתעלים. דאל"כ היכא מבכח"ל בן חשע לראשון לו בן ז' לאחרון. כפ"ד דיבמות מ"ד. מדיכר בג' חדשים. נ"ל. מיהו הא דיכול לבכות היינו בהכניסה משל עלמה. אבל בהכניסה משל אביה. אם מקבל הלב בחרם שלא ידע שאמתה. א"י לבטות מנדוניתה. כמוש שלא ידע המוכר. שם סל"ב [ואי"ל דכבר הקנה האב לבתו] דהרי לא פסק לה רק ע"מ לכנסה כסל"ג ס"ב. והכא בנשואי טעות. גם הגע רק חומרא בעלמא. [ואי"ל דלמא ישבע האב בטענת שמא דבעל]. די"ל דלגבות אפשר דמשביעין בטענת שמא. כמ"ש ת"ל בח"מ סע"ה. ועכ"פ פטור בעל בשבועה אין לי. כב"ח דעלמא. כח"מ סל"ט. דאינה כאשה דעלמא דכשאין לו כדי כתובתה ונדוניתה מוכרח לקיימה. דהרי הכא מוכרח לנרשה: יש שהקשו להרא"ש פ"א דכתובות סי"ח. שכ' דלרבינו יונה קשה. הרי לר"ג נמי א"ל רק בזמני. והכא ליכא מנו עפ"פ. וקשה דה"ל מנו דמוכח עץ כרש"י די"ב. ונ"ל התם בטענת דמים. שיולא נם ע"י עץ. משא"כ בטענת פתח פתוח. כר"א והוס' שם ד"ט: **סס"ט** בזה"ז א"א שיחלוק הבעל א"ע מיכושתה בין אירוסין לנשואין. דאנחנו מוכרח לקיימה. דהרי הכא מוכרח לנרשה: יש שהקשו להרא"ש פ"א דכתובות סי"ח. שכ' דלרבינו יונה קשה. הרי לר"ג נמי א"ל רק בזמני. והכא ליכא מנו עפ"פ. וקשה דה"ל מנו דמוכח עץ כרש"י די"ב. ונ"ל התם בטענת דמים. שיולא נם ע"י עץ. משא"כ בטענת פתח פתוח. כר"א והוס' שם ד"ט: **סס"ט** בזה"ז א"א שיחלוק הבעל א"ע מיכושתה בין אירוסין לנשואין. דאנחנו מוכרח לקיימה. ובשני חתנים ביום א' יענמידו לכ"א חופה בפ"ע. משום עה"ר וכי"ד סרס"ה בשילה. רק לשעודה אחת שרי בהמ"ז לשמיהם ביחד. מדלא נזכר שים שם שני חתנים [משא"כ בחופה ניכר כשמקדש]:

סס"ז אבו"ת אע"ג דקיי"ל דכתובה דרבנן שלא תהא קלה בעיניו להוציאה כפ"ג דכתוב' ושם פ"א וכהרא"ש שם והטור סס"ו כאן. אעפ"כ כותבין בנוסח כתובה דחזי לכי מדאוריתא פ"ם מ"ם תוס' בכתובות ד"ג ע"ב דנין מ"ד דאוריתא לו דרבנן. אעפ"כ כתובה נגבת בכסף לורי ולא בכסף מדינה. כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה. א"כ מ"ם דחזי לכי מדאוריתא. כ"ל כסף דאוריתא. וכן פי' בנ"ם אמנם מ"ם אח"כ בנוסח ודין נדוניא דבנעלת לי' כותבין כן מלד מנהגא שלא לגיים את מי שאין לה. שהכניסה מלה זקוקים ופיטו מלה מלרק שב"א הוא מ"ת ג"פ. וב"ב אומיף לה מן דלי' כסף סהוא. וכן מוהגין כדי להרחות שתביאנה עליו. ופ"ה מלתיים זקוקים. שהם ש"ך והו'. לו נ"ג ר"ע י' ז"ג ואעפ"י שסך הכתובה שהיא דוגמת מסר דאוריתא חמשים כסף אינו כ"א שלשים ר"ע. כפי דברי פ"ר הנאון ולוקיל הכ"מ שכתב כן ע"פ הש"ך בי"ד סס"ה שב' שסך חמשה שקלים של מדיון הם ג' ר"ע. מוהגין שזה נכלל נסך ג"ג ר"ע י' ז"ג הנ"ל. ועיי' כ"ש כאן] וקי"ל בנאמנד הכתובה. שכתב לה כתובה אחרת כמ"ג. ניחם שמא המלא קמא ותנבה ב"ם. וכפ"ב דכתובות דע"ז ע"ב. דאבדה כהסמינה בפנינו דמי. ואמ"ל התם באלמנה הכשנית לחיי. משא"כ בחיוו. יש בסף נביי'. דשמא תמות וס' נביי' מיליא סנסף שתמלאנה לכתובה. ובכנה דע"ז דסנסף מוליא מידי סנסף ראיי' מס"ם. עכ"פ ק"ל לב"ש בס"ק סק"ל דבנוף תוספת כתובה. יבורר כמה הכניסה ע"י תנאים. דמשמע תנאים ראשונים. ק' ניחם שמא הפחית מנדן כנהוג כ"פ. ובס' חיוב. א"א נכסים בחזקת אלמנה קיימי. רק בסי' נ"ג. דהתם בס' קבלה מזונות כבר. דחוב וודאי. וס' בפרעון. אין ס' מוליא מידי וודאי בספתים ע"ו. אבל בסי' חיוב לא. וכסי' ל"ו. בנסנק מנה ומלתיים. וכ"ל דס"ל

למי שזנה דאינו חייב להחזיר [מ"ה עב"ם שם סק"ב]. ואח"ל דכמזונות פטעה דהו"ל ליטול דרך הלואה או שתחזור על הכהנים. עכ"פ לתוס' פ"ד דכתובות דל"ג דמ"ם קבורתה תחת כתובתה. ר"ל תחת נדוניא. מדמ"ח לקבור אלרוסתו. מ"כ יפעור נ"כ לקברה בשלא הכניסה כלום. ואח"ל מדכפל רפי"מ דכתובות. יורשיה יוציאו כתובתה חייבין בקבורתה. משמע אפי' ברק ראוי לירשה שני וכפסקי תו' שם. מ"כ במתה קודם שנכנסת הנשבעת כתובה. למה מ"ח יורשי' לקברה כרמב"ם. הרי שני בראוי לירש. וכ"ל דהתם פטעה בעלמה. דלמה לא מיהרה לשבע קודם מ תה:

סע"א אינו חייב לזון בנו רק עד שם שנים רק באמוד [בד"א בים להן ממון. אבל אין להם זון בתקנת חכמים עד שיגדלו אבל אין כופין כ"א בדברים רק באומד] מאמ"כ אמר אין זה בני כב"ם [סק"ח ולעיל] כי' כ"ב ס"ב. וק"ל דלמא יכיר רק דרשאי להחזיקו לממזר כח"מ סער"ט. ולא להמיהו ברעב. ואח"ל נס בלא קרא דיכיר הרי לא מהזקינן ליה כבן רק משום דרוב בעילות הולין בבעל ומהי דרוב בעילות תולין בבעל. אין הולכן בממון אח"ר כח"מ ספרל"ב. מ"כ ל"ל אמירה דאב. [מ"ה עי' ב"ם סי' ר' סקנ"ו] אע"כ דהתם במכחישו בברי: תו ל"ל דמ"ח להשיא לקרובתו. דלא כב"ם [סק"ד] רק בשידוך ביוני. ממ"ד די מחסורו ולא לעשרו כפ"ו דכתובות דס"ז. והדע מדמ"ח לזון גם לבנו ת"ח בים לבנו פרנסה בלמלוס. כי"ד סרנ"א וסרל"ג. ולהרא"ש סי"ב דכתובות. גם לאחותו פטור להשיאה כירושלמי. ובמדיה עסע"ב. וכסות ודירה עסע"ג: ויכול בעל למחות באשתו שלא תלך לבית אבי' רק פ"א בחודש. ושלא יבואו אצלה רק בחלי' ולידתה כסע"ד. וכשאינו יכול לפרנסה במקום זה. כופה לבוא אחריו למקום אחר. כסע"ה. ואין יורשים הייבים בפדיונה כסע"ע. ורפואה

בלא קבה הו"ל כמזונות כסע"ט. ובהשכיבה מבל בעל ולהיפך סע"ו:

סע"ז מורדת מחסמים דטעמה מאוס עלי. בלא הובעת כתובתה רק נע. בזה ניכר לוונסה. ודינה כמתיבתא. כהרא"ש פ"ה דכתובות דס ג שיחזיר נל"ב שהכניסה ומכ"ש נ"מ. וכ"ל מדסיים כן. משמע אבל לא תוס' שלים. וכן משמע ברי"ף ומרדכי ושו"ת הרא"ש. ובלא ניכר אסה. אז רק בהפסה נל"ב זכתה. ולא בתפס שלחה. ואפי' אבי' כאחר דמי. דהו"ל כתופס לב"ח במקום אחב לאחריים ח"מ סק"ה. ובים לבעל על חמיו ממרגא סתם לכל מי שמיליאו. דכגבוי דמי כסל"ג. אז גם לנדוניא שביד אבי' א"י לעבב. ובניכר ערמה גם בהפסה תחזור. אמנם בתבעה נע וכתובה. אז דינה כש"ס. לגרשה אחר ד' שבועות ושלא להחזיר לה רק נ"מ. ובמתה קודם נע יורשה: וגל דבהוא מודד אינו יורשה. דנהי דים לבעל פירות עד שעת נתינה כסקק"ז. וכ"כ ליורשה כס"ל ס"ה. עכ"פ במורד מדקנסיהו מדדיה לדידה. כדלקמן. מכ"ם מדידה לדידי'. וכעין בברת הוס' פי"ח דכתובות דק"א ע"א. כ"ל: ולקו' רלח"מ במורד שאין מוסיפין לכתובתה כסרלה לגרשה מיד א"כ יעדיים כה"ג לבטל חרגמ"ה שימרוד כדי לגרשה בע"כ. כ"ל דעיד קשה בקע"ע בקנס לגרשה למה יוקנס כשלא גרש כסקל"ד ס"ד. הרי מדאוריתא אסור לכופו. אע"כ כיון שכפיות הקנס מלד ד"א שרי. מכ"ם במורד בכופה מלד ד"א לבטל ממנה שאר כסות ועונה עד שתרלה לקבל הנט. וכסי' ל"ח בתגלי ע"מ שהאכל בשר הזיר. דמהכב תגלי שאפשר לקיים. שהאכל והלקה. ורק מלד ד"א א"א לקיימו. ולא מחכב נמי מתנה ע"מ שכתוב בתורה. דהא א"א לחייבה לאכל. רק כשלא תאכל הנט בטל:

ס"פ ק"ל למה בעל מוחה מלהניק לבן אחר עם בנו. וכ"כ מוחה שלא האכל דבר המזיק לולד. אף בנהנת עי"ז. כסי"ב. הרי נס כביסתו קודם לחיי חבירו לר' יוסי בגרים דפ"א. וכ"ל התם פטור להלל כבב ואל תעשה. משא"כ הכא כמזיק בידים. ולהכי לא דמיא נמי להך דרפ"ה דב"מ דס"ב ע"א בכד מים באינו מספיק רק לאחד. דת"ק קודמין לחיי חבירך. מיהו זהו דוקא בחייבת להניק כספ"ב:

ספ"א הקשה הר"ן למה בהקדים בעל מעשי אשתו. לא קדים רק כספירם יקדשו ידיך לעושיהן. כרמב"ם פ"ו מהל' ערכין. ובהקדישה היא עצמה. גם בסתם סני. כרמב"ם בגרים פי"ב. כ"ל דבשלמא לעצמה. מדאין אדם מוציא דבריו לבטלה כר"מ כתובות דנ"ח. מה"ע הו"ל כאתרה בפירוש יקדשו ידי לעושיהן. משא"כ בבעל. א"א נעשה כאומרת. דא"כ גם בידיה נימא מדלא אמרה כבעל. נעשה כאומרת אינו ניזונת ואינו עושה. דאז לא מהני הקדש של בעל. מיהו בני הגאון מהו' אליעזר זצוק"ל הקשה דדוקא לגבי בעל אמרי' נעשה כאומר. מדאמר מקלת מלותו ענין. משא"כ היא הא לא קאמרה כלל. ויכיל נימא דנעשה כאומרת. [אבוית ולית ל"ל לתרן קו' הרין דבכפל ואבה כשיהן הטעם בשוה. דבהקדים בעל. מדיכולה להקדיש א"ש לומר אינו ניזונ' וכו' לפי לריך שיקדים מה שמשופכד לו כה דסייב סידים. ומה"ע נופא מדיכולה לומר אינו ניזונ' וכו' מה"ע אינה לריכה נמי לומר יקדשו ידי]:

ספ"ב לקו' לח"מ והגהמיי' מנגן לכופה להניק בנה כשאין לו לבעל. אז באינה מלוי' מינקת. הרי אפילו באין לו מוטל על הקהל לפרנס לחילל. ומ"ש היא מכל הנשים שאין כופין אותן. והרי חיוב מזונות רק על האב ולא על האם. נ"ל דמזונות חסרון כיס. משא"כ חלב דמנופה בלי חסרון כיס. נכלל יוהר בקרא ומבטרך אל תתעלם. דלא קאי אמקבל לבד דהיינו אקרוב. רק גם אותן דהיינו בשר המניקה. ור"ל כשעורתך מבשר עלמך בלי חסרון כיס אל תתעלם. מכ"ש הכא בחיוק דאיכא הרבי [אבו"ת ואפ"ג דהכא נמי איכא חסרון כיס דהרי פותחין ממפש"י ומוסיפין על מזונתה בכתובות דפ"ד ע"ב. הרי זה כאמת מחוייב הבעל לגמר. כנ"ל כוונת ע"ר הגאון סב"מ]: חבלה אדם בגלוי. ב' שליסים לבעל. ובסתר ב' שליסים לאשה. וחלקה כל דין נ"מ יש לו. וכ"כ בטשתה שבסתר ובגלוי. יש בהם חלוק דין זה. כסי' פ"ג. ומליאת אשה לבעל כספ"ד:

ספ"ה כל מה שעומד מנכסי האשה באחריות של בעל. הו"ל נכסי ל"ב. כנדוניא וכדומה. והשאר כמלבושיה ותכשיטיה וירושתה בשעה"ז וכדומה. שאין לו לבעל מהם רק הפירות הו"ל כנ"מ. ואפילו נכסי מלוג דשאי הבעל להשכין כדי לאות עי"ז לפרנס א"ע. בהעמיד ערב על הקרן. כהכא וסי' ל' סע"ז. מיהו למכור אינו רשאי אפי' ל"ב משום שבח בית אבי' כספ"ח: אשה שהפקידה בידו. יחזור רק לה. ואינה נאמנת לומר של פלוני הוא רק באית לה מנו וכדומה כספ"ו ואין חזקה בנכסי א"ח כספ"ז ואפי' לאחר אין לו חזקה בנכסיה. ובנ"מ פטור מנגיבה ואבידה. דהו"ל כבעליס עמו במלאכתו. ולא בתתקלקל על ידו דהו"ל כמזיק בידים. ובהוליא הוצאות על נ"מ. כשנראה בדיר פטור כספ"ח:

ס"צ בעל אינו יורש בראוי. ובכבור כח"מ סער"ח. אף בזמן פרעון בחיי'. עכ"פ לא הגיע לידו בחייה כב"ם שפ"ה ס"ז. רק בהכניסה לו שע"ח בכומ"ם או במעמד שלמתן. לו בחי' נדוניתה ביד שלים ועבר זמן פרעון בחייה. דאח"כ הו ל כשליח מבעל. ובהמלגה שאה בח"מ סע"ר. דאחר שנתמלא נשאל המדה לעוקה לזכות לעוקה. כאמא"ו ע"ר בספרו בית ישראל זצוק"ל. אק"ל למה אינה יכולה למחול מלוה שהכניסה לבעל. מ"ש ממוכר שע"ח ומחלו בח"מ כסי"ו [דהרי בעל בנכסי אשתו לעקה הוה כב"מ דל"ה מ'] ל. וגל"פ דהתם מנוס דשעבוד נוף הלוה נשאר למוכר. משא"כ הכא הרי אשתו נס נוסה לבעל [אבו"ת פי' בח"מ פ"ו סכ"ח שכ' הטעם דאין קנין לאשה בלא בעל ואינה היא]: ולקוב"ש במכרה נכסיה הידועים לבעל. דכשמה הבעל. המכר קיים למפרע. דמי איכא מידי דמהשתא לא קדים ולמפרע קדים כפ"ה דכתובות דל"ע. הירץ אאמ"ו ע"ר זצוק"ל בספרו בית ישראל. דהתם לא קודם השתא מלד עלמו. משא"כ הכא אינו קדים רק מלד ד"א כתקנת אושא: ולקיב"ש במחלה שעבוד נכסיו דמהני כסע"ז ברמ"א. והרי רק להלואה שני מחילה כח"מ סרמ"א. נ"ל במ"כ לק"מ. דכמו דלהלואה שני לשון מחילה וא"ל לשון מתנה מדליכא ממשות. דמלוה להלואה נתנה. כ"כ שעבוד דשמא תמות בחייו. אינו כממשות: אק"ל מה מועיל קנין מאשה והיר בעלה. דלמא בפ"ה הנעיון. דוקא בקנה מאבה קודם שגילה בעל דעתו למכור דאל"כ י"ל כ"ר עשיתי לבעלי להסכים עמו. ואף שנתן מעות לידה. אי"ל אנב אוסא וזוזי נמר ומקני כח"מ סר"ה. דבאתי הכא דאין המעות נשאר בידה. ואפי' למנהגיא ליתן לה מלבוש. הרי י"א דים אוכלה נס לקרקע ביהר מפלגא כח"מ סרכ"ז. וכ"ל דהתם בקרקע דודאי שלו. משא"כ הכא דבספק דשיא תמות בחייו. עדיף לה מתנה מועטת ודאי. מספק של המרובה לאח"ז. דבוליגא טבא מקרי כספ"ה דסוכה: וירושת שעח"ז כשמתה אחר אביה. אבל קודם הילור עזבונו. דין ראוי יש לו. ממ"ש בגיסה סעח"ז. למה שנמלא בשעת חילוק עזבונו. א"כ לא זכה מקודם כס"ך בה"מ סק"ד. משא"כ בבת יורשת. דזכה מיד במות חמיו בחיי אשתו. וכל"ם דמה"ע דבשעח"ז הוב ע"קר. כח"מ סרפ"א. והרי ב"ח מכאן ולהבא נובה. כפ"ב דפסחים דל"א: אבנם בהניחה זרע. ומת הזרע קודם מוריש. אז הדין להיפך. דבשהיתה אמו בת יורשת. אין זרעה יורש את אמו בקבר להנחיל למשפחתו. כח"מ סער"ו. רק בשעח"ז. דשע"ח עיקר. יורש ממשות השעח"ז ממנו. ואף דב"ח מכאן ולהבא נובה. הרי מבנו נובה ראוי ומוחזק. ובשבתב בשעח"ז לה ולי"ח. זכריס ונקבות שוין. וכח"מ סרמ"ז ס"ד. משא"כ כשכתב לה וליורשיה. הרי זכר קודם לבת גם בנכסי אם. כח"מ סער"ו. אבל יש רשות לאם. להרבות לאחד מזרעה עפי. דאינו כאחריך לפלוני כסמ"ע שם סרמ"ח ס"ז. ולכך כשהשיאה האם לבתה. וכתבה לה שעח"ז. אין לה בשעח"ז מאבי אביה. [אמה כל"ל לע"ד] רק כחלי זכר מאחיה: ובשבתב אבי אמה בשעח"ז לה ולי"ח. נהי דפנויות עם זכר שוין. עכ"פ מה שנפחת מהלק בתה הנשואה כנ ל. יטול זכר לבד כיון דזכרותי גרמה כשבי' חיב: וכתב עוד דמ"ש בשעח"ז חוץ מספרים וקרקעות. עכ"פ אותם שהיגם לגרכו. רק למו"מ. מוטלת בשוה להם. וכמ"ש פ"ב דב"מ דמו"ב. דישלים רק שלים בקרקע. ובים לו קרקעות יותר בכלים עשרו. בטלה דעתו אאל הכל. וכרפ"ו דברכות בקבע על הין:לצ'צ בים לו שעח"ז מחמוהו.לפי' מת אבי אמותו. אחר חילוק עזבון אמותו ואשתו חי'. נמי מוטל חלק בשעח"ז מאבי אמ'תו דאף דכתב בשעח"ז.רק מה שנמלא בשעת חילוק עזבונו. עכ"פ הרי ממשות שעח"ז נמלא בשעת חילוק עזבון אמותו. ועכ"פ יוכל הזכר לומר שול כל עזבון אמיתו. שלא תחלוק בעזבון אבי אמי שהרי שעח"ז רק כחוב. והרי אין לב"ח בנכסי מורים דלוה כלשם כח"מ ספס"ד. די"ל אבוה דהבא יריתנא. וק"ל דהרי הכא חלק של אמו בנכסי אבי אמו נ"כ מלד חוב. ולא מלד ירושה כח"מ ספס"ד. והרי לס"ד שם. בא"ח לומר אבוה דהבא יריתנא. ב"ח נובה גם מרלוי כמוחזק. וכהבא דאבוה

דלה בעצמו כמי חייב לעשה. ול"ע: ויכול זכר לעצם לב"ח מעות כדי שישאר קרקע. כדי לחלק ניסו. בסקי"ג ס"ב. ואינו יכול לעמוד לאחת מהאחיות ליתן לה כל חובה כדי שתפסיד שייה. דיכלה שייה. לעמוד ממה נפשך. הנו לי חובי. ואם אמול כיורש. צריך הסכמתי. בסמ"ק סקי"ג ושב"י מ"ב. ול"ל דה"ע דרק הכא לעמוד לריך דעתה. משא"כ לחלק מעות לבע"ח. דליכא ותרעות מ"ל דעתה: ת"ל כב"ם סק"ה. כשכתב שמת"ז לבת בין הבנות. ולבנות אחרות לא כתב. כוונתו ליפות כחה כשיניה זכר. ולא לגרע כחה בין הבנות. [ואפילו לקחה פאחת חלי חלק זכר ולא הספיקו טלם לגבות מד שמת הבן]. מ"א ויותרה מדאיכא ריווח בהא ביהא ככתובות דס"ע. וכעין קי' תשו' עה"ג סימן ע"ו. דל"ל דהתם נגד עישור נכסי דרבנן. ולא לבטל ירושה דאורייתא מספק. וכסמ"ע בח"מ סרמ"ז [כנ"ל פוות ע"ר הגאון הכ"מ ולקמ"ל כי קלר בלשונו המפיק מרגליות]:

סצ"א אין בעל חוב שלה של קודם כשולין נובה מלוה ע"פ מבעל. רק מנ"מ כב"ב דקי"ט: מיהו מידי דאין דרך לכתוב שטר. דלא פשע מלוה. אז נובה גם מגל"ב. ומכ"ם בכט"ח דנובה ספיר. דנגד פסידת דאחריכא שלא פשע מלוה. עשאו לבעל כיורש גם בגל"ב: כמו דחייב בקרבן לידה של אשתו כתוס' ב"מ דק"ד. כ"כ משלם קנס עבורה. ול"ל דהיינו בהזיקה בשונג דחייב כה"מ בהכ"מ. דאל"כ תפשע המיד. וכפ"ד דיחיס מ"ו. דחייב מה"ע בהזיק שע"י בהמתו ולא שע"י עבדו:

סצ"ב ק"ל למה בספק אם קבלה מזונותיה כסט"ז הכא. אמרי' דנכסי בחזקת אלמנה קיימו. ולא בספק מחייים ספל"ז [סט"ו]. ול"ל דמ"א בספק נכסים בחזקת אלמנה קיימי. רק בס' פרעון מזונות. דהחיוב וודאי. ולא בס' חיוב דמנה ומחיים. וכספק דשיפלה [דסלקא בשיים בחיקו. וקיי"ל דיורשים בטורי'] כלקמן סל"ד ס"ב כתאמ"ו ע"ר זעוק"ל בספרו בית ישראל. אמנם ק"ל עמ"ש פ"א דב"מ די"ב. בתשה דמליאתה לעלמה. אם נרשה אעפ"י שלא נתן לה כתובתה. דמיירי התם בספק גירושין דחייב במזונותיה. הרי גם בוודאי נמי יש לה מזונות קודם גביית כתובתה מבעל [ולא מיורש] כב"ם סק"ד וערכין דכ"ב ע"א ורפי"ג דכתובות [מ"כ מה דוחקא דש"ם לאוקמא לאמתי' בס' מגורשת]. וכ"ל דמש"ם במשנה אעפ"י שלא נתן לה כתובה. מ"כ מכ"ם בנפרע כתובתה [וה"ת בס' מגורשת ספיר אילטריך לאשמעינן]. משא"כ בנגע וודאי פשיטא. דהא תו לא אגידא בי' כלל: מעשה ידי אלמנה ליתמי כסל"ה. ושכר הגקה מבואר סל"ג:

סצ"ג שבועות אלמנה הומרת בעלמא לעובת יתמי. לכן מלי יורש לאמול לאמו מאמו. אבל אינו יכול לאמול נגד שעב"ז. דיכולה בת לאימר ממ"ג תנו לי חובי. ואם יורש אמי. לריך הזכר הסכמתי. ונ"ם ונל"ב בשהן בעין. או אפי' אינם בעין. רק שמת בעלה פתאום. דהו ליכא לאיחס לאתפסה לרבי כדי שלא התבזה בב"ד. אינה לריכה שבועה. (אף) דחזקה דמ"א פורע תוך זמנו. וק"ל דמ"ש מקדשה ע"מ שאין עלי נדר. והתיר לה חכם. דמקודשת כסי' ל"ט ס"ב. מעעם דאדם רולה שתתבזה אמו בב"ד. וכ"ל דשניהם לטובתה. משום להבתה:

ס"ק סס"ש בגמ' ליתן לה להשתמש בכלים ששמשה בחיי בעלה. משמע רק לשמוש ולא לאלוטין. דהא גם טבעת קידושין שמין לה כב"ם ס"ק [דמפיק שם רפ"א דפיקא דיוא סוף]. וכ"כ כל בגדי' כסל"ט. וגם המהות שנתן לה קודם נשואין. כדי שהרלה לגשא לו. קיימא לן דלמשקל ולמיפק לא יהב לה כספ"ח סי"ח. רק בזה"ז כל הטשא ע"ד המנהג נשאה. אפשר גם במנהג מעות [בדין]: ושועים הסופרים לכתוב הוספת כתובה. כנוסחא שייה דנאלת שבעה. אף דאחין לא הקנה חוס' שלש בק"ם. רק על מעות מזומנים. דיכול להרויח בהם. כב"ם סג"ג [אבל לא בגדים ותכשיטין]: ובהקנה לה בנדיה בפירוש ובאים אח"כ לסלקה. אין חוששין שמא הוסיפה עליהם אחר החתונה. ומ"ל להקנות דשלבל"ע. כחת"מ סר"ע. כ"כ בל"ל. ובב"י ח"א חולק עליו יע"ש. וגם לי קשיא לרל"ל הכ"ל. דנהי דבלא מחנגד שעבד ברי. אמרי' כאן נמלא כאן היה למפרע כתכובות דע"ו וח"מ ס"ם ס"ו וסמ"ן. עכ"פ הרי ליכא הפק שקול. דיכון דבדעתה חלא מסתמא היסיפה אח"כ. ויכא דאמרינא מסייע מסביעין אף בטענת שמא. כח"מ סע"ו ס"ד. ויש אפק ווכם ודאי כסמ"ע שם מסרמ"ז ולריך עיון: ולהרא"ש ס"ע דכתובות. דוקא בתחייתה קדמה לב"ח. ולא בתוס' שלש. מדליכא חסרון כיס. כב"ם סק"ב סק"ה. וגל"פ דבג"מ וגל"ב בעין. אינו נוכה ב"ח דבעל מיסם לעולם. רק מדמי דזוייתה בחיי בעל. כח"מ סל"ז סכ"ו: מדהקנה לה בעל בכתובתה מעלטלין אג"ק. יש לה קדימה אפי' במעלטלין נגד בע"ח מאוחר כח"מ סקי"ג: רק מנה ומחתיים אינה נובה מרלוי ומשבח נכסים לאחר מיתת הבעל. משא"כ נדוייתה. כב"ד בח"מ סק"ד. דרק בירושה אבי בעלה. יכול לומר יורש. נגד ב"ח ואשה. אבל אבוה דאבא יריתנא [ולא בשאר רמוי] לשבות יעקב ח"ב. כהי דאלמנה שהיא נזונת מדינא כסל"ג. גם בזונתה נזונת והולכת. עכ"פ בנזונת מגד עולה של בעלה. אדעתא דעבירה לא טה וכב"ם רס"ל דאומדנא מבטל מתנה. וק"ל ממשחרר עבד שקבל במתנה. דמתנה קיימת אף שעבר עבירה בשחרר כפ"ח דב"ב דקל"ז. ואה"ל דהתם שלא לבטל קבלה למפרע. ולא לגבות להבא [אז הכא כיון דמזונות גם בגוד בעלה. וקנאה תמת נגר. אומדנא דמוכח הוא דאדעתא דהכא לא הקנה לה]. עכ"פ ק"י לאמ"ו ע"ר זעוק"ל שכ' בספרו בית ישראל דבזה"ז שאסור ליגש. הו"ל כספק הפילה. דכיון שאסור לייגש יכולה להבעל כחובתה מיד בדלקמן סק"ם. וק"ל דשאני הכא דיטול לומר קים לי כמ"ד דמלות יבוס קודם כסקס"ה. וכ"ל דהתם רק לפעור עלמו מחליצה. ולא לגרע כחה. וכמש"ל ת"ל סל"ג: וכשכתב כל נכסיו לאשתו אינה רק אפטרופסה. אא"כ פירש לחלטין בכסף"ז. וכ"כ בשכתב לבנו בין הבנים. כח"מ סרמ"ז: ובאמר תעול כאי מהבנים. והיו מועטין ונתרבו אז לריפך. הו"ל אינה ספיקא. בסק"ח. ויורשים ודאי. כסמ"ע בח"מ סרמ"ז: ובצוה ליתן לה בגד. אין קרסים בכלל. בסק"ט. מדהו"ל שם בפני עלמו:

סקי"א בזה"ז ליכא כתובת בנין דכרין בסט"ו. אמנם אחר הגאי כתובה. כמזונות בנות. ועיטר נכסי. גם השתא אינהו. ואפילו משלטלין בגבין. אבל לא מנכסי אם. בסקי"ג. ומחלקין עיטר לאחת. ומנשאר מתגין עיטר לשייה. ומנשאר לגלטית ואחר כך מחלקין ביניהן בשוה. ומשערין לנכסין כשעת מיתה: וק"ל דהכא לגבות כתובת בנין דכרין משערין במותר דינר. וכ"כ בסמ"ח. וכ"כ מבע"ח לגבות מהקדש מוסיף דינר ופורה כפ"ו דערכין. ובעלמא קונה בפרוטה. וכ"ל דהתם דנתרלה קונה ומקנה. אז לחייבו קרבן מעילה. כפ"ח דמעילה. וכדומה:

סקט"ד סס"ש פ"ז דכתובות מ"ו. מאכילתו שאינו מעושר. ומדל"ק שהאכילהו. משמע דוקא באיכא למיחש להבא נ"כ ע"י שרגילה. ועכ"פ בדעברה רק פ"א נמי מלוה לגרשה: גם בלא ההרלה כשוים רשב"א: לרבינו מרדכי ר"פ המדיר. במקום מלוה ליכא מדרגמ"ה. ולהה"ד ולא"ז מהר"ם פאדווע. גם בהמירה באונס דשריא לבעלה. מלוה לגרשה. בעברה על דת. מדיהרג ואל יעבור. כי"ד סקכ"ז. [אבו"ת א"כ בזונתה באונס מתחת שלא יסרגנה נמי]. ואף דיש לה כתובה כפי"א דכתובות דק"א. עכ"פ כני ליה בשבועה אין לי. דלא כרח"ל כמש"ל סי"א. ובעברה עבירה דעלמא. דוקא במחטיאה לבעלה אז לבטיו בעבירה הכיא. אבל לעלמה לא. וכהג"א ס"ז דכתובות ס"ע. ועיין מ"ש ת"ל בס"א. בלומר שרלה שזינתה: ועדי כיעור מלערפין: אף דכעור דחזי הלי לא חזי שני. ונלסרה עי"ז דוקא במסייע קול. [אבו"ת ר"ל קול שיצא שלא ע"י עדי כיעור כמ"ש בתשו' מהרש"ל ותשו' פר"ג ספכ"ח]. וליכא בנים. ורק בנים לאחר שנבעלה בשעת הכיעור. כסיעור: ביבמות דכ"ד ורמב"ם פכ"ד מהל' אישות. ולעו"ת עה"ג סכ"ז ובכ"ח. רק בגרלה הכיעור מאשה. ולא בגמלא עומד מעובד סמוך למעשה. וכ' עוד שם. אפי' במסבף עלמו בחשובה מאד. א"ל שזנתה עמו לאסרה. וכ"ל דה"ע מדסתם פ"ו דקדושין. דס"ב ע"א. דע"א בהכחשה לא כלום היא. ונם בשעת מיתה ת"ג ע"א דיש לו בנים. לולא מנו הגירשה פ"ג דקדושין מ"ח. אמנם ק"ל לב"ם סקכ"ח. בלומר שזנתה עמו. וע"א מסייע. נלמנים כתרי דפלגינן דבורי'. מ"ש מהודית בעלמה שזנתה וע"א מסייע. שנאסרה. דמאמינים לאתה לגמרי. כ"כ בע"א מסייע לבועל. יאמיטהו לפסול א"ע. והו אמ"ל לאסרה. ואמ"ל דעכ"פ נאסרה ממ"ע. אבל אינו נפסל ע"י הודאתו [לעדות] אחרים. עכ"פ בלמרה עמלה אי כשלהי נדרים. נ"ל לגומר דאינה נאמנת. שמא שינה נתנה באחר. הו"ל דאין אדם משיא עלמו רשע. ומה אמ"ל דאם אינו כשילנה לגרשה. אבל אינו מחוייב לגרשה. דהרי מדאין אדם משיא עלמו רשע א"ל שהיה כשילנה לגרשה. ולולא דבאתרא דמרי קיבי תלי ליינא. רשיא לא תלי כולביה. ואנא בקי בר יומא. לא עשמתי תבעלא דבארא שמינה מיומא. ואפי' חיטי דכיינתא לא כפפתי. הו"א ת"ש דתלא באלי דבבא. דכסוף ספר תקון לחם הפנים בבית תשו' של גדול א לרמב"ן. דיש דעה שאין כופין לבעל לגרש אשתו שזנתה. מדפשטה וכ"כ רמ"א [באה"ע רסקי"ז]. ולפמ"ל לכאורה מוכח מתוס' [זבחים ד"כ ע"ב ד"ה פחם] דאפי' בלא פשעה אינו חייב לגרשה. דאין לומר דתוס' אייתי בפשעה דאז אין חייב לגרשה. דא"כ בשאינה קי תוס' בלא פשעה ודו"ק. ואילה"ק לפ"ז מדלא יפסוק אדם מי טורו ואחרים לריכין לתן דכופין על כך [באה"ע קס"א סכ"ב]. והכי קיי"ל [בח"מ רסקע"ד] דכופין של מדת סדום. י"ל דהייט בשאינה שיעשה מעשה. כופין שיעשה אותה באופן שלא יזיק לאחיכו מי"ז. אבל בשא"ל שיעשה שום מעשה. שנכריחהו שיעשה מעשה לטובת אחיכו. זו לא שמעו. ואילה"ק א"כ למה תשבו בחשבונה אחרונה סוף נדרים שמא מיניה נתנה באחר. הרי בשילנה בעלה לא יגרשנה י"ל דאולי אתשוב שתעבו ברוב לקחה. ובפתוי דנרים שיתרלה לגרשה מדאינו מפסיד פי"ז. וכו"ל דאולי אתשוב אינו ולא"ה. וגם פ"י שיגרשנה יפסר מלוונה. ולאי יתרלה. אבל אם ירלה לגרשנה ולא לגרשה. מכ"ל דכפי"ד. כיהו אי נימא כרבותיו לאלק בין פשעה לא פשעה. יש לתרץ קו' אאמ"ו פ"ב דגזוק"ל. דבשלמא בפוגיא דסוף נדרים דמייני בתשה בהן באחרה שנתפסה ולא פשעה. אפיר ליכא למיחש שמא מיניה נתנה באחר. ויהיה מוכרח לגרשה. מדלא פשעה משא"כ הכא שנסתרה. בעיי' לטעון בטעמתא. דלמא לא ירלה לגרשה מדפשעה לכפתחר עמו. אבנם מ"ש בלאותו תשובה הכ"ל דלאי מאה"פ סי' קט"ו באחרה עמלה אי לך דאחמנת להספיד בתוכתה. אבל דשאי לקיימה דשמא מיניה נתנה באחר. דע"כ מייני בשאחרה שנבעלה

בדלון. דאל"כ למה הפסידה כתובתה. וא"כ הא"ן נתנה עיניה באחר שמא ילדה בעלה לגרשה פ"כ דכופין לגרשה עכ"ל. לפע"ד ל"ק. דודאי לא תיישינן שמא תאמר כן להפסיד לעלמה שיהיו כל החומרות הללו בה ולשפוך קיקלון על בעלה מן. משא"כ בשעה בלמת כן. אמרינן אשו ס"פ דיני נמירי [בגיטין דל"ה א'] היא סברה דבכה"ג כופין. או כיון דמאים עלי' [כרמ"א רס"י קי"ז] מעלמו לא יקיימנה. או בתרוייהו הל"ל מכ"ש לאנהגינו שלא ליבא ב' נשים. מעלמו יגרשנה בלפע"ד ודו"ק]. או ממ"ש בפסקי מהרא"י ועה"נ דנס בהכחישה מתחלה והודית אה"כ ע"י הכאות ויסורין. נמי א"נ. דהוקן דמעיקרא לא נתנה עיניה באחר עד לבסוף. א"כ בלאירי בה"נ שהודית ע"י כפייה. אינה כמרשיע א"ע [לענין זה שתאסור א"ע עליו. ואין מתלוין בו לאדם דבר שאסור לו. בלפע"ד פשוט כמוני לייעב דברי ע"ר הב"מ]: עכ"פ לב"ש ס"ז. דברנלים לדבר או שנסתרה. נאמנת בא"מ שהוא לפנינו. ליכא להקשות דלמא אף על הבעול מסר מודעא. דעכ"פ דבור בתרא ביטל דבור קמא. כרפ"ג דקדושין דנ"ע. משא"כ הכא בשעת כתיבה אינו לפנינו. ולהכי נס בפסל לעדי בעול. יכול לחזור ולבעל מה"ע. וכ"ל דעכ"פ א"י ישראל לבוא לנס. להעיד שחזר בו: ענ"ל ממ"ש הר"ן בספק אם נתקיים התנאי מוקמינן לחזקה דמעיקרא. וכתי"מ סרמ"א. כ"כ ה"ג א"ח שמא ביטל הא"כ מודע בעדים: אל"ל במנרש ביום הס ק דרבים מעיין. שמא יש שם שני יוסף ב"ש בספקל"ו. וכ"ל מדא"ל ניכר מהוכו רק לר"מ. ולא לר"א דעדי מסירה כרתי כב"ש סק"ל סק"ד. וכדמוכח מסני גיטין שנתערבו פרק ט' דגיטין מ"ה. לפיכך א"ח רק בוודאי יש שני יב"ש דשמא גרש לאחת חבירו. וכספק בס ס. [אבו"ת עי' מו ב"מ די"ח א' ד"ה והוא. והו' גיטין דכ"ד א' ד"ה בעודי] וגם כ"ל כאחנ"ו ע"ר הגזלוק"ל בספרו בית ישראל. להכשיר נע נס מסני סופרים. וכמומר לטופס וישראל לחירף סקב"ג ס"ג. ועוד דכמו דלר"מ וכתב לעדים קלי דהו"ל מסני סופרים. כ"כ לר"א ועל כתיבה קלי. כבר מס: ס. ואפי' בתורף דאפוסי פלוגתא לא מפשינן כשו"ת מהרי"ק: ותו כ"ל דהכי דבכיה שמו כבר בהוחזק כן ל' יוס כפ"י דב"ב דקס"ו והרא"ש פ"ד דגיטין ס"ו. עכ"פ שינוי בכם אביו גם בכה"ג פסול. דרשית לשנות שמו משום ריע מזל וכפ"א דר"ה דע"ז. ולא לשנות שם אביו. [אבו"ת ואף דאפי' לא הזכיר שם אביו ואביה כבר בדיעבד [בסקב"ע ס"ע]. עכ"פ בה"ג דנקע ע"ר אלמ"ו הגאון זצוק"ל הכ"מ דשינה שמו. גרע עפי מדלא הזכירו כלל וכב"ש שם סקב"ג] ועוד מדרגיל לכל אדם בשמו ולא בשם אביו רק לס"ת. להכי לא שייך נבה החזקת הכשר ל' יוס. ולפ"ז בסכק. שכתב בכתיבה אחב המכוה [וואלף]. ובנע בימין המכוה [וואלף]. והוחזק כן ל' יוס. מדלא נקרא בלשון הקידש לשום אדם. לא מהני הוחזק. ואף דבדיעבד בתיכתו סני. כפ"ט דגיטין מ"ח. עכ"פ הרי שינוי שם שם נרע מהסר לגמרי. ובספק בכמו אם נקרא לב"ת בימין או אחב. נ"ל דיקדים שם המורגל בפי רובם. ויכתבו אחב דאתקרי בימין המכוה [וואלף]. [אבו"ת כ"ל דל"ל דמתקרי]. משום דמלת דאתקרי באלף נשמע לשמאל. משא כ דיתקרי ב מ ס. כרפ"י פ' חיי שרה. בפסוק ערס אכלה לדבר סל"ד כמ"ח:

סקב"א חולח שרוצה ערס א"ל בדיקה. רק בנשתתק. אמנם נס בעתים שוטה. שני בשפוי בשעת לוואה מדאורייתא. ומדרבנן לריך נמי שיהיה שפוי בשעת כתיבה ונתינה. ואפי' בנשתטה בינו ובינו כרפ"ז דגיטין: והרש שכנס ברמיזה מוצא ברמיזה כס"ז וסמ"ד. ויכתוב כמוסחא דל"ל ורי"ו ואל"ל י"ב ביטין. ולכבות יעקב נע דפקח לחרבא יכתיב מוסח הנע. כבאר נע פקחית. מדלא נזכר דעתה בנע. דלא כל"ל ע"ס. וק"ל מ"ש מנע מיאין לריך לקלר. לחיכר דקדושין בלו הופסן בא"ה כספי"ג דיבמות דק"ז. [אבו"ת ול"ל דבא הכא נמי לייני בהיתה חרשת בשעת קדושין. אמנם לפע"ד בו"ת נ"ל. דדוקא בנילון דתגדלה אח"כ ולפסר בה נע דאורייתא בפיר אינא לאטשי. להכי עבו בו היכר. משא כ

תרבת הרי תרבותה מוכיח דאין ניעה דאורייתא]:

סקב"ב בבמה קהלות מסדר הרב גיטין ביחידות בלא ב"ד. ול"ל דה"ט מדבבר בלילה כס"ה [ולפע"ד בו"ה נראה לי דאיה מפורשת דאמרינן בערכין [דכ"ג א'] אמו דכל המנרש בב"ד מנרש. וכן מוכח נמי ביבמות [פ"ב מ"י] דקאמר מילתא לא בהלכה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד. ולא נקט נהנרשה כמו במשנה ט' ס"מ הנע ל"ל ב"ד]: וגם מ"ש חמ"ח דבנפסל אפי' רק אחר שכ' אינ אחת. דילוה בעל שנית לסופר. הוא מומרא בעלמא. דאינו כאלו נבר נמר בליאוהו רק בנגמר מולו בהכשר. כפ"ו דגיטין דס"ג ע"ב דמי אמר כתבו הספה. ואף בספק פסול. נמי א"ל לנוות הסתא לכתוב נע אחר. דהרי מדלוה שיכתוב עד מאה גיטין עד שיוכבר לדעת המסדר. א"כ נס ספק פסול. כוודאי פסול: כיון דבפולין נוסח הנע כב"ש. ובאשכנז כנוסח ר"ם להכי בנכלא מהשכנז לפונין או לאיפך יכתוב כמנהג מקום הנהיגה כב"ש רסקב"ע. אף דזמן נכתב כשעת הכתיבה: מיהו נס באשכנז מדהיבין וכל שוס אחר שם מקומה. א"כ נע בנשלח באשכנז מעיר לעיר. הנשמע שם מקומה. משמיטין נ"כ מלות וכל שוס [אבו"ת נ"ל דר"ל וכל שוס של מקומה]: ובנכתב ביוס אין לתנו אחר שהתפללו הקהל מעריב. דמועע נמנך אחר רובה; ויהא אורך הנע ייתר מרחבו. בכתב. ויניח נליון מלמעלה כרוחב אלבע ובאלדו' כתלי אלבע. ולמטה כדי הכיסה שהיא ד' אלבעות [וסי' אחר] [אבו"ת ויכרעע מכתון, ויק"ל לנו"ת הרי עיקר טעמו דיכרעע מכתון כדי שלא יהי' כתב ע"ג כתב. והרי גם שרעע מכתון נמי כתב הוא. לפע"ד לקיים מתימת הערים כפי' קמ"ב ס"ח]. וק"ל הרי הנס ניכר מעשה בגופו. וכ"ל דמוכלך בבור יוכיח. גיטין פ"ז מ"ו. וסקמ"ח סי"ט. אף דלא נראה גופו ולא נודע שמו רק מפיו. ומהתם הקיל אאמ"ו ע"ר הגזלוק"ל בספרו בית ישראל באותה לגרש בשעת הדחק אף דאינו יודע שמו רק מפיהם אף דלא הוחזק בכם זה רק מפיהם. ולא הוחזק ל' יוס. וכ"ל דאף דאפשר להמתין. עכ"פ הרי פסיעת שוחזק אח"כ בכך. וכר"ז במנחות די"ח והק"ג כל הרלוי לבילה אין בילה מעכבת בו. ולרמב"ן מבור הכ"ל שמעינן דאפי' לא הקנה לסופר כל כלי כתיבה נמי כשר. ופיס שבות יעקב הכ"ל דאין הוספין שמא יבטל מומר לעלאיהות. מדלריך לבטל בעדים. כסקמ"ח ס"ס. ועכ"פ לריך לפסול נמי לעדי בטול ומומר סק"מ. ובפיסול עדי מודעא כח"מ סר"ה. אכ"ל בשמא בא"מ שהוא לפנינו. ליכא להקשות דלמא אף על הבטול מסר מודעא. דעכ"פ דבור בתרא ביטל דבור קמא. כרפ"ג דקדושין דנ"ע. משא"כ הכא בשעת כתיבה אינו לפנינו. ולהכי נס בפסל לעדי בטול. יכול לחזור ולבטל מה"ע. וכ"ל דעכ"פ א"י ישראל לבוא לנס. להעיד שחזר בו: ענ"ל ממ"ש הר"ן בספק אם נתקיים התנאי מוקמינן לחזקה דמעיקרא. וכתי"מ סרמ"א. כ"כ ה"ג א"ח שמא ביטל הא"כ מודע בעדים: אל"ל במנרש ביום הס ק דרבים מעיין. שמא יש שם שני יוסף ב"ש בספקל"ו. וכ"ל מדא"ל ניכר מהוכו רק לר"מ. ולא לר"א דעדי מסירה כרתי כב"ש סק"ל סק"ד. וכדמוכח מסני גיטין שנתערבו פרק ט' דגיטין מ"ה. לפיכך א"ח רק בוודאי יש שם שני יב"ש דשמא גרש לאחת חבירו. וכספק בס ס. [אבו"ת עי' מו ב"מ די"ח א' ד"ה והוא. והו' גיטין דכ"ד א' ד"ה בעודי] וגם כ"ל כאחנ"ו ע"ר הגזלוק"ל בספרו בית ישראל. להכשיר נע נס מסני סופרים. וכמומר לטופס וישראל לחירף סקב"ג ס"ג. ועוד דכמו דלר"מ וכתב לעדים קלי דהו"ל מסני סופרים. כ"כ לר"א ועל כתיבה קלי. כבר מס: ס. ואפי' בתורף דאפוסי פלוגתא לא מפשינן כשו"ת מהרי"ק: ותו כ"ל דהכי דבכיה שמו כבר בהוחזק כן ל' יוס כפ"י דב"ב דקס"ו והרא"ש פ"ד דגיטין ס"ו. עכ"פ שינוי בכם אביו גם בכה"ג פסול. דרשית לשנות שמו משום ריע מזל וכפ"א דר"ה דע"ז. ולא לשנות שם אביו. [אבו"ת ואף דאפי' לא הזכיר שם אביו ואביה כבר בדיעבד [בסקב"ע ס"ע]. עכ"פ בה"ג דנקע ע"ר אלמ"ו הגאון זצוק"ל הכ"מ דשינה שמו. גרע עפי מדלא הזכירו כלל וכב"ש שם סקב"ג] ועוד מדרגיל לכל אדם בשמו ולא בשם אביו רק לס"ת. להכי לא שייך נבה החזקת הכשר ל' יוס. ולפ"ז בסכק. שכתב בכתיבה אחב המכוה [וואלף]. ובנע בימין המכוה [וואלף]. והוחזק כן ל' יוס. מדלא נקרא בלשון הקידש לשום אדם. לא מהני הוחזק. ואף דבדיעבד בתיכתו סני. כפ"ט דגיטין מ"ח. עכ"פ הרי שינוי שם שם נרע מהסר לגמרי. ובספק בכמו אם נקרא לב"ת בימין או אחב. נ"ל דיקדים שם המורגל בפי רובם. ויכתבו אחב דאתקרי בימין המכוה [וואלף]. [אבו"ת כ"ל דל"ל דמתקרי]. משום דמלת דאתקרי באלף נשמע לשמאל. משא כ דיתקרי ב מ ס. כרפ"י פ' חיי שרה. בפסוק ערס אכלה לדבר סל"ד כמ"ח:

סקב"א חולח שרוצה ערס א"ל בדיקה. רק בנשתתק. אמנם נס בעתים שוטה. שני בשפוי בשעת לוואה מדאורייתא. ומדרבנן לריך נמי שיהיה שפוי בשעת כתיבה ונתינה. ואפי' בנשתטה בינו ובינו כרפ"ז דגיטין: והרש שכנס ברמיזה מוצא ברמיזה כס"ז וסמ"ד. ויכתוב כמוסחא דל"ל ורי"ו ואל"ל י"ב ביטין. ולכבות יעקב נע דפקח לחרבא יכתיב מוסח הנע. כבאר נע פקחית. מדלא נזכר דעתה בנע. דלא כל"ל ע"ס. וק"ל מ"ש מנע מיאין לריך לקלר. לחיכר דקדושין בלו הופסן בא"ה כספי"ג דיבמות דק"ז. [אבו"ת ול"ל דבא הכא נמי לייני בהיתה חרשת בשעת קדושין. אמנם לפע"ד בו"ת נ"ל. דדוקא בנילון דתגדלה אח"כ ולפסר בה נע דאורייתא בפיר אינא לאטשי. להכי עבו בו היכר. משא כ

תרבת הרי תרבותה מוכיח דאין ניעה דאורייתא]:

סקב"ב בבמה קהלות מסדר הרב גיטין ביחידות בלא ב"ד. ול"ל דה"ט מדבבר בלילה כס"ה [ולפע"ד בו"ה נראה לי דאיה מפורשת דאמרינן בערכין [דכ"ג א'] אמו דכל המנרש בב"ד מנרש. וכן מוכח נמי ביבמות [פ"ב מ"י] דקאמר מילתא לא בהלכה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד. ולא נקט נהנרשה כמו במשנה ט' ס"מ הנע ל"ל ב"ד]: וגם מ"ש חמ"ח דבנפסל אפי' רק אחר שכ' אינ אחת. דילוה בעל שנית לסופר. הוא מומרא בעלמא. דאינו כאלו נבר נמר בליאוהו רק בנגמר מולו בהכשר. כפ"ו דגיטין דס"ג ע"ב דמי אמר כתבו הספה. ואף בספק פסול. נמי א"ל לנוות הסתא לכתוב נע אחר. דהרי מדלוה שיכתוב עד מאה גיטין עד שיוכבר לדעת המסדר. א"כ נס ספק פסול. כוודאי פסול: כיון דבפולין נוסח הנע כב"ש. ובאשכנז כנוסח ר"ם להכי בנכלא מהשכנז לפונין או לאיפך יכתוב כמנהג מקום הנהיגה כב"ש רסקב"ע. אף דזמן נכתב כשעת הכתיבה: מיהו נס באשכנז מדהיבין וכל שוס אחר שם מקומה. א"כ נע בנשלח באשכנז מעיר לעיר. הנשמע שם מקומה. משמיטין נ"כ מלות וכל שוס [אבו"ת נ"ל דר"ל וכל שוס של מקומה]: ובנכתב ביוס אין לתנו אחר שהתפללו הקהל מעריב. דמועע נמנך אחר רובה; ויהא אורך הנע ייתר מרחבו. בכתב. ויניח נליון מלמעלה כרוחב אלבע ובאלדו' כתלי אלבע. ולמטה כדי הכיסה שהיא ד' אלבעות [וסי' אחר] [אבו"ת ויכרעע מכתון, ויק"ל לנו"ת הרי עיקר טעמו דיכרעע מכתון כדי שלא יהי' כתב ע"ג כתב. והרי גם שרעע מכתון נמי כתב הוא.

גיטין

סקי"ט בצרור וחרקו אנוז ונטלו. זוכה לעלוז רק בדעת אחרת מוקנה בגיטין דס"ה ומתנרשת מדאורייתא מדמבאנת בין ניטה לד"ח. וכ"ד ושלחה מביתה. דמשלחה ואינה חוזרת. ובביור מהכי אפי' מדרבנן לא מנרשה, הא"כ יודעת לשמור עלמה. או יש לה אב לשמרה ואע"ג דא"ל רלוה בל אשה בנע מדאורייתא. עכ"פ דעתה בעינן. ולא בנקן נע בידה כבהיא ישיבה. כפ"ח דגיטין מ"ב:

סקי"ב מדאוריי' כני בשפוי בדעתו בשעה שמלוה ליתן נע כרפ"ז דגיטין. ומדרבנן לריך להיות שפוי נס בשעת כתיבה ונתינה. ואינו מועיל מה דשמא בידן. ולכן נס' דרבנן שרי בדיעבד. ולכן בלוה חולה בעיר אלו אפשר לסדר שם נע. לנרשה בעיר אחרת. יוה למשדר ולסופר ולעדים ולבלוה ולעדי הרשאה. ליל לעיר אחרת ליתן לה הנע ע"י שלוח ביה. ויכוונו לשמוש שני [אהרנן]. להניח אחת לפני החולה. ושניה למקום סחור הנע לידע אם היה שפוי. נס בשעת כתיבה ונתינה. כהר"ב מה"ל ואהל ל ובסקב א ובנשתטה בי"הייס. כשר בדיעבד כרפ"ז דגיטין. ולבבות יעקב ח"א נס בבריא שמוכרח ליל מנס קודם כתיבה ונתינה. ממנה בליח לפני מסדר וסופר ועדים יעדי הרשאה. ויכתוב נע. שם עיר הכתיבה וזמן הכתיבה בסקב"ו ס"ו. ושמיעב מנוסח הנע דסקנ"ד מתיבת פב"ב עד תיבת לביתי. מדלון הבעל שם בשעת הכתיבה ובסקב"ח ס"ב בלון האשה שם. רק בנוסח הרשאה יכתוב זמן הלואה. ולבנית כמה חיבות מדאין חובל הבעל שם. ותו כתב שם בנומר בעיר אחרת שאינו יכול ישראל לבוא שם. ילוה המומר באינרת לסופר פב"פ לכתיב ועדים פב"פ ופב"פ לחתום. ונשלח פב"פ ליתן הנע לאשתו פב"פ. ועדי הרשאה פב"פ. דמ"ד בש"ם קולו לאפוקי מדר"ם. היינו רק באפשר. כהרא"ם סרק ו' דגיטין סי"ט. דבשעת הדחק לא נרע כתיבה ממעשה הרשנה בנשתתק ס"ה וס"ו. [אבו"ת מיהו נ"ל דלריך שיתקיים תחימתו במקום הכתיבה. וכ"כ בשולת נע ע"י שובל פובבים ושל האשטש ומעמה הבעל בכתבו לפלוני להיות שלוח ליתן הנע לאשתו. דבשר בשעת הדחק בפי' קמ"א סלי"ה. נמי כיון דבכה"ג א"א לשלוח שיאמר בפנ"ב ובפנ"ת. לריך עכ"פ

כדלמכתן בלין דנמי בפי כתב כגיטין ד"כ פ"כ. וכתב מכתון. ואפפ"י שסיו גם כן פאותיות פטוכות אפ"ם מחשב כפנים כתב. וא"ם. וכ"ל דאיכו אלא חומרא כפלמא) . ולהיות נוף האות למטה מכרטוט . רק לומר לומ"ד למעלה מכרטוט . ולא יבא ג"כ שום אות בכרטוט שבאדיכ ולהיות שמו ושמה בשם שטות העליונות . ותיבת ודין בתחילת שטה י"א ובשטה י"ב לא יכתוב רק כדת משה ויכראל . ולכך יעקב בסוף שטה י"א ו' של פטורין אלא יבא בגג ל' דסוף שטה י"ב . ויהיו מלות "והרי "את "מותרת "לכל "אדם בשטה אחת: ולשו"ת עה"ג [סי' מ'] גם דהרי את מותרת לכל אדם כתורף. עכ"פ חיבת אדם הו"ל כטופס . [אבו"ת ר"ל לפיין מתק כפי' הגיל פע"ז]. וכ"ל דכ"כ חיבת „את". דהרי מ"ל ויכר מתוכו רק לר"מ ככ"ם סק"ל סק"ד . והרי בגתינה ויכר למי בא להחיר. וגם בקדושין סתם. קיי"ל דבהי' ביניהם דבור מעסקי קדושין קודם נתינה. סני גם להקל. אלא יתלו קדושין מאחר. דהו"ל כידים מוכיחות וכסק"ח ס"ד . בדבר עמה מעסקי קדושין ואמר הרי אם מקודשת. והשמיט חיבת „לי" [מ"ה פ"ם דהוי ס' קדושין. אבל אין לחלק בין חסרון מלת „לי" כמכואר שם פ"ה פ"ם] . וגם כ"ל כשכתב לעיר לו לאחר דמתקרי לשון זכר . ולא דמתקרי לשון נקיבה. כבר בדיעבד דבל שאין בו רוח חיים זכריהו ונקביהו כרש"י ר"ש ויאלה אל"ב פ"ע המחבר הלחת. ועוד הרי בטופס חסר ויהיר כבר כסקב"ו וכסקב"ז וכסקב"ט: אא"ל עמ"ם בשקב"ג ס"ג. די"ל דהרי אם מותרת לכ"ל הו"ל כטופס. מבוס דבבר הותרה ממ"ם להתנכבא . וק"ל הרי להתנכבא משמע רק לגוי דברי' להנשא לו. ולא לכהן. והרי בלומר חוץ מכהן הו"ל סיור בגם [עפ"י קל"ז ס"ב]. הגע ממ"ם פ"י דיבמות דל"ב בהתירו לה בית דין להנכבא והלכה וקלקלה. חיבת בקרבן. דלא התירו לה אלא לנשא. דלמ"ד התם קלקלה היינו אלמנה לכה"ג . עכ"פ בזינתה עם בבר פטורה. דמלי אמרה שויתן פטוי'. דק"ל הרי באלמנה לכה"ג נמי מלי אמרה הכי שויתן פנויי'. דליכא רק לאו דבהוה ועכ"פ אינה מחיבת קרבן. אע"כ מדלא התירו לנוף זה להנשא. נשאר איסור כמעיקרא [כ"כ בחמר להתנכבא משמע רק לאדם דשייך נשואין] [אברית ומ"מ ל"ל כל שלא אמר חוץ לו אלא לא סוס שיור. תדע מגיטין (דפ"ב) דמנשיי באמר חוץ מלאונן ומשון ואח"כ הרי את מותרת לראונן ומשון. ש"מ בלא אמר חוץ בפירוש מהני . ובדפשיט התם הכי . וא"ל דהתם שאני. דבבר כלל הלאמרים בהרי את מותרת הראונן [ופי' כ"ם קל"ז סק"ה ופק"ו]. עכ"פ כ"ל דאי' מקמ"ג ס"ו. אם אמר הרי את מגורשת ע"מ שתנשא לפלוני. בנשאת לו מגורשת. רק מדרבנן אסור. ס"מ דכל שלא אמר חוץ בפירוש מהני . מיהו יש לחלק דהתם אם תנשא תחילה לאותו פלוני מותרת אח"כ לכל הטופס]: וק"ל בטשטוש מעם בגם דפסול. ומאלי. נהי דמודה ר"א במזוייף בתוכו דפסול. ע"כ במעט במה לאסור לזייף. וכ"ל דהרי בחסר לו יתיר ויו לא יוד נמי נסתנה הענין והרי גם הק תוכות פסול: אמנם בחתימת העדים. יש תקנה לגרד המעות ולתקן. כב"ם סקנ"ה סקי"א. וגם עשטוש בחתימת העדים בסר מדלא נפסל בבער בח"מ סי' מ"ה רק מטוס שמא ימחוק הסער ויזייף. הרי בגט דטשטוש פסול בגוף הגט ליכא למיחש להא. בסקכ"ה סט"ו. אבל חק תוכות גם בעדים פסול אלא במקום עגון כב"ם סק"ל סק"כ. ובספק אם אות דומה לאות אחר. אינו מועיל היכר מהיוק. רק בטופס ולא בתורף. רק במקום עגון כח"מ סקכ"ה סט"ו. אבל הק תיבות גם בטופס פסול: ובעד שיש לו ב' שמות ל"ל לכתוב דמתקרי המכוכה. רק פב"ם עד [סדר ניטין אות קס"ו] כזה. „אורי שרגא בן אליקום עד". והיינו בעמא דליכא למיחש שיטעו לומר שאחר הוא מהרי הקיום. הוא רק מלורת הכתב. בחתם בדונמת זה בגט אחר. ואפשר שפיר לקיים חתימתן משטר אחר כח"מ סמ"ז. ואל"כ בל"ז כתב אחרית. אינו ניכר לו. מדאותיה תמיד בכתב אלו. שהוא כתב משיחה. אע"כ מדחזו לקיים מגט אחר:

סקב"ד הקשה רבינו יעקב חאנין. למהגינו לכתוב נוסח הגט כמדבר בעדו. דלכך יסיימו העדים בחתימתן היבת עד. ולא כנוסח ע"ל הרא"ם. א"כ בשני שמות לבעל. למה יכתוב אנא פלוני דמתקרי פלוני דהו"ל דמתקרינא. ותירץ דאשכחן כה"ג פ"ד דגדה דל"ז. אנא איסי בן יהודה דהוא איסי בן גמליאל. אע"ל בכיפין להוליא כסי' קנ"ד למה יכתוב לביתי ברעות נפשי. וכ"ל מדתנן ספ"ה דערכין. כופין עד שיאמר רוצה אני. דבור מבעל דבור קמא. כרפ"ג דקדושין וכ"ע. ודברים שבלב בסיתר לפיו אינו כלום. וכמ"ם ח"ל בח"מ סי' קפ"ה. אא"כ בלינו סותר. כגדרים חפ"ב מ"ד: ובחסר ב' מ"ד: ומרביעי. ואייר בחד יו"ד. כסר כפ"ל וב"ם סקכ"ו ס"ב וסק"ל. ויש להמה למה כסר. ואח"ל מדסני בחדם פלוני. ולהכי הו"ל מנין ימים כטופס. דחסר ויתיר כסר נגיה. כמקכ"ו וסקכ"ם. עכ"ם ק"ל במנרש חרוסתו למה בגט יכתוב חרוסתי כסקכ"ו סמ"ו. וכשמגרש לחרוסתו ע"י שליח. יכתוב בהרשאה מלת „בעל". כסדר הגט אחוך אות ל"א ברא"ח בם. כב"ם בסה"ג. וכ"ל דבגט איכא למיחש. שמא יגרש בגט זה אחר בשואין. דא"ל גט ישן. כתוס' פ"ג דגיטין דכ"ז ע"ב מבא"כ בהרשאה הגם בגאבדה בסר בסקמ"ח סכ"ה. לכן ס"ל דמוטב לכתוב מלת בעל דשמע נמי „בעל דבר". כמו ולקח בעליו ולא ישלם. הא אם נכתב מלת „אדוני". משמע נמי כאדיב בשרה וכרם: ומספר הימים כתבין בלשון זכר אחד. בנים. שלשה. ארבעה. חמשה. וכו'. טולם בה"א בסוף. דלשון זכר משמע. חוץ משמנה דבין לזכר ובין לנקיבה ה"א לבסוף. ועכ"פ בשתנה נקודתן. דלזכר הנו"ן בסגול ולנקיבה בקמץ. וכר"פ פגחם לזמרי מוכה. ולכזבי המוכה [וסי' אשה עוניה ארה בחורחין] ומעשרה ואילך יכתיב יום. והפרש יכתוב בלשון זכר. והכלל בלשון נקבה. אחד עשר יום. שנים עשר יום וסו'. ובשנות עולם יכתוב להיסך. עד עשר בלשון נקיבה אחת שתים שלש ארבע וכו'. ומעשר ואילך הפרש בלשון נקיבה והכלל בלשון זכר. אחת עשרה. שתים עשרה. וכו'. [ושאר ים חילוק כיניהם משעריה ואילך. דכימי חודש מקדימין הפרש. וכותבין אותו בלשון זכר. אחד ועשרים. שנים ועשרים וכו' וכמספר הנשים מאחרין הפרש. וכותבין אותו בל' נקיבה. עשרים ואחת. עשרים ושתים] וכ"ל דשליחי רביעי חמישי מלא בב' יודין כר"פ ברלאים. ועשרים בלשים ארבעים חמשים ששים שבעים שמונים ד"ד כפ"פ מטות. ובגט יכתוב ירח לרמז מ"ד גרם ירחים. ובכתובה יכתוב חדש. זכר לדבר אשה חדשה לא יצא בלבה: גם כ"ל בשעת הדחק ל"ל שני הרוח. בסקכ"ח ממ"ד בב"מ די"ם בביורי מהא דעל רבים הרא. אלמא חדא שני בדיעבד: לשו"ת הרא"ם בלל מ"ה ח"ל שם המבר בלל. רק בגאלה הגט לעיר אחרת. לסימן שמא יאבד: ולאאמ"ר ע"ר הגזוק"ל בספרו בית ישראל מה"ע יכתוב מהא. דכולל כרך ועיר גדולה לא קטנה. ובגרא בל המדינה ע"ם העיר כמו מדינת קנוא. יכתוב קנוא דמתקרינ קנוא מדינה. וכב"ם סקכ"ח ס"ב. ובשם המקנין יסיים בא' כמו ווין ווינא. בזל בזלא:

סקב"ז ק"ל גם בתכר זמן בגט. יכול לפטור בת אחותו ממיהה. להעדים לבטל הסלח בלא בפניו. דבטלו קדושין למפרע. ולתירוץ הוס' בגיטין דל"ג ע"א דלערמה לא תקנו דלפקעו קדושין. עכ"פ להגל מתיהה אפילו בתומדנא שיש הערמה. אין ממיהין בתימדנא דהבא חלפתא סנהדרין ד"פ. וכ"ל התם בספק חיוב. משא"כ הכא ודאי זיהה וס' בפטור [שמא לא מתכוין לערמה] אין ס' מולא מידי ודאי. וע"ל סי' י"ע:

סקב"ח נ"ל מעיקת בחד יוד כר"פ נח. ולחמ"ח ססקכ"ע וב"ם וג"ם. דחד ו' כפ"ח רפוי וב' ווין כבי"ח רפוי. בשם ויידל. ק"ל ממ"ד ויחמימו בה' ובמשה עבדו וכדומה לרוב. שאעפ"י שיכתב בחד ויו. אעפ"כ אינו נקרא כפ"ח רפוי'. וכ"כ ווי העמודים וחשוקיהם. ותו ק"ל בשם נהר ורש"ח. דא"ל לכתוב בבית רפוי'. שיטעו לקרותה כבית דנושה. הרי גם כה"ג יטעו לקרותה בחלף נגובה. כמו ובמשה שנקרא כאלו נכתב אובמשה. מיהו י"ל דדוקא וי"ו החבור נקראת בחלף נגובה: וכותבין ע' במקום ת' דנושה. וס' במקום ס' במאלית. רק במקום כ"ף רפוי' א"ל לכתוב חי"ת. משום דיש קורין לחת כמו ה"א רפוי'. כב"ם ססקכ"ח. [אבו"ת ק"ל למה מושמין לחיו דנושה לכתוב במקומה עית. דלא נטעה לקרותה רפוי'. כ"כ הו"ל למיחש בכף דנושה לכתוב במקומה קוף. דלא נטעי לקרותה רפוי'. בבשם כונדי וכרמי. עי' בשמות הגיטין נשים בלות כ'. ויש לדחוק שכולם נקראים כך בכף רפוי'. אמנם הוא נגד בדר הלשון. דכל נג"ד כפ"ת שבגלים המלה הם דגושים בדגש קל. וכ"כ בכל שם שיש פ"א רפוי' בתחלת מלה כמו קופמתן. שעפטיל. למה אין כותבין ו"ו תחתיה. אלא נתעה לקרותה דגושה. וא"ש]:

סקב"ט ביש לו ב' שמות. ובניהם לשון הקדם יקדים לבם שנקרא בפי רוצם. ועל הבני יכתוב דמתקרי ולאשה דמתקרינ. ובלא רגיל בבני עכשיו. רק לשעבר יכתוב „דמתקרי" בחלף לזכר. ודמתקרינ לנקבה. וכרש"י פ' חיי שרה ספ"ד טרם אכלה לדבר. דאלף לשעבר. וט"ם בשט"ו וכחממ"ו ע"ר הגזוק"ל בספרו בית ישראל. וכ"כ בם' נט פטום. וכשנקרא בשניהם לפ"ת אם מעיקרא ישראל. וח"ו בחליו כשהגה שמו אברהם. אז שם הליו עיקר לכתוב אברהם דמתקרי ישראל כפ"ח. וכשהיו רגיל בשם ישראל יכתוב דמתקרי ישראל: ומשש ב"ם סי"א דבסקק קילר הבם. מוטב לכתוב בניהם. ומל הקטר שם יכתוב המכוכה. מדהו"ל חול אין לכתוב דמתקרי. רק אם גם הבני קדם. א"כ כ"ל כשמתם א"ע אברהם ישראל. וכ"כ בעלותו לפ"ת. כדי להקדים שם חליו. ובפי כל נקרא רק בשם ישראל. יכתוב בגט ישראל „דמתקרי" [לפע"ד ל"ל דמתקרי] אברהם. ואם הוא כהן אז לוי ויש לו ב' שמות בלה"ק יכתוב דמתקרי אברהם הלוי. אבל בשני חול. שיכתב ביניהם מלת המכוכה. יקדם היבה כהן אז לוי למלת המכוכה. ילחק הלוי המכוכה אינק. [אברית ל"ד דהכי אין כותבין ילחק המכוכה אינק בשמות אנשים שם אייזק. אמנם ק"ל בפ"ם בשמות הגיטין לאנשים אות יוד. דא"ל לכתוב יעקב המכוכה יעקבל רק בתקומו. שם ליעקבל שם אליקום. וק"ל הרי צריך לכתוב ילחק המכוכה אייזק מדים אייזק כנוי נמי בשם אלתיאל. א"כ גם ליעקבל יכתבו בכל מקום יעקב המכוכה יעקבל] דאל"כ יטעו לומר דמכוכה לוי ואינו ל'. מבא"כ בחתקרי אז בתמקרי א"ל לטעות בהכי: ובנגרא משה ליב לבלם. ולפ"ה עולה בשם משה יהודה. יכתוב משה יהודה המכוכה ליב בב"ם סקכ"ה. דמסהמא קאי הכנוי על מה דסמוך לה. וק"ל הרי בכנוי אחת לו ולאחיו. כותב המכוכה לבסוף וקאי על שניהם. כפ"ע. וכ"ל דשם ליב ניכר דעל יהודה קאי ממ"ד נור מרי' יהודה. ומכ"ם מ"ד שאול בן קיש מלך ישראל. ל"ק דגימא דהתם מלך קאי אלפני פנין. דהתם ליכא מלת המכוכה אז מתקרי ביניהם: אינו נקרא קלור הבשם רק בשון במנבא בנקודה כמו אהרון ארון. אלעזר ליזר. אז אלעזר בלא יוד דנקרא בקמץ. לחיר. משא"כ אהרון ארון. אז אלעזר ל' זר. אז בים לפעמים כינוי אחר לשם קודם זה. אז לפעמים יש לכנוי זה שם קודם אחר. יכתוב שניהם. וכ"כ בספק אם הו"ל קלור הבשם מוטב לכתוב שניהם:

ובמסופק בסוף הסס אם יסיים בא' או בה'. בסס חול יסיים באלף. אבל בסס קודם או בחול היולא מסס קודם יסיים בה' כמו שרה המכוונה ברקה לא סייה. ובמסופק אם יכתוב אליעזר או אליעזר. יכתוב בכבסס שעולה בו לס"ת. ולא כחתימתו כב"ס בס"ג אות א'. וק"ל מ"ש מספק יהודה או יהודה איכתוב כחתימתו. כב"ס אות יוד. וי"ל דהתם בעלותו לס"ת לא ניכר במבטא שבוחר לסס שעולה בו בחתימתו: וי"ל דבנכתב בגט. בהשבע. דמתקריא בשא כי"ס. ומודע דלא נקראת מעולם בתשבע. פסול ממ"ש בגט פשוט. דבנכתב בגט ילחק דמתקריא חיקן. אם גם במילה נקרא חקין. ולא ילחק פסול. אח"כ נקרא ילחק מעיקרא. וי"ל דגם בכה"ג בהוחזק למ"ד יוס בעיר בסס החקין ונכתב בגט חקין אינו כחיוכתו פ"ע דגיטין מ"ח דכסר. דחסר כסר טפי משמוי: ובחותם אלי' עם רשימה. י"ל כסבות יעקב לכתוב כמו שנקרא לס"ת מדלא סותר לחתימתו. דלא כב"ס. וכ"כ בספק יסבכר או יסכר דהא גם בס"ת אע"ג דכתיב יסבכר קרינן יסכר אף דאינו נמנה פ"ד דגדרים דל"ו. בכלל כתיבו ולא קריין. אלמא דגם סין עם דגש חזק שוה לסמי סיגין. ולבן מומר דנקרא לס"ת בסס אבי אביו משוס בושה. יכתוב בגט שם אביו ויכלל [כ"ל דל"ל ולא יכלל. ועי' ב"ס קכ"ט סקי"א] שם אבי אביו בחיותה כל שוס כס"י. וק"ל דהרי עדיף להחסיר מלשנות. מדכסר גם בחיוכתו פ"ע דגיטין מ"ח ול"ע:

סקל"ד ק"ל לרש"י פ"ג דגיטין דכ"ט ע"ב. דבשליח להולכה [בלא קבע זמן לנתינה] נפסדי'. א"כ מה יעשה רבינו בבעל אומר לפקדון. ושליח אמר לגירושין שם פ"ו דס"ד דשלשתן בעיר אחת [אבו"ת וכ"ל לפע"ד דבכה"ג וודאי אין תלוק בין קבע זמן לגירושין או לא ושמא ביטל או פיים הבעל]. ואח"ל רש"י לשיטתו. דס"ל התם דאיירי בשליח לקבלה. עכ"פ להר"ן דס"ל התם דאיירי בשליח להולכה. דמ"ש התם לי לגירושין לדידה הוה יהיב. ר"ל בתנאי שלא התנרש מיד לדידי קניא ליתם שמא פיים. כדפריך נמי ספ"ז דגיטין ליתם שמא פיים. שם דע"ו. וכ"ל דעק"ל היכא ליתם שמא פיים. מ"ש מכל תנאי שהוא בקוש ועשה וא"י אם נתקיים התנאי. מוקמינן אחזקה דמעיקרא דלא נעשה. מבוש דמחוסר פעולה. כהר"ן וח"מ סרמ"א לע"כ בפ"ג דגיטין מדקבע זמן לגירושין. ולא נרשם מיד. ש"מ דעדיין לא החליט בדעתו לגרשה מש"ה שפיר חיישינן שמא פיים. וגם רק בגוונא דהתם דלא מסר אח"כ הגט מידו לידה. או בשליח להולכה. משא"כ במסר אה"כ מידו לידה. אף בפיים ביתתיים. הרי גם בבטל הגט חוזר ומגרשה בו. כרפ"ד דגיטין דל"ח. דעל כרחך ה"ע דדבור אחרון מבטל לדבור קמא כרפ"ג דקדושין דל"ט. דגט נמי ליט כמעשה עד שעת נתיבה. כתוס' סס גיטין דל"ב. וגם בבעל ביתתיים. ליט רק כגט ישן. דכסר בדיעבד כסקמ"ח. ולפ"ז ל"ל בהתחיבה ל"ש בק"ש לקבל נעה. ומשמעלה לה מסרבה מלקבל. דהרי לכופה כסק"ע ובא"ש לכופה לקבל. מנכין מן כתובתה כל ההוצאות וכח"מ סס"ל"ג באומר לאומן לעשות כלי ומסרב לקבל. ואם נתרצת לאחר כמה שנים לקבלו ע"י שליח. ליכא משום מוקדם. דע"י שליח קנא אית ליה וכסק"ד. וגם אין מאשי' שמא פיים. רק במרחיב זמן דיכר אהבתו לה. וכמש"ל ת"ל. ומ"ש במומרת או זיתה דמוחסה עליו. וכרסקי"ו דהרי לדור בשכותה מה"ע: ולקושית הר"ן עמ"ש ספ"ז דגיטין. באומר נאמנת עלי אלא פייסתי. דאם הוא הימנה. לדידן אמאי מהימנא. כ"ל כתוס' גיטין דס"ד בשלים דיינינו. דגם במשקר יהי' כאילו נעשה כמאמר השלים: ולאאמ"ו ע"ר זצוק"ל בספרו בית ישראל מה"ע באומר כנסי שע"ח זה. שני בחזר ואמר לה ה"ז גיטך כסקי"ו ס"ה ואלו באומר חוץ מפלוני צריך ליתן לה שניה כסקל"ז. דהתם נתהוועל כתיבה קמא לאסרה לכהן. א"י לחזור ולומר רק בנתן לה שניה. וק"ל מ"ש מזרק דם שלא במקומו במזבח דכיון דאהני דכיפר בעלים [כרפ"ב התם] אינו מועיל ליתן שניה [מאותו דם] להתיר אכילתו כפי' ר"ב פ"ב דזבחים מ"ב. וכ"ל דהכא כיון דהו"ל ממש אותו גט דמעיקרא שאני. וכקמן בשמעל דיחזור ויקמץ בימין כפ"א דמנחות מ"ב [אבו"ת ולע"מ כ"ל דהתם כבר אהנו מעשיו לפסול הקרבן לאכילה. אינו חוזר וריקה שניי' להתירו לאכילה. משא"כ הכא בגט. כיון דלא אהנו מעשיו בכתיבה קמא כלום. סו"ל כאילו עדיין לא נתנו לה כלל לאכי חוזר ונותנו לה ומותרת על ידו]:

סקל"ו בנפל גט מידה קודם שקפלה ידיה. יחזור ויתן לה שניה. וכ"ל דגם בלא הסירה הטבעות ליכא משום חלילה בדיעבד כסי"ד. דשני גיטין יוכיח. דאין פסולין רק משום דאין ברירה. כסקכ"ט סי"ט [אבו"ת עי' באה"ע קכ"ט כ"ם סקל"ח דכתב בשם הכ"ת נמי שעמי' דתלילה] ואף דהתם במינו דאינו חוזן כפ"א דבכורות ד"ט [אה"מ עי' מ"ש ת"ל ברמזי י"ד סקל"ת על הגליון שם ס"ם] עכ"פ הכא גט שני כשאינו כשר הו"ל כמבא"מ. [אבו"ת לבאורה ק"ל ממאי דאמרי' סופס דל"ו ע"ב כדן לולבא בהוצעגא ונתרי ערבי דהוצעגא. דאפ"ה לא הוי חלילה דמין במינו אינו חוזן. והרי ערבי לגבי הוצעגא כיון דערבי לא חזי להוצעגא לפי דברי פ"ר הו"ל כמבא"מ. אמנם כ"ל כוונת פ"ר הכ"מ וצוק"ל דהכא גבי גט הרי אפילו אם היה מין במינו היה חוזן. אמנם כשהיתה רגלה תוך ידה. והנית גיטה על רגלה וודאי דלא הוי גט. דוגתן בידה כתוב. אף דידה רשותה משמע. דוגמת מ"ש ברמזי י"ד סי' קל"ח על הגליון לענין שלילה דנמי אפי' מינה חוזן. בקרלה שפתיה ע"ש. מכ"ש כשקלף פסול מפסיק בין ידה לגט הכשר כ"ל] וגם כ"ל כי"מ להפשיט ידיה בקבלת נעה. ולא לזקפן יחד. דשמא תהדק לגט בקמטי ידיה קודם שיסלק הבעל ידו. והו"ל כנטילה ולא כנתינה כסקל"ח ס"ה:

סקל"ט טומר המגרש ע"י שליח. יעשהו תחילה שליח לקבלה. דשמא זכות היא לה וכספק"ו דיבמות. במזכה לה גט במקום יבם. ויחזור ויתנו שניה לאותו שליח בתורת שליח להולכה. דשוב הו"ל ס"ס דשמא זכות הוה לה ונתגרשה מיד בקבלה קמא. דשוב א"א ט לומר לבטלו. או שמא לא יבטל. משא"כ להולכה קודם לקבלה. שמא חוב הוא לה. וכשחוזר ליתנו לקבלה. קרא מכאן ומכאן. [דבזה בטל לשליחות קמא עכ"פ. ושליח קבלה לא הוי דהרי חוב היא לה] כאמ"ו ע"ר הגזשק"ל בספרו בית ישראל: ובמומרת כס"ה סני בשליח להולכה. למסור לה כשתחזור לדת ישראל. והוא מוחר ליתא מיד. דמ"ש שמיאל [גיטין דע"ח ב'] ואם לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה. זהו רק שלא להתיר להאשה: אמנם בשליח הולכה בעלמא. גם הבעל נאסר. עד שיגיע גט לידה. מדיש לבעל פירות עד שעת נתיבה כסקכ"ז [אבו"ת ופכ"פ נלפע"ד דא"ל להודיע רק שיתנו עד שעה שאפשר לגוא לידה. דהרי קיי"ל חזקה שליח עושה שליחותו. מיהו אפשר בזה"ז כיון שלריך דעתה לקבל. בכה"ג נ"א חזקה שליח ע"ש. דהך דמיר דלא וקדים לי אשה פלונית דאסור מה"ע בכל הנשים שבעולם. קנסא הוא כמ"ש הר"ן ורמב"ן גיטין פ"ו דקע"ג ע"ש]: וכ"ל דבכעת הדחק אפ"ה אינו מיתר. דלא דמי למומרת.

דמומרת לא חיישינן שמא יפיים משום דמאיסה עליו וכזינתה רסקמ"ז:

סקמ"א אינו ראוי לשליחות. רק בממולא שער בזקנו. דאז וודאי הגדילו ב"ש בעורה. דתחתון ממהר לבוא כסכ"ד ופ"ו דגדה: ויתמנה השליח קודם כתיבה. וכ"ל לכתוב הרשאה רק כנוסח ב"ש. דאלו יכתוב כנוסחא אחרת. הו"ל כעדות שקר. מדלא מוהנין שיאמר הבעל כנוסחא אחרת רק כמפורש בנוסחא של ב"ש. וגם בנוסחא דב"ש יש השמטה באות נ"ב דיכתוב כאות מ"ב. מיהו כשכתב כנוסחא אחרת. דהו"ל טעות בהרשאה. אם מודע המשדר ת"ח. כשר. כשו"ת עה"ג. מדלא נפסל טעות בהרשאה. רק משום חשש שמא המשדר עם האדון. תדע מדכשר גם בנאבד כתב הרשאה כסכ"ד: וסופר ועדים פסולין לשליחות. מדאי"ל כלשון חז"ל בפל"כ ובפל"ח. מיהו גם אבי המגרש או אבי המגורשת נמי כשר לשליחות. דהא גם היא עצמה מציאה נעה למסור לשליח אחר בפני ב"ד והוא ימסור שוב לידה לגרשה שם כספ"ב דגיטין. ואי"ל הרי לא חליף ליתם לשוי' לאביו לשליח כסל"ה התם בסתם. משא"כ בעשאו שליח בפירוש תדע משני בנותיך לשני בני פ"א דקדושין ד"ז ע"ב דע"כ אחיי התם בעשאו שליח בפירוש. דאל"כ אין רשות לאב רק לקדש בתו קטנה או נערה. אבל לא בנו אא"כ עשאו שליח [אבו"ת ל"מ מכבוד קדשו דע"ל סכ"מ שמעניק חמה בקומתו סו"ל דממקומו הוא מוכרע. דהרי נאלמו אדני' קמי' שפיר הוה שליח. בקידושין דמ"ה ב']:

סקמ"ג מהכא כ"ל דמשכח"ל כשכר מלידתו. ועשה אח"כ ממזר למפרע מלידתו. בתנרס' אמו ע"מ שלא תנשא לראובן [דלי"א הו"ל כריתות ולא דמי לע"מ שלא תשתי יין לעולם. כיון דהכא אפשר שיפסוק התנאי כשיומות ראובן כתיים ונשאת בדיעבד לשמעון והולידה ואח"כ מת שמעון ונשאת לראובן דגט קמא בטל למפרע. וכ"כ להיפך ע"מ שתנשא לראובן ונשאת לשמעון והולידה ממזר. וכשמת שמעון ונשאת לראובן נטהר הממזר למפרע. דאין אומרין דכיתחיים הו"ל כספק א"א כפ"ז דגיטין דע"ג. עד שיתקיים התנאי. דהיינו רק בתנאי תלוי דאם. משא"כ בתנאי דע"מ חל מעכשיו כשיתקיים למפרע. כרסקמ"א וסל"ח ס"ו. וגם לרשב"א דלא תנשא עד שיתקיים התנאי אף בשב ואל תעשה. ואפי' בידה לקיים התנאי דשמא הערים לעבור כדי לקלקל נשואי שני כסע"ז. עכ"פ בדיעבד מודה. הדע מדלא נאסרה בעל מת שלא תשתה יין כל ימי חייו כס"כ. מדיש אפשר למצוא היתר לאיסורה. משא"כ כל ימי חיי אשתו. אינו כריתות. דהרי מגידא בי' כל ימי חייה. תו משכח"ל ממזר למפרע. בשקדשה ע"מ שיהל: אבא ונשתה למפרע. מלמדין לאב למחות: יש מקשים לרמב"ם. דע"מ שהיתר לו הנייר גיטין ד"כ ע"ב דאינה מנורשת משום דאגיד בי' דלא כרש"י דס"ו דטעמא משום דאותיות פורחות. א"כ מה בעי אח"כ בין שיטה לשיטה מהו וסלקא בתיקו. [הרי בכה"ג נמי אגידא בי'] והיכן אאמ"ו הגזשק"ל בספרו בית ישראל. דהרי ע"ק למה האמיט הרמב"ם אבעיא שניי' אע"כ לרמב"ם זהו עלמו אבעיי' שניי'. אם שעם דדינא קמא כרש"י או כרמב"ם וא"מ אם כשר לאבעיי' שניי'. וא"כ לרמב"ם לשיטתו שפיר האמיט אבעיי' שניי' [דאזלינן לחומרא ופסול] ואדרבה לרש"י ק' דאי כשעמי'. למה סלקא בתיקו דהו"ל לחומרא. הרי באבעיי' ראשונה חליט

הטעם משום אותיות פורחות ולא משום אגידא בי':

סקמ"ד אין שעמא אוגם בגיטין זהו רק בשכיח האונס קלת. [וכיון דלאו לאחני א"א למטעון]. משא"כ בלא שכיח כלל. גם לבטל גט מהני. ובשכיח לגמרי. גם בממון לא מבטל מדלא מהני. ועח"מ שלא"ת דרק בבא להוליא אמרי' דהו"ל להתנות. ופליגי בהתנה לתת ממון. ונתנו לו בעי"כ. אם שני בהכי. מדלריך תקנת הלל. [חלשו בלשכה] או דיומא הלל תיקן גם שלא בפניו. כמ"ש ת"ל בח"מ סק"כ. ועי' לעיל סי' מ' ב':

סקמ"ה אין לגרש בהגאי בזה"ז. רק לכהן. כדי שלא תאסר להחזירה. אי לבקשת שכ"מ שלא תטרף דעתו. וא"ל בדיקה רק בנשתתק כסקכ"א. ובנתנה משכון לבעלהון לחזור להנשא אלו כשיתרפא. ועברה והנשא לאחר פליני אם אינו רק כגלי דעת. דלא מבטל גט למפרע. וכשו"ת אא"ז מהר"ם מלבלין זצ"ל:

סקנ"ד כאן מפורש לימת כופין לו לגרש. וק"ל להגהות מיימוני סוף הל' אישות. דאין כופין מומר לגרש. הרי מדאסורה להדקק לו לא גרע מאין לו נכורת אנשים. ותמ"ל דעכ"פ מצד עצמו חזי לי'. להכי סתמי. אי בתמת כמרדכי ס"פ המגרש דכופין מומר לגרש. עכ"פ ק"ל בזה"ז למה מ"נ גם בתמרה דמי"ל נכורת אנשים אף דיש בזה העזה יותר מאינו יורה כחץ. כיון דבזה"ז שכיחת העזה. ואלו בתמרה בפני בעלה גרשתני גם בזה"ז נתמנת כש"ר. דמ"ל להעיז שקר במידי דידע בעל אם משקרת. וק"ל דנדר ויכיח דאין פותחין בכבוד אר"מ מדמ"ל להחליף כי"ד סרכ"ח. אמ"כ בנדר דבינו לאו"מ דכבר החליף. כ"כ ה"ל מדהעיזה כבר לעעון כן לפני ב"ד [אבו"ת ר"ל משמ"כ בגרשני כפלי אינו בעונה כן בפני ב"ד. רק בעונה כן בפני כפלם]. מ"כ הכא דמתעבד לרוצה דיש להם נכורת אנשים סתמי:

יבמות

סקנ"ה ערך גדולת כך. בשם ומבע הו"ל כפעוטות כח"מ סרל"ה ולחתך כמ"ח סתר"ס. ובחבע ביאתו ביאה. ושתעבר מ"מ עד שיהיה הולד בן י"ג כפ"ח דסנהדרין דמה"ט לבן סורר ומורה רק ג' הדשים. ובן י"ג מלערפין אותו לעשרה אף בכפק שבבית שערות. דבי"ג מסייע חזקה דרבא נדה דמ"ח. ובוודאי אין לו שערות הו"ל כקטן עד כ' שנה דאז הו"ל כסרים כסקע"ב כאן. והייט בים לו סמני סרים. ובאין לו סמני סרים הו"ל כקטן עד עבור רוב שנתיו כח"מ פל"ה. ובסמני סרים הו"ל כגדול למפרע משנה י"ב. ולא בשערות [ר"ל בשגולדו לו שערות אחר שנת י"ג אין אומרין שיהי' גדול למפרע כיבמות די"פ]. ולנקיבה בת ג' הוי ביאתה כפ"ח דכתובות. ובת י"ח חזינא להתעבר כיבמות די"ב. ולמוכשין לריכה להיות בת י"ב עם ב' שערות. דבינה קודמת לה מן לו. ומ"ד ויבן ד' אמ הגלגו כפ"ה דנדה דמ"ה ע"ב. ומסוף שנה י"ב עד שם חדשים נקראת נערה. ואח"כ בוגרת ספ"ו דנדה. והערות חוך הפרק דהיינו לה תוך שנת י"ב. ולו תוך שנת י"ב שומא הוי. כאלו נתבוה לפני הפרק:

סקנ"ו מס"ד אחר הלד ביבמה. פרע לחיילונית שאינה יולדת. מיהו רק בחיילונית דמשתה בגופה. אבל לא זקנה ועקרה. דמותרות להתייבם בזקינה. מדהו"ל שעת הכושר. ובעקרה מדיש לה רפואה כפ"ח דיבמות מ"ד בסרים: כ"ל בזה"ז דא"י לגרשה בע"כ. אפי' אמר יש לי בנים. אינה מותרת בלא חליצה. דליכא מנו דגרשה. דשמא לא תהרלה בנירושין אפי' לעובתה. דטב למיתב מן דו מלמיתב אלמנה. וכספס"ו דיבמות במחכה לה נט במקום יבם. ואי"ל דעכ"פ ליכא מנו דגרשה על הגאי הם יומות. אעפ"כ ליכא מן דר מדאסר להתייחד עמה כסקמ"ח. ומכ"ם באנוסה. [ר"ל אונס שמייב לגאתה. ואם נשאה בשלמ"ם מ"נ אומר יש לי בנים לפטרה מחליצה] דלא מהימן במנו דגרשה. דאסור לגרשה בע"כ. ואף דבדיעבד מגרשת גם לרבא תמורה ד"ד. מדלקי כהן בגרשה משום דא"י להחזירה. עכ"פ הוי המנו גרוע להתרלות למלקות משום טובה דידה. אמנם יש לומר מדבאמת לא גרשה. עכ"פ מלערף למנו. מדחזי לגרשה עכ"פ מצד עצמו. אולא לאיסור מצד ד"מ. וכמעבד ברגליו מיו"ע לשבת בעירובין פרק נ' דל"מ. דמהני במנו די"ל שביתתי במקומי מל"ע אולא לאיסור הכנה. וא"ע [ור"ל דהתם אין הטעם משום דנאתן במנו כי הכא]:

סקנ"ז לס"ר"י בדין בחתו מומר וכדומה דמ"מ בחליצה. יקדשה בתנאי בכל דיני תנאי כסל"ח. שיאמר. אם אשאר ארע קיימא לפנרך מיבם. הרי אח מקודשת לי. בטבעת זו כדת משה וישראל. ובלא אשאר ז"ק לפנרך מיבם לא התקדש לי. ואח"כ ישיש טבעת באלבעה. והקשה רביו בערים ז"ל להמ"מ פ"א מהל' אישות דגם בבטל פטיה הו"ל כזונה מדרבנן מ"כ בתנאי הכ"ל ניחם שמא בשום ביאה יפיסה שתהרלה להתקדש לו אנית. בלי שום תנאי כדי להגלל מאיסור דרבנן. וכ"ל דנכי דעדי יחוד כעדי ביאה. וגם בא' שנתיחדו. עפי מתלמין יומין לא מוקי אינם אפשי' כסס"ח. הכא כעדים בקידושין סמ"ב. עכ"פ [כיון שהתנה בפירוש] הרי אין העדים יודעין שחר מתנאי קמא [וכמ"מ סרמ"ד ור"ן הג"ל] וגם המ"מ לא אירי בדרך אישות בתנאי [אבו"ת ר"ל כיון שכן תקנו חכמים ע"כ דפסק דפו"ר דוחה ל"ת דרבנן וכותר לגמרי. ולמה אח"כ יחזור בו כגלפ"ד פסוק כמוני]:

סקנ"ח א"נ מת אחי ליבם אשתו. דגרע מע"א דעלמא שאמר מת בעלה ונשאה. דהתם לימו מוגע בשעה עדות כפי"ז וסכ"א. משא"כ הכא מדא"א להגשא רק לו. הו"ל כנוגע בעדות בשעת עדותו. וכ"כ בע"א שמת יבם נמי מ"נ מדליכא מומרא לא דייקא ומנסבא. ולאאמ"ו ע"ר הגאונים"ל בספכו בית ישראל ממ"ם פ"י דיבמות דל"ד. דא"נ דמתה אשתו ליבא לחוכה מה"מ מדאסר בחמרת. א"כ בזה"ז דא"א ליבא אחרת. מותר דנאמן:

סקנ"ט בזה"ו לא יבא עד שאלן לייבמתו. אא"כ במזונכה כבר כס"ה: וביבם קטן אין לה מזונות. דמשמיס קנסוה כסס"ם ס"ג: ובמתה קודם חליצה פליני אם יירשה כסס"ם וסקס"ה: ובהפילה אחר חליצי הו"ל אלמ' פסולי לחלון מכל האחין [חון מאותו שנאנס אותו כבר. דמזה א"ל לחלון שוב. כפי קפ"ד]: כל יבמה לא מחלון רק אחר ל' יום חון מיום מיתת הבעל ויום החליצה. וה"ה בנות יבם לא הנשא רק אחר ל' יום כנ"ל ממיתתו [כסקס"ד]: ורק האח שחלן אסור בקרובות הטלוי ושאר האחים מותרים. משא"כ במתה היבמה. כל האחים אסורים בקרובותי דזיקה בכדי לא פקעה. ולב"ש ספקס"ה הקניין והחרם בנשסר חליצה. קניין דברים הוה. וגם בנשבע הו"ל כנשבע לבטל את המצה. די"ל קים לי כמ"ד דמלות יבום קודם. והקשה בשבות יעקב הרי מדנשאת לאחיו ע"י שטר זה הו"ל כערב בשעת מתן מעות דא"ל קניין כח"מ סקכ"ו. וכ"ל דנק"מ. דא"כ בפסיקה דרב נידל סנ"ל נמי יתחייב לעולם מה"ט מדנתקדשה לזה ע"י הפסיקה. אע"כ ערב בשעת מתן מעות שאני. דודאי נהחייבו. משא"כ הכא ספק שמא תמות היא בחייו: אק"ל למה הו"ל כנשבע לבטל את המצה. הרי בראשו הליא ממ"ד והיה אם לא יחפוץ לקחתה. וכי"ד סרל"ט ס"ז. בנשבע לחלון דחלה שבועתו מה"ע. ואת"ל התם בנשבע אחר נפילתה לחלון עכ"פ הרי קודם נפילתה עדיין לא חל מצה. דאינו כנשבע ממלה ומסוכה קודם יו"ט דלא חל שבועה. דהתם ודאי יתחייב לבסוף. [אבו"ת ת"ם פוסק דנמי לאו בדי שיתחייב לבסוף. דהרי הולכי דרכים ביום וכלילה פטורים מסוכה בין ביום ובין בלילה [בסוכה כ"ו מ']. ואפ"ה אין שבועה חלה עליו כי"ד ר"ל"ם]: ועק"ל למה כליני במתה אם יורשה הרי כיון דאינו יכול ליבמה. מ"ם מהפילה: [אבו"ת נ"ל דכוונת פ"ר ז"ל דמ"ם מסקק הפילה [לשיל קניו ס"ד] שאינה יורשה כיון קפי ק"ם ס"ו בהג"ה]. ואת"ל התם איסור דאורייתא. עכ"פ הרי הוא ספק יורש. וקרובי' וודאי ואין ספק מוציא מידי וודאי. דמ"ם פ"ד דיבמות מ"ע דגל"ב בחזקת יבם התם בהוחר ליבמה. ול"ע. [אבו"ת נ"ל דכוונת פ"ר ז"ל. אמאי דאמרי' כפי' ק"ם ס"ו דלי"ל יורשה אף שמספק אינו בשאי ליבמה. הרי הוא ספק יורש ובקרובים וודאי יורשין. דהן יורשין ודאין בדליכא יבם. ואיכא ספק יורש אפילו בדליתהו. ודו"ק]. ולשבות יעקב ח"ב כופין לחאן ליתן שטר חליצה. כמו דכופין לשחרר לאי עבד. מדנתעבד להנשא כפ"ד דגיטין מ"ה. וק"ל דהכא שאני. דבאמי עבד אין הקנה אחרת. משא"כ הכא יש תקנה לקדשה על הגאי כמבר"י ברין סקנ"ז. אי שיאא עניי ערומה דיש לה לסמוך על רוב כשים מהעברות כרפע"ז דיבמות. ולא הוה כזה נהנה חה לא חסר כח"מ שם"ג ס"ו. ביוכל להרויח מידי [אבו"ת ר"ל דאי"ל דמש"ס טפין להאת ליתן שטח"ל דהו"ל כזה נהנה וגלית. דהכא שאני שיוכל להרויח לבסוף פ"ו מניפתן מליתן שטח"ל בשאת] כשם דסקע"ד לומר מעלינא לך כבכנסי דבר מריון עד שיפייסו בשלים עשרו. דכ"כ מלינו בהחור מלוה עד שלים ב"ק ד"ט: ולרבינו חות יאיר. בלאחיו קטן לא מהני שטר בשהון שנתן לאי החתן. כנ"ם. דבמסרב קטן כשהגדיל. גם לאביו פמור כלומם כס"ג ס"ו. רק ישלים לאי ההתן ממרגא סתם בתנאי [להחזיר כשיתרלה בנו] דכגבוי דמי. כב"ם סג"ג:

סקס"ט חליצה הוא ברגל ימין. בעומד מכוון נגד הקורא. דבאיזה רגל שיפסיע תחלה. היא הימין. ולא אינו מכוון נגד הקורא דרכו להתחיל לפסוע באותו רגל המרוחק טפי. מ"כ: ומ"ש בחלצה בימין במנעל של שמאל. הייט דיש מדיעות דסנדליהן משונעות ברשמיהם לפי נוחה הלבעות. ובאמנדל בולם טפי. דבזה ניכר איזה של שמאל מ"כ: ובספק איזה רגל של ימין. יחלון בשני רגליו. ואז רקיקה וקריאה אחר שני החלילות. כשבות יעקב ח"מ. וכ"ל דה"ם דשמא מקמא לא כלום. וברקיקה קודם חלילה שני' לפני יבם הו"ל כחלילה פסולה דלריך לחזור על כל האחים. ולפ"ז כשאין רק אח אחד. ליכא למיחש: ובידי של אשה א"ל יאין דוקא. דבאשה שהיא אמרה יד בני בימין כל אדם. ומדשרי לחלון בנדתה כסקס"ד ס"ד. ע"כ ה"ע. דא"ל כל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחלילה. כיבמות דכ"ז רק בלאיסור אחות. הנה מדחלון בזה"ז גם בים לו אשה [וכ"כ בכה"ג פ"ג דסנהדרין מ"ל דאמ"ג דאינו מיבם עכ"פ חולן]. ומכ"ם דשרי לגרש אשתו בנדתה. דגיעה [ורקיקה] ליד אשתו בנדתה חומרא בעלמא. כתוס' פ"ח שבת די"ג ע"א. ומכ"ם דבנו ליכא קרבות ואינה: והליצה מועלת כשירה אבל לא חלילה מעושה: ספק ערוה לבעל. יחלון כסקע"ג. ותמיה דפסיטא וממ"נ מחייבת. ולאמאמ"ו ע"ר זלוק"ל בס' בית ישראל. מייריי בקדם אחת מבני אחיות. ומ"י אינה. דהו"ל ספק אחות זקוקה (כפ"ד דיבמות דמ"ל):

סוטה

סק"ע אין מחילה לקיוי. גם בקינא בפ"ע אחר סתירה: ובאמר שרלה שזינתה. א"י לחזר אפילו בחמלא כס"י: והקשה ב"ם. מה נ"מ בזה"ז במה דאמרי' דע"א שנטמאת הו"ל כב' עדים. אחר קנוי וסתירה. הרי בלא"ה לאסרה בקנוי והתירה. ואיכ"ל אמאמ"ו ע"ר הגאון זלוק"ל בספרו בית ישראל דבקנוי וסתירה אין כופין לבעל לגרשה. רק בע"א דשומאה כופין: ולי בנו וחלמידו נראה דה"מ. דבקנוי וסתירה רק לאומדנא דדבנן: תדע. מדפטור ממיתה בלאומדנא. בעשה דאבא חלפתא סנהד' ד"פ. ואלו רלון בעל בעינן מדאורייתא: וגם מדאמן פ"ד דסוטה מ"ב כשאין בעל רולה להשקותה. משמע דאסור לדור עמה [אבו"ת נ"ל כוונת פ"ר בגזלוק"ל דלא דמתה לגאורה משמע דכשאין משקה אותה לריך לגרשה מדאמר לא טפלת לשוכה. י"ל דסתם מייריי בשרולה לגרשה. מדאסור לדור עמה]: כשלם ח"ל בשנה תקבר לפ"ק וחשמ"ד לגולדי. אודה לה' כ"ש כל"ח:

ותשלם ההעתקה בעוד שלא כשלם שנה נויעת ע"ר הגאון אמאמ"ו זלוק"ל והכ"מ. יום ה' ט"ו מרחשון וחסדו לעולם על יריאיו הקפ"ז לפ"ק. והומתק. מלב נשבר ומדכה. ויד רותה ונוסה. על מעות מלה מעי אחרי בגיגנא. וקים קים קרא. כי השולחני אין עוזו אחנו. כי עלה אל אלהים תגלב"ה והכ"מ. בנו והנלמיד. הק' ישראל ליפשיץ:

חדושי אגדות מהרש"א

מאת הרב הגאון האמיתי נר ישראל מרנא שמואל אליעזר ב"ר יהודה הלוי אידלש זל.

מסכת נזיר

פרק ט מ"ה והלא ליכ מזרה אלא של כ"ו כו'. אין כ"ל מלשון ירלה דלא מיתיו לו כ' בסופה אלא כלי בסופה הלא מלשון מרוות ושרה כדמתרגם ומרוות תיעיל לא תכא עלוהי ובמוסחת ע"י הוא כן בלשון המשנה וכל מוסחות נחרות יפות הוא ומלשונות הקלאר אין מזרה אלא של כ"ו כו' משום דהכוח דכתיב בשי שמשון נמי הכי מפורש ואת דכתיב כיה נהיות עשה כי מיר אלהים ויהי וגו' ה"ק כל זמן שאין אלהים יהיה לא יעלה עליו מרוות של כ"ו לבל כשהבעל מרוות יעלה עליו מרוות כ"ו כמשורש בקרא אם גלחתי ויסר כחי מה שאין כן בשמואל שלא הלה מרוות שלו כמרוות כלל ודו"ק:

מסכת סוטה

פרק א מ"ד ול"ל בתי הרבה יין עושה כו'. כל אלו דברים מביאין לידי חטא וסתחיל עומו מן היין וכל"ם זנות יין ותירוש גו' וק"ל: מ"ז היכך סתחיל בעניה כו' ותה"ל הכמן כו'. מ"ש נגו ותה"ל אחר הגוף בפ"ו נחומש מיין לאחר כל הגוף ה"ל ולא בה בכולה ה"ל נה ה"ל בטן ויריך ופי ע"ם התחילו כו' ע"ם: מ"ה לפיך נתלה בעיניו כו'. לומו מפורש בקרא שנתלה בעיניו ולא כתיב בראיה הכבלים הלוי בילה אבל הכי משיש ליה לומר בעל מיניה ויתיה ריבה בלה דעשמע בעיר ראשו כדכתיב ובגלתו את ראשו גו' ושבל שער גו' ולקיון בגמרא מייתי ליה מהני קרא ע"ש: כ"מ מרים המתינה ליבה שנה אחת. כתבו התוס' בד"ה מרים המתינה וכו' ליו דוקא נקט כמה בלא בלים שנה אחת ת"ק כו' עכ"ל בלים שנה מו' ימים רוח בקיבוב על אחת ת"ק ד"ש אמדת פורענות כשיעור שנה מוחד מוהרין לו ולא יתר ו אל מדה טובה מרובה על אחת ת"ק מידה רעה אבל בבנים רוח יותר הרבה מת"ק על אחד ד"ש אל נמי דבאמדת פורענות נמי יותר ממה ש"ד מיהדין דאם לא כן ה"ל מדה טובה יותר מת"ק על אחת מדה רעה ודו"ק: [עיש בי"ד. אבל קבי לבי ובא במרגלים נפרע יום נפ"ה כו' מרובה מדת פורענות ממדה טובה אל מיים כו' עכ"ל בבריאה חמרובים דלכי מה שפיכו לא דוקא שנה אלא שנה הכי מדה רעה דבנים מרובה ד"ק על הבד ומדת פורענות המרגלים לאו אחת אם"ה בל יחד ואפשר דה"ק כיון דמדה טובה ממרים ה ל ה"ק על אחד ה"ל נמדה רעה לא הוי אלא כשיעור במדד ובמרגלים הכי מיתו במדה רעה אם"ה על אחד ודו"ק]. שם לפיכך נתעכבו לה יבר"ל ו' ביים כו' אם מיר ראעם לא נסע עד גו'. דהלא קרא לא אמעיר בכבר כתיב ואחר נסע העם מחצרות אבל כתיב ו עם לא נסע גו' לבשמעיון דאשה כבודה יפרנל הי' ימים שם יוסף יבה לבקור את אביו כו'. לפי פשוטו ודאי מה שלא עסק בקורת אביהם ביחסה לבי שנה ו נשבע מאביו על כך לפי שבינו לבשות ולא כן שאר אחיו אבל כיון דבאחרך קרת כותב זה שלא הקבורה בכל אחיו שבאמר ושיו אותו בניו גו' ויקברו אותו גו' ש בוו עיו בקבורת אביהם ע"ב ד שו מאלו קרא שו מר ויעל ויבק לקבור גו' דלשמעיון שבקבורה היתה נגד בית כדכתיב ויעל עמו גם רכב גו' כ"מרגון בגב' ומזה זכה גם הוא שנקבר בכבוד גדול אבל בתעסק בו אלא אבה דבת ואלו היו מתעסקין ג"כ בקבורתו כאבר ביום וכיו שבעו אחרי שיתם אבה שבקבר"ו בשבה דאלה קבורתו בשבה דבנוהו יותר בגדולים ומזה זכה אבה שבקבר"ם עפ"ו בתעסק בו שנאמר ויקבור אותו בו' שובל דויקבור קלי אקבר"ם ובספרי הוכח פלוגתא בהא דיבא לאיל דאשה בקבר את עניו וק"ל: שם לא על אבה בלבד אמרו כו'. לענין אבילה שבינו של מדיקים לאמר אבי ודאיבה דזכה לה בקבורת גופו דבקאמר מי גדול מבשה אלא בתעסק בו אלא המקום ואבשר שיאמר לפיכה בשבה לקבורת אבה אבבר היה אבה בגופו בסלק: אומר בפרשות

פרק ה מ"ד ואמרו לאמר מה ת"ל לאמר כו'. עיין פרש"י ובאו אמרינן פרק קמא דיומא מכון לאמר לחבירו שהוא בגל יאמר עד שיאמר לו לך תבוא שנאמר ויאמר ה' אל אבה מלאל מועד לאמר דהיינו שיאמר אבה לבה ויבא ליבא לאיאמר הכי דבא ויחבירו לאמר כתיב וק"ל: כ"ה ועדיין יאמר שאול כו'. ל"ל לו בוי"ו ושאול בתעסק בו אל יאמר לחבירו לאמר לבה לבה לבה

כדאמרינן במדרשות כן יש בגבולות של מטה שהם כנגד ישראל: מי"ב לשונם ילמד לדם את בני לומנות נקיי וקלה. כנ"ל כנראה מפרש"י אבל ממתי דדרש בגמרא בר קפרא לשונם כו' נקיים וקלה וקאמר עלה מלי היא משום דגלת וקלה לא היה כהוב במתני' דתנ"ש מה יוסיף בר קפרא לתנ"י ועוד אמלי לא קאמר מלי היא לתנ"י ור"ל דודאי בלי לומנות כלל לא יסמוך לדם על הפלה לתעבר כדאמרינן בע"ח שהיה כל לב לגמר בנו לומנות וליכא מלן דפליג ושניהם ג"כ בלבות כל הוה שלין עמה מלאכה סופה בטלה לגלה דקאמר שלא יחבוש לדם בחמלאכה כגידה יחפרנם וחכיה מלאכה מלאכה אחרי לגלה יעסוק במלאכה כיה וקלה שיוכל לעשות הוכחו קבע ומלאכתו עראי כדאמרינן במס' ברכות: שם ויפגל לפי שבעוסר שלו שיוכל להעשיר גם המלאכה קלה ועראי כדאמרינן שלין לומנות שהין בה עניות ושעיות כו' ויכול להעשיר ממלאכה קלה ועראי כמו מכבידה שבא קבע ויכל לפי הזכות ממש כמ"ש פירושו בח"ב ע"ש ור' בהוראי דקאמר נמי לקמן מנין לפי כל לומנות שבעולם כו' לגלה תורה ודאי דגלה פליג דצריך כל לדם לגמוד לומנות לגלה דס"ל מנין הקביעות כל כל הלומנות ולפי מלמדו תורה בקבע לומנות עראי ו"ש דהלומנות לינו עומד לדם לגלה בילדותו שלא הוה בכמה לקבוע לו לומנות כגידה אבל כשבא לידי זקנה לו הולי לינו יכול לעשות מלאכה כ"ב כדי פרנסתו לבל הרוחה לינה כן דע"י הרוחה המלאכה נקיה וקלה שיכול לעשות גם בימי זקנה מהברכת לו יזה הה נתקיים ביזו כהן דהסידים הראשונים בברכות. ומייתי בגמרון מהו לומר וקוי ה' יחליפו כח וגו' בספוקים דלעיל מיניה אמר מהן ליעף כח ולאין לומים גו' עד אלו לגלה ייעפו הכפל בכל זה לפי בים ג' זמנים בלדם בעניות ובתרות וזקנה גם כל מעשה הלדם תלוים בג' דברים דהיינו הלי הסדלות כמ"ש יד תרוים העביר וכו' כמו"ל כמ"ש חיי בני ומזוני לגלו בזכותה הלגה מלחמת הלגה נמלגה והג' בזכות גדול המעבה מגל כמ"ש ההוס' בסוף מסכת שבת ובכל לפי שבזכו דקחמי מי הכל היינו מי זכות גדול כמ"ש בח"ב והשתא קלמר מהן ליעף על ידי הסדלות רב כח ולאין לוים מגד המגל עמהם ירבה ואמר וכהי לחה וייעפו נעריה בלמלאכתן גם יגעו מגד מלגן וכן בחוים כשול מגד הסדלותן ויכשלו מגד מלגן אבל קוי ה' שעוסק בתורה קבע ומלאכתן עראי יחליפו כח בתמיד בדי בלא הגבה בתורה וע"כ אמרו דלגלה מלחמת לעגין בתורה בר יעלו אבר כנשרים לרוח עולין לעמלה מהמגל כמ"ש בתכרים הנם לא לין הכבה לגלה מלמעלה לעמה כו' ומהיים שהוכן שיהיו לבכ"ש כמ"ש ומעמה ברדפה וגו' ולא יגעו וילכו אחיב לבנ"מ כמ"ש ילכו מחיל אל חיל ולא ייעפו: שם הלינ הלינ מיניך חיה ועוף שיש להם לומנות כו'. יש לדקדק דלגלה נקט נמי בחמה ובכרייתה קלמר מימי לגלה לחיתו אבי קין ולחי כו' ולגלה לישמעיש למנקט נמי בהמה וע"ק שיהי לשון לגלה בבראתו אבל נמי ולחי לגלה לבמשני אבל נמי ולחי לגלה לשמש קוי ויחל כי נחמת בחיה לינה נוהן להשמיש לדם למלאכה כדקלמר פ' ד' מיהות דפרין והכהיר ובכל חיה

הרומשת מלי לגלו לגחילה ופרש"י דהיות לגלו בני מלאכה מיהו ובמוף מי נדחק לומר דש בלחוין כו' אבל הבהמה עיקר תשמיש לגל כח לדם והא דקאמר הכא לגלה בבראתו לגלה לשמשני היינו לבוש ד"ש כמ"ש כו' זה כל הלדם ובשתא מחיל כיון דמוחות בהמה תלוין עליו בעבור שהם מלאכתן בשהקל לדם בעצמן הלגלה גם הבהמה נתקללה עמו ובני ישראל כיון ואספת דגנך וגו' ונחתי גו' לבהמתך וכ"ג לחרינן בבכורות מכל חיה ומכל הבהמה אם מחיה נתקללה מבהמה כ"ש כו' ודקאמר לגלה בבראתו לגלה לשמשני שהם מוכרחים בבריאה על עניין מעשיהם ובריכם לדם אבל הלדם שיש לו בחיה לגלה אמר הלי לישמע לגלה בבראתו לשמש קוי בשי בחיה הבוהה וקלמר שפר דש לגלוה קיו מחיה לגלה שהשרוה לא מעבי לעשות התורה עראי והמלאכה קבע כדלעיל ודו"ק. שם אמר בגל ספ כו'. פרש"י דבולהו משום גזילה שלומנהן לומנות ליסמים קלי אכולהו ולפ"ז ר"י דאומר מעמו פליג דהגמלין בונה כבים והבסמין רובם הסידים ולולי פירושו נראה דאמר גמל ספן לגלו משום גזילה הוא לגלה מבוה שמלאכתן בדבכים רחוקים חון מביתם ולהי שלומנהן לומנות לסמים לגלה קלי לגלה לגלה תרוצה ומנוי ובשתא ר"י משמו לגלה פליג ובלגלה בתעניה נפשיה הוא וקל: עים מוב שבדוסלים לעיבם ובכבר כו' יש לפרש מוב בבריוסלים דהיינו שמתיק עמו לשוב ולומומה שבדוסלים שלין כמוהו ומומך ביותר על המתחתו מהון גלותו ולעשנים הוא סוגה בטבע בהולה וממית לגלה המלגה בבפולוהיו בדבר שמתיק לחולה זה לגל יש לו ליפה וליתן עם שלר רופאים כיון שהוא בכנה מעשים: שם ובכבר שבנכנים שיבפו וכו'. לפי שלעולם הנעים משמש בנגדיהם מ ובמים גם שהם אבי אחן ליתן חפי בשלר בני לדם וע"כ אינר גם הבבר שבבים לשמה לבוא לדבר בנחת עם הבריות לל חלמין בו בל זמן שבא. ר"ש המוהבים של הנעמים עלו ובהי הוא ממש שיחפו בל עמלק שבלמר בו ויהמע הבנעני וגו' יובב הנגב דעמלק היה בנגדיו ובאיב לבוא לדבר בלבון כמנן לפי' רש"י בתומם הדר"ק: עים הקטנים מהו לומר עוד ימוגן בשיבה וגו'. בלמר לים בער וגו' דהיינו שעשים מלאכתן קבע ודורכן עראי לגלה ידע דלתן זה קיים לו ליקרוא ח"ש בפרות רשעים כמו שבב המלגיתן בחלגן כמ"ש לין לך עבב מלמעה שלין לו מזל מלמעלה ויעבו כל פועלי און מד הבהדלות פעולתן ו: לגלתן להשמדם עדי עד שלין זה מהקיים לו בקבה לבל במדת הדיקים אחר כמאר יפרח כמשעו מלאכה שמתברכת בו וכלרה בלבנון יבבה מד מזלו ולמר שה נעבה לבן ע"י שעבו הוכחן קבע דהיינו שהולים בבית כי שהוא בכמ"ק בלגלות הלגיגו יפיעו הייו בבתי מדרשות וזה עוהן לבם לתרות ותקוה בקוחתם ובוטחן שהוא ע' שנה ולמר עוד שיחר על שמחיו ניחן לו שיבבן בשיבה עד שיבולו לבבות הדיבו פ' שב שהוא בינ' שד ו"ש מיהי מתברכים שהיה לגד כל התורה כולה ומלגלתו מהברכת גם מקבוהו כמ"ש ואברהם זקן וכי ברך וגו' ובפ"ק דיומא הלי לישנא דמהני דהכא מימרא דהב היא בפ"ג דיומא ושם מבואר ע"ש:

חידושי אגדות מהרשא

כדאמרינן במדרשות כן יש בגבולות של מטה שהם כנגד ישראל: מי"ב לשונם ילמד לדם את בני לומנות נקיי וקלה. כנ"ל כנראה מפרש"י אבל ממתי דדרש בגמרא בר קפרא לשונם כו' נקיים וקלה וקאמר עלה מלי היא משום דגלת וקלה לא היה כהוב במתני' דתנ"ש מה יוסיף בר קפרא לתנ"י ועוד אמלי לא קאמר מלי היא משום דגלת וקלה לא יסמוך בר קפרא על הפלה לתעבר כדאמרינן בע"ח שהיה כל לב לגמר בנו לומנות וליכא מלן דפליג ושניהם ג"כ בלבות כל הוה שלין עמה מלאכה סופה בטלה לגלה דקאמר שלא יחבוש לדם בחמלאכה כגידה יחפרנם וחכיה מלאכה מלאכה אחרי לגלה יעסוק במלאכה כיה וקלה שיוכל לעשות הוכחו קבע ומלאכתו עראי כדאמרינן במס' ברכות: שם ויפגל לפי שבעוסר שלו שיוכל להעשיר גם המלאכה קלה ועראי שהין לומנות שהין בה עניות ושעיות כו' ויכול להעשיר ממלאכה קלה ועראי כמו מכבידה שבא קבע ויכל לפי הזכות ממש כמ"ש פירושו בח"ב ע"ש ור' בהוראי דקאמר נמי לקמן מנין לפי כל לומנות שבעולם כו' לגלה תורה ודאי דגלת פליג דצריך כל לדם לגמוד לומנות לגלה דס"ל מנין הקביעות כל כל הלומנות ולפי מלמדו תורה בקבע לומנות עראי ו"ש דהלומנות לינו עומד לדם לגלה בילדותו שלא הוה בכמה לקבוע לו לומנות כגידה אבל כשבא לידי זקנה לו הולי לינו יכול לעשות מלאכה כ"ב כדי פרנסתו לבל הרוחה לינה כן דע"י הרוחה המלאכה נקיה וקלה שיוכל לעשות גם בימי זקנה מהברכת לו יזה הה נתקיים ביזו כהן דהסידים הראשונים בברכות. ומייתי בגמרון מהו לומר וקוי ה' יחליפו כח וגו' בספוקים דלעיל מיניה אמר מהן ליעף כח ולאין לומים גו' עד אלו לגלה ייעפו הכפל בכל זה לפי בים ג' זמנים בלדם בעניות ובתרות וזקנה גם כל מעשה הלדם תלוים בג' דברים דהיינו הלי הסדלות כמ"ש יד תרוים העביר וכו' כמו"ל כמ"ש חיי בני ומזוני לגלו בזכותה הלגה מלחמת הלגה נמלגה והג' בזכות גדול המעבה מגל כמ"ש ההוס' בסוף מסכת שבת ובכל לפי שבזכו דקחמי מי הכל היינו מי זכות גדול כמ"ש בח"ב והשתא קלמר מהן ליעף על ידי הסדלות רב כח ולאין לוים מגד המגל עמהם ירבה ואמר וכהי לחה וייעפו נעריה בלמלאכתן גם יגעו מגד מלגן וכן בחוים כשול מגד הסדלותן ויכשלו מגד מלגן אבל קוי ה' שעוסק בתורה קבע ומלאכתן עראי יחליפו כח בתמיד בדי בלא הגבה בתורה וע"כ אמרו דלגלה מלחמת לעגין בתורה בר יעלו אבר כנשרים לרוח עולין לעמלה מהמגל כמ"ש בתכרים הנם לא לין הכבה לגלה מלמעלה לעמה כו' ומהיים שהוכן שיהיו לבכ"ש כמ"ש ומעמה ברדפה וגו' ולא יגעו וילכו אחיב לבנ"מ כמ"ש ילכו מחיל אל חיל ולא ייעפו: שם הלינ הלינ מיניך חיה ועוף שיש להם לומנות כו'. יש לדקדק דלגלה נקט נמי בחמה ובכרייתה קלמר מימי לגלה לחיתו אבי קין ולחי כו' ולגלה לישמעיש למנקט נמי בהמה וע"ק שיהי לשון לגלה בבראתו אבל נמי ולחי לגלה לשמש קוי ויחל כי נחמת בחיה לינה נוהן להשמיש לדם למלאכה כדקלמר פ' ד' מיהות דפרין והכהיר ובכל חיה

סדר **בית שאול** נשים

חידושים מכבוד אדמו"ר הגאון הגדול רשכבה"ג מרן דבולא תלמודא בקש"ת מוה' יוסף שאול הלוי נאטהאנזאהן זצ"ל אב"ד דעיר לבוב והגליל.

מסכת נזיר

פרק ה מ"ה ב"ה לומרים לינו מיר עי' מו"ש ועי' מוכרי"ש בשמיות מלגן יו"ד סי' כ"ה מ"ש ליישב סי' הרמב"ם ולגלה הרגים בדברי רש"י דף ל"ח בסי' ג"כ כפי' רבינו ומי' מלמ"ל פ"ש מחיות כ"ש שהאיך וגם הוא לגלה דבר ברור: מ"ן הרי כולם מיירים. עי' מי"מ מ"ש שלגלה מנינו מספר שבה מתרבה בלה"ק ושיין יחקלאל מ"ה ובשיחם הלוסה:

מסכת סוטה

פרק א מ"ן וכל הנשים מוחרות לרלותה. בש"ם מסיק הנשים חייבות לרלותה ומלאתי בספר מלגת מהגלון מוהר"ל שסין שכתב בשם רבו הגלון בעל עבודת הגרשוני שפירש דמוהרות לרלות היינו שמחוייבים ומוחרים ושומרים לרלותה ודפח"ח:

פרק ד מ"ד אמר כהן מוהה ומוחרת לבעלה. הרע"ב כתב דיש"ת דומים שמא לגעשה אמרת כהן שגלגשה אסורה קמ"ל. והרא"ש הקשה דהו"ל לייתי דלשה כהן שבשה מוחרת לבעלה ולפעד"ל דלכאורה קשה על כל נשים דשוחות ומוחרות מהנו שמא אמרו אולה לה לך ז"ל דגלמרת יש לה חזקה דקא וכשהיה ואלינן אלא דיעה אלל ולקי דבסוטה הוהרה עבלה כפף כוולדלי היינו קודם בשמת דאמרע חזקה כשרות שלה ונשבה כוולדלי אבל לאחר שהיה שוב הדלת חזקה כשרות כיוקרא ומהיכי תיתי לחוש שמא ויכנה ויכנה אולה לה ולפ"ז בלשה כהן הגם אסוסה אסורה ובזה ל"ש הזקה כשרות דאסוסה כו' ועי' הוס' הלין דף ל"ח ובמהרש"ל שם גבי אין אפוטרופוס לעריות בוב ניהם שמא זכות אולה לה ו"ל דאסוסה ל"ש דיש לה קול כמ"ש הרוס' בכתובות דף פ' בשם הירושלמי ולכך כל בשהיה לאסוסה ליכא לחיים לחזון יש לה חזקה כשרות ומעתה לאחר בשהה בולדלי מוחרת לבעלה אבל קודם בשהה דאז הכהוב עשה ספק כולדלי שוב ל"ל דלא תשהה שמא היא לאוסה ול"ש חזקה לדקא וגם שמא יהלה לה זכות קמ"ל דמ"מ מוחרת לבעלה ועי' הוס' ב"מ דף ו' לענין ספק מנין ישנה ושמא ישנ

חדושים מלוקטים מספר זרע יצחק

מהרב הגאון החסיד המפורסם המקובל מוהר"ר יצחק חיות זצ"ל אב"ד ור"מ דק"ק סקאליא

מסכת נזיר

פרק ד מ"א מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני. כתב הר"ב והוא שהתכים בכדי דיבור. ובגמרא יתיב ר"ל וקאמר והוא שהתפיסו כולן בכ"ד וכמה כ"ד כדי שאילת שלום תלמיד לרב שיאמר שלום עליך רבי וכתבו התוס' דלפ"ז יכולין רק ג' לתפוס אמ"ל רבי הו לא שבקת דווהא לתלמידא ופי' שם התוס' דאף ד' מהני ולא יותר ע"ש וקאמר בגמרא לימא מסייע ליה מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני ואני ותו לא ומשני אמו תנא כרוכלא וכו' ואיתני הדא ואני ומשני משום דקתני האחרון יותר וכולם אסורים מכלל דאיכא אמצעי ואם הותר האמצעי ממנו ואילך מותר והראשון אסור וכתבו התוס' ד"ה לימא מסייע ליה ולר"ל לא קשה ליתני ג' ואני דלר"ל לא איצטריך למיתני רק ב' ואני לאשמעינן אפי' דאמצעי הפסיק בין קמא לג' מהני וה"ה לעוד ואני דמ"ש שומדים תוך כדי דיבור אבל לר' יהודה בשיאה אם איתא דרביעי נמי נתפס ה"ל לאשמועינן דת"ל תוך כ"ד שכ"ל. ק"ק לפ"ז מאי הקשה לר' יהודה וליתנא חדא דלמא נמי לאחר שיגע אע"ג דמפסיק האמצעי בין א' לב' נמי מהני כמו לר"ע ול"ל דבשלמא לר"ל דכובר דווקא הוך כדי דיבור שפיר האי רבותא דאע"ג דמפסיק בהאי תוך כדי דבור האמצעי אב"ה מהני אבל לר"י בשיאה דסובר א"ל תוך כ"ד דאפילו לאחר כ"ד מהני וא"כ כש"כ היא כשמפסיק אחר דמהני לה אחרון דלא הי' יכול לדבר תוך כ"ד כיון שהפסיק אחר אבל אם לא הפסיק הי' א"א דלא יהא מהני לאחר כ"ד דלמה לא אמר מיד לדיבור הראשון וא"כ בפיר הקשה לרב"י לתני חדא ודו"ק:

פרק ט מ"ג המוצא מת בתחלה. כתב הרב שלא הי' ידוע שם קבר והייט דאמרינן ופי' מצוי ידוע ועל ידוע יש כמה פירושים אי דידוע שנקבר שם מת לעולם ולא לפי שעה ומת זה אסור לפנות אף א' אף ג' כדאמרי' בפ' גמר הדין וכן פי' בתוי"ט דלא מצוי שאם הי' ידוע לכשם קבורה נקבר שם אסור לפנותו. אבל ע"ז איכא לגמגם דלא הוה דומי' דאחרים מוסכב ולא יוסב וכן פרש להרוג דמסתם דאתי לאיעוי שאין להם תפיסה רק מושלין בלא תפוסה ושיין במס' בבא בתרא ד' ק"א ע"ב בתוס ד"ה המוצא ע"ש וגם יש לפרש ידוע שיהיו שנקבר שם אבל אינו ידוע אי נקבר לעולם רק לפי שעה וע"ז אמרו מוכלו את הפוסתו רק בשלבה מתים אמרינן בגמרא דדוקא שלבה תחלה אז שלבה ידועין דבשם הוה שכונת קברות אבל אם היה אחר תחלה וב' ידועין אז ב' תחלה ולא ידוע אין לשם שכונת קברות ונוטלין תפוסתן דהכי אלכתא גמירי לה למשה מסיני וקאי המיעוט דמצא ולא מצוי אסיפא בשלבה ה"ז שכונת קברות אבל זה דוחק דהמיעוט יהא קאי אסיפא ולא אריבא ור"י כי' פרש למצוי דידוע של ישראל הוא אז בכל עניין יש לו תפיסה וגם על זה הקשו התוס' דלא הוי דומיא לאחרים מוסכב ולא יוסב כו' ושוב דמאי אשמועינן כו' ע"ש וצ"ל הוא"ל דכולי' קושטא להלכתא הא דתני במתני' מוצא פרש למצוי בא למעט כולן וריבא ממעט כל הדינים השייכים לריבא בית אחד וסיפא דמיירי בג' ממעט הדינים השייכים לג' וק"ל: שם בודק הימנו ולהלן עשרים אמה. כתב הר"ב וצריך לבדוק מלמעלה ומלמטה עשרים אמה דהיינו ארבעים אמה כו'. וכתב בתוס' יו"ט ול"ל ותנא לשון קצרה נקט והוא דוחק וצ"ל דלא' במסכת אהלות פט"ז מ"ד הבודק בודק אמה ומיה אמה אינו בודק רק עשרה אמות והאיך קתני כ' אמה אלא ודאי דבחזקת הבנא צריך לבדוק מ' אמות וכשמיה אמה אחת הוי רק כ' אמות ואם כן לאו לשון קצרה הוא שזה מפורש בסיפא שמיה אמה ודו"ק:

מסכת סוטה

פרק א מ"א ע"פ עד אחד רבי יהושע אומר מקנא לה ע"פ שנים ומשקה לה ע"פ שנים. כתב הר"ב והלכה כר"י ואע"פ כן אמרינן בגמרא דבזמן הזה לא נימא אינם לבייתיה אפילו בינו לביניה אל תסתרי עם אינם פלוני שם לחוש לדברי רבי יוסי ב"ר יהודה דאמר מקנא אדם לאשתו על פי עד אחד או על פי עצמו ואם נסתרה אחר שקנא לה כיצד לביניה לאמרה עליו עולמות בזמן הזה שאין שם מי המרים עכ"ל. ובתו"ש הקשה אמאי אמרינן בזמן הזה הרי אפילו בזמן שבית המקדש קיים אינו יכול להשקותה אף לר"י בר"י אלא אם כן נסתרה על פי שנים ושמא תסתרה על פי אחד ע"ש. וצ"ל דלא קשה מידי על פי דאמרו חז"ל אם ראה תראה אמרה חנה אם לא תראה אלך ואסתתר בפני אלקנה בעלי כו' הרי דמהני המי המרים אף אם עשתה בכוונה ולפ"ז בזמן שבית המקדש קיים אין לחוש דתסתרה עליו אישור עולם אף אם תסתתר אלא בעדים דאלך עוד והסתתר בפני עדים ותעשה זאת בכוונה כדי שלא תיאסר על בעלה ויתנו לה מים מארים ויבדקו מדאיכא ואלעגר ותסתרי לבעלה מה שאין כן בזמן הזה ליכא תקנה זו ודו"ק: שם מי גדול ממשה כו' כתב בתו"ש הא"ל והוא גדול מכל ישראל הוצרך להתעסק בו מי שגדול ממנו דהייט הקדוש ברוך הוא וזה כוונת המדרש ילקוט פ' ואתחנן רב לך יותר עוד לך שאתה נקבר כאן על ידי ואם תמות בא"י תקבר ע"י אדם וניחא בזה שמשה ביקש לכנוס לא"י ויהיה תלמיד ליהושע ואם כן בא"י יהיה יהושע גדול ממנו ויוקבר ע"י משה"כ בחו"ל וק"ל: מ"ה ר"מ אומר אמן אלא נשמאתי אמן אלא אטמא כי' הר"ב שאם תשמא לאחר זמן מים מערערין אותה והוא מגמרא חגיגה לא כשאמר ר' מאיר אמן אלא אטמא שהמים עכשיו בודקים אותה על מה שתזנה לעתיד אלא שאם תזנה לעתיד המים שבתוכה יתשורדו ויבדקו אותה בעת שתחטא ובזה יש לפרש מ"ש בקרא כרשת תשא וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם פרש"י ביום פקדי כשאפקוד עליהם עוונותיהם וכו' ויש ליתן טעם הלא רש"י כתב לעיל מיניה בג' מיתות בידומו. עדים והתראה בסיף עדים בלא התראה במנשה לא עדים ולא התראה בהדרוקן שבדקן כסותות ואם כן מצינו שעשנו כולם ואם כן למה יהא הטא זה שמור לדורות ובמדרש אותה אפילו הרהור בלבו בהדרוקן כסותה ואם כן כבר נענשו אף על הרהור ועפ"י הנ"ל ניחא דמאחר דכל ישראל שהו כאן נגיש המתרים כמ"ש בפרשת עקב ואשליך את עפרו אל הנחל וגו' וזה שהו כל ישראל אך אף מי אלא הטא כלל מ"מ היו המים בקרבו ואם יחטא לעתיד הנגיש יתשורדו בו וינדקו אותו וז"ש וביום פקדי על ע"ז שיענבו לא יתשורדו המים וימותו מעפר הנגל וז"ש ופקדתי עליהם חטאתם זה שעשו וק"ל:

פרק ג מ"ח הלים נסקל ערום. כתב הר"ב דכתיב ורגמו אותו כו' וז"ל הגמרא הלים נסקל ערום כו' מ"ש דכתיב ורגמו אותו מלו אותו לי ניחא אותו ולא אותה והכתיב והוצאת את האיש ההוא או את האשה הה"א אלא אותו בלא כסותו ולא אותה בלא כסותה וז"ל רש"י מיניחא אותו ולא אותה והא כתיב בני נערה המאורסה והוצאת את שניהם וסקלתם אותם וכו' ונכאורה תמוה מדוע מביא רש"י פסוק אחר דאבל נערה המאורסה ובגמרא מביא פסוק דבני ע"ז ונראה לי דקבה לרש"י מאי קא קשיא ליה מקרא והוצאת את האיש הוא דבני עכו"ם דלמא שאני בן בין עכו"ם למקבל ובזירה הכתוב הוא דבני עכו"ם יסקלו שניהם ולא בני מקבל רק מיעוט אותו ולא אותה זה מביא רש"י דבר בנערה המאורסה כתיב שניהם ואם כן ליכא למימר דאותו מיעוט ולא אותה דקשי' למ"ל המיעוט דממילא ידעינן ולא אותה בשקולה דליכא למילף מע"ז דהוי ע"ז ונערה המאורסה שני כתובין ואין מלמדים אלא אותו בא ללמד אותו בלא כסותו וא"ת השתא מ"ל בשאר עבירות כגון חיל ל שבת וכיוצא וכיולא בהם דאשה נסקלת דאין למילף מהני תרי דהוי ב"כ וי"ל דהשתא לפי האמת לא הוי ב' כתובים דצריך למכתב ללמד על ורגמו אותו דפירושו אותו בלא כסותו ומצרך לריכי לספיר יליפין מייניהו וק"ל:

פרק ט מט"ו בעיקבות משיחת הומשא יבא כתב התוי"ט בשם רש"י בסוף הגלות לפני ביאת המשיח והשמש כ"ל דאיתא במדרש אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שעלו במחשבה להבראות וצריך להבין מה שאמר שעלו במחשבה משמע שעדיין לא נבראו ואי קאי אנשמות שבחדר הנוף אלו הלא כבר נבראו וי"ל ע"ש דאיתא במדרש דבר זה לשון אלף דור להתירה היה ראוי ליתן אחר אלף דור והיה ניתנה אחר כ"ו דורות מאדם ועד משה דהעולם הי' ראוי להבראות תתקי"ד דורות קודם אלא שראה הקב"ה שיהיו רשעים נמורים לכן לא נראה שנאמר אחר קומטו בלא עת יעמד ושאלן בכל דור ודור והן הן עזי כעס שבדור וז"ש אין בן דוד בא עד שיכלו הנשמות שעלו במחשבה להבראות ר"ל אותן התתקי"ד דורות שיהיו בכל דור ודור וז"ש בעיקבות משיחת דצריכן להבראות כל אותן הנשמות שעלו במחשבה והן עזי פנים שבדור ולכן תוצפה יבא וק"ל:

מסכת גיטין

פרק ה מ"ג ולשבח קרקעות. כתב הר"ב שהשניהם הלוקח ומסיק בגמרא דב"ב דף קנ"ד דאיתו סורף ממנו רק אחי השבח דלגבי השבח מגיע גם לוקח אלא בעל החוב שנסדף ממנו השדה דהוי זה השבח כמו לוה ולוה וקבה אחר כך דמשתעבד לשניהם ויהלוקו עכ"ל. והקשה בש"ך סי' קי"ד א"כ למה נוכה הלוקח כל הקרן ממשועבדים כיון שבבר לקח על חלקו אחי שבח יגבה זה אחי שבח מן הקרן ויגבה החסרון מבע"ח ע"ש שהאריך בזה. ולי נראה דאפילו יגבה אחי שבח על הקרן אפ"ה חוזר ונוכה זה אחי שבח שנאחר מהקרן ממשועבדים דהא הטעם דאיתו נוכה שבח רק מב"ח הוא משום שאין דמיו קונים אבל השבח שלקח על הקרן אז עד הקרן יש לו קנבה ונוכה ממשועבדים ואפילו למאן דאמר שאין כתובים מ"מ זה השבח שמגבה לו מקרן בעשה ב"ד יש לו קול וכתובים דמיא ודו"ק: מ"ח כהן קורא ראשון. כתב הר"ב ואם אין שם כהן נהפרדה הבעלה ולא יקרא לוי שני אלא לפי חשיבותו א"ל לא יקרא לוי בתורה כלל. ולפירוש ראשון יל"ד הא דאמרינן בכתובות דף כ"ה הוא דאתי לקמיה דרבי אמי א"ל מוחזקני בזה שהוא כהן א"ל מה ראית א"ל שקרא ראשון בגיהכ"נ בחזקת שהוא כהן אז בחזקת שהוא גדול שקרא אחריו לוי והעלוהו ר' אמי כו' עכ"ל. ולפי' הראשון שכתב הר"ב ולא יקרא לוי שני אלא לפי חשיבותו וא"כ מאי משני שקרא אחריו לוי הא מותר לקרות לוי אחריו אם הלוי הוא חשוב. וצ"ל כמ"ש התוס' שם דיש לפרש שקרא אחריו לוי קבן מישראל שקרא אחריו של לוי וק"ל.

פרק ו מ"ב וכל שאינה יכולה לשמור את עצמה. כתב הר"ב אפילו בקבלת אביה ובלבד שלהם מי שמשמרה ואינה מוחזרת והתום' כתבו בשם הירושלמי דמקבלת ע"י אביה מפני שאביה מסרה מקום שיש לה מלוה ובני אדם נהומים אחרי' אבל בקטנה לית לה תלות כיון לאחר כלל ומתגרשת ע"י אביה פ"כ. ולפ"ז אפ"ה הגרסא מגומגמת דאז היא אינה ברשות אביה ואינה מתגרשת אבל כשהיא ברשות אביה מתגרשת ע"י אביה דהוא משמרה. אבל רש"י לא גרס מגומגמת דסובר שאף ע"י אביה אינה מתגרשת אף דלא ניסת והיא ברשות אביה אינה מתגרשת כלל וק"ל:

פרק ח מ"ב קרוב לה מגורשת קרוב לו אינה מגורשת מחלה על מחלה מגורשת ואינה מגורשת. כתב הר"ב כל שהיא יכולה לשמרו והוא אינו יכול לשומרו זהו קרוב לו ביבמות פ"ג מ"ח פי' הר"ב דחלוי בד' אמות והוא שני פוקמתות בגמרא והקשה בתוי"ט לזה כתב כאן פי' זה ושם כי' אחר. וק"ל דכאן תני שלשה בבות קרוב לה מגורשת. קרוב לו אינה מגורשת. מחלה על מחלה מגורשת ואינה מגורשת. וכתב לאלי פירושא דחלוי בד' אמות קשה למה אמר קרוב לו שהוא בד' אמות שלו אפילו לא היה בד' אמות שלו רק שלא יהיה בד' אמות שלה נמי אינה מגורשת והכי הל"ל אינה קרוב לה אינה מגורשת אף שנמי אינה קרוב לו. זה כתב הר"ב דחלוי בשמירה וק"ל בבא דקרוב לו פי' דהוא יכול לשמרו דאם גם הוא אינו יכול לשמרו א"כ הוי שניהם אינם יכולים לשמרו והוי מגורשת ואינה מגורשת. אבל ביבמות דלא תני הבבא דקרוב לו אינה מקודשת זה פי' דחלוי בד' אמות וק"ל. וא"ל למה אמר ספק קרוב לו ספק קרוב לה הכי הל"ל ספק אינה קרוב לה וגם אינה קרוב לו אפ"ה הוי ספק וי"ל דא"א אם היה ספק אם קרוב לו דהיינו בד' אמות שלו בוודאי לא הוי קדושין לזה תני בבא ספק קרוב לו אפ"ה הוי ספק קידושין וק"ל:

פרק ט מ"י נ"ם אומרים לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה ערות דבר שנא' כי מצא בה ערות דבר. מקשים העולם א"כ למה כתבה התורה דגרושה אסורה לכהנים הלא לא יגרשנה אא"כ זנתה תחלה וא"כ הוי זונה ואסורה לכהונה מכח זונה ולמה לי גרושה. וכ"ל דאי לא היו כתיב גרושה רק זונה וחללה ה"א דדוקא אם היא זונה וחללה אסורה לכהונה אבל אם היא זונה או חללה מותרת לכהן לכן כתיב גרושה והשתא ליכא למימר דדוקא שלשתן ביחד אסור דהיינו זונה וחללה וגרושה לא יקחו אבל אם היא רק אחד מותרת א"כ לכתוב רק חללה וגרושה אסורה ואנו הקשינו הוי ג"כ זונה דהא אסור לגרש אם לא שהיא זונה וכ"ל זונה אלא ודאי דאתי לחומרות דזונה לבד נ"כ אסורה א"כ ע"כ פי' דקרא או זונה או חללה או גרושה וק"ל:

מסכת קידושין

פרק א מ"א האשה. כתב החוי"ט הכא תנא בה"א וכו' ובתוס' כתבו משום דשאי אקרא כי יקח איש אשה תנא האשה הידוע ע"כ: ואין להקשות נמ"ר למה תירץ בגמרא משום דקבעי למיתני כסף וכסף מצלן נמר קיחה קיחה וכו' הכ"ל בקונדרס משום דהתא אקרא קאי דכתיב כי יקח איש אשה וקיחה אקרי קנין ד"ל דמייתי ליה משום התי' הכי דקאמר א"ל דשדות בכסף יקנו לכסף איקרי קנין וק"ל: שם בכסף כתב בתוס' יו"ט בשם הר"ן הא דהתחיל בכסף משום דרוב הקנינים וכו' ע"כ. והא דקני' להם אאלי דהתחיל בכסף י"ל דסברא נותן דליתני ביאה בראשא משום דתני אגב דרכים לשון נקבה ולא תני שלשה דברים לשון זכר ומפיק בגמרא משום דחני ביאה דאיקרי דרך והכי תרתי כסף והשר תני אמו ביאה ואם כן ה"ל למיתני ביאה בראשא וק"ל: מ"ז וכל מצות עשה שהזמן גרמא אנשים חייבים ונשים פטורים וכל מצות עשה שלא הזמן גרמא אחד אנשים ואחד נשים חייבים. כתב הרע"ב מ"ע שהזמ"ג אוסר מוכה שלג שלא הזמן גרמא כגון מזוזה מעקה אבדה ושילוח הקן והני תרי כללי לא דוקא כדקי"ל דאין למדין מן הכללות אפילו במקום שנאמר בהם חוץ שהרי כו' והוא בגמרא ד' ל"ד ע"א ולא מתחילין והפילין מת"ת פרש"י לאחקש להדדי ושנתם לבניך וכתיב בתריה וקשרתם לאות ופריך ונקיש תפילין למזוזה תפילין לת"ת מיתקש בין בס' לאשורה בין בס' שפה תפילין למזוזה בפרשה שניה לא מיתקש את"ת מפסיק ביניהם. וי"ל דה"ל לאקדומי גם בפרשה לאשורה תפילין לתורה דלא נעשה בקומית הגמרא וכ"ל דהנה פרשה לאשורה נאמרה בלשון יחיד ופרשה שניה נאמרה בלשון רבים ואיתא בכמה דוכתי בש"ס דמלה ליחיד עדיף מתורה ליחיד ומבטלין התורה לקיים המצוה דכתיב עת לעשות לה' זו המצוה הפרו תורתך אבל תורה לרבים עדיפא ממצוה לרבים וכלומרא ריש מס' מגילה דשבורה ליחיד עדיף מתורה ליחיד אבל תורה לרבים עדיף משבורה לרבים שנאמר עתה נאתי. והכא הכלל דכמ.אחר דומה המוקדם כמו שאיתא בגמרא יכול אחר לו אבי לו אבי אבל שבת יכול ישמע לו תלמוד לומר לים אמו ואביו חילו ואת שבתותי תשמרו נמצא שבת המאוחר דומה ביטול אב ואם המוקדם ואם כן בפרשה לאשורה דנכתב בלשון יחיד להכי כתב תורה והדר תפילין כדי שידהה תפילין המאוחר את תורה ליחיד הקודם לו מצא"כ בפרשה שניה דמשתני ברבים כתב תפילין והדר תורה לתורה דומה לתפילין ודו"ק:

פרק ג מי"ב וכל מי שאין להם עליו קידושין כו' הולד ממזר. כתב הר"ב דכתיב לא יקח איש את אשת אביו ומשמע ליה לא יבא ממזר וכו' עכ"ל. והסר בדברי הר"ב תי' ונומר דהא אשת אב מיתה ב"ד היא רק אלימוד הוא מסיפא דקרא ולא יגלה כנף אביו ומוקמינן ליה ביבמות בגמרא יבם של אביו דהיא אשת אחי אביו דהוא בברת וע"ז קאמר ומשמע ליה לא יבא ממזר לגמר דים ממזר מחייבי כריתות וק"ל:

פרק ד מ"א עברה יוחסין עלו מבגל. כתב הר"ב שהשרים עזרא כל הפסולים שהיו בבבל והוליכן עמו כדי שלא יתערבו עם היוחסין מאחר שאין שם ב"ד ע"כ. ולפ"ז בזה דלא תקשה א"כ יתערבו בא"י לכ"א דבא"י אינא ב"ד סנהדרין ביושבין בלשכת הגזית ובודקין את הכהנים והוא מגמרא. וכ"ל עשם דבא"י א"א להפרים שלא יהיה [הפסול] בא"י דאתו משום שהם פסולין ימנעו אותן מלעשות מצוה לעלות מבבל שהיא אדמת אמה ולאדמת קודש משא"כ לאיפך שיעלו הפסולין מבבל ולפסר את בבל יכול לעשות לכופם שיעלו לא"י וק"ל: מ"ב לשחוקי בדוקי. פי' הר"ב שבודקין את אמו אם אמרה לבעלתי הולד כשר וכ"ל דהא דאשיב שחוקי אבל הפסולין היינו שאחה אמו לו שאינה יודעת למי נבעלה: מ"ג כל האסורים לבא בקהל. פי' הר"ב כגון גר עמוני ומואבי. בגמרא פריך ר"י אביה. ק"ק דלמא קאי אתיין וממזר דאסורין לבא זה בזה דזה ממזר מדאוריתא וזה מדרבנן דדוד גזר עליהן. וי"ל דא"כ הוי פליג ר"י נמ אביי אליעזר דאמר וולמן בוולמן מותר והוא אוסר והל"ל ר"א אומר וכו' מחלוקת ואח"כ ר"י אוסר אבל ודאי דלא פליג אר' אליעזר בממזר ואתיין ואסור גם כן דמותרין לבא זה בזה וק"ל: מי"ד ר' יהודאי אומר מניח אני כל אומות שבעולם ומימי מלמד את בני אבא תורה כי שאדם אוכל משכרה בשוק"ז כו' וכ"ה אומר באברהם כו' ואברהם זקן בא בימי' וה' ברך את אברהם בכל. מלמד שקיים אברהם אבינו כל התורה כולה עד שלא נתנה וכו' וי"ל דאם הראיה ברורה מאברהם ה"ל לאקדומי ואח"כ להביא מנביאים ואם הא קיי"ל חיי בני ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא והתוס' כתבו כאן דזכותו הייט מזלא ע"ב. וא"ל דאיתא בזוהר פ' פינחס והא דאמרינן דתני' במזלא הייט קודם מ"ת אבל לאחר מ"ת אין מזל לישראל דהוציאם הקב"ה מתחת המזלות לרשותו והא דאמרינן נני אברהם לא מתבטלו שלר לאין מזל לישראל שאני אברהם דקיים כל התורה כולה ואף קודם מ"ת היה דומה כלאחר מ"ת ע"כ תוכן דברי הזהר ע"ש. ובזה מתא שבזה מתרץ קושיא ר"ל שאמר מניח אני כל אומות כו' ואיני עוסק אלא בתורה שבשבתה כו' קשה הא לא בזכותא הוא אלא במזלא וא"ל לאחר מ"ת הלוק בין קודם מ"ת לאחר מ"ת אך קשה הא אברהם זכה לעשר ונשים אף דהמזל שלו הי' לספר כי"ל מ"מ זכה אף דהיה קודם מ"ת לזה מניח ואמר ואברהם גו' וה' ברך אותו בכל ולבה ומשים לבי שקיים אברהם כל התורה כולה קודם שנתנה והיה דומה כלאחר מ"ת כמ"ש הזהר וק"ל:

מחבר חגאון האמתי רשבבה"ג הספורסם מו"ה **ברוך תאומים פרענקיל** זצ"ל מלייפניק

מסכת נזיר

פרק ד [מ"ג תי"ט ד"ה תפשוט. פי' הר"ב מד"ס. נ"ב יעוין תוס' בתוספות דף מ"ה ע"ב ד"ה ר' יהודה אומר: בא"ד וכך הם דברי הר"ב. נ"ב בפי' הבבניות להרמב"ם מבואר ג"כ בסגנון דברי הר"ב והריטב"א בחידושיו לכתובות פ"ד הביר ע"ז:

תשנ"ח :] מ"ר נרע"ב ד"ה אין דנין. והן הן דברי ר"א. כ"ב בא"ר על מצוות עברות במ' ידים מפרש יפה אמרת שלף הרלבה דנין ק"ו ור"י לגיעתי' שסובר שם בפ"ג דידים ובמהרות פ"ח שדנין ד"ת מ"ם ובכלל ד"ם גם הלמ"מ אלא כך אמרו סלבה פי' הלמ"מ שנמסר בפירוש הלבה ברבינים דם אין הנזיר מגלח על מגעת ועל משאה וכפי' הר"ב מפורש בפי' המצוות להרמב"ם כאן וישוין בחס"ז לב"ק דף י"ח ע"ב ובתוס' ר"ה דף ע' ע"א ד"ה ור' ישמעאל:

[פרק ח מ"א תי"ם ד"ה ומביאין. הר"ם במשנה ה'. כ"ב מפורש כן בחוס' לנזיר בבאן דף נ"ו ע"א ד"ה בתומר ובתוס' חולין דף ס' ע"ב ד"ה התם]:

פרק ט מ"א במשנה ספר לעבדו יצא להירות משלים. כ"ב גירסת הראב"ד בפ"ב מגירות דין י"ח ויצא להירות משלים ובראה מדבריו שם דלוקא בגא בתה אחר הספרה חייב להשלים ואולי באמת אף בשתה חייב לגלוג מזירות ומ"ם אם גא שתה כדי לפרש הינת משלים (וישוין מ"ם שם בדין י"ע ובגא"מ שם) וברמב"ם מסיים שם שהעבד כופין אותו ואין מפירין לו כו' ומסביר במגדול עוז דלמי להא דאיתא בפ' השולח עבד שהמת תפילין כו' ומוקי התם כשרבו הניח לו תפילין כו' וישוין מ"ם הרמב"ם בעלמו בפ"ח מה' עבדים דין י"ז וכל"מ שם ובים"ם ניתין פ"ד סי' כ"ב:

מסכת סוטה

פרק א מ"א תוי"ם ד"ה ר' יהושע. ואכתי קשיא לי אמאי. כ"ב הת"מ באה"ע סי' קס"ו ס"ק ל"ד מיסב קושיא זו:

פרק ג מ"ח תי"ם ד"ה בתים מדיר. אינו במשמע. כ"ב כדברי הרע"ב גרלה מפי' רש"י לאמות דף כ"ב ע"א ד"ה מיר שמסון ובריסב"א שם ובמל"מ פ"ב מסל' נזירות הלבה י"ד: באיר אבל תוס' כתבו. כ"ב וכ"כ בתס"ז לנזיר בשם הר"ר עזריאל ומביא ראיה מן התוספתא שנלמו לו שהביא שתי שערות:

[פרק ט מ"ה תי"ם ד"ה אע"פ. וכבר פירשו איהן קדמון. כ"ב ישוין בחרנוה על מלבים א' ח' בירח האתנים: שט"ו במשנה והגלגן. ל"ב שם מקום הוא בן פירש"י בבבלדרין]:

מסכת גיטין

פרק ג מ"ו תוי"ם ד"ה ערוך. דבל מה שירשו. כ"ב ג"ע אם לא ירשו מעלעלין כשיעור הבוב דלף בקרקע לדינא דגמרא לא שייך דין קטיגא לאביי רק כשהניח גם מעלעלין ישוין בח"מ סי' ק"ו ס"ו:

[פרק ד מ"ב תוי"ם ד"ה היה עושה ב"ל. אליבא דרב נחמן ור"י נמי. כ"ב ישוין בדברי רש"י בד"ה גרשתוה כו' מפרש בהדיא בפני ג' וכדברי הרע"ב]:

מהג"מ יעקב צבי יאליש ז"ל מדינוב.

מסכת נזיר

[פרק ו מ"ג בגרסתורה ד"ה אבל לאסור במסרק דהוי פסיק רישא כו' עכ"ל. בגמרא משמע דהטעם משום דסורק מכוון להשיר ובגלגון הש"ם שם דמ"ב האריכתי למה נ"ק משום פ"ר ויסבתי דעת רש"י וחר"ב]:

מסכת סוטה

פרק ג מ"ד בגרסתורה ד"ה שלא תשמא כו' אבל המת עצמו מותר להכניסו כו' עכ"ל. היינו מלאורייתא אבל מדרבנן אסור אפי' שמא מת אפי' בחיל וכ"ש בשפר ניקטר וע' תוס' פסחים נ"ב א' מה שמקשים ומתרצים שם על הגמ':

[פרק ד מ"ג בתוי"ם ד"ה איילונית וכו' שאין כאן עבירה עי' משנה למלך שם]:

מסכת גיטין

פרק ה מ"ג בתוי"ם בד"ה נאכלת פירות ס' פי' אחד הוא ואינו עכ"ל וע' ש"ך חו"מ סי' סמ"ך שב' לנק"מ כיון דמבע"ל בש"ם דשמעתין לר"ח אי קטנין וכתובין בני לבן הוערך הר"ב לומר שמכרה לו בשפר אף לר"ח דדילמא בני גם כתיבה לר"ח אך הש"ך הקשה קו' אחרת דל"ל שמכרה בשפר הא קי"ל המוכר שדה בעדים נוכה מוכרים משובעדים וי"ל דבאמת דעת בעל התרומות והרשב"ם דבמומר בעדים אינו נוכה ממשובעדים כמ"ש הש"ך בסי' רכ"ו ובסי' רכ"ה ובכן לכך רצה הר"ב לייסב המשנה אף לדעתם ועוד נ"ל דהא עדיין קשה על הר"ב דהו"ל לנכתב הטעם בריבא דנוכה ממשובעדים. בסי' שכחובין וקטנין דהא פסק הר"ח דקטנין בעינן. אך נ"ל דבאמת גם הקרן אינו קנוב. דבל מה שיעלה הני השבח שיטול מבנ"ה יוכה מן הקרן כמ"ש הש"ך בסי' רכ"ו ס"ק י"ב ואי"כ יכולין הלקוחות לטעון לפי שלא הי' קנוב לו סך הקרן שיוכל לגבות מהשובעדים לכך לא יצא הקול ואי"כ קשה למה יגבה מהמשובעדים. ול"ל כיון דנמיכר בעדים לחוד נוכה מהמשובעדים. והוא כתב לו בטר ג"כ אז אליה טפי ומהני אף באינם קטנים. וכה"ג מבני בש"ם כאן בשקנו מידו לפי. הריבב"א הניחו הש"ך סי' סמ"ך ס"ק י"ב והוא דכתיב לחוד אינו מושיל לגבות מהמשובעדים בדבר שאין לו קנוב. וקנין לחוד ס"ל להריבב"א דאף בדבר קנוב אינו טורף מהמשובעדים ואעפ"כ קנין בהדי כתיבה אליה. ופורף ממשובעדים אף בדבר שאינו קנוב. וכך י"ל במכ"ש כאן במוכר בהדי בעדים לחוד טורף ממשובעדים. וכן כתיבה לחוד טורף ג"כ ממשובעדים. סברא דיש שנים עדים ושטר אליה וטורף אף באין קנוין. וא"ש דברי הר"ב שכ' שכתב לו שטר מכירה בשביל טורף אף באינם קנוין וא"ש ג"כ מה שהקשיתי על שלא הזכיר קנוין דבאמת אין קנוין בדכתיבנא. אך מ"ש שאינם קנוין משום ניכוי הבנה לא נהירא לי דכיון דהקרן מגד עצמו הוא קנוב ואף שרק הפריפה מן המשובעדים אינו קנוב עבור נכסי הבנה שנוכה מגב"ח מ"מ חשיב קנוב וג"ע ולו"ק]:

מהרב הגאון מ"ה אליהו גוטמאכער זצ"ל מגרידיץ, (בעהמ"ס צפנת פענח).

מסכת נזיר

פרק א מ"ב בתוי"ט סברי זה מיר שמעון וכו' ומצאתי בכ"מ פ"ח מה"נ. כ"כ ז"ל מ"ג ה"ג ושי"ד מלאכי בכללי רש"י סי' ו"ו כתב מהרחב בכ"מ בפ"ח ובכמה דוכתי על רש"י המפרש מבמה מלה הוי כ"ן פירש"י וכ"ן כתב בכ"מ פירש"י ובפ"ו כ' פעמים וכן בתוי"ט ובלח"מ ובמ"ל מביא בכל זה פירש"י[ואין לומר] שגם המפרש מי שמו ר"ם ולכקרלן רש"י גם זה ליתא שהכוסי כתבו עליו פירוש הקונטרס מי הוסי' ו"ו ד"ה הכא ודי"ה ומיר ויד מלאכי בס סי' יוד כתב דהוסי' לעו קולתים קונטרס לשוש תכם רק לרש"י וגם בדף ל"ו מביאים הכוסי' מרש"י פסחים מ"ד וגם מרש"י שבועות זו כמה פעמים בחיר ובגם המ"ל מביא דברי הכ"מ ומפלפל ומביא בהרבה דוכתי הכל בשם מרש"י ולא הרגיש שהכ"מ קבלו מפרש מדוע לא קבלו אותו גם הוא כן וגם כתב יד מלאכי בסוף כללי שהר מחברים לוח מ"ו בלא כי' לברב לתם משנה בהיחנת מרן הכ"מ שמעת כן ן תמים שהי' קבלה בידם ובלא מבא על כל גדותיו ולבוז בדרים ובחר דברי הכ"מ (אך זה ביחת דרק בח"ה לא הי' לפניו הכ"מ כמ"ש בלח"מ עמו סוף פי"ח מהפילה) וגם הפי' פסחים מ"ד מביא מה שרש"י מביא בחיר ל"ז הלוקי מוכחלות בכוח ע"ב כמה דליתא בפ"י בהוס' בד"ה ורבנן. ולמנה כיון שבעובה הרבה נמסי' זו בהוס' בחסרון בכחת דעת רש"י כעבד שהר מסכחות מרלה מבואר שהו דברי רש"י עצמם רק בנמעע בקומות ובוגרך בחמן לוחרת בדולר אחר להוסיף בילוד ובוו דברי המפרש בהוה מ"ינן בלחם לין ובעון לא מה הוא מרש"י ומה הוא מהמפרש ולהסוס הין רק דברי רש"י לעיהם ולא דברי המפרש ולכן הכ"מ בשבוי הפיאה פעם המפרש ופעם רש"י ניחא לך בדשוס

בגרעו הלוסים ובסהר הכל בשוס ע"ב: שם בתיר דתחמר בגמ'. כ"ב ד' ד' ע"ב:

פרק ד מ"ג בר"ב ד"ה חסקות מכות וכו' הלמוכה בכל מקום. כ"ב עיי' בח"ל הכ"ו סי"ב ב': **מ"ד** במשנה הלשה וכו' לא בהמתה. כ"ב שלשה בהמות בבשה לחטאת וכבש לעולה ואיל לשלמים שהן קרבן מיר טהור חוס'. כמבואר בהדבר ז' ע"ב ולקמן ס"ו מ"ו:

ס"ה בהוס' לוח כ' ד"ה ובעלם וכו' וכתבו חוס'. כ"ב וכן כתב הר"ן שם:

פרק ה מ"ג בתוי"ט ד"ה מי מי וכו' לבל עומתה. כ"ב ובר"ש ליתה נמי מומתה ומיהי בלומן שלין הנזיר מגלח עליהן שלין לו לוהן דליתה בחשבה לקמן ס"ו מ"ב ולחתה בהרמב"ם פ"ז מהיר כולהו ולמ"ל דלשון רש"י הוא שנמתה בחיים לין כבוה בחת עמו ולא בחומתה חת ולחבה עוד שכי' דשיעת לרש"י דלמ"ג דלעיון מקרא בכריתות פיר פ"ח דגם בנמתה בחת בחומה סוחר וכן בבוגג כיבה דשעה וסבר דלין נחרו לבון טוב לחיות ניר כבו דמיירי הכא דלגיי הנסי' כיון דלוגם הי' לדעתו שלוא מיר עדיף מלוגם בחומתה ולין לגמוד [מבס] דשם [יב] מקום לומר בגם זה סחר וכן מקיע רש"י דף ל"ב ד"ה מלא"ב ובחמת בחומה בלוה עפרת והא דלא מקיע רש"י נמי גילות דליתה לקמן במשנה דף ל"ח וכתו שבהב בחוי"ט כלן לפי דברי הלב דבכה לוגו סחר י"ל כיון שבריך עכ"ם לבחתין עד שיכין מגודלים לבוחה ולוי לגלות שבכה ויש בזה מלילות בחומת בחת כרש"י מזה ודי לרש"י לעקב כ' הלו: **מ"ה** בתוי"ט ד"ה ובית בלל וכו' שבגמרת לא פירכו כן. כ"ב עיי' בה' מלכלות מסורות פ"ע כ"ב מ"ב בלח"מ שלא"ב בבס בהוס' ר"מ מ"ה ויש שם לוסיף לוחם לו הסבר לחרן גם שם בדברי הסוי"ט בבה כיון דלדינה לין עמ"ש בבס בהוס' בעמ"ש בבס בהוס' בעמ"ש בבס בהוס' בע

מסכת גיטין

פרק א מ"א בתו"ש ד"ה מתניתא וכו' ברים פ"ק מ"ל פרק שני: **שם** בתו"ש ד"ה ריש וכו' דלא בקיאי. כ"ב עי' בתוס' דמיכה עובדא מה שלא אפשר להיות בתוך הגע ולהיות כתב הרמ"א בתה"ש סימן קמ"ח סוף פעיף ל"ה: ובכיאון קמ"ב פעיף ט' בגמרא שטעו בתר אע"ב שבגע ובתב הגוגן הייבין שהוא פסול: מ"ב בתו"ש ד"ה אם יש וכו' דקי"ל וכו'. כ"ב הו"ש דייק אם יש מ"ש דיש מציאות בלא עדים ובע"ד יפה פירש בני הרב מהר"ל יחי' דלא שייך כלל בפני בתים דיינא כאן דיין יכול לומר [הלא אין מה לומר כי אין כאן עדים וק"ל] ובכל המשנה דלעני זה ודאי הילן לו לתתא אלישר משום דגם לו' לעיעד עדים כיון שלא הי' צריך לומר בשטה לי אבל כאן אין הכונה כלל דיין דתנא לומר אם יש עליו עדים כיון שלא הי' צריך לומר בשטה לי אבל כאן אין הכונה כלל דף פ"ו במשנה ולא הי' דף פ"ו יש עליו עדים שתמו [על הגע] אלא אם יש עליו עדים לקיים כמו בריאה אם יש עליו עוברים וקמ"ל דאע"ג שנתן לה בבר אוכל תקנה ועי' לזה במשנה לו לך ה' ג' יומין פ"ו ה' ו"ז ופ"ח הי"ג וכ"ש בסי' קמ"ב ס"ק יו"ד. ואם יקשה הכם לדברי בני מ"ר הת גם בריאה הי' ו"ז לתתא לומר אם יש עליו עוברים ויש עדים יקיימו בחזמתו. אלמר לו אדרבא מכאן יש ראי' לבני דהא לפי רפשטו ודאי קשה מדוע לא אמר לע"ל נמי אם יש עליו עדים כמו' התו"ש הייבו עדי תחיישה אבל לדברי בני מ"ר ניחא דהא בתיר ישראל מיירי דלא בני לומר מיד בפ"ב מפי שבחת עדי קיום עמוד הבתי דיומם מ"ב לא אריך לומר אם יש דהא ודאי יש אבל כאן דא"ל דין מדינא הים דלא שבת עדי קיום בסיר שיך אם יש עדי קיום: **מ"ד** במשנה ד"ה ואחר מחוזרי עבדים. כ"ב לבאורה ל"מ בלמ"ח בתוספות פ"ג ס"ח דבתר קידושין ל"מ פסול בלא עדי התיחה והוכיח כן מגמרא קידושין מ"ח ע"א מהא דגם בבתר קידושין בעי לשמה כיתומר אם ובדף ע' ובר"מ"ב אם פ"ג. מ"ב קשה מדוע לא הני דגם בבתר הקידושין שמבית אין בנעי לומר בפ' ג' ובמ"ג ריבה גם ל"ב מהמת קיום. והנה מה שהיה הל"מ בקובי' על הרמב"ם בלא הבית בתר קידושין בלא עדים פסול תרלינו דלפי הטי הירושים שאמר זה אם סי' בגמרא דלא בעי עדים גם ל"מ. ולאמנם לבני נשאר הקיבי' מתרוצים לפי שיטות אמת. והין לומר הא אחרינן ניתון ב' דסתם ספרא דדיינא ויגמר גמירי ומחרינן אם דף ג' דעדים המחומין בתבר כמחקרו בב"ד לך תבבו שיבא בעולה ושקר וכ"ו שייך התם בישקר שתתחבר על הגם וכן בעבד כאן על הבתרות. מב"ב לתנה הבתרים על הקידושין הלא יכול לגרשה בעל כתבה. אך גם זה לאו תלוי כן [יהי'] צריך לתת לה כתובה לפי דין דלרושם יש לה כתובה. אך פשוט דזה לא קשה דהשיקר בין לגרשה ובין לבבא תבבו בזמן לבעבר הבעים בתרים אחר מיגרשים ובעבד פסולים הם לא שייך בקידושין וכל כלפול המ"ל שייך ביי ל"ח כיון בגע ותחבור דבווים לענין כתיבה דבעי לשמה וכן ל"מ גם בבשה דלא בלת"מ דתתיחה מעבב כיון דלענין כתיבה שוה וע"ש בלחמ"ח שהבה דקידושין בשטר שוה לבתרי לזה לגע ותחבור:

פרק ב מ"ה בר"ב ד"ה ולפלו וכו' עד והוא שבדול עומד על גביו. ל"ב וסיים דגם בזה בסר כך לעוסס וזה הוא כפיעת רש"י בדף כ"ג ד"ה מקום הנורף וגם לרש"י לא פליגי שמואל ור' הונא לדיבא אלא בחזקיתא דמתיחין דלר"ה קיי על תורף ובזה מצריך עומד על גביו ומהני עדי"ג וכשמואל לא מוקי דמיירי בעומד על גביו ומ"ה אסור בתורף ולכבי מיקי בהוסס דלא בעי עדי"ג. אבל הרש"ל דיל בשיעת הרמב"ם בפ"ג מה' גירושין וכפירוש הריבה דלא פליגי גם בחזקיתא רק שמואל מסרס דהא דמהני עדי"ג הוא בהוסס. **שם** בתו"ד ולדעתא דבפשיטא עבדי עי' הוס' דרש"ן לות ע"ז. ל"ב ותכבתי הרש"ב סובר יען בתורת גיטין שלא צריך לתת גט לאשתו עובה בהתבטנו כן גם בשיטתו כדין יש"ל ולהיתי אר"ב כן בבסר הפלגת ירושלים. אך נראה דזה בודאי גם אני בתחתי מתחלה מיזה ולא הוצא הכונה כל"ל בהג"ה דתוס' דרש"ן שגם הרמב"ם כתב בפ"ב מ' ה' ע"ז הטעם בבתרי דלא ביית ובעבד מפני שאינו בחזקת גיטין. והגם שיש לומר בגם שם כן אך זה בחזק לומר כן דוחה הו' לרמב"ם לומר זאת להדיא כיון שבחב בן בנכרי אבל יש לתמוה על רבינו ומרי"ל בעל הוס' דרש"ן הלא מבואר להדיא ברמב"ם שם מה' י"ח דבעבו"ם ובעבד אין בותבין בתוסס לבתחילה ואפילו ישראל מוכיר על גניו דבעי לבתחילה לשמה. מבואר דגם בעבד הוי הטעם חשוב דלא עביד לשמה והגם שלשטר לשעמים דבתובה כיון דבעי הוא לשמה בעבד מפני שאינו בחזקת גיטין כיצד לפיכך הוא פסול בטעם כל בעבו"ם לכל דבריו לומר לי' לרמב"ם בוסבה אז לך הכונה דלכך הוי בעבו"ם לכל דבריו שגם לא ביית וגם הלח"מ נראה שבגין כמו בתוס' דרש"ן בד"ה ובעבד אבל לדבריו אין צריך לבוא דוחק בתוס' בתבו דף כ"ב ע"ב [ד"ה והא] דלבתיבה לא בעי שליחות ובתבו [שם בכיון] דלא בעי שליחות גם בני בריתות לא בעי ולכן הוצרך הגמ' לומר רק בנכרי משום דלא ביית וכל זה בוצר בב הרמב"ם ולכן גם הרמב"ם בתב בנכרי משום דלא ביית בעבד דאין בני בריתות לא מהני. אך בעבד לא הי' יכול לומר בפשוטו דלא ביית דמי יכון מדוע לא ביית [לכן] הוצרך הרמב"ם לפרש משום דלאו בני בריתות הוא ומעשה זה הוי בנכרי לכל דבר שגם לא ביית. ויש ודאי הכרח לומר כל זה גם בהרמב"ם עליו לכן יקשה קושי' הלח"מ דבריכן לומר דסברת הוא בני בריתות יהי' פחות מלאמתא לא בעבד ביית ואחיון דגם לתוס' הי' פשיטא דעיקר טעם דאין בני בריתות לחני הקבו מיתת טעם זה והכנה יש לתמוה על הלח"מ הלא הא דנכרי לא ביית הוא הלא ספק דיינ בייך לומר ודאי אינו בני בריתות הוי פיסול בעבד ובודאי אינו גם ויש לדבר בזה עוד בב"ם סי' קכ"ג ס"ק ה' ואין כאן מקומו:

פרק ג מ"א במשנה ד"ה אמר לבבר. מ"ב בריטא אינה סופרים. נראה דלבלר הא שם בסופר בתלו. ולכן בסבריב ר"מ לבבר אי בעידובין י"ג ע"א לומר לו מלאכתך מלאכת שמים. כיון דסתם לבבר הוא לילבה כזו והוא לא אמר סופר אי אם כותב אי כמו בפסחים כ' ע"ב כותבי כי' דלפי גרסת התוס' כותבי סדרים הכונה הן ס"ג ואן אחר ספרי לימוד וגם סופר הוא בתב שבלו לבל מיני כתיבה כמו סופרי דיינים ולא נמצא לבלרי דיינים והעיקר שם לבבר הוא בתב הטוב ולכן אינה בשבת מ"ב לבבר מלכות ואינה בעמוד ערך לבבר דבל סופרי מלך ים בתרגום לבלרי מלך ויכון כזה בתבות דר' בתן פ' ל"ו דתניב ז' אבר הרבשבל שבתים אם אין תשביתון הטבה בלא ישנו ובכ"ו אמתר ר' ישמעאל לר"מ בעבו-זובי"ג בילבד חבילה תלך לעוסק"[וגם אינה מחרינ לא כל הבולם ובעבד כולן] וכן רוצה בדאינה נמבנה קידושין דף פ"ב גם בו בתיב טעות לו בפרי"ש שם. ומינה שם בלבלר סופר ובבבר. משבא דבוסר הוא בכל מיני סדרים ובבבר מיוחד יותר לספרי סדרים הכונה הפסוקה בעל ס"ם. וכן אי כותב בעת ואין המילות עדיין ברור אצלי. פרש בתבות ז' ובקיבו הישנה ברשת **סופרים** דמיירי בבר' בגמ' בסופרין חבשיון לחלמד אבר בבבר הוא בבר ערוה קרוב דלא אסור לו לגרש דלא לתבר בלא מיכוב בלא מיכוב לומן גם הוסס הבע הולך אבל בבבר בלבות דר' בתן עי' פרש"י דברים י"ח י' ובזה ז' שבולם ראיתם ומאיעיבם בה' כי גם בוסס מלמין שבן הוא מן המשים ובולם בכל אלה קרובי ניבוים הם וכן דיין שבולל לבעות: מ"ח בחיים ד"ה אם אבדו. ל"ב אין לפרש דבאבד בפעם אחת דיותר הי' לנקוט עבנבה בזה וגם לא הי' לחוש לחפש כלל כמו

ביא"ד סי' פ"א פעיף ב' דהלינן דהשתא נמרפה וגם כמ"ם הוס' בגדה ב' ב' סוף ד"ה הם דבגע שנתבר בפעם אחת בלא אי' לחוש כלל לחפש. ולא"ב בנאבד בפעם אחת ודאי לא מיירי ולבבי לא נקיט עבנבה. וגם אין הכונה בלבד בתקבל כמו במבנה דב"מ ל"ח אמילו בן אבדין דבלן אינה בוספאת מעיבה דין בתקבל ובמ"ב דין זה אם אבדו אלמא דאבדו אין הכונה בתקבל וכן הוא בבבר"ם בתיבו"ם. אך אתיבה דבלן הי' בלוסן אלא עשה בפעם אחת כמו בגנבה וזהו כמו מיקוה בתבר אבלבי קימר הגמרא הלוקין הבילון עליו כיון דמיי לבמרי למקוה שנעשה אחת לאחת. ולאיתי במסורם ביבולמי בהוספות אלו אב"ב כתב כן דמיירי שבאבד ע"י בהמה מי' ושוף שהין הגילות לבוא אבודין בפעם אחת. אך הקשה מה שייך הגמ' פעיבא והא ליבו כ"ב שוה לעמדי בתקות דתבר ואתיא. אך אין זה קושי' הע"ב שוה לבמרי למקוה דתבר ואתיא דאלמ"ב לא הי' לחוש למבנה כלל וכמו שבתבתי לעיל מיו"ד סי' פ"ח ובזה בי ע"ב לבבי שייך הגמרא פעיבא מנומ"ם ובתבם הגיה המסורם קובתו בב"ע. ולפבם זה דפריך הגמ' ממ"ם עוריבי י"ג הרבני בתרגון מוה' חיים בגיק ג' ו' נפ' ובסיר יש לבלי' לזה מיו"ד ובוסי' הג"ל. אך עלא הכרח התוס' מבה קובתם מעבע בן בבתם בתבלין במקומו יו"ד ע"ב ד"ה ולמאן דסברי דשם מיירי ממי בשתבר הבבה דמני הי' לפבר לבבות בפעם אחת ובגיתו בקובי' ובתבתי הר"ל בתיבוש לבולין. בזה הי' יותר לוחר דלפי המסקנא דגמ' דבלן אינה תרתי לגיעורה אין הילון בלל יש חסר ואתיא לו לא. ובגי"ד סי' פ"ח דמתלק בן רוח מעשה דלינה תרתי לגיעורה לבל בינה דלינה תרתי לגיעורה יש לחוש תמיד לפרש לף בינה שיבפה. שנעשה בזו הבעע בכל. ולבבי לבאר הגמ' דהלינן בתבלין מבינין עליו בינולבנם בלן בינה תרתי לגיעורה וקבלי לפי המסקנא דגיטין. ובן בזה יסי' קבם מה שייך הגמ' פעיבא ומא דפעיבות עב"פ ליבא בינן שבי' אבר לבלן בחסר ואתיא אך גם בזה בינה תרתי לגיעורה ממנים בל"ל. ואין לבחות דבבי אין אבר לומר דבתרתי לגיעורה הגמ' נדה ב' ע"ב בתרתי לגיעורה מיזר מהילון חסר ואתיא ד"ל לומר אלא [כמו סוגיה הש"ס ב"מ] זה ריבו קובשא בבבה הרבב"ם בב"ב מ"ד ע"ב בד"ה לא בינה דאלמ"ה לא שיבן הלא סתם נמי לא קאמרי אלא. ובסיים ובשיבה זו מוהבת בבוב המקומות ולפבר נמי שגם התוס' בחולין יו"ד סבבי בן לבבי הבינה בקובי' ולא תיבלו כמו בנדה ובבוב ובחולין פגיבי בב' תיבוש בתוס' בחולין יו"ד ע"ש ד"ה סבין ויש בזה קצת עיון בע"ז ביו"ד סי' מ' סי"ק ו"ו.

פרק ה מ"ה במשנה שהיא יוצאה בגט. ל"ב עי' מה שבתבתי בגע"ב יבמות פ' י"ד מ"ב ובשיב רבות אח"ו בחלבי ע"ז מ"ש הרב מו"ה בסל ברילא ל"ו ועייניתי לתיבי אלא קשה בלל דקשה נמי מדוע לא הבית הרמב"ם דין זה דלבלא פלוגתא בגמ' ע"ז אך הי' רק סברת הגמ' לאשה בשא בת הוי' אז לבלבה שהבי' ראוי' בעת הגע לבוי' אבל נמי שלבה בלל בת הוי' בגון תרבה מבינה לו בתבבה אח"ב לא שייך בתבבה בהוסס שהבי' ראוי' לבוי' ובא דבי' אבל בתבות ר"ב הוא ב"ב רק בקיים דהי בת בלילה ברבן שהבי' ראוי' לילה אבל בתה אלא שייך בעבם בלבה לא בעי ובזוהה קצת לתה שבתב הרבב"ם בבא דהולה הגמ' ב"ב דף ס"ב ע"ב בבילה בדרי' אבל ומבינא מבבן שלין בגון בר ואיבך ובזבן נמי בזה. והא דגדרים ע"ב דתרם אין מיבה מדלא הוי בר בשובה הוא מגבה"ב המשבע לבבריאתא דוהלי מבעע תרם ולא' דבלא הבבת הי' בסף ובסבבת התוס' מבתות י"ח ע"ב סוף ד"ה ואמר. מבא"ב הבא דאבא לתיבר בלא בא רק לבבים הוי' לבילה בבל הבי בתבבה בהלינן דף ב' מהיבי הייבי בתבה לתיבר בלא בבי בבבה בבבה בבבה

מסכת קדושין

פרק א מ"ה תוס' דיעיל לות ע"ו ד"ה וקשה לי וכו'. כ"כ וי"ל דכיון דגם בעבד שייך מכ"ם שהוא נקנה לגבות ממנו כגון בעשו אפותיקי דאיתא סתם בב"ק דף י"ח עשה מכדו אפותיקי ומכרו כ"ח בוגה דיממו שהו אפותיקי הוו בוגה כ"ומו:

פרק ב מ"א בהר"ב ד"ה הלים וכו' שלמור. כ"כ וקשה מדוע לקמן פ"ג מתי"ח אחרי בבוגרת כמעם בגמ' דף ס"ד ע"ב לא שביק לעים מעה דמי עלי ובעיר מלוה דלא רמיא עלי והוכא בהר"ב שם גם בקנינה הא בקנינה עביד ליסבר ומי עלי [לא שיין] רק במלוה ל"ב עיף לי' בוגרת וק"ל:

פרק ג מ"א במשנה. לתמיהו. כ"כ עיי' בגמ' והוצא בהר"ב עשה דלא מקיע שלוחו כמו בפ"ב מ"ד ובסדרים המשנה לרמב"ם ליתא שהחידוש הוא בתמיהו שהוא מהכנו שלא הי' מרמה אלו כמו שיומנו ומלוה למלא פרח לה. ולמנה כבר כתבתי בשו"ת הרמב"ם יסד סידרוכו במשנה בשיי תרבו על יסוד הירושלמי וכל מקום שהירושלמי מהולך עם הגמרא אלה דברי הירושלמי ליסוד ממה שנמה כיד מקום שדן רק לפי בבלי ומזה בלים הסתירות מפרשנו להבלבה מעתה ראה כלן בסדרוסלמי הבית מי שעכ"פ הוי בבלי ולא סדר ודמה דיקן ישן אשבר שהחנא אין נריך לפרש הכל רק עם שביין לריך הדין ולא דיק תיכה אלך כמו בחשבה ד' לעיל וכיון שהיכן הסוס' ר"ח על לשון הלך כן גם כלן וכיון דליתא במשנה מזכרת מן הרמות גם ר' סיכרת הגמרא מדוע כיים הבירו ומי' קבה לרמב"ם מדוע לא סדר הירושלמי ע"ז לך בן שם גם הירון בשיו לירושלמי כמו שהי' לו הירון פשוט על הלך וכדברי הרמב"ם דהוי הידים בחבירו דמהני הקידושין. ומתוכן בזה נמי קושי' הסוס' והר"ן מה מדוע דמקודם לבני ים לבד מידוע נדול על הסוס' והר"ן בבי הירושלמי. דליתא בתי"ם סי' קס"ג [סעי' ב'] ברמ"ח דלם קבה סתם ואחר לעולמו קנייני אם אמר שהה פלוני דהוי רמלי רמרינן דולמי נלמלון קבה ומסתם דלוס רמלי נאמן דלעולמו קבה. מעתה לתירון הסוס' קשה דלמי שיעיל דנמי נחתוק עוד הסיכה דים לבעות בגוף כדין ולומר דקן בתחילו דלא הוי רמלי גדול לתרינן דלי ממש לאמר לבל בשלא דהוי רמלי יוהר אפשר דלמשלמו

לקוטים מספר שושנים לדוד.

מסכת גיטין

פרק ז מ"ג ד"ה קטנה וכו' בתרן לה לב וכו' שהי ולולי ביטת הר"ב מדכתב לעיל דהא נחלה הא ועם כי הא מלתא תלוי בחשלי רבבי דאתו ול"ל יש לבם שיעה אחרת בזה דעדרה דלעיל לין דוקא ונם רש"י ול' עלמו בקושין כתב כן ולא עולם בקושין בן ומ"מ הרא"ש ונרמ"ם לא הזכרת לבריהם הלא מכיון שבי' המ' לפי ביטת הר"ב דבה קיימי תו לא לריך ובחוקה לעמוד על כל הלוקי סברות הסוסקים הלא בסברתם ולא עה הלסף ז"ה גם דביטת הר"ב לין יחידאה היא דהרי"ף ול' אחרונן דבלהו אוסרים ול' קלי כוותיה ולא בבבי' שרחבים לבניה ב שנה דלעיל סברת הרי' ובר"ן בתורך ולמ"ב כמ"ל דהכא כתב בכל בבריהם בכמהו הר' הרי"ש ע"ש. ובלמת מיון לומר ליה טול מה שבתלת שהי גם הרשב"ל ול' לחר שהחיין לבחר שיטת הסוסי' בתוכה לבסוף הבלה עיקר לדינה כדעת רבינו יאחק חלבסי ול' שהיא היא דעת הר"ב ע"ש ושוד הבית שם דעת הרא"ש דלהרו ול' נמי דעתו כדעת הר"ב דמהיריון דלעיל דדוקא נערה הלא דמהני דהכא מוקי לה לחוקמתא אחריתי בשנתן לה לחיים רבות לקבל את גיטה דהיל כמי שיתחל לה לאחו זנות שים לו עליה לאותה שעה בלבד הלא בכבות עמה בשנת קבלת הגט ע"ש ושיטה זו מחוורת עד מאד דשבתה לקיים מכל מ"מ הנו' ומרה"ש ול' ד"ק גם זלת ל"ל לעמיד המ"ל בחמרי מחבלת דהיה דמיה בעלמה היא חבל לפי החמת לעולם בשים לה חב נמי ספיר מהוקמת תתני' וכגון שנתן לה רשות ואע"ב דהרשב"ל ול' הקי' עליו ול' ואין פירושו מחוור בעיני דלא בשתן רשות מלי קל דיוק ממתני' הא נערה ר"ל גם שלחי בתם דבקן לה לחיים רבות ע"ב. ולפי נעמי נערה רבת חיינה הוכחת לא קל חיינה דהא בלי דמיבעיא ליה לבבא בתם נערה מהן שעשה שלית לקבל גיטה הכי קמיבעיא ליה מי חלינה כיד חבוה לשויה חיבי שלית לו לא ול' לון ששה שלית לחיבוה קבוה שלחרה בתקבל לי נמי לאו גם עד שיגיע גם לידה הא נערה ר"ל גם והנה מה דדייקא מהר מתניתין בקבוה דכי מטא לידה מיהא מנוכחת מהוקמת לדעת הרמב"ד שנתן לה חיבי רבות דכי מטי לידה תהא מנוכחת ל"ב מיהה דר"ה נתנה רבות דבני נערה אינו הלא לבבינע לידה והשתא ספיר מטי תלוחה לא נערה ר"ל גם ובע"ש חלינה לידה ומתני' חבי ולון לבבי שלחי בתם דנתן לה חבי רבות דהא הרבות אינו הלא לבבינע לידה ומתני' דיוקי הא נערה ר"ל גם מיד קודם שיגיע לידה ל"ב מכח רבות הלא הלא בבי"ב מבוס דלינמא ידה כיד חבי לבוויה שלית ומעתה ניחא לי לאמר דהר"ב נמי ס"ל כבינת הרמב"ד מכל וכל וכיון דלא פי' הכא דמתני' חסרי מחקרת דדיוקות בעלמה הוא וכדלמון לפיכך הנה המקבה בפשוטה הלא דמכל מקום הו"מ לפרש כשנתן לה בתב רבות כי כיבי דלא ביקבי לפירושו דלעיל.

פרק ז מ"ן הי' נעיר וכו' הכך תלתא כבי בלהו ביבי הר"ב דלריבות נחרא מבייהו סבי יזכן כמלי דלתתא בבריתא חלמיסרים ויכור עוקבלי בגלל ביבתיים מעלין לחוה לחומרא מבנרים ולתה מבנרים ופירש"י חלמיסרים ויכור עוקבלי כמוכים זה לזה בספר זה ברתם יהודה וזה כרתם גלל וכו' בתמים הוי הלך הגל מעם ובבה מטילין לחוה לחומרא וכו' והבתה כיבו ומר ונהר לי ולאחר זמן חזר ולכן הגל מעם ובבה מטילין לחוה לחומרא וכו' והבתה כיבו דקמ"ל חנא דיון בחרתי כבי דיבודה וגלל דבריבה הבן הגיע לחלמיסרים ומר בטל חנלו ומרבה הידוק דוקא הוא דבטל חנלו דלכתי ביבודה כזה קלי הא לילו עבר חלמיסרים לפי לא הגיע לעולמלי מקבים חנלו דמיד אחר לחלמיסרים מחמל גבול גלל ש"מ דבינתיים חבינ גלל לאמת סבת הגיע לבבר עוקבלי בגל חנלו הא לילו עבר עוקבלי נחבים חנלו ש"מ דבינתיים מיחבב ביבודה וכ' דיוקא לחדוקא הלא ש"מ מחמים עלון חומרי יהודה ותומרי גלל ובחלמיבן בבריתיה ובבה דסיפא אחיה לבבמתוי' דלע"ג דעבו כחל לעיתון וכו' כמ"ם סרי"ם: הנ"ם ד"ה כ"ו וכו' ופירש"ם כלשון סרי"ב שבחב ונתיישבתי שיחבה עמו וכו' כתב הר"ר אין לזו דברי רש"י דברי הר"ב ממש לא סיות ולא יוצר ולא יוצר ולא יוצר לא סמיך כן מתון פי' הרא"ן כסבר סבלו לי רש"י ולא"ת לזו מדברי הר"ן ול' נתנו שבין הבא דבחב רש"י שלא נתנו ומתיישבתי הייבו לומר שבתיישב ובעל ובול' גם יש לבל אחר לא הביבו כך בפירוש דברי רש"י אלא דבחבם הוא לבבו בעלמא שלאמר שבתיישב ובחבים ובעל הגם ובכריתו זה מתון דברי רש"י עמנו מהבינו דברי בדברי כדלעיל:

מסכת גיטין

פרק ז מ"ג ד"ה קטנה וכו' בתרן לה לב וכו' שהי ולולי ביטת הר"ב מדכתב לעיל דהא נחלה הא ועם כי הא מלתא תלוי בחשלי רבבי דאתו ול"ל יש לבם שיעה אחרת בזה דעדרה דלעיל לין דוקא ונם רש"י ול' עלמו בקושין כתב כן ולא עולם בקושין בן ומ"מ הרא"ש ונרמ"ם לא הזכרת לבריהם הלא מכיון שבי' המ' לפי ביטת הר"ב דבה קיימי תו לא לריך ובחוקה לעמוד על כל הלוקי סברות הסוסקים הלא בסברתם ולא עה הלסף ז"ה גם דביטת הר"ב לין יחידאה היא דהרי"ף ול' אחרונן דבלהו אוסרים ול' קלי כוותיה ולא בבבי' שרחבים לבניה ב שנה דלעיל סברת הרי' ובר"ן בתורך ולמ"ב כמ"ל דהכא כתב בכל בבריהם בכמהו הר' הרי"ש ע"ש. ובלמת מיון לומר ליה טול מה שבתלת שהי גם הרשב"ל ול' לחר שהחיין לבחר שיטת הסוסי' בתוכה לבסוף הבלה עיקר לדינה כדעת רבינו יאחק חלבסי ול' שהיא היא דעת הר"ב ע"ש ושוד הבית שם דעת הרא"ש דלהרו ול' נמי דעתו כדעת הר"ב דמהיריון דלעיל דדוקא נערה הלא דמהני דהכא מוקי לה לחוקמתא אחריתי בשנתן לה לחיים רבות לקבל את גיטה דהיל כמי שיתחל לה לאחו זנות שים לו עליה לאותה שעה בלבד הלא בכבות עמה בשנת קבלת הגט ע"ש ושיטה זו מחוורת עד מאד דשבתה לקיים מכל מ"מ הנו' ומרה"ש ול' ד"ק גם זלת ל"ל לעמיד המ"ל בחמרי מחבלת דהיה דמיה בעלמה היא חבל לפי החמת לעולם בשים לה חב נמי ספיר מהוקמת תתני' וכגון שנתן לה רשות ואע"ב דהרשב"ל ול' הקי' עליו ול' ואין פירושו מחוור בעיני דלא בשתן רשות מלי קל דיוק ממתני' הא נערה ר"ל גם שלחי בתם דבקן לה לחיים רבות ע"ב. ובלמת נערה רבת חיינה הוכחת לא קל חיינה דהא בלי דמיבעיא ליה לבבא בתם נערה מהן שעשה שלית לקבל גיטה הכי קמיבעיא ליה מי חלינה כיד חבוה לשויה חיבי שלית לו לא ול' לון ששה שלית לחיבוה קבוה שלחרה בתקבל לי נמי לאו גם עד שיגיע גם לידה הא נערה ר"ל גם והנה מה דדייקא מהר מתניתין בקבוה דכי מטא לידה מיהא מנוכחת מהוקמת לדעת הרמב"ד שנתן לה חבי רבות דכי מטי לידה תהא מנוכחת ל"ב מיהה דר"ה נתנה רבות דבני נערה אינו הלא לבבינע לידה והשתא ספיר מטי תלוחה לא נערה ר"ל גם ובע"ש חלינה לידה ומתני' חבי ולון לבבי שלחי בתם דבקן לה לחיים רבות דהא הרבות אינו הלא לבבינע לידה ומתני' דיוקי הא נערה ר"ל גם מיד קודם שיגיע לידה ל"ב מכח רבות הלא הלא בבי"ב מבוס דלינמא ידה כיד חבי לבוויה שלית ומעתה ניחא לי לאמר דהר"ב נמי ס"ל כבינת הרמב"ד מכל וכל וכיון דלא פי' הכא דמתני' חסרי מחקרת דדיוקות בעלמה הוא וכדלמון לפיכך הנה המקבה בפשוטה הלא דמכל מקום הו"מ לפרש כשנתן לה חבי רבות דכי כיבי דלא ביקבי לפירושו דלעיל.

פרק ז מ"ן הי' נעיר וכו' הכך תלתא כבי בלהו ביבי הר"ב דלריבות נחרא מבייהו סבי יזכן כמלי דלתתא בבריתא חלמיסרים ויכור עוקבלי בגלל ביבתיים מעלין לחוה לחומרא מבנרים ולתה מבנרים ופירש"ם חלמיסרים ויכור עוקבלי כמוכים זה לזה בספר זה ברתם יהודה וזה כרתם גלל וכו' בתמים הוי הלך הגל מעם ובבה מטילין לחוה לחומרא וכו' והבתה כיבו ומר ונהר לי ולאחר זמן חזר ולכן הגל מעם ובבה מטילין לחוה לחומרא וכו' והבתה כיבו דקמ"ל חנא דיון בחרתי כבי דיבודה וגלל דבריבה הבן הגיע לחלמיסרים ומר בטל חנלו ומרבה הידוק דוקא הוא דבטל חנלו דלכתי ביבודה כזה קלי הא לילו עבר חלמיסרים לפי לא הגיע לעולמלי מקבים חנלו דמיד אחר לחלמיסרים מחמל גבול גלל ש"מ דבינתיים חבינ גלל לאמת סבת הגיע לבבר עוקבלי בגל חנלו הא לילו עבר עוקבלי נחבים חנלו ש"מ דבינתיים מיחבב ביבודה וכ' דיוקא לחדוקא הלא ש"מ מחמים עלון חומרי יהודה ותומרי גלל ובחלמיבן בבריתיה ובבה דסיפא אחיה לבבמתוי' דלע"ג דעבו כחל לעיתון וכו' כמ"ם סרי"ם: הנ"ם ד"ה כ"ו וכו' ופירש"ם כלשון סרי"ב שבחב ונתיישבתי שיחבה עמו וכו' כתב הר"ר אין לזו דברי רש"י דברי הר"ב ממש לא סיות ולא יוצר ולא יוצר ולא יוצר לא סמיך כן מתון פי' הרא"ן כסבר סבלו לי רש"י ולא"ת לזו מדברי הר"ן ול' נתנו שבין הבא דבחב רש"י שלא נתנו ומתיישבתי הייבו לומר שבתיישב ובחבים ובעל הגם ובכריתו זה מתון דברי רש"י עמנו מהבינו דברי בדברי כדלעיל:

חידושים והגהות על משניות סדר נשים מכי"ק זקני הגאון רשכבה"ג מופת דורו רבינו **צבי הירש** זצ"ל אבד"ק ברלין והמדינות.
בן בתו של רבינו החכם צבי ז"ל (בעהמ"ס צבי לצדיק וש"ם).

הערתקתי מכתי"ק נכח **צבי יחזקאל מיכלזאהן** אברפ"ק פלונסק והגליל בעל הסאבר רגן שטים וש"ם.

מסכת נזיר

פרק ד מ"ד נתוי"ם בד"ה ההפלת תמות כו' דאשה שהפר לה כו' כבר הגיגו בזה גם' קול הרמ"ז דאין זה כלל דרש"י ז"ל קאי אגמעתין דלעיל ע"ש ובאמת לדידן דקיימא לן בעל מינו נייז לא קשיא כלל כמבואר בגמרא שם, וכן הביא המחבר ז"ל עצמו לקמן פ"ה משנה ג' בשם התוס'. אמנם מאי דמתרלינן שם בגמרא להא מתניתין אי אמרינן בעל מיעקר עקר נ"ע ע"ש הרי סירושי ברש"י וכן בתוס', ואפשר שלזה כוון התוי"ט לפרש מאי דאמרינן בגמרא כיון דלריכה כפרה לחד גרשא והי' זה עולה כהנן וס"ס דאפילו מאן דאמר מיעקר עקר מ"מ כיון דאין עברה ולא ידעה לריכה כפרה שייך בה הלות המירות והויא כחטאת שמתו בעלי'. ובאמת שהות נאות לברש כך אלא שלא נמלא זה לא ברש"י ולא בתוס', ותמיהני במה שכתב בגליון מאן בתוס' חדשים שדברי התוס' כדברי הרוי"ט, גם ממה שפי' הוא ז"ל גראה נ"כ שבעומה ממנו סוגיא הש"ס לעיל (דף כ"א ע"ב), ובעיקר תירולו של בעל תו' הדשים יש לעיין דאדרבא משמע בבריתות רש פרק ו' בבוגיא דהתם דכל שעולה בדעתו שאפשר להתבטל לא סמכה דעתו ולא מקדים לו בגמרא. ואפשר הי' לחלק ולומר דהכא שאני כיון שמיהרה כ"כ להפרים קרבן דעדיין לא גריכה לה גמרה ומקדשה וכן לקמן גבי מדיר את בנו כעין דאמרינן התם במפרים ב' חטאות לאחרים. מ"מ מה שכתב לישב מזה בפ"ג דסוטה משנה ו"ו לא ידעתי לו מקום כלל גם פה לא יתכן דאמו מי לא עסקינן שהפרישה בהמתה בסמוך לסיום נזירתה ואז נודע לבעל והפר, אבל באמת בבר תירלו התוס' ז"ל דכל דאיהו לא הדר מדעתי' ההפלת תמות אחרי שלדעתו יתקיים

העניין, ועדיין צריך להבין:

פרק ז מ"א נתוי"ם ד"ה יטמא וכו' ומאלני כו' עיין מ"ש בזה בתוס' חדשים ומ"ש מעניין שאלה בבר הקדימו גם' קול הרמ"ז והבליגו בגעימים ועיין בס' הון עשיר שהביא משם הירושלמי שהקשה הקושיא של התוי"ט ומה שתירץ הירושלמי. ועיין מה שדחק לישב אמאי לא תירץ משום דאיתי' בשאלה ולדידי גראה דרבנן דהשיבו לדר' אליעזר לשיטתי' השיבוהו לאמאי דאיתא בערכין דר"א ס"ל אין שאלה בהקדש ע"ש פרק שור היתומים. ולעיל במכלתין (דף ט') מסקינן דלמ"ד אין שאלה בהקדש אין שאלה בנזיר ולכך לא אקשי לי' משאלה, מיהו בבר בילדותי הקשיתי לשאול על זה מהיא דמכלתין (דף נ"ב ע"ב) על דאמר רבה שפשיטו רבנן לר' אליעזר ואקשוהו בשיטתייהו עיי"ש וכן משניא דמס' תגיגה (דף י"א ע"ה) תניא ר' אליעזר אומר כו' ורציתי לישב בזה דברי הרמב"ם ז"ל בערכין ויש לעיין בזה הרבה, ומ"ש בתו' הדשים מלד קמן אוכל נבלות יש לחלק בפשיטות ואין להאריך ועיין עוד בס' עץ חיים ובס' לחם מן השמים: מ"ד אמר ר' אליעזר כו', כן מלאתי גם כן בנוסחת הגמרא, ולפי מאי דתניא בגמרא ת"א שיבי' זה ר' אליעזר שתמא דבכולי תלמודין שהוא ר' אליעזר בן הורקנוס רבי' דר"ע ור"ע רבי' דר"מ ועיין בירושלמי דגרס ר' אליעזר בלא יוד וגרס ר' אלעזר אמר משום ר' יהושע, וכן גראה שעניו השיב ר"מ שהי' חברו של ר' אליעזר, וכמדומני שראיתי בספרי הסוגיא כל מקום שאמרו ר' פלוני אמר משום ר' פלוני הי' תלמידו ובכ"מ גראה שהוא ר' אלעזר ב"ש תלמיד ר"ע תבירו של ר"מ:

מסכת סוטה

פרק א מ"ח נתוס' הדשים ולפי שנגע כו' ל"ע כו' גם אני מאז כתבתי בגליון משניות שני ויש לתקדק למה לא נקט הך דשלשה לגנות ברישא כו' ואפשר דממעשה דיואב איכא הוא ראי' כל כך דאפשר דיואב עשה זאת לכוונה זו אבל עדיין איכא מוכח כי מאת השם היתה זאת לשלם מדה כנגד מדה אבל הסבת הגעריס דאחרמי שכוונו עשרה לדעה אחת, דודאי לא היו גריכין עשרה כדי להמיתו, גראה כי מאת השם היתה זאת לכוון המספר במדה כנגד מדה ועדיין לא הגת לי:

פרק ג מ"ה מדהה אתה כו', וע"ע לענ"ד מהגיא דאין האיש מוקה משון, ויש לישב דלא חשדי לי' בהא דא"ה לא הוי משקה לה, שוב מלאתי בספר משנה למלך פ"ב מהלכות סוטה הלכה ח' שמשמ בזה והביא סברת הגר"ל בשם הרא"ש וע"ש פלפול ארוך:

פרק ה מ"ה נתוי"ע ד"ה ועדיין הדבר שקול כו' דמשמע הכי ומשמע הכי כו', וע"ע בגדרים (דף נ"ב ע"א) דמקשין בפשיטות והא כתי' בלמ"ד אל"ף, שוב מלאתי בס' נאות יעקב בקונסרס מענה לשון אות ל' שהרגיש בזה אלא שהעמיד קושייתו על כי' הרמב"ם במשנתו ותמיהני שלא על הרמב"ם תלונתו ועיין עוד שם מ"ש בעמיגים הלו:

פרק ט מ"ב שרובה עכו"ם, לכאו' ל"ע למה לי רובה תיפוק לי' דעכו"ם חשודים על שפיכת דמים ובגמרא כי יומא פרש לעצו ועיין בתוי"ט ובבאר שבע גרס פרש לממליא את עצמו, ולפ"ז הי' אפשר לחלק קצת ויש להאריך בזה ועיין בספרי פרשת שופטים, שוב עייתי ברמב"ם כתב ממלא סמוך לספר או לעיר שיש בה עכו"ם ולא נקט רובה ולא ראיתי עד כען מי שדקדק בזה על דברי הרמב"ם ז"ל ועיין בספרי הל"ל, ומה שהעתיק הרב תוי"ט ז"ל מדברי התוס' פרק המחנקין עיי"ש בתו' עצמם ועיין בבאר שבע ועיין בחדושי הר"ן לסנהדרין שנדפסו מחדש ובחידושי ריטב"א למכות שנדפסו ג"כ בכרך ההיא הנקרא בשם חמש שיטות ועיין חיטוך מלוה תק"ל:

מסכת גיטין

פרק ב מ"ה וסימא ל"ע דעריב ותני להו בהדי הכי דפסולין אפילו ע"י קיום בחותמי, משל"כ בסימא כמבואר בפוסקים ומלאתי בתשובת הב"ח סי' ק"ב שרצה לגמוד בחמת דלדעת הרמב"ם אפי' מתקיים בחותמיו פסול, מיהו סברתו שכתב שם ל"ע לענ"ד, ותו דמ"מ הני אפילו בא"י פסולין משל"כ בסימא, ותו דהי פסולי דאורייתא והאי מדרבנן מיהו בשם אשכחן כי האי גוונא בכמה מקומות:

פרק ג מ"ז נתוי"ט בד"ה אינו צריך כו' ובדוקא נקט כהנה ולוי' כו', ל"ע דהכא נמת מיירי ובמייתה אפילו בעני עבדי רבנן תקנתא ומ"כ נמה נקט רש"י כהנה ולוי' ואפשר משום דנקט במתני' יורשים ובעני זמנין דיורשים עשירים ניחו כדכתב רש"י ז"ל בגמרא גבי ראב"י אבל דברי הרב תוי"ט ל"ע:

פרק ה מ"ה נתוי"ט לרבים וכו' ומשום כך בבבלי כו', ובגמרא דילן אדרבא משמע בהיפוך שם מדאיצטריך למאן דאמר עשרה משום דכתיב עדה משמע דכל היכא דלא שייך הך טעמא וקתני רבים אבי בבלשה וכמ"ש כל הפוסקים נבי נדר שהודר ע"ד רבים ויותר מזה נבי שבועת שוא דאמרינן נשבע לשנות את הידוע אמר עולא והוא שיעבר לג' בני אדם עיין שבועות (דף כ"ה ע"ב): [אור המעהיק עיין מש"כ זקיני הגה"ק המחבר ז"ל בספרו צבי לצדיק פ' מעות, ומה שכתבתי בזה ונדפס בסו"ס חבלים בבבלים דף קי"ב ע"ב ועיין ברמ"א י"ד סי' קמ"א סעי' ד' דברבים ליכא הבדלא, ושם בש"ך ס"ק כ"ז דליכא חבדלא בנשים וצ"ע]:

מסכת קדושין

פרק א מ"א היבמה נקנית כו' הך קנין לא דמי לקנין האשה דהתם מיירי בתחלת הקנין לשון ארוסה וקודם לזה אינה קדושה בו כלל משל"כ היבמה אלא דלא נפקא מינ' דמ"מ בעי למתני דשייך בה קנין, אלא דמ"מ הא קשיא לי דקתני קיבא ויקנה את עצמה כו' והא לא דמיא לכולהו הך דאיירי בהו האי מתניתין כלל דכולהו הני קונין ת"ש בתר דנקני' בההו דרכים המבוארים בהם משל"כ היבמה דבתר הך קנינא דאיירי בי' מתניתין לא קנינא נפשה בהליצה אלא כשאר נשים בגט ובתיתת הבעל: שם נתוי"ט ד"ה היבמה כו' דתמא דלא הני כו' עיין במה שכתבתי לעיל דהי' אפשר עפ"ז לישב קצת האמנם קושי' התוס' הלזו ל"ע לענ"ד דהא ודאי לא אינפרוך למשוטי כיון דביאה גופה חד מהכך דלעיל ונקטי' לחודא ושבק לאינך ממילא אימעטו וכן בכיפא דנקט מיתת היבם ושבק לגט דאתני לעיל בהדיא ודוק. ואין זמן לעיין במפרשים אם דברו מזה. שוב מלאתי שדיבר מזה קצת בר"ן בשם הרמב"ן ז"ל: מ"ז נתוי"ט ד"ה וכל מצות האב כו' בדבר הלכה כו' הוא תמוה דהרי בערובין (דף ל"ב) שמלבד שחלק רבי על דברי אביו בכמה מקומות עוד אמר גראין דברי מדברי אבא וכ"ש שמליגו בש"ס שמותר לחלוק על אביו ורבו ול"ע,שוב מלאתי בס' לידה לדרך על רש"י רים מס' קידושין שתמה נ"כ בזה, עיין עוד בס"ז סי' ר"מ ס"ק ג':

פרק ג מ"ה נתוי"ט ד"ה והוכר עוברה כו' והרמב"ם בגמרא כו', מיהו בכל הפוסקים משמע דזה אינו מן המשנה עיין בב"י אה"ע סי' מ' גם בתלמוד ירושלמי מוכח בהדיא דליתא במתניתין דאיתא התם עלה דמתני' תני ר' חייא בת יומא מתקדשת בכסף בת שלש שנים ויום א' מתקדשת בביאה אמר ר' מנא מתניתא אמרה כן וכן האומר לחברו אם ילדה אשתך נקבה לא אמר כלום מפני שאינה בעולם הא אם היתה בעולם הרי זו מקודשת הרי לך בהדיא דדייק ממתניתין דבת יום א' מקודשת ולא זולת וצ"ע, מיהו הראה בלשון פי' המשנה להרמב"ם יראה שם כאן חסרון עיקר הענין:

פרק ד מ"ד לוי' וישראלית הכי גרסי רש"י והרע"ב ואחירי בכהן כמ"ש התוי"ט, אבל הרמב"ן ז"ל גרס לוים וישראלים דהיינו שהם גרשים לבדוק יותר ולהבי מקשה בירושלמי לא נמלאת מתאיר בישראל ומשני קנס הוא שקנסו שיהא אדם מדבק בשבטו ובמשפחתו וכתב שזו היא הוספת דווקנים ושכן גרס ר"ח ז"ל עיין בס' המלחמות מה שפי' בזה ועיין בר"ן ז"ל והרב המעיד ז"ל: מ"ד נתוי"ט ד"ה רבי יהודה אומר כו' שוב שבשבתים כו' כבר הקדימו בזה הרמב"ן ז"ל בפרשת כי תצא גבי שלוח הקן, ובאמת הוא גראה לעין:

הגהות וחדושי הרש"ש

על סדר נשים

מאת הרב הגאון הגדול וכו' מהור"ר שמואל שטראשון זצ"ל טוילנא.

ומבנו הגאון החכם מ"ה מתתיהו שטראשון ז"ל [בחצאי טרובע].

מסכת נזיר

פרק א מ"ב בתוי"ט ד"ה כר"ש מיר ממשון כו' גבי מיר ומי סכתיב לה. ליפ דקושית הגמ' אינגה רק לר"ש מאחר דמוקי דר"ע ור' יוסי תרוייהו מ"ל דבעיק דכר הנזיר ואח"ב מרבינן מן לה' דבר שלמו נדור לעמרי. גבי מיר ומי מ"ל לרבוי מן לה' מירות ממשון. אבל לר"ע ור' יוסי גופייהו ליכא למיסרך מידי דלמא אחמת מ"ל כן וכרי"ב וסתמת דמתניתין. ומיהב פסק כרמב"ם והוא ע"ד הירון מהריב"ל. ובתוי"ט ל"ד במה שהקשה עליו הא ר"ע ור' יוסי מ"ל כשמעון הפדיק. וגם מהריב"ל גופיה (כפי מה שהביא הכ"מ בשמו) ל"ד במה"כ דהלא שנוית הייתו לר' יוסי ומ"ע ור"ע ע"ש. גם מה"כ סתרית ולגמה נפסוק ביחידאי נגד המרובים אינו כלום דכיון דפיהם מתיחין כיחיד יש לפסוק כן וכמה"כ מהריב"ל בעצמו. ועי' רמב"ם בכ"ב (דף עמ). ומה"כ עוד דבגדרים מוקמינן מתניתין דשם כר"י ולא כר"ש דס"ל דס"ל כשב"ל. ע"ש בגמרא דלמוקמתא קמייתא מוקי לה דוקא כשב"ל: שם נאיר כלומר כי היכי כו' דכתיב גבי בכור מקדים לה'. המפרש והוס' ומהריב"ל שבביא הכ"מ בשמו) ל"ד במה"כ דהלא שנוית הייתו לר' יוסי ומ"ע ור"ע ע"ש. גם מה"כ סתרית ולגמה נפסוק ביחידאי נגד המרובים אינו כלום דכיון דפיהם מתיחין כיחיד יש לפסוק כן וכמה"כ מהריב"ל בעצמו. ועי' רמב"ם בכ"ב (דף עמ). ומה"כ עוד דבגדרים מוקמינן מתניתין דשם כר"י ולא כר"ש

ולשון והלי דקלאמר שאור לפי שעשה והיה סבור שהשאור יצא הלשון כמש"כ התוס' לעיל ד"ה כיצד. הי"מ אמר דדעתו היה להקדים הבהמה לם למיכולתו לם לגדנה והא דקאמר למיכולתו לפי שעשה והיה סבור שהוא מיר. ואף לם הפרים הג' בהמות ואמר הרי הן לגיכולתי והרי בהוכן יש לחת שהיא לחטאת שהיה בלה נגדנה. יש דכוונתו דלם היו מיר תרוים לשלמי נדבה. גם יל המיריר שלא הפרים הלא שהים לעולה ולשלמים. לו שלא הפרים הלא לחת עתו"ש מ"ד ד"ה והלך ר"ש במשנה לחה לת הכוי וכו' הרי כולם מיוחדים. התוס' לעיל (לג) פי' דבולה ר"ש היא. והתו"ש לא מחוור שם. ולעד"ג דלתיה לתיו לי"ל דע"ש ל"ק דלא מחית לסעיקת הלא לם בשעה בעבר עמד הדבר להתכבר מיד כמו נבי כרי לם לא לירע בו מקרה רעמיה. וכן נבי לחד בא כנגד לם לא היה מרתא לאחוריו. משל"ה כוי שגם תר"ל לא הכריעו בו ולימו עומד להתכבר עד שיבוא תליהו. לוך לאמר שבוון על ביזוו כוון שלא"ל. ועי"ש היתה בוזיתו על סביקו. ולפי"ז מובל לומר שבוונת המשנה על מיוחדת ודלית בפשטה והוא כעין פי' הרמב"ם.

פרק ו מ"ה במשנה בתגלחת מצוה. עתו"ש בשם הרמב"ם דבגילח עוכר ג"כ נעשה דבל עליו בפ"ע לבד מה שנוקה על הלית דתער ל"י על הלחו. ובמש"כ התוס' לעיל (מא ב) בד"ה ולי כחב דלון סברת לחלק בין לחו להב לבנים לעניין המייחס מפי עשה. מיושבים דברי: כ"ו במשנה ולימו מבית קרבן המ"כ הוא מעו"ש. עתו"ש שכ' דלקה לפי' התוס' דזה קלי על מוכרע שגלח בח'. מ"מ יליש גם לחיר לם לא מבל עד יום ח'. וזהו שכתב הרמב"ם בתחוה דלם נתחתר בעבילתו כמה ימים יעביר שמבו ויבוא קרבנותיו למחר והכל"מ לא כתב מיון לו כו'. ומלה דגם הכ"מ כיון לזה כמה שבבית מהלי י"ל סיום דל"ע ולימו מבית כו' הלא עוכן שיה לם לא לבלר בזה לם דלם נתחתר בעבילתו כו' שבבלי י"ב. אבל תמוה מלד יגיעתו למעוה מקור לר"ז מהמשנה. דבלא בהדיה מוקי רבא לבא דתני הלל מבית קרבנותיו בע' הלא מבל כו'. כ"ו במשנה היה מבית ג"כ תפלת עולה ובלמים. מפ"כ התו"ש דבן הם כתובים בפ' בין בהעלה כו'. ל"ד דבהבלה כתיבת עולה בריבת. ולקמן בל"ד דן סביר לכתוב שהרי בפרשה כך הם סדורים בעשייה: כ"ם בתשבה מבל לת הזרוע כו' והלא כו' ומיבן. וכן העתיק הרמב"ם בפ"ח מהל"ו ה"ד. והמיהני מדוע הסמיכו הלימוזין ותה ובוק שהחקה ג"כ שמסם בתבוקה כמש"כ הרמב"ם בפ"ב מהלי מעה"ק ה"ע ע"ש כ"מ ועי' לקמן (נע ב) תד"ה לרבנו': שם רש"ל כיון שמרק כו'. ופסק הרמב"ם בפ"ח מהל"ו ה"ה כוותיה. והתו"ש בחת שמת שהיל עשם נכון לפסקו מעוה דרבי שנה בפר"ם דבריו בלשון חכמים. ועל תבס שמת שהרי לקיון (סא) סתם ברי"ת בדתרי"ת

פרק ז מ"א במשנה ישמח מיר שליון קדושתו ק"ע ולא יטמא כהן שקדושתו ק"ע. התוס' והתו"ש נתחקו מה ועי' לר"מ. ולעד"ג הקדושה עולם דכלן שיכולו לזרות עולם. כדכתיב והיתה כו' לבהנות עולם לדורותם (שמות מ' ט"ו). ועוד קרלי טובא. משל"ה מיר לף שקולה יכול לבוות מיר עולם לילו מרים הקדושה לזרותו לחריו: כ"ג בהו"ש ד"ם ובית הפרס. ולף שומלת בית הקברות תנן כו' דל"ם לבל כו' לעיקר לא תני ליה הכל. ובראה דלישמעיריה דבבי הכ"מ בפ"ו מהלי מיבות הל"ח בפרבם שומלת ביתלת הוא בלבד הוא בסנהדרין (דף מז) דיש בהם שומלה. אולם רש"ל פי' שם דשומלתן מדרבנן. ולעיל בגמרא על מבנה א (עו ב) שמעא שבית מדלוריתא וכ"כ התו"ש שם בשמו. ובעירובין (מז) סדיך הגמרא ביק"ק ס"ד טומה דאוריתא היא. אבל יליש דבי"ק הוא קבר סתום: ומשמע לף בלא כנגד העומלה אם יש בו סוכה עוקה עפי' לעיל (נע ב) תד"ה סתום. ולף שבות מדלוריתא מבקבר מ"מ לין הבוי מבלת עליו. ותמיהני על לשון התוס' בבי"ק (ק ב) ד"ה ובוון בכי דתניא בבי אבל דמיר לו בקבר כו'. הרי בסוגיא שם בענין עומלה בעלמא תניא. וכ"ל דש"ם בתוס' הו"ל דתניא בעוד בבי אבל לו בקבר כו'. שם בהו"ש ד"ה וימי סברו. ולפ"ז דלא ניתני בלא סברו כו'. ולי י"ל לפי דהיכא לעיל (מו"ק ז ב) דלעניין הכ"מ קילי ימי חלוצו מימי סברו והתוס' כתבו בם דבמלת יום סיכה דלא ליקב קיו מימי סברו. ולם כן לפיעריך לפיתני ימי חלוצו לאמעיון דלין עולין. ועי"ל בוחל דתני דימי הסבר עולין ותנן (מגילה מ ב) לין בין מעוה מוסבר לבוחלע כו' ויש לעשות דגם בזה שוין קמ"ל: שם ד"ה ומזה בבי כו' ובה"ה סובר דבכ"מ בבין הוי' ובה"ה הביב לו כו'. משמע דסובר דסלוב ג"כ על הזיה ל"ד. ובראה ביום הטמעה דבבריו ובי"ל אחר מילת הזיה. ובמיר מבלת עליהם. שוב נדפסו הו"ל ולתיתי בעמוד בז. ע"ד. לך בשם הרמב"ן בפ' בוקת הבית דגם הזיה ה"ל ועי"ש עעמו ובימנו. וכ"כ בתוס' בבי"ב (כ). והגה"ש הביא שכן גם דעת המאור. והרמב"ם בפ"ו מהל"ו הל"ח כתב ג"כ שלינו מזה בבי' ז' אבל כ' שבדיעותיה במיר לבל כל אדם טו' חה בבי' ז' כו'. והכ"מ תמה שיהא מיר קיל מאלר בבי"ל. וכ' עוד הרב"ם שם שזה שלינו (כ"ה בהעתקת הכ"מ) מזה כו' כדי שיעלה לו ימי עומלתו בבלי מיבון ימי מילתו. והתו"ש הבין שבא בזה לת עשם על בלא הבריבותו הזלה. והוא תי' ד"ה דמה עשם ים בזה. ובי"ק הל ולא יהיה עולין לו. ועוד דבא משוע מתחבר דלאו סותר הקודמון אבל לין עולין. דלמ"ב הל להבא לחשוב זה יחד עם ימי הזב והזבה וכו' כמש"כ הכ"מ שם בדין ז'. ולקמן בגמרא בפיסקא ומתחל ומזבה. מבולה לבדיה דבל דחייב בבן בבא לין עולין. ולעד"ד חבר הכ"מ והתו"ש לא ידלו בבלין בתחב"ל לסוף דעת הרמב"ם. וכוונתו בזה לייחב תמיהת הכ"מ. ובזה שבלמת לטהרו מהעומלה ודלא ניל לא עדוף מבלר בבלי לבלבינו הזלה הלא דלף שלא הזיה ה"ל עדיין יוצ בעומלתו גם לאחר שבעה. מ"מ עולין לו סיום לאחר ז' לעניין מילתו. ולעניין זה אמר הם"ם הני בלים ב' הלה לילון ובמן בעו"ה. ועי' בהו"ש עוד מה שהביא בשם הרמב"ן שהחבר לילו מעומלת בלבל דלמ"ב לין הבהמים לבוריים בבל הבתים פי'. לבלוה בשה דהא מסיק בסוף דלף בגמרא לין הבהן מוזהר. וה"ל לף שהיה יעמלת בלבל ג"כ יוכל לבלות הבהמים מוהרים לינם בבתים מבוה שלין עולין הזה והמיר לילו מבלת עליהם כמו בגמרא. ובוי הרמ"ב מבשר בלבל וגם בלין בלין מלין המיר מבלת עלין לין הבהן מוזהר בש"ב לבעת הרמב"ן שלינו עשון גם הזה. ולפמ"ב המל"מ פ"ג מהלכות אבל בבבית ספר הילולים לעניין מתי עובדי כוכבים ע"ש יהיישבו דברי הרמב"ן ג"כ: ב"ר ר"ש בבה

פרק ח מ"א במשנה יוסף בלבים יום. פי' הרע"ב ובבון שבדו מילות ביחד כו'. ולפי שקילל ביחד. אבל מבון דמבלתין דבקו בתחבי ע"ב לילון אחר דר' יהושע לומר ומבלתין קרבן שמתלה דמשמע אחתלת וס.לה (דלא כהפרס) ובי"ל בא לחרבן דלים בל מלך מיבוחה בלבל. ובבי"ראה (ע)

ש"מ דדוקא קמלר. ועעמא ל"ל משום דלף דלתיתא בת"ב בבי קרבן יולדת עשירם דמביאה חטאת הטוף דלתיה יכולה לבבית חטאת בהמה התחיה לילו אלא בחטאת דלתיה בלה בהבה. אבל בעולה בבון עולת מיר שמא לף דיבה בעוף. כיון דעולה בלה בהבה ובם היא עומה לתרוי לעיל (יח ב) דלתיה אלא לדורון. יכול לבבית עולת בהמה תתיים וחבא עליו ברכה. ולף דהיון מבילין תורין בבבד בלי"ו (בבסם ס"ב) בהמה שלחי. ולבן לבי"ו לבבית עולת בהמה ג"כ משום ספק מיר טהור הו לי' לעולת הטוף דמהבה ולומר לם שמא לי בעולת בהמה הביה החת עולת הטוף שלחי הייב. וזהו שלמר והעולה נדבה בלומר הירון שבבהמה על הטוף הביה נדבה ובבון בעליה. וכן לקמן (ס) בבבייתה דהני שייה מבית חטאת הטוף (ובית משום ספק תגלחת שייה דמטורע עני) ועולת בהמה (דבום ספק מיר טהור) דתמה ג"כ הכ"מ מדוע ל"י גם עולת הטוף משום קרבן מוטרע עני ובוחר קבה ל"י"ם בגו של ריב"ב בערכין (כא) דעולהו מעכבתו. ומבש"כ מ"ש דיולת בעולת הבהמה שבבית. ובש"כ בבי מלוטרע דקיל דעני שבבית קרבן עשיר יצא. (וסת דלינו מבית חטאת ג"כ מבהמה והעלה לו לי משום מיות סברה לי מבוה תגלחת שייה דמטורע ולא יעיקר לבבית ספק מליקת הוצן לוחבת. משום דמ"כ לא יוכל בבון לבבית חטאת בתגלחת רביעית (דו"ק) אבל לבלוהה שם מ"ל לבייבב בזה משום דמטורע בתגלחת שיש לינו מבית אלא לחתבת יום הגלחתו דוקא (לעיל מד ב) ומשום מיות שהרה הוא קודם שילוח. אולם בם הא לא לבבית בבבית דמשייע בהמב"ם פי"ח מהלי בעה"ק ה"ש ויוחר בפיה"מ דבתחה פי"ד מ"ג בפי בוסת הה"ש שמעית בתוי"ם. דעולת מטרע לפי' כבילם בתוך ימי ספירו יצא. ובי' עוד בפ"י מהל"ו ה"ז ובהלב"ד וכ"מ. וכן בספ"ד מהל' פסמ"ק וכ"מ שם. ובמש"כ מיובב תמיהת פלח"מ בפ"ש מהל"ו ס"ע. דבינון דגם גדול הוה מרין להבית עכים עולת הטוף משום ספק קרבן מיר עמא לבן בבדי בלא תהלוק הבוו מדוחיהם שבית עולה בהמה. והוא בעין הירוחו הלא במוחבים יותר: **והנה** מה שהלקתי בין חטאת הטוף דיולהה לחי' לבבית חטאת בהמה בבדיה לבין עולת הטוף. מ"ל דלוה מבלרי"ות ר"ם מרבעה מה"ה דתמ"ם ר' ל לעוף מיהבתו בלא בבבה ל"ל בבבה. ומה שהמה שם הבוס' יבמים זב ובבה יוכיח דמיהבתו לטוף ולא לבהמה. לבי לומר דגם המה לם הביחו עולת בהמה ח' עולת הטוף דיבו. ובבה בלה לייבב קוביה הב"ל בבבילה (ח) בד"ה מזוכו ולא מזוכו ובעו. ל הבוס' המבהות וב"מ שבתבו דמוה יצא ק דמיל משלת הבבתיו ולבע"ב דת"ל לו לבמוך. והקשה שבבי קרבן לבי סת הטוף דלין עניין סייבה. ולבמב"ב ל"ם דמשיע דיוכל לבבית לף עולת בהמה תחת עולת הטוף בשלר זבים לף דעוון סמיבה. ועוד ל"ל דלה בהמה ממבמות (מח ב) לבל עולת מיר כו' בבין בחי בבים ובחטן בבריה דליקן הטולת נדבה ע"ש ובמדבה ביל קרבן שם (קן ב) קטן ורבית גדול יצא. לבן בבוהה הבי יש הרמב"ם בספ"ד מהלי פ"מ"ק סיום הוסבתת בלא עלו לבעלים לבם הובה (והב"מ כ' שם דל' ע' מה) והוא דל"ל דהוסבתת לתיה כרבי דבלא שם לחבמים בקטן והבית גדול דל"י והוא ל"ל בסק בהבמים בפ"ו מהלי מעה"ק. ל"ם בלה הבא עלו לבעלים לבם הובה. ועוד ל"ל דלה בחטאת יולדת לם ביתה בבילה ע"י לינו עולה ובינה בהיתרת חטאת בהמה ביתה ג"כ בתבבה בה לבילת קדבים. והוא דבריך הגמרא בבריתות (ע ב) ובמה (מ) אלא מעבה אבלה בם ובלה מביאה אלא קרבן אחר. והרי על בם חייבת חטאת בהמה קבועה ובריך דתחבבר בה ב"ב על לידתה. אבל עדיין ל"ע בבידון דיבן הרי מבולר הרמב"ם שם דיש קבע עוף לא יצא בחטאת בהמה (וכ"מ בפרשת לעיל (כו) בד"ה ע"ל). אבל ל' מ"ל זאת דבבבן מובן ממין לבין לף מקבן לגדול דל"י דבלא ל"ל דבל הבבה אולא לבילת דרבי. ולולי זהי בוונת הבל"ר בם לבבית עלו ולבלת הכ"מ דבוהב מבייב לבבית חטאת בהמה ל"ל לבבית בבבבה בבבי הרמב"ם בפ"ד מהלי מעה"ק ה"ל בבבבה בבבבה בבבבה

ל"ח לא מיד שגג ולאוס אבל לא מעה. ולולי י"ל דגם מעה בכלל לאוס שהא לאוס מחמת המעה. וכמ"ש מכת דילוף שם מהאוס זה לאוס מן ויל"מר כי מהאוס כי והכם לאוס דמעה לשמוע בקול כ". אלא כרמב"ם עמו בס"ו ה"ג לא כתב אלא שמתאוו שונדי כוכבים נלוסים. ולולי י"ל דהכא מדיף טפי דבשעה פרנו כוכבו אין לו דין מיר כלל דאמרה תורה לאסור איסר על נפש לעשותו מי שאין נפשו קניה לו משמע דמדין מיר. ועי' ביבולמי וברמב"ם וברא"ד נפ"ם מהכ"ו. והכתה דאיכון לבני. יל"ם דלפי"ל לא מצ מיכון ביין לגד ג כ מ"ש לו כיון שאין לו לא דבר נאר כלל לענין זה: כ"ב ברמ"ב ד"ה ידד לעבוד בשעה שהיא עבדה מחמת שרן (כ"כ החוס') מעתר מדבריהם דסיפא דקרני מעומחת מת. דוקא קרני דבעומחת שרן אלא בשאר אלא דלא מיקרי עבדה"ם. והא דקרני לתקר פיהר ד"ה לעבוד המעומחת שרן אלא דלבעומחת נקט כמש"כ החוס' לקמן. ותמיהני על הור"ל שבראה מדברי הוא מידם ד"ז מעצמו. אלא טעם הפילוק בין עומחת לשרן אחידם נכון מאד ודב"י. ובאלחי על החור"ש אלא העיר על הרע"ב שפי' בו מ"מ שבטל ואח כ קבל עליו מירות כו' והא מסקינן לעיל (יח) דעומח מתחלה לא עשון הגלות: כ"ד ברע"ב ד"ה נמחלכו' כגון בבר שכן מלב כו'. כ"ה כוונו כאשר מקרבי. ולא כאשר שמעתי קורין שכן כי בן מוכח ביומא (יח) מהעוטיקון ע"ש. שם ד"ה ובסיקו כו' סיקו אינו אלא ס"ו לעיל. [עי' הוס' ד"ה אלא לאכילה]. ובקבה הגו"ש מהו"ש ובס"ו. ואני אומר דבן מצוה בא לעיל פ"ו מ"ג ואכל ובוגע עמעות דפי' הרע"ב אם כאכל על רובע עמעות. ואמת דגם שם העיר הגו"ש מהו"ן ובוגע. אבל מצינו גם בתקרא ווי"ן יתיריס כמו אלא. מי' בלאמיות (ל"ז) בפרש"ן בפסוק ולוה ועבד:

מסכת סוטה

פרק א מ"א בהו"ש ד"ה בוקעת כו' ל"ל משום כו'. מעם הרו"ש המוס. ול"ל משום דקרמרס בגמרא ומסתברא כמ"ד רוח מסרה כו'. ולפ דבשי"ר פ' ומסתברא דרוח דקרמר ר"ש ל' יהושע אומר כו'. מ"מ מדקאמר רשות ומובה לעולם כו' ממעמ דפשים מתנו"ש ובהכיר בלבה: שם ד"ה ל' יהושע אומר כו'. נגמי' אר"מ מסורת לא ליתא כו' בגמ' סוה כו' דילמא ק"ל כרי"ל כו'. קשה מאי אריא נזר"ש אפי' נזרן המקדש ומי כיון דלא קיים לן בהלכה כרי"ל א"כ לא יוכל להשקותה. ומהו"ש דבכיון מגומגמין בזה. ול"ל דר"ש סתמא קאמר לא ליתא ומוכל בזה כן ע"פ עדים וכן ביא לבינה. ומשום ע"פ עדים נקיט נזר"ש דבמן המקדש ל"ל גם כבנרת בהו"ש בס"ד. ולולי זה כוון רש"י בס"ב אפי' ביא לבינה ור"ל דבס"ב נמי עדים. אבל ק"ל אלי דק"מר דלמא הלכה כרי"י דא"כ בכ"מ דפליג יחיד לרבים לחומרא לא נעשה ברבים המקילין דלמא ק"ל כיחיד ובכא סתמא דמהניהן דלא בוחיש. וגם בוא לא קאמר רק לר"ה. וי' יהושע פליג עליה ולא כר"י אגד ר"ה. וגם פוא שמוחי. לבן ל"ל דחלי בכ"מ ממכון אבלי שבינהו בפסקי הלכות יחיד ורבים הלכה כרבים. פלוגי ופלוגי הלכה כפלוגי וכל ביאלא זה. אלא דר"ה שמע לה דר"ל דבסמוך דחיל בשיטת ריב"י. רק דבסמוכה לא הוה בירבה ליה כ"כ לבן חשש אולי הבסוכה בכוכה. ולבני בזון המקדש לין לחוש דאם יחבבר דבסמוכה מכוונת יקקה. ועוד דבסמדרין הין במקרין ומכן מצא הוכה ובלבה ברורה: מ"ב בהו"ע לות ד' כו' ובהא דמסקי' כר' ומ"ב הקשה בפנינו כו'. ולעד"ל לפי מה בפסק הרמב"ם בפ"א מהלי סוטה דאיכון קנא לה על שיש לאדם ואפי' הם שני אחים לו לבנים ולאחים הין סמוכה ועיש נמלא דהרבותא היא דאינם אסורים ביחוד. ומ"ב ל"ל דמהניהן מיירי בלבנים לו בנבה לו באחים דאינם שבבת ע"ד בהיתחדותם. ולפ"ז נדחו דברי החוס' לקמן (כב) בד"ה ע"מ ודברי הרמ"ם בשם הרשב"ם בפ"ד מהלי אישות (ר"ל פא) דמיירי בפמיה ודלי מיתא. ולפ לפרש"ם שם ופי' ר"ם בכתובות (יג) בד"ה מעלה. ל"ל דזוקא יש לו בנים ממנה ומשום לעז. ועי"ל ע"פ מב"ם פשוט בקדושין (כב ב) דזוקא לשאם ממנה לא בריאתה אע"ג דמלי לאיפסא מלתא: כ"ג במשנה והלאומרת אינו שיחה ובעלה אי"ר לבקרתה. ביאמות (מא) ובחוס' מוכח דאפי' בזוכה אחי"כ הינו כלום ובוכ הינה שיחה. ועמלמ"ם ר"פ מרים: שם בהו"ע לות ד' בפ"ד ה"כ דכל עיקרו דמה כו'. ול"ל משום דסוטה ל"ב לעריות דבא אסור שהוא פסוק. אלא דקי"ל מדוע לא כתבו דשאר נדה שבבר בא עליה ובדלאיתא בכתובות (ד) ובמש"כ פשוט בעצמם בסה"ע: כ"ה בהו"ע ד"ה ובוקעת ולאיה הרגנת שלא האמו כו' [וכ"כ רש"י]. פיהם דאפי' לריב"ש דאמה חבבה מ"מ אחרלה. מכל מקום הא לא חדם נהרג על פי עצמו. ודוחק לומר דס"ד דאיכה רגלים לדבר: שם בהו"ע ד"ה מעלין לוחה. ממכו החוס' כו' קודם הטלאה זו. לכאורה מהעלאה דמהניהן לא דלא שיחה אלא כדי לגעבה ולא"כ מוכידין לוחה ובמש"כ הרו"ע בעצמו בסה"ד. וכן בקרא כתיב ובעמידה לפני ה' קודם לאיחת הכבן את המים ולא"כ כתיב עוד הפעם ובעמיד הכהן לא הלבה לפני ה' ערבר"ש שם. ודקדוק החוס' הוא מפיעות סרלם ומעיתת המוהה מל יודע ושלא אלינו כבדבן בקרא: [מ"מ בהוס' חדשים בד"ה ובקבה מתגיבה כו' ל"ב פשוס בעצמם הכילו הא דהגיבה ויש לומר שכוונו הם לפרוש מתיבון שהוא"ם]. מהגרמ"ם]:

פרק ב מ"ב בפשנה פיילי של מים. בהו"ע לות ד' שבביע דל"ג חדשה בפשנה (ולפלא שלא נפחייב מלא דבפשנה שבגמרא לפעיר ליהנה ושכן מוכח ביבולמי ע"ש ובק"ע) מדבריה עלה בגמרא הגא כו'. ואם סיפה מלת חדשה בפשנה מה חידשה לנו בבריה הגמא. ומה אלו מבריא דמעטו ביוצא בזה בס"ג (לד) הם רבנן הבלגים כו'. ובבכורות (מח ב) הם רבנן הוא ובדרש כו'. ובמלק (קע) הם רבנן אבלי פרוס כו'. ועי' פרוס (מח) תד"ה ובוגע בעוף. ובעין לעיל דבא לחדש לנו דרי"ם אמרה ואחיל לשעיהיה נמי כיוב (לפי הס"ד) ורבנן פליגי עליה. ומ"כ עוד דלא גרסינן בפשנה חדשה יקבה עלה (לפי הס"ד) ליעבי נמי מים חיים. ממוס דיומא ס"ג וכדרי"ם. ובראה דלשון הרו"ש חעשיה נחתכת בפ"ב ונעיכן ל"ק דבבא פרס כו' ובדברים דזבחים כו'. וסבר דר"ל בפשנה שם. אבל בוגע בהרע"ב בבגיה בן לבלבה ופ"ם בגמרא (כב). ואחדבנה ל"ל דאיה דבהה מהבחיון בבריה דמי כיוב מי מעיין הם וכרי"ם מדמה (פרוס שם) ביבוך חיים כו' מן בבלות ובוא נעיין בדפרש"י שם ופ"ם בהוס' (מא"ב) ופפ"ם שם בפשנה לבוכיה דלמיסן הוא דוקא מי מעיין. ואבן שם שפבבה כו' בים המלא מן בבריה אומה דמי מעיין הוא. ודם שבאיה לבפ"ק ביבולמי בבריה ל"ל לבבא לפיקן מן בבלי בלא בנופים דקרא בשבע הבחיבו מים קדושים בבריה ובימה דבלי דומיה דבים כו'. ובקמ"ע דבבא בוא ליבבא לף לבבא ובפ"ד ומי כיוב מבאר מימות הן בפ"ב הבו"ע. ועוד דלף לבריה לאו מי כיוב בחיב. מים קדושים בחיב ובייבו בבחקדש בבלי בפ"ב בס"ב מבבבי. ול"ב לאי' אלר מימים נמי. (ולף ביבולמי ל"ש בס"ב בלבוד). ובבבה בל בבבבה בבלבו בבבה):

פרק ג מ"ד בהו"ע ד"ה בבלבו ובבבה כו' אבל בגמ' מוכח הל"ג כו' אבל לא לבבבה בבבבי לבבבן (קד ב) דבבבבים בבלי בבבבי ובבבבי. בבבבן בבבבבה בבבבבה בבבבבה

לא"י אם מתחייבתי. ובגידון כלפינו דאם דינין עתה קודם גירושין אינו אלא נזכות סברה לה עד עכשיו דהיינו טופ"ג ש.ס לה כם אם אנדה לו לא. דמיא סיר לה"ר אם פרעתיך. מ"ב נתו"ת ד"ס הו"ע ד"ה ומה כו' ים מקום קנין ליכב כו'. וכל זה לאוכים כלום. דהלכים הם כוון דאיכא דידע בה והיינו לפי ע"א לפי הטום נודקין וא"ב מאר הרגל"ד בתקפו. ותדבר"י לפר מ"מ הלמיה תורה ע"א בסוגיה שרגל"ד מבטא דבלא רגל"ד נחמת מ"ב:

פרק ז מ"א נתו"ת ד"ה והבלה כו' אמרי שייר הלל כו'. אעכי ל"י מלין פכיקא לבו דהלל נאמר בכל לבון. אלא כרפ"ב דמגילה אלף ר"א דהלל לאמרא לא מדכיב יכי שם ה' מבוכך ופרפ"י כהוייהו כו'. א"ב מוכל לאלף מזה ג"כ דבלא"ק כדאיתם רבי לקמן מוהיו דגבי ק"ם. ואף רבנן ל"פ עליה אלא תמוס ובהיב שמע. ולין לומר דמבע"ל לענין לאפרע ולכפריך לקמן ורבי אלא יקראנה לאפרע נגלן. מ"ה לאחר לאיוהלי דבם דאלפי לאפרע מקרחי אהריני מה"ל. ומש"כ וקידוש ב"ם בשבת. לכאורה נתפלה בכלל גם הבלה בבת. ועי"כ כוונתם על קידוש שעל היין. וא"כ לא א"ב דאיכם דהוא דאוריתא מפרק מי שיהו. ובהעתקת התוי"ט ליתא דרבריה מבכרות רק מחיר ובכן. והרבריה מחיר הוא לבי' המפרש בם. ודלא בהרוי"ש שהקלה לעיין מש"ב בחיר ובם לא הביא אלא כי' ר"ת. ומש"כ הרמה בשבה שבדבר התו"ש לות כ"ד כהן אינם מוחוורין: **כ"ב** בשבה ומשנה אלמה בשבה שבדבר אל יעם. ר"ל דבא לאוריי דבוקא מה שבכהן מדבר ומשמיע בעונו אל העם. אבל מה ש כהן מדבר והבוטר משמיע אל העם וא"כ מה שבוטר מדבר ומשמיע אינו בלא"ק. וכ"ש לי מלבון רש"י ועי' לקמן ברפ"ח בגמרא ובהד"ה הכי. וזה דלא כפירוש הרמב"ם בפ"ז מהלי מלכים הל"ג בהא דבהן מדבר ובהן משמיע דהיינו כהן אחר. ובינוכלי ר"ם מבוה משמע דבבוטר היה משמיע לעם בכל לבון. אבל המשנה היה לומר בלא"ק ע"ם **מ"ה** בתו"ת ד"ה שאמר בלא היבר כו' ובכל"ד ל"ל הביב הכי' קודם לבירוד אבל לפסרים בלפינו דבהיב הבר לא בעוקר לבירוד התיבה עבדה: מ"ן בתו"ת ד"ה בהכות **כ"ג** כו' הכיון ברוא ק"ם בס"ת ואיא אינה כהוגה אלא בלא"ק כו'. לבריבה תמוה דהתנן בפ"א דמגילה שבספרים וכרבים בכל לבון ואמרי לרבב"ג דבסקינן בוחרים בם אינה יוונים. ולולי ל"ל דמהבינן לתיא כבי' יהודה בם דרך יוונית בל"ס ומעשה דתלמי כמלך ואילך. כי לפי מיבוגא דרב אמי שם אהיא ב"ב סתמא דרבים בוחרים. גם מב"ר וקי"ל נמי דבריס בבתב לי אתה בשלי לאומנן בע"ם. ליתא לבי מה בתבאתי לעיל (נג ב) בשם הוספות דר"ם בל בתבי דתרגום (וכן פלי לבונות לעשיות) מרי לאיתר בע"פ **מ"ח** במשבה פ' המלך. לה בדהבן כו'. ל"ל דל"ד דבלון דאיירי בקנין בכסף. ולא בקנה ומנהג מלבבי בבה"ג. ותחות דרש"י בר"ם בא ל' מי' דילפינן ממלוחים כו' הבילו הבוי"ט עמו שם. ובתי' הבילו ירושלמי דילוף מן ויעם כלבר נוה ס'. ובגמרא שם אמר דצרך עבודה היא ולכן מוהר לקרוהה בבגדי בוז לף לית דב"ב לא נתנו ליבות בכם. ובירושלמי מסיק שם דלסור לקרוהה בלי טלית לבן מבלו אלא לו בבגדי לבן לו בבגדי הבב. ואבני מבתפק דאולי היא מעבבת מדלא אמר שם (ס) דה"ב קרוהת הבריבה דמ"ד כל הבתוב בבן מעבב מעבבא ולמ"ד דבר ב.מ לבורות ה"מ בן לא מעבבא אלא ש"מ לבדבת נמי מעבבא. וע"ש (ס) פלוגתת ר"י ור"ל. שם ברע"ב סד"ה וקרא כו' ובבכות וקלעת כו' ובוחר וקורא כו'. ריאה בהיה הבריבה לפנינו במבבה בבכות וקלעת קודם פ' המלך ובן בתב רש"י. וכ"ב הבי' בילקוט ויל. ודלא בהתו"ש שבביא בשם רש"י לבקר ובם נעלם נמנו בי' בילקוט.

פרק ח כ"ב בתו"ת סד"ה אחד המאלמנה כו'. מדלא בתיב אבר אבה אם. המוה דלמאלמנה אם הלמנה ודלי לא נמרך לבוס דיבוי דמה"ת לאשוטה ולדרבה אבה מבמע אפי' לאלמנה בדרשינן ביבמות (בפא) מיקח אבה לאיבס לא הלמיה ובתמנה לבוות כ"ב דיבנוס. ולי מבוס בומרה בס"ד ובתן בהוהב (ב"מ ח) לבל לא דעת בב. ובבן בב הוה דבקים במבריי הבו"ל ובי' יבולבי כוף בביעות ובב"ל בם מבבגרמ"ם]: **מ"ח** במבבה מרים עליבן בחוקה שבן קיימין. ולשון הרמב"ם בתיבו בפ"ז מהלי מעבר ה"ד ולוכל ובוהב עד שיעבו בל אוהן הפיבות בפיבות מעבר. לבאורה בלא דשיעור מבבועה המפורש בב"מ (מ) ודבי ביבן לבבות וע"ש (לח) בבפוגיות היעב ובמש"כ בם: [בם בהוס' רע"א אות ל"ח בד"ה מפרים עליבן כו' ביבולבי כו' וכ"כ בהוס' יומא כו' ולפ"ז דבבי ביבולבי כו' ב"ב עי' ביבולבי על מבבה ג' בת יבראל הבבולה לבבן ולבן בעלי לידות הים לוכלה בתבומה בחוקה שבות קיים. הקבו. ולא בן תנ הלומר לבבה ה"ז גיטך לבני מיתתי שבה אתת כו' בהיא רבורה לבבל בתבומה מיד. תמן מבבה לאבונה בתקלבה בבה בבה לבבי ות היא מתקלבה ע"ב. מבגרמ"ם]. שם בבלבה פרקים ובהבן אב"ב כו'. ר"ל דבבי"ב (ל"ד בת) במבבה מבבע דבבות דבבו לבתמיין ובל"ב יבי' בבין בדיבה לו: שם בתו"ת ד"ה מפרים כו' אבל הרמב"ם כ' שלבעי' בבלבן מהוייב לבפרים הבו"מ ע"ם. ובה"ג בתב הבינ"ם פ"ב מהלי מעבר ה"ב בדאתי דבמוגלי שבת בבין לבבר לב על מה שבבל בבבת ולבאורה המוה מבא דאיתא בחולין (קל ב) מבן לבבי"ב שבבל פרוהיו שבלן כו' שבשור מן הבבלומין כו'. ולפבה"י שם (קלא) ד"ה שבה דקא מבתרבי לי' עים המבבע דבם בחובל שבלבו דבא. בבי הוה ל"ש. אבל לפי' הוס' שם וכן הרמב"ם שבתיבה הבריבה הבל בלבוה דבוכת דבבל בשיטתיהו ודלי בבה. ובוחר קשה בסבן בדמיה שבבתי דהבם לא שיב בבל לבבבו הבינ"ב. ובדמלי מבבע בכ"ד דלא תקבו שיבבל ואחר כך יסרים בתלת חיל:

פרק ד מ"א במבבה לו בבלת כו' ואל"ל כו' בטל הוא כו'. מזה בבת ראיה לדעת בעב"ע שבבבה הר"ן בפ"ק דבסחים שיבבל לבטל תבין ע"ש בלבת שם לם מבהגיע בע לידה שב ל"ה לבטלו. בהרב"ב לי הל"ל ב"ן גיטך מבבבין ולבתן בבים כו' מבי מבא בעבה לידה לא מלי הו לבטלו' ולבן בבבלו' בבה בבי"ן בבבה ולאחר מידה בע ולבינו בע ובי' בם בעבינו דמבסבקא לן לי בלה הוי לו תורה הוי. ובקובוין (בע ב) מדבה לה הבי"ם לבבבבין ולאחר ל"ל ומבבינ דבי"ם בסבמה דמבבינן לקמן ובבת בבב בם בקבושין וב"ם הרי"ף ובה"ם. ומ"ב לבבבן מרה והלי מלי לבבבלו'. ובן לבבי"ל בם בין בלא בבבלו' בבבה בבבלו' בבבלו' בבבלו'

ס"ג יש"ל דפתיס (דכתיב בתריה פ"שה ולדיה) יתירה דה"ל ליכתב היא ולדיה: שם בת מרין מ"ת שכבר מין עבד. נפסחים שם כגי' שעדיין מין עבד: מ"ן נמשנה רמ"ת כו' וקמ"ל תקינת חכם יחוור. ל"ל הטעם דמ"ל לקלקלה ולומר מלא יהא שיוכל לחפר היל קרי בי רב הוא דמ"ל הכ"ל לומר ולגרשם ולכן לין סתירה מהא דתנן נמדרש (מז ב) מ"ל שיש משריגין יפר. אבל התרת חכם אינו מפרש נקרא כדתם ביחר מרגים פרחתים ביאור כו' (מגיגה ו). ומתוי"ש כתב דיתמרו לו שיוכל לחפר ושוב לא יוכל לקלקלה. וא"ל דבגריך ה"מ לא מהני מה שיתמרו לו ביון דהיא אינה רוצה עתה לבנות לחכם להתירה. אבל קשה דמ"ל מ"מ דר"ת דמ"ל בדבור הסמוך דס"ל כו' דיוכל לומר מ"ל שזה מר. תמוה. מ'. יתמרו לו שזה מר ושיוכל לחפר. ב'. הרי מגרשה מפני שמרה וא"ל יודע שזה מר: שם נרמ"ל דיש ר"י שיש משריגין יפר. אבל מפי' הרמב"ם. וכ"ל הרוא"ח ותקשה כו' ודלים אפי' ג' והכי קיל ניחיל כו'. ולי"ל דהתם מסקנא דלא נרים ומה אפי' ר"ש נודה בדקר"ל דרים ג' רק בהוכר נרים דילפין מן כי נשגנו לפס נשיאי העדה ס"ל עשרה משום דאין עדה פחותה מעשרה. וכן פ"ש לעיל (לה ב) וע"ש מש"כ. והרי התוי' ר"ל בחמלה דנמדר"ר כגי אפי' נשים ועי' לקמן פ"ש מ"ה נתוי"ט ד"ה לרבים: מ"ח נמשנה אומר לה שיקפין יפר מדבורין. יבמות (סה). הרוא"ש (נמסל"ה וחכ"ח) כתב דלחכמים דאמרי יחוור ובוה גם מעלת ואפי' אינה לא"ינים מ"ל לומר לה שהיקפין כו'. ולכאורה תימה דהא ל"ש דס"ל דלא יחוור הוה כמחת נומר ומגרש כדפי' הרא"ש נמשנה דלעיל ואפ"ה ליתן כתובה אמרי' דלא ניגרש אי"ל גם לחכמים כן. ויש לחלק קצת. אבל נתוס' שם ד"ה אי מעמא דלף לרבנן כן:

פרק ו מ"ב נמשנה וכל שאי"ש נשאור לא ניקח אי' להתגרש. נפר"ח יו"ש דסיק דנקטנה פי' ובנפ"ח כו'. ע"ש בנ"ל ובראה איך שהוא"ש ע"ש וכלן העתיק בירושלמי בשנוי: מ"ח בתוי"ש ד"ה רשב"א לף המסוכן כו' מולה כו'. ומהלה כו' וקשה כו'. ובירושלמי הביא הרמ"ם חיתה חני לף המולה וכ"מ ממשנה דלקמן הבריא אחר כו' משמע דוקא בריא: [באא"ר וכתוס' דגם שקפן כו' ובמשנה כ' כו'. נ"ב כ"ה מפורש בירושלמי כלן ובפלה פ"ג מולה בדרך הארץ מסוכן כל שקפן עליו המולי ע"כ ומיודע על התוי"ש שלא הביל בו מהירושלמי שהוא בעמוד הביאו בסוף הדיבור. ואמת לאיתי שהגה"ש והמ"מ הביאו ג"כ את הירושלמי. מהגמ"ש]: מ"ן נמשנה כל הנומע את קול יכחוב גם כו'. מלה דלף דתנן לקיון אמר לעשרה כו' כולכם כתובו כו' וכולם מתמין. הכא מני אחרי לף דאמר כל דל"ל ענים מכל הנומעים עי' סנהדרין (פא) אלא נאחת מכל אלה כו' וכולכם שלחי שהיו כולם בפניו ודיעלי לה: שם נמשנה הבריא כו' לאה לאחת הא. נהוי"ש לות ע"ז מתקנה כזה ס"ש. ול"ל דבא לומר דאמ"ש אינם היכף לדרך רחוקה (אלא בדרך מדבר) ובאיתה שם (עי' ב"ש מי' קמ"ל סי"ן כ). ומה"ת דוד י כוון שיחנו לה ב"כ קנ"ל דאמרי' לאה לאחת הא: מ"ן נמשנה אמר לאנשה הנו כו' אפי' שעשלן ב"ד. ק"ל דלמת כוותיה לענים מהם כדלקמן אחר לעשרה כו' וענים מרחמין:

פרק ז מ"ג נמשנה זה ניעל וזה מחולי זה. נמגיות הגי' מה מתני מחולי זה אבל מפרש"י והרע"ב מוכח דל"ג אם מה וכיה כמו הרי"ף וה"ס"ם. אבל הרמב"ם גרים לה ולא יפה עשה הוא"ש שהגתיקו ולא העיר כלום: שם זה ניעל לאחר מיתה לא"כ. אף דזה אחי נמכ"ב דאם מתי קיון לא: מכנו סיפא כאם אמר מהיום יש חיוב ביניהם. והתוי"ש מחק כזה ועי' בדבריו רפ"ב דגרים: מ"ן נמשנה הגיע לאנטיפרס נמשמעות הגי' לאנטיפטרס. וכן מוכר ביומא (סט) ובגמרה (סב):

פרק ח מ"ב בתוי"ש ד"ה מחלה ע"מ כו' והבי' הקשה עוד נפס הרמב"ן כו'. אי"כ שיהם יכולים לומרו היינו אמ"ל יוכל לומרו לבדו ואי"כ אמלי אינה מנוכחת ע"ש. ולכאורה כיון שהמיכה עושה רשות כמ"ש לעיל מינה בשם הר"ן הוה כרשות שיהם וכמו לתקומת הדב בשעהם שמדים בדמ"ל אל הגע לם הם לבבר לשמוס: מ"ג בתוי"ש ד"ה קרוב לנה כו' אלא גמ' דיהן לא חם להקשות גם זו הקשה המפרשת ע"ש. ואלהרי הר"ג בקושין (כה) אל בשיון פיעלא דהיה יכול להקשות עפי אמלי מלוי חבמים. אבל לפלא הבעלים עין מדברי התוס'. ובשבו שהחבמ"ם והטור שבעה אלוי בשיטת התוס'. שוב מלאתי כן בר"ת ודיעם. ובש"ך שם רמז עליהם. ובפרש"מ כתב אבל כו' ותבנר ר"ת אינו פשוט והוא תמיה דלכה"פ נקרוב לנמנה פעור לכ"ע. ובכר תמה עליו הלח"מ:

פרק ט מ"ב בתוי"ש יו"ש כי' ר"ש סלי"ה באמר יורדי הים לאחר ל"י עלי מי פחות בשעת הנדר מוכרי הים לסור כו וכ"ל אפי' בעשה מיוחני יכשר קודם תלות הנדר עי' ב"ש שם בשם הירושלמי. וכ"כ דאם בשעת תלות הנדר היה מיוחדי הים אף שבאמצע זמן הנדר נעשה מיוחני הים אסור כו. וזה לכ"ע אפי' לר"ש עי' בירושלמי. וא"כ מלה דא"ה מן הקנאים אסור בשם אף בתחבולו אמ"כ (וק"ק מ"ש מנדל מן הענבים דמותר ביין ס"ו דנדרים מ"ח ויש לתלן). ולכן נמדון שלפינו נמי אפי' לאחר שהגדלו ג"כ בכלל לשון. ועמש"כ שם (סג ב) בס"ד: מ"ה בתו"ש לות קיב ד"ה הוי"ש וכו' מוקדם. וק"ל דהא מוכח מתוכו דהוא המאוחר ע"ש. ול"ג כיון דמלחמה כשר כמ"ש הרוס לעיל (ס) נד"ה כי. א"כ ליכא הוכחה דיהלו דתחרומים תאנוס: מ"ן נמשנה כי ניעון כו' ובמים עדים יוומים כו' אם שבעדים הלתנומים כו'. עי' מי הרע"ב ורוא לקח מפי' הרמב"ם (ובגיור שבו ע"ש דל"ל בן תחת הימני דלתחת בגמרא וכמו שבאר בעצמו. ובלשון רומי הוא שם בן עבדן [filis] תחת השמאלי ועמה"ש בסמוך. וכן ס"ש בו בני הבעמים שבעד מותם בם שבאר בעי' במשנה דלקמן ובתוס' בסוגיין). והרע"ב הסכיון ביותר. ונראה דמה"ל שלהרמוים הפסו כהנם כו' היינו בסדר התינות בגון אם הרוגים אחרונים. כתבו גם המה חתינות מימין לשמאל אבל הלתיות מהתיבה נוסף ע"כ כתבו בדרכן משמאל לימין. ל"ת דגם הלתיות כתבו נוגלית בגון [bocaj] אל"ב נוכח בודאי כתבו גוגלית משמאל (ודרו שאמר הרוא"ש שלא הבין) וכן אם הבעדים אחרונים הרשין שהבו כיונת הלתיות משמאל לימין אבל הלתיות מהתיבה נוסף כתבו בסדרן מימין לשמאל וכ"ל. בגון אם הוא הלוכן בן יעקב כתב בזה יעקב בן הלוכן. והרמב"ם נתבונו הסמיים דין זה. ובתב הרא"ש לפי שבבר בשתקב כתב הרוחי כו'. ותמוה כיון דכל הלשונות בסדרות בגם ובעדיו ואי"כ מה לא שבשתקב ובתבב. ול"ד לשמ"ב בכלי חפלין בתיב לבון יוומי הבריה דוקא. הבי"ר ס' ק"ל כתב טעם הבשמטות מפני שלינו מלוי לבתיב בדרך הזה גם ז"ת לפי דרכו ל"ל בתנורו: ודע דק"ל בנמ"ב הרע"ב דאם הרוחים הרוחים לשעה הבשמלי בבר. דמשמע אפי' הגיעון עצמן כתובין עברית (ועי' ד' ס"ו ע"ב בתו"ש דבא) אמלי לא חיבין דרוחים הפסו כהנם לסדר בתינת הגם. וכן יקשה לא דמשמע מתאמתן דאם הבעדים הלתנומים הימני בבר אף הגיעון כתובים בלשון יווני מהום דלמת נוגלית מתמו בבתינת הגם (ובזוחק ול"ל דדוקא בעדים חיישין לחדמות אחרונים לרחוקים מפני שאין מתחמין אלא זה בפני זה) ולפעד"ד דהמשנה דקדקה בלשונה לומר בקרלין ערו דל"ל דנקרלין בשום עם הגם (כמו לשון עמו דמשנה דלקמן) וכי ס אם הגם כתוב עברית אינו בשר אלא אם בעדים הלתנומים עברים ונקרלין בשום מיון לשמאל. ולאחוקי אם הרלתנומים יוומים דלין מקרלין עמו בשום דשניהם פסולים אם פסולין אף פיומי מעשה הל"ל ונכון בעיני בע"ה:

מ"ג במשנה בע"ה כו' דבר ערוה שנאמר בו'. לכאורה קשה דהא שם בפרשה כתיב ובעלה האיש האחרון כו' ובש"י פי' (דף ל' ב') אם שנאת אלא פרע. מוכח דשאלה משמע אפי' מחמת שמאלה אחרת מלה הימנה (ונע"ש מהא דסמחים (קיג ב) דמוכח שם שונא דקרא דמוא"ש ביש דבר ערוה). ונקל י"ל כיון דבבר נמלא בה דבר ערוה אחת בעלה הראשון לבן מותר השני לגרשה אפי' במלא אחרת כו'. והעיקר ל"ל דבבעל שני אפי' אלא אלמנות מותר אף לא"ש במלא אחרת כו'. ול"ל עוד דהא דקאמר הכ"ם לקמן הא בוגד שני בוגד שני ס"ל כ' עמיס בין ס"ל הוא וגם שני אף שעדיין היא בתולה. וכן שאלה פוא זוג שני אף שהוא עדיין בתר. הוא ראמון לינו כי אם בתר עם בתולה. ומה שאמרו שם כל המגרש אשה ראשונה אי בוגד שיהם הינו בתולה לו שיהם בתר. ול"ש מלי דלשונה בגבולים ובל אמרינן בינינה מלי שני שהם בבוגדין ע"ש בר"ש כיצד. ול"ש מלי דכתיב בתריה דהשה אשה קרא דבסוף דעשה. אחת שוגרין (פי' בלקחתה בימי שוגרין בשוד שביית בתר) ולאחר בריחן (הייש שלקחתה בעודה בתולה) דלמאי' בפסהדין (כב ב) אין אשה בוגדת ברית אלא אמי שבאה לי:

מסכת קדושין

פרק א מ"א נמשנה וקונה ל"ש בחליפה כו'. הייט מהיקה לבנה קודם שנקנית לו בחליפה. ולא הוה כקונה ל"ש דאשה דאמר שנקנית לו בלי מסר"ד: שם בתוי"ש ד"ה בבילה כו'. ועי' בפי' הרע"ב כו' דדרים יבא עליה מ"מ ולא מוינמה. ול"ל דתרוייהו ריעיל (וכ"מ מהגיות לידן דשם ונקיע לתרוייהו דבר) דהיי מוין דיש חילון בינו לבינה ביון הוא דלא קנה וכהיא יבאה קנה (לף דלעניין שונג ומ.ד כו' דילפינן מיבא עליה כאדרי ביתהו) וע"כ מבוה דרשה דוינמה הוא: מ"ב נמשנה וקונה עצמו כאנים. עתו"ש בר"ה ריקונה אבי דאפילו נוכר אצמו הוא ויוצא בשנים שקנה כו'. וזהו דוחק. ולפמש"כ אמ"מ אל"ג מסרש"י ומהרב"ש דבמבור סתם יוצא בשם אים בשניות. ואולי דמכלן נוסא הוא דדייקי לה. ובוה מיושב קצת קושית הרש"ל לקמן (עו ב) בהדיה אמלי: מ"ד נמשנה דר"מ ור' אלעזר. כ"ל בל"י ואולא ר"ל בן שמוע תבירו דר"מ אבל ר' אלעזר הוא ר' ב"מ ונוגה בגלוין הר"ף בשם ד"ת. אך לפ"ז לא ה"מ מש"ס סוס בו"ש גם ה' הכי אבל אפי' קשה כו' ואחת קחני ר' אלעזר כו'. ולליה בר"ן שהעתיק בהשגת דר"מ ב"ב אלעזר בל"י והשגת גם דברי הרוס' מוגבין. והסכיל ליה בסגיאלו מגמתיו בדרי אלעזר: מ"ה נמשנה בים לבם אחרים וכו'. מה שהקשה בחוי"ש אות ע"ו מוה ל"ל בל"ן (יב) לפי הרע"ב ע"ש. לדידי לק"מ כיון דבבר הוי לעיל קנין עבדים בס"ש שקנין בכסף כו'. והוברבה לדידי ניחא עפי דבלגלו גם בבלן לעניין קנין מביאה דמהני בהו כדאמר שמואל לעיל (כב ב): שם בתוי"ש ד"ה בשבר כו' נמוכר שדהו מפני רעתה כו'. עי' בזה לשון הרוא"ח. ול"ל דתדרבה שמואל סתמא קאמר במכר לא קבה. ולבב המנגת ל"ל דשמואל מודה בה ובר"ח אינה ניקומי מילתא דשמואל דלא מפני רעתה לא קבה: מ"ן נמשנה ובל תעמה לאמתם. ופרש"י דבדרשים וכ"מ לבדיה בגמרא. והא דלא מפרש לענין מומאה בגבל דישראל מחבירן עליה כדאיתא בר"ה (עו ב) משום דהריא אף בטומאת נבלות ומלי אינה דנקיע לאמתים ועי' בחבו' ש"ת סי' ס"ו: מ"ח נרע"ב ד"ה חון מסופה ומירה שבן מניסות מנתחן כו' שיחתן כו' כ"כ רש"י. לכאורה אינו מוייק דבמיר לין תמיה במגמה. (ל"ל בגמתה נסכין של שלחן ולשמין) רק בהגזון ובו' כוב.יב בקרא. אולם לשון המשנה תשמע ג"כ דמגמת קלי מבי אמיה. ול"ל דקוכת פרגת לחה ולקיק דטעונין תמיה בשם מגמה כמו דהאומה קולה בעין הלחם בשם מגמה (בפ' פגמים) ובהאיתא בגמרא (מו ב). וב"ש בתוס' ר"ש כל המגיות: מ"ט נתוי"ש ד"ה חון מן המרלה כו'. אבל הוא"מ אינו מיעלות אלא על מי בשם ע' קרקע כו'. ול"ג שבוחו לפא דדרשין בר"מ (פח) הבולת דאמר אלא לקח ומ"ש בתוס'. ועיד"ל ל"ל לחלק מבוה דחבן ברש"ב דחלה דמירות מ"ל שנכנסו לארץ חייבים בחלה ומשמע דהוא מבא ולכן נזרו בה עפי אמו דנכנסו לארץ ועמש"כ בחדושי להרמב"ם בפ"א מהלי תרומות הלי כ"ג: מ"ו נמשנה כל שיבנו כו' לא בחסרה הוא חוצה. לכאורה זה מתליה עם הלמוד בפ"ב דחגיגה מ"ב יפה ת"ת עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכחת שון:

פרק ב מ"א ברע"ב ד"ה הלים מקדש כו' שמלוה בן יוחר מבשלמו כו'. בגמי' ל"ד בהא דעי' חיסורא בבי אית בה כדר"י ל"ל כו'. לכאורה כיון דקי"ל הכי מדי"ש ל"ל טעמא דמהאיתן דקאמר בו הוא מבוה ליסורא ומ"ה בפי' הרמב"ם. ואולי ד"ל אפ"ם שמרבה מ"מ מלוה אינה וכדמוכח מבבא דהאשה מהקדשת כו' ועי' בחד"ה לי לאומר. אבל מ"מ לא כ"ל להמתיר דינא דר"י מ"ר. ופי' הרמבים בכאן מבואמנם ע"ש: שם בתוי"ש ד"ה בהקדשי לי כו' לבל בכ"ד מהל"ג בתלן מכל לגרה לומר דמהאיתן ר"ש דוקא דאמה אחיה כל"ע דבקידושין מודה. ואין דים סברה לחלק מכל לגרה לומר דמהאיתן ר"ש דוקא דאמה אחיה כל"ע דבקידושין מודה. ואין לחוות לומר דבאמת אין בוונת רבה לחתיה דוקא אלא דל"ל דאחיה כסברת ר"ש שם. דהא לעיל מסקינן מהאיתן מד ר' מדבלא עליה דר"ש שם בשבועה: מ"ב נמשנה בזיגר זה בל בסף ונמלא בל אבר כו' מ"מ. ועי' הרע"ב דאיתא דמיתא: לכאורה עיב לא הוכרח הב"ם לאלי מעמא לקמן אלא לחיסרן גרש. אבל לרבנן אלא ה"מ אמי ויחא דס"ל דאפי' הטעה לבנה מ"מ וכ"מ מפ"שי לקמן (מו ב) בנמשנה ובפי' הרמב"ם ועי' בנ"ם ס' ל"ש ס"ק מ"ד ומ"ה: מ"ג נמשנה בן עיר ומלא בן כרך כו'. ל"ל מדהמחיל בבבא ש"ח בשל מנה ולא סמך על הטעמ שהכיר בתחלת המשנה. דבן עיר וכ"ל אין המכוון בהם שדר שהם בעיר לו בכרך כדמשמע מפרש"י. אלא שהרגון בהם שבגדל בעיר לא בכרך וידוע בנסיון הפס"ש שביעסם בעבנעם ובד"ה. ולפי שהוא שבנעוסו בה דברים שאין לנוסו בכרך אבל בה הקדמים בעולן בם בנוסן. ובבבא דלאחיו שבוסה בה דברים שאין לנוסו בעיר המחלה בע"מ בפ"ש: מ"ד ברע"ב ד"ה לוכר מקודשה כו' ואינו נמי גמיון כו' ואיכא כו' והשתא ל"ש כו' ולא הני כו' הלשה כו'. ולפי דבלאחיה נמי אם ל"ש לא ל"ל לבטל לאחת לאמעיון בדידה' ובדידה ואחה לינעיון מבוה דפלגי ר"ש. אי מנים לעיל דבטל תנא לאמעיון וכן היא בהעטמון וכן היא בהעטמון: מ"ה נמשנה שבל המומין הפוסלין בכ"ר. מהרש"ל הגיה כל דבר לא יקחו אל הבר"ש. ואפשר לומר בבר"ן כלן בחלון ו' כמו אפשר מלוי לבחיב בדרך הזה גם ז"ת לפי דרכו ל"ל בחנורו: ודע דק"ל בנמ"ב הרע"ב דלא הרוחים לומעלה בשמלתי בבר. דמשמע אפי' הגיעון עצמן כתובין עברית (ועי' ד' ס"ו ע"ב בתו"ש דבא) אמלי לא חיבין דרוחים הפסו כהנם לסדר בתינת הגם. וכן יקשה לא דמשמע מתאמתן דאם הבעדים הלתנומים הימני בבר אף הגיעון כתובים בלשון יווני מהום דלמת נוגלית מתמו בבתינת הגם (ובזוחק ול"ל דדוקא בעדים חיישין לחדמות אחרונים לרחוקים מפני שאין מתחמין אלא זה בפני זה) ולפעד"ד דהמשנה דקדקה בלשונה לומר בקרלין ערו דל"ל דנקרלין בשום עם הגם (כמו לשון עמו דמשנה דלקמן) וכי ס אם הגם כתוב עברית אינו בבר אלא אם בעדים הלתנומים עברים ונקרלין בשום מיון לשמאל. ולאחוקי אם הרלתנומים יוומים דלין מקרלין עמו בשום דשניהם פסולים אם פסולין אף פיומי מעשה הל"ל ונכון בעיני בע"ה:

ורי"ת ליסבא כו'. עי' סרבי"ם רי"ם ורי"ל דלכי מספקא ליה. וא"כ לענין סירוגא דמתניתין לא שנקינן מאי דספקא ליה לרי יומיה מכוס כספקא דר' יעקב כמש"כ הפוסקים בל"ד:

פרק ג [מ"א בתוס' רע"ה אות ג"ב על סתו"ע ד"ה מקודשת כו' מזה דייק סרמב"ן כו'.

ל"ב אלא נדויק כי הלשון "מזה דייק סרמב"ן" עי' בחידושי סרמב"ן שלא הזכיר כלל את הרמב"ם בזה. רק הרב"ל והר"ן והמ"מ כתבו שגם דעת סרמב"ם כן. ועי' בדפוס ישנים. שכתב דתורגמא מלי סרמב"ם ולהה קלת שסובר כסרה"ם וסרשב"ם ע"ש שכתב ז"ל וכ"ה דכתב הרמב"ם "לעולם" כדאמר נגמי אמר רב מקודשת לעני לעולם וסרשב"ם דאכך בגא קלי רב. הא לוחנים ליה בגמי וקא משיק אלמודא דבא דרב לעולם דקאמר קלי מתנוקה דמעבשיו ולאחר לי יום עכ"ל ובי"מ אלא נקנקוק כתב כן עי' באלפס ואסרי' ובר"ן: שם מזה ובר"ן הביא הרשב"א רולק כו' ל"ב וכן הרא"ש: שם מזה גמורה עכ"ל. ל"ב ראיתי בחידושי מסרי"ש שכתב מדנפשיה (על דברי הרא"ש) ול"ל ולי לא מברעא מילתיה דתמה בה לגמרי ליה לן בה. והנה דאתרים נ"ב לא לאחר תרומה כלום. אבל קבלת קדושין אלו אינם מוחרים הקדושין דאכונים דע"ד חכמים ותקבשה דלי משבחי קדושין דאכונים רוחא הדרי ואיתי. הא לגרם זה דומה לגוחן רשות לבעלות לקדש לו לגרם ומחר ועשה בעלות לאר דלא אמרינן בטל לא הרא"בן עכ"ל ואחרים שבא הבינ מדנפשיה לא דברי הרא"ן. אמ"ז ראיתי שהמהרי"ט בחי' על הרי"ף הארין בזה הרבה והביא ג"כ לרא"ן. מהגרמ"ם): מ"ד במשנה דתנגרא כו' מאחר' בלכ"ל לא יעמוד. עפרא"י וזהו: וכסוגיית הגמרא ובהוס'. ולבאורה קשה דהכא משמע דאי לא בפלי הא דיזקאסו ולא יעלו כלל ואף שולבו ויסייעו בכיבוש לא"כ בפלר שבעים ובגלעד בגר סייעו אחד מהם. ולקמן בגמרא אמרינן הגייסא סר"ח כו' לא תיעיב לא תגרא ולא דינא וכן גבי אם בהוקיהו כו' ובגי אם תלמו יעשיתה. ויל דאכא דהאם ר"ל דלא הוה יודעינן המכוון אין הוא אם ר"ל לא תגרא ולא דינא לו אמי דינא: מ"ו במשנה דבר עליה לבעלון כו' מקודשת. וכ' הרי"ט ד"ה דבר מסיים הרמב"ם והיתה הבעלון ולא הנעה והייט כהחוספתא כו' דתני אם דבר כו' כדברי המדברים כו'. ויתיבה דאדרבה מהחוספתא משמע דאם רק דבר כדרך המדברים לא"ב בלא נשאר לדברו ולא מלא נתקשו מקודשת. ובייתי ברמב"ם שם ובליחי שלא כהב כן אלא במקדש בשבר שידבר כו' הוינה מקודשת. ושם שפיר נקט כן לרבותא מ"ו בתוב"ע לות לא"ו הקשה על הרשב"א שמביא הר"ן דיעשה ליה דיוה ע"א בהכחשה. ול"ל דאתי לאחוקי מדעת הרמב"ם הוראה בשו"ע סי' ח' ס"ו בעד לומר מת ועי"א לומר לא מת ולאו בכ"ל דאם נאמרו לאחרו אם הפשבה אינם מהיפה דאיסורא עי' יומות (מז) תד"ה ולאמן. ועי' שלחי מדרים גבי המומרת טמאה לבי לך ובר"ן שם:

מני קדשתיה כנסה בעצמו אלא סתרת ליד אחי' קודם שבא אחי תנא ולאסוקי מדעת הר"ן בחשו' הובאה שם סל"ו: מ"ח בגרא"ד ד"ה לין הבוגרות כו' לחמרינן לא שבוק אינם כו'. ובלא דלא"ו דוקא כש"כ קטנות דאינן בבלל דאא בהו לאיסורא מי איכא (לעיל רפ"ב) ודנקיט לעיל קטנים לא דוקא אלא סבוגנה על נערה ובלפי אחותה הבוגרת קל קטנה ובר"ג מאמו עוגה. ולא"ו ל"ד ברפ"ג במש"כ אח"כ אבל הקטנות והנערות בולן ערוכות בא. הוסיף נערות על לשון הגמרא ונרא. לאמנם לפ"ו יש לדקדק עוגה בדינא דר' כהי בעת הס לא לאחר דגם שם לין הבוגרות ובקטנות בבלן הספק ע' בהו"ש מ"ם ד"ה מספרי נשים וכו' בהעתקת לשון הבלי לא מבטחת לה כי בעת מאמה אחת שהיו"ן נערות דהכי משך ימי נערות הין לל"ו' מדשיו ולין כדי עיבור. אם לא בתלומים לו דבגדולה אינה בהאלה סימנים. לא דגם לנערה לא הוזיע מהקדושין שהחלה ול"ב ממ"ג עניד איסורא ואינם גם דברי הרב"ש: מ"ט בהו"ש ד"ה ואחר. ולפון הרמב"ם כו' ובעת הקדושין כו' ולא"ל שנקבוון כו'. הרמב"ם ודלי לא נהכוון למידע אבל הם פרים כו' לין שפסק כר"י דלין אסורה אלא גדולה שבגדולות ולין כלן ספק. וספוס דגם הר"ן לא נהכוון רק לין דספקינן כלבני קדושין שא"מ לגיאה דהוו קדושין לכן פי' דאחי' בבר"ג ר"ם ס"ל דבוגר אחותה ולית דוקא כפרוכו ולכסוף נתערבו כדמוקינן לעיל לגיאה דרבא: מ"ב במשנה הולך לאחר הבעוה ואיתה לו אז אלמנה לכ"ג כו'. לכאורה קשה אלא נרוחה והלוא מותרות בתרומה ואלמנה מזרעת אף להבעל לכ"ד. והולד רוח אלו ואסור בתרומה ולא"ם הא בת פסולה לכהנים ומ"ל הוה פגום יותר מהן. ול"ל הכי גם הן נעשות חללות עכשיו בדלקמן (עז):

**פרק ד מ"א במשנה נתיני. וכ' הסוי"ט ד"ה מתיני לא לאחר בגמ' מנגן כו'. ולא דהגמרא סיים על הא דמייתי על הכהני כו' קרא דויבאו הכהנים כו' ובמתיני כו': [שם בהו"ש ד"ה לוי כו' לין הירושלמי עולה כו' ל"ב בבר סעיבו ע"ז הוסב ביומות (סו סע"ב): ד"ה ומנני לוי לא מצאתי שם ול"ל ואפילו לאיד עיקר אינה בשם ר"מ הקשיד מבוס דאיכא נמי מעם בבלים עכ"ל וזהו בדרשין הסוי"ט ומיהו אפשר כו'. מרגרמ"ם]: מ"ח בהו"ב ד"ה אלומר כו' דקרוב יוא אלא כ"ב רש"י. עי' בלין. וגגמרא ד"ה לא מהיומא פי' בעצמו דלא מיפסל אלא בעדות נחוקה. ובא דלא פי' שם מבוס קורבה. דאלא אומר שלינו בנו. אבל מ"מ ר"ה מודנו דוחבר בקרובים בפ' ר"ב: שם בהו"ש ד"ה נאמנים כו' ובמ"ם הר"ב ולין הלא נאמנת כו'. וכי הסוי"ט דלא נאמנת דלא נתמנה בלא נתמנה מבוס אינה ולין לה ר"ב בבכחה. ול"ל דאתי לאחוקי מדעת הרמב"ם הובאה בשו"ע סי' ח' ס"ו בעד לומר מת ועי"א לומר לא מת ולאו בכ"ל דלא נכשלה לאחרת לאפשר הנהיפה דאיסורא עי' יומות (מז) תד"ה ולאמן. ועי' שלחי מדרים גבי המומרת טמאה לבי לך ובר"ן שם:

פרק ד מ"ח תוי"ם ד"ה והר"מ וכו' וק' דלמאי וכו'. בהרמוזתא דמר אמינא דאין כאן שני פירושים דא"כ הו"ל להר"ב למיתר ולית דמפרשי מלן חכמים וכו' אלא כוונת הר"ב במ"ם דלא חייבי לקלקלה ולא מני לקלקלה והר"ב מני ה"ק דלא חייבי בסא לקלקלה וכמו ששיים הטעם עם מ"ם בשים דר"מ כיא וכו' וגם הרמב"ם כתב בפי' כל זמן שלא מ"ל וכו' לא חייבי לקלקלה ה"ב גם לי הר"ב יש לישב כן. ומ"ש עוד הה"ש וזהולל והר"ב מפ' בכלא גם פי' זה בגמ"ם וכו' הו"ל לפ' דלפי זה הלשון מתני' דלעיל כדאמר ובפליה וכן מסייה הרא"ש ורישא וכו' ר"מ"ל הו"ל לאר"ב לפי' דר"מ דמתני' דלעיל בדפלי' ובדמסיים הרא"ש ורישא כלומר מתני' דלעיל ר"ל דתנ"ג דמשנה לאחריתי היא קרי ליה רישא ולא ידעתי היכן מצא הגי' בדברי הר"ש שהבין דהר"מ הל רישא דמתני' דלעיל עד שכתב עליו דאין זו כוונת הרא"ש לומר דרישא דתנן דמ"ל וכו' בדפליה לבעליה וכמ"ש הוו' ע"כ ובחנם טרח ש"ו ועמה כוונת הרי"ב ופשוט. האמנם לעיקר קו' הרי"ב על הר"ב אמלי לא פרש לעיל בדפליה לעיל"ד דלעיל לא שייך לומר בדפליה דלא מלי דחיים ר"מ לקלקלה הם היינו אמא ולמר אינו חייבי יודע שחכם יכול להחזיר לא הייבי מגרש א"כ לא דמי לדבא דכמדומה לו שיש לה שמיני לילוניות ולפי' מעיל הגלי ובייך לומר הוי יודעת שמבוס לילוניות אלו מוליך ולא לין לה לילוניות לא יבא בו ומחילה בבתמה ש יבא לילוניות לחי לקלקלה ובבא ולאי צריך לבטל אבל בחם הוכי שייך לומר דאם יהיו לילוניות עמנו אינו מקלקלה אלא מפי שאומר לא הייבי יודע שחכם יכול להחזיר. הא לאמר ולם אין עליון נדר לא יבא בו הוא יודע דולאי נדרה א"כ הוא לא שייך תנאי אלא גילוי מלתא בעלמא לאמר לה דמבוס נדר דוקא הוא שמא יבא ומחילה כי הבינה חכם אחי לקלקלה ובשאלה דבבא לבעורה יש מקום לבקר על הנו' ובר"מ שאמרינו הוא דבליה כיכי שייך הוא בבל לא דלא"מ בשם ז"ל לבעליהו לא הייבי מגרש לא הייבי מגרש לא מייבי לקלקלה ש"ב הא כפי' הבטוח הבטוח ובבלעיל ואלא בדברי הר"ש ולא"כ קי' אמלי לא אמרינ הגלי בבל ביאמר לה ר"ולו לא הייבי נדרים לא הייבי מגרשן ונב הוא ז"ל מבטע דחפ' בבל בטל וכו' בכבוהו ובדברי הר"ש ומה גם בענין שסק הבלבה נמי בס"ם הו"ל ר"ש ר"ם דברי שבהגנו' עם כל מ"ם עליהם מבן בפי' הבל עדיין לא נאו בבלל ישוב. מיהו ל"ה בקביבו לאה ס' הר"ש הבא ל"ל דס"ל דבין הדרים דבי הבלים מלחיה דר' ולאה"כ לם' דברי חכמים ודאי לא כן עבה אלא בסיק בדברי הבמים ולא"כ הוה ותנא דין בשלה לאחר תר"ל וכו' דבאה נמי פליגא לרבא ש"מ דבבוהה עבה כן בי לבעות כן דהו"ל בסהה ולאחר כך מהלוקה דהין אלבה בסהה והדרי לבלבן ר"מ ור"ל הלבה כר"ל דבבל גוזרת הייבי לקלקלא. ויש שבה כי לשבבה ר"מ בלשון הבמים הוה מבוס דידע דאיכא הגלי הגלי בשבוה בלאה ר"מ בלשון הבמים ובין לומר לם תמצא כך דע דלהוה הבמים בר בלוגיתה דר' שבוה ר"מ יבוה מדוייק לי הרמב"ם בפי' אלא הבלה פי' אלא דהבמים ולא"כ כחב ולבה כ"ל לבעיה הטעם שאם מבוס שחוד ובפנ כי לבה"ש. ועי"ל דהרמב"ם ז"ל לבעיהיה לאיל דבוסק דבל הלומר על הגלי לא"ל בבלל ומסיים בפ"ג דקדושין ד"ה נעי"מ נמי אינו בלבה בלבה לבעיה בלבה לבעיה בלבה לבעי

חדושים מהרב הגאון הגדול וכו' מו"ר ר' שלמה הכהן זצ"ל מווילנא בעה"מ ספר חשק שלמה על ש"ס.

מסכת נזיר

פרק ב מ"ט בחוי"מ ד"ה מיתה. נסיף הדנור ואין להכריע מה דעת הרע"ב כו' אם הוא סובר כמו הרמב"ם או כרש"י ותוס'. נ"ב הדברים מתמיהים דוודאי ד' הרע"ב אינו כפי התוס' לדעת התוס גם אם מולד לאחר שבעים אינו מפסיד כלום מן הימים שמנה רק המתחיל למנות מיד למירות בנו שלשים יום ואחר ל' אינו מונה. [דאם ינלה אז יהיה צריך להמתין עוד ל' לשיעור נילות ונמתה אינו נחסר לו ל' ולכן מוסב שלא ינלח וכמו במירות מועטת דמולד לאחר שבעים דמ"מ ממש למירות מועטת] רק שהה אז"כ לגמרי הימים שנחסר לו עד מאה לו עשרה יום לו עשרים יום ואז מנלח על שני המירות ואין נ"מ בין מולד בתוך שבעים למולד אחר שבעים אלא דבמולד בתוך שבעים ימי המירות של בנו שוין לו לחשבון המאה אבל מולד לאחר שבעים אז אין שוין לו וצריך לחשלים עליהם. כ"ז הוא לדעת התוס' ולא גרסי כלל סותר שבעים רק סותר סתם והכוונה דסותר היינו דאינו שוה וא"כ הרע"ב דפי' המפסיד הימים ע"כ דאינו סובר כפי' ולכן נראה דהרע"ב מפרש דהרמב"ם ולדעתו צריך לנלח מיד אחר מירות בנו וממילא צריך למנות שיד ל' להשלמה וא"כ גם בריצא מפרש דהרמב"ם בין במירות מועטת וכין במירות מרובה דאין חנלחת מחוק הל' יום ולהרמב"ם אין חילוק בחת בין מירות מועטת למירות מרובה ומש"כ החויו"ט לדחות. וגם דמש"כ הרחו"ט במשנה י' לתוס' לא גרסי סותר שבעים וכן לדעת הרע"ב לא הוה מבוס לעומדים בסיפה אחת רק ס"ל דגם לדעת הרע"ב אינו סותר שבעים רק דסותר הימים שמנה אחר השבעים:

פרק ו מ"ו בתוס' וי"ם ד"ה היה מביא בסוף הדבור מאי בכל מקום דקאמר. נ"ב פי' בלח"מ בס"ח מה' מירות פ"ב זה וכ' דר"ח ס"ל מבוס שהחמת הוא חבוב דיש לו דין קדימה בכל מקום ולכן הוא חבוב יותר לנלח עליו:

פרק ח מ"ב בתוס' וי"ם ד"ה אינו בקדשים. כן הביב רבב"ש להלמידיו כו' נ"ב נמח"כ דברי רבב"ש אינו שייך כלל לד' הרע"ב ז"ל דרבב"ש מירי בנזיר שכבר כלה מירותו קודם שנעשה מעורע ולא היה חסר רק הגילות ולכן היה סברא לומר דגילות של מעורע עולה גם למירות ולכן הולרך להביב דמ"מ אינו עולה מבוס דהבבס לאמר לפי שאינן בוין. אבל נמהני' דנעשה ספק מעורע בתחילת המירות כיון דהא דאמרינן שאין בקיאין לשמה כלומר דהך דרבא אינו גרלות לבם והא דאמרינן שאין בקיאין הייגו אמין הובבין דאל"כ מאי אמא לשמה מבאר הלכות ניטין ע"ב. וקשה לי דהא התוי"ם בבא קמא פ"ד מ"ב הגמרא בהדיא נגעי הרי ומבני רוב בקיאין הן ואפילו לר' מאיר סתם סברי דדייני מינמר נמירי ורבנן הוא דאגריך ופי' רש"י ורבנן הוא דאגריך דהי אינן שמא הבור כאב הגם לשמה. רק אחר הבהיבה ממלך הבעל ומצא בן עירו בבמו כאמו כו' ומתו לו. והקשו התוספות א"כ היאך דלה הגמרא לאוקמי כר' מאיר הא ר' מאיר סובר דבעינן שיהא מוכח בתוך הגם לבם מי כתבו בבא אחר ומ"ל דאיכא דאיכא בני יוסף בן המשון. ומ"כ מאי מהני האמירה בב"ב ובפ"ב הא אף שבכתב לבמה מ"מ הא אין מוכח מתוך הגם לבם מי בכתב ומי דליכא בני יוסף בן המשון ממילא א"ל לומר בפ"ב ובפ"ב ומתה בסבך לגמה לי בפ"ב ובפ"ב. ותירלו דרבנן הוא דחשבו שלא יבא הבעל ויערער שבתבו הסופר להתלמד ע"ם. ולפי זה קשה מאי הקשו התוספות מאי שנא דקאים שלא לבמו חשבו הסולין. הא לפי שיטת רש"י דמפ' סתם סברי דדייני מינמר נמירי רק בשלא לשמו חשבו דבאמת כתבו הסופר כדינו לשמו רק שבעבל אבלך כב"ל א"כ מהיא ליבא לגיחה רק בשלא לשמו. אבל מחמת חשב מחוכר ואחר הסולין ליבא לגיחה דסתם סברא מגמר נמירא. ועכ"כ התוספות אלו לשיטתן דמפרש דהחשב הוא שלא כתבו הסופר לשם בם רק להתלמד וא"כ ממילא ליבא לגיחה שבתבו במחוכר ובכל הסולין להתלמד. מ"מ קשה היאך משבחת בום בסול כיון דמגמר נמירי אם לא שבתבו להתלמד וכיון שבתבו להתלמד אף בלא בום בסול מחוכר אז דבר אחר ממילא הא בסול מחמת שלא לשמו. וכיון דלא משבחת בום בסול רק היכא דבתבו להתלמד אמ"ב לא לגיחה אמר שבתבו במחוכר להתלמד אף בלא בום. ונראה דאחקו התוספות לפרש דהא דאמרינן שאין בקיאין לשמה כלומר שאין נראה להן שיקר דלא קשה קושי' הג"ל: ראה דאמה התוספות שם בד"ה לפי שאין בקיאין לשמה הקשו וא"ל קשה דלקמן

לקוטים מספר משנת חכמים.

מסכת גיטין

פרק א מ"א בחוי"מ בד"ה ברוך שיאמר. בס"ב ובס"ג סי' הרע"ב אינו דמפרשי מבוס לשמה. ובתבו התוספות כלומר דהך דרבא אינו גרלות לבם והא דאמרינן שאין בקיאין הייגו אמין הובבין דאל"כ מאי אמא לשמה מבאר הלכות ניטין ע"ב. וקשה לי דהא התוי"ם בבא קמא פ"ד מ"ב הגמרא בהדיא נגעי הרי ומבני רוב בקיאין הן ואפילו לר' מאיר סתם סברי דדייני מינמר נמירי ורבנן הוא דאגריך ופי' רש"י ורבנן הוא דאגריך דהי אינן שמא הבור כאב הגם לשמה. רק אחר הבהיבה ממלך הבעל ומצא בן עירו בבמו כאמו כו' ומתו לו. והקשו התוספות א"כ היאך דלה הגמרא לאוקמי כר' מאיר הא ר' מאיר סובר דבעינן שיהא מוכח בתוך הגם לבם מי כתבו בבא אחר ומ"ל דאיכא דאיכא בני יוסף בן המשון. ומ"כ מאי מהני האמירה בב"ב ובפ"ב הא אף שבכתב לבמה מ"מ הא אין מוכח מתוך הגם לבם מי בכתב ומי דליכא בני יוסף בן המשון ממילא א"ל לומר בפ"ב ובפ"ב ומתה בסבך לגמה לי בפ"ב ובפ"ב. ותירלו דרבנן הוא דחשבו שלא יבא הבעל ויערער שבתבו הסופר להתלמד ע"ם. ולפי זה קשה מאי הקשו התוספות מאי שנא דקאים שלא לבמו חשבו הסולין. הא לפי שיטת רש"י דמפ' סתם סברי דדייני מינמר נמירי רק בשלא לשמו חשבו דבאמת כתבו הסופר כדינו לשמו רק שבעבל אבלך כב"ל א"כ מהיא ליבא לגיחה רק בשלא לשמו. אבל מחמת חשב מחוכר ואחר הסולין ליבא לגיחה דסתם סברא מגמר נמירא. ועכ"כ התוספות אלו לשיטתן דמפרש דהחשב הוא שלא כתבו הסופר לשם בם רק להתלמד וא"כ ממילא ליבא לגיחה שבתבו במחוכר ובכל הסולין להתלמד. מ"מ קשה היאך משבחת בום בסול כיון דמגמר נמירי אם לא שבתבו להתלמד וכיון שבתבו להתלמד אף בלא בום בסול מחוכר אז דבר אחר ממילא הא בסול מחמת שלא לשמו. וכיון דלא משבחת בום בסול רק היכא דבתבו להתלמד אמ"ב לא לגיחה אמר שבתבו במחוכר להתלמד אף בלא בום. ונראה דאחקו התוספות לפרש דהא דאמרינן שאין בקיאין לשמה כלומר שאין נראה להן שיקר דלא קשה קושי' הג"ל: ראה דאמה התוספות שם בד"ה לפי שאין בקיאין לשמה הקשו וא"ל קשה דלקמן

הראשון וכמו שפי' הרע"ב בשום דבלא"ה אינו שלא דהא ימי חלמו וימי חלמו אינו עולה מן הממין ואחר הנגלחת של מעורע צריך להתחיל לגזירות מחדש ואיך שייך שיעלה של מעורע יעלו לו לגילות של מיר ולכן דברי התוס' יו"ט תמוהין ולגע"ב:

פרק ט מ"ב ירד להקר עמור. נ"ב הא' מהור לא דוקא דהא הוא וודאי מומאה כמו שפי הרע"ב ז"ל כיון שנמצא במקום שמבל תחת רגליו בקרקע א"כ וודאי הטהיל עליו ועוד דאפי' אם היה ספק אם נמצא נ"כ אמא דבספק טומאה ברה"ר ספק אמא כמו ברשא נגעלא אף דאף דהוי ספק מ"מ אמא. אלא שיקר ר"ל דמהור כלומר דאינו סותר את הגזירות משום דהוי טומאת התוס דלא מדע לשום אדם הלכך אפי' וודאי נמצא בו נ"כ אינו סותר אם נתוודע לו אחר הגילות וכמ דתני ליסבר משומאת מת הוא הידוע דין דאמתי טומאת התוס אינו סותר דוקא בהיה מהור מתחילה מטומאת מת אבל אם היה שמד בחזקת טומאת מת מתחילה אף אם נמצא בטומאת התוס אח"כ סותר ואפי' נתודע לו אחר הגילות משום דחזקת אמא ומשמע דאפי' הוה ספק טומאה דאין חילוק בדינים אלו בין ספק לוודאי ולפי זה לשון הרע"ב דכ' דאינו ירד להקר לרבותא דאף דלא ירד לבטל ולא נזהר לגע במקום אמא תמוה מאד דהא מיירי בנמצא בגירור ולא מיירי בדין ספק כלל כמו שכ' הרע"ב בעצמו מתחילה דבין דמצא משוקא א"כ וודאי נמצא בו וא"כ מאי רבותא יש בזה אם ירד להקר אז לא ולא ולע"ג. ונם לשון המשנה דאמר דחזקת אמא אמא אינו מובן כלל לפי' הרע"ב ז"ל דמאי שייך חזקה כאן דכיון דמיירי בוודאי טומאה רק עיקר הטעם דיקר נאמרה הלכה דאם היה אמא מחחילה לא אמרינן דטומאת התוס אינו סותר וא"כ לא שייך זה לחזקה דחזקה אינו שייך אלא בספק דמעמידין הדבר על חזקתו. אמנם נראה התוס' מפרשים דמיירי כולי מחניתין בספק אם נמצא ובאמת דכן משמע דבכה"ג לא שייך דהוי וודאי דאדם יכול להתודע דנמצא בגירור הא הוי משוקא ואיך אפשר לידע דנמצא אז וכן בלא מי כיון דעכשיו נמצא ואז לא רצו אותו וא"כ י"ל דהמשנה קמ"ל שד דין חדש דבספק טומאת התוס טהור לגמרי ואפי' הזאה ג' ז' אינו צריך והשתא שייך רבותא דלהקר דאף דירד להקר וודאי לא מהר והוי חשבינן לוודאי לעמן דיפרך הזאה וטבילה מיהת קמ"ל דמ"מ נחשב לספק והשתא אתיא שפיר גם הסיבה דבירד לבטל וכו' בחזקת אמא אמא היינו דמעמידין בחזקתו דטמא גם בספק טומאת התוס ולפי זה לא יליענן דכותר ג"כ בחזקת טומאה דאפשר דלא קאמר רק דטמא וצריך הזאה וטבילה אבל מ"מ י"ל דאינו סותר ולע"ג בזה:

הגהות תקונים והערות לפי' תפארת ישראל מהג"מ יעקב צבי שפירא ז"ל אבד"ק אסטרין.

מסכת נזיר

פרק א אות ה סעיפא וכו'. נמה נעה מפירוש הרע"ב דקאי אריש, אם אמר להא עזה הוא נזיר, ועי' הוס' פ"ב בזה: אות לן מביא ג' בחמות. ע' בשעמ"ק כאן שכתב נפש הרא"ש דאם אינה אלא לגלת ובגלת לבניא קרבנות הרשות בידו ע"ש היטב ול"ע בזה: **שם** ומביא ראיה לעזרה. וע' הוס' פאן ד"ה שיאה כו', ונקמן מפרש הקנאת ר"ש כו' ע"ש ול"ע, ועי' לקמן פ"ב מ"ח:

פרק ב אות ג וס"ל מיר בעשות כו'. מבינא להדיא דלדידן דיש שאלה מכ"ד בדבור דנו ועי' שיך הר"מ סי' רל"ה: אות יח ואמ"ת ול"ל כו'. לענ"ד הנסבר כן הוא דברישא שאמר אלא ידע שמיר לאסור כיון, לאינה טענה כלל, דאינו מה שהמיר לאסור בכל דיני מיחות, הוא מחמת כוונתו שמתכוין לאסור, דמ"כ הו"ל נדר, אע"כ התורה היינו למי שאומר הריני מיר שיתנהג כך וכך, וא"ל הנ"ל דאינה נקי בכל דיני מיחות, דמ"כ לא מיכחת לה מיר בעולם, שאומר אמ"כ לא הייתי יודע שהדין כן, אע"כ בהוא מ"ל שיתכוין לאסור עליו בכל דיני מיחות, רק שאומר הריני מיר ודיני מיחות הרי מפורשים בתורה, והוא מתחייב עצמו במיחות ע"ד התורה, משא"כ בסיפא, ש"ינו בא מחמת טענה אלא היה בקי בדיני מיחות, רק משום שהיה מתכוין בפירוש אע"פ שמיר אסור בכל אלו, מימ לדיניה בודאי יהיהו לו בחכמים, מ"כ לנו אינכו. והיינו דא נמי בר שבא לאתגייר, דקאמר מודיעים אותו מקצת מצות וכו' מ"מ מבוא דהי נמי לפרוש יפרוש ע"ש, ובאורתה הא נמיכים לבודיע ל כל דיני התורה, ויכול לומר אמ"כ לדעתא דהכי לא מקבלינא, יע"כ כיון שהוא בא לקבל עליו עול התורה, הוא סומך מ"מ על התורה כפי שהתיישבו אמ"כ, ר"ל נמי מיר מ"מ שידע דיני מיחות, רק שיאמר הריני מיר, וממילא מתחייב בדיני מיחות, כפי דמ"ר, וע' תו"מ סי' ס"ח: אות כב והוי כלומר כו'. הו"מ לא נימר כפבוטו, דבסברי הכ"ד בדבור דמי ול"ע, גם בכ"מ דאמריגן הפוס לשון הראשון או מ"מ אמאי מספקינן בזה, ולא נימא הו"ל בדבור דמי, ומודאי הפוס לשון האחרון, ויש לישב. אות כה ולא יעמיק. זה מוכח מהגיי ה', ט', ', והר"ן:

פרק ג אות י עד ולא עד בכלל. ר"ל היה מסמע רק ל"ש יום, ולפי היה נעמיא נמי בגיל ק"ה היה דיון כל חד בלאה ודו"ל ר"ל בדורה: **שם** מקלת יום ككולו. אינו מוכן, ובלאורה ל"ל דהוא ע"ש, ור"ל לא אמרי מקלת יום ككולו וכו', וכוונתו דבאומר הריני מיר ל' יום הא ליכא לאומר דהו"ל לאומר עד ל' דאין מיחות פחות מל'. ע"ז הוכיח דהתם בלא"ה מדר"ל סתם הריני מיר אמ"כ לעיל ועדיין אינו מיוסב כ"כ: **שם** וכ"כ בגמ'. ט"ס ור"ל משא"כ בגמ': אות יג הס"ל בגמ' כר"ל: אות כב והוא מכוחשן. ז"ל נדין זה, ועי' מס"כ עה"ג לקמן רפ"ח: **שם** ואי כיתי עדיס. ע' הומיס כי' ל' סק"ז: אות כד דודאי סתרי להדדי כו' לא הנתתי דבריו ובפרע מס"כ ומכ"ן ל"ל דאינה לשון הלום כלל, ועי' הוספתא רפ"ג, ועי' מס"כ נעדיות פס"ד, ועי' רמב"ם ולח"מ שם

פרק ד אות יז אין בריכה. בלא"ה הא מעשה בריכה היו לרוכין לכה"פ דמי רטיא לחולין ליס המלח, והכל כולה מתרי, ועי' רפ"ה בלומר: אות כב בהתם עכ"ם מ"ל לחמא. ע"ש בגמ' ובכ"ן, ותולה שדבריו תמוהים: אות לא אז ג"כ מתבטל. ובשאה יין ונעמא למת מסתפק בפי' הרא"ש אם זה מקרי מתאה:

פרק ו אות יב מ"ג כו' אינה דר"ע. לאמ"ע סבר כר"י כמש"כ הוס' ורש"י ל"ע ע"א ד"ה ר"א ע"ש: אות כב וה"ל ס"ר. ומשמע דעקה, ולא סבנתי דברי הרמב"ם פ"ה בגיר שפסק דאינו לוקה וע"ש בכסמ"ע: אות טה ר"ל בירושלים. ועי' הרע"א אות ל"ט מה שקיבה על דברי הרע"ב ע"ש, ועי' לבון הרמב"ם פ"ח הל"ג, והראה שדברי הרע"ב ישרים אות נז ו דיק ל' מיון כו' ל' יום. וכן נראה ל"ב ברמב"ם פ"ח ל"ש"א, ותמיהני בסותר ה"ע למש"כ בס"ו הל"ה. (ולולי שם מייר אחר הבאה קרבנותיו, וכעין מ"ש הוס' דל"ש ע"ב ועי"ש בלח"מ שבאיאה, ועדיין לא נתה דעתי בזה), ועי' לעיל אות י"ד מבמע ל"ב כמש"ש הרמב"ם פ"ו, ועי' מש כ לקמן רפ"ח: אות נח דיק מעלת כו'. ע' רמ"ד ותבין:

פרק ז אות ה לפילו מיר עולה. ומיר עולה עם מיר, ימיה מיר, כרמב"ם פ"ו הלי"ד, ודברי המל מ שם תמוהים מאד, ע"ש כמו שבאמיתי שם. שוב ראיתי בציון ירושלים שהעיר ל"כ על רמלי"ם, ועי"ש מש"כ ישוב ע"ד המל"מ: **שם** ולפילו הירו לבון כו'. זה אינה דהכמים מבא"כ ל"ל דבמותי הוא, וב"ש ס"ל דאין לוס מיר אח בע בגיר ע' הוספתא פ"ג: **שם** מוחרים הגדולים כו'. ולא דבכל התורה הגדולים מוחרים על הקטנים, ע' בהו"ע אות מ"ד ומש"כ עליו בהו"ח, לינו מובן: אות כג ואפילו נטמא בטבע ומבא. ע' הורע"א אות מ"ד והנה נסמוך נכי רובע עומות, לא הוי מני בס"ם למיחר לרפוקי מרע"ק, דל"ר דבבון פליגי עליו בזה, מדוע לא דן רע"ק מהק"ו גם על רובע עומות, אע"כ רע"ק בטעיתו לרבון דמודו בבה, משא"כ בני רביעית דם ניחא להס"ם לאוקי אינה הלכתא. ושוב ר"ל, דבס"ם דיין מסא דבמי הנגא בסיפא, והנא אבל בחמצע וטפי הו"ל למיתני כסדבן בראשא. רובע עומות, ורביעית דב, אבל, אע"ב מש"ה שמי הנגא בליעה, למיתני רובע בתר אבל, לדייק דבוקא דומיא דאבל אינו מגלה. משא"כ בחמצע ומבא ודו"ק, ועי' שיבי קרבן אש"כ בזה: אות כה ותמיהני. ע' רמ"ז: אות כח דנקט אלונו לרבותא. לבאורה תמוה, דאם ימי ספוקו אינו עולה, כ"ש ימי חטאו, ע"ש בתוס', ועי' ירושלמי ובשיבי קרבן. שוב ראיתי בכס"ש שבאיר בזה על דברי רש"י ע"ש:

פ"ג כו'. הקשיא אינה מוכנת. ומאתיי בכס"ש שבאיר בזה על דברי רש"י ע"ש:

פרק ח אות ב מיהו בוקא בכיס. ועי' תו"ס לרע"ב ה"ב כי' ק"ג מש"כ בענין הנידון הקשיא המפורסמת על הרמב"ם: **שם** ברמב"ם פ"ה הל"א. ולריך נמי להבינא קרבנותיו כתב"כ לעיל פ"ו מי"ו, ע"ש בבע"ב, ובדברי המחבר שם, והוא מהרחב"ם הל"ל, והמה, דא"כ נם בנשים וקטנים לא משכחת לה, דאיך יאמר אמ"כ בנלוה שני, אם אני רוח הטמא, קרבן טוטאה שלי וקרבן טהרה שלך, וזהו קרבן טהרתי, משמע דהכי ר"ל להבינא קרבן כעה, שבכר יבא בקרבן טהרה שהביא לו, ואין יצא, הרי ע"כ לו גילה קודם הבאת קרבנותיו, כמ"ש כלן. ואם גילה קודם הקרבן, הרי הגלהתו פסולה, ולריך לומר ל"י, ולהבינא קרבנות מחדש, כמש"כ הרמב"ם הל"ל, אע"כ דבלן מגלהן פעם ראשון אחר הבאת הקרבן, ע' הורע"א ול"ע: גם מש"כ אילפ"ק כו' כמגלה הון מלאה. כמיר ל"ע ע"ש [עפי הו"ל להבינא מנמרא ערוכה דף ט"ו ע"א] ע"ש ע"ב בהוס' ד"ה דקיס לבו, ותראה דלק"מ, גם מ"ש עוד דגילות דבור טמא מעבבו, לא דלה שם ס"י הל"ש, ועי"ש בלח"מ ודו"ק, ועי"ש בס"ח הל"י. בעת ראיתי בכס"ש שכ"כ. גם מש"כ דעשה של גילות דוחה לא"ת של גילות, מלבד דהא איכא נמי עשה לגבל פרע, בלא"ה ליך ידחה בסק עשה לא"ת ודאיתי, דלמא הוא מיר טהור. גם מש"כ דבבל הקוף אינה כ' לאוין כמבות דף כ', הייבו דאמקוף והיקף עוכרים, והיינו בוקא בסמיע ובלא"ה אינו מוכרח שיהיה זה כ' לאוין, ושוב גם נמיר איכא כ' לאוין, דהא איכא נמי מעוס בל תאחר. ומש"כ דהם שוים בכל, תמוה, דלאו דהקפה מקרי אינו שוה בכל כיבמות דף ה' ע"א, ועי' הוס' מ"א ע"ב ור"ה ואי כתב, ודף ריח ע"א ע"ב, ובתוס' מלאות איכא נמי כ' לאוין, כרמב"ם פ"א מ"ב, ופ"ש הל"ח. ומה שהיכן קושיה ר"ש ווילענקין, לא יכולתי להבינם דברין כלל. ומש"כ בגלח בשים שהיה ופרס שהיה, בכרש"י מבואר דהגילות היה אחר שהילה, וכן הוא בהדיא בסוגיא ד"ה ע"ב, סוף דבר, לא הבנתי כל דבריו בזה וע"ע: אות יב ומסתיין בתוס'. אינו מדוקדק, ומשום בכהוב ובלה את האשר החיה: **בפירוש** האחרון אות טז והו"ל ס"ס כו' לגלח מיד. היינו לאחר ז':

פרק ט אות א אין גופו שלו. ל"ע בתי עבד והב"ח, ע' רש תענית: אות ב אבל בעבד בכפי כו' כנ"ל: אות י וקיי"ל דהגלחת אינו מעכב. משמע גם בנזיר טמא, דלא כ"ש לעיל רפ"ח: אות יד והיינו שכתב הרמב"ם. ע' פי' המשנה: אות מא דלוג הוא המילוג בראל אחת. ע' פ"ח דהלכות מ"ה: אות נא ולף דאין אחה בדרת כו'. ע' תה"ס תו"מ סי' י' מ"ם בזה ועי' רמ"ז: אות נב לאסור לגלחו כו'. ע"ל פ"ו אות ס': אות נג ואמ"ג דבתיב ויבסף כו' ונעמת נמת. לענ"ד הכם אא היה נמלות מהיות עמלק, ועיקר מלוה הוא על המלך ושמואל היה אז במקום מלך, דשאול בבר נתם ה' עליו:

מסכת סוטה

פרק א אות ד וקיי"ל דבזה"ז כו' אלא הסתתר. עם לוש פלוני, דאם אמר לה סתם אל הסתרי לבו"ע לא אסה"ר, והיינו על בעל מנחת חינוך שכתב דגם בכה"ג נאסרה ע"ש. אות ו אז נסתרה כו'. ע' הורע"א שהקשה בלא"ה אסורה מטוס איסור יחוד ולענ"ד דמיירי כאן במקום דליכא איסור יחוד, (מיהו לפ"ז אודא לה בהוכחה שם בס"ש מהא דאכוסה ושומרת יבם לא שהות ע"ש ו"ש. שוב מצאתי שם בהרמ"ש שהקשה כעין זה ע"ש בהגה"ת הש"ס), ומ"מ אם קיבא לה לאסורה, כמש"כ בלא"ע סי' כ"ב ע"ש, ועי' סי' קע"ח ס"ח, ובס"ח סי' קט"ו ס"ק י"ל בשם הב"מ, ובזה הילאתי מה במקשים בברכות ל"א ע"ב דאמרה תבא לך ולאסתר כו' ע"ש ודו"ק. כעת מצאתי בחת"ס הי"ב אה"ע סי' ק"ב כעין זה, וע"ב בס"ד סכ"ב לענין יחוד ברה"ר, וע' הוס' כיש מדה ד"ה ואכל, ובשם ע"ב ע"ש, והוס' סוטה דכ"ח ע"ב ד"ה מכהן וע"ש בס"ת לענין דלת מוגף ואינו נעול, ועי' ירושלמי פ"ו דכתובות הל"ו דהוא ליבעי' שם ע"ש: אות ט לעולם כו'. הו"מ למתבב נמי הנך דרס"ד: **במשנה** מ"ג, ואלו אחרות לאכול בתרומה. ועיה"ש בשם הירושלמי, וע' בס' עין יעקב סי' ע' שהביא מזה ראיה שלא מהסוס' בהוכות שכי דבמקום המסכתת בהוכחה לא הישינן שמא עיניה נתנה באחר, דלדברי הסוס' לא הוה מקבי הירושלמי מידי דהא בלומרת טמאה אינו לך מכסות בהוכחה, ולענ"ד הקבאים קאי על חשש כהן ומיירי שלמרה טמאה אינו לך בלוגים, וכן משמע מהקשה מבהני דבדרים ובם מיירי בלשת כהן ובלוגים. ואולי מ"ש במשנה כי הלומרת טמאה אינו מכסות בהוכחה ויוצאת, משמע דמיירי בבעון ובאמת ל"י מ"ש הקשה הירושלמי ממשנה לי' דלא קשה רק לר"ש דס"ל שם דאינה נאמנת גם להרומה דלבאת לק"מ ומכ"ש המפרשים שם, הו"ל להקשות ממשנה ה' הנ"ל, ולכו"ש. שוב ראיתי דגם משנה ה' יכול לבאר בלשת כהן ובלוגים, לף דבלוגים יש לה כתובה, מ"מ כיון דקיבא לה ונסתרה, מ"ש מעשה גרינו לאחור עליו, מכו"ה לין לה כתובה וכן מצאתי בהגהת פורת יוסף שם: אות יא דאין המיס בודקים כשיש עד טומאה, לא ראה דברי המל"מ הובא בחוכו"ר כאן אות ד ע"ש, ועי' בס"ש לחבני מלוחים מש"כ בזה דבר נחמד ומקבל:

פרק ג אות טז והוקא זכות הורה. לכאורה לפ"ז אין יכול לקיימה בכלא בדקוה המיס. ויתוש שדברו בזה ע"ש. ובלמת טמאה היא ע"ש. שוב ראיתי בהוס' ד"ל ע"ב ד"ה טהורה דלמא זכות תולה לה. ובלמת טמאה היא ע"ש. גם בלוגים לא פרעדין פטור לפ"ז לכאורה גם אם לא בדקוה המיס לא יעכוב הבעל לפרוש לה בכתובה ולמת זכות הלי לה, ובאמת זיעתה תחתיו. וגם לולי יש עדים במדה"י שזיעתה מש"ה אינם בודקים, ולולי משום דמוקמינן ל' בחזקת בדקת): אות לא ואמ"ע כו'. לכאורה כ"ש אם בלו עדים שטהורה:

פרק ד מ"ג, מעוברת חבירו. ע"ב שכתב שיש לו בלשן רש"י, ומבוכן הביג בספר עין יעקב על בעל משכנות יעקב, שדייק מלשון רש"י בתוכות, דסל"ל כשיטת הר"ש דבגרוסה לא גזרו, ובבר קדמוהו בהלי' אלה בס' ק"ע פ' הבלן סקיו, ובהגה' לעודת אחוב: אות יט אפילו בקיבא לה. ומעבו"ש: אות כ פחות מבן ט'. ע' הוס' כלן ד"ה אבל, ועי' רומ"ל, והיינו שלא הביאה, שוב ראיתי בפ"ח קע"ח סק"ד שהעיר כן עליו ועי"ש בהרמ"ש: אות כב כשרוליון בה כו', ועי' בס"ש דכיה דבעי למפבע מכלן, דבעל היינו יכול למחול, וקדחי סתמא לדם ניחא ליה במלי דעבדי ב"ד ע"ש, והיינה כד רוצה שלוח. ראיתי לבגאון מוסת הדור בס' כ"ש ס"א, שהקשה מהא דבתוכות י"א, דמקשי ולי לחרה יכולה למחות, יהביא לה קנס דאולה ולכלה בגיבה, עכ"ל הש"ש, ובקשה מדוע לא נימא ב"כ סתמא ניחא ליה במלי דעבדא ב"ד, ומבתה"ת הגדולה, דבר סברא לא שייך, אלא כמי שמוחזק בדת ישראל, ומתוכה ע"ש בחורה, תתכיון דבודאי לא יאמרה מי ב"ד, משא"כ סתם דמיישינן דיכסוד בדת ישראל, ויבוא לדת אבותיו, וכי בלים כזה שייך לומר דניחא ליי במלי דעבדי ב"ד, ו"ש:

פרק ה אות ג ממלא טמאה יתרה. ל"ע היכא שבעולא יודע בעצמו שלא עשה המעשה עמה, רק שאסרה לבו"ע לא אסה"ר, והיינו על בעל מנחת חינוך שכתב דגם בכה"ג נאסרה ע"ש. שוב ראיתי אח"ז בספר ברון טעם ל"ג ע"ב דפוס יוזעפלף, שכתב בפשיטות דמיתר לעשה, ובזה יש ליישב קושית הגרע"א בדו"ח ביבמות ס"א ע"ב, על הא דר' מתיא בן חרש אומר אפילו הלך בעלה להקוותה ובא עליה עשאה זונה, והקשה הא בלא"ה כיון דבא עליה בעלה, אינה מעקה משון, מ"ב אינה שוחה ואל"ב אסורה מחמת הקינוי, ובסוה"ב אסורה לבעלה, ולכמ"ש ה"ש, היכא דהכהן יודע שהיא טהורה, מ"ב מחמת הסתירה לא היתה אסורה, רק מ"מ כיון שע"ש דיה אסורה לבעלה, לכן אם בא עליה עשאה זונה, מיהו יש לפקפק דלולי כיון בהוא יודע דטהורה היא, גם מעשה זונה לא נאסרה. דהא לא נבעלה לפסול לה לפי ר' יעקב:

פרק ז אות ו לא זכיתי לידע. לא ראה דברי הגרו"א לקמן מ"ז דיש ברכות כ"ג, ע"ש מש"כ בזה: אות כא דמ"ב אינ לבבכם. ע' הוס' שם בשם ירושלמי, ותירוצם שלא זכר לוחם: אות נד מקרא הדיוט. לא מצאתי עשה בקושיא זאת, כיון דבפטור הוא מעשה בכודו וכיון דנגד התורה יכול למחול, כמש"כ בסמוך, ולא עדיף מממונו ביכול למחול לחבירו, וכי בשביל זה שמחל לחבירו ליתה דבר נקרא הדיוט, עי' כ"מ דף ל', ובמג"א סי' ס"ג סק"ו בשם הרשב"ש וסי' תע"ב סק"ו וכמ"ש שם ודו"ק: אות נו וקבה לי כו'. ע' טב"ר מהמ"ק תו"מ סי' לי, ועי' הגהת חת"ס רים מסכת זאת:

פרק ח אות ם לפי' חטא שמה"ם. ראיתי בס' מנחת חינוך בהמצות מצוה תקכ"ה שהקשה לשי' הרמב"ם דחבב אל ירך לנבכם, אל תרגל ואל תחפוז לנ"ה, א"כ הא דקאמר הנמ"ד דמ"ד מלן תנא שמע קול קרנות והרהיע כו' תוזר, כמאן כר"ע, ולא כרי"ג, ולפי' הרמב"ם הא לריה"ג נמי אחיה, דהא זה גופא עבירה, דעובר על ל"ת דלא תרגלו, ולעמ"ד לקמ"ו, דע"ב דלאו דהקפה מקרי אינו שוה בכל כיבמות דף ה' ע"א, ועי' תוס' מ"א ע"ב ור"ה ואי כתב, ודף ריח ע"א ע"ב, ובתוס' מלאות איכא נמי כ' לאוין, כרמב"ם פ"א מ"ב, ופ"ש הל"ח. ומה שהיכן קושיה ר"ש ווילענקין, לא יכולתי להבינם דברין כלל. ומש"כ בגלח בשים שהיה ופרס שהיה, בכרש"י מבואר דהגילות היה אחר שהילה, וכן הוא בהדיא בסוגיא ד"ה ע"ב, סוף דבר, לא הבנתי כל דבריו בזה וע"ע: אות יב ומסתיין בתוס'. אינו מדוקדק, ומשום בכהוב ובלה את האשר החיה: **בפירוש** האחרון אות טז והו"ל ס"ס כו' לגלח מיד. היינו לאחר ז':

פרק ט אות א אין גופו שלו. ל"ע בתי עבד והב"ח, ע' רש תענית: אות ב אבל בעבד בכפי כו' כנ"ל: אות י וקיי"ל דהגלחת אינו מעכב. משמע גם בנזיר טמא, דלא כ"ש לעיל רפ"ח: אות יד והיינו שכתב הרמב"ם. ע' פי' המשנה: אות מא דלוג הוא המילוג בראל אחת. ע' פ"ח דהלכות מ"ה: אות נא ולף דאין אחה בדרת כו'. ע' תה"ס תו"מ סי' י' מ"ם בזה ועי' רמ"ז: אות נב לאסור לגלחו כו'. ע"ל פ"ו אות ס': אות נג ואמ"ג דבתיב ויבסף כו' ונעמת נמת. לענ"ד הכם אא היה נמלות מהיות עמלק, ועיקר מלוה הוא על המלך ושמואל היה אז במקום מלך, דשאול בבר נתם ה' עליו:

מסכת סוטה

פרק א אות ד וקיי"ל דבזה"ז כו' אלא הסתתר. עם לוש פלוני, דאם אמר לה סתם אל הסתרי לבו"ע לא אסה"ר, והיינו על בעל מנחת חינוך שכתב דגם בכה"ג נאסרה ע"ש. אות ו אז נסתרה כו'. ע' הורע"א שהקשה בלא"ה אסורה מטוס איסור יחוד ולענ"ד דמיירי כאן במקום דליכא איסור יחוד, (מיהו לפ"ז אודא לה בהוכחה שם בס"ש מהא דאכוסה ושומרת יבם לא שהות ע"ש ו"ש. שוב מצאתי שם בהרמ"ש שהקשה כעין זה ע"ש בהגה"ת הש"ס), ומ"מ אם קיבא לה לאסורה, כמש"כ בלא"ע סי' כ"ב ע"ש, ועי' סי' קע"ח ס"ח, ובס"ח סי' קט"ו ס"ק י"ל בשם הב"מ, ובזה הילאתי מה במקשים בברכות ל"א ע"ב דאמרה תבא לך ולאסתר כו' ע"ש ודו"ק. כעת מצאתי בחת"ס הי"ב אה"ע סי' ק"ב כעין זה, וע"ב בס"ד סכ"ב לענין יחוד ברה"ר, וע' הוס' כיש מדה ד"ה ואכל, ובשם ע"ב ע"ש, והוס' סוטה דכ"ח ע"ב ד"ה מכהן וע"ש בס"ת לענין דלת מוגף ואינו נעול, ועי' ירושלמי פ"ו דכתובות הל"ו דהוא ליבעי' שם ע"ש: אות ט לעולם כו'. הו"מ למתבב נמי הנך דרס"ד: **במשנה** מ"ג, ואלו אחרות לאכול בתרומה. ועיה"ש בשם הירושלמי, וע' בס' עין יעקב סי' ע' שהביא מזה ראיה שלא מהסוס' בהוכות שכי דבמקום המסכתת בהוכחה לא הישינן שמא עיניה נתנה באחר, דלדברי הסוס' לא הוה מקבי הירושלמי מידי דהא בלומרת טמאה אינו לך מכסות בהוכחה, ולענ"ד הקבאים קאי על חשש כהן ומיירי בלשת כהן ובלוגים, וכן משמע מהקשה מבהני דבדרים ובם מיירי בלשת כהן ובלוגים. ואולי מ"ש במשנה לי' הלומרת טמאה אינו לך בלוגים, וכן משמע מהקשה מבהני דבדרים ובם מיירי בלשת כהן ובלוגים. ואולי מ"ש במשנה לי' הלומרת טמאה אינו לך מכסות בהוכחה ויוצאת, משמע דמיירי בלשת כהן ובלוגים ל"י מ"ש הקשה הירושלמי ממשנה לי' דלא קשה רק לר"ש דס"ל שם דאינה נאמנת גם להרומה דלבאת לק"מ ומכ"ש המפרשים שם, הו"ל להקשות ממשנה ה' הנ"ל, ולכו"ש. שוב ראיתי דגם משנה ה' יכול לבאר בלשת כהן ובלוגים, מ"מ כיון דקיבא לה ונסתרה, מ"ש מעשה גרינו לאחור עליו, מכו"ה לין לה כתובה וכן מצאתי בהגהת פורת יוסף שם: אות יא דאין המיס בודקים כשיש עד טומאה, לא ראה דברי המל"מ הובא בחוכו"ר כאן אות ד ע"ש, ועי' בס"ש לחבני מלוחים מש"כ בזה דבר נחמד ומקבל:

פרק ג אות טז והוקא זכות הורה. לכאורה לפ"ז אין יכול לקיימה בכלא בדקוה המיס. ויתוש שדברו בזה ע"ש. ובלמת טמאה היא ע"ש. שוב ראיתי בהוס' ד"ל ע"ב ד"ה טהורה דלמא זכות תולה לה. ובלמת טמאה היא ע"ש. שוב ראיתי בהגהת פורת יוסף שם: אות יא דאין המיס בודקים כשיש עד טומאה, לא ראה דברי המל"מ הובא בחוכו"ר כאן אות ד ע"ש, ועי' בס"ש לחבני מלוחים מש"כ בזה דבר נחמד ומקבל:

פרק ג אות טז והוקא זכות הורה. לכאורה לפ"ז אין יכול לקיימה בכלא בדקוה המיס. ויתוש שדברו בזה ע"ש. ובלמת טמאה היא ע"ש. שוב ראיתי בהוס' ד"ל ע"ב ד"ה טהורה דלמא זכות תולה לה. ובלמת טמאה היא ע"ש. שוב ראיתי בהגהת פורת יוסף שם: אות יא דאין המיס בודקים כשיש עד טומאה, לא ראה דברי המל"מ הובא בחוכו"ר כאן אות ד ע"ש, ועי' בס"ש לחבני מלוחים מש"כ בזה דבר נחמד ומקבל:

פרק ד אות יז אין בריכה. בלא"ה הא מעשה בריכה היו לרוכין לכה"פ דמי רטיא לחולין ליס המלח, והכל כולה מתרי, ועי' רפ"ה בלומר: אות כב בהתם עכ"ם מ"ל לחמא. ע"ש בגמ' ובכ"ן, ותולה שדבריו תמוהים: אות לא אז ג"כ מתבטל. ובשאה יין ונעמא למת מסתפק בפי' הרא"ש אם זה מקרי מתאה:

פרק ו אות יב מ"ג כו' אינה דר"ע. לאמ"ע סבר כר"י כמש"כ הוס' ורש"י ל"ע ע"א ד"ה ר"א ע"ש: אות כב וה"ל ס"ר. ומשמע דעקה, ולא סבנתי דברי הרמב"ם פ"ה הל"א. ומשמע דלוקה, ועי' הרע"א אות ל"ט מה שקיבה על דברי הרע"ב ע"ש, ועי' לבון הרמב"ם פ"ח הל"ג, והראה שדברי הרע"ב ישרים אות נז ו דיק ל' מיון כו' ל' יום. וכן נראה ל"ב ברמב"ם פ"ח ל"ש"א, ותמיהני בסותר ה"ע למש"כ בס"ו הל"ה. (ולולי שם מייר אחר הבאה קרבנותיו, וכעין מ"ש הוס' דל"ש ע"ב ועי"ש בלח"מ שבאיאה, ועדיין לא נתה דעתי בזה), ועי' לעיל אות י"ד מבמע ל"ב כמש"ש הרמב"ם פ"ו, ועי' מש כ לקמן רפ"ח: אות נח דיק מעלת כו'. ע' רמ"ד ותבין:

פרק ז אות ה לפילו מיר עולה. ומיר עולה עם מיר, ימיה מיר, כרמב"ם פ"ו הלי"ד, ודברי המל מ שם תמוהים מאד, ע"ש כמו שבאמיתי שם. שוב ראיתי בציון ירושלים שהעיר ל"כ על רמלי"ם, ועי"ש מש"כ ישוב ע"ד המל"מ: **שם** ולפילו הירו לבון כו'. זה אינה דהכמים מבא"כ ל"ל דבמותי הוא, וב"ש ס"ל דאין לוס מיר לא בע בגיר ע' הוספתא פ"ג: **שם** מוחרים הגדולים כו'. ולא דבכל התורה הגדולים מוחרים על הקטנים, ע' בהו"ע אות מ"ד והנה נסמוך נכי רובע עומות, לא הוי מני בס"ם למיחר לרפוקי מרע"ק, דל"ר דבבון פליגי עליו בזה, מדוע לא דן רע"ק מהק"ו גם על רובע עומות, אע"כ רע"ק בטעיתו לרבון דמודו בבה, משא"כ בני רביעית דם ניחא להס"ם לאוקי אינה הלכתא. ושוב ר"ל, דבס"ם דיין מסא דבמי הנגא בסיפא, והנא אבל בחמצע וטפי הו"ל למיתני כסדבן בראשא. רובע עומות, ורביעית דב, אבל, אע"ב מש"ה שמי הנגא בליעה, למיתני רובע בתר אבל, לדייק דבוקא דומיא דאבל אינו מגלה. משא"כ בחמצע ומבא ודו"ק, ועי' שיבי קרבן אש"כ בזה: אות כה ותמיהני. ע' רמ"ז: אות כח דנקט אלונו לרבותא. לבאורה תמוה, דאם ימי ספוקו אינו עולה, כ"ש ימי חטאו, ע"ש בתוס', ועי' ירושלמי ובשיבי קרבן. שוב ראיתי בכס"ש שבאיר בזה על דברי רש"י ע"ש:

פ"ג כו'. הקשיא אינה מוכנת. ומאתיי בכס"ש שבאיר בזה על דברי רש"י ע"ש:

פרק ח אות ב מיהו בוקא בכיס. ועי' תו"ס לרע"ב ה"ב כי' ק"ג מש"כ בענין הנידון הקשיא המפורסמת על הרמב"ם: **שם** ברמב"ם פ"ה הל"א. ולריך נמי להבינא קרבנותיו כתב"כ לעיל פ"ו מי"ו, ע"ש בבע"ב, ובדברי המחבר שם, והוא מהרחב"ם הל"ל, והמה, דא"כ גם בנשים וקטנים לא משכחת לה, דאיך יאמר אמ"כ בנלוה שני, אם אני רוח הטמא, קרבן טוטאה שלי וקרבן טהרה שלך, וזהו קרבן טהרתי, משמע דהכי ר"ל להבינא קרבן כעה, שבכר יבא בקרבן טהרה שהביא לו, ואין יצא, הרי ע"כ לו גילה קודם הבאת קרבנותיו, כמ"ש כלן. ואם גילה קודם הקרבן, הרי הגלהתו פסולה, ולריך לומר ל"י, ולהבינא קרבנות מחדש, כמש"כ הרמב"ם הל"ל, אע"כ דבלן מגלהן פעם ראשון אחר הבאת הקרבן, ע' הורע"א ול"ע: גם מש"כ אילפ"ק כו' כמגלה הון מלאה. כמיר ל"ע ע"ש [עפי הו"ל להבינא מנמרא ערוכה דף ט"ו ע"א] ע"ש ע"ב בהוס' ד"ה דקיס לבו, ותראה דלק"מ, גם מ"ש עוד דגילות דבור טמא מעבבו, לא דלה שם ס"י הל"ש, ועי"ש בלח"מ ודו"ק, ועי"ש בס"ח הל"י. בעת ראיתי בכס"ש שכ"כ. גם מש"כ דעשה של גילות דוחה לא"ת של גילות, מלבד דהא איכא נמי עשה לגבל פרע, בלא"ה ליך ידחה בסק עשה לא"ת ודאיתי, דלמא הוא מיר טהור. גם מש"כ דבבל הקוף אינה כ' לאוין כמבות דף כ', הייבו דאמקוף והיקף עוכרים, והיינו בוקא בסמיע ובלא"ה אינו מוכרח שיהיה זה כ' לאוין, ושוב נמיר איכא כ' לאוין, דהא איכא נמי מעוס בל תאחר. ומש"כ דהם שוים בכל, תמוה,

לא הוסיר פיאות אלא שלא ליבה מגבות הפיאה, ומריבוי מילותיו, כמ"ש כי פלאתי נלבבן רגיש הגוים כו' לא תירא מהם, ומפויב כל אים לאחוז לא לבבו, ולהיות חוק בבטחון על ישעה כי' יה', לבל מי שבטחו הוא בך, והלם המגן, וכיון שבוחש קול שופר וכדומה, נמס לבבו ויבו למים ולין בכתוב לאחז ל"ש, אין בזה שום חטא, והוס רחמנא סליה: לוה בב ובטל בה דברים. לרש"י מלא שלא היה כופל לחלב עים, והוא הרביע פרבי"ו עם פירוש הרמב"ם: שם ומ"ב קקה כו'. לפי אין לך לחבר מיבחלל ביאך לגלחמה, אלא ע"ב דלקמ"ל:

פרק ט לוה ז והכורים כו' ביש בה קיב. לעניד דמייני דבשת שהשיב בה ב"ד הין בה ק"ב, ובמת נחמעבה דבלה דשיקר חלוי בחר שבת הבחמעת: שם בסולי עבדה כו'. היה יכול לחבין בסביטות, עי' רמב"ם שם פ"ב הלי' ו' ו"ל, והבין, ושי"ל בבמה גוונו: לוה ו לא שבלבע הגף. מנומנה, ולבאוה בלבה שהבדרים מבוסרים בלן ולא"ע: לוה יו וקבה מה לבוהבות וטי. המה לא הקבה מפ"ד דבהובות סוף מ"ב, אבל בחמה לקיב, דבוונה ההוס' הוא, ההבה בחמבנר, בדלוייבה לין מילה בין לבחלה לון דיעבד, ולחייבה מדפרין שם כ"ח, לין כוהבין, והחמרת בחבו ובחבו לה כבר כו', ומלי קושיה לבחלה לון כוהבין ובדיעבד כבר, לע"ב דקי"ל לבשים הבבה לין לאלק בזה, ופ"ב בבבחה ענ"ן: לוה יבן לו ל"ל. בן פרים בקיב ביבחלבה לוה סב וע"ג הוקן הוה קודם הבבה לבינ"ה. לפי מבי', דבה לבינ הוקן הבבה בבבה בבבה ב

דבריו לוים מוגבים לי. שם ואולה"ק ליומ"ל כו' ולמה לא הקשה להמרדכי ר"כ, ולידידיה ס"ל כלחוספות ר"ת, דהקושיה בשיטת עושה שליח, דהא ס"ל בקידושין אין שליח עושה שליח כ"ש בסמוך. שם וקשה לי כו'. ועי' בלו"ח מ"ש בזה: שם ליתא דברי לחוספות ר"ת אין שליח קבלה שום שליח. כל שליח דאינה בלא עושה שליח. כמ"ש הכ"ש סי' קמ"ג סי"ב ע"ש. שם אבל אולה"ק ל"ל קבלה בשבו"ע כו'. לי לא קבלה ס"ל דאין צריך שיקבלו בפני הבע"ד, אלא אפילו בפני אינם אחר, ולא צריך כלל לשליחות, ועפי' הו"ל להקשות מקידושין, דבאמת מהני שם שליחות, כמ"ש הרמב"ם פ"ז משכנות וע"ש בלח"מ, שכתב בדעת הרמב"ם דגם בני שבועה מהני שליחות, ובאמת קשה לבבי, כיון דלוכל רק חד מעשיה, מ"ל למעשוי שליח, דלמא לא בתעבוד רק אינם דעלמא, אבל שליח מהני, ולדעת הרמב"ם ניחא, וע' ט"ר מהדו"ת סי' קמ"ו, קמ"ח, מ"ש בעמן זה וע' תורע"ת לעיל אות ל"ד מ"ש בארוך: שם אבל כל אחר לו כו' אלי מצוי. זהו דעת הגאון רש"ל אבל פליגי הפוסקים עלי' וע"ש סי' קמ"ח סמ"ג. שם דלית מעוס דבוקרא לו אינן בעל דבר. אין זה שחר. שם ולדברי כמי הרב כו'. ע' פ"ת סי' קע"ח סי"ב כ"ו בשם הגו"י מיהודים סי' קכ"ט, מבואר דלא ס"ל התיקון של כמו כאן:

פרק ז אות ב בס.ר"ב, ולהבין ים התיקון. ט"ס ו"ל ולבנ י ים מלוקה: אות יד בסי"ד, וכשעה כהיבה. ל"ל וכשעה כהיבה: אות כ דבל מקום כו'. לכאורה כלל זה נסתר מהא דס"ס דהא לאמ"מ אין פיוהבין מיבים כמשנתיה, כלה"ע סי' ל"ג ע"ש: אות לט וכסיפא דמשמעינו. אינו דוגיה דשם אמר ר"ז שלשבור מבגד פנין לי יום, משא"כ הכא הא המר מכאן ועד שלשים יום ספיקא דשלשים יומים הרלשונים קאמר.

פרק ח אות יד ואולה"ק כו'. ע' רשב"ל ומ"ן: שם אמנם קשה לי כו' דיה לי שיכול כו'. ע' ל"ל אות ט': שם ותמוה כו'. לא מצאתי קורת רוח בדבריו שם דעכ"ס אינו בתוך ד"ה בלא כו'. בעלם אמנו דברי הרא"ש סי' ו' בסיקון, ובקל"ל אות ע' ע"ש. שם מה מוכח. ט"ס, ומ"ל מזה מוכח: שם ה"ק קרוב לו כו' לף שבגד כו' קרוב לה. גם בזה לא כך דברי הרא"ש הנ"ל, ובלא"ה דבריו המוכיח, ועי' לעיל אות ג': שם עכ"פ מלי קושיא כו' ספיקא הוי. ע' הטבר בדברי הטוס' ומראה פלין ממם בקושיא זו: שם ואמלי יתלוקן כו'. א"כ מלי הועילו דבה ומ"ר מפ"ל ע"ש ד"ה ולא יתחיב בשבועה. לף שמא תמות הקודם: שם אלמה לגרשה לף פ"ו: שם אמנם לפמ"ד אין נראה כן. וכן הביא עליו בתשו' רע"ז, שנדפס מחדש ס"ו, ובריטב"א כאן אות ס"ו: שם דעכ"ס כתב הלך כו' קנה לאפ"ע. ע' תיבות פי"ב מ"ב, ומ"ל בוב רחיני שרמו לזה הכ"ס סס סי' קמ"ט אות נו והתכונה להקשיטה. ל"י מכ"ל דקוקא במתכוון, דפסוקו לא אינה יודעת לבבל יכול לגרשה:

מסכת קידושין

פרק א אות ז וקשה לי לאמת מעה. לא זכר דברי התוס' ר"ת ע"ב ד"ה והרי ע"ש: שם ומנה על קודם כפול היה. מגומגם, דשקל דתוריתא הוא סלע דרבנן, ועי' רש"ן פ' הלא פסי' י"ג. ועי' חוב' בכורות ה' ע"א ד"ה ומנה: אות יא הא דהקדים גע לאמיתה. כלשנא דקרא ושלחה מביתו, לו כי יומות כו': אות טו ולפסק כו' קונה הוא ל"ע. לי אמר אמר, ואם כוונתו דכיון שקונה מ"ע ה"ה דקנה, זהו תיקון הריטב"א, ע' מל"מ רפ"ב מהלי עבדים: אות כ ומ"ל דעכ"ס כותב שטר, דבר המוה וזר, ולדבריו במכורתו ב"ד מי יכתוב לו שט"ח. ועי' רש"י טיו ע"א ד"ה משום דעבד ליה סם, מבמע דלא כדבריו, ועכמ"ס פ"ב מהלי עבדים, ועי' ט"ר ע"א לי דבכבר לי שטרא לחמי הייתו כסף ע"ש ודו"ק, ועי' ניתין מ"ב ע"ב גבי מוכר עבדו לחרש: אות לד ומ"ל כו' הייתו טעמא כו' לג"ר. המוה הר' ראמי לה בסיפא בחדיא. אות לז לא קנה עד שיחן כל הדמים סם ק"ל מ'. [ע"ס ומ"ל ק"ל] לבון הטו"ש עד שיחן דמים ומ"ש: אות ם קנ"ח ס"ב. ע"ש ס"ד: אות מה אין הלשון חל כו' על ריבל. אולי שוופו לעצות שטר מהילה: אות נג ר"ל דאמו שוורה מכל אלו ותשמע דגם מיפרעה פטורה, לף דהיא הלמ"מ מ"מ הוא הלק ממצות מילה דאל ולא פרע כאלו לא מל, מיהו בעיבה דאת מבוב סכנה סביעת דהיא מייבת דלא גרע מיפלר אחר, ו שמע דגם מילה שלא בעונה מוטל הינוב על האב וכן מוכח ביומות דע"א ע"ש, ע"ב, דס"ו שבאת קין המצות על הלא ולכן מעבבתו מיבילת ק"ם, וכ"כ בס' מגת חיוב, דלא כמ"ם בהגבת הס"ם שם: אות נד גם כרבו מוהר שלה רבינו. כ"ש בתחבוים שבתבו דגם בפיו שי' ועי' פ"ד דב מ"ע אמרו לו יומת לבו ל"ש מיקומו ועי' ניתין י"ד מי נתן לילתי לבא בר מבוהי: שם דברי הקאיר יעקב כו' קברו יחקר. וכן בפרשה תולדות אבר נתן הלבים לאבר הבר: שם ומלה ד"ש וכו' ש"מ מיסוס כו', ע"ש בת"ל מבדם ל וכ"כ בהוס ר"ד שם ועי' מ"ב מ"ש אמ"ש סי' מ"ב ועי' הוספת כתובות פ"ו ד"ה פרעה כו' יעו"ש ועי' מ"ש המחבר ספ"ד דסס"ד רות כ' אות עד ב', לר' יעקב כו'. לא הבנתי קושיתו, ועי' גמ' כלן, גם לא מצאתי בדבריו תירון לקושיא זאת: אות עב ופלוגי נגעים כו' רק ביאור. ע' שבת דף קכ"ח ע"ב, ובפירש"י שם ו.ו"ר, ועי' ר"ש המחבר לכלבת בבת כללי מוקים סי' ד' ס"ש: שם ואפ"ה לא נעשה עליהם. ועי' ביאור הגר"א אות סי' תר"ו סי"ב ומהרדבי בלבי מסכת יומא.

פרק ב אות יח שניהן מקודשות מספק. לכאורה דוקא בקדושי כסף אבל בקדושי שטר הא בעינן לכתה: אות כא ואפילו בגזל דיבה לא אמרינן בגזל. אות כב ותיתון קושית לתס לבנים: וכ"כ בלו"ח כאן: שם שהוס' הקבו לאמלי דמוקי לה כו'. ע"ש בלבון הרח"ש וכ"ל: אות כו ס"ל מ"ש ממן רבינו. ועי' הו"ש כאן ד"ה ומע"ש, וד"ה ובריקדם בסופו ורש דבריס סתרוים זה"ז ע"ש ותבין: אות לו ולהרע"ב הבמיע הקדם. ע' הטבר בלבון הרע ב: שם ולמה לא מייתי הקדם בוסיה כו'. לק"מ דהא ל"ה לבדדי, דהקדם יוצא לחולין, ועכ"ז הוא ולאיסו לסריים, מ"ב לא מיגן לחילף הדא מלידן כחונן, מ"ש לא הוי ב' כתובים, מ"ש גם קוביא הר שוגה בלו לק"מ: שם וקשה ולמה לא פרכי לי כו'. ע' מ"ש בפ"ב דפסחים בתיבוסים לבולי בקום שבת. ליתא, ולולי מדיהו לתגבה מילתה: שם כסי' קפיא סי"ב, בכ"ל. וע"ש בפ"ת בשם המו"ל שם לאמרינן חוקה כו'. ע' לקמן ס ס קמ. שם לאמר בגאתה כו' אמא מדרך. מילתא דמגיה, ועי' פ"ת סי' לי סי"ק י"ח. סי' ב בכפר לאד וכו'. ועי' פל"ו: שם וכ"ל. לא זכרתי לבנין כל דבריו: כו' ב דניחוס אמא הפילה כו'. ל"ש מלי קושיא, דלעו לא מבכתה לה בדיעון דלא הפילה בוס דבר, ועוד הלא נתמן: שם מדיחוק בבנה קודם עבירה. ועי' רמב"ם פ"ז מ"ל אבל ר' ר"ו, ופ"ג מהלכות אבלות הל"ב, ופ"ט מהלכות גירות הל"ח ודו"ק סי' ד' ע"פ מ' חבם אחוה. ועי' ב"ש סי' קל"ד. עיש כלומסים ומביאתה בר"ות ב"ד. הבם אפשרון הבייב בקבן: שם ה"ב לאה קנתן פוגעין בו. ל"ו מה רחה על בכה הקשות על גלגלמ"ו. שם ושיון בפסקי הרא"ש. הובת בב כ' ר"ג סיק י ח, ועי' ברל"ה בהלכות מגילה מפיס על הא דקבר רבה ובתיבי ל"ר: סי' ה לא הוה הוה בדבר. ע' בספר עין יעקב ס"ה בבריא קובי המקבה בקידושין בל"ר, דקבוכני שם רבו בסיבוכו לם עוד יוגה בין לחיות והקשה הא לתן לוקה ומשלם ע"ש מ"ש בלוקן, ולעניד מבבה"ל דהיה העבד מסוכן והוצרך לפרס, מ"ז ע"ש: שם ולתל"ל כו' וסמלר יהיה כו'. כן הוא לבדיה שם: בבה"ד והו"ל כהסיבו. ע שעב"מ ס"ת מהלי אישות הל"י. אות יז ל"ח לקי.ושיו. תבוה, דגם בזה הוי ספק קידושין: אות לן ולבכי נלמן כו'. ומלה דאם הוא מבספולין שלאוסה לו לימו נלמן לומר שקידשה דאלמ"ר: אות ם דשוא דאפשר הבמ"ל. לכלוסה ריאה דוקא הוא, אבל בנין, ולמהו, מוהרות בקרובותיה: אות שב בסר"ל, הכי בהגדיל יכול לבמות. כוא מלוקה הסיסים, ועי"ש בבטמ"ק בכהוות:

פרק ד אות ג ל"ל כו' שאינן לאוין לבור. עי' תו"ש מה בפקפק למ"ה עיקר סיר בסר, ותיקון ל"ב זכר דבר, הוס יבוות פ"ו ע"ב ד"ה ומבני לי, ע"ש מ"ש לתרן: אות ח ר"ש, ל"ה בט מלוי ומיבו כו'. ליתא, ולולי ע"ש ומ"ל מרוכי, ועי' חו"ש ובוכמ"ל: אות בט כ"ל הבעמידם חיל מיוחד. ע' בגמ' מה שיוכן ע"ז ע"ש, ופלא שלא זכר מזה: אות לן ובכי קיי"ל דאבר נלמן. ועיי' גמ' ג' נלמנין לאחר, מיה כו' ואם קבל עליה עכרות, רפי' ע"ל ל"ב, ולאיהו בספר תבל בבדפס על הכוכלוי שבבית זהה בבס המ"ש שבבית אחת מהבוספתא, ובמחבר תמר עליו דבל אין עכשוה פרות רבים, ותמיסני בלא זכרו דבריו הגמ' הכל, ומי מה"ש לינו ת"ו. אות עז ע"ש מה שבלתיתי דבר נמנה כו'. כעין סיבור זה מבר בבטמ"ק ספ"ע דבדרים: שם ועפ"ז כו' ש"מ שבטוב הזה כו'. כעין זה כתב המבכ"ם ע"ש:

בקונטרס אבי עזר רמזי אה"ע

סי' א כוסין אותם עד שתאמר דוקא אחי ע' ס"ס קי"ז בת"מ וכ"ש, ועי' מ"ב מ"ש סי' ק"ד והוכח בפת"ש בס: שם בחוס שבודר. ט"ס ומ"ל שבודר: שם אבו"ת וכו' ולפש"ד כו' דבקר הר"ן כו'. המעיין היטב בר"ן שם יראה בחין זה כוונו ע"ש היטב ותבין, ועי' שטו"ק ג"כ שחינן כעין זה, ועי' תיס הלא"ש מ"ת סי' ק"ע: שם והכל כיון הבתנה כו'. וכ"ל לעל בסמוך, וע"ש דמפורס לחדיא שם בגמ' כתובות דגם רס אחנה עמה וחיא מוחלת מדעתה לאסר ועי' שו"ע אה"ע סי' ס"ו ובנחלות הגר"א ס"ק"ד מש"ש בשם הר"ן, ו"ל קצת: שם לבני הו"ל ספק חיוב. לא הבנתי, דגמ"ש אחר הבע הא החיוב ולולי וספק נפטור כבו בבעי"ש ובכיר אחר אמו, ועל"ד הרמ הוצ אחר"כ ותחיב בעל"ש בחיוב אמו הבא שמא תמות בחיי: שם אחרים לגרשה לף אלין לו לבלם לה כתובתה. ראיתי בספר עין יעקב בתו"ס ס"ל לרשב"א דאין לגרשה אם אין לו לבלם הכתובה, משום דפריעת בע"ח מצה, ומ"ב בשמגרשה הל עליו מצות עשה דפריעה חוב, ומ"ב גורם במה שמגרשה לספקע ולבטל המיטה כמו בלין לו עפר לכסות שאסור לבחוב עיו"ד, ולעל"ד לא דמי כלל דהתם הרי מפקיע המיטה לגמרי. דבוב לה יכול לקיים מצות פיטוי הדם זה לעולם [דלא יוכל לכסות אח"כ, נאמת מוחר לו לבחוב דמצות פיטוי אינו דוקא תומ"י אחר הבחיטה, כמ"ש הפמ"ג]: שא"ל הכא אינו הוא מפקיע המצוה לגמרי הרי סחוב בשבר עליו בתקפו ורס כעת אין לו לבלם אולי לאח"ז תגיע ידו ויוכל לבלם, ועוד שאני פיטוי דהיא גמר מצות שחיטה, [ובמה לדברי הגליון הכ"ל ולא לגו דין חדש בהא דאחרינן בגמרא דעבל ומתא מצלינן קרבנותיהון, לפ"ז יהיה דוקא בקרבנות מוכה אבל לגדול מדר לו נדבה אסור דהא גורם לבטל מצות אכילת קדשים דהא עבל אסור בקדשים] גם מ"ש דבריהן לו בלבם לא מיקרי הוגם רק דהוא פטור לגמרי לא מבמע כן בס"ת, ע"ש דמ"ש ובחו"מ סל"ו, וס"ל הה בהבית סם מבל הלין לא הבנתי, דדוקא על לאו דכ"ת אינו עובר אם אין לו, אבל בחוב של תבלומין לא ופקע, ואולי לענין בכ"ת אינו עובר עליו לאחר בקר ראשון. אף שבסיעות בס"מ מחויב לבלם, ועי"ש מ"ש עוד מהא דאם אין לו אינה דאיסור לגבוה הבבד דאמנם הבא בן בגלגלין בס"ת בי"ד סם, ועי"ש בנסתפק אם בטל הדין בן, ותיבוה שלא הבית דבריו המ"ל סם: שם ולא לאיסורו. עי' מ"ב מהבו"ת ס"ס ס"ו: שם אמ"ל כו' אבי מוטב ליבא לאחרת כו'. ע' פ"ת אה"ע סי' מ' ס"ק ס"ו: שם דבחוחו ולא דמי כלל דהתם הרי מפקיע אחיטה באיסור לחיים. הא מומכת רוח דאסור לבחוב לאחרינן: שם בבמיית מוהרת לבעלה שנאלה לו לדעתה דבסת מיאלה, דעיקר תקנת רבנו"ם היה: שום דיבה, מב"ה על האחה הבמיה ליבא היסורה, מש"ב הבא כיון דאיבא לאסורה לגבי דידה גם עליה חל הלאיסור ובע"ש לא גרע ממשייע ידי עוברי עבירה, גם מש"ב בזה בשם אביו בן הוה בגבע"ש בשם מלר"ב. שם ותמיר עפי מלבנרים בע"ב. ע' הבוכת הה"ם הוא"מ סי' ל"ג ולה"ע חל סי' ג' ד"ה ובשבת לדיבו ע"ש, ועי' ס"ת בלן ס"ק ע"ז: שם דמיס גבוסים ויתקו כו'. בבמוסה הלא אמרינן זה רק בלום הבל לא בלבה, ועי' פ"ת סי' ל"ב ס"ק כ"ז ועי' ביאור הגר"א לא לבן, ועוד ל"ל דבסרת מיס ביוסים לא בייך רק בישראל תבוד בחיק אחת לריבוד ושוכה בחתבן מעבבו, ר"ש"ב בבומר בסורק עול הבוים והמצות שבולם דומות עליו בראחר ולא ידע עול בוסה לא בייך מיס מיס גבוסים ומולאי ניחא לה לבתגרם מבעלה ישראל שחבו' חבסיה לגמרי לבסיק מלוחה, בס"ל. ובעיקר הקבלת של הבמ"ם ס"ל הבלבי עדות בעם ב הבמ"ם דאם יש בו לב בגיעה אחילו בדרך רחוקה ובפלאה ה"ז לא ישיר מבבי הייסון דלמא מיס גמוגים עדיפא ליה, אבל נאמת עיבם דבבחת לי' עדיף לי', ועי"ש בחו"מ ס"ק ט"ו בענין אם כבר לבעוד בבא בעלה, ולבחוה תלוי זה אם מגע בבר לעדות אשה: שם הרי בל"ז סותר סוגיא דבבהדרין. לבאורה בלי"ה קבה הא בכ"מ אמרינן לא שבין הינתה ולבל איסורא, אולם הא נאמת בין דלא מהימנן לו לגיאולי אמרינן דלא מקדבה אלא דבות לומר דבהקדבה כי הוכי דהיסוי ומחקת לבראלים עין דבתקדבה ואבהיה אבל כיים גמוגים, אבל נאמת אין כלן הבדשת איסור, ובזה מיובב כל הקבוצות לבהן ובין מש"ב המגיע לבראלה הבל"א עים ובזהה לומר דלבריו דר"מ כל"ל עים לו ל"ל כו' ובין דבר טעם כו'. ליתא, ע"ש ובבריהם המוגים כו'. דלמא נאמת בהוס' לא ס"ל כרי"ף ובגילסיתו. ל"ש אלא לאסוק אבל לגיאולי ל"ל בה. שם גל דעת"ל ר"ש ממומר כו'. ע"ש בס' בית מאיר בבורר אלמת דגם במומרת ברוך לבשות בן: שם עכ"ש בדיך דעתה כו'. ע' יבמות רסי"ד. שם הכ"ל בל בבי בבי לבבה בע"ב. לא הבנתי הא לא בן בגיבוין הא אחרינן אם אינה שחיבה בחיבה בחוקה מבוגרת: שם גם ב"ל דמומבה כו'. בן הוא לבדיה בסי' ק"מ ס"ב בהג"ה. שם חדש, עיין בדהוגים שהחריבו בזה מלה. שם ובשמע דעת (הרמ"ם). הר"ב מיינבילה. הבילו המבדבי. שם אבו"ת כו' ולתל"ל כו' כי הבא כו'. ועי' ר"ן סוף בד יס ל' ע"ב: שם יש בה לעקור כו' לבילו בקום שבת. ליתא, ולולי מדיהו לתגבה מילתה: שם בסי' קפיא סי"ב, בכ"ל. וע"ש בפ"ת בשם המו"ל שם לאמרינן חוקה כו'. ע' לקמן ס ס קמ. שם לאמר בגאתה כו' אמא מדרך. מילתא דמגיה, ועי' פ"ת סי' לי סי"ק י"ח. סי' ב בכפר לאד וכו'. ועי' פל"ו: שם וכ"ל. לא זכרתי לבנין כל דבריו: כו' ב דניחוס אמא הפילה כו'. ל"ש מלי קושיא, דלעו לא מבכתה לה בדיעון דלא הפילה בוס דבר, ועוד הלא נתמן: שם מדיחוק בבנה קודם עבירה. ועי' רמב"ם פ"ז מ"ל אבל ר' ר"ו, ופ"ג מהלכות אבלות הל"ב, ופ"ט מהלכות גירות הל"ח ודו"ק סי' ד' ע"פ מ' חבם אחוה. ועי' ב"ש סי' קל"ד. עיש כלומסים ומביאתה בר"ות ב"ד. הבם אפשרון הבייב בקבן: שם ה"ב לאה קנתן פוגעין בו. ל"ו מה רחה על בבה בהקשות על גלגלמ"ו. שם ושיון בפסקי הרא"ש. בוכת בב כ' ר"ג סיק י ח, ועי' ברל"ה בהלכות מגילה מפיס על הא דקבר רבה ובתיבי ל"ר: סי' ה לא הוה הוה בדבר. ע' בספר עין יעקב ס"ה בבריא קובי המקבה בקידושין בל"ר, דקבוכני שם רבו בסיבוכו לם עוד יוגה בין לחיות והקשה הא לתן לוקה ומשלם ע"ש מ"ש בלוקן, ולעניד מבבה"ל דהיה העבד מסוכן והוצרך לפרס, מ"ז ע"ש: שם ולתל"ל כו' וסמלר יהיה כו'. כן הוא לבדיה שם: בבה"ד והו"ל כהסיבו. ע שעב"מ ס"ת מהלי אישות הל"י. אות יז ל"ח לקי.ושיו. תבוה, דגם בזה הוי ספק קידושין: אות לן ולבכי נלמן כו'. ומלה דאם הוא מבספולין שלאוסה לו לימו נלמן לומר שקידשה דאלמ"ר: אות ם דשוא דאפשר הבמ"ל. לכלוסה ריאה דוקא הוא, אבל בנין, ולמהו, מוהרות בקרובותיה: אות שב בסר"ל, הכי בהגדיל יכול לבמות. כוא מלוקה הסיסים, ועי"ש בבטמ"ק בכהוות:

פרק ד אות ג ל"ל כו' שאינן לאוין לבור. עי' תו"ש מה בפקפק למ"ה עיקר סיר בסר, ותיקון ל"ב זכר דבר, הוס יבוות פ"ו ע"ב ד"ה ומבני לי, ע"ש מ"ש לתרן: אות ח ר"ש, ל"ה בט מלוי ומיבו כו'. ליתא, ולולי ע"ש ומ"ל מרוכי, ועי' חו"ש ובוכמ"ל: אות בט כ"ל הבעמידם חיל מיוחד. ע' בגמ' מה שיוכן ע"ז ע"ש, ופלא שלא זכר מזה: אות לן ובכי קיי"ל דאבר נלמן. ועיי' גמ' ג' נלמנין לאחר, מיה כו' ואם קבל עליה עכרות, רפי' ע"ל ל"ב, ולאיהו בספר תבל בבדפס על הכוכלוי שבבית זהה בבס המ"ש שבבית אחת מהבוספתא, ובמחבר תמר עליו דבל אין עכשוה פרות רבים, ותמיסני בלא זכרו דבריו הגמ' הכל, ומי מה"ש לינו ת"ו. אות עז ע"ש מה שבלתיתי דבר נמנה כו'. כעין סיבור זה מבר בבטמ"ק ספ"ע דבדרים: שם ועפ"ז כו' ש"מ שבטוב הזה כו'. כעין זה כתב המבכ"ם ע"ש:

בקונטרס אבי עזר רמזי אה"ע

סי' א כוסין אותם עד שתאמר דוקא אחי ע' ס"ס קי"ז בת"מ וכ"ש, ועי' מ"ב מ"ש סי' ק"ד והוכח בפת"ש בס: שם בחוס שבודר. ט"ס ומ"ל שבודר: שם אבו"ת וכו' ולפש"ד כו' דבקר הר"ן כו'. המעיין היטב בר"ן שם יראה בחין זה כוונו ע"ש היטב ותבין, ועי' שטו"ק ג"כ שחינן כעין זה, ועי' תיס הלא"ש מ"ת סי' ק"ע: שם והכל כיון הבתנה כו'. וכ"ל לעל בסמוך, וע"ש דמפורס לחדיא שם בגמ' כתובות דגם רס אחנה עמה וחיא מוחלת מדעתה לאסר ועי' שו"ע אה"ע סי' ס"ו ובנחלות הגר"א ס"ק"ד מש"ש בשם הר"ן, ו"ל קצת: שם לבני הו"ל ספק חיוב. לא הבנתי, דגמ"ש אחר הבע הא החיוב ולולי וספק נפטור כבו בבעי"ש ובכיר אחר אמו, ועל"ד הרמ הוצ אחר"כ ותחיב בעל"ש בחיוב אמו הבא שמא תמות בחיי: שם לגרשה לף אלין לו לבלם לה כתובתה. ראיתי בספר עין יעקב בתו"ס ס"ל לרשב"א דאין לגרשה אם אין לו לבלם הכתובה, משום דפריעת בע"ח מצה, ומ"ב בשמגרשה הל עליו מצות עשה דפריעה חוב, ומ"ב גורם במה שמגרשה לספקע ולבטל המיטה כמו בלין לו עפר לכסות שאסור לבחוב עיו"ד, ולעל"ד לא דמי כלל דהתם הרי מפקיע המיטה לגמרי. דבוב לה יכול לקיים מצות פיטוי הדם זה לעולם [דלא יוכל לכסות אח"כ, נאמת מוחר לו לבחוב דמצות פיטוי אינו דוקא תומ"י אחר הבחיטה, כמ"ש הפמ"ג]: שא"ל הכא אינו הוא מפקיע המצוה לגמרי הרי סחוב בשבר עליו בתקפו ורס כעת אין לו לבלם אולי לאח"ז תגיע ידו ויוכל לבלם, ועוד שאני פיטוי דהיא גמר מצות שחיטה, [ובמה לדברי הגליון הכ"ל ולא לגו דין חדש בהא דאחרינן בגמרא דעבל ומתא מצלינן קרבנותיהון, לפ"ז יהיה דוקא בקרבנות מוכה אבל לגדול מדר לו נדבה אסור דהא גורם לבטל מצות אכילת קדשים דהא עבל אסור בקדשים] גם מ"ש דבריהן לו בלבם לא מיקרי הוגם רק דהוא פטור לגמרי לא מבמע כן בס"ת, ע"ש דמ"ש ובחו"מ סל"ו, וס"ל בהבית סם מבל הלין לא הבנתי, דדוקא על לאו דכ"ת אינו עובר אם אין לו, אבל בחוב של תבלומין לא ופקע, ואולי לענין בכ"ת אינו עובר עליו לאחר בקר ראשון. אף שבסיעות בס"מ מחויב לבלם, ועי"ש מ"ש עוד מהא דאם אין לו אינה דאיסור לגבוה הבבד דאמנם הבא בן בגלגלין בס"ת בי"ד סם, ועי"ש בנסתפק אם בטל הדין בן, ותיבוה שלא הבית דבריו המ"ל סם: שם ולא לאיסורו. עי' מ"ב מהבו"ת ס"ס ס"ו: שם אמ"ל כו' אבי מוטב ליבא לאחרת כו'. ע' פ"ת אה"ע סי' מ' ס"ק ס"ו: שם דבחוחו ולא דמי כלל דהתם הרי מפקיע אחיטה באיסור לחיים. הא מומכת רוח דאסור לבחוב לאחרינן: שם בבמיית מוהרת לבעלה שנאלה לו לדעתה דבסת מיאלה, דעיקר תקנת רבנו"ם היה: שום דיבה, מב"ה על האחה הבמיה ליבא היסורה, מש"ב הבא כיון דאיבא לאסורה לגבי דידה גם עליה חל הלאיסור ובע"ש לא גרע ממשייע ידי עוברי עבירה, גם מש"ב בזה בשם אביו בן הוה בגבע"ש בשם בלן"ב. שם ותמיר עפי מלבנרים בע"ב. ע' הבוכת הה"ם הוא"מ סי' ל"ג ולה"ע חל סי' ג' ד"ה ובשבת לדיבו ע"ש, ועי' ס"ת בלן ס"ק ע"ז: שם דמיס גבוסים ויתקו כו'. בבמוסה הלא אמרינן זה רק בלום הבל לא בלבה, ועי' פ"ת סי' ל"ב ס"ק כ"ז ועי' ביאור הגר"א לא לבן, ועוד ל"ל דבסרת מיס ביוסים לא בייך רק בישראל תבוד בחיק אחת לריבוד ושוכה בחתבן מעבבו, ר"ש"ב בבומר בסורק עול הבוים והמצות שבולם דומות עליו בראחר ולא ידע עול בוסה לא בייך מיס מיס גבוסים ומולאי ניחא לה לבתגרם מבעלה ישראל שחבו' חבסיה לגמרי לבסיק מלוחה, בס"ל. ובעיקר הקבלת של הבמ"ם ס"ל הבלבי עדות בעם ב הבמ"ם דאם יש בו לב בגיעה אחילו בדרך רחוקה ובפלאה ה"ז לא ישיר מבבי הייסון דלמא מיס גבוסים עדיפא ליה, אבל נאמת עיבם דבבחת לי' עדיף לי', ועי"ש בחו"מ ס"ק ט"ו בענין אם כבר לבעוד בבא בעלה, ולבחוה תלוי זה אם מגע בבר לעדות אשה: שם הרי בל"ז סותר סוגיא דבבהדרין. לבאורה בלי"ה קבה הא בכ"מ אמרינן לא שבין הינתה ולבל איסורא, אולם הא נאמת אין כלן מבמיבן לו לגיאולי אמרינן דלא מקדבה אלא דבות לומר דבהקדבה כי הוכי דהיסוי ומחקת לבראלים עין דבתקדבה ואבהיה אבל כיים גמוגים, אבל נאמת אין כלן הבדשת איסור, ובזה מיובב כל הקבוצות לבהן ובין מש"ב המגיע לבראלה הבל"א עים ובזהה לומר דלבריו דר"מ כל"ל עים לו ל"ל כו' ובין דבר טעם כו'. ליתא, ע"ש ובבריהם המוגים כו'. דלמא נאמת בהוס' לא ס"ל כרי"ף ובגילסיתו. ל"ש אלא לאסוק אבל לגיאולי ל"ל בה. שם גל דעת"ל ר"ש ממומר כו'. ע"ש בס' בית מאיר בבורר אלמת דגם במומרת ברוך לבשות בן: שם עכ"ש בדיך דעתה כו'. ע' יבמות רסי"ד. שם הכ"ל בל בבי לבבה בע"ב. לא הבנתי הא לא בן בגיבוין הא אחרינן בגיבוין הא אחרינן בגיבוין הא אחרינ

ואי"ב נזה גם ל"ל לא שייך חייבי מלקות שוגגין דהא אדרבה משם קשיב, והא"ה יולא נהן לחיות, ערמב"ם פ"ה מהלי' עבדים הלי' י"ג, ושרשב"ל שבת דקי"ל דבמי ל"ל לקולא ליכא לא דסיום, ועי' מנחת חינוך לעניין אנדרוגינוס ופריעה ואי"ב לק"מ קושי' המקנה סימן ל"ו: שם גם פ"ה דיחת ליה הוי ליי דרבנן. לא ידחיה לסוף דעתו: שם ומגי"א בחו"מ סי' רע"ה. לון גם רמז הוא, והולי ל"ל רע"ת פ"ם: שם מפמע דוקא בידים. דברי סיומים קלא: שם כפ"ה דפ"ז ע"א. ל"ל דיז ע"א כנ"ל: סי' ו ולענ"ד נראה דגם לכתחלה שרי. ע' פ"ם סי' ו' ס"ק ס"ו בשם המחרומים בתורה: שם אבו"ם, היה ל"ל דל"ת, כמדומה שים לאמתן הינת דלא: עים ולהיל מ"ם מלומר כי' כדלקמן סי' קע"ח. ממוה מאר, דשם מבוחר דמהני אמירה ע"ם ס"ו, וכפ"ת סי' קע"ו ס"ק ל"ו בשם המחרומים, ועי' סי' ד' סכ"ם בהגסה: שם מיהו בהודה וכו' רק מנה. ע' פ"ם סי' ס"ו סק"ה ופי' קע"ו סק"ג מ"ם בזה: שם וקשיא וכרי בתחונות כו'. ממוה מאר, הרי בגמי שם מפורש מעשה לא עבדי דיבורא מקרי ואמרי, וע"ם בחוס' מ"ם בזה ל"ע: שם ואמ"ל לא אלר עכ"ם כו'. ממא ימות כולר, לר אחי סיב קדם, ולא חזקה ליכוס ובמה הוא גם בחמת: שם וכוסן מפנו דברי הר"ם ס"ק ז': סי' סו מיהוס שמא קמא כו'. לף אם לא יכחוב לה הוכל לגבות בכתובה ובעדי הבית, אע"ב דבמקום מנה אולי ליכח סכנה, ועי' בכרכות ג' ע"א, ולמהתי שלין נכסין לחוכבה לסקולה ע"ם, ועי' לל"ח ועי' פסחים ד"מ ע"ב: סי' יא לא הו"ל רק הדרבן. ע' סי' קכ"ד ס"ב, ובס"ח שם מה שליון בם, ואראה שים לפקפק בזה: שם וכ"ל כו' גרע מסחיבה. מכוס דקיבא לה קודם ואמר לה לא תסחבי: סי' יז שנוגה, עכ פ בחבי ואחי לאמר מוחרת כו'. לא ח, ולא דאם מיקמא לא תנא: שם מ"ם מינם כו'. הרב נמי ב ומרת כרי לי פשיטא דמהני ואחי' בלא אמירת הרבם, כמבואר שם. ואי"ב ע"כ מיירי בחיבוחצת כלום, ואי"ב לק"מ. ושוד הרב לאבר בחלוקה לחפלה ע"ם, ועי' לל"ח ועי' פסחים ד"מ ע"ב: סי' יא לא הו"ל רק הדרבן. ע' סי' קכ"ד ס"ב, ובס"ח שם מה שליון בם, ואראה שים לפקפק בזה: שם וכ"ל כו' גרע מסחיבה. מכוס דקיבא לה קודם ואמר לה לא תסחבי: סי' יז שנוגה, עכ פ בחבי ואחי לאמר מוחרת כו'. לא ח, ולא דאם מיקמא לא תנא: שם מ"ם מינם כו'. הרב נמי ב ומרת כרי לי פשיטא דמהני ואחי' בלא אמירת הרבם, כמבואר שם. ואי"ב ע"כ מיירי בחיבוחצת כלום, ואי"ב לק"מ. ושוד הרב לאבר בחלוקה לחפלה ע"ם, ועי' לל"ח ועי' פסחים ד"מ ע"ב:

פסח בהולכת כ"ד, אבל אינו ענין לכאן כלל: שם לאמר הוי כב"ש (סק"ה). ט"ס, וצ"ל קכ"ה: סי' קכו עכ"פ ק"ל כוי. עכ"ש. שם יכתוב בהכשלה מלת בעל כוי. משום דלא מצינו במקרא לשון חרוס עליו. רק עליה לשון ח ובס: סי' קכח אנו ק"ל כוי כבשם טובדי וכרמי כוי. עיין הטעם בלשון הב"ח סוס"י קכ"ט סעיף ל"א ואחנין באין כאן קושיא, וע"ש בש"ו בשם קולא, ובב"ש בשם תקלא. סי' קכט יכתוב בגט ישראל דמקרי אברהם כוי. אינו נראה, ולדעתי יכתוב לאברהם ישראל דמקרי ישראל, או ישראל דוקרי אברהם ישראל, וע' אחרונים בזה. שם וכ"ל כוי דחסר כסר עפי מעטי. לא הבנתי, וע' לעיל סוס"י ק"כ: שם ולכן מוכר כוי. כ"ל ולכן כן מומר: שם כ"ל ד"ל ולא יכלו. ע"ש בפ"ת סי' ק"ג: סי' קלד בס יעבר הכינו כוי. עתו"ס ד"ה ע"כ, ד"ה חייב" ובדבור הב' ד"ה שמא פיים: שם בביטול הבליחות חוזר ומגרשה כרפ"ד דגיטין (דע"מ). פיים וצ"ל ל"ב. והיינו בביטול הבליחות, אבל בביטל הגט. אח ומגרשה, ובעו"ש סקמ"ג: שם ולפ"ז כ"ל כוי דברי לבוקה כוי. לא ידעתא מ"ל, ועפ"ת סקי"ט סי"ב ז'. ובכ"ש סקל"ד סי"ב ז'. ובסל"ה לא אם קבלה בה פ יחזור הכסף ויקבל, או יזרוק, כמ"ש בעצמו בהוצר בקודם ס"ב סי' ע"ד ע"ש: שם ונקמן בשמעל דיחזור ויקמיין כוי. תמוה, ד"א אין לא קיי"ל כריב"ב שם ע"ש: שם אנו"ת כוי, אהני מעשיו לפסול הקרבן כוי. אנו זמוקה קמפסלי לי', זריקה הוא דלא מכשיר אחרו, וע' לשון רש"י שם דכ"ו ע"ב דיה לכפרה כוי' ד' ריקה הוא דשרי' ליה ע"ש, ומפי סו"ל דאהני ליה לכפר, כמ"ש בהלה בשם אביו. סי' קלו לאכל כשהיתה בגלה ע"ש, ומפי סו"ל דאהני ליה לכפר, כמ"ש בהלה בשם אביו. סי' קלו לאכל כשהיתה בגלה תוך ידה והיתה בגד על רגלה ודאי לא הוי גט כוי. ל"ו מנ"ל ולמה יגרע מיגל על בגדיה, ע' סקל"ט סעיף י"ד וגם לדברי י"ל, עתו"ס סולה שב ע"ת ד"ה כי היכי ע"ש: שם בקלה שפחוריה. התם משום שגרוך שיכנסו שם המים: סי' קמ ובמומרת כוי, ואח"ל מיחר ליגש מיד. ע"ש בפ"ת בשם הב"ש, אמנם אפילו להתשובות החולקים על המג"א היינו אפילו אינה אבל לא בטלית לחלבה ודברי המחבר כאן תמוה מאד: שם אבוחת כוי מיהו אפשר בזה"ז חי. ע' בס"ע סי' לי סק"ב בשם רמ"ע, ובפ"ת שם ס"ק ח בשם הגו"ר: סי' קסג וכמו"כ לחיבר כוי ובאלת לרחוקן מעכו הממוזר לחיבר כוי. ע"ש שם מהלוקת בזה: שם יש מקשים לרחב"ה דע"מ שתחיר לו אייר כוי [דלא כרש"י ד' כ' כמ"ל]. אינו מדוקדק, דבע"מ היא מגוכשת, וכ"ל לחיבר בלא אמר ה"ז ביטר שני: סי' קמד הרי מדאסורה לחזרה לו פו'. לבאורה ל"י מכ"ל זה, ולדעתי צ"ע. שיב מלאתי בס' מ"ש בב"כ בשם הראשונים: שם עכ"פ קשה לי כוי' בלאמרה בפני בעלה נרשתיו גם בזה"ז לאמת בסי' י"ז. שם ס"ב כתב המ"ל לחדיא דבוה"ז אינה נאמנת ע"ש היטב, ואולה ראה פלא, וע' פ"ת סי' קכ"ג ס"ק י"ט מש"כ בזה: סי' קנו ומ"ל כוי ומכ"ש בלאטסה כוי. כבר העיר בזה המל מ"ג מהלי יבום הל"ח ע"ש. סי' קנו הקשה רבינו בעריס ז"ל כוי. עי' מש"כ האחרונים בזה: סי' קנח דהתם אינו מיגע כוי, כמו' ז' וסי' כ"א, ליתא שם, וע' סי' י"ב וסי' י"ז סל"ז: שם ולמו"כ בע"ת שאת יבם נמי אינ

מדליכא תומכת לא דיינא ומיסכא. הגמרא קאמר משום דרחמנא לי', ולמה לי' טעם חדש, וע' כ"ש. שם א"כ בזה"ז ליגש לאחרת מיחר. דלא כב"ש, וכן הסכמת האחרונים: סי' קנט וביבם קטן אין לו מ ומות. מלבד ג' חדשים הראשונים: שם ומתה קודם חליצה כוי וסי' קס"ב. ל"ל שם: שם ואלה האחים מוחרים. סי' קס"ב: שם מצא"ב בחתה ר' כל האחים אסורים וכו'. כוי' קס"ו. שם ובס"ס סי' קס"ב. ע"ש היטב. שם דל"ל קיס לי בו'. ל"ע אין שייך קיס לי בסס תיסור לעבור על ספק שבועה, וא"ל דהא הוא רוצה להנות, רק שהוצה ממון אין אנו יכולים לכופו מחמת השבועה מעשה קיס לי: שם וא"ל דלק"ע כוי מפא"ב הרא שאת אמות כוי ל"ל, דלהכרין לחה לגמרי לאמור בני ערב דפחוכה דלא מפתעבד משום דלאו מידי הפרי', ומשום קעבוד, הא"ל לאיסור משום דספק אמא אמות בחיין, וגם לחה קבלן מתעבד. ומה שהקשה מסי' ל"ל ק"מ, כיון שלא הזכיר התנאי בשעת מיטאין, רק קודם אמר אין כך וכך, הוי שאומי מילי, וע"ש בחו"מ סי' בבב"ה ומסי' ל"ל סי' י"ב ובהלה שלא הועיל לאוס בחיינו, וע' פ"ת בשם ת"ס מידון הקודי שהקשה כאן מיו"ר סל"ש ודו"ק: שם ואת"ל הרס בנכבע כוי. ע' פ"ת סי' קס"ב סק"י: שם עכ"פ הרי קודם נפילה עדיין לא חל מלוה. ע' בב"ש יו"ד סי' רל"ו סק"י, וע' שבועות דכ"ה ע"א שבועה שלא אתן אילימא לעני מוכשב ושומד מכר סיני הוא, ולדברין יכול לחיות שלא יהיה לו עני, מיהו ע"ש בחו"מ בהכב"ח וכ"ע: סי' קסט ובוד בל אשה מ"ש ימין דוקא כוי, אינרת יד סני ביומות פ"ו מ"ד: תמוה מאד, ועי' אסע"ז שם סעי' כ"ד, וסעי' לי והוא פלא: שם ומדברי לחלון בנדחה כסקס"ד ס"ד כוי, וכ"ה בכה"ג ב"ג דסנהדרין דאע"ג דלאו מיכם עכ"פ מולן. הכה ראיתו מכה ג [וכן הוא ביומות פ"ב ופ"ו] אינה מוכנת, דהתם מדאורי' ליכוס בני רמיא, רק בזרה מילה רבאוה לאו ביאה שיכ כיפורים שם, וכן הרבי מכה שם הא אם בעל בדיעבד קנאה, ומיהו אינה כעת בס"ה רע"ג שנדפס מחדש סי' מ"ב אבל שם מסכת עמו דבר רולת מלגה מינו לחי שיחמיר לעבר עומה קודם חליצה, ולא אחיר בדבר הטו"ע הנ"ל המבוחרים לחדי', ועי' סי' קסיב בב"ש סק"ד, וכ"ו שם: שם וכמו"כ בכ"ג ס"ג דסנהדרין. כן הוא ביומות פ"ו מ"ד: שם וחלוצה מוצעת כשרה אבל לא חלוצה מעוכר. עיין סדר הלוצה ס"ל ול"ל: שם ותמוה וכו' מייבי בקיום אחת משתי אחיות. כבר הקדימו הרל"מ שם ועיין בביאור הגר"א שם וכב ע: סי' קיג אינו יכול לחזור אפילו נאמרלא כ"ש. כבר כתבתי לעל בסי' ו' דדברין תמוהים, דשם מיבור דמהני אילנא: שם ובקשה ב הרי בל"ר נאסרה בקיומו וסתירה. ע' יומות פע"ו מ"ד ובאה"ע סי' י"ז סל"ו, ותמה דל"מ ועו"ל בנמה גוזמי ובמ"ל: שם ותיכן לאמו"ר כוי דבקיומו וסתירה אין כופין הבעל לגרשה. עכלה מ"מ דברי המחבר סי' קע"ו ס"ח ע"ש, וע"ש בב"י. בעת מנאתי בס"ח כוי קע"ד ס"ק כ"ו שהעיר עליו בן, ובעיתי הידוש על הב"ש כ"ס ס"ב בפתב דלא משוש כן בפוסקים, ומדוע לא זכר שכן מפורש בטו"ע סי' קע"ו ס"מ המ"ל: שם ולי נגו והלמידו נראה כוי דבקיומו וסתירה רק אומדנא דרבנן. דברין תיוהים מאד ומרפסין לומרא לומר דקיומו וסתירה הוי רק אומדנא דרבנן, ואין לאחרין בזה יותר בדבר פשוט כיה. ובעיקר תיכוכו במתיב לחל בחר לאיסרא, ע' ב"ש סי' קי"ז סק"ח. שם אבו"ת ב"ל כוי מדאמר לא נוטלת כתובה. תמוה, ועי"ש ותוכי ע"ם הוכת לא ונ"ל מדאמר נוטלת כתובה:

לקוטים מספר הון עשיר

נזיר פ"ו מ"ח אלין קדושתו קדושת עולם ותיל"ל דכהן שהקדישו אינו מרחם דתק עניו לומר שאינו כן ובאין אינו יכול להקדישו מרחם אלא אחר שגיע לחינוך ולפי הנראה נעלם ממנו הירושלמי מפורש בפ"ד דמכלתין הלכה ו' תני בנזיר מרחם אין דבעי מיתר עד שיבא לעונת נדרים בכל מודים שאם יבא לעונת נדרים שאינו מדירו ע"כ הא קמן דיכול להדירו מרחם קודם שגיע לחינוך ובאה קא מפלגי בגבלי ר' ור' יוסי ור' יהודה עד כמה אל המיות עליו ל"ל עד שיבא שתי שערות ור' יוסי עד שיגיע לעונת נדרים אבל משגיע לעונת נד יש אין רבות אחרון הו להיות אפילו לר' דעל המר שהדירו קודם שגיעו לעונת נדרים הוא דקאמר שחייב לקיימו עד שיבא שתי שערות ונפקא מינה נמי דל"ר משהבא שתי שערות אינו בטל הא בכוף המיות קא מפלגי ולא בתחילתו דלהדירו לכתחילה כבר אמרנו דכ ע מודו דמשגיע לעונת נדרים אין רשות לאביו לקיים לו דוקא אבל אינו מפקיעם מעת אבל מבא"ב נמי שקיבל אינו יכול לבטלה אם יבא אבל אינו מחוייב לעשות כן דוקא דהנן הכניד שערו מקל בתער דמשמע שזה רשות בהכניד שערו הייב לאחר י"ב חדש ולא תוכה וכן נראה מלבן, המבי"ם בהלכות נזיר:

והתשובה שמיה דאין קדושתו קדושת עולם משום דיכול לבטל על הדיו ולהיתר **מרן** דבנזיר שמשון דלינה בשאלה ליבא שהרי הוא מעמא לאיקמי אינה:

אבל ראיתי אחרי רואי שבע"ב לאו לאיכים לירושלמי זה הריקול דעל התשובה הראשונה יש להקשות מנזיר לעולם דיש הפרש מנזיר עולם לנזיר לעולם כגון בשיבא בתוכה להיות נזיר אלא שיש דבבה"ג אינו נזיר עולם אלא נזיר לעולם וזה אינו יכול לבטל לעולם ואם הדירו אבו מרחם ובעת אלהו מרבות אינו קיבל המידות בשביל עצמו נאלף שיש לו ביוצא עולה דבל ימי חייו לא הבל בקדושת שערו ועל התשובה שייה יש לשאול מה נשיב על מי שנדר על דעה רבים לא בענין אחר אלין לא שתרה לעולם ולכן אין לנו מתשובת הירושלמי **המקבלת:**

מהרב הגאון וכו' מוהר"ר אברהם אבלי זל"ל אבד"ק ווערזאן

מסכת נזיר

פרק א מ"א נדרש"ב ד"ה הריני כו' כתב דנכולהו בעי' תופס בשמרו וקלי גם בהרי עלי לשלח פרע ולי"ב אע"פ ד"ה הריני ו. לחיים ה"ט ע"ח ה"ו שכן דעת הרמב"ם בחיבורו שם. אבל בגמ' ובפיס"מ ל"ח לא משמע הכי כו' ע"ש. ובלחמ' יש לתמוה מה מהני בזה לחיות שיער הרי הספק הוא אם שיעת הוא לגזן ריבוי לו לגזן המגבה כדלע' בגמ' דף נ' ה' ע"ש בהוס' ד"ה הנה וד"ה משקין רק בני מסכל דלא מהא הוה ובני מכלכל דלא מהא דמוזי מוזי בזה מהני לחיות כשיער כמ"ש תוי"ט מהגמ' אבל בני ש"ם דמשמע הכי והכי והבויאו בשיער מה מהני לחיות בשיער ומב"ם לפמ"ש רש"י שם ד"ה הנה דלפי' לי' בילות לשנה דעבורי הוא ל"ב הוי מיר ד"ל"ק הכי עלי לבעיר בשיער כשיער פרע דהיינו שבעים יום ולא מקודם דסתם פרע הוא ל"י כו' ע"ש ומ"מ מדברי הוס' ד"ה הנה דלא בעי' הפיסת שיער מדהכינו דכיון דעלינו בהר"ד ופרע לא ישלחו כו' ואמר ר"ש לשלח פרע משמע בפיר דמירות קבול עלי' וכ"מ מדברי הס' המקי' בסתמו ואע"ג דקלי טובא לגזן בעבורה בפיר לבי' מהר קבא דהוי לגזן ריבוי דמסתמא דעבו' מתירות הוא כו' ע"כ. ודברי הרמב"ם בחיבורו יש מקום לפרש ל"ב הכי חל וכן לא אמו בשנו ואמר אמה מלא לו אמה מבלבל לו אמה מבלבל לו בתמר לו הריני מבלבל לו הריני מבלבל לו כרי עלי ל"ש ה"ו מיר והוא שינמור בלבו להזיר ע"כ. מדכתב לו שאמר הריני כו' משמע דשלעיבו לתרי בני. הגם דבגמ' לתרוין בהריני דבעי' לאותו בשעבו לפסר דרבנ"ם סובר דבהריני סבי גמר בלבו וב"ש בסו"ד והוא שינמור בלבו להזיר ע"כ. מדכתב לו שמיי' ולולא דמסתפינא דייתי מני' דהלי הי' שלמר מקומה אל ה"ש לבש"ם. לחורות שחלוק בשלמין דל"ב כי' מהיות שיער. ומ"ש רמב"ם בריש"מ ובע"ב דמבלבל לשון גידול שיער מדאמר מבלבל העפרה כו'. בגמ' ד"ג לי' נייתי מעוקרם בבת ש"ח מ"ד ר"ש כדי לסוד בלבול כו' ע"ש. הרי לפנינו שמהם כי הגמ' כלן מייתי מילתא דלא קלי הכי אמר ד"ש דלא הוא רב מכריי' ע"ש דמסיק בלבול הוא מהם שלא נמקום שיער לו כלי שיש בו בלישות כו' ע"ש. גם לשון הגמ' כלן דמייתי ואמר רב בת לידעה. המוה דשם אמר רב לידעה ובת לידעה. בלבול לידעה. למיפי בת לידעה כו' ע"ש: מ"ב הוי"מ ד"ה ר"ז ר"ש הגיה קושיית הכ"מ וריב"ל והירולמה על רמב"ם הכ"ז מ"ח והביג גם בלחמ' הכ"ז מ"ג הרב הקשה על הכ"מ ליך כתב דרמב"ם סבר דמעמת הוא דאמר כי מיר אלים יהי' מעבר כי' שהרמב"ם בעצמו בפיר"מ ובהיבורו כתב שרבון לא היה נזיר כי' אלא הבלבל הפרשון מן המומחה כו' ע"כ ע"ש. לפע"ד יש לישב דברי הכ"מ עפ"מ דלהלה לקיון דכ"ח הבר מדיר מ"ש בנזיר ופליגי ר"ש ור"ל ל"ש הוי זה הלכה לגמרי ור"ל כדי לתבנו ממות ע"ש הפיר כמה קושיות ל"ל הריני מיי' קיבן כיבי מגלח בקפה הריני לבול כהן ולוקה כו' ואפי' לי הוי הלכה לגמ"ש לין כהן לוקות נמורה והרלוי' בלין אשה מדבת נגה בנזיר ולין לא מדיר בהו בנזיר כי כך מיתה הלכה כדלפי' שם בי"ש. ובכמשון קבין טהרה ליבת בהי' מיר כל ימי הייו וקבבן עומאה ומי ליבת שמוחר לו ליטמא לאביו, ומכ"ש לא"ל דהוי רק מעשה הינון ודלי לינו מיר נמור. והמלאך אמר לאשת מנוח אל תאכלי כל טמא כי מיר אלים יהיה כו'. ובגמ' דף ד' ע"ב הוי סד"ד מעיקרא שהמלאך לוה לאמוח שיר ל"ש בנזיר כבינור ומסיק בלאך הוא דקאמר לי' כו' פי' בנבואה ולא יצא מיכות רפי מעות ולא מפי במשון ובמ"ש הוס' שם ד"ה במשון ו.ה"ה הם ובזה מדוייק לישבי' דדרב"ש שבתב בה"ל במשון לא כי' מיר נמור שהרי לא הדר בנזיר אלא המלאך הפריש מן הטומאה כו' ע"כ פי' אחי' לשבת מקבן אמיתי הדיבו לגיזוי הוי דבר הבדר. אמ"ה בזיר נמור לא הוי שהרי לא הדר בנזיר כו' ובבה"ג לא הוי רק הלכה לו מעשה חיוב. אלא המלאך הפריש מטומאה פי' מחבילת דברים אחרים הפרים לאמו כי הוא לא כי' לא עדיין בטולה כשנלאה המלאך לא אמו ובהיות כן אין בזה הפיסה על הכ"מ כי רמב"ם מני סבר בהמקבן והוי דבר הנדור ולמ"ה לא הוי נזיר נמור מב"מ דבהינבא כי אחבר הלבה כך הוה במיבות שאם מדיבו אבין בזיוי המלאך אינו ליג ומעמת לאיים מ"מ דבר נדור הוי. עתה נאתי לישב ע"ד סה"מ בבל מה שהקשה על מהריב"ל ובמ"ש. מה שהקשה הא ר' יצחק ור' יוסי ור"ש ריש הוו נגד ר' יהודה ואינהו סברי כשמעון הלוי כו' ע"ש. לא ראה כי מהריב"ל בעצמו מתחילה בקבלה זה ואינון דסתם משנה עדיפא מדבולהו דסברה כשמעון כשבמשון אין מיר רק דלא ביקבי לך ליא נופש לשה סברה אחרי הכי הא נעי' מתאים בדה"ל ע"ז הי' דבריב לאיר לה' ריבוי הוא ולא לאמרי' לי' ליר לדרשא דש"ל. גם מ"ש ת"ח דבגמ' לא נוכח דר' יהודה לא סבר כשמ"ש כו'. הנה יש לאיי' לבהריב"ל מהגמ' נדרים דף ע' כ' ד"ה ע"ח דמקשה שם ר"ש ע"ב ל"ש הינא בדבה דקונבות בדבה דהיות מחיל ומשני סבר כשמ"ש כו' ובד"ה ע"ח מקשה הכי מאם לאינא דר' יהודה ומשני ר"י לעמעי' כו' ולא מאני סבר כשמ"ש. הגם שם לומר דהגמ' מחלק לי' לאחוי מ"ש גופי' כמו בקושיא דלעל דבמ"ש לשנויי בהיגל הזקן כו' כמשני לר"מ לעיל ומחלק לי' לשנויי ל"ב ר"י לעמעי' ובמ"ש הוס' שם ד' ה"ו לי' בסדר הדפון ע"ש ד"ה מבה. מ"מ יש להבין לאיי' מהבה דלא מבני הכי מבוב דלים ר"ל כשמ"ש. גם מ"ש מדאמר לבני דרים דף ו' ע"א שמ"ש ור"ש ור"ל הקשר שיטה לא הן דמיר מוטה כו' ולא קיל כבינה כו'. לפמ"ש דין שם לא שיטה הוא דלבה"ל רק מיר מטה מיקבי חוטה לפי מתחבר ולבה"ל גם מיר מיר הוי חוטה בחמור ל"ש וכל בהיב לאו שיטה הוא ובזה מתה ל"ב מ"ם להשיב על הכ"מ שלבי הכ"ז שבתב ע"ד רמב"ם שבם כשמ"ש הקשה הא הא לשמ"ש חוטה רוי כו' ע"ש. ולאמ"ה לקיים דרמב"ם מיירי בעבור דמודה ב' שמ"ש דלא חוטה. גם מ"ש דלוי' מדפסק רמב"ם רים הלד בסתם מתני' דבדים ע"א מ"ב דמוקמי' לה בחם כי"ש דלא סבר כשמ"ש. גם הא לא הבינה כי זהו רק לפי תירון דוחבי"ת לפי הימה ר"י כו' אבל לשנויא קמא מזבי' כ"מ ובשמ"ש וכל מש"ב בח"ש בזה גרס לו שלא ראה מ"ש הלח"מ בה הכי"ז ל"ב ע"ש עיי"ש. עוד סתירה לדברי הרמ"ד מהגמ' מיר ד' ה"ו מ' דמוקי רב מסדא הבריי' כי' ר"ש ע"ב. מ"ב לין יעלה ריש"ן ודי הקבר דמיר מיהור בני חוטה הוא כו'. והרמב"ם הכ"ז פ"ם ה"ח לא הקשה לרב בריי' ע"ש ובשמ"ב הך דשמ"ל דמיירי בטמת דודלי ניקבי חוטה ועיי' כריהות כ"ז לי מלעבר דסבר היושב בחעמים נקרא קדוש מודם בנזיר טמת דהוי חוטה. ומ"ש רמ"ד דמעמת אבין הדיבו כו' ע"ש. ויש לדחות דהוה רש"י שהמירות כו' מחבין ע"ש ליווי המלאך:

פרק ג מ"ג מה"ח בשם שבנים לחד בשאר בהיהם על רמב"ם ובע"ב שבישבו מתני' דלא כמסקנת הגמ' ד"ב ע"ח דבשבע דרי מיירי בלא נמסת ואלינא דבר"ה מדלא לאמר ר' יוסי ע"ש לשון הגמ' ולא ס"ד כשבמסלת ואלינא דבר"ה ולא בסיד דבלא אינשיא דמיירי בלא נמסת ולינא דבר"ה דבשלמת לא ל' שיש שבים כי' מבוב קם ולא מבוב עומאה כי לא נמסתה עד בלות ז"ש כשבים ח"ש מה דלא הוי ר"ד שנה ושלשים יום. דהי ש"ר לין מוגע לדין ושבירים לא מבוב דסבר כר"ש דבעמת ביום מלאת סומר רק לי הבל לי בעמת אלינא דבר"ה בעיר ע"ב כי' הבלבים יום בין ש"ם רלבוים לבנים לאה לא הבור ר"י ש"ש לפנינו רק ש"ם בין רלבוים לבנים רק ש"ם ולר"י מובחת לפרוסם מדמייני הגמ' תמיה ר"ש מבוב ר"ש ה"ק אלא ה"ק אלא מה"ב כי נעמת ביום מלאת רק לו ר"ש ע"ב ומלו ביומי הכא לי מייני בלא נמסתה. מה בוכה כר"ש ור"ב ובייבו דבבי ח"ק לבורות ר"ש נמי כר"ק סל בנא שבי' לא ש"ם שבים מבוב קבסא כב"ה רק בלא הי' לא ז"ש בלבים רק ש"ש כר"ש ובזה ל"ל לבש"ב הוס' שם דבייבי דבבי ח"ק לאוכומי דר"ש לא מייני בהבלעה שבי' מובלע הבי' בתוך ז"ש רלבוים כי מיכי דחיק לא מייני בהבלעה כו' ע"ש. ולר"מ ובע"ב ל"ש כמ"ש. ובסברא לו בל הבוס' יש לפרש מה שלין רע"ב החלת מתני' מי בהבלים מירוחו ולח"ב בא לאחן לאה לו לייש מי שבבלים כו' ובזה ביין הבוס' סבבת רע"ב דלא מחייני' לי מיד לבלוש לאה לבוות מירות שם כו' ביאור המובן מפשט דבבי רע"ב ובי' רמ"ן בסביב בזה על סרו"ש. ולשמ"ש יש לומר דרע"ב בא לבו.ות דסלה מתני' מייני בהבלים מירוחו ולחי' ר"ש מייני בבבי בלא בלא בפרש דר"י מייני בהבלעה כמ"ש הוס' הכ"ל ביבבייתם:

פרק ד כ"ו הורע"ק לות ל"ש הקשה על רע"ב שבתב לי קדיש ובילת אבה ובגמ' דף לי ע"ב לא לאיסבע בגיין ובמיי' כי מירות ס"ח הע"ל בסר דרוסה סיל כו' ע"ב. לפע"ד יש לישב דלמיר בגמ' ולה"ל יובשה הוא ולבוש מלי דשקיל מגלת כו' הדר בני הגמ' תכין ביר שלם והוא ביר סדם לא ליפבא מהו כי גמיני הלכתא בסתם מירות לא"ד ל"ש כו' ע"כ. הרי לפנינו דבתר דקאמר לה"ל יובשה הוא לאמר כי גמיני הלכתא כי לאנא דהלי הל"ל לא סבינות בשמ"ש דמייבר דיבבר וגי' הוס' חד זימנא בלת ע"ש ד"ה הלכתא ולפסר שבן הי' ני רע"ב. והרע"ב הא מייני בדיעבד. ומ"ש שם כהב רע"ב ל"ל מת הלב והנים ב"ם רבים מולקים במעות הסרוסים כו' הרי דמייני לכתחלה ויש ני' בגמ' ופליגי ר"ש ור"ל ל"ש הוי לישבו דבני הכ"מ עפ"מ דלהלה לקיון דכ"ח הבר מדיר מ"ש בנזיר ופליגי ר"ש ור"ל ל"ש הוי זה הלכה לגמ"ש ול"ל כדי לתבנו ממות ע"ש הפיר כמה קושיות ל"ל הריני מיי' קיבן כיבי מגלח בקפה הריני לבול כהן ולוקה כו' ואפי' לי הוי הלכה לגמ"ש לין כהן לוקות נמורה והרלוי' בלין אשה מדבת נגה בנזיר ולין לא מדיר בהו בנזיר כי כך מיתה הלכה כדלפי' שם בי"ש. ובכמשון קבין טהרה ליבת בהי' מיר כל ימי הייו וקבבן עומאה ומי ליבת שמוחר לו ליטמא לאביו, ומכ"ש ל"ל דהוי רק מעשה הינון ודלי לינו מיר נמור. והמלאך אמר לאשת מנוח אל תאכלי כל טמא כי מיר אלים יהיה כו'. ובגמ' דף ד' ע"ב הוי סד"ד מעיקרא שהמלאך לוה לאמוח שיר ל"ש בנזיר כבינור ומסיק בלאך הוא דקאמר לי כו' פי' בנבואה ולא יצא מיכות רפי מעות ולא מפי במשון ובמ"ש הוס' שם ד"ה במשון ו.ה"ה הם ובזה מדוייק לישבי' דדרב"ש שבתב בה"ל במשון לא כי' מיר נמור שהרי לא הדר בנזיר אלא המלאך הפריש מן הטומאה כו' ע"כ פי' אחי' לשבת מקבן אמיתי הדיבו לגיזוי הוי דבר הבדר. אמ"ה בזיר נמור לא הוי שהרי לא הדר בנזיר כו' ובבה"ג לא הוי רק הלכה לו מעשה חיוב. אלא המלאך הפריש מטומאה פי' מחבילת דברים אחרים הפרים לאמו כי הוא לא כי' לא עדיין בטולה כשנלאה המלאך לא אמו ובהיות כן אין בזה הפיסה על הכ"מ כי רמב"ם מני סבר בהמקבן והוי דבר הנדור ולמ"ה לא הוי נזיר נמור מב"מ דבהינבא כי אחבר הלבה כך הוה במיבות שאם מדיבו אבין בזיוי המלאך אינו ליג ומעמת לאיים מ"מ דבר נדור הוי. עתה נאתי לישב ע"ד סה"מ בבל מה שהקשה על מהריב"ל ובמ"ש. מה שהקשה הא ר' יצחק ור' יוסי ור"ש ריש הוו נגד ר' יהודה ואינהו סברי כשמעון הלוי כו' ע"ש. לא ראה כי מהריב"ל בעצמו מתחילה בקבלה זה ואינון דסתם משנה עדיפא מדבולהו דסברה כשמעון הלוי כו' ע"כ פי' אחי' לשבת מקבן אמיתי הכי הא נעי' מתאים בדה"ל ע"ז הי' דבריב לאיר לה' ריבוי הוא ולא לאמרי' לי' ליר לדרשא דש"ל. גם מ"ש ת"ח דבגמ' לא נוכח דר' יהודה לא סבר כשמ"ש כו'. הנה יש לאיי' לבהריב"ל מהגמ' נדרים דף ע' כ' ד"ה ע"ח דמקשה שם ר"ש ע"ב ל"ש הינא בדבה דקונבות בדבה דהיות מחיל ומשני סבר כשמ"ש כו' ובד"ה ע"ח מקשה הכי מאם לאינא דר' יהודה ומשני ר"י לעמעי' כו' ולא מאני סבר כשמ"ש. הגם שם לומר דהגמ' מחלק לי' לאחוי מ"ש גופי' כמו בקושיא דלעל דבמ"ש לשנויי בהיגל הזקן כו' כמשני לר"מ לעיל ומחלק לי' לשנויי ל"ב ר"י לעמעי' ובמ"ש הוס' שם ד' ה"ו לי' בסדר הדפון ע"ש ד"ה מבה. מ"מ יש להבין לאיי' מהבה דלא מבני הכי מבוב דלים ר"ל כשמ"ש. גם מ"ש מדאמר לבני דרים דף ו' ע"א שמ"ש ור"ש ור"ל הקשר שיטה לא הן דמיר מוטה כו' ולא קיל כבינה כו'. לפמ"ש דין שם לא שיטה הוא דלבה"ל רק מיר טמא מיקבי חוטה לפי מתחבר ולבה"ל גם מיר מיר הוי חוטה בחמור ל"ש וכל בהיב לאו שיטה הוא ובזה מתה ל"ב מ"ם להשיב על הכ"מ שלבי הכ"ז שבתב ע"ד רמב"ם שבם כשמ"ש הקשה הא הא לשמ"ש חוטה רוי כו' ע"ש. ולאמ"ה לקיים דרמב"ם מיירי בעבור דמודה ב' שמ"ש דלא חוטה. גם מ"ש דלוי' מדפסק רמב"ם רים הלד בסתם מתני' דבדים ע"א מ"ב דמוקמי' לה בחם כי"ש דלא סבר כשמ"ש. גם הא לא הבינה כי זהו רק לפי תירון דוחבי"ת לפי הימה ר"י כו' אבל לשנויא קמא מזבי' כ"מ ובשמ"ש וכל מש"ב בח"ש בזה גרס לו שלא ראה מ"ש הלח"מ בה הכי"ז ל"ב ע"ש עיי"ש. עוד סתירה לדברי הרמ"ד מהגמ' מיר ד' ה"ו מ' דמוקי רב מסדא הבריי' כי' ר"ש ע"ב. מ"ב לין יעלה ריש"ן ודי הקבר דמיר מיהור בני חוטה הוא כו'. והרמב"ם הכ"ז פ"ם ה"ח לא הקשה לרב בריי' ע"ש ובשמ"ב הך דשמ"ל דמיירי בטמת דודלי ניקבי חוטה ועיי' כריהות כ"ז לי מלעבר דסבר היושב בחעמים נקרא קדוש מודם בנזיר טמת דהוי חוטה. ומ"ש רמ"ד דמעמת אבין הדיבו כו' ע"ש. ויש לדחות דהוה רש"י שהמירות כו' מחבין ע"ש ליווי המלאך:

פרק ג מ"ג מה"ח בשם שבנים לחד בשאר בהיהם על רמב"ם ובע"ב שבישבו מתני' דלא כמסקנת הגמ' ד"ב ע"ח דבשבע דרי מיירי בלא נמסת ולינא דבר"ה מדלא לאמר ר' יוסי ע"ש לשון הגמ' ולא ס"ד כשבמסלת ואלינא דבר"ה ולא בסיד דבלא אינשיא דמיירי בלא נמסת ולינא דבר"ה דבשלמת לא ל' שיש שבים כי' מבוב קם ולא מבוב עומאה כי לא נמסתה עד בלות ז"ש כשבים ח"ש מה דלא הוי ר"ד שנה ושלשים יום. דהי ש"ר לין מוגע לדין ושבירים לא מבוב דסבר כר"ש דבעמת ביום מלאת סומר רק לי הבל לי בעמת אלינא דבר"ה בעיר ע"ב כי' הבלבים יום בין ש"ם רלבוים לבנים לאה לא הבור ר"י ש"ש לפנינו רק ש"ם בין רלבוים לבנים רק ש"ש לפנינו בל הי"ק בלא הי' ש"ם בין רלבוים לבנים רק ש"ש ולר"י מובחת לפרוסם מדמייני הגמ' תמיה ר"ש מבוב ר"ש ה"ק אלא מה"ב כי נעמת ביום מלאת רק לו ר"ש ע"ב ומלו ביומי הכא לי מייני בלא נמסתה. מה בוכה כר"ש ור"ב ובייבו דבבי ח"ק לבורות ר"ש נמי כר"ק סל בנא שבי' לא ש"ם שבים מבוב קבסא כב"ה רק בלא הי' לא ז"ש בלבים רק ש"ש כר"ש ובזה ל"ל לבש"ב הוס' שם דבייבי דבבי ח"ק לאוכומי דר"ש לא מייני בהבלעה שבי' מובלע הבי' בתוך ז"ש רלבוים כי מיכי דחיק לא מייני בהבלעה כו' ע"ש. ולר"מ ובע"ב ל"ש כמ"ש. ובסברא לו בל הבוס' יש לפרש מה שלין רע"ב בחלת מתני' מייני בהבלים מירוחו ולחי' ר"ש מייני בבבי בלא בלא בפרש דר"י מייני בהבלעה כמ"ש הוס' הכ"ל ביבבייתם:

פרק ד כ"ו הורע"ק לות ל"ש הקשה על רע"ב שבתב לי קדיש ובילת אבה ובגמ' דף לי ע"ב לא לאיסבע בגיין ובמיי' כי מירות ס"ח הע"ל בסר דרוסה סיל כו' ע"ב. לפע"ד יש לישב דלמיר בגמ' ולה"ל יובשה הוא ולבוש מלי דשקיל מגלת כו' הדר בני הגמ' תכין ביר שלם והוא ביר סדם לא ליפבא מהו כי גמיני הלכתא בסתם מירות לא"ד ל"ש כו' כי גמיני הלכתא כי לאנא דהלי הל"ל לא סבינות בשמ"ש דמייבר דיבבר וגי' הוס' חד זימנא בלת ע"ש ד"ה הלכתא ולפסר שבן הי' ני רע"ב. והרע"ב הא מייני בדיעבד. ומ"ש שם כהב רע"ב ל"ל מת הלב והנים ב"ם רבים מולקים במעות הסרוסים כו' הרי דמייני לכתחלה ויש ני' בגמ' ופליגי ר"ש ור"ל ל"ש הוי זה הלכה לגמ"ש ול"ל כדי לתבנו ממות ע"ש הפיר כמה קושיות ל"ל הריני מיי' קיבן כיבי מגלח בקפה הריני לבול כהן ולוקה כו' ואפי' לי הוי הלכה לגמ"ש לין כהן לוקות נמורה והרלוי' בלין אשה מדבת נגה בנזיר ולין לא מדיר בהו בנזיר כי כך מיתה הלכה כדלפי' שם בי"ש. ובכמשון קבין טהרה ליבת בהי' מיר כל ימי הייו וקבבן עומאה ומי ליבת שמוחר לו ליטמא לאביו, ומכ"ש ל"ל דהוי רק מעשה הינון ודלי לינו מיר נמור. והמלאך אמר לאשת מנוח אל תאכלי כל טמא כי מיר אלים יהיה כו'. ובגמ' דף ד' ע"ב הוי סד"ד מעיקרא שהמלאך לוה לאמוח שיר ל"ש בנזיר כבינור ומסיק בלאך הוא דקאמר לי כו' פי' בנבואה ולא יצא מיכות רפי מעות ולא מפי במשון ובמ"ש הוס' שם ד"ה במשון ו.ה"ה הם ובזה מדוייק לישבי' דדרב"ש שבתב בה"ל במשון לא כי' מיר נמור שהרי לא הדר בנזיר אלא המלאך הפריש מן הטומאה כו' ע"כ פי' אחי' לשבת מקבן אמיתי הדיבו לגיזוי הוי דבר הבדר. אמ"ה בזיר נמור לא הוי שהרי לא הדר בנזיר כו' ובבה"ג לא הוי רק הלכה לו מעשה חיוב. אלא המלאך הפריש מטומאה פי' מחבילת דברים אחרים הפרים לאמו כי הוא לא כי' לא עדיין בטולה כשנלאה המלאך לא אמו ובהיות כן אין בזה הפיסה על הכ"מ כי רמב"ם מני סבר בהמקבן והוי דבר הנדור ולמ"ה לא הוי נזיר נמור מב"מ דבהינבא כי אחבר הלבה כך הוה במיבות שאם מדיבו אבין בזיוי המלאך אינו ליג ומעמת לאיים מ"מ דבר נדור הוי. עתה נאתי לישב ע"ד סה"מ בבל מה שהקשה על מהריב"ל ובמ"ש. מה שהקשה הא ר' יצחק ור' יוסי ור"ש ריש הוו נגד ר' יהודה ואינהו סברי כשמעון הלוי כו' ע"ש. לא ראה כי מהריב"ל בעצמו מתחילה בקבלה זה ואינון דסתם משנה עדיפא מדבולהו דסברה כשמעון הלוי כו' ע"כ פי' אחי' לשבת מקבן אמיתי הכי הא נעי' מתאים בדה"ל ע"ז הי' דבריב לאיר לה' ריבוי הוא ולא לאמרי' לי' ליר לדרשא דש"ל. גם מ"ש ת"ח דבגמ' לא נוכח דר' יהודה לא סבר כשמ"ש כו'. הנה יש לאיי' לבהריב"ל מהגמ' נדרים דף ע' כ' ד"ה ע"ח דמקשה שם ר"ש ע"ב ל"ש הינא בדבה דקונבות בדבה דהיות מחיל ומשני סבר כשמ"ש כו' ובד"ה ע"ח מקשה הכי מאם לאינא דר' יהודה ומשני ר"י לעמעי' כו' ולא מאני סבר כשמ"ש. הגם שם לומר דהגמ' מחלק לי' לאחוי מ"ש גופי' כמו בקושיא דלעל דבמ"ש לשנויי בהיגל הזקן כו' כמשני לר"מ לעיל ומחלק לי' לשנויי ל"ב ר"י לעמעי' ובמ"ש הוס' שם ד' ה"ו לי' בסדר הדפון ע"ש ד"ה מבה. מ"מ יש להבין לאיי' מהבה דלא מבני הכי מבוב דלים ר"ל כשמ"ש. גם מ"ש מדאמר לבני דרים דף ו' ע"א שמ"ש ור"ש ור"ל הקשר שיטה לא הן דמיר מוטה כו' ולא קיל כבינה כו'. לפמ"ש דין שם לא שיטה הוא דלבה"ל רק מיר טמא מיקבי חוטה לפי מתחבר ולבה"ל גם מיר מיר הוי חוטה בחמור ל"ש וכל בהיב לאו שיטה הוא ובזה מתה ל"ב מ"ם להשיב על הכ"מ שלבי הכ"ז שבתב ע"ד רמב"ם שבם כשמ"ש הקשה הא הא לשמ"ש חוטה רוי כו' ע"ש. ולאמ"ה לקיים דרמב"ם מיירי בעבור דמודה ב' שמ"ש דלא חוטה. גם מ"ש דלוי' מדפסק רמב"ם רים הלד בסתם מתני' דבדים ע"א מ"ב דמוקמי' לה בחם כי"ש דלא סבר כשמ"ש. גם הא לא הבינה כי זהו רק לפי תירון דוחבי"ת לפי הימה ר"י כו' אבל לשנויא קמא מזבי' כ"מ ובשמ"ש וכל מש"ב בח"ש בזה גרס לו שלא ראה מ"ש הלח"מ בה הכי"ז ל"ב ע"ש עיי"ש. עוד סתירה לדברי הרמ"ד מהגמ' מיר ד' ה"ו מ' דמוקי רב מסדא הבריי' כי' ר"ש ע"ב. מ"ב לין יעלה ריש"ן ודי הקבר דמיר מיהור בני חוטה הוא כו'. והרמב"ם הכ"ז פ"ם ה"ח לא הקשה לרב בריי' ע"ש ובשמ"ב הך דשמ"ל דמיירי בטמת דודלי ניקבי חוטה ועיי' כריהות כ"ז לי מלעבר דסבר היושב בחעמים נקרא קדוש מודם בנזיר טמת דהוי חוטה. ומ"ש רמ"ד דמעמת אבין הדיבו כו' ע"ש. ויש לדחות דהוה רש"י שהמירות כו' מחבין ע"ש ליווי המלאך:

מיד כדאמר ר"ש בברייה שם ל"ו דמתני' רבנן ומתוכן מה שהניח תוס' רע"ק בצע"ג על הרע"ב שפי' נגד הגמ' דמפרש עד שיטבר בייבא הבלת קרבנותיו כו' ע"ש. דהגמ' פשוט רק דתי"ת עיקר הייבו מה דמיסיים מתני' ויביא קרבנותיו וכזה ל"ל למתוק ממתני' ויביא קרבנותיו אבל ודאי עד שיטבר מיירי בטבילה והע"ש זה' ומשום דבתר לד לוגעיא מיובחת לחזיר ר"ל מזכיר ממי בחידוד לד רבנן בר פלוגתי' דר"א ולא מזכיר רבי ומתוכן ר"ל מה שהיה הוס' ר"ש מלי מטיבוחת דבסיפא ליבא ק"ש בייבא למתני' מתחיל ומוכה עוד כדאמרי' לעיל ד' מ' דמודה רבי ליבא דליבא ק"ש כו' ע"ש. שפרי ר"א שם בברייה מיירי ליבא דליבא ק"ש ואפ"ה הני מלי ליבא ל"ש דמה דרשא רבנן היא ולפמ"ש ל"ל למתוק זה ממתני' דלא מ"ש הוס' וגם ל"ל לפרש כפירש"י דמה דתני ויביא קרבנותיו הוי פירוש דעד שיטבר. דבלתם שני עניינים הם ואחריהן לביבי. ומתוכן ל"ב מה שיש לדקדק בליבא דמתני' למה תני עד שיטבר דה"ל למתני' בפי' עד שיגיע שם. ולפמ"ש מ"ש שמעמו לנו הגיות מצומלה לי משום שמיה לי משום קבנן. ודברי הוס' במתני' תמוהים מלוד שבביא ראיי' לביעת רמב"ם דהדרה בלא גולגולת תבן וכגמ' הוא בעיה דלא מיפשטא. ולהיותו מהברייי' דמוכרי' הקו"ג ה' שאין לך כל לבעון שאין לו כמה קרקפלין וכו' ופירש"י לעשות בהם כיבוס במלחמה. וביינו דאם ' דם מת כו' ע"כ. אין לא דאם מה דמסיים שהרי קרקפלין של רי"ם מונח בכלים מלכים ע"כ ורי"ם הפשט עורו מע"ם בהרינת יו"ד הרומ"ל גם הגמ' מייתי לה שם מתתני' דלגו שעורותיהן כבבין עור הלדם גם רש"י פי' מה עור ראם לדם מת כו' ע"ש: ס"ד תו"ע ראת מ"ש הקשה על רש"י שפי' ק"ח דרע"ק לעניין אבל שיהא מיר מבלא מיר לאבל דרביעית דם שהי' לא לפרש לעניין מגע ומשא ושוד דעל אבל יש לומר דיו דהא בעלם כשעורה ליבא טומאת אבל. לפיד"ה יש לחיי לפירש"י מהגמ' ובריי' ד' מ"ב ע"א ע"ב שנאלם רע"ק על תכמים בשעה דבריה ואר מהון רביעית דם הבא מב' מהים ואמרי' שם בדבר בי' רע"ק לבר מרביעית דם שלמוהו ערוך בידו ושם מייבי לעניין טומאה אבל כדאי שם בגמ' ואיבא כי קרבי בלי הבא דבור מבלא על אבילו בל ע"ש וכ"ש הוס' שם ע"א ד"ה ת"ש דע"כ מייבי לעניין תבלאת מזיר ודאמר חלי קב עלמות משום דעל רובע קב אין מבלא על אבילו כדאי' מתתני' לעיל ובכי ממי דבבר בי' רע"ק לבל מרביעית דם לא בבר בי' גם מה שהקשה מתמא דיו לבא מ"ד כו' יש לומר משום דמיפיק קו"ח דלבבי מבולא לא גרע מעשם בשעורה שהמיר מבלא על מבולא"ם דרע"ק לא סבר לבבר מבר דבריי' חלי לוג בם עייי' ד' ר"ן לי ורש"י לעיתמי לאיל לעיל ד' ר"ג ע"ב דמפשם לאפוקי מדאי דבבר רע"ק לעניין טומאת אבל דרב"ד מב' מתים דלא כתוס' שם שבתבו לאפוקי ממאי דבבר רע"ק בשאיר מבלא על מבולא"ם דרביעית דם כו' ע"ש. דלרע"ק מבלא גם על אבל דרב"ד ולזה לא ניחא לחיי סיפא דמתני' ידעי' לה דתני חלי לוג דם לבבר ר' יתנן כו' ע"ש. ומ"ש הר"ר ר' יתנן כו' אין לו על לבן העמים פי' גוים מת"ל מעמא מ"ש במגע ומשא כו' ע"ב עיי' גמ' והוס' ד' ר"ד ע"ב ד"ה לבן העמים. כתבו דלפי' בלבל משמא בחיל בגופי' לם מלבילו עליו בלא הפסק ולבד מ' ליבעיא דבם ממוך ממא דלפי' ע"י הפסק שדה הו"מ דחיוב מ"ם לו ספיקה ג"כ מיטמא כו' ע"ש. והמ"ל קולר ולא ניחא כל"ג. וב"ש שם לות בשוחק לומר דתני ובייל כו' עיי' הוס' ד"ש ע"א ד"ה רבא בסוד"ד כתבו על מילתא אחריתא דבר מתני' תני ובייל כו' ע"ש. ויש שהקשה למה לא תני בריש דמגלח על יבש ומשא דבובע עלמות דקון כתחת יש לומר דלתבי הני סיפא ואבל ובובע"ג. הני הוא מפוקם בהגיה דבל מבולא"ם דיהבו מגלח ועיי' הוי"ש ות"ת. ומ"ש מ"ר לות כ"ח בבר כל"ג. וב"ש שם לות בשוחק לומר דתני ובייל כו' עיי' הוס' ד"ש ע"א ד"ה רבא בסוד"ד כתבו על מילתא אחריתא דבר מתני' תני ובייל כו' ע"ש. ויש שהקשה למה לא תני בריש דמגלח על יבש ומשא דבובע עלמות דקון כתחת יש לומר דלתבי הני סיפא ואבל ובובע"ג. הני הוא מפוקם בהגיה דבל מבולא"ם דיהבו מגלח ועיי' הוי"ש ות"ת. ומ"ש מ"ר לות כ"ח דנקבו חלונו לבבותא דלימו עולה לו כו' ע"ש עיי' ד' ר"ן ע"א מייתי הגמ' ספרי דילפי' ימי חלונו מימי עומאתו דבון עולי' הבר ולפי' מה שסבו חלונו אין עולי' כו' ע"ש הני בליבא למימר רבותא בימי חלונו לגבי ימי"ם לעניין שהע"ש לו. ממילא מתורץ קושית הוס' ד' נ"ד לי ד"ה וימ"ם לים לי' למתני' ימ"ג דאם ימ"ג סותר מה מהני מה שימ"ם אין סותר כו' ע"ש דבון דימ"ם שהע"ש ולפי' מימ"ת מוכרח למתני' ימ"ת דלי לא"ה ה"ל דימ"ג עולין לו:

מסכת סוטה

פרק א מ"ג

תוס' רע"ק אות ז' הקשה לפמ"ש הוס' ד' ז' לי ד"ה נדה דמש"ה שרי ייחוד נמה לפי שיש לה היתר לא"כ אילך דן ר"י קו"מ לסוטה לחיה ייחוד רא סוטה אין לה היתר בשורה היא ונקתה ומרעה זרע כבלא אבל ידבקוה כמים ולא דמיא לבן עם אמו דודלי אין לה היתר לעולם ועוד דהתוס' הבא וכן בסנהדרי' דף ל"ז לי ד"ה הוריה אינו בדיבא דלוריי' שיר מהיכון ייחוד בנדה מכח הך סברא אבל ר"י הבא הא מייבי בדיבא דרבנן שרי מה שאיר ה"ק ומוסרי' לו כ' מ"ם בדבר כדאי' בגמ' ובריי' בזה"ל אבל אמרן הבמים כו'. ובפיל אחר ר"י שרי בנידה הייבו מבמים הדבר על ד"ח ולא המיבו הגם שבות מיסור כרת והיינו לפי שבבר בא עלי' לא הקיף ירי' ובלאמ גם נדה אם עדיין לא בא עלי' איסור ייחוד כדאי' מ"ק דבחובות בני כלה בשיבסה מידה ובא ישן כו' וכן מוכח מהוס' הבא ד"ה ואומר דסנבר ר"י היא מכח שבבר בא עלי' כו' ע"ש. מ"כ לייב בסוטה לא ייחוד הבמים הדבר על ד"ה. ויש לבעונים זה בש"ב דוקא עריות שאין להם היתר דוריא דבן עם אמו. פי' שלא הי' להם היתר וגם לא יהי' להם היתר מש"ה בנידה הבתר הי' ויהי' מ"ב בסוטה נמי הבתר הי' ואפשר שיהי'. אין מקום לבתמיר בדרבנן כיון דבתיב בתורה' והבא בתיב כו' שנאמן עלי' מה"ת: מ"ת הוס' רע"ק אות ז' הקשה על רע"ב אות ז' לא בבתר בא עלי' לא לבתר דמיירי במקום שאי"ם בתובה לפ"ש דקיי"ל בתובה' שובר במ"ש רע"ב אות ד' מ"ו דב"ב כו' ע"ש. לבבי"ד ב לייבש משם דר' יהודה פליג במ"ג בני מ מ מעמא רבעל ובמ"ב בני גילוי לבה ובעבה ובבא לא פליג והא ר"י סבר אם לא"כ אמר בבא ומבתיב ר"י במתני' מובבח מקום שלא"כ בתובה. ובבה הוס' ד"ה ע"ב ד"ה אמר בבא הקשו הא בבא גופי' סבר בפ' ג"ם ד' קי"ל ב' דבתבי' שובר לא"כ למה לי' לבבא לאיקחי במקום שלא"כ בתובה ובוהו דבבא דבר דמי' אחר בבא דליבא לאיקחי מבבא דבוים ובאמת סבר כו"ש כו' ע"ש. ולולי דברי הוס' ר"ל אמר דבבא יש סברא בא"כ בובר אבל אפי' למ"ד בעלמא בו"ש לבבא יש פיוס לבבן ולבלן כדאי' אם בפ' ג"ם אם נאמר שלא יפרע הלוה אם לא יתיר לו המלוה שבבו ילבל לוה וחבי אם יהי' נאבד השטר ואם נאמר כו"ש אם יאבד הלוה שובר אינו אבל מלוה וחבי. ומבום עבד לוה לה"מ מבבעינו בא דבו"ש אם בא כבר פרע כל החוב דבוב אינו לוה שלו הבי הי' לוה שלו ומב"ש בבבית הפיע מקלת חובו שבם עתה הוא עדיין לוה שלו דבבי מסיק שם לבלבה ד' קע"א ב' דאפי' לבולי הוב כו"ש מה"ם דעבד לוה כו' אבל בבא אבפסידה בתובתה ע"י שיתה חתיבו כפי הודאתה לא שייך עבד כו' לפי' אי יומא דבם בתובה בעלמא אמרי' עבד כו' הבם בלא לוה מיבה בלוה בבא בבא אבל אם לוה בבא בבא אבל בבא בבא בבא

מקשמע מדידת אותו הכד גופי' דמיתה היינו כד כמ"ש לפתה הלחת כו' ע"ש. ותנו שהתחיל רש"ל כתיב ומדוחק כו' אלפיים ב'אמה כו'. קשה מה שייך למדוד את הכד אלפיים. מה שייך זה בעיר עגולה לו עיר שהיא רק אלף כנותב לו לומר לו עבה ואח"ל לו שלין הרב חייב בסמוכים גופו' ומ"ל מקרא דלעיל מקרא"מ ומוקם כו' לזה פי' דמייני בתחומין שלפי' אם בעיר עגולה מרבעין אותה ואמר' לם היא בת אלף אמה אמה מקרבות מודה' לה אלפיים כדאי' בעירובין שם ע"ש שהקרעות כמין גלים. שוד יש לומר עפ"מ דאי' בעירובין ד' י"ח ע' ואלפי' תחומין מנ"ש מקום ממקום כו' עד ומון מהון דכתיב ומדוחק מתון לעיר ואין דמין מקרא דלעיל מקרא"מ ומוקם כו'. שלין דמין חון מתון כו' ע"ש. ומש"ה מ"ש שהתחיל במקרא זה שהוא סמוך לקרא שסבר כו גבול ומון שם פ' כ"ז יותר מפסוק הקודם:

פרק ז מ"א מורע"ק אות כ"ג הקשה ע"ד רש"י נמתני' ד' ל"ב מ' כתב דבספרי אמרי' דאי לא כתיב קרא להתיר בכל לשון הוי אתיא בגמר מינמה נקו"ח כו' ע"ש. דבגל"ס לא לא כתיב קרא הוי אלפי' סוטה ונם וידוי מעבר מלויים כו' אבל הבחת אלפי' ו"מ מסוטה ונה מלויים דכו' עניי' ואמירה. לפע"ד יש לישב ע"מ דאמרי' בגמ' דר' יהודה דמיאר' גמ' גמיר מרבי' רק ג"ש דעניי' עניי' ולא ג"ש דקול קול ולדידי' אתיא בלא"ק מכלה וקרא דוגמה ואמרה מיבעי לי' לאמוני לוויס דבלא"ק בג"ש דעניי' ואמירה ובחס סברי ר' יהודה. מ"מ בל"ז מיכים לילמרא דינמה אפי' בלילה אמירה אמירה בסוטה מלויים כיון דלויים נופי' מינמה אלפי' דבלא"ק ספי עדיף לאזיר קרא דינמה דאי אמרה דאי אמרה דכולה. ומה שהקשה הרוי"ש על פי"מ לרמב"ם דמייתי קרא ואמר הכהן בגל לשון שהוא אומר מ"ש מלי הלי דילפי' וי"מ מסוטה. אלי לולמי' דהאי אמירה מהאי אמירה. מה מוכח בפירש"י שכתב דנרסי' ואמר אל הלשה. תשמע דברים הכנסים בלבה שתהא מוכרת בלשון. עיין לרמב"ם מבמא אפי' היה שומעת ומ"ש מקו"ח ובמ"ש דקפדי' דשמיעה כו' ע"כ יש לומר דרמב"ם סבר כר' ישמעאל דספרי הוא ביליעא בבא רמז תקי"ח דילפי' מוהאמרה הלשה אמן אמן ואם אינם שומעת כיצד היא לומרת כו' ע"כ. ומלמר הלשה כתיב בקרא נחרת דכתיב כי' ואמר הכהן לאשה כו' ולא תיקבי לך מ"כ לאה הבינ' כלל אלי קרא. לא בסיבת אמיתה לך דאסיפי דקרא סמיך דהייט אמר הלשה. אל דמייתי לי' רק משום ומ"ש דילפי' אמירה אמירה מסוטה. וכה מיוסבים כי הקושיא של הרמב"ם. ופסי עדיף לאמרוי אמר אמרה שהוא מיקר פי' סוטה וגו שבועה שים עמה אלה לבל אמר אמרה רק מבלל לאו כו' בדלי' בגמ' ד' י"ז ע"א ובגמ' ל"ב כ' מ"ל דכתיב ואמר הכהן לאשה. ע"ז הגי' רש"ל ב"ל ואמר אל אלשה: דקיר מבמעיי' אותה בכל לשון שיהא שומעת על מה היא שותה כו' עד וכ"ל לאה אלה לשון אלה על מים המרים ע"כ ע"ש פירש"י מבוס הכי מילי דמיתניי' בבריתא עניי' דתכמע קול רם ואמרו' אמרה שבועתה על הדברים הכנסים בלבה כדאמר מבמעיון כו' שהיא שומעת ולא בשר מבוס זה הגי' רש"י בגמ' אמרה אמרה מהאי אמרה אמרה בלבה אמרה דכתיב בי' ואמר אל הכהן לאשה: דקיר מה דאמר בברי' דסמיכה לה. אבל עיקר כ' סוטה אמרה בכל לשון שהיא שומעת על מה היא שותה כו' עד וכ"ל לאה אלה לשון אלה על מים המרים ע"כ ע"ש פירש"י מבוס הכי מילי דמיתניי' בבריתא עניי' דתכמע קול רם ואמרו' אמרה שבועתה על הדברים הכנסים בלבה כדאמר מבמעיון כו' שהיא שומעת ולא בשר מבוס זה הגי' רש"י בגמ'

זה שייך ד"ש שיעמת שנאה מזה אבל משום כבוד ההורים לא שייך ד"ש מיהו לפ"מ שפירשתי אני דסוכתת הגמ' שלין בזה משום כבוד הו ל"ל קופיה מצ"ל ובוכרה לפרש הכי וזמ"ש מתה"ש שרי לסה להנשיא אבל יורשים כו' הוא דתוך דיכול להיות שהקונה הי' בעל' הישורה מונח אבל הנכסיא התי וליכא ד"ש ושאי"ר בעיבוד שעשיהם חייש לפ"מ ושני הכתיב בתאר אחד ודאי שיעמת שנאה מזה כמ"ש רש"י בל שבא קמא דביומא חייבו בוסר ברוקעיו) כו' כשאר כתו"ר נשבת דף ל"ח ע"ב ודיקו הוסי' הא אמרי' שם שרי' חון הכנסת מצוה בלא גנבו כו'. לפע"ד אינם קוביא דרא אמרי' שם לפי שלין מטלטלין את הבוסר כו' ע"ש. הרי משמע שהיה ממיהו שם רק נשבל שקרם הוסם. אבל לאחר שבת היה מוטלו מבם ומיהו בבית הבנא ומכ"ה פירש"י שם בריש גנבו שקבע שם. מי' דלא נפרש שרי' הוקע בראש גנבו בל עצמו ובזה מוקשים הבנן על ריב"ם: לריב"ם היה הוקע במרומי קרת ומולין רבוסר לגיבו והוכיח מזה שמותר לדלוק אחר שם הקיטות ובבנן אחרי שהיה הוקע בגנבו של עצמו. לזה פירש"י דגבנו לון דוקא לא מקום שהקע והליני רק לו היה מולין לגיבו לו לא ויותר היה לפם להוסי' להקנות בדביבת דס"ל שהיה מולוך לגיבו ולא אמר לגיבו הבשיא מוכח דלא כפירש"י ועיי' מג"א סי' רס"ס ק"ח ד"ש ואיי לדם כלל ס"ו דין ש"ו הקשה על המג"א שתירצו הינו מספיק לגיבה דביב"ת ובגמ' דבריי מג"א נבאים ודברי הג"א תמוהים שהרי לגיבה היה מולל שבת בחיטורי דחוביבת דהיי ובולם מהגב לגיב"ר ואמ"כ הכנסה מדב"ר לגיבו מזה מוכח שבדיין לא קדם היום עד שיגיע הב"כ לגיבו ומה שייך לחוכיח מדביב"ת לפתיר עלטול מוקם בשבות בידו לגיבו ביקום שבלה. ומג"א הקשה שפיר מדרכיים הבריאת לפי שלין מטלטלין את הבוסר כו' משמע שבדיין לא ידם היום עד שיגיע והקשה הא בידו הוא ואפי' בשבת שרי לטלטלו עד שיגיעו במקום שבולה ע"ש

תירץ פיר דלכתחילה עדיפא לתקן שלא יבוא לידי כך:

פרק ו מ"ו הוסע"ק לוה ע' הקשה על הגמ' דף ס"ו ע"א מלי פריך דלמא שד דלמא שה בבירור שיש שם אדם כו' ע"ש. לפע"ד יש לומר דאי מבוסם שיבקרי' ובעיתוהי' הוי ליה לאחא לאיתמי זה בהדי בגד דמתני' ה' לו דנ"ל לאיתמי וכן מי שהיה מושלך כו'. ע"ק דיותר ביעתותא יש לו בשעה שרוצין לבשליכו לבור מפחד שמא יפול שם בבור ולעבעא דתתי' ולמר כל הבומע קולי כו' מבשע שהוא כבר בבור. ולמה בלמא לא אמר לא דוקא שבשליכוהו בהבו כו' כמו הבשרא ווגא בשיירא שלומר בעודו בפיטו מבל הלין מוכח דמייני בבר דינמות פט"ו מ"ו מעשה באחד בעמד ע"ר הבר כו' הלבו ולא מצאו שם אדם והשילו את אשהו וכן התו"ש שם ד"ה ומשלין הבית הך מהני' הבבא משמע דמתני' בני בהבי דמייני ומש"ה תני בו שהי' מושלך כו' הב"ל לאיתמי המושלך בבור שאמר בחבו לא אלא דאלי דמייני ש"ו' מושלך אבל עתה לאו כי לין אים. ובסיר פריך הגמ' דלמא שד דילמא לה. ויש לו לדחר שאריך לילך ולילות אם יש שם אדם ומה אדם בראשלך ומבש"ב שאין לחוש לדבריו אם נפנו אל הבור ולא שלין שם אדם. כי מי רוח שבעולמו מן הבור ולא דמי לבך דינמות דמייני בהלם הבר ביבול לבות שביה שם אדם והלך לו ועיי' תשע"ו סי' י"ו סעיי' קמ"ח סעי' י"ט. ועיי' ב"ש סי' י"ח ס"ק כ"ו וכי' קמ"ח ס"ק י"ח. משם מבואר דמתני' מיירי בהבלו ולא הכי ו ולחד דיעה בעי' דחזי לי' בבואה דבבואה ובזה יישב שם הב"ש שסתי דמתני' ע"ב מיירי בבב"ג דלא ידעי' ליה ויש לחוש שמא מי שתחר בבריו בבור ולך לו וזה נוף אחר רוח במ"ש הבים שם ע"ש:

פרק ח מ"ט הוסע"ק לוה ע"ב הקשה לפ"מ דקי"ל תבבה ליבא ובהבייס ארוכה ר"ג משום הימוד ל"ל מה שייך לומר אין לדם עושה בב"ו המלן דבבינ בלא ר"ל יכול לבעול ב"ז כי ע"ש. לפע"ד יש ליישב עפמ"ש הוס' יומא דמ"ו ע"ב ד"ה ר"ה ותנ"ל ובזה בת"י ד"ה ואל"ל וכ"ב רבי"ו ניח"ד סי' ק"ב סק"א בני תמר ובות דמיד שבהסיסון יהודה ובוזעו לו היו עמהם במיטה ויש לו בת בכלו כו' ע"ש. ל"ב יש לומר ר"ע מיבבת אשהו ולבה עיון בבוהיה יש לומר במעם אחת ובשעת ייחוד לא הודעה אשהו ליבא ולבא חימוד ולבא לומר' אין בוסה בבב"ו. עוד יש לומר עפ"מ שבסהפק הדבב"ז בשו"ת הוכח בפ"ח יו"ד סי' ק"ב סק"ח בבבבים אשהו מחית שבבבע ערבה ודעהו לבחיבה אם ליבה ר"ע בשמהיבה שיש סברת דבה ליבא תיבוד ועיי' דעל מרבבה יו"ד סי' רס"ע ס"ע כתב בשיטות שדוקא אם מערבה לבלעין ליבה ז"ב אבל בעיהון דשם שבריבוה רק רפ"ה כו' ע"ש. ומסתמא ה"ב מערבה ע"מ לבחיבה מי הב"ד. ויש לומר בזה עפ"מ דאי ביובלמי הוכח בתוס' ד' ע"ע ע"ב ד"ה בשיא דבי לבתיבה' דבבבי לא יבבם את אשרו אלא ה"ה מ"ב ע"ד ומ"ומסתמ הוא בעיבו ולבו בא עלי' וב"ה לבתיבה' לפי' הקדיחה כו' ע"ש שהביאה שם בן מהני'. ל"ב הבא מי בבא הלבה דלב"ש ודלא לבלבי' ולבא חימוד חדש משיה אמרי' שעובה בב"ו המלן דבעיבד בא עבוד מי הא אבל לב"ה יבול לבות בדעתו לבחיבה ולבא הימוד ואמרי' אלמו בועל ב"ז דאיסור הוא ובזה יש מקום ליישב קוביות הוסי' דף ל"ע ע"ב ד"ה ב"ש שהקשו מינמות דף ק"ז דאיסבא שמעי' לבו לב"ש ובה"ה כו' ע"ש בתיבוה. ולהאמור ה"ה דבבא סבבי ב"ש עו"ב ב"ו המלן דעבוד הא עבוד הא מה דלא שייך זה שם בבי מילון דבבלות ובב"ה יהוון כמ"ש הוסי' שם דשם רוי בישאולן ובמה שמלבת ליבא בלא ע"ז כו' ע"ש. ועיי' ב"ש אבעיי סי' קמ"ח הינן ב"ב קוביות הוסי' ס"ל ע"ש ירושלמי ה"ל בקיצור דבינן שבינבה בשבינל ע"ד ע"ב עו"ב ב"ז שבבי לאסורה עליו כו' ע"ש בתיבוה שבב"ב הקשה עליו שבבוה לא ב"ב לא המלן דבוקי בלבבבינו בלא ראוה שבבעלה סברי ב"ש כי ולהי לא בבעלה סמ ובמה היא כו' אבל קוביות יבם' יהבן דבוקי אלבבתיהו בבלות שבבעלה יש לו בשעה שבבינן לבשליכו לבור מפחד שמא יפול שם בבור ולעבעא דתתי' ולמר כל הבומע קולי כו' מבשע שהוא כבר בבור. ולמה בלמא לא אמר לא דוקא שבשליכוהו בהבו כו' כמו הבשרא ווגא בשיירא שלומר בעודו בפיטו מבל הלין מוכח דמייני בבר דינמות פט"ו מ"ו מעשה באחד בעמד ע"ר הבר כו' הלבו ולא מצאו שם אדם והשילו את אשהו וכן התו"ש שם ד"ה ומשלין הבית הך מהני' הבבא משמע דמתני' בני בהבי דמייני ומש"ה תני בו שהי' מושלך כו' ע"ש ועיי' יעקב סי' הרמ"ו סע"ב בשם במ"ק בשם רא"ש ר"ה דלא לאתי' בעיני' צריך להחזיר הבור ולבא מ"ד דבמי מייני רק בבבל ולא בקרן ע"ש. ולין שיבים לי' דמי לההם לאמרי' שבפסיון מהודר בשוה לו הבבה אם היה מוכרו לאתרים לבל הבא לא משבתי' שלא יהיה דבר שמקדש בו אחות משום פיוטה אלא אפי' אחות מש"ה אם רוא ס"ם לידה מקודבת כדאי' בגמ' ד' י"ב ע' ובאהע"ז סי' ל"ח ס"ג ובמ"ש רבב"ו בני שרק לאשה קידושין הלי פרוטה ובתיקר קודם שבגיע לידה מקודבת ודאי בוכא המשל"מ שם וס"ת שם. ה"ב כ"ג הרי יש כלן שיוי פרוטה מ.ד מצה לדידה ולגבינה דידי' לא מבבתי' כלל ועיי' משל"מ פ"ח מ"ד נסתפק בלם אשה הולה שיב"ם ומקדשה בלא"ב דשרי לדידה לי' ניחא הא לא נהני' ליה ליה לה לא ניחא קינלה ס"ם כו' ע"ש. עוד אמרתי בדבכי רש"י ד"ב ע"א דקטן בני כסף ו' ומר לה ר"א מ"ל וכן בשטר כותב לה עה"ג הרי את מ"ל ובני בילה בקו בא עלי' ואמר לה מקודבת לי בבילה לו כו' הייב מבוס דבא מבגיד לאמלן דמקדש בבילה בדאי' בגמ' ד' י"ב ע"ב דסיעותא הוא ש"ה כתב לשון דיעבד. ובזה שקשה הוסע"ק לוה ע' לאמ' לריך בקידושי בילה הי' לי כו' ע"ש. יש ליישב לפ"מ דף ס"ד ע"ב לי שבעה ידה בלמע בילה וקבלה קידושין מאחר לי לאמרי' הבילת בילה קונה מ"ע בבבי ולי הב ס"ב קונה מ"ע מבי ובשיב לי כל הבועל בעבו לע בבר בילה ע"ב בהוד"ה כל הבועל. מב"ש לריך בילמר בהקדבי לי בבילה זו בי' בבמר בילה הבי לי אבל לא בהבעלה שיבולה לא"ב לא ל קידושין מאחר לבבר ג"ב ובייבו דלא לאמר לבון הבי אם מ"ל דלבון זה בשמעותי' שמקדשה מיד בבסף לו שבר זה. דלבון הבי מורה ע"ז בבן לשון הבה לו הבבי בש"ם רש"י בתוס' ס' ויבא ופ' ויבא ע"ש אבל הקדבי בשמעותי' תקדש לי בי' ה"ב. ובל"ז מוכרח לומר הבי אמר' אם ה"ב קונה שהבי בשבת בילה לי לבשבר עדיש רק בשבת ייבוד והן הן ע"ב. מש"ה אמר לשון הקדבי ובבא בבי מיהבלא קבבל הבל דבון שלומר לה בשבת ייבוד ועדיין לא בא עלי' לריך לומר לי: מ"ו תו"ע ד"ה אמילהו לבבה. הקשה לאב לי' למיתני רשות הבבוה בבסף בין דלאמרי' לאמירה קני לבבוה כו' ע"ש. עיי' רמב"ם הי' מבירה פ"ב ה"ל ובל"ל הבבוה בבסף בין הקדש שקנה ובתן דמיס ולא מבן אם בו לו בפיטות תוזר אבל יבא בת הבוזר כו' ע"ב. והקשו עליו בבב"ם וב"מ ומשל"מ מהבמ' דבבא ד' כ"ע ע"א פדון בבמה ולא הבפיק לבמבבו עד שעמד בראתיים אין בוהן הלא מה מבוס דבבדיוס בני לקינולי מב"ם לא אמרי' לא יבא כו' ה"ב בהבלו בבי אמלי אוזר ביזבר ובתן בב"מ דהקדש בוכר קני בני' בסף אבל לא הקדש לוקח מש"ה לא אבי מש"ם בהבוזר שבר אילו לא סה קונה זה בהבוזר אין בה מש"ם כו' ע"ב ומשל"מ הוכיח מהבמ' דגם הקדש לוקח קני בבסף דלא בבמ' כו' ע"ש. ל"ז יש לומר לפ"מ לשמעי' מהני' דוקא רשות הבבוה בבסף פי' דבר שהוא ברשות בבוה דהיינו דוקא הקדש מוכר ולא הקדש לוקח והיינו מדלוריי' ולמשל"מ יש לומר בהיסוד דלשמעי' מהני' שלא נחלק בחילוק אל הב"מ אלא רשות הבבוה בבסף. פי' לפי' דבר שבא עתה לרשות בבוה דהיינו לוקח ולפי' לבדע בה הקדש מוזעל בסף בהקדש מוכר בבון בתמנה בבו' בדבעל מבוס בש"ב מש"ם בהדיוע ולפי' הי' בעעות בבון פדון בראתיים ולא הבסיק לחוכבו עד שעמד בתבה בון בראתיים ובמ"ש הוסי' שם ד"ה מבבו בראתיים דיבלו מטעם אמירה לבבוה ליבא ניחא דהוי בעעות לא הוי בבמירה לדדיוע אבל מטעם רשות בבוה בבסף מיתייב לפי' בעעות לו מעעם אלא יבא הדיוע תמור מהקדש בני מבוכה חייב מלאתים:

פרק יב מ"ב ובכל דבר שהוא של קיימא. בגמ' הבי אוהא לאתויי הא דא"ר עור והריסותיו של שער מהו א"ל מי לא קרבן בה ובעלך הם א"ה כולו של שער נמי הבוא קרקע מקרי. ויעו' בב"ם (כו' קס"ם ס"ק י"ג) שהקשה כיון דבגד אע"ג דעשוי מלמר הבא מעור כמו שער ממעטין תחתם א"ב בשל שער נמי ל"ל בטעם הבוא קרקע מקרי ולמה לא ממעט מתחם עי"ש. ונראה ליישב בבוב. דהא בקרקע כתיב ובעבלו תחם רק דמריבוי דבעל נעל מרבינן בל דבר דומיא דתחם. וכיון דבתחם בעינן בנוף המבעל יהיה של עור רק התריסיות מבער. ה"ה בל דבר נוף המבעל בלרך שיהיה של עור. דומיא דתחם. וא"ל הא דאמרו ההוא קרקע מקרי אי על בוונת הקרא בנוף המבעל בלרך שיהיה של עור. והוא בסוב. ובלפי"ז לדינא מוב בסוב בסוב הב"ם (בס ס"ק י"ח):

מסכת יבמות — השמטות אור גדול מסדר נשים — מסכת גיטין

פרק יב מ"א. נתפיטין חליצתה בסולה. עיין ברש"ב. וכתב' היתה הוא של עור והריסותיו של שער מהו א"ל מי לא קרבן בה ובעלך הם א"ה כולו של שער נמי הבוא קרקע מקרי. ויעו' בב"ם (כו' קס"ם ס"ק י"ג) שהקשה כיון דבגד אע"ג דעשוי מלמר הבא מעור כמו שער ממעטין תחתם א"ב בשל שער נמי ל"ל בטעם הבוא קרקע מקרי ולמה לא ממעט מתחם עי"ש. ונראה ליישב בבוב. דהא בקרקע כתיב ובעבלו תחם רק דמריבוי דבעל נעל מרבינן בל דבר דומיא דתחם. וכיון דבתחם בעינן בנוף המבעל יהיה של עור רק התריסיות מבער. ה"ה בל דבר נוף המבעל בלרך שיהיה של עור. דומיא דתחם. וא"ל הא דאמרו ההוא קרקע מקרי אי על בוונת הקרא בנוף המבעל בלרך שיהיה של עור. והוא בסוב. ובלפי"ז לדינא מוב בסוב הב"ם (בס ס"ק י"ח):

פרק ב מ"ב ובכל דבר שהוא של קיימא. בגמ' הבי אוהא לאתויי הא דא"ר תניבא בתבו נמי מריבא ועפלא בסף תני ר' חייא בתבו בתחר ובתיחור בבר. וא"ל הר"ן בתב הרב"ם ז"ל בפ"ד מהלבות גירושין דבבי מריבא ועפלא בותבי אבילו לבתהלה אבל בתבר בתיחר ובתיחור דוקא דיעבד בו' בין דאמרינן דמתני' בו' אתיא לאתויי מי מריבא ועפלא בו' עי"ש. ושיין בבה"ת הבה"ע (סי' קל"ה ס"ק ג') דהבינא דאיש בא דתני ר' הייא בתבו בתבר ג"ב מרבי לה מתני' בבו בבבת ס"פ הבונה יעוסה"ם דדבריו בבונים. אמנם ראיתי בדקדוקי סופרים בס"פ הבונה שם הבינא בבבת בבבסין שם והבי ר' חייא עם וי"ו ס"ל דגם הרמב"ם בורם שם הבי מבא"ב הבא בגיטין נרם בלא וי"ו רק הבי ר' חייא ומילתא בתבי נסבה הוא ואין ראי' ממילא מר"ם הבונה:

פרק א מ"ג אם יש עליו עורים. פתח הר"ן ז"ל וכתבו בתוס' דמסתא שמעינן דמי שנת ליעבד מנכסי חבירו. שלא כפיו לא מן היתומים אומן הלקוחות בשטר בחידו גובה ואינ"ל לעיולא דלא מיישבינן לתוייף אלא בשלוה מעכן כרי שאות מוייף כו' ואין אלו אחרים כו' ואינה ולתרגה כפ' גם פשוט (דף קל"ד) מוכח דמיישבינן לתוייף כו' ואע"פ דמעכרהיו דר. מו לאיכה לא שעבד שמא שכיל יעו"ש. ולכאורה אינו מוכרח לפי מה דפסק הרמ"ם בתו"מ (סי' ר"ג) דלף לאיכה דלא שכיחא דעלמא לא מעכין ליתני עכ"ל לי מעין לפטרוסים אף בשמא מעכנו מעבר אף בשמא וכמ"ש הסמ"ע (שם ס"ק ל"ו) ומקורו מהגהות (ק"ע כ') וכמ"ש הגר"א (שם ס"ק פ"ב). וא"כ אף דאמן לא מיישבינן לתוייף ואין מוכמן מ"מ מיישבינן עכמן יכולים לעמוד. ובכו' הי' מרוייבב הוצב גם דברי הגר' שבוא הרן לאן ד"ה אלא ערעור דבעל דאמר אף בלקוחות עוברין הנדמן הרן ד"ל ערעור נמשון לה לאן. ולכאורה הי' מרוייבב דאמן לא מעכין ומ"מ אם הם מערערין אף בשמא שעכנם מעבר וכו"ל. אמנם הרן אול לבשיטו ובהגהות (נב' דיני גזילות) מרן בשם הרשב"א דלי לא הי' מעין הרפטרופס הי' לבי מוכן בעצמו רק דהמתין על הרפטרופס. ובזה נמ"מ הו"מ (סי' ק"ה סעי' ד') וכמ"ש הגר"א (שם ס"ק כ"מ). וכן כתוס' יש נוגעין הבלמו ג"כ הרא"ש מס' גט פשוט ג"כ חולו לבירים בהגהות שם דבהגהו דלא הי' זמר מבי מיימרא דר' יוחנן יעו"ש. אבל על הרא"ש קשיא דבפרקין (סי' ה') בגיא הרא"ש הלי בדיני כלל וכו"ל. ולומר דהוצרם הרא"ש נאמת היכא דמעכרבים וכדאבר בירו לף הלקוחות עוברין. ל"ב מיקשי לפה לעניין פי' הרי הוצרך לזה דמספר כתובה אלמד מישון לי בפשיטות דלא מיישבינן לוותא אלא כפיו. פוב ראיתי בתו"ם בהגהות (פ' שני דיני גזילות) שם שבחב בפסקיו בדברי הרן והתוס' ולא כמ"ש בה' ונ"ל לם. ומה דהרא"ש כתן מיים לוותא. ובכ' דיני גזילות שם ל"ח לוותא מוכרת דשתני הבם ם לוקח ובודים ל"ח לה ומא. הלא כמ"ש הש"ך (סי' קיז ס"ק ו') אלא בשיטה ר"ל דלא מעכנן לוותי מ"מ ויש מיקשי מס"ק דבעין הכ"ל. ומ"ל לפי דבריו בה' ליכא הכ"ל כלל וכו"ל. ולומר דהוצרם הרא"ש נאמת בהגהות שם. ואחרים יש לקדק בדברי הגהות שם. ואחרים יש לקדק בדברי הגהות שם. ולא"כ דאמר דלא מיישבינן לוותא משום שהיא לא הוייף לקלקל עצמה. ונקבנן נחגלא (לות מ') בהר דלוקח מדברי הרא"ש הלי בדפי' בגם דלים שקלקל עצמה. ותם עיין כן הי' לפרש לייבב בזה דברי הרא"ש דתמוה מאוד דלעניין ספר כתובה מלי בעיא בין בני חרי ליהומים ולוותות. וכמו בהבינה הקיל (לות מ"ג) בשם פי' ניתנות המשפט. ומה שחיין הקיל שם בלבד לעניין יתומים לא הוציל כלל אף בם לעניין לוותות לא הוציל לגמרי אם דבהכולה הי' בעת הכישוקין לא מלקוחות שלאחר הוצלת הנה מבינין. אם כ' לאיכו מוכן כלל סברת הרא"ש לחלק בין בני חרי לבעבדי לא ניתמי. אבל לבי"ל כי אמרל דאיל הכא כמי' בה' בהוצ' בפי' ר"ן הבל. ולף מיכא דאמן לא מעכנן אם הם מעכנן הם בשמא אם בעמא אף בשמא מהני ולא"כ מוכן הינבר דאמן לא מעכנן מ"מ אם הם מהני ומש"ל הכפר כהובה מהני בלא מעכנן אבל מעכנן לענין מיבוהין אף אם בשאר בפרות מעכנן עכ"ל הכא לא מעכנן לענין מבוהין. ומש"ל אם מעכנן לגדית כיון דגם לענין מיבוהין הוי מהני מעכנן בעבל כ"ל מהני מעכנן ואמ"ל:

פרק ב מ"ו אחשה עמה מגילה הת בעה. בתוס' (מגילה מ' קכ"ח) הבינו מבלן דלאים המגילה גם אף אם הוא מגם בדבר מ"מ כשר לבינה ולומר נפ"ל ובפ"ל כי מי לגו מגם יוחר מאשה עצמה. ועוד הבינו דלוה מעבד מבלמן לבינה אשר אחרונו ולומר נפ"ל ובפ"ל. עיי' בגמ' (מ' ג') ובכרש ר' ס"ל עבד אבינה גמו. אלינה דאף מגם כשר. ובמ"ל מהרי"ם (סי' ל"ו) דאם הי' אלשה יכולין לוות ע"י אחר. וכ"ש הגהו"ל (מגילה אמ"ש ס' ס"ד) לעניין לוותה וכמ"ש הרי"ן. (הובא בהוריש כאן). ואיה בעבד דע"ב מיירי ג"כ בלומר שעשה אינה לוותה כמו בני אלה ואל"ל אות לי מינו כ"ל. ודבריו תמוהין, דלכאורה קשה בתחה ג"כ מלי מינו לוכה הא אם תאמר בתרבי. אמ"כ כשיטה הבעל ויערער אבא אריכה לקיים. ובכן אם אם מעכנ אם שוב לאו מינו הבשאה לף אם יערער אינה אריכה לקיים. אמנם הל"ל לכאורה על הרי"ן ג"כ לפמ"ש הרי"ן (רש"ם מ"ה) דבשלוה קבלה אל"ל לומר בפ"ש מבוה אלא שיערער הבעל ויערער בשקר יעו"ש. אל"כ אין מינו דהא אם בן הבדיון לה לבשקרת אלא דמיישבינן לוותר הבעל בשקר. ולי דומה דהלי מינו אבא לף לוותר הבעל. ש"ל דלף לי הימה הבדיון כשיערער הבעל הבא אריכה לקיים וכו"ל. אלא אלא מיישבינן לוותר מבל"ל בשלוה מיישבינן לוותר ולא"כ מלי מהני מינו. אמנם אם ל"ל דים לומר דבאמת מש"ה אריכה לומר ולא מהימנא בגינו מבוה אלא מינו דעיו לא מינו כ"ל. אבל בא לא"כ מוכח דוגע אלון כהבינ"ל גם מאשה. אמנם יל"ל עוד דהנה הרשב"א והריב"ש חולקים בשם בתחילה אלבים אם שוב נאמנת בפנינו. עיין מ"ש (רש"ם מ' ל"ז). ולא"כ לכאורה דס ל דנאמנת אל"כ שוב לא לגמיתם לוותר הבעל ואף אם יערער הבא הבתיבו בפנינו ולא הבא אריכה לקיים כיון שהבתבו בפנינו שעשה שלא לוותה בתקום אלוי. ובא דאבי אמרה נרוצה אלי אלבים אינה נאמנת ול"ל מהון הומר. וכמו ש"הקשה רע"ל ז"ל נבי (סי' קע"ב). ולקמ"ל דבא בעלי נמי אינה נאמנת מד"ת רק מתק"ת בעבור דאין הקנו דאין עדר כ"ל דיכולה לבמוד ניסה. וכ"ל כתב הרשב"א (רש"ם נמון). ומבה"ל אינה נאמנת ד"ל דלא רסקה אדעתא סיסה או דסיבנת אלא יבוה הבעל. ולעמ"ל בשר שייך להמאינה בגינו שבעבל אלבה ולא דיבוה שבבעל יערער מבחינה בפנינו ולא דיבוה שבאמת מוזיב וכשיבוה בעל לא הי' בל לבבחינו אלא דסובנת אלא יבוה ל"ל שוב שייך לאמינה בגינו דבבחינו. ולפ"ב מבוה לא אריכה לומר. אמנם לפמ"ש שם בה' בע"ל ז"ל לבון קשיאה מ"ש. אל"כ לף דמ"ש בכוונת הר"ן בבלי מינו בכון הוא. אמנם הא דבאמת נאמנת בשם ל"ל מבוה אלי מינו דלפשר אם אמנם בדבריה שתבוה כשיבוה בבעל. אמנם בשאמרה בפ"ג בלה ודלא דלף אם מודה אל"כ כשיבוה בבעל לא אבא מבל"ל לא הוי אמרה נתנרשתי דבל בתיבה הוא מחמת הבע לא יבוה בבעל ויערער בבעל הבחינו אבא אל"כ ליבה מינו דשוב נאמר. מוכח דשבוה בבעל וגם הא דנאמנת בגינה לא אמרה מקודם בהגרשתי אלא דסובנת אלא יבוה הא דבאמת נאמנת בגינה אלא יבוה בבעל אלבה לא יבוה בבעל אלבה לא יבוה בבעל אלבה ל

חדושים מהג"מ צבי הירש קאלישער ז"ל אב"ד דק"ק טאהרן

מסכת נזיר

פרק א מ"א לו אסא נזיר כו'. פי' תוי"ט בשם התוס' דהא דלא כייל אהא נזיר עם אהא משום דמלוקין בעמעמן. וק"ל דלמה כייל אהא נזיר עם אהא נזיר משום דאי כולי עלמא כמוי וזה יד. ויותר היה ראוי לכלול הידות יחד. וא"ל דנזיר קאי אאהא נזיר דא"ב הול"ל ה"ז נזיר ולא נזיר לאוד כדאמרינן בשאר בני ה"ז נזיר. ועוד דודאי נזיר קאי ושייך אנזיר כמו בנדרים תנן קונם קונם כן הבא נזיר נזיר. וי"ל דהא דליכא למיפעי לומר שביון בעמעמן יותר טוב לכלול ממה שיכלול עם דבר דליכא למיפעי. ומיהו לא הבבריר למה בתחת לא יהא אהא נזיר נדר תמש ולא יד כיון שאין אנו מוסיפין על דבריו רק אתו מפרשין לבון נזיר הוא נזיר כשמופש בשאנו. וכמ"ש הפוי"מ עלמו בשם תוס' דהכיר מכלל לא הוי יד מעשה הכ"ל: **מ"ב** הרי זה נזיר בעמעמן. פי' תוי"ט שמתה על הכ"מ ולבע"ד נראה מתחלה בקושיא הב' וז"ל מאי אולמא דפרוטים של הכ"מ מפיהוא דבן לב דכמו שהוא הופש סברת המקבן וכו' עי"ש. ונראה בשונתו דאם נתפוס הנ"ד ה"ב קשה הא דשמעון בלדיק מבלן. וע"כ דיש שום דבבה לחכיבא ומזה אין שום כתו בנמ' בכל קונים הב"ם לומר ורבנן הא מנ"ל. אבל לתיבון הב"ת נקטינן סברת המקבן דמנינא הוא דקא"ל ותו לא מידי:

פרק ב מ"א בש"א נזיר. פי' הרע"ב בס"ל אין אדם מוציא דבריו לבטלה. וקשה לי דבטיבונין פליגי ר"מ ורבנן בהא וס"ל לר"מ א"א מוציא דבריו לבטלה. וא"כ הו"ל ר"מ כב"ש. ונראה דר"מ ס"ל דהכי פלוגתייהו דר"ע ס"ל א"א מוציא ד"ל. רק דיש שני גווניים בתשמעות לשון לו שהיה תחלת דעתו לנזירות גמור ומזר בו. לו שבור יש נזירות בכה"ג. ב"ש סברי דאין מזרה ובאלה. ובאופן ב' ס"ל לב"ש הקדש עשות הקדש. וג"ה ס"ל דיש שאלה, והקדש עשות אינו הקדש לפיכך אינו נזיר. ועל רבנן שני ג"ק לפי זה כיון דב"ש ס"ל א"א מד"ל. ומב"ה לא מוכח דפליגי בזה א"כ לתה פליגי אב"ש. די"ל דב"ש אזלי לשיטתן דס"ל א"א מד"ל. כמו שבתבתי לעיל בסמוך דעשה וקבר דתהני בכה"ג ונא הוי הקדש. והיינו דקאמר הגמ' דכיון דלא נדר כדרך הנודרים ע"כ עשה וכו"ל. אבל לדידן נחתת לא נשיגן לבבי ודו"ק. ובעיקר דינו אל הרמב"ם קשה לי דמ"ש מנזיר בשמון דב"ש ס"ל דמותר משום דלא הוי דבר הנידר. ורבנן לא פליגי עליה. רק משום דס"ל דהוי דבר הנידר דמנות אמרה כדתשמע בגמ' לעיל ואי הכא אבור לעיל נמי יהא אסור. וי"ל דהא נדר בעינן דבר הנתפש ובשאומר אהא בשמשון סובר ר"ש דבשמשון לא הו"ל דין נזיר כלל רק שעשה מה שהמלאך אסר עליו. ורבנן סברי דתהני מעשה נדר דהמלאך אסר למנות שיעשה את בנו נזיר אלהים וכן עשה ובמש"כ בפ"ק והוי דבר הנידר. ולבהוה יש לאיה לרמב"ם ממ"ג בני אשה שבורה דתהני להיות בקרבן. אלמא דבלשון הריני נזיר מהני נשבע נדר וה"ב אמר הריני נזיר מנדונגת נמי הוי נדר, ויש לתלק דהתם ידיים תוכיחות דנתכוונה לנדר. מבא"ב הכא אמרי' לנזור ההכוון ולא מהני כלל, ולפ"ז אפשר לדינא אם לומר שבונתו היה לנדר יודו התוס' לרמב"ם דמהני ומיקרי פיו ולבו שוין: **מ"ג** ואמר הריני נזיר ממנו. כתב הפוי"ט דלא קתני לה אלא משום סיפא. ואפשר לי לומר דאשמעינ' אפי' אמר בדעתי היה שיהא בקרבן ולא שהיה נזיר לאו כל כמינה לעקור דבריו לאשונים באמתנא ע שהיה מוכחת מפנינה כמ"ש בסמיך לקמן: **מ"ד** הריני נזיר פ"מ כו'. וק"ק הא הוי כמו הקדש עשות דהוא אמר בפיהם שאינו רולה לעות נזיר אם לא יהא מותר לשתות יין. וי"ל דכיון שאמר ע"מ שהא שותה משתתא ידע שהנזיר אסור ביין ואפ"ה מזר רק שבור להתנות בד"ת ולא מהני. ובאמת הי מתבן דבריו לומר סבור הייתי שתכמים יתירו לי כדלקמן הוא מותר: **שם** אבל א"י שהנזיר אסור ביין. וקשה דמ"ש מנדרי שגגות ואף לשתם הוי שוגג בעיקר הנדר שבשור אחשתו שוגגה. מ"מ ס"כ כיון דהוי שוגג במקצת נדר הו"ל נדר שהותר מקצתו והותר כולו. וי"ל דנדרי שגגות לא שרי רק בשבשוגג מוכח מדבריו בשעת הנדר דאז לא אל הנדר כלל תעיקרו. אבל הכא שאמר שתם הריני נזיר והוי פיו ולבו שוין לגזות אל עצמו כל דיני נזיר חוץ מיין. ומתילא דביב עליה איסורא דיין. ולא מהני אמתלא זו יותר מאמר פתח תבעה שהיה עשות אצלו בשעת הנדר. מבא"ב התם דבריו שהוצאת מפיו אינן כלום:

פרק ג מ"ז בש"א כו'. אין נהקנות מהא דאותא ב"ב דף נ"ל דאמר רבא והא עדות מוכחשת היא. ופריך תב"ה ומשני דבעדות אחרת נאתן. אבל באותה עדות דאיתכחש א"כ. די"ל דהכא כיון דב' הכחות אמנו שתים. וכודאי אתת מהן בטרה מבא"ב התם. וק"ק לר"ש דס"ל שפק נזירות להחמיר. וכי פליג אב"ש מה דלא פליגי עליו ב"ה. דס"ל שפק להחמיר. א"כ נימא אוקי תרי לבהדי תרי והו"ל שפק דאוריתא. ואפי' נאמר דהו"ל חזקת היתר מ"מ קשה. א"א תרי ותרי ספיקא דאוריתא. ואפשר דב"ש ה"ק אין כאן נזירות ודאי אלא ספק:

פרק ה מ"ד אם עד שלא נגנבה, וקשה למה לא פליג ר"א הכא דס"ל בפ"ש דנדרים דפותחין בטלב ופ"ש. ועוד אמאי קאמר דבהום עשה הא אפיק כמו ר"א, ומוד וכי יפליג ר"א אהכמים קדמונים אמנו, לבן נראה דר"א מודה הכא דלעולם מילד מיתי בעיקר הנדר. שאילו היה יודע שיעשה זה סופר לא היה רצונו לנדור כלל. אבל הכא אילו היה יודע שיחרב בהמ"ק מ"מ לא היה נחבטל עיקר רצונו שלא לנזור. רק היה נשתנה דעתו נגד רצונו שלא לנזור עבור העדר בהמ"ק וקבבן: **מ"ה** שלא נתקיימו דבריו. ' תוי"ט שמביא פי' הרמב"ם בזה. וכתב שגונה מפי' הש"ם מפני שלא נ"מ לדינא. ולעכ"ד אפשר לומר דהרמב"ם נקיט כר' יהודה דקאמר אימא שבתקיימו ולא קאמר תני כמו דאיתא בכתה דוכתי. א"ו נחטיון לדברי הרמב"ם דהייטו שבוונת המשנה הוא שבתקיימו מפני פי' הרמב"ם. ולהבין עיקר פירושו על הרמב"ם נ"ל דה"פ ב"ש סבר דבשעה שיאמר הריני נזיר שזה פלוני מבתמת כפי דעתו אז היה כרור לו שזה פלוני ונמר

בדעתו שיהיה נזיר. וב"ה סברי מלשונו זה לא מוכרח שכן היה דעתו. אדרבה נימא שהיה מתשבתו שאין זה פלוני ואמר לו בדרך מבמה אם זה פלוני אהיה נזיר. וכיון שלא מוכח מלשונו לא חל המזירות. ע"כ אמרו ב"ה שאין כאן נזירות רק מי שלא נהקיימו דבריו. דהיינו בתה שמתפרשין דבריו להקל שאמר דרך המבמה שלא יהיה פלוני. ובשהוא פלוני לא נתקיים דבריו: **מ"ו** הרתיע לאחוריו. פי' הרע"ב דשמתא משום לא שפיקא. וק"ל למה לא פליני בזה ר' יוסי ור"מ דפליני בהך דמחיה בנדרים ובקדושין. אבל ר"ש ות"ק לא מלינו בהך פלוגתא. ועוד לא הבנתי מי הכניח לו לומר לפי' זה למה לא אמרי' דת"ק ס"ל שפק נזירות להקל וכ"ש ס"ל להחמיר. ואם נאמר דרק בהא מליא פלוגתייהו אי אמרי' מחיה מחמיר. ות"ק לא מחיה מקילין. א"כ קשה מ"ש נדר מנזיר. אלמה תנן אתם נדרים להחמיר אתם נזירות להקל. אי הוה שמעתא דהקלא בנזיר משום לא מחיה אפשיקא. א"כ נבדר נמי נימא דלא לאחמיר שיהא שפק לא נדר. א"ו הא תתנן אתם נדרים להחמיר מיירי במקום דלא שייך לא מחיה. כגון שמסופק היאך היה נידור לשונו ודעתו. וא"כ מלי ת"ק לסבור מחיה. וי"ל דס"ל כרמב"ם שפק דאוריתא להקל מה"ת. ולפיכך בנזיר עבור הקרבן הקילו והעמידו על דין תורה דשפק להקל. ולפי זה הכא דאיתחזק איסורא דאחד מהם ודאי נזיר. ובזה ודאי אמרי' דשפק דאוריתא לחומרא מה"ת ע"כ נלריך לומר דלא מחיה אפשיקא:

פרק ו מ"א עד שיאכל כזית מן הענבים. פי' תוי"ט בשם רש"י דהא דקיש ענבים לאפוקי ר"ש דאמר אפי' פלין ולולבין. ולא הבנתי מה לוכך לזה דלמעט עלין לא משמע שפיר מעד שיאכל מן הענבים. והול"ל דלאפוקי דאב"ש הוא דאמר בב' הלכות וזנן חייב. וא"כ כשאוכל עכב, אלם אי אמילא יש כאן שני חלכות וחב קמ"ל דאינו חייב אפי' בענבים פחות מכזית. ומדייק בזה לשון הרע"ב משנה ב' ואין הלכה כראב"ש אלא האוכל כו' כזית. משום דראב"ש קאי על מ"א וב': **מ"ג** מפני שמשרת את הבעל. פי' הוי"מ שמביא ב' תמיהות על הרמב"ם. א) דלמה פסק כב' ומשמע. ב) למה פסק שמשרת ולא המשרת שהיא מיגעת דלא איפשטא. ונלע"ד דחדא מיתרלא בחבירתה. דלבר"ה מהי קמיבעי ליה להרב"ם הא סמתא קתני להדיא מפני שמשרת. ונראה דמסתבר יותר דלא כבי' הבעל שלפניו שמשרת דהא הת"ק נמי ס"ל דמה שהוא פסיק ריבא אסור. וא"כ למה פליג עליה בתדמה. וכי פליני בתליאות אי מעיר לא לא. א"ו בתדמה שמעיר מודה ת"ק. ולא פליני רק אי נזרינן בתדמה שאינו מעיר בבירור. ומתה הכי קתיבעיא אי שמשרת תנן, ופליג ת"ק על אדמה שמשרת שאינה בבירור. אי דילמא המשרת תנן. ולא פליג ת"ק רק על נזירה המשרת אבל שמשרת מודה. והשתא נקיט הרמב"ם הקיבעיא לחומרא דהמשרת תנן ופסיק הת"ק ודו"ק. (ומ"ש התוי"ט דמשום דקמיבעיא אליבא דר' ישמעאל פסיק כוותיה לא הבנתי. דהרבה פעמים מלינו דמיבעיא בגמ' אליבא דיחיד אלא הלכתא): **מ"ה** לא הותר מכלו. פי' תוי"ט מסיים הרמב"ם אבל בשומאה לא אמר לא יעמה בלבד אבל אמר לאחיו עי"ש. דאילו אמר לא יעמה בלבד הוי יליפינן מומאה חמורה לבנין קתירה מהיומא מן הנפן. וא"כ לא קשה כ"כ על הרמ"ם דמשנה מדברי הגמ': שם תגיתה על מלה. עי' תוי"ט שמביא דברי הרמב"ם בזה. ומה שהשיג הראב"ד מינמות ד"ה שיבנו בשאלה. הנה המ"ל נסתפק בהא דאמרי' לעיל האב מדיר את בנו בנזיר אם לא מיתה הבן עד שיתבגל אם יוכל אח"כ לשאול על נדרו. כיון שמתה אביו אל עניו המזירות עי"ש. ולכאורה יש להוכיח מגמ' הנ"ל שיוכל לשאול. דאל"כ מאי מעני שבן יבנו בשאלה הא משמתה לה נזיר שהדינו אביו שאינו בשאלה ודאיין נלמוד שדותה ל"ת ועשה. מיהו יש לדחות דכיון שהנזיר קל בעלמותו שיבנו בשאלה לא איכפת לן מה שהיא אינו בשאלה. תדע דאלת"ה לינגור מנזיר שהדיר על דע"ר שאינו בשאלה. אך קשה לפ"ז מה שהתקשה לנו בתחילה לקמן כיש הפרק לתה לא אמרו חכמים לר"א דנזיר קל שיבנו בשאלה ואף שיש נזיר שאינו בשאלה. ועוד שאין שם אבל ביתת אלא הם. ואי הכהן אינו חכם וא"כ אינו כעת בשאלה. מ"מ הא נזירות בעיתותו יבנו בשאלה. ואם נאמר שבאמת כן הכונה שאין קדושתו קדושת עולם אף בנזיר עולם משום שיבנו בשאלה. א"כ לא קשה קושית התוס' והתוי"ט שם ע"ש. ולפיון דברי הרמב"ם המוסיף לנע"ד דלכאורה באמת יש להבין למה לא אמני הגמ' כרמב"ם דשנתו נזרה כיון דאין עולין לו אינו מקיים העשה בזה. וי"ל דהתיבה אינו מלוגה שיתי עומאתו ודאי אין עולין. אבל ימי ספרו דקי"ל דלא נעי הערב שמש משום דכבר עיבר עלמו בקוף ז' הראשונים כמ"ש רש"י אמשמעינו (וב"כ המוס' יומא) רק שבראתו תלויה בתנלחתו. וא"כ מימה שהשבה וג"ת דנזיר ידחו העשה דגילות מצורע וכשיזהה תגלחת דמצורע ממילא יהא עולין לו ימי ספרו כמו ימי ספרו דזב דתנן לקמן דעונין. וה"נ כיון דבבר עיבר עלמו בימי חלוטו. וגילות דספרו נדחה א"כ יהיו עולין. ולהכי אמני כיון דיבנו בשאלה א"כ לא אלים העשה וג"ת שידחה העשה דגילות לגמרי. ולפ"ז י"ל דאדרבה הרמב"ם הוכיח משם שבנתו דאל"כ מאי קאמר הש"ם לינגור דעשה דוחה ג"ת ועשה. וזה תמוה איך נאמר בכל דוכתא יהיה עשה עדיף מעשה וג"ת. הרי נאמר דל ג"ת ונשאר עשה ועשה. ולפיכך סבר הרמב"ם דה"פ דמילוף בת"ת כש"היה כמו במקום הזה כאשר נקיים העשה. הרי ג"ת ועשה מוזחים ממילא וא"ש כלל. ובאשר נקום העשה וג"ת עדיין נשאר העשה במקומו רק שנדחתה. אז אמרי' דעשה לחודיה עדיפא. ומשני דלטוטס בת"ת שקולים הם והכא שאני דישבו בשאלה:

פרק ז מ"א קדושת עולם. עי' תוי"ט שמביא בשם התוס' וכוונתם כ"ל דכיון דבעלמותו לומר כן מנמ' דישבו בשאלה. וכמ"ש בדבור הקדום: **מ ב** ימי ספרו וימי נטמו. עי' תוי"ט שהקשה בשם התוס' לוקמא ימי ספרו. וממילא הוי ימי נטמו ולא קתר. ונלע"ד דה"ל הא דנקט ימי ספרו משום דל"ת היכי שהוא ספק מליבא דהדין הוא שלאחר י"ב קופר ל' יום ואח"כ מגלח אימי ספרו כדבש' דלקמן. וא"כ ה"ל די"ג נאמר בבר קתר (הסתם נזירות שהוא ל' יום). וכבקופר אח"כ ל' ונש ז' ימ"ש זה לא קותר קמ"ל: **מ"ד** אח"מ. כתב הרע"ב דבבי ר"מ ליתא. נ"ל לפרש דבריו שהוא מפרש בזה דבבי ר"ע. שר"ע קאי אר"מ מל קומי. והשיב ר"מ קושיתן ליתא שהרי אבבי דבתי בנזיר נופש ק"ו ואמר לי ר"א אין כאן ק"ו:

פרק ט מ"א טופה את מנדו ואי"כ את אשתו. ונפקא מינה לאפי' שמת ולא מיתה בו ביום יטול נשיו אח"כ: שם ואינו מפר נדרי מנדו. לכאורה זה מוכח

מכיפא

מקיפה דיספר לנבדו ויצא לחירות מעלים מיכמו. וכ"ם כמיתן כנו רשות לנדרו בעודו חלנו. מיהו ז"ל. דמקיפה ס"ל דה"ם מעוס דלגני לכו לעולם הוי ביע לבינו עולמי תיפר לו מעוס שיעמע מלמכמו וכוי הדין כמו בחעה בנ"ב דבעודה מחמיו מיפר קמ"ל: שם הפר לנבדו כו'. אף שפי' הרמב"ם מעוה בזה עכ"ז חפרע דעמו קנם. דקעיא ליה לתה קחמר הפר לנבדו כיון שבבר מעולר דלא שמיה הפרה בנבדר הל"ל מיחה בנבדו לו כפה לנבדו (ולפי' הרב"ב ל"ל בזה דחיידי דנקם בחמה הפר נקב נמי בנבדר). ועוד הוקשה ליה מה שבתבמי בדבור הקדוש בנמוך. ע"כ פי' הרמב"ם כיון דחמר הפר. ולשון זה לא שייך כלל בהיותו עבד. ע"כ גולה דעמו בזה שילת לחירות ויקיים נזרו: מ"ד בודקין חת הזב. כתב הרוי"ע פירש"י מגבהו מכח חיבורו ומעוקף יבורו. ומימה דחלרבה הרי יבורו מצינו מי"ב. ול"ל דס"ע דוקא מעולבת כלי הזרע יבוא הבב. אך המולבה בא מעוקף יבורו שהיה לו מכבר עי"ז הולך כמה בלי יבר וק"ל:

סליקא מסכת נזיר

מסכת סוטה

פרק ג מ"ג ומנחמה מעפרכת וכו'. פי' מוי"ע בפרקן מ"ו שמביא תחיבת המוס' מהא דמבן היתה לה בחמה מופרשת מרבה בעדל ומבן כו' אם מעבנבה נזר כו'. ומוך הביאו מחבם חלוי. ואני נבריי לא הבנתי כל דבריהם זה דלפי קולר הבמתי הרי כל דמיתם לבמור. דגבי בחמה מופרשת מבן בהדיא אם עלי הם מרבה כו' ואם עלה הן קדושים. הרי לפניך דאף שאילו יודעים שיפר לה לא היתה מקדיש. אפ"ה כיון שבעמה שהקדישה היה רחוי שיחול ההקדש והרי אין הבעל מוקר מעיקרא לא הוי הקדש עמות. רק כשהבחמה שלו אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו. וכבה דהאיש היה מקדיש מבבי. והרלחיה הב' ג"כ לא אבין לחלרבה בידון דידן דומה ממש לעד שלא בנבנה דאף שאילו היה יודע שיבנה לא היה מקדיש ונוחר. אפ"כ כיון שהמעיבה טולד אח"כ ובשעה שהקדיש היה רחוי לחול מהני. וכ"כ כיון דהמיש בודקין אף שהעדות בטולה כדקס"ד א"כ היה רחוי אז לחול. ואין להקשות דא"כ מאי צריך הגמ' לחבן בני אמה חלוי דנחר ומקבי מ"ל דהעמות טולד אח"כ. ובשעה שהיה מקופק היה רחוי לחול ז"א. דהאם איבלי אח"כ דמעיקרא לא היה מחויב כלל דלא חפא מעולה. אבל הבא נהי דעמה אין טרק לבבר. מ"מ מקודש בבאו עדים היה הן הטרק לבא בידי בימור. וכדאה דעיקר אמיבה דאיבה הוא מעה ואחבן דאבו יודעין דהאמת אחם ואפ"ה אמרה הוה אינ מעיד מי"ב. עוד הביא בשם הרמב"ם דכתב ס"ה שבר הלוחה משום שבבן בידי מאי בבי משמע מזה דהלוה אינו עומן שהוא מזוף. דא"כ מאי מהני שבבן בידי מאי בבי. א"ו שהלוה מודה שבבחומו נכתב לא דפרע. ולזה מהני הבעל שבבר מעלית לומר שבבן בידי מאי בבי. אי שבמן שהוא לוה לכתוב ולחתום כדי לנות ועדיין לא לוה. (והתוי"ע כתב וכ"ש לבדה"ם. ואינו מובן לי מאי כ"ש ואדרבה בשעומן לבד"ם אין סברא לחולית אמנו אפ"י עדים פחולים. משא"כ בסברת שבבן בידי מ"ב דשבר בזה ב"כ אינו מנים אבל אבינו דלא שמיך שיוכל לומר לבד"ם דיבה לבכמים הבבלאות). ונלע"ד דהרמב"ם והמגיד שילבו לבם קושית הב"ן הל"ל בשופן אחר. דזה ודאי דוחק לומר שהוא שבדבריהם רק י"ל כיון דלא מייני שאומר לבד"ם בתשמע דמשמע בבר מדברי הגמיד. א"כ כיון דבלוה מודה שבבשהוא נכתב רק שטופן עדיין לא לוה. וכן המודה מודה שבבשהוא נכתב רק שטופן עדיין לא קיבל זוזי ולא לוה לאומבו. בזה אנו אומרים אי לאו דלאו נתינת המעות לא הוי בתבי. וכיון דהם בעמה עדים עכ"פ שבבשהוא נכתב. א"כ הרי קיבלו על בעמה לבתים נאמנים עליהם בעדים בבדים. וא"ל מדאוריתא בבדים ותו לא מהיתני לומר שלא בבשהוא נתבר לבם. ולא גריבי משלים דאחמן לומר הבעל לחלוה אי לא לוקח מעבה הימיה. ה"ל כיון שלוה לכתוב ולחתום יודע שיוכלו לתבוע כל זמן שירצו ואפי' החמיבם. וא"ל יבא לאחן בחיבו בחמר לא בבשהוא נכתב כלל. דלא אף לומר כן לבכמים הבבלאות:

פרק ב מ"א בפני נכתב מלו. פי' מוי"ע שמביא קושית הבוס' אי בעמה משום אחי לבאר דיש לבאות אחי מהני בפני נכתב להיה אחשה דאיחלופי דבעלמא אי יאמרו בפ"ב ובפ"ע יאמרו נמי דמהני. ויש לחרץ זה ודאי לא יעמו הבולם דבר ל' מהיחן משום דבהאי נאחן. דהרי גבי אם לא חייבי לבבי וכן גבי שבויה וכדומה. רק דהכא יבבבו דמשום דשבבה לפיבו לא חליף אינם לזיופי. מ"כ שמבינן אחרות בל דבר. וגם שיבא שלמבר יחלה מבינן כ"י ובעידה לאחנויי לא משבבי ויאמרו דמש"ה נאחן בעלמא. וא"כ בשיבמבן לומר בפני נכתב דבייבו של איבר הבע שבבתב בבחוי. בל א"ה לא שייך שבבה הל"ל. ואפ"ה מהיחן לבן לא אחי לאיחלופי. וא"כ זה שפיר בחה שהוא איבר הבע. אבל אם אחיו איבר עדיין אין בחן הייבר בחוחן ובן: מ"ו בומה ומחמה. ק"ק לבאה דבי' הבא"ם חובא בחוי"ע בחחבי' דלמיל דמשמע דבומה היחה אינו חביא אף דמשמע בל חבינן דאין י"ל בפני נכתב שיהו דחמר בשיבבא ע"ל בפיבו בחיקבא חז"ל בפ"ב. וזה בראה לפיבים דא"ל בראה. וא"כ בומה ובחמה בבבה לפיבו אין זה מיחזי בשיבבא דחמה הוא דוחה. ולחה פבול אי אחם בל קולחבא. וי"ל כיון דחה לא הוי הוה לבחיר ולבבית בע. א"כ הוי מילחה דלא דמיה דלא בחבין לגומה בחוחה בבוה בזה לא בחבינן חחמיבם בל קולחבא וק"ל: שם אחום ובבחבא. בם חבה בבבה בל הבא"ם הבחבר בבחוך כיון דבחבה בא לא בחבינן חחמיבם בל בבחבא לפיבו לבחבינן בחוחה בבוה בבחוי. וא"כ זה שפיר בחה שהוא איבר הבע. אבל חם בבבה בבחבינן בבבה בבבה. וא"כ זה שפיר בחה שהוא איבר הבע. ק"ק לבאה דבי' הבא"ם חובא בחוי"ע בחחבי' דלמיל דמשמע דבומה היחה אינו חביא אף דמשמע בל חבינן דאין י"ל בפני נכתב שיהו דחמר בשיבבא ע"ל בפיבו בחיקבא חז"ל בפ"ב. וזה בראה לפיבים דא"ל בראה. וא"כ בומה ובחמה בבבה לפיבו אין זה מיחזי בשיבבא דחמה הוא דוחה. ולחה פבול אי אחם בל קולחבא. וי"ל כיון דחה לא הוי הוה לבחיר ולבבית בע. א"כ בבבה בבבה בבבה

בשיבת לעצמו ולהכמישו בפניו. אבל מי רוצה לקלקלה באמת לא תבחרם אח"כ בפני המערער ביון שבבר ניסם ונתקלקלה לכך בעי נמי עמתא דלא מצי לקלקל (וע"מ בא"י) וזו"ק:

פרק ד מ"א קידש אבל אשה. פי' תוי"ט מה שהיתה התוס' בתיתה למה לא נקט נזדמן. ולענ"ד אפשר לתרץ קצת. דנקיט קידש כדי לאשמועי' שיקר הדין שבת לאשה קדש הבעלים. דאי קתני נזדמן ה"א אף שבת אח"כ שהגיע לידה אפ"ה מהני ביטולו. דאמרי' מסתמא בבר חזר ט קודש שהגיע לידה ואילו היה אצלה היה בבר מבטלו. וא"כ היה צריך לאשמועי' בסיפא דמשהגיע לידה א"י לבטלו ולא הוי ידעי' האי דינא דקאמר בגמ' דידעי' דהיה מהדר לבטלו. זה לא שמעי' רק מתשבה יתירא. והייט משום דקתני קידש א"כ בבר שמעי' דבעי' דוקא שקידש את השלים. אבל אי קתני נזדמן אין כאן משבה יתירא: מ"ב שמתה עדרת ליתומים. עי' תוי"ט שהגיע בשם התוס' לקושית הש"ס דיפר לה בעל הא גבי יתרו מוכח דבעי' בפני המדיר, ולא תיין דבני קדשם דמלי ענין הפרה אבל אבת הבתה. דגבי יתרו דמייבי בהתרה בעי' בפניו, משא"כ בהפרת הבעל דולמי יכול לתמות בבל ענין. ואי"ל דקשיא אהאי דפריך שפלך אבל הכם ויתיר לה. זה איע ראי לא משני לריך לשרש הבדר. א"כ לא הוי ידע החכם שיש כאן מדיר וא"ש: מ"ד לא ישתמשב. התוי"ט מתה על הרבע"כ דמשבש משום תיתבעי ולא פרקי וא"ל דנתייאש. ולא"ל בכוונת הר"ב דהא דכתב הר"ב לאחר שנתייאש רבו היינו שנתייאש מלפדותו. דזה אין בבבת לאוקמי מתני' דאמר להדיא לתייאש מתנו. אלא דנתייאש מלפדותו. וכיון שתיקון מז"ל היא דבשפודה אחר לא יחזור עליו עוד. א"כ מתילא מייאש ממנו לגמרי, כיון דא"ל בשום ענין לשוב אליו שוב. אבל אי לא הוי הך דינא דתיתבעי ולא פרקי לא הוי מתייאש לגמרי בשאין רבו הראשון פודהו. ולריך לאוקמי מתני' דמתייאש להדיא ולפי' הר"ב איע לריך: שם וכותב שטר על דמיו. פי' הרע"כ דהשבבד כותב לרבו שני. אבל התוי"ט פי' בשם הר"ן דטופין לנוה ביי"ש. וי"ל דהא דש"ל לבשבד"ב איע כותב משום דמזיק שעבודו תייב. ותמילא נכסיו אחרתין לגרוקן. ואפי' לת"ד מלוה הכתובה בתורה לא בשטר דמי ומזק הוי בא"כ כתובה בתורה ואין המשועבדין אחרתין ל"ל דמייבי שיש לו נכסים בני חרי. ומש"ה אין עושין תקנה שבכתוב לו כיון דגובה מב"ח. אלא דק"ל לפי' זה לת"ק דטופין לרבו שני. מאי טופין שייך בזה כיון דגובה מנכסים אחרים ב"ח שיש כאן. ס"ל לתיתני טופין לרבו ואשון וכותב השעבוד מנכסיו אחרים, דבלא"ה ל"ל דמייבי קודם זמן פרעון ולכך כותב לו דא"כ יגבה מיד וכ"ע בעת: מ"ה אלא מפני תקנ"ע טופין לרבו. והקשו התוס' בשבת דף ד' וכי אתרינן לאדם חטא בשביל שיזבה העבד יעבור הוא בעשה דתעבודו. ותירלו דמלוה בבה בפ"ו שלחי. וז"ל הת"ת פי' כ' בקר"ל והר"ן פ' השולח ט'. כיון שאינו עושה לעובת העבד ליבא עשה בלל והוי כמוכרו לו עכ"ל. ול"ע דה"כ מאי קפריך בגמ' מלוה הבבע"ב היא דלדבריו ליבא עבירה בלל עכ"ל הת"ת. ולענ"ד דה"פ דהקפידה תורה לעובת הישראל שלאולם בהם יעבוד. ולפיכך אם זו היא עובת הישראל ובהבה מן השאול הוי כמוכרו עבור האתו. כמ"ש הר"ן דהוי כמוכרו לו. וא"כ שפיר פריך מהב"ע היא דזו איבה משבה אבלה מה שעושה מלוה דמלות לאו ליהנות ניתנו ואין הבאת מלוה שלו שיהיה כמוכרו. אבל מה שעושה מובה עם אחרים שתיאשם לידי מלוה ש מיקרי הבאה. דובתא לזה מה שהבה במלות נמילת חולב אין הבאה ש שלו דלאו ליהנות ניתנו. אבל אי טתן לאחרים לולבו ליעול אז הוי אפי' כמתון עובת הבאה ש מה שאחרים מחזיקים לו עובה בהביאו לוהם למלוה. וא"כ שפיר תקני מלוה דבנים שאני דאז אין כאן פבירה בלל. ובהכי תתרץ קושית התוס' בבכות דף מ"ז ד"ה מלוה דבנים ס"ש וזו"ק. ולפי"ז ממילא מתורץ קושית התוס' מהבא בתעבתיו דה"ב כיון שיש בו לד תיבות שתתיר בתלות א"כ עובת הבאה ש שמזבה לד ישראל למלוה הוי כעובתו ואין כאן עבירה בלל. אבל בשבות עבד לנתני א"ל דבתה בתזבה למלות הוי עובתו. ז"ל דלהא דהיה בהורה אל תתוש לעובת העבד רק לעובתך. אבל בשעושה עובה בזה לגד ישראל הוי עובת הבאה ש בעובתו בזה מחזיק לו שבה. ותיהו מ"מ זה לא שייך אלא בתה בזבזיהו בפ"ו בא"י לגיים בעוד שיש לד עבדות. אבל תשוש שאר מלות לא דבלא"ה תתויב בשאר מלות תשוש לד תיבות: מ"ז תשוש שם רע לא יתיר. התוי"ט תתה על הרע"ב וכש"י שלא תפרבי דבפליה לתבתיה בבתבה ה'. ולענ"ד דהוקשה להו להרע"ב והש"י לתה נקיט פלוגתייהו דוקא בתילונים ולא בהבך בני דיבשא. ועוד ל"ל בלל בבא בפ"ש ליתני לתבך דיבשא. ותש לא התבה בפיהוס פליני ר"י וחבנן. לבן תפרש דדוקא בני תילונים דתיירי שלא מולדו. מדיין קיתני תילונים ולא נודע הדבר רק שהבעל תשב בך. בזה בפיהן תבאי בתור. אבל בני שם רע שהוא תפוקשם ובלוי לבל שילא פלי' שם רע. וכן בני בדר דש"ל לר"י דדוקא בידע ביה רבים לפיבך לא בני תבאי בתור: מ"ח ר"י אומר לא יחזיר. תה שתתה התוי"ט תלשון הר"ב דאתר בפיהוס דבתיה תילונים תיו בא. דא"כ לתה לא יחזיר הרי הבא בפיל ממילא בי"ש. לא תבין דבני קדשו. כיון דאתרי' ליה קודש הבא הוי יודע שלין אתה יטול להחזירה בכל ענין אף אי יתבטל התבאי ואפ"ה הוא מבבשה א"כ מבטל תבאים:

פרק ה מ"א בת"ח אף כתובת אשה בבינונית. עי' תוי"ט שהביא תה שתתהו התוס' כיון דלר"ת כתובה דאורייתא וילפינן מבתולה הבתולות והתם עדיות. ותיהולו דתוק דולאי טוב לה לישב תתת בבלה ואפי' יש לה כל הון והיולך תפקיע עלתה תבעלה. תיהו י"ל דאולי אחר יתן עיניו בשדה ויפתנה שתפקיע תבעלה והוא יעלתה והא הוא בהבם תשיבי שדה זו. וגם היא מרויח שהקרקע שלה. ולולי דבריהם יש לומר דהא נתני' כר"י ובדינא שיתינן תד"ת. ודוב שעתיה ולאי אין לתאשה נכסים דתה שקתתה אשה קנה בעלה. וא"כ זיבורים שלו הוי עידית לגבי דידה כיון שאין לה כלל, וכן תוכה לכתובה תב"ק דף ו' ע"ב דתותבים לר"י אהני קרא בנון דאית ליה לתזיק עידית וזיבורים. ועידית לגיזק וזיבורים לתזיק לא שיה כעידית לגיזק אי"ש. ולמה לא קאתר דלית ליה לגיזק בלל דתשלם תעידית דתזיק. אבל כ"ש דאין לגיזק בלל תשלם רק כפי תגיזק. ואף שיש בנים לתם ובבי תלוג עידית, כיון דתיבועה ניתנו לא פלוג רבנן בה כפין שבתבו התוס' בתשבה ב' בני יתומים דלא פלוג. ושוב דולאי ביתא לתו לגבות תבינונית שלו. דאל"כ יגרם הבעל תיבב שדותיהן. דבעודה תתתיו יכול לעשות בהן תה שילבה וכ"ש שלא ישביתה הבעל כדי שלא יפסיד כשיגבו תעידית שלהן. וזה נכון לשל"ד הקושה. ולפי"ז ג"ל דר"ת כר"י וכ"ש דס"ל בדתזיק שיתינן ס"ל כתובה דרבנן: מ"ג תה שתתה התוי"ט

כשיבת לעצמו ולהכמישו בפניו. אבל אי רוצה לקלקלה באמת לא תבחרם אח"כ בפני המערער ביון שבבר ניסם ונתקלקלה לכך בעי נמי עמתא דלא מצי לקלקל (וע"מ בא"י) וזו"ק:

פרק ד מ"א קידש אבל אשה. פי' תוי"ט מה שהיתה התוס' בתיתה למה לא נקט נזדמן. ולענ"ד אפשר לתרץ קצת. דנקיט קידש כדי לאשמועי' שיקר הדין שבת לאשה קדש הבעלים. דאי קתני נזדמן ה"א אף שבת אח"כ שהגיע לידה אפ"ה מהני ביטולו. דאמרי' מסתמא בבר חזר ט קודש שהגיע לידה ואילו היה אצלה היה בבר מבטלו. וא"כ היה צריך לאשמועי' בסיפא דמשהגיע לידה א"י לבטלו ולא הוי ידעי' האי דינא דקאמר בגמ' דידעי' דהיה מהדר לבטלו. זה לא שמעי' רק מתשבה יתירא. והייט משום דקתני קידש א"כ בבר שמעי' דבעי' דוקא שקידש את השלים. אבל אי קתני נזדמן אין כאן משבה יתירא: מ"ב שמתה עדרת ליתומים. עי' תוי"ט שהביא בשם התוס' לקושית הש"ס דיפר לה בעל הא גבי יתרו מוכח דבעי' בפני המדיר, ולא תיין דבני קדשם דמלי ענין הפרה אבל אבת הבתה. דגבי יתרו דמייבי בהתרה בעי' בפניו, משא"כ בהפרת הבעל דולמי יכול לתמות בבל ענין. וא"ל דקשיא אהאי דפריך שפלך אבל הכם ויתיר לה. זה איע ראי לא משני לריך לשרש הבדר. א"כ לא הוי ידע החכם שיש כאן מדיר וא"ש: מ"ד לא ישתמשב. התוי"ט מתה על הרע"ב דמשבש משום תיתבעי ולא פרקי וא"ל דנתייאש. ולא"ל בכוונת הר"ב דהא דכתב הר"ב לאחר שנתייאש רבו היינו שנתייאש מלפדותו. דזה אין בבבת לאוקמי מתני' דאמר להדיא לתייאש מתנו. אלא דנתייאש מלפדותו. וכיון שתיקון מז"ל היא דבשפודה אחר לא יחזור עליו עוד. א"כ מתילא מייאש ממנו לגמרי, כיון דא"ל בשום ענין לשוב אליו שוב. אבל אי לא הוי הך דינא דתיתבעי ולא פרקי לא הוי מתייאש לגמרי בשאין רבו הראשון פודהו. ולריך לאוקמי מתני' דמתייאש להדיא ולפי' הר"ב איע לריך: שם וכותב שטר על דמיו. פי' הרע"כ דהשבבד כותב לרבו שני. אבל התוי"ט פי' בשם הר"ן דטופין לנוה ביי"ש. וי"ל דהא דש"ל לבשבד"ב איע כותב משום דמזיק שעבודו תייב. ותמילא נכסיו אחרתין לגרוקן. ואפי' לת"ד מלוה הכתובה בתורה לא בשטר דמי ומזק הוי בא"כ כתובה בתורה ואין המשועבדין אחרתין ל"ל דמייבי שיש לו נכסים בני חרי. ומש"ה אין עושין תקנה שבכתוב לו כיון דגובה מב"ח. אלא דק"ל לפי' זה לת"ק דטופין לרבו שני. מאי טופין שייך בזה כיון דגובה מנכסים אחרים ב"ח שיש כאן. ס"ל לתיתני טופין לרבו ואשון וכותב השעבוד מנכסיו אחרים, דבלא"ה ל"ל דמייבי קודם זמן פרעון ולכך כותב לו דא"כ יגבה מיד וכ"ע בעת: מ"ה אלא מפני תקנ"ע טופין לרבו. ותה הוכיח ר"ל גבי קבתא דיש לו דין אפוטרופס שיוכל למכור. והא דנקיט אחיהן אפ"ל דב"ד נמי אחיהן של יתומים. ובלא"ה י"ל דהוכיח לה מדתהני המעבר הא לא נעשה בלית והוי מוכח שלא תדעת. א"ו הוי כאפוטרופס וכבלית כאילו נתנה מאחיהן שזכין לאחם וכו' ותזה ק"ל של הת"ש שהקשה על הרא"ש דתתן תחיל ותתן שניה. א"כ המעבר נמי לא יהא תהני. א"ו דיבו בבלית:

פרק ו מ"א וכן האשה שאמרה שאמרה אתקבל. אלא וכן תתוה שהוא עושה כן היא עושה בלית לבבלה ודוחק. וי"ל דקתי אישה דקתני בשאומר אתקבל אבו דינן בלבוש כאילו אמר אולך. וזה הוא שיקר הידועה דקתי"ל בריתא דהתקבל והולך עוין. ועלה קתני דה"ל בשהיא אמרה אתקבל. והוא אמר שני הלבושות דלעיל דהיינו התקבל לו הולך בזה הוי ליפבא הולך בהתקבל. ולא אמרי' דבאמר שאמר הולך ביעל לבלבוש דידה ויבול לחזור. כיון דלא אמר להדיא אי אפשי שתקבל לה. ובזה א"ש פירש"י בתלת לפיבך דכיון שבן לריך לומר להדיא אי אפשי ואז יוכל לחזור: מ"ב קיבל וקבע. הא דנקט וקבע י"ל דקמ"ל דוקא בשהבע קבוע לפניו אז בני עדים שקיבל. אבל אי הבע בלם לפניו לא בני' רק עדי אמירה. וכן יש לפרש לשון הרמב"ם המובא בתוי"ט: מ"ג לפיבך אם רלה הבעל לחזור. האי לפיבך תמוה דכיון דקתני אינו בע עד שיגיע לה ממילא דיבול לחזור. ולדעת הרי"ף דס"ל בני שאחרון אף דזבות הוא אפ"ה מתמיל הבע ליחול בשיגיע לידו רק דא"י לחזור מקודם. א"כ אתי שפיר דקתני לפיבך דס"ל דהבע מתמיל בשיגיע אפ"ה א"י לחזור דכיון שאתרה התקבל הוי זבות לה קמ"ל דיכולנלמי בתשבה לו: מ"ד בי' תוי"ט ד"ה ר"ת אוכל תיל שמבית דבבי יבולנלמי. ומדבריו וגם מדבבי הר"ן המובא לעיל בתוי"ט תבבא המקבל פליני. משתע דבשהיא שובה בלית והוא שתק ונתן לו בע. אז לריך הבלית לקיים בל אשר היא תחבה עתו. ולא אמרי' דבלית להולבה בעל בלתה מבבה. דולאי הוא נתן אדעתא דהוא לא עשה בלית רק הבשיב לדבריה. וזה תבין דבבי היולנלמי דתייבי שהיא אמרה הבא לי תחזרה והוא הבית ממעבה דבן טירה אינו בע בד שיגיע הבע לתזרה ולא תהני תה שיגיע לידה:

פרק ז מ"ד ר"ת תגוזשת ואינה תגוזבת. עי' תוי"ט תה שפיבשו התוס'. ולבאורה ק"ל לפיבושם דהא ר"י ס"ל אפי' לא בתב תיהוס אפ"ה אחרי' זמנו של שטר תוכית עליו. וכיון דתוכית ולאי תוכית דתזמן השטר מתמיל הגיהוסין. וא"כ לתה יגרע בשטתב תהיוס. וי"ל דגרס דלתה ליה לתכתב תהיוס לתה לא סתן על הזמן. א"ו גילה בזה דאינו רולה בתה בהזמן תוכית ולפיבך בותב תהיוס. ותא"ת תידי ספיקא לא נפקא. א"כ י"ל דאייבי בשוד שהוא תו. וא"ת בת"ש הרפ"ב ואין הב"ת לפנין בא עליה הבעל רק לענין אשה תנוי וקלרתי: מ"ו על תת שתיקי את בני. פי' תוי"ש. לבאורה לא אבין תה זה ענין לתאי תאיבעלית. דהתם י"ל דלא דבה לגרשה בלל אלא תשום שבלה לקבל האיבעלית. אבל הבא בשאינו תגרשה תב"ש שהיא תתוינה להיות בנו בזה תן המלאכות שתתוינה אשה לבעלה. א"ו דעיקר בונתו לגרשה ואגב עשה תניאי זה:

בשביל עונת בנו ובשמת בנו שוב אינו לריך:

פרק ח מ"א והיה בתוך ביתה. עי' תוי"ש. לבאורה ק"ל לתה לא אחרי' בגמ' דלמ"ד קנין פיהות לאו בקה"ב דמי לא בעי' ביעה והלבה בתין בתחד דהבוף אבה. דהא בב"ב פ' מ"ה בני דין יום או יומים מוכח דבבלו אשה לבעלה. תניה אי אחרי' ק"ש בקה"ב דמי. וא"ל דמייבי אחר תקבת אושא דהוי בלוקת. דהא רבא אחרי' קאי ובזתן המשבה לא היה תקבת אושא. ועוד הרי רבא קאתר בב"מ דף ל"ו בעל בבבלי אשתו לוקה הוי מדר"י ב"מ. תשתע דבלא תקבת אושא לא הוי אלא בבזאל או בוכר (ותיהו בלא"ה ק"ל התם דתייבי בפרה שהיא לאן בדאל. ובזה ולאי אין בברא אלא יהא בלוקה אף קודם תקבת אושא. בדתלינו בפ' האשה בבעלו בני נבבים בתקתון דתשתע

*) בתשביות שלפניו ניתת תלת „וכו".

שהבעל

ד"ה לתכילת פירות תה דפי' הרע"ב תרי עשתה אין בהוזין ואין קלוזין. י"ל דהא בגמ' קתיבעי לי קלוזין ובהוזין בעי' וכו': מ"ד יתומים שקתבו. פי' תוי"ש תה שהביא בשם הבאב"ד והרא"ש. ולבאורה דבבי הבאב"ד תתוסים שדלאי שבבת הבא"ש בבוזה דתי ביקש אחת מידו להתתמה תעלתו. תיהו י"ל דש"ל לבבאב"ד דע"כ תייבי תתבי' בתקום אתין עם ב"ד. דאל"כ היאך לא ישביתו ב"ד על היתומים לתטת אפוטרופוס לבלתי יהיו בלתן בלי רושה. וכיון שאין כאן ב"ד ודאי יש לחוש שלא יתבעו בל בני העיר. ואין בזה לא שבבת עובה תתבינו ולא שבבת שדות לתתבות תב"ד. תיהו בלתו האי דקדוקא שהאין יתתבה תעלתו. ק"ל עוד דלתה לי בלל האי בבת דתעבר פירותיהן. וכי יעלה על הדעת שיתן להם בלתי תעבר. דאין תלבילין בידים לאיסור לבתיים לתה לי אסור שתהו אבל בעל הבית יאבל תו תי שהוא שתתבילם דבולאי אין הבעים יוכלו לאבול בלתי יעתיה להם בדול. ועו"ק לתה קתני לו שתיבה לביהם אפוטרופוס. תשתע דבתיהו ב"ד אין הדין בן וזה ודאי תיבו. והו"ל לתיתני לו אבל אפוטרופוס. (ולבן י"ל דלובתא דתילתא הוא בשתעבת עפ"י ב"ד אין הוא תעבית בבל דבר קבן להתבילם על שלתו. רק שהוא תצבית עליהם בבל ענין לבלתי יתתועבו בבסיהם ושיהו עושים פירות בפי לוחב היתומים והוא בוכל להם תיב אשר יהיו אבלו שתוכים על שלתו אשר יתבילם ויעשק ויבעלם. ועתה הא קמ"ל תתני' דזה ולאי שבבת שיתבו אישותיהן. אך על תי החיוב לעשר פירותיהן אשר יתבלו תשבותיהן. ובתתר תתני' דלותו בע"ה שתתבו לשלתו. ולא שבתתה תעלתו לאפוטרופוס. רק שתיהו האפוטרופוס על ב"ד ובבזבר. וכיון שתעבית תקודם לדבריה בבעים ע"כ התיוב עליו לעשר פירותיהן. אבל בשתתה אביהם ודאי לוחתא הוא שיתליה להם תיב תתיודעיו אשר יעבית עבוסם לבל דבר תבדול ועד קבן. ולבבי קתני לו שתיבה אביהן לאפוטרופס אשר יתבו על שלתו. ועתה זה הבע"ה ודאי אין שייבות שבוסה עליו שבבר תובל על האפוטרופס להבעים בם עליו לבלתי יזיק נבסי יתומים. ותתנו יפקד בל דבר והבל נבון בעשה"ו) תה בתתוך ההבבר לתו דתוכת תתעבת דבבתא דתייבי בלא לאפוטרופס. דלתה תתו בבונים לפני ר"ל ולא תתה לאפוטרופס. וגם קת"ל דלף דבעי' דעת בע"ה לתבוס ולעשר. ת"ת לא בעי' דעת לאפוטרופס. ותזה הוכיח ר"ל בני בבתא דב"ב לאפוטרופס. ובלאה ליעב הבי"ל דודאי תרותה ותעבר שני פבינעא דאבוריס בלתי תעבר. אבל תעבר לוי ושני שאין איסור באבילתן בדאיתא לענין דתאי ואין כאן לא בזל הבעב. וזה אין בם להאיש אחר לוהיא תתן בן היתומים בבים ולינן לוזי דזה לא בדיף תעבר הוב. אבל תי שבתתו אלו יש לו דין לאפוטרופס ותתויב לעבר. ותזה הוכיח ר"ל בני בבתא דיש לו דין לאפוטרופס שיוכל למכור. והא דנקיט אחיהן אפ"ל דב"ד נמי אחיהן של יתומים. ובלא"ה י"ל דהוכיח לה מדתהני המעבר הא לא נעשה בלית והוי מוכח שלא תדעת. א"ו הוי כאפוטרופס ובבלית כאילו נתנה מאחיהן שזכין לאחם וכו' ותזה ק"ל של הת"ש שהקשה על הרא"ש דתתן תחיל ותתן שניה. א"כ המעבר נמי לא יהא תהני. א"ו דיבו בבלית:

פרק ו מ"א וכן האשה שאמרה שאמרה אתקבל. אלא וכן תתוה שהוא עושה כן היא עושה בלית לבבלה ודוחק. וי"ל דקתי אישה דקתני בשאומר אתקבל אבו דינן בלבוש כאילו אמר אולך. וזה הוא שיקר הידועה דקתי"ל בריתא דהתקבל והולך עוין. ועלה קתני דה"ל בשהיא אמרה אתקבל. והוא אמר שני הלבושות דלעיל דהיינו התקבל לו הולך בזה הוי ליפבא הולך בהתקבל. ולא אמרי' דבאמר שאמר הולך ביעל לבלבוש דידה ויבול לחזור. כיון דלא אמר להדיא אי אפשי שתקבל לה. ובזה א"ש פירש"י בתלת לפיבך דכיון שבן לריך לומר להדיא אי אפשי ואז יוכל לחזור: מ"ב קיבל וקבע. הא דנקט וקבע י"ל דקמ"ל דוקא בשהבע קבוע לפניו אז בני עדים שקיבל. אבל אי הבע בלם לפניו לא בני' רק עדי אמירה. וכן יש לפרש לשון הרמב"ם המובא בתוי"ש: מ"ג לפיבך אם רלה הבעל לחזור. האי לפיבך תמוה דכיון דקתני אינו בע עד שיגיע לה ממילא דיבול לחזור. ולדעת הרי"ף דס"ל בני שאחרון אף דזבות הוא אפ"ה מתמיל הבע ליחול בשיגיע לידו רק דא"י לחזור מקודם. א"כ אתי שפיר דקתני לפיבך דס"ל דהבע מתמיל בשיגיע אפ"ה א"י לחזור דכיון שאתרה התקבל הוי זבות לה קמ"ל דיכולנלמי בתשבה לו: מ"ד בי' תוי"ש ד"ה ר"ת אוכל תיל שמבית דבבי יבולנלמי. ומדבריו וגם מדבבי הר"ן המובא לעיל בתוי"ש תבבא המקבל פליני. משתע דבשהיא שובה בלית והוא שתק ונתן לו בע. אז לריך הבלית לקיים בל אשר היא תחבה עתו. ולא אמרי' דבלית להולבה בעל בלתה מבבה. דולאי הוא נתן אדעתא דהוא לא עשה בלית רק הבשיב לדבריה. וזה תבין דבבי היולנלמי דתייבי שהיא אמרה הבא לי תחזרה והוא הבית ממעבה דבן טירה אינו בע בד שיגיע הבע לתזרה ולא תהני תה שיגיע לידה:

פרק ז מ"ד ר"ת תגוזשת ואינה תגוזבת. עי' תוי"ש תה שפיבשו התוס'. ולבאורה ק"ל לפיבושם דהא ר"י ס"ל אפי' לא בתב תיהוס אפ"ה אחרי' זמנו של שטר תוכית עליו. וכיון דתוכית ולאי תוכית דתזמן השטר מתמיל הגיהוסין. וא"כ לתה יגרע בשטתב תהיוס. ותא"ת תידי ספיקא לא נפקא. א"כ י"ל דאייבי בשוד שהוא תו. וא"ת בת"ש הרפ"ב ואין הב"ת לפנין בא עליה הבעל רק לענין אשה תנוי וקלרתי: מ"ו על תת שתיקי את בני. פי' תוי"ש. לבאורה לא אבין תה זה ענין לתאי תאיבעלית. דהתם י"ל דלא דבה לגרשה בלל אלא תשום שבלה לקבל האיבעלית. אבל הבא בשאינו תגרשה תב"ש שהיא תתוינה להיות בנו בזה תן המלאכות שתתוינה אשה לבעלה. א"ו דעיקר בונתו לגרשה ואגב עשה תניאי זה:

בשביל עונת בנו ובשמת בנו שוב אינו לריך:

פרק ח מ"א והיה בתוך ביתה. עי' תוי"ש. לבאורה ק"ל לתה לא אחרי' בגמ' דלמ"ד קנין פיהות לאו בקה"ב דמי לא בעי' ביעה והלבה בתין בתחד דהבוף אבה. דהא בב"ב פ' מ"ה בני דין יום או יומים מוכח דבבלו אשה לבעלה. תניה אי אחרי' ק"ש בקה"ב דמי. וא"ל דמייבי אחר תקבת אושא דהוי בלוקת. דהא רבא אחרי' קאי ובזתן המשבה לא היה תקבת אושא. ועוד הרי רבא קאתר בב"מ דף ל"ו בעל בבבלי אשתו לוקה הוי מדר"י ב"מ. תשתע דבלא תקבת אושא לא הוי אלא בבזאל או בוכר (ותיהו בלא"ה ק"ל התם דתייבי בפרה שהיא לאן בדאל. ובזה ולאי אין בברא אלא יהא בלוקה אף קודם תקבת אושא. בדתלינו בפ' האשה בבעלו בני נבבים בתקתון דתשתע

שהכנסו מייב בחמרים מי"ם ודו"ק). ובמלי דמשני דבא ביסה וחבריה בחין כח'. קשה לכתורה בחלי קושה היא הקרקע וכיון בחיטו מושה קנין ולא קנתה קרקע עד שחל הגע והגע חיטו חל עד שקנתה קרקע ומדיין קושיה הגע' בחקושה עומדת. ולא דמי לפנד דהתם חיטו טחן לו ידו לחוד הוא זוכה בשלמו חפי' לא חל השחרור. ובלאה דלק"מ דהכא לא נמי קנין דכשהוא טחן גם הוא מקבל פלמו ומחילה זכתה בלא קנין. ואף דבפ' שכתב אחרי דכשהוא לא חלי לשקע. הייט מהוס לגיין בשון מחנה. אבל בשמה שהוא מחלק עצמו גם מן החתה ודאי הוי קיבוץ מעלית. אך ק"ק הנה דקלתה דמתי ל"ל קלתה וגיעה בחין כחחד. ובקלתה היה גם הגוף שלו משוס מה שקלתה חתה וכו'. שהרי הוא ככבי ל"ג ומיב בחומרין. ובזה ביבוי קנין. וקשה כב"ל. וי"ל דמה שהוא לגורכה ולחמתיה הוי כדבר הנמון לה ע"מ בחין לבעלה רשות בה ולא נמי' לומר קלתה וגיעה בחין כח': שם אפי' הוא שמה בחמה. מי' חוי"ם. דבמעה שלה אי בגוה י"ם הוי גם. וק"ל אפי' בגוה י"ם לחה לא חקנה הגע דכליו של אדם קוטות לו. כחו בני קלתה דולאי הוי חמי מעשה כליו. וי"ל דשחמי מעה לפי שמוכב חמיד על הקרקע בעיל בבני קרקע. כדחיטו לבנין מפלה בחו"ם דדבר שאינה מעלבל חמיד ממקומו אינו חוזק. והבגוה י"ם הוי לשות לבעלמו. וכן לבנין מפלה חוזק ב"ש. מי"ש ודו"ק:

פרק ט מ"א המגרש וכו'. מי' מי' כרפ"ב והחוי"ם דכשאומר חגאי בשמת כחיבה נפת כחיבה. אבל הכחיבה לא בכי' חבוכרת כדלקמן בבי נינין שון שמחבנו. ולפיכך יכול להחנות בשמת נחיבה כי"ל בטוחת דבריהם. וקשה לי דבפ"ב בבי כחבו על ייר חחוק פירש"י ושמא יחמוק החגאי מי"ש. ולפי הכ"ל יהיה אסור לכחוב חגאי בחוך הגע לחין הכחיבה חבוכרת. ואיכן ידידי מהר"ה ל"י דזה הוא ביאורו של שפר זה אי יחקיים. אבל כשכחב שחחה בגע ומשגה בפ"ע. א"כ אין הדבר הכחוב בגע זה חבוכר. בן נראה לבי. ודע דמה שהזכיבו בביבה אין בוחחה ממש חבעה אין בביבה. דהכי רש"י כחב דף כ"ה דחגאי הוי כחבוכר חשוה לבילו לקיים. רק כחב"ל חשוה לה לשמה בפיבן חבוכר לגחבי חפי' אי אחבי' יש בביבה. ובבחיבה חבוכר בבי בבבה. ובגי בבי בבחבוכר בשר אפי' אי א"כ. דח"ש יראיבן שיש כאן בע ודו"ק: מ"ב בבוחה וכו'. מייבי בבבוחה קודם שבשאה דומיה דחלמנה לבה"ב ומלוה לבדיוק. אבל בשבחבה ע"י בע זה אפי' בחין לה עליו קידושין חשבה לומר דפסול. כבון שחחר לחאי והוא יבם ושחחרת לו לחחר מותו. וכ"ש בחוי"ם ד"ה אלא חלמנה אי אלא לבה"ב ולבבן הדיוק ע"כ: מ"ב הבי אם בת חורין. מ"ש החוי"ם לחלק בין עבד לחמה בשם יבולמי ק"ל מדחחר דף י' שוב גיטי בשים לשחבורי עבדים ולא קחחר בגחר לחשוחי סך דב' יבולה. וי"ל חשוה לבחידך מ"ד בגחר' אין חילוק. רק חשוה זה מיקרי חוכיח (רק לבה"ו ותוס' קשה): מ"ה ובחבבבו וכו'. לא"ש הבוי"ם ולחש"ם חיבולו לפיל מ"ה לחלק בין בחיבה לגחיבה אם כ"ם לדינא שיש שחחרו לגבי קיבים לבחוב גם לבשוחיהם ובבבו חיבה לחחר לחיבה לא חחרי שיהם טוחבים לגבייהם. דהכי בבינן חבוכר בשם הבחיבה. ולהכי בקיב חבא דחחרי דוקא בבחיבה:

סליקא מסכת גיטין

מסכת קדושין

פרק א מ"א בחיבת הבעל מי' חוי"ם שבקשה בשם רש"ל לח"ל בז"ש ואי' דס"ל דבשאר בשה. הקשה ידידי מהר"ה דבלה"ם בשה מלא בהבן. אז יבחה יבא עליה. משמע דשה דבלחה חוחבת. וע"ם לי מחלמנה לבהן בחול חשמע דלישראל חבי. וי"ל ג"כ בחי' רש"ל דה"ל בשה. והא דלא קחחר רש"י לבחבר בבי לחחר. ז"ל דאי הלחו בחבקומו שוחד שהוא בחיבה ה"כ לא שייך שוד לחו אחר דחיבה וחלבקים בלא מבדינן. ולהכי קחחר דבלחו חיבקר. ובחחר בשבה דבחיב בבי חביים בחחר בחיבה בשם לא בחבקים בבי ח

דהאי מהאי הכי רק מחמת חזקת האם הוא. מיהו על הכ"ב י"ל דמ"מ דנומת היא נעובר עפי כיון דאין בעצמותו חזקה רק מאם והיא בעצמה מרפה חזקתה שהכי מודה היא. אך דברי המוי"ם עדיין אינן שלים בזה. דלפי האמת ודאי לא אתרעי חזקתה מדינורה שאין אדם מציה עצמו לבע. ואגולי לעוטו הייתי אומר שדברי כאים לדע"ל לשיטתו דב"ל בפ' האומר נני מעשה דיאלי המלך דבשאלו דין על הולד אין חזקת האם מהני. וא"כ גם על נני זה ממזר הולכן כע"י לפרש רק משום קורבא. ואין חזקת האם מועיל לנן ול"ל דנרוי. ושוד נלע"ד בזור לתרץ פירכא. דמדקאמר נני זה ממזר א"כ כיון שאומר שהוא בנו. ע"כ אין אנו מכירין את אמו דאילו מכירין את אמו והוא ממזר א"כ אינו בני. וכיון שכן אין כאן חזקה כלל דשמא הוא וגם אמו מולדו בכשלות. ואם דכתב הר"ן חזקת כשרות ל"ל לאו חזקה ממש. רק שמוחזק לנו זה האיש שהוא כשר כמו שמצינו בגמ' דמוחזק לן בחחי ובבני. אלמא דזה מיקרי חזקה. וכמי מייני ממני. וצ"ל שפיר כתב המוי"ם דבעובר ליה חזקה זו דמוחזק לן וחזקת אמו לא מהני לכע"ל כנ"ל. וכע"ל ס"ל כיון דאמני' בכולא פירקא מיירי לענין יחוס. וא"כ צריך לבדוק את אמו ובלא"ה לאו מיוחס מיקרי. ואיך זה מוחזק לן בכשר ליחוס אי לא מכירין את אמו. וי"ל דגם הר"ן אין כונתו דמיירי דוקא דמוחזק לן. ומה שכתב חזקת כשר ה"פ כיון שהוא מוחזק עכ"פ שאינו ודאי ממזר ואביו ליה לעשותו ודאי ממזר ודאי אינו כשאר דבר שבעולם. ולפ"ז גם בעובר אינו נאמן מהאי עעמא לעשותו ודאי ממזר רק כשאר בפשיקו כיון שאין מכירין את אמו. וא"כ עדיין אין חיוון המוי"ם על כ"י מספיק. דודאי אף בני חזקה מצלא שפיר מקשה הר"ן דאין לאמינו לעשותו ודאי ממזר וכשאר בספיקו. והנכון כרע"י כאשר מיכן הכב בעל קשר בתר אבנהם דנקיט כ"ש הכי אפשי' כע"ח אין אביו נאמן לפגרף עם אחר: שם כי"ח נאמנים. עי' מוי"ם שמדמיק לתרן בי' ז. ולפע"ד כ"ל לפי מ"ש לעיל דע"כ כיצא מייני דאין מכירין את אמו וא"כ אין אנו יודעין ג"כ בכיורו בזה אביו. רק אי מייני ידעי' שזאת אמו אר אין אנו יודעין אם אמו כשיכה. אבל אי לא ידעינן מי אמו ג"כ לא ידעינן מי אביו. וזה ודאי לא פליג כ"י כיון דדלמא לאו אביו הוא ואחיך נאמן לפוסלו. ולהכי נקיט נאמנים כדי לאשמועי' דוקא בכה"ג דאביו ואמו לפנינו וידעי' דהוא בנו. ועי' מ"ש לקמן מ"י בס"ד:

מ"י ואמר כו' הכי היא זו אצתי ואלו בניה. עי' מוי"ם שנדמק בפי' מעבה זו שכ' שפי' המוס' דמוק. ועל פיכ"ש הקצו' המוס' דפשיטא היא. ושוד למ"ל בשיטא ואינו מכיא ראיה על האצה. ובאמולה מאי פשיטא היא זו. אדרבה קשה כהי דאמרי' שמתה בדק כשנאצה. מ"מ מדקתני ואמר זו אצתי. משמע דאמר אין מכירין אותה אם היא אצתו רק הוא אמר. ולמה נאתינו על כך שזו היא אותה שילאה אמו אמת אחרת היא זו. ומ"ש ממעבה י"ל שאומר אצה שנשאתי בתד"ה מיוחסת היתה אפ"ה צריך לביה ראיה. ול"ל דשא"ה דאינה לפינו. דהכי נקיפא בתתה נמי אי"ל להביא ראיה גם היא שילאה אמו מצה. וא"ל נמי דלעולם מיירי דמכירין אותה שהיא אצתו רק דאמו מוחזקן אמת ניכשה וגיה מאים אחר לפיכך קתני ואמר שעדיין היא אצתו. דא"כ מדא שבאשון זו היא אצתי לא משעש הכי. ושוד נקיפא דמתה בתד"ה לתה מפליג בתי"ח שנאה אצה בתד"ה. ליפלוג ולימני בדידיה אם ילאה אצתו אמו ואין אנו מכירין אם היא זו צריך לביה ראיה שזו היא אצתי. לכן נלע"ד לתרץ בזה פיכ"י. דבריצא מיירי שאין אנו מכירין אותה. ול"ק קושיא הא"ל אמי"ח. די"ל כיון דכשילא לתד"ה הוה מוחזק לנו במיוחס. וא"כ מסאמא ובודאי בדק את האצה שלקח לז. דאל"כ היה מרפה את יחוסו ולא היה מוחזק לנו שהוא מיוחס. וזה אין אנו מוצאין שמא ניכש אצתו ונשא אחרת (כיון שלא שמעינו מזה כת"ש המוס'). וכן אי אתה אצתו נמי אין מוצאין שאחרת היתה. וכיון שהיא זו ודאי בדקה לז כיון שהיה מוחזק לנו מיוחס. אבל כשנשא אצה בתד"ה אין אנו יודעים אם בדקה מצולם בתד"ה. וא"כ אין כאן שיעא דחידוש גדול הוא. וקתני בפיצא נמי שא"ל ראיה על האצה כדי לבלוי כיצא לאפי' אין מכירין אותה ואפי' אינה לפינו נמי. אבל בלא קיפא ה"א דדוקא כשמכירין אותה לפינו לז אין חיצוין שנילצה וכיון מאחר. אבל כשאינה לפינו אנו מוצאין שאחרת היא: שם אמה כו' מביא ראיה על הנגים. עי' מוי"ם שהקצה לר' יהודה ניחומיה לאב ות כך דמעלה עצו. ולא הכנתי קושיא זו. דל"ק ר"י אלא כשמכירין אותו שהוא אביו דאמרה תורה יכיר. אבל הכא דמוצאין שמא אין אנו בניו כלל אינו נאמן. ובמ"ש בס"ד:

לקוטים מספר משנת חכמים.

מסכת גיטין

פרק ה מ"ג אין מוציאין לאכיל' פירו' ולשנה קרקעות כו' מנכסים משועבדים. ופי' הרב"ב אכילת פירות הגוזל שדה ומכרה כו' וכן שנה קרקעות. והנה בגמרא איתא שנה קרקעות כיצד הרי שמכר שדה לחבירו וכא בעל חוב ובאפה גובה את הקרן מנכסים משועבדים והשנה מנכסים בני חורין. והקצו המוספו' בשמכת בנא מציעא דף י"ד בפרק מי שמת דאה הגמרא לפרוכיא מזה דלאקני קנה ומכר גובה אדרבה גובה מהכא דלא בני מדלא בני בעל חוב מנכסי' משועבדים דערף ליקח וי"ל דאייני שזה הקרקע עשאה המוכר לבעל חוב אפותיקי וכו' אך קשה אמאי דמיק לדמויי כ"ש מי שמת בבני מאיר ישמיד בשעשאה אפותיקי דאז בע"ח גובה את השנה אימר על האולאה כדין יורד לתוך שדה חבירו ע"ש. והנה כל המפרשים נדחקו בזה שכתבו ישמיד באפותיקי דמשמע דלאחת אינו כן הא ס"ב מייני אף לר"ת באפותיקי דאם לא כן קשה אמאי לא סריף הבעל חוב מאיתו שדה שנתן הלוקח ע"ש. ובקשה הגאון בעל המחבר בני יהושע דשם בפ' מי שמת מקשה הגמרא וכן הא בפ"ב ח"מ סימן קי"ז דהא דבעל חוב גובה את השנה היינו אני אלא בל השנה משום דהוי כלוה ולוה ואחר כך קנה ומכר דמשנהנד לשניהם ולכך אין הבעל חוב גובה רק אני שנה ובא דקתני גובה את המשועבדים אמאי לא בני הבעל חוב מזה קשה קושיות התוספות דקתני גובה את הקרן ממשועבדים אמאי לא בני הבעל חוב ומה קשה קושיות התוספות דקתני גובה את הקרן ממשועבדים והשנה מבני הורין היינו אני שנה קשה קושיות התוספות דקתני גובה את ח"כ אמאי הן גובה רק אני השנה הא בפשיטיקי מובל הבעל חוב כל השנ' לאחר שרעתי לאבמי. ועיין בתוספות בדף ע"ו עש ע"ב בד"ה הא דלא מסיק ואיתא בלרוך מיון ולי נראה דלפי המסקנא לא קשה כלל קושיות התוספו' דמסיק בלוה ולוה ואח"כ קנה ומכר לשניהם משועבד ומולק השנה בעל הבל' עם הבעל חוב מעשה זה דהוי כלוה ולוה ואח"כ קנה דמשועבד לשניהם. ממילא לא קשה איך משכחת שיהא הלוקח גובה את הקרן ממשועבדי' שלקחו אח"כ ואתאי לא גבה הבעל חוב ממנו דאיכא למימר דאייני שאתה הבלה לקחה המוכר אחר שמכרה לראשון ואח"כ מכר גם אותה הבלה אייני שהוא שולה כשוויין של שתי הבלות. וכן הוא בפוף פרק י' דכתובות וכן הביא הרע"ב וכן בע"ח וכן אבה בפ"ח ע"ב: וא"כ גובה שפיר מהראשון ולא הוי אני למימר הכתיי לך מקום לגבות ממנו הואיל והחוב שלה בשני הבלות. אך אחר שגבה ממנו הבעל חוב מלוקח הראשון הוא בלוקח הראשון עכ לוקח שני אף שסחוב של הבע"ח שולה בשני הבלות מ"מ בבלה הבני' הוה לוה ולוה ואח"כ קנה ומכר דמשמעד לשניהם. ואתי שפיר הקרן גובה ממשועבדים ושנה מבני חורין ומולק בס הב"ח בנוף הקרן ולא קשה כלל קושיות התוספות רק קושיות התוספות הוא על המיבני' דגמרא דאמרי' דקנה ומכר משמעד לו לא אבה ממנה לוה ולוה ואחר כך קנה ומכר לקמא משמעד לו לאחרוייהו. הא אי אשר לומר דאקני משמעד ונאם לוה ולוה ואחר כך קנה ומכר שיהא רק לקמא משמעד א"כ היאך משכחת שיהא הלוקח גובה את הקרן ממשועבדים. וא"כ קושיות התוספות על המיבני' והוכחו לאוקמי בשאר אפותיקי. אבל לאמקנא דמשמעד לשניהם אינו מוכרח לאוקמי באפותיקי ולא קשה קושיית הפני יהושע הנ"ל. וגם הלשון יעמיד באפותיקי דנאמת לפי המסקנא לא מיירי באפותיקי. ולפי זה מחוכן נמי קושית המגיד משנה שמת' בפרק י"ז מה' מלוה על הרמב"ם שפוסק דהלוקח גובה הקרן ממשועבדי' ואלי שנה מבני חורין ואתה עליו קושית התוספות הנ"ל. ומה שמיכון הגיב עליו המשנה לחלן ע"ב. גם הסמ"ע האריך בזה בסימן קי"ז. ולפי מה שכתבתי לא קשה כיון דפוסק דאלי שנה גובה מבני חורין והיינו כמסקנת הגמרא לגוה ולוה ואחר כך קנה לשניהם משועבד ולכך אינו גובה רק אלי שנה. א"כ מילא משכחת שפיר דקרן גובה ממשועבדי' כנ"ל דהייט משל' שקנה התופר אחר שמכרה לו ואח"כ מכר לאחר כנ"ל: **אבל** קשה לרב נתן דסובר בפרק מי שמת דף קנ"ז דלוה ולוה ואח"כ קנה ומכר דלקמא משמעד ואא"כ אייר משכחת דקרן גובה ממשועבדי' ע"כ צריך לומר כמיכון התוספות בעצמו באפותיקי. א"כ אלי סריך הגמרא לרב נתן דבאמר לגוה מנגזן לוה ליה שנה ממתניתין דהכא דאין מוציאין לאכילת פירות ולשנה קרקעות מנכסים משועבדים ממשעבדי הוא ולא גבה הא תנני אני אלי לאו בלוקח' מנגזן אלמא דיש לו שנה ומשני לא בלוקח מבעל חוב. ופרי' והא מדרש' בגזלן פיקא נמי בגזלן דקתני ריש אכיל' פירות אלימא בנפ"ח מי אית ליה פירי הא אחר שמוחל בע"ח גובה את השנה שנה אין פירי לא אלא בלוקח מגזלן וקשה לרב נתן ע"ש. וקשה הא לא משכחת שיגבה ממשעבדי אף הקרן אם לא בעצמו אפותיקי ובשאלו אפותיקי כתבו התוספ' וכן הביא הש"ך בח"מ סימן קפ"ו בשם רוב הפוסקים דבשאלו אפותיקי גובה בפ"ח אפילו פירי משום דאחר אינאלי לשנמי ואלי פריך בפ"ח מי אית ליה פירי. ועלאה דאמה לבאיכה אין מקום לקושיות התוספות מה הקצו דהיאך משכחת שיגבה הלוקח ממשועבדים דאמה לא גבה אחמן הכפ"ח עצמו. הא איתא בפ"ח דבנא קמא דאחרן שאתה הבלה לקחה המוכר אחר שמכרה לראשון ואח"כ מכר גם אותה הבלה אייני שהוא שולה כשוויין של שתי הבלות. וכן הוא בסוף פרק י' דכתובות וכן הביא הרע"ב וכן בע"ח וכן אבה בפ"ח ע"ב: וא"כ גובה שפיר מהראשון ולא הוי אני למימר הכתיי לך מקום לגבות ממנו הואיל והחוב שלה בשני הבלות. אך אחר שגבה ממנו הבעל חוב מלוקח הראשון הוא בלוקח הראשון עכ לוקח שני אף שסחוב של הבע"ח שולה בשני הבלות מ"מ בבלה הבני' הוה לוה ולוה ואח"כ קנה ומכר דמשמעד לשניהם. ואתי שפיר הקרן גובה ממשועבדים ושנה מבני חורין ומולק בס הב"ח בנוף הקרן ולא קשה כלל קושיות התוספות רק קושיות התוספות הוא על המיבני' דגמרא דאמרי' דקנה ומכר משמעד לו לא אבה ממנה לוה ולוה ואחר כך קנה ומכר לקמא משמעד לו לאחרוייהו. הא אי אשר לומר דאקני משמעד ונאם

פרק ראשון

כל כינויי נזירות האומר אהא הרי זה נזיר כו' : ד"ה נ ע"א

זה שאמר אהא לא אהא נזה אינו כנוי נזירות אמנם הם חלקי הנזירות והם הנקראים יחוס רוצה לומר הלקי הדברים שנזרים על ענין הנזירות לפיכך יהיה פירוש זאת המאמרה כך כנוי נזירות כנזירות ויחוס נזירות כמו נזירות ואלו הן יחוס האומר אהא פי' אהיה והכוונה שהוא אומר אהיה נזיר ובאמרו שיהיה נזיר עובר עליו באותה שעה ושהוא יאמר נ"כ שלזה הדבר נתכוון ואמנם משמעות שלון אינו נריכין נזירות עד שיהא פיו ולבו בוין אלא אחר שהוא בלבו אע"פ שאין פיו מוזה על זאת הכוונה הורלה נמורה הרי הוא מחויב בנזירות וכמו כן כשאמר אהא נזה בפירושו אהיה נזה ובאמרו שיהיה אומר בשעבו כשהיה אומר זה על דרך הרמז כאילו אמר אהנאה נזה ומיה ונזיה הוא כנוי נזירות והעיקר בהם שהעלנים מן האומות המשתחוים לשמש לא היו מקבלין לשון נזיר על לד שיומי לשונם אחר כך נעתק זה אל ההתון ונפסד הלשון לפי שיטרם עד שהיו אומרים בשביל נזיר מיק נזיה ונזיה: והריני כזה רלה לומר שהוא רומז לנזיר ומסלסל חחלק השיער ומשתעבד בו ביד ומכלכל גדול שיער ואמרו בגדול שער הערוה וכנויין מבאכלכל העברה לפיכך כשאלה יהו בשיער ראשו והוא אומר בו ואמר הריני מכלכל הריני מסלסל חייב בחיות: ולשרים הם שני אומרים אם שני יונה והם מחוייבים לקרבן נזיר שנטמה וכשיעבור לפרו נזיר שפור ואמר הוא הרי עלי לשרים ר"מ אומר אחר שהם מקרבן חיר שמא ועבר לפרו אינו חייב הרי הוא בחיות ואכשים אומרים אלו מחוייב ואמנם הייב להביא שתי תורים או שני יונה בלבד ויקריב אומים מדנה. והלכה כחכמים:

הריני נזיר מן הארצנים ומן הזגים כו' : ד"ה נ ע"ב

כשמשון בבן סנות בבעל דלילה כו' : ד"ה ד ע"א

מה בין נזיר עולם לנזיר שמשון ב' : שם

כשאמר הריני נזיר מן הארצים בלבד הרי הוא חייב בכל דיני הנזירות וכמו כן אם אמר מן הענין לא מן הארצים. ושרים אמרו נזיר שמשון שהוא כמו נזירות שמשון אמר לא היה נמנע מן הסוראה ודבר זה מפי הקבלה והוא מה שאמרו נמרא נמרי לה ואמר הגיד לו זה שהוא לא מדר בחיר אכל המלאך אמר לאמו כי נזיר אלהים יהיה הנער ממעי מרום. וביאור זאת המאמרה האומר הריני נזיר עולם הכניה שמרו מיקרו בחיבר רוצה לומר שמותר לו לגלח בחיבר אמנם מי"ב חדש לי"ב חדש והביאו ראיה על זה מהכתוב אומר לו ויהי מקץ ימים לימים אחר יגלח כי בכך ופסוקים אלו המקבלים ומביא שהכתוב אומר לו להמתנה לכחילה כמו שמשון אבל אפשר שאמר בנזיר עולם אם נעמה אמר בנזיר שמשון ג"כ אם נעמה:

אתם נזירות שלשים יום : ד"ה ס ע"ב

אמר הריני נזיר אחת גדולה כו' : דף ז ע"א

הריני נזיר ויום אחד הריני נזיר ושעה אחת כו' : שם

הריני נזיר שלשים יום ושעה אחת כו' : שם ע"ב

שמנו זה העיקר ר"ל אתם נזירות שלשים יום לומה שנאמר קדוש יהיה ומעין יהיה שלשים לשיקר לא יהיה נזירות אחות משלשים יום הה ענין מקובל ואמנם אמר לזה על דרך סיגן. ומה שאמר מכאן ועד סוף העולם פירשו ענין זה שהאמר שהוא אומר בזאת הנזירות שאמר אמר נזירי היא גדולה כשיעור מכאן ועד סוף העולם ועם כל זה אינו חייב אלא שלשים יום אבל אם אמר הריני נזיר בתחילת שלשים יום אחר כך הוסיף ואמר ויום אחד או שעה אחת או אמר אחת ומחצה ר"ל נזירות והלי נזירות בכל זה חייב שיהיה נזיר ל' יום והוא מה שאמר הרי זה נזיר אתים ויתבאר לך בפרק השלישי כיצד דיני מי שנדר שתי נזירות ואמנם חייב שתי נזירות לפי שהראשון כבר פירשו באמרו הריני נזיר ונדר מן הנזירות הנזיר יום או שעה הרי עליו להשלימו על כל שנים אבל אם אמר הריני נזיר ל' יום ושעה אי הרי הוא נזיר ל"א יום לפי שהשיקר אלוה אין מחיין לשעות לאם שנאמר ימי נזרו:

הריני נזיר כשער ראשי וכעפר הארץ וכחול הים כו' : ד"ה ח ע"א

מפני שאמר הרי זה נזיר עולם אין נזיר עולם מגלח משנים עשר חדש לשנים עשר חדש כמו שביארנו לך חזר ואמר ומגלח מ' לל' יום לפי עשר רגלו וכחול חלקים נפרדים והוא הוא כאילו אדר בכך וכך חלף נזירות אבל לא ישנים אמנו בשם אבל אם נמלקים לשיקר הוא חייב בינלא כל ל' יום ויביא קרבנות וד' אומר אין הדבר כן אבל הוא נזיר עולם ואינו מגלח אלא לשנים עשר חדש ואחר שאמר הריני נזיר נחחבר הנזירות. ומה שאמר בעפר הארץ אמנם יש להחמדה ולשות שלמי לפי ענין חלקי העפר ואמנם אמר שהוא אדר נזירות שונלקות

פרק שני

הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה בש"א נזיר כו' : ד"ה ט ע"א

ב"ש אומרים אין אחד מוציא דבריו לבטלה וכל זמן שאמר הריני חייב בנזירות ומה שאמר אה"כ מן הגרוגרות ומן הדבילה מחייב הנזירות לפי שהוא חזר מזה ודעת בית שמאי אין שאלה בנזירות אי אפשר לו החזרה ובית הלל אומרים אחר שלא נדר כדרך הנודרין אינו חייב נזירות אבל אסור בגרוגרות ובדבילה. ופי' מה שאמר ר' יהודה לדעת ב"ש הרי עלי קרבן לפי שהוא אחר שנזכר הנזירות והקרבן שהוא מתנאי הנזיר דיו ומאמר דברי ר' יהודה לדעת ב"ש ומאמר בית שמאי דחוי אין לנו מובנין ויאמרו מה שיאמרו:

אמר אמרה פרה זו הריני נזירה אם עומדת אני כו' : ד"ה י ע"א

ביאור הב"ש שזה הדבר הוא כנון שהיתה כרה רבולה לפניו ונמנעה מלעמוד וכמו כן דלת סנור קבה לפתוח ואמר זה האיש שמבחול לפתוח זה הדלת או להקים זאת הפרה אמרה זאת הפרה נזירה לפי על דרך העברה כמו שאומרים בני אדם נזמיטנו זה בשביל הרבה מן הגולמים כשקשה עליו המלאכה בהם נשנע זה הדבר שהוא לא יתבטל וכמו כן בלא ספק היה גם כן נזמנם אלו הדברים משתחשון הרבה בין בני האדם אמרי כן יאמר הריני נזיר מבשרה אם לא עתידה וכמו כן הרי נזיר מדלת זה אם אינו נפתח ואח"כ עמדה הפרה מעצמה או נפתחה דלת בש"א אחר בלא העמידה בידו ולא פתח הדלת בעצמו הל עליו הדיבור באמר הריני נזיר מבשרה או מדלת זה לפי שהוא לא כוון כזה הנדר אלא בעמידה בידו לשיקר הל עליו הנזירות לפי סברתם שאומרים שכל האומר הריני נזיר מן הגרוגרות חייב נזירות וכמו כן זה שאמר הריני נזיר מבשרה או מן הדלת והשיבום בית הלל לפי דבריהם ואמרו להם אמנם לדעתיכם ואפילו אמר בפי' הריני נזיר מבשרה אינו נזיר אלא לפי דבריכם לאיזה דבר אתם מחייבים אותו בנזירות והרי לא אמר הריני נזיר מבשרה אלא על הנה אלא חעמוד וכבר עמדה וכי כלום סיבה כוונתו אלא עמידתה ופסיחה הדלת באיזה לד שיהיה וד' יהודה אומר בנים שאלו אינו מחיבין הנזירות עד שיאמר נם כן והרי בשרה קרבן אם לא עמדה וכמו כן דמי הדלת יהיו קרבן מן הטעם שזכרנו:

מזגו לו את הכוס ואמר הריני נזיר ממנו כו' : דף יא ע"א

זה המעשה לא הביאו על מה שקדם לפי שהוא אומר אותו ואינים הדין בזה שקדם הוא בתחם נדרים אבל בני שנאמרה הוא לא לפי שהוא לא כיון אלא בלא יבחה זה בחנו נזקקין עליו כדי שהסיר לנמתו חכו ההקם בשכור כשאמר הריני נזיר ממנו שאינו הל עליו נזירות לפי שכונתו בלא יכניס עליו מרוב היין והיינו לאיה על זה היה המעשה ויהיה ביאור המעשה דאם היה שכור אינו נזיר ומעשה בחבה וכו' ומה בחנו חיירים שהוא בשכור אבל נשקקע בשכרות ולא הניע לשכרותו של לוס שכל מעשיו ודבריו קיימין ונשנים על כל חה שהוא שעה ממה שרלתי לו מן הטוגם כמו הבריאים אבל מי שהגיע לשכרותו אל לוס הרי כל מעשיו ודבריו בטלין ואין דין עליו ולא דבר שיחיב אותו בשום מעשה מן המעשים:

הריני נזיר על מנת שאהא שותה יין כו' : שם

שבנה הרמבונה אין תולה עצה לפי בשיקר אלינו כל הסתיה על מה שכתוב בתורה אבל והבנה הבריה עשה מחלוקת רבי שמעון וחכמים כה שהחכמים אומרים בכל המלאר הריני נזיר מן היין בלבד אי מן התבלחת בלבד אי מן הטומאה בלבד שהל עליו הנזירות ואחר בכלל אחל עליו הנזירות ואפילו שהוא אבר אחת מבלתה אבר אחת מבלתה אבר אחת אינו חייב בנזירות עד שיאמר מכאן אומר אינו חייב בנזירות אחר שהיה אבר אחת אלו הדברים שהוא

כשאמר הרי עלי נזירות כשער ראשי אז נאמר שפירות זה הדבר כמו שבשער ראשי חלקים נפרדים כמו כן חייב אחת הנזירות מוחלקים. ואין הלכה כרבי:

הריני נזיר מלא הבית או מלא הקופה כו' : שם

בכר נקדם לך שבחם נזירות שלשים יום אשלו כוון לזמן מרובה לפיכך כ"ז שאמר אני לא נתכוונתי שאהיה נזיר לעולם אבל נתכוונתי לזמן מרובה אינו חייב אלא שלשים יום ואם אחר שהם נזירי ולא נתכוונתי שיהיה נזירות שיש לה נכול וגם כן לא נתכוונתי שיהיה לעולם הרי זה נזיר כל ימיו ומגלח כל שנים עשר חודש:

הריני נזיר מבאן עד מקום פלוני אומדין כו' : ב

ובאמרו שיהיה מוחזק בהליכת זה הדרך אבל אם לא החזיק בה הרי אינו אומרים שהוא לא כוון אלא אחת נדולה ויהיה נזיר שלשים יום בלבד ואפי' היה המקום רחוק מהלך שנה ונאמר נזה כמו שאחרנו נמי שאמר מכאן ועד סוף העולם:

הריני נזיר כמנין ימות החמה כו' : שם

רבי אולק על זה הסתם ואומר אם אמר הריני נזיר כמנין ימות החמה הרי זה נזיר עולם עד שיאמר נזירות אלו כמנין ימות החמה אז הינו ימות הלבנה ואז מונה נזירות כמו שקבע ורבי יהודה אולק עליו והביא מעשה שכל האומר הריני נזיר כמנין ימות החמה אינו נזיר עולם והוא מה שאמר כיון שהשלים רשייה שהיה שהיה נזיר לזמן. והלכה כרבי יהודה:

פרק שני

הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה בש"א נזיר כו' : ד"ה ט ע"א

ב"ש אומרים אין אחד מוציא דבריו לבטלה וכל זמן שאמר הריני חייב בנזירות ומה שאמר אה"כ מן הגרוגרות ומן הדבילה מחייב הנזירות לפי שהוא חזר מזה ודעת בית שמאי אין שאלה בנזירות אי אפשר לו החזרה ובית הלל אומרים אחר שלא נדר כדרך הנודרין אינו חייב נזירות אבל אסור בגרוגרות ובדבילה. ופי' מה שאמר ר' יהודה לדעת ב"ש הרי עלי קרבן לפי שהוא אחר שנזכר הנזירות והקרבן שהוא מתנאי הנזיר דיו ומאמר דברי ר' יהודה לדעת ב"ש ומאמר בית שמאי דחוי אין לנו מובנין ויאמרו מה שיאמרו:

אמר אמרה פרה זו הריני נזירה אם עומדת אני כו' : ד"ה י ע"א

ביאור הב"ש שזה הדבר הוא כנון שהיתה כרה רבולה לפניו ונמנעה מלעמוד וכמו כן דלת סנור קבה לפתוח ואמר זה האיש שמבחול לפתוח זה הדלת או להקים זאת הפרה אמרה זאת הפרה נזירה אני על דרך העברה כמו שאומרים בני אדם נזמיטנו זה בשביל הרבה מן הגולמים כשקשה עליו המלאכה בהם נשנע זה הדבר שהוא לא יתבטל וכמו כן בלא ספק היה גם כן נזמנם אלו הדברים משתחשון הרבה בין בני האדם אמרי כן יאמר הריני נזיר מבשרה אם לא עתידה וכמו כן הרי נזיר מדלת זה אם אינו נפתח ואח"כ עמדה הפרה מעצמה או נפתחה דלת בש"א אחר בלא העמידה בידו ולא פתח הדלת בעצמו הל עליו הדיבור באמר הריני נזיר מבשרה או מדלת זה לפי שהוא לא כוון כזה הנדר אלא בעמידה בידו לשיקר הל עליו הנזירות לפי סברתם שאומרים שכל האומר הריני נזיר מן הגרוגרות חייב נזירות וכמו כן זה שאמר הריני נזיר מבשרה או מן הדלת והשיבום בית הלל לפי דבריהם ואמרו להם אמנם לדעתיכם ואפילו אמר בפי' הריני נזיר מבשרה אינו נזיר אלא לפי דבריכם לאיזה דבר אתם מחייבים אותו בנזירות והרי לא אמר הריני נזיר מבשרה אלא על הנה אלא חעמוד וכבר עמדה וכי כלום סיבה כוונתו אלא עמידתה ופסיחה הדלת באיזה לד שיהיה וד' יהודה אומר בנים שאלו אינו מחיבין הנזירות עד שיאמר נם כן והרי בשרה קרבן אם לא עמדה וכמו כן דמי הדלת יהיו קרבן מן הטעם שזכרנו:

מזגו לו את הכוס ואמר הריני נזיר ממנו כו' : דף יא ע"א

זה המעשה לא הביאו על מה שקדם לפי שהוא אומר אותו ואינים הדין בזה שקדם הוא בתחם נדרים אבל בני שנאמרה הוא לא לפי שהוא לא כוון אלא בלא יבחה זה בחנו נזקקין עליו כדי שהסיר לנמתו חכו ההקם בשכור כשאמר הריני נזיר ממנו שאינו הל עליו נזירות לפי שכונתו בלא יכניס עליו מרוב היין והיינו לאיה על זה היה המעשה ויהיה ביאור המעשה דאם היה שכור אינו נזיר ומעשה בחבה וכו' ומה בחנו חיירים שהוא בשכור אבל נשקקע בשכרות ולא הניע לשכרותו של לוס שכל מעשיו ודבריו קיימין ונשנים על כל חה שהוא שעה ממה שרלתי לו מן הטוגם כמו הבריאים אבל מי שהגיע לשכרותו אל לוס הרי כל מעשיו ודבריו בטלין ואין דין עליו ולא דבר שיחיב אותו בשום מעשה מן המעשים:

הריני נזיר על מנת שאהא שותה יין כו' : שם

שבנה הרמבונה אין תולה עצה לפי בשיקר אלינו כל הסתיה על מה שכתוב בתורה אבל והבנה הבריה עשה מחלוקת רבי שמעון וחכמים כה שהחכמים אומרים בכל המלאר הריני נזיר מן היין בלבד אי מן התבלחת בלבד אי מן הטומאה בלבד שהל עליו הנזירות ואחר בכלל אחל עליו הנזירות ואפילו שהוא אבר אחת מבלתה אבר אחת מבלתה אבר אחת אינו חייב בנזירות עד שיאמר מכאן אומר אינו חייב בנזירות אחר שהיה אבר אחת אלו הדברים שהוא

שהוא מיחר ושעם מחלוקת בנגע הטליתים מפני שהוא נדרי תוכסין בלא ספק והוא מכלל מרבעה נדרים שהחיבו חכמים לסיכך אינו צריך הכרח כמו שבארנו בפרק שלישי מנדרים וכ' שמעון אומר שתרבעה נדרים אלו על כל פנים יש בהן בחלה להכס והשרה ולכך אמר בכאן שהל עליו הנזירות תע"פ שהוא אמנם עד שפוחל לחכס . ואין הל' כר"ש בשני המאמרים כולם :

הריני נזיר ועלי לגלח נזיר ושמע חבירו כו' : שם ע"ב

פירוש מה שאמר ועלי לגלח נזיר שיניח הקרבנות שהיב בהם בשעת התגלחת כשבשלם הנזירות וכמו כן פירוש מגלחין זה את זה שיניח כל אחד הקרבנות שהיב בהם חבירו ונמצא שלא יכפרו שום דבר ויהיה כל אחד מהם כבר קיים נדרו ודע שהוא כשאמר חבירו ואחי ולא אמר לגלח הרי הוא חייב בנזירות בלבד :

הרי עלי לגלח חצי נזיר ושמע חבירו ואמר ואני כו' : דף יב ע"ב

כולם נשכמים שהוא אם אמר חלי קרבנות נזיר עלי שאינו חייב אלא חלי הקרבנות שחייב המזיר יקריב אותם בשביל אחיזה נזיר שיגלח ויש אומרים זה המזיר החלי אחר והם גם כן נשכמים שהוא אם אמר קרבנות חלי נזיר עלי שחייב בכל הקרבנות לפי שאין אנלגו חלי נזירות ואחמנם תולקים בזה הלשון ר' מאיר אומר כל זמן שאמר הרי עלי חייב בקרבנות נזיר שלמים ומה שאמר אחר כן חלי נזיר הוא חזרה ולא מתקיים לו החזרה וחכמים אומרים נדר ופתחו עמו חכמו קיימת והלכה כחכמים :

הריני נזיר לכשיהיה לי בן ונולד לו בן כו' : שם

יגלח על הדעת שעמן אמרו בן רוצה לומר שיהיה לו זרע ממה שנאמר ואבנה גם אנכי שעמינו זרע לבד ונ"ב יעלה על הדעת כשאמר כשיהיה לי ולד עמינו ולד נחשב כן בני אדם אבל לא טיפטוס ואנדרוגינוס לפיכך לאדנו שאין הדבר כן אלא בנסמוך על התורבל תהלשונות :

הפילה אשתו אינו נזיר רש"א יאמר אם היה בן קיימא כו' : ד' יג ע"א

רבי שמעון אומר יאמר אם היה ראשון בן קיימא הראשונה הוצה וזו נדנה ואם לא הראשונה נדנה וזו מונה ר"ש סובר שספק נזירות להחמיר ואינה הלכה :

הריני נזיר ונזיר כשיהיה לי בן כו' : שם ע"ב

זה כולו מטאר ודע כי כשנשמא מימי הנזירות שהלה עליו כשנולד הבן סותר את הכל לפי [illegible] זוהו ומיכות בנו בתדרינת נזירות אחת אינו רוצים לומר :

הריני נזיר לכשיהא לי בן ונזיר מאה יום כו' : דף טו ע"א

כשנולד לו בן והוא מנה מימי הנזירות עד שבעים אינו מפסיד כלום לפי שהוא מספיק כמו שאמרנו וימנה נזירות בנו ויגלח אותה וינלח ואחר כך יחזור ומגלים שלו כמו שאמרנו והיה המוחר שנאמר עליו מנזירות שלו ל' יום לסיכך ימנה ז' תה אחר תגלחת נזירות בנו וינלח כמו שאמרנו והוזר ומגלים את שלו ויהיה בין תגלחת לתגלחת שלשים יום אבל אם נולד לו בן אחר שבעים יום ופסק והוזר לנזירות בנו והגלים אותם ונלח היו יכול להוזר להגלים הנזירות לפי שמה שנשאר מהם הוא שהות ואין תגלחת שמותה מגלים יום לסיכך צריך שימנה אחר נזירות של בנו שהם שלשים יום שייים להגלים נזירות שלו שהם מאה ואז ינלח ויפסיד התוספת שלו שמנה אחר ע' קודם שנולד לו הבן :

פרק שלישי

מי שאמר הריני נזיר מגלח יום ל' ואחד כו' : ד' פ: ע"א

כבר אמרנו בשתי נזירות ל' יום לסיכך צריך שיגלח הל' נזירות וינלח ביום ל' ואי' :

מי שנזר שתי נזירות מגלח את הראשונה כו' : שם

יתשוב יום התגלחת הראשון מן הל' הקודמים ומהתהלת הל' האחרים לסיכך יהיה תגלחת הל' הבאים יום תשעה והמשים וכשתשתא לשון גילוח הבן ממנו הנאת הקרבנות בלשון התורה :

מי שאמר הריני נזיר נטמא יום שלשים כו' : שם

כתיב בתורה נזיר שנשמא והימים הראשונים יפלו לכיסך אם נשמא בתוך ימי הנזירות נתבטל כל הקודמים כלי ספק ואם נשמא ביום מלאת ימי הנזירות אמרו חכמים שהוא נ"ב כותר את הכל ור"א אומר שהוא לא סותר אלא סתם נזירות בלבד שהוא ל' יום ואם נשמא אחר מלאת ר"ל ההר בנגלים הנזירות אומר ר' אליעזר שהוא סותר שבעה בלבד וחכ"א שהוא סותר ל' וזכר נתבאר שסתם נזירות ל' והם הוא נלח יום ל' יצא ביום ל' כלומר היה אחר מלאת לסיכך סותר שבעה והכיתים שאותם שבל מי שנשמא אחר מלאת סותר ל' ואחרו סותר הכל לכי שכולם תיגו אלא ל' יום אבל אם אחר הרי נזיר שלשים שהיה יום שלשים הוא יום הנזירות ונשמא אז כבר סיתר שלם לדיה ר"ש לפי סברתו סותר ל' וזה הנזירות אחנם הם שלשים וכתו כן לחכמים לפי סברתם סותר הכל ואחי' הוי יותר מל' ונתבטל כתו שביאר בנגאל הנ' והלכה כחכמים בכל זה :

הריני נזיר מאה יום נטמא יום מאה סותר כו' : שם

מי שנזר והוא בבית הקברות כו' : שם ע"ב

מה שאמר ואינו מביא קרבן שומאה כתו כן אינו חייב תגלחת וחייב מלקות מפני שעמד שם אחר שהחרו בו בלא ספק ואיה שאמר עולין לו ואין שולין לו לפי מה שביארנו הם כי מי שנזר בנגע הקבורה כך וכך ימים הר"ל עמד שם בנגע הקבורות ימים ולא והזה לשלשי ובשיני ובשבע ואח"כ חזר בנגע הקבורה הם יעלו מתנן הימים שעמד בנגע הקבורות מכלל ימי הנזירות ואם הוא הזר אחר שיגלח קודם שלשים שהיתו ונכנס בנגע הקבורות סותר הכל ולא יעלו לו מן המנין אלו הימים שהיה בהם בנגע הקבורות לא הראשונים ולא האחרונים אלא סותר הכל לכי אלא שלא נכנס אחר שהרה אלא הימים מהוכרת וכאלו לא יצא שאמרנו שהימים שעמד שם לא יעלו לו מן המנין ויהיה שיעור המשנה ופירושה מי שנזר נמאר יהוא בנגע הקבורות אפילו הוא שם ל' יום אין עולין לו אם נטמא שם מותאה שהנזיר מגלח עליה אינו מגיח קרבן שומאה יצא והזה ושנה ושבל והזר עולין לו מן המנין הזר ונכנס קודם החזה ומבילה אין עולין לו מן המנין ר"א אומר אם חזר בו ביום שנמר אינו סותר אותו ביום שנא' והימים הראשונים יפלו והלכה כר"א וכתו כן הדין נמאר שהור שנטמא בנגע הקבורות אינו ביום שנמר אינו סותר אותו ביום שנא' אינו ביום שנמר אינו סותר אותו ביום שנא' אינו ביום שנמר אינו סותר אותו ביום שנא'

המירות על הבן כשעשה מעשה שחורה שהוא אינו כמעשה אביו או שיבא באמירה בהיא לא יקבל המירות בין שיאמר הוא אז קרוביו אבל חייב במירות בשאיקצו בשאין מיתה שהמחה וכל זמן שחל עליו המירות והתנהגו בו אינו יכול לא הוא ולא קרוביו לבטלו אמ"כ חה יתכן אולי :

האיש מגלה על נזירות אביו ואין האשה מגלחת כו' : דף לא ע"ב

זה שאומר רבי יוסי שהוא מגלה על מירות אביו הוא ר"ל דרך אמיתי וכשהיה כמים רמים וקדש להיד מהם יגלח על מירות אביו זכה וכמו כן אם נדר על חגלי שיעים קרבנות אביו אם גלח וזה הדין גם כן אין לו סמך מן המורה אלא קבלה בלבד והוא מה שאמר הלכה הוא בנזיר ואין הלכה כרבי יוסי :

פרק חמישי

בית שמאי אומרים הקדש טעות הקדש כו' : שם ע"ב

בית שמאי אומרים מתחילה כמו שהתחילה אפילו בטעות מתקדשת הבהמה כמו ק מנין ההקדש מתחילתו ואינגלר זה כמס' ממורה ובית הלל אומרים החמורה שהיא אינלא קדש אבל בכאן אין מגליא קדש ובשאר לא נתחייב הקדש :

דינר זהב שיעלה בידי ראשון הרי הוא הקדש כו' : ד' לא ע"ב

בבר ביארנו שזה המאמר ואפי' במקום שאין שם ביולר יותר מן הדמן שיהיו דמי מה שעלה בידו שהוא מדמי הדבר בנדר אינו הקדש לדעת ר"ה לפי שהוא טעות והוא דמיון מטוי שהוא קדושת הגוף ומן הדינר והמנים שהם קדושת דמים :

מי שנדר בנזיר ונשאל לחכם ואסרו כו' : שם ע"ב

מה שאמר מונה מעשה בנדר שיגהג איסור כימים שנהג בהם היתר ר"ל שישאל אחר המירות שמנה מבעה בנדר כמו הימים שבין נדרו ושאלתו לחכם שנהג בהם היתר ולא נהג המירות בהם ובאלו מנה מבעה שנשאל ואמרם זה מדרבנן על דרך תומרת אבל המירות הוא מה שזכר שמנה מבעה בנדר ואע"פ שלא נהג נזירות אלא משנאל לפי שהיה בתוכו האמן טובה והיה סבור שלא הל עליו הנדר וכפ' אהרון מבכורות מחבאר שהתשיבי והעשירי ואחד עשר בלשון מקודשין ושם מחבאר דין כל אחד מהם והטעם בזה שהמבאר אינו מתקדש בכוונה ואתגם הדבר אלו נקרילת ההפטון לפי שבאמר העשירי יהיה קודש לה' ואינו כהקדש אבל הוא אלו בכוונה מי שהקדיש וכ"ז שאמר עשירי בין שהתכוין לקדושה או לא נתכוון הנע בעצמך אם הים הבבא על השמיני והוא יודע שהוא שמיני אינו קדוש בהכלחת הבבא עליו וכמו כן בשהיתו על התשיבי או על אחד עשר והוא יודע שהוא תשיבי או י"א אינו קדוש ואתגם אמר שיש לפי שהתשיבי והעשירי ואחד עשר טעה בהתבונם :

מי שנדר בנזיר והלך להביא את בהמתו כו' : ד' לב ע"א

מבואר הוא מי מה שאמר בכאן בהמתו רוצה לומר שלא בהמות המהוייבות לו והעשוה בטעה נהוס מבואר כי בתחילה הדרש אינו רוצה לומר המיר נדרם אבל רוצה לומר שהוא המיר להם בחיים יין והמומאה ואמר להם שהמירות כלתי קיימים אבל אינו המיר להם נדרם אין מתחוקת זה מובר : ואמר הכמים כשהרב בית המקדש אינו מיר במורה בלא ספק שהוא אינו צריך הכרה לפי שלא הל עליו המירות ומבטו בזה המאמר לאחר דעת ר"ה שאומר שתהין בטלה רוצה לומר שהוא צריך הכרה כמו שבארנו בסרק חשיבי מנדרים בהש"ס שבשה רבנן לר"ה ואומרה בשבתיהו דתנן שוחרין בטלה והלכה כהכמים ומבלן יתבאר שבעיין מאמר רבי אליעזר שהתין בטלה ר"ל שאינו צריך הכרה ומבאר מדבר שלא בנדרים שהוא צריך הכרה לדעת רבי אליעזר ובבר בארנו זה לשם :

היו מהלכים בדרך ואחד בא בנגדן כו' : שם ע"ב

בית שמאי אומרים כולן נזירין ר"ל מי שנתקיימו דבריו ומי שלא נתקיימו דבריו כולם הל עליהם המירות לפי כמו שהקדש שטה אלא הקדש כך נזירות בכשות מירות ור"ם אומר שכל אחד ואחד מהם לא בשבן הדבר ולא אמרו אלא לפי כה המתבונה ולא חייב עצמו בזה הדבר הוב נמור לבוכר בין מי שנתקיים מ"ם בין מי שלא נתקיים אינו חייב בנזירות . וב"ה אומרים שכל מי שלא נתקיים מדבריו דבר ביטלו מן המירות היא המתיבו בנזירות לבוכר הם אמר הרבי מיר שזה בלשי הם נתקיימו דבריו והרי הוא פלוני הל עליו המירות ואם אמר הרבי מיר שאין זה פלוני ומגלא (שלה) היה אותו פלוני שלא נתקיימו דבריו כדי שיגלל מן המירות הל עליו המירות והכוונה בודאי המאמר מי שלא נתקיימו דבריו הוא מה שאמרנו . ואין הלכה כדברי אריסון :

הרתיע לאחוריו אינו נזיר כו' : שם

ראה את הכוי ואמר הריני נזיר כו' : ד' לד ע"א

הרתיע לאחוריו הזר לאחוריו ר"ל זה האיש שהיו הולקין עליו הם הוא שלומי או לא אם נזיר או לא לאחר שהוא בא נגד פמים חזר לאחוריו ולא ידע מי תהם האמת לפיכך לא נתחייב אחד מהם בנזירות ובבי שמעון פסיבר ספק מירות להחמיר כמו שנקדש בפ' השמי מחייב כל אחד מהם נזירות מספק כמו שזכר ואינה הלכה : וכבר נקדם לך בפרק אחרון מבכורים כוי ים בו דרכים שוה לחיים ולבהמה וכו' ולפיכך חל עליו הנזירות באחה לד שיאמר ואם יאמר אדם אחד בעצרו אלו הדברים כולם על הכוי ויחזר בנזיר על כל לד מאלו הדברים לדין נתחייב בשה נזירות ודע זה ולפי שזכר הכוי שהוא מין חיה ומין בהמה חכר דיש מי שבדר שהוא כך אינו כך הבינה מה שהוא דומה לזה וזה שיהיו שני מנשים בתים בנגדו מ' נזיר ומ' אינו נזיר מי שאמר עליהם הריני נזיר שאחד מהם נזיר חל עליו הנזירות וכמו כן אם אמר בשמים נזירין לפי שבבר אחד אמר בשתים כמו שאמר בכוי ובכו כן אם היו הבלאין נגדו רבים והיו בהן נזירין ושאינם נזירין אפילו היו מלאה חבר אחד שאינו נזיר ואחד נזיר ואמר בבלבה נזירין חל עליו הנזירות לכי בים בקלחם נזיר כמו בחל עליו בכוי כשאמר בזה היה לפי שקנתם דברים דבכוי מיה וחבו עוין אמרו הרבי בלבם נזירין רוצה לומר הנזירות חל עליו אלו כולם שאמרו כל חלק מחלו החלוקים :

פרק ששי

שלשה מינין אסורין בנזיר הטומאה והתגלחת כו' : שם

כבר בארנו הרבה פעמים שהרבשות היא מדה שיעור מנבשים על הנבשים ברוש מנבשים ומלי מלבא ומומם חלבא ומלו המנבות שמפעבים בהן הוא הגדול מהנבשות סד ובבה פחו הוא לבן שבבי וכל מבבה שבבים ובמן לבבה בים שיהיה בלהם עם היין בשלם בו הפח בזיב

לפי בר"ש סובר היתר מבבה לאיסור ואין הלבה בר"ש :

והייב על היין בפני עצמו ועל הענבים בפני עצמן כו' : שם ע"ב

ראיה רבי אליעזר בן עזריה מה שאמר מהבלשם ופד זג ובחות בדים בלשון שבבי שדים ובבבל נזרה שמולין בנזהרי הבהמות והוא הפעמון שם החלל ממנו זג שם הנוף המקבה שמבה בזיד החלל ויפעם לו קול ענבל והלי כר' יוסי שהתר שהחבבים הם הנרשיגין חג הקליפה המיוחה ואין הלבה כרא"ש אלא כשאבל המבלשים לו הזנין בזיב חייב כמו שאלו לומים בדוב ממאכלות האסורות :

סתם נזירות שלשים יום נגלח או שנגלחוהו ליסטים כו' : ד' לט ע"א

נזיר חופף ומפסקס אבל לא סורק ר' ישמעאל כו' : ד' מב ע"א

כתוב בתורה בזיר נדל פרע ולאחר שנתגלח אנלגו שבבים מירות ל' יום הרי הבבר שיהיה לו ל' יום נקרא פרע ולבך אם נגלח ראשו ימתין ל' יום עד שיהיה לו פרע ואז יתחיל למנות ושלים המירות וכמו כן אמרו בשיבן ניזול פרע וליבא : ונאמר בתורה נדל פרע בשר ראשו ולבך נאמר שבבר בשר בראיה הדבר מדרך ההבבה וכשהסיר שערו חייב מלקות כ"ז שהסיר שער אחד לבדו אמנם בענין הסחיבה רוצה לומר שהוא סותר לו מן המנין ל' יום כמו שאמר לא יהיה זה אלא עד שיגלח רוב שער ראשו נחשר לו מה שדומה לתגלחת ר"ל שיסיר הבער בשסרבים סמוך לבשר הבלים : ואמרו שבבים כל שהוא חייב ר"ל שיקרבנו בזיר ופירוש חופף החבוך בזיר ומבבבים החבוך בגבריים לו בבלי ובחבאי אלא יהבוין הבבר בשער לפי שזחה ההלבה אמנם היא לר"ש באומר דבר שאינו מתבוין ואדמה בים לאיה בים שיהיה מבל מיני הסים ברוחנין בהם הבער כמו הנחר והבים הבהדוש נקרא בל' ערב אלגנ"ר ונקרא בים ארמיי : ופירוש סורק מסרק שער ראשו בסרק והבלי שמסרקין בו שער הראש נקרא מסרק והלבה כר' ישמעאל :

נזיר שהיה שותה יין כל היום אינו חייב אלא אחת כו' : שם

זה שאמרנו אלא הבנות אינו חייב אלא אחת אין זה אלא בדיני אדם באינו מחייב מלקות אלא אחר ההחראה ולבך נריך ההחראה על כל מלקות והוא שאמרו לו אל השחה אבל בדיני שמים כל זמן שבחה רבעים יין עבירה ועל כל נלוח שעבר עבירה וכל קומאה מיסמא עבירה ועל זה תעשה היקש לכל איסורין שבתורה אין הפרש בזה בין איסור לאו ובין איסור כרת או איסור מיתה ב"ד אבל אדם שהבא על הערוה אחה עבור בחייב חייב על כל ביאה ובאה בכלל ואם אחמר לא נוכל להעמיד עליו אלא שונה אחד הקב"ה מעמיד לאחר אל כל עבירה ועבירה ואם המיהו אחוה ב"ד על אחד מאלו עבירות והחורה מהבסר לו על הבל הנד החשובה

לא מנד בהעמיד האחד שמעשיו אחוה ב"ד יבסר עוות הרבה ובבאר זה במקומו :

שלשה מינין אסורין בנזיר הטומאה והתגלחת כו' : ד' מד ע"א

כתוב בתורה מין ובבר יזיר ואמרו בספרי לעשות יין מצוה כיון הרשות אבל בטומאה לא אמר לא יטמא בלבד אבל אמר לאביו ולאחיו לא יטמא ובא בקבלה לאביו לא יטמא אבל מטמא הוא לאחר מצוה ואם מצוה הוא אין לו קובבין : והגלחה הצוה הוא בסגע בו לדעת בימי הנזירות ובראה ממנו שהתגלחת מצוה עבה בנאמר ובלה אחת כל שערו אחת ראשו ואחת זקנו ואחה נבוה עיניו והעיקר בכל התורה מה שאמרנו כל מקום באחה מוצא עשה ולא העשה אם אחה יכול לקיים אחת שהיה מוטב ואם לאו יבא עשה ודחה אחת לא תעשה אחו עמן הוהר מבלו רוצה לומר שם שם לד במוחר בהם אלו הדברים האסורים ויהיה מוחר בהם והעמין כולו מבואר :

תגלחת הטומאה כיצד היה מזה בשלישי כו' : שם ע"ב

מה בין זה למצורע לפי שהמצורע אינו מביא קרבנותיו אלא ממחרת יום הגלחת הבעיה כמו שבאמר בפ' נגעים והשיב לו ר"ש שהמצורע שהיהו ראיה בחגלחת היא באמר בו יגלח ואת כל שערו יגלח וכבר בנדון וגו' אבל זה הנאר שבעמה בתת הטומאה אחיה בימים כיון שבאמר ומפת בבעת ימים וכשבבל בשמיני והעריב ובמבו ובלה בשמיני יביא קרבנותיו והם שני הוים לו שם בני יונה וכבר בן בנתו נלפשם בשמיני ואם לא בשבישי אלא בשמיני ר"ז לא יביא קרבנותיו עד שיעריב שמשו רוצה לומר בחבישי והוא מה שאמר ר"ש אינו מביא קרבנותיו אלא ר"ל הערב שמשו . והלבה כר"ש :

תגלחת הטהרה כיצד היה סביא כו' : ד' מה ע"א

עמן מגלח עליהן שהיה תגלחתו אחר שמשתן והלבה ברבי יהודה :

רשב"ג אומר הביא שלש בהמות ולא פירש כו' : שם

היה נוטל שער ראש נזרו ומשלה החת הדוד כו' : שם ע"ב

היה מבשל את השלמים או שלקן הבהן כו' : שם

בבר ידעת לי התורה בקרבנות מיר שהם בבב לבולה ובבבה להמאה ואיל לשלמים ותורת הנזיר שנגלה פתח אהל מועד לפיכך בא הלשון בחיר שהוא ר"ש אומר בנזיר ממה כמו כן בבילה פתח אהל מועד יבלה שערו ב"ב על הלם אשר אחרם זבח הבלמים ואח"כ אינו מבלה שערו על הלם אשר אחם זבח הבלמים אלא נזיר שהוא בנילה בהם אהל מועד שנעבה בתוכו וז"ש הכתוב אחם זבח הבלמים למעה אם אלא הרם הבפתה אלא : ומה שאמר רשב"ג הלבה כמותו ואין הלבה כר"ש :

גלח על הזבח ונמצא פסול תגלחתו פסולה כו' : ד' מו ע"ב

בבר נקדם לך מה שאמר אם גלח על אחם משלמתו אלא ובבר בארנו בשמים ואם נשלים לפרש זה בתחילה שבאם באחד מן הדברים המפסידין הקדשים הוא שיחבב בהם בשעת השחיטה

הנחיפה הסך מה שהוא הזכה וזה הענין הוא שחומרין עליו שלא נשקו ואין הלכה כר"ש :

מי שנזרק עליו אחד מן הרמים ונטמא כו' : ד' מז ע"א

כגר נקדש לך בפרק השליחי שר"א סובר שאיר שנטמא אחר מלאת סופר ז' ימים ומה שאמר בכאן סוחר אם הכל היו רואה לומר מימי המזיות ואמנם ר"ל בטול כל הקרבנות וסהירה כולם ולריך קרבנות שלמים אחר משלום שבעה ימי סהירה וחכ"א שאוא מביא אחר הקרבנות ואין הלכה כר"א ומה שלריך שחדשהו מאחר התוספתא מיר שבלו ימיו אסור לגלח ולבאות יין וליפטא למחיים ואם גלח וזפחה וגפטא סוסא אם הפ' רואה לומר שדמי הסירות בשאלין עליו עד שיגלח מגלחת שהרה לפי מה שנתבאר בזה הפרק :

פרק שביעי

כהן גדול ונזיר אין מטמאין בקרוביהן כו' : שם

לשון סתורה נזיר על נפש מת לא יבא לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו לא יטמא להם בשוחס והלשון בכהן גדול על כל נפשות מת לא יבא לאביו ולאמו לא יטמא ובכר בתרגו בפ' שקודם זה שהגדר מטמא לפת מלוה והביאה ראיה על זה ממה שכתוב לאביו ולאמו וכן כ"ג מטמא לפת מלוה שנאמר לאביו ולאמו והלכה כחכמים :

על אלו טומאות הנזיר מגלח על המת כו' : ד' מט ע"ב

מה שאמר על המת לאו דוקא לאו בכל נוף המת לפי שזה מבואר ואמנם רוצה לומר עצמותיו נמצין לו בגבין ואע"פ שאין בהם רובע עצמות ואמנם יטמא המיר בהאהלו ומיר עליהם מגלחת כשהעצמות יש בהם רוב בגיע כל מת לו רוב מגיע אע"פ שאין בהם רובע הקב מרי הן מטמאין באהל כמו שנבאר בפרק שני ממסכת אהלות ואם אין בעצמות לא רוב מנין ולא רוב בנין והיה בהן מלי קב אז יגלח הנזיר על אהלו . וגלל הוא הליהה הזכה מן המתים כשנתעפש הבשר וזב והתחיל לבלות . ורקב הוא עפר המת שנשאר ממנו כשנתבד הלחות וזה הרקב במטמאת באהל אינו אלא בשת בנקבר ערום בארון של שיש לו אל אבן והדומה להם ויהיה שם המת כולו רוקא לומר שיהיה נקבר אלא שלא נהסר מעט אבר ואחרו מת שחסר אין לו רקב ולא שכונת קברות ולא חבוטה . ותרווד כף יתבאר בפרק עשירי ממסכת כלים שהיא כף גדולה ושיעורה אלא חפניו ושדרה שלשלת והם מליות שעל הגב בכללם ונגעלת היא גלגלת הראש כל אחד מהם בפני עצמו ואלי קב שי לוגים ואלי לג שתי רביעיות וכבר בארנו אישור הרביעית וזה הענין כולו בפרק ג' מסכת אהלות שמטמאין באהלות ובמגע ובמשא שם נתבאר עוד שעלה בשעורה מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל ובארנו שמשי כל אלו הדברים וראיותם ומה שאמר בתחילת זאת ההלכה על אלו הנזיר מגלח למשמעי עצם כשעורה שאינה מטמא באהל ומה שחזר ושנה על אלו הנזיר מגלח למטמאי סככות ופרעות שיתבארו אח"כ ומה שאמר עד שיסבר ר"ל עד שיעריב במקו אחר שיבטל אחר ההזאה ג' וז' :

אבל הסכבות והפרעות ובית הפרס וארץ העמים כו' : ד' נד ע"א

הסכבות אללים וזולה לומר שהילות ששבן גל על הארן אם היתה טומאה תחת עצמיהם ובכר המיר תחת אלו הענפים ובראשת האבנים והעצים הגולגים מן הכתלים ומה שדומה להם אם היה מתחתיהם טומאה ובכר המיר ההמיהם : ובית הפרס שדה שנחרש בו הכבר ונתפרבו עצמותיו עם העפר כמו שיתבאר לך בפרק ח' מאהלות שכל הנוגעים בתת מי שנגע בהם יטמא טומאת שבעה וכמו כן יתבאר בפרק ב' מאהלות שבית הפרס וארץ העמים מטמאין במשא ובמגע ורביעית דם מטמא במגע ובמשא ובאהל והעולל ודופק מטמאין במגע ובאהל ואין מטמאין במשא ולבון התורה בטומאת הקבר מ"ש אז בעצם אדם אז בקבר יטמא בעצם ירוס אבל אם היות שנטמא בכל זה ותייב האדם שליש ובביעי כמו שביאר ואמר ומזה בשליש ובביעי אינו הייב בהאהלה ואינו סובר הימים הקודמים אלא בטומאות יחודים והם שיהיה מעצמו של מת לבד שנאמר וכי ימות מת עליו בפתאום ולא אמר וכי יטמא לנפש ומטא לת בלשון מדו : ומה שאמר ואהל רוצה לומר שגגע באהל המת אז אם האהיל על רובע עצמות והוא ענין מה שאמר רובע עצמות אח"כ זכר ימי סברו וימי נמרו על מצורע לפי שהם סותרים כמו ימי הטומאה ואין עולין לו לענין ימי המיזות ואין מתחרן הקודמין להם כמו הטומאה אלא ישלים ימי המיזות אחר השלמת ימי סברו וימי נמרו כמו שהוא משלים ימי המיזות אחר שעברו שבעת ימי הטומאה שנטמא בת מי בכזיח מן המת ומה שמנה עתהם ולבון התורה במצורע שנרעתו מלרעתו שיגלח כמו שזכרנו ושאמר שבעת ימים אחר התגלחת הטהרה והוא מ"ש ושב מחון לאהלו שבעת ימים ואח"כ יביא קרבנותיו ואלו השבעה ימים נקראים ימי סברו וימי הלרעת שהיה בהם מוחלם בהן ימי החלבו נקראין ימי נמרו ר"ל השלום טומאתו ואומר שימי סברו ג"כ וימי נמרו אינן עולין לו מימי המיזות כמו שאינן עולין לו ימי טומאתו כשנטמא באחת מאלו הטומאות שהנזיר מגלח עליהן אבל המצורע שלריך להסגר כמו שמבואר בתורה והכנירו בשבעת ימים בתם ואלו ימי הסגר עולין לו ונמנין מימי המיזות וכמו כן הזב והזבה כל ימי טומאתם וימי הטהרה ג"כ המתיחסים להם אחר הסכבות הדבות שכל עולין מן המנין וזה הלכה למשה מסיני כמ"ש בתת [אמרו] ימי הזב והזבה :

אמר ר"א משום ר"י כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה כו' :

לא שבא זו קלה מן הבכן ר"ל לא מהיה אלא הטומאה מן המת שאינו הייב עליה הנזיר מגלחת קלה מטומאת הבכן ואמר שהעיקר אלאו שטומאת בכן הייבין עליה על ביאת המקדש כמו שמבואר בתורה אז בנגלא בכן שמא ב"ש אלא ומאמר ר"מ אינו נכון ובכר נתבאר בזה הפרק שהנזיר מגלח על מגע עצם כשעורה ואל מבלו ואינו מגלח על רביעית דם אע"פ שעצם כשעורה אינו מטמא באהל ורביעית דם מטמא באהל כמו שזכרנו בפ"ג מהאהלות והנה הלה

ר"ע לאחד רביעית דם בק"ו מעצם כשעורה כמו שאתה רואה ועצם כשעורה לא בא לט ל' מבואר בתורה בטומאתו כמו שנתבאר בפס' אהלות אבל היא הלכה והעיקר אצלנו אין דמין ק"ו מהלכה והנו הענין שרמז לו בו ר"א רבו והוא ג"כ דעת רבי יהושע באמרו יפה אמרת רוצה לומר ההיקש נכון אינו אינו היה מן התורה אבל מפני שזה הדין הלכה אין דמין ק"ו ולכך לא יתחייב זה והוא מה שאמר אלא כך אמרו הלכה :

פרק שמיני

שני נזירים שאמר להן אחד ראיתי אחד כו' : שם

מת אחד מהן אר"י יבקש א' מן השוק כו' : ד' נא ע"א

העיקר אצלנו יתבאר לך בשלמות בפסכת סהרות ונשנה במקומות הרבה שספק טומאה בל"ה שהוא ובהר"ש ממא ולפדנו זה משפטה שאמר הכתוב ונסתרה והיא נטמאה הנה שספק בטומאה אחר שנסתרה בהר"ש חה כשם בהר"ש אדם ח' או שנים כמו הטוחה שאין שם אלא טמא ונבעלה אבל אם הי הר"ש ג' אנשים או יותר ונתחדש ספק טומאה ספקו שהור לפי שהם במדבנה כ"ש לפיכך זה שאמר לפי מדרון לחיתי אחד מכם שנטמא לא שהיה עמהם בנין אחד לפי שספקו שהור יהיה כמי שנתארנו ואמנם היה יונא עמהם וזה שאמר סוסרין ל' יום מדבר על סתם המיזות שהוא ל' יום וכמו כן אם היה עליהם על דרך משל עשר שנים וזה לא יהיה ג"כ אלא כשהיה זמן אחד מהם כמו זמן חבירו וכבר ידעת בהקדם טומאה הוא שתי תורים או שני בני יונה ח' לשולה ומ' לחטאת וכנס בן שנתו לאשם וקרבן מהרה בכנס בן שנתו לשולה וכנסה לחטאת ואל לעלמים והלכה כבן זומא :

נזיר שהיה טמא בספק ומוחלט בספק כו' : שם

זאת ההלכה צריכה לשנה עקרים יהיו מוריין אלבד ואז יתבאר עמנו . העיקר הראשון שמחוסר כפורים אסור בקדשים עד שיביא כפרתו ושהמצורע מכלל ד' מחוסרי כפרה כמו שיתבאר בפרק ג' מכריתות ואין נזיר מכלל מחוסרי כפרה כמו שיתבאר שם והעיקר השני שהמצורע מגלח שתי תגלחות ואז יביא כפרתו וזה כתוב בתורה התגלחת הראשונה כשנטהר מן הצרעת אחר הסגילה והתגלחת השניה ביום ז' מן התגלחת הראשונה ויביא קרבנותיו בשמיני ואז מותר לו לאכול בקדשים וזה כולו כתוב בתורה . והעיקר השלישי שיתי שסרו לו מימי המיזות ובכר בארנו שבתי שתי תגלחות ואז יביא כפרתו וזה כתוב בתורה התגלחת הראשונה כשנטהר זה כפ' הקודם לזה . והעיקר הרביעי שאין אדם מגלח תגלחת אחת והעלה לו לזרוזו ולצרעתו . והעיקר החמישי ובכר נשנה שמיר שנטמא בימי המיזות ואפי' ביום אחרון סותר את הכל . והעיקר הששי הוא מזכר בזאת ההלכה כמה שאחר בתגלחת הנגע דומה לתגלחת המיר בזמן שהוא ודאי אבל בזמן שהוא ספק איננה דומה ואחר שכל אלו העקרים קיימים יתחייב מהם שמיר אם היה עליו שתים מיזות שהם ל' יום כמו שיתבאר והוא שחדבר בו בזאת ההלכה ובשהוא ביום אחרון מן הבכן מן הבשלים יום כולם ספק טמא וכמו כן היה באלו הבשלים יום ספק מוחלט הנה שלו אפשר לו לאכול בקדשים אלא אחר שישלים כמו המיזות שהיה עליו וזהו שלים יום ואינו מותר לו היין והטומאה וביפסוק מתנו המיזות אלא אחר מקן ד' ענפים כמו ימי המיזות שהם עליו וזה אחר מלה ובכרים יום ונעשה זה לפי שהתגלחות המחוייבות לו הם ד' תגלחות תגלחת טומאה לפי שהוא ספק טמא ותגלחת טהרה ובקי הגלחות של מצורע לפי שהוא ספק מצורע וזגלח כל אחד מאלו הד' בחשלים זמן המיזות נפו שאלו בתי הספקות בנפלו בטומאה ובצרעת ד' הרכבות אחת מהם שהי' **טמא ודאי ומוחלט** ודאי אלו טמא ודאי ואינו מוחלט לא מוחלט ודאי ואינו טמא אלו ודאי **טרוד ואינו לא מצורע** ולא טמא מת והתגלחת הראשונה בינלא אחר חשלים ל' יום שהיה בבא **אבל טמא** ומוחלט אם הוא אינו לא טמא ולא מוחלט אינו מחיב באחרת ואם היה **בוא** מוחלט וטמא מהיה זאת התגלחת הראשונה מבטל התגלחות המחוייבות למצורע ואין אנו יכולין לגלחו התגלחת הבאה ביום ז' מזאת התגלחת לפי שהוא מוחלט נסכך ונחוש שמא אינו מצורע אבל הוא טמא ודאי וכבר סתר הל' יום הראשונים מפני הטומאה והוא שבבאו באלו הל' יום הבאים מיר ואינו מוחר תגלחתו בימי המיזות זאת התגלחת הבאה המחוייבת לו בהיותו ספק מוחלט אחר שהוא ספק חהו ענין מה שאמרנו לגלחו כחוך שבעה מ"ש דלמא לאו מוחלט הוא ורחמנא אמר תער לא יעבור על ראשו לשיקר נמיחנו עד שישלים הל' יום הבאים ואז נגלחהו התגלחת הבאה אשר בה נשלמה טהרתו מצורע ואז יאכל בקדשים לפי שהוא כבר נגלח שתי התגלחות ובין כל אחת ואחת ל' יום ואם היה מוחלט כבר נטהר לפי שאינו מהנאי הטהרה אלא יהיה בין תגלחת ותגלחת אלא ז' ימים ולא יותר אלא הבאה אלא יהיה בהוא ובכר נתבאר שאי אפשר לו מיהרתו אלא אחר שבעים יום ונשאר ענין היתר שהיים היין והטומאה ונאמר נ"כ אולי מוחלט ודאי היה בל' יום הראשונים והיו ימי נמרו והל' הבאים היו ימי סברו והם אותן שיהיו בין שתי התגלחות כמו שנתארנו והעיקר אצלנו שימי נמרו וימי סברו אין שלא לו לפיקך צריך שיהא אחר אלו הם ל' יום ל' יום נזיר ותגלח הגלחת אלישים ואמנם אולי היה מוחלט בלבד לא היה צריך יותר אלא שאנו אומרים נ"כ שמא שמא היה בודאי ועל כל כמה יש לו לגלח תגלחת טומאה לפי שלא תעלה תגלחת אחת למזיותו ולצרעתו לפיקך יבאה ל' יום פעם רביעית ותגלח תגלחת רביעית ותהיה התגלחת הראשונה מזאת הד' לספק ימי נמרו ר"ל התגלחת הראשונה מד' התגלחות המחוייבות למוחלט והתגלחת הבאה לספק סברו ר"ל הבאה מפני מצלאיות המוחלט והתגלחת הבאה לספק טומאתו שלריך שתהיה ג"כ אחר ימי נזירות עד שיסתור אותה אחר זאת הספק נתחדש בימי המיזות כמו שבארנו בתחילה והתגלחת הרביעית תגלחת טהרה ועל זה ההיקש בעצמו יהיה הדין בתי בנזיר ר' שמים על דרך משל ואח"כ היה בהם כולם ספק מוחלט ונתחדש לו ספק טומאה בשומה הנה הוא אוכל בקדשים אחר כ' שנה וזוחה ביין אחר מ' שנה כמו שנתארנו והוא מה שאמרו גם שנה ר"ל מיזות גם שנה אוכל בקדשים אחר כ' שנים וזוחה ביין אחר ד' שנים ומגלח ד' תגלחות ואמנם הקרבנות שיקריב אין שסורו גלות בכוונה זה הסירוס :

פרק תשיעי

הכותים אין להם נזירות נשים ועבדים יש להן כו' : מ"ד מ"ח

חומר' בעבדים מבנשים שהוא ספר נדרי אשתו כו' : מ"ד מ"ב מ"ח

עבר מבנגד פניו רמ"א לא ישתה ור"י אומר ישתה כו' : מס מ"ג

בתחלה פרשם מיר נאמר דבר על כמי יבראל ואמרו בני ישראל ולא כותים ואמר הבורא יתי' נעבון הבנותים והעבדים סלם לאסור אסר על נפשו ואמרו מי בנפשו קנייה לו יצא עבד שאין נפשו קנויה לו וכפוף הוא שיכריחהו ויעבד ואמר כדרכו לא ביאיה רמשו בין ידכותו לפי שכ"ז שיהיה בו דבר מחלו אינו עושה שכוחם קבוחים ופי' תבוסה המקום ממחגעל בו נגוד מלשון מחבוסמת בדמיך ובאחרו זה שמחסף עם המת העבר הלח שב כולו שהוא מחמתו ויחבור מן העבר האיחוות ומקרקע בתולה ב' מלבנות ואם יפיר זה המקום ופמך לזה למה שאמר ובאחמה מעלים ויהוא שהם ישלוהו בפם אבל בכוונה כול עמי מעבר מעלים שאי שוכב בו לפי שחמלת הלחות והבשר החעופם משרב בזה הפיר וכבר ביארתי לך בקרק הבביטי הביקר שסוא מלנו מה שחסר אין לו רקב ולא חבוסה ולא בכוחם קבוחות והה בבנמלא מם אחד לו פרם לו יותר אבל הם במקום אחד רולה לעבר קרבים זה לזה לפי שנאמר מקום זה הולבנו בו מפיס אבל אם היו שלשה מפיס ובין כל אחד ואחד תרבע אמות אז יותר מד"א אמות מפמה הרי אלו מוקפין שיהיה זה המקום בית הקברות ודין בית הקברות שיבדוק בהן עפרים לחמה כמו שיחבאר מעשה הבדיקה בסוף מהלות :

כל ספק נגעים בתחילה טהור כו' : מ"ד מה מ"ב

ב' דרכים בודקין את הזב עד שלא נזקק לויבה כו' : מס

יחבאר שיש הוא ספק נגעים בסוף פרק חמישי ממס' נגעים ומפס דרשהו לפי שזה המקום לר לבאתו לפי שאין בו שום דבר מבוונים המבכת וכמו כן נמרק בפ מזבים נבאר אלו הבבעה דרכים . ועתה אמרו ספקו ובבכנת זרעו ממאים שאנו לא נאמר בבראה ראיה אחת אמר שבכנת זרע מממת שבכנת זרע ראיה כמו שאנו מומרים בראיה וחבו ענין מאמרם לומר אסור ספור מספורו כמו שאמרנו בשמעון . והלבה כרבי מהולאי :

כליל מסכת נזיר

פרק ראשון

המקנא לאשתו ר"א אומר מקנא לה על פי שנים : מ"ד ב מ"ח

הקנוי הוא המעשה מדברים הדומים להיות המחד ולריך שיעמוד ויאמחה בידה בפני ב' עדים ואם נסחרה אחר כך בפני ב' עדים נאמרת עליו עד שישקנה מי המרים כמו שיבאר ולא שאדם חייב לקנותה אם אשתו ויקנה לה ולא יעשה בה וכן אמרנו וקנה אם אשתו חוכה ואמרנו אין אדם מקנה אם אשתו אא"כ נכנסה בו רוח אחרה ובאיסור האשה על בעלה אלא חלקים בחלק הראשון שיקנה לה בפני שני עדים ואחר כך תסחר בפני שנים כמו שיבאר הרי שיש אסורה עליו עד שתשתה מי המרים ותכנס ואז אינה אסורה ואינה אסורה עליו לאכול מי סוטה למיבדקה ואסר לה לסורה דעלמא ואלא בלא כתובה בלא אשה ולא הרי שיקנה לה בפני שנים ואמ"כ אינה בעד אחד עם עדי סתירה כמו שיבאר הרי היא אסורה עליו לאסור שלם ואין משקין אוסה מי המרים אחר שיש שם עד בעומאה אלא אלא בלא כתובה ולאיה לזה שהשיקר אלינו שב"מ שאמרה אוסה עד אמנם הכחוב בו עדות שהוא מעמי עדים כמו עד שקר העד נגי עדים שומרין ולא אחקיים הוסה אלא בפני עדים ואמר בסוסה ועד אין בה ואינו לא נחפסה ר"ל שאין שאמרה אוסה עד הכחוב בו שני עדים ואמר בסוסה ועד אין בה ואינו לא נחפסה ר"ל שאין עליה בני עדים כמו שבארנו אלא עד אחד ועם כל זה לא נחפסה ר"ל בזיאתה בלא אוסם ונחפרסם הדבר בחסרה עליו ואינה טוחה והוא ענין מה שאמרנו ואינו לא נחפסה בא בחפסה אסורה . והחלק השלישי שלא נקדש לה קינוי אבל הסיחו עליה עדים שרשו בזיאתה הרי היא אסורה ואלא שלא בכתובה אבל אם הסיחו עליה שני עדים בסתירה ולא נקדש לה קנוי לו שבחיר עליה עד אחד שראה בזיאתה אינה אסורה עליו ולכותם זיאתה אבמו בעד אחד הרי דבר שבעדה ואין דבר שבעדות אמות אמרים ואמרו גם כן מומאה בעלמה בלא קנוי ובלא סתירה מגלן דלא מהני עד אחד נאמר כלן דבר ונאמר להלן דבר וכו' ר"ל נאחר כלן אלא בה עדות דבר ונאמר ע"פ שנים עדים יקום דבר ולריאת הזנות לפי תוריתינו כמו אחדיש והוא שיחיו על אמנת הענין והוא אם שאמרו בבנאמים עד שיראו כדרך מנאמים ואין לריך שיחיו כמבחול בבסוסרת ובשור אלו המקרים כולם והבינם . והלבה כרבי יהודה :

כיצד מקנא לה אומר לה בפני שנים אל תדברי כו' : מס

זאת ההלבה בכללה על שני מינין מהקנוי אחד מהם קנוי אמיתי והוא שרמזנו בהלבה הנקדמת והאחר הוא שמנעה מלדבר עם איש פלוני בפני שנים ואח"כ לאה אוסה מדברת עמו בפני שנים הרי זה לוא קנוי ואינה אסורה על בעלה ולא תאסר עליו גם כן אחר שלא מנעה אלא מן הדבור

ליפהר ממומאת מת ומהר והבלים מיאתו ואח"כ ידע שזאת המעבה שנפהר בה היה בה מת מבוקע בקרקע המערה סיחר ויעמוד בחזקת טומאה והפסח בזה מה שאמר שחזקת טמאה ומ' רבנים לדבר שהענין יצא לדבר אחר לו מבליח כ"ז שבלך אחר האפבריות ואמנם הפיקר בשמקרים אחה ענין ביסיה נמיחהו בחזקתו עד שיבא דבר מבואר שיבטלהו חזאת החזקה וכל דבר שיסיה בו ספק ואפשרות אחר הרי זה לא יסתלק החזקה אחר כן הבינה כל מה שדומה לו :

המוצא מת בתחילה מושכב כדרכו נוטלו כו' : מ"ד מד מ"ב

מה שאמר בתחלה לא שיהיה מבולה בלבי שיחפש אחרי ויחסון אמרו מה לא שיהיה הרוג ואמר מושכב לא שיתלחהו ויהב ואמר כדרכו לא ביאיה רמשו בין ידכותו לפי שכ"ז שיהיה בו דבר אחלו אינו עושה שכוחם קבוחות ופי' הבוסה המקום ממחגעל בו נגוד מלשון מחבוסמת בדמיך ובאחרו זה שמחסף עם המת העבר הלח שב כולו שהוא מחמתו ויחבור מן העבר האיחוות ומקרקע בתולה ב' מלבנות ואם יפיר זה המקום ופמך לזה לאה שאמר ובאחמה מעלים ויהוא שהם ישלוהו בפם אבל בכוונה כול עמי מעבר מעלים שאי שוכב בו לפי שחמלת הלחות והבשר החעופם משרב בזה הפיר וכבר ביארתי לך בקרק הבביטי הביקר שסוא מלנו מה שחסר אין לו רקב ולא חבוסה ולא בכוחם קבוחות והה בבנמלא מם אחד לו פרם לו יותר אבל הם במקום אחד רולה לעבר קרבים זה לזה לפי שנאמר מקום זה הולבנו בו מפיס אבל אם היו שלשה מפיס ובין כל אחד ואחד תרבע אמות אז יותר מד"א אמות מפמה הרי אלו מוקפין שיהיה זה המקום בית הקברות ודין בית הקברות שיבדוק בהן עפרים לחמה כמו שיחבאר מעשה הבדיקה בסוף מהלות :

כל ספק נגעים בתחילה טהור כו' : מ"ד מה מ"ב

ב' דרכים בודקין את הזב עד שלא נזקק לויבה כו' : מס

יחבאר שיש הוא ספק נגעים בסוף פרק חמישי ממס' נגעים ומפס דרשהו לפי שזה המקום לר לבאתו לפי שאין בו שום דבר מבוונים המבכת וכמו כן נמרק בפ מזבים נבאר אלו הבבעה דרכים . ועתה אמרו ספקו ובבכנת זרעו ממאים שאנו לא נאמר בבראה ראיה אחת אמר שבכנת זרע מממת שבכנת זרע ראיה כמו שאנו מומרים בראיה וחבו ענין מאמרם לומר אסור ספור מספורו כמו שאמרנו בשמעון . והלבה כרבי מהולאי :

זנזיר היה שמואל בדברי רבי נהוראי שנאמר ומורה לא יעלה כו' :

שמלח ידיעתינו בשמואל אם הוא מיר או לא לפי שאמר הרמ כשמואל או שאבר ספור מספורו כמו שאמרנו בשמעון . והלבה כרבי מהולאי :

כליל מסכת נזיר

פרק תשיעי

הכותים אין להם נזירות נשים ועבדים יש להן כו' : מ"ד מה מ"ח

חומר' בעבדים מבנשים שהוא ספר נדרי אשתו כו' : מ"ד מ"ב מ"ח

עבר מבנגד פניו רמ"א לא ישתה ור"י אומר ישתה כו' : מס מ"ג

בתחלה פרשם מיר נאמר דבר על כמי יבראל ואמרו בני ישראל ולא כותים ואמר הבורא יתי' נעבון הבנותים והעבדים סלם לאסור אסר על נפשו ואמרו מי בנפשו קנייה לו יצא עבד שאין נפשו קנויה לו וכפוף הוא שיכריחהו ויעבד ואמר כדרכו לא ביאיה רמשו בין ידכותו לפי שכ"ז שיהיה בו דבר אחלו אינו עושה שכוחם קבוחות ופי' הבוסה המקום ממחגעל בו נגוד מלשון מחבוסמת בדמיך ובאחרו זה שמחסף עם המת העבר הלח שב כולו שהוא מחמתו ויחבור מן העבר האיחוות ומקרקע בתולה ב' מלבנות ואם יפיר זה המקום ופמך לזה לאה שאמר ובאחמה מעלים ויהוא שהם ישלוהו בפם אבל בכוונה כול עמי מעבר מעלים שאי שוכב בו לפי שחמלת הלחות והבשר החעופם משרב בזה הפיר וכבר ביארתי לך בקרק הבביטי הביקר שסוא מלנו מה שחסר אין לו רקב ולא חבוסה ולא בכוחם קבוחות והה בבנמלא מם אחד לו פרם לו יותר אבל הם במקום אחד רולה לעבר קרבים זה לזה לפי שנאמר מקום זה הולבנו בו מפיס אבל אם היו שלשה מפיס ובין כל אחד ואחד תרבע אמות אז יותר מד"א אמות מפמה הרי אלו מוקפין שיהיה זה המקום בית הקברות ודין בית הקברות שיבדוק בהן עפרים לחמה כמו שיחבאר מעשה הבדיקה בסוף מהלות :

כל ספק נגעים בתחילה טהור כו' : מ"ד מה מ"ב

ב' דרכים בודקין את הזב עד שלא נזקק לויבה כו' : מס

יחבאר שיש הוא ספק נגעים בסוף פרק חמישי ממס' נגעים ומפס דרשהו לפי שזה המקום לר לבאתו לפי שאין בו שום דבר מבוונים המבכת וכמו כן נמרק בפ מזבים נבאר אלו הבבעה דרכים . ועתה אמרו ספקו ובבכנת זרעו ממאים שאנו לא נאמר בבראה ראיה אחת אמר שבכנת זרע מממת שבכנת זרע ראיה כמו שאנו מומרים בראיה וחבו ענין מאמרם לומר אסור ספור מספורו כמו שאמרנו בשמעון . והלבה כרבי מהולאי :

זנזיר היה שמואל בדברי רבי נהוראי שנאמר ומורה לא יעלה כו' :

שמלח ידיעתינו בשמואל אם הוא מיר או לא לפי שאמר הרמ כשמואל או שאבר ספור מספורו כמו שאמרנו בשמעון . והלבה כרבי מהולאי :

כליל מסכת נזיר

שרוש אותם רבי יהודה אומר שמת תגת נקייה ויעמדו בה שרשי כהונה וחכמים מקשרין בטוולה ובגוותה. והלכה כחכמים:

היתה מתבסה בלבנים מבפנים בשחורים כו'. סב

בילמו בתוספתא אם הבגדים בהורין היו מיסין אותה פלבשין אותה בגדים שתנתן אותה ויעלה על הדעת שתנתן אותה בגדיה ומניחין עליה מכשיטין שזה ג"כ גנאי לפיעום הבתפשיטה ודמיונה למדנו שאין דרך לרחיה לה מכשיטים. ופירוש קבליות עגולים הם הרוח זהב מכניסין אותם לאוזם ושונקים בהם "עלאר. נזמים הם הכשיטי הלף. פרנפת יהוש. ומוזל הוא לפי הלשון הגיעל והגגלי. ומה שאמר סרוגה לרחות ר"ל הלבשים הכל הכשים מהמייחות בהכרת שיהיו מלוויות עם והוא מה שאמרו בשים חיצונות לרחותה שנאמר ובסרו כל הבשים ועמין לבה גם בהן לגיל שהיה יש לה אחת רוח בשהיא רוחה לפי שמכרת והם אין בם חבל מלרי בחיצה חבל שיזדמן לפי שהכוונה בזה כדי שלא יעמדו בגדיה אחר שנקרעה הבשה שלהם ובירושלמי פירשו לפה חבל מלרי שעשתה מעשה מלרים:

במירה שאדם מודד בה מודדין לו כו'. דף מ ע"ב

קשפה ענין הקשוע ידוע. והמקום ביולה הוא מה שנקדם מנילי לאשה וסתירת שערה וקריעת בגדיה וקשירתה בחבל. היא נלחה עצמה רומז שהיתה יוב ; בכתפה הבתים ומיעוט היותה נסחרת מן הלבשים עד שהשדה נעלה עם מי מחבדה ושונשה בזה שהיא מגולה לשני הלבשים והבשים והוא מה שאמרו המקום גילה עליה וכמו כן ביאר הגמרא תלקה הילך תהילה ואחר כך הנמן כשהיה מחרר אותה הכהן והוא אמרו נחת ר' יכיך עשלת ופם בפנך נבה. ואמרם ושאר הגוף לא פלע ר"ל שבאר מיבני נוסה מיגם פלבים מן המלי מלא מגוע לכולם:

שמשון הלך אחר עיניו לפיכך נקרו פלשתים את עיניו כו'. דף ט ע"ב

הלך אחר שיניו רומז למה שהיה עוקה מן הבשים הסרות בעיניו ויוסין וזה כולו מבואר בפסוקי המקרא:

וכן לענין הטובה מרים המתינה למשה שעה אחת כו'. סב

וכן רלוע לומר דמיון הבכר לא בשוה לפי שהבכר יותר לפי שהיא המתינה שעה אחת והמתינה לה שכינה בנעת ימים כמו שנתבאר:

פרק שני

היה מביא את מנחתה בתוך כפיפה מצרית כו'. דף יא ע"א

כדי ליגעה כדי שתיעף כדי שתודה ולא תבאה מי המרים. ר"ל במה שאמר תחילתן בכלי חרס הלשיין לכלי חרס כלומר כלים של כלי זהב וכל כסף לפי שכל המנחות לתנים נאות בכלי זהב וכסף ולא נתנות בכלי חרס. ומה שאמר כל המנחות פשוטות שמן ולבונה אינו ר"ל שאלת המנחה הבך כל המנחות בכל אחד מלבי שתי המעשים אבל ר"ל שהיא הבך המנחות בכל עניינם לפי שמנחת חוטא אם היא בלא שמן ולבונה הרי היא נעשית מבלא תשן ומנחת העומר אם היא מן שעורים הרי היא נרם ושעורה שמן ולבונה וכבר נגלל בה האבריות כולם:

היה מביא פיילי של חרס הדשה ונותן לתוכה כו'. ד' עו ע"ב

פיילי של חרס כלי שהוא מחרס ולבך שיהיה זה הכלי בלא יסתנה פיטו הרבה בתוכך המן. ומה שאמר הדשה בלא נעשה בהם מלאכה כלל ותפילו בדבר מועט כגון כלי חרס של מצורע שנאמר בו אל כלי חרס על מים חיים ואמרו מה מים חיים שלא נעשו בהם מלאכה אף כלי שלא נעשה בה מלאכה ואין הלכה כר' יהודה:

בא לו לכתוב את המגילה מאיזה מקום הוא כותב כו'. דף יז ע"א

ת"ק אומר שהוא כותב אם לא שכב אים אותך ואם לא שביע מוטלה תחת תשך ונומר לפי שאלו הפסוקים תע"פ שאין בהם קללות מ"מ משמשותן קללות כי מה שאמר אם לא שכב הנקי ואם (לא) שכב לא הנקי ועל דרך ההקש הנעשה בתורה ואלו הם קוראים אותם קללות הבאות מהמת ברכות אבל מה שאמר והשביע הכהן את האשה היא שיאלה ויכולה תלקין בשיבו' ויה שכתב וכתב החלות האלה ת"ק אומר [האלות] לרבות קללות הבאות מהמת ברכות האלה לרשעי גוחות וכ' יוסי אמר את לרבות הטובות ולכך אומר אינו רבשוק אלא כותב וכותב גם כן והשביע הכהן וכ' יהודה אומר האלה לרשעי קללות הבאות מהמת ברכות ולכך אינו כותב

הפסוק כולו והוא והשביע [אותה] הכהן:

אינו כותב לא על הלוח ולא על הנייר כו'. סב

לא יקשה עליך זה המאמר עם מה שאמרנו בברק שיעי מיומת אף היא עשתה בגלא של זהב שבכבת סוטה כתובה בה לפי שזאת הפרשה הכתובה בלות של זהב אמנם היתה כדי לכתוב ממנה כרכת סוטה על הסכר כמו בזכור ולא נעשרך להניח ס"ת לכתוב מתנו בפרשיה אלאנו סוטה וכבר ביאר בגמרא בפרשת סוטה שהיתה כתובה על לות של זהב היתה כתובה כך יהבעים בזה שאינו מוחר אלאנו לכתוב פסוק מן התורה על הסדר

אם	ואת
לא	כי
שכב	שטית
איש	תחת
אותך	אישך

בשבה אחת אלא בסכר לפי חבלי הכתיבה המבואר בספר תורה תשלין ותזהה הכל על הלוחות אין כותבין אלא תיבה תחת תיבה לו שתי תיבות תחת שתי תיבות ותבלים דף אחת ויתחיל דף אחרת על התורה אפר בתרנו וכשהיה הכהן כותב בספר מזה הלות יכתוב כתיבה ישרה ומתה שנריך שתדעהו מה שאמרו מגלת סוטה שכתבה בלילה לפי שנאמר את כל התורה האלת ואמר ע"פ התורה אבר יורוך ועל המשפט ולא יהיה המשפט אלא ביום כיון שבתרנו בר"א ואמרו כתבה קודם שתקבל עליה שטיפה פסולה לפי שנא' והשביע וכתב ואחרו כתבה אגרת פסולה בספר אמר רחמנא כתבה על ב' דברן פסולה ספר אחד אמר הרמנא ולא שנים ובשה סכרים. ומה שאמר כאן שהיא לא תכתב אלא בדיו ובאן פעם זה כתב שהוא יכול להמחק וכבל מקום שאנו מלריכין כן בספרי תורה וחלתה אלא יכתבו אלא בדיו רא יה בספרי תורה ג"כ לרך שיהיו כתיבתם כתב שהוא יכול להמחק ולכך

ראיתי בא"ל מרחיקין כתיבת סברי תורה בלאחד ממיני הדיו נקרא בערבי היב"ר אלא בדיו ממש ומי שהורה להם בכך מיט אלאי אלא טועה הרבה מאוד שאומר שספרי תורה הכתובים באלהיב"ר שבולות מפני שאינם נמחקות והנה טעה בפסק ההלכה שהוא לא ידע הדברים שמהקיימת בהם בפסק ההלכה מן הגמרא בהדבר האחרון הבא בגמרא בזה בענין הוא מה שאמרו בכל מיטילן קנקנתוס הון מפרשת סוטה שבמקדש ואחר שהדבר הוא כך אין אלינו מה שיאסר כתיבתו באלהיב"ר אלא מפרשת סוטה שבמקדש בלבד אמם שאמר מתחה כמו שאמרו לריך שיהן מה לאחר מים דאמר קרא מי המרים שמרים כבר כלומר שהוא מפיל במים מה שימר פעמים ואז תמחק בהם הפרשה: אחר המעתיק לאיפי לבאר בכאן תבו תיב"ר ומה הוא דיו בכי שבירשו אותו הגאונים בהטריחם כדי שיתבאר לפי שאינו יודע אלא המלה ועייניה מה בין היב"ר והדיו. היב"ר הוא הדיו של עפלים ומפילין בשרו קנקנתוס והוא מין ממיני עפר המבהיר ואינו נמחק וכ"כ ר"מ ז"ל וכן רבינו יעקב שדיו סחם אין בו עפלים. והדיו הוא הנעשית מפיחם הנפפים ומעשן הבמים אבל אין בו עפלים וקנקנתוס בלל והוא קרוב לימחק לפי שהעפלא וקנקנתוס מעמידין הדיו ואינו יכול להמחק וכן כתב הרב המהבר ז"ל בהלכות תפילין ומזוזות וספר תורה הה לשונו אם כתב בלעתן במי עפלא וקנקנתוס שהוא מומד ואינו נמחק כבריס ושד כתב על מעשה הדיו שורהו במי עפלא שאם המחקנו לא ימחק ראייה שהדיו שאינו נמחק הוא העבוי מן העפלא וקנקנתוס הנקרא היב"ר והדיו הנמחק הוא שאין בו לא עפלא ולא קנקנתוס ע"כ:

על מה היא אומרת אמן אמן אמן על האלה כו'. דף יח ע"א

זאת הפרשה לר"ש שאמר שומרת יבם עדות יבם עדות ולכבר נתבארם ט זה הדעה בתקומות מיבמות ולביכך אם זנתה לאסורה על יבמה ולכך היה לריך שיהיה עמה שלא זנתה שומרת יבם ואין הלכה כר"ש אלא שסק ההלכה שומרת יבם שזנתה מוחלת ליבמה ולפיכך אין לריך להתנות עליה כשהיתה שומרת יבם ור"מ אומר שהוא נשבעת על העתיד לבא ולפיכך כל זמן שזנתה מכאן ולהבא חמות והפם הוא היודע:

הכל שוין שאין מתנה עמה לא על קודם שתתארס כו'. סב

ממם שלריך בתחבתו שכל מי שמרים אשתו ואינה אח"כ אינו אסור עליו להחזיר ואם קבלה קידושין מאחר נאסרה עליו אע"פ שלא נבעלה לפי שלא אלה הדבר בנשואה ואמרם אלה אותו בקידושין ואמר ואלה מביאו והלכה ואיתה לאשם אחר ולא אמר ובעלה אים אחר דע זה ושומרהו:

פרק שלישי

היה נוטל את מנחתה מתוך כפיפה מצרית כו'. דף יט ע"א

עד שלא נמחקה המגילה אמרה אינו שותה כו'. דף כ ע"א

נאמר בקרבן שלמים ידיו תביאנה ונאמר בסוטה ולקח הכהן מיד האשה לפיכך כמו שם בשלמים הטוטה בבעלים ובכהן כמו כן במנחת סוטה ואין הלכה כר"ש:

אינה מספקת לשתות עד שפניה מוריקות כו'. סב

ר"ש אומר אין זכות תולה בטים המרים כו'. דף כב ע"ב

מה שאמר אין מספקת לשתות וכו' הוא דברי ר"ש לפי שהוא סובר ג"כ מקרבה מנחתה ואח"כ מספקה כמו שאומר ר"ש ואינה הלכה ומה שאחר שם לה זכות ר"ל זכות תורה ואע"פ שהוא אינה מצווה ככך לפי שאין מצות ת"ת אלא על האנשים שגא' ולמדתם אותם את בניכם ולא בנותיכם. ואמרו מלמדה תפלות הוא דברי הבלי ודברי חפלים וענין שאמר רבי יהושע הוא בהתחבה רוצה בתים אלו מפעני הסקר ותפילו שאינו נותן לה אלא קב בכל יום למזונותיה יותר מאדם חסיד ברוש מן העבדות ואפילו בשתן לה תשעה קבין בכל יום: חסיד בוטה אמרו בגמרא בענין זה הוא המדבק בעיטל ומדקדק על עצמו עד שהוא כבד בעיני אדם ויעשה מעשים שאינם מתוייבים כאילו הוא בוטה בתמידותו ואחיר בגמרא שנת ירושלמי מי שהוא בסור מדבר ושבחו נקרא הדיוט: וכבר ברוש אנשי התבונה הה שהתבונה הה שהחכמים קוראין עלמן ברוקין להיותם מופלגין מבני אדם בים לבם הבהרותם והמדות הבתוחות והלדיקה אחר הלות העולם והם מוהלין לבכר העולם הבא ולרדות המעלות ויש מבני אדם מתחלרים ומרחין לבני אדם שהוא ברוש מן המעשים המגונים ומן המדות הרחוחות והוא מתבודד בהן בעצמו ואמנם נכבד מהם לבוונה מבוונות העולם וכן אמרו לעתיבו ע"ה בבעה כרוסים הם ראינו בהם כל מי שיתבאר ביהרות לבבה מסבות השלם כדי שיבבדוהו העם אז בבטל שלא יאבד הבורא מתוכו ויפסיד עניינו ואין אבלם ברוש אמיתי אלא שובד מאהבה כמו אברהם אבינו והבשה הם גרושין והם יבסיתן בהיוב ומבלינין בחיות כדי שיגנבו דעת הבריות וכיי התוספת שלהם והבבדות בהוהגין בתורה בלבון מבות ואמרו מבות פרושין: ומה שאמר מבלי עולם לו מבלי עולם שאנו הדברים מבסידין מעיקות האדם: ומדהה לפי לשונם הנוון החבר שאינו בחבלית הלבון ואין ע זוהר ולא ביריקות וזה הרגה נחסבת נגעים וענין אומרו בבאן מדהה שאתה מהשיך תורם ומסיר זהבם מעיני בני אדם: ומחנוותם בחבלה בחולי הבחבת ונעבים בחוטה. ובבר אמרתי בפעמים רבות בבים מהלוקה בין המבמים בסבלה אמונה:

אין תבליחו מעשה מן המעשים שאין תומרים שוס הלבה כפלוני ואין הלבה בבן עזאי:

נטמאת מנחתה עד שלא קדשה בכלי כו'. סב

מנחת סוטה אמנם מביאה בעלה וכשהיה בעלה בהן חייב בשריפה אלא המנחה בולה לפי שנאמר וכל מנחת בהן בלילו תהיה:

בת ישראל שנשאת לכהן מנחתה נשרפת כו'. דף כג ע"א

נאחרה בתורה וכל מנחת בהן בלילו תהיה לא תאכל ובא בקבלה בהן ולא בהנת ונאמר ולא יחלל זרעו בעמיו זרעו מתחלל והוא אינו מתחלל וענין אינו מתחלל שאינו עשה חלל לשולה אבל הוא פסול כ"ז שהוא עומד עם זאת האשה שעשתה חלילה כגון בהן שנשא נרוזה כיון שבא עליה נעשית חלילה כמו שנתבאר בפ' קידושין בין שהיתה בהנת ולוויה לו ישראליה ומה שאמר בבאן בהנת מתחללים אין עניינו שבהנת בלבד תהיה חלילה ואמנם עניינו שהוא מתחלל בבלל

מי במחלל וכשיחה אלא האשה חלה העמוד חלה לשלם בין שמא נעלה לו נרשה וזה הכהן כל זמן שהוא עמה הוא פטול לעבודה ואם נרשה ומדר אלא יהא אשה בעבירה כמו שיתבאר בסדר כשיש מבכורות מאר לבעבודו ולשון ספרא להתלו בזמן שהוא טהא מנהג זה הרי הוא מולן וכתוב בתורה אמור אל הכהנים בני אהרן ולא בנות אהרן אבל קדשי הקדשים והם המעלה והאשם כמו בקרא אותם התורה קדשי הקדשים מבאר בתורה כל זכר בכהנים יאכלנה :

מה בין איש לאשה האיש פורע ופורם כו' : שם

כתיב בתורה והקרוע אשר בו הנגע יהיה בגדיו וגו' ואמר איש גרוע הוא וגו' לשיבר לא יהיה דין פריעה ופריעה אלא באיש גרוע ואמנם אלו שבני דיין שיחד באנשים בשם ולא הנשים בעניין הטהרות היא הלכה לעשה משיני אין רמז להם בלשון התורה וכבר בארנו זה בסוף פרק רביעי מחיי ונאמר בתורה בשמעיה הסר לא בתו ואמר אבי הגערה אל הזקנים ונומר ואמר וכי יתכוון אים לא בתו לאשה ואמר וסקלתם אותה באבנים ותא בקבלה אותו ולא כאותו הא אותה בבתולה ואחר ותלית אותו על עץ ובא בקבלה אותו ולא אותה וכמו כן נאמר בגנב ונמכר בגנבתו :

פרק רביעי

ארוסה ושומרת יבם לא שותות ולא נוטלות כו' : שם ע"ב

עוד יתבאר לך בשלדם בעל אחר שהגדל בעילה אסורה אי זה איסור שיהיה הנשים המלרים אין שנין רוצה בלשון לשיקר אלמנה לכ"ג. והדומה לה כשנתבר עליהם הקנוי והשמירה כמו בבארנו אלמנות אלא בכתובה לפי שיש להן כתובה ואע"פ שבשותיהן באיסור כמו שנתבאר בסוף פרק אחד עשר מכתובות :

ואלו לא שותות ולא נוטלות כתובה כו' : ר' כד ע"א

בין שמלי שבני שבר העומד לנטות כנגדי דמי וכאלו הגיע זה הממון לידם ולשיקר טעלות כתובתן לפי דעתם :

מעוברת חבירו ומינקת חבירו לא שותות כו' : שם

רבי מאיר אבר מי בנפש משתבת חבירו ומינקת חבירו יוצא ולא יחזיר שולמים ולשיקר הוא אלו שבר עבירה כמו ישראל בנפש נמיה והדומות לה ולשיקר לא יפקה אותה וחכ"א שיגרשם עד הבלוס זמן הנקה והוא כ"ד חדשים כמו שבארנו בנעמן חון מיום שנולד ומיום שנתלרסה בו ויחזיר. ורבי אליעזר אומר מה שכתוב בתורה ונקמה ומרעה זרע ר"ל תקון זריעה אחלד בריות אם היתה מהגה אחלד בגבר לא אלד אבריס אם היתה מהגה אחלד נקבות לשיקר לפי דעתו לחילוקים וזקנה שותות ואם תלמר בעבלה עמה באיסור מפני שהוא נמנע מפריה ורביה ולא יפקה מזה הטעם הרי זה לאו אמת שהוא יכול לעשה אשה אחרת וחכ"א ונקמה ומרעה זרע לא ברלוייה להרים ואין הלכה כר' אליעזר והלכה כחכמים :

אשת כהן שוהה ומותרת לבעלה אשת ריש כו' : שם

שמא יעלה על הדעת אשה ישראל כשנאסה בתוכם שהיא אסורה לבעלה היא שוהה ותהיה מותרת לבעלה אבל אבא כהן שנאסה בתוכם שהיא אסורה עליו היה לנו לומר אלא תהיה מותרת לו אחר שבתחה שמא באותם אנתה ולכך הוצלה והיא אסורה עליו ולכך למדנו שהיא שוהה ומותרת לבעלה וכמו כן הנה כרים ואע"פ בתן לו שביבה. ומה שאמר על ידי כל הבריות מקלין שמא יעלה על דעתיו שהוא אם קנא לה עם אחרה לו אביה לו אחד מן הבריות הדומין להם לאו קנוי לפי באמר ונסמלה שי פעמים ונא בקבלה טומאה לבעל טומאה לבעל לשיקר הלים שהיא אסורה עליו כזה הזמן הוא שהתחה על ידו אבל זה הלים שהוא אסור עליה לשלם קודם זה הקיומי הרי זו אינה שוהה בשבילו לכך למדנו שהוא מתקה אותה וקבן הוא שמות מבן חטא שרים ויום אחד כמו שנתבאר ביבמות ומי שאינו לים ר"ל כזה בהתה לבמה שנאמר ובכבר לים אותה ברם לקבן ולבהמה :

ואלו שב"ד מקנין להן מי שנתחרש בעלה כו' : שם

ר' יוסי אומר כל מי שיקנה יפקנה לפי שנאמר וקנה והבית ואין הלכה כרבי יוסי ומה שנריך שהדעתו אתם היה בעלה סומא לא היה מפקה אותה שנאמר מעיני אבה וכמו כן אם היתה היא חגרת או שאין לה ידים או אלמת אינה שוהה ולפי שנאמר והעמיד את האשה ונתן על כסיה ואמרה הלשה ונאמר גם כן אבה אחת שהיה מחייב מזה שיהיה כל מה שיתנהגו מלבקותה ימנעה נ"ב מלבאות וכן מה שיתנעה מלבאות ימנעו מלהבקותה לשיקר אם היתה סומא או היה הוא חגר או שאין לו ידים או אלם אינה שוהה אבל בכל אלה יוצאת שלא בכתובה :

פרק המישי

כשם שהנשים בודקין אותה כו' : ר' מ ע"ב

בודקין אותו ר"ל בזה שיהות מי שהיה עמה כמו שמתות היא כשהוא ואין בין רבי ובין ר"ע מחלוקת בדין ואמנם מולקין בראיית הדין ובכח מחלוקת ובראיה כל אחד מהם נכונה לפי שיתם הנמרא ולא נזכר מהם בזה המקום כדי שלא יאריך הדיבור ובמעשה המשנה :

בו ביום דרש ר"ע וכלי חרש אשר יפול מהם כו' : שם

הארץ מלבות הטומאות וכשנפל לתוך כלי חרש ואפי שלא נגע בגבו נטמא זה הכלי כמו שיתבאר בסדר מי מכלים ויחזור אם הכלי לתשון לטומאה והאוכל בבו פי לטומאה מפני שנטמא בכלי שהוא לתשון ולאחר שכל מה שיש בזה הכלי שהוא שי כמו שנתבאר ישמא אולתו ר"ל שהוא ישמא אוכל אחר הרי לחד על כבר הבני שהוא מטמא אם השלבי ולדעת ר"ע שי ששה שלבי בחולין ואינם הלכה אלא אין שי שובה שלבי בחולין אלא בחבורה ויתבארו אלו הנקרים כולם ולאותם במקומם מסדר טהרות. ובכל מקום שאומר בתשובה בו ביום ר"ל בו ביום שהושבו אם ר' אלעזר בן עזריה ביאינה :

בו ביום דרש ר"ע וסדותם מהוץ לעיר כו' : שם

רבי עקיבא סבר שאיסור מחוסין מדאורייתא ואמר שבם מטורבות בספרון ור"א אומר מחוסין מדרבנן ר"ל בתין להם נדר אלא שיעור המוס שבם דרבנן והלכה כרבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי שאומר מחוסין דרבנן :

בו ביום דרש ר"ע אז ישיר משה ובני ישראל כו' : שם

ר' נחמיה אומר כי מה שאמר ויאמרו לאמר שכולם היו אומרים בימה השירה אלא שמבה היה מתחיל בדבור הראשה לבד כמו בשובה אלא דבור בקריאת שמע וע"ע אומר לאמר ערבים בלבד הין אומרים אחריו כמו שבשבין בקריאת כלל :

בו ביום דרש ר' יהושע בן הורקנוס לא עבד איוב את הקב"ה כו' : שם

לו ואפי' שהוא כתוב בחלי"ם הגה הוא מורה לפעמים על הין ואפילו שהוא כתוב ר"ו הרי הוא מורה על הלא לפעמים וכבר זכר בעם זה המדבר בתוספות הגה ולפיכך מה שאמר לא אחל לא היה כחינתו אלא בחלי לו בו"ו אמר איסור הספק בין הלאו והחין. ואמר בשביל ר' עקיבא תלמידך לרוב מעלתו לפי שר"ע תלמיד ר' אליעזר בן הורקנוס ור' אליעזר תלמיד רבן יוחנן בן זכאי ולא חש לזה הישוב ברבי יהושע בן הורקנוס אבל אמר תלמיד תלמידך כמו שהיה :

פרק ששי

מי שקנא לאשתו ונסתרה אפילו שמע מעוף כו' : דף לא ע"א

אמר ר"מ ואפילו בים לו ראיה מלמעלה השוף שהיא נטעלה אינו מוחר לו להבקותה ולא להשאר עמה אבל הוא נספר שיופא ויתן כתובה : ור' יהושע אומר עד שישמע הקולות לנבנה והוא נחכלים הפרסום והעסק בדיבור נמ אדם עד שידברו בדבריהן ויאמרו שפטים אקנא לה עם פלוני ונסתרה עמו כבר זנה עמה אז יוציא ויתן כתובה והלכה כרבי יהושע :

אמר עד אחד אני ראיתי שנטמאת כו' : שם

אמנם נאמנים פטולי עדות לפוסלה מכהונתה כמו שזכר לו הנשים הטוענות אותה אלא תפסה כשהשיבו בראיה הזאת אמר הקיומי והסתירה נעדים לפי מה שבארנו בתחילת המסכתא :

שהיה בדין ומה אם עדות ראשונה כו' : שם

עדות הראשונה עדות סתירה אחר הקיומי כמו שנקדם וכבר בארנו בתחילת המסכתא אלא חתקיים אלא בשנים עדים ושיהא הסתירה אחר הסתירה על בעלה עד שתשתה מי המרים ואין זה לאסור עולם. ועתה החתרוכה היא עדות טומאה וכבר בארנו בתחילת המסכתא שתתקיים בעד אחד ותאחר עליו לשולם וכבר בארנו ראיה לזה והוא מה שאמר ועד אין בה ר"ל אין שם עדות שלמה אבל יש שם עד אחד בלבד שהיא קנא עדות ואמר והיא לא נתפסה ר"ל שאיה אנוסה ולכך היא אסורה לשולם לפי שסלוק התפיסה ממיב האיסור והראיה שיהיה עד עדות ואין הכוונה בעד אחד ממה שאמר לא יקום עד אחד ואילו היה ג"כ עד מוכיח על האחד לא היה לריך שיפרש לאמר בהאד חה שאנו אומרים בעד אחד נאמן בטומה לפוסלה מכהונתה ולא תבאה אמנם הוא כבנקדם הקנוי והסתירה כמו שבארנו בתחילת המסכתא וכבר זכרנו שבעדות דבר הוא גם כן דבר זמה :

עד אומר נטמאת ועד אומר לא נטמאת כו' : שם

מה שאמר עד אחד אומר נטמאת ועד אחד אומר לא נטמאת ר"ל נטמאת היתה שותה בתנאי שישדו שניהם כאחד אבל אם אמר עד אחד נטמאת ואח"כ בא אחד אחריו ואמר לא נטמאת אין מבטלין לעדות האחרון ואינה שותה לפי שבבר אמרנו הבורם האמינה עד אחד בסוטה והשיקר אלינו כל מקום שהאמינה הורה עד אחד הרי הוא כמקום שנים ואין דבריו של ר' במקום שנים ומה שאמר עד אחד אומר נטמאת ושנים אומרים לא נטמאת שהדבר תלוי באחרון אמנם זה בפטולי עדות כגון שהיו עבדים או נשים או אחד מן הפסולין אלו מושבין לרוב המנין אבל אם היה עד בשר ודם פטולין הרי הוא כמו עד אחד ועד אחד והשמיעו בלבו הבתי בנות שבפטולי עדות אלא אחר רוב דעות אין לקולא אין לחומרא :

פרק שביעי

אלו נאמרין בכל לשון פרשת סוטה כו' : ר' לב ע"א

נאמר בסוטה ואמר הכהן לאשה ובא בקבלה בכל לשון שהוא אומר ואומר בידוי מעבר ואמרת לפי כי אלהיך בכל לשון שאתה אומר וכבר בארנו וידוי מעבר בסדר הטהרות ממסכתא מעבר שני ואמר בק"ם [שמע] בכל לשון שאתה שומע. ותפלה יחוד ומתפללין בני אדם בכל לשון ואמנם אם בנטר אבל יחיד יחבר בעצמו בלא יתפלל אלא בלשון הקדש ואמר בברכת המזון וברכת בכל לשון שאתה מברך ובטעות העדות נאמר בה ובשעה קול אלה בכל לשון בשומעת ולמדנו משבועת העדות שבועת הפקדון לפי שנאמר בכל אחת מהן מחמת :

ואלו נאמרין בלשון הקודש מקרא ביכורים כו' : שם

ושנו הלוים ואמרו אל כל איש ישראל קול רם ואמר משה ידבר והאלהים יענבו בקול מה להלן בלשון הקודש אף כאן בלשון הקודש ולמד רבי יהודה אלוה ממה שאמר ככה לפי שבבר"מ שאמר בתורה ככה אי לה ר"ל בלשון הזה לא להוסף ולא לגרוע :

ברכות וקללות כיצד כיון שעברו ישראל את הירדן כו' : שם

מה שאמר בשבשם לשון רוצה לומר בכתיבת כל תומה מאלו הטומות :

ברכת כהנים כיצד במדינה אומרים אותם כו' : ר' לג ע"ב

אמר בברכת כהנים כה תברכו ואמר אלה יעמדו לברך אם הנם כמו שאלו הברכות לשון הקודש כמו כן אלה בלשון הקודש ובכתבו הוא הדבר הנקרא מיו"ד ה"א ו"ו ה"א וחבו המסורת הגדול ודע זה ואל תסיח מהשבתך אמה שמהנאין בו כותבי הקמיעות והמשוגעים מבני אדם. וכינוי הוא אותו שאלו קורין היום : ומפה ברהוי בתדשבו שאינו אותר בשום פנים שיקרא בשם המפורש

ספסרים ולא יהבר ט ותא יו"ד ה"א ו"ד ה"א אלא במקדש בלבד והרמיזה זה בחורה במה שאמר בכל המקום אבר מזכיר את שמי ואמרו סרם המקנא ודרשהו בכל המקום אבר אבא אליך וברכתיך מזכיר את שמי : ומה שמייב שהיו עושין מרתו ברכה אחת ולא היו עושין אמן על כל ברכה כמו שאנו עושין בכל המקומות לפי שהעיקר אצלינו אין עושין אמן במקדש אלא כך היו עושין ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ואיה לזה מה שאמר קומו ברכו את ה' (אלהי ישראל) מן העולם ועד העולם ואין הלכה כר' יהודה :

ברכת כ"ג כיצד חזן הכנסת נוטל ס"ת כו' : ר' מ ע"ב

קורא על פה לפי שמעקרנו אין גוללין ס"ת בלילה ואי אפשר ג"כ מיקרא בשתי תורות לפי שלא יקרא אדם אחד בשני ס"ת בלילה מפום פנים ספר ראשון : ומה שאחר שמד ומקבל ראייה שהוא היה יושב ובה לא אפשר אלא בעזרה נשים לפי שהישיבה אינה מותרת בעזרה אלא למלכי בית דוד כמו שבארנו כם' שנשי ממסכתא ביכורים א"כ זאת הקריאה איתה בעזרה נשים ונאינה הספר אים לאיש משום כבוד שנאמר ברוב עם הדרת מלך ולכון אלו הברכות הראשונה אשר בחר בנו מכל העמים וכו' וקורא בס"ת ומשלים הקריאה ומברך הברכה הסמיכה והוא אשר נתן לנו תורתו אמת וכו' והשלישית גאל ה' אלהינו והרביעית מודים אנחנו לך והחמשית סלח לנו אבינו והשישית מחפלל שיחמיד הקב"ה השכינה במקדש ואותם השוכן ציון השביעית מתפלל בקבלת הקרבנות הכהנים ושיכפרם הא' ויברכה אותם ואותם מקדש הכהנים והשמינית מחמנו במה שנאמר לו ומבקש ומתפלל על ישראל שיגאלם הטובה ויחמיד מישלחם ויגביר אותם על אויביהם ואותם עמך ישראל נריכין לאומר בא"ש שומע תפילה ומן המפורסם אבל זה היה ביום טוב ביום מעלים עבודת היום כמו שנאמרו מפרק שביעי מביפורים :

פרשת המלך כיצד מוצאי יו"ט הראשון של חג כו' : דף מא ע"א

בשמיעה אמרו בשמיעה ר"ל שנה שמיעה מהשמיטה והא תחילת השמיטה שמיה בלי ספק והקריאה היתה ביום שני מסוטות מזאת הבנה והוא מה שאמרו לא כתב רחמנא בתא הסוכות הוה אמינא אפי' ניו"ט האחרון כתב רחמנא בכא כל ישראל מאחלאה דמועדא ר"ל תחילת הוא של מועד ואמנם היו נוהגין ס"ת מיד ליד לכבוד ולתפארת . ומה שאומר קורא ויושב הדע שבעזרת הנשים היתה הקריאה שהשינה מותרת בה אלא אם היה המלך מבית דוד שהוא היה יושב בעזרת ישראל כמו שבארנו ביומא . ואנשים היה מקבל נרים ולא היה לו אב מישראל ולא היה מוהר למעמו נשום פשים לפי שנאמר שום תשים עליך מלך מקרב אחיך ובא בקבלה כל מצוות שאתה משים עליך לא יהו אלא מקרב אחיך ואמנם אמרו לו אחינו אחה משום שלום המלכות ואמרו באותה שעה נתחייבו שונאיהם של ישראל כלייה מפני שהמיסו לו לאנשים והשיקר אצלינו מלך שמחל על כבודו אינו מחול שנאמר שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך ואמנם שבחו לו העמידה מפני שהיא מצוה . מה שהוא קורא מהתורה הוא מאלה הדברים עד סוף פרשת שמע ומתחבר אותה עם פרשת והיה אם שמוע עד סוף הפרשה ומתחבר אותה בפרשת עבר תעבר וקורא על הסדר עד סוף הברכות והקללות שנאמר אשר כרת אתם באחיב :

פרק שמיני

משוח מלחמה בשעה שמדבר אל העם כו' : ר' מב ע"א

ודברו השוטרים אל העם ואמרו מי האיש כו' : ר' מג ע"א

אמר בתחילה מלחמה ודבר אל העם ואמר מפה ודבר והאלהים יענו בקול מה להלן בל' הקודש חף כאן בל' הקודש . ואמנות חרטת הוא מריפת כלי המלחמה כעין הסייף והרמחים . והנפת התריסין הבאת המגנים זה עם זה . ופפפת הקלנסים העמדת הסרבינין שראלהיהן עקומין והם מקלות תכין בהם האנשים ופ"י כך קופלין ומכין בקרסול האנשים והסוסים מפלין נבורתן וכחן :

ואלו שאינן חוזרין הבונה בית שער אכסדרה כו' : סס

כתוב בתורה אבר בנה בית ר"ל בנה בית הלחוי לדרכה . ואמר אבר לקח אשה אשה שלקחה לפי מה שמייב החן . ובית לבנים בשרון מפני שמחדשין אותו פעמים בשנה ואין הלכה לא כר' יהודה ולא כר' אליעזר :

ואלו שאין זזין ממקומן בנה בית והנכו כו' : סס

מה שאמר שאין זזין ממקומן ר"ל שהן אינן חייבין לצאת מבתיהם לשוכני המלחמה ואח"כ יחזרו כתו אלו בקדש זכרם אלא שאינם חייבין לעברות בשום פנים שנה שלמה .

ויספו השוטרים לדבר אל העם וגו' ר"ע אומר הירא כו' : ר' מד ע"א

רבי יוסי הגלילי אומר המחיירא מן העבירות בין שהיו עבירות דאוריתא בין עבירות דרבנן

רבי יוסי אומר עבירות דאוריתא בלבד ולכך אמר אלהים לכ"ג וכו' והלכה כר"ע :

והיה בכלות השוטרים לדבר אל העם ופקדו שרי צבאות בראש העם ובעקיבו של עם כו' : סס

בתחילה נסה נשלה ר"ל בתחלת הגלות אמנם מתחיל מן הנסה ואח"כ הנפילה והוא מה שאמרו אומא מפני שתחלת נשילה נסה :

בד"א בטלחטות הרשות אבל בטלחטות מצות הכל יוצאים כו' : פ"ב

אין מחלוקת ביניהן שמלחמות שבעה עממין ומלחמת עמלק מוצה ואין מחלוקת ביניהן שהרינה שאר אנשי המקומות משאר האומות היה רשות ואמנם מחלוקתם בהרינת הנוגעים אותם ולהחליפם עד שלא יהרגו ישראל ולא ילחמו באלפים אי"ק קורא לזה רשות ור' קורא לאחת ההרינה מצוה ולפי דעת ר' יהודה מי שהיה מתעסק בזאת ההרינה לו בעבירה פטור אין המצוה לפי שהעיקר אצלינו כמו שידעת העוסק במצוה כבור מן המצוה ועל דעת ת"ק אינו עוסק במצוה . ואין הלכה כר' יהודה :

פרק תשיעי

ענלה ערופה בלשון הקודש שנאמר כי ימצא כו' : סס

נאמר בענלה ערופה ובנו ואמרו ואמר ובנו הלוים ואמרו אל כל איש ישראל מה להלן בל' הקודש כמו שבארנו במה שנקדם אף כאן בל' הקודש . ומה שאמר שנאמר אמנם לנה להבינא ראייה מתה שנאמר ובנו אלא המחיל בתחילת סדר משנה ובינאר איך תהיה . והלכה כר' יהודה : ובמין כ"ד שקול שיהיה מרן מיומד עד שלאפשר להיות בו אחרי רבים להפות כמו שנאמר בתחילת סנהדרין :

נמצא טמון בגל או תלוי באילן או צף על פני המים כו' : סס

נאמר בתורה כי ימצא וכשהיה קרוב לעיירות העכו"ם השבים לנו והם נקראות ספר הרי הוא כאילו המצא אצלו לעיתה . ואמר ולקחו זקני העיר ההיא ולפיכך אין מודדין לעיר אלא בה בים דין . ומה שאחר ושנה לא היו מודדין אלא לעיר שיש בה ב"ד שלא חתכוב שהוא כשנמצא קרוב לעיר שאין בה ב"ד בטל דין ענלה ערופה אלא מביאין אותה המדינה ומודדין לעיר אחרת שיש ב"ד . ונאמר בתורה בהדמה אשר ה' אלהיך נותן לך לרבתם ורחלים לא נתחלקה לשבטים ולכך אין מביאה ענלה ערופה . ור"א אומר שהוא יכול לחקדק במדידה ומה שאמר הקרובה ואמר' קרובות וא"ק אומר לריך שיהיה קרוב לאחת יותר מן השניה כמו שיראה מן המדידה לפי שלא אפשר לדקדק עד שיאמר שיהיו רחוקות מאלו ב' העיירות בשוה וכבר דקדקו בגמרא בכורות בשנמצא מכוון בין ב' העיירות ויביאו עגלה אחת בשותפות . וכן הלכה :

נמצא ראשו במקום אחד וגופו במקום אחר כו' : סס

מחלוקתם בבקר אינו אלו בעיר המדידה עוד יבא המשא והמתן בזה ואמנם מחלוקתם במה רוצה שהעיקר אצלינו קרוב מקומו ונקבר בארבע אמות שלו אם במקום שנמצא בו ראשו או במקום שנמצא בו גופו ודין קטרת זה ההרוג כמה מצוה לפי שהוא נקבר במקום שנמצא . והלכה כרבי עקיבא :

מאין היו מודדין ר"א אומר מטיבורו כו' : סס

ר' אליעזר אומר מיקר החיות מיטבו לפי שהוא אמצעות הגוף הכולל כלי המזון שבהם נמשך המאכל ר"ע אומר מקום שאיפת הרוח הוא הטרך הגדול בחיות לפי שנאחר כל אחר בכמה רוח חיים באחיו . והלכה כרבי עקיבא :

נפטרו זקני ירושלים והלבו להן זקני אותה העיר כו' : סס

עגל איתן גדול כמו שאמר גוי איתן הוא ואומר אם היה חזק בסמיכה ואפילו שלא היה גדול שאינו כשר וכבר פירשו איתן הוא קדמון וקופין הוא סכין הגדול והרחב שמחתכין בו הנבר נקרא בערבי סאטורי"ר ונאמר בתורה אשר לא יעבד בו ולא חרש ובא בקבלה מה זריקה מיוחדת שהיא נוטפה כל קרקע אף כל שהוא נוטפה כל קרקע יצא סורק שם שפתן ומנקר שם אבנים ופירוש סורק שמגפן שם הפשתן ומנקר שם אבנים שמסתתין שם אבנים :

זקני אותה העיר רוחצין את ידיהן בשים כו' : סס

אלו הבמוין שאומר שפרנוהו ולאיניהו והגמנוהו מחרין על ההרוג רוצה לומר בכך שאנו שפטנו בו ולא חפאנו בעמינו שנשה כאילו שבנו הרינתו ושוא מה שאמר לא בא לידינו ושפרנוהו בלא מזונות ולא לאיניהו והגמנוהו בלא לויים :

נמצא ההורג עד שלא נערפה העגלה כו' : ר' מו ע"א

נאמר בתורה בסוף פרשת ענלה ערופה ואתה תבער הדם הנקי מקרבך כי תעשה הישר לפיכך יהרג ההורג אחר שנערפה העגלה :

עד אחד אומר ראיתי את ההורג כו' : סס

לפי שנאמר בתורה לא נודע מי הכהו ואפילו עד אחד אין שרפין וכבר הודעתיך בזאת המסכתא שבכל מקום שהאמינה תורה עד אחד שהוא במקום שנים ואין דנרין על אחד במקום שנים ומה שאמר בכאן באלו הבנות היו שרפין אמנם הוא כשהכהים עד לעד בנת אחת אבל אם אמר אחד אני ראיתי ההורג ואח"כ בא אחר והכחישו ואמר לא ראיתי לא הו עירבין לפי שהעיקר אצלינו אין דברין על אחד במקום שנים . ומה שאמר עד אחד אומר ראיתי ושנים אומרים לא ראיתי אמנם זה בפסולי עדות כמו שבארנו בסוף פרק שני מזאת המסכתא בפסולי עדות הלך אחר רוב דשת :

משרבו הרוצחנין בטלה ענלה ערופה כו' : סס

כתוב בתורה ונקה האיש מעון והאמה תהיה חטאת אם שונה בזמן שהאיש מנוקה מעון המיש נודקין אם אבאה . ואבטלות כמו על אדם הכולל המדות ומעלות והחכמות לפי מיומנה והוא מה שאמרו אבטלות אים שבכל בו :

יוחנן כהן גדול העביר הודיית המעשר כו' : סס

זאת ההלכה בעלמה בלה בסוף מעשר שני וכבר כיבאנה לכם פעמה אות באות ונקש אותה לכם . אמר המעתיק ראיתי לכתוב פירוש ההלכה הזאת בכאן לפי שהיא בסדר אחר ואבתוב אותה כמו שביאר אותה המחבר עצמו אות באות בסוף מעשר שני לתענן ירח קורא בו . העביר ר"ל העביר הודיית המעשר לפי שלא היו יכולין לומר בכל מצותיך אשר צויתני לפי שהקב"ה נוה לחת המעשר לאחון לוים והם היו מחזק באותו הזמן לכהנים ה"ה היה בנזירת בית דינו של עזרא הסופר לפי שבשעלה עזרא לא עלה עמו לוי כמו שביאר הכתוב ואבינה בעם ובכהנים ומבני לוי לא מצאתי שם וקנם הלוים שלא יתנו להם מעשר ושיותן לכהנים . ומבוארים הם הלוים שהיו אומרים בכל יום בשעת קריאת השיר על הקרבן עוברה למה חיבו הבשם והוא שחקש מזה ונוה שלא לאומרה עוד לפי שהם היו אומרים זה הפסוק כאילו היו מדברים עם הש"י והו לוטקים אלו בזה הפסוק חה מה שלוא ראוי לעבוה ונאמר כלפי מעלה . ומוקפין הם בני אדם שהיו שוכבין בריסות לשוורים שהיו מקרינין על בני המזבח כדי שיהיה הדם יורד ומותה בין שיניהם ולא ירלו ועי"כ יוכלו לכפרו ולשחטו . ומוקף הוא

הטומאה מכה ואחר בגמ' אין לדם מקף בתנאנו פלגמה אח"כ מכריזין עליו מלחמה והוא מגזרת לטקף זיע לפי שטקף דדים מעבר לוחה הקרב כלילו הוא בפל חום וכמן שלגלות על ברזל מקושות בחרן והיו מכסיין בה רגלי הקרבן והיו יכולין לשחטן כמו שיתבאר בפסכת מדות . עד ימיו היה פרים מכה מרוצים ר"ל בא בחוצו של מועד והוא בפל זה המעשה ומנגן שיהו מכין בפרים שלא יעבו מלאכתן בחוצו של מועד ובימיו אין לדם נרך לשאול על הדמאי מפני הפעם שלגיד לך והוא כי בימיו היו בני אדם מקילין בטהרות ולא היו מוליאין מסרשים אלא תרומה גדולה בלבד והיו לוקחין בשבר והחלשים שהיו מדקדקין על עצמן היו שולאין והוקרין אם מעשר אם לא מעשר דמאי וכשהיה יודע שהיה דמאי היה ממנו ולא היה לוקחו מפני שהיה נרך לחלוה ממנו המעשרות ומי שלא היה מדקדק היה אוכלו דמאי לפי שהיה די לו בהוצאת תרומה גדולה בלבד חה שכהן אחר לגאבי חרו כשם שתרומה גדולה אין מיפס כך תרומת מעשר ובכל אין מיפה אבל אחקן לכם דבר שיהיה קל לכם לשנלו ובני אדם יוכלו לעמיד בו ותגלו מעון המיפה ואחר כי הדמאי אין שולאין ממנו אלא תרומת מעשר ומעשר שני תרומת מעשר הנתן לכהן ומעשר שני יאכלו אותו בעליו בירושלים אבל מעשר ראשון ומעשר עני בתוכן הבתים שמולאין בהם הטבר שני אינו חייב להוליאו מן הדמאי אבל אומר לבני אם בעמי הנה ראיה שהוא בעל ומול המתנה והזכות אלך על העיקר שהוא הנולאת מחבירו עליו הראיה ולאחר שהקיבו זה העיקר היו בני אדם פרות מעם הארץ לא היה שאל אותו כלל אם היו בעל או לא אבל היה מוליא מכן תרומת מעשר ומעשר שני ואוכל הטבר בין פירות עם הארץ דמאי עד כאן :

משבטלה סנהדרין בטלה השיר מבית המשתאות כו' : די מח

כתיב זקנים מעבר שבטו נאורים מגרעפם וכספקו הסנהדרין והם הזקנים שאמר הקב"ה עליהן אתן לך בכל שערינך נפסק השיר נם כן . ושיר תאמר בענין הסנהדרין דבר ממש שנרך שיאמר בתפכת סנהדרין :

משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים כו' : שם

נביאים הראשונים הם נביאי בית ראשון אבל נביאי בית שני והם בני זכריה ומלאכי ומכריחן קורין אותם נביאים האחרונים ומיר נתן מוסר לנביים ובו שמתו לוריה ותומים ויהו מני בזתן מן הזמנים ונופח עשים מין דבר שהיה בא מלי נקראים נוסים היה מאד נבלא בארלה ובעמנו ובריחו :

רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי יהושע מיום שחרב בית המקדש אין יום כו' : שם

מפם הגלה . ושמון יחזא ר"ל בזה פירות מ"י וכן אנו מוצאים אותם היום בשוקת

פירוש המשניות גיטין להרמב"ם

פרק ראשון

המביא נט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב כו' : דף ג

הנתוכה מקומות ואמר שאותו הבית הנם במדינה זאת בעצמה מחדשת זה לאדונות אים אחר צריך שיאמר בפני נכתב ונכתב נחתם ופסק ההלכה שכל המנות נם לחולה לאחן ואשלו מאי לו המנות נם מחולה לאחן ואחי' לאחן ישראל אם נפקיים אנלו מחיאת עדיו ונחקיים בנ"ד כמו שנתבאר בשרק שי מכתובת הרי זה נם בשר ויתנוהו בית דין ולא נצטרך שבשבע מן המנות שום דבר אלא שהוא היה שליח בלבד ואם אין מכירין חתימת העדים על כל פנים צריך שיאמר המנות אותו בפני נכתב ובפני נחתם ויתנה לה בפני פנים ואז תתנרש ותחוב על הבתים שיקראו הנם ואז יתנן לה :

רבי יהודה אומר מרקם למזרח ורקם כמזרח כו' : שם

זה הגבול שבגיל המקומות לפודיעו המקומות שאינו מחייב בו לומר בהם בפני נכתב ובפני נחתם ולכך אבר הטירות שהם בשוף אחרן ישראל ואינם מהם . והלכה כרבי יהודה :

המביא נט בארץ ישראל אינו צריך שיאמר כו' : שם

המביא נט ממדינת הים ואינו יכול לומר כו' : דף ט

עוברין ויולה לומר אם עבר הבעל ואומר אני לא נתבטלה ואם הנם מעיף ואם לא בחבתו לו שיבטל אותו בלד מנדי הבפלנות ואי אפשר להעמידו אלא בעמין זה לפי שהשיקר אנלו לא עבר אמות מבנים לפיכך אם היו בנים אותם המעבירין על הנם ואומרים שהוא בטל הרי זה לא יועיל בו הקיום לפי שהם חרי ואחי ומתמיד בחזקתה שהיא לבעל אים : ואמרו אינו יכול לומר ולא בו שנתחדש עליו חדוש שמונע ממנו הדבר :

אחד ניטי נשים ואחד שחרורי עבדים כו' : שם

אומר אבל מי שהיא נם שחרור אחרן ישראל לאנו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ואם הבית אותו בחולה לאחן לו מחולה לאחן לאחרן הרי זה צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואין צריך קיום ושחחרר בו הבעל כמו ניטי נשים וכמו כן כל מי שהוא בשר לחולבת הנם ולהנאתו בשר לשחרור עבדים ונם כן מבית בחרור העבד ליחן לו יחבה לו כמו שנתבאר :

כל נט שיש עליו עד כותי פסול כו' : דף ו

כל השטרות העולים בערכאות של כותים כו' : שם ע"ב

הנם קמת אינו מבשיר אלא עד אחד כותי ועד אחד ישראל ובן נמליאל אומר אפי' שניהם טוחים בשרים בניטי נשים ובשה מעשה כמו שספר חה כולו על מה שהיה בזמנם וכבר הדעיתך שהם נאו על הכותים שיהו כעובדי כוכבים לכל דבריהם כמו שיתבאר בערכאות ובערכאות של בותים הם מעתות דיניהם ר"ל בא שיהיה זה הטבר בבר ונתקיים במעמד השופט בהנהגת העדים מזוהם אנלו וקבר אותם ועל מנת שיפרסם הנל ישראל שאלו העדים וזה שהשפם לא מקבלי אותם ושיהיה נם כן הנלל בנוים הבטר בהעדים ולא נתנה השטר אנלו

חה אמנם בשר בשבר מקום ומבבר אבל ניטי נשים ואינם נהן מבל דבר שהוא מעשה נים דין והולפס וסכחשה אין עדות לבותי בזה בלל בחזה פרים שיהיה ורבי שמעון מבשיר בל זה בשעשה בערבאות של בותים ועל המנאים שהקדמתי ואין הלכה כרבי שמעון :

האומר תן נט זה לאשתי ושטר שחרור זה כו' : דף יא ע"ב

האומר תנו נט זה לאשתי ושטר שחרור זה כו' : די יג

הלכה בחבשים אבל לא חבלם לו המיחוה עד שיגיע נם ליחו וכמו כן העיקר אנלו יכול הרב לומר לעבדו עבד עמי ואחי זאת : ואחרו פוסל לא עבדו מן הבחרות לא אקבו זה אלא אם בשיהיה רבו וכן בשיהיה רבו נם כן ישראל שהוא פוסל אותו מבשחה בנעבים לפי שאינה מוחרת לו אם נשחחרר ומן הטיקר נם כן אנלו אין נם לאחר מיחה ומה שהביבו הבחים לו מפני שהוא בקרבו רולה לומר שזה הבבד בחבילת הבחרות לו בהיותו בועל בנעבים לא הוסיף בעצמו מעלה עד שהאמר שחוכה היא לו בשיוצא לחירות ואמנם זה כמו שבאבל בהמת בהן הבחרות מפני שהיא קיין בשבו לפיכך אינו אנלו מעלה שיבשיהנה : ומה שאמר חנו מנה לפלוני ומת יקנו ולהשלו שאינו מייחד ואחר מנה זה והרי זה הוא בשיהיה שביב מרע בשעת הצוואה לפי שמן העבדים שבידינו הנני שביב מרע בבתונין וכמטורין דמו :

פרק שני

המביא נט ממדינת הים ואמר בפני כו' : די טו

מה שאמר נזאת המנאה שהוא בשאמר בפני נכתב אינו פסול אינו רולה לומר אינו ממש ואחנם רולה לומר קנאו ובתנאי שלא יהיה זה הקנאה תחילה הנם אבל אם נכתב תחילה הנם לפנינו ואפילו שלא היה אנלו בכתיבת סוטו אלא שבתב הבלתו והוא לא היה אנלו ובעיד בו שהוא [לאן] היה נמנא בבר לפי שהעיקר אנלו אפי' לא בתב בו אלא שיהה אחת לבמה שוב אינו צריך ואינו צריך נם כן שיראה בתיבת הקלמוס על הקלף לפי שהעיקר אנלו שאינו לא שמע אלא קול הקלמוס בבשבר על הקלף וכל בבן אם לחה יותר : חה שאמר בבאמר אחד בפני נכתב ואחר אחד בפני נחתם בפסול אמנם זה הם הנם יוצא מהחם יד אחד מהם אבל אם שם הנם יוצא מחתם יד שהיה בבר לפי שהעיקר אנלו בם בעבילו הם אין צריכים שיאמרו בפניו נכתב ובפניו נחתם לפי שהם אפילו אלא נתנו בם אלא שאמרו בפניו נתנרשה היו נאמנים וכמו בן מה שאמר שהם אומרים בפניו נכתב ולא אומר בפני נחתם פסול זה הוא אם יצא מחתם יד אחד מהם אבל אם יצא מחתם יד שניהם שהיו בפניו נכתב בבר . ור' יהודה מבשיר ואחי' היה יוצא מחתם יד אחד שהיה בפניו נחתם .

ואין הלכה בר' יהודה :

נכתב ביום ונחתם ביום בלילה ונהתם כו' : דף יז

יהוא שהיום אולך אחר הלילה לפיבך נכתב ביום והשיד בו בלילה יהיה מזוה שקר לפי שהוא מעשה אמנו ור' שמעון מבשיר לפי שאין לחתן לאנו בנם אשה מעלה מרוחה לפי שהעיקר אנלו

פירוש המשניות

פרק ראשון

המביא נט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב כו' : דף ג

הנתוכה מקומות ואמר שאותו הבית הנם במדינה זאת בעצמה מחדשת זה לאדונות אים אחר צריך שיאמר בפני נכתב ונכתב נחתם ופסק ההלכה שכל המנות נם לחולה לאחן ואשלו מאי לו המנות נם מחולה לאחן ואחי' לאחן ישראל אם נפקיים אנלו מחיאת עדיו ונחקיים בנ"ד כמו שנתבאר בשרק שי מכתובת הרי זה נם בשר ויתנוהו בית דין ולא נצטרך שבשבע מן המנות שום דבר אלא שהוא היה שליח בלבד ואם אין מכירין חתימת העדים על כל פנים צריך שיאמר המנות אותו בפני נכתב ובפני נחתם ויתנה לה בפני פנים ואז תתנרש ותחוב על הבתים שיקראו הנם ואז יתנן לה :

רבי יהודה אומר מרקם למזרח ורקם כמזרח כו' : שם

זה הגבול שבגיל המקומות לפודיעו המקומות שאינו מחייב בו לומר בהם בפני נכתב ובפני נחתם ולכך אבר הטירות שהם בשוף אחרן ישראל ואינם מהם . והלכה כרבי יהודה :

המביא נט בארץ ישראל אינו צריך שיאמר כו' : שם

המביא נט ממדינת הים ואינו יכול לומר כו' : דף ט

עוברין ויולה לומר אם עבר הבעל ואומר אני לא נתבטלה ואם הנם מעיף ואם לא בחבתו לו שיבטל אותו בלד מנדי הבפלנות ואי אפשר להעמידו אלא בעמין זה לפי שהעיקר אנלו לא עבר אמות מבנים לפיכך אם היו בנים אותם המעבירין על הנם ואומרים שהוא בטל הרי זה לא יועיל בו הקיום לפי שהם חרי ואחי ומתמיד בחזקתה שהיא לבעל אים : ואמרו אינו יכול לומר ולא בו שנתחדש עליו חדוש שמונע ממנו הדבר :

אחד ניטי נשים ואחד שחרורי עבדים כו' : שם

אומר אבל מי שהיא נם שחרור אחרן ישראל לאנו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ואם הבית אותו בחולה לאחן לו מחולה לאחן לאחרן הרי זה צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואין צריך קיום ושחחרר בו הבעל כמו ניטי נשים וכמו כן כל מי שהוא בשר לחולבת הנם ולהנאתו בשר לשחרור עבדים ונם כן מבית בחרור העבד ליחן לו יחבה לו כמו שנתבאר :

כל נט שיש עליו עד כותי פסול כו' : דף ו

כל השטרות העולים בערכאות של בותים כו' : שם ע"ב

הנם קמת אינו מבשיר אלא עד אחד כותי ועד אחד ישראל ובן נמליאל אומר אפי' שניהם טוחים בשרים בניטי נשים ובשה מעשה כמו שספר חה כולו על מה שהיה בזמנם ובבר הדעיתך שהם נאו על הכותים שיהו כעובדי כוכבים לכל דבריהם כמו שיתבאר בערכאות ובערכאות של בותים הם מעתות דיניהם ר"ל בא שיהיה זה הטבר בבר ונתקיים במעמד השופט בהנהגת העדים מזוהם אנלו וקבר אותם ועל מנת שיפרסם הנל ישראל שאלו העדים וזה שהשפם לא מקבלי אותם ושיהיה נם כן הנלל בנוים הבטר בהעדים ולא נתנה השטר אנלו

מגלע תקון זמן בגיטין אמנם הוא תקוס בת אחותו בעל אשה מזנה בתשבו ושיא אשם אים ובמת יכתוב גם בגלא זמן קבוע ויתן לה ותאמר לעדים שהעידו על הזמנה בכבר אמר נמוסה היום בזה הזמן וזה הגם בידי לשיבך אין בין היום והלילה שיתחדש כמו זה. ואין הלי' כרבי אליעזר:

בכל כותבין בדיו בסם בסיקרא ובקומוס בו' דף יט

דיו וקרבן בערבי תלמידאר: סיקרא הוא מיב אדום וקרבי: בערבי אלמגר"ם קומוס הוא מין עפר שמחיר וקרבא בערבי אלגומ"ב: קיקרטוס הוא כמו כן מין מן העפר הפשיר: ואפשר נותן לה אות הפרה לפי שאין מוחר לתחוך הקרן אחר הכתיבה לפי שאחר ותכתב לה ספר כריתות ונתן בידה מי שאינו מתיסר אלא כתיבה ומתיבה יצא זה שהתוסר כתיבה וקבלה ומתיבה: ורבי יוסי דוחה ספר ולא אוכלים ולא דבר בים בו רוח מים ואכ"ל חפץ שאבר ספר בלתי ה"ל בידיעה ולא אמר על הספר לו בספר הגם הפיר כל מה שאבר הכתיבה בו. והלכה כחכמים:

אין כותבין בטהובר לקרקע בו' דף כא ע"ב

כתב בטהובר לקרקע בתנאי שיעיה מקום בהם ומקום אחה וזמן ויכתוב אם הפסוק שיעיה לשמה אחר שנחלם ונהפס ויתן לה והוא ענין מה שאמר מחתן ונתנו לה ואין הלכה כרבי יהודה כן בתיבה בעיקר אבל שטרות בעלמא בעיקר כתב שאינו יכול להדיחך ודוקא הטקרקעות לפי שהגיע חלק וגדל הקלקוס הוא הקרקע דשתרא דשטרא אשבר להחליק וישיה הטרדים ויכתוב מה שיגלה:

הכל כשרין לכתוב את הגט בו' דף כב ע"ב

הכל כשרין להביא את הגט בו' ר' נ

אין סכך שבכר נחבאר ממה בנקבים שבם גם טפל על כל שבר והשטרות כולם נקרלאן ניתין וחרגוס ספר כריתות גם בפוגין אבל כן קולאן בדוב לגם התשה גם במלה מוחלשת ואין בכאן דבר ביטול בו ספק לפי שעלם הענין יודה לך לא זה הדבר הוא בגם אמה לא באלמו: ומה שאמר בכאן בגם אמה שהוא כשר שיכתבנו מי שאין ל דעת בתנאי שיהא נדול עומד על גניו ויכתוב הפופס בלבד ויכתוב ג"כ ב דעת פורף הגם והוא שם אשם ושם התשה והזמן והרי אם מוחרת לבל אחד ולא יכתוב כותב לכתחילה פוסם הגם ואשיל נחול עומד על גניו לפי שהוא אדכתא דנכסיה כותב ושמא יכתוב החורף ותהנאי הגם בניקן כתיבה לשמה כמו שיתבאר בזאת המסכת וכמו כן עבד אינו כשר להבאת הגם לפי שאינו בשרת ניתין וקדושין ואינו כשר לעבד גם כן שיכתוב גם לכתחילה ואם כתב בטחי לא עבד פוסם הגם אחר שכתב שבאל הכשר תוקף הגם הרי זה גם כשר לפי שאמנם אנו תשבון לשמה בחוקף בלבד: מה שאמר בוחת לא יכיא הגם כשהוא שלוח להולכה בחולה לאדון לפי שהוא היא יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם. ואחר שזכרנו זה הענין נשלימהו. דע שבלאי הגם על בלבה דכיים אחד תהם שיבא הגם ואחר בפני נכתב ובפני נחתם חה אמנם יהיה שלוח להולכה. והני ביתן לו הבעל גם כתוב ויאמר לו הולך גם זה לאשתי אם בשלחתו אחה שיבא לה נעה ונתן לו הבעל גם כתוב ויאמר לו הוליכהו אלה הענין כולה אחד חס הגם ג"כ יתקיים בחותמו ונתן לה ותחנרש בה אחר בתקיים כמו שנאמרו חה השלוח נקרא גם כן שלוח להולכה. והבלבי שתתנה האשה שלוח לקבל לה גיטה וחשוב יהו כדבה לשיבך בגיטים הגם לידו נתנרשה וזה נקרא שלוח קבלה ואינו נמנע מן הסומא אלא הדרך הראשון בלבד:

קבל הקטן והגדיל הרש ונתפקח בו' דף

אין סכך באם בשעה שקבל הגם היה לוחה ואח"כ נאבד הראות ואשיל שלא אחר שהוא יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואחנם אמר ואחר ונתפחת מפני שאמר ואחר ונשפפה שזם הכרחי ולרך אמר כל שתחילתו וסופו בדעת ולא אחר בכבדות וכל שכול לעבדות נעבדה מן הטבולות של תורה שסול להבאת הגם אלא נתקיים בהוקמתו ואין סומכין אשיל על מאמרו בפני נכתב ובפני נחתם אמנם אבל אם נתקיים הוא בתוקמתו הרי הוא כשר:

אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעלה בו' דף עב ע"ב

בבר בתרנו בפרק המם עבדה מינמות מלחה פעם אין נאמנות אלו הנשים בשהן לומרות מת בעלה והם הנאמנות בגם יבנם הולה לאדן דוקא שאם בא נפל ובערבר לא משנח' ביה לפי שהבעל הבכה שמת ונחבוונו לקלקול: וזה שאמר שהאשה פנמה תאחר בפני נכתב ובפני נחתם חינו לריך זה אלא אם נתן לה הגם על הגלי ואמר לה על הגלי שחבגרש בב"ד של כלנו ותאמר בפניהם בפני נכתב ובפני נחתם וזה הב"ד ימנה שליח ויתן לה הגם הרי היא נחתנת בכיוצר זה החגלי ובמה שלומרת בפני נכתב ובפני נחתם אבל אם לא שה עם הגלי כל האשה הוגלת גם מחתת ידה בכל מקום הרי זו מגורשת ואשיל שאין מבחינין עדי הגם ואין לריך שתאחר בפני נכתב ובפני נחתם:

פרק שלישי

כל גט שנכתב שלא לשום אשה פסול בו' דף כד

מה שאמר סוכרים מקרון לא שהיו קורין גם בכר אלא היו מלמדין נוסח הגם לתלמידים כדי שיזכרוהו והוא מה שהחבו בסופרים העבוריין להתלמד: ומה שאמר יחד מכן מבואר היטב לפי שהגם שכתב בתחילה לא נכתב לענינים כלל ואמנם כתב להתלמד כמו שזכרנו ובפני נכתב לענינו אבל גם לא לענינה מזה האיש והבעלבי נכתב לשם נירוכן על זה אבל לא לענין זאת האשה ואמרה תורה וכתב לה לשתה ובגם הבעלבי לא נשמחה כוונה אחת מהם ועם כל זה כולם פסולים ואין בלבו הגיעון כולם אחד פוסל מן הבחורין והוא מה שאמר כתוב ולזה שהלכה מהן אחרת לשיבך אם נתן זה הגם לאחת מהן נפסלה מן הבחורה אע"פ שהגם פסול:

הכותב טופסי ניטין צריך שיניח מקום בו' ר' מ

רבי יהודה ינזור בופס אבו תוקף רולה לומר חוסם שיכתוב ג"כ בוונה הספר שאמר חגא קמא מיעת מקום עד שיכתוב בו שם הבעלים וכשעשה כן ר"ל שיכתוב חוקף הספר ואינו יודע לפי הוא עד שיזדמן שמות הטשה לפי שיזדמן הרי זה חסכה בעלמא: ואמרו מפני התקנה אמרו

מפני מקנת הסופר סקלו פלו וסופר ל בפתה פיסם בעיקן כדי בלא יבפל ולרך שיהיה גם ם מקום כדי אם מוחרת לכל אדם. והלכה כרבי אליעזר:

הכביא גט ואבד היסנו מצאו לאלתר כשר בו' ר' מ

הכביא גט והניחו זקן או הולה בו': ר' נח

דלוקמא והיסיה אפשהום שפשיטים נגם הפבלות ובו' לאלתר [הישלמי על אחר] מיד אחר כדי בלא יעבור אדם שם ואם יש לעדים ל פיקח בינרבה כגון שלחבנו נקב יש ל בגד אות פלוני וכל כיולא ל כגון שהן אומרים שהם לא הביחו לשלם נגם בלה עשות בלא זה נלבד שהנין אותו לה וכשר ואפילו לאחן מרובה וכל זה כשנאבד פתו בשקום שבבירות מלחת אלא אומרים שמא זה הגם שנמצא גם אחר הוא שבכל לאדם אחד אבל אם נאבד פתו בשקום שאין הבירות מלחים הי כשר ואפילו שנמצא לאחר זמן: אחת הבאלת בכאבים בבלא הוא חבאלת השף לא הבאלת אבה שאינה שיבא שבבבר בבלבר בשקום ולשיבך אבבר בשקבר זאת הבאלת ובעליה אים מצוין שם והבינר אבלו בהבאלת שבבו: בבלה אבות כבו שיבבאר בתחילה פרק רביעי אבבאת אבות וכבו ק. בר הבירים שבבו לא בם לאחר אבה אבל אם נאבד אבבו אבבו שיבא שבם לדה נבבל הגם ואבאר זקיקה אבם:

שלשה דברים אמר ר"א בן פרטא לפני בו' סם ע"ב

שלשה הבקבבת אים הוא שבשבר עלה שם ולה לבבבה והבלבדים אים יבולים להבינה כבי הנגם לנהל הספר אבל הפנים והבליה עלהם נבלהו: הבשלה בלבבה אים הוא שבבבו הבלים והבנים עלהם ולאבד הכל ונבלהבר הבשלה בל פני הבים לבבבנם שבם ולא נבאר בוטין ולא מבוכות שיבבבו בה וזה שלו דבר אבבו:

הכביא גט בארץ ישראל והלה הרי זה משלחו בו' ר' מ

והבבר ואבבאר נבבבר לאבבן שבבבבלה גם נאבן הבבאל אין לרך שיבאבר בפני נכתב ובפני נחתם ולבך אבבבר לו שיבלה הגם בד אחר ואין שבבר זה אבבא אם ב אבה:

הכביא גט מבדינת הים והלה עושה בית דין בו' סם ע"ב

והבו ב יבבבם אלים לבלים ואבילו אלף ובתנאי שיבבבה כל אחד אבבם לאחרו בב"ד ובאבן יבראל אינו לרך לב"ד כמו שבקבדם זבבו:

הסלוה מעות את הכהן ואת הלוי בו' ר' ל

זאת הבבבבה לבי מה שאבבד וזה שהוא יבבים הבבוזה לו אבבבר לבבבן לא אבבבר אבי ובבה בו לזה האים ע"ז אחר ואם היה היבא זה הבבבו לא הלוי לא הבבי אבבבבל הזה שבבבבל ואים טבן בם לזולתו הנה כל שהוא אבלו זה הבבבבל הבבבבבים כאלו הביבו לזה הבבבן לא הלוי לא הבבי ואינו לרך זבבי בל ידי אחר אלא אם בן יבבבבם בהבבבם ובבה אבבה אבבבן בו עד שיבלה אבבה אים ב אבלו לבבבן אם אם לרך לבבל לבבבן בן הבבבבן שיבבבו אבבבבבן בבבוב לבבבים אבבבבבן בבבוב לבי בהם אבלי לא הבו אבה אבלא אבבבבבן בבבבבבן בבבבבבן אבבבבבן בבבבבבן אבבבבבן בבבבבבן א

וכשהו מנכין לוקה כתובה תיקון העולם, מתוך עליה היתומין בלוקה מין שיצלו מן המדרים כגון שיתמרו לה תמרי כל שיהיה שבעולם עשרים עלי אם קבלתי מזלת הכתובה שום דבר מעשה ממוך טוב קרבן אם קבלת שם דבר וכל הדומה לזה וכבר נתבארו המדרים כולם ודיבריה בתוספת גדרים. ופסק הבלכה שלמלמה משפטיו לוקה היתומים בלה בג"ד לו עודדם להם כל מה שיצא בג"ד כמו שהתקין רשב"ג ולהם הבתורה בלו ז מפר הדברים שיצא ולשיך אם נפלם הלבה קודם בתשבע מבדים כתובתה לפי שיתמרו היתומים לנו לין לעשיו להדיבה בג"ד ולין מעלה בהתוקה מדרת ושיה בשולם בעל לפי שבעל יפר לה כמו שבתבאר בפרק עשירי מבדים והוה מה שלמר נפלה לין מדרים לוקה לפי שמפר לה בעל לשיך אם נתנרשם לו מם בעלה בוכה כתובתה מחר הבעלה לו הבדל ולשיה זכיה לרבעו הלי ז"ל שלמר מבנע ומפול והוה הבכון כדי שיעשו הזכיות לבעליהן וכמו כן הבדים מוסמן על הבע ופע"ם שלין מעלה בבדים שבן בנוף הבע ואמנם הוא מתבדרם בבדים שהיא מקבלת הבע בבדים והוה מה שלמרו עדי מסירה כדרך אבל לנו תושבין שמא יומות לי מן הבדים שיבן הבע בבדים ומבלה הבע בידה הבפל בעלמה אחר שלין לו עדים לשיך מוסמן לו וכבר בתרב בפרקטבל בפרק עשירי ממבכת שביעית:

עבד שנשבה ופדאוהו אם לשום עבד כו' : דף נ

עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים כו' : ד' מ

מה שלמר אמנם הוא לאחר יאוש רבו לאמן לשיך אם פדלו מי שפדלו לשם עבד יהתעבד לו לפי שרבו הראשון כבר נתייאש ממנו ואם פדלו לשם בן מורין לא יתעבד לו אפילו רבו לאמן לפי שנתייאש ממנו ואמנם בבאר יאוש בעלים בפ' אחרון מקבלת וכפרק ב' ממציעא: רשב"ג אומר יתעבד לו הבני בלי זה עבן שיהיה ואחר פדאוהו לשם בן מורין כדי שלא יהא כל עבד מפיל עצמו בנסיות ומפקיע עצמו מיד רבו ואפוטיקי מלה מוכבבת פה מקנה ר"ל שלמר לבעל מנו אחה לא מבנה ממוך לשולם אלא מזה ואין לך שום דבר בכל מה שבבריאתו אלא זה לשיך כשמת הוא לו נאחר אבד מעמו ואם שלמרו חייב הדין ותבך המשפט שיאבד המתנה ולא יהיה חייב העבד שום דבר לפי שהשיקר מידיה ממן הקדש ומחרור מפקיעין מידי שיעבוד אבל מפני תקון העולם שמא ימלאה בעל מנו ויאמר לו עבדי אתה כופים אם רבו שם שיש לו הוב שיתבבר לאחר כמו שבתבר לאחר בראשון וכתב בפר עליו בשמו לא בשמו בים לו עליו מן הוב ואם היה הוב יותר מדמיו זה עבן מה שלמר כותב בפר על דמיו רשב"ג שהמשחבר הוא שיכתוב הוב עליו לפי שהוא הוא שיעבוד על הבירו ויפסיד פי' דבריו לין כותבין בפר אלא על המשחבר לפי שהוא נוסף-לאבד הממון ואחר שהשיקר אלטמו דדיינין דיינא דגרמי יהיה זה המאמר האחרון הלבה כרשב"ג:

מי שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו כו' : ד' מא

אם היה שבבד על פי מוסמן ובראבו אחד מהם חזר אחיו עבד ואחיו בן מורין וכמו כן היו לו אלף בבלים ושחבראו אחד מהם כופין לה השאר וכמו כן אפילו היה לו אדון אחד וקבל מעמו קבע דמיו ובמבר קבעו בחלו בדמים שקבל הבר ר"ב אחיו עבד ואחיו בן מורין אבל אם שחבראו רבו אחיו בעבד ר"ח אחיו בלים לפי שהשיקר אלמו המשחבר אחי עבדו לא קבה והיו בעבר ונתחילה קודמין אבנתר לין חבקיים הבחרון בעבר ולין חבקיים בכסף:

המוכר עבדו לכותים או לחוצה לארץ כו' : ד' מג ע"ב

אין פודין השבויין יתר על כדי דמיהן כו' : דף מה

ואין לוקחין ספרים תפילין ומזוזות כו' : שם

אם היו פודין לוקח יותר מכדי דמיהם יבמלו הכותי' מישנו לוקח ואם היו מבריחים לוקח מלוטיהם ר"ב הבתלים הם יתבבו לוקח בבבלי בדל הבר ובוסיפו לבם בעמיים יתם היה שבוי אחד לדעת רבן שמעון בן גמליאל הבוכר מחבר לו להבריחו לפי שלין עמו שבוי אחי שבשבוי עליו מן הבעוי ושיתבר בבדל ולדעת חכמים שלומרים אבי תקון העולם לא יבו מוחר כדי בלא יתבבו שבויים אחרים והלבה בהכמים:

המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר כו' : שם

מי שיבים לא לבבו מעשה מבלא בחובה לוקה בדבר עבירה לו מפעם שהיא עודבת הרבה לאו מוכר שיחזירה אלא נאמר לו מיד שבולה לנרשה מפני אחד מאלו הבעמים הוי יודע שלחה מזה הבעם מנרש ליהה ודע שלא תחזירנה לעולם ולא תהיה מוחרת לך לעולם לאחר אלו הגילוטין עד שיסר כוונא ממנה ונבבבי גילוטין לפי שאלו חובשין שמא יבאר לו בה שום הוחלת שמא הגבא לאחר ולא ירבה לו זה הבעם שבתנרשה עליו ויאמר בעל הראשון אלו הייתי יודע שהבעמן היה כן ודאי לא הבאבבו בכך לא הייתי מנרשה ואמנם הגם בעל ובמה ממכיים ולשיך לומרים לו הר יודע שהמוציא אם אבבו מבוס נדר לו מעשים שם רע אינו מהזירה לעולם: רבי יהודה אומר אמנם זה הדין כשנדרה נדר שידעו בו רבים לא בחוק מעשרה וכשנתברסם אבל עשרה לו יותר בסיא פרוסה בנדרים אז לא יחזיל ורבי מאיר אומר אם היה הנדר שנדרה היא עצמה ברבה הקיבה הכם לא יחזיל לפי שנחוש שמא יגרשנה ויבבבא לאחר ואח"כ יבאל הבעל הראשון לחכם ויאמר לו אזה הנדר יש לו היחד ויאמר אילו ידעתי שיש הבדה לא הייתי מגרשה אלא הייתי מבבבא לבי"ד ויתירו לה לפי שרבי מאיר סובר אין נדר מקבלין על בתר אבל בג"ד ואמנם הגם בעל לשיך מודיעין לו שלא יחזיר ורבי אלעזר אומר אין נדר רוצה שחבבבה אבבי בג"ד והדעת היא נותן שהוא יחזיר אם היה נדרך הקיבה הכם לפי שאלו אומרים שמא יאמר אם הייתי יודע שיש לנדר הבר אבל ב"ד כולם ב"ד הייתי מבבבא לבי"ד ויתירו לה לפי שהוא סובר אין נדר שחבבבה אבבו בג"ד ואין אבור אלו שיחזיר כשנדרה נדר שנדרך הקיבה הכם אבל אבבי אלו נדר הקיבה הכם שאבבר לו לעבר לאחר שבאבת לאחר ולא בשבע עליה שהיא פרוסה בנדרים אילו ידעתי שהוא כן לא הייתי מגרשה לפי שאלו הייתי מבר הנדר שנדרה נשדה אבלי לפי שאבו נדרך הקיבה הכם והלבה כחנא קבא שאבר לא יחזיר על אחיה לד שיהיה הנדר חבבי תיקון העולם ר"ל לא יבבל הבם לאבבר כמו שבתבו: והה"ב כלל בבשנה מאבר אחד וכאילו אבר בד"ם כשנדרה היא אבל נדר הוא יחזיר לבעל אם נדר שעל כל פנים יגרש אם אחבו ולא אחבו אבל הבעלים ויפוחין לשולם ונרשה מבשם הנדר אם רצה להחזיר הנדר ויחזירנה ר"ח מוהר ועל זה הדין הבית רבינו ר' יוסי מבשה בגידון: ומה שאבר על זה האמר האחרון מבבי תיקון העולם ר"ל אין בבמעבת החזרה תיקון העולם ולפיכר יחזיר והוא עבין מה שאבר אין תיקון העולם. והלבה כרבי יוסי:

המוציא את אשתו משום אילונית כו' : ד' מו ע"ב

כגון בתרבו בפיס פי"ם מכתובות שבאלונית אין לה כתובה לפיכך כשהוציאה משום אלונית הבא בלא כתובה ואם היה לה ולד ב"ר מיגלאי מילתא לפרש בהיא אלונית ואם תחזור על בעלה הראשון לתבע כתובתה אומרים לה שמיקיריך יפה לך מדבורך לפי שהוא יאמר אלו ידעתי שהיא אלונית לא הייתי מגרשה ונמצא הגם בעל ובמה ממזרים ומה שאמר בבאן ואכ"ם יחזיר כבר נתרו בגמרא ואמרו מלן מכבים ר"מ שמעניך מבלי בכול כמו שהבאר אח"כ לפיכך כ"ר בלא יאבר לה הייתי מגרשך מפני שאת אילונית ואילו לא היית אילונית לא הייתי מגרשך לא חייבת לקבלולה. והלבה כרבי יהודה:

המוכר את עצמו ואת בניו לכותים כו' : שם

המוכר שדהו לכותי וחזר ולקחה מסנו כו' : ד' מז

ובמבלי שמכור לה עצמו ג' פעמים ואם לא יפדה בפעם אחרונה אם"כ מוחשין עליו שמא יהבא ובבר בתרבו במקומות מבדר דברים שהשיקר אלטמו אין קנין לכותים בתרן לבקיים מן המעברות לפיכך לקח מן הכותי יבין מן הכותי ובבלו מכבים שהיו מחיקרין בלקיהבזם מן הכותים הקיבו בהלוקה מן הכותים [לא] יבין בכותים כדי שיתבאר לו שיהיה מקדושה ולא יתחוו לקנות מהם וכבלו נ"כ זה טרם שתבאר בד כותים ותבתקע בדם הקיבו שהלוקה מהם הוא כדי שידע שאין קנין לכותים בא"י קנין נמור ולכך יתחדל בפרייה זה הקרקע מידו לפי שהוא טומד בקדושה ובמחנות יהושע:

פרק המישי

הניזקין שמין להן בעידית ובעל חוב כו' : ד' מח ע"ב

עידית משלה שבקרקעות והמיסב שבהם וזיבורים הבמות והבע שבהם ולממנא אמר מיסב שדהו ומיסב כרמו יבלם ובפל המחלוקת בזאת הכוונה למי הוא מוחר אם של הניזק לו על המזיק ומפיל לא"ד מיסב שדהו של ניזק מפני תקון העולם יקח הניזק ביותר מזקו בנמעולה מה שנמצא אבל המזיק כדי שלא תפרבנה הזיק והמבוטרת בין דיני אדם ואין בעל חוב מן הכותים שיבבה מן הבינוים לפי שנאמר בתרן הבעמוד והלים אבר אחה נוסה בו ואין אדם מוציא מיבבו לרשע אלא הבחמות ממה שבמצא אבל ופחות שבהעלה אבל אמרו בבינוים כדי שלא תבטל הלא בפני עוון והעמדנו בחלה בזיבורים על שיקר כל בעל חוב לפי שאין לו עומר שמא אם אומרים לה שחבנה כתובתה מן הבינוים לא תיבבא לפי שהיא הבלה בינוים יחבר מהאים הנוסה לוקה ואין אם נשלם דלא. ואין הלבה כר"מ:

אין נפרעין מנכסים משועבדים כו' : שם

דמיון כגון שהיה לאדם לשמעון ומתיב ואח"כ מכר לראובן עידית שלו ונשאר לו זיבורים יקח שמעון מישור הנזק מן הזיבורים המלויה אבל ואינו יכול לומר זכיתי בעידית ובבר מכרת מוסה אחר שהיה לי בה זכות לוקיאבה מיד הלוקח לפי אין שובים כן אבל בבלה נמצאו אבל לראובן כלום מיכול לגבות ממנו:

אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות כו' : שם

כשבאל לראובן קרקע משמעון והיתה מלאה פירות ואכל לראובן הפירות והפסיד הקרקע כגון שאחרה והסילה בשיבא בשמעון לגבות מראובן הפירות בשבל ומה שהפסיד הקרקע הרי הוא נוטל מה שהפסיד בקרקע מנכסי ראובן ואינו אומר מבשבדי ונוכה לה הפירות מנכסים בני מרין ואינו עניין אמר ולא לאכילת פירות: וכמו כן אם הלה לראובן לשמעון מאה דינרין ואחר שנתחייב שמעון בזה ההוב לראובן מכרה לראובן משמעון לנוי בחמשים דינרין על דרך מכל עד שהשיבה והזה שבוה מאה דינרין מלד הבבח אח"כ בא ראובן ובקש מלוי זה הקרקע בשביל המאה דינרין שיש לו אבל בשמעון חמשה ושבעים דינרין לפי שהדין אבלנו בעל חוב ניבה אלו שבח ואחר לי על ראובן חמשה ושבעים דינרין והובא אותן לפי שמה שהוא מיבבו חמשה ושבעים דינרין הדין שיבבה המבים דינרים מבשמעון ואפילו ממשבדי והן החמבים בלקח בהן עיקר הקרקע לפי שאם לא יחבא שום דבר אבל בשמעון הוי מוציאים מיד הליקח שלקח מבחמשון אחרי שלקח ר"ל אחר שלקח לו וכמו כן הדין אבלנו שיבבה החמבה ובבדים נ"כ אבל מבבבים בני מרין ואם לא נמצא אבלו כלום יבאר על שמעון בבאר הבוהבה כולם וזהו מבין לשבח הקרקעות ואמרו לשון הלאה והבנות מבואר ובבר נתבאר בבחובות הה כולן מפני תיקון העולם שלין מוציאין מיד הלוקח אלא בדבר מפורסם חזק בחיוב וכמו כן אם אמר בעל המלוה שבאבד ממנו יותר מזה לא שבבא אלא אבא אבא אלא זה לפי שאם היו דנין אם יהיה הבאבה לחבירו אם יקחבה לעצמו:

נכר כל מי שמצא מציאה יניחנה ולא יתפסנה ולא יהאבנה לחבירו אם יקחבה לעצמו : ד' נב

יתומים שסמכו אצל בעל הבית כו' : שם ע"ב

המטמא והמדמע והמנסך בשונג פטור כו' : ד' נב

אבא שאול אומר שבא אדם כולם משאלין שימו לאחם כ"ד כדי שיתבבדם נתחוקם הגל בני אדם ואילו אחה מחייב לאחם בטעה לא יהיו נמכשין מפני כך אבל ההשבדופים אמרו הני יתומים אם אחה מחייב לאחו שטעה ר"ל שמבינעין לאחו היתומים בשבבה אמר לעולם אין מקבלים אפוטרופסות ויפסידו היתומים ולכך נפלו ממנו השבועה מפני תיקון העולם: ומה שאמר המנסך לאבה זה על מ' מב' דברים אחד מהם שיעבב יין נסך בין בל הנירו שאבל אסור כמו שיתבאר בעבודת כוכבים בפרק האחרון והדרך הבני שיעבבהו כוכבים ודע שרין אסור בזה הנסוך כשיהיה מדד בגזה ולא ידע שהוא היין פקילה כשמנסך אותו לעבודת כוכבים לפי שאם היה יודע גם כן שהוא היין פקילה לא היה חייב חבלומים לפי שעיקר אבלו אין אדם מת ומשלם כמו שביארנו בפ"ג מכתובות: ובהיתה בשבגו במקדש הוא ויפסיד הכהן הכוונה בשעה שמתבטל הקרבן נשהיפסד הקרבן אז אריקת דמו לא הזומה להם ויהבשו בו שיאכל ממנו לא ביקרב אותו מון לאמנו וה הזבח נפסד על הנבלים ויתבאלו אלו הבעלים בפרק ב' ממס' זבחים והדין היה מחייב שיהיו אלו כולם בעלים בין בשונג בין במזיד לפי שהיה שלוחו ביכר לאו שמיה היזק ואמנם אמרנו מזיד חייב כדי אלא יהא כל אחד אולך ומעמא מהבותי

על חבירו. והלכה כאחת שאול ומן המנולאר בתמרו בכתן מיצין רוגס לומר מיצין בחשבון מה שפנלו :

העיד רבי יוחנן בן נורנדא על התרשת כו' : ד' יב

ירים קורה. ועל זה הדין תעשה סיקס בכל דבר גזל כשעשה בו הגזלן מעשה שלא לאבד להסירו אלא בהספד מרובה הרי הוא שהדבר בגזל בלבד ואפשר נעשה בו מפני תקנת השבים כדי שלא תקשה דרך התשובה על בעל העבירה. ואלו העדיות כולם הלכה :

לא היה סיקריקון ביהודה בתרוני טלחמה כו' : שם ע"ב

סיקריקון אלם ואגם עוקת שדות מיד בעליהן בלא דמים כדי שלא יסרגם ונתחדש זה החדוש משעת הרוני המלחמה והיה זה חזון יהוה אלהים בתוחה שעה. ובעל הבית הוא בעל הקרקע הראשון כשנגזלה ממנו הסיקריקון וכבר ביארנו בסוף פרק עשירי מכתובות שקרן הראשה והודאתה במה שמכר בעלה לאו מועיל לפי שאינו יכולה לוקר נחת רוח עבירי לבעלי ויכולה להוציא בלא זה מקום פלוני ולא קיים התנאי בכל הגם ואם אמר הרי היא במקום פלוני לאיש רלה להתישו בלא זה מקום היא בלבד ולא לאחד מקום לפת בתוכו ריקום ולא במקום אחר לשיכך בכל מקום שיתנו לה כשר :

הבא לי ניטי אוכלת בתרומה כו' : שם ואין הלכה כרבי אליעזר :

האומר כתבו נט ותנו לאשתי נרשומה כו' : שם ע"ב

בראשונה היו אומרים היוצא בקולר כו' : שם

סולת בקולר מי שיולת מנין הטהר לידון מתח המלך : ומפרש הספרים בים ויולת בשיבת היולת בדרך ללכת במדבר עם הבירה ודי לאלו בתמרים כתבו בלבד ואע"פ שלא אמרו ואם לפי שהשגין מחייב שהוא גם כן רלה שיתנו לה גם ושנרשמה מרבותו והל' כרבי שמעון שזורי :

מי שהיה מושלך לבור ואמר כו' : ד' סו

הבריא שאמר כתבו נט לאשתי כו' : שם

רלה לשחק בה כשלא היה שם עמן שוחה על כוונתו כמו שסיפר בזה המעשה והל' כרשב"ג :

אמר לשנים תנו נט לאשתי או לשלשה כו' : שם

פיט מן הנמנע שבים דין הגדול לא יהו בקיאין בכתיבה לפי שהחנאי בכ"ד שיהו חכמים לא שיהיו סופרים ואמרו אחד כותב וטלן מוחמין לפי שהתנה בזה והלריך למנרש שיאמר כתו שסדרו שהוא כשאמר לרבים כתבו ינאר ויאמר כל אחד מכם בפי עצמו ואם אמר לרבים התמו ינאר ויאמר כל שם מכם לא זה שם מכם שיהו ואם אמר לרבים הוליכו גם לשמא ינאר ויאמר אחד מכם לאיה שיהיה והוא עמן מה שאמרו כתבו כל אחד מנכון התוכו כל חרי מנכון הוכילו כל אחד מנכון וכל זמן שלא ינאר כולם הוחמין כתו שזכר אמנם שם מכוון עדים והשאר מסוס חנאי ולכך אין לו קפדון בשאר הוסן סטולין לו קרוכין לו שנתאחר מחזון זמן מרוגש לפי שהם חנאי לא עדים ומזה הטעם אנו אומרים בעדי הגם אין מוחמין אלא זה נפני זה שלנו מוסנין שיאמר כולכם ויחיה מקנחים ומחשבו הפשה שהוא גם כשר אחר שיש בו שני עדים ומחנאלו שיתיח כולם כמו שזכר. והלכה כרבי יוסי :

פרק שביעי

מי שאחזו קורדיקוס ואמר כתבו נט כו' : דף סו ע"ב

קרדיקוס חולי מחחדש ממלוי הדרי כמות ומחבלבל הדעת מפני כך והוא מין ממיני חולי העבל : ואמרו אין דבריו באחרונים כלום ר"ל שאין לו נרכון לשאול לוחם פעם שנה אחר שיולא קרקע הוא עצמו לא שיחיר לזה שיעלה רשאן ולא יכתוב הגם עד שיקל מעליו חליו זה : והרכין בראשו ר"ל שרחה ברלאו רמיזה תורה חשובה נכונים לשאלה ויפליג בה בכל לדרי המיסון בכל מה שאפשר :

אמרו לו נכתוב נט לאשתך ואמר להן כתבו כו' : דף פא ע"ב

אמרו לו אנו ר"ל לפי שאמר קירדיקוס אלא לאיזה אדם שיזדמן וכמו כן אינו אמר ל' נכתוב גם ואמר להם מע לה הגם בכל עד שיאמר הוא בעצמו כתבו ותמסרו ותנו לה :

זה ניטך אם מתי זה ניטיך אם מתי מחולי זה כו' : דף עב

שישר זאת המעשה לפי מה שנגיד ברא שאמר לאשתו זה ניטך אם מתי אז הולה שאמר זה ניטך אם מה מתי מחולי זה לא אמר כלום לפי שהעיקר אצלנו אין גם לאחר מיתה ומה שאמר אם מתי משמעותו לאחר מיתה אלא אם ביאר ואמר מעכשיו אז מהיום אבל אם אמר מהיום ולאחר מיתה הוא ספק אם אל מה שאמר מהיום היה דעתו והוא גם כשר וכשאמר לאחר מיתה הוי מנאה אז חזר בו ומל מה שאמר לאחר מיתה היה דעתו והוי גם בכל אין לאחר מיתה לשיכך מעלות ולא מחיבמת לפי מה שנחבאר בפ' שיבי מיבמות וכולן שהיו אין קחבין אז בירושין בספק חולה ולא מחיבמת :

זה ניטך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד כו' : שם

לא תתייחד עמו אלא בפני עדים כו' : דף עג

ממה שראוי שחדש שכל הטמן גם בל חנאי אז גם על זמן אינו אומר לו להתייחד עמה כל אותו כזמן אלא שיהיה סרוח ממנה מבעת כיתנת הגם וכל זמן שהשוחו שם עדים שנתיחד עמה הגם בכל ודומי מוכרשת ושאינה מוכרשת רבים מהם שהוא חייב בחזוקיה ואינו מפר נדריה ואינו מפמא לה כמו המנוכרת. ופסק הלכה בזאת שאם מנוכרת לכל דבר ובלבד שיאמר לשיכך מי בגמ עליה בשאלו הימים בשילוו חלים אם מת הבעל יפבר ואם עמד ובשל הגם :

סגה בשל אמת אים ואם בא עליה בשנגה יבא הפחת :

הרי זה ניטך על מנת שתתני לי מאתים זוז כו' : דף עד

ואמנן ר"ל שנחנרשה מפרשיו אבל מחיבמת שאמן מה שהתנה עליה לשיכך אם נקרע הגם אז נאבד קודם שנתקיים הנאה ואמ"כ קיימתו אינה נריכה גם אחר : מוס שאחר מכאן עד ל' יום אינו ר"ל שהיא אחן לו כשנשלמו ל' יום על כל פנים אמנם הכוונה שהשלים בזה הזמן ואין עושין היקש על זה הדין כשאמר לה ה"ז ניסך ע"מ שחחי לי בגד שלמי אז אחן שלו שנאמר אחן דמיו אז אחר במקומו אשוה יותר ממנו אלא היא מחיבמת לאחר מותו הדבר בשלמו

ורשב"ג

מורשה והלכה כרשב"ג שאמר מול לי לשון קבלה הוא :

האשה שאמרה התקבל לי ניטי אינו כו' : ד' סג ע"ב

נערה המאורסה היא ואביה מקבלין כו' : ד' סד ע"ב

וקרע אינו מחנאים שיקרע על כל פנים ואמנם ר"ל שאם קרעו שיעיו על כך ונערה המאורסה כבר ביארנו משפטיה בפ' עשירי מנדרים : ופה שאמר היא ואביה רולה לומר אז אם אז אביה : ומי שהיא יכולה לשמור ניסה הרי היא ג"כ מקבל ניסה אחר מיתה אביה והיתה יכולה לשמור ניסה היא שהיה מבהנת בין ניסה לדבר אחר ואין הלכה כר' יהודה :

קטנה שאמרה התקבל לי ניטי אינו נט כו' : ד' סה

אין הלכה כר' אליעזר משעם שהיא לא עשתה אותו שליח אלא לקבל לה ניסה במקום פלוני וכל זמן שעבר נתבטל השליחות וכבר נתבאר לך הכוונה שאם היה דעת הבעל להשמיע שיתן לה הגם במקום פלוני ולא קיים התנאי בכל הגם ואם אמר הרי היא במקום פלוני לאיש רלה להתישו בלא זה מקום היא בלבד ולא לאחד מקום לפת בתוכו ריקום ולא במקום אחר לשיכך בכל מקום שיתנו לה כשר :

הבא לי ניטי אוכלת בתרומה כו' : שם ואין הלכה כרבי אליעזר :

האומר כתבו נט ותנו לאשתי נרשומה כו' : שם ע"ב

בראשונה היו אומרים היוצא בקולר כו' : שם

סולת בקולר מי שיולת מנין הטהר לידון מאח המלך : ומפרש הספרים בים ויולת בשיבת היולת בדרך ללכת במדבר עם הבירה ודי לאלו בתמרים אמרו ואם לפי שהשגין מחייב שהוא גם כן רלה שיתנו לה גם ושנרשמה מרבותו והל' כרבי שמעון שזורי :

מי שהיה מושלך לבור ואמר כו' : ד' סו

הבריא שאמר כתבו נט לאשתי כו' : שם

רלה לשחק בה כשלא היה שם עמן שוחה על כוונתו כמו שסיפר בזה המעשה והל' כרשב"ג :

אמר לשנים תנו נט לאשתי או לשלשה כו' : שם

פיט מן הנמנע שבים דין הגדול לא יהו בקיאין בכתיבה לפי שהחנאי בכ"ד שיהו חכמים לא שיהיו סופרים ואמרו אחד כותב וטלן מוחמין לפי שהתנה בזה והלריך למנרש שיאמר כתו שסדרו שהוא כשאמר לרבים כתבו ינאר ויאמר כל אחד מכם בפי עצמו ואם אמר לרבים התמו ינאר ויאמר כל שם מכם שיהו ואם אמר לרבים הוליכו גם לשמא ינאר ויאמר אחד מכם לאיה שיהיה והוא עמן מה שאמרו כתבו כל אחד מנכון התוכו כל חרי מנכון הוכילו כל אחד מנכון וכל זמן שלא ינאר כולם הוחמין כתו שזכר אמנם שם מכוון עדים והשאר מסוס חנאי ולכך אין לו קפדון בשאר הוסן סטולין לו קרוכין לו שנתאחר מחזון זמן מרוגש לפי שהם חנאי לא עדים ומזה הטעם אנו אומרים בעדי הגם אין מוחמין אלא זה נפני זה שלנו מוסנין שיאמר כולכם ויחיה מקנחים ומחשבו הפשה שהוא גם כשר אחר שיש בו שני עדים ומחנאלו שיתיח כולם כמו שזכר. והלכה כרבי יוסי :

פרק שביעי

מי שאחזו קורדיקוס ואמר כתבו נט כו' : דף סו ע"ב

קרדיקוס חולי מחחדש ממלוי הדרי כמות ומחבלבל הדעת מפני כך והוא מין ממיני חולי העבל : ואמרו אין דבריו באחרונים כלום ר"ל שאין לו אומרים אם שהיה אחר שיעלה בזה המעשה ומזה הטעם אנו אומרים בעדי הגם אין מוחמין אלא זה נפני זה שלנו מוסנין שיאמר כולכם ויחיה מקנחים ומחשבו הפשה שהוא גם כשר אחר שיש בו שני עדים ומחנאלו שיתיח כולם כמו שזכר. והלכה כרבי יוסי :

זה ניטך אם מתי זה ניטיך אם מתי מחולי זה כו' : דף עב

שישר זאת המעשה לפי מה שנגיד ברא שאמר לאשתו זה ניטך אם מתי אז הולה שאמר זה ניטך אם מה מתי מחולי זה לא אמר כלום לפי שהעיקר אצלנו אין גם לאחר מיתה ומה שאמר אם מתי משמעותו לאחר מיתה אלא אם ביאר ואמר מעכשיו אז מהיום אבל אם אמר מהיום ולאחר מיתה הוא ספק אם אל מה שאמר מהיום היה דעתו והוא גם כשר וכשאמר לאחר מיתה הוי מנאה אז חזר בו ומל מה שאמר לאחר מיתה היה דעתו והוי גם בכל אין לאחר מיתה לשיכך מעלות ולא מחיבמת לפי מה שנחבאר בפ' שיבי מיבמות וכולן שהיו אין קחבין אז בירושין בספק חולה ולא מחיבמת :

זה ניטך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד כו' : שם

לא תתייחד עמו אלא בפני עדים כו' : דף עג

ממה שראוי שחדש שכל הטמן גם בל חנאי אז גם על זמן אינו אומר לו להתייחד עמה כל אותו כזמן אלא שיהיה סרוח ממנה מבעת כיתנת הגם וכל זמן שהשוחו שם עדים שנתיחד עמה הגם בכל ודומי מוכרשת ושאינה מוכרשת רבים מהם שהוא חייב בחזוקיה ואינו מפר נדריה ואינו מפמא לה כמו המנוכרת. ופסק הלכה בזאת שאם מנוכרת לכל דבר ובלבד שיאמר לשיכך מי בגמ עליה בשאלו הימים בשילוו חלים אם מת הבעל יפבר ואם עמד ובשל הגם :

סגה בשל אמת אים ואם בא עליה בשנגה יבא הפחת :

הרי זה ניטך על מנת שתתני לי מאתים זוז כו' : דף עד

ואמנן ר"ל שנחנרשה מפרשיו אבל מחיבמת שאמן מה שהתנה עליה לשיכך אם נקרע הגם אז נאבד קודם שנתקיים הנאה ואמ"כ קיימתו אינה נריכה גם אחר : מוס שאחר מכאן עד ל' יום אינו ר"ל שהיא אחן לו כשנשלמו ל' יום על כל פנים אמנם הכוונה שהשלים בזה הזמן ואין עושין היקש על זה הדין כשאמר לה ה"ז ניסך ע"מ שחחי לי בגד שלמי אז אחן שלו שנאמר אחן דמיו אז אחר במקומו אשוה יותר ממנו אלא היא מחיבמת לאחר מותו הדבר בשלמו

ורשב"ג

ונשבע ג הולך על זה הדין כמו שכתב ואין הלכה כמותו :

הרי זה גיטך על מנת שתשמשי את אבא כו' : דף פח ע"ב

אמרו כמה היא מעיקרו שתי שנים אינו ר"ל שהוא מחייב לאחר כמה כהגלא שמעיקרו כ' שנים לו בהוא ע"מ שמעיקרו שנים אמר לה והשיקר תגלה כל שנים כשנים יום אחד דמי לשיכר לינה חיינא שמעיקרו תגלה יום אחד בגבר וכמו כן לא חשיב אחר שנים אחד שנים זה היום שמעיקרו יהיה נאמן מעיקרו וכאילו שתל כמה זמן מעיקרו בשביל זו זה שיש שנים מתחיינא והשמיעו מחלוקת רבי יהודה וכבר חיי זמן מעיקרו שהוא מכניס לא שנים לתיק לא בנה ואפילו שיש מטלטלין והם כ' שנים תגלה ר"ל לא היה הולך שנים כמו שכתבו בשנים שנים עשר מקומות ואינו מוחר תגלנו השלש המעוברת והמעיקרו בכל מלו לשתי שנים ואפי' נתחה בנה לתיק ומי שנשא משוברת לו מעיקרו יוצאים בנם ואפילו היה כיון ומם מם הולך תיכשל ולא נחוש שמא תהרגנו לפי זה כתוב מן שהשנים תגלה ר"ל שיהיה הלם יורשת כגון שהיה בן דוד שלו נחוש שמא תהרגנו שמא תהרגנו בשביל הירושה ולא מרמין שמעיקרו תגלה בשנים ולשון הגלמוד מי שנשא והיום בן קבן לין מרמין אותו תגל מי שנלמי לינשו

מעשה שהיה ושחטוהו ערב פסח : ואין הלכה כרי' יהודה ולא כרבן שמעון בן גמליאל :

הרי זה גיטך אם לא באתי מבאן עד שלשים יום כו' : דף טו

מאמיסברים מקום נתלין יהודה : ובסר מחנלא מקום נתלין הגלל : ושבו שבוה לאחרן יהרגל מי שנירם מעמו בנם קרח ובשלח נשלא שנים יוצא וכל הדברים האלו בה אם לא בגמתי לגיל תגלה בשהתי ביהודה ל' יום הרי היא נם ואם לא אינו נם לשיכר בשהגיע לאנמיסברים ואחר כיתך ל' יום אינו נם לפי שאנמיסברים מלתין יהודה הוא ולא שהם ל' יום וכמו כן הדין בתמרו גליל ומדינה הים ומה שאמר היה הולך ובא ר"ל בזה שהוא נם כשר ואינו נם יצו ולא שמגרש בשום פנים תגלה עד שלא יהיה מנו במדינה ל' יום לעוסים :

הרי זה גיטך אם לא באתי מבאן ועד י"ב חדש כו' : שם ע"ב

אבל אינה מוחרת לאחרים תגלה בחלוקה עד שישלמו שנים עשר חדש :

אם לא באתי מבאן עד י"ב חדש בתבו כו' : שם

אם מיתה קדמה נגם אינו נם אם מת אחר י"ב חדש אחר שנכתב הגם קודם שיחתמו לם ואין הלכה כרבי יוסי :

פרק שמיני

הזורק נט לאשתו והיא בתוך ביתה כו' : דף עו

קלחה לגי מקבלתה בו הנשים מה שמולה ואין הכבל מקפיד לא על מקום מיקום ולא על מקום קלחה ולכך מקנה לה ואע"פ שהיא נרשות הכבל ואם שאמר לאחר בישם לו אינו מגיעה מעורבת ע"מ בתהיה שומרת בלא ביתה לא נלד תגיעה :

אמר לה כנסי שטר חוב זה או שמצאתו כו' : דף פח

היתה עומדת בר"ה וזרקו לה קרוב לה כו' : שם

מה שאמר מלאתו מלאתיו אינו כמו עד שיאמר הרי זה ניסן בתנאי שיכתוב לה שמקבלנו ואינו בידו לא קבור על נט לא שיהיה על נט קרקע תמנס אחר שהגיע לידה אינו מיגיל בוס דבר שיאמר ודע שלעולם היא לריכה תגיעה מדברנן עד שיגיע נם לידה לא לרבותה :

וכן לענין קידושין וכן לענין החוב כו' : שם

דיחד יומרת על ראש הגג וזרקו לה וכו' : דף מט

ועל ר"ג שיאמר לו זרוק לי חוב בתורה ניסן לשיכר אם הגיע הממון קרוב מן סתלה נפסל סלה שכבר הגיע לו הממון כמו הגם והוא כבר נחסים ממנו בקבלת הממון בזה הממון אבל אם אמר לו זר.ק לי מוני והפסד ולא אמר בתורה ניסן וזרקו לו ולאבד לו נברף קודם שיגיע ליד המלוה הרי זה אינו מבוטל : ומה שאמר כיון שהגיע לאויר הגג ר"ל לפתוח מג' לגג לגו שבתוח מג' כלבד דמי וכאילו נח על פני המקום שהוא שומדם בו ומה שאמר כיון שלא הרשות הגג ר"ל ממחלת הגג ומכנס נמחלות המקום שהוא שומדם בו : ומה שאמר נשרף בתנאי שלא קדם האש נזה המקום שלא הגם מיתו אבל אם היה האש והעלינו על האש הרי זה אינו נם :

בש"א פוטר אדם אשתו בגט ישן כו' : שם ע"ב

כתב לשם מלכות שאינה הוגנת כו' : שם

אם הגל בכרי הישיש שמא יאמרו ניסה קודם לגנה ונ"ש אין מוסשין לך : ונם יצן שמא שיכתוב לה הגם ואחר כך הסדירה ושאחר הגם תגלה אחר זמן כהיכנה הגם ואחר בהחזירה נרשה פעם שניה ונמן לה זה הגם בעצמו : ומכון מלכות שלינה הוגנת בזה המקום שכתב בו הגם ומקום שלא מלכות הקנו הזמנים בניסן כולם לפלך מזאת המלוה ולכך אפל כשכתב הזמן לחדי ויון בכבר נחנלה ונלבדה לו להוכרן הנים לו לנגיע שלינו מלכות : ומה שאמר הולך ממזר הוא דעת ר' מאיר שאומר כל המגנה ממנגע בבנשו מכנים בניסן הולך ממזר ואין הלכה תגלה אם שינה שמו לו שמה הם עירו ומם מיתה בגבר הוא שיהיה הולך ממזר והע שמי שנירש אם אשתו בגם יבן הרי היא מיגשת בו לכתחלה :

כל העריות שאמרו צרותיהן מותרות כו' : דף ו

זה דעת רבי עקיבא שאומר יש ממזר מיבמה כמו שבארנו בפרק רביעי מיבמות ואינה הלכה והזר הכנה זה הדין אחר כך להדיבר שאינו נכונים לא יבמתו שמתקיימה מעם סיבוס תגלה נרתה וכל הדברים האלו בה :

הבונם את יבמתו והלכה צרתה ונשאת לאחר כו' : שם

אין מן הממזרים אמו שבאתו :

כתב מופר נט לאיש ושובר לאשה וטעה כו' : שם

ר"ל נזה האומר בטעה הסופר ומן נם לפי מחשבתו שהוא שוכר לאשה שמחתו לבעלה [נשים ח"ג]

וכמו כן נותן שובר לאיש לפי מחשבתו שהוא נם שיחתנו לאחתו ומחתו זה לזה : ואי נאמר בכלן כל אמן אלא ומלא ולאחר אמן אחר בנשלא בשלין שנים : ומה שאמר לאבד זכותו שם אינו ר"ל כל נגל בלבלבן לשנותו כל אחר ואמר יעשהו .

והלכה כרבי אליעזר :

כתב לגרש את אשתו ונמלך כו' : דף פא

המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי כו' : הגל שם

כנסת בגט קרח תצא מזה ומזה וכל החדבים כו' : שם ע"ב

זאת שמשנה בגיה כשמעיה עליה שי עדים שהיא נחיחדים עמו ב"ה שבני בן הן עדי יחוד הן כן עדי ביאה ואין אדם עושה ביאתו ביאה אמת הרי קודם נשיאה וב"ש אומרים עד עדים שנבעלה בפרסם ונרחק שבגלר נם קרם ואין יקבלר לך זה הדין הם שהם הו כוחבין ניתן שיכשל בשם כמה כפלים והעד מחשם בגל כפל בכפלי הגם וקרלהו גם מקבר מפני אלו שכפלים וקבלו גם קרח הגם שהו שכפלים מרוחים ממשבטן העדים שהתחתו בו עד שבאחר בו כפלים בלא עדים ואמנם שהם שפקינו גם מקובר יהבאר שהם בשהם בן בחקינו בש' אחמרן מבארת חם הגם הבאחר מוחר לחמוש בו שפוא לעדות אחר שחתמו בו שי עדים כבדים וכבר מחבאר שאדם שרמו לרבים ואמר להם טלבם כתבו גם לאשי שהדין בזה שיכתוב אחד ובלו מוחמין ולא יהיה גם כשר ואליכין שיחתמו כולם בבכרה ולכך אמר מי שנירם אשתו הגם קרח ונשלח בשלא שנים יוצא וכל הדברים האלו בה שלא הבשין שאת זה הגם יש בו הרבה עדים וקשר בלא עד ויחוב החשב בשאומר אדם גם בן לחרבה בי אדם טולכם בחובו וחתמו קנסם ונאחר מהם עד אחד לו יחבר שהוא כשר כמו זה הגם קרח מחתמו בו קנם עדיו ונשלר מקום לקנם העדים בלא חתמו חם אמנם הוא דעת ר"מ שנקדם לך דעתו ואינה הלכה :

נט קרח הכל משליטין עליו דברי בן נגם כו' : שם

בן נגם מתיר לחתום בו עבד ופסול לעדות ואם כל זה שהלכה כבן נגם אינו מוחר לחתום בו אלא עד אחד פסול בגבד והבאחר כשרים ובבר בתרתי לך מפני מה יחד אותו בכם קרח לחתום כשלו מרוחין מחשבון העדים ובאחר בפל אחד לו כפלים הרבה בין עד לעד ואמנם שהוא קרח :

פרק תשיעי

המגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת כו' : דף סב

דע כי מה שאמר לאיש פלוני כגון שיאחר חון מאיש פלוני ואין זה ספר כריתות אבל אם עשה זה אנשי הרי הוא מוחר כגון שיכתוב גם בכר כמו שנרחך אחר בן יאמר לה ה"ו נתיך ע"מ שלא תיכנס לפלוני ס"ו מוחר ואין בו מחלוקת ואינו מוחר שיאמר לה ע"מ שתינשא לפלוני לפי שלא יאמרו נשותיהם מחלוקים ומתנין זה לזה : ומה שאמרו שפלו ממנה ומאור ויקבר לה מן מנת שיאמר לה זה הדבר אחר כשיכנס הגם ויהוא לא יאמר בה אנשי אבל כל זמן שהמנה אנשי מהאנשים קודם כתינת הגם ואפי' אחיה זה הבאנשי על סב הגם אסור. ואין הל' כרי"ש :

הרי את מותרת לכל אדם אלא לאבא כו' : רי שם

נותן של נט הרי את מותרת לכל אדם כו' : שם

רבי יהודה אומר אע"פ שנתן הגם הרי אם מותרת לכל אדם נרוך שיכתוב בו הן דיבור לך מנאי והלכה כרבי יהודה ושאחר לאחוב הגם בחיה לשון ביאה ובאחר כתיבה שיהיה זה נשי מנאין מנאי בלשון ומנאי בכתיבה ואמנם מנאי בלשון בהזכרה אלו הבעיים המיוחדים בלשון הגם אלינו ואמנם המנאי בכתיבה אלא יהיה בו ספק בשום דבר שיהם הקרמים נמנין אחר מחסרון המיבות מה מהבסרות שאומר מי שיהיה המוסכמות עליה אלו אחת הלומה :

שלשה ניטין בסדלין ואם נשאת הולד כשר כו' : רי שם

מה שאמר אין בו אלא עד אחר על מנת ביאים כתוב נכתב ידו אבל אם כתב אותו כשר ויש בו עד אחד אלא והולד ממזר אבל בשלו השלשה ניטין אם נשאת לא אלא והלכה כר"ש בניטי נשים חולקן מהבסרות שאומר מי מסרה כרבי כמו בבתרב נשרק רבינא מאלא המבמה :

שנים ששלחו שני ניטין שוין ונתערבו כו' : שם ע"ב

בלל כמה זמן אחד לכל כגון שיכתוב בכי בשנת נירש אלו לאלונים ואלו לאלונים ויהיה אחר הדברים : ומוסם לכל אחד ואחד הוא שיכתוב זמן לכל אחד ואחד והוא שיאמר בלהד בשנת נירש אלו לאלונים ויהיה הגם ושוד יתמיל ויאמר ונ' בשנת נירש אלו לאלונים ויהיה הגם

ג"כ נאמרו זה גם אחר גם ומעדים מלמטן :

שני ניטין שכתבן זה בצד זה כו' : רי שם

ומה שאמר בכלן עדים יוחסים אינו ראיה לגמר יוחסים בתחומה לבל הם עדי ישראל בכרים ומקבו בכתיבת שוחרים ואמר יודע שבתיבת שוחרים אינו כתיבת העבדים והבכרי שמתחילין בכתיבה מן הסיפן על הבמאל ומאמנם שוחרים מסמאל אל הימין ועל זאת אמרה" הרי הגיעין והחתומות שמדבר בשם בחתם הבלבם דע אינו כתוב תחת הגם אחד ראשון ומחתם אחמר בן אנרסים וכשו בן מחתם אחמר במשון ומחתם אחמר בן יעקב מי שהיה כשרים לפי בהיות לאחרים שתחתם הגם הגם גם בן שני עדים עבדים והם בן אנרסים וגם יעקב לפי אחדים תחתם שמו בעמתם בג' עדים לא שיכתב שמו בלבד כגון שיכתוב אינו לא שיכתוב שמו והוא אינו אלא ויכשיהם כתיב לבי אחת אינה אין ספק בב' העדים

נכך וכך נירש	נכך וכך נירש
אלוני לפלוני וכו'	אלוני לפלוני וכו'
עד ישראל	עד ישראל
בן אנרסים עד	בן אנרסים עד
בן יעקב עד	בן יעקב עד
filius dan testis	Gad
filius natan testis	Jacob

אחת היא נוסח בני הגיטין

התבנרים על גם הראשון מאמנו וכמו כן הבי עדים יוחסים על הראשון אמנם וא"ל לגם שיחתמו אינו כמו שלינו ואם הסיבו על הראשון הרי הגם האחד בדי עדים והשם אינו אמנם

אתכנו שבראשון כשר והוא היא שהעדים נקראים עמו ומזלת הטורה עלמה יתנאר עד אחד עברי ועד אחד יום לפי שלא אומרים שבעברי הראשון והאיש הנא אחרינו טונו אלשתן לאחוס על הגם הראשון ונשאר עד אחד בלבד לגם הכ' ואפשר לומר ג"כ שהכ' יומים עם אחד מהעבדים הנידו על הגם ונשאר הראשון נעד אחד ולפיכך שמהם שסולין ומה שאינו זה שאני אומר שמא היוני עם ב' העבדים אחתו בין שמשם וכולם על הגם ראשון אחתו כפו שנהאלר מן הטורה לו נאמר ג"כ שהעבדי הכ' עם שמם הוצים אחם שאחתמתן אפשר שהם על הגם הכ' ואין זה נרוך לורה:

שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני כו': שם פ"ב זה כולו מבואר אינו נרוך ביאור:

גט שכתבו עברית ועדיו יונית כו': שם

[גט מעושה בישראל כו': רף פח ע"ב]

מה שאמר כתב סופר ועד כשר ר"ל אחם סופר ועד כשר: אחיכמו ואחיכמה כינוי ר"ל כינוי אחים המגרש וכינוי אחים המתגרשת ונקרא הדעת הנבטים פדעתם: גם מעושה בישראל לקוח באונס ובהכרח והם מאוסים הכעל על הגם לפיכך אם היו ב"ד ישראל הם המכריחים לוחו הרי הוא גם כשר ואם דיני עכו"ם הכריחוהו על הגירושין הרי הוא גם פסול על כל נד מן הלדים אבל אם לוחו על מה שמיעוהו דיני ישראל כגון שהיתה בתנאה מוכנת הגירושים לו שהגירושים מתיירים מלד התורה הגם הזה פוסל מן הכהונה ואע"פ שהוא פסול וכמו כן

פירוש המשניות קידושין לדרמב"ם

פרק ראשון

האשה נקנית בשלשה דרכים וקונה את עצמה בשתי דרכים כו': ד' ו

דרך טופל בין על לבון זכר בין על לשון נקבה כיצד נאמרה לה הדרך ילכו בה וכתיב בדרך אחד ילאו אליך. ואם שאמר אתה נקנית ולא אמר אם קונה אלמדינו שהיא אינה נאלת ואהיה אתה אם לא בראוה אבל אם קדשה בעל כרחה אינה מקודשת. ולאדנו בהיא מתקדשת בכסף לפי שנאמר כי יקח איש אשה ונאמר בעפרון נתתי כסף השדה קח ממני ונמר קיחה קיחה. והקידושין נשמר הוא שיכתוב לה על לאזה זכר בהדמן ואשילו על נב הרחם לו על עלי הלמתים הרי אם מקודשת לי לו הרי אם מאורסת לי ואם בדומה לזה הענין ויאמן לה זה הדבר הכתוב בפי בני עדים והלאייה על זה מה שאמר ולאלה ואיתה מקום הויה לילאה מה ילאה בספר כמו שנאמר נאמרה וכתב לה ספר כריתות אף הוא בספר ועניין הקידושין בנילאה הוא שיבא עליה בשני שני עדים לשם קידושין ואין שם דרך מבואר בקידושין יותר מזו והוא הכתוב נאמרה בנאמר ובא אליה ובעלה בנילאה נעבית בשולת בעל אבל מי שקדם בנילאה לא בלא שידושין שקדמו לקידושין יש לו לדון להלקוחו מכות מרדות כדי שלא יהיו בני אדם פרוצין ואע"פ שהם נשואים קיימין ויכנס אם אחרת: ומשקל הדינר כשם ואחשים נרעיני שפורה מכסף ואיסר הוא רובע הדרכמון נקרא דרהם בערבי: והדינר בשם דרכמונים ח"ב משקל האיסר מרבע נרעיני ופרוטה הוי נרעין מכסף. ומפני שאמר האשה נקנית אמר ג"כ הינמה נקנית והיה מן הדין שיאמר הינם קונה לפי שמעיקר אצלנו שהאנס יכמתו ובא עליה בלא כוונה נקנאה כמו שנתבאר בסוף פרק שני מיבמות:

עבד עברי נקנה בכסף ובשטר וקונה עצמו וכו': ד' יד ע"ב

כתוב נתורה בעבד עברי מכסף ריקאתו מלאד שהוא נקנה בכסף ונאחר נאמה העבריה והשדה מלידד שבנרעת מפדיונה ויולאה ואמר כי יכבר לך אחיך העברי או העבריה מקום עברי לעבריה ונאמר נאמה העבריה אם אחרת אם אחרת יקח לו הקושה הכתוב לאחרת מה אחרת בספר אף אמה העבריה נקנית בספר וילמוד עבד עברי מאמה עבריה שהוא נקנה בספר כמותה ויצא בגרעון כסף ונלמוד אמה עבריה מעבד עברי שהוא נקנית בכסף כמותו ואצא בכסף: ואם שאמר בכסם ר"ל עבודת שם שם מיום שנמכר עד השנים שבא בשם ואפילו היה בכלל השם שבם שמיטה והוא מה שאמר שם שם יעבוד ובשביעית ר"ל בשנים שהוא עובד בשביעית ואם מדמן שנת היובל נתוך השם שם שם לחרות: וגרעון כסף הוא שיתבוב הקונה לפי השכון השם שבבד אצלו ונולד מה שמעם להם מדמיו ונתן לו האחר ויצא כולד הרי שלקחו בכסף דינרין ובעבד אצלו שני שנים נותן לו אחרבעה דינרין ויצא בן הוכן ואל זה הענין רבו באמה העבריה כשאחר והשדה: ובכיתנין ר"ל שחבית שני שערות אחר השנים ר"ב שם ויום אחד ובא בקבלה ויצאה הנם אלו ימי הנערות וימי הנערות הם אחר שהביאה ג' שערות עד בשה חדשים כמו שבארנו בפרק שלישי מכתובות. ואחר נגרעו ואף לאחרך הבשה כן ולכך האמה העבריה גם כן יוצאה בשיתת האדון ולא זכר איזה הנתן אפי שהוא מאמתם עם הגרעון בזה הענין: ואמנם עבד עברי בשם האדון אם הנם כן מובד אח בשם עד השנים שם שם ואם לא הנם כן יוצא לחירות ואינו עובד לא אח הנת ולא אח האח ולא אחר יובדים: ודע שעבד עברי כשיכבר הוא אח עצמו אפני הענינות הוא שנאמר עליו נתורה כי יכבר לך אחיך העברי ובשיכבורהו בית דין נאמר בו ונתכר בנינבתו ואם היו דמיו יותר מן הסך שנאחר עליו מקבן נתינתו אינו נמכר: וכבר נקדם לך בפרק ג' מסורה האיש ונמכר בנינבתו עדין האמה נתכרת בנינבתה ואתר מוכר אותה אינה בעבודה קשה כמו שבארנו בפ' בלאר מכתובות: ואמרנו שבר אמה עבריה מי כותבו הלא כותבו כתוב שיכתוב לו בתי מכורה לך בזוי קנייה לך ונותן לו הספר בכני עדים: ואחר שזכרנו קנת מדיני עבד עברי נשלים הותם דרך העבריה אחר שתדע שהנמכר לבתי יוצא גם כן במיתת האדון ומזה הענין הוא מה שאמרנו הכובר עצמו נמכר לבם ויותר על שם מכרוהו כ"ד אינו נמכר אלא לשם המוכר אם עצמו הוא נלבע מכרוהו כ"ד נלבע התוכר עצמו אין מעמיקין לו מכרוהו כ"ד מעמיקין לו המוכר עצמו אין רבו מוכר לו בשתה כ.עמת מכרוהו בית דין רבו מוכר לו בשתה בנעמת והוא מוכרת לו כל זמן שהוא עבד והבנים בים לו ממנה עבדים והוא שאומר בתורה. האמה וילדים תהיה לאדוניה ויש לו רשות לאדון להכריחו על זה אם לא רצה העבד: ואמרו

אם הכריחו ב"ד של ישראל על הגם אלא כדין זה הגם פסול ופוסל מן הכהונה ואם הכריחוהו עכו"ם עד שאמר רוצה אני אם שעה ב"ד ישראל אחל כך לוהו ב"ד של ישראל על הכריחה הרי זה כשר:

יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת כו': שם

מה שאמר מנוכשת אינו ר"ל שנשמעת שיצא קול מאחת אים נירשה בעלה לפיכך נאשר נוחה על בעלה [כהן] אפשר שיצא שמה מנוכשת אבל הוא אומר שאם יצא שמה מנוכשת אחר שיצא אמה מקודשת על לוחה אחת בשנאמר אחרי ז מנוכשת הרי ז מנוכשת שהרי קול ושוכרו עמו לפי שהקול לשרה ופקול מחיר לוחה אבל אם נאבדו הקידושין בעדים ובל שכן אם היתה נשואה לא יחקיימו גירושיה אלא בעדים כמו שנתבאר בשאה המסכתא:

בש"א לא ינרש אדם את אשתו אלא אם כן כו': ד' ג

בית שמאי סומכין במלת שהה לבית הלל על לשון דבר. ומה שאמר ר"ע אינה הלכה אים מלא ילה אמנה ישמאנה ולא ינרש אח אחת והוא לא עבירה עבירה כלל והוא מוסכמת לחכמים. והלכה כב"ה:

סליק מסכת גיטין

פרק ראשון

האשה נקנית בכסף וכשטר וקונה עצמה ובשתי דרכים כו': ד' ב

דרך טופל בין על לבון זכר בין על לשון נקבה כיצד נאמרה לה הדרך ילכו בה וכתיב בדרך אחד ילאו אליך. ואם שאמר אתה נקנית ולא אמר אם קונה אלמדינו שהיא אינה נאלת ואהיה אתה אם לא בראוה אבל אם קדשה בעל כרחה אינה מקודשת. ולאדנו בהיא מתקדשת בכסף לפי שנאמר כי יקח איש אשה ונאמר בעפרון נתתי כסף השדה קח ממני ונמר קיחה קיחה. והקידושין נשמר הוא שיכתוב לה על לאזה זכר בהדמן ואשילו על נב הרחם לו על עלי הלמתים הרי אם מקודשת לי לו הרי אם מאורסת לי ואם בדומה לזה הענין ויאמן לה זה הדבר הכתוב בפי בני עדים והלאייה על זה מה שאמר ולאלה ואיתה מקום הויה לילאה מה ילאה בספר כמו שנאמר נאמרה וכתב לה ספר כריתות אף הוא בספר ועניין הקידושין בנילאה הוא שיבא עליה בשני שני עדים לשם קידושין ואין שם דרך מבואר בקידושין יותר מזו והוא הכתוב נאמרה בנאמר ובא אליה ובעלה בנילאה נעבית בשולת בעל אבל מי שקדם בנילאה לא בלא שידושין שקדמו לקידושין יש לו לדון להלקוחו מכות מרדות כדי שלא יהיו בני אדם פרוצין ואע"פ שהם נשואים קיימין ויכנס אם אחרת: ומשקל הדינר כשם ואחשים נרעיני שפורה מכסף ואיסר הוא רובע הדרכמון נקרא דרהם בערבי: והדינר בשם דרכמונים ח"ב משקל האיסר מרבע נרעיני ופרוטה הוי נרעין מכסף. ומפני שאמר האשה נקנית אמר ג"כ הינמה נקנית והיה מן הדין שיאמר הינם קונה לפי שמעיקר אצלנו שהאנס יכמתו ובא עליה בלא כוונה נקנאה כמו שנתבאר בסוף פרק שני מיבמות:

עבד עברי נקנה בכסף ובשטר וקונה עצמו וכו': ד' יד ע"ב

כתוב נתורה בעבד עברי מכסף ריקאתו מלאד שהוא נקנה בכסף ונאחר נאמה העבריה והשדה מלידד שבנרעת מפדיונה ויולאה ואמר כי יכבר לך אחיך העברי או העבריה מקום עברי לעבריה ונאמר נאמה העבריה אם אחרת אם אחרת יקח לו הקושה הכתוב לאחרת מה אחרת בספר אף אמה העבריה נקנית בספר וילמוד עבד עברי מאמה עבריה שהוא נקנה בספר כמותה ויצא בגרעון כסף ונלמוד אמה עבריה מעבד עברי שהוא נקנית בכסף כמותו ואצא בכסף: ואם שאמר בכסם ר"ל עבודת שם שם מיום שנמכר עד השנים שבא בשם ואפילו היה בכלל השם שבם שמיטה והוא מה שאמר שם שם יעבוד ובשביעית ר"ל בשנים שהוא עובד בשביעית ואם מדמן שנת היובל נתוך השם שם שם לחרות: וגרעון כסף הוא שיתבוב הקונה לפי השכון השם שבבד אצלו ונולד מה שמעם להם מדמיו ונתן לו האחר ויצא כולד הרי שלקחו בכסף דינרין ובעבד אצלו שני שנים נותן לו אחרבעה דינרין ויצא בן הוכן ואל זה הענין רבו באמה העבריה כשאחר והשדה: ובכיתנין ר"ל שחבית שני שערות אחר השנים ר"ב שם ויום אחד ובא בקבלה ויצאה הנם אלו ימי הנערות וימי הנערות הם אחר שהביאה ג' שערות עד בשה חדשים כמו שבארנו בפרק שלישי מכתובות. ואחר נגרעו ואף לאחרך הבשה כן ולכך האמה העבריה גם כן יוצאה בשיתת האדון ולא זכר איזה הנתן אפי שהוא מאמתם עם הגרעון בזה הענין: ואמנם עבד עברי בשם האדון אם הנם כן מובד אח בשם עד השנים שם שם ואם לא הנם כן יוצא לחירות ואינו עובד לא אח הנת ולא אח האח ולא אחר יובדים: ודע שעבד עברי כשיכבר הוא אח עצמו אפני הענינות הוא שנאמר עליו נתורה כי יכבר לך אחיך העברי ובשיכבורהו בית דין נאמר בו ונתכר בנינבתו ואם היו דמיו יותר מן הסך שנאחר עליו מקבן נתינתו אינו נמכר: וכבר נקדם לך בפרק ג' מסורה האיש ונמכר בנינבתו עדין האמה נתכרת בנינבתה ואתר מוכר אותה אינה בעבודה קשה כמו שבארנו בפ' בלאר מכתובות: ואמרנו שבר אמה עבריה מי כותבו הלא כותבו כתוב שיכתוב לו בתי מכורה לך בזוי קנייה לך ונותן לו הספר בכני עדים: ואחר שזכרנו קנת מדיני עבד עברי נשלים הותם דרך העבריה אחר שתדע שהנמכר לבתי יוצא גם כן במיתת האדון ומזה הענין הוא מה שאמרנו הכובר עצמו נמכר לבם ויותר על שם מכרוהו כ"ד אינו נמכר אלא לשם המוכר אם עצמו הוא נלבע מכרוהו כ"ד נלבע התוכר עצמו אין מעמיקין לו מכרוהו כ"ד מעמיקין לו המוכר עצמו אין רבו מוכר לו בשתה כ.עמת מכרוהו בית דין רבו מוכר לו בשתה בנעמת והוא מוכרת לו כל זמן שהוא עבד והבנים בים לו ממנה עבדים והוא שאומר בתורה. האמה וילדים תהיה לאדוניה ויש לו רשות לאדון להכריחו על זה אם לא רצה העבד: ואמרו

ואלו מעמיקין להם סולת בשמים ומובל ובמיתת האדון ואמה עבריה בסימן אבל יוצאין בגירעון כסף אין מעמיקין לו ומיתות הדבר מיצא לו ממנו לא פחות ממה בסוף ל' סלעים והסלע ד' דינרין וכבר באר שיטור הדבר: ואמרו מגין לבורם שהיה להעלים שנאמר שם שמים יעבוד: ואמרו ענק אמה עבריה ומליאתה לאמה לפי שהוא עדיין נערה כמו שבארנו והוא בראשית אמה ואם מת אמה הרי היא לעצמה לפי שהשיקר אצלינו אין אדם מוכים זכות נתו לבו לפיכך אין לאחיה בזה שום דבר ושנק ע"ש לעצמו ואין לב"ח שום זכות בו ולא יבנה חובו מזה וכל זמן שהלה ע"ש והוא אצל רבו והיה חולה פחות מד' בשים רצופין או מקופין יחסב לו זמן האולי מכלל שם שנים ואם אחמיד בחליו ד' שנים חייב להעלים לפי שהוא כמו השכיר והעד רוחה מה שבאנו בתורה כי תמצא שכר שכיר ובכר ידעת לשון התורה בעלה העבריה אשר לא יעדה ואמרו כיצד מצות יעדה אומר לה בפני שנים הרי את מקודשת לי הרי את מאורסת לי הרי את לי לאיתו אשתו פסוף שם ואשלו שמוך לשקיעת החמה ונוהג בה מנהג אישות ואינו נוהג מנהג שפחות. וכתיב בתורה ואם לבנו ייעדנה והוא שיאמר לה הרי את מקודשת לבני אבל אינו אבל צריך שיהיה הבן גדול ויבלה בכך וכן אמרו אין ישיד אלא בגדול ואין יעוד אלא מדעתה ומכר אמה העבריה אינו קיים אלא לאדם שיש לה עליו קידושין או יש לה על בנו קידושין ואע"פ שאין לה עליו כגון שיתבר אח בתו לאביו אף אפשר שיעד אותה אלא לבנו תפני שהיא בת אחיו ואמרו לאמה מלמד שמוכרה לשפחה. וכשיעדה לו אז לבנו אינה יוצאה אלא בגט ואמנם יוצאה בכל אלו הדברים כשלא יעדה לא לו ולא לבנו. ודע שמחייבין האב לשחרר את בתו בשמכרה משום שנם מבפחה והוא מה שאמר מפדין אותה בעל כרחו ואמרו אינה נמכרת ושפחה. ומפני שנרוך שחדעתו בהנגב כשנגב לרחינן ונמכר בגניבתו אח"כ נגב פעם שנים מרחוקן עצמו הרי זה אינו נמכר פעם שניה לפי שלא יכבדנו לאוכן שם פעמים אמרו כיון שנמכר פעם אחת לא אמה רשאי לאוכנו. ולא יהיה המרגע אלא בל מחכת ואין רוצעין אלא בנוכה בל אחן ובעד עבדי כהן אינו נרצע אפני בנעשה בעל מום אבל אינה אם רבו מיסר לו בשפחה כנעשית ואמרו אם אמר ראמר העבד עד שיאמר ואשה העבד עד שיאמר כשהיא עבד ועד שיאמר בהחילת שם ובסוף שם. לו אמה ובנים ולרבו אין אמה ובנים אינו נרצע שנאמר כי אהבך ואת ביתך לרבו אמה ובנים ולו אין אמה ובנים אינו נרצע שנאמר את אשתי ואת בני הוא אינו אוהב את רבו ורבו אינו אוהבו אינו נרצע שנאמר כי טוב לו עמך רבו אינו אוהב רבו אינו נרצע שנאמר כי אהבך ואת ביתך הוא חולה ורבו אינו חולה אינו נרצע שנאחר כי טוב לו רבו חולה ויהיה אינו חולה אינו נרצע שנאמר ערך מ"ר כי טוב לו עמך עתה במלבל עמך בתשתה אלא תהיה אחה אוכל את נקרה והוא אם קיבר אחה שהה יש יגון והוא יש הדם אחה יגן על בני המוכן והוא יגן על בני הבנן מכלן אמרו כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו ואמרו רבו מיב בחזון אשתו ובניו ולכך אמר ואלה אשתו עמו ואלא מעמד הוא ובניו עמו לפי שאין עליהם רפות ואמנם הולה לומר שם בשם יוצאים מעבדו וכמו כן אינו מוחר לו בשעבד בו בכל ימי העבדות בעניינים שם בשם בנאי גדול כגון שיעשל מגעלו אז יוצאי כלו לגיה המרגע לפי שנאחר לא שיכבדו מעבדת עבד ואדרי אין עבד עברי מוהג אלא בזמן שהיובל מהוגל מהגו:

עבד כנעני נקנה בכסף ובשטר ובחזקה כו': ד' כב ע"ב

כתוב נתורה בעבד כנעני והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה הקים עבדים לקרקעות מה קרקע נקנה בכסף ובשטר ובחזקה כמו שיתבאר מתה כמו כן עבד כנעני נקנה בחלו הדברים בעניינים: ושמור בלבן שם עקרים אחד מהן זכון לאדם אלא בפנו זאתן חבן לו אלא בפנו והשיקר הנמי מחלוקת ר"מ וחכמים שהוא בסרק ראשון מניסה כמנין ויאיה עבד לחירות ר"מ אומר מובה הוא לו וחכ"א זכות הוא לו ומן הידוע מה שקנתה אשה קנה בעלה ומה שקנה עבד קנה רבו ומזה אין חולק בו שום אדם ר"מ אבר בשנתן שום אדם מתון לעבד ואמר לו קנה אותו ע"מ שתאנה בו לחירות קנה אותו רבו ואינו יוצא לחירות אם אבל זמן שאמר לו קנה אותו קנה רבו ואינו מועיל לו הנתו אח"כ לאיבר אחר ר"מ שהוא לא יצא בכסף לחירות אלא ע"י אחרות כגון שיתן אחד מבני אדם ממון לרבו לפדותו וחכ"א שחנאו מועיל ולא קנה העבד מזה האמון שום דבר עד שיצא לחירות ולכך אפשר לפי שנראה בכסף ע"י עצמו וכ"ם ע"י אחרים ולבי אחר ר"ב שנר שאינו יוצא לחירות עד שיגיע גם

מחרוב לחו מכל חם ויכם לו ע"י אחר לא יצא לחרוב לפי שהוא חובה לו ולכך אמר בספר ע"י עצמו ומכ"ל שהוא קונה לא עצמו אחשב בספר ע"י אחרים לפי שזכות הוא לו. והלכה כחכמים: ומה שאמר בכתף בחזקה כבר ביארתיו ואמרו כיצד בחזקה הסר מגבל רבו לו הנשלו הולך אחריו כלו לבים המרחק הפשיטו הרחקו סבו גדולו הלבישו הגשיחו לו שהגביה הרב לא הבבד קבלו: ובבד כנגד נ"כ יקנה עצמו בגדלי לוגים והוא שיכה לוחד רבו וינבל ממני אחד מעבדים ואדנבה לוגים וחם מלבשות הדים והבגלים ולחש חחים והלחש החחים ולחלי בדים בבחלה ולחש הכרות לו שיבבל פעולה שיש לו שיבו כמו שכתוב בתורה ומה שאיב שלא פנה לוחם בכלל מה שקבה בו הבבד עצמו לפי שהוא מרך גם חירות מרבו אחר שבשלו נבל מום כמו שכתוב:

בהמה נפה נבנית בסטירה והדקה בהגבהה כו': ד' נה ע"ב

פטירה הוא שיסטר לו בהמה לו שפלך בראש בכסתות ומפשכה אחריה ע"י הסולך ופפק ההלכה בין בהמה דקה בין בהמה נפה נקיות בפשיטה קונה בפשבנה ומן הבקיים שאנו פחידין לבאים בכנגד בחרת הם אלו שהמשיכה קונה בפשבנה ובחבר של שרים וסטירה קונה בראשה הרבים ובחבר שאינם של פרטים והגבהה קונה בכל מקום וכל מה שדברו בהגבהה לינו נקנה אלא בהגבהה ואשלו שאנו אומרים בו שנקנה במשיכה ואבר חיב שבקנה בהמה דקה בחשיכה ואע"פ שבסטר בה בהגבהה מפני שהיא בחחזקה עצמה בקרקע ואינה נפחקת הוא מה שאמרו מקום דמסכלא ובמקומות שאמרו בקונין בהם בחשיכה לא תושיל בהם המשיכה ובמקומות שחושיל בהם המשיכה לא תושיל בהם המטירה ובשבר אלו הבקיים ממיד:

נכסים שיש להם אחריות נקנין בכסף כו': ד' מו

נכסים שיש להם אחריות הם הקרקעות ואחבים נקראו כך לפי שאחריות הוא חזרה והבנה והחזרה והבנה אחבים הוא על קרקע בלבד כיצד ראובן מכר שדה לבמעון וראובן חייב לוי חוב בשוה קרדם לאחת המכירה הבא לוי מיצא השדה המכור מיד שיעון אם לא אמצא אבל ראובן אמר בינבה חוב ואינו בנין אחריות. ואפלו להם אחריות אם המפלטין כולם לפי שאין יכול לו לטלטל מיד שמעון המפלטלין שמכר ראובן אחר שקיבל המוב אלו: ואמנם בהיה הקרקע נקנה בנאמנים הרשות הוא אם בלאמר שדות בכסף יקנו ובל מנת שלא יהיה מרגנס בזה המקום לבשוב לא הספר אבל המקומות שמוהגין בהם לכתוב הספרות במקח ומכר לא קנה עד שיכתוב הספר אבל אלא ת"ל פירש שהוא בנאמנים המשנה בלבד יקנה: ובנין קנייה הקרקע בספר היא שיכתוב לו בלחה דבר שיעלה שדי נתונה לך שדי קנייה לך לו כל פינה ופינה חבו בחתנה בלבד שיקנה בספר אבל בחקה ומכר לא קנה עד שיתן הדמים אלא ת"ל היה מוכר שדהו מפני רעתה ומבילין אם לאיה שקונין בספר מפה שכתוב ובתוב בספר ומחוה: ואחזקה קונין בה בבדה לעולם בכל עניין ואנו מפידין בבאר מיבה בבבא בחבל במקומה ומהם שיבנה שם דבר לו יהיה לאיה שישל שיהיה בזה הקרקע ברולה לקנותו בפני בעל הקרקע וכל זמן שיעבה שם דבר בנוף הקרקע ובעל הקרקע לא יחתה בידו בהקיים המקח ומחיב לחה בחוכר בזה המכר ואם היה אלא בעדו נאיר ביאמר לו לך חזק וקני והלאיה שקינין בחזקה מה שבאמר ויבאתה אותה ויבאתה בה בחה ילבאתה בישבה: ואמר לבן אחריות אין מקבין אלא בשביבה בבילו לאיה על זה ממה שבאמר לו אם תמכרו מחבר לעמיתך לו קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד הולה לחבר שהבדבר שאשבר לחתו מיד ליד לא יתקיים קיבו אלא בראיה מיד ליד. ומה שאמר שהמפלטלין נקנין עם נכסים שיש להן אחריות בגון שיבבור ראובן לשמעון בכר של מלטלין ומה מלוי בכך וכך משות בבקנה בחשון הבית בחחד מבלשה דרכים שהקרקעות נקנין בהם קנה הבלטלין עם זה הבית ואף ע"פ אלא מבך אינן ואשלו אסו המלטלין במדינה אחרת ועל מנת שיאמר לו קנה הר הגב הקרקע והבית ראיה על זה ממה שבאמר ויתן להם מביהם מחנות רבות לבסף ולזהב ולמגדנות עם ערי מבורות ביהודה: וכבר זכרנו בזה הסדר בפסכתא בראבות שבכל מקום שבאמר בראשה שבועה שהוא שבועה בתורה לו שבועה בחקנת חכמים כמין דאוריתא ואין מחיבין שבועת התורה בשבועת הקרקעות ועיד יתבאר זה במקומו בפסבת שבועות אבל בנבנין שבועת התורה על המפלטלין שבאמר כי יתן איש אל רעהו בסף או כלים וגו' ואחר ונקרב בעל הבית אל האלהים ובבר זכרנו בתורה בזוקבת הוא המחיב שבועת התורה אבל אם בפר בבל זה הוא בסור ר"ל שיבבע הסת כמו שבארנו בבוף בחבות ואם היה בוען לבוען בשמעון מנה ובית אלוני ובדים לו בבלים המנה חיב שבועת הסורה על בפרים קבם אמנה ובבבע נ"ב בל בפרים הבית על ידי בלנון ובלנון שבועה מן התורה לפי שבאמר בסוסה אמן אמן ובא בקבלה אמן אמן זה אמן אחר וכו' כמו שביארנו במקומו לפיבך בל מי שבבחיב שבועה יבול המבביעו בבלנון עליו בבבל שבועתו בל מה שיהלה אמה בשבועה הראשונה או לא יחלה בה ומבה דברי יחבאר לך שבל מי שבוחן לחבירו קרקעות והוה בחמד מהם לו שבן עליו בלים וקרקעות והוה בחלטלין ובבר בקרקעות בולם לו הדם בבלחם ובבר בבל החלטלין הרי הוא בבל אלו החלקים בסור מן התורה מבבועה ומחיב בשבועת הסת בבל אמנה מהם וכמו בן מי שבעון על חבירו בחלטלין והזמן קלחם ואמר לו זהו שם לך ביד בול והלך לינו מחויב אלא שבועת הסת ושמור אלו העקרים בולם ודי בהם:

כל הנעשה דמים באחר בין שוכה זה כו': ד' בח

רשות הגבורה בבסף ורשות ההדיוט בחזקה כו': שם ע"ב

בל הנעשה דמים באחר פי' בל הרשום דמים באחר ופי' זה בלאשר שמשערים בו והוא דמי בבן מבעיים בגון שיאמר לדם אלו הבהמות לו זה בשדה שדים בך וכך ובבן ביבבן מבלטלין לשיבר בבחליף הבלטלין עם הבהמות בין במבר לו בחליפו ואשלו לא משר הבני והזה בבן הבקן בלחה שמהב דוחה שמהב בבעלי המקח והמבבר שהלוקח בוחן לבובר זה הדבר ויתקיים בו הקבה חליפין על הדבר שלקח ממנו וכל זמן שהבינו זה הדבר ביד הבובר בבא הלוקח ואע"פ שהוא לא משר בדוות הדבר שבבל בו החליפין אין לו בישור אלו לומרים קונין בכלי אע"פ שאין בו שוה פרוטה ולא יתקיים הקנין לא בפרות ולא בפשבע ר"ל מבבע הדלבמוני שש בהם טורה והדינרים וכמו בן בל הדברים נקנין בחליפין ר"ל הקנין

בחרוב לחו מכל חם ויכם לו ע"י אחר לא יצא לחרוב לפי שהוא מובה לו ולכך אמר בספר ע"י עצמו ומכ"ל שהוא קונה לא עצמו אחשב בספר ע"י אחרים לפי שזכות הוא לו. והלכה כחכמים: ומה שאמר בכתף בחזקה כבר ביארתיו ואמרו כיצד בחזקה הסר מגבל רבו לו הנשלו הולך אחריו כלו לבים המרחק הפשיטו הרחקו סבו גדולו הלבישו הגשיחו לו שהגביה הרב לא הבבד קבלו: ובבד כנגד נ"כ יקנה עצמו בגדלי לוגים והוא שיכה לוחד רבו וינבל ממני אחד מעבדים ואדנבה לוגים וחם מלבשות הדים והבגלים ולחש חחים והלחש החחים ולחלי בדים בבחלה ולחש הכרות לו שיבבל פעולה שיש לו שיבו כמו שכתוב בתורה ומה שאיב שלא פנה לוחם בכלל מה שקבה בו הבבד עצמו לפי שהוא מרך גם חירות מרבו אחר שבשלו נבל מום כמו שכתוב:

בהמה נפה נבנית בסטירה והדקה בהגבהה כו': ד' נה ע"ב

פטירה הוא שיסטר לו בהמה לו שפלך בראש בכסתות ומפשכה אחריה ע"י הסולך ופפק ההלכה בין בהמה דקה בין בהמה נפה נקיות בפשיטה קונה בפשבנה ומן הבקיים שאנו פחידין לבאים בכנגד בחרת הם אלו שהמשיכה קונה בפשבנה ובחבר של שרים וסטירה קונה בראשה הרבים ובחבר שאינם של פרטים והגבהה קונה בכל מקום וכל מה שדברו בהגבהה לינו נקנה אלא בהגבהה ואשלו שאנו אומרים בו שנקנה במשיכה ואבר חיב שבקנה בהמה דקה בחשיכה ואע"פ שבסטר בה בהגבהה מפני שהיא בחחזקה עצמה בקרקע ואינה נפחקת הוא מה שאמרו מקום דמסכלא ובמקומות שאמרו בקונין בהם בחשיכה לא תושיל בהם המשיכה ובמקומות שחושיל בהם המשיכה לא תושיל בהם המטירה ובשבר אלו הבקיים ממיד:

נכסים שיש להם אחריות נקנין בכסף כו': ד' מו

נכסים שיש להם אחריות הם הקרקעות ואחבים נקראו כך לפי שאחריות הוא חזרה והבנה והחזרה והבנה אחבים הוא על קרקע בלבד כיצד ראובן מכר שדה לבמעון וראובן חייב לוי חוב בשוה קרדם לאחת המכירה הבא לוי מיצא השדה המכור מיד שיעון אם לא אמצא אבל ראובן אמר בינבה חוב ואינו בנין אחריות. ואפלו להם אחריות אם המפלטלין בולם לפי שאין יכול לו לטלטל מיד שמעון המפלטלין שמכר ראובן אחר שקיבל המוב אלו: ואמנם בהיה הקרקע נקנה בנאמנים הרשות הוא אם בלאמר שדות בכסף יקנו ובל מנת שלא יהיה מרגנס בזה המקום לבשוב לא הספר אבל המקומות שמוהגין בהם לכתוב הספרות במקח ומכר לא קנה עד שיכתוב הספר אבל אלא ת"ל פירש שהוא בנאמנים המשנה בלבד יקנה: ובנין קנייה הקרקע בספר היא שיכתוב לו בלחה דבר שיעלה שדי נתונה לך שדי קנייה לך לו כל פינה ופינה חבו בחתנה בלבד שיקנה בספר אבל בחקה ומכר לא קנה עד שיתן הדמים ואם לא אמצא לא בפרע לו בבר מי בפרע לו חייב בזה מי שיחזור ואחבנה יתקיים קנייה הדברים בולם בדברים המבבים בזה הפרק והבן אלו העקרים בולם שבארתי בזה הפרק שהם עקרי הדינים ולא השאל מפני להחזירם לך בבל מקום כדי שלא נאריך הרבה בחזרת הדברים וכ"ז שיבה מהם בוש שיקר בפה שאנו מחדשין לומר לשורר על זה הפרק ולבך הפלבתי בפלור פרטו:

כל מצות הבן על האב אנשים חייבין ונשים פטורות כו': ד' מו

מצות שאב על הבן שם מצה והם שלש לשלש ולפדותו ללמדו תורה ולהשיאו אשה וללמדו אומנות ולהשיאו בחר והבילו על בולם ראוים מן הבסוקים ילחיך שרוצים ומפעם המופלת בזה ואלו בולם מחויב הלה לעשות לבן. ואין אחם חייבת לפבוחה לבנם והוא מבן מה שאמרו האנשים חייבים והנשים פטורות. ובוזה הבן על האב הבנה מלהיאים בבלו ועניין ברוך מחר לבל בולל אחבן שי עקרים מולל ובבבר ומפרו לו מהם חבמה ומפרו מולל לא יבב במקומו ולא עומד במקומו ולא שוחר דבריו בבבר מבבל ומבקה מלבש ומבבסה מבבים ומבילא ואלו בולם והנבר לחבריהם מחויב על הנשים ועל הבקטנות בולם שישבו אותי לאחיהם אלא אם היה האשה בעולת בעל אשון חוב עליה מחולת הבבבר אלא שאחבבר בידה לעשות מפני עסקי בעלה המחויבין לה מחולת הזוב לפי מה בבחבלה בבהולות. ומלות עשה שהזמן גרמה הם מלות שאדם חיב לעשותם בזמן מוגבל ובעלא יהיה זה הזמן בבבבל חיובם כמו הסוכה והלולב שופר חשלין ולילה שהם מחויבין ביום ולא בלילה ובל מה שדומה לזה: ומלות עשה שלא הזמן גרמה הם המלות המחויבות בבל האדם בבון מיחה ומבקה והלדקה וכבר ידעת שהשיבר אלו אין לחדין מן הבללות ומה שאמר בל אחבם ר"ל הרוב ואחבם מה שהנשים מחויבות ממלות עשה ומה שלא מחויבות ומה שמבינם אליהן לא בבלל ואחבם מה שהנשים מחויבות על מה והם דברים שבאו בקבלה הלא ידעת שאבילת מלה בלילי הסמים ובמחה בחועדים והקהל ותבלה ומקרא מגילה ובר מצוה ובר בבת ובקדוש היום אלו בולם מלות עשה שהזמן גרמה ובל אחד מהם מחויבות על הנשים ויש שהם מחויבות לאנשים ובמו בן מלות שריה ובביה וס"ת וסדרין הבן בל ת' מהם מלות עשה שלא הזמן גרמה ואעפ"ב אין הנשים חייבות בהן ואחבם בחסר היה על מה במו שבארנו אחבם הבבקר שזכר בחלות לא חבשה הוא אחבי שאל לא אבה בי יעשו מבל חפלות האדם ובילאו הבשר הבחוב הבשה לאיש לבל בוחבים שבתורה אין מבלו הבלבה שבאמר לא חבקיו פלא לחבבם ולא הבשים אבן אזקר ולא הבמה לאחבים לפיבך מי שיש לו זקן ואסור לגבבו אחבגלחה הוא שאסור עליו גילוח בל הבדם והוא מה שאמר הר נבי האיל וליהנהו בהשחחה ליחבהו בהבקפה ואמרו אחיר

על סכרחים בו אחבן ואחבבה עליהם בי אחבן ולא בנות אחבן:

הסכיכות והתנופות וההגשות והקמיצות כו': ד' לו

בל אלו המנויות בלא בלשון זכר אמר ובסוך ידו והניף והגיש וקמץ והקטיר ומלק ואחר והקריבו בי אחבן ואחר בחוצה בהבים והקריבו זה בבלא הדם ואחבר והזה מן הדם ואחר בחבבה סוצה ולקח הבהן מיד האשה ואחר בבי שמבית קרבן אלחים ידיו חבינה לא אחיי מה שלחים הבשה בבשלים לא בוסה חבשה בבעלים ומעשה חבשה בבעלים בבו אבארבו בהן מבבים יחו אחבח יד הבעלים ומניח ולמדנו אחיר מבוסה לפי שבאמר בסוסה ובתן על בסיה אלא מבבחת הזבבחן ואחבן בבאיר ובתן על בבי הבזיר ודין הבאיבה והבאיר בעבין הקרבן שזה לחה בבאמר בחחילה הבבבה אלא לא אבה בי יבלא לבאיר אבר אחיר והוא מה שאמר אחבא

בפ' בפ' חסוסה:

כל סצוה שהיא תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ בו': שם ע"ב

אלוה תלויה בארץ הבתנה שאבם חלויות בארץ ואחבם הם חובת הגוף שהיא חלויה בארץ הם הדברים שהם חובת קרקע ובבר בארבו בסוף מסבת ערלה שאסור הערלה בחובה לארץ בלבה לבשה מבוי ובלאי בבבים מדבבן אבל בלאי ארבשים שחבר לחובבן בחובה לארץ והלבה בבבי הלשאר שאומר הבחדש אסור מן הבחוה בבל מבוס ואע"פ בחלויה בארץ בבן שבאמר בסוף מסבת ערלה:

כל חעושה מצוה אחת מטיבין לו כו' : דף לט ע"א

כל שישנו בסקרא ובמשנה ובדרך ארץ כו' : דף מ ע"ב

רוצה לומר נאמרו כל השטה מטה אחת שיעשה מוצה יחידה על זכיותיו שסו נגד שיטתיו עד שמיצו זכיותיו מלובין משמותיה מאת המצוה ואמר כל שאינו עושה מצוה אחת ר"ל מי ששנותיו מרובין מזכיותיו ולא עשה מטה אחת כדי להשוותם אלא נשארו שנותיו מרובין מזכיותיו ואמר מסיבין ומלריכין לה ימיו בשלום הזה זמנין נוחל את הארץ המדים ר"ל העולם הבא ואנו מתיבין לבאר לוחו בסנהדרין בפרק עשירי : ולדרך אחרן הוא הטוב בני אדם חבורה טובה בגהה ונמוסר : ומנין אין זה הן הישוב שלון הוצלה בו בישוב העולם אבל להוציא מן המקום הוצלה לחדיה ואמרו באדם אלו מעשיו מוכנו מעשה אים ופסול לעדות :

פרק שני

האיש מקדש בו ובשלוחו כו' : ד' מא

האומר לאשה התקדשי לי כתסרה זו כו' : ד"למו

העיקר אצלנו שלחו של אדם כמוחו והבאתו לדיה על זה מעה שנאמר ובחבו לוחו כל קהל עדת ישראל (ותפ"ם) שמוחרת שהיכת כל הנסמים לאחד לפי שהוא שלוח ליבור אבל הכהן אצלנו מיקדש האדם בעצמו יוסל מבוקדש לו שלוחו לפי שמעיקרנו לא ישא אדם אבל מה שיבאנה לפי שלחו הוסמן אולי לא מאשר בעיניו ויפטר פתה ולא יתהכנה הה אסור לפי שנא' ואהבת לרעך כמוך ולפיכך הקדיש בו על שלחו ומזה הסעם בעצמו אנו אומרים לא ישיא אדם לת נתו כשהיא קטנה עד שתגדל ואחחר בפלוני אבי רוצה ולפיכך הקדיש בה על בעיתה ואסר כשהיא נערה ולא כשהיא קטנה ואע"פ שיש רשות לאב שיקדש בתו בת יום א' ותהיה אבת אים אן הסעם שלאמרנו כי גשואי קטנה הוא דבר מכוער : ומה שאמר עד שיהא בתחר מהן בו"פ בתולי שהיה אלת אחמד שיהא בה בו"פ היא בנשארים בתהכונה ויסיה כל מה שאבלה כאילו הוא מלוה והעיקר מצוים המקדש בתלוה ופרוסה דעתה אפרוסה אבל אם היה בתה בתאבלה שרים ומה שנאמר שהות מפו"פ אינה מקודשת לפי שהם קדושין נמלוה ולפיכך קדושין :

התקדשי לי בכוס זה של יין ונמצא של דבש כו' : דף מח ע"ב

אפשר שדעתה ורצונה בזה הדבר הפחות לכוונת שום מנין יחוד מעה שרוצה הדבר האחר ולפיכך אין הלכה כרבי שמעון :

על מנת שאני כהן ונמצא לוי כו' : ד' מח ע"ב

גדולת אמרו בגמרא גדלת ר"ל מקבעת הנשים יר"ם אינו חולק אינו נספעת יוחסין שהיא לוקה חקדשים ואמרו הסעה לו הסעתו לבנה לפי שאפשר שאינו תוהב לחד מהם אלא הדומה לו ביהם לו שחות מעמו ומהעקרים בנידוי דברים בבלב חיים דברים :

האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה פלונית כו' : ד' נ

כשאחר לו הרי היא במקום פלוני הלך וקדשה בחקום אחר מרלה מקום הוא לו ואין זה חנלי וכבר נתבאר זה הענין בעצמו בפרק שני [דל ד] מעיטין :

המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים כו' : שם

כבר נקדם לנון זה ההלכה בפרק הבנינים [הלכה ה] מכיאוטת ושם באריכות :

המקדש שתי נשים בשוה פרוטה כו' : שם

מה שלמר קמן בקידש ר"ל ושלח שבלוטת ישבגדול ובבלוטת הם המנשות והחרוטות ומנזר זה הכם תסגל והוא נשאת הרשת . ואולך לאלו הבלבה דמיונות ואע"פ שעכשיהם ל' תבוש ולא נפיק הד מתנריה שאלו הבריעבו הנבא הראשונה בלבד ר"ל לחיי דשיק מיינא מתונא בפי ויראינו שהם קידושין נמורין ואיכם בנבא הבסיה יב לנו לומר אחרתא דקידושין שלא הבגלנות ואלו המחיעבו אלו שתי הנבות יש לו לומר בכל ביונא בזה טבל הבשות בין בחרוטה לפחות מביה בחרוטה אבל קמן שקידש הבל יודעין שאין קידושי קמן כלום ואלו הדברים בשאלה אחרי כן אחנם אחרתא דקידושין שלהם מבני בחוא ידע הבסל הקידושין הראשונים ולכך למדנו בכוונת כולם על הקידושין הראשונים והם לאנם שרין לשם :

המקדש אשה ובתה או אשה ואחותה באחת כו' : שם ע"ב

כעיקר אצלנו אין קידושין תיפסין בעבירות לפי שנאסר ונשבע אל אחותה לא חקח לנרוח בשבעה שנעבו נרוח אז לנו לא יהיו לך לקוחין אבלו בחתת מהן ונלמוד כל שאר העבירות הבאי אחרות ולמדנו מזאת הבשנה בלשה בקרים אחד מהם שמקדשין בעבירות ובשני שהיקדש בנגל אינה מקודשת מבני תנלו שהאנה בבלבלה זאת בהיתה שלהם שהיה זה הזמן שבעשית בעבירות הבקר ואינו נגל ולכיכך לא נתקבלו הקידושין ; מזה הבעם לבעשיות אבה בעבית שליח לחיבירתה ואבי בחקום מבשית לה נרה ודע שנגל שלה כנין שבעבר מידה שום דבר אחר כך מהנו לה ואחרי לה הרי אם מקודשת בזה אינה מקודשת אלא ר"ל קדש בידיהן בידוקין ומה בלנו אומרים קדשה נגל אינה מקודשת דוקא בבלה נאיחלו הבעלים אבל אם נחייבו הבעלים הקידושין קיימין . וחה שאמר כאן אין אחיות מקודשות שהלה מזה שהנבריות מקודשות לאחם הוא בלבד לחן הראוה מבם לבילה מקודשת לי אבל אם אמר כולכם מקודשות לי אין אחת מהן מקודשת : ודע שאם אמר לשתי אחיות או אבה ובחה והחומיה לחן הרי אחת אבם מקודשת לי ונתן הקידושין לשתיהן יחד אז קבלה אחת מהן על יד חבירתה הנה הקידושין חפשו בהן ולמבאות בני נעמן :

המקדש בחלקו בין קדשי קדשים כו' : ד' נ ע"ב

הדברים בשתה הבהן הקדשי הקדשים ובקדשים קלים מתון נבוה הם ובהנים מבלהן נבוה הא זבו ולא נתן להם הבנ"ם אלו החלוקים אלא לאחילה לא שיעבה בהם אלא זה והוא מה שאמר ויה יהיה לך מקדש הקדשים מן הלם ונר כמו שהלם אין אחה משתמש בה אלא לעורך אחילה נ"ב אלו המתנות שאחה לוקח מקדשי המזבח לא תבמש בהן אלא לאחילה ובחוב בתורה בעבין

מעבר לפ' הוא בהוייתו יהא ולכך אינה מקודשת ור' יהודה אומר בשקדש בו בחזיד ר"ל שהוא יודע שזה הדבר מעבר אל הרי אלנו לפי שמעבר שם מתחלל כתו שבלרנו בחם מעבר שני ואם נתחלל הרי היא מחקדשת בו בלי ספק ור' מאיר אומר אין דרך הילול בכך רוצה לומר אין זה דרך הילול המעבר והם תולקים בהקדש בדק הבית להבן רבי מאיר אומר במאיר מתחלל בשוב אין מתחלל ור' יהודה אומר הבן זה ולכה ברבי מאיר בתמשר וברבי יהודה בהקדש :

המקדש בערלה בבלאי הכרם בשור הנסקל כו' : ד' ט ע"ב

אלו הדברים שזכר כולם אסורין בהנאה וזה מעיקר אומרתו כל מקום שנאמר לא תאכל לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה בתמצע עד שיפרוש לך הכתוב כדרך שפרש לך בנבלה וכל מה שאנו אומרים אכילתו ומתירים ליהנות בו יש ראיה ע"ב על איסר הנאתו אלו מלשון התירים אלו מן הרוקח וכשבר בחורה בערלה אלא בנים יהיה לכם ערלים לא יאכל ונאמר בכלאי הכרם אם מקדש מן מוקד לא וכבר בארנו זה בסוף כלאים ואמר בשור הנסקל ולא יאכל את בשרו ואמר בערלה ערוסה ונכסר להם הדם ואמר בסרה כאיב בה בקדשים : ולפורי מערה הם מתבשרים מערה ומעבירים מין למקדש כמו שמבואר בתורה וכמו כן ערלה ערוסה מבכרת והיא חון למקדש ואם מערה ר"ב הוא מתבשרי מערה והוא נפסים ר"ל במקדש וכמו כן חפאת מלורה מבכרת והיא בפסים בדין המבכר והמבשיל בבפסים אחד זהוא פסם מלורה וחפאתו כמו כן דין המבכר והמבשיל שבחון אחד ואם לפורי מלורה וערלה ערוסה ולפורי מלורה תאסר בהנאה מפעת האשה רוצה לומר האסור האמתה בלבד ועבלה ערוסה ירידתה אל נחל איתן אוסרתה . ונאמר בחיר קדוש יהיה גדל פרש פער ראשו ואמר גדולו יהיה קדוש . ופסר חבור נאמר ואמר בו ובנקבתו ובחיב ובנבו שם את העגלה ולא יאסר בהנאה אלא אחר ערופה . ונאחר בבכר בהנאה לא חבשל נדי בחלב אמו ג' פעמים מ' לאיסור אכילה ואחר לאיסור הנאה ואחר לאיסור נישול . וכתוב בתורה בבשר מאוס והוא מאון כי יבחק מתר המקום ואמרו בח"ל בתחק מקום אחה עובר ואי אחה זובח בקרוב מקום פרש לאחלין שבשאמו בעורה הם אמר יכול לא יאכלנו אבל ישלנו לכלב ח"ל לכלב תבלינון אותו אותו אתה מפליך לכלב ואי אתה מפליך לכלב מולין בשאמו בעורה ואם מבר שוס דבר אחלו שהם לאסורי הנאה כבר מבר אבל דמיהם אין אסורין בהנאה לפי שאין אלנו שום דבר שיהיו דמיו בתקומו אלא עבודה טובים ופירות שבישית נאמר בעבודת כוכבים והיית חרם כמוהו כל אם שאתה מהנה אחריו הרי הוא כמוהו פירות שאם שבאר מאליהם הרי הוא כמוהם ונאמר בבשיעים קדש הוא אם אם קדש מוסם דמיו אף שביעית מוסבת אל דמיה וכבר בארנו זה בבלמות בפ' שני משביעית ואין מלמדין מעבודת כוכבים ובשביעית לבאר האיסורים לפי שהן שני כתובין הבאין כאחד וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין לפי עיקרי ההקבים שבידינו :

המקדש בתרומות ומעשרות ובמתנות כו' : ד' נח

תרומות תרומה גדולה ותרומת מעשר ומעשרות מעשר ראשון ומעשר שני ומתנות הזרוע והלחיים והקיבה ואמרו אפילו ישבאל לחיי ביבראל בנבלו לו שבלים מנין אני חיין הבן וקח סבר מתנם אלא הוכמו כמו שבורתו דמו ובכבר זכה בהן ויש לו רשות לתוכרם למי שהם ראויות לו לאכילה ויקח דמיהן לפיכך הקדש בהן ואחר שרה אחומה והתיש שהוא מזה עליו יש מה האחר לאחת הלשם מועלת לפי שתבטר אוסה לאיש אחר אבל אין שמא ליקחר בהם ויקח דרבי שבירות הבאם אסר הבהה ובשבילות מלוי המים הזה מוחר אינו אסור לעולם אלו הדומים אלא בהנאה והקדוש בלבד כיון שיתבאר בפרק רביעי מבכורות העובל בכרו להנות ולקדש מיהו מי מעבה ואחרו אחר מקלה ושוב יתבארו דיני הקדוש והמלוי בתקיעו בפרשת ערה :

פרק שלישי

האומר לחבירו צא וקדש לי אשה פלונית כו' : שם ע"ב

אחר חבירו ולא אמר אלוהי להודיע ואינו שהוא שהוא אלא אומרו אלא היה מרמה אותו כמו שבירתו מה בעשה עשוי : ואחר מקודשת לפי שהבשיל ביהו לעשותה כ"ו שיבלה ואינו בחיך אלו הבלבים יום תו אחר כן : ואמר בם כהן לישראל לא תאכל בהבופה הזאל על הבבא הראשונה שאחר הרי את מקודשת לי לאחר בלבים יום לפיכך אוכלת בתבופה כל אלו הל' יום לפיכך אם אמר לה מעכשיו ולאחר ל' יום אינה אוכלת בתרומה מבקבלה אלו הקידושין . ואפר מקודשת ואינה מקודשת ואינו אחר ל' יום הרי היא מקודשת ואינה מקודשת לכל מ' מהם ולריכה גם מזה ומזה תלמא מחלפא בחשת הים :

האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ כו' : דף ב

מה שאמר ויש ר"ל שהוא חייב ליתן לפיכך כשהיה מקודשת רשאת קבלת הקידושין ובאלו אינו אינו לה הרי את מקודשת מעכשיו לאחר שאתן לך מאתים זוז וכמו כן ע"מ שאתנה לך מאתים זוז מכאן ועד ל' יום לפי שהעיקר אצלנו כל האומר ע"מ כאילו אומר מעכשיו דמי ומפה שאמר הרי את מקודשת לי ויש לו ר"ל שאם נמצא אצלו שום מה שזכר הרי זו מקודשת בודאי ואם אמר שאין לו כום דבר ואינו לא נמצא שום לו שום דבר הרי היא מקודשת בספק דרבינו שמא יש לו ויהבוין לקבילה : ואם שאמר הראה על הסולהן שאם לקח ממון בשותפות והראה לה מזה הממון מאתים זוז אז שהלוה מלרים והראה לה אינה מקודשת :

ע"מ שיש לי בית כור עפר הרי זו מקודשת כו' : שם ע"ב

מה שאמר בכאן יש לי ר"ל שאם היה מקודשת בודאי ואם הרי שאין אצלו שום דבר הרי זו מקודשת בספק דרבינו שמא יש לו והשמיעו זה הדין בחשות בלבד שמא נאמר התיחון אע"פ שבראה שאין לו שום דבר אינה מקודשת בודאי לפי שהוא יכול להשמיעו ואי אפשר לפי שהוא יכול שמא נאמר אין הדבר כמשות ובקרקע אלא נאמר אין אדם יכול להמתין בקרקע ואילו היה אצלו שום דבר קלא אין לה לא כך לאדם בהוא מקודשת בספק ואילו השמיעו ר"ב זה הדין בחשות בלבד שמא נאמר התיחון אע"פ שבראה שאין לו שום דבר אינה מקודשת בודאי לפי שהוא יכול להשמיעו ואי אפשר לדבר אם אלא אחר מן המשנן ולפיכך לאדנו בכבראה שאין לו שום דבר שהוא מקודשת בספק : ומה שאמר הראה

נבעלה ר"ל שאינה שלו ולפיכך שקבלו בפירות לו בשותפות לגיה מקודשת :

רמ"א כל תנאי שאינו בני גד כו' : ד' פפ

הה הנקרא סגלי כסול וסוף מתייב לפיכך אם אמר ע"מ כמו בשלו הכנסת הקדושות אמר ר"מ שנרך ג"כ סגלי כסול ולין הלכה כר"מ :

המקדש את האשה ואמר בסבור חייתי כו' : ד' סב

ומה שמחמחק אלו בנרך ביקדש אותה אחר בטלה ולא מוחר לנא עליה לפי שמן הטקרים שבידינו אין אדם מקנה לחבירו דבר שלא נא לשולם ולמנם אמרנו דבריו קיימין להחמיר שהיא נעשה כאשת איש :

האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שארבר עליך כו' : שם

על מנת שיוצאה אבא רצה האב מקודשת כו' : שם

ולעשה עמך כטובל ע"מ שיתן לה פרוטה לפי שאם קידם אותה בשכר עבודתו בנבר אינה מקודשת לפי שהוא זכה בכל חלק בכיסיו עם כל חלק עבודתו וכשנמכרה עבודתו נעשה אלא מוב בפירות עבודתו ומקדש בפלוה אינה מקודשת : ומה שאמר ע"מ שיצלה אבא מיינו שלא יומחה ביזו ולכך אם אם האב מקודשת אם אמר ע"מ שלא יומחה אבא מכלון ועד לי יום הרשות ביזו לחוות אחר שפחק לי יום ונסבטל הקידושין ולכך אם מת הבן בתוך לי יום מלמדין את האב לומר אינו בונה כדי שלא תהיה זקוקה לייבם :

קדשתי את בתי ואיני יודע למי קדשתיה כו' : שם ע"ב

אמר נאמן שמוחר לו לישאנה :

קדשתי את בתי קדשתיה וגרשתיה כשהיא קטנה כו' : ד' סר

מי שאמר בשעת מיתתו יש לי בנים נאמן כו' : שם

המקדש את בתו סתם אין הבוגרת בבלל כו' : שם

נאמן בשלמכו בבתו גרושה והיא פטולה לכהונה כל זמן שהיא נערה לפי שהתורה האמינתו עליה בחלו הבנים לאוסרה לו לכהונה אמרו מיין לאב שנאמן לאסור את בתו מן התורה שנאמר אם בתי נתתי לאיש הזה לאיש אסרה הזה המורה ולפיכך נאמן עליה שהיא גרושה אבל אם היתה גדולה הרי זו לא תאכל לכהונה על פיו וכמו כן כשאמר בשבים שפיבל לוחה לכהונה אינו נאמן לפי שבטשופין הימנה רחמנא לאב בבוגרה לא הימנה : ומי שקדש את בתו סתם והיו לו בנות רבות כולם אסורות על זה המקדש וגריכות גם כל אחת ואחת מלבד הבוגרות כמו שזכר :

מי שיש לו שתי ביתי בנות משתי נשים כו' : שם ע"ב

הבמיעו מחלוקת בזאת הבנה הבנה הבנייה לפי שאמר יעלה על דעתינו כי כמו שר"מ אומר בבנה הראשונה בכולן חבירות הון מן הקפנה בבקשות לפי שכל אחת מהן בעיך בקפנה מן הקפנות גדולה נקראת לפי שאחרג גם אדם אחרים על הבנות שהן גדולות והרבנות הבנים בלהן אבל בזאת הבנה הבנייה שקדם קפנה אינה נקראת קפנה אלא בכאלו שם קפנה ממנה :

ולכך למדנו שחיי בזאת הולך ר' מאיר והלכה כר' יוסי בשני המאמרים :

האומר לאשה קדשתיך והיא אומרת לא קידשתני כו' : ד' סה

בשלא יעלה על הדעת שהיה האשה נאמנת על בתה מדרבנן אחר שהאב נאמן מן הטורה כמו שבארנו לכך למדנו שהיא אינה נאמנת :

קדשתי את בתך והיא אומרת לא קדשת אלא אותי כו' : שם

אחר שלא הבנה כדי להבטיל הטלוקים והע"ם שלא היה צריך אליה ולא זמן שאמרה היא

קדשתני מבקשין ממנו ליתן גם לה כן מעצמו כוסף לאותו ליתן כתובה :

כל מקום שיש קידושין ואין עבירה כו' : ד' סו ע"ב

כגון יבעל שאמרה לכהן גדול גרושה והלילה לכהן הדיוט הולד חלל ולא נאמר בלילי הולד אולד אחר הבנוס אלא מפני שהם מחייבי לאוין והולד פגום כלומר עם חייבי לאוים שאשר לומר בהם הולד הולך אחר הפגום לפי שישראל שבא ממזרת לי מיזר שנשא ישראלית הולד ממזר כמו כן הדין בכהן ובשאה ואע"פ שהלו הכלולה ממזרים והשכמה עליה אמנם יש בנבא הראשונה זוג אחד בלבד שאינו כמו שאמרנו והוא גר שבא ממזרת שם קידושין ואין עבירה לפי שהגר מותר בממזרת לפי שפסק הלכה קהל נריים לא לאיקרי קהל אבל הולד ממזר וכמו כן ממזר שנשא גיורת בזה האון בלבד ואע"פ שהוא בלא עבירה והולד הילך אחר הפגום ומפה שראי שחדשנו שאלרי שי שנשא מגורת בלשונה הולד פלוני לפי שהם קידושין בלא עבירה והולד הולך אחר הזכר וכמו כן אינו נשא אחרומי לאשון לאחומים שהיה הולד שני ונאמר בשפחה הנשה וילדיה ולדה כמוה ונאמר בעבודים כוכבים כי יהיו לאם בנך מאחרי בנך

[ויישראליות] קרוי בנך ואין בנך מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה :

רבי טרפון אומר יבולין ממזרים ליטהר כו' : ד' סט

הינו מולק ר"ע בעבד שנשא ממזרת שהולד ממזר לפי שאין הייס לעבדים ואין הפרש בין שפחה שפחתו לו שפחת הבירו ור"ע מתיר לבחמילה והלכה כר"ע :

פרק רביעי

עשרה יוחסין עלו מבבל כהני לויי ישראלי כו' : שם

כשעלה עזרא מבבל לא היה בהם פסול בשום כנים אלא כהנים לוים וישראלים מיוחסים וכן אמרו לא עלה עזרא מבבל עד שנבחה כשלוה נקיה והעלה עמו אלו העברה משפחות מפני שחשש שמא יהפרנו עתה אחר שלא היה בם ב"ד הגדול שיסחדלו על כך ולפיכך הצלה אותם לירושלים בהיה שם ב"ד הגדול שלא יניחו אותם להתערב : ונתיים הם הנשאים שנחבירו בימי יהושע שנא' ויתנם יהושע חוטבי עצים ושואבי מים לכל העדה :

ואלו הם שתוקי כל שהוא מביר את אמו כו' : שם

אינו מלי בדוקי שבודקין אם אמו ואם אחרה לבסר נעבלתי הולד בסר כמו שבארנו בתחילת כתובות. והלכה כחנא שמול :

כל האסורין לבא בקהל מותרין לבא זה בזה כו' : ד' עד

כאסורין לבא בקהל הם עמוני ומואבי וממזר ושתוקי שלא נבדקה אמו ואמוסי וכותי וזמן שלא הה הכותים אלא כשונדי כוכבים אבל היום בילמרו שהם לשונדי כוכבים לכל דבריהם ומה שאומר ר' יהודה אוסר שישרו ואמילו לרמי יהודה שאוסר גר בממזרת מחיר גר עמוני בממזרת לפי שהבלים בוונת ר"י שאומר קהל גרים אינו אלא אם אמר לבא בקהל הרי זה מוהר בממזרי והל שלא כשהר הגר דאוי לבא בקהל אבל אם היה אסור לבא בקהל הרי זה מוהר בממזרי והל כר"מ בספק הלכה קהל גרים לא איקרי קהל ואי מוחר בלבנה ומוחר בממזרת :

תנושא אשה כהנת צריך לבדוק אחריה כו' : ד' עו

מה שאמר אם אני אמה ואמה ר"ל בשומרו ואמה אם אם אני אמי אמי אמה וכמו כ. מה שאמר אם אני אמיה ואמה ר"ל אם אם אני אמיה וכבר בארנו לך זה בשורה לגבד הענין עד שיתבאר המנין סימיה ומתוי על כל אחת ואחת מאלו הבמה נשים .. ..מוחת בזאת הבמה סימן וכשתמיין זאת הטורה המנא אחרנא הרים מגד האב ואחרנא מגד האם ואלו הבמה נשים הם אחרנא מבשמות לפי שהיא מגיע מד אם אם אני אמה ואלו הן אחרנא מבשמות :

אם אם אבי אביה	אם אם אבי אמה
אם אבי אביה	אם אבי אמה
אם אם אביה	אם אמה
אם אביה	אמה
	אשה

אמר המעתיק זאת היא הטורה שמאלתי בספר הערכי שהשתקתי ממנו ומאלתי הבמות והמלות שבין כל טורה וטורה ובכין כל ענף וענף מאלו הבנשים מופעים מאד נמצא כתוב בחוך הטורה אבינו ואמה אביה ובנופין הסותיים שבת ההלכה ומדע כי פעות מוסר הוא בהכרח ואלו לילמי הטורה כמו שמאמרים בם' וכתבתי בתוכה ד' אמהות שהם שמנה אחרנא מגד אביה וד' מגד אמה כמו שהן אלוקות וכ' יש ילילי מן הבנשות ע"כ ואחר הייב לבדוק אחר הבנשים ואין בדקיי אחר האנשים מפני שהם מתקופסין בייהוסין הוא דמיבזו לפיכך אינו הייב בשנים ספלגות סיי הבמע אבל הבנים בשמתקופסות בערות הוא דמבזין אם אינה דתיכא מילחא ליה לה קלא ולפיכך מוסיף לבדוק בנשים . ומוסיף הלוי והיסרמל בבדיקה מבשהה אחת יותר לפי שהתערבות הנים יותר בכל זה מתייב בשבשה שקרא עליה ערעד והוא שיאמרו שמשהה פלונים יש בה פסלגות אבל משבשה אחת בה אבד אין צריך לבדוק לפי שהשיקר אלגו כל הבשבשות בחזקת כשרות עומדות ואבר הייב שיבדוק הנים ואז נשא אשה אלא מן המשבשה החשודה ולא שבבדק האשה לפי שהשיקר אלגו לא הוחזרו כשרות להנשא לפסולים ומותר להנשא שפיונים לגר לו חלל וכ"ש הלוי והיסרמלים :

אין בודקין לא מן המזבח ולמעלה כו' : שם

נאמר בסוף מדות בסנהדרי גדולה היו מלאכתן לבדוק הכהנים כל כהן בשר שובד ובמצא בו פסול מרחיקין אותו וכמו כן אדוק שהיו אומרים עליהם הלוים הייר בודקין ואמ"כ מעלין וכמו כן הסנהדרין לא היו אלא כהנים ולוים וישראלים מיוחסין ולמי עמדין לבלר זה בשם' סנהדרין לפי שנא' נהן והמילנו שם עמך בדומין לך בחכמה ובאמונה ובשמה . ובשני הבנים אמנם זה בירושלים לפי שהם לא היו ממנין על עצמן לייחס אלא מיוחס ואמילו לדמי אמונות : ובגלי לדקה הם בחייבה עם בני אדם אחוד מפני שבמריחים בני אדם בגיבות הלדקה כמו שהעיקר אלגו ממשבטין על הלדקה ואמי' בשרב בכח ואילו היה בהם פסלגות היו בוטלין אותו בו ויהיה הדבר בכמה : ובדברי הבנה בל ליפוני לא היה מעיד בה אלא מיוחס : והסנהדרין של מלך פוקה הגיבות בהיו יוצאין למלחמה עם הלבי בית דוד לפי שהם לא היו מוסלמין למלחמה אלא מיוחס כדי שהיה זכות אבותם מסייעתן :

בת הלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם כו' : ד' עז

נרוף שנאמר ענין הלל והלילה ואין נדבר על זאת המשנה ואמו בשהכהן הדיוט בעל זונה או גרושה וכמו כן כהן גדול בשבעל אלמנה או גרושה או זונה עשאה הלילה בין שבעל אותה נשואין או בעילת זנות בחוקים אם בחוקים או בדרכן בזדון או בשגגה ואמי' נשא אחת מאלו הבאיות ונרשה היה חשאר חלילה לעולם כל זמן שבעלה הכהן וכל ולד שיולד לה הכהן מחלו אמורות הרי הוא חלל בין בזיהה זה הילד זכר או נקבה וכמו כן כל כהן שיש אלגה או שיאה עמה כמו שזכרנו כל אה שיולד לו ממנה חלנים ואלה הזונה שאסורה על הכהן ובבעל אותה נעבית חלנה ואלו אמנה הלנים הוא ניזונה משותרכת מי שבעלה נעלה זנות כמו שנקדם בפרק הבשי מיבמות ובעילת זנות הוא שבעול האשה מי שהוא אסור עליה מפנם עבוה מן הערוות לו שבעול אותה בר מבוי ומוחלפי מלרי ואחומי וכותי ונתין ואלל וממזר ושוחד טוכים ועבד בין בהיה זה בחוקים או בדרכן בשונג או במזיד או בנבואלין נמי שלבבר מהם שם לו משולין נעשים זונה ונפסלה לכהונה ובבעלה כהן אחר כך נעשים אלנה ואין הפרש בזאת האשה שנעשית זונה בנעילות אלו בין הוחה בהנם או לוחה או ישראלית ואע"פ שבעילת אלנה אינה בעילת זנות לפי שהשיקר אלגו לא הוחזרו כשרות' להנשא לפסולין ואינו אסור על הכהנת נשואי הלל ולא אחסר הוא עליו עם כל זה יפסול אותה מפני שזכשו ממנה חלנים כמו שביאר בזאת הלכה לפי כשנשא אלל לבת ישראל ונולד לו ממנה בן וזה הבן נשא לה בת ישראל גם כן ונולד לו ממנה בן ונשא זה הבן הבני בת ישראל ונולד לו ממנה בת זאת הבת אם בה לכהונה ואמילו שבאנגל זה עד אלף דורות והוא ענין מה שאמרו לעולם וזאת הלכה נתבכת על השיקר הנקדם והוא מה שאמרו כל מקום שיש קידושין ואין עבירה הולד הולך אחר הזכר ואמי מחיה מאד אין יפסל הלל לכהנת לוחה וישראלית כמו שזכרו כשבא עליה ששבה אותה זונה שהרי זה סותר השיקר שאמרנו לא החזרו כשרות להנשא לפסולין ומאת אחרנא ששבה אותה הלנה לחלל ומאת אחרנא בשבא עליה אלא לבשם אשות בלבד הוא שיפל אותה מפני שהוא חלל זה

נ"ל לומר אמת לפי שהם אמרו על זכר חלל וחכמים כל שלא אתה עשאן בתו לא אתה עשאן
לגבעתו חו רחים שבשבועתן נ"כ יפסול לעפה . ולפן הלכה כדברי יהודה :

ראב"י אומר ישראל שנשא גיורת בתו כשרה לכהונה כו' : סס
פסק ההלכה פלכתחילה לפן מדמתן לעשה כר' אליעזר ס יעקב אבל אם נשא בת גרים אין
שולאין מידו מר' יוסי חרעו כבר :

האומר בני זה ממזר אינו נאמן כו' : ד' פח ע"ב
הלכה כר' יהודה וע"מ שלא יהיה לזה הבן הממזר נגיס אבל אם היו לו גרים אינו נאמן אאב
לפסול בן בת לפי שהבנות הבאות שנאמן שאב על הבן מה שנאמר יסיר ישרנו לאחרים והאם
אינה נאמנת ואין אנו לריכין לגלות אם אמר האב אין זה בני אלא ממזר כיון והאם אומרת
שהוא משובד כוכבים לא מעבד שהיא נאמנת והולד כשר וזה נמבאר בתחילת כתובות :

מי שנתן רשות לשלוחו לקדש את בתו כו' : סס
הוצרך לשתי הבנות ואע"פ שבעמן אחד לפי שבאב יודע ביחוסין ויש אינה יודעת ויה אפשר
לומר קידושי האב בלבד הם בקיימים אבל קידושים לעלמה אינ קיימין ואפ' שקדמו וכמו
כן האשה נדקה הרלוי לה ואז מתקדשת אבל האב אינו נדק לה כמו שהיא נדקה ובמה
נאמר היא בלבד קידושים קידושין אם קדמו אבל האב לא קא משמע ן שאין הפרש ביניה וכין
אביה בשם העכן :

מי שיצא הוא ואשתו למדינת הים כו' :
זה סלו מבואר :

אשה נשאתי במדינת הים הרי זה כו' :
גם זה כולו מבואר :

לא יתייחד אדם עם שתי נשים כו' : ד' ג ע"ב
פסק ההלכה ואפילו אשה אחת לא תתיחד ו"ל שתי נשים ואיש אחד אלא אם כן היו שתי

כנשים שתי ערות לא שתי יבמות לא אשה וחמותה לא אשה וכת בעלה ואבה ומיטקת שיחשת
מעם ביאה ואינם מוכרת עלמה לפי שאלו שונאות זו את זו ולא מבעל אחת מסן בעלי האחרת
כדי שלא תפרסם ערוה וכמו כן נעלה שהיא קטנה מספרת הענין ולא תאסר אבת אים על
בעלה משום ייחוד אלא מ"כ קנא לה קודם לכן כתו שבילרבו בתחילת פיסה ואין מלקין אשה
אים על הייחוד ולא מי שנתייחד עמם נאלה שמא חולא לבו על בניה ומלקין על ייחוד
פנייה שהיה בכלל אפנס העיקר שהוא אנליט בבה שאמרו מלקין על לא סובה הבעולה אין
בפרש בזה כין שטיה כין אשה אם לא זכור לא שאר ערוה עד שיבנה הבעולה רעה על
פניהם שזו בזה הענין ואינו מוחר לבן ישראל שיתיחד עם הערוה מן הערוה אלא בנהמה
והחיטר לפי שהעיקר אנליט לא נחבדו ישראל על מבכב הזכר ועל הבהמה והוחיקין מן החכמים
הוי מרחיקין כל ייחוד ואפי' ייחוד בהמה עם נודל פרישות עליהם הבלוס . ומה שאמר והגדלי
הוא שהיה הבת משנים עשר שנה ויום אחד והבן משלשה עשר שנה ויום אחד וע"מ שלא
יהיה טעה לעמוד לפנין ערוה אבל אם היתה טעה לעמוד לפנין ערוה הרי זו אסורה
ואפי' בפחות מאלו הפרש :

לא ילמד אדם רווק סופרים כו' : ד' ג
רווק מי שלא נשא אשה לשלם וחרנוס ובחורים ורווקים הם אסור מפני אמות הנערים שמא
יהיה ביט ובימהם שיקום בסם מביאות בניהן לבית הפרדס ומזה הפעם לא תלמוד אשה מפני
שפניהן נאין . ולפן הלכה כר' אליעזר :

ר"י אומר לא ירעה רווק בהמת ולא ישנו שני רווקים כו' : סס
מה שאמר כל שאומנתו כין הנשים לא יתיחד עם הנשים ר"ל שאינו מוחר זה בשביל פרנסתו
בשום פנים ואינ אדם שילמד את בנו אומנות נקייה לכך אשור שיעשה ספר וכבר ביארנו
שלא נחשדו ישראל על מבכב זכר ועל הבהמה ולכך אין הלכה כדברי יהודה :

סליק פירוש המשניות להרמב"ם ממסכת נשים